

ÂDİLE SULTAN DİVANI SÖZLÜĞÜ

[Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]

E. Şeyma YÜKSEL

T.C.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir, 2018

T.C.

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTİSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Emine Şeyma Yüksel tarafından hazırlanan **Âdile Sultan Divanı Sözlüğü** [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük] başlıklı bu çalışma 28.08.2018 tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından **Türk Dili ve Edebiyatı** Anabilim Dalında **Yüksek Lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

Üye

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

(Danışman)

Üye

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

ONAY

.../ .../ 2018

Prof. Dr. Nurullah UÇKUN

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ve ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması hâlinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Emine Şeyma YÜKSEL

ÖZET

ÂDİLE SULTAN DİVANİ SÖZLÜĞÜ [BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK]

YÜKSEL, Emine Şeyma

Yüksek Lisans-2018

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üy. Tuba Onat Çakıroğlu

Âdile Sultan, Osmanlı hanedanı içinde yetişen ve divanı olan tek kadın şairdir. Bu çalışma, 19. yüzyılda yaşamış olan Âdile Sultan'ın divanının hem bağlamlı dizini hem de fonksiyonel hâle getirilmiş sözlüğünü içermektedir. Divanın söz varlığı ortaya konularak elde edilen verilerin sınıflandırılmasına yönelik üslup incelemesine yer verilmiştir.

Çalışmanın bağlamlı dizin bölümü, alfabetik sıralanan madde başlıklarında toplanması ve Âdile Sultan Divanı'ndaki şiirlerin kullanım sıklıklarının ortaya konmasından oluşmaktadır. İşlevsel sözlük aşamasındaysa kullanımına göre değişen anlamlar tespit edilmiştir. Çalışma hazırlanırken bütün deliller tek tek ele alınmış ve başvuru kaynaklar belirtilmiştir. Böylece Âdile Sultan'ın şiir dilini oluşturan dil unsurları tespit edilerek şairin kişisel üslubu ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Âdile Sultan, Bağlamlı Dizin, İşlevsel Sözlük, Üslup.

ABSTRACT
GLOSSORY OF ÂDİLE SULTAN'S DİVAN
[CONCORDANCE AND FUNCTIONAL GLOSSORY]

YÜKSEL, E. Şeyma

Master Degree-2018

Department of Turkish Language and Literature

Field of Old Turkish Literature

Supervisor: Dr. Öğr. Üy. Tuba Onat Çakıroğlu

Adile Sultan is the only woman poet who was raised inside the Ottoman dynasty and had divan. This work contains not only contains the functionalized dictionary version of the Divan but also the concordance of the Divan of Adile Sultan who lived in the 19th century. Additioanlly, tone analysis was placed for the classification of data by presenting the vocabularyof the Divan.

Concordance part of the work consists of gathering of the items in an alphabetical order and presenting the frequency of use of the poems inside Adile Sultan Divan. During the process of functionalized dictionary, different meanings of words according to their use was determined. While this work was being prepared, all the credentials were handled one by one and the resources having been resorted were specified. In this way, the personal tone of the poet was presented by determining the factors which were forming the poem language of the poet.

Keywords: Adile Sultan, Concordance, Functional Glossary, Wording.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
ÖNSÖZ	viii
GİRİŞ: BAĞLAMLI DİZİN (CONCORDANCE), İŞLEVSEL SÖZLÜK VE ÂDİLE SULTAN DİVANI.....	1

I. BÖLÜM

1. ÂDİLE SULTAN'IN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ŞİİR ANLAYIŞI	7
1.1. Âdile Sultan'ın Hayatı ve Yaşadığı Devre Genel Bir Bakış	7
1.2. Âdile Sultan'ın Edebî Kişiliği ve Şiir Anlayışı	11
1.2.1 Âdile Sultan Divanı'nın Nüshaları ve Özellikleri.....	18
2. ÂDİLE SULTAN'IN ŞİİRİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ	19
2.1. Şekil Özellikleri.....	19
2.2. Muhteva Özellikleri	22
2.3. Dil ve Üslup Özellikleri	28

II. BÖLÜM

ÂDİLE SULTAN DİVANI	37
SONUÇ	254
KAYNAKÇA	256
EK: ÂDİLE SULTAN DİVANI SÖZLÜĞÜ [BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK]	260
SÖZLÜK KULLANMA KILAVUZU	260
ÂDİLE SULTAN DİVANI SÖZLÜĞÜ	261

KISALTMALAR

a.g.e	: adı geçen eser
b.	: baskı
bkz.	: bakınız
C.	: cilt
Dr.	: doktor
G	: gazel
haz.	: hazırlayan
K	: kaside
Kt	: kıta
Mrb	: murabba
Mes	: Mesnevi
Msd	: müseddes
Öğr. Üy.	: öğretim üyesi
Prof	: profesör
s.	: sayfa
S.	: sayı
Tkb	: terhib-i bend
vb.	: ve benzeri
Yay.	: yayını/yayınları

ÖNSÖZ

Âdile Sultan, Osmanlı hanedanı içinde yetişen ve padişah kızı olarak divan tertip etmiş olan tek kadın şairdir. Bu tez ile 19. asır şairi Âdile Sultan'ın kaynaklarda sözü edilen ve bugün elimizde bulunan tek eseri olan divanındaki söz varlığından yararlanarak, sözcüklerin bağlama göre kazandığı anlamları ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu sayede, onun elimizde bulunan tek eserinin işlevsel sözlüğü hazırlanmıştır.

Âdile Sultan Divanı'nın üzerine Prof. Dr. Hikmet Özdemir'in tenkitli metin neşri, bir transkripsiyon çalışması ve divandaki dinî-tasavvufi unsurların incelendiği iki yüksek lisans tezi dışında müstakil bir çalışma bulunmamaktadır. Hikmet Özdemir'in tenkitli metninin esas alındığı bu tez ile, yukarıda söz edilen çalışmaları daha ileri bir seviyeye taşıyarak Âdile Sultan'ın söz varlığının ortaya konması düşünülmüştür. Ayrıca Hikmet Özdemir'in sağlam ve güvenilir bir metin ortaya koyması ve Âdile Sultan Divanı'nın tahlilinin henüz yapılmamış olması, tez için bu divanın seçilmesinde büyük rol oynamıştır. Bağlamalı dizin ve işlevsel sözlüğün oluşturulabilmesi için divandaki şiirlerin sağlam ve güvenilir metinlerinin tespit edilmiş olması büyük önem taşımaktadır. Âdile Sultan'ın divanının işlevsel sözlüğünü ortaya çıkarabilmek için hem bağlama hem de tarihsel sözlük ve kaynaklara başvurulmuştur.

Divanın bağlamalı dizin ve işlevsel sözlüğünün hazırlanmasıyla şairin özgün üslubunun ortaya çıkarılmasında onun söz varlığının sahip olduğu önemi göstermek, bu anlamda üslup çalışmaları başta olmak üzere tarihsel sözlük çalışmalarına da katkı sağlayacaktır. Âdile Sultan'ın yazı dilindeki malzeme ile deyimler, kalıplaşmış ifadeler, alıntılar gibi dilsel öğeleri nasıl işlediği ve bunları hangi bağlamda ele aldığı tespit edilmek suretiyle şiir şerhi çalışmalarına da katkı sağlanacaktır. Bu konuya ilişkin değerlendirmeler yapılırken kaynakça bölümünde belirtildiği üzere eski-yeni birçok kaynak/çalışma, edebiyat tarihleri, Osmanlı kültürü ile ilgili eserler gibi birçok kaynaktan faydalanılıp Âdile Sultan'ın şiirlerinde kelimelere yüklediği anlamın en doğru şekilde yansıtılması amaçlanmıştır.

Batı'da birçok şair ve yazarın söz varlığını ortaya koyan bağlamalı dizin ve sözlük çalışmaları yapılmışken ülkemizde de bu tür üslup çalışmalarına önem

verilmesi gerekmektedir. Böylece belli bir dönemde yaşamış, ürünler vermiş şair ve yazarlarımızın sanat anlayışlarının, üsluplarının ve devrin kültür özelliklerinin daha iyi anlaşılmasına olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

Tez konusunun belirlenmesinde, araştırma aşamasında, yön tayininde ve tamamlanmasında engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım değerli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğr. Üy. Tuba Onat Çakıroğlu'na; yüksek lisans boyunca değerli bilgilerini bizlerle paylaşan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Ahmet Kartal'a ve Dr. Öğr. Üy. Halit Biltekin'e; bu zorlu tez sürecinde benden desteğini bir an için bile esirgemeyen değerli arkadaşlarıma ve tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen canım aileme sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Emine Şeyma YÜKSEL

Eskişehir, 2018

GİRİŞ

BAĞLAMLI DİZİN (CONCORDANCE), İŞLEVSEL SÖZLÜK VE ÂDİLE SULTAN DİVANI

Divan edebiyatı, Osmanlı kültürünün izlerini taşımaktadır. Bu sebeple kültür tarihimize ışık tutan bu eserlerin incelenmesi özel bir çalışma alanı teşkil etmektedir. Divan edebiyatı tarihi içindeki eserin ve sanatçının gerçek yeri, ancak ilmî ve objektif bir inceleme sonucunda sanatçının his ve hayal dünyası ile fikirlerini meydana getiren unsurların tespiti ile bulunabilecektir. Şairlerin geleneklerini adeta bir nakış gibi işledikleri bu eserlerin bağlamsal dizin ve işlevsel sözlüğünün ortaya konması şiir şerhi araştırmaları için de oldukça önemlidir. Yüzyıllar boyunca kültür birikimi meydana getirmiş olan bu eserlerin layığıyla anlaşılması günümüz toplumu için de çok önemlidir. İlmî usullere göre yapılacak olan bu incelemeler araştırmacılara yön gösterecektir.

Sözlükler, bir milletin kültür hazineleridir; bu hazineyi korur ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlar. Bir milletin sahip olduğu yaşam biçiminin izlerini, oluşturdukları edebî eserlerde ve o eserleri oluşturdukları dilde buluruz. Sözlükler; milletin zaman içinde meydana getirdiği eserleri incelerken eserin yaratıcısı, içeriği, dili ve dönemiyle ilgili önemli yol göstericilerdir. Nitekim Hikmet İlaydın da “Bir dil hakkında fikir edinmek istiyorsak önce onun iki kaynağına, sözlüğüne ve gramerine başvururuz.”¹ diyerek sözlüklerin işlevini vurgulamıştır.

Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi ve kelime kadrosuna “söz varlığı” denir. Sözlükbiliminde (Lexicography), “söz varlığı” terimini ilk defa Doğan Aksan Almanca “Wortbestand” teriminden çevirerek kullanmıştır.² Bir dilin, yazarın veya şairin söz varlığından; o dil, dili kullananlar ve devrin özellikleriyle ilgili bilgiler edinilebilir. Bu açıdan bakarsak, Batı’da olduğu gibi ülkemizde de kültürümüze damgasını vurmuş ve onu yansıtmış eserlerin söz varlıklarının ortaya konması çok önemlidir.

¹ Hikmet İlaydın, “Sözlüklerimize Dair”, *Türk Dili*, (Aralık 1953), No.27, s. 127-132.

² Doğan Aksan, *Türkçenin Sözvarlığı*, [Türk Dilinin Sözcükbilimiyle İlgili Gözlemler, Saptamalar], Engin Yay., Ankara, 2000, s. 7.

Bağlamlı dizin; bir yazarın, bir şairin kullandığı sözcükleri, metinde geçtikleri yeri ve kullanım sıklığını gösterecek biçimde, alfabetik olarak dizmektir. Âdile Sultan Divanı üzerine yapılan bu çalışma, bağlamlı dizin ile birlikte işlevsel sözlüğü de içinde barındırmaktadır. Kelimenin sözlük anlamının yanında şairin kastettiği anlamlar da verilmiştir. Bu çalışma kapsamında sözlük dizininin oluşturulmasıyla Türk diline farklı bir bakış açısı kazandırmak amaçlanmaktadır.

Bağlamlı dizinden sonraki aşama olan işlevsel sözlük, anlam ile bağlam ilişkisini kurmaktadır. Doğan Aksan, bağlam hakkında şunları söylemektedir: “...bir göstergenin, birlikte bulunduğu öteki göstergelerle oluşturduğu ve anlamını aydınlatan bu bütüne bağlam (context) adını veriyoruz. Göstergenin bağlama göre değer kazanması, dilin bir dizge olduğunu da kanıtlar. Geleneksel dilbilgisinde, hatta dilbilimin eski dönemlerinde, kimi bilginlerce sözcükler, içi boş kutular olarak düşünülmüştür. Saussure’ün gösterge kuramı ve daha sonraki çalışmalarda dizge anlayışının genelleşmesiyle sözcüklerin dil içindeki yeri ve dolayısıyla bağlam kavramı önem kazanmıştır.”³

Türk dili ve edebiyatı çalışmalarının temel ihtiyaçlarından biri tarihsel sözlüklerdir. Türkiye’de 19. yüzyıldan itibaren önem kazanmaya başlayan sözlük çalışmaları, Türk dilinin tarihî seyri içinde sözcüklerin kazandıkları anlamların tümünü, ayrımlarıyla birlikte ortaya koyabilecek çalışmalar için zemin oluşturmuştur. Ancak geline nokta, tarihsel metinlerin tanıklığıyla ve sözcüklerin diğer sözcüklerle bir araya gelerek kazandığı anlamların ortaya konmasıyla oluşturulan sözlüklerin yeterli sayıda olmadığı söylenebilir. Hâlbuki metinleri anlamlandırma, dil içi çeviri, metin şerhi ve diğer semantik araştırmalarda; elde tarihsel bir bağlamlı dizinin ve işlevsel sözlüğün bulunması araştırmacılara büyük kolaylıklar sağlayacaktır.

Günümüz dilbilimcileri, sözcüğün tek başına bir anlamı olamayacağını belirtmektedir. Sözcüğün bir anlam taşımasının onun kullanımlarına bağlı olduğunu ancak bu kullanımların bütünüyle kelimenin anlamlandırılabilceğini kabul etmektedir.

İngilizce ve Fransızcası “concordance”, Almancası “konkordanz” olan bu terim, herhangi bir sözcüğün bir metinde kaç kere geçtiğini ve cümle içinde nasıl kullanıldığını ortaya koymaktadır. Sözcüklerin cümle içinde diğer sözcüklerle

³ Doğan Aksan, *Anlambilim [Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi]*, 4. b., Engin Yay., Ankara, 2006, s. 74-78.

kurduğu ilişki sayesinde kazandığı birbirinden farklı anlamlar, metinlerin tanıklığıyla tespit edilebilir. Bir metindeki her bir sözcüğü tek tek alıp da bunların kullanıldıkları her bir cümleyi bütünü ile veya parçalı olarak tek tek yazmak çok zahmetli bir iş olduğundan, ancak İncil ve Shakespeare'in eserleri için bu tür sözlükler vardır. Alexander Cruden'in 1846 yılında, John Eadie'nin 1857'de, F. P Dutripon 1861'de ve 1890 yılında James Strong'un yayımladığı concordance'lar kutsal metinlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

20. yüzyılda Batı'da edebî metinlerin de bağlamli dizinlerinin hazırlandığı görülmektedir. Albert S. Cook Shakespeare'in eserleri üzerine bağlamli dizin çalışması uygulamıştır. Eugene f. Shewmaker, 1996 sanatçının şiirlerinde ve oyunlarda geçen yabancı sözcükleri konu alan bir başka bağlamli dizin hazırlamıştır. Lane Cooper, 1916 yılında Horace'ın eserlerinin bağlamli dizinini yayınlamıştır. Doğu'da ise bu yöntem, 1987 yılında İran şairi Hâfız'ın divanı'na uygulanır.⁴ Türkiye'de ise 1980'lerden bu yana, Klasik Türk Edebiyatı metinleri üzerinde yapılan tenkitli metin neşri ve metin tahlili çalışmalarının sayısı oldukça artmış ve incelenmemiş metin sayısı çok azalmıştır. Yapılan çalışmalar ise alanın az sayıdaki ilgisine hitap etmektedir. Klasik edebiyat metinlerinin genel okuyucu kitlesine de hitap edebilmesi için son zamanlarda bağlamsal dizin ve sözlüklerinin hazırlanmasına başlanmıştır. Bu konuda Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'ın danışmanlığında hazırlanan iki doktora tezi dikkat çekmektedir. Bunlarda biri, 2007'de Furkan Öztürk'ün hazırladığı *Bâkî Divanı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlüğü)*'dür. Diğeri ise Özer Şenödeyici'nin de aynı yöntemi kullanarak oluşturduğu *Nâilî Divanı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)* isimli çalışmadır (2011). Her iki çalışmada önce divanların söz varlığı ortaya konmuştur. Daha sonra elde edilen veriler değerlendirilerek üslup incelemesi yapılmıştır. Çalışmaların bağlamli dizin bölümü, alfabetik madde başlıkları altında toplanmış ve divanlardaki kullanım sıklıkları verilmiştir. İşlevsel sözlük bölümünde ise, sözcüklerin kullanıldıkları bağlama göre kazandıkları anlam ortaya konmuştur. Bu tarz çalışmalar edebî metinlerin ait oldukları dönemin söz varlığının anlaşılması güçleştiğinde, başvurulabilecek en önemli kaynaklar içerisinde yer alacaktır.

⁴ Özer Şenödeyici, (Çevrimiçi), <https://ozeroa.wordpress.com/2015/05/07/baglamli-dizin-ve-islevsel-sozluk-uzerine-1-tarihce/>, 7 Mayıs 2018.

Âdile Sultan Divanı hakkındaki tek kapsamlı metin neşri 1996 yılında, Prof. Dr. Hikmet Özdemir tarafından hazırlanmış olan *Âdile Sultan Divânı*'dır.⁵ Divan metni hazırlanırken, klasik divan tertibi özelliği göstermeyen ve birbirinden çok farklı olmayan beş nüsha karşılaştırılarak edisyon kritikli metin oluşturulmuştur. Metin kuruluşunda ise mürettep olduğu söylenen Ali Emirî nüshası asıl nüsha olarak tercih edilmiş, diğer nüshalar bununla karşılaştırılmıştır. Bunun dışında iki tane yüksek lisans tezi mevcuttur. Birincisi tematik bir çalışma olan ve 2002 yılında Nilüfer Yılmaz tarafından hazırlanan *Âdile Sultan Divanı'nda Dinî-Tasavvufî Unsurlar*. İkincisi Aynur Koçak tarafından 1996'da hazırlanan *Âdile Sultan Divanı (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)* isimli çalışma.⁶

Bu çalışmada XIX. yüzyılda yaşamış olan Âdile Sultan'ın divanındaki şiirlerin bağlamsal dizinini oluşturulup işlevsel sözlüğünü hazırlanmakla birlikte şairin hayatı, edebî kişiliği, yaşadığı dönemin eserlere etkisi hakkında detaylı araştırma yapılmıştır. Edinilen bulguların ışığında Âdile Sultan'ın şiirinin anlam özellikleri ve dili kullanım biçimi anlaşılmaya çalışılmıştır. Öte yandan şairin standart dildeki malzeme ile deyimler, kalıplaşmış ifadeler, alıntılar gibi dilsel öğeleri nasıl işlediği ve bunları hangi bağlamlarda kullandığı ortaya konulmak suretiyle, şiir şerhi çalışmalarına da katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Çalışmamızda, bağlama göre değişen anlamlar ve kazandığı çağrışımlar, Âdile Sultan Divanı'ndan alınan tanıklarla gösterilmiştir. Farklı farklı dil öğeleri ve söyleyiş kalıplarından seçilen tanıkların sıklıkları, şiirsel söz diziminde nasıl işlevler yüklendikleri ve şairin bu dil öğelerini kullanım biçimleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Aşağıda, sözü edilen çalışmadan edinilen bir kesitle örnek verilmiştir.

KESİT

cām: *Bardak, kadeh.*

⁵ Bkz. Hikmet Özdemir, *Âdile Sultan Divânı*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1996.

⁶ Bu çalışmaların varlığını YÖK Tez Merkezi sisteminden öğrenmiş bulunmaktayız. Ancak tez metinlerine erişim sağlanamamıştır.

Nilüfer Yılmaz, “Âdile Sultan Divanı'nda Dinî-Tasavvufî Unsurlar”, Danışman: Mehmet Emin Ertan, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, (2002).

Aynur Koçak, “Âdile Sultan Divanı (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)”, Danışman: Ali Torun, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, (1996).

1. Al deste **cāmı** nūş kıl ‘aşkıñ demiyle cūş kıl
Āhınıñ mihri gūş kıl feryād-ı Şūr etdi bu şeb
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Mısra 9*). [*cāmı, -ı*]
2. ‘Ālemde olsa kūşe-i meyḥāne dolsa **cāmlar**
Düşmān gidip tenhā kalıp yār ile şöḥbet ede gör
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 60, Mısra 3*). [*cāmlar, -lar*]
3. Vech-i māh āhū-nigāh çeşmi siyāh kākül siyāh
Cām elde şu‘le dilde ol şeh-i ḥübānı gör
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Mısra 16*). [*cām,]*
4. ‘Andelībiñ āh ü zārı başka bir ḥālet verir
Sākıyānıñ **cāmı** diger-gūna bir neş’e şunar
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 83, Mısra 8*). [*cāmı, -ı*]
5. Rūḥ-ı sulṭānı bulup şevḳ u şafā
Vaḥdetüñ **cāmına** ḥayrān olayım
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 118, Mısra 10*). [*cāmına, -ı, -na*]
6. Deme teşbīḥi terk ile ele almam ben ol **cāmı**
Ḥicāb-ı ‘aḳlı çāk et ma‘rifet bul bu riyādan geç
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Mısra 11*). [*cāmı, -ı*]

cām: Sırça, şeffaf ve parlak madde.

1. Ḥāne-i dilde nümāyān ne güzel ḥammāmdır
Taşları şems ü kamerden de münevver **cāmdır**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 63, Mısra 2*). [*cāmdır, -dır*]

cām: Kadeh // içki, şarap.

1. İç ehl-i diller ile cām bezm-i maḥabbetde tamām
Sermet olup bī-neng ü nām terk-i ḡām-ı cān edelim
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Mısra 17*). [*cām,]*

Çalışmada, kelimelerin bulundukları beyitler, biçim ve mısra numaralarıyla verilmiştir. Sözcüklerin kazandığı anlamlar ortak madde başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Ek ve kök ayrımları divanda bulunduğu yer gösterildikten sonra belirtilmiştir.

Sözcük dizimi için “concordance” programı olarak TEBDİZ⁷ kullanılmıştır. Gazi Üniversitesi tarafından desteklenen proje ile hazırlanan programla beraber sözlük çalışmaları daha basit bir hâle bürünmüştür. Programa kaydedilen mısralar parçalanarak her sözcüğün anlamının ayrı ayrı girilmesine imkân tanımaktadır. Anlamlandırılan tüm sözcükler sisteme kaydedilerek kullanıcı istediğinde kaydedilen kelimelerin dökümünü elde edebilmektedir. Sistemin ek-kök ayrımına imkân vermesiyle her ekin ayrı olarak gösterilmesi, dilbilim çalışmalarının daha kolay yapılabilmesine olanak sağlamaktadır. Eserlerle ilgili kayıtlı olan tüm detaylar da kullanıcılarla paylaşılabilir. Diba Bahadıroğlu’nun da dediği gibi “Bu sözlük sayesinde elde edilen bulgular ile dil ve edebiyat çalışmaları hızlanacak, sözlük ve betim çalışmalarının tezi ya da eseri yavaşlatması sorunu ortadan kalkacaktır. Türk edebiyatındaki başat eserlerinin bu projede olması hem edebî hem de dilsel zenginliğin görülmesi bakımından çok büyük önem arz etmektedir. Türklük biliminin, Türk dilinin, Türk kültürünün, Türk edebiyatının incelenmesinde bir kaynak olan bu proje, katılımlarla daha da kapsamlı hâle gelecektir.”⁸

⁷ TEBDİZ, Gazi Üniversitesi öğretim üyelerinden Sayın Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK tarafından oluşturulan “Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin” projesidir.

⁸ Diba Bahadıroğlu, “Bir Dil Uğraşırı Gözünden TEBDİZ”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, Cilt III, S.1, 2017, s. 38-43.

I. BÖLÜM

1. ÂDİLE SULTAN'IN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ŞİİR ANLAYIŞI

1.1. Âdile Sultan'ın Hayatı ve Yaşadığı Devre Genel Bir Bakış⁹

19. yüzyıl edebiyatına baktığımızda özellikle asrın ilk yarısı, geçen asrın bir devamı görünümündedir. Şeyh Gâlib'den sonra klasik edebiyatın beslendiği kaynaklar kurumuş, orijinallliğini kaybetmiştir. İmparatorluğun merkezinde koca koca divanlar tertip eden şairler de vardır. Ancak bu şairler; Yenişehirli Avni, Enderunlu Vasıf ve Keçecizade İzzet Molla hariç eski ustaları taklit etmekten ileriye gidememiştir. Orijinallik göstermek isterken yapmacıklığa ve bayalığa düşmüşlerdir. Tanzimat'la birlikte oluşmaya başlayan yeni edebiyatın karşısında gittikçe gücünü kaybeden eski edebiyat, kendini koruyamaz hâle gelmiştir.¹⁰

Tanzimat'tan sonra Şinasi ve onu takip edenlerle Yeni Edebiyat etkisi güçlendiği hâlde eski tarzda gazel ve kasideler vücuda getiren çok şair yetişmiştir. Namık Kemal ve Ziya Paşa bile eski tarzda şiirler söyleyerek edebiyat dünyasına girmişlerdir. Şinasi ile başlayan bu etki sebebiyle eski şiirle mücadele normal bir durumdur. Aslında Türkiye'de eski ve yeni mücadelesi sadece edebiyatta değil her alanda kendini göstermiştir.

Bu dönemde edebî türler ve içerik açısından yeni bir anlayışın ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir. Ancak yeni ortaya çıkan edebiyat eskiden tamamıyla kopmamıştır. Dil, vezin ve nazım şekilleri büyük ölçüde aynıdır. Üstelik yeni edebiyatın önde gelen isimleri de eski tarzda yazmayı sürdürmüşlerdir. Yüzyılın şairlerinin çoğu mahallileşme akımını sürdürmüşlerdir. Dinî-tasavvufî şiire olan ilgi kuruluş döneminde olduğu gibi çöküş döneminde de artmıştır. Neredeyse bir tarikata mensup olmayan şair yok gibidir. Bu dönemde en az kullanılan nazım şekli mesnevidir. Sanatçılar mesnevi yazsa da önceki yüzyıllarda binlerce beyitten

⁹ Âdile Sultan'ın hayatı hakkında detaylı bilgi için *Olçay Kolçak'ın Adile Sultan* biyografisine ve Ferda Mazak'ın *Sultan II. Mahmud'un Kızı Âdile Sultan* isimli eserlerine bakabilirsiniz.

¹⁰ Ahmet Atillâ Şentürk ve Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, 3.b., Dergâh Yay., İstanbul, 2009, s.562.

oluşanların yerini kısıları almıştır. Terki-i bend, terci-i bend, şarkı ve tarih kıt'aları dönemin revaçta olan nazım biçimleridir.¹¹

İşte divanından örnekler sunarak şairliği hakkında bir görüşe varmaya çalıştığımız Âdile Sultan, böyle bir devirde, böyle bir edebî ortamda yetişmiştir. Âdile Sultan, Otuzuncu Osmanlı Padişahı II. Mahmud'un kızıdır. Sultan'ın 36 çocuğu dünyaya gelmiş ve hemen hepsi küçük yaşlarda vefat etmiştir. Geriye Abdülmecid, Abdülaziz, Hatice, Atıyye, Saliha ve Âdile olmak üzere 2 oğlu ve 4 kızı kalmıştır. Evlatlarından Âdile Sultan, en uzun yaşayan kızıdır.

Âdile Sultan, II. Mahmud ve Zernigar Kadın'ın çocuğu olarak 1826 yılında Topkapı sarayında doğmuştur.¹² Doğduğunda hem İstanbul'da hem de ülkenin Mısır gibi çeşitli bölgelerinde üç gün top ve tüfek atılmış, akşamları da kandiller yakılıp şenliklerle kutlamalar yapılmıştır.

Âdile Sultan diğer hanedan çocukları gibi küçük yaşlardan itibaren döneminin önde gelen hocalarından din, dil, edebiyat, müzik ve hat alanlarında iyi bir eğitim almıştır. Âdile Sultan, henüz küçük yaşta iken annesi Zernigar Kadın'ı kaybetmiştir. Bunun üzerine, babası II. Mahmud onu eşlerinden Nevfidan Kadın'a iyi bir şekilde yetiştirilmesi talebiyle emanet etmiştir. Nevfidan Kadın, Âdile Sultan'la öz annesi gibi ilgilenerek iyi bir eğitim almasını sağlamıştır. Bu eğitim süreci onun şiire ve edebiyata ilgi duymasını sağlamıştır. On üç yaşına geldiğinde babası II. Mahmud'u kaybedince hem öksüz hem yetim kalan Âdile Sultan'ı, kendisini çok seven abisi Abdülmecid himaye etmiştir. Küçük yaşlarda anne ve babasını kaybetmiş olmanın verdiği hüznün de şiir merakında etkili olmuştur. Aldığı bu eğitimler hassas kişiliği ile birleşince de bir şaire sultan olarak divan oluşturacak kadar şiir yazmıştır.

Âdile Sultan hanedan mensubu diğer sultanların genelinde olduğu gibi siyasi bir evlilik yapmıştır. Sultan Abdülmecid, babası II. Mahmud'un zamanında vaad ettiği gibi kız kardeşinin o sırada Tophane Müşiri olan Mehmed Ali Paşa ile evliliğini gerçekleştirmiştir. Âdile Sultan 1845'te, 19 yaşındayken yüzyılın en görkemli düğünlerinden biriyle Mehmet Ali Paşa'yla evlenmiştir. Neşetâbâd Sarayı, evlendikten sonra Âdile Sultan'a tahsis edilmiştir. Bu saray dışında Kuruçeşme'deki yalıda, Kağıthane, Çırağan, Validebağı ve Kandilli'deki saraylarda da oturmuştur.

¹¹ Cemal Kurnaz, *Eski Türk Edebiyatı*, Kitabevi Yay., Ankara, 2004, s. 259.

¹² Doğduğu ay ve gün hakkında kaynaklardan fikir birliğine ulaşılmadığından dolayı doğum yılı verilmele yetinilmiştir.

Âdile Sultan ile Mehmed Ali Paşa'nın bu evlilikten Sıdika, Aliye, İsmail ve Hayriye isimlerinde dört çocukları olmuştur. Ancak bunlardan ilk üçü küçük yaşlarda vefat etmiştir. Evlilikleri sırasında Mehmed Ali Paşa müsrifliği ve damatlığa yakışmayan tavırları yüzünden padişah tarafından defalarca azarlanmıştır. Rütbesi düşürülmekle cezalandırılrsa da Âdile Sultan'ın hatırı için görevine iade edilmiştir. Mehmed Ali Paşa'nın arabasının Kağıthane gibi mesire yerlerinde sık sık görüldüğü ve güzel hanımlara ilgi gösterdiği, çapkınlık yaptığı söylentileri Âdile Sultan'ın kulağına kadar gelmiştir. Rivayete göre kocasına bir oyun oynamaya karar vermiştir. Şehirli bir hanım kıyafeti ve arabasıyla Kağıthane'ye giden Âdile Sultan, Paşa'nın dikkatini çekmeyi başarmıştır. Mehmed Ali Paşa şehir arabasındaki yüzü kapalı, şık ve narin hanıma türlü diller dökmüş ve nihayet arabasını yaklaştırıp ayaklarının ucuna doğru mendilini atmıştır. Gece Mehmed Ali Paşa yatak odasına girdiğinde Âdile Sultan'ın uyuduğunu ve kendi yastığının üzerinde o gün arabaya fırlattığı mendilin katlanmış olarak durduğunu görmüş ve oyuna geldiğini anlamıştır.¹³ Bir uyarı ancak bu kadar naif bir şekilde yapılabilir. Âdile Sultan şiirlerine tüm hayatını yansıttığı hâlde bu üzüntülerini asla yansıtmamıştır. Aksine evliliğindeki mutluluğunu ve eşine olan sevgi ve saygısını dile getirmiştir.

Âdile Sultan 1868 yılında eşi Mehmed Ali Paşa'yı kaybetmiştir. Ardından hayatta kalan son evladı Hayriye Hanım Sultan'ın henüz dört yıllık bir gelinken vefatı, onu derinden etkilemiştir. Dünya işlerinden elini eteğini çekerek kendini dine vermiştir. Tasavvufla ilgilenerek Nakşibendi tarikatına girmiştir. Hayır işleriyle uğraşmış ve on dört tane vakıf kurmuştur. 1899 yılında da vefat etmiştir. Ölümünden sonra mal varlığının bir kısmı satılarak yardıma muhtaçlara bağışlanmıştır. Mülklerinin birçoğu ise eğitim kurumu olarak kullanılmıştır.

Âdile Sultan 73 yıllık ömründe kalıcı eserler bırakmıştır. Kurduğu vakıflar yoluyla mektepler yaptırmış âdeti susuz yerlere su getirtmiştir. Yaptırdığı türbeler ve sosyal tesislerde hizmetlilere iş imkânı sağlamıştır. Fakir halkın ihtiyaçlarını karşılayarak devletin yükünü hafifletmiştir. Medine'de kurduğu Sebilhane vakfı ile açılan kuyular ve yapılan sarnıçlarla bölgenin su ihtiyacını karşılamıştır. Medine'de kimsesiz ve çaresiz kadınların barınması için haneler yaptırmıştır. Galata

¹³ Ferda Mazak, "Sarayın Çilekeş ve Hayırsever Şairi: Adile Sultan", *Derin Tarih*, 2012, (Çevrimiçi), <https://www.gzt.com/derin-tarih/sarayin-cilekes-ve-hayirsever-sairi-adile-sultan-2611413>, 1 Temmuz 2018.

Mevlevihanesi ve Arap Camii'nin şadırvanı, çeşitli yerlerde yaptırdığı çeşme, kuyu ve sarnıçlar, Seyyid Nizam, İstavroz ve Bâlâ dergahlarında muhtaçların doyurulması için sağlanan ödenekler onun vakıflarından karşılanmıştır. Seyyid Nizameddin dergahını yeniden yaptırmıştır. Anadolu Hisarı, Galata Arap Cami ve Küçük Mustafa Paşa'daki mekteplerdeki öğrencilere yılda bir defa elbise ve eğitim yardımı yaptırır. Dudullu'da yaptırdığı namazgâh, ağaçlı yeşil alan görüntüsüyle şehircilik ve çevreciliğe de katkıda bulunmuştur. Vakıfları ve hayratı, yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamaya, sosyal bünyede meydana gelebilecek mali dengesizlikleri azaltmaya yardımcı olmuştur.

İkinci Abdülhamid'in saltanatı yıllarında daha önceki nişanların kullanılmasına devam edilmiştir. Ancak II. Abdülhamid kadınlara verilmek amacıyla yeni bir nişanın oluşturulmasını gerekli görmüştür. Bunun gerçekleştirilmesinde de Batı'daki nişanların etkisi olmuştur. “Şefkat nişanı” diye anılan bu nişan 16 Temmuz 1878 tarihli bir düzenlemeyle halka tanıtılmıştır. Nişanın savaş zamanlarında, yangınlarda, deprem, sel ve su baskınları gibi doğal afetlerde millete ve devlete hizmeti olan kadınlara verileceği ve üç rütbeden ibaret olacağı kanun maddesinde belirtilmiştir. İkinci Abdülhamid döneminde kadınlara verilmeye başlanan bu nişan, devletine ve milletine önemli hizmetlerde bulunan Âdile Sultan'a da 18 Ocak 1879'da verilmiştir.

İkinci Mahmud, Abdülmecid, Abdülaziz, Beşinci Murad ve Sultan İkinci Abdülhamid dönemlerini görmüş olan Âdile Sultan, hanedan mensubu diğer kadınlarla kıyaslandığında oldukça uzun bir hayat yaşamıştır. 1899 senesi bir bayram sabahı 73 yaşında vefat etmiştir. Kalabalık bir cemaat tarafından Eyüp Sultan Camisi'nde cenaze namazı kılınan Âdile Sultan sağlığında yaptırmış olduğu mezarlığa, eşi ve çocuklarının yanına defnedilmiştir. Yalnız saray çevresinde değil, halk arasında da sevgi ve saygıyla anılan Âdile Sultan'ın ölümüyle halk adeta öksüz kalmış ve 1899 yılı Ramazan Bayramı “Kara Bayram” olarak yıllarca anılmıştır.

Âdile Sultan Türbesi Eyüp'te, Beybaba Sokak'ta bulunmaktadır. Mahmud Celaleddin ve Efendi Hüsrev Paşa türbelerinin bulunduğu yapı grubunun bir bölümüdür. Türbe dikdörtgen planlı olup, karşılıklı iki odadan ibaret bir ev görünümündedir. Kare odalar birer kubbe ile örtülüdür ve mezarlar bu bölümlerde bulunur. Yapının duvarlarında, 19. yüzyılın tipik barok tarzındaki süslemeleri bulunur.

Ortadaki yuvarlak alınlıklı kapı ile pencerelerin demir parmaklıklarında da ince süsler vardır.¹⁴

Âdile Sultan hayattayken Osmanlı hanedanında padişahlık makamına çıkan yakınları ve saltanat dönemleri aşağıdaki gibidir:

Babası: 2. Mahmud	(Saltanatı: 1808 - 1839)
Kardeşi: Abdülmecid	(Saltanatı: 1839 - 1861)
Kardeşi: Abdülaziz	(Saltanatı: 1861 - 1876)
Yeğeni: 5. Murad	(Saltanatı: 1876 - 1876)
Yeğeni: 2. Abdülhamid	(Saltanatı: 1876 - 1909)

1.2. Âdile Sultan'ın Edebî Kişiliği ve Şiir Anlayışı

Âdile Sultan, 19. asrın getirdiği yenilikleri her alanda yaşadığı hâlde edebiyattaki yeniliklerden etkilenmemiştir. Divanını eski üslupta ve birçok şaire nazaran daha anlaşılabilir bir Türkçeyle kaleme almıştır. Şiirlerinde fazla sanatlı ve ağdalı bir üsluptan kaçınmıştır. Ağır terkiplere yer vermemiş ve zamanın insanların daha rahat anlayabileceği ifadeler kullanmıştır. Mümkün olduğunca sade bir dil kullanarak halk diline yaklaşmıştır. Şekil ve konu bakımından eski şairleri örnek almıştır. Ancak şiirlerinde sanattan çok, güçlü bir din aşkı ve aile bireylerine bağlılık görülmektedir.

Âdile Sultan, Klasik Türk Edebiyatı'nın artık etkisini yitirmeye başladığı bir asırda yaşamıştır. Divanının edebî yönünü değerlendirenler, onun sanatının pek de güçlü olmadığı konusunda görüş birliği içindedir. Hikmet Özdemir, şiir sanatı için “Âdile Sultan, Divan Edebiyatının kıymetini yitirmeye başladığı 19. asırda yaşadığı için yetiştiği ortamın da etkisiyle eskileri taklit eden bir şair olmaktan kendini kurtaramamıştır”¹⁵ demiştir. Nihat Sami Banarlı, onun sanatı hakkında net bir ifade kullanmaz. Ancak “Âdile Sultan'ın hece vezniyle ve Yunus tarzı halk ilahileri

¹⁴ Yıldız Demiriz, “Âdile Sultan Türbesi”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C: I, Haz. İlhan Tekeli vd., İstanbul, 1993, s. 85.

¹⁵ Hikmet Özdemir, *Âdile Sultan Divanı*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1996, s. 11.

an'anesiyle söylenmiş, samimi şiirleri de vardır"¹⁶ demekle yetinir. Mustafa İsen, "Şiirlerinin önemli bir bölümü, kendisinden önce yaşamış büyük şairlere naziredir. Bu şiirlerin bir kısmı da hece ile yazılmıştır. Teknik bakımdan zayıf olan bu örnekler sade bir dil, fakat samimi bir üslûp ile kaleme alınmışlardır. Âdile Sultan'ın şiirleri mürettep bir divân teşkil etmezler."¹⁷ demiştir. Nihat Azamat ise, onu diğer kadın şairlerle karşılaştırarak şu tespitte bulunur: "Fıtnat Hanım ve Leyla Hanım gibi diğer Osmanlı kadın şairleriyle karşılaştırılacak olursa, pek başarılı bir şair olduğu söylenemez. Şiirlerinde kafiye hataları ve vezin yanlışları da göze çarpar."¹⁸ Tüm bu yargılardan yola çıkarak Âdile Sultan'ın mısraları şiir sanatı açısından tartışılrsa da duygu yönünden son derece samimidir diyebiliriz.

Âdile Sultan, dedesi Kanuni Sultan Süleyman'a ait divanın basımını yaptırarak edebiyat dünyasına büyük bir katkı sağlamıştır. Kanuni Sultan Süleyman'ın şiirlerinden oluşan *Muhibbi Divanı* 1890 yılında ilk defa onun tarafından bastırılmıştır. Ancak kendi şiirlerini topladığı *Divan-ı Âdile*'yi yayımlamamıştır. Divanı ölümünden sonra basılmıştır.¹⁹

Âdile Sultan'ın güçlü bir müzik sevgisi bulunmaktadır. Kızı Hayriye Sultan çok iyi piyano çalmaktadır. Kendisi de iyi bir müzik eğitimi almış olan Âdile Sultan'ın saraylarında çok ihtişamlı piyanolar bulunmaktadır. Devrinde görkemli konserler düzenlemiştir. Aşağıdaki mısralarında şiir sevgisini nasıl yansıttığını görülmektedir:

Ehl-i 'aşka şevk-i kalb ü zevk-i cândır mûsikî
Hûş hevâdır mü'mine hâlet-resândır mûsikî

Sûznâk eyler Hicâzi perde-i 'Uşşâk'dan
Ceng-i A'cem ü Nevâ-yı İşfahân'dır mûsikî

'Âşıkı eyler sa'îd her bir demin bir güne 'îd
Gûş-ı sermest-i Şabâ'ya Sûr-ı cândır mûsikî

¹⁶ Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 1971, C.2, s. 842.

¹⁷ Mustafa İsen, "Osmanlı Hanedanının Şairlik Yönü", *Türkiye Günlüğü*, S.158, (Kasım-Aralık 1999), s.89.

¹⁸ Nihat Azamat, "Âdile Sultan", *İslam Ansiklopedisi*, c.1, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1988, s. 382-383.

¹⁹ Mazak Ferda, *Sultan II. Mahmud'un Kızı Âdile Sultan*, Çamlıca Yay., İstanbul, 2000.

Diñle ‘âşık hûş şafâdır cānlara feryād-ı ney
Kim semâ‘ içre kudüm-ı ‘âşıkandır mûsikî

Râst’dır Sûz-ı dilārâ’ya maķām-ı Evc’de
Ol zehî minnet zehî hikmet beyândır mûsikî

Bu ne âhenk kim götürür Raķş’a çarhı ‘Âdile
Muṭrıb-ı ‘aşkı işit cāndan nişândır mûsikî

Mûsikî tavşife şıgmaz defter ü dîvānlara
Ḥasta-i ‘aşka ‘aceb rûḥ-ı revândır mûsikî

G158

Âdile Sultan’ın bazı şiirleri bestlenmeye çok müsaittir. Şehnaz, hüzzam, hicaz makamında bestelenen ilahîleri vardır. Aşağıda notasına ulaşabildiğimiz Faik Bey tarafından bestelenen hüzzam ilahî yer almaktadır:

Merḥabā ey Faḥr-i ‘ālem merḥabā

Merḥabā ve’y şāh-ı a‘zam merḥabā

Ẓāt-ı pākıñ eylemiş Rabb-i ‘ulā

Bā‘iṣ-i icād-ı ‘ālem muṭlaķā

...

Hāk-i kabrin çeşm-i cāna tütüyā

Mesken olsun kıl kabûl ravzañ baña

‘Âdile mücrimse de ‘afv et şehā

Ey Ebu'l-Ḳāşım Muḥammed Muşafā

Mrb4

/14298

Düyek

HÜZZAM TEVŞİN

BESTELİ: Hicaz Hümâyûn
GÜFTE: Neci Mahmut'un
131. Bidile Sultan'ın

MERHABÂ EY FAHRİ ÂLEM MERHABÂ

MER HA BA EY FAH RI A LEM MER HA
HA KI KAB RIN ÇEŞ Mİ CÂ NA MER HA TI

BA HA MER HA BA VE
VÂ MES KEN OL SUN

(NEÂN) SA HI A ZAM MER HA BA NA
KIL KA DUL RAV ZAN DA NA

ZA TI. PA KİN E Yİ LE Mİ Sİ RAB
A Dİ LE MÜC RİMİ SE DE Sİ AF

BÜ LÜ U LÂ
VET SE HA

BA İ Sİ İ CA Dİ E Sİ YA
EY E BÜL KA SİM MÜ HAM Sİ MED

(NAKARAT) MÜT LA KA
MBS TA FA

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM EY

MAH RE Mİ ZA Tİ HÛ DA

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM EY (SON)

EH Lİ MÜCÜ TE BA te ba
Reu ti muc te ba

Birçok şiiri bestelenmiş olduğu gibi kendisi de bestekârdır. TRT repertuarında yer alan Hicaz Hümâyûn bestesi aşağıda görülmektedir:

Usûl: Sofyan HİCAZ HÜMAYÜN İLÂHÎ 16114 Adile Sultan

Giz li ce şâ ha bu yur Giz li ce şâ

ha bu yur Hâ ne i ten hâ ya bu yur

Sev di ğim a mar ke rem et Sev di ğim a

mar ke rem et Lüt fi le câ nâ na bu yur

Halk u yur aĝ yâr u yur Ey gül i râ

na bu yur

Gizlice şâha buyur
Hâne-i tenhâya buyur
Sevdiğim aman kerem et
Lüt ile cânâna buyur
Halk uyur aĝyâr uyur
Ey gül-i râna buyur

Ali Rıza Sengel Koleksiyonundan...
28.2.1936

Gizlice şâha buyur

Hâne-i tenhâya buyur

Sevdiğim aman kerem et

Lut ile cânâna buyur

Halk uyur, aĝyâr uyur

Ey gül-i râna buyur

Halk şiirinde yaygın olarak kullanılan karşılıklı konuşma biçiminde yazılmış dedim-dedi tarzı şiir örneklerine divan şiirinde de rastlamaktayız. Divan şiirinde özellikle gazel ve rubailerde örneğini gördüğümüz bu tür şiirler mürâca'a ya da muhavereli şiir olarak adlandırılmaktadır.²⁰ Âdile Sultan'ın aşağıdaki gazeli de bu tarzda yazılmıştır:

Dedim güzel gönül şaydına çıkdıñ böyle seyrāna
Dedi zülf-i nigāre kayd olan gelsin bu meydāna

Dedim güzel beni sevdā-yı zülfüñ eyledi Mecnūn
Dedi 'aşk defterinde hep muḳayyed nice dıvāne

Dedim güzel bu cilve nāz ile cevlāna gelmişsin
Dedi sen şanma kendin 'āşıkım var böyle biñ dāne

Dedim güzel beni zencir-i zülfüñ eyledi bende
Dedi bu bend-i 'aşkı istemezsen girme devrāna

Dedim güzel seniñ cāna ḫayātdır gül gibi vechiñ
Dedi biñ nāz ile āteşdir ol şöñra düşer cāna

Dedim güzel nice āh eyleyem bul derdime çāre
Dedi dolsun çileñ bil bu cefāyı bir şafā cāna

Dedim güzel nigāhiñ şad hezār 'uşşāka iḫsāndır
Dedi şabr eyle teslim ol zamān-ı emr ü fermāna

Dedim güzel fedā-yı cān edersem acıma mısın
Dedi 'Âdile ḳaşdıñ yār ise ver cānı cānāna

G152

²⁰ Dilek Batıslam, "Divan Şiiriyle Halk Şiirinde Ortak Bir Söyleyiş Biçimi (Mürâca'a-Dedim-Dedi)", *Folklor/Edebiyat*, C:VI, S.22, Ankara, 2000, s. 201-211.

Âdile Sultan, Yunus Emre tarzında hece ölçüsüyle şiirler yazdığı gibi başta (Kanuni Sultan Süleyman) Muhibbî, ve Fuzulî olmak üzere çeşitli nazireler de yazmıştır. Aşağıdaki beyitle başlayan gazeli,

‘Âşıka bir nesne yokdur la‘l-i dilberden leziz

Zıkr-i yâr oldu aña çün şîr ü şekkerde leziz

G45/1

Kanuni Sultan Süleyman’ın aşağıdaki beyitle başlayan gazeline naziredir:

Dostum şîrin kelâmuñ şehd ü şekkerden leziz

Görinür gülgün ruhuñ bña gül-i terden leziz²¹

Âdile Sultan’ın Fuzulî’nin şu beytle başlayan şiirine de nazire yazmıştır:

Şun‘uñ eyvânında bir kandîl devr-i âsmân

Şan‘atuñ dîbacecesinde bir varak rûy-ı zemîn²²

Manzume Âdile Sultan’ın aşağıdaki beyitin geçtiği kasidesidir:

Şan‘atıñ eyvânına kandîldir şems ü nücûm

‘İzzetüñ dibâcesinden bir varak rûy-ı zemîn

K1/2

Nâbi’ye ise şu mısra ile başlayan manzumesi nazire olarak kabul edilmektedir:

Tab‘ımız hicr ile dem-beste-i efkâr bu şeb

Gül gibi açdı neşim-i dile dildâr bu şeb

G34/1

Âdile Sultan’ın yukarıdaki beyitle başlayan gazeli ile tanzir ettiği Nâbi’nin şiirinin ilk beyti aşağıdaki gibidir:

Vâde-i hâtır-firîbim düzdi hâb itdi bu şeb

²¹ Coşkun Ak, *Muhibbî Divanı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., s. 143.

²² Külliyyatı Fuzulî, Ahter Matbası, İstanbul, 1897, s. 71.

Ṭār u pūd-i cāme-ḥābım sūz-tāb itdūñ bu şeb²³

1.2.1 Âdile Sultan Divanı'nın Nüshaları ve Özellikleri

Âdile Sultan Divanı beş nüshada toplanmıştır.

Ali Emiri Nüshası

Talik yazıyla özenle yazılmış 68 yapraktan ibarettir. Mavi renkte 19 satır çizgili Avrupa kâğıttır. Türk işi ve tezhiplidir. Başında ve sonunda Ali Emiri'nin vakıf mührü, kütüphanenin resmi mührü ve damgası basılıdır. Bu nüsha, Millet Kütüphanesi'nin Manzum Eserler bölümünde 260 numarada kayıtlıdır.

İstanbul Üniversitesi Nüshası

Rika yazıyla yazılmıştır ve 68 yapraktır. Başında kütüphanenin resmi mührü basılıdır. Üniversite kütüphanesinde T Yazma Eserler bölümünde 4858 numarada kayıtlıdır.

T1 Nüshası

Rika yazı stiliyle yazılmış 143 yapraktan ibarettir. Allah ve peygamber isimleri, sıfatları yıldızlı olarak yazılmıştır. Başlıklar ve satır araları da altın yıldızlıdır. Nüshada yazara ve kopya edene ait hiçbir kayıt mevcut değildir. Ancak Topkapı Sarayı'nın resmi mührü mevcuttur. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nin Hazine bölümünde 995 numarada kayıtlıdır.

T2 Nüshası

134 yapraklıdır. 110 mm uzunluğundaki kağıtları 17 satır olarak yazılmıştır. Bütün başlıklar satır araları ve değerli isimler altın yıldızlıdır. Nüshada yazara ve kopya edene ait hiçbir kayıt mevcut değildir. Bunda da yine kütüphanenin resmi mührü mevcuttur. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nin Hazine bölümünde 996 numarada kayıtlıdır.

²³ Abdülkadir Karahan, Nâbi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1987, s. 104

T3 Nüshası

Rika yazılıdır. Başlıklar ve önemli kelimeleraltın yaldızlıdır. Bunda da yazar ve müstensih kaydı yoktur. Ancak saraymüzesine ait kütüphane mührü mevcuttur. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nin Hazine bölümünde 997 numarada kayıtlıdır.²⁴

2. ÂDİLE SULTAN'IN ŞİİRİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

2.1. Şekil Özellikleri

Âdile Sultan Divanı, klasik divan şekline tam olarak uymamaktadır. Şiirinde kafiye pek önem vermemiş hatta zaman zaman rediflerin sağladığı ahengi kafiye saymıştır. Bazı şiirlerinde vezin kusurlarına rastlanmaktadır. Türkçe kelimelerde gereksiz imaleler bulunur. Nadir görülmekle birlikte, terkiplerde tamlayan ve tamlananın yerini değiştirerek kural dışı kullanımlar gerçekleştirmiştir. Vezin endişesiyle dil kusurları yaptığı da görülmüştür.

Divan tertibi açısından da farklılıklar karşımıza çıkmaktadır. Âdile Sultan'ın divanı, mürettep bir divanda olması gereken nazım şekli ve nazım türü sıralamasına uymamaktadır. Örneğin tevhitler kısmının münacatlar bölümünden önce olması gerekirken, sonra gelmiştir. Ayrıca münacatlar ve naatlar bölümünde kasideler olması gerekirken, gazellere de rastlanmaktadır. Bu şiirlerde de kaside havası sezilmektedir. Naat kısmında ve divanın sonunda olmak üzere mesnevilere yer vermiştir. Divanlarda mesnevi nazım şekliyle şiir yazıldığına çok az rastlanmaktadır. Bu bulgulardan yola çıkarak Âdile Sultan'ın, divanını nazım şeklinden çok nazım türüne göre düzenleme eğiliminde olduğu görülmektedir.

Âdile Sultan Divanı'nın münacatlar kısmındaki şiirlerden 6, tevhitler kısmından 1, naatlar kısmından 1, gazeller kısmından 21 ve "*İstirham Ez Hazret-i Seyyidü'l-En'âm*" başlıklı şiir olmak üzere 30 şiirin kafiyeleri çok bozuk olduğu için

²⁴ Hikmet Özdemir a.g.e

bunları Klasik Türk Edebiyatı'nın hiçbir nazım şekline dâhil etmek mümkün değildir.

Çalışmamızın divan kısmında şiirlerin nazım şekilleri divandaki sırasına göre numaralandırılarak her şiirin vezninin üzerine yazılmıştır. Nazım şekline dâhil edemediğimiz ve hece ölçüsüyle yazılmış şiirleri “diğer” başlığı altında numaralandırmış bulunmaktayız.

Nazım şekilleri açısından divandaki 252 şiirin dağılımı şöyledir: Kaside, 6; gazel, 176; murabba, 14; kıt'a, 10; tahmis, 1; müseddes, 3; terkiib-i bend, 2; terci'-i bend, 1; mesnevi, 7; hece vezni ile yazılan şiirler, 2; nazım şekli bulunmayan şiirler, 30.

Kafiye ve redif, mısra sonlarında aranır. Mısra başlarındaki ses tekrarlarına "mısra başı kafiyesi" denir. Divan şiirinde mısra başındaki kelime tekrarları ise redif kapsamı dışında tutularak tekrar, nida ve istifham gibi sanatlar içinde değerlendirilmektedir. Ancak mısra sonundaki redif gibi, sistemli olarak şiirin bütününde kullanılan tekrarların, mısra başı kafiyesi ve iç kafiye gibi, bulunduğu yere göre, mısra başı redifi (ön redif) adıyla redif kapsamına alınmasının gerekmektedir. Âdile Sultan aşağıda verilen iki gazeline mısra başı redif/ ön redif kullanmıştır:²⁵

Neyleyem bu cânı rāḥ-ı 'aşḳda olmaz fedā

Neyleyem bu cismi yanıp olmaya maḥv u hebā

Neyleyem bu 'aklı 'aşḳı māsivāya ede terk

Neyleyem bu gūşı kim gūş etmeye emr-i Ḥudā

Neyleyem bu dideyi cân gözü yāri görmeye

Neyleyem bu desti dest-i dōsta olmaz sezā

Neyleyem bu pāyi ḥāk-i kūy-i yāre ermemiş

Neyleyem bu enfī būy-i dōstdan almaz şafā

Neyleyem ben bu dehānı şoḥbet etmez yār ile

Neyleyem bu ḳalbi kim 'aşḳ âteşinden bî-nevā

²⁵ Detaylı bilgi için bkz. Yaşar Aydemir ve Halil Çeltik, “Redife Farklı Bir Bakış: Divan Şiirinde Ön kafiye ve Ön Redif”. *Bilig*. S:46, Ankara, 2008, 193-214.

Neyleyem ey ‘Ādile bu ‘ālem-i ġaddārı kim
Derdi bitmez vaşlı bitmez zevkî olmaz bî-vefā

G23

‘Aşkdır min evvel ilā āhır kevn ü mekân
‘Aşkdır gāhî dil ü cānda nihān gāhî ‘ayān

‘Aşkdır eden cemāl-i pāk-i cānāna nazar
‘Aşkdır ol ġonca gül rûyu için bûlbûl olan

‘Aşkdır dü ‘ālem içre cānı yāra vaşl eden
‘Aşkdır dā’im olan hem maḥrem-i esrār-ı cān

‘Aşkdır çün dilde mişbāh-ı tecellîyi yaḳan
‘Aşkdır bil (küntü kenz) birle miftāh-ı cinān

‘Aşkdır bî-kayd pervāz eyleyip sîmurġ-veş
‘Aşkdır dōst ellerini dā’ima seyrān eden

‘Aşkdır mir’āt-ı ḳalbi eyleyen şāf ü celî
‘Aşkdır dilde veren nûr-ı ziyāyı her zamān

‘Aşkdır ḳalbi ḳılan pûr-nûr mihr-i māh-veş
‘Aşkdır şem‘-i cemāle ḳarşı pervāne yanan

‘Aşkdır hem şayḳal-ı mir’at-ı eṣḥāb-ı derûn
‘Aşkdır bir āteş-i cān-suz ey dil sen de yan

‘Aşkdır beyt-i dili meyḥāne-i ‘irfān eden
‘Aşkdır Leylāları Mecnûn ü ser-gerdān eden

‘Aşkdır fehm ile iş‘ār eyleyen derd-i dili
‘Aşkdır bak ‘Ādile çarḥı eden keşf ü beyan

G135

Âdile Sultan'ın şanssızlığı devletin çöküş döneminde yaşamış olmasıdır. Her ne kadar iyi bir eğitim aldığı anlaşılrsa da şiirde başarılı bir performans gösterememiş, divanında Klasik Türk Edebiyatı'nın nazım şekillerini başarılı bir şekilde kullanamamıştır. Bu durum Âdile Sultan'ın sanatına gölge düşürmektedir. Ancak Hikmet Özdemir'in de dediği gibi “Ona mükemmel bir şairdir demek nasıl mümkün değilse, onu bu sahada hiç hesaba katmamak da büyük bir insafsızlık olur.”²⁶

2.2. Muhteva Özellikleri

Her sanatçının eseri kendinden izler taşır. Âdile Sultan'ın divanında da sevinci, üzüntüsü, mutluluğu, kederi, evliliği, evlatlarının doğumu, sevdiklerinin kaybı, inancı vb. yer almaktadır. Kısacası divanı, yaşamının ruhundaki aksidir. Çalışmamızın bu kısmında Âdile Sultan'ın divanının genel içeriğinden bahsedecek ve şiirlerinde işlediği konulara beyitlerinden örneklerle değineceğiz.

Münacat kısmında şair kendini cehennem azabından kurtarması ve koruması için Allah'a yalvarır. Tevhit kısmında şair doğru yola ulaşmanın mutluluğundan bahsetmektedir. Naatlar kısmında Süleyman Çelebi'nin etkisi hissedilmektedir. Şair sünnet ehlinen olduğu için şükretmektedir.

Mesnevi-i Miraciye'de Hz. Muhammed'in göğe yükselmesi Allah'la görüşmesi mucizesini anlatmaktadır. Der Şân-ı Çehar-ı Yâr-ı Güzin bölümünde şair Hz. Muhammed'den sonra gelen dört halifenin meziyetlerini anlatmaktadır. Mersiye Der Hakk-ı İmam-ı Hüseyin bölümünde Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edililişinin üzüntüsünü dile getirir.

Der Şân-ı Einme-i İsnâ Aşer'de On iki imamın meziyetleri anlatılmaktadır. Der Hakk-ı Hazret-i Halid bölümünde Hz. Muhammed'in konuk ağırlamakla görevli kılavuzu Hz. Halid'in menkıbesi anlatılmaktadır. Der Vasef-ı Üveysü'l-Karani bölümünde Veysel Karani Hazretleri'nin menkıbesi anlatılmaktadır. Der Vasef-ı Pir Mehmed Bahaeddin Nakşibend bölümünde Nakşibendi tarikatının piri olan Mehmed Bahaeddin Hazretleri ve tarikat anlatılmaktadır. Der Şân-ı Şeyh Ali bölümünde Âdile

²⁶ Hikmet Özdemir, a.g.e. s. 103.

Sultan, Nakşibendi tarikatı şeyhlerinden kendinin de bağı olduğu Ali Hazretleri'ni bayram sebebiyle överek anlatmıştır.

Der Zikr-i Meşahir-i Evliya-i Sa'âdet bölümünde İstanbul'da yatan tarikat pirlerinden Sümbül Efendi, Merkez Efendi, Seyyid Nizam Hazretleri, Musladdin, Ebul Vefa, Hüsameddin Uşşakî, Nurettin Cerrahi, Aziz Mahmut Hüdayi, Yahya Efendi, Şemseddin Sivasi, Seyyid Selami, Ümmi Sinan gibi evliyaların yüce vasıfları methedildiği mesnevi yer almaktadır.

Mersiye Der Hakk-ı Abdülaziz başlıklı şiirde Âdile Sultan kardeşinin hayatını ve ölümünü acıklı şekilde anlatmaktadır. Mersiye Der Hakk-ı Mehmed Ali Paşa isimli şiirinde çok sevdiği eşi Mehmed Ali Paşa'yı övmektedir. Evliliğindeki mutluluğunu, eşinin devlete yaptığı hizmetlerin laygınca takdir edilmediğini ve onun ölümünden duyduğu üzüntüyü dile getirmektedir. Mersiye Der Hakk-ı Hayriye Sultan şiirinde hayatta kalan tek evladı olan ve genç yaşta vefat eden kızının acısını anlatmaktadır. Tahasürname ve İftirakname bölümündeki şiirler Âdile Sultan'ın ailesiyle ilgilidir. Sarayın ve akrabaların başından geçen acıklı olaylarla ilgilidir. Sultan'ın ruhundaki acıları samimi bir şekilde ifade ettiği divanının en beğenilen bölümlerindendir. Terceme-i Hal-i Mehmed Ali Paşa, Âdile Sultan'ın evliliğini ve eşinin başarılarını anlattığı bölümdür. Tarih-i İntikal-i Şeyh Ali, Âdile Sultan'ın bağı olduğu Nakşibendi tarikatı şeyhi Ali Hazretleri'nin ölümü için yazdığı mersiye içerir. Bu Dahi bölümünde Şeyh Ali'nin ebcet hesabı ile ölüm tarihini bildirilmektedir.

Abdülmecid'in Sultanları Hakkındaki Kıt'a kısmında beş sultanın ölümleri üzerine yazılmıştır. Edhem Paşa Hakkındaki Kıt'a, Âdile Sultan'ın üvey oğlu hakkında yazdığı mersiyedir. Edhem Paşa, Mehmed Ali Paşa'nın ilk evliliğinden olan evladıdır. Mahmud Celaleddin Efendi Hakkında Mersiye bölümü Sultan Abdülaziz'in oğlu şehzade Mahmud Celleddin Efendi için yazılmıştır. Gazeller bölümü Âdile Sultan'ın sanat değeri bakımından en değerli şiirlerini içerir. Âdile Sultan tüm bu şiirlerin yanı sıra divanda Fuzulî, Muhibbî gibi şairlerin şiirlerine nazireler yazmıştır.

Âdile Sultan'ın ömrü boyunca sevdiklerinin ölümüne şahit olmuş, yaşadığı derin acılar şiirlerine de yansımıştır. Âdile Sultan kaybettiği annesinin ızdırabını şu beyitleriyle dile getirmektedir:

Vâlidem sevgili cânım Zer-nigâr

Hüsn ü ahlâkı güzel takvâ-şi'âr

Mes4/ 80

Gitdi dünyādan beni koydu yetim
Meskenin yā Rabbi kıl dārün-Na‘īm

Mes4/ 81

Babası Sultan II. Mahmud’un vefatından duyduğu üzüntüyü şu şekilde dile getirmektedir:

Öyle me’yūsum ki mişlim görmemiştir bu cihān
Vālidem cānım idi hem vālidim Maḥmūd Hān (1255)

Mes5/ 1

Qaldım onlardan şabiyy-i nā-tüvān iken yetim
Açdı kalb ü şıneme firqatleri zaḥm-ı ‘āzīm

Mes5/ 2

Küçük yaşta kaybettiği kardeşlerinin acısını şöyle dile getirmektedir:

Çünkü ol şāhenşeh-i ‘ālī-makām
Bir çok evlād ile olmuşdu be-kām

Mes4/ 15

Bir gülistān ḥāşılı güller idi
Lāle vü reyḥān ü sünbüller idi

Mes4/ 16

Kimi ma‘şūm kimi ‘ākil kimi genc
Kimi gitdi kimi qaldı ehl-i renc

Mes4/ 17

Gördü çoğu acısın ol pādişāh
Ba‘zısı fevt-i pederde etdi āh

Mes4/ 18

Önce Hatice Sultan'ın sonra da Atiyye Sultan'ın ölümleri ve özellikle Hatice Sultan'ın öleceğini önceden bildirmesi Âdile Sultan'ı çok üzmüştür. Aşağıdaki mısralarında bu üzüntüsüne şahit olmaktadır:

Ol Ḥadiçe Sultān’ı emr ile Ḥaḳ
Dest-i ‘Azrāil’e teslim etdi baḳ

Mes4/ 65

Bākire hemşîremiz etdi vefât
Ağladı bu hâle cümle kâ'inât

Mes4/ 66

Vaqt-i fevtin bu da i'lân eyleyip
Cānlara te'sîr eder söz söyleyip
Mes4/ 70

Yolcuyum ben ağlamayıñ der idi
Kālb-i zārı dağlamayıñ der idi
Mes4/71

Ben gidip siz kalıñız sıhhatle sağ
Her biriñize bu dünyā ola bāğ
Mes4/72

Âdile Sultan kendisini himaye eden, büyüten ve babasının yerini tutan abisi Sultan Abdülmecid'in de ölümünü görmüştür. Onun ölümünden duyduğu kederini de şu şekilde ifade etmektedir:

'Aksine devr etdi soñra işbu çarh-ı bî-vefâ
Hâzret-i 'Abdülmecîd Hân eyledi 'azm-i beķā (1277)

Mes5/ 5

Çün baña olmuş idi hem şāh ü hem yār u nāşîr
Hem birāder hem peder hem vālide hem destgîr
Mes/ 6

Âdile Sultan, kardeşi Abdülmecid'in vefatından sonra tahta çıkan ve intihar süsü verilerek katledilen küçük kardeşi Abdülaziz'in intihar etmediğini gerçeğini şu şekilde açıklamaktadır:

Naşıl yanmam kime oldu olanlar şāh-ı devrāna
Bilinmez oldu hālî kıydılar ol zıll-ı Yezdān'a
O gitdi mülk-i 'uķbāya firāķı geçdi tā cāna
Sarāya velvele şaldı cihānı koydu efgāna
Cihān mātem tutup kan ağlasın 'Abdülazîz Hân'a
Meded Allah mübārek cismi ki boyandı al ķana

Msd1/ I

Hilâfet mesnedinde olmuş iken bir mu‘azzam Şâh
Tayanıp Hakk’a dîn ü milleti eyler idi âgâh
Hulûş ile öpenler pâyini yüz döndürüp nâ-gâh
Meded-kâr olmadı hiç kimseler ahvâline eyvâh
Cihân mâtem tutup kan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a
Meded Allah mübârek cismi ki boyandı al kana

Msd1/ II

Âdile Sultan mutlu bir evlilik yapmıştır. Bu evlilikten ve kocası Mehmet Ali Paşa’dan memnun olduğunu mersiyesinde şöyle dile getirmektedir:

Pek güzel cân idi cân eyledi cânâna fedâ
Baña hem-hâl idi hâlin bilir idim maḥzâ
Kavl-i mâ‘sumîde şafvetle ederdî işgâ
Çünkü ‘indinde onuñ bir idi şâh ile gedâ
Bir Muḥammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda
Hüsnünü hulkuñu Rıdvân bilir me‘vâda

Msd2/IV

Şandım onuñ ile bu ‘ömrümü bî-derd geçer
Hâtırımdan onuñ itmez idi hiç fevti güzêr
Neyleyem böyle imiş emr-i Hudâ hükm-i kader
Yanarım âteş-i hicrânı ile haşre kadar
Bir Muḥammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda
Kendisi ḥulda gidip koydu beni tenhada

Msd2/ V

Hayriye Sultan babasından bir yıl sonra hastalanarak henüz dört yıllık gelin iken vefat etmiştir (1869). Biricik kızı ve teselli kaynağı olan kızının ölümüne çok üzülen Âdile Sultan, onun için bir mersiye yazmıştır:

Başka bir acı da gösterdi baña zâlim felek
Yâ‘ni zevcim ‘Ali Pâşâ da gitdi ‘Adn’e dek

Mes5/ 7

Yâdigârı kalmış idi Hayriyye Sultân baña
Kalb-i maḥzûnum onuñla eglenirdi dâ’imâ

Mes5/ 8

Nür-ı çeşmimdi surûr-ı kalb-i vîrânım idi
Hemdem ü yâr-ı şefîküm şînede cânım idi

Mes5/ 9

Hüsnü hulkü veş cemîl ü pek güzel idi kızım
Hayra mâ'il merhâmetli bî-bedel idi kızım

Mes5/ 10

Âh kim ol nevcivân ü gül-fidânım nâ-gehân
Ugradı bir derde aşlâ bulmadı çâre amân

Mes5/ 11

Âdile Sultan, Allah'ın varlığına birliğine, Hz. Muhammed'in onun elçisi olduğuna gerçekten inanmış, dinine bağlı bir insandır. Şiirlerinin hemen hepsinde bu düşüncelerini dile getirmektedir. Âdile Sultan'ın Nakşibendi Şeyhlerinden Mehmed Cân Efendi halifelerinden Bâlâ Tekkesi Şeyhi Ali Efendi'ye bağlı olduğunu bilinmektedir. Şiirlerine de dünyanın faniliği, aldaticılığı, ölüm ve ahiret hayatının gerçekliğini vurgulamıştır. Nefsin insanı daima kötülüğe yönlendirdiğini, onun isteklerine uymamak gerektiğini söylemiş ve onun ibadetle, zikirle köreltilebileceğinden bahsetmiştir.

Mazhar-ı envâr-ı zât-ı Kibriyâ'dır Nakşbend
Vâkıf-ı râz-ı rumûzât-ı Hudâ'dır Nakşbend

G19/ 1

Pîşvâmuz Hâzret-i Şiddîk-i a'zamdır bizim
Nesl-i pâkile siyâdet -intimâdır Nakşbend

G19/ 2

Kalır bakî kişiye şanma bu mülk
Biz ancak kullarız Şubhânımız var

G70/ 11

Fedâ et 'Âdile râhında cânı
Muhammed gibi bir cânânımız var

G70/ 12

Âdile Sultan'ın şiirlerinin temelinde aşk duygusu yatmaktadır ancak bu ilahî bir aşktır.

Dü cihānda bā' iṣ-ı rif' atdır hem maḥẓ-ı necāt
Mücib-i feyz u sa' ādet başka bir kuvvetdir 'aşk
G96/ 4

Cihānıñ zevkını 'āşık değışdi 'aşk-ı cānāna
Ki derd ü fikri hep cānāna terk-i cāndır 'āşık
G98/ 2

'Aşka erip yol aldılar emvāl ü mülkü koydular
Teslīm-i cānla 'Ādile vaşla erer cānān 'āşık
G99/ 6

2.3. Dil ve Üslup Özellikleri

Üslup, dilsel araç ve olanaklardan yararlanarak düşünce, duygu, hayal ve eylemlerin kişisel bir ifadesidir. Üslubun oluşmasında yazarın edebiyat ve sanat geleneği, edebiyat ve sanat anlayışı, siyasi görüşü, yazarın yaşı, cinsiyeti, psikolojik yapısı, mizacı, karakteri, eğitim ve öğretimi, yaşadığı dönem ve dönemin dil özellikleri etkili faktörler arasındadır. Kısacası yazarın eserini “nasıl vücuda getirdiği”dir.

Klasik Türk şiiri geleneği çerçevesinde şairler, ortak formlar ve kalıplaşmış ifadeler arasından kendilerine mahsus bir üslup oluşturabildikleri ölçüde özgün ya da taklitçi olarak nitelendirilmişlerdir. Âdile Sultan çalışmamızın önceki bölümlerinde bahsettiğimiz üzere ne yazık ki önceki şairleri taklitten öteye geçememiştir. Bunu da yaşadığı dönemin edebi ortamına bağlayabiliriz. Şekil bakımından olmasa da duygu ve düşüncelerini etkili bir biçimde okuyucusuna yansıtabilmiştir. Daha çok gazel şeklinde başarılı örnekler verebilmiştir. Çalışmamızın bu kısmında Âdile Sultan'ın birtakım dil unsurlarını şiirinde nasıl kullandığını örnekler çerçevesinde yansıtmaya çalışacağız.

Âdile Sultan; divanındaki ahengi kafiye, redif, aliterasyon, asonans gibi ses ve söz benzerlikleriyle sağlamaya çalışmıştır. Bunların yanı sıra aşağıda örnekleri verilen şiirinde sıkça kullandığı edat, bağlaç ve ünlemlerle de ezgiyi, müzikaliteyi güçlendirmiştir. Şiiri monotonluktan kurtarmış ve duygularını güçlü şekilde yansıtmıştır.

Ünlem

Muķım-i bezm-i dil olsam safā var mı yine cānā
Şırāt-ı müstakķım üzre hidāyet kıl **meded** Allah

G5/ 3

Merhabā **ey** Faķır-i ‘ālem merhabā
Merhabā **ve'y** şāh-ı a‘zam merhabā
Zāt-ı pākıñ eylemiş Rabb-i ‘ulā
Bā‘iś-i icād-ı ‘ālem mutlakā

Mrb4/ 1

Hāzret-i Hāķķ'ıñ karınisin **eyā** Şāh-ı rūsul
Etmedi Hālik nazırıñ halk-ı hilkatden beri

K4/9

Āh yā Rāb ne felāket ne müşibetdir o kim
Gele mā‘şūka da ‘āşık ola me’yūs-liķā

K6/8

Edat

Dürr-i dergāhı **egerçi** derd ü mihnetdir şedid
Heybet-i ķurb-ı vişāl amma ki bu‘duñdan eşed

K2/ 6

Tāb-ı vechiñdür cihānda zulmeti ref‘ eyleyen
Nūr-ı hüsñünden güneş tā haşre **dek** tībān olur

G15/3

Mużtarib ķaldı göñül hem gūşe-i hicrānda
Olmuşum Mecnūn hayāl-i vaşlıñ **ile** dā’imā

G31/ 3

Bağlaç

Göründü pāk cemāli cenāb-ı ma‘şūkuñ

Ki etdi ‘aşk-ı Hudā nūr-ı Aḥmed ile zuhūr

G17/ 4

Hem Muḥammed ḥāş kuludur onuñ

Hem Ḥabīb'i **hem** Resūlūdūr onuñ

Mes1/ 16

Ketmi müşkil âteş-i ‘aşkı ‘ayān etmek **de** güç

Kesme ümmîd-i vişâli ‘Âdile şabr et bu şeb

G33/8

Âdile Sultan Divan’ında tezat (zıtlık), tenasüp (uygunluk), teşbih (benzetme), abartma (mübalağa), telmih (hatırlatma) ve iktibas gibi sanatlar önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu sanatların kullanımlarıyla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

Zıtlık: Anlamca birbirine zıt olan kelimeleri bir arada kullanma sanatıdır.²⁷

Şu‘lelensin âteş-i ‘aşkıñ ile bu cism ü cān

Çeşmim olsun fikr-i dîdârıñla giryān her zamān

Şād ola kalb-i ḥazîniñ bir nigāhıñla hemān

Yā Resūla'llah sensin **evvelîñ ü āḥirîñ**

Mrb5/ 4

Eyledi dil-ḥānemi ma‘mūr teşrîfîñ bu şeb

Nūr-ı vechiñle ziyālandı **zemîñ ü āsmān**

G11/2

Melekler Âdem'e kıldı sücūdu

Oña baş egmeyen **Şeyṭān** degil mi

G12/ 7

Şubḥa dek kūyuñda ‘āşık **zār** u ser-gerdān olur

Rûz-ı vuşlatda görünce rûyuñu **ḥandān** olur

G15/ 1

Ḳalbi şāfî mütevāzi‘ sözü ḳalbi yeksān

²⁷ Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, Kubbealtı Lugatı, (Çevrimiçi), <http://lugatim.com>

Dôst u **düşmân** nazarında görünürdü siyyân

Msd2/ 7

Çavl-i mâ'sümîde şafvetle ederdî ılgâ

Çünkü 'indinde onun bir idi **şâh** ile **gedâ**

Msd2/ 11

Yok iken **var** etdi eşyâyı hemân

Var iken ma'dûm eyler bî-gümân

Mes4/ 2

Gezme 'âşık serseri **dermân** kıl **derdine**

Sen de iste sen de bul dūr olma sen de bul şafâ

G31/6

'Aşk **pinhân** eyle dilde zümre-i dānādan ol

Sırrı **fâş** etmekdir ancak bir büyük dīvānelik

G105/ 3

'Âkil iseñ oku **ağdan** geç **karadan** dā'imā

Gel bu söze kâ'il iseñ mekteb-i 'irfāna gel

G115/ 4

Uygunluk: Aralarında anlam bakımından ilgi bulunan iki veya daha çok kelimeyi bir arada kullanma sanatı.

Eski derdim tazelendirdiñ **kalem**

Defter ü **dīvāna** sığmaz söylesem

Mes4/ 100

Her ne dürlü kula miḥnet gelse şâyandır **ṭabīb**

Çek 'ilācımdan elin ol **derde** **dermāndır** **ṭabīb**

G37/ 1

Benzetme: Aralarında ortak taraflar bulunan iki şeyden zayıfını kuvvetlisine benzetme sanatı.

Her kim ol serv-ḳadde meyl eyler

Olur 'aşk âteşiyle **sîne** **kebāb**

G36/ 5

Açıldı **lâle-veş dağ-ı maḥabbetle donandı dil**

Düşüp ‘aşk âteşi bu gönüme çok geçmedi yandım

G126/ 8

Abartma: Bir fikir veya duyguyu etkisini arttırmak için gerçekte olduğundan daha fazla, daha büyük olacak şekilde ifade etme sanatı.

Hicāb-ı menzil-i kavseyn egerçi **yetmiş biñ**

Bir anda ref‘ ile buldu vişāl-i Ḥaḳ‘la sürür

G17/ 6

Ravza-i ‘ulyāsına **yüz biñ selām**

Āline aşhābına hem bi’t-temām

Mes4/ 9

İki gün zevk müyesser ola dil

‘Aḳabinde çeker **hezār ‘azāb**

G36/ 5

Telmih: Söz arasında herkes tarafından bilinen bir olaya, kıssa, fıkra vb.ne işaret etme sanatı.²⁸

Yerin **Ya ‘kūb** gibi **beytü’l-ḥazen** kıl

Erersin **Yūsuf**’uñ dildārlığına

G154/ 4

Pāk edip āyine-i ḳalb-i mücellāda ara

Herkese verme gönül **Yūsuf-ı zibāda** ara

G155/ 3

Yürü **Mecnūn** ola gör vuşlatı **Leylā**’da ara

Terk edip ‘ucbu riyāyı daḥi ihfāda ara

G155/ 4

İktibas: Bir şair ya da yazarın, eserine “ayet”, “hadis” ya da bunlardan parçalar almasıdır.²⁹

²⁸ Kubbealtı Lugatı, a.g.e

²⁹ Kubbealtı Lugatı, a.g.e

(**Yuḥibbühüm ve yuḥibbūnehü**)³⁰ buyurdu Vedūd

Ḳulūba Şevk-ı maḥabbet anıñçün etdi vürūd

G13/ 1

(**Laḥmike laḥmi**)³¹ buyurdu Fahr-ı ‘ālem şānına

Vaşf ü ḳadri bulamaz bî-şübhe ḥadd ü intihā

G18/ 10

Buyurdu (**eynemā küntüm**)³² sizinleyim diye Mevlā

Taleb ḳıl kendide maṭlūbuñu ḥāşıl ola mā‘nā

G22/ 1

İkilemeler

Divan şiirinde çokça yer verilen ikilemeler ahengi güçlendirmektedir. Âdile sultan’ın şiirinde kullandığı “ikileme” örnekleri şu şekildedir:

Açılsın lāleler ‘aşkıñla şinem **dağ dağ** olsun

Dil-i vîrāne yansın āteşiñle baḥtiyār olsun

G6/ 4

Ḳıl ḳabūl aḥir civār-ı ravzaña bu bendeñi

Kim bu cānum āsitanıñda seniñ olsun fedā

Āfitāb-ı ‘aşkıña yanmazsa cism-i nā-tüvān

Zerre zerre maḥv olup şems-i cihān ağlar baña

Mrb8/4

Ehl-i dil cismi olurdu **pāre pāre** ‘aşk ile

Olmasa zāhir cemāl üzre siyeh nūr u niḳāb

G35/ 6

Birleşik Fiiller

“Birleşik fiiller”, bir eylemi karşılamak üzere birden fazla sözcüğün bir araya

³⁰ "Allah onları sevdiği gibi onlar da onu severler." anlamına gelen Kur'an'da geçen Mâide suresi 54. ayetin bir kısmı.

³¹ "Etim etindir." anlamına gelen Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye söylediği sözün kısaltılmışıdır.

³² "Nerede olursanız olun O (Allah) sizinle beraberdir. (Ve huve meaküm eyne mâ küntüm)" anlamına gelen Hadîd suresinin 4. ayetinin bir kısmı.

gelmesiyle oluşan fiillerdir. Bazı birleşik fiiller bir arada, bazıları iki ayrı sözcük halinde yazılır. Birleşik fiiller; kurallı birleşik fiiller, yardımcı fiille kurulan birleşik fiiller ve anlamca kalıplaşmış yani deyimleşmiş birleşik fiiller olmak üzere üçe ayrılırlar. Âdile Sultan'ın şiirlerinde etmek, olmak, eylemek, bulmak, kılmak gibi yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiillerin daha sık kullanıldığı görülmektedir.

Ṭā'atin eyler kuşūruyla kabūl **ṭard** etmeyip

‘Âdile her dem rızā ister budur derdi hemî

K1/ 7

Kat ‘idüp ‘aşk ile bir demde nice biñ hicāb

Vāşıl-ı mevķi ‘-i ġāyāt ‘aleyhi’s-şalavāt

K3/ 3

Edelim istimā‘ından dil-i vîrāneyi **ma** ‘mūr

Gıdā-yı kalb ü can u nūr-baḡş-i ‘āşķandır bu

G10/3

İsm-i pākine sa‘ādetle **muvaḡḡaḡ** olmuş

Ol mübarek-şiyem ol ḡayr-ḡadem feyż-ḡarīn

Tkb2/ 17

Nūş-i cām-ı ‘aşk ile **lezzet** bulup **mest** olalım

Şāķī-i ser-çeşme-i feyż ü şafādır Naķşbend

G19/ 6

Felekde māhı şakķ vü āfitābı **eyledin** **maḡcūb**

‘Aceb bir bāriķa nūr-ı cemāl-i pākiñe maḡşūş

G8/5

Ol Resūl'üñ ‘aşķına yā Rabbenā

‘**Afv** **ķıl** ‘işyānımızı dā'imā

Mes1/ 22

Tamlamalar Âdile Sultan şiirinde çok karmaşık olmayan tamlamaları kullanmayı tercih etmiştir.

Mihr-i pertev-efken ü lem ‘ān-ı **burc-ı mes** ‘adet

Ḥazret-i Ḥaķķ'ıñ ḡabībi nūr-ı **çeşm-i āşīķān**

G11/ 5

‘Âdile çokdur diye cürmüm şakın havf eyleme
Şefkat-efzâ-yı cemî‘-i ‘aşıyândır Muştafâ

G14/ 7

Şardı etrâfiñ ‘adüv **mesrûr u handân** oldular
Kâfirâne buldular maşşûdu handân oldular
Hânedân-ı Muştafâ ‘aşkuñla giryân oldular
Nûr-ı çeşm-i Fahr-i ‘âlem ey Hüseyn-i Kerbelâ

Mrb9/ 2

Güşe-i mâtem u hasretde kalıp **zâr u zebûn**
Vermedi derdine **tedbîr-i etibbâ** dermân

Kt7/ 5

Bezî-i cân eyler şafâ-yı vuşlat-ı cânân- için
Maḥrem-i ḥalvet-serây-ı enbiyâ ya‘nî göñül

G107/ 5

Deyimler Az sözle çok şey anlatan ifadeyi daha da etkileyici kılan yapılardır. Âdile Sultan, şiirlerinde deyimlere çokça yer vermiştir. Bazı kullanım örnekleri aşağıdadır.

Hezâr cân **ola** bir müyuna **fedâ** bizden
Hezâr ‘arz-ı niyâz ü nice şalat ü vürüd

G13/ 8

Mihr ü mâh görse cemâliñ bäreka'llâh çağırır
Yoluña hürşid-i ‘âlem **ḥâk ile yeksân** olur

G15/2

Cihân **mâtem** **tutup kan ağlasın** ‘Abdülazîz Hân’a
Meded Allah mübârek cismi ki boyandı al kana

Msd1/ 3

İftirâka uğradı pek **çekdi gam**
Yaralanmış baḡrını deldi sitem

Mes4/ 22

Kendiñi bil yokluḡdan özge yok devlet saña

Halkı **hoş görmek**den a'la hüsni hulk olmaz saña

G27/ 1

Mürğ-ı dil bulsa havâ-yı kûyi yâre **cân atar**

Şems-i vaşla yandırıp kendini gavğadan geçer

G52/ 3

Eşigine sür yüzünü cân kulağ tut sözüne

Şu gibi pāk et özüñü kaṭre-veş 'ummāna gel

G115/ 3

Eger kim **cânına kıyan** olur cânânına vâşıl

Onuñçün meclis-i tevḥide hep **cāna kıyan** gelsin

G146/ 2

II. BÖLÜM

ÂDİLE SULTAN DİVANI

I

MÜNACAAT

1 (Murabba 1)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - -/ - . - -/ - . - -)

- 1- Yā İlāhî senden özge yok Hudā
Pādişāh-ı bî-zevāl-i Kibriyā
Bir şerîk ü bir nazîr olmaz saña
Hükm ile fermān seniñ yā Rabbenā
- 2- Varlığıñ varlık saña maḥşûş beḳā
Var eden eşyâyı sensin dā'imā
Dā'imîsin zātına yokdur fenâ
Hükm ile fermān seniñ yā Rabbenā
- 3- Her umûrunda saña muḥtâc kûl
Ḳudretiñ cümle murâda açdı yol
Emr ü fermānıñ eder 'âlem kabûl
Hükm ile fermān seniñ yā Rabbenā
- 4- Hâfız u Nâşır'sın ey perverdigâr
'İlmiñe sırr-ı nühüfte âşikâr
Luṭfuña mazhar olanlar baḥtiyâr
Hükm ile fermān seniñ yā Rabbenā
- 5- Ḥayy ü Bâḳî'sin ki iḥyâ eylediñ
Cümle mevcûdâtı peydâ eylediñ
Ḳudretiñ her şeyde icrâ eylediñ
Hükm ile fermān seniñ yā Rabbenā

- 6- ullara dilediği rtbe zevl
Vermeyip lufula eylerisin meal
Kimsede yok emrii cere mecl
km ile fermn seni y Rabben
- 7- Cümle-i eyya ztdr emn
K'inta efat  rahm hemn
lib-i mutlasn olmaz saa kn
km ile fermn seni y Rabben
- 8- Seyyi't mav edip cz' sevb
Rahmetidr 'leme Tb me'b
Cürmüme bakma başa etme 'azb
km ile fermn seni y Rabben
- 9- ald nefsinde nedmetle eir
'dile b-reyye ol dest-gir
Mcrimne 'afv  isn keşir
km ile fermn seni y Rabben

2 (Gazel 1)

F'iltn/ F'iltn/ F'iltn/ f'ilün

(- . - -/ - . - -/ - . - -/ - . -)

- 1- 'Adan bu glme sen ver eer y Rabben
R u cismim olsun iy 'ala y Rabben
- 2- Dest-i lufu eyleyebd bu dil hnesin
'A- sultn bula tatnda c y Rabben
- 3- Vermez elke zy bu ems  meh y Rabben
B-zevl Allh'sn cümle heb y Rabben
- 4- Doldurup albim rz-y pkile bulsun af
'Adan etme beni al cd y Rabben

- 5- Cümle ahvālim saña ma‘lūmdur ‘ilmiñ muhîṭ
Feyz u ihsānıñla imdād et baña yā Rabbenā
- 6- Dü cihānda ‘aşkıñla yanmak sa‘ādetdir bañā
Raḥmetiñ düzāḥdan āzād eyleye yā Rabbenā
- 7- Murğ-ı cānı cezb-ı ‘aşkıñla kafesden kırtarıp
Rāh-ı vaşla eylesin pervāz tā yā Rabbenā
- 8- ‘Afv ile eyle nazar ol mücrim-i bî-çāreye
‘Ādile bahş ola Fahr-ı ‘āleme ya Rabbenā

3 (Gazel 2)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Kıl münācâtı kabûl ihsân et yā Rabbenā
Cennet ü kalb-i selîm erzân et yā Rabbenā
- 2- Hem şîrât-ı müstakîme eyle tevfiķiñ refîķ
Rāh-ı maķşûdu bize āsân et yā Rabbenā
- 3- Tā‘atînde eyle ihlâsı kerem sen kullara
Cürme ‘afv ü raḥmetiñ ihsân et yā Rabbenā
- 4- ‘Ömr-i bâķimiz füyûzâtıñla müzdād eyleyip
Înşîrāḥ-ı kalble dermân et yā Rabbenā
- 5- İsm-i zâtıñ hürmetine kalbimi sen şâf kıl
Hüs-n-i ḥulk ile beni şādân et yā Rabbenā
- 6- Zāhir ü bâtında yā Rabbî baña ol mu‘in
‘Ādile ‘aşķuñla ābādan et yā Rabbenā

4 (Gazel 3)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - / - . - - / - . -)

- 1- Yā Rab ‘ișyān ile tıtdum yüzümü dergāhıña
Ben kulum kârım haṭâdır sen kerem eyle baña
- 2- Ma‘şiyetden rāh-ı ye's ü hayrete düşdüm meded
Kıl ‘aṭā miftah-ı bāb-ı mağfıret yā Rabbenā
- 3- Kıl beni āgāh hem de vaşla lāyık olayım
Ol açık kapıña geldim el-amān ‘afv et şehā
- 4- Her dem ‘aşkuñ şevki ile zıkr ü tevḥıd edeyim
Hem ‘ibādet edeyim ihlāş ile yā Rab saña
- 5- Nefse uyup dalmışım deryā-yı cürm ü ğaflete
Dest-gır ü rehber eyle ‘aşkıñı ğayrı baña
- 6- Kimse derdim aḥlamaz ketm etmeden yok çāresi
Bende-i bîçāreye senden olur ancak ‘aṭā
- 7- İ‘tirāf edip haṭāma rûz u şeb kan ağlarım
Mücrimîne ‘afv ü ğufrānıñ sezādır ey Hudā
- 8- Kālb-i vîrān zār u nālān sîne çākdır ‘Ādile
Bir tecellî ile maḥzûn kâlbini kıl rûşenā

5 (Kıt’ a 1)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Nice iḥsānlarıñ var bî-nihāyet kim seniñ yā Rab
‘İbāda ‘aşkıñ oldu cümleden luṭfuñ seniñ yā Rab
- 2- Seniñle zāhir oldu cümle eşyā hep seniñ varlık
Ki sensin Evvel ü Āḥir'de Zāhir Bāṭın ey yā Rab
- 3- Hem etdiñ nûr-ı ‘aşkıñla cihānı mazḥar-ı dîdār

- Seniñ her cān ü dil ṭab‘ ile mā’il nūruña yā Rab
- 4- Semāda devr eder ‘aşkıñ ile çarḥ-ı felek yā Rab
Eder şevkınla raqşı durmayıp eflāk hep yā Rab
- 5- Gelir deryā-yı ‘aşkıñla zikirler cūş u emvāca
Ne devletdir iki ‘ālemde cevlan eyleyen yā Rab
- 6- Kānad açıp uçar ‘aşkıñ ile ‘anḫalarıñ cānı
Yanar şems ü kamer seyyār ü šābit ‘aşk ile yā Rab
- 7- Olup mażhar tecellī-i cemāle ‘ārif-u billāh
Olur āgāh nebiyy ü evliyānıñ sırrına yā Rab
- 8- İlahī göñlüme esrār-ı ‘aşkı naqş edip her dem
Seni zıkr eyleyem her bir kelāmımda hemān yā Rab
- 9- Olup ‘aşkıñla mest ü kāmran ü bī-nişān ü nām
Ki sensin Kādir-i mutlaḫ Ḥudā-yı bī-zevāl yā Rab
- 10- Muḥammed ‘aşkına maḥv eyleyip hep cürm ü ‘isyānın
Kemāl-i rahmetiñle ‘Ādile şādān ola yā Rab

6 (Gazel 4)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Saña aḥvālimi ‘arz etmege ḥācet mi var yā Rab
Günehkāрім recāya elde bir kuvvet mi var yā Rab
- 2- Seniñ ‘aşkıñ eğer te’şir etmez ise bu cāna
Ḥuzūru bulmayan cān ü dile minnet mi var yā Rab
- 3- Ger iḥsānıñla maḥv olmaz ise bu defter-i cürmüm
Füyuzātıñ erişmezse baña rāḥat mı var yā Rab
- 4- Güzel ḥalk etdi gerçi kā’inātı kudretiñ bī-şekk
Sarāy-ı dilde ‘aşkdan ḡayri ḥoş ḡayret mi var yā Rab
- 5- Tecellī-i cemāliñ ‘āşıkı zār ü zebūn eyler
Bu iḥsānıñdan özge ‘āşıka vuşlat mı var yā Rab
- 6- Reh-i ‘aşkıñda ‘āşık nālelerle cān fedā eyler

Bu yolda ‘Ādile'ye başka bir devlet mi var yâ Rab

7 (Diğer 1)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - -/ - . - -/ - . - -/ - . - -)

- 1- Ey cevād ü hayy ü fazlî çok olan Mevlâ meded
Şıgınıırım saña sendendir kula ‘avn ü meded
- 2- Hem Kerîm'sin hem Raḥîm'sin hem ‘Azîm'sin ey Ḥudâ
Gazabuñı raḥmetiñ sebkat eder eyle meded
- 3- Ben fakîr bî-çâre geldim bâbıña ey Pâdişâh
Raḥmetiñ baḥrına yokdur ḥadd u ġāyet kıl meded
- 4- Nefse uyup dalmışım cürm ü ḥaṭâ deryâsına
Etme kapıñdan cüdâ luṭf u ‘aṭâ eyle meded
- 5- Fehm edemez kimse derdimden ki dermân eylesin
Dilde kâr etdi bu hicrân yarası yâ Rab meded
- 6- Rûz u şeb bu bendesini zâr eden ey Zü'l-celâl
Gâhîce mesrûr eyle kalb-i maḥzunum meded
- 7- Her ḥaṭâma i ‘tirâfen ağlarım aḥvâlîme
Sen ki Settâr'sın kerem kıl ‘afv ü ġufrân et meded
- 8- Sîne-çâk ü kalb-i vîrân bûlbûl-âsâ pür-fiğân
‘Ādile kuluña raḥm ü mekremetle kıl meded

8 (Gazel 5)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - -/ . - - -/ . - - -/ . - - -)

- 1- Seniñ iḥsânıña var mı nihâyet kıl meded Allah
Dilimde şükrüñe yokdur liyâkat kıl meded Allah

- 2- Varılmaz dergeh-i elṭāfiña bu ḥāl-i ‘aczimle
Ḳabūl etse fedā cānım ‘ināyet ḳıl meded Allah
- 3- Muḳīm-i bezm-i dil olsam safā var mı yine cānā
Şırāt-ı müstaḳīm üzre hidāyet ḳıl meded Allah
- 4- Refīḳ et sālīke tevḫīkiñi luṭḫuñla ‘aşḳıñda
Gam-ı ‘uṣṣāḳa raḥm eyle ḥimāyet ḳıl meded Allah
- 5- Bulup ‘aşḳıñla şadрім inşirāhı āfitāb-āsā
Füyüzātıñla iḥsānıñ sa‘ādet ḳıl meded Allah
- 6- Göñül ḥāletden āgāh olamaz ‘aşḳ ḥānesi pinhān
Ḥaber ver sırr-ı Ḳur‘ān‘dan delālet ḳıl meded Allah
- 7- Ḥuzūr-ı mürşide var öğrenip ādāb ü erkānı
Beni bu rāhda ḥıfz u şahābet ḳıl meded Allah
- 8- Seher-gāh ‘Ādile āh ile yalvar ‘āşıkān-āsā
Deyüp muḥtācınım yā Rab ‘ināyet ḳıl meded Allah

9 (Diğer 2)

Mef‘ūlü/ Fā‘ilātü/ Mefā‘ilü/ Fā‘ilün

(- - ./ - - ./ . - - ./ - -)

- 1- Ey Zül-celāl Kerīm ü Raḥım olan Allah
‘Āciz ‘ibādına dest-gir olan Allah
- 2- Eyle murād u maḳşadına luṭḫuñu penāh
Ma‘būd-ı ḥalḳ u Raḥım ü Kerīm olan Allah
- 3- Şubḫ u mesā bu cismimiñ artmaḳda nālesi
Cānāna cānı ḳıl mülāḳı meded Allah
- 4- Āgūşa cān gele cānān gelse şıneme
Derd-i firāḳa ḳalmadı taḥammül meded Allah

- 5- Koyma beni böyle sen āvāre vü ğarīb
Kıl şād et cemālīñi ‘ayān meded Allah
- 6- Yā Rab ‘ināyetiñ yoluna bakmada gözüñ
Et nā'il ü vişāl o yāra meded Allah
- 7- Ger kūh-ı Kāf olsa günāhım ne ğam Celīl
Kesmez ümīdi ‘Ādile rahmetiñden meded Allah

10 (Kıt'a 2)

Fei'lātün/ Fei'lātün/ Fei'lātün/ Fe'ilün

(. . - - / . . - - / . . - - / . . - -)

- 1- İftihārım iki ‘ālemde saña kulluğdur
Beni tārđ eyleme kārıñdan amān Allah'ım
- 2- Geçmede bunca hevā vü heves içre ‘ömrüm
Cürm ü ‘işıyānımı ‘afv eyle bu ān Allah'ım
- 3- Çıkar ‘işıyānla benim āh ü enīnim felege
Kullarıñ ma‘şiyetin eyle nihān Allah'ım
- 4- Yara vü zahm-ı dile senden olur çāre baña
Senden özge olamaz çāre-resān Allah'ım
- 5- Erişip vaqt-i ecel cān gider iken tenden
Yetiş imān ü Muhammed'le hemān Allah'ım
- 6- Dilde ‘aşkıñ ile ezkārımı eyle dā'im
Söyleyeni āh Muhammed'le amān Allah'ım
- 7- Eyleme ‘Ādile'yi dergeh-i lūtfuñdan redd
Etme mehcūr Hābıbiñden amān Allah'ım

11 (Gazel 6)

Mefā'ilün/ Mefā'ilün/ Mefā'ilün/ Mefā'ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- İlahi baña tevfiķiñ iṭā'atde medār olsun
Beni benden hālāş eyle gönül ‘aşkıñla zār olsun
- 2- Seni zıkr eyleyem her dem dil āġāh ola bu zevke

Vücūduñ zulmünü maḥv et derūnum şu‘le-dār olsun

- 3- Bula bu sîne vü cānım sürürü sākin ol ey dil
İlāhî istemem göñlümde senden ğayrı yār olsun
- 4- Açılsın lāleler ‘aşkıñla sînem dağ dağ olsun
Dil-i vîrāne yansın āteşiñle baḥtiyār olsun
- 5- Beni yak ‘aşkına göñlümde olsun māsivā ma‘düm
Uyansın dilde ğafletten vişāliñ pāyidār olsun
- 6- Ḥayāt-ı tāze bulsun āşinā kıl ‘aşkıñı dilde
Ḥudā'yā kuvvet-i ‘aşkın dilime ber-ķarār olsun

12 (Diğer 3)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Baña bes ism-i Gufrānıñ derūnumda meded yā Ḥaķ
Ki Settār ismiñe ‘afvıñla kıl nā‘il meded yā Ḥaķ
- 2- Ḥalāş et māsivānıñ zulmetinden yā İlāhi sen
Derūnuma düşe nūr-ı hidāyet kıl meded yā Ḥaķ
- 3- Derūnumda ola ol rütbe ‘aşkınla maḥabbet kim
O cevherle dola bu maḥzen-i ķalbim meded yā Ḥaķ
- 4- Ola her dağ-ı ‘aşķ bir dide pūr-nār cismimde
Gülistān-ı şuhūd et külḥan-i göñlüm meded yā Ḥaķ
- 5- Beni pervāne-i şem‘-i ma‘ārif kıl da maḥv eyle
Cemālin çeşm-i cānı ede rüşen kıl meded yā Ḥaķ
- 6- Amān ‘Ādile'yi ḥasret ile zār ü zebūn etme
Ümîdi kâsesini ser-nigūn etme meded yā Ḥaķ

13 (Diğer 4)

Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Gelip düşdüm kapuña ben amān Allah meded Allah
Günāhıñ baħrına daldım amān Allah meded Allah
- 2- Seniñdir kul seniñ iħsān seniñ derd ile dermān hem
Seniñdir emr ile fermān amān Allah meded Allah
- 3- Beni var eyleyen sen 'āşıkı zār eyleyen sensin
Cihāna ħüküm eden sensin amān Allah meded Allah
- 4- Seniñdir hem bütün kuvvet seniñdir şevket ü ħaşmet
Seniñdir ħudret ü ħikmet amān Allah meded Allah
- 5- 'Ādile maħzūndur hāline 'arz edemez
Derdine dermān ol amān Allah meded Allah

II

TEVĤİDĀT

1 (Murabba 2)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Söyleyen iħlāş ile bir kerre yā Rabbe'r-raħīm
Nāle vü feryādını maħbūl eyler ol 'azīm
Bāb-ı elťāfıñ bize açdıñ edip luťf u 'amīm
Ĥamdü lillāh ey Raħīm ü Ĥayy ü Ĥayyüm u Kerīm
- 2- Şemme vechu'l-lāhi iħsān eyleyip 'āşıklara
Sırr-ı bismillāhi i'tā eylediñ şādıqlara
Gösterip nūr-ı tecellī vaşlıña lāyıklara
Ĥamdü lillāh ey Raħīm ü Ĥayy ü Ĥayyüm u Kerīm
- 3- Nūr-ı Faħr-ı 'ālem ile beyt-i dil bulup ziyā

‘Āleme verdi çerāğ-ı ‘aşk ile feyz u şafā
Kıl temāşā-gāhımı mir’āt-ı vech-i Muştafā
Hamdū lillāh ey Raḥīm ü Hayy ü Kayyūm u Kerīm

- 4- Rāh-ı ‘aşka erişip terk et fenā gülzārını
İsm-i Gaffār ile kıl bülbul mişālî zārını
Kayd-ı keşretten ḥalāş et ‘Ādile nā-çārını
Hamdū lillāh ey Raḥīm ü Hayy ü Kayyūm u Kerīm

2 (Kaside 1)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Kudretiñ gülzārına bir sebzeder sidrū'l-metīn
Ḥikmetiñ şem‘ine bir pervāne Cibrīl-i Emīn
- 2- Şan‘atıñ eyvānına kandīldir şems ü nücūm
‘İzzetüñ dibācesinden bir varak rūy-ı zemīn
- 3- ‘Ārşā-i idrāke fevz ü re‘fetiñ dārū'l-emīn
Rişte-i ümmīd-i feyz-i raḥmetiñ ḥablū'l-metīn
- 4- Kullarıñ cürm ile dergāhıñdan olmaz nā-ümīd
Senden ister kāmı hep payğamber-i ḥalvet-nişīn
- 5- Kıldıñ ümmet ol Resūl'e kim nice şükr edelim
Muştafā'nıñ yār-ı ġārı cümle aşḥāb-ı güzīn
- 6- Tābi‘iz aşḥāba on iki imāma hem muḥibb
Bū-Ḥanīfe mezhebimizdir (hüden li'l-müttekīn)
- 7- Tā‘atin eyler kuşūruyla kabūl tād etmeyip
‘Ādile her dem rızā ister budur derdi hemī

3 (Kaside 2)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Zātını tenzih eyler (Kul hüva'llāhu eḥad)
Āyet-i vaşf ü şıfat-ı zātı (Allahü's-şamed)
- 2- 'İzzeti dā'im ile'l-ābād ezelden muṭlaқа
Dā'im ü Bākı vü Hālik u Aḥad ü Hayy u Şamed
- 3- Bı-nihāyet evvelıdır bı-nihāyet āḥiri
Bı-şerık ü bı-naẓır ü bı-eb ü ümm ü veled
- 4- Biz kamu ṭalibleriz maṭlūb-ı aşlı zatıdır
Cümlemiz kâşıdılarız maḳşad cemālidir ebed
- 5- Binde bir olmaz edā-yı şükri tārūz-ı ḥisāb
Her ne rütbe neml ü reml ü zāriyāt olsa 'aded
- 6- Dürr-i dergāhı egerçi derd ü mihnetdir şedıd
Heybet-i kurb-ı vişāl amma ki bu 'duñdan eşed
- 7- Kālbiñi seb 'ül-meşāni nūru leb-rız eylesin
'Ayn-ı iḥlāş et bi-ḥaḳḳın (kul hüva'llāhu eḥad)
- 8- Rūy-ı dergāh-ı niyāzı bār-gāh-ı luṭfudur
Eyleme ḥırmānile bu 'Ādile nā-çarı red

4 (Diğer 5)

14'lü Hece Vezni

- 1- Dôst hemān bir Allah hem Muḥammed Resūlullah
Diyelim (fa'lem ennehü lā ilāhe illallah)
- 2- Tevḥıdden murād cemāl ya'ni vech-i Zül'-celāl
Gel diyelim 'aşk ile (Lā ilāhe illallah)
- 3- Dilde olunca zikri yanar nūruñ çerāğı
Gel diyelim 'aşk ile (Lā ilāhe illallah)

- 4- Miftāh-ı cennet etdi mü'minlere onu Hakk
Gel diyelim 'aşk ile (Lā ilāhe illallah)
- 5- Okuyunca dem-ā-dem dil bula şevk u 'ālem
Gel diyelim 'aşk ile (Lā ilāhe illallah)
- 6- Beyt-i Hudā'dır gönül bākî yine hem oldur
Gel diyelim 'aşk ile (Lā ilāhe illallah)
- 7- Cān bülbülü uçunca desin 'Ādile yā Hakk
Gel diyelim 'aşk ile (Lā ilāhe illallah)

5 (Diğer 6)

Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün

(. ---/ . ---/ . ---/ . ---)

- 1- 'Aceb rüşen eder kalbi şu 'ā-ı şu 'le-i tevḥîd
Giderir zulmeti kalbe verir nūr-ı cilā tevḥîd
- 2- Zer-i ḥālîş eder kalbi olup bir kîmyā-yı feyz
Bilip ikrār etmez kadrini ol münkir-i tevḥîd
- 3- Ākıl idrāk etmez vaşfını izhār müşkildir
Ki (Küntü kenz) sırrın nûruna burhândır tevḥîd
- 4- Uşûl-i dille devrân eyleyip meydân-ı 'aşk içre
Cemâli şem 'ine cānın atar pervâne-i tevḥîd
- 5- Dolar envâr ile çarhı dolandır nūr-ı vahdetle
Nice esrârdır gör kim dile bu hikmet-i tevḥîd
- 6- Olur bir meclis-i şāhâne ol bir bezm-i ehl-i 'aşk
Eder tarḥ-ı şafâ-yı bâğ-ı vuşlat ḥalka-i tevḥîd
- 7- Eğer bir kerre güş etseñ olurduñ mest-i efğānım

Reh-i maḳṣūdu ḳat‘ā menzil-i irṣāddur tevḥīd

- 8- Aḳar seylāb-ı eṣk-i ehl-i vaḥdet ‘Ādile her dem
Tükenmez mācerā-yı feyz ü şevḳ-i bāde-i tevḥīd

6 (Gazel 7)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Nice ifā-yı teşekkür edelim yā Rab saña
Faḫr-i kevneyn'e bizi ümmet edip ḳıldıñ ‘atā
- 2- Ol mübārek ism-i pāki nūr-i mişbāh-ı ezel
Ya‘ni mişbāh u sirāc-ı şer‘-i zāt-ı Kibriyā
- 3- Ḥātemiyyet mesnedin lutf u şefā‘at rütbesin
‘Uhdetine eylediñ tevcīh tekrimen oña
- 4- Devr-i Ādem'den beri mişlin güzeller görmemiş
Şānına ta‘zīmi mevcūdāt ‘arz etse sezā
- 5- Geldiler bunca ulū'l-‘aẓm-i nebiyy-i muḫterem
Ümmet olmak devletiyçün etdiler cānlar fedā
- 6- Luṭf-ı Ḥaḳ'la olarak şāhib-kerāmāt ü kemāl
Emri üzre tāt‘at eden ümmetidir evliyā
- 7- Dü cihānda ümmetisin ‘Ādile bu ne şeref
Diyelim şalli ‘alā Aḫmed Muḫammed Muştafā

7 (Terci-i Bend 1)

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

I

- 1- Göründü ḳalbim içre bir ‘aẓīm iḳlīm bir şaḫrā
Ḳurulmuş ortasında nūrdan bir ḫayme-i ‘ulyā

- 2- Kamaşır dîdeler seyrânına elvânı pek zîbâ
O şehriñ görmemişdir çeşm-i insân mişlini aşıla
- 3- Tecelliyât-ı Hâk'dır 'aql ile idrâk müşkildir
Bi-hamdî'llah imdâd-ı Resûlu'llah hâşıldır

II

- 4- Görüp geçdim onu etdi zühûr esrâr-ı Sübhânî
Sa'âdet şemsi doğdu kundu başa tâc-ı nûrânî
- 5- Nişân-ı sırr-ı Aḥmed'dir bu tâcîñ rûtbe-i şânı
Göñül sermest-i hayret dîde-i dil 'aşk-ı giryânı
- 6- Tecelliyât-ı Hâk'dır aql ile idrâk müşkildir
Bi-hamdî'llah imdâd-ı Resûlu'llah hâşıldır

III

- 7- Sükûnet her tarafda 'âşıkân müstağraḳ-ı envâr
Yanıp pervâne gibi her biri bulmuş 'aceb esrâr
- 8- Şunar cām-ı şafâyı meclisiñ sâķîleri her bār
Bu ma'nâ sırr-ı mürşidle olur ey 'Âdile izhâr
- 9- Tecelliyât-ı Hâk'dır 'aql ile idrâk müşkildir
Bi-hamdî'llah imdâd-ı Resûlu'llah hâşıldır

III

NU'ÛT - I ŞERİFE

1 (Kaside 3)

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

(. . . - / . . . - / . . . - / . . . -)

- 1- Faḥr-i 'âlem şeref-i zât 'aleyhi's-şalavât
Maḫhar-ı nûr-ı sa'âdetdir 'aleyhi's-şalavât
- 2- Kâbe kavseyn maḫal-gâh u ev-ednâ menzil
Lî-ma'allah mükâfât 'aleyhi's-şalavât
- 3- Kât' idüp 'aşk ile bir demde nice biñ ḥicâb
Vâsıl-ı mevķi'-i ġâyât 'aleyhi's-şalavât
- 4- Râh-ı ma'sûḳ açılıp buldu cemâl-i Yezdân

Maḥrem-i perde vü rāyāt ‘aleyhi’s-şalavāt

- 5- Tarfetü'l-‘aynde mescid-i Akşā'yı bulan
‘Āzim-i sūy-ı kerāmāt ‘aleyhi’s-şalavāt
- 6- Oña Cibrîl olarak ğaşiye-ber-düş o şeb
Buldu teşrif-i maḳāmāt ‘aleyhi’s-şalavāt
- 7- Onu Hakk eyledi mişbāh-ı reh-i şer‘-i münîr
Oldu güm-rehlere mişkāt ‘aleyhi’s-şalavāt
- 8- Enbiyā sırrına vākıf degil ol sultānuñ
‘Ārif ü āgeh-i bi'z-zāt ‘aleyhi’s-şalavāt
- 9- Şem‘-i cem‘-i rüsül ü meş‘ale-i bezm-i sübül
Seyyid-i sāhib-i dārāt ‘aleyhi’s-şalavāt
- 10- Cevher-i māyesi pîrāye-i nūr-ı vaḥdet
Rü'yet-i Hālîk'a mir‘āt ‘aleyhi’s-şalavāt
- 11- Kible-i Hakk u ḥaḳîḳat o mübārek vechi
Müncelî anda kemālāt ‘aleyhi’s-şalavāt
- 12- Bir işāret ile şakḳ eyledi bedr-i kameri
Menba‘-ı feyz ü işārāt ‘aleyhi’s-şalavāt
- 13- ‘Ādile ‘ācizeye merḥametiñle nazar et
Ey şeh-i taht-ı ‘ināyāt ‘aleyhi’s-şalavāt

2 (Murabba 3)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ülün

(. - - - / . - - - / . - -)

- 1- Maḥabbet rāhmi seyrān ederken
Göründü nūr-ı dîdār-ı Muḥammed
Sa‘ādet hırkası deste verildi

Diyelim cân ü dil ile şalavāt

- 2- Muḥammed bâ‘is-i kevn ü mekândır
Muḥammed kâlib-i eşyāya cāndır
Muḥammed ḥaşılı Faḥr-i cihāndır
Diyelim cân ü dil ile şalavāt

- 3- O nūruñ pertevi tıtdı cihānı
Donandı ‘aşıkaniñ şevḳ-i cânı
Akıtdı parmağı Āb-ı revānı
Diyelim cân ü dil ile şalavāt

- 4- Göründü āsumān bir ṭop kandil
Şarılmış şevḳına hem nūr-ı zencir
Fişenkler saçılıp nūr oldu tekşir
Diyelim cân ü dil ile şalavāt

- 5- Dikildi nūrdan a‘lā direkler
Yanıp ‘aşḳ-ı Hudā ile yūrekler
Döner ‘aşḳıyla Hāḳ der de felekler
Diyelim cân ü dil ile şalavāt

- 6- Yeşil perde bütün ḥalka açıldı
Muḥammed nūru her yerde saçıldı
Maḥabbet menba‘ı dilde taşıldı
Diyelim cân ü dil ile şalavāt

- 7- Erenler rāhıdır ey ‘Ādile rāh
Görelim izlerin dil ola āgāh
O Faḥr-ı ‘ālemin ‘aşḳıyla her-gāh
Diyelim cân ü dil ile şalavāt

3 (Murabba 4)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - -/- . - -/- . -)

1- Merhabā ey Faḥr-i ‘ālem merhabā
Merhabā ve'y şāh-ı a‘zam merhabā
Zāt-ı pākıñ eylemiş Rabb-i ‘ulā
Bā‘iś-i icād-ı ‘ālem muṭlakā

2- Olduğun şeb-i ṭal‘at-endāz-ı cihān
Doldı nūruñla zemīn ü āsumān
Yandı ‘aşkıñla derūn-ı ‘āşıkārı
Ey cemāli meh yüzü şemsü'd-duhā

3- Kulları feyz-i velāyet buldular
Menzil-i maḫşūda onlar erdiler
Sāye-i pākıñde devlet gördüler
Çünkü sensin menba‘n luṭf ü vefā

4- Hāk-i ḳabrin çeşm-i cāna tütüyā
Mesken olsun kıl ḳabūl ravzañ baña
‘Ādile mücrimse de ‘afv et şehā
Ey Ebu'l-Ḳāşım Muḫammed Muştafā

4 (Kaside 4)

Fā‘iātün/ Fā‘iātün/ Fā‘iātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Ey risālet mülkünün şāhinşeh-i şefkat-veri
Ve'y nübüvvet taḫtınıñ şāhib-serīr ü serveri
- 2- ‘Ālem-efrüz kıdem Ādem seniñ nūruñ idi
İşte ol nūr eyledi tevlīd hūrān u perī
- 3- Nūr-ı zātın ḫılkat-i Ādem'den evvel oldu ḫalk
Ondan aldı ālem-i imkān hep zīb ü ferī
- 4- Mevlid-i zāt-ı hümayūnuñ mübeşşir ‘ālemi
Şu‘le-i rahmet-i şefā‘at kapladı baḫr ü berī

- 5- ‘Ālem-i Lāhūt'daki elṭāfınıñ taḥmīdine
Vaḳf-ı āvān etmede ümmetleriniñ her biri
- 6- Zülmete batmışdı zātından muḳaddem bu cihān
Bi‘ṣetiñ tenvīr edip gitdi ḍalālet demleri
- 7- İsm-i zāt-ı Ḥazret-i Bārī qarınıñdır seniñ
Lafzatu'llah ile ism-i Ḥazret-i Peygamberi
- 8- Oldu çün tevḥīde tevḥīk ism-i zāt-ı devletiñ
Rūy-i arza gelmedi emṣāliniñ ḳat‘ā ferī
- 9- Ḥazret-i Ḥaḳḳ'ın qarınisin eyā Şāh-ı rūsul
Etmedi Ḥālik nazīriñ ḥaḳ-ı ḥilḳatden beri
- 10- İşte eñ evvel Ḥudā tevḳīt edip de ‘aşrını
Nūr-ı zātından yaratmışdır o māh-peykeri
- 11- Ḳurtarıp derd ü ḍalāletden cihānı ser-te-ser
Eyledi ta‘mīm dārū-yı şefā‘at perveri
- 12- Emr ü fermānın Ḥabībā ümmete ‘ayn-ı ‘atā
Mürseliniñ faḥrisin şer‘-i şerīfiñ maşdarı
- 13- Raḥm ü elṭāfiñ Ḥudāvendā bizi mesrūr eder
Çün mücessemdir merāhimden vücūduñ enveri
- 14- Ḥālīḳ'ındır sen mu‘allā bārigāhıñ ‘āşıkı
Ḥāmeniñ ḥaddi degildir ‘arz-ı ‘aşḳ-ı çākeri
- 15- ‘Ādile bi-çāre ‘işyān ile müznib olsa da
Cürm-i ednā ‘afv-ı şāhenşahiñ olur mazharı

5 (Murabba 5)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Yā Muḥammed Muṣṭafā maḥbūb-ı Rabbü'l- 'ālemīn
Vaşf-ı zātıñdır cihānda raḥmeten li'l- 'ālemīn
Oldu mevcūdât nūr-ı vechiñ ile şu'le-dār
Yā Resūla'llah sensin evvelīn ü āhirīn
- 2- Sen risālet taḥtınıñ bir pādişāh-ı a'zamı
Enbiyā vü evliyānıñ serde tāc-ı efḥamı
Evc-i a'lâ-yı ḥaḳıḳat āfıtāb-ı ekremi
Yā Resūla'llah sensin evvelīn ü āhirīn
- 3- Menba'-ı cūd u keremsin yā Ḥabīb-i Kibriyā
Ma'den-i luṭf u saḥāvet şāh-ı erbāb-ı vefā
Ümmete kıble-nümāsın 'āleme Ḥaḳ'dan 'atā
Yā Resūla'llah sensin evvelīn ü āhirīn
- 4- Şu'lelensin āteş-i 'aşkıñ ile bu cism ü cān
Çeşmim olsun fikr-i dīdārıñla giryān her zamān
Şād ola ḳalb-i ḥazıñıñ bir nigāhıñla hemān
Yā Resūla'llah sensin evvelīn ü āhirīn
- 5- Raḥm edip göster cemālīñ ey İmām-ı Mürselīn
'Ādile olsun kerem kıl luṭf ü iḥsāna ḳarın
Şefḳat u cūd u şefā'at 'ādetiñdir ey Emīn
Yā Resūla'llah sensin evvelīn ü āhirīn

6 (Gazel 8)

Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Ezel āyiñe-i Ḥaḳ cevher-i dīdārına maḥşūş
Eyā meh-rū bu pertev ol gül-i ruḥsarıña maḥşūş
- 2- Şeh-i yektā-yı mihr-i burc-ı devlet āfıtāb-ı cān
Vişāl-i ḳurb-ı Ḥaḳ luṭf u kerem-girdārıña maḥşūş

- 3- Rumūzāt-ı ma‘ārif zāt-ı pākiñle olur kâ'im
Ezelden hük-m-i ‘irfān himmet-i esrārına maḥşûş
- 4- Vücūduñ şaldı çünkü mümkünāta pertev-i nūrı
O şu‘le āfitāb-ı ḥüsn-i pūr-envārına maḥşûş
- 5- Felekde māhı şakḳ vü āfitābı eyledin maḥcūb
‘Aceb bir bāriḳa nūr-ı cemāl-i pākiñe maḥşûş
- 6- Ziyā-yı rūyuña tāb-āver olmaz āfitāb olsa
Tecellî-i Hudā ancak seniñ envārına maḥşûş
- 7- Gülistān içre güller gonca rūyuñ bülbulü olmuş
Nihālîñ gıbtası ol kāmēt ü refṭārına maḥşûş
- 8- Tabīb-i cānsın ‘aşḳ ḥastasına eyleyen dermān
Şifā-yı ‘Ādile fermānına iş‘ārına maḥşûş

7 (Murabba 6)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Yüzüñ mir‘āt-ı ‘ayn-ı kibriyādır ya Resūla'llah
Vücūdun mazḥar-ı nūr-ı Hudādır yā Resūla'llah
Ḳabūl eyle onu ‘aşḳıñdan āzād eyleme bir ān
Ḳapıñda ‘Ādile kemter gedādır yā Rasūla'llah
- 2- Var iken dest-gİRim sen gibi bir şāh-ı zıṣānım
Kime ‘arz eyleyem eyle meded ḥāl-i perişānım
Sözüñ maḳbūl-ı dergāh-ı Hudādır ulu sultānım
Ḳapıñda ‘Ādile kemter gedādır yā Resūla'llah
- 3- EsİR ü bİ-kesim bu ‘ālem-i miḥnetde ey şāhım
Bu yolda ne meded-kārım ne ḳaldı bir ümİd-gāhım
Fedā olsun reh-i ‘aşḳıñda māl ü devlet ü cāhım

apıñda ‘dile kemter geddır y Resla'llah

- 4- Saña mmetligim iki cihnda emr-i czimdir
Bilirsin hlimi ‘arz u beyn etmek ne lzımdır
Nazar kıl luf ile senden diğerkim çare-szımdır
apıñda ‘dile kemter geddır y Resla'llah

8 (Gazel 9)

F‘iltn/ F‘iltn/ F‘iltn/ F‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Gir göñül Őhrin tavf kıl beyt-i Ekrem ondadır
Sidre v levh  klem hem ‘arş-ı a ‘zm ondadır
- 2- Bu mualsam Őret içre (küntü kenz)-i Hkı gr
Cmi ‘-i esm olan tevid-i mbhm ondadır
- 3- Kf-ı kudretdir göñül ‘Ank-ıy rhu onda gr
Kn-ı ‘ummn-ı hkat bar-ı a ‘zam ondadır
- 4- Kıble-ghım Ka‘be-i nr-ı cemlu'llah'dır
‘Umre v sa‘y  Őaf v b-ı Zemzem ondadır
- 5- Şem ‘-i dilde yandırıp ‘aÇ u maabbet nrını
Er bek Őhrine zevk u Şevk u hemdem ondadır
- 6- Cümlesi mir'at-ı Hk'dır a başret ddesin
‘Aks-i Hkı ‘dile gr cümle ‘lem ondadır
- 7- Vridt-ı zıkr-i Hk esrr-ı gaybden gelir
Bu kermetdir ‘acab feyz-i mükerrem ondadır

9 (Murabba 7)

Müfte‘ilün/ Müfte‘ilün/ F‘ilün

(- . . - / - . . - / - . -)

- 1- B‘is-i icd-ı cihn mulak

Şalli ‘alā seyyidinā Muşţafā
Hātm-i rūsūl mazhar-ı küll-i vefā
Şalli ‘alā seyyidinā Muşţafā

2- Mebde'-i ‘ālem meh-i burc-ı şafā
Melce-i uşāt-i nebiyy-i Hudā
Fāhr-i cihān pādişehi dü-serā
Şalli ‘alā seyyidinā Muşţafā

3- Rāh-ı selāmet ki reh-i Aḥmedî
Onda bulur cümle dem-i es‘adî
Maḳşadımız merḥamet-i emcedî
Şalli ‘alā seyyidinā Muşţafā

4- Mūcib-i icād-ı heme kā'inat
Nūr-ı mücessem şeh-i ferḥunde-zāt
Ekmel-i insān u sa‘ādet-şifāt
Şalli ‘alā seyyidinā Muşţafā

5- Şāhib-i mi‘rāc habīb-i kerīm
Taḥt-ı şefā‘atde resūl-i ‘azīm
‘Ādile'ye bir nazar et ey faḥīm
Şalli ‘alā seyyidinā Muşţafā

6- Ref‘i niḳāb ile kerem kıl hemān
Nūr-ı cemāliñ göre bu çeşm-i cān
İşbu temāşāya fedā ‘āşıkān
Şalli ‘alā seyyidinā Muşţafā

10 (Gazel 10)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

1- Hudā nāmiyle başla mevlid-i Fāhr-i cihāndır bu
Tulū‘-ı Hāzret-i peygamber-i āḥır zamāndır bu

- 2- Kemāl-i ‘aşk ile gūş et ḥayāl-i şevk ile cūş et
Dil-i ‘uşşāka taze feyz ile rūḥ-ı revāndır bu
- 3- Edelim istimā‘ından dil-i vīrāneyi ma‘mūr
Gıdā-yı kalb ü can u nūr-baḥş-i ‘aşkāndır bu
- 4- Bu meclis kim füyūzāt-ı Hudā'nın gülsitānıdır
Yaḳar kalbi nevā-yı ‘andelibān-ı cihāndır bu
- 5- Şalāt ile selām et ‘Ādile ümmid-i raḥmetle
Şefā‘at ma‘denidir mefḥar-ı kevn ü mekāndır bu

11 (Kıt’a 3)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - / - . - / - . - / - . -)

- 1- Merḥabā ey mürselīniñ şāhı dīniñ şāḥibi
Nūr etdi kevnı teşrīfīñ ser-ā-ser bu gece
- 2- Senden etdi pertev-i nūr-ı Hudā evvel zuhūr
Tal‘atıñ ol nūra kıldı halkı mazḥar bu gece
- 3- On ikinci leyli bu māh-ı Rebi‘u'l-evvelin
‘Ayn-ı raḥmet doğduñ ey şems-i münevver bu gece
- 4- Neşr-i feyz u ḥikmet-i feyyāz-ı muṭlaḳ eyleyip
Maḳdemiñdir kā'ināta şevk u mefḥar bu gece
- 5- Gösterip mīr'atı vechiñde şu‘ā-ı vaḥdeti
Oldu kalb-i mü'mīne nūruñ muşavver bu gece
- 6- Ey kerem kānı kerāmet ‘aynı ümmet melce'i
Dilde kāfıdır bize ol nūr-ı aẓher bu gece
- 7- Ḥāveristān-ı gönül nūr içre şehrayın edip
Zīnet-efzā-yı nücüm oldu mükerrer bu gece
- 8- Ümmetiñden ‘acizān-ı ‘uşşāk istirḥām eder
Fevz-i vaşla ‘Ādile'yi eyle mazḥar bu gece

12 (Gazel 11)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - / - . - / - . - / - . -)

- 1- Merhabā ey şāh-ı ‘ālemyān cānlar içre cān
Merhabā ey derdlere dermān olan şāh-ı cihān
- 2- Eyledi dil-ḥānemi ma‘mūr teşrîfîn bu şeb
Nūr-ı vechiñle ziyālandı zemîn ü āsmān
- 3- Bir beyāz cameyle gördüm bir mücessem nūr kim
‘Aql ü fikrim yağmalandı mest ü ḥayrān oldu cān
- 4- Geldi reftāra göründü ol nihāl-i bāğ-ı aşk
Ey ḥayālî sînemi pür-nūr eden şems-i cihān
- 5- Mîhr-i pertev-efken ü lem‘ān-ı burc-ı mes‘adet
Ḥazret-i Ḥaqq'ıñ ḥabîbi nūr-ı çeşm-i āşıkān
- 6- Menba‘-ı cūd u mürüvet-genc-i luṭf u mekremet
‘Ātîfet-güster seḥā-perver kerîm ü kāmran
- 7- Ol mübārek maḳdemiñ kıldı müşeref ḥānemi
Oldı dermān ḥāk-ı pâyıñ çāresiz derde hemān
- 8- ‘Ādile mücrim selāmet buldu bu lüṭfuñ ile
Bî-kes ü ‘âciz kuluñdur merḥamet eyle amān

13 (Kıt’a 4)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Ey Resûl-i kâbe kavseyn ü Ḥabîb-i Kibriyā
Sensin ol Faḥr-i risālet iftiḥār-ı mü'minîn
- 2- Māhtāb-āsā cihāna ṭal‘atıñla oldu hep
Nūr-ı vechiñ pertev-endāz semāvāt ü zemîn
- 3- Yazılı vaşf-ı cemîliñ āyet-i Ḳur‘ān'da
Hem Ḥabîb-i Kibriyā'sın hem şefî‘ü'l-müznibîn
- 4- Enbiyā vü evliyā muḥtāc-ı luṭf u şefkatiñ
Cümle ‘ālem olsa imdādıñla olur kām-bîn

- 5- Āteş-i ‘aşkıñla bu qalb-i hâzınım yanmada
Hasretiñle eylerim şubh u mesâ âh u enîn
- 6- Ravza-i pâkiñ ziyâretidir murâdı ‘âşıkıñ
Ma‘nevî da‘vetle celb eyle beni ey şâh-ı dîn
- 7- Hâk-i ‘anberîne yüz sürsem şanırdım kendimi
Şübhesiz (Men zâre kabri) sırrına oldu qarîn
- 8- Mazhar-ı ihsânıñ olsun dü cihânda ‘Âdile
Mülteciye âsitânıñ çünkü bir hışn-ı haşın

14 (Gazel 12)

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ülün

(. - - - / . - - - / . - -)

- 1- Cemâliñ yâ Resûl Qur‘ân degil mi
Sücûda Ka‘be-i Raḥmân degil mi
- 2- Fedâ olsun yoluñda cümle varım
Saña bu cân ü dil kurbân degil mi
- 3- Kaşıñdır kâbe kavseyni ev ednâ
Dudağıñ kevşer-i Rıdvân degil mi
- 4- Görünen cümle Haq‘dır her zamânda
Bu âdem zâtıña burhân degil mi
- 5- Ne insândur bu insânı bileydiñ
Bu sırrı añlamak ‘irfân degil mi
- 6- Düşürdü göñlümü sevdâ-yı ‘aşқа
Beni Mecnûn eden cânân degil mi
- 7- Melekler Âdem'e kıldı sücûdu
Oña baş egmeyen Şeytân degil mi
- 8- Dilersin ‘Âdile kenzini ‘aşkıñ
Dil-i vîrânıña mihmân degil mi

15 (Gazel 13)

Mefā‘ilün/ Fe‘ilātün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ilün

(. - . - / . . - - / . - . - / . . -)

- 1- (Yuḥibbühüm ve yuḥibbūnehü) buyurdu Vedūd
Kulūba Şevk-ı maḥabbet anıñçün etdi vürūd
- 2- Cemāl-i pākini mir’at-ı dilde seyr eden
Maḥabbet eyledi hem şāhid oldu hem meşhūd
- 3- Karār-ı ḥubb-ı ezelden zuhūra geldi bu ‘aşk
Onuñçün ‘āşık eder Ka‘be-i cemāle sücūd
- 4- Saña bu ‘aşk niçin cān u dilden ‘āşıkdır
Hôş añla kendiñi sensin o dilber-i mes‘ūd
- 5- Göñül odur ki mey-i ‘aşkı nüş edince hemān
Mişāl-i cür‘a-i cāmı eder o maḥv-ı vücūd
- 6- Biz öyle dilberiñ üftādesiyiz ‘Ādile kim
Birinci ‘āşıkıdır Hāl-ı olan ma‘būd
- 7- O mäh-pāre-i burc-ı risāletiñ ismi
Muḥammed Aḥmed ü Muḥtār u Muştafā Maḥmūd
- 8- Hezār cān ola bir müyuna fedā bizden
Hezār ‘arz-ı niyāz ü nice şalat ü vürūd

16 (Diğer 7)

Mef‘ülü/ Fā‘ilātü/ Mefā‘ilü/ Fā‘ilün

(- . . / - . . . / / - . -)

- 1- Sākı şarāb-ı ‘aşkı baña dest-i pākile
Bir iki üç şun dolu Allāh ‘aşkına
- 2- Biz teşne-i zülāl-i vişāl-i Muḥammed'e

Luṭf u keremle ver bize Allāh ‘aşkına

- 3- Nāmin ‘aceb oldu mu ‘aşk defterine kayd
Bildir baña doğrusunu Allāh ‘aşkına
- 4- Hayretteyim ki kalmadı şabra mecāl hiç
Söyle devā-yı derdimi Allāh ‘aşkına
- 5- Mürşid derinde bende gedānuñ gedāsıyım
Zan eyleme vefāsı yok Allāh ‘aşkına
- 6- Sen rehberimsin Hakk’a baña destgirim ol
Eyle küşād rāhımı Allāh ‘aşkına
- 7- Şıdk ile bendeyim kesemem hiç ümidimi
Fırkatde koyma sāliki Allāh ‘aşkına
- 8- Ahkār gedādır ‘afvın ümid eyler ‘Ādile
Eyle kabūl hācetin Allāh ‘aşkına

17 (Gazel 14)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - -/ - . - -/ - . - -/ - . -)

- 1- Muştafā sultān-ı zı-şān-ı cihāndır Muştafā
Muştafā hem bā‘iś-i kevn ü mekāndır Muştafā
- 2- Rehber-i rāh-ı şerī‘at reh-nümā-yı ma‘rifet
Muştafā nūr-ı Hudā’dan hōş nişāndır Muştafā
- 3- ‘Āşiyāna rüz-ı mahşerde odur olan şefī‘
Muştafā kân-ı kerem şāhib-emāndır Muştafā
- 4- Evvelīn ü āhirīniñ ‘ilmine vākıf olan
Muştafā peygamber-i āhır zamāndır Muştafā

- 5- Maḳṣad-ı icād-ı ‘ālem hem ḥabīb-i Gird-kār
Muṣṭafā ṭayy-ı mekân eyler revândur Muṣṭafā
- 6- Ümmetiñ noḳṣânına bakmaz şefâ‘at itmede
Muṣṭafā cûd u keremle râygândur Muṣṭafā
- 7- ‘Âdile çokdur diye cürmüm şakın ḥavf eyleme
Şefkat-efzâ-yı cemî‘-i ‘âşiyândır Muṣṭafā

18 (Murabba 8)

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Sen o maḥbûb-ı Hudâ’sın yâ Resûla’llâh meded
Mefḥar-ı her enbiyâsın yâ Resûla’llâh meded
Mübtelâ ‘uşşâka sensin luṭf ile imdâd eden
Derd-i nâ-çâre devâsın yâ Resûla’llâh meded
- 2- Her ne rûtbe mücrim isem bakma Allâh ‘aşkına
Evvel ü âhir şefâ‘at eyle bu ‘işyânıma
Ger ziyâret etmez isem ol mübârek ravzañı
Bu cihânda hep seniñ ‘âşıqların ağlar baña
- 3- Bu firâk u iştîyâk ile gidersem kabrde
Belki bu ten ile cism-i bî-revân ağlar baña
Ol gubâr-ı âsitaniñ kîmyâdır gerçi kim
Tuṭiyâ olmazsa çeşm-i hûn-feşân ağlar baña
- 4- Kıl qabûl aḥir civâr-ı ravzaña bu bendeñi
Kim bu cānum âsitaniñda seniñ olsun fedâ
Âfitâb-ı ‘aşkıña yanmazsa cism-i nâ-tüvân
Zerre zerre maḥv olup şems-i cihân ağlar baña
- 5- Et nazar bu kalb-i mecrûḥa hemîşe firḳatın
Hem dil-i virânı maḥzûn eylemekde ḥasretiñ
Yâ Resûla’llâh ümîd etmekdedir hep vuşlatın

‘Ādile me‘yūs olsa āsumān ağlar oña

19 (Gazel 15)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - -/ - . - -/ - . - -/ - . -)

- 1- Şubha dek kūyuñda ‘āşık zār u ser-gerdān olur
Rūz-ı vuşlatda görünce rūyuñu ḥandān olur
- 2- Mīhr ü māh görse cemālīñ bāreka'llāh çağırır
Yoluña ḥūrşid-i ‘ālem ḥāk ile yeksān olur
- 3- Tāb-ı vechiñdür cihānda zulmeti ref‘ eyleyen
Nūr-ı ḥüsnüñden güneş tā ḥaşre dek tābān olur
- 4- Sūre-i Şems ü Duhā sırrın bilen üftādelər
Vech-i pūr-nūruñ görelden vālih ü ḥayrān olur
- 5- Raḥmeten li'l-‘āleminsin nūr-ı vaḥdetdir yüzüñ
Dilberā vechiñde gördüm sūre-i Rahmān olur
- 6- Sende ḥatm oldu kelāmu'llāh okundu Fātiḥa
Sūre-i Seb‘u'l-meşāni ḥükmüme bürhān olur
- 7- Ben saña Ḥaḳ'sın dedim ‘ilme'l-yakın ‘ayne'l-yakın
Kim Ta‘ālā'llāh cemālīñ mazhar-ı Yezdān olur
- 8- Māsivānīñ şiddetinden kurtulup mest olmadan
Bāde-i vuşlatdan ise feyz-i dil reyyān olur
- 9- Devlet-i dāreyn ile elbette oldu ser-firāz
Emriñi her kim ki tutdu şāḥib-i erkān olur
- 10- Saña ‘āşık olmayan Ḥaḳ kulluğu maḳbūl degil
Sen gibi sultāna kemter ‘Ādile ḳurbān olur

20 (Gazel 16)

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün
(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Şefā' atde delāletdir niyāzım Ehl-i Beytiñden
Delāletde sa'ādetdir niyāzım Ehl-i Beytiñden
- 2- Günāhkār ümmetiñ eşhāb u āliñden meded ister
Benim ancak dehāletdir niyāzım Ehl-i Beytiñden
- 3- Saña ümmetligim 'işıyanımı elbette mahv eyler
Şahāvetdir samāhatdir niyāzım Ehl-i Beytiñden
- 4- Şarıldım dāmen-i rahm u vefāña ya Resūla'llāh
Şefā' atle 'ināyettir niyāzım Ehl-i Beytiñden
- 5- Der-i luṭfuñda bir mücrim gedādır 'Ādile bî-şek
Kerāmetle himāyetdir niyāzım Ehl-i Beytiñden

21 (Gazel 17)

Mefā' ilün/ Fe' ilātün/ Mefā' ilün/ Fe' ilün
(. - . - / . . - - / . . - - / . . - -)

- 1- Maḥabbet etdi çu nūr-ı Muḥammed ile zuhūr
Şaçıldı 'āleme ondan tamām pertev-i nūr
- 2- Vücūd āyet-i rahmet o Fahr-i Kevneyn'iñ
Onuñçün Ādem'e naql etdi feyz ile ol nūr
- 3- Hurūşa geldi bu deryā-yı 'aşk şiddetle
Ki tıtdı cünbiş-i āfākı ser-be-ser bir şūr
- 4- Göründü pāk cemāli cenāb-ı ma'sūkuñ
Ki etdi 'aşk-ı Hudā nūr-ı Aḥmed ile zuhūr
- 5- Nevāya muṭrib-i çarḥ eyledikçe āgāzı
Mişāl-i nāy ederem āh-ı dil olup ṭanbūr

- 6- Hicāb-ı menzil-i kavseyn egerçi yetmiş biñ
Bir anda ref ile buldu vişāl-i Hāk'la sürūr
- 7- Cihānı destı şıvardı o çeşme-i 'aşkıñ
Beķāda sāķı-i cām-ı cemāl-i dōst olur
- 8- O nūr-ı çeşm Hüseyñ'ñ içün oña nazar et
Karıñda 'Ādile giryān olup baķar dolanır

22 (Mesnevi 1)

MEŞNEVİ-İMİ'RÂCİYYE

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Sırr-ı vaşlı bilmek isterseñ eger
Kābe kavseyn āyetinden al haber
- 2- Mazhar-ı feyz-i Cemālu'llah'dır
İşbu sırra 'āşıkān āgāhdır
- 3- Oldu şevķ-ı vuşlat ile ğarķ-ı 'aşķ
Hākķ'a tahmīdi bu gūne kıldı meşķ
- 4- Şöyle takdīs ü taḥiyyāt eyledi
"Ve's-şalātü ve't-tayyibāt" dedi
- 5- Ya'ni ey vāḥid olan zāt-ı Hudā
Hep saña maḥşüş 'ibādāt ü şenā
- 6- Ḥayr u tesbīḥ ü du'ā vü tayyibāt
Zıkr ile tevḥīd ey aķdes şıfāt
- 7- Ben rıza-yı pākiñe dildādeyim
Vaşlıña cān virmege āmādeyim

- 8- Maḥẓ-ı luṭf u raḥmet ile ol Ḥudā
Dedi maḥbūbum Resūl'üm Muṣṭafā
- 9- Es-selāmü 'aleyke eyyühe'n-nebiyyü
Ve'y sa'âdet burcunuñ meh kevkebi
- 10- Saña da olsun selām ü raḥmetim
Mağfiretle berekāt ü ni'metim
- 11- 'Arz-ı istirhām ile fahr-i cihān
Dedi kim ey Ḥāl-ı heft-āsmān
- 12- Bizim üzerimize olsun selām
Raḥmet ü elṭāf ü ihsān-ıñ tamām
- 13- Hem 'ibād-ı şālih-ın üstüne
Nūr-ı gufrān u 'ināyāt-ın ine
- 14- Çün bu sırrı zāt-ı Cibrîl ahladı
Kelime-i pāk şehâdet okudu
- 15- Dedi ya'ni şāhidim yokdur İlāh
Vardır ancak ol mu'azzam pâdişāh
- 16- Hem Muḥammed ḥāş kuldur onuñ
Hem Ḥabîb-i hem Resūlūdür onuñ
- 17- Ey celîl ü ve'y 'azîm ü ve'y Kadir
Kullarıña luṭf u ihsānı keşir
- 18- Ol ḥabîb-ıñ raḥmet etdiñ 'āleme
Secde etdirdiñ onuñçün Ādem'e
- 19- Kudret ü ikrām-ıña izhār için
Ḥikmet ü ihsān-ıñ iş'ār için

20- Yok iken eşyâyı mevcûd eylediñ
Zâtıñı ekvâna ma'bûd eylediñ

21- Biz 'ibâdetde kuşûr etmekdeyiz
Sûy-i 'isyâna hemân gitmelideyiz

22- Ol Resûl'üñ 'aşkına yâ Rabbenâ
'Afv kıl 'işyânımızı dâ'imâ

23- Bakmayıp ef'âlimize rahmet et
'Âdile bî-çâreye sen şefkat et

23 (Gazel 18)

**DER ŞÂN-I ÇEHÂR YÂR-I GÜZİN RIDVÂNU'LLÂHİ 'ALEYHİM
ECMA'İN**

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Hâzret-i şiddîk-ı ekberdir imâm-ı evliyâ
Kâmilîniñ ekmeli hem yâr-ı gâr-ı Muştafâ
- 2- Bende-i fermânı olmuşdur Resûl-i Ekrem'iñ
Mâl u cân u mäsivâyı râhına etdi fedâ
- 3- Râzıyım ondan faķat benden de ol râzı mıdır
Yâ habîbim şor bunu buyurdu Zât-ı Kibrivâ
- 4- Şânını ta'zîm için bir gün dedi Faħr-ı Cihân
Senden evvel kimse olmaz dâhil-i 'Adn-ı Hudâ
- 5- Hâzret-i Fâruķ-ı a'zam şâhib-i 'adl ü kerem
Ma'den-i luţf ü himem ser-şadr-i eşhâb-ı vefâ
- 6- Müddet-i 'ömrüñ rızâ-yı Hakk'a 'adle haşr edip
Buldu feyz ü ma'rifetle rütbe-i 'izz ü 'ulâ

- 7- Cāmi 'ü'l-Ḳur'ān olan 'Oṣmān-ı Zī'n-nūreyn hem
Şālīṣ-i şems-i ḫilāfet menba' ı ḫilm ü ḫayā
- 8- Cennet içre her nebīniñ bir refīḳı vardurur
Baña da sensin buyurdu ol Resūl-i müctebā
- 9- Ḥaydar-ı Kerrār-ı ğālib şīr-i Yezdān'dır 'Alī
Şāhib-i 'ilm ü şecā'at şāh-ı merdān-ı velī
- 10- (Laḫmike laḫmī) buyurdu Faḫr-ı 'ālem şānına
Vaşf ü ḳadri bulamaz bī-şübhe ḫadd ü intihā
- 11- Server-i erbāb-ı 'irfān nūr-ı çeşm-i 'āşīḳān
Zevc-i pāk-i Fāṭıma bint-i Nebiyy-i pūr-şafā
- 12- Āl ü aşḫāb-ı Resūlu'llah'dan dūr olmasın
Rāh-ı 'aşḳı çār-yāre 'Ādile olsun fedā

24 (Diğer 8)

DER ŞĀN-I ÇĪHAR YĀR-I GÜZİN (RA.)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Mālī.....evlād cümle etdi 'aşḳıyla fedā
.....yā Resūla'llāh.....
- 2- Luṭf u iḫsānıyla ondan rāzıyım dedi Ḥudā
Benden ol rāzı mıdır aḫbārını kıldı 'atā
- 3- Senden evvel ümmetinden kimse girmez cennete
Hem buyurdu Faḫr-ı 'ālem ol Muḫammed Muştafā
- 4- Muḫterem Fārūḳ 'Ömer kim şāhib-i 'adl ü kerem
Ḳuvvet-i 'aşḳ u mürüvvet ile merbūt-ı ümem

- 5- Müddet-i 'ömrüñ rızā-yı emrine haşr eyleyip
Bu dañi oldu rızā-yı Hāk'la şād u muğtenem
- 6- Hāzret-i 'Osmān-ı Zī'n-nūreyn ol kân-ı vefā
Hāk-i pāyinden melekler de ederlerdi hayā
- 7- Sünnet içre her nebîniñ bir refîkı vardurur
Baña da sensiñ buyurdu ol Resûl-i bā-şafā
- 8- Haydar-ı Kerrār-ı gālib şir-i Yezdān'dır 'Alî
Şāhib-i 'ilm-i şecā'at şāh-ı merdāndır 'Alî
- 9- Tutdu destinden Resûlu'llāh buyurdu luţf ile
Dü cihānda sevdigimdir baña aḡterdir 'Alî
- 10- Zül'-fikārı güşe-i 'arş-ı mu'allāda onuñ
Koydular tevḡid-i imānı şerî'atle hemān
- 11- Hayr ile yād eylerim aşḡāb-ı zî-şānıñ bütün
Cān ile ben Çār-Yār'ıñ bendesiyim yā Resûl
- 12- Gayr-ı mümkün şānlarında etmek inşā-yı kelām
Mefḡar-ı kevneyniñ olsun cümle āline selām
- 13- Bunlara etmek maḡabbet mü'mine lāzım tamām
'Ādile'yi ḡayrı onlardan ayırma yā Resûl

25 (Murabba 9)

MERŞİYE DER HAKK-I HAZRET-İ İMAM-I HÜSEYİN
RADİYA'LLAHÜ 'ANHÜ

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - / - . - / - . - / - . -)

- 1- Geldi bu 'aşr-ı muḡarrem ey Hüseyn-i Kerbelā
İşbu demdir vaḡt-i mātem ey Hüseyn-i Kerbelā
Kānlı yaş aḡsın gözümden sen şusuz olduñ şehid

Nür-ı çeşm-i Fahr-i 'âlem ey Hüseyin-i Kerbelâ

2- Şardı etrâfıñ 'adüv mesrûr u handân oldular
Kâfirâne buldular maşşûdu handân oldular
Hânedân-ı Muştafâ 'aşkuñla giryân oldular
Nür-ı çeşm-i Fahr-i 'âlem ey Hüseyin-i Kerbelâ

3- Durdular ehl-i şekâ eşhâb-ı müstešnâ gibi
Karşına ok attılar küffâr-ı bî-pervâ gibi
Dökdüler hün-ı sirişkin 'aşıkıñ deryâ gibi
Nür-ı çeşm-i Fahr-i 'âlem ey Hüseyin-i Kerbelâ

4- Söylenilmez âh o hâlet Hudâ hakkı için
Rûz-ı menhûs u şabâh yevm-i maşşerdi o gün
Kâfirân handân oldu ağladı mü'min bütün
Nür-ı çeşm-i Fahr-i 'âlem ey Hüseyin-i Kerbelâ

5- Vâlidîñ ya'ni 'Aliyyü'l- Murtezâ'nın 'aşkına
Cedd-i pâkîñ ol Muhammed Muştafâ'nıñ 'aşkına
'Âdile ağlar kazâ-yı Kerbelâ'nıñ 'aşkına
Nür-ı çeşm-i Fahr-i 'âlem ey Hüseyin-i Kerbelâ

26 (Terkib-i Bend 1)

DER ŞÂN-I EİMME-İ İŞNA' AŞER RIDVÂNU'LLAHİ 'ALEYHİM
ECMA'İN

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

(- . - - / - . - - / - . - -)

I

- 1- Hamd u minnetle 'ubûdiyet şenâ
Dâ'im u bâkî olan Hakk'â sezâ
- 2- Şâni' ü Hâlîk-ı kebîr ü müste'ân
Hâfız u Nâşır'dır ol zât-ı Hudâ
- 3- Kulların her vechile şadân eder
Luţfuna ihsânına yok intihâ
- 4- Hem o Fahr-i kâ'inâta biñ salât

- Bā'îs-i icād-ı eşyâ mutlakā
- 5- Sevgili maḥbûbudur maṭlûbudur
‘Âlemîne rahmet oldur bî-riyâ
- 6- Âl'iniñ aşḥâbınıñ yüz biñ selâm
Ola ervâḥına ihdâ dâ'imâ
- 7- Hâlet-i isnâ 'aşer evlâdı hem
‘Aşk ta'dâdı dile gördü ehem
- II
- 8- Tâ birincisi 'Aliyyü'l-murtaẓâ
Şîr-i Hâk dâmâd-ı Faḥr-i enbiyâ
- 9- Fâtih-i Ḥayber 'Alî Ḥaydar odur
Sâkı-i kevşer veliyy-i pür-vefâ
- 10- Hâzret-i bint-i Resûl'ün zevcidir
Şâḥsâr-ı nesl-i pâk-i Muştafâ
- 11- Ya'nî ol verd-i gülistân-ı Nebî
Fâtımâ Zehrâ zihî Ḥayrû'n-nisâ
- 12- İki ferzend-i celîlü's-şânı var
Her birisi zîb-i tâc-ı evliyâ
- 13- Buyrulup şânında (Laḥmi Laḥmike)
Var kıyâs et şân-ı 'âlîsin şehâ
- 14- Mübtelâ-yı derd-i a'zamdır 'Alî
Hem şehîd-i İbn-i Mülcemdir 'Alî
- III
- 15- Hem ikincisi imâm-ı bâ-şafâ
Ol Ḥasan İbn-i 'Aliyyü'l-murtaẓâ
- 16- Menba'-ı 'irfân ü iḥsân u kerem
Kurre-i 'ayn-ı ḥabîb-i Kibriyâ
- 17- Ḥulkı ḥüsni veş ḥasen kendi Ḥasen
Gelmedi 'âlemde hiç emşâl oña
- 18- Bâğ-ı cennet goncası iken lebi
Ḥokḳa-i zehr etdi erbâb-ı şekâ
- 19- Bahırlar olsa midâd eşcâr kalem
Medḥ ü vaşf-ı şânı bulmaz intihâ
- 20- İ'tilâyı şânını eyle kıyâs
Cây-gâhı düş-i Faḥr-i enbiyâ

21- Kırk yedi yaşında ol zat-ı sa'îd
Raḥmet-i Ḥaḳḳ'ı bulup oldu şehîd
IV

22- Maṭla'ı iṣnâ 'aşerde âfîṭâb

On iki burca imâm-ı feyz-yâb

23- Melce'-i ümmet Ḥüseyn İbn-i 'Ali

Nûr-ı çeşm-i Fâtıma 'âlî-cenâb

24- Seyyid-i sadât-ı 'âlî-menzilet

Mefḥar-ı Âl-i Resûl-ı kâm-yâb

25- Gonca-i gülzâr-ı nesl-i şâh-ı dîn

Nâzenîn-i ḥazret-i raḥmet-me'âb

26- Kîdve-i ârâyiş-i her dü cihân

Zübde'-i ma'nâ-yı aşl-ı dört kitâb

27- Reng-i tîğ ile mücellâ gerdeni

Goncası ḥûn-ı şehâdetle ḥidâb

28- Dîde-i giryâna olsun tütîyâ

Zerre zerre ḥâk-i pâk-i Kerbelâ

V

29- Âh ol derd ü belâ-yı kerbelâ

Kerbelâ'nıñ aşıldır kerb u belâ

30- Yalınız şanma imâm oldu şehîd

On kadar evlâd var idi dahâ

31- Cümlesi teşne-ciger leb-çâk idi

İçdiler câm-ı şehâdet bî-riyâ

32- Kimi şoldu açılan güller gibi

Kimisi açılmadan buldu fenâ

33- Mâderinden süt daḥı nûş etmeyen

Bir nigârıñ gerdenin deldi kazâ

34- Ḥacle-gâha girmemişken bir perî

Nev-'arûsuñ ḥaymede etdi fedâ

35- Kerbelâ-yı ḥayme-gâhı ḥâli âh

Söylesem ḥürşîd olur elbet siyâh

VI

36- Ol gülîstân içre dördüncü imâm

Ya'ni Zeyne'l-'Âbidîn-i ḥoş-maḳâm

- 37- Kerbelā'da haste-i nāçār olup
Cism-i gül resm-i zā'if idi temām
- 38- Nice hasta olmaz ol mā'sūm-ı pāk
Hānedānı tuta hūn içre maḳām
- 39- Nice hasta-hātır olmaz ol nigār
Ehl-i Beyt'i ağlamakdayken müdām
- 40- Ağlamaz da neyler ol ḳavm-i yetīm
Gözleri göre şehīd ola imām
- 41- Hāşılı ol ḳurre'-i 'āyn-ı Hüseyn
Etmedi dünyāya ḡayrı ihtimām
- 42- El-firāk ü el-vedā' vü eş-şalā
Dilden aşla çıkmaz oldu Kerbelā

VII

- 43- Ol beşinci nesl-i pāk ü muḥterem
Ḥazret-i Seyyid Muḥammed Bākır hem
- 44- Elli yedinci sene etdi tūlū'
Mişl-i hūrşid-i cihān-tāb-ı kerem
- 45- Āsmān-ṭal'at şa'ādet-mertebet
Gevher-i pākīze vü es'ād-ḳadem
- 46- Bildi teḳbīr-i 'ulūm edeceḡin
Nāmına Bākır dedi faḥr-ı ümem
- 47- Diḡde-i a'māları bīnā eder
Feyz-i ecdādile olmuş muḥteşem
- 48- Sīretā cennetde resmen meskeni
Ravza-i peygamber ü Beytū'l-ḥarem
- 49- Eyledi yüz dördte 'Adne mekān
Vaşlına müştāḳ idi zīrā cinān

VIII

- 50- Cā'fer-i Şādık ki ferḥunde-ḥiṣāl
Fāṭmā bāḡında altıncı nihāl
- 51- Zāt-ı Şıddıḳa ḥāfīde māderi
Nesli her vech ile pāk u pūr-kemāl
- 52- Nev-bahār-ı cāna açıldı o gül
Ḥicrete seksen idi tāriḡi sāl
- 53- Gonca-ṭal'at lāle-nūkhet serv ḳad

Hür-ı peyker nûr-ı manzar meh-cemâl

- 54- Gerçi etdi çeşm-i 'ibretle nazâr
Görmedi 'âlem aña 'ayn ü mişâl
- 55- Çün olup altmış sekiz yıl ber-hayât
Eyledi yüz kırk sekizde irtihâl
- 56- 'Âleme verdi şa'âdetle şafâ
Hâşılı ol hânedân-ı Muştafâ

IX

- 57- Hem o Mûsâ Kâzım-ı devlet-karîn
Nesl-i maḥbûb-ı Hudâ'ya heftümîn
- 58- Tal'atından doğdu mehler dillere
Kesb-i feyz etdi kulûb-i mü'minîn
- 59- Belki rûḥ-ı Hazret-i Peygamberi
Eyledi âgâh Cibrîl-i Emîn
- 60- Dese lâyıkdır eyâ Fahr-i cihân
Doğdı evlâdın yine bir şems-i dîn
- 61- 'Ömr-i 'âlîsi henüz kırk beş iken
Kûy-i vaşl-ı ḥazrete oldu yakın
- 62- Cedd-i pâkî-veş bu da mesmûm olup
Hissedin aldı şehâdetden hemîn
- 63- Âh bu Âl'e iḥânet eyleyen
İki 'âlemde görür ḳahr u miḥen

X

- 64- Ol sekizinci ki evlâd-ı celîl
Ḥazret-i Seyyîd 'Alî Rızâ cemîl
- 65- Mâderi batnında âvâzın duyup
Ḥakk'â tesbîḥ eyler idi ol aşîl
- 66- Eyledi yüz kırk sekizde nâ-gehân
Evc-i mehdi pür-ziyâ ol meh 'adîl
- 67- Olmadı medḥûl aşla kimseden
Dergeh-i iḥsânına olan daḥîl
- 68- İ'tibâr-ı câh-ı dünyâ etmedi
Şân-ı cedd-i pâkine a'lâ delîl
- 69- Bu daḥî câm-ı şehâdet etdi nûş
Oldu râci 'aşlına ol gül nâḥîl

70- Şübhesiz dārū'l-miḥendir bu cihān
Varlığına i'timād olmaz hemān
XI

71- Et-taḳī ya'ni Muḥammed ibn-i Rızā
Server-i tāsi' -i resū'l-evliyā

72- Āftāb-ı vechi rūy-ı 'āleme
Yüz doksan beşde oldu mūncelā

73- İbtidādan 'āczim ikrār eylerim
Çünkü vaşf-ı şānı bulmaz intihā

74- Dergeh-i iḥsānına muḥtācdır
'Āşıkān u şādıkān u aşfiyā

75- Mazhar-ı ser-menzil-i vaşl-ı Hudā
Nā'il-i 'ulviyet-i fevka'l-u'lā

76- Yirmi beş yaşında kıldı irtihāl
Cennetü'l-Firdevs'de buldu şafā

77- Kaçma şufī bu büyük dergāha gel
'Aşk-ı evlād-ı Resūlu'llāh'a gel

XII

78- Hazret-i Hādī Nakī-yi kām-rān
'Āşir-ı iṣnā 'aşerdir bî-gümān

79- İki yüz on ikide etdi ṭulū'
Kırk sene miḳdārıdır 'ömri hemān

80- Ol imām-ı feyz encām-ı celīl
Ma'delet-kār ü sa'ādet-āsītān

81- Şeb-çerāğ-ı dūdmān-ı Muştafā
Zib-baḥş-ı ḥānedān-ı pāk-şan

82- Gevher-i gencine-i luṭf u kerem
Cevher-i zî-kıymet-i eşyāya cān

83- Meş'al-efrūz-ı hidāyāt u kemāl
Āfitāb-ı nūr-ı 'aşka āsmān

84- Vech-i pākiñde nümāyān nūr-ı zāt
Aḥsen-i ḥulķında zāhirdir şıfāt

XIII

85- On birincisi Zekī-i 'Askerī
Nesl-i 'Ali'niñ müfahḥam serveri

- 86- Tiğ-ı iclâlinde ser-dâde cihân
Ondadır çün kuvvet-i peygamberî
- 87- Cevher-i lutf u şecâ'atde hemân
Añdırırdı hâk-i pâ-yi Hayderî
- 88- Tahtgâh-ı 'izz ü iclâliñ şehi
Milket-i 'ilm ü kemâlün dâveri
- 89- İki yüz otuz ikide mevlidi
'Ömri yirmi sekizde âhîri
- 90- Zabt-ı iklim-i dil-i 'uşşâk eder
Zôr-i bâzû-yı 'inâyet-küsteri
- 91- Hizmet-i şer'-i mu'tahhar etdiler
İsr-i âbâ-i Celîl'e gitdiler
- XIV
- 92- On ikinci Mehdî-i şâhib-zemân
Cân-ı 'âlem nûr-ı çeşm-i 'âşıkân
- 93- İki yüz elli beşiydi hicretiñ
Tal'at-ı pâki vukû' bulduğu ân
- 94- Bâde nûş-ı meclis-i 'aşk u şafâ
Mest-i şahbâ-yi sa'âdetdir hemân
- 95- Gül-cemâli hûş-makâli 'aşkına
Gonca derler hem eder bülbül figân
- 96- Zülf-i müşkîniñ şabâ etse küşâd
Her seher dehre saçılır bûy-i cân
- 97- Âhirü'l-eyyâm hurûc-ıçin onuñ
Çok rivâyet vardurur gizli 'ayân
- 98- Şâd hezârân ola bizlerden selâm
Âl ü evlâd-ı Resûl'e bi't-temâm
- XV
- 99- Ya ilâhî ism-i a'zam 'aşkına
Nâsır ü Rahman ü Erham 'aşkına
- 100- Zât-ı Maḥmūd ü Muḥammed Muştafâ
Sevdigiñ ol Fahr-i 'âlem 'aşkına
- 101- Nûḥ ü İbrâhîm ü Mûsâ 'aşkına
Yûsuf u Ya'kûb ü Âdem 'aşkına
- 102- Bû-Bekir Fâruḳ 'Ömer 'Osmân için

Haydar-ı kerrār ü efhām ‘aşkına
103-Ol imāman-ı sa‘ādet-menzilet
Cümleten eşhāb-ı Ekrem ‘aşkına
104-Sevķ buldukça o güllerle İrem
‘Āşık-ı şādıklarā göre Kerem

27 (Mesnevi 2)

DER ŞĀN-I ĤAZRET-İ ĤĀLİD

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . -)

- 1- Seyyidü’s-sādāt Faḥr-ı Enbiyā
İki cihān pādişāhı Muştafā
- 2- Mekke’de doğdu şa‘adetle o māh
Elli üç sāl onda tutdu cāy-gāh
- 3- Çünkü kırķ yaşında vahy ile Ĥudā
Eyledi bi‘šetle dünyāya ‘atā
- 4- Bā‘dehü me‘mūr oldu hicrete
Tā Medīne ḥalkı ere devlete
- 5- Yār-ı gār ile yola oldu revān
Şanki bir aḥterle māh-ı dü-cihān
- 6- Ehl-i yeşrib çıkdı istiḳbāline
Muntazırlar koşdu isti‘cāline
- 7- Her biri etdi tazarru‘lā niyāz
Deyip ey bī-çāregāne çāre-sāz
- 8- Bendelige bu kuluñ edip kabūl
Ḥāneme ey şāh-ı dīn eyle nüzūl
- 9- Merhamet kānı ‘ināyet menba‘ı

‘Ăciz u ũftădgăniŃ eřfa‘ı

- 10- řoŃra hıkmetle buyurdu ol Resŭl
Řangı căyı năkăm eylerse řabŭl
- 11- Ben dađı ol hănenin mihmăniyım
O gŭzel evciŃ meh-i tăbăniyım
- 12- Năka-dărı řŭnki Cibrił-i EmiŃ
Řŭkdŭ beyt-i Halid’e kıldı mekıŃ
- 13- Hălid İbn-i Zeyd-i Enřărı ol
Hem Resŭlu’llăh ‘alemdărıdır ol
- 14- Bu řerefle buldu găyet imtiyăz
Cŭmle-i ařhăb oldu ğıbtă-săz
- 15- Şabil-i ta’rif olmaz devleti
Kim o mihmăndărlıķdır ‘izzeti
- 16- ‘Ăřıķ-ı vech-i Cemălu’llăh idi
Năra yanmıř bir dil-i āġăh idi
- 17- Geldi Rŭm’a feth-i Şostantin işin
Hem řehădet buldu ol devlet-nŭmŭn
- 18- Hăk-i păyi verdi bu řehre řeref
Dŭrr-i zătına olup řabri řadef
- 19- Rŭh-ı păkine kılıp taķdīs-i tăm
‘Ădile luřfuyla olsun řăd-kăm

28 (Kaside 5)

DER HAKK-I HAZRET-İ- HĂLİD RADİYA'LLĂHÜ ‘ANHÜ

Mefă‘ilŭn/ Mefă‘ilŭn/ Mefă‘ilŭn/ Mefă‘ilŭn

(. --- / . --- / . --- / . ---)

- 1- Budur luṭf u kerem-kārı Ebā Eyyūbe'l-Enṣārı
Resūlullah 'alemdārı Ebā Eyyūbe'l-Enṣārı
- 2- Kerāmet-piṣe himmet-sāz sa'ādet kāmı ser-efrāz
'Ulūvv-i ṣān ile mümtāz Ebā Eyyūbe'l-Enṣārı
- 3- Seferlerde ḥāzerlerde ḥuzūr-ı ṣems-i enverde
Bulundu çok eṣerlerde Ebā Eyyūbe'l-Enṣārı
- 4- Edip kāfirleri maḥhūr livā-yī pākıdūr manṣūr
Müselmānlar olup mesrūr Ebā Eyyūbe'l-Enṣārı
- 5- Sa'ādetden alıp zehre ṣahādetle bulup behre
Ṣerāfet verdi bu ṣehre Ebā Eyyūbe'l-Enṣārı
- 6- Sitanbūl'a gelip bir gün kılıp küffārı ğarḫ-ı hūn
Edip peygamberi memnūn Ebā Eyyūbe'l-Enṣārı
- 7- Bütün luṭf u kerem senden ṣa'ādet ü himem senden
Füyüzāt ü ni'am senden Ebā Eyyūbe'l-Enṣārı
- 8- Ṣefā'at kııl 'ināyet kııl bizi Ḥaḫḫ'a delālet kııl
Derūnum pūr-leṭāfet kııl Ebā Eyyūbe'l-Enṣārı
- 9- Sāñā bu 'Ādile bende ḫapıñda ḥāṣ efgende
Kerem kııl etme ṣermende Ebā Eyyūbe'l-Enṣārı

29 (Kaside 6)

DER VAṢF-I ḤAZRET-İ ÜVEYSÜ'L-ḲĀRĀNİ RADİYA'LLĀHÜ 'ANHÜ

Fe'ilātün/ Fe'ilātün/ Fe'ilātün/ Fe'ilün

(. . - / . . - / . . - / . . -)

- 1- Ey ḫalem vaṣfını bir a'zamiñ eyle inṣā
Kim o ḥıdmetle saña baḫṣ ede luṭfuñ Mevlā

- 2- Ey kalem vaşfını tahrîr edeceğin kimdir
Öyle bir zât ki biraz na‘tin edem şerh saña
- 3- Mazhar-ı feyz-i Hudâ hazret-i Veyse’l-Karânî
‘Ârif-i ‘ilm-i ledün mebde’-i ‘aşk ü ma‘nâ
- 4- Şâh-ı iklim-i vişâl iken o sultân-ı kerîm
Nâka ra’yile bulurdu yine hûş-hâl u şafâ
- 5- Rehber-i cân edip ‘aşkı diyerek kandadır âh
Mesken-i fahr-i cihân şehr-i Medîne âyâ
- 6- Hâşılı oldu o mâ‘şûkuna ‘âşık vâşıl
Buldu hürşidini bir zerre-i hasret gûya
- 7- Bir rivâyetde gelir çün o ğarîb-i reh-i ‘âşk
Ne görür eylemiş ol rahmet-i Hak ‘azm-i bakâ
- 8- Âh yâ Râb ne felâket ne müşîbetdir o kim
Gele mâ‘şûka da ‘âşık ola me’yûs-likâ
- 9- Her ne hâl ise alıp min cihet-i rûhânî
Yed-i irşâd-ı Resûl ile tarîk-ı vâlâ
- 10- Ol mübârek beden-i hazret-i Fahr-i rüsule
Hırka-i pâk olan câme-i müşğîn-edâ
- 11- Yâ‘ni ol hırkaya nisbetle siyâh ü sâde
Hulle-i cennet ile atlas-ı ‘arş-ı a‘lâ
- 12- İşte ol hırkasını lutf u mürüvvet birle
Bahş u ihsân buyurdu oña maḥbûb-ı Hudâ
- 13- (Harb-ı Şıffin)’e varıp oldu şehâdetle şa‘id
Ederek terk-i fenâ buldı sa‘âdetle bakâ

- 14- Midḥat-ı şânını tâ‘dâda degilsin kâdir
‘Âdile eyleme taṭvîl maḳâlî da‘vâ
- 15- Ederek ‘ârż-ı niyâz himmet ü cûdun taleb et
Eyleyip rûhuna takdîm taḥiyyât ü du‘â

30 (Terkib-i Bend 2)

DER VAŞF-I PİRÂN-I İŞNÂ ‘AŞER KUDDİSE ESRÂRUHÜM

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

(. . . - / . . . - / . . . - / . . . -)

I

- 1- Pîr-i aşḥâb-ı şafâ Ḥazret-i ‘Abdü’l-kâdir
Şeyḥ-i sultân-ı velâ Ḥazret-i ‘Abdü’l-kâdir
- 2- Seyyid-i pâk neseb server-i ferḥunde-ḥaseb
Menba‘-i luṭf ü vefâ Ḥazret-i ‘Abdü’l-kâdir
- 3- Maḥrem-i râzi Nebî nâ’il-i ‘ilm-i ledñi
Mazhar-ı feyz-i Ḥudâ Ḥazret-i ‘Abdü’l-kâdir
- 4- Dest-gîr-i fuḳarâ çâre-resân-ı zu‘afâ
Melce-i bay ü gedâ Ḥazret-i ‘Abdü’l-kâdir
- 5- Edip ‘aşḳ ile fenâ cânını ol Giylânî
Beş yüz altmış bir idi sâl bulup cânânı

II

- 6- Ḥazret-i Aḥmed-i sultân Rûfâ‘î-yi ‘azîm
Pîr-i zîşân-ı tarîkat meh-i burc-ı tekrîm
- 7- Şâh-ı evreng-i vefâ bülbül-i gülzâr-ı şafâ
‘Âşîka luṭfî revâ ehl-i dile feyz-i ‘amîm
- 8- Efḍal-i cümle velî sırr ü kerâmâtı celî
Ondadır feyz-i ‘Alî onda kemâl ü taḳşîm
- 9- Hılkat-i pâki olup dört yüz altmış dördte
Virdi meh-rûyî ile ‘âleme nûr-ı tefḥîm
- 10- Buldu beş yüz ile yetmiş sekizi hicret-i sâl
Eyledi ol gül-i ter ‘azm-i gülistân-ı cemâl

III

- 11- Pîr-i dānâ-yı celî Ḥazret-i Aḥmed Bedevî

- ‘Aşk ü irşadı bütün ‘āleme bürhān-ı kavî
- 12- Bū-Bekir-şîret ü Fārūk ‘Ömer-endîşe
Hilmi ‘Oşman gibi ‘ilm ü kemālî ‘ulvî
- 13- Çün o hürşîd-i kerāmāt-nümā-yı dehrin
Evc-i ‘uşşāka hilāl kaşı olup māh-ı nevî
- 14- Çeşmine sürme edip hāk-i Medîne şehrin
Hāk-i pāyi medenî hem bedevî Tanţavî
- 15- Altı yüz yetmiş ile beş olacak sāl hemān
Maẓhar-ı rahmet-i Hāk oldu o kân-ı ‘irfān
- IV
- 16- Hazret-i Şeyh Cibāvî-i Velî Sa‘de’d-dîn
Kıdve-i ehl-i tecellî-i reh-i şer‘-i mübîn
- 17- İsm-i pākine sa‘âdetle muvaffak olmuş
Ol mübarek-şiyem ol hayr-ka-dem feyz-ka-rîn
- 18- Tāl‘atin şāni‘-i birr nūr-i mücessem yaradıp
Gonca-rū sim-beden şems-likā māh-cebîn
- 19- ‘Āşık-ı vechidir aşhāb-ı maḥabbet-meşreb
Bende-i şevkidir ‘uşşāk-ı şadākat-āyîn
- 20- Dā‘imā ḥaqqımıza himmeti olsun ḥāzır
Feyz-i ‘aşk ile olup dilde maḥabbet zāhir
- V
- 21- Hazret-i şeyh Desūķî ki denir İbrāhîm
‘Āşık-ı tāl‘atı maḥbûb Hudāvend-i ‘alîm
- 22- Rütbesi efḍal u ḥālâtı mükemmel ğāyet
Kadri ‘ālî şerefi sāmî maḥāmâtı ‘āzîm
- 23- ‘Ālem icād olalı yok gibi mānendi velî
Şān-ı pākî ezelî mertebe-i ḥālî kadîm
- 24- Şafḥa-i ‘ālemi tesvîd ederse kalemim
Edemez ḥaqqı ile vaşf-ı cemîlin tefhîm
- 25- ‘Ācizāne ola bu bendelerinden i‘zām
Rūḥ-ı pākine nice tuḥfe-i takdîs u selām
- VI
- 26- Sühreverdî kim o Sultān-ı Şihābu’d-dîn-nām
Pîr-i erkān-ı tarîkat şeh-î mes‘ūd-maḥām
- 27- ‘Ārif-i remz-i celî vākıf-ı esrār-ı ḥafî

Seyyid-i şadr-ı elā şeyh-i sa'ādet-encām

28- Şems-i tābān gibi nūr-ı kerāmātı 'ayān

Māh-ı rahşān gibi luṭf ü 'ināyātı tamām

29- Kuvve-i kudsiyyesi kāfiri İslām edip

Himmet-i 'āliyyesi münkiri eyler ilzām

30- Altı yüz yirmi sekizde edip 'azm-i 'uḳbā

Eyledi āteş-i 'aşḳ ile vücūduñ imhā

VII

31- Hāzret-i Bü'l-Hasen-i Şāzelī de 'ālī pīr

Ehl-i 'irfāna mū'īn ehl-i dile yār ü zāhir

32- Kuvvet-i 'aşḳ anı mā'şūḳ-ı cihān etmiştir

Ḳalbi āyine-i dīdār-ı Hudāvend-i kādır

33- Keşret-i 'ilmine bir ḳatra gelir Baḫr-ı Muhīṭ

Nisbet-i şānına bir zerre ḳalır mihr-i münīr

34- Beste-i vecd ü tecellīsi ser-ā-ser 'ālem

Bende-i dergehidir bay ü gedā şāh u fakīr

35- Oldu tāriḫ hemān altı yüz elli dört sāl

Būlbūl-i rūḫı baḳā gülşenine açdı bāl

VIII

36- Pīr-i zī-şān Hācī Bektāş-ı Velī-i ḥünkār

Vecd ü ḥālāt ile müstaḡraḳ-ı 'aşḳ-ı dildār

37- Şāhib-i feyz ü kerāmāt idigine işbāt

Etdi seyr ü ḥarekāt emrin alınca dīvār

38- Māsivādan geçerek ḳaṭ'-ı 'alāḳa eyler

Rāh-ı pūr-şevḳine 'aşḳ ile edenler iḳrār

39- Resm-i tecrīdde bir merd-i safā-perver kim

Evliyā eyleyemez şafvet-i ḥālim izḫār

40- Sāl-i tāriḫ bulup altı yüz altmış ṭoḳuzu

Yürüdü Ḥaḳḳ'a o üftādelerin iki gözü

IX

41- Hāzret-i Ḳuṭb-ı cihān vāḳıf-ı sır u ma'nā

Rehber-i rāh-ı kemālāt-ı celī Mevlānā

42- Nāzım-ı Mesnevī vü rāmiz-i sır-ı Ḳur'ān

Tercemān-ı nebevī menba'ı 'irfān ü vefā

43- Mihr ü meh bendesidir ḳarḫ-ı felek ḫayrānı

- Etmede ‘aşkı ile devr siyyemā ‘arz u semā
- 44- Çillesi cilvedir ādāb-ı tarīkī irşād
Maṭbah-ı ‘aşk ocağı bābı melāz-ı fuḳarā
- 45- Altı yüz yetmiş ikide edip ‘azm-i cennet
Tam tāriḫ olur lafz-ı latīf-i ‘ibret
X
- 46- Naḳş-bend Ḥazret-i Sulṭān Bahāe’d-dīn’e
Evliyā bendedir ol pīr-i kerem āyine
- 47- Bezm-i ‘uṣṣāka ṣafā ṣadr-i kemālāta şeref
Dürr-i iḳbāle şadef nūr-ı dile gencine
- 48- Himmeti menzil-i maṭlūba ‘aceb meş‘al-i nūr
Ḥatırı dilber-i maḳşūda zihī-āyine
- 49- Bakma ‘isyānıma kıl bendeñi pīrim şādān
Oldu sūzān reh-i ‘aşkıñda derūn-ı şine
- 50- Yedi yüz on sekizinde buyurup dehre ṭulū‘
Yedi yüz doksan ikide hem edip Ḥaḳḳ’a rücū‘
XI
- 51- Gurre-i ‘īd-i vişāl Ḥazret-i Ḥācī Bayrām
Şems-i eflāk-i kemāl maḫzar-ı nūr-ı ‘allām
- 52- Hvān-ı ifṭār-ı celālinde olurlar dil-i şir
Cebr-i nefis ile tutan şehir-i riyāzātda şıyām
- 53- Öyle bir hvān-ı şifā-baḫş dil-i ‘āşık kim
Lezzet-i cāmı dimāğlarda kalır rüz-ı kıyām
- 54- Ḥāk-i pāyiyle ṣafā kā’im ü ḫālet mevcūd
Nūr-ı cismiyle bulur ‘aşk meger cism tamām
- 55- Bu daḫı etdi sekiz yüz otuz üçde rıḫlet
Ḳaddesa’llāhū ta’ālā be-cemāl u vuşlat
XII
- 56- Ḥazret-i Seyyid-i Şirvānī-i Yahyā-yı celīl
Ḥalveti rāhını ihdāş ederek oldu delīl
- 57- Şeyḫ-ı zī-şān ü kerem-pişe ki bābında onuñ
Kimse maḫcūb degil bendesin etmez taḫcīl
- 58- Şevḳ-ı cūd u himemi cümleye mebzūl ü revā
Cūy-ı feyz ü keremi ‘āleme mecrā vü sebīl
- 59- ‘Ādile bende-i efkende-i Ehlu’llāhım

- Düşmüşüm her biriniñ dergehi ‘aşkına dahıl
60- Çün sekiz yüz ile altmış sekiz oldu hicret
‘Azm-i Firdevs kılıp buldu mü’ebbed devlet

31 (Gazel 19)

DER VAŞF-I HAZRET-İ PİR MUHAMMED BAHÂE'D-DİN NAKŞ-BEND (K.S.)

Fā ‘ilātün/ Fā ‘ilātün/ Fā ‘ilātün/ Fā ‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Mazhar-ı envār-ı zāt-ı Kibriyā’dır Nakşbend
Vākıf-ı rāz-ı rumūzāt-ı Hudā’dır Nakşbend
- 2- Pişvāmuz Hazret-i Şiddık-i a’zamdır bizim
Nesl-i pākile siyādet -intimādır Nakşbend
- 3- Sırr-ı ‘aşkıñ mahremi Zāt-ı Hudā’nıñ ‘ārifî
İftihār-ı ‘āşıkān-ı evliyādır Nakşbend
- 4- Zikrimiz zıkr-i hafıdır gāhi ammā cezbede
Mültecā-yı cümle-i bay u gedādır Nakşbend
- 5- Eyle yāhū nakş-i nūr-i zıkr ile kalbiñ cilā
Pertev-i āyine-i ‘ālem-nümādır Nakşbend
- 6- Nüş-i cām-ı ‘aşk ile lezzet bulup mest olalım
Şāķi-i ser-çeşme-i feyz ü şafādır Nakşbend
- 7- ‘Āşıkı eyler tarık-ı müstaķimiñ āgehi
Her gedāsın şāh eyler pür-‘atādır Nakşbend
- 8- Hāk tarık içre muvaffak eyleyip dervişleri
Menba‘-i ‘irfān-ı vahdet- āşinādır Nakşbend
- 9- Mürşidimiñ mürşididir ol Muhammed cān kim
Mürşidim eş-Şeyh ‘Ālî pür-vefādır Nakşbend

- 10- ‘Ādile yāhū edeb gözle rızādan çıkma hiç
Pîr-i zîşân-ı ‘ināyet-ihtivādır Nakşbend

32 (Kıt’a 5)

DER ŞÂN-I HAZRET-İ ŞEYH ‘ALİ

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Hâzret-i mesned-nişîn-i rāh-ı şāh-ı Nakşbend
Menba‘-i ihsân u kân-ı ma‘rifet şeyhim ‘Alî
- 2- Himmetiñ ‘âlî beher nuṭkuñ kerāmet ‘aynıdır
‘Ārif ü dānā-yı vālā-menzilet şeyhim ‘Alî
- 3- Yā velî görmez seni hiç dîdesi ā‘mā olan
Mazhar-ı envār-ı feyz-i mekremet şeyhim ‘Alî
- 4- Rāh-ı Hakk’ı bizlere gösterdiñ irşād eylediñ
Gevher-i deryā-yı ‘izz ü ‘āṭifet şeyhim ‘Alî
- 5- ‘Arz-ı hāle var mıdır hācet huzūruñda seniñ
Keş edersin hālimi bā-merhamet şeyhim ‘Alî
- 6- Ey mū‘în ü destgirim etme eksik himmetiñ
Sendedir ‘irfān u cūd u mes‘adet şeyhim ‘Alî
- 7- ‘Acz ile tebrik-i ‘ide ‘Ādile geldi saña
Koyma kalbinde gubār-ı mā‘şiyet şeyhim ‘Alî
- 8- Neş’e-baḥş-i cāndır her bir sözüñ her şoḥbetiñ
Menba‘-i ihsân u kân-ı mā‘rifet şeyhim ‘Alî

33 (Mesnevi 3)

DER ZİKR-İ MEŞĀHİR-İ EVLİYĀ-YI DER SA‘ĀDET

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Gonca-i bāğ-ı velāyet Yūsuf-i Sünbül Sinān
Serv-i gülzār-ı sa‘adet Yūsuf-i Sünbül Sinān
- 2- Merkez-i kutb-ı velāyet nokṭa-ı devr-i kemāl
Muşliḥu’d-dîn merkez ol pür-‘aşk u şevk-ı vecd ü hāl

- 3- H  zet-i seyyid Niz  mu'd-d  n p  k-i H  lvet  
Rütbe-i feyz    ker  metdir ma    m-ı devleti
- 4- H  zet-i F  ti   Muğammed H   n-ı z     n-ı vel  
Bendeg  n-ı g  ziy  nı 'askeri cümle vel  
- 5- Şeyh-i '  li-menzilet Sult  n-ı pür-lu  f u vef  
Mu  taf   vu Mu  li  u'd-d  n ya'ni kim Eb  'l-vef  
- 6- K  lb-i 'u    k   bitirdi ti  -ı 'a  k  n y  resi
Ey H  s  medd  n-i 'U    k   seni  ndir    aresi
- 7- Şeyh-i   sma'  l-i R  mi '  rif-i sırr-ı Hud  
K  adir  'de p  r-ı    anidir o kütüb-ı evliy  
- 8-    arih-i nazm-i cel  l-i Me   nev  -i ma'nev  
An  karav   k    if-i esr  r-ı 'a  k-ı Mevlev  
- 9- Merhem-i lu  f ile eyler k  lb-i mecr     dev  
Z  t-ı N  re'd-d  n-i Cerr  hiye eyle iltic  
- 10-   sk  dar   H  zet-i Ma  m  d Hud  y  -i vel  
Maz  har-i sırr-ı h  fiyy    n  'il-i feyz-i cel  
- 11- Şeyh-i z  -    n    kerem-p  r   cih  ng  ri h    en
Vaşf-ı h  l  n '  rz için a  amaz kimse dehen
- 12- Pend    t  'l  m-i Na     iyle olanlar müstefid
  ki '  lemde olur feyz    'in  yetle sa'  d
- 13- H  zet-i Yahy   Efend  -yi Be  ik     -  f  t
Maz  har-ı feyz-ı vel  yet n  'il-i env  r-ı z  t
- 14- Şems-i Sivas   o h  r    d-ı sipihr-i m  'rifet
N  r-ı efl  k-i kerem m  h-ı m  n  r-i mes'adet

- 15- Bi'n-nihāye iftikār ü bā-kemāl-i ihtirām
Rūh-ı pāk-i Ḥazret-i Seyyid Selāmî'ye selām
- 16- Server-i şāhib-kerāmet hādî-i rāh-ı cinān
Rehber-i ehl-i maḥabbet Ḥazret-i Ümmî Sinān
- 17- Rūzedār-ı şehir-i vuşlat Şeyḥ Maḥfî Ramazān
Gurre-i māh-ı velāyet şems-i evc-i 'ārifîn
- 18- Bunlar oldu şehir-i İstanbul'da cennet-mekān
Cümlesine 'Ādile ihlāş ile bende hemān

34 (Müseddes 1)

**MERŞİYYE DER ḤAḲḲ-I CENNET-MEKĀN SULTĀN 'ABDÜ'L -
'AZİZ ḤĀN**

Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

I

- 1- Naşıl yanmam kime oldu olanlar şāh-ı devrāna
Bilinmez oldu ḥālî kıydılar ol zıll-ı Yezdān'a
- 2- O gitdi mülk-i 'uqbāya firākı geçdi tā cāna
Sarāya velvele şaldı cihānı koydu efgāna
- 3- Cihān mātem tutup kan ağlasın 'Abdülazîz ḤĀn'a
Meded Allah mübārek cismi ki boyandı al kana

II

- 4- Ḥilāfet mesnedinde olmuş iken bir mu'azzam Şāh
Tayanıp ḤaḲḲ'a dīn ü milleti eyler idi āgāh
- 5- Ḥulūş ile öpenler pāyini yüz döndürüp nā-gāh
Meded-kār olmadı hiç kimseler aḥvāline eyvāh
- 6- Cihān mātem tutup kan ağlasın 'Abdülazîz ḤĀn'a
Meded Allah mübārek cismi ki boyandı al kana

III

- 7- Buña kim yanmaz etdi terk-i cān nāmūs u gayretle
Bilinmedi yazıklar ola kadri ḥaḲḲ u nışfetle

- 8- Amānı bulmadı zālīm elinde kaldı hayretle
Fedā etdi nihāyet ‘ālemi kaşdı u irādetle
- 9- Cihān mātem tutup kan ağlasın ‘Abdülaziz Hān’a
Meded Allah mübārek cismi ki boyandı al kana
IV
- 10- Duyup bu hāl-i cān-sūzu dedim yā Rab mu‘īn ol sen
Refīkī hūr-i ‘ayn olsun dağı cennet oña mesken
- 11- Edip hem nūr-ı Fahr-i ‘ālem ile kabrini rüşen
Fırākı kaldı cānlarda cihānı etdi pür-şiven
- 12- Cihān mātem tutup kan ağlasın ‘Abdülaziz Hān’a
Meded Allah mübārek cismi ki boyandı kızıl kana
V
- 13- Şecī‘u hem hālīm u pāk-niyet şāh idi hayfā
Muvaffaq olmadı bir yār u şādık bendeye zīrā
- 14- Fiğān ü āh geçmez mi şānırsın bî-vefā dünyā
Yerini āhı buldu Hāk ‘adālet eyledi ammā
- 15- Cihān mātem tutup kan ağlasın ‘Abdülaziz Hān’a
Meded Allah mübārek cismi ki boyandı kızıl kana
VI
- 16- Naşıl hemşiresi bu ‘Ādile yanmaz o Hākān’a
Ki kıydı bunca zālīmler karındaşı cihānbāna
- 17- Rızā vermezdi ‘adl ü şefkati zulm-i müşirāna
Bütün nār-ı fırākı şaldı kalb-i ehl-i imāna
- 18- Cihān mātem tutup kan ağlasın ‘Abdülaziz Hān’a
Meded Allah mübārek cismi ki boyandı kızıl kana

35

(Müseddes 2)

MERŞİYYE DER HAKK-I MERHÜM MUHAMMED ‘ALİ PÂŞÂ

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

(. . - / . . - / . . - / . . -)

I

- 1- Bir vezîr-i kerem-efzâ var idi dünyâda
Şûretâ merd-i velî idi velî ma‘nâda
- 2- Koydu çok hayr u eşer Dergâh-ı Mevlânâ’da
Kulekapısı Yeñikapı Kâsımpâşâ’da

- 3- Bir Muhammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda
Lutf-ı pîrân anı irşâd ide ‘uqbada

II

- 4- Hôş idi hâlim onuñla baña şefkatli idi
Bir ‘iyâl idi maḥabbetli mürüvvetli idi
5- Düşman ü döstunu añlardı dirâyetli idi
Râzı-yı hükm-i kazâ pek ulu devletli idi
6- Bir Muhammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda
Şâd ide rûḥuñu Mevlâ mele’-i a’lâda

III

- 7- Ḳalbi şâfi mütevâzi’ sözü ḳalbi yeksân
Dôst u düşmân nazarında görünürdü siyyân
8- Kimseniñ cânını yakmak oña ğayr-ı imkân
İntikâm alma ise müşkil ü ihsân âsân
9- Bir Muhammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda
Şimdi ḥâk içre velî mertebesi a’lâda

IV

- 10- Pek güzel cân idi cân eyledi cânâna fedâ
Baña hem-ḥâl idi ḥâlin bilir idim maḥzâ
11- Ḳavl-i mâ’sümide şafvetle ederdı ıṣḡâ
Çünkü ‘indinde onuñ bir idi şâh ile gedâ
12- Bir Muhammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda
Hüsnünü ḥulḳuñu Rıdvân bilir me’vâda

V

- 13- Şandım onuñ ile bu ‘ömrümü bî-derd geçer
Ḥâtırımdan onuñ itmez idi hiç fevti güzer
14- Neyleyem böyle imiş emr-i Hudâ hükm-i kader
Yanarım âteş-i hicrânı ile ḥaşre kadar
15- Bir Muhammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda
Kendisi ḥulda gidip koydu beni tenhada

VI

- 16- ‘Ömri miḥnetle geçip görmedi bir rûy-ı refâh
Kimseye görmez iken zulmu revâ ḳahrı nigâh
17- Bilmedi ḳadrini erbâb-ı ḳalâlet eyvâh
Cigeri ḳâna boyandı yüregi yandı âh

- 18- Bir Mehemmed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda
Rıhleti mûcib-i şevk oldu dil-i a‘dâda
VII
- 19- Devlet ü dîne şadâkatle ederdi hîdmet
Emr-i peygamberi icrâya kıldı gayret
- 20- Bir özü doğru sözü doğru muhibb-i devlet
Öyle bir yâr için ‘Âdile ağlar elbet
- 21- Bir Muhammed ‘Ali Pâşâ idi ol dünyâda
Vechini göstere Allah oña ‘uqbâda

36 (Murabba 10)

MERŞİYYE DER HAĞĞ-I HAYRİYYE SULTÂN

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

I

- 1- Gerçi dünyâya gelen ma‘lûmdur elbet göçer
Âh kıldı ol civân ü ol melek ‘Adn’e sefer
- 2- Şabrını lûtf et İlâhî çün budur hük-m-i kader
Gitdi Hayriyye’m kerîmem derdi geçdi câna âh

II

- 3- Çäre yok bu yolda emr-i Hağ ezelden bu aña
Ağla çeşmim ağla feiyâd eyle rahm etsin Hudâ
- 4- Rahmetiñ vâsi‘ İlâhî ‘aşk-ı Fağr-i enbiyâ
Şâd olup bulsun kerîmem Hayriyye rûhu refah

III

- 5- Hülku hüsnü veş cemîl ü dehrde yektâ idi
İsmi gibi hayrlı hayrı sever ra‘nâ idi
- 6- Vâlideynine muţî‘a her cihet zîbâ idi
Cennetü’l-Firdevs’i yâ Rabbi oña kıl cây-gâh

IV

- 7- Hastalandı nice çekdi derdi bir âh etmedi
Şûkr ü zikri koymadı dilden haţâyâ gitmedi
- 8- Emr-i Hağğ’a râzî oldu kimseyi incitmedi
‘Âkıl olan onuñ ahvâlinden eyler intibâh

V

- 9- Gülmedi ‘ömründe hiç görmedi zevk u rāhatı
Gül gibi açılmadan şoldu vücūd-ı devleti
- 10- Bulmayıp derdine dermān etdi āhir riḥleti
‘Ādile Firdevs’i me’vā eylesin oña İlāh

37 (Mesnevi 4)

TAḤASSÜR-NĀME

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . -)

- 1- Ḥamd-i bî-ḥad Ḥazret-i Ḥaḳḳ’a sezā
Luṭfunā iḥsānına yok intihā
- 2- Yok iken var etdi eşyāyı hemān
Var iken ma’dūm eyler bî-gümān
- 3- Kā’inātın mūcididir bî-naẓîr
Bî-şerîk ü bî-mişâldir ol kâdir
- 4- İns ü cinni yaradıp etdi ‘ibād
İmtihāndır kullara ancak murād
- 5- Bildirip ism ü şifātın Ādem’e
Ḳudretiñ i ‘lān etdi ‘āleme
- 6- Her kûluna verdi bir diger şafā
(Yef‘ alu’llāhu te‘ālā mā-yeşā’)
- 7- Bā-ḥuşûş ol ‘abd-i ḥāşî Muştafā
Yā’ni maḥbûbı resûl bā-şafā
- 8- Kā’inātın bā‘iś-i icādıdır
Cümle ḥaḳıñ meḥḥar ü imdādıdır
- 9- Ravza-i ‘ulyāsına yüz biñ selām
Āline aşhābına hem bi’t-temām

- 10- Ol Resûl'ün şıgınıp imdâdına
‘Afv ü cûd ü merhametle dâdına
- 11- Hayr ile yâd eyleyem ensâbımı
Zıkr ile şâd eyleyem aḥbâbımı
- 12- Otuzuncu pâdişâh Mahmûd Hân
Vâlidim ol mefḥar-ı ‘Osmâniyân
- 13- Biñ iki yüz yirmi üçde oldu şâh
Etdi dîn ü devleti ḥıfz ü nigâh
- 14- Elli beşde eyledi ‘azm-i Na‘îm
Millet ü evlâdını koydu yetîm
- 15- Çünkü ol şâhenşeh-i ‘âlî-makâm
Bir çok evlâd ile olmuşdu be-kâm
- 16- Bir gülistân ḥâşılı güller idi
Lâle vü reyḥân ü sünbüller idi
- 17- Kimi ma‘şûm kimi ‘âkil kimi genc
Kimi gitdi kimi ḳaldı ehl-i renc
- 18- Gördü çoğu acısın ol pâdişâh
Ba‘zısı fevt-i pederde etdi âh
- 19- Şâliḥa Sultân hemşîrem biri
Âsmân-ı devletiñ meh-peykeri
- 20- Sevgili bir annesi âşûb-ı cân
Ayrılıp bir dânesinden bî-amân
- 21- Şâh babamız lutf u iḥsân eyledi

Kim Halil Pāşā'ya 'ağd etmiş idi

22- İftirāka uğradı pek çekdi ğam
Yaralanmış bağırını deldi sitem

23- Hüsni ü ahlākı güzel māşūm idi
Merhametli mişli yok merhūm idi

24- İsmi gibi Şālihā hem 'ābide
Zākire hem şākire hem zāhide

25- Eyler idi hātırım da'im su'āl
Bir idi hemşirem olma pür-melāl

26- Pek severim ben seni cānım gibi
Ağlama sen çeşm-i giryānım gibi

27- Kaldı kırk gün oldu çün mevti karīb
Keşf-i esrārı Hudā etdi naşīb

28- Ruḥsat-ı Hāk ile çok sırr söyledi
İrtihālî vaktin i'lān eyledi

29- Gösterip haylî kerāmāt 'ādetā
Uçdu gitdi ravza-i Firdevs'e tā

30- Ol ikinci kardaşım sultān āh
Nur-ı kalbim çeşm-i cānım Mihrimāh

31- Hācî Hūşyār Kadın onuñ māderi
Babamızıñ hem ikinci hem-seri

32- Onu da Maḥmūd Hān etdi 'atā
Bende-i hāşî Sa'îd Pāşā'ya tā

- 33- Haftalarca sūr ü şenlikler edip
Duğterin memnūn edip göñlün alıp
- 34- Her ne hāl ise biraz geçdi zamān
İstirāhat vermedi ammā cihān
- 35- Çünkü çok gördü felek bu hāleti
Ol meyāna şaldı nār-ı firqati
- 36- Hastalandı oldu mānend-i hilāl
Anlaşıldı geldi vaqt-i irtiḥāl
- 37- ‘Ākıbet civān iken ol bedr-i tāb
Münḥasif oldu yerin etdi türāb
- 38- İki yıllık nev-‘arūs iken hemān
Cennet-i ‘Adnān’da tutdu mekān
- 39- İşbu hāle vālidī Maḥmūd Ḥān
Dedi yandı Mirimāh’ım cism ü cān
- 40- Yok firakıña taḥammül neyleyem
Emr-i Ḥaḳ’dır neyleyem ne söyleyem
- 41- Çünkü dermiş dā’imā ol verd-i ter
Ḥaḳ baña göstermeye mevt-i peder
- 42- Ben kalıp da bu cihānda nideyim
Anama babama ḳurbān gideyim
- 43- Validesin yaḳdı nār-ı iştiyāk
Eyleyip mecrūḥ ḳalbin iftirāk
- 44- Diyerek ḥayfā kerīmem Mihrimāh
Daḥı yaşıñ yirmi sekiz iken āh

- 45- Mihr-i albim m h-ı c nımdın benim
B g-ı ömrümde fid nımdın benim
- 46-   Aşığ idik  onca-i ruhs r n a
Şimdi düşdüm b lb l- s  z r n a
- 47- Ben gibi H k etmesin bir m deri
Koymasın sevgili evl ddan geri
- 48- Ben naşıl yanmam kızım Sult n' ıma
Kendi gitdi kıydı amm  c nıma
- 49- H sılı ol   cize bu resm ile
Çok sene yandı yakıldı n file
- 50- D derim cennet-mek n   Abdülmecid
H cca gönderdi kim ola müstefid
- 51- Ben de dedim  amla ey bahtı siy h
N'olduğ ey hemşire c nım Mihrim h
- 52- Goncadan n zik iken n zik teni 
Kara toprak oldu  hir medfeni 
- 53- Sen beni pek çok sevip o şar idi 
Zer-nig r'u  y dıg rı der idi 
- 54- Kardaşım idi  benim hem-m derim
  res zım dest-girim y verim
- 55- Hükm-i Mevl 'yı tecell  eyledim
K lb-i ma z nı tesell  eyledim
- 56-   Atıyye Sult n    nc  h v herim

Sevgili gül yüzlü ferruḥ-aḥterim

57- Dördüncü hemşire Ḥadice Sultān
Bu daḥı bir duḥter-i Maḥmūd Ḥān

58- Bir anadan doğdu bunlar māh-veş
İkisi de ‘āleme ay ü güneş

59- Anaları ismi de Furs-i Felek
Pederim merḥūm Maḥbūle Melek

60- Kardaşım ‘Abdūlmecīd edüp cülūs
‘Aṭiyye Sultān’ı etdi nev-‘arūs

61- Fethi Pāşā’ya ‘ināyet eyledi
Ḥaḳlarında luṭf ü himmet eyledi

62- Zevci ile olmamış idi şād-kām
Bulamadı zevḳ-ı dünyāyı tamām

63- Sāye-i şāhānesine ber-murād
Eyledi ol dāder-i pür-‘adl ü dād

64- Şöyle vaḳtim ḥoş geçirdim der iken
Mevt verdi gonca-i ‘iyeş diken

65- Ol Ḥadice Sultān’ı emr ile Ḥaḳ
Dest-i ‘Azrāil’e teslīm etdi baḳ

66- Bākire hemşiremiz etdi vefāt
Aḡladı bu ḥāle cümle kā’ināt

67- Āh on altı yaşında nev-civān
Gitdi dünyādan Ḥudāya verdi cān

- 68- Der idi cennetde rāḥat bulayım
Ḥūrilerle onda gelin olayım
- 69- Çünkü gitdi vālidim Maḥmūd Ḥān
Baḥa zindān oldu dūnyā bî-gümān
- 70- Vaḳt-i fevtin bu da i' lān eyleyip
Cānlara te'sîr eder söz söyleyip
- 71- Yolcuyum ben ağlamayıñ der idi
Ḳalb-i zārı dağlamayıñ der idi
- 72- Ben gidip siz ḳalıñız sıḥḥatle şağ
Her biriñize bu dūnyā ola bāğ
- 73- Zikr ü tevḥîd ederekden ḥāşılı
Ḥazret-i Mevlā'nın oldu vāşılı
- 74- 'Ādile bî-çāre ḡayrı neylesin
Ḳaḡı derdin vezne ḳoysun söylesin
- 75- İşbu vaḳ'a üzre pek çok geçmedi
'Atıyye Sultān da riḥlet eyledi
- 76- Yirmi yedi yaşına varmış iken
Āh kim ol ḳardaşım nāzîk-beden
- 77- Bunlar iken iki nāzende fidān
Gülşen-i me'vāya gitdiler hemān
- 78- İki devletli saḥāvetli idi
Merḥametli hem mürüvvetli idi
- 79- Kime bāḳı ḳalacaktır bu cihān
Rūḥların şādān ide Mevlā hemān

- 80- Vālidem sevgili cānım Zer-nigār
Hüsni ü ahlākı güzel taqvā-şî'âr
- 81- Gitdi dünyādan beni koydu yetim
Meskenin yā Rabbi kıl dārün-Na'ım
- 82- Esmā Sultān hālam cennet-mekān
Ya'nî kim hemşire-i Maḥmūd Hān
- 83- Etmiş ihdā dāder-i 'ālîsine
Hizmetinde bulunup haylî sene
- 84- Gonca ruḥsārın hāzān-ı mevt āh
Şoldurup cismin dahı etdi tebāh
- 85- Soñra oldu Nev-fidān kadın bañā
Kendi evlādı gibi sādık ana
- 86- Kimseye çeşmim yaşın sildirmedi
Vālidem olmadığın bildirmedi
- 87- Bağına başdı baña etdi nigāh
Hak oña Firdevs'i etsin cāygāh
- 88- Soñra ammā sîneme zālîm cihān
Bir oñulmaz yara açdı el-amān
- 89- Hastalandı ol peder Maḥmūd Hān
Düşdü ye'sü'l-hayrete 'ālem hemān
- 90- Cismini 'illet tutup haylî medîd
Za'af hāli gün-be-gün oldu şedîd
- 91- İşbu hāli içre rahmetli peder

Gayret ü ihsân u şevkatli peder

92- İşte ma‘lûm oldu hâlim lâ-ilâç
Kesb-i şîḥḥat edemez ğayrı mizâc

93- Çâre yokdur irtihâl etsem gerek
‘Azm-i vaşl-ı Zü’l-celâl etsem gerek

94- ‘Âdile’ m ammâ emânetdir saña
Onı ḥôş tut rûḥumu şâd eyle tā

95- Göçdü Hakk’a ‘âkıbet Maḥmûd Hân
Oldu Hân ‘Abdûlmecîd şâh-ı cihân

96- Hacca gönderdi onu etdi çırâğ
Ol dahı her nesneden kıldı ferâğ

97- Hacc edip geldi Sitanbul’a yine
‘Ömr sürdü dahı on yedi sene

98- ‘Âkıbet ol nev-fidân-ı bâğ-ı ‘Adn
Geldi vaḳti oldu laḥd-ı ḳabre defn

99- Şâhibü’l-ḥayrât idi hem bî-riyâ
Câmi’ ü mekteb gibi yapıdı binâ

100-Eski derdim tâzelendirdiñ kalem
Defter ü dîvâna sıgmaz söylesem

101-Yâ İlâhî Fahr-i ‘âlem ‘aşkına
Sevdiğîñ ol zât-ı a‘zam ‘aşkına

102-Enbiyâ vü evliyânıñ ‘aşkına
Aşfîyâ vü etkîyânıñ ‘aşkına

103-Cümlesiniñ rûhunu dilşâd kıl
Nûra gönder nârdan âzâd kıl

38 (Mesnevi 5)

İFTİRÂK-NÂME

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Öyle me'yûsum ki mişlim görmemiştir bu cihân
Vâlidem cânım idi hem vâlidim Maḥmûd Ḥân (1255)
- 2- Kaldım onlardan şabiyy-i nâ-tüvân iken yetim
Açdı kalb ü şıneme firqatleri zaḥm-ı 'âzım
- 3- Dâderim cennet-mekân 'Abdûlmecîd etdi cülûs
Sâye-i şâhânesinde olmuş idim nev-'arûs
- 4- Geçdi eyyâmın ferâğ-ı ḥâtır ile bir zemân
Zann ederdim ol dem-i mes'ûdi baña câvidân
- 5- 'Aksine devr etdi soñra işbu çarḥ-ı bî-vefâ
Ḥazret-i 'Abdûlmecîd Ḥân eyledi 'azm-i beḳâ (1277)
- 6- Çün baña olmuş idi hem şâh ü hem yâr u nâşîr
Hem birâder hem peder hem vâlide hem destgîr
- 7- Başka bir acı da gösterdi baña zâlim felek
Yâ'ni zevcim 'Ali Pâşâ da gitdi 'Adn'e dek
- 8- Yâdigârı kalmış idi Ḥayriyye Sulṭân baña
Kalb-i maḥzûnum onuñla eglenirdi dâ'imâ
- 9- Nûr-ı çeşmimdi surûr-ı kalb-i vîrânım idi
Hemdem ü yâr-ı şefîküm şınede cânım idi
- 10- Ḥüsnü ḥulḳu veş cemîl ü pek güzel idi kızım

Hayra mā'il merḥametli bî-bedel idi kızım

- 11- Āh kim ol nevcivān ü gül-fidānım nā-gehān
Uğradı bir derde ašlā bulmadı çāre amān
- 12- Būlbūl-i rūḥ-ı latīfî uçdı bāğ-ı cennete
Māder ile zevcini yandırdı nār-ı firḳate (1285)
- 13- İşte bu pūr yara sīnem gördü bir yara daḥı
Uğradı yā'ni cefā-yı çarḥ-ı ḡaddāra daḥı
- 14- Kardaşım 'Abdūlaziz Ḥān Pādişāh-ı 'aşr iken
'Adl ü luṭf ü rāḥm ile bir tācdār-ı dehr iken
- 15- Etdi terk-i saltanat bā-ḥūkm-i taḳdīr-i Ḥudā
Soñra yüz gösterdi ammā emr-i cellād-ı kazā
- 16- Nā-gehān bir ḥāl oldu maḥşer-i dünyā gibi
Düşdü al kanlar içine ḡonca-i ḥamrā gibi (1293)
- 17- Mātem etdi ağladı bu ḥāline arz u semā
Tutdu dünyāyı fiğān-ı ḥasretā vü firḳatā
- 18- Ḥānedānı māderi evlādı efğan eyledi
Ḥāl-i ehl-i beytini bu ḡam perişan eyledi
- 19- Hāk 'adālet etdi gerçi düşmānı gördü cezā
Oldu ammā 'ayn-ı aḥvāl-i belā-yı Kerbelā
- 20- Kurret-i 'āyn-ı ḥabīb-i Kibriyānıñ 'aşkına
Yā'ni yā Rabbi Ḥüseyn-i Kerbelā'nıñ 'aşkına
- 21- Qabrin ol merḥūmlarıñ bāğ-ı cinān eyle hemān
Her biriniñ destḡiri ola hem Faḥr-i cihān

- 22- Cennetü'l-Firdevs içre bunlar etdikçe safâ
‘Âdile maḥzûna da şabr-ı cemîl eyle ‘atâ

39 (Mesnevi 6)

TERCEME-İ ḤÂL-İ MERḤŪM MUḤAMMED ‘ALİ PÂŞÂ

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Şah-ı ‘âlem mefḥar-i ‘Osmâniyân
Vâlidim cennet-mekân Maḥmūd Ḥân
- 2- Câlis-i taḥt olduĝu günden berü
Şân-ı dîni eyler idi ârzü
- 3- Otuz iki sâl oldu pâdişâh
Ḥalka verdi sâye-i ‘adli refâh
- 4- Zîr-i destinde ahâli bendegân
Müslim ile ğayr-ı müslim her zamân
- 5- Hey’et-i devlet ile ehl-i zîmem
‘Asker ü küttâb ü eşnâf-ı ümem
- 6- Ḥaḥḥ u iḥsânında siyyân eyledi
‘Adl-i mizânında yeksân eyledi
- 7- Cümleye evlâd-veş etdi nazar
Görmemişdi kimse devrinde zarar
- 8- Luṭf ile mesrûr olurdu cümleden
Ḥizmetinde şıdkıla iḥlâs eden
- 9- Bâ-ḥuşûş ol mîr Muḥammed ‘Alî
Bende-i maḥbûli idi ḥâşılı
- 10- Ḥizmet-i şâhânesinde her zaman

Şıdk u gayretle ederdi bezl-i cān

11- Emr ü fermān ile olup şād-kām
Mazhar-ı ihsānı olmuşdu tamām

12- Nā-gehān ol şehir-i yār-i kām-yāb
Şöyle bir gün eyledi oña hitāb

13- Vālî-i Mısr etmede bağı ü 'inād
'Askerimle eyliyor harb ü cihād

14- Al şu ihsānım götür serdārıma
Hem selām et 'asker ü enşārıma

15- Eyleyip ifā gelirsin hizmetim
Hakkıña mebzūl olur çok ni'metim

16- Duhter-i sa'd-ahterim ol pür-vefā
'Ādile Sultānımı verem saña

17- Emr ü tebşirin edip ol dem kabūl
Mevki' -i harbe kadar buldu vüşūl

18- Muktezā-yı hükm-i takdîr-i Hudā
Edemedi hizmeti hakkā becā

19- Yā'ni serdār olmuş a'dāya esîr
'Asker ile ordu kalmış bî-müşîr

20- Cümlesi olup ser-ā-ser tār-ü-mār
'Avdet etdi ye'sile mîr-i müşār

21- Eyledi ol ye'sini diger cihān
İrtihāl-i Hāzret-i Maḥmūd Hān

- 22- Fevtini duydu veliyyi ni‘metiñ
Pek büyüğün gördü derd ü hasretiñ
- 23- Hüzñ ü efkār ile ‘avdet eyledi
Şöylece ifā-yı hizmet eyledi
- 24- Gördi kim ‘Abdülmeçid etmiş cülūs
‘Arz edip ahvālî kıldı hāk būs
- 25- İstedi ol dāderim şāh-ı cihān
Ede Topḥāne müşiri ol zamān
- 26- Araya girdi ḥased men‘-i rakīb
Yād-ı ism-i düşmān olmasın naşīb
- 27- Ben dahı kaldım yetim-i nā-tüvān
Nūr içre yata Hıvāce Nev-fidān
- 28- Māder-āsā baqdı şād etdi beni
Cennetü'l-Firdevs olsun medfeni
- 29- Eyledi kaçd-ı ziyāret ol zamān
Beyt-i Hakk u ravza-i Fahr-i cihān
- 30- Bindi gitdi ḥaşılı ol ehl-i ‘aşk
Derd-i hicri eyler oldum ben de meşq
- 31- Bezm-i ‘Ālem Vālide Sultān hemān
Şāhibü'l-hayrāt ü luṭf-ı bî-gerān
- 32- Hakkıma çok sa‘y ü himmet eyledi
Vālidem gibi ‘ināyet eyledi
- 33- Eyler iken böyle eyyāmım güzer
Hakkıma hiç kimseden yokken zarar

- 34- Dāderim ‘Abdūlmecīd etmiş murād
Birine verip beni de ede şād
- 35- Gerçi pek çok kimse varmış tālībim
İzdivācım mebhāşında rāğībim
- 36- Her ne ise Hāzret-i Rabbü’l-en‘ām
İstediğın eyler icrā ve’s-selām
- 37- Çün Muḥammed ‘Ali Pāşā bir zamān
Hāl-i māzī ‘aqlına gelse hemān
- 38- Böyle deyip eyler imiş şöyle āh
Sağ olaydı Hāzret-i Maḥmūd Şāh
- 39- İltifātıñdı baña maḥzā kerem
Sāye-i ‘adlinde çekmezdim elem
- 40- Luṭf u tebşiriñle bulurdum merām
Olur idim devletiñde şād-kām
- 41- Hāzır idim va‘diniñ ifāsına
Nāzır idim rahminiñ icrāsına
- 42- Muḳtezā-yı tāli‘im olmak gerek
Dönmedi vefk-ı murād üzre felek
- 43- İşbu efkār ile olmuşken ḥarāb
Görmüş idi bir gece bir özge ḥvāb
- 44- Korkulu bir hāle dūçār olmuşum
Öyle bir kayda giriftār olmuşum
- 45- Ol belādan kırtarıp almış beni

Semt-i ihlāşa hemān şalmış beni

- 46- Hüsni-i te'vîl ile tâ'bîr eylemiş
Kendiye ol vâ'di tebşîr eylemiş
- 47- Ben ise bu hâllerden bî-haber
Hiç düşünmezken cihānda hayr u şer
- 48- Ben de gördüm bir garîb rû'yâ o dem
Şardı etrâfım hayâlât ü elem
- 49- Hâzret-i 'Abdûlmecîd-i kām-rân
Kıldı icrâ izdivâcım nâ-gehân
- 50- Va'd ü nuṭṭ-ı vâlidim cennet-mekân
Bağ nasıl geldi yerin buldu hemân
- 51- İkimiz de nâ'il olduk maḫşada
İrişildi vakt-i 'izz ü es'ada
- 52- İşbu zevk-i dille geçdi haylî sâl
Mûcib-i firḫatdır ammâ ki vişâl
- 53- Ya'ni 'âlem kimseye bâḳî degil
Vaşl ile eyyâm geçmez muttaşıl
- 54- Vâlide Sultân etdi irtihâl
Soñra da 'Abdûlmecîd-i hûş-ḫişâl
- 55- Ol ögey vâlidem ki Hâcî Nev-fidân
Ya'ni kıldı terk-i gülzâr-ı cihân
- 56- Rûḫlarına kıl du'â feryâd ile
Hâzret-i Allâh'a yalvar 'Âdile

- 57- Çünki ol Pāşā-yı merhūm-ı müşār
Bir melek haşlet idi bi'l-i'tibār
- 58- Hizmet etdi toğru din ü millete
Cān fedā eylerdi rāh-ı devlete
- 59- Oldu Tophāne müşiri çok zamān
Buldu ser'-askerlik ile iki şān
- 60- Rūs'la harb olacaķ eyyāmda
Mençikof' uñ geldigi hengāmda
- 61- Şadr-ı a'zam idi ol zāt-ı celīl
Eyledi ol kāfiri resmen rezīl
- 62- Mesned-i pāk-i kapudaniyye hem
Altı def'a geldi o deryā kerem
- 63- Meclis-i 'adlinde bir bālā vezīr
Bir şayılır idi eñ ednā fakīr
- 64- 'Ādeti ihsān ü luṭf u merḥamet
Şireti inşāf ü cūd ü ma'dilet
- 65- 'Abd-i ehlu'llāh bir dānā idi
'Āşık-ı yektā-yı Mevlānā idi
- 66- Şāhibü'l-hayr olduğun ikrār eder
Kangı hayrāt-ḥāneye kim ki gider
- 67- Nice batmış vakfı ihyā eyledi
Nāmını 'ālemde ibkā eyledi
- 68- Hāşılı inkār olunmaz himmeti
Cāy-gāh ede añā Hāk cenneti

40 (Gazel 20)

TĀRİH-İ İNTİKĀL-İ HAZRET-İ EŞ-ŞEYH 'ALİ KUDDİSE SİRRUHU

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Hayf 'azizim mürşidim eş-şeyh 'Aliyyü'l-evliyā
Göçdü gülzār-ı Na'îmi eyledi me'vā vü cā
- 2- Özge bir hâldir bu vāk'a beñzemez bir hāle kim
Fırkāt ile çekdim āh u nāle-i vā hasretā
- 3- Şuğlu hāk idi o 'ālî-kadrin her añ u zamān
'Aşk-ı Hāk' a yandı yakıldı edip cānın fedā
- 4- Cism-i pür-envārı şems-i evc-i irşād idi tām
Sırr-ı Zikru'llah ile memlū dil idi dā'imā
- 5- Kālbi mir'āt-ı cemāl şāhid-i maşşūd idi
Tālibāne bahş-î feyz eylerdi ol kân-ı 'atā
- 6- Her kelāmı neş'e-endāz-ı dil-i bîmār olup
Hāk-i pāyin şerefî bir başka rif'atdi baña
- 7- Nakşbendî dergehinde hatm-i hāce etdirip
Bulmuş idi doğru rāh ol mazhar-ı feyz-i Hudā
- 8- Çekmiş idi kûşe-i vahdete zāt-ı pākini
Haşleti şabr u tevekkülle tesellüm hem rızā
- 9- Zāhir u bâtın bütün hāzır olup cümle velî
Çıkıdı tevhîd ile istikbāl-i rûhına şehā
- 10- Kadri 'ālî mürşidi ancak bilir şādık mürîd
Oldu ancak bûlbûl-i gülzār-ı cennet muṭṭlakā

- 11- Çün mürîd-i şādıkından rūhu hûşnûd olacak
‘Adile kesme ümîdiñ himmeti bâkî saña

41 (Kıt’a 6)

BU DAHİ

Müfte‘ilün/ Müfte‘ilün/ Fā‘ilün

(- . . - / - . . - / - . -)

- 1- Etme taleb cenneti Allah’dan
‘Aşk-ı Muhammed’dir onuñ medhali
- 2- Şimdi su’âl et baña cennet nedir
Anda ne şûret olacak müncelî
- 3- Cennet o mevki’ ki yana onda dil
Onda nümâyân ola vech-i celî
- 4- Cennet o mevki’ ki onu göremez
Gözleriñ ey şofî cihân görelî
- 5- Eyleme ‘uşşâk-ı İlahî’ye ta’n
Câhil ü hûd-bîñ nice bu echeli
- 6- Cennete girmek saña âsân mıdır
Kibr ü ‘ucb ile tutasın mahfeli
- 7- Cenneti vaşf eyledigiñ hâldir
Ehl-i riyânıñ olamaz menzili
- 8- Ehl-i dile şanma ki dūzaḥ cihân
Kendine cennet yine kendi dili
- 9- Cennet ü Firdevsi bulam der iseñ
Râhber et kendiñe bir ekmeli
- 10- Gerçi gider Hālîk’ına cümle rāh
Dest-i tārîkatdir onuñ esheli
- 11- İşte bir eşhâb-ı kerāmât idi
Kuṭb-ı zamân Hâzret-i eş-Şeyḥ ‘Alî
- 12- Cân-ı Muhammed idi rehber oña
Ḳurb-ı Resûl oldu onuñ mavşili
- 13- Silsile ber silsile tâ Nakşbend
Oldu ḥilâfet yolunuñ nâ’ili
- 14- Mâ’rifetu’llah’ı ḥaḳîkat bilip

- Tutdu tarikatle şerî‘at yolu
15- Sâhib-i hâliñ yine hâlin görür
Nûr-ı maḥabbetle olan ahvâli
16- Vaşl-ı İlahî’niñ idi ‘aşıkı
Oldu yine sevdiğiniñ vâşılı
17- Nâle edip gül-ruh-ı cānān için
Kendini terk etdi o cān bûlbûlü

- 18- ‘Âdile bizden ola ‘aşk u niyâz
Rûhuña takdîşleriñ efdali
19- Çıkıdı bu târiḫi dedi kırklar
Vâşıl-ı Hâk şeyḫim ‘Aliyy-i Veli (1297)

42 (Gazel 21)

**CENNET-MEKÂN ‘ABDÜLMECİD HÂN HAZRETLERİNİN
SULTÂNLARI HAQQINDA MERŞİYYE GÜNE KİT‘A**

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Şulb-i pāk-i ḥazret-i ‘Âbdülmecîd Hāndan Hudā
Beş nefer sultān-ı zıṣān eylemiş idi ‘atā
2- Fâtımā Sultān Refî‘a ile Münîre Nâ’ile
Hem biri Behîce sultānlar ki cümle dil-rübā
3- Gülşen-i dünyāya açılmışdı bunlar gül gibi
Oldular ammā ḥazān-ı mevtile maḥv ü hebā
4- Sûd kuzusu gibi koḳarken dehānından leben
Eyledi zālîm felek āgûş-ı māderden cüdā
5- Uçdular bâğ-ı cināna birbirin tâ‘kib ile
Oldular cāriye-i bint-i Resûl-i Kibriyā
6- Maḳşadım bir Fātiḫa ile yâddır ervāḫların
‘Âdile bâḳîlere şabr-ı cemîl olsun sezā

43 (Kıt'a 7)

MERHÛM EDHEM PÂŞÂ HAĞKINDA MERŞİYYE GÜNE KİT'A

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

(. . . - / . . . - / . . . - / . . -)

- 1- Kâbrini ede Muḥammed 'Alî Pâşâ'nın Ḥağ
Bâğ-ı Firdevs ile hem ravza-i gülzâr-ı cinân
- 2- Cigeri pâresi maḥdûmu ki Edhem Pâşâ
Görmedi ol daḥı dünyâda şafâ-yı devrân
- 3- Zevce-i muḥteremi yâ'ni Refî'a Sulṭân
Olıcağ 'azîm-i sūy-ı melekût-ı Raḥmân
- 4- Düşdü bî-çâre nihâyetde ğam u efkâre
Ḥastalandı ciğerin doğradı nâr-ı hicrân
- 5- Gūşe-i mâtem u ḥasretde kalıp zâr u zebûn
Vermedi derdine tedbîr-i eṭibbâ dermân
- 6- 'Âkıbet verdi emânâtım göçdü Ḥağğ'a
Madfen-i pâkini tenvîr ede nûr-ı Qur'ân
- 7- Şoñra kalmışdı anuñ da gözû nûru bir tıfl
Ya'nî kim mîr Muḥammed 'Alî bir tâze civân
- 8- Onu da aldı felek koydu bizi ḥasretde
İşbu acılarıñ Ḥağ şabrını etsin iḥsân
- 9- Şübhesiz 'Âdile bir dâr-ı belâdır 'âlem
İdelim rûḥların Fâtîḥa ile şâdân

44 (Müseddes 3)

**CENNET-MEKÂN ŞEHZÂDE MAḤMÛD CELÂLEDDİN EFENDİ
HAĞKINDA MERŞİYYE**

Müstef'ilün/ Müstef'ilün/ Müstef'ilün/ Müstef'ilün

(- . . - / - . . - / - . . - / - . . -)

I

- 1- Şâhen-şeh-i devrân iken 'Abdülazîz-i ḥuld-i cāh
Elvermedi zâlim felek yâr olmadı baḥt-ı siyâh
- 2- Kalmışdı bir şehzâdesi mânende-i hûrşîd ü mâh
Etdi eccl de 'âkıbet ol goncayı maḥv u tebâh
- 3- Pek genç iken etdi vefât Maḥmûd Celâleddin âh

Mâtem tutarsa kâ'inât şâyestedir bî-iştibâh

II

- 4- Hülku güzel hüsnü güzel bir mâh idi ol nev-civân
Güller gibi açılmadan şoldurdu ruhsârın hazân
- 5- Hicrânı yakdı cânımı yandım amân u el-amân
Gitdi elimden eylerim bülbül gibi âh u figân
- 6- Pek genç iken etdi vefât Maḥmūd Celâleddin âh
Mâtem tutarsa kâ'inât şâyestedir bî-iştibâh

III

- 7- Ey dâderim 'Abdül'azîz cennet saña olsun mekân
Sen görmediñ evlâdına kıydı nasıl zâlim cihân
- 8- 'Âcız kalıp dermândan oldu hekimân nâ-tuvân
Buldu yerini 'âkıbet Allâh'ın emri bî-gümân
- 9- Pek genç iken etdi vefât Maḥmūd Celâleddin âh
Mâtem tutarsa kâ'inât şâyestedir bî-iştibâh

IV

- 10- Ey 'Âdile âgâh ol dünyâ vü mâ-fî-hâ nedir
Lâzım olan ehl-i dile meyhânedir peymânedir
- 11- Zîrâ bu dünyânın soñu bir şey degil virânedir
Feryâd edendir 'ândelîb sūzân olan pervânedir
- 12- Pek genç iken etdi vefât Maḥmūd Celâleddin âh
Mâtem tutarsa kâ'inât şâyestedir bî-iştibâh

45 (Diğer 9)

Diğer: 8'li Hece Vezni

- 1- Hâk yoluna cân vërdiler
İncitme hiç dervîşleri
Cânân yolunu buldular
İncitme hiç dervîşleri
- 2- Dervîşleriñ Hâk'dır yolu
Olmaz daḥi sağı şolu
Hâk erenler kılmış velî
İncitme hiç dervîşleri

- 3- Dervişlerin vaşfı muhāl
Dôsta bunlar buldu vişāl
Böyle demiş ehl-i kemāl
İncitme hiç dervişleri
- 4- Onlar cihandan geçdiler
Akla kararı seçdiler
Vaḥdet şarābın içdiler
İncitme hiç dervişleri
- 5- ‘Ādile uzatma sözüñ
Derviş edegör sen özüñ
Tā göresin Ḥaqqın yüzüñ
İncitme hiç dervişleri

GAZELİYYĀT

ḤARFÜ'L-ELİF

1 (Gazel 22)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün
(. --- / . --- / . --- / . ---)

- 1- Buyurdu (eynemā küntüm) sizinleyim diye Mevlā
Ṭaleb kıl kendide maṭlūbuñu ḥāşıl ola mā‘nā
- 2- Muḳārin zātına ḥilkatde āşık vaşlına lāyık
Metā‘ u remzini añla bu kuluñ ey dil-i dānā
- 3- İşit bu nükteyi ırak şanma kendini Ḥaqq’dan
Hemān bâkî kalan ol zü’l-celālin vechidir zîrā
- 4- Ḥaqqıkatde nazar kılsañ bu ekvān ile mevcūda
Bulursuñ ‘ayn-ı noḳşānıñ edersin ‘āybını i‘lā
- 5- Onuñdur bezm-i bâkî ‘ayş-i bâkî kudret-i bâkî
Gehî muṭrib gehî sâkî olur bir sırrıdır māḥzā

- 6- Vücūd-ı ‘ālemi beñzer hayāle kim olur zā’il
Bu tā’rifñ beyānı pek ‘amık u tūldur ammā
- 7- Bu yerde böyle fehmeyle vişāli ‘Ādile çünkü
Hemān bāṭıl hayāli ref’ etmekdir hüner haqqā

2 (Gazel 23)

Fā’ilātün/ Fā’ilātün/ Fā’ilātün/ Fā’ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Neyleyem bu cānı rāḥ-ı ‘aşkıda olmaz fedā
Neyleyem bu cismi yanıp olmaya maḥv u hebā
- 2- Neyleyem bu ‘aklı ‘aşkı māsivāya ede terk
Neyleyem bu gūşı kim gūş etmeye emr-i Hudā
- 3- Neyleyem bu dıdeyi cān gözü yāri görmeye
Neyleyem bu desti dest-i dōsta olmaz sezā
- 4- Neyleyem bu pāyi ḥāk-i kūy-i yāre ermemiş
Neyleyem bu enfi būy-i dōstdan almaz şafā
- 5- Neyleyem ben bu dehānı şoḥbet etmez yār ile
Neyleyem bu ḳalbi kim ‘aşḳ āteşinden bı-nevā
- 6- Neyleyem ey ‘Ādile bu ‘ālem-i ḡaddārı kim
Derdi bitmez vaşlı bitmez zevḳı olmaz bı-vefā

3 (Gazel 24)

Mef’ülü/ Mefā’ilün/ Mef’ülü/ Mefā’ilün

(- - . / . - - - / - - . / . - - -)

- 1- ‘Aşḳ ateş ile dā’im sūzān bulunur cānā
Bu yolda nice yüz biñ ḳurbān bulunur cānā

- 2- Ol şāh-ı ‘aşka bunda vuşlat ise murādıñ
Kendi özüne ‘āşık hayrān bulunur cānā
- 3- Her şām ü seher ağla aşk ile yüzüñ dāğla
Kulluğuña bel bağla sultān bulunur cānā
- 4- Derdiñi yād eyle dermān bulunur elbet
Yolunda cān nişār et cānān bulunur cānā
- 5- Ermez reh-i murāda meşgūl-ı gāflet olan
Kılbende ehl-i hālīñ ‘irfān bulunur cānā
- 6- Dil verme dehre bāri terk et bütün hayālī
Bir kıtresiyle ‘aşkıñ ‘ummān bulunur cānā
- 7- Mürşīd izini izle rehber sözünü özle
Allah’ı mūdām gözle ihsān bulunur cānā
- 8- Ey ‘Ādile kı ‘ārı dil şehrine var bāri
Būlbūl gibi kı zārı reyhān bulunur cānā

4 (Gazel 25)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün
(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Vāṭan arzusu cāna vuşlat-ı cānān imiş cānā
Devā-yı ḥasta-i ğam rü’yet-i cānān imiş cānā
- 2- Firāka bir tesellī bulamam bu kılb-i nāşāda
O ḥāle şabr u ṭakat ğayret-i cānān imiş cānā
- 3- Göñūlden ğayr-i mümkün def‘i derd u ḥasret u hicrān
Vişāle nā’il olmak ni‘met-i cānān imiş cānā
- 4- Vāṭan olsa eger sensiz diler mi cenneti ‘āşık
Onuñ ancak murādı rü’yet-i cānān imiş cānā

- 5- Firāk-ı cān-ı ruḥsār ile dil bir ḥāstā-i nāçār
Devāsı bezm-gāh-ı şefkāt-i cānān imiş cānā
- 6- Gehī memnūn lūtfuy ile gehī maḥzūn hicriyle
Hemişe ārzūsu vuşlat-ı cānān imiş cānā
- 7- Göñülde tāb ‘-ı nār-ı ‘aşkı eksik olmasın bir ān
Gam-ı ‘aşk ‘Ādile’ye ḥikmet-i cānān imiş cānā

5 (Gazel 26)

Fā ‘ilātün/ Fā ‘ilātün/ Fā ‘ilātün/ Fā ‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Meyl edeli bu göñül ol yāre bulmaḳda şafā
Eylemem aḡyārdan şimden geri ḥavf u recā
- 2- Miḥneti çeksem de ‘ālemde degil kaydımda hiç
Çünkü ben bir öyle şāh-ı ‘aşḳa etdim cān fedā
- 3- Kurb-ı ümmīd ile şādım kesmezem ümmīdimi
Ḥaḳ melūlen kulların etmez ḳapısından cūdā
- 4- ‘Āşık-ı Mevlā olanlar nūş eder ḥūn-i ciger
Münkiriñ taşından aşla hiç zarar gelmez oña
- 5- Miḥnet ile ḡam hücūmundan şaḳın etme firār
Cān u dilden şabr eyle derd-i ‘aşḳa bul devā
- 6- Merhametsiz dūr olur ḳurb-i Ḥudā’dan bil bunu
Ḳudretiñ fevḳında göñül almaḡa şā’y et şehā
- 7- Zāt-ı İbrāḥīm-i Edhem gibi ol derviş-i pāk
Var şoyun dergāh-ı ‘aşḳa vārıñı eyle hebā
- 8- Cezbe-i ‘aşkıñ hemān eyle taḥammül bārına

‘Ādile bir ulu devletdir sa‘ādetdir saña

6 (Gazel 27)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Kendiñi bil yoklukdan özge yok devlet saña
Halkı hoş görmekden a‘lā hüsni hıulq olmaz saña
- 2- Kalma alçak begenip kendiñ tevāzu‘ üzre ol
Bu tevāzu‘ dan güzel rif‘at hemān olmaz saña
- 3- Bir belā geldikde şabr et bul terakkı dem-be-dem
Sen sakın kibr ü gururdan Hıak mū‘ın olur saña
- 4- Kaç riyā ehlinden Hıak hoşlanmaz onlardan hemān
‘Ārifān bezmi haberlerden haber söyler saña
- 5- Hıakdan iste ‘āfiyet kim istemiş Faır-i Cihān
Rāh-ı ‘aşkı tut ki ondan hoş rāh olmaz saña
- 6- Hıak için sev kimi severseñ onu dōst tut hemān
‘Ādile ol mihirden aşla zarar gelmez saña

7 (Gazel 28)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Şāfiyā şāf eyle kalbiñ eyleme kızb ü riyā
Geç riyāset iddi‘āsından Hudā’ dan et hayā
- 2- Eyle Mevlā’ya ‘inābet terk edip bu benligi
Cāhil-i ādābsın çün kılma da‘vā-yı şafā
- 3- ‘Ārif-i bi’llāhı ey nādān şanma bı-ıhaber
Çünkü burhāna çekerler soñra yazıkdır saña

- 4- Şatma zu‘munca reşādet ḵuṯb şanma kendiñi
Tā‘atıñ taqlıddır cümle olur maḥv ü hebā
- 5- Deme keşf olur ser-ā-ser baña esrār-ı ḥafı
Kāl ü ef‘ālînde vardır çün seniñ yüz biñ ḥaṭā
- 6- Eyleyen mel‘ūn ‘Azāzil’i gurūr u ‘ucb iken
Etme ey ḥvāce tekebbür olma tā ṭarda sezā
- 7- Hem mūrā‘ı ‘ābidiñ kalbinde yokdur zerre nūr
Çün enāniyyet eden zāhid olur Ḥaḳ’dan cüdā
- 8- Nice ey ḥām hırş-ı dünyā kim ṭaparsın rūz u şeb
Geç bu fāsîd fikrden olmā muşırr sözüñe tā
- 9- ‘Ucb u kibr ü kın olmaz evliyāu’llāhda
Kim ‘avām şeklinde görünür gurūh-ı aşfiyā
- 10- Eyleme inkār gizli nice biñ vardır velı
Nās şıfāt ile şıfatlanır bilinmez evliyā
- 11- Onlara buğz ü ‘adāvet ile etme sū-i zan
Onlarıñ Ḥaḳ’dır mu‘ini tā ğazab gelir saña
- 12- ‘İlm-i ledniyi bilen demez diyenler bilemez
Kendini aḥḳar ṭutandır ‘Ādile şāḥib-şafā

8 (Gazel 29)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Şıḥḥat ile post-nışın etsin seni dā’im Ḥudā
Hızr ü tevḥik her umūruñda ola yāver saña
- 2- Hasta duyduñ āh edip deryā gibi cūş eyledim

Olmasın tab‘-ı şerîfiñ zevk ü şıhhatden cüdā

- 3- Dest-gır-i bende-i zār olduñ ey şeyh-i ‘Aziz
Hizmetiñdir iftihārım mürşid-i ‘ālî saña
- 4- Hāzır eyvallāh kaṭār ile bize mihnet-i ezel
Eyleme maḥzūn bu yüzden kalbimi şād et şehā
- 5- Çille-i bay u gedāya ‘Ādile vardır sebep
Her kişi etdiklerin bir gün bulur ‘ālem bu ya

9 (Gazel 30)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Bār-i gāha şāh-ı gül tertibini kurmuş şabā
Şāf şāf eller bağılı onda enbiyā vü evliyā
- 2- Şems-āsā pertevinden ‘ālem olmuş pür-ziyā
Ol cemāliñ nūrudur hep dilde olan rû-nümā
- 3- Bakmağa ol nūra hiç çeşmimde kuvvet kalmadı
Garḫ u ḫayrānı o nūruñ fark eder mi gayrıya
- 4- Balsa ey cān ḫāne-i dil ḫāş-ı vahdetden şeref
Olur elbet cennet-āsā bir maḫām-ı dil-güşā
- 5- Bu libās-ı ‘āriyetden ‘āri olsa cān eger
Kūy-i cānānı eder seyr ü temāşā muṭlakā
- 6- Feyz-i Hāḫ nūr-ı Muḫammed Muştafā’dır ‘āşıḫa
‘Aşḫ u şevḫı ‘Ādile kılsın derūnum rüşenā

10 (Gazel 31)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Yâ Kerîm senden meded olmakda hep ‘ömrüm hebâ
Râhına ‘âşkıñ delîl et vaşlıña hasret koma
- 2- Bihişt’den maqşad cemâl-i bâ-kemâliñdir hemân
Ka‘be-i ‘ulyâdır ancak vech ü dîdârıñ baña
- 3- Muẓtarib kaldı gönül hem gûşe-ii hicrânda
Olmuşum Mecnûn hayâl-i vaşlıñ ile dâ’imâ
- 4- Hâb-ı ğaflet içre bî-hûd etmesin devrân beni
Bî-vefâ dehri n’idem şoñu nedâmetdir baña
- 5- Dil metâ‘-ı dehri neyler mübtelâ-yı yârdır
Belki biñ cânın nişâr etmek diler ol bî-riyâ
- 6- Gezme ‘âşık serseri dermân kıl derdine
Sen de iste sen de bul dūr olma sen de bul şafâ
- 7- Beyt-i cânânı tavâf et kıble-gâh-ı ‘âşıkdır
Sa‘y eden onu bulur dilde şaķın olma cüdâ
- 8- Emr-i mürşide şebât et sıdkıla ey ‘Âdile
Feyz-i Hâķ ol vâsıta ile erişir elbet saña

ḤARFÜ'L-BÂ'

11 (Gazel 32)

Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün

(- . . - / - . . - / - . . - / - . . -)

- 1- Sâķi şunup peymāneyi meydānı nūr etdi bu şeb
Müjde getirdi cānlara baş-ı sūrūr etdi bu şeb
- 2- Erişdi sem‘-i cānıma bezme dediler dāhil ol
Maḥzūn-ı dil ğām-gün iken kesb-i ḥubūr etdi bu şeb

- 3- Zāhir olup beyzā-yı ‘aşk ceyb-i tecellî-gāhdan
Şahrā-yı kalbi nūr ile mānend-i Tūr etdi bu şeb
- 4- Ey cān gelip bu gülşene maḥrem ol anda sırlara
Dilde sürūr ü neş’e-i ülfet zuhūr etdi bu şeb
- 5- Al deste cāmı nūş kıl ‘aşkıñ demiyle cūş kıl
Āhınıñ mihri gūş kıl feryād-ı Şūr etdi bu şeb
- 6- Fevt etme sakın fırsatı bu demde bul ol devleti
‘Uşşāka feyz-i vuşlatı dilber nüzūr etdi bu şeb
- 7- Eyle cihād nefsiñ ile budur cihād ey ‘Ādile
Hiç olmayıp Hāk’dan cüdā hikmet zuhūr etdi bu şeb

12 (Gazel 33)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - / - . - / - . - / - . -)

- 1- Doğmadı şinemde ol meh gitdi ārāmım bu şeb
Çıkacaktır āsumāna nāle vü zārım bu şeb
- 2- Firḳat ü ‘aşkıñla sūzān olmadı mecnūn-ı dil
Etmedi ḥayfā ṭulū‘ı māh-ı ümmidim bu şeb
- 3- Ḥasretiñle koydu āhım zulmet içre ‘ālemi
Ṭal‘atıñla ḳanḡı bezmi māh-tāb etdiñ bu şeb
- 4- Yok firāḳıña taḥammül ne gerek ḥūr u bihişt
İntizārından murādı ‘āşıkıñ dīdār bu şeb
- 5- ‘Aşḳdan ḡayri gönülde ne ḥayāl ü fikri var
Ḥāne-i dil ‘aşḳ ile yansın çirāḡ olsun bu şeb
- 6- Ne duḥāndır bu ki çıkmaz çarḡ-ı ḳalb-i zārdan
Hicr dāḡını örер ol lāle ruḥsārım bu şeb

- 7- Derd-i ‘aşkı zaḥm-ı sînemden su’âl etseñ eger
Beste-leb etdi beni ammâ diye bi’llâh bu şeb
- 8- Ketmi müşkil âteş-i ‘aşkı ‘ayân etmek de güç
Kesme ümmîd-i vişâli ‘Âdile şabr et bu şeb

13 (Gazel 34)

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

(. . - - / . . - - / . . - - / . . -)

- 1- Tab‘ımız hicr ile dem-beste-i efkâr bu şeb
Gül gibi açdı neşim-i dile dildâr bu şeb
- 2- Bâde-i vuşlat ile mest olup cân ü derûn
Bu ḥumâr-ı ḡamı hep etdi şikest yâr bu şeb
- 3- Şabr ü miḥnetle vücûd varlığını aldırdım
Cân ü dil mest-i murâd olmada her bâr bu şeb
- 4- İrgirip katremi lütfuñ ile ‘ummâna
Mey-i vaşlıñla bula neş’e dil-i zâr bu şeb
- 5- Doğdu vuşlat güneşi erdi şabâḥ-ı devlet
Zulmet-i hicre hücum eyledi envâr bu şeb
- 6- Gam ü efkâr kırmaz dilde ḡayâl-i dildâr
‘Âşıka şabr gerek tâ bula dîdâr bu şeb
- 7- Cânı terk edene cânân olur elbette naşîb
Terk-i cân et bulasın vuşlat-ı dildâr bu şeb
- 8- ‘Âdile ḡâh olur vuşlat ü ḡâhi firḡat
Merḡamet bâb-ı amândır olur izḡâr bu şeb

14

(Gazel 35)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Çıkıdı seyrāna o dilber bu gece çün māh-tāb
Āsumān-ı 'ālem-i bālāda doğdu āfītāb
- 2- Şu'lelendi yandı dağ dağ şinede yer yer çerāğ
Cānlara verdi ziyā hem 'āleme ol āfītāb
- 3- Bu leṭāfetle sen ey çeşm-i çerāğ-ı dü cihān
Nār-ı 'aşkıñla tutup yanmağda māh ü āfītāb
- 4- Şöyle mest olmuş ezelden bāde-i 'aşkıñla kim
Haşre dek gerdāndır kūyuñ yoluñda āfītāb
- 5- Pākdir her şişe renginden ziyā-yı ṭāl'atīñ
Reng-i ruḥsārīñdan eyler şişeler şerm u ḥicāb
- 6- Ehl-i dil cismi olurdu pāre pāre 'aşk ile
Olmasa zāhir cemāl üzre siyeh nūr u niḳāb
- 7- Hāli ḥurşīdīñ n'olurdu yār setr etse yüzün
Açsa hem etmez taḥammül kim olur mest ü ḥarāb
- 8- Kible-gehdır Ka'be'den efḍal cemālīñ 'āşıkā
'Ādile görsün o vechi luṭf-ile ref' et niḳāb

15

(Gazel 36)

Fe'ilātün/ Mefā'ilün/ Fe'ilün

(. . - - / . . - - / . . -)

- 1- Görmeyince o yāri ḡayr-i niḳāb
Eksik olmaz göñülde derd ü 'azāb
- 2- Neyleyem ḡam helāk etdi beni
Aradan ref' olunmayınca ḥicāb

- 3- Deme vaşl ile hābda mesrūrum
Nice gire gözüne ğam ile hṽāb
- 4- Yā Rab et dilde āteşim teskīn
Milk-i dil ḥasretiñle oldu ḥarāb
- 5- İki gün zevk müyesser ola dile
‘Aḳabinde çeker hezār ‘azāb
- 6- Her kim ol serv-ḳadde meyl eyler
Olur ‘aşḳ āteşiyle şine kebāb
- 7- Cāna verip cemāli şevḳ ü şafā
Şaf olur ḳalbi mişl-i cām-ı şarāb
- 8- Şanma beyhūde āh-ı ‘uşşāḳı
Çünkü bî-ihtiyār mest ü ḥarāb
- 9- Bāb-ı luṭfuña ‘Ādile dayanır
(İftetiḥ yā müfettiḥa’l-ebvāb)

16 (Gazel 37)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Her ne dürlü ḳula miḥnet gelse şāyāndır ṭabīb
Çek ‘ilācımdan elin ol derde dermāndır ṭabīb
- 2- Hüküm onuñ hükümüdür fermān onuñ fermānıdır
Derdi verendir devā-yı cān ü cānāndır ṭabīb
- 3- Derdine eden taḥammül ḥastaya dermān gelir
Gayrıya muḥtāc etmez çünkü Loḳmān’dır ṭabīb
- 4- ‘Āşıḳıñ zikri āmāndır dā’im ol şāha hemān

Mübtelâ-yı ‘aşk neyler şıhhati cândır tabîb

- 5- İmtihândır her kula dôstdan gelen derd ü mihen
Zikrini zıkr eyleyen nâ-çâra dermândır tabîb
- 6- Evliyâyâ ‘aşk-ı peygâmbere ile eyler niyâz
Onların feyzi şifâ-yı cân ü devrândır tabîb
- 7- Gerçi kullukda saña çokdur kuşûrum yâ Kerîm
Ağlayanlar şanma kim bâbında hirmândır tabîb
- 8- Âyet-i pâk-i şifâ vü rahmeti evrâd edip
Kârimiz ef’âlimiz hep şükr-i Yezdân’dır tabîb
- 9- Her nefes eyler firâş-ı gamda dil kesb-i şafâ
Hazne-i gayb-ı İlâhî’den ne ihsândır tabîb
- 10- Çün (elem neşrah)’la şadr buldu zevk u inşirâh
‘Âdile zârın şifâsı zıkr-i Kur’ân’dır tabîb

ḤARFÜ’T – TA’

17 (Gazel 38)

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

(. . - / . . - / . . - / . . -)

- 1- Bûlbülün âhı o gül-rûya sezâdır ey dôst
‘Âşıkın nâlesi dil-dâra şafâdır ey dôst
- 2- Kimseniñ ermez eli bir gül-i râ‘nâdır ‘aşk
Ol maḥabbet dile bir başka hevâdır ey dôst
- 3- Döner elbette bütün devlet-i ‘aşkında cihân
Göñül ol peykere pervâne-nümâdır ey dôst
- 4- Dil giriftâr olup zülf ile ḥâl-i siyâha
Dü cihân gelmez ḥayâle ne edâdır ey dôst

- 5- ‘Ālemiñ lezzetine meyl eder mi göñlüm
‘Aşk kim lezzet-i vuşlatda beķadır ey dōst
- 6- Eylediñ göñlümü meyhāne eyā sāķi-i cān
Āfitāb-ı ķadeh envār-ı fezādır ey dōst
- 7- Rütbe-i ‘aķl ü kemāl ‘Ādile gerçi ‘ālī
Bulur ednālīgi kim ‘aşķ-ı belādır ey dōst

18 (Gazel 39)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Gubār-ı ğayrdan pāk eyle ķalbim hem mücellā et
Ĥarīm-i zāta envār-ı şıfātıñ şu‘le-bahşā et
- 2- Rehā eyle a‘mā-yı m‘anevīden dīde-i cānı
Şafā-yı tūtiyāyı nūr-ı ‘irfān ile binā et
- 3- Görüp dīdārıñı ‘aşķ ile mir‘at-ı şuhūd içre
Beni müstaġraķ-ı nūr-ı tecellī-i mu‘allā et
- 4- Ĥazān-ı ĥüzn ile pejmürdedir sermā-yı hicretde
Dil-i zārım bahār-ı vaşlıla cānā dil-ārā et
- 5- ‘Arāyis-ĥāne-i Tūr-ı tecelliyāt-ı ‘aşķıñdır
Şebistān-ı ĥayālim naĥl-i dīdār-ı serāyā et
- 6- Olup kayd-ı sivā vü ġā’ileden ‘Ādile āzād
Dil-i vırānesini dest-i i‘mārıñla iĥyā et

19 (Gazel 40)

Mef‘ülü/ Mefā‘ilü/ Mefā‘ilü/ Fe‘ülün

(- - . / . - - . / . - - . / . - -)

- 1- Yā Rab olayım bende-i dīvān-ı maĥabbet

İrgür beni hum-hāneye hayrān-ı maḥabbet

2- Bir kenz-i vücūda dalarak baḥr-ı ‘ademde
Şöyle olayım mest-i mey-i cān-ı maḥabbet

3- Ol bīkes-i devlet ki şala başına sāye
Ol bāl-i hümā-yı sebūk iḥsān-ı maḥabbet

4- ‘Uşşākıñ olur dīde-i ĵmānı küşāde
Bir anda görür nice biñ eyvān-ı maḥabbet

5- Firḳatde ḳalıp bir iki gün eyleme efḡān
Vuşlat bulur āḡır gele devrān-ı maḥabbet

6- Dil hānesine tāb verir āteşi ‘aşkıñ
Cān terkin urur eyleyen i ‘lān-ı maḥabbet

7- Baḳ ‘Ādile’niñ ḥāline kim baḡrı delindi
(Māzāḡa başar) ḡanḡer-i bürrān-ı maḥabbet

20 (Gazel 41)

Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

1- Maḥabbet verme ceḡd eyle cihāna var iken fırşat
Seni terk etmeden terk et onu ḡıḡ çekme sen zaḡmet

2- Yüzüñ Mevlā’ya döndür eyleme ey cān sen ḡaflet
Ḳafesden bülbul-i cān-ı gedā vü şāḡ uḡar elbet

3- Behey aḡmak seniñ neñdir bu fāñı çekme sen ḡayret
Ḳalır hep bunda māl ü cāḡ ü ‘izz ü ḡaşmet ü devlet

4- Degildir zevḳ için gelmek cihāna nefsi bilmekdir
Bu bir düşdür nedāmetler çekersin şoñra hem miḡnet

- 5- Gurūr etme felek kim etdi çok sevdikleri hasret
Tedārik eyle evvel mevtden al cümleden ‘ibret
- 6- Mezāra yalıñız koyma bizi imānı yoldaş et
Su’ālimiz edip āsān Hudā çekdirmeye zahmet
- 7- İlāhî tā sehergāh-ı kıyāmet ‘Ādile’niñ hem
Ser-i hākinde kıl imānını kandıl-i pür-rahmet

21 (Gazel 42)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Seniñ ‘aşkıñda iken dil diger yāri n’ider ey dōst
Murādı sensin ancak ‘āşık ağıyārı n’ider ey dōst
- 2- Geçip varlıqdan artık buldu ‘aşk u sohbət-i cānı
O sohbettir sa‘ādet başka efkārı n’ider ey dōst
- 3- Cihānda varlığı terk eylemekdir ‘āşık devlet
Beķā-yı ‘aşka vermişdir fenā varı n’ider ey dōst
- 4- Bu cān kim ‘aşka duş oldu ‘acab cānān neyler
Ne eylerse seniñçindir diger kārı n’ider ey dōst
- 5- Girenler ‘aşk meydānına cān ü başı oynadır
Cemalin şem‘ine pervānedir nārı n’ider ey dōst
- 6- Dün ü gün durmayıp cevlan eder ümmid-i vuşlatla
Cemālu’llah’a ‘āşık başka dīdārı n’ider ey dōst
- 7- Kamu ‘ālem saña ‘āşık reh-i ‘aşkında hem şādık
Bulanlar sen gibi bir yāri ağıyārı n’ider ey dōst
- 8- Eder mi degme insān ‘Ādile ‘uşşāk kavlin derk
Kelām-ı ‘aşkı ‘ārīf gayr-ı güftārı n’ider ey dōst

22 (Gazel 43)

Mefā'īlün/ Mefā'īlün/ Fe'ülün

(. - - - / . - - - / . - -)

- 1- Kāmu derdin devāsıdır maḥabbet
Ki 'aşkın bî-nevāsıdır maḥabbet
- 2- Cihānda enbiyā vü evliyānıñ
Be-gāyet āşinasıdır maḥabbet
- 3- Sivādan geçmiş o maḥbūbu bilmez
Mecāzınıñ hevāsıdır maḥabbet
- 4- Ki 'āşık ile mā'şūk arasında
İki başdan olasıdır maḥabbet
- 5- Ezelde 'Ādile sevdiñ o yāri
Bize Ḥaqq'ın 'atāsıdır maḥabbet

ḤARFÜ'L- CİM

23 (Gazel 44)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- 'Āşıkım ḥāl-i derūnun 'āleme izḥārı güç
Ketmi lâzımdır velākin derdimiñ izḥārı güç
- 2- Remz-i 'aşkı zāhid-i şüret-perest etmez ḥayāl
Nükte-i tevḥīdi zîrā münkire iş'ārı güç
- 3- Veremez şem'-i cemāliñ verdiği şevki dile
Geceler meclisde sensiz 'āşıkıñ envārı güç
- 4- Gāh çeşmin yaş döker gāh cigerden kan akar
Arzū-yı vuşlat eyler dil ḥayāl-i zārı güç

- 5- Dāğ-ı hicrānıñ eri erbāb-ı ‘āşka tācdır
Hasta-i ‘uşşāka kāt’-ı iltifāt-ı yārı güç
- 6- ‘Ādile inkār eder elbet ‘azāb-ı dūzahı
Cennet olsa meskeni sensiz yine ikrārı güç

ḤARFÜ'Z-ZĀL

24 (Gazel 45)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- ‘Āşka bir nesne yokdur la‘l-i dilberden leziz
Zikr-i yār oldu aña çün şır ü şekkerde leziz
- 2- ‘Āşık-ı dîdār olanlar mest olur mecnûn olur
Bu kafesden mürğ-ı cānavar mı şekkerden leziz
- 3- ‘Aşkdır sermāye-i meyl-i metā-ı vaşl-ı yār
Kim gelir erbābına ol tāt ü efserden leziz
- 4- Ol şerāb-ı lā-yezāliden içen cāna şafā
Kim dimāğında olur biñ havz-ı kevşerden leziz
- 5- Kālbe mānend-i sefîne inkılabı celb eder
Bahır-ı ‘aşkıñ rüzgārı rāhat-ı berden leziz
- 6- Cümle ‘ālemden olup hālî dolar ‘aşk ile dil
Rūhunu pür-şūr eder leb-i şır ü şekkerden leziz
- 7- ‘Akl u cān ü dil gider mā‘şūk hayālî gelse ger
Kākül-i müşkîn zikri bûy-ı ‘anberden leziz
- 8- Ol şarāb-ı rūh-bahşi nûş edenler ‘Ādile
Zevkyāb-ı feyz olur bi’l-cümle şeylerden leziz

25 (Gazel 46)

Mef'ülü/ Mefā'ilü/ Mefā'ilü/ Fe'ülün

(- - . / . - - . / . - - . / . - -)

- 1- 'Uşşāk ki 'aşkuñ elemiyle mütelezziz
'Ābid daḥi cennet ni'amiyle mütelezziz
- 2- Zāhid ne bilir kadrini 'aşk içre şafānıñ
'Āşıkdır o dıdār gamiyle mütelezziz
- 3- Üftāde seniñ cevrine 'uşşāk uşanmaz
Kim cilve vü nāz ü sitemiyle mütelezziz
- 4- 'Ālem bu ya ḥālince alır her kişi lezzet
Ḥübān daḥi şan u ḥıdemiyle mütelezziz
- 5- Dünyālığı cem' etmededir şuglu baḥlın
Sım ü zer ü māl ü diremiyle mütelezziz
- 6- 'Āşıq olan olmaz mi saḥi 'aşk yolunda
İhsān ü 'atā vü keremiyle mütelezziz
- 7- 'Aşq ile terakki bularak rütbe-i feyziñ
Ol 'Ādile vuşlat ḥikemiyle mütelezziz

ḤARFÜ'R-RĀ

26 (Gazel 47)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Tālib-i 'aşq ol ki yār 'irfān içinde gizlidir
Kalbi seyr et aç gözüñ cānān içinde gizlidir
- 2- Halk içinde bî-nişān olmuş gezer ehl-i kemāl
İste onu bî-nişān insān içinde gizlidir
- 3- İsm-i a'zam mazhar-ı insān-ı ma'nādır yaqın

İşte Kur'an oku ol Kur'an içinde gizlidir

- 4- Şüretâ okursun ammâ anlamazsın sırrını
Hep hakikatle dem-i Rahmân içinde gizlidir
- 5- Beyt-i dilde bul şafâ eyle tavâfi zâhidâ
Etmezem devrânı ol devrân içinde gizlidir
- 6- Genc-i sultânide olmaz isteme 'aşk cevherin
'Âdile bir sırdır ol 'ummân içinde gizlidir

27 (Gazel 48)

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

(. . - - / . . - - / . . -)

- 1- Hâl ü kâli dil-i şeydâ söyler
Haddi yok 'aşkdan ammâ söyler
- 2- Söyleme derdi tabîbe 'âşık
Dâver-i 'aşk onu zirâ söyler
- 3- Cinnet ü 'aklı ne bilsin her dil
Hâl-i Mecnûnide Leylâ söyler
- 4- İki Mecnûn bulamaz Şîrin'i
Kays ü Husrev onu râ'nâ söyler
- 5- 'Âşık esrârını ketm etse dahî
Hâli meydânda hâlâ söyler
- 6- Cân neler söyler o hâkî cisme
Cism ise hikmet-i Mevlâ söyler
- 7- Ne cinân zevkî ne nîrân kahrı
Dil Hudâ-yı kerem-efzâ söyler

- 8- ‘Âşk ile mest olanlar diyemez
Yalnız bûlbûl-i gûyâ söyler
- 9- Âyinem şâf olunca şâhâ
Derd-i şadıñ ne muşaffâ söyler
- 10- Etdi dervîşlere ‘uşşâk niyâz
Câhiliñ hâline hayfâ söyler
- 11- O perî herkese eyva’llâh der
‘Âdile âcize illâ söyler

28 (Gazel 49)

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün
(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Şarâb-ı ‘aşka Hakk’dan nûş eden derd ü belâ çekmez
Olan mest-i Elest her ne belâ çekse şafâ söyler
- 2- Dehân-ı yârdan öpsem dimâğım bulsa zevk-ı ‘aşk
Tenimde her ser-i müyum zebân olur recâ söyler
- 3- Ne zilletden ne miñnetden ne ‘âlemden hâzer eyler
Umûrun Hakk’a tefvîz eylemiş gönüm rızâ söyler
- 4- Eder sevdâ-yı vaşlîñ fikr-i la‘liñle dili hayrân
Derûnuñda olan esrârı mest-i pür-cefâ söyler
- 5- Zebân-ı hâl eder tağyîr ederse âyet-i ‘aşkı
Ne gûş u hûş olur mahrem ne bir harfin haţâ söyler
- 6- Haţ-âver olmadıkça vâkıf olmaz hâl-i ‘uşşâka
O sırrı şabr-ı ‘âşıkla yine ol dil-rübâ söyler
- 7- Nigâhı tercemân-ı hâlidir dil-haste-i ‘aşkıñ
Lisân-ı gaybdan söyletsin ammâ ol dahî söyler

- 8- O şūhı vaşf edenlerdir bilen kâtib degil vâkıf
Harem sırrın yine maḥrem bilir ḥâcib riya söyler
- 9- O şem‘-i ḥüsnü yâd etdikçe artar şu‘le-i âhım
Dil-i şeydâ o pertevle yanıp sırr-ı Hudâ söyler
- 10- Hâmûş ol ‘Âdile güftârı ḥôşdur ‘âşıkıñ gerçi
Cenâb-ı pîr o feyzi luṭf eder bir gün saña söyler

29 (Gazel 50)

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Kible-gâhı ‘âşıkânıñ ‘ârız-ı cānān olur
Dil o mir‘ât-ı şafāya mest olur ḥayrān olur
- 2- Tarfetü’l-‘ayn olma gâfil Ḥazret-i Allāh’dan
Zikr-i Ḥaḳḳ’a rûz u şeb sa’y eyleyen insān olur
- 3- Zikri ma‘bûduñ sever zikre çalıṣ her añ sen
‘Aşk ile zikr edenler sâhib-i ‘irfān olur
- 4- Dilde ‘aşkıñ sâ‘atin kûr işle de gör her vakit
Bir dakıka gâfil olanıñ yeri nîrān olur
- 5- ‘Aşk ile ism-i Celāl’e gark olan bulur necāt
Sâhil-i vaşla erip de vâsıl-ı ‘ummān olur
- 6- ‘Āşıka vuşlat mecāli olamaz bî-cezb-i dōst
Cezb ederse ‘aşk rûḥu vuşlat-ı cānān olur
- 7- ‘Āşık-ı dîdār olan şarf eder ‘ömrünü hemān
‘Āşıkânıñ ‘ömrü yine bî-ḥad ü pâyān olur

8- Derd-i ‘aşk ile bu gün nālān ü hem giryān olur
Vuşlat-ı yār ile yarın hürrem ü şādān olur

9- Gafleti қо fırsatı fevt etme elde var iken
Gāfil olan ‘Ādile eñ soñra peşimān olur

30 (Gazel 51)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

1- Vech-i dilber geh nihān gāhī ‘ayān-ı cān olur
Görse dil zülfüñ esīr-i ‘aşk-ı pür-hayrān olur

2- Hamr-ı ‘aşkı tā ezel nūş eyleyen sekrān olur
Baħr-i şafvet içre ol kalbi şafā-efşān olur

3- Dōst cezb etmezse bulmaz vuşlata āşık mecāl
Cezb olsa rūh ‘aşk ile de ser-gerdān olur

4- Zevkı bākīdir dimāğ-ı dilde rüz-ı haşre dek
Lezzet-i vuşlat nice ta‘bīr ile āsān olur

5- Dā‘imī fakr ü fenā devlet beķā ender beķā
Varlıkda isteyen devlet ‘aceb nā-dān olur

6- Varlık derd ü belāsıdır çekilen gam hemān
‘Aşk ile yok olsa ‘āşık hōşca kām-rān olur

7- Meclisinde tāzelenir cān sāgarlar döner
Kim murādı üzre onda mest olur şādān olur

8- Hıvāb-ı ğafletden uyan dildārın bul ey göñül
Ol huzūr-ı ‘aşkda cān lāyık-ı cānān olur

9- ‘Aşk kelāmı erdirir Hakk’a verir kalbe ziyā
Āşinā-yı ‘aşk olan ma‘mūr ü ābādan olur

- 10- Gūş etse nāy-ı albiden nevā-yı ‘akımı
Muğrib ü anbūr u sāz ol űevk ile nālān olur
- 11- ‘Ādile hāricden etme sen űaın havf ü recā
Rūy-ı dilber ūn saa mir’āt-ı nūr-efān olur

31 (Gazel 52)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Bāb-ı lufu çākeri ‘uā-ı sevdādan geçer
Milk-i bāıden gelen bu fāni dūnyādan geçer
- 2- Vech-i cānān kıble-gāhıdır cenāb-ı ‘āıı
Hayret ile pūr-şafādır cān ü eşyādan geçer
- 3- Mūr-ı dil bulsa havā-yı kūyi yāre cān atar
Şems-i vaşla yandırıp kendini gavadan geçer
- 4- Vech-i dilberde ümıdı olsa da ‘āıları
Mihnete bakmaz afā bulup temāşādan geçer
- 5- Āfıtāb-ı ‘a-ı Hā ‘āıları tābındadır
Ārzū edip o zıllı ğayrı da‘vādan geçer
- 6- Cān nedir bi cān fedā eder bu hayret zevine
‘Ādile mā‘ūu ‘āı bulsa ‘ubādan geçer

32 (Gazel 53)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Bu ‘ālem bir güzel ‘ālem alı maūdūa er ör
alıp aldanma nefse emr-i Hā’ı yerine ırūr
- 2- Hāıatle amu eşyāya bak gel seyrān ede ör

ꞐulaꞐ verme bu kıl ü kâle güş-ı cānla diñle gör

- 3- Eger ‘ākıl iseñ sa‘y eyle hayra hōş geçir vaqtin
Rızā-yı Hakk’ı taḥṣil et murāda onda ere gör
- 4- Cihānda bir şey için olma mesrūr ğamla ṣādān ol
‘İbādu’llāha hor bakma ṣaḫın sen hürmet ede gör
- 5- Ṣaḫın bir nām için biñ kayda düşme terk-i nām eyle
Çekerseñ de nice miḥnet yine ṣabreyleyip hōş gör
- 6- Olup ‘ārif uyan bu nevm-i ğafletden ki aldanma
Derūnuñ ‘aşk ile ey ‘Ādile ma‘mūr ede gör

33 (Gazel 54)

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

(. . . - / . . . - / . . . - / . . -)

- 1- Feyz-i ‘aşk ile derunūmda maḥabbet ḳaynar
‘Aşk fānūsı fitil aldı yine dilde yanar
- 2- Oldu bir gün ki duḥān ile dolup ‘ālem-i dil
Āteş-i ‘aşk dahı sīne-i pūr dāğı yaḳar
- 3- Ꞑıl tecellī olam ‘aşkıñ ile cānā şeydā
Ḥaste-i ‘aşka yine ṣāḫım edersin tīmār
- 4- Göñlüme ‘aşk-ı Ḥudā nūru tecellī eyler
Cismini ṣem‘-i maḥabbet ile pervāne yaḳar
- 5- Tā ezel ḥüsnüñe meftūn olan ‘āşıḳlar
Dün ü gün derd ile durmaz reh-i ‘aşkıñda yanar
- 6- Ağlarım ‘aşkıñ ile ḥūn-i dilim çeşmimden
Cereyānı ile mānende-i fevvāre taṣar

7- Müjdedir ‘āşıkā rāhında fedā-yı ser ü cān
‘Āşık-ı şādık olan dostu için cāna kıyar

8- Şāh-ı hūbānı kaçınmaz arar ‘uşşāk-ı gedā
‘Ādile āteş-i hicrān ile çün bağı yanar

34 (Gazel 55)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

1- Baña şun sākīyā billūr-ı cāmı şevk-ı cānım var
Derūn-ı dilde yār-ı ğar olur şāh-ı cihānım var

2- Dile nakşetmiş ‘aşkını ezelden ol güzel zīra
Çerağı hāne-i dilde yanar sūz-ı nihānım var

3- Kulum hem esiriyim o şāhınşāh-ı hūbānıñ
Kuluna ‘āşıkına lūtfu çok şāh-ı zemānım var

4- Dil-i pür-zulmet içre seyr için dīdār-ı ma‘şūka
Fener-āsā yanar ‘aşk ile dilde şem‘-i cānım var

5- Degilsem de egerçi vaşlına ol āfetiñ lāyık
Derūnum zaḥmına Loḳmānlık eyler mihr-i bānım var

6- Aḳar ırmağ-ı dü-çeşmim olur cān bülbulü nālān
Göñül pervānesin nūr eyleyen bir gizli cānım var

7- Olur üftāde-i hāk-i dem-i feyz-i Hudā ‘āşık
Sarāy-ı dilde lāciverd cāy-i pāk-ı şānım var

8- Maḥabbet virdini oku derūnı nefse yol verme
Recādan ‘Ādile ayrılma yārıñ hōş şafāsı var

35 (Gazel 56)

Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün

(. --- / . --- / . --- / . ---)

- 1- Meded ey sâkı serde ıztırâb ile ħumârım var
Kerem kı l bâdeye muhtâc oldum intizârım var
- 2- Derûnum lâle-veş pür dâğ etdi âteş-i ħasret
Hidâyet kûyuña âhım mişâli bir çerağım var
- 3- Serâpâ şu'le-zâr etdi vücûdum eşk-i gülgünüm
Fitîli aldı nâr-ı 'aşk-ı dilde bir ocağım var
- 4- Ben ey gül ehl-i temkînim beni bülbüle beñzetme
Yanıp âh eylemem pervâne-veş yanmağda zevkım var
- 5- Gamım yok hiç kederden derd ü miñnetden vazîfem hem
Garîbim ilticâya her seher bir pâdişâhım var
- 6- Uyup bu 'ağla cân ü dil ile bî-gâneyim şimdi
Ki deryâ gibi kol kol yürüyen eşk-i revânım var
- 7- Seniñdir ħâne-i dil dağ-ı kıhrıñ gel de seyr eyle
Benim bir bağı yanık lâle-veş ħünün cigerim var
- 8- Göñül paslı ciger dağlı yürek yaralı göz yaşlı
Tamâm 'aşıklığıma böyle nice biñ nişânım var
- 9- Eder ħulyâ-yı vaşlı 'Âdile her gece şubĥa-dek
Gam-ı 'aşk ile serde her seher bir özge âhım var

36 (gazel 57)

Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün

(. --- / . --- / . --- / . ---)

- 1- O kıaddi gül-nihâl-i tâze kim bir serv u bâlâdır

Cemāli pertevi bir nūrdur a‘lādan a‘lādır

- 2- Ruḥu devrinde etmem nāra nūra iltifāt asla
Hemişe ‘āşıkānıñ maqşadı sırr-ı tecellādır
- 3- Nüzūlu āşiyān-ı gülşene kāf-ı ḥāqıkatden
Degildir murğ-ı dil bu bir ‘aceb simurğ-ı ‘Ankādır
- 4- Serāpā nūr-ı ‘aşkı seyr eder çeşm-i şehādetle
Tecelligāh-ı kalbim gūyā bir Tūr-ı Sınā’dır
- 5- Yanıp mānende-i pervāne bu şem‘-i rüy-i cānāna
Çerağ-ı dilde rüşen āftāb-ı ‘ālem-ārādır
- 6- ‘İbāda luṭf u iḥsān u ‘atāsın eylemiş mū‘tād
Saña ol dōst-ı müşfik Ḥazret-i Bārī Ta‘ālā’dır
- 7- Nāzar kıl cümle naqş u kā’ināta çeşm-i ‘ibretle
Görürsün şun‘-ı pāk-i Ḥalıkları kim zāt-ı Mevlā’dır
- 8- Cüdā olma her anda ‘Ādile ‘aşkı taleb eyle
Derūnuñ zıkr ü fikri ile mir’āt-ı mücellādır

37 (Gazel 58)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Yā İlahî ḥaqq-ı zātıñcün beni sen geceler
Şem‘-i ‘aşka karşı pervāne eyle geceler
- 2- Göñlümi senden nebjden eyleme bir an dūr
Dilde ‘aşk uyandırır yer yer çerağı geceler
- 3- Cāna cānān cāndır aç çeşm-i cānı seyr kıl
Nārımız nūr eyleyip göster cemāliñ geceler

- 4- Çalınıp versin sadā her demde kūs-ı rif‘ati
Âşıkā bayram günüdür kıdr-i es‘ad geceler
- 5- Dağ açılsın sinede elvān donansın her taraf
Şu‘lelensin nūr-ı ‘aşkıñ şevk bulsun geceler
- 6- Baħr-i ‘aşka geceler dall eyleyip maħv-ı vücūd
Māhtāb-ı nūra gel şevk ile ‘āşık geceler
- 7- Gül cemāl-i yāre zār et bülbul-i şūrīde-veş
‘Ādile bu nāleden bīdār olsun geceler

38 (Gazel 59)

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

(. . . - / . . . - / . . . - / . . -)

- 1- Tā ezel şem‘ine pervāz olan göñlümdür
Ya‘ni Mecnūn gibi dīvāne olan göñlümdür
- 2- ‘Aşkı ketm eyleyip evvel yine izhār eden
‘Ālemin ta‘nile dillerde gezen göñlümdür
- 3- Gayrınıñ nakşını maħv eyleyip ‘aşka hayrān
Coşup ‘aşkıñ ile buħrān olan göñlümdür
- 4- Bağ-ı cānānda bülbul gibi efgān ederek
Şinesin gülşen-i vīrān eden göñlümdür
- 5- ‘Ālem-i miħnete şabr eyle rızā dād olup
Kayd-ı nāmūsı geçip ‘ārı kıoyan göñlümdür
- 6- Gāh vīrān ü gehī şād ü gehī mest ü ħarāb
Yārı ağıyār ile fark eylemeyen göñlümdür
- 7- Rūy-ı dilber ile hep ‘izz ü sa‘ādet bularak
Minnet ü kaşr ü sarāy eylemeyen göñlümdür

- 8- Mazhar-ı feyz-i Hudā şāh Behāe'd-dīnīñ
Sāyesinde cūhelā tanımayan gönlümdür

39 (Gazel 60)

Müstef' ilün/ Müstef' ilün/ Müstef' ilün/ Müstef' ilün

(- . . - / - . . - / - . . - / - . . -)

- 1- Derd-i cihāna etme ğam dünyā ğamıñ def' ede gör
Aldanma sen meddāhlara sen gayrı zevkī ede gör
- 2- 'Älemde olsa kūşe-i meyḥāne dolsa cāmlar
Düşmān gidip tenhā kalıp yār ile şohbet ede gör
- 3- Cevr ü cefāya şabr edip yāre esīr olanı gör
Ärzü-yı vuşlat eylemez ol 'āşık-ı dīdārı gör
- 4- Yüzden niķābı ref' eder ol vech-i şems ü māhı gör
'Älemde Yūsuf mu güzel ol pādīşāh-ı ḥüsnü gör
- 5- Gel 'aşk ile fetḥ eyleyip beyt-i dili eyle tavāf
Deryā-yı 'aşk içre dalıp hem gökde pervāz ede gör
- 6- Şöhret kerāmet istemez 'āşık-ı Rızāullāha er
'Ärif olup ey dil hemān hep varlığı terk ede gör
- 7- Zevk 'āleminde sākıyā şun bāde-i 'aşkı baña
Ol devlet ile menzil-i maķşūd-ı cāna ere gör
- 8- Çek māsivādan destīñi hem kalbiñi pāk ede gör
Mest-i mey-i 'aşk ol ki sen ey 'Ädile cānānı gör

40 (Gazel 61)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . . - / - . . - / - . . - / - . . -)

- 1- 'Äşık-ı dīdār olan dōstu bālāda arar

Pāk edip āyīne-i alb-i mücellāda arar

- 2- Şāh-bāz-ı dil humāy-ı evc-i istiğnādadır
Lā-mekān āf-ı anā‘at içre ‘Anāda arar
- 3- ‘Aşk ile mecnn olan tā‘yib eder Mecnn’u kim
Şems-i zatı bulmuş iken zerre Leylā‘da arar
- 4- Cennet-i rusārdan geçmez perianlı çeken
ıl adar sevdā-yı zülfü vech-i ma‘nāda arar
- 5- Gonca-ve durmaz açılır nev-bahār-ı vaşl için
Gālibā blb hevā-yı valı şahrāda arar
- 6- Tr-ı dilde cezbe-i ev-ı ilāhi ber urup
(Len terān) ‘aksini mir’āt-ı Msā‘da arar
- 7- ‘Ādile mav-ı vcd et menzil-i vadetde kim
Terk-i keşret eyleyen lā‘yı or illā‘da arar

41 (Gazel 62)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - -/ - . - -/ - . - -/ - . -)

- 1- Gönlüm alan yārimiz ol hblar sltānıdır
‘Aşk ehli hem ulu hem bende-i fermānıdır
- 2- Yār elinden n etdik bāde-i gül-rengi biz
Kim erāg-ı alb em‘-i ‘aını szānıdır
- 3- Böyle āh-ı ‘aa düşen neylesin ğayrı güzel
Nice bi cān cilde-i refarını urbānıdır
- 4- Seyr-i gülzārı ne yapsın tlib-i ddār olan
‘Āı dst illeri gönlünde h seyrānıdır

- 5- Bir güherdir kim maḥabbet kalb-i ‘āşık ma‘deni
Vech-i dilberde olur dilber ki cevherdānıdır
- 6- Kālbi maḥzūn bağı pūr-ḥūn eşki gülgūn neylesin
Dil giriftār-ı maḥabbet olalı ḥayrānıdır
- 7- Bāb-ı luṭfuṇda ḳuluṇdur ‘Ādile eyle nazar
Ol ḳapınıñ bendesi şāyeste-i iḥsānıdır

42 (Gazel 63)

Fā‘ilātūn/ Fā‘ilātūn/ Fā‘ilātūn/ Fā‘ilūn

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Hāne-i dilde nümāyān ne güzel ḥammāmdır
Taşları şems ü ḳamerden de münevver cāmdır
- 2- Çeşm-i cān ile felek emşālını görmüş degil
Seyr ederken göz ḳamaşır dil-küşā-yı tāmır
- 3- Āb-ı şāfīsi aḳıp etrāfına cevher saçır
Şoyunan dilber mücessem nūr ü sım-endāmdır
- 4- Çeşm-i ‘ibretle bāḳar ḥayret ile mebhūt olur
Kalb-i ‘āşık gibi levḥ-ı sāde bī-ālāmdır
- 5- Vaşfına ḳābil mi dil taḥrīrine ‘āciz ḳalem
‘Ādile cāy-ı şafādır hem daḥı hengāmır

43 (Gazel 64)

Fā‘ilātūn/ Fā‘ilātūn/ Fā‘ilātūn/ Fā‘ilūn

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Her ne dem ḳaşr-ı dile ol gözleri mestān gelir
İki çeşmime ziyā ḳalbe şafā ol añ gelir
- 2- Dīdeler pūr-ḥvāb iken ol yār gelse sıneme
Ḳalb uyanıp cismime tāze ḥayāt cān gelir

- 3- Māha nokşān erer ol şeb kim ede teşrif-i yār
Nūr-ı vechinden cihāna şu 'le-i ırfān gelir
- 4- Sākıyā bu haste-dil cām-ı lebūñ nūş eylese
Zevk u şevk atıp derūna neş'e-i cānān gelir
- 5- Yār ile tenhā kalınca lerze-nāk-ı hayretim
Gūş-ı cāna her taraftan nāle vü efgān gelir
- 6- Bir zamān olur zemistān-ı gama dil 'azm eder
Bir zamān olur bahār-ı gülşen-i rıdvān gelir
- 7- Raḥm edip çeşm-i siyāhile bakarsa 'āşıkā
Seyr-i evc-i hüsnü o māhıñ dile āsān gelir
- 8- 'Ādile Allah olur 'āşıklarına dest-gır
Bu tesellî ḥatır-ı maḥzūnuma her ān gelir

44 (Gazel 65)

Fe' ilātün/ Fe' ilātün/ Fe' ilün

(. . - -/ . . - -/ . . -)

- 1- Göñül incitme nigārıñ acınır
Ağlama rıkkat-i yāre dokunur
- 2- Miḥnet ü cevheri bil cāna şafā
Kıl qabūl onu ne eylerse zuhūr
- 3- Merhametden şaķın ayrılma göñül
Merḥametsizler olur Ḥak'dan dūr
- 4- Ḥilm ü rıfk üzre ol insān iseñ
Ḥak için cümleye ḥürmet ede gör
- 5- Yıkma dil ḥānesini şāhibi var

Belki ta'mîrine sen ol mecbûr

- 6- Kıl hülûş ile münâcât-ı Hudâ
Hüsni-i hulk ile olup derde şabûr
- 7- Yâr-ı şiddîka dahı etme beyân
Çekdiğin cevri ü cefâyı hûş gör
- 8- 'Âdile Hâk bilir ahvâl-ı kulu
Kimi görse kişi kendini şanır

45 (Gazel 66)

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- 'Aşk ile 'ârif karîn-ı şıdk ü şevk-i cândır
Ol ki var kalbinde şevkı 'âşık-ı Rahmân'dır
- 2- Bir melek-tab'ı vü hûş-ıu vardır dergahda kim
Hizmet eder Hâk için halka ki mihri-bândır
- 3- 'Ârifin cismi kelâmu'llâh ile bulur hayât
Eyler isbat (Fe'zkrû) emri dili Qur'an'dır
- 4- Şoḥbet-i 'ârifle 'ârif katresi 'ummân olur
Mes'ele-i 'aşkı bilir kâmil insândır
- 5- Şoḥbet-i ehl-i riyâdan çek ayak ikrâh et
Hâl-i 'uşşâkı ne bilsin şufî kim nâ-dândır
- 6- Bezm-i 'aşkı-ı 'ârifâna ger duḥûl ister iseñ
Dergeh-i mürşidde yeksân ol ki yol âsândır
- 7- Eylemez esrârını ifşâ bilir bî-gâneyi
Eyler irşâd onu kim ol maḥrem-i 'irfândır

- 8- Mülk ü māl u saltanat bir kıru da 'vā 'Ādile
Āsitān-ı şeyhde başı kıyan sultāndır

46 (Gazel 67)

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

(- . - - / - . - - / - . -)

- 1- Yine maḥzūn gönlümün bir şevkı var
Çünkü 'ālī-himmete bir yolu var
- 2- İşte bu bir neş'edir kim zevkını
Ger şafā ehli bilirse yeri var
- 3- Haddini mürşid huzūrunda bilip
'Ākılāne hep edeb ile varıp
- 4- Būs edip dāmānını düş rāhına
Yalvar ol dānāya iḥlāsıla var
- 5- Vech-i pākinde neşāt ü inbisāt
Kesb olur zevk ü sürür ile şafā
- 6- Āstān-ı dergehiñ būs eyleyip
Şevk ile yüz sürmege ümmid var
- 7- Bî-garaż iḥlāsımız bu yolda pāk
Sinede dā'im du'āsı virdi var
- 8- Ondadır fikr ü ḥayāl ü rābıta
'Ādile'de böyle 'aziz şeyḥ var

47 (Diğer 10)

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Zihî devlet o 'aşıkā ki ma'şūkı Hudā olur

Dilinde dā'im ezkārı onuñ tevḥid-i Ḥudā olur

- 2- Olur hem ehl-i dil hem de bulur albinde ḥoř zevkı
O dil kim 'aşk ile dolar da dōstuna muḥib olur
- 3- Zihı gōz kim seḥer bıdār olup gūl vechi seyr eyler
Ki cānı gūlsitān-ı dōstda öten būlbūlü olur
- 4- Dü 'ālem miḥnet ü derdi dilinde 'aşk ile almaz
Hemān endiře vū fikri ḥayāl-i dōst u yār olur
- 5- Zihı 'āřık ki bağmaz dōstunuñ cevı ile luṭfuna
řafā ile cefā 'inde bir başka cihān olur
- 6- Bulur 'ōmr-i beā cānānına teslīm-i cān eden
Ki řūret bir mu'ayyen aṭredir deryā miřāl olur
- 7- Edip şıd ile muḥkem gōñlünü sen ol muḥiblerden
Eden ey 'Ādile dōstun ṭaleb cānındadır bulur

48 (Gazel 68)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- 'Ārifñ vecd ü semā'ı zevk u ḥālī dildedir
albi nūr ile muřaffā eylemek cānāndadır
- 2- Gonca-i vaşlı dilerseñ ḥār sezā-yı murğ-ı dil
Semt-i kūy-ı yāra var gūlzār-ı vaḥdet ondadır
- 3- Mürşidi bul dilde kenz-i 'aşkı eylerseñ ṭaleb
(Küntü kenz) esrārı zıřā ekmel-i insāndadır
- 4- Feḥm ü idrāk edemezsin 'āql ile evřāfını
Kim tecelliniñ beyānı küll-i yevm-i şe'ndedir

- 5- (Küllî yevmin hüve fî şe'nin) buyurmuşdur Hudā
Ol sebep ehl-i kemālîñ nālesi Qur'ân'dadır
- 6- Rûy-ı dōst āyinedir eyler dile 'aks ü nigāh
Zevķile cāmı verir çün rûy-ı zîbā cāndadır
- 7- İstikāmetle mürîd-i mürşîd olan 'Ādile
Eylemek nāsūtunu lāhūt ol insāndadır

49 (Gazel 69)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- 'Ārif iseñ etme bu fāñî cihāna i'tibār
Görmedi kimse vefāsın olmadı hiç pāydār
- 2- Kimseye bu dār-ı miḥnet olmadı dārü'l-emān
Sen emîn olma göñül bend etme zinhār zinhār
- 3- Niceler geldi bu dehre bulmadı bir dem ḥuzūr
Zevķine aldanma üç beş gündür ancak rüzgār
- 4- Kimseye bākî degildir bil saña da olamaz
Saltanat devletle ey ġāfil ne lāzım iftiḥār
- 5- Çün misāfir-ḥānedir konan göçer bî-iştibāh
Añladınsa oña göre et tedārik ḳalma- ḥvār
- 6- Devlet-i bākî vü dā'im ister iseñ 'Ādile
Cānıñı ḳıl rāh-ı 'aşḳ-ı yāre taḳdīm ü nişār

50 (Gazel 70)

Mefā'ilün/ Mefā'ilün/ Fe'ülün

(. - - - / . - - - / . - -)

- 1- Bizi tenhā görüp de şanma bî-kes

Ki vahdetde bizim Yezdān'ımız var

- 2- Cihāna eylediñse kat'-i ülfet
Yine ğam hūvārımız yārānımız var
- 3- Bu dünyānıñ tükenmezse belāsı
Çekeriz çillesin 'irfānımız var
- 4- Gurūr etme libās-ı fāhireñle
'Abā ile bizim de şānımız var
- 5- Ezel (Naḥnū ḳasemnā)yā inandık
Ümīdi kesmedik ĵmānımız var
- 6- Gam-ı 'ālem çekilmez bir dem için
Erenlerden bizim meydānımız var
- 7- Egerçi her kişide bir emel var
Bizim onda ne ĵn ü ānımız var
- 8- Ḳulağımız 'abes ḳavli işitmez
Bizim āmentüye ĵmānımız var
- 9- Ne dōst arar ne dūşmāndan ḳaçarız
Ḳulūs-ı pāk ile iz'ānımız var
- 10- Ḥaḳāret etmeyiz bir ferde aşlā
Bu ḳayd içre nice sultānımız var
- 11- Ḳalır bakı kişiyē şanma bu mülk
Biz ancak ḳullarız Şubḥānımız var
- 12- Fedā et 'Ādile rāhında cānı
Muḥammed gibi bir cānānımız var

51 (Gazel 71)

Mefā‘ilün/ Fe‘ilātün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ilün

(. - . - / . - . - / . - . - / . - . -)

- 1- Çü māhtāb-ı şeb eyler şerāb-ı ‘aşk zuhūr
Bu hākī cisme nazar kıl leb-ā-leb olmuş nūr
- 2- Ziyā-yı ‘aşk ki mir’atıdır o hūrşidiñ
Cemālī olmasa olmaz göñülde zerrece nūr
- 3- Göñülde āteşi kendi eliyle yandırdı
Cilā-yı şineye āyine oldu şu‘le-i nūr
- 4- Cilā bulunca dil eyler tecellī yār hemān
Hezār hāne-i kalbi o nūr eder mesrūr
- 5- Bu semt-i ‘aşkda seyr eyle kaşr-ı cānānı
Mişāl-i bāğ-ı cinān her cihetle olmuş nūr
- 6- Bu bağı eyle temāşā güzelleriñ yeridir
Şu‘aıdır bütün ol goncānıñ ruḥundaki nūr
- 7- Bu çarḥ etmedir āsumān-ı dilde simā‘
Şaçar o ‘aşk ile her derde hezārān nūr
- 8- Uyuma şeb nazar eyle göñülde gör nūru
Seni münevver eder ‘Ādile o şems-i ḥuzūr

52 (Gazel 72)

Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün

(- - . - / - - . - / - - . - / - - . -)

- 1- Baḳ levḥ-ı dilde naḳş olan nev-ḥatt-ı pūr-envārı gör
Zāhir olan āyāt ile Ḳur’ān-ı pūr-esrārı gör
- 2- Baḳınca diḍe nūruna ziyā bulur bu cism ü cān

Mir'at-ı kalbi muncelî kıl sır ile didârı gör

- 3- Bak çeşm-i cân ile kamu eşyâyı seyr et oldu nûr
Evrâk-ı esrârı oku defter ile eş'ârı gör
- 4- Ey 'âşık-ı feyz-ı ledün kudret ezeldendir bütün
Eşyâya hep zînet veren ezhâr-ı pür-envârı gör
- 5- Bî-gâne yokken arada dellâlî etme vâsıta
Çün müşterî-i mâlsin ol yâr ile bâzârı gör
- 6- Çün pîriñ himmeti ile Hâk cezbesi zâhir ola
Pertev şalıp gizli dile 'âşık olup dildârı gör
- 7- Hep hâk-ile yeksân olan erdi vişâle aldı şan
Elden bırakma iftîkârı 'Âdile yalvarı gör

53 (Gazel 73)

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- 'Aşk-ı dilde yazılıp evşâf ü şânı söylenir
Nâzil olsa kalbe sır-ı Hâk nihânî söylenir
- 2- 'Aşkdır tahkîk-ı Kur'ân ile sır-ı ma'rifet
Gevher-i 'irfân olup nuṭkuñ beyânı söylenir
- 3- Cümle eşyâyı yaratdı kendini pinhân edip
Kudretinden varlığı zâhir 'alenî söylenir
- 4- Hâk'ı gör her şeyde oldur söyleten gizli celî
Çün saña ol âyet-i 'aşk bî-zebânî söylenir
- 5- 'Akl idrâk edemez çün sır-ı 'aşkı hāmûş ol
Güş kıl cânile levh-ı dilde ânı söylenir

6- Aşlını kimden şorarsan cümlesi Hâk'dan gelir
Al haber cānāndan durmaz me'ānı söylenir

7- 'Ādile eş'ār-ı 'aşkı fehmi edip bul mā'rifet
Geç hayālâtı oku esrār-ı cānı söylenir

54 (Gazel 74)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

1- (Yā 'ibādı) ile cümle mü'mine fermān olur
Ol hitāb-ı 'izzete cān ü cihān hayrān olur

2- Mest hāliyle nice şekvā eder eyā lisān
'Āşıkā lutfuñda böyle nice biñ ihsān olur

3- Ne gam ü efkārı kaldı dilde ne derd ü melāl
Hicr ile giryān olanlar vāşıl-ı cānān olur

4- Hiç ne bir hem-dem ne bir mahrem ne bir-yarı gerek
'Aşk ile hemrāh olanıñ hatırı şādān olur

5- 'Āşık-ı didār uyumaz gece Zikru'llāh eder
Şubha dek cān bülbulü ol gün için nālān olur

6- Şubh-dem ol āfitāb-ı cān doğsun başıma
İki çeşmim görücek ol şevkı nūr-efşān olur

7- El-amān tut ikilikden sırr-ı kalbi pek nihān
Rāzı ifşā eyleyeniñ çoğu peşimān olur

8- Kendini bilmezden eyle 'Ādile kendiñ nihān
Bu cihāndır 'ārif olur şūfī-i nā-dān olur

55 (Gazel 75)

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

(. . - - / . . - - / . . - - / . . -)

- 1- ‘Āşıkā şabr behr-i derde müdāvā eyler
Şāhib-i şabr bulur her ne temennā eyler
- 2- Devr beyhūde degil her ne muḳadder eyler
Oña tedric ile esbābı müheyyā eyler
- 3- Hiç mahlūḳda yok ḳudret-i icād-ı umūr
Her ne olsa eşer-i ḳudret-i Mevlā eyler
- 4- Ey göñül kesme taleb bâdiyesinden ḳademiñ
Ki taleb rütbe-i iḳbāl-i mū‘allā eyler
- 5- Gerçi şüretde ḥatā-yı beşeriyyet çok olur
Derk-i esrār-ı ḥaḳıḳat dili dānā eyler
- 6- Müste‘id-i şeref-i rif‘at olan nādir olur
‘Ādile şanma her āb lü’lū’-i lālā eyler

56 (Gazel 76)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Nefsini ‘ārif olanlar ‘ārifu bi’llāh olur
‘Ārifñ ḳālī vü fikri cümle zıḳru’llāh olur
- 2- Olmada raḥşān her bir zerrede ol şems-i cān
Kim o şems-i cānı bulsa ‘āleme cānān olur
- 3- Ḥayret-i ‘aşḳ ile kendini bilen her ehl-i ḥāl
Zevḳ u şevḳin dā’imā tecdīd eder ḥandān olur
- 4- Ḳalbine eden naḳar elbette kendiñi ṭanır
Kendini dilde gören ehl-i dil ü ‘irfān olur

- 5- Beklemez ‘āşık ki yılda ‘id ile şādān ola
Çün onuñ her sa‘āti bir başka ‘id-ı cān olur
- 6- Kām-rān-ı ‘aşk olanlardır o bî-nām u nişān
Dôstunu bulan sa‘âdetli hemān pinhān olur
- 7- Fırkate düşme ırağ olma o mehden ‘Ādile
Seyr-i bâtin eyleyenler vâşıl-ı cānān olur

57 (Gazel 77)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - / - . - / - . - / - . -)

- 1- Çeşm-i cānla milk-i dilde hüküm eden sulţānı gör
Āftāb-ı hüsn-ile şun‘-ı Celîlü’ş-şān’ı gör
- 2- Dil ‘aceb âyinedir nūr-ı Cemālu’llāh’dan
Gizli zāhir pertev-i ‘aşkı bulan cānānı gör
- 3- Bekle burc-ı kalbi her şeb tā doğa hurşîd-i ‘aşk
Rūhuñu pür-nūr kıl gayrı şafā-yı cānı gör
- 4- Mest iken dil hānesi halvet olur vuşlat bulur
‘Aşk ile eyler simā‘ı çarh-ı sergerdānı gör
- 5- Cism ü cān seyreyle bak dilde çerāğ-ı nūr-ı ‘aşk
Kımyā-yı pāk-i cāndır hāk-i dervîşānı gör
- 6- Hāsret-i rüyūñla dilde nice yüz biñ yara var
Göñlüme bak cāy-gîr olan meh-i tībānı gör
- 7- Dilde cennet var akar enhār ile şādırvān
Seyr-i bağ et gülleri sünbülleri reyhānı gör
- 8- Vech-i māh āhū-nigāh çeşmi siyāh kākül siyāh
Cām elde şu‘le dilde ol şeh-i hūbānı gör

- 9- ‘Ādile bul dilde o zevkı görüp dīdār-ı ‘aşk
Minnet etme ‘āleme ‘ārif olup seyrānı gör

58 (Gazel 78)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- ‘Āşıkān māhbūbunuñ mecbūru dünyādan geçer
Mürğ-ı dil pervāz edip tā ‘arş-ı a‘lādan geçer
- 2- Rāḥ-ı ma‘nāda tecellī neş‘esinden dem urup
(Len terāni) sırrın añlar Tūr-ı Mūsā’dan geçer
- 3- Seyr edince cān ü dil ḥayrān ü ser-gerdān olur
Mest-i cām-ı ‘aşk olan dünyā vü ‘uqbādan geçer
- 4- Rüzgār-ı ‘aşka uymuşdur havā-yı vaşlıla
Keşti-i gönlüm vaṭandan ḥubb ü sevdādan geçer
- 5- Rū’yet-i dīdār olmazsa şeb-i devlet naşīb
‘Ādile dūd-ı āhım çarḥ-ı mīnādan geçer

59 (Gazel 79)

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

(. . - - / . . - - / . . - - / . . -)

- 1- Geldi eyyām-ı bahār esdi şafālī rüzgār
Gülşen-i dehrde ‘arz eyledi güller ruḥsār
- 2- Gülsitān ‘āşk için ṭurfe maḥaldir şūfī
Āşiyāna eder arz-ı tecellī dildār
- 3- Eşer-i rahmet ile oldu müzeyyen etrāf
(Fe’nzurū va‘ tebirū kudretehū ulū’l-ebşār)
- 4- Şu‘le-i kalb edip goncayı keşf sūzān

Nāle-i bülbul eder nergisi şimdi bîdār

- 5- Hayrete ğayret ile düşdü açıldı dîde
Etdi tā'ṭır-i dimāğ bûy-ı reh-i gülşen-i yār
- 6- Cān verir şevkle gül müjdesini 'uṣṣāka
'Āleme feyz şalıp maḳdem-i eyyām-ı bahār
- 7- Edelim secde-i şükrānı zihî luṭf-ı Hudā
Etdi seccāde-i ḥaḍrā-yı keremle ızhar
- 8- Sensin 'uṣṣāka eden şefkat ü iḥsān şehā
Kıl naşib 'Ādile'ye vaşl ile nūr-ı dîdār

60 (Gazel 80)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Dil-nüvāz-ı 'ācizān ol şān-ı insanlık budur
Şabr ile nefsi helāk et şāh-ı merdanlık budur
- 2- Dil nazargāh-ı Hudā'dır deme bî-kes hûşça tut
Hizmetiñ Allah için olsun ki 'irfanlık budur
- 3- Görme ednā mûru aldanma ḥayāl-i 'āleme
Āşaf-ı 'aḳla ri'āyet kıl Süleymanlık budur
- 4- Luṭf-ı Haḳ olsun ümidiñ māsivādañ kıl ḥazer
Bābına eyle tevekkül raḥm-ı āsānlık budur
- 5- Kendini lā-şey bil varlık Hudā'nıñ vaşfidır
Cümle ḥalkı hûş gör şūfî Müslümanlık budur
- 6- 'Ādile kula vazîfe ṭā'at ü teslimdir
Zıkr ü fikrin ola Mevlā işte sulṭānlık budur

61 (Gazel 81)

Mefa‘ilün/ Fe‘ilātün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ilün

(. - . - / . . - - / . - . - / . . -)

- 1- Bu kārḥānede bilmem benim denir nem var
Ne varsa cümle seniñdir benim diger nem var
- 2- Benim fakır-i teḥi-dest cūd Ḥaḳḳ’ıñdır
Ne varsa cümle onuñdur benim ‘aceb nem var
- 3- Cihāna gelmede gitmekde var mı iḥtiyārım
Benim vücūd ü ‘ademde ne ḥaḳḳ u şun‘um var
- 4- ‘İbāde da‘vā-i mülk iddi‘ā-yı bātıldır
Ḥayāt ü mevt ile cism ü tenimde şüphem var
- 5- Yaratdı kudret ile (külli şey’in ḥāliḳ) ile
Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var
- 6- ‘Ademden etdi beni kudret-i ber-āverde
Gıdāmı eyledi āmāde raḥm-ı māderde
- 7- Buyurdu (naḥnū ḳasemnā) da ḥalkı āzāde
Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var
- 8- Gelen bu fāniye ‘üryān gelir gider ‘üryān
Metā‘ u māl u benün hemān zıḳ-i cihānım var
- 9- Bize bu vech ile ey ‘Ādile kılıp iḥsān
Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var

62 (Gazel 82)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Dehri ḥüsnüñ ravza-i Rıdvān eder
Bülbülān-ı ‘aşkıñı nālān eder

- 2- Kaşlarıñ ve'l-leyl Tübā kāmetiñ
Ruhlarıñ Hāk ğonce-i handān eder
- 3- Kim demiş māhiyyetini bilmeden
'Ālemi hūrşid ü meh rahşān eder
- 4- Zerreder kevn rūyuña nisbetle şems
Çarh-ı ser-gerdān ü hem hayrān eder
- 5- Nūr 'ālemdir cemāliñ ey güzel
Her gören biñ cānını erzān eder
- 6- Zülf-i Leylā-yı ham-ender ham ile
Nice mecnūnu 'aceb giryān eder
- 7- Cām-ı 'aşkıñ cür'asını nūş eden
'Ākıllı mecnūn ile yeksān eder
- 8- Ey güneş yüzlü nigārım kandasın
Hasret-i rūyuñ beni sūzān eder
- 9- Luţfuña mazhar olan her bahtiyār
Varını hep yoluna talan eder
- 10- Hālimiz n'olur o māk etmez nigāh
Nār-ı ğamla şinemiz vjṛān eder
- 11- 'Ādile'yi etme kurbuñdan ba'jd
Hasret ile dīdesin giryān eder

63 (Gazel 83)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - / - . - / - . - / - . -)

- 1- Bāġ-ı cennet gülleri açılmış işbu cāyda

- 7- Olalı tekve-gāh-ı dilde miḥmān ‘Ādile yārim
Ne ‘izz ü şān ile ne saltanatla imtiḥānım var

65 (Gazel 85)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Dilberin vechinde cāna hükm eden sulṭānı gör
Onda zāhir naḡş olan āyāt ile Ḳur‘ān’ı gör
- 2- (Aḥsen-i taḡvīm)’i inkār eyleyen İblīs’dir
Zāhidā mīr‘āt-ı ḳalbi pāk edip Sübhān’ı gör
- 3- On sekiz biñ ‘ālem içre her ne kim var sende
Cān gözüñ aç cān içre gizlice cānānı gör
- 4- Ādem’in vechidir Allāh’ın kitābı bil oku
Her varakdan sırr-ı nūrı defter ü dīvānı gör
- 5- Çünkü ḳalbi mü‘mininiñ oldu bir beyt-i Hudā
Nūr-ı Zātu’llāh’da derc olan esrārı gör
- 6- Arada bīgāne yokdur sen olup dellāl-ı aşḳ
Çün metā‘a müşterisin yār ile bāzārı gör
- 7- Hāḳ ile yeksān olan erdi vişāl-i dilbere
Ḳoyma elden iftikārı ‘Ādile yalvarı gör

HARFÜ'Z-ZĀ‘

66 (Diğer 11)

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

(. . - - / . . - - / . . / . . -)

- 1- Sūfiyā her ne desek boş yere söyler degiliz
Hāş mürīd olduk ezel ehl-i riyādan degiliz
- 2- Her ne kim kişi sever ise onuñla bulunur

Her cemāl ‘āşıkıyız t̄alib-i cennet degiliz

- 3- Gerçi biz ehl-i kemāle göre kāmīl degiliz
Öyle h̄ōdbīn şūfī gibi daḥī cāhil degiliz
- 4- Kilīdi şabr ile her bābda müşkil açarız
Kārımız Ḥaḫḫ iledir ġayrıya muḥtāc degiliz
- 5- Çünkü biz rūz-ı ezel dōsta verdik iḫrār
Durduḡ ol ‘ahde ebed himmeti bozar degiliz
- 6- ‘Aşḡ-ı Leylā ile Mecnūn gezer şahrāda
‘Aḡl-ı nokşānla bir ġāfil-i cānān degiliz
- 7- Biz faḡīriz yine meslūb-ı recāyız ammā
Göñlümüz şāf u ġanī ehl-i ṭama‘dan degiliz
- 8- Etmeyiz baş egip ferde tenezzül aşlā
‘Āşıkız zümre-i merdāndan ayrı degiliz
- 9- Çekmeyiz cān ile baş kaydını biz ‘Ādile hiç
‘Ahdimiz yoluna baş vermede nādān degiliz

67 (Kıt’a 8)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . -)

- 1- Bāreka’llah ü Te‘ālā karşıdan
Geldi göründü ulu sulṭānımız
- 2- Çıkalım şevḡ ile istiḡbāline
Gam gidip bulsun surūru cānımız
- 3- Bezme gel ey ġonca-i bāġ-ı vefā
Kim sürülsün ‘aşḡ ile devrānımız
- 4- Ḥalka-ı zikre girip biñ şevḡle
‘Aşḡa gelsin hey’et-i iḫvānımız
- 5- Āteş-i ‘aşḡıñla olduḡ sūz-nāk

- Ey bizim meh-pāre-i ṭabānımız
- 6- Pāyine düş sür yüzüñ eyle recā
Tā ki ‘āfv ede bütün ‘iṣyānımız
- 7- Hemdem-i ḡam olmuş iken bu ḡoñül
Neş’e verdi ol gül ü ḡandānımız
- 8- Meclis-i ‘aşk içre mest-i cām olup
‘Aşka geldi ‘Ādile cananımız

68 (Gazel 86)

Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Visāl-i murḡ-ı dil ister şehā bu cānda eglenmez
Diler dermānı senden ḡasta dil Lokmān’da eglenmez
- 2- Kānıp nūr-ı tecellīde ḡinā bulmaz tesellīsiz
Tecellī-i cemāl ister vişāliñ cānda eglenmez
- 3- Hezārān-ı derd ile nālān u efgān murḡ-ı dil dā’im
Ḡoñül zevkiyle ḡāhi şevk alıp ḡülşende eglenmez
- 4- Düşüp bülbul gibi zāra bakar mı bāḡ u ḡülzāra
Vaṭan tutmaz dü-‘ālemde der-i cinānda eglenmez
- 5- Gezer şām ü şehir maṭlūbunu arayı arayı
Bulam diye dilārāyı durup bir yanda eglenmez
- 6- Kāmusu mā-sivā imiş cihānda ‘aşkdan ḡayrı
Seni ister dil-i zārım cihān ü cānda eglenmez
- 7- İçir vahdet meyin kāsın yolunda mest-i ‘aşk olsun
Fırākıyla yeter yandı çeh-i sūzānda eglenmez
- 8- Geçir varlıktan artık yandı nār-ı nefis-i zālimden
Kemāl-i luṭf u cūduñdan vişāliñ diler eglenmez

- 9- Bırakdı nāmusu ‘Ādile fedā kıldı bütün varı
Görelen hāl ü ruhsārı dayanmaz cān eglenmez

69 (Gazel 87)

Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün
(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Olanlar ehl-i dil çille çeker cānāna incinmez
Bilenler pādişāhın emrini dev-bāna incinmez
- 2- Bilir vardır gamı etmez feraḥla meyl-i cānāna
Maḥabbet iktizāsıdır gönül devrāna incinmez
- 3- Bakar mir’āt-ı ḳalbe luṭf ü ḳahr ile o meh ‘āşık
Şafā vü zulmüne bakmaz durur merdāne incinmez
- 4- Ezelden çille-i ‘aşkı çeker ‘āşıklar eyva’llāh
O cānlar ermese dermāna da Loḳmān’a incinmez
- 5- Bir iki gün olanlar tekve-i ‘aşkıñda miḥmānıñ
Geçer ‘Ādile-āsā cümleden ekvāna incinmez

70 (Gazel 88)

Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün
(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Seniñ āyıne-i ḥüsnüñ cilāsı artar eksilmez
Cihānda vech-i ḥurşıdıñ ziyāsı artar eksilmez
- 2- Cemāliñ nūru mir’āt-ı Cenāb-ı Ḥaḳ olan cānān
Münevver şem ‘-i ‘aşkıñ incilāsı artar eksilmez
- 3- Felekde var mı vechiñ gibi bir hiç nūr-ı ‘ālem-tāb
Ezelden pertev-i enver-fezāsı artar eksilmez
- 4- Eyā iki cihānıñ cism ü cānı şāh-ı zıṣānı
Dilimde āteş-i ‘aşkıñ şafāsı artar eksilmez

- 5- Gürüh-ı ‘aşıķān şevķile her dem pür-hurūş olmuş
Döner çarķ-ı derūnūñ hep baķası artar eksilmez
- 6- Edenler hilye-i evşāfını ey nūr-ı Hāķ iş‘ār
Füyūzāt-ı kemāl ile havāşı artar eksilmez
- 7- Mu‘allā dergehiñ dārū’l-emāndır bāb-ı rahmetdir
O bābiñ bendegānınıñ nevāsı artar eksilmez
- 8- Garīb bir ümmetiñdir ‘Ādile düşmüş o dergāha
Niyāz ü iftikār ü ilticāsı artar eksilmez

ḤARFÜ'S-SİN

71 (Gazel 89)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Tālib-i ‘aşķ olana Mevlā olur feryād-res
‘Āşıkā devlet yeter Allāh bes bāķı heves
- 2- Sıneme doldu havā-yı şevķile feryād-ı ‘aşķ
Artar efgānı onuñ mānend-i bülbul der-ķafes
- 3- Var iken meyḥāne-i ‘aşķ eylemem cennet murād
Bezm-i ‘ālemde baña sāķı vü cām u bāde bes
- 4- Sūz-ı ‘aşķıñ tā ki tende bulmasın noķşānını
Cān vedā‘ edince tenden çıķmaya hiç bir nefes
- 5- Kaşd-ı ‘aşık iki ‘ālemde cemāl-i dōstdur
Yokdur ondan özge ‘aşık ‘āleminde mültemes
- 6- İltifāt ister isen ol ğamze-i hūn-ḥārdan
‘Ādile tığ-i tecerrüdle cihāndan kaydı kes

ḤARFÜ'Ş-ŞİN

72 (Gazel 90)

Mefā'īlün/ Mefā'īlün/ Mefā'īlün/ Mefā'īlün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Leb ü ruhsârı gördüm oldu cism-i nâ-tuvân âteş
Gül-efşân olıcak olur zemîn ü âsumân âteş
- 2- 'Aceb mi olsa dil 'aşkı ile dâ'im yanar bir dağ
Dil âteş sîne âteş dağ-ber-dağ-ı nihân âteş
- 3- Beni reşk odına yakmağdır ancak maşşad ü 'azmî
Yine olmuş iki ruhsâresi şu'le-feşân âteş
- 4- Göreli âfîtâb-ı vechiñ ey şâhım göñül sūzân
Mey âteş meclis âteş sāğar âteş rûy-ı cân âteş
- 5- Fitîl-i sūz-ı barut-ı kararım oldu gîtdikçe
Ḥayâl-i şem'-i ruhsârına çeşm ü dîde-bân âteş
- 6- N'olur sūz-ı derūnum âşikâr etsem o dildāra
Derūnum ḥānesinde yakdı ḥasret her zamân âteş
- 7- Denir 'uşşāka şabretmek gerek tākāt mı var ammā
Hevā-yı 'aşk ile tūtmağda sînemde mekân âteş
- 8- Hemân yan 'Ādile kaçma bu nārîñ nūr olur şoñu
Ciger âteş kan âteş kalb âteş hem cihân âteş

73 (Gazel 91)

Mefā'īlün/ Mefā'īlün/ Mefā'īlün/ Mefā'īlün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Ezelden işbu cismim ḥāk-i derd ü ğamla yuğrulmuş
Cefā kaftanını anmā ki taqdîrim revā görmüş
- 2- Hayır şer levḥ-i sırıra her ne ki var emr-i Bārîdir

Belā-yı miḥnet ü hicrāna baña şabr ni‘meti düşmüş

- 3- Nihāyet Ḥaḳ bilir şerḫi degil mümkün bu aḥvālīñ
Ki derdim ḳaḡsın desem nice emşālī görülmüş
- 4- Benim ol dertli bî-çāre ki yok hemdem açam rāzım
Beni dünyāda ancak derd ü ğam bir mūnisi bulmuş
- 5- Zebān-ı nāsa düşdüm gāh medh ü gāh zem oldum
Meger kim ṭālī‘imde zevḳ-ı ‘ālem hep ḥarām olmuş
- 6- Saña hep ‘Ādile yā Rab yine ḥamd ile şükreyler
Ḳula ḳünkü rızāsı emr ü fermānında görülmüş

74 (Gazel 92)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Derd-mendim derdime dermān cānım gel yetiş
Baḳma ‘işyānıma ‘afv et kām-rānım gel yetiş
- 2- Ḳapıda bir günah-kār u ḥaṭā-pişe siyeh-rüyem
Her ehl-i cürme erḥam olan sulṭānım gel yetiş
- 3- Cism-i zārım zaḥm-nākı tiğ-ı ḥasret dir tamām
Ḳalmadı şabr ü şebāt rūḫ u revānım gel yetiş
- 4- Derd-i firḳatle firāş-ı ye’sde bîmārdır
Dil devā-yı vaşlıñ ister baḫr u kānım gel yetiş
- 5- Pāymāl-i esb-i tekdîr etme aḥḳar mūrunüm
Ḳıl mürüvvat ey Süleymān-ı cihānım gel yetiş
- 6- Oldum āvāre ğamıñla bulmadım bir çāreyi
Senden olur merḥamet şāh-ı zamānım gel yetiş

- 7- Mihr-i ‘âlem ‘ayn-ı zulmetdir bu giryân çeşmime
Kudretiñle ‘Âdile’ye lâ-mekânım gel yetiş

ḤARFÜ’D-ḌÂT

75 (Gazel 93)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Her seher âhım vişâle iştîyâkıñdan ğaraż
Rü’yet-i nûr-ı cemâl-i bâ-kemâliñdir ğaraż
- 2- Mâhîtab âyinedâr olmuş gezer dergâhını
Ay başında resm-i ebrû-yı hilâliñdir ğaraż
- 3- Derd-i ‘aşkdır ‘âşıkânı bekleden dermân için
Kurb-ı sultânda fedâ-yı cân etmektir ğaraż
- 4- Âdem’e verdi hilâfet zâtını ta‘rîf için
Dehre gelmek sâlike mâ‘şûka ermekden ğaraż
- 5- Tâlib-i ‘aşk-ı Hudâ’yım rûz u şeb kaçdım budur
‘Aşk rengine boyanmak dîñ u îmândan ğaraż
- 6- Nefsini bilen erermiş bir tükenmez devlete
Hürmet-i Mekke maķâm-ı beyt-i ‘ulyâdan ğaraż
- 7- Şâf olup mir’ât-veş cân u derûnûñ ‘Âdile
Dehre gelmekden ise dîdâra ermekdir ğaraż

ḤARFÜ’L-ĠAYIN

76 (Gazel 94)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- ‘Aşk şem‘i rûy-ı âliñden yaķar dilde çerâĝ
Ol şafâ mihr-i cemâliñden yaķar dilde çerâĝ

- 2- Şem‘-i ‘aşk yanınca ol pervānede yanmak gerek
Âşikāre nūr-ı hālīñden yaķar dilde çerāġ
- 3- Ārzū eylerse de bilmez bu cānānı yine
Neş‘e-i feyz-i vişālīñden yaķar dilde çerāġ
- 4- Leyle-i firķatda buldu kendine hemdem refīķ
Ya‘ni cism-i pūr-hayālinden yaķar dilde çerāġ
- 5- Katre katre ķan damlar tā cigerden şubħa dek
Gülşen-i ‘aşķa nihālīñden yaķar dilde çerāġ
- 6- ‘Ādile eyle tarīķ içre tevekkül hem rızā
Feth-i bāb olur nevālīñden yaķar dilde çerāġ

ḤARFÜ’L-ĶĀF

77 (Gazel 95)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Cism-i bj-ervāħa celb-i cān eder cānān-ı ‘aşķ
Gülşen-i vaşlı dile ĥayrān eder cānān-ı ‘aşķ
- 2- Pertev-i feyz ile mir‘āt-ı derūnu şāf edip
‘Aks-i vech-i yār ile lem‘ān eder cānān-ı ‘aşķ
- 3- Uydu mānend-i sefīne rüzgār-ı ‘āleme
Ķatresin bir mevc ile ‘ummān eder cānān-ı ‘aşķ
- 4- Oldu ĥār-ı māsivādan dāmen-i nāzı maşūn
Bāġ-ı vuşlat içre ĥoş seyrān eder cānān-ı ‘aşķ
- 5- ‘Aşķ-ı bākīden bulup nūr-ı şafāyı sīnede
Nār-ı ķalb-i ‘āşīķa ĵmān eder cānān-ı ‘aşķ
- 6- Ol ṭabīb-i cān eger etse ġam-ı vaşla zuhūr

Hasta-i hicrân için dermân eder cânân-ı ‘aşk

- 7- Cevherin im‘ân ile bâzâr-ı ‘irfân vezn eder
Kıymet-i vaşlın bahâsın cân eder cânân-ı ‘aşk
- 8- Bul riyyâzâtın şafâsında hayât-ı câvidân
Jeng-i kalbi pâk ü nûr-efşân eder cânân-ı ‘aşk
- 9- Cevri râhat zulmü âsâyiş ferâgat edemem
Neyleyem böyle baña fermân eder cânân-ı ‘aşk
- 10- Gâh harâb ü gâh âbâdan görür bu gönlümü
Kim benim her hâlimi seyrân eder cânân-ı ‘aşk
- 11- Vâsıl-ı dildâr etmez ben gibi bir ‘âşıkı
Menzil-i cân u dilim vîrân eder cânân-ı ‘aşk
- 12- Kendini ey ‘Âdile bil cümleden ednâ hemân
Kurb-ı ev-ednâya ‘arz-ı cân eder cânân-ı ‘aşk

78 (Gazel 96)

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Ol muhibbi sa‘y ile gör nice bir hâletdir ‘aşk
Hem cemîl ü hem celîl u hem ‘aceb devletdir ‘aşk
- 2- Bî-maḥabbet ehl-i zâhir kulluğu maḥbûl degil
Kim ‘ibâdet içre gâyet mu‘teber tã‘atdir ‘aşk
- 3- Her muhibbi vâsıl-ı cânân eder maḥbûb edip
Çünkü râh-ı vuşlata kandîl-i pür-rahmetdir ‘aşk
- 4- Dü cihânda bâ‘îs-i rif‘atdir hem maḥz-ı necât
Mücib-i feyz u sa‘âdet başka bir kuvvetdir ‘aşk

- 5- Sevdigiçin birbirini göremezler tefriķa
‘Ayn-ı devletdir maħabbet şüret-i ‘izzetdir ‘aşķ
- 6- ‘Āşıkānıñ belki bi’z-zāt Kibriyā’dır maħremi
Sırrı mā’lūm olmayan bir perde-i hikmetdir ‘aşķ
- 7- ‘Ādile kıl meclisinde kesb-i nūr-ı ma‘rifet
Hātır-ı pür-zulmeti tenvîr eder hey’etdir ‘aşķ

79 (Gazel 97)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Degil mi ‘aşķ-ı Hāk her derde bir hāzık hākım ‘āşık
Bulursun derdine dermān yan nāra kādım ‘āşık
- 2- Hemîşe gūş-ı cānla soħbet-i ‘ārifleri diñle
Olurlar ma‘nevî Mevlā ile onlar kelîm ‘āşık
- 3- Hūdā her varı nūr-ı ‘aşķ ile icād etmişdir
Olur ol nūr-ı vahdet şöyle deryā-yı ‘āzım ‘āşık
- 4- Onu ol rütbe etmiş şeş-cihetden hayret istîlā
Görür kanda bakarsa sanki dîdār-ı kerîm ‘āşık
- 5- Döküp Ya‘kūb-veş eşki olunca yāre tā vāşıl
Halāş et canı Yūsuf gibi zindāndan ne bîm ‘āşık
- 6- Ol İbrāhîm Hāk’dan ğayra muhtāc olma ‘ālemde
Rızā-yı Hāk’da İsmā‘îl-āsā ol selîm ‘āşık
- 7- Hemān mānend-i bûlbûl yalvarır ol ulu Sûbhān’a
Fakîre ‘Ādile üftāde-i derd-i elîm ‘āşık

80 (Gazel 98)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(.---/.---/.---/.---)

- 1- Cihānda neylesin cānāndan özge maḳṣadı ‘āşık
Fedā olmaz yolunda cāna minnet eyleme ‘āşık
- 2- Cihānıñ zevkını ‘āşık değışdi ‘aşk-ı cānāna
Ki derd ü fikri hep cānāna terk-i cāndır ‘āşık
- 3- Seniñle gönlnü her demde eyler ḥurrem ü mesrūr
Ki sensin dilde māh ü şinede mehpāre-i ‘āşık
- 4- Fenārı şinede yak sönmesin kandıl-i ‘uşşākıñ
Maḥabbetle fitil alsın yanıp nār-ı dil-i ‘āşık
- 5- Belā vü miḥnet ü hicrāna eyva’llāh eden şādık
Muḥibb-i ḳalb-i maḥzūn olduğun Mevlā bilir ‘āşık
- 6- Gözüñ yum bu cihāndan çeşm-i cānı eyleyip bīdār
Cihād-ı ekber eyle nefis ile leyl ü nehār ‘āşık
- 7- Buyur şāhā seniñdir beyt-i aḥzān-ı fakīrānem
Cemālīñ şem‘ine ḳarşı hemān ḥayrāndır ‘āşık
- 8- Erişir menzil-i maḳşūduña ḳalb-i selīm ile ‘Ādile
Erer nuşret soñunda her meşakḳ u miḥnetiñ ‘āşık

81 (Gazel 99)

Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün

(-.-.-/-.-.-/-.-.-/-.-.-)

- 1- Ol cān ile başdan geçer ‘aşk hicrine gelen ‘āşık
Kendisini fehmi edemez her dem olur ḥayrān ‘āşık
- 2- Ḥaḳ ibretin seyrān eder leyl ü nehār devrān eder
Dōstum diye efğān eder Ḥaḳ yolunda olan ‘āşık
- 3- Hep māsivāyı terk eder Ḥaḳ vechini ārzū eder

Doğru yolundan dönemez Mevlâ'sını bilen 'âşık

- 4- Şular gibi çağlar yanar bülbül gibi Hakk'ı arar
Şinesi pür-âteş olur Zikru'llâh'a gelen 'âşık
- 5- Pôta içinde mişl-i zer insânları hep kul eder
'Aşk câhil ü nâdânları eşhâb-ı hâl eder 'âşık
- 6- 'Aşka erip yol aldılar emvâl ü mülkü koydular
Teslîm-i cânla 'Âdile vaşla erer cânân 'âşık

82 (Gazel 100)

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

(. . - / . . . - / . . - / . . -)

- 1- Şâh ü sultân-ı cihân rütbe olup hazret-i 'aşk
Milket-i kalbe gelip dikdi 'alem devlet-i 'aşk
- 2-- 'Âşıkın gönlünü nûr ile muşaffâ kıldı
Neş'e-i feyz-i tecellî vererek şerbet-i 'aşk
- 3- Gün-be-gün sûret-i hâl-i dili seyrân eyler
Şöyle mir'ât-ı cihân-bîn olup şaffet-i 'aşk
- 4- Cân gibi âyetini şinede eyle pinhân
Sırr-ı Kır'ân'ı saña keşf eder şûret-i 'aşk
- 5- Getirir hâl-i mecâzîden hakikat yoluna
Tâ'ir-i kurb-ı ilâhîdir o mâhiyet-i 'aşk
- 6- 'Âdile kayd-ı gam-ı dehr 'aceb 'illetdir
İşte ol 'illete dermân eder hikmet-i 'aşk

ĤARFÜ'L- KÂF

83 (Gazel 101)

Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- ‘Āşıkım kārım cemālîñ şem‘ine pervānelik
‘Ārız olmakda sarāy-ı albime vîrānelik
- 2- ‘Ālem olsa peyk-i vaşl-ı dōsta lāyık cān fedā
Cānımı terk ederim cānānıma şükrānelik
- 3- Dil nazargāh-ı Hūdā’dır varlıdan sil onu
Oldu çün şāfi derūnuñ bil gerek mestānelik
- 4- Olsa dil ‘aşile pür-nūr mesken-i ma‘şūk olur
‘Aqs-i rūyile olup ol hāl ile puthānelik
- 5- ‘Aş için peymān verenler şaqlar hep esrārını
Bir adeh dolu mey al ondan gerek peymānelik
- 6- Sırrın ifşā etmeyip kendiñden al kendiñ haber
Gāh eder yād dōstunu gāh āşinā bîgānelik
- 7- Dil kemend-i kākül-i dildāra rabt olmuş avî
Bend-i zūlf-i yār olmaz kim odur dîvānelik
- 8- Kıl hülüş ile ‘ibādet ‘ābd-i hāş-ı Hālîk ol
‘Ādile ‘aş içre bul ibā vü cāvidānelik

84 (Gazel 102)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Dilde bul ey cān zevı ‘aş-ı Allāh lezzetiñ
Cümleden geçip taleb kıl tā bulasın ‘izzetiñ
- 2- Her kime verirse ‘aşıñ rütbesi ālî olur
Bahtiyārılıqla bulur iki cihānda devletiñ
- 3- Hālet-i cezbeye düş Mecnūn mişāli ‘aşı ile

‘Āşık-ı dîdâr olup bul cān ü dilde vuşlatıñ

- 4- Gerçi teslîm ü rızadır kula kalb ile hezār
Sā’ili tārđ eylemez elbet Ĥudā’ya rahmetiñ
- 5- Dervîş ol ikrār-ı ‘uşşāk ile sultānlık budur
Tekye-i ‘uzletde bul sen şevk u zevk-ı vahdetiñ
- 6- Her ne rütbe mücrim iseñ kesme ümîd ‘Ādile
Raḥmi gālib bir ulu dergāha vardır nisbetiñ

85 (Gazel 103)

Fā’ilātün/ Fā’ilātün/ Fā’ilātün/ Fā’ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Bu cihānda şād olma zā’il olur vuşlatıñ
Gafleti қо kıl nazar encāmına bu ḥāletiñ
- 2- Her gelen gitmektedir hiç ḥükm yok ārāmına
Ḳanı ata ana qardaş qanı qavm ü hey’etiñ
- 3- Ḳanı emrini yürüten şāhib-i tāk ü maḳām
Almadı kimse murādın çekdi maḥzā miḥnetiñ
- 4- Nice köşk nice şarāylar edip inşā fāñide
Görmedi maḳşūdu üzre kimse devlet lezzetiñ
- 5- Bulmadı bu derde çāre ‘ilm-i ḥikmet de bilen
İbn-i Sijnā kılmadı tedbîrini bu ‘illetiñ
- 6- Olma maḡrūr tûl-ı ‘ömre yok baḳāsı ḥāşılı
‘Ādile bul vahdeti çekme cefā vü külfetin

86 (Gazel 104)

Fā’ilātün/ Fā’ilātün/ Fā’ilātün/ Fā’ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Tālib-i dünyā olup çekme cihānıñ nikbetiñ
Cümleden lâ-ıy olup da bul sa‘ādet devletiñ
- 2- Bir nefesdir nice yıl dünyāda ‘ömrüñ geçse de
Kıl ‘ibādet mazhar olmak diler iseñ rahmetin
- 3- At bu zāhir ‘işreti rūhāni ‘işret hûşçadır
Saña bir gün gelmesidir emr-i Hakk’ıñ şerbetin
- 4- Gel bu gün faqr ü fenāyı cān ile eyle kabûl
Zāt-ı Hak’dan bā‘i-i rahmet olur bu zilletiñ
- 5- Şanma kim zāyi‘ olupdur vahdetiniñ çillesi
Rûz u şeb Mevlā için olur ederseñ hîdmetin
- 6- Mûnis ü yār-ı kadîmiñdir seniñ ikrār-ı Hak
Şubh-dem tevhiid olursa fikr ü zikr ü ‘ādetiñ
- 7- Bu ne tedbirsizlik ayā bu ne gayretdir ‘aceb
Bir iki gün şöhet için bunca sa‘y ü gayretiñ
- 8- ‘Ādile Bāb-ı rızāda dā’im ol bu mā‘rifet
Ancağ oldur iki ‘ālemde medār-ı devletin

87 (Diğer 12)

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

(. . . - / . . . - / . . . - / . . -)

- 1- Bil bunu yokluk imiş ‘āşıka mi‘rāc gerek
‘Āşıka mezheb ü dîn varlığı yok gerek
- 2- Fi‘l ü tedbiri bırak cümlesi takdîr-i Hudā
İnşirāh-ı dil-i İslām’a rıza-pāk gerek
- 3- Pāk edip āyine-i kalbi melāl renginden

Ver cilā şevk ile kalbiñ ise pāk gerek

- 4- İstemez ‘aşk ile vîrān olan mā‘mûrluk
Kārvān-ı ğam-ı dil menzili vîrane gerek
- 5- Şarf ola nakd-i niyāz ‘ayn-ı metā‘-ı nāza
‘Aşk bāzārına bu cān ki pūr-kār gerek
- 6- Her ne olsa eder ol pādişāh-i Zü‘l-celāl
Teslîm ol emrine fermânına ta‘zîm gerek
- 7- Āh u vāh eyleme kânûn degil ‘uşşāka
‘Ālemiñ zevk u safāsı ğam u hicrān gerek
- 8- Cümleyi terk kılup kalbiñi Hakk’a bağla
Hüsn-i hulk ile tevekkül kula ādāb gerek
- 9- İncinir cānıñ eger incitir iseñ bir cān
Dervîşe meskenet ü mahviyet ü şabr gerek
- 10- Zîkr ile ‘Ādile esmā vü şıfâtı derk et
Sâlike vecd ü semā‘ ile şafā hâl gerek
- 11- Raḥmeti kullarına kıldı o Allah i‘tā
Şabr kıl hikmeti var eylese izhār gerek

88 (Diğer 13)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- ‘Aşkda kânûn imiş ‘âşıklara cevri eylemek
‘Āşık oldur kim cefā-yı yāre şabretmek gerek
- 2- ‘Aşk nāz ü şîve evvel gösterir ‘âşıklara
‘Āşık ol demde oña cānı fedā etmek gerek

- 3- ‘Âşıkıñ ancağ murādı dōstunuñ maqşūdudur
Çekse de biñ derd ü miḥnet hep šebāt etmek gerek
- 4- Ārzū-yı dü cihāndan geçmedir ‘aşka nişān
Terk-i cān edip reh-i cānāna ‘azm etmek gerek
- 5- Āftāb-āsā bilip her zerresin nūr-ı şafā
Her belā dōstdan gelir kim merhabā etmek gerek
- 6- Ḥavf-ı a‘dā eylemez olan müsellaḥ ‘aşk ile
Yanmadan Ḥaqq‘a erilmez pertev-i tevḥīd gerek
- 7- Nefsle cehd et tecellī eylesin ‘aşk-ı Ḥudā
Beyt-i ḳalbi ‘Ādile ma‘mur ü pāk etmek gerek

89 (Gazel 105)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Ḥazret-i Mevlā-yı tevḥīd et bulup bir dānelik
Ḥaḳ Muḥammed dediñ ise maḥv olur efsānelik
- 2- ‘Arz olursa ‘īd-i ekberde vişāl-i yārimiz
Cānımı ḳurbān edersem ğam degil şükrānelik
- 3- ‘Aşkı pinhān eyle dilde zümre-i dānādan ol
Sırrı fāş etmekdir ancağ bir büyük dīvānelik
- 4- Cān vü başdan geçen merdānedir mestānedir
Herkese olmaz müyesser ‘ālem-i mestānelik
- 5- Sa‘y ile bulmağ gerek küncide genci isteyen
Çün göñül mülkünden özge olmaya vīrānelik
- 6- Kendi cismiñden ḥaber al kimseden umma vefā
Gāh eder yād dōst vü gāh āşinā bīgānelik

- 7- Cān ü dil yansın cemāl-i şem‘ine imhā olup
Şān mı kaldı cihānda ‘Ādile pervānelik

ḤARFÜ'L- LĀM

90 (Gazel 106)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- ‘Āleme pertev cemāl-i bā-kemāliñ ey güzel
Hūri ‘āşık istemez diler cemāliñ ey güzel
- 2- Ḥasta-i hicrān etmekde ne hikmet var beni
Derdime dermān kıl luṭf ü vişālin ey güzel
- 3- Āftāb-ı ṭal‘atıñ ey māh-ı ‘āşık neylesin
Maḳşad ol hūrşid-i rūy-ı bî-zevāliñ ey güzel
- 4- Aç cemāliñden niḳābıñ kâ’ināt görsün seni
Çarḥ ser-gerdān ü ḥayrān-ı ḥayāliñ ey güzel
- 5- Dāğlarla sînemi sen mi gülistān eylediñ
Bāğa gel görsün fidān ol nev-nihāliñ ey güzel
- 6- Menzil etse evc-i ḥuldu ‘Ādile etmez nigāh
Bedr-i devlet oldu ebrū-yı hilāliñ ey güzel

91 (Diğer 14)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Şıdkile Allah deyip de gir hemān devrāna gel
Hem ḥuzūr u zevk ile her demde zikru’llāh’a gel
- 2- ‘Aşk-ı Ḥaḳḳ’ı şevk ile rāh-ı maḥabbetde bulup
Nūr-ı ‘aşḳa er hemān cūş eyle zikru’llāha gel

- 3- Cām-ı ‘aşkı dest-i sākiden içip mestāne ol
Varlığından geç girip meydāna zikru’llāha gel
- 4- Faḥr-i ehlu’llāh’ı giy terk et libās-ı fāhiri
Pāk olur mīr’āt-ı ḳalbiñ şōfī zikru’llāha gel
- 5- Fāniden yum gözüñü sen vaḥdet ü ‘uzlet ile
Dīde-i ḳalbiñ açar envār-ı zikru’llāha gel
- 6- Meclis-i ‘āşıkdan ayrılma edeb gözle hemān
Ḥaḳḳ’ı yād et şevḳle her demde zikru’llāha gel
- 7- Fırşatı fevt eyleme ey ‘Ādile Mevlā’ya dön
Cezbe-i nūra eriş ‘aşkile zikru’llāha gel

92 (Gazel 107)

Fā’ilātün/ Fā’ilātün/ Fā’ilātün/ Fā’ilün

(- .- - / - . - / - . - / - . -)

- 1- Māye-i ‘aşkıñla olan pür-şafā ya’nı göñül
Feyz-i miriñle şafā-yı mūncelā ya’nı göñül
- 2- Mazḥar-ı nūr-ı tecellī menba’-i feyz-i Ḥudā
Pertev-i nūr-ı Muḥammed Muşṭafa ya’nı göñül
- 3- Secde eyler ḳaşları mihrābına ol āfetiñ
‘Āşıkāñıñ ḳiblegāhı muṭlakā ya’nı göñül
- 4- Seng-i esved oldu ‘aḳs-i ḥāl-i rūy-ı yār oña
Ḳıl ṭavāf Ḥaḳḳ’a ki beyt-i Kibriyā ya’nı göñül
- 5- Bezl-i cān eyler şafā-yı vuşlat-ı cānān-için
Maḥrem-i ḥalvet-serāy-ı enbiyā ya’nı göñül
- 6- Şūret-i envāc-ı keşretde bulunmaz mişli hiç

Baħr-i vahdetde şadef dürr-i vefā ya'nı gönül

- 7- Bülbul-āsā 'Ādile kūyında feryād etmede
Gül-'izār-ı yāra dā'im mübtelā ya'nı gönül

93 (Gazel 108)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Enfüsü āfāķa erişdiñ ise seyrāna gel
Vaħdete er keşreti ķo menzil-i cānāna gel
- 2- Keşf olursa sırr-ı Hāķ urma ene'l-Hāķ'dan demi
Zabķ ile lisānıñı ādāb ile erkāna gel
- 3- Şādıkān yolun tutup doğrulalım ol 'āleme
Ka'be-i dıdāra erip vuşlat-ı Yezdān'a gel
- 4- Dil sefīnesini şal baħr-ı maħabbet üstüne
Dest-i mürşidle huşul-i gevher ü mercāna gel
- 5- Dıde-i cān ile seyr et sen yedi deryāları
Mevclerinden ğarķ-ı nūr ol başķa sırr-ı cāna gel
- 6- 'Ādile ezķārıñ olsun dā'imā ism-i Celāl
Sırr-ı pāk-i Muştafā'dır Hāzret-i Kur'an'a gel

94 (Gazel 109)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Ders-i 'aşķ al besmeyleyle mekteb-i 'irfāna gel
Cuş kıl deryā mişāli 'aşķ ile 'ummāna gel
- 2- Bezm-i vuşlat cān-ı ülfet hāzır iken mest ol
Gaflet edip şalma kendiñ āteş-i hicrāna gel

- 3- Zevk-i vicdānı bulup cān ile kıl dilde semā
Dinleme münkir sözüñü kavlı-i dervişāna gel
- 4- Yürü dogru hiç nazar etme şaķın sağ u şola
Dür ise de bakma ırak menzil-i cānāna gel
- 5- Şıdķıla sür mürşidiñ eşigine yüzüñ gözüñ
Her ne fermān etse diñle meclis-i rindāna gel
- 6- Esb-i nefsiñ tut 'inānın verme yol yañlış gider
'Ādile merdānelik et 'aşķ ile meydāna gel

95 (Diğer 15)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Bir 'aceb nālānsın bilmem saña n'oldu göñül
Kimüñ için rüz u şeb feryād ü zārıñ ey göñül
- 2- Kim demsāziñ bu yolda kim āyā hemdemiñ
Āşinālardan bütün bi-gāne olduñ ey göñül
- 3- Cān ü dil āzürde-ķātır olmadan bu dehrde
Söyleyip (ķubbü'l-vaţan) ağılarsın ammā ey göñül
- 4- Maķşadıñ Hāķ ise 'āşık gayrıdan hiç çekme ğam
Çün bilir ķāl-i derūnuñ yār seniñledir göñül
- 5- Gayrıdan maķfı kılıp rāzı derūnuñ dā'imā
Ĥasbiķāl etme amān nā-dān ile sen ey göñül
- 6- Rū'yet-i dıdār-ı nūr-ı zātıñ için her gece
Sen misin çeşmim eden bi-ķVāb ü giryān ey göñül
- 7- Zūlf-i yāre bend olup ķayd-ı cihānı eyle terk
Zabķ olunmazsın diğerk zencirlerle ey göñül

- 8- Hızmete bel bağla mürşidden erişir himmeti
Açılır bāb-ı cemāl-i vech-i dildār ey gönül
- 9- Cevr-i yāre şabr kıl āhir şafādır ‘Ādile
Gāfil olup yārdan düşme cüdā aşla gönül

96 (Diğer 16)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Gönül āvāre gezme terk edip fānī cihānı gel
Nefİsden geç ricā kıl Hakk’a bākı ‘aşka yāhū gel
- 2- Tarīk-ı ‘aşkda şādık muhibb terk-i vücūd eyler
Diğer sen cennetiñ geç ‘izzetinden derde şabr et gel
- 3- Şakın aldanma nā-dāna gel ehl-i ‘aşk u ‘irfāna
Sivādan fāriğ ol düş ‘aşka bekle bāb-ı kalbi gel
- 4- Dem-ā-dem şem‘-i ‘aşka karşı yan pervāne-i ‘aşk ol
Diğer kār isteme Hakk’dan hemān zıkr-i Hudā’ya gel
- 5- Seni irşād eden ol pīr-i ‘aşkı ğaflet etme bul
Vücūduñ maḥv edip al baḥr-ı ‘aşka ‘Ādile sen gel

97 (Diğer 17)

Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün

(- - . - / - - . - / - - . - / - - . -)

- 1- Sen oku (nahnü akreb)i cāndan yakın Mevlā gönül
Sensin nazar-gāh-ı Hudā eyle ḥayā zīrā gönül
- 2- Cismiñde cān olan odur cānda nihān olan odur
Ol sırr-ı Hakk gūş edip seyr-i nihānı bul gönül
- 3- Her şeyde hāzırdır Hudā bir dem sen ondan olma dūr

Bul dilde cānān zevkını cānān seniñledir gönül

- 4- ‘Ākil iseñ o yana gel ol menzil-i cāne eriş
Deryā-yı ‘aşk içre dolup bürhān-ı gevher bul gönül
- 5- Sulţān-ı ‘aşka erişip bulduñsa bākı devleti
Taht-ı vişāle cānile bir pādişāh olduñ gönül
- 6- Nār-ı maḥabbetle yakar ‘aşk āteşi dilde çerağ
Şehr-i şafānıñ bağına ‘ayn-ı donanmadır gönül
- 7- Ger ‘āşık-ı şādık bula nūr-ı tecellā-yı cemāl
Yā Sidre yā Bāğ-ı İrem yā naḥl-i Tūbā’dır gönül
- 8- Bir zerre-i nācizdir şüretde ammā kıl naẓar
Ol ‘ālem-i ma‘rifete mihr-i mücellādır gönül
- 9- Dünyāya meşğul olma kim dār-ı belādır ‘Ādile
‘Aşk-ı Hudā etsin zuhūr mesrūr ola şeydā gönül

98 (Gazel 110)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- ‘Aks edince rūy-ı dilber gevher-āsādır gönül
Mā-sivādan şāf bir mir‘āt-ı rā‘nādır gönül
- 2- Kilk-i kudretten çekilmiş nokta-i nūn u kalem
Cāmi‘-i cümle fūnūn-ı zāt-ı Mevlā’dır gönül
- 3- Gāh olur ‘āşık gehı ma‘şūk gehı āzāde-ser
Gāh ‘ākil gāh Mecnūn gāh Leylā’dır gönül
- 4- Murğ-ı dildir ‘ālem-i taḥkikde pervāz eden
Menzil-i tevfiķa varmış başka ‘Anka’dır gönül

- 5- Her arafdan şem ‘-i bezm olsa ‘aceb mi r-nm
şekl-i fnsda ‘aceb mirt-ı ma ‘ndır gönül
- 6- aldırıp nr-ı hidyette hicb-ı keşreti
şret-i yne-i vech-i dil-rdır gönül
- 7- Rh-ı ‘aşkda ‘dile şanma kapanır çeşm-i dil
apanırsa açılır zge temşdır gönül

99 (Gazel 111)

F ‘iltn/ F ‘iltn/ F ‘iltn/ F ‘ilün

(- . - -/ - . - -/ - . - -/ - . -)

- 1- Düşdü bir hürşid-manzar şh-ı hbna gönül
Rağbet etmez görse de biñ řh-ı devrna gönül
- 2- Bir nigh-ı çeşm-i h ‘şıkı meftn eder
Ol nazarda ‘şıkn hep döndü b-cna gönül
- 3- Meh cemli ‘lemi rşen cihnı mest eder
Mişli yok ol mh-peyker ya ‘n bir dne gönül
- 4- Çok mudur bir cn verse yoluna ftdeler
Bir degil biñ cn feddır böyle cnna gönül
- 5- şerh edemez vaşfını t haşre dek bu hl  kl
ftb-ı cndır ‘lemde pervne gönül
- 6- Geç haşeb ile nesebden cümleden ey ‘dile
Vkf el sırr-ı nihn-ı ‘aşk-ı Yezdn’a gönül

100 (Diğeri 18)

F ‘iltn/ F ‘iltn/ F ‘iltn/ F ‘ilün

(- . - -/ - . - -/ - . - -/ - . -)

- 1- Ddeye mir’t-ı ‘aşk ile temşdır gönül
şret mihmn-ı Hkk’a beyt-i ‘izzetdir gönül

- 2- Eylemez kevn ü mekân içre karar aşla gönül
Feyz-i Hakk mir'ât-ı esrâr-ı Cemâlu'llâh gönül
- 3- Gevher-i la'li şafâsı bağ-ı aşka goncadır
Kim şadâ-yı tabl feth-i kal'a-i vuslat gönül
- 4- Kıl başiret dîdesiyle seyr-i iklim-i bekâ
Çün bekâ-yı devlet ile buldu bu zevkî gönül
- 5- Şohbet-i yâr ile cân ü dil bulur her lezzeti
Meyli yok bâtil hayâle geçdi dünyâda gönül
- 6- Gonca-i handandır hem bülbül-i nâlândır
Gülşen-i pîr-i mugâna 'Âdile her an gönül

101 (Gazel 112)

Müstef'ilün/ Müstef'ilün

(- . . - / - . . -)

- 1- Zîkr-i İlâh hulkı cemîl
Güzel hâtûn 'ömr-i tavîl
- 2- Nutkı şîrin maḥż-ı devlet
Bülbül-şîfat gonca-meşîl
- 3- Esrâr-ı Hak vechiñdedir
Nûr-ı Hudâ ol meh-'adîl
- 4- Feyzi 'ayân ismi hafî
Nutku büyük zâtı Celîl
- 5- 'Aşkî egerçi söyletir
Hâl-i dil ammâ pek cemîl
- 6- Kıl 'aşkını cânda taleb

Dilde ola zevk-ı cemil

7- Hamd ü şenâ Hakk'a sezâ
Ol dil-rübâ hâzırda bil

8- Kahrı şafâ hicri vefâ
Nâzı 'atâ cevri cemil

9- Ol meh-cemâl nevres nihâl
'Arz-ı vişâl etdi bu yıl

10- Cân ü derûn teslim bütün
Kapısına oldum dahıl

11- Esrâr-ı 'aşkı etme fâş
Bend et femiñ sen seni bil

12- Teslim olup bul tâ rızâ
Pek hoşcadır şabr-ı cemil

13- Yâ Rab beni ol dergehiñ
Envârına şâyeste kıl

14- Ey 'Âdile Hakk'dan dile
Tevhîdile olsun delil

102 (Gazel 113)

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

1- Yüzünü yere sürüp de cânib-i dîvâna gel
'Aşk meydânını gözle 'ârif ol merdâna gel

2- Varlığıñ cümle yıkip eyle harâb-ender-harâb
Râh-ı maşşûda açıp bâl ü peri tayrâna gel

- 3- Yan cemāli ‘aşkına ol māhtābıñ her gece
Ol tecellî şem‘ine sūzān olup pervāne gel
- 4- ‘Aşk içre işbu meclisde döner peymāneler
Cān fedā et mişl-i İsmā‘îl olup kurbāna gel
- 5- Dōst bāğında mişāl-i bülbul eyle āh u zār
Ol gülistānıñ gülün devşir meşāmm-ı cāna gel
- 6- Bu günü yarına koyma nūr-ı vahdet bul hemān
‘Ādile açıp maḥabbet yolların seyrāna gel

103 (Diğer 19)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(. . - / . . - - / . . - - / . . -)

- 1- Her ne kim buldu vüçüd kudret ile cümle güzel
Nūr-ı Hakk’dır ezeli hikmet-i settarı güzel
- 2- Yār sen ile olıcak nūr-ı vişāli seyr et
Kalbde ‘aşkı güzel şevki güzel zevki güzel
- 3- Yazdı kudret kalemi defter-i hüsne hikmet
‘Arş u kürs levh u kalem beyt ü semā cümle güzel
- 4- Zeyn olan dilde degil mi bu sarāy-ı cennet
Hür u seyrānı güzel ‘āşıka dīdārı güzel
- 5- Bāṭın eşcārda zāhır olan esmārını gör
Nev-bahār şems ü meh ü çarḥ ile eflāk güzel
- 6- Gūş et cān ile kim zühre eder Hakk’ı semā‘
Cümle ef‘ālî güzel kudret ü esrārı güzel
- 7- Māsivādan geçerek Hakk’a tevekkül eyle
‘Aşk-ı Bākî’yle dolan ‘Ādile ol kalb güzel

104 (Diğer 20)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Nev-bahāra lutf ile 'arz eyledi ruhsārı gül
Gösterip mir'āt-ı feyzinden yine envārı gül
- 2- Tāmmol mālḥı gören hūrşıdı görmez zerre-veş
Dökdü şebnem gördü rüy-ı Aḥmed-i Muḥtār'ı gül
- 3- Baḳ seḥer Cibrīl hem pervānesi hem bülbulü
Hem yanar hem āh eder ol nūra kim bî-hār gül
- 4- Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde 'ālemi
Ḳudret ile ḡaybdan her feyz eder ızhār gül
- 5- Bul şerī'ata şebat ile şadākatdan şeref
İki cihān sāyesinde buldu nev-bahārı gül
- 6- Aḳ başıret çeşmin ey cān mevsimiñ seyrānına
Bāḡ-ı cennetden seḥerde açılır her gonca gül
- 7- Var ümıdım kim kārın-i şām-ı vuşlat olıcak
'Ādile açar ḥicābı ol 'arūs-ı şubḥ gül

105 (Gazel 114)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Ehl-i 'aşkıñ gel gönül sen bende-i fermānı ol
Sür yüzün taḳbıl-i bāb-ı dergah-ı zi-şānı ol
- 2- Tā olub ehl-i diliñ efzün kemāl-i himmeti
Āsitānında çalış maḥv et özün ḥayrānı ol
- 3- Şafḥa-i cān ü dile naḳş et şenā vü şānını

Rûz u şeb vird et lisânînda du‘â-güyânı ol

- 4- ‘İzzet ile şād olma zillet ile hem hāzîn
İltifāt ile ne mağrūr ü ne ğam-efşânı ol
- 5- Luţf ü cūd ü himmeti dā’im terakkide sâhā
Sen niyāz ü hîdmetinde dā’imā pūyânı ol
- 6- Maḥrem-i esrârı eyler ‘Ādile elbet seni
Ḥānkāh-ı mürşide gel tālîb-i iḥsânı ol

106 (Gazel 115)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - / - . - / - . - / - . -)

- 1- Her kaçan dîvân olursa baş açık dîvāna gel
Kanda meclis olsa mey iç ‘āleme mestāne gel
- 2- ‘Āşķ ile gel gir yola tut şıdk ile mürşid yedin
Baķma şaķın saĝ u şola meclis-i rindāna gel
- 3- Eşigine sür yüzüñü cān kulaķ tūt sözüne
Şu gibi pāk et özüñü kaķre-veş ‘ummāna gel
- 4- ‘Ākil iseñ oku aķdan geķ karadan dā’imā
Gel bu söze ķā’il iseñ mekteb-i ‘irfāna gel
- 5- Vaḥdeti keşretde bul ‘aşķ ile pāk et cān evin
Ķalbin ile mūnis ol kim vuşlat-ı cānāna gel
- 6- Çek elin ferdā ğamından kendini fark et bu gün
Yan cemāl-i şem‘-i ‘aşķa şūret-i pervāne gel
- 7- Esb-i nefsiñ tūt ‘ināniñ verme yol yañlış gider
‘Ādile merdānelik et ‘aşķ ile meydāna gel

107 (Gazel 116)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Kaçma çevgân-ı maḥabbetden göñül cevläna gel
Top edip başını bu meydānda merdāne gel
- 2- Varlık beytin yıkıp eyle ḥarāb-ender-ḥarāb
Rāḥ-ı maḥşūda açıp bal ü peri ṭayrāna gel
- 3- Yan cemāli ‘aşkına ol māhtābıñ her gece
Ol tecellî şem‘ine sūzān olup pervāne gel
- 4- ‘Aşk içre işbu meclisde döner peymāneler
Cān fedā et mişl-i İsmā‘îl olup kurbāna gel
- 5- ‘Āşıkıñ maṭlūbu Ḥaḥḥ’ın rü’yet-i dîdārıdır
Bağma ağıyār-ı cihāna menzil-i cānāna gel
- 6- Dôst bağında mişāl-i bülbul eyle āh u zār
ol gülistānın gülüñ devşir meşām-ı cāna gel
- 7- Bu günü yarına koyma vaḥdetini bul hemān
‘Ādile açıp maḥabbet yolların seyrāne gel

108 (Diğer 21)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Her ne ḥalk etdiyse ‘ālemde Ḥudā cümle güzel
Ḥaḥ güzel ḥalkı güzel o şāha kulluk da güzel
- 2- Perdedir çün iki ‘ālem Ḥaḥḥ’a çāk et perdeyi
‘Arş ü Kürs ü Beyt-i ma‘mūr u Qalem Levḥ’i güzel
- 3- Mest olup zikre devām et olasın tā şād-kām
Ḳalbde ‘aşkı güzel seyrān güzel cānān güzel

- 4- On sekiz biñ ‘âlem Hakk’ı zıkr eder şâm u seher
Hür güzel cennet güzel envâr güzel dîdâr güzel
- 5- Tâ‘at ile ‘âlemiñ maqşûdu sensin ey Hudâ
Kimi kâfir kimi ‘âsi hikmetin var pek güzel
- 6- ‘Âdile gel ‘ârif ol seyr et ne halk etmiş Hudâ
Mâh u mihr ü rûz u şeb kevn ü felek encüm güzel

ḤARFÜ’L-MİM

109

(Gazel 117)

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Mübtelâyım derd-i ‘aşka ibtilâdır sevdiğim
Geçmişim ben cümleden zât-ı Hudâ’dır sevdiğim
- 2- On sekiz biñ ‘âlem onuñ bende-i fermânıdır
Mâ‘lâ‘-ı nûr-ı ezel ol Muştafâ’dır sevdiğim
- 3- Zât-ı Âdem’dan beri bir kavme meb‘ûs oldular
Cümlesiniñ bendesiyim enbiyâdır sevdiğim
- 4- Şem‘-i mihrâb Ebâ Bekir ü ‘Ömer ‘Osmân ‘Alî
Şer‘a kandîl cümle eşhâb-ı velâdır sevdiğim
- 5- Derd-i ‘aşkıñ çâresi bî-kesleriñ sultânı kim
Fâtımâ bint-i nebî hayrû’n-nisâdır sevdiğim
- 6- ‘Arş-ı Hakk’ıñ gûşvârı iki evlâd-ı sa‘îd
Ol Hasen biri Hüseyin-i Kerbelâ’dır sevdiğim
- 7- Ehl-i ‘aşkıñ ‘âşıkıyım evliyânıñ çâkeri
Cân fedâ-yı ‘aşk eden ehl-i şafâdır sevdiğim

- 8- Hāşılı Fahr-ı cihāndır āşıkānıñ rehberi
Onuñ için ‘Ādile el müctebādır sevdiğim

110 (Gazel 118)

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

(. . - - / . . - - / . . -)

- 1- Ey Hudā ‘aşkıñı sūzān olayım
Vaslıñı Ka‘be-i dilde bulayım
- 2- Kıl kabūl ‘aşkıña şād eyle beni
Hāzretiñ kurbına lāyık olayım
- 3- Şaldı ‘aşkıñ melekūta sāye
Halvet-i dilde saña yol bulayım
- 4- Olup āzād ğam-ı ‘ālemden
Üns ü luṭfuñ ile dil-şād olayım
- 5- Rūḥ-ı sultānı bulup şevk u şafā
Vaḥdetüñ cāmına ḥayrān olayım
- 6- Göñlümü pāk edip ḥilmiñle
İsm-i zātıñla sa‘ādet bulayım
- 7- Şabr ile dilde tevekkül olsun
Devlet-i fakr ü fenāyı bulayım
- 8- Edemez ‘Ādile ‘aşkı da‘vā
Hemān ‘uşşāk ile hemdem olayım

111 (Gazel 119)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Elest ḥitābına “belā” dedim secde kıldım

Raḥmet-i Ḥaḳḳ'a cān ü dilden sığındım

- 2- Zār ü giryānım yeter 'aşkıñla tā bezm-i Elest
Eyledim dōst u vaṭan ārzū sefer kıldım
- 3- Hālīmī şerḥ eylemek mümkün mi bilmem bāb bāb
Şabr ü rāḥat cāmesini 'aşkile çāk eyledim
- 4- Cürmümü fark edeliden beri şanma gülmüşüm
Yād edip 'isyānımı şad-āhlarla ağladım
- 5- Gāh vaşlıñla olurdu bu dil-i āvāre şād
Hecr ile oldum helāk eyvāh bilmem n'eyledim
- 6- Gelse biñ ğam yine rāzıdır gönül Ḥaḳ'dan eger
Etmedim ḥāşā şikāyet belki tövbe eyledim
- 7- Ḥasret-i dīdār içindir 'Ādile feryādı hep
Nār-ı 'aşkıla yakıp şem'-i derūnu dağladım

112 (Gazel 120)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Taḥt-gāh-ı kalbime şāyeste sulṭān gözlerim
Esb-i 'aşḳ ile o şaḥra üzre cevlan gözlerim
- 2- Cān maḥabbet-ḥānesinden taşra yokdur meyli hiç
Bende-i sulṭān-ı 'aşkıñm ḥükm ü fermān gözlerim
- 3- 'Aşḳı yolunda bu cānı isterim kurbān ola
Dōst ile olan ezelden 'ahd ü peymān gözlerim
- 4- Eylemem Nemrūd-ı nefsiñ zulmü kahrından hāzer
Nārda mānend-i İbrāḥīm gülistān gözlerim

- 5- Tālib-i dīdār olan merdāne muhtācdır hemān
İşbu sırrı fark eder bir kāmīl insān gözlerim
- 6- Güft ü gū efsāne ile eyleme imrār-ı vakt
‘Ādile vakt-i seherde āh u efgān gözlerim

113 (Kıt’a 9)

Fā’ilātün/ Fā’ilātün/ Fā’ilün

(- . - - / - . - - / - . -)

- 1- ‘Aşkıñ olmazsa İlāhı baña yār
‘Aşksız bu ‘ömr ü cānı neyleyim
- 2- Nice biñ gülzār u bağ u şahnede
Gezsem olmaz şevki onu neyleyim
- 3- Kāse-i qalbim şikeste sākīyā
Cām-ı cem-veş bāde-dānı neyleyim
- 4- Ol ki kalbi ola hālī ‘aşkıdan
Bı-ahālī şāh u hānı neyleyim
- 5- Bir nigāhıñla şeref bulmaz ise
Hāne-i vırān-cānı neyleyim
- 6- Zıkr-i feyziñ şu ‘lesinden sīne ger
Yanmaz ise şām ‘adānı neyleyim
- 7- ‘Aşk zencirin kemend et boynuñā
Cümleden geç bul amānı neyleyim
- 8- ‘Aşk-ı cāmın nūş edip mest olmayan
Serseri rind-i cihānı neyleyim
- 9- Raḥmet-i Raḥmān’dır maḫşūd olan
Yoḥsa sāde ‘izz ü şānı neyleyim
- 10- Būy-ı ‘aşk ile şafā bulsun gönül
‘Ādile fānı zamānı neyleyim

114 (Gazel 121)

Mefā’ilün/ Mefā’ilün/ Fe’ülün

(. - - - / . - - - / . - -)

- 1- Açıl dağlar veriñ yollar geçeyim
Kuş olup da kanad açıp uçayım

- 2- Bahār oldu edem geşt ü güzārı
Olup dōst bāğına bōlbōl öteyim
- 3- Gidem cānāna firķat geçdi cāna
Olarak mest-i mestāne gideyim
- 4- Mecāziden erip ‘aşķ-ı hākıķa
Bulup ‘aşķ āteřini ben yanayım
- 5- Urup ol gül-‘ızār ‘aşķında na‘ra
Kırup ķānūn-ı ‘aşķı ben çalayım

115 (Gazel 122)

Fā‘ilātūn/ Fā‘ilātūn/ Fā‘ilātūn/ Fā‘ilūn

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- ‘Aşķ ile cānā hayāl-i yār idi fikrim benim
Bezme geldi āfītābım pūr-ziyā oldu dilim
- 2- Rūz u řeb ķārım fiğān ü āh olmaķda iken
Mazhar-ı nūr-ı siyāh oldu yine gönlüm benim
- 3- Mihr ü meh tā ‘āleme pertev şalıp revnaķ vere
Leyl-i ğamda cān buldu cışm-i bımārım benim
- 4- Mihr-i meh fānūsıdır řıjım ü zerden gūyā
Ol mehiñ āyiņe-i hüsñünde seyr etdim benim
- 5- Şaķlar ‘aşıķ şınede cān gibi nām-ı dilberi
sm-i mā‘şūķ yād olursa maķv olur cān ü tenim
- 6- Ol cemāliñ şu‘lesin kim görse elbet mest olur
Burc-ı şınemde doğunca māh-ı tībānım benim
- 7- Rāh-ı ‘aşķı söylese ‘aşıķ ‘aceb mi dilbere

‘Ādile terk eyler idim olsa biñ cān u benim

116 (Gazel 123)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- ‘Aşk hayāt-ı cāndır bî-‘aşk cānı neylerim
Kalb olursa ‘aşqdan hālî figānı neylerim
- 2- Şevk-i göñlüm ‘aşkıñ ile rāhat ü ārām hem
Nūr-ı vechinden diger ‘izz ü murādı neylerim
- 3- ‘Āşkıñ göñlü şafāsıdır cefā-yı dilberān
‘Aşk derdi var-iken zevk-ı cihānı neylerim
- 4- Ne recā-yı vuşlata ne firqata var tākātım
Çāre ne yolda koyan ‘aşkıñ havāsı neylerim
- 5- Bāğ-ı cennet içre ol gül ‘āşka açılmıyor
Ben be hey derviş o cennetde fidānı neylerim
- 6- Bir gedā kuldur kapıñda ‘Ādile bî-nām-ü şān
Eglenirim ‘aşkıñ ile yoğsa cānı neylerim

117 (Gazel 124)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Şabāvetden berü ‘aşkı haberdār olmayan göñlüm
Ne avcıdır ne bir dāma giriftār olmayan göñlüm
- 2- Mecāzî mi hāқиkî mi nedir bilmem bu efkārıñ
Kemāl-i ğamla her yerde pür-efkār olmayan göñlüm
- 3- Mecāz ehli desinler hāқиmızda ehl-i zāhir hep
İki şüret şebāt et sen de seyyār olmayan göñlüm

- 4- Benim ‘âşık güzel yâra mecâliñ yokdur inkâra
Sever mi sâde-dil zühhâd âgyâr olmayan göñlüm
- 5- Olup Mecnûn dağlarda gezer Leylâ diye ağlar
Nelerden geçdi şimdi halka gam-vâr olmayan göñlüm
- 6- Ne ‘âşıktan haber aldıñ ne ma‘şûk ile hemdemsin
Ne firkatla ne vuşlatla dil-âzâr olmayan göñlüm
- 7- Sürûr u zevk u şâd ile geçerken cümle eyyâmı
Neler çekdi neler ey ‘Âdile zâr olmayan göñlüm

118 (Gazel 125)

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Yine seyyah olup gezmek diler bu mübtelâ göñlüm
Hicâz illerini gözler garîb ü bî-nevâ göñlüm
- 2- Eder her ‘âşık-ı bî-çâre bu luţfuñ temennâsın
Yoluñda cân vermekle eder kesb-i şafâ göñlüm
- 3- Döküp de dîdeden yaşlar o râh-ı pür-sa‘adetde
Olur dergâha yüz sürmeklik ister muţlakâ göñlüm
- 4- Medîne menba‘-ı feyz u maķâm-ı vahy-ı Mevlâ’dır
Haķıķat ka‘be’sin onda tavâf ister şehâ göñlüm
- 5- Niçin olmaz cemî‘ yerden eşref ol maķâm-ı pāk
Turan onda Muḥammed Muştafâ’dır pür-vefâ göñlüm
- 6- Oña dertli varan ey ‘Âdile elbet bulur dermân
Ki ḥâk-i pâki çeşm-i ehl-i derde tûtiyâ gönlüm

119 (Gazel 126)

Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

(.---/.---/.---/.---)

- 1- Talınca bu gece keyfimde h^vāb ü nevme çeşmānım
Geçer geçmez uyandım ‘aşka yandım şinemi deldim
- 2- Görünce māh-tāb-ı hüsnu rūşen oldu dil-hānem
Bu rū’yānıñ ‘aceb ta‘biri yok mu hayrete daldım
- 3- İki dilber gelip tebşir ile şād eyledi cānım
Ne ‘izzetdir dile bu şeb şafā-bahş etdi sultānım
- 4- Ziyāsından görünce bildim ol şems-i dil-ārāyı
Şine zülfünü örtmüş rüyuna ol māh-ı tābānım
- 5- Gam-ı cāna yine şevk-ı nūr erdi görüp vechin
Coşup deryā-yı ‘aşkıñla neşātım geldi sultānım
- 6- Cemālî ‘aḳsi mir’āt-ı derūnum eyledi tenvir
Dile ‘aşk ile geldi okudum bu beyt-i eş‘arım
- 7- Dil-i mahzūnumu lūtfuñla şādān etdiñ Allah’ım
Ki bu şeb eyledi dil-hānemi teşrif cānānım
- 8- Açıldı lāle-veş dağ-ı maḥabbetle donandı dil
Düşüp ‘aşk āteşi bu göñlüme çok geçmedi yandım
- 9- O māhiñ ‘aşkına nūş eyledim cām-ı mey-i ‘aşkı
Dilimde ‘Ādile nār-ı firāk-ı rüyuna yandım

120 (Gazel 127)

Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün

(- . . - / - . . - / - . . - / - . . -)

- 1- Faşl-ı bahārı ‘āşıkān ol gülle seyrān edelim
Meyhāne-i ‘aşk içre biz bir başka devrān edelim
- 2- Cām-ı lebi nūş eyleyip deryā gibi cūş eyleyip

‘Uşşāk-ı medhūş eyleyip dünyāyı şādān edelim

- 3- Bezm-i kemālātı bulub tevḥīd ü ezkāṛ eyleyip
Cevlāna ‘aşk ile gelip bu kalbi ḥandān edelim
- 4- Gülşen donanmış gül ile dil āh eder bülbül ile
Destinde cām-ı mül ile ol bezm-i pür-şān edelim
- 5- Çekme cihanda mātemi dilde kıla ‘aşkıñ demi
Bu şeb o māh-ı ‘ālemi nūr ile tābān edelim
- 6- Nūş eylemek tā be-seher ol bāde-i ‘aşkı hüner
Tā şāhid-i cānı meger āgūşa miḥmān edelim
- 7- Gel sāz-ı ‘aşkı eyle gūş neyden olup mest ü ḥamūş
‘Āşık cihānda gezme boş cān ile seyrān edelim
- 8- Reng-i ney-i gül-i nābdan seyr et ruḥ-ı pür-tābdan
Vakt-i gül-i nā-yābdan meh-tāb-ı raḥşān edelim
- 9- İç ehl-i diller ile cām bezm-i maḥabbetde tamām
Sermest olup bî-neng ü nām terk-i gām-ı cān edelim
- 10- Fāñj cihānıñ ‘Ādile bakma tükenmez derdine
Ehl-i kemālīñ ḥākine hep cānı kurbān edelim

121 (Gazel 128)

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

(. . . / . . . - / . . . - / . . .)

- 1- Dervişim kendi başıma yine şulṭān gezerim
‘Ālem-i ‘aşkda seyyāh olup her ān gezerim
- 2- Pādişāh salṭanat-ı dehr için kayd çeker
Kayd ü nāmūsı geçip ben daḥi ‘uryān gezerim

- 3- Ne şafâdan geçerim vaz ne cefâdan hâzerim
Emr-i teslîm-i rızâ mülkünü seyrân gezerim
- 4- Kimseniñ hayrı ile şerrine yokdur nazarım
Serseriyim geleli ‘âleme hayrân gezerim
- 5- Ne dilimde olur evrâd ne elimde teşbîh
Ne velîyim ne deliyim yine vîrân gezerim
- 6- Gâh olur kendimi idrâk ile efgân ederim
Gâh ‘işyânım añıp derd ile nâlân gezerim
- 7- Gâh Mecnûn gibi dağlar aşarım ‘Âdile ben
‘Âşka sūzân olup gamla perişân gezerim

122 (Diğer 22)

Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün/ Mefâ‘îlün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Tesellî gayrdan bulmaz ne yapsın bu gari̇b göñlüm
Tecellî et cemâliñle tesellîsin bula göñlüm
- 2- Meded artırmada bu baħr-i ĥasret feyz u emvâcîñ
Hemân deryâ-yı ‘aşka cūşa gelsin dâ’imâ göñlüm
- 3- Ĥazîn ü zârdır nâlân ü pür-efgândır sensiz
Ki yokdur şabra tākāt hep helāk olmaktadır göñlüm
- 4- Kūşād eyle temāşâ-gâhını âyînesi onuñ
Hemân berķ-i cemâliñ görsün ol dîvânedir göñlüm
- 5- Bu şeb yârıñ ĥayâlin ĥvâbda teşvîr ile gördüm
Vişâl-i şâhid-i maķşūd ile ta‘bîr eder göñlüm
- 6- O yâra vermemişdir cânımı evvel nazarda ben
Velâkin rü’yet-i cânânda taķşîr eder göñlüm

- 7- Cihānı seyle verir hem yakıp vırān eder çarhı
Nigāh-ı nāz ile bir cāme nā'il olmasa gönlüm
- 8- Vişāliñ ke'sini sun 'Ādile'ye sākīyā rahmet
Taḥammül edemez kurbānıñ olsun rāhıña gönlüm

123 (Gazel 129)

Fe'ilātün/ Fe'ilātün/ Fe'ilātün/ Fe'ilün

(. . - - / . . - - / . . - - / . . -)

- 1- Duymasın cān ü göñül dōstuma pinhān gideyim
'Aql ü cān baña nedir bî-dil ü bî-cān gideyim
- 2- Cismde cān gibidir dilde ḥayālī yārıñ
Nice bir gurbet ü firḡatle perişān gideyim
- 3- Kuru cānımda da 'aşk odunu yakdı 'alevi
Yanmak 'aşk ile beşāret baña 'üryān gideyim
- 4- Dōstdan düşme cüdā derdli bîçāre benim
Şabra yok dilde mecāl pür-ḡam u ḥayrān gideyim
- 5- Ederim kat'-ı ta'allük çü bu cān ü tenden
O güle bülbul-i cān etmede efgān gideyim
- 6- 'Ādile Ka'be-i kūyun edeyim şöyle tavāf
'Arz ede rüyuñu dildārıma mihmān gideyim

124 (Gazel 130)

Fe'ilātün/ Mefā'ilün/ Fe'ilün

(. . - - / . . - - / . . -)

- 1- Çarḡ bir āh ile ḥarāba verem
Āteş-i köhne āsyāba verem
- 2- Girye-i dem-be-demle mestāne

Raht-ı şabr u şikîbi āba verem

- 3- Bûlbûle kûşe-i gülistānı
Künc-i vîrāneyi ğurāba verem
- 4- Nakd-i cānı su'āl edip aşlın
O dehenden çıkan cevāba verem
- 5- Bāde-i 'işveyi mey-i nāzı
O iki çeşm-i nîm-i hûvāba verem

- 6- Hûvāb ü rāhat olursa māye-i rūh
Leb-i deryāda māh-tāba verem

- 7- Olup āzād derd-i 'ālemden
'Ādile kendimi şarāba verem

125 (Gazel 131)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . -)

- 1- Gayr-ı Hakk'dan ben niyāzda olamam
'Ālemiñ biñlerce qahrın çekemem
- 2- Ben rızāda bulmuşum āsāyişi
'Aşk zevk ile hevādan geçemem
- 3- Elde Hakk'a cām-ı 'işret var iken
Şādmānım vaşf-ı kalbi diyemem
- 4- Her cefā kim baña ol yārdan gelir
Semt ü küyundan yine ayrılamam
- 5- Hôşdur ma'sûka 'âşıkdan gelen
Husrev-i 'âşkıñ kuluyum geçemem

- Haḡ kulumu ḡayre muḡtāc eylemez
- 6- İki ḡünlük ‘ömre ḡayd-ı çekemem
- 7- Raḡbetimiz devlet-i fāñide yok
‘Ādile bāb-ı emāndan geçemem

126 (Gazel 132)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Çün rızā-yı Haḡḡ’ı bildim secde kıldım ağladım
Hem ḡaḡıḡat baḡrınıñ ḡa‘rına ḡaldım ağladım
- 2- Zār ü giryānım yeter ‘aşḡıñla tā bezm-i elest
Eyleyip dōst u vaṡan ārzu ḡamıyla ağladım
- 3- Hālimi şerḡ eylemek mümkün mü ayā bāb bāb
Şabr u ārām cāmesini çāk etdim ağladım
- 4- Cürmümü fark edeliden beri şanma ḡülmüşüm
Yād edip ‘işyānımı şad āhlarla ağladım
- 5- ḡāh vaşlıñla olurdu bu dil-i āvāre şād
Hicr ile oldum helāk eyvāh şimdi ağladım
- 6- Gelse biñ ḡam yine rāzıdır ḡöñül Haḡ’dan eger
Tevbe vü ḡāşā şikāyet eyledim de ağladım
- 7- ḡasret-i diḡdār içindir ‘Ādile feryādım hep
Nār-ı ‘aşḡıyla yakıp şem‘-i derūnu ağladım

127 (Gazel 133)

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

(. . - - / . . - - / . . - - / . . -)

- 1- Ne şafādan ḡaberim var ne cefādan ḡazerim
Düşmeni dōst bilirim ikisini bir severim

- 2- Kimseniñ hayr ile şerrine yoǵdur nazarıñ
Hep kuru laǵlaǵadır dilde olanca hünerim
- 3- Eylemem nıǵ u bed kevni vazıfe aşıla
Serseriym gelesi ‘äleme öyle gezerim
- 4- Ağlarım gāh olur gāh da ħandān olurum
Ben ġarībim bu diyārda vaṭan arzu ederim
- 5- Dilde ne vird ü zikir var ne elimde teşbih
Ne veliym ne deli dōst sever hōş geçerim
- 6- Gāh olur kendi özümü bilerek eylerim āh
Gāh ‘işıyanım añıp çarhı tutar nālelerim
- 7- Gāh Mecnūn gibi daǵlar aşarım ‘Ādile ben
Yok kararım n’ideyim gamla perişān gezerim

ḤARFÜ’N - NŪN

128 (Gazel 134)

Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün

(- - . -/ - - . -/ - - . -/ - - . -)

- 1- ‘Āşıǵ isen Ĥaǵǵ’a ġōñül bul zevk-i feyz-i ‘āşıǵın
Mir’āt-ı ǵalbi ġayrden ħıfz et keder ǵoyma şaǵın
- 2- Çünkü saña müşfikdir ol sen ġāfil olma ondan hem
(Ĥablü’l-verid) esrārını fehm eyle olasın ǵarın
- 3- Şādıǵlarıñ şoĥbetini et ġüş-ı cān ile ǵabül
Onlarla ol ǵavliñ ola Ĥaǵǵ’a kelām-ı şādıǵın
- 4- Kendin beġenmiş cāhilin sözü verir ǵasvet dile
Çün (er-refik şümme’t-tarık) hem-rāhıñ olsun ‘ārifin

- 5- Ey cān her sâ'atde lâzımdır mûhâsebe saña
Tövbe vü istigfâr edip bâb-ı emānda ol hemîn
- 6- Derd-i cihānı terkeyle fark et nedir esrâr-ı 'aşk
Yol verme nefse 'Âdile Mevlâ saña olur mu'în

129 (Gazel 135)

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- 'Aşkdır min evvel ilâ âhîr kevn ü mekân
'Aşkdır gâhî dil ü cānda nihân gâhî 'ayân
- 2- 'Aşkdır eden cemāl-i pāk-i cānāna nazar
'Aşkdır ol gönca gül rûyu için bûlbûl olan
- 3- 'Aşkdır dü 'âlem içre cānı yāra vaşl eden
'Aşkdır dâ'im olan hem mahrem-i esrâr-ı cān
- 4- 'Aşkdır çün dilde mişbâh-ı tecellîyi yağan
'Aşkdır bil (küntü kenz) birle miftâh-ı cinân
- 5- 'Aşkdır bî-kayd pervâz eyleyip şîmurğ-veş
'Aşkdır dōst ellerini dâ'ima seyrân eden
- 6- 'Aşkdır mir'ât-ı kalbi eyleyen şâf ü celî
'Aşkdır dilde veren nûr-ı ziyâyı her zamân
- 7- 'Aşkdır kalbi kılan pür-nûr mihr-i mâh-veş
'Aşkdır şem'-i cemāle karşı pervâne yanan
- 8- 'Aşkdır hem saykal-ı mir'at-ı eşhâb-ı derûn
'Aşkdır bir âteş-i cān-suz ey dil sen de yan
- 9- 'Aşkdır beyt-i dili meyhâne-i 'irfân eden
'Aşkdır Leylâları Mecnûn ü ser-gerdân eden

- 10- ‘Aşkdır fehm ile iş‘ār eyleyen derd-i dili
‘Aşkdır bak ‘Ādile çarhı eden keşf ü beyan

130 (Gazel 136)

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

(. . . - / . . . - / . . . - / . . . -)

- 1- Hāk-i müşgin Medīne’yile bulup pertev-i ‘ayn
Nūr-ı dīdār-ı Muḥammed görünüp ‘ayn-ı yakın
- 2- Dil-i ‘uşşāka verir bāğ-ı cināndan ḥaberi
Ol iki ravza-i pūr-feyz ki ‘arz-ı Ḥaremeyn
- 3- ‘Āşıka fīkr ü ḥayāl-i seheri doğdu yine
Pertev-i cebhe-i imān çerağ-āver-i dīn
- 4- Nice fark edebilir ḥvābda iken çeşmim
‘Aks eder āyīne-i ḳalbe mişāl-i ḳamereyn
- 5- Görünür cümle minārātı mücessem pūr-nūr
Çeşmi lem‘ān eder şu‘le-i ‘aşk-ı Ḥaremeyn
- 6- ‘Ādile bī-kes edip cānını biñ kerre fedā
Gezer ağlar ede tā ‘azm ü ziyāret Ḥaremeyn

131 (Gazel 137)

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

(. . . - / . . . - / . . . - / . . . -)

- 1- Zāhir ismiñ gibi bātında degilsin sultān
Veremez fā’ide bu salṭanat ü devlet ü şān
- 2- Cümleden geç ḳo bu da‘vāyı degilsin bī-kes
Geri ḳalır mi hiç Allah ile teslīmde ḳalan
- 3- Bulmadı kimse bu ‘ālemde muradınca sürūr

Her biri ğamda gerek bende gerek řāh-ı cihān

- 4- Yorma tedbır ile albiñ adere bağlan kim
Niyyeti hāř olanı řād eder elbet Yezdān
- 5- Çekilen ileniñ esbābını Allah bilir
İmtihandır bize ol pādiřah eyler fermān
- 6- şabr edip eyle tevekkül seni dahı etsinler
Māsivā sevme baāsız o ğafletten uyan
- 7- Olmaz ‘āřıkda keder vatı řafā ile geçer
‘Ādile sen de o meclisde olursun řādān

132 (Gazel 138)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Ey ğoñül bñlbñl miřāli sen yine ğayrān mısın
Bāė-ı ‘āřıkñ nev-nihāli o ğñle ğayrān mısın
- 2- Ğözleriñ olmuş firā-ı yār ile bir ‘ayn-ı hñn
Baħr-ı ‘āřa ğar olmuş ‘āřık-ı giryān mısın
- 3- Bāz-ı ‘āřa ‘āl ü fīkr ü tāb ü cismim oldu şayd
Derdime vařlıñ devādır sen řabīb-i cān mısın
- 4- Baş dñřñp anlar açar meydān-ı ‘āřıkñda seniñ
Zārıñā ‘ālem dayanmaz Rñstem-i devrān mısın
- 5- Rñz-ı ısmetde tecellī hisseñe dñřdñ nařīb
Her başa onmaz bu devlet cānı ver nā-dān mısın
- 6- Yanmadıkça āteř-i ‘āř-ı ğaııyle bu cān
Vaşlı bulmaz añladım ‘āř rehber-i cānān mısın

- 7- Zülf-i yâre bağı bir dîvâne olduñ ‘Âdile
Beste-i zencîr-i ‘aşk üftâde ser-gerdân mısın

133 (Gazel 139)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - -/ - . - -/ - . - -/ - . -)

- 1- Dün gece hıvābide çeşmim āşinā idi derūn
Fıkr-i ‘aşk-ı yār ile olmuşdu sînem mest-i hūn
- 2- Āsumān-ı dōstdan tebşîr birle geldi hatt
Sînede maḥfūz etdim oldu göñlüm lāle-gūn
- 3- Serde ‘aqlım kalmadı vaşfında ‘āciz oldu dil
Yok taḥammül keşfe hem tağyîri müşkildir bütun
- 4- Ben değışmem biñ hatt-ı reyḥāna hiç bir nokṭasın
Levh-i sînemde yazarsa yār hatt-ı zer-nümün
- 5- Hatt-ı yār ile uçurur ‘āşika nāme şabā
Her gelen dōstdan kâğıdlar başlar tācdır bütun
- 6- Ḥamd ola sultānıma zirā ki ḥaḳḳā görmedim
Böyle şarı kâğıd ile hatt-ı Yākūtî füzūn
- 7- Hatt u mektüb gelse şadrı münşerihdir ‘āşıkıñ
‘Âdile’ye müjde-i vuşlat mı var hatdan bu gün

134 (Gazel 140)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - -/ - . - -/ - . - -/ - . -)

- 1- Ketm ü zabṭ eyle zebānıñ söyleme aşla yalan
İki ‘ālemde selāmetdir hemān hıfz-ı lisān
- 2- Eyle ‘uzletde maḥabbet vaḥdeti keşretde hem
Görmek istersen eger cānān rüyün her zamān

- 3- Bul selāmet tā olup ehl-i kemāle ḥāk-i pāy
Cāhil ü nādāna gel esrārını açma amān
- 4- Çün yalancınıñ ‘ameli her cihet nokşānıdır
Hemdem olma hiç yalancıyla şakın vardır ziyān
- 5- Hem yalancınıñ sözünü diñleyip verme kulak
İşte buldur pend-i pīrān ü erenler bî-gümān
- 6- Bu yol erkān-ı cemî‘-i enbiyā vü evliyā
Gördüğünü gizleyip görmedigin açma hemān
- 7- Gel qabūl eyle bu pendim ‘Ādile ez-cān ü dil
Şoḥbet-i merdān ile kesb eyle feyz-i cāvidān

135 (Gazel 141)

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

(. . - - / . . - - / . . - - / . . -)

- 1- Derd-i hicrān ile giryān bu çeşm-i pürḥūn
Cān olup nāle vü feryād ile dā’im maḥzūn
- 2- Bir melek-manzara tuş oldu ki dil-i çeşm-i nigār
Bir perî-peykere kim ‘aqlımı etdi meftūn
- 3- Gāh esrār ile ḥayrān ü gehî mest ü ḥarāb
Gāh şevk-î leb-i dilberle esîr-i ma‘cūn
- 4- Gehî mey-nüş-ı tarab gāhı ḥumār ile melūl
Gāh ter-meşreb ü gāh ḥuşk dimāğ-ı afyôn
- 5- Kār etdi dile bālā-yı firāk u ḥasret
Oldu günden güne derd-i dil-i zārım efzūn
- 6- Oldu dīvāne diliñ şişe-i nāmūs-ı şikest

Eylemez belki onuñ etdiği fı'lı Mecnūn

7- İşte ol çeşmi siyeh āfet-i cān mest-nigāh
Kendine bir nigh ile beni kıldı meftūn

8- Ağlayıp āh olur kārı tamām 'Ādile'nin
Nār-ı fırkat ile yanıp hālî olur diğer-gün

136 (Gazel 142)

Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

1- Gel ey zāhid taleb kıl hūsn-i hulkū olasın insān
O bir 'ilm-i Hudā'dır bilmeyen onu olur hayvān

2- Göñül mir'ātını şāf et yeter taḥkika taqlidiñ
Hudā cānında ḥazırdır tehî şanma seni ey cān

3- Maḥabbetle necāt bulur dü 'ālemde daḥı rif'at
Olan 'āşık şa'îd olur sa'ādetle sürer devrān

4- Bu 'ālemde nice biñ var 'uşşāk-ı İlāhî kim
Olan bunlar ile hemdem bulur vuşlat olur şādān

5- Ey 'āşık sen eger ister iseñ dîdārını yāriñ
Şaḥın dünyā sevenler ile ülfet eyleme bir ān

6- Fenāniñ zevkine aldanma aşlā bağlama göñlün
Görünür zāhiri ma'mūr lākin bāṭını vîrān

7- Saña sen ḥoş sarıl ey 'Ādile geç mā-sivādan kim
Ferāmūş eyle aḡyārı saña kāfî olur cānān

137 (Gazel 143)

Fe'ilātün/ Fe'ilātün/ Fe'ilātün/ Fe'ilün

(. . - - / . . - - / . . - - / . . - -)

- 1- Āteş-i ‘aşkıñ olup hâne-i dilde mihmān
Yağdı ser-tā-be-ķādem cismimi bi’llāh inan
- 2- Hâne-i göñlümü teşrif ederek ol sultān
Ol sürūr ile bulurdu şerefi bu dil ü cān
- 3- Bakma takşirime ey şāh-ı cihān teşrif et
Yıkılıp hâne-i dil olmada her dem vjṛān
- 4- El-amān āteş-i ‘aşkıñ dil-i sūzānı yaķar
Geçdi tā cān evine bu şerer-i āh ü figān
- 5- Şabr ü sāmān yanar görmesem ol yānı meger
Dilde kalmaz görücek zerre ķadar tāb ü tüvān
- 6- Yār ile sırrını bir olsa göñül etmez ‘ayān
Öyle üftādeye ey ‘Ādile cānım ķurbān

138 (Gazel 144)

Mefā’jlün/ Mefā’jlün/ Mefā’jlün/ Mefā’jlün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Göñül eflākini hūrşjd-i ‘aşkıñ etmede devrān
Cemāliñ rü’yeti ‘aşıkları zjrā eder hayrān
- 2- O māhiñ rüyunu bir gece Mecnūn görmüş olsaydı
‘Aceb Leyla için eder mi idi ol ķadar efgān
- 3- Eger bir ‘āşık olsa lutfā mazhar vaşla şāyeste
Oña olur cihāniñ varlığı bir zerreden noķşān
- 4- Göñül bend olalı zülfüñ teline oldu diyvāne
Kim eyler āteş-i ‘aşķ u firāķı şjnesin sūzān
- 5- Beni maķbūbuñ ‘aşķına ba’jd etme yakınıñdan
Taķammül edemem hālim yaman olur göñül nālān

- 6- Dem-ā-dem olmada dīvāneligim neyleyim efzūn
Olalı gonca-i ruḥsārına bu dīdeler giryān
- 7- Garīb üftādedir luṭfuñla kıl imdād ma‘mūr et
Yıkıldı ‘Ādile’niñ kaşr-ı kalbi oldu pek vırān

139 (Gazel 145)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Göñlüme hūrşīdler doğdu hilālīñ görmeden
Garḳa-ı baḥr-ı cemāl oldum cemālīñ görmeden
- 2- Yār teşrīf eylemiş vuşlat sarāy-ı şıneme
Vāşıl oldum vaşlına ‘ammā vişālīñ görmeden
- 3- Degildir sevmek söylemek bid‘at ey şāh-ı cihān
‘Aşıkım dīdārına ammā cemālīñ görmeden
- 4- Kalb ḥayrān-ı benefşe zār-ı ḥüsünüdür seniñ
Zülf havāsıyle perişān oldum ḥālīñ görmeden
- 5- Çeşm-i şüretle naşıl ḥayrān olur bilmem göñül
Çün verā-yı perdeden resm-i ḥayālīñ görmeden
- 6- Cān fedā etmek saña müşkül mi kurbān olduğum
‘Ādile yandı cemāl-i bā-ķemālīñ görmeden

140 (Gazel 146)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Bu gün meydān-ı ‘aşk içre şalādır isteyen gelsin
Geçip cān ile hem başdan bu devrānı bilen gelsin
- 2- Eger kim cānına kıyan olur cānānına vāşıl

Onuñçün meclis-i tevḥide hep cāna kıyan gelsin

- 3- Bu meydān ‘āşıkıñdır söyleyin kim gelmesin nā-dān
Ki İbrāhīm gibi nār içre kendini atan gelsin
- 4- Küşāde oldu yā hū dost bağında gül-i vuşlat
Öyle bülbül olan āh çeksin pür-fiğān gelsin
- 5- Visāl-i yāra ṭālib zümre-i merdāne muḥtācdır
Bu sözü fark eden insān-ı kāmīl her zamān gelsin
- 6- Bu gün al ders-i ‘āşkı ‘Ādile meydān-ı himmetde
Zamāndır ma‘rifet taḥşiline ṭālib olan gelsin

141 (Gazel 147)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Ḥaḳ buyurdu (Nūr-ı semāwāt-ı ve’l-arz) āyetin
Kendidir medḥ eyleyen zātın o Rabbü’l-‘ālemīn
- 2- Bu ḥurūfuñ remzini idrāk edip ma’nāya dal
Nūr-ı bāḳı iste ancak bulasın ni‘me’l-mu‘īn
- 3- ‘Ārif iseñ ol muṭı‘ emr ü va’d-i Rabbiniñ
Keşf ola ḥattā saña esrār-ı (Ye’tike’l-yakīn)
- 4- (Men ‘araf) esrārını bulamazlar illā ehl-i Fażl
Fażlına benden ṭaleb senden ‘ināyet yā Mu‘īn
- 5- Nūr-ı lā-şarkı vü lā-ğarbı bulan kimdir ‘aceb
Ehl-i dillerdir olup mişkāt-ı envār-ı yakīn
- 6- Fażl-ı Ḥaḳ’dan her kim alırsa naşīb u ḥişşesin
Keşf olur kendiye ‘ilm-i evvelīn ü āḥirīn

- 7- Varlığın terk eyleyip geç ol fenā en-der-fenā
‘Ādile zāhir olur esrārī ḥayrū’l-vārīşin

ḤARFÜ’L- VĀV

142 (Diğer 23)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. --- / . --- / . --- / . ---)

- 1- Seniñ ḥüsnün gibi ben görmedim bir meh-liķā yā Hū
Güzelsin tā ezel ‘āşık yoluñda cān verir yā Hū
- 2- Ḥayālīñ fikrine dālıncā aldım ḥāmeyi deste
Güftār-ı ‘āşkı yazdım hem söyledi lisānım yā Hū
- 3- Deyip ‘āşkıñla yā Hū söylerim şevkıñla rūḥāñi
Dilim teslīm edip ikrār verdim dilbere yā Hū
- 4- ‘Aceb kimdir baña mestāne göñlümde su’āl eyler
Ezelden virmişim ben dōsta cān u göñlümü yā Hū
- 5- Şeb ü rüz eylerim bülbul gibi feryād ile zārī
Ciger-gāhım yakar ‘āşq āteşi biryān eder yā Hū
- 6- N’ola çağlar ise cūlar gibi eşkim firākiyle
Söyünmez şinede tāb ü ḥarāret bir zamān yā Hū
- 7- Seniñ zevķ-ı vişālīñ cāndır cānlarda dillerde
Başımdan aldı hep ‘aqlım ḥayāl-i şoḥbetiñ yā Hū
- 8- Yanıp şem‘-i cemāl-i ‘āşkına pervāne-veş şinem
Yanan göñlüm söyündürme kerem kıl bendeñe yā Hū
- 9- Bulunmaz çāre zaḥm-ı göñlüme Loķmān ṭabīb olsa
Devādır ‘Ādile vuşlat bu ḥasta şineye yā Hū

ḤARFÜ’L- HĀ’

143 (Gazel 148)

Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Fe'ülün

(. - - - / . - - - / . - -)

- 1- Ezel verdik biz ikrār varlığına
Hudā'nıñ vaḥdet ü cebbārlığına
- 2- Görüp kudret kalemi dıde-i cān
Bu sırrıñ ğayret et izhārlığına
- 3- Cihānda sa'y edip bî-çāre ol sen
Ki degmez çāresi nā-çārlığına
- 4- Yerin Yā'kūb gibi Beytü'l-Hazen kıl
Erersin Yūsuf'ıñ dildārlığına
- 5- Haber şormak dilerseñ yārdan dil
Yine seniñ sebep ağyārlığına
- 6- Şu genc-i vaşlı kırtar ğāfil olma
Hāzer etme rakıbiñ mārlığına
- 7- Rızā-yı nefsi terk et 'Ādile tā
Rızā-yı Hakk'ıñ ergür varlığına

144 (Gazel 149)

Mef'ülü/ Mefā'ılı/ Mefā'ılı/ Fe'ülün

(- - . / . - - / . - - / . - -)

- 1- Pāk eyle gönül ḥānesini şāf olunca
Al menzili ḍurma yürü tā vaşlı bulunca
- 2- Ḥasret ile kanlar akıtıp çeşm-i teriñden
Ur ḥançer-i hicrānı dile göz göz olunca
- 3- Efkārı ko dil maḥzenini feyz ile ḍoldur
Mir'āt-ı şafā kıl onu rūhuñ görölünce

- 4- Vicdānı bulup dilde semā‘ ile bu zevke
Mir’āt-ı ruḥ-ı yārınḡı gör şāf olunca
- 5- Gaflet ederek āteş-i hicrān ile yanma
Rūḥuñ ola bākḡ cesediñ nūr-ı bulunca
- 6- Bir kere tōkunsañ teline sāz-ı derūnuñ
Biñ dürlü nūvāziş ile düzelmez bozulunca
- 7- Ümmidimi kes gayrdan ey ‘āşık-ı derviş
Kıl ‘Ādile-veş gayreti tā vaşlı bulunca

145 (Gazel 150)

Müstef‘ilün/ Fe‘ülün/ Müstef‘ilün/ Fe‘ülün

(- . . - / . - - / - . . - / . - -)

- 1- Bulmam şafā-yı kalbi bir bāde olmayınca
Kesk-i neşāt olmaz tā perde-rāz olmayınca
- 2- Olsa behişt-i dilkeş bu cān zevki bulmaz
Bir mihr-i māh-ı tal‘at meclisde olmayınca
- 3- Göñlüm n’olur açılsın bir tolu cām-ı meyle
Kalmaz hicāb-ı rāzım deste kadeḥ alınca
- 4- Sākḡ meded bize şun ‘aşk cāmını kadeḥle
Hālīm diyem o şāha dil neş’e-yāb olunca
- 5- ‘Aşkıñla zevk alanlar gūlzārı istemezler
Gamsızca eglenir cān yār meclise gelince
- 6- Kalmadı cān ü tende tāb ü mecāl bu şeb
Tolsun kadeḥ kanımla ol mest-i nāz gelince
- 7- Ḥasretle cān-fikār ol şabr eyle ‘Ādile tā

Feryād ü nāle etme bezme o şeh gelince

146 (Diğer 24)

Müstef‘ilün/ Fe‘ülün/ Müstef‘ilün/ Fe‘ülün

(- . . - / . - - / - . . - / . - -)

- 1- Gam çekmez ol gönül ki sen gibi yār olunca
Olmaz ‘alîl ol cism zātūñ ṭabīb olunca
- 2- Çekmez iki cihānda guşşayla miḥnet ‘āşık
Eyler ‘azîz onu ‘aşk yār-ı hemdemi olunca
- 3- Nefsine zillet eder rūḥuñā ‘izzet eder
Ağyara meyl eder mi yāra vişāl olunca
- 4- Tā’ir-i Kuds olmağa ey cān gel çalış kim
Zerre mişāl kılma şems-i şafā bulunca
- 5- Mürşide ḥidmet eder eden taleb hüviyyet
Kılmaz nazar cihāna keşret vahdet olunca
- 6- Sūzān-ı nār-ı ‘aşk ol tā maḥv olunca ‘āşık
‘Ādile ḥākî cismiñ tā ‘ayn-ı rūḥ olunca

147 (Gazel 151)

Müstef‘ilün/ Fe‘ülün/ Müstef‘ilün/ Fe‘ülün

(- . . - / . - - / - . . - / . - -)

- 1- Nice bu ḥvāb ü ḡaflet ey dil uyan şehirde
Şems-i hidāyeti gör devlet kızan şehirde
- 2- Çeşmi uyursa kalbi ‘āşık larıñ uyumaz
Sırr-ı cemāli nakş et dilde hemān şehirde
- 3- Bir dil ki mazḥar-ı nūr olsa bulur tecellî
Dîdāra ṭālib olan bîdār olur şehirde

- 4- Āgāh olur ki ‘āşık dil ġarķ-ı sırr-ı envar
Eşyāda zāhir olur gizli ‘ayān seherde
- 5- Hūrşid-i ‘aşkdır ‘ālem sen ġāfil olma ondan
Kālbe doğar o hūrşid pertev-feşān seherde
- 6- ‘Aşk ile ol zamānda derdiñe eyle dermān
Kıl hıvābı ‘Ādile terk Hākķ’a dayan seherde

148 (Diğer 25)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. --- / . --- / . --- / . ---)

- 1- Gel ey zāhid zebānıñ çek şakın ‘uşşākı incitme
Eden tevfiķ ile zıkr-i Hudā ‘uşşākı incitme
- 2- Dili Hākķ ile birleşmiş visāl-i dōstu celb etmiş
Sivādan cümleden geçmiş şakın ‘uşşākı incitme
- 3- Tehi şanma görüp ehl-i dili çeşm-i haķāretle
Şunup beyhūde bu ‘aşkı şakın ‘uşşākı incitme
- 4- Seni Hāk’ dan ederler dūr ki olma zāhid-i maġrūr
Murādları Cemālu’llāh şakın ‘uşşākı incitme
- 5- Şūfī bu dersi taḥşil et ki her derdin devāsıdır
Şafādır cāna cevri-de şakın ‘uşşākı incitme
- 6- Giderler ḡāne-i dōsta kadar külfetsiz ‘Ādile
Gedā şuretden ma‘nen şāhdır ‘uşşākı incitme

149 (Diğer 26)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. --- / . --- / . --- / . ---)

- 1- Gel ey dil böyle olma zār ile giryān şabreyle
Ḥumār-ı cām firķat böyle kalmaz gör de şabr eyle

- 2- Meger ‘uṣṣāka vā‘d etmiş viṣālin ol kerīm cānān
Bulur vuṣlat bu cān ü dilde ҡalmaz böyle ṣabr eyle
- 3- Düṣüp ḥāk-i niyāz üzre tazarru‘ ҡıl o ṣehnāza
Erer ma‘ṣūḳuna elbette ‘āṣıḳ ḡayrı ṣabr eyle
- 4- Hemīṣe ḥusrev-i ‘aṣḳıñ ҡolunda ṣāhbāz ol kim
Bu firḳatle bu ḥasret hiç ҡalmaz sende ṣabr eyle
- 5- Nihāyet ‘āṣıḳa maḳṣūduna ermemek olmazmıṣ
Gözünde çaḡlayıp aḳsın o kanlı yaṣ ṣabr eyle
- 6- Hemān ṣām u seḥer ol pādiṣāha ‘Ādile yalvar
Olur ‘aṣḳıñ viṣāl-i yāra rehber ṣimdi ṣabr eyle

150 (Diğer 27)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Budur pendim saña ey dil cefā-yı yāri çok aḡla
Dilerseñ vaṣl-ı dīdārı hemān leyl ü nehār aḡla
- 2- Ṣaḳın baḡlanma ҡayd-ı ilticāya geḥ ḥazer eyle
Edince zāhir ü bāṭın refīḳi yürü pek aḡla
- 3- Enīsiñ derd ü ḡam olsun selāmetden niṣān umma
Ḳo gelsin gözleriñden yaṣ yerine ҡan dök aḡla
- 4- Terahḥum eyleye ṣāyet saña ol āfet-i ḥün-riz
Gece gündüz hemān ey dil fiḡān ü zār ile aḡla
- 5- Ümīdin ḡayrden kes sendedir ma‘ṣūḳuñ ey ‘āṣıḳ
Hemīṣe zıkr ü fikriñ ṣāhid-i maḳṣūd ola aḡla
- 6- Yanıp ‘aṣḳ āteṣiyle ḍurma ҡıl envār-ı tevḥīdi

Olunca ‘Ādile cānāna vāşıl yalvarıp ağla

151 (Gazel 152)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Dedim güzel gönül şaydına çıkdıñ böyle seyrāna
Dedi zülf-i nigāre kayd olan gelsin bu meydāna
- 2- Dedim güzel beni sevdā-yı zülfüñ eyledi Mecnūn
Dedi ‘aşk defterinde hep muḳayyed nice dıvāne
- 3- Dedim güzel bu cılve nāz ile cevlāna gelmişsin
Dedi sen şanma kendin ‘āşıkım var böyle biñ dāne
- 4- Dedim güzel beni zencir-i zülfüñ eyledi bende
Dedi bu bend-i ‘aşkı istemezsen girme devrāna
- 5- Dedim güzel seniñ cāna ḥayātdır gül gibi vechiñ
Dedi biñ nāz ile āteşdir ol soñra düşer cāna
- 6- Dedim güzel nice āh eyleyem bul derdime çāre
Dedi dolsun çileñ bil bu cefāyı bir şafā cāna
- 7- Dedim güzel nigāhiñ şad hezār ‘uşşāka iḥsāndır
Dedi şabr eyle teslim ol zamān-ı emr ü fermāna
- 8- Dedim güzel fedā-yı cān edersem acımaz mısın
Dedi ‘Ādile ḳaşdıñ yār ise ver cānı cānāna

152 (Gazel 153)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Sınemi yakmakda yārim āteş-i hicrān ile
El-amān et ‘āşık-ı dıdāra bir dem terk-i nāz

- 2- Bilmezem bâ'îş nedir bu nâra yandırmak beni
Hurrem et ben hâksârı eyle câna ser-firâz
- 3- Âh ol günler ki ben hem-râz idim cânân ile
Ni'met-i vuşlat bulup nâzın çekerdim cân ile
- 4- Bilmemişdim vuşlatı zâ'il olur hicrân ile
Şimdi eyyâm-ı visâli eylerim âh ile yâd
- 5- Bilmezem hâlim n'olur bûlbûl mişâli zâr ile
Gül yüzün setr eylemişdir zûlf-i 'anber-bâr ile
- 6- Şem'a-i nûr-ı cemâliñdir gönülde maṭlabım
Ey ṭabîbim ḥastaya vaşlıñla kıl dermân ü dâd
- 7- Nice bir ola gönül bu ḥasret-i cânân ile
Şubḥa dek âgâh ol ey dîl fiğân ü âh ile
- 8- Uyumazsa ne 'acebdir sînesi pûryân olan
Hey meded yandı derûnum âteş-i hicrân ile
- 9- Sîneñi şâd çâk eyle ḥançer-i feryâd ile
Ṭa'n-ı âğyarı kabûl et dâḥile bî-dâd ile
- 10- İktizâ eyler taḥammûl her cefâya 'Âdile
Şabr eden bulur ḥayâtı vuşlat-ı cânân ile

153 (Gazel 154)

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Fe'ülün

(. - - - / . - - - / . - -)

- 1- Ṭayanma sen vücûduñ varlığına
Erişdir varlığıñ dîst varlığına
- 2- Bu sırra ermege ğayret edegör
Ki muḥtâcsın erenler varlığına

- 3- Cihānda sa'y edip biçāre ol sen
Ki degmez çāresi nā-çārlığına
- 4- Yerin Ya'kūb gibi beytü'l-hāzen kıl
Erersin Yūsuf'ıñ dildārlığına
- 5- Haber sormak dilerseñ yārdan dil
Yine sensin sebep ağyarlığına
- 6- Şu genc-i vaşlı kırtar gāfil olma
Hāzer etme raķibiñ mārlığına
- 7- Rızā-yı nefsi terk et 'Ādile tā
Rızā-yı Hāķķ'ın ırgūr yarlığına

154 (Gazel 155)

Fe'ilātün/ Fe'ilātün/ Fe'ilātün/ Fe'ilün

(. . - - / . . - - / . . - - / . . -)

- 1- Dōstunu pādişahım 'arş-ı mu'allāda ara
Oķu esmāyı dilā sırrı mu'ammāda ara
- 2- Hālet-i cezbeye düş cennet-i Me'vā'da ara
Yüzüñ üzre sürünüp rüz ü şeb āmāde ara
- 3- Pāk edip āyıne-i kalb-i mücellāda ara
Herkesi verme gōñül Yūsuf-ı zıbāda ara
- 4- Yürü Mecnūn ola gör vuşlatı Leylā'da ara
Terk edip 'ucbu riyāyı daķi ihfāda ara
- 5- Rāzını kimseye fāş etme gōñül sāde ara
İkilikten geçūben zir ile bālāda ara
- 6- Haber-i Kāf'ı gedā-meşreb ol 'Ankā'da ara

Her şecerden gelen Hâk Hâk sesi ma'nâda ara

- 7- 'Âdile menzil-i vahdetde şebât et ancak
Keşreti terk edip "Lâ"yı ko "illâ"da ara

ḤARFÜ'- YÂ'

155 (Gazel 156)

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Fe'ülün

(. - - / . - - / . - -)

- 1- Dilimde rüşen eyle 'aşk-ı pākı
Dehân-ı zārım olsun şine-çākı
- 2- Seher vaḳti gibi mihriñle bî-bāk
Yaḳamı dāmenimden ola çākı
- 3- Beni ğarḳ et İlāhî baḥr-i 'aşka
Ṭarîḳ-i şāhidîn eyle sülûku
- 4- Gözüm dîdārını görsün o yārîñ
Zamân-ı vaşla nâ'il kıl İlāhî
- 5- Gider 'işyân ğubarını yüzümden
Gözümde ḳalmasın ğaflet hicābı
- 6- Göñülde âfitâb-ı 'aşk doğsun
Bula mihriñle 'aşıkların kemāli
- 7- Derâ-yı nâleden bîdâr olup dil
Maḥabbet şem'i yandursun çerāğı
- 8- Çıḳar bu māsivâyı cāhı dilden
Fedâ et rāh-ı 'aşka vāridâtı
- 9- Ola maḥşer yerinde 'Âdile'niñ
Refîḳi 'aşk u iḥsânıñ mu'îni

156 (Gazel 157)

Mef'ülü/ Fā'ilātü/ Mefā'ilü/ Fā'ilün

(- - ./ - - ./ - - ./ - - -)

- 1- Dôst 'aşkına cevelân eder gönül kuşu
Gülzârda fîrāk ile dolandır gönül kuşu
- 2- Çün ol kuşuñ şâh ile var 'ahdi tâ ezel
Şaydı visâl-i dôst olur hemân gönül kuşu
- 3- İñler vücûdda dest u vaţan der de âh eder
Yârını medh eder öter pür-efgân gönül kuşu
- 4- Ol dôst arar da cevelân edip uçar
Bu ma'nâ gizlidir insâna her an gönül kuşu
- 5- Hem ol kuşuñ gizli derûnunda sırr-ı şâh
Yok kudreti kim eyleye i'lân gönül kuşu
- 6- Cân bûlbûliyle gâh buluşur bâğ-ı 'aşkda
Zîkr-i Hudâ'yla olmada gûyân gönül kuşu
- 7- Havfım o müdde'ide ki gönlünde gizli şek
Aldanmasın 'Âdile oña bir an gönül kuşu

157 (Diğer 28)

Mefā'ilün/ Mefā'ilün/ Mefā'ilün/ Mefā'ilün

(. - - -/ . - - -/ . - - -/ . - - -)

- 1- Getir cām-ı muşaffâ sâkıyâ neş'eresândır mey
Verip cām-ı leb-â-leb dem-be-dem ke's-i cihândır mey
- 2- Ezel feyz-i maḥabbet ile pür-mest-i elest olmuş
Meger bir 'âşık-ı sermest ki bulmuş sînesini mey
- 3- Dile 'âks etdirir bir nûr-ı dil-efrûz yârı kim

Ruhsâr-ı hâkikat üzre bir âyine olmuş mey

- 4- Cemâli âftâbından alır nûr-ı tecellî hep
Meh-i tâbâna döndü câm-ı pür-nûr-ı muşaffâ mey
- 5- Hemân bir kaç piyâle nûş edelim nev-bahâr oldu
Zamân 'ıyş ü şûrb ü sâkı-i bezm-i vefâdır mey
- 6- Eger bir katresi âb-ı hayât olsa hâkikatde
Velâkin 'aşîka sensiz olur bir zehr-i kâtil mey
- 7- Seferde mülk-i dilde şâh-ı 'aşkıñ yârı olmuşdur
Meger bezm-i vişâliñ maḥremi hem ḥâşılıdır mey
- 8- Eger dest-i 'Alî'den kevseri nûş etmek istersen
Şakın meyhâne-i süflîde içme şüfiyâ hiç mey
- 9- Maḳâm-ı vaşla eriş kalma pek de semt-i ḡafletde
Eden zâtile ittişâl bulur dâ'im beḳâ-yı mey
- 10- Eder hep şûret-i aḥvâline 'ârifleri ḡayrân
Açar 'irfân ehline nice esrâr-ı ḡikmet mey
- 11- Ferâḡat kılma destîñden şarâb-ı nâbı 'Âdile
Ki menzîl-ḡâh-ı yâre dilde açar bir tarîḳi mey

158 (Gazel 158)

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

(- . - -/ - . - -/ - . - -/ - . -)

- 1- Ehl-i 'aşka şevḳ-i ḳalb ü zevḳ-i cândır mûsikî
Ḥôş hevâdır mü'mine ḡâlet-resândır mûsikî
- 2- Sûznâk eyler Hicâzi perde-i 'Uşşâḳ'dan
Ceng-i A'cem ü Nevâ-yı Işfahân'dır mûsikî

- 3- ‘Āşıkı eyler sa‘îd her bir demin bir gûne ‘îd
Güş-ı sermest-i Şabâ’ya Sûr-ı cândır mûsikî
- 4- Diñle ‘âşık hûş şafâdır cânlara feryâd-ı ney
Kim semâ‘ içre kudûm-ı ‘âşıkândır mûsikî
- 5- Râst’dır Sûz-ı dilârâ’ya maķâm-ı Evc’de
Ol zehî minnet zehî hikmet beyândır mûsikî
- 6- Bu ne âhenk kim götürür Raķş’a çarhı ‘Ādile
Muṭrıb-ı ‘aşkı işit cândan nişândır mûsikî
- 7- Mûsikî tavşife şıgmaz defter ü dıvânlara
Ḥasta-i ‘aşka ‘aceb rûḥ-ı revândır mûsikî

159 (Gazel 159)

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

(- . - / - . - / - . - / - . -)

- 1- Dür kılnma mihr u ‘âşķ ile maḥabbetden beni
Mâ-sivâdan luṭfile kırtar şu miḥnetden beni
- 2- Bister-i ğamda yatır vaşlıñ ile ḥandân kıln
Eyleyip âġâḥ uyandır ḥvâb-ı ġafletden beni
- 3- Rû’yet-i dîdârıñ lütfen naşîb et ey ġüzel
Pâdişâḥım kıln meded ṭard etme cennetden beni
- 4- Gonca-i ḥüsnüñ bıraķdı cânıma ġeçdi firâķ
Raḥım kıln murg-ı dile kırtar bu firķatden beni
- 5- Nefs-i emmâre fesâda ṭurmayıp da meyl eder
Nâra yak onu ḥalâş et bu ‘adâvetden beni
- 6- ‘Ādile ķat’-ı ümîd etme ġünâḥım çok diye
Eyle istiġfâr me‘yûs etme raḥmetden beni

160 (Gazel 160)

Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Alıp destime hāme yazmağa şî' r ü eşeri
Kalem cevlan edip döksün cihāna tāze gevheri
- 2- Harıdār-ı metā'-ı 'aşk olan lābūd olur dānā
Rumūz-ı vaşlı söyler saña al haberden haberi
- 3- Duḥūl-i bezm-i 'irfāna sebaḵ al sırr-ı vaḥdetden
Unut bildiklerin cümle açılsın Ḥaḵḵ'ın esrārı
- 4- Bu şüret ḥāmesin giydiñ göründüñ şüretā zıbā
Beḳādan mülk-i fāniye niçin kıldıñ bu seferi
- 5- Ḥaḳıḳat bahırına cismiñ sefīne olduḡuñ añla
Teniñ fülk-i şerī'atdır ḥaḳıḳat bahrı gevheri
- 6- Hicāb-ı ḡafleti ref' ede gör eflāk-i şineñde
Görünsün āfitāb-ı vuşlatıñ cānında envārı
- 7- Dalāletden necātı buldular İslāmiyān gerçi
Tarīḳatda giden her ḡussa vü ḡamdan olur berī
- 8- Yeter ey 'Ādile devletle fahr etme tevāzu' kıl
Olur nā'il vişāl-i yāre terk eden bütün varı

161 (Gazel 161)

Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Rikāb-ı şāh-ı 'ālem-tābdan da'vet bu şeb geldi
Dil-i bî-rūḡa cānān geldi cānım şād-mān geldi
- 2- Ezelden şundu sākī cām-ı 'aşkı ḥamd ola içdim

Cenāh açdı şafādan murğ-ı dil yāra uçup gitdi

- 3- O meclis pür-sa‘ādet şu‘le-i kandīli berk-efşān
Şeb-i qadr ü şabāh-ı āsmān-ı ‘izzete erdi
- 4- Alıp fermānıla kânūn-ı ‘aşkı dest-i ta‘līme
Gazel okudum ol şāha ‘Arapça (huz yedi seydi)
- 5- Hurūş ile şadā-yı sâz-ı ‘aşka mest olup cümle
Coşup emvāc ile baħr-ı şafa incilerin şaçdı
- 6- Bu ihsān ü fütūhāta gerekdir secde-i şükrān
Mutī‘-i emr-i ‘aşk olup fedā et yoluna cānı
- 7- O şāhıñ ‘Ādile meyḥāne-i ‘aşk içre emriyle
Olup mest ü lisān-ı ḥāl-i tevḥīd kendine geldi

162 (Gazel 162)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - / - . - / - . - / - . -)

- 1- Zāhidā ḥor bakma incitme o ‘ālī erleri
Var eliñ diliñ çek onlardan şakın cān u seri
- 2- Onları bilmezsin hem esrārlarından bî-ḥaber
Çeşmiñ a‘mā göremezsın evliyā-yı enveri
- 3- Sırr-ı ekberdir ezelden evliyālar bilmiş ol
‘Aql erişmez çünkü söylerler ḥaḳıḳat gevheri
- 4- Maḥremāñe bezm-i ḥāşü’l-ḥās olan onlardır hep
İçdiler cām-ı hüviyyetden şarāb-ı kevşeri
- 5- Nefs ile onlar cihād-ı ekber eyler dā’imā
Kā‘be-i ‘aşkıñdır onlar ḥāciyān ü serveri

- 6- Erdiler nūr-ı tecellî ile bezm-i vuşlata ol
Resûlu'llâh'dır bu yolda zîrâ rehberi
- 7- Kırb-ı Hâk'la evliyâ buldu hayât-ı câvidân
'Âdile terk et sivâyı onların ol kemteri

163 (Diğer 29)

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün
(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Ne söylersin o beyhûde kelâmı dinlemem şûfî
Mürîdi hâş olup ehl-i riyâdan degilim şûfî
- 2- Çü biz rûz-ı ezel ikrârimız ol dâsta verdik
Ebed ol kavle durduk 'âhdı bozar degilim şûfî
- 3- Gezer Leylâ diye şahrâları Mecnûn olup 'üryân
O noğşân 'âkl ile ben gâfil-i cânân mıyım şûfî
- 4- Egerçi ehl-i dile göre kâmil de degilsem de
Yine ol câhil-i hûd-bîn gibi de degilim şûfî
- 5- Şikâyet cevri dilberden kadîmi resmdir ammâ
Hâkîkkatde cefâ ehli vefâ erbâbıyım şûfî
- 6- Tenezzül gayra etmem kârımız Hâk ile dir her dem
Bu yolda zümre-i merdândan ayrı degilim şûfî
- 7- Rızâdır çâresi 'aşkıñ görünmez ibtilâsı hiç
Şâbırdır 'Âdile dermân çekeriz kaydı ey şûfî

164 (Gazel 163)

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün
(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Yine kaşd-i cân ediyor açdı gamzeñ yaramı
Uzadıkça leyle-i firkatde ol vuşlat demi

- 2- Çāresizlikdir yine dārū'ş-şifā-yı 'aşqda
Hāṭır-ı mecrūḥa erbāb-ı vefānıñ merhemi
- 3- Māni'-i vuşlat yine sensin dil-i āvāre hep
Yād olma āstānında yine bul hemdemi
- 4- Gāh vuşlat gāh hicret 'āşıkı vjṛān eder
Mülk-i dil i'mārı için şa'y kıl bul bir demi
- 5- İbtidā āsān gece 'aşkıñ demi 'āşıqlara
Nice nice açılır müşküller ammā şun demi
- 6- Ger cefā ger cevır her ne çekse rāzıdır yine
Ol ğumūm-ı 'āşıkıñ bād-ı seḥerdir maḥremi
- 7- 'Āşıkım etmez melūl elbet beni aḥvāl-i 'aşk
Sine sūz ü zār olmaqdır tabi'i her demi
- 8- 'Ādile şām-ı firāk olur şabāḥ-ı vaşla vaşl
Hurrem ü şādān olur āşık geçer ḥasret demi

165 (Gazel 164)

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Nevbahār oldu açıldı dōst bāğı gülleri
Gül murādı üzre ğayrı rām eder bülbülleri
- 2- Tıttu envārı cihānı māh-tāb etdi derūn
Dōst iklimi donatdı lāle sūnbül bāğları
- 3- Derdine dermān erişdi ḥasta-dil 'āşıklarıñ
Kalmadı kayġu elem göründü dōstuñ elleri
- 4- 'Aşq için bir turfe mevsimdir bahār u seyri kim

Goncalar açıldı cevġāna gelip ‘āşıkları

- 5- Çeşm-i ma‘ nāyla baġan saġrāları diġer görür
Her varak bir kudret-i Mevlānıñ olmuş defteri
- 6- Bu bahārı zevġ edenler cem‘ olsun meclise
Kıla sākı bir kadehle mest ehl-i dilleri
- 7- Cevher-i ‘aşkıñ taleb-kārı bu bāzār içre çok
Cān verir alır bahāsı böyledir ol cevheri
- 8- Gül-cemālīñde göründü kıble-gāh-ı ma‘ rifet
Vaşlda Beytū’l-Ĥarem eyler dil-i ‘ārifleri
- 9- Naġmede tanbūr ü bülbül hem şafāda ‘Ādile
Cennet-i sīñede taze açdı cānān gülleri

166 (Gazel 165)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Cihāna tā ezelden mā‘ il oldu nefs-i insāñı
Onuñ hep hılesin bilmektedir insānıñ ‘irfānı
- 2- Bilirsin nefsiñi sen tā bilirsin sırr-ı Mevlāyı
Şaġın incitme nefsiñ-çün gedāyı bāyı sultānı
- 3- Çıkar sa‘ y ile gönülden hevāyı mā-sivāyı hep
Çalışıp zāhir ü bātında terk et hāl-i zulmāñı
- 4- Geçip bed-ĥüydān ĥulġ-ı cemil ol hem sa‘ ādet bul
Ki teslīmiyetiñ olsun rızā-yı maġz-ı Yezdāni
- 5- ‘Ubūdiyetdir ancak kullara iġsānı Mevlā’nın
Şaġın ĥayvān gibi gezme ġabul et şān-ı insānı

- 6- Çalış Hâk yoluna onda şafâ-yı cāvidānı bul
Riyâ koyma dil-i ihlâşa gel terk eyle 'işyânı
- 7- Sirişk-i çeşmiñi mânende-i seyl eyleyip icrâ
Seherde bülbül-âsâ 'aşk ile kıl âh ü efğânı ık
- 8- Şakın verme bu dünyânıñ gurûr ü cāhına meyliñ
Kalırsın sonra hayretde meger bul dilde yārânı
- 9- Eder emrâz-ı 'işyâna Hudâ'nıñ rahmeti çäre
Düşen derd ü gama bir gün bulur elbette dermânı
- 10- Beyābân-ı haṭâda serseri gezme perişân-hāl
Seni sen gözleyip bul rāh-ı Hâk'da özge seyrânı
- 11- Kamu eşyâyı çeşm-i 'ibret ile seyr edip 'ākıl
Dalıp 'ummân-ı 'aşk içre çıkar lâ'l-i Bedaḥşân'ı
- 12- Bırakma 'Âdile tevḥîd ü zikri dilde hiç bir dem
Kim merd-i 'aşk olup ver cānıñı bul vaşl-ı cānânı

167 (Gazel 166)

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- O hamri sâkı bâkı kılsa rûḥa her ne dem ikrām
Erişir zevka ol dem dil bulur vaşl ü huzûr-ı cān
- 2- Mey-i rûḥânî dolsun mest olunca tâ bütün eczâ
Şeker helvâ-yı 'aşkı nûş edip bul ol leb-i nâbı
- 3- O meclis hāl bu kim südden beyāz kaymak şekerden hōş
Şafâyı cān bulur nûş eyleyince kâse-i semmi
- 4- Dimāğ-ı hâle lezzetdir yerim helvâ-yı 'uşşâkı
Dehânım buldu zevkin ben yemem helvâ-yı nefsanî

- 5- Erer rûḥa ezelden ‘Ādile ol lezzet-i bâde
Coşup baḥr-i maḥabbet mest eder ‘aşk ile cānānı

168 (Kıt’a 10)

Mefā’lün/ Mefā’lün/ Fe’ülün

(. - - - / . - - - / . - -)

- 1- Bu dünyāda nice bir faḥr edersin
Cihān dār-ı ğam ü miḥnet degil mi
- 2- Niceler tāt ü taḥt ü mülkü koyup
Giderler soñ demi ḥasret degil mi
- 3- Götür başıña ‘aqlıñ eyle inşāf
Saña benlik büyük külfet degil mi
- 4- Tükenmekde ‘ömür miḥnet tükenmez
Şafānıñ āhiri ḳasvet degil mi
- 5- Karār-gāḥ şanma ‘ālem bir güzer-gāḥ
Yeriñ çün ḳabr-i pür-zulmet degil mi
- 6- Ḳoma dünyāyı ḳalbe ver su’ālī
Nedāmet çekilir elbet degil mi
- 7- Geri ḳalma süvār-ı esb-i ‘aşk ol
Merāmıñ menzil-i cennet degil mi
- 8- Bilip derdiñe dermān derd-i ‘aşkı
Ferāğat cümleden ḥikmet degil mi
- 9- Yakın ol Ḥaḳḳ’a dūr ol ḥaḳdan kim
Saña bir nāzır ol ḥazret degil mi
- 10- Siyeh rüyüñla yalvar ‘Ādile gel
‘Ubūdiyyet yolu devlet degil mi

169 (Murabba 11)

Mefā’lün/ Mefā’lün/ Fe’ülün

(. - - - / . - - - / . . -)

- 1- ‘Aceb ‘ākıldır ol ğafil ki dā’im
Arar zevḳ-i gülistān-ı fenāyı
Şafāsına cefāsı ğālib olmuş
Göñül ğaddārdır sevme cihānı

2- Cihānıñ zînetinde âfeti var
Hemişe devletinde nekbeti var
Bilen çekmez edāsın miñneti var
Göñül ğaddardır sevme cihānı

3- İşitmez nāle vü āh ü fiġānı
Tutar yeksān hemān pır ü civānı
Şalınca pençeyi vermez amānı
Göñül ğaddardır sevme cihānı

4- Bizi aldatmada leyl ü nehārı
Tavîl ‘ömre verir mevtā qarārı
Yaķar ey ‘Ādile hep dōst ü yārı
Göñül ğaddardır sevme cihānı

170 (Gazel 167)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

- 1- Ol güzellerden güzel aldı dil-i vîrānımı
Nār-ı ‘aşķı naķş olalı yaķıyor bu cānımı
- 2- Bilmezem rûyuñdaki hālet midir muṭlak hayāt
Can vermek istiyor dil görmesem cānānımı
- 3- Cān ne seyr-i bāġ eyler ārzü ne bir çemen
Aldı ol mehpāre ‘aķl ile dil-i nālānımı
- 4- Rûyuñu terciħ eder āşık şafā-yı vuşlata
Görmese cān etmez ārām ol meh-i tābānımı
- 5- Eylemezdim bir dahı gülzār-ı firdevsi ümîd
Şahn-ı gülşende göreydim ol gül-i ħandānımı
- 6- Kahr ile giryānıñım luṭfuñ ile ħandānıñım

Ey şeh-i hūbān sensin edecek ihsānımı

- 7- Nār-ı ‘aşkı söndüremez olsa çeşmim yaşı bahır
Sen bilirsin şine-i pür-yāraye dermānımı
- 8- ‘Ādile yāre ‘aceb mi söylemezse derdini
Kāle gelmez kâbil-i ta‘bır bir şanma şānımı

171 (Diğer 30)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Görünce māh-ı hüsnüñ ihtiyārım kalmadı gitdi
Hayāl-i ‘aşkile ‘aqlım perişān eyledi gitdi
- 2- İlāhî bir dahı görmek naşib olur cānānı
Hayālî dilde zırā yakdı cism ü cānımı gitdi
- 3- Göñül zevk-ı maḥabbetle dolup kalmadı efkārım
Dolaşıp bend-i zülfe cānı kurbān eyledi gitdi
- 4- Hayālî kande taşvîr eyleyem hiç kalmadı ḥālim
Göñül ārzū-yı vech-i yārı geçdi mest olup gitdi
- 5- Geçirdi nakş-ı gayri şineden maḥv eyleyip gitdi
Perişān eyledi ‘aşk ile yakdı göñlümü gitdi
- 6- O māha ḥālimi ‘ārza mecālīm kalmadı ašlā
Olup bu ‘Ādile ḥayrān çeşm-i mestine gitdi

172 (Murabba 12)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ülün

(. - - / . - - / . - -)

- 1- İki ‘ālem cemāliniñ niķābı
Güneş gibi şu‘ādır hicābı
Temāşā eyleseñ ol āftābı

Nümāyān enveri kendi nihānı

- 2- Cemāline şıfatı oldu mir'āt
Şıfatıdır şıfat-ı pertev-i zāt
O zātın zerresi mihr-i kemālāt
Teveccüh ehli görür onda cānı
- 3- Gerekdir görmege çeşm-i mücellā
Göz açıklar için ol temāşā
Eger insān eger hayvān ü eşyā
Bu sırrın oldular hayrān-ı şānı
- 4- Ne bilsin hādīş olanlar kadīmi
O bāğa varamaz 'āklın neşimi
Bilir 'ārifler ol sırr-ı 'azīmi
Bu 'ilmin hayli müşkildir beyānı
- 5- Eder emr ile diller hep tekellüm
Döner zıkr ile tesbīh-i encüm
O virdi 'Ādile eyle ta'allüm
Kelām-ı 'aşkdır zīrā lisānı

173 (Murabba 13)

Mef'ülü/ Mefā'ilün/ Mef'ülü/ Mefā'ilün

(- - . / .- - - / - - . / .- - -)

- 1- Dil hānemi 'aşkıñla şafā derūn et yā Hayy
Ol şevk ile cān nūrun bahş ü kerem et yā Hayy
Dil tāhir olup bulam esrār-ı tabībānı
Yā Hayy yā Hayy yā Kayyūm ihsān ü meded yā Hayy
- 2- Zıll-ı 'ināyetine geldi sığındı gönlüm
Yā Haḫ nūr-ı Aḫmed hıfz et binā-yı gönlüm
Mürde dile içirip Āb-ı Hayāt-ı vaşlı
Yā Hayy yā Hayy yā Kayyūm ihsān ü meded yā Hayy

- 3- Envār-ı zātın olsun şinemde eşref-i tâc
Esmâ-i külliden geçir müsemâyâya mazhar et
Her kimi cezbederseñ vişâliñe erişir
Yâ Hayy yâ Hayy yâ Kayyûm ihsân ü meded yâ Hayy
- 4- Meyhâne-i ‘aşk içre vahdet şerâbın içip
Dil-beste mâ-sivâdan hubb-i fenâdan geçip
‘Âdile kuluñu hem bî-başarlardan şaklayıp
Yâ Hayy yâ Hayy yâ Kayyûm ihsân ü meded yâ Hayy

174 (Diğer 31)

Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün

(- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -)

- 1- Sivâdan pâk kıl dil şinede sultân degil mi
Göñül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdân degil mi
- 2- Nâz eden âyîñde ‘aksine ol âfet ‘aceb
Ol cemâliñ aşlına hûbân ‘ârif degil mi
- 3- Her kul ol şâhın olur mu dâhil-i bezmi hemân
Halvet-i vaşla dehâlet başka ihsân degil mi
- 4- Yazılı nâm-ı Muhammed dilde ism-i a‘zamı
Dilde bu nakş-ı şafâ ihsân-ı Mevlâ degil mi
- 5- Bağ derûn-ı perdeye kim iztîrâdır kamu
Dilde her bir miñnetiñ soñu meserret degil mi
- 6- İmtihândır ‘âşıka cevri ü cefâ mâ‘şûkdan
Rif‘at-i ‘uşşâka bâ‘îş şabr-ı hicrân degil mi
- 7- Çün hayât tâzedir râh-ı maḥabbet ‘âşıka
Bî-tekellûf ‘Âdile cânıña minnet degil mi

175 (Gazel 168)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün
(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Beni bî-dâr-ı ẖvāb etdi bu cān bûlbûlü efgāmı
Deyip yâ Rabbi ‘aşkıñda edem kurbân bu cānı
- 2- Erince sem‘ime geldi hayât-ı tâze bu ilhām
Kâbûl etse olurdu ‘ıyd-ı ekber cān kurbânı
- 3- Olurlar ‘âşıkân kurbân ‘ıd-ı vâ‘de-i vaşla
Tecellî kıl cemâliñ ‘aşkına terk edeyim cānı
- 4- Bize rāh-ı maḥabbetde ne güzel bir hayât yâ Rab
Ne minnet ne tekellüfdür fedâ olsa hezâr cānı
- 5- Degil müşkil iki ‘âlemde tebdîl-i makām âşık
Karâr eyler mi sensiz bâğ-ı cennet olsa imkânı
- 6- Fedâdır ‘Âdile bir nîm-nigāh-ı iltifât-için
Meded kıl alma cānın görmedikçe vech-i cānânı

176 (Gazel 169)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün
(- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -)

- 1- Ey Hudâ vechiñe degmez iki ‘âleme devleti
‘Âşıkı teşvîk eder ma‘şûka dâ‘im rû‘yeti
- 2- Rû‘yet-i dîdârıña ey dōst gayr-ı lâyıķım
Hālını bilmez gönül ister yine bu ni‘meti
- 3- Sen kime verirseñ ‘aşkıñ rütbesi ‘âlî olur
Baḥtiyârlıkla bulur iki cihānda ‘izzeti
- 4- Gerçi teslîm ü rızâdır kula kalb ile hezâr
Sā‘il-i bâbını tãrd etmez Hudâ’nıñ rahmeti

- 5- Her ne rütbe mücrim isem kesmem ümmîd ey Kerîm
Müşkilim hâll eyle ‘afv et bende-i pür-mihneti
- 6- Raḥmeti vâsi‘ bir ulu şâhiñ kuludur ‘Âdile
Yâdigâridır bu cân olsun fedâ-yı vuşlatı

177 (Gazel 170)

Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilün

(. . - -/ . . - -/ . . -)

- 1- Ey gönül terk edip hep varı
Göstere döst saña dîdârı
- 2- Cism ü cânı yakıp ‘aşk âteşine
Göstere döst saña didârı
- 3- Hâne-i kalbi sivâdan pāk et
Hakḳ ile Hakḳ ola görseñ bārı
- 4- Yār ile yār ederseñ ger gözün
Ede mihmân saña ol yārı
- 5- ‘Aşkı pinhân edip kalbiñde
Ya‘nî fâş etme şakın esrârı
- 6- Ehl-i ikrâra o bir güldür kim
koḳlamaz onu sırr-ı inkârı
- 7- ‘Aşk bir mâye-i devletdir kim
Secde-i şükr gerek her bârî
- 8- ‘Aşkda bir pula degmez biñ cân
‘Âdile cân verip bul yārı

178 (Gazel 171)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . -)

- 1- ‘Ālemi ḥüsnüñ gülistān eyledi
Bülbülü sermest ü ḥayrān eyledi
- 2- Kaşlarıñ (ve’l-leyl) Ṭübā kāmetiñ
‘Āklımı zülfüñ perişān eyledi
- 3- Kim demiş māhiyetini bilmeden
‘Ālemi ḥurşid-i raḥşān eyledi
- 4- Zerreder gūn rūyuña nisbetle şems
Çarḥı ser-gerdān u ḥayrān eyledi
- 5- Nūr-ı ‘ālemdir cemāliñ ey güzel
Her gören biñ cānı erzān eyledi
- 6- Zülf-i Leylā’yı ḥam-ender-ḥam ile
Nice Mecnūn’u perişān eyledi
- 7- Cām-ı ‘aşkın cür‘asın nūş eyleyip
‘Ākil u mecnūnu yeksān eyledi
- 8- Ey güneş yüzlü nigārım kandasın
Vechini bir anda pinhān eyledi
- 9- Ḥāne-i ḳalbin o nūra yandırıp
‘Ādile’yi ‘aşkı şādān eyledi

179 (Gazel 172)

Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- (Feseyekfıke hümmu’llāh) olup tāc-ı seri
Ne neye kıldı musaḥḥar oña baḥr ile beri

- 2- Etdi Hâk olduğuna Âdem'in isbât-ı sihri
Perdedir Hâk'a sivâ aña sözüm etle deri
- 3- Yazdı hem Kâzî Keşşâf Cerîr-i Tâberi
Pîrden aldım ezeli Lemyezeli'den haberi
- 4- 'Âdile kim ki sücûd etmez o vech-i yâra
Ola Şeytân gibi merdûd Cehennem'de yeri

(Diğer 32)

İSTİRHAM EZ HAZRET-İ SEYYİDÜ'L-ENÂM

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Levlâk huṭbesiyle oldu saña nidâ meded yâ Muḥammed
'Âlem-i Adem yokken olduñ maḥbûb-ı Hudâ meded yâ Muḥammed
- 2- Rûḥ-ı pâkiñ cevher-i imâna bir mışbaḥ-ı nûr
Fâḥr-ı 'âlem şall-i 'alâ seyîddinâ meded yâ Muḥammed
- 3- Enbiyâ vü rûsûl içre yok saña bi'llâh şebîḥ
Kim nübüvvetle risâletle müstesnâsın meded yâ Muḥammed
- 4- Ka'be-i dergâhıñ a'lâ Beyt-i Mâ'mûr'dan seniñ
'Arş-ı a'zamdan büyük Ravzañ seniñ meded yâ Muḥammed
- 5- Mihr-i kudretidir cemâliñ mâh-ı rahmet gül yüzüñ
Cism-i pâkiñ cevher-i cân ü sa'âdet meded yâ Muḥammed
- 6- Nûr-ı Hâk'sın kim seniñle buldu râḥ-ı Hâk'ı nâs
Olmayaydıñ sen delîl olmazdı eşyâ meded yâ Muḥammed
- 7- Nâ'ib ü kâdi-ḥacât ü şefî'ü'l-müznibîn
Rûz-ı maḥşerde kerem eyle baña meded yâ Muḥammed

- 8- Zātın Hâk medh ederken nice kâdir olam
‘Âdile ancak eder ‘arz-ı hâli meded yâ Muhammed

FAHRIYE EZ LİSÂN-I ‘AŞK

I (Mesnevi 7)

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Aşkdır kim olmasın kalbinde benden gayrı yâr
Eylerim ‘âşık seni sonra cihānda tār-mār
- 2- Taht-gāh-ı mülk-i kalbiñ şah ü sultānı benim
‘Âşıkñ gönlündeki ma‘şûk u mihmānı benim
- 3- Evvel ü āhır kamu ‘âlem benimledir hemān
Diledigim eylerim sultān u derviş her zamān
- 4- Hep sa‘âdet tâcını sâyemde giymişdir giyen
Dide-i pâkimdir ancak vech-i cânânı gören
- 5- Gel benimle yak vücūdun mahv edip cân ü teni
Ârzü-yı vuşlat edip bulmak istersen beni
- 6- Çünkü benden gayrı kimse olamaz hiç saña yâr
Bil ki yok yâr ü meded-kâr ü mu‘în ü çâre-kâr
- 7- ‘Aşk derdi gerçi hoşdur şıdıkla şadıklara
Çekmeyen ‘âşık degildir ol cefâ lâyıklara
- 8- Hem gayûr bir pâdişâh-ı bî-zevâlim mutlakā
‘Âdile ‘aşkımdan ayrılma seniñdir ol şafâ

II (Murabba 14)

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Yanan hürşid-i rüyile kılar nûr-ı şafâ peydâ

Eder biñ āfitāb-ı ‘aşk ile evc-i dilin ihyā
Ruḥuñdan ref‘ olursa ger niḳābı şemsden a‘lā
Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra‘nā

2- O meh-rūyu şanır dil kim bulutdan āşikār olmuş
Gören her zerrede mihr-i cemālī tāb-dār olmuş
O bir feyz-i tecellīdir ki ‘uşşāka nişār olmuş
Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra‘nā

3- Göñül āyinesin şāfī edersen erişir Mevlā
Naşīb olur saña Firdevs-i a‘lā ‘ilmü’l-esmā
Başiret çeşmini aç sevdiğin yanında pek a‘lā
Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra‘nā

4- Çıkıp varlıktan artık kalbini zevka eriştir sen
Temāşā ile mir’āt-ı cemālī gör yine rūşen
Göñül naḳşında ‘aşk-ı pāk ile ey ‘Ādile bilsen
Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra‘nā

(Tahmis 1)

TAHMİS-İ GAZEL-İ DERVİŞ ‘İŞMET

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - -)

1- ‘Ālemi yakdı ser-ā-ser āteş-i bālā-yı ‘aşk
Şu‘le-i nūr-ı şafā oldu ziyā-baḥşā-yı ‘aşk
Mücib-i feyz ü sa‘ādetdir bütün ĵmā-yı ‘aşk
Oldu zāhir şerḥ-ı ḥubb-i yār ile ma‘nā-yı ‘aşk
Burc-ı kalbe doğdu ḥurşīd-i cihān-ārā-yı ‘aşk

2- Ḥilkāt-ı ekvān hep envārına merbūt ü best
Cām-ı ‘ālem kadrine eşḫāb-ı ‘işret dil-şikest
Meclisinde ehl-i ‘irfān ü şafā pür-cüş ü mest
Enfüs ü āfāk cümle mest-i şahbā-yı elest
Bülbüle gül şem‘a pervāne verir sevdā-yı ‘aşk

- 3- Görmedi ‘âlemde hiç Ferhād ü Şîrîn ‘âlemi
Vâmîk u ‘Azrâ perişân oldu çekdi mâtemi
Oldu Yūsuf şâh Züleyhâ gördü ammâ çok ğamı
Geçdi bu da ‘vâda Leylâ ile Mecnûn’uñ demi
Niceler cân verdi lâkin olmayıp dānâ-yı ‘aşk
- 4- Āteşi berd ü selām etdi kimine ol Celî
Kimisi oldu şehîdi bu yoluñ mişl-i ‘Alî
Kimi dārâ aşılıp manşûr-veş oldu deli
Kalmadı boş yerleri Leyla vü Mecnûn’uñ velî
Öyle biñ Mecnûn ile memlû bütün şahrâ-yı ‘aşk
- 5- Mîhr-i Mevlânâ doğunca evc-i sînemde tamām
Sûz-nâkim şöyle kânûn-ı muhabbetde müdām
Nâlemi duysa döner Zühre ilâ yevmi’l-kıyām
Āh ü zârım perde perde tutdu ‘Uşşâkı makām
Dil semâ‘ etdi bu demlerde Nevâ-yı nây-ı ‘aşk
- 6- Çekse bir âhı derûnum çarhı sûzân eylese
Mâ-sivâ-yı aḥker ile soñra vîrân eylese
On sekiz biñ ‘âlemi kendinde mihmân eylese
Çok mudur bir demde biñ göñlü perişân eylese
Çok Felaṭûn ‘aklı yağma eyledi kavğâ-yı ‘aşk
- 7- Kaṭresidir bâ‘îş-i feyz-i hayât-ı câvidân
Cür‘asıyle mest ü ser-gerdândır ḥalk-ı cihan
Büyını şemmeyleyen ervâḥ olur iḥyâ hemân
Bâdesinde neş’e bulup zevk alır her ân cân
Na‘ra-i rindânı tutmuş kulḳul-ı mînâ-yı ‘aşk
- 8- Zât-ı Hâk çün ‘âşık-ı vech-i cenâb-ı Muştafâ
Muştafâ’nıñ luṭfudur emrâz-ı ekvâna devâ
Ehl-i miḥnet ḥâsıl eyler câna feyzinden şafâ
Derd-i ḳalbiñ mahremidir nûr-ı şevk-efzâ-yı ‘aşk

- 9- ‘Ārz-ı ruḥsār eyleseydi bir şabāḥ ol āftāb
Ṭal‘atiyle meclis-i rindān bulurdu āb ü tāb
Bende olsam ‘İşmetā ol feyzle mest ü ḥarāb
Dest-i sākīden edenler ‘Ādile nūş-ı şarāb
Tā kıyāmet olur ol müstağrak-ı deryā-yı ‘aşk

(Gazel 173)

BAHĀRĪYYE

Müstef‘ilün/ Fe‘ülün/ Müstef‘ilün/ Fe‘ülün

(- . . - / . - - / - . . - / . - -)

- 1- Faşl-ı bahār geldi sünbülle gül açılmış
Bülbül figāna gelmiş rengin çemen yetişmiş
- 2- Bülbül şadā-yı ‘aşka pür eyledi cihānı
Ruḥsār-ı yār çünkü gül üzere ‘aksetmiş
- 3- Reftāra geldi iki destinde sem‘-i fānūs
Mestāne çeşmi üzere kākülleri dağılmış
- 4- Elbisesi yeşil nūr cennet içinde bir hūr
Ḥüsnü ziyāsı üzre bir āfitāb örtmüş
- 5- Ey dil hemān zevk et el verdi vaqt-i ‘işret
Çirk-āb-ı cürmü silsin ol bāde kevşer imiş
- 6- Bu cāy-ı dil-küşāde ‘uşşāk buldu zevkı
Ağyāra ‘Ādile hiç bakma şu zevke eriş

(Gazel 174)

DER ḤAKK-I ĀL-I ‘OŞMĀN

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

(. . . . / / /)

- 1- Bi-ḥamdi’llāh ezel taqdīr ü ḥükm-i Rabb-ı ‘izzetdir
Mu‘īni Āl-i ‘Oşmān’ın selāṭini risāletdir

- 2- Hüdā ihsānıdır bu saltanatla onlara devlet
Nice şükr etmeyelim mü'minîne ulu ni'metdir
- 3- Kim etse bunlara şıdk ile hizmet Hâk verir ecrin
Şadâkat kullara Hâk'dan ulu lutf ü sa'âdetdir
- 4- Cihânı şanma kim hâli nice ehl-i şadâkat var
Hemen ârzuları devletle dîne hüsni-i hidmetdir
- 5- Görüp şadıkları hâ'in elinde şanma bî-çâre
Mu'ini Hâk olan iki cihânda pür-selâmetdir
- 6- Odur bî-çâre kim bir iki gün 'ömrün eder zâyi'
Ki cân yakmağa kınamaz çünkü hep ehl-i dâlâletdir
- 7- Fedâ-yı cân eden dîn uğruna mahrûm kalmaz hiç
Gazâda hem firâşında vefât etse şehâdetdir
- 8- Cenâb-ı 'âlemü's-sırâ 'ayândır pâdişâh bilmez
Münâfık hâ'iniñ ahvâli hep küfrân-ı ni'metdir
- 9- Şalât ile selâm olsun Resûlu'llâh-ı zî-şâna
Vücûdu 'ayn-ı rahmet 'âleme kân-ı şefâ'atdır
- 10- Du'â kıl 'Âdile hep Pâdişâh-ı Âl-i 'Osmân
Du'âsı hep 'ibâd-ı müslimîne farz-ı zimmetdir

(Gazel 175)

TENBİHNÂME

Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

(. - - - / . - - - / . - - - / . - - -)

- 1- Gel ey şüfi gurûr u kibri terk et bu hevâdan geç
Tayanma 'ilm ü mâla kalma benlikde sivâdan geç
- 2- Hâzer kıl zâhide buğz eyleme merdânı Mevlâ'ya

Şaķın bağrı yanık ‘uşşākı incitme cefādan geç

- 3- Amān inkāra gelme ‘āşıkānıñ ķavl ü güftārın
Çü sen fehmi edemezsin remz-i nuṭķ-ı evliyādan geç
- 4- Güzel sevmez şarāb içmez şafā bilmezsin ey Şūfī
O ṭab‘ı ḥām ü meyt-i ķalbi terk et şu belādan geç
- 5- Ḍalālet bir belādır başa ammā def‘i āsāndır
Gel ey cāhil mürid-i ‘aşķ olup ol ibtilādan geç
- 6- Deme ṭesbīḥ-i terk ile ele almam ben ol cāmı
Ḥicāb-ı ‘aķlı çāk et ma‘rifet bul bu riyādan geç
- 7- Olan ün ṭālib-i dīdār eder ‘aşķıñ şerābın nūş
Baķāyı bul şafā bezminde şüretten edādan geç
- 8- Gam-ı ‘aşķ ile maḥzūn ķulları bil ‘Ādile ‘ālī
Ḥulūş-ķārān sözün gūş etmeye bāķı i‘tilādan geç

(Gazel 176)

BU DAḤİ

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

(- . - - / - . - - / - . - - / - . -)

- 1- Yokdur ‘ālemde ‘abeş ḥalk eylemiş nesne Ḥudā
Ey başıretsiz gözün aç baķ nedir sırr-ı Ḥudā
- 2- Şanma ey zāhid ki ‘āşıklar ‘abeş devrān eder
Onlarıñ ķārı hemişe zıkr ü tevḥīd-i Ḥudā
- 3- Cümle eşyā Ḥaķķ’ı ṭesbīḥ eyleyince şūfiyā
Hiç ‘abeş mi ehl-i ‘aşķıñ etdigi zıkr-i Ḥudā
- 4- ‘Āķil iseñ zerresine sen o şemsiñ mazḥar ol
Ehl-i ‘aşķa ni‘met-i ‘uzmādır ol ‘aşķ-ı Ḥudā

- 5- Etme zem dünyā vü ‘uḳbā ḳā‘im ‘aşḳ-ile hemān
Her ne vār ise ḳamu āşık eder zıkr-i Ḥudā
- 6- Deme bir şey’e ‘abeş ‘aḳlen eyā bî-ma‘rifet
Ḥārici olma ki onda var nice sırr-ı Ḥudā
- 7- ‘Arş ü kürs levḥ ü ḳalemle on sekiz biñ ‘ālem hep
‘Ādile ‘aşḳ ile rakş eyler ḳılıp zıkr-i Ḥudā

SONUÇ

Divanı üzerinde çalışma yaptığımız Âdile Sultan, edebî yeniliklerin hızla yayıldığı bir ortamda yaşamasına rağmen eskiyi reddetmemiş, eski şiiri yaşatabilmek için çaba sarf etmiştir. Beş padişah zamanında hüküm sürmüş, bütün sevdiklerinin ölümüne şahit olmuş, çok acılar yaşamış buna rağmen metanetini hiç kaybetmemiş olan bu hanımefendi şairin adını şiirleri yaşatmaktadır.

Bu çalışmayla 19. asır divan şiirinin kaynaklarda sözü edilen ve bugün elimizde bulunan tek eseri olan divanının söz varlığından yararlanarak anlamların bağlama göre nasıl bir değişiklik ve çağrışım kazandığı, divanından elde edilen tanıklarla ortaya konulmuştur.

Anlam-bağlam ilişkisine dayanan işlevsel sözlükler, bağlamli dizinle ortaya çıkan söz varlığının işlenmesiyle oluşmaktadır. Bu çalışmada Âdile Sultan Divanı'nın söz varlığı, ortaya koyulmaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Anlamların bağlama göre gösterdiği değişkenlikler ve kazandığı çağrışım imkânları tanıklarla gösterilmeye çalışılmış ve böylece işlevsel bir sözlük hazırlanmıştır.

Batı'da olduğu gibi, ülkemizde de bu tür üslup çalışmalarına önem verilmesi gerekmektedir. Böylece belli bir dönemde yaşamış, ürünler vermiş şair ve yazarlarımızın sanat anlayışlarının, üsüplarının, devrin kültür öğelerinin daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.

Bağlamli dizin ve işlevsel sözlüğü hazırlarken yararlandığımız Gazi Üniversitesi öncülüğünde hazırlanan TEBDİZ projesi, dil ve edebiyat açısından önemli görevler üstlenmektedir. Bu sözlük sayesinde elde edilen bulgular ile dil ve edebiyat çalışmaları hızlanacaktır. Türk edebiyatındaki eserlerinin bu projede olması hem edebî hem de dilsel zenginliğin görülmesi bakımından çok önemlidir. Türklük biliminin, Türk dilinin, Türk kültürünün, Türk edebiyatının incelenmesinde bir kaynak olan bu proje, katılımlarla daha da kapsamlı hâle gelecek ve Klasik Türk Edebiyatı metinlerine ışık tutacaktır.

Bu tezle, Âdile Sultan Divanı'nın söz varlığını oluşturan sözcükler, deyimler, atasözleri, kalıp ifadeler, alıntılar, kültür dili ve kalıplaşmış günlük ifadeler, bağlamli dizin yardımı ile alfabetik olarak dökümlenmiştir. Böylelikle bu malzeme üzerinde çalışılarak işlevsel anlamlar tespit edilebilmiştir. Bütün bu dil öğeleri, tarihsel sözlük

ve kaynaklardan referans gösterilerek tanıklandırılmıştır. Çalışmada eş zamanlı bir yöntem uygulanmış olup söz varlığını oluşturan dil öğelerinin tarihsel anlam değerleri tespit edilmiştir. Bunun yanında bu söz varlığının bağlama göre değişen anlamları da belirtilmiştir.

Hazırlanan bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğün yanında Âdile Sultan'ın hayatı ve yaşadığı dönemin şiirlerinin içeriğine nasıl yansıdığı beyitlerinden örnekler verilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Söz sanatları, ünlemler, edatlar, bağlaçlar, deyimler, ikilemeler, tamlamalar, birleşik fiiller vb. dil unsurlarını kullanım tarzının üslubunu nasıl şekillendirdiği de örnek beyitlerle ortaya konulmuştur. Ayrıca divandaki nazım şekilleri üzerine kısa bir değerlendirme yapılmıştır. Divanın mürettep bir divan düzenine uymadığı görülmüş ve şiirlerinin %12'sinin belagat kitaplarındaki hiçbir nazım şekliyle bağdaştırılamamıştır. Tüm bunlardan yola çıkarak Âdile Sultan'ın şiirlerinin biçim bakımından pek güçlü olmadığı ancak içerik bakımından etkili bir söyleyişe ve samimiyete sahip olduğu söylenebilir. Şair, divan şiirini âdeta içini döktüğü bir günlük edinmiş ve kendi tarihsel belleğini oluşturmuştur.

Âdile Sultan Divanı'nın bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğünün ortaya çıkarılması önemli çalışma alanlarına zemin hazırlamıştır. Öncelikle, bu çalışmanın Âdile Sultan'ın üslubunu belirlemede çok önemli bir rolünün olabileceği düşünülmektedir. Osmanlı şiiri çalışmalarında şairlerin neyi söylediğinden çok nasıl söylediğinin üzerinde durulması artık daha da önemli olduğundan şairlerin üslup farklılıkları ancak bu tür çalışmaların artmasıyla ortaya çıkabilecektir.

Âdile Sultan Divanı'nın söz varlığını oluşturan tanıkların kullanım sıklıklarının verilmesiyle somut veriler ortaya konmuştur. Ayrıca bağlamlı dizin, şairin standart dildeki malzeme ile atasözleri, deyimler, kalıplaşmış ifadeler, alıntılar vb. dilsel öğeleri nasıl sanat diline dönüştürdüğünü ve bunu hangi bağlamlarda gerçekleştirebildiğini de anlamaya olanak sağlamıştır. Bu çalışma, özellikle Osmanlı şiirinde birçok çalışma alanına malzeme sağlamasıyla beraber sözlük düzeninde hazırlanması yönüyle de araştırmacılara kolaylıklar sağlayacak bir niteliktedir. Bu tür çalışmaların artması, şairlerin söz varlıklarını karşılaştırma imkânının oluşması ve bu çalışmalardan hareketle Osmanlı şairlerinin ve şiirinin daha iyi anlaşılmasına başlanması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, S. (2009). “Necati Bey Divanı sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Ak, C. (1987). Muhibbî Divanı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.
- Aksan, D. (2006). *Anlambilim [Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi]*, 4. b., Engin Yay., Ankara, ss. 74-78.
- Aksan, D. (2000). *Türkçenin Sözcükbilimi*, [Türk Dilinin Sözcükbilimiyle İlgili Gözlemler, Saptamalar], Engin Yay., Ankara, ss. 7.
- Aksoy, Ö. A. (1995). *Deyimler Sözlüğü*, 1.b., Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.
- Akyol, İ. (2015). “Âdile Sultan Divanı’nda Nazım Şekilleri ile İlgili Problemler”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, No: 5, (Çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/180137>, 7 Mayıs 2018.
- Aydemir, Y. ve Çeltik, H. (2008). “Redife Farklı Bir Bakış: Divan Şiirinde Ön kafiye ve Ön Redif”, *Bilig*, No:46, ss. 193-214.
- Aydüz, Z. (2015). *Adile Sultan*, Zafer Yay., İstanbul.
- Azamat, N. (1988). “Âdile Sultan”, *İslam Ansiklopedisi*, c.1, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., ss. 382-383.
- Bahadıroğlu, D. (2017). “Bir Dil Uğraşırı Gözünden TEBDİZ”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, C:III, No:1, ss. 38-43.
- Banarlı, N. S. (1971). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB Yay., İstanbul.
- Batıslam, D. (2000). “Divan Şiiriyle Halk Şiirinde Ortak Bir Söyleyiş Biçimi (Mürâca'a-Dedim-Dedi)”, *Folklor/Edebiyat*, C:VI, No:22, Ankara, ss. 201-211.
- Bayraktar, N. (1994). *Âdile Sultan*, TSM Sevenler Derneği Sanat Tarihi Araştırmaları Semineri, İstanbul.
- Demiriz, Y. (1993). “Âdile Sultan Türbesi”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, I, haz.: İlhan Tekeli vd., İstanbul.

- Devellioğlu, F. (2005). *Osmanlıca-Türkçe Lügat*, Aydın Yay., Ankara.
- Dilçin, C. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.
- Fuzulî (1897). Külliyyatı Fuzulî, Ahter Matbaası, İstanbul.
- İlaydın, H. (1953). “Sözlüklerimize Dair”, *Türk Dili*, No:27, ss. 127-132.
- İpekten, H. (2017). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri*, 9.b., Dergâh Yay., Ankara.
- İsen, M., vd. (2002). *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara.
- İsen, M. (1999). “Osmanlı Hanedanının Şairlik Yönü”, *Türkiye Günlüğü*, No:158.
- Kanar, M. (1998). *Farsça-Türkçe Lügat*, Birim Yay., İstanbul.
- Karahan. A. (1987). *Nâbi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara.
- Kolay, A. (2017). “Dindar, Hayırsever, Nazik ve Şâire Bir Padişah Kızı: Âdile Sultan”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, C: 12, No: 2, ss.1-33.
- Kolçak, O. (2005). *Adile Sultan*, Kastaş Yayınevi, İstanbul.
- Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, Kubbealtı Lugatı, (Çevrimiçi), <http://lugatim.com>, 1 Haziran 2018
- Kurnaz, C. (2004). *Eski Türk Edebiyatı*, Kitabevi Yay., Ankara.
- Levend, A. S. (1980). *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, Enderun Yay., İstanbul.
- Mazak, F. (2012). “Sarayın Çilekeş ve Hayırsever Şairi: Adile Sultan”, *Derin Tarih*, (Çevrimiçi), <https://www.gzt.com/derin-tarih/sarayin-cilekes-ve-hayirsever-sairi-adile-sultan-2611413>, 7 Mayıs 2018.
- Mazak, F. (2000). *Sultan II. Mahmud’un Kızı Âdile Sultan*, Çamlıca Yay., İstanbul.
- Mengi, M. (1994). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yay., Ankara.
- Muallim Naci (2006). *Lugât-ı Nâcî*, Çağrı Yay., İstanbul.
- Muallim Naci (2000). *Osmanlı Şâirleri*, haz.: Cemal KURNAZ, Akçağ Yay., Ankara.
- Naci, E. (1965). “Türk Sarayında Müstesna Bir Prenses: Âdile Sultan”, *Hayat Tarih Mecmuası*.
- Onan, N. H. (1993). *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*, MEB Yay., İstanbul.

- Onay, A. T. (2007). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü*, Haz: Cemal Kurnaz, Birleşik Yay., Ankara.
- Özdemir, H. (1996). *Âdile Sultan Divanı*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- Öztürk, F. (2007). “Baki Divanı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.
- Öztürk, F. (2008). “İşlevsel Sözlük ve Osmanlı Şiirinde Bağlam”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C:3, No:1.
- Pakalın, Z. M. (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Parlatır, İ., vd. (1998). *Türkçe Sözlük 1-2*, TDK Yay., Ankara.
- Selçuk, B. (2013). “Divan Şiirinde Ritmik Bir Unsur: Atıf Terkipleri”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:24, Elazığ.
- Steingass, F. A. (2005). *Comprehensive Persian-English Dictionary*, 5. b., Çağrı Yay. İstanbul.
- Şemseddin S. (2005). *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yay., İstanbul.
- Şemseddin S. (1889). *Kamusu'l-Alam*, Mihran Matbaası. İstanbul.
- Şenödeyici, Ö. (2011). “Naili Divanı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Şenödeyici, Ö., (Çevrimiçi), https://ozeroca.wordpress.com/2015/05/07/baglamli-dizin-ve-islevsel-sozluk-uzerine-1-tarihce_, 7 Mayıs 2018.
- Şentürk, A. A. ve Kartal, A. (2010). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, 3.b., Dergâh Yay., İstanbul.
- Tuncer, E. (2016). “Sükkeri Divanı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük]”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Uludağ, S. (2002). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yay., İstanbul.
- Yılmaz, M. (1992). *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler [Ansiklopedik Sözlük]*, Enderun Kitabevi, İstanbul.

Yılmaz, M. (2013). *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*, Kesit Yay., İstanbul.

Zavotçu, G. (2006). *Divan Edebiyatı Kişiler-Kişilikler Sözlüğü*, 1. b., Aydın Kitabevi, Ankara.

EK: ÂDİLE SULTAN DİVANI SÖZLÜĞÜ [BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK]

Bu bölüm tezin sözlük kısmıdır ve toplamda 1323 sayfadan oluşmaktadır. Bundan dolayı ek adı altında cd olarak Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne ve jüri üyelerine teslim edilmiştir.

SÖZLÜK KULLANMA KILAVUZU

1. Sözlük alfabetik bir sıraya göre dizilmiş olup madde başları içeriden, ara madde başları ise kenardan başlatılmıştır.
2. Bağlamli dizin ve işlevsel sözlüklerin amacı kelimelerin kökenini, türünü veya yapısını ortaya çıkarmak olmadığı için, sözcüğün bu özelliklerini içeren kısaltmalar gösterilmemiştir.
3. Âdile Sultan Divanı'nı oluşturan tüm sözcüklerin kullanım sıklıkları madde başlığı altında sıralanmıştır.
4. Divan'ın söz varlığı oluşturulurken önce alfabetik sıralama esas alınmıştır.
5. Sözlükte kastedilen ilk anlam birinci sırada gösterilirken, bazı durumlarda kullanılan “ ; ” (noktalı virgül) işaretiyle yan ve mecaz anlamlar gösterilmiştir. “ // ” işaretiyle de bağlama dayalı olarak tespit edilen anlamlar verilmiştir.
6. Âdile Sutan'ın söz varlığı oluşturulurken kaynak gösterilmemiş birçok tamlama araştırma yapılan sözlüklerde bulunamadığından bağlama uygun olarak tarafımızca anlam kazandırılmıştır.
7. Ayet, hadis, dua gibi iktibas yoluyla alıntılmalarda gerekli açıklamalarla kaynak gösterilme yoluna gidilmiştir.

ÂDİLE SULTAN DİVANİ'NİN SÖZLÜĞÜ

a: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri.

‘Aşıka bir nesne yokdur la‘l-i dilberden lezîz / Zîkr-i yâr oldu **aña** çün şîr ü şekkerde lezîz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 1). [aña, -ña]

‘Akl idrâk edemez çün sırr-ı ‘aşkı hāmūş ol / Gūş kıl cānile levh-ı dilde **anı** söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 5). [anı, -nı]

Şoñra kalmışdı **anuñ** da gözü nūru bir tıfl / Ya‘nī kim mīr Muḥammed ‘Alī bir tāze civān (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 7, Beyit 7). [anuñ, -nuñ]

Hāşılı inkār olunmaz himmeti / Cāy-gāh ede **aña** Ḥaḳ cenneti (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 68). [aña, -ña]

Bir Muḥammed ‘Alī Pāşā idi ol dünyāda / Luṭf-ı pīrān **anı** irşād ide ‘uḳbada (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 3). [anı, -nı]

Gerçi etdi çeşm-i ‘ibretle nazar / Görmedi ‘ālem **aña** ‘ayn ü mişāl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 54). [aña, -ña]

Ḳuvvet-i ‘aşk **anı** mā‘şūḳ-ı cihān etmişdir / Ḳalbi āyīne-i dīdār-ı Ḥudāvend-i ḳādīr (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 32). [anı, -nı]

āb: Su, nehir, deniz.

Müste‘id-i şeref-i rif‘at olan nādīr olur / ‘Âdile şanma her **āb** lü‘lū‘-i lālā eyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 6). [āb,]

āb ü tāb: Parlaklık, güzellik.

Ṭal‘atiyle meclis-i rindān bulurdu **āb ü tāb** / Bende olsam ‘İşmetā ol feyzle mest ü ḥarāb (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 21). [āb ü tāb,]

‘abā: Yünden dokunmuş, çok sağlam, eskiden daha ziyade küçük esnafın ve fakir kimselerin giydikleri potur, hırka, cepken, palto, terlik vb. şeyler yapılan, çoğunlukla deve tüyü renginde bir çeşit kaba kumaş, kaba çuha; Bu kumaştan yapılmış bol ve geniş giyecek, hırka, cüppe; derviş hırkası.

Gurūr etme libās-ı fāḥireñle / ‘**Abā** ile bizim de şānımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 4). [‘abā,]

āba verem: Yok etmek.

Girye-i dem-be-demle mestāne / Raḥt-ı şabr u şikībi **āba verem** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 2). [āba verem, -em]

ābād eyleye: Bayındır etmek, şenlendirmek.

Dest-i luṭfuñ **eyleye ābād** bu dil ḥānesin / ‘Aşḳ-ı sultān bula taḥtında cā yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 2). [ābād eyleye, -ye]

ābādan: Bayındır.

Gāh ḥarāb ü gāh **ābādan** görür bu göñlümü / Kim benim her ḥālimi seyrān eder cānān-ı ‘aşḳ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 10). [ābādan,]

ābādan et: Bayındır kılmak, şenlendirmek.

Zāhir ü bātında yā Rabbī baña ol mu‘in / ‘Âdile ‘aşḳuñla **ābādan et** yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 6). [ābādan et,]

‘abd-i ehlu’llāh: *Gönül ehlinin kölesi.*

‘Abd-i ehlu’llāh bir dānā idi / ‘Āşık-ı yektā-yı Mevlānā idi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 65*). [‘abd-i ehlu’llāh,]

‘abd-i hāşı: *Seçkin kul.*

Bā-ḥuş ol ‘**abd-i hāşı** Muştafā / Yā’ni maḥbūbı resūl bā-şafā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 7*). [‘abd-i hāşı, -ı]

‘abd-i hāş-ı hālīk: *Yaratıcının, Allah’ın has kulu.*

Kıl ḥulūş ile ‘ibādet ‘**abd-i hāş-ı Hālīk** ol / ‘Ādile ‘aşk içre bul ibkâ vü cāvidānēlik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 8*). [‘abd-i hāş-ı hālīk,]

‘abdül’aziz: *Sultan Abdülaziz; Osmanlı Devleti’nin 32. padişahı, İslam dininin 111. halifesidir. Ayrıca Sultan 2. Mahmut’un oğlu ve Adile Sultan’ın kardeşidir.*

Ey dāderim ‘**Abdül’aziz** cennet saña olsun mekân / Sen görmediñ evlādına kıydı nasıl zālīm cihān (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 7*). [‘abdül’aziz,]

‘abdülaziz hān: *Sultan Abdülaziz; Osmanlı Devleti’nin 32. padişahı, İslam dininin 111. halifesidir. Ayrıca Sultan 2. Mahmut’un oğlu ve Adile Sultan’ın kardeşidir.*

Cihān mātēm tutup ḳan āğlasın ‘**Abdülaziz Hān’a** / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı al ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 3*). [‘abdülaziz hān’a, -a]

Cihān mātēm tutup ḳan āğlasın ‘**Abdülaziz Hān’a** / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı al ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 6*). [‘abdülaziz hān’a, -a]

Cihān mātēm tutup ḳan āğlasın ‘**Abdülaziz Hān’a** / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı kızıl ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 15*). [‘abdülaziz hān’a, -a]

Cihān mātēm tutup ḳan āğlasın ‘**Abdülaziz Hān’a** / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı kızıl ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 18*). [‘abdülaziz hān’a, -a]

Cihān mātēm tutup ḳan āğlasın ‘**Abdülaziz Hān’a** / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı al ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 9*). [‘abdülaziz hān’a, -a]

Cihān mātēm tutup ḳan āğlasın ‘**Abdülaziz Hān’a** / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı kızıl ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 12*). [‘abdülaziz hān’a, -a]

Ḳardaşım ‘**Abdülaziz Hān** Pādīşāh-ı ‘aşr iken / ‘Adl ü luṭf ü rāḥm ile bir tācdār-ı dehr iken (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 14*). [‘abdülaziz hān pādīşāh-ı ‘aşr,]

‘abdülaziz-i huld-i cāh: *Makamı cennet olan Abdülaziz.*

Şāhen-şeh-i devrān iken ‘**Abdülaziz-i huld-i cāh** / Elvermedi zālīm felek yār olmadı baḥt-ı siyāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 1*). [‘abdülaziz-i huld-i cāh,]

‘abdülmecid: *Sultan II. Mahmud’un oğlu, 31. Osmanlı Padişahı.*

Dāderim cennet-mekân ‘**Abdülmecid** / Ḥacca gönderdi kim ola müstefid (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 50*). [‘abdülmecid,]

Ḳardaşım ‘**Abdülmecid** edüp cülūs / ‘Atiyye Sultān’ı etdi nev-‘arūs (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 60*). [‘abdülmecid,]

Dāderim cennet-mekân ‘**Abdülmecid** etdi cülūs / Sāye-i şāhānesinde olmuş idim nev-‘arūs (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 3*). [‘abdülmecid,]

Gördi kim ‘**Abdülmecid** etmiş cülūs / ‘Arz edip aḥvāli kıldı ḥāk būs (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 24*). [‘abdülmecid,]

Dâderim ‘**Abdûlmecîd** etmiş murâd / Birine verip beni de ede şâd (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 34*). [‘*abdûlmecîd*,]

‘abdûlmecîd-i hûş-hişâl: *Güzel huylu Abdûlmecit.*

Vâlîde Sultân etdi irtihâl / Soñra da ‘**Abdûlmecîd-i hûş-hişâl** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 54*). [‘*abdûlmecîd-i hûş-hişâl*,]

‘abes: *Boş, anlamsız, saçma, gereksiz.*

Kulağımız ‘**abes** kavli işitmez / Bizim âmentüye imânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 8*). [‘*abes*,]

Yokdur ‘âlemd e ‘**abes** halk eylemiş nesne Hudâ / Ey başîretsiz gözün aç bak nedir sırr-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 1*). [‘*abes*,]

Şanma ey zâhid ki ‘âşıklar ‘**abes** devrân eder / Onların kârı hemîşe zıkr ü tevhid-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 2*). [‘*abes*,]

Cümle eşyâ Hakk’ı tesbîh eyleyince şüfiyâ / Hiç ‘**abes** mi ehl-i ‘âşkıñ etdigi zıkr-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 3*). [‘*abes*,]

Deme bir şey’e ‘**abes** ‘âklen eyâ bî-ma’rifet / Hârici olma ki onda var nice sırr-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 6*). [‘*abes*,]

Yokdur ‘âlemd e ‘**abes** halk eylemiş nesne Hudâ / Ey başîretsiz gözün aç bak nedir sırr-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 1*). [‘*abes*,]

‘âb-ı hayât: *İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan efsanevi su, bengisu.*

Eger bir katresi ‘**âb-ı hayât** olsa hakikatde / Velâkin ‘âşık sensiz olur bir zehr-i kâtil mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 6*). [‘*âb-ı hayât*,]

‘âb-ı hayât-ı vaşlı: *Kavuşmanın ölümsüzlük suyu.*

Mürde dile içirip ‘**Âb-ı Hayât-ı vaşlı** / Yâ Hayy yâ Hayy yâ Kayyûm ihsân ü meded yâ Hayy (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 4*). [‘*âb-ı hayât-ı vaşlı*, -ı]

‘âb-ı revânım: *Akarsu.*

Küşâde meclis-i ‘irfân müheyyâ sâgarı-ı cânân / Amân sâkî getir kevser gibi ‘**âb-ı revânım** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 4*). [‘*âb-ı revânım*, -ım]

‘âb-ı şâfisi: *Saf su.*

‘Âb-ı şâfisi akıp etrâfına cevher şaçar / Şoyunan dilber mücessem nûr ü sîm-endâmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 3*). [‘*âb-ı şâfisi*, -si]

‘âb-ı zemzem: *Zemzem suyu.*

Kıble-gâhım Ka’be-i nûr-ı cemâlu’llah’dır / ‘Umre vü sa’y ü Şafâ vü ‘**Âb-ı Zemzem** ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 4*). [‘*âb-ı zemzem*,]

‘âbid: *İbadet eden, Allah’a kulluk eden.*

Hem mürâ’î ‘**âbidiñ** kalbinde yokdur zerre nûr / Çün enâniyyet eden zâhid olur Hakk’dan cüdâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [‘*âbidiñ*, -iñ]

‘Uşşâk ki ‘âşkıñ elemiyle müteleziz / ‘**Âbid** dañi cennet ni‘amiyle müteleziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 1*). [‘*âbid*,]

‘âbide: *İbadet eden, Allah’a kulluk eden.*

İsmi gibi Şālihā hem ‘**ābide** / Zākire hem şākire hem zāhide (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 24*). [*‘ābide,]*

ac: *Görür duruma gelmek.*

Ṭālib-i ‘aşk ol ki yār ‘irfan içinde gizlidir / Qalbi seyr et **aç** gözün cānān içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 1*). [*aç,]*

Cāna cānān cāndır **aç** çeşm-i cānı seyr kıl / Nārımız nūr eyleyip göster cemāl-i geceler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 3*). [*aç,]*

ac: *Kapalı şeyi açık hāle getirmek.*

Kilīdi şabr ile her bābda müşkil **açarız** / Kārımız Hakk iledir gayrıya muhtāc degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 4*). [*açarız, -ar, -ız]*

Var ümīdim kim kārīn-i şām-ı vuşlat olıcağ / ‘Ādile **açar** hicābı ol ‘arūs-ı şubh gül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 7*). [*açar, -ar]*

Hizmete bel bağla mürşidden erişir himmeti / **Açılır** bāb-ı cemāl-i vech-i dildār ey göñül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 8*). [*açılır, -ıl, -ır]*

Hālī hūrşīdīn n’olurdu yār setr etse yüzün / **Açsa** hem etmez taḥammül kim olur mest ü ḥarāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 7*). [*açsa, -sa]*

İbtidā āsān gece ‘aşkıñ demi ‘aşıklara / Nice nice **açılır** müşküller ammā şun demi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 5*). [*açılır, -ıl, -ır]*

Rāh-ı ma‘şūk **açılıp** buldu cemāl-i Yezdān / Maḥrem-i perde vü rāyāt ‘aleyhi’s-şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 4*). [*açılıp, -ıl, -ıp]*

Bāb-ı elṭāfīn bize **açdıñ** edip luṭf u ‘amīm / Ḥamdü lillāh ey Raḥīm ü Ḥayy ü Kayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 2*). [*açdıñ, -dıñ]*

Açıl dağlar veriñ yollar geçeyim / Kuş olup da kanad açıp uçayım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 1*). [*açıl,]*

Yeşil perde bütün ḥalka **açıldı** / Muḥammed nūru her yerde saçıldı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 11*). [*açıldı, -dı]*

ac: *Oluşturmak.*

Qaldım onlardan şabīyy-i nā-tüvān iken yetīm / **Açdı** kalb ü sīneme firḳatleri zaḥm-ı ‘āzīm (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 2*). [*açdı, -dı]*

ac: *Anlatmak.*

Benim ol dertli bī-çāre ki yok hemdem **açam** rāzım / Beni dünyāda ancak derd ü ḡam bir mūnisi bulmuş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4*). [*açam, -am]*

ac: *Gizli bir şeyi aşikār etmek, ortaya çıkarmak.*

Eder hep şūret-i aḥvāline ‘ārifleri ḥayrān / **Açar** ‘irfān ehline nice esrār-ı ḥikmet mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 10*). [*açar, -ar]*

Bu yol erkān-ı cemī‘-i enbiyā vü evliyā / Gördüğünü gizleyip görmedigin **açma** hemān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 6*). [*açma, -ma]*

Bul selāmet tā olup ehl-i kemāle ḥāk-i pāy / Cāhil ü nādāna gel esrārını **açma** amān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 3*). [*açma, -ma]*

Eder hep şūret-i aḥvāline ‘ārifleri ḥayrān / **Açar** ‘irfān ehline nice esrār-ı ḥikmet mey (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 10*). [*açar, -ar]*

ac: Kolaylaştırmak, engelleri kaldırmak.

Bu günü yarına koyma nūr-ı vahdet bul hemān / 'Ādile **açıp** maḥabbet yolların seyrāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 6*). [*açıp, -ip*]

Bu günü yarına koyma vahdetini bul hemān / 'Ādile **açıp** maḥabbet yolların seyrāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 7*). [*açıp, -ip*]

Her umūrunda saña muhtāc kıl / Kudretiñ cümle murāda **açdı** yol (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 5*). [*açdı, -dı*]

'aceb: Acaba.

Bu cān kim 'aşka duş oldu **'aceb** cānān neyler / Ne eylerse seniñçindir diger kārı n'ider ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [*'acab,]*

Benim fakīr-i tehī-dest cūd Hakk'ındır / Ne varsa cümle onuñdur benim **'aceb** nem var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 2*). [*'aceb,]*

Nāmin **'aceb** oldu mu 'aşk defterine kayd / Bildir baña doğrusunu Allāh 'aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 3*). [*'aceb,]*

'Aceb kimdir baña mestāne göñlümde su'āl eyler / Ezelden virmişim ben dōsta cān u göñlümü yā Hū (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 4*). [*'aceb,]*

'aceb: Hayret verici, şaşırtıcı.

Vāridāt-ı zıkr-ı Hakk esrār-ı gaybiden gelir / Bu kerāmetdir **'acab** feyz-i mükerrrem ondadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 7*). [*'acab,]*

'aceb: Garip, acayip, tuhaf, şaşırtıcı.

'Aceb rūşen eder kılbi şu 'ā-ı şu 'le-i tevḥīd / Giderir zulmeti kılbe verir nūr-ı cilā tevḥīd (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 1*). [*'aceb,]*

Felekde māhı şakḳ vū āfītābı eyledin maḥcūb / **'Aceb** bir bāriḳa nūr-ı cemāl-i pākiñe maḥsūş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5*). [*'aceb,]*

Nāmin **'aceb** oldu mu 'aşk defterine kayd / Bildir baña doğrusunu Allāh 'aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*'aceb, -te, -yim*]

Dā'imī fakr ü fenā devlet beḳā ender beḳā / Varlıkda isteyen devlet **'aceb** nā-dān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 5*). [*'aceb,]*

Nüzülü āşiyān-ı gülşene kāf-ı hāḳīkatden / Degildir murg-ı dil bu bir **'aceb** simurg-ı 'Anḳadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 3*). [*'aceb,]*

Dil **'aceb** āyinedir nūr-ı Cemālu'llāh'dan / Gizli zāhir pertev-i 'aşkı bulan cānānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 2*). [*'aceb,]*

Keşfi müşkil bir **'aceb** aḥvāldır bu 'Ādile / Ma'nevī esrār-ı vahdet kim eder dilde qarār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 5*). [*'aceb,]*

'Aceb şanma gezersem ben serāpā kıt'a-yı hāki / Neye nāzır olursam hāli manzūr nev-civānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 6*). [*'aceb,]*

'Ādile kayd-ı gam-ı dehr **'aceb** illetdir / İşte ol illete dermān eder hikmet-i 'aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 6*). [*'aceb,]*

Bu ne tedbīrsizlik ayā bu ne gayretidir **'aceb** / Bir iki gün şöret için bunca sa'y ü gayretiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 7*). [*'aceb,]*

Her taraftan şem'-i bezm olsa **'aceb** mi rü-nümā / Şekl-i fānūsda **'aceb** mirāt-ı ma'nadır göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 5*). [*'aceb,]*

Râh-ı ‘aşkı söylese ‘âşık ‘**aceb** mi dilbere / ‘Âdile terk eyler idim olsa biñ cân u tenim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 7*). [*‘aceb,]*

Görünce mâh-tâb-ı hüsnu rûşen oldu dil-hânem / Bu rü’yânın ‘**aceb** ta ‘biri yok mu hayrete daldım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2*). [*‘aceb,]*

O mâhiñ rüyunu bir gece Mecnûn görmüş olsaydı / ‘**Aceb** Leyla için eder mi idi ol kadar efgân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2*). [*‘aceb,]*

Nür-ı lâ-şarkî vü lâ-ğarbî bulan kimdir ‘**aceb** / Ehl-i dillerdir olup mişkât-ı envâr-ı yakîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5*). [*‘aceb,]*

Müsikî tavşife şıgmaz defter ü divânlar / Hâsta-i ‘aşka ‘**aceb** rûh-ı revândır müsikî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 7*). [*‘aceb,]*

‘**Aceb** ‘âkıldır ol gâfil ki dâ’im / Arar zevk-i gülistân-ı fenâyı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 1*). [*‘aceb,]*

Sükûnet her tarafda ‘âşıkân müstağrak-ı envâr / Yanıp pervâne gibi her biri bulmuş ‘**aceb** esrâr (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 7*). [*‘aceb,]*

Himmeti menzil-i maîlûba ‘**aceb** meş’al-i nûr / Hâtırı dilber-i makşûda zihî-âyine (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 48*). [*‘aceb,]*

‘aceb: Acayip, şaşılacak derecede.

Nâz eden âyîne ‘aksine ol âfet ‘**aceb** / Ol cemâliñ aşlına hûbân ‘ârif degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 2*). [*‘aceb,]*

Zülf-i Leylâ-yı ham-ender ham ile / Nice mecnûnu ‘**aceb** giryân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 6*). [*‘aceb,]*

‘aceb mi: Şaşılır mı, tuhaf mı?

‘**Aceb mi** olsa dil ‘aşkı ile dâ’im yanar bir dağ / Dil âteş sine âteş dağ-ber-dağ-ı nihân âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 2*). [*‘aceb mi,]*

Her taraftan şem’-i bezm olsa ‘**aceb mi** rû-nümâ / Şekl-i fânûsda ‘aceb mirât-ı ma’ nâdır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 5*). [*‘aceb mi,]*

‘Âdile yâre ‘**aceb mi** söylemezse derdini / Kâle gelmez kâbil-i ta ‘bîr bir şanma şanımlı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 8*). [*‘aceb mi,]*

acı: Başkasının durumuna üzülmek.

Dedim güzel fedâ-yı cân edersem **acımaz** mısın / Dedi ‘Âdile kaçdıñ yâr ise ver cânı cânâna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 8*). [*acımaz, -maz]*

acı: Elem, sıkıntı.

Gördü çoğu **acısın** ol pâdişâh / Ba’zısı fevt-i pederde etdi âh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 18*). [*acısın, -sın]*

Başka bir **acı** da gösterdi baña zâlim felek / Yâ’ni zevcim ‘Ali Pâşâ da gitdi ‘Adn’e dek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7*). [*acı,]*

acı: İnsanda üzücü bir etki bırakan, dokunaklı, hüznü sıkıntı ve dert.

Onu da aldı felek koydu bizi hasretde / İşbu **acılarıñ** Hâk şabrımı etsin ihsân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 7, Beyit 8*). [*acılarıñ, -lar, -ın]*

açık: Örtülü, kapalı olmayan, açılmış.

Kıl benî âgâh hem de vaşla lâyıf olayım / Ol **açık** kapıña geldim el-amân ‘afv et şehâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 3*). [*açık,]*

açık: Uyanık, farkında olan, hakikati idrak eden.

Gerekdir görmege çeşm-i mücellâ / Göz **açıklar** için ol temâşâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 5*). [açıklar, -lar]

ac: Açık hâle gelmek// çiçeklenmek.

Tab‘ımız hicr ile dem-beste-i efkâr bu şeb / Gül gibi **açdı** nesim-i dile dildâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [açdı, -dı]

Nağmede tanbûr ü bülbül hem şafâda ‘Âdile / Cennet-i sînede taze **açdı** cânân gülleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 9*). [açdı, -dı]

Gülmedi ‘ömründe hiç görmedi zevk u râhatı / Gül gibi **açılmadan** şoldu vücûd-ı devleti (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 9*). [açılmadan, -ıl, -madan]

Nev-bahâr-ı cânâ **açıldı** o gül / Hicrete seksen idi târîhi sâl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 52*). [açıldı, -ıl, -dı]

Aç başîret çeşmin ey cân mevsimiñ seyrânına / Bâğ-ı cennetden şehirde **açılır** her gönca gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 6*). [açılır, -ır]

Açılsın lâleler ‘aşkıñla sînem dağ dağ olsun / Dil-i vîrâne yansın âteşiñle bahtiyâr olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 4*). [açılsın, -sın]

Gonca-veş durmaz **açılır** nev-bahâr-ı vaşl için / Gâlibâ bülbül hevâ-yı vaşlı şahrâda arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 5*). [açılır, -ır]

Bâğ-ı cennet gülleri **açılmış** işbu câyda / Çâr ırmağdır dehânından ne a‘lâ süt akar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 1*). [açılmış, -mış]

Bâğ-ı cennet içre ol gül ‘âşıkâ **açılmıyor** / Ben be hey dervîş o cennetde fidânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 5*). [açılmıyor, -ma, -yor]

Açıldı lâle-veş dağ-ı maḥabbetle donandı dil / Düşüp ‘aşk âteşi bu gönlüme çok geçmedi yandım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [açıldı, -dı]

Aç başîret çeşmin ey cân mevsimiñ seyrânına / Bâğ-ı cennetden şehirde **açılır** her gönca gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6*). [açılır, -ır]

Nevbahâr oldu **açıldı** döst bâğı gülleri / Gül murâdı üzre gayrı râm eder bülbülleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 1*). [açıldı, -dı]

‘Aşk için bir türfe mevsimdir bahâr u seyri kim / Goncalar **açıldı** cevânâ gelip ‘âşıkları (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 4*). [açıldı, -dı]

Faşl-ı bahâr geldi sünbülle gül **açılmış** / Bülbül figâna gelmiş rengin çemen yetişmiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 1*). [açılmış, -mış]

Hulku güzel hüsnu güzel bir mâh idi ol nev-civân / Güller gibi **açılmadan** şoldurdu ruhsârın ḥazân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4*). [açılmadan, -madan]

Kimi şoldu **açılan** güller gibi / Kimisi açılmadan buldu fenâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 32*). [açılan, -an]

Kimi şoldu açılan güller gibi / Kimisi **açılmadan** buldu fenâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 32*). [açılmadan, -madan]

açıl: Keşfedilmek, ortaya çıkmak.

Duḥûl-i bezm-i ‘irfâna sebak al sırr-ı vahdetden / Unut bildiklerin cümle **açılsın** Hakk’ın esrârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 3*). [açılsın, -sın]

açıl: Uyanık, farkında olan, hakikati idrak eden.

Hayrete gayret ile düşdü **açıldı** dide / Etdi tā'fir-i dimāğ büy-ı reh-i gülşen-i yār (Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 5). [açıldı, -dı]

açıl: Ferahlamak, rahatlamak.

Râh-ı 'aşkda 'Âdile şanma kapanır çeşm-i dil / Kapanırsa **açılır** özge temâşâdır gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 7). [açılır, -ır]

Gönlüm n'olur **açılısın** bir tolu cām-ı meyle / Kalmaz hicâb-ı rāzım deste kadeh alınca (Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 3). [açılısın, -sın]

açıl: Kapalı şeyin açık hâle gelmesi// doğmak, dünyaya gelmek.

Gülşen-i dünyāya **açılmışdı** bunlar gül gibi / Oldular ammā hāzān-ı mevtille mahv ü hebā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 3). [açılmışdı, -muş, -dı]

acın: Başkasının hesabına üzülmek, yazıklanmak, yerinmek.

Gönlül incitme nigârîñ **acınır** / Ağlama rıkkat-i yâre doğunur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 1). [acınır, -ır]

âciz: Güçsüz, zayıf.

O perî herkese eyva'llâh der / 'Âdile **âcize** illâ söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 11). [âcize, -e]

Ey Zül-celâl Kerîm ü Raḥîm olan Allah / 'Âciz 'ibādına dest-gîr olan Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 1). [âciz,]

'Âdile mücrim selâmet buldu bu lütfuñ ile / Bî-kes ü 'âciz kuluñdur merḥamet eyle amân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 8). [âciz,]

Vaşfına kâbil mi dil taḥrîrine 'âciz kalem / 'Âdile cāy-ı şafâdır hem daḥî hengâmdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 5). [âciz,]

'Âdile 'âcizeye merḥametiñle nâzar et / Ey şeh-i taht-ı 'inâyât 'aleyhi's-şalavât (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 13). [âcizeye, -e, -ye]

Hâsılı ol 'âcize bu resm ile / Çok sene yandı yakıldı nâfile (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 49). [âcize, -e]

'Âciz kalıp dermândan oldu ḥekîmân nâ-tuvân / Buldu yerini 'âkıbet Allâh'ın emri bî-gümân (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 8). [âciz,]

'âciz oldu: Güçsüz, çaresiz bir duruma düşmek.

Serde 'aklım kalmadı vaşfında 'âciz oldu dil / Yok taḥammül keşfe hem tağyîri müşkildir bütün (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3). [âciz oldu, -du]

'âciz u üftâdgânîñ: Güçsüz ve düşkün.

Merhamet kânı 'inâyet menba'ı / 'Âciz u üftâdgânîñ eşfa'ı (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 9). [âciz u üftâdgânîñ, -iñ]

'âcizâne: Güçsüzcesine.

'Âcizâne ola bu bendelerinden i'zām / Rûh-ı pākine nice tuḥfe-i takdîs u selâm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 25). [âcizâne,]

'âcizân-ı 'uşşâk: Biçare, zavallı âşıklar.

Ümmetiñden 'âcizân-ı 'uşşâk istirhâm eder / Fevz-i vaşla 'Âdile'yi eyle mazhar bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 8). [âcizân-ı 'uşşâk,]

‘ac̣z: Güçsüzlük, çaresizlik.

‘Acz ile tebrîk-i ‘îde ‘Âdile geldi saña / Koyma kalbinde gubâr-ı mâ‘şiyet şeyhim ‘Alî (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 7). [‘ac̣z,]

İbtidâdan ‘âczim ikrâr eylerim / Çünkü vaşf-ı şânı bulmaz intihâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 73). [‘âczim, -im]

a‘dâ: Düşmanlar.

Yâ‘ni serdâr olmuş a‘dâya esîr / ‘Asker ile ordu kalmış bî-müşîr (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 19). [a‘dâya, -y, -a]

âdâb: Ahlak ve terbiyenin gerektirdiği konuşma ve hareket tarzı.

Cümleyi terk kılup kalbini Hakk’a bağla / Hüsn-i hulk ile tevekkül kula âdâb gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 8). [âdâb,]

Keşf olursa sır-ı Hak urma ene‘l-Hak’dan demi / Zabî ile lisânını âdâb ile erkâna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 2). [âdâb,]

âdâb ü erkânı: Güzel ahlakın esasları, temelleri.

Huzûr-ı mürşide var öğrenip âdâb ü erkânı / Beni bu râhda hıfz u şahâbet kıl meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 7). [âdâb ü erkânı, -ı]

âdâb-ı tarîkı: Takip edilen yolun usulleri, gelenekleri.

Çillesi cilvedir âdâb-ı tarîkı irşâd / Maṭbah-ı ‘aşk ocağı bâbı melâz-ı fuṣarâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 44). [âdâb-ı tarîkı, -ı]

‘adâlet: Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme; doğruluk.

Hakk ‘adâlet etdi gerçi düşmânı gördü cezâ / Oldu ammâ ‘ayn-ı ahvâl-i belâ-yı Kerbelâ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 19). [‘adâlet,]

‘adâlet eyledi: Adaletli davranmak.

Fiğân ü âh geçmez mi şânırsın bî-vefâ dünyâ / Yerini âhı buldu Hak ‘adâlet eyledi ammâ (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 14). [‘adâlet eyledi, -di]

‘adâvet: Düşmanlık.

Nefs-i emmâre fesâda ṭurmayıp da meyl eder / Nâra yak onu ḥalâş et bu ‘adâvetden beni (Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 5). [‘adâvetden, -den]

‘aded: Sayı.

Biñde bir olmaz edâ-yı şükri tâ rûz-ı hisâb / Her ne rütbe neml ü reml ü zâriyât olsa ‘aded (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 5). [‘aded,]

‘adem: Hiçlik, yokluk.

‘Ademden etdi beni kudret-i ber-âverde / Gıdâmı eyledi âmâde rahm-ı mâderde (Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 6). [‘ademden, -den]

âdem: Semavi dinlere göre Allah’ın yarattığı ilk insan ve ilk peygamber.

Görünen cümle Hak’dır her zamânda / Bu âdem zâtına burhân degil mi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4). [âdem,]

Melekler **Âdem'e** kıldı sücûdu / Oña baş egmeyen Şeytân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 7*). [*âdem'e, -e*]

Vücûd âyet-i rahmet o Fahr-i Kevneyn'in / Onuñçün **Âdem'e** naql etdi feyz ile ol nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 2*). [*âdem'e, -e*]

Âdem'in vechidir Allâh'ın kitabı bil oku / Her varağdan sırr-ı nûrî defter ü dîvânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 4*). [*âdem'in, -in*]

Âdem'e verdi hilâfet zâtını ta'rîf için / Dehre gelmek sâlike mâ'sûka ermekden garaž (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 4*). [*âdem'e, -e*]

Etdi Hağ olduğuna **Âdem'in** isbât-ı sihri / Perdedir Hağk'a sivâ añla sözüm etle deri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 2*). [*âdem'in, -in*]

'Âlem-efrûz kıdem **Âdem** seniñ nûruñ idi / İşte ol nûr eyledi tevlîd hûrân u perî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 2*). [*âdem,*]

Ol habîbîn rahmet etdiñ 'âleme / Secde etdirdiñ onuñçün **Âdem'e** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 18*). [*âdem'e, -e*]

Bildirip ism ü sıfâtın **Âdem'e** / Kudretiñ i'lân etdi 'âleme (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 5*). [*âdem'e, -e*]

Nûh ü İbrâhîm ü Mûsâ 'aşkına / Yûsuf u Ya'kûb ü **Âdem** 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 101*). [*âdem,*]

'âdet: Alışkanlık hâline getirilen davranış.

Şefkat u cûd u şefâ'at **'âdetiñdir** ey Emîn / Yâ Resûla'llah sensin evvelîn ü âhîrîn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 10*). [*'âdetiñdir, -in, -dir*]

'âdet: Alışkanlık hâline getirilen davranış.

'Âdeti ihsân ü lûtf u merhamet / Sîreti inşâf ü cûd ü ma'dilet (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 64*). [*'âdeti, -i*]

'âdetâ: Sanki, neredeyse, hemen hemen.

Gösterip haylî kerâmât **'âdetâ** / Uçdu gitdi ravza-i Firdevs'e tâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 29*). [*'âdetâ,*]

'adil: Eş, benzer.

Eyledi yüz kırk sekizde nâ-gehân / Evc-i mehdi pür-zîyâ ol meh **'adil** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 66*). [*'adil,*]

'adile: Kadın ismi; adaletli // *Âdile Sultan'ın mahlası.*

Vişâlîñ ke'sini sun **'Âdile'ye** sâkiyâ rahmet / Tahammül edemez kurbânîñ olsun râhîña gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 8*). [*'âdile'ye, -ye*]

Ola mahşer yerinde **'Âdile'niñ** / Refîkî 'aşk u ihsânîñ mu'îni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 9*). [*'âdile'niñ, -niñ*]

Bunlara etmek maḥabbet mü'mine lâzım tamâm / **'Âdile'yi** gayrı onlardan ayırma yâ Resûl (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 13*). [*'âdile'yi, -y, -i*]

Zâhir ü bâtında yâ Rabbî baña ol mu'in / **'Âdile** 'aşkuñla âbâdan et yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 6*). [*'âdile,*]

Kalb-i vîrân zâr u nâlân sîne çâkdır **'Âdile** / Bir tecellî ile maḥzûn kalbini kıl rûšenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 8*). [*'âdile,*]

Reh-i 'aşkıñda 'aşık nâlelerle cân fedâ eyler / Bu yolda **'Âdile'ye** başka bir devlet mi var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6*). [*'âdile'ye, -ye*]

Seher-gāh ‘**Ādile** āh ile yalvar ‘āşıkān-āsā / Deyüp muhtācınım yā Rab ‘ināyet kıl meded Allah
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 8*). [*‘ādile,]*

Sīne-çāk ü kalb-i vīrān bülbul-āsā pür-fiğān / ‘**Ādile** kuluña rahm ü mekremetle kıl meded (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 8*). [*‘ādile,]*

Dü cihānda ümmetisin ‘**Ādile** bu ne şeref / Diyelim şalli ‘alā Aḥmed Muḥammed Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 7*). [*‘ādile,]*

Ger kūh-ı Kāf olsa günāhım ne ğam Celīl / Kesmez ümīdi ‘**Ādile** rahmetinden meded Allah
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [*‘ādile,]*

Cümlesi mir‘at-ı Hāk‘dır aç başiret dīdesin / Aks-i Hāk‘k‘ı ‘**Ādile** gör cümle ‘ālem ondadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

Şalāt ile selām et ‘**Ādile** ümmid-ī rahmetle / Şefā‘at ma‘denidir mefḥar-ı kevn ü mekândır bu
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 5*). [*‘ādile,]*

‘**Ādile** mücrim selāmet buldu bu lütfuñ ile / Bī-kes ü ‘āciz kuluñdur merḥamet eyle amān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 8*). [*‘ādile,]*

Amān ‘**Ādile**’yi ḥasret ile zār ü zebūn etme / Ümīdi kāselerini ser-nigūn etme meded yā Hāk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6*). [*‘ādile’yi, -y, -i]*

‘**Ādile** maḥzūndur hāline ‘arz edemez / Derdine dermān ol amān Allah meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5*). [*‘ādile,]*

Dilersin ‘**Ādile** kenzini ‘aşkıñ / Dil-i vīrānıña mihmān degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 8*). [*‘ādile,]*

Biz öyle dilberin üftādesiyiz ‘**Ādile** kim / Birinci ‘aşkıdır Hālīk‘ı olan ma‘būd (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

‘**Ādile** çokdur diye cürmüm şakın ḥavf eyleme / Şefkat-efzā-yı cemī‘-i ‘āşiyāndır Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 7*). [*‘ādile,]*

Saḥa ‘aşık olmayan Hāk kulluğu maqbūl degil / Sen gibi sultāna kemter ‘**Ādile** kurbān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 10*). [*‘ādile,]*

Akar seylāb-ı eşk-i ehl-i vahdet ‘**Ādile** her dem / Tükenmez mācerā-yı feyz ü şevk-i bāde-i tevḥīd
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 8*). [*‘ādile,]*

Der-i lütfuñda bir mücrim gedādır ‘**Ādile** bī-şek / Kerāmetle himāyetdir niyāzım Ehl-i Beytiñden
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5*). [*‘ādile,]*

O nūr-ı çeşm Hüseyin’in için oña nazar et / Kapıñda ‘**Ādile** giryān olup bakar dolanır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 8*). [*‘ādile,]*

Āl ü aşḥāb-ı Resūlu’llah’dan dūr olmasın / Rāh-ı ‘aşkı çār-yāre ‘**Ādile** olsun fedā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 12*). [*‘ādile,]*

‘**Ādile** yāhū edeb gözle rızādan çıkma hiç / Pīr-i zīşān-ı ‘ināyet-ihtivādır Nakşbend (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 10*). [*‘ādile,]*

Çün mürīd-i şādıkından rūḥu ḥoşnūd olacak / ‘**Ādile** kesme ümīdñ himmeti bākī saḥa (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 11*). [*‘ādile,]*

Maḥşadım bir Fātiḥa ile yāddır ervāḥların / ‘**Ādile** bākılere şabr-ı cemīl olsun sezā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

Bu yerde böyle fehmeyle vişālī ‘**Ādile** çünkü / Hemān bātıl ḥayālī ref‘ etmekdir hūner ḥākḥā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 7*). [*‘ādile,]*

Neyleyem ey ‘**Ādile** bu ‘ālem-i ğaddārı kim / Derdi bitmez vaşlı bitmez zevk‘ı olmaz bī-vefā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

Ey ‘**Ādile** ko ‘ārı dil şehrine var bāri / Bülbul gibi kıl zārı reyḥān bulunur cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8*). [*‘ādile,]*

Gönülde tāb‘-ı nār-ı ‘aşkı eksik olmasın bir ān / Gam-ı ‘aşk ‘**Ādile**’ye ḥikmet-i cānān imiş cānā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 7*). [*‘ādile’ye, -y, -e]*

Cezbe-i 'aşkıñ hemân eyle tahammül bârına / 'Âdile bir ulu devletdir sa'âdetdir saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 8*). [*'ādile,]*

Hağ için sev kimi severseñ onu döst tüt hemân / 'Âdile ol mihirden aşla zarar gelmez saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6*). [*'ādile,]*

Ahğar gedâdır 'afvın ümîd eyler 'Âdile / Eyle kabûl hâcetin Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [*'ādile,]*

'İlm-i ledniyi bilen demez diyenler bilemez / Kendini ahğar tutandır 'Âdile şâhib-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 12*). [*'ādile,]*

Çille-i bay u gedâya 'Âdile vardır sebep / Her kişi etdiklerin bir gün bulur 'âlem bu ya (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 5*). [*'ādile,]*

Feyz-i Hağ nûr-ı Muḥammed Muştafâ'dır 'aşıka / 'Aşk u şevkı 'Âdile kılsın derûnum rûşenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 6*). [*'ādile,]*

Emr-i mürşide şebât et şıdkıla ey 'Âdile / Feyz-i Hağ ol vâsıta ile erişir elbet saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 8*). [*'ādile,]*

Eyle cihâd nefsiñ ile budur cihâd ey 'Âdile / Hiç olmayıp Hağ'dan cüdâ hikmet zühûr etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7*). [*'ādile,]*

Ketmi müşkil âteş-i 'aşkı 'ayân etmek de güc / Kesme ümmîd-i vişâli 'Âdile şabr et bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 8*). [*'ādile,]*

'Âdile gâh olur vuşlat ü gâhi fırkat / Merḥamet bâb-ı amândır olur izhâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 8*). [*'ādile,]*

Bunlara etmek maḥabbet mü'mine lâzım tamâm / 'Âdile'yi gayrı onlardan ayırma yâ Resûl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 13*). [*'ādile'yi, -y, -i]*

Kıble-gehdır Ka'be'den efḍal cemâliñ 'aşıka / 'Âdile görsün o vechi luṭf-ile ref' et niḳâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 8*). [*'ādile,]*

Bâb-ı luṭfuña 'Âdile dayanır / (İftetiḥ yâ müfettiḥa'l-ebvâb) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 9*). [*'ādile,]*

Çün (elem neşrah)'la şadr buldu zevk u inşirâh / 'Âdile zârıñ şifâsı zıkr-i Kur'an'dır taḳıḇ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 10*). [*'ādile,]*

Rütbe-i 'aḳl ü kemâl 'Âdile gerçi 'âlî / Bulur ednâlığı kim 'aşk-ı belâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 7*). [*'ādile,]*

Olup kayd-ı sivâ vü gâ'ileden 'Âdile âzâd / Dil-i vîrânesini dest-i i' mârîfla iḥyâ et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 6*). [*'ādile,]*

Bağ 'Âdile'niñ ḥâline kim bağı delindi / (Mâzâğa başar) ḥaṇçer-i bürrân-ı maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 7*). [*'ādile'niñ, -nin]*

İlâhî tâ sehergâh-ı kıyâmet 'Âdile'niñ hem / Ser-i ḥâkinde kıl imânımı kandil-i pür-raḥmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 7*). [*'ādile'niñ, -nin]*

Eder mi degme insân 'Âdile 'uşşâk kavlin derk / Kelâm-ı 'aşkı 'ârîf gayr-ı güftârı n'ider ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8*). [*'ādile,]*

Ezelde 'Âdile sevdîñ o yâri / Bize Hağğ'ıñ 'atâsıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 5*). [*'ādile,]*

'Âdile inkâr eder elbet 'azâb-ı düzaḥı / Cennet olsa meskeni sensiz yine ikrârı güc (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 6*). [*'ādile,]*

Ol şarâb-ı rûḥ-baḥşı nûş edenler 'Âdile / Zevkyâb-ı feyz olur bi'l-cümle şeylerden lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 8*). [*'ādile,]*

'Aşk ile teraḳkî bularak rütbe-i feyziñ / Ol 'Âdile vuşlat hikemiyle mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 7*). [*'ādile,]*

Genc-i sultânide olmaz isteme 'aşk cevherin / 'Âdile bir sırdır ol 'ummân içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 6*). [*'ādile,]*

O perî herkese eyva'llâh der / 'Âdile âcize illâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 11*).
['âdile,]

Hâmûş ol 'Âdile güftârî hûşdur 'âşıkñ gerçi / Cenâb-ı pîr o feyzi lûtf eder bir gün saña söyler
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10*). ['âdile,]

Gafleti қо fırsatı fevt etme elde var iken / Gâfil olan 'Âdile eñ soñra peşimân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 9*). ['âdile,]

'Âdile hâricden etme sen şakın havf ü recâ / Rûy-ı dilber çün saña mir'ât-ı nûr-efşân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 11*). ['âdile,]

Cân nedir biñ cân fedâ eder bu hayret zevkine / 'Âdile mâ'sûku 'âşık bulsa 'uqbâdan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6*). ['âdile,]

Olup 'ârif uyan bu nevm-i gâfletden ki aldanma / Derûnuñ 'aşk ile ey 'Âdile ma'mûr ede gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 6*). ['âdile,]

Şâh-ı hûbânı kaçınmaz arar 'uşşâk-ı gedâ / 'Âdile âteş-i hicrân ile çün bağı yonar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 8*). ['âdile,]

Maḥabbet virdini oku derûnî nefse yol verme / Recâdan 'Âdile ayrılma yârñ hûş şafâsı var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 8*). ['âdile,]

Eder hulyâ-yı vaşlı 'Âdile her gece şubḥa-dek / Gam-ı 'aşk ile serde her seḥer bir özge âhım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9*). ['âdile,]

Cüdâ olma her anda 'Âdile 'aşkı taleb eyle / Derûnuñ zıkr ü fikri ile mir'ât-ı mücellâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 8*). ['âdile,]

Gül cemâl-i yâre zâr et bûlbûl-i şûrîde-ves / 'Âdile bu nâleden bîdâr olsun geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 7*). ['âdile,]

Çek mâsivâdan destîni hem kalbîni pâk ede gör / Mest-i mey-i 'aşk ol ki sen ey 'Âdile cânânı gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 8*). ['âdile,]

'Âdile maḥv-ı vücûd et menzil-i vahdetde kim / Terk-i keşret eyleyen lâ'yı qor illâ'da arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 7*). ['âdile,]

Bâb-ı lûtfunda kuluñdur 'Âdile eyle nazar / Ol kapıñ bendesî şâyeste-i iḥsânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 7*). ['âdile,]

Vaşfına kâbil mi dil taḥrîrine 'âciz kalem / 'Âdile cây-ı şafâdır hem daḥı hengâmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 5*). ['âdile,]

'Âdile Allah olur 'âşıklarına dest-gîr / Bu tesellî ḥâtır-ı maḥzûnuma her ân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 8*). ['âdile,]

'Âdile Ḥaḳ bilir aḥvâl-ı kulu / Kimi görse kişi kendini şanır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 8*). ['âdile,]

Mûlk ü māl u saltanat bir kuru da'vâ / 'Âdile / Âsitân-ı şeyḥde başı koyan sultândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 8*). ['âdile,]

Ondadır fikr ü ḥayâl ü râbıta / 'Âdile'de böyle 'azîz şeyḥ var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 8*). ['âdile'de, -de]

İstiḳâmetle mürîd-i mürşîd olan 'Âdile / Eylemek nâsûtunu lâḥût ol insândadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 7*). ['âdile,]

Devlet-i bâkî vü dâ'im ister iseñ / 'Âdile / Cânñı kıl râh-ı 'aşk-ı yâre taḳdîm ü nişâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 6*). ['âdile,]

Uyuma şeb nazar eyle gönülde gör nûru / Seni münevver eder 'Âdile o şems-i ḥuzûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 8*). ['âdile,]

Hep ḥâk-ile yeksân olan erdi vişâle aldı şan / Elden bırakma iftîkarı 'Âdile yalvarı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 7*). ['âdile,]

'Âdile eş'âr-ı 'aşkı fehm edip bul mâ'rîfet / Geç ḥayâlâtı oku esrâr-ı cânı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 7*). ['âdile,]

Kendini bilmezden eyle 'Ādile kendiñ nihān / Bu cihāndır 'ārif olur şūfī-i nā-dān olur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 8). ['ādile,]

Müste'id-i şeref-i rif'at olan nādīr olur / 'Ādile şanma her āb lū'lū'-i lālā eyler (Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 6). ['ādile,]

Fırkate düşme ırağ olma o mehden 'Ādile / Seyr-i bāṭın eyleyenler vāṣıl-ı cānān olur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 7). ['ādile,]

'Ādile bul dilde o zevkī görüp dīdār-ı 'aşk / Minnet etme 'āleme 'ārif olup seyrānı gör (Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 9). ['ādile,]

Rü'yet-i dīdār olmazsa şeb-i devlet naşīb / 'Ādile dūd-ı āhım çarḥ-ı mīnādan geçer (Ādile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 5). ['ādile,]

Sensin 'uşşāka eden şefkat ü ihsān şehā / Kıl naşīb 'Ādile'ye vaşl ile nūr-ı dīdār (Ādile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 8). ['ādile'ye, -y, -e]

'Ādile kula vazīfe tāt'at ü teslīmdir / Zıkr ü fikrin ola Mevlā işte sultānlık budur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 6). ['ādile,]

Bize bu vech ile ey 'Ādile kılıp ihsān / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9). ['ādile,]

'Ādile'yi etme kurbuñdan ba'īd / Ḥasret ile dīdesin giryān eder (Ādile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 11). ['ādile'yi, -y, -i]

Keşfi müşkil bir 'aceb aḥvāldır bu 'Ādile / Ma'nevī esrār-ı vahdet kim eder dilde qarār (Ādile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 5). ['ādile,]

Olalı tekve-gāh-ı dilde mihmān 'Ādile yārim / Ne 'izz ü şān ile ne saltānatla imtiḥānım var (Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 7). ['ādile,]

Ḥāk ile yeksān olan erdi vişāl-i dilbere / Koyma elden iftikārı 'Ādile yalvarı gör (Ādile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 7). ['ādile,]

Edip sıdk ile muḥkem göñlünü sen ol muḥiblerden / Eden ey 'Ādile dōstun taleb cānındadır bulur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 7). ['ādile,]

Garīb bir ümmetiñdir 'Ādile düşmüş o dergāha / Niyāz ü iftikār ü ilticāsı artar eksilmez (Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 8). ['ādile,]

İltifāt ister isen ol ğamze-i ḥūn-ḥārdan / 'Ādile tīg-i tecerrüdle cihāndan kaydı kes (Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 6). ['ādile,]

Hemān yan 'Ādile kaçma bu nārīñ nūr olur şoñu / Ciger āteş kan āteş kalb āteş hem cihān āteş (Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8). ['ādile,]

Saṇa hep 'Ādile yā Rab yine ḥamd ile şükreyler / Kula çünkü rızāsı emr ü fermānında görülmüş (Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 6). ['ādile,]

Mihr-i 'ālem 'ayn-ı zulmetdir bu giryān çeşmime / Kudretiñle 'Ādile'ye lā-mekānım gel yetiş (Ādile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 7). ['ādile'ye, -ye]

Şāf olup mir'āt-veş cān u derūnūñ 'Ādile / Dehre gelmekden ise dīdāra ermekdir ğarāz (Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 7). ['ādile,]

'Ādile eyle tarīk içre tevekkül hem rızā / Fetḥ-i bāb olur nevāliñden yaķar dilde çerāğ (Ādile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 6). ['ādile,]

Kendiñi ey 'Ādile bil cümleden ednā hemān / Kurb-ı ev-ednāya 'arz-ı cān eder cānān-ı 'aşk (Ādile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 12). ['ādile,]

'Ādile kıl meclisinde kesb-i nūr-ı ma'rifet / Ḥāṭır-ı pūr-zulmeti tenvīr eder hey'etdir 'aşk (Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 7). ['ādile,]

Hemān mānend-i bülbul yalvarır ol ulu Sübhān'a / Fakīre 'Ādile üftāde-i derd-i elīm 'āşık (Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 7). ['ādile,]

Erişir menzil-i maķşūduña kalb-i selīm ile 'Ādile / Erer nuşret şoñunda her meşakķ u miḥnetiñ 'āşık (Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 8). ['ādile,]

‘Aşka erip yol aldılar emvāl ü mülkü koydular / Teslīm-i cānla ‘**Ādile** vaşla erer cānān ‘aşık
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

‘Ādile kayd-ı ğam-ı dehr ‘aceb ‘illetdir / İşte ol ‘illete dermān eder hıkmət-i ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

Qıl hulūş ile ‘ibādet ‘ābd-i hāş-ı Hālīk ol / ‘**Ādile** ‘aşk içre bul ibkâ vü cāvidānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 8*). [*‘ādile,]*

Her ne rütbe mücrim iseñ kesme ümīd ‘**Ādile** / Raḥmi gālib bir ulu dergāha vardır nisbetiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

Olma maḡrūr tūl-ı ‘ömre yok bakāsı hāşılı / ‘**Ādile** bul vaḥdeti çekme cefā vü külfetiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

‘Ādile Bāb-ı rızāda dā’im ol bu mā’rifet / Ancaḡ oldur iki ‘ālemde medār-ı devletiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 8*). [*‘ādile,]*

Cān ü dil yansın cemāli şem’ine imḡa olup / Şān mı ḡaldı cihānda ‘**Ādile** pervānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7*). [*‘ādile,]*

Çekmeyiz cān ile baş kaydını biz ‘**Ādile** hiç / Ahdimiz yoluna baş vermede nādān degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 9*). [*‘ādile,]*

Cān ü dil yansın cemāli şem’ine imḡa olup / Şān mı ḡaldı cihānda ‘**Ādile** pervānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7*). [*‘ādile,]*

Menzil etse evc-i ḡuldu ‘**Ādile** etmez nigāh / Bedr-i devlet oldu ebrū-yı hilāliñ ey güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

Bülbül-āsā ‘**Ādile** kūyīñda feryād etmede / Gül-‘izār-ı yāra dā’im mübtelā ya’nī göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 7*). [*‘ādile,]*

‘Ādile ezḡarīñ olsun dā’imā ism-i Celāl / Sırr-ı pāk-i Muştafā’dır Ḥazret-i Qur’ān’a gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

Esb-i nefsiñ tūt ‘inānın verme yol yañlış gider / ‘**Ādile** merdānelik et ‘aşk ile meydāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

Rāḡ-ı ‘aşḡda ‘**Ādile** şanma kapanır çeşm-i dil / Kapanırsa açılır özge temāşadır göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 7*). [*‘ādile,]*

Geç ḡaseb ile nesebden cümleden ey ‘**Ādile** / Vākıf el sırr-ı nihān-ı ‘aşḡ-ı Yezdān’a göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

Ey ‘**Ādile** Ḥaḡ’dan dile / Tevhīdile olsun delīl (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 14*). [*‘ādile,]*

Bu günü yarına ḡoyma nūr-ı vaḥdet bul hemān / ‘**Ādile** açıp maḡabbet yolların seyrāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

Maḡrem-i esrārı eyler ‘**Ādile** elbet seni / Ḥānḡāh-ı mürşide gel tālib-i iḡsānı ol (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

Esb-i nefsiñ tūt ‘inānıñ verme yol yañlış gider / ‘**Ādile** merdānelik et ‘aşk ile meydāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 7*). [*‘ādile,]*

Bu günü yarına ḡoyma vaḥdetini bul hemān / ‘**Ādile** açıp maḡabbet yolların seyrāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 7*). [*‘ādile,]*

Ḥāşılı Faḡr-ı cihāndır āşīḡānıñ rehberi / Onuñ için ‘**Ādile** el müctebādır sevdigim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 8*). [*‘ādile,]*

Edemez ‘**Ādile** ‘aşḡı da ‘vā / Hemān ‘uşşāḡ ile hemdem olayım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 8*). [*‘ādile,]*

Ḥasret-i didār içindir ‘**Ādile** feryādı hep / Nār-ı ‘aşḡıla yakıp şem’-i derūnu daḡladım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 7*). [*‘ādile,]*

Güft ü gū efsāne ile eyleme imrār-ı vaḡt / ‘**Ādile** vaḡt-i şeherde āḡ u efgān gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 6*). [*‘ādile,]*

Râh-ı 'aşkı söylese 'âşık 'aceb mi dilbere / 'Âdile terk eyler idim olsa biñ cân u tenim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 7*). [*'âdile,]*

Bir gedâ kuldur kapında 'Âdile bî-nâm-ü şân / Eglenirim 'aşkıñ ile yoħsa cânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 6*). [*'âdile,]*

Sürür u zevk u şad ile geçerken cümle eyyâmı / Neler çekdi neler ey 'Âdile zâr olmayan gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7*). [*'âdile,]*

Oña dertli varan ey 'Âdile elbet bulur dermân / Ki hâk-i pâki çeşm-i ehl-i derde tütüyâ gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 6*). [*'âdile,]*

Zıkr ile 'Âdile esmâ vü şıfâtı derk et / Sâlike vecd ü semâ ile şafâ hâl gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 10*). [*'âdile,]*

Nefsle cehd et tecellî eylesin 'aşk-ı Hudâ / Beyt-i kalbi 'Âdile ma'mur ü pâk etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7*). [*'âdile,]*

Fânî cihânıñ 'Âdile bakma tükenmez derdine / Ehl-i kemâliñ hâkine hep cânı kurbân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 10*). [*'âdile,]*

Gâh Mecnûn gibi dağlar aşarım 'Âdile ben / 'Âşka süzân olup ğamla perîşân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 7*). [*'âdile,]*

'Âdile Ka'be-i kûyun edeyim şöyle tavâf / 'Arz ede rûyuñu dildârıma mihmân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 6*). [*'âdile,]*

Olup âzâd derd-i 'âlemden / 'Âdile kendimi şarâba verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 7*). [*'âdile,]*

Fırşatı fevt eyleme ey 'Âdile Mevlâ'ya dön / Cezbe-i nûra eriş 'aşkile zıkrı'llâha gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 7*). [*'âdile,]*

Hasret-i didâr içindir 'Âdile feryâdım hep / Nâr-ı 'aşkıyla yakıp şem'-i derûnu ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 7*). [*'âdile,]*

Gâh Mecnûn gibi dağlar aşarım 'Âdile ben / Yok kararım n'ideyim ğamla perîşân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 7*). [*'âdile,]*

Derd-i cihânı terkeyle fark et nedir esrâr-ı 'aşk / Yol verme nefse 'Âdile Mevlâ saña olur mu 'în (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6*). [*'âdile,]*

Cevr-i yâre şabr kıl âhir şafâdır 'Âdile / Gâfil olup yârdan düşme cüdâ aşla gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 9*). [*'âdile,]*

Seni irşâd eden ol pîr-i 'aşkı ğaflet etme bul / Vücuduñ mahv edip al baħr-ı 'aşka 'Âdile sen gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [*'âdile,]*

'Aşkdır fehm ile iş'âr eyleyen derd-i dili / 'Aşkdır bak 'Âdile çarhı eden keşf ü beyân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 10*). [*'âdile,]*

Dünyâya meşğul olma kim dâr-ı belâdır 'Âdile / 'Aşk-ı Hudâ etsin zühür mesrûr ola şeydâ gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 9*). [*'âdile,]*

'Âdile bî-kes edip cânını biñ kerre fedâ / Gezer ağlar ede tâ 'azm ü ziyâret Haremeyn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6*). [*'âdile,]*

Olmaz 'âşıkda keder vakti şafâ ile geçer / 'Âdile sen de o meclisde olursun şadân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 7*). [*'âdile,]*

Zülf-i yâre bağı bir divâne olduñ 'Âdile / Beste-i zencîr-i 'aşk üftâde ser-gerdân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 7*). [*'âdile,]*

Gonca-i hândandır hem bûlbûl-i nâlândır / Gülşen-i pîr-i muğâna 'Âdile her an gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6*). [*'âdile,]*

Haṭṭ u mektûb gelse şadı münşerihdir 'âşıkıñ / 'Âdile'ye müjde-i vuşlat mı var haṭṭdan bu gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 7*). [*'âdile'ye, -ye]*

Gel kabûl eyle bu pendim 'Âdile ez-cân ü dil / Şoḥbet-i merdân ile kesb eyle feyz-i câvidân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 7*). [*'âdile,]*

Ağlayıp âh olur kârı tamâm ‘**Âdile’nin** / Nâr-ı fırkât ile yanıp hâli olur diğer-gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 8*). [‘*âdile’nin, -nin*]

Mâsivâdan geçerek Hakk’a tevekkül eyle / ‘Aşk-ı Bâkî’yle dolan ‘**Âdile** ol kalb güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [‘*âdile,]*

Saňa sen hoş sarıl ey ‘**Âdile** geç mâ-sivâdan kim / Ferâmûş eyle ağyârı saňa kâfi olur cânân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [‘*âdile,]*

Yâr ile sırrını bir olsa gönül etmez ‘ayân / Öyle üftâdeye ey ‘**Âdile** cânım kurbân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6*). [‘*âdile,]*

Var ümîdim kim kârın-i şâm-ı vuşlat olıcak / ‘**Âdile** açar hicâbı ol ‘arûs-ı şubh gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 7*). [‘*âdile,]*

Garîb üftâdedir lutfuñla kıl imdâd ma‘mûr et / Yıkıldı ‘**Âdile’nin** kaş-ı kalbi oldu pek vîrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 7*). [‘*âdile’nin, -nin*]

Cân fedâ etmek saňa müşkîl mi kurbân olduğum / ‘**Âdile** yandı cemâl-i bâ-kemâlin görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 6*). [‘*âdile,]*

Bu gün al ders-i ‘aşkı ‘**Âdile** meydân-ı himmetde / Zamândır ma‘rifet tahşîline tâlib olan gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 6*). [‘*âdile,]*

Varlığın terk eyleyip geç ol fenâ en-der-fenâ / ‘**Âdile** zâhir olur esrârı hayrî’l-vârîşîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 7*). [‘*âdile,]*

‘Âdile gel ‘ârif ol seyr et ne halk etmiş Hudâ / Mâh u mihr ü rûz u şeb kevn ü felek encüm güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 6*). [‘*âdile,]*

Rızâ-yı nefsi terk et ‘**Âdile** tâ / Rızâ-yı Hakk’ın ergür varlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 7*). [‘*âdile,]*

İktizâ eyler tahammül her cefâyâ ‘**Âdile** / Şabr eden bulur hayâtı vuşlat-ı cânân ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 10*). [‘*âdile,]*

Rızâ-yı nefsi terk et ‘**Âdile** tâ / Rızâ-yı Hakk’ın irgür yarlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 7*). [‘*âdile,]*

‘Âdile menzil-i vahdetde şebât et ancak / Keşreti terk edip “Lâ”yı ko “illâ”da ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 7*). [‘*âdile,]*

Havfım o müdde’ide ki gönlünde gizli şek / Aldanmasın ‘**Âdile** oña bir an gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 7*). [‘*âdile,]*

Bu ne âhenk kim götürür Rakş’a çarhı ‘**Âdile** / Muhtıb-ı ‘aşkı işit cândan nişândır müsikî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 6*). [‘*âdile,]*

Vişâlin ke’sini sun ‘**Âdile’ye** sâkiyâ rahmet / Tahammül edemez kurbânın olsun râhiña gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 8*). [‘*âdile’ye, -ye*]

Hâne-i kalbin o nûra yandırıp / ‘**Âdile’yi** ‘aşkı şadân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 9*). [‘*âdile’yi, -y, -i*]

Du‘â kıl ‘**Âdile** hep Pâdişâh-ı Âl-i ‘Osmân / Du‘âsı hep ‘ibâd-ı müslimîne farz-ı zimmetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 10*). [‘*âdile,]*

Gam-ı ‘aşk ile mahzûn kulları bil ‘**Âdile** ‘âlî / Hulus-kârân sözün güş etmeye bâkî i ‘tilâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 8*). [‘*âdile,]*

‘Arş ü kürs levh ü kalemle on sekiz biñ ‘âlem hep / ‘**Âdile** ‘aşk ile rakş eyler kılıp zikr-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 7*). [‘*âdile,]*

Bulunmaz çâre zahm-ı gönlüme Lokmân tabîb olsa / Devâdır ‘**Âdile** vuşlat bu hasta sîneye yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 9*). [‘*âdile,]*

Giderler hâne-i dosta kadar külfetsiz ‘**Âdile** / Gedâ şuretden ma‘nen şâhdır ‘uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 187, Beyit 6*). [‘*âdile,]*

Hemân şâm u seher ol pâdişâha ‘**Âdile** yalvar / Olur ‘aşkın vişâl-i yâra rehber şimdi şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 6*). [‘*âdile,]*

Yanıp 'aşk âteşiyle durma kıl envâr-ı tevîdî / Olunca 'Âdile cânâna vâsıl yalvarıp ağla (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 189, Beyit 6*). [*'âdile,]*

Ferâgat kılma destînden şarâb-ı nâbı 'Âdile / Ki menzil-gâh-ı yâre dilde açar bir tîrîki mey (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 11*). [*'âdile,]*

Zâtını Hâk medh ederken nice kâdir olam / 'Âdile ancak eder 'arz-ı hâli meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 215, Beyit 8*). [*'âdile,]*

Tâ'atin eyler kuşuruyla kabûl tîrd etmeyip / 'Âdile her dem rızâ ister budur derdi hemî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 7*). [*'âdile,]*

Rûy-ı dergâh-ı niyâzı bâr-gâh-ı lûtfudur / Eyleme hırmânile bu 'Âdile nâ-çarı red (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 8*). [*'âdile,]*

'Âdile 'âcizeye merhametiñle nazar et / Ey şeh-i taht-ı 'inâyât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 13*). [*'âdile,]*

Saña bu 'Âdile bende kapında hâş efgende / Kerem kıl etme şermende Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 9*). [*'âdile,]*

Midhat-ı şânını tâ'dâda degilsin kâdir / 'Âdile eyleme tatvîl makâlî da'vâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 14*). [*'âdile,]*

Muhammed 'aşkına mahv eyleyip hep cürm ü 'isyanın / Kemâl-i rahmetiñle 'Âdile şadân ola yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 10*). [*'âdile,]*

Eyleme 'Âdile'yi dergeh-i lûtfundan redd / Etme mehcûr Hâbîbinden amân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 2, Beyit 7*). [*'âdile'yi, -y, -i]*

Ümmetiñden 'âcizân-ı 'uşşâk istîrham eder / Fevz-i vaşla 'Âdile'yi eyle mazhar bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 8*). [*'âdile'yi, -y, -i]*

Mazhar-ı ihsânın olsun dü cihânda 'Âdile / Mültecîye âsitânın çünki bir hışn-ı hâşîn (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 8*). [*'âdile,]*

Şübhesiz 'Âdile bir dâr-ı belâdır 'âlem / İdelim ruhların Fâtîha ile şadân (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 7, Beyit 9*). [*'âdile,]*

Meclis-i 'aşk içre mest-i câm olup / 'Aşka geldi 'Âdile cânânımız (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 8, Beyit 8*). [*'âdile,]*

Büy-ı 'aşk ile şafâ bulsun gönül / 'Âdile fânî zamânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 9, Beyit 10*). [*'âdile,]*

Sîne-çâk ü kalb-i vîrân bülbül-âsâ pür-fiğân / 'Âdile kuluña rahm ü mekremetle kıl meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 8*). [*'âdile,]*

Ger küh-ı Kâf olsa günâhım ne gam Celîl / Kesmez ümîdi 'Âdile rahmetiñden meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 7*). [*'âdile,]*

Amân 'Âdile'yi hasret ile zâr ü zebûn etme / Ümîdi kâsesini ser-nigûn etme meded yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 6*). [*'âdile'yi, -y, -i]*

'Âdile mahzûndur hâline 'arz edemez / Derdine dermân ol amân Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 5*). [*'âdile,]*

Cân bülbülü uçunca desin 'Âdile yâ Hâk / Gel diyelim 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 7*). [*'âdile,]*

Akar seylâb-ı eşk-i ehl-i vahdet 'Âdile her dem / Tükenmez mâcerâ-yı feyz ü şevk-i bâde-i tevîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 8*). [*'âdile,]*

Ahşar gedâdır 'afvın ümîd eyler 'Âdile / Eyle kabûl hâcetini Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 8*). [*'âdile,]*

'Âdile uzatma sözüñ / Dervîş edegör sen özüñ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 9*). [*'âdile,]*

Edip sıdk ile muhkem gönlünü sen ol muhiblerden / Eden ey 'Âdile döstün taleb cânındadır bulur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7*). [*'âdile,]*

Çekmeyiz cân ile baş kaydını biz ‘**Âdile** hîç / ‘Ahdimiz yoluna baş vermede nâdân değiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 9*). [‘*âdile*,]

Ẓîkr ile ‘**Âdile** esmâ vü şıfâtı derk et / Sâlike vecd ü semâ’ ile şafâ hâl gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 10*). [‘*âdile*,]

Nefsle cehd et tecellî eylesin ‘aşk-ı Hudâ / Beyt-i kalbî ‘**Âdile** ma’ mur ü pāk etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 7*). [‘*âdile*,]

Fırşatı fevt eyleme ey ‘**Âdile** Mevlâ’ya dön / Cezbe-i nûra eriş ‘aşkile zıkrü’llâha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 7*). [‘*âdile*,]

Cevr-i yâre şabr kıl âhîr şafâdır ‘**Âdile** / Gâfil olup yârdan düşme cüdâ aşla gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 9*). [‘*âdile*,]

Seni irşâd eden ol pîr-i ‘aşkı ğaflet etme bul / Vücûduñ mahv edip al baħr-ı ‘aşka ‘**Âdile** sen gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 5*). [‘*âdile*,]

Dünyâya meşğul olma kim dâr-ı belâdır ‘**Âdile** / ‘Aşk-ı Hudâ etsin zuhûr mesrûr ola şeydâ gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 9*). [‘*âdile*,]

Gonca-i ħandândır hem bûlbûl-i nâlândır / Gülşen-i pîr-i muġâna ‘**Âdile** her an gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 6*). [‘*âdile*,]

Mâsivâdan geçerek Hakk’a tevekkül eyle / ‘Aşk-ı Bâķī’yle dolan ‘**Âdile** ol ħalb güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 7*). [‘*âdile*,]

Var ümîdim kim kârîn-i şâm-ı vuşlat olıcağ / ‘**Âdile** açar ħicâbı ol ‘arûs-ı şubĥ gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 7*). [‘*âdile*,]

‘Âdile gel ‘ârif ol seyr et ne ħalk etmiş Hudâ / Mâh u mihr ü rûz u şeb kevn ü felek encüm güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 6*). [‘*âdile*,]

Bulunmaz çâre zaĥm-ı gônîlûme Loķmân tabîb olsa / Devâdır ‘**Âdile** vuşlat bu ħasta sîneye yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 9*). [‘*âdile*,]

Sûzân-ı nâr-ı ‘aşk ol tâ mahv olunca ‘âşık / ‘**Âdile** ħakî cismiñ tâ ‘ayn-ı rûĥ olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 6*). [‘*âdile*,]

Giderler ħâne-i dōsta kadar külfetsiz ‘**Âdile** / Gedâ şuretda ma’nen şâĥdır ‘uşşâķı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 6*). [‘*âdile*,]

Hemân şâm u seher ol pâdişâha ‘**Âdile** yalvar / Olur ‘aşķıñ vişâl-i yâra rehber şimdi şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 6*). [‘*âdile*,]

Yanıp ‘aşk âteşiyle ħurma kıl envâr-ı tevĥîdi / Olunca ‘**Âdile** cânâna vâşıl yalvarıp ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 6*). [‘*âdile*,]

Ferâġat kılma destînden şarâb-ı nabî ‘**Âdile** / Ki menzil-ġâĥ-ı yâre dilde açar bir tarîķi mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 11*). [‘*âdile*,]

Rızâdır çâresi ‘aşķıñ görünmez ibtilâsı hîç / Şâbırdır ‘**Âdile** dermân çekeriz kaydı ey şûfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 7*). [‘*âdile*,]

O mâha ħâlimi ‘ârza mecâlim kalmadı aşlâ / Olup bu ‘**Âdile** ħayrân çeşm-i mestine gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 6*). [‘*âdile*,]

Çün ħayât tâzedir râĥ-ı maĥabbet ‘âşķa / Bî-tekellûf ‘**Âdile** cânıñna minnet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 7*). [‘*âdile*,]

Ẓâtıñı Hakk medĥ ederken nice kâdir olam / ‘**Âdile** ancağ eder ‘arz-ı ħâlî meded yâ Muĥammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 8*). [‘*âdile*,]

‘Afv ile eyle nazar ol mücrim-i bî-çâreye / ‘**Âdile** baĥş ola Fahr-ı ‘âleme yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 8*). [‘*âdile*,]

Fedâ et ‘**Âdile** râĥında cânı / Muĥammed gibi bir cânânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 12*). [‘*âdile*,]

Bırakdı nâmusu ‘**Âdile** fedâ kıldı bütûn varı / Görelden ħâl ü ruĥsârı dayanmaz cân eğlenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 9*). [‘*âdile*,]

Rağbetimiz devlet-i fânide yok / 'Ādile bāb-ı emāndan geçemem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 7*). [*'ādile,]*

Hasretle cān-fikār ol şabr eyle 'Ādile tā / Feryād ü nāle etme bezme o şeh gelince (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 7*). [*'ādile,]*

'Aşk ile ol zamānda derdiñe eyle dermān / Kıl hıvābı 'Ādile terk Hakk'a dayan şehirde (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 6*). [*'ādile,]*

'Ādile kāt'-ı ümīd etme günāhım çok diye / Eyle istiğfār me'yūs etme rahmetden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 6*). [*'ādile,]*

O şahīñ 'Ādile meyhāne-i 'aşk içre emriyle / Olup mest ü lisān-ı hāl-i tevḥīd kendine geldi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7*). [*'ādile,]*

Qurb-ı Hakk'la evliyā buldu hayāt-ı cāvidān / 'Ādile terk et sivāyı onların ol kemteri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 7*). [*'ādile,]*

'Ādile şām-ı firāk olur şabāh-ı vaşla vaşl / Hürrem ü şādān olur aşık geçer hasret demi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 8*). [*'ādile,]*

Nağmede tanbūr ü bülbül hem şafāda 'Ādile / Cennet-i sīnede taze açdı cānān gülleri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 9*). [*'ādile,]*

Bırakma 'Ādile tevḥīd ü zikri dilde hīç bir dem / Kim merd-i 'aşk olup ver cānıñı bul vaşl-ı cānānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 12*). [*'ādile,]*

Erer rūḥa ezelden 'Ādile ol lezzet-i bāde / Coşup baḥr-i maḥabbet mest eder 'aşk ile cānānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 5*). [*'ādile,]*

'Ādile yāre 'aceb mi söylemezse derdini / Kāle gelmez kābil-i ta'bīr bir şanma şānımı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 8*). [*'ādile,]*

Fedādır 'Ādile bir nīm-nigāh-ı iltifāt -için / Meded kıl alma cānın görmedikçe vech-i cānānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 6*). [*'ādile,]*

Rahmeti vāsi' bir ulu şahīñ kuludur 'Ādile / Yādigārıdır bu cān olsun fedā-yı vuşlatı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 6*). [*'ādile,]*

'Aşkda bir pula degmez biñ cān / 'Ādile cān verip bul yāri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 8*). [*'ādile,]*

'Ādile kim ki sücūd etmez o vech-i yāra / Ola Şeyṭān gibi merdūd Cehennem'de yeri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 4*). [*'ādile,]*

Bu cāy-ı dil-küşāde 'uşşāk buldu zevk-ı / Ağyāra 'Ādile hīç bakma şu zevke eriş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 6*). [*'ādile,]*

Qaldı nefsinde nedāmetle esīr / 'Ādile bī-çāreye ol dest-gīr (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 17*). [*'ādile,]*

'Acz ile tebrīk-i 'īde 'Ādile geldi saña / Koyma kalbinde gubār-ı mā'şiyet şeyḥim 'Alī (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 7*). [*'ādile,]*

'Ādile bizden ola 'aşk u niyāz / Rūḥuñā takdīşleriñ efḍali (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 18*). [*'ādile,]*

Siyeh rüyūñla yalvar 'Ādile gel / 'Ubūdiyyet yolu devlet degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 10*). [*'ādile,]*

Bakmayıp ef'ālimize rahmet et / 'Ādile bī-çāreye sen şefkat et (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 23*). [*'ādile,]*

Rūḥ-ı pākine kılıp takdīs-i tām / 'Ādile lūtfuyla olsun şād-kām (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 19*). [*'ādile,]*

Bunlar oldu şehir-i İstanbül'da cennet-mekān / Cümlesine 'Ādile ihlāş ile bende hemān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 18*). [*'ādile,]*

'Ādile bī-çāre gayrı neylesin / Kağı derdin vezne koysun söylesin (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 74*). [*'ādile,]*

- ‘Ādile’mm ammā emānetdir saña / Onı hōş tūt rūhumu şād eyle tā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 94*). [‘ādile’mm, -m]
- Cennetü’l-Firdevs içre bunlar etdikçe şafā / ‘Ādile mahzūna da şabr-ı cemīl eyle ‘atā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 22*). [‘ādile,]
- Rūhlarına kıl du‘ā feryād ile / Hāzret-i Allāh’a yalvar ‘Ādile (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 56*). [‘ādile,]
- Hem ğayūr bir pādīşāh-ı bī-zevālim mutlakā / ‘Ādile ‘aşkımdan ayrılma seniñdir ol şafā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 8*). [‘ādile,]
- Dest-i sākīden edenler ‘Ādile nūş-ı şarāb / Tā kıyāmet olur ol müstağrağ-ı deryā-yı ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Muhammes 1, Beyit 22*). [‘ādile,]
- Qaldı nefsinde nedāmetle esīr / ‘Ādile bī-çāreye ol dest-gīr (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 17*). [‘ādile,]
- Qayd-ı keşretten hālāş et ‘Ādile nā-çārını / Hāmdü lillāh ey Raḥīm ü Hayy ü Qayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 8*). [‘ādile,]
- Erenler rāhıdır ey ‘Ādile rāh / Görelim izlerin dil ola āgāh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 13*). [‘ādile,]
- ‘Ādile mücrimse de ‘afv et şehā / Ey Ebu’l-Kāşım Muḥammed Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 8*). [‘ādile,]
- Raḥm edip göster cemāliñ ey İmām-ı Mürselīn / ‘Ādile olsun kerem kıl lutf ü iḥsāna qarīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 9*). [‘ādile,]
- Qabūl eyle onu ‘aşkıñdan āzād eyleme bir ān / Qapıñda ‘Ādile kemter gedādır yā Rasūla’llah (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 2*). [‘ādile,]
- Sözüñ maqbūl-ı dergāh-ı Hudādır ulu sultānım / Qapıñda ‘Ādile kemter gedādır yā Resūla’llah (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 4*). [‘ādile,]
- Fedā olsun reh-i ‘aşkıñda māl ü devlet ü cāhım / Qapıñda ‘Ādile kemter gedādır yā Resūla’llah (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 6*). [‘ādile,]
- Nazar kıl lutf ile senden diğerkim çāre-sāzımdır / Qapıñda ‘Ādile kemter gedādır yā Resūla’llah (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 8*). [‘ādile,]
- ‘Ādile’ye bir nazar et ey faḥīm / Şalli ‘alā seyyidīnā Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 10*). [‘ādile’ye, -y, -e]
- Yā Resūla’llāh ümīd etmekdedir hep vuşlatıñ / ‘Ādile me’yūs olsa āsumān āğlar oña (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 10*). [‘ādile,]
- ‘Ādile āğlar kazā-yı Kerbelā’nıñ ‘aşkına / Nūr-ı çeşm-i Faḥr-i ‘ālem ey Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 10*). [‘ādile,]
- Bulmayıp derdine dermān etdi āḥir riḥleti / ‘Ādile Firdevs’i me’vā eylesin oña İlāh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 10*). [‘ādile,]
- Yağar ey ‘Ādile hep dōst ü yarı / Göñül ğaddārdır sevme cihānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 8*). [‘ādile,]
- O virdi ‘Ādile eyle ta’allūm / Kelām-ı ‘aşkıdır zīrā lisānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 10*). [‘ādile,]
- ‘Ādile kuluñu hem bī-başarlardan şaklayıp / Yā Hayy yā Hayy yā Qayyūm iḥsān ü meded yā Hayy (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 8*). [‘ādile,]
- Göñül naqşında ‘aşk-ı pāk ile ey ‘Ādile bilsen / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra’nā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 8*). [‘ādile,]
- Naşıl hemşiresi bu ‘Ādile yanmaz o Hākān’a / Ki kıydı bunca zālimler qarındaşı cihānbāna (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 16*). [‘ādile,]
- Bir özü doğru sözü doğru muḥibb-i devlet / Öyle bir yār için ‘Ādile āğlar elbet (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 20*). [‘ādile,]

Ey 'Ādile āgāh ol dünyā vü mā-ft-hā nedir / Lāzım olan ehl-i dile meyhānedir peymānedir (Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 10). ['ādile,]

Dest-i sākīden edenler 'Ādile nūş-ı şarāb / Tā kıyāmet olur ol müstağrak-ı deryā-yı 'aşk (Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 22). ['ādile,]

Şunar cām-ı şafāyı meclisiñ sākīleri her bār / Bu ma' nā sırr-ı mürşidle olur ey 'Ādile izhār (Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 8). ['ādile,]

'Ādile bende-i efkende-i Ehlu'llāhım / Düşmüşüm her biriniñ dergehi 'aşkına daḥl (Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 59). ['ādile,]

'ādile sultānımı: Ādile Sultan.

Duḥter-i sa'd-aḥterim ol pūr-vefā / 'Ādile Sultānımı verem saña (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 16). ['ādile sultānımı, -ım, -ı]

'ādile-āsā: Ādile Sultan gibi, Ādile Sultan'a benzer.

Bir iki gün olanlar tek-ye-i 'aşkıñda mihmānıñ / Geçer 'Ādile-āsā cümleden ekvāna incinmez (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5). ['ādile-āsā,]

'ādile-veş: Ādile Sultan gibi.

Ümmīdimi kes ḡayrdan ey 'āşık-ı dervīş / Kıl 'Ādile-veş ḡayreti tā vaşlı bulunca (Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 7). ['ādile-veş,]

'adl: Adalet.

Müddet-i 'ömrüñ rızā-yı Ḥaḡḡ'a 'adle ḡaşr edip / Buldu feyz ü ma'rifetle rütbe-i 'izz ü 'ulā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 6). ['adle, -e]

'adl ü lutf ü rāḡm: Merhamet, iyilik ve adalet.

Ḳardaşım 'Abdülazīz Ḥān Pādīşāh-ı 'aşr iken / 'Adl ü lutf ü rāḡm ile bir tācdār-ı dehr iken (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 14). ['adl ü lutf ü rāḡm,]

'adl ü şefkati: Adalet ve merhamet.

Rızā vermezdi 'adl ü şefkati zulm-i müşīrāna / Bütün nār-ı fīrākı şaldı ḡalb-i ehl-i īmāna (Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 17). ['adl ü şefkati, -i]

'adl-i mizānında: Adalet terazisi.

Ḥaḡḡ u iḡsānında siyyān eyledi / 'Adl-i mizānında yeksān eyledi (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 6). ['adl-i mizānında, -ı, -nda]

'adn: Cennet.

Başka bir acı da gösterdi baña zālīm felek / Yā'ni zevcim 'Alī Pāşā da ḡitdi 'Adn'e dek (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7). ['adn'e, -e]

Gerḡi dünyāya gelen ma'lūmdur elbet ḡöçer / Āḡ kıldı ol civān ü ol melek 'Adn'e sefer (Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 1). ['adn'e, -e]

Eyledi yüz dördte 'Adne mekān / Vaşlına müştāk idi zīrā cinān (Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 49). ['adne, -e]

'adüv: Düşman.

Şardı etrāfıñ 'adüv mesrūr u ḡandān oldular / Ḳāfirāne buldular maḡşūdu ḡandān oldular (Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 3). ['adüv,]

āfāk: Nefis dışı, nesnel şeyler.

Enfüsü **āfāka** erişdiñ ise seyrāna gel / Vaḥdete er keşreti ḳo menzil-i cānāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 1*). [*āfāka, -a*]

āfet: Bela, sıkıntı.

Cihānıñ zīnetinde **āfeti** var / Hemīşe devletinde nekbeti var (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 3*). [*āfeti, -i*]

āfet: Akı baştan alan güzel // sevgili.

Nāz eden āyīnede ‘aksine ol **āfet** ‘aceb / Ol cemālīñ aślına ḥübān ‘ārif degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 2*). [*āfet,]*

Degilsem de egerçi vaşlına ol **āfetiñ** lāyık / Derūnum zaḥmına Loḳmānlık eyler mihr-i bānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 5*). [*āfetiñ, -iñ*]

Secde eyler ḳaşları mihrābına ol **āfetiñ** / ‘Aşıkānıñ ḳiblegāhı muṭlaḳā ya ‘nī gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 3*). [*āfetiñ, -iñ*]

āfet-i cān: Izdırıp çektiren, can yakıcı şey veya kimse; sevgili.

İşte ol çeşmi siyeh **āfet-i cān** mest-nigāh / Kendine bir nigh ile beni kıldı meftūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 7*). [*āfet-i cān,]*

āfet-i ḥün-rīz: Kan dökücü ve zalim olan güzel kadın.

Teraḥḥum eyleye şāyet saña ol **āfet-i ḥün-rīz** / Gece gündüz hemān ey dil fiḡān ü zār ile ağla (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 4*). [*āfet-i ḥün-rīz,]*

āfitāb: Güneş.

Ziyā-yı rüyuña tāb-āver olmaz **āfitāb** olsa / Tecellī-i Ḥudā ancak seniñ envārına maḥşūş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [*āfitāb,]*

Şöyle mest olmuş ezelden bāde-i ‘aşkıñla kim / Ḥaşre dek gerdāndır kūyuñ yoluñda **āfitāb** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 4*). [*āfitāb,]*

Çıkdı seyrāna o dilber bu gece çün māh-tāb / Āsumān-ı ‘ālem-i bālāda doğdu **āfitāb** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [*āfitāb,]*

Şu‘lelendi yandı dağ dağ sīnede yer yer çerāḡ / Cānlara verdi ziyā hem ‘āleme ol **āfitāb** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 2*). [*āfitāb,]*

‘Aşk ile cāna ḥayāl-i yār idi fikrim benim / Bezme geldi **āfitābım** pür-ziyā oldu dilim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 1*). [*āfitābım, -ım*]

Elbisesi yeşil nūr cennet içinde bir ḥūr / Ḥüsnü ziyāsı üzre bir **āfitāb** örtmüş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 4*). [*āfitāb,]*

Maṭla‘ı iṣnā ‘aşerde **āfitāb** / On iki burca imām-ı feyż-yāb (*Ādile Sultan Divanı, Terḳib-bend 1, Beyit 22*). [*āfitāb,]*

āfitāb-āsā: Güneş gibi.

Bulup ‘aşkıñla şadım inşirāhı **āfitāb-āsā** / Füyūzātıñla iḥsānıñ sa‘ādet ḳıl meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 5*). [*āfitāb-āsā,]*

āfitāb-ı ‘aşk: Aşk güneşi.

Gönülde **āfitāb-ı ‘aşk** doğsun / Bula mihrīñle ‘aşıkların kemālī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 6*). [*āfitāb-ı ‘aşk,]*

Yanan hürşid-i rüyile kılar nūr-ı şafā peydā / Eder biñ **āfitāb-ı ‘aşk** ile evc-i dilin ihyā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 1*). [*āfitāb-ı ‘aşk,]*

āfitāb-ı ‘aşk-ı hak: Allah aşkının güneşi.

Āfitāb-ı ‘aşk-ı **Hak** ‘aşıkları tābindadır / Ārzū edip o zıllı gayrı da ‘vādan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 5*). [*āfitāb-ı ‘aşk-ı hak,]*

āfitāb-ı ‘aşkıña: Aşk güneşi.

Āfitāb-ı ‘aşkıña yanmazsa cism-i nā-tüvān / Zerre zerre maḥv olup şems-i cihān ağlar baña (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 8*). [*āfitāb-ı ‘aşkıña, -iñ, -a]*

āfitāb-ı cān: Hayat güneşi.

Şeh-i yektā-yı mihr-i burc-ı devlet **āfitāb-ı cān** / Vişāl-i kurb-ı Hak lutf u kerem-girdārına maḥşüş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 2*). [*āfitāb-ı cān,]*

Şubḥ-dem ol **āfitāb-ı cān** doğsun başıma / İki çeşmim görücek ol şevkı nūr-efşān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 6*). [*āfitāb-ı cān,]*

āfitāb-ı ekremi: Cömerlik güneşi.

Evc-i a ‘lâ-yı hakikat **āfitāb-ı ekremi** / Yā Resūla'llah sensin evvelīn ü āḥirīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 4*). [*āfitāb-ı ekremi, -i]*

āfitāb-ı ḥüsn-i pür-envārına: Parıl parıl parlayan nur dolu güzelliğin güneşi.

Vücūdūñ şaldı çünkü mümkünāta pertev-i nūr / O şu ‘le **āfitāb-ı ḥüsn-i pür-envārına** maḥşüş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4*). [*āfitāb-ı ḥüsn-i pür-envārına, -ı, -na]*

āfitāb-ı kadeḥ: Kadehin güneşi.

Eylediñ gönlümü meyḥāne eyā sākī-i cān / **Āfitāb-ı kadeḥ** envār-ı fezādır ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 6*). [*āfitāb-ı kadeḥ,]*

āfitāb-ı nūr-ı ‘aşka: Aşk ışığının güneşi.

Meş‘al-efrūz-ı hidāyāt u kemāl / **Āfitāb-ı nūr-ı ‘aşka** āsmān (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 83*). [*āfitāb-ı nūr-ı ‘aşka, -a]*

āfitāb-ı vecchiñ: Güzel yüzün güneşi, güneş yüz.

Görelī **āfitāb-ı vecchiñ** ey şāḥım gönül sūzān / Mey āteş meclis āteş sāgar āteş rüy-ı cān āteş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 4*). [*āfitāb-ı vecchiñ, -iñ]*

āfitāb-ı vuşlatuñ: Vuslat güneşi.

Ḥicāb-ı gāfleti ref‘ede gör eflāk-i sīneñde / Görünsün **āfitāb-ı vuşlatuñ** cānında envārı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 6*). [*āfitāb-ı vuşlatuñ, -iñ]*

‘āfiyet: Sağlık, esenlik.

Hakdan iste ‘**āfiyet** kim istemiş Faḥr-i Cihān / Rāḥ-ı ‘aşkı tūt ki ondan hoş rāḥ olmaz saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5*). [*‘āfiyet,]*

āftāb: Güneş.

Cemālī **āftābından** alır nūr-ı tecellī hep / Meh-i tābāna döndü cām-ı pür-nūr-ı muşaffā mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 4*). [*āftābından, -ı]*

Temāšā eyleseñ ol **āftābı** / Nümāyān enveri kendi nihānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 2*). [*āftābı, -ı*]

Derd-i kılbiñ mahremidir nūr-ı şevk-efzā-yı ‘aşk / ‘Ārz-ı ruḥsār eyleseydi bir şabāḥ ol **āftāb** (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 20*). [*āftāb,]*

āftāb-āsā: Güneş gibi.

Āftāb-āsā bilip her zerresin nūr-ı şafā / Her belā dōstdan gelir kim merhabā etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 5*). [*āftāb-āsā,]*

āftāb-ı ‘ālem-ārādır: Dünyayı süsleyen güneş.

Yanıp mānende-i pervāne bu şem‘-i rüy-i cānāna / Çerağ-ı dilde rūşen **āftāb-ı ‘ālem-ārādır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 5*). [*āftāb-ı ‘ālem-ārādır, -dır*]

āftāb-ı cāndır: Ruh, gönül, hayat güneşi.

Şerḥ edemez vaşfını tā ḥaşre dek bu hāl ü kāl / **Āftāb-ı cāndır** ‘ālemde pervāne gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 5*). [*āftāb-ı cāndır, -dır*]

āftāb-ı ḥüsn-ile: Güzellik güneşi.

Çeşm-i cānla milk-i dilde ḥükm eden sultānı gör / **Āftāb-ı ḥüsn-ile** şun‘-ı Celilü’ş-şān‘ı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 1*). [*āftāb-ı ḥüsn-ile, -ile*]

āftāb-ı ṭal‘atīñ: Aydınlığın ve güzel yüzün güneşi.

Āftāb-ı ṭal‘atīñ ey māh-ı ‘āşık neylesin / Makşad ol ḥürşid-i rüy-ı bī-zevālīñ ey güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 3*). [*āftāb-ı ṭal‘atīñ, -iñ*]

āftāb-ı vechi: Yüzünün güneşi.

Āftāb-ı vechi rüy-ı ‘āleme / Yüz doksan beşde oldu mūncelā (*Ādile Sultan Divanı, Terkiḥ-bend 1, Beyit 72*). [*āftāb-ı vechi, -i*]

‘afv: Af, bağışlama.

Baḥa bes ism-i Gufrānīñ derūnumda meded yā Ḥaḳ / Ki Settār ismiñe **‘afvīñla** kıl nā’il meded yā Ḥaḳ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 1*). [*‘afvīñla, -iñ, -la*]

Aḥḳar gedādır **‘afvın** ümīd eyler ‘Ādile / Eyle ḳabūl ḥācetin Allāḥ ‘aşḳına (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 8*). [*‘afvın, -ın*]

‘Af v ile eyle nazar ol mücrim-i bī-ḳāreye / ‘Ādile baḥş ola Faḥr-ı ‘āleme yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 8*). [*‘afv,]*

‘āfv ede: Affetmek, bağışlamak.

Pāyine düş sür yüzüñ eyle recā / Tā ki **‘āfv ede** bütün ‘işyānımız (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 8, Beyit 6*). [*‘āfv ede, -e*]

‘afv et: Affetmek, bağışlamak.

Kıl beni āgāḥ hem de vaşla lāyık olayım / Ol açık ḳapıña geldim el-amān **‘afv et** şehā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 3*). [*‘afv et,]*

Derd-mendim derdime dermān cānım gel yetiş / Baḳma ‘işyānıma **‘afv et** kām-rānım gel yetiş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 1*). [*‘afv et,]*

Her ne rütbe mücrim isem kesmem ümmīd ey Kerīm / Müşkilim ḥall eyle **‘afv et** bende-i pūr-miḥneti (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 5*). [*‘afv et,]*

‘Âdile mücrimse de ‘afv et şehâ / Ey Ebu'l-Kâşım Muhammed Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 8*). [‘afv et,]

‘afv kıl: Affetmek, bağışlamak.

Ol Resûl’ün aşkına yâ Rabbenâ / ‘Afv kıl ‘işyânımızı dâ’imâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 22*). [‘afv kıl,]

‘afv ü cüd ü merhametle: Şefkatin bolluğunun başışı.

Ol Resûl’ün sığınıp imdâdına / ‘Afv ü cüd ü merhametle dâdına (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 10*). [‘afv ü cüd ü merhametle, -le]

‘afv ü gufrân: Affetme ve bağışlama.

Her haţâma i‘tirâfen ağlarım ahvâlime / Sen ki Settâr’sın kerem kıl ‘afv ü gufrân et meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 7*). [‘afv ü gufrân,]

İ‘tirâf edip haţâma rûz u şeb kan ağlarım / Mücrimîne ‘afv ü gufrânın sezâdır ey Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 7*). [‘afv ü gufrânın, -in]

‘afv ü ihsânın: Bağışlama ve cömertlik.

Mücrimîne ‘afv ü ihsânın keşir / Hüküm ile fermân senin yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 18*). [‘afv ü ihsânın, -in]

‘afv ü rahmetin: Bağışlama ve merhamet.

İ‘atînde eyle ihlâsı kerem sen kullara / Cürme ‘afv ü rahmetin ihsân et yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 3*). [‘afv ü rahmetin, -in]

‘afv-ı şahenşahın: Şahlar şahının affı.

‘Âdile bî-çâre ‘işyân ile müznib olsa da / Cürm-i ednâ ‘afv-ı şahenşahın olur mazharı (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 15*). [‘afv-ı şahenşahın, -in]

âgâh: Haberi olan, haberli, haberdar.

Kıl beni âgâh hem de vaşla lâyıık olayım / Ol açık kapıña geldim el-amân ‘afv et şehâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 3*). [âgâh,]

Gönül hâletden âgâh olamaz ‘aşk hânesi pinhân / Haber ver sırr-ı Qur’ân’dan delâlet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 6*). [âgâh,]

Mazhar-ı feyz-i Cemâlu’llah’dır / İşbu sırâ ‘aşıkân âgâhdır (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 2*). [âgâhdır, -dır]

Ey ‘Âdile âgâh ol dünyâ vü mâ-fî-hâ nedir / Lâzım olan ehl-i dile meyhânedir peymânedir (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 10*). [âgâh,]

âgâh eyledi: Haberdar etmek, haberli kılmak; bilgilendirmek.

Belki ruh-ı Hazret-i Peyğamberi / Eyledi âgâh Cibrîl-i Emîn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 59*). [âgâh eyledi, -di]

Hilâfet mesnedinde olmuş iken bir mu‘azzam Şâh / Tayanıp Hakk’a dîn ü milleti eyler idi âgâh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 4*). [âgâh eyler, -r]

Bister-i gamda yatır vaşlın ile handân kıl / Eyleyip âgâh uyandır hıvâb-ı gafletden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 2*). [âgâh eyleyip, -y, -ip]

âgâh ol: Haberdar olmak, bilmek; farkında olmak.

Nice bir ola gönül bu hasret-i cânân ile / Şubha dek **âgâh ol** ey dil figân ü âh ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7*). [*âgâh ol,]*

Seni zîkr eyleyem her dem dil **âgâh ola** bu zevke / Vücûduñ zulmünü mahv et derûnum şu'le-dâr olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2*). [*âgâh ola, -a]*

Erenler râhıdır ey 'Âdile râh / Görelim izlerin dil ola âgâh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 13*). [*âgâh ola, -a]*

Olup mazhar tecellî-i cemâle 'ârif-u billâh / Olur âgâh nebiyy ü evliyânın sırrına yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 1, Beyit 7*). [*âgâh olur, -ur]*

Âgâh olur ki 'âşık dil ğark-ı sır-ı envâr / Eşyâda zâhir olur gizli 'ayân seherde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 4*). [*âgâh olur, -ur]*

âgehi eyler: *Haberdar etmek, haberli kılmak.*

'Âşık eyler tarîk-ı müstakîmîn âgehi / Her gedâsın şâh eyler pür-'atâdır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 7*). [*âgehi eyler, -r]*

ağla: *Üzüntü, acı gibi sebeplerden gözyaşı dökmek.*

Kâfirân hândân oldu **ağladı** mü'min bütün / Nûr-ı çeşm-i Fahr-i 'âlem ey Hüseyin-i Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 8*). [*ağladı, -dı]*

'Âdile **ağlar** kazâ-yı Kerbelâ'nın 'aşkına / Nûr-ı çeşm-i Fahr-i 'âlem ey Hüseyin-i Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 10*). [*ağlar, -r]*

Her hâta'ma i'tirâfen **ağlarım** ahvâlîme / Sen ki Settâr'sın kerem kıl 'afv ü ğufrân et meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 7*). [*ağlarım, -r, -ım]*

Cân ü dil âzürde-hâtır olmadan bu dehrde / Söyleyip (hubbü'l-va'tan) **ağlarsın** ammâ ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 3*). [*ağlarsın, -r, -sın]*

Budur pendim saña ey dil cefâ-yı yârı çok **ağla** / Dilerseñ vaşl-ı dîdârı hemân leyl ü nehâr **ağla** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 1*). [*ağla,]*

Şaķın bağlanma kayd-ı ilticâya geç hâzer eyle / Edince zâhir ü bâtın refîķi yürü pek **ağla** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 2*). [*ağla,]*

Enîsîñ derd ü ğam olsun selâmetden nişân umma / Ko gelsin gözleriñden yaş yerine kan dök **ağla** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 3*). [*ağla,]*

Terahhüm eyleye şâyet saña ol âfet-i hûn-rîz / Gece gündüz hemân ey dil figân ü zâr ile **ağla** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 4*). [*ağla,]*

Ümîdin ğayrden kes sendedir ma'sûkuñ ey 'âşık / Hemîşe zîkr ü fikriñ şâhid-i maķşûd ola **ağla** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 5*). [*ağla,]*

Yanıp 'aşķ âteşiyle durma kıl envâr-ı tevîhîdi / Olunca 'Âdile cânâna vâşıl yalvarıp **ağla** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 6*). [*ağla,]*

Her hâta'ma i'tirâfen **ağlarım** ahvâlîme / Sen ki Settâr'sın kerem kıl 'afv ü ğufrân et meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 7*). [*ağlarım, -r, -ım]*

Her şâm ü seher **ağla** aşķ ile yüzüñ dâğla / Kulluĝuña bel bağla sulţân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 3*). [*ağla,]*

Ağlarım 'aşķın ile hûn-i dilim çeşmimden / Cereyânı ile mânende-i fevvâre taşar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 6*). [*ağlarım, -r, -ım]*

Gönül incitme nigârîñ acınır / **Ağlama** rîķķat-i yâre doķunur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 1*). [*ağlama, -ma]*

Cürmümü fark edeliden beri şanma ĝülmüşüm / Yâd edip 'isyânımı şad-âhlarla **ağladım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 4*). [*ağladım, -dı, -m]*

Olup Mecnûn dağlarda gezer Leylâ diye **ağlar** / Nelerden geçdi şimdi hâlķa ğam-vâr olmayan gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5*). [*ağlar, -r]*

Çün rızâ-yı Hakk'ı bildim secde kıldım **ağladım** / Hem hakîkat bahrınıñ ka'rine daldım **ağladım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 1*). [ağladım, -dı, -m]

Zâr ü giryânım yeter 'aşkıñla tâ bezm-i elest / Eyleyip döst u vağan ârzu gamıyla **ağladım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 2*). [ağladım, -dı, -m]

Hâlimi şerh eylemek mümkün mü ayâ bâb bâb / Şabr u ârâm câmesini çâk etdim **ağladım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 3*). [ağladım, -dı, -m]

Gâh vaşlıñla olurdu bu dil-i âvâre şâd / Hicr ile oldum helâk eyvâh şimdi **ağladım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 5*). [ağladım, -dı, -m]

Gelse biñ gam yine râzıdır gönül Hâk'dan eger / Tevbe vü hâşâ şikâyet eyledim de **ağladım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 6*). [ağladım, -dı, -m]

Hasret-i dîdâr içindir 'Âdile feryâdım hep / Nâr-ı 'aşkıyla yakıp şem'-i derûnu **ağladım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 7*). [ağladım, -dı, -m]

Cürmümü fark edeliden beri şanma gülmüşüm / Yâd edip 'işyânımı şad âhlarla **ağladım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 4*). [ağladım, -dı, -m]

Ağlarım gâh olur gâh da handân olurum / Ben garîbim bu diyârda vağan arzu ederim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 4*). [ağlarım, -r, -ım]

Cân ü dil âzürde-hâtır olmadan bu dehrde / Söyleyip (hubbû'l-vağan) **ağlarsın** ammâ ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [ağlarsın, -r, -sın]

'Âdile bî-kes edip cânımı biñ kerre fedâ / Gezer **ağlar** ede tâ 'azm ü ziyâret Haremeyn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6*). [ağlar, -r]

Ağlayıp âh olur kârı tamâm 'Âdile'nin / Nâr-ı fırkat ile yanıp hâli olur dîger-gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 8*). [ağlayıp, -y, -ıp]

Budur pendim saña ey dil cefâ-yı yârı çok **ağla** / Dilerseñ vaşl-ı dîdârı hemân leyl ü nehâr **ağla** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 189, Beyit 1*). [ağla,]

Bâkire hemşîremiz etdi vefât / **Ağladı** bu hâle cümle kâ'inât (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 66*). [ağladı, -dı]

Pek severim ben seni cânım gibi / **Ağlama** sen çeşm-i giryânım gibi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 26*). [ağlama, -ma]

Yolcuyum ben **ağlamayın** der idi / Kalb-i zârı dağlamayın der idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 71*). [ağlamayın, -ma, -y, -in]

Mâtem etdi **ağladı** bu hâline arz u semâ / Tıttu dünyâyı fiğân-ı hasretâ vü fırkatâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 17*). [ağladı, -dı]

Ger ziyâret etmez isem ol mübârek ravzañı / Bu cihânda hep seniñ 'aşıkların **ağlar** baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4*). [ağlar, -r]

Bu firâk u iştîyâk ile gidersem kabrde / Belki bu ten ile cism-i bî-revân **ağlar** baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 5*). [ağlar, -r]

Ol gubâr-ı âsitaniñ kîmyâdır gerçi kim / Tuñiyâ olmazsa çeşm-i hün-feşân **ağlar** baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 6*). [ağlar, -r]

Âfitâb-ı 'aşkıña yanmazsa cism-i nâ-tüvân / Zerre zerre mahv olup şems-i cihân **ağlar** baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 8*). [ağlar, -r]

Yâ Resûla'llâh ümîd etmekdedir hep vuslatın / 'Âdile me'yûs olsa âsumân **ağlar** oña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 10*). [ağlar, -r]

Çâre yok bu yolda emr-i Hâk ezelden bu aña / **Ağla** çeşmim ağla feryâd eyle rahm etsin Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 3*). [ağla,]

Bir özü doğru sözü doğru muhibb-i devlet / Öyle bir yâr için 'Âdile **ağlar** elbet (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 20*). [ağlar, -r]

Nice hasta-hâtır olmaz ol nigâr / Ehl-i Beyt'i **ağlamakdayken** müdâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 39*). [ağlamakdayken, -mağda, -yken]

Ağlamaz da neyler ol kavm-i yetim / Gözleri göre şehid ola imām (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 40). [ağlamaz, -maz]

ağlayan: Sızlayan, inleyen.

Gerçi kullukda saña çokdur kuşurum yâ Kerim / Ağlayanlar şanma kim bâbında hirmândır tabîb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 7). [ağlayanlar, -lar]

âgûş: Himaye, koruma.

Nüş eylemek tâ be-seher ol bâde-i 'aşkı hüner / Tâ şahid-i cânı meger âgûşa mihmân edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6). [âgûşa, -a]

âgûş: Kucak // gönül; ruh.

Âgûşa cân gele cânân gelse sîneme / Derd-i firâka kalmadı taḥammül meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 4). [âgûşa, -a]

âgûş-ı mâderden: Anne kucağı.

Süd kuzusu gibi koşkarken dehânından leben / Eyledi zâlim felek âgûş-ı mâderden cüdâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 4). [âgûş-ı mâderden, -den]

ağyar: Yabancılar, rakipler, başkaları.

Nefsine zillet eder rûhuña 'izzet eder / Ağyara meyl eder mi yâra vişâl olunca (Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 3). [ağyara, -a]

Meyl edeli bu gönül ol yâre bulmakda şafâ / Eylemem ağyardan şimden geri ḥavf u recâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 1). [ağyardan, -dan]

Seniñ 'aşkıñda iken dil diger yâri n'ider ey döst / Murâdı sensin ancak 'âşık ağyârı n'ider ey döst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1). [ağyârı, -ı]

Kamu 'âlem saña 'âşık reh-i 'aşkıñda hem şâdık / Bulanlar sen gibi bir yâri ağyârı n'ider ey döst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7). [ağyârı, -ı]

Gâh vîrân ü gehî şâd ü gehî mest ü ḥarâb / Yâri ağyâr ile fark eylemeyen gönlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 6). [ağyâr,]

Benim 'âşık güzel yâra mecâliñ yokdur inkâra / Sever mi sâde-dil zühhâd ağyâr olmayan gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4). [ağyâr,]

Saña sen hûş sarıl ey 'Âdile geç mâ-sivâdan kim / Ferâmûş eyle ağyârı saña kâfi olur cânân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7). [ağyârı, -ı]

Bu cây-ı dil-küşâde 'uşşâk buldu zevkî / Ağyara 'Âdile hiç bakma şu zevke eriş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 6). [ağyara, -a]

ağyâr-ı cihâna: Âlemin yabancıları, düşmanları, başkaları.

'Âşıkñ matlûbu Ḥakk'ın rû'yet-i didâridir / Bakma ağyâr-ı cihâna menzil-i cânâna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 5). [ağyâr-ı cihâna, -a]

ağyârlıg: Yabancılık.

Ḥaber şormak dilerseñ yârdan dil / Yine seniñ sebep ağyârlıgına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 5). [ağyârlıgına, -ı, -na]

âh: Kullanıldığı yere ve sesin tonuna göre maddi veya manevi bir acıyı, ağrı, ızdırıp, pişmanlık, esef, acıma, özlem, yanıp yakılma, yeis, ümitsizlik, beğenme, hayranlık vb. duyguları ifade eder.

Seher-gāh ‘Ādile **āh** ile yalvar ‘āşıkān-āsā / Deyüp muhtācınım yā Rab ‘ināyet kıl meded Allah
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 8*). [*āh,]*

Al deste cāmı nūş kıl ‘āşıkān demiyle cūş kıl / **Āhınıñ** mihri gūş kıl feryād-ı Şūr etdi bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 5*). [*āhınıñ, -ı, -nıñ]*

Hasretiñle koydu **āhım** zūlmet içre ‘ālemi / Tal‘atıñla kağı bezmi māh-tāb etdiñ bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3*). [*āhım, -ım]*

Bülbülün **āhı** o gül-rūya sezādır ey dōst / ‘Āşıkın nālesi dil-dāra şafādır ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 1*). [*āhı, -ı]*

Derūnum lāle-veş pür dāğ etdi āteş-i hasret / Hidāyet kūyuña **āhım** mişālī bir çerağım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 2*). [*āhım, -ım]*

Eder hūyā-yı vaşlı ‘Ādile her gece şubha-dek / Gam-ı ‘aşk ile serde her seher bir özge **āhım** var
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9*). [*āhım, -ım]*

Her seher **āhım** vişāle iştiyākından ġaraż / Rū‘yet-i nūr-ı cemāl-i bā-ķemālīñdir ġaraż (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 1*). [*āhım, -ım]*

Çarḡ bir **āh** ile ḡarāba verem / Āteş-i köhne āsyāba verem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1*). [*āh,]*

Cürmümü fark edeliden beri şanma gülmüşüm / Yād edip ‘işyānımı şad **āhlarla** ağladım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 4*). [*āhlarla, -lar, -la]*

Ağlayıp **āh** olur kārı tamām ‘Ādile’nin / Nār-ı firķat ile yanıp ḡālī olur dīğēr-gün (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 8*). [*āh,]*

Āh ol günler ki ben hem-rāz idim cānān ile / Nī‘met-i vuşlat bulup nāzın çekerdim cān ile (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 3*). [*āh,]*

Rehber-i cān edip ‘aşkı diyerek ķandadır **āh** / Mesken-i faḡr-i cihān şehir-i Medīne āyā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 5*). [*āh,]*

Āh yā Rāb ne felāket ne müşibetdir o kim / Gele mā‘şūka da ‘āşık ola me‘yūs-likā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 8*). [*āh,]*

Dilde ‘aşıkān ile ezķarımı eyle dā‘im / Söyleyeni **āh** Muhammed’le amān Allah’ım (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 2, Beyit 6*). [*āh,]*

Ol ikinci ķardaşım sultān **āh** / Nur-ı ḡalbim çeşm-i cānım Mihrimāh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 30*). [*āh,]*

Diyerek ḡayfā kerīmem Mihrimāh / Daḡı yaşıñ yirmi sekiz iken **āh** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 44*). [*āh,]*

Āh on altı yaşıñda nev-civān / Gitdi dünyādan Ḥudāya verdi cān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 67*). [*āh,]*

yirmi yedi yaşıña varmış iken / **Āh** kim ol ķardaşım nāzik-beden (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 76*). [*āh,]*

Gonca ruḡsārın ḡazān-ı mevt **āh** / Şoldurup cismin daḡı etdi tebāh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 84*). [*āh,]*

Āh kim ol nevcivān ü gül-fidānım nā-gehān / Uğradı bir derde aşlā bulmadı çāre amān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 11*). [*āh,]*

Söylenilmez **āh** o ḡālet Ḥudā ḡaḡķı içün / Rūz-ı menḡūs u şabāḡ yevm-i maḡşerdi o gün (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 7*). [*āh,]*

Gerçi dünyāya gelen ma‘lūmdur elbet göçer / **Āh** kıldı ol civān ü ol melek ‘Adn’e sefer (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 1*). [*āh,]*

Şabrını luḡf et İlāhī çün budur ḡūkm-i ķader / Gitdi Ḥayriyye’m kerīmem derdi geçdi cāna **āh**
(*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 2*). [*āh,]*

Bilmedi ķadrini erbāb-ı dālālet eyvāh / Cigeri ķāna boyandı yūregi yandı **āh** (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 17*). [*āh,]*

Pek genç iken etdi vefât Maḥmūd Celāleddin **āh** / Mātem tıtersa kā'ināt şāyestedir bī-iştibāh
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 3*). [*āh,]*

Pek genç iken etdi vefât Maḥmūd Celāleddin **āh** / Mātem tıtersa kā'ināt şāyestedir bī-iştibāh
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 6*). [*āh,]*

Pek genç iken etdi vefât Maḥmūd Celāleddin **āh** / Mātem tıtersa kā'ināt şāyestedir bī-iştibāh
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 9*). [*āh,]*

Pek genç iken etdi vefât Maḥmūd Celāleddin **āh** / Mātem tıtersa kā'ināt şāyestedir bī-iştibāh
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 12*). [*āh,]*

Kerbelā-yı ḥayme-gāhı ḥālī **āh** / Söylesem ḥürşid olur elbet siyāh (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 35*). [*āh,]*

Āh bu Āl'e iḥānet eyleyen / İki 'ālemde görür ḳahr u miḥen (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 63*). [*āh,]*

āh çeksin: *Ah etmek, inlemek.*

Küşāde oldu yā hū dost bāğında gül-i vuşlat / Öyle bülbül olan **āh çeksin** pür-fiğān gelsin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 4*). [*āh çeksin, -sin]*

āh et: *Feryat etmek, inlemek.*

Gülşen donanmış gül ile dil **āh eder** bülbül ile / Destinde cām-ı mül ile ol bezm-i pür-şān edelim
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4*). [*āh eder, -er]*

Baḳ seḥer Cibrīl hem pervānesi hem bülbülü / Hem yanar hem **āh eder** ol nūra kim bī-ḥār gül
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3*). [*āh eder, -er]*

Baḳ seḥer Cibrīl hem pervānesi hem bülbülü / Hem yanar hem **āh eder** ol nūra kim bī-ḥār gül
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 3*). [*āh eder,]*

Ḥasta duydu **āh edip** deryā gibi cūş eyledim / Olmasın ṭab'-ı şerīfīn zevk ü şihḥatden cūdā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 2*). [*āh edip, -ip]*

Gördü çoğu acısın ol pādīşāh / Ba'zısı fevt-i pederde etdi āh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 18*). [*āh etdi, -di]*

Gāh olur kendi özümü bilerek eylerim āh / Gāh 'iṣyānım añıp çarḫı tutar nālelerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 6*). [*āh eylerim, -r, -im]*

Dedim güzel nice **āh eyleyem** bul derdime çāre / Dedi dolsun çileñ bil bu cefāyı bir şafā cāna
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 6*). [*āh eyleyem, -y, -e, -m]*

āh eder: *Acı ile içini çekmek.*

İñler vücūdda dest u vaṭan der de **āh eder** / Yārını medḥ eder öter pür-efgān gönül kuşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 3*). [*āh eder, -er]*

āh etmedi: *Feryat etmek, inlemek, şikāyet etmek.*

Ḥastalandı nice çekdi derdi bir **āh etmedi** / Şükr ü zikri ḳoymadı dilden ḥaṭāya gitmedi (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 7*). [*āh etmedi, -me, -di]*

Ben ey gül ehl-i temkīnim beni bülbüle beñzetme / Yanıp **āh eylemem** pervāne-veş yanmaḳda zevkım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 4*). [*āh eylemem, -me, -m]*

Böyle deyip eyler imiş şöyle āh / Sağ olaydı Ḥazret-i Maḥmūd Şāh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 38*). [*āh eyler, -r]*

āh ile: *Özlemle.*

Bilmemişdim vuşlatı zā'il olur hicrān ile / Şimdi eyyām-ı visāli eylerim **āh ile** yād (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 4*). [*āh ile,]*

āh ol: Üzüntü ile dolmak.

Āh ol derd ü belā-yı Kerbelā / Kerbelā'nıñ aşıdır kerb u belā (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 29). [āh ol,]

āh ü efgānı: Ağlama, inleme, feryat etme.

Sirişk-i çeşmiñi mānende-i seyl eyleyip icrā / Seherde bülbül-āsā 'aşk ile kıl āh ü efgānı (Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 7). [āh ü efgānı, -ı]

Güft ü gū efsāne ile eyleme imrār-ı vakt / 'Ādile vakt-i seherde āh u efgān gözlerim (Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 6). [āh u efgān,]

āh u enīn: Ağlayıp inlemek.

Āteş-i 'aşkıñla bu kalb-i hāzīnim yanmada / Hāsetiñle eylerim şubh u mesā āh u enīn (Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 5). [āh u enīn,]

āh ü enīnim: Āh çekip inleme.

Çıkar 'iştānla benim āh ü enīnim felege / Kullarıñ ma'şiyetin eyle nihān Allah'ım (Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 3). [āh ü enīnim, -im]

āh u fiğān eylerim: Ağlama, inleme, feryat etme.

Hicrānı yakdı cānımı yandım amān u el-amān / Gitdi elimden eylerim bülbül gibi āh u fiğān (Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 5). [āh u fiğān eylerim, -r, -im]

āh u nāle-i vā hāsetā çekdim: "Ah, vah, yazık, eyvah!" diyerek inlemek.

Özge bir hāldir bu vāk'a beñzemez bir hāle kim / Fırkat ile çekdim āh u nāle-i vā hāsetā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 2). [āh u nāle-i vā hāsetā çekdim, -di, -m]

āh u vāh eyleme: Ah vah edip ağlayıp inlemek.

Āh u vāh eyleme kānūn degil 'uşşāka / 'Ālemin zevk u safası gam u hicrān gerek (Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 7). [āh u vāh eyleme, -me]

āh u zār eyle: İnlemek ve ağlamak.

Dōst bağında mişāl-i bülbül eyle āh u zār / Ol gülistānıñ gülün devşir meşāmm-ı cāna gel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 5). [āh u zār eyle,]

āh ü zārı: Ağlama ve inleme.

'Andelībiñ āh ü zārı başka bir hālet verir / Sākıyānıñ cāmı diger-gūna bir neş'e şunar (Ādile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 4). [āh ü zārı, -ı]

āh ü zārım: Ah ederek inlemek ve ağlamak.

Nālemi duysa döner Zühre ilā yevmi'l-kıyām / Āh ü zārım perde perde tutdu 'Uşşākı maķām (Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 12). [āh ü zārım, -im]

ahad: Allah'ın isimlerinden (esmā-i hüsnā) biri olup, bölünmesi ve sayısının artması mümkün olmayan yegane varlık manasına gelir.

'İzzeti dā'im ile'l-ābād ezelden muṭlaka / Dā'im ü Bākī vü Hāliķ u Ahad ü Hayy u Şamed (Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 2). [ahad,]

ahālî: Halk, insanlar.

Zîr-i destinde **ahālî** bendegân / Müslim ile ğayr-ı müslim her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 4*). [*ahālî,*]

ahbâb: Dostlar; bildik, tanıdık, sevilen kimseler.

Hayr ile yâd eyleyem ensâbımı / Zîkr ile şâd eyleyem **ahbâbımı** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 11*). [*ahbâbımı, -ım, -ı*]

ahbâr: Haberler, sözler, söylentiler.

Luţf u ihsânıyla ondan râzıyım dedi Hüdâ / Benden ol râzı mıdır **ahbârını** kıldı ‘atâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 2*). [*ahbârını, -i, -nı*]

‘ahd: Söz, yemin.

Çekmeyiz cân ile baş kaydını biz ‘Âdile hiç / ‘**Ahdimiz** yoluna baş vermede nâdân değiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 9*). [*ahdimiz, -imiz*]

Çün ol kuşuñ şâh ile var ‘**ahdi** tâ ezel / Şaydı visâl-i döst olur hemân gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 2*). [*‘ahdi, -i*]

‘ahd ü peymân: Söz ve yemin.

‘Aşkı yolunda bu cânı isterim kurbân ola / Döst ile olan ezelden ‘**ahd ü peymân** gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 3*). [*‘ahd ü peymân,*]

‘ahde durduk: Sözünde durmak, sözünü tutmak.

Çünkü biz rûz-ı ezel dâsta verdik ikrâr / Durduk ol ‘ahde ebed himmeti bozar degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 5*). [*‘ahde durduk,*]

‘ahdi bozar: Yemin bozmak, sözünde durmamak.

Çü biz rûz-ı ezel ikrârımız ol dâsta verdik / Ebed ol kavle çurduk ‘**ahdi bozar** degilim şüft (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2*). [*‘ahdi bozar,*]

âhenk: Sazlardaki perdelerin veya insan sesinin belirli bir sese göre ayarlanması, düzen, akort, uyum.

Bu ne **âhenk** kim götürür Rakş’a çarhı ‘Âdile / Muţrib-ı ‘aşkı işit cândan nişândır müsikî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 6*). [*âhenk,*]

âhı çekse: Ah etmek.

Dil semâ‘ etdi bu demlerde Nevâ-yı nây-ı ‘aşk / Çekse bir âhı derûnum çarhı süzân eylese (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 13*). [*âhı çekse,*]

âh-ı dil: Gönülün ahı.

Nevâya muţrib-i çarh eyledikçe âğâzı / Mişâl-i nây ederem **âh-ı dil** olup tanbûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 5*). [*âh-ı dil,*]

âh-ı ‘uşşâkı: Aşıkların iniltisi.

Şanma beyhûde **âh-ı ‘uşşâkı** / Çünkü bî-ihtiyâr mest ü hârâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 8*). [*âh-ı ‘uşşâkı, -ı*]

âhı yerini buldu: Zulüm görenin bedduasının yerini bulup gerçekleşmesi.

Figān ü āh geçmez mi şānırsın bī-vefā dünyā / Yerini āhı buldu Hāk ‘adālet eyledi ammā (Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 14). [āhı yerini buldu, -du-i, -ni]

āhir: Son, sonuncu, sonunda.

Cevr-i yāre şabr kıl **āhir** şafādır ‘Ādile / Gāfil olup yārdan düşme cüdā aşla gönül (Ādile Sultan Divanı, Diğ̃er 15, Beyit 9). [āhir,]

Firqatde qalıp bir iki gün eyleme efgān / Vuşlat bulur **āhir** gele devrān-ı maḥabbet (Ādile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 5). [āhir,]

Tükenmekde ‘ömür miḥnet tükenmez / Şafānıñ **āhiri** qasvet degil mi (Ādile Sultan Divanı, Kit’a 10, Beyit 4). [āhiri, -i]

Goncadan nāzik iken nāzik teniñ / Kara toprak oldu **āhir** medfeniñ (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 52). [āhir,]

Kıl qabül **āhir** civār-ı ravzaña bu bendeñi / Kim bu cānum āsitaniñda seniñ olsun fedā (Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 7). [āhir,]

Bulmayıp derdine dermān etdi **āhir** rihleti / ‘Ādile Firdevs’i me’vā eylesin oña İlāh (Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 10). [āhir,]

āhiri: Bir şeyin sonu, en sonra, sondaki, son.

Bī-nihāyet evvelīdir bī-nihāyet **āhiri** / Bī-şerīk ü bī-naẓīr ü bī-eb ü ümm ü veled (Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 3). [āhiri,]

İki yüz otuz ikide mevlidi / ‘Ömri yirmi sekizde **āhiri** (Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 89). [āhiri,]

āhirü’l-eyyām: Son zamanlar, demler.

Āhirü’l-eyyām ḥurūc-için onuñ / Çok rivāyet vardurur gizli ‘ayān (Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 97). [āhirü’l-eyyām,]

ahkar: Çok hakir, pek âciz.

Aḥkar gedādır ‘afvın ümīd eyler ‘Ādile / Eyle qabül ḥācetin Allāh ‘aşkına (Ādile Sultan Divanı, Diğ̃er 7, Beyit 8). [aḥkar,]

ahkar: Çok küçük, değersiz ve ehemmiyetsiz.

Pāymāl-i esb-i tekdīr etme **aḥkar** mürunüm / Kıl mürüvvet ey Süleymān-ı cihānım gel yetiş (Ādile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 5). [aḥkar,]

aḥkar tutandır: Çok küçük, değersiz ve ehemmiyetsiz görmek.

‘İlm-i ledniyi bilen demez diyenler bilemez / Kendini **aḥkar tutandır** ‘Ādile şāhib-şafā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 12). [aḥkar tutandır, -an, -dır]

ahmak: Budala, akılsız.

Behey **aḥmak** seniñ neñdir bu fānī çekme sen ḡayret / Qalır hep bunda māl ü cāh ü ‘izz ü ḥaşmet ü devlet (Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 3). [aḥmak,]

ahmed: Hz. Muhammed’in isimlerinden biri olup “herkesten daha çok öven (hamdeden) ve herkesten daha çok övülen” anlamlarına gelir.

O māl-pāre-i burc-ı risāletiñ ismi / Muḥammed **Aḥmed** ü Muḥtār u Muştafā Maḥmūd (Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 7). [aḥmed,]

ahsen-i hulkinda: Yaratılış güzelliği.

Vech-i pâkinde nümâyân nûr-ı zât / **Ahşen-i hulkinda** zâhirdir şifât (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 84*). [*ahşen-i hulkinda, -i, -nda*]

(ahsen-i takvīm)'i: "Yaratılışın en güzeli." en güzel yaratılış, en güzel biçim insan. (*Tin suresi/ 3. ayet*).

(Ahşen-i takvīm)'i inkâr eyleyen İblīs'dir / Zâhidâ mîr'ât-ı kalbi pâk edip Sübhân'ı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 2*). [*(ahşen-i takvīm)'i, -i*]

ahter: Yıldız.

İttü destinden Resûl'illâh buyurdu lûtf ile / Dü cihânda sevdigimdir baña **ahterdir** 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 9*). [*ahterdir, -dir*]

Yâr-ı gâr ile yola oldu revân / Şanki bir **ahterle** mâh-ı dü-cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 5*). [*ahterle, -le*]

âhû-nigâh: Ceylan bakışlı // güzel, dilber.

Vech-i mâh **âhû-nigâh** çeşmi siyâh kâkül siyâh / Câm elde şu'le dilde ol şeh-i hûbânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 8*). [*âhû-nigâh,]*

ahvâl: Durumlar, hâller; olaylar.

Her hâta ma i'tirâfen ağılarım **ahvâlime** / Sen ki Settâr'sın kerem kıl 'afv ü gufrân et meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 7*). [*ahvâlime, -im, -e*]

Cümle **ahvâlim** saña ma'lûmdur 'ilmiñ muhîṭ / Feyz u ihsânıñla imdâd et baña yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 5*). [*ahvâlim, -im*]

Saña **ahvâlimi** 'arz etmege hâcet mi var yâ Rab / Günehkârım recâya elde bir kuvvet mi var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1*). [*ahvâlimi, -im, -i*]

Her hâta ma i'tirâfen ağılarım **ahvâlime** / Sen ki Settâr'sın kerem kıl 'afv ü gufrân et meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 7*). [*ahvâlime, -im, -e*]

Keşfi müşkil bir 'aceb **ahvâldir** bu 'Âdile / Ma'nevî esrâr-ı vaḥdet kim eder dilde qarâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 5*). [*ahvâldir, -dir*]

Nihâyet Hâk bilir şerhi degil mümkün bu **ahvâliñ** / Ki derdim kağısın desem nice emsâli görülmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3*). [*ahvâliñ, -iñ*]

Cenâb-ı 'âlemü's-sırâ 'ayândır pâdişâh bilmez / Münâfık hâ'iniñ **ahvâli** hep küfrân-ı ni'metdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 8*). [*ahvâli, -i*]

Sâhib-i hâliñ yine hâlin görür / Nûr-ı maḥabbetle olan **ahvâli** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 15*). [*ahvâli, -i*]

Gördi kim 'Abdülmecîd etmiş cülûs / 'Arz edip **ahvâli** kıldı hâk bûs (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 24*). [*ahvâli, -i*]

Emr-i Hâk'a râzı oldu kimseyi incitmedi / 'Âkıl olan onuñ **ahvâlinden** eyler intibâh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 8*). [*ahvâlinden, -i, -nden*]

Hulûş ile öpenler pâyini yüz döndürüp nâ-gâh / Meded-kâr olmadı hiç kimseler **ahvâline** eyvâh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 5*). [*ahvâline, -i, -ne*]

ahvâl-i 'aşk: Aşkın hâlleri.

'Aşıkım etmez melûl elbet beni **ahvâl-i 'aşk** / Sîne süz ü zâr olmağdır tabî'i her demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 7*). [*ahvâl-i 'aşk,]*

ahvāl-ı kulu: *Kulun hâlleri.*

‘Âdile Hâk bilir **ahvāl-ı kulu** / Kimi görse kişi kendini şanır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 8*). [*ahvāl-ı kulu, -u*]

ak: *Beyaz.*

‘Âkil iseñ oku **aḳdan** geç ḳaradan dâ’imā / Gel bu söze ḳā’il iseñ mekteb-i ‘irfāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 4*). [*aḳdan, -dan*]

ak: *Su gibi sıvı maddelerin bir yerden bir yere doğru gitmesi.*

Aḳar seylāb-ı eşk-i ehl-i vahdet ‘Âdile her dem / Tükenmez mâcerā-yı feyz ü şevḳ-i bâde-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 8*). [*aḳar, -ar*]

Nihāyet ‘āşıḳa maḳşūduna ermemek olmazmış / Gözüñde çağlayıp **aḳsın** o kanlı yaş şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 5*). [*aḳsın, -sın*]

Gāh çeşmin yaş döker gāh ciğerden ḳan **aḳar** / Arzū-yı vuşlat eyler dil ḫayāl-i zārı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 4*). [*aḳar, -ar*]

Aḳar ırmağ-ı dü-çeşmim olur cān bülbulü nālān / Göñül pervānesin nūr eyleyen bir gizli cānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 6*). [*aḳar, -ar*]

Āb-ı şāfisi **aḳıp** etrāfına cevher şaḳar / Şoyunan dilber mücessem nūr ü sīm-endāmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 3*). [*aḳıp, -ıp*]

Dilde cennet var **aḳar** enhār ile şādırvān / Seyr-i bağ et gülleri sünbülleri reyḫāmı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 7*). [*aḳar, -ar*]

Bāğ-ı cennet gülleri açılmış işbu cāyda / Çār ırmaḳdır dehānından ne a‘lā sūt **aḳar** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 1*). [*aḳar, -ar*]

Baş düşüp kanlar **aḳar** meydān-ı ‘aşḳıñda seniñ / Zārıña ‘ālem dayanmaz Rüstem-i devrān mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 4*). [*aḳar, -ar*]

Nihāyet ‘āşıḳa maḳşūduna ermemek olmazmış / Gözüñde çağlayıp **aḳsın** o kanlı yaş şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 5*). [*aḳsın, -sın*]

Ḳanlı yaş **aḳsın** gözümden sen şusuz olduñ şehîd / Nūr-ı çeşm-i Faḫr-i ‘ālem ey Ḥüseyn-i Kerbelā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 2*). [*aḳsın, -sın*]

‘akabinde: *Arkasından, hemen arkadan, ardından, hemen ardından.*

İki gün zevḳ müyesser ola dile / ‘**Aḳabinde** çeker hezār ‘azāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 5*). [*‘aḳabinde,]*

‘akd etmiş: *Yemin etmek, bağlılık göstermek.*

Şāh babamız lutf u iḫsān eyledi / Kim Ḥalil Pāşā’ya ‘**aḳd etmiş** idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 21*). [*‘aḳd etmiş, -miş*]

akdes: *En kutsal.*

Ḥayr u tesbîḫ ü du‘ā vü ṭayyibāt / Zikr ile tevḥîd ey **aḳdes** şifāt (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 6*). [*aḳdes,]*

‘aḳıbet: *Sonunda, nihayet.*

‘Āḳıbet civān iken ol bedr-i tāb / Münḫasif oldu yerin etdi türāb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 37*). [*‘āḳıbet,]*

Göçdü Ḥaḳḳ’a ‘**aḳıbet** Maḫmūd Ḥān / Oldu Ḥān ‘Abdūlmecîd şāh-ı cihān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 95*). [*‘aḳıbet,]*

‘Āķibet ol nev-fidān-ı bāğ-ı ‘Adn / Geldi vaķtı oldu laħd-ı ķabre defn (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 98*). [‘āķibet,]

Kalmışdı bir řehzādesi mānende-i ħūrřıd ü māh / Etdi ecel de ‘āķibet ol ğoncayı maħv u tebāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 2*). [‘āķibet,]

‘Ācız ķalıp dermāndan oldu ħekīmān nā-tuvān / Buldu yerini ‘āķibet Allāh’ın emri bī-ġümān (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 8*). [‘āķibet,]

‘āķibet verdi: Son vermek, nihayet bulmak.

‘Āķibet verdi emānātım ğöçdü Ĥaķķ’a / Madfen-i pākini tenvīr ede nūr-ı Ĥur’ān (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 7, Beyit 6*). [‘āķibet verdi, -di]

‘āķil: Akıllı, aklını kullanan, akliselim kimse.

‘Āķil iseñ o yana gel ol menzil-i cāne eriş / Deryā-yı ‘aşķ içre dolup bürhān-ı gevher bul ğöñül (*Ādile Sultan Divanı, Diĝer 17, Beyit 4*). [‘āķil,]

Eger ‘āķil iseñ sa’y eyle ħayra ĥôř geķir vaķtın / Rızā-yı Ĥaķķ’ı taĥřıl et murāda onda ere ğör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3*). [‘āķil,]

Gāh olur ‘āřık ğehī ma’řük ğehī āzāde-ser / Gāh ‘āķil gāh Mecnūn gāh Leylā’dır ğöñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 3*). [‘āķil,]

‘Āķil iseñ oķu aķdan geķ ķaradan dā’imā / Gel bu sôze ķā’il iseñ mekteb-i ‘irfāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 4*). [‘āķil,]

‘āķil: Akıllı, aklını kullanan // yetişkin.

Kimi ma’şüm kimi ‘āķil kimi genc / Kimi ğitdi kimi ķaldı ehl-i renc (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 17*). [‘āķil,]

‘āķil u mecnūnu: Akıllı ve deli.

Cām-ı ‘aşķıñ cūr’asını nūř eyleyip / ‘Āķil u mecnūnu yeksān eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 7*). [‘āķil u mecnūnu, -o]

‘āķilāne: Akıllıca, mantıklı.

Ĥaddini mürřid ĥuzūrunda bilip / ‘Āķilāne hep edeb ile varıp (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 3*). [‘āķilāne,]

‘akl: Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us.

Cām-ı ‘aşķıñ cūr’asını nūř eden / ‘Āķılı mecnūn ile yeksān eder (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 7*). [‘āķılı, -ı]

Ĥamu eşyāyı ķeřm-i ‘ibret ile seyr edip ‘āķıl / Dalıp ‘ummān-ı ‘aşķ içre ķıķar lā’l-i Bedaĥřān’ı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 11*). [‘āķıl,]

Ĥün Muĥammed ‘Alı Pāřā bir zamān / Ĥāl-i māzī ‘āķılına gelse hemān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 37*). [‘āķılına, -ı, -na]

Emr-i Ĥaķķ’a rāzı oldu kimseyi incitmedi / ‘Āķıl olan onuñ aĥvālinden eyler intibāh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 8*). [‘āķıl,]

‘Aceb ‘āķıldır ol ğafıl ki dā’im / Arar zevķ-i ğülistān-ı fenāyı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 1*). [‘āķıldır, -dır]

Āķıl idrāk etmez vaşfını izĥār müşkildir / Ki (Küntü kenz) sırrın nūruna burĥāndır tevĥīd (*Ādile Sultan Divanı, Diĝer 6, Beyit 3*). [āķıl,]

Tecelliyât-ı Hâk'dır **akl** ile idrâk müşkildir / Bi-hamdi'llah imdâd-ı Resûlu'llah hâşıldır (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 6). [*'akl,]*

Gezer Leylâ diye şahrâları Mecnûn olup 'üryan / O nokşân '**akl** ile ben gâfil-i cânân mıyım şüfi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3). [*'akl,]*

Görünce mâh-ı hüsnüñ ihtiyârım kalmadı gitdi / Hayâl-i 'aşkile '**aklım** perîşân eyledi gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 1). [*'aklım, -ım]*

Neyleyem bu '**aklı** 'aşkı mâsivâya ede terk / Neyleyem bu güşı kim güş etmeye emr-i Hudâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 2). [*'aklı, -ı]*

Uyup bu '**akla** cân ü dil ile bî-gâneym şimdi / Ki deryâ gibi kol kol yürüyen eşk-i revânım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 6). [*'akla, -a]*

Fehm ü idrâk edemezsin '**akl** ile evşâfını / Kim tecellîniñ beyânı küll-i yevm-i şe'ndedir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 4). [*'akl,]*

'Akl idrâk edemez çün sırr-ı 'aşkı hâmuş ol / Güş kıl cânile levh-ı dilde ânı söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 5). [*'akl,]*

Serde '**aklım** kalmadı vaşında 'âciz oldu dil / Yok taḥammül keşfe hem taḡyîri müşkildir bütün (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3). [*'aklım, -ım]*

Bir melek-manzara tuş oldu ki dil-i çeşm-i nigâr / Bir perî-peykere kim '**aklımı** etdi meftûn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 2). [*'aklımı, -ım, -ı]*

Kaşlarıñ (ve'l-leyl) Tübâ kâmetiñ / '**Akılmı** zülfüñ perîşân eyledi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 2). [*'aklımı, -ım, -ı]*

Görünce mâh-ı hüsnüñ ihtiyârım kalmadı gitdi / Hayâl-i 'aşkile '**aklım** perîşân eyledi gitdi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 208, Beyit 1). [*'aklım, -ım]*

Ne bilsin hâdiş olanlar kadîmi / O bâğa varamaz '**aklıñ** nesîmi (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 7). [*'aklıñ, -ıñ]*

Çok mudur bir demde biñ gönü perîşân eylese / Çok Felaṭûn '**aklı** yağma eyledi kavğâ-yı 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 15). [*'aklı, -ı]*

Tecelliyât-ı Hâk'dır '**akl** ile idrâk müşkildir / Bi-hamdi'llah imdâd-ı Resûlu'llah hâşıldır (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 3). [*'akl,]*

Tecelliyât-ı Hâk'dır '**akl** ile idrâk müşkildir / Bi-hamdi'llah imdâd-ı Resûlu'llah hâşıldır (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 9). [*'akl,]*

Sırr-ı ekberdir ezelden evliyâlar bilmiş ol / '**Akl** erişmez çünkü söylerler ḥaḳîḳat gevheri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 3). [*'akl,]*

'akl ile dil-i nālânımı: Fikir ve ağlayan gönül.

Cân ne seyr-i bağ eyler ârzü ne bir çemen / Aldı ol mehpâre '**akl ile dil-i nālânımı** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 3). [*'akl ile dil-i nālânımı, -ım, -ı]*

'akl ü cân: Akıl ile ruh.

Duymasın cân ü gönül döstuma pinhân gideyim / '**Akl ü cân** baña nedir bî-dil ü bî-cân gideyim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 1). [*'akl ü cân,]*

'akl u cân ü dil: Akıl, ruh ve gönül.

'Akl u cân ü dil gider mâ'sûḳ ḥayâli gelse ger / Kâkül-i müşkîn zikri bûy-ı 'anberden lezîz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 7). [*'akl u cân ü dil,]*

'akl ü fikr ü tâb ü cismim: Mantık, zihin, huy, yaradılış, varlık ve beden.

Bâz-ı 'aşka '**akl ü fikr ü tâb ü cismim** oldu şayd / Derdime vaşlıñ devâdır sen ṭabîb-i cân mısın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 3). [*'akl ü fikr ü tâb ü cismim, -ım]*

‘akl ü fikrim: Akıl ve fikir; düşünme yeteneği, mantık.

Bir beyâz cameyle gördüm bir mücessem nûr kim / ‘**Akl ü fikrim** yağmalandı mest ü hayrân oldu
cân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3). [‘akl ü fikrim, -im]

akla karayı secdiler: Bir işi başarıncaya değin çok sıkıntı çekmek, güçlüklerle karşılaşmak.

Onlar cihandan geçdiler / **Akla karayı secdiler** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 7). [akla
karayı secdiler, -di, -ler]

‘aklen: Akıl gereğince, akıl yönünden.

Deme bir şey’e ‘abeş ‘**aklen** eyâ bî-ma‘rifet / Hârici olma ki onda var nice sırr-ı Hudâ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 6). [‘aklen,]

‘akl-ı nokşânla: Eksik akıl, deli.

‘Aşk-ı Leylâ ile Mecnûn gezer şahrâda / ‘**Akl-ı nokşânla** bir gâfil-i cânân degiliz (Âdile Sultan
Divanı, Diğer 11, Beyit 6). [‘akl-ı nokşânla,]

‘aklım başımdan aldı: Aklını başından almak; birini düşünemeyecek bir duruma getirmek, çok
şaşırtmak.

Seniñ zevk-ı vişâliñ cândır cânlarda dillerde / Başımdan aldı hep ‘aklım hayâl-i şöhetin yâ Hû
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 7). [‘aklım başımdan aldı,]

‘aklın başına götür: Davranışlarının yanlışlığını sezerek doğru yolu bulmak; ayılmak, kendine
gelmek.

Götür başına ‘aklın eyle inşâf / Saña benlik büyük külfet degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 10,
Beyit 3). [‘aklın başına götür,]

‘aks: Akis, yansıma, görüntü.

Nâz eden âyîne ‘**aksine** ol âfet ‘aceb / Ol cemâliñ aşlına hûbân ‘ârif degil mi (Âdile Sultan
Divanı, Diğer 31, Beyit 2). [‘aksine, -i, -ne]

‘Tûr-ı dilde cezbe-i şevk-ı ilâhi berķ urup / (Len terânî) ‘**aksini** mir’ât-ı Mûsâ’da arar (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 61, Beyit 6). [‘aksini, -i, -ni]

Cemâli ‘**aksi** mir’ât-ı derûnum eyledi tenvîr / Dile ‘aşķ ile geldi okudum bu beyt-i eş’arım (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6). [‘aksi, -i]

‘aks et: Yansımak.

Nice fark edebilir hûvâbda iken çeşmim / ‘**Aks eder** âyîne-i ķalbe mişâl-i ķamereyn (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 136, Beyit 4). [‘aks eder, -er]

‘Aķs edince rûy-ı dilber gevher-âsâdır gönül / Mâ-sivâdan şâf bir mir’ât-ı râ’ nâdır gönül (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 1). [‘aķs edince, -ince]

Bûlbûl şadâ-yı ‘aşķa pür eyledi cihânı / Ruhsâr-ı yâr ķünkü gül üzere ‘**aķsetmiş** (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 173, Beyit 2). [‘aķsetmiş, -miş]

‘aks etdirir: Yansıtmak.

Dile ‘**aks etdirir** bir nûr-ı dil-efrûz yârı kim / Ruhsâr-ı hâķîķat üzre bir âyîne olmuş mey (Âdile
Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 3). [‘aks etdir, -ir]

‘aks ü nigâh eyler: Yansımak ve nazar etmek.

Rüy-ı dōst āyinedir eyler dile ‘aks ü nigāh / Zevkile cānı verir çün rüy-ı zībā cāndadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 6). [‘aks ü nigāh eyler, -r]

‘aks-i hakk’ı: Allah’ın yansıması, görüntüsü.

Cümlesi mir’at-ı Hakk’dır aç başiret dīdesin / ‘**Aks-i Hakk’ı**’ Âdile gör cümle ‘âlem ondadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 6). [‘aks-i hakk’ı, -ı]

‘aks-i hāl-i rüy-ı yār: Sevgilinin yüzündeki benin görüntüsü.

Seng-i esved oldu ‘**aks-i hāl-i rüy-ı yār**’ oña / Kıl tavāf Hakk’a ki beyt-i Kibriyā ya’nī gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 4). [‘aks-i hāl-i rüy-ı yār,]

‘aks-i rüyile: Yüzün yansıması.

Olsa dil ‘aşkile pūr-nūr mesken-i ma’sūk olur / ‘**Aks-i rüyile** olup ol hāl ile puthānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 4). [‘aks-i rüyile, -ile]

‘aks-i vech-i yār: Sevgilinin yüzünün görünümü, yansıması.

Pertev-i feyz ile mir’at-ı derūnu şāf edip / ‘**Aks-i vech-i yār** ile lem’ān eder cānān-ı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 2). [‘aks-i vech-i yār,]

‘aksine: Bilakis, tersine, tam tersi.

‘Aksine devr etdi soñra işbu çarḥ-ı bī-vefā / Hāzret-i ‘Abdūlmecīd Hān eyledi ‘aẓm-i beḳā (1277) (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 5). [‘aksine,]

al: Temin etmek, edinmek.

Nūr-ı zatıñ ḥilkat-i Âdem’den evvel oldu ḥalk / Ondan **aldı** âlem-i imkān hep zīb ü ferī (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 3). [aldı, -dı]

Sa’âdetden **alıp** zehre şahâdetle bulup behre / Şerâfet verdi bu şehre Ebā Eyyūbe’l-Enşārī (Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 5). [alıp, -ıp]

Sırr-ı vaşlı bilmek isterseñ eger / Qābe kavseyn âyetinden **al** haber (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 1). [al,]

Cedd-i pākī-veş bu da mesmūm olup / Hissessin **aldı** şehâdetden hemīn (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 62). [aldı, -dı]

Şāhib-i feyz ü kerāmāt idigine işbāt / Etdi seyr ü harekāt emrin **alınca** dīvār (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 37). [alınca, -ınca]

al: Kırmızı.

Nā-gehān bir hāl oldu maḥşer-i dūnyā gibi / Düşdü **al** kanlar içine gonca-i ḥamrā gibi (1293) (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 16). [al,]

Cihān mātem tutup kan ağlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı **al** kana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 6). [al,]

Cihān mātem tutup kan ağlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı **al** kana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 9). [al,]

Cihān mātem tutup kan ağlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı **al** kana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 3). [al,]

al: Aile, soy sop, sülale.

Gayr-ı mümkün şānlarında etmek inşā-yı kelām / Mefḥar-ı kevneyniñ olsun cümle **âline** selām (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 12). [âline, -î, -ne]

Ravza-i ‘ulyāsına yüz biñ selām / **Āline** aşhābına hem bi’t-temām (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 9). [āline, -i, -ne]

Āh bu **Āl’e** iḥānet eyleyen / İki ‘ālemde görür ḳahr u miḥen (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 63). [āl’e, -e]

Āl’iniñ aşhābınıñ yüz biñ selām / Ola ervāḥına ihdā dā’imā (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 6). [āl’iniñ, -i, -niñ]

al: Almak, kabul etmek.

Alıp fermānıla ḳānūn-ı ‘aşkı dest-i ta’līme / Gazel okudum ol şāha ‘Arapça (ḥuḏ yedi seydī) (Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4). [alıp, -ip]

al: Herhangi bir şeyi tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak.

Alıp destime ḥāme yazmağa şi’r ü eḡeri / Ḳalem cevḻān edip dōksün cihāna tāze gevheri (Ādile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 1). [alıp, -ip]

Ol belādan kurtarıp **almış** beni / Semt-i iḥlāsa hemān şalmış beni (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 45). [almış, -mış]

al: Yutmak, kullanmak; içecek içmek.

‘Aşk için peymān verenler şaklar hep esrārını / Bir ḳadeḥ dolu mey **al** ondan gerek peymānelik (Ādile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5). [al,]

al: Erişmek, elde etmek.

Cemālī āftābından **alır** nūr-ı tecellī hep / Meh-i tābāna döndü cām-ı pūr-nūr-ı muşaffā mey (Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 4). [alır, -ır]

Ḳanı emrini yürüten şāhib-i tāc ü maḳām / **Almadı** kimse murādın çekdi maḥḏā miḥnetiñ (Ādile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 3). [almadı, -ma, -dı]

Faḏl-ı Hāk’dan her kim **alırsa** naşīb u ḥişsesin / Keşf olur kendiye ‘ilm-i evvelīn ü āḥirīn (Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 6). [alırsa, -ır, -sa]

Cevher-i ‘aşkıñ taleb-kārı bu bāḏār içre çok / Cān verir **alır** bahāsı böyledir ol cevheri (Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 7). [alır, -ır]

Yazdı hem Ḳāḏī Keşşāf Cerīr-i Ṭāberī / Pīrden **aldım** ezeli Lemyezeli’dan ḥaberi (Ādile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 3). [aldım, -dı, -m]

Al şu iḥsānım götür serdārıma / Hem selām et ‘asker ü enşārıma (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 14). [al,]

al: Katmak, dāhil etmek.

Seni irşād eden ol pīr-i ‘aşkı ḡaflet etme bul / Vücūduñ maḥv edip **al** baḥr-ı ‘aşka ‘Ādile sen gel (Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 5). [al,]

al: Edinmek // öğrenmek.

Aşlını kimden şorarsan cümlesi Hāk’dan gelir / **Al** ḥaber cānāndan durmaz me‘ānī söylenir (Ādile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 6). [al,]

Bu gün **al** ders-i ‘aşkı ‘Ādile meydān-ı himmetde / Zamāndır ma‘rifet taḥşīline ṭālib olan gelsin (Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 6). [al,]

Ḥarīdār-ı metā’-ı ‘aşk olan lābūd olur dānā / Rumūz-ı vaşlı söyler saña **al** ḥaberden ḥaberi (Ādile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 2). [al,]

al: Ele geçirmek, fethetmek.

Gönlüm **alan** yârimiz ol hüblar sultânıdır / 'Aşk ehli hem kulu hem bende-i fermânıdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 1). [alan, -an]

Ol güzellerden güzel **aldı** dil-i vîrânımı / Nâr-ı 'aşkı nakş olalı yakıyor bu cânımı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 1). [aldı, -dı]

Cân ne seyr-i bağ eyler ârzü ne bir çemen / **Aldı** ol mehpâre 'aql ile dil-i nâlânımı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 3). [aldı, -dı]

al: Bürümek, kaplamak, sarmak.

Her ne hâl ise **alıp** min cihet-i rûhânî / Yed-i irşâd-ı Resûl ile tarîk-ı vâlâ (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 9). [alıp, -ıp]

âl ü aşhâb-ı resûlu'llah'dan: Hz. Muhammed'in sülalesi ve arkadaşları ile onu gören müminler.

Âl ü aşhâb-ı Resûlu'llah'dan dür olmasın / Râh-ı 'aşkı çâr-yâre 'Âdile olsun fedâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 12). [âl ü aşhâb-ı resûlu'llah'dan, -dan]

âl ü evlâd-ı resûl'e: Peygamberin soyu ve çocukları.

Şâd hezârân ola bizlerden selâm / **Âl ü evlâd-ı Resûl'e** bi't-temâm (Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 98). [âl ü evlâd-ı resûl'e, -e]

a'lâ: Daha yüksek, en yüksek, pek yüce.

Ka'be-i dergâhın **a'lâ** Beyt-i Mâ'mûr'dan seniñ / 'Arş-ı a'zamdan büyük Ravzâñ seniñ meded yâ Muhammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 4). [a'lâ,]

Kendiñi bil yokluktan özge yok devlet saña / Halkı hoş görmekden **a'lâ** hüsn-i hulûk olmaz saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 1). [a'lâ,]

Dikildi nûrdan **a'lâ** direkler / Yanıp 'aşk-ı Hudâ ile yürekler (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 9). [a'lâ,]

Ruğuñdan ref' olursa ger nikâbı şemsden **a'lâ** / Bulunmaz âsmân-ı dilde böyle bir meh-i ra'nâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 2). [a'lâ,]

Başîret çeşmini aç sevdigîñ yanında pek **a'lâ** / Bulunmaz âsmân-ı dilde böyle bir meh-i ra'nâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 6). [a'lâ,]

Bir Muhammed 'Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Şimdi hâk içre velî mertebesi **a'lâda** (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 9). [a'lâda, -da]

İ'tibâr-ı câh-ı dünyâ etmedi / Şân-ı cedd-i pâkine **a'lâ** delîl (Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 68). [a'lâ,]

a'lâdan a'lâdır: Yüceden daha yüce.

O kaddi gül-nihâl-i tâze kim bir serv u bâlâdır / Cemâli pertevi bir nûrdur **a'lâdan a'lâdır** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 1). [a'lâdan a'lâdır, -dır]

alçak: Yerden uzaklığı az olan, yüksek karşıtı; sefil.

Kalma **alçak** begenip kendiñ tevâzu' üze ol / Bu tevâzu'dan güzel rif'at hemân olmaz saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 2). [alçak,]

aldan: Aldanmak, kanmak.

Şakın **aldanma** nâ-dâna gel ehl-i 'aşk u 'irfâna / Sivâdan fâriğ ol düş 'aşka bekle bâb-ı kalbi gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 3). [aldanma, -ma]

Bu 'âlem bir güzel 'âlem çalış makşûduña er gör / Kalıp **aldanma** nefse emr-i Hakk'ı yerine ırgür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1). [aldanma, -ma]

Olup ‘arîf uyan bu nevm-i ğafletden ki **aldanma** / Derûnuñ ‘aşk ile ey ‘Âdile ma‘mûr ede gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 6*). [*aldanma, -ma*]

Derd-i cihâna etme ğam dünyâ ğamıñ def‘ ede gör / **Aldanma** sen meddâhlara sen gayrı zevkî
ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 1*). [*aldanma, -ma*]

Niceler geldi bu dehre bulmadı bir dem huzûr / Zevkine **aldanma** üç beş gündür ancak rûzgâr
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 3*). [*aldanma, -ma*]

Görme ednâ mûru **aldanma** hayâl-i ‘âleme / Âşaf-ı ‘akla ri ‘âyet kıl Süleymanlık budur (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 3*). [*aldanma, -ma*]

Şakın **aldanma** nâ-dâna gel ehl-i ‘aşk u ‘irfâna / Sivâdan fâriğ ol düş ‘aşka bekle bâb-ı kâlbî gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 3*). [*aldanma, -ma*]

Fenânıñ zevkine **aldanma** aşlâ bağlama gönlün / Görünür zâhiri ma‘mûr lâkin bâtını vîrân (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6*). [*aldanma, -ma*]

Ĥavfım o müdde‘îde ki gönlünde gizli şek / **Aldanmasın** ‘Âdile oña bir an göñül kûşu (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 7*). [*aldanmasın, -ma, -sın*]

aldat: *Kandırmak, yoldan çıkarmak, kendine bağlamak.*

Bizi **aldatmada** leyl ü nehârı / Tavîl ‘ömre verir mevâtâ kararî (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11,
Beyit 7*). [*aldatmada, -mada*]

aldır: *Aldırmak // yitirmek.*

Şabr ü mihnetle vücûd varlığını **aldırdım** / Cân ü dil mest-i murâd olmada her bâr bu şeb (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [*aldırdım, -dı, -m*]

‘âlem: *Evren, kâinat; dünya, yeryüzü.*

Âh u vâh eyleme kânûn degil ‘uşşâka / ‘**Âlemiñ** zevk u safâsı ğam u hicrân gerek (*Âdile Sultan
Divanı, Diğer 12, Beyit 7*). [*‘âlemiñ, -iñ*]

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde ‘**âlemi** / Kudret ile ğaybdan her feyz eder izhâr gül (*Âdile
Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 4*). [*‘âlemi, -i*]

Her ne hâlk etdiyse ‘**âlemde** Ĥudâ cümle güzel / Ĥağ güzel hâlkı güzel o şâha kulluğ da güzel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 1*). [*‘âlemde, -de*]

Maĥabbet etdi çu nûr-ı Muĥammed ile zuhûr / Şaçıldı ‘**âleme** ondan tamâm pertev-i nûr (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 1*). [*‘âleme, -e*]

Mihneti çeksem de ‘**âlemde** degil kaydım da hiç / Çünkü ben bir öyle şâh-ı ‘aşka etdim cân fedâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 2*). [*‘âlemde, -de*]

Çille-i bay u gedâya ‘Âdile vardır sebep / Her kişi etdiklerin bir gün bulur ‘**âlem** bu ya (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 5*). [*‘âlem,]*

Şems-âsâ pertevinden ‘**âlem** olmuş pür-zîyâ / Ol cemâliñ nûrudur hep dilde olan rû-nümâ (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 2*). [*‘âlem,]*

Ĥasretiñle koydu âhım zulmet içre ‘**âlemi** / Tal‘atıñla kağı bezmi mâh-tâb etdiñ bu şeb (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3*). [*‘âlemi, -i*]

Şu‘lelendi yandı dağ dağ sînede yer yer çerâğ / Cânlara verdi zîyâ hem ‘**âleme** ol âfitâb (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 2*). [*‘âleme, -e*]

‘Âlemiñ lezzetine meyl eder mi göñlüm / ‘Aşk kim lezzet-i vuşlatda beĥâdır ey döst (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 38, Beyit 5*). [*‘âlemiñ, -iñ*]

Cümle ‘**âlemden** olup hâlî dolar ‘aşk ile dil / Rûhunu pür-şûr eder leb-i şîr ü şekkerden lezîz
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 6*). [*‘âlemden, -den*]

‘**Âlem** bu ya ĥâlince alır her kişi lezzet / Ĥübân daĥi şan u ĥıdemiyle mütelezziz (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 46, Beyit 4*). [*‘âlem,]*

Ne zilletden ne miñnetden ne ‘**âlemden**’ hâzer eyler / Umûrun Hakk’a tefvîz eylemiş gönlüm rızâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 3*). [‘**âlemden**, -den]

Bu ‘**âlem**’ bir güzel ‘**âlem**’ çalış makşûduña er gör / Kalıp aldanma nefse emr-i Hakk’ı yerine ırgür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1*). [‘**âlem**,]

Yüzden niķâbı ref’ eder ol vech-i şems ü mâhı gör / ‘**Âlemde**’ Yûsuf mu güzel ol pâdişâh-ı hüsnü gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 4*). [‘**âlemde**, -de]

‘**Âlemde**’ olsa küşe-i meyhâne dolsa câmlar / Düşmân gidip tenhâ kalıp yâr ile şöhet ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 2*). [‘**âlemde**, -de]

Olmada rahşân her bir zerrede ol şems-i cân / Kim o şems-i cânı bulsa ‘**âleme**’ cânân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 2*). [‘**âleme**, -e]

‘Âdile bul dilde o zevkî görüp dîdâr-ı ‘aşk / Minnet etme ‘**âleme**’ ârif olup seyrânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 9*). [‘**âleme**, -e]

Cân verir şevkle gül müjdesini ‘üşşâka / ‘**Âleme**’ feyz şalıp makdem-i eyyâm-ı bahâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 6*). [‘**âleme**, -e]

Nür ‘**âlemdir**’ cemâlîñ ey güzel / Her gören biñ cânını erzân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 5*). [‘**âlemdir**, -dir]

Kim demiş mâhiyyetini bilmeden / ‘**Âlemi**’ hürşid ü meh rahşân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 3*). [‘**âlemi**, -i]

Ol İbrâhîm Hakk’dan gayra muhtâc olma ‘**âlemde**’ / Rızâ-yı Hakk’da İsmâ’îl-âsâ ol selîm ‘âşik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 6*). [‘**âlemde**, -de]

‘Âlem olsa peyk-i vaşl-ı dâsta lâyıķ cân fedâ / Cânımı terk ederim cânânıma şükrânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 2*). [‘**âlem**,]

‘Âleme pertev cemâl-i bâ-kemâlîñ ey güzel / Hürî ‘âşik istemez diler cemâlîñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 1*). [‘**âleme**, -e]

Meh cemâlî ‘**âlemi**’ rûşen cihânı mest eder / Mişli yok ol mâh-peyker ya’nî bir dâne gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 3*). [‘**âlemi**, -i]

Her kaçan dîvân olursa baş açık dîvâna gel / Kanda meclis olsa mey iç ‘**âleme**’ mestâne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 1*). [‘**âleme**, -e]

Mihr ü meh tâ ‘**âleme**’ pertev şalıp revnak vere / Leyl-i ğamda cân buldu cîsm-i bîmârim benim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 3*). [‘**âleme**, -e]

Gayr-ı Hakk’dan ben niyâzda olamam / ‘**Âlemiñ**’ biñlerce kaķrın çekemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 1*). [‘**âlemiñ**, -iñ]

Bulmadı kimse bu ‘**âlemde**’ muradınca sürür / Her biri ğamda gerek bende gerek şâh-ı cihân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 3*). [‘**âlemde**, -de]

Baş düşüp kanlar akar meydân-ı ‘aşkıñda seniñ / Zârîña ‘**âlem**’ dayanmaz Rüstem-i devrân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 4*). [‘**âlem**,]

Bu ‘**âlemde**’ nice biñ var ‘üşşâk-ı İlâhî kim / Olan bunlar ile hemdem bulur vuşlat olur şâdân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [‘**âlemde**, -de]

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde ‘**âlemi**’ / Kudret ile gaybdan her feyz eder izhâr gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [‘**âlemi**, -i]

Her ne halk etdiyse ‘**âlemde**’ Hudâ cümle güzel / Hakk güzel halkı güzel o şâha kulluk da güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [‘**âlemde**, -de]

Hürşid-i ‘aşkıdır ‘**âlem**’ sen ğâfil olma ondan / Kalbe doğar o hürşid pertev-feşân seherde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 5*). [‘**âlem**,]

Kim demiş mâhiyyetini bilmeden / ‘**Âlemi**’ hürşid-i rahşân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 3*). [‘**âlemi**, -i]

‘Âlemi hüsnüñ gülistân eyledi / Bülbülü sermest ü hayrân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 1*). [‘**âlemi**, -i]

- Şalât ile selâm olsun Resûlullah-ı zî-şâna / Vücûdu ‘ayn-ı rahmet ‘**âleme** kân-ı şefâ’ atdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 9). [‘âleme, -e]
- Yokdur ‘**âlemde**’ abeş halk eylemiş nesne Hudâ / Ey başîretsiz gözün aç bak nedir sırr-ı Hudâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 1). [‘âlemde, -de]
- Mevlid-i zât-ı hümayûnuñ mübeşşir ‘**âlemi** / Şu ‘le-i rahmet-i şefâ’ at kapladı bahr ü beri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 4). [‘âlemi, -i]
- Emr ü fermânın eder ‘**âlem** kabûl / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 6). [‘âlem,]
- Seyyî’atı mahv edip cüz’î sevâb / Rahmetiñdir ‘**âleme** Tübâ me’âb (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 15). [‘âleme, -e]
- Şühbesiz ‘Âdile bir dâr-ı belâdır ‘**âlem** / İdelim rûhların Fâtîha ile şādān (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 7, Beyit 9). [‘âlem,]
- Karâr-gâh şanma ‘**âlem** bir güzêr-gâh / Yeriñ çün kabır-i pür-zulmet degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 10, Beyit 5). [‘âlem,]
- Ol habîbîñ rahmet etdiñ ‘**âleme** / Secde etdirdiñ onuñçün Âdem’e (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 18). [‘âleme, -e]
- Bildirip ism ü sıfâtın Âdem’e / Kudretiñ i’lân etdi ‘**âleme** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 5). [‘âleme, -e]
- Bir anadan doğdu bunlar mâh-veş / İkisi de ‘**âleme** ay ü güneş (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 58). [‘âleme, -e]
- Ya’ni ‘**âlem** kimseye bâkî degil / Vaşl ile eyyâm geçmez muttaşıl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 53). [‘âlem,]
- Nice batmış vakfî ihyâ eyledi / Nâminı ‘**âlemde** ibkâ eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 67). [‘âlemde, -de]
- Evvel ü âhır kamu ‘**âlem** benimledir hemân / Diledigim eylerim sultân u dervîş her zamân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 3). [‘âlem,]
- Ümmete kıble-nümâsın ‘**âleme** Hâk’dan ‘atâ / Yâ Resûla’llah sensin evvelîn ü âhîrîn (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 6). [‘âleme, -e]
- Amânı bulmadı zâlim elinde kaldı hayretle / Fedâ etdi nihâyet ‘**âlemi** kaşd u irâdetle (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 8). [‘âlemi, -i]
- Gerçi etdi çeşm-i ‘ibretle nazar / Görmedi ‘**âlem** aña ‘ayn ü mişâl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 54). [‘âlem,]
- Hulqı hüsni veş hasen kendi Hasen / Gelmedi ‘**âlemde** hiç emsâl oña (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 17). [‘âlemde, -de]
- ‘Âleme verdi şa’âdetle şafâ / Hâşılı ol hânedân-ı Muşafâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 56). [‘âleme, -e]
- ‘Âlem icâd olalı yok gibi mânendi velî / Şân-ı pâki ezeli mertebe-i hâli kadîm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 23). [‘âlem,]
- Beste-i vecd ü tecellîsi ser-â-ser ‘**âlem** / Bende-i dergehîdir bay ü gedâ şâh u fakîr (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 34). [‘âlem,]
- Hılkat-i pâki olup dört yüz altmış dörtde / Virdi meh-rûyî ile ‘**âleme** nûr-ı tefhîm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 9). [‘âleme, -e]

‘âlem: Her yer, herkes.

- Tâ’at ile ‘**âlemiñ** maşşûdu sensin ey Hudâ / Kimi kâfir kimi ‘âsi hikmetin var pek güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5). [‘âlemiñ, -iñ]
- Kamu ‘**âlem** saña ‘âşık reh-i ‘aşkında hem şadık / Bulanlar sen gibi bir yârı ağıyârı n’ider ey döst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7). [‘âlem,]

‘Āşıkım hāl-i derūnun ‘**āleme** izhārı güç / Ketmi lâzımdır velâkin derdimiñ izhārı güç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 1*). [‘*āleme*, -e]

‘Aşkı ketm eyleyip evvel yine izhār eden / ‘**Ālemin** ta‘nile dillerde gezen gönölümdür (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 2*). [‘*ālemin*, -in]

Şadıkān yolun tūtop doğrulalım ol ‘**āleme** / Ka‘be-i dīdāra erip vuşlat-ı Yezdān’a gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 3*). [‘*āleme*, -e]

Şerh edemez vaşfını tā haşre dek bu hāl ü kāl / Āftāb-ı cāndır ‘**ālemde** pervāne gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 5*). [‘*ālemde*, -de]

Āh u vāh eyleme kânūn degil ‘uşşāka / ‘**Ālemiñ** zevk u safāsı gam u hicrān gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7*). [‘*ālemiñ*, -iñ]

Tā‘at ile ‘**ālemiñ** maşşūdu sensin ey Hudā / Kimi kâfir kimi ‘āsi hikmetin var pek güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5*). [‘*ālemiñ*, -iñ]

Ĥastalandı ol peder Maḥmūd Ḥān / Düşdü ye’sü’l-ḥayrete ‘**ālem** hemān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 89*). [‘*ālem*,]

Emr ü fermāniñ eder ‘**ālem** kabūl / Ḥukm ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 6*). [‘*ālem*,]

Seyyi‘atı maḥv edip cüz‘ī sevāb / Raḥmetiñdir ‘**āleme** Ṭübā me‘āb (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 15*). [‘*āleme*, -e]

Görmedi ‘**ālemde** hiç Ferhād ü Şīrīn ‘ālemi / Vāmık u ‘Azrā perīşān oldu çekdi mātemi (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 6*). [‘*ālemde*, -de]

‘Ālemi yakdı ser-ā-ser āteş-i bālā-yı ‘aşk / Şu‘le-i nūr-ı şafā oldu ziyā-baḥşā-yı ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 1*). [‘*ālemi*, -i]

Görmedi ‘ālemde hiç Ferhād ü Şīrīn ‘ālemi / Vāmık u ‘Azrā perīşān oldu çekdi mātemi (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 6*). [‘*ālemi*, -i]

Pīr-i dānā-yı celī Ḥazret-i Aḥmed Bedevī / ‘Aşk ü irşādı bütün ‘**āleme** bürhān-ı kavī (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 11*). [‘*āleme*, -e]

Şevk-ı cūd u himemi cümleye mebzūl ü revā / Cüy-ı feyz ü keremi ‘**āleme** mecrā vü sebīl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 58*). [‘*āleme*, -e]

‘ālem: Meclis, topluluk, ortam.

Kaşd-ı ‘āşık iki ‘ālemde cemāl-i dōstdur / Yokdur ondan özge ‘āşık ‘**āleminde** mültemes (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 5*). [‘*āleminde*, -i, -nde]

Zevk ‘**āleminde** sākıyā şun bāde-i ‘aşk baña / Ol devlet ile menzil-i maşşūd-ı cāna ere gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 7*). [‘*āleminde*, -i, -nde]

‘ālem dikdi: Bayrak dikmek; fethetmek.

Şāḥ ü sultān-ı cihān rütbe olup ḥazret-i ‘aşk / Milket-i kālbe gelip dikdi ‘ālem devlet-i ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 1*). [‘*ālem dikdi*, -di]

‘ālemdār: Bayrak taşıyan, sancaktar.

Budur luṭf u kerem-kārı Ebā Eyyūbe’l-Enşārī / Resūlullah ‘**ālemdārı** Ebā Eyyūbe’l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 1*). [‘*ālemdārı*, -ı]

Ḥalid İbn-i Zeyd-i Enşārī ol / Hem Resūl-illāḥ ‘**ālemdārıdır** ol (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 13*). [‘*ālemdārıdır*, -ı, -dır]

‘āleme: Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü kâinat, evren.

Nūr-ı Faḥr-ı ‘ālem ile beyt-i dil bulup ziyā / ‘**Āleme** verdi çerāğ-ı ‘aşk ile feyz u şafā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 5*). [‘*āleme*,]

‘āleme geleli: *Dünyaya gelmek, doğmak.*

Kimseniñ hayrı ile şerrine yokdur nazarım / Serseriyim geleli ‘āleme hayrān gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 4*). [‘āleme geleli, -eli]

Eylemem nîk u bed kevni vazîfe aşıla / Serseriyim geleli ‘āleme öyle gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 3*). [‘āleme geleli, -eli]

‘ālem-efrüz: *Cihani, dünyayı aydınlatan.*

‘Ālem-efrüz kıdem Ādem seniñ nūruñ idi / İşte ol nūr eyledi tevlîd hūrān u perî (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 2*). [‘ālem-efrüz,]

‘ālem-i adem: *Ahiret.*

Levlāk hūbesiyle oldu saña nidā meded yā Muḥammed / ‘Ālem-i Adem yokken olduñ maḥbūb-ı Hudā meded yā Muḥammed (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 1*). [‘ālem-i adem,]

‘ālem-i ‘aşkda: *Aşk dünyası.*

Dervişim kendi başıma yine şultān gezerim / ‘Ālem-i ‘aşkda seyyāh olup her ān gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 1*). [‘ālem-i ‘aşkda, -da]

‘ālem-i dil: *Gönül dünyası.*

Oldu bir gün ki duḥān ile dolup ‘ālem-i dil / Āteş-i ‘aşk daḥı sîne-i pür dāğı yaḥar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 2*). [‘ālem-i dil,]

‘ālem-i ğaddarı: *Acımasız, insafsız dünya.*

Neyleyem ey ‘Ādile bu ‘ālem-i ğaddarı kim / Derdi bitmez vaşlı bitmez zevkı olmaz bî-vefā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 6*). [‘ālem-i ğaddarı, -ı]

ālem-i imkân: *Olanaklar dünyası; maddi, fani dünya.*

Nūr-ı zatıñ hilkat-i Ādem'den evvel oldu ḥalk / Ondan aldı ālem-i imkân hep zîb ü ferî (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 3*). [ālem-i imkân,]

‘ālem-i lāhūt'daki: *Yaratıcının zatına mahsus olan ilk ve en yüce ālem, ilahî dünya.*

‘Ālem-i Lāhūt'daki elṭāfınıñ taḥmīdine / Vaḥf-ı āvān etmede ümmetleriniñ her biri (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 5*). [‘ālem-i lāhūt'daki, -da, -ki]

‘ālem-i ma‘rifete: *İlim, hünere ālemi.*

Bir zerre-i nāçizdir şüretde ammā kıl nazar / Ol ‘ālem-i ma‘rifete mihr-i mücellādır gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 8*). [‘ālem-i ma‘rifete,]

‘ālem-i mestānelik: *Sarhoşluk, kendinden geçmişlik ālemi.*

Cān vü başdan geçen merdānedir mestānedir / Herkesi olmaz müyesser ‘ālem-i mestānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 4*). [‘ālem-i mestānelik,]

‘ālem-i miḥnet: *Sıkıntı, zorluk dünyası.*

Esîr ü bî-kesim bu ‘ālem-i miḥnetde ey şāhim / Bu yolda ne meded-kārim ne kaldı bir ümîd-ğāhim (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 5*). [‘ālem-i miḥnetde, -de]

‘Ālem-i miḥnete şabr eyle rızā dād olup / Kayd-ı nāmûsu geçip ‘arı koyan gönlümdür (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 5*). [‘ālem-i miḥnete, -e]

‘ālem-i tahkikde: *Hakikat ālemi.*

Murg-ı dildir 'âlem-i tahkîkde pervâz eden / Menzil-i tevfiķa varmış başka 'Anķa'dır gönül
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 4). ['âlem-i tahkîkde, -de]

'âlemîn: Âlemler.

Sevgili maḥbûbudur maṭlûbudur / 'Âlemîne rahmet oldur bî-riyâ (Âdile Sultan Divanı, Terķib-
bend 1, Beyit 5). ['âlemîne, -e]

'alenî: Açık, ortada, meydanda, herkesin içinde yapılan.

Cümle eşyâyı yaratdı kendini pinhân edip / Kudretinden varlığı zâhir 'alenî söylenir (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 73, Beyit 3). ['alenî,]

'alev: Yanan maddelerin veya gazların türlü biçimlerdeki ışıklı uzantısı, yalım, yalaz, alaz, şule;
kivılcım.

Kuru cânımda da 'aşķ odunu yakdı 'alevi / Yanmak 'aşķ ile beşâret baña 'üryan gideyim (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 3). ['alevi, -i]

'aleyhi's-şalavât: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.

Fahr-i 'âlem şeref-i zât 'aleyhi's-şalavât / Maḥzar-ı nûr-ı sa'âdetdir 'aleyhi's-şalavât (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 1). ['aleyhi's-şalavât,]

'aleyhi's-şalavât: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.

'Âdile 'âcizeye merḥametiñle nazar et / Ey şeh-i taht-ı 'inâyât 'aleyhi's-şalavât (Âdile Sultan
Divanı, Kaside 3, Beyit 13). ['aleyhi's-şalavât,]

Fahr-i 'âlem şeref-i zât 'aleyhi's-şalavât / Maḥzar-ı nûr-ı sa'âdetdir 'aleyhi's-şalavât (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 1). ['aleyhi's-şalavât,]

Kâbe kavseyn maḥal-gâh u ev-ednâ menzil / Lî-ma'allah mükâfât 'aleyhi's-şalavât (Âdile Sultan
Divanı, Kaside 3, Beyit 2). ['aleyhi's-şalavât,]

Ķat' idüp 'aşķ ile bir demde nice biñ hicâb / Vâsıl-ı mevķi'-i ĝâyât 'aleyhi's-şalavât (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 3). ['aleyhi's-şalavât,]

Râh-ı ma'sûķ açılıp buldu cemâl-i Yezdân / Maḥrem-i perde vü râyât 'aleyhi's-şalavât (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 4). ['aleyhi's-şalavât,]

Ṭarfetü'l-'aynde mescid-i Akşâ'yı bulan / Âzim-i süy-ı kerâmât 'aleyhi's-şalavât (Âdile Sultan
Divanı, Kaside 3, Beyit 5). ['aleyhi's-şalavât,]

Oña Cibrîl olarak ĝaşıye-ber-düş o şeb / Buldu teşrîf-i maķâmât 'aleyhi's-şalavât (Âdile Sultan
Divanı, Kaside 3, Beyit 6). ['aleyhi's-şalavât,]

Onu Ḥaķķ eyledi mişbâh-ı reh-i şer'-i münîr / Oldu güm-rehlere mişķât 'aleyhi's-şalavât (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 7). ['aleyhi's-şalavât,]

Enbiyâ sırrına vâķıf deĝil ol sultânun / Ârif ü âĝeh-i bi'z-zât 'aleyhi's-şalavât (Âdile Sultan
Divanı, Kaside 3, Beyit 8). ['aleyhi's-şalavât,]

Şem'-i cem'-i rûsul ü meş'ale-i bezm-i sübûl / Seyyid-i sâhib-i dârât 'aleyhi's-şalavât (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 9). ['aleyhi's-şalavât,]

Cevher-i mâyesi pîrâye-i nûr-ı vahdet / Rû'yet-i Ḥâlîķ'a mir'ât 'aleyhi's-şalavât (Âdile Sultan
Divanı, Kaside 3, Beyit 10). ['aleyhi's-şalavât,]

Ķible-i Ḥaķķ u ḥaķîķat o mübârek vechi / Müncelî anda kemâlât 'aleyhi's-şalavât (Âdile Sultan
Divanı, Kaside 3, Beyit 11). ['aleyhi's-şalavât,]

Bir işâret ile şaķķ eyledi bedr-i ķameri / Menba'-ı feyz ü işârat 'aleyhi's-şalavât (Âdile Sultan
Divanı, Kaside 3, Beyit 12). ['aleyhi's-şalavât,]

ālī: Yüce, ulu.

Her kime verirse 'aşkıñ rütbesi **ālī** olur / Bahtiyârlıkla bulur iki cihânda devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 2*). [*ālī*,]

ālī: Ali bin Ebu Talib (Arapça: علي بن أبي طالب; d. 599, Mekke - ö. 661, Kûfe), İslam Devleti'nin 656-661 yılları arasındaki halifesi. İslam peygamberi Muhammed'in hem damadı hem de amcası Ebu Talib'in oğlu olan Ali, Muhammed'in İslam'a davetini kabul eden ilk erkektir. Kabe'de doğan tek insandır.

Haydar-ı Kerrâr-ı gâlib şîr-i Yezdân'dır '**Ālī** / Şâhib-i 'ilm-i şecâ' at şâh-ı merdândır '**Ālī** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 8*). [*ālī*,]

Tutdu destinden Resûl-illâh buyurdu lutf ile / Dü cihânda sevdigimdir baña ahterdir '**Ālī** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 9*). [*ālī*,]

Mübtelâ-yı derd-i a'zamdır '**Ālī** / Hem şehid-i İbn-i Mülcemdir '**Ālī** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 14*). [*ālī*,]

ālī: Yüce, ulu, yüksek.

Qadri '**ālī** mürşidi ancak bilir şâdık mürîd / Oldu ancak bülbül-i gülzâr-ı cennet muṭlakâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 10*). [*ālī*,]

Rütbe-i 'aql ü kemâl 'Âdile gerçi '**ālī** / Bulur ednâlığı kim 'aşk-ı belâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 7*). [*ālī*,]

Zâhidâ hor bakma incitme o '**ālī** erleri / Var eliñ diliñ çek onlardan şağın cân u seri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 1*). [*ālī*,]

Sen kime verirseñ 'aşkıñ rütbesi '**ālī** olur / Bahtiyârlıkla bulur iki cihânda 'izzeti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 3*). [*ālī*,]

Gam-ı 'aşk ile maḥzûn kulları bil 'Âdile '**ālī** / Hülûş-kârân sözün gûş etmeye bâkî i'tilâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 8*). [*ālī*,]

Himmetiñ '**ālī** beher nuṭkuñ kerâmet 'aynıdır / 'Ârif ü dâñâ-yı vâlâ-menzilet şeyḥim '**Ālī** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 2*). [*ālī*,]

Rütbesi efḍal u hâlâtı mükemmel gâyet / Qadri '**ālī** şerefi sâmi maḳâmâtı 'âzîm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 22*). [*ālī*,]

ālī: Nakşibendi tarikatı şeyhlerinden Bala Tekkesi Şeyhi Ali Efendi.

Ḥazret-i mesned-nişîn-i râh-ı şâh-ı Nakşibend / Menba'-i iḥsân u kân-ı ma'rifet şeyḥim '**Ālī** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 1*). [*ālī*,]

Himmetiñ '**ālī** beher nuṭkuñ kerâmet 'aynıdır / 'Ârif ü dâñâ-yı vâlâ-menzilet şeyḥim '**Ālī** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 2*). [*ālī*,]

Yâ velî görmez seni hiç dîdesi â'mâ olan / Maḥzar-ı envâr-ı feyz-i mekremet şeyḥim '**Ālī** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 3*). [*ālī*,]

Râh-ı Ḥaḳḳ'ı bizlere gösterdiñ irşâd eylediñ / Gevher-i deryâ-yı 'izz ü âṭıfet şeyḥim '**Ālī** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 4*). [*ālī*,]

'Arz-ı hâle var mıdır ḥâcet ḥuzûrunda seniñ / Keşf edersin hâlimi bâ-merḥamet şeyḥim '**Ālī** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 5*). [*ālī*,]

Ey mü'tin ü destgirim etme eksik himmetiñ / Sendedir 'irfân u cûd u mes'adet şeyḥim '**Ālī** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 6*). [*ālī*,]

'Acz ile tebrik-i 'îde 'Âdile geldi saña / Koyma qalbinde gubâr-ı mâ'siyet şeyḥim '**Ālī** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 7*). [*ālī*,]

Neş'e-bağış-i cāndır her bir sözün her şöbeteñ / Menba'-i ihsān u kân-ı mārifet şeyhim 'Alī
(Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 8). ['alī,]

'alī haydar: "Yiğit ve cesur" anlamlarında Hz. Ali'ye lakap olarak kullanılan isim.

Fātiḥ-i Ḥayber 'Alī Ḥaydar odur / Sākī-i kevser veliyy-i pūr-vefā (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 9). ['alī haydar,]

'āl-i 'osmān'ın: Osmanlı hanedanı.

Bi-ḥamdi'llāh ezel taqdīr ü ḥükm-i Rabb-ı 'izzetdir / Mu'ini 'Āl-i 'Osmān'ın selāṭini risāletdir
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 1). ['āl-i 'osmān'ın, -ın]

'ali pāšā: Sadrazam Mehmet Ali Paşa.

Başka bir acı da gösterdi baña zālīm felek / Yā'ni zevcim 'Ali Pāšā da gitdi 'Adn'e dek (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7). ['ali pāšā,]

'ālī-cenāb: Haysiyetli, şerefli, yüksek ruhlu, düşmanına bile iyilik edecek yaratılıştaki olan (kimse).

Melce'-i ümmet Ḥüseyn İbn-i 'Ali / Nūr-ı çeşm-i Fāṭima 'ālī-cenāb (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 23). ['ālī-cenāb,]

'ālī-himmet: İhsan ve keremi çok olan.

Yine maḥzūn gönlümün bir şevkı var / Çünkü 'ālī-himmete bir yolu var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 1). ['ālī-himmete, -e]

'ālī-kadr: Değeri ve kıymeti yüce olan.

Şuğlu ḥaḳ idi o 'ālī-kadrin her añ u zamān / 'Aşk-ı Ḥaḳḳ'a yandı yakıldı edip cānın fedā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 3). ['ālī-kadrin, -in]

'alīl olmaz: Hastalanmak.

Gam çekmez ol göñül ki sen gibi yār olunca / Olmaz 'alīl ol cism zātın ṭabīb olunca (Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 1). ['alīl olmaz, -maz]

'aliyy-i veli: Velilerin yücesi.

Çıkdı bu tārīḥi dedi kırklar / Vāṣıl-ı Ḥaḳ şeyhim 'Aliyy-i Veli (1297) (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 19). ['aliyy-i veli,]

'aliyyü'l- murteżā'nın: Hz. Ali'nin "kendisinden razı olunmuş" anlamlarına gelen unvanı.

Vālidin ya'ni 'Aliyyü'l- Murteżā'nın 'aşkına / Cedd-i pākın ol Muḥammed Muştafā'nın 'aşkına
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 9). ['aliyyü'l- murteżā'nın, -'nın]

Tā birincisi 'Aliyyü'l-murtażā / Şīr-i Ḥaḳ dāmād-ı Faḥr-i enbiyā (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 8). ['aliyyü'l-murtażā,]

allāh: Kâinatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık, Tanrı.

Ey Zül-celāl Kerīm ü Raḥīm olan Allah / 'Āciz 'ibādına dest-gīr olan Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 1). [allah,]

Şubḥ u mesā bu cismimin artmakta nālesi / Cānāna cānı kıl mülākī meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 3). [allah,]

Āğūşa cān gele cānān gelse sīneme / Derd-i firāḳa kalmadı taḥammül meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 4). [allah,]

Kıyma beni böyle sen âvâre vü ğarîb / Kıl şâd et cemâliñi 'ayân meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 5*). [allah,]
 Yâ Rab 'inâyetiñ yoluna bakmada gözüm / Et nâ'il ü vişâl o yâra meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 6*). [allah,]
 Ger küh-ı Kâf olsa günâhım ne ğam Celîl / Kesmez ümîdi 'Âdile rahmetiñden meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 7*). [allah,]
 Gelip düşdüm kapuña ben amân **Allah** meded **Allah** / Günâhıñ baırına daldım amân **Allah** meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 1*). [allah,]
 Seniñdir kûl seniñ ihsân seniñ derd ile dermân hem / Seniñdir emr ile fermân amân **Allah** meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2*). [allah,]
 Beni var eyleyen sen 'âşıkı zâr eyleyen sensin / Cihâna hükm eden sensin amân **Allah** meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 3*). [allah,]
 Seniñdir hem bütün kuvvet seniñdir şevket ü haşmet / Seniñdir kudret ü hikmet amân **Allah** meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 4*). [allah,]
 'Âdile mahzûndur hâline 'arz edemez / Derdine dermân ol amân **Allah** meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 5*). [allah,]
 Gelip düşdüm kapuña ben amân **Allah** meded **Allah** / Günâhıñ baırına daldım amân **Allah** meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 1*). [allah,]
 Seniñdir kûl seniñ ihsân seniñ derd ile dermân hem / Seniñdir emr ile fermân amân **Allah** meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2*). [allah,]
 Beni var eyleyen sen 'âşıkı zâr eyleyen sensin / Cihâna hükm eden sensin amân **Allah** meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 3*). [allah,]
 Seniñdir hem bütün kuvvet seniñdir şevket ü haşmet / Seniñdir kudret ü hikmet amân **Allah** meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 4*). [allah,]
 Dôst hemân bir **Allah** hem Muḥammed Resûlullah / Diyelim (fâ'lem ennehü lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 1*). [allah,]
 Sâkî şarâb-ı 'aşkı baña dest-i pâkile / Bir iki üç şun dolu **Allâh** 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 1*). [allâh,]
 Biz teşne-i zülâl-i vişâl-i Muḥammed'e / Luṭf u keremle ver bize **Allâh** 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 2*). [allâh,]
 Nâmin 'aceb oldu mu 'aşk defterine kayd / Bildir baña doğrusunu **Allâh** 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 3*). [allâh,]
 Hayretteyim ki kalmadı şabra mecâl hiç / Söyle devâ-yı derdimi **Allâh** 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 4*). [allâh,]
 Mürşid derinde bende gedânuñ gedâsıyım / Zân eyleme vefâsı yok **Allâh** 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 5*). [allâh,]
 Sen rehberimsin Ḥakk'a baña destgîrim ol / Eyle küşâd râhımı **Allâh** 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 6*). [allâh,]
 Şıdk ile bendeyim kesemem hiç ümîdimi / Firḳatde kıyma sâliki **Allâh** 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 7*). [allâh,]
 Ahḳar gedâdır 'afvın ümîd eyler 'Âdile / Eyle kabûl ḥâcetini **Allâh** 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 8*). [allâh,]
 Rahmeti kullarına kıldı o **Allah** i'tâ / Şabr kıl hikmeti var eylese izhâr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 11*). [allah,]
 Şıdkile **Allah** deyip de gir hemân devrâna gel / Hem huzûr u zevk ile her demde zikru'llâh'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 1*). [allah,]
 Vermez eflâke ziyâ bu şems ü meh yâ Rabbenâ / Bî-zevâl **Allâh'sın** cümle hebâ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 3*). [allâh'sın, -sın]

Seniñ ihsânıña var mı nihâyet kıl meded **Allah** / Dilimde şükürüne yokdur liyâkat kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1*). [allah,]

Varılmaz dergeh-i eltâfıña bu hâl-i ‘aczimle / Kabûl etse fedâ cânım ‘inâyet kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 2*). [allah,]

Muķīm-i bezm-i dil olsam safâ var mı yine cânâ / Şırât-ı müstaķīm üzre hidâyet kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 3*). [allah,]

Refîķ et sâlike tevfiķiñi luţfuñla ‘aşkıñda / Gam-ı ‘uşşâķa rahm eyle ģimâyet kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 4*). [allah,]

Bulup ‘aşkıñla şadım inşirâhı âfitâb-âsâ / Füyüzâtıñla ihsânıñ sa‘âdet kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 5*). [allah,]

Göñül hâletden âgâh olamaz ‘aşķ hânesi pinhân / Haber ver sırr-ı Kur‘ân‘dan delâlet kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 6*). [allah,]

Hużûr-ı mürşide var öğrenip âdâb ü erkânı / Beni bu râhda hıfz u şahâbet kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 7*). [allah,]

Seher-gâh ‘Âdile âh ile yalvar ‘aşķân-âsâ / Deyüp muhtâcımın yâ Rab ‘inâyet kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 8*). [allah,]

Seniñ ihsânıña var mı nihâyet kıl meded **Allah** / Dilimde şükürüne yokdur liyâkat kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1*). [allah,]

Varılmaz dergeh-i eltâfıña bu hâl-i ‘aczimle / Kabûl etse fedâ cânım ‘inâyet kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 2*). [allah,]

Muķīm-i bezm-i dil olsam safâ var mı yine cânâ / Şırât-ı müstaķīm üzre hidâyet kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 3*). [allah,]

Refîķ et sâlike tevfiķiñi luţfuñla ‘aşkıñda / Gam-ı ‘uşşâķa rahm eyle ģimâyet kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 4*). [allah,]

Bulup ‘aşkıñla şadım inşirâhı âfitâb-âsâ / Füyüzâtıñla ihsânıñ sa‘âdet kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 5*). [allah,]

Göñül hâletden âgâh olamaz ‘aşķ hânesi pinhân / Haber ver sırr-ı Kur‘ân‘dan delâlet kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 6*). [allah,]

Hużûr-ı mürşide var öğrenip âdâb ü erkânı / Beni bu râhda hıfz u şahâbet kıl meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 7*). [allah,]

Ey Zül-celâl Kerîm ü Raķîm olan **Allah** / ‘Âciz ‘ibâdına dest-gîr olan **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1*). [allah,]

Şubh u mesâ bu cismimiñ artmaķda nâlesi / Cânâna cânı kıl mülâķi meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3*). [allah,]

Âġuşa cân gele cânân gelse sîneme / Derd-i firâķa kalmadı taķammül meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4*). [allah,]

Ķoyma beni böyle sen âvâre vü ġarîb / Kıl şâd et cemâliñi ‘ayân meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5*). [allah,]

Yâ Rab ‘inâyetiñ yoluna baķmada gözüm / Et nâ‘il ü vişâl o yâra meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [allah,]

Ger küh-ı Kâf olsa günâhım ne ġam Celîl / Kesmez ümîdi ‘Âdile rahmetiñden meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [allah,]

Ey Zül-celâl Kerîm ü Raķîm olan **Allah** / ‘Âciz ‘ibâdına dest-gîr olan **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1*). [allah,]

Şubh u mesâ bu cismimiñ artmaķda nâlesi / Cânâna cânı kıl mülâķi meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3*). [allah,]

Âġuşa cân gele cânân gelse sîneme / Derd-i firâķa kalmadı taķammül meded **Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4*). [allah,]

Koyma beni böyle sen âvâre vü garîb / Kıl şâd et cemâliñi 'ayân meded **Allah** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5). [allah,]
 Yâ Rab 'inâyetiñ yoluna bakmada gözüm / Et nâ'il ü vişâl o yâra meded **Allah** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6). [allah,]
 Ger küh-ı Kâf olsa günâhım ne ğam Celîl / Kesmez ümîdi 'Âdile rahmetiñden meded **Allah** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7). [allah,]
 Gelip düşdüm kapuña ben amân **Allah** meded **Allah** / Günâhıñ bahırına daldım amân **Allah** meded **Allah** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 1). [allah,]
 Seniñdir kûl seniñ ihsân seniñ derd ile dermân hem / Seniñdir emr ile fermân amân **Allah** meded **Allah** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2). [allah,]
 Beni var eyleyen sen 'âşıkı zâr eyleyen sensin / Cihâna hüküm eden sensin amân **Allah** meded **Allah** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3). [allah,]
 'Âdile maḥzûndur hâline 'arz edemez / Derdine dermân ol amân **Allah** meded **Allah** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5). [allah,]
 Gelip düşdüm kapuña ben amân **Allah** meded **Allah** / Günâhıñ bahırına daldım amân **Allah** meded **Allah** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 1). [allah,]
 Seniñdir kûl seniñ ihsân seniñ derd ile dermân hem / Seniñdir emr ile fermân amân **Allah** meded **Allah** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2). [allah,]
 Beni var eyleyen sen 'âşıkı zâr eyleyen sensin / Cihâna hüküm eden sensin amân **Allah** meded **Allah** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3). [allah,]
 Seniñdir hem bütün kuvvet seniñdir şevket ü haşmet / Seniñdir kudret ü hikmet amân **Allah** meded **Allah** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4). [allah,]
 'Âdile maḥzûndur hâline 'arz edemez / Derdine dermân ol amân **Allah** meded **Allah** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5). [allah,]
 Mürşid izini izle rehber sözünü özle / **Allah**'ı müdâm gözle ihsân bulunur cânâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 7). [allah'ı, -ı]
 Sâkî şarâb-ı 'aşkı baña dest-i pâkile / Bir iki üç şun dolu **Allâh** 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1). [allâh,]
 Biz teşne-i zülâl-i vişâl-i Muhammed'e / Luṭf u keremle ver bize **Allâh** 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 2). [allâh,]
 Nâmin 'aceb oldu mu 'aşk defterine kayd / Bildir baña doğrusunu **Allâh** 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3). [allâh,]
 Hayretteyim ki kalmadı şabra mecâl hiç / Söyle devâ-yı derdimi **Allâh** 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4). [allâh,]
 Mürşid derinde bende gedânuñ gedâsıyım / Zân eyleme vefâsı yok **Allâh** 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5). [allâh,]
 Sen rehberimsin Hakk'a baña destgîrim ol / Eyle küşâd râhımı **Allâh** 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6). [allâh,]
 Şıdk ile bendeyim kesemem hiç ümîdimi / Firâkatde koyma sâliki **Allâh** 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7). [allâh,]
 Ahḫar gedâdır 'afvın ümîd eyler 'Âdile / Eyle kabûl hâcetini **Allâh** 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8). [allâh,]
 Sâkî şarâb-ı 'aşkı baña dest-i pâkile / Bir iki üç şun dolu **Allâh** 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1). [allâh,]
 'Âdile **Allah** olur 'âşıklarına dest-gîr / Bu tesellî hâtır-ı maḥzûnuma her ân gelir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 8). [allah,]
 Dil nazargâh-ı Hudâ'dır deme bî-kes hûşça tut / Hizmetiñ **Allah** için olsun ki 'irfanlık budur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 2). [allah,]

Tâlib-i 'aşk olana Mevlâ olur feryâd-res / 'Âşıka devlet yeter **Allah** bes bâkî heves (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 1*). [allah,]

Rahmeti kullarına kıldı o **Allah** i'tâ / Şabr kıl hikmeti var eylese izhâr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 11*). [allah,]

Dil-i mahzûnunu lutfuñla şādān etdiñ **Allah'ım** / Ki bu şeb eyledi dil-hânemi teşrîf cânânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7*). [allah'im, -ım]

Şıdkile **Allah** deyip de gir hemân devrâna gel / Hem huzûr u zevk ile her demde zıkrü'llâh'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1*). [allah,]

Cümleden geç ço bu da'vâyı degilsin bî-kes / Geri kalır mı hiç **Allah** ile teslîmde kalan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 2*). [allah,]

İftihârım iki 'âlemde saña kullukdur / Beni tîrd eyleme kapıñdan amân **Allah'ım** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 1*). [allah'im, -ım]

Geçmede bunca hevâ vü heves içre 'ömrüm / Cürm ü 'işyânımı 'afv eyle bu ân **Allah'ım** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 2*). [allah'im, -ım]

Çıkar 'işyânla benim âh ü enînim felege / Kulların ma'siyetin eyle nihân **Allah'ım** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 3*). [allah'im, -ım]

Yara vü zahm-ı dile senden olur çäre baña / Senden özge olamaz çäre-resân **Allah'ım** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 4*). [allah'im, -ım]

Erişip vaqt-i ecel cân gider iken tenden / Yetiş imân ü Muhammed'le hemân **Allah'ım** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 5*). [allah'im, -ım]

Dilde 'aşkıñ ile ezkârımı eyle dâ'im / Söyleyeni âh Muhammed'le amân **Allah'ım** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 6*). [allah'im, -ım]

Eyleme 'Âdile'yi dergeh-i lutfuñdan redd / Etme mehcûr Hâbîbîñden amân **Allah'ım** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 7*). [allah'im, -ım]

İftihârım iki 'âlemde saña kullukdur / Beni tîrd eyleme kapıñdan amân **Allah'ım** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 1*). [allah'im, -ım]

Geçmede bunca hevâ vü heves içre 'ömrüm / Cürm ü 'işyânımı 'afv eyle bu ân **Allah'ım** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 2*). [allah'im, -ım]

Çıkar 'işyânla benim âh ü enînim felege / Kulların ma'siyetin eyle nihân **Allah'ım** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 3*). [allah'im, -ım]

Yara vü zahm-ı dile senden olur çäre baña / Senden özge olamaz çäre-resân **Allah'ım** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 4*). [allah'im, -ım]

Erişip vaqt-i ecel cân gider iken tenden / Yetiş imân ü Muhammed'le hemân **Allah'ım** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 5*). [allah'im, -ım]

Dilde 'aşkıñ ile ezkârımı eyle dâ'im / Söyleyeni âh Muhammed'le amân **Allah'ım** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 6*). [allah'im, -ım]

Eyleme 'Âdile'yi dergeh-i lutfuñdan redd / Etme mehcûr Hâbîbîñden amân **Allah'ım** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 7*). [allah'im, -ım]

Etme taleb cenneti **Allah'dan** / 'Aşk-ı Muhammed'dir onuñ medhâli (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 1*). [allah'dan, -dan]

Her ne rütbe mücrim isem bakma **Allah** 'aşkına / Evvel ü âhîr şefâ'at eyle bu 'işyânıma (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 3*). [allah,]

Cihân mâtem tutup kıan ağlasın 'Abdülazîz Hân'a / Meded **Allah** mübârek cismi ki boyandı al kıana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 3*). [allah,]

Cihân mâtem tutup kıan ağlasın 'Abdülazîz Hân'a / Meded **Allah** mübârek cismi ki boyandı al kıana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 6*). [allah,]

Cihân mâtem tutup kıan ağlasın 'Abdülazîz Hân'a / Meded **Allah** mübârek cismi ki boyandı al kıana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 9*). [allah,]

Cihān mātēm tūtop ƙan aƒlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded **Allah** mūbārek cismi ki boyandı kızıl ƙana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 12*). [*allah,]*

Cihān mātēm tūtop ƙan aƒlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded **Allah** mūbārek cismi ki boyandı kızıl ƙana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 15*). [*allah,]*

Cihān mātēm tūtop ƙan aƒlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded **Allah** mūbārek cismi ki boyandı kızıl ƙana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 18*). [*allah,]*

Bir Muḥammed ‘Ali Pāšā idi ol dūnyāda / Vechini göstere **Allah** oña ‘uƙbāda (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 21*). [*allah,]*

‘Ācız ƙalıp dermāndan oldu ḥekīmān nā-tuvān / Buldu yerini ‘āƙıbet **Allāh’ın** emri bī-gūmān (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 8*). [*allāh’ın, -ın]*

allah bilir: *Allah'tan başka kimse bilmez.*

Çekilen çileniñ esbābını **Allah bilir** / İmtihandır bize ol pādīşah eyler fermān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 5*). [*allah bilir, -ir]*

allāh’ın kitābı: *Kur'an-ı Kerim.*

Ādem’iñ vechidir **Allāh’ın kitābı** bil oƒu / Her varaƒdan sırr-ı nūri defter ü dīvānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 4*). [*allāh’ın kitābı,]*

(allahü's-samed): *"Allah eksiksiz, samed(Bütün varlıklar O'na muhtaç, fakat O, hiç bir şeye muhtaç değil)dir." İhlas suresinin ikinci ayeti.*

Zātını tenzīl eyler (Ƙul ḥüva'llāhu eḥad) / Āyet-i vaşƒ ü şıfāt-ı zātī (**Allahü's-samed**) (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 1*). [*(allahü's-samed),]*

altı: *Sayı, altı.*

Mesned-i pāk-i ƙapudaniyye hem / **Altı** def’a geldi o deryā kerem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 62*). [*altı,]*

Cā’fer-i Şādık ki ferḥunde-ḥişāl / Fāṭımā bağında **altıncı** nihāl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 50*). [*altıncı, -ncı]*

altı yüz altmış tokuzu: *Sayı, altı yüz altmış dokuz sayısı.*

Sāl-i tārīḥ bulup **altı yüz altmış tokuzu** / Yürüdü Ḥaƒƒ’a o üftādelerin iki gözü (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 40*). [*altı yüz altmış tokuzu, -u]*

altı yüz elli dört sāl: *Altı yüz elli dört senesi.*

Oldu tārīḥ hemān **altı yüz elli dört sāl** / Bülbül-i rūḥı baƒā gülşenine açdı bāl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 35*). [*altı yüz elli dört sāl,]*

altı yüz yetmiş ikide: *Sayı, altı yüz yetmiş iki.*

Altı yüz yetmiş ikide edip ‘azm-i cennet / Tam tārīḥ olur lafz-ı laṭīf-i ‘ibret (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 45*). [*altı yüz yetmiş ikide, -de]*

altı yüz yetmiş ile beş: *Sayı, altı yüz yetmiş beş.*

Altı yüz yetmiş ile beş olacaƒ sāl hemān / Mazhar-ı rahmet-i Ḥaƒ oldu o ƙān-ı ‘irfān (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 15*). [*altı yüz yetmiş ile beş,]*

altı yüz yirmi sekizde: *Sayı, altı yüz yirmi sekiz.*

Altı yüz yirmi sekizde edip ‘aẓm-i ‘uqbā / Eyledi âteş-i ‘aşk ile vücūduñ imhā (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 30). [altı yüz yirmi sekizde, -de]

altmış sekiz: Sayı, altmış sekiz.

Çün olup **altmış sekiz** yıl ber-hayāt / Eyledi yüz kırk sekizde irtihāl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 55). [altmış sekiz,]

a‘mā: Kör, gözleri görmeyen.

Onları bilmezsin hem esrārlarından bî-ḥaber / Çeşmiñ **a‘mā** göremezsın evliyā-yı enveri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 2). [a‘mā,]

ā‘mā olan: Kör olmak, görmemek.

Yā velī görmez seni hîç dīdesi **ā‘mā olan** / Mazhar-ı envār-ı feyz-i mekremet şeyḥim ‘Alī (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 5, Beyit 3). [ā‘mā olan, -an]

āmāde: Hazır.

Ḥālet-i cezbeye düş cennet-i Me‘vā’da ara / Yüzüñ üzre sürünüp rüz ü şeb **āmāde** ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 2). [āmāde,]

Ben rıza-yı pākiñe dildādeyim / Vaşlıña cān virmege **āmādeyim** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 7). [āmādeyim, -yim]

āmāde eyledi: Hazır etmek, hazırlamak.

‘Ademden etdi beni kudret-i ber-āverde / Gıdāmı eyledi āmāde rahm-ı māderde (Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 6). [āmāde eyledi, -di]

amān: Dikkat çekme, tembih, uyarı.

Bul selāmet tā olup ehl-i kemāle ḥāk-i pāy / Cāhil ü nādāna gel esrārını açma **amān** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 3). [amān,]

amān: Yardım istenildiğini anlatan bir söz.

Amān ‘Âdile’yi ḥasret ile zār ü zebūn etme / Ümīdi kāselerini ser-nigūn etme meded yā Ḥaḳ (Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 6). [amān,]

Gelip düşdüm kapuña ben **amān** Allah meded Allah / Günāhıñ baḥrına daldım **amān** Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 1). [amān,]

Seniñdir kıl seniñ iḥsān seniñ derd ile dermān hem / Seniñdir emr ile fermān **amān** Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2). [amān,]

Beni var eyleyen sen ‘āşıkı zār eyleyen sensin / Cihāna ḥükm eden sensin **amān** Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 3). [amān,]

Seniñdir hem bütün kuvvet seniñdir şevket ü ḥaşmet / Seniñdir kudret ü ḥikmet **amān** Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 4). [amān,]

‘Âdile maḥzūndur hāline ‘arz edemez / Derdine dermān ol **amān** Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 5). [amān,]

Amān ‘Âdile’yi ḥasret ile zār ü zebūn etme / Ümīdi kāselerini ser-nigūn etme meded yā Ḥaḳ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6). [amān,]

‘Âdile mücrim selāmet buldu bu lütfuñ ile / Bî-kes ü ‘āciz kuluñdur merḥamet eyle **amān** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 8). [amān,]

‘Āşıkıñ zikri **āmāndır** dā’im ol şāha hemān / Mübtelā-yı ‘aşk neyler şıḥḥatı cāndır ṭabīb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 4). [āmāndır, -dır]

Küşâde meclis-i 'irfân müheyyâ sāğarı-ı cānān / **Amān** sākī getir kevşer gibi āb-ı revānım var
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 4*). [amān,]

İftihārım iki 'ālemde saña kulluğdur / Beni tārde eyleme kapıñdan **amān** Allah'ım (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 1*). [amān,]

Dilde 'aşkıñ ile ezkārımı eyle dā'im / Söyleyeni āh Muhammed'le **amān** Allah'ım (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 6*). [amān,]

Eyleme 'Ādile'yi dergeh-i luţfuñdan redd / Etme mehcūr Ḥabībīñden **amān** Allah'ım (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 7*). [amān,]

İftihārım iki 'ālemde saña kulluğdur / Beni tārde eyleme kapıñdan **amān** Allah'ım (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 1*). [amān,]

Dilde 'aşkıñ ile ezkārımı eyle dā'im / Söyleyeni āh Muhammed'le **amān** Allah'ım (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 6*). [amān,]

Eyleme 'Ādile'yi dergeh-i luţfuñdan redd / Etme mehcūr Ḥabībīñden **amān** Allah'ım (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 7*). [amān,]

Āh kim ol nevcivān ü gül-fidānım nā-gehān / Uğradı bir derde aşlā bulmadı çāre **amān** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 11*). [amān,]

Amānı bulmadı zālīm elinde kaldı ḥayretle / Fedā etdi nihāyet 'ālemi kışd u irādetle (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 8*). [amānı, -ı]

amān: Sakın, sakın ha!.

Gayrıdan maḥfī kılıp rāzı derūnuñ dā'imā / Ḥasbiḥāl etme **amān** nā-dān ile sen ey göñül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 5*). [amān,]

Amān inkāra gelme 'aşıkānıñ kavlı ü güftārın / Çü sen fehmi edemezsin remz-i nuţk-ı evliyādan geç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 3*). [amān,]

amān u el-amān: Yardım isteme, imdat dileme.

Hicrānı yakdı cānımı yandım **amān u el-amān** / Gitdi elimden eylerim bülbul gibi āh u fiğān (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 5*). [amān u el-amān,]

amānı bul: Yardım/iyilik bulmak/görmek.

'Aşk zencīrin kemend et boynuña / Cümleden geç bul amānı neyleyim (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 7*). [amānı bul, -ı]

amānı vermez: Aman vermek, canını bağışlamak, öldürmemek.

Şalınca pençeyi vermez amānı / Göñül gaddārdır sevme cihānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 6*). [amānı vermez, -mez]

a 'mā-yı m' anevīden: Ruhu kör.

Rehā eyle a 'mā-yı m' anevīden dīde-i cānı / Şafā-yı tütüyāyı nūr-ı 'irfān ile binā et (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 2*). [a 'mā-yı m' anevīden, -den]

'amel: Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil.

Çün yalancınıñ 'ameli her cihet noķşānıdır / Hemdem olma hīç yalancıyla şakın vardır ziyān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 4*). ['amelı, -i]

āmentüye imānımız: Arapça "inandım" anlamına gelen ve İslamiyetin temel inançları olan "Allah'a, onun meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine inanma"yı dile getiren söz.

ulağımız ‘abes kavli işitmez / Bizim **‘ament‘‘ye im‘‘anımız** var (*‘‘dile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 8*). [*‘‘ment‘‘ye im‘‘anımız, -ımız*]

‘amık u t‘‘ldur: Derin ve uzun.

V‘‘c‘‘d-ı ‘‘lemi be‘‘zer hay‘‘le kim olur z‘‘’il / Bu t‘‘’ rifi‘‘ bey‘‘nı pek **‘amık u t‘‘ldur amm‘‘** (*‘‘dile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 6*). [*‘amık u t‘‘ldur, -dur*]

‘am‘‘m: Herkese mahsus, umuma ait.

ř‘‘h-ı evreng-i vef‘‘ b‘‘lb‘‘l-i g‘‘lz‘‘r-ı şaf‘‘ / ‘‘şika lutfı rev‘‘ ehl-i dile feyzi **‘am‘‘m** (*‘‘dile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 7*). [*‘am‘‘m,]*

‘amma: Ancak, ama.

Y‘‘r teşr‘‘f eylemiş v‘‘şlat sar‘‘y-ı s‘‘neme / V‘‘şil oldum vaşlına **‘amm‘‘** viş‘‘li‘‘ g‘‘rmeden (*‘‘dile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 2*). [*‘amm‘‘,]*

amm‘‘: Ama, ancak.

Biz fak‘‘riz yine mesl‘‘b-ı rec‘‘yız **amm‘‘** / G‘‘nl‘‘m‘‘z ř‘‘f u g‘‘n‘‘ ehl-i şama‘dan degiliz (*‘‘dile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 7*). [*amm‘‘,]*

C‘‘n ‘‘ dil ‘‘z‘‘rde-h‘‘t‘‘r olmadan bu dehrde / S‘‘yleyip (h‘‘bb‘‘’l-vaşan) ağlarsın **amm‘‘** ey g‘‘n‘‘l (*‘‘dile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 3*). [*amm‘‘,]*

Bir zerre-i n‘‘‘izdir ř‘‘retde **amm‘‘** kıl naşar / Ol ‘‘‘lem-i ma‘rifete mihr-i m‘‘cell‘‘dır g‘‘n‘‘l (*‘‘dile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 8*). [*amm‘‘,]*

şik‘‘yet cevri-i dilberden kad‘‘mi resmdir **amm‘‘** / H‘‘k‘‘katde cef‘‘ ehl-i vef‘‘ erb‘‘b‘‘yım ř‘‘f‘‘ (*‘‘dile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 5*). [*amm‘‘,]*

Zikrimiz zıkr-i haf‘‘dir g‘‘hi **amm‘‘** cezbeye / M‘‘lteca-yı c‘‘mle-i bay u ged‘‘dır Nakşbend (*‘‘dile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 4*). [*amm‘‘,]*

V‘‘c‘‘d-ı ‘‘lemi be‘‘zer hay‘‘le kim olur z‘‘’il / Bu t‘‘’ rifi‘‘ bey‘‘nı pek **‘amık u t‘‘ldur amm‘‘** (*‘‘dile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 6*). [*amm‘‘,]*

Derd-i ‘‘şkı zaşm-ı s‘‘nemden su‘‘‘l etse‘‘ eger / Beste-leb etdi beni **amm‘‘** diye bi‘‘ll‘‘h bu şeb (*‘‘dile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 7*). [*amm‘‘,]*

Nig‘‘hi tercem‘‘n-ı h‘‘lidir dil-haste-i ‘‘řk‘‘i‘‘ / Lis‘‘n-ı gaybdan s‘‘yletsin **amm‘‘** ol dah‘‘ s‘‘yler (*‘‘dile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 7*). [*amm‘‘,]*

Denir ‘‘uşş‘‘ka şabretmek gerek t‘‘kat mı var **amm‘‘** / Hev‘‘-yı ‘‘řk ile t‘‘tmağda s‘‘nemde mek‘‘n ‘‘teş (*‘‘dile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 7*). [*amm‘‘,]*

Biz fak‘‘riz yine mesl‘‘b-ı rec‘‘yız **amm‘‘** / G‘‘nl‘‘m‘‘z ř‘‘f u g‘‘n‘‘ ehl-i şama‘dan degiliz (*‘‘dile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7*). [*amm‘‘,]*

C‘‘n ‘‘ dil ‘‘z‘‘rde-h‘‘t‘‘r olmadan bu dehrde / S‘‘yleyip (h‘‘bb‘‘’l-vaşan) ağlarsın **amm‘‘** ey g‘‘n‘‘l (*‘‘dile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [*amm‘‘,]*

Bir zerre-i n‘‘‘izdir ř‘‘retde **amm‘‘** kıl naşar / Ol ‘‘‘lem-i ma‘rifete mihr-i m‘‘cell‘‘dır g‘‘n‘‘l (*‘‘dile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 8*). [*amm‘‘,]*

Degildir sevmek s‘‘ylemek bid‘‘at ey ř‘‘h-ı cih‘‘n / ‘‘şıkım d‘‘d‘‘rına **amm‘‘** cem‘‘li‘‘ g‘‘rmeden (*‘‘dile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 3*). [*amm‘‘,]*

Đal‘‘let bir bel‘‘dır başa **amm‘‘** def‘‘i ‘‘s‘‘ndir / Gel ey c‘‘hil m‘‘rid-i ‘‘řk olup ol ibtil‘‘dan ge‘‘ (*‘‘dile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 5*). [*amm‘‘,]*

D‘‘rr-i derg‘‘hi eger‘‘i derd ‘‘ mihnetdir şed‘‘d / Heybet-i kurb-ı viş‘‘l **amma** ki bu‘du‘ndan eşed (*‘‘dile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 6*). [*amma,]*

Soşra **amm‘‘** s‘‘neme z‘‘lim cih‘‘n / Bir o‘‘ulmaz yara a‘‘dı el-am‘‘n (*‘‘dile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 88*). [*amm‘‘,]*

‘Âdile’**m ammā** emānetdir saña / Onı hoş tut rûhumu şād eyle tã (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 94*). [ammā,]

Haķ ‘adālet etdi gerçi düşmānı gördü cezā / Oldu **ammā** ‘ayn-ı ahvāl-i belā-yı Kerbelā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 19*). [ammā,]

İşbu zevk-i dille geçdi haylī sāl / Mucib-i firķatdır **ammā** ki vişāl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 52*). [ammā,]

Fiğān ü āh geçmez mi şānırsın bī-vefā dünyā / Yerini āhı buldu Haķ ‘adālet eyledi **ammā** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 14*). [ammā,]

ammā: Ama, ne yazık ki.

Gülşen-i dünyāya açılmışdı bunlar gül gibi / Oldular **ammā** hāzān-ı mevtille mahv ü hebā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 3*). [ammā,]

47, Beyit 4). [ammā,]

Hāl ü kālī dil-i şeydā söyler / Haddi yok ‘aşkdan **ammā** söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 1*). [ammā,]

‘Aşkı egerçi söyletir / Hāl-i dil **ammā** pek cemīl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 5*). [ammā,]

İbtidā āsān gece ‘aşkıñ demi ‘aşıklara / Nice nice açılır müşküller **ammā** şun demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 5*). [ammā,]

Her ne hāl ise biraz geçdi zamān / İstirāhat vermedi **ammā** cihān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 34*). [ammā,]

Ben nasıl yanmam kızım Sultān’ıma / Kendi gitdi kıydı **ammā** cānıma (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 48*). [ammā,]

Etdi terk-i saltanat bā-hük-m-i taķdīr-i Hudā / Soñra yüz gösterdi **ammā** emr-i cellād-ı kazā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 15*). [ammā,]

Oldu Yūsuf şāh Züleyhā gördü **ammā** çok ğamı / Geçdi bu da’vāda Leylā ile Mecnūn’uñ demi (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 7*). [ammā,]

ān: Vakit, zaman.

Ey cān gelip bu gülşene mahrem ol **anda** sırlara / Dilde sürür ü neş’e-i ülfet zühür etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 4*). [anda, -da]

ān: Anlamak, hatırlamak, sözünü etmek.

Ezelden işbu cismim hāk-i derd ü ğamla yuĝrulmuş / Cefā kaştanını **anmā** ki taķdīrim revā görmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 1*). [anmā, -mā]

Gāh olur kendimi idrāk ile efgān ederim / Gāh ‘işyānım **añup** derd ile nālān gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 6*). [añup, -ıp]

ān: Zamanın bölünemeyecek kadar küçük parçası, lahza, dem.

Her ne dem kaşr-ı dile ol gözleri mestān gelir / İki çeşmime ziyā kalbe şafā ol **añ** gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 1*). [añ,]

Geçmede bunca hevā vü heves içre ‘ömrüm / Cürm ü ‘işyānımı ‘afv eyle bu **ān** Allah’ım (*Âdile Sultan Divanı, Kut’a 2, Beyit 2*). [ān,]

Çäre yok bu yolda emr-i Haķ ezelden bu **aña** / Ağla çeşmim ağla feryād eyle rahm etsin Hudā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 3*). [aña, -a]

Büyünı şemmayleyen ervāh olur ihyā hemān / Bādesinde neş’e bulup zevk alır her **ān** cān (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 17*). [ān,]

İki yüz elli beşiydi hicretiñ / Tal'at-ı pâki vukû' bulduğı **ân** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 93*). [*ân,]*

añ u zamân: An ve zaman.

Şuğlu hağ idi o 'âlî-kadrin her **añ u zamân** / 'Aşk-ı Hağğ'a yandı yakıldı edip cânın fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 3*). [*añ u zamân,]*

ana: Anne, çocuk doğuran kadın.

Her gelen gitmektedir hiç hükm yok ârāmına / Kanı ata **ana** kardaş kanı kavm ü hey'etiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 2*). [*ana,]*

Şoñra oldu Nev-fidân kadın baña / Kendi evlâdı gibi sâdık **ana** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 85*). [*ana,]*

Bir **anadan** doğdu bunlar mâh-veş / İkisi de 'âleme ay ü güneş (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 58*). [*anadan, -dan]*

Anaları ismi de Fûrs-i Felek / Pederim merhûm Mağbûle Melek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 59*). [*anaları, -lar, -ı]*

Ben kalıp da bu cihânda nideyim / **Anama** babama kurbân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 42*). [*anama, -m, -a]*

ancağ: Fakat, ama.

İns ü cinni yaradıp etdi 'ibâd / İmtihândır kullara **ancağ** murâd (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 4*). [*ancağ,]*

ancağ: Sadece, bir tek, yalnızca.

'Aşıkñ **ancağ** murâdı döstunuñ mağşûdudur / Çekse de biñ derd ü miñnet hep sebât etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 3*). [*ancağ,]*

Zâtñı Hağ medh ederken nice kâdir olam / 'Âdile **ancağ** eder 'arz-ı hâli meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 8*). [*ancağ,]*

Kimse derdim añlamaz ketm etmeden yok çâresi / Bende-i bîçâreye senden olur **ancağ** 'atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 6*). [*ancağ,]*

Ziyâ-yı rûyuña tâb-âver olmaz âfitâb olsa / Tecellî-i Hudâ **ancağ** seniñ envârına mağşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [*ancağ,]*

Günâhkâr ümmetiñ eşhâb u âliñden meded ister / Benim **ancağ** dehâletdir niyâzım Ehl-i Beytiñden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2*). [*ancağ,]*

Kadri 'âlî mürşidi **ancağ** bilir şâdık mürîd / Oldu **ancağ** bülbül-i gülzâr-ı cennet muṭlakâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 10*). [*ancağ,]*

Vaṭan olsa eger sensiz diler mi cenneti 'âşık / Onuñ **ancağ** murâdı rû'yet-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 4*). [*ancağ,]*

Bihîşt'den mağşad cemâl-i bâ-kemâliñdir hemân / Ka'be-i 'ulyâdır **ancağ** vech ü dîdârñ baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 2*). [*ancağ,]*

Seniñ 'aşkıñda iken dil diger yâri n'ider ey döst / Murâdı sensin **ancağ** 'âşık ağıyârı n'ider ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). [*ancağ,]*

Kalır bakî kişiye şanma bu mülk / Biz **ancağ** kullarız Şubhânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 11*). [*ancağ,]*

Beni reşk odına yakmağdır **ancağ** mağşad ü 'azmi / Yine olmuş iki ruhsâresi şu'le-feşân âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 3*). [*ancağ,]*

Benim ol dertli bî-çâre ki yok hemdem açam râzım / Beni dünyâda **ancağ** derd ü gam bir münisi bulmuş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4*). [*ancağ,]*

‘Âdile Bâb-ı rızâda dâ’im ol bu mâ’rifet / **Ancağ** oldur iki ‘âlemde medâr-ı devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 8*). [*ancağ,]*

‘Âşıkñ **ancağ** murâdı döstunuñ maqşûdudur / Çekse de biñ derd ü miñnet hep sebât etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [*ancağ,]*

‘Âdile menzil-i vahdetde sebât et **ancağ** / Kesreti terk edip “Lâ”yı ko “illâ”da ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 7*). [*ancağ,]*

‘Ubûdiyetdir **ancağ** kullara ihsânı Mevlâ’nın / Şakın hayvân gibi gezme kabûl et şân-ı insânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 5*). [*ancağ,]*

Dedi ya’ni şâhidim yokdur İlâh / Vardır **ancağ** ol mu’azzam pâdişâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 15*). [*ancağ,]*

Hep sa’âdet tâcını sâyemde giymişdir giyen / Dîde-i pâkimdir **ancağ** vech-i cânânı gören (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 4*). [*ancağ,]*

ancağ: Öyle ki.

Қадри ‘âlî mürşidi **ancağ** bilir şâdık mürîd / Oldu **ancağ** bülbül-i gülzâr-ı cennet muṭlaḳâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 10*). [*ancağ,]*

‘Aşkı pinhân eyle dilde zümre-i dānādan ol / Sırrı fâş etmektir **ancağ** bir büyük dīvānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [*ancağ,]*

Bu ḥurûfuñ remzini idrāk edip ma’nāya dal / Nūr-ı bâḳî iste **ancağ** bulasın ni’me’l-mu’tin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2*). [*ancağ,]*

ancağ: Olsa olsa, tamı tamına.

Niceler geldi bu dehre bulmadı bir dem ḥuzûr / Zevḳine aldanma üç beş gündür **ancağ** rüzgâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 3*). [*ancağ,]*

anda: Onda, orada; uzakta olan, hakkında konuşulan kimse veya şeyi belirten bir söz.

Қıble-i Ḥaḳḳ u ḥaḳîḳat o mübârek vechi / Müncelî **anda** kemâlât ‘aleyhi’s-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 11*). [*anda,]*

Şimdi su’âl et baña cennet nedir / **Anda** ne şüret olacak müncelî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 2*). [*anda,]*

ândelîb: Bülbül.

‘Ândelîbiñ âh ü zârı başka bir ḥâlet verir / Sâkıyânıñ câmı diger-gûna bir neş’e şunar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 4*). [*ândelîbiñ, -iñ]*

Zîrâ bu dünyânıñ soñu bir şey degil virānedir / Feryâd edendir ‘ândelîb sūzân olan pervānedir (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 11*). [*ândelîb,]*

añdır: Bir şeye onu akla ve hatıra getirecek şekilde benzemek, benzer tarafları bulunmak.

Cevher-i lutf u şecâ’atde hemân / **Añdırırdı** ḥâk-i pâ-yi Ḥayderî (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 87*). [*añdırırdı, -ır, -dı]*

anıñçün: Bu sebepten dolayı, bu nedenle.

(Yuhıbbühüm ve yuhıbbühühü) buyurdi Vedûd / Ḳulûba Şevk-ı maḥabbet **anıñçün** etdi vürûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 1*). [*anıñçün,]*

anka: Masallarda adı geçen ve gerçekte var olmayan büyük bir kuş, Simurg, Zümrüdüanka.

Şâh-bâz-ı dil humây-ı evc-i istîğnâdadır / Lâ-mekân Ḳâf-ı ḳanâ’at içre ‘**Anḳâda** arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 2*). [*anḳâda, -da]*

Murg-ı dildir 'âlem-i tahkîkde pervâz eden / Menzil-i tevfiķa varmış başķa '**Anķa'dır** göñül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 4*). [*'anķa'dır, -dır*]

Haber-i Kâf'ı gedâ-meşreb ol '**Anķā'da** ara / Her şecerden gelen Hāk Hāk sesi ma'nâda ara
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 6*). [*'anķā'da, -da*]

Ķanad açıp uķar 'aşķıñ ile '**anķalarıñ** cânı / Yanar şems ü kamer seyyâr ü şābit 'aşķ ile yâ Rab
(*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 6*). [*'anķalarıñ, -lar, -ıñ*]

anķaravî: *Ankaralı İsmail Rusûhi Dede.*

Şārih-i nazm-i celîl-i Meşnevî-i ma'nevî / **Anķaravî** ķāşif-i esrâr-ı 'aşķ-ı Mevlevî (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 8*). [*anķaravî,]*

'anķâ-yı rūhu: *Gönlün, canın Simurg kuşu.*

Ķâf-ı ķudretdir göñül '**Anķâ-yı rūhu** onda gör / Kān-ı 'ummān-ı hākikāt baħr-ı a'zam ondadır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 3*). [*'anķâ-yı rūhu, -u*]

añla: *Sezip kavramak, akıl erdirmek, hissetmek, tahkik etmek, bilmek.*

Kimse derdim **añlamaz** ketm etmeden yok ķāresi / Bende-i bîķāreye senden olur ancak 'atā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 6*). [*añlamaz, -maz*]

Ne insāndur bu insānı bileydiñ / Bu sırrı **añlamak** 'irfān degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5*). [*añlamak, -mak*]

Saňa bu 'aşķ niķin cân u dilden 'āşıkdır / Hôş **añla** kendiñi sensin o dilber-i mes'ūd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 4*). [*añla,]*

Muķārin zātına hilķatde āşık vaşlına lāyık / Metā' u remzini **añla** bu ķuluñ ey dil-i dānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 2*). [*añla,]*

Şūretā okursun ammā **añlamazsın** sırrını / Hep hākikātde dem-i Raħmān içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 4*). [*añlamazsın, -maz, -sın*]

Ķün misāfir-hānedir konan göķer bî-iştibāh / **Añladınsa** oña göre et tedārik ķalma hıvār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 5*). [*añladınsa, -dı, -n, -sa*]

Rāh-ı ma'nāda tecellî neş'esinden dem urup / (Len terāni) sırrın **añlar** Tūr-ı Mūsā'dan geķer
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 2*). [*añlar, -r*]

Yanmadıkķa āteş-i 'aşķ-ı hākikīyle bu cân / Vaşlı bulmaz **añladım** 'aşķ rehber-i cânān mısın
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 6*). [*añladım, -dı, -m*]

Etdi Hāk olduķuna Ādem'in işbāt-ı siħri / Perdedir Hākķ'a sivā **añla** sözüm etle deri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 2*). [*añla,]*

Ķün bu sırrı zāt-ı Cibrîl **añladı** / Kelime-i pāk şehādet okudu (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 14*). [*añladı, -dı*]

añla: *Sezip kavramak, akıl erdirmek, hissetmek, tahkik etmek, bilmek.*

Hastalandı oldu mānend-i hilāl / **Anlaşıldı** geldi vaķt-i irtihāl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 36*). [*anlaşıldı, -ş, -ıl, -dı*]

Düşman ü dōstunu **añlardı** dirāyetli idi / Rāzı-yı hūkm-i kazā pek ulu devletli idi (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 5*). [*añlardı, -r, -dı*]

Hākikāt baħrına cismiñ sefine olduķuñ **añla** / Teniñ fūlk-i şerī'atdır hākikāt baħrı gevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 5*). [*añla,]*

anne: *Çocuķu olan kadın, ana.*

Sevgili bir **annesi** āşüb-ı cân / Ayrılıp bir dānesinden bî-amān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 20*). [*annesi, -si*]

‘ār: Utanma, çekinme.

‘Ālem-i miñnete şabr eyle rızā dād olup / Kayd-ı nāmüsu geçip ‘ārı koyan gönlümdür (Ādile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 5). [‘ārı, -ı]

ara: Birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak.

Şāh-ı hūbānı kaçınmaz **arar** ‘uşşāk-ı gedā / ‘Ādile āteş-i hicrān ile çün bağı yanar (Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 8). [arar, -r]

‘Āşık-ı dīdār olan dōstu bālāda **arar** / Pāk edip āyīne-i kalb-i mücellāda **arar** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 1). [arar, -r]

Şāh-bāz-ı dil humāy-ı evc-i istignādadır / Lā-mekān Kāf-ı kanā‘at içre ‘Ankāda **arar** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 2). [arar, -r]

‘Aşk ile mecnūn olan tā‘yīb eder Mecnūn’u kim / Şems-i zātı bulmuş iken zerre Leylā’da **arar** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 3). [arar, -r]

Cennet-i ruşsārdan geçmez perişānlık çeken / Kıl kadar sevdā-yı zūlfü vech-i ma‘nāda **arar** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 4). [arar, -r]

Gonca-veş durmaz açılır nev-bahār-ı vaşl için / Gālibā bülbül hevā-yı vaşlı şahrāda **arar** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 5). [arar, -r]

Tūr-ı dilde cezbe-i şevk-ı ilāhī berk urup / (Len terānī) ‘aksini mir’āt-ı Mūsā’da **arar** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 6). [arar, -r]

‘Ādile maḥv-ı vüçūd et menzil-i vahdetde kim / Terk-i keşret eyleyen lā’yı kor illā’da **arar** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 7). [arar, -r]

Ne dōst **arar** ne düşmāndan kaçarız / Hülüs-ı pāk ile iz‘ānımız var (Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 9). [arar, -r]

Şular gibi çağlar yanar bülbül gibi Hakk’ı **arar** / Sīnesi pūr-āteş olur Zikru’llāh’a gelen ‘āşık (Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 4). [arar, -r]

Dōstunu pādīşahım ‘arş-ı mu‘allāda **ara** / Oķu esmāyī dilā sırrı mu‘ammāda **ara** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 1). [ara,]

Hālet-i cezbeye düş cennet-i Me‘vā’da **ara** / Yüzüñ üzre sürünüp rüz ü şeb āmāde **ara** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 2). [ara,]

Pāk edip āyīne-i kalb-i mücellāda **ara** / Herkese verme gönül Yūsuf-ı zībāda **ara** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 3). [ara,]

Yürü Mecnūn ola gör vuşlatı Leylā’da **ara** / Terk edip ‘ucbu riyāyī daḥi ihfāda **ara** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 4). [ara,]

Rāzını kimseye fāş etme gönül sāde **ara** / İkilikden geçübēn zīr ile bālāda **ara** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 5). [ara,]

Haber-i Kāf’ı gedā-meşreb ol ‘Ankā’da **ara** / Her şecerden gelen Hāk Hāk sesi ma‘nāda **ara** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 6). [ara,]

‘Ādile menzil-i vahdetde şebāt et ancak / Keşreti terk edip “Lā”yı ko “illā”da **ara** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 7). [ara,]

Dōstunu pādīşahım ‘arş-ı mu‘allāda **ara** / Oķu esmāyī dilā sırrı mu‘ammāda **ara** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 1). [ara,]

Hālet-i cezbeye düş cennet-i Me‘vā’da **ara** / Yüzüñ üzre sürünüp rüz ü şeb āmāde **ara** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 2). [ara,]

Pāk edip āyīne-i kalb-i mücellāda **ara** / Herkese verme gönül Yūsuf-ı zībāda **ara** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 3). [ara,]

Yürü Mecnūn ola gör vuşlatı Leylā’da **ara** / Terk edip ‘ucbu riyāyī daḥi ihfāda **ara** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 4). [ara,]

Râzını kimseye fâş etme gönül sâde **ara** / İkilikden geçübün zîr ile bālâda **ara** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 5). [ara,]

Huber-i Kâfî gedâ-meşreb ol ‘Ankâ’da **ara** / Her şecerden gelen Hâk Hâk sesi ma’nâda **ara** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 6). [ara,]

‘Âdile menzil-i vahdetde sebât et ancak / Keşreti terk edip “Lâ”yı ko “illâ”da **ara** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 7). [ara,]

Ol döst **arar** da cevalân edip uçar / Bu ma’nâ gizlidir insâna her an gönül kuşu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 4). [arar, -r]

‘Aceb ‘âkıldır ol ğafil ki dâ’im / **Arar** zevk-i gülistân-ı fenâyı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 1). [arar, -r]

ara: İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesafe, iki şeyin arası; orta, iç.

Neyleyem ğam helâk etdi beni / **Aradan** ref olunmayınca hicâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 2). [aradan, -dan]

Ki ‘âşık ile mâ’şuk **arasında** / İki başdan olasıdır maḥabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 4). [arasında, -sı, -nda]

Bî-ğâne yokken **arada** dellâlî etme vâsıta / Çün müşterî-i mâlsin ol yâr ile bāzârı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 5). [arada, -da]

Arada bîğâne yokdur sen olup dellâl-ı ‘aşk / Çün metâ’a müşterîsin yâr ile bāzârı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 6). [arada, -da]

ārām: Rahat, huzur.

Doğmadı sînemde ol meh gitdi **ārāmım** bu şeb / Çıkacaktır âsumâna nâle vü zârım bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 1). [ārāmım, -ım]

ārām: Durma, dinlenme, rahat, huzur.

Her gelen gitmektedir hiç hükm yok **ārāmına** / Kanı ata ana kardaş kanı kavm ü hey’etiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 2). [ārāmına, -ı, -na]

ārām etmez: Dinlenmek, yerleşmek.

Rûyuñu tercîh eder âşık şafâ-yı vuşlata / Görmese cân etmez ārām ol meh-i tâbânımı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 4). [ārām etmez, -mez]

‘arapça: Sami dilleri ailesine giren ve Arap ülkelerinde kullanılan dil, Arabi; bu dille yazılmış olan.

Alıp fermânıla kânûn-ı ‘aşkı dest-i ta’lîme / Gazel okudum ol şâha ‘**Arapça** (huz yedi seydî) (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4). [‘arapça,]

araya girdi: Bir iş yapılırken ona engel olacak başka bir şey çıkmak; iki kişinin arasındaki bir işe karışmak.

Araya girdi ḥased men’-i rakîb / Yâd-ı ism-i düşmân olmasın naşîb (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 26). [araya girdi, -di]

arayı arayı: Araya araya, çok aramak.

Gezer şâm ü seḥer maṭlûbunu **arayı arayı** / Bulam diye dilârâyı durup bir yanda eğlenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 5). [arayı arayı,]

‘arı: Utanma, çekinme.

‘ārif ü āgeh-i bi'z-zāt: Kendisi haberdar, vakıf ve bilgili.

Enbiyā sırrına vākıf değil ol sultānuñ / ‘**Ārif ü āgeh-i bi'z-zāt** ‘aleyhi’ş-şalavāt (Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 8). [‘ārif ü āgeh-i bi'z-zāt,]

‘ārif ü dānā-yı vālā-menzilet: Yüksek derecede bilgili ve tanınmış olan.

Himmetiñ ‘ālī beher nuṭkuñ kerāmet ‘aynıdır / ‘**Ārif ü dānā-yı vālā-menzilet** şeyhim ‘Alī (Ādile Sultan Divanı, Kut’a 5, Beyit 2). [‘ārif ü dānā-yı vālā-menzilet,]

‘ārifān: Arifler, aydınlar.

Kaç riyā ehlindeñ Hakk hoşlanmaz onlardan hemān / ‘**Ārifān** bezmi haberlerden haber söyler saña (Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 4). [‘ārifān,]

‘ārif-i bi’llāhı: Allah’ı tanıyan, ermiş.

‘Ārif-i bi’llāhı ey nādān şanma bī-ḥaber / Çünkü burhāna çekerler soñra yazıkdır saña (Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3). [‘ārif-i bi’llāhı, -ı]

‘ārif-i ‘ilm-i ledün: Gizli ilimleri bilen.

Mazhar-ı feyz-i Hudā ḥazret-i Veyse’l-Karānī / ‘**Ārif-i ‘ilm-i ledün** mebd-i ‘aşk ü ma’nā (Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 3). [‘ārif-i ‘ilm-i ledün,]

‘ārif-i remz-i celī: Açık sembolleri bilen, anlayan, kavrayan.

‘Ārif-i remz-i celī vākıf-ı esrār-ı ḥafī / Seyyid-i şadr-ı elā şeyḥ-i sa’ādet-encām (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 27). [‘ārif-i remz-i celī,]

‘ārif-i sırr-ı hudā: Allah’ın sırlarını bilen.

Şeyḥ-i İsmā’ıl-i Rūmī ‘**ārif-i sırr-ı Hudā** / Kādīr’de pīr-i şānidir o kuṭb-ı evliyā (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 7). [‘ārif-i sırr-ı hudā,]

‘ārifin: Arifler, irfan sahibi kimseler, veliler.

Kendin beğenmiş cāhilin sözü verir kâşvet dile / Çün (er-refīk sümme’t-tarīk) hem-rāhıñ olsun ‘**ārifin** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4). [‘ārifin,]

‘ārif-u billāh: Hakkın nuru ile Cenab-ı Hakk’ı bilen; alemleri, hadiseleri İlâhi feyz ve ilim ile gören veli.

Olup mazhar tecell-i cemāle ‘**ārif-u billāh** / Olur āgāḥ nebiyy ü evliyānıñ sırrına yā Rab (Ādile Sultan Divanı, Kut’a 1, Beyit 7). [‘ārif-u billāh,]

‘ārifu bi’llāh: Ermiş, evliya, veli.

Nefsini ‘ārif olanlar ‘**ārifu bi’llāh** olur / ‘Ārifin kālī vü fikri cümle zikru’llāh olur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 1). [‘ārifu bi’llāh, -ur]

‘āriz olmakda: Gelip çatmak, musallat olmak.

‘Āşıkım kārım cemāl-i şem’ine pervānelik / ‘**Āriz olmakda** sarāy-ı ḳalbime vīrānelik (Ādile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 1). [‘āriz olmakda, -maḳda]

‘āriz-ı cānān: Sevgilinin yüzü, yanağı.

Ḳıble-gāhı ‘āşıkānıñ ‘**āriz-ı cānān** olur / Dil o mir’āt-ı şafāya mest olur ḥayrān olur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 1). [‘āriz-ı cānān,]

‘arş: Allah'ın dokuzuncu kat gökte tasavvur edilen kudret ve azamet tahtı.

Perdedir çün iki ‘âlem Hakk’a çäk et perdeyi / ‘Arş ü Kürs ü Beyt-i ma‘mûr u Kalem Levh’i
güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2). [‘arş,]

‘arş u kürs: Yer ve gök.

Yazdı kudret kâlemi defter-i hüsnâ hikmet / ‘Arş u kürs levh u kalem beyt ü semâ cümle güzel
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 3). [‘arş u kürs,]

‘Arş ü kürs levh ü kalemle on sekiz biñ ‘âlem hep / ‘Âdile ‘aşk ile rakş eyler kılıp zıkr-i Hudâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 7). [‘arş ü kürs,]

‘arş u kürs: Yer ve gök. // Allah'ın büyüklük ve yüceliğinin ve her şeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği iki yer.

Perdedir çün iki ‘âlem Hakk’a çäk et perdeyi / ‘Arş ü Kürs ü Beyt-i ma‘mûr u Kalem Levh’i
güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2). [‘arş ü kürs,]

‘ârş-a-i idrâke: Anlayış yeri.

‘Ârş-a-i idrâke fevz ü re’fetiñ dârü’l-emîn / Rişte-i ümmîd-i feyz-i rahmetiñ hâblü’l-metîn (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 3). [‘ârş-a-i idrâke, -e]

‘arş-ı a ‘lâdan geçer: İslam inanışına göre göğün en yüksek katı olan yüce arştan geçmek.

‘Âşıkân mâhbûbunun mecbûru dünyâdan geçer / Mürğ-ı dîl pervâz edip tâ ‘arş-ı a ‘lâdan geçer
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 1). [‘arş-ı a ‘lâdan geçer, -er]

‘arş-ı a ‘zâm: Allah'ın yarattığı gök katlarının en yükseği.

Gir gönül şehrin tavâf kıl beyt-i Ekrem ondadır / Sidre vü levh ü kalem hem ‘arş-ı a ‘zâm ondadır
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 1). [‘arş-ı a ‘zâm,]

‘arş-ı a ‘zamdan: Allah'ın yarattığı gök katlarının en yükseği.

Ka‘be-i dergâhıñ a ‘lâ Beyt-i Mâ‘mûr’dan seniñ / ‘Arş-ı a ‘zamdan büyük Ravzañ seniñ meded yâ
Muhammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 4). [‘arş-ı a ‘zamdan,]

‘arş-ı hakk’ıñ: Allah'ın huzuru, makamı.

‘Arş-ı Hakk’ıñ gûşvârı iki evlâd-ı sa‘îd / Ol Hasen biri Hüseyin-i Kerbelâ’dır sevdiğim (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 6). [‘arş-ı hakk’ıñ, -ıñ]

‘arş-ı mu‘allâda: Ulu gökyüzü.

Döstünü pâdişahım ‘arş-ı mu‘allâda ara / Oğu esmâyı dilâ sırrı mu‘ammâda ara (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 155, Beyit 1). [‘arş-ı mu‘allâda, -da]

art: Fazlalaşmak, çoğalmak.

Şubh u mesâ bu cismimiñ artmağda nâlesi / Cânâna cânı kıl mülâkî meded Allah (Âdile Sultan
Divanı, Diğer 2, Beyit 3). [artmağda, -mağ, -da]

O şem‘-i hüsnü yâd etdikçe artar şu‘le-i âhım / Dil-i şeydâ o pertevle yanıp sırr-ı Hudâ söyler
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 9). [artar, -ar]

Seniñ âyîne-i hüsnüñ cilâsı artar eksilmez / Cihânda vech-i hürşidiñ ziyâsı artar eksilmez (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 1). [artar, -ar]

Cemāliñ nūru mir'āt-ı Cenāb-ı Hāk olan cānān / Münevver şem'-i 'aşkıñ incilāsı **artar** eksilmez
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 2*). [*artar, -ar*]

Felekde var mı vechiñ gibi bir hīç nūr-ı 'ālem-tāb / Ezelden pertev-i enver-fezāsı **artar** eksilmez
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 3*). [*artar, -ar*]

Eyā iki cihāniñ cism ü cānı şāh-ı zīşānı / Dilimde āteş-i 'aşkıñ şafāsı **artar** eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 4*). [*artar, -ar*]

Gürüh-ı 'āşıkān şevkile her dem pür-hurūş olmuş / Döner çarh-ı derūnuñ hep bakāsı **artar** eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 5*). [*artar, -ar*]

Edenler hilye-i evşāfını ey nūr-ı Hāk iş'ār / Füyüzāt-ı kemāl ile havāşı **artar** eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 6*). [*artar, -ar*]

Mu'allā dergehiñ dārū'l-emāndır bāb-ı rahmetdir / O bābiñ bendegānınıñ nevāsı **artar** eksilmez
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 7*). [*artar, -ar*]

Garīb bir ümmetiñdir 'Ādile düşmüş o dergāha / Niyāz ü iftikār ü ilticāsı **artar** eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 8*). [*artar, -ar*]

Sīneme doldu havā-yı şevkile feryād-ı 'aşk / **Artar** efgānı onuñ mānend-i bülbul der-kafe (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 2*). [*artar, -ar*]

artık: Bundan böyle, nihayet, artık.

Geçip varlıktan **artık** buldu 'aşk u sohbet-i cānı / O sohbetdir sa'ādet başka efkārı n'ider ey dōst
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2*). [*artık,]*

Geçir varlıktan **artık** yandı nār-ı nefsi-i zālinden / Kemāl-i luṭf u cūduñdan vişālīñ diler
eglenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 8*). [*artık,]*

Çıkıp varlıktan **artık** kalbini zevka eriştir sen / Temāşā ile mir'āt-ı cemālī gör yine rüşen (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 7*). [*artık,]*

artır: Çoğaltmak, arttırmak.

Meded **artırmada** bu baḥr-i ḥasret feyz u emvācın / Hemān deryā-yı 'aşka cūşa gelsin dā'imā
göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 2*). [*artırmada, -mada*]

'arūs-ı şubh: Sabah gelini.

Var ümīdim kim kārīn-i şām-ı vuşlat olıcak / 'Ādile açar hicābı ol **'arūs-ı şubh** gül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 7*). [*'arūs-ı şubh,]*

'arż: Söylemek, açıklamak, sunmak.

Şeyḥ-i zī-şān ü kerem-pīrā cihāngīri ḥaşen / Vaşf-ı hālīn **'arż** için açamaz kimse dehen (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 11*). [*'arż,]*

'arż: Sunma, anlatma, bildirme.

O māha hālīmī **'arża** mecālīm kalmadı aşlā / Olup bu 'Ādile ḥayrān çeşm-i mestine gitdi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 6*). [*'arża, -a*]

'arz ede: Sunmak, göstermek.

'Ādile Ka'be-i kūyun edeyim şöyle tavāf / **'Arz ede** rüyūñu dildārıma miḥmān gideyim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 6*). [*'arz ede, -e*]

'arz edemez: Sunmak, saygı ile bildirmek.

'Ādile maḥzūndur hālīne **'arz edemez** / Derdine dermān ol amān Allah meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 5*). [*'arz edemez,]*

‘arz edip: Söylemek, açıklamak, sunmak.

Gördi kim ‘Abdūlmecīd etmiş cülūs / ‘**Arz edip** aḥvālī kıldı ḥāk būs (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 24). [‘arz edip, -ip]

‘arz etmege: İfade etmek, söylemek.

Saña aḥvālīmī ‘**arz etmege** ḥācet mi var yā Rab / Günehkārım recāya elde bir kuvvet mi var yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1). [‘arz etmege, -mege]

‘arz etse: İfade etmek, söylemek.

Devr-i Âdem'den beri mişlin güzeller görmemiş / Şânına ta‘zîmī mevcūdāt ‘**arz etse** sezā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 4). [‘arz etse, -se]

‘arz eyledi: Sunmak, göstermek.

Nev-bahāra lutf ile ‘**arz eyledi** ruḥsārī gül / Gösterip mir’āt-ı feyzinden yine envārī gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 1). [‘arz eyledi,]

Geldi eyyām-ı bahār esdi şafālī rüzgār / Gülşen-i dehrde ‘**arz eyledi** güller ruḥsār (Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 1). [‘arz eyledi, -di]

‘arz eyleyem: Saygı ile anlatma, ifade etme, bildirme.

Var iken dest-gīrim sen gibi bir şāh-ı zīşānım / Kime ‘**arz eyleyem** eyle meded ḥāl-i perīşānım (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 3). [‘arz eyleyem, -yem]

‘arz olursa: Sunulmak.

‘Arz olursa ‘İd-i ekberde vişāl-i yārimiz / Cānımı kurbān edersem ḡam degil şükranelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 2). [‘arz olursa, -ur, -sa]

‘arz u beyān etmek: Takdim etmek ve açıklamak.

Saña ümmetligim iki cihānda emr-i cāzımdır / Bilirsin ḥālīmī ‘**arz u beyān etmek** ne lāzımdır (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 7). [‘arz u beyān etmek,]

arz u semā: Yer ve gök.

Mātem etdi aḡladı bu ḥāline **arz u semā** / Tıttu dünyāyı fīgān-ı ḥasretā vü fırkatā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 17). [arz u semā,]

‘arz u semā: Yer ve gök.

Mihr ü meh bendesidir çarḥ-ı felek ḥayrānı / Etmede ‘aşkı ile devr siyyemā ‘**arz u semā** (Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 2, Beyit 43). [‘arz u semā,]

‘arz-ı ‘aşk-ı çākeri: Kulun aşkını sunma, gösterme, bildirme.

Ḥālīk’ındır sen mu‘allā bārigāhın ‘āşıkı / Ḥāmenīñ ḥaddi degildir ‘**arz-ı ‘aşk-ı çākeri** (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 14). [‘arz-ı ‘aşk-ı çākeri, -i]

‘arz-ı cān eder: Ruhu sunmak, gönlün hālını bildirmek.

Kendiñi ey ‘Âdile bil cümleden ednā hemān / Kurb-ı ev-ednāya ‘**arz-ı cān eder** cānān-ı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 12). [‘arz-ı cān eder, -er]

‘arz-ı ḥāle: Hālını bildirme; dilekçe.

‘Arz-ı hâle var mıdır hâcet huzûrunda seniñ / Keşf edersin hâlimi bâ-merhamet şeyhim ‘Alî
(Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 5). [‘arz-ı hâle, -e]

‘arz-ı hâli: Hâlini bildirme; dilekçe, istekte bulunma.

Zâtını Hâk medh ederken nice kâdir olam / ‘Âdile ancak eder ‘arz-ı hâli meded yâ Muhammed
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 8). [‘arz-ı hâli,]

‘arz-ı haremeyn: Mekke ve Medine'nin toprağı.

Dil-i ‘uşşâka verir bağ-ı cinândan haberi / Ol iki ravza-i pür-feyz ki ‘arz-ı Haremeyn (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 2). [‘arz-ı haremeyn,]

‘arz-ı istirhâm: Merhamet isteğı, bağışlanma arzusu.

‘Arz-ı istirhâm ile fâhr-i cihân / Dedi kim ey Hâlık-ı heft-âsmân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1,
Beyit 11). [‘arz-ı istirhâm,]

‘arz-ı niyâz ederek: Yalvarış ve yakarışları bildirmek.

Ederek ‘arz-ı niyâz himmet ü cûdun taleb et / Eyleyip rûhuna taqdim taḥiyyât ü du‘â (Âdile Sultan
Divanı, Kaside 6, Beyit 15). [‘arz-ı niyâz ederek, -erek]

‘arz-ı niyâz ü nice salat ü vürûd: Hz. Muhammed'in şefaatine nail olmak için edilen pek çok duanın
erişmesi, ulaşması için istek sunma.

Hezâr cân ola bir müyuna fedâ bizden / Hezâr ‘arz-ı niyâz ü nice salat ü vürûd (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 13, Beyit 8). [‘arz-ı niyâz ü nice salat ü vürûd,]

‘arz-ı ruhsâr eyleseydi: Yüzünü, yanağını sergileme.

Derd-i kalbiñ mahremidir nûr-ı şevk-efzâ-yı ‘aşk / ‘Arz-ı ruhsâr eyleseydi bir şabâh ol âftâb
(Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 20). [‘arz-ı ruhsâr eyleseydi, -se, -, -di]

arz-ı tecellî: Allah 'ın kudretinin ve sırlarının kişilerde ya da nesnelerde görünmesi.

Gülsitân ‘aşk için tûrfe maḥaldır şûfî / Âşiyâna eder arz-ı tecellî dildâr (Âdile Sultan Divanı,
Gazel 79, Beyit 2). [arz-ı tecellî,]

‘arz-ı vişâl: Kavuşma isteğı.

Ol meh-cemâl nevres nihâl / ‘Arz-ı vişâl etdi bu yıl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 9).
[‘arz-ı vişâl,]

arzu: İstek, gönül meyli, heves.

Vaṭan arzusu cânâ vuşlat-ı cânân imiş cânâ / Devâ-yı hasta-i gam rû’yet-i cânân imiş cânâ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 1). [arzusu, -su]

Gehî memnûn lûtfuy ile gehî maḥzûn hicriyle / Hemîşe arzûsu vuşlat-ı cânân imiş cânâ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 6). [arzûsu, -su]

Cihânı şanma kim hâli nice ehl-i şadâkat var / Hemen arzûları devletle dîne ḥüsn-i ḥidmetdir
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 4). [arzûları, -ları]

arzû et: İstemek.

Hep mâsivâyı terk eder Hâk vechini arzû eder / Doğru yolundan dönemez Mevlâ'sını bilen ‘aşık
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 3). [arzû eder, -er]

Ağlarım gâh olur gâh da hândân olurum / Ben ğarîbim bu diyârda vaţan **arzu ederim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 4*). [*arzu ederim, -er, -im*]

Âfitâb-ı ‘aşk-ı Hâk ‘âşıkları tâbındadır / **Ârzü edip** o zıllı ğayrı da ‘vâdan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 5*). [*ârzü edip, -ip*]

ârzü eyle: İstek duymak, istemek.

Zâr ü giryânım yeter ‘aşkıñla tâ bezm-i Elest / Eyledim döst u vaţan ârzü sefer kıldım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 2*). [*ârzü eyledim, -di, -m*]

Câlis-i taht olduĝu günden berü / Şân-ı dîni eyler idi ârzü (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 2*). [*ârzü eyler, -r*]

Cân ne seyr-i bâĝ eyler ârzü ne bir çemen / Aldı ol mehpâre ‘aql ile dil-i nâlânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 3*). [*ârzü eyler, -r*]

Ârzü eylerse de bilmez bu cânânı yine / Neş’e-i feyz-i vişâliñden yaķar dilde çerâĝ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 3*). [*ârzü eylerse, -r, -se*]

Zâr ü giryânım yeter ‘aşkıñla tâ bezm-i elest / Eyleyip döst u vaţan ârzü ğamıyla ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 2*). [*arzu eyleyip, -y, -ip*]

ârzü vü şevk: İstek ve neşe.

Daĝ daĝ olmuş gönüller **ârzü vü şevk** ile / ‘Âşıkânın ğalbini hep nâr-ı fırkatle yaķar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 3*). [*ârzü vü şevk,*]

ârzü-yı dü cihândan: Dünya ve ahiretin isteĝi, arzusu.

Ârzü-yı dü cihândan geçmedir ‘aşka nişân / Terk-i cân edip reh-i cânâna ‘azm etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 4*). [*ârzü-yı dü cihândan,*]

ârzü-yı vech-i yârı: Sevgilinin yüzünün hevesi.

Hayâli kânde taşvîr eyleyem hiç kâlmadı hâlim / Gönül **ârzü-yı vech-i yârı** geçdi mest olup gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 4*). [*ârzü-yı vech-i yârı, -ı*]

arzu-yı vuslat: Kavuşma isteĝi.

Gâh çeşmin yaş doker gâh cigerden kıan akar / **Arzu-yı vuslat** eyler dil hayâl-i zârı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 4*). [*arzu-yı vuslat,*]

Cevr ü cefâyâ şabr edip yâre esîr olanı gör / **Ârzü-yı vuslat** eylemez ol ‘âşık-ı didârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 3*). [*ârzü-yı vuslat,*]

ârzü-yı vuslat edip: Kavuşmayı istemek.

Gel benimle yak vücûduñ maħv edip cân ü teni / **Ârzü-yı vuslat edip** bulmaķ istersen beni (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 5*). [*ârzü-yı vuslat edip, -ip*]

as: Yüksek, uzak veya geçilmesi güç bir yerin öte yanına geçmek.

Gâh Mecnûn gibi daĝlar **aşarım** ‘Âdile ben / ‘Âşka süzân olup ğamla perîşân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 7*). [*aşarım, -ar, -ım*]

âşaf-ı ‘akla: Aklın veziri.

Görme ednâ mûru aldanma hayâl-i ‘âleme / **Âşaf-ı ‘akla** ri‘âyet kıl Süleymanlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 3*). [*âşaf-ı ‘akla, -a*]

âsân: Kolay, zahmetsiz.

Mezāra yalınız koyma bizi imānı yoldaş et / Su'ālımız edip **āsān** Hudā çekdirmeye zahmet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 6*). [*āsān,]*

Bezm-i 'aşk-ı 'arīfāna ger duhūl ister iseñ / Dergeh-i mürşidde yeksān ol ki yol **āsāndır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 6*). [*āsāndır, -dır]*

İbtidā **āsān** gece 'aşkıñ demi 'aşıklara / Nice nice açılır müşküller ammā şun demi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 5*). [*āsān,]*

Đalālet bir belādır başa ammā def'i **āsāndır** / Gel ey cāhil mürid-i 'aşk olup ol ibtilādan geç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 5*). [*āsāndır, -dır]*

Cennete girmek saña **āsān** mıdır / Kibr ü 'ucb ile tutasın maḥfeli (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 6*). [*āsān,]*

Kimseniñ cānını yakmak oña ğayr-ı imkān / İntikām alma ise müşkil ü iḥsān **āsān** (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 8*). [*āsān,]*

āsān et: Kolaylaştırmak, zahmetsiz kılmak.

Hem sırāt-ı müstakīme eyle tevfiķiñ refīķ / Rāh-ı maḥşūdu bize **āsān et** yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 2*). [*āsān et,]*

āsān olur: Kolay olmak, kolaylaşmak.

Zevkī bākīdir dimāğ-ı dilde rüz-ı haşre dek / Lezzet-i vuşlat nice ta'bīr ile **āsān olur** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 4*). [*āsān olur, -ur]*

āsār-ı feyz-i rahmetiyle: Merhametin bereketinin eserleri, izleri.

Olur **āsār-ı feyz-i rahmetiyle** bezmimiz mehtāb / Yanar sīnemde bir fānūs-ı gevher şem' edānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 3*). [*āsār-ı feyz-i rahmetiyle, -i, -y, -le]*

āsāviş: Rahatlık, huzur.

Ben rızāda bulmuşum **āsāvişi** / 'Aşk zevk ile hevādan geçemem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 2*). [*āsāvişi, -i]*

āsāviş: Bir yerin düzen ve güvenlik içinde bulunması durumu, düzenlilik, güvenlik.

Cevri rāḥat zulmü **āsāviş** ferāğat edemem / Neyleyem böyle baña fermān eder cānān-ı 'aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 9*). [*āsāviş,]*

aşfiyā: Saf ve temiz, her türlü kötülükten arınmış kimseler.

Dergeh-i iḥsānına muhtācdır / 'Aşıkān u şādīkān u **aşfiyā** (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 74*). [*aşfiyā,]*

aşfiyā vü etkıyānıñ 'aşkına: Temizlerin ve günahsızların aşkına.

Enbiyā vü evliyānıñ 'aşkına / **Aşfiyā vü etkıyānıñ 'aşkına** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 102*). [*aşfiyā vü etkıyānıñ 'aşkına,]*

aşhāb: Dost.

Ravza-i 'ulyāsına yüz biñ selām / Āline **aşhābına** hem bi't-temām (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 9*). [*aşhābına, -ı, -na]*

aşhāb: Peygamberimizi görmek ve sohbetine ermek şerefine sahip kimseler.

Tābi'iz **aşhāba** on iki imāma hem muḥibb / Bū-Ḥanīfe mezhebimizdir (hüden li'l-müttetkīn) (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 6*). [*aşhāba, -a]*

Âl'iniñ **aşhâbınıñ** yüz biñ selâm / Ola ervâhına ihdâ dâ'imâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 6*). [*aşhâbınıñ, -ı, -nıñ*]

aşhâb-ı güzîn: Hazret-i Peygamber Aleyhisselâtü ve's-selâm Efendimizi görüp şeref-i sohbetleriyle teşerrüf etmiş olan seçilmiş, seçkin kişiler.

Kıldın ümmet ol Resül'e kim nice şükr edelim / Muştafâ'nın yâr-ı ğarı cümle **aşhâb-ı güzîn** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 5*). [*aşhâb-ı güzîn,*]

aşhâb-ı mahabbet-meşreb: Muhabbetli, sevilen.

'Âşık-ı vechidir **aşhâb-ı mahabbet-meşreb** / Bende-i şevkidir 'uşşâk-ı şadâkat-âyîn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 19*). [*aşhâb-ı mahabbet-meşreb,*]

aşhâb-ı zî-şanıñ: Şanlı sahabeler, dostlar.

Hayr ile yâd eylerim **aşhâb-ı zî-şanıñ** bütün / Cân ile ben Çâr-Yâr'ın bendesiyim yâ Resül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 11*). [*aşhâb-ı zî-şanıñ,*]

'âsî: İsyan eden, itaat etmeyen.

Tâ'at ile 'âlemin makşûdu sensin ey Hudâ / Kimi kâfir kimi **'âsî** hikmetin var pek güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5*). [*'âsî,*]

'âşık: Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan, vurgun, tutkun kimse.

'Âşıkı eyler tarîk-ı müstakîmin âgehi / Her gedâsın şâh eyler pür-'atâdır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 7*). [*'âşıkı, -ı*]

Beni var eyleyen sen **'âşıkı** zâr eyleyen sensin / Cihâna hüküm eden sensin amân Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 3*). [*'âşıkı, -ı*]

Zihî **'âşık** ki bakmaz döstünüñ cevri ile lutfuna / Şafâ ile cefâ 'indinde bir başka cihân olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 5*). [*'âşık,*]

Zihî devlet o **'âşık** ki ma'sûkı Hudâ olur / Dilinde dâ'im ezkârı onuñ tevhi'd-i Hudâ olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 1*). [*'âşık, -a*]

Her ne kim kişi sever ise onuñla bulunur / Her cemâl **'âşıkıyız** tâlib-i cennet degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 2*). [*'âşıkıyız, -ı, -y, -ız*]

Etmeyiz baş egip ferde tenezzül aslâ / **'Âşıkız** zümre-i merdândan ayrı degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 8*). [*'âşıkız, -ız*]

Bil bunu yokluk imiş **'âşık** mi'râc gerek / 'Âşık mezheb ü dîn varlığı yok gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 1*). [*'âşık, -a*]

'Âşkda kânûn imiş **'âşık**lara cevri eylemek / **'Âşık** oldur kim cefâ-yı yâre şabretmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 1*). [*'âşık,*]

'Âşk nâz ü şîve evvel gösterir **'âşık**lara / **'Âşık** ol demde oña cânı fedâ etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 2*). [*'âşık,*]

'Âşık'ın ancak murâdı döstünüñ makşûdudur / Çekse de biñ derd ü miñnet hep sebât etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 3*). [*'âşık'ın, -ın*]

Makşadın Hâk ise **'âşık** gayrıdan hiç çekme gam / Çün bilir hâl-i derünüñ yâr seniñledir gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 4*). [*'âşık,*]

Zeyn olan dilde degil mi bu sarây-ı cennet / Hür u seyrânı güzel **'âşık** dîdarı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 4*). [*'âşık, -a*]

Seniñ hüsünüñ gibi ben görmedim bir meh-likâ yâ Hû / Güzelsin tâ ezel **'âşık** yoluñda cân verir yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1*). [*'âşık,*]

Çekmez iki cihānda guşşayla miñnet ‘**âşık** / Eyler ‘azîz onu ‘aşk yâr-ı hemdemi olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 2*). [‘âşık,]

Süzân-ı nâr-ı ‘aşk ol tâ mañv olunca ‘**âşık** / ‘Âdile hâkî cismiñ tâ ‘ayn-ı rûh olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 6*). [‘âşık,]

Düşüp hâk-i niyâz üzre tazarru‘ kıl o şehnâza / Erer ma‘şûkuna elbette ‘**âşık** gayrı şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 3*). [‘âşık,]

Nihâyet ‘**âşık** maşûduna ermemek olmazmış / Gözüñde çağlayıp aksın o kanlı yaş şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 5*). [‘âşık, -a]

Ümîdin gayrden kes sendedir ma‘şûkuñ ey ‘**âşık** / Hemîşe zıkr ü fikriñ şahid-i maşûd ola ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 5*). [‘âşık,]

Eger bir kañresi âb-ı hayât olsa hâkîkatde / Velâkin ‘**âşık** sensiz olur bir zehr-i kâtil mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 6*). [‘âşık, -a]

Çün hayât tâzedir râh-ı mañabbet ‘**âşık** / Bî-tekellûf ‘Âdile cânıña minnet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 7*). [‘âşık, -a]

İmtihândır ‘**âşık** cevri ü cefâ mâ‘şûkdan / Rif‘at-i ‘uşşâka bâ‘iş şabr-ı hicrân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 6*). [‘âşık, -a]

Reh-i ‘aşkıñda ‘**âşık** nâlelerle cân fedâ eyler / Bu yolda ‘Âdile’ye başka bir devlet mi var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6*). [‘âşık,]

Tecellî-i cemâliñ ‘âşıkî zâr ü zebûn eyler / Bu ihsânıñdan özge ‘**âşık** vuşlat mı var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 5*). [‘âşık, -a]

Beni var eyleyen sen ‘**âşık** zâr eyleyen sensin / Cihâna hükm eden sensin amân Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3*). [‘âşık, -ı]

Karâr-ı hubb-ı ezelden zühûra geldi bu ‘aşk / Onuñçün ‘**âşık** eder Ka‘be-i cemâle sücûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 3*). [‘âşık,]

Saña bu ‘aşk niçin cân u dilden ‘**âşık**dır / Hôş aña kendiniñ sensin o dilber-i mes‘ûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 4*). [‘âşıkdır, -dır]

Biz öyle dilberin üftâdesiyiz ‘Âdile kim / Birinci ‘**âşık**dır Hâlîkî olan ma‘bûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 6*). [‘âşıkdır, -ı, -dır]

Şubha dek küyuñda ‘**âşık** zâr u ser-gerdân olur / Rûz-ı vuşlatda görünce rûyuñu hândân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 1*). [‘âşık,]

Ol şah-ı ‘aşka bunda vuşlat ise murâdın / Kendi özüne ‘**âşık** hayrân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 2*). [‘âşık,]

Vağan olsa eger sensiz diler mi cenneti ‘**âşık** / Onuñ ancağ murâdı rû‘yet-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 4*). [‘âşık,]

Feyz-i Hâk nûr-ı Muhammed Muştafâ’dır ‘**âşık** / ‘Aşk u şevkı ‘Âdile kılsın derûnum rûşenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 6*). [‘âşık, -a]

Gezme ‘**âşık** serseri dermân kıl derdine / Sen de iste sen de bul dūr olma sen de bul şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 6*). [‘âşık,]

Yok firâkıña tañammül ne gerek hūr u bihişt / İntizârından murâdı ‘**âşık** dîdâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 4*). [‘âşık, -ın]

Gam ü efkâr komaz dilde hayâl-i dildâr / ‘**âşık** şabr gerek tâ bula dîdâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6*). [‘âşık, -a]

Kıble-gehdır Ka‘be’den efdal cemâliñ ‘**âşık** / ‘Âdile görsün o vechi lûtf-ile ref‘et niğâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 8*). [‘âşık, -a]

‘Âşıkñ zikri amândır dâ‘im ol şâha hemân / Mübtelâ-yı ‘aşk neyler şıñhati cândır tabîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 4*). [‘âşık, -ın]

Bülbülñ âhı o gül-rûya sezâdır ey dîst / ‘**âşık** nâlesi dil-dâra şafâdır ey dîst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 1*). [‘âşık, -ın]

Seniñ 'aşkıñda iken dil diger yări n'ider ey döst / Muradı sensin ancak 'aşık ağıyarı n'ider ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). ['aşık,]

Dün ü gün durmayıp cevlan eder ümmid-i vuslatla / Cemalu'llah'a 'aşık başka didarı n'ider ey
döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 6*). ['aşık,]

Kamu 'alem saña 'aşık reh-i 'aşkıñda hem şadık / Bulanlar sen gibi bir yări ağıyarı n'ider ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). ['aşık,]

Cihanda varlığı terk eylemekdir 'aşık devlet / Bekā-yı 'aşka vermişdir fenā varı n'ider ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 3*). ['aşık, -a]

'Aşıkım hāl-i derünün 'āleme izhārı güç / Ketmi lāzımdır velākin derdimiñ izhārı güç (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 1*). ['aşıkım, -ım]

Veremez şem'-i cemālīñ verdiği şevki dile / Geceler meclisde sensiz 'aşıkñ envārı güç (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 3*). ['aşıkñ, -ñ]

'Aşık bir nesne yokdur la'l-i dilberden leziz / Zıkr-i yār oldu aña çün şir ü şekkerde leziz (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 1*). ['aşık, -a]

Zāhid ne bilir kadrini 'aşk içre şafāñ / 'Aşıkdır o didār gamiyle mütelezziz (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 46, Beyit 2*). ['aşıkdır, -dır]

Söyleme derdi tabibe 'aşık / Dāver-i 'aşk onu zīrā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 2*).
['aşık,]

'Aşık esrārını ketm etse daği / Hālī meydānda hālā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit
5*). ['aşık,]

Hāmūş ol 'Âdile güftārı hoşdur 'aşıkñ gerçi / Cenāb-ı pīr o feyzi lutf eder bir gün saña söyler
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10*). ['aşıkñ, -ñ]

'Aşık vuslat mecālī olamaz bī-cezb-i döst / Cezb ederse 'aşk rūhu vuslat-ı cānān olur (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 6*). ['aşık, -a]

Varlık derd ü belāsıdır çekilen gam hemān / 'Aşk ile yok olsa 'aşık hoşca kām-rān olur (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 6*). ['aşık,]

Cān nedir biñ cān fedā eder bu hayret zevkine / 'Âdile mā'sūku 'aşık bulsa 'uqbādan geçer (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6*). ['aşık,]

Āfitāb-ı 'aşk-ı Hāk 'aşıklar tābındadır / Ārzū edip o zıllı gayri da'vādan geçer (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 52, Beyit 5*). ['aşıkları, -lar, -ı]

Vech-i dilberde ümīdi olsa da 'aşıklarñ / Mihnete bakmaz şafā bulup temāşādan geçer (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 4*). ['aşıklarñ, -lar, -ñ]

Müjdedir 'aşık rāhında fedā-yı ser ü cān / 'Aşık-ı şadık olan dostu için cāna kıyar (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 54, Beyit 7*). ['aşık, -a]

Tā ezel hüsnuñe meftūn olan 'aşıklar / Dün ü gün derd ile durmaz reh-i 'aşkıñda yanar (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 5*). ['aşıklar, -lar]

Olur üftāde-i hāk-i dem-i feyz-i Hudā 'aşık / Sarāy-ı dilde lāciverd cāy-i pāk-ı şānım var (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 7*). ['aşık,]

Quluyum hem esriyim o şāhīnşāh-ı hūbāñ / Kuluna 'aşıkna lutfu çok şāh-ı zemānım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 3*). ['aşıkna, -ı, -na]

Göñül paslı ciger dağı yürek yaralı göz yaşlı / Tamām 'aşıklığıma böyle nice biñ nişānım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 8*). ['aşıklığıma, -lığı, -ım, -a]

Bahr-i 'aşka geceler dall eyleyip mahv-ı vücūd / Māhtāb-ı nūra gel şevk ile 'aşık geceler (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 6*). ['aşık,]

Çalınıp versin sadā her demde kūs-ı rif'ati / 'Aşık bayram günüdür kadr-i es'ad geceler (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 4*). ['aşık, -a]

Seyr-i gülzārı ne yapsın tālib-i didār olan / 'Aşıkñ döst illeri göñlünde hoş seyrānıdır (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 4*). ['aşıkñ, -ñ]

- Rahm edip çeşm-i siyâhile bakarsa ‘**âşık** / Seyr-i evc-i hüsnü o mâhîñ dile âsân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 7*). [‘âşık, -a]
- ‘Âdile Allah olur ‘**âşıklarına** dest-gür / Bu tesellî hâtır-ı mahzûnuma her ân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 8*). [‘âşıklarına, -ları, -na]
- Mest hâliyle nice şekvâ eder eyâ lisân / ‘**Âşık** luftuñda böyle nice biñ ihsân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 2*). [‘âşık, -a]
- ‘Âşık şabr behr-i derde müdâvâ eyler / Şâhib-i şabr bulur her ne temennâ eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 1*). [‘âşık, -a]
- Beklemez ‘**âşık** ki yılda ‘îd ile şādān ola / Çün onuñ her sa‘âtı bir başka ‘îd-ı cān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5*). [‘âşık,]
- Zihî ‘**âşık** ki bakmaz dōstunuñ cevri ile luftuna / Şafâ ile cefâ ‘indinde bir başka cihān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5*). [‘âşık,]
- Bakar mir’ât-ı kalbe luft ü kahr ile o meh ‘**âşık** / Şafâ vü zulmüne bakmaz durur merdāne incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [‘âşık,]
- Zihî ‘**âşık** ki bakmaz dōstunuñ cevri ile luftuna / Şafâ ile cefâ ‘indinde bir başka cihān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5*). [‘âşık,]
- Bakar mir’ât-ı kalbe luft ü kahr ile o meh ‘**âşık** / Şafâ vü zulmüne bakmaz durur merdāne incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [‘âşık,]
- Zihî devlet o ‘**âşık** ki ma‘şūkı Hudā olur / Dilinde dā‘im ezkārı onuñ tevḥîd-i Hudā olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1*). [‘âşık, -a]
- Ezelden çille-i ‘aşkı çeker ‘**âşıklar** eyva’llāh / O cānlar ermese dermāna da Loḡmān’a incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [‘âşıklar, -lar]
- Kaşd-ı ‘**âşık** iki ‘ālemde cemāl-i dōstdur / Yokdur ondan özge ‘**âşık** ‘āleminde mültemes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 5*). [‘âşık,]
- Tālib-i ‘aşk olana Mevlā olur feryād-res / ‘**Âşık** devlet yeter Allāh bes bākī heves (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 1*). [‘âşık, -a]
- Vāşıl-ı dildār etmez ben gibi bir ‘**âşık** / Menzil-i cān u dilim vīrān eder cānān-ı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 11*). [‘âşık, -ı]
- Degil mi ‘aşk-ı Hāk her derde bir ḥazīk ḥakīm ‘**âşık** / Bulursun derdine dermān yan nāra ḡadīm ‘**âşık** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 1*). [‘âşık,]
- Hemişe gūş-ı cānla soḡbet-i ‘ārifleri diñle / Olurlar ma‘nevī Mevlā ile onlar kelīm ‘**âşık** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 2*). [‘âşık,]
- Hudā her varı nūr-ı ‘aşk ile icād etmişdir / Olur ol nūr-ı vaḡdet şöyle deryā-yı ‘āzīm ‘**âşık** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 3*). [‘âşık,]
- Onu ol rūtbe etmiş şeş-cihetden ḡayret istilā / Görür ḡanda bakarsa sanki dīdār-ı kerīm ‘**âşık** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 4*). [‘âşık,]
- Döküp Ya‘kūb-veş eşki olunca yāre tā vāşıl / Ḥalāş et canı Yūsuf gibi zindāndan ne bīm ‘**âşık** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 5*). [‘âşık,]
- Ol İbrāhīm Hāk’dan ḡayra muḡtāc olma ‘ālemde / Rızā-yı Hāk’da İsmā‘īl-āsā ol selīm ‘**âşık** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 6*). [‘âşık,]
- Hemān mānend-i bülbul yalvarır ol ulu Sübhān’a / Faḡire ‘Âdile üftāde-i derd-i elīm ‘**âşık** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 7*). [‘âşık,]
- Cihānda neylesin cānāndan özge maḡsadı ‘**âşık** / Fedā olmaz yolunda cāna minnet eyleme ‘**âşık** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 1*). [‘âşık,]
- Cihānıñ zevḡını ‘**âşık** deḡiştı ‘aşk-ı cānāna / Ki derd ü fikri hep cānāna terk-i cāndır ‘**âşık** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 2*). [‘âşık,]
- Belā vü miḡnet ü hicrāna eyva’llāh eden şādık / Muḡibb-i ḡalb-i mahzūn olduḡun Mevlā bilir ‘**âşık** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 5*). [‘âşık,]

Gözün yum bu cihândan çeşm-i cânı eyleyip bîdâr / Cihād-ı ekber eyle nefis ile leyl ü nehâr ‘**âşık**’
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 6*). [‘*âşık*,]

Buyur şâhâ seniñdir beyt-i aḥzân-ı faḳîrânem / Cemâliñ şem‘ine karşı hemân ḥayrândır ‘**âşık**’
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 7*). [‘*âşık*,]

Erişir menzil-i maḳşûduña ḳalb-i selîm ile ‘**Âdile** / Erer nuşret şöñda her meşâḳḳ u miḥnetiñ
‘**âşık**’ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 8*). [‘*âşık*,]

Ol cân ile başdan geçer ‘aşḳ hicrine gelen ‘**âşık**’ / Kendisini fehî edemez her dem olur ḥayrân
‘**âşık**’ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 1*). [‘*âşık*,]

Ḥaḳ ibretin seyrân eder leyl ü nehâr devrân eder / Dôstum diye efgân eder Ḥaḳ yolunda olan ‘**âşık**’
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 2*). [‘*âşık*,]

Hep mâsivâyı terk eder Ḥaḳ vechini ârzü eder / Doğru yolundan dönemez Mevlâ’sını bilen ‘**âşık**’
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 3*). [‘*âşık*,]

Şular gibi çağlar yanar bülbül gibi Ḥaḳḳ’ı arar / Sînesi pür-âteş olur Zıḳru’llâh’a gelen ‘**âşık**’
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 4*). [‘*âşık*,]

Pôta içinde mişl-i zer insânları hep kul eder / ‘Aşḳ câhil ü nâdânları eşḫâb-ı ḥâl eder ‘**âşık**’ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 5*). [‘*âşık*,]

‘Aşḳa erip yol aldılar emvâl ü mülkü koydular / Teslîm-i cânla ‘**Âdile** vaşla erer cânân ‘**âşık**’
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 6*). [‘*âşık*,]

‘**Âşık**ñ göñlünü nûr ile muşaffâ kıldı / Neş’e-i feyz-i tecellî vererek şerbet-i ‘aşḳ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 2*). [‘*âşık*ñ, -ñ]

‘**Âşık**ım ḳarım cemâliñ şem‘ine pervânelik / ‘**Ârız** olmaḳda sarây-ı ḳalbime vîrânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 1*). [‘*âşık*ım, -ım]

Her ne kim kişi sever ise onuñla bulunur / Her cemâl ‘**âşık**ıyız tâlib-i cennet degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 2*). [‘*âşık*ıyız, -ı, -y, -ız]

Etmeyiz baş egip ferde tenezzül aşlâ / ‘**Âşık**ız zümre-i merdândan ayrı degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 8*). [‘*âşık*ız, -ız]

‘**Âleme** pertev cemâl-i bâ-kemâliñ ey güzel / Hürî ‘**âşık** istemez diler cemâliñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 1*). [‘*âşık*,]

Gâh olur ‘**âşık**’ gehî ma’sûḳ gehî âzâde-ser / Gâh ‘âḳil gâh Mecnûn gâh Leylâ’dır göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 3*). [‘*âşık*,]

Bir nigâh-ı çeşm-i âhû ‘**âşık**ı meftûn eder / Ol nazarda ‘âşıkân hep döndü bî-câna göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 2*). [‘*âşık*ı, -ı]

‘**Âşık**ñ maṭlûbu Ḥaḳḳ’ın rû’yet-i didâridır / Baḳma âgyâr-ı cihâna menzil-i cânâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 5*). [‘*âşık*ñ, -ñ]

Ehl-i ‘aşḳiñ ‘**âşık**ıyım evliyânıñ çâkeri / Cân fedâ-yı ‘aşḳ eden ehl-i şafâdır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 7*). [‘*âşık*ıyım, -ı, -y, -ım]

Şaḳlar ‘**âşık**’ sînede cân gibi nâm-ı dilberi / İsm-i mâ’sûḳ yâd olursa maḥv olur cân ü tenim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 5*). [‘*âşık*,]

Râh-ı ‘aşḳı söylese ‘**âşık**’ aceb mi dilbere / ‘**Âdile** terk eyler idim olsa biñ cân u tenim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 7*). [‘*âşık*,]

Bâğ-ı cennet içre ol gül ‘**âşık**’ açılmıyor / Ben be hey dervîş o cennetde fidânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 5*). [‘*âşık*’a, -a]

‘**Âşık**ñ göñlü şafâsıdır cefâ-yı dilberân / ‘Aşḳ derdi var-iken zevḳ-ı cihânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 3*). [‘*âşık*ñ, -ñ]

Benim ‘**âşık**’ güzel yâra mecâliñ yokdur inkâra / Sever mi sâde-dil zühhâd âgyâr olmayan göñlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4*). [‘*âşık*,]

Ne ‘**âşık**dan’ haber aldıñ ne ma’sûḳ ile hemdemsin / Ne fırḳatla ne vuşlatla dil-âzâr olmayan
göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 6*). [‘*âşık*dan, -dan]

Bil bunu yokluk imiş ‘**âşık**’a mi‘râc gerek / ‘Âşık mezheb ü dîn varlığı yok gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [‘âşık, -a]

‘Aşkda kânûn imiş ‘âşıklara cevır eylemek / ‘**Âşık** oldur kim cefâ-yı yâre şabretmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1*). [‘âşık,]

‘Aşk nâz ü şîve evvel gösterir ‘âşıklara / ‘**Âşık** ol demde oña cânı fedâ etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 2*). [‘âşık,]

Gel sâz-ı ‘aşkı eyle güş neyden olup mest ü hamûş / ‘**Âşık** cihânda gezme boş cân ile seyrân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7*). [‘âşık,]

‘Âşıkñ ancak murâdı döstunñ maşşûdudur / Çekse de biñ derd ü miñnet hep şebât etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [‘âşıkñ, -ñ]

‘Aşkda kânûn imiş ‘**âşıklara** cevır eylemek / ‘Âşık oldur kim cefâ-yı yâre şabretmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1*). [‘âşıklara, -lar, -a]

‘Aşk nâz ü şîve evvel gösterir ‘**âşıklara** / ‘Âşık ol demde oña cânı fedâ etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 2*). [‘âşıklara, -lar, -a]

Hûşdur ma‘şûka ‘**âşıktan** gelen / Husrev-i ‘aşkın kûluyum geçemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 5*). [‘âşıktan, -dan]

‘Âşık iseñ Hakk’a gönül bul zevk-i feyz-i ‘âşkın / Mir’ât-ı kalbi gayrden hıfz et keder koyma şakın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1*). [‘âşık,]

Maşşadñ Hakk ise ‘**âşık** gayrıdan hiç çekme gam / Çün bilir hâl-i derûnñ yâr seniñledir gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4*). [‘âşık,]

‘Âşık fikr ü hayâl-i seheri doğdu yine / Pertev-i cebhe-i imân چراغ-âver-i dîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3*). [‘âşık, -a]

Olmaz ‘**âşıkda** keder vakti şafâ ile geçer / ‘Âdile sen de o meclisde olursun şadân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 7*). [‘âşıkda, -da]

Hatt-ı yâr ile uçurur ‘**âşık** nâme şabâ / Her gelen dösttan kâğıdlar başlar tâcdır bütün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [‘âşık, -a]

Hatt u mektûb gelse şadı münşeriñdir ‘**âşıkñ** / ‘Âdile’ye müjde-i vuşlat mı var hatdan bu gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 7*). [‘âşıkñ, -ñ]

Ey ‘**âşık** sen eger ister iseñ dîdarını yârñ / Şakın dünyâ sevenler ile ülfet eyleme bir ân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [‘âşık,]

Zeyn olan dilde degil mi bu sarây-ı cennet / Hûr u seyrânı güzel ‘**âşık** dîdarı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [‘âşık, -a]

Eger bir ‘**âşık** olsa lûtfâ mazhar vaşla şâyeste / Oña olur cihânıñ varlığı bir zerreden nokşân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 3*). [‘âşık,]

Gönül eflâkini hürşîd-i ‘aşkın etmede devrân / Cemâlîñ rû’yeti ‘**âşıkları** zîrâ eder hayrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 1*). [‘âşıkları, -lar, -ı]

Degildir sevmek söylemek bid’at ey şâh-ı cihân / ‘**Âşıkım** dîdarına ammâ cemâlîñ görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 3*). [‘âşıkım, -ım]

Bu meydân ‘**âşıkñdır** söyleyin kim gelmesin nâ-dân / Ki İbrâhîm gibi nâr içre kendini atan gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3*). [‘âşıkñdır, -ñ, -dır]

Âgâh olur ki ‘**âşık** dil garğ-ı sırr-ı envâr / Eşyâda zâhir olur gizli ‘ayân şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 4*). [‘âşık,]

Çeşmi uyursa kalbi ‘**âşıklarñ** uyumaz / Sırr-ı cemâlî nakş et dilde hemân şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 2*). [‘âşıklarñ, -lar, -ñ]

Dedim güzel bu cilde nâz ile cev lâna gelmişsin / Dedi sen şanma kendin ‘**âşıkım** var böyle biñ dâne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 3*). [‘âşıkım, -ım]

Gönülde âfitâb-ı ‘aşk doğsun / Bula mihriñle ‘**âşıkların** kemâlî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 6*). [‘âşıkların, -lar, -ın]

Diñle ‘**âşık** hoş şafâdır cânlara feryâd-ı ney / Kim semâ‘ içre kudüm-ı ‘aşıkandır müşikî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 4*). [*‘âşık,]*

‘Âşıkı eyler sa‘îd her bir demin bir gûne ‘îd / Gûş-ı sermest-i Şabâ‘ya Sür-ı cândır müşikî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 3*). [*‘âşıkı, -ı]*

Gâh vuşlat gâh hicret ‘**âşıkı** vîrân eder / Mülk-i dil i‘ mârı için şa‘y kıl bul bir demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 4*). [*‘âşıkı, -ı]*

‘Âşıkım etmez melûl elbet beni ahvâl-i ‘aşk / Sîne süz ü zâr olmağdır tabî‘i her demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 7*). [*‘âşıkım, -ım]*

İbtidâ âsân gece ‘aşkıñ demi ‘**âşıklara** / Nice nice açılır müşküller ammâ şun demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 5*). [*‘âşıklara, -lar, -a]*

‘Aşk için bir türfe mevsimdir bahâr u seyri kim / Goncalar açıldı cevîlâna gelip ‘**âşıkları** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 4*). [*‘âşıkları, -ları]*

Derdine dermân erişdi hasta-dil ‘**âşıkların** / Kalmadı kaygı elem göründü dōstuñ elleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 3*). [*‘âşıkların, -lar, -ın]*

Ey Hudâ vechiñe degmez iki ‘âleme devleti / ‘**Âşıkı** teşvîk eder ma‘şûka dâ‘im rü‘yeti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 1*). [*‘âşıkı, -ı]*

Şanma ey zâhid ki ‘**âşıklar** ‘abeş devrân eder / Onların kârı hemîşe zikr ü tevhit-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 2*). [*‘âşıklar, -lar]*

Hâlık‘ıñdır sen mu‘allâ bârigâhıñ ‘**âşıkı** / Hâmenin haddi degildir ‘arz-ı ‘aşk-ı çâkeri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 14*). [*‘âşıkı, -ı]*

Âh yâ Râb ne felâket ne müşîbetdir o kim / Gele mâ‘şûka da ‘**âşık** ola me‘yüs-likâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 8*). [*‘âşık,]*

Hâşılı oldu o mâ‘şûkuna ‘**âşık** vâsıl / Buldu hürşidini bir zerre-i hasret gûya (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 6*). [*‘âşık,]*

Ravza-i pâkiñ ziyâretidir murâdı ‘**âşıkıñ** / Ma‘nevî da‘vetle celb eyle beni ey şâh-ı dîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt‘a 4, Beyit 6*). [*‘âşıkıñ, -ın]*

Vaşl-ı İlahî‘niñ idi ‘**âşıkı** / Oldu yine sevdiğiniñ vâsılı (*Âdile Sultan Divanı, Kıt‘a 6, Beyit 16*). [*‘âşıkı, -ı]*

‘Âşık idik gonca-i ruhsârıña / Şimdi düşdüm bülbül-âsâ zârıña (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 46*). [*‘âşık,]*

Aşkdır kim olmasın kalbinde benden gayrı yâr / Eylerim ‘**âşık** seni sonra cihânda târ-mâr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 1*). [*‘âşık,]*

‘Aşk derdi gerçi hoşdur şıdıkla şadıklara / Çekmeyen ‘**âşık** degildir ol cefâ lâyıklara (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 7*). [*‘âşık,]*

Taht-gâh-ı mülk-i kalbiñ şâh ü sultânı benim / ‘**Âşıkıñ** gönlüñdeki ma‘şûk u mihmânı benim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 2*). [*‘âşıkıñ, -ın]*

Semme vechu‘l-lâhı ihsân eyleyip ‘**âşıklara** / Sırr-ı bismillâhi i‘tâ eylediñ şadıklara (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 3*). [*‘âşıklara, -lar, -a]*

Ger ziyâret etmez isem ol mübârek ravzañı / Bu cihânda hep seniñ ‘**âşıkların** ağlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4*). [*‘âşıkların, -lar, -ın]*

Dökdüler hûn-ı sirişkin ‘**âşıkıñ** deryâ gibi / Nûr-ı çeşm-i Fahr-i ‘âlem ey Hüseyin-i Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 6*). [*‘âşıkıñ, -ın]*

Şâh-ı evreng-i vefâ bülbül-i gülzâr-ı şafâ / ‘**Âşık**a luţfi revâ ehl-i dile feyzi ‘amîm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 7*). [*‘âşık, -a]*

Mukârin zâtına hilâtkde ‘**âşık** vaşlına lâyıq / Metâ‘ u remzini aña bu kuluñ ey dil-i dâñâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 2*). [*‘âşık,]*

Dōst cezb etmezse bulmaz vuşlata ‘**âşık** mecâl / Cezb olsa rûh ‘aşk ile de ser-gerdân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 3*). [*‘âşık,]*

‘Âdile şâm-ı firâk olur şabâh-ı vaşla vaşl / Hürrem ü şādān olur **âşık** geçer hasret demi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 8). [âşık,]

Rüyuñu tercîh eder **âşık** şafâ-yı vuşlata / Görmese cân etmez ârām ol meh-i tâbânımı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 4). [âşık,]

Degil müşkil iki ‘âlemde tebdîl-i makām **âşık** / Qarâr eyler mi sensiz bâğ-ı cennet olsa imkânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 5). [âşık,]

Etme zem dünyâ vü ‘uqbâ kâ‘im ‘aşk-ile hemân / Her ne vār ise kamu **âşık** eder zîkr-i Hudâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 5). [âşık,]

‘âşık ile mâ‘şûk: Seven ve sevilen.

Ki ‘**âşık ile mâ‘şûk** arasında / İki başdan olasıdır mahabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 4). [‘âşık ile mâ‘şûk,]

‘âşık ol: Sevmek, tutulmak, sevdalanmak.

‘Âşık olan olmaz mi şahî ‘aşk yolunda / İhsân ü ‘atâ vü keremiyle mütelezziz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 6). [‘âşık olan, -an]

Mahabbetle necât bulur dü ‘âlemde dağı rif‘at / Olan ‘âşık şa‘îd olur sa‘âdetle sürer devrân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 3). [‘âşık olan, -an]

Saňa ‘**âşık olmayan** Hâk kulluğu maqbûl degil / Sen gibi sultāna kemter ‘Âdile kurbân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 10). [‘âşık olmayan, -ma, -yan]

Çün pîriñ himmeti ile Hâk cezbesi zâhir ola / Pertev şalıp gizli dile ‘**âşık olup** dildârı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 6). [‘âşık olup, -up]

‘âşıkân: Âşıklar.

Kıble-gâhı ‘**âşıkânıñ** ‘arız-ı cânān olur / Dil o mir‘ât-ı şafāya mest olur hayrân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 1). [‘âşıkânıñ, -ıñ]

‘Âşık-ı dîdâr olan şarf eder ‘ömrünü hemân / ‘**Âşıkânıñ** ‘ömrü yine bî-had ü pâyân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 7). [‘âşıkânıñ, -ıñ]

Ruğu devrinde etmem nâra nûra iltifât asla / Hemîşe ‘**âşıkânıñ** maqşadı sırr-ı tecellâdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 2). [‘âşıkânıñ, -ıñ]

‘Âşıkân mâhbûbunuñ mecbûru dünyâdan geçer / Mürğ-ı dil pervâz edip tâ ‘arş-ı a‘lâdan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 1). [‘âşıkân,]

Dağ dağ olmuş gönüller ârzü vü şevk ile / ‘**Âşıkânıñ** kalbini hep nâr-ı fırkatle yaqar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 3). [‘âşıkânıñ, -ıñ]

Derd-i ‘aşkıdır ‘**âşıkânı** bekleden dermân için / Kurb-ı sultānda fedâ-yı cân etmedir garaž (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 3). [‘âşıkânı, -ı]

‘Âşıkânıñ belki bi‘z-zât Kibriyâ’dır mahremi / Sırrı mâ‘lûm olmayan bir perde-i hikmetdir ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 6). [‘âşıkânıñ, -ıñ]

Secde eyler kaşları mihrâbına ol âfetiñ / ‘**Âşıkânıñ** kıblegâhı muṭlaqâ ya‘nî gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 3). [‘âşıkânıñ, -ıñ]

Bir nigâh-ı çeşm-i âhû ‘âşıkı meftûn eder / Ol nazarda ‘**âşıkân** hep döndü bî-cāna gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 2). [‘âşıkân,]

Faşl-ı bahârı ‘**âşıkân** ol gülle seyrân edelim / Meyhâne-i ‘aşk içre biz bir başka devrân edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1). [‘âşıkân,]

Olurlar ‘**âşıkân** kurbân ‘îd-ı vâ‘de-i vaşla / Tecellî kıl cemâliñ ‘aşkına terk edeyim cânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 3). [‘âşıkân,]

Amân inkâra gelme ‘**âşıkânıñ** kavlı ü güftârın / Çü sen fehmi edemezsin remz-i nuṭk-ı evliyâdan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 3). [‘âşıkânıñ, -ıñ]

Mazhar-ı feyz-i Cemālu'llah'dır / İşbu sırı 'āşıkān āgāhdır (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 2). ['āşıkān,]

O nūruñ pertevi tıttu cihānı / Donandı 'āşıkānıñ şevk-i cānı (Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 5). ['āşıkānıñ, -ıñ]

İşbu temāşāya fedā 'āşıkān / Şalli 'alā seyyidinā Muştafā (Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 12). ['āşıkān,]

Sükūnet her tarafda 'āşıkān müstağrak-ı envār / Yanıp pervāne gibi her biri bulmuş 'aceb esrār (Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 7). ['āşıkān,]

Dergeh-i ihsānına muhtācdır / 'Āşıkān u şādıkān u aşfiyā (Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 74). ['āşıkān,]

āşıkān: *Āşıklar.*

Hāşılı Faḥr-ı cihāndır āşıkānıñ rehberi / Onuñ için 'Ādile el müctebādır sevdiğim (Ādile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 8). [āşıkānıñ, -ıñ]

'āşıkān-āsā: *Āşık gibi.*

Seher-gāh 'Ādile āh ile yalvar 'āşıkān-āsā / Deyüp muhtācınım yā Rab 'ināyet kıl meded Allah (Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 8). ['āşıkān-āsā,]

āşikār: *Belli, meydanda, açık.*

Hāfız u Nāşır'sın ey perverdigār / İlmiñe sırr-ı nühüfte āşikār (Ādile Sultan Divanı, Kut'a 1, Beyit 7). [āşikār,]

O meh-rüyu şanıñ dil kim bulutdan āşikār olmuş / Gören her zerrede mihr-i cemāli táb-dār olmuş (Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 3). [āşikār,]

āşikār etsem: *Belli etmek, ortaya çıkarmak.*

N'olur sūz-ı derūnum āşikār etsem o dildāra / Derūnum hānesinde yaqdı ḥasret her zamān āteş (Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 6). [āşikār etsem, -se, -m]

āşikāre: *Belli, meydanda, açık.*

Şem'-i 'aşk yanınca ol pervānede yanmak gerek / Āşikāre nūr-ı ḥālinden yaḳar dilde çerāğ (Ādile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 2). [āşikāre,]

'āşık-ı bī-çāre: *Çaresiz, zavallı āşık.*

Eder her 'āşık-ı bī-çāre bu luṭfuñ temennāsın / Yoluñda cān vermekle eder kesb-i şafā göñlüm (Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 2). ['āşık-ı bī-çāre,]

'āşık-ı dervīş: *Erenlerin āşığı.*

Ümmīdimi kes ḡayrdan ey 'āşık-ı dervīş / Kıl 'Ādile-veş ḡayreti tā vaşlı bulunca (Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 7). ['āşık-ı dervīş,]

'āşık-ı dīdār: *Güzel yüzün āşığı.*

'Āşık-ı dīdār olan dōstu bālāda arar / Pāk edip āyine-i ḳalb-i mücellāda arar (Ādile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 1). ['āşık-ı dīdār,]

'Āşık-ı dīdār uyumaz gece Zikru'llāh eder / Şubḡa dek cān bülbulü ol gün için nālān olur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 5). ['āşık-ı dīdār,]

Hālet-i cezbeye düş Mecnūn mişāli 'aşk ile / 'Āşık-ı dīdār olup bul cān ü dilde vuşlatıñ (Ādile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 3). ['āşık-ı dīdār,]

‘âşık-ı dîdâr ol: *Güzel yüze âşık olmak.*

‘Âşık-ı dîdâr olan şarf eder ‘ömrünü hemân / ‘Âşıkânın ‘ömrü yine bî-had ü pâyân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 7*). [‘âşık-ı dîdâr olan, -an]

‘Âşık-ı dîdâr olanlar mest olur mecnûn olur / Bu kafesden mürğ-ı cânavar mı şekkerden lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 2*). [‘âşık-ı dîdâr olanlar, -lar]

‘âşık-ı dîdâr: *Güzel yüzün âşığı.*

Sînemi yakmakda yârim âteş-i hicrân ile / El-amân et ‘âşık-ı dîdâra bir dem terk-i nâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 1*). [‘âşık-ı dîdâra, -a]

Cevr ü cefâyâ şabr edip yâre esîr olanı gör / Ârzü-yı vuşlat eylemez ol ‘âşık-ı dîdârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 3*). [‘âşık-ı dîdârı, -ı]

‘âşık-ı giryân: *Ağlayan, inleyen âşık.*

Gözlerin olmuş firâk-ı yâr ile bir ‘ayn-ı hûn / Baħr-ı ‘aşka ğarķ olmış ‘âşık-ı giryân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 2*). [‘âşık-ı giryân,]

‘âşık-ı mevlâ: *Allah'ın âşığı.*

‘Âşık-ı Mevlâ olanlar nûş eder hûn-i ciger / Münkiriñ taşından aşla hîç zarar gelmez oña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 4*). [‘âşık-ı mevlâ,]

‘âşık-ı rahmân’dır: *Allah'ın âşığı.*

‘Aşk ile ‘ârif qarîn-ı şıdk ü şevk-i cândır / Ol ki var kalbinde şevkı ‘âşık-ı Rahmân’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 1*). [‘âşık-ı rahmân’dır, -dır]

‘âşık-ı rızâullâha: *Razı olan yaratıcının, Allah'ın âşığı.*

Şöhret kerâmet istemez ‘âşık-ı Rızâullâha er / ‘Ârif olup ey dil hemân hep varlığı terk ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 6*). [‘âşık-ı rızâullâha,]

‘âşık-ı şâdık: *Gerçek âşık.*

Ger ‘âşık-ı şâdık bula nûr-ı tecellâ-yı cemâl / Yâ Sidre yâ Bâğ-ı İrem yâ naħl-i Tübâ’dır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 7*). [‘âşık-ı şâdık,]

Müjdedir ‘âşıkâ rāhında fedâ-yı ser ü cân / ‘Âşık-ı şâdık olan dostu için cāna kıyar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 7*). [‘âşık-ı şâdık,]

‘âşık-ı şâdıkları: *Gerçek âşık.*

Sevk buldukça o güllerle İrem / ‘Âşık-ı şâdıkları göre Kerem (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 104*). [‘âşık-ı şâdıkları, -lar, -ı]

‘âşık-ı sermest: *Sarhoş, kendinden geçmiş âşık.*

Ezel feyz-i maħabbet ile pür-mest-i elest olmuş / Meger bir ‘âşık-ı sermest ki bulmuş sînesini mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 2*). [‘âşık-ı sermest,]

‘âşık-ı tâl’atı: *Çehrenin âşığı.*

Hâzret-i şeyh Desûķi ki denir İbrāhîm / ‘Âşık-ı tâl’atı maħbûb Hudâvend-i ‘alîm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 21*). [‘âşık-ı tâl’atı, -ı]

‘âşık-ı vech-i cemālu’llāh: *Allah yolunun âşığı.*

‘Āşık-ı vech-i Cemālu’līlāh idi / Nāra yanmış bir dil-i āgāh idi (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 16). [‘āşık-ı vech-i cemālu’līlāh,]

‘āşık-ı vech-i cenāb-ı muştafā: Hazreti Muhammed (sav)’in çehresinin güzelliğinin âşığı.

Na‘ra-i rindānı tutmuş kulkul-ı mīnā-yı ‘āşk / Zat-ı Hāk çün ‘**āşık-ı vech-i cenāb-ı Muştafā**
(Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 18). [‘āşık-ı vech-i cenāb-ı muştafā,]

‘āşık-ı vechidir: Yüzün, yolun âşığı.

‘**Āşık-ı vechidir** aşhāb-ı maḥabbet-meşreb / Bende-i şevkidir ‘uşşāk-ı şadākat-āyīn (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 19). [‘āşık-ı vechidir, -i, -dir]

‘āşık-ı yektā-yı mevlānā: Mevlāna’nın eşsiz âşığı.

‘Abd-i ehlu’līlāh bir dānā idi / ‘**Āşık-ı yektā-yı Mevlānā** idi (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 65). [‘āşık-ı yektā-yı mevlānā,]

aşıl: Asalet sahibi, soylu.

Māderi batnında āvāzın duyup / Hākḳ’ā tesbīḥ eyler idi ol **aşıl** (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 65). [aşıl,]

aşıl: Asılmak, idam edilmek.

Kimisi oldu şehīdi bu yoluñ mişl-i ‘Alī / Kimi dārā **aşılıp** manşūr-veş oldu deli (Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 9). [aşılıp, -ıp]

āşinā: Bildik, tanıdık.

Kim demsāzīñ bu yolda kim āyā hemdemiñ / **Āşinālardan** bütün bi-gāne olduñ ey gönül (Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 2). [āşinālardan, -lar, -dan]

Ḥayāt-ı tāze bulsun **āşinā** kıl ‘aşkıñı dilde / Ḥudā’yā kuvvet-i ‘aşkın dilime ber-ķarār olsun (Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6). [āşinā,]

Cihānda enbiyā vü evliyānīñ / Be-ğāyet **āşinasıdır** maḥabbet (Ādile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 2). [āşinasıdır, -sı, -dır]

Sırrın ifşā etmeyip kendiñden al kendiñ haber / Gāh eder yād dōstunu gāh **āşinā** bīgānelik (Ādile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 6). [āşinā,]

Kendi cismiñden haber al kimseden umma vefā / Gāh eder yād dōst vü gāh **āşinā** bīgānelik (Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6). [āşinā,]

Dün gece ḥvābide çeşmim **āşinā** idi derün / Fikr-i ‘aşk-ı yār ile olmuşdu sīnem mest-i ḥūn (Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1). [āşinā,]

āşinā-yı ‘aşk olan: Aşka, muhabbete yakın olmak.

‘Aşk kelāmı erdirir Hākḳ’a verir ķalbe ziyā / **Āşinā-yı ‘aşk olan** ma‘mūr ü ābādan olur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 9). [āşinā-yı ‘aşk olan,]

‘āşir-ı isnā ‘aşerdir: On iki imamdan onuncusu.

Hazret-i Hādī Nakī-yi kām-rān / ‘**Āşir-ı isnā ‘aşerdir** bī-gümān (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 78). [‘āşir-ı isnā ‘aşerdir, -dir]

āsītān: Eşik, dergah; huzur, kat.

Tā olub ehl-i diliñ efzūn kemāl-i himmeti / **Āsītānında** çalış maḥv et özün ḥayrānı ol (Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 2). [āsītānında, -i, -nda]

Mazhar-ı ihsânın olsun dü cihânda 'Âdile / Mültecîye **âsitânın** çünkü bir hışn-ı haşin (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 8*). [*âsitânın, -in*]

Qıl kabûl ahir civâr-ı ravzaña bu bendeñi / Kim bu cânım **âsitânında** seniñ olsun fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 7*). [*âsitânında, -in, -da*]

âsitân-ı seyhde: *Şeyhin huzuru, eşiği.*

Mülk ü māl u saltanat bir kuru da 'vâ 'Âdile / **Âsitân-ı seyhde** başı koyan sulţandır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 8*). [*âsitân-ı seyhde, -de*]

âşivân: *Yuva, kuş yuvası.*

Gülsitân 'aşk için türfe maħaldir şüfî / **Âşiyâna** eder arz-ı tecellî dildâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 2*). [*âşiyâna, -a*]

âşivân: *Yuva // ruhun içinde ikamet ettiği beden.*

'Âşiyâna rûz-ı maħşerde odur olan şeffî / Muştafa kân-ı kerem şâhib-emândır Muştafa (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 3*). [*'âşiyâna, -a*]

âşivân-ı gülşene: *Gül bahçesinin meskeni, yeri.*

Nüzûlü **âşivân-ı gülşene** kâf-ı hâkikatden / Degildir murğ-ı dil bu bir 'aceb simurg-ı 'Ankâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 3*). [*âşivân-ı gülşene, -e*]

'aşk: *Aşk, sevgi, muhabbet ; candan sevme, gönül verme.*

Tevhîdden murâd cemâl ya'ni vech-i Zû'l-celâl / Gel diyelim **'aşk** ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 2*). [*'aşk,]*

Dilde olunca zikri yanar nûruñ çerâğı / Gel diyelim **'aşk** ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 3*). [*'aşk,]*

Miftâh-ı cennet etdi mü'minlere onu Hakk / Gel diyelim **'aşk** ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 4*). [*'aşk,]*

Okeyunca dem-â-dem dil bula şevk u 'âlem / Gel diyelim **'aşk** ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 5*). [*'aşk,]*

Beyt-i Hudâ'dır gönül bâkî yine hem oldur / Gel diyelim **'aşk** ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 6*). [*'aşk,]*

Cân bülbülü uçunca desin 'Âdile yâ Hakk / Gel diyelim **'aşk** ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 7*). [*'aşk,]*

Mâhı..... evlâd cümle etdi **'aşkıyla** fedâ / yâ Resûla'llâh..... (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 1*). [*'aşkıyla, -ı, -y, -la*]

Dü 'âlem miñnet ü derdi dilinde **'aşk** ile kalmaz / Hemân endîşe vü fikri hayâl-i döst u yâr olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 4*). [*'aşk,]*

İstemez **'aşk** ile vîrân olan mâ'mûrluk / Kârvân-ı gam-ı dil menzili vîrane gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 4*). [*'aşk,]*

Şarf ola nakd-i niyâz 'ayn-ı metâ'-ı nâza / **'Aşk** bazarına bu cân ki pür-kâr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 5*). [*'aşk,]*

Havf-ı a'dâ eylemez olan müsellaḥ **'aşk** ile / Yanmadan Hakk'a erilemez pertev-i tevḥîd gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 6*). [*'aşk,]*

Yâr sen ile olıcak nûr-ı vişâli seyr et / Kâlbde **'aşkı** güzel şevki güzel zevki güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 2*). [*'aşkı, -ı*]

Tehî şanma görüp ehl-i dili çeşm-i ḥakâretle / Şunup beyhûde bu **'aşkı** şakın 'uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 3*). [*'aşkı, -ı*]

Hemân şâm u seher ol pâdişâha ‘Âdile yalvar / Olur ‘aşkıñ vişâl-i yâra rehber şimdi şabr eyle
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 6*). [‘aşkıñ, -iñ]

Dil verme dehre bâri terk et bütün hayâli / Bir katresiyle ‘aşkıñ ‘ummân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 6*). [‘aşkıñ, -iñ]

Mâli..... evlâd cümle etdi ‘aşkıyla fedâ / yâ Resûla’llâh..... (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [‘aşkıyla, -ı, -y, -la]

‘Uşşâk ki ‘aşkıñ elemiyle mütelezziz / ‘Âbid daî cennet ni‘amiyle mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 1*). [‘aşkıñ, -uñ]

‘Âşıka vuşlat mecâli olamaz bî-cezb-i döst / Cezb ederse ‘aşk rûhu vuşlat-ı cânân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 6*). [‘aşk,]

Cüdâ olma her anda ‘Âdile ‘aşkı taleb eyle / Derûnuñ zıkr ü fikri ile mir’ât-ı mücellâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 8*). [‘aşkı, -ı]

Gayrınıñ naşsını mahv eyleyip ‘aşka hayrân / Coşup ‘aşkıñ ile buhrân olan gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 3*). [‘aşkıñ, -iñ]

Gel ‘aşk ile feth eyleyip beyt-i dili eyle tavâf / Deryâ-yı ‘aşk içre dalıp hem gökde pervâz ede gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 5*). [‘aşk,]

Bu çarh etmedir âsumân-ı dilde simâ / Şaçar o ‘aşk ile her derde hezârân nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 7*). [‘aşk,]

Gülistân ‘aşk için türfe mahâldir şûfî / ‘Âşiyâna eder arz-ı tecellî dildâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 2*). [‘aşk,]

Dü ‘âlem miñnet ü derdi dilinde ‘aşk ile kalmaz / Hemân endîşe vü fikri hayâl-i döst u yâr olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [‘aşk,]

‘Aceb mi olsa dil ‘aşkı ile dâ’im yanar bir dağ / Dil âteş sîne âteş dağ-ber-dağ-ı nihân âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 2*). [‘aşkı, -ı]

‘Aşka erip yol aldılar emvâl ü mülkü koydular / Teslîm-i cânla ‘Âdile vaşla erer cânân ‘âşık
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 6*). [‘aşka, -a]

‘Aşk için peymân verenler şaklar hep esrârını / Bir kadeh dolu mey al ondan gerek peymânelik
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5*). [‘aşk,]

Her kime verirse ‘aşkıñ rütbesi âlî olur / Bahtiyârlıkla bulur iki cihânda devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 2*). [‘aşkıñ, -iñ]

‘Aşkı pinhân eyle dilde zümre-i dâñadan ol / Sırrı fâş etmekdir ancak bir büyük dîvânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [‘aşkı, -ı]

Esb-i nefsiñ tût ‘inânın verme yol yañlış gider / ‘Âdile merdânelik et ‘aşk ile meydâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 6*). [‘aşk,]

‘Aşkı egerçi söyletir / Hâl-i dil ammâ pek cemîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 5*). [‘aşkı, -ı]

‘Aşk içre işbu meclisde döner peymâneler / Cân fedâ et mişl-i İsmâ’îl olup kurbâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 4*). [‘aşk,]

Edemez ‘Âdile ‘aşkı da’vâ / Hemân ‘uşşâk ile hemdem olayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 8*). [‘aşkı, -ı]

Şaldı ‘aşkıñ melekûta sâye / Hâlvat-i dilde saña yol bulayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 3*). [‘aşkıñ, -iñ]

Kıl kabûl ‘aşkıña şâd eyle beni / Hâzretiñ kurbına lâyıq olayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 2*). [‘aşkıña, -iñ, -a]

Ey Hudâ ‘aşkıñ süzân olayım / Vaslıñ Ka’be-i dilde bulayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 1*). [‘aşkıñı, -ı, -ñı]

Zâr ü giryânım yeter ‘aşkıñla tâ bezm-i Elest / Eyledim döst u vañan ârzü sefer kıldım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 2*). [‘aşkıñla, -iñ, -la]

Urup ol gül-‘izar ‘aşkında na‘ra / Kurup kânûn-ı ‘aşkı ben çalayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 5*). [‘aşkında, -ı, -nda]

‘Aşk hayat-ı cândır bî-‘aşk cânı neylerim / Kâlb olursa ‘aşkıdan hâlî figânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 1*). [‘aşk,]

Şevk-i gönlüm ‘aşkıñ ile rāhat ü ārām hem / Nūr-ı vechinden diger ‘izz ü murādı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 2*). [‘aşkıñ, -iñ]

Bir gedā kuldur kapıñda ‘Âdile bî-nām-ü şān / Eglenirim ‘aşkıñ ile yoḥsa cânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 6*). [‘aşkıñ, -iñ]

Şabāvetden berü ‘aşkı haberdār olmayan gönlüm / Ne avcıdır ne bir dāma giriftār olmayan gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 1*). [‘aşkı, -ı]

Ḥavf-ı a‘dā eylemez olan müsellaḥ ‘aşk ile / Yanmadan Ḥaḳḳ‘a erilmez pertev-i tevḥīd gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6*). [‘aşk,]

Bezm-i kemālâtı bulub tevḥīd ü ezkā eyleyip / Cevlāna ‘aşk ile gelip bu kâlbi ḥandān edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [‘aşk,]

Gāh Mecnūn gibi daḡlar aşarım ‘Âdile ben / ‘Āşka sūzān olup ḡamla perīşān gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 7*). [‘āşka, -a]

Kuru cânımda da ‘aşk odunu yakdı ‘alevi / Yanmak ‘aşk ile beşāret baña ‘üryān gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 3*). [‘aşk,]

Zār ü giryānım yeter ‘aşkıñla tā bezm-i elest / Eyleyip dōst u vaṭan ārzu ḡamıyla aḡladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 2*). [‘aşkıñla, -iñ, -la]

Yār sen ile olıcak nūr-ı vişālî seyr et / Kâlbd e ‘aşkı güzel şevki güzel zevki güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [‘aşkı, -ı]

‘Aşkıñla zevk alanlar gülzārı istemezler / Gamsızca eglenir cân yār meclise gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 5*). [‘aşkıñla, -iñ, -la]

‘Aşk ile ol zamānda derdiñe eyle dermān / Kıl ḥvābı ‘Âdile terk Ḥaḳḳ‘a ḡayan seḡerde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 6*). [‘aşk,]

Sen kime verirsen ‘aşkıñ rütbesi ‘ālî olur / Baḡtiyārılıkla bulur iki cihānda ‘izzeti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 3*). [‘aşkıñ, -iñ]

‘Aşk bir māye-i devletdir kim / Secde-i şükr gerek her bārī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 7*). [‘aşk,]

‘Aşkda bir pula degmez biñ cân / ‘Âdile cân verip bul yārī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 8*). [‘aşkda, -da]

‘Aşkı pinhān edip kâlbiñde / Ya‘nī fāş etme şaḡın esrārī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 5*). [‘aşkı, -ı]

Rehber-i cân edip ‘aşkı diyerek kâdadır āḥ / Mesken-i fāḡr-i cihān seḡer-i Medīne āyā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 5*). [‘aşkı, -ı]

Bezme gel ey ḡonca-i bāḡ-ı vefā / Kim sürülsün ‘aşk ile devrānımız (*Âdile Sultan Divanı, Kit‘a 8, Beyit 3*). [‘aşk,]

‘Aşk zencīrin kemend et boynuña / Cümleden geḡ bul amānı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kit‘a 9, Beyit 7*). [‘aşk,]

Ol ki kâlbi ola hālî ‘aşkıdan / Bī-ahālî šāḥ u ḡānı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kit‘a 9, Beyit 4*). [‘aşkıdan, -dan]

‘Aşkıñ olmazsa İlāhī baña yār / ‘Aşksız bu ‘ömr ü cânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kit‘a 9, Beyit 1*). [‘aşksız, -sız]

Hem ḡayūr bir pādīşāḥ-ı bī-zevālīm muṭlaḡā / ‘Âdile ‘aşkımdan ayrılma seniñdir ol şafā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 8*). [‘aşkımdan, -ım, -dan]

O Fāḡr-ı ‘ālemin ‘aşkıyla her-ḡāḥ / Diyelim cân ü dil ile şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 14*). [‘aşkıyla, -ı, -y, -la]

- Döner 'aşkıyle Haḳ der de felekler / Diyelim cān ü dil ile şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 10*). [*'aşkıyle, -ı, -y, -le*]
- Hānedān-ı Muştafā 'aşkuñla giryān oldular / Nūr-ı çeşm-i Fahr-i 'ālem ey Hüseyn-i Kerbelā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 4*). [*'aşkuñla, -uñ, -la*]
- Māsivādan geçerek kaṭ'-ı 'alāka eyler / Rāh-ı pūr-şevḳine 'aşḳ ile edenler ikrār (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 38*). [*'aşḳ, -ı*]
- Mihr ü meh bendesidir çarḥ-ı felek ḥayrānı / Etmede 'aşḳı ile devr siyyemā 'arz u semā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 43*). [*'aşḳı, -ı*]
- Derūnumda ola ol rütbe 'aşkınla maḥabbet kim / O cevherle dola bu maḥzen-i ḳalbim meded yā Haḳ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3*). [*'aşkınla, -ıñ, -la*]
- Deyip 'aşkıñla yā Hū söylerim şevḳıñla rūḥānī / Dilim teslīm edip ikrār verdim dilbere yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 3*). [*'aşkıñla, -ıñ, -la*]
- Doldurup ḳalbim rızā-yı pākiñle bulsun şafā / 'Aşḳdan etme beni aşlā cüdā yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 4*). [*'aşḳdan, -dan*]
- 'Aşḳdan bu göñlüme sen ver eger yā Rabbenā / Rūḥ u cismim olsun ihyā 'aşḳıla yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 1*). [*'aşḳıla, -ıla*]
- Dü cihānda 'aşkıña yanmak sa'ādetdir baña / Raḥmetiñ düzaḥdan āzād eyleye yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 6*). [*'aşkıña, -ıñ, -a*]
- Nefse uyup dalmışım deryā-yı cürm ü ḡaflete / Dest-ḡür ü rehber eyle 'aşḳıñı ḡayrı baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 5*). [*'aşḳıñı, -ı, -ıñ*]
- Güzeli ḥalk etdi gerçi kâ'inatı ḳudretiñ bî-sekk / Sarāy-ı dilde 'aşḳdan ḡayrı hoş ḡayret mi var yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4*). [*'aşḳdan, -dan*]
- Refīḳ et sâlike tevḫiḳiñi luṭfuñla 'aşkıñda / Gam-ı 'uşşāka raḥm eyle ḥimāyet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 4*). [*'aşkıñda, -ıñ, -da*]
- Bulup 'aşkıñla şadım inşirāḥı āfitāb-āsā / Füyüzātıñla iḥsānıñ sa'ādet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 5*). [*'aşkıñla, -ıñ, -la*]
- Beni yak 'aşkıña göñlümde olsun māsivā ma'düm / Uyansın dilde ḡafletten vişālīñ pāyidār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [*'aşkıña, -ın, -a*]
- Ḥayāt-ı taze bulsun āşinā kıl 'aşkıñı dilde / Ḥudā'yā kuvvet-i 'aşkın dilime ber-ḳarār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [*'aşkıñı, -ıñ, -ı*]
- İlahī baña tevḫiḳiñ iṭā'atde medār olsun / Beni benden ḥalāş eyle göñül 'aşkıñla zār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [*'aşkıñla, -ıñ, -la*]
- Açılsın lāleler 'aşkıñla sīnem daḡ daḡ olsun / Dil-i vīrāne yansın āteşiñle baḥtiyār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 4*). [*'aşkıñla, -ıñ, -la*]
- Derūnumda ola ol rütbe 'aşkınla maḥabbet kim / O cevherle dola bu maḥzen-i ḳalbim meded yā Haḳ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3*). [*'aşkınla, -ın, -la*]
- 'Aşḳ ḥayāt-ı cāndır bî-'aşḳ cānı neylerim / Ḳalb olursa 'aşḳdan ḥālī fiḡānı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 1*). [*'aşḳdan, -dan*]
- Ne recā-yı vuşlata ne fırkata var tāḳatim / Çäre ne yolda ḳoyan 'aşkıñ havası neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 4*). [*'aşkıñ, -ıñ*]
- Beni bî-dār-ı ḥvāb etdi bu cān bülbulü efḡānı / Deyip yā Rabbi 'aşkıñda edem ḳurbān bu cānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 1*). [*'aşkıñda, -ıñ, -da*]
- Muḥammed 'aşkıña maḥv eyleyip hep cürm ü 'iṣyānıñ / Kemāl-i raḥmetiñle 'Âdile şādān ola yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 10*). [*'aşkıña, -ı, -na*]
- Dilde 'aşkıñ ile ezḳarımı eyle dā'im / Söyleyenī āḥ Muhammed'le amān Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 6*). [*'aşkıñ, -ıñ*]
- Ol Resül'ün 'aşkıña yā Rabbenā / 'Afv kıl 'iṣyānımız dā'imā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 22*). [*'aşkıña, -ıñ, -a*]

Dil hānemi ‘aşkıñla şafā derūn et yā Hayy / Ol şevk ile cān nūrun bahş ü kerem et yā Hayy (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 1). [‘aşkıñla, -ıñ, -la]

Nāmin ‘aceb oldu mu ‘aşk defterine kayd / Bildir baña doğrusunu Allāh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 3). [‘aşk,]

Sāķī şarāb-ı ‘aşkı baña dest-i pākile / Bir iki üç şun dolu Allāh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 1). [‘aşkına, -ı, -na]

Biz teşne-i zülāl-i vişāl-i Muḥammed'e / Luṭf u keremle ver bize Allāh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 2). [‘aşkına, -ı, -na]

Nāmin ‘aceb oldu mu ‘aşk defterine kayd / Bildir baña doğrusunu Allāh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 3). [‘aşkına, -ı, -na]

Ḥayretteyim ki kalmadı şabra mecāl hīç / Söyle devā-yı derdimi Allāh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 4). [‘aşkına, -ı, -na]

Mürşid derinde bende gedānuñ gedāsıyım / Zān eyleme vefāsı yok Allāh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 5). [‘aşkına, -ı, -na]

Sen rehberimsin Ḥaḳḳ'a baña destgīrim ol / Eyle küşād rāhımı Allāh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 6). [‘aşkına, -ı, -na]

Şıdk ile bendeyim kesemem hīç ümīdimi / Firḳatde ḳoyma sāliki Allāh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 7). [‘aşkına, -ı, -na]

Aḥḳar gedādır ‘afvın ümīd eyler ‘Âdile / Eyle ḳabūl ḥācetini Allāh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 8). [‘aşkına, -ı, -na]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur ḳalbinde hoş zevk / O dil kim ‘aşk ile dolar da dōstuna muḥib olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2). [‘aşk,]

‘Aşk nāz ü şīve evvel gösterir ‘āşıklara / ‘Āşık ol demde oña cānı fedā etmek gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 2). [‘aşk,]

Ārzū-yı dü cihāndan geçmedir ‘aşka nişān / Terk-i cān edip reh-i cānāna ‘āzm etmek gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 4). [‘aşka, -a]

‘Aşḳda kānūn imiş ‘āşıklara cevri eylemek / ‘Āşık oldur kim cefā-yı yāre şabretmek gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 1). [‘aşḳda, -da]

Fırşatı fevt eyleme ey ‘Âdile Mevlā’ya dön / Cezbe-i nūra eriş ‘aşḳile zıḳru’llāha gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 7). [‘aşḳile, -ile]

Göñül āvāre gezme terk edip fānī cihānı gel / Nefīdsen geç ricā ḳıl Ḥaḳḳ’a bāķī ‘aşka yāhū gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 1). [‘aşka, -a]

Mest olup zıḳre devām et olasıñ tā şād-kām / Ḳalbde ‘aşḳı güzel seyrān güzel cānān güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 3). [‘aşḳı, -ı]

Çekmez iki cihānda guşşayla miḥnet ‘āşık / Eyler ‘azīz onu ‘aşḳ yār-ı hemdemi olunca (Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 2). [‘aşḳ,]

Rızādır çāresi ‘aşkıñ görünmez ibtilāsı hīç / Şābırdır ‘Âdile dermān çekeriz ḳaydı ey şūfī (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 7). [‘aşkıñ, -ın]

Geçirdi naḳş-ı ḡayri sīneden maḥv eyleyip gitdi / Perīşān eyledi ‘aşḳ ile yakdı göñlümü gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 5). [‘aşḳ,]

‘Aşḳdan bu göñlüme sen ver eğer yā Rabbenā / Rūḥ u cismim olsun iḥyā ‘aşḳıla yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 1). [‘aşḳdan, -dan]

Zāhir ü bātında yā Rabbī baña ol mu’in / ‘Âdile ‘aşkıñla ābādan et yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 6). [‘aşkıñla, -ıñ, -la]

Seniñ ‘aşkıñ eğer te’şīr etmez ise bu cāna / Ḥużūru bulmayan cān ü dile minnet mi var yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2). [‘aşkıñ, -ıñ]

Ṭabīb-i cānsın ‘aşḳ hastasına eyleyen dermān / Şifā-yı ‘Âdile fermānına iş’ārına maḥşūş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 8). [‘aşḳ,]

Dilersin 'Âdile kenzini '**aşkını** / Dil-i vîrânîña mihmân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 8*). [*'aşkını, -iñ*]

Qarâr-ı hubb-ı ezelden zuhûra geldi bu '**aşk** / Onuñçün 'âşık eder Ka'be-i cemâle sücûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 3*). [*'aşk,*]

Saña bu '**aşk** niçin cân u dilden 'âşıkdır / Hôş aña kendiñi sensin o dilber-i mes'ûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 4*). [*'aşk,*]

Neyleyem bu 'aklı '**aşk** mäsivâyâ ede terk / Neyleyem bu güşı kim güş etmeye emr-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 2*). [*'aşkı, -ı*]

'Aşk ateş ile dâ'im süzân bulunur cânâ / Bu yolda nice yüz biñ kurbân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 1*). [*'aşk,*]

Nâmin 'aceb oldu mu '**aşk** defterine kayd / Bildir baña doğrusunu Allâh '**aşkına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*'aşk,*]

Sâkî şarâb-ı 'aşkı baña dest-i pâkile / Bir iki üç şun dolu Allâh '**aşkına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1*). [*'aşkına, -ı, -na*]

Biz teşne-i zülâl-i vişâl-i Muhammed'e / Luţf u keremle ver bize Allâh '**aşkına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 2*). [*'aşkına, -ı, -na*]

Nâmin 'aceb oldu mu '**aşk** defterine kayd / Bildir baña doğrusunu Allâh '**aşkına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*'aşkına, -ı, -na*]

Hayretteyim ki kalmadı şabra mecâl hiç / Söyle devâ-yı derdimi Allâh '**aşkına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4*). [*'aşkına, -ı, -na*]

Mürşid derinde bende gedânıñ gedâsıyım / Zân eyleme vefâsı yok Allâh '**aşkına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [*'aşkına, -ı, -na*]

Sen rehberimsin Hakk'a baña destgirim ol / Eyle küşâd râhımı Allâh '**aşkına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [*'aşkına, -ı, -na*]

Şıdk ile bendeyim kesemem hiç ümîdimi / Firakatde koyma sâliki Allâh '**aşkına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [*'aşkına, -ı, -na*]

Ahşar gedâdır 'afvın ümîd eyler 'Âdile / Eyle kabûl hâcetini Allâh '**aşkına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [*'aşkına, -ı, -na*]

Yâ Kerîm senden meded olmakda hep 'ömrüm hebâ / Râhına '**aşkını** delîl et vaşlıña hasret koma (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 1*). [*'aşkıñ, -iñ*]

Al deste câmı nüş kıl '**aşkını** demiyle cûş kıl / Âhının mihri güş kıl feryâd-ı Şûr etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 5*). [*'aşkıñ, -iñ*]

'Aşkdan gayri gönülde ne hayâl ü fikri var / Hâne-i dil '**aşk** ile yansın çırağ olsun bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 5*). [*'aşk,*]

Ehl-i dil cismi olurdu pâre pâre '**aşk** ile / Olmasa zâhir cemâl üzre siyeh nûr u niķâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 6*). [*'aşk,*]

Kimseniñ ermez eli bir gül-i râ'nâdır '**aşk** / Ol maħabbet dile bir başka hevâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 2*). [*'aşk,*]

'Âlemiñ lezzetine meyl eder mi gönülüm / '**Aşk** kim lezzet-i vuşlatda beķâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 5*). [*'aşk,*]

Görüp didârını '**aşk** ile mir'at-ı şuhûd içre / Beni müstağrak-ı nûr-ı tecellî-i mu'allâ et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 3*). [*'aşk,*]

Dil hânesine tâb verir âteşi '**aşkını** / Cân terkin urur eyleyen i'lân-ı maħabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 6*). [*'aşkıñ, -iñ*]

Bu cân kim '**aşka** duş oldu 'acab cânân neyler / Ne eylerse seniñçindir diger kârı n'ider ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [*'aşka, -a*]

Seniñ '**aşkında** iken dil diger yâri n'ider ey döst / Murâdı sensin ancak 'âşık ağıyarı n'ider ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). [*'aşkıñda, -iñ, -da*]

Kamu derdin devāsıdır maḥabbet / Ki ‘aşkın bī-nevāsıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 1*). [‘aşkın, -ın]
 Cümle ‘âlemden olup ḥālî dolar ‘aşk ile dil / Rûhunu pür-şûr eder leb-i şîr ü şekkerden lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 6*). [‘aşk,]
 ‘Aşkır sermāye-i meyl-i metā-ı vaşl-ı yâr / Kim gelir erbābına ol tâc ü efserden lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 3*). [‘aşkıdır, -dır]
 Zâhid ne bilir kadrini ‘aşk içre şafânî / ‘Âşıktır o dîdâr gamiyle mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 2*). [‘aşk,]
 ‘Aşk ile terakkî bularak rütbe-i feyzî / Ol ‘Âdile vuşlat hikemiyle mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 7*). [‘aşk,]
 Genc-i sultânide olmaz isteme ‘aşk cevherin / ‘Âdile bir sırdır ol ‘ummân içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 6*). [‘aşk,]
 ‘Aşk ile mest olanlar diyemez / Yalnız bûlbûl-i güyâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 8*). [‘aşk,]
 Ḥâl ü kâlî dil-i şeydâ söyler / Ḥaddi yok ‘aşkıdan ammâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 1*). [‘aşkıdan, -dan]
 Zikri ma‘bûduñ sever zikre çalış her añ sen / ‘Aşk ile zikr edenler sâhib-i ‘irfân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 3*). [‘aşk,]
 ‘Aşk ile ism-i Celâl’e garğ olan bulur necât / Sâhil-i vaşla erip de vâşıl-ı ‘ummân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 5*). [‘aşk,]
 Dôst cezb etmezse bulmaz vuşlata âşık mecâl / Cezb olsa rûh ‘aşk ile de ser-gerdân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 3*). [‘aşk,]
 Varlık derd ü belāsıdır çekilen gam hemân / ‘Aşk ile yok olsa ‘âşık ḥôşca kām-rân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 6*). [‘aşk,]
 ‘Aşk kelâmı erdirir Ḥakk’a verir kalbe ziyâ / ‘Âşınâ-yı ‘aşk olan ma‘mûr ü âbâdan olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 9*). [‘aşk,]
 Olup ‘ârif uyan bu nevm-i ğafletten ki aldanma / Derûnuñ ‘aşk ile ey ‘Âdile ma‘mûr ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 6*). [‘aşk,]
 Kıl tecellî olam ‘aşkıñ ile cānā şeydâ / Ḥaste-i ‘aşka yine şâhım edersin tîmâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 3*). [‘aşkıñ, -ıñ]
 Ağlarım ‘aşkıñ ile ḥûn-i dilim çeşmimden / Cereyânı ile mânende-i fevvâre taşar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 6*). [‘aşkıñ, -ıñ]
 Dil-i pür-zulmet içre seyr için dîdâr-ı ma‘şûka / Fener-âsâ yanar ‘aşk ile dilde şem‘-i cânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 4*). [‘aşk,]
 Dile nakşetmiş ‘aşkıñı ezelden ol güzel zîra / Çerağı ḥâne-i dilde yanar sûz-ı nihânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 2*). [‘aşkıñı, -ı, -nı]
 Gönlümi senden nebîden eyleme bir an dūr / Dilde ‘aşk uyandırır yer yer çerağı geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 2*). [‘aşk,]
 Gayrının nakşını maḥv eyleyip ‘aşka ḥayrân / Coşup ‘aşkıñ ile buḥrân olan gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 3*). [‘aşka, -a]
 ‘Aşkı ketm eyleyip evvel yine izhâr eden / ‘Âlemin ta‘nile dillerde gezen gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 2*). [‘aşkı, -ı]
 ‘Aşk ile ‘ârif karîn-ı şıdk ü şevk-i cândır / Ol ki var kalbinde şevkî ‘âşık-ı Raḥmân’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 1*). [‘aşk,]
 ‘Aşkıdır taḥkîk-ı Qur‘ân ile sırr-ı ma‘rifet / Gevher-i ‘irfân olup nuṭkuñ beyânı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 2*). [‘aşkıdır, -dır]
 Hiç ne bir hem-dem ne bir maḥrem ne bir yârı gerek / ‘Aşk ile hemrâh olanıñ ḥatırı şādân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 4*). [‘aşk,]

Mest iken dil hānesi ḥalvet olur vuşlat bulur / 'Aşk ile eyler simā'ı çarḥ-ı sergerdānı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 4). ['aşk,]

Ḳamusu mā-sivā imiş cihānda 'aşkdan ğayrı / Seni ister dil-i zārım cihān ü cānda eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 6). ['aşkdan, -dan]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur ḳalbinde hoş zevḳı / O dil kim 'aşk ile dolar da dōstuna muḥib olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2). ['aşk,]

Tālib-i 'aşk-ı Ḥudā'yım rüz u şeb ḳaşdım budur / 'Aşk rengine boyanmak dīn u imāndan ğaraz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 5). ['aşk,]

Ol muḥibbi sa'y ile gör nice bir ḥāletdir 'aşk / Hem cemīl ü hem celīl u hem 'aceb devletdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 1). ['aşk,]

Bī-maḥabbet ehl-i zāhir ḳulluĝu maḳbūl degil / Kim 'ibādet içre ğāyet mu'teber tā'atdır 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 2). ['aşk,]

Her muḥibbī vāşıl-ı cānān eder maḥbūb edip / Çünki rāh-ı vuşlata ḳandīl-i pūr-raḥmetdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 3). ['aşk,]

Dü cihānda bā'is-i rif'atdır hem maḥz-ı necāz / Mücib-i feyz u sa'ādet başka bir kuvvetdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 4). ['aşk,]

Sevdiğin birbirini göremezler tefriḳa / 'Ayn-ı devletdir maḥabbet şüret-i 'izzetdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 5). ['aşk,]

'Aşıkānıñ belki bi'z-zāt Kibriyā'dır maḥremi / Sırrı mā'lūm olmayan bir perde-i ḥikmetdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 6). ['aşk,]

'Âdile ḳıl meclisinde kesb-i nūr-ı ma'rifet / Ḥāṭır-ı pūr-zulmeti tenvīr eder hey'etdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 7). ['aşk,]

Ol cān ile başdan geçer 'aşk hicrine gelen 'aşıḳ / Kendisini fehmi edemez her dem olur ḥayrān 'aşıḳ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 1). ['aşk,]

Pōta içinde mişl-i zer insānları hep ḳul eder / 'Aşk cāhil ü nādānları eşḥāb-ı ḥāl eder 'aşıḳ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 5). ['aşk,]

Ḳıl ḥulūş ile 'ibādet 'ābd-i ḥāş-ı Ḥālık ol / 'Âdile 'aşk içre bul ibḳā vü cāvidānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 8). ['aşk,]

Olsa dil 'aşkile pūr-nūr mesken-i ma'sūk olur / 'Aḳs-i rüyile olup ol ḥāl ile puḥānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 4). ['aşkile, -ile]

Ḥālet-i cezbeye düş Mecnūn mişāli 'aşk ile / 'Aşıḳ-ı dīdār olup bul cān ü dilde vuşlatıñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 3). ['aşk,]

Ders-i 'aşk al besmeyleyle mekteb-i 'irfāna gel / Cūş ḳıl deryā mişāli 'aşk ile 'ummāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 1). ['aşk,]

Ḳıl 'aşḳını cānda ṭaleb / Dilde ola zevḳ-ı cemīl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 6). ['aşḳını, -ı, -nı]

Yan cemāli 'aşḳına ol māḥtābıñ her gece / Ol tecellī şem'ine sūzān olup pervāne gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 3). ['aşḳına, -ı, -na]

'Aşk ile gel gir yola tūt şıdḳ ile mürşid yedin / Baḳma şaḳın saĝ u şola meclis-i rindāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 2). ['aşk,]

Vaḥdeti keşretde bul 'aşk ile pāk et cān evin / Ḳalbin ile mūnis ol kim vuşlat-ı cānāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 5). ['aşk,]

Esb-i nefsiñ tūt 'inānıñ verme yol yañlış gider / 'Âdile merdānelik et 'aşk ile meydāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 7). ['aşk,]

Ḥālimi şerḥ eylemek mümkün mi bilmem bāb bāb / Şabr ü rāḥat cāmesini 'aşkile çāk eyledim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 3). ['aşkile, -ile]

'Aşḳı yolunda bu cānı isterim ḳurbān ola / Dōst ile olan ezelden 'ahd ü peymān gözlerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 3). ['aşḳı, -ı]

‘Aşk ile cāna ḥayāl-i yār idi fikrim benim / Bezme geldi āfitābım pūr-ziyā oldu dilim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 1*). [‘aşk,]

İstemez ‘aşk ile vīrān olan mā‘mūrluk / Kārvān-ı ḡam-ı dil menzili vīrane gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4*). [‘aşk,]

Cemālī ‘akṣi mir’āt-ı derūnum eyledi tenvīr / Dile ‘aşk ile geldi okudum bu beyt-i eṣ‘ārım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6*). [‘aşk,]

Ṭalınca bu gece keyfimce ḥvāb ü nevme çeşmānım / Geçer geçmez uyandım ‘aşka yandım sīnemi deldim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [‘aşka, -a]

O māhiñ ‘aşkına nūṣ eyledim cām-ı mey-i ‘aşkı / Dilimde ‘Ādile nār-ı firāk-ı rüyuna yandım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9*). [‘aşkına, -ı, -na]

‘Aşk nāz ü ṣīve evvel gösterir ‘āşıklara / ‘Āşıq ol demde oña cānı fedā etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 2*). [‘aşk,]

Ārzū-yı dü cihāndan geçmedir ‘aşka nişān / Terk-i cān edip reh-i cānāna ‘aẓm etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4*). [‘aşka, -a]

‘Aşkda kânūn imiş ‘āşıklara cevri eylemek / ‘Āşıq oldur kim cefā-yı yāre şabretmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1*). [‘aşkda, -da]

Çekme cihanda mātemi dilde kala ‘aşkıñ demi / Bu şeb o mäh-ı ‘ālemi nūr ile tābān edelim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [‘aşkıñ, -ıñ]

Fırşatı fevt eyleme ey ‘Ādile Mevlā’ya dön / Cezbe-i nūra eriş ‘aşkile zikru’llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 7*). [‘aşkile, -ile]

Ben rızāda bulmuşum āsāyişi / ‘Aşk zevk ile hevādan geçmem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 2*). [‘aşk,]

Gönül āvāre gezme terk edip fānī cihānı gel / Nefīsdan geç ricā kıl Ḥakk’a bākī ‘aşka yāhū gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1*). [‘aşka, -a]

‘Aşkdır min evvel ilā āhir kevn ü mekân / ‘Aşkdır gāhī dil ü cānda nihān gāhī ‘ayān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1*). [‘aşkdır, -dır]

‘Aşkdır eden cemāl-i pāk-i cānāna nazar / ‘Aşkdır ol ḡonca gül rüyü için bülbul olan (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2*). [‘aşkdır, -dır]

‘Aşkdır dü ‘ālem içre cānı yāra vaşl eden / ‘Aşkdır dā’im olan hem maḥrem-i esrār-ı cān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 3*). [‘aşkdır, -dır]

‘Aşkdır cün dilde mişbāḥ-ı tecellīyi yakan / ‘Aşkdır bil (küntü kenz) birle miṭṭah-ı cinān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4*). [‘aşkdır, -dır]

‘Aşkdır bī-kayd pervāz eyleyip sīmurḡ-veş / ‘Aşkdır dōst ellerini dā’ima seyrān eden (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [‘aşkdır, -dır]

‘Aşkdır mir’āt-ı kalbi eyleyen şāf ü celī / ‘Aşkdır dilde veren nūr-ı ziyāyı her zamān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 6*). [‘aşkdır, -dır]

‘Aşkdır kalbi kılan pūr-nūr mihr-i mäh-veş / ‘Aşkdır şem‘-i cemāle karşı pervāne yanan (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 7*). [‘aşkdır, -dır]

‘Aşkdır hem şaykal-ı mir’at-ı eṣḡāb-ı derūn / ‘Aşkdır bir āteş-i cān-suz ey dil sen de yan (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 8*). [‘aşkdır, -dır]

‘Aşkdır beyt-i dili meyhāne-i ‘irfān eden / ‘Aşkdır Leylāları Mecnūn ü ser-gerdān eden (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 9*). [‘aşkdır, -dır]

‘Aşkdır fehm ile iş‘ār eyleyen derd-i dili / ‘Aşkdır bak ‘Ādile çarḥı eden keşf ü beyān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 10*). [‘aşkdır, -dır]

Yanmadıkça āteş-i ‘aşk-ı ḥakīkīyle bu cān / Vaşlı bulmaz añladım ‘aşk rehber-i cānān mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 6*). [‘aşk,]

Beni maḥbūbuñ ‘aşkına ba‘īd etme yakınıñdan / Taḥammül edemem ḥālim yaman olur gönül nālān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 5*). [‘aşkına, -ı, -na]

Mest olup zikre devām et olasın tā šād-kām / Kālbde ‘aşkı güzel seyrān güzel cānān güzel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3). [‘aşkı, -ı]

İbtidā āsān gece ‘aşkıñ demi ‘aşıklara / Nice nice açılır müşküller ammā şun demi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 5). [‘aşkıñ, -ın]

‘Aşk için bir türfe mevsimdir bahār u seyri kim / Goncalar açıldı cevāna gelip ‘aşıkları (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 4). [‘aşk,]

Sirişk-i çeşmiñi mānende-i seyl eyleyip icrā / Seherde bülbül-āsā ‘aşk ile kıl āh ü efgānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 7). [‘aşk,]

Erer rūha ezelden ‘Âdile ol lezzet-i bāde / Coşup baħr-i maħabbet mest eder ‘aşk ile cānānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 5). [‘aşk,]

Hāne-i kalbin o nūra yandırıp / ‘Âdile’yi ‘aşkı şādān eyledi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 9). [‘aşkı, -ı]

‘Arş ü kürs levh ü kalemle on sekiz biñ ‘ālem hep / ‘Âdile ‘aşk ile rakş eyler kılıp zıkr-i Hudā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 7). [‘aşk,]

Etme zem dünyā vü ‘uqbā kā’im ‘aşk-ile hemān / Her ne vār ise kamu āşık eder zıkr-i Hudā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 5). [‘aşk-ile, -ile]

Kat’ idüp ‘aşk ile bir demde nice biñ hiçāb / Vāşıl-ı mevķi’-i gāyāt ‘aleyhi’s-şalavāt (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 3). [‘aşk,]

Kanad açıp uçar ‘aşkıñ ile ‘anķalarıñ cānı / Yanar şems ü kamer seyyār ü şābit ‘aşk ile yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 6). [‘aşk,]

Nice ihsānlarıñ var bī-nihāyet kim seniñ yā Rab / ‘İbāda ‘aşkıñ oldu cümleden lūtfuñ seniñ yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 1). [‘aşkıñ, -ıñ]

Semāda devr eder ‘aşkıñ ile çarħ-ı felek yā Rab / Eder şevķinla rakşı durmayıp eflāk hep yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 4). [‘aşkıñ, -ıñ]

Olup ‘aşkıñla mest ü kāmran ü bī-nişān ü nām / Ki sensin Kādir-i mutlak Hudā-yı bī-zevāl yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 9). [‘aşkıñla, -ıñ, -la]

Yā İlāhī Fahr-i ‘ālem ‘aşkına / Sevdigīñ ol zāt-ı a’zam ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 101). [‘aşkına, -ı, -na]

Kurret-i ‘āyn-ı habīb-i Kibriyānıñ ‘aşkına / Yā’ni yā Rabbi Hüseyin-i Kerbelā’nıñ ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 20). [‘aşkına, -ı, -na]

Yandı ‘aşkıñla derūn-ı ‘āşıkārı / Ey cemālī meh yüzü şemsü’d-duhā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 4). [‘aşkıñla, -ıñ, -la]

Kabūl eyle onu ‘aşkıñdan āzād eyleme bir ān / Kāpıñda ‘Âdile kemter gedādır yā Rasūla’llah (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 2). [‘aşkıñdan, -ıñ, -dan]

Her ne rütbe mücrim isem bakma Allāh ‘aşkına / Evvel ü āħir şefā’at eyle bu ‘işıyanıma (Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 3). [‘aşkına, -ı, -na]

Vālidīñ ya’ni ‘Aliyyü’l- Murtezā’nın ‘aşkına / Ceddi-pākıñ ol Muħammed Muştafā’nıñ ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 9). [‘aşkına, -ı, -na]

Hālet-i isnā ‘aşer evlādı hem / ‘Aşk ta’dādı dile gördü ehem (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 7). [‘aşk,]

Gül-cemālī hōş-maķālī ‘aşkına / Gonca derler hem eder bülbül figān (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 95). [‘aşkına, -ı, -na]

Ya ilāhī ism-i a’zam ‘aşkına / Nāşır ü Raħman ü Erħam ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 99). [‘aşkına, -ı, -na]

Zāt-ı Maħmūd ü Muħammed Muştafā / Sevdigīñ ol Fahr-i ‘ālem ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 100). [‘aşkına, -ı, -na]

Nūh ü İbrāhīm ü Mūsā ‘aşkına / Yūsuf u Ya’ķub ü Ādem ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 101). [‘aşkına, -ı, -na]

Bü-Bekir Fâruk ‘Ömer ‘Osman için / Haydar-ı kerrâr ü efhâm ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 102). [‘aşkına, -ı, -na]

Ol imāman-ı sa’âdet-menzilet / Cümleten eşhâb-ı Ekrem ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 103). [‘aşkına, -ı, -na]

Edip ‘aşk ile fenâ cānını ol Giylānī / Beş yüz altmış bir idi sāl bulup cānānı (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 5). [‘aşk,]

Hāk-i pāyiyle şafā kā’im ü hālet mevcūd / Nūr-ı cismiyle bulur ‘aşk meger cism tamām (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 54). [‘aşk,]

‘Âdile bende-i efkende-i Ehlu’llāhım / Düşmüşüm her biriniñ dergehi ‘aşkına dahıl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 59). [‘aşkına, -ı, -na]

Her şām ü seher ağla aşk ile yüzün dāğla / Kulluğuna bel bağla sulṭān bulunur cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 3). [aşk,]

Aşkdır kim olmasın kalbinde benden gayrı yār / Eylerim ‘aşık seni sonra cihānda tār-mār (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 1). [aşkdır, -dır]

Her dem ‘aşkuñ şevki ile zıkr ü tevḥid edeyim / Hem ‘ibādet edeyim iḥlās ile yā Rab saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 4). [‘aşkuñ, -uñ]

‘aşk âteşi: Aşk ateşi, şiddetli sevgi.

Nār-ı maḥabbetle yaḳar ‘aşk âteşi dilde çerağ / Şehr-i şafānıñ bağına ‘ayn-ı donanmadır göñül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 6). [‘aşk âteşi,]

Şeb ü rüz eylerim bülbül gibi feryād ile zārī / Ciger-gāhım yaḳar ‘aşk âteşi biryān eder yā Hū (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 5). [‘aşk âteşi,]

Açıldı lāle-veş dağ-ı maḥabbetle donandı dil / Düşüp ‘aşk âteşi bu göñlüme çok geçmedi yandım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8). [‘aşk âteşi,]

Neyleyem ben bu dehānı şöḫbet etmez yār ile / Neyleyem bu kalbi kim ‘aşk âteşinden bī-nevā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 5). [‘aşk âteşinden, -nden]

Mecāziden erip ‘aşk-ı ḥākīka / Bulup ‘aşk âteşini ben yanayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 4). [‘aşk âteşini, -ni]

Yanıp ‘aşk âteşiyle durma kıl envār-ı tevḥidi / Olunca ‘Âdile cānāna vāşıl yalvarıp ağla (Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 6). [‘aşk âteşiyle,]

Her kim ol serv-ḳadde meyl eyler / Olur ‘aşk âteşiyle sīne kebāb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 6). [‘aşk âteşiyle, -i, -y, -le]

‘aşk âtesine yakıp: Aşk ateşiyle yanmak, aşk derdiyle acı ve ızdırap çekmek.

Cism ü cānı yakıp ‘aşk âtesine / Göstere dōst saña didārı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 2). [‘aşk âtesine yakıp, -ine-ip]

‘aşk bāzārına: Aşk pazarı, aşk çarşısı.

Şarf ola naḳd-i niyāz ‘ayn-ı metā’-ı nāza / ‘Aşk bāzārına bu cān ki pür-kār gerek (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5). [‘aşk bāzārına, -na]

‘aşk cāmını: Aşk kadehi, aşkın şarabı.

Sākī meded bize şun ‘aşk cāmını kadehle / Hālim diyem o şāha dil neş’e-yāb olunca (Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4). [‘aşk cāmını, -nı]

‘aşk defterinde: Aşk defteri, tutanağı.

Dedim güzel beni sevdā-yı zülfün eyledi Mecnūn / Dedi ‘aşk defterinde hep muḳayyed nice divāne (Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 2). [‘aşk defterinde, -nde]

‘aşk derdi: *Aşk derdi.*

‘Aşıkñ gönlü şafâsıdır cefâ-yı dilberân / ‘**Aşk derdi** var-iken zevk-ı cihânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 3*). [*‘aşk derdi,]*

‘Aşk derdi gerçi hoşdur şıdıkla şadıklara / Çekmeyen ‘aşık degildir ol cefâ lâyıklara (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 7*). [*‘aşk derdi,]*

‘aşk ehli: *Âşıklar.*

Gönlüm alan yârimiz ol hûblar sultânıdır / ‘**Aşk ehli** hem kulu hem bende-i fermânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 1*). [*‘aşk ehli,]*

‘aşk fânüsü: *Aşk feneri.*

Feyz-i ‘aşk ile derunümda maḥabbet kaynar / ‘**Aşk fânüsü** fitil aldı yine dilde yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 1*). [*‘aşk fânüsü, -ı]*

‘aşk hânesi: *Gönül, aşk meskeni.*

Gönlül hâletden âgâh olamaz ‘**aşk hânesi** pinhân / Haber ver sırr-ı Qur’ân’dan delâlet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 6*). [*‘aşk hânesi, -si]*

‘aşk meydânına: *Aşk meydanı, aşkın muhiti.*

Girenler ‘**aşk meydânına** cân ü başı oynadır / Cemalin şem‘ine pervânedir nârı n’ider ey dâst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 5*). [*‘aşk meydânına, -na]*

Yüzünü yere sürüp de cânib-i dīvâna gel / ‘**Aşk meydânını** gözle ‘ârif ol merdâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 1*). [*‘aşk meydânını, -nı]*

‘aşk odunu: *Aşk ateşi.*

Kuru cânımda da ‘**aşk odunu** yakdı ‘alevi / Yanmak ‘aşk ile beşâret baña ‘üryan gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 3*). [*‘aşk odunu, -u, -nu]*

‘aşk şem‘i: *Muhabbet mumu.*

‘Aşk şem‘i rüy-ı âliñden yaḥar dilde çerâğ / Ol şafâ mihr-i cemâliñden yaḥar dilde çerâğ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 1*). [*‘aşk şem‘i,]*

‘aşk u ihsânıñ: *Muhabbet ve bağış.*

Ola maḥşer yerinde ‘Âdile’niñ / Refîki ‘**aşk u ihsânıñ** mu‘îni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 9*). [*‘aşk u ihsânıñ, -nı]*

‘aşk ü irşadı: *Doğru yolu gösterme sevgisi, bağlılığı.*

Pîr-i dānâ-yı celî Ḥazret-i Aḥmed Bedevî / ‘**Aşk ü irşadı** bütün ‘âleme bürhân-ı ḳavî (*Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 2, Beyit 11*). [*‘aşk ü irşadı, -ı]*

‘aşk u maḥabbet nârını: *Aşk ve sevgi ateşi.*

Şem‘-i dilde yandırıp ‘**aşk u maḥabbet nârını** / Er bekâ şehrine zevk u şevk u hemdem ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 5*). [*‘aşk u maḥabbet nârını, -nı]*

‘aşk u niyâz: *Aşk ve yalvarma.*

‘Âdile bizden ola ‘**aşk u niyâz** / Rûḥuña taḳdîşleriñ efdâli (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 18*). [*‘aşk u niyâz,]*

‘aşk u şevkı: Muhabbet ve arzu.

Feyz-i Hâk nûr-ı Muḥammed Muştâfâ’dır ‘âşık / ‘**Aşk u şevkı** ‘Âdile kılsın derûnum rûşenâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 6). [‘aşk u şevkı, -ı]

‘aşk u sohbet-i cāmı: Ruhun dostluğu ve sevgisi.

Geçip varlıktan artık buldu ‘aşk u sohbet-i cāmı / O sohbetdir sa‘âdet başka efkârı n’ider ey dōst
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2). [‘aşk u sohbet-i cāmı, -ı]

‘aşk yolunda: Aşk yolu, aşk davası.

‘Âşık olan olmaz mı saḥî ‘aşk yolunda / İhsân ü ‘atâ vü keremiyle müteleziz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 6). [‘aşk yolunda, -u, -nda]

‘aşka düş: Âşık olmak.

Şaḳın aldanma nâ-dâna gel ehl-i ‘aşk u ‘irfâna / Sivâdan fâriğ ol düş ‘aşka bekle bâb-ı ḳalbi gel
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 3). [‘aşka düş,]

‘aşka geldi: Bir şeyi yapmak için büyük bir istek duymak, coşmak, coşkunluk göstermek.

Meclis-i ‘aşk içre mest-i cām olup / ‘**Aşka geldi** ‘Âdile cānânımız (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 8, Beyit 8). [‘aşka geldi, -di]

Halka-ı zikre girip biñ şevkle / ‘**Aşka gelsin** hey’et-i ihvânımız (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 8, Beyit 4). [‘aşka gelsin, -sin]

‘asker: Orduda görev yapan herkes.

Hâzret-i Fâtih Muḥammed Hân-ı zîşân-ı velî / Bendegân-ı gâziyânı ‘askeri cümle velî (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 4). [‘askeri, -i]

Yâ’ni serdâr olmuş a’dâya esîr / ‘**Asker** ile ordu ḳalmış bî-müşîr (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 19). [‘asker,]

Vâlî-i Mısr etmede bağı ü ‘inâd / ‘**Askerimle** eyliyor ḥarb ü cihâd (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 13). [‘askerimle, -im, -le]

‘asker ü enşârıma: Ordu ve koruyucular.

Al şü ihsânım götür serdârıma / Hem selâm et ‘asker ü enşârıma (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 14). [‘asker ü enşârıma, -ım, -a]

‘asker ü küttâb ü eşnâf-ı ümem: Asker, kâtipler ve milletlerin her tabakası.

Hey’et-i devlet ile ehl-i zîmem / ‘**Asker ü küttâb ü eşnâf-ı ümem** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 5). [‘asker ü küttâb ü eşnâf-ı ümem,]

‘aşk-ı allâh: Allah aşkı.

Dilde bul ey cān zevkı ‘aşk-ı Allâh lezzetiñ / Cümleden geçip taleb ḳıl tâ bulasın ‘izzetiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 1). [‘aşk-ı allâh,]

‘aşk-ı bâkîden: Ebedî, sonsuz aşk.

‘Aşk-ı bâkîden bulup nûr-ı şafâyı sînede / Nâr-ı ḳalb-i ‘âşıkâ îmân eder cānân-ı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 5). [‘aşk-ı bâkîden, -den]

‘aşk-ı bâkî’yle: Sonsuz olan yaratıcının, Allah’ın aşkı.

Māsivādan geçerek Hakk'a tevekkül eyle / 'Aşk-ı Bâkî'yle dolan 'Âdile ol kalb güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 7). ['aşk-ı bâkî'yle,]

'aşk-ı belâdır: Dertli aşk.

Rütbe-i 'aql ü kemâl 'Âdile gerçi 'âlî / Bulur ednâlığı kim 'aşk-ı belâdır ey döst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 7). ['aşk-ı belâdır, -dır]

'aşk-ı cāmın: Kadehin aşkı.

'Aşk-ı cāmın nûş edip mest olmayan / Serserî rind-i cihânı neyleyim (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 9, Beyit 8). ['aşk-ı cāmın, -ın]

'aşk-ı cānāna: Sevgilinin aşkı.

Cihânın zevkını 'âşık degışdi 'aşk-ı cānāna / Ki derd ü fikri hep cānāna terk-i cāndır 'âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 2). ['aşk-ı cānāna, -a]

'aşk-ı dilde: Gönün aşkı.

'Aşk-ı dilde yazılıp evşâf ü şânı söylenir / Nâzil olsa kalbe sırr-ı Hakk nihânî söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 1). ['aşk-ı dilde, -de]

'aşk-ı evlād-ı resūlu'llāh'a: Hz. Muhammed'in çocuklarının sevgisi.

Kaçma şufî bu büyük dergāha gel / 'Aşk-ı evlād-ı Resūlu'llāh'a gel (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 77). ['aşk-ı evlād-ı resūlu'llāh'a, -a]

'aşk-ı fahr-i enbiyā: Peygamberlerin övüncünün, Hz. Muhammed'in sevgisi.

Rahmetin vâsi' İlāhî 'aşk-ı Fahr-i enbiyā / Şād olup bulsun kerîmem Hayriyye rûhu refāh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 4). ['aşk-ı fahr-i enbiyā,]

'aşk-ı giryānı: Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan kuvvetli sevgi ve bağlılıktan ağlayan, gözyaşı döken.

Nişân-ı sırr-ı Ahmed'dir bu tâcîn rütbe-i şânı / Göñül sermest-i hayret dîde-i dil 'aşk-ı giryānı (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 5). ['aşk-ı giryānı,]

'aşk-ı hak: Allah aşkı.

Değil mi 'aşk-ı Hakk her derde bir hâzık hâkîm 'âşık / Bulursun derdine dermân yan nâra kâdîm 'âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 1). ['aşk-ı hak,]

'aşk-ı hakîka: Gerçek aşk // Allah aşkı.

Mecâziden erip 'aşk-ı hakîka / Bulup 'aşk âteşini ben yanayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 4). ['aşk-ı hakîka,]

'aşk-ı hakk: Allah aşkı.

Şuğlu hak idi o 'âlî-kâdrin her añ u zamân / 'Aşk-ı Hakk'a yandı yakıldı edip cāmın fedâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 3). ['aşk-ı hakk'a, -a]

'Aşk-ı Hakk'ı şevk ile rāh-ı maḥabbetde bulup / Nūr-ı 'aşka er hemân cûş eyle zikru'llāha gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 2). ['aşk-ı hakk'ı,]

'aşk-ı hudā: Allah aşkı.

Göründü pāk cemālī cenāb-ı ma‘şūkuñ / Ki etdi ‘**aşk-ı Hudā** nūr-ı Aḥmed ile zuhūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 4*). [*‘aşk-ı hudā,]*

Dünyāya meşğul olma kim dār-ı belādır ‘Âdile / ‘**Aşk-ı Hudā** etsin zuhūr mesrūr ola şeydā gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 9*). [*‘aşk-ı hudā,]*

Gönlüme ‘**aşk-ı Hudā** nūru tecellī eyler / Cismini şem‘-i maḥabbet ile pervāne yaḳar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 4*). [*‘aşk-ı hudā,]*

Nefsle ceḥd et tecellī eylesin ‘**aşk-ı Hudā** / Beyt-i ḳalbi ‘Âdile ma‘mur ü pāk etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7*). [*‘aşk-ı hudā,]*

‘aşk-ı hudā: Allah'ın aşkı.

Nefsle ceḥd et tecellī eylesin ‘**aşk-ı Hudā** / Beyt-i ḳalbi ‘Âdile ma‘mur ü pāk etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 7*). [*‘aşk-ı hudā,]*

‘Âḳıl iseñ zerresine sen o şemsiñ maḫḫar ol / Ehl-i ‘aşḳa ni‘met-i ‘uzmādır ol ‘**aşk-ı Hudā** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 4*). [*‘aşk-ı hudā,]*

Dikildi nūrdan a‘lā direkler / Yanıp ‘**aşk-ı Hudā** ile yūrekler (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 9*). [*‘aşk-ı hudā,]*

‘aşk-ı leylā: Leyla'nın aşkı.

‘Aşk-ı Leylā ile Mecnūn gezer şahrāda / ‘Aḳl-ı noḳşānla bir ḡāfil-i cānān degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 6*). [*‘aşk-ı leylā,]*

‘aşk-ı muḥammed’dır: Muhammed'in aşkı.

Etme taleb cenneti Allah’dan / ‘**Aşk-ı Muḥammed’dır** onuñ medḫali (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 6, Beyit 1*). [*‘aşk-ı muḥammed’dır, -dır]*

‘aşk-ı pāk: Saf, temiz aşk.

Göñül naḳşında ‘**aşk-ı pāk** ile ey ‘Âdile bilsen / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra‘nā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 8*). [*‘aşk-ı pāk,]*

Dilimde rūşen eyile ‘**aşk-ı pākı** / Deḫān-ı zārım olsun sīne-ḳākī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 1*). [*‘aşk-ı pākı, -ı]*

‘aşk-ı peygāamber: Peygamberin aşkı, sevgisi.

Evliyāya ‘**aşk-ı peygāamber** ile eyler niyāz / Onlarıñ feyzi şifā-yı cān ü devrāndır ṭabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 6*). [*‘aşk-ı peygāamber,]*

‘aşk-ı sultān: Sultan aşkı.

Dest-i luṭfuñ eyleye ābād bu dil ḫānesin / ‘**Aşk-ı sultān** bula taḫtında cā yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 2*). [*‘aşk-ı sultān,]*

‘aşḳıñ sâ‘atin kur: Aşkın saatini kurmak.

Dilde ‘**aşḳıñ sâ‘atin kur** işle de gör her vaḳit / Bir daḳıḳa ḡāfil olanıñ yeri nūrān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 4*). [*‘aşḳıñ sâ‘atin kur,]*

‘aşḳıñ şerābın: Aşkın şarabı.

Olan cün ṭālib-i dīdār eder ‘**aşḳıñ şerābın** nūş / Baḳāyı bul şafā bezminde şūretten edādan geḳ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 7*). [*‘aşḳıñ şerābın, -n]*

‘aşḳuna: Uğruna, yoluna, hürmetine.

Vücüd şehrine gel seyr-i vaṭan kıl gör temâşâyı / Derûnum cılve-gâh ‘aşkına şâh-ı zamânım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 5*). [*‘aşkına,]*

Dôst ‘aşkına cevelân eder gönül kuşu / Güلزârda firâk ile dolanır gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 1*). [*‘aşkına,]*

Olurlar ‘aşıkân kurbân ‘îd-ı vâ‘de-i vaşla / Tecellî kıl cemâliñ ‘aşkına terk edeyim cânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 3*). [*‘aşkına,]*

asl: Asıl, temel; kaynak, menşey; gerçek, hakikat; soy, nesep; özellikle, bilhassa.

Nâz eden âyîne ‘aksine ol âfet ‘aceb / Ol cemâliñ aşlına hûbân ‘ârif degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 2*). [*aşlına, -ı, -na]*

Aşlını kimden şorarsan cümlesi Hâk‘dan gelir / Al haber cânândan durmaz me‘ânî söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 6*). [*aşlını, -ı, -nı]*

Naqd-i cânı su‘âl edip aşlın / O dehenden çıkan cevâba verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 4*). [*aşlın, -ın]*

Âh ol derd ü belâ-yı Kerbelâ / Kerbelâ‘nıñ aşlıdır kerb u belâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 29*). [*aşlıdır, -ı, -dır]*

asla: Asla, hiçbir zaman.

Etmeyiz baş egip ferde tenezzül aşlâ / ‘Âşıkız zümre-i merdândan ayrı degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 8*). [*aşlâ,]*

Cevr-i yâre şabr kıl âhîr şafâdır ‘Âdile / Gâfil olup yârdan düşme cüdâ aşla gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 9*). [*aşla,]*

Eylemez kevn ü mekân içre karar aşla gönül / Feyz-i Hâkḳ mir‘ât-ı esrâr-ı Cemâlu‘llâh gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 2*). [*aşla,]*

Doldurup kalbim rızâ-yı pâkiñle bulsun şafâ / ‘Aşkdan etme beni aşlâ cüdâ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 4*). [*aşlâ,]*

‘Âşık-ı Mevlâ olanlar nûş eder hûn-i ciger / Münkiriñ taşından aşla hiç zarar gelmez oña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 4*). [*aşla,]*

Hâk için sev kimi severseñ onu dôst tut hemân / ‘Âdile ol mihirden aşla zarar gelmez saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6*). [*aşla,]*

Ruḥu devrinde etmem nâra nûra iltifât asla / Hemîşe ‘âşıkânıñ maḳşadı sırr-ı tecellâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 2*). [*asla,]*

Hâkâret etmeyiz bir ferde aşlâ / Bu kayd içre nice sultânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 10*). [*aşlâ,]*

Etmeyiz baş egip ferde tenezzül aşlâ / ‘Âşıkız zümre-i merdândan ayrı degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 8*). [*aşlâ,]*

Eylemem nîk u bed kevnî vazîfe aşlâ / Serserîyim geleli ‘âleme öyle gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 3*). [*aşlâ,]*

Cevr-i yâre şabr kıl âhîr şafâdır ‘Âdile / Gâfil olup yârdan düşme cüdâ aşla gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 9*). [*aşla,]*

Eylemez kevn ü mekân içre karar aşla gönül / Feyz-i Hâkḳ mir‘ât-ı esrâr-ı Cemâlu‘llâh gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 2*). [*aşla,]*

Ketm ü zabṭ eyle zebânıñ söyleme aşla yalan / İki ‘âlemde selâmetdir hemân hıfz-ı lisân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 1*). [*aşla,]*

Fenânıñ zevkine aldanma aşla bağlama gönlün / Görünür zâhiri ma‘mûr lâkin bâṭını vîrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6*). [*aşlâ,]*

Âh kim ol nevcivân ü gül-fidânım nâ-gehân / Uğradı bir derde aşlâ bulmadı çâre amân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 11*). [*aşlâ,]*

Ķamařır dīdeler seyrānına elvānı pek zībā / O řehriñ görmemişdir řeřm-i insān mīřlını **ařlā** (*Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 2*). [*ařlā,]*

El-firāk ü el-vedā‘ vü eş-řalā / Dilden **aşla** çıkmaz oldu Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 42*). [*aşla,]*

Olmadı medhūl **ařla** kimseden / Dergeh-i iřsānına olan dařl (Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 67). [*ařla,]*

ařlā: *Asla, hiç.*

O māha hālīmī ‘ārza mecālīm Ķalmadı **ařlā** / Olup bu ‘Ādile hayrān şeşm-i mestine gitdi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 6*). [*ařlā,]*

aşlına rāci‘ oldu: *Aslına, köklerine dönmek.*

Bu daşı cām-ı řehādet etdi nūř / Oldu rāci‘ aşlına ol gül nāhīl (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 69*). [*aşlına rāci‘ oldu, -du]*

āřmān: *Gök, sema.*

Meř‘al-efrüz-ı hidāyāt u kemāl / Āfītāb-ı nūr-ı ‘ařķa **āřmān** (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 83*). [*āřmān,]*

āřmān-ı devletiñ: *Mutluluk ve baht göğü.*

řāliha Sultān hemşirem biri / **Āřmān-ı devletiñ** meh-peykeri (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 19*). [*āřmān-ı devletiñ, -iñ]*

āřmān-ı dilde: *Gönlün seması.*

RuĶuñdan ref‘ olursa ger niķābı şemsden a‘lā / Bulunmaz **āřmān-ı dilde** böyle bir meh-i ra‘nā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 2*). [*āřmān-ı dilde, -de]*

O bir feyz-i tecellīdir ki ‘uřřāķa niřār olmuş / Bulunmaz **āřmān-ı dilde** böyle bir meh-i ra‘nā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 4*). [*āřmān-ı dilde, -de]*

Bařīret şeşmini aĶ sevdigiñ yanında pek a‘lā / Bulunmaz **āřmān-ı dilde** böyle bir meh-i ra‘nā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 6*). [*āřmān-ı dilde, -de]*

Göñül naķřında ‘ařķ-ı pāk ile ey ‘Ādile bilsen / Bulunmaz **āřmān-ı dilde** böyle bir meh-i ra‘nā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 8*). [*āřmān-ı dilde, -de]*

āřmān-tal‘at: *Güzel, parlak gök.*

Āřmān-tal‘at şa‘ādet-mertebet / Gevher-i pākīze vü es‘ād-ķadem (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 45*). [*āřmān-tal‘at,]*

‘aşr: *Zaman, devir, çağ; yüz yıllık zaman parçası, yüzyıl.*

İşte eñ evvel Ķudā tevķīt edip de ‘**aşrını** / Nūr-ı zātından yaratmışdır o māh-peykeri (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 10*). [*‘aşrını, -ı, -nı]*

‘aşr-ı muĶarrem: *Kamer takviminin birinci ayının, aşure ayının ayetleri.*

Geldi bu ‘**aşr-ı muĶarrem** ey Ķüseyn-i Kerbelā / İşbu demdir vaķt-i mātem ey Ķüseyn-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 1*). [*‘aşr-ı muĶarrem,]*

āřtān: *Eşik, huzur.*

Māni‘-i vuşlat yine sensin dil-i āvāre hep / Yād olma **āřtānında** yine bul hemdemi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 3*). [*āřtānında, -ı, -nda]*

āstān-ı dergehiñ: *Huzurun, makamın eşiği.*

Āstān-ı dergehiñ būs eyleyip / Şevk ile yüz sürmege ümmîd var (Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 6). [*āstān-ı dergehiñ, -iñ*]

āşüb-ı cān: *Can afeti.*

Sevgili bir annesi **āşüb-ı cān** / Ayrılıp bir dānesinden bī-amān (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 20). [*āşüb-ı cān,]*

āsumān: *Gökyüzü.*

Doğmadı sīnemde ol meh gıtdı ārāmım bu şeb / Çıkacaktır **āsumāna** nāle vü zārım bu şeb (Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 1). [*āsumāna, -a*]

Göründü **āsumān** bir top kändil / Şarılmış şevkına hem nūr-ı zencīr (Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 7). [*āsumān,]*

Yā Resūla'llāh ümîd etmekdedir hep vuşlatıñ / 'Ādile me'yūs olsa **āsumān** aglar oña (Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 10). [*āsumān,]*

āsumān-ı 'ālem-i bālāda: *Yüce kâinatın gökyüzü.*

Çıkdı seyrāna o dilber bu gece çün mäh-tāb / **Āsumān-ı 'ālem-i bālāda** doğdu āfītāb (Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1). [*āsumān-ı 'ālem-i bālāda, -da*]

āsumān-ı dilde: *Gönül göğü.*

Bu çarh etmedir **āsumān-ı dilde** simā' / Şaçar o 'aşk ile her derde hezārān nūr (Ādile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 7). [*āsumān-ı dilde, -de*]

āsumān-ı dōstdan: *Sevgilinin göğü.*

Āsumān-ı dōstdan tebşīr birle geldi haṭṭ / Sīnede maḥfūz etdim oldu göñlüm lāle-gün (Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 2). [*āsumān-ı dōstdan, -dan*]

āsyāba verem: *Değirmene vermek, suya batırmak; söndürmek.*

Çarh bir āh ile ḥarāba verem / Āteş-i köhne **āsyāba verem** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1). [*āsyāba verem, -em*]

at: *Göndermek.*

Sākıyā bu ḥaste-dil cām-ı lebūñ nūş eylese / Zevk u şevk **atıp** derūna neş'e-i cānān gelir (Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 4). [*atıp, -ıp*]

at: *Bırakmak, terk etmek.*

At bu zāhir 'işreti rūḥāni 'işret ḥōşçadır / Saña bir gün gelmesidir emr-i Ḥaḳḳ'ıñ şerbetin (Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 3). [*at,]*

at: *Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak, atmak.*

Durdular ehl-i şekā eşḥāb-ı müsteḡnā gibi / Karşıña ok **attılar** küffār-ı bī-pervā gibi (Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 5). [*attılar, -tı, -lar*]

Bu meydān 'āşıkıñdır söyleyin kim gelmesin nā-dān / Ki İbrāhīm gibi nār içre kendini **atan** gelsin (Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3). [*atan, -an*]

'atā: *Verme, bağışlama, ihsan, lütuf.*

Ma‘şiyetden rāh-ı ye's ü hayrete düşdüm meded / Kıl ‘aṭā miftah-ı bāb-ı mağfired yā Rabbenā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 2*). [‘aṭā,]

Kimse derdim anlamaz ketm etmeden yok çāresi / Bende-i biçāreye senden olur ancak ‘aṭā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 6*). [‘aṭā,]

Ma‘şiyetden rāh-ı ye's ü hayrete düşdüm meded / Kıl ‘aṭā miftah-ı bāb-ı mağfired yā Rabbenā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 2*). [‘aṭā,]

Kimse derdim anlamaz ketm etmeden yok çāresi / Bende-i biçāreye senden olur ancak ‘aṭā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 6*). [‘aṭā,]

Nice ifā-yı teşekkür edelim yā Rab saña / Fahr-i kevneyn'e bizi ümmet edip kıldıñ ‘aṭā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 1*). [‘aṭā,]

Ezelde ‘Âdile sevdiñ o yāri / Bize Hakk’ıñ ‘aṭāsıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 5*). [‘aṭāsıdır, -sı, -dır]

Qahrı şafā hicri vefā / Nāzı ‘aṭā cevri cemīl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 8*). [‘aṭā,]

Çünkü kırk yaşında vahy ile Hudā / Eyledi bi‘setle dünyāya ‘aṭā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 3*). [‘aṭā,]

Ümmete kıble-nümāsın ‘āleme Hakk’dan ‘aṭā / Yā Resūla’llah sensin evvelīn ü āḥirīn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 6*). [‘aṭā, -dan]

ata: Baba.

Her gelen gitmektedir hīç hükm yok ārāmına / Kanı ata ana kardaş kanı kavm ü hey’etiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 2*). [ata,]

‘aṭā etdi: Bağışlama, ihsanda bulunma.

Onu da Maḥmūd Hān etdi ‘aṭā / Bende-i ḥāşī Sa‘īd Pāşā’ya tā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 32*). [‘aṭā etdi, -di]

‘aṭā eyle: Bağışlamak.

Cennetü’l-Firdevs içre bunlar etdikçe şafā / ‘Âdile maḥzūna da şabr-ı cemīl eyle ‘aṭā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 22*). [‘aṭā eyle,]

Şulb-i pāk-i ḥazret-i ‘Âbdülmecīd Hāndan Hudā / Beş nefer sultān-ı zīşān eylemiş idi ‘aṭā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 1*). [‘aṭā eylemiş, -miş]

‘aṭā kıldı: İhsan etmek, bağışlamak.

Luṭf u iḥsānıyla ondan rāzıyım dedi Hudā / Benden ol rāzı mıdır aḥbārını kıldı ‘aṭā (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 2*). [‘aṭā kıldı, -dı]

ātes: Yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık; hararet, kızgınlık; (beşerî ve ilahî anlamda) aşk ve sevgi harareti, muhabbet alevi.

Açılısın lāleler ‘aşkıñla sīnem dağ dağ olsun / Dil-i vīrāne yansın ātesīñle baḥtiyār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 4*). [ātesīñle, -iñ, -le]

Yā Rab et dilde āteşim teskīn / Milk-i dil ḥasretiñle oldu ḥarāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 4*). [āteşim, -im]

Niceler cān verdi lākin olmayıp dānā-yı ‘aşk / Āteşi berd ü selām etdi kimine ol Celī (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 8*). [āteşi, -i]

ātes: Od, nār.

‘Aşk āteş ile dā’im sūzān bulunur cānā / Bu yolda nice yüz biñ kurbān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 1*). [āteş,]

Dil hānesine tāb verir **āteşi** 'aşkıñ / Cān terkin urur eyleyen i'lān-ı maḥabbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 6*). [*āteşi, -i*]

Göñülde **āteşi** kendi eliyle yandırdı / Cilā-yı sīneye āyīne oldu şu'le-i nūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 3*). [*āteşi, -i*]

Hemān yan 'Ādile kaçma bu nārīñ nūr olur şöñ / Ciger **āteş** kan **āteş** kalb **āteş** hem cihān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8*). [*āteş,]*

Leb ü ruḥsārı gördüm oldu cism-i nā-tuvān **āteş** / Gül-efşān olıcak olur zemīn ü āsumān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 1*). [*āteş,]*

'Aceb mi olsa dil 'aşkı ile dā'im yanar bir dağ / Dil **āteş** sīne **āteş** dağ-ber-dağ-ı nihān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 2*). [*āteş,]*

Beni reşk odına yakmağdır ancak maḥşad ü 'azmī / Yine olmuş iki ruḥsāresi şu'le-feşān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 3*). [*āteş,]*

Görelī āfītāb-ı vechiñ ey şāhım göñül sūzān / Mey **āteş** meclis **āteş** sāğar **āteş** rüy-ı cān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 4*). [*āteş,]*

Fitīl-i sūz-ı barut-ı kararım oldu gitdikçe / Ḥayāl-i şem'-i ruḥsārına çeşm ü dīde-bān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 5*). [*āteş,]*

N'olur sūz-ı derūnum āşikār etsem o dildāra / Derūnum hānesinde yakdı ḥasret her zamān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 6*). [*āteş,]*

Denir 'uṣṣāka şabretmek gerek tākat mı var ammā / Hevā-yı 'aşk ile tūtmağda sīnemde mekān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 7*). [*āteş,]*

Hemān yan 'Ādile kaçma bu nārīñ nūr olur şöñ / Ciger **āteş** kan **āteş** kalb **āteş** hem cihān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8*). [*āteş,]*

Hemān yan 'Ādile kaçma bu nārīñ nūr olur şöñ / Ciger **āteş** kan **āteş** kalb **āteş** hem cihān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8*). [*āteş,]*

Leb ü ruḥsārı gördüm oldu cism-i nā-tuvān **āteş** / Gül-efşān olıcak olur zemīn ü āsumān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 1*). [*āteş,]*

'Aceb mi olsa dil 'aşkı ile dā'im yanar bir dağ / Dil **āteş** sīne **āteş** dağ-ber-dağ-ı nihān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 2*). [*āteş,]*

Beni reşk odına yakmağdır ancak maḥşad ü 'azmī / Yine olmuş iki ruḥsāresi şu'le-feşān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 3*). [*āteş,]*

Görelī āfītāb-ı vechiñ ey şāhım göñül sūzān / Mey **āteş** meclis **āteş** sāğar **āteş** rüy-ı cān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 4*). [*āteş,]*

Fitīl-i sūz-ı barut-ı kararım oldu gitdikçe / Ḥayāl-i şem'-i ruḥsārına çeşm ü dīde-bān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 5*). [*āteş,]*

N'olur sūz-ı derūnum āşikār etsem o dildāra / Derūnum hānesinde yakdı ḥasret her zamān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 6*). [*āteş,]*

Denir 'uṣṣāka şabretmek gerek tākat mı var ammā / Hevā-yı 'aşk ile tūtmağda sīnemde mekān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 7*). [*āteş,]*

Hemān yan 'Ādile kaçma bu nārīñ nūr olur şöñ / Ciger **āteş** kan **āteş** kalb **āteş** hem cihān **āteş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8*). [*āteş,]*

Dedim güzel seniñ cāna ḥayātdır gül gibi vechiñ / Dedi biñ nāz ile **āteşdir** ol şöñra düşer cāna (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 5*). [*āteşdir, -dir*]

āteş-i 'aşk: *Aşk ateşi.*

Altı yüz yirmi sekizde edip 'azm-i 'uqbā / Eyledi **āteş-i 'aşk** ile vücūduñ imḥā (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 30*). [*āteş-i 'aşk,]*

Ketmi müşkil **āteş-i 'aşkı** 'ayān etmek de güç / Kesme ümmīd-i vişāli 'Ādile şabr et bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 8*). [*āteş-i 'aşkı, -i*]

Oldu bir gün ki duhân ile dolup ‘âlem-i dil / **Âteş-i ‘aşk** dağı sîne-i pür dâğı yaçar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 2*). [*âteş-i ‘aşk,]*

Şu’lelensin **âteş-i ‘aşkıñ** ile bu cism ü cân / Çeşmim olsun fikr-i dîdârıñla giryân her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 7*). [*âteş-i ‘aşkıñ, -iñ]*

Eyâ iki cihânıñ cism ü cânı şâh-ı zîşânı / Dilimde **âteş-i ‘aşkıñ** şafâsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 4*). [*âteş-i ‘aşkıñ, -iñ]*

Âteş-i ‘aşkıñ olup hâne-i dilde mihmân / Yakdı ser-tâ-be-kâdem cismimi bi’llâh inan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1*). [*âteş-i ‘aşkıñ, -iñ]*

El-amân **âteş-i ‘aşkıñ** dil-i süzânı yaçar / Geçdi tâ cân evine bu şerer-i âh ü figân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [*âteş-i ‘aşkıñ, -iñ]*

Âteş-i ‘aşkıñla bu kalb-i hâzînim yanmada / Hâsretiñle eylerim şubh u mesâ âh u enîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 4, Beyit 5*). [*âteş-i ‘aşkıñla, -iñ, -la]*

Âteş-i ‘aşkıñla olduk süz-nâk / Ey bizim meh-pâre-i tâbânımız (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 8, Beyit 5*). [*âteş-i ‘aşkıñla, -iñ, -la]*

âteş-i ‘aşk u firâkı: *Ayrılık ve aşk ateşi.*

Göñül bend olalı zülfüñ teline oldu dîvâne / Kim eyler **âteş-i ‘aşk u firâkı** sînesin süzân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 4*). [*âteş-i ‘aşk u firâkı, -ı]*

âteş-i ‘aşk-ı hakîkîyle: *Gerçek aşkın ateşi.*

Yanmadıkça **âteş-i ‘aşk-ı hakîkîyle** bu cân / Vaşlı bulmaz añladım ‘aşk rehber-i cânân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 6*). [*âteş-i ‘aşk-ı hakîkîyle, -y, -le]*

âteş-i bâlâ-yı ‘aşk: *Sevgilinin yüce, büyük aşk ateşi.*

‘Âlemi yakdı ser-â-ser **âteş-i bâlâ-yı ‘aşk** / Şu’le-i nûr-ı şafâ oldu ziyâ-bahşâ-yı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 1*). [*âteş-i bâlâ-yı ‘aşk,]*

âteş-i cân-suz: *Can yakan ateş.*

‘Aşkdır hem şaykal-ı mir’at-ı eşhâb-ı derûn / ‘Aşkdır bir **âteş-i cân-suz** ey dil sen de yan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 8*). [*âteş-i cân-suz,]*

âteş-i hasret: *Özlem ateşi.*

Derûnum lâle-veş pür dâğ etdi **âteş-i hasret** / Hidâyet küyuña âhım mişâli bir çerağım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 2*). [*âteş-i hasret,]*

âteş-i hicrân: *Ayrılık ateşi // ayrılığın verdiği acı, keder.*

Sînemi yakmakda yârim **âteş-i hicrân** ile / El-amân et ‘âşık-ı dîdâra bir dem terk-i nâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 1*). [*âteş-i hicrân,]*

Şâh-ı hûbânı kaçınmaz arar ‘uşşâk-ı gedâ / ‘Âdile **âteş-i hicrân** ile çün bağı yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 8*). [*âteş-i hicrân,]*

Gaflet ederek **âteş-i hicrân** ile yanma / Rûhuñ ola bâkî cesediñ nûr-ı bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 5*). [*âteş-i hicrân,]*

Uyumazsa ne ‘acebdir sînesi püryân olan / Hey meded yandı derûnum **âteş-i hicrân** ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 8*). [*âteş-i hicrân,]*

Bezm-i vuşlat cân-ı ülfet hâzır iken mest ol / Gaflet edip şalma kendiñ **âteş-i hicrâna** gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 2*). [*âteş-i hicrâna, -a]*

Neyleyem böyle imiş emr-i Hudâ hükm-i kader / Yanarım **âteş-i hicrânı** ile haşre kadar (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 14*). [*âteş-i hicrânı, -ı]*

āteş-i köhne: Yıpranmış, eski ateş.

Çarh bir āh ile hārāba verem / **Āteş-i köhne** āsyāba verem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1*). [*āteş-i köhne,]*

‘ātıfet-güster: Rahmet, iyilik saçan.

Menba ‘-ı cūd u mürüvet-genc-i luṭf u mekremit / **‘Ātıfet-güster** seḥā-perver kerīm ü kāmṛān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6*). [*‘ātıfet-güster,]*

‘atıyye sultān: Atıye Sultan.

‘Atıyye Sultān üçüncü yāverim / Sevgili gül yüzlü ferruḥ-aḥterim (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 56*). [*‘atıyye sultān,]*

İşbu vaḳ‘a üzre pek çok geçmedi / **‘Atıyye Sultān** da riḥlet eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 75*). [*‘atıyye sultān,]*

‘atıyye sultān’ı: Atıye Sultan.

Ḳardaşım ‘Abdūlmecīd edüp cülūs / **‘Atıyye Sultān’ı** etdi nev-‘arūs (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 60*). [*‘atıyye sultān’ı, -ı]*

atlas-ı ‘arş-ı a ‘lā: Yüce gökyüzünün kumaşı.

Yā‘ni ol hırḳaya nisbetle siyāh ü sāde / Hulle-i cennet ile **atlas-ı ‘arş-ı a ‘lā** (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 11*). [*atlas-ı ‘arş-ı a ‘lā,]*

‘avām: Halk, umum, herkes.

‘Ucb u kibr ü kīn olmaz evliyāu’llāhda / Kim **‘avām** şeklinde görünür gürūh-ı aşfiyā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 9*). [*‘avām,]*

āvāre: Perişan, başıboş, derbeder.

Göñül **āvāre** gezme terk edip fānī cihānı gel / Nefisden geç ricā kıl Ḥaḳḳ’a bākī ‘aşka yāhū gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 1*). [*āvāre,]*

āvāre oldum: Kararsız, şaşkın, perişan olmak.

Oldum āvāre ḡamıñla bulmadım bir çāreyi / Senden olur merḥamet şāh-ı zamānım gel yetiş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 6*). [*āvāre oldum, -du, -m]*

āvāre vü ḡarīb: Kimsesiz ve başıboş.

Ḳoyma beni böyle sen **āvāre vü ḡarīb** / Kıl şād et cemālīñi ‘ayān meded Allāh (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 5*). [*āvāre vü ḡarīb,]*

āvāz: Ses, sada.

Māderi batnında **āvāzın** duyup / Ḥaḳḳ’ā tesbīḥ eyler idi ol aşıl (*Ādile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 65*). [*āvāzın, -ın]*

avcı: Avı kendine iş edinen kimse; bir şeyin peşinden ısrarla koşup onu elde etmeye çalışan kimse.

Şabāvetden berü ‘aşkı ḡaber dār olmayan göñlüm / Ne **avcıdır** ne bir dāma giriftār olmayan göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 1*). [*avcıdır, -dır]*

‘avdet et: Dönmek, geri gelmek.

Cümlesi olup ser-â-ser târ-ü-mâr / ‘**Avdet etdi** ye’sile mîr-i müşâr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 20*). [*‘avdet etdi, -di*]

Hüzn ü efkâr ile ‘**avdet eyledi** / Şöylece îfâ-yı hizmet eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 23*). [*‘avdet eyledi, -di*]

‘avn ü meded: Yardım ve imdat.

Ey cevâd ü hayy ü fazlî çok olan Mevlâ meded / Şıgırırım saña sendendir kula ‘**avn ü meded** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 1*). [*‘avn ü meded,]*

ay: Ay, kamer.

Mâhîtab âyînedâr olmuş gezer dergâhını / **Ay** başında resm-i ebrû-yı hilâlîndir garaž (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 2*). [*ay,]*

av ü güneş: Ay ve güneş.

Bir anadan doğdu bunlar mâh-veş / İkisi de ‘âleme **av ü güneş** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 58*). [*av ü güneş,]*

âyâ: Acaba.

Kim demsâzîñ bu yolda kim **âyâ** hemdemiñ / Âşînâlardan bütün bi-gâne olduñ ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 2*). [*âyâ,]*

Bu ne tedbîrsizlik **âyâ** bu ne gayretidir ‘aceb / Bir iki gün şöret için bunca sa’y ü gayretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 7*). [*âyâ,]*

Hâlimi şerh eylemek mümkün mü **âyâ** bâb bâb / Şabr u ârâm câmesini çâk etdim ağıladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 3*). [*âyâ,]*

Kim demsâzîñ bu yolda kim **âyâ** hemdemiñ / Âşînâlardan bütün bi-gâne olduñ ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [*âyâ,]*

Rehber-i cân edip ‘aşkı diyerek kâdardır âh / Mesken-i fahr-i cihân şehr-i Medîne **âyâ** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 5*). [*âyâ,]*

avak çek: İlgiyi kesmek, gitmez olmak.

Şoñbet-i ehl-i riyâdan çek ayak ikrâh et / Hâl-i ‘uşşâkı ne bilsin şufî kim nâ-dândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 5*). [*ayak çek,]*

‘ayân: Apaçık, ayan beyan, belli.

Koyma beni böyle sen âvâre vü garîb / Kıl şâd et cemâliñi ‘**ayân** meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 5*). [*‘ayân,]*

Feyzi ‘**ayân** ismi hafî / Nutku büyük zâtı Celîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 4*). [*‘ayân,]*

‘Aşkdır min evvel ilâ âhîr kevn ü mekân / ‘Aşkdır gâhî dil ü cânda nihân gâhî ‘**ayân** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1*). [*‘ayân,]*

Âgâh olur ki ‘âşık dil garq-ı sır-ı envar / Eşyâda zâhir olur gizli ‘**ayân** seherde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 4*). [*‘ayân,]*

Cenâb-ı ‘âlemü’s-sırâ ‘**ayândır** pâdişâh bilmez / Münâfık hâ’iniñ ahvâlî hep küfrân-ı ni’metdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 8*). [*‘ayândır, -dır*]

Âhîrî’l-eyyâm hürûc-için onuñ / Çok rivâyet vardurur gizli ‘**ayân** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 97*). [*‘ayân,]*

Şems-i tâbân gibi nûr-ı kerâmâtı ‘**ayân** / Mâh-ı rahşân gibi lutf ü ‘inâyâtı tamâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 28*). [*‘ayân,]*

‘ayân et: Açıklamak, ortaya koymak, aşikâr etmek.

Ketmi müşkil âteş-i 'aşkı **'ayân etmek** de güç / Kesme ümmîd-i vişâli 'Âdile şabr et bu şeb
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 8). [*'ayân etmek, -mek*]

Yâr ile sırrını bir olsa gönül etmez 'ayân / Öyle üftâdeye ey 'Âdile cânım kurbân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6). [*'ayân etmez, -mez*]

'ayân-ı cân olur: *Ruhun aşikâr olması.*

Vech-i dilber geh nihân gâhî **'ayân-ı cân olur** / Görse dil zülfün esîr-i 'aşk-ı pür-hayrân olur
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 1). [*'ayân-ı cân olur, -ur*]

âyât: *Kur'an surelerini oluşturan kısımlardan her biri, ayetler.*

Bağ levh-ı dilde nakş olan nev-ḥatt-ı pür-envârı gör / Zâhir olan **âyât** ile Qur'ân-ı pür-esrârı gör
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 1). [*âyât,]*

Dilberin vechinde cânâ hükm eden sultânı gör / Onda zâhir nakş olan **âyât** ile Qur'ân'ı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 1). [*âyât,]*

'âyâb: *Utandırılacak şey, kusur, hata.*

Hakikatde nazar kılsañ bu ekvân ile mevcûda / Bulursuñ 'ayn-ı nokşânın edersin **'âyâmı** i'lâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 4). [*'âyâmı, -i, -nı*]

âyet: *Kur'an surelerini oluşturan kısımlardan her biri, ayetler.*

Cân gibi **âyetini** sînde eyle pinhân / Sırr-ı Qur'ân'ı saña keşf eder şûret-i 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 4). [*âyetini, -i, -ni*]

Hak buyurdu (Nûr-ı semâvât-ı ve'l-arz) **âyetin** / Kendidir medḥ eyleyen zâtın o Rabbü'l-'âlemîn
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1). [*âyetin, -in*]

Sırr-ı vaşlı bilmek isterseñ eger / Kâbe kavseyn **âyetinden** al haber (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 1). [*âyetinden, -i, -nden*]

âyet-i 'aşk: *Aşkın ayeti, aşkın nişanı.*

Hakḳ'ı gör her şeyde oldur söyleten gizlî celî / Çün saña ol **âyet-i 'aşk** bî-zebânî söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 4). [*âyet-i 'aşk,]*

âyet-i 'aşkı: *Aşkın ayeti, aşkın nişanı.*

Zebân-ı hâl eder tağyîr ederse **âyet-i 'aşkı** / Ne gûş u hûş olur mahrem ne bir harfîn ḥatâ söyler
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 5). [*âyet-i 'aşkı, -ı*]

âyet-i kur'an'da: *Kur'an âyeti.*

Yazılı vaşf-ı cemîlîn **âyet-i Qur'an'da** / Hem Ḥabîb-i Kibriyâ'sın hem şeft'ül-müznibîn (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 3). [*âyet-i kur'an'da, -da*]

âyet-i pâk-i şifâ vü rahmeti: *Merhametin ve devanın asil işareti.*

Âyet-i pâk-i şifâ vü rahmeti evrâd edip / Kârimız ef'âlimiz hep şükr-i Yezdân'dır ṭabîb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 8). [*âyet-i pâk-i şifâ vü rahmeti, -i*]

âyet-i rahmet: *Rahmet ayeti; Allah'ın rahmeti bir kimsenin üzerine olsun diye okunan dualar.*

Vücûd **âyet-i rahmet** o Fahr-i Kevneyn'in / Onuñcün Âdem'e nakl etdi feyz ile ol nûr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 2). [*âyet-i rahmet,]*

âyet-i vaşf: *Ayetin nitelikleri, özellikleri.*

Zātını tenzih eyler (Kul hüva'llāhu ehad) / **Āyet-i vaşf** ü şıfat-ı zātī (Allahü's-şamed) (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 1*). [*āyet-i vaşf,]*

āyine: Ayna.

Küşād eyle temāşā-gāhını **āyinesi** onuñ / Hemān berķ-i cemālīñ görsün ol dīvānedir gönülüm (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 4*). [*āyinesi, -si]*

Dile 'āks etdirir bir nūr-ı dil-efrüz yārı kim / Ruhsār-ı haķīkat üzre bir **āyine** olmuş mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 3*). [*āyine,]*

Nāz eden **āyinede** 'aksine ol āfet 'aceb / Ol cemālīñ aşlına hūbān 'ārif degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 2*). [*āyinede, -de]*

Āyinem şāf olunca şāhā / Derd-i şadriñ ne muşaffā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 9*). [*āyinem, -m]*

Rüy-ı dōst **āyinedir** eyler dile 'aks ü nigāh / Zevķile cānı verir çün rüy-ı zībā cāndadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 6*). [*āyinedir, -dir]*

Gönülde āteşi kendi eliyle yandırdı / Cilā-yı sīneye **āyine** oldu şu'le-i nūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 3*). [*āyine,]*

Dil 'aceb **āyinedir** nūr-ı Cemālu'llāh'dan / Gizli zāhir pertev-i 'aşķı bulan cānānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 2*). [*āyinedir, -dir]*

Küşād eyle temāşā-gāhını **āyinesi** onuñ / Hemān berķ-i cemālīñ görsün ol dīvānedir gönülüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [*āyinesi, -si]*

Gönül **āyinesin** şāfī edersen erişir Mevlā / Naşīb olur saña Firdevs-i a'lā 'ilmü'l-esmā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 5*). [*āyinesin, -si, -n]*

āyine: Ayna // gönül.

Naşş-bend Hāzret-i Sultān Bahāe'd-dīn'e / Evliyā bendedir ol pīr-i kerem **āyine** (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 46*). [*āyine,]*

āyinedār: Bir şeyin özelliklerini gösteren, ayna olan, ayna tutan.

Māhītāb **āyinedār** olmuş gezer dergāhını / Ay başında resm-i ebrū-yı hilālīñdir garaż (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 2*). [*āyinedār,]*

āyine-i dīdār-ı hudāvend-i kādīr: Kudret sahibi, her şeyi bilen Allah'ın yüzünün aynası.

Kuvvet-i 'aşķ anı mā'sūk-ı cihān etmişdir / Kalbi **āyine-i dīdār-ı Hudāvend-i kādīr** (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 32*). [*āyine-i dīdār-ı hudāvend-i kādīr,]*

āyine-i haķ: Allah'ın tecelli ettiği ayna; gerçeğın aynası.

Ezel **āyine-i Haķ** cevher-i dīdārına maḥşūş / Eyā meh-rū bu pertev ol gül-i ruhsarıña maḥşūş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1*). [*āyine-i haķ,]*

āyine-i hüsnüñ: Güzelliğın aynası, güzellik aynası.

Seniñ **āyine-i hüsnüñ** cilāsı artar eksilmez / Cihānda vech-i ḥurşīdīñ ziyāsı artar eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 1*). [*āyine-i hüsnüñ, -üñ]*

āyine-i hüsnünde: Güzellik aynası.

Mihr-i meh fānūsıdır sīm ü zerden güyā / Ol mehiñ **āyine-i hüsnünde** seyr etdim benim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 4*). [*āyine-i hüsnünde, -ü, -nde]*

āyine-i kalb Gönül aynası.

Nice fark edebilir hıvābda iken çeşmim / ‘Aks eder **āyīne-i k̄albe** mişāl-i k̄amereyn (Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4). [āyīne-i k̄albe, -e]

Pāk edip **āyīne-i k̄albi** melāl renginden / Ver cilā şevk ile k̄albiñ ise pāk gerek (Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 3). [āyīne-i k̄albi, -i]

āyīne-i k̄alb-i mücellāda: Parlak, aydınlık gönlün aynası.

‘Aşık-ı dīdār olan dōstu bālāda arar / Pāk edip **āyīne-i k̄alb-i mücellāda** arar (Ādile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 1). [āyīne-i k̄alb-i mücellāda, -da]

Pāk edip **āyīne-i k̄alb-i mücellāda** ara / Herkese verme göñül Yūsuf-ı zībāda ara (Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 3). [āyīne-i k̄alb-i mücellāda, -da]

ayır: Engellemek, uzaklaştırmak.

Bunlara etmek maḥabbet mü'mine lāzım tamām / ‘Ādile'yi ğayrı onlardan **ayırma** yā Resūl (Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 13). [ayırma, -ma]

ayır: Ayırı olma, birbirinden uzak düşme durumu, fırak.

Sevgili bir annesi āşūb-ı cān / **Ayrılıp** bir dānesinden bī-amān (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 20). [ayrılıp, -ıl, -ıp]

‘ayn: Bir şeyin aslı, kendisi.

Ey kerem kāmı kerāmet **‘aynı** ümmet melce'i / Dilde kâfidir bize ol nūr-ı azher bu gece (Ādile Sultan Divanı, Kut'a 3, Beyit 6). [‘aynı, -ı]

Himmetiñ ‘ālī beher nuṭkuñ kerāmet **‘aynıdır** / ‘Ārif ü dānā-yı vālā-menzilet şeyḥim ‘Alī (Ādile Sultan Divanı, Kut'a 5, Beyit 2). [‘aynıdır, -ı, -dır]

‘ayn ü mişāl: Benzer ve asıl.

Gerçi etdi çeşm-i ‘ibretle nazar / Görmedi ‘ālem aña **‘ayn ü mişāl** (Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 54). [‘ayn ü mişāl,]

‘ayne'l-yakın: Bir şeyi bilmenin ikinci basamağı, bir şeyin bilgisini gözlem yoluyla elde etmek. Tasavvufî açıdan müşahede makamına karşılık gelir.

Ben saña Ḥaḳ'sın dedim ‘ilme'l-yakın **‘ayne'l-yakın** / Kim Ta‘ālā'llāh cemālīñ maḥzar-ı Yezdān olur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 7). [‘ayne'l-yakın,]

‘ayn-ı ahvāl-i belā-yı kerbelā: Kerbelā'daki felaketli vaziyetin aynısı.

Ḥaḳ ‘adālet etdi gerçi düşmānı gördü cezā / Oldu ammā **‘ayn-ı ahvāl-i belā-yı Kerbelā** (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 19). [‘ayn-ı ahvāl-i belā-yı kerbelā,]

‘ayn-ı ‘atā: Bağış, ihsan kaynağı.

Emr ü fermānın Ḥabībā ümmete **‘ayn-ı ‘atā** / Mürselīniñ faḥrisin şer‘-i şerīfiñ maşdarı (Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 12). [‘ayn-ı ‘atā,]

‘ayn-ı devletdir: Şansın, talihin ta kendisi.

Sevdigiçin birbirini göremezler tefriḳa / **‘Ayn-ı devletdir** maḥabbet şüret-i ‘izzetdir ‘aşḳ (Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 5). [‘ayn-ı devletdir, -dir]

‘ayn-ı donanmadır: Şenlik gibi.

Nār-ı maḥabbetle yaḳar ‘aşḳ âteşi dilde çerağ / Şehr-i şafânın bağına ‘**ayn-ı donanmadır** gönül
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 6). [‘ayn-ı donanmadır,]

‘ayn-ı hûn: Kanlı göz.

Gözleriñ olmuş fırâḳ-ı yâr ile bir ‘**ayn-ı hûn** / Baḥr-ı ‘aşḳa ḡarḳ olmuş ‘aşḳ-ı giryân mısın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 2). [‘ayn-ı hûn,]

‘ayn-ı ihlâs: Kulun bütün amel, ibâdet ve davranışlarının şirk ve riyâdan uzak olarak sâdece Allah için olması.

Ḳalbiñi seb‘ül-meşâni nûru leb-rîz eylesin / ‘**Ayn-ı ihlâs** et bi-ḥaḳḳın (ḳul hüva’llâhu eḥad) (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 7). [‘ayn-ı ihlâs,]

‘ayn-ı metâ‘-ı nâza: Cilve kumaşının, işve huyunun kaynağı.

Şarf ola naḳd-i niyâz ‘**ayn-ı metâ‘-ı nâza** / ‘Aşḳ bâzârına bu cân ki pür-kâr gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 5). [‘ayn-ı metâ‘-ı nâza, -a]

‘ayn-ı nokşânî: Eksiklik, kusur kaynağı.

Ḥaḳikatde naẓar ḳılsañ bu ekvân ile mevcûda / Bulursuñ ‘**ayn-ı nokşânî** edersin ‘âyıbını i‘lâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 4). [‘ayn-ı nokşânî, -iñ]

‘ayn-ı rahmet: Merhamet pınarı, kaynağı.

On ikinci leyli bu mâh-ı Rebi‘u’l-evvelîn / ‘**Ayn-ı rahmet** doğduñ ey şems-i münevver bu gece
(Âdile Sultan Divanı, Kit’a 3, Beyit 3). [‘ayn-ı rahmet,]

Şalât ile selâm olsun Resûlu’llâh-ı zî-şâna / Vücûdu ‘**ayn-ı rahmet** ‘âleme kân-ı şefâ’atdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 9). [‘ayn-ı rahmet,]

‘ayn-ı rûh olunca: Ruhun aslı olmak, ruh olmak.

Süzân-ı nâr-ı ‘aşḳ ol tâ maḥv olunca ‘aşḳ / ‘Âdile ḥaḳî cismiñ tâ ‘**ayn-ı rûh olunca** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 6). [‘ayn-ı rûh olunca, -unca]

‘ayn-ı yakîn: Kesin; göz ile görür derecede müşahede ederek bilmek.

Ḥâḳ-i müşḡin Medîne’yile bulup pertev-i ‘ayn / Nûr-ı dîdâr-ı Muḥammed görünüp ‘**ayn-ı yakîn**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 1). [‘ayn-ı yakîn,]

‘ayn-ı zulmetdir: Karanlık pınarı.

Mihr-i ‘âlem ‘**ayn-ı zulmetdir** bu giryân çeşmîme / Ḳudretiñle ‘Âdile’ye lâ-mekânım gel yetiş
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 7). [‘ayn-ı zulmetdir, -dir]

ayrı: Farklı; uzak.

Etmeyiz baş egip ferde tenezzül aslâ / ‘Aşḳız zümre-i merdândan **ayrı** degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 8). [ayrı,]

Tenezzül ḡayra etmem ḳârımız Ḥaḳ iledir her dem / Bu yolda zümre-i merdândan **ayrı** degilim
şüfî (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 6). [ayrı,]

ayrıl: Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak, vazgeçmek.

Meclis-i ‘aşḳdan **ayrılma** edeb gözle hemân / Ḥaḳḳ’ı yâd et şevḳle her demde zikru’llâha gel
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 6). [ayrılma, -ma]

Maḥabbet virdini oku derūnī nefse yol verme / Recādan ‘Ādile **ayrılma** yārın hōş şafāsı var
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 8*). [*ayrılma, -ma*]

Merhametden şakın **ayrılma** gönül / Merḥametsizler olur Ḥak’dan dūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 3*). [*ayrılma, -ma*]

Meclis-i ‘āşıkdan **ayrılma** edeb gözle hemān / Ḥaḳḳ’ı yād et şevkle her demde zıkrū’llāha gel
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 6*). [*ayrılma, -ma*]

Her cefā kim baña ol yārdan gelir / Semt ü kūyundan yine **ayrılama** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 4*). [*ayrılama, -a, -ma, -m*]

Hem ğayūr bir pādīşāh-ı bī-zevālim muṭlaḳā / ‘Ādile ‘aşıkımdan **ayrılma** seniñdir ol şafā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 8*). [*ayrılma, -ma*]

‘ayş-i bākī: Ölümsüz yaşam.

Onuñdur bezm-i bākī ‘ayş-i bākī kudret-i bākī / Gehī muṭrib gehī sākī olur bir sırrıdır mähzā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 5*). [*ayş-i bākī,]*

‘azāb: Dünyada işlenen suç ve kabahate karşılık olarak ahirette çekilecek ceza, eziyet, sıkıntı.

Cürümüne bakma baña etme ‘azāb / Ḥükm ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 16*). [*‘azāb,]*

‘azāb çeker: Azap, eziyet çekmek.

İki gün zevk müyesser ola dile / ‘Akabinde çeker hezār ‘azāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 5*). [*‘azāb çeker, -er*]

‘azāb-ı düzahı: Cehennem azabı.

‘Ādile inkār eder elbet ‘azāb-ı düzahı / Cennet olsa meskeni sensiz yine ikrārı güç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 6*). [*‘azāb-ı düzahı, -ı*]

āzād eyleme: Özgür bırakmak, serbest bırakmak.

Ḳabūl eyle onu ‘aşıkıñdan āzād eyleme bir ān / Ḳapıñda ‘Ādile kemter gedādır yā Rasūla'llah
(*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 2*). [*āzād eyleme, -me*]

āzād eyleye: Serbest bırakmak, kurtarmak.

Dü cihānda ‘aşıkıña yanmak sa‘ādetdir baña / Raḥmetiñ düzahıdan āzād eyleye yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 6*). [*āzād eyleye, -ye*]

āzād kıl: Kurtarmak, korumak.

Cümlesiniñ rūhunu dilşād kıl / Nūra gönder nārdan āzād kıl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 103*). [*āzād kıl,]*

āzād olup: Salıverilmek, serbest kalmak, özgür kalmak.

Olup āzād ğam-ı ‘ālemden / Üns ü luṭfuñ ile dil-şād olayım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 4*). [*āzād olup, -up*]

Olup āzād derd-i ‘ālemden / ‘Ādile kendimi şarāba verem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 7*). [*āzād olup, -up*]

Olup kayd-ı sivā vü ğā’ileden ‘Ādile āzād / Dil-i vīrānesini dest-i i‘mārīñla ihyā et (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 6*). [*āzād olup, -up*]

āzāde: Hür, serbest.

Buyurdu (naḥnū ḳasemnā) da ḥalkı **āzāde** / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 7*). [*āzāde,]*

āzāde-ser: *Başında gaile olmayan, kayıtsız.*

Gāh olur ‘āşık gehī ma‘şūk gehī **āzāde-ser** / Gāh ‘ākıl gāh Mecnūn gāh Leylā’dır gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 3*). [*āzāde-ser,]*

a‘zam: *Çok (daha, en, pek) büyük.*

Ey ḳalem vaşfını bir **a‘zamūn** eyle inşā / Kim o ḥidmetle saña baḥş ede luṭfuñ Mevlā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 1*). [*a‘zamūn, -iñ]*

‘azāzil: *Şeytanın melek bulunduḡu sıradaki adı.*

Eyleyen mel‘ūn ‘**Azāzil**’i ḡurūr u ‘ucb iken / Etme ey ḥvāce tekebbūr olma tā ṭarda sezā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [*‘azāzil’i, -i]*

‘azīm: *Büyük, ulu.*

Hem Kerīm’sin hem Raḥīm’sin hem ‘**Azīm**’sin ey Ḥudā / Gaḡabuñı raḥmetiñ sebḳat eder eyle meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 2*). [*‘azīm’sin, -sin]*

Söyleyen iḥlāş ile bir kerre yā Rabbe’r-raḥīm / Nāle vü feryādını maḳbūl eyler ol ‘**azīm**’ (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 1*). [*‘azīm,]*

Göründü ḳalbim içre bir ‘**azīm**’ iḳlīm bir şaḥrā / Ḳurulmuş ortasında nūrdan bir ḥayme-i ‘ulyā (*Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 1*). [*‘azīm,]*

Rütbesi efḍal u ḥālātı mükemmel ḡāyet / Ḳadri ‘ālī şerefi sāmī maḳāmātı ‘**azīm**’ (*Ādile Sultan Divanı, Terḳib-bend 2, Beyit 22*). [*‘azīm,]*

‘azīm-i sūy-ı kerāmāt: *Kerametler, olaḡanüstülükler yolunun ulusu.*

Ṭarfetü’l-‘aynde mescid-i Akşā’yı bulan / ‘**Azīm-i sūy-ı kerāmāt**’ aleyhi’ş-şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 5*). [*‘azīm-i sūy-ı kerāmāt,]*

‘azīm-i sūy-ı melekūt-ı raḥmān: *Allah’ın aklın ve hayalin alamayacaḡı, gözün göremeyeceḡi kadar sonsuz büyük ruhlar âlemi.*

Zevce-i muḥteremi yā’ni Refi‘a Sultān / Olıcak ‘**azīm-i sūy-ı melekūt-ı Raḥmān**’ (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 7, Beyit 3*). [*‘azīm-i sūy-ı melekūt-ı raḥmān,]*

‘azīz: *Saygın ve ḥürmetli kişi.*

Ḥayf ‘**azīzim**’ mürşidim eş-şeyḥ ‘Aliyyū’l-evliyā / Göçdü ḡülzār-ı Na‘īmi eyledi me’vā vü cā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 1*). [*‘azīzim, -im]*

Ondadır fikr ü ḥayāl ü rābiṭa / ‘Ādile’de böyle ‘**azīz**’ şeyḥ var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 8*). [*‘azīz,]*

‘azīz eyler: *Deḡerini yükseltmek, yüceltmek.*

Çekmez iki cihānda ḡuşşayla miḥnet ‘āşık / Eyler ‘azīz onu ‘aşḳ yār-ı hemdemi olunca (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 2*). [*‘azīz eyler, -r]*

‘azm eder: *Yönelmek.*

Bir zamān olur zemistān-ı ḡama dil ‘**azm eder**’ / Bir zamān olur bahār-ı ḡülşen-i rıḍvān gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 6*). [*‘azm eder, -er]*

‘azm etmek: Karar vermek, kararlılıkla gayret göstermek.

Ärzü-yı dü cihândan geçmedir ‘aşka nişân / Terk-i cân edip reh-i cânâna ‘azm etmek gerek
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 4). [‘azm etmek,]

‘azm ü ziyâret: Ziyarete gitmeye karar verme ve o istikamete yönelerek yola çıkma.

‘Âdile bî-kes edip cânını biñ kerre fedâ / Gezer ağlar ede tâ ‘azm ü ziyâret Haremeyn (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6). [‘azm ü ziyâret,]

‘azm-i bakâ: Sonsuzluğa yönelme.

Bir rivâyette gelir çün o ğarîb-i reh-i ‘âşk / Ne görür eylemiş ol rahmet-i Hâk ‘azm-i bakâ (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 7). [‘azm-i bakâ,]

‘azm-i bekâ eyledi: Ebediyete, ahiret yoluna koyulma; vefat etme.

‘Âksine devr etdi soñra işbu çarh-ı bî-vefâ / Hâzret-i ‘Abdûlmecîd Hân eyledi ‘azm-i bekâ (1277)
(Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 5). [‘azm-i bekâ eyledi, -di]

‘azm-i cennet edip: Cennete yönelmek, vefat etmek.

Altı yüz yetmiş ikide edip ‘azm-i cennet / Tam târîh olur lafz-ı laîf-i ‘ibret (Âdile Sultan Divanı,
Terkib-bend 2, Beyit 45). [‘azm-i cennet edip, -ip]

‘azm-i firdevs kılp: Cennete doğru yola çıkmaya karar verme.

Çün sekiz yüz ile altmış sekiz oldu hicret / ‘Az-m-i Firdevs kılp buldu mü’ebbed devlet (Âdile
Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 60). [‘azm-i firdevs kılp, -ip]

‘azm-i gülistân-ı cemâl: Güzelliğin gül bahçesine yönelmek.

Buldu beş yüz ile yetmiş sekizi hicret-i sâl / Eyledi ol gül-i ter ‘azm-i gülistân-ı cemâl (Âdile
Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 10). [‘azm-i gülistân-ı cemâl, -cemâl]

‘azm-i na ‘îm: Cennete yönelme, gitme.

Ellî beşde eyledi ‘azm-i Na ‘îm / Millet ü evlâdını koydu yetîm (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4,
Beyit 14). [‘azm-i na ‘îm,]

‘azm-i ‘ukbâ edip: Ahirete gitmek, vefat etmek.

Altı yüz yirmi sekizde edip ‘azm-i ‘ukbâ / Eyledi âteş-i ‘aşk ile vücûduñ imhâ (Âdile Sultan
Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 30). [‘azm-i ‘ukbâ edip, -ip]

‘azm-i vaşl-ı zü’l-celâl etsem: Yüce Allah’a kavuşmak için gitme.

Çäre yokdur irtihâl etsem gerek / ‘Az-m-i vaşl-ı Zü’l-celâl etsem gerek (Âdile Sultan Divanı,
Mesnevi 4, Beyit 93). [‘azm-i vaşl-ı zü’l-celâl etsem, -se, -m]

âzürde-hâtır olmadan: Gönlü kırık olmak.

Cân ü dil âzürde-hâtır olmadan bu dehrde / Söyleyip (hubbû’l-vağan) ağlarsın ammâ ey gönül
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 3). [âzürde-hâtır olmadan,]

bâb: Kapı, huzur, eşik.

Ben fakîr bî-çâre geldim **bâbîna** ey Pâdişâh / Rahmetiñ bahrına yokdur hadd u gâyet kıl meded
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3*). [*bâbîna, -iñ, -a*]

Kilîdi şabr ile her **bâbda** müşkil açarız / Kârımız Hakk iledir gayrıya muhtâc degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 4*). [*bâbda, -da*]

Ben fakîr bî-çâre geldim **bâbîna** ey Pâdişâh / Rahmetiñ bahrına yokdur hadd u gâyet kıl meded
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [*bâbîna, -iñ, -a*]

Gerçi kullukda saña çokdur kuşurum yâ Kerîm / Ağlayanlar şanma kim **bâbında** hirmândır tabîb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 7*). [*bâbında, -ı, -nda*]

Luft-ı Hakk olsun ümîdiñ mäsivâdañ kıl hâzer / **Bâbına** eyle tevekkül rahm-ı âsânlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 4*). [*bâbına, -ı, -na*]

Mu'allâ dergehiñ dârü'l-emândır bâb-ı rahmetdir / O **bâbıñ** bendegânınıñ nevâsı artar eksilmez
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 7*). [*bâbıñ, -iñ*]

Kilîdi şabr ile her **bâbda** müşkil açarız / Kârımız Hakk iledir gayrıya muhtâc degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 4*). [*bâbda, -da*]

Şeyh-ı zî-şân ü kerem-pîşe ki **bâbında** onuñ / Kimse mañcüb degil bendesin etmez tañcîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkid-bend 2, Beyit 57*). [*bâbında, -ı, -nda*]

bâb bâb: Bölüm bölüm, kısım kısım, konu konu.

Hâlimi şerh eylemek mümkün mi bilmem **bâb bâb** / Şabr ü râhat câmesini 'aşkile çâk eyledim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 3*). [*bâb bâb,]*

baba: Çocuğu olan erkek, peder.

Ben kalıp da bu cihânda nideyim / Anama **babama** kurbân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 42*). [*babama, -m, -a*]

Şâh **babamız** lutf u ihsân eyledi / Kim Halil Pâşâ'ya 'akd etmiş idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 21*). [*babamız, -mız*]

Hâcî Hüşyâr Kadın onuñ mâderi / **Babamızıñ** hem ikinci hem-seri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 31*). [*babamızıñ, -mız, -iñ*]

bâb-ı amândır: Yardım kapısı, eşiği.

'Âdile gâh olur vuşlat ü gâhi fırkat / Merhamet **bâb-ı amândır** olur izhâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 8*). [*bâb-ı amândır, -dır*]

bâb-ı cemâl-i vech-i dildâr: Sevgilinin yüzünün güzelliğinin kapısı.

Hizmete bel bağla mürşidden erişir himmeti / Açılır **bâb-ı cemâl-i vech-i dildâr** ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 8*). [*bâb-ı cemâl-i vech-i dildâr,]*

bâb-ı eltâfiñ: Lütüflar kapısı.

Bâb-ı eltâfiñ bize açdıñ edip lutf u 'amîm / Hamdü lillâh ey Raḥîm ü Ḥayy ü Qayyûm u Kerîm
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 2*). [*bâb-ı eltâfiñ, -iñ*]

bâb-ı emân: Yardım kapısı, dilek huzuru, makamı.

Ey cân her sâ'atde lâzımdır mûhâsebe saña / Tövbe vü istiğfâr edip **bâb-ı emânda** ol hemîn
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [*bâb-ı emânda, -da*]

Rağbetimiz devlet-i fânîde yok / 'Âdile **bâb-ı emândan** geçemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 7*). [*bâb-ı emândan, -dan*]

bâb-ı kalbi: Kalp, gönül kapısı.

Şakın aldanma nâ-dâna gel ehl-i ‘aşk u ‘irfâna / Sivâdan fâriğ ol düş ‘aşka bekle **bâb-ı kâlbî** gel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 3*). [*bâb-ı kâlbî, -i*]

bâb-ı lutfuñ çâkeri: Yardım, iyilik kapısının kölesi.

Bâb-ı lutfuñ çâkeri ‘uşşâk-ı sevdâdan geçer / Milk-i bâkîden gelen bu fânî dünyâdan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 1*). [*bâb-ı lutfuñ çâkeri, -i*]

bâb-ı lutf: İyilik kapısı.

Bâb-ı lutfuñ ‘Âdile dayanır / (İftetiğ yâ müfettiğâ’l-ebvâb) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 9*). [*bâb-ı lutfuñ, -uñ, -a*]

Bâb-ı lutfuñda kuluñdur ‘Âdile eyle nazar / Ol kapının bendesi şâyeste-i ihsânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 7*). [*bâb-ı lutfuñda, -uñ, -da*]

bâbî melâz-ı fuqarâ: Fakirlerin sığınağının kapısı.

Çillesi cilvedir âdâb-ı tarîkî irşâd / Maṭbah-ı ‘aşk ocağı **bâbî melâz-ı fuqarâ** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 44*). [*bâbî melâz-ı fuqarâ, -i*]

bâb-ı rahmetdir: Rahmet kapısı.

Mu‘allâ dergehiñ dârü’l-emândır **bâb-ı rahmetdir** / O bâbîñ bendegânının nevâsı artar eksilmez
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 7*). [*bâb-ı rahmetdir, -dir*]

bâb-ı rızâda: Kabullenme ve hoşnutluk makamı, kapısı.

‘Âdile **Bâb-ı rızâda** dâ’im ol bu mâ‘rifet / Ancağ oldur iki ‘âlemde medâr-ı devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 8*). [*bâb-ı rızâda, -da*]

bâde: Şarap, içki.

Meded ey sâkî serde ıztırâb ile ḥumârım var / Kerem kıl **bâdeye** muhtâc oldum intizârım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 1*). [*bâdeye, -y, -e*]

Bulmam şafâ-yı kâlbî bir **bâde** olmayınca / Kesb-i neşât olmaz tâ perde-râz olmayınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 1*). [*bâde, -i*]

Ey dil hemân zevk et el verdi vakt-i ‘işret / Çirk-âb-ı cürmü silsin ol **bâde** kevşer imiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 5*). [*bâde, -i*]

Büyün şemmayleyen ervâḥ olur ihyâ hemân / **Bâdesinde** neş’e bulup zevk alır her ân cân (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 17*). [*bâdesinde, -si, -n, -de*]

Bâde nûş-ı meclis-i ‘aşk u şafâ / Mest-i şahbâ-yi sa‘âdetdir hemân (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 94*). [*bâde, -i*]

bâde-dân: Şarap bilen, bilici; içkiden anlayan.

Kâse-i kâlbim şikeste sâkiyâ / Câm-ı cem-veş **bâde-dânı** neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 9, Beyit 3*). [*bâde-dânı, -ı*]

ba‘dehu: Ondan sonra, daha sonra.

Bâ‘dehü me‘mûr oldu hicrete / Tâ Medîne ḥalkı ere devlete (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 4*). [*bâ‘dehü, -i*]

bâde-i ‘aşkı: Aşk şarabı.

Zevk ‘âleminde sâkiyâ şun **bâde-i ‘aşkı** baña / Ol devlet ile menzil-i maḫşûd-ı câna ere gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 7*). [*bâde-i ‘aşkı, -ı*]

Nüş eylemek tâ be-seher ol **bâde-i 'aşkı** hüner / Tâ şahid-i cânı meger âgûşa mihmân edelim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6*). [*bâde-i 'aşkı, -ı*]

Şöyle mest olmuş ezelden **bâde-i 'aşkıñla** kim / Haşre dek gerdândır küyuñ yoluñda âfitâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 4*). [*bâde-i 'aşkıñla, -ñ, -la*]

bâde-i gül-rengi: *Gül renkli şarap.*

Yâr elinden nüş etdik **bâde-i gül-rengi** biz / Kim çerâg-ı kalb şem'-i 'aşkıñın süzânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 2*). [*bâde-i gül-rengi, -i*]

bâde-i 'işveyi: *Naz şarabı.*

Bâde-i 'işveyi mey-i nâzı / O iki çeşm-i nîm-i hıvâba verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 5*). [*bâde-i 'işveyi, -y, -i*]

bâde-i vuşlat: *Kavuşma şarabı.*

Bâde-i vuşlat ile mest olup cân ü derûn / Bu humâr-ı gâmi hep etdi şikest yâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [*bâde-i vuşlat,]*

Mâsivânın şiddetinden kurtulup mest olmadan / **Bâde-i vuşlatdan** ise feyz-i dil reyyân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 8*). [*bâde-i vuşlatdan, -dan*]

bâd-ı seherdir: *Seher yeli.*

Ger cefâ ger cevri her ne çekse râzıdır yine / Ol gümüm-i 'aşkıñ **bâd-ı seherdir** mahremi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 6*). [*bâd-ı seherdir, -dir*]

bâdiye: *Çöl, ova, kır, sahra.*

Ey gönül kesme taleb **bâdiyesinden** kâdemin / Ki taleb rütbe-i ikbâl-i mü'allâ eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 4*). [*bâdiyesinden, -si, -nden*]

bâğ: *Bahçe, yeşillik, ağaçlık ve çiçeklik yer.*

Nâr-ı mahabbetle yakar 'aşk âteşi dilde çerâg / Şehr-i şafânın **bağına** 'ayn-ı donanmadır gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 6*). [*bağına, -ı, -na*]

Bu **bağı** eyle temâşâ güzellerin yeridir / Şu'âdır bütün ol goncânın ruğundaki nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 6*). [*bağı, -ı*]

Dâğlarla sînemi sen mi gülistân eylediñ / **Bâğa** gel görsün fidân ol nev-nihâlin ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 5*). [*bâğa, -a*]

Döst **bağında** mişâl-i bülbül eyle âh u zâr / Ol gülistânın gülün devşir meşâmm-ı câna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 5*). [*bâğında, -ı, -nda*]

Bahâr oldu edem geşt ü güzârı / Olup döst **bağına** bülbül öteyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 2*). [*bâğına, -ı, -na*]

Nâr-ı mahabbetle yakar 'aşk âteşi dilde çerâg / Şehr-i şafânın **bağına** 'ayn-ı donanmadır gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6*). [*bağına, -ı, -na*]

Küşâde oldu yâ hû dost **bağında** gül-i vuşlat / Öyle bülbül olan âh çeksin pür-fiğân gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 4*). [*bâğında, -ı, -nda*]

Nevbahâr oldu açıldı döst **bağı** gülleri / Gül murâdı üzre gayrı râm eder bülbülleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 1*). [*bâğı, -ı*]

İttü envârı cihânı mâh-tâb etdi derûn / Döst iklimi donatdı lâle sünbül **bağları** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 2*). [*bâğları, -ları*]

Ben gidip siz kalıñız sıhhatle sağ / Her biriñize bu dünyâ ola **bâğ** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 72*). [*bâğ,]*

Ne bilsin hâdis olanlar kadîmî / O **bâğa** varamaz 'âklîñ nesîmî (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 7*). [*bâğa, -a*]

Câ'fer-i Şâdık ki ferhunde-ñişâl / Fâtımâ **bâğında** altıncı nihâl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 50*). [*bâğında, -i, -nda*]

bâğ u gülzâra: *Bağ ve gül bahçesi.*

Düşüp bülbül gibi zâra bakar mı **bâğ u gülzâra** / Vañan tutmaz dü-'âlemde der-i cinânda eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 4*). [*bâğ u gülzâra, -a*]

bâğ-ı 'aşk: *Aşk bahçesi.*

Gevher-i la'li şafâsı **bâğ-ı 'aşka** goncadır / Kim şadâ-yı tañl feth-i kal'a-i vuşlat gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 3*). [*bâğ-ı 'aşka,]*

Cân bülbülüyle gâh buluşur **bâğ-ı 'aşkda** / Zîkr-i Hudâ'yla olmada güyân gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 6*). [*bâğ-ı 'aşkda, -da*]

Ey gönül bülbül mişâli sen yine hayrân mısın / **Bâğ-ı 'aşkıñ** nev-nihâli o güle hayrân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [*bâğ-ı 'aşkıñ, -ıñ*]

bâğ-ı cânânda: *Sevgilinin bahçesi.*

Bâğ-ı cânânda bülbül gibi efgân ederek / Sînesin gülşen-i vîrân eden göñlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 4*). [*bâğ-ı cânânda, -da*]

bâğ-ı cennet: *Cennet bahçesi.*

Bâğ-ı cennet gülleri açılmış işbu câyda / Çâr ırmağdır dehânından ne a'lâ sût akar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 1*). [*bâğ-ı cennet,]*

Bâğ-ı cennet içre ol gül 'aşka açılmıyor / Ben be hey dervîş o cennetde fidânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 5*). [*bâğ-ı cennet,]*

Değil müşkil iki 'âlemde tebdîl-i makâm âşık / Karâr eyler mi sensiz **bâğ-ı cennet** olsa imkânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 5*). [*bâğ-ı cennet,]*

Bâğ-ı cennet goncası iken lebi / Hoğka-i zehr etdi erbâb-ı şekâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 18*). [*bâğ-ı cennet,]*

Aç başîret çeşmin ey cân mevsimiñ seyrânına / **Bâğ-ı cennetden** seherde açılır her gonca gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 6*). [*bâğ-ı cennetden,]*

Bülbül-i rûh-ı lañfî uçdı **bâğ-ı cennete** / Mâder ile zevcini yandırdı nâr-ı firâte (1285) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 12*). [*bâğ-ı cennete, -e*]

bâğ-ı cinân eyle: *Cennet bahçesi hâline getirme.*

Qabrın ol merhûmların **bâğ-ı cinân eyle** hemân / Her biriniñ destgîri ola hem Fahr-i cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 21*). [*bâğ-ı cinân eyle,]*

bâğ-ı cinân: *Cennet bahçesi.*

Uçdular **bâğ-ı cinâna** birbirin tâ'kib ile / Oldular câriye-i bint-i Resûl-i Kibriyâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 5*). [*bâğ-ı cinâna, -a*]

Dil-i 'uşşâka verir **bâğ-ı cinândan** haberi / Ol iki ravza-i pür-feyz ki 'arz-ı Haremeyn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 2*). [*bâğ-ı cinândan, -dan*]

bâğ-ı firdevs: *Firdevs cennetinin bahçesi.*

Qabrini ede Muhammed 'Alî Pâşâ'nın Hâk / **Bâğ-ı Firdevs** ile hem ravza-i gülzâr-ı cinân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 1*). [*bâğ-ı firdevs,]*

bāğ-ı irem: Cennet.

Ger ‘āşık-ı şādık bula nūr-ı tecellā-yı cemāl / Yā Sidre yā **Bāğ-ı İrem** yā naḥl-i Ṭūbā’dır gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 7*). [*bāğ-ı irem,]*

Ger ‘āşık-ı şādık bula nūr-ı tecellā-yı cemāl / Yā Sidre yā **Bāğ-ı İrem** yā naḥl-i Ṭūbā’dır gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 7*). [*bāğ-ı irem,]*

bāğ-ı ‘ömrümde: Ömür bahçesi.

Mihr-i kalbim mäh-ı cānımdın benim / **Bāğ-ı ‘ömrümde** fidānımdın benim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 45*). [*bāğ-ı ‘ömrümde, -üm, -de]*

bāğ-ı vuslat: Kavuşma bahçesi.

Oldu ḥār-ı māsivādan dāmen-i nāzı maşūn / **Bāğ-ı vuslat** içre ḥôş seyrān eder cānān-ı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 4*). [*bāğ-ı vuslat,]*

bağır: Göğüs, sine.

Bağ ‘Âdile’niñ ḥāline kim **bağrı** delindi / (Māzāga başar) ḥançer-i bürrān-ı maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 7*). [*bağrı, -ı]*

Kalbi maḥzūn **bağrı** pür-ḥūn eşki gülgūn neylesin / Dil giriftār-ı maḥabbet olalı ḥayrānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 6*). [*bağrı, -ı]*

bağla: Başka bir işle uğraşamaz durumda olmak; bütün ilgisini bir yerde yoğunlaştırmak.

Cümleyi terk kılup kalbiñi Ḥaqq’a **bağla** / Ḥüsni ḥulḳ ile tevekkül kula ādāb gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 8*). [*bağla,]*

bağlan: Dayanmak, güvenmek, teslim olmak.

Yorma tedbīr ile kalbiñ kadere **bağlan** kim / Niyyeti ḥāş olanı şād eder elbet Yezdān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 4*). [*bağlan,]*

bağlan: Tutulmak, kapılmak.

Şakın **bağlanma** kayd-ı ilticāya geç ḥazer eyle / Edince zāhir ü bāṭın refiḳi yürü pek ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 2*). [*bağlanma, -ma]*

bağlı: Bir bağ ile tutturulmuş olan.

Bār-i gāha şāh-ı gül tertībini kurmuş şabā / Şāf şāf eller **bağlı** onda enbiyā vü evliyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 1*). [*bağlı,]*

Bār-i gāha şāh-ı gül tertībini kurmuş şabā / Şāf şāf eller **bağlı** onda enbiyā vü evliyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 1*). [*bağlı,]*

bağlı: Bir kimseye, bir düşünceye, bir hatıra saygı, aşk vb. duygularla bağlanan, sadık, tutkun.

Zülf-i yāre **bağlı** bir dīvāne olduñ ‘Âdile / Beste-i zencīr-i ‘aşk üftāde ser-gerdān mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 7*). [*bağlı,]*

bağır: Göğüs, sine, gönül, yürek.

Şāh-ı ḥübānı kaçınmaz arar ‘uşşāk-ı gedā / ‘Âdile āteş-i hicrān ile çün **bağrı** yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 8*). [*bağrı, -ı]*

Seniñdir ḥāne-i dil dağ-ı ḳahrıñ gel de seyr eyle / Benim bir **bağrı** yanık lāle-veş ḥūnīn cigerim
var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7*). [*bağrı, -ı]*

bağrı yanık: Çok ızdırap çekmiş, acı görmüş, dertli, kederli, bağı kara.

Hazer kıl zâhîde buğz eyleme merdânî Mevlâ'ya / Şağın **bağrı yanık** 'uşşâkı incitme cefâdan geç
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 2). [bağrı yanık,]

bağrına basdı: Kucaklamak.

Bağrına basdı baña etdi nigâh / Hâk oña Firdevs'i etsin cāygâh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 87). [bağrına basdı, -dı]

bağrını deldi: Yüreğinden yaralamak, çok acı çektiirmek.

İftirâka uğradı pek çekdi gam / Yaralanmış **bağrını deldi** sitem (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 22). [bağrını deldi, -di-i, -nı]

bağy ü 'inād etmede: Haddi aşmak ve isyan etmek.

Vâlî-i Mısr etmede bağy ü 'inād / 'Askerimle eyliyor hârb ü cihād (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 13). [bağy ü 'inād etmede, -mede]

bahâ: Değer, bedel, fiyat.

Cevherin im'ân ile bāzâr-ı 'irfân vezn eder / Kıymet-i vaşlın **bahâsın** cān eder cānân-ı 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 7). [bahâsın, -sı, -n]

Cevher-i 'aşkıñ taleb-kârı bu bāzâr içre çok / Cān verir alır **bahâsı** böyledir ol cevheri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 7). [bahâsı, -sı]

bahâr: Bahar mevsimi.

Bu **bahârı** zevk edenler cem' olsun meclise / Kıla sâkî bir kadehle mest ehl-i dilleri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 6). [bahârı, -ı]

bahâr oldu: İlkbahar mevsiminin gelmesi.

Bahâr oldu edem geşt ü güzârı / Olup dōst bāğına bülbül öteyim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 2). [bahâr oldu, -du]

bahâr u seyri: Bahar manzarası.

'Aşk için bir tûrfe mevsimdir **bahâr u seyri** kim / Goncalar açıldı cevâlâna gelip 'aşıkları (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 4). [bahâr u seyri, -i]

bahâr-ı gülşen-i rıdvân: Hoşnutluğun, rızanın gül bahçesinin ilkbaharı.

Bir zamân olur zemistân-ı gama dil 'azm eder / Bir zamân olur **bahâr-ı gülşen-i rıdvân** gelir
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 6). [bahâr-ı gülşen-i rıdvân,]

bahâr-ı vaşlîla: Kavuşma baharı.

Hazân-ı hüzn ile pejmürdedir sermâ-yı hicretde / Dil-i zârım **bahâr-ı vaşlîla** cānâ dil-ārâ et (Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 4). [bahâr-ı vaşlîla, -ıla]

bahîl: Cimrilik.

Dünyâlığı cem' etmededir şuglu **bahîlin** / Sîm ü zer ü māl ü diremiyle mütelezziz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 5). [bahîlin, -in]

bahr: Deniz.

Ben fakîr bî-çâre geldim bâbîña ey Pâdişâh / Rahmetiñ **baħrına** yokdur ħadd u ġâyet kıl meded
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3*). [*baħrına, -ı, -na*]

Gelip düşdüm kapuña ben amân Allah meded Allah / Günâhıñ **baħrına** daldım amân Allah
meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 1*). [*baħrına, -ı, -na*]

Ben fakîr bî-çâre geldim bâbîña ey Pâdişâh / Rahmetiñ **baħrına** yokdur ħadd u ġâyet kıl meded
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [*baħrına, -ı, -na*]

Gelip düşdüm kapuña ben amân Allah meded Allah / Günâhıñ **baħrına** daldım amân Allah
meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 1*). [*baħrına, -ı, -na*]

Ĥaķîķat baħrına cismiñ sefîne olduġuñ aña / Teniñ fülk-i şerî‘atdır Ĥaķîķat **baħrı** gevheri (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 5*). [*baħrı, -ı*]

Ĥaķîķat **baħrına** cismiñ sefîne olduġuñ aña / Teniñ fülk-i şerî‘atdır Ĥaķîķat baħrı gevheri (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 5*). [*baħrına, -ı, -n, -a*]

Nâr-ı ‘aşkı söndüremez olsa çeşmim yaşı **baħr** / Sen bilirsin sîne-i pür-yârâye dermânımı (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 7*). [*baħr, -ı*]

Baħrlar olsa midâd eşcâr kalem / Medh ü vaşf-ı şânı bulmaz intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-
bend 1, Beyit 19*). [*baħrlar, -lar*]

baħr ile beri: Deniz ve kara.

(Feseyekfike hümmü’llâh) olup tâc-ı seri / Ne neye kıldı musahħar oña **baħr ile beri** (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 1*). [*baħr ile beri, -ı*]

baħr ü beri: Deniz ve kara.

Mevlid-i zât-ı hümayûnuñ mübeşşir ‘âlemi / Şu‘le-i rahmet-i şefâ‘at kapladı **baħr ü beri** (*Âdile
Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 4*). [*baħr ü beri, -ı*]

baħr u kânım: Bolluġun denizi, kaynaġım deryası.

Derd-i firķatle firâş-ı ye’sde bîmârdır / Dil devâ-yı vaşlîñ ister **baħr u kânım** gel yetiş (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 4*). [*baħr u kânım, -ım*]

baħr-ı ‘ademde: Yokluk denizi.

Bir kenz-i vücûda dalarak **baħr-ı ‘ademde** / Şöyle olayım mest-i mey-i cân-ı maħabbet (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 2*). [*baħr-ı ‘ademde, -de*]

baħr-ı ‘aşka: Aşk denizi.

Seni irşâd eden ol pîr-i ‘aşkı ġaflet etme bul / Vücûduñ maħv edip al **baħr-ı ‘aşka** ‘Âdile sen gel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 5*). [*baħr-ı ‘aşka, -ı*]

Baħr-i ‘aşka geceler dall eyleyip maħv-ı vücûd / Mâhtâb-ı nûra gel şevķ ile ‘âşık geceler (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 6*). [*baħr-i ‘aşka, -a*]

Seni irşâd eden ol pîr-i ‘aşkı ġaflet etme bul / Vücûduñ maħv edip al **baħr-ı ‘aşka** ‘Âdile sen gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [*baħr-ı ‘aşka, -a*]

Gözleriñ olmuş firâķ-ı yâr ile bir ‘ayn-ı hûn / **Baħr-ı ‘aşka** ġarķ olmuş ‘âşık-ı giryân mısın (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 2*). [*baħr-ı ‘aşka, -a*]

Beni ġarķ et İlâhî **baħr-i ‘aşka** / Târîķ-i şâhidîn eyle sülûku (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156,
Beyit 3*). [*baħr-i ‘aşka, -a*]

baħr-ı ‘aşkıñ rüzġârı: Aşk denizinin rüzġârı.

Ĥalbe mânend-i sefîne inķılâbı celb eder / **Baħr-ı ‘aşkıñ rüzġârı** râĥat-ı berden lezîz (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 5*). [*baħr-ı ‘aşkıñ rüzġârı, -ı*]

bahr-ı a'zam: *Büyük deniz.*

Ḳāf-ı kudretdir gönül 'Ankâ-yı rûhu onda gör / Kân-ı 'ummân-ı ḥaḳîḳat **baḥr-ı a'zam** ondadır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 3*). [*baḥr-ı a'zam,]*

bahr-i hasret: *Hasret denizi.*

Meded artırmada bu **baḥr-i ḥasret** feyz u emvâc-ı / Hemân deryâ-yı 'aşka cûşa gelsin dâ'imâ
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 2*). [*baḥr-i ḥasret,]*

bahr-ı mahabbet: *Aşk denizi.*

Dil sefînesini şal **baḥr-ı mahabbet** üstüne / Dest-i mürşidle ḥuşûl-i gevher ü mercâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 4*). [*baḥr-ı mahabbet,]*

bahr-ı mahabbet: *Aşk, sevgi denizi.*

Erer rûha ezelden 'Âdile ol lezzet-i bâde / Coşup **baḥr-i mahabbet** mest eder 'aşk ile cânânı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 5*). [*baḥr-i mahabbet,]*

bahr-ı muhîr: *Okyanus, büyük deniz.*

Keşret-i 'ilmine bir kaçra gelir **Baḥr-ı Muhîr** / Nisbet-i şânına bir zerre ḳalır mihr-i münîr (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 33*). [*baḥr-ı muhîr,]*

bahr-ı şafa: *Mutluluk, zevk ve eğlence denizi.*

Ḥurûş ile şadâ-yı sâz-ı 'aşka mest olup cümle / Coşup emvâc ile **baḥr-ı şafa** incilerin şaḳdı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [*baḥr-ı şafa,]*

bahr-i şafvet: *Temizlik, saflık denizi.*

Ḥamr-ı 'aşkı tâ ezel nûş eyleyen sekrân olur / **Baḥr-i şafvet** içre ol ḳalbi şafâ-efşân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 2*). [*baḥr-i şafvet,]*

bahr-i vaḥdetde: *Birlik denizi.*

Şûret-i emvâc-ı keşretde bulunmaz mişli hiç / **Baḥr-i vaḥdetde** şadef dürr-i vefâ ya 'nî gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 6*). [*baḥr-i vaḥdetde, -de]*

bahş ede: *Karşılıksız olarak vermek, bağışlamak, sunmak.*

Ey ḳalem vaşfını bir a'zam-ı eyle inşâ / Kim o ḥidmetle saña **bahş ede** luṭfuñ Mevlâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 1*). [*bahş ede, -e]*

bahş ola: *Vermek, ihsan etmek.*

'Afv ile eyle nâzar ol mücrim-i bî-çâreye / 'Âdile **bahş ola** Faḥr-ı 'âleme yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 8*). [*bahş ola,]*

bahş u iḥsân: *Cömertlik ve bağışlayıcılık.*

İşte ol ḥırkasını luṭf u mürüvvet birle / **Bahş u iḥsân** buyurdu oña maḥbûb-ı Ḥudâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 12*). [*bahş u iḥsân,]*

bahş ü kerem et: *Lütuf bağışlamak.*

Dil ḥânemi 'aşkıñla şafâ derûn et yâ Ḥayy / Ol şevḳ ile cân nûrun **bahş ü kerem et** yâ Ḥayy
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 1*). [*bahş ü kerem et,]*

baḥş-ı feyz eylerdi: Bolluğu, bereketi bağışlama.

Ḳalbi mir'ât-ı cemāl şāhid-i maḳşūd idi / Ṭālibāne **baḥş-ı feyz eylerdi** ol kân-ı 'aṭā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 5*). [*baḥş-ı feyz eylerdi, -r, -di*]

baht: Kısmet, talih, kader, şans.

Ben de dedim ğamla ey **baḥtı** siyāh / N'olduñ ey hemşire cānım Mihrimāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 51*). [*baḥtu, -ı*]

baht-ı siyāh: Kötü talih.

Şāhen-şeh-i devrān iken ' Abdūlazīz-i ḥuld-i cāh / Elvermedi zālim felek yār olmadı **baht-ı siyāh** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 1*). [*baht-ı siyāh,]*

bahtiyār: Bahtlı, talihli, talihi açık, kutlu, mutlu.

Luṭfuña mazhar olan her **bahtiyār** / Varını hep yoluna ṭalan eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 9*). [*bahtiyār,]*

Luṭfuña mazhar olanlar **bahtiyār** / Ḥükm ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 8*). [*bahtiyār,]*

bahtiyār olsun: Talihli, bahtlı, mutlu olmak.

Açılsln lāleler 'aşkıñla sīnem dağ dağ olsun / Dil-i vīrāne yansın āteşiñle **bahtiyār olsun** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 4*). [*bahtiyār olsun, -sun*]

bahtiyārılık: Mutluluk.

Her kime verirse 'aşkıñ rütbesi ālī olur / **Bahtiyārılıkla** bulur iki cihānda devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 2*). [*bahtiyārılıkla, -la*]

bā-ḥükm-i takdīr-i hudā: Allah'ın takdirinin kararı ile.

Etdi terk-i saltanat **bā-ḥükm-i takdīr-i Hudā** / Soñra yüz gösterdi ammā emr-i cellād-ı ḳazā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 15*). [*bā-ḥükm-i takdīr-i hudā,]*

bā-ḥuşū: En çok, hele, özellikle.

Bā-ḥuşū ol 'abd-i ḥāşı Muştafā / Yā'ni maḥbūbı resül bā-şafā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 7*). [*bā-ḥuşū,]*

Bā-ḥuşū ol mīr Muḥammed 'Alī / Bende-i maḥbūl idi ḥāşılı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 9*). [*bā-ḥuşū,]*

ba'īd etme: Mahrum etmek, uzaklaştırmak.

'Âdile'yi etme ḳurbuñdan ba'īd / Ḥasret ile dīdesin giryān eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 11*). [*ba'īd etme, -me*]

Beni maḥbūbuñ 'aşkına **ba'īd etme** yaqınıñdan / Taḥammül edemem ḥālim yaman olur göñül nālān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 5*). [*ba'īd etme, -me*]

bā'is: Sebep olucu, sebep olan.

İmtihāndır 'āşıka cevri ü cefā mā'sūḳdan / Rif'at-i 'uşşāka **bā'is** sabr-ı hicrān degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 6*). [*bā'is,]*

Bilmezem **bā'is** nedir bu nāra yandırmak beni / Ḥurrem et ben ḥāksārı eyle cāna ser-firāz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 2*). [*bā'is,]*

bā'is-i feyz-i hayāt-ı cāvidān: Ebedî hayatın bolluk, bereket, ilim, ihsan sebebi.

Kaṭresidir **bā'is-i feyz-i hayāt-ı cāvidān** / Cür'asıyle mest ü ser-gerdandır ḥalk-ı cihan (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 16). [bā'is-i feyz-i hayāt-ı cāvidān,]

bā'is-i icād-ı 'ālem: Dünyanın, kâinatın meydana geliş sebebi.

Zāt-ı pākîñ eylemiş Rabb-i 'ulā / **Bā'is-i icād-ı 'ālem** muṭlaqā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 2). [bā'is-i icād-ı 'ālem,]

bā'is-i icād-ı cihān: Dünyanın meydana geliş sebebi.

Bā'is-i icād-ı cihān muṭlaqā / Şallî 'alā seyyidinā Muṣṭafā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 1). [bā'is-i icād-ı cihān,]

bā'is-i icād-ı eşyā: Her şeyin yaratılma sebebi.

Hem o Fahr-i kâ'ināta biñ salāt / **Bā'is-i icād-ı eşyā** muṭlaqā (Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 4). [bā'is-i icād-ı eşyā,]

bā'is-i icādidir: Yaratılış, var edilme sebebi.

Kā'inātıñ **bā'is-i icādidir** / Cümle ḥalkıñ mefḥar ü imdādidir (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 8). [bā'is-i icādidir, -ı, -dır]

bāis-i kevn ü mekândır: Kâinatın var olma sebebi.

Muḥammed **bāis-i kevn ü mekândır** / Muḥammed kālîb-i eşyāya cāndır (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 3). [bāis-i kevn ü mekândır, -dır]

bā'is-i rahmet olur: Bolluğun ve bereketin sebebi, kaynağı olmak.

Gel bu gün fakr ü fenāyı cān ile eyle kabûl / Zāt-ı Hak'dan **bā'is-i rahmet olur** bu zilletiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 4). [bā'is-i rahmet olur, -ur]

bā'is-i rif'atdır: Yüceliğin sebebi, kaynağı.

Dü cihānda **bā'is-i rif'atdır** hem maḥz-ı necāt / Mûcib-i feyz u sa'âdet başka bir kuvvetdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 4). [bā'is-i rif'atdır, -dır]

bak: Beklemek; itibar etmek, ilgilenmek, değer vermek.

Yâ Rab 'ināyetiñ yoluna **bakmada** gözüm / Et nâ'il ü vişāl o yâra meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 6). [bakmada, -ma, -da]

bak: Üzerinde durmak, meyletmek, önem vermek.

Ümmetiñ nokşânına **bakmaz** şefâ'at itmede / Muṣṭafâ cüd u keremle rāygāndur Muṣṭafâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 6). [bakmaz, -maz]

O nûr-ı çeşm Hüseyin'in için oña nazar et / Kapıñda 'Âdile giryân olup **bakar** dolandır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 8). [bakar, -ar]

Düşüp bülbül gibi zâra **bakar** mı bağ u gülzâra / Vâṭan tutmaz dü-'ālemde der-i cinānda eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 4). [bakar, -ar]

'Aşk ile gel gir yola tut şıdk ile mürşid yedin / **Bakma** şakın sağ u şola meclis-i rindāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 2). [bakma, -ma]

Fânî cihānıñ 'Âdile **bakma** tükenmez derdine / Ehl-i kemālîñ ḥākine hep cānı kurbân edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 10). [bakma, -ma]

Bu cāy-ı dil-küşāde ‘uşşāk buldu zevkī / Ağyāra ‘Ādile hīç **bağma** şu zevke eriş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 6*). [*bağma, -ma*]

Cürümüne **bağma** baña etme ‘azāb / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 16*). [*bağma, -ma*]

Māder-āsā **bağdı** şād etdi beni / Cennetü'l-Firdevs olsun medfeni (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 28*). [*bağdı, -dı*]

Cürümüne **bağma** baña etme ‘azāb / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 16*). [*bağma, -ma*]

Her ne rütbe mücrim isem **bağma** Allāh ‘aşkına / Evvel ü āhır şefā‘at eyle bu ‘işyānıma (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 3*). [*bağma, -ma*]

bak: Aldırış etmek, ciddiye almak.

Zihī ‘āşık ki **bağmaz** dōstunuñ cevri ile lūtfuna / Şafā ile cefā ‘indinde bir başka cihān olur (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 5*). [*bağmaz, -maz*]

Vech-i dilberde ümīdi olsa da ‘āşıklarıñ / Miñnete **bağmaz** şafā bulup temāşādan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 4*). [*bağmaz, -maz*]

Zihī ‘āşık ki **bağmaz** dōstunuñ cevri ile lūtfuna / Şafā ile cefā ‘indinde bir başka cihān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5*). [*bağmaz, -maz*]

Bakar mir’at-ı kâlbe lūtf ü kahr ile o meh ‘āşık / Şafā vü zulmüne **bağmaz** durur merdāne incinmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [*bağmaz, -maz*]

Derd-mendim derdime dermān cānım gel yetiş / **Bağma** ‘işyānıma ‘afv et kām-rānım gel yetiş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 1*). [*bağma, -ma*]

Yürü doğru hīç nazar etme şaķın sağ u sola / Dür ise de **bağma** ırak menzil-i cānāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 4*). [*bağma, -ma*]

‘Āşıkıñ maṭlūbu Ḥaķķ’ın rü‘yet-i didāridır / **Bağma** ağyār-ı cihāna menzil-i cānāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 5*). [*bağma, -ma*]

Bağma taķşirime ey şāh-ı cihān teşrīf et / Yıkılıp ḥāne-i dil olmada her dem vīrān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3*). [*bağma, -ma*]

Bakma ‘işyānıma kıl bendeñi pīrim şādān / Oldu sūzān reh-i ‘aşkıñda derūn-ı sīne (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 49*). [*bağma, -ma*]

bak: Anlamak, farkına varmak.

Bağ levh-ı dilde naķş olan nev-ḥatt-ı pūr-envārı gör / Zāhir olan āyāt ile Qur’ān-ı pūr-esrārı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 1*). [*bağ,]*

Bağ çeşm-i cān ile kamu eşyāyı seyr et oldu nūr / Evrāk-ı esrārı oku defter ile eş‘ārı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 3*). [*bağ,]*

Cism ü cān seyreyle **bağ** dilde çerāğ-ı nūr-ı ‘aşk / Kīmyā-yı pāk-i cāndır ḥāk-i dervīşānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 5*). [*bağ,]*

Ḥasret-i rüyūñla dilde nice yüz biñ yara var / Gōñlūme **bağ** cāy-gīr olan meh-i tābānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 6*). [*bağ,]*

‘Aşkdır fehmi ile iş‘ār eyleyen derd-i dili / ‘Aşkdır **bağ** ‘Ādile çarḥı eden keşf ü beyān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 10*). [*bağ,]*

Ol Ḥadīce Sultān’ı emri ile Ḥaķ / Dest-i ‘Azrāil’e teslim etdi **bağ** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 65*). [*bağ,]*

Va‘d ü nuṭṭ-ı vālidim cennet-mekān / **Bağ** naşıl geldi yerin buldu hemān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 50*). [*bağ,]*

bak: Bakış bir şeyin üzerine çevirmek, seyretmek, nazar etmek.

Bağ şehir Cibril hem pervānesi hem bülbul / Hem yanar hem āh eder ol nūra kim bī-hār gül
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 3*). [*bağ,]*

Bağ derün-ı perdeye kim ızırardır kamu / Dilde her bir miñnetiñ soñu meserret degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5*). [*bağ,]*

Bağmağa ol nūra hiç çeşmimde kuvvet kalmadı / Garğ u hayrānı o nūruñ fark eder mi gayrıya
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 3*). [*bağmağa, -ma, -ğ, -a]*

Bağ ‘Ādile’niñ hāline kim bağı delindi / (Māzāğa başar) hañçer-i bürrān-ı maħabbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 7*). [*bağ,]*

Çeşm-i ‘ibretle **bağar** hayret ile mebhūt olur / Kalb-i ‘āşık gibi levh-ı sāde bī-ālāmdır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 4*). [*bağar, -ar]*

Rahm edip çeşm-i siyāhile **bağarsa** ‘āşık / Seyr-i evc-i hüsñü o māhiñ dile āsān gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 7*). [*bağarsa, -ar, -sa]*

Bağınca dīde nūruna ziyā bulur bu cism ü cān / Mir’āt-ı kalbi mūncelī kıl sırr ile dīdārı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 2*). [*bağınca, -ınca]*

Bağar mir’āt-ı kalbe lūtf ü kahr ile o meh ‘āşık / Şafā vü zūlmüne bağmaz durur merdāne
incinmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [*bağar, -ar]*

Onu ol rütbe etmiş şeş-cihetden hayret istilā / Görür kanda **bağarsa** sanki dīdār-ı kerīm ‘āşık
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 4*). [*bağarsa, -ar, -sa]*

Bağ şehir Cibril hem pervānesi hem bülbul / Hem yanar hem āh eder ol nūra kim bī-hār gül
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3*). [*bağ,]*

Çeşm-i ma‘nāyla **bağ** sahrāları diğer görür / Her varak bir kudret-i Mevlānıñ olmuş defteri
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 5*). [*bağ, -an]*

Yokdur ‘ālemdē ‘abes halk eylemiş nesne Hudā / Ey başiretsiz gözüñ aç **bağ** nedir sırr-ı Hudā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 1*). [*bağ,]*

bağ gel: Bir yere uğrayıp gelmek, görüp gelmek.

Haķikatle kamu eşyāya **bağ gel** seyrān ede gör / Kulak verme bu kıl ü kāle gūş-ı cānla diñle gör
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 2*). [*bağ gel,]*

bağ: Ebedilik, sonsuzluk.

Gürüh-ı ‘āşıkān şevkile her dem pür-hurūş olmuş / Döner çarh-ı derūnuñ hep **bağ** artar
eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 5*). [*bağ, -sı]*

Olma mağrūr tūl-ı ‘ömre yok **bağ** hāşılı / ‘Ādile bul vahdeti çekme cefā vü külfetiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 6*). [*bağ, -sı]*

Şabr edip eyle tevekkül seni dağı etsinler / Māsivā sevme **bağsız** o ğafletten uyan (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 6*). [*bağsız, -sız]*

Olan çün tālib-i dīdār eder ‘āşıkñ şerābın nūş / **Bağ** bul şafā bezminde şüretten edādan geç
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 7*). [*bağ, -yı]*

Oldu tārtih hemān altı yüz elli dört sāl / Bülbul-i rūhı **bağ** gülşenine açdı bāl (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 35*). [*bağ,]*

bağ buldı: Sonsuzluğa, ebediyete erişmek; ölmek.

(Harb-ı Şıffin)’e varıp oldu şehādetle şa‘id / Ederek terk-i fenā buldı sa‘adetle bağ (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 13*). [*bağ buldı, -dı]*

bağ: Ebedi, sonsuz.

Beyt-i Hudā’dır gönül **bağ** yine hem oldur / Gel diyelim ‘aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 6*). [*bağ,]*

Göñül âvâre gezme terk edip fânî cihânî gel / Nefsden geç ricâ kıl Hakk'a **bâkî** 'aşka yâhû gel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 1*). [*bâkî,]*

Sultân-ı 'aşka erişip bulduñsa **bâkî** devleti / Taht-ı vişâle cânile bir pâdişâh olduñ göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 5*). [*bâkî,]*

Çün mürîd-i şadıkından rûhu hoşnûd olacak / 'Adile kesme ümîdîñ himmeti **bâkî** saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 11*). [*bâkî,]*

Zevkî **bâkîdir** dimâğ-ı dilde rûz-ı haşre dek / Lezzet-i vuşlat nice ta'bîr ile âsân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 4*). [*bâkîdir, -dir]*

Kimseye **bâkî** degildir bil saña da olamaz / Saltanat devletle ey gâfil ne lâzım iftihâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 4*). [*bâkî,]*

Tâlib-i 'aşk olana Mevlâ olur feryâd-res / 'Aşka devlet yeter Allâh bes **bâkî** heves (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 1*). [*bâkî,]*

Göñül âvâre gezme terk edip fânî cihânî gel / Nefsden geç ricâ kıl Hakk'a **bâkî** 'aşka yâhû gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1*). [*bâkî,]*

Sultân-ı 'aşka erişip bulduñsa **bâkî** devleti / Taht-ı vişâle cânile bir pâdişâh olduñ göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5*). [*bâkî,]*

Gaflet ederek âteş-i hicrân ile yanma / Rûhuñ ola **bâkî** cesediñ nûr-ı bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 5*). [*bâkî,]*

Gam-ı 'aşk ile mahzûn kulları bil 'Âdile 'âlî / Hulus-kârân sözün güş etmeye **bâkî** i'tilâdan geç
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 8*). [*bâkî,]*

'İzzeti dâ'im ile'l-âbâd ezelden muţlağa / Dâ'im ü **Bâkî** vü Hâlik u Aḥad ü Ḥayy u Şamed (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 2*). [*bâkî,]*

Kime **bâkî** kalacaktır bu cihân / Rûhların şadân ide Mevlâ hemân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 79*). [*bâkî,]*

Ya'ni 'âlem kimseye **bâkî** degil / Vaşl ile eyyâm geçmez muttaşıl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 53*). [*bâkî,]*

bâkî: Geride kalan.

Maḳşadım bir Fâtîha ile yâddır ervâhların / 'Âdile **bâkîlere** şabr-ı cemîl olsun sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 6*). [*bâkîlere, -ler, -e]*

bâkî kalan: Geride kalmak, kalıcı olmak.

İşit bu nükteyi ırâk şanma kendini Ḥaḳ'dan / Hemân **bâkî kalan** ol zû'l-celâlin vechidir zîrâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 3*). [*bâkî kalan, -an]*

bakî kalır: Daimî, kalıcı olmak.

Ḳalır bakî kişîye şanma bu mülk / Biz ancak ḳullarız Şubḥânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 11*). [*bakî kalır, -ır]*

bâkî kılsa: Sürdürmek, devam ettirmek.

O ḥamri sâkî **bâkî kılsa** rûḥa her ne dem ikrâm / Erişir zevka ol dem dil bulur vaşl ü ḥuzûr-ı cân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1*). [*bâkî kılsa, -sa]*

bâkır: On iki imamdan beşincisi, Hz. Hüseyin'in torunu; Zeynel Abidin.

Bildi teḳbîr-i 'ulûm edeceğin / Nâmına **Bâkır** dedi faḥr-ı ümem (*Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 46*). [*bâkır,]*

bâkire: Kız; el sürülmemiş, hiç dokunulmamış.

Bākire hemşiremiz etdi vefāt / Ağladı bu hāle cümle kâ'ināt (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 66*). [*bākire,]*

bak: Üzerinde durmamak, dikkate almamak.

Bağmayıp ef'ālimize rahmet et / 'Âdile bî-çāreye sen şefkat et (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 23*). [*bağmayıp, -yıp]*

bāl açdı: Kanat açmak, uçmak.

Oldu tārīh hemān altı yüz elli dört sāl / Būlbūl-i rūhı baķā gülşenine açdı bāl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 35*). [*bāl açdı, -dı]*

bāl ü peri açıp: Kanat açmak, uçmaya hazırlanmak.

Varlığın cümle yıkip eyle harāb-ender-harāb / Rāh-ı maķşūda açıp bāl ü peri tayrāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 2*). [*bāl ü peri açıp, -ıp]*

bāl ü peri açıp: Kanat açmak.

Varlık beytin yıkip eyle harāb-ender-harāb / Rāh-ı maķşūda açıp bal ü peri tayrāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 2*). [*bal ü peri açıp, -ıp]*

bālā: Yüksek, yüce.

'Āşık-ı dīdār olan dōstu **bālāda** arar / Pāk edip āyīne-i ķalb-i mücellāda arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 1*). [*bālāda, -da]*

Meclis-i 'adlinde bir **bālā** vezīr / Bir şayılır idi eñ ednā fakīr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 63*). [*bālā,]*

bālā-yı firāk u hasret: Özlem ve ayrılığın en üst derecesi.

Kār etdi dile **bālā-yı firāk u hasret** / Oldu günden güne derd-i dil-i zārım efzūn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 5*). [*bālā-yı firāk u hasret,]*

bāl-i hümā-yı sebük: Talih kuşunun hafif kanatları.

Ol bīkes-i devlet ki şala başına sāye / Ol **bāl-i hümā-yı sebük** ihsān-ı maķabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 3*). [*bāl-i hümā-yı sebük,]*

bā-merhamet: Merhametle.

'Arz-ı hāle var mıdır hācet hūzūruñda seniñ / Keşf edersin hālimi **bā-merhamet** şeyhim 'Alī (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 5, Beyit 5*). [*bā-merhamet,]*

bār: Vakit, zaman.

Şunar cām-ı şafāyı meclisiñ sākīleri her **bār** / Bu ma'nā sırr-ı mürşidle olur ey 'Âdile izhār (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 8*). [*bār,]*

bār: Yük, ağırlık veren şey.

Cezbe-i 'aşkıñ hemān eyle taħammül **bārına** / 'Âdile bir ulu devletdir sa'ādetdir saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 8*). [*bārına, -ı, -na]*

bāreka'llāh: Allah mübārek etsin, hayırlı uğurlu olsun anlamında bir söz.

Mihr ü māh görse cemāliñ **bāreka'llāh** çağırır / Yoluña hūrşid-i 'ālem hāk ile yeksān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 2*). [*bāreka'llāh,]*

bāreka'llah ü te'ālā: Allah yüce ve mübarek etsin, hayırlı uğurlu olsun.

Bāreka'llah ü Te'ālā karşıdan / Geldi göründü ulu sultānımız (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 1). [bāreka'llah ü te'ālā,]

bār-gāh-ı lutfudur: İyilik makamı.

Rüy-ı dergāh-ı niyāzı **bār-gāh-ı lutfudur** / Eyleme hırmānile bu 'Âdile nā-çarı red (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 8). [bār-gāh-ı lutfudur, -u, -dur]

bāri: Hiç olmazsa, en azından.

Dil verme dehre **bāri** terk et bütün hayālî / Bir katresiyle 'aşkıñ 'ummān bulunur cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 6). [bāri,]

Ey 'Âdile қо 'ārî dil şehrine var **bāri** / Bülbül gibi kıl zārî reyhān bulunur cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8). [bāri,]

Hāne-i kalbi sivādan pāk et / Hakk ile Hakk ola görseñ **bāri** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 3). [bāri,]

bār-i gāha: Sıkıntılı vakit.

Bār-i gāha šāh-ı gül tertibini kurmuş şabā / Šāf šāf eller bağılı onda enbiyā vü evliyā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 1). [bār-i gāha, -a]

bārigāh: Girmek için izin alınması gereken yer, izinle girilebilecek makam, huzur.

Hālîk'ındır sen mu'allā **bārigāhıñ** 'āşıkı / Hāmeniñ haddi degildir 'arz-ı 'aşk-ı çākeri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 14). [bārigāhıñ, -iñ]

bārika: Şimşek, yıldırım parıltısı.

Felekde māhı şakk vü āfitābı eyledin maḥcūb / 'Aceb bir **bārika** nūr-ı cemāl-i pākiñe maḥşūş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5). [bārika,]

baş: Vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.

Ol bīkes-i devlet ki şala **başına** sāye / Ol bāl-i hü mā-yı sebük iḥsān-ı maḥabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 3). [başına, -ı, -na]

Şubḥ-dem ol āfitāb-ı cān doğsun **başına** / İki çeşmim görücek ol şevkı nūr-efşān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 6). [başına, -ım, -a]

Māhītāb āyinedār olmuş gezer dergāhını / Ay **başında** resm-i ebrū-yı hilālîndir garāz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 2). [başında, -ın, -da]

Kaçma çevgān-ı maḥabbetden gōñül cev lāna gel / Top edip **başını** bu meydānda merdāne gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 1). [başını, -ı, -nı]

Görüp geçdim onu etdi zühür esrār-ı Sübhānî / Sa'ādet şemsi doğdu қонdu **baş** tāt-ı nūrānî (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 4). [baş, -a]

baş: Kafa, kelle // can, hayat.

Ol cān ile **başdan** geçer 'aşk hicrine gelen 'āşık / Kendisini fehmi edemez her dem olur ḥayrān 'āşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 1). [başdan, -dan]

Bu gün meydān-ı 'aşk içre şalādır isteyen gelsin / Geçip cān ile hem **başdan** bu devrānı bilen gelsin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 1). [başdan, -dan]

baş: Kafa // kalp, gönül.

Ki 'âşık ile mâ'sûk arasında / İki **başdan** olasıdır mahabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 4*). [*başdan, -dan*]

baş açık: Kafası kazınmış; başına bir şey takılı olmayan // baş açık yalın ayak perişan bir hâlde olmak.

Her kaçan dīvān olursa **baş açık** dīvāna gel / Kanda meclis olsa mey iç 'āleme mestāne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 1*). [*baş açık,]*

baş düşüp: Kelleyi kaybetmek, canından olmak.

Baş düşüp kanlar akar meydān-ı 'aşkıñda seniñ / Zārīña 'ālem dayanmaz Rüstem-i devrān mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 4*). [*baş düşüp, -üp*]

baş egip: Boyun eğmek, itaat etmek.

Etmeyiz **baş egip** ferde tenezzül aşlā / 'Āşıkız zümre-i merdāndan ayrı degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 8*). [*baş egip, -ip*]

baş egip: Boyun eğmek, itaat etmek.

Etmeyiz **baş egip** ferde tenezzül aşlā / 'Āşıkız zümre-i merdāndan ayrı degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 8*). [*baş egip,]*

baş egmeyen: Karşısındakinin üstünlüğünü kabul edip ona boyun eğmek, itaat etmek, direnmekten vazgeçip buyruk altına girmek, saygı göstermek.

Melekler Ādem'e kıldı sücūdu / Oña **baş egmeyen** Şeytān degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 7*). [*baş egmeyen, -me, -yen*]

başa belâdır: Bir kimseye musallat olup sıkıntı veren ve bir türlü uzaklaştırılamayan.

Đalālet bir belâdır başa ammā def'i āsāndır / Gel ey cāhil mürid-i 'aşk olup ol ibtilādan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 5*). [*başa belâdır, -dır*]

başa devlet konmaz: Başına talih kuşu konmak; büyük bir nimete erişmek.

Rüz-ı kısmetde tecellî hisseñe düşdü naşīb / Her başa konmaz bu devlet cānı ver nā-dān mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 5*). [*başa devlet konmaz, -maz*]

bā-şafā: Gönül huzuruyla, şenliğiyle, mutlulukla.

Bā-ħuşuş ol 'abd-i ħāşī Muştafā / Yā'ni maħbūbı resül **bā-şafā** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 7*). [*bā-şafā,]*

başı koyan: Yoluna başını koymak, kendini feda etmek.

Mülk ü māl u saltanat bir kuru da'vā 'Ādile / Āsitān-ı şeyħde **başı koyan** sulţandır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 8*). [*başı koyan, -an*]

başiret: Kalp gözüyle görme, kalp gözüyle görerek bir şeyin gerçeğini kavrama, anlama, idrak etme.

Cümlesi mir'at-ı Ĥaĥ'dır aç **başiret** dīdesin / 'Aks-i Ĥaĥ'ı 'Ādile gör cümle 'ālem ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 6*). [*başiret,]*

Yokdur 'ālemde 'abeş ĥaĥ eylemiş nesne Ĥudā / Ey **başiretsiz** gözün aç baĥ nedir sırr-ı Ĥudā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 1*). [*başiretsiz, -siz*]

başiret çeşmin aç: Gönül gözünü açmak.

Aç başîret çeşmin ey cân mevsimiñ seyrânına / Bâğ-ı cennetden şehirde açılır her gonca gül
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 6). [başîret çeşmin aç,]

başîret çeşmini aç: Gönül gözünü açmak; uyanmak, farkına varmak.

Başîret çeşmini aç sevdiğin yanında pek a'la / Bulunmaz âsmân-ı dilde böyle bir meh-i ra'nâ
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 6). [başîret çeşmini aç,]

başîret dîdesiyle: Kalp gözü, gönül gözü.

Kıl başîret dîdesiyle seyr-i iklim-i beka / Çün beka-yı devlet ile buldu bu zevkî gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 4). [başîret dîdesiyle,]

baska: Bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge.

Dün ü gün durmayıp cevlan eder ümmîd-i vuslatla / Cemâlu'llah'a 'aşık **başka** dîdârı n'ider ey
dost (Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 6). [başka,]

Dîde-i cân ile seyr et sen yedi deryaları / Mevclerinden garb-ı nûr ol **başka** sırr-ı cânâ gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 5). [başka,]

baska: Başka, farklı.

Her kul ol şahin olur mu dâhil-i bezmi hemân / Halvet-i vaşla dehâlet **başka** ihsân değil mi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3). [başka,]

Reh-i 'aşkıñda 'aşık nâlelerle cân fedâ eyler / Bu yolda 'Âdile'ye **başka** bir devlet mi var yâ Rab
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6). [başka,]

Geçip varlıktan artık buldu 'aşk u sohbet-i cânı / O sohbetdir sa'âdet **başka** efkârı n'ider ey dost
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2). [başka,]

Murg-ı dildir 'âlem-i tahkîkde pervâz eden / Menzil-i tevfiqa varmış **başka** 'Anka'dır gönül
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 4). [başka,]

baska bir: Başka, farklı.

'Andelîbiñ âh ü zârı **başka bir** hâlet verir / Sâkıyânıñ câmı diger-gûna bir neş'e şunar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 4). [başka bir,]

Başka bir acı da gösterdi baña zâlim felek / Yâ'ni zevcim 'Ali Pâşâ da gitdi 'Adn'e dek (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7). [başka bir,]

baska bir: Bir başka, kendine has.

Dü cihânda bâ'is-i rif'atdır hem mañz-ı necât / Mücib-i feyz u sa'âdet **başka bir** kuvvetdir 'aşk
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 4). [başka bir,]

başla: Bir işi yapmak üzere harekete geçmek.

Hudâ nâmiyle **başla** mevlid-i Fahr-i cihândır bu / Tulu'-ı Hazret-i peygamber-i âhır zamândır bu
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 1). [başla,]

başlar tâcdır: Çok kıymet verilen, çok sevilen (kimse veya şey).

Hatt-ı yâr ile uçurur 'aşık nâme şabâ / Her gelen dâstdan kâğıdlar **başlar tâcdır** bütün (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5). [başlar tâcdır, -dır]

bast-ı sürür etdi: Sevinç saçmak.

Sâkî şunup peymâneyi meydânı nûr etdi bu şeb / Müjde getirdi cânlara **bast-ı sürür etdi** bu şeb
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 1). [bast-ı sürür etdi, -di]

bat: İflas etmek.

Nice **batmış** vakfı ihyâ eyledi / Nâminı ‘âlemde ibkâ eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 67*). [*batmış, -mı*]

bâtl: Hak ve hakikat olmayan şey, boş şey, esassız.

Şoĥbet-i yâr ile cân ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok **bâtl** hayâle geçdi dünyâda gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 5*). [*bâtl,]*

Bu yerde böyle fehmeyle vişâli ‘Âdile çünkü / Hemân **bâtl** hayâli ref’ etmektedir hüner haĥķâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 7*). [*bâtl,]*

Şoĥbet-i yâr ile cân ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok **bâtl** hayâle geçdi dünyâda gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [*bâtl,]*

bâtn: İç, iç yüz, görünmeyen taraf, sır.

Fenânın zevkine aldanma aşlâ bağlama gönülün / Görünür zâhiri ma‘mûr lâkin **bâtnı** vîrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6*). [*bâtnı, -ı*]

Bâtn eşcârda zâhir olan esmârını gör / Nev-bahâr şems ü meh ü çarĥ ile eflâk güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 5*). [*bâtn,]*

Zâhir ismiñ gibi **bâtnında** degilsin sultân / Veremez fâ‘ide bu saltanat ü devlet ü şân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1*). [*bâtnında, -da*]

Bâtn eşcârda zâhir olan esmârını gör / Nev-bahâr şems ü meh ü çarĥ ile eflâk güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [*bâtn,]*

Seniñle zâhir oldu cümle eşyâ hep seniñ varlık / Ki sensin Evvel ü Âĥir‘de Zâhir **Bâtn** ey yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit‘a 1, Beyit 2*). [*bâtn,]*

batnı: Soy, nesil, kuşak, göbek.

Mâderi **batnında** âvâzın duyup / Haĥķ‘â tesbîh eyler idi ol aşıl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 65*). [*batnında, -nda*]

bây: Zengin, varlıklı.

Bilirsin nefsiñi sen tâ bilirsin sırr-ı Mevlâyı / Şaĥın incitme nefsiñ-çün gedâyı **bâyı** sultânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 2*). [*bâyı, -ı*]

bay ü gedâ: Zengin ve fakir.

Beste-i vecd ü tecellîsi ser-â-ser ‘âlem / Bende-i dergehîdir **bay ü gedâ** şâh u fakîr (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 34*). [*bay ü gedâ,]*

bayram günüdür: Millî veya dinî bakımdan önemi olan ve kutlanan gün.

Çalınıp versin sadâ her demde kûs-ı rif‘ati / ‘Âşıķa **bayram günüdür** ĥadr-i es‘ad geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 4*). [*bayram günüdür, -dür*]

bâzâr: Alışveriş yapılan yer, pazar, çarşı.

Şarf ola naĥd-i niyâz ‘ayn-ı metâ‘-ı nâza / ‘Aşķ **bâzârına** bu cân ki pür-kâr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 5*). [*bâzârına, -ı, -na*]

Bî-gâne yokken arada dellâlî etme vâsıta / Çün müşterî-i mâlsin ol yâr ile **bâzârı** gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 5*). [*bâzârı, -ı*]

Arada bîgâne yokdur sen olup dellâl-ı ‘aşķ / Çün metâ‘a müşterîsin yâr ile **bâzârı** gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 6*). [*bâzârı, -ı*]

Cevher-i 'aşkıñ taleb-kârı bu **bāzār** içre çok / Cân verir alır bahâsı böyledir ol cevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 7*). [*bāzār,]*

bāzār-ı 'irfān: İlim pazarı.

Cevherin im'ân ile **bāzār-ı 'irfān** vezn eder / Kıymet-i vaşlın bahâsın cân eder cānân-ı 'aşk
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 7*). [*bāzār-ı 'irfān,]*

ba 'zı: Bazı kişiler.

Gördü çoğu acısın ol pâdişâh / **Ba 'zısı** fevt-i pederde etdi âh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 18*). [*ba 'zısı, -sı]*

bāz-ı 'aşka: Aşkın kuşu, doğanı.

Bāz-ı 'aşka 'âkl ü fikr ü tâb ü cismim oldu şayd / Derdime vaşlın devâdır sen tabīb-i cân mısın
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 3*). [*bāz-ı 'aşka, -a]*

be hey: Hey, be hey; çıkışma bildirmek için kullanılan bir söz.

Bâğ-ı cennet içre ol gül 'âşika açılmıyor / Ben **be hey** dervîş o cennetde fidânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 5*). [*be hey,]*

becā: Uygun, yerinde, münasip.

Muktezâ-yı hükm-i takdîr-i Hudâ / Edemedi hizmeti hâkka **becā** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 18*). [*becā,]*

be-cemāl u vuşlat: Vuslatın, kavuşmanın güzelliğine göre.

Bu dağı etdi sekiz yüz otuz üçde rihlet / Kaddesa'llāhū ta'ālā **be-cemāl u vuşlat** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 55*). [*be-cemāl u vuşlat,]*

beden-i hâzret-i fahr-i rüsule: Peygamberin övünç kaynağının bedeni.

Ol mübârek **beden-i hâzret-i Fahr-i rüsule** / Hırka-i pāk olan cāme-i müşgîn-edā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 10*). [*beden-i hâzret-i fahr-i rüsule, -e]*

bedevî: Göçebe.

Çeşmine sürme edip hâk-i Medîne şehrin / Hâk-i pâyi medenî hem **bedevî** Tanıavî (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 14*). [*bedevî,]*

bed-hüy: Kötü huylu, huysuz.

Geçip **bed-hüydan** hulk-ı cemil ol hem sa'âdet bul / Ki teslîmiyetiñ olsun rızâ-yı maḥz-ı Yezdāni
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 4*). [*bed-hüydan, -dan]*

bedr-i devlet: Muthuluğun, bahtın, talihin dolunay.

Menzil etse evc-i huldu 'Âdile etmez nigâh / **Bedr-i devlet** oldu ebrû-yı hilâliñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 6*). [*bedr-i devlet,]*

bedr-i kameri: Ayın tam bir daire olarak dolgun, parlak görüldüğü hali, dolunay.

Bir işâret ile şakḳ eyledi **bedr-i kameri** / Menba'-ı feyz ü işârat 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 12*). [*bedr-i kameri, -i]*

bedr-i tâb: Parlak olan dolunay.

‘Âkıbet civân iken ol **bedr-i tâb** / Münhasif oldu yerin etdi türâb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 37*). [*bedr-i tâb,]*

be-ğâyet: Çok aşırı, son derece.

Cihânda enbiyâ vü evliyânın / **Be-ğâyet** aşinasıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 2*). [*be-ğâyet,]*

behâe’-d-dîn: Bahaeddin.

Mazhar-ı feyz-i Hudâ şâh **Behâe’-d-dîniñ** / Sâyesinde cühelâ tanımayan gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 8*). [*behâe’-d-dîniñ, -iñ]*

beher: Her, her bir.

Himmetiñ ‘âlî **beher** nuṭkuñ kerâmet ‘aynıdır / ‘Ârif ü dâñâ-yı vâlâ-menzilet şeyḫim ‘Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 5, Beyit 2*). [*beher,]*

behey: Kızgınlık, öfke, azarlama belirten ünlem.

Behey aḥmak seniñ neñdir bu fânî çekme sen ğayret / Kalır hep bunda mâl ü câh ü ‘izz ü haşmet ü devlet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 3*). [*behey,]*

behice: Behice Sultan.

Fâtımâ Sultân Refî‘a ile Münîre Nâ‘ile / Hem biri **Behice** sultânlar ki cümle dil-rübâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 2*). [*behice,]*

behişt-i dilkeş: Gönül cezbedici cennet.

Olsa **behişt-i dilkeş** bu cân zevki bulmaz / Bir mihr-i mâh-ı tal‘at meclisde olmayınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 2*). [*behişt-i dilkeş,]*

behre: Kısmet, nasip.

Sa ‘âdetden alıp zehre şahâdetle bulup **behre** / Şerâfet verdi bu şehre Ebâ Eyyûbe’l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 5*). [*behre,]*

behr-i derde: Derdin nasibi, kısmeti.

‘Âşıka şabr **behr-i derde** müdâvâ eyler / Şâhib-i şabr bulur her ne temennâ eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 1*). [*behr-i derde, -e]*

bekâ: Sonsuzluk, ölümsüzlük.

Şem‘-i dilde yandırıp ‘aşk u maḥabbet nârını / Er **bekâ** şehrine zevk u şevk u hemdem ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 5*). [*bekâ,]*

Cihâni desti şuvardı o çeşme-i ‘aşkıñ / **Beḳâda** sâķ-i cām-ı cemâl-i dōst olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 7*). [*beḳâda, -da]*

‘Âlemiñ lezzetine meyl eder mi gönlüm / ‘Aşk kim lezzet-i vuşlatda **beḳâdır** ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 5*). [*beḳâdır, -dır]*

Bu şüret ḥâmesin giydiñ göründüñ şüretâ zîbâ / **Beḳâdan** mülk-i fânîye niçin kıldıñ bu seferi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 4*). [*beḳâdan, -dan]*

Varlığıñ varlık sana maşûş **baḳâ** / Var eden eşyâyı sensin dâ‘imâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 3*). [*baḳâ,]*

bekâ ender bekâ: Ebediyet içinde sonsuzluk.

Dā'imī fakr ü fenā devlet **beḳā ender beḳā** / Varlıkda isteyen devlet 'aceb nā-dān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 5*). [*beḳā ender beḳā,]*

be-kām olmuşdu: Mesut ve bahtiyar olmak.

Çünkü ol şāhenşeh-i 'ālī-makām / Bir çok evlād ile olmuşdu be-kām (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 15*). [*be-kām olmuşdu, -muş, -du]*

beḳā-yı 'aşka: Sonsuz aşk.

Cihānda varlığı terk eylemekdir 'āşık devlet / **Beḳā-yı 'aşka** vermişdir fenā varı n'ider ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 3*). [*beḳā-yı 'aşka, -a]*

beḳā-yı devlet: Mutluluğun devamı, sonsuz mutluluk.

Kıl başret dīdesiyle seyr-i iklīm-i beḳā / Çün **beḳā-yı devlet** ile buldu bu zevkī gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 4*). [*beḳā-yı devlet,]*

beḳā-yı mey: Şarabın ölümsüzlüğü.

Maḳām-ı vaşla eriş kalma pek de semt-i ğafletde / Eden zāt ile ittişāl bulur dā'im **beḳā-yı mey** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 9*). [*beḳā-yı mey,]*

bekle: Beklemek, ummak.

Beklemez 'āşık ki yılda 'īd ile şādān ola / Çün onun her sa'āti bir başka 'īd-ı cān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5*). [*beklemez, -mez]*

bekle: Bekçilik etmek, yanında bulunup gözlemek, korumak.

Şakın aldanma nā-dāna gel ehl-i 'aşk u 'irfāna / Sivādan fāriğ ol düş 'aşka **bekle** bāb-ı ḳalbi gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 3*). [*bekle,]*

Bekle burc-ı ḳalbi her şeb tā doğa hūrşīd-i 'aşk / Rūḥuḥu pūr-nūr kıl ğayrı şafā-yı cānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 3*). [*bekle,]*

bekle: Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak.

Derd-i 'aşkıdır 'āşıkānı **bekleden** dermān için / Ḳurb-ı sultānda fedā-yı cān etmektedir ğarāz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 3*). [*bekleden, -t, -en]*

bel bağla: Bir kimsenin kendisine yardım edeceğine inanmak, güvenmek; hizmetine girmek.

Ḳizmete **bel bağla** mürşidden erişir himmeti / Açılır bāb-ı cemāl-i vech-i dildār ey gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 8*). [*bel bağla,]*

bel bağla: Umut etmek, dayanmak, inanmak, güvenmek.

Her şām ü seher ağla aşk ile yüzüñ dāğla / Kulluğuna **bel bağla** sultān bulunur cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 3*). [*bel bağla,]*

belā: Musibet, dert, sıkıntı.

Āftāb-āsā bilip her zerresin nūr-ı şafā / Her **belā** dōstdan gelir kim merhabā etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 5*). [*belā,]*

Bir **belā** geldikde şabr et bul teraḳḳī dem-be-dem / Sen şakın kibr ü ğurūrdan Ḥaḳ mū'in olur saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 3*). [*belā,]*

Bu dünyānıñ tükenmezse **belāsi** / Çekeriz çillesin 'irfānımız var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 3*). [*belāsi, -sı]*

Âftâb-âsâ bilip her zerresin nûr-ı şafâ / Her **belâ** dōstdan gelir kim merhabâ etmek gerek (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5). [belâ,]

Güzel sevmez şarâb içmez şafâ bilmezsin ey Şüfî / O tab'ı hām ü meyt-i kalbi terk et şu **belâdan** geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4). [belâdan, -dan]

Ol **belâdan** kurtarıp almış beni / Semt-i ihlâşa hemân şalmış beni (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 45). [belâdan, -dan]

belâ çekse: Sıkıntı çekmek, zorluk yaşamak.

Şarâb-ı 'aşka Hâk'dan nûş eden derd ü belâ çekmez / Olan mest-i Elest her ne **belâ çekse** şafâ söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 1). [belâ çekse, -se]

belâ vü miḥnet ü hicrân: Ayrılık eleminin derdi.

Belâ vü miḥnet ü hicrâna eyva'llâh eden şadık / Muḥibb-i kalb-i maḥzûn olduğun Mevlâ bilir 'âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 5). [belâ vü miḥnet ü hicrâna, -a]

Hayır şer levh-i şırâ her ne ki var emr-i Bâridir / **Belâ-yı miḥnet ü hicrâna** baña şabr ni'meti düşmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 2). [belâ-yı miḥnet ü hicrâna, -a]

"belâ": Evet.

Elest ḥitâbına **"belâ"** dedim secde kıldım / Raḥmet-i Hâk'a cân ü dilden sığındım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 1). [“belâ”,]

belki: Bir ihtimal.

Dil metâ'-ı dehri neyler mübtelâ-yı yâdır / **Belki** biñ cânın nişâr etmek diler ol bî-riyâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 5). [belki,]

Yıkma dil ḥânesini şâhibi var / **Belki** ta'mürine sen ol mecbûr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 5). [belki,]

'Âşıkânın **belki** bi'z-zât Kibriyâ'dır mahremi / Sırrı mâ'lûm olmayan bir perde-i ḥikmetdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 6). [belki,]

Gelse biñ gam yine râzıdır gönül Hâk'dan eger / Etmedim ḥâşâ şikâyet **belki** tövbe eyledim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 6). [belki,]

Oldu dīvâne diliñ şîşe-i nāmûs-ı şikest / Eylemez **belki** onuñ etdiği fi'li Mecnûn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 6). [belki,]

Bu firâk u iştîyâk ile gidersem kabırde / **Belki** bu ten ile cism-i bî-revân aḡlar baña (Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 5). [belki,]

Belki rûh-ı Hazret-i Peyğamberi / Eyledi âḡâh Cibrîl-i Emîn (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 59). [belki,]

ben: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri.

Ben fakîr bî-çâre geldim bâbına ey Pâdişâh / Raḥmetiñ baḡrına yokdur ḡadd u ḡâyet kıl meded (Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3). [ben,]

Koyma **beni** böyle sen âvâre vü ḡarîb / Kıl şad et cemâliñi 'ayân meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 5). [beni, -i]

Beni pervâne-i şem'-i ma'ârif kıl da maḡv eyle / Cemâlin çeşm-i cânı ede rûşen kıl meded yâ Hâk (Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 5). [beni, -i]

Gelip düşdüm kapuña **ben** amân Allah meded Allah / Günâhın baḡrına daldım amân Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 1). [ben,]

Beni var eyleyen sen 'âşıkı zâr eyleyen sensin / Cihâna ḡükm eden sensin amân Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 3). [beni, -i]

Mürşid derinde **bende** gedānuñ gedāsiyım / Zān eyleme vefāsi yok Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 5*). [*bende, -de*]

Sünnet içre her nebîniñ bir refîkı vardurur / **Baňa** da sensiñ buyurdu ol Resül-i bā-şafā (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 7*). [*baňa, -a*]

‘Tutdu destinden Resülü’llāh buyurdu lutf ile / Dü cihānda sevdigimdir **baňa** aħterdir ‘Alī (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 9*). [*baňa, -a*]

Hayr ile yād eylerim aşhāb-ı zî-şāniñ bütün / Cān ile **ben** Çār-Yār’ıñ bendesiyim yā Resül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 11*). [*ben,]*

Lutf u ihsāniyla ondan rāziyım dedi Hudā / **Benden** ol rāzı mıdır aħbārını kıldı ‘atā (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 2*). [*benden, -den*]

O yāra vermemişdir cānımı evvel nazarda **ben** / Velākin rü’yet-i cānānda takşir eder gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 6*). [*ben,]*

‘Aceb kimdir **baňa** mestāne gönlümden su’āl eyler / Ezelden virmişim ben dōsta cān u gönlümü yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 4*). [*baňa, -a*]

Seniñ hüsniñ gibi **ben** görmedim bir meh-likā yā Hū / Güzelsin tā ezel ‘aşık yoluñda cān verir yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1*). [*ben,]*

‘Aceb kimdir baňa mestāne gönlümden su’āl eyler / Ezelden virmişim **ben** dōsta cān u gönlümü yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 4*). [*ben,]*

Seniñ hüsniñ gibi **ben** görmedim bir meh-likā yā Hū / Güzelsin tā ezel ‘aşık yoluñda cān verir yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1*). [*ben,]*

‘Aceb kimdir baňa mestāne gönlümden su’āl eyler / Ezelden virmişim **ben** dōsta cān u gönlümü yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 4*). [*ben,]*

Gezer Leylā diye şahrāları Mecnūn olup ‘üryan / O nokşān ‘ākl ile **ben** gāfil-i cānān mıyım şüfi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3*). [*ben,]*

Nā’ib ü kādî-hācāt ü şefî’ü’l-müznibin / Rüz-ı mahşerde kerem eyle **baňa** meded yā Muħammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 7*). [*baňa, -a*]

Dü cihānda ‘aşkıña yanmak sa’ādetdir **baňa** / Raħmetiñ düzaħdan āzād eyleye yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 6*). [*baňa, -a*]

Doldurup kalbim rızā-yı pākiñle bulsun şafā / ‘Aşkdan etme **beni** aşlā cüdā yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 4*). [*beni, -i*]

İsm-i zātın hürmetine kalbimi sen şāf kıl / Hüsni hulk ile **beni** şādān et yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 5*). [*beni, -i*]

Yā Rab ‘işyān ile tıtdum yüzümü dergāhiña / Ben kulum kārım haťadır sen kerem eyle **baňa** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 1*). [*baňa, -a*]

Nefse uyup dalmışım deryā-yı cürm ü gāflete / Dest-gir ü rehber eyle ‘aşkıñı ğayrı **baňa** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 5*). [*baňa, -a*]

Yā Rab ‘işyān ile tıtdum yüzümü dergāhiña / Ben kulum kārım haťadır sen kerem eyle **baňa** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 1*). [*baňa, -a*]

Nefse uyup dalmışım deryā-yı cürm ü gāflete / Dest-gir ü rehber eyle ‘aşkıñı ğayrı **baňa** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 5*). [*baňa, -a*]

Kıl **beni** āgāh hem de vaşla lāyık olayım / Ol açık kapıña geldim el-amān ‘afv et şehā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 3*). [*beni, -i*]

Ger ihsāniñla mahv olmaz ise bu defter-i cürmüm / Füyuzātın erişmezse **baňa** rāħat mı var yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3*). [*baňa, -a*]

Huzūr-ı mürşide var öğrenip ādāb ü erkānı / **Beni** bu rāħda hıfz u şāħābet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 7*). [*beni, -i*]

İlahi **baňa** tevfiķiñ itā’tde medār olsun / Beni benden haľaş eyle göñül ‘aşkıñla zār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [*baňa, -a*]

Ben fakîr bî-çâre geldim bâbîña ey Pâdişâh / Rahmetiñ baırına yokdur hadd u gâyet kıl meded
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [ben,]

İlahî baña tevfiķiñ itâ'atde medâr olsun / Beni **benden** hâlâş eyle gönül 'aşkıñla zâr olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [benden, -den]

İlahî baña tevfiķiñ itâ'atde medâr olsun / **Beni** benden hâlâş eyle gönül 'aşkıñla zâr olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [beni, -i]

Beni yak 'aşkına gönümde olsun mâsivâ ma'düm / Uyansın dilde ğafletden vişâliñ pâyidâr olsun
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [beni, -i]

İlahî baña tevfiķiñ itâ'atde medâr olsun / **Beni** benden hâlâş eyle gönül 'aşkıñla zâr olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [beni, -i]

Beni yak 'aşkına gönümde olsun mâsivâ ma'düm / Uyansın dilde ğafletden vişâliñ pâyidâr olsun
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [beni, -i]

Koyma **beni** böyle sen âvâre vü ğarîb / Kıl şâd et cemâliñi 'ayân meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5*). [beni, -i]

Beni pervâne-i şem'-i ma'ârif kıl da maḥv eyle / Cemâlin çeşm-i cânı ede rüşen kıl meded yâ Hâk
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 5*). [beni, -i]

Gelip düşdüm kapuña **ben** amân Allah meded Allah / Günâhıñ baırına daldım amân Allah meded
Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 1*). [ben,]

Beni var eyleyen sen 'âşıkı zâr eyleyen sensin / Cihâna hükm eden sensin amân Allah meded
Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3*). [beni, -i]

Düşürdü gönümü sevdâ-yı 'aşka / **Beni** Mecnûn eden cânân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 6*). [beni, -i]

Beni var eyleyen sen 'âşıkı zâr eyleyen sensin / Cihâna hükm eden sensin amân Allah meded
Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3*). [beni, -i]

Düşürdü gönümü sevdâ-yı 'aşka / **Beni** Mecnûn eden cânân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 6*). [beni, -i]

Ben saña Hâk'sın dedim 'ilme'l-yakın 'ayne'l-yakın / Kim Ta'âlâ'llâh cemâliñ mazḥar-ı Yezdân
olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 7*). [ben,]

Günâhkâr ümmetiñ eşḥâb u âliñden meded ister / **Benim** ancak deḥâletdir niyâzım Ehl-i
Beytiñden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2*). [benim, -im]

Cennet içre her nebîniñ bir refîķi vardurur / **Baña** da sensin buyurdu ol Resûl-i müctebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 8*). [baña, -a]

Râzıyım ondan fakat **benden** de ol râzı mıdır / Yâ ḥabîbim şor bunu buyurdu Zât-ı Kibrivâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 3*). [benden, -den]

Her kelâmı neş'e-endâz-ı dil-i bîmâr olup / Hâk-i pâyin şerefi bir başka rif'atdı **baña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 6*). [baña, -a]

Neyleyem **ben** bu dehânı şoḥbet etmez yâr ile / Neyleyem bu kalbi kim 'aşk âteşinden bî-nevâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 5*). [ben,]

Mihneti çeksem de 'âlemde degil kaydım da hiç / Çünkü **ben** bir öyle şâh-ı 'aşka etdim cân fedâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 2*). [ben,]

Deme keşf olur ser-â-ser **baña** esrâr-ı ḥafî / Kâl ü ef'âliñde vardır çün seniñ yüz biñ ḥaṭâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [baña, -a]

Mürşid derinde **bende** gedânuñ gedâsıyım / Zan eyleme vefâsı yok Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [bende, -de]

Bihışt'den maḥşad cemâl-i bâ-kemâliñdir hemân / Ka'be-i 'ulyâdır ancak vech ü dîdârıñ **baña**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 2*). [baña, -a]

Ḥâb-ı ğaflet içre bî-hüd etmesin devrân beni / Bî-vefâ dehri n'idem şoñu nedâmetdir **baña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 4*). [baña, -a]

- Bühişt'den maḳṣad cemāl-i bā-kemālîndir hemân / Ka'be-i 'ulyâdır ancak vech ü dîdârîñ **baña**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 2*). [*baña, -a*]
- Hâb-ı ğâflet içre bî-hûd etmesin devrân **beni** / Bî-vefâ dehri n'idem şoñu nedâmetdir baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 4*). [*beni, -i*]
- Derd-i 'aşkı zaḥm-ı sînemden su'âl etseñ eger / Beste-leb etdi **beni** ammâ diye bi'llâh bu şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 7*). [*beni, -i*]
- Sünnet içre her nebîniñ bir refîkı vardurur / **Baña** da sensiñ buyurdu ol Resûl-i bā-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [*baña, -a*]
- Tutdu destinden Resûlu'llâh buyurdu luḫ ile / Dü cihânda sevdigimdir **baña** aḫterdir 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 9*). [*baña, -a*]
- Sünnet içre her nebîniñ bir refîkı vardurur / **Baña** da sensiñ buyurdu ol Resûl-i bā-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [*baña, -a*]
- Tutdu destinden Resûlu'llâh buyurdu luḫ ile / Dü cihânda sevdigimdir **baña** aḫterdir 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 9*). [*baña, -a*]
- Ḥayr ile yâd eylerim aşḥâb-ı zî-şânîñ bütûn / Cân ile **ben** Çâr-Yâr'ın bendesiyim yâ Resûl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 11*). [*ben,]*
- Luḫ u iḥsânıyla ondan râzıyım dedi Ḥudâ / **Benden** ol râzı mıdır aḫbârını kıldı 'atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [*benden, -den*]
- Neyleyem ğam helâk etdi **beni** / Aradan ref' olunmayınca hicâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 2*). [*beni, -i*]
- Görüp dîdârîñ 'aşk ile mir'at-ı şuhûd içre / **Beni** müstağrak-ı nûr-ı tecellî-i mu'allâ et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 3*). [*beni, -i*]
- Yâ Rab olayım bende-i dîvân-ı maḥabbet / İrgür **beni** ḥum-ḥâneye ḥayrân-ı maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 1*). [*beni, -i*]
- Baña şun sâkiyâ billûr-ı câmı şevk-ı cânım var / Derûn-ı dilde yâr-ı ğar olur şâh-ı cihânım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 1*). [*baña, -a*]
- Ben ey gül ehl-i temkînîm **beni** bûlbûle beñzetme / Yanıp âh eylemem pervâne-veş yanmaḫda zevkım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 4*). [*beni, -i*]
- Seniñdir ḥâne-i dil dağ-ı kahrın gel de seyr eyle / **Benim** bir bağı yanık lâle-veş ḥun'in cigerim var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7*). [*benim, -im*]
- Yâ İlahî ḥaḫḫ-ı zâtıñçün **beni** sen geceler / Şem'-i 'aşka karşı pervâne eyle geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 1*). [*beni, -i*]
- Zevk 'âleminde sâkiyâ şun bâde-i 'aşkı **baña** / Ol devlet ile menzil-i maḫşûd-ı câna ere gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 7*). [*baña, -a*]
- 'Ademden etdi **beni** kudret-i ber-âverde / Gıdâmı eyledi âmâde raḥm-ı mâderde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 6*). [*beni, -i*]
- Bu kârḥâne bilmem **benim** denir nem var / Ne varsa cümle seniñdir **benim** diger nem var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1*). [*benim, -im*]
- Benim faḫîr-i tehî-dest cûd Ḥaḫḫ'ındır / Ne varsa cümle onuñdur benim 'aceb nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 2*). [*benim, -im*]
- Cihâna gelmede gitmekde var mı ihtiyârım / **Benim** vücûd ü 'ademde ne ḥaḫḫ u şun'um var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 3*). [*benim, -im*]
- Yaratdı kudret ile (külli şey'in ḥâliḫ) ile / Ne varsa cümle onuñdur **benim** diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5*). [*benim, -im*]
- Buyurdu (naḫnû ḫasemnâ) da ḫalkı âzâde / Ne varsa cümle onuñdur **benim** diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 7*). [*benim, -im*]
- Bize bu vech ile ey 'Âdile kılıp iḥsân / Ne varsa cümle onuñdur **benim** diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9*). [*benim, -im*]

Bu kārḥānede bilmem **benim** denir nem var / Ne varsa cümle seniñdir **benim** diger nem var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1*). [*benim, -im*]

Benim fakır-i tehî-dest cüd Ḥakk'ındır / Ne varsa cümle onuñdur **benim** 'aceb nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 2*). [*benim, -im*]

Cihāna gelmede gitmekde var mı ihtiyārım / **Benim** vücūd ü 'ademde ne ḥakk u şun'um var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 3*). [*benim, -im*]

Yaratdı kudret ile (külli şey'in ḥālik) ile / Ne varsa cümle onuñdur **benim** diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5*). [*benim, -im*]

Buyurdu (naḥnū ḳasemnā) da ḥalkı āzāde / Ne varsa cümle onuñdur **benim** diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 7*). [*benim, -im*]

Bize bu vech ile ey 'Âdile kılıp iḥsān / Ne varsa cümle onuñdur **benim** diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9*). [*benim, -im*]

Ey güneş yüzlü nigārım ḳandasın / Ḥasret-i rüyuñ **beni** sūzān eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 8*). [*beni, -i*]

'Aceb şanma gezersem **ben** serāpā kıt'a-yı ḥākī / Neye nāzır olursam ḥālī manzūr nev-civānım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 6*). [*ben,]*

Sarāy-ı dilde bir meh-pāre-i pertev-feşānım var / Çün oldum hem-nişīn ona **benim** ne derd-i cānım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 1*). [*benim, -im*]

Var iken meyhāne-i 'aşḳ eylemem cennet murād / Bezm-i 'ālemde **baña** sākī vü cām u bāde bes
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 3*). [*baña, -a*]

Beni reşk odına yakmakdır ancak maḳşad ü 'azmī / Yine olmuş iki ruḥsāresi şu 'le-feşān āteş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 3*). [*beni, -i*]

Hayır şer levḥ-i şırra her ne ki var emr-i Bārīdır / Belā-yı miḥnet ü hicrāna **baña** şabr ni'meti düşmüş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 2*). [*baña, -a*]

Benim ol dertli bī-çāre ki yok hemdem açam rāzım / **Beni** dünyāda ancak derd ü ḡam bir mūnisi bulmuş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4*). [*beni, -i*]

Benim ol dertli bī-çāre ki yok hemdem açam rāzım / Beni dünyāda ancak derd ü ḡam bir mūnisi bulmuş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4*). [*benim, -im*]

Cevri rāḥat zulmü āsāyiş ferāḡat edemem / Neyleyem böyle **baña** fermān eder cānān-ı 'aşḳ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 9*). [*baña, -a*]

Vāşıl-ı dildār etmez **ben** gibi bir 'āşık / Menzil-i cān u dilim vīrān eder cānān-ı 'aşḳ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 11*). [*ben,]*

Gāh ḥarāb ü gāh ābādan görür bu göñlümü / Kim **benim** her ḥālīmī seyrān eder cānān-ı 'aşḳ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 10*). [*benim, -im*]

Ḥasta-i hicrān etmekde ne ḥikmet var **beni** / Derdime dermān kıl luṭf ü vişālin ey güzel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 2*). [*beni, -i*]

Yā Rab **beni** ol dergehiñ / Envārına şāyeste kıl
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 13*). [*beni, -i*]

Mübtelāyım derd-i 'aşḳa ibtilādır sevdiğim / Geçmişim **ben** cümleden zāt-ı Ḥudā'dır sevdiğim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 1*). [*ben,]*

Kıl ḳabūl 'aşḳıña şād eyle **beni** / Ḥazretiñ ḳurbına lāyık olayım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 2*). [*beni, -i*]

Urup ol gül-'izar 'aşḳında na'ra / Ḳurup ḳānūn-ı 'aşḳı **ben** çalayım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 5*). [*ben,]*

Mecāziden erip 'aşḳ-ı ḥakīka / Bulup 'aşḳ āteşini **ben** yanayım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 4*). [*ben,]*

Urup ol gül-'izar 'aşḳında na'ra / Ḳurup ḳānūn-ı 'aşḳı **ben** çalayım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 5*). [*ben,]*

- ‘Aşk ile cânâ hayâl-i yâr idi fikrim **benim** / Bezme geldi âfitâbım pür-ziyâ oldu dilim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 1*). [*benim, -im*]
- Rûz u şeb kârım figân ü âh olmakda iken / Mazhar-ı nûr-ı siyâh oldu yine gönlüm **benim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 2*). [*benim, -im*]
- Mihr ü meh tâ ‘âleme pertev şalıp revnak vere / Leyl-i ğamda cân buldu cîsm-i bîmârim **benim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 3*). [*benim, -im*]
- Ol cemâliñ şu ‘lesin kim görse elbet mest olur / Burc-ı sînemde doğunca mâh-ı tâbânım **benim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 6*). [*benim, -im*]
- ‘Aşk ile cânâ hayâl-i yâr idi fikrim **benim** / Bezme geldi âfitâbım pür-ziyâ oldu dilim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 1*). [*benim, -im*]
- Rûz u şeb kârım figân ü âh olmakda iken / Mazhar-ı nûr-ı siyâh oldu yine gönlüm **benim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 2*). [*benim, -im*]
- Mihr ü meh tâ ‘âleme pertev şalıp revnak vere / Leyl-i ğamda cân buldu cîsm-i bîmârim **benim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 3*). [*benim, -im*]
- Mihr-i meh fânûslardır sîm ü zerden gûyâ / Ol mehiñ âyîne-i hüsnünde seyr etdim **benim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 4*). [*benim, -im*]
- Ol cemâliñ şu ‘lesin kim görse elbet mest olur / Burc-ı sînemde doğunca mâh-ı tâbânım **benim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 6*). [*benim, -im*]
- Bâğ-ı cennet içre ol gül ‘âşıka açılmıyor / **Ben** be hey dervîş o cennetde fidânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 5*). [*ben,]*
- Benim ‘âşık güzel yâra mecâliñ yokdur inkâra / Sever mi sâde-dil zühhâd âgyâr olmayan gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4*). [*benim, -im*]
- Pâdişâh saltanat-ı dehr için kayd çeker / Kayd ü nâmûsu geçip **ben** dañi ‘uryân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 2*). [*ben,]*
- Gâh Mecnûn gibi dağlar aşarım ‘Âdile **ben** / ‘Âşka süzân olup ğamla perîşân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 7*). [*ben,]*
- Pâdişâh saltanat-ı dehr için kayd çeker / Kayd ü nâmûsu geçip **ben** dañi ‘uryân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 2*). [*ben,]*
- Gâh Mecnûn gibi dağlar aşarım ‘Âdile **ben** / ‘Âşka süzân olup ğamla perîşân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 7*). [*ben,]*
- Duymasın cân ü gönül döstuma pinhân gideyim / ‘Akl ü cân **baña** nedir bî-dil ü bî-cân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 1*). [*baña, -a*]
- Çıru cânımda da ‘aşk odunu yakdı ‘alevi / Yanmak ‘aşk ile beşâret **baña** ‘uryân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 3*). [*baña, -a*]
- Duymasın cân ü gönül döstuma pinhân gideyim / ‘Akl ü cân **baña** nedir bî-dil ü bî-cân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 1*). [*baña, -a*]
- Çıru cânımda da ‘aşk odunu yakdı ‘alevi / Yanmak ‘aşk ile beşâret **baña** ‘uryân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 3*). [*baña, -a*]
- Dôstdan düşme cüdâ derdli biçâre **benim** / Şabra yok dilde mecâl pür-ğam u hayrân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 4*). [*benim, -im*]
- Her cefâ kim **baña** ol yârdan gelir / Semt ü küyundan yine ayrılamam (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 4*). [*baña, -a*]
- Gayr-ı Hâk’dan **ben** niyâzda olamam / ‘Âlemiñ biñlerce kañrın çekemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 1*). [*ben,]*
- Ben rızâda bulmuşum âsâyişi / ‘Aşk zevk ile hevâdan geçemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 2*). [*ben,]*
- Gayr-ı Hâk’dan **ben** niyâzda olamam / ‘Âlemiñ biñlerce kañrın çekemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 1*). [*ben,]*

Ben rızâda bulmuşum âsâyişi / 'Aşk zevk ile hevâdan geçemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 2*). [ben,]

Ağlarım gâh olur gâh da hândân olurum / **Ben** garîbim bu diyârda vâtan arzu ederim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 4*). [ben,]

Gâh Mecnûn gibi dağlar aşarım 'Âdile **ben** / Yok kararım n'ideyim gamla perîşân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 7*). [ben,]

Ağlarım gâh olur gâh da hândân olurum / **Ben** garîbim bu diyârda vâtan arzu ederim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 4*). [ben,]

Gâh Mecnûn gibi dağlar aşarım 'Âdile **ben** / Yok kararım n'ideyim gamla perîşân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 7*). [ben,]

Ben değişmem biñ hatt-ı reyhâna hîç bir noktasın / Levh-i sînemde yazarsa yâr hatt-ı zer-nümün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4*). [ben,]

İşte ol çeşmi siyeh âfet-i cân mest-nigâh / Kendine bir nigh ile **beni** kıldı meftûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 7*). [beni, -i]

Beni mañbûbuñ 'aşkına ba'îd etme yakınıñdan / Tahammül edemem hâlim yaman olur göñül nâlân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 5*). [beni, -i]

(Men 'araf) esrârını bulamazlar illâ ehl-i Fazl / Fazlına **benden** taleb senden 'inâyet yâ Mu'în (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4*). [benden, -den]

Dedim güzel **beni** sevdâ-yı zülfüñ eyledi Mecnûn / Dedi 'aşk defterinde hep muqayyed nice dîvâne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 2*). [beni, -i]

Dedim güzel **beni** zencîr-i zülfüñ eyledi bende / Dedi bu bend-i 'aşkı istemezsen girme devrâna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 4*). [beni, -i]

Bilmezem bâ'îş nedir bu nâra yandırmak beni / Hürrem et **ben** hâksârı eyle câna ser-firâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 2*). [ben,]

Âh ol günler ki **ben** hem-râz idim cânân ile / Ni'met-i vuslat bulup nâzın çekerdim cân ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 3*). [ben,]

Bilmezem bâ'îş nedir bu nâra yandırmak beni / Hürrem et **ben** hâksârı eyle câna ser-firâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 2*). [ben,]

Âh ol günler ki **ben** hem-râz idim cânân ile / Ni'met-i vuslat bulup nâzın çekerdim cân ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 3*). [ben,]

Bilmezem bâ'îş nedir bu nâra yandırmak **beni** / Hürrem et ben hâksârı eyle câna ser-firâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 2*). [beni, -i]

Beni garķ et İlâhî baħr-i 'aşka / Tarîķ-i şâhidîn eyle sülûku (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 3*). [beni, -i]

Dür kılma mihr u 'aşķ ile maħabbetden **beni** / Mâ-sivâdan lutfîle kırtar şu miħnetden **beni** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 1*). [beni, -i]

Bister-i ğamda yatır vaşlın ile hândân kıl / Eyleyip âĝâh uyandır hıvâb-ı ğafletden **beni** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 2*). [beni, -i]

Rü'yet-i didârın lütfen naşîb et ey güzel / Pâdişâhım kıl meded tardı etme cennetden **beni** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 3*). [beni, -i]

Gonca-i hüsnuñ bıraktı cânıma geçdi firâķ / Raħm kıl murĝ-ı dile kırtar bu firķatden **beni** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 4*). [beni, -i]

Nefs-i emmâre fesâda tırmayıp da meyl eder / Nâra yak onu hâlâş et bu 'adâvetden **beni** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 5*). [beni, -i]

'Âdile kat'-ı ümîd etme ğünâhım çok diye / Eyle istiĝfâr me'yûs etme raħmetden **beni** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 6*). [beni, -i]

Dür kılma mihr u 'aşķ ile maħabbetden **beni** / Mâ-sivâdan lutfîle kırtar şu miħnetden **beni** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 1*). [beni, -i]

Bister-i ğamda yatır vaşlın ile ħandān kıl / Eyleyip āgāh uyandır ħvāb-ı ğafletden **beni** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 2*). [*beni, -i*]

Rü'yet-i dīdārın lütfen naşib et ey güzel / Pādişāhım kıl meded tırd etme cennetden **beni** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 3*). [*beni, -i*]

Gonca-i ħüsnün bıraktı cānıma geçdi firāk / Raĥm kıl murğ-ı dile kırtar bu firkatden **beni** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 4*). [*beni, -i*]

Nefs-i emmāre fesāda tırmayıp da meyl eder / Nāra yak onu ħalāş et bu 'adāvetden **beni** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 5*). [*beni, -i*]

'Ādile kat'-ı ümīd etme günāhım çok diye / Eyle istiğfār me'yūs etme raĥmetden **beni** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 6*). [*beni, -i*]

O yāra vermemiştir cānımı evvel nazarda **ben** / Velākin rü'yet-i cānānda taķşir eder gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6*). [*ben,]*

'Aşıkım etmez melül elbet **beni** aĥvāl-i 'aşķ / Sīne sūz ü zār olmaķdır taḅī'i her demi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 7*). [*beni, -i*]

Dimāğ-ı ħāle lezzetdir yerim ħelvā-yı 'uşşākı / Deĥānım buldu zevķin **ben** yemem ħelvā-yı nefsanī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 4*). [*ben,]*

Beni bī-dār-ı ħvāb etdi bu cān bülbulü efgānı / Deyip yā Rabbi 'aşķında edem kırbān bu cānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 1*). [*beni, -i*]

Deme teşbīhi terk ile ele almam **ben** ol cāmı / Ĥicāb-ı 'aķlı çāk et ma'rifet bul bu riyādan geç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6*). [*ben,]*

Yara vü zaĥm-ı dile senden olur çāre **baña** / Senden özge olamaz çāre-resān Allah'ım (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 4*). [*baña, -a*]

İftihārım iki 'ālemde saña kulluķdır / **Beni** tırd eyleme kıpından amān Allah'ım (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 1*). [*beni, -i*]

Çıkar 'işyānla **benim** āh ü enīnim felege / Kılların ma'şiyetin eyle nihān Allah'ım (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 3*). [*benim, -im*]

Ravza-i pākiñ ziyāretdir murādı 'āşıkıñ / Ma'nevī da'vetle celb eyle **beni** ey şāh-ı dīn (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 6*). [*beni, -i*]

Şimdi su'al et **baña** cennet nedir / Anda ne şüret olacak münclī (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 2*). [*baña, -a*]

'Aşķın olmazsa İlāhī **baña** yār / 'Aşķsız bu 'ömr ü cānı neyleyim (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 1*). [*baña, -a*]

Ben rıza-yı pākiñe dildādeyim / Vaşlınā cān virmege āmādeyim (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 7*). [*ben,]*

Ben daḥi ol ħānenin miĥmānıyım / O güzel evciñ meh-i tābānıyım (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 11*). [*ben,]*

Çünkü gitdi vālidim Maĥmūd Ĥān / **Baña** zindān oldu dünyā bī-gümān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 69*). [*baña, -a*]

Şoñra oldu Nev-fidān kıdın **baña** / Kendi evlādı gibi sādık ana (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 85*). [*baña, -a*]

Bağrına başıdı **baña** etdi nigāh / Ĥaķ oña Firdevs'i etsin cāygāh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 87*). [*baña, -a*]

Çünkü dermiş dā'imā ol verd-i ter / Ĥaķ **baña** göstermeye mevt-i peder (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 41*). [*baña, -a*]

Şoñra oldu Nev-fidān kıdın **baña** / Kendi evlādı gibi sādık ana (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 85*). [*baña, -a*]

Bağrına başıdı **baña** etdi nigāh / Ĥaķ oña Firdevs'i etsin cāygāh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 87*). [*baña, -a*]

Pek severim **ben** seni cânım gibi / Ağlama sen çeşm-i giryânım gibi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 26*). [ben,]

Ben kalıp da bu cihānda nideyim / Anama babama kurbān gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 42*). [ben,]

Ben gibi Hâk etmesin bir māderi / Koymasın sevgili evlāddan geri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 47*). [ben,]

Ben nasıl yanmam kızım Sultān'ıma / Kendi gitdi kıydı ammā cânıma (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 48*). [ben,]

Ben de dedim ğamla ey bahtı siyāh / N'olduñ ey hemşire cânım Mihrimāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 51*). [ben,]

Yolcuyum **ben** ağlamayın der idi / Qalb-i zārı dağlamayın der idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 71*). [ben,]

Ben gidip siz kalınız sıhhatle sağ / Her biriñize bu dünyā ola bāğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 72*). [ben,]

Pek severim **ben** seni cânım gibi / Ağlama sen çeşm-i giryânım gibi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 26*). [ben,]

Ben kalıp da bu cihānda nideyim / Anama babama kurbān gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 42*). [ben,]

Ben gibi Hâk etmesin bir māderi / Koymasın sevgili evlāddan geri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 47*). [ben,]

Ben nasıl yanmam kızım Sultān'ıma / Kendi gitdi kıydı ammā cânıma (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 48*). [ben,]

Ben de dedim ğamla ey bahtı siyāh / N'olduñ ey hemşire cânım Mihrimāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 51*). [ben,]

Yolcuyum **ben** ağlamayın der idi / Qalb-i zārı dağlamayın der idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 71*). [ben,]

Ben gidip siz kalınız sıhhatle sağ / Her biriñize bu dünyā ola bāğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 72*). [ben,]

Sen **beni** pek çok sevip okşar idiñ / Zer-nigār'ıñ yadıġarı der idiñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 53*). [beni, -i]

Gitdi dünyādan **beni** koydu yetim / Meskenin yā Rabbi kıl dārün-Na'im (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 81*). [beni, -i]

Sen **beni** pek çok sevip okşar idiñ / Zer-nigār'ıñ yadıġarı der idiñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 53*). [beni, -i]

Gitdi dünyādan **beni** koydu yetim / Meskenin yā Rabbi kıl dārün-Na'im (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 81*). [beni, -i]

Mihr-i qalbim mäh-ı cânımdın **benim** / Bāğ-ı 'ömrümde fidānımdın **benim** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 45*). [benim, -im]

Qardaşım idiñ **benim** hem-māderim / Çāresāzım dest-girim yāverim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 54*). [benim, -im]

Qardaşım idiñ **benim** hem-māderim / Çāresāzım dest-girim yāverim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 54*). [benim, -im]

Geçdi eyyāmın ferāğ-ı hātır ile bir zemān / Zann ederdim ol dem-i mes'üdi **baña** cāvidān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 4*). [baña, -a]

Çün **baña** olmuş idi hem şāh ü hem yār u nāşir / Hem birāder hem peder hem vālide hem destgır (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 6*). [baña, -a]

Başka bir acı da gösterdi **baña** zālīm felek / Yā'ni zevcim 'Ali Pāşā da gitdi 'Adn'e dek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7*). [baña, -a]

Yādigārı kalmış idi Hayriyye Sultān **baña** / Kālb-i maḥzūnum onuñla eglenirdi dā'imā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 8*). [*baña, -a*]

Geçdi eyyāmın ferāğ-ı ḥātır ile bir zemān / Zann ederdim ol dem-i mes'ūdī **baña** cāvidān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 4*). [*baña, -a*]

Çün **baña** olmuş idi hem şāh ü hem yār u nāşir / Hem birāder hem peder hem vālide hem destgır (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 6*). [*baña, -a*]

Başka bir acı da gösterdi **baña** zālīm felek / Yā'ni zevcim 'Alī Pāşā da gitdi 'Adn'e dek (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7*). [*baña, -a*]

Yādigārı kalmış idi Hayriyye Sultān **baña** / Kālb-i maḥzūnum onuñla eglenirdi dā'imā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 8*). [*baña, -a*]

İltifātıñdı **baña** maḥzā kerem / Sāye-i 'adlinde çekmezdim elem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 39*). [*baña, -a*]

İltifātıñdı **baña** maḥzā kerem / Sāye-i 'adlinde çekmezdim elem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 39*). [*baña, -a*]

Ben daḥı kaldım yetīm-i nā-tüvān / Nūr içre yata Ḥvāce Nev-fidān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 27*). [*ben,]*

Bindi gitdi ḥāşılı ol ehl-i 'aşk / Derd-i hicri eyler oldum **ben** de meşk (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 30*). [*ben,]*

Ben ise bu hāllerden bī-ḥaber / Hiç düşünmezken cihānda ḥayr u şer (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 47*). [*ben,]*

Ben de gördüm bir ġarīb rü'yā o dem / Şardı etrāfım ḥayālāt ü elem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 48*). [*ben,]*

Ben daḥı kaldım yetīm-i nā-tüvān / Nūr içre yata Ḥvāce Nev-fidān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 27*). [*ben,]*

Bindi gitdi ḥāşılı ol ehl-i 'aşk / Derd-i hicri eyler oldum **ben** de meşk (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 30*). [*ben,]*

Ben ise bu hāllerden bī-ḥaber / Hiç düşünmezken cihānda ḥayr u şer (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 47*). [*ben,]*

Ben de gördüm bir ġarīb rü'yā o dem / Şardı etrāfım ḥayālāt ü elem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 48*). [*ben,]*

Māder-āsā baqdı şād etdi **beni** / Cennetü'l-Firdevs olsun medfeni (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 28*). [*beni, -i*]

Dāderim 'Abdūlmecīd etmiş murād / Birine verip **beni** de ede şād (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 34*). [*beni, -i*]

Ol belādan kurtarıp almış **beni** / Semt-i iḥlāşa hemān şalmış **beni** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 45*). [*beni, -i*]

Māder-āsā baqdı şād etdi **beni** / Cennetü'l-Firdevs olsun medfeni (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 28*). [*beni, -i*]

Dāderim 'Abdūlmecīd etmiş murād / Birine verip **beni** de ede şād (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 34*). [*beni, -i*]

Ol belādan kurtarıp almış **beni** / Semt-i iḥlāşa hemān şalmış **beni** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 45*). [*beni, -i*]

Aşkdır kim olmasın kalbinde **benden** ġayrı yār / Eylerim 'āşık seni sonra cihānda tār-mār (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 1*). [*benden, -den*]

Çünkü **benden** ġayrı kimse olamaz hiç saña yār / Bil ki yok yār ü meded-kār ü mu'in ü çāre-kār (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 6*). [*benden, -den*]

Aşkdır kim olmasın kalbinde **benden** ġayrı yār / Eylerim 'āşık seni sonra cihānda tār-mār (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 1*). [*benden, -den*]

Çünkü **benden** gayrı kimse olamaz hiç saña yâr / Bil ki yok yâr ü meded-kâr ü mu‘în ü çâre-kâr
(*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 6*). [*benden, -den*]

Gel benimle yak vücûduñ maḥv edip cân ü teni / Ârzü-yı vuşlat edip bulmak istersen **beni** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 5*). [*beni, -i*]

Taht-gâh-ı mülk-i kalbiñ şâh ü sultânı **benim** / ‘Âşıkıñ göñlüñdeki ma‘şûk u mihmânı **benim**
(*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 2*). [*benim, -im*]

Gel **benimle** yak vücûduñ maḥv edip cân ü teni / Ârzü-yı vuşlat edip bulmak istersen beni (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 5*). [*benimle, -im, -le*]

Evvel ü âhır kamu ‘âlem **benimledir** hemân / Diledigim eylerim sultân u dervîş her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 3*). [*benimledir, -im, -le, -dir*]

Cürmüme bakma **baña** etme ‘azâb / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 16*). [*baña, -a*]

Hâk-i kabrin çeşm-i cânâ tütüyâ / Mesken olsun kıl kabûl ravzañ **baña** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 7*). [*baña, -a*]

Ger ziyâret etmez isem ol mübârek ravzañı / Bu cihânda hep seniñ ‘âşıklarıñ ağlar **baña** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4*). [*baña, -a*]

Bu firâk u iştîyâk ile gidersem kabrde / Belki bu ten ile cism-i bî-revân ağlar **baña** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 5*). [*baña, -a*]

Ol ğubâr-ı âsitaniñ kîmyâdır gerçi kim / Tuṭiyâ olmazsa çeşm-i hûn-feşân ağlar **baña** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 6*). [*baña, -a*]

Âfitâb-ı ‘âşkıña yanmazsa cism-i nâ-tüvân / Zerre zerre maḥv olup şems-i cihân ağlar **baña** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 8*). [*baña, -a*]

Ger ziyâret etmez isem ol mübârek ravzañı / Bu cihânda hep seniñ ‘âşıklarıñ ağlar **baña** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4*). [*baña, -a*]

Bu firâk u iştîyâk ile gidersem kabrde / Belki bu ten ile cism-i bî-revân ağlar **baña** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 5*). [*baña, -a*]

Ol ğubâr-ı âsitaniñ kîmyâdır gerçi kim / Tuṭiyâ olmazsa çeşm-i hûn-feşân ağlar **baña** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 6*). [*baña, -a*]

Âfitâb-ı ‘âşkıña yanmazsa cism-i nâ-tüvân / Zerre zerre maḥv olup şems-i cihân ağlar **baña** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 8*). [*baña, -a*]

Hûş idi hâlim onuñla **baña** şefkatli idi / Bir ‘iyâl idi maḥabbetli mürüvvetli idi (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 4*). [*baña, -a*]

Pek güzel cân idi cân eyledi cânâna fedâ / **Baña** hem-hâl idi hâlin bilir idim maḥzâ (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 10*). [*baña, -a*]

Hûş idi hâlim onuñla **baña** şefkatli idi / Bir ‘iyâl idi maḥabbetli mürüvvetli idi (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 4*). [*baña, -a*]

Pek güzel cân idi cân eyledi cânâna fedâ / **Baña** hem-hâl idi hâlin bilir idim maḥzâ (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 10*). [*baña, -a*]

Bir Muḥammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Kendisi ḥulda gidip koydu **beni** tenhâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 15*). [*beni, -i*]

Baña bes ism-i Gufrânıñ derûnumda meded yâ Hâk / Ki Settâr ismiñe ‘afvıñla kıl nâ‘il meded yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 1*). [*baña,]*

Sâkî şarâb-ı ‘âşkı **baña** dest-i pâkile / Bir iki üç şun dolu Allâh ‘âşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 1*). [*baña,]*

Nâmin ‘aceb oldu mu ‘âşk defterine kayd / Bildir **baña** doğrusunu Allâh ‘âşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 3*). [*baña,]*

Sen rehberimsin Hâkḳ’a **baña** destgîrim ol / Eyle küşâd râhımı Allâh ‘âşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 6*). [*baña,]*

Sākī şarāb-ı ‘aşkı **baña** dest-i pākile / Bir iki üç şun dolu Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 1*). [*baña,]*

Nāmin ‘aceb oldu mu ‘aşk defterine kayd / Bildir **baña** doğrusunu Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 3*). [*baña,]*

Sen rehberimsin Hakk’a **baña** destgīrim ol / Eyle küşād rāhımı Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 6*). [*baña,]*

Cümle ahvālīm saña ma’lūmdur ‘ilmiñ muhīt / Feyz u ihsānıñla imdād et **baña** yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 5*). [*baña,]*

Zāhir ü bātında yā Rabbī **baña** ol mu’in / ‘Âdile ‘aşkuñla ābādan et yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 6*). [*baña,]*

Baña bes ism-i Gufrānıñ derūnumda meded yā Hakk / Ki Settār ismiñe ‘afvıñla kıl nā’il meded yā Hakk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [*baña,]*

Sākī şarāb-ı ‘aşkı **baña** dest-i pākile / Bir iki üç şun dolu Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1*). [*baña,]*

Nāmin ‘aceb oldu mu ‘aşk defterine kayd / Bildir **baña** doğrusunu Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*baña,]*

Sen rehberimsin Hakk’a **baña** destgīrim ol / Eyle küşād rāhımı Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [*baña,]*

Sākī şarāb-ı ‘aşkı **baña** dest-i pākile / Bir iki üç şun dolu Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1*). [*baña,]*

Nāmin ‘aceb oldu mu ‘aşk defterine kayd / Bildir **baña** doğrusunu Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*baña,]*

Sen rehberimsin Hakk’a **baña** destgīrim ol / Eyle küşād rāhımı Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [*baña,]*

Cürmüme bakma **baña** etme ‘azāb / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 16*). [*baña,]*

bend et: Bağlamak.

Esrār-ı ‘aşkı etme fāş / **Bend et** femiñ sen seni bil (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 11*). [*bend et,]*

Kimseye bu dār-ı miñnet olmadı dārü’l-emān / Sen emīn olma gönül **bend etme** zinhār zinhār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 2*). [*bend etme, -me]*

bend olalı: Bağlanmak.

Gönül **bend olalı** zülfüñ teline oldu dīvāne / Kim eyler āteş-i ‘aşk u firākı sīnesin sūzān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 4*). [*bend olalı, -alı]*

bend olup: Dolanmak, bağlanmak.

Zülf-i yāre **bend olup** kayd-ı cihānı eyle terk / Zabıt olunmazsın diger zencīrlerle ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 7*). [*bend olup,]*

bende: Kul, köle, hizmetkâr.

Rüz u şeb bu **bendesini** zār eden ey Zü'l-celāl / Gāhice mesrūr eyle kalb-i maḥzunum meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 6*). [*bendesini, -si, -ni]*

Şıdk ile **bendeyim** kesemem hiç ümīdimi / Firakatde koyma sālīki Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 7*). [*bendeyim, -yim]*

Ḥayr ile yād eylerim aşhāb-ı zī-şānıñ bütün / Cān ile ben Çār-Yār’ıñ **bendesiyim** yā Resül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 11*). [*bendesiyim, -si, -yim]*

Yanıp şem‘-i cemāl-i ‘aşkına pervâne-veş sînem / Yanan gönlüm söyündürme kerem kıl **bendeñe**
yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 8*). [*bendeñe, -ñ, -e*]

Rûz u şeb bu **bendesini** zâr eden ey Zû'l-celâl / Gâhice mesrûr eyle kalb-i mażnunum meded
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [*bendesini, -si, -ni*]

Şıdk ile **bendeyim** kesemem hiç ümîdimi / Fırkatde koyma sâlikî Allâh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [*bendeyim, -yim*]

Hayr ile yâd eylerim aşhâb-ı zî-şânın bütün / Cân ile ben Çâr-Yâr'ın **bendesiyim** yâ Resûl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 11*). [*bendesiyim, -si, -yim*]

Bâb-ı luţfuñda kuluñdur ‘Âdile eyle nazâr / Ol kapının **bendesî** şâyeste-i ihsânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 7*). [*bendesî, -si*]

Zat-ı Âdem'den beri bir kavme meb‘ûş oldular / Cümlesiniñ **bendesiyim** enbiyâdır sevdiğim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 3*). [*bendesiyim, -si, -yim*]

Bulmadı kimse bu ‘âlemde muradınca sürûr / Her biri gamda gerek **bende** gerek şâh-ı cihân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 3*). [*bende,]*

Dedim güzel beni zencîr-i zülfûñ eyledi **bende** / Dedi bu bend-i ‘aşkı istemezsen girme devrâna
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 4*). [*bende,]*

Yanıp şem‘-i cemāl-i ‘aşkına pervâne-veş sînem / Yanan gönlüm söyündürme kerem kıl **bendeñe**
yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 8*). [*bendeñe, -ñ, -e*]

Saña bu ‘Âdile **bende** kapıñda hâş efgende / Kerem kıl etme şermende Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî
(*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 9*). [*bende,]*

Bendelige bu kuluñ edip kabûl / Hâneme ey şâh-ı dîn eyle nüzûl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 8*). [*bendelige, -lig, -e*]

Bunlar oldu şehr-i İstanbul'da cennet-mekân / Cümlesine ‘Âdile ihlâş ile **bende** hemân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 18*). [*bende,]*

Kıl kabûl ahîr civâr-ı ravzaña bu **bendeñi** / Kim bu cânım âsitaniñda seniñ olsun fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 7*). [*bendeñi, -ñ, -i*]

Şecî‘ u hem hâlîm u pâk-niyet şâh idi hayfâ / Muvaffağ olmadı bir yâr u şâdık **bendeye** zîrâ (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 13*). [*bendeye, -y, -e*]

Tal‘atiyle meclis-i rindân bulurdu âb ü tâb / **Bende** olsam ‘İşmetâ ol feyzle mest ü harâb (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 21*). [*bende,]*

Nağş-bend Hâzret-i Sultân Bahâe‘d-dîn’e / Evliyâ **bendedir** ol pîr-i kerem âyîne (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 46*). [*bendedir, -dir*]

‘Âcizâne ola bu **bendelerinden** i‘zâm / Rûh-ı pâkine nice tuhf-e-i takdîs u selâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 25*). [*bendelerinden, -ler, -in, -den*]

Bakma ‘isyânıma kıl **bendeñi** pîrim şādân / Oldu sūzân reh-i ‘aşkıñda derûn-ı sîne (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 49*). [*bendeñi, -ñi*]

Mîhr ü meh **bendesidir** çarh-ı felek hayrânı / Etmede ‘aşkı ile devr siyyemâ ‘arz u semâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 43*). [*bendesidir, -si, -dir*]

Şeyh-ı zî-şân ü kerem-pîşe ki bâbında onuñ / Kimse maḥcûb degil **bendesin** etmez taḥcîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 57*). [*bendesin, -si, -n*]

bendegân: Kullar.

Mu‘allâ dergehiñ dârü'l-emândır bâb-ı rahmetdir / O bâbın **bendegânınıñ** nevâsı artar eksilmez
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 7*). [*bendegânınıñ, -ı, -nıñ*]

Zîr-i destinde ahâli **bendegân** / Müslim ile gayr-ı müslim her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 4*). [*bendegân,]*

bendegân-ı gâzîvânı: Gazilerin kulları, köleleri.

Hâzret-i Fâtih Muḥammed Ḥân-ı zîşân-ı velî / **Bendegân-ı ğâziyânı** ‘askeri cümle velî (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 4*). [*bendegân-ı ğâziyânı, -ı*]

bende-i biçāreye: Çaresiz kul.

Kimse derdim aňlamaz ketm etmeden yok çāresi / **Bende-i biçāreye** senden olur ancak ‘atā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 6*). [*bende-i biçāreye, -ye*]

bende-i dergehidir: Kapının kölesi.

Beste-i vecd ü tecellisi ser-ā-ser ‘ālem / **Bende-i dergehidir** bay ü gedā şāh u fakīr (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 34*). [*bende-i dergehidir, -i, -dir*]

bende-i dīvān-ı mahabbet olayım: Aşk meclisinin kulu olmak.

Yā Rab olayım bende-i dīvān-ı mahabbet / İrgür beni ḥum-ḥāneye ḥayrān-ı mahabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 1*). [*bende-i dīvān-ı mahabbet olayım, -ayım*]

bende-i efkende-i ehlu’llāhım: Allah’ın yıkılmış, düşkün kölesi.

‘Âdile **bende-i efkende-i Ehlu’llāhım** / Düşmüşüm her biriniñ dergehi ‘aşkına daḥīl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 59*). [*bende-i efkende-i ehlu’llāhım, -ım*]

bende-i fermānı: Emir kulu.

Bende-i fermānı olmuştur Resūl-i Ekrem’iñ / Māl u cān u māsivāyı rāhına etdi fedā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 2*). [*bende-i fermānı, -ı*]

Ehl-i ‘aşkıñ gel göñül sen **bende-i fermānı** ol / Sür yüzüñ taqbīl-i bāb-ı dergah-ı zī-şānı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 1*). [*bende-i fermānı, -ı*]

Göñlüm alan yārimiz ol ḥublar sultānıdır / ‘Aşk ehli hem kulu hem **bende-i fermānıdır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 1*). [*bende-i fermānıdır, -ı, -dır*]

On sekiz biñ ‘ālem onuñ **bende-i fermānıdır** / Mātla‘-ı nūr-ı ezel ol Muştafā’dır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 2*). [*bende-i fermānıdır, -ı, -dır*]

bende-i hāşı: Seçkin kul.

Onu da Maḥmūd Ḥân etdi ‘atā / **Bende-i hāşı** Sa‘īd Pāşā’ya tā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 32*). [*bende-i hāşı, -ı*]

bende-i maḳbūli: Padişah tarafından kabul edilmiş, beğenilmiş kul.

Bā-ḥuşuş ol mīr Muḥammed ‘Alī / **Bende-i maḳbūli** idi hāşılı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 9*). [*bende-i maḳbūli, -i*]

bende-i pür-miḥneti: Sıkıntılı kul.

Her ne rütbe mücrim isem kesmem ümmīd ey Kerīm / Müşkilim ḥall eyle ‘afv et **bende-i pür-miḥneti** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 5*). [*bende-i pür-miḥneti, -i*]

bende-i şevkidir: Arzunun kulu, kölesi.

‘Aşık-ı vechidir aşḥāb-ı mahabbet-meşreb / **Bende-i şevkidir** ‘uşşāḳ-ı şadākat-āyīn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 19*). [*bende-i şevkidir, -i, -dir*]

bende-i sultān-ı ‘aşkı: Aşkın padişahının kölesi.

Cān mahabbet-ḥānesinden taşra yokdur meyli hīç / **Bende-i sultān-ı ‘aşkı** ḥükm ü fermān gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 2*). [*bende-i sultān-ı ‘aşkı, -ım*]

bend-i 'aşkı: *Aşk bağı; aşkın halkası.*

Dedim güzel beni zencir-i zülfün eyledi bende / Dedi bu **bend-i 'aşkı** istemezsen girme devrāna
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 4*). [*bend-i 'aşkı, -i*]

bend-i zülfe: *Saç kıvrımı, bağı.*

Göñül zevk-ı maḥabbetle dolup kalmadı efkārım / Dolaşıp **bend-i zülfe** cânı kurbān eyledi gitdi
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 3*). [*bend-i zülfe, -e*]

bend-i zülf-i yār: *Sevgilinin perçemine bağlanmış.*

Dil kemend-i kākül-i dildāra rabṭ olmuş kavī / **Bend-i zülf-i yār** olmaz kim odur dīvānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 7*). [*bend-i zülf-i yār,]*

benlik: *Kişilik, öz varlık // nefis; kulun kötü, beğenilmeyen, bayağı ve hayvani arzularının, zaaflarının merkezi.*

Gel ey şüfî gurūr u kibri terk et bu hevādan geç / Tayanma 'ilm ü mālā ḳalma **benlikde** sivādan
geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 1*). [*benlikde, -de*]

Götür başña 'aḳlñ eyle inşāf / Saña **benlik** büyük külfet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 10, Beyit 3*). [*benlik,]*

Eyle Mevlā'ya 'inābet terk edip bu **benligi** / Cāhil-i ādābsın çün ḳılma da'vā-yı şafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 2*). [*benligi, -i*]

beñze: *Andırmak.*

Özge bir ḥāldir bu vāḳ'a **beñzemez** bir ḥāle kim / Firḳat ile çekdim āh u nāle-i vā ḥasretā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 2*). [*beñzemez, -mez*]

Vücūd-ı 'ālemi **beñzer** ḥayāle kim olur zā'il / Bu tā'rifñ beyānı pek 'amīk u tūldur ammā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 6*). [*beñzer, -r*]

beñzet: *Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.*

Ben ey gül ehl-i temkīnim beni bülbüle **beñzetme** / Yanıp āh eylemem pervāne-veş yanmaḳda
zevkım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 4*). [*beñzetme, -me*]

berd ü selām etdi: *Serin ve esenlik etmek.*

Niceler cân verdi lākin olmayıp dānā-yı 'aşḳ / Āteşi **berd ü selām etdi** kimine ol Celī (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 8*). [*berd ü selām etdi, -di*]

berekāt ü ni'metim: *İyilik, ihsan, bağış ve bolluk.*

Saña da olsun selām ü rahmetim / Maḡfiretle **berekāt ü ni'metim** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 10*). [*berekāt ü ni'metim, -im*]

ber-hayāt: *Sağ, diri.*

Çün olup altmış sekiz yıl **ber-hayāt** / Eyledi yüz kırk sekizde irtiḥāl (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 55*). [*ber-hayāt,]*

beri: *Bu yana.*

Zat-ı Ādem'den **beri** bir kavme meb'ūs oldular / Cümlesiniñ bendesiyim enbiyādır sevdigim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 3*). [*beri,]*

Cürmümü fark edeliden **beri** şanma gülmüşüm / Yād edip ‘isyānımı şad-āhlarla ağladım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 4*). [*beri*,]

beri: *Bir şeyden kurtulmuş olan, o şeyden uzak ve sâlim bulunan.*

Đalâletden necâtı buldular İslâmiyân gerçi / Tarîkatda giden her ğussa vü ğamdan olur **berî** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 7*). [*berî*,]

berk urup: *Şimşek çakmak, şimşek çakar gibi parıldamak.*

Ŧür-ı dilde cezbe-i şevk-ı ilâhî **berk urup** / (Len terânî) ‘aksini mir’ât-ı Mūsâ’da arar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 6*). [*berk urup*, -up]

ber-karâr olsun: *Karar üzere olmak, kararlı olmak.*

Hayât-ı tâze bulsun âşinâ kıl ‘aşkıñı dilde / Hudâ’yâ kuvvet-i ‘aşkın dilime **ber-ķarâr olsun** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [*ber-ķarâr olsun*, -sun]

berk-efşân: *Parlaklık saçan.*

O meclis pür-sa‘âdet şu‘le-i kandîli **berk-efşân** / Şeb-i kadr ü şabâh-ı âsmân-ı ‘izzete erdi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3*). [*berk-efşân*,]

berk-i cemâliñ: *Güzel yüziün şimşegi, şimşek gibi parlaklığı.*

Küşâd eyle temâşâ-gâhını âyînesi onuñ / Hemân **berk-i cemâliñ** görsün ol dîvânedir göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 4*). [*berk-i cemâliñ*,]

ber-murâd: *İsteğine kavuşan.*

Sāye-i şāhānesine **ber-murād** / Eyledi ol dāder-i pür-‘adl ü dād (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 63*). [*ber-murād*,]

berü: *Bu tarafa, bu yana.*

Şabāvetden **berü** ‘aşkı haberdār olmayan göñlüm / Ne avcıdır ne bir dāma giriftār olmayan göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 1*). [*berü*,]

Cālîs-i taht olduĝu günden **berü** / Şān-ı dîni eyler idi ārzü (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 2*). [*berü*,]

bes: *Yeter, yetişir, elverir, kâfi.*

Baňa **bes** ism-i Gufrānıñ derūnumda meded yā Hāķ / Ki Settār ismiñe ‘afvıñla kıl nā‘il meded yā Hāķ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 1*). [*bes*,]

Ŧālib-i ‘aşķ olana Mevlā olur feryād-res / ‘Āşıķa devlet yeter Allāh **bes** bākî heves (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 1*). [*bes*,]

Var iken meyḥāne-i ‘aşķ eylemem cennet murād / Bezm-i ‘ālemde baňa sākî vü cām u bāde **bes** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 3*). [*bes*,]

beş: *Sayı, beş.*

Şulb-i pāk-i ḥazret-i ‘Ābdülmecîd Hāndan Hudā / **Beş** nefer sulṭān-ı zîşān eylemiş idi ‘atā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 1*). [*beş*,]

Ol **beşinci** nesl-i pāk ü muḥterem / Ḥazret-i Seyyid Muḥammed Bākır hem (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 43*). [*beşinci*, -inci]

beş yüz altmış bir: *Beş yüz altmış bir sayısı.*

Edip ‘aşk ile fenā cānını ol Giylānī / **Beş yüz altmış bir** idi sāl bulup cānānı (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 5*). [*beş yüz altmış bir,]*

beş yüz ile yetmiş sekizi hicret-i sāl: Hz. Muhammed’in Mekke’den Medine’ye göç ettiği yıl, MS 578.

Buldu **beş yüz ile yetmiş sekizi hicret-i sāl** / Eyledi ol gül-i ter ‘azm-i gülüstān-ı cemāl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 10*). [*beş yüz ile yetmiş sekizi hicret-i sāl,]*

beşāret: Müjde, iyi haber.

Kuru cānımda da ‘aşk odunu yakdı ‘alevi / Yanmak ‘aşk ile **beşāret** baña ‘üryān gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 3*). [*beşāret,]*

besmele: “Bağışlayan ve esirgeyen Allah’ın adıyla” anlamına gelen “Bismillāhirrahmānirrahim” sözünün ismi.

Ders-i ‘aşk al **besmeleyle** mekteb-i ‘irfāna gel / Cüş kıl deryā mişālī ‘aşk ile ‘ummāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 1*). [*besmeleyle, -y, -le]*

beste-i vecd ü tecellisi: Allah’ın görünmesinin coşkuluğuna bağlı olan.

Beste-i vecd ü tecellisi ser-ā-ser ‘ālem / Bende-i dergehidir bay ü gedā şāh u faķīr (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 34*). [*beste-i vecd ü tecellisi, -si]*

beste-i zencir-i ‘aşk: Aşkın zinciriyle bağlanmış.

Zülf-i yāre bağlı bir dīvāne olduñ ‘Âdile / **Beste-i zencir-i ‘aşk** üftāde ser-gerdān mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 7*). [*beste-i zencir-i ‘aşk, --i ‘aşk]*

beste-leb etdi: Dili tutulmuş, dudağı kapalı olmak.

Derd-i ‘aşkı zaķm-ı sīnemden su’āl etseñ eger / **Beste-leb etdi** beni ammā diye bi’llāh bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 7*). [*beste-leb etdi, -di]*

bevyābān-ı haţāda: Yanlışlık, kusur çölü.

Beyābān-ı haţāda serseri gezme perīşān-ķāl / Seni sen gözleyip bul rāh-ı Hāķ’da özge seyrānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 10*). [*beyābān-ı haţāda, -da]*

bevān: Açıklama, izah, anlatma, bildirme.

Vücūd-ı ‘ālemi beñzer hayāle kim olur zā’il / Bu tā’rifin **bevānı** pek ‘amīk u tūldur ammā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 6*). [*bevānı, -ı]*

Fehm ü idrāk edemezsin ‘āķl ile evşāfını / Kim tecelliniñ **bevānı** küll-i yevm-i şe’ndedir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 4*). [*bevānı, -ı]*

‘Aşķdır taķķīķ-ı Kur’ān ile sır-ı ma’rifet / Gevher-i ‘irfān olup nuţķuñ **bevānı** söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 2*). [*bevānı, -ı]*

Rāst’dır Sūz-ı dilārā’ya maķām-ı Evc’de / Ol zehī minnet zehī ķikmet **beyāndır** mūsīķī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 5*). [*beyāndır, -dır]*

Bilir ‘ārifler ol sır-ı ‘azīmi / Bu ‘ilmin hayli müşķildir **bevānı** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 8*). [*bevānı, -ı]*

bevān etme: Açıklamak, göstermek.

Yār-ı şıddıķa daķı **etme bevān** / Çekdiğin cevır ü cefāyı hōş gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 7*). [*bevān etme, -me]*

beyāz: Ak; kara, siyah karşıtı.

Bir **beyāz** cameyle gördüm bir mücessem nūr kim / 'Akl ü fikrim yağmalandı mest ü hayrân oldu cān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3*). [*beyāz,]*

O meclis hāl bu kim südden **beyāz** kaymak şekerden hōş / Şafâyı cān bulur nūş eyleyince kâse-i semmi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 3*). [*beyāz,]*

bevhūde: Boş, gereksiz; boş yere, boşuna.

Tehî şanma görüp ehl-i dili çeşm-i haķāretle / Şunup **bevhūde** bu 'aşkı şaķın 'uşşāķı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 3*). [*bevhūde,]*

Ne söylersin o **bevhūde** kelāmı diñlemem şūfî / Mürîdi hāş olup ehl-i riyādan degilim şūfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1*). [*bevhūde,]*

Şanma **bevhūde** āh-ı 'uşşāķı / Çünkü bî-ihtiyār mest ü hārāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 8*). [*bevhūde,]*

Devr **bevhūde** degil her ne muķadder eyler / Oña tedrîc ile esbābı müheyyā eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 2*). [*bevhūde,]*

beyt ü semā: Dünya ve ahiret.

Yazdı ķudret kalemî defter-i hüsne hikmet / 'Arş u kürs levh u kalem **beyt ü semā** cümle güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 3*). [*beyt ü semā,]*

beyti: Ev, hâne, mesken.

Varlık **beytin** yıkıp eyle hārāb-ender-hārāb / Rāḥ-ı maķşūda açıp bal ü peri tayarāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 2*). [*beytin, -n]*

beyt-i ahzān-ı fakīrānem: Yoksul hüzünler evi.

Buyur şāhā seniñdir **beyt-i ahzān-ı fakīrānem** / Cemāliñ şem'ine karşı hemān hayrāndır 'āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 7*). [*beyt-i ahzān-ı fakīrānem, -m]*

beyt-i cānānı: Sevgilinin kapısı.

Beyt-i cānānı tavāf et kıble-gāh-ı 'āşıkdır / Sa'y eden onu bulur dilde şaķın olma cüdā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 7*). [*beyt-i cānānı, -ı]*

beyt-i dil: Gönül evi.

Nūr-ı Fahr-ı 'ālem ile **beyt-i dil** bulup ziyā / 'Āleme verdi çerāğ-ı 'aşk ile feyz u şafā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 5*). [*beyt-i dil,]*

beyt-i dilde: Gönül evi.

Beyt-i dilde bul şafā eyle tavāfı zāhidā / Etmezem devrānı ol devrān içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 5*). [*beyt-i dilde, -de]*

beyt-i dili: Gönül evi.

Gel 'aşk ile feth eyleyip **beyt-i dili** eyle tavāf / Deryā-yı 'aşk içre dalıp hem gökde pervāz ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 5*). [*beyt-i dili, -i]*

'Aşkdır **beyt-i dili** meyhāne-i 'irfān eden / 'Aşkdır Leylāları Mecnūn ü ser-gerdān eden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 9*). [*beyt-i dili, -i]*

beyt-i ekrem: En değerli mekân.

Gir gönül şehrin tavâf kıl **beyt-i Ekrem** ondadır / Sidre vü levh ü kalem hem 'arş-ı a'zâm ondadır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 1*). [*beyt-i ekrem,]*

beyt-i eş'arım: *Şiirlerin beyti.*

Cemâli 'akşi mir'ât-ı derûnum eyledi tenvîr / Dile 'aşk ile geldi okudum bu **beyt-i eş'arım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6*). [*beyt-i eş'arım, -ım]*

beyt-i hakk: *Allah'ın kapısı.*

Eyledi kaşd-ı ziyâret ol zamân / **Beyt-i Hakk** u ravza-i Faḥr-i cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 29*). [*beyt-i hakk,]*

beyt-i halid'e: *Sonsuz, ebedî olan ev.*

Nâka-dârı çünkü Cibrîl-i Emîn / Çökdü **beyt-i Halid'e** kıldı mekîn (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 12*). [*beyt-i halid'e, -e]*

beyt-i hudâ: *Allah'ın evi.*

Çünkü kalbi mü'mîniniñ oldu bir **beyt-i Hudâ** / Nûr-ı Zâtu'llâh'da derc olan esrârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 5*). [*beyt-i hudâ,]*

Beyt-i Hudâ'dır gönül bâkî yine hem oldur / Gel diyelim 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 6*). [*beyt-i hudâ'dır, -dır]*

beyt-i 'izzetdir: *Şerefli ev.*

Dîdeye mir'ât-ı 'aşk ile temâşâdır gönül / Şûretâ mihmân-ı Hakk'a **beyt-i 'izzetdir** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 1*). [*beyt-i 'izzetdir,]*

beyt-i kalbi: *Gönül evi.*

Nefsle cehd et tecellî eylesin 'aşk-ı Hudâ / **Beyt-i kalbi** 'Âdile ma'mur ü pâk etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 7*). [*beyt-i kalbi,]*

beyt-i kibriyâ: *Allah'ın evi.*

Seng-i esved oldu 'aks-i hâl-i rûy-ı yâr oña / Kıl tavâf Hakk'a ki **beyt-i Kibriyâ** ya'nî gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 4*). [*beyt-i kibriyâ,]*

beyt-i ma'mûr: *Kutsal bina; Kabe.*

Perdedir çün iki 'âlem Hakk'a çâk et perdeyi / 'Arş ü Kürs ü **Beyt-i ma'mûr** u Kalem Levh'i
güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2*). [*beyt-i ma'mûr,]*

beyt-i mâ'mûr'dan: *Kabe'nin tam üzerinde yedinci kat gökte bulunan ve melekler tarafından tavaf edilen bir köşk.*

Ka'be-i dergâhıñ a'lâ **Beyt-i Mâ'mûr'dan** seniñ / 'Arş-ı a'zamdan büyük Ravzañ seniñ meded yâ
Muḥammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 4*). [*beyt-i mâ'mûr'dan,]*

beytü'l-harem: *Kâbe.*

Gül-cemâlinde göründü kıble-gâh-ı ma'rifet / Vaşlda **Beytü'l-Harem** eyler dil-i 'arifleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 8*). [*beytü'l-harem,]*

beytü'l-hazen: *Hüzünler evi; Hz.Yusuftan ayrılan Hz.Yakup'un gönül üzgünlüğü yaşadığı ve gözyaşı döktüğü ev.*

Yerin Yā'kūb gibi **Beytū'l-Ḥazen** kıl / Erersin Yūsuf'ın dildārlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 4*). [*beytū'l-ḥazen,]*

beyzā-yı 'aşk: *Aşkın beyazı, ışığı, nuru.*

Zāhir olup **beyzā-yı 'aşk** ceyb-i tecellī-gāhdan / Şahrā-yı kalbi nūr ile mānend-i Ṭūr etdi bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 3*). [*beyzā-yı 'aşk,]*

bezl-i cān ederdi: *Canını esirgemedi sarfetmek, tüketmek.*

Hizmet-i şāhānesinde her zaman / Şıdık u gayretle ederdi bezl-i cān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 10*). [*bezl-i cān ederdi, -er, -di]*

bezl-i cān eyler: *Canını esirgemedi sarfetmek, saçmak, tüketmek.*

Bezl-i cān eyler şafā-yı vuslat-ı cānān-için / Maḥrem-i ḥalvet-serāy-ı enbiyā ya'nī gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 5*). [*bezl-i cān eyler, -r]*

bezm: *Meclis, ortam.*

Kaç riyā ehlinde Hāk hoşlanmaz onlardan hemān / 'Ārifān **bezmi** haberlerden haber söyler saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 4*). [*bezmi, -i]*

Erişdi sem'-i cānıma **bezme** dediler dāhil ol / Maḥzūn-ı dil gām-gīn iken kesb-i ḥubūr etdi bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 2*). [*bezme, -e]*

Ḥasretiñle koydu āhım zulmet içre 'ālemi / Ṭal'atıñla kağı **bezmi** māh-tāb etdiñ bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3*). [*bezmi, -i]*

Olur āsar-ı feyz-i rahmetiyle **bezmimiz** mehtāb / Yanar sīnemde bir fānūs-ı gevher şem' edānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 3*). [*bezmimiz, -imiz]*

'Aşk ile cāna ḥayāl-i yār idi fikrim benim / **Bezme** geldi āfitābım pūr-ziyā oldu dilim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 1*). [*bezme, -e]*

Ḥasretle cān-fikār ol şabr eyle 'Ādile tā / Feryād ü nāle etme **bezme** o şeh gelince (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 7*). [*bezme, -e]*

Olan cūn tālib-i dīdār eder 'aşkıñ şerābın nūş / Bakāyı bul şafā **bezminde** şüretten edādan geç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 7*). [*bezminde, -i, -nde]*

Bezme gel ey gonca-i bağ-ı vefā / Kim sürülsün 'aşk ile devrānımız (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 3*). [*bezme, -e]*

bezm-gāh-ı şefkāt-i cānān: *Sevgilinin şefkatli meclisi.*

Firāk-ı cān-ı ruḥsār ile dil bir ḥastā-i nācār / Devāsı **bezm-gāh-ı şefkāt-i cānān** imiş cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 5*). [*bezm-gāh-ı şefkāt-i cānān,]*

bezm-i 'ālem: *Dünya meclisi.*

Bezm-i 'Ālem Vālide Sulṭān hemān / Şāhibü'l-ḥayrāt ü luṭf-ı bī-gerān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 31*). [*bezm-i 'ālem,]*

bezm-i 'ālemde: *Dünya meclisi.*

Var iken meyḥāne-i 'aşk eylemem cennet murād / **Bezm-i 'ālemde** baña sākī vü cām u bāde bes (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 3*). [*bezm-i 'ālemde, -de]*

bezm-i 'aşk-ı 'ārifāna: *Bilginlerin, bilenlerin aşk meclisi.*

Bezm-i 'aşk-ı 'ārifāna ger duḥūl ister iseñ / Dergeh-i mürşidde yeksān ol ki yol āsāndır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 6*). [*bezm-i 'aşk-ı 'ārifāna, -a]*

bezm-i bâkî: Ölümsüzlük meclisi.

Onuñdur **bezm-i bâkî** 'aşş-ı bâkî kudret-i bâkî / Gehî muṭrib gehî sâkî olur bir sırrıdır mâḥẓâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 5). [bezm-i bâkî,]

bezm-i ehl-i 'aşk: Aşıklar meclisi.

Olur bir meclis-i şāḥāne ol bir **bezm-i ehl-i 'aşk** / Eder tarḥ-ı şafā-yı bāğ-ı vuşlat ḥalkā-i tevḥīd
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 6). [bezm-i ehl-i 'aşk,]

bezm-i elest: Elest meclisi.

Zār ü giryānım yeter 'aşkıñla tā **bezm-i Elest** / Eyledim dōst u vaṭan ārzū sefer kıldım (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 2). [bezm-i elest,]

bezm-i elest: Ruhların yaratıldığı zaman.

Zār ü giryānım yeter 'aşkıñla tā **bezm-i elest** / Eyleyip dōst u vaṭan ārzū ğamıyla aĝladım (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 2). [bezm-i elest,]

bezm-i ḥāşü'l-ḥās: En has, en güzel meclis.

Maḥremāñe **bezm-i ḥāşü'l-ḥās** olan onlardır hep / İçdiler cām-ı hüviyyetden şarāb-ı kevşeri
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 4). [bezm-i ḥāşü'l-ḥās,]

bezm-i kemālâtı: Manevi hasletleri, olgunlukları kendisinde bulunduran, ihtiva edenlerin meclisi.

Bezm-i kemālâtı bulub tevḥīd ü ezkā eyleyip / Cevlāna 'aşk ile gelip bu ḳalbi ḥandān edelim
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3). [bezm-i kemālâtı, -ı]

bezm-i maḥabbetde: Aşk, sohbet meclisi.

İç ehl-i diller ile cām **bezm-i maḥabbetde** tamām / Sermest olup bî-neng ü nām terk-i ğām-ı cān
edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 9). [bezm-i maḥabbetde, -de]

bezm-i pür-şān: Ünlü, şöhretli, itibarlı meclis.

Ġülşen donanmış gül ile dil āḥ eder bülbül ile / Destinde cām-ı mül ile ol **bezm-i pür-şān** edelim
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4). [bezm-i pür-şān,]

bezm-i 'uşşāka: Aşıklar meclisi.

Bezm-i 'uşşāka şafā şadr-i kemālāta şeref / Dürr-i iḳbāle şadeḫ nūr-ı dile gencîne (Âdile Sultan
Divanı, Terḳib-bend 2, Beyit 47). [bezm-i 'uşşāka, -a]

bezm-i vişālîñ: Kavuşma meclisi.

Seferde mülk-i dilde şāḥ-ı 'aşkıñ yāri olmuşdur / Meger **bezm-i vişālîñ** maḥremi hem ḥāşılıdır
mey (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 7). [bezm-i vişālîñ,]

bezm-i vuşlat: Kavuşma meclisi.

Bezm-i vuşlat cān-ı ülfet ḥāzır iken mest ol / Gaflet edip şalma kendiñ āteş-i hicrāna gel (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 2). [bezm-i vuşlat,]

bezm-i vuşlata: Kavuşma meclisi.

Erdiler nūr-ı tecellî ile **bezm-i vuşlata** ol / Resūlu'llāḥ'dır bu yolda zīrā rehberi (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 162, Beyit 6). [bezm-i vuşlata, -a]

bī-ahālī: *Ahalisiz, halsız.*

Ol ki albi ola hali ‘adan / **Bī-ahali** ah u hanı neyleyim (*adile Sultan Divanı, Kıt’a 9, Beyit 4*).
[bī-ahali,]

bī-alam: *Alameti olmayan, işaretsiz, belirsiz.*

Çeşm-i ‘ibretle baar hayret ile mebhut olur / alb-i ‘ak gibi levh-ı sade **bī-alamdır** (*adile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 4*). [bī-alamdır, -dır]

bī-aman: *Amansız, aman vermeyen, insafsız, merhametsiz.*

Sevgili bir annesi ab-ı can / Ayrılıp bir danesinden **bī-aman** (*adile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 20*). [bī-aman,]

bī-‘ak: *Aşk olmadan, aşksız // sevmeyi bilmeyen.*

‘Aşk hayt-ı candır **bī-‘ak** canı neyerim / alb olursa ‘adan hali fianı neyerim (*adile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 1*). [bī-‘ak,]

bī-bak: *Sakinmadan, ekinmeden.*

Seher vatı gibi mihrile **bī-bak** / Yaam damenimden ola ki (*adile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 2*). [bī-bak,]

bī-baar: *Basiretsiz, gerçekleri gorebilmekten uzak, ileri ve uzak grlu olmayan.*

‘dile kuluu hem **bī-başarlardan** aklayıp / Y Hayy y Hayy y ayym ihsn  meded y Hayy (*adile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 8*). [bī-başarlardan, -lar, -dan]

bī-bedel: *Eşsiz, benzeri olmayan.*

Hsn hulu ve cemil  pek güzel idi kızım / Hayra m’il merametli **bī-bedel** idi kızım (*adile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 10*). [bī-bedel,]

bī-can: *Cansız, l.*

Bir nigh-ı çeşm-i hu ‘aşkı meftn eder / Ol nazarda ‘akn hep dond **bī-cana** gönül (*adile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 2*). [bī-cana, -a]

bīare: *aresiz, düşkün, zavallı.*

Dstdan düşme cud derdli **bīare** benim / abra yok dilde mecl pr-am u hayrn gideyim (*adile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 4*). [bīare,]

Cihanda sa‘y edip **bīare** ol sen / Ki degmez çaresi n-arlıına (*adile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 3*). [bīare,]

Ben far **bī-çare** geldim bbna ey Pdih / Rametin barına yokdur hadd u gayet kl meded (*adile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3*). [bī-çare,]

Benim ol dertli **bī-çare** ki yok hemdem aam rzm / Beni dnyda ancak derd  gam bir mnisi bulmuş (*adile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4*). [bī-çare,]

Cihanda sa‘y edip **bī-çare** ol sen / Ki degmez çaresi n-arlıına (*adile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 3*). [bī-çare,]

Görüp sadklı h’in elinde şanma **bī-çare** / Mu‘ni Ha olan iki cihanda pr-selmetdir (*adile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 5*). [bī-çare,]

Odur **bī-çare** kim bir iki gün ‘mrn eder zay / Ki can yamaa anmaz çünkü hep ehl-i alaletdir (*adile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 6*). [bī-çare,]

Görüp sâdıqları hâ'in elinde şanma **bî-çäre** / Mu'îni Hâk olan iki cihânda pür-selâmetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 5*). [*bî-çäre,]*

Odur **bî-çäre** kim bir iki gün 'ömrün eder zâyî' / Ki cân yakmağa kanmaz çünkü hep ehl-i dâleletdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 6*). [*bî-çäre,]*

'Âdile **bî-çäre** 'işyân ile müznib olsa da / Cürm-i ednâ 'afv-ı şâhenşahiñ olur mazharı (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 15*). [*bî-çäre,]*

Qaldı nefsinde nedâmetle esîr / 'Âdile **bî-çäre** ol dest-gîr (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 17*). [*bî-çäre, -ye]*

Düşdü **bî-çäre** nihâyetde gam u efkäre / Hastalandı ciğerin doğradı nâr-ı hicrân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 4*). [*bî-çäre,]*

Bakmayıp ef'âlimize rahmet et / 'Âdile **bî-çäre** sen şefkat et (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 23*). [*bî-çäre, -y, -e]*

'Âdile **bî-çäre** gayrı neylesin / Kağı derdin vezne koysun söylesin (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 74*). [*bî-çäre,]*

Qaldı nefsinde nedâmetle esîr / 'Âdile **bî-çäre** ol dest-gîr (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 17*). [*bî-çäre, -e]*

bî-çäreğâne: Çaresizce.

Her biri etdi tazarru'lâ niyâz / Deyip ey **bî-çäreğâne** çäre-sâz (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 7*). [*bî-çäreğâne,]*

bî-cezb-i dôst: Dostluğun sarhoşluğu.

'Âşıka vuşlat mecâli olamaz **bî-cezb-i dôst** / Cezb ederse 'aşk rûhu vuşlat-ı cânân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 6*). [*bî-cezb-i dôst,]*

bî-dâd: Zulüm, eziyet.

Sîneñi şâd çâk eyle hançer-i feryâd ile / Ta'n-ı ağıyarı kabûl et dâhile **bî-dâd** ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 9*). [*bî-dâd,]*

bîdâr eder: Uykusuz bırakmak, uyandırmak.

Şu'le-i kalb edip goncayı keşf süzân / Nâle-i bülbül eder nergisi şimdi bîdâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 4*). [*bîdâr eder, -er]*

bîdâr ol: Uyanık olmak, uykusuz kalmak.

Gül cemâl-i yâre zâr et bülbül-i şürîde-veş / 'Âdile bu nâleden **bîdâr olsun** geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 7*). [*bîdâr olsun, -sun]*

Zihî göz kim şehir **bîdâr olup** gül vechi seyr eyler / Ki cânı gülsitân-ı dôstda öten bülbülü olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 3*). [*bîdâr olup,]*

Derâ-yı nâleden **bîdâr olup** dil / Mağabbet şem'i yandursun çerâğı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 7*). [*bîdâr olup, -up]*

Bir dil ki mazhar-ı nûr olsa bulur tecellî / Dîdâra tâlib olan **bîdâr olur** şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 3*). [*bîdâr olur, -ur]*

bî-dâr-ı h'vâb etdi: Uykudan uyandırmak.

Beni **bî-dâr-ı h'vâb etdi** bu cân bülbülü efgânı / Deyip yâ Rabbi 'aşkıñda edem kurbân bu cânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 1*). [*bî-dâr-ı h'vâb etdi, -di]*

bid'at: Sonradan türeyen şey, yeni âdet. (Genellikle benimsenmeyen, iyi görülmeven âdet ve davranışlar için kullanılır.).

Degildir sevmek söylemek **bid'at** ey şâh-ı cihân / 'Âşıkım dîdârına ammâ cemâliñ görmeden
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 3). [bid'at,]

bî-derd: Dertsiz, derdi olmayan.

Şandım onuñ ile bu 'ömrümü **bî-derd** geçer / Hâtırımından onuñ itmez idi hîç fevti güzër (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 13). [bî-derd,]

bî-dil ü bî-cân: Gönülsüz ve cansız.

Duymasın cân ü gönül döstuma pinhân gideyim / 'Aql ü cân baña nedir **bî-dil ü bî-cân** gideyim
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 1). [bî-dil ü bî-cân,]

bî-eb: Babasız.

Bî-nihâyet evvelîdir bî-nihâyet âhîri / Bî-şerîk ü bî-naẓîr ü **bî-eb** ü ümm ü veled (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 3). [bî-eb,]

biğâne: Yabancı, kayıtsız, umursamaz.

Arada **biğâne** yokdur sen olup dellâl-ı 'aşk / Çün metâ'a müşterîsin yâr ile bâzârı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 6). [biğâne,]

Uyup bu 'akla cân ü dil ile **bî-gâneym** şimdi / Ki deryâ gibi kıl kıl yürüyen eşk-i revânım var
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 6). [bî-gâneym, -y, -im]

Bî-gâne yokken arada dellâlî etme vâsîta / Çün müşterî-i mâlsin ol yâr ile bâzârı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 5). [bî-gâne,]

bi-gâne olduñ: Yabancılaşmak, uzak düşmek.

Kim demsâziñ bu yolda kim âyâ hemdemiñ / Âşînâlardan bütün **bi-gâne olduñ** ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 2). [bi-gâne olduñ,]

biğânelik: Yabancılık, ilgisizlik, kayıtsızlık, alakasızlık.

Sırrın ifşâ etmeyip kendiñden al kendiñ haber / Gâh eder yâd döstunu gâh âşînâ **biğânelik** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 6). [biğânelik,]

Kendi cismiñden haber al kimseden umma vefâ / Gâh eder yâd döst vü gâh âşînâ **biğânelik** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6). [biğânelik,]

bî-gâneyi: Yabancı, kayıtsız, umursamaz.

Eylemez esrârını ifşâ bilir **bî-gâneyi** / Eyler irşâd onu kim ol mahrem-i 'irfândır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 7). [bî-gâneyi,]

bî-ğaraž: Gizli bir niyet ve maksattan, kin ve husumet gibi kötü duygulardan ari olan.

Bî-ğaraž ihlâsımız bu yolda pāk / Sînede dâ'im du'âsı virdi var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 7). [bî-ğaraž,]

bî-gümân: Şüphesiz, kuşkusuz.

Hem yalancınıñ sözünü diñleyip verme kulağ / İşte buldur pend-i pîrân ü erenler **bî-gümân** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 5). [bî-gümân,]

Yok iken var etdi eşyâyı hemân / Var iken ma'dûm eyler **bî-gümân** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 2*). [*bî-gümân,]*

Çünkü gitdi vâlidim Maḥmûd Hân / Baña zindân oldu dünyâ **bî-gümân** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 69*). [*bî-gümân,]*

Yok iken var etdi eşyâyı hemân / Var iken ma'dûm eyler **bî-gümân** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 2*). [*bî-gümân,]*

Çünkü gitdi vâlidim Maḥmûd Hân / Baña zindân oldu dünyâ **bî-gümân** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 69*). [*bî-gümân,]*

‘Acız kalıp dermândan oldu ḥekîmân nâ-tuvân / Buldu yerini ‘âkıbet Allâh’ın emri **bî-gümân** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 8*). [*bî-gümân,]*

Hazret-i Hâdî Nakî-yi kâm-rân / ‘Âşir-ı ısnâ ‘aşerdir **bî-gümân** (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 78*). [*bî-gümân,]*

bî-haber: Habersiz.

‘Ârif-i bi’llâhı ey nâdân şanma **bî-ḥaber** / Çünkü burhâna çekerler sonra yazıktır saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*bî-ḥaber,]*

Onları bilmezsin hem esrârlarından **bî-ḥaber** / Çeşmiñ a’mâ göremezsın evliyâ-yı enveri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 2*). [*bî-ḥaber,]*

Ben ise bu hâllerden **bî-ḥaber** / Hiç düşünmezken cihânda ḥayr u şer (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 47*). [*bî-ḥaber,]*

bî-had ü pâyân olur: Sınırsız ve sonsuz olmak.

‘Âşık-ı dîdâr olan şarf eder ‘ömrünü hemân / ‘Âşıkânîñ ‘ömrü yine **bî-had ü pâyân olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 7*). [*bî-had ü pâyân olur, -ur]*

bi-hakk: (Ayetin) Hakkı için.

Kalbiñi seb’ül-meşâni nûru leb-rîz eylesin / ‘Ayn-ı ihlâş et **bi-hakkın** (kıl hüva’llâhu eḥad) (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 7*). [*bi-hakkın, -ın]*

bi-ḥamdi’llah: Allah’a şükür olsun, Allah’ın yardımıyla.

Tecelliyât-ı Ḥaḳ’dır aḳl ile idrâk müşkildir / **Bi-ḥamdi’llah** imdâd-ı Resûlu’llah ḥâşıldır (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 6*). [*bi-ḥamdi’llah,]*

Tecelliyât-ı Ḥaḳ’dır ‘aḳl ile idrâk müşkildir / **Bi-ḥamdi’llah** imdâd-ı Resûlu’llah ḥâşıldır (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 9*). [*bi-ḥamdi’llah,]*

Bi-ḥamdi’llâh ezel takdîr ü ḥükm-i Rabb-ı ‘izzetdir / Mu’îni Âl-i ‘Osmân’ın selâṭini risâletdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 1*). [*bi-ḥamdi’llah,]*

Tecelliyât-ı Ḥaḳ’dır ‘aḳl ile idrâk müşkildir / **Bi-ḥamdi’llah** imdâd-ı Resûlu’llah ḥâşıldır (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 3*). [*bi-ḥamdi’llah,]*

bî-hâr gül: Dikensiz gül.

Baḳ şehir Cibrîl hem pervânesi hem bûlbülü / Hem yanar hem âh eder ol nûra kim **bî-hâr gül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 3*). [*bî-hâr gül,]*

bihişt: Cennet, firdevs.

Bihişt’den maḳşad cemâl-i bâ-kemâliñdir hemân / Ka’be-i ‘ulyâdır ancak vech ü dîdârıñ baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 2*). [*bihişt’den, -den]*

bî-hûd: Kendinden geçmiş.

Ḥāb-ı ğaflet içre **bī-ḥūd** etmesin devrān beni / Bī-vefā dehri n'idem şoñu nedāmetdir baña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 4*). [*bī-ḥūd,]*

bi-hvāb ü giryān: Uykusuz ve gözü yaşlı.

Rü'yet-i dīdār-ı nūr-ı zātūñ için her gece / Sen misin çeşmim eden **bi-hvāb ü giryān** ey göñül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 6*). [*bi-hvāb ü giryān,]*

bī-ihtiyār: Elinde olmayarak, istemsiz bir biçimde.

Şanma beyhūde āh-ı 'uşşākı / Çünkü **bī-ihtiyār** mest ü ḥarāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 8*). [*bī-ihtiyār,]*

bī-iştibāh: Şüphesiz.

Çün misāfir-ḥānedir konan göçer **bī-iştibāh** / Añladınsa oña göre et tedārik ḳalma ḥvār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 5*). [*bī-iştibāh,]*

Pek genç iken etdi vefāt Maḥmūd Celāleddin āh / Mātem tutarsa kā'ināt şāyestedir **bī-iştibāh** (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 3*). [*bī-iştibāh,]*

Pek genç iken etdi vefāt Maḥmūd Celāleddin āh / Mātem tutarsa kā'ināt şāyestedir **bī-iştibāh** (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 6*). [*bī-iştibāh,]*

Pek genç iken etdi vefāt Maḥmūd Celāleddin āh / Mātem tutarsa kā'ināt şāyestedir **bī-iştibāh** (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 9*). [*bī-iştibāh,]*

Pek genç iken etdi vefāt Maḥmūd Celāleddin āh / Mātem tutarsa kā'ināt şāyestedir **bī-iştibāh** (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 12*). [*bī-iştibāh,]*

bī-kayd: Kayıtsız, kaygısız bir şekilde.

'Aşkdır **bī-kayd** pervāz eyleyip sīmurğ-veş / 'Aşkdır dōst ellerini dā'ima seyrān eden (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [*bī-kayd,]*

bī-kes: Kimsesiz, zavallı, yalnız, çaresiz.

'Ādile mücrim selāmet buldu bu lūtfuñ ile / **Bī-kes** ü 'āciz ḳuluñdur merḥamet eyle amān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 8*). [*bī-kes,]*

Bizi tenhā görüp de şanma **bī-kes** / Ki vahdetde bizim Yezdān'ımız var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 1*). [*bī-kes,]*

Dil nazargāh-ı Ḥudā'dır deme **bī-kes** ḥōşça tut / Ḥizmetiñ Allah için olsun ki 'irfanlık budur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 2*). [*bī-kes,]*

Derd-i 'aşkıñ çāresi **bī-kesleriñ** sultāni kim / Fāṭimā bint-i nebī ḥayrū'n-nisādır sevdiğim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 5*). [*bī-kesleriñ, -ler, -iñ]*

'Ādile **bī-kes** edip cānını biñ kerre fedā / Gezer ağlar ede tā 'aẓm ü ziyāret Ḥaremeyn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6*). [*bī-kes,]*

Cümleden geç ḳo bu da'vāyı degilsin **bī-kes** / Geri ḳalır mi hiç Allah ile teslīmde ḳalan (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 2*). [*bī-kes,]*

bīkes-i devlet: Adı konulamayan mutluluk.

Ol **bīkes-i devlet** ki şala başına sāye / Ol bāl-i ḥümā-yı sebük iḥsān-ı maḥabbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 3*). [*bīkes-i devlet,]*

bil: Anlamak, kavramak, idrak etmek.

Zer-i ḥālīş eder ḳalbi olup bir kīmyā-yı feyẓ / **Bilip** ikrār etmez ḳadrini ol münkir-i tevḥīd (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 2*). [*bilip, -ip]*

Nâmin 'aceb oldu mu 'aşk defterine kayd / **Bildir** baña doğrusunu Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 3*). [*bildir, -dir*]

Bil bunu yokluk imiş 'aşık mı 'râc gerek / 'Âşıka mezheb ü dîn varlığı yok gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 1*). [*bil,]*

Âftâb-âsâ **bilip** her zerresin nûr-ı şafâ / Her belâ dôstdan gelir kim merhabâ etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 5*). [*bilip, -ip*]

Mağsadiñ Hâk ise 'âşık gayrıdan hiç çekme gam / Çün **bilir** hâl-i derûnuñ yâr seniñledir gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 4*). [*bilir, -ir*]

Bir 'aceb nâlânsın **bilmem** saña n'oldu gönül / Kimüñ için rûz u şeb feryâd ü zârîñ ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 1*). [*bilmem, -me, -m*]

Ne insândur bu insânı **bileydiñ** / Bu sırrı anlamak 'irfân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5*). [*bileydiñ, -e, -ydi, -ñ*]

Sûre-i Şems ü Duhâ sırrın **bilen** üftâdeler / Vech-i pür-nûruñ göreliden vâlih ü hayrân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 4*). [*bilen, -en*]

Zer-i hâliş eder kalbi olup bir kîmyâ-yı feyz / **Bilip** ikrâr etmez kâdrini ol münkir-i tevîd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2*). [*bilip, -ip*]

Merhametsiz dūr olur kurb-i Hudâ'dan **bil** bunu / Kudretiñ fevķında gönül almağa şâ'y et şehâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 6*). [*bil,]*

Kendiñi **bil** yoklukdan özge yok devlet saña / Halkı hoş görmekden a'lâ hüsn-i hulķ olmaz saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 1*). [*bil,]*

Nâmin 'aceb oldu mu 'aşk defterine kayd / **Bildir** baña doğrusunu Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*bildir, -dir*]

'İlm-i ledniyi bilen demez diyenler **bilemez** / Kendini ahķar tutandır 'Âdile şâhib-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 12*). [*bilemez, -e, -mez*]

Degildir zevķ için gelmek cihâna nefsi **bilmekdir** / Bu bir düşdür nedâmetler çekersin soñra hem miñnet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4*). [*bilmekdir, -mek, -dir*]

Zâhid ne **bilir** kâdrini 'aşk içre şafânıñ / 'Âşıkdır o didâr gamiyle müteleziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 2*). [*bilir, -ir*]

Cinnet ü 'aklı ne **bilsin** her dil / Hâl-i Mecnûnîde Leylâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 3*). [*bilsin, -sin*]

O şühı vaşf edenlerdir **bilen** kâtib degil vâķıf / Harem sırrın yine mahrem bilir hâcib riyâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8*). [*bilen, -en*]

O şühı vaşf edenlerdir bilen kâtib degil vâķıf / Harem sırrın yine mahrem **bilir** hâcib riyâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8*). [*bilir, -ir*]

Miñnet ü cevheri **bil** câna şafâ / Kıl kabûl onu ne eylerse zuhûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 2*). [*bil,]*

'Âdile Hâk **bilir** ahvâl-ı kulu / Kimi görse kişi kendini şanır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 8*). [*bilir, -ir*]

Şoñbet-i 'ârifle 'ârif kâtresi 'ummân olur / Mes'ele-i 'aşkı **bilir** kâmil insândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 4*). [*bilir, -ir*]

Eylemez esrârını ifşâ **bilir** bî-gâneysi / Eyler irşâd onu kim ol mahrem-i 'irfândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 7*). [*bilir, -ir*]

İşte bu bir neş'edir kim zevķını / Ger şafâ ehli **bilirse** yeri var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 2*). [*bilirse, -ir, -se*]

Kimseye bākî degildir **bil** saña da olamaz / Saltanat devletle ey gâfîl ne lâzım iftiħâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 4*). [*bil,]*

Bu kârĥânede **bilmem** benim denir nem var / Ne varsa cümle seniñdir benim diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1*). [*bilmem, -me, -m*]

Kim demiş mâhiyyetini **bilmeden** / 'Âlemi hürşîd ü meh rahşân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 3*). [*bilmeden, -meden*]

Âdem'in vechidir Allâh'ın kitâbı **bil** oku / Her varakdan sırr-ı nûrî defter ü dîvânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 4*). [*bil,]*

Bilir vardır gamı etmez ferahla meyl-i cânâna / Maḥabbet iktizâsıdır gönül devrâna incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [*bilir, -ir*]

Ârzü eylerse de **bilmez** bu cânânı yine / Neş'e-i feyz-i vişâliñden yaḫar dilde çerâğ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 3*). [*bilmez, -mez*]

Belâ vü miḫnet ü hicrâna eyva'llâh eden şâdık / Muḥibb-i ḳalb-i maḫzûn olduḡun Mevlâ **bilir** 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 5*). [*bilir, -ir*]

Dil nazargâh-ı Hudâ'dır varlıḡdan sil onu / Oldu çün şâfi derûnuñ **bil** gerek mestânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 3*). [*bil,]*

Ḥamd ü şenâ Ḥaḳḳ'a sezâ / Ol dil-rübâ hâzırda **bil** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 7*). [*bil,]*

Gâh vaşlıñla olurdu bu dil-i âvâre şâd / Hecr ile oldum helâk eyvâh **bilmem** n'eyledim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 5*). [*bilmem, -me, -m*]

Mecâzî mi ḫaḳîḳî mi nedir **bilmem** bu efkârıñ / Kemâl-i ḡamla her yerde pür-efkâr olmayan göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 2*). [*bilmem, -me, -m*]

Bil bunu yokluk imiş 'âşıkı mi'râc gerek / 'Âşıkı mezheb ü dîn varlıḡı yok gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [*bil,]*

Âftâb-âsâ **bilip** her zerresin nûr-ı şafâ / Her belâ dôstdan gelir kim merhabâ etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [*bilip, -ip*]

Çün rızâ-yı Ḥaḳḳ'ı **bildim** secde kıldım aḡladım / Hem ḫaḳîḳat bahrınıñ ḳa'rına ḡaldım aḡladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 1*). [*bildim, -di, -m*]

Maḳṣadıñ Ḥaḳ ise 'âşık ḡayrıdan hiç çekme ḡam / Çün **bilir** ḫâl-i derûnuñ yâr seniñledir göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4*). [*bilir, -ir*]

Bir 'aceb nâlânsın **bilmem** saña n'oldu göñül / Kimün için rûz u şeb feryâd ü zârıñ ey göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1*). [*bilmem, -me, -m*]

'Aşḳdır çün dilde mişbâh-ı tecellîyi yaḳan / 'Aşḳdır **bil** (küntü keniz) birle miṭṭah-ı cinân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4*). [*bil,]*

Çeşm-i şüretle nasıl ḫayrân olur **bilmem** göñül / Çün verâ-yı perdeden resm-i ḫayâlîñ görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 5*). [*bilmem, -me, -m*]

Bu gün meydân-ı 'aşḳ içre şalâdır isteyen gelsin / Geçip cân ile hem başdan bu devrânı **bilen** gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 1*). [*bilen, -en*]

Bilmemişdim vuşlatı zâ'il olur hicrân ile / Şimdi eyyâm-ı visâli eylerim âh ile yâd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 4*). [*bilmemişdim, -me, -miş, -di, -m*]

Bilmezem bâ'ış nedir bu nâra yandırmak beni / Ḥurrem et ben ḫâksârı eyle cânâ ser-firâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 2*). [*bilmezem, -mez, -em*]

Bilirsin nefsiñi sen tâ bilirsin sırr-ı Mevlâyı / Şaḳın incitme nefsiñ-çün gedâyı bâyı sultânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 2*). [*bilirsin, -ir, -sin*]

Cihâna tâ ezelden mâ'il oldu nefis-i insânî / Onuñ hep hîlesin **bilmektedir** insânıñ 'irfânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 1*). [*bilmektedir, -mekte, -dir*]

Rü'yet-i dîdârıña ey dôst ḡayr-ı lâyıḳım / Ḥâlini **bilmez** göñül ister yine bu ni'meti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 2*). [*bilmez, -mez*]

Cenâb-ı 'âlemü's-sırâ 'ayândır pâdişâh **bilmez** / Münâfık ḫâ'iniñ aḫvâli hep küfrân-ı ni'metdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 8*). [*bilmez, -mez*]

Gam-ı 'aşḳ ile maḫzûn kulları **bil** 'Âdile 'âlî / Ḥulûş-kârân sözün ḡuş etmeye bâḳî i'tilâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 8*). [*bil,]*

Sırr-ı vaşlı **bilmek** isterseñ eger / Kābe kavseyn āyetinden al haber (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 1*). [*bilmek, -mek*]

Çünkü benden ğayrı kimse olamaz hiç saña yār / **Bil** ki yok yār ü meded-kār ü mu‘īn ü çāre-kār (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 6*). [*bil,*]

Bilir ‘ārifler ol sırr-ı ‘azīmi / Bu ‘ilmiñ hayli müşkildir beyānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 8*). [*bilir, -ir*]

Ne **bilsin** hādīs olanlar kādīmi / O bāğa varamaz ‘ākliñ nesīmi (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 7*). [*bilsin, -sin*]

Göñül naqşında ‘aşk-ı pāk ile ey ‘Ādile **bilsen** / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra‘nā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 8*). [*bilsen, -se, -n*]

Naşıl yanmam kime oldu olanlar şāh-ı devrāna / **Bilinmez** oldu hālī kıydılar ol zıll-ı Yezdān’a (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 1*). [*bilinmez, -in, -mez*]

Bir Muḥammed ‘Alī Pāşā idi ol dünyāda / Hüsnünü ḥulḳuñu Rıdvān **bilir** me‘vāda (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 12*). [*bilir, -ir*]

Bilmedi kadrini erbāb-ı dālālet eyvāh / Cigeri kāna boyandı yüregi yandı āh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 17*). [*bilmedi, -me, -di*]

bil: Bir şey hakkında bilgisi olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak.

Nihāyet Hāk **bilir** şerḥi degil mümkün bu aḥvālīñ / Ki derdim kaḡısın desem nice emsālī görülmüş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3*). [*bilir, -ir*]

Bulmadı bu derde çāre ‘ilm-i ḥikmet de **bilen** / İbn-i Sīnā kılmadı tedbīrini bu ‘illetiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 5*). [*bilen, -en*]

Hālīmi şerḥ eylemek mümkün mi **bilmem** bāb bāb / Şabr ü rāḥat cāmesini ‘aşkile çāk eyledim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 3*). [*bilmem, -me, -m*]

Bilmezem hālīm n’olur bülbül mişālī zār ile / Gül yüzün setr eylemişdir zülf-i ‘anber-bār ile (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 5*). [*bilmezem, -mez, -em*]

Duḡl-i bezm-i ‘irfāna sebak al sırr-ı vaḥdetden / Unut **bildiklerin** cümle açılısın Hākḳ’ıñ esrārı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 3*). [*bildiklerin, -dik, -ler, -in*]

Bilirsin nefsiñi sen tā **bilirsın** sırr-ı Mevlāy / Şakın incitme nefsiñ-çün gedāyı bāy sultānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 2*). [*bilirsın, -ir, -sin*]

Nār-ı ‘aşkı söndüremez olsa çeşmim yaşı baḡr / Sen **bilirsın** sīne-i pūr-yāraye dermānımı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 7*). [*bilirsın, -ir, -sin*]

Nār-ı ‘aşkı söndüremez olsa çeşmim yaşı baḡr / Sen **bilirsın** sīne-i pūr-yāraye dermānımı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 7*). [*bilirsın, -ir, -sin*]

Bilmezem rüyuñdaki hālet midir muṭlak ḡayāt / Can vermek istiyor dil görmesem cānānımı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 2*). [*bilmezem, -mez, -em*]

Bilmezem rüyuñdaki hālet midir muṭlak ḡayāt / Can vermek istiyor dil görmesem cānānımı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 2*). [*bilmezem, -mez, -em*]

Kim demiş māhiyetini **bilmeden** / ‘Ālemi ḡurşīd-i raḡşān eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 3*). [*bilmeden, -meden*]

Kim demiş māhiyetini **bilmeden** / ‘Ālemi ḡurşīd-i raḡşān eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 3*). [*bilmeden, -meden*]

Saña ümmetliğim iki cihānda emr-i cāzımdır / **Bilirsın** ḡālīmi ‘arz u beyān etmek ne lāzımdır (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 7*). [*bilirsın, -ir, -sin*]

bil: Tanımak, fark etmek.

Ḳadri ‘ālī mürşidi ancak **bilir** şādīk mürīd / Oldu ancak bülbül-i ḡülzār-ı cennet muṭlakā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 10*). [*bilir, -ir*]

Sivādan geçmiş o maḥbūbu **bilmez** / Mecāziniñ hevāsıdır maḥabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 3). [bilmez, -mez]

Hep māsivâyı terk eder Haḫ vechini arzū eder / Doğru yolundan dönemez Mevlā'sını **bilen** 'aşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 3). [bilen, -en]

Ziyāsından görünce **bildim** ol şems-i dil-ārāy / Sīne zūlfünü örtmüş rüyuna ol mäh-ı tābānım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4). [bildim, -di, -m]

Gāh olur kendi özümü **bilerek** eylerim āh / Gāh 'işyānım añıp çarḫı tutar nālelerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 6). [bilerek, -erek]

Onları **bilmezsın** hem esrārlarından bī-ḥaber / Çeşmiñ a 'mā göremezsın evliyā-yı enveri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 2). [bilmezsın, -mez, -sın]

bil: Görmek, saymak.

Kendini lā-şey **bil** varlık Ḥudā'nın vaşfidır / Cümle ḫalkı ḥôş gör şūfī Müslümanlık budur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 5). [bil,]

Kendiñi ey 'Âdile **bil** cümleden ednā hemān / Kurb-ı ev-ednāya 'arz-ı cān eder cānān-ı 'aşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 12). [bil,]

Ne şafādan ḥaberim var ne cefādan ḥazerim / Düşmeni dōst **bilirim** ikisini bir severim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 1). [bilirim, -ir, -im]

Dedim güzel nice āh eyleyem bul derdime çāre / Dedi dolsun çileñ **bil** bu cefāyı bir şafā cāna (Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 6). [bil,]

Mā 'rifetu'llah'ı ḫaḫīkat **bilip** / Tutdu tarīkatle şerī'at yolu (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 14). [bilip, -ip]

Bilip derdiñe dermān derd-i 'aşkı / Ferāḡat cümleden ḫikmet degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 8). [bilip, -ip]

bil: Farkında olmak, tanımak.

'İlm-i ledniyi **bilen** demez diyenler bilemez / Kendini aḫḫar tutandır 'Âdile şāhib-şafā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 12). [bilen, -en]

Olanlar ehl-i dil çille çeker cānāna incinmez / **Bilenler** pādişāhın emrini dev-bāna incinmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1). [bilenler, -en, -ler]

Esrār-ı 'aşkı etme fāş / Bend et femiñ sen seni **bil** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 11). [bil,]

Bilen çekmez edāsın miñneti var / Göñül ḡaddārdır sevme cihānı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 4). [bilen, -en]

Pek güzel cān idi cān eyledi cānāna fedā / Baña hem-ḫāl idi ḫālin **bilir** idim maḫzā (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 10). [bilir, -ir]

bil: Bir konu hakkında bilgi sahibi olmak; yaşamak, tecrübe etmek.

Güzel sevmez şarāb içmez şafā **bilmezsın** ey Şūfī / O ṭab'ı ḥām ü meyt-i ḫalbi terk et şu belādan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4). [bilmezsın, -mez, -sın]

bil-: Anlamak, farkına varmak, kavramak.

Bildi teḫbīr-i 'ulūm edeceḡin / Nāmına Bākır dedi faḫr-ı ümem (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 46). [bildi, -di]

bi'l-cümle: Bütünüyle, tamamıyla.

Ol şarāb-ı rūḫ-baḫşı nūş edenler 'Âdile / Zevḫyāb-ı feyz olur **bi'l-cümle** şeylerden lezīz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 8). [bi'l-cümle,]

bildir: Anlatmak, öğretmek.

Bildirip ism ü şifâtın Âdem'e / Kudretiñ i' l'ân etdi ' âleme (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 5). [bildirip, -ip]

bildir: Açıklamak, söylemek // hissettirmek.

Kimseye çeşmim yaşın sildirmedi / Vâlidem olmadığın **bildirmedi** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 86). [bildirmedi, -me, -di]

bilin-: Anlaşılmak, gerçeğine erişilmek, idrak edilmek.

Buñ kim yanmaz etdi terk-i cân nāmūs u gayretle / **Bilinmedi** yazıklar ola qadri haqq u nişfetle (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 7). [bilinmedi, -me, -di]

bilin: Anlaşılmak, gerçeğine erişilmek, idrak edilmek.

Eyleme inkâr gizli nice biñ vardır velî / Nās şifât ile şifatlanır **bilinmez** evliyâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 10). [bilinmez, -mez]

bi'l-i'tibār: Önemli, değerli.

Çünkü ol Pāşā-yı merhūm-ı müşār / Bir melek haşlet idi **bi'l-i'tibār** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 57). [bi'l-i'tibār,]

bi'llāh: "Allah için, Allah hakkı için" anlamında bir yemin sözü.

Enbiyā vü rūsul içre yok saña **bi'llāh** şebih / Kim nübüvvetle risâletle müstesnâsın meded yâ Muhammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 3). [bi'llāh,]

Derd-i ' aşkı zaḥm-ı sīnemden su'āl etseñ eger / Beste-leb etdi beni ammā diye **bi'llāh** bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 7). [bi'llāh,]

Âteş-i ' aşkıñ olup hâne-i dilde mihmān / Yakdı ser-tā-be-kādem cismimi **bi'llāh** inan (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1). [bi'llāh,]

billūr-ı cāmı: Kadehin kristali, parlaklığı.

Baña şun sākiyā **billūr-ı cāmı** şevk-ı cânım var / Derün-ı dilde yār-ı ğar olur şāh-ı cihānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 1). [billūr-ı cāmı, -ı]

bilmiş ol: İyi bil, haberin olsun.

Sırr-ı ekberdir ezelden evliyālar **bilmiş ol** / ' Aql erişmez çünkü söylerler haqqat gevheri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 3). [bilmiş ol,]

bīm: Korku.

Döküp Ya' kūb-veş eşki olunca yāre tā vāsıl / Hālāş et canı Yūsuf gibi zindāndan ne **bīm** ' aşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 5). [bīm,]

bī-maḥabbet: Sevgisiz, içinde sevgi bulunmayan.

Bī-maḥabbet ehl-i zāhir kulluğu maqbūl degil / Kim ' ibādet içre ğāyet mu' teber tā' atdır ' aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 2). [bī-maḥabbet,]

bīmār: Hasta, dertli.

Derd-i firkatle firāş-ı ye'sde **bīmārdır** / Dil devā-yı vaşlñ ister baḥr u kânım gel yetiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 4). [bīmārdır, -dır]

bī-ma‘rifet: *Hünersiz, bilgisiz.*

Deme bir şey’e ‘abeṣ ‘aklen eyā **bī-ma‘rifet** / Hārici olma ki onda var nice sırr-ı Hudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 6*). [*bī-ma‘rifet,]*

bī-müşīr: *İşaret edeni, yol göstereni ve kumandanı olmayan.*

Yā‘ni serdār olmuş a‘dāya esīr / ‘Asker ile ordu kalmış **bī-müşīr** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 19*). [*bī-müşīr,]*

biñ: *Bin, binlerce, pek çok.*

‘Āşıkıñ ancak murādı dōstunuñ maḳṣūdudur / Çekse de **biñ** derd ü miñnet hep ṣebāt etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 3*). [*biñ,]*

Dil metā‘-ı dehri neyler mübtelā-yı yārdır / Belki **biñ** cānın niṣār etmek diler ol bī-riyā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 5*). [*biñ,]*

Ol şerāb-ı lā-yezāliden içen cāna şafā / Kim dimāğında olur **biñ** havz-ı kevşerden lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 4*). [*biñ,]*

Cān nedir **biñ** cān fedā eder bu hayret zevkine / ‘Ādile mā‘şūku ‘āşık bulsa ‘uḳbādan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6*). [*biñ,]*

Şaḳın bir nām için **biñ** kayda düşme terk-i nām eyle / Çekerseñ de nice miñnet yine şabreyleyip ḥôṣ gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 5*). [*biñ,]*

Nūr ‘ālemdir cemālīñ ey güzel / Her gören **biñ** cānını erzān eder (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 5*). [*biñ,]*

Çok mudur bir cān verse yoluna üftādeler / Bir değil **biñ** cān fedādır böyle cānāna gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 4*). [*biñ,]*

Düşdü bir hūrşīd-manzar şāh-ı ḥübāna gönül / Rağbet etmez görse de **biñ** şūḥ-ı devrāna gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 1*). [*biñ,]*

Çok mudur bir cān verse yoluna üftādeler / Bir değil **biñ** cān fedādır böyle cānāna gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 4*). [*biñ,]*

Gelse **biñ** ḡam yine rāzıdır gönül Hāk’dan eger / Etmedim ḥāṣā şikāyet belki tövbe eyledim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 6*). [*biñ,]*

Rāh-ı ‘aşkı söylese ‘āşık ‘aceb mi dilbere / ‘Ādile terk eyler idim olsa **biñ** cān u tenim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 7*). [*biñ,]*

‘Āşıkıñ ancak murādı dōstunuñ maḳṣūdudur / Çekse de **biñ** derd ü miñnet hep ṣebāt etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [*biñ,]*

‘Āşıkıñ ancak murādı dōstunuñ maḳṣūdudur / Çekse de **biñ** derd ü miñnet hep ṣebāt etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [*biñ,]*

Gelse **biñ** ḡam yine rāzıdır gönül Hāk’dan eger / Tevbe vü ḥāṣā şikāyet eyledim de ağladım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 6*). [*biñ,]*

Ben deḡişmem **biñ** ḥaṭṭ-ı reyḥāna hīç bir noktasın / Levh-i sīnemde yazarsa yār ḥaṭṭ-ı zer-nümün (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4*). [*biñ,]*

Bir kere tokunsañ teline sāz-ı derūnuñ / **Biñ** dürlü nüvāziş ile düzelmez bozulunca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 6*). [*biñ,]*

Dedim güzel seniñ cāna ḥayātdır gül gibi vechiñ / Dedi **biñ** nāz ile āteşdir ol soñra düşer cāna (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 5*). [*biñ,]*

‘Aşkdā bir pula degmez **biñ** cān / ‘Ādile cān verip bul yāri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 8*). [*biñ,]*

‘Aşkdā bir pula degmez **biñ** cān / ‘Ādile cān verip bul yāri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 8*). [*biñ,]*

Nūr-ı ‘ālemdir cemālîñ ey güzel / Her gören **biñ** cânı erzân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 5*). [biñ,]

Nūr-ı ‘ālemdir cemālîñ ey güzel / Her gören **biñ** cânı erzân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 5*). [biñ,]

Ķat’ idüp ‘aşķ ile bir demde nice **biñ** hicāb / Vāşıl-ı mevķi’-i ĝāyāt ‘aleyhi’ş-şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 3*). [biñ,]

Ĥalka-ı zikre girip **biñ** şevķle / ‘Aşķa gelsin hey’et-i iĥvānımız (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 8, Beyit 4*). [biñ,]

Yanan hūrşid-i rūyile kılar nūr-ı şafā peydā / Eder **biñ** āfītāb-ı ‘aşķ ile evc-i dilin ihyā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 1*). [biñ,]

Yanan hūrşid-i rūyile kılar nūr-ı şafā peydā / Eder **biñ** āfītāb-ı ‘aşķ ile evc-i dilin ihyā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 1*). [biñ,]

Ķalmadı boş yerleri Leyla vü Mecnūn’uñ velī / Öyle **biñ** Mecnūn ile memlū bütūn şahrā-yı ‘aşķ (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 10*). [biñ,]

Çok mudur bir demde **biñ** göñlü perīşān eylese / Çok Felaţūn ‘aķlı yağma eyledi ķavĝā-yı ‘aşķ (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 15*). [biñ,]

Ķalmadı boş yerleri Leyla vü Mecnūn’uñ velī / Öyle **biñ** Mecnūn ile memlū bütūn şahrā-yı ‘aşķ (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 10*). [biñ,]

Çok mudur bir demde **biñ** göñlü perīşān eylese / Çok Felaţūn ‘aķlı yağma eyledi ķavĝā-yı ‘aşķ (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 15*). [biñ,]

Hem o Fahr-i kā’ināta **biñ** salāt / Bā’is-i icād-ı eşyā muţlakā (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 4*). [biñ,]

biñ dāne: Bin tane, pek çok.

Dedim güzel bu cilde nāz ile cevłāna gelmişsin / Dedi sen şanma kendin ‘āşıkım var böyle **biñ dāne** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 3*). [biñ dāne,]

biñ iki yüz yirmi üçde: Sayı, bin iki yüz yirmi üç.

Biñ iki yüz yirmi üçde oldu şāh / Etdi dīn ü devleti hıfz ü nigāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 13*). [biñ iki yüz yirmi üçde, -de]

biñ kerre: Bin kere, bin defa, bin kez.

‘Âdile bī-kes edip cânını **biñ kerre** fedā / Gezer ağlar ede tā ‘azm ü ziyāret Ĥaremeyn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6*). [biñ kerre,]

bīnā: Gören (kimse), görücü.

Dīde-i a’ mālari **bīnā** eder / Feyz-i ecdād ile olmuş muĥteşem (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 47*). [bīnā,]

binā et: Yapmak, inşa etmek.

Rehā eyle a’ mā-yı m’anevīden dīde-i cânı / Şafā-yı tūtiyāyı nūr-ı ‘irfān ile **binā et** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 2*). [binā et,]

binā yapıdı: Bina yapmak, inşa etmek.

Şāhibü’l-ĥayrāt idi hem bī-riyā / Cāmi’ ü mekteb gibi yapıdı binā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 99*). [binā yapıdı, -dı]

bī-nām u nişān: İzi işareti olmayan.

Kām-rān-ı ‘aşk olanlardır o **bī-nām u nişān** / Dōstunu bulan sa‘ādetli hemān pinhān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 6*). [*bī-nām u nişān,]*

bī-nām-ü şān: İsimsiz ve şöhretsiz.

Bir gedā kuldur kapıñda ‘Ādile **bī-nām-ü şān** / Eglenirim ‘aşkıñ ile yohsa cānı neylerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 6*). [*bī-nām-ü şān,]*

binā-yı göñlüm: Kalp, yürek evi.

Zıll-ı ‘ināyetine geldi sığındı göñlüm / Yā Hāk nūr-ı Ahmed hıfz et **binā-yı göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 3*). [*binā-yı göñlüm, -üm]*

bī-naẓīr: Eşi benzeri olmayan, eşsiz, benzersiz.

Bī-nihāyet evvelīdir bī-nihāyet āhīri / Bī-şerīk ü **bī-naẓīr** ü bī-eb ü ümm ü veled (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 3*). [*bī-naẓīr,]*

Kā’inātın mücididir **bī-naẓīr** / Bī-şerīk ü bī-miṣāldır ol kādir (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 3*). [*bī-naẓīr,]*

biñde bir: Çok az.

Biñde bir olmaz edā-yı şükri tā rüz-ı hisāb / Her ne rütbe neml ü reml ü zāriyāt olsa ‘aded (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 5*). [*biñde bir,]*

bindi gitdi: Ölmek.

Bindi gitdi hāşılı ol ehl-i ‘aşk / Derd-i hicri eyler oldum ben de meşk (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 30*). [*bindi gitdi,]*

bī-neng ü nām: İsimsiz ve şöhretsiz.

İç ehl-i diller ile cām bezm-i maḥabbetde tamām / Sermest olup **bī-neng ü nām** terk-i ḡām-ı cān edelim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 9*). [*bī-neng ü nām,]*

bī-nevā: Nasipsiz.

Neyleyem ben bu dehānı şöhet etmez yār ile / Neyleyem bu kalbi kim ‘aşk āteşinden **bī-nevā** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 5*). [*bī-nevā,]*

Ḳamu derdin devāsıdır maḥabbet / Ki ‘aşkın **bī-nevāsıdır** maḥabbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 1*). [*bī-nevāsıdır, -sı, -dır]*

bī-nihāyet: Sınırsız, sonsuz.

Bī-nihāyet evvelīdir bī-nihāyet āhīri / Bī-şerīk ü bī-naẓīr ü bī-eb ü ümm ü veled (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 3*). [*bī-nihāyet,]*

Nice ihsānlarıñ var **bī-nihāyet** kim seniñ yā Rab / ‘İbāda ‘aşkıñ oldu cümleden luṭfuñ seniñ yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Kut’a 1, Beyit 1*). [*bī-nihāyet,]*

bī-nişān: Belirsiz, görünmeyen, kayıp olan.

Hāk içinde **bī-nişān** olmuş gezer ehl-i kemāl / İste onu **bī-nişān** insān içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 2*). [*bī-nişān,]*

binlerce: Pek çok, çok sayıda.

Gayr-ı Hāk’dan ben niyāzda olamam / ‘Ālemiñ **binlerce** ḳahrın çekemem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 1*). [*binlerce,]*

bi'n-nihāye: Sonsuz, ebedî.

Bi'n-nihāye iftikār ü bā-kemāl-i ihtirām / Rūh-ı pāk-i Ḥazret-i Seyyid Selāmī'ye selām (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 15). [bi'n-nihāye,]

bint-i nebiyy-i pür-safā: Huzurun peygamberinin kızı.

Server-i erbāb-ı 'irfān nūr-ı çeşm-i 'aşıqān / Zevc-i pāk-i Fāṭima **bint-i Nebiyy-i pür-safā** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 11). [bint-i nebiyy-i pür-safā,]

bir: Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ola her dağ-ı 'aşk **bir** dīde pür-nār cismimde / Gülistān-ı şühūd et küllhan-i gönlüm meded yā Ḥaḳ (Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 4). [bir,]

Zer-i hālîş eder kalbi olup **bir** kīmyā-yı feyz / Bilip ikrār etmez qadrini ol münkir-i tevḥīd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 2). [bir,]

Olur **bir** meclis-i şāhāne ol **bir** bezm-i ehl-i 'aşk / Eder tarḥ-ı şafā-yı bāğ-ı vuşlat ḥalka-i tevḥīd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 6). [bir,]

Qalb-i vīrān zār u nālān sīne çākdır 'Âdile / **Bir** tecellī ile maḥzūn qalbini qıl rüşenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 8). [bir,]

Saṇa aḥvālīmī 'arz etmege ḥācet mi var yā Rab / Günehkārım recāya elde **bir** kuvvet mi var yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1). [bir,]

Reh-i 'aşkıñda 'aşıq nālelerle cān fedā eyler / Bu yolda 'Âdile'ye başka **bir** devlet mi var yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6). [bir,]

Saṇa aḥvālīmī 'arz etmege ḥācet mi var yā Rab / Günehkārım recāya elde **bir** kuvvet mi var yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1). [bir,]

Reh-i 'aşkıñda 'aşıq nālelerle cān fedā eyler / Bu yolda 'Âdile'ye başka **bir** devlet mi var yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6). [bir,]

Ola her dağ-ı 'aşk **bir** dīde pür-nār cismimde / Gülistān-ı şühūd et küllhan-i gönlüm meded yā Ḥaḳ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4). [bir,]

Bir beyāz cameyle gördüm bir mücessem nūr kim / 'Aql ü fikrim yağmalandı mest ü ḥayrān oldu cān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3). [bir,]

Bir beyāz cameyle gördüm **bir** mücessem nūr kim / 'Aql ü fikrim yağmalandı mest ü ḥayrān oldu cān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3). [bir,]

Ola her dağ-ı 'aşk **bir** dīde pür-nār cismimde / Gülistān-ı şühūd et küllhan-i gönlüm meded yā Ḥaḳ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4). [bir,]

Bir beyāz cameyle gördüm bir mücessem nūr kim / 'Aql ü fikrim yağmalandı mest ü ḥayrān oldu cān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3). [bir,]

Bir beyāz cameyle gördüm **bir** mücessem nūr kim / 'Aql ü fikrim yağmalandı mest ü ḥayrān oldu cān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3). [bir,]

Der-i luṭfuñda **bir** mücrim gedādır 'Âdile bī-şek / Kerāmetle himāyetdir niyāzım Ehl-i Beytiñden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5). [bir,]

Zer-i hālîş eder kalbi olup **bir** kīmyā-yı feyz / Bilip ikrār etmez qadrini ol münkir-i tevḥīd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2). [bir,]

Olur **bir** meclis-i şāhāne ol **bir** bezm-i ehl-i 'aşk / Eder tarḥ-ı şafā-yı bāğ-ı vuşlat ḥalka-i tevḥīd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 6). [bir,]

Der-i luṭfuñda **bir** mücrim gedādır 'Âdile bī-şek / Kerāmetle himāyetdir niyāzım Ehl-i Beytiñden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5). [bir,]

Zer-i hālîş eder kalbi olup **bir** kīmyā-yı feyz / Bilip ikrār etmez qadrini ol münkir-i tevḥīd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2). [bir,]

Olur **bir** meclis-i şāhāne ol **bir** bezm-i ehl-i ‘aşk / Eder tarh-ı şafā-yı bāğ-ı vuşlat halka-i tevḥīd
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 6*). [bir,]

Geçdi eyyāmın ferāğ-ı ḥāṭır ile **bir** zemān / Zann ederdim ol dem-i mes‘ūdı baña cāvidān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 4*). [bir,]

bir: Sayıların ilkinin adı.

Sākī şarāb-ı ‘aşkı baña dest-i pākile / **Bir** iki üç şun dolu Allāh ‘aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 1*). [bir,]

bir: Bir tek, yalnızca, sadece.

Dōst hemān **bir** Allah hem Muḥammed Resūlullah / Diyelim (fa‘lem ennehū lā ilāhe illallah)
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 1*). [bir,]

Benim ol dertli bī-çāre ki yok hemdem açam rāzım / Beni dünyāda ancak derd ü ğam **bir** mūnisi
bulmuş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4*). [bir,]

bir: "Bir" sayı sıfatı.

Sūnnet içre her nebīniñ **bir** refīkı vardurur / Baña da sensiñ buyurdu ol Resūl-i bā-şafā (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 7*). [bir,]

Bulur ‘ömr-i bekā cānānına teslīm-i cān eden / Ki şüret **bir** mu‘ayyen katreder deryā mişāl olur
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 6*). [bir,]

‘Aşk-ı Leylā ile Mecnūn gezer şahrāda / ‘Akl-ı nokşānla **bir** gāfil-i cānān degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 6*). [bir,]

‘Aşk-ı Leylā ile Mecnūn gezer şahrāda / ‘Akl-ı nokşānla **bir** gāfil-i cānān degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 6*). [bir,]

İncinir cānıñ eger incitir iseñ **bir** cān / Dervīşe meskenet ü maḥviyet ü şabr gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 9*). [bir,]

İncinir cānıñ eger incitir iseñ **bir** cān / Dervīşe meskenet ü maḥviyet ü şabr gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 9*). [bir,]

Sultān-ı ‘aşka erişip bulduñsa bākī devleti / Taht-ı vişāle cānile **bir** pādīşāh olduñ gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 5*). [bir,]

Bir zerre-i nāçizdir şüretde ammā kıl nazar / Ol ‘ālem-i ma‘rifete mihr-i mücellādır gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 8*). [bir,]

Sultān-ı ‘aşka erişip bulduñsa bākī devleti / Taht-ı vişāle cānile **bir** pādīşāh olduñ gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 5*). [bir,]

Bir zerre-i nāçizdir şüretde ammā kıl nazar / Ol ‘ālem-i ma‘rifete mihr-i mücellādır gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 8*). [bir,]

Cihānı seyle verir hem yakıp vīrān eder çarhı / Nigāh-ı nāz ile **bir** cāme nā’il olmasa gönülüm
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 7*). [bir,]

Seniñ ḥüsniñ gibi ben görmedim **bir** meh-likā yā Hū / Güzelsin tā ezel ‘āşık yolunda cān verir yā
Hū (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1*). [bir,]

Ezel feyz-i maḥabbet ile pūr-mest-i elest olmuş / Meger **bir** ‘āşık-ı sermest ki bulmuş sīnesini
mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 2*). [bir,]

Dile ‘āks etdirir **bir** nūr-ı dil-efrūz yarı kim / Ruḥsār-ı ḥaḳīkat üzre **bir** āyine olmuş mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 3*). [bir,]

Eger **bir** kaṭresi āb-ı ḥayāt olsa ḥaḳīkatde / Velākin ‘āşık sensiz olur **bir** zehr-i kātıl mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 6*). [bir,]

Ferāğat kılma destinden şarāb-ı nābı ‘Ādile / Ki menzil-gāh-ı yāre dilde açar **bir** tarīki mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 11*). [bir,]

Ezel feyz-i maḥabbet ile pür-mest-i elest olmuş / Meger **bir** 'aşıq-ı sermest ki bulmuş sînesini
mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 2*). [bir,]

Dile 'âks etdirir **bir** nûr-ı dil-efrûz yârı kim / Ruḥsâr-ı ḥaḳîḳat üzre **bir** âyîne olmuş mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 3*). [bir,]

Eger **bir** ḳatresi âb-ı ḥayât olsa ḥaḳîḳatde / Velâkin 'aşıḳa sensiz olur **bir** zehr-i ḳâtil mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 6*). [bir,]

Ferâḡat kılma destînden şarâb-ı nâbı 'Âdile / Ki menzil-gâh-ı yâre dilde açar **bir** tarîḳi mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 11*). [bir,]

Rûḥ-ı pâkiñ cevher-i îmâna **bir** mışbah-ı nûr / Faḥr-ı 'âlem şall-i 'alâ seyîddinâ meded yâ
Muḥammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 2*). [bir,]

Rûḥ-ı pâkiñ cevher-i îmâna **bir** mışbah-ı nûr / Faḥr-ı 'âlem şall-i 'alâ seyîddinâ meded yâ
Muḥammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 2*). [bir,]

Felekde mâhı şaḳḳ vü âfitâbı eyledin maḥcûb / 'Aceb **bir** bâriḳa nûr-ı cemâl-i pâkiñe maḥşûş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5*). [bir,]

Hezâr cân ola **bir** müyuna fedâ bizden / Hezâr 'arz-ı niyâz ü nice şalat ü vürûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 8*). [bir,]

Ḥurûşa geldi bu deryâ-yı 'aşḳ şiddetle / Ki tıtdı cünbiş-i âfâḳı ser-be-ser **bir** şûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 3*). [bir,]

Ḥurûşa geldi bu deryâ-yı 'aşḳ şiddetle / Ki tıtdı cünbiş-i âfâḳı ser-be-ser **bir** şûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 3*). [bir,]

Cennet içre her nebîniñ **bir** refîḳi vardurur / Baña da sensin buyurdu ol Resûl-i müctebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 8*). [bir,]

Özge **bir** ḥâldir bu vâḳ'a beñzemez **bir** ḥâle kim / Firḳat ile çekdim âh u nâle-i vâ ḥasretâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 2*). [bir,]

Maḳṣadım **bir** Fâtîḥa ile yâddır ervâḥların / 'Âdile bâḳîlere şabr-ı cemîl olsun sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 6*). [bir,]

Onuñdur bezm-i bâḳî 'ayş-i bâḳî ḳudret-i bâḳî / Gehî muṭrib gehî sâḳî olur **bir** sırrıdır mâḥzâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 5*). [bir,]

Dil verme dehre bâri terk et bütûn ḥayâli / **Bir** ḳatresiyle 'aşḳıñ 'ummân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 6*). [bir,]

Dil verme dehre bâri terk et bütûn ḥayâli / **Bir** ḳatresiyle 'aşḳıñ 'ummân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 6*). [bir,]

Firâka **bir** tesellî bulamam bu ḳalb-i nâşâda / O ḥâle şabr u ṭaḳat ḡayret-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 2*). [bir,]

Firâḳ-ı cân-ı ruḥsâr ile dil **bir** ḥastâ-i nâḳâr / Devâsı bezm-gâh-ı şefḳât-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 5*). [bir,]

Firâka **bir** tesellî bulamam bu ḳalb-i nâşâda / O ḥâle şabr u ṭaḳat ḡayret-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 2*). [bir,]

Firâḳ-ı cân-ı ruḥsâr ile dil **bir** ḥastâ-i nâḳâr / Devâsı bezm-gâh-ı şefḳât-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 5*). [bir,]

Mihñeti çeksem de 'âlemde deḡil ḳaydımda hiç / Çünkü ben **bir** öyle şâh-ı 'aşḳa etdim cân fedâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 2*). [bir,]

Cezbe-i 'aşḳıñ hemân eyle taḥammûl bârına / 'Âdile **bir** ulu devletdir sa'âdetdir saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 8*). [bir,]

Mihñeti çeksem de 'âlemde deḡil ḳaydımda hiç / Çünkü ben **bir** öyle şâh-ı 'aşḳa etdim cân fedâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 2*). [bir,]

Cezbe-i 'aşḳıñ hemân eyle taḥammûl bârına / 'Âdile **bir** ulu devletdir sa'âdetdir saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 8*). [bir,]

Bir belâ geldikde şabr et bul terakkî dem-be-dem / Sen sakın kibr ü gurûrdan Hâk mü'în olur saña
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 3*). [bir,]

Bulsa ey cân hâne-i dil hâş-ı vahdetden şeref / Olur elbet cennet-âsâ **bir** makâm-ı dil-güşâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 4*). [bir,]

Sünnet içre her nebîniñ **bir** refîkı vardurur / Baña da sensiñ buyurdu ol Resûl-i bâ-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [bir,]

Kimseniñ ermez eli **bir** gül-i râ'nâdır 'aşk / Ol maḥabbet dile **bir** başka hevâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 2*). [bir,]

Bir kenz-i vücûda dalarak baḥr-ı 'ademde / Şöyle olayım mest-i mey-i cân-ı maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 2*). [bir,]

Degildir zevk için gelmek cihâna nefsi bilmekdir / Bu **bir** düşdür nedâmetler çekersin soñra hem miḥnet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4*). [bir,]

Ḳamu 'âlem saña 'âşık reh-i 'aşkında hem şâdık / Bulanlar sen gibi **bir** yârı ağyârı n'ider ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [bir,]

'Âşıkâ **bir** nesne yokdur la'l-i dilberden lezîz / Zikr-i yâr oldu aña çün şîr ü şekerde lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 1*). [bir,]

Genc-i sultânide olmaz isteme 'aşk cevherin / 'Âdile **bir** sırdır ol 'ummân içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 6*). [bir,]

Zebân-ı hâl eder tağyîr ederse âyet-i 'aşkı / Ne güş u hüş olur maḥrem ne **bir** ḥarfîn ḥatâ söyler
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 5*). [bir,]

Dilde 'aşkıñ sâ'atin ḳur işle de gör her vakîr / **Bir** dakîka ğâfil olanıñ yeri nîrân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 4*). [bir,]

Bu 'âlem **bir** güzel 'âlem çalış maḳşûduña er gör / Ḳalıp aldanma nefse emr-i Hâḳḳ'ı yerine ırgür
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1*). [bir,]

Şaḳın **bir** nâm için biñ kayda düşme terk-i nâm eyle / Çekerseñ de nice miḥnet yine şabreyleyip ḥôş gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 5*). [bir,]

Bu 'âlem **bir** güzel 'âlem çalış maḳşûduña er gör / Ḳalıp aldanma nefse emr-i Hâḳḳ'ı yerine ırgür
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1*). [bir,]

Şaḳın **bir** nâm için biñ kayda düşme terk-i nâm eyle / Çekerseñ de nice miḥnet yine şabreyleyip ḥôş gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 5*). [bir,]

Aḳar ırmağ-ı dü-çeşmim olur cân bûlbûlü nâlân / Gönül pervânesin nûr eyleyen **bir** gizli cânım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 6*). [bir,]

Aḳar ırmağ-ı dü-çeşmim olur cân bûlbûlü nâlân / Gönül pervânesin nûr eyleyen **bir** gizli cânım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 6*). [bir,]

Derûnum lâle-veş pür dâğ etdi âteş-i ḥasret / Hidâyet küyuña âhım mişâli **bir** çerağım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 2*). [bir,]

Serâpâ şu'le-zâr etdi vücûdum eşk-i gülgünüm / Fitîli aldı nâr-ı 'aşk-ı dilde **bir** ocağım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 3*). [bir,]

Gamım yok hîç kederden derd ü miḥnetden vazîfem hem / Garîbim ilticâya her seher **bir** pâdişâhım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [bir,]

Seniñdir hâne-i dil dağ-ı ḳahrıñ gel de seyr eyle / Benim **bir** bağı yanık lâle-veş ḥûnîn cigerim var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7*). [bir,]

Eder ḥulyâ-yı vaşlı 'Âdile her gece şubḥa-dek / Gam-ı 'aşk ile serde her seher **bir** özge âhım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9*). [bir,]

Derûnum lâle-veş pür dâğ etdi âteş-i ḥasret / Hidâyet küyuña âhım mişâli **bir** çerağım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 2*). [bir,]

Serâpâ şu'le-zâr etdi vücûdum eşk-i gülgünüm / Fitîli aldı nâr-ı 'aşk-ı dilde **bir** ocağım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 3*). [bir,]

Gamım yok hîç kederden derd ü miñnetden vazîfem hem / Garîbim ilticâya her seher **bir**
pâdişâhım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [bir,]

Seniñdir hâne-i dil dağ-ı kahrın gel de seyr eyle / Benim **bir** bağı yanık lâle-veş hünîn cigerim
var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7*). [bir,]

Eder hulyâ-yı vaşlı 'Âdile her gece şubha-dek / Gam-ı 'aşk ile serde her seher **bir** özge âhım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9*). [bir,]

O kaddi gül-nihâl-i taze kim **bir** serv u bâlâdır / Cemâli pertevi **bir** nürdür a'lâdan a'lâdır (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 1*). [bir,]

Nüzûlü âşiyân-ı gülşene kâf-ı hâkîkatden / Degildir murğ-ı dil bu **bir** 'aceb simurğ-ı 'Ankâdır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 3*). [bir,]

Serâpâ nûr-ı 'aşkı seyr eder çeşm-i şehâdetle / Tecellîgâh-ı kalbim güyâ **bir** Tûr-ı Sînâ'dır (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 4*). [bir,]

O kaddi gül-nihâl-i taze kim **bir** serv u bâlâdır / Cemâli pertevi **bir** nürdür a'lâdan a'lâdır (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 1*). [bir,]

Nüzûlü âşiyân-ı gülşene kâf-ı hâkîkatden / Degildir murğ-ı dil bu **bir** 'aceb simurğ-ı 'Ankâdır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 3*). [bir,]

Serâpâ nûr-ı 'aşkı seyr eder çeşm-i şehâdetle / Tecellîgâh-ı kalbim güyâ **bir** Tûr-ı Sînâ'dır (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 4*). [bir,]

Bir güherdir kim maħabbet kalb-i 'âşık ma'deni / Vech-i dilberde olur dilber ki cevherdânıdır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 5*). [bir,]

Bir melek-tab'ı vü hûş-ı vârdır dergahda kim / Hizmet eder Hâk için halka ki mihri-bândır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 2*). [bir,]

Mülk ü mâl u saltanat **bir** kuru da'vâ 'Âdile / Âsitân-ı şeyhde başı koyan sultândır (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 66, Beyit 8*). [bir,]

Bir melek-tab'ı vü hûş-ı vârdır dergahda kim / Hizmet eder Hâk için halka ki mihri-bândır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 2*). [bir,]

Mülk ü mâl u saltanat **bir** kuru da'vâ 'Âdile / Âsitân-ı şeyhde başı koyan sultândır (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 66, Beyit 8*). [bir,]

Yine maħzûn gönlümüñ **bir** şevkı var / Çünkü 'âlî-himmete **bir** yolu var (*Âdile Sultan Divanı,
Gazel 67, Beyit 1*). [bir,]

İşte bu **bir** neş'edir kim zevkını / Ger şafâ ehli bilirse yeri var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67,
Beyit 2*). [bir,]

Yine maħzûn gönlümüñ **bir** şevkı var / Çünkü 'âlî-himmete **bir** yolu var (*Âdile Sultan Divanı,
Gazel 67, Beyit 1*). [bir,]

İşte bu **bir** neş'edir kim zevkını / Ger şafâ ehli bilirse yeri var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67,
Beyit 2*). [bir,]

Niceler geldi bu dehre bulmadı **bir** dem huzûr / Zevkine aldanma üç beş gündür ancak rüzgâr
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 3*). [bir,]

Egerçi her kişide **bir** emel var / Bizim onda ne in ü ânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70,
Beyit 7*). [bir,]

Haķâret etmeyiz **bir** ferde aşlâ / Bu kayd içre nice sultânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70,
Beyit 10*). [bir,]

Fedâ et 'Âdile râhında cânı / Muhammed gibi **bir** cânânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70,
Beyit 12*). [bir,]

Egerçi her kişide **bir** emel var / Bizim onda ne in ü ânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70,
Beyit 7*). [bir,]

Haķâret etmeyiz **bir** ferde aşlâ / Bu kayd içre nice sultânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70,
Beyit 10*). [bir,]

Fedâ et 'Âdile rāhında cānı / Muḥammed gibi **bir** cānānımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 12*). [bir,]

Hîç ne **bir** hem-dem ne **bir** maḥrem ne **bir** yārı gerek / 'Aşk ile hemrāh olanın ḥatırı şādān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 4*). [bir,]

'Andelībiñ āh ü zārı başka **bir** ḥālet verir / Sākıyānıñ cāmı diger-gūna **bir** neş'e şunar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 4*). [bir,]

Keşfi müşkil **bir** 'aceb aḥvāldır bu 'Âdile / Ma'nevī esrār-ı vaḥdet kim eder dilde qarār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 5*). [bir,]

'Andelībiñ āh ü zārı başka **bir** ḥālet verir / Sākıyānıñ cāmı diger-gūna **bir** neş'e şunar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 4*). [bir,]

Keşfi müşkil **bir** 'aceb aḥvāldır bu 'Âdile / Ma'nevī esrār-ı vaḥdet kim eder dilde qarār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 5*). [bir,]

Sarāy-ı dilde **bir** meh-pāre-i pertev-feşānım var / Çün oldum hem-niştin ona benim ne derd-i cānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 1*). [bir,]

Olur āsār-ı feyz-i rahmetiyle bezmimiz mehtāb / Yanar sīnemde **bir** fānūs-ı gevher şem' edānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 3*). [bir,]

Sarāy-ı dilde **bir** meh-pāre-i pertev-feşānım var / Çün oldum hem-niştin ona benim ne derd-i cānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 1*). [bir,]

Olur āsār-ı feyz-i rahmetiyle bezmimiz mehtāb / Yanar sīnemde **bir** fānūs-ı gevher şem' edānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 3*). [bir,]

Çünkü ḳalbi mü'mīniniñ oldu **bir** beyt-i Ḥudā / Nūr-ı Zātu'llāh'da derc olan esrārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 5*). [bir,]

Gezer şām ü seḥer maṭlūbunu arayı arayı / Bulam diye dilārāyı durup **bir** yanda eğlenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 5*). [bir,]

Bulur 'ömr-i beḳā cānānına teslīm-i cān eden / Ki şüret **bir** mu'ayyen ḳatredir deryā mişāl olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 6*). [bir,]

Felekde var mı vechiñ gibi **bir** hîç nūr-ı 'ālem-tāb / Ezelden pertev-i enver-fezāsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 3*). [bir,]

Garīb **bir** ümmetiñdir 'Âdile düşmüş o dergāha / Niyāz ü iftikār ü ilticāsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 8*). [bir,]

Felekde var mı vechiñ gibi **bir** hîç nūr-ı 'ālem-tāb / Ezelden pertev-i enver-fezāsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 3*). [bir,]

Garīb **bir** ümmetiñdir 'Âdile düşmüş o dergāha / Niyāz ü iftikār ü ilticāsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 8*). [bir,]

'Aceb mi olsa dil 'aşkı ile dā'im yanar **bir** dağ / Dil āteş sīne āteş dağ-ber-dağ-ı nihān āteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 2*). [bir,]

Ḳapıñda **bir** günah-kār u ḥatā-pīşe siyeh-rüyem / Her ehl-i cürme erḥam olan sultānım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 2*). [bir,]

Oldum āvāre ḡamıñla bulmadım **bir** cāreyi / Senden olur merḥamet şāh-ı zamānım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 6*). [bir,]

Ḳapıñda **bir** günah-kār u ḥatā-pīşe siyeh-rüyem / Her ehl-i cürme erḥam olan sultānım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 2*). [bir,]

Oldum āvāre ḡamıñla bulmadım **bir** cāreyi / Senden olur merḥamet şāh-ı zamānım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 6*). [bir,]

Nefsini bilen erermiş **bir** tükenmez devlete / Ḥürmet-i Mekke maḳām-ı beyt-i 'ulyādan ḡaraḳ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 6*). [bir,]

Uydu mānend-i seffine rüzgār-ı 'āleme / Ḳaṭresin **bir** mevc ile 'ummān eder cānān-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 3*). [bir,]

Vâşıl-ı dildâr etmez ben gibi **bir** 'âşık / Menzil-i cân u dilim vîrân eder cânân-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 11*). [bir,]

Uydu mânend-i sefine rüzgâr-ı 'âleme / Kahtresin **bir** mevc ile 'ummân eder cânân-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 3*). [bir,]

Vâşıl-ı dildâr etmez ben gibi **bir** 'âşık / Menzil-i cân u dilim vîrân eder cânân-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 11*). [bir,]

'Âşıkânın belki bi'z-zât Kibriyâ'dır mahremi / Sırrı mâ'lûm olmayan **bir** perde-i hikmetdir 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 6*). [bir,]

Değil mi 'aşk-ı Hâk her derde **bir** hâzik hâkîm 'âşık / Bulursun derdine dermân yan nâra kâdîm 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 1*). [bir,]

'Aşk için peymân verenler şaklar hep esrârını / **Bir** kadeh dolu mey al ondan gerek peymânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5*). [bir,]

Her ne rûtbe mücrim iseñ kesme ümîd 'Âdile / Rahmî gâlib **bir** ulu dergâha vardır nisbetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 6*). [bir,]

'Aşk-ı Leylâ ile Mecnûn gezer şahrâda / 'Akl-ı nokşânla **bir** gâfil-i cânân degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6*). [bir,]

Hâzret-i Mevlâ-yı tevhîd et bulup **bir** dânelik / Hâk Muhammed dediñ ise mahv olur efsânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1*). [bir,]

'Aşkî pinhân eyle dilde zümre-i dâñadan ol / Sırrı fâş etmekdir ancak **bir** büyük dîvânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [bir,]

Hâzret-i Mevlâ-yı tevhîd et bulup **bir** dânelik / Hâk Muhammed dediñ ise mahv olur efsânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1*). [bir,]

'Aşkî pinhân eyle dilde zümre-i dâñadan ol / Sırrı fâş etmekdir ancak **bir** büyük dîvânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [bir,]

'Aks edince rûy-ı dilber gevher-âsâdır gönül / Mâ-sivâdan şâf **bir** mir'ât-ı râ'nâdır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 1*). [bir,]

Düşdü **bir** hürşîd-manzar şâh-ı hûbâna gönül / Ragbet etmez görse de biñ şüh-ı devrâna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 1*). [bir,]

Bir nigâh-ı çeşm-i âhû 'âşıkı meftûn eder / Ol nazarda 'âşıkân hep döndü bî-câna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 2*). [bir,]

Meh cemâli 'âlemi rûşen cihânı mest eder / Mişli yok ol mâh-peyker ya'nî **bir** dâne gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 3*). [bir,]

Çok mudur **bir** cân verse yoluna üftâdeler / Bir değil biñ cân fedâdır böyle cânâna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 4*). [bir,]

Düşdü **bir** hürşîd-manzar şâh-ı hûbâna gönül / Ragbet etmez görse de biñ şüh-ı devrâna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 1*). [bir,]

Bir nigâh-ı çeşm-i âhû 'âşıkı meftûn eder / Ol nazarda 'âşıkân hep döndü bî-câna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 2*). [bir,]

Meh cemâli 'âlemi rûşen cihânı mest eder / Mişli yok ol mâh-peyker ya'nî **bir** dâne gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 3*). [bir,]

Çok mudur **bir** cân verse yoluna üftâdeler / Bir değil biñ cân fedâdır böyle cânâna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 4*). [bir,]

Çok mudur bir cân verse yoluna üftâdeler / **Bir** değil biñ cân fedâdır böyle cânâna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 4*). [bir,]

Zat-ı Âdem'den beri **bir** kavme meb'ûş oldular / Cümlesiniñ bendesiyim enbiyâdır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 3*). [bir,]

Âlîb-i dîdâr olan merdâne muhtâcdır hemân / İşbu sırrı fark eder **bir** kâmil insân gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 5*). [bir,]

Bir gedā kuldur kapıñda ‘Ādile bī-nām-ü şān / Eglenirim ‘aşkıñ ile yoğsa cānı neylerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 6*). [bir,]

Şabāvetden berü ‘aşkı haberdār olmayan göñlüm / Ne avcıdır ne **bir** dāma giriftār olmayan göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 1*). [bir,]

İncinir cānıñ eger incitir iseñ **bir** cān / Dervīşe meskenet ü maḥviyet ü şabr gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9*). [bir,]

Cismde cān gibidir dilde ḥayālī yārıñ / Nice **bir** ğurbet ü firḳatle perīşān gideyim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 2*). [bir,]

Çarḥ **bir** āh ile ḥarāba verem / Āteş-i köhne āsyāba verem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1*). [bir,]

‘Aşkdır hem şayḳal-ı mir’at-ı eshāb-ı derün / ‘Aşkdır **bir** āteş-i cān-suz ey dil sen de yan (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 8*). [bir,]

Sultān-ı ‘aşka erişip bulduñsa bākī devleti / Taḥt-ı vişāle cānile **bir** pādīşāh olduñ göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5*). [bir,]

Bir zerre-i nāçizdir şüretde ammā kıl nazar / Ol ‘ālem-i ma’rifete mihr-i mücellādır göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 8*). [bir,]

Sultān-ı ‘aşka erişip bulduñsa bākī devleti / Taḥt-ı vişāle cānile **bir** pādīşāh olduñ göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5*). [bir,]

Bir zerre-i nāçizdir şüretde ammā kıl nazar / Ol ‘ālem-i ma’rifete mihr-i mücellādır göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 8*). [bir,]

Gözleriñ olmuş firāk-ı yār ile **bir** ‘ayn-ı ḥūn / Baḥr-ı ‘aşka ğarḳ olmuş ‘aşık-ı giryān mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 2*). [bir,]

Zülf-i yāre bağı **bir** dīvāne olduñ ‘Ādile / Beste-i zencīr-i ‘aşk üftāde ser-gerdān mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 7*). [bir,]

Gözleriñ olmuş firāk-ı yār ile **bir** ‘ayn-ı ḥūn / Baḥr-ı ‘aşka ğarḳ olmuş ‘aşık-ı giryān mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 2*). [bir,]

Zülf-i yāre bağı **bir** dīvāne olduñ ‘Ādile / Beste-i zencīr-i ‘aşk üftāde ser-gerdān mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 7*). [bir,]

Bir melek-manzara tuş oldu ki dil-i çeşm-i nigār / **Bir** perī-peykere kim ‘aqlımı etdi meftūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 2*). [bir,]

İşte ol çeşmi siyeh āfet-i cān mest-nigāh / Kendine **bir** nigh ile beni kıldı meftūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 7*). [bir,]

Bir melek-manzara tuş oldu ki dil-i çeşm-i nigār / **Bir** perī-peykere kim ‘aqlımı etdi meftūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 2*). [bir,]

İşte ol çeşmi siyeh āfet-i cān mest-nigāh / Kendine **bir** nigh ile beni kıldı meftūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 7*). [bir,]

Gel ey zāhid taleb kıl ḥüsn-i ḥulku olasıñ insān / O **bir** ‘ilm-i Ḥudā’dır bilmeyen onu olur ḥayvān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [bir,]

O māññ rüyunu **bir** gece Mecnūn görmüş olsaydı / ‘Aceb Leyla için eder mi idi ol ḳadar efgān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2*). [bir,]

Eger **bir** ‘aşık olsa luṭfa mazhar vaşla şāyeste / Oña olur cihāññ varlığı **bir** zerreden noḳşān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 3*). [bir,]

Bir kere toḳunsañ teline sāz-ı derüñüñ / Biñ dürlü nūvāziş ile düzelmez bozulunca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 6*). [bir,]

Bulmam şafā-yı ḳalbi **bir** bāde olmayınca / Kesb-i neşāt olmaz tā perde-rāz olmayınca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 1*). [bir,]

Olsa behişt-i dilkeş bu cān zevḳi bulmaz / **Bir** mihr-i mäh-ı ṭal’at meclisde olmayınca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 2*). [bir,]

Gönlüm n'olur açılsın **bir** tolu cām-ı meyle / Kalmaz hicāb-ı rāzım deste kadeh alınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 3*). [bir,]

Bulmam şafā-yı kalbi **bir** bāde olmayınca / Kesb-i neşāt olmaz tā perde-rāz olmayınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 1*). [bir,]

Olsa behişt-i dilkeş bu cān zevki bulmaz / **Bir** mihr-i māh-ı tal'at meclisde olmayınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 2*). [bir,]

Gönlüm n'olur açılsın **bir** tolu cām-ı meyle / Kalmaz hicāb-ı rāzım deste kadeh alınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 3*). [bir,]

Dedim güzel nice āh eyleyem bul derdime çāre / Dedi dolsun çileñ bil bu cefāy **bir** şafā cāna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 6*). [bir,]

'Āşıkı eyler sa'īd her **bir** demin **bir** güne 'īd / Gūş-ı sermest-i Şabā'ya Sūr-ı cāndır müşikī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 3*). [bir,]

Cihānı seyle verir hem yakıp vīrān eder çarhı / Nigāh-ı nāz ile **bir** cāme nā'il olmasa gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7*). [bir,]

Gāh vuşlat gāh hicret 'āşıkı vīrān eder / Mülk-i dil i' mārı için şa'y kıl bul **bir** demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 4*). [bir,]

Çeşm-i ma'nāyla bakan sahrāları diger görür / Her varak **bir** kudret-i Mevlānıñ olmuş defteri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 5*). [bir,]

Bu bahārı zevk edenler cem' olsun meclise / Kıla sākī **bir** kadehle mest ehl-i dilleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 6*). [bir,]

'Aşk için **bir** turfe mevsimdir bahār u seyri kim / Goncalar açıldı cevāna gelip 'āşıkları (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 4*). [bir,]

Çeşm-i ma'nāyla bakan sahrāları diger görür / Her varak **bir** kudret-i Mevlānıñ olmuş defteri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 5*). [bir,]

Bu bahārı zevk edenler cem' olsun meclise / Kıla sākī **bir** kadehle mest ehl-i dilleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 6*). [bir,]

'Aşk için **bir** turfe mevsimdir bahār u seyri kim / Goncalar açıldı cevāna gelip 'āşıkları (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 4*). [bir,]

Cān ne seyr-i bağ eyler ārzū ne **bir** çemen / Aldı ol mehpāre 'aql ile dil-i nālānımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 3*). [bir,]

Bize rāh-ı maḥabbetde ne güzel **bir** ḥayāt yā Rab / Ne minnet ne tekellüfdür fedā olsa hezār cānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 4*). [bir,]

Fedādır 'Âdile **bir** nīm-nigāh-ı iltifāt -için / Meded kıl alma cānın görmedikçe vech-i cānānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 6*). [bir,]

Bize rāh-ı maḥabbetde ne güzel **bir** ḥayāt yā Rab / Ne minnet ne tekellüfdür fedā olsa hezār cānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 4*). [bir,]

Fedādır 'Âdile **bir** nīm-nigāh-ı iltifāt -için / Meded kıl alma cānın görmedikçe vech-i cānānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 6*). [bir,]

Raḥmeti vāsi' **bir** ulu şāhiñ kuludur 'Âdile / Yādigārıdır bu cān olsun fedā-yı vuşlatı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 6*). [bir,]

'Aşkda **bir** pula degmez biñ cān / 'Âdile cān verip bul yāri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 8*). [bir,]

Elbisesi yeşil nūr cennet içinde **bir** hūr / Hüsnu ziyāsi üzre **bir** āfitāb örtmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 4*). [bir,]

Kudretiñ gülzārına **bir** sebzedir sidrū'l-metīn / Hikmetiñ şem'ine **bir** pervāne Cibrīl-i Emīn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 1*). [bir,]

Şan'atıñ evyānına kandildir şems ü nücüm / 'İzzetüñ dibācesinden **bir** varak rüy-ı zemīn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 2*). [bir,]

Kudretiñ gülzârına **bir** sebzedir sidrül'-metîn / Hikmetiñ şem'ine **bir** pervâne Cibrîl-i Emîn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 1*). [bir,]

Şan'atıñ eyvânına kandıldır şems ü nücüm / 'İzzetüñ dibâcesinden **bir** varak rüy-ı zemîn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 2*). [bir,]

Kât' idüp 'aşk ile **bir** demde nice biñ hicâb / Vâsıl-ı mevki'-i gâyât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 3*). [bir,]

Bir işâret ile şakq eyledi bedr-i kameri / Menba'-ı feyz ü işârât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 12*). [bir,]

Kât' idüp 'aşk ile **bir** demde nice biñ hicâb / Vâsıl-ı mevki'-i gâyât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 3*). [bir,]

Bir işâret ile şakq eyledi bedr-i kameri / Menba'-ı feyz ü işârât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 12*). [bir,]

Ey kalem vaşfını **bir** a'zamıñ eyle inşâ / Kim o hîdmetle saña bahş ede lutfuñ Mevlâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 1*). [bir,]

Hâşılı oldu o mâ'sûkuna 'âşık vâsıl / Buldu hürşidini **bir** zerre-i hasret gûya (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 6*). [bir,]

Bir rivâyetde gelir çün o ğarîb-i reh-i 'âşk / Ne görür eylemiş ol rahmet-i Hâk 'azm-i bakâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 7*). [bir,]

Ey kalem vaşfını **bir** a'zamıñ eyle inşâ / Kim o hîdmetle saña bahş ede lutfuñ Mevlâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 1*). [bir,]

Hâşılı oldu o mâ'sûkuna 'âşık vâsıl / Buldu hürşidini **bir** zerre-i hasret gûya (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 6*). [bir,]

Bir rivâyetde gelir çün o ğarîb-i reh-i 'âşk / Ne görür eylemiş ol rahmet-i Hâk 'azm-i bakâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 7*). [bir,]

Mazhar-ı ihsânıñ olsun dü cihânda 'Âdile / Mültecîye âsitânıñ çünki **bir** hışn-ı haşîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 8*). [bir,]

Mazhar-ı ihsânıñ olsun dü cihânda 'Âdile / Mültecîye âsitânıñ çünki **bir** hışn-ı haşîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 8*). [bir,]

İşte **bir** eşhâb-ı kerâmât idi / Kuṭb-ı zamân Hazret-i eş-Şeyḥ 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 11*). [bir,]

Şoñra qalmışdı anuñ da gözü nûru **bir** tıfl / Ya'nî kim mîr Muḥammed 'Alî **bir** tâze civân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 7*). [bir,]

Şübhesiz 'Âdile **bir** dâr-ı belâdır 'âlem / İdelim rûḥların Fâtîḥa ile şādân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 9*). [bir,]

Şoñra qalmışdı anuñ da gözü nûru **bir** tıfl / Ya'nî kim mîr Muḥammed 'Alî **bir** tâze civân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 7*). [bir,]

Şübhesiz 'Âdile **bir** dâr-ı belâdır 'âlem / İdelim rûḥların Fâtîḥa ile şādân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 9*). [bir,]

Bir nigâhıñla şeref bulmaz ise / Hâne-i vîrân-cânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 5*). [bir,]

Bu dünyâda nice **bir** faḥr edersin / Cihân dâr-ı ğam ü miḥnet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 1*). [bir,]

Karâr-ğâh şanma 'âlem **bir** güzer-ğâh / Yeriñ çün kabir-i pür-zulmet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 5*). [bir,]

Yakın ol Hâkḳ'a dūr ol ḥalkdan kim / Saña **bir** nâzır ol ḥazret degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 9*). [bir,]

Bu dünyâda nice **bir** faḥr edersin / Cihân dâr-ı ğam ü miḥnet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 1*). [bir,]

Karār-gāh şanma ‘ālem **bir** güzer-gāh / Yeriñ çün kabır-i pür-zulmet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 5*). [bir,]

Yakın ol Hakk’a dūr ol halkdan kim / Saña **bir** nâzır ol hâzret degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 9*). [bir,]

‘Âşık-ı vech-i Cemālu ‘llāh idi / Nāra yanmış **bir** dil-i āgāh idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 16*). [bir,]

Bir gülistān hāşılı güller idi / Lāle vü reyhān ü sünbüller idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 16*). [bir,]

Sevgili **bir** annesi āşüb-ı cān / Ayrılıp **bir** dānesinden bī-amān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 20*). [bir,]

Dördüncü hemşire Hādice Sultān / Bu dağı **bir** duhter-i Maḥmūd Hān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 57*). [bir,]

Soñra ammā sīneme zālīm cihān / **Bir** oñulmaz yara açdı el-amān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 88*). [bir,]

Bir gülistān hāşılı güller idi / Lāle vü reyhān ü sünbüller idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 16*). [bir,]

Sevgili **bir** annesi āşüb-ı cān / Ayrılıp **bir** dānesinden bī-amān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 20*). [bir,]

Dördüncü hemşire Hādice Sultān / Bu dağı **bir** duhter-i Maḥmūd Hān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 57*). [bir,]

Soñra ammā sīneme zālīm cihān / **Bir** oñulmaz yara açdı el-amān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 88*). [bir,]

Āh kim ol nevcivān ü gül-fidānım nā-gehān / Uğradı **bir** derde aślā bulmadı çāre amān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 11*). [bir,]

İşte bu pür yara sīnem gördü **bir** yara dağı / Uğradı yā‘ni cefā-yı çarḥ-ı ğaddāra dağı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 13*). [bir,]

Qardaşım ‘Abdülazīz Hān Pādīşāh-ı ‘aşır iken / ‘Adl ü luṭf ü rāḥım ile **bir** tācdār-ı dehr iken (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 14*). [bir,]

Nā-gehān **bir** hāl oldu maḥşer-i dünyā gibi / Düşdü al kanlar içine ğonca-i ḥamrā gibi (1293) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 16*). [bir,]

Āh kim ol nevcivān ü gül-fidānım nā-gehān / Uğradı **bir** derde aślā bulmadı çāre amān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 11*). [bir,]

İşte bu pür yara sīnem gördü **bir** yara dağı / Uğradı yā‘ni cefā-yı çarḥ-ı ğaddāra dağı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 13*). [bir,]

Qardaşım ‘Abdülazīz Hān Pādīşāh-ı ‘aşır iken / ‘Adl ü luṭf ü rāḥım ile **bir** tācdār-ı dehr iken (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 14*). [bir,]

Nā-gehān **bir** hāl oldu maḥşer-i dünyā gibi / Düşdü al kanlar içine ğonca-i ḥamrā gibi (1293) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 16*). [bir,]

İşbu efkār ile olmuşken ḥarāb / Görmüş idi **bir** gece **bir** özge ḥvāb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 43*). [bir,]

Qorkulu **bir** hāle dūçār olmuşum / Öyle **bir** kayda giriftār olmuşum (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 44*). [bir,]

Ben de gördüm **bir** ğarīb rü‘yā o dem / Şardı eṭrāfım ḥayālāt ü elem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 48*). [bir,]

Çünkü ol Pāşā-yı merḥūm-ı müşār / **Bir** melek ḥaşlet idi bi‘l-i‘tibār (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 57*). [bir,]

Meclis-i ‘adlinde **bir** bālā vezīr / Bir şayılr idi eñ ednā fakīr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 63*). [bir,]

‘Abd-i ehlu’llāh **bir** dānā idi / ‘Āşık-ı yektā-yı Mevlānā idi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 65*). [bir,]

İşbu efkār ile olmuşken hārāb / Görmüş idi **bir** gece **bir** özge hūvāb (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 43*). [bir,]

Korkulu **bir** hāle dūcār olmuşum / Öyle **bir** kayda giriftār olmuşum (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 44*). [bir,]

Ben de gördüm **bir** ġarīb rü’yā o dem / Şardı eṭrāfım ḥayālāt ü elem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 48*). [bir,]

Çünkü ol Pāşā-yı merḥūm-ı müşār / **Bir** melek ḥaşlet idi bi’l-i’tibār (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 57*). [bir,]

Meclis-i ‘adlinde **bir** bālā vezīr / Bir şayılır idi eñ ednā fakīr (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 63*). [bir,]

‘Abd-i ehlu’llāh **bir** dānā idi / ‘Āşık-ı yektā-yı Mevlānā idi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 65*). [bir,]

Hem ġayūr **bir** pādīşāh-ı bī-zevālim muṭlakā / ‘Ādile ‘aşkımdan ayrılma seniñdir ol şafā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 8*). [bir,]

Göründü āsumān **bir** ṭop kändil / Şarılmış şevḳına hem nūr-ı zencīr (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 7*). [bir,]

Sen risālet taḥṭınıñ **bir** pādīşāh-ı a’zamı / Enbiyā vü evliyānıñ serde tāc-ı efḥamı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 3*). [bir,]

Şād ola ḳalb-i ḥazīnıñ **bir** nigāhıñla hemān / Yā Resūla’llah sensin evvelīn ü āḫirīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 8*). [bir,]

Sen risālet taḥṭınıñ **bir** pādīşāh-ı a’zamı / Enbiyā vü evliyānıñ serde tāc-ı efḥamı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 3*). [bir,]

Şād ola ḳalb-i ḥazīnıñ **bir** nigāhıñla hemān / Yā Resūla’llah sensin evvelīn ü āḫirīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 8*). [bir,]

Var iken dest-gīrim sen gibi **bir** şāh-ı zīşānım / Kime ‘arz eyleyem eyle meded ḥāl-i perīşānım (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 3*). [bir,]

Esīr ü bī-kesim bu ‘ālem-i miḥnetde ey şāhım / Bu yolda ne meded-kārım ne ḳaldı **bir** ümīd-ḡāhım (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 5*). [bir,]

Var iken dest-gīrim sen gibi **bir** şāh-ı zīşānım / Kime ‘arz eyleyem eyle meded ḥāl-i perīşānım (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 3*). [bir,]

Esīr ü bī-kesim bu ‘ālem-i miḥnetde ey şāhım / Bu yolda ne meded-kārım ne ḳaldı **bir** ümīd-ḡāhım (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 5*). [bir,]

‘Ādile’ye **bir** nazar et ey faḥīm / Şallı ‘alā seyyidinā Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 10*). [bir,]

Ḥastalandı nice çekdi derdi **bir** āh etmedi / Şükri ü zikri koymadı dilden ḥatāya gitmedi (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 7*). [bir,]

O **bir** feyz-i tecellīdir ki ‘uşşāka nişār olmuş / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle **bir** meh-i ra’nā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 4*). [bir,]

Ḥilāfet mesnedinde olmuş iken **bir** mu’azzam Şāh / Ṭayanıp Ḥaḳḳ’a dīn ü milleti eyler idi āḡāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 4*). [bir,]

Şecī’u hem ḥalīm u pāk-niyet şāh idi ḥayfā / Muvaffaḳ olmadı **bir** yār u şādık bendeye zīrā (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 13*). [bir,]

Bir vezīr-i kerem-efzā var idi dünyāda / Şüretā merd-i velī idi velī ma’nāda (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 1*). [bir,]

Ḥōş idi ḥalīm onuñla baña şefḳatli idi / **Bir** ‘iyāl idi maḥabbetli mürüvvetli idi (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 4*). [bir,]

‘Ömri miñnetle geçip görmedi **bir** rüy-ı refâh / Kimseye görmez iken zulmu revâ kahrı nigâh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 16*). [bir,]

Bir özü doğru sözü doğru muhibb-i devlet / Öyle bir yâr için ‘Âdile ağlar elbet (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 20*). [bir,]

Bir vezîr-i kerem-efzâ var idi dünyâda / Şüretâ merd-i velî idi velî ma‘nâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 1*). [bir,]

Hûş idi hâlim onuñla baña şefkatli idi / **Bir** ‘iyâl idi maḥabbetli mürüvvetli idi (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 4*). [bir,]

‘Ömri miñnetle geçip görmedi **bir** rüy-ı refâh / Kimseye görmez iken zulmu revâ kahrı nigâh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 16*). [bir,]

Bir özü doğru sözü doğru muhibb-i devlet / Öyle bir yâr için ‘Âdile ağlar elbet (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 20*). [bir,]

Kalmışdı **bir** şehzâdesi mânende-i hürşîd ü mâh / Etdi ecel de ‘âkıbet ol goncayı maḥv u tebâh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 2*). [bir,]

Hulku güzel hüsnu güzel **bir** mâh idi ol nev-civân / Güller gibi açılmadan soldurdu ruḥsârın
ḥazân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4*). [bir,]

Kalmışdı **bir** şehzâdesi mânende-i hürşîd ü mâh / Etdi ecel de ‘âkıbet ol goncayı maḥv u tebâh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 2*). [bir,]

Hulku güzel hüsnu güzel **bir** mâh idi ol nev-civân / Güller gibi açılmadan soldurdu ruḥsârın
ḥazân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4*). [bir,]

Çok mudur **bir** demde biñ göñlü perîşân eylese / Çok Felaṭûn ‘aklı yağma eyledi kavğâ-yı ‘aşk
(*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 15*). [bir,]

Derd-i kalbiñ mahremidir nûr-ı şevk-efzâ-yı ‘aşk / ‘Ârz-ı ruḥsâr eyleseydi **bir** şabâh ol âftâb
(*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 20*). [bir,]

Dil semâ‘ etdi bu demlerde Nevâ-yı nây-ı ‘aşk / Çekse **bir** âhı derûnum çarḥı süzân eylese (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 13*). [bir,]

Çok mudur **bir** demde biñ göñlü perîşân eylese / Çok Felaṭûn ‘aklı yağma eyledi kavğâ-yı ‘aşk
(*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 15*). [bir,]

Derd-i kalbiñ mahremidir nûr-ı şevk-efzâ-yı ‘aşk / ‘Ârz-ı ruḥsâr eyleseydi **bir** şabâh ol âftâb
(*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 20*). [bir,]

Dil semâ‘ etdi bu demlerde Nevâ-yı nây-ı ‘aşk / Çekse **bir** âhı derûnum çarḥı süzân eylese (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 13*). [bir,]

Göründü kalbim içre **bir** ‘azîm iklîm **bir** şahrâ / Kırulmuş ortasında nûrdan **bir** ḥayme-i ‘ulyâ
(*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 1*). [bir,]

Ḥacle-gâha girmemişken **bir** perî / Nev-‘arûsuñ ḥaymede etdi fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 34*). [bir,]

Ḥacle-gâha girmemişken **bir** perî / Nev-‘arûsuñ ḥaymede etdi fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 34*). [bir,]

Keşret-i ‘ilmine **bir** kaṭra gelir Baḥr-ı Muhîṭ / Nisbet-i şânına **bir** zerre kalır mihr-i münîr (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 33*). [bir,]

Resm-i tecrîdde **bir** merd-i safâ-perver kim / Evliyâ eyleyemez şafvet-i hâlim izhâr (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 39*). [bir,]

bir: *Âdeta, benzer, gibi.*

Mâderinden süt daḥı nûş etmeyen / **Bir** nigârîñ gerdenin deldi kazâ (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 33*). [bir,]

bir: "Herhangi" anlamında belgesiz sıfat.

Cennet ü Firdevsi bulam der iseñ / Râhber et kendiñe **bir** ekmeli (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 9*). [bir,]

bir: Aynı, benzer, eş.

‘Âdile yâre ‘aceb mi söylemezse derdini / Kâle gelmez kâbil-i ta‘bır **bir** şanma şanımlı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 8*). [bir,]

Qavl-i mâ‘sumide şafvetle ederdı işgâ / Çünkü ‘indinde onuñ **bir** idi şâh ile gedâ (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 11*). [bir,]

bir: Hiçbir.

Ben gibi Hağ etmesin **bir** mâderi / Qoymasın sevgili evlâddan geri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 47*). [bir,]

bir: Aynı, ortak.

Bir anadan doğdu bunlar mâh-veş / İkisi de ‘âleme ay ü güneş (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 58*). [bir,]

bir: Aynı, denk, eşit.

Ne şafâdan haberim var ne cefâdan hâzerim / Düşmeni döst bilirim ikisini **bir** severim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 1*). [bir,]

bir: Aynı, âdeta.

Ehl-i ikrâra o **bir** güldür kim / koqlamaz onu sırr-ı inkârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 6*). [bir,]

‘Aşğ **bir** mâye-i devletdir kim / Secde-i şükr gerek her bârî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 7*). [bir,]

Đalâlet **bir** belâdır başa ammâ def‘i âsândır / Gel ey câhil mürid-i ‘aşğ olup ol ibtilâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 5*). [bir,]

Qudretiñ gülzârına **bir** sebzeder sidrül‘l-metîn / Hikmetiñ şem‘ine **bir** pervâne Cibrîl-i Emîn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 1*). [bir,]

Yâr-ı gâr ile yola oldu revân / Şanki **bir** ahterle mâh-ı dü-cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 5*). [bir,]

Dese lâyıkdır eyâ Fağr-i cihân / Doğdı evlâdıñ yine **bir** şems-i dîn (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 60*). [bir,]

bir: Öyle bir, emsalsiz.

Bir Muğammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Luğf-ı pîrân anı irşâd ide ‘uğbada (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 3*). [bir,]

Bir Muğammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Şâd ide rûhuñu Mevlâ mele‘-i a‘lâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 6*). [bir,]

Bir Muğammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Şimdi hâk içre velî mertebesi a‘lâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 9*). [bir,]

Bir Muğammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Hüsnünü hulquñu Rıdvân bilir me‘vâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 12*). [bir,]

Bir Muğammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Kendisi hulda gidip koydu beni tenhâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 15*). [bir,]

Bir Meğhemmed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Rihleti mücib-i şevk oldu dil-i a‘dâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 18*). [bir,]

Bir Muḥammed ‘Ali Pāšā idi ol dünyāda / Vechini göstere Allah oña ‘uqbāda (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 21). [bir,]

bir: Bir tane, biricik, emsalsiz.

Eyler idi hâtırım da’im su’âl / **Bir** idi hemşirem olma pür-melâl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 25). [bir,]

bir: Öyle bir.

Bir dil ki mazhar-ı nūr olsa bulur tecellî / Dîdāra tâlib olan bîdār olur seherde (Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 3). [bir,]

bir ‘aceb: Bir hoş, bir tuhaf.

Bir ‘aceb nālānsın bilmem saña n’oldu gönül / Kimün için rûz u şeb feryād ü zārın ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 1). [bir ‘aceb,]

bir ān: Çok kısa süre.

Ḳabûl eyle onu ‘aşkıñdan āzād eyleme **bir ān** / Ḳapıñda ‘Âdile kemter gedâdır yâ Rasûla’llah (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 2). [bir ān,]

bir ān: Bir an, çok kısa süre.

Gönülde tâb ‘-ı nâr-ı ‘aşkı eksik olmasın **bir ān** / Gam-ı ‘aşk ‘Âdile’ye hikmet-i cānān imiş cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 7). [bir ān,]

Ey ‘âşık sen eger ister iseñ dîdārını yārın / Şakın dünyā sevenler ile ülfet eyleme **bir ān** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5). [bir ān,]

bir ān: Tek bir kez, çok kısa bir süreliğine.

Gönlümi senden nebiden eyleme **bir an** dūr / Dilde ‘aşk uyandırır yer yer çerağı geceler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 2). [bir an,]

Ḥavfım o müdde’ide ki gönlünde gizli şek / Aldanmasın ‘Âdile oña **bir an** gönül kuşu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 7). [bir an,]

bir anda: Bir anda, aniden, hemen.

Ḥicāb-ı menzil-i ḳavseyn egerçi yetmiş biñ / **Bir anda** ref ile buldu vişāl-i Ḥaḳ’la sürür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 6). [bir anda,]

bir anda: Çok kısa süre.

‘Uşşāḳın olur dîde-i imānı küşāde / **Bir anda** görür nice biñ eyvān-ı maḥabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 4). [bir anda, -da]

bir anda: Bir anda, ansızın, aniden, birdenbire.

Ey güneş yüzlü nigārım ḳandasın / Vechini **bir anda** pinhān eyledi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 8). [bir anda,]

bir başka: Farklı.

Zihī ‘âşık ki bakmaz dōstunuñ cevri ile lūtfuna / Şafā ile cefā ‘indinde **bir başka** cihān olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 5). [bir başka,]

Her kelāmı neş’e-endāz-ı dil-i bīmār olup / Ḥāk-i pāyin şerefi **bir başka** rif atdi baña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 6). [bir başka,]

Kimseniñ ermez eli bir gül-i rā'nadır 'aşk / Ol maḥabbet dile **bir başka** hevādır ey dōst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 2). [bir başka,]

Zihī 'āşık ki bakmaz dōstunuñ cevri ile lūtfuna / Şafā ile cefā 'indinde **bir başka** cihān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5). [bir başka,]

bir başka: Başka bir, ayrı, farklı.

Beklemez 'āşık ki yılda 'id ile şādān ola / Çün onuñ her sa'āti **bir başka** 'id-i cān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5). [bir başka,]

bir başka: Başka başka, bambaşka, değişik, farklı, ayrı.

Faşl-ı bahārī 'āşıkān ol gülle seyrān edelim / Meyḥāne-i 'aşk içre biz **bir başka** devrān edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1). [bir başka,]

bir çok: Pek çok, bir sürü.

Çünkü ol şāhenşeh-i 'ālī-makām / **Bir çok** evlād ile olmuşdu be-kām (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 15). [bir çok,]

bir dahı: Bir daha, artık, bundan sonra.

Eylemezdim **bir dahı** gülzār-ı firdevsi ümīd / Şāhn-ı gülşende göreydim ol gül-i ḥandānımı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 5). [bir dahı,]

bir dahı: Bir daha, yeniden, tekrar.

İlāhī **bir dahı** görmek naşīb olur cānānı / Ḥayālī dilde zīrā yakdı cism ü cānımı gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 2). [bir dahı,]

bir dem: Bir an olsun.

Her şeyde ḥāzırdır Ḥudā **bir dem** sen ondan olma dūr / Bul dilde cānān zevkını cānān seniñledir göñül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 3). [bir dem,]

bir dem: Bir an, bir kere olsun, kısa bir süreliğine.

Sīnemi yakmakda yārim āteş-i hicrān ile / El-amān et 'āşık-ı dīdāra **bir dem** terk-i nāz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 1). [bir dem,]

bir dem için: Bir anlık, çok kısa bir süreliğine.

Gam-ı 'ālem çekilmez **bir dem için** / Erenlerden bizim meydānımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 6). [bir dem için,]

bir digeri: Bir diğeri, başka, öteki.

Her kұлuna verdi **bir digeri** şafā / (Yef' alu'llāhu te'ālā mā-yeşā') (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 6). [bir digeri,]

bir gün: Bir gün, bir zaman.

Şānını ta'zīm için **bir gün** dedi Faḥr-ı Cihān / Senden evvel kimse olmaz dāḥil-i 'Adn-ı Ḥudā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 4). [bir gün,]

Çille-i bay u gedāya 'Âdile vardır sebep / Her kişi etdiklerin **bir gün** bulur 'ālem bu ya (Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 5). [bir gün,]

Ḥāmūş ol 'Âdile güftārī ḥōşdur 'āşıkñ gerçi / Cenāb-ı pīr o feyzi lūtf eder **bir gün** saña söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10). [bir gün,]

Oldu **bir gün** ki duhān ile dolup ‘ālem-i dil / Āteş-i ‘aşk dağı sīne-i pür dāğı yaķar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 2*). [bir gün,]

At bu zāhir ‘işreti rūhānī ‘işret hōşcadır / Saña **bir gün** gelmesidir emr-i Hakk’ın şerbetin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 3*). [bir gün,]

Sitanbül’a gelip **bir gün** kılıp küffārī ġarķ-ı hūn / Edip peygamberi memnūn Ebā Eyyūbe’l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 6*). [bir gün,]

Nā-gehān ol şehir-i yār-i kām-yāb / Şöyle **bir gün** eyledi oña hitāb (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 12*). [bir gün,]

bir gün: Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.

Eder emrāz-ı ‘işyāna Hudā’nın rahmeti çāre / Düşen derd ü gama **bir gün** bulur elbette dermānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 9*). [bir gün,]

bir iki: Birkaç.

Firķatde kalıp **bir iki** gün eyleme efgān / Vuşlat bulur āhir gele devrān-ı maħabbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 5*). [bir iki,]

bir iki gün: Kısa bir zaman dilimini ifade etmek için kullanılır.

Bir iki gün olanlar tekye-i ‘aşkıñda miħmān-ıñ / Geçer ‘Ādile-āsā cümleden ekvāna incinmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5*). [bir iki gün,]

Bu ne tedbīrsizlik ayā bu ne ġayretdir ‘aceb / **Bir iki gün** şöhet için bunca sa’y ü ġayretiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 7*). [bir iki gün,]

Odur bī-çāre kim **bir iki gün** ‘ömrün eder zāyi’ / Ki cān yakmaġa kanmaz çünkü hep ehl-i dālāletdir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 6*). [bir iki gün,]

bir kaç: Birkaç, çok olmayan, az sayıda.

Hemān **bir kaç** piyāle nūş edelim nev-bahār oldu / Zamān ‘ıyş ü şürb ü sākī-i bezm-i vefādır mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 5*). [bir kaç,]

bir kerre: Bir seferlik.

Söyleyen ihlāş ile **bir kerre** yā Rabbe’r-raħīm / Nāle vü feryādını maķbūl eyler ol ‘azīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 1*). [bir kerre,]

bir kerre: Bir defa, bir seferlik.

Eğer **bir kerre** ġuş etseñ olurduñ mest-i efgānım / Reh-i maķşūdu ķat’ā menzil-i irşāddur tevħīd (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 7*). [bir kerre,]

bir nefesdir: Bir an, çok kısa bir zaman.

Bir nefesdir nice yıl dünyāda ‘ömrüñ geķse de / Kıl ‘ibādet mazhar olmak diler iseñ rahmetin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 2*). [bir nefesdir, -dir]

bir olsa: Eş, denk olmak; birlikte olmak.

Yār ile sırrını **bir olsa** ġöñül etmez ‘ayān / Öyle üftādeye ey ‘Ādile cānım ķurbān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6*). [bir olsa, -sa]

bir özge: Bir başka, kendine özgü, alışılmışın dışında.

İşbu efkār ile olmuşken ġarāb / Görmiş idi bir gece **bir özge** hūvāb (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 43*). [bir özge,]

bir sayılır: Eş tutmak.

Meclis-i ‘adlinde bir bālā vezīr / **Bir sayılır** idi eñ ednā faķīr (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 63). [bir sayılır, -ıl, -ır]

bir şerik ü bir nazır: Eşi ve benzeri olmayan.

Bir şerik ü bir nazır olmaz saña / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 2). [bir şerik ü bir nazır,]

bir şerik ü bir nazır olmaz: Bir eş ve bir benzer yok.

Bir şerik ü bir nazır olmaz saña / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2). [bir şerik ü bir nazır olmaz, -maz]

bir şerik ü bir nazır olmaz: Eşi ve benzeri olmayan.

Bir şerik ü bir nazır olmaz saña / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2). [bir şerik ü bir nazır olmaz,]

bir şey: Herhangi bir şey.

Cihānda **bir şey** için olma mesrūr ğamla şādān ol / ‘İbādu’llāha hor bakma şaķın sen hürmet ede gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 4). [bir şey,]

Zīrā bu dünyānıñ soñu **bir şey** degil virānedir / Feryād edendir ‘āndelīb sūzān olan pervānedir (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 11). [bir şey,]

bir şey’e: Herhangi bir şey, hiçbir şey.

Deme **bir şey’e** ‘abeş ‘aķlen eyā bī-ma‘rifet / Hārici olma ki onda var nice sırr-ı Hūdā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 6). [bir şey’e, -e]

bir zamān: Bir an, bir süreliğine.

Çün Muhammed ‘Alī Pāşā **bir zamān** / Hāl-i mazī ‘aķlına gelse hemān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 37). [bir zamān,]

bir zamān: Asla, hiçbir zaman.

N’ola çağlar ise cūlar gibi eşkim firāķiyle / Söyünmez sīnede tāb ü hārāret **bir zamān** yā Hū (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 6). [bir zamān,]

bir zamān olur: Öyle bir an gelir.

Bir zamān olur zemistān-ı ğama dil ‘azm eder / **Bir zamān olur** bahār-ı gülşen-i rıdvān gelir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 6). [bir zamān olur,]

bırak: Bırakmak, vazgeçmek.

Fi’l ü tedbīri **bırak** cümlesi taķdīr-i Hūdā / İnşirāh-ı dil-i İslām’a rıza-pāk gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 2). [bırak,]

Bırakdı nāmusu ‘Âdile fedā kıldı bütün varı / Görelden hāl ü ruhsārı dayanmaz cān eğlenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 9). [bırakdı, -dı]

Bırakma ‘Âdile tevḥīd ü zikri dilde hiç bir dem / Kim merd-i ‘aşķ olup ver cānıñı bul vaşl-ı cānānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 12). [bırakma, -ma]

bırak: Koymak; bulunduğu veya dokunduğu yerde bir şey oluşturmak, meydana getirmek.

Gonca-i hüsnüñ **bırağdı** cânıma geçdi firāk / Rahm kıl murğ-ı dile kırtar bu firakatden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 4*). [*bırağdı, -dı*]

biraz: *Az miktarda; kısa bir süre için.*

Ey kalem vaşfını tahtır edeceğin kimdir / Öyle bir zāt ki **biraz** na‘tin edem şerh saña (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 2*). [*biraz,]*

Her ne hāl ise **biraz** geçdi zamān / İstirāhat vermedi ammā cihān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 34*). [*biraz,]*

birbiri: *Karşılıklı olarak bir diğeri.*

Uçdular bāğ-ı cināna **birbirin** tā‘kib ile / Oldular cāriye-i bint-i Resūl-i Kibriyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 5*). [*birbirin, -n*]

Sevdiğin **birbirini** göremezler tefriķa / ‘Ayn-ı devletdir maḥabbet şüret-i ‘izzetdir ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 5*). [*birbirini, -ni*]

biri: *Bir tanesi, birisi.*

Fātimā Sultān Refi‘a ile Münire Nā‘ile / Hem **biri** Behice sultānlar ki cümle dil-rübā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 2*). [*biri,]*

‘Arş-ı Hakk’ın gūşvārı iki evlād-ı sa‘īd / Ol Hasen **biri** Hüseyin-i Kerbelā’dır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 6*). [*biri,]*

Şāliha Sultān hemşirem **biri** / Āsmān-ı devletiñ meh-peykeri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 19*). [*biri,]*

biri: *Herhangi biri.*

Dāderim ‘Abdūlmecīd etmiş murād / **Birine** verip beni de ede şād (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 34*). [*birine, -ne*]

birinci: *İlk, en baş.*

Biz öyle dilberin üftādesiyiz ‘Âdile kim / **Birinci** ‘aşkıdır Hālîkî olan ma‘būd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 6*). [*birinci,]*

Tā **birincisi** ‘Aliyyü’l-murtażā / Şīr-i Hakk dāmād-ı Fahr-i enbiyā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 8*). [*birincisi, -si*]

bī-riyā: *Yalansız, dürüst, samimi.*

Dil metā‘-ı dehri neyler mübtelā-yı yārdır / Belki biñ cânın nişār etmek diler ol **bī-riyā** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 5*). [*bī-riyā,]*

Şāhibü’l-ḥayrāt idi hem **bī-riyā** / Cāmi‘ ü mekteb gibi yapıdı binā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 99*). [*bī-riyā,]*

Sevgili maḥbūbudur maṭlūbudur / ‘Ālemīne rahmet oldur **bī-riyā** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 5*). [*bī-riyā,]*

Cümlesi teşne-ciger leb-çāk idi / İçdiler cām-ı şehādet **bī-riyā** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 31*). [*bī-riyā,]*

birle: *İle.*

‘Aşkıdır cün dilde mişbāh-ı tecelliyi yākan / ‘Aşkıdır bil (küntü kenz) **birle** miṭṭah-ı cinān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4*). [*birle,]*

Āsumān-ı dōstdan tebşīr **birle** geldi ḥaṭṭ / Sīnede maḥfūz etdim oldu gönüm lāle-gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 2*). [*birle,]*

İşte ol hırkasını luṭf u mürüvvet **birle** / Baḥş u iḥsân buyurdu oña maḥbûb-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 12*). [*birle,]*

birleşmiş: *Bir araya gelmek, buluşmak.*

Dili Haḳḳ ile **birleşmiş** visâl-i dōstu celb etmiş / Sivâdan cümleden geçmiş şaḳın ‘uṣṣâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 2*). [*birleşmiş,]*

biryân eder: *Kebap etmek, kavurmak, yakmak.*

Şeb ü rûz eylerim bûlbûl gibi feryâd ile zârî / Ciger-gâhım yaḳar ‘aşḳ âteşi **biryân eder** yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 5*). [*biryân eder,]*

bî-şek: *Şüphesiz, kesinlikle.*

Der-i luṭfuṇda bir mücrim gedâdır ‘Âdile **bî-şek** / Kerâmetle himâyetdir niyâzım Ehl-i Beytiṇden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5*). [*bî-şek,]*

bî-şekk: *Şüphesiz, kesinlikle.*

Güzel ḥaḳḳ etdi gerçi kâ’inatı ḳudretiṇ **bî-şekk** / Sarây-ı dilde ‘aşḳdan ḡayri ḥoş ḡayret mi var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4*). [*bî-şekk,]*

bî-şerîk: *Eşi benzeri olmayan (Allah).*

Bî-nihâyet evvelîdir bî-nihâyet âḫiri / **Bî-şerîk** ü bî-naẓîr ü bî-eb ü ümm ü veled (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 3*). [*bî-şerîk,]*

bî-şerîk ü bî-misâldir: *Eşsiz ve benzersiz.*

Kâ’inatın mücidiḳdir bî-naẓîr / **Bî-şerîk ü bî-misâldir** ol ḳâdir (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 3*). [*bî-şerîk ü bî-misâldir, -dir]*

bi’set: *Allah tarafından bir peygamberin halkı dine davet etmek için gönderilmesi.*

Zulmete batmışdı zâtıṇdan muḳaddem bu cihân / **Bi’setiṇ** tenvîr edip gitdi ḳalâlet demleri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 6*). [*bi’setiṇ, -iṇ]*

Çünkü kırk yaşında vaḫy ile Hudâ / Eyledi **bi’setle** dünyâya ‘atâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 3*). [*bi’setle, -le]*

bister-i ğamda: *Üzüntü yatağı, keder döşeğı.*

Bister-i ğamda yatır vaşlıṇ ile ḥandân kıl / Eyleyip âḡâḥ uyandır ḥvâb-ı ğafletden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 2*). [*bister-i ğamda, -da]*

bî-şübhe: *Tereddütsüz.*

(Laḥmike laḥmî) buyurdu Faḫr-ı ‘âlem şânına / Vaşḳ ü ḳadri bulamaz **bî-şübhe** ḥadd ü intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 10*). [*bî-şübhe,]*

bit: *Sona ermek, tükenmek.*

Neyleyem ey ‘Âdile bu ‘âlem-i ğaddârı kim / Derdi **bitmez** vaşlı **bitmez** zevkı olmaz bî-vefâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 6*). [*bitmez, -mez]*

bî-tekellüf: *Doğal olarak, hâliyle.*

Çün ḥayât tâzedir râḡ-ı maḥabbet ‘âşıḳa / **Bî-tekellüf** ‘Âdile cânıṇa minnet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 7*). [*bî-tekellüf,]*

bitir: Tüketmek.

Kalb-i 'uşşakı **bitirdi** tığ-ı 'aşkıñ yâresi / Ey Hüsameddîn-i 'Uşşakî seniñdir çâresi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 6). [bitirdi, -di]

bi't-temām: Tamamıyla, noksanı olmayarak.

Ravza-i 'ulyāsına yüz biñ selām / Āline aşhābına hem **bi't-temām** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 9). [bi't-temām,]

Şād hezārān ola bizlerden selām / Āl ü evlād-ı Resül'e **bi't-temām** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 98). [bi't-temām,]

bī-vefā: Vefasız, sadakatsiz.

Neyleyem ey 'Âdile bu 'ālem-i ğaddārı kim / Derdi bitmez vaşlı bitmez zevkî olmaz **bī-vefā** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 6). [bī-vefā,]

bī-vefā: Sözünde durmayan.

Hāb-ı ğaflet içre bī-hūd etmesin devrān beni / **Bī-vefā** dehri n'idem şoñu nedāmetdir baña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 4). [bī-vefā,]

Fiğān ü āh geçmez mi şānırsın **bī-vefā** dünyā / Yerini āhı buldu Hāq 'adālet eyledi ammā (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 14). [bī-vefā,]

biz: "Biz" birinci çoğul şahıs zamiri.

Biz teşne-i zülāl-i vişāl-i Muhammed'e / Luţf u keremle ver bize Allāh 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 2). [biz,]

Çünkü **biz** rüz-ı ezel dōsta verdik ikrār / Durduk ol 'ahde ebed himmeti bozar degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 5). [biz,]

Biz fakīriz yine meslūb-ı recāyız ammā / Göñlümüz şāf u ğanī ehl-i tāmā'dan degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 7). [biz,]

Çekmeyiz cān ile baş kaydını **biz** 'Âdile hīç / 'Ahdimiz yoluna baş vermede nādān degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 9). [biz,]

Gerçi **biz** ehl-i kemāle göre kāmil degiliz / Öyle hōdbīn şūfī gibi dañi cāhil degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 3). [biz,]

Çünkü **biz** rüz-ı ezel dōsta verdik ikrār / Durduk ol 'ahde ebed himmeti bozar degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 5). [biz,]

Biz fakīriz yine meslūb-ı recāyız ammā / Göñlümüz şāf u ğanī ehl-i tāmā'dan degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 7). [biz,]

Çekmeyiz cān ile baş kaydını **biz** 'Âdile hīç / 'Ahdimiz yoluna baş vermede nādān degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 9). [biz,]

Çü **biz** rüz-ı ezel ikrārımız ol dōsta verdik / Ebed ol kavle çurduk 'āhđi bozar degilim şūfī (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2). [biz,]

Hem sırāt-ı müstaķime eyle tevfiķiñ refiķ / Rāh-ı maķşūdu **bize** āsān et yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 2). [bize, -e]

Biz öyle dilberiñ üftādesiyiz 'Âdile kim / Birinci 'aşıkıdır Hālīķı olan ma'būd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 6). [biz,]

Hezār cān ola bir müyuna fedā **bizden** / Hezār 'arz-ı niyāz ü nice şalat ü vürūd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 8). [bizden, -den]

Piştāmuz Hāzret-i Şiddīķ-i a'zamdır **bizim** / Nesl-i pākile siyādet -intimādır Nakşbend (Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 2). [bizim, -im]

Biz teşne-i zülâl-i vişâl-i Muhammed'e / Luţf u keremle ver bize Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 2*). [biz,]

Hâzır eyvallâh kâtar ile **bize** mihnet-i ezel / Eyleme maḥzûn bu yüzden ḳalbimi şâd et şehâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 4*). [bize, -e]

Mezâra yalnızı koyma **bizi** imânı yoldaş et / Su'âlimiz edip âsân Hudâ çekdirmeye zahmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 6*). [bizi, -i]

Ezelde 'Âdile sevdiñ o yâri / **Bize** Hakk'ın 'atâsıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 5*). [bize, -e]

Yâr elinden nûş etdik bâde-i gül-rengi **biz** / Kim çerâğ-ı ḳalb şem'-i 'aşkıñıñ süzânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 2*). [biz,]

Ḳalır bakî kişiy e şanma bu mülk / **Biz** ancak ḳullarız Şubḥânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 11*). [biz,]

Bizi tenhâ görüp de şanma bî-kes / Ki vahdetde bizim Yezdân'ımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 1*). [bizi, -i]

Gurûr etme libâs-ı fâhireñle / 'Abâ ile **bizim** de şânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 4*). [bizim, -im]

Gam-ı 'âlem çekilmez bir dem için / Erenlerden **bizim** meydânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 6*). [bizim, -im]

Egerçi her kişide bir emel var / **Bizim** onda ne in ü ânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 7*). [bizim, -im]

Ḳulağımız 'abes ḳavli işitmez / **Bizim** âmentüye imânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 8*). [bizim, -im]

Bizi tenhâ görüp de şanma bî-kes / Ki vahdetde **bizim** Yezdân'ımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 1*). [bizim, -im]

Gurûr etme libâs-ı fâhireñle / 'Abâ ile **bizim** de şânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 4*). [bizim, -im]

Gam-ı 'âlem çekilmez bir dem için / Erenlerden **bizim** meydânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 6*). [bizim, -im]

Egerçi her kişide bir emel var / **Bizim** onda ne in ü ânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 7*). [bizim, -im]

Ḳulağımız 'abes ḳavli işitmez / **Bizim** âmentüye imânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 8*). [bizim, -im]

Bize bu vech ile ey 'Âdile kılıp ihsân / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9*). [bize, -e]

Çünkü **biz** rûz-ı ezel dâsta verdik ikrâr / Durduk ol 'ahde ebed himmeti bozar degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [biz,]

Biz fakîriz yine meslûb-ı recâyız ammâ / Göñlümüz şâf u ğanî ehl-i ṭama'dan degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7*). [biz,]

Çekmeyiz cân ile baş kaydını **biz** 'Âdile hiç / 'Ahdimiz yoluna baş vermede nâdân degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 9*). [biz,]

Gerçi **biz** ehl-i kemâle göre kâmil degiliz / Öyle hûdbîn şüfî gibi daḥî câhil degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [biz,]

Çünkü **biz** rûz-ı ezel dâsta verdik ikrâr / Durduk ol 'ahde ebed himmeti bozar degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [biz,]

Biz fakîriz yine meslûb-ı recâyız ammâ / Göñlümüz şâf u ğanî ehl-i ṭama'dan degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7*). [biz,]

Çekmeyiz cân ile baş kaydını **biz** 'Âdile hiç / 'Ahdimiz yoluna baş vermede nâdân degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 9*). [biz,]

Faṣl-ı bahārı ‘āşıkān ol gülle seyrān edelim / Meyhāne-i ‘aşk içre **biz** bir başka devrān edelim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1*). [biz,]

Çekilen çileniñ esbābını Allah bilir / İmtihandır **bize** ol pādīşah eyler fermān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 5*). [bize, -e]

Ezel verdik **biz** ikrār varlığına / Hūdā’nıñ vaḥdet ü cebbārılığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 1*). [biz,]

Sākī meded **bize** şun ‘aşk cāmını kadehle / Hālim diyem o şāha dil neş’e-yāb olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4*). [bize, -e]

Bize rāh-ı maḥabbetde ne güzel bir ḥayāt yā Rab / Ne minnet ne tekellüfdür fedā olsa hezār cānı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 4*). [bize, -e]

Biz kamu ṭalibleriz maṭlūb-ı aṣlī zatıdır / Cümlemiz kâşıdılarız maḫşad cemālidir ebed (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 4*). [biz,]

Raḥm ü elṭāfiñ Hūdāvendā **bizi** mesrūr eder / Çün mücessemdir merāhimden vücūduñ enveri
(*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 13*). [bizi, -i]

Şefā’at kıl ‘ināyet kıl **bizi** Hakk’a delālet kıl / Derūnum pūr-leṭāfet kıl Ebā Eyyūbe’l-Enşārī (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 8*). [bizi, -i]

Ey kerem kāmı kerāmet ‘aynı ümmet melce’i / Dilde kāfidir **bize** ol nūr-ı aẓher bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 3, Beyit 6*). [bize, -e]

Rāh-ı Hakk’ı **bizlere** gösterdiñ irşād eylediñ / Gevher-i deryā-yı ‘izz ü ‘āṭıfet şeyḫim ‘Alī (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 4*). [bizlere, -ler, -e]

‘Âdile **bizden** ola ‘aşk u niyāz / Rūḥuñ taḫdīşleriñ efdālī (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 6, Beyit 18*). [bizden, -den]

Onu da aldı felek koydu **bizi** ḥasretde / İşbu acılarıñ Hakk şabrını etsin iḥsān (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 7, Beyit 8*). [bizi, -i]

Âteş-i ‘aşkıñla olduk sūz-nāk / Ey **bizim** meh-pāre-i tābānımız (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 8, Beyit 5*). [bizim, -im]

Biz ‘ibādetde kuşūr etmekdeyiz / Süy-i ‘isyāna hemān gitmelideyiz (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 21*). [biz,]

Bizim üzerimize olsun selām / Raḥmet ü elṭāf ü iḥsānıñ tamām (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 12*). [bizim, -im]

Bāb-ı elṭāfiñ **bize** açdıñ edip luṭf u ‘amīm / Ḥamdü lillāh ey Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 2*). [bize, -e]

Bizi aldatmada leyl ü nehārı / Ṭavīl ‘ömre verir mevtā qarārı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 7*). [bizi, -i]

Şād hezārān ola **bizlerden** selām / Āl ü evlād-ı Resūl’e bi’t-temām (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 98*). [bizlerden, -ler, -den]

Nice ifā-yı teşekkür edelim yā Rab saña / Faḥr-i kevneyn’e **bizi** ümmet edip kıldıñ ‘atā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 1*). [bizi,]

bī-zebānī: Dilsiz.

Hakk’ı gör her şeyde oldur söyleten gizlī celī / Çün saña ol āyet-i ‘aşk **bī-zebānī** söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 4*). [bī-zebānī,]

bī-zevāl: Bitmez, tükenmez, sonsuz.

Vermez eflāke ziyā bu şems ü meh yā Rabbenā / **Bī-zevāl** Allāh’sın cümle hebā yā Rabbenā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 3*). [bī-zevāl,]

bi'z-zāt: Doğrudan doğruya, kendi, kendisi.

‘Āşıkânîñ belki **bi'z-zāt** Kibriyâ’dır mahremi / Sırrı mâ’lûm olmayan bir perde-i hikmetdir ‘aşk
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 6). [bi'z-zāt, -dır]

boş: Boş yere, beyhude.

Gel sâz-ı ‘aşkı eyle gûş neyden olup mest ü hamûş / ‘Āşık cihânda gezme **boş** cân ile seyrân
edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7). [boş,]

boş: İçinde, üstünde hiç kimse veya hiçbir şey bulunmayan, dolu karşıtı.

Kalmadı **boş** yerleri Leyla vü Mecnûn’uñ velî / Öyle biñ Mecnûn ile memlû bütün şahrâ-yı ‘aşk
(Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 10). [boş,]

boş yere: Hiç gereği yokken, gereksiz yere, boşuna.

Sûfiyâ her ne desek **boş yere** söyler degiliz / Hâş mürîd olduk ezel ehl-i riyâdan degiliz (Âdile
Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 1). [boş yere,]

boyan: Bürünmek, kaplanmak.

Ṭâlib-i ‘aşk-ı Hudâ’yım rûz u şeb kaşdım budur / ‘Aşk rengine **boyanmak** dîn u îmândan garaž
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 5). [boyanmak, -mak]

Cihân mâtem tutup kıan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / Meded Allah mübârek cismi ki **boyandı** al
kana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 3). [boyandı, -dı]

Cihân mâtem tutup kıan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / Meded Allah mübârek cismi ki **boyandı** al
kana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 6). [boyandı, -dı]

Cihân mâtem tutup kıan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / Meded Allah mübârek cismi ki **boyandı** al
kana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 9). [boyandı, -dı]

Cihân mâtem tutup kıan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / Meded Allah mübârek cismi ki **boyandı** kıızıl
kana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 12). [boyandı, -dı]

Cihân mâtem tutup kıan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / Meded Allah mübârek cismi ki **boyandı** kıızıl
kana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 15). [boyandı, -dı]

Cihân mâtem tutup kıan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / Meded Allah mübârek cismi ki **boyandı** kıızıl
kana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 18). [boyandı, -dı]

böyle: Bunun gibi, bu türlü.

Koyma beni **böyle** sen âvâre vü ğarîb / Kıl şâd et cemâliñi ‘ayân meded Allah (Âdile Sultan
Divanı, Diğer 2, Beyit 5). [böyle,]

Böyle demiş ehl-i kemâl / İncitme hiç dervîşleri (Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 6). [böyle,]

Gel ey dil **böyle** olma zâr ile giryân şabreyle / Humâr-ı cām firkat **böyle** qalmaz gör de şabr eyle
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 1). [böyle,]

Meger ‘uşşâka vâ’d etmiş vişâlin ol kerîm cânân / Bulur vuşlat bu cân ü dilde qalmaz **böyle** şabr
eyle (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 2). [böyle,]

Bu yerde **böyle** fehmeyle vişâli ‘Âdile çünkü / Hemân bâtıl hayâli ref’ etmedir hüner hâkkâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 7). [böyle,]

Göñül paslı ciger dağlı yürek yaralı göz yaşlı / Tamâm ‘âşıklığıma **böyle** nice biñ nişânım var
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 8). [böyle,]

Böyle şâh-ı ‘aşka düşen neylesin gayrı güzel / Nice biñ cân cilve-i reftârının kurbânıdır (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 3). [böyle,]

Mest hâliyle nice şekvâ eder eyâ lisân / 'Âşıka lutfuñda **böyle** nice biñ ihsân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 2*). [böyle,]

Cevri râhat zulmü âsâyiş ferâgat edemem / Neyleyem **böyle** baña fermân eder cânân-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 9*). [böyle,]

Hamd ola sultânıma zîrâ ki haqqâ görmedim / **Böyle** sarı kâğıd ile hatt-ı Yâkûtî füzûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6*). [böyle,]

Dedim güzel gönül şaydına çıkdıñ **böyle** seyrâna / Dedi zülf-i nigâre kayd olan gelsin bu meydâna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 1*). [böyle,]

Eyler iken **böyle** eyyâmım güzer / Haqqıma hiç kimseden yokken zarar (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 33*). [böyle,]

Böyle deyip eyler imiş şöyle âh / Sağ olaydı Hâzret-i Maḥmūd Şâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 38*). [böyle,]

Eyler iken **böyle** eyyâmım güzer / Haqqıma hiç kimseden yokken zarar (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 33*). [böyle,]

Neyleyem **böyle** imiş emr-i Hudâ hük-m-i kader / Yanarım âteş-i hicrânı ile haşre kadar (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 14*). [böyle,]

böyle: Bu derece, böylesi.

Ondadır fikr ü hayâl ü râbîta / 'Âdile'de **böyle** 'azîz şeyḥ var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 8*). [böyle,]

Çok mudur bir cân verse yoluna üftâdeler / Bir degil biñ cân fedâdır **böyle** cânâna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 4*). [böyle,]

böyle: Bu şekilde, bu tarz, bunun gibi.

Gel ey dil **böyle** olma zâr ile giryân şabreyle / Humâr-ı cām fırkât **böyle** kalmaz gör de şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 1*). [böyle,]

Cevher-i 'aşkıñ taleb-kârı bu bâzâr içre çok / Cân verir alır bahâsı **böyledir** ol cevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 7*). [böyledir, -dir]

böyle bir: Bu şekilde, bu derece.

Ruḥuñdan ref' olursa ger nikâbı şemsden a'lâ / Bulunmaz âsmân-ı dilde **böyle bir** meh-i ra'nâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 2*). [böyle bir,]

O bir feyz-i tecellîdir ki 'uşşâka nişâr olmuş / Bulunmaz âsmân-ı dilde **böyle bir** meh-i ra'nâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 4*). [böyle bir,]

Başîret çeşmini aç sevdigîñ yanıñda pek a'lâ / Bulunmaz âsmân-ı dilde **böyle bir** meh-i ra'nâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 6*). [böyle bir,]

Gönül nakşında 'aşk-ı pāk ile ey 'Âdile bilsen / Bulunmaz âsmân-ı dilde **böyle bir** meh-i ra'nâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 8*). [böyle bir,]

boynuña kemend et: Tutsak etmek, bağlanmak, zincire vurulmak.

'Aşk zencîrin kemend et boynuña / Cümleden geç bul amânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 7*). [boynuña kemend et,]

boz-: Geçersiz bir duruma getirmek.

Çünkü biz rûz-ı ezel dōsta verdik ikrâr / Durduk ol 'ahde ebed himmeti **bozar** degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 5*). [bozar, -ar]

boz: Geçersiz bir duruma getirmek.

Çünkü biz rûz-ı ezel dōsta verdik ikrâr / Durduk ol ‘ahde ebed himmeti **bozar** degiliz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5). [bozar, -ar]

bozul: İyi ve değerli niteliğini yitirmek.

Bir kere toķunsañ teline sâz-ı derûnuñ / Biñ dürlü nüvâziş ile düzelmez **bozulunca** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 6). [bozulunca, -unca, -]

bu: Yerde, zamanda ve söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz.

Fehm edemez kimse derdimden ki dermân eylesin / Dilde kâr etdi **bu** hicrân yarası yâ Rab meded (Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 5). [bu,]

Rûz u şeb **bu** bendesini zâr eden ey Zü'l-celâl / Gâhice mesrûr eyle kalb-i maḥzunum meded (Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 6). [bu,]

Şubḥ u mesâ **bu** cismimiñ artmaķda nâlesi / Cânâna cânı kıl mülâķi meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 3). [bu,]

Dolar envâr ile çarḥı dolandır nûr-ı vaḥdetle / Nice esrârdır gör kim dile **bu** ḥikmet-i tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 5). [bu,]

Şarf ola naķd-i niyâz ‘ayn-ı metâ’-ı nâza / ‘Aşķ bâzârına **bu** cân ki pür-kâr gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 5). [bu,]

Kim demsâziñ **bu** yolda kim âyâ hemdemiñ / Âşinalardan bütün bi-gâne olduñ ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 2). [bu,]

Cân ü dil âzürde-ḥâtır olmadan **bu** dehrde / Söyleyip (ḥubbü’l-vaṭan) aḡlarsın ammâ ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 3). [bu,]

Kıl başîret dîdesiyle seyr-i iķlîm-i beķâ / Çün beķâ-yı devlet ile buldu **bu** zevķi gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 4). [bu,]

Zeyn olan dilde degil mi **bu** sarây-ı cennet / Hûr u seyrânı güzel ‘aşķa dîdarı güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 4). [bu,]

Tesellî ġayrdan bulmaz ne yapsın **bu** ġarîb göñlüm / Tecellî et cemâliñle tesellîsin bula göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 1). [bu,]

Meded artırmada **bu** baḥr-i ḥasret feyz u emvâciñ / Hemân deryâ-yı ‘aşķa cûşa gelsin dâ’imâ göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 2). [bu,]

Bu şeb yârîñ ḥayâlin ḥvâbda teşvîr ile gördüm / Vişâl-i şâhid-i maķşûd ile ta’bîr eder göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 5). [bu,]

Tesellî ġayrdan bulmaz ne yapsın **bu** ġarîb göñlüm / Tecellî et cemâliñle tesellîsin bula göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 1). [bu,]

Meded artırmada **bu** baḥr-i ḥasret feyz u emvâciñ / Hemân deryâ-yı ‘aşķa cûşa gelsin dâ’imâ göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 2). [bu,]

Bu şeb yârîñ ḥayâlin ḥvâbda teşvîr ile gördüm / Vişâl-i şâhid-i maķşûd ile ta’bîr eder göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 5). [bu,]

Bulunmaz çâre zaḥm-ı göñlüme Loķmân ṭabîb olsa / Devâdır ‘Âdile vuşlat **bu** ḥasta sîneye yâ Hû (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 9). [bu,]

Bulunmaz çâre zaḥm-ı göñlüme Loķmân ṭabîb olsa / Devâdır ‘Âdile vuşlat **bu** ḥasta sîneye yâ Hû (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 9). [bu,]

Tehî şanma görüp ehl-i dili çeşm-i ḥaķâretle / Şunup beyḥûde **bu** ‘aşķı şaķın ‘uşşâķı incitme (Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 3). [bu,]

Şûfî **bu** dersi taḥşîl et ki her derdin devâsıdır / Şafâdır cânâ cev-r-ide şaķın ‘uşşâķı incitme (Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5). [bu,]

Tehî şanma görüp ehl-i dili çeşm-i ḥaķâretle / Şunup beyḥûde **bu** ‘aşķı şaķın ‘uşşâķı incitme (Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 3). [bu,]

Şüfî **bu** dersi tahşîl et ki her derdin devâsıdır / Şafâdır cânâ cevri-ide şakın 'uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5*). [bu,]

Meger 'uşşâka vâ'd etmiş vişâlin ol kerîm cânân / Bulur vuşlat **bu** cân ü dilde kalmaz böyle şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 2*). [bu,]

Hemîşe husrev-i 'aşkıñ kólunda şâhbâz ol kim / **Bu** firkatle bu hasret hiç kalmaz sende şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 4*). [bu,]

Meger 'uşşâka vâ'd etmiş vişâlin ol kerîm cânân / Bulur vuşlat **bu** cân ü dilde kalmaz böyle şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 2*). [bu,]

Hemîşe husrev-i 'aşkıñ kólunda şâhbâz ol kim / **Bu** firkatle bu hasret hiç kalmaz sende şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 4*). [bu,]

Tenezzül gayra etmem kârimız Hağ iledir her dem / **Bu** yolda zümre-i merdândan ayrı degilim şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 6*). [bu,]

O mâha hâlimi 'ârza mecâlim kalmadı aşlâ / Olup **bu** 'Âdile hayrân çeşm-i mestine gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 6*). [bu,]

Yazılı nâm-ı Muhammed dilde ism-i a'zamı / Dilde **bu** nağş-ı şafâ ihsân-ı Mevlâ degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4*). [bu,]

'Aşkdan **bu** gönlüme sen ver eşer yâ Rabbenâ / Rûh u cismim olsun ihyâ 'aşkıla yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 1*). [bu,]

Dest-i lutfuñ eyleye âbâd **bu** dil hânesin / 'Aşğ-ı sultân bula tahtında câ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 2*). [bu,]

Vermez eflâke ziyâ **bu** şems ü meh yâ Rabbenâ / Bî-zevâl Allâh'sın cümle hebâ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 3*). [bu,]

'Aşkdan **bu** gönlüme sen ver eşer yâ Rabbenâ / Rûh u cismim olsun ihyâ 'aşkıla yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 1*). [bu,]

Dest-i lutfuñ eyleye âbâd **bu** dil hânesin / 'Aşğ-ı sultân bula tahtında câ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 2*). [bu,]

Vermez eflâke ziyâ **bu** şems ü meh yâ Rabbenâ / Bî-zevâl Allâh'sın cümle hebâ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 3*). [bu,]

Seniñ 'aşkıñ eğer te'sîr etmez ise **bu** cânâ / Huzûru bulmayan cân ü dile minnet mi var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2*). [bu,]

Ger ihsânıñla mahv olmaz ise **bu** defter-i cürmüm / Füyûzâtıñ erişmezse baña râhat mı var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3*). [bu,]

Tecellî-i cemâliñ 'aşkı zâr ü zebûn eyler / **Bu** ihsânıñdan özge 'aşığa vuşlat mı var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 5*). [bu,]

Reh-i 'aşkıñda 'aşık nâlelerle cân fedâ eyler / **Bu** yolda 'Âdile'ye başka bir devlet mi var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6*). [bu,]

Seniñ 'aşkıñ eğer te'sîr etmez ise **bu** cânâ / Huzûru bulmayan cân ü dile minnet mi var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2*). [bu,]

Ger ihsânıñla mahv olmaz ise **bu** defter-i cürmüm / Füyûzâtıñ erişmezse baña râhat mı var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3*). [bu,]

Varılmaz dergeh-i eltâfiña **bu** hâl-i 'acizimle / Kâbûl etse fedâ cânım 'inâyet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 2*). [bu,]

Fehm edemez kimse derdimden ki dermân eylesin / Dilde kâr etdi **bu** hicrân yarası yâ Rab meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [bu,]

Rûz u şeb **bu** bendesini zâr eden ey Zü'l-celâl / Gâhîce mesrûr eyle kalb-i mahzunum meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [bu,]

Fehm edemez kimse derdimden ki dermân eylesin / Dilde kâr etdi **bu** hicrân yarası yâ Rab meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [bu,]

Rûz u şeb **bu** bendesini zâr eden ey Zü'l-celâl / Gâhice mesrûr eyle kalb-i maḥzunum meded
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [bu,]

Seni zıkr eyleyem her dem dil âgâh ola **bu** zevke / Vücûduñ zulmünü maḥv et derûnum şu'le-dâr
olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2*). [bu,]

Bula **bu** sîne vü cânım sürürü sâkin ol ey dil / İlâhî istemem gönlümde senden ğayrı yâr olsun
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [bu,]

Ezel âyîne-i Hâk cevher-i didârına maḥşûş / Eyâ meh-rû **bu** pertev ol gül-i ruḥsarîña maḥşûş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1*). [bu,]

Bu muṭalsam şûret içre (küntü kenz)-i Hâk'ı gör / Câmî'-i esmâ olan tevḥîd-i mübhem ondadır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 2*). [bu,]

Bu meclis kim füyûzât-ı Hudâ'nın gülsitânıdır / Yaḫar kalbi nevâ-yı 'andelibân-ı cihândır bu
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 4*). [bu,]

Eyledi dil-ḫânemi ma'mûr teşrîfîn **bu** şeb / Nûr-ı vechiñle ziyâlandı zemîn ü âsmân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 2*). [bu,]

'Âdile mücrim selâmet buldu **bu** lütfuñ ile / Bî-kes ü 'âciz kuluñdur merḫamet eyle amân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 8*). [bu,]

Fedâ olsun yoluñda cümle varım / Saña **bu** cân ü dil kurbân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [bu,]

Görünen cümle Hâk'dır her zamânda / **Bu** âdem zâtıña burhân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4*). [bu,]

Ne insândur **bu** insânı bileydiñ / Bu sırrı añlamak 'irfân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5*). [bu,]

Fedâ olsun yoluñda cümle varım / Saña **bu** cân ü dil kurbân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [bu,]

Görünen cümle Hâk'dır her zamânda / **Bu** âdem zâtıña burhân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4*). [bu,]

Ne insândur **bu** insânı bileydiñ / Bu sırrı añlamak 'irfân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5*). [bu,]

Ne insândur bu insânı bileydiñ / **Bu** sırrı añlamak 'irfân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5*). [bu,]

Ḳarâr-ı ḫubb-ı ezelden zuhûra geldi **bu** 'aşk / Onuñçün 'âşık eder Ka'be-i cemâle sücûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 3*). [bu,]

Saña **bu** 'aşk niçin cân u dilden 'âşıkdır / Hôş aña kendiñi sensin o dilber-i mes'ûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 4*). [bu,]

Dolar envâr ile çarḫı dolandır nûr-ı vaḫdetle / Nice esrârdır gör kim dile **bu** ḫikmet-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5*). [bu, -e]

Ḥurûşa geldi **bu** deryâ-yı 'aşk şiddetle / Ki tutdı cünbiş-i âfâkı ser-be-ser bir şûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 3*). [bu,]

Özge bir ḫâldir **bu** vâk'a beñzemez bir ḫâle kim / Firḫat ile çekdim âh u nâle-i vâ ḫasretâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 2*). [bu,]

Muḫârin zâtına ḫilkatde âşık vaşlına lâyıḫ / Metâ' u remzini aña **bu** ḫuluñ ey dil-i dâñâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 2*). [bu,]

İşit **bu** nükteyi ırâḫ şanma kendini Hâk'dan / Hemân bâḫî kalan ol zü'l-celâlin vechidir zîrâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 3*). [bu,]

Hâḫîkatde nâzar kılsañ **bu** ekvân ile mevcûda / Bulursuñ 'ayn-ı noḫşânın edersin 'âyıbını i'lâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 4*). [bu,]

Vücûd-ı 'âlemi beñzer ḫayâle kim olur zâ'il / **Bu** tâ'rifiñ beyânı pek 'amîk u tûldur ammâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 6*). [bu,]

Bu yerde böyle fehmeyle vişâli ‘Âdile çünkü / Hemân bâtil hayâli ref’ etmedir hüner haqqâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 7*). [bu,]

Mukârin zâtına hilkatde âşık vaşlına lâyıq / Metâ‘ u remzini aňla **bu** kuluñ ey dil-i dānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 2*). [bu,]

İşit **bu** nükteyi ırak şanma kendini Haq’dan / Hemân bâkî kalan ol zû‘l-celâlin vechidir zîrâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 3*). [bu,]

Hakikatde nazar kılsañ **bu** ekvân ile mevcûda / Bulursuñ ‘ayn-ı nokşânîñ edersin ‘âybinı i‘lâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 4*). [bu,]

Vücûd-ı ‘âlemi beñzer hayâle kim olur zâ‘il / **Bu** tâ‘rifîñ beyânı pek ‘amîk u tûldur ammâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 6*). [bu,]

Bu yerde böyle fehmeyle vişâli ‘Âdile çünkü / Hemân bâtil hayâli ref’ etmedir hüner haqqâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 7*). [bu,]

Neyleyem **bu** cânı râh-ı ‘aşkda olmaz fedâ / Neyleyem **bu** cismi yanıp olmaya mahv u hebâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 1*). [bu,]

Neyleyem **bu** ‘aklı ‘aşkı mâsivâya ede terk / Neyleyem **bu** gûşı kim gûş etmeye emr-i Hudâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 2*). [bu,]

Neyleyem **bu** dideyi cân gözü yâri görmeye / Neyleyem **bu** desti dest-i dâsta olmaz sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 3*). [bu,]

Neyleyem **bu** pâyi hâk-i kûy-i yâre ermemiş / Neyleyem **bu** enfî büy-i dâstdan almaz şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 4*). [bu,]

Neyleyem ben **bu** dehânı şöhet etmez yâr ile / Neyleyem **bu** kalbi kim ‘aşk âteşinden bî-nevâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 5*). [bu,]

Neyleyem ey ‘Âdile **bu** ‘âlem-i ğaddârı kim / Derdi bitmez vaşlı bitmez zevkî olmaz bî-vefâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 6*). [bu,]

‘Aşk ateş ile dâ‘im sūzân bulunur cânâ / **Bu** yolda nice yüz biñ kurbân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 1*). [bu,]

Firâka bir tesellî bulamam **bu** kalb-i nâşâda / O hâle şabr u taķat ğayret-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 2*). [bu,]

Meyl edeli **bu** gönül ol yâre bulmakda şafâ / Eylemem aġyârdan şimden geri havf u recâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 1*). [bu,]

Ķalma alçaķ begenip kendiñ tevâzu‘ üzre ol / **Bu** tevâzu‘dan güzel rif‘at hemân olmaz saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 2*). [bu,]

Eyle Mevlâ‘ya ‘inâbet terk edip **bu** benligi / Câhil-i âdâbsın çün kılma da‘vâ-yı şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 2*). [bu,]

Nice ey hām hırş-ı dünyâ kim taparsın rûz u şeb / Geç **bu** fâsid fıkrdan olmâ muşırır sözüñe tâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [bu,]

Eyle Mevlâ‘ya ‘inâbet terk edip **bu** benligi / Câhil-i âdâbsın çün kılma da‘vâ-yı şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 2*). [bu,]

Nice ey hām hırş-ı dünyâ kim taparsın rûz u şeb / Geç **bu** fâsid fıkrdan olmâ muşırır sözüñe tâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [bu,]

Bu libâs-ı ‘âriyetden ‘âri olsa cân eger / Kûy-i cânânı eder seyr ü temâşâ mutlakâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 5*). [bu,]

Sâķî şunup peymāneyi meydānı nūr etdi **bu** şeb / Müjde getirdi cânlara baş-ı sürür etdi **bu** şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 1*). [bu,]

Erişdi sem‘-i cânıma bezme dediler dâhil ol / Maḡzūn-ı dil ġām-ġīn iken kesb-i ḡubūr etdi **bu** şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 2*). [bu,]

Zâhir olup beyzâ-yı ‘aşk ceyb-i tecellî-ġāhdan / Şaḡrâ-yı kalbi nūr ile mānend-i Ṭūr etdi **bu** şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 3*). [bu,]

Ey cān gelip **bu** gülşene mahrem ol anda sırlara / Dilde sürür ü neş'e-i ülfet zühür etdi **bu** şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 4*). [bu,]

Al deste cāmı nüş kıl 'aşkıñ demiyle cüş kıl / Āhınıñ mihri güş kıl feryād-ı Şür etdi **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 5*). [bu,]

Fevt etme sakın fırsatı **bu** demde bul ol devleti / 'Uşşāka feyz-i vuşlatı dilber nüzür etdi **bu** şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6*). [bu,]

Eyle cihād nefsiñ ile budur cihād ey 'Âdile / Hiç olmayıp Hāk'dan cüdā hikmet zühür etdi **bu** şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7*). [bu,]

Sākī şunup peymāneyi meydānı nūr etdi **bu** şeb / Müjde getirdi cānlara baş-ı sürür etdi **bu** şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 1*). [bu,]

Erişdi sem'-i cānıma bezme dediler dāhıl ol / Maḥzūn-ı dil gām-gīn iken kesb-i ḥubūr etdi **bu** şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 2*). [bu,]

Zāhir olup beyzā-yı 'aşk ceyb-i tecellī-gāhdan / Şahrā-yı kalbi nūr ile mānend-i Tūr etdi **bu** şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 3*). [bu,]

Ey cān gelip **bu** gülşene mahrem ol anda sırlara / Dilde sürür ü neş'e-i ülfet zühür etdi **bu** şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 4*). [bu,]

Al deste cāmı nüş kıl 'aşkıñ demiyle cüş kıl / Āhınıñ mihri güş kıl feryād-ı Şür etdi **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 5*). [bu,]

Fevt etme sakın fırsatı **bu** demde bul ol devleti / 'Uşşāka feyz-i vuşlatı dilber nüzür etdi **bu** şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6*). [bu,]

Eyle cihād nefsiñ ile budur cihād ey 'Âdile / Hiç olmayıp Hāk'dan cüdā hikmet zühür etdi **bu** şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7*). [bu,]

Doğmadı sīnemde ol meh gitdi ārāmım **bu** şeb / Çıkacaktır āsumāna nāle vü zārım **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 1*). [bu,]

Firḡat ü 'aşkıñla sūzān olmadı mecnūn-ı dil / Etmedi ḥayfā ṭulū'ı māh-ı ümmīdim **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 2*). [bu,]

Ḥasretiñle koydu āhım zulmet içre 'ālemi / Tal'atıñla kaṅgı bezmi māh-tāb etdiñ **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3*). [bu,]

Yok firākiña taḥammül ne gerek ḥūr u bihişt / İntizārından murādı 'āşıkıñ dīdār **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 4*). [bu,]

'Aşkdan ḡayri ḡöñülde ne ḥayāl ü fikri var / Ḥāne-i dil 'aşk ile yansın çırağ olsun **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 5*). [bu,]

Ne duḡāndır **bu** ki çıkmaz çarḡ-ı kalb-i zārdan / Hicr dāḡını örer ol lāle ruḡsārım **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6*). [bu,]

Derd-i 'aşkı zaḥm-ı sīnemden su'āl etseñ eger / Beste-leb etdi beni ammā diye bi'llāh **bu** şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 7*). [bu,]

Ketmi müşkil āteş-i 'aşkı 'ayān etmek de güç / Kesme ümmīd-i vişāli 'Âdile şabr et **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 8*). [bu,]

Doğmadı sīnemde ol meh gitdi ārāmım **bu** şeb / Çıkacaktır āsumāna nāle vü zārım **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 1*). [bu,]

Firḡat ü 'aşkıñla sūzān olmadı mecnūn-ı dil / Etmedi ḥayfā ṭulū'ı māh-ı ümmīdim **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 2*). [bu,]

Ḥasretiñle koydu āhım zulmet içre 'ālemi / Tal'atıñla kaṅgı bezmi māh-tāb etdiñ **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3*). [bu,]

Yok firākiña taḥammül ne gerek ḥūr u bihişt / İntizārından murādı 'āşıkıñ dīdār **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 4*). [bu,]

'Aşkdan ḡayri ḡöñülde ne ḥayāl ü fikri var / Ḥāne-i dil 'aşk ile yansın çırağ olsun **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 5*). [bu,]

Ne duhândır **bu** ki çıkmaz çarh-ı kalb-i zârdan / Hicr dâğını örer ol lâlê ruhsârım **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6*). [bu,]

Derd-i 'aşkı za'hm-ı sînemden su'âl etseñ eger / Beste-leb etdi beni ammâ diye bi'llâh **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 7*). [bu,]

Ketmi müşkil âteş-i 'aşkı 'ayân etmek de güç / Kesme ümmîd-i vişâli 'Âdile şabr et **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 8*). [bu,]

Tab'ımız hicr ile dem-beste-i efkâr **bu** şeb / Gül gibi açdı nesîm-i dile dildâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [bu,]

Bâde-i vuşlat ile mest olup cân ü derûn / Bu hûmâr-ı ğamı hep etdi şikest yâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [bu,]

Şabr ü miñnetle vücûd varlığını aldıldım / Cân ü dil mest-i murâd olmada her bâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [bu,]

İrgirip katremi lûtfuñ ile 'ummâna / Mey-i vaşlıñla bula neş'e dil-i zâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4*). [bu,]

Doğdu vuşlat güneşi erdi şabâh-ı devlet / Zûlmet-i hicre hücum eyledi envâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5*). [bu,]

Gam ü efkâr kırmaz dilde hayâl-i dildâr / 'Âşıka şabr gerek tâ bula dîdâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6*). [bu,]

Cânı terk edene cânân olur elbette naşîb / Terk-i cân et bulasın vuşlat-ı dildâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [bu,]

'Âdile gâh olur vuşlat ü gâhi fırkat / Merhâmet bâb-ı amândır olur ızhâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 8*). [bu,]

Tab'ımız hicr ile dem-beste-i efkâr **bu** şeb / Gül gibi açdı nesîm-i dile dildâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [bu,]

Tab'ımız hicr ile dem-beste-i efkâr **bu** şeb / Gül gibi açdı nesîm-i dile dildâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [bu,]

Bâde-i vuşlat ile mest olup cân ü derûn / **Bu** hûmâr-ı ğamı hep etdi şikest yâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [bu,]

Şabr ü miñnetle vücûd varlığını aldıldım / Cân ü dil mest-i murâd olmada her bâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [bu,]

İrgirip katremi lûtfuñ ile 'ummâna / Mey-i vaşlıñla bula neş'e dil-i zâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4*). [bu,]

Doğdu vuşlat güneşi erdi şabâh-ı devlet / Zûlmet-i hicre hücum eyledi envâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5*). [bu,]

Gam ü efkâr kırmaz dilde hayâl-i dildâr / 'Âşıka şabr gerek tâ bula dîdâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6*). [bu,]

Cânı terk edene cânân olur elbette naşîb / Terk-i cân et bulasın vuşlat-ı dildâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [bu,]

'Âdile gâh olur vuşlat ü gâhi fırkat / Merhâmet bâb-ı amândır olur ızhâr **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 8*). [bu,]

Geldi **bu** caşr-ı Muharrem ey Hüseyin-i Kerbelâ / İşbu demdir vakt-i matem ey Hüseyin-i Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [bu,]

Çıkdı seyrâna o dilber **bu** gece çün mâh-tâb / Âsumân-ı 'âlem-i bâlâda doğdu âfitâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [bu,]

Bu le'âfette sen ey çeşm-i çerağ-ı dü cihân / Nâr-ı 'aşkıñla tutup yanmağda mâh ü âfitâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 3*). [bu,]

Geldi **bu** caşr-ı Muharrem ey Hüseyin-i Kerbelâ / İşbu demdir vakt-i matem ey Hüseyin-i Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [bu,]

Çıkdı seyrāna o dilber **bu** gece çün māh-tāb / Āsumān-ı ‘ālem-i bālāda doğdu āfitāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [bu,]

Bu leṭāfetle sen ey çeşm-i çerağ-ı dü cihān / Nār-ı ‘aşkıñla tutup yanmağda māh ü āfitāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 3*). [bu,]

Behey alhmağ seniñ neñdir **bu** fānī çekme sen ğayret / Kılır hep bunda māl ü cāh ü ‘izz ü haşmet ü devlet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 3*). [bu,]

Bu cān kim ‘aşka duş oldu ‘acab cānān neyler / Ne eylerse seniñçindir dige kārı n’ider ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [bu,]

‘Āşıq-ı dīdār olanlar mest olur mecnūn olur / **Bu** kafesden mürğ-ı cānavar mı şekkerden lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 2*). [bu,]

Derd-i ‘aşk ile **bu** gün nālān ü hem giryān olur / Vuşlat-ı yār ile yarın hūrrem ü şādān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 8*). [bu,]

Bāb-ı luṭfuñ çākeri ‘uşşāk-ı sevdādan geçer / Milk-i bākīden gelen **bu** fānī dünyādan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 1*). [bu,]

Cān nedir bīn cān fedā eder **bu** hayret zevkine / ‘Ādile mā ‘şūku ‘āşıq bulsa ‘uqbādan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6*). [bu,]

Bāb-ı luṭfuñ çākeri ‘uşşāk-ı sevdādan geçer / Milk-i bākīden gelen **bu** fānī dünyādan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 1*). [bu,]

Cān nedir bīn cān fedā eder **bu** hayret zevkine / ‘Ādile mā ‘şūku ‘āşıq bulsa ‘uqbādan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6*). [bu,]

Bu ‘ālem bir güzel ‘ālem çalış maḳşūduña er gör / Kılıp aldanma nefse emr-i Hāḳḳ’ı yerine ırgür (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1*). [bu,]

Hāḳīkatle kamu eşyāya bağ gel seyrān ede gör / Kulağ verme **bu** kıl ü kāle güş-ı cānla diñle gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 2*). [bu,]

Olup ‘ārif uyan **bu** nevm-i ğafletden ki aldanma / Derūnuñ ‘aşk ile ey ‘Ādile ma ‘mūr ede gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 6*). [bu,]

Uyup **bu** ‘akla cān ü dil ile bī-ğāneyim şimdi / Ki deryā gibi kōl kōl yürüyen eşk-i revānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 6*). [bu,]

Yanıp mānende-i pervāne **bu** şem ‘-i rüy-i cānāna / Çerağ-ı dilde rüşen āftāb-ı ‘ālem-ārādır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 5*). [bu,]

Gül cemāl-i yāre zār et bülbul-i şūrīde-ves / ‘Ādile **bu** nāleden bīdār olsun geceler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 7*). [bu,]

Sāḳıyā **bu** haste-dil cām-ı lebūñ nūş eylese / Zevk u şevk atıp derūna neş’e-i cānān gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 4*). [bu,]

‘Ādile Allah olur ‘āşıklarına dest-gīr / **Bu** tesellī hāṭır-ı maḳzūnuma her ān gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 8*). [bu,]

Sāḳıyā **bu** haste-dil cām-ı lebūñ nūş eylese / Zevk u şevk atıp derūna neş’e-i cānān gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 4*). [bu,]

‘Ādile Allah olur ‘āşıklarına dest-gīr / **Bu** tesellī hāṭır-ı maḳzūnuma her ān gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 8*). [bu,]

Bī-ğarağ iḳlāsımız **bu** yolda pāk / Sīnede dā’im du’āsı virdi var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 7*). [bu,]

İşte **bu** bir neş’edir kim zevkını / Ger şafā ehli bilirse yeri var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 2*). [bu,]

‘Ārif iseñ etme **bu** fānī cihāna i ‘tibār / Görmedi kimse vefāsın olmadı hīç pāydār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 1*). [bu,]

Kimseye **bu** dār-ı miḳnet olmadı dārū’l-emān / Sen emīn olma göñül bend etme zinhār zinhār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 2*). [bu,]

Niceler geldi **bu** dehre bulmadı bir dem huzūr / Zevkine aldanma üç beş gündür ancak rüzgār
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 3*). [bu,]

Bu dünyânın tükenmezse belâsı / Çekeriz çillesin 'irfânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 3*). [bu,]

Haķāret etmeyiz bir ferde aşlā / **Bu** kayd içre nice sulţānımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 10*). [bu,]

Qalır bakī kişiyē şanma **bu** mülk / Biz ancak kullarız Şubhānımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 11*). [bu,]

Bu dünyânın tükenmezse belâsı / Çekeriz çillesin 'irfânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 3*). [bu,]

Haķāret etmeyiz bir ferde aşlā / **Bu** kayd içre nice sulţānımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 10*). [bu,]

Qalır bakī kişiyē şanma **bu** mülk / Biz ancak kullarız Şubhānımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 11*). [bu,]

Çü māhtāb-ı şeb eyler şerāb-ı 'aşk zuhūr / **Bu** hākī cisme nazar kıl leb-ā-leb olmuş nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 1*). [bu,]

Bu semt-i 'aşkda seyr eyle kaşr-ı cānānı / Mişāl-i bağ-ı cinān her cihetle olmuş nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 5*). [bu,]

Bu bağı eyle temāşā güzelleriñ yeridir / Şu 'ādır bütün ol goncānıñ ruḥundaki nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 6*). [bu,]

Bu çarḥ etmedir āsumān-ı dilde simā' / Şaçar o 'aşk ile her derde hezārān nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 7*). [bu,]

Çü māhtāb-ı şeb eyler şerāb-ı 'aşk zuhūr / **Bu** hākī cisme nazar kıl leb-ā-leb olmuş nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 1*). [bu,]

Bu semt-i 'aşkda seyr eyle kaşr-ı cānānı / Mişāl-i bağ-ı cinān her cihetle olmuş nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 5*). [bu,]

Bu bağı eyle temāşā güzelleriñ yeridir / Şu 'ādır bütün ol goncānıñ ruḥundaki nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 6*). [bu,]

Bu çarḥ etmedir āsumān-ı dilde simā' / Şaçar o 'aşk ile her derde hezārān nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 7*). [bu,]

Baķınca dīde nūruna ziyā bulur **bu** cism ü cān / Mir'āt-ı qalbi mūncelī kıl sırr ile dīdārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 2*). [bu,]

Baķınca dīde nūruna ziyā bulur **bu** cism ü cān / Mir'āt-ı qalbi mūncelī kıl sırr ile dīdārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 2*). [bu,]

Kendini bilmezden eyle 'Âdile kendiñ nihān / **Bu** cihāndır 'ārif olur şūfī-i nā-dān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 8*). [bu,]

Bu kārḥānede bilmem benim denir nem var / Ne varsa cümle seniñdir benim diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1*). [bu,]

Gelen **bu** fāniye 'üryān gelir gider 'üryān / Metā' u māl u benün hemān zīb-i cihānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 8*). [bu,]

Bize **bu** vech ile ey 'Âdile kılıp iḥsān / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9*). [bu,]

Bu kārḥānede bilmem benim denir nem var / Ne varsa cümle seniñdir benim diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1*). [bu,]

Vişāl-i murğ-ı dil ister şehā **bu** cānda eglenmez / Diler dermānı senden ḥasta dil Loķmān'da eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 1*). [bu,]

Hemān yan 'Âdile kaçma **bu** nārıñ nūr olur soñu / Ciger āteş kan āteş qalb āteş hem cihān āteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8*). [bu,]

Nihāyet Hāk bilir şerhi degil mümkün **bu** ahvālîñ / Ki derdim kağısın desem nice emşālî
görülmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3*). [bu,]

Mihr-i ‘ālem ‘ayn-ı zulmetdir **bu** giryān çeşmîme / Kudretiñle ‘Âdile’ye lâ-mekânım gel yetiş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 7*). [bu,]

Ârzü eylerse de bilmez **bu** cânânı yine / Neş’e-i feyz-i vişālîñden yaķar dilde çerāğ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 3*). [bu,]

Gāh hārāb ü gāh ābādan görür **bu** göñlümü / Kim benim her hālîmi seyrān eder cânān-ı ‘aşķ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 10*). [bu,]

Gözün yum **bu** cihāndan çeşm-i cânı eyleyip bîdār / Cihād-ı ekber eyle nefis ile leyl ü nehār ‘aşķ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 6*). [bu,]

Bu cihānda şād olma zā’il olur vuşlatıñ / Gafleti ķo ķıl nazar encāmına bu hāletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 1*). [bu,]

Bulmadı **bu** derde çāre ‘ilm-i hikmet de bilen / İbn-i Sînā kılmadı tedbîrini **bu** ‘illetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 5*). [bu,]

Bu cihānda şād olma zā’il olur vuşlatıñ / Gafleti ķo ķıl nazar encāmına bu hāletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 1*). [bu,]

Bulmadı **bu** derde çāre ‘ilm-i hikmet de bilen / İbn-i Sînā kılmadı tedbîrini **bu** ‘illetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 5*). [bu,]

Gel **bu** gün fakr ü fenāyı cân ile eyle kabûl / Zāt-ı Hāk’dan bâ’iş-i rahmet olur **bu** zilletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 4*). [bu,]

‘Âdile Bāb-ı rızāda dā’im ol **bu** mā’rifet / Ancaķ oldur iki ‘ālemde medār-ı devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 8*). [bu,]

At **bu** zāhir ‘işreti rūhānî ‘işret hōşçadır / Saña bir gün gelmesidir emr-i Hākķ’ıñ şerbetin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 3*). [bu,]

Gel **bu** gün fakr ü fenāyı cân ile eyle kabûl / Zāt-ı Hāk’dan bâ’iş-i rahmet olur **bu** zilletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 4*). [bu,]

‘Âdile Bāb-ı rızāda dā’im ol **bu** mā’rifet / Ancaķ oldur iki ‘ālemde medār-ı devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 8*). [bu,]

Şerh edemez vaşfını tā haşre dek **bu** hāl ü kāl / Âftāb-ı cāndır ‘ālemde pervāne göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 5*). [bu,]

Ol meh-cemāl nevres nihāl / ‘Arz-ı vişāl etdi **bu** yıl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 9*). [bu,]

‘Âkil iseñ oķu aķdan geķ ķaradan dā’imā / Gel **bu** söze ķā’il iseñ mekteb-i ‘irfāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 4*). [bu,]

Kaķma çevgān-ı maķabbetden göñül cevālāna gel / Top edip başını **bu** meydānda merdāne gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 1*). [bu,]

Gāh vaşlıñla olurdu **bu** dil-i āvāre şād / Hecr ile oldum helāk eyvāh bilmem n’eyledim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 5*). [bu,]

‘Aşķı yolunda **bu** cânı isterim kurbān ola / Dōst ile olan ezelden ‘ahd ü peymān gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 3*). [bu,]

Mecāzî mi hākķķî mi nedir bilmem **bu** efkārîñ / Kemāl-i ğamla her yerde pür-efkār olmayan
göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 2*). [bu,]

Yine seyyah olup gezmek diler **bu** mübtelā göñlüm / Hicāz illerini gözler ğarîb ü bî-nevā göñlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1*). [bu,]

Eder her ‘aşķ-ı bî-çāre **bu** luţfuñ temennāsın / Yoluñda cân vermekle eder kesb-i şafā göñlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 2*). [bu,]

Yine seyyah olup gezmek diler **bu** mübtelā göñlüm / Hicāz illerini gözler ğarîb ü bî-nevā göñlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1*). [bu,]

Eder her 'aşıq-ı bî-çâre **bu** luṭfuñ temennâsın / Yoluñda cân vermekle eder kesb-i şafâ göñlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 2*). [bu,]

Şarf ola naḳd-i niyâz 'ayn-ı metâ'-ı nâza / 'Aşq bâzârına **bu** cân ki pür-kâr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5*). [bu,]

Ṭalınca **bu** gece keyfimce ḥvâb ü nevme çeşmânım / Geçer geçmez uyandım 'aşka yandım
sînemi deldim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [bu,]

Görünce mâh-tâb-ı ḥüsnü rûşen oldu dil-ḥânem / **Bu** rü'yânıñ 'aceb ta'bîri yok mu ḥayrete ḍaldım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2*). [bu,]

İki dilber gelip tebşîr ile şâd eyledi cânım / Ne 'izzetdir dile **bu** şeb şafâ-baḥş etdi sultânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [bu,]

Cemâli 'akşî mir'ât-ı derûnum eyledi tenvîr / Dile 'aşq ile geldi okudum **bu** beyt-i eş'arım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6*). [bu,]

Dil-i maḥzûnumu luṭfuñla şâdân etdiñ Allah'ım / Ki **bu** şeb eyledi dil-ḥânemî teşrîf cânânım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7*). [bu,]

Açıldı lâle-veş dağ-ı maḥabbetle donandı dil / Düşüp 'aşq âteşi **bu** göñlüme çok geçmedi yandım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [bu,]

Ṭalınca **bu** gece keyfimce ḥvâb ü nevme çeşmânım / Geçer geçmez uyandım 'aşka yandım
sînemi deldim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [bu,]

Görünce mâh-tâb-ı ḥüsnü rûşen oldu dil-ḥânem / **Bu** rü'yânıñ 'aceb ta'bîri yok mu ḥayrete ḍaldım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2*). [bu,]

İki dilber gelip tebşîr ile şâd eyledi cânım / Ne 'izzetdir dile **bu** şeb şafâ-baḥş etdi sultânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [bu,]

Cemâli 'akşî mir'ât-ı derûnum eyledi tenvîr / Dile 'aşq ile geldi okudum **bu** beyt-i eş'arım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6*). [bu,]

Dil-i maḥzûnumu luṭfuñla şâdân etdiñ Allah'ım / Ki **bu** şeb eyledi dil-ḥânemî teşrîf cânânım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7*). [bu,]

Açıldı lâle-veş dağ-ı maḥabbetle donandı dil / Düşüp 'aşq âteşi **bu** göñlüme çok geçmedi yandım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [bu,]

Bezm-i kemâlâtı bulub tevḥîd ü ezkâr eyleyip / Cevlâna 'aşq ile gelip **bu** ḳalbi ḥandân edelim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [bu,]

Çekme cihanda mâtemi dilde ḳala 'aşkıñ demi / **Bu** şeb o mâh-ı 'âlemi nûr ile tâbân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [bu,]

Bezm-i kemâlâtı bulub tevḥîd ü ezkâr eyleyip / Cevlâna 'aşq ile gelip **bu** ḳalbi ḥandân edelim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [bu,]

Çekme cihanda mâtemi dilde ḳala 'aşkıñ demi / **Bu** şeb o mâh-ı 'âlemi nûr ile tâbân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [bu,]

Ederim ḳat'-ı ta'allûḳ çü **bu** cân ü tenden / O güle bülbül-i cân etmede eḡḡân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 5*). [bu,]

Gâh vaşlîñla olurdu **bu** dil-i âvâre şâd / Hicr ile oldum helâk eyvâḥ şimdi ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 5*). [bu,]

Ağlarım gâḥ olur gâḥ da ḥandân olurum / Ben ḡarîbim **bu** diyârda vaṭan arzu ederim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 4*). [bu,]

Ağlarım gâḥ olur gâḥ da ḥandân olurum / Ben ḡarîbim **bu** diyârda vaṭan arzu ederim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 4*). [bu,]

Kim demsâzîñ **bu** yolda kim âyâ hemdemiñ / Âşînâlardan bütün bi-gâne olduñ ey göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [bu,]

Cân ü dil âzürde-ḥâṭır olmadan **bu** dehrde / Söyleyip (ḥubbü'l-vaṭan) ağlarsın ammâ ey göñül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [bu,]

Kim demsâzîñ **bu** yolda kim âyâ hemdemiñ / Âşinâlardan bütün bi-gâne olduñ ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [bu,]

Cân ü dil âzürde-hâtır olmadan **bu** dehrde / Söyleyip (hubbû'l-vaṭan) ağlarsın ammâ ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [bu,]

Zâhir ismiñ gibi bâṭında degilsin sultân / Veremez fâ'ide **bu** saltanat ü devlet ü şân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1*). [bu,]

Cümleden geç қо **bu** da'vâyı degilsin bî-kes / Geri qalır mi hiç Allah ile teslîmde qalan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 2*). [bu,]

Bulmadı kimse **bu** 'âlemde muradınca sürür / Her biri ğamda gerek bende gerek şâh-ı cihân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 3*). [bu,]

Zâhir ismiñ gibi bâṭında degilsin sultân / Veremez fâ'ide **bu** saltanat ü devlet ü şân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1*). [bu,]

Cümleden geç қо **bu** da'vâyı degilsin bî-kes / Geri qalır mi hiç Allah ile teslîmde qalan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 2*). [bu,]

Bulmadı kimse **bu** 'âlemde muradınca sürür / Her biri ğamda gerek bende gerek şâh-ı cihân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 3*). [bu,]

Rûz-ı kısmetde tecellî hisseñe düşdü naşîb / Her başa qonmaz **bu** devlet cânı ver nâ-dân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 5*). [bu,]

Yanmadıkça âteş-i 'aşk-ı ḥaḳîḳîyle **bu** cân / Vaşlı bulmaz añladım 'âşq rehber-i cânân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 6*). [bu,]

Rûz-ı kısmetde tecellî hisseñe düşdü naşîb / Her başa qonmaz **bu** devlet cânı ver nâ-dân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 5*). [bu,]

Yanmadıkça âteş-i 'aşk-ı ḥaḳîḳîyle **bu** cân / Vaşlı bulmaz añladım 'âşq rehber-i cânân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 6*). [bu,]

Kıl başîret dîdesiyle seyr-i iklîm-i beḳâ / Çün beḳâ-yı devlet ile buldu **bu** zevḳı gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4*). [bu,]

Bu yol erkân-ı cemî'-i enbiyâ vü evliyâ / Gördüğünü gizleyip görmedigin açma hemân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 6*). [bu,]

Gel qabûl eyle **bu** pendim 'Âdile ez-cân ü dil / Şoḥbet-i merdân ile kesb eyle feyz-i câvidân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 7*). [bu,]

Bu yol erkân-ı cemî'-i enbiyâ vü evliyâ / Gördüğünü gizleyip görmedigin açma hemân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 6*). [bu,]

Gel qabûl eyle **bu** pendim 'Âdile ez-cân ü dil / Şoḥbet-i merdân ile kesb eyle feyz-i câvidân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 7*). [bu,]

Derd-i hicrân ile giryân **bu** çeşm-i pürhûn / Cân olup nâle vü feryâd ile dâ'im maḥzûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 1*). [bu,]

Zeyn olan dilde degil mi **bu** sarây-ı cennet / Hûr u seyrânı güzel 'âşîḳa dîdârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [bu,]

Bu 'âlemde nice biñ var 'uşşâk-ı İlâhî kim / Olan bunlar ile hemdem bulur vuşlat olur şādân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [bu,]

Zeyn olan dilde degil mi **bu** sarây-ı cennet / Hûr u seyrânı güzel 'âşîḳa dîdârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [bu,]

Bu 'âlemde nice biñ var 'uşşâk-ı İlâhî kim / Olan bunlar ile hemdem bulur vuşlat olur şādân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [bu,]

Ḥâne-i gönlümü teşrîf ederek ol sultân / Ol sürür ile bulurdu şerefi **bu** dil ü cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [bu,]

El-amân âteş-i 'aşkıñ dil-i süzânı yaḳar / Geçdi tâ cân evine **bu** şerer-i âh ü figân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [bu,]

Hâne-i gönlümü teşrîf ederek ol sultân / Ol sürûr ile bulurdu şerefi **bu** dil ü cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [bu,]
 El-amân âteş-i 'aşkıñ dil-i süzânı yakar / Geçdi tâ cân evine **bu** şerer-i âh ü figân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [bu,]
 Dem-â-dem olmada dīvâneligim neyleyim efzûn / Olalı gonca-i ruhsârına **bu** dîdeler giryân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 6*). [bu,]
 Bu meydân 'âşıkıñdır söyleyin kim gelmesin nâ-dân / Ki İbrâhîm gibi nâr içre kendini atan gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3*). [bu,]
 Visâl-i yâra tâlib zümre-i merdâne muhtâcdır / **Bu** sözü fark eden insân-ı kâmil her zamân gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 5*). [bu,]
 Bu gün meydân-ı 'aşk içre şalâdır isteyen gelsin / Geçip cân ile hem başdan **bu** devrânı bilen gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 1*). [bu,]
 Bu meydân 'âşıkıñdır söyleyin kim gelmesin nâ-dân / Ki İbrâhîm gibi nâr içre kendini atan gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3*). [bu,]
 Visâl-i yâra tâlib zümre-i merdâne muhtâcdır / **Bu** sözü fark eden insân-ı kâmil her zamân gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 5*). [bu,]
 Bu hûrûfuñ remzini idrâk edip ma'nâya dal / Nûr-ı bâkî iste ancak bulasın ni'me'l-mu'tîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2*). [bu,]
 Bu hûrûfuñ remzini idrâk edip ma'nâya dal / Nûr-ı bâkî iste ancak bulasın ni'me'l-mu'tîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2*). [bu,]
 Görüp kudret kalemi dîde-i cân / **Bu** sırırñ gayret et izhârlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 2*). [bu,]
 Vicdânı bulup dilde semâ' ile **bu** zevke / Mir'ât-ı ruḥ-ı yârıñı gör şâf olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 4*). [bu,]
 Olsa behîşt-i dilkeş **bu** cân zevkî bulmaz / Bir mihr-i mâh-ı tal'at meclisde olmayınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 2*). [bu,]
 Kalmadı cân ü tende tâb ü mecâl **bu** şeb / Tolsun kadeḥ kanımla ol mest-i nâz gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 6*). [bu,]
 Olsa behîşt-i dilkeş **bu** cân zevkî bulmaz / Bir mihr-i mâh-ı tal'at meclisde olmayınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 2*). [bu,]
 Kalmadı cân ü tende tâb ü mecâl **bu** şeb / Tolsun kadeḥ kanımla ol mest-i nâz gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 6*). [bu,]
 Nice **bu** ḥvâb ü gâflet ey dil uyan şehirde / Şems-i hidâyeti gör devlet kazan şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 1*). [bu,]
 Dedim güzel göñül şaydına çıkdıñ böyle seyrâna / Dedi zülf-i nigâre kayd olan gelsin **bu** meydâna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 1*). [bu,]
 Dedim güzel **bu** cilde nâz ile cev lâna gelmişsin / Dedi sen şanma kendin 'âşıkım var böyle biñ dâne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 3*). [bu,]
 Dedim güzel beni zencîr-i zülfüñ eyledi bende / Dedi **bu** bend-i 'aşkı istemezsen girme devrâna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 4*). [bu,]
 Dedim güzel nice âh eyleyem bul derdime çâre / Dedi dolsun çileñ bil **bu** cefâyı bir şafâ câna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 6*). [bu,]
 Dedim güzel göñül şaydına çıkdıñ böyle seyrâna / Dedi zülf-i nigâre kayd olan gelsin **bu** meydâna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 1*). [bu,]
 Dedim güzel **bu** cilde nâz ile cev lâna gelmişsin / Dedi sen şanma kendin 'âşıkım var böyle biñ dâne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 3*). [bu,]
 Dedim güzel beni zencîr-i zülfüñ eyledi bende / Dedi **bu** bend-i 'aşkı istemezsen girme devrâna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 4*). [bu,]

Dedim güzel nice āh eyleyem bul derdime çäre / Dedi dolsun çileñ bil **bu** cefâyı bir şafâ cāna
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 6*). [bu,]

Bilmezem bâ'ış nedir **bu** nāra yandırmak beni / Hurrem et ben hāksārı eyle cāna ser-firāz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 2*). [bu,]

Nice bir ola gönül **bu** hasret-i cānān ile / Şubḥa dek āgāh ol ey dil figān ü āh ile (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7*). [bu,]

Bilmezem bâ'ış nedir **bu** nāra yandırmak beni / Hurrem et ben hāksārı eyle cāna ser-firāz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 2*). [bu,]

Nice bir ola gönül **bu** hasret-i cānān ile / Şubḥa dek āgāh ol ey dil figān ü āh ile (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7*). [bu,]

Bu sırra ermege ğayret edegör / Ki muhtācsın erenler varlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 2*). [bu,]

Çıkar **bu** māsivâyı cāhı dilden / Fedā et rāh-ı 'aşka vāridatı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 8*). [bu,]

Ol dōst arar da cevelān edip uçar / **Bu** ma'nā gizlidir insāna her an gönül kuşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 4*). [bu,]

Gonca-i ḥüsnüñ bırakdı cānıma geçdi firāk / Raḥm kıl murğ-ı dile kırtar **bu** firkatden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 4*). [bu,]

Nefs-i emmāre fesāda tırmayıp da meyl eder / Nāra yak onu ḥalāş et **bu** 'adāvetden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 5*). [bu,]

Gonca-i ḥüsnüñ bırakdı cānıma geçdi firāk / Raḥm kıl murğ-ı dile kırtar **bu** firkatden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 4*). [bu,]

Nefs-i emmāre fesāda tırmayıp da meyl eder / Nāra yak onu ḥalāş et **bu** 'adāvetden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 5*). [bu,]

Bu şüret ḥāmesin giydiñ göründüñ şüretā zībā / Bekādan mülk-i fāniye niçin kıldıñ bu seferi
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 4*). [bu,]

Rikāb-ı şāh-ı 'ālem-tābdan da'vet **bu** şeb geldi / Dil-i bī-rūḥa cānān geldi cānım şād-mān geldi
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [bu,]

Bu ihsān ü fütūḥāta gerekdir secde-i şükrān / Mutī'-i emr-i 'aşk olup fedā et yoluna cānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6*). [bu,]

Tesellī ğayrdan bulmaz ne yapsın **bu** ğarīb gönlüm / Tecellī et cemāliñle tesellisin bula gönlüm
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [bu,]

Meded artırmada **bu** baḥr-i ḥasret feyz u emvāciñ / Hemān deryā-yı 'aşka cūşa gelsin dā'imā
gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [bu,]

Bu şeb yārın ḥayālin ḥvābda teşvīr ile gördüm / Vişāl-i şāhid-i maḫşūd ile ta'bīr eder gönlüm
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [bu,]

Rikāb-ı şāh-ı 'ālem-tābdan da'vet **bu** şeb geldi / Dil-i bī-rūḥa cānān geldi cānım şād-mān geldi
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [bu,]

Bu ihsān ü fütūḥāta gerekdir secde-i şükrān / Mutī'-i emr-i 'aşk olup fedā et yoluna cānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6*). [bu,]

Tesellī ğayrdan bulmaz ne yapsın **bu** ğarīb gönlüm / Tecellī et cemāliñle tesellisin bula gönlüm
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [bu,]

Meded artırmada **bu** baḥr-i ḥasret feyz u emvāciñ / Hemān deryā-yı 'aşka cūşa gelsin dā'imā
gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [bu,]

Bu şeb yārın ḥayālin ḥvābda teşvīr ile gördüm / Vişāl-i şāhid-i maḫşūd ile ta'bīr eder gönlüm
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [bu,]

Erdiler nūr-ı tecellī ile bezm-i vuşlata ol / Resūlu'llāh'dır **bu** yolda zīrā rehberi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 6*). [bu,]

Erdiler nūr-ı tecellî ile bezm-i vuşlata ol / Resûlu'llâh'dır **bu** yolda zîrâ rehberi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 6*). [bu,]

Bu bahârî zevk edenler cem' olsun meclise / Kıla sâķī bir kadehle mest ehl-i dilleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 6*). [bu,]

Cevher-i 'aşķıñ taleb-kârı **bu** bâzâr içre çok / Cân verir alır bahâsı böyledir ol cevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 7*). [bu,]

Bu bahârî zevk edenler cem' olsun meclise / Kıla sâķī bir kadehle mest ehl-i dilleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 6*). [bu,]

Cevher-i 'aşķıñ taleb-kârı **bu** bâzâr içre çok / Cân verir alır bahâsı böyledir ol cevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 7*). [bu,]

Şaķın verme **bu** dünyânıñ gurūr ü cāhına meyliñ / Kılrsın sonra hayretde meger bul dilde yārânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8*). [bu,]

Şaķın verme **bu** dünyânıñ gurūr ü cāhına meyliñ / Kılrsın sonra hayretde meger bul dilde yārânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8*). [bu,]

Ol güzellerden güzel aldı dil-i vîrânımı / Nâr-ı 'aşķı naķ olalı yakıyor **bu** cânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 1*). [bu,]

Beni bî-dâr-ı hıvâb etdi **bu** cân bûlbûlü efgânı / Deyip yâ Rabbi 'aşķıñda edem kurbân **bu** cânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 1*). [bu,]

Erince sem'ime geldi hayât-ı tâze **bu** ilhâm / Kâbûl etse olurdu 'ıyd-ı ekber cân kurbânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 2*). [bu,]

Rû'yet-i dîdârîña ey dîst ğayr-ı lâyıķım / Hâlini bilmez gönül ister yine **bu** ni'meti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 2*). [bu,]

Rahmeti vâsi' bir ulu şâhiñ kuludur 'Âdile / Yâdigâridir **bu** cân olsun fedâ-yı vuşlatı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 6*). [bu,]

Bu cây-ı dil-küşâde 'uşşâķ buldu zevķi / Ağyâra 'Âdile hîç bakma şu zevķe eriş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 6*). [bu,]

Hudâ ihsânıdır **bu** saltanatla onlara devlet / Nice şûkr etmeyelim mü'minîne ulu ni'metdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 2*). [bu,]

Gel ey şûfî gurūr u kibri terk et **bu** hevâdan geç / Tayanma 'ilm ü mâla kılma benlikde sivâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 1*). [bu,]

Deme teşbîhi terk ile ele almam ben ol cāmı / Hîcâb-ı 'aķlı çâķ et ma'rifet bul **bu** riyâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6*). [bu,]

Rûy-ı dergâh-ı niyâzı bâr-gâh-ı lûtfudur / Eyleme hîrmânile **bu** 'Âdile nâ-çarı red (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 8*). [bu,]

Zûlmete batmışdı zâtıñdan muķaddem **bu** cihân / Bi'setiñ tenvîr edip gitdi dâlâlet demleri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 6*). [bu,]

Sa'âdetden alıp zehre şahâdetle bulup behre / Şerâfet verdi **bu** şehre Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 5*). [bu,]

Saňa **bu** 'Âdile bende kâpıñda hâş efgende / Kerem kıl etme şermende Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 9*). [bu,]

Sa'âdetden alıp zehre şahâdetle bulup behre / Şerâfet verdi **bu** şehre Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 5*). [bu,]

Saňa **bu** 'Âdile bende kâpıñda hâş efgende / Kerem kıl etme şermende Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 9*). [bu,]

Geçmede bunca hevâ vü heves içre 'ömrüm / Cürm ü 'işyânımı 'afv eyle **bu** ân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 2*). [bu,]

Merhabâ ey mürselîniñ şâhı dîniñ şâhibi / Nûr etdi kevni teşrîfiñ ser-â-ser **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 1*). [bu,]

Senden etdi pertev-i nūr-ı Hudā evvel zuhūr / Tal'atın ol nūra kıldı halkı mazhar **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 2*). [bu,]

On ikinci leyli **bu** mäh-ı Rebi' u'l-evvelin / 'Ayn-ı rahmet doğduñ ey şems-i münevver **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 3*). [bu,]

Neşr-i feyz u hikmet-i feyyāz-ı muṭlak eyleyip / Maḳdemiñdir kâ'ināta şevḳ u meḥar **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 4*). [bu,]

Gösterip mîr'âtı vechiñde şu'â-ı vahdeti / Oldu ḳalb-i mü'mîne nûruñ muşavver **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 5*). [bu,]

Ey kerem kâni kerāmet 'aynı ümmet melce'i / Dilde kâfidir bize ol nūr-ı azher **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 6*). [bu,]

Hâveristân-ı gönül nūr içre şehrayîn edip / Zînet-efzâ-yı nücüm oldu mükerrer **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 7*). [bu,]

Ümmetiñden 'âcizân-ı 'uşşâḳ istirhām eder / Fevz-i vaşla 'Âdile'yi eyle mazhar **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 8*). [bu,]

Merḥabâ ey mürselîniñ şâhı dîniñ şâhibi / Nūr etdi kevnî teşrîfiñ ser-â-ser **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 1*). [bu,]

Senden etdi pertev-i nūr-ı Hudā evvel zuhūr / Tal'atın ol nūra kıldı halkı mazhar **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 2*). [bu,]

On ikinci leyli **bu** mäh-ı Rebi' u'l-evvelin / 'Ayn-ı rahmet doğduñ ey şems-i münevver **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 3*). [bu,]

Neşr-i feyz u hikmet-i feyyāz-ı muṭlak eyleyip / Maḳdemiñdir kâ'ināta şevḳ u meḥar **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 4*). [bu,]

Gösterip mîr'âtı vechiñde şu'â-ı vahdeti / Oldu ḳalb-i mü'mîne nûruñ muşavver **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 5*). [bu,]

Ey kerem kâni kerāmet 'aynı ümmet melce'i / Dilde kâfidir bize ol nūr-ı azher **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 6*). [bu,]

Hâveristân-ı gönül nūr içre şehrayîn edip / Zînet-efzâ-yı nücüm oldu mükerrer **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 7*). [bu,]

Ümmetiñden 'âcizân-ı 'uşşâḳ istirhām eder / Fevz-i vaşla 'Âdile'yi eyle mazhar **bu** gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 8*). [bu,]

Âteş-i 'aşkıñla **bu** ḳalb-i ḥazînim yanmada / Ḥasretiñle eylerim şubḥ u mesâ âh u enîn (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 5*). [bu,]

Eyleme 'uşşâḳ-ı İlahî'ye ta'n / Câhil ü ḥöd-bîn nice **bu** echeli (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 5*). [bu,]

Çıkdı **bu** târîḥi dedi kırklar / Vâsıl-ı Ḥaḳ şeyḥim 'Aliyy-i Veli (1297) (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 19*). [bu,]

Hemdem-i ḡam olmuş iken **bu** gönül / Neş'e verdi ol gül ü ḥandânımız (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 8, Beyit 7*). [bu,]

'Aşkıñ olmazsa İlahî baña yâr / 'Aşksız **bu** 'ömr ü cânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 9, Beyit 1*). [bu,]

Bu dünyâda nice bir faḥr edersin / Cihân dâr-ı ḡam ü miḥnet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 10, Beyit 1*). [bu,]

Oldu şevḳ-ı vuşlat ile ḡarḳ-ı 'aşḳ / Ḥaḳḳ'a taḥmîdi **bu** gûne kıldı meşḳ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 3*). [bu,]

Çün **bu** sırrı zât-ı Cibrîl añladı / Kelime-i pāk şehâdet okudu (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 14*). [bu,]

Oldu şevḳ-ı vuşlat ile ḡarḳ-ı 'aşḳ / Ḥaḳḳ'a taḥmîdi **bu** gûne kıldı meşḳ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 3*). [bu,]

Çün **bu** sırrı zât-ı Cibrîl ahladı / Kelime-i pāk şēhâdet okudu (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 14*). [bu,]

Bendelige **bu** kuluñ edip kabûl / Hâneme ey şâh-ı dîn eyle nüzûl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 8*). [bu,]

Bu şerefle buldu gâyet imtiyâz / Cümle-i aşhâb oldu gıpta-sâz (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 14*). [bu,]

Hâk-i pâyi verdi **bu** şehre şeref / Dürr-i zâtına olup kabri şâdef (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 18*). [bu,]

Bendelige **bu** kuluñ edip kabûl / Hâneme ey şâh-ı dîn eyle nüzûl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 8*). [bu,]

Bu şerefle buldu gâyet imtiyâz / Cümle-i aşhâb oldu gıpta-sâz (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 14*). [bu,]

Hâk-i pâyi verdi **bu** şehre şeref / Dürr-i zâtına olup kabri şâdef (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 18*). [bu,]

Çünkü çok gördü felek **bu** hâleti / Ol meyâna şaldı nâr-ı fırkati (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 35*). [bu,]

Ben kalıp da **bu** cihânda nideyim / Anama babama kurbân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 42*). [bu,]

Hâsılı ol ‘âcize **bu** resm ile / Çok sene yandı yakıldı nâfile (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 49*). [bu,]

Bâkire hemşîremiz etdi vefât / Ağladı **bu** hâle cümle kâ’inât (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 66*). [bu,]

Ben gidip siz kalınız sıhhatle sağ / Her biriñize **bu** dünyâ ola bâğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 72*). [bu,]

Kime bâkî kalacaktır **bu** cihân / Rûhların şādân ide Mevlâ hemân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 79*). [bu,]

Çünkü çok gördü felek **bu** hâleti / Ol meyâna şaldı nâr-ı fırkati (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 35*). [bu,]

Ben kalıp da **bu** cihânda nideyim / Anama babama kurbân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 42*). [bu,]

Hâsılı ol ‘âcize **bu** resm ile / Çok sene yandı yakıldı nâfile (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 49*). [bu,]

Bâkire hemşîremiz etdi vefât / Ağladı **bu** hâle cümle kâ’inât (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 66*). [bu,]

Ben gidip siz kalınız sıhhatle sağ / Her biriñize **bu** dünyâ ola bâğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 72*). [bu,]

Kime bâkî kalacaktır **bu** cihân / Rûhların şādân ide Mevlâ hemân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 79*). [bu,]

Öyle me’yûsum ki mişlim görmemiştir **bu** cihân / Vâlidem cânım idi hem vâlidim Maḥmūd Hân (1255) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 1*). [bu,]

İşte **bu** pür yara sînem gördü bir yara daḥı / Uğradı yâ’ni cefâ-yı çarḥ-ı ğaddâra daḥı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 13*). [bu,]

Mâtem etdi ağladı **bu** hâline arz u semâ / Tutdu dünyâyı fiğân-ı ḥasretâ vü fırkatâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 17*). [bu,]

Hânedânı mâderi evlâdı efğan eyledi / Hâl-i ehl-i beytini **bu** ğam perîşan eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 18*). [bu,]

Öyle me’yûsum ki mişlim görmemiştir **bu** cihân / Vâlidem cânım idi hem vâlidim Maḥmūd Hân (1255) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 1*). [bu,]

İşte **bu** pür yara sînem gördü bir yara dağı / Uğradı yâ'ni cefâ-yı çarh-ı ğaddâra dağı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 13*). [bu,]

Mâtem etdi ağladı **bu** hâline arz u semâ / Tıtdı dünyâyı fiğân-ı hasretâ vü firkatâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 17*). [bu,]

Hânedânı mâderi evlâdı efğan eyledi / Hâl-i ehl-i beytini **bu** ğam perîşan eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 18*). [bu,]

Ben ise **bu** hâllerden bî-haber / Hiç düşünmezken cihânda hayr u şer (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 47*). [bu,]

Şu'lelensin âteş-i 'aşkıñ ile **bu** cism ü cân / Çeşmim olsun fikr-i dîdârıñla giryân her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 7*). [bu,]

Esîr ü bî-kesim **bu** 'âlem-i miñnetde ey şâhım / **Bu** yolda ne meded-kârım ne qaldı bir ümîd-ğâhım (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 5*). [bu,]

Ref'î niķâb ile kerem kıl hemân / Nûr-ı cemâliñ göre **bu** çeşm-i cân (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 11*). [bu,]

Her ne rütbe mücrim isem bakma Allâh 'aşkına / Evvel ü âhîr şefâ'at eyle **bu** 'işyânıma (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 3*). [bu,]

Ger ziyâret etmez isem ol mübârek ravzañı / **Bu** cihânda hep seniñ 'âşıklarıñ ağlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4*). [bu,]

Bu firâk u iştîyâk ile gidersem kabrde / Belki bu ten ile cism-i bî-revân ağlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 5*). [bu,]

Kıl kabûl ahîr civâr-ı ravzaña **bu** bendeñi / Kim **bu** cânım âsitanıñda seniñ olsun fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 7*). [bu,]

Et nazar **bu** kalb-i mecrûha hemîşe firkatıñ / Hem dil-i virânı mañzûn eylemekde hasretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 9*). [bu,]

Her ne rütbe mücrim isem bakma Allâh 'aşkına / Evvel ü âhîr şefâ'at eyle **bu** 'işyânıma (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 3*). [bu,]

Ger ziyâret etmez isem ol mübârek ravzañı / **Bu** cihânda hep seniñ 'âşıklarıñ ağlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4*). [bu,]

Bu firâk u iştîyâk ile gidersem kabrde / Belki **bu** ten ile cism-i bî-revân ağlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 5*). [bu,]

Kıl kabûl ahîr civâr-ı ravzaña **bu** bendeñi / Kim **bu** cânım âsitanıñda seniñ olsun fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 7*). [bu,]

Et nazar **bu** kalb-i mecrûha hemîşe firkatıñ / Hem dil-i virânı mañzûn eylemekde hasretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 9*). [bu,]

Geldi **bu** 'aşr-ı muharrem ey Hüseyin-i Kerbelâ / İşbu demdir vaqt-i mâtem ey Hüseyin-i Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 1*). [bu,]

Çäre yok **bu** yolda emr-i Hâk ezelden **bu** aña / Ağla çeşmim ağla feryâd eyle rahm etsin Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 3*). [bu,]

Eger insân eger hayvân ü eşyâ / **Bu** sırrıñ oldular hayrân-ı şânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 6*). [bu,]

Bilir 'ârifler ol sırr-ı 'azîmi / **Bu** 'ilmiñ hayli müşkildir beyânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 8*). [bu,]

Eger insân eger hayvân ü eşyâ / **Bu** sırrıñ oldular hayrân-ı şânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 6*). [bu,]

Bilir 'ârifler ol sırr-ı 'azîmi / **Bu** 'ilmiñ hayli müşkildir beyânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 8*). [bu,]

Duyup **bu** hâl-i cân-sûzu dedim yâ Rab mu'tin ol sen / Refîķî hür-i 'ayn olsun dağı cennet oña mesken (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10*). [bu,]

Naşıl hemşiresi **bu** 'Âdile yanmaz o Hâkân'a / Ki kıydı bunca zâlimler qarındaşı cihânâna (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 16*). [bu,]

Duyup **bu** hâl-i cân-sûzu dedim yâ Rab mu'în ol sen / Refîkî hür-i 'ayn olsun dañı cennet oña mesken (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10*). [bu,]

Naşıl hemşiresi **bu** 'Âdile yanmaz o Hâkân'a / Ki kıydı bunca zâlimler qarındaşı cihânâna (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 16*). [bu,]

Şandım onuñ ile **bu** 'ömrümü bî-derd geçer / Hâtırından onuñ itmez idi hiç fevti güzer (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 13*). [bu,]

Zîrâ **bu** dünyânın soñu bir şey degil virânedir / Feryâd edendir 'ândelîb sūzân olan pervânedir (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 11*). [bu,]

Oldu Yūsuf şâh Züleyhâ gördü ammâ çok ğamı / Geçdi **bu** da'vâda Leylâ ile Mecnûn'uñ demi (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 7*). [bu,]

Kimisi oldu şehîdi **bu** yoluñ mişl-i 'Alî / Kimi dârâ aşılıp manşûr-veş oldu deli (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 9*). [bu,]

Dil semâ' etdi **bu** demlerde Nevâ-yı nây-ı 'aşk / Çekse bir âhî derûnum çarhı sūzân eylese (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 13*). [bu,]

Oldu Yūsuf şâh Züleyhâ gördü ammâ çok ğamı / Geçdi **bu** da'vâda Leylâ ile Mecnûn'uñ demi (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 7*). [bu,]

Kimisi oldu şehîdi **bu** yoluñ mişl-i 'Alî / Kimi dârâ aşılıp manşûr-veş oldu deli (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 9*). [bu,]

Dil semâ' etdi **bu** demlerde Nevâ-yı nây-ı 'aşk / Çekse bir âhî derûnum çarhı sūzân eylese (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 13*). [bu,]

Nişân-ı sırr-ı Aḥmed'dir **bu** tâcîn rütbe-i şânı / Göñül sermest-i hayret dîde-i dil 'aşk-ı giryânı (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 5*). [bu,]

Şunar cām-ı şafâyı meclisiñ sâķileri her bâr / **Bu** ma'nâ sırr-ı mürşidle olur ey 'Âdile izhâr (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 8*). [bu,]

Nişân-ı sırr-ı Aḥmed'dir **bu** tâcîn rütbe-i şânı / Göñül sermest-i hayret dîde-i dil 'aşk-ı giryânı (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 5*). [bu,]

Şunar cām-ı şafâyı meclisiñ sâķileri her bâr / **Bu** ma'nâ sırr-ı mürşidle olur ey 'Âdile izhâr (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 8*). [bu,]

Âh **bu** Âl'e iḥânet eyleyen / İki 'âlemde görür kahr u miḥen (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 63*). [bu,]

Şübhesiz dârü'l-miḥendir **bu** cihân / Varlığına i'timâd olmaz hemân (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 70*). [bu,]

Kaçma şufî **bu** büyük dergâha gel / 'Aşk-ı evlâd-ı Resûlu'llâh'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 77*). [bu,]

Âh **bu** Âl'e iḥânet eyleyen / İki 'âlemde görür kahr u miḥen (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 63*). [bu,]

Şübhesiz dârü'l-miḥendir **bu** cihân / Varlığına i'timâd olmaz hemân (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 70*). [bu,]

Kaçma şufî **bu** büyük dergâha gel / 'Aşk-ı evlâd-ı Resûlu'llâh'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 77*). [bu,]

'Âcizâne ola **bu** bendelerinden i'zâm / Rûḥ-ı pâkine nice tuḥfe-i taḳdîs u selâm (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 25*). [bu,]

bu: Yerde, zamanda ve söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz; işaret sıfatı.

Derûnumda ola ol rütbe 'aşkınla maḥabbet kim / O cevherle dola **bu** maḥzen-i ḳalbim meded yâ Hâḳ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3*). [bu,]

Hüzür-ı mürşide var öğrenip âdâb ü erkânı / Beni **bu** rāhda hıfz u şāhābet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 7*). [bu,]

Şubh u mesā **bu** cismimiñ artmağda nālesi / Cānāna cānı kıl mülāķi meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3*). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri.

Müddet-i 'ömrün rızā-yı emrine haşr eyleyip / **Bu** daħi oldu rızā-yı Haķ'la şād u muğtenem (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 5*). [bu,]

Dervişlerin vaşfi muhāl / Dôsta **bunlar** buldu vişāl (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 5*). [bunlar, -n, -lar]

Bil **bunu** yokluk imiş 'āşıkā mi 'rāc gerek / 'Āşıkā mezheb ü dīn varlığı yok gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 1*). [bunu, -nu]

Budur pendim saña ey dil cefā-yı yāri çok ağla / Dilerseñ vaşl-ı dīdārı hemān leyl ü nehār ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 1*). [budur, -dur]

Dü cihānda ümmetisin 'Ādile **bu** ne şeref / Diyelim şalli 'alā Ahmed Muḥammed Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 7*). [bu,]

Vāridāt-ı zıkr-ı Haķ esrār-ı gaybīden gelir / **Bu** kerāmetdir 'acab feyz-i mükerrerem ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 7*). [bu,]

Hudā nāmiyle başla mevlid-i Faḥr-i cihāndır **bu** / Tulū'-ı Ḥazret-i peygamber-i āḥır zamāndır **bu** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 1*). [bu,]

Kemāl-i 'aşķ ile gūş et ḥayāl-i şevķ ile cūş et / Dil-i 'uşşāķa taze feyz ile rūḥ-ı revāndır **bu** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 2*). [bu,]

Edelim istimā'ından dil-i vīrāneyi ma'mūr / Gıdā-yı kalb ü can u nūr-baḥş-i 'āşķāndır **bu** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 3*). [bu,]

Bu meclis kim füyūzāt-ı Hudā'nıñ gūlsitānidir / Yaķar kalbi nevā-yı 'andelibān-ı cihāndır **bu** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 4*). [bu,]

Şalāt ile selām et 'Ādile ümmid-ī rahmetle / Şefā'at ma'denidir mefḥar-ı kevn ü mekāndır **bu** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 5*). [bu,]

Hudā nāmiyle başla mevlid-i Faḥr-i cihāndır **bu** / Tulū'-ı Ḥazret-i peygamber-i āḥır zamāndır **bu** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 1*). [bu,]

Kemāl-i 'aşķ ile gūş et ḥayāl-i şevķ ile cūş et / Dil-i 'uşşāķa taze feyz ile rūḥ-ı revāndır **bu** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 2*). [bu,]

Edelim istimā'ından dil-i vīrāneyi ma'mūr / Gıdā-yı kalb ü can u nūr-baḥş-i 'āşķāndır **bu** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 3*). [bu,]

Bu meclis kim füyūzāt-ı Hudā'nıñ gūlsitānidir / Yaķar kalbi nevā-yı 'andelibān-ı cihāndır **bu** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 4*). [bu,]

Şalāt ile selām et 'Ādile ümmid-ī rahmetle / Şefā'at ma'denidir mefḥar-ı kevn ü mekāndır **bu** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 5*). [bu,]

Rāziyım ondan faķat benden de ol rāzı mıdır / Yā ḥabībim şor **bunu** buyurdu Zāt-ı Kibrivā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 3*). [bunu, -nu]

Gūlşen-i dünyāya açılmışdı **bunlar** gül gibi / Oldular ammā ḥazān-ı mevtile maḥv ü hebā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 3*). [bunlar, -n, -lar]

Ol şāh-ı 'aşķa **bunda** vuşlat ise murādıñ / Kendi özüne 'āşık ḥayrān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 2*). [bunda, -nda]

Merhametsiz dūr olur kurb-i Hudā'dan bil **bunu** / Kudretiñ fevķında gönül almağā şā'y et şehā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 6*). [bunu, -nu]

Çille-i bay u gedāya 'Ādile vardır sebeb / Her kişı etdiklerin bir gün bulur 'ālem **bu** ya (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 5*). [bu,]

Eyle cihād nefsiñ ile **budur** cihād ey ‘Âdile / Hiç olmayıp Hâk’dan cüdâ hikmet zühür etdi bu şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7*). [budur, -dur]

Ne duhândır **bu** ki çıkmaz çarh-ı kalb-i zârdan / Hicr dâğını örür ol lâle ruhsârım **bu** şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6*). [bu,]

Müddet-i ‘ömrün rızâ-yı emrine haşr eyleyip / **Bu** dañı oldu rızâ-yı Hâk’la şâd u muğtenem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5*). [bu,]

Degildir zevk için gelmek cihâna nefsi bilmekdir / **Bu** bir düşdür nedâmetler çekersin soñra hem miñnet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4*). [bu,]

Behey ahmağ seniñ neñdir bu fânî çekme sen gayret / Kalır hep **bunda** mâl ü câh ü ‘izz ü haşmet ü devlet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 3*). [bunda, -nda]

‘Âlem **bu** ya hâline alır her kişi lezzet / Hübân dañı şan u hıdemiyle mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 4*). [bu,]

Nüzûlü âşiyân-ı gülşene kâf-ı hâkîkatden / Degildir murğ-ı dil **bu** bir ‘aceb simurğ-ı ‘Ankâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 3*). [bu,]

Dil-nüvâz-ı ‘âcizân ol şân-ı insanlık **budur** / Şabr ile nefsi helâk et şâh-ı merdanlık **budur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 1*). [budur, -dur]

Görme ednâ mûru aldanma hayâl-i ‘âleme / Âşaf-ı ‘aqla ri ‘âyet kıl Süleymanlık **budur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 3*). [budur, -dur]

Luğf-ı Hâk olsun ümîdiñ mäsivâdañ kıl hâzer / Bâbına eyle tevekkül rahm-ı âsânlık **budur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 4*). [budur, -dur]

Kendini lâ-şey bil varlık Hudâ’nıñ vaşfidır / Cümle halkı hûş gör şüfî Müslümanlık **budur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 5*). [budur, -dur]

‘Âdile kula vazîfe tã’at ü teslîmdir / Zîkr ü fikrin ola Mevlâ işte sultânlık **budur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 6*). [budur, -dur]

Dil-nüvâz-ı ‘âcizân ol şân-ı insanlık **budur** / Şabr ile nefsi helâk et şâh-ı merdanlık **budur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 1*). [budur, -dur]

Dil nazargâh-ı Hudâ’dır deme bî-kes hûşça tut / Hizmetiñ Allah için olsun ki ‘irfanlık **budur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 2*). [budur, -dur]

Görme ednâ mûru aldanma hayâl-i ‘âleme / Âşaf-ı ‘aqla ri ‘âyet kıl Süleymanlık **budur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 3*). [budur, -dur]

Luğf-ı Hâk olsun ümîdiñ mäsivâdañ kıl hâzer / Bâbına eyle tevekkül rahm-ı âsânlık **budur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 4*). [budur, -dur]

Kendini lâ-şey bil varlık Hudâ’nıñ vaşfidır / Cümle halkı hûş gör şüfî Müslümanlık **budur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 5*). [budur, -dur]

‘Âdile kula vazîfe tã’at ü teslîmdir / Zîkr ü fikrin ola Mevlâ işte sultânlık **budur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 6*). [budur, -dur]

Keşfi müşkil bir ‘aceb ahvâldır **bu** ‘Âdile / Ma’nevî esrâr-ı vahdet kim eder dilde karar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 5*). [bu,]

Tâlib-i ‘aşk-ı Hudâ’yım rûz u şeb kaşdım **budur** / ‘Aşk rengine boyanmak dîn u imândan garaż (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 5*). [budur, -dur]

Dervîş ol ikrâr-ı ‘uşşâk ile sultânlık **budur** / Tekye-i ‘uzletde bul sen şevk u zevk-ı vahdetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 5*). [budur, -dur]

Bu ne tedbîrsizlik ayâ **bu** ne gayretidir ‘aceb / Bir iki gün şöhet için bunca sa’y ü gayretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 7*). [bu,]

Bil **bunu** yokluk imiş ‘âşıkı mi‘râc gerek / ‘Âşık mezheb ü dîn varlığı yok gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [bunu, -nu]

Bu ‘âlemde nice biñ var ‘uşşâk-ı İlâhî kim / Olan **bunlar** ile hemdem bulur vuşlat olur şâdân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [bunlar, -n, -lar]

Bu ne āhenk kim götürür Raķş'a çarhı 'Ādile / Muṭrıb-ı 'aşkı işit cāndan nişāndır mūsikī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 6*). [bu,]

Budur pendim saña ey dil cefā-yı yāri çok ağla / Dilerseñ vaşl-ı dīdārı hemān leyl ü nehār ağla (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 189, Beyit 1*). [budur, -dur]

Tā'atin eyler kuşūruyla kabūl ṭard etmeyip / 'Ādile her dem rızā ister **budur** derdi hemī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 7*). [budur, -dur]

Budur luṭf u kerem-kārı Ebā Eyyūbe'l-Enşārī / Resūlullah 'alemdārı Ebā Eyyūbe'l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 1*). [budur, -dur]

Dördüncü hemşire Ḥadīce Sultān / **Bu** daḥı bir duḥter-i Maḥmūd Ḥān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 57*). [bu,]

Vaḳt-i fevtin **bu** da i'lān eyleyip / Cānlara te'sīr eder söz söyleyip (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 70*). [bu,]

Dördüncü hemşire Ḥadīce Sultān / **Bu** daḥı bir duḥter-i Maḥmūd Ḥān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 57*). [bu,]

Vaḳt-i fevtin **bu** da i'lān eyleyip / Cānlara te'sīr eder söz söyleyip (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 70*). [bu,]

Bir anadan doğdu **bunlar** māh-veş / İki de 'āleme ay ü güneş (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 58*). [bunlar, -n, -lar]

Bunlar iken iki nāzende fidān / Gülşen-i me'vāya gıtdiler hemān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 77*). [bunlar, -n, -lar]

Bir anadan doğdu **bunlar** māh-veş / İki de 'āleme ay ü güneş (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 58*). [bunlar, -n, -lar]

Cennetü'l-Firdevs içre **bunlar** etdikçe şafā / 'Ādile maḥzūna da şabr-ı cemīl eyle 'atā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 22*). [bunlar, -n, -lar]

Şabrımı luṭf et İlāhī çün **budur** ḥūkm-i kader / Gitdi Ḥayriyye'm kerīmem derdi geçdi cāna āh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 2*). [budur, -dur]

Cedd-i pākī-veş **bu** da mesmūm olup / Ḥissesin aldı şehādetden hemīn (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 62*). [bu,]

Bu daḥı cām-ı şehādet etdi nūş / Oldu rāci' aşlına ol gül nāḥıl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 69*). [bu,]

Cedd-i pākī-veş **bu** da mesmūm olup / Ḥissesin aldı şehādetden hemīn (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 62*). [bu,]

Bu daḥı cām-ı şehādet etdi nūş / Oldu rāci' aşlına ol gül nāḥıl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 69*). [bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri.

Buña kim yanmaz etdi terk-i cān nāmūs u gayretle / Bilinmedi yazıklar ola kadri ḥaḳḳ u nişfetle (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 7*). [buña, -ñ, -a]

bu daḥı: Bu da, bu bile.

Bu daḥı etdi sekiz yüz otuz üçde rıḥlet / Ḳaddesa'llāhū ta'ālā be-cemāl u vuşlat (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 55*). [bu daḥı,]

bu gün: Bugün, içinde bulunulan gün.

Ḥaṭṭ u mektūb gelse şadı münşeriḥdir 'āşıkıñ / 'Ādile'ye müjde-i vuşlat mı var ḥaṭdan **bu gün** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 7*). [bu gün,]

Bu gün meydān-ı 'aşḳ içre şalādır isteyen gelsin / Geçip cān ile hem başdan bu devrānı bilen gelsin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 1*). [bu gün,]

bu gün: İçinde bulunulan zaman dilimi.

Çek elin ferdâ gamından kendini fark et **bu gün** / Yan cemâl-i şem‘-i ‘aşka şüret-i pervâne gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 6*). [bu gün,]

Gel **bu gün** fakr ü fenâyı cân ile eyle kabûl / Zât-ı Hak’dan bâ‘is-i rahmet olur bu zilletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 4*). [bu gün,]

Bu gün al ders-i ‘aşkı ‘Âdile meydân-ı himmetde / Zamandır ma‘rifet tahşiline tâlib olan gelsin
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 6*). [bu gün,]

Bu günü yarına koyma nûr-ı vahdet bul hemân / ‘Âdile açıp maḥabbet yolların seyrâne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 6*). [bu günü, -ü]

bu günü yarına koyma: Bugünün işini yarına bırakmamak, bir şeyi ertelememek.

Bu günü yarına koyma vahdetini bul hemân / ‘Âdile açıp maḥabbet yolların seyrâne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 7*). [bu günü yarına koyma,]

bu yüzden: Bu nedenle.

Hâzır eyvallâh kaṭâr ile bize mihnet-i ezel / Eyleme maḥzûn **bu yüzden** ḳalbimi şâd et şehâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 4*). [bu yüzden,]

bū-bekir: Birinci halife Hz. Ebubekir.

Bū-Bekir Fârûḳ ‘Ömer ‘Osmân için / Haydar-ı kerrâr ü efhâm ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 102*). [bū-bekir,]

bū-bekir-sîret ü fârûḳ ‘ömer-endîşe: Hz. Ebubekir ahlaklı ve Hz. Ömer fıkırlı.

Bū-Bekir-sîret ü Fârûḳ ‘Ömer-endîşe / Hilmi ‘Osman gibi ‘ilm ü kemâli ‘ulvî (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 12*). [bū-bekir-sîret ü fârûḳ ‘ömer-endîşe,]

bu‘d: Varlık.

Dürr-i dergâhı egerçi derd ü mihnetdir şedîd / Heybet-i ḳurb-ı vişâl amma ki **bu‘duñdan** eşed
(*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 6*). [bu‘duñdan, -uñ, -dan]

buğz eyleme: Düşmanlık etmek, kin beslemek.

Hazer kıl zâhîde **buğz eyleme** merdâni Mevlâ’ya / Şaḳın bağırı yanık ‘uşşâkı incitme cefâdan geç
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 2*). [buğz eyleme, -me]

buğz ü ‘adâvet: Nefret ve düşmanlık.

Onlara **buğz ü ‘adâvet** ile etme sū-i zan / Onlarıñ Hak’dır mu‘îni tâ ğazab gelir saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 11*). [buğz ü ‘adâvet,]

bū-hanîfe: İslam dininin dört fıkıh mezhebinden birisi olan Hanefî mezhebinin kurucusu ve Sünnî fıkının en büyük üstâdı sayılan İslam fıkıh ve hadis bilgini. Asıl adı "Nu‘man İbn-i Sâbit" olup sevenlerince ismi "İmâm-ı Â‘zam" unvanıyla birlikte anılır.

Tâbi‘iz aşḥâba on iki imâma hem muḥibb / **Bū-Ḥanîfe** mezhebimizdir (hüden li'l-müttekîn)
(*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 6*). [bū-hanîfe,]

buhrân olan: Sıkıntılanmak.

Gayrınıñ naḳşını maḥv eyleyip ‘aşka ḥayrân / Coşup ‘aşkıñ ile **buhrân olan** gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 3*). [buhrân olan, -an]

bul: Elde etmek, ulaşmak.

Bu hürüfuñ remzini idrāk edip ma'nāya dal / Nūr-ı bākī iste ancak **bulasın** ni'me'l-mu'īn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2*). [*bulasın, -a, -sın*]

Dalâletden necâtı **buldular** İslâmiyân gerçi / Tarîkatda giden her ğussa vü ğamdan olur berî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 7*). [*buldular, -du, -lar*]

Ḳulları feyz-i velâyet **buldular** / Menzil-i maḳşûda onlar erdiler (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 5*). [*buldular, -du, -lar*]

Şardı etrâfiñ 'adûv mesrûr u ḥandân oldular / Ḳâfirâne **buldular** maḳşûdu ḥandân oldular (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 3*). [*buldular, -du, -lar*]

Amânı **bulmadı** zâlim elinde ḳaldı ḥayretle / Fedâ etdi nihâyet 'âlemi ḳaşd u irâdetle (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 8*). [*bulmadı, -ma, -dı*]

Cânân yolunu **buldular** / İncitme hiç dervîşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 2*). [*buldular, -du, -lar*]

Bulur 'ömr-i bekâ cânânına teslîm-i cân eden / Ki şüret bir mu'ayyen ḳatredir deryâ mişâl olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 6*). [*bulur, -ur*]

Edip sıdk ile muḥkem göñlünü sen ol muhiblerden / Eden ey 'Âdile döstun taleb cânındadır **bulur** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7*). [*bulur, -ur*]

Bulur 'ömr-i bekâ cânânına teslîm-i cân eden / Ki şüret bir mu'ayyen ḳatredir deryâ mişâl olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 6*). [*bulur, -ur*]

Edip sıdk ile muḥkem göñlünü sen ol muhiblerden / Eden ey 'Âdile döstun taleb cânındadır **bulur** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7*). [*bulur, -ur*]

'Aşk-ı Ḥaḳḳ'ı şevḳ ile râh-ı maḥabbetde **bulup** / Nūr-ı 'aşḳa er hemân cûş eyle zikru'llâha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 2*). [*bulup, -up*]

Seni irşâd eden ol pîr-i 'aşḳı ğaflet etme **bul** / Vücûduñ maḥv edip al baḥr-ı 'aşḳa 'Âdile sen gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 5*). [*bul,]*

Her şeyde ḥâzırdır Ḥudâ bir dem sen ondan olma dūr / **Bul** dilde cânân zevḳını cânân seniñledir göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 3*). [*bul,]*

'Âḳıl iseñ o yana gel ol menzil-i câne eriş / Deryâ-yı 'aşḳ içre dolup bürhân-ı gevher **bul** göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 4*). [*bul,]*

Her şeyde ḥâzırdır Ḥudâ bir dem sen ondan olma dūr / **Bul** dilde cânân zevḳını cânân seniñledir göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 3*). [*bul,]*

'Âḳıl iseñ o yana gel ol menzil-i câne eriş / Deryâ-yı 'aşḳ içre dolup bürhân-ı gevher **bul** göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 4*). [*bul,]*

Ger 'âşık-ı şâdık **bula** nūr-ı tecellâ-yı cemâl / Yâ Sidre yâ Bâğ-ı İrem yâ naḥl-i Tûbâ'dır göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 7*). [*bula, -a*]

Sultân-ı 'aşḳa erişip **bulduñsa** bākī devleti / Taḥt-ı vişâle cânile bir pâdişâh olduñ göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 5*). [*bulduñsa, -du, -ñ, -sa*]

Ḳıl başiret dîdesiyle seyr-i iklîm-i bekâ / Çün bekâ-yı devlet ile **buldu** bu zevḳı göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 4*). [*buldu, -du*]

Şoḥbet-i yâr ile cân ü dil **bulur** her lezzeti / Meyli yok bâṭıl ḥayâle geçdi dünyâda göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 5*). [*bulur, -ur*]

Bul şerî'ata ḡebat ile şadâkatdan şeref / İki cihân sāyesinde **buldu** nev-bahârı gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 5*). [*buldu, -du*]

Tesellî ğayrdan **bulmaz** ne yapsın bu ğarîb göñlüm / Tecellî et cemâliñle tesellîsin bula göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 1*). [*bulmaz, -maz*]

Bulunmaz çâre zaḥm-ı göñlüme Loḳmân tabîb olsa / Devâdır 'Âdile vuşlat bu ḥasta sîneye yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 9*). [*bulunmaz, -un, -maz*]

Bulunmaz çäre zaḥm-ı gönölüme Loḡmān ṭabīb olsa / Devādır ‘Ādile vuşlat bu ḡasta sīneye yā Hū
(*Ādile Sultan Divanı, Diğەر 23, Beyit 9*). [*bulunmaz, -un, -maz*]

Ṭā’ir-i Ḳuds olmağā ey cān gel çalış kim / Zerre mişāl ḡalma şems-i şafā **bulunca** (*Ādile Sultan Divanı, Diğەر 24, Beyit 4*). [*bulunca, -unca*]

Ezel feyz-i maḡabbet ile pūr-mest-i elest olmuş / Meger bir ‘āşık-ı sermest ki **bulmuş** sīnesini
mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğەر 28, Beyit 2*). [*bulmuş, -muş*]

Maḡām-ı vaşla eriş ḡalma pek de semt-i ḡafletde / Eden zāt ile ittişāl **bulur** dā’im bekā-yı mey
(*Ādile Sultan Divanı, Diğەر 28, Beyit 9*). [*bulur, -ur*]

Nūr-ı Ḥaḡ’sın kim seniñle **buldu** rāḡ-ı Ḥaḡḡ’ı nās / Olmayaydın sen delīl olmazdı eşyā meded yā
Muḡammed (*Ādile Sultan Divanı, Diğەر 32, Beyit 6*). [*buldu, -du*]

Dest-i lūṭfuñ eyleye ābād bu dil ḡānesin / ‘Aşḡ-ı sulṭān **bula** taḡtında cā yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 2*). [*bula, -a*]

Ḍoldurup ḡalbim rızā-yı pākiñle **bulsun** şafā / ‘Aşḡdan etme beni aşlā cūdā yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 4*). [*bulsun, -sun*]

Seniñ ‘aşḡıñ eğer te’şīr etmez ise bu cāna / Huḡzūru **bulmayan** cān ü dile minnet mi var yā Rab
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2*). [*bulmayan, -mayan*]

Bulup ‘aşḡıñla şadırım inşirāḡı āfitāb-āsā / Füyüzātıñla iḡsānıñ sa’ādet ḡıl meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 5*). [*bulup, -up*]

Bula bu sīne vū cānım sürürü sākin ol ey dil / İlāhī istemem gönölümde senden ḡayrı yār olsun
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [*bula, -a*]

Ḥayāt-ı tāze **bulsun** āşinā ḡıl ‘aşḡıñ dilde / Ḥudā’yā kuvvet-i ‘aşḡın dilime ber-ḡarār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [*bulsun, -sun*]

‘Ādile mücrim selāmet **buldu** bu lūṭfuñ ile / Bī-kes ü ‘āciz ḡuluñdur merḡamet eyle amān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 8*). [*buldu, -du*]

Ḥicāb-ı menzil-i ḡavseyn eğerçi yetmiş biñ / Bir anda ref ile **buldu** vişāl-i Ḥaḡ’la sürür (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 6*). [*buldu, -du*]

(Laḡmike laḡmī) buyurdu Faḡr-ı ‘ālem şānına / Vaşḡ ü ḡadri **bulamaz** bī-şübhe ḡadd ü intihā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 10*). [*bulamaz, -amaz*]

Müddet-i ‘ömrüñ rızā-yı Ḥaḡḡ’a ‘adle ḡaşr edip / **Buldu** feyz ü ma’rifetle rütbe-i ‘izz ü ‘ulā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 6*). [*buldu, -du*]

Naḡşbendī dergehinde ḡatm-i ḡāce etdirip / **Bulmuş** idi doğru rāḡ ol maḡzar-ı feyz-i Ḥudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 7*). [*bulmuş, -muş*]

Ḥaḡḡatde naḡar ḡılsañ bu ekvān ile mevcūda / **Bulursuñ** ‘ayn-ı noḡşāñıñ edersin ‘āybını i’lā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 4*). [*bulursuñ, -ur, -suñ*]

‘Aşḡ ateş ile dā’im sūzān **bulunur** cānā / Bu yolda nice yüz biñ ḡurbān **bulunur** cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 1*). [*bulunur, -un, -ur*]

Firāka bir tesellī **bulamam** bu ḡalb-i nāşāda / O ḡāle şabr u ṭaḡat ḡayret-i cānān imiş cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 2*). [*bulamam, -a, -mam*]

Bulsa ey cān ḡāne-i dil ḡāş-ı vaḡdetden şeref / Olur elbet cennet-āsā bir maḡām-ı dil-ḡüşā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 4*). [*bulsa, -sa*]

Gezme ‘āşık serseri dermān ḡıl derdine / Sen de iste sen de **bul** dūr olma sen de **bul** şafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 6*). [*bul,]*

Beyt-i cānānı ṭavāf et ḡible-ḡāḡ-ı ‘āşıḡdır / Sa’y eden onu **bulur** dilde şaḡın olma cūdā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 7*). [*bulur, -ur*]

Fevt etme sakın fırsātı bu demde **bul** ol devleti / ‘Uşşāka feyz-i vuşlatı dilber nüzūr etdi bu şeb
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6*). [*bul,]*

Gam ü efḡār ḡomaz dilde ḡayāl-i dildār / ‘Āşıka şabr gerek tā **bula** dīdār bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6*). [*bula, -a*]

- Çün (elem neşrah) 'la şadr **buldu** zevk u inşirāh / 'Ādile zārīn şifāsı zıkr-i Qur'an'dır tabīb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 10*). [*buldu, -du*]
- Kamu 'ālem saña 'āşık reh-i 'aşkında hem şadık / **Bulanlar** sen gibi bir yarı ağıyārı n'ider ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [*bulanlar, -an, -lar*]
- Geçip varlıktan artık **buldu** 'aşk u sohbət-i cānı / O sohbettir sa'ādet başka efkārı n'ider ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2*). [*buldu, -du*]
- İki Mecnūn **bulamaz** Şīrīn'i / Kays ü Hüsrev onu rā'nā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 4*). [*bulamaz, -a, -maz*]
- Hvāb-ı gāfletden uyan dildārīnı **bul** ey gönül / Ol huzūr-ı 'aşkda cān lāyık-ı cānān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 8*). [*bul, -*]
- Mürğ-ı dil **bulsa** havā-yı kūyi yāre cān atar / Şems-i vaşla yandırıp kendini gāvğadan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 3*). [*bulsa, -sa*]
- Cān nedir bīn cān fedā eder bu hayret zevkine / 'Ādile mā'sūku 'āşık **bulsa** 'uqbādan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6*). [*bulsa, -sa*]
- Mürğ-ı dil **bulsa** havā-yı kūyi yāre cān atar / Şems-i vaşla yandırıp kendini gāvğadan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 3*). [*bulsa, -sa*]
- Cān nedir bīn cān fedā eder bu hayret zevkine / 'Ādile mā'sūku 'āşık **bulsa** 'uqbādan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6*). [*bulsa, -sa*]
- Rüy-ı dilber ile hep 'izz ü sa'ādet **bularak** / Minnet ü kaşr ü sarāy eylemeyen gönlümdür (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 7*). [*bularak, -arak*]
- 'Aşk ile mecnūn olan tā'yīb eder Mecnūn'u kim / Şems-i zātı **bulmuş** iken zerre Leylā'da arar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 3*). [*bulmuş, -muş*]
- Mürşidi **bul** dilde kenz-i 'aşkı eylerseñ taleb / (Küntü kenz) esrārı zīrā ekmel-i insānadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 3*). [*bul, -*]
- Cilā **bulunca** dil eyler tecellī yār hemān / Hezār hāne-i kalbi o nūr eder mesrūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 4*). [*bulunca, -unca*]
- 'Ādile eş'ār-ı 'aşkı fehm edip **bul** mā'rifet / Geç hayālātı oku esrār-ı cānı söylenir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 7*). [*bul, -*]
- 'Āşıkā şabr behr-i derde müdāvā eyler / Şāhib-i şabr **bulur** her ne temennā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 1*). [*bulur, -ur*]
- Kām-rān-ı 'aşk olanlardır o bī-nām u nişān / Dōstunu **bulan** sa'ādetli hemān pinhān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 6*). [*bulan, -an*]
- Olmada rahşān her bir zerrede ol şems-i cān / Kim o şems-i cānı **bulsa** 'āleme cānān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 2*). [*bulsa, -sa*]
- 'Ādile **bul** dilde o zevkī görüp dīdār-ı 'aşk / Minnet etme 'āleme 'ārif olup seyrānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 9*). [*bul, -*]
- Dil 'aceb āyīnedir nūr-ı Cemālu'llāh'dan / Gizli zāhir pertev-i 'aşkı **bulan** cānānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 2*). [*bulan, -an*]
- Gezer şām ü seher maṭlūbunu arayı arayı / **Bulam** diye dilārāyı durup bir yanda eğlenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 5*). [*bulam, -a, -m*]
- Bulur 'ōmr-i bekā cānānına teslīm-i cān eden / Ki şüret bir mu'ayyen kaṭredir deryā mişāl olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 6*). [*bulur, -ur*]
- Edip sıdk ile muhkem gönlünü sen ol muhiblerden / Eden ey 'Ādile dōstun taleb cānındadır **bulur** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 7*). [*bulur, -ur*]
- Bulur 'ōmr-i bekā cānānına teslīm-i cān eden / Ki şüret bir mu'ayyen kaṭredir deryā mişāl olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 6*). [*bulur, -ur*]
- Edip sıdk ile muhkem gönlünü sen ol muhiblerden / Eden ey 'Ādile dōstun taleb cānındadır **bulur** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 7*). [*bulur, -ur*]

Oldum āvāre ğamıñla **bulmadım** bir çāreyi / Senden olur merḥamet šāh-ı zamānım gel yetiş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 6*). [*bulmadım, -ma, -dı, -m*]

Leyle-i fırkatda **buldu** kendine hemdem refik / Ya'ni cism-i pür-ḥayālinden yaḳar dilde çerāğ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 4*). [*buldu, -du*]

Bul riyāzātıñ şafāsında ḥayāt-ı cāvidān / Jeng-i ḳalbi pāk ü nūr-efşān eder cānān-ı 'aşḳ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 8*). [*bul,]*

'Aşḳ-ı bākīden **bulup** nūr-ı şafāyı sīnede / Nār-ı ḳalb-i 'āşıḳa īmān eder cānān-ı 'aşḳ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 5*). [*bulup, -up*]

Değil mi 'aşḳ-ı Ḥaḳ her derde bir ḥazıḳ ḥakīm 'āşıḳ / **Bulursun** derdine dermān yan nāra ḳadīm
'āşıḳ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 1*). [*bulursun, -ur, -sun*]

Ḥālet-i cezbeye düş Mecnūn mişāli 'aşḳ ile / 'Āşıḳ-ı dīdār olup **bul** cān ü dilde vuşlatıñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 3*). [*bul,]*

Derviş ol ikrār-ı 'uşşāk ile sultānlıḳ budur / Tekye-i 'uzletde **bul** sen şevḳ u zevḳ-ı vaḥdetiñ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 5*). [*bul,]*

Dilde **bul** ey cān zevḳi 'aşḳ-ı Allāh lezzetiñ / Cümleden geçip taleb ḳıl tā bulasın 'izzetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 1*). [*bul,]*

Ḥālet-i cezbeye düş Mecnūn mişāli 'aşḳ ile / 'Āşıḳ-ı dīdār olup **bul** cān ü dilde vuşlatıñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 3*). [*bul,]*

Derviş ol ikrār-ı 'uşşāk ile sultānlıḳ budur / Tekye-i 'uzletde **bul** sen şevḳ u zevḳ-ı vaḥdetiñ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 5*). [*bul,]*

Dilde bul ey cān zevḳi 'aşḳ-ı Allāh lezzetiñ / Cümleden geçip taleb ḳıl tā **bulasın** 'izzetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 1*). [*bulasın, -a, -sın*]

Her kime verirse 'aşḳıñ rütbesi ālī olur / Baḥtiyārılıḳla **bulur** iki cihānda devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 2*). [*bulur, -ur*]

Olma mağrūr tūl-ı 'ömre yoḳ baḳāsi ḥāşılı / 'Âdile **bul** vaḥdeti çekme cefā vü külfetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 6*). [*bul,]*

Bulmadı bu derde çāre 'ilm-i ḥikmet de bilen / İbn-i Sīnā ḳılmadı tedbīrini bu 'illetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 5*). [*bulmadı, -ma, -dı*]

Tālib-i dünyā olup çekme cihānıñ nikbetiñ / Cümleden lā-ḳayd olup da **bul** sa'ādet devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 1*). [*bul,]*

Sa'y ile **bulmaḳ** gerek küncīde genci isteyen / Çün göñül mülkünden özge olmaya vīrānelik
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [*bulmaḳ, -maḳ*]

Zevḳ-i vicdānı **bulup** cān ile ḳıl dilde semā / Dinleme münkir sözüñü kavlı-i dervişāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 3*). [*bulup, -up*]

Bu günü yarına ḳoyma nūr-ı vaḥdet **bul** hemān / 'Âdile açıp maḥabbet yolların seyrāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 6*). [*bul,]*

Bu günü yarına ḳoyma vaḥdetini **bul** hemān / 'Âdile açıp maḥabbet yolların seyrāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 7*). [*bul,]*

Ey Ḥudā 'aşḳıñı sūzān olayım / Vaslıñı Ka'be-i dilde **bulayım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 1*). [*bulayım, -a, -yım*]

Göñlümü pāk edip ḥilmiñle / İsm-i zātıñla sa'ādet **bulayım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 6*). [*bulayım, -a, -y, -ım*]

Şabr ile dilde tevekkül olsun / Devlet-i faḳr ü fenāyı **bulayım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 7*). [*bulayım, -a, -y, -ım*]

Ey Ḥudā 'aşḳıñı sūzān olayım / Vaslıñı Ka'be-i dilde **bulayım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 1*). [*bulayım, -a, -yım*]

Göñlümü pāk edip ḥilmiñle / İsm-i zātıñla sa'ādet **bulayım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 6*). [*bulayım, -a, -y, -ım*]

Şabr ile dilde tevekkül olsun / Devlet-i fakr ü fenâyı **bulayım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 7*). [*bulayım, -a, -y, -ım*]

Rûh-ı sultânı **bulup** şevk u şafâ / Vahdetüñ cāmına hayrân olayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 5*). [*bulup, -up*]

Mecâziden erip ‘aşk-ı hâkîka / **Bulup** ‘aşk âteşini ben yanayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 4*). [*bulup, -up*]

Bezm-i kemâlâtı **bulub** tevhîd ü ezkâr eyleyip / Cevlâna ‘aşk ile gelip bu kalbi handân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [*bulub, -ub*]

‘Aşk-ı Hâkîk’ı şevk ile râh-ı mahabbetde **bulup** / Nûr-ı ‘aşka er hemân cûş eyle zikru’llâha gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 2*). [*bulup, -up*]

Ben rızâda **bulmuşum** âsâyişi / ‘Aşk zevk ile hevâdan geçemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 2*). [*bulmuşum, -muş, -um*]

‘Âşık iseñ Hâkîk’a gönül **bul** zevk-i feyz-i ‘âşkın / Mir’ât-ı kalbi gayrden hıfz et keder koyma şakın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1*). [*bul,]*

Seni irşâd eden ol pîr-i ‘aşkı gaflet etme **bul** / Vücûduñ mahv edip al bahr-ı ‘aşka ‘Âdile sen gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [*bul,]*

‘Âkil iseñ o yana gel ol menzil-i cânê eriş / Deryâ-yı ‘aşk içre dolup bürhân-ı gevher **bul** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [*bul,]*

Her şeyde hâzırdır Hudâ bir dem sen ondan olma dür / **Bul** dilde cânân zevkını cânân seniñledir gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3*). [*bul,]*

‘Âkil iseñ o yana gel ol menzil-i cânê eriş / Deryâ-yı ‘aşk içre dolup bürhân-ı gevher **bul** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [*bul,]*

Ger ‘âşık-ı şâdık **bul** nûr-ı tecellâ-yı cemâl / Yâ Sidre yâ Bâğ-ı İrem yâ nahl-i Tübâ’dır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 7*). [*bul, -a*]

Sultân-ı ‘aşka erişip **bulduñsa** bâkî devleti / Taht-ı vişâle cânile bir pâdişâh olduñ gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5*). [*bulduñsa, -du, -ñ, -sa*]

Hâk-i müşgin Medîne’yile **bulup** pertev-i ‘ayn / Nûr-ı dîdâr-ı Muhammed görünüp ‘ayn-ı yakîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 1*). [*bulup, -up*]

Yanmadıkça âteş-i ‘aşk-ı hâkîkîyle bu cân / Vaşlı **bulmaz** añladım ‘âşk rehber-i cânân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 6*). [*bulmaz, -maz*]

Kıl başîret dîdesiyle seyr-i iklîm-i bekâ / Çün bekâ-yı devlet ile **buldu** bu zevkî gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4*). [*buldu, -du*]

Şoñbet-i yâr ile cân ü dil **bulur** her lezzeti / Meyli yok bâtlı hayâle geçdi dünyâda gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [*bulur, -ur*]

Bul şer’ata şebat ile şadâkatdan şeref / İki cihân sâyesinde **buldu** nev-bahârı gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5*). [*buldu, -du*]

Hâne-i gönülümü teşrîf ederek ol sultân / Ol sürür ile **bulurdu** şerefi bu dil ü cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [*bulurdu, -ur, -du*]

Nûr-ı lâ-şarkî vü lâ-ğarbî **bulan** kimdir ‘aceb / Ehl-i dillerdir olup mişkât-ı envâr-ı yakîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5*). [*bulan, -an*]

Pâk eyle gönül hânesini şâf olunca / Al menzili çurma yürü tâ vaşlı **bulunca** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 1*). [*bulunca, -unca*]

Bulmam şafâ-yı kalbi bir bâde olmayınca / Kesb-i neşât olmaz tâ perde-râz olmayınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 1*). [*bulmam, -ma, -m*]

Olsa behîşt-i dilkeş bu cân zevkî **bulmaz** / Bir mihr-i mâh-ı tal’at meclisde olmayınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 2*). [*bulmaz, -maz*]

Dedim güzel nice âh eyleyem **bul** derdime çâre / Dedi dolsun çileñ bil bu cefâyı bir şafâ cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 6*). [*bul,]*

Gönlüde âfitâb-ı ‘aşk doğsun / **Bula** mihriñle ‘âşıkların kemâli (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 6*). [bula, -a]

Tesellî gayırdan **bulmaz** ne yapsın bu garîb gönlüm / Tecellî et cemâliñle tesellîsin bula gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [bulmaz, -maz]

Mâni’-i vuşlat yine sensin dil-i âvâre hep / Yâd olma âstânında yine **bul** hemdemi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 3*). [bul,]

Gâh vuşlat gâh hicret ‘âşıkı vîrân eder / Mülk-i dil i ‘mârı için şa’y kıl **bul** bir demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 4*). [bul,]

Mâni’-i vuşlat yine sensin dil-i âvâre hep / Yâd olma âstânında yine **bul** hemdemi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 3*). [bul,]

Gâh vuşlat gâh hicret ‘âşıkı vîrân eder / Mülk-i dil i ‘mârı için şa’y kıl **bul** bir demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 4*). [bul,]

Geçip bed-hüydân hulk-ı cemîl ol hem sa’âdet **bul** / Ki teslîmiyetiñ olsun rızâ-yı mahz-ı Yezdâni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 4*). [bul,]

Çalış Hâk yoluna onda şafâ-yı câvidânı **bul** / Riyâ koyma dil-i ihlâşa gel terk eyle ‘işyânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 6*). [bul,]

Şakın verme bu dünyânıñ gurûr ü câhına meylîñ / Kalırsın sonra hayretde meger **bul** dilde yârânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8*). [bul,]

Beyâbân-ı haţâda serseri gezme perîşân-hâl / Seni sen gözleyip **bul** râh-ı Hâk’da özge seyrânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 10*). [bul,]

Bırakma ‘Âdile tevhîd ü zikri dilde hîç bir dem / Kim merd-i ‘aşk olup ver cânıñı **bul** vaşl-ı cânânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 12*). [bul,]

Geçip bed-hüydân hulk-ı cemîl ol hem sa’âdet **bul** / Ki teslîmiyetiñ olsun rızâ-yı mahz-ı Yezdâni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 4*). [bul,]

Çalış Hâk yoluna onda şafâ-yı câvidânı **bul** / Riyâ koyma dil-i ihlâşa gel terk eyle ‘işyânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 6*). [bul,]

Şakın verme bu dünyânıñ gurûr ü câhına meylîñ / Kalırsın sonra hayretde meger **bul** dilde yârânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8*). [bul,]

Beyâbân-ı haţâda serseri gezme perîşân-hâl / Seni sen gözleyip **bul** râh-ı Hâk’da özge seyrânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 10*). [bul,]

Bırakma ‘Âdile tevhîd ü zikri dilde hîç bir dem / Kim merd-i ‘aşk olup ver cânıñı **bul** vaşl-ı cânânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 12*). [bul,]

Eder emrâz-ı ‘işyâna Hudâ’nıñ rahmeti çâre / Düşen derd ü gama bir gün **bulur** elbette dermânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 9*). [bulur, -ur]

Mey-i rûhânî dolsun mest olunca tâ bütün eczâ / Şeker helvâ-yı ‘aşkı nûş edip **bul** ol leb-i nâbı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 2*). [bul,]

Dimâğ-ı hâle lezzetdir yerim helvâ-yı ‘uşşâkı / Dehânım **buldu** zevkîn ben yemem helvâ-yı nefsanî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 4*). [buldu, -du]

O hamri sâkî bâkî kılsa rûha her ne dem ikrâm / Erişir zevka ol dem dil **bulur** vaşl ü huzûr-ı cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1*). [bulur, -ur]

Sen kime verirsen ‘âşkıñ rûtbesi ‘âlî olur / Bahtiyârlıkla **bulur** iki cihânda ‘izzeti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 3*). [bulur, -ur]

‘Aşkda bir pula degmez biñ cân / ‘Âdile cân verip **bul** yâri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 8*). [bul,]

Bu cây-ı dil-küşâde ‘uşşâk **buldu** zevkî / Ağyâra ‘Âdile hiç bakma şu zevke eriş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 6*). [buldu, -du]

Deme teşbîhi terk ile ele almam ben ol cāmı / Hicâb-ı ‘aklı çäk et ma‘rifet **bul** bu riyâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6*). [bul,]

Olan cün t̄alib-i d̄id̄ar eder 'aşkıñ şerābın nūs / Bakāyı **bul** şafā bezminde şüretten edādan geç
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 7*). [bul,]

Deme teşbīhi terk ile ele almam ben ol cāmı / Hicāb-ı 'aqlı çāk et ma'rifet **bul** bu riyādan geç
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6*). [bul,]

Olan cün t̄alib-i d̄id̄ar eder 'aşkıñ şerābın nūs / Bakāyı **bul** şafā bezminde şüretten edādan geç
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 7*). [bul,]

Ṭarfetü'l-'aynde mescid-i Akşā'yı **bulan** / 'Āzīm-i sūy-ı kerāmāt 'aleyhi's-şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 5*). [bulan, -an]

Rāh-ı ma'şūk açılıp **buldu** cemāl-i Yezdān / Maḥrem-i perde vü rāyāt 'aleyhi's-şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 4*). [buldu, -du]

Seferlerde ḥāzerlerde ḥuzūr-ı şems-i enverde / **Bulundu** çok eşerlerde Ebā Eyyūbe'l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 3*). [bulundu, -un, -du]

Sa'ādetden alıp zehre şahādetle **bulup** behre / Şerāfet verdi bu şehre Ebā Eyyūbe'l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 5*). [bulup, -up]

Hāşılı oldu o mā'şūkuna 'āşık vāşıl / **Buldu** ḥurşidini bir zerre-i ḥasret gūya (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 6*). [buldu, -du]

Şāh-ı iklīm-i vişāl iken o sultān-ı kerīm / Nāka ra'yile **bulurdu** yine ḥoş-ḥāl u şafā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 4*). [bulurdu, -ur, -du]

Cennet ü Firdevsi **bulam** der iseñ / Rāhber et kendiñe bir ekmeli (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 9*). [bulam, -a, -m]

Çıkalım şevk ile istikbāline / Gam gidip **bulsun** surūru cānımız (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 2*). [bulsun, -sun]

Bu şerefle **buldu** gāyet imtiyāz / Cümle-i aşḥāb oldu gıpta-sāz (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 14*). [buldu, -du]

Zevci ile olmamış idi şād-kām / **Bulamadı** zevk-ı dünyāyı tamām (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 62*). [bulamadı, -a, -ma, -]

Āh kim ol nevcivān ü gül-fidānım nā-gehān / Uğradı bir derde aşlā **bulmadı** çāre amān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 11*). [bulmadı, -ma, -dı]

Oldu Ṭophāne müşiri çok zamān / **Buldu** ser'-askerlik ile iki şān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 59*). [buldu, -du]

Gel benimle yak vücdüñ maḥv edip cān ü teni / Ārzū-yı vuşlat edip **bulmağ** istersen beni (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 5*). [bulmağ, -mağ]

Nūr-ı Faḥr-ı 'ālem ile beyt-i dil **bulup** ziyā / 'Āleme verdi çerāğ-ı 'aşk ile feyz u şafā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 5*). [bulup, -up]

Rāh-ı selāmet ki reh-i Aḥmedī / Onda **bulur** cümle dem-i es'adī (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 5*). [bulur, -ur]

Ṭal'atiyle meclis-i rindān **bulurdu** āb ü tāb / Bende olsam 'İşmetā ol feyzle mest ü ḥarāb (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 21*). [bulurdu, -ur, -du]

Sükūnet her tarafda 'āşıkān müstağrak-ı envār / Yanıp pervāne gibi her biri **bulmuş** 'aceb esrār
(*Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 7*). [bulmuş, -muş]

Yirmi beş yaşında kıldı irtihāl / Cennetü'l-Firdevs'de **buldu** şafā (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 76*). [buldu, -du]

Sevk **buldukça** o güllerle İrem / 'Āşık-ı şadıqları göre Kerem (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 104*). [buldukça, -dukça]

Kırk yedi yaşında ol zat-ı sa'īd / Raḥmet-i Ḥaqq'ı **bulup** oldu şehīd (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 21*). [bulup, -up]

Çün sekiz yüz ile altmış sekiz oldu hicret / 'Azm-i Firdevs kılıp **buldu** mü'ebbed devlet (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 2, Beyit 60*). [buldu, -du]

Sāl-i tārīḥ **bulup** altı yüz altmış toḳuzu / Yürüdü Ḥaḳḳ'a o üftādelerin iki gözü (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 40*). [*bulup, -up*]

bul: Görmek, denk gelmek.

Süz-ı 'āşkıñ tā ki tende **bulmasın** noḳşānını / Cān vedā' edince tenden çıkmaya hīç bir nefes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 4*). [*bulmasın, -ma, -sın*]

Benim ol dertli bī-çāre ki yok hemdem açam rāzım / Beni dünyāda ancak derd ü ğam bir mūnisi **bulmuş** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4*). [*bulmuş, -muş*]

bul: Bulmak, ortaya çıkarmak.

Vicdānı **bulup** dilde semā' ile bu zevḳe / Mir'āt-ı ruḥ-ı yārıñı gör şāf olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 4*). [*bulup, -up*]

bul: Var olmak, mevcut olmak.

Ermez reh-i murāda meşgūl-ı ğāflet olan / Ḳalbinde ehl-i ḥālīñ 'irfān **bulunur** cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 5*). [*bulunur, -un, -ur*]

Dōst cezb etmezse **bulmaz** vuşlata āşık mecāl / Cezb olsa rūḥ 'aşḳ ile de ser-gerdān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 3*). [*bulmaz, -maz*]

Buldu beş yüz ile yetmiş sekizi hicret-i sāl / Eyledi ol gül-i ter 'azm-i gülistān-ı cemāl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 10*). [*buldu, -du*]

bul: Ulaşmak, kavuşmak.

Tesellī ğayrdan bulmaz ne yapsın bu ğarīb göñlüm / Tecellī et cemālīñle tesellīsın **bula** göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 1*). [*bula, -a*]

Ḳurb-ı Ḥaḳ'la evliyā **buldu** ḥayāt-ı cāvidān / 'Âdile terk et sivāyı onlarıñ ol kemteri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 7*). [*buldu, -du*]

Edip 'aşḳ ile fenā cānını ol Giylānī / Beş yüz altmış bir idi sāl **bulup** cānānı (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 5*). [*bulup, -up*]

bul: Elde etmek, temin etmek.

'Aşḳ ateş ile dā'im sūzān **bulunur** cānā / Bu yolda nice yüz biñ ḳurbān **bulunur** cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 1*). [*bulunur, -un, -ur*]

Ol şāh-ı 'aşḳa bunda vuşlat ise murādıñ / Kendi özüne 'āşık ḥayrān **bulunur** cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 2*). [*bulunur, -un, -ur*]

Her şām ü şehre ağla aşḳ ile yüzüñ dāğla / Ḳulluğuña bel bağla sulṭān **bulunur** cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 3*). [*bulunur, -un, -ur*]

Derdiñi yād eyle dermān **bulunur** elbet / Yolunda cān nişār et cānān **bulunur** cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 4*). [*bulunur, -un, -ur*]

Dil verme dehre bāri terk et bütūn ḥayālī / Bir ḳatresiyle 'aşkıñ 'ummān **bulunur** cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 6*). [*bulunur, -un, -ur*]

Mürşīd izini izle rehber sözünü özle / Allah'ı müdām gözle iḥsān **bulunur** cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 7*). [*bulunur, -un, -ur*]

Ey 'Âdile ḳo 'ārı dil şehrine var bāri / Bülbül gibi kıl zārı reyḥān **bulunur** cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8*). [*bulunur, -un, -ur*]

'Aşḳ ateş ile dā'im sūzān **bulunur** cānā / Bu yolda nice yüz biñ ḳurbān **bulunur** cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 1*). [*bulunur, -un, -ur*]

Ol şāh-ı 'aşḳa bunda vuşlat ise murādıñ / Kendi özüne 'āşık ḥayrān **bulunur** cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 2*). [*bulunur, -un, -ur*]

Her şām ü seher ağla aşk ile yüzün dāğla / Kulluğña bel bağla sultān **bulunur** cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 3). [bulunur, -un, -ur]

Derdini yād eyle dermān **bulunur** elbet / Yolunda cān nişār et cānān **bulunur** cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 4). [bulunur, -un, -ur]

Dil verme dehre bāri terk et bütün hayālī / Bir katresiyle ‘aşkıñ ‘ummān **bulunur** cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 6). [bulunur, -un, -ur]

Mürşīd izini izle rehber sözünü özle / Allah’ı müdām gözle ihsān **bulunur** cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 7). [bulunur, -un, -ur]

Ey ‘Âdile қо ‘ārı dil şehrine var bāri / Bülbül gibi kıl zārı reyhān **bulunur** cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8). [bulunur, -un, -ur]

bul: Yaşamak, tecrübe etmek.

Çille-i bay u gedāya ‘Âdile vardır sebep / Her kişi etdiklerin bir gün **bulur** ‘ālem bu ya (Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 5). [bulur, -ur]

bul: Denk gelmek, rastlamak.

Rütbe-i ‘aql ü kemāl ‘Âdile gerçi ‘ālī / **Bulur** ednālğı kim ‘aşk-ı belādır ey dōst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 7). [bulur, -ur]

bul: Keşfetmek.

Cismiñde cān olan odur cānda nihān olan odur / Ol sırr-ı Hakk gūş edip seyr-i nihānı **bul** gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 2). [bul,]

Hazret-i Mevlā-yı tevhīd et **bulup** bir dānelik / Hakk Muhammed dediñ ise mahv olur efsānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1). [bulup, -up]

(Men ‘araf) esrārını **bulamazlar** illā ehl-i Fazl / Fazlına benden taleb senden ‘ināyet yā Mu‘īn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4). [bulamazlar, -amazlar]

bülbül: Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş.

Zihī göz kim seher bīdār olup gül vechi seyr eyler / Ki cānı gülsitān-ı dōstda öten **bülbülü** olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 3). [bülbülü, -ü]

Bak seher Cibrīl hem pervānesi hem **bülbülü** / Hem yanar hem āh eder ol nūra kim bī-hār gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 3). [bülbülü, -ü]

Şeb ü rüz eylerim **bülbül** gibi feryād ile zārī / Ciger-gāhım yaçar ‘aşk āteşi biryān eder yā Hū (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 5). [bülbül,]

Gülistān içre güller gonca rüyūñ **bülbülü** olmuş / Nihālīñ gıbtası ol kāmēt ü reftrāñna mahşūş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7). [bülbülü, -ü]

Ey ‘Âdile қо ‘ārı dil şehrine var bāri / **Bülbül** gibi kıl zārı reyhān bulunur cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8). [bülbül,]

Bülbülüñ āhı o gül-rūya sezādır ey dōst / ‘Āşıkın nālesi dil-dāra şafādır ey dōst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 1). [bülbülüñ, -üñ]

Akar ırmağ-ı dü-çeşmim olur cān **bülbülü** nālān / Gönül pervānesin nūr eyleyen bir gizli cānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 6). [bülbülü, -ü]

Ben ey gül ehl-i temkīnim beni **bülbüle** beñzetme / Yanıp āh eylemem pervāne-veş yanmağda zevkım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 4). [bülbüle, -e]

Bağ-ı cānānda **bülbül** gibi efğān ederek / Sīnesin gülşen-i vīrān eden gönlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 4). [bülbül,]

Gonca-veş durmaz açılır nev-bahār-ı vaşl için / Gālibā **bülbül** hevā-yı vaşlı şahrāda arar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 5). [bülbül,]

Düşüp **bülbül** gibi zâra bakar mı bâğ u gülzâra / Vatan tutmaz dü-‘âlemde der-i cinânda eğlenmez
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 4). [bülbül,]

Zihî göz kim seher bîdâr olup gül vechi seyr eyler / Ki cânı gülsitân-ı dâstda öten **bülbülü** olur
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3). [bülbülü, -ü]

Şular gibi çağlar yanar **bülbül** gibi Hakk’ı arar / Sînesi pür-âteş olur Zikru’llâh’a gelen ‘âşık
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 4). [bülbül,]

Bahâr oldu edem geşt ü güzârı / Olup dâst bâğına **bülbül** öteyim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 2). [bülbül,]

Gülşen donanmış gül ile dil âh eder **bülbül** ile / Destinde câm-ı mül ile ol bezm-i pür-şân edelim
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4). [bülbül,]

Bülbüle küşe-i gülistânı / Künc-i vîrâne-yi gurâba verem (Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 3).
[bülbüle, -e]

‘Aşkdır eden cemâl-i pâk-i cânâna nazar / ‘Aşkdır ol gonca gül rûyu için **bülbül** olan (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2). [bülbül,]

Ey gönül **bülbül** mişâli sen yine hayrân mısın / Bâğ-ı ‘aşkıñ nev-nihâli o güle hayrân mısın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1). [bülbül,]

Bâğ seher Cibrîl hem pervânesi hem **bülbülü** / Hem yanar hem âh eder ol nûra kim bî-hâr gül
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3). [bülbülü, -ü]

Küşâde oldu yâ hû dost bâğında gül-i vuşlat / Öyle **bülbül** olan âh çeksin pür-fiğân gelsin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 4). [bülbül,]

Bilmezem hâlim n’olur **bülbül** mişâli zâr ile / Gül yüzün setr eylemişdir zülf-i ‘anber-bâr ile
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 5). [bülbül,]

Nevbahâr oldu açıldı dâst bâğı gülleri / Gül murâdı üzre gayrı râm eder **bülbülleri** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 1). [bülbülleri, -ler, -i]

‘Âlemi hüsnuñ gülistân eyledi / **Bülbülü** sermest ü hayrân eyledi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 1). [bülbülü, -ü]

Faşl-ı bahâr geldi sünbülle gül açılmış / **Bülbül** fiğâna gelmiş rengîn çemen yetişmiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 1). [bülbül,]

Bülbül şadâ-yı ‘aşka pür eyledi cihânı / Ruhsâr-ı yâr çünkü gül üzere ‘aksetmiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 2). [bülbül,]

Faşl-ı bahâr geldi sünbülle gül açılmış / **Bülbül** fiğâna gelmiş rengîn çemen yetişmiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 1). [bülbül,]

Bülbül şadâ-yı ‘aşka pür eyledi cihânı / Ruhsâr-ı yâr çünkü gül üzere ‘aksetmiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 2). [bülbül,]

Râh-ı ‘aşka erişip terk et fenâ gülzârını / İsm-i Gaffâr ile kıl **bülbül** mişâli zârını (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 7). [bülbül,]

Hicrânı yakdı cânımı yandım amân u el-amân / Gitdi elimden eylerim **bülbül** gibi âh u fiğân
(Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 5). [bülbül,]

Gül-cemâli hoş-makâli ‘aşkına / Gonca derler hem eder **bülbül** fiğân (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 95). [bülbül,]

bülbül: Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş // âşık.

Enfûs ü âfâk cümle mest-i şahbâ-yı elest / **Bülbüle** gül şem’a pervâne verir sevdâ-yı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 5). [bülbüle, -e]

bülbülân-ı ‘aşkıñ: Aşk bülbülleri.

Dehri hüsnuñ ravza-i Rıdvân eder / **Bülbülân-ı ‘aşkıñı** nâlân eder (Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 1). [bülbülân-ı ‘aşkıñı, -ı, -nı]

bülbül-āsā: *Bülbül gibi.*

Sîne-çāk ü kalb-i vîrân **bülbül-āsā** pür-fiğân / ‘Âdile kuluña rahm ü mekremetle kıl meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 8*). [*bülbül-āsā,]*

Bülbül-āsā ‘Âdile küyînda feryâd etmede / Gül-‘izâr-ı yâra dâ’im mübtelâ ya’nî gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 7*). [*bülbül-āsā,]*

Sirişk-i çeşmiñi mânende-i seyl eyleyip icrâ / Seherde **bülbül-āsā** ‘aşk ile kıl âh ü efgânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 7*). [*bülbül-āsā,]*

‘Âşık idik gonca-i ruhsârîña / Şimdi düşdüm **bülbül-āsā** zârîña (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 46*). [*bülbül-āsā,]*

bülbül-i cân: *Gönül bülbülü.*

Ederim kat‘-ı ta‘allük çü bu cân ü tenden / O güle **bülbül-i cân** etmede efgân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 5*). [*bülbül-i cân,]*

bülbül-i cân-ı gedâ vü şah: *Dilenci ve padişahın canının bülbülü.*

Yüzüñ Mevlâ’ya döndür eyleme ey cân sen gaflet / Kafesden **bülbül-i cân-ı gedâ vü şah** uçar elbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 2*). [*bülbül-i cân-ı gedâ vü şah,]*

bülbül-i gülzâr-ı cennet: *Cennetin gül bahçesinin bülbülü.*

Îkdrî ‘âlî mürşidi ancak bilir şâdık mürîd / Oldu ancak **bülbül-i gülzâr-ı cennet** muṭlaḳâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 10*). [*bülbül-i gülzâr-ı cennet,]*

bülbül-i gülzâr-ı şafâ: *Mutluluk bahçesinin bülbülü.*

Şâh-ı evreng-i vefâ **bülbül-i gülzâr-ı şafâ** / ‘Âşık luṭfî revâ ehl-i dile feyzi ‘amîm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 7*). [*bülbül-i gülzâr-ı şafâ,]*

bülbül-i güvâ: *Şakıyan bülbül, söyleyen bülbül.*

‘Âşk ile mest olanlar diyemez / Yalnız **bülbül-i güvâ** söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 8*). [*bülbül-i güvâ,]*

bülbül-i nālândır: *Ağlayan bülbül.*

Gonca-i ḥandândır hem **bülbül-i nālândır** / Gülşen-i pîr-i muğâna ‘Âdile her an gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 6*). [*bülbül-i nālândır,]*

bülbül-i rûhı: *Yanağının bülbülü.*

Oldu târîḥ hemân altı yüz elli dört sâl / **Bülbül-i rûhı** bakâ gülşenine açdı bâl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 35*). [*bülbül-i rûhı, -ı]*

bülbül-i rûh-ı laṭfî: *Narin gönlün bülbülü.*

Bülbül-i rûh-ı laṭfî uçdı bağ-ı cennete / Mâder ile zevcini yandırdı nâr-ı firḳate (1285) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 12*). [*bülbül-i rûh-ı laṭfî, -i]*

bülbül-i şürîde-veş: *Zavallı, perişan, âşık bülbül gibi.*

Gül cemâl-i yâre zâr et **bülbül-i şürîde-veş** / ‘Âdile bu nâleden bîdâr olsun geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 7*). [*bülbül-i şürîde-veş,]*

bülbül-şıfat: *Bülbül gibi.*

Nutkı şîrîn mahz-ı devlet / **Bülbül-şîfat** gonca-meşîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 2*).
[bülbül-şîfat,]

buldu teşrîf-i makâmât: Makamlar, mevkiler şereflendi, gururlandı.

Oña Cibrîl olarak gâşiye-ber-düş o şeb / **Buldu teşrîf-i makâmât** 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 6*). [buldu teşrîf-i makâmât,]

buldur: "Bu" işaret zamiri.

Hem yalancının sözünü diñleyip verme kulağ / İşte **buldur** pend-i pîrân ü erenler bî-gümân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 5*). [buldur,]

bulun: Var olmak, mevcut olmak.

Şûret-i emvâc-ı keşretde **bulunmaz** misli hîç / Bahr-i vahdetde şadef dürr-i vefâ ya'nî gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 6*). [bulunmaz, -maz]

Etmîş ihdâ dâder-i 'âlîsine / Hizmetinde **bulunup** haylî sene (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 83*). [bulunup, -up]

Ruĥuñdan ref' olursa ger niķābı şemsden a'lā / **Bulunmaz** āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra'nā
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 2*). [bulunmaz, -maz]

O bir feyz-i tecellîdir ki 'uşşāka nişār olmuş / **Bulunmaz** āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra'nā
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 4*). [bulunmaz, -maz]

Başîret çeşmini aç sevdigîñ yanînda pek a'lā / **Bulunmaz** āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra'nā
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 6*). [bulunmaz, -maz]

Gönül nakşında 'aşk-ı pāk ile ey 'Âdile bilsen / **Bulunmaz** āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra'nā
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 8*). [bulunmaz, -maz]

bulun: Bir arada olmak.

Her ne kim kişi sever ise onuñla **bulunur** / Her cemāl 'aşkıyız tâlib-i cennet degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 2*). [bulunur, -ur]

buluş: Buluşmak, bir araya gelmek, kavuşmak.

Cân bülbülüyle gâh **buluşur** bağ-ı 'aşkda / Zîkr-i Hudâ'yla olmada gūyân gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 6*). [buluşur, -ur]

bulut: Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi.

O meh-rūyu şanır dil kim **bulutdan** âşikâr olmuş / Gören her zerrede mihr-i cemālî tâb-dâr olmuş
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 3*). [bulutdan, -dan]

bunca: Birçok, pek çok.

Geldiler **bunca** ulû'l-'azm-i nebiyy-i muhterem / Ümmet olmak devletiyçün etdiler cânlar fedâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 5*). [bunca,]

Bu ne tedbîrsizlik ayâ bu ne gayretidir 'aceb / Bir iki gün şöhrat için **bunca** sa'y ü gayretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 7*). [bunca,]

Geçmede **bunca** hevâ vü heves içre 'ömrüm / Cürm ü 'işyânımı 'afv eyle bu ân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 2, Beyit 2*). [bunca,]

Nasıl hemşîresi bu 'Âdile yanmaz o Hâkân'a / Ki kıydı **bunca** zâlimler qarındaşı cihānbāna
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 16*). [bunca,]

bunlar: Bunlar, işaret zamiri.

Bunlara etmek maḥabbet mü'mine lâzım tamām / 'Âdile'yi ğayrı onlardan ayırma yâ Resûl (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 13). [bunlara, -a]

Kim etse **bunlara** şıdk ile hizmet Hâk verir ecrin / Şadâkat kullara Hâk'dan ulu luṭf ü sa'âdetdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3). [bunlara, -a]

Bunlar oldu şehr-i İstanbul'da cennet-mekân / Cümlesine 'Âdile ihlâş ile bende hemân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 18). [bunlar,]

burc-ı kalbe: Gönün burcu, suru.

Burc-ı kalbe doğdu ḥurşid-i cihân-ârâ-yı 'aşk / Hilkat-ı ekvân hep envârına merbûṭ ü best (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 3). [burc-ı kalbe, -e]

burc-ı kalbi: Gönün burcu, suru.

Bekle **burc-ı kalbi** her şeb tâ doğa ḥurşid-i 'aşk / Rûḥuñu pür-nûr kıl ğayrı şafâ-yı cânı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 3). [burc-ı kalbi, -i]

burc-ı sinemde: Bağrın, gönün kulesi.

Ol cemâliñ şu'lesin kim görse elbet mest olur / **Burc-ı sinemde** doğunca mäh-ı tâbânım benim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 6). [burc-ı sinemde, -m, -de]

burhân: Delil, ispat.

Âkıl idrâk etmez vaşfını izhâr müşkildir / Ki (Küntü keniz) sırrın nûruna **burhândır** tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 3). [burhândır, -dır]

Görünen cümle Hâk'dır her zamânda / Bu âdem zâtına **burhân** degil mi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4). [burhân,]

'Ârif-i bi'llâhı ey nâdân şanma bî-ḥaber / Çünkü **burhâna** çekerler sonra yazıkdır saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3). [burhâna, -a]

bürhân olur: Kanıt, delil olmak.

Sende ḥatm oldu kelâmu'llâh okundu Fâtiḥa / Süre-i Seb'u'l-meḡâni ḥükmüme **bürhân olur** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 6). [bürhân olur, -ur]

bürhân-ı gevher: Hakikatin delili.

'Âkıl iseñ o yana gel ol menzil-i cânı eriş / Deryâ-yı 'aşk içre dolup **bürhân-ı gevher** bul gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 4). [bürhân-ı gevher,]

bürhân-ı kavî: Sağlam delil.

Pîr-i dâñâ-yı celî Ḥazret-i Aḥmed Bedevî / 'Aşk ü irşadı bütün 'âleme **bürhân-ı kavî** (Âdile Sultan Divanı, Terkiḇ-bend 2, Beyit 11). [bürhân-ı kavî,]

bûs eyleyip: Öpmek.

Âstân-ı dergehiñ **bûs eyleyip** / Şevk ile yüz sürmege ümmîd var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 6). [bûs eyleyip, -y, -ip]

bütün: Hepsî, tamamıyla.

Seniñdir hem **bütün** kuvvet seniñdir şevket ü ḥaşmet / Seniñdir kudret ü ḥikmet amân Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 4). [bütün,]

Ḥayr ile yâd eylerim aşḥâb-ı zî-şânıñ **bütün** / Cân ile ben Çâr-Yâr'ın bendesiyim yâ Resûl (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 11). [bütün,]

Kim demsâzîñ bu yolda kim âyâ hemdemiñ / Âşinâlardan **bütün** bi-gâne olduñ ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 2*). [bütün,]

Seniñdir hem **bütün** kuvvet seniñdir şevket ü haşmet / Seniñdir kudret ü hikmet amân Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4*). [bütün,]

Zâhir u bâtın **bütün** hâzır olup cümle velî / Çıkıdı tevhid ile istikbâl-i rûhına şehâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 9*). [bütün,]

Hayr ile yâd eylerim aşhâb-ı zî-şânıñ **bütün** / Cân ile ben Çâr-Yâr'ın bendesiyim yâ Resûl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 11*). [bütün,]

Döner elbette **bütün** devlet-i 'aşkıñda cihân / Gönül ol peykere pervâne-nümâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 3*). [bütün,]

Bu bağı eyle temâşâ güzelleriñ yeridir / Şu 'âdır **bütün** ol goncânıñ ruğundaki nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 6*). [bütün,]

Ey 'âşık-ı feyz-ı ledün kudret ezeldendir **bütün** / Eşyâya hep zînet veren ezhâr-ı pür-envârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 4*). [bütün,]

Cân ü derûn teslîm **bütün** / Kapısına oldum dahîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 10*). [bütün,]

Kim demsâzîñ bu yolda kim âyâ hemdemiñ / Âşinâlardan **bütün** bi-gâne olduñ ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [bütün,]

Serde 'aqlım kalmadı vaşında 'âciz oldu dil / Yok taḥammül keşfe hem tağyîri müşkildir **bütün** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [bütün,]

Haṭṭ-ı yâr ile uçurur 'âşık nâme şabâ / Her gelen dösttan kâğıdlar başlar tâcdır **bütün** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [bütün,]

Serde 'aqlım kalmadı vaşında 'âciz oldu dil / Yok taḥammül keşfe hem tağyîri müşkildir **bütün** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [bütün,]

Haṭṭ-ı yâr ile uçurur 'âşık nâme şabâ / Her gelen dösttan kâğıdlar başlar tâcdır **bütün** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [bütün,]

Mey-i rûhânî dolsun mest olunca tâ **bütün** eczâ / Şeker helvâ-yı 'aşkı nûş edip bul ol leb-i nâbı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 2*). [bütün,]

Yeşil perde **bütün** halka açıldı / Muḥammed nûru her yerde saçıldı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 11*). [bütün,]

Mücib-i feyz ü sa'âdetdir **bütün** îmâ-yı 'aşk / Oldu zâhir şerḥ-ı ḥubb-i yâr ile ma'nâ-yı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 2*). [bütün,]

Kalmadı boş yerleri Leyla vü Mecnûn'ın velî / Öyle biñ Mecnûn ile memlû **bütün** şahrâ-yı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 10*). [bütün,]

bütün: Hepsî, tüm.

Dil verme dehre bâri terk et **bütün** hayâlî / Bir katresiyle 'aşkıñ 'ummân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 6*). [bütün,]

Bırakdı nâmusu 'Âdile fedâ kıldı **bütün** varı / Görelden ḥâl ü ruḥsârı dayanmaz cân eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 9*). [bütün,]

Yeter ey 'Âdile devletle faḥr etme tevâzu' kıl / Olur nâ'il vişâl-i yâre terk eden **bütün** varı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 8*). [bütün,]

Bütün luṭf u kerem senden sa'âdet ü himem senden / Füyûzât ü ni'am senden Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 7*). [bütün,]

Pâyine düş sür yüzüñ eyle recâ / Tâ ki 'âfv ede **bütün** 'işyânımız (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 8, Beyit 6*). [bütün,]

Kâfirân ḥandân oldu ağladı mü'min **bütün** / Nûr-ı çeşm-i Faḥr-i 'âlem ey Hüseyin-i Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 8*). [bütün,]

Rızā vermezdi ‘adl ü şefkati zulm-i müşīrāna / **Bütün** nār-ı firākı şaldı kalb-i ehl-i imāna (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 17*). [*bütün,]*

Pīr-i dānā-yı celī Ḥazret-i Aḥmed Bedevī / ‘Aşk ü irşadı **bütün** ‘āleme bürhān-ı kavī (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 11*). [*bütün,]*

būy: *Güzel koku.*

Büyüni şemmeyleyen ervāḥ olur ihyā hemān / Bādesinde neş’e bulup zevk alır her ān cān (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 17*). [*büyünü, -in, -ı]*

būy-ı ‘anberden: *Amber kokusu, güzel koku.*

‘Akl u cān ü dil gider mā‘şūk ḥayālī gelse ger / Kākül-i müşkīn zikri **būy-ı ‘anberden** lezīz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 7*). [*būy-ı ‘anberden, -den]*

būy-ı ‘aşk: *Aşkın kokusu.*

Būy-ı ‘aşk ile şafā bulsun gönül / ‘Âdile fānī zamānı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 9, Beyit 10*). [*būy-ı ‘aşk,]*

būy-i cān: *Can kokusu; ruhu besleyici, huzur verici koku.*

Zülf-i müşkīnīn şabā etse küşād / Her seḥer dehre saçılır **būy-i cān** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 96*). [*būy-i cān,]*

būy-i dōstdan: *Sevgilinin kokusu.*

Neyleyem bu pāyi ḥāk-i kūy-i yāre ermemiş / Neyleyem bu enfi **būy-i dōstdan** almaz şafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 4*). [*būy-i dōstdan, -dan]*

būy-ı reh-i gülşen-i vār: *Sevgilinin gül bahçesinin yolunun kokusu.*

Ḥayrete ḡayret ile düşdü açıldı dīde / Etdi tā‘tīr-i dimāḡ **būy-ı reh-i gülşen-i yār** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 5*). [*būy-ı reh-i gülşen-i yār,]*

büyük: *Yüce, ulu.*

Ka‘be-i dergāhīn a‘lā Beyt-i Mā‘mūr’dan seniñ / ‘Arş-ı a‘zamdan **büyük** Ravzañ seniñ meded yā Muḥammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 4*). [*büyük,]*

‘Aşkı pinhān eyle dilde zümre-i dānādan ol / Sırrı fāş etmektir ancak bir **büyük** dīvānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [*büyük,]*

Feyzi ‘ayān ismi ḥafī / Nutku **büyük** zātı Celīl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 4*). [*büyük,]*

Kaçma şufī bu **büyük** dergāha gel / ‘Aşk-ı evlād-ı Resūlu’llāh’a gel (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 77*). [*büyük,]*

büyük: *Benzerlerinden daha fazla olan.*

Fevtini duydu veliyyi ni‘metiñ / Pek **büyükün** gördü derd ü ḥasretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 22*). [*büyükün, -ü, -n]*

büyük: *Çok, fazla.*

Götür başña ‘aklñ eyle inşāf / Saña benlik **büyük** külfet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 10, Beyit 3*). [*büyük,]*

buyur-: *Emretmek, söylemek.*

Senden evvel ümmetinden kimse girmez cennete / Hem **buyurdu** Faḥr-ı ‘âlem ol Muḥammed Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 3*). [*buyurdu, -du*]

Sünnet içre her nebîniñ bir refîkı vardurur / Baña da sensiñ **buyurdu** ol Resûl-i bâ-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 7*). [*buyurdu, -du*]

Ṭutdu destinden Resûlu’llâh **buyurdu** luṭf ile / Dü cihânda sevdigimdir baña aḥterdir ‘Alî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 9*). [*buyurdu, -du*]

Senden evvel ümmetinden kimse girmez cennete / Hem **buyurdu** Faḥr-ı ‘âlem ol Muḥammed Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 3*). [*buyurdu, -du*]

İşte ol hırkasını luṭf u mürüvvet birle / Baḥş u iḥsân **buyurdu** oña maḥbûb-ı Ḥudâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 12*). [*buyurdu, -du*]

Şoñra ḥikmetle **buyurdu** ol Resûl / Kaṅı cāyı nākām eylerse qabûl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 10*). [*buyurdu, -du*]

buyur: Emretmek, söylemek.

(Yuhıbbühüm ve yuhıbbühühü) **buyurdu** Vedûd / Qulûba Şevk-ı maḥabbet anıñçün etdi vürûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 1*). [*buyurdu, -du*]

Râziyım ondan faḳat benden de ol râzı mıdır / Yâ ḥabîbim şor bunu **buyurdu** Zât-ı Kibrivâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 3*). [*buyurdu, -du*]

Cennet içre her nebîniñ bir refîkı vardurur / Baña da sensin **buyurdu** ol Resûl-i müctebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 8*). [*buyurdu, -du*]

(Laḥmike laḥmî) **buyurdu** Faḥr-ı ‘âlem şânına / Vaşf ü qadri bulamaz bî-şübhe ḥadd ü intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 10*). [*buyurdu, -du*]

Buyurdu (eynemâ küntüm) sizinleyim diye Mevlâ / Ṭaleb kıl kendide maṭlûbuñu ḥâşıl ola mâ’nâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 1*). [*buyurdu, -du*]

Senden evvel ümmetinden kimse girmez cennete / Hem **buyurdu** Faḥr-ı ‘âlem ol Muḥammed Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [*buyurdu, -du*]

(Küllî yevmin hüve fî şe’nin) **buyurmuşdur** Ḥudâ / Ol sebep ehl-i kemâliñ nâlesi Qur’ân’dadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 5*). [*buyurmuşdur, -muş, -dur*]

Buyurdu (naḥnü kaşemnâ) da ḥalkı âzâde / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 7*). [*buyurdu, -du*]

Ḥaḳ **buyurdu** (Nûr-ı semâvât-ı ve’l-arz) âyetin / Kendidir medḥ eyleyen zâtın o Rabbü’l-‘âlemîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [*buyurdu, -du*]

Buyrulup şânında (Laḥmi Laḥmike) / Var kıyâs et şân-ı ‘âlîsin şehâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 13*). [*buyrulup, -ul, -up*]

buyur: Gelmek, şerefliendirmek.

Buyur şâhâ seniñdir beyt-i aḥzân-ı faḳîrânem / Cemâliñ şem’ine karşı hemân ḥayrândır ‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 7*). [*buyur,*

çağıldı: Suyun, akarken taşlara, kayalara çarparak çıkardığı sesin adı.

Her taraftan selsebîliñ kevseriñ **çağıldısı** / Gonca-vi vuşlatdan envâ’-ı tecellîler qoḳar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 2*). [*çağıldısı, -sı*]

çağır: Çağırarak, davet etmek.

Mihr ü mâh görse cemâliñ bâreka’llâh **çağırır** / Yoluña ḥürşid-i ‘âlem ḥâk ile yeksân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 2*). [*çağırır, -ır*]

çağla: Coşkun şekilde akmak.

N'ola **çağlar** ise cûlar gibi eşkim fırâkiyle / Söyünmez sinede tâb ü harâret bir zamân yâ Hû
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 6). [çağlar, -r]

Nihâyet 'âşıka maşşûduna ermemek olmazmış / Gözüñde **çağlayıp** aksın o kanlı yaş şabr eyle
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 5). [çağlayıp, -y, -ıp]

Şular gibi **çağlar** yanar bülbül gibi Hakk'ı arar / Sînesi pür-âteş olur Zikru'llâh'a gelen 'âşık
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 4). [çağlar, -r]

çāk et: Yırtmak, parçalamak.

Perdedir çün iki 'âlem Hakk'a **çāk et** perdeyi / 'Arş ü Kürs ü Beyt-i ma'mûr u Kalem Levh'i
güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2). [çāk et,]

Deme teşbîhi terk ile ele almam ben ol cāmı / Hicâb-ı 'aqlı **çāk et** ma'rifet bul bu riyâdan geç
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6). [çāk et,]

çāk etdim: Yırtmak, parçalamak.

Hâlimi şerh eylemek mümkün mü ayâ bâb bâb / Şabr u ârâm câmesini **çāk etdim** ağladım (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 3). [çāk etdim, -di, -m]

çāk eyledim: Yırtmak.

Hâlimi şerh eylemek mümkün mi bilmem bâb bâb / Şabr ü râhat câmesini 'aşkile **çāk eyledim**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 3). [çāk eyledim, -di, -m]

çāker: Kul, köle, bende.

Ehl-i 'aşkıñ 'âşıkıyım evliyânıñ **çākeri** / Cân fedâ-yı 'aşk eden ehl-i şafâdır sevdiğim (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 7). [çākeri, -i]

çāki ola: Yırtık, parçalanmış.

Seher vakti gibi mihrinle bî-bāk / Yakamı dâmenimden ola çāki (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156,
Beyit 2). [çāki ola, -a]

çal: Bir müzik aletinden ses çıkmasını sağlamak.

Çalınıp versin sadâ her demde kûs-ı rif'ati / 'Âşıka bayram günüdür kadr-i es'ad geceler (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 4). [çalınıp, -ın, -ıp]

Urup ol gül-'ızar 'aşkıñda na'ra / Kurup kânûn-ı 'aşkı ben **çalayım** (Âdile Sultan Divanı, Gazel
121, Beyit 5). [çalayım, -a, -y, -ım]

çalış: Bir şeyin olması, yapılması, elde edilmesi için gereken gayreti göstermek, çaba sarfetmek.

Tâ'ir-i Kuds olmağa ey cân gel **çalış** kim / Zerre mişâl kalma şems-i şafâ bulunca (Âdile Sultan
Divanı, Diğer 24, Beyit 4). [çalış,]

Zikri ma'bûduñ sever zikre **çalış** her añ sen / 'Aşk ile zikr edenler sâhib-i 'irfân olur (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 50, Beyit 3). [çalış,]

Bu 'âlem bir güzel 'âlem **çalış** maşşûduña er gör / Kalıp aldanma nefse emr-i Hakk'ı yerine ırgür
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1). [çalış,]

Tâ olub ehl-i diliñ efzûn kemâl-i himmeti / Âsitânında **çalış** mahv et özün hayrânı ol (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 114, Beyit 2). [çalış,]

Çalış Hâk yoluna onda şafâ-yı câvidânı bul / Riyâ koyma dil-i ihlâşa gel terk eyle 'işyânı (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 6). [çalış,]

Çıkar sa'y ile gönülden hevâyı mâ-sivâyı hep / **Çalışıp** zâhir ü bātında terk et hâl-i zulmânî (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 3). [çalışıp, -ıp]

çār: Dört.

Bâğ-ı cennet gülleri açılmış işbu cāyda / **Çār** ırmaqdır dehânından ne a'lâ süt akar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 1*). [çār,]

çāre: Deva, çözüm, çıkar yol.

Bulunmaz **çāre** zahm-ı gönlüme Loqmân tabīb olsa / Devâdır 'Âdile vuşlat bu hasta sîneye yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 9*). [çāre,]

Rızâdır **çāresi** 'aşkıñ görünmez ibtilâsı hîç / Şâbırdır 'Âdile dermân çekeriz kaydı ey şûfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 7*). [çāresi, -si]

Kimse derdim anlamaz ketm etmeden yok **çāresi** / Bende-i bîçāreye senden olur ancak 'atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 6*). [çāresi, -si]

Ol mübârek maqdemîñ kıldı müşeref hânemi / Oldı dermân hâk-ı pâyıñ **çāresiz** derde hemân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 7*). [çāresiz, -siz]

Oldum âvâre gamıñla bulmadım bir **çāreyi** / Senden olur merhamet şâh-ı zamânım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 6*). [çāreyi, -y, -i]

Bulmadı bu derde **çāre** 'ilm-i hikmet de bilen / İbn-i Sînâ kılmaı tedbîrini bu 'illetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 5*). [çāre,]

Derd-i 'aşkıñ **çāresi** bî-kesleriñ sultânı kim / Fâtımâ bint-i nebî hayrû'n-nisâdır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 5*). [çāresi, -si]

Ne recâ-yı vuşlata ne fırkata var tākātım / **Çāre** ne yolda koyan 'aşkıñ havâsı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 4*). [çāre,]

Cihânda sa'y edip bî-çāre ol sen / Ki degmez **çāresi** nâ-çârlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 3*). [çāresi, -si]

Dedim güzel nice âh eyleyem bul derdime **çāre** / Dedi dolsun çileñ bil bu cefâyı bir şafâ cāna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 6*). [çāre,]

Cihânda sa'y edip bîçāre ol sen / Ki degmez **çāresi** nâ-çârlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 3*). [çāresi, -si]

Çāresizlikdir yine dâru's-şifâ-yı 'aşkda / Hâtır-ı mecrûha erbâb-ı vefânıñ merhemi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 2*). [çāresizlikdir, -siz, -lik, -dir]

Eder emrâz-ı 'işyâna Hudâ'nıñ rahmeti **çāre** / Düşen derd ü gama bir gün bulur elbette dermânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 9*). [çāre,]

Bulunmaz **çāre** zahm-ı gönlüme Loqmân tabīb olsa / Devâdır 'Âdile vuşlat bu hasta sîneye yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 9*). [çāre,]

Yara vü zahm-ı dile senden olur **çāre** baña / Senden özge olamaz çāre-resân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 4*). [çāre,]

Qalb-i 'uşşâkı bitirdi tîğ-ı 'aşkıñ yāresi / Ey Hüsâmeddîn-i 'Uşşakî seniñdir **çāresi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 6*). [çāresi, -si]

Çāre yokdur irtihâl etsem gerek / 'Azîm-i vaşl-ı Zü'l-celâl etsem gerek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 93*). [çāre,]

Âh kim ol nevcivân ü gül-fidânım nâ-gehân / Uğradı bir derde aşlâ bulmadı **çāre** amân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 11*). [çāre,]

Çāre yok bu yolda emr-i Hâk ezelden bu aña / Ağla çeşmim ağla feryâd eyle rahm etsin Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 3*). [çāre,]

çāre-resân: Çare ulaştıran, deva yetiştiren.

Yara vü zahm-ı dile senden olur çāre baña / Senden özge olamaz **çāre-resân** Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 4*). [çāre-resân,]

çäre-resân-ı zu'afâ: Zayıflara, güçsüzlere derman olan.

Dest-gîr-i fukarâ **çäre-resân-ı zu'afâ** / Melce-i bay ü gedâ Hazret-i 'Abdü'l-kâdir (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 4). [çäre-resân-ı zu'afâ,]

çäre-sâz: Çare bulan, çare bulucu.

Her biri etdi tazarru'lâ niyâz / Deyip ey bî-çäreğâne **çäre-sâz** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 7). [çäre-sâz,]

Nazar kıl lutf ile senden diğér kim **çäre-sâzımdır** / Kâpında 'Âdile kemter gedâdır yâ Resûla'llah (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 8). [çäre-sâzımdır, -im, -dır]

çâresâz: Çare bulan, çare bulucu.

Kardaşım idiñ benim hem-mâderim / **Çâresâzım** dest-gîrim yâverim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 54). [çâresâzım, -im]

çarh: Felek, gök; baht, talih.

Dolar envâr ile **çarhı** dolandır nûr-ı vahdetle / Nice esrârdır gör kim dile bu hikmet-i tevhið (Âdile Sultan Divanı, Diğér 6, Beyit 5). [çarhı, -ı]

Bu **çarh** etmedir âsumân-ı dilde simâ' / Şaçar o 'aşk ile her derde hezârân nûr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 7). [çarh,]

Zerredir gün rûyuña nisbetle şems / **Çarhı** ser-gerdân u hayrân eyledi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 4). [çarhı, -ı]

çarh: Felek, âlem, dünya; gökyüzü; baht, talih.

Cihânı seyle verir hem yakıp vîrân eder **çarhı** / Nigâh-ı nâz ile bir câme nâ'il olmasa gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Diğér 22, Beyit 7). [çarhı, -ı]

Aç cemâliñden niğâbın kâ'inât görsün seni / **Çarh** ser-gerdân ü hayrân-ı hayâliñ ey güzel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 4). [çarh,]

Çarh bir âh ile hârâba verem / Âteş-i köhne âsyâba verem (Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1). [çarh,]

'Aşkdır fehmi ile iş'âr eyleyen derd-i dili / 'Aşkdır bak 'Âdile **çarhı** eden keşf ü beyân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 10). [çarhı, -ı]

Bu ne âhenk kim götürür Rakş'a **çarhı** 'Âdile / Muṭrîb-ı 'aşkı işit cândan nişândır müsikî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 6). [çarhı, -ı]

Cihânı seyle verir hem yakıp vîrân eder **çarhı** / Nigâh-ı nâz ile bir câme nâ'il olmasa gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7). [çarhı, -ı]

Dil semâ' etdi bu demlerde Nevâ-yı nây-ı 'aşk / Çekse bir âhı derûnum **çarhı** süzân eylese (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 13). [çarhı, -ı]

çarh-ı bî-vefâ: Vefasız felek, kader.

'Aksine devr etdi soñra işbu **çarh-ı bî-vefâ** / Hazret-i 'Abdûlmecîd Hân eyledi 'azm-i beğâ (1277) (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 5). [çarh-ı bî-vefâ,]

çarh-ı derûnuñ: Gönlin feleği.

Gürûh-ı 'âşıkân şevkile her dem pür-hurûş olmuş / Döner **çarh-ı derûnuñ** hep bakâsı artar eksilmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 5). [çarh-ı derûnuñ, -uñ]

çarh-ı felek: Feleğin çarkı. Baht, tâlih.

Semâda devr eder 'aşkıñ ile **çarh-ı felek** yâ Rab / Eder şevkıñla rakşı durmayıp eflâk hep yâ Rab
(Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 4). [çarh-ı felek,]

çarh-ı felek: Feleğin çarkı, talih, baht.

Mihr ü meh bendesidir **çarh-ı felek** hayrânı / Etmede 'aşkı ile devr siyyemâ 'arz u semâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 43). [çarh-ı felek,]

çarh-ı kalb-i zârdan: Ağlayan, inleyen kalbin kaderi.

Ne duhândır bu ki çıkmaz **çarh-ı kalb-i zârdan** / Hicr dâğını örer ol lâle ruhsârım bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6). [çarh-ı kalb-i zârdan, -dan]

çarh-ı mînâdan: Mavi gök kubbe, mavi gökyüzü.

Rû'yet-i dîdâr olmazsa şeb-i devlet naşîb / 'Âdile dūd-ı âhım **çarh-ı mînâdan** geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 5). [çarh-ı mînâdan, -dan]

çarh-ı ser-gerdân ü hem hayrân eder: Baş döndüren ve aynı zamanda şaşırtan felek, kader.

Zerredir kevn rüyuña nisbetle şems / **Çarh-ı ser-gerdân ü hem hayrân eder** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 4). [çarh-ı ser-gerdân ü hem hayrân eder, -er]

çarh-ı sergerdâni: Dönen felek, gökyüzü; perişan baht, talih.

Mest iken dil hânesi halvet olur vuşlat bulur / 'Aşk ile eyler simâ'ı **çarh-ı sergerdâni** gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 4). [çarh-ı sergerdâni, -ı]

çarhı tutar: Gökyüzüne ulaşmak.

Gâh olur kendi özümü bilerek eylerim âh / Gâh 'ışyânım añıp **çarhı tutar** nâlelerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 6). [çarhı tutar, -ar]

câr-yâr: Dört dost, dört halife (Hz. Ebubekir, Ömer, Osman, Ali).

Hayr ile yâd eylerim aşhâb-ı zî-şânıñ bütün / Cân ile ben **Çâr-Yâr'ın** bendesiyim yâ Resûl (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 11). [câr-yâr'ın, -ın]

Âl ü aşhâb-ı Resûlu'llah'dan dūr olmasın / Râh-ı 'aşkı **çâr-yâre** 'Âdile olsun fedâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 12). [çâr-yâre, -e]

ceh-i sūzānda: Yanan kuyu, ateş kuyusu.

İçir vahdet meyin kınsın yolunda mest-i 'aşk olsun / Firâkıyla yeter yandı **ceh-i sūzānda** eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 7). [ceh-i sūzānda, -dasūzān]

çek: Çekmek; yönlendirmek.

'Ârif-i bi'llâhı ey nādān şanma bî-haber / Çünkü burhāna **çekler** soñra yazıkdır saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3). [çekler, -er, -ler]

çek: Tutmak.

Gel ey zâhid zebânıñ **çek** şakın 'uşşakı incitme / Eden tevfiğ ile zikr-i Hudâ 'uşşakı incitme (Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1). [çek,]

çek: Katlanmak, dayanmak, tahammül etmek.

Çekmeyiz cân ile baş kaydını biz 'Âdile hîç / 'Ahdimiz yoluna baş vermede nādān değiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 9). [çekmeyiz, -me, -y, -iz]

Çekmez iki cihānda guşşayla miḥnet ‘āşık / Eyler ‘azīz onu ‘aşk yār-ı hemdemi olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 2*). [çekmez, -mez]

Rızâdır çāresi ‘aşkıñ görünmez ibtilâsı hîç / Şâbirdır ‘Âdile dermân **çekeriz** kaydı ey şüft (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 7*). [çekeriz, -er, -iz]

Degildir zevk için gelmek cihāna nefsi bilmekdir / Bu bir düşdür nedāmetler **çekersin** soñra hem miḥnet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4*). [çekersin, -er, -sin]

Varlık derd ü belâsıdır **çekilen** gam hemân / ‘Aşk ile yok olsa ‘aşık hōşca kām-rân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 6*). [çekilen, -il, -en]

Cennet-i ruḥsārdan geçmez perîşānlık **çeken** / Kıl kadar sevdā-yı zülfü vech-i ma‘nāda arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 4*). [çeken, -en]

Yār-ı şiddika daḥı etme beyân / **Çekdiğin** cevri ü cefâyı hōş gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 7*). [çekdiğin, -dig, -iñ]

Bu dünyānıñ tükenmezse belâsı / **Çekeriz** çillesin ‘irfānımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 3*). [çekeriz, -er, -iz]

Gam-ı ‘ālem **çekilmez** bir dem için / Erenlerden bizim meydānımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 6*). [çekilmez, -il, -mez]

Ezelden çille-i ‘aşkı **çeker** ‘āşıklar eyvā’llāh / O cānlar ermese dermāna da Loḵmān’a incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [çeker, -er]

Olma maḡrūr tül-ı ‘ömre yok bakāsı hāşılı / ‘Âdile bul vahdeti **çekme** cefā vü külfetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 6*). [çekme, -me]

Ṭālib-i dünyā olup **çekme** cihānıñ nikbetiñ / Cümleden lâ-kayd olup da bul sa‘ādet devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 1*). [çekme, -me]

Çekmeyiz cān ile baş kaydını biz ‘Âdile hîç / ‘Ahdimiz yoluna baş vermede nādān degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 9*). [çekmeyiz, -me, -y, -iz]

Sürür u zevk u şād ile geçerken cümle eyyāmı / Neler **çekdi** neler ey ‘Âdile zār olmayan göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7*). [çekdi, -di]

Çekme cihanda mātemi dilde kala ‘aşkıñ demi / Bu şeb o māk-ı ‘ālemi nūr ile tābān edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [çekme, -me]

Gayr-ı Hāk’dan ben niyāzda olamam / ‘Ālemiñ biñlerce ḵahrın **çekemem** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 1*). [çekemem, -e, -me, -m]

Çekilen çileniñ esbābını Allah bilir / İmtiḥandır bize ol pādīşah eyler fermān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 5*). [çekilen, -il, -en]

Āh ol günler ki ben hem-rāz idim cānān ile / Nî‘met-i vuşlat bulup nāzın **çekerdim** cān ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 3*). [çekerdim, -er, -di, -m]

Ger cefā ger cevri her ne **çekse** rāzıdır yine / Ol ḡumūm-ı ‘āşıkıñ bād-ı şehirdir maḡremi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 6*). [çekse, -se]

İltifātıñdı baña maḡzā kerem / Sāye-i ‘adlinde **çekmezdim** elem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 39*). [çekmezdim, -mez, -di, -m]

Ḥastalandı nice **çekdi** derdi bir āh etmedi / Şükr ü zikri koymadı dilden ḥatāya gitmedi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 7*). [çekdi, -di]

Bilen **çekmez** edāsın miḥneti var / Göñül ḡaddārdır sevme cihānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 4*). [çekmez, -mez]

Görmedi ‘ālemde hiç Ferḥād ü Şīrīn ‘ālemi / Vāmıḵ u ‘Azrā perîşān oldu **çekdi** mātemi (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 6*). [çekdi, -di]

çek: Uzaklaştırmak.

Zāhidā ḥor bakma incitme o ‘ālī erleri / Var eliñ diliñ **çek** onlardan şaḵın cān u seri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 1*). [çek,]

çekil: Yazılmak, çizilmek.

Kilk-i kudretten **çekilmiş** nokta-i nûn u kalem / Câmî '-i cümle fûnûn-ı zât-ı Mevlâ'dır göñül
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 2). [çekilmiş, -miş]

cemen: Çimen, yeşillik yer.

Faşl-ı bahâr geldi sünbülle gül açılmış / Bülbul figâna gelmiş rengîn **cemen** yetişmiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 1). [cemen,]

cemen: Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer, bahçe.

Cân ne seyr-i bâğ eyler ârzû ne bir **cemen** / Aldı ol mehpâre 'aql ile dil-i nâlânımı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 3). [cemen,]

cerâğ: Kandil, mum; alev.

Dilde olunca zikri yanar nûruñ **cerâğı** / Gel diyelim 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 3). [cerâğı, -ı]

Nâr-ı mahabbetle yakar 'aşk âteşi dilde **cerâğ** / Şehr-i şafânın bağına 'ayn-ı donanmadır göñül
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 6). [cerâğ,]

Şu 'lelendi yandı dağ dağ sînede yer yer **cerâğ** / Cānlara verdi ziyâ hem 'âleme ol âfîtab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 2). [cerâğ,]

Dile nakşetmiş 'aşkıñ ezelden ol güzel zîra / **Cerâğı** hâne-i dilde yanar sûz-ı nihânım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 2). [cerâğı, -ı]

Derûnum lâle-veş pür dâğ etdi âteş-i hasret / Hidâyet kûyuña âhım mişâli bir **cerâğım** var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 2). [cerâğım, -im]

Göñlümü senden nebîden eyleme bir an dūr / Dilde 'aşk uyandırır yer yer **cerâğı** geceler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 2). [cerâğı, -ı]

Nâr-ı mahabbetle yakar 'aşk âteşi dilde **cerâğ** / Şehr-i şafânın bağına 'ayn-ı donanmadır göñül
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6). [cerâğ,]

cerâğ: Yağ kandili ve genellikle mum, meşale gibi ışık veren şey.

Derâ-yı nâleden bîdâr olup dil / Mahabbet şem'i yandursun **cerâğı** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 7). [cerâğı, -ı]

cerâğ yakar: Kandil yakmak; aydınlatmak.

'Aşk şem'i rüy-ı âliñden yakar dilde cerâğ / Ol şafâ mihr-i cemâliñden yakar dilde cerâğ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 1). [cerâğ yakar, -ar]

Şem'-i 'aşk yanınca ol pervânede yanmak gerek / Âşikâre nûr-ı hâliñden yakar dilde cerâğ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 2). [cerâğ yakar, -ar]

Ârzû eylerse de bilmez bu cānânı yine / Neş'e-i feyz-i vişâliñden yakar dilde cerâğ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 3). [cerâğ yakar, -ar]

Leyle-i fırkatda buldu kendine hemdem refîk / Ya'ni cism-i pür-hayâliñden yakar dilde cerâğ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 4). [cerâğ yakar, -ar]

Katre katre kan damlar tâ cigerden şubha dek / Gülşen-i 'aşka nihâliñden yakar dilde cerâğ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 5). [cerâğ yakar, -ar]

'Âdile eyle tarîk içre tevekkül hem rızâ / Feth-i bâb olur nevâliñden yakar dilde cerâğ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 6). [cerâğ yakar, -ar]

cerâğ-âver-i dîn: İnancın aydınlık vereni, ışıktandıranı.

‘Aşıka fikr ü hayāl-i seheri doğdu yine / Pertev-i cebhe-i imān **çerağ-āver-i dīn** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3). [çerağ-āver-i dīn,]

çerāğ-ı ‘aşk: Aşk ateşi, ışığı.

Nūr-ı Fahr-ı ‘ālem ile beyt-i dil bulup ziyā / ‘Āleme verdi **çerāğ-ı ‘aşk** ile feyz u şafā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 5). [çerāğ-ı ‘aşk,]

çerāğ-ı dilde: Gönül mumu.

Yanıp mānende-i pervāne bu şem‘-i rüy-i cānāna / **Çerāğ-ı dilde** rüşen āftāb-ı ‘ālem-ārādır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 5). [çerāğ-ı dilde, -de]

çerāğ-ı kalb: Gönülün ışığı, alevi.

Yār elinden nüş etdik bāde-i gül-rengi biz / Kim **çerāğ-ı kalb** şem‘-i ‘aşkıñın sūzānıdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 2). [çerāğ-ı kalb,]

çerāğ-ı nūr-ı ‘aşk: Aşk ışığının mumu, kandili.

Cism ü cān seyreyle bak dilde **çerāğ-ı nūr-ı ‘aşk** / Kīmyā-yı pāk-i cāndır hāk-i dervīşānı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 5). [çerāğ-ı nūr-ı ‘aşk,]

çeşm: Göz.

Rü‘yet-i dīdār-ı nūr-ı zātın için her gece / Sen misin **çeşmim** eden bī-hvāb ü giryān ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 6). [çeşmim, -im]

Bakmağa ol nūra hiç **çeşmimde** kuvvet kalmadı / Garķ u hayrānı o nūruñ fark eder mi gayrıya (Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 3). [çeşmimde, -im, -de]

Gāh **çeşmin** yaş doker gāh ciğerden kan akar / Arzū-yı vuşlat eyler dil hayāl-i zārı güç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 4). [çeşmin, -in]

Ağlarım ‘aşkıñ ile hūn-i dilim **çeşmimden** / Cereyānı ile mānende-i fevvāre taşar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 6). [çeşmimden, -im, -den]

Vech-i māh āhū-nigāh **çeşmi** siyāh kākül siyāh / Cām elde şu‘le dilde ol şeh-i hūbānı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 8). [çeşmi, -i]

Mihr-i ‘ālem ‘ayn-ı zulmetdir bu giryān **çeşmime** / Kudretiñle ‘Ādile‘ye lā-mekānım gel yetiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 7). [çeşmime, -im, -e]

Rü‘yet-i dīdār-ı nūr-ı zātın için her gece / Sen misin **çeşmim** eden bī-hvāb ü giryān ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6). [çeşmim, -im]

Görünür cümle minārātı mücessem pūr-nūr / **Çeşmi** lem‘ān eder şu‘le-i ‘aşk-ı Haremeyn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5). [çeşmi, -i]

Nice fark edebilir hvābda iken **çeşmim** / ‘Aks eder āyīne-i kalbe mişāl-i kamereyn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4). [çeşmim, -im]

Dün gece hvābide **çeşmim** āşinā idi derūn / Fikr-i ‘aşk-ı yār ile olmuşdu sīnem mest-i hūn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1). [çeşmim, -im]

İşte ol **çeşmi** siyeh āfet-i cān mest-nigāh / Kendine bir nigh ile beni kıldı meftūn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 7). [çeşmi, -i]

Çeşmi uyursa kalbi ‘aşıklarıñ uyumaz / Sırr-ı cemālī naķş et dilde hemān şehirde (Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 2). [çeşmi, -i]

Onları bilmezsin hem esrārlarından bī-haber / **Çeşmiñ** a‘mā göremezsın evliyā-yı enveri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 2). [çeşmiñ, -iñ]

Nār-ı ‘aşkı söndüremez olsa **çeşmim** yaşı baħr / Sen bilirsin sīne-i pūr-yāraye dermānımı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 7). [çeşmim, -im]

Kimseye **çeşmim** yaşın sildirmedi / Vâlidem olmadığın bildirmedi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 86*). [*çeşmim, -im*]

Şu'lelensin âteş-i 'aşkıñ ile bu cism ü cân / **Çeşmim** olsun fikr-i dîdârıñla giryân her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 7*). [*çeşmim, -im*]

Çäre yok bu yolda emr-i Hâk ezelden bu aña / Ağla **çeşmim** ağla feryâd eyle rahm etsin Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 3*). [*çeşmim, -im*]

Çeşmine sürme edip hâk-i Medîne şehrin / Hâk-i pâyi medenî hem bedevî Tañavî (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 14*). [*çeşmine, -i, -ne*]

çeşm ü dîde-bân: Gözcünün, bekçinin gözü.

Fitîl-i sûz-ı barut-ı kararım oldu gitdikçe / Hayâl-i şem'-i ruhsârına **çeşm ü dîde-bân** âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 5*). [*çeşm ü dîde-bân,]*

çeşmân: Gözler.

Talınca bu gece keyfimce h'vâb ü nevme **çeşmânım** / Geçer geçmez uyandım 'aşka yandım sinemi deldim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [*çeşmânım, -im*]

çeşme-i 'aşkıñ: Aşk çeşmesi.

Cihânı desti şuvarı o **çeşme-i 'aşkıñ** / Bekâda sâkî-i câm-ı cemâl-i dîst olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 7*). [*çeşme-i 'aşkıñ, -iñ*]

çeşm-i cāna: Can ve gönül gözü.

Hâk-i kabrin **çeşm-i cāna** tütüya / Mesken olsun kıl kabûl ravzañ baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 7*). [*çeşm-i cāna, -a*]

çeşm-i cānı: Gönül pınarı.

Beni pervâne-i şem'-i ma'ârif kıl da ma'hy eyle / Cemâlin **çeşm-i cānı** ede rûşen kıl meded yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 5*). [*çeşm-i cānı,]*

çeşm-i cānı: Gönül gözü.

Cāna cānân cāndır aç **çeşm-i cānı** seyr kıl / Nârimiz nûr eyleyip göster cemâlin geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 3*). [*çeşm-i cānı, -ı*]

çeşm-i cānı bîdâr eyleyip: Can güzünü, basiretini açmak.

Gözün yum bu cihândan çeşm-i cānı eyleyip bîdâr / Cihād-ı ekber eyle nefis ile leyl ü nehâr 'aşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 6*). [*çeşm-i cānı bîdâr eyleyip, -y, -ip*]

çeşm-i cānım: Gönül pınarı.

Ol ikinci kardaşım sultân âh / Nur-ı kalbim **çeşm-i cānım** Mihrimâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 30*). [*çeşm-i cānım, -ım*]

çeşm-i cānla: Gönül gözü.

Çeşm-i cānla milk-i dilde hükm eden sultânı gör / Âftâb-ı hüsn-ile şun'-ı Celîlü's-şân'ı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 1*). [*çeşm-i cānla, -la*]

çeşm-i çerağ-ı dü cihân: Dünya ve ahiretin gözünün nuru.

Bu le'âfetle sen ey **çeşm-i çerağ-ı dü cihân** / Nâr-ı 'aşkıñla tutup yanmakta mâh ü âfitâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 3*). [*çeşm-i çerağ-ı dü cihân,]*

çeşm-i dil: *Gönül gözü.*

Râh-ı ‘aşkda ‘Âdile şanma kapanır **çeşm-i dil** / Kapanırsa açılır özge temâşadır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 7*). [*çeşm-i dil,]*

cesm-i ehl-i derde: *Kederlilerin, hüznülülerin gözü.*

Oña dertli varan ey ‘Âdile elbet bulur dermân / Ki hâk-i pâki **çeşm-i ehl-i derde** tütüyâ gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 6*). [*çeşm-i ehl-i derde, -e]*

çeşm-i girvânım: *Ağlayan göz.*

Pek severim ben seni cânım gibi / Ağlama sen **çeşm-i girvânım** gibi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 26*). [*çeşm-i girvânım, -ım]*

çeşm-i hakâretle görüp: *Hakaret, küçümseme gözüyle görmek; aşağılamak, hakir görmek.*

Tehî şanma görüp ehl-i dili çeşm-i hakâretle / Şunup beyhûde bu ‘aşkı şakın ‘uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 3*). [*çeşm-i hakâretle görüp,]*

cesm-i hûn-feşân: *Kanlar saçan göz (çok ağlamak bağlamında).*

Ol gubâr-ı âsitaniñ kîmyâdır gerçi kim / Tütüyâ olmazsa **çeşm-i hûn-feşân** ağlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 6*). [*çeşm-i hûn-feşân,]*

çeşm-i ‘ibret: *İbret nazarıyla bakmak, incelemek.*

Kamu eşyâyı **çeşm-i ‘ibret** ile seyr edip ‘âkıl / Dalıp ‘ummân-ı ‘aşk içre çıkar lâ‘l-i Bedaḥşân’ı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 11*). [*çeşm-i ‘ibret,]*

çeşm-i ‘ibretle: *İbret gözü.*

Gerçi etdi **çeşm-i ‘ibretle** nazar / Görmedi ‘âlem aña ‘ayn ü mişâl (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 54*). [*çeşm-i ‘ibretle, -le]*

çeşm-i ‘ibretle: *İbret gözü; görünür olanın arkasındaki manayı gören göz.*

Nazar kıl cümle nakş u kâ’inâta **çeşm-i ‘ibretle** / Görürsün şun ‘-ı pāk-i Ḥalîkî kim zât-ı Mevlâ’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 7*). [*çeşm-i ‘ibretle, -le]*

cesm-i insân: *İnsan gözü.*

Kamaşır dîdeler seyrânına elvânı pek zîbâ / O şehriñ görmemiştir **çeşm-i insân** mişlini aşlâ (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 2*). [*çeşm-i insân,]*

çeşm-i ma’nâyla: *Anlamli bakan gözler.*

Çeşm-i ma’nâyla bakan sahrâları diger görür / Her varak bir kudret-i Mevlânıñ olmuş defteri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 5*). [*çeşm-i ma’nâyla, -yla]*

çeşm-i mestine: *Mahmur, baygın, süzgün bakan göz.*

O mâha hâlimi ‘ârza mecâlim kalmadı aşlâ / Olup bu ‘Âdile hayrân **çeşm-i mestine** gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 6*). [*çeşm-i mestine, -in, -e]*

çeşm-i mücellâ: *Parlamış göz.*

Gerekdir görmege **çeşm-i mücellâ** / Göz açıklar için ol temâşâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 5*). [*çeşm-i mücellâ,]*

çeşm-i nīm-i ẖvāba: Yarı uykulu, mahmur göz.

Bāde-i 'işveyi mey-i nāzı / O iki **çeşm-i nīm-i ẖvāba** verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 5*). [*çeşm-i nīm-i ẖvāba, -a-çeşm-i*]

cesm-i pürhün: Kanla dolu göz.

Derd-i hicrân ile giryân bu **çeşm-i pürhün** / Cân olup nâle vü feryād ile dâ'im maḥzûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 1*). [*çeşm-i pürhün,]*

çeşm-i şehâdetle: Tanık, şahit olan göz.

Serāpā nūr-ı 'aşkı seyr eder **çeşm-i şehâdetle** / Tecellīgāh-ı ḳalbim gūyā bir Tūr-ı Sīnā'dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 4*). [*çeşm-i şehâdetle, -le*]

çeşm-i siyāhile: Siyah göz.

Raḥm edip **çeşm-i siyāhile** bakarsa 'aşıka / Seyr-i evc-i ḥüsnü o māḥiñ dile āsān gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 7*). [*çeşm-i siyāhile, -ile*]

cesm-i sûretle: Suret gözü, şekilci nazar.

Çeşm-i şûretle nasıl ḥayrân olur bilmem göñül / Çün verā-yı perdeden resm-i ḥayālīñ görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 5*). [*çeşm-i şûretle, -le*]

çeşm-i teriñden: Yaşlı, ağlayan göz.

Ḥasret ile ḳanlar akıtıp **çeşm-i teriñden** / Ur ḥançer-i hicrānı dile göz göz olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 2*). [*çeşm-i teriñden, -i, -ñden*]

çevgān-ı maḥabbetden: Aşkın çevgeni, cirit sopası.

Ḳaçma **çevgān-ı maḥabbetden** göñül cevlnāna gel / Top edip başını bu meydānda merdāne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 1*). [*çevgān-ı maḥabbetden, -den*]

çık: Görünmek.

Çıkdı bu tārīḥi dedi kırklar / Vāşıl-ı Ḥaḳ şeyḥim 'Aliyy-i Veli (1297) (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 19*). [*çıkdı, -dı*]

çık: Gitmek.

Çıkdı seyrāna o dilber bu gece çün māh-tāb / Āsumān-ı 'ālem-i bālāda doğdu āfītāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [*çıkdı, -dı*]

çık: Bulunduğu yeri bırakıp başka yere geçmek, taşınmak, ayrılmak, ilgisini kesmek.

Ne duḥāndır bu ki **çıkmaz** çarḥ-ı ḳalb-i zārdan / Hicr dāğını örer ol lāle ruḥsārım bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6*). [*çıkmaz, -maz*]

çık: Çıkmak, gelmek.

Ehl-i yeşrib **çıkdı** istiḳbālīne / Muntazırlar koşdu isti'cālīne (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 6*). [*çıkdı, -dı*]

çık: Yükselmek.

Doğmadı sīnemde ol meh gitdi ārāmım bu şeb / **Çıkacaktır** āsumāna nāle vü zārım bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 1*). [*çıkacaktır, -acaktır*]

Çıkar 'işyânla benim âh ü enînim felege / Kulların ma'şiyetin eyle nihân Allah'ım (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 3). [çıkar, -ar]

çık: Harekete geçmek, bulunduğu yeri bırakıp başka yere geçmek.

Çıkalım şevk ile istikbâline / Gam gidip bulsun surûru cânımız (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 2). [çıkalım, -alım]

çık: Uzaklaştırmak, yok etmek.

Çıkar sa'y ile gönülden hevâyı mâ-sivâyı hep / Çalışıp zâhir ü bâtında terk et hâl-i zulmânî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 3). [çıkar, -ar]

çık: Söylenmek, dile getirilmek.

Naqd-i cânı su'âl edip aşlın / O dehenden çıkan cevâba verem (Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 4). [çıkan, -an]

çık: Bir nesneyi bulunduğu yerden dışarıya çıkarmak; söküp almak.

Kamu eşyâyı çeşm-i 'ibret ile seyr edip 'âkı / Dalıp 'ummân-ı 'aşk içre çıkar lâ'l-i Bedahşân'ı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 11). [çıkar, -ar]

çık: Ayrılmak.

'Âdile yâhû edeb gözle rızâdan çıkma hîç / Pîr-i zîşân-ı 'inâyet-ihtivâdır Nakşbend (Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 10). [çıkma, -ma]

Çıkıp varlıktan artık kalbini zevka eriştir sen / Temâşâ ile mir'ât-ı cemâli gör yine rüşen (Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 7). [çıkıp, -ıp]

çık: İlgisini keserek uzaklaştırmak.

Çıkar bu mâsivâyı câhı dilden / Fedâ et râh-ı 'aşka vâridâtı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 8). [çıkar,]

çıkamaz oldu: Çıkamamak, olduğu yerde kalmak.

El-firâk ü el-vedâ' vü eş-şalâ / Dilden asla çıkamaz oldu Kerbelâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 42). [çıkamaz oldu, -du]

çile: Eziyet, sıkıntı.

Çekilen çileniñ esbâbını Allah bilir / İmtihandır bize ol pâdişah eyler fermân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 5). [çileniñ, -niñ]

Dedim güzel nice âh eyleyem bul derdime çâre / Dedi dolsun çileñ bil bu cefâyı bir şafâ câna (Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 6). [çileñ, -ñ]

çille: Eziyet, sıkıntı.

Bu dünyânın tükenmezse belâsı / Çekeriz çillesin 'irfânımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 3). [çillesin, -si, -n]

Şanma kim zâyi' olupdur vahdetiniñ çillesi / Rûz u şeb Mevlâ için olur ederseñ hîdmetin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 5). [çillesi, -si]

Çillesi cilvedir âdâb-ı tarîkî irşâd / Matbah-ı 'aşk ocağı bâbı melâz-ı fuکارâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 44). [çillesi, -si]

çille çeker: Çile çekmek, sıkıntı yaşamak, eziyete katlanmak.

Olanlar ehl-i dil **çille çeker** cānāna incinmez / Bilenler pādīshāhın emrini dev-bāna incinmez
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1*). [*çille çeker, -er*]

çille-i 'aşkı: *Aşk derdi, aşkın çilesi.*

Ezelden **çille-i 'aşkı** çeker 'āşıklar eyva'llāh / O cānlar ermese dermāna da Loḡmān'a incinmez
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [*çille-i 'aşkı, -ı*]

çille-i bay u gedāya: *Zengin ve fakir, herkesin sıkıntısı.*

Çille-i bay u gedāya 'Ādile vardır sebab / Her kişi etdiklerin bir gün bulur 'ālem bu ya (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 5*). [*çille-i bay u gedāya, -y, -a*]

çirāğ: *Fitil, mum, kandil; etrafa ışık veren şey.*

Hacca gönderdi onu etdi **çirāğ** / Ol dahı her nesneden kıldı ferāğ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 96*). [*çirāğ,]*

çirāğ olsun: *Işık olmak, aydınlatmak.*

'Aşkdan ḡayri ḡōñülde ne ḡayāl ü fikri var / Hāne-i dil 'aşk ile yansın **çirāğ olsun** bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 5*). [*çirāğ olsun, -sun*]

çirk-āb-ı cürmü: *Günahın pis, kirli suyu.*

Ey dil hemān zevḡ et el verdi vaḡt-i 'işret / **Çirk-āb-ı cürmü** silsin ol bāde kevser imiş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 5*). [*çirk-āb-ı cürmü, -ü*]

çoḡu: *"Çoḡu" belgisiz zamir.*

Gördü **çoḡu** acısın ol pādīshāh / Ba'zısı fevt-i pederde etdi āh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 18*). [*çoḡu, -u*]

El-amān tūt ikilikden sırr-ı kalbi pek nihān / Rāzı ifşā eyleyenin **çoḡu** peşimān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 7*). [*çoḡu,]*

çok: *Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyade.*

Ey cevād ü ḡayy ü faḡlı **çok** olan Mevlā meded / Şıḡmırım saña sendendir kula 'avn ü meded
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 1*). [*çok,]*

Budur pendim saña ey dil cefā-yı yāri **çok** ağla / Dilerseñ vaşl-ı dīdārı hemān leyl ü nehār ağla
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 1*). [*çok,]*

'Ādile **çokdur** diye cürmüm şakın ḡavf eyleme / Şefḡat-efzā-yı cemī'-i 'āşiyāndır Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 7*). [*çokdur, -dur*]

Gerçi kullukda saña **çokdur** kuşūrum yā Kerīm / Ağlayanlar şanma kim bābında ḡirmāndır tabīb
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 7*). [*çokdur, -dur*]

Gurūr etme felek kim etdi **çok** sevdikleri ḡasret / Tedārik eyle evvel mevtden al cümleden 'ibret
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 5*). [*çok,]*

Kuluyum hem esīriyim o şāhīnşāh-ı ḡübānīñ / Kuluna 'āşıkına lutfu **çok** şāh-ı zemānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 3*). [*çok,]*

Gerçi şūretde ḡatā-yı beşerīyyet **çok** olur / Derk-i esrār-ı ḡaḡīḡat dili dānā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 5*). [*çok,]*

Çok mudur bir cān verse yoluna üftādelər / Bir degil biñ cān fedādır böyle cānāna ḡōñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 4*). [*çok,]*

Açıldı lāle-veş daḡ-ı maḡabbetle donandı dil / Düşüp 'aşk āteşi bu ḡōñlüme **çok** geçmedi yandım
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [*çok,]*

‘Âdile kat’-ı ümîd etme günâhım **çok** diye / Eyle istiğfâr me’yûs etme rahmetden beni (Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 6). [çok,]

Cevher-i ‘aşkıñ taleb-kârı bu bâzâr içre **çok** / Cân verir alır bahâsı böyledir ol cevheri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 7). [çok,]

Seferlerde hâzerlerde huzûr-ı şems-i enverde / Bulundu **çok** eserlerde Ebâ Eyyûbe’l-Enşârî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 3). [çok,]

Ruḥṣat-ı Hâk ile **çok** sırr söyledi / İrtihâli vaktin i’lân eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 28). [çok,]

Çünkü **çok** gördü felek bu hâleti / Ol meyâna şaldı nâr-ı fırkati (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 35). [çok,]

Hâsılı ol ‘âcize bu resm ile / **Çok** sene yandı yakıldı nâfile (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 49). [çok,]

Ruḥṣat-ı Hâk ile **çok** sırr söyledi / İrtihâli vaktin i’lân eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 28). [çok,]

Çünkü **çok** gördü felek bu hâleti / Ol meyâna şaldı nâr-ı fırkati (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 35). [çok,]

Hâsılı ol ‘âcize bu resm ile / **Çok** sene yandı yakıldı nâfile (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 49). [çok,]

Eyleyip ifâ gelirsın hizmetim / Hâkķıña mebzûl olur **çok** ni’metim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 15). [çok,]

Hâkķıma **çok** sa’y ü himmet eyledi / Vâlidem gibi ‘inâyet eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 32). [çok,]

Oldu Tophâne müşîri **çok** zamân / Buldu ser’-askerlik ile iki şân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 59). [çok,]

Eyleyip ifâ gelirsın hizmetim / Hâkķıña mebzûl olur **çok** ni’metim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 15). [çok,]

Hâkķıma **çok** sa’y ü himmet eyledi / Vâlidem gibi ‘inâyet eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 32). [çok,]

Oldu Tophâne müşîri **çok** zamân / Buldu ser’-askerlik ile iki şân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 59). [çok,]

Koydu **çok** hayr u eser Dergâh-ı Mevlânâ’da / Kulekapısı Yeñikapı Kâsımpâşâ’da (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 2). [çok,]

Oldu Yûsuf şâh Züleyhâ gördü ammâ **çok** ğamı / Geçdi bu da’vâda Leylâ ile Mecnûn’uñ demi (Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 7). [çok,]

Çok mudur bir demde biñ gönölü perîşân eylese / **Çok** Felaṭûn ‘aklı yağma eyledi kavğâ-yı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 15). [çok,]

Âḥirü’l-eyyâm hürûc-için onuñ / **Çok** rivâyet vardurur gizli ‘ayân (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 97). [çok,]

cök: Çökmek, yerleşmek.

Nâka-dârı çünkü Cibrîl-i Emîn / **Çökdü** beyt-i Halid’e kıldı mekîn (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 12). [çökdü, -dü]

çok mudur: Haddinden fazla bir durumu sorgulayan soru ifadesi.

Çok mudur bir demde biñ gönölü perîşân eylese / Çok Felaṭûn ‘aklı yağma eyledi kavğâ-yı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 15). [çok mudur, -dur]

cü: Akarsu, ırmak.

N'ola çağlar ise **cûlar** gibi eşkim fırâkiyle / Söyünmez sinede tâb ü harâret bir zamân yâ Hû
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 6). [cûlar, -lar]

cü: Çünkü, zira.

Çü biz rûz-ı ezel ikrârimız ol dâsta verdik / Ebed ol kavle durduk 'âhdi bozar degilim şüfî (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2). [çü,]

Maḥabbet etdi **çu** nûr-ı Muḥammed ile zuhûr / Şaçıldı 'âleme ondan tamâm pertev-i nûr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 1). [çu,]

Amân inkâra gelme 'âşıkânîñ kavlı ü güftârın / **Çü** sen fehmi edemezsin remz-i nuṭṭ-ı evliyâdan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 3). [çü,]

cü: "-dığında, -dığı zaman" anlamında.

Çü mâhtâb-ı şeb eyler şerâb-ı 'aşk zuhûr / Bu ḥākī cisme nazar kıl leb-â-leb olmuş nûr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 1). [çü,]

cü: Çünkü, mademki; gibi; ne vakit ki.

Ederim kat'-ı ta'allûk **çü** bu cân ü tenden / O güle bülbül-i cân etmede efgân gideyim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 5). [çü,]

cün: "Amacıyla, maksadıyla" anlamlarında edat.

Na'ra-i rindânı tutmuş kul-kul-ı mînâ-yı 'aşk / Zât-ı Hâk **çün** 'âşık-ı vech-i cenâb-ı Muştafâ (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 18). [çün,]

cün: Bu yüzden, bu sebepten.

Çün mürîd-i şadıkından rûhu ḥoşnûd olacak / 'Adile kesme ümîdîñ himmeti bâķī saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 11). [çün,]

Eyle Mevlâ'ya 'inâbet terk edip bu benliği / Câhil-i âdâbsın **çün** kılma da'vâ-yı şafâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 2). [çün,]

Qaldı kırk gün oldı **çün** mevte qarîb / Keşf-i esrârı Hudâ etdi naşîb (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 27). [çün,]

cün: Çünkü, madem.

Şabrını luṭf et İlâhî **çün** budur ḥükm-i kader / Gitdi Ḥayriyye'm kerîmem derdi geçdi câna âh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 2). [çün,]

cün: -dığı hâlde.

Çün olup altmış sekiz yıl ber-hayât / Eyledi yüz kırk sekizde irtihâl (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 55). [çün,]

cün: Çünkü, sebebiyle.

Şâh-ı ḥübânı kaçınmaz arar 'uşşâk-ı gedâ / 'Adile âteş-i hicrân ile **çün** bağı yanar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 8). [çün,]

cün: Çünkü, zira.

Maḥsadîñ Hâk ise 'âşık gayrıdan hîç çekme ğam / **Çün** bilir ḥâl-i derûnuñ yâr seniñledir gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 4). [çün,]

Kıl başîret dîdesiyle seyr-i iklîm-i beķâ / **Çün** beķâ-yı devlet ile buldu bu zevķı gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 4). [çün,]

Perdedir **çün** iki 'âlem Hakk'a çäk et perdeyi / 'Arş ü Kürs ü Beyt-i ma'mûr u Kalem Levh'i
güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2*). [çün,]

Çün hayât tâzedir râh-ı maḥabbet 'âşıka / Bî-tekellûf 'Âdile cânına minnet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 7*). [çün,]

Deme keşf olur ser-â-ser baña esrâr-ı hafî / Kâl ü ef'âliñde vardır **çün** seniñ yüz biñ ḥaṭâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [çün,]

Hem mürâ'î 'âbidiñ kâlbinde yoḡdur zerre nûr / **Çün** enâniyyet eden zâhid olur Hakk'dan cüdâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [çün,]

Deme keşf olur ser-â-ser baña esrâr-ı hafî / Kâl ü ef'âliñde vardır **çün** seniñ yüz biñ ḥaṭâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [çün,]

Hem mürâ'î 'âbidiñ kâlbinde yoḡdur zerre nûr / **Çün** enâniyyet eden zâhid olur Hakk'dan cüdâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [çün,]

Çıkdı seyrâna o dilber bu gece **çün** mâh-tâb / Âsumân-ı 'âlem-i bâlâda doğdu âfitâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [çün,]

Çün (elem neşrah)'la şadr buldu zevk u inşirâh / 'Âdile zârîñ şifâsı zıkr-i Kur'an'dır ṭabîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 10*). [çün,]

'Âşıka bir nesne yoḡdur la'l-i dilberden lezîz / Zıkr-i yâr oldu aña **çün** şîr ü şekkerde lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 1*). [çün,]

Rûy-ı dîst âyinedir eyler dile 'aks ü nigâh / Zevkile cânı verir **çün** rûy-ı zîbâ cândadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 6*). [çün,]

Çün misâfir-hânedir konan göçer bî-iştibâh / Añladınsa oña göre et tedârik kılma ḥvâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 5*). [çün,]

Bî-gâne yoḡken arada dellâli etme vâsıta / **Çün** müştî-i mâlsin ol yâr ile bâzârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 5*). [çün,]

Çün pîriñ himmeti ile Hakk cezbî zâhir ola / Pertev şalıp gizli dile 'âşık olup dildârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 6*). [çün,]

Bî-gâne yoḡken arada dellâli etme vâsıta / **Çün** müştî-i mâlsin ol yâr ile bâzârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 5*). [çün,]

Çün pîriñ himmeti ile Hakk cezbî zâhir ola / Pertev şalıp gizli dile 'âşık olup dildârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 6*). [çün,]

Hakk'ı gör her şeyde oldur söyleten gizlî celî / **Çün** saña ol âyet-i 'aşk bî-zebânî söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 4*). [çün,]

'Akl idrâk edemez **çün** sırr-ı 'aşkı ḥâmûş ol / Gûş kıl cânile levh-ı dilde ânı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 5*). [çün,]

Hakk'ı gör her şeyde oldur söyleten gizlî celî / **Çün** saña ol âyet-i 'aşk bî-zebânî söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 4*). [çün,]

'Akl idrâk edemez **çün** sırr-ı 'aşkı ḥâmûş ol / Gûş kıl cânile levh-ı dilde ânı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 5*). [çün,]

Beklemez 'âşık ki yılda 'îd ile şadân ola / **Çün** onuñ her sa'âti bir başka 'îd-ı cân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5*). [çün,]

Sarây-ı dilde bir meh-pâre-i pertev-feşânım var / **Çün** oldum hem-nişîn ona benim ne derd-i cânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 1*). [çün,]

Arada bîgâne yoḡdur sen olup dellâl-ı 'aşk / **Çün** metâ'a müştîsin yâr ile bâzârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 6*). [çün,]

Dil nazargâh-ı Hudâ'dır varlıktan sil onu / Oldu **çün** şâfi derûnuñ bil gerek mestânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 3*). [çün,]

Sa'y ile bulmak gerek küncide genci isteyen / **Çün** gönül mülkünden özge olmaya vîrânelik
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [çün,]

Çün rızâ-yı Hakk'ı bildim secde kıldım ağladım / Hem hakikat bahrının ka'rina daldım ağladım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 1*). [çün,]

Kendin begenmiş cāhilin sözü verir kasvet dile / **Çün** (er-refik şümme't-tarîk) hem-râhın olsun
'ârifin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4*). [çün,]

Mağsadin Hakk ise 'âşık gayrıdan hiç çekme gam / **Çün** bilir hâl-i derûnuñ yâr seniñledir gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4*). [çün,]

'Aşkır **çün** dilde mişbâh-ı tecellîyi yağan / 'Aşkır bil (küntü kenz) birle miñtağ-ı cinân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4*). [çün,]

Kıl başiret dîdesiyle seyr-i iklim-i bekâ / **Çün** bekâ-yı devlet ile buldu bu zevkî gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4*). [çün,]

Çün yalancının 'ameli her cihet noğşanıdır / Hemdem olma hiç yalancıyla şakin vardır ziyân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 4*). [çün,]

Çeşm-i şüretle nasıl hayrân olur bilmem gönül / **Çün** verâ-yı perdeden resm-i hayâlin görmeden
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 5*). [çün,]

Perdedir **çün** iki 'âlem Hakk'a çâk et perdeyi / 'Arş ü Kürs ü Beyt-i ma'mûr u Kalem Levh'i
güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2*). [çün,]

Çün ol kuşuñ şâh ile var 'ahdi tâ ezel / Şaydı visâl-i döst olur hemân gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 2*). [çün,]

Olan **çün** talib-i dîdâr eder 'aşkın şerâbın nûş / Bakâyı bul şafâ bezminde şüretten edâdan geç
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 7*). [çün,]

Oldu **çün** tevhîde tevfik ism-i zât-ı devletiñ / Rûy-i arza gelmedi emsâliniñ kat'â ferî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 8*). [çün,]

Rahm ü eltâfın Hudâvendâ bizi mesrûr eder / **Çün** mücessemdir merâhimden vücûduñ enveri
(*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 13*). [çün,]

Bir rivâyetde gelir **çün** o garîb-i reh-i 'aşk / Ne görür eylemiş ol rahmet-i Hakk 'azm-i bakâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 7*). [çün,]

Karâr-gâh şanma 'âlem bir güzêr-gâh / Yeriñ **çün** kabir-i pür-zulmet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 5*). [çün,]

Çün bu sırrı zât-ı Cibrîl añladı / Kelime-i pâk şehâdet okudu (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 14*). [çün,]

Çün baña olmuş idi hem şâh ü hem yâr u nâşîr / Hem birâder hem peder hem vâlide hem destgîr
(*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 6*). [çün,]

Çün Muhammed 'Ali Pâşâ bir zamân / Hâl-i mâzî 'aqlına gelse hemân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 37*). [çün,]

Tîğ-ı iclâlinde ser-dâde cihân / Ondadır **çün** kuvvet-i peygamberî (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 86*). [çün,]

Çün o hurşîd-i kerâmât-nümâ-yı dehrin / Evc-i 'uşşâka hilâl kaşı olup mâh-ı nevî (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 13*). [çün,]

Çün sekiz yüz ile altmış sekiz oldu hicret / 'Azim-i Firdevs kılıp buldu mü'ebbed devlet (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 60*). [çün,]

çünkü: -dığından, -dığı için.

İbtidâdan 'âczim ikrâr eylerim / **Çünkü** vaşf-ı şânı bulmaz intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 73*). [çünkü,]

çünkü: Şundan dolayı, şu sebepten ki.

Yine mahzûn gönlümün bir şevkî var / **Çünkü** 'âlî-himmete bir yolu var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 1*). [çünkü,]

Her muḥibbī vāşıl-ı cānān eder maḥbūb edip / **Çünkü** rāh-ı vuşlata kandīl-i pūr-raḥmetdir ‘aşk
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 3*). [*çünkü,]*

Mazḥar-ı iḥsānıñ olsun dü cihānda ‘Âdile / Mültecīye âsitānıñ **çünkü** bir ḥısn-ı ḥaşın (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 4, Beyit 8*). [*çünkü,]*

Çünkü ol Pāşā-yı merḥūm-ı müşār / Bir melek ḥaşlet idi bi’l-i ‘tibār (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 57*). [*çünkü,]*

Sāye-i pākiñde devlet gördüler / **Çünkü** sensin menba’n luṭf ü vefā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 6*). [*çünkü,]*

çünkü: Çünkü, zira.

Vücūduñ şaldı **çünkü** mümkünāta pertev-i nūrı / O şu‘le āfītāb-ı ḥüsn-i pūr-envārına maḥşūş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4*). [*çünkü,]*

Çünkü kalbi mü‘mīniniñ oldu bir beyt-i Ḥudā / Nūr-ı Zātu’llāh’da derc olan esrārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 5*). [*çünkü,]*

Nāḳa-dārı **çünkü** Cibrīl-i Emīn / Çökdü beyt-i Ḥalid’e kıldı mekīn (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 12*). [*çünkü,]*

Çünkü çok gördü felek bu ḥāleti / Ol meyāna şaldı nār-ı firḳati (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 35*). [*çünkü,]*

Çünkü ol şāhenşeh-i ‘ālī-makām / Bir çok evlād ile olmuşdu be-kām (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 15*). [*çünkü,]*

çünkü: -dığı için, -dğından dolayı.

Çünkü gitdi vālidim Maḥmūd Ḥān / Baña zindān oldu dünyā bī-gümān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 69*). [*çünkü,]*

çünkü: Çünkü, şu sebepten.

Bu yerde böyle fehmeyle vişālī ‘Âdile **çünkü** / Hemān bāṭıl ḥayālī ref’ etmekdir hüner ḥaḳḳā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 7*). [*çünkü,]*

Mihneti çeksem de ‘ālemde degil kaydında hīç / **Çünkü** ben bir öyle şāh-ı ‘aşka etdim cān fedā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 2*). [*çünkü,]*

Çünkü kırk yaşında vahy ile Ḥudā / Eyledi bi’setle dünyāya ‘atā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 3*). [*çünkü,]*

Çünkü dermiş dā’imā ol verd-i ter / Ḥaḳ baña göstermeye mevt-i peder (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 41*). [*çünkü,]*

Ḳavl-i mā’sūmīde şafvetle ederdı ıṣḡā / **Çünkü** ‘indinde onuñ bir idi şāh ile gedā (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 11*). [*çünkü,]*

çünkü: Çünkü, zira.

Çünkü biz rüz-ı ezel dōsta verdik ikrār / Durduk ol ‘ahde ebed himmeti bozar degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 5*). [*çünkü,]*

‘Ârif-i bi’llāhı ey nādān şanma bī-ḥaber / **Çünkü** burhāna çekerler şoñra yazıḳdır saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*çünkü,]*

Şanma beyhūde āh-ı ‘uşşākı / **Çünkü** bī-ihtiyār mest ü ḥarāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 8*). [*çünkü,]*

Derdine eden taḥammül ḥastaya dermān gelir / Gayrıya muḥtāc etmez **çünkü** Loḳmān’dır ṭabīb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 3*). [*çünkü,]*

Saña hep ‘Âdile yā Rab yine ḥamd ile şükreyler / Ḳula **çünkü** rızası emr ü fermānıñda görülmüş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 6*). [*çünkü,]*

Çünkü biz rûz-ı ezel dōsta verdik ikrār / Durduk ol 'ahde ebed himmeti bozar degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [*çünkü,]*

Çünkü saña müşfikdir ol sen gâfil olma ondan hem / (Hablü'l-verîd) esrârını fehm eyle olasın karîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [*çünkü,]*

Sırr-ı ekberdir ezelden evliyâlar bilmiş ol / 'Akl erişmez **çünkü** söylerler hakîkat gevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 3*). [*çünkü,]*

Bülbül şadâ-yı 'aşka pür eyledi cihânı / Ruhsâr-ı yâr **çünkü** gül üzere 'aksetmiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 2*). [*çünkü,]*

Odur bî-çâre kim bir iki gün 'ömrün eder zâyî / Ki cân yakmağa kınamaz **çünkü** hep ehl-i dâlâletdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 6*). [*çünkü,]*

Çünkü benden gayrı kimse olamaz hiç saña yâr / Bil ki yok yâr ü meded-kâr ü mu'in ü çâre-kâr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 6*). [*çünkü,]*

da: "De, da" bağlacı.

Beni pervâne-i şem'-i ma'ârif kıl **da** mahv eyle / Cemâlin çeşm-i cânı ede rüşen kıl meded yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 5*). [*da,]*

Sünnet içre her nebîniñ bir refîkı vardurur / Baña **da** sensiñ buyurdu ol Resûl-i bâ-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 7*). [*da,]*

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevkî / O dil kim 'aşk ile dolar **da** dōstuna muhib olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2*). [*da,]*

Her ne halk etdiyse 'âlemde Hudâ cümle güzel / Hâk güzel halkı güzel o şâha kulluk **da** güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 1*). [*da,]*

Beni pervâne-i şem'-i ma'ârif kıl **da** mahv eyle / Cemâlin çeşm-i cânı ede rüşen kıl meded yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 5*). [*da,]*

Cennet içre her nebîniñ bir refîkı vardurur / Baña **da** sensin buyurdu ol Resûl-i müctebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 8*). [*da,]*

Sünnet içre her nebîniñ bir refîkı vardurur / Baña **da** sensiñ buyurdu ol Resûl-i bâ-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [*da,]*

Vech-i dilberde ümîdi olsa **da** 'âşık larıñ / Miñnete bakmaz şafâ bulup temâşâdan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 4*). [*da,]*

Kimseye bâkî degildir bil saña **da** olamaz / Saltanat devletle ey gâfil ne lâzım iftihâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 4*). [*da,]*

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevkî / O dil kim 'aşk ile dolar **da** dōstuna muhib olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [*da,]*

Ezelden çille-i 'aşkı çeker 'âşıklar eyva'llâh / O cânlar ermese dermâna **da** Lokmân'a incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [*da,]*

Tâlib-i dünyâ olup çekme cihânıñ nikbetiñ / Cümleden lâ-kayd olup **da** bul sa'âdet devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 1*). [*da,]*

Açıl dağlar veriñ yollar geçeyim / Kuş olup **da** kanad açıp uçayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 1*). [*da,]*

Kuru cânımda **da** 'aşk odunu yakdı 'alevi / Yanmak 'aşk ile beşâret baña 'üryan gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 3*). [*da,]*

Ağlarım gâh olur gâh **da** handân olurum / Ben garîbim bu diyârda vañan arzu ederim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 4*). [*da,]*

Her ne halk etdiyse 'âlemde Hudâ cümle güzel / Hâk güzel halkı güzel o şâha kulluk **da** güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [*da,]*

Ol dōst arar **da** cevelân edip uçar / Bu ma'nâ gizlidir insâna her an gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 4*). [*da,]*

Nefs-i emmāre fesāda tırmayıp **da** meyl eder / Nāra yak onu hālāş et bu ‘adāvetden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 5*). [da,]

Āh yā Rāb ne felāket ne müşibetdir o kim / Gele mā‘şūka **da** ‘āşık ola me’yūs-liķā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 8*). [da,]

Onu **da** aldı felek koydu bizi hāşretde / İşbu acıların Hāk şabrını etsin ihsān (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 7, Beyit 8*). [da,]

Soñra qalmışdı anuñ **da** gözü nūru bir tıfl / Ya‘nī kim mīr Muḥammed ‘Alī bir tāze civān (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 7, Beyit 7*). [da,]

Saña **da** olsun selām ü rahmetim / Mağfiretle berekāt ü ni‘metim (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 10*). [da,]

Onu **da** Maḥmūd Hān etdi ‘aṭā / Bende-i hāşı Sa‘īd Pāşā’ya tā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 32*). [da,]

Ben kalıp **da** bu cihānda nideyim / Anama babama kurbān gideyim (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 42*). [da,]

Vaqt-i fevtin bu **da** i‘lān eyleyip / Cānlara te‘sīr eder söz söyleyip (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 70*). [da,]

İşbu vaķ‘a üzre pek çok geçmedi / ‘Atıyye Sultān **da** riḥlet eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 75*). [da,]

Onu **da** Maḥmūd Hān etdi ‘aṭā / Bende-i hāşı Sa‘īd Pāşā’ya tā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 32*). [da,]

Ben kalıp **da** bu cihānda nideyim / Anama babama kurbān gideyim (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 42*). [da,]

Vaqt-i fevtin bu **da** i‘lān eyleyip / Cānlara te‘sīr eder söz söyleyip (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 70*). [da,]

İşbu vaķ‘a üzre pek çok geçmedi / ‘Atıyye Sultān **da** riḥlet eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 75*). [da,]

Başka bir acı **da** gösterdi baña zālim felek / Yā‘ni zevcim ‘Ali Pāşā **da** gitdi ‘Adn’e dek (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7*). [da,]

Cennetü’l-Firdevs içre bunlar etdikçe şafā / ‘Ādile maḥzūna **da** şabr-ı cemīl eyle ‘aṭā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 22*). [da,]

Başka bir acı **da** gösterdi baña zālim felek / Yā‘ni zevcim ‘Ali Pāşā **da** gitdi ‘Adn’e dek (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7*). [da,]

Vālide Sultān etdi irtihāl / Soñra **da** ‘Abdūlmecīd-i ḥōş-ḥişāl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 54*). [da,]

Ağlamaz **da** neyler ol kavm-i yetīm / Gözleri göre şehīd ola imām (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 40*). [da,]

Cedd-i pākī-veş bu **da** mesmūm olup / Hissessin aldı şehādetden hemīn (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 62*). [da,]

dād: Adalet.

Ol Resūl’uñ şıgınıp imdādına / ‘Afv ü cūd ü merḥametle **dādına** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 10*). [dādına, -ı, -na]

dād olup: Adaletin oluşması.

‘Ālem-i miḥnete şabr eyle rızā **dād olup** / Kayd-ı nāmüsü geçip ‘arı kıyan göñlümdür (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 5*). [dād olup, -up]

dāder: Kardeş.

Dāderim cennet-mekān ‘Abdūlmecīd / Haccā gönderdi kim ola müstefīd (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 50*). [*dāderim, -im*]

Dāderim cennet-mekān ‘Abdūlmecīd etdi cülūs / Sāye-i şāhānesinde olmuş idim nev-‘arūs (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 3*). [*dāderim, -im*]

İstedi ol **dāderim** şāh-ı cihān / Ede Tophāne müşīri ol zamān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 25*). [*dāderim, -im*]

Dāderim ‘Abdūlmecīd etmiş murād / Birine verip beni de ede şād (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 34*). [*dāderim, -im*]

Ey **dāderim** ‘Abdūl‘azīz cennet saña olsun mekān / Sen görmediñ evlādına kıydı nasıl zālīm cihān (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 7*). [*dāderim, -im*]

dāder-i ‘ālīsine: Şerefli erkek kardeş.

Etmış ihdā **dāder-i ‘ālīsine** / Hizmetinde bulunup haylī sene (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 83*). [*dāder-i ‘ālīsine, -sī, -ne*]

dāder-i pür-‘adl ü dād: Doğru ve adaletli kardeş.

Sāye-i şāhānesine ber-murād / Eyledi ol **dāder-i pür-‘adl ü dād** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 63*). [*dāder-i pür-‘adl ü dād,]*

dāğ: Yara.

Göñül paslı ciger **dağlı** yürek yaralı göz yaşlı / Tamām ‘āşıklığıma böyle nice biñ nişānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 8*). [*dağlı, -lı*]

‘Aceb mi olsa dil ‘aşkı ile dā‘im yanar bir **dağ** / Dil āteş sīne āteş dağ-ber-dağ-ı nihān āteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 2*). [*dağ,]*

Dāğlarla sīnemi sen mi gülistān eylediñ / Bāğa gel görsün fidān ol nev-nihālīñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 5*). [*dāğlarla, -lar, -la*]

dāğ: Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü; yara.

Ne duhāndır bu ki çıkmaz çarh-ı kalb-i zārdan / Hicr **dāğımı** örer ol lāle ruhsārım bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6*). [*dāğımı, -ı, -mı*]

dāğ: Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü.

Açıl **dağlar** veriñ yollar geçeyim / Kuş olup da kanad açıp uçayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 1*). [*dağlar, -lar*]

Olup Mecnūn **dağlarda** gezer Leylā diye ağlar / Nelerden geçdi şimdi halkā ğam-vār olmayan göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5*). [*dağlarda, -lar, -da*]

Gāh Mecnūn gibi **dağlar** aşarım ‘Âdile ben / ‘Āşka sūzān olup ğamla perīşān gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 7*). [*dağlar, -lar*]

Gāh Mecnūn gibi **dağlar** aşarım ‘Âdile ben / Yok kararım n’ideyim ğamla perīşān gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 7*). [*dağlar, -lar*]

dağ açılısı: Dağlamak, kızgın demirle yara açılan yara.

Dağ açılısın sīnede elvān donansın her taraf / Şu‘lelensin nūr-ı ‘aşkıñ şevk bulsun geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 5*). [*dağ açılısın, -sın*]

dağ açılısı: Dağlamak, kızgın demirle açılan yara.

Dağ açılınsın sinede elvân donansın her taraf / Şu‘lelensin nûr-ı ‘aşkıñ şevk bulsun geceler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 5). [dağ açılınsın, -sın]

dağ dağ: Yara yara.

Şu‘lelendi yandı **dağ dağ** sinede yer yer çerâğ / Cânlara verdi ziyâ hem ‘âleme ol âfitâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 2). [dağ dağ,]

dağ dağ olmuş: Yaralarla dolu olmak.

Dağ dağ olmuş gönüller ârzü vü şevk ile / ‘Âşıkânın kalbini hep nâr-ı fırkatle yakar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 3). [dağ dağ olmuş, -muş]

dağ dağ olsun: Çok yaralı olmak.

Açılınsın lâleler ‘aşkıñla sînem **dağ dağ olsun** / Dil-i vîrâne yansın âteşinle bahtiyâr olsun (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 4). [dağ dağ olsun, -sun]

dağ-ber-dağ-ı nihân: Gizli, görünmez yaralarla dolu.

‘Aceb mi olsa dil ‘aşkı ile dâ‘im yanar bir dağ / Dil âteş sîne âteş **dağ-ber-dağ-ı nihân** âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 2). [dağ-ber-dağ-ı nihân,]

dağ-ı ‘aşk: Aşk yarası.

Ola her **dağ-ı ‘aşk** bir dîde pür-nâr cismimde / Gülistân-ı şuhûd et küllhan-i gönüm meded yâ Hâk (Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 4). [dağ-ı ‘aşk,]

dâğ-ı hicrânın eri: Ayrılık yarasının kahramanı.

Dâğ-ı hicrânın eri erbâb-ı ‘aşka tâcdır / Hâsta-i ‘uşşâka kat‘-ı iltifât-ı yârı güç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 5). [dâğ-ı hicrânın eri,]

dağ-ı kahrın: Keder yarası.

Senindir hâne-i dil **dağ-ı kahrın** gel de seyr eyle / Benim bir bağı yanık lâle-veş hûnün cigerim var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7). [dağ-ı kahrın, -ın]

dağ-ı mahabbetle: Aşk yarası.

Açıldı lâle-veş **dağ-ı mahabbetle** donandı dil / Düşüp ‘aşk âteşi bu gönüme çok geçmedi yandım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8). [dağ-ı mahabbetle, -le]

dağıl: Yayılmak.

Reftâra geldi iki destinde sem‘-i fânüs / Mestâne çeşmi üzere kâkülleri **dağılmış** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 3). [dağılmış, -mış]

dağla: Dağlamak, yaralamak, yakmak.

Her şâm ü şehër ağla aşk ile yüzün **dâğla** / Kulluğuña bel bağla sultân bulunur cânâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 3). [dâğla,]

Hâsret-i dîdâr içindir ‘Âdile feryâdı hep / Nâr-ı ‘aşkıla yakıp şem‘-i derünü **dağladım** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 7). [dağladım, -dı, -m]

Yolcuyum ben ağlamayın der idi / Kalb-i zârı **dağlamayın** der idi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 71). [dağlamayın, -ma, -y, -ın]

dahâ: Daha, başka.

Yalınız şanma imām oldu şehīd / On kadar evlād var idi **dahā** (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 30*). [dahā,]

dahı: Bu zamana kadar, Şimdiye dek.

Bu **dahı** cām-ı şehādet etdi nūş / Oldu rāci‘ aşlına ol gül nāhıl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 69*). [dahı,]

dahı: Bile, dahi.

Müddet-i ‘ömrün rızā-yı emrine haşr eyleyip / Bu **dahı** oldu rızā-yı Hāk’la şād u muğtenem (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 5*). [dahı,]

Gerçi biz ehl-i kemāle göre kāmīl degiliz / Öyle hōdbīn şūfī gibi **dahı** cāhil degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 3*). [dahı,]

Müddet-i ‘ömrün rızā-yı emrine haşr eyleyip / Bu **dahı** oldu rızā-yı Hāk’la şād u muğtenem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5*). [dahı,]

‘Uşşāk ki ‘aşkuñ elemiyle mütelezziz / ‘Ābid **dahı** cennet ni‘amiyle mütelezziz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 1*). [dahı,]

‘Ālem bu ya hālince alır her kişi lezzet / Hübān **dahı** şan u hıdemiyle mütelezziz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 4*). [dahı,]

‘Āşık esrārını ketm etse **dahı** / Hālī meydānda hālā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 5*). [dahı,]

Nigāhı tercemān-ı hālīdir dil-haste-i ‘aşkıñ / Lisān-ı gaybdan söyletsin ammā ol **dahı** söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 7*). [dahı,]

Gerçi biz ehl-i kemāle göre kāmīl degiliz / Öyle hōdbīn şūfī gibi **dahı** cāhil degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [dahı,]

Pādişāh saltanat-ı dehr için kayd çeker / Kayd ü nāmūsu geçip ben **dahı** ‘uryān gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 2*). [dahı,]

Yürü Mecnūn ola gör vuşlatı Leylā’da ara / Terk edip ‘ucbu riyāyı **dahı** ihfāda ara (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 4*). [dahı,]

Ben **dahı** ol hānenin mihmānıyım / O güzel evciñ meh-i tābānıyım (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 11*). [dahı,]

dahı: Henüz, daha.

Diyerek hayfā kerīmem Mihrimāh / **Dahı** yaşıñ yirmi sekiz iken āh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 44*). [dahı,]

dahı: Artık, bile.

Dervişleriñ Hāk’dır yolu / Olmaz **dahı** sağı solu (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 3*). [dahı,]

dahı: Ayrıca, bir de.

Duyup bu hāl-i cān-sūzu dedim yā Rab mu‘īn ol sen / Refikī hūr-i ‘ayn olsun **dahı** cennet oña mesken (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10*). [dahı,]

dahı: “Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de” anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

Oldu bir gün ki duḥān ile dolup ‘ālem-i dil / Āteş-i ‘aşk **dahı** sīne-i pūr dāğı yaḳar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 2*). [dahı,]

Yār-ı şiddika **dahı** etme beyān / Çekdiğin cevri ü cefāyı hōş gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 7*). [dahı,]

Şabr edip eyle tevekkül seni **daḥī** etsinler / Māsivā sevmeye bakāsız o ğafletden uyan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 6*). [*daḥī,]*

Maḥabbetle necât bulur dü ‘âlemde **daḥī** rif‘at / Olan ‘âşık şa‘îd olur sa‘âdetle sürer devrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 3*). [*daḥī,]*

Cigeri pâresi maḥdûmu ki Edhem Pâşâ / Görmedi ol **daḥī** dünyâda şafâ-yı devrân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 2*). [*daḥī,]*

Dördüncü hemşîre Ḥadîce Sultân / Bu **daḥī** bir duḥter-i Maḥmûd Ḥân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 57*). [*daḥī,]*

Gonca ruḥsârın ḥazân-ı mevt âh / Şoldurup cismin **daḥī** etdi tebâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 84*). [*daḥī,]*

Ḥacca gönderdi onu etdi çırâğ / Ol **daḥī** her nesneden kıldı ferâğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 96*). [*daḥī,]*

Dördüncü hemşîre Ḥadîce Sultân / Bu **daḥī** bir duḥter-i Maḥmûd Ḥân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 57*). [*daḥī,]*

Gonca ruḥsârın ḥazân-ı mevt âh / Şoldurup cismin **daḥī** etdi tebâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 84*). [*daḥī,]*

Ḥacca gönderdi onu etdi çırâğ / Ol **daḥī** her nesneden kıldı ferâğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 96*). [*daḥī,]*

İşte bu pür yara sînem gördü bir yara **daḥī** / Ugradı yâ‘ni cefâ-yı çarḥ-ı ğaddâra **daḥī** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 13*). [*daḥī,]*

Ben **daḥī** kaldım yetîm-i nâ-tüvân / Nûr içre yata Ḥvâce Nev-fidân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 27*). [*daḥī,]*

Mâderinden sût **daḥī** nûş etmeyen / Bir nigârîñ gerdenin deldi kazâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 33*). [*daḥī,]*

daḥī: Artık, sonrasında.

Ḥacc edip geldi Sitanbul’a yine / ‘Ömr sürdü **daḥī** on yedi sene (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 97*). [*daḥī,]*

daḥîl: İç, içeri; içinde olma.

Erişdi sem‘-i cânıma bezme dediler **dāḥîl** ol / Maḥzûn-ı dil ğâm-gîn iken kesb-i ḥubûr etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 2*). [*dāḥîl,]*

Sîneñi şād çāk eyle ḥançer-i feryâd ile / Ta‘n-ı aġyarı qabûl et **dāḥîle** bî-dâd ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 9*). [*dāḥîle, -e]*

‘Âdile bende-i efkende-i Ehlu’llâhım / Düşmüşüm her biriniñ dergehi ‘aşkına **daḥîl** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 59*). [*daḥîl,]*

daḥîl olan: Katılmak, girmek, ulaşmak.

Olmadı medḥûl aşla kimseden / Dergeh-i iḥsânına olan daḥîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 67*). [*daḥîl olan, -an]*

daḥîl oldum: Sığınmak, iltica etmek.

Cân ü derûn teslîm bütûn / Kapısına oldum daḥîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 10*). [*daḥîl oldum, -du, -m]*

dāḥîl-i ‘adn-ı ḥudâ: Allah’ın cennetinin içi.

Şânını ta‘zîm için bir gün dedi Fahr-ı Cihân / Senden evvel kimse olmaz **dāḥîl-i ‘Adn-ı Ḥudâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 4*). [*dāḥîl-i ‘adn-ı ḥudâ,]*

dâhil-i bezmi olur: *Meclise dâhil olmak, meclise girmek.*

Her kûl ol şâhiñ olur mu dâhil-i bezmi hemân / Hâlvat-i vaşla dehâlet başka ihsân degil mi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3). [dâhil-i bezmi olur, -i-ur]

dâ'im: *Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli.*

‘İzzeti dâ'im ile'l-âbâd ezelden muṭlaḳa / Dâ'im ü Bâkî vü Hâlik u Aḥad ü Ḥayy u Şamed (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 2). [dâ'im,]

Zihî devlet o ‘âşıkı ki ma‘şûḳı Ḥudâ olur / Dilinde dâ'im ezkârı onuñ tevḥîd-i Ḥudâ olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 1). [dâ'im,]

Maḳâm-ı vaşla eriş ḳalma pek de semt-i ğafletde / Eden zâtıle ittîşâl bulur dâ'im beḳâ-yı mey (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 9). [dâ'im,]

‘Aşk ateş ile dâ'im sūzân bulunur cānâ / Bu yolda nice yüz biñ ḳurbân bulunur cānâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 1). [dâ'im,]

Şihḥat ile post-nişîn etsin seni dâ'im Ḥudâ / Hızır ü tevḥîk her umûruñda ola yâver saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 1). [dâ'im,]

‘Âşıkıñ zıkrı âmândır dâ'im ol şâha hemân / Mübtelâ-yı ‘aşḳ neyler şihḥati cāndır ṭabîb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 4). [dâ'im,]

Bî-ğaraḫ ihlâsımız bu yolda pāk / Sînede dâ'im du‘âsı virdi var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 7). [dâ'im,]

Hezârân-ı derd ile nālân u eḡḡân murğ-ı dil dâ'im / Göñül zevḳiyle ğâhi şevḳ alıp gülşende eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 3). [dâ'im,]

Zihî devlet o ‘âşıkı ki ma‘şûḳı Ḥudâ olur / Dilinde dâ'im ezkârı onuñ tevḥîd-i Ḥudâ olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1). [dâ'im,]

‘Aceb mi olsa dil ‘aşkı ile dâ'im yanar bir dağ / Dil âteş sîne âteş dağ-ber-dağ-ı nihân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 2). [dâ'im,]

‘Âdile Bâb-ı rızâda dâ'im ol bu mâ‘rifet / Ancaḳ oldur iki ‘âlemede medâr-ı devletiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 8). [dâ'im,]

Bûlbûl-âsâ ‘Âdile kūyında feryâd etmede / Gül-‘izâr-ı yâra dâ'im mübtelâ ya‘nî göñül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 7). [dâ'im,]

Luṭf ü cûd ü himmeti dâ'im terakkîde sâñâ / Sen niyâz ü ḥidmetinde dâ'imâ püyânı ol (Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 5). [dâ'im,]

Derd-i hicrân ile giryân bu çeşm-i pürḥûn / Cân olup nâle vü feryâd ile dâ'im maḥzûn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 1). [dâ'im,]

‘İzzeti dâ'im ile'l-âbâd ezelden muṭlaḳa / Dâ'im ü Bâkî vü Hâlik u Aḥad ü Ḥayy u Şamed (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 2). [dâ'im,]

Eyler idi ḥâtırım dâ'im su‘âl / Bir idi hemşirem olma pür-melâl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 25). [da'im,]

‘Aceb ‘âkıldır ol ğafil ki dâ'im / Arar zevḳ-i gülistân-ı fenâyı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 1). [dâ'im,]

Ey Ḥudâ vechiñe degmez iki ‘âleme devleti / ‘Âşıkı teşvîḳ eder ma‘şûḳa dâ'im rü‘yeti (Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 1). [dâ'im,]

dâ'im eyle: *Devamlı, sürekli kılmak.*

Dilde ‘aşkıñ ile ezkârımı eyle dâ'im / Söyleyeni âh Muhammed'le amân Allah'ım (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 6). [dâ'im eyle,]

dâ'im olan: *Devamlı, sürekli, kalıcı olmak.*

‘Aşkđır dü ‘âlem içre cânı yâra vaşl eden / ‘Aşkđır **dā’im olan** hem maḥrem-i esrār-ı cân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 3). [dā’im olan, -an]

dā’im u bâkī olan: Devamlı ve sürekli olmak, varlığını korumak.

Ḥamd u minnetle ‘ubūdiyet senā / **Dā’im u bâkī olan** Ḥaḳḳ’ā sezā (Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 1). [dā’im u bâkī olan, -an]

dā’imā: Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli.

Ol Resūl’ūñ ‘aşkına yā Rabbenā / ‘Afv kıl ‘iṣyānımız **dā’imā** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 22). [dā’imā,]

Gayrıdan maḥfī kılıp rāzı derūnuñ **dā’imā** / Ḥasbiḥāl etme amān nā-dān ile sen ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 5). [dā’imā,]

Meded artırmada bu baḥr-i ḥasret feyz u emvāciñ / Hemān deryā-yı ‘aşka cūşa gelsin **dā’imā** gönüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 2). [dā’imā,]

Cism-i pūr-envārı şems-i evc-i irşād idi tām / Sırr-ı Zikru’llah ile memlū dil idi **dā’imā** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 4). [dā’imā,]

Muṣṭarib kaldı gönül hem gūşe-i hicrānda / Olmuşum Mecnūn ḥayāl-i vaşlıñ ile **dā’imā** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 3). [dā’imā,]

Ḥayret-i ‘aşk ile kendini bilen her ehl-i ḥāl / Zevk u şevḳin **dā’imā** tecdīd eder ḥandān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 3). [dā’imā,]

‘Âdile ezḳārıñ olsun **dā’imā** ism-i Celāl / Sırr-ı pāk-i Muṣṭafā’dır Ḥazret-i Ḳur’ān’a gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 6). [dā’imā,]

Luṭf ü cūd ü himmeti dā’im terakkīde sāñā / Sen niyāz ü ḥidmetinde **dā’imā** püyāñ ol (Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 5). [dā’imā,]

‘Âkil iseñ oku aḳdan geḳ ḳaradan **dā’imā** / Gel bu söze ḳā’il iseñ mekteb-i ‘irfāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 4). [dā’imā,]

Gayrıdan maḥfī kılıp rāzı derūnuñ **dā’imā** / Ḥasbiḥāl etme amān nā-dān ile sen ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5). [dā’imā,]

‘Aşkđır bī-ḳayd pervāz eyleyip sīmurğ-veş / ‘Aşkđır dōst ellerini **dā’ima** seyrān eden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5). [dā’ima,]

Meded artırmada bu baḥr-i ḥasret feyz u emvāciñ / Hemān deryā-yı ‘aşka cūşa gelsin **dā’imā** gönüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2). [dā’imā,]

Nefs ile onlar cihād-ı ekber eyler **dā’imā** / Kā’be-i ‘aşkıñdır onlar ḥāciyān ü serveri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 5). [dā’imā,]

Varlığıñ varlıḳ saña maḥşūş beḳā / Var eden eşyāyı sensin **dā’imā** (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 3). [dā’imā,]

Çünkü dermiş **dā’imā** ol verd-i ter / Ḥaḳ baña göstermeye mevt-i peder (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 41). [dā’imā,]

Yādigārı ḳalmış idi Ḥayriyye Sultān baña / Ḳalb-i maḥzūnum onuñla eglenirdi **dā’imā** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 8). [dā’imā,]

Varlığıñ varlıḳ saña maḥşūş beḳā / Var eden eşyāyı sensin **dā’imā** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 3). [dā’imā,]

Âl’iniñ aşḥābıññ yüz biñ selām / Ola ervāḥına ihdā **dā’imā** (Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 6). [dā’imā,]

Dā’imā ḥaḳḳımıza himmeti olsun ḥāzır / Feyz-i ‘aşk ile olup dilde maḥabbet zāḥir (Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 2, Beyit 20). [dā’imā,]

dā’imī: Sürekli, sonsuz.

Dā'imīsin zātına yokdur fenâ / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 4*). [*dā'imīsin, -sin*]

Dā'imī fakr ü fenâ devlet beķā ender beķā / Varlıkda isteyen devlet 'aceb nâ-dân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 5*). [*dā'imī,]*

Dā'imīsin zātına yokdur fenâ / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4*). [*dā'imīsin,]*

dakika: Dakika.

Dilde 'aşkıñ sâ'atin kūr işle de gör her vakit / Bir **daķika** gâfil olanıñ yeri nîrân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 4*). [*daķika,]*

dal: Doğru yoldan ayrılmış, yolunu sapıtmış, dalâlete düşmüş.

Nefse uyup **dalmışım** cürm ü haķā deryāsına / Etme kapıñdan cüdā lûf u 'atā eyle meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 4*). [*dalmışım, -mış, -ım*]

dal: Suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek.

Gelip düşdüm kapuña ben amân Allah meded Allah / Günâhıñ baķrına **daldım** amân Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 1*). [*daldım, -dı, -m*]

Çün rızâ-yı Haķķ'ı bildim secde kıldım ağladım / Hem haķıķat baķrınıñ ka'rına **daldım** ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 1*). [*daldım, -dı, -m*]

dal: Başka bir şeyle uğraşamayacak veya başka bir şeyi düşünemeyecek biçimde kendini bir şeye kaptırmak.

Hayâlîñ fikrine **dalınca** aldım hâmeyi deste / Güftâr-ı 'aşkı yazdım hem söyledi lisânım yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 2*). [*dalınca, -ınca*]

Bir kenz-i vücûda **dalarak** baķr-ı 'ademde / Şöyle olayım mest-i mey-i cân-ı maķabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 2*). [*dalarak, -arak*]

Gel 'aşķ ile feth eyleyip beyt-i dili eyle tavâf / Deryâ-yı 'aşķ içre **dalıp** hem gökde pervâz ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 5*). [*dalıp, -ıp*]

Bu hurûfuñ remzini idrâk edip ma'nâya **dal** / Nûr-ı bâķî iste ancak bulasın ni'me'l-mu'tın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2*). [*dal,]*

Ķamu eşyâyı çeşm-i 'ibret ile seyr edip 'âķıl / **Dalıp** 'ummân-ı 'aşķ içre çıkar lâ'l-i Bedaķşân'ı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 11*). [*dalıp, -ıp*]

dal-: Başka bir şeyle uğraşamayacak veya başka bir şeyi düşünemeyecek biçimde kendini bir şeye kaptırmak.

Nefse uyup **dalmışım** deryâ-yı cürm ü ğaflete / Dest-ĝr ü rehber eyle 'aşķıñı ĝayrı baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 5*). [*dalmışım, -mış, -ım*]

dalâlet: Sapkınlık, doğru yoldan ayrılma.

Dalâletden necâtı buldular İslâmiyân gerçi / Tarıķatda giden her ĝussa vü ĝamdan olur berî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 7*). [*dalâletden, -den*]

Zulmete batmışdı zātından muķaddem bu cihân / Bi'setiñ tenvîr edip gitdi **dalâlet** demleri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 6*). [*dalâlet,]*

dall eyleyip: Göstermek, işaret etmek.

Baķr-ı 'aşķa geceler **dall eyleyip** maķv-ı vücûd / Mâhtâb-ı nûra gel şevķ ile 'aşķ geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 6*). [*dall eyleyip, -y, -ıp*]

dām: Tuzak, ağ.

Şabâvetden berü 'aşkı haberdâr olmayan gönlüm / Ne avcıdır ne bir **dāma** giriftâr olmayan
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 1*). [*dāma, -a*]

dāmād-ı fahr-i enbiyā: Peygamberlerin övüncünün, Hz. Muhammed'in damadı.

Tā birincisi 'Aliyyü'l-murtażā / Şîr-i Hâk **dāmād-ı Fahr-i enbiyā** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-
bend 1, Beyit 8*). [*dāmād-ı fahr-i enbiyā,*]

dāmānını būs edip: Eteğini öpmek, saygı göstermek.

Būs edip dāmānını düş rāhına / Yalvar ol dānāya ihlāşla var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit
4*). [*dāmānını būs edip, -ip-i, -nı*]

dāmen: Etek.

Seher vaḳti gibi mihrinle bî-bāk / Yaşamı **dāmenimden** ola çāki (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156,
Beyit 2*). [*dāmenimden, -im, -den*]

dāmen-i nāzı: Naz eteği.

Oldu hār-ı māsivādan **dāmen-i nāzı** maşûn / Bāğ-ı vuşlat içre hōş seyrān eder cānān-ı 'aşk (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 4*). [*dāmen-i nāzı, -ı*]

dāmen-i raḥm u vefāña: İyilik ve sadakat eteği.

Şarıldım **dāmen-i raḥm u vefāña** ya Resûla'llāh / Şefā'atle 'ināyettir niyāzım Ehl-i Beytiñden
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 4*). [*dāmen-i raḥm u vefāña, -ña*]

damla: Damlamak, dökülmek.

Katre katre kan **damlar** tā cigerden şubḥa dek / Gülşen-i 'aşka nihālinden yaḳar dilde çerāğ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 5*). [*damlar, -r*]

dānā: Bilgili, âlim.

Būs edip dāmānını düş rāhına / Yalvar ol **dānāya** ihlāşla var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67,
Beyit 4*). [*dānāya, -y, -a*]

Gerçi şüretde ḥatā-yı beşeriyet çok olur / Derk-i esrār-ı ḥaḳıḳat dili **dānā** eyler (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 75, Beyit 5*). [*dānā,*]

Ḥarīdār-ı metā'-ı 'aşk olan lābūd olur **dānā** / Rumūz-ı vaşlı söyler saña al ḥaberdan ḥaberi (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 2*). [*dānā,*]

'Abd-i ehlu'llāh bir **dānā** idi / 'Āşık-ı yektā-yı Mevlānā idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit
65*). [*dānā,*]

dānā-yı 'aşk: Aşk âlimleri, aşkın bilgeleri.

Niceler cān verdi lākin olmayıp **dānā-yı 'aşk** / Āteşi berd ü selām etdi kimine ol Celī (*Âdile
Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 8*). [*dānā-yı 'aşk,*]

dāne: Tane, adet, miktar.

Meh cemālî 'ālemi rüşen cihānı mest eder / Mişli yok ol māh-peyker ya'nī bir **dāne** gönül (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 3*). [*dāne,*]

Sevgili bir annesi āşüb-ı cān / Ayrılıp bir **dānesinden** bî-amān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4,
Beyit 20*). [*dānesinden, -si, -nden*]

dāne: *Tohum, habbe; çok ufak şey.*

Hāzret-i Mevlā-yı tevḥīd et bulup bir **dānelik** / Hāḳ Muḥammed dediñ ise maḥv olur efsānelik
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1*). [*dānelik, -lik*]

dār: *İdama mahkum olanları asmak için dikilen direk.*

Kimisi oldu şehīdi bu yoluñ misl-i ‘Alī / Kimi **dārā** aşılp manşūr-veş oldu deli (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 9*). [*dārā, -a*]

dār-ı belādır: *Bela darağacı.*

Dünyāya meşğul olma kim **dār-ı belādır** ‘Ādile / ‘Aşḳ-ı Hudā etsin zuhūr mesrūr ola şeydā gönül
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 9*). [*dār-ı belādır,]*

Şübhesiz ‘Ādile bir **dār-ı belādır** ‘ālem / İdelim rūḥların Fātiḥa ile şādān (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 7, Beyit 9*). [*dār-ı belādır, -dır*]

dār-ı ğam ü miḥnet: *Gam, keder, sıkıntı evi.*

Bu dünyāda nice bir fāḥr edersin / Cihān **dār-ı ğam ü miḥnet** degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 10, Beyit 1*). [*dār-ı ğam ü miḥnet,]*

dār-ı miḥnet: *Dert kapısı.*

Kimseye bu **dār-ı miḥnet** olmadı dārü'l-emān / Sen emīn olma gönül bend etme zinhār zinhār
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 2*). [*dār-ı miḥnet,]*

dārü'l-emān: *Güvenilir, emin yer.*

Kimseye bu dār-ı miḥnet olmadı **dārü'l-emān** / Sen emīn olma gönül bend etme zinhār zinhār
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 2*). [*dārü'l-emān,]*

Mu ‘allā dergehiñ **dārü'l-emāndır** bāb-ı rahmetdir / O bābiñ bendegānınıñ nevāsı artar eksilmez
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 7*). [*dārü'l-emāndır, -dır*]

dārü'l-emīn: *Emin olunan, şüphe edilmeyen yer.*

‘Ārşa-i idrāke fevz ü re'fetiñ **dārü'l-emīn** / Rişte-i ümmīd-i feyz-i rahmetiñ ḥablü'l-metīn (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 3*). [*dārü'l-emīn,]*

dārü'l-mihen: *Sıkıntı yeri.*

Şübhesiz **dārü'l-miḥendir** bu cihān / Varlığına i'timād olmaz hemān (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 70*). [*dārü'l-miḥendir, -dır*]

dārün-na'ım: *Cennet.*

Gitdi dünyādan beni koydu yetīm / Meskenin yā Rabbi kıl **dārün-Na'ım** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 81*). [*dārün-na'ım,]*

dārü's-şifā-yı 'aşkda: *Aşk hastanesi, şifahanesi.*

Çāresizlikdir yine **dārü's-şifā-yı 'aşkda** / Hāḫır-ı mecrūḥa erbāb-ı vefānıñ merhemi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 2*). [*dārü's-şifā-yı 'aşkda, -da*]

dārü-yı şefā'at: *Şefa'at ilacı, bağışlanma ricasının devası.*

Kurtarıp derd ü dālāletden cihānı ser-te-ser / Eyledi ta'mīm **dārü-yı şefā'at** perveri (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 11*). [*dārü-yı şefā'at,]*

da'vā: Mücadele; iddia.

Âfitâb-ı 'aşk-ı Hâk 'âşıkları tâbindadır / Ârzü edip o zıllı gayri **da'vâdan** geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 5). [da'vâdan, -dan]

Oldu Yûsuf şâh Züleyhâ gördü ammâ çok gamı / Geçdi bu **da'vâda** Leylâ ile Mecnûn'un demi (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 7). [da'vâda, -da]

da'vâ: İddia, mesele.

Mülk ü māl u saltanat bir kuru **da'vâ** 'Âdile / Âsitân-ı şeyhde başı koyan sultândır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 8). [da'vâ,]

Edemez 'Âdile 'aşkı **da'vâ** / Hemân 'uşşâk ile hemdem olayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 8). [da'vâ,]

Cümleden geç ko bu **da'vâyı** degilsin bî-kes / Geri kalır mi hiç Allah ile teslîmde kalan (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 2). [da'vâyı, -y, -ı]

Midhat-ı şânını tâ'dâda degilsin kâdir / 'Âdile eyleme ta'tvîl makâlî **da'vâ** (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 14). [da'vâ,]

da'vâ-i mülk: Mülk meselesi, iddiası.

'İbâde **da'vâ-i mülk** iddi 'â-yı bātıldır / Hayât ü mevt ile cism ü tenimde şüphem var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 4). [da'vâ-i mülk,]

da'vâ-yı şafâ: Gönül huzuru davası, meselesi.

Eyle Mevlâ'ya 'inâbet terk edip bu benliği / Câhil-i âdâbsın çün kılma **da'vâ-yı şafâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 2). [da'vâ-yı şafâ,]

dâveri: Hükümdar, vezir, vali.

Tahtgâh-ı 'izz ü iclâlîñ şehi / Milket-i 'ilm ü kemâlûñ **dâveri** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 88). [dâveri,]

dâver-i 'aşk: Aşk padişahı.

Söyleme derdi tabîbe 'âşık / **Dâver-i 'aşk** onu zîrâ söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 2). [dâver-i 'aşk,]

da'vet: Davet etmek, çağırmak.

Ravza-i pâkiñ ziyâretidir murâdı 'âşıkñ / Ma'nevî **da'vetle** celb eyle beni ey şâh-ı dîn (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 6). [da'vetle, -le]

da'vet: Çağırma, davet.

Rikâb-ı şâh-ı 'âlem-tâbdan **da'vet** bu şeb geldi / Dil-i bî-rûha cânân geldi cânım şâd-mân geldi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1). [da'vet,]

dayan: Güvenmek, sığınmak.

Bâb-ı luţfuña 'Âdile **dayanır** / (İftetiñ yâ müfettiha'l-ebvâb) (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 9). [dayanır, -ır]

'Aşk ile ol zamânda derdiñe eyle dermân / Kıl hıvâbı 'Âdile terk Hâk'k'a **dayan** seherde (Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 6). [dayan,]

dayan: Tahammül etmeye gücü yetmek.

Bırakdı nâmusu ‘Âdile fedâ kıldı bütün varı / Görelden hâl ü ruhsârı **dayanmaz** cân eglenmez
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 9*). [*dayanmaz, -maz*]

Baş düşüp kanlar akar meydân-ı ‘aşkıñda seniñ / Zârıña ‘âlem **dayanmaz** Rüstem-i devrân mısın
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 4*). [*dayanmaz, -maz*]

de: "Dahi, bile" anlamında bağlaç.

Hâzret-i ‘Osmân-ı Zî'n-nüreyñ ol kân-ı vefâ / Hâk-i pâyinden melekler **de** ederlerdi hayâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 6*). [*de,]*

‘Âşıkıñ ancak murâdı döstunuñ maqşûdudur / Çekse **de** biñ derd ü miñnet hep sebât etmek gerek
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 3*). [*de,]*

Şıdkîle Allah deyip **de** gir hemân devrâna gel / Hem huzûr u zevk ile her demde zıkrü’llâh’a gel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 1*). [*de,]*

Gel ey dil böyle olma zâr ile giryân şabreyle / Humâr-ı cām fırkat böyle kalmaz gör **de** şabr eyle
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 1*). [*de,]*

Maqâm-ı vaşla eriş kalma pek **de** semt-i gâfletde / Eden zâtîle ittişâl bulur dâ’im beka-yı mey
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 9*). [*de,]*

Egerçi ehl-i dile göre kâmil **de** degilsem **de** / Yine ol câhil-i hûd-bîn gibi **de** degilim şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 4*). [*de,]*

Râzıyım ondan fakat benden **de** ol râzı mıdır / Yâ habîbim şor bunu buyurdu Zât-ı Kibrivâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 3*). [*de,]*

Miñneti çeksem **de** ‘âlemde degil kaydım da hîç / Çünkü ben bir öyle şâh-ı ‘aşka etdim cân fedâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 2*). [*de,]*

Gezme ‘âşık serseri dermân kıl derdine / Sen **de** iste sen **de** bul dūr olma sen **de** bul şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 6*). [*de,]*

Ketmi müşkil âteş-i ‘aşkı ‘ayân etmek **de** güç / Kesme ümmîd-i vişâli ‘Âdile şabr et bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 8*). [*de,]*

Hâzret-i ‘Osmân-ı Zî'n-nüreyñ ol kân-ı vefâ / Hâk-i pâyinden melekler **de** ederlerdi hayâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6*). [*de,]*

Dilde ‘aşkıñ sâ’atin kūr işle **de** gör her vakit / Bir daķıķa gâfil olanıñ yeri nîrân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 4*). [*de,]*

‘Aşk ile ism-i Celâl’e garķ olan bulur necât / Sâhil-i vaşla erip **de** vâşıl-ı ‘ummân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 5*). [*de,]*

Dilde ‘aşkıñ sâ’atin kūr işle **de** gör her vakit / Bir daķıķa gâfil olanıñ yeri nîrân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 4*). [*de,]*

‘Aşk ile ism-i Celâl’e garķ olan bulur necât / Sâhil-i vaşla erip **de** vâşıl-ı ‘ummân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 5*). [*de,]*

Döst cezb etmezse bulmaz vuşlata âşık mecâl / Cezb olsa rûh ‘aşk ile **de** ser-gerdân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 3*). [*de,]*

Şaķın bir nâm için biñ kayda düşme terk-i nâm eyle / Çekerseñ **de** nice miñnet yine şabreyleyip hûş gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 5*). [*de,]*

Degilsem **de** egerçi vaşlına ol âfetiñ lâıyık / Derûnum zaķmına Loķmânlık eyler mihr-i bânım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 5*). [*de,]*

Seniñdir hâne-i dil dağ-ı kahrıñ gel **de** seyr eyle / Benim bir bağrı yanık lâle-veş hûnîn cigerim var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7*). [*de,]*

Hâne-i dilde nümâyân ne güzel hammâmdır / Taşları şems ü kamerden **de** münevver câmdır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 1*). [*de,]*

Bizi tenhâ görüp **de** şanma bî-kes / Ki vahdetde bizim Yezdân’ımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 1*). [*de,]*

Gurūr etme libās-ı fāhireñle / ‘Abā ile bizim **de** şānımız var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 4*). [de,]

Bizi tenhā görüp **de** şanma bī-kes / Ki vaḥdetde bizim Yezdān’ımız var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 1*). [de,]

Gurūr etme libās-ı fāhireñle / ‘Abā ile bizim **de** şānımız var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 4*). [de,]

Ārzū eylerse **de** bilmez bu cānānı yine / Neş’e-i feyz-i vişāliñden yaḡar dilde çerāḡ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 3*). [de,]

Bulmadı bu derde çāre ‘ilm-i ḥikmet **de** bilen / İbn-i Sīnā kılmadı tedbīrini bu ‘illetiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 5*). [de,]

Bir nefesdir nice yıl dünyāda ‘ömrūñ geçe **de** / Kıl ‘ibādet mazḡar olmaḡ diler iseñ raḡmetin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 2*). [de,]

Yürü dogru hīç nazār etme şaḡın şaḡ u şola / Dūr ise **de** baḡma ıraḡ menzil-i cānāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 4*). [de,]

Düşdü bir ḥūrşīd-manḡar şāh-ı ḥūbāna göñül / Raḡbet etmez görse **de** biñ şūḡ-ı devrāna göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 1*). [de,]

Yüzünü yere sürüp **de** cānib-i dīvāna gel / ‘Aşḡ meydānını gözle ‘ārif ol merdāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 1*). [de,]

Mecāz ehli desinler ḡaḡkımızda ehl-i zāhir hep / İki şūret şebāt et sen **de** seyyār olmayan göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 3*). [de,]

Döküp **de** dīdeden yaşlar o rāh-ı pūr-sa‘adetde / Olur dergāha yüz sürmeklik ister muṡlaḡā göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 3*). [de,]

‘Aşıkñ ancaḡ murādı dōstunuñ maḡşūdudur / Çekse **de** biñ derd ü miḡnet hep şebāt etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [de,]

‘Aşıkñ ancaḡ murādı dōstunuñ maḡşūdudur / Çekse **de** biñ derd ü miḡnet hep şebāt etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [de,]

Şıdkile Allah deyip **de** gir hemān devrāna gel / Hem ḡuzūr u zevḡ ile her demde zıḡru‘llāh’a gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1*). [de,]

Gelse biñ ḡam yine rāzıdır göñül Ḥaḡ’dan eger / Tevbe vü ḡāşā şikāyet eyledim **de** aḡladım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 6*). [de,]

‘Aşḡdır hem şayḡal-ı mir’at-ı esḡāb-ı derūn / ‘Aşḡdır bir āteş-i cān-suz ey dil sen **de** yan (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 8*). [de,]

Olmaz ‘aşıkda keder vaḡtı şafā ile geče / ‘Ādile sen **de** o meclisde olursun şādān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 7*). [de,]

İñler vūcūdda dest u vaṡan der **de** āḡ eder / Yārını medḡ eder öter pūr-efḡān göñül ḡuşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 3*). [de,]

İşte eñ evvel Ḥudā tevḡīt edip **de** ‘aşırını / Nūr-ı zātından yaratmışdır o māh-peykeri (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 10*). [de,]

Ben **de** dedim ḡamla ey baḡtı siyāḡ / N’olduñ ey hemşīre cānım Miḡrimāḡ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 51*). [de,]

Bir anadan doğdu bunlar māh-veş / İki **de** ‘āleme ay ü ḡüneş (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 58*). [de,]

Anaları ismi **de** Fūr-i Felek / Pederim merḡūm Maḡbūle Melek (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 59*). [de,]

Ben **de** dedim ḡamla ey baḡtı siyāḡ / N’olduñ ey hemşīre cānım Miḡrimāḡ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 51*). [de,]

Bir anadan doğdu bunlar māh-veş / İki **de** ‘āleme ay ü ḡüneş (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 58*). [de,]

Anaları ismi **de** Fûrs-i Felek / Pederim merhûm Maqbûle Melek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 59*). [de,]

Bindi gitdi hâşılı ol ehl-i 'aşk / Derd-i hicri eyler oldum ben **de** meşk (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 30*). [de,]

Dâderim 'Abdûlmecîd etmiş murâd / Birine verip beni **de** ede şâd (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 34*). [de,]

Ben **de** gördüm bir ğarîb rû'yâ o dem / Şardı etrâfım hayâlât ü elem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 48*). [de,]

İkimiz **de** nâ'il olduk maşşada / İrişildi vaqt-i 'izz ü es'ada (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 51*). [de,]

Bindi gitdi hâşılı ol ehl-i 'aşk / Derd-i hicri eyler oldum ben **de** meşk (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 30*). [de,]

Dâderim 'Abdûlmecîd etmiş murâd / Birine verip beni **de** ede şâd (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 34*). [de,]

Ben **de** gördüm bir ğarîb rû'yâ o dem / Şardı etrâfım hayâlât ü elem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 48*). [de,]

İkimiz **de** nâ'il olduk maşşada / İrişildi vaqt-i 'izz ü es'ada (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 51*). [de,]

Döner 'aşkıyle Hâk der **de** felekler / Diyelim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 10*). [de,]

'Âdile mücrimse **de** 'afv et şehâ / Ey Ebu'l-Kâşım Muhammed Muştâfâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 8*). [de,]

Kalmışdı bir şehzâdesi mânende-i hûrşîd ü mâh / Etdi ecel **de** 'âkıbet ol goncayı mahv u tebâh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 2*). [de,]

de: Söylemek, adlandırmak.

Bildi tekbr-i 'ulûm edeceğin / Nâmına Bâkır **dedi** fahr-ı ümem (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 46*). [dedi, -di]

de: Demek, söylemek, dile getirmek.

Cân bülbülü uçunca **desin** 'Âdile yâ Hâk / Gel diyelim 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 7*). [desin, -sin]

Dôst hemân bir Allah hem Muhammed Resûlullah / **Diyelim** (fa'lem ennehü lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 1*). [diyelim, -y, -e, -lim]

Tevhîdden murâd cemâl ya'ni vech-i Zül'-celâl / Gel **diyelim** 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 2*). [diyelim, -y, -e, -lim]

Dilde olunca zikri yanar nûruñ çerâğı / Gel **diyelim** 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 3*). [diyelim, -y, -e, -lim]

Miftâh-ı cennet etdi mü'minlere onu Hâk / Gel **diyelim** 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 4*). [diyelim, -y, -e, -lim]

Oğuyunca dem-â-dem dil bula şevk u 'âlem / Gel **diyelim** 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 5*). [diyelim, -y, -e, -lim]

Beyt-i Hudâ'dır gönül bâkî yine hem oldur / Gel **diyelim** 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 6*). [diyelim, -y, -e, -lim]

Cân bülbülü uçunca desin 'Âdile yâ Hâk / Gel **diyelim** 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 7*). [diyelim, -y, -e, -lim]

Dôst hemân bir Allah hem Muhammed Resûlullah / **Diyelim** (fa'lem ennehü lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 1*). [diyelim, -y, -e, -lim]

- Tevhîdden murâd cemâl ya'ni vech-i Zû'l-celâl / Gel **diyelim** 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 2*). [*diyelim, -y, -e, -lim*]
- Dilde olunca zıkrı yanar nûruñ çerâğı / Gel **diyelim** 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 3*). [*diyelim, -y, -e, -lim*]
- Miftâh-ı cennet etdi mü'minlere onu Hakk / Gel **diyelim** 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 4*). [*diyelim, -y, -e, -lim*]
- Okeyunca dem-â-dem dil bula şevk u 'âlem / Gel **diyelim** 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 5*). [*diyelim, -y, -e, -lim*]
- Beyt-i Hudâ'dır gönül bâkî yine hem oldur / Gel **diyelim** 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 6*). [*diyelim, -y, -e, -lim*]
- Cân bülbülü uçunca desin 'Âdile yâ Hakk / Gel **diyelim** 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 7*). [*diyelim, -y, -e, -lim*]
- Luft u ihsânıyla ondan râzıyım **dedi** Hudâ / Benden ol râzı mıdır aḥbârını kıldı 'atâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 2*). [*dedi, -di*]
- Böyle **demiş** ehl-i kemâl / İncitme hiç dervîşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 6*). [*demiş, -miş*]
- Sûfiyâ her ne **dese** boş yere söyler degiliz / Hâş mürîd olduk ezel ehl-i riyâdan degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 1*). [*dese, -se, -k*]
- Şıdkile Allah **deyip** de gir hemân devrâna gel / Hem huzûr u zevk ile her demde zıkrı'llâh'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 1*). [*deyip, -y, -ip*]
- Deyip 'aşkıñla yâ Hû söylerim şevkıñla rûhânî / Dilim teslîm edip ikrâr verdim dilbere yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 3*). [*deyip, -y, -ip*]
- Dü cihânda ümmetisin 'Âdile bu ne şeref / **Diyelim** şallı 'alâ Ahmed Muḥammed Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 7*). [*diyelim, -yelim*]
- Ben saña Hakk'sın **dedim** 'ilme'l-yakın 'ayne'l-yakın / Kim Ta'âlâ'llâh cemâlîñ mazhar-ı Yezdân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 7*). [*dedim, -di, -m*]
- Deme keşf olur ser-â-ser baña esrâr-ı hafî / Kâl ü ef'âlînde vardır çün seniñ yüz biñ ḥaṭâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [*deme, -me*]
- 'İlm-i ledniyi bilen **demez** diyenler bilemez / Kendini aḥḳar tutandır 'Âdile şâhib-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 12*). [*demez, -mez*]
- Erişdi sem'-i cânıma bezme **dediler** dâhil ol / Maḥzûn-ı dil gâm-gîn iken kesb-i ḥubûr etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 2*). [*dediler, -di, -ler*]
- Luft u ihsânıyla ondan râzıyım **dedi** Hudâ / Benden ol râzı mıdır aḥbârını kıldı 'atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [*dedi, -di*]
- Deme vaşl ile ḥâbda mesrûrum / Nice gire gözüne gam ile hvâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 3*). [*deme, -me*]
- O perî herkese eyva'llâh **der** / 'Âdile âcize illâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 11*). [*der, -r*]
- Dil nazargâh-ı Hudâ'dır **deme** bî-kes hûşça tut / Hizmetiñ Allah için olsun ki 'irfanlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 2*). [*deme, -me*]
- Bu kârḥâne bilmem benim **denir** nem var / Ne varsa cümle seniñdir benim diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1*). [*denir, -n, -ir*]
- Kim **demiş** mâhiyyetini bilmeden / 'Âlemi hûrşîd ü meh raḥşân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 3*). [*demiş, -miş*]
- Denir 'uşşâka şabretmek gerek tâḳat mı var ammâ / Hevâ-yı 'aşk ile tutmaḳda sînemde mekân âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 7*). [*denir, -n, -ir*]
- Nihâyet Hakk bilir şerḥi degil mümkün bu aḥvâlîñ / Ki derdim kaḅgısın **desem** nice emşâli görülmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3*). [*desem, -se, -m*]

H  ret-i Mevl  -y   tev  id et bulup bir d  nelik / H  k Muğammed **dedi  ** ise ma  v olur efs  nelik
 (  dile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1). [dedi  , -di, -  ]

S  fiy   her ne **desek** boş yere söyler degiliz / H    m  r  d oldu   ezel ehl-i riy  dan degiliz (  dile
 Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1). [desek, -se, -k]

Elest   t  bina "bel  " **dedim** secde kıldım / Ra  met-i H  k  'a c  n    dilden sıgındım (  dile Sultan
 Divanı, Gazel 119, Beyit 1). [dedim, -di, -m]

Mec  z ehli **desinler** h  k  mızda ehl-i z  hir hep /   ki   ret   eb  t et sen de seyy  r olmayan gönlüm
 (  dile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 3). [desinler, -sin, -ler]

  ıdk  le Allah **deyip** de gir hem  n devr  na gel / Hem h  z  r u zevk ile her demde zikru'll  h'a gel
 (  dile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1). [deyip, -y, -ip]

Dedim güzel gönül şaydına   ıkd  n böyle seyr  na / **Dedi** zülf-i nig  re kayd olan gelsin bu
 meyd  na (  dile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 1). [dedi, -di]

Dedim güzel beni sevd  -y   zülfün eyledi Mecn  n / **Dedi** 'a  k defterinde hep mu  ayyed nice
 d  v  ne (  dile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 2). [dedi, -di]

Dedim güzel bu cilde n  z ile cev  l  na gelmişsin / **Dedi** sen şanma kendin 'a  k  m var böyle bi  
 d  ne (  dile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 3). [dedi, -di]

Dedim güzel beni zenc  r-i zülfün eyledi bende / **Dedi** bu bend-i 'aşkı istemezsen girme devr  na
 (  dile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 4). [dedi, -di]

Dedim güzel seni  n c  na hay  tdır g  l gibi vechi  n / **Dedi** bi  n n  z ile   te  dir ol   onra düşer c  na
 (  dile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 5). [dedi, -di]

Dedim güzel nice   h eyleyem bul derdime     re / **Dedi** dolsun   ile  n bil bu cef  y   bir   af   c  na
 (  dile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 6). [dedi, -di]

Dedim güzel nig  h  n   ad hez  r 'u     a i  s  ndır / **Dedi**   abr eyle tesl  m ol zam  n-   emr    ferm  na
 (  dile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 7). [dedi, -di]

Dedim güzel fed  -y   c  n edersen acıamaz mısın / **Dedi** '  dile   a  d  n y  r ise ver c  n   c  n  na
 (  dile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 8). [dedi, -di]

  nler v  c  dda dest u va  an **der** de   h eder / Y  r  n   med   eder   ter p  r-efg  n gönül   u  u (  dile
 Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 3). [der, -r]

'  dile k  t'-     m  d etme g  n  h  m çok **diye** / Eyle isti  f  r me'y  s etme ra  metden beni (  dile
 Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 6). [diye, -y, -e]

Beni b  -d  r-   h  v  b etdi bu c  n b  lb  l   ef  g  n   / **Deyip** y   Rabbi 'a  k  n  da edem   urb  n bu c  n  
 (  dile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 1). [deyip, -y, -ip]

Kim **demiş** m  hiyetini bilmeden / '  lemi h  r   d-i ra     n eyledi (  dile Sultan Divanı, Gazel 171,
 Beyit 3). [demiş, -miş]

Deme   esb  h  i terk ile ele almam ben ol c  m   / H  c  b-   'aşkı     k et ma'rifet bul bu riy  dan geç
 (  dile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6). [deme, -me]

Deme bir şey'e 'abeg 'a  len ey   b  -ma'rifet / H  rici olma ki onda var nice sırr-   H  d   (  dile
 Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 6). [deme, -me]

T  'atin eyler   u  ruyla   ab  l   ard etmeyip / '  dile her dem r  z   ister budur **derdi** hem   (  dile
 Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 7). [derdi, -r, -di]

Rehber-i c  n edip 'aşkı **diyerek**   andadır   h / Mesken-i fa  r-i cih  n   ehr-i Med  ne   y   (  dile
 Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 5). [diyerek, -y, -erek]

Cennet    Firdevsi bulam **der** ise  n / R  hber et kendi  ne bir ekmeli (  dile Sultan Divanı, Kıt'a 6,
 Beyit 9). [der, -r]

Şöyle tak   s    ta  hiyy  t eyledi / "Ve'  -  al  t   ve't-t  yyib  t" **dedi** (  dile Sultan Divanı, Mesnevi 1,
 Beyit 4). [dedi, -di]

Ma  z-   l  tf u ra  met ile ol H  d   / **Dedi** ma  b  bum Res  l'  m Mu  ta  f   (  dile Sultan Divanı,
 Mesnevi 1, Beyit 8). [dedi, -di]

‘Arz-ı istirhām ile faḥr-i cihān / **Dedi** kim ey Ḥāl-ı heft-āsmān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 11*). [*dedi, -di*]

Dedi ya ‘ni şāhidim yokdur İlāh / Vardır ancak ol mu‘azzam pādīshāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 15*). [*dedi, -di*]

Şöyle takdīs ü taḥiyyāt eyledi / "Ve‘ş-şalātü ve‘ṭ-ṭayyibāt" **dedi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 4*). [*dedi, -di*]

Maḥz-ı lutf u rahmet ile ol Ḥudā / **Dedi** maḥbūbüm Resūl’üm Muṣṭafā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 8*). [*dedi, -di*]

‘Arz-ı istirhām ile faḥr-i cihān / **Dedi** kim ey Ḥāl-ı heft-āsmān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 11*). [*dedi, -di*]

Dedi ya ‘ni şāhidim yokdur İlāh / Vardır ancak ol mu‘azzam pādīshāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 15*). [*dedi, -di*]

Her biri etdi tazarru‘lā niyāz / **Deyip** ey bī-çāregāne çāre-sāz (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 7*). [*deyip, -y, -ip*]

İşbu hāle vālidī Maḥmūd Ḥān / **Dedi** yandı Mirimāh’ım cism ü cān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 39*). [*dedi, -di*]

Ben de **dedim** ḡamla ey baḥtī siyāh / N’olduñ ey hemşire cānım Mihrimāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 51*). [*dedim, -di, -m*]

Sen beni pek çok sevip okşar idiñ / Zer-nigār’uñ yādıḡarı **der** idiñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 53*). [*der, -r*]

Şöyle vaktim ḥoş geçirdim **der** iken / Mevt verdi ḡonca-i ‘iyşe diken (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 64*). [*der, -r*]

Der idi cennetde rāḥat bulayım / Hūrilerle onda gelin olayım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 68*). [*der, -r*]

Yolcuyum ben ağlamayın **der** idi / Qalb-i zārı daḡlamayın **der** idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 71*). [*der, -r*]

Sen beni pek çok sevip okşar idiñ / Zer-nigār’uñ yādıḡarı **der** idiñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 53*). [*der, -r*]

Şöyle vaktim ḥoş geçirdim **der** iken / Mevt verdi ḡonca-i ‘iyşe diken (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 64*). [*der, -r*]

Der idi cennetde rāḥat bulayım / Hūrilerle onda gelin olayım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 68*). [*der, -r*]

Yolcuyum ben ağlamayın **der** idi / Qalb-i zārı daḡlamayın **der** idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 71*). [*der, -r*]

Çünkü **dermiş** dā’imā ol verd-i ter / Haḡ baña göstermeye mevt-i peder (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 41*). [*dermiş, -r, -miş*]

Böyle **deyip** eyler imiş şöyle āh / Saḡ olaydı Ḥazret-i Maḥmūd Şāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 38*). [*deyip, -y, -ip*]

Döner ‘aşkıyle Haḡ **der** de felekler / Diyelim cān ü dil ile şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 10*). [*der, -r*]

Sa ‘ādet hırkası deste verildi / **Diyelim** cān ü dil ile şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 2*). [*diyelim, -y, -e, -lim*]

Muḥammed ḥaşılı Faḥr-i cihāndır / **Diyelim** cān ü dil ile şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 4*). [*diyelim, -y, -e, -lim*]

Akıtdı parmaḡı Āb-ı revānı / **Diyelim** cān ü dil ile şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 6*). [*diyelim, -y, -e, -lim*]

Fişenkler saçılıp nūr oldu teksīr / **Diyelim** cān ü dil ile şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 8*). [*diyelim, -y, -e, -lim*]

Döner 'aşkıyla Hâk der de felekler / **Diye**lim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 10*). [diye, -y, -e, -lim]

Maḥabbet menba' ı dilde taşıldı / **Diye**lim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 12*). [diye, -y, -e, -lim]

O Faḥr-ı 'âlemin 'aşkıyla her-gâh / **Diye**lim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 14*). [diye, -y, -e, -lim]

Sa 'âdet hırkası deste verildi / **Diye**lim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 2*). [diye, -y, -e, -lim]

Muḥammed ḥaşılı Faḥr-i cihândır / **Diye**lim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 4*). [diye, -y, -e, -lim]

Akıtdı parmağı Âb-ı revânı / **Diye**lim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 6*). [diye, -y, -e, -lim]

Fişenler saçılıp nûr oldu teksîr / **Diye**lim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 8*). [diye, -y, -e, -lim]

Döner 'aşkıyla Hâk der de felekler / **Diye**lim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 10*). [diye, -y, -e, -lim]

Maḥabbet menba' ı dilde taşıldı / **Diye**lim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 12*). [diye, -y, -e, -lim]

O Faḥr-ı 'âlemin 'aşkıyla her-gâh / **Diye**lim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 14*). [diye, -y, -e, -lim]

Đuyup bu ḥâl-i cân-sûzu **dedim** yâ Rab mu'în ol sen / Refîkî ḥûr-i 'ayn olsun daḥı cennet oña mesken (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10*). [dedim, -di, -m]

Gül-cemâli ḥûş-maḳâli 'aşkına / Gonca **derler** hem eder bûlbûl figân (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 95*). [derler, -r, -ler]

Dese lâyıkdır eyâ Faḥr-i cihân / Doğdı evlâdın yine bir şems-i dîn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 60*). [dese, -se]

Şânını ta'zîm için bir gün **dedi** Faḥr-ı Cihân / Senden evvel kimse olmaz dâḥil-i 'Adn-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 4*). [dedi,]

Çıkdı bu târîhi **dedi** kırklar / Vâsıl-ı Hâk şeyḥim 'Aliyy-i Veli (1297) (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 19*). [dedi,]

def': Ortadan kaldırma, kurtulma.

Göñül den ğayr-i mümkün **def'i** derd u ḥasret u hicrân / Vişâle nâ'il olmaḳ ni'met-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 3*). [def'i, -i]

def': Uzaklaştırma.

Đalâlet bir belâdır başa ammâ **def'i** âsândır / Gel ey câhil mürid-i 'aşḳ olup ol ibtilâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 5*). [def'i, -i]

def'a: Kez, kere.

Mesned-i pâk-i kapudaniyye hem / Altı **def'a** geldi o deryâ kerem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 62*). [def'a,]

defn oldu: Gömülmek.

'Âkıbet ol nev-fidân-ı bâğ-ı 'Adn / Geldi vakti oldu laḥd-ı kabre defn (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 98*). [defn oldu, -du]

defter: Genellikle hafif bir kapak içerisinde, yazı yazmak için bir araya tutturulmuş kâğıt yaprakları; şiir yazılan mecmua veya divan.

Nâmin ‘aceb oldu mu ‘aşk **defterine** kayd / Bildir baña doğrusunu Allâh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 3). [defterine, -i, -ne]

Bağ çeşm-i cân ile kamu eşyâyı seyr et oldu nûr / Evrâk-ı esrârı oku **defter** ile eş‘ârı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 3). [defter,]

Çeşm-i ma‘nâyla bakan sahrâları diger görür / Her varak bir kudret-i Mevlânîñ olmuş **defteri** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 5). [defteri, -i]

defter ü dîvâna: Defter ve divan.

Eski derdim tâzelendirdiñ kalem / **Defter ü dîvâna** sığmaz söylesem (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 100). [defter ü dîvâna, -a]

defter ü dîvânı: Defter ve kitap.

Âdem’iñ vechidir Allâh’ıñ kitâbı bil oku / Her varakdan sırr-ı nûr **defter ü dîvânı** gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 4). [defter ü dîvânı, -ı]

defter ü dîvânlara: Eskiden şâirlerin aruz vezniyle yazdıkları şiirlerini, nazım şekillerine ve kâfiyelerinin son harfine göre belli bir sıraya bağlı kalarak düzenledikleri şiir mecmuası.

Mûsikî tavşîfe sığmaz **defter ü dîvânlara** / Hasta-i ‘aşka ‘aceb rûh-ı revândır mûsikî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 7). [defter ü dîvânlara, -lar, -a]

defter-i cürmüm: Günah defteri.

Ger ihsânîñla mahv olmaz ise bu **defter-i cürmüm** / Füyûzâtıñ erişmezse baña râhat mı var yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3). [defter-i cürmüm, -üm]

defter-i hüsne: Güzelliğinin defteri.

Yazdı kudret kâlemi **defter-i hüsne** hikmet / ‘Arş u kürs levh u kalem beyt ü semâ cümle güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 3). [defter-i hüsne,]

deg: Bedel olmak, karşılık gelmek, kıymetinde ve karşılığında olmak.

Cihânda sa‘y edip bî-çâre ol sen / Ki **degmez** çâresi nâ-çârlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 3). [degmez, -mez]

Ey Hudâ vechiñe **degmez** iki ‘âleme devleti / ‘Âşıkı teşvîk eder ma‘şûka dâ‘im rû‘yeti (Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 1). [degmez, -mez]

‘Aşkda bir pula **degmez** biñ cân / ‘Âdile cân verip bul yâri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 8). [degmez, -mez]

degil: İsim cümlesinde yükleme veya başka ögelere olumsuzluk anlamı veren sözcük; ek fiilin olumsuzu.

Sûfiyâ her ne desek boş yere söyler **degiliz** / Hâş mürîd olduk ezel ehl-i riyâdan **degiliz** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 1). [degiliz, -iz]

Her ne kim kişi sever ise onuñla bulunur / Her cemâl ‘âşıkıyız tâlib-i cennet **degiliz** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 2). [degiliz, -iz]

Gerçi biz ehl-i kemâle göre kâmil **degiliz** / Öyle hûdbîn şüfî gibi dañi câhil **degiliz** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 3). [degiliz, -iz]

Kilîdi şabr ile her bâbda müşkil açarız / Kârimız Hakk iledir gayrıya muhtâc **degiliz** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 4). [degiliz, -iz]

Çünkü biz rûz-ı ezel dâsta verdik ikrâr / Durduk ol 'ahde ebed himmeti bozar **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 5*). [degiliz, -iz]

'Aşk-ı Leylâ ile Mecnûn gezer şahrâda / 'Akl-ı nokşânla bir gâfil-i cânân **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 6*). [degiliz, -iz]

Biz fakîriz yine meslûb-ı recâyız ammâ / Gönlümüz şâf u ganî ehl-i tîma'dan **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 7*). [degiliz, -iz]

Etmeyiz baş egip ferde tenezzül aslâ / 'Âşıkız zümre-i merdândan ayrı **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 8*). [degiliz, -iz]

Çekmeyiz cân ile baş kaydını biz 'Âdile hiç / 'Ahdimiz yoluna baş vermede nâdân **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 9*). [degiliz, -iz]

Sûfiyâ her ne desek boş yere söyler **degiliz** / Hâş mürîd olduk ezel ehl-i riyâdan **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 1*). [degiliz, -iz]

Her ne kim kişi sever ise onuñla bulunur / Her cemâl 'âşıkıyız tâlib-i cennet **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 2*). [degiliz, -iz]

Gerçi biz ehl-i kemâle göre kâmil **degiliz** / Öyle hûdbîn şûfî gibi dañi câhil **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 3*). [degiliz, -iz]

Kilîdi şabr ile her bâbda müşkil açarız / Kârımız Hâk ile dir gayrıya muhtâc **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 4*). [degiliz, -iz]

Çünkü biz rûz-ı ezel dâsta verdik ikrâr / Durduk ol 'ahde ebed himmeti bozar **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 5*). [degiliz, -iz]

'Aşk-ı Leylâ ile Mecnûn gezer şahrâda / 'Akl-ı nokşânla bir gâfil-i cânân **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 6*). [degiliz, -iz]

Biz fakîriz yine meslûb-ı recâyız ammâ / Gönlümüz şâf u ganî ehl-i tîma'dan **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 7*). [degiliz, -iz]

Etmeyiz baş egip ferde tenezzül aslâ / 'Âşıkız zümre-i merdândan ayrı **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 8*). [degiliz, -iz]

Çekmeyiz cân ile baş kaydını biz 'Âdile hiç / 'Ahdimiz yoluna baş vermede nâdân **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 9*). [degiliz, -iz]

Âh u vâh eyleme kânûn **degil** 'uşşâka / 'Âlemin zevk u safâsı gam u hicrân gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 7*). [degil,]

Zeyn olan dilde **degil** mi bu sarây-ı cennet / Hûr u seyrânı güzel 'âşîka dîdarı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 4*). [degil,]

Ne söylersin o beyhûde kelâmı dinlemem şûfî / Mürîdi hâş olup ehl-i riyâdan **degilim** şûfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1*). [degilim, -im]

Çü biz rûz-ı ezel ikrârimız ol dâsta verdik / Ebed ol kavle durduk 'âhdi bozar **degilim** şûfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2*). [degilim, -im]

Ne söylersin o beyhûde kelâmı dinlemem şûfî / Mürîdi hâş olup ehl-i riyâdan **degilim** şûfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1*). [degilim, -im]

Çü biz rûz-ı ezel ikrârimız ol dâsta verdik / Ebed ol kavle durduk 'âhdi bozar **degilim** şûfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2*). [degilim, -im]

Egerçi ehl-i dile göre kâmil de degilsem de / Yine ol câhil-i hûd-bîn gibi de **degilim** şûfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 4*). [degilim, -im]

Tenezzül gayra etmem kârımız Hâk ile dir her dem / Bu yolda zümre-i merdândan ayrı **degilim** şûfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 6*). [degilim, -im]

Ne söylersin o beyhûde kelâmı dinlemem şûfî / Mürîdi hâş olup ehl-i riyâdan **degilim** şûfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1*). [degilim, -im]

Çü biz rûz-ı ezel ikrârimız ol dâsta verdik / Ebed ol kavle durduk 'âhdi bozar **degilim** şûfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2*). [degilim, -im]

Ne söylersin o beyhüde kelâmı dinlemem şüfî / Mürîdi hâş olup ehl-i riyâdan **degilim** şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1*). [degilim, -im]

Çü biz rûz-ı ezel ikrârımız ol dôsta verdik / Ebed ol kavle durduk ‘âhdi bozar **degilim** şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2*). [degilim, -im]

Egerçi ehl-i dile göre kâmil de degilsem de / Yine ol câhil-i hûd-bîn gibi de **degilim** şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 4*). [degilim, -im]

Tenezzül gayra etmem kârimız Hâk ile dir her dem / Bu yolda zümre-i merdândan ayrı **degilim** şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 6*). [degilim, -im]

Egerçi ehl-i dile göre kâmil de **degilsem** de / Yine ol câhil-i hûd-bîn gibi de degilim şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 4*). [degilsem, -se, -m]

Sivâdan pāk kıl dil sînede sultân **degil** mi / Göñül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdân **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1*). [degil,]

Nâz eden âyîne ‘aksine ol âfet ‘aceb / Ol cemâliñ aşlına hûbân ‘ârif **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 2*). [degil,]

Her kûl ol şâhiñ olur mu dâhil-i bezmi hemân / Hâlvat-i vaşla dehâlet başka ihsân **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3*). [degil,]

Yazılı nâm-ı Muhammed dilde ism-i a‘zamı / Dilde bu naqş-ı safâ ihsân-ı Mevlâ **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4*). [degil,]

Bâk derûn-ı perdeye kim iztirârdır kamu / Dilde her bir miñnetiñ soñu meserret **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5*). [degil,]

İmtihândır ‘âşîka cevri ü cefâ mâ‘şûkdân / Rif‘at-i ‘uşşâka bâ‘iş şabr-ı hicrân **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 6*). [degil,]

Çün hayât tâzedir râh-ı maḥabbet ‘âşîka / Bî-tekellûf ‘Âdile cânıña minnet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 7*). [degil,]

Sivâdan pāk kıl dil sînede sultân **degil** mi / Göñül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdân **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1*). [degil,]

Nâz eden âyîne ‘aksine ol âfet ‘aceb / Ol cemâliñ aşlına hûbân ‘ârif **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 2*). [degil,]

Her kûl ol şâhiñ olur mu dâhil-i bezmi hemân / Hâlvat-i vaşla dehâlet başka ihsân **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3*). [degil,]

Yazılı nâm-ı Muhammed dilde ism-i a‘zamı / Dilde bu naqş-ı safâ ihsân-ı Mevlâ **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4*). [degil,]

Bâk derûn-ı perdeye kim iztirârdır kamu / Dilde her bir miñnetiñ soñu meserret **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5*). [degil,]

İmtihândır ‘âşîka cevri ü cefâ mâ‘şûkdân / Rif‘at-i ‘uşşâka bâ‘iş şabr-ı hicrân **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 6*). [degil,]

Çün hayât tâzedir râh-ı maḥabbet ‘âşîka / Bî-tekellûf ‘Âdile cânıña minnet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 7*). [degil,]

Sivâdan pāk kıl dil sînede sultân **degil** mi / Göñül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdân **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1*). [degil,]

Nâz eden âyîne ‘aksine ol âfet ‘aceb / Ol cemâliñ aşlına hûbân ‘ârif **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 2*). [degil,]

Her kûl ol şâhiñ olur mu dâhil-i bezmi hemân / Hâlvat-i vaşla dehâlet başka ihsân **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3*). [degil,]

Yazılı nâm-ı Muhammed dilde ism-i a‘zamı / Dilde bu naqş-ı safâ ihsân-ı Mevlâ **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4*). [degil,]

Bâk derûn-ı perdeye kim iztirârdır kamu / Dilde her bir miñnetiñ soñu meserret **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5*). [degil,]

- İmtihandır 'āşıkā cev̄ ü cefā mā'şūkdan / Rif'at-i 'uşşākā bā'is̄ şabr-ı hicrān **degil** mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 6*). [*degil,]*
- Çün hayāt tāzedir rāḥ-ı maḥabbet 'āşıkā / Bī-tekellūf 'Ādile cānıña minnet **degil** mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 7*). [*degil,]*
- Sivādan pāk kıl dil sīnede sultān **degil** mi / Gönül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdān **degil** mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1*). [*degil,]*
- Nāz eden āyīnede 'aksine ol āfet 'aceb / Ol cemāliñ aşlına ḥübān 'ārif **degil** mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 2*). [*degil,]*
- Her kıl ol şāhıñ olur mu dāḥil-i bezmi hemān / Ḥalvet-i vaşla deḥālet başka iḥsān **degil** mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3*). [*degil,]*
- Yazılı nām-ı Muḥammed dilde ism-i a'zamı / Dilde bu naqş-ı şafā iḥsān-ı Mevlā **degil** mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4*). [*degil,]*
- Bağ derūn-ı perdeye kim iztırārıdır kamu / Dilde her bir miḥnetiñ soñu meserret **degil** mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5*). [*degil,]*
- İmtihandır 'āşıkā cev̄ ü cefā mā'şūkdan / Rif'at-i 'uşşākā bā'is̄ şabr-ı hicrān **degil** mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 6*). [*degil,]*
- Çün hayāt tāzedir rāḥ-ı maḥabbet 'āşıkā / Bī-tekellūf 'Ādile cānıña minnet **degil** mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 7*). [*degil,]*
- Miḥneti çeksem de 'ālemde **degil** kaydım da hīç / Çünkü ben bir öyle şāh-ı 'aşka etdim cān fedā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 2*). [*degil,]*
- Degildir zevk için gelmek cihāna nefsi bilmekdir / Bu bir düşdür nedāmetler çekersin soñra hem miḥnet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4*). [*degildir, -dir]*
- O şūḥı vaşf edenlerdir bilen kātib **degil** vākıf / Harem sırrın yine maḥrem bilir ḥacib riyā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8*). [*degil,]*
- Degilsem de egerçi vaşlına ol āfetiñ lāyık / Derūnum zaḥmına Loḳmānlık eyler mihr-i bānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 5*). [*degilsem, -se, -m]*
- Nüzülü āşiyān-ı gülşene kāf-ı ḥākīkatden / **Degildir** murğ-ı dil bu bir 'aceb simurğ-ı 'Ankādir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 3*). [*degildir, -dir]*
- Çeşm-i cān ile felek emsālını görmüş **degil** / Seyr ederken göz kamaşır dil-küşā-yı tāmıdır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 2*). [*degil,]*
- Kimseye bākī **degildir** bil saña da olamaz / Saltanat devletle ey gāfil ne lāzım iftiḥār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 4*). [*degildir, -dir]*
- Devr beyhūde **degil** her ne muḳadder eyler / Oña tedric ile esbābı müheyyā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 2*). [*degil,]*
- Nihāyet Ḥaḳ bilir şerḥi **degil** mümkün bu aḥvālīñ / Ki derdim kaḅgısın desem nice emsālī görülmüş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3*). [*degil,]*
- Bī-maḥabbet ehl-i zāhir kulluḡu maḅbūl **degil** / Kim 'ibādet içre gāyet mu'teber tā'atdir 'aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 2*). [*degil,]*
- 'Arz olursa 'id-i ekberde vişāl-i yārimiz / Cānımı kurbān edersem gam **degil** şükrānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 2*). [*degil,]*
- Sūfiyā her ne desek boş yere söyler **degiliz** / Ḥāş mürīd olduk ezel ehl-i riyādan **degiliz** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1*). [*degiliz, -iz]*
- Her ne kim kişi sever ise onuñla bulunur / Her cemāl 'āşıkıyız tālib-i cennet **degiliz** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 2*). [*degiliz, -iz]*
- Gerçi biz ehl-i kemāle göre kāmīl **degiliz** / Öyle ḥōdbīn şūfī gibi daḥi cāhil **degiliz** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [*degiliz, -iz]*
- Kilīdi şabr ile her bābda müşkil açarız / Kārımız Ḥaḳk iledir ḡayrıya muḥtāc **degiliz** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 4*). [*degiliz, -iz]*

Çünkü biz rûz-ı ezel dâsta verdik ikrâr / Durduk ol 'ahde ebed himmeti bozar **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [degiliz, -iz]

'Aşk-ı Leylâ ile Mecnûn gezer şahrâda / 'Akl-ı nokşânla bir gâfil-i cânân **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6*). [degiliz, -iz]

Biz fakîriz yine meslûb-ı recâyız ammâ / Gönlümüz şâf u ganî ehl-i tîma'dan **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7*). [degiliz, -iz]

Etmeyiz baş egip ferde tenezzül aşlâ / 'Âşıkız zümre-i merdândan ayrı **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 8*). [degiliz, -iz]

Çekmeyiz cân ile baş kaydını biz 'Âdile hiç / 'Ahdimiz yoluna baş vermede nâdân **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 9*). [degiliz, -iz]

Sûfiyâ her ne desek boş yere söyler **degiliz** / Hâş mürîd olduk ezel ehl-i riyâdan **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1*). [degiliz, -iz]

Her ne kim kişi sever ise onuñla bulunur / Her cemâl 'âşıkıyız tâlib-i cennet **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 2*). [degiliz, -iz]

Gerçi biz ehl-i kemâle göre kâmil **degiliz** / Öyle hûdbîn şûfî gibi dañi câhil **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [degiliz, -iz]

Kilîdi şabr ile her bâbda müşkil açarız / Kârimız Hakk iledir gayrıya muhtâc **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 4*). [degiliz, -iz]

Çünkü biz rûz-ı ezel dâsta verdik ikrâr / Durduk ol 'ahde ebed himmeti bozar **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [degiliz, -iz]

'Aşk-ı Leylâ ile Mecnûn gezer şahrâda / 'Akl-ı nokşânla bir gâfil-i cânân **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6*). [degiliz, -iz]

Biz fakîriz yine meslûb-ı recâyız ammâ / Gönlümüz şâf u ganî ehl-i tîma'dan **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7*). [degiliz, -iz]

Etmeyiz baş egip ferde tenezzül aşlâ / 'Âşıkız zümre-i merdândan ayrı **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 8*). [degiliz, -iz]

Çekmeyiz cân ile baş kaydını biz 'Âdile hiç / 'Ahdimiz yoluna baş vermede nâdân **degiliz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 9*). [degiliz, -iz]

Çok mudur bir cân verse yoluna üftâdeler / Bir **degil** biñ cân fedâdır böyle cânâna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 4*). [degil,]

Âh u vâh eyleme kânûn **degil** 'uşşâka / 'Âlemin zevk u safâsı gam u hicrân gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7*). [degil,]

Zâhir ismiñ gibi bātında **degilsin** sultân / Veremez fâ'ide bu saltanat ü devlet ü şân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1*). [degilsin, -sin]

Cümleden geç ço bu da'vâyı **degilsin** bî-kes / Geri kalır mi hiç Allah ile teslimde kalan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 2*). [degilsin, -sin]

Zâhir ismiñ gibi bātında **degilsin** sultân / Veremez fâ'ide bu saltanat ü devlet ü şân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1*). [degilsin, -sin]

Cümleden geç ço bu da'vâyı **degilsin** bî-kes / Geri kalır mi hiç Allah ile teslimde kalan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 2*). [degilsin, -sin]

Zeyn olan dilde **degil** mi bu sarây-ı cennet / Hûr u seyrânı güzel 'âşıka dîdârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [degil,]

Degildir sevmek söylemek bid'at ey şâh-ı cihân / 'Âşıkım dîdârına ammâ cemâlin görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 3*). [degildir, -dir]

Degil müşkil iki 'âlemde tebdîl-i makâm aşık / Karâr eyler mi sensiz bâğ-ı cennet olsa imkânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 5*). [degil,]

Enbiyâ sırrına vâkıf **degil** ol sultânun / 'Ârif ü âğeh-i bi'z-zât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 8*). [degil,]

Hâlık'ındır sen mu'allâ bârigâhın 'âşıkı / Hâmeniñ haddi **degildir** 'arz-ı 'aşk-ı çâkeri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 14*). [*degildir, -dir*]

Midhat-ı şânını tâ'dâda **degilsin** kâdir / 'Âdile eyleme tatvîl makâlî da'vâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 14*). [*degilsin, -sin*]

Bu dünyâda nice bir fâhr edersin / Cihân dâr-ı ğam ü miñnet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 1*). [*degil,*]

Niceler tâc ü taht ü mülkü koyup / Giderler soñ demi hasret **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 2*). [*degil,*]

Götür başña 'aklıñ eyle inşâf / Saña benlik büyük külfet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 3*). [*degil,*]

Tükenmekde 'ömür miñnet tükenmez / Şafânın âhîri kâsret **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 4*). [*degil,*]

Karâr-gâh şanma 'âlem bir güzêr-gâh / Yeriñ çün kabr-i pür-zulmet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 5*). [*degil,*]

Koma dünyâyı kalbe ver su'âli / Nedâmet çekilir elbet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 6*). [*degil,*]

Geri kalma süvâr-ı esb-i 'aşk ol / Merâmın menzil-i cennet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 7*). [*degil,*]

Bilip derdiñe dermân derd-i 'aşkı / Ferâgat cümleden hikmet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 8*). [*degil,*]

Yakın ol Hakk'a dūr ol halkdan kim / Saña bir nâzır ol hâzret **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 9*). [*degil,*]

Siyeh rûyuñla yalvar 'Âdile gel / 'Ubûdiyyet yolu devlet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 10*). [*degil,*]

Bu dünyâda nice bir fâhr edersin / Cihân dâr-ı ğam ü miñnet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 1*). [*degil,*]

Niceler tâc ü taht ü mülkü koyup / Giderler soñ demi hasret **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 2*). [*degil,*]

Götür başña 'aklıñ eyle inşâf / Saña benlik büyük külfet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 3*). [*degil,*]

Tükenmekde 'ömür miñnet tükenmez / Şafânın âhîri kâsret **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 4*). [*degil,*]

Karâr-gâh şanma 'âlem bir güzêr-gâh / Yeriñ çün kabr-i pür-zulmet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 5*). [*degil,*]

Koma dünyâyı kalbe ver su'âli / Nedâmet çekilir elbet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 6*). [*degil,*]

Geri kalma süvâr-ı esb-i 'aşk ol / Merâmın menzil-i cennet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 7*). [*degil,*]

Bilip derdiñe dermân derd-i 'aşkı / Ferâgat cümleden hikmet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 8*). [*degil,*]

Yakın ol Hakk'a dūr ol halkdan kim / Saña bir nâzır ol hâzret **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 9*). [*degil,*]

Siyeh rûyuñla yalvar 'Âdile gel / 'Ubûdiyyet yolu devlet **degil** mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 10*). [*degil,*]

Ya'ni 'âlem kimseye bâkî **degil** / Vaşl ile eyyâm geçmez muttasıl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 53*). [*degil,*]

'Aşk derdi gerçi hâşdur şıdkla şadıklara / Çekmeyen 'âşık **degildir** ol cefâ lâyıklara (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 7*). [*degildir, -dir*]

Zîrâ bu dünyânın soñu bir şey **degil** virânedir / Feryâd edendir ‘ânelîb sūzân olan pervânedir
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 11*). [degil,]

Şeyh-ı zî-şân ü kerem-pîşe ki bâbında onuñ / Kimse mañcûb **degil** bendesin etmez tañcıl (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 2, Beyit 57*). [degil,]

degil mi: *Herhangi bir durumu teyit etmek için kullanılan soru ifadesi.*

Cemâliñ yâ Resûl Kır'ân **degil mi** / Sücûda Ka‘be-i Raḥmân **degil mi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 1*). [degil mi,]

Fedâ olsun yoluñda cümle varım / Saña bu cân ü dil kurbân **degil mi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [degil mi,]

Kaşındır kâbe kavseyni ev ednâ / Dudağıñ kevser-i Rıdvân **degil mi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3*). [degil mi,]

Görünen cümle Hâk’dır her zamânda / Bu âdem zâtına burhân **degil mi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4*). [degil mi,]

Ne insândur bu insânı bileydiñ / Bu sırrı añlamak ‘irfân **degil mi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5*). [degil mi,]

Düşürdü göñlümü sevdâ-yı ‘aşka / Beni Mecnûn eden cânân **degil mi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 6*). [degil mi,]

Melekler Âdem’e kıldı sücûdu / Oña baş egmeyen Şeytân **degil mi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 7*). [degil mi,]

Dilersin ‘Âdile kenzini ‘aşkıñ / Dil-i vîrânına mihmân **degil mi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 8*). [degil mi,]

Degil mi ‘aşk-ı Hâk her derde bir hâzık hâkîm ‘âşık / Bulursun derdine dermân yan nâra kadîm ‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 1*). [degil mi,]

degiş: *Değişmek, bir şeyi başka bir şeye tercih etmek.*

Cihânın zevkini ‘âşık **degişdi** ‘aşk-ı cânâna / Ki derd ü fikri hep cânâna terk-i cândır ‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 2*). [degişdi, -di]

Ben **degişmem** biñ hatt-ı reyhâna hîç bir noktasın / Levh-i sînemde yazarsa yâr hatt-ı zer-nümün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4*). [degişmem, -me, -m]

degme: *Her, her bir, herhangi bir.*

Eder mi **degme** insân ‘Âdile ‘uşşâk kavlin derk / Kelâm-ı ‘aşkı ‘ârîf gayr-ı güftârı n’ider ey dôt (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8*). [degme,]

dehâlet: *Sığınmak, aman dilemek, medet, yardım isteyiş.*

Her kûl ol şâhın olur mu dâhil-i bezmi hemân / Halvet-i vaşla **dehâlet** başka ihsân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3*). [dehâlet,]

Günâhkâr ümmetiñ eşhâb u âliñden meded ister / Benim ancak **dehâletdir** niyâzım Ehl-i Beytiñden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2*). [dehâletdir, -dir]

dehân: *Ağız.*

Süd kuzusu gibi koçarken **dehânından** leben / Eyledi zâlim felek âgûş-ı mâderden cüdâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 4*). [dehânından, -ı, -ndan]

Neyleyem ben bu **dehânı** şöhet etmez yâr ile / Neyleyem bu kalbi kim ‘aşk âteşinden bî-nevâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 5*). [dehânı, -ı]

Bâğ-ı cennet gülleri açılmış işbu câyda / Çâr ırmağdır **dehânından** ne a‘lâ sût akar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 1*). [dehânından, -ı, -ndan]

Dimāğ-ı hâle lezzetdir yerim helvâ-yı 'uşşâkı / **Dehânım** buldu zevkin ben yemem helvâ-yı
nefsânî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 4*). [*dehânım, -ım*]

dehân-ı yârdan: Sevgilinin ağzı.

Dehân-ı yârdan öpsem dimâğım bulsa zevk-ı 'aşk / Tenimde her ser-i müyum zebân olur recâ
söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 2*). [*dehân-ı yârdan, -dan*]

dehân-ı zârım: Ağlayan, inleyen ağız.

Dilimde rüşen eyle 'aşk-ı pākı / **Dehân-ı zârım** olsun sîne-çākî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 1*). [*dehân-ı zârım, -ım*]

dehen: Ağız.

Nağd-i cânı su'âl edip aşlın / O **dehenden** çıkan cevâba verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 4*). [*dehenden, -den*]

dehen açamaz: Ağız açmak, konuşmaya başlamak.

Şeyh-i zî-şân ü kerem-pîrâ cihângîri haşen / Vaşf-ı hâlin 'ârz için açamaz kimse dehen (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 11*). [*dehen açamaz, -a, -maz*]

dehr: Dünya, felek.

Hulku hüsnü veş cemîl ü **dehrde** yektâ idi / İsmi gibi hayrlı hayrı sever ra'nâ idi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 5*). [*dehrde, -de*]

dehr: Dünya, âlem.

Cân ü dil âzürde-hâtır olmadan bu **dehrde** / Söyleyip (hubbü'l-vağan) ağlarsın ammâ ey gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 3*). [*dehrde, -de*]

Dil verme **dehre** bâri terk et bütün hayâlî / Bir katresiyle 'aşkıñ 'ummân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 6*). [*dehre, -e*]

Niceler geldi bu **dehre** bulmadı bir dem huzûr / Zevkine aldanma üç beş gündür ancak rüzgâr
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 3*). [*dehre, -e*]

Dehri hüsnüñ ravza-i Rıdvân eder / Bülbülân-ı 'aşkıñ nâlân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 1*). [*dehri, -i*]

Şâf olup mir'ât-veş cân u derûnûñ 'Âdile / **Dehre** gelmekden ise dîdâra ermekdir garaž (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 7*). [*dehre, -e*]

Cân ü dil âzürde-hâtır olmadan bu **dehrde** / Söyleyip (hubbü'l-vağan) ağlarsın ammâ ey gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [*dehrde, -de*]

dehr: Kâinat, âlem, dünya.

Zülf-i müşkîniñ şabâ etse küşâd / Her şehir **dehre** saçılır büy-i cân (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 96*). [*dehre, -e*]

dehr: Dünya, âlem; zaman.

Hâb-ı gâflet içre bî-hüd etmesin devrân beni / Bî-vefâ **dehri** n'idem şoñu nedâmetdir baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 4*). [*dehri, -i*]

dehre gelmek: Dünyaya gelmek, doğmak.

Âdem'e verdi hilâfet zâtını ta'rif için / **Dehre gelmek** sâlike mâ'sûka ermekden garaž (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 4*). [*dehre gelmek, -mek*]

dehre tülû' buyurup: *Dünyaya gelmek, doğmak.*

Yedi yüz on sekizinde buyurup dehre tülû' / Yedi yüz doksan ikide hem edip Hakk'a rücû' (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 50*). [*dehre tülû' buyurup, -up*]

dek: *Kadar, değin, dek.*

Tâb-ı vechiñdür cihânda zulmeti ref' eyleyen / Nûr-ı hüsnüñden güneş tâ haşre **dek** tâbân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 3*). [*dek,]*

Şöyle mest olmuş ezelden bâde-i 'aşkıñla kim / Haşre **dek** gerdândır kûyuñ yoluñda âfitâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 4*). [*dek,]*

'Âşık-ı didâr uyumaz gece Zikru'llâh eder / Şubha **dek** cân bülbülü ol gün için nâlân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 5*). [*dek,]*

Ûatre Ûatre kan damlar tâ cigerden şubha **dek** / Gülşen-i 'aşka nihâliñden yaçar dilde çerâğ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 5*). [*dek,]*

Şerh edemez vaşfını tâ haşre **dek** bu hâl ü kâl / Âftâb-ı cândır 'âlemde pervâne gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 5*). [*dek,]*

Nice bir ola gönül bu hasret-i cânân ile / Şubha **dek** âgâh ol ey dil figân ü âh ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7*). [*dek,]*

Başka bir acı da gösterdi baña zâlim felek / Yâ'ni zevcim 'Ali Pâşâ da gitdi 'Adn'e **dek** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7*). [*dek,]*

del: *Delik açmak, yaralamak.*

Talınca bu gece keyfimde h'vâb ü nevme çeşmânım / Geçer geçmez uyandım 'aşka yandım sînemi **deldim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [*deldim, -di, -m*]

Mâderinden süt dağı nûş etmeyen / Bir nigârıñ gerdenin **deldi** kazâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 33*). [*deldi, -di*]

delâlet: *Delil, işaret.*

Şefâ'atde delâletdir niyâzım Ehl-i Beytiñden / **Delâletde** sa'âdetdir niyâzım Ehl-i Beytiñden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 1*). [*delâletde, -de*]

delâlet kıl: *Şahitlik etmek.*

Gönül hâletden âgâh olamaz 'aşk hânesi pinhân / Haber ver sırr-ı Kur'an'dan **delâlet kıl** meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 6*). [*delâlet kıl,]*

delâlet kıl: *Yol göstermek, rehberlik ve aracılık etmek.*

Şefâ'at kıl 'inâyet kıl bizi Hakk'a **delâlet kıl** / Derûnum pür-leţâfet kıl Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 8*). [*delâlet kıl,]*

deli: *Akıl veya şuuru yerinde olmayan, çılgın, meczup, mecnun.*

Ne dilimde olur evrâd ne elimde teşbîh / Ne velîyim ne **deliyim** yine vîrân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 5*). [*deliyim, -y, -im*]

Dilde ne vird ü zikir var ne elimde teşbîh / Ne velîyim ne **deli** dôt sever hôt geçerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5*). [*deli,]*

deli oldu: *Aklını kaybetmek, delirmek.*

Kimisi oldu şehîdi bu yoluñ mişl-i 'Alî / Kimi dârâ asılıp manşûr-veş oldu deli (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 9*). [*deli oldu, -du*]

delil: İşaret, kanıt.

Nür-i Hâk'sın kim seniñle buldu rāh-ı Hâk'ı nās / Olmayaydın sen **delil** olmazdı eşyā meded yā Muḥammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğ̃er 32, Beyit 6*). [*delil,]*

Ey 'Âdile Hâk'dan dile / Tevhîdile olsun **delil** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 14*). [*delil,]*

İ'tibār-ı cāh-ı dünyā etmedi / Şān-ı cedd-i pākine a'lā **delil** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 68*). [*delil,]*

delil et: İşaret etme, imada bulunma.

Yā Kerīm senden meded olmakda hep 'ömrüm hebā / Rāhına 'āşkıñ **delil et** vaşlıña ḥasret koma (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 1*). [*delil et,]*

delil oldu: Yol göstermek, rehber olmak.

Ḥazret-i Seyyid-i Şirvānī-i Yahyā-yı celīl / Ḥalveti rāhını ihdās ederek oldu delil (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 56*). [*delil oldu, -du]*

delin: Parçalanmak.

Bağ 'Âdile'niñ ḥāline kim bağı **delindi** / (Māzāğa başar) ḥançer-i bürrān-ı maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 7*). [*delindi, -di]*

dellāl: Satıcı ile alıcı arasında aracı olan, birinin malını bağırarak satan.

Bī-gāne yokken arada **dellāl** etme vāsita / Çün müştērī-i māl̄sin ol yār ile bāzārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 5*). [*dellāl̄, -ı]*

dellāl-ı 'aşk olup: Aşkın aracısı olmak.

Arada bīgāne yokdur sen olup dellāl-ı 'aşk / Çün metā'a müştēr̄isin yār ile bāzārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 6*). [*dellāl-ı 'aşk olup, -up]*

dem: Nefes; an, zaman, lahza.

Çekme cihanda mātemi dilde kala 'aşkıñ **demi** / Bu şeb o māh-ı 'ālemi nūr ile tābān edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [*demi, -i]*

'Āşıkı eyler sa'īd her bir **demin** bir gūne 'īd / Gūş-ı sermest-i Şabā'ya Sūr-ı cāndır mūsikī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 3*). [*demin, -in]*

İbtidā āsān gece 'aşkıñ **demi** 'āşıklara / Nice nice açılır müşküller ammā şun **demi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 5*). [*demi, -i]*

'Āşıkım etmez melūl elbet beni aḥvāl-i 'aşk / Sīne sūz ü zār olmaqdır ṭabī'i her **demi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 7*). [*demi, -i]*

'Âdile şām-ı firāk olur şabāh-ı vaşla vaşl / Ḥurrem ü şādān olur āşık geçer ḥasret **demi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 8*). [*demi, -i]*

İbtidā āsān gece 'aşkıñ **demi** 'āşıklara / Nice nice açılır müşküller ammā şun **demi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 5*). [*demi, -i]*

'Āşıkım etmez melūl elbet beni aḥvāl-i 'aşk / Sīne sūz ü zār olmaqdır ṭabī'i her **demi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 7*). [*demi, -i]*

'Âdile şām-ı firāk olur şabāh-ı vaşla vaşl / Ḥurrem ü şādān olur āşık geçer ḥasret **demi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 8*). [*demi, -i]*

O ḥamri sākī bākī kılsa rūḥa her ne **dem** ikrām / Erişir zevka ol **dem** dil bulur vaşl ü ḥuzūr-ı cān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1*). [*dem,]*

Ķat' idüp 'aşk ile bir **demde** nice biñ hicāb / Vāşıl-ı mevķi'-i ġāyāt 'aleyhi's-şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 3*). [*demde, -de*]

dem: Zaman, an, vakit.

'Aşk nāz ü şive evvel gösterir 'aşıklara / 'Āşık ol **demde** oña cānı fedā etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diġer 13, Beyit 2*). [*demde, -de*]

Geldi bu caşır-ı Muharrem ey Hüseyin-i Kerbelā / İşbu **demdir** vakt-i matem ey Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [*demdir, -dir*]

Her ne **dem** kaşır-ı dile ol gözleri mestān gelir / İki çeşmime ziyā Ƶalbe şafā ol añ gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 1*). [*dem,]*

Niceler geldi bu dehre bulmadı bir **dem** huzūr / Zevķine aldanma üç beş gündür ancak rüzgār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 3*). [*dem,]*

'Aşk nāz ü şive evvel gösterir 'aşıklara / 'Āşık ol **demde** oña cānı fedā etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 2*). [*demde, -de*]

İbtidā āsān gece 'aşkıñ **demi** 'aşıklara / Nice nice açılır müşküller ammā şun **demi** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 5*). [*demi, -i*]

Zulmete batmışdı zātından muƵaddem bu cihān / Bi'setiñ tenvir edip gitdi Ƶalālet **demleri** (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 6*). [*demleri, -ler, -i*]

Niceler tāc ü taht ü mülkü koyup / Giderler şöñ **demi** hasret deġil mi (*Ādile Sultan Divanı, Kut'a 10, Beyit 2*). [*demi, -i*]

Emr ü tebşirin edip ol **dem** Ƶabūl / Mevķi'-i harbe Ƶadar buldu vüşūl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 17*). [*dem,]*

Ben de gördüm bir ġarīb rü'yā o **dem** / Şardı eṯrāfım hayālāt ü elem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 48*). [*dem,]*

Emr ü tebşirin edip ol **dem** Ƶabūl / Mevķi'-i harbe Ƶadar buldu vüşūl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 17*). [*dem,]*

Ben de gördüm bir ġarīb rü'yā o **dem** / Şardı eṯrāfım hayālāt ü elem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 48*). [*dem,]*

Geldi bu 'aşır-ı muharrem ey Hüseyin-i Kerbelā / İşbu **demdir** vakt-i matem ey Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 1*). [*demdir, -dir*]

Dil semā' etdi bu **demlerde** Nevā-yı nāy-ı 'aşk / Çekse bir āhı derūnum Ƶarhı sūzān eylese (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 13*). [*demlerde, -ler, -de*]

dem: An, lahza.

Çok mudur bir **demde** biñ göñlü perişān eylese / Çok Felaṯūn 'aklı yağma eyledi Ƶavġā-yı 'aşk (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 15*). [*demde, -de*]

dem: Çaç, devir, zaman.

Fevt etme sakın fırsatı bu **demde** bul ol devleti / 'Uşşāka feyz-i vuşlatı dilber nüzūr etdi bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6*). [*demde, -de*]

dem: Şarap.

Al deste cāmı nüş Ƶıl 'aşkıñ **demiyle** cūş Ƶıl / Āhının mihri gūş Ƶıl feryād-ı Şūr etdi bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 5*). [*demiyle, -i, -y, -le*]

dem urup: Söz etmek.

Rāh-ı ma'nāda tecellī neş'esinden **dem urup** / (Len terāni) sırrın añlar Ṭūr-ı Mūsā'dan geƵer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 2*). [*dem urup, -up*]

dem-ā-dem: Her zaman, daima, her an.

Okeyunca **dem-ā-dem** dil bula şevk u ‘ālem / Gel diyelim ‘aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 5*). [*dem-ā-dem,]*

Dem-ā-dem şem‘-i ‘aşka karşı yan pervāne-i ‘aşk ol / Diğer kār isteme Hāk’dan hemān zıkr-i Hūdā’ya gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 4*). [*dem-ā-dem,]*

Dem-ā-dem olmada dīvāneligim neyleyim efzūn / Olalı gonca-i ruhsārına bu dīdeler giryān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 6*). [*dem-ā-dem,]*

dem-be-dem: Daima, durmadan.

Bir belā geldikde şabr et bul terakķī **dem-be-dem** / Sen saķın kibr ü gurūrdan Hāk mū‘īn olur saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 3*). [*dem-be-dem,]*

dem-be-dem: Ara sıra, zaman zaman.

Getir cām-ı muşaffā sāķıyā neş’eresāndır mey / Verip cām-ı leb-ā-leb **dem-be-dem** ke’s-i cihāndır mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 1*). [*dem-be-dem,]*

dem-beste-i efkār: Suskun düşünceler, kederler.

Tab‘ımız hicr ile **dem-beste-i efkār** bu şeb / Gül gibi açdı nesīm-i dile dildār bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [*dem-beste-i efkār,]*

demi: Soluk, nefes; zaman, vakit.

Gāh vuşlat gāh hicret ‘aşıkı vīrān eder / Mülk-i dil i‘mārı için şa‘y kıl bul bir **demi** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 4*). [*demi,]*

dem-i es‘adī: Çok hayırlı, pek saadetli zaman.

Rāh-ı selāmet ki reh-i Ahmedī / Onda bulur cümle **dem-i es‘adī** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 5*). [*dem-i es‘adī,]*

dem-i mes‘ūdī: Mutluluk zamanı.

Geçdi eyyāmın ferāğ-ı hāţır ile bir zemān / Zann ederdim ol **dem-i mes‘ūdī** baña cāvidān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 4*). [*dem-i mes‘ūdī, -ı]*

dem-i rahmān: Bütün yaratılmışlara merhamet eden yaratıcının sesi.

Şüretā okursun am mā aīlamazsın sırrını / Hep hāķīkatle **dem-i Rahmān** içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 4*). [*dem-i rahmān,]*

demi urma: Bahsetmek, konuşmak.

Keşf olursa sır-ı Hāk urma ene‘l-Hāk’dan demi / Zabt ile lisānını ādāb ile erkāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 2*). [*demi urma, -ma]*

demsāz: Dost, sırdaş.

Kim **demsāzıñ** bu yolda kim āyā hemdemiñ / Āşinālardan bütün bi-gāne olduñ ey gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 2*). [*demsāzıñ, -iñ]*

derā-yı nāleden: İnleyen çan, çingirak.

Derā-yı nāleden bīdār olup dil / Maħabbet şem‘i yandursun çerāğı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 7*). [*derā-yı nāleden, -den]*

derc olan: *Kitaba, gazeteye vb. yazılma, konma, kaydedilme.*

Çünkü kalbi mü‘mîniñ oldu bir beyt-i Hudâ / Nûr-ı Zâtu’llâh’da **derc olan** esrârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 5*). [*derc olan, -an*]

derd: *Devam eden, geçmeyen hastalık; illet, ağrı sızı.*

Güşe-i mâtem u hasretde kalıp zâr u zebûn / Vermedi **derdine** tedbîr-i eṭibbâ dermân (*Âdile Sultan Divanı, Kut’a 7, Beyit 5*). [*derdine, -i, -ne*]

Hastalandı nice çekdi **derdi** bir âh etmedi / Şükr ü zikri koymadı dilden haṭâyâ gitmedi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 7*). [*derdi, -i*]

Bulmayıp **derdine** dermân etdi âḫir riḫleti / ‘Âdile Firdevs’i me’vâ eylesin oña İlâh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 10*). [*derdine, -i, -ne*]

derd: *Acı, üzüntü; hastalık.*

Hükûm onuñ hükümüdür fermân onuñ fermânıdır / **Derdi** verendir devâ-yı cân ü cānândır ṭabîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 2*). [*derdi, -i*]

Derdine eden taḥammül hastaya dermân gelir / Gayrıya muḥtâc etmez çünkü Loḫmân’dır ṭabîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 3*). [*derdine, -i, -ne*]

derd: *İnsana ızdırıp veren her türlü hâl, sıkıntı, zorluk, üzüntü.*

Fehm edemez kimse **derdimden** ki dermân eylesin / Dilde kâr etdi bu hicrân yarası yâ Rab meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 5*). [*derdimden, -im, -den*]

Seniñdir kûl seniñ iḥsân seniñ **derd** ile dermân hem / Seniñdir emr ile fermân amân Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2*). [*derd,*]

‘Âdile maḥzûndur hâline ‘arz edemez / **Derdine** dermân ol amân Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 5*). [*derdine, -i, -ne*]

Şüfî bu dersi taḥşîl et ki her **derdin** devâsıdır / Şafâdır cāna cev-r-ide şaḫın ‘uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5*). [*derdin, -in*]

Kimse **derdim** aḫlamaz ketm etmeden yok çâresi / Bende-i bîçâreye senden olur ancak ‘atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 6*). [*derdim, -im*]

Fehm edemez kimse **derdimden** ki dermân eylesin / Dilde kâr etdi bu hicrân yarası yâ Rab meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [*derdimden, -im, -den*]

Ol mübârek maḥdemiñ kıldı müşeref ḥânemi / Oldı dermân ḥâk-ı pâyın çâresiz **derde** hemân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 7*). [*derde, -e*]

Merḥabâ ey şâh-ı ‘âlemyân cānlar içre cān / Merḥabâ ey **derdlere** dermân olan şâh-ı cihân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [*derdlere, -ler, -e*]

Seniñdir kûl seniñ iḥsân seniñ **derd** ile dermân hem / Seniñdir emr ile fermân amân Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [*derd,*]

‘Âdile maḥzûndur hâline ‘arz edemez / **Derdine** dermân ol amân Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5*). [*derdine, -i, -ne*]

Derdiñi yâd eyle dermân bulunur elbet / Yolunda cān niḡâr et cānân bulunur cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 4*). [*derdiñi, -iñ, -i*]

‘Âşıkım ḥâl-i derûnun ‘âleme izḥârı güç / Ketmi lâzımdır velâkin **derdimiñ** izḥârı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 1*). [*derdimiñ, -im, -iñ*]

Söyleme **derdi** ṭabîbe ‘âşık / Dâver-i ‘aşk onu zîrâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 2*). [*derdi, -i*]

Tâ ezel ḥüsnüñe meftûn olan ‘âşıklar / Dûn ü gün **derd** ile durmaz reh-i ‘aşkıñda yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 5*). [*derd,*]

Bu çarh etmedir āsumān-ı dilde simā / Şaçar o ‘aşk ile her **derde** hezārān nūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 7*). [*derde, -e*]

Nihāyet Hāk bilir şerhi degil mümkün bu ahvālīn / Ki **derdim** kağısın desem nice emşālī görülmüş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3*). [*derdim, -im*]

Derd-mendim **derdime** dermān cānım gel yetiş / Baqma ‘işyānıma ‘afv et kām-rānım gel yetiş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 1*). [*derdime, -im, -e*]

Degil mi ‘aşk-ı Hāk her **derde** bir hāzık hākīm ‘āşık / Bulursun derdine dermān yan nāra qādīm ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 1*). [*derde, -e*]

Hasta-i hicrān etmekde ne hikmet var beni / **Derdime** dermān kıl lutf ü vişālīn ey güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 2*). [*derdime, -im, -e*]

Gāh olur kendimi idrāk ile efğān ederim / Gāh ‘işyānım añıp **derd** ile nālān gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 6*). [*derd, -i*]

Dōstdan düşme cūdā **derdli** bīçāre benim / Şabra yok dilde mecāl pūr-ğam u hayrān gideyim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 4*). [*derdli, -li*]

Bāz-ı ‘aşka ‘ākl ü fikr ü tāb ü cismim oldu şayd / **Derdime** vaşlın devādır sen tabīb-i cān mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 3*). [*derdime, -im, -e*]

‘Aşk ile ol zamānda **derdiñe** eyle dermān / Kıl hıvābı ‘Ādile terk Hāk’ a dayan seherde (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 6*). [*derdiñe, -iñ, -e*]

Dedim güzel nice āh eyleyem bul **derdime** çāre / Dedi dolsun çileñ bil bu cefāyı bir şafā cāna (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 6*). [*derdime, -im, -e*]

Derdine dermān erişdi hasta-dil ‘āşık larıñ / Kalmadı kaygu elem göründü dōstuñ elleri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 3*). [*derdine, -in, -e*]

‘Ādile yāre ‘aceb mi söylemezse **derdini** / Kāle gelmez kābil-i ta‘bīr bir şanma şānımı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 8*). [*derdini, -i, -ni*]

Bilip **derdiñe** dermān derd-i ‘aşkı / Ferāğat cümleden hikmet degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 10, Beyit 8*). [*derdiñe, -iñ, -e*]

‘Ādile bī-çāre ğayrı neylesin / Kağı **derdin** vezne koysun söylesin (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 74*). [*derdin, -iñ*]

Şabrını lutf et İlāhī çün budur hükm-i kader / Gitdi Hayriyye’ m kerīmem **derdi** geçdi cāna āh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 2*). [*derdi, -i*]

derd ü ‘azāb: Sıkıntı ve eziyet.

Görmeyince o yāri ğayr-i niķāb / Eksik olmaz gönülde **derd ü ‘azāb** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 1*). [*derd ü ‘azāb, -i*]

derd ü belā çekmez: Dert ve sıkıntı yaşamak.

Şarāb-ı ‘aşka Hāk’dan nūş eden **derd ü belā çekmez** / Olan mest-i Elest her ne belā çekse şafā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 1*). [*derd ü belā çekmez, -mez*]

derd ü belāsıdır: Sıkıntı ve keder.

Varlık **derd ü belāsıdır** çekilen ğam hemān / ‘Aşk ile yok olsa ‘āşık hōşca kām-rān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 6*). [*derd ü belāsıdır, -sı, -dır*]

derd ü belā-yı kerbelā: Kerbelā’nın kederi ve sıkıntısı.

Āh ol **derd ü belā-yı Kerbelā** / Kerbelā’ nıñ aşlıdır kerb u belā (*Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 29*). [*derd ü belā-yı kerbelā, -i*]

derd ü dalāletden: Sapkınlık, doğru yoldan ayrılma derdi.

Kurtarıp **derd ü dālāletden** cihānı ser-te-ser / Eyledi ta‘mīm dārū-yı şefā‘at perveri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 11*). [*derd ü dālāletden, -den*]

derd ü fikri: *Aklındaki sıkıntı.*

Cihānıñ zevkını ‘aşık değışdi ‘aşk-ı cānāna / Ki **derd ü fikri** hep cānāna terk-i cāndır ‘aşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 2*). [*derd ü fikri, -i*]

derd ü ğam: *Dert ve üzüntü.*

Benim ol dertli bī-çāre ki yok hemdem açam rāzım / Beni dünyāda ancak **derd ü ğam** bir mūnisi bulmuş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4*). [*derd ü ğam,]*

derd ü ğam: *Sıkıntı ve keder.*

En‘siñ **derd ü ğam** olsun selāmetden nişān umma / Ko gelsin gözleriñden yaş yerine kan dök ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 3*). [*derd ü ğam,]*

derd ü ğama: *Dert ve üzüntü.*

Eder emrāz-ı ‘işıyāna Hudā‘nıñ rahmeti çāre / Düşen **derd ü ğama** bir gün bulur elbette dermānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 9*). [*derd ü ğama, -a*]

derd u hasret u hicrān: *Ayrılık özleminin üzüntüsü.*

Göñülden ğayr-i mümkün def‘i **derd u hasret u hicrān** / Vişāle nā‘il olmak ni‘met-i cānān imiş cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 3*). [*derd u hasret u hicrān,]*

derd ü hasretiñ: *Sıkıntı ve özlem.*

Fevtini duydu veliyyi ni‘metiñ / Pek büyüğün gördü **derd ü hasretiñ** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 22*). [*derd ü hasretiñ, -iñ*]

derd ü melāl: *Tasa ve hüzn.*

Ne ğam ü efkārı kaldı dilde ne **derd ü melāl** / Hicr ile giryān olanlar vāşıl-ı cānān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 3*). [*derd ü melāl,]*

derd ü miñen: *Sıkıntı ve keder.*

İmtihāndır her kula dōstdan gelen **derd ü miñen** / Zikrini zikr eyleyen nā-çāra dermāndır tabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 5*). [*derd ü miñen,]*

derd ü miñnet çekse: *Sıkıntı ve tasa içinde olmak.*

‘Aşıkıñ ancak murādı dōstunuñ maķşūdudur / Çekse de biñ derd ü miñnet hep şebāt etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 3*). [*derd ü miñnet çekse,]*

derd ü miñnetden: *Dert ve sıkıntı.*

Gamım yok hīç kederden **derd ü miñnetden** vāzīfem hem / Garībim ilticāya her seher bir pādīşāhım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [*derd ü miñnetden, -den*]

derd ü miñnetdir: *Acı, keder ve sıkıntı.*

Dürr-i dergāhı eğerçi **derd ü miñnetdir** şedīd / Heybet-i kurb-ı vişāl amma ki bu‘duñdan eşed (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 6*). [*derd ü miñnetdir, -dir*]

derd-i ‘ālemden: *Dünyanın tasası, sıkıntısı.*

Olup âzâd **derd-i 'âlemden** / 'Âdile kendimi şarâba verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 7*). [*derd-i 'âlemden, -den*]

derd-i 'aşk: *Aşk derdi.*

Derd-i 'aşk ile bu gün nālân ü hem giryân olur / Vuşlat-ı yâr ile yarın hürrem ü şādân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 8*). [*derd-i 'aşk, -i*]

derd-i 'aşka: *Aşk derdi.*

Mihnet ile gam hücumundan şakın etme firâr / Cân u dilden şabr eyle **derd-i 'aşka** bul devâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 5*). [*derd-i 'aşka, -a*]

derd-i 'aşka: *Aşk derdi.*

Mübtelâyım **derd-i 'aşka** ibtilâdır sevdiğim / Geçmişim ben cümleden zât-ı Hudâ'dır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 1*). [*derd-i 'aşka, -a*]

derd-i 'aşkıdır: *Aşk derdi.*

Derd-i 'aşkıdır 'aşıkânı bekleden dermân için / Kurb-ı sultânda fedâ-yı cân etmektir garaż (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 3*). [*derd-i 'aşkıdır, -dır*]

derd-i 'aşkı: *Aşk derdi.*

Derd-i 'aşkı zaḥm-ı sînemden su'âl etseñ eger / Beste-leb etdi beni ammâ diye bi'llâh bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 7*). [*derd-i 'aşkı, -ı*]

Bilip derdiñe dermân **derd-i 'aşkı** / Ferâgat cümleden hikmet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 8*). [*derd-i 'aşkı, -ı*]

derd-i 'aşkıñ: *Aşk derdi.*

Derd-i 'aşkıñ çâresi bî-kesleriñ sultânı kim / Fâtımâ bint-i nebî hayrû'n-nisâdır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 5*). [*derd-i 'aşkıñ, -ıñ*]

derd-i cânım: *Gönlün sıkıntısı.*

Sarây-ı dilde bir meh-pâre-i pertev-feşânım var / Çün oldum hem-nişîn ona benim ne **derd-i cânım** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 1*). [*derd-i cânım, -ım*]

derd-i cihâna: *Âlemin sıkıntısı.*

Derd-i cihâna etme gam dünyâ gamıñ def' ede gör / Aldanma sen meddâhlara sen gayrı zevkî ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 1*). [*derd-i cihâna, -a*]

Derd-i cihâni terkeyle fark et nedir esrâr-ı 'aşk / Yol verme nefse 'Âdile Mevlâ saña olur mu 'în (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6*). [*derd-i cihâni, -ı*]

derd-i dili: *Gönlün derdi.*

'Aşkıdır fehm ile iş'âr eyleyen **derd-i dili** / 'Aşkıdır bak 'Âdile çarḥı eden keşf ü beyân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 10*). [*derd-i dili, -i*]

derd-i dil-i zârım: *Ağlayan gönlün derdi.*

Kâr etdi dile bālâ-yı firāk u ḥasret / Oldu günden güne **derd-i dil-i zârım** efzûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 5*). [*derd-i dil-i zârım, -ım*]

derd-i firâka: *Ayrılık derdi, ayrılıktan dolayı duyulan üzüntü.*

Âgûşa cân gele cânân gelse sîneme / **Derd-i firâka** kalmadı taḥammül meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 4*). [*derd-i firâka, -i*]

derd-i firkatle: Ayrılık derdi.

Derd-i firkatle firâş-ı ye'sde bîmârdır / Dil devâ-yı vaşlıñ ister baḥr u kânım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 4*). [*derd-i firkatle, -le*]

derd-i hicrân: Ayrılık derdi, acısı.

Derd-i hicrân ile giryân bu çeşm-i pürhûn / Cân olup nâle vü feryâd ile dâ'im maḥzûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 1*). [*derd-i hicrân, -i*]

derd-i hicri: Ayrılık derdi, acısı.

Bindi gitdi hâşılı ol ehl-i 'aşk / **Derd-i hicri** eyler oldum ben de meşk (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 30*). [*derd-i hicri, -i*]

derd-i kalbiñ: Gönül derdi, gönül sıkıntısı.

Derd-i kalbiñ mahremidir nûr-ı şevk-efzâ-yı 'aşk / 'Ârz-ı ruḥsâr eyleseydi bir şabâḥ ol âftâb (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 20*). [*derd-i kalbiñ, -iñ*]

derd-i nâ-çâre: Çaresiz dert.

Mübtelâ 'uşşâka sensin luṭf ile imdâd eden / **Derd-i nâ-çâre** devâsın yâ Resûla'llâh meded (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 2*). [*derd-i nâ-çâre, -e*]

derd-i şadriñ: Yüreğin sıkıntısı.

Âyinem şâf olunca şâhâ / **Derd-i şadriñ** ne muşaffâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 9*). [*derd-i şadriñ, -iñ*]

derd-mend: Dertli.

Derd-mendim derdime dermân cânım gel yetiş / Bakma 'işyânıma 'afv et kâm-rânım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 1*). [*derd-mendim, -im*]

dergâh: Bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzuru, eşiği.

Garîb bir ümmetiñdir 'Âdile düşmüş o **dergâha** / Niyâz ü iftiḳâr ü ilticâsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 8*). [*dergâha, -a*]

Kaçma şufî bu büyük **dergâha** gel / 'Aşk-ı evlâd-ı Resûlu'llâh'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 77*). [*dergâha, -a*]

dergâh: Kapı, eşik; huzur, makam; tekke.

Yâ Rab 'işyân ile tıtdum yüzümü **dergâhıña** / Ben ḳulum kârım ḥaṭâdır sen kerem eyle baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 1*). [*dergâhıña, -ı, -ña*]

Bir melek-ṭab'ı vü ḥôş-ḥu vardır **dergahda** kim / Hizmet eder Ḥaḳ için ḥalka ki mihri-bândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 2*). [*dergahda, -da*]

Mâhîṭâb âyinedâr olmuş gezer **dergâhını** / Ay başında resm-i ebrû-yı hilâliñdir garaḫ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 2*). [*dergâhını, -ı, -nı*]

Her ne rütbe mücrim iseñ kesme ümîd 'Âdile / Rahmi gâlib bir ulu **dergâha** vardır nisbetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 6*). [*dergâha, -a*]

Döküp de dîdeden yaşlar o râh-ı pür-sa'adetde / Olur **dergâha** yüz sürmeklik ister muṭlaḳâ göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 3*). [*dergâha, -a*]

Ɩıllarıñ cürm ile **dergâhıñdan** olmaz nâ-ümîd / Senden ister kâmi hep payğamber-i ĥalvet-nişîn
(Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 4). [dergâhıñdan, -ıñ, -dan]

dergâh-ı ‘aşka: Aşk tekkesi.

Zât-ı İbrâhîm-i Edhem gibi ol dervîş-i pâk / Var şoyun **dergâh-ı ‘aşka** vâriñi eyle hebâ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 7). [dergâh-ı ‘aşka, -a]

dergâh-ı mevlânâ’da: Mevlâna'nın tekkesi, dergahı.

Ɩoydu çok ĥayr u eșer **Dergâh-ı Mevlânâ’da** / Ɩulekapısı Yeñikapı Ɩâsımpâşâ’da (Âdile Sultan
Divanı, Müseddes 2, Beyit 2). [dergâh-ı mevlânâ’da, -da]

dergeh: Tekke; tarikatlarda dervîşlerin zikir ve ibadet ettikleri ve içinde tarikatın gerektirdiğı biçimde
yaşadıkları yer.

Nağşbendî **dergehinde** ĥatm-i ĥâce etdirip / Bulmuş idi doğru râh ol mazhar-ı feyz-i Ĥudâ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 7). [dergehinde, -i, -nde]

dergeh: Kapı, eşik; huzur, makam.

Mu‘allâ **dergehiñ** dâru’l-emândır bâb-ı rahmetdir / O bâbıñ bendegânıñ nevası artar eksilmez
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 7). [dergehiñ, -iñ]

Yâ Rab beni ol **dergehiñ** / Envârına şâyeste kıl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 13).
[dergehiñ, -iñ]

‘Âdile bende-i efkende-i Ehlu’llâhım / Düşmüşüm her biriniñ **dergehi** ‘aşkına daĥîl (Âdile Sultan
Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 59). [dergehi, -i]

dergeh-i elĥâfiña: Lütuflar, iyilikler kapısı.

Varılmaz **dergeh-i elĥâfiña** bu ĥâl-i ‘aczimle / Ɩabûl etse fedâ cânım ‘inâyet kıl meded Allah
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 2). [dergeh-i elĥâfiña, -ıñ, -a]

dergeh-i ihsânına: İyiliğın kapısı, huzuru, eşiğı.

Olmadı medĥûl aşla kimseden / **Dergeh-i ihsânına** olan daĥîl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend
1, Beyit 67). [dergeh-i ihsânına, -ın, -a]

Dergeh-i ihsânına muĥtâcdır / ‘Âşıkân u şadıķân u aşfıyâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1,
Beyit 74). [dergeh-i ihsânına, -ı, -na]

dergeh-i lutfuñdan: Yardım, bağış, af kapısı, eşiğı.

Eyleme ‘Âdile’yi **dergeh-i lutfuñdan** redd / Etme mehcûr Ĥabîbiñden amân Allah’ım (Âdile
Sultan Divanı, Kıt’a 2, Beyit 7). [dergeh-i lutfuñdan, -uñ, -dan]

dergeh-i mürşidde: Rehberin kapısı, eşiğı.

Bezm-i ‘aşk-ı ‘ârifâna ger duĥûl ister iseñ / **Dergeh-i mürşidde** yeksân ol ki yol âsândır (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 6). [dergeh-i mürşidde, -de]

der-i cinânda: Cennetin kapısı.

Düşüp bûlbûl gibi zâra bakar mı bâğ u gülzâra / Vañan tutmaz dü-‘âlemde **der-i cinânda**
eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 4). [der-i cinânda, -da]

der-i lutfuñda: İyilik kapısı.

Der-i lutfuñda bir mücrim gedâdır ‘Âdile bî-şek / Kerâmetle himâyetdir niyâzım Ehl-i Beytiñden
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5). [der-i lutfuñda, -uñ, -da]

derin: *Dergâh, kapı, eşik.*

Mürşid **derinde** bende gedānuñ gedāsıyım / Zān eyleme vefāsı yok Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 5*). [*derinde, -de*]

derk eder: *Terk etmek, bırakmak, vazgeçmek.*

Eder mi degme insān ‘Âdile ‘uşşāk kavlin derk / Kelām-ı ‘aşkı ‘ārīf gayr-ı güftārı n’ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8*). [*derk eder, -er*]

derk et: *Anlamak, kavramak, idrak etmek.*

Zıkr ile ‘Âdile esmā vü şıfātı **derk et** / Sālike vecd ü semā ile şafā hāl gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 10*). [*derk et,]*

der-kāfes: *Kafeste, kafesin içinde.*

Sīneme doldu havā-yı şevkile feryād-ı ‘aşk / Artar efgānı onuñ mānend-i bülbul **der-kāfes** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 2*). [*der-kāfes,]*

derk-i esrār-ı hākikāt: *Gerçeğin sırlarını anlama, kavrama.*

Gerçi şürette hatā-yı beşeriyet çok olur / **Derk-i esrār-ı hākikāt** dili dānā eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 5*). [*derk-i esrār-ı hākikāt,]*

dermān: *İlaç, şifa, deva, çare.*

Fehm edemez kimse derdimden ki **dermān** eylesin / Dilde kār etdi bu hicrān yarası yā Rab meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 5*). [*dermān,]*

Seniñdir kıl seniñ ihsān seniñ derd ile **dermān** hem / Seniñdir emr ile fermān amān Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2*). [*dermān,]*

Rızādır çāresi ‘aşkıñ görünmez ibtilāsı hīç / Şābırdır ‘Âdile **dermān** çekeriz kaydı ey şüfī (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 7*). [*dermān,]*

Fehm edemez kimse derdimden ki **dermān** eylesin / Dilde kār etdi bu hicrān yarası yā Rab meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [*dermān,]*

Ol mübārek maqdemiñ kıldı müşeref hānemi / Oldı **dermān** hāk-ı pāyın çāresiz derde hemān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 7*). [*dermān,]*

Seniñdir kıl seniñ ihsān seniñ derd ile **dermān** hem / Seniñdir emr ile fermān amān Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [*dermān,]*

Derdini yād eyle **dermān** bulunur elbet / Yolunda cān nişār et cānān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 4*). [*dermān,]*

İmtihāndır her kula dōstdan gelen derd ü mihen / Zıkrını zıkr eyleyen nā-çāra **dermāndır** tabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 5*). [*dermāndır, -dır*]

Her ne dürlü kula miñnet gelse şāyāndır tabīb / Çek ‘ilācımın elin ol derde **dermāndır** tabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 1*). [*dermāndır, -dır*]

İmtihāndır her kula dōstdan gelen derd ü mihen / Zıkrını zıkr eyleyen nā-çāra **dermāndır** tabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 5*). [*dermāndır, -dır*]

Visāl-i murğ-ı dil ister şehā bu cānda eglenmez / Diler **dermānı** senden hasta dil Loğmān’da eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 1*). [*dermānı, -ı*]

Derd-mendim derdime **dermān** cānım gel yetiş / Bakma ‘işyānıma ‘afv et kām-rānım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 1*). [*dermān,]*

Derd-i ‘aşkıdır ‘aşkıñı bekleden **dermān** için / Kurb-ı sultānda fedā-yı cān etmektir gārağ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 3*). [*dermān,]*

Degil mi ‘aşk-ı Hāk her derde bir hāzık hākīm ‘aşık / Bulursun derdine **dermān** yan nāra kādīm ‘aşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 1*). [*dermān,]*

‘Aşk ile ol zamānda derdiñe eyle **dermān** / Kıl hıvābı ‘Ādile terk Hakk’a dayan şehirde (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 6*). [*dermān,]*

Derdine **dermān** erişdi hasta-dil ‘āşık larıñ / Kalmadı kaygu elem göründü dōstuñ elleri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 3*). [*dermān,]*

Eder emrāz-ı ‘ışyāna Hudā’nıñ rahmeti çāre / Düşen derd ü ğama bir gün bulur elbette **dermānı** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 9*). [*dermānı, -ı]*

Nār-ı ‘aşkı söndüremez olsa çeşmim yaşı baħr / Sen bilirsın sīne-i pūr-yāraye **dermānımı** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 7*). [*dermānımı, -ım, -ı]*

Güşe-i mātem u hasretde kalıp zār u zebūn / Vermedi derdine tedbīr-i etibbā **dermān** (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 7, Beyit 5*). [*dermān,]*

Bilip derdiñe **dermān** derd-i ‘aşkı / Ferāġat cümleden hikmet degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 10, Beyit 8*). [*dermān,]*

‘Acız kalıp **dermāndan** oldu hekīmān nā-tuvān / Buldu yerini ‘ākıbet Allāh’ın emri bī-gümān (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 8*). [*dermāndan, -dan]*

dermān bulmayıp: *Derman, çare bulmak.*

Bulmayıp derdine dermān etdi āħır riħleti / ‘Ādile Firdevs’i me’vā eylesin oña İlāh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 10*). [*dermān bulmayıp, -ma, -y, -ıp]*

dermān bulur: *İyileşmek, çare bulmak.*

Oña dertli varan ey ‘Ādile elbet bulur dermān / Ki hāk-i pāki çeşm-i ehl-i derde tūtiyā göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 6*). [*dermān bulur, -ur]*

dermān et: *İlaç olmak, kurtuluş olmak.*

Ol tabīb-i cān eger etse ğam-ı vaşla zuhūr / Hasta-i hicrān için **dermān eder** cānān-ı ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 6*). [*dermān eder, -er]*

‘Ādile kayd-ı ğam-ı dehr ‘aceb ‘illetdir / İşte ol ‘illete **dermān eder** hikmet-i ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 6*). [*dermān eder, -er]*

‘Ömr-i bākīmiz füyūzatıñla müzdād eyleyip / İnşirāh-ı kalble **dermān et** yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 4*). [*dermān et,]*

dermān evleyen: *Şifa veren, iyileştiren.*

Tabīb-i cānsın ‘aşk hastasına eyleyen dermān / Şifā-yı ‘Ādile fermānıña iş‘arıña mahşuş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 8*). [*dermān evleyen,]*

dermān gelir: *Şifa bulmak, çareye kavuşmak.*

Derdine eden taħammül hastaya **dermān gelir** / Gayrıya muhtāc etmez çünkü Loķmān’dır tabīb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 3*). [*dermān gelir, -ir]*

dermān kıl: *İlaç vermek, tedavi etmek, çare olmak.*

Gezme ‘āşık serseri **dermān kıl** derdine / Sen de iste sen de bul dūr olma sen de bul şafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 6*). [*dermān kıl,]*

Hasta-i hicrān etmekde ne hikmet var beni / Derdime **dermān kıl** luṭf ü vişālin ey güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 2*). [*dermān kıl,]*

dermān ol: *Şifa vermek, iyileştirmek.*

‘Ādile mahzūndur hāline ‘arz edemez / Derdine **dermān ol** amān Allah meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 5*). [*dermān ol,]*

dermān olan: Üzüntüyü, sıkıntıyı yok etmek.

Merhabā ey şāh-ı ‘ālemyān cānlar içre cān / Merhabā ey derdlere **dermān olan** şāh-ı cihān (Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1). [dermān olan,]

dermān ü dād: Şikayetin çaresi, sıkıntının çözümü.

Şem‘a-i nūr-ı cemālīndir gönülde maṭlabım / Ey ṭabībim ḥastaya vaşlıñla kıl **dermān ü dād** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 6). [dermān ü dād,]

dermāna ermes: Deva bulmak, çareye kavuşmak.

Ezelden çille-i ‘aşkı çeker ‘āşıklar eyva’llāh / O cānlar ermes dermāna da Loḳmān’a incinmez (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4). [dermāna ermes, -me, -se]

ders: Bilgi, öğüt, ibret; bilgi aktarımı için ayrılan süre.

Şūfi bu **dersi** taḥşīl et ki her derdin devāsıdır / Şafādır cāna cevri-ide şaḳın ‘uşşākı incitme (Ādile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5). [dersi, -i]

ders-i ‘aşk al: Aşk dersi almak, aşkı öğrenmek.

Ders-i ‘aşk al besmeleyle mekteb-i ‘irfāna gel / Cūş kıl deryā mişālī ‘aşk ile ‘ummāna gel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 1). [ders-i ‘aşk al,]

ders-i ‘aşkı: Aşk dersi.

Bu gün al **ders-i ‘aşkı** ‘Ādile meydān-ı himmetde / Zamāndır ma‘rifet taḥşīline ṭālīb olan gelsin (Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 6). [ders-i ‘aşkı, -ı]

dert: İnsana ızdırap veren her türlü hāl, sıkıntı, zorluk, üzüntü, hastalık.

Ṭarīḳ-ı ‘aşkda şādīḳ muḥibb terk-i vücūd eyler / Diger sen cennetiñ geç ‘izzetinden **derde** şabr et gel (Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 2). [derde, -e]

Neyleyem ey ‘Ādile bu ‘ālem-i ḡaddārı kim / **Derdi** bitmez vaşlı bitmez zevkı olmaz bī-vefā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 6). [derdi, -i]

Gezme ‘āşık serseri dermān kıl **derdine** / Sen de iste sen de bul dūr olma sen de bul şafā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 6). [derdine, -i, -ne]

Her ne dürlü kula miḥnet gelse şāyāndır ṭabīb / Çek ‘ilācımdan elin ol **derde** dermāndır ṭabīb (Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 1). [derde, -e]

Kıl ḥulūş ile münācāt-ı Ḥudā / Ḥüsni ḥulḳ ile olup **derde** şabūr (Ādile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 6). [derde, -e]

Benim ol **dertli** bī-çāre ki yok hemdem açam rāzım / Beni dünyāda ancak derd ü ḡam bir münisi bulmuş (Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4). [dertli, -li]

Degil mi ‘aşk-ı Ḥaḳ her derde bir ḥazīḳ ḥakīm ‘āşık / Bulursun **derdine** dermān yan nāra ḳadīm ‘āşık (Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 1). [derdine, -i, -ne]

Bulmadı bu **derde** çāre ‘ilm-i ḥikmet de bilen / İbn-i Sīnā ḳılmadı tedbīrini bu ‘illetiñ (Ādile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 5). [derde, -e]

Oña **dertli** varan ey ‘Ādile elbet bulur dermān / Ki ḥāk-i pāki çeşm-i ehl-i derde tūtiyā gönülüm (Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 6). [dertli, -li]

Fānī cihānıñ ‘Ādile bakma tükenmez **derdine** / Ehl-i kemālīñ ḥākine hep cānı ḳurbān edelim (Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 10). [derdine, -i, -ne]

Ṭarīḳ-ı ‘aşkda şādīḳ muḥibb terk-i vücūd eyler / Diger sen cennetiñ geç ‘izzetinden **derde** şabr et gel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2). [derde, -e]

Eski **derdim** tazelendirdiñ kalem / Defter ü dīvāna sıgmaz söylesem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 100*). [*derdim, -im*]

Āh kim ol nevcivān ü gül-fidānım nā-gehān / Uğradı bir **derde** ašlā bulmadı çāre amān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 11*). [*derde, -e*]

derün: *Gönül, insanın iç âlemi.*

Ĥalāş et māsivānıñ zulmetinden yā İlāhi sen / **Derūnuma** düşe nūr-ı hidāyet kıl meded yā Ĥaḡ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 2*). [*derūnuma, -um, -a*]

Baḡa bes ism-i Gufrānıñ **derūnumda** meded yā Ĥaḡ / Ki Settār ismiñe ‘afvıñla kıl nā’il meded yā Ĥaḡ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 1*). [*derūnumda, -um, -da*]

Derūnumda ola ol rütbe ‘aşkıñla maḡabbet kim / O cevherle dola bu maḡzen-i ḡalbim meded yā Ĥaḡ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3*). [*derūnumda, -um, -da*]

Baḡa bes ism-i Gufrānıñ **derūnumda** meded yā Ĥaḡ / Ki Settār ismiñe ‘afvıñla kıl nā’il meded yā Ĥaḡ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 1*). [*derūnumda, -um, -da*]

Gayrıdan maḡfī kılıp rāzı **derūnuñ** dā’imā / Ḥasbiḡāl etme amān nā-dān ile sen ey gōñül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 5*). [*derūnuñ, -uñ*]

Seni zıkr eyleyem her dem dil āḡāh ola bu zevḡe / Vücūduñ zulmünü maḡv et **derūnum** şu ‘le-dār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2*). [*derūnum, -um*]

Ĥalāş et māsivānıñ zulmetinden yā İlāhi sen / **Derūnuma** düşe nūr-ı hidāyet kıl meded yā Ĥaḡ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 2*). [*derūnuma, -um, -a*]

Baḡa bes ism-i Gufrānıñ **derūnumda** meded yā Ĥaḡ / Ki Settār ismiñe ‘afvıñla kıl nā’il meded yā Ĥaḡ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [*derūnumda, -um, -da*]

Derūnumda ola ol rütbe ‘aşkıñla maḡabbet kim / O cevherle dola bu maḡzen-i ḡalbim meded yā Ĥaḡ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3*). [*derūnumda, -um, -da*]

Baḡa bes ism-i Gufrānıñ **derūnumda** meded yā Ĥaḡ / Ki Settār ismiñe ‘afvıñla kıl nā’il meded yā Ĥaḡ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [*derūnumda, -um, -da*]

Derūnumda ola ol rütbe ‘aşkıñla maḡabbet kim / O cevherle dola bu maḡzen-i ḡalbim meded yā Ĥaḡ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3*). [*derūnumda, -um, -da*]

Feyz-i Ĥaḡ nūr-ı Muḡammed Muştāfā’dır ‘āşıḡa / ‘Aşḡ u şevḡı ‘Ādile ḡılsın **derūnum** rüşenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 6*). [*derūnum, -um*]

Eder sevdā-yı vaşlıñ fikr-i la’liñle dili ḡayrān / **Derūnuñda** olan esrārı mest-i pūr-cefā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 4*). [*derūnuñda, -u, -ñda*]

Olup ‘ārif uyan bu nevm-i ḡafletden ki aldanma / **Derūnuñ** ‘aşḡ ile ey ‘Ādile ma‘mūr ede gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 6*). [*derūnuñ, -uñ*]

Feyz-i ‘aşḡ ile **derunūmda** maḡabbet kaynar / ‘Aşḡ fānūsı fitil aldı yine dilde yanar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 1*). [*derunūmda, -üm, -da*]

Degilsem de egerçi vaşlına ol āfetin lāyık / **Derūnum** zaḡmına Loḡmānlık eyler mihr-i bānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 5*). [*derūnum, -um*]

Derūnum lāle-veş pūr dāḡ etdi āteş-i ḡasret / Hidāyet kūyuña āhım mişālī bir çeraḡım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 2*). [*derūnum, -um*]

Cūdā olma her anda ‘Ādile ‘aşḡı ḡaleb eyle / **Derūnuñ** zıkr ü fikri ile mir’āt-ı mücellādır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 8*). [*derūnuñ, -un*]

Sāḡıyā bu ḡaste-dil cām-i lebūñ nūş eylese / Zevḡ u şevḡ atıp **derūna** neş’e-i cānān gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 4*). [*derūna, -a*]

Vücūd şehrine gel seyr-i vaḡan kıl gör temāşāyı / **Derūnum** cilve-ḡāh ‘aşḡına şāh-ı zamānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 5*). [*derūnum, -um*]

N’olur sūz-ı derūnum āşikār etsem o dildāra / **Derūnum** ḡānesinde yaḡdı ḡasret her zamān āteş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 6*). [*derūnum, -um*]

Dil nazargāh-ı Hūdā'dır varlıktan sil onu / Oldu çün şāfi **derūnuñ** bil gerek mestānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 3*). [*derūnuñ, -un*]

Gayrıdan maḥfī kılıp rāzı **derūnuñ** dā'imā / Ḥasbiḥāl etme amān nā-dān ile sen ey gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [*derūnuñ, -uñ*]

Dün gece ḥvābide çeşmim āşınā idi **derūn** / Fikr-i 'aşk-ı yār ile olmuşdu sīnem mest-i ḥūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [*derūn,]*

Uyumazsa ne 'acebdir sīnesi pür-yān olan / Hey meded yandı **derūnum** āteş-i ḥicrān ile (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 8*). [*derūnum, -um*]

Hem ol kuşuñ gizli **derūnunda** sırr-ı şāh / Yok kudreti kim eyleye i'lān gönül kuşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 5*). [*derūnunda, -u, -nda*]

Ṭıtdu envārı cihānı māh-tāb etdi **derūn** / Dōst iklīmi donatdı lāle sūnbül bağları (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 2*). [*derūn,]*

Şefā'at kıl 'ināyet kıl bizi Ḥaqq'a delālet kıl / **Derūnum** pūr-leṭāfet kıl Ebā Eyyūbe'l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 8*). [*derūnum, -um*]

Dil ḥānemi 'aşkıñla şafā **derūn** et yā Ḥayy / Ol şevk ile cān nūrun baḥş ü kerem et yā Ḥayy (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 1*). [*derūn,]*

Dil semā' etdi bu demlerde Nevā-yı nāy-ı 'aşk / Çekse bir āhı **derūnum** çarḥı sūzān eylese (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 13*). [*derūnum, -um*]

derūnī: Kalple ilgili, içle ilgili, içten.

Maḥabbet virdini oku **derūnī** nefse yol verme / Recādan 'Ādile ayrılma yārın ḥôş şafāsı var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 8*). [*derūnī,]*

derūn-ı 'āşıkārī: Görünenin içi, bilinenin aslı.

Yandı 'aşkıñla **derūn-ı 'āşıkārī** / Ey cemālī meh yüzü şemsü'd-duḥā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 4*). [*derūn-ı 'āşıkārī, -ı*]

derūn-ı dilde: Gönülün içi, derinlikleri.

Baḥā şun sākiyā billūr-ı cāmı şevk-ı cānım var / **Derūn-ı dilde** yār-ı ġar olur şāh-ı cihānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 1*). [*derūn-ı dilde, -de*]

derūn-ı perdeye: Örtünün arkası.

Baḥ **derūn-ı perdeye** kim iztırārıdır kamu / Dilde her bir miḥnetiñ soñu meserret degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5*). [*derūn-ı perdeye, -y, -e*]

derūn-ı sīne: Gönülün içi.

Bakma 'isyānıma kıl bendeñi pīrim şādān / Oldu sūzān reh-i 'aşkıñda **derūn-ı sīne** (*Ādile Sultan Divanı, Terkiḥ-bend 2, Beyit 49*). [*derūn-ı sīne,]*

dervīş: Hakikat yolcusunun niteliklerini taşıyan, kanaatkâr, saf, alçak gönüllü, her şeyi hoş gören kimse.

'Ādile uzatma sözüñ / **Dervīş** edegör sen özüñ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 9*). [*dervīş,]*

Ḥaqq yoluna cān verdiler / İncitme hiç **dervīşleri** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 1*). [*dervīşleri, -ler, -i*]

Cānān yolunu buldular / İncitme hiç **dervīşleri** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 2*). [*dervīşleri, -ler, -i*]

Ḥaqq erenler kılmış velī / İncitme hiç **dervīşleri** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 4*). [*dervīşleri, -ler, -i*]

- Böyle demiş ehl-i kemāl / İncitme hiç **dervîşleri** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 6*).
[dervîşleri, -ler, -i]
- Vahdet şarâbın içdiler / İncitme hiç **dervîşleri** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 8*). [dervîşleri, -ler, -i]
- Tâ göresin Hakkın yüzün / İncitme hiç **dervîşleri** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 10*).
[dervîşleri, -ler, -i]
- Hak yoluna cân verdiler / İncitme hiç **dervîşleri** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 1*).
[dervîşleri, -ler, -i]
- Cânân yolunu buldular / İncitme hiç **dervîşleri** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 2*).
[dervîşleri, -ler, -i]
- Hak erenler kılmış velî / İncitme hiç **dervîşleri** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 4*).
[dervîşleri, -ler, -i]
- Böyle demiş ehl-i kemāl / İncitme hiç **dervîşleri** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 6*).
[dervîşleri, -ler, -i]
- Vahdet şarâbın içdiler / İncitme hiç **dervîşleri** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 8*). [dervîşleri, -ler, -i]
- Tâ göresin Hakkın yüzün / İncitme hiç **dervîşleri** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 10*).
[dervîşleri, -ler, -i]
- Dervîşlerin Hakk'dır yolu / Olmaz daği sağı solu (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 3*).
[dervîşleri, -ler, -i]
- Dervîşlerin vaşfi muhâl / Dôsta bunlar buldu vişâl (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 5*).
[dervîşlerin, -ler, -i]
- Dervîşlerin Hakk'dır yolu / Olmaz daği sağı solu (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 3*).
[dervîşleri, -ler, -i]
- Dervîşlerin vaşfi muhâl / Dôsta bunlar buldu vişâl (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 5*).
[dervîşlerin, -ler, -i]
- İncinir cânın eger incitir iseñ bir cân / **Dervîşe** meskenet ü mahviyet ü şabr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 9*). [dervîşe, -e]
- Hak tarîk içre muvaffak eyleyip **dervîşleri** / Menba 'i 'irfân-ı vahdet- âşinâdır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 8*). [dervîşleri, -ler, -i]
- Etdi **dervîşlere** 'uşşâk niyâz / Cähiliñ hâline hayfâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 10*). [dervîşlere, -ler, -e]
- Dervîş ol ikrâr-ı 'uşşâk ile sultânlık budur / Tekye-i 'uzletde bul sen şevk u zevk-ı vahdetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 5*). [dervîş,]
- Bâğ-ı cennet içre ol gül 'aşîka açılmıyor / Ben be hey **dervîş** o cennetde fidânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 5*). [dervîş,]
- İncinir cânın eger incitir iseñ bir cân / **Dervîşe** meskenet ü mahviyet ü şabr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9*). [dervîşe, -e]
- Dervîşim kendi başıma yine şultân gezerim / 'Âlem-i 'aşkda seyyâh olup her ân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 1*). [dervîşim, -im]

dervîş-i pāk: Halis dervîş.

Zât-ı İbrâhîm-i Edhem gibi ol **dervîş-i pāk** / Var şoyun dergâh-ı 'aşka vâriñi eyle hebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 7*). [dervîş-i pāk,]

dervâ: Deniz, büyük ırmak.

Bulur 'ömr-i beğâ cânânına teslîm-i cân eden / Ki şüret bir mu'ayyen kâtreddir **deryâ** mişâl olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 6*). [deryâ,]

Uyup bu 'aqla cân ü dil ile bî-gāneyim şimdi / Ki **deryā** gibi kol kol yürüyen eşk-i revānim var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 6*). [*deryā,]*

Bulur 'ömr-i beķā cānānına teslīm-i cân eden / Ki şüret bir mu'ayyen kaçredir **deryā** mişāl olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 6*). [*deryā,]*

Ders-i 'aşk al besmeleyle mekteb-i 'irfāna gel / Cüş kıl **deryā** mişālī 'aşk ile 'ummāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 1*). [*deryā,]*

Cām-ı lebi nüş eyleyip **deryā** gibi cüş eyleyip / 'Uşşāk-ı medhūş eyleyip dünyāyı şādān edelim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 2*). [*deryā,]*

Dökdüler hūn-ı sirişkin 'aşkıñ **deryā** gibi / Nūr-ı çeşm-i Fahr-i 'ālem ey Hüseyn-i Kerbelā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 6*). [*deryā,]*

deryā: Deniz.

Nefse uyup dalmışım cürm ü haṭā **deryāsına** / Etme kapıñdan cüdā luṭf u 'aṭā eyle meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 4*). [*deryāsına, -sı, -na]*

Hasta duyduğum āh edip **deryā** gibi cüş eyledim / Olmasın ṭab'-ı şerīfñ zevk ü şihḥatden cüdā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 2*). [*deryā,]*

Mesned-i pāk-i kapudaniyye hem / Altı def'a geldi o **deryā** kerem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 62*). [*deryā,]*

deryā-yı 'aşk: Aşk denizi.

'Ākil iseñ o yana gel ol menzil-i cāne eriş / **Deryā-yı 'aşk** içre dolup bürhān-ı gevher bul gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 4*). [*deryā-yı 'aşk,]*

Hurūşa geldi bu **deryā-yı 'aşk** şiddetle / Ki tıtdı cünbiş-i āfākı ser-be-ser bir şūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 3*). [*deryā-yı 'aşk,]*

Gel 'aşk ile feth eyleyip beyt-i dili eyle ṭavāf / **Deryā-yı 'aşk** içre dalıp hem gökde pervāz ede gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 5*). [*deryā-yı 'aşk,]*

deryā-yı 'aşka: Aşk denizi.

Meded artırmada bu baḥr-i ḥasret feyz u emvācñ / Hemān **deryā-yı 'aşka** cūşa gelsin dā'imā
göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 2*). [*deryā-yı 'aşka,]*

deryā-yı 'aşkıñla: Aşk denizi.

Gam-ı cāna yine şevk-ı nūr erdi görüp vechin / Coşup **deryā-yı 'aşkıñla** neşātım geldi sulṭānım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5*). [*deryā-yı 'aşkıñla, -ıñ, -la]*

Gelir **deryā-yı 'aşkıñla** zikirler cüş u emvāca / Ne devletdir iki 'ālemde cevlan eyleyen yā Rab
(*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 5*). [*deryā-yı 'aşkıñla, -ıñ, -la]*

deryā-yı 'āzīm: Büyük deniz.

Hudā her varı nūr-ı 'aşk ile icād etmişdir / Olur ol nūr-ı vahdet şöyle **deryā-yı 'āzīm** 'āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 3*). [*deryā-yı 'āzīm,]*

deryā-yı cürm ü ğaflete: Günah ve şuursuzluk deryası.

Nefse uyup dalmışım **deryā-yı cürm ü ğaflete** / Dest-gır ü rehber eyle 'aşkıñı gayrı baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 5*). [*deryā-yı cürm ü ğaflete, -e]*

dest: El.

Ṭıtdı **destinden** Resūlu'llāh buyurdu luṭf ile / Dü cihānda sevdiğimdir baña aḥterdir 'Alī (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 9*). [*destinden, -i, -nden]*

Hayālîñ fikrine dâlinca aldım hâmeyi **deste** / Güftâr-ı ‘aşkı yazdım hem söyledi lisânım yâ Hû
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 2*). [*deste, -e*]

Neyleyem bu dîdeyi cân gözü yâri görmeye / Neyleyem bu **desti** dest-i dōsta olmaz sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 3*). [*desti, -i*]

Al **deste** cāmı nûş kıl ‘aşkıñ demiyle cûş kıl / Âhınıñ mihri gûş kıl feryâd-ı Şûr etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 5*). [*deste, -e*]

İttü **destinden** Resûlu’llâh buyurdu luţ ile / Dü cihânda sevdigimdir baña ahterdir ‘Alî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 9*). [*destinden, -i, -nden*]

Göñlüm n’olur açılıñ bir tolu cām-ı meyle / Kalmaz hicâb-ı râzım **deste** kadeh alınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 3*). [*deste, -e*]

Alıp **destime** hâme yazmağa şî’r ü eşeri / Kalem cevân edip döksün cihâna tâze gevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 1*). [*destime, -im, -e*]

Sa’âdet hırkası **deste** verildi / Diyelim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 2*). [*deste, -e*]

dest: Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü, el; sahiplik, mülkiyet.

Ferâgat kılma **destinden** şarâb-ı nâbı ‘Âdile / Ki menzil-gâh-ı yâre dilde açar bir tarîki mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 11*). [*destinden, -iñ, -den*]

Cihânı **desti** şıvardı o çeşme-i ‘aşkıñ / Bekâda sâkı-i cām-ı cemâl-i dōst olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 7*). [*desti, -i*]

Gülşen donanmış gül ile dil âh eder bülbül ile / **Destinde** cām-ı mül ile ol bezm-i pür-şân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4*). [*destinde, -i, -nde*]

dest u vatan: Yurdun eli.

İñler vücûdda **dest u vañan** der de âh eder / Yârimı medh eder öter pür-efgân göñül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 3*). [*dest u vañan,]*

destgîr: Düşenin elinden tutan, yardımcı olan.

Sen rehberimsin Hakk’a baña **destgîrim** ol / Eyle küşâd rāhımı Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 6*). [*destgîrim, -im*]

Qabrın ol merhūmlarıñ bağ-ı cinān eyle hemān / Her biriniñ **destgîri** ola hem Faḥr-i cihān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 21*). [*destgîri, -i*]

dest-gîr: Düşenin elinden tutan, yardımcı olan.

Ey Zül-celāl Kerīm ü Raḥīm olan Allah / ‘Âciz ‘ibādına **dest-gîr** olan Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 1*). [*dest-gîr,]*

Nefse uyup dalmışım deryâ-yı cürm ü ğaflete / **Dest-gîr** ü rehber eyle ‘aşkıñı ğayrı baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 5*). [*dest-gîr,]*

Ey Zül-celāl Kerīm ü Raḥīm olan Allah / ‘Âciz ‘ibādına **dest-gîr** olan Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1*). [*dest-gîr,]*

Qaldı nefsinde nedāmetle esîr / ‘Âdile bî-çāreye ol **dest-gîr** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 17*). [*dest-gîr,]*

Qardaşım idiñ benim hem-māderim / Çāresāzım **dest-gîrim** yāverim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 54*). [*dest-gîrim, -im*]

Qaldı nefsinde nedāmetle esîr / ‘Âdile bî-çāreye ol **dest-gîr** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 17*). [*dest-gîr,]*

Var iken **dest-gİRim** sen gibi bir şāh-ı zīşānım / Kime ‘arz eyleyem eyle meded hāl-i perīşānım
(*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 3*). [*dest-gİRim, -im*]

dest-gİR olur: Elden tutmak, yardımcı olmak.

‘Ādile Allah olur ‘āşıklarına dest-gİR / Bu tesellī hātır-ı maḥzūnuma her ān gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 8*). [*dest-gİR olur, -ur*]

dest-gİR-i bende-i zār: İnleyen kulun elinden tutan, yardımcı olan.

Dest-gİR-i bende-i zār olduñ ey şeyḥ-i ‘Azīz / Hizmetiñdir iftiḥārım mürşid-i ‘ālī saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 3*). [*dest-gİR-i bende-i zār,]*

dest-gİR-i fukarā: Düşenin elinden tutan, çaresize yardımcı olan.

Dest-gİR-i fukarā çāre-resān-ı zu‘afā / Melce-i bay ü gedā Ḥazret-i ‘Abdü’l-kādir (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 4*). [*dest-gİR-i fukarā,]*

dest-i ‘alī’den: Hz. Ali’nin eli.

Eger **dest-i ‘Alī’den** kevseri nūş etmek istersen / Şaḥın meyḥāne-i süflīde içme şüfiyā hīç mey
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 8*). [*dest-i ‘alī’den,]*

dest-i ‘azrāil’e: Azrail’in eli.

Ol Ḥadīce Sultān’ı emr ile Ḥaḥ / **Dest-i ‘Azrāil’e** teslim etdi baḥ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 65*). [*dest-i ‘azrāil’e, -e*]

dest-i dōsta: Dost eli.

Neyleyem bu dīdeyi cān gözü yāri görmeye / Neyleyem bu desti **dest-i dōsta** olmaz sezā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 3*). [*dest-i dōsta, -a*]

dest-i i ‘mārīñla: Bayındırlık eli.

Olup kayd-ı sivā vü ḡā’ileden ‘Ādile āzād / Dil-i vīrānesini **dest-i i ‘mārīñla** iḥyā et (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 6*). [*dest-i i ‘mārīñla, -ıñ, -la*]

dest-i lutfuñ: Lütuf eli, cömertlik eli.

Dest-i lutfuñ eyleye ābād bu dil ḥānesin / ‘Aşk-ı sultān bula taḥtında cā yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 2*). [*dest-i lutfuñ, -uñ*]

dest-i mürşidle: Mürşidin eli.

Dil sefīnesini şal baḥr-ı maḥabbet üstüne / **Dest-i mürşidle** ḥuşūl-i gevher ü mercāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 4*). [*dest-i mürşidle, -le*]

dest-i pākile: Sevgilinin beyaz, temiz eli.

Sāḳī şarāb-ı ‘aşkı baña **dest-i pākile** / Bir iki üç şun dolu Allāh ‘aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 1*). [*dest-i pākile,]*

dest-i sākīden: Sākinin (mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse, sevgili) eli.

Dest-i sākīden edenler ‘Ādile nūş-ı şarāb / Tā kıyāmet olur ol müstaḡraḥ-ı deryā-yı ‘aşḳ (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 22*). [*dest-i sākīden, -den*]

dest-i sākīden: İçki sunan kişinin eli.

Cām-ı ‘aşkı **dest-i sākīden** içip mestāne ol / Varlığından geç girip meydāna zikru’llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 3*). [*dest-i sākīden,]*

dest-i ta’līme: Bahtın eli.

Alıp fermānıla kânūn-ı ‘aşkı **dest-i ta’līme** / Gazel okudum ol şāha ‘Arapça (huz yedi seydi) (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [*dest-i ta’līme, -m, -e]*

dest-i tārīkatdır: Tarikat eli.

Gerçi gider Hālīk’ına cümle rāh / **Dest-i tārīkatdır** onuñ esheli (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 6, Beyit 10*). [*dest-i tārīkatdır, -dir]*

devā: Tedbir, çare, derman, ilaç.

Bulunmaz çāre zaḥm-ı gönölüme Loḡmān ṭabīb olsa / **Devādır** ‘Ādile vuşlat bu ḥasta sīneye yā Hū (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 9*). [*devādır, -dır]*

Şūfī bu dersi taḥşīl et ki her derdin **devāsıdır** / Şafādır cāna cevri-ide şaḡın ‘uşşākı incitme (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5*). [*devāsıdır, -sı, -dır]*

Firāk-ı cān-ı ruḥsār ile dil bir ḥastā-i nāçār / **Devāsı** bezm-gāh-ı şefkāt-i cānān imiş cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 5*). [*devāsı, -sı]*

Ḳamu derdin **devāsıdır** maḥabbet / Ki ‘aşkın bī-nevāsıdır maḥabbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 1*). [*devāsıdır, -sı, -dır]*

Bāz-ı ‘aşka ‘āḳl ü fīkr ü tāb ü cismim oldu şayd / Derdime vaşlñ **devādır** sen ṭabīb-i cān mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 3*). [*devādır, -dır]*

Bulunmaz çāre zaḥm-ı gönölüme Loḡmān ṭabīb olsa / **Devādır** ‘Ādile vuşlat bu ḥasta sīneye yā Hū (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 9*). [*devādır, -dır]*

Şūfī bu dersi taḥşīl et ki her derdin **devāsıdır** / Şafādır cāna cevri-ide şaḡın ‘uşşākı incitme (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 187, Beyit 5*). [*devāsıdır, -sı, -dır]*

Mübtelā ‘uşşāka sensin luṭf ile imdād eden / Derd-i nā-çāre **devāsın** yā Resūla’llāh meded (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 2*). [*devāsın, -sın]*

Muştafa’nıñ luṭfudur emrāz-ı ekvāna **devā** / Ehl-i miḥnet ḥāsıl eyler cāna feyzinden şafā (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 19*). [*devā,]*

devā bul: İyileşmek, ilaca kavuşmak.

Miḥnet ile ḡam hücumundan şaḡın etme firār / Cān u dilden şabr eyle derd-i ‘aşka bul devā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 5*). [*devā bul,]*

devā eyler: İyileştirmek.

Merhem-i luṭf ile eyler ḡalb-i mecrūḥa devā / Zāt-ı Nūre’d-din-i Cerrāḥiye eyle ilticā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 9*). [*devā eyler, -r]*

devām et: Sürdürmek.

Mest olup zikre **devām et** olasın tā şād-kām / Ḳalbde ‘aşkı güzel seyrān güzel cānān güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 3*). [*devām et,]*

devā-yı cān ü cānāndır: Seven ve sevilenin dermanı.

Hüküm onuñ hükmüdür fermān onuñ fermānidir / Derdi verendir **devā-yı cān ü cānāndır** ṭabīb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 2*). [*devā-yı cān ü cānāndır, -dır]*

devā-yı derdimi: Derdin çaresi.

Hayretteyim ki kalmadı şabra mecāl hîç / Söyle **devā-yı derdimi** Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 4*). [*devā-yı derdimi,]*

devā-yı hasta-i ğam: *Keder hastasının ilacı, çaresi.*

Vağan arzusu cāna vuşlat-ı cānān imiş cānā / **Devā-yı hasta-i ğam** rü’yet-i cānān imiş cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 1*). [*devā-yı hasta-i ğam,]*

devā-yı vaşlîñ: *Kavuşma çaresi.*

Derd-i firkatle firāş-ı ye’sde bīmārdır / Dil **devā-yı vaşlîñ** ister baħr u kânım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 4*). [*devā-yı vaşlîñ, -iñ]*

devlet: *Baht, talih, büyük saadet, kut, büyük mutluluk.*

Sultān-ı ‘aşka erişip bulduñsa bākî **devleti** / Taht-ı vişāle cānile bir pādişāh olduñ gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 5*). [*devleti, -i]*

Reh-i ‘aşkıñda ‘āşık nālelerle cān fedā eyler / Bu yolda ‘Âdile’ye başka bir **devlet** mi var yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6*). [*devlet,]*

Geldiler bunca ulū’l-‘azm-i nebiyy-i muhterem / Ümmet olmak **devletiyçün** etdiler cānlar fedā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 5*). [*devletiyçün, -iyçün]*

Cezbe-i ‘aşkıñ hemān eyle taħammül bārına / ‘Âdile bir ulu **devletdir** sa‘ādetdir saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 8*). [*devletdir, -dir]*

Kendiñi bil yokluktan özge yok **devlet** saña / Halkı hoş görmekten a‘lā hüs-n-i hulk olmaz saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 1*). [*devlet,]*

Fevt etme sakın fırsatı bu demde bul ol **devleti** / Uşşāka feyz-i vuşlatı dilber nüzür etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6*). [*devleti, -i]*

Cihānda varlığı terk eylemekdir ‘āşıkā **devlet** / Bekā-yı ‘aşka vermişdir fenā varı n’ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 3*). [*devlet,]*

Dā’imī fakr ü fenā **devlet** bekā ender bekā / Varlıkta isteyen **devlet** ‘aceb nā-dān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 5*). [*devlet,]*

Zevk ‘āleminde sākıyā şun bāde-i ‘aşkı baña / Ol **devlet** ile menzil-i maşşūd-ı cāna ere gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 7*). [*devlet,]*

Kimseye bākî degildir bil saña da olamaz / Salṭanat **devletle** ey gāfil ne lāzım iftiḥār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 4*). [*devletle, -le]*

Ṭālib-i ‘aşk olana Mevlā olur feryād-res / ‘Āşıkā **devlet** yeter Allāh bes bākî heves (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 1*). [*devlet,]*

Nefsini bilen erermiş bir tükenmez **devlete** / Hürmet-i Mekke maḳām-ı beyt-i ‘ulyādan ğaraż (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 6*). [*devlete, -e]*

Her kime verirse ‘aşkıñ rütbesi ālī olur / Baḥtiyārılıkla bulur iki cihānda **devletiñ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 2*). [*devletiñ, -iñ]*

Nice köşk nice şarāylar edip inşā fānide / Görmedi maşşūdu üzre kimse **devlet** lezzetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 4*). [*devlet,]*

Ṭālib-i dünyā olup çekme cihānıñ nikbetiñ / Cümleden lā-ḳayd olup da bul sa‘ādet **devletiñ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 1*). [*devletiñ, -iñ]*

Sultān-ı ‘aşka erişip bulduñsa bākî **devleti** / Taht-ı vişāle cānile bir pādişāh olduñ gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5*). [*devleti, -i]*

Nice bu hıvāb ü ğaflet ey dil uyan şehirde / Şems-i hidāyeti gör **devlet** kazan şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 1*). [*devlet,]*

Yeter ey ‘Âdile **devletle** faħr etme tevāzu‘ kıl / Olur nā’il vişāl-i yāre terk eden bütün varı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 8*). [*devletle, -le]*

Ey Hüdâ vechiñe degmez iki ‘âleme **devleti** / ‘Âşıkı teşvîk eder ma‘şûka dâ‘im rû‘yeti (Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 1). [devleti, -i]

Hüdâ ihsânıdır bu salânatla onlara **devlet** / Nice şûkr etmeyelim mü‘minîne ulu ni‘metdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 2). [devlet,]

Cihânı şanma kim hâli nice ehl-i şadâkat var / Hemen ârzûları **devletle** dîne hüsni-hidmetdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 4). [devletle, -le]

Gelir deryâ-yı ‘aşkıñla zikirler cûş u emvâca / Ne **devletdir** iki ‘âlemde cevân eyleyen yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 5). [devletdir, -dir]

Siyeh rûyuñla yalvar ‘Âdile gel / ‘Ubûdiyyet yolu **devlet** degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 10). [devlet,]

Bâ‘dehü me‘mûr oldu hicrete / Tâ Medîne halkı ere **devlete** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 4). [devlete, -e]

Qabil-i ta‘rîf olmaz **devleti** / Kim o mihmândârlıktır ‘izzeti (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 15). [devleti, -i]

Luğf u tebşîriñle bulurdum merâm / Olur idim **devletiñde** şad-kâm (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 40). [devletiñde, -iñ, -de]

Sâye-i pâkiñde **devlet** gördüler / Çünkü sensin menba‘n luğf ü vefâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 6). [devlet,]

Cihânıñ zînetinde âfeti var / Hemîşe **devletinde** nekbeti var (Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 3). [devletinde, -i, -nde]

Düşman ü döstünü añlardı dirâyetli idi / Râzı-yı hükm-i kazâ pek ulu **devletli** idi (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 5). [devletli, -li]

Çün sekiz yüz ile altmış sekiz oldu hicret / ‘Azm-i Firdevs kılıp buldu mü‘ebbed **devlet** (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 60). [devlet,]

devlet: Makam, mertebe.

Zâhir ismiñ gibi bātında degilsin sultân / Veremez fâ‘ide bu salânat ü **devlet** ü şân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1). [devlet,]

devlet ü dîne: Devlet ve din.

Devlet ü dîne şadâkatle ederdi hîdmet / Emr-i peygamberi icrâya kılarıdı gayret (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 19). [devlet ü dîne, -e]

devlet-i ‘aşk: Aşk saadeti.

Şâh ü sultân-ı cihân rütbe olup hâzret-i ‘aşk / Milket-i kalbe gelip dikdi ‘âlem **devlet-i ‘aşk** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 1). [devlet-i ‘aşk,]

devlet-i ‘aşkında: Muhabbetin mutluluğu.

Döner elbette bütün **devlet-i ‘aşkında** cihân / Göñül ol peykere pervâne-nümâdır ey döst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 3). [devlet-i ‘aşkında, -in, -da]

devlet-i bâkî vü dâ‘im: Ebedî ve sürekli mutluluk.

Devlet-i bâkî vü dâ‘im ister iseñ ‘Âdile / Cânıñ kıl râh-ı ‘aşk-ı yâre taqdîm ü nişâr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 6). [devlet-i bâkî vü dâ‘im,]

devlet-i dâreyn: İki cihan mutluluğu.

Devlet-i dâreyn ile elbette oldu ser-firâz / Emriñ her kim ki tutdu şâhib-i erkân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 9). [devlet-i dâreyn,]

devlet-i fakr ü fenāyī: Fakirlik ve yokluk devleti, mutluluğu, bahtı.

Şabr ile dilde tevekkül olsun / **Devlet-i fakr ü fenāyī** bulayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 7). [devlet-i fakr ü fenāyī, -y, -ı-yı]

devlet-i fānīde: Geçici mutluluklar, geçici servetler.

Ragbetimiz **devlet-i fānīde** yok / 'Âdile bāb-ı emāndan geçemem (Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 7). [devlet-i fānīde, -de]

devletli: Nimet ve mutluluğa ermiş ulu (kimse).

İki **devletli** şahāvetli idi / Merhāmetli hem mürüvvetli idi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 78). [devletli,]

devlet-nümün: Mutluluk, bahtiyarlık gösteren.

Geldi Rüm'a feth-i Kostantin için / Hem şehādet buldu ol **devlet-nümün** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 17). [devlet-nümün,]

devr: Dönem, zaman.

Ruğu **devrinde** etmem nāra nūra iltifāt asla / Hemīşe 'āşıkānıñ maqşadı sırr-ı tecellādır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 2). [devrinde, -i, -nde]

Cümleyle evlād-veş etdi naẓar / Görmemişdi kimse **devrinde** zarar (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 7). [devrinde, -i, -nde]

devr: Felek, kader, baht, talih.

Devr beyhūde degil her ne muḳadder eyler / Oña tadrīc ile esbābı müheyyā eyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 2). [devr,]

devr eder: Dönmek, dönüp dolaşmak.

Semāda **devr eder** 'aşkıñ ile çarḥ-ı felek yā Rab / Eder şevḳınla raḳsı durmayıp eflāk hep yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4). [devr eder, -er]

devr etdi: Dönmek.

'Aḳsine **devr etdi** soñra işbu çarḥ-ı bī-vefā / Ḥazret-i 'Abdūlmecīd Ḥān eyledi 'azm-i beḳā (1277) (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 5). [devr etdi, -di]

devr etmede: Dünyanın dönüşü ile zamanın geçmesi.

Mihr ü meh bendesidir çarḥ-ı felek ḥayrānı / Etmede 'aşkı ile devr siyyemā 'arz u semā (Âdile Sultan Divanı, Terḳib-bend 2, Beyit 43). [devr etmede, -me, -de]

devrān: Dervişlerin halka teşkil ederek dönmek suretiyle yaptıkları zikir.

Uşul-i dille **devrān** eyleyip meydān-ı 'aşk içre / Cemāli şem'ine cānın atar pervāne-i tevḥīd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 4). [devrān,]

Dedim güzel beni zencīr-i zūfūñ eyledi bende / Dedi bu bend-i 'aşkı istemezsen girme **devrāna** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 4). [devrāna, -a]

devrān: Felek, zaman, dünya.

Beyt-i dilde bul şafā eyle tavāfi zāhidā / Etmezem devrānı ol **devrān** içinde gizlidir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 5). [devrān,]

Beyt-i dilde bul şafâ eyle tavâfi zâhidâ / Etmezem **devrânı** ol devrân içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 5*). [*devrânı, -ı*]

Bu gün meydân-ı ‘aşk içre şalâdır isteyen gelsin / Geçip cân ile hem başdan bu **devrânı** bilen gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 1*). [*devrânı, -ı*]

devrân: Felek, kader; zaman, devir.

Hâb-ı gaflet içre bî-hûd etmesin **devrân** beni / Bî-vefâ dehri n’idem şoñu nedâmetdir baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 4*). [*devrân,]*

Bilir vardır gamı etmez ferahla meyl-i cânâna / Maḥabbet iktizâsıdır gönül **devrâna** incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [*devrâna, -a*]

Maḥabbetle necât bulur dü ‘âlemde daḥı rif’at / Olan ‘âşık şa’îd olur sa’âdetle sürer **devrân** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 3*). [*devrân,]*

devrân: Dönem, zaman.

Bezme gel ey gönca-i bâğ-ı vefâ / Kim sürülsün ‘aşk ile **devrânımız** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 8, Beyit 3*). [*devrânımız, -ımız*]

devrân edelim: Dönmek; kadeh dolaştırmak.

Faşl-ı bahârı ‘âşıkân ol gülle seyrân edelim / Meyḥâne-i ‘aşk içre biz bir başka **devrân edelim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1*). [*devrân edelim, -e, -lim*]

devrân eder: Dönmek.

Ḥaḳ ibretin seyrân eder leyl ü nehâr **devrân eder** / Dôstum diye efgân eder Ḥaḳ yolunda olan ‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 2*). [*devrân eder, -er*]

Şanma ey zâhid ki ‘âşıklar ‘abeş **devrân eder** / Onların kârı hemîşe zıkr ü tevḥîd-i Ḥudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 2*). [*devrân eder, -er*]

devrân etmede: Dönmek.

Gönül eflâkini hürşîd-i ‘âşıkın etmede devrân / Cemâlin rü’yeti ‘âşıkları zîrâ eder ḥayrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 1*). [*devrân etmede, -me, -de*]

devrâna gir: Zikre katılmak.

Şıdkile Allah deyip de gir hemân devrâna gel / Hem ḥuzûr u zevk ile her demde zıkrü’llâh’a gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 1*). [*devrâna gir,]*

devrân-ı maḥabbet: Aşkın zamanı.

Firḳatde ḳalıp bir iki gün eyleme efgân / Vuşlat bulur âḥir gele **devrân-ı maḥabbet** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 5*). [*devrân-ı maḥabbet,]*

devr-i âdem'den beri: Adem peygamber zamanından beri.

Devr-i Âdem'den beri mişlin güzeller görmemiş / Şânına ta’zîmi mevcûdât ‘arz etse sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 4*). [*devr-i âdem'den beri,]*

devşir: Toplamak, dermek.

Dôst bağında mişâl-i bûlbûl eyle âh u zâr / Ol gülîstânın gülün **devşir** meşâmm-ı câna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 5*). [*devşir,]*

devyüp: Söylemek.

Seher-gāh ‘Ādile āh ile yalvar ‘āşıkān-āsā / **Deyüp** muhtācınım yā Rab ‘ināyet kıl meded Allah
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 8*). [*deyüp,]*

di: Demek, söylemek.

Derd-i ‘aşkı zaḥm-ı sīnemden su’āl etseñ eger / Beste-leb etdi beni ammā **diye** bi’llāh bu şeb
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 7*). [*diye, -ye]*

‘Aşk ile mest olanlar **diyemez** / Yalnız bülbül-i güyā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 8*). [*diyemez, -y, -e, -mez]*

Elde Ḥaḳḳ’a cām-ı ‘işret var iken / Şādmānım vaşf-ı ḳalbi **diyemem** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 3*). [*diyemem, -y, -e, -me, -m]*

Sākī meded bize şun ‘aşk cāmını ḳadeḥle / Ḥālīm **diyem** o şāha dil neş’e-yāb olunca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4*). [*diyem, -y, -em]*

Diyerek ḥayfā kerīmem Mihrimāh / Daḥı yaşıñ yirmi sekiz iken āh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 44*). [*diyerek, -y, -erek]*

dibāce: Önsöz, giriş, başlangıç.

Şan’atın eyvânına ḳandıldır şems ü nücüm / ‘İzzetüñ **dibācesinden** bir varak rüy-ı zemīn (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 2*). [*dibācesinden, -si, -nden]*

dīdār: Yüz, güzel yüz; görünüş, tecelli.

Zeyn olan dilde degil mi bu sarāy-ı cennet / Hūr u seyrānı güzel ‘āşıḳa **dīdārı** güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 4*). [*dīdārı, -ı]*

On sekiz biñ ‘ālem Ḥaḳḳ’ı zıkr eder şām u seher / Hūr güzel cennet güzel envār güzel **dīdār** güzel
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 4*). [*dīdār,]*

Yok firāḳıña taḥammül ne gerek hūr u bihişt / İnizārından murādı ‘āşıkıñ **dīdār** bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 4*). [*dīdār,]*

Gam ü efkār komaz dilde ḥayāl-i dīdār / ‘Āşıḳa şabr gerek tā bula **dīdār** bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6*). [*dīdār,]*

Görüp **dīdārıñı** ‘aşk ile mir’at-ı şuhūd içre / Beni müstaḡrak-ı nūr-ı tecellī-i mu’allā et (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 3*). [*dīdārıñı, -ıñ, -ı]*

Dün ü gün durmayıp cevālān eder ümmīd-i vuşlatla / Cemālu’llah’a ‘āşık başḳa **dīdārı** n’ider ey
dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 6*). [*dīdārı, -ı]*

Zāhid ne bilir ḳadrini ‘aşk içre şafānıñ / ‘Āşıkdır o **dīdār** ḡamiyle mütelezziz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 2*). [*dīdār,]*

Baḳınca dīde nūruna ziyā bulur bu cism ü cān / Mir’at-ı ḳalbi müncelī ḳıl sırr ile **dīdārı** gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 2*). [*dīdārı, -ı]*

Şāf olup mir’at-veş cān u derūnūñ ‘Ādile / Dehre gelmekden ise **dīdāra** ermekdir ḡaraż (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 7*). [*dīdāra, -a]*

Zeyn olan dilde degil mi bu sarāy-ı cennet / Hūr u seyrānı güzel ‘āşıḳa **dīdārı** güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [*dīdārı, -ı]*

Ey ‘āşık sen eger ister iseñ **dīdārını** yāriñ / Şaḳın dünyā sevenler ile ülfet eyleme bir ān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [*dīdārını, -ı, -mı]*

Degildir sevmek söylemek bid’at ey şāh-ı cihān / ‘Āşıkım **dīdārına** ammā cemālīñ görmeden
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 3*). [*dīdārına, -ın, -a]*

On sekiz biñ ‘ālem Ḥaḳḳ’ı zıkr eder şām u seher / Hūr güzel cennet güzel envār güzel **dīdār** güzel
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4*). [*dīdār,]*

Bir dil ki mazhar-ı nūr olsa bulur tecellī / **Dīdāra** ṭālib olan bīdār olur seherde (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 3*). [*dīdāra, -a]*

Gözüm **didārını** görsün o yārīñ / Zamān-ı vaşla nā'il kıl İlāhī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 4*). [*didārını, -ı, -nı*]

Ey gönül terk edip hep varı / Göstere dōst saña **didārı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 1*). [*didārı, -ı*]

Cism ü cānı yakıp 'aşk âteşine / Göstere dōst saña **didārı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 2*). [*didārı, -ı*]

didār-ı 'aşk: Aşkın yüzü, güzelliği.

'Âdile bul dilde o zevkî görüp **didār-ı 'aşk** / Minnet etme 'âleme 'ârif olup seyrânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 9*). [*didār-ı 'aşk,]*

didār-ı kerīm: Cömertliğin tecellisi.

Onu ol rütbe etmiş şeş-cihetden hayret istilā / Görür kanda bakarsa sanki **didār-ı kerīm** 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 4*). [*didār-ı kerīm,]*

didār-ı ma'şūka: Sevgilinin yüzünün tecellisi.

Dil-i pür-zulmet içre seyr için **didār-ı ma'şūka** / Fener-āsā yanar 'aşk ile dilde şem'-i cānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 4*). [*didār-ı ma'şūka,]*

didē: Göz, görme organı.

Didēye mir'at-ı 'aşk ile temāşadır gönül / Şüretā mihmān-ı Hakk'a beyt-i 'izzetdir gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 1*). [*didēye, -ye*]

Cümlesi mir'at-ı Hakk'dır aç başiret **didēsini** / 'Aks-i Hakk'ı 'Âdile gör cümle 'âlem ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 6*). [*didēsini, -si, -n*]

Neyleyem bu **didēyi** cān gözü yārî görmeye / Neyleyem bu desti dest-i dōsta olmaz sezā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 3*). [*didēyi, -y, -i*]

Dideler pür-ḥvāb iken ol yār gelse sīneme / Kalb uyanıp cismime taze hayāt cān gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 2*). [*dideler, -ler*]

Bağınca **didē** nūruna ziyā bulur bu cism ü cān / Mir'at-ı kalbi mūncelī kıl sırr ile didārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 2*). [*didē,]*

Hayrete gayret ile düşdü açıldı **didē** / Etdi tā'tir-i dimāğ būy-ı reh-i gülşen-i yār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 5*). [*didē,]*

'Âdile'yi etme kurbūndan ba'id / Hasret ile **didēsini** giryān eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 11*). [*didēsini, -si, -n*]

Döküp de **didēden** yaşlar o rāh-ı pür-sa'adetde / Olur dergāha yüz sürmeklik ister muṭlakā gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 3*). [*didēden, -den*]

Didēye mir'at-ı 'aşk ile temāşadır gönül / Şüretā mihmān-ı Hakk'a beyt-i 'izzetdir gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [*didēye, -ye*]

Dem-ā-dem olmada dīvāneliğim neyleyim efzūn / Olalı gönca-i ruḥsārına bu **dideler** giryān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 6*). [*dideler, -ler*]

Yā velī görmez seni hiç **didēsi** ā'mā olan / Maḥzar-ı envār-ı feyz-i mekremet şeyḥim 'Alī (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 5, Beyit 3*). [*didēsi, -si*]

Kamaşır **dideler** seyrânına elvānı pek zibā / O şehriñ görmemiştir çeşm-i insān mişlini aşlā (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 2*). [*dideler, -ler*]

didē: Göz // vücutta açılan göz göz yara.

Ola her dağ-ı 'aşk bir **didē** pür-nār cismimde / Gülistān-ı şuhūd et külḥan-i gönülüm meded yā Hakk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 4*). [*didē,]*

dīde-i a‘mālārı: Gözleri görmeyen, kör.

Dīde-i a‘mālārı bīnā eder / Feyz-i ecdād ile olmuş muhteşem (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 47). [dīde-i a‘mālārı, -lar, -ı]

dīde-i cān: Gönül gözü.

Dīde-i cān ile seyr et sen yedi deryāları / Mevclerinden ğarķ-ı nūr ol başķa sırr-ı cāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 5). [dīde-i cān,]

Görüp kudret kalemi **dīde-i cān** / Bu sırrıñ ğayret et izhārılgına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 2). [dīde-i cān,]

dīde-i cānı: Can gözü.

Rehā eyle a‘mā-yı m‘anevīden **dīde-i cānı** / Şafā-yı tūtiyāyı nūr-ı ‘irfān ile binā et (Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 2). [dīde-i cānı, -ı]

dīde-i dil: Kalp gözü, gönül gözü.

Nişān-ı sırr-ı Aħmed’dir bu tāciñ rütbe-i şānı / Gönül sermest-i hayret **dīde-i dil** ‘aşķ-ı giryānı (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 5). [dīde-i dil,]

dīde-i giryāna: Ağlayan göz, yaşlı göz.

Dīde-i giryāna olsun tūtiyā / Zerre zerre ĥāk-i pāk-i Kerbelā (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 28). [dīde-i giryāna, -a]

dīde-i imānı: İnanç gözü.

‘Uşşākıñ olur **dīde-i imānı** küşāde / Bir anda görür nice biñ eyvān-ı maħabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 4). [dīde-i imānı, -ı]

dīde-i kalbiñ açar: Gönül gözünü açmak.

Fāniden yum gözünü sen vaħdet ü ‘uzlet ile / **Dīde-i kalbiñ açar** envār-ı zikru’llāha gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 5). [dīde-i kalbiñ açar,]

dīde-i pākimdir: Saf, temiz göz.

Hep sa‘ādet tācını sāyemde giymişdir giyen / **Dīde-i pākimdir** ancak vech-i cānānı gören (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 4). [dīde-i pākimdir, -im, -dir]

diger: Başķa, öteki, öbür.

Zülf-i yāre bend olup kayd-ı cihānı eyle terk / Zabt olunmazsın **diger** zencirlerle ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 7). [diger,]

Dem-ā-dem şem‘-i ‘aşķa karşı yan pervāne-i ‘aşķ ol / **Diger** kār isteme Ĥaķ’dan hemān zikr-i Ĥudā’ya gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 4). [diger,]

Ṭarīķ-ı ‘aşķda şādık muħibb terk-i vücūd eyler / **Diger** sen cennetiñ ğeç ‘izzetinden derde şabr et gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 2). [diger,]

Dem-ā-dem şem‘-i ‘aşķa karşı yan pervāne-i ‘aşķ ol / **Diger** kār isteme Ĥaķ’dan hemān zikr-i Ĥudā’ya gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 4). [diger,]

Seniñ ‘aşķıñda iken dil **diger** yāri n’ider ey dōst / Murādı sensin ancak ‘aşık ağyārı n’ider ey dōst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1). [diger,]

Bu cān kim ‘aşķa duş oldu ‘acab cānān neyler / Ne eylerse seniñçindir **diger** kārı n’ider ey dōst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4). [diger,]

Seniñ ‘aşkıñda iken dil **diger** yâri n’ider ey dôst / Murâdı sensin ancak ‘âşık ağyârı n’ider ey dôst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). [*diger,]*

Bu cân kim ‘aşka duş oldu ‘acab cânân neyler / Ne eylerse seniñçindir **diger** kârı n’ider ey dôst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [*diger,]*

Bu kârhânedede bilmem benim denir nem var / Ne varsa cümle seniñdir benim **diger** nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1*). [*diger,]*

Yaratdı kudret ile (külli şey’in hâlik) ile / Ne varsa cümle onuñdur benim **diger** nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5*). [*diger,]*

Buyurdu (nahñü kâsemnâ) da halkı âzâde / Ne varsa cümle onuñdur benim **diger** nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 7*). [*diger,]*

Bize bu vech ile ey ‘Âdile kılıp ihsân / Ne varsa cümle onuñdur benim **diger** nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9*). [*diger,]*

Bu kârhânedede bilmem benim denir nem var / Ne varsa cümle seniñdir benim **diger** nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1*). [*diger,]*

Yaratdı kudret ile (külli şey’in hâlik) ile / Ne varsa cümle onuñdur benim **diger** nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5*). [*diger,]*

Buyurdu (nahñü kâsemnâ) da halkı âzâde / Ne varsa cümle onuñdur benim **diger** nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 7*). [*diger,]*

Bize bu vech ile ey ‘Âdile kılıp ihsân / Ne varsa cümle onuñdur benim **diger** nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9*). [*diger,]*

Şevk-i gönüm ‘aşkıñ ile râhat ü ârâm hem / Nûr-ı vechinden **diger** ‘izz ü murâdı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 2*). [*diger,]*

Zülf-i yâre bend olup kayd-ı cihânı eyle terk / Zabıt olunmazsın **diger** zencîrlerle ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 7*). [*diger,]*

Tarîk-ı ‘aşkda şâdık muhibb terk-i vücûd eyler / **Diger** sen cennetiñ geç ‘izzetinden derde şabr et gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2*). [*diger,]*

Dem-â-dem şem‘-i ‘aşka karşı yan pervâne-i ‘aşk ol / **Diger** kâr isteme Hâk‘dan hemân zîkr-i Hudâ‘ya gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4*). [*diger,]*

Tarîk-ı ‘aşkda şâdık muhibb terk-i vücûd eyler / **Diger** sen cennetiñ geç ‘izzetinden derde şabr et gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2*). [*diger,]*

Dem-â-dem şem‘-i ‘aşka karşı yan pervâne-i ‘aşk ol / **Diger** kâr isteme Hâk‘dan hemân zîkr-i Hudâ‘ya gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4*). [*diger,]*

Çeşm-i ma‘nâyla bakan sahrâları **diger** görür / Her varak bir kudret-i Mevlânîñ olmuş defteri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 5*). [*diger,]*

Eyledi ol ye’sini **diger** cihân / İrtihâl-i Hâzret-i Maḥmūd Hân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 21*). [*diger,]*

Nazar kıl lutf ile senden **diger** kim çâre-sâzımdır / Kâpıñda ‘Âdile kemter gedâdır yâ Resûla’llah (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 8*). [*diger,]*

diger-gün: Başka, başka türlü, başka şekil.

‘Andelîbiñ âh ü zârı başka bir hâlet verir / Sâkıyânîñ câmi **diger-gûna** bir neş’e şunar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 4*). [*diger-gûna, -a]*

diger-gün: Değişmiş, başkalaşmış, farklılaşmış.

Ağlayıp âh olur kârı tamâm ‘Âdile’nin / Nâr-ı fırkât ile yanıp hâli olur **diger-gün** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 8*). [*diger-gün,]*

diken: Bazı bitkilerde bulunan sivri ve batan iğne.

Şöyle vaktim hoş geçirdim der iken / Mevt verdi gonca-i 'iyeş **diken** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 64*). [diken,]

dikil: Yerleştirilmek.

Dikildi nürdan a'lâ direkler / Yanıp 'aşk-ı Hudâ ile yürekler (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 9*). [dikildi, -di]

dil: İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban.

Dilde olunca zikri yanar nûruñ çerâğı / Gel diyelim 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 3*). [dilde, -de]

Seniñ ihsânıña var mı nihâyet kıl meded Allah / **Dilimde** şükrüñe yokdur liyâkat kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1*). [dilimde, -im, -de]

'Ârifîñ cismi kelâmu'llâh ile bulur hayât / Eyler isbat (Fe'z'kürü) emri **dili** Kır'an'dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 3*). [dili, -i]

Ne **dilimde** olur evrâd ne elimde teşbîh / Ne velîyim ne deliyim yine vîrân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 5*). [dilimde, -im, -de]

Kimseniñ hayr ile şerrine yokdur nazarım / Hep kuru lağlakadır **dilde** olanca hünerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 2*). [dilde, -de]

Zâhidâ hor bakma incitme o 'âlî erleri / Var eliñ **diliñ** çek onlardan şakın cân u seri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 1*). [diliñ, -iñ]

Bırakma 'Âdile tevhîd ü zikri **dilde** hîç bir dem / Kim merd-i 'aşk olup ver cânıñ bul vaşl-ı cânânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 12*). [dilde, -de]

Dilde 'aşkıñ ile ezkârımı eyle dâ'im / Söyleyeni âh Muhammed'le amân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 6*). [dilde, -de]

Eder emr ile **diller** hep tekellüm / Döner zıkr ile tesbîh-i encüm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 9*). [diller, -ler]

dil: Gönül, yürek, kalp.

Dil metâ'-ı dehri neyler mübtelâ-yı yârdır / Belki biñ cânın nişâr etmek **diler** ol bî-riyâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 5*). [diler, -er]

Fehm edemez kimse derdimden ki dermân eylesin / **Dilde** kâr etdi bu hicrân yarası yâ Rab meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 5*). [dilde, -de]

Okeyunca dem-â-dem **dil** bula şevk u 'âlem / Gel diyelim 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 5*). [dil,]

Olur hem ehl-i **dil** hem de bulur kalbinde hoş zevk / O **dil** kim 'aşk ile dolar da döstuna muhib olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2*). [dil,]

Dü 'âlem miñnet ü derdi **dilinde** 'aşk ile qalmaz / Hemân endîşe vü fikri hayâl-i döst u yâr olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 4*). [dilinde, -i, -nde]

Zihî devlet o 'âşıka ki ma'sûkı Hudâ olur / **Dilinde** dâ'im ezkârı onuñ tevhîd-i Hudâ olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 1*). [dilinde, -i, -nde]

Her şeyde hâzırdır Hudâ bir dem sen ondan olma dūr / Bul **dilde** cânân zevkını cânân seniñledir gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 3*). [dilde, -de]

Nâr-ı maħabbetle yakar 'aşk âteşi **dilde** çerağ / Şehr-i şafânıñ bağına 'ayn-ı donanmadır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 6*). [dilde, -de]

Zeyn olan **dilde** degil mi bu sarây-ı cennet / Hūr u seyrânı güzel 'âşıka dîdârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 4*). [dilde, -de]

Deyip 'aşkıñla yâ Hû söylerim şevkıñla rûhânî / **Dilim** teslîm edip îkrâr verdim dilbere yâ Hû
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 3*). [dilim, -im]

Seniñ zevk-ı vişâliñ cândır cānlarda **dillerde** / Başımdan aldı hep 'aqlım hayâl-i şoḡbetiñ yâ Hû
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 7*). [dillerde, -ler, -de]

Dili Hakk ile birleşmiş visâl-i dōstu celb etmiş / Sivādan cümleden geçmiş şaḡın 'uşşâkı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 2*). [dili, -i]

Gel ey **dil** böyle olma zâr ile giryân şabreyle / Hûmâr-ı cām firḡat böyle ḡalmaz gör de şabr eyle
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 1*). [dil,]

Teraḡḡum eyleye şāyet saña ol āfet-i ḡûn-rîz / Gece gündüz hemān ey **dil** fiḡān ü zâr ile ağla
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 4*). [dil,]

Budur pendim saña ey **dil** cefā-yı yârı çok ağla / Dilerseñ vaşl-ı dīdārı hemān leyl ü nehār ağla
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 1*). [dil,]

Teraḡḡum eyleye şāyet saña ol āfet-i ḡûn-rîz / Gece gündüz hemān ey **dil** fiḡān ü zâr ile ağla
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 4*). [dil,]

Ferāḡat kılma destīñden şarāb-ı nābî 'Âdile / Ki menzil-ḡāh-ı yāre **dilde** açar bir tarīki mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 11*). [dilde, -de]

Dile 'āks etdirir bir nûr-ı dil-efrûz yârı kim / Ruḡsâr-ı ḡaḡıḡat üzre bir āyīne olmuş mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 3*). [dile, -e]

İlāhî bir daḡı görmek naşīb olur cānānı / Hayālî **dilde** zīrā yaḡdı cism ü cānımı ḡitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 2*). [dilde, -de]

Sivādan pāk kıl **dil** sīnede sultān degil mi / Gōñül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdān degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1*). [dil,]

Yazılı nām-ı Muḡammed dilde ism-i a'zamı / **Dilde** bu naḡş-ı şafā iḡsān-ı Mevlā degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4*). [dilde, -de]

Baḡ derûn-ı perdeye kim iztirārıdır ḡamu / **Dilde** her bir miḡnetiñ soñu meserret degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5*). [dilde, -de]

Yazılı nām-ı Muḡammed **dilde** ism-i a'zamı / Dilde bu naḡş-ı şafā iḡsān-ı Mevlā degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4*). [dilde, -de]

Baḡ derûn-ı perdeye kim iztirārıdır ḡamu / **Dilde** her bir miḡnetiñ soñu meserret degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5*). [dilde, -de]

Seni zıkr eyleyem her dem **dil** āḡāh ola bu zevḡe / Vücūduñ zulmünü maḡv et derûnum şu'le-dār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2*). [dil, -e]

Fehm edemez kimse derdimden ki dermān eylesin / **Dilde** kār etdi bu hicrān yarası yâ Rab meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [dilde, -de]

Beni yaḡ 'aşkına gōñlümde olsun māsivā ma'düm / Uyansın **dilde** ḡafletten vişâliñ pāyidār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [dilde, -de]

Hayāt-ı tāze bulsun āşinā kıl 'aşkıñı **dilde** / Hudā'yā kuvvet-i 'aşkın dilime ber-ḡarār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [dilde, -de]

Beni yaḡ 'aşkına gōñlümde olsun māsivā ma'düm / Uyansın **dilde** ḡafletten vişâliñ pāyidār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [dilde, -de]

Hayāt-ı tāze bulsun āşinā kıl 'aşkıñı **dilde** / Hudā'yā kuvvet-i 'aşkın dilime ber-ḡarār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [dilde, -de]

Cism-i pūr-envārı şems-i evc-i irşād idi tām / Sırr-ı Zikru'llah ile memlû **dil** idi dā'imā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 4*). [dil,]

Ey 'Âdile ḡo 'ārı **dil** şehrine var bāri / Bülbül gibi ḡal zārı reyḡān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8*). [dil,]

Firāḡ-ı cān-ı ruḡsār ile **dil** bir ḡastā-i nāḡār / Devāsı bezm-ḡāh-ı şefḡāt-i cānān imiş cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 5*). [dil,]

Dil metā‘-ı dehri neyler mübtelā-yı yârdır / Belki biñ cānın nişār etmek diler ol bī-riyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 5*). [dil,]

Beyt-i cānānı tavāf et kıble-gāh-ı ‘aşıkdır / Sa‘y eden onu bulur **dilde** şaķın olma cüdā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 7*). [dilde, -de]

Ey cān gelip bu gülşene mahrem ol anda sırlara / **Dilde** sürür ü neş‘e-i ülfet zühür etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 4*). [dilde, -de]

Gam ü efkār kırmaz **dilde** hayāl-i dildār / ‘Aşıķa şabr gerek tā bula dīdār bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6*). [dilde, -de]

Yā Rab et **dilde** âteşim teskīn / Milk-i dil hasretiñle oldu harāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 4*). [dilde, -de]

İki gün zevķ müyesser ola **dile** / ‘Aķabinde çeker hezār ‘azāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 5*). [dile, -e]

Her nefes eyler fırāş-ı ğamda **dil** kesb-i şafā / Hazine-i ğayb-ı İlāhī‘den ne ihsāndır tabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 9*). [dil,]

Dil giriftār olup zülf ile hāl-i siyāha / Dü cihān gelmez hayāle ne edādır ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 4*). [dil,]

Kimseniñ ermez eli bir gül-i rā‘nādır ‘aşķ / Ol maķabbet **dile** bir başķa hevādır ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 2*). [dile, -e]

Dil hānesine tāb verir âteşi ‘aşķıñ / Cān terkin urur eyleyen i‘lān-ı maķabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 6*). [dil,]

Seniñ ‘aşķıñda iken **dil** diger yāri n‘ider ey dōst / Murādı sensin ancaķ ‘aşķı ağyārı n‘ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). [dil,]

Gāh çeşmin yaş dōker gāh ciġerden kıan aķar / Arzū-yı vuşlat eyler **dil** hayāl-i zārı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 4*). [dil,]

Veremez şem‘-i cemāliñ verdiġi şevķi **dile** / Geceler meclisde sensiz ‘aşķıñ envārı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 3*). [dile, -e]

Cümle ‘ālemden olup hāl-i dolar ‘aşķ ile **dil** / Rūhunu pūr-şūr eder leb-i şīr ü şekkerden lezīz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 6*). [dil,]

Ne cinān zevķi ne nīrān kıahrı / **Dil** Hūdā-yı kerem-efzā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 7*). [dil,]

Cinnet ü ‘aķlı ne bilsin her **dil** / Hāl-i Mecnūnīde Leylā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 3*). [dil,]

Ne cinān zevķi ne nīrān kıahrı / **Dil** Hūdā-yı kerem-efzā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 7*). [dil,]

Eder sevdā-yı vaşlıñ fikr-i la‘liñle **dili** hayrān / Derūnuñda olan esrārı mest-i pūr-cefā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 4*). [dili, -i]

Kıble-gāhı ‘aşķāñıñ ‘ārız-ı cānān olur / **Dil** o mir‘āt-ı şafāya mest olur hayrān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 1*). [dil,]

Dilde ‘aşķıñ sā‘atin kıur işle de ġör her vaķit / Bir daķıķa ġāfil olanıñ yeri nīrān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 4*). [dilde, -de]

Vech-i dilber ġeh nihān gāhī ‘ayān-ı cān olur / ġörse **dil** zūlfuñ esīr-i ‘aşķ-ı pūr-hayrān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 1*). [dil,]

Feyz-i ‘aşķ ile derunūmda maķabbet kıaynar / ‘Aşķ fānūsı fitīl aldı yine **dilde** yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 1*). [dilde, -de]

Dil-i pūr-zulmet iķre seyr iķin dīdār-ı ma‘şūķa / Fener-āsā yanar ‘aşķ ile **dilde** şem‘-i cānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 4*). [dilde, -de]

Dile nakşetmiş ‘aşķını ezelden ol ġüzel zīra / Çeraġı hāne-i dilde yanar sūz-ı nihānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 2*). [dile, -e]

Gönlümü senden nebiden eyleme bir an dūr / **Dilde** 'aşk uyandırır yer yer çerağı geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 2*). [*dilde, -de*]

Qalbi maḥzūn bağı pūr-hūn eşki gülgün neylesin / **Dil** giriftār-ı maḥabbet olalı ḥayrānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 6*). [*dil,]*

Vaşfına kābil mi **dil** taḥrīrine 'āciz kalem / 'Âdile cāy-ı şafādır hem daḥı hengāmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 5*). [*dil,]*

Bir zamān olur zemistān-ı gama **dil** 'azm eder / Bir zamān olur bahār-ı gülşen-i rıdvān gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 6*). [*dil,]*

Mürşidi bul **dilde** kenz-i 'aşkı eylerseñ taleb / (Küntü kenz) esrārı zīrā ekmel-i insāndadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 3*). [*dilde, -de*]

'Ārifñ vecd ü semā'ı zevk u ḥālī **dildedir** / Qalbi nūr ile muşaffā eylemek cānāndadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 1*). [*dildedir, -de, -dir*]

Rüy-ı dōst āyinedir eyler **dile** 'aks ü nigāh / Zevkile cānı verir çün rüy-ı zībā cāndadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 6*). [*dile, -e*]

Cilā bulunca **dil** eyler tecellī yār hemān / Hezār ḥāne-i qalbi o nūr eder mesrūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 4*). [*dil,]*

Çün pīriñ himmeti ile Ḥaḳ cezbese zāhir ola / Pertev şalıp gizli **dile** 'āşık olup dildārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 6*). [*dile, -e*]

Ne ḡam ü efkārı kaldı **dilde** ne derd ü melāl / Hicr ile giryān olanlar vāşıl-ı cānān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 3*). [*dilde, -de*]

Gerçi şürette ḥatā-yı beşeriyet çok olur / Derk-i esrār-ı ḥaḳīḳat **dili** dānā eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 5*). [*dili, -i*]

Qalbine eden naḡar elbette kendiñi ṭanır / Kendini **dilde** gören ehl-i dil ü 'irfān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 4*). [*dilde, -de*]

Mest iken **dil** ḥānesi ḥalvet olur vuşlat bulur / 'Aşık ile eyler simā'ı çarḥ-ı sergerdānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 4*). [*dil,]*

Dil 'aceb āyinedir nūr-ı Cemālu'llāh'dan / Gizli zāhir pertev-i 'aşkı bulan cānānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 2*). [*dil,]*

Mest iken **dil** ḥānesi ḥalvet olur vuşlat bulur / 'Aşık ile eyler simā'ı çarḥ-ı sergerdānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 4*). [*dil,]*

Cism ü cān seyreyle bak **dilde** çerāğ-ı nūr-ı 'aşk / Kīmyā-yı pāk-i cāndır ḥāk-i dervīşānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 5*). [*dilde, -de*]

Ḥasret-i rüyūñla **dilde** nice yüz biñ yara var / Gönlüme bak cāy-gīr olan meh-i tābānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 6*). [*dilde, -de*]

Dilde cennet var aḡar enhār ile şādırvān / Seyr-i bağ et gülleri sünbülleri reyḥānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 7*). [*dilde, -de*]

Vech-i māh āhū-nigāh çeşmi siyāh kākül siyāh / Cām elde şu'le **dilde** ol şeh-i ḥübānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 8*). [*dilde, -de*]

'Âdile bul **dilde** o zevkı görüp dīdār-ı 'aşk / Minnet etme 'āleme 'ārif olup seyrānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 9*). [*dilde, -de*]

Cism ü cān seyreyle bak **dilde** çerāğ-ı nūr-ı 'aşk / Kīmyā-yı pāk-i cāndır ḥāk-i dervīşānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 5*). [*dilde, -de*]

Ḥasret-i rüyūñla **dilde** nice yüz biñ yara var / Gönlüme bak cāy-gīr olan meh-i tābānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 6*). [*dilde, -de*]

Dilde cennet var aḡar enhār ile şādırvān / Seyr-i bağ et gülleri sünbülleri reyḥānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 7*). [*dilde, -de*]

Vech-i māh āhū-nigāh çeşmi siyāh kākül siyāh / Cām elde şu'le **dilde** ol şeh-i ḥübānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 8*). [*dilde, -de*]

- ‘Âdile bul **dilde** o zevkî görüp dîdâr-ı ‘aşk / Minnet etme ‘âleme ‘ârif olup seyrânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 9*). [*dilde, -de*]
- Dil nazargâh-ı Hudâ’dır deme bî-kes hûşça tut / Hizmetiñ Allah için olsun ki ‘irfanlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 2*). [*dil,]*
- Keşfi müşkil bir ‘aceb aḥvâldir bu ‘Âdile / Ma’nevî esrâr-ı vahdet kim eder **dilde** karar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 5*). [*dilde, -de*]
- Visâl-i murğ-ı **dil** ister şehâ bu cânda eglenmez / Diler dermânı senden hasta **dil** Loḡmân’da eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 1*). [*dil,]*
- Olur hem ehl-i **dil** hem de bulur ḳalbinde hoş zevkî / O **dil** kim ‘aşk ile dolar da dîstuna muḥib olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [*dil,]*
- Zihî devlet o ‘aşıkı ki ma’şûḳı Hudâ olur / **Dilinde** dâ’im ezḳârı onuñ tevḥîd-i Hudâ olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1*). [*dilinde, -i, -nde*]
- Dü ‘âlem miḥnet ü derdi **dilinde** ‘aşk ile ḳalmaz / Hemân endîşe vü fikri ḥayâl-i dîst u yâr olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [*dilinde, -i, -nde*]
- Zihî devlet o ‘aşıkı ki ma’şûḳı Hudâ olur / **Dilinde** dâ’im ezḳârı onuñ tevḥîd-i Hudâ olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1*). [*dilinde, -i, -nde*]
- Dü ‘âlem miḥnet ü derdi **dilinde** ‘aşk ile ḳalmaz / Hemân endîşe vü fikri ḥayâl-i dîst u yâr olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [*dilinde, -i, -nde*]
- Eyâ iki cihânîñ cism ü cânı şâh-ı zîşânı / **Dilimde** âteş-i ‘aşkıñ şafâsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 4*). [*dilimde, -im, -de*]
- ‘Aceb mi olsa dil ‘aşkı ile dâ’im yanar bir daḡ / **Dil** âteş sîne âteş daḡ-ber-daḡ-ı nihân âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 2*). [*dil,]*
- Derd-i fırḳatle firâş-ı ye’sde bîmârdır / **Dil** devâ-yı vaşlıñ ister baḡr u kânım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 4*). [*dil,]*
- ‘Aşk şem’i rüy-ı âliñden yaḳar **dilde** çerâḡ / Ol şafâ mihr-i cemâliñden yaḳar **dilde** çerâḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 1*). [*dilde, -de*]
- Şem’-i ‘aşk yanınca ol pervânede yanmak gerek / Âşıkâre nûr-ı ḥâliñden yaḳar **dilde** çerâḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 2*). [*dilde, -de*]
- Ârzü eylerse de bilmez bu cânânı yine / Neş’e-i feyz-i vişâliñden yaḳar **dilde** çerâḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 3*). [*dilde, -de*]
- Leyle-i fırḳatda buldu kendine hemdem refîḳ / Ya’ni cism-i pür-ḥayâliñden yaḳar **dilde** çerâḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 4*). [*dilde, -de*]
- Ḳatre ḳatre ḳan damlar tâ ciğerden şubḡa dek / Gülşen-i ‘aşḳa nihâliñden yaḳar **dilde** çerâḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 5*). [*dilde, -de*]
- ‘Âdile eyle ṭarîḳ içre tevekkül hem rızâ / Feth-i bâb olur nevâliñden yaḳar **dilde** çerâḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 6*). [*dilde, -de*]
- ‘Aşk şem’i rüy-ı âliñden yaḳar **dilde** çerâḡ / Ol şafâ mihr-i cemâliñden yaḳar **dilde** çerâḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 1*). [*dilde, -de*]
- Şem’-i ‘aşk yanınca ol pervânede yanmak gerek / Âşıkâre nûr-ı ḥâliñden yaḳar **dilde** çerâḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 2*). [*dilde, -de*]
- Ârzü eylerse de bilmez bu cânânı yine / Neş’e-i feyz-i vişâliñden yaḳar **dilde** çerâḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 3*). [*dilde, -de*]
- Leyle-i fırḳatda buldu kendine hemdem refîḳ / Ya’ni cism-i pür-ḥayâliñden yaḳar **dilde** çerâḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 4*). [*dilde, -de*]
- Ḳatre ḳatre ḳan damlar tâ ciğerden şubḡa dek / Gülşen-i ‘aşḳa nihâliñden yaḳar **dilde** çerâḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 5*). [*dilde, -de*]
- ‘Âdile eyle ṭarîḳ içre tevekkül hem rızâ / Feth-i bâb olur nevâliñden yaḳar **dilde** çerâḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 6*). [*dilde, -de*]

Cism-i bî-ervāḥa celb-i cān eder cānān-ı ‘aşk / Gülşen-i vaşlı **dile** ḥayrān eder cānān-ı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 1*). [*dile, -e*]

Seniñle göñlünü her demde eyler ḥurrem ü mesrūr / Ki sensin **dilde** māḥ ü sīnede mehpāre-i ‘aşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 3*). [*dilde, -de*]

Dil nazargāḥ-ı Ḥudā’dır varlıktan sil onu / Oldu çün şāfi derūnuñ bil gerek mestānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 3*). [*dil,]*

Olsa **dil** ‘aşkile pür-nūr mesken-i ma‘şūk olur / ‘Aks-i rüyile olup ol ḥāl ile puthānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 4*). [*dil,]*

Dil kemend-i kākül-i dildāra rabṭ olmuş ḳavī / Bend-i zūlf-i yār olmaz kim odur dīvānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 7*). [*dil,]*

Dil nazargāḥ-ı Ḥudā’dır varlıktan sil onu / Oldu çün şāfi derūnuñ bil gerek mestānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 3*). [*dil,]*

Olsa **dil** ‘aşkile pür-nūr mesken-i ma‘şūk olur / ‘Aks-i rüyile olup ol ḥāl ile puthānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 4*). [*dil,]*

Dil kemend-i kākül-i dildāra rabṭ olmuş ḳavī / Bend-i zūlf-i yār olmaz kim odur dīvānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 7*). [*dil,]*

Dilde bul ey cān zevḳi ‘aşk-ı Allāḥ lezzetiñ / Cümleden geçip ṭaleb ḳıl tā bulasın ‘izzetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 1*). [*dilde, -de*]

‘Aşk-ı pinḥān eyle **dilde** zümre-i dānādan ol / Sırrı fāş etmekdir ancak bir büyük dīvānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [*dilde, -de*]

Dil seffinesini şal baḥr-ı maḥabbet üstüne / Dest-i mürşidle ḥuşul-i gevher ü mercāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 4*). [*dil,]*

Zevḳ-i vicdānı bulup cān ile ḳıl **dilde** semā / Dinleme münkir sözüñü ḳavl-i dervişāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 3*). [*dilde, -de*]

Ḳıl ‘aşkıñı cānda ṭaleb / **Dilde** ola zevḳ-ı cemīl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 6*). [*dilde, -de*]

Şabr ile **dilde** tevekkül olsun / Devlet-i faḳr ü fenāyı bulayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 7*). [*dilde, -de*]

‘Aşk ile cāna ḥayāl-i yār idi fikrim benim / Bezme geldi āfitābım pür-zīyā oldu **dilim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 1*). [*dilim, -im*]

Açıldı lāle-veş dağ-ı maḥabbetle donandı **dil** / Düşüp ‘aşk āteşi bu göñlüme çok geçmedi yandım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [*dil,]*

İki dilber gelip tebşīr ile şād eyledi cānım / Ne ‘izzetdir **dile** bu şeb şafā-baḥş etdi sultānım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [*dile, -e*]

O māḥiñ ‘aşkına nūş eyledim cām-ı mey-i ‘aşkı / **Dilimde** ‘Âdile nār-ı firāk-ı rüyuna yandım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9*). [*dilimde, -im, -de*]

Gülşen donanmış gül ile **dil** āḥ eder bülbül ile / Destinde cām-ı mül ile ol bezm-i pür-şān edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4*). [*dil,]*

Çekme cihanda mātemi **dilde** ḳala ‘aşkıñ demi / Bu şeb o māḥ-ı ‘ālemi nūr ile tābān edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [*dilde, -de*]

Dōstdan düşme cüdā derdli bīçāre benim / Şabra yok **dilde** mecāl pür-ḡam u ḥayrān gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 4*). [*dilde, -de*]

Cismde cān gibidir **dilde** ḥayālī yārıñ / Nice bir ḡurbet ü firḳatle perīşān gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 2*). [*dilde, -de*]

Dōstdan düşme cüdā derdli bīçāre benim / Şabra yok **dilde** mecāl pür-ḡam u ḥayrān gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 4*). [*dilde, -de*]

Dilde ne vird ü zikīr var ne elimde teşbīḥ / Ne velīyim ne deli dōst sever ḥōş geçerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5*). [*dilde, -de*]

Dilde ne vird ü zikir var ne elimde teşbîh / Ne velîyim ne deli döst sever hûş geçerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5*). [dilde, -de]

Kendin beğenmiş cāhilin sözü verir kısvet **dile** / Çün (er-refîk şümme't-tarîk) hem-râhîñ olsun 'ârifin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4*). [dile, -e]

'Aşkđır çün **dilde** mişbâh-ı tecellîyi yağan / 'Aşkđır bil (küntü kenz) birle miftâh-ı cinân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4*). [dilde, -de]

'Aşkđır mir'ât-ı kalbi eyleyen şâf ü celî / 'Aşkđır **dilde** veren nûr-ı ziyâyı her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 6*). [dilde, -de]

Her şeyde hâzırdır Hudâ bir dem sen ondan olma dūr / Bul **dilde** cānân zevkını cānân seniñledir göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3*). [dilde, -de]

Nâr-ı maħabbetle yaķar 'aşķ âteşi **dilde** çerağ / Şehr-i şafânıñ bağına 'ayn-ı donanmadır göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6*). [dilde, -de]

Her şeyde hâzırdır Hudâ bir dem sen ondan olma dūr / Bul **dilde** cānân zevkını cānân seniñledir göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3*). [dilde, -de]

Serde 'aklım kalmadı vaşında 'âciz oldu **dil** / Yok taħammül keşfe hem tağyîri müşkildir bütün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [dil,]

Kâr etdi **dile** bâlâ-yı firâk u ĥasret / Oldu günden güne derd-i dil-i zârım efzûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 5*). [dile, -e]

Oldu dîvâne **diliñ** şîşe-i nāmûs-ı şikest / Eylemez belki onuñ etdigi fi'li Mecnûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 6*). [diliñ, -iñ]

Zeyn olan **dilde** degil mi bu sarây-ı cennet / Hûr u seyrânı güzel 'âşıkâ dîdârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [dilde, -de]

Şabr ü sāmân yanar görmesem ol yârı meger / **Dilde** kalmaz görücek zerre kadar tâb ü tüvân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5*). [dilde, -de]

Ĥaber şormak dilerseñ yârdan **dil** / Yine seniñ sebep ağırlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 5*). [dil,]

Efkârı ko **dil** maħzenini feyz ile doldur / Mir'ât-ı şafâ kıl onu rūhuñ görölünce (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 3*). [dil,]

Vicdânı bulup **dilde** semâ' ile bu zevķe / Mir'ât-ı ruh-ı yârıñı gör şâf olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 4*). [dilde, -de]

Ĥasret ile kanlar akıtıp çeşm-i teriñden / Ur ĥançer-i hicrânı **dile** göz göz olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 2*). [dile, -e]

Sâķî meded bize şun 'aşķ cāmını kadehle / Ĥâlim diyem o şâha **dil** neş'e-yâb olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4*). [dil,]

Sâķî meded bize şun 'aşķ cāmını kadehle / Ĥâlim diyem o şâha **dil** neş'e-yâb olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4*). [dil,]

Nice bu ĥvâb ü ġaflet ey **dil** uyan şehirde / Şems-i hidâyeti gör devlet kıazan şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 1*). [dil,]

Bir **dil** ki mażhar-ı nûr olsa bulur tecellî / Dîdâra tâlib olan bîdâr olur şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 3*). [dil,]

Ėğâh olur ki 'âşık **dil** ġark-ı sırr-ı envar / Eşyâda zâhir olur gizli 'ayân şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 4*). [dil,]

Nice bu ĥvâb ü ġaflet ey **dil** uyan şehirde / Şems-i hidâyeti gör devlet kıazan şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 1*). [dil,]

Bir **dil** ki mażhar-ı nûr olsa bulur tecellî / Dîdâra tâlib olan bîdâr olur şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 3*). [dil,]

Ėğâh olur ki 'âşık **dil** ġark-ı sırr-ı envar / Eşyâda zâhir olur gizli 'ayân şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 4*). [dil,]

Çeşmi uyursa kalbi 'âşıklarıñ uyumaz / Sırr-ı cemâli nakş et **dilde** hemân şeherde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 2*). [*dilde, -de*]

Nice bir ola gönül bu hasret-i cânân ile / Şubha dek âgâh ol ey **dil** figân ü âh ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7*). [*dil,*]

Haber sormak dilerseñ yârdan **dil** / Yine sensin sebep ağyarlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 5*). [*dil,*]

Derâ-yı nâleden bîdâr olup **dil** / Maḥabbet şem'i yandursun çerâğı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 7*). [*dil,*]

Çıkar bu mâsivâyı câhı **dilden** / Fedâ et râh-ı 'aşka vâridâtı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 8*). [*dilden, -den*]

Dilimde rüşen eyle 'aşk-ı pākı / Dehân-ı zârım olsun sîne-çākī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 1*). [*dilimde, -im, -de*]

Şakın verme bu dünyânıñ gurûr ü câhına meyliñ / Qalırsın sonra hayretde meger bul **dilde** yârânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8*). [*dilde, -de*]

O ḥamri sākī bākī kılsa rûḥa her ne dem ikrâm / Erişir zevka ol dem **dil** bulur vaşl ü ḥuzûr-ı cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1*). [*dil,*]

Bilmezem rûyuñdaki ḥâlet midir muṭlaḥ ḥayât / Can vermek istiyor **dil** görmesem cânânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 2*). [*dil,*]

Ey **dil** hemân zevk et el verdi vaqt-i 'işret / Çirk-âb-ı cürmü silsin ol bâde kevşer imiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 5*). [*dil,*]

Ey kerem kânı kerâmet 'aynı ümmet melce'i / **Dilde** kâfidir bize ol nûr-ı azher bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 6*). [*dilde, -de*]

Cennet o mevki' ki yana onda **dil** / Onda nümâyân ola vech-i celî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 3*). [*dil,*]

Ehl-i dile şanma ki dūzaḥ cihân / Kendine cennet yine kendi **dili** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 8*). [*dili, -i*]

Erenler râhıdır ey 'Âdile râh / Görelim izlerin **dil** ola âgâh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 13*). [*dil,*]

Maḥabbet menba' ı **dilde** taşıldı / Diyelim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 12*). [*dilde, -de*]

Ḥastalandı nice çekdi derdi bir âh etmedi / Şûkr ü zikri koymadı **dilden** ḥatâya gitmedi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 7*). [*dilden, -den*]

Dil tâhir olup bulam esrâr-ı tabîbânı / Yâ Ḥayy yâ Ḥayy yâ Ḥayyüm iḥsân ü meded yâ Ḥayy (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 2*). [*dil,*]

Mürde **dile** içirip Âb-ı Hayât-ı vaşlı / Yâ Ḥayy yâ Ḥayy yâ Ḥayyüm iḥsân ü meded yâ Ḥayy (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 4*). [*dile, -e*]

O meh-rûyu şanır **dil** kim bulutdan âşikâr olmuş / Gören her zerrede mihr-i cemâli tâb-dâr olmuş (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 3*). [*dil,*]

Dil semâ' etdi bu demlerde Nevâ-yı nây-ı 'aşk / Çekse bir âhı derûnum çarḥı sūzân eylese (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 13*). [*dil,*]

El-firāk ü el-vedâ' vü eş-şalâ / **Dilden** aşla çıkmaz oldu Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 42*). [*dilden, -den*]

Ḥâlet-i ignâ 'aşer evlâdı hem / 'Aşk ta'dâdı **dile** gördü ehem (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 7*). [*dile, -e*]

Tal'atından doğdu mehler **dillere** / Kesb-i feyz etdi kulüb-i mü'minîn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 58*). [*dillere, -ler, -e*]

Dâ'imâ ḥaḥkımıza himmeti olsun ḥâzır / Feyz-i 'aşk ile olup **dilde** maḥabbet zâhir (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 20*). [*dilde, -de*]

dil hānemi: *Gönül evi.*

Dil hānemi ‘aşkıñla şafā derūn et yā Hayy / Ol şevk ile cān nūrun baḥş ü kerem et yā Hayy (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 1*). [*dil hānemi, -m, -i*]

dil hānesin: *Gönül evi.*

Dest-i luṭfuñ eyleye ābād bu **dil hānesin** / ‘Aşk-ı sultān bula taḥtında cā yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 2*). [*dil hānesin, -n*]

dil hānesini: *Gönül evi.*

Yıkma **dil hānesini** şāhibi var / Belki ta‘mīrine sen ol mecbūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 5*). [*dil hānesini, -si, -ni*]

dil ü cān: *Gönül ve ruh.*

Ḥāne-i gönülümü teşrīf ederek ol sultān / Ol sürūr ile bulurdu şerefi bu **dil ü cān** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [*dil ü cān,]*

dil ü cānda: *Gönül ve ruh.*

‘Aşkdır min evvel ilā āhir kevn ü mekān / ‘Aşkdır gāhī **dil ü cānda** nihān gāhī ‘ayān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1*). [*dil ü cānda, -da*]

dil verme: *Gönül vermek, bağlanmak.*

Dil verme dehre bāri terk et bütūn ḥayālī / Bir ḳatresiyle ‘aşkıñ ‘ummān bulunur cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 6*). [*dil verme, -me*]

dilā: *Ey gönül!*

Dōstunu pādīşahım ‘arş-ı mu‘allāda ara / Oḳu esmāyı **dilā** sırrı mu‘ammāda ara (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 1*). [*dilā,]*

dil-ārā: *Gönlü süsleyen güzel.*

Ḥazān-ı ḥüzün ile pejmürdedir sermā-yı hicretde / Dil-i zārım bahār-ı vaşlıla cānā **dil-ārā** et (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 4*). [*dil-ārā,]*

dilārā: *Gönlü süsleyen güzel.*

Gezer şām ü seḥer maṭlūbunu arayı arayı / Bulam diye **dilārāyı** durup bir yanda eglenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 5*). [*dilārāyı, -yı*]

dil-āzār: *Gönül kıran, inciten.*

Ne ‘aşıkdan ḥaber aldıñ ne ma‘şūk ile hemdemsin / Ne fırḳatla ne vuşlatla **dil-āzār** olmayan gönülüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 6*). [*dil-āzār,]*

dilber: *Gönül alan, güzel.*

Deyip ‘aşkıñla yā Hū söylerim şevkıñla rūḥānī / Dilim teslīm edip iḳrār verdim **dilbere** yā Hū (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 3*). [*dilbere, -e*]

Biz öyle **dilberiñ** üftādesiyiz ‘Ādile kim / Birinci ‘aşkıdır Ḥāl-ıḳı olan ma‘būd (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 6*). [*dilberiñ, -iñ*]

Fevt etme sakın fırsatı bu demde bul ol devleti / ‘Uşşāḳa feyż-i vuşlatı **dilber** nüzūr etdi bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6*). [*dilber,]*

Çıkdı seyrāna o **dilber** bu gece çün mäh-tāb / Āsumān-ı ‘ālem-i bālāda doğdu āfītāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [*dilber,]*

Bir güherdir kim maḥabbet kalb-i ‘āşık ma‘deni / Vech-i dilberde olur **dilber** ki cevherdāndır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 5*). [*dilber,]*

Āb-ı şāfisi akip etrāfına cevher şaçar / Şoyunan **dilber** mücessem nūr ü sīm-endāmdır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 3*). [*dilber, -an]*

Dilberin vechinde cāna hükm eden sultānı gör / Onda zāhir nakş olan āyāt ile Qur‘ān’ı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 1*). [*dilberin, -in]*

Rāh-ı ‘aşkı söylese ‘āşık ‘aceb mi **dilbere** / ‘Ādile terk eyler idim olsa biñ cān u tenim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 7*). [*dilbere, -e]*

İki **dilber** gelip tebşir ile şād eyledi cānım / Ne ‘izzetdir dile bu şeb şafā-baḥş etdi sultānım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [*dilber,]*

Deyip ‘aşkıñla yā Hū söylerim şevkıñla rūḥānī / Dilim teslīm edip ikrār verdim **dilbere** yā Hū (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 3*). [*dilbere, -e]*

dilberā: Ey gönül alan(sevgili).

Raḥmeten li’l-‘āleminsin nūr-ı vahdetdir yüzün / **Dilberā** vechiñde gördüm süre-i Rahmān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 5*). [*dilberā,]*

dilber-i maḫşūda: Ulaşılmak istenen güzel sevgili.

Himmeti menzil-i maṭlūba ‘aceb meş‘al-i nūr / Hātırı **dilber-i maḫşūda** zihī-āyine (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 48*). [*dilber-i maḫşūda, -a]*

dilber-i mes‘ūd: Bahtiyar güzel.

Saḥa bu ‘aşk niçin cān u dilden ‘āşıktır / Hōş aña kendiñi sensin o **dilber-i mes‘ūd** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 4*). [*dilber-i mes‘ūd,]*

dil-beste: Gönül bağlı.

Meyḥāne-i ‘aşk içre vahdet şerābın içip / **Dil-beste** mā-sivādan ḥubb-i fenādan geçip (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 7*). [*dil-beste,]*

dildāde: Gönül vermiş, âşık.

Ben rıza-yı pākiñe **dildādeyim** / Vaşlñā cān virmege āmādeyim (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 7*). [*dildādeyim, -yim]*

dildār: Gönül kendine bağlamış olan kimse, sevgili.

Tab‘ımız hicr ile dem-beste-i efkār bu şeb / Gül gibi açdı nesīm-i dile **dildār** bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [*dildār,]*

Hvāb-ı ḡafletden uyan **dildārın** bul ey gönül / Ol ḥuzūr-ı ‘aşkda cān lāyık-ı cānān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 8*). [*dildārın, -in, -ı]*

Çün piriñ himmeti ile Hāk cezbese zāhir ola / Pertev şalıp gizli dile ‘āşık olup **dildārı** gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 6*). [*dildārı, -ı]*

Gülsitān ‘aşk için tūrfē maḥaldır şūfī / Āşiyāna eder arz-ı tecellī **dildār** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 2*). [*dildār,]*

N’olur sūz-ı derūnum āşikār etsem o **dildāra** / Derūnum ḥānesinde yakdı ḥasret her zamān āteş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 6*). [*dildāra, -a]*

‘Ādile Ka‘be-i kūyun edeyim şöyle tavāf / ‘Arz ede rüyūñu **dildārıma** mihmān gideyim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 6*). [*dildārıma, -im, -a]*

Yerin Yâ'küb gibi Beytû'l-Hazen kıl / Erersin Yûsuf'ın **dildârlığına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 4*). [*dildârlığına, -lîğ, -ı, -na*]

dil-dâr: *Gönül alan, sevgili.*

Bülbülün âhi o gül-rûya sezâdır ey döst / 'Âşıkın nâlesi **dil-dâra** şafâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 1*). [*dil-dâra, -a*]

dilde olan: *Gönülde olan; konuşulan.*

Şems-âsâ pertevinden 'âlem olmuş pür-zîyâ / Ol cemâliñ nûrudur hep **dilde olan** rû-nümâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 2*). [*dilde olan, -an*]

dile: *İstemek, arzu etmek, talep etmek.*

Haber sormak **dilerseñ** yârdan dil / Yine sensin sebep ağyarlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 5*). [*dilerseñ, -r, -se, -ñ*]

Dolar envâr ile çarhı dolandır nûr-ı vaḥdetle / Nice esrârdır gör kim **dile** bu ḥikmet-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 5*). [*dile,]*

Budur pendim saña ey dil cefâ-yı yârı çok ağla / **Dilerseñ** vaşl-ı dîdârı hemân leyl ü nehâr ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 1*). [*dilerseñ, -r, -se, -ñ*]

Dilersin 'Âdile kenzini 'aşkıñ / Dil-i vîrânîña mihmân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 8*). [*dilersin, -r, -sin*]

Dolar envâr ile çarhı dolandır nûr-ı vaḥdetle / Nice esrârdır gör kim **dile** bu ḥikmet-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5*). [*dile,]*

Vaṭan olsa eger sensiz **diler** mi cenneti 'âşık / Onuñ ancak murâdı rû'yet-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 4*). [*diler, -r*]

Gonca-i vaşlı **dilerseñ** hâr sezâ-yı murğ-ı dil / Semt-i küy-ı yâra var gülzâr-ı vaḥdet ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 2*). [*dilerseñ, -r, -se, -ñ*]

Vişâl-i murğ-ı dil ister şehâ bu cânda eglenmez / **Diler** dermânı senden ḥasta dil Loḳmân'da eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 1*). [*diler, -r*]

Geçir varlıktan artık yandı nâr-ı nefis-i zâlimden / Kemâl-i luṭf u cûduñdan vişâliñ **diler** eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 8*). [*diler, -r*]

Vişâl-i murğ-ı dil ister şehâ bu cânda eglenmez / **Diler** dermânı senden ḥasta dil Loḳmân'da eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 1*). [*diler, -r*]

Geçir varlıktan artık yandı nâr-ı nefis-i zâlimden / Kemâl-i luṭf u cûduñdan vişâliñ **diler** eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 8*). [*diler, -r*]

Bir nefesdir nice yıl dünyâda 'ömrün geçse de / Kıl 'ibâdet mazhar olmak **diler** iseñ rahmetin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 2*). [*diler, -r*]

'Âleme pertev cemâl-i bâ-kemâliñ ey güzel / Hürî 'âşık istemez **diler** cemâliñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 1*). [*diler, -r*]

Ey 'Âdile Ḥaḳ'dan **dile** / Tevḥîdile olsun delîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 14*). [*dile,]*

Yine seyyah olup gezmek **diler** bu mübtelâ gönülüm / Hicâz illerini gözler garîb ü bî-nevâ gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1*). [*diler, -r*]

Haber şormak **dilerseñ** yârdan dil / Yine seniñ sebep ağyarlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 5*). [*dilerseñ, -r, -se, -ñ*]

Kullara **dilediğîñ** rütbe zevâl / Vermeyip luṭfuñla eylerisin mehâl (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 11*). [*dilediğîñ, -diğîñ*]

Evvel ü âḥır kamu 'âlem benimledir hemân / **Dilediğim** eylerim sultân u dervîş her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 3*). [*dilediğim, -dig, -im*]

Kullara **diledigîñ** rütbe zevâl / Vermeyip luţfuñla eylerisin mehâl (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 11*). [*diledigîñ, -digîñ*]

dile âsân gelir: *Dile kolay gelmek, anlatılması kolay ancak yapılması veya katlanması çok güç olmak.*

Raĥm edip çeşm-i siyâhile bakarsa ‘aşık / Seyr-i evc-i ĥüsnü o mâhıñ **dile âsân gelir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 7*). [*dile âsân gelir, -ir*]

dile geldi: *Dile gelmek, konuşmaya başlamak; gönle gelmek, hissedilmek.*

Cemâli ‘akı mir’ât-ı derûnum eyledi tenvîr / Dile ‘aşk ile geldi okudum bu beyt-i eş’arım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6*). [*dile geldi, -di*]

dil-hâne: *Gönül.*

Eyledi **dil-ĥânemi** ma‘mür teşrîfin bu şeb / Nûr-ı vechiñle ziyâlandı zemîn ü âsmân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 2*). [*dil-ĥânemi, -mî*]

Görünce mâh-tâb-ı ĥüsnü rûşen oldu **dil-ĥânem** / Bu rû‘yânıñ ‘aceb ta‘bîri yok mu ĥayrete daldım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2*). [*dil-ĥânem, -m*]

Dil-i maĥzûnumu luţfuñla şādân etdiñ Allah’ım / Ki bu şeb eyledi **dil-ĥânemi** teşrîf cânânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7*). [*dil-ĥânemi, -m, -i*]

dil-haste-i ‘aşkıñ: *Gönlü hasta âşık.*

Nigâhı tercemân-ı ĥâlidir **dil-ĥaste-i ‘aşkıñ** / Lisân-ı ĥaybdan söyletsin ammâ ol daĥî söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 7*). [*dil-ĥaste-i ‘aşkıñ, -mî*]

dil-i a‘dâda: *Düşmanların gönülleri.*

Bir Meĥammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Rıĥleti mücib-i şevk oldu **dil-i a‘dâda** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 18*). [*dil-i a‘dâda, -da*]

dil-i âgâh: *Gönlü uyanık, kalp gözü açık, anlayışlı, basiretli.*

‘Âşık-ı vech-i Cemâlu‘llâh idi / Nâra yanmış bir **dil-i âgâh** idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 16*). [*dil-i âgâh, -i, -di*]

dil-i ‘arîfleri: *İrfan sahibi gönül.*

Gül-cemâlinde göründü kıble-gâh-ı ma‘rifet / Vaşlda Beytû’l-Ĥarem eyler **dil-i ‘arîfleri** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 8*). [*dil-i ‘arîfleri, -ler, -i*]

dil-i ‘âşık: *Âşığın gönlü.*

Öyle bir ĥvân-ı şifâ-baĥş **dil-i ‘âşık** kim / Lezzet-i cāmı dimâĥlarda kalır rûz-ı kıyâm (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 53*). [*dil-i ‘âşık,]*

dil-i âvâre: *Daĥmık, perişan gönül.*

Gâĥ vaşlıñla olurdu bu **dil-i âvâre** şād / Hecr ile oldum helâk eyvâĥ bilmem n’eyledim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 5*). [*dil-i âvâre,]*

dil-i âvâre: *Başboş, serseri yürek; perişan, derbeder gönül.*

Gâĥ vaşlıñla olurdu bu **dil-i âvâre** şād / Hicr ile oldum helâk eyvâĥ şimdi ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 5*). [*dil-i âvâre,]*

Mānî‘-i vuşlat yine sensin **dil-i āvāre** hep / Yād olma āstānında yine bul hemdemi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 3*). [*dil-i āvāre,]*

dil-i bî-rûḥa: Ruhsuz gönül.

Rikāb-ı şāh-ı ‘ālem-tābdan da‘vet bu şeb geldi / **Dil-i bî-rûḥa** cānān geldi cānım şād-mān geldi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [*dil-i bî-rûḥa, -a]*

dil-i çeşm-i nigār: Dilberin gözü gönlü.

Bir melek-manzara tuş oldu ki **dil-i çeşm-i nigār** / Bir perî-peykere kim ‘aqlımı etdi meftūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 2*). [*dil-i çeşm-i nigār, --i nigār-nigār]*

dil-i dānā: Bilge gönül.

Mukārin zātına ḥilkatde āşık vaşlına lāyık / Metā‘ u remzini aḥla bu kuluñ ey **dil-i dānā** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 2*). [*dil-i dānā,]*

dil-i ihlāsa: Samimi bağlılığa sahip gönül.

Çalış Hāḳ yoluna onda şafā-yı cāvidānı bul / Riyā kıyma **dil-i ihlāsa** gel terk eyle ‘işyānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 6*). [*dil-i ihlāsa, -a]*

dil-i mahzūnumu: Kederli gönül.

Dil-i mahzūnumu luṭfuñla şādān etdiñ Allah’ım / Ki bu şeb eyledi dil-ḥānemi teşrīf cānānım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7*). [*dil-i mahzūnumu, -um, -u]*

dil-i pūr-zulmet: Karanlık, sıkıntı dolu gönül.

Dil-i pūr-zulmet içre seyr için dīdār-ı ma‘şūka / Fener-āsā yanar ‘aşk ile dilde şem‘-i cānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 4*). [*dil-i pūr-zulmet,]*

dil-i şeydā: Deli, divane gönül.

O şem‘-i ḥüsnu yād etdikçe artar şu‘le-i āḥım / **Dil-i şeydā** o pertevle yanıp sırr-ı Ḥudā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 9*). [*dil-i şeydā,]*

dil-i şeydā: Çılgın gönül.

Hāl ü kālī **dil-i şeydā** söyler / Ḥaddi yok ‘aşkdan ammā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 1*). [*dil-i şeydā,]*

dil-i sīr olurlar: Gönlü tok olmak, doymuş olmak.

Hvān-ı iftār-ı celālinde olurlar dil-i sīr / Cebr-i nefis ile tutan şehir-i riyāzātde şıyām (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 52*). [*dil-i sīr olurlar, -ur, -lar]*

dil-i sūzānı: Yanık, ateşli gönül; dertli, sıkıntılı kalp.

El-amān āteş-i ‘aşkıñ **dil-i sūzānı** yaḳar / Geçdi tā cān evine bu şerer-i āḥ ü fiğān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [*dil-i sūzānı, -ı]*

dil-i ‘uşşāka: Aşıkların gönlü.

Kemāl-i ‘aşk ile gūş et ḥayāl-i şevk ile cūş et / **Dil-i ‘uşşāka** taze feyz ile rūḥ-ı revāndır bu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 2*). [*dil-i ‘uşşāka, -a]*

dil-i ‘uşşāka: Aşıkların gönlü.

Dil-i 'uşşāka verir bāğ-ı cināndan haberi / Ol iki ravza-i pür-feyz ki 'arz-ı Haremeyn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 2*). [*dil-i 'uşşāka, -a*]

dil-i vîrâne: Yıkık, harap gönül.

Açılısın lāleler 'aşkıñla sīnem dağ dağ olsun / **Dil-i vîrâne** yansın āteşinle bahtiyār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 4*). [*dil-i vîrâne,]*

dil-i vîrānesini: Yıkık, harap gönül.

Olup kayd-ı sivā vü gā'ileden 'Âdile āzād / **Dil-i vîrānesini** dest-i i 'mārīñla ihyā et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 6*). [*dil-i vîrānesini, -si, -ni*]

dil-i vîrāneyi: Yıkık, harap gönül.

Edelim istimā'ından **dil-i vîrāneyi** ma'mūr / Gıdā-yı kalb ü can u nūr-bağş-i 'aşkāndır bu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 3*). [*dil-i vîrāneyi, -yi*]

dil-i virānı: Yıkık, harap gönül.

Et nazar bu kalb-i mecrūha hemīşe fırkatūñ / Hem **dil-i virānı** maḥzūn eylemekde ḥasretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 9*). [*dil-i virānı, -ı*]

dil-i vîrānımı: Yıkık, harap gönül.

Ol güzellerden güzel aldı **dil-i vîrānımı** / Nār-ı 'aşkı nağş olalı yakıyor bu cānımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 1*). [*dil-i vîrānımı, -ım, -ı*]

dil-i vîrānıña: Yıkık, harap gönül.

Dilersin 'Âdile kenzini 'aşkıñ / **Dil-i vîrānıña** mihmān degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 8*). [*dil-i vîrānıña, -ıñ, -a*]

dil-i zār: Ağlayan, inleyen gönül.

İrgirip katremi lūtfuñ ile 'ummāna / Mey-i vaşlıñla bula neş'e **dil-i zār** bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4*). [*dil-i zār,]*

dil-i zārım: Ağlayan, inleyen gönül.

Ḥazān-ı ḥūzn ile pejmürdedir sermā-yı hicretde / **Dil-i zārım** bahār-ı vaşlıla cānā dil-ārā et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 4*). [*dil-i zārım, -ım*]

Ḳamusu mā-sivā imiş cihānda 'aşkdan gayrı / Seni ister **dil-i zārım** cihān ü cānda eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 6*). [*dil-i zārım, -ım*]

dil-küşā-yı tāmıdır: Kalbe tamamen ferahlık vermek.

Çeşm-i cān ile felek emşālini görmüş degil / Seyr ederken göz kamaşır **dil-küşā-yı tāmıdır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 2*). [*dil-küşā-yı tāmıdır, -dır*]

dillerde gezen: Konuşulan, dile düşen.

'Aşkı ketm eyleyip evvel yine izhār eden / 'Alemin ta'nile **dillerde gezen** gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 2*). [*dillerde gezen,]*

dil-nüvāz-ı 'ācizān: Güçsüzlerin gönlünü okşayan.

Dil-nüvāz-ı 'ācizān ol şān-ı insanlık budur / Şabr ile nefsi helāk et şāh-ı merdanlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 1*). [*dil-nüvāz-ı 'ācizān,]*

dil-rübā: *Gönül alan, gönül kapan // sevgili.*

Fātimā Sultān Refī'a ile Münire Nā'ile / Hem biri Behice sultānlar ki cümle **dil-rübā** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 2*). [*dil-rübā,]*

Haṭ-āver olmadıkça vākıf olmaz hāl-i 'uṣṣāka / O sırrı şabr-ı 'āşıkla yine ol **dil-rübā** söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 6*). [*dil-rübā,]*

Hamd ü şenā Ḥaqq'a sezā / Ol **dil-rübā** hāzırda bil (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 7*). [*dil-rübā,]*

dilşād kıl: *Gönlü hoş, sevinçli etmek.*

Cümlesiniñ rûhunu **dilşād kıl** / Nûra gönder nârdan âzād kıl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 103*). [*dilşād kıl,]*

dil-şād olayım: *Mutlu olmak, gönlü hoş olmak.*

Olup âzād ğam-ı 'âlemden / Üns ü luṭfuñ ile **dil-şād olayım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 4*). [*dil-şād olayım, -a, -yım]*

dil-şikest: *Gönlü kırık.*

Cām-ı 'âlem kadrine eşhâb-ı 'işret **dil-şikest** / Meclisinde ehl-i 'irfân ü şafâ pür-cüş ü mest (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 4*). [*dil-şikest,]*

dimāğ: *Zihin, akıl, şuur.*

Ol şerâb-ı lâ-yezâliden içen cāna şafâ / Kim **dimāğında** olur biñ havz-ı kevşerden lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 4*). [*dimāğında, -i, -nda]*

Dehân-ı yârdan öpsem **dimāğım** bulsa zevk-ı 'aşk / Tenimde her ser-i müyum zebân olur recâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 2*). [*dimāğım, -im]*

Öyle bir h'vân-ı şifâ-baḥş dil-i 'āşık kim / Lezzet-i cāmı **dimāğlarda** kalır rûz-ı kıyām (*Âdile Sultan Divanı, Terkid-bend 2, Beyit 53*). [*dimāğlarda, -lar, -da]*

dimāğ-ı afyôn: *Afyonun, uyutucu maddenin fikri.*

Gehī mey-nüş-ı tarab gāhı ḥumār ile melûl / Gāh ter-meşreb ü gāh ḥuşk **dimāğ-ı afyôn** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 4*). [*dimāğ-ı afyôn,]*

dimāğ-ı dilde: *Gönlün bilinci, aklı.*

Zevkî bâkîdir **dimāğ-ı dilde** rûz-ı haşre dek / Lezzet-i vuşlat nice ta'bîr ile âsân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 4*). [*dimāğ-ı dilde, -de]*

dimāğ-ı hâle: *Bilinç durumu.*

Dimāğ-ı hâle lezzetdir yerim ḥelvâ-yı 'uṣṣākı / Dehânım buldu zevkin ben yemem ḥelvâ-yı nefsanî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 4*). [*dimāğ-ı hâle, -e]*

dîn: *İnanç.*

Fedâ-yı cân eden **dîn** uğruna mahrûm kalmaz hiç / Gazâda hem firâşında vefât etse şehâdetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 7*). [*dîn,]*

Cihânı şanma kim hâli nice ehl-i şadâkat var / Hemen ârzûları devletle **dîne** ḥüsn-i ḥidmetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 4*). [*dîne, -e]*

Merḥabâ ey mürseliniñ şāhı **dîniñ** şāhibi / Nûr etdi kevnî teşrîfiñ ser-â-ser bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 1*). [*dîniñ, -iñ]*

dīn ü devleti: *Din ve devlet.*

Biñ iki yüz yirmi üçde oldu şāh / Etdi **dīn ü devleti** hıfz ü nigāh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 13*). [*dīn ü devleti, -i*]

dīn u imāndan: *Din ve iman.*

Ṭālib-i ‘aşk-ı Hudā’yım rüz u şeb kaşdım budur / ‘Aşk rengine boyanmak **dīn u imāndan** garaž (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 5*). [*dīn u imāndan, -dan*]

din ü millete: *İnanç ve ulus, din ve millet.*

Hizmet etdi toğru **din ü millete** / Cān fedā eylerdi rāh-ı devlete (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 58*). [*din ü millete, -e*]

dīn ü milleti: *İnanç ve ulus, din ve millet.*

Hilāfet mesnedinde olmuş iken bir mu‘azzam Şāh / Ṭayanıp Hakk’a **dīn ü milleti** eyler idi āgāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 4*). [*dīn ü milleti, -i*]

diñle: *Dinlemek, işitmek.*

Ne söylersin o beyhüde kelāmı **diñlemem** şūfī / Mürīdi hāş olup ehl-i riyādan degilim şūfī (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1*). [*diñlemem, -me, -m*]

Hemişe gūş-ı cānla soñbet-i ‘ārifleri **diñle** / Olurlar ma‘nevī Mevlā ile onlar kelīm ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 2*). [*diñle,]*

Şıdkıla sür mürşidiñ eşigine yüzüñ gözüñ / Her ne fermān etse **diñle** meclis-i rindāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 5*). [*diñle,]*

Zevk-i vicdānı bulup cān ile kıl dilde semā / **Dinleme** münkir sözünü kavlı dervişāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 3*). [*dinleme, -me*]

Hem yalancının sözünü **diñleyip** verme kulak / İşte buldur pend-i pīrān ü erenler bī-gümān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 5*). [*diñleyip, -y, -ip*]

Diñle ‘āşık hōş şafādır cānlara feryād-ı ney / Kim semā‘ içre kudūm-ı ‘āşıkāndır mūsikī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 4*). [*diñle,]*

dirāyet: *Çabuk kavrama yeteneği, kavrayış, anlayış.*

Düşman ü dōstunu añlardı **dirāyetli** idi / Rāzı-yı hüküm-i kazā pek ulu devletli idi (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 5*). [*dirāyetli, -li*]

direk: *Sütun.*

Dikildi nūrdan a‘lā **direkler** / Yanıp ‘aşk-ı Hudā ile yürekler (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 9*). [*direkler, -ler*]

dīvān olursa: *Toplanmak, bir araya gelmek; divan durmak, huzurda hazır olarak beklemek.*

Her kaçan **dīvān olursa** baş açık dīvāna gel / Kanda meclis olsa mey iç ‘āleme mestāne gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 1*). [*dīvān olursa, -ur, -sa*]

dīvāna gel: *Huzura gitmek.*

Her kaçan dīvān olursa baş açık **dīvāna gel** / Kanda meclis olsa mey iç ‘āleme mestāne gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 1*). [*dīvāna gel,]*

dīvāne: *Deli, kendinden geçmiş, aklını yitirmiş, mecnun.*

Küşād eyle temāşā-gāhını āyīnesi onuñ / Hemān berķ-i cemāliñ görsün ol **dīvānedir** göñlüm
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 4*). [*dīvānedir, -dir*]

Dem-ā-dem olmada **dīvāneligim** neyleyim efzün / Olalı gönca-i ruhsārına bu dīdeler giryān
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 6*). [*dīvāneligim, -lig, -im*]

Dedim güzel beni sevdā-yı zülfüñ eyledi Mecnün / Dedi ‘aşk defterinde hep muqayyed nice
dīvāne (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 2*). [*dīvāne,]*

dīvāne olan: Delirmek; aşkından çılgına dönmek.

Tā ezel şem‘ine pervāz olan göñlümdür / Ya‘ni Mecnün gibi **dīvāne olan** göñlümdür (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 1*). [*dīvāne olan, -an*]

dīvāne oldu: Delirmek.

Oldu dīvāne diliñ şīşe-i nāmūs-ı şikest / Eylemez belki onuñ etdiği fi‘li Mecnün (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 6*). [*dīvāne oldu, -du*]

Göñül bend olalı zülfüñ teline oldu dīvāne / Kim eyler āteş-i ‘aşk u firākı sīnesin sūzān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 4*). [*dīvāne oldu, -du*]

dīvāne olduñ: Delirmek, kendinden geçmek.

Zülf-i yāre bağı bir **dīvāne olduñ** ‘Ādile / Beste-i zencīr-i ‘aşk üftāde ser-gerdān mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 7*). [*dīvāne olduñ, -du, -ñ*]

dīvānelik: Delilik.

Dil kemend-i kākül-i dildāra rabṭ olmuş kavī / Bend-i zülf-i yār olmaz kim odur **dīvānelik** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 7*). [*dīvānelik,]*

‘Aşkı pinhān eyle dilde zümre-i dānādan ol / Sırrı fāş etmektir ancak bir büyük **dīvānelik** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [*dīvānelik,]*

dīvār: Duvar.

Şāhib-i feyz ü kerāmāt idigine işbāt / Etdi seyr ü harekāt emrin alınca **dīvār** (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 37*). [*dīvār,]*

diyār: Memleket, ülke, belde.

Ağlarım gāh olur gāh da ḥandān olurum / Ben ġarībim bu **diyārda** vāṭan arzu ederim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 4*). [*diyārda, -da*]

diye: Herhangi bir yargıya vararak; diyerek.

‘Ādile çokdur **diye** cürmüm şakın ḥavf eyleme / Şefkat-efzā-yı cemī‘-i ‘āşiyāndır Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 7*). [*diye,]*

Buyurdu (eynemā küntüm) sizinleyim **diye** Mevlā / Taleb kıl kendide maṭlūbuñu ḥāşıl ola mā‘nā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 1*). [*diye,]*

diye: Diyerek; amacıyla.

Gezer şām ü seḥer maṭlūbunu arayı arayı / Bulam **diye** dilārāyı durup bir yanda eğlenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 5*). [*diye,]*

diye: Diyerek; sebebiyle.

Ḥaḳ ibretin seyrān eder leyl ü nehār devrān eder / Dōstum **diye** efġān eder Ḥaḳ yolunda olan ‘āşık
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 2*). [*diye,]*

diye: *Diyerek; sayıklayarak.*

Gezer Leylā **diye** şahrāları Mecnūn olup ‘üryān / O noqşān ‘ākl ile ben gāfil-i cānān mıyım şüfi
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3*). [*diye,]*

Olup Mecnūn dağlarda gezer Leylā **diye** ağlar / Nelerden geçdi şimdi hālka ğam-vār olmayan
gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5*). [*diye,]*

diyen: *Söyleyen kimse.*

‘İlm-i ledniyi bilen demez **diyenler** bilemez / Kendini ahkār tutandır ‘Ādile şāhib-şafā (*Ādile
Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 12*). [*diyenler, -ler]*

doğ: *Dünyaya gelmek.*

On ikinci leyli bu māh-ı Rebi‘u’l-evvelīn / ‘Ayn-ı rahmet **doğduñ** ey şems-i münevver bu gece
(*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 3, Beyit 3*). [*doğduñ, -duñ]*

Mekke’de **doğdu** şa‘adette o māh / Elli üç sāl onda tutdu cāy-gāh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi
2, Beyit 2*). [*doğdu, -du]*

Bir anadan **doğdu** bunlar māh-veş / İki de ‘āleme ay ü güneş (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4,
Beyit 58*). [*doğdu, -du]*

Dese lāyıkdır eyā Fahr-i cihān / **Doğdu** evlādıñ yine bir şems-i dīn (*Ādile Sultan Divanı, Terki-
bend 1, Beyit 60*). [*doğdu, -dı]*

doğ: *Ufuktan yükselerek gökyüzünde görünmek, ortaya çıkmak.*

Doğmadı sīnemde ol meh gıtdi ārāmım bu şeb / Çıkacaktır āsumāna nāle vü zārım bu şeb (*Ādile
Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 1*). [*doğmadı, -ma, -dı]*

Doğdu vuşlat güneşi erdi şabāh-ı devlet / Zulmet-i hicre hücum eyledi envār bu şeb (*Ādile Sultan
Divanı, Gazel 34, Beyit 5*). [*doğdu, -du]*

Çıkdı seyrāna o dilber bu gece çün māh-tāb / Āsumān-ı ‘ālem-i bālāda **doğdu** āfitāb (*Ādile Sultan
Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [*doğdu, -du]*

Şubh-dem ol āfitāb-ı cān **doğsun** başıma / İki çeşmim görücek ol şevkı nūr-efşān olur (*Ādile
Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 6*). [*doğsun, -sun]*

Bekle burc-ı kalbi her şeb tā **doğa** hürşid-i ‘aşk / Rūhuñu pür-nūr kıl ğayrı şafā-yı cānı gör (*Ādile
Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 3*). [*doğa, -a]*

Ol cemālīñ şu‘lesin kim görse elbet mest olur / Burc-ı sīnemde **doğunca** māh-ı tābānım benim
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 6*). [*doğunca, -unca]*

Gönlüme hürşidler **doğdu** hilālīñ görmeden / Garķa-ı baħr-ı cemāl oldum cemālīñ görmeden
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 1*). [*doğdu, -du]*

Hürşid-i ‘aşkdır ‘ālem sen gāfil olma ondan / Kalbe **doğar** o hürşid pertev-feşān seħerde (*Ādile
Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 5*). [*doğar, -ar]*

Göñülde āfitāb-ı ‘aşk **doğsun** / Bula mihriñle ‘āşıkların kemālī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156,
Beyit 6*). [*doğsun, -sun]*

Burc-ı kalbe **doğdu** hürşid-i cihān-ārā-yı ‘aşk / Hılķat-ı ekvān hep envārına merbūt ü best (*Ādile
Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 3*). [*doğdu, -du]*

Mihr-i Mevlānā **doğunca** evc-i sīnemde tamām / Sūz-nākim şöyle kāmūn-ı muħabbetde müdām
(*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 11*). [*doğunca, -unca]*

Görüp geçdim onu etdi zuhūr esrār-ı Sübhānī / Sa‘adet şemsi **doğdu** ķonu başa tāc-ı nūrānī
(*Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 4*). [*doğdu, -du]*

Tal‘atından **doğdu** mehler dillere / Kesb-i feyz etdi ķulüb-i mü‘minīñ (*Ādile Sultan Divanı,
Terkib-bend 1, Beyit 58*). [*doğdu, -du]*

doğra: Doğramak, keserek parçalamak.

Düşdü bî-çäre nihâyetde ğam u efkäre / Hastalandı ciğerin **doğradı** nâr-ı hicrân (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 7, Beyit 4*). [*doğradı, -dı*]

doğru: Dürüst, yalansız.

Bir özü **doğru** sözü **doğru** muhibb-i devlet / Öyle bir yâr için 'Âdile ağlar elbet (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 20*). [*doğru,]*

doğru: Doğru, gerçek, hak.

Nâmin 'aceb oldu mu 'aşk defterine kayd / Bildir baña **doğrusunu** Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 3*). [*doğrusunu, -su, -nu*]

Naşbendî dergehinde hatm-i hâce etdirip / Bulmuş idi **doğru** râh ol mazhar-ı feyz-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 7*). [*doğru,]*

Nâmin 'aceb oldu mu 'aşk defterine kayd / Bildir baña **doğrusunu** Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*doğrusunu, -su, -nu*]

Hep mâsivâyı terk eder Haq vechini ârzü eder / **Doğru** yolundan dönemez Mevlâ'sını bilen 'aşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 3*). [*doğru,]*

dogru yürü: Belli bir istikamette ilerlemek.

Yürü dogru hîc nazâr etme şaķın sağ u sola / Dür ise de bakma ırâķ menzil-i cânâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 4*). [*dogru yürü,]*

doğrul: Yeniden güçlenmek, kalkınmak.

Şâdîkân yolun tutup **doğrulam** ol 'âleme / Ka'be-i dîdâra erip vuşlat-ı Yezdân'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 3*). [*doğrulam, -a, -ım*]

dök: Akıtmak, dökmek, saçmak, serpmek.

Tâmm ol mâhî gören hürşîdi görmez zerre-veş / **Dökdü** şebnem gördü rüy-ı Aḥmed-i Muḥtâr'ı gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 2*). [*dökdü, -dü*]

Döküp Ya'kûb-veş eşki olunca yâre tâ vâsıl / Ḥalâş et canı Yûsuf gibi zindândan ne bîm 'aşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 5*). [*döküp, -üp*]

Döküp de dîdeden yaşlar o râh-ı pür-sa'adetde / Olur dergâha yüz sürmeklik ister muṭlaķâ gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 3*). [*döküp, -üp*]

Tâmm ol mâhî gören hürşîdi görmez zerre-veş / **Dökdü** şebnem gördü rüy-ı Aḥmed-i Muḥtâr'ı gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [*dökdü, -dü*]

Alıp destime ḥâme yazmağa şî'r ü eşeri / Kalem cevân edip **döksün** cihâna tâze gevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 1*). [*döksün, -sün*]

Dökdüler hûn-ı sirişkin 'aşıkîñ deryâ gibi / Nûr-ı çeşm-i Faḥr-i 'âlem ey Ḥüseyn-i Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 6*). [*dökdüler, -dü, -ler*]

dol: Bir yere iyice yayılmak, kaplamak.

Derûnumda ola ol rûtbe 'aşkınla maḥabbet kim / O cevherle **dola** bu maḥzen-i ḳalbim meded yâ Ḥaḳ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3*). [*dola, -a*]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur ḳalbinde hoş zevķi / O dil kim 'aşk ile **dolar** da döstuna muhib olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2*). [*dolar, -ar*]

'Âķil iseñ o yana gel ol menzil-i cânâ eriş / Deryâ-yı 'aşk içre **dolup** bürhân-ı gevher bul gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 4*). [*dolup, -up*]

Māsivādan geçerek Hakk'a tevekkül eyle / 'Aşk-ı Bâkî'yle **dolan** 'Âdile ol kalb güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 7*). [*dolan, -an*]

Göñül zevk-ı maḥabbetle **dolup** kalmadı efkârım / Dolaşıp bend-i zülfe cânı kurbân eyledi gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 3*). [*dolup, -up*]

Derünümde ola ol rütbe 'aşkınla maḥabbet kim / O cevherle **dola** bu maḥzen-i kalbim meded yâ Haḳ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3*). [*dola, -a*]

Cümle 'âlemden olup ḥālî **dolar** 'aşk ile dil / Rûhunu pür-şür eder leb-i şîr ü şekkerden lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 6*). [*dolar, -ar*]

Oldu bir gün ki duḥân ile **dolup** 'âlem-i dil / Âteş-i 'aşk daḥı sîne-i pür dâğı yaḳar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 2*). [*dolup, -up*]

'Âlemde olsa küşe-i meyḥâne **dolsa** câmlar / Düşmân gidip tenhâ kalıp yâr ile şoḥbet ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 2*). [*dolsa, -sa*]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevkî / O dil kim 'aşk ile **dolar** da dōstuna muḥib olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [*dolar, -ar*]

Sîneme **doldu** havâ-yı şevkile feryād-ı 'aşk / Artar efgânı onuñ mânend-i bülbül der-ḳafes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 2*). [*doldu, -du*]

'Aşk için peymân verenler şaḳlar hep esrârını / Bir ḳadeḥ **dolu** mey al ondan gerek peymânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5*). [*dolu, -u*]

'Âḳil iseñ o yana gel ol menzil-i cân eriş / Deryâ-yı 'aşk içre **dolup** bürhân-ı gevher bul göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [*dolup, -up*]

Māsivādan geçerek Hakk'a tevekkül eyle / 'Aşk-ı Bâkî'yle **dolan** 'Âdile ol kalb güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [*dolan, -an*]

Efkârı ḳo dil maḥzenini feyz ile **doldur** / Mir'ât-ı şafâ ḳıl onu rûhuñ görölünce (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 3*). [*doldur, -dur*]

dol: (Boş bir şey veya yer) İçine giren bir şeyle dolu hâle gelmek, boş olmaktan çıkmak.

Dolar envâr ile çarḥı dolarır nûr-ı vaḥdetle / Nice esrârdır gör kim dile bu ḥikmet-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 5*). [*dolar, -ar*]

dol: Tamamlanmak, sürenin dolması.

Dedim güzel nice âh eyleyem bul derdime çäre / Dedi **dolsun** çileñ bil bu cefâyı bir şafâ câna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 6*). [*dolsun, -sun*]

dol-: Bir yere iyice yayılmak, kaplamak.

Mey-i rûḥânî **dolsun** mest olunca tâ bütün eczâ / Şeker ḥelvâ-yı 'aşkı nûş edip bul ol leb-i nâbı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 2*). [*dolsun, -sun*]

Olduḡuñ şeb-i ṭal'at-endâz-ı cihân / **Doldı** nûruñla zemîn ü âsumân (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 3*). [*doldı, -dı*]

dolan: Bir şeyin çevresinde dönmek, gezmek, dolaşmak.

Dolar envâr ile çarḥı **dolanır** nûr-ı vaḥdetle / Nice esrârdır gör kim dile bu ḥikmet-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 5*). [*dolanır, -ır*]

O nûr-ı çeşm Hüseyñ'in için oña nazar et / Ḳapıñda 'Âdile giryân olup baḳar **dolanır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 8*). [*dolanır, -ır*]

Dōst 'aşkına cevelân eder göñül ḳuşu / Güلزârda firâḳ ile **dolanır** göñül ḳuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 1*). [*dolanır, -ır*]

dolaş: Gezmek, gezinmek.

Göñül zevk-ı mahabbetle dolup kalmadı efkârım / **Dolaşıp** bend-i zülfe cânı kırbân eyledi gitdi
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 3*). [*dolaşıp, -ıp*]

doldur: Dolu duruma getirmek.

Doldurup kalbim rızâ-yı pâkiñle bulsun şafâ / ‘Aşkdan etme beni aşlâ cüdâ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 4*). [*doldurup, -up*]

dolu: Sağrak, içi içki ile doldurulmuş kadeh.

Sâkî şarâb-ı ‘aşkı baña dest-i pâkile / Bir iki üç şun **dolu** Allâh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 1*). [*dolu,*]

dön: Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzetmek; ... hâline gelmek.

Bir nigâh-ı çeşm-i âhû ‘aşıkı meftûn eder / Ol nazarda ‘aşıkân hep **döndü** bî-câna göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 2*). [*döndü, -dü*]

dön: Devretmek, dolaşmak.

Gürûh-ı ‘aşıkân şevkile her dem pür-hurûş olmuş / **Döner** çarh-ı derûnuñ hep bakâsı artar
eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 5*). [*döner, -er*]

Muktezâ-yı tâlî ‘im olmak gerek / **Dönmedi** vefk-ı murâd üzre felek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 42*). [*dönmedi, -me, -di*]

dön: Bir şeyin etrafında dolaşmak.

Döner elbette bütün devlet-i ‘aşkında cihân / Göñül ol peykere pervâne-nümâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 3*). [*döner, -er*]

Döner ‘aşkıyle Hâk der de felekler / Diyelim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 10*). [*döner, -er*]

Eder emr ile diller hep tekellüm / **Döner** zıkr ile tesbîh-i encüm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 9*). [*döner, -er*]

Nâlemi duysa **döner** Zühre ilâ yevmi’l-kıyâm / Âh ü zârım perde perde tutdu ‘Uşşâkı makâm
(*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 12*). [*döner, -er*]

dön: Çevirmek, yönelmek.

Yüzüñ Mevlâ’ya **döndür** eyleme ey cân sen gaflet / Kafesden bülbül-i cân-ı gedâ vü şâh uçar
elbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 2*). [*döndür, -dür*]

dön: Vazgeçmek, caymak, bırakmak, terk etmek.

Hep mâsivâyı terk eder Hâk vechini ârzü eder / Doğru yolundan **dönemez** Mevlâ’sını bilen ‘aşık
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 3*). [*dönemez, -e, -mez*]

dön: Geri gelmek, geri gitmek; yönelmek.

Fırsatı fevt eyleme ey ‘Âdile Mevlâ’ya **dön** / Cezbe-i nûra eriş ‘aşkıle zıkrı’llâha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 7*). [*dön,*]

dön: Benzetmek, dönüşmek.

Cemâlî âftâbından alır nûr-ı tecellî hep / Meh-i tâbâna **döndü** câm-ı pür-nûr-ı muşaffâ mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 4*). [*döndü, -dü*]

dön: Devretmek, elden ele dolaşmak.

‘Aşk içre işbu meclisde **döner** peymāneler / Cān fedā et mişl-i İsmā‘īl olup kurbāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 4*). [*döner, -er*]

donan: *Donanmak; giyinip kuşanmak, süslenmek.*

Gülşen **donanmış** gül ile dil āh eder bülbül ile / Destinde cām-ı mül ile ol bezm-i pür-şān edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4*). [*donanmış, -mış*]

donan: *Bezenmek.*

Dağ açılısın sīnede elvān **donansın** her taraf / Şu‘lelensin nūr-ı ‘aşkıñ şevk bulsun geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 5*). [*donansın, -sın*]

donan: *Kaplanmak.*

Açıldı lāle-veş dağ-ı maḥabbetle **donandı** dil / Düşüp ‘aşk āteşi bu gönlüme çok geçmedi yandım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [*donandı, -dı*]

O nūruñ pertevi tıttu cihānı / **Donandı** ‘aşkıñ şevk-i cānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 5*). [*donandı, -dı*]

donat: *Süslemek.*

Tıttu envārı cihānı māh-tāb etdi derūn / Dōst iklīmi **donatdı** lāle sūnbül bağları (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 2*). [*donatdı, -dı*]

dördüncü imām: *Hız. Hüseyin’in oğlu olan Zeynel Abidin (Aşırı dindarlığı nedeniyle kendisine “ibadet edenlerin süsü” anlamında bu isim verilmiştir.) ehli beytin dördüncüsüdür. Asıl adı Ali Bin Hüseyin’dir. Hız. Hüseyin’in oğlu Zeynel Abidin ağır hasta olduğu için Kerbelâ’da savaşa katılmamıştır. Ancak bu onun savaşa katılmasının önünde engel değildir. Ehli beyit soyundan birinin hayatta kalması gerekiyordu ve bunun için Hız. Hüseyin’in isteği ile savaşa sokulmadı. Babası Hız. Hüseyin’in ve üç kardeşinin öldürüldüğü Kerbelâ olayından kurtulduktan sonra esir olarak Yezid’in yanına gönderildi.*

Ol gülistān içre **dördüncü imām** / Ya‘ni Zeyne‘l-‘Ābidīn-i ḥoş-makām (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 36*). [*dördüncü imām,]*

dört: *Dört sayısı.*

Dördüncü hemşire Ḥadice Sultān / Bu daḥı bir duḡter-i Maḥmūd Ḥān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 57*). [*dördüncü, -üncü*]

dört yüz altmış dördte: *Sayı, dört yüz altmış dört.*

Ḥılkat-i pākī olup **dört yüz altmış dördte** / Virdi meh-rūyī ile ‘āleme nūr-ı tefḥīm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 9*). [*dört yüz altmış dördte, -de*]

dōst: *Sevilen, güvenilen, gönüldaş, iyi anlaşılan kimse; sevgili.*

Dōst hemān bir Allah hem Muḥammed Resūlullah / Diyelim (fa‘lem ennehü lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 1*). [*dōst,]*

Dervişlerin vaşfi muḥāl / **Dōsta** bunlar buldu vişāl (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 5*). [*dōsta, -a*]

Edip sıdk ile muḥkem gönlünü sen ol muḥiblerden / Eden ey ‘Âdile **dōstun** taleb cānındadır bulur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7*). [*dōstun, -un*]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevk / O dil kim ‘aşk ile dolar da **dōstuna** muḥib olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2*). [*dōstuna, -u, -na*]

Zihî 'âşık ki bakmaz **dôstunuñ** cevri ile lûtfuna / Şafâ ile cefâ 'indinde bir başka cihân olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 5*). [*dôstunuñ, -u, -nuñ*]

Çünkü biz rûz-ı ezel **dôsta** verdik ikrâr / Durduk ol 'ahde ebed himmeti bozar degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 5*). [*dôsta, -a*]

Âftâb-âsâ bilip her zerresin nûr-ı şafâ / Her belâ **dôstdan** gelir kim merhabâ etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 5*). [*dôstdan, -dan*]

'Âşıkîñ ancak murâdı **dôstunuñ** maşşûdudur / Çekse de biñ derd ü miñnet hep şebât etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 3*). [*dôstunuñ, -u, -nuñ*]

'Aceb kimdir baña mestâne göñlümde su'âl eyler / Ezelden virmişim ben **dôsta** cân u göñlümü yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 4*). [*dôsta, -a*]

Çü biz rûz-ı ezel ikrârımız ol **dôsta** verdik / Ebed ol kavle durduk 'ahdî bozar degilim şûfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2*). [*dôsta, -a*]

İmtihândır her kula **dôstdan** gelen derd ü miñen / Zikrini zikr eyleyen nâ-çâra dermândır tabîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 5*). [*dôstdan, -dan*]

Bülbülün âhî o gül-rûya sezâdır ey **dôst** / 'Âşıkın nâlesi dil-dâra şafâdır ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 1*). [*dôst,]*

Dil giriftâr olup zülf ile hâl-i siyâha / Dü cihân gelmez hayâle ne edâdır ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 4*). [*dôst,]*

'Âlemiñ lezzetine meyl eder mi göñlüm / 'Aşk kim lezzet-i vuşlatda beğâdır ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 5*). [*dôst,]*

Eylediñ göñlümü meyhâne eyâ sâkî-i cân / Âfitâb-ı kadeh envâr-ı fezâdır ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 6*). [*dôst,]*

Rütbe-i 'aql ü kemâl 'Âdile gerçi 'âlî / Bulur ednâlığı kim 'aşk-ı belâdır ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 7*). [*dôst,]*

Bülbülün âhî o gül-rûya sezâdır ey **dôst** / 'Âşıkın nâlesi dil-dâra şafâdır ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 1*). [*dôst,]*

Döner elbette bütün devlet-i 'aşkında cihân / Göñül ol peykere pervâne-nümâdır ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 3*). [*dôst,]*

Dil giriftâr olup zülf ile hâl-i siyâha / Dü cihân gelmez hayâle ne edâdır ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 4*). [*dôst,]*

'Âlemiñ lezzetine meyl eder mi göñlüm / 'Aşk kim lezzet-i vuşlatda beğâdır ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 5*). [*dôst,]*

Eylediñ göñlümü meyhâne eyâ sâkî-i cân / Âfitâb-ı kadeh envâr-ı fezâdır ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 6*). [*dôst,]*

Rütbe-i 'aql ü kemâl 'Âdile gerçi 'âlî / Bulur ednâlığı kim 'aşk-ı belâdır ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 7*). [*dôst,]*

Kimseniñ ermez eli bir gül-i râ'nâdır 'aşk / Ol mahabbet dile bir başka hevâdır ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 2*). [*dôst,]*

Seniñ 'aşkıñda iken dil diger yâri n'ider ey **dôst** / Murâdı sensin ancak 'âşık ağıyarı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). [*dôst,]*

Geçip varlıktan artık buldu 'aşk u şöhet-i cânı / O şöhetdir sa'âdet başka efkârı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2*). [*dôst,]*

Cihânda varlığı terk eylemekdir 'âşık devlet / Bekâ-yı 'aşka vermişdir fenâ varı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 3*). [*dôst,]*

Bu cân kim 'aşka duş oldu 'acab cânân neyler / Ne eylerse seniñçindir diger kârı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [*dôst,]*

Girenler 'aşk meydânına cân ü başı oynadır / Cemalin şem'ine pervânedir nârı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 5*). [*dôst,]*

Dün ü gün durmayıp cevlan eder ümmîd-i vuslatla / Cemâlu'llah'a 'âşık başka dîdârı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 6*). [*dôst,]*

Kamu 'âlem saña 'âşık reh-i 'aşkında hem şâdık / Bulanlar sen gibi bir yârı ağıyârı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [*dôst,]*

Eder mi degme insân 'Âdile 'uşşâk kavlin derk / Kelâm-ı 'aşkı 'ârîf gayr-ı güftârı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8*). [*dôst,]*

Seniñ 'aşkıñda iken dil diger yârı n'ider ey **dôst** / Murâdı sensin ancak 'âşık ağıyârı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). [*dôst,]*

Geçip varlıktan artık buldu 'aşk u sohbət-i cânı / O şöhbettir sa'âdet başka efkârı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2*). [*dôst,]*

Cihânda varlığı terk eylemekdir 'âşık devlet / Bekâ-yı 'aşka vermişdir fenâ varı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 3*). [*dôst,]*

Bu cân kim 'aşka duş oldu 'acab cânân neyler / Ne eylerse seniñçindir diger kârı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [*dôst,]*

Girenler 'aşk meydânına cân ü başı oynadır / Cemalın şem'ine pervânedir nârı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 5*). [*dôst,]*

Dün ü gün durmayıp cevlan eder ümmîd-i vuslatla / Cemâlu'llah'a 'âşık başka dîdârı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 6*). [*dôst,]*

Kamu 'âlem saña 'âşık reh-i 'aşkında hem şâdık / Bulanlar sen gibi bir yârı ağıyârı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [*dôst,]*

Eder mi degme insân 'Âdile 'uşşâk kavlin derk / Kelâm-ı 'aşkı 'ârîf gayr-ı güftârı n'ider ey **dôst** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8*). [*dôst,]*

Dôst cezb etmezse bulmaz vuslata âşık mecâl / Cezb olsa rûh 'aşk ile de ser-gerdân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 3*). [*dôst,]*

Müjdedir 'âşık râhında fedâ-yı ser ü cân / 'Âşık-ı şâdık olan **dostu** için cânâ kıyar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 7*). [*dostu, -u]*

'Âşık-ı dîdâr olan **dôstu** bâlâda arar / Pâk edip âyîne-i kalb-i mücellâda arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 1*). [*dôstu, -u]*

Ne **dôst** arar ne düşmândan kaçarsız / Hülûs-ı pâk ile iz'ânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 9*). [*dôst,]*

Kâm-rân-ı 'aşk olanlardır o bî-nâm u nişân / **Dôstunu** bulan sa'âdetli hemân pinhân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 6*). [*dôstunu, -u, -nu]*

Edip sıdk ile muhkem gönlünü sen ol muhiblerden / Eden ey 'Âdile **dôstun** taleb cânındadır bulur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 7*). [*dôstun, -un]*

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevkı / O dil kim 'aşk ile dolar da **dôstuna** muhib olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [*dôstuna, -u, -na]*

Zihî 'âşık ki bakmaz **dôstunuñ** cevri ile lutfuna / Şafâ ile cefâ 'indinde bir başka cihân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5*). [*dôstunuñ, -u, -nuñ]*

Hağ ibretin seyrân eder leyl ü nehâr devrân eder / **Dôstum** diye efğân eder Hağ yolunda olan 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 2*). [*dôstum, -um]*

Sırrın ifşâ etmeyip kendiñden al kendiñ haber / Gâh eder yâd **dôstunu** gâh âşinâ bîgânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 6*). [*dôstunu, -u, -nu]*

Kendi cismiñden haber al kimseden umma vefâ / Gâh eder yâd **dôst** vü gâh âşinâ bîgânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6*). [*dôst,]*

Çünkü biz rûz-ı ezel **dôsta** verdik ikrâr / Durduk ol 'ahde ebed himmeti bozar degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [*dôsta, -a]*

Dôst bağında mişâl-i bûlbûl eyle âh u zâr / Ol gülîstânıñ gülün devşir meşâmm-ı cânâ gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 5*). [*dôst,]*

‘Aşkı yolunda bu cânı isterim kurbân ola / **Dôst** ile olan ezelden ‘ahd ü peymân gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 3*). [*dôst,]*

Bahâr oldu edem geşt ü güzârı / Olup **dôst** bāğına bülbül öteyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 2*). [*dôst,]*

Âftâb-âsâ bilip her zerresin nûr-ı şafâ / Her belâ **dôstdan** gelir kim merhabâ etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [*dôstdan, -dan]*

‘Aşıkîñ ancak murâdı **dôstunuñ** maşşûdudur / Çekse de biñ derd ü miñnet hep şebât etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [*dôstunuñ, -u, -nuñ]*

Dôstdan düşme cüdâ derdli bîçâre benim / Şabra yok dilde mecâl pür-ğam u hayrân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 4*). [*dôstdan, -dan]*

Duymasın cân ü gönül **dôstuma** pinhân gideyim / ‘Aql ü cân baña nedir bî-dil ü bî-cân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 1*). [*dôstuma, -um, -a]*

Dilde ne vird ü zikir var ne elimde teşbîh / Ne velîyim ne deli **dôst** sever hûş geçerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5*). [*dôst,]*

Ne şafâdan haberim var ne cefâdan hâzerim / Düşmeni **dôst** bilirim ikisini bir severim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 1*). [*dôst,]*

Dilde ne vird ü zikir var ne elimde teşbîh / Ne velîyim ne deli **dôst** sever hûş geçerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5*). [*dôst,]*

‘Aşkıdır bî-kayd pervâz eyleyip sîmurg-veş / ‘Aşkıdır **dôst** ellerini dâ’ima seyrân eden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [*dôst,]*

Hatt-ı yâr ile uçurur ‘âşıkâ nâme şabâ / Her gelen **dôstdan** kâğıdlar başlar tâcdır bütün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [*dôstdan, -dan]*

Küşâde oldu yâ hû **dost** bāğında gül-i vuşlat / Öyle bülbül olan âh çeksin pür-figân gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 4*). [*dost,]*

Ṭayanma sen vücûduñ varlığına / Erişdir varlığın **dôst** varlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 1*). [*dôst,]*

Dôstunu pâdişahım ‘arş-ı mu‘allâda ara / Oku esmâyı dilâ sırrı mu‘ammâda ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 1*). [*dôstunu, -u, -nu]*

Ol **dôst** arar da cevelân edip uçar / Bu ma‘nâ gizlidir insâna her an gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 4*). [*dôst,]*

Dôst ‘aşkına cevelân eder gönül kuşu / Gülzârda firâk ile dolanır gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 1*). [*dôst,]*

Nevbahâr oldu açıldı **dôst** bāğı gülleri / Gül murâdı üzre gayrı râm eder bülbülleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 1*). [*dôst,]*

Ṭutdu envârı cihânı mâh-tâb etdi derûn / **Dôst** iklîmi donatdı lâlâ sünbül bağları (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 2*). [*dôst,]*

Nevbahâr oldu açıldı **dôst** bāğı gülleri / Gül murâdı üzre gayrı râm eder bülbülleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 1*). [*dôst,]*

Ṭutdu envârı cihânı mâh-tâb etdi derûn / **Dôst** iklîmi donatdı lâlâ sünbül bağları (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 2*). [*dôst,]*

Derdine dermân erişdi hasta-dil ‘âşıkârıñ / Kalmadı kaygu elem göründü **dôstuñ** elleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 3*). [*dôstuñ, -uñ]*

Rû’yet-i dîdârîña ey **dôst** gayr-ı lâyıkıñ / Hâlini bilmez gönül ister yine bu ni‘meti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 2*). [*dôst,]*

Ey gönül terk edip hep varı / Göstere **dôst** saña dîdârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 1*). [*dôst,]*

Cism ü cânı yakıp ‘aşk âteşine / Göstere **dôst** saña didârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 2*). [*dôst,]*

Ey gönül terk edip hep varı / Göstere **dôst** saña dîdârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 1*).
[*dôst,]*

Cism ü cânı yakıp ‘aşk âteşine / Göstere **dôst** saña didârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 2*). [*dôst,]*

dôst bağında: *Sevgilinin bahçesi.*

Dôst bağında mişâl-i bülbül eyle âh u zâr / ol gülistânın gülün devşir meşâm-ı cânâ gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 6*). [*dôst bağında, -ı, -nda]*

dôst illeri: *Dostun, sevgilinin bulunduğu yerler.*

Seyr-i gülzârı ne yapsın tâlib-i dîdâr olan / ‘Âşıkñ **dôst illeri** gönlünde hoş seyrânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 4*). [*dôst illeri,]*

dôst tut: *Dost olarak benimsemek.*

Haç için sev kimi severseñ onu **dôst tut** hemân / ‘Âdile ol mihirden aşla zarar gelmez saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6*). [*dôst tut,]*

dôst u düşmân: *Dost ve düşman, herkes.*

Kalbi şâfi müteväzi‘ sözü kalbi yeksân / **Dôst u düşmân** nazarında görünürdü siyyân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 7*). [*dôst u düşmân,]*

dôst u vatan: *Ruhlar âleminin muhabbeti, vatan sevgisi.*

Zâr ü giryânım yeter ‘aşkıñla tâ bezm-i Elest / Eyledim **dôst u vatan** ârzü sefer kıldım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 2*). [*dôst u vatan,]*

dôst ü yârı: *Dost ve sevgili.*

Yağar ey ‘Âdile hep **dôst ü yârı** / Gönül gaddârdır sevme cihânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 8*). [*dôst ü yârı, -ı]*

dôst-ı müşfik: *Şefkatli dost.*

‘İbâda lutf u ihsân u ‘atâsın eylemiş mü‘tâd / Saña ol **dôst-ı müşfik** Hâzret-i Bârî Ta‘âlâ’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 6*). [*dôst-ı müşfik,]*

dü ‘âlem: *İki dünya; dünya ve ahiret.*

Dü ‘âlem miñnet ü derdi dilinde ‘aşk ile kalmaz / Hemân endîşe vü fikri hayâl-i dôst u yâr olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 4*). [*dü ‘âlem,]*

‘Aşkdır **dü ‘âlem** içre cânı yâra vaşl eden / ‘Aşkdır dâ’im olan hem mahrem-i esrâr-ı cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 3*). [*dü ‘âlem,]*

dü ‘âlemde: *İki dünya; dünya ve ahiret.*

Mağabbetle necât bulur **dü ‘âlemde** dañı rif‘at / Olan ‘âşık şa‘îd olur sa‘âdetle sürer devrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 3*). [*dü ‘âlemde, -de]*

dü cihân: *İki cihan, dünya ve ahiret.*

Dil giriftâr olup zülf ile hâl-i siyâha / **Dü cihân** gelmez hayâle ne edâdır ey dôst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 4*). [*dü cihân,]*

dü cihânda: *İki cihan, dünya ahiret.*

Ṭutdu destinden Resūlu'llāh buyurdu luṭf ile / **Dü cihānda** sevdigimdir baña aḥterdir 'Alī (Ādile Sultan Divanı, Diğ̃er 8, Beyit 9). [dü cihānda,]

Dü cihānda 'aşkıña yanmak sa'ādetdir bañā / Raḥmetiñ düzaḥdan āzād eyleye yā Rabbenā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 6). [dü cihānda,]

Maḥzar-ı iḥsānıñ olsun **dü cihānda** 'Ādile / Mültecīye āsitānıñ çünki bir ḥısn-ı ḥaṣn (Ādile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 8). [dü cihānda, -da]

dü cihānda: İki cihan, dünya ve ahiret.

Dü cihānda bā'ış-i rif'atdır hem maḥz-ı necāt / Mūcib-i feyz u sa'ādet başka bir kuvvetdir 'aşk (Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 4). [dü cihānda, -da]

du'ā: Allah'a yalvarma; niyaz.

Bī-ğaraḥ iḥlāsımız bu yolda pāk / Sinede dā'im **du'āsı** virdi var (Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 7). [du'āsı, -sı]

Du'ā kıl 'Ādile hep Pādişāh-ı Āl-i 'Osmān / **Du'āsı** hep 'ibād-ı müslimīne farz-ı zimmetdir (Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 10). [du'āsı, -sı]

Ḥayr u tesbīḥ ü **du'ā** vü ṭayyibāt / Zıkr ile tevḥīd ey aḳdes şıfāt (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 6). [du'ā,]

du'ā kıl: Dua etmek, Allah'a yalvarmak.

Du'ā kıl 'Ādile hep Pādişāh-ı Āl-i 'Osmān / Du'āsı hep 'ibād-ı müslimīne farz-ı zimmetdir (Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 10). [du'ā kıl,]

Rūḥlarına kıl du'ā feryād ile / Ḥazret-i Allāh'a yalvar 'Ādile (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 56). [du'ā kıl,]

du'ā-gūyān: Dua okuyanlar.

Şaḫḫa-i cān ü dile naḳş et senā vü şānını / Rūz u şeb vird et lisānında **du'ā-gūyānı** ol (Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 3). [du'ā-gūyānı, -ı]

dü-ālem: Dünya ve ahiret, iki cihan.

Düşüp bülbul gibi zāra bakar mı bağ u gülzāra / Vaṭan ṭutmaz **dü-ālemde** der-i cinānda eglenmez (Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 4). [dü-ālemde, -de]

dūcār olmuşum: Uğramak.

Ḳorkulu bir ḥāle **dūcār olmuşum** / Öyle bir ḳayda giriftār olmuşum (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 44). [dūcār olmuşum, -muş, -um]

dudağ: Dudak.

Ḳaşıñdır ḳābe kavseyi ev ednā / **Dudağın** kevser-i Rıdvān degil mi (Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3). [dudağın, -ın]

dūd-ı āhım: Ahın dumanı.

Rü'yet-i dīdār olmazsa şeb-i devlet naşīb / 'Ādile **dūd-ı āhım** çarḫ-ı mīnādan geçer (Ādile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 5). [dūd-ı āhım, -ım]

duhān: Duman.

Ne **duhāndır** bu ki çıkmaz çarḫ-ı ḳalb-i zārdan / Hicr dāğın örer ol lāle ruḥsārım bu şeb (Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6). [duhāndır, -dır]

Oldu bir gün ki **duhān** ile dolup 'ālem-i dil / Āteş-i 'aşk dağı sīne-i pür dāğı yaķar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 2*). [*duhān,]*

duhter: Kız.

Haftalarca sūr ü şenlikler edip / **Duhterin** memnūn edip göñlün alıp (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 33*). [*duhterin, -in]*

duhter-i mahmūd hān: Sultan 2. Mahmut'un kızı.

Dördüncü hemşire Hādīce Sultān / Bu dağı bir **duhter-i Mahmūd Hān** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 57*). [*duhter-i mahmūd hān,]*

duhter-i sa 'd-ahterim: Güzel, parlak, uğurlu yıldızın kızı.

Duhter-i sa 'd-ahterim ol pür-vefā / 'Ādile Sultānımı verem saña (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 16*). [*duhter-i sa 'd-ahterim, -im]*

duhūl: Girmek, katılmak.

Bezm-i 'aşk-ı 'ārifāna ger **duhūl** ister iseñ / Dergeh-i mürşidde yeksān ol ki yol āsāndır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 6*). [*duhūl,]*

duhūl-i bezm-i 'irfāna: İlim meclisine dāhil olma.

Duhūl-i bezm-i 'irfāna sebak al sırr-ı vaḥdetden / Unut bildiklerin cümle açılısın Hāķķ'ın esrārı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 3*). [*duhūl-i bezm-i 'irfāna, -a]*

dün: Dün, önceki gün.

Dün gece ḥvābide çeşmim āşinā idi derūn / Fıkr-i 'aşk-ı yār ile olmuşdu sīnem mest-i ḥūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [*dün,]*

dün ü gün: Gece ve gündüz, sürekli.

Dün ü gün durmayıp cevālān eder ümmīd-i vuşlatla / Cemālu'llah'a 'āşık başķa dīdārı n'ider ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 6*). [*dün ü gün,]*

Tā ezel ḥüsñüñe meftūn olan 'āşıklar / **Dün ü gün** derd ile durmaz reh-i 'aşkıñda yanar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 5*). [*dün ü gün,]*

dünyā: Ālem, yeryüzü; dünyaya ait her şey.

Şoḥbet-i yār ile cān ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok bātıl ḥayāle geçdi **dünyāda** göñül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 5*). [*dünyāda, -da]*

Bāb-ı lūtfuñ çākeri 'uşşāk-ı sevdādan geçer / Milk-i bāķiden gelen bu fāni **dünyādan** geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 1*). [*dünyādan, -dan]*

Derd-i cihāna etme ğam **dünyā** ğamıñ def' ede gör / Aldanma sen meddāhlara sen gayrı zevķi ede gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 1*). [*dünyā,]*

Bu **dünyānıñ** tükenmezse belāsi / Çekeriz çillesin 'irfānımız var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 3*). [*dünyānıñ, -nıñ]*

Şoḥbet-i yār ile cān ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok bātıl ḥayāle geçdi **dünyāda** göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [*dünyāda, -da]*

Ey 'āşık sen eger ister iseñ dīdārını yārıñ / Şaķın **dünyā** sevenler ile ülfet eyleme bir ān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [*dünyā,]*

Şaķın verme bu **dünyānıñ** ğurūr ü cāhına meyliñ / Kālrsın şonra ḥayretde meger bul dilde yārānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8*). [*dünyānıñ, -n, -nıñ]*

Cigeri pâresi maḥdümü ki Edhem Pâşâ / Görmedi ol daḥı **dünyâda** şafâ-yı devrân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 2*). [*dünyâda, -da*]

Bu **dünyâda** nice bir faḥr edersin / Cihân dâr-ı ğam ü miḥnet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 1*). [*dünyâda, -da*]

Ḳoma **dünyâyı** ḳalbe ver su'âli / Nedâmet çekilir elbet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 6*). [*dünyâyı, -y, -ı*]

Çünkü kırk yaşında vahy ile Hudâ / Eyledi bi'şetle **dünyâya** 'aṭâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 3*). [*dünyâya, -y, -a*]

Ben gidip siz ḳalıñız sıḥḥatle sağ / Her biriñize bu **dünyâ** ola bâğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 72*). [*dünyâ,]*

Çünkü gitdi vâlidim Maḥmûd Hân / Baña zindân oldu **dünyâ** bî-gümân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 69*). [*dünyâ,]*

Âh on altı yaşında nev-civân / Gitdi **dünyâdan** Hudâya verdi cân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 67*). [*dünyâdan, -dan*]

Gitdi **dünyâdan** beni koydu yetim / Meskenin yâ Rabbi ḳıl dârün-Na'im (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 81*). [*dünyâdan, -dan*]

Mâtem etdi aḡladı bu ḥâline arz u semâ / Tıtdı **dünyâyı** fiğân-ı ḥasretâ vü firḳatâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 17*). [*dünyâyı, -y, -ı*]

Fiğân ü âh geçmez mi şânırsın bî-vefâ **dünyâ** / Yerini âhi buldu Ḥaḳ 'adâlet eyledi ammâ (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 14*). [*dünyâ,]*

Bir vezir-i kerem-efzâ var idi **dünyâda** / Şüretâ merd-i velî idi velî ma'nâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 1*). [*dünyâda, -da*]

Bir Muḥammed 'Alî Pâşâ idi ol **dünyâda** / Luṭf-ı pîrân anı irşâd ide 'uḳbada (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 3*). [*dünyâda, -da*]

Bir Muḥammed 'Alî Pâşâ idi ol **dünyâda** / Şâd ide rûḥuñu Mevlâ mele'-i a'lâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 6*). [*dünyâda, -da*]

Bir Muḥammed 'Alî Pâşâ idi ol **dünyâda** / Şimdi ḥâk içre velî mertebesi a'lâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 9*). [*dünyâda, -da*]

Bir Muḥammed 'Alî Pâşâ idi ol **dünyâda** / Hüsnünü ḥulḳuñu Rıdván bilir me'vâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 12*). [*dünyâda, -da*]

Bir Muḥammed 'Alî Pâşâ idi ol **dünyâda** / Kendisi ḥulda gidip koydu beni tenhâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 15*). [*dünyâda, -da*]

Bir Meḥemmed 'Alî Pâşâ idi ol **dünyâda** / Rıḥleti mücib-i şevḳ oldu dil-i a'dâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 18*). [*dünyâda, -da*]

Bir Muḥammed 'Alî Pâşâ idi ol **dünyâda** / Vechini göstere Allah oña 'uḳbâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 21*). [*dünyâda, -da*]

Zîrâ bu **dünyânın** soñu bir şey degil virânedir / Feryâd edendir 'âdelîb süzân olan pervânedir (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 11*). [*dünyânın, -nın*]

Ḥâşılı ol ḳurre'-i 'âyn-ı Hüseyñ / Etmedi **dünyâyı** gayrı ihtimâm (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 41*). [*dünyâyı, -y, -a*]

dünyâ: Cihan, âlem, yeryüzü.

Dünyâyı meşğul olma kim dâr-ı belâdir 'Âdile / 'Aşḳ-ı Hudâ etsin zuḥûr mesrûr ola şeydâ gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 9*). [*dünyâyı, -y, -a*]

Benim ol dertli bî-çâre ki yok hemdem açam râzım / Beni **dünyâda** ancak derd ü ğam bir münisi bulmuş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4*). [*dünyâda, -da*]

Bir nefesdir nice yıl **dünyâda** 'ömrüñ geçse de / Ḳıl 'ibâdet mazḥar olmak diler iseñ rahmetin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 2*). [*dünyâda, -da*]

Cām-ı lebi nûş eyleyip deryâ gibi cûş eyleyip / 'Uşşâk-ı medhûş eyleyip **dünyâyı** şādān edelim
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 2). [dünyâyı, -y, -ı]

Dünyâyı meşğul olma kim dār-ı belâdır 'Âdile / 'Aşk-ı Hudâ etsin zuhûr mesrûr ola şeydâ gönül
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 9). [dünyâya, -y, -a]

dünyâ vü mâ-fi-hâ: Dünya ve ahiret.

Ey 'Âdile âgâh ol **dünyâ vü mâ-fi-hâ** nedir / Lâzım olan ehl-i dile meyhânedir peymânedir (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 10). [dünyâ vü mâ-fi-hâ,]

dünyâ vü 'ukbâ: Dünya ve ahiret.

Etme zem **dünyâ vü 'ukbâ** kâ'im 'aşk-ile hemân / Her ne vār ise kamu âşık eder zıkr-i Hudâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 5). [dünyâ vü 'ukbâ,]

dünyâ vü 'ukbâdan geçer: Dünya ve ahiretten vazgeçmek.

Seyr edince cân ü dil hayrân ü ser-gerdân olur / Mest-i cām-ı 'aşk olan **dünyâ vü 'ukbâdan geçer** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 3). [dünyâ vü 'ukbâdan geçer, -dan-er]

dünyâdan geçer: Dünyevi isteklerden ve değerlerden uzaklaşıp inzivaya çekilmek veya gerçeklerden uzaklaşıp hayallere dalmak, sarhoş olmak.

'Âşıkân mâhbûbunun mecbûru **dünyâdan geçer** / Mürğ-ı dil pervâz edip tâ 'arş-ı a'lâdan geçer
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 1). [dünyâdan geçer, -er]

dünyâlık: Mal, mülk, servet, para.

Dünyâlığı cem' etmededir şuglu bahîlin / Sîm ü zer ü māl ü diremiyle müteleziz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 5). [dünyâlığı, -ı]

dünyâya gelen: Doğmak.

Gerçi **dünyâya gelen** ma'lûmdur elbet göçer / Âh kıldı ol civân ü ol melek 'Adn'e sefer (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 1). [dünyâya gelen, -en-y, -a]

dur: Kalmak, beklemek.

Gezer şām ü şehir maţlûbunu arayı arayı / Bulam diye dilârâyı **durup** bir yanda eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 5). [durup, -up]

dur: Sona ermek, kesilmek.

Dün ü gün **durmayıp** cevân eder ümmîd-i vuşlatla / Cemâlu'llah'a 'âşık başka didârı n'ider ey dōst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 6). [durmayıp, -ma, -yıp]

dur: Durmak, bulunmak, kalmak.

Semâda devr eder 'aşkıñ ile çarh-ı felek yâ Rab / Eder şevkînla rakşı **durmayıp** eflâk hep yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4). [durmayıp, -mayıp]

dur: Karşı durmak, muhalefet etmek.

Durdular ehl-i şekâ eşhâb-ı müsteşnâ gibi / Karşıña ok attılar küffâr-ı bî-pervâ gibi (Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 5). [durdular, -du, -lar]

dur: Beklemek, ara vermek.

Yanıp 'aşk âteşiyle **durma** kıl envâr-ı tevhîdi / Olunca 'Âdile cânâna vâsıl yalvarıp ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 6*). [*durma, -ma*]

Gonca-veş **durmaz** açılır nev-bahâr-ı vaşl için / Gâlibâ bülbül hevâ-yı vaşlı şahrâda arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 5*). [*durmaz, -maz*]

Aşlını kimden şorarsan cümlesi Hâk'dan gelir / Al haber cânândan **durmaz** me'ânî söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 6*). [*durmaz, -maz*]

dur: Davranmak, tavır göstermek.

Bakar mir'ât-ı kâlbe lûtf ü kahr ile o meh 'âşık / Şafâ vü zulmüne bakmaz **durur** merdâne incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [*durur, -ur*]

dur: Uzak.

Yürü dogru hîç nazar etme şaķın şağ u şola / **Dür** ise de bakma ırak menzil-i cânâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 4*). [*dür,]*

dur: Durmak, beklemek, oylanmak, ara vermek; kalmak, bırakmak, vazgeçmek.

Pâk eyle gönül hânesini şâf olunca / Al menzili **durma** yürü tâ vaşlı bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 1*). [*durma, -ma*]

dur: Tür, çeşit.

Bir kere tokunsan teline sâz-ı derûnuñ / Biñ **dürlü** nüvâziş ile düzelmez bozulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 6*). [*dürlü, -lü*]

dür ederler: Uzaklaştırmak, ayırmak.

Seni Hâk'dan ederler dür ki olma zâhid-i mağrûr / Murâdları Cemâlu'llâh şaķın 'uşşâķı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 4*). [*dür ederler,]*

dür eyleme: Uzaklaştırmak.

Gönülümü senden nebîden eyleme bir an dür / Dilde 'aşk uyandırır yer yer çerağı geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 2*). [*dür eyleme, -me*]

dür kılma: Uzaklaştırmak, ayırmak.

Dür kılma mihr u 'âşķ ile maħabbetden beni / Mâ-sivâdan lûtfîle kırtar şu miħnetden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 1*). [*dür kılma, -ma*]

dür ol: Uzaklaşmak, uzak durmak.

Yakın ol Hâķķ'a **dür ol** halkdan kim / Saña bir nâzır ol hâzret degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 9*). [*dür ol,]*

dür olma: Uzaklaşmak, uzak olmak.

Her şeyde hâzırdır Hüdâ bir dem sen ondan olma dür / Bul dilde cânân zevķını cânân seniñledir gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 3*). [*dür olma,]*

dür olma: Uzak olmak.

Gezme 'âşık serseri dermân kıl derdine / Sen de iste sen de bul **dür olma** sen de bul şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 6*). [*dür olma, -ma*]

dür olma: Uzaklaşmak, uzak olmak.

Her şeyde hâzırdır Hudâ bir dem sen ondan olma dūr / Bul dilde cānān zevkını cānān seniñledir
göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3*). [*dūr olma, -ma*]

dūr olmasın: *Uzak olmak.*

Āl ü aşhâb-ı Resûlu'llah'dan **dūr olmasın** / Râh-ı 'aşkı çâr-yâre 'Ādile olsun fedâ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 12*). [*dūr olmasın, -ma, -sın*]

dūr olur: *Uzaklaşmak, uzak olmak.*

Merhametsiz **dūr olur** kurb-i Hudâ'dan bil bunu / Kudretiñ fevkinda göñül almağa şâ'y et şehâ
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 6*). [*dūr olur, -ur*]

dūr olur: *Uzak düşmek, uzak kalmak.*

Merhametden şakın ayrılma göñül / Merhametsizler olur Hâk'dan dūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 3*). [*dūr olur, -ur*]

durmaz: *Ara vermeden, sürekli olarak.*

Tâ ezel hüsnüñe meftûn olan 'âşıklar / Dün ü gün derd ile **durmaz** reh-i 'aşkıñda yanar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 5*). [*durmaz,]*

dürr-i dergâhı: *Eşiğin, makamın incisi.*

Dürr-i dergâhı egerçi derd ü mihnetdir şedîd / Heybet-i kurb-ı vişâl amma ki bu'duñdan eşed
(*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 6*). [*dürr-i dergâhı, -ı*]

dürr-i ikbâle: *Mutluluğun inci tanesi.*

Bezm-i 'uşşâka şafâ şadr-i kemâlâta şeref / **Dürr-i ikbâle** şadef nûr-ı dile gencîne (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 47*). [*dürr-i ikbâle, -e*]

dürr-i vefâ: *Sadakat, bağlılık, dürüstlük incisi.*

Şûret-i emvâc-ı keşretde bulunmaz mişli hiç / Bahr-i vahdetde şadef **dürr-i vefâ** ya'nî göñül
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 6*). [*dürr-i vefâ,]*

dürr-i zâtına: *İnci tanesi gibi değerli kişi.*

Hâk-i pâyi verdi bu şehre şeref / **Dürr-i zâtına** olup kabri şadef (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 18*). [*dürr-i zâtına, -ı, -na*]

düş: *Gelmek, ulaşmak, varmak.*

Gelip **düşdüm** kapuñ ben amân Allah meded Allah / Günâhıñ bahrına daldım amân Allah
meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 1*). [*düşdüm, -dü, -m*]

'Ādile bende-i efkende-i Ehlu'llâhım / **Düşmüşüm** her biriniñ dergehi 'aşkıña dahîl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 59*). [*düşmüşüm, -müş, -üm*]

düş: *Mübtela olmak, bağlanmak.*

Düşürdü göñlümü sevdâ-yı 'aşka / Beni Mecnûn eden cānān degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 6*). [*düşürdü, -ür, -dü*]

Böyle şâh-ı 'aşka **düşen** neylesin gayrı güzel / Nice biñ cān cilve-i refâtırınıñ kurbânıdır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 3*). [*düşen, -en*]

Garîb bir ümmetiñdir 'Ādile **düşmüş** o dergâha / Niyâz ü iftikâr ü ilticâsı artar eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 8*). [*düşmüş, -müş*]

Düşdü bir hürşîd-manzar şâh-ı hûbâna göñül / Rağbet etmez görse de biñ şûh-ı devrâna göñül
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 1). [düşdü, -dü]

Eder emrâz-ı ‘işyâna Hudâ’ nîñ rahmeti çäre / **Düşen** derd ü gama bir gün bulur elbette dermânı
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 9). [düşen, -en]

düş: İçinde bulunmak, dahil olmak.

Ma‘şiyetden rāh-ı ye's ü hayrete **düşdüm** meded / Kıl ‘atā miftah-ı bāb-ı mağfîret yâ Rabbenā
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 2). [düşdüm, -düm]

düş: Vaki olmak, meydana gelmek.

Haşlâş et māsivânîñ zulmetinden yâ İlâhî sen / Derûnuma **düş** nûr-ı hidāyet kıl meded yâ Hâk
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 2). [düş, -e]

düş: İstenmeyen bir durumda bulunmak.

Düşdü bî-çäre nihāyetde gam u efkäre / Hastalandı ciğerin doğradı nār-ı hicrân (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 4). [düşdü, -dü]

Hastalandı ol peder Maḥmūd Hân / **Düşdü** ye’sü’l-hayrete ‘âlem hemân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 89). [düşdü, -dü]

‘Âşık idik gonca-i ruḥsârîña / Şimdi **düşdüm** bûlbûl-āsâ zârîña (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 46). [düşdüm, -dü, -m]

düş: Düşmek, yerle bir olmak.

Nā-gehân bir hāl oldu maḥşer-i dünyā gibi / **Düşdü** al kanlar içine gonca-i ḥamrā gibi (1293)
(Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 16). [düşdü, -dü]

düş: Yansıma, gerçek olmayan; hayal.

Degildir zevk için gelmek cihāna nefsi bilmekdir / Bu bir **düşdür** nedāmetler çekersin şöña hem miḥnet
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4). [düşdür, -dür]

düş: Girmek, koyulmak, yürümek, katetmek.

Bûs edip dāmānını **düş** rāhına / Yalvar ol dānāya iḥlāşla var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 4). [düş,]

düş: Maruz kalmak.

Firḳate **düşme** ırağ olma o mehden ‘Âdile / Seyr-i bâṭın eyleyenler vāşıl-ı cānān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 7). [düşme, -me]

düş: Rast gelmek.

Hayır şer levḥ-i şırır her ne ki var emr-i Bārīdır / Belā-yı miḥnet ü hicrāna baña şabr ni‘ meti
düşmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 2). [düşmüş, -müş]

düş: Kalbe duyguların düşmesi, duyguları gönülde hissetmek.

Açıldı lāle-veş dağ-ı maḥabbetle donandı dil / **Düşüp** ‘aşk âteşi bu göñlüme çok geçmedi yandım
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8). [düşüp, -üp]

düş: Bir bölüşme sonunda payına ayrılma.

Rûz-ı kısmetde tecellî hisseñe **düşdü** naşib / Her başa konmaz bu devlet cānı ver nā-dān mısın
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 5). [düşdü, -dü]

duş oldu: *Düşmek, uğramak, müptela olmak.*

Bu cân kim 'aşka **duş oldu** 'acab cânân neyler / Ne eylerse seniñçindir diger kârı n'ider ey dôt
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [*duş oldu, -du*]

düşmân: *Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse.*

'Âlemde olsa küşe-i meyhâne dolsa cāmlar / **Düşmân** gidip tenhâ kalıp yâr ile şöhet ede gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 2*). [*düşmân,]*

Ne dôt arar ne **düşmândan** kaçarız / Hülûs-ı pāk ile iz'ânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 9*). [*düşmândan, -dan*]

Hâk 'adâlet etdi gerçi **düşmânı** gördü cezâ / Oldu ammâ 'ayn-ı ahvâl-i belâ-yı Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 19*). [*düşmânı, -ı*]

düşman ü dôtunu: *Dost ve düşman.*

Düşman ü dôtunu añlardı dirâyetli idi / Râzı-yı hükm-i kazâ pek ulu devletli idi (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 5*). [*düşman ü dôtunu, -u, -nu*]

düşmen: *Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse.*

Ne şafâdan haberim var ne cefâdan hâzerim / **Düşmeni** dôt bilirim ikisini bir severim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 1*). [*düşmeni, -i*]

düşün: *Aklından geçirmek, göz önüne getirmek.*

Ben ise bu hâllerden bî-haber / Hiç **düşünmezken** cihânda hayr u şer (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 47*). [*düşünmezken, -mez, -ken*]

duy: *İşitmek, haber almak, öğrenmek.*

Hasta **duydum** âh edip deryâ gibi cûş eyledim / Olmasın tab'-ı şerîfîñ zevk ü şihhatden cüdâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 2*). [*duydum, -du, -m*]

Duymasın cân ü gönül dôtuma pinhân gideyim / 'Aql ü cân baña nedir bî-dil ü bî-cân gideyim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 1*). [*duymasın, -ma, -sın*]

Fevtini **duydu** veliyyi ni'metiñ / Pek büyüğün gördü derd ü hasretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 22*). [*duydu, -du*]

duy: *İşitmek.*

Duyup bu hâl-i cân-sûzu dedim yâ Rab mu'tin ol sen / Refîkî hür-i 'ayn olsun dağı cennet oña
mesken (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10*). [*duyup, -up*]

Nâlemi **duysa** döner Zühre ilâ yevmi'l-kıyâm / Âh ü zârım perde perde tutdu 'Uşşâkı maķâm
(*Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 12*). [*duysa, -sa*]

Mâderi batnında âvâzın **duyup** / Hâk'â tesbîh eyler idi ol aşıl (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 65*). [*duyup, -up*]

dūzah: *Cehennem.*

Ehl-i dile şanma ki **dūzah** cihân / Kendine cennet yine kendi dili (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 8*). [*dūzah,]*

dūzah: *Cehennem // cehennem ateşi.*

Dü cihânda 'aşkıña yanmak sa'âdetdir baña / Rahmetiñ **dūzahdan** âzâd eyleye yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 6*). [*dūzahdan, -dan*]

düzel: *Düzelmek, onarılmak.*

Bir kere tokunsañ teline sâz-ı derünüñ / Biñ dürlü nüvâziş ile **düzelmez** bozulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 6*). [*düzelmez, -mez*]

ebā bekir ü 'ömer 'osmān 'alī: *Dört halife: Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali.*

Şem'-i mihrāb **Ebā Bekir ü 'Ömer 'Osmān 'Alī** / Şer'a kândil cümle eşhāb-ı velādır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 4*). [*ebā bekir ü 'ömer 'osmān 'alī,*]

ebā eyyübe'l-enşārī: *Asıl adı Halid bin Zeyd bin Kuleyb'dir. Türkçede Eyüp Sultan olarak anılan en büyük Sahabelerden biridir. Hz. Muhammed'i Mekke'den Medine'ye göç ettiği zaman evinde ilk misafir eden kişidir. Uzun yaşayan sahabe Hz. Muhammed'in "İstanbul'u fethedecek kumandan ne güzel bir kumandan, İstanbul'u alacak asker ne güzel asker." övgüsüne nail olmak üzere İstanbul kuşatmasına katılır. Fakat kuşatma esnasında şehit olur.*

Budur lutf u kerem-kārī **Ebā Eyyübe'l-Enşārī** / Resülullah 'alemdārī **Ebā Eyyübe'l-Enşārī** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 1*). [*ebā eyyübe'l-enşārī,*]

Kerāmet-pīşe himmet-sāz sa'ādet kāmī ser-efrāz / 'Ulüvv-i şān ile mümtāz **Ebā Eyyübe'l-Enşārī** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 2*). [*ebā eyyübe'l-enşārī,*]

Seferlerde hāzerlerde huzūr-ı şems-i enverde / Bulundu çok eşerlerde **Ebā Eyyübe'l-Enşārī** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 3*). [*ebā eyyübe'l-enşārī,*]

Edip kāfirleri maḥhūr livā-yı pākīdür maṣnūr / Müselmānlar olup mesrūr **Ebā Eyyübe'l-Enşārī** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 4*). [*ebā eyyübe'l-enşārī,*]

Sa'ādetden alıp zehre şahādetle bulup behre / Şerāfet verdi bu şehre **Ebā Eyyübe'l-Enşārī** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 5*). [*ebā eyyübe'l-enşārī,*]

Sitanbül'a gelip bir gün kılıp küffārī ḡarḳ-ı hūn / Edip peygamberi memnūn **Ebā Eyyübe'l-Enşārī** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 6*). [*ebā eyyübe'l-enşārī,*]

Bütün lutf u kerem senden sa'ādet ü himem senden / Füyüzāt ü ni'am senden **Ebā Eyyübe'l-Enşārī** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 7*). [*ebā eyyübe'l-enşārī,*]

Şefā'at kıl 'ināyet kıl bizi Ḥaḳḳ'a delālet kıl / Derūnum pūr-leṭāfet kıl **Ebā Eyyübe'l-Enşārī** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 8*). [*ebā eyyübe'l-enşārī,*]

Saṇa bu 'Âdile bende ḳapıñda ḥāş efgende / Kerem kıl etme şermende **Ebā Eyyübe'l-Enşārī** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 9*). [*ebā eyyübe'l-enşārī,*]

ebed: *Sonu olmayan gelecek zaman, sonsuza kadar.*

Çünkü biz rüz-ı ezel dōsta verdik ikrār / Durduk ol 'ahde **ebed** himmeti bozar degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 5*). [*ebed,*]

Çü biz rüz-ı ezel ikrārımız ol dōsta verdik / **Ebed** ol ḳavle ḳurduk 'ahḳı bozar degilim şūfī (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2*). [*ebed,*]

Biz ḳamu ṭalibleriz maṭlūb-ı aṣlī zatıdır / Cümlemiz ḳāşıdlarız maḳşad cemālīdir **ebed** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 4*). [*ebed,*]

ebrū-yı hilālīñ: *Hilal kaş.*

Menzil etse evc-i ḥuldu 'Âdile etmez nigāh / Bedr-i devlet oldu **ebrū-yı hilālīñ** ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 6*). [*ebrū-yı hilālīñ, -iñ*]

ebu'l-ḳāşım muḥammed muştafā: *Hz. Muhammed. Kasım adında bir oğlu olduğu için bu adla da anılmaktadır.*

'Âdile mücrimse de 'afv et şehā / Ey **Ebu'l-Ḳāşım Muḥammed Muştafā** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 8*). [*ebu'l-ḳāşım muḥammed muştafā,*]

ebü'l-vefâ: Şeyh Ebül Vefa.

Şeyh-i 'ālî-menzilet Sultân-ı pür-luṭf u vefâ / Muştafâ vu Muşlihu'd-dîn ya'ni kim **Ebü'l-vefâ**
(Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 5). [ebü'l-vefâ,]

ecel: Hayatın sonu, ölüm zamanı.

Kalmışdı bir şehzâdesi mânende-i hürşid ü mâh / Etdi **ecel** de 'âkıbet ol goncayı maḥv u tebâh
(Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 2). [ecel,]

echel: En cahil.

Eyleme 'uşşâk-ı İlahî'ye ta'n / Câhil ü hûd-bîn nice bu **echeli** (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 5). [echeli, -i]

ecr: Mükâfat, karşılık, sevap.

Kim etse bunlara şıdk ile hizmet Hâk verir **ecrin** / Şadâkat kullara Hâk'dan ulu luṭf ü sa'âdetdir
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3). [ecrin, -in]

eczâ: İlaç, devâ, çâre.

Mey-i rûhânî dolsun mest olunca tâ bütün **eczâ** / Şeker helvâ-yı 'aşkı nûş edip bul ol leb-i nâbı
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 2). [eczâ,]

et: Etmek, eylemek, yapmak, kılmak.

Edip şıdk ile muḥkem gönlünü sen ol muhiblerden / Eden ey 'Âdile döstun taleb cânındadır bulur
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7). [edip, -ip]

Mezâra yalınız koyma bizi imâni yoldaş et / Su'âlimiz **edip** âsân Hudâ çekdirmeye zahmet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 6). [edip, -ip]

Hem Kerîm'sin hem Raḥîm'sin hem 'Azîm'sin ey Hudâ / Gazabuñı rahmetiñ sebkat **eder** eyle meded (Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 2). [eder, -er]

Zer-i hâlîş **eder** kalbi olup bir kîmyâ-yı feyz / Bilip ikrâr etmez qadrini ol münkir-i tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 2). [eder, -er]

Olur bir meclis-i şâhâne ol bir bezm-i ehl-i 'aşk / **Eder** tarḥ-ı şafâ-yı bâğ-ı vuşlat ḥalka-i tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 6). [eder, -er]

Zer-i hâlîş **eder** kalbi olup bir kîmyâ-yı feyz / Bilip ikrâr etmez qadrini ol münkir-i tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 2). [eder, -er]

Olur bir meclis-i şâhâne ol bir bezm-i ehl-i 'aşk / **Eder** tarḥ-ı şafâ-yı bâğ-ı vuşlat ḥalka-i tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 6). [eder, -er]

Edip şıdk ile muḥkem gönlünü sen ol muhiblerden / **Eden** ey 'Âdile döstun taleb cânındadır bulur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7). [eden, -en]

Her ne olsa **eder** ol pâdişâh-i Zü'l-celâl / Teslîm ol emrine fermânına ta'zîm gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 6). [eder, -er]

Hem Kerîm'sin hem Raḥîm'sin hem 'Azîm'sin ey Hudâ / Gazabuñı rahmetiñ sebkat **eder** eyle meded (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2). [eder, -er]

Nice ifâ-yı teşekkür edelim yâ Rab saña / Faḥr-i kevneyn'e bizi ümmet **edip** kıldıñ 'atâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 1). [edip, -ip]

Edelim istimâ'ından dil-i vîrâneyi ma'mûr / Gıdâ-yı kalb ü can u nûr-baḥş-i 'aşkândır bu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 3). [edelim, -elim]

Düşürdü gönlümü sevdâ-yı 'aşka / Beni Mecnûn **eden** cânân degil mi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 6). [eden, -en]

Karār-ı hubb-ı ezelden zuhūra geldi bu 'aşk / Onuñçün 'aşık **eder** Ka'be-i cemāle sücüd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 3*). [eder, -er]

Zer-i hâliş **eder** kalbi olup bir kîmyâ-yı feyz / Bilip ikrâr etmez kadrini ol münkir-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2*). [eder, -er]

Olur bir meclis-i şāhāne ol bir bezm-i ehl-i 'aşk / **Eder** tarḥ-ı şafā-yı bāğ-ı vuşlat ḥalka-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 6*). [eder, -er]

Zer-i hâliş **eder** kalbi olup bir kîmyâ-yı feyz / Bilip ikrâr etmez kadrini ol münkir-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2*). [eder, -er]

Olur bir meclis-i şāhāne ol bir bezm-i ehl-i 'aşk / **Eder** tarḥ-ı şafā-yı bāğ-ı vuşlat ḥalka-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 6*). [eder, -er]

Keşfi müşkil bir 'aceb aḥvāldır bu 'Âdile / Ma'nevî esrâr-ı vahdet kim **eder** dilde karār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 5*). [eder, -er]

Edip sıdk ile muḥkem göñlünü sen ol muḥiblerden / **Ede**n ey 'Âdile dōstun taleb cānındadır bulur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 7*). [eden, -en]

Eder emrāz-ı 'işyāna Ḥudā'nıñ rahmeti çāre / Düşen derd ü gama bir gün bulur elbette dermānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 9*). [eder, -er]

Ḳahr ile giryānıñım luṭfuñ ile ḥandānıñım / Ey şeh-i ḥübān sensin **edecək** iḥsānımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 6*). [edecək, -ecek]

Ḥāveristān-ı göñül nūr içre şeh-rāyın **edip** / Zīnet-efzā-yı nücūm oldu mükerrer bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 7*). [edip, -ip]

Bāb-ı elṭāfıñ bize açdıñ **edip** luṭf u 'amīm / Ḥamdü lillāh ey Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 2*). [edip, -ip]

edā: Tarz, üslup, ifade.

Olur āşār-ı feyz-i rahmetiyle bezmimiz mehtāb / Yanar sīnemde bir fānūs-ı gevher şem' **edānım** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 3*). [edānım, -nım]

edā: Naz, işve, cilve.

Dil giriftār olup zülf ile ḥāl-i siyāha / Dü cihān gelmez ḥayāle ne **edādır** ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 4*). [edādır, -dır]

Olan çün tālib-i dīdār eder 'aşkıñ şerābın nūş / Baḳāyı bul şafā bezminde şüretten **edādan** geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 7*). [edādan, -dan]

Bilen çekmez **edāsın** miḥneti var / Göñül ḡaddārdır sevme cihānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 4*). [edāsın, -sı, -n]

edā-yı şükri: Üzerine borç olan veya borç hükmünde bulunan teşekkürü, minneti yerine getirme.

Biñde bir olmaz **edā-yı şükri** tā rüz-ı ḥisāb / Her ne rütbe neml ü reml ü zāriyāt olsa 'aded (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 5*). [edā-yı şükri,]

edeb: Terbiye, nezaket; utanma.

'Âdile yāhū **edeb** gözle rızādan çıkma hīç / Pīr-i zīşān-ı 'ināyet-iḥtivādır Naḳşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 10*). [edeb,]

Ḥaddini mürşid ḥuzūrunda bilip / 'Āḳılāne hep **edeb** ile varıp (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 3*). [edeb,]

edeb gözle: Terbiyeyi gözlemek, zarafeti kollamak.

Meclis-i 'āşıḳdan ayrılma **edeb gözle** hemān / Ḥaḳḳ'ı yād et şevḳle her demde zıḳru'llāha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 6*). [edeb gözle,]

edegör: Ededurmak. (Süreklilik bildiren birleşik bir fiil.).

‘Âdile uzatma sözün / Dervîş **edegör** sen özün (Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 9). [edegör,]

eder hulyâ-yı vaşlı: Kavuşma hayali kurmak.

Eder hulyâ-yı vaşlı ‘Âdile her gece şubha-dek / Gam-ı ‘aşk ile serde her şehir bir özge âhım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9). [eder hulyâ-yı vaşlı, -ı]

edhem pâşâ: Edhem Paşa.

Cigeri pâresi maḥdümü ki **Edhem Pâşâ** / Görmedi ol daḥı dünyâda şafâ-yı devrân (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 7, Beyit 2). [edhem pâşâ,]

ednâ: Az, aşağı, pek alçak.

Rûtbe-i ‘aḳl ü kemâl ‘Âdile gerçi ‘âlî / Bulur **ednâlığı** kim ‘aşk-ı belâdır ey döst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 7). [ednâlığı, -lık, -ı]

Kendiñi ey ‘Âdile bil cümleden **ednâ** hemân / Kurb-ı ev-ednâya ‘arz-ı cân eder cânân-ı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 12). [ednâ,]

Meclis-i ‘adlinde bir bâlâ vezîr / Bir şayılir idi eñ **ednâ** fakîr (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 63). [ednâ,]

ednâ görme: Hor görmek, aşağılamak, küçük görmek.

Görme ednâ mûru aldanma ḥayâl-i ‘âleme / Âşaf-ı ‘aḳla ri ‘âyet kıl Süleymanlık budur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 3). [ednâ görme, -me]

ef’âl: Fiiller, eylemler, yapılan işler.

Güş et cân ile kim zühre eder Ḥaḳḳ’ı semâ’ / Cümle **ef’âlî** güzel kudret ü esrârî güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 6). [ef’âlî, -i]

Âyet-i pâk-i şifâ vü rahmeti evrâd edip / Kârimız **ef’âlimiz** hep şükr-i Yezdân’dır ṭabîb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 8). [ef’âlimiz, -imiz]

Güş et cân ile kim zühre eder Ḥaḳḳ’ı semâ’ / Cümle **ef’âlî** güzel kudret ü esrârî güzel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6). [ef’âlî, -i]

Bakmayıp **ef’âlimize** rahmet et / ‘Âdile bî-çâreye sen şefkat et (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 23). [ef’âlimize, -i, -miz, -e]

efdal: Daha faziletli, çok üstün.

Kıble-gehdîr Ka’be’den **efdal** cemâliñ ‘âşîka / ‘Âdile görsün o vechi luṭf-ile ref’ et niḳâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 8). [efdal,]

‘Âdile bizden ola ‘aşk u niyâz / Rûḥuñta taḳdîşleriñ **efḍali** (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 18). [efḍali, -i]

efdal u ḥâlâtı: Manevi hâllerin daha üstünü, en üstünü.

Rûtbesi **efdal u ḥâlâtı** mükemmel ḡâyet / Kadri ‘âlî şerefi sāmî maḳâmâtı ‘âzîm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 22). [efdal u ḥâlâtı, -ı]

efdal-i cümle: Hepsinin daha faziletlisi, en erdemlisi.

Eḍdal-i cümle velî sırr ü kerâmâtı celî / Ondadır feyz-i ‘Alî onda kemâl ü taḳsîm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 8). [efdal-i cümle,]

efgān: Feryat, inleyiş.

Sīneme doldu havā-yı şevkile feryād-ı ‘aşk / Artar **efgānı** onuñ mānend-i bülbul der-kafe (Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 2). [efgānı, -ı]

Beni bī-dār-ı hūvāb etdi bu cān bülbulü **efgānı** / Deyip yā Rabbi ‘aşkıñda edem qurbān bu cānı (Ādile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 1). [efgānı, -ı]

O gitdi mülk-i ‘uqbāya firākı geçdi tā cāna / Sarāya velvele şaldı cihānı koydu **efgāna** (Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 2). [efgāna, -a]

efgān et: Feryat etmek, inlemek.

Hāk ibretin seyrān eder leyl ü nehār devrān eder / Dōstum diye **efgān eder** Hāk yolunda olan ‘aşık (Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 2). [efgān eder, -er]

O māhñ rüyunu bir gece Mecnūn görmüş olsaydı / ‘Aceb Leyla için eder mi idi ol kadar efgān (Ādile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2). [efgān eder, -er]

Bağ-ı cānānda bülbul gibi **efgān ederek** / Sīnesin gülşen-i vīrān eden göñlümdür (Ādile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 4). [efgān ederek, -erek]

Gāh olur kendimi idrāk ile **efgān ederim** / Gāh ‘ışyānım añıp derd ile nālān gezerim (Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 6). [efgān ederim, -er, -im]

Ederim kat‘-ı ta‘allük çü bu cān ü tenden / O güle bülbul-i cān etmede efgān gideyim (Ādile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 5). [efgān etmede, -me, -de]

Hānedānı māderi evlādı **efgān eyledi** / Hāl-i ehl-i beytini bu gam perīşan eyledi (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 18). [efgān eyledi, -di]

efgān eyleme: Feryat etmek, haykırmak.

Fırkatde kalıp bir iki gün eyleme efgān / Vuşlat bulur āhır gele devrān-ı maḥabbet (Ādile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 5). [efgān eyleme, -me]

efgende: Düşkün, çaresiz.

Saḥa bu ‘Ādile bende kaḫıñda hās **efgende** / Kerem kıl etme şermende Ebā Eyyūbe’l-Enşārī (Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 9). [efgende,]

efhām: Anlayışlar, idrakler.

Bū-Bekir Fāruḫ ‘Ömer ‘Osmān için / Ḥaydar-ı kerrār ü **efhām** ‘aşkına (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 102). [efhām,]

efkār: Düşünceler.

Geçip varlıktan artık buldu ‘aşk u soḫbet-i cānı / O soḫbetdir sa‘ādet başka **efkārı** n’ider ey dōst (Ādile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2). [efkārı, -ı]

efkār: Endişe, tasa, kaygı, üzüntü, keder.

Göñül zevk-ı maḥabbetle dolup kalmadı **efkārım** / Dolaşıp bend-i zülfe cānı qurbān eyledi gitdi (Ādile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 3). [efkārım, -ım]

Mecāzī mi ḫaḫīkī mi nedir bilmem bu **efkārıñ** / Kemāl-i gamla her yerde pür-efkār olmayan göñlüm (Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 2). [efkārıñ, -ıñ]

Efkārı қо dil maḫzenini feyz ile dōldur / Mir‘āt-ı şafā kıl onu rūhuñ görölünce (Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 3). [efkārı, -ı]

İşbu **efkār** ile olmuşken ḫarāb / Görmüş idi bir gece bir özge hūvāb (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 43). [efkār,]

eflāk: *Felekler; gökyüzü.*

Bâtın eşcârda zâhir olan esmârını gör / Nev-bahâr şems ü meh ü çarh ile **eflāk** güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 5*). [*eflāk,]*

Vermez **eflāke** ziyā bu şems ü meh yā Rabbenā / Bî-zevāl Allāh'sın cümle hebā yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 3*). [*eflāke, -e]*

Bâtın eşcârda zâhir olan esmârını gör / Nev-bahâr şems ü meh ü çarh ile **eflāk** güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [*eflāk,]*

Gönül **eflākini** hürşîd-i 'aşkıñ etmede devrân / Cemâliñ rü'yeti 'âşıqları zîrâ eder hayrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 1*). [*eflākini, -i, -ni]*

Semâda devr eder 'aşkıñ ile çarh-ı felek yā Rab / Eder şevkînla rakşı durmayıp **eflāk** hep yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4*). [*eflāk,]*

eflāk-i sîneñde: *Melek göğsünde anlamında kullanılmıştır.*

Hicâb-ı gafleti ref`ede gör **eflāk-i sîneñde** / Görünsün âfîtab-ı vuşlatıñ cânıñda envârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 6*). [*eflāk-i sîneñde, -ñ, -de]*

efsâne: *Efsanelerde geçen, kendisi için efsaneler düzülen veya efsaneyi andırır nitelikte olan.*

Hâzret-i Mevlâ-yı tevîd et bulup bir dânelik / Hâk Muhammed dediñ ise mahv olur **efsânelik** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1*). [*efsânelik, -lik]*

efsâne: *Gerçeğe dayanmayan, asılsız söz, hikâye vb.*

Güft ü gü **efsâne** ile eyleme imrâr-ı vâkt / 'Âdile vâkt-i şeherde âh u efgân gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 6*). [*efsâne,]*

efzûn: *Çok fazla, ziyade.*

Tâ olub ehl-i diliñ **efzûn** kemâl-i himmeti / Âsitânında çalış mahv et özün hayrânı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 2*). [*efzûn,]*

Kâr etdi dile bâlâ-yı firāk u hasret / Oldu günden güne derd-i dil-i zârım **efzûn** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 5*). [*efzûn,]*

efzûn olmada: *Artmak, çoğalmak.*

Dem-â-dem olmada dîvâneligim neyleyim efzûn / Olalı gönca-i ruhsârına bu dîdeler giryân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 6*). [*efzûn olmada, -mada, -]*

eger: *Eğer, şayet.*

Eğer bir kerre güş etseñ olurduñ mest-i efgânım / Reh-i makşûdu kat'â menzil-i irşâddur tevîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 7*). [*eger,]*

İncinir cânıñ **eger** incitir iseñ bir cân / Dervîşe meskenet ü mahvîyet ü şabr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 9*). [*eger,]*

Eğer bir katresi âb-ı hayât olsa hâkîkatde / Velâkin 'âşıka sensiz olur bir zehr-i kâtil mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 6*). [*eger,]*

Eğer dest-i 'Alî'den kevseri nûş etmek istersen / Şakın meyhâne-i süflîde içme şüfiyâ hiç mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 8*). [*eger,]*

Seniñ 'aşkıñ **eger** te'sîr etmez ise bu câna / Hużûru bulmayan cân ü dile minnet mi var yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2*). [*eger,]*

Eğer bir kerre güş etseñ olurduñ mest-i efgânım / Reh-i makşûdu kat'â menzil-i irşâddur tevîd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 7*). [*eger,]*

Vatan olsa **eger** sensiz diler mi cenneti 'aşık / Onuñ ancak muradı rü'yet-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 4*). [eger,]

Bu libâs-ı 'âriyetden 'âri olsa cân **eger** / Kûy-i cânânı eder seyr ü temâşâ muṭlaḳâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 5*). [eger,]

Derd-i 'aşkı zaḥm-ı sînemden su'âl etseñ **eger** / Beste-leb etdi beni ammâ diye bi'llâh bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 7*). [eger,]

Eger 'âkil iseñ sa'y eyle ḥayra ḥôş geçir vaktin / Rızâ-yı Ḥaḳḳ'ı taḥşîl et murâda onda ere gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3*). [eger,]

Ol ṭabîb-i cân **eger** etse ḡam-ı vaşla zuhûr / Ḥasta-i hicrân için dermân eder cânân-ı 'aşḳ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 6*). [eger,]

Gelse biñ ḡam yine râzıdır gönül Ḥaḳ'dan **eger** / Etmedim ḥâşâ şikâyet belki tövbe eyledim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 6*). [eger,]

İncinir cânıñ **eger** incitir iseñ bir cân / Dervîşe meskenet ü maḥviyet ü şabr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9*). [eger,]

Gelse biñ ḡam yine râzıdır gönül Ḥaḳ'dan **eger** / Tevbe vü ḥâşâ şikâyet eyledim de ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 6*). [eger,]

Eyle 'uzletde maḥabbet vaḥdeti keşretde hem / Görmek istersen **eger** cânân rûyun her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 2*). [eger,]

Ey 'aşık sen **eger** ister iseñ dîdârını yâriñ / Şakın dünyâ sevenler ile ülfet eyleme bir ân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [eger,]

Eger bir 'aşık olsa luṭfa mazhar vaşla şâyeste / Oña olur cihânıñ varlığı bir zerreden nokşân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 3*). [eger,]

Eger kim cânına kıyan olur cânânına vâşıl / Onuñcün meclis-i tevḥîde hep cânâ kıyan gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 2*). [eger,]

Sırr-ı vaşlı bilmek isterseñ **eger** / Kâbe kavseyn âyetinden al ḥaber (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 1*). [eger,]

eger eger: "İster... ister..., gerek.... gerek..." anlamlarında bağlaç.

Eger insân eger ḥayvân ü eşyâ / Bu sırrıñ oldular ḥayrân-ı şânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 6*). [eger eger,]

egerçi: Her ne kadar, ise de, gerçi.

Egerçi ehl-i dile göre kâmil de degilsem de / Yine ol câhil-i ḥôd-bîn gibi de degilim şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 4*). [egerçi,]

Ḥicâb-ı menzil-i kavseyn **egerçi** yetmiş biñ / Bir anda ref' ile buldu vişâl-i Ḥaḳ'la sürûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 6*). [egerçi,]

Degilsem de **egerçi** vaşlına ol âfetiñ lâyık / Derûnum zaḥmına Loḳmânlık eyler mihr-i bânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 5*). [egerçi,]

Dürr-i dergâhı **egerçi** derd ü mihnetdir şedîd / Heybet-i ḳurb-ı vişâl amma ki bu'duñdan eşed (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 6*). [egerçi,]

egerçi: Eğer ki, gerçi, doğrusu.

Egerçi her kişide bir emel var / Bizim onda ne ĩn ü ânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 7*). [egerçi,]

'Aşkı **egerçi** söyletir / Hâl-i dil ammâ pek cemîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 5*). [egerçi,]

eglen: Vakit geçirmek, beklemek, kalmak, oylanmak.

Düşüp bülbül gibi zâra bakar mı bâğ u gülzâra / Vâtan tutmaz dü-‘âlemde der-i cinânda **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 4). [eglenmez, -mez]

Gezer şâm ü şehër maflûbunu arayı arayı / Bulam diye dilârâyı durup bir yanda **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 5). [eglenmez, -mez]

Çamusu mâ-sivâ imiş cihânda ‘aşkdan ğayrı / Seni ister dil-i zârım cihân ü cânda **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 6). [eglenmez, -mez]

İçir vahdet meyin kınsın yolunda mest-i ‘aşk olsun / Firâkıyla yeter yandı çeh-i süzânda **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 7). [eglenmez, -mez]

Geçir varlıkdan artık yandı nâr-ı nefis-i zâlimden / Kemâl-i lûtf u cûduñdan vişâliñ diler **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 8). [eglenmez, -mez]

Bırakdı nâmusu ‘Âdile fedâ kıldı bütün varı / Görelden hâl ü ruhsârı dayanmaz cân **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 9). [eglenmez, -mez]

Düşüp bülbül gibi zâra bakar mı bâğ u gülzâra / Vâtan tutmaz dü-‘âlemde der-i cinânda **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 4). [eglenmez, -mez]

Gezer şâm ü şehër maflûbunu arayı arayı / Bulam diye dilârâyı durup bir yanda **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 5). [eglenmez, -mez]

Çamusu mâ-sivâ imiş cihânda ‘aşkdan ğayrı / Seni ister dil-i zârım cihân ü cânda **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 6). [eglenmez, -mez]

İçir vahdet meyin kınsın yolunda mest-i ‘aşk olsun / Firâkıyla yeter yandı çeh-i süzânda **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 7). [eglenmez, -mez]

Geçir varlıkdan artık yandı nâr-ı nefis-i zâlimden / Kemâl-i lûtf u cûduñdan vişâliñ diler **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 8). [eglenmez, -mez]

Bırakdı nâmusu ‘Âdile fedâ kıldı bütün varı / Görelden hâl ü ruhsârı dayanmaz cân **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 9). [eglenmez, -mez]

eglen: Oyalanmak; neşelenmek, ferahlamak.

Vişâl-i murğ-ı dil ister şehâ bu cânda **eglenmez** / Diler dermânı senden hasta dil Loqmân’da **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 1). [eglenmez, -mez]

Çanıp nûr-ı tecellîde ğinâ bulmaz tesellîsiz / Tecellî-i cemâl ister vişâliñ cânda **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 2). [eglenmez, -mez]

Hezârân-ı derd ile nâlân u efgân murğ-ı dil dâ’im / Gönül zevkiyle ğâhi şevk alıp gülşende **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 3). [eglenmez, -mez]

Vişâl-i murğ-ı dil ister şehâ bu cânda **eglenmez** / Diler dermânı senden hasta dil Loqmân’da **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 1). [eglenmez, -mez]

Çanıp nûr-ı tecellîde ğinâ bulmaz tesellîsiz / Tecellî-i cemâl ister vişâliñ cânda **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 2). [eglenmez, -mez]

Hezârân-ı derd ile nâlân u efgân murğ-ı dil dâ’im / Gönül zevkiyle ğâhi şevk alıp gülşende **eglenmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 3). [eglenmez, -mez]

Bir gedâ kıldur kapıñda ‘Âdile bî-nâm-ü şân / **Eglenirim** ‘aşkıñ ile yoğsa cânı neylerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 6). [eglenirim, -ir, -im]

‘Aşkıñla zevk alanlar gülzârı istemezler / Gamsızca **eglenir** cân yâr meclise gelince (Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 5). [eglenir, -ir]

Yâdigârı kalmış idi Hayriyye Sultân baña / Kalb-i maḥzûnum onuñla **eglenirdi** dâ’imâ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 8). [eglenirdi, -ir, -di]

ehem gördü: En önemli, en mühim olmak.

Hâlet-i isnâ ‘aşer evlâdı hem / ‘Aşk ta’dâdı dile gördü ehem (Âdile Sultan Divanı, Terkiib-bend 1, Beyit 7). [ehem gördü, -dü]

ehl: Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar.

Şikâyet cevri-i dilberden kadîmi resmdir ammâ / Hâkîkâtte cefâ **ehli** vefâ erbâbıyım şüfî (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 5). [ehl-i, -i]

Mecâz **ehli** desinler haqqımızda ehl-i zâhir hep / İki şüret şebât et sen de seyyâr olmayan gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 3). [ehl-i, -i]

ehl-i ‘aşk: Aşk erbabı, âşıklar.

Bindi gitdi hâşılı ol **ehl-i ‘aşk** / Derd-i hicri eyler oldum ben de meşk (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 30). [ehl-i ‘aşk,]

ehl-i ‘aşk u ‘irfâna: Aşk ve ilim ehli, âlimler ve âşıklar.

Şakın aldanma nâ-dâna gel **ehl-i ‘aşk u ‘irfâna** / Sivâdan fâriğ ol düş ‘aşka bekle bâb-ı kalbi gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 3). [ehl-i ‘aşk u ‘irfâna,]

ehl-i ‘aşka: Aşk erbabı, âşıklar.

Ehl-i ‘aşka şevk-i kalb ü zevk-i cândır müsiķî / Hûş hevâdır mü’mine hâlet-resândır müsiķî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 1). [ehl-i ‘aşka, -a]

‘Âkıl iseñ zerresine sen o şemsin mazhar ol / **Ehl-i ‘aşka** ni‘met-i ‘uzmâdır ol ‘aşk-ı Hudâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 4). [ehl-i ‘aşka, -a]

ehl-i ‘aşkıñ: Aşk erbabı, âşıklar.

Ehl-i ‘aşkıñ gel göñül sen bende-i fermânı ol / Sür yüzün takbîl-i bâb-ı dergah-ı zî-şânı ol (Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 1). [ehl-i ‘aşkıñ, -iñ]

Cümle eşyâ Hâkîk’ı tesbîh eyleyince şüfiyâ / Hiç ‘abeş mi **ehl-i ‘aşkıñ** etdigi zîkr-i Hudâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 3). [ehl-i ‘aşkıñ, -iñ]

ehl-i ‘aşkıñ: Âşıklar.

Ehl-i ‘aşkıñ ‘aşkıyım evliyânın çâkeri / Cân fedâ-yı ‘aşk eden ehl-i şafâdır sevdiğim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 7). [ehl-i ‘aşkıñ, -iñ]

ehl-i beyt’i: Hz. Muhammed’in ailesi.

Nice hasta-hâtır olmaz ol nigâr / **Ehl-i Beyt’i** ağlamakdayken müdâm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 39). [ehl-i beyt’i, -i]

ehl-i beytiñden: Hz. Muhammed’in kızı Hz. Fatma, dâmâdı Hz. Ali ve onların evlâtlarının dâhil olduğu âilesi [Büyüklerin âileleri için de kullanılmıştır].

Şarıldım dâmen-i rahm u vefâña ya Resûla’llâh / Şefâ’atle ‘inâyettir niyâzım **Ehl-i Beytiñden** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 4). [ehl-i beytiñden, -iñ, -den]

ehl-i beytiñden: Hz. Muhammed’in ailesi.

Şefâ’atde delâletdir niyâzım **Ehl-i Beytiñden** / Delâletde sa’âdetdir niyâzım **Ehl-i Beytiñden** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 1). [ehl-i beytiñden, -iñ, -den]

Günâhkâr ümmetiñ eşhâb u âliñden meded ister / Benim ancak dehâletdir niyâzım **Ehl-i Beytiñden** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2). [ehl-i beytiñden, -iñ, -den]

Saña ümmetliğim ‘işyânımı elbette mahv eyler / Sahâvetdir samâhatdir niyâzım **Ehl-i Beytiñden** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 3). [ehl-i beytiñden, -iñ, -den]

Şarıldım dâmen-i rahm u vefâña ya Resûla'llâh / Şefâ'atle 'inâyettir niyâzım **Ehl-i Beytiünden**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 4). [ehl-i beytiünden, -iñ, -den]

Der-i luţfuñda bir mücrim gedâdır 'Âdile bî-şek / Kerâmetle himâyetdir niyâzım **Ehl-i Beytiünden**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5). [ehl-i beytiünden, -iñ, -den]

ehl-i cürme: Suçlular, günahkârlar.

Kapıñda bir günah-kâr u haţâ-pîşe siyeh-rüyem / Her **ehl-i cürme** erham olan sultânım gel yetiş
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 2). [ehl-i cürme, -e]

ehl-i dâlâletdir: Doğru yoldan sapan kişiler.

Odur bî-çäre kim bir iki gün 'ömrün eder zâyî' / Ki cân yakmağa kanmaz çünkü hep **ehl-i dâlâletdir**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 6). [ehl-i dâlâletdir, -dir]

ehl-i dil ü 'irfân olur: Âlim ve derviş olmak.

Kalbine eden nazar elbette kendiñi tanır / Kendini dilde gören **ehl-i dil ü 'irfân olur**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 4). [ehl-i dil ü 'irfân olur, -ur]

ehl-i dil: Gönül ehli // âşıklar, arifler.

Olur hem **ehl-i dil** hem de bulur kalbinde hoş zevkı / O dil kim 'aşk ile dolar da döstuna muhib
olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2). [ehl-i dil,]

Ehl-i dil cismi olurdu pâre pâre 'aşk ile / Olmasa zâhir cemâl üzre siyeh nûr u niķâb (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 35, Beyit 6). [ehl-i dil,]

Olanlar **ehl-i dil** çille çeker cânâna incinmez / Bilenler pâdişâhın emrini dev-bâna incinmez (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1). [ehl-i dil,]

Şâh-ı evreng-i vefâ bülbül-i gülzâr-ı şafâ / 'Âşıka luţfı revâ **ehl-i dile** feyzi 'amîm (Âdile Sultan
Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 7). [ehl-i dile, -e]

Hâzret-i Bü'l-Hasen-i Şâzelî de 'âli pîr / Ehl-i 'irfâna mü'tn **ehl-i dile** yâr ü zâhir (Âdile Sultan
Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 31). [ehl-i dile, -e]

Ehl-i dile şanma ki düzaķ cihân / Kendine cennet yine kendi dili (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6,
Beyit 8). [ehl-i dile, -e]

Ey 'Âdile âgâh ol dünyâ vü mâ-fî-hâ nedir / Lâzım olan **ehl-i dile** meyhânedir peymânedir (Âdile
Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 10). [ehl-i dile, -e]

Egerçi **ehl-i dile** göre kâmil de degilsem de / Yine ol câhil-i hûd-bîn gibi de degilim şüfî (Âdile
Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 4). [ehl-i dile, -e]

Tehî şanma görüp **ehl-i dili** çeşm-i haķâretle / Şunup beyhûde bu 'aşkı şaķın 'uşşâķı incitme
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 3). [ehl-i dili,]

Tâ olub **ehl-i diliñ** efzûn kemâl-i himmeti / Âsitânında çalış maķv et özün hayrânı ol (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 2). [ehl-i diliñ, -iñ]

İç **ehl-i diller** ile cām bezm-i maķabbetde tamâm / Serbest olup bî-neng ü nâm terk-i gâm-ı cân
edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 9). [ehl-i diller, -ler]

Nûr-ı lâ-şarkî vü lâ-ğarbî bulan kimdir 'aceb / **Ehl-i dillerdir** olup mişkât-ı envâr-ı yakîn (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5). [ehl-i dillerdir, -ler, -dir]

Bu bahârı zevķ edenler cem' olsun meclise / Kıla sâķî bir ķadehle mest **ehl-i dilleri** (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 164, Beyit 6). [ehl-i dilleri, -ler, -i]

ehl-i fażl: Cömert, değerli kimse.

(Men 'araf) esrârını bulamazlar illâ **ehl-i Fażl** / Fażlına benden taleb senden 'inâyet yâ Mu'tn
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4). [ehl-i fażl,]

ehl-i hāl: *Hâl ehli // gönlü Allah aşkı ile dolu olan, bildiklerini sözde bırakmayıp fiile geçiren kimseler için kullanılır.*

Hayret-i 'aşk ile kendini bilen her **ehl-i hāl** / Zevk u şevkin dā'imā tecdīd eder hāndan olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 3*). [ehl-i hāl,]

Ermez reh-i murāda meşgūl-ı gāflet olan / Kalbinde **ehl-i hālīn** 'irfān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 5*). [ehl-i hālīn, -iñ]

ehl-i ikrāra: *Tanıyanlar, kabul edenler.*

Ehl-i ikrāra o bir güldür kim / koqlamaz onu sırr-ı inkārı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 6*). [ehl-i ikrāra, -a]

ehl-i 'irfān ü şafā: *İlim, akıl sahipleri ve eğlence topluluğu.*

Cām-ı 'ālem kadrine eşhāb-ı 'işret dil-şikest / Meclisinde **ehl-i 'irfān ü şafā** pür-cüş ü mest (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 4*). [ehl-i 'irfān ü şafā,]

ehl-i 'irfāna: *İrfan sahibi, bilgili.*

Hzret-i Bü'l-Hasen-i Şāzelī de 'ālī pīr / **Ehl-i 'irfāna** mū'in ehl-i dile yār ü zāhir (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 31*). [ehl-i 'irfāna, -a]

ehl-i kemāl: *İlim ve fazilet sahipleri, kâmil insanlar.*

Böyle demiş **ehl-i kemāl** / İncitme hiç dervīşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 6*). [ehl-i kemāl,]

Halk içinde bī-nişān olmuş gezer **ehl-i kemāl** / İste onu bī-nişān insān içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 2*). [ehl-i kemāl,]

ehl-i kemāle: *İlim ve fazilet sahipleri, kâmil insanlar.*

Bul selāmet tā olup **ehl-i kemāle** hāk-i pāy / Cāhil ü nādāna gel esrārını açma amān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 3*). [ehl-i kemāle, -e]

ehl-i kemāle göre: *İlim ve fazilet sahipleri, kâmil insanlara göre.*

Gerçi biz **ehl-i kemāle göre** kâmil degiliz / Öyle hōdbīn şūfī gibi daḥī cāhil degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 3*). [ehl-i kemāle göre,]

ehl-i kemālīn: *İlim ve fazilet sahipleri, kâmil insanlar.*

Fānī cihānīn 'Âdile bakma tükenmez derdine / **Ehl-i kemālīn** hākine hep cānı qurbān edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 10*). [ehl-i kemālīn, -iñ]

ehl-i kemālīn nālesi: *İlim ve fazilet sahiplerinin iniltisi.*

(Küllī yevmin hüve fī şe'nin) buyurmuşdur Hudā / Ol sebab **ehl-i kemālīn nālesi** Qur'an'dadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 5*). [ehl-i kemālīn nālesi,]

ehl-i mihnet: *Gam, keder topluluğu.*

Muṣṭafā'nın lūtfudur emrāz-ı ekvāna devā / **Ehl-i mihnet** hāsıl eyler cāna feyzinden şafā (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 19*). [ehl-i mihnet,]

ehl-i renc: *Ağrı, sızı; eziyet, sıkıntı.*

Kimi ma'sûm kimi 'âkil kimi genc / Kimi gitdi kimi kaldı **ehl-i renc** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 17). [ehl-i renc,]

ehl-i riyâdan: İkiyüzlüler.

Sûfiyâ her ne desek boş yere söyler degiliz / Hâş mürîd olduk ezel **ehl-i riyâdan** degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 1). [ehl-i riyâdan,]

Ne söylersin o beyhûde kelâmı diñlemem şüfî / Mürîdi hâş olup **ehl-i riyâdan** degilim şüfî (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1). [ehl-i riyâdan,]

ehl-i riyânî: İkiyüzlüler.

Cenneti vaşf eyledigîñ hâldir / **Ehl-i riyânî** olamaz menzili (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 6, Beyit 7). [ehl-i riyânî, -nî]

ehl-i şadâkat: Doğruluk ehli, vefalılar.

Cihânı şanma kim hâli nice **ehl-i şadâkat** var / Hemen ârzuları devletle dîne hüsni-i hîdmetdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 4). [ehl-i şadâkat,]

ehl-i şafâdır: Zevk ehli.

Ehl-i 'aşkıñ 'âşkıyım evliyânîñ çâkeri / Cân fedâ-yı 'aşk eden **ehl-i şafâdır** sevdiğim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 7). [ehl-i şafâdır, -dır]

ehl-i şekâ: Sıkıntı, uğursuzluk ehli.

Durdular **ehl-i şekâ** eşhâb-ı müsteşnâ gibi / Karşıña ok attılar küffâr-ı bî-pervâ gibi (Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 5). [ehl-i şekâ,]

ehl-i tama'dan: Açgözlü insanlar.

Biz fakîriz yine meslûb-ı recâyız ammâ / Göñlümüz şâf u ğanî **ehl-i tama'dan** degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 7). [ehl-i tama'dan,]

Biz fakîriz yine meslûb-ı recâyız ammâ / Göñlümüz şâf u ğanî **ehl-i tama'dan** degiliz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7). [ehl-i tama'dan, -dan]

ehl-i temkînîm: Ağırbaşlı, kontrollü olanlar.

Ben ey gül **ehl-i temkînîm** beni bülbüle beñzetme / Yanıp âh eylemem pervâne-veş yanmağda zevkım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 4). [ehl-i temkînîm, -im]

ehl-i yeşrib: Medine halkı.

Ehl-i yeşrib çıkdı istikbâline / Muntazırlar koşdu isti'câline (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 6). [ehl-i yeşrib,]

ehl-i zâhir: Dış görünüşe bakanlar, dıştan görenler, olayların iç yüzünü göremeyenler.

Bî-mahabbet **ehl-i zâhir** kulluğu maqbûl degil / Kim 'ibâdet içre gâyet mu'teber tâ'atdır 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 2). [ehl-i zâhir,]

Mecâz ehli desinler hakkımızda **ehl-i zâhir** hep / İki şüret sebât et sen de seyyâr olmayan göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 3). [ehl-i zâhir,]

ehl-i zîmem: Borçlular.

Hey'et-i devlet ile **ehl-i zîmem** / 'Asker ü küttâb ü eşnâf-ı ümem (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 5). [ehl-i zîmem,]

ekmel: Daha, pek kâmil, noksansız, mükemmel.

Hâzret-i şiddîk-ı ekberdir imâm-ı evliyâ / Kâmilîniñ **ekmeli** hem yâr-ı gâr-ı Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 1*). [ekmeli, -i]

Cennet ü Firdevsi bulam der iseñ / Râhber et kendiñe bir **ekmeli** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 9*). [ekmeli, -i]

ekmel-i insân: İnsanların mükemmeli, kusursuzu; Hz. Muhammed.

Ekmel-i insân u sa'âdet-şifât / Şalli 'alâ seyyidînâ Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 8*). [ekmel-i insân,]

ekmel-i insândadır: İnsanların mükemmeli, kusursuzu; Hz. Muhammed.

Mürşidi bul dilde kenz-i 'aşkı eylerseñ taleb / (Küntü kenz) esrârı zîrâ **ekmel-i insândadır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 3*). [ekmel-i insândadır, -da, -dır]

eksik etme: Her zaman bulundurmak.

Ey mü'tin ü destgirim etme eksik himmetiñ / Sendedir 'irfân u cüd u mes'adet şeyhim 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 6*). [eksik etme,]

eksik olmasın: Eksik olmamak, her zaman var olmak, hep bulunmak.

Göñülde tâb '-ı nâr-ı 'aşkı **eksik olmasın** bir ân / Gam-ı 'aşk 'Âdile'ye hikmet-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 7*). [eksik olmasın, -sın]

eksik olmaz: Bir durumun sürekli devam etmesi, hep var olması.

Görmeyince o yâri gayr-i niķâb / **Eksik olmaz** göñülde derd ü 'azâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 1*). [eksik olmaz,]

eksil: Eksilmek, azalmak.

Seniñ âyine-i hüsnüñ cilâsı artar **eksilmez** / Cihânda vech-i hürşidiñ ziyâsı artar **eksilmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 1*). [eksilmez, -mez]

Cemâliñ nûru mir'ât-ı Cenâb-ı Hâk olan cânân / Münevver şem'-i 'aşkıñ incilâsı artar **eksilmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 2*). [eksilmez, -mez]

Felekde var mı vechiñ gibi bir hîç nûr-ı 'âlem-tâb / Ezelden pertev-i enver-fezâsı artar **eksilmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 3*). [eksilmez, -mez]

Eyâ iki cihânîñ cism ü cânı şâh-ı zîşânı / Dilimde âteş-i 'aşkıñ şafâsı artar **eksilmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 4*). [eksilmez, -mez]

Gürûh-ı 'aşıkân şevkile her dem pür-hurûş olmuş / Döner çarh-ı derünuñ hep bakâsı artar **eksilmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 5*). [eksilmez, -mez]

Edenler hilye-i evşâfını ey nûr-ı Hâk iş'âr / Füyuzât-ı kemâl ile havâşı artar **eksilmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 6*). [eksilmez, -mez]

Mu'allâ dergehiñ dârü'l-emândır bâb-ı rahmetdir / O bâbiñ bendegânınıñ nevâsı artar **eksilmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 7*). [eksilmez, -mez]

Garîb bir ümmetiñdir 'Âdile düşmüş o dergâha / Niyâz ü iftikâr ü ilticâsı artar **eksilmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 8*). [eksilmez, -mez]

Seniñ âyine-i hüsnüñ cilâsı artar **eksilmez** / Cihânda vech-i hürşidiñ ziyâsı artar **eksilmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 1*). [eksilmez, -mez]

Cemâliñ nûru mir'ât-ı Cenâb-ı Hâk olan cânân / Münevver şem'-i 'aşkıñ incilâsı artar **eksilmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 2*). [eksilmez, -mez]

Felekde var mı vechiñ gibi bir hîç nûr-ı ‘âlem-tâb / Ezelden pertev-i enver-fezâsı artar **eksilmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 3). [eksilmez, -mez]

Eyâ iki cihânın cism ü cânı şâh-ı zîşânı / Dilimde âteş-i ‘aşkıñ şafâsı artar **eksilmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 4). [eksilmez, -mez]

Gürûh-ı ‘aşıkân şevkile her dem pür-hurûş olmuş / Döner çarh-ı derûnuñ hep bakâsı artar **eksilmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 5). [eksilmez, -mez]

Edenler hilye-i evşâfını ey nûr-ı Hâk iş ‘âr / Füyuzât-ı kemâl ile havâşsı artar **eksilmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 6). [eksilmez, -mez]

Mu‘allâ dergehiñ dârü’l-emândır bâb-ı rahmetdir / O bâbın bendegânının nevası artar **eksilmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 7). [eksilmez, -mez]

Garîb bir ümmetiñdir ‘Âdile düşmüş o dergâha / Niyâz ü iftikâr ü ilticâsı artar **eksilmez** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 8). [eksilmez, -mez]

ekvân: Âlemler, varlıklar, mahluklar.

Bir iki gün olanlar tekve-i ‘aşkıñda mihmânın / Geçer ‘Âdile-âsâ cümleden **ekvâna** incinmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5). [ekvâna, -a]

Yok iken eşyâyı mevcûd eylediñ / Zâtın **ekvâna** ma‘bûd eylediñ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi I, Beyit 20). [ekvâna, -a]

ekvân ile mevcûda: Varlıklar ve yaratılanlar.

Hakîkatde nâzar kılsañ bu **ekvân ile mevcûda** / Bulursuñ ‘ayn-ı noğşânın edersin ‘âyıbını i‘lâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 4). [ekvân ile mevcûda, -a]

el: Güç, iktidar, irade.

Zâhidâ hor bakma incitme o ‘âlî erleri / Var **eliñ** diliñ çek onlardan şakın cân u seri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 1). [eliñ, -iñ]

Görüp sâdıqları hâ’in **elinde** şanma bî-çâre / Mu‘îni Hâk olan iki cihânda pür-selâmetdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 5). [elinde, -i, -nde]

Amânı bulmadı zâlim **elinde** kaldı hayretle / Fedâ etdi nihâyet ‘âlemi kaçd u irâdetle (Âdile Sultan Divanı, Müseddes I, Beyit 8). [elinde, -i, -nde]

el: Diyar, mekan.

‘Aşkdır bî-kayd pervâz eyleyip sîmurg-veş / ‘Aşkdır döst **ellerini** dâ’ima seyrân eden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5). [ellerini, -leri, -ni]

el: Mevcudiyet.

Saňa ahvâlimi ‘arz etmege hâcet mi var yâ Rab / Günehkârım recâya **elde** bir kuvvet mi var yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1). [elde, -de]

el: El; kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

Bâr-i gâha şâh-ı gül tertibini kurmuş şabâ / Şâf şâf **eller** bağılı onda enbiyâ vü evliyâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 1). [eller, -ler]

Yâr **elinden** nûş etdik bâde-i gül-rengi biz / Kim çerâğ-ı kalb şem‘-i ‘aşkıñın süzânıdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 2). [elinden, -i, -nden]

Vech-i mâh âhû-nigâh çeşmi siyâh kâkül siyâh / Câm **elde** şu‘le dilde ol şeh-i hûbânı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 8). [elde, -de]

Ne dilimde olur evrâd ne **elimde** teşbîh / Ne velîyim ne deliyim yine vîrân gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 5). [elimde, -im, -de]

Dilde ne vird ü zikir var ne **elimde** teşbîh / Ne velîyim ne deli dîst sever hûş geçerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5*). [*elimde, -im, -de*]

el: *Sahiplik, mülkiyet.*

Gafleti kı fırsatı fevt etme **elde** var iken / Gâfil olan 'Âdile eñ soñra peşimân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 9*). [*elde, -de*]

Hâşılı Faḥr-ı cihândır âşıkânîñ rehberi / Onuñ için 'Âdile **el** müctebâdır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 8*). [*el,*]

Elde Hakk'a cām-ı 'işret var iken / Şādmānım vaşf-ı kalbi diyemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 3*). [*elde, -de*]

Hicrānı yakdı cānımı yandım amān u el-amān / Gitdi **elimden** eylerim bülbül gibi āh u figān (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 5*). [*elimden, -im, -den*]

el: *Başkası, yabancılar.*

Geç haseb ile nesebden cümleden ey 'Âdile / Vākîf **el** sırr-ı nihān-ı 'aşk-ı Yezdān'a gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 6*). [*el,*]

el verdi: *Oluşmak, ortaya çıkmak.*

Ey dil hemān zevk et **el verdi** vakt-i 'işret / Çirk-āb-ı cürmü silsin ol bāde kevşer imiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 5*). [*el verdi, -di*]

el-amān: *Aman, imdat, medet.*

Kıl benî āgāh hem de vaşla lāyık olayım / Ol açık kapıña geldim **el-amān** 'afv et şehā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 3*). [*el-amān,*]

El-amān tüt ikilikden sırr-ı kalbi pek nihān / Rāzı ifşā eyleyenîñ çoğu peşimân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 7*). [*el-amān,*]

El-amān āteş-i 'aşkıñ dil-i sūzānı yakar / Geçdi tā cān evine bu şerer-i āh ü figān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [*el-amān,*]

Soñra ammā sīneme zālīm cihān / Bir oñulmaz yara açdı **el-amān** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 88*). [*el-amān,*]

el-amān et: *Yardım etmek; acımak.*

Sīnemi yakmakda yārim āteş-i hicrān ile / **El-amān et** 'aşk-ı dīdāra bir dem terk-i nāz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 1*). [*el-amān et,*]

elbet: *Elbette, şüphesiz, mutlaka.*

Derdini yād eyle dermān bulunur **elbet** / Yolunda cān nişār et cānān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 4*). [*elbet,*]

Bulsa ey cān hāne-i dil hāş-ı vaḥdetden şeref / Olur **elbet** cennet-āsā bir maḳām-ı dil-güşā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 4*). [*elbet,*]

Emr-i mürşīde ḡebāt et sıdkıla ey 'Âdile / Feyz-i Hāk ol vāsıta ile erişir **elbet** saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 8*). [*elbet,*]

Yüzüñ Mevlā'ya döndür eyleme ey cān sen ḡaflet / Kafesden bülbül-i cān-ı gedā vü şāh uçar **elbet** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 2*). [*elbet,*]

'Âdile inkār eder **elbet** 'azāb-ı düzaḥı / Cennet olsa meskeni sensiz yine ikrārı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 6*). [*elbet,*]

Gerçi teslīm ü rızādır kula kalb ile hezar / Sā'ili tārđ eylemez **elbet** Hudā'ya rahmetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 4*). [*elbet,*]

Maḥrem-i esrârı eyler ‘Âdile **elbet** seni / Hânkâh-ı mürşide gel tâlib-i ihsânı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 6*). [elbet,]

Ol cemâliñ şu ‘lesin kim görse **elbet** mest olur / Burc-ı sînemde doğunca mâh-ı tâbânım benim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 6*). [elbet,]

Oña dertli varan ey ‘Âdile **elbet** bulur dermân / Ki hâk-i pâki çeşm-i ehl-i derde tütüyâ gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 6*). [elbet,]

Yorma tedbîr ile kalbiñ kadere bağlan kim / Niyyeti hâş olanı şâd eder **elbet** Yezdân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 4*). [elbet,]

‘Âşıkım etmez melûl **elbet** beni ahvâl-i ‘aşk / Sîne süz ü zâr olmağdır tabî‘i her demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 7*). [elbet,]

Koma dünyâyı kalbe ver su’âli / Nedâmet çekilir **elbet** degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 6*). [elbet,]

Gerçi dünyâya gelen ma‘lûmdur **elbet** göçer / Âh kıldı ol civân ü ol melek ‘Adn’e sefer (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 1*). [elbet,]

Bir özü doğru sözü doğru muḥibb-i devlet / Öyle bir yâr için ‘Âdile ağlar **elbet** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 20*). [elbet,]

Kerbela-yı hayme-gâhı hâli âh / Söylesem hürşid olur **elbet** siyâh (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 35*). [elbet,]

elbette: *Elbette, şüphesiz, mutlaka.*

Düşüp hâk-i niyâz üzre tazarru‘ kıl o şehnâza / Erer ma‘şûkuna **elbette** ‘âşık gayrı şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 3*). [elbette,]

Devlet-i dâreyn ile **elbette** oldu ser-firâz / Emriñi her kim ki tutdu şâhib-i erkân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 9*). [elbette,]

Saḥa ümmetligim ‘işyânımı **elbette** mahv eyler / Şahâvetdir samâḥatdır niyâzım Ehl-i Beytiñden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 3*). [elbette,]

Cânı terk edene cânân olur **elbette** naşîb / Terk-i cân et bulasın vuşlat-ı dildâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [elbette,]

Döner **elbette** bütün devlet-i ‘aşkıñda cihân / Göñül ol peykere pervâne-nümâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 3*). [elbette,]

Kalbine eden nazar **elbette** kendiñi tanıır / Kendini dilde gören ehl-i dil ü ‘irfân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 4*). [elbette,]

Eder emrâz-ı ‘işyâna Hudâ’nıñ rahmeti çâre / Düşen derd ü gama bir gün bulur **elbette** dermânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 9*). [elbette,]

elbise: *Giysi.*

Elbisesi yeşil nûr cennet içinde bir hür / Hüsnü ziyâsı üzre bir âfitâb örtmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 4*). [elbisesi, -si]

elden bırakma: *İlgilenmeyi bırakmak.*

Hep hâk-ile yeksân olan erdi vişâle aldı şan / **Elden bırakma** iftikârı ‘Âdile yalvarı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 7*). [elden bırakma, -ma]

elden koyma: *Vazgeçmek, terk etmek, bırakmak.*

Hâk ile yeksân olan erdi vişâl-i dilbere / Koyma elden iftikârı ‘Âdile yalvarı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 7*). [elden koyma, -ma]

ele almam: *Tutmak, eline almak.*

Deme teşbîhi terk ile **ele almam** ben ol cāmı / Hicāb-ı ‘aqlı çāk et ma‘rifet bul bu riyādan geç
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6*). [*ele almam, -ma, -m*]

elem: *Üzüntü, tasa, keder.*

‘Uşşāk ki ‘aşkuñ **elemiyle** mütelezziz / ‘Âbid dañi cennet ni‘amiyle mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 1*). [*elemiyle, -i, -y, -le*]

Derdine dermān erişdi ĥasta-dil ‘aşıklarıñ / Kalmadı kaygu **elem** göründü dōstuñ elleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 3*). [*elem,*]

İltifātındı baña mañzā kerem / Sāye-i ‘adlinde çekmezdim **elem** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 39*). [*elem,*]

(elem neşrah)’la: *"Genişletmedik mi, senin için açmadık mı?" İnşirah Suresi, birinci ayet.*

Çün (**elem neşrah**)’la şadr buldu zevk u inşirāh / ‘Âdile zārıñ şifāsı zıkr-i Qur’ān’dır tabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 10*). [*(elem neşrah)’la, -la*]

elest hitābına: *Kur’an-ı Kerim’de bildirildiği üzere Allah’ın ruhları yarattıktan sonra sorduğu, “Elesü bi-rabbiküm?” (Ben sizin Rabb’iniz değil miyim?) sorusu.*

Elest hitābına “belā” dedim secde kıldım / Rahmet-i Haqq’a cān ü dilden sığındım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 1*). [*elest hitābına, -i, -na*]

el-firāk: *Ayrılık sözü, elveda.*

El-firāk ü el-vedā’ vü eş-şalā / Dilden asla çıkmaz oldu Kerbelā (*Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 42*). [*el-firāk,*]

eli ermez: *Yapabilmek, ulaşabilmek.*

Kimseniñ ermez eli bir gül-i rā’ nadır ‘aşk / Ol mañabbet dile bir başka hevādır ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 2*). [*eli ermez, -mez*]

elin çek: *Elini çekmek, uzak durmak, ilgilenmemek.*

Her ne dürlü kula miñnet gelse şāyāndır tabīb / Çek ‘ilācımdan elin ol derde dermāndır tabīb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 1*). [*elin çek,*]

Çek elin ferdā ģamından kendini fark et bu gün / Yan cemāl-i şem‘-i ‘aşka şüret-i pervāne gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 6*). [*elin çek,*]

elleri: *Eller, avuçlar.*

Derdine dermān erişdi ĥasta-dil ‘aşıklarıñ / Kalmadı kaygu elem göründü dōstuñ **elleri** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 3*). [*elleri,*]

elli beşde: *Sayı, elli beş.*

Elli beşde eyledi ‘azm-i Na‘īm / Millet ü evlādını koydu yetīm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 14*). [*elli beşde, -de*]

elli üç: *Sayı, elli üç.*

Mekke’de doğdu şa‘adetle o mäh / **Elli üç** sāl onda tıttı cāy-ğāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 2*). [*elli üç,*]

elli yedinci: *Elli yedi.*

Elli yedinci sene etdi tülû / Mişl-i hürşîd-i cihân-tâb-ı kerem (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 44). [elli yedinci, -nci]

eltâf: İyilikler, cömertlikler.

‘Âlem-i Lâhût’daki **eltâfınıñ** taḥmîdine / Vaḳf-ı âvân etmede ümmetleriniñ her biri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 5). [eltâfınıñ, -ı, -nıñ]

elvân: Renkler.

Kamaşır dîdeler seyrânına **elvânı** pek zîbâ / O şehriñ görmemişdir çeşm-i insân mişlini aşlâ (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 2). [elvânı, -ı]

elvân: Çeşit çeşit.

Dağ açılıñ sînedeki **elvân** donansın her taraf / Şu’lelensin nûr-ı ‘aşkıñ şevḳ bulsun geceler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 5). [elvân,]

el-vedâ’: Bir daha karşılaşılmayacak biçimde ayrılırken "Allah'a ısmarladık, Allah'a emanet olun" anlamlarında kullanılan bir söz.

El-fırâḳ ü **el-vedâ’** vü eş-şalâ / Dilden aşla çıkmaz oldu Kerbelâ (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 42). [el-vedâ’,]

elver: Yetmek, yetecek kadar olmak.

Şâhen-şeh-i devrân iken ‘Abdülazîz-i huld-i câh / **Elvermedi** zâlim felek yâr olmadı baht-ı siyâh (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 1). [elvermedi, -me, -di]

emânât: Emanetler.

‘Âkıbet verdi **emânâtım** göçdü Hakk’a / Madfen-i pâkini tenvîr ede nûr-ı Qur’ân (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 7, Beyit 6). [emânâtım, -im]

emânet: Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse.

‘Âdile’m ammâ **emânetdir** saña / Onı hûş tut rûḥumu şâd eyle tâ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 94). [emânetdir, -dir]

emel: İstek, arzu.

Egerçi her kişide bir **emel** var / Bizim onda ne in ü ânımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 7). [emel,]

emîn olma: İnanmak, güvenmek.

Kimseye bu dâr-ı miḥnet olmadı dârü’l-emân / Sen **emîn olma** gönül bend etme zinhâr zinhâr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 2). [emîn olma, -ma]

emr: Buyruk, buyrulan şey.

Seniñdir kûl seniñ iḥsân seniñ derd ile dermân hem / Seniñdir **emr** ile fermân amân Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2). [emr,]

Her ne olsa eder ol pâdişâh-i Zü’l-celâl / Teslîm ol **emrine** fermânına ta’zîm gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 6). [emrine, -i, -ne]

Luṭf-ı Hakk’la olarak şâhib-kerâmât ü kemâl / **Emri** üzre ta’at eden ümmetidir evliyâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 6). [emri, -i]

Seniñdir kıl seniñ ihsân seniñ derd ile dermân hem / Seniñdir **emr** ile fermân amân Allah meded
Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [*emr,*]

Devlet-i dâreyn ile elbette oldu ser-firâz / **Emriñi** her kim ki tıttu şâhib-i erkân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 9*). [*emriñi, -iñ, -i*]

‘Ârifîñ cismi kelâmu’llâh ile bulur hayât / Eyler isbat (Fe’zkrû) **emri** dili Qur’ân’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 3*). [*emri, -i*]

Olanlar ehl-i dil çille çeker cânâna incinmez / Bilenler pâdişâhın **emrini** dev-bâna incinmez
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1*). [*emrini, -i, -ni*]

Kanı **emrini** yürüten şâhib-i tâc ü maķâm / Almadı kimse murâdın çekdi maķzâ miñnetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 3*). [*emrini, -i, -ni*]

Her ne olsa eder ol pâdişâh-i Zü’l-celâl / Teslîm ol **emrine** fermânına ta’zîm gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6*). [*emrine, -i, -ne*]

O şâhiñ ‘Âdile meyhâne-i ‘aşk içre **emriyle** / Olup mest ü lisân-ı hâl-i tevhið kendine geldi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7*). [*emriyle, -i, -yle*]

Kimsede yok **emriñi** cerhe mecâl / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 12*). [*emriñi, -iñ*]

Ol Hadîce Sultân’ı **emr** ile Hâķ / Dest-i ‘Azrâil’e teslîm etdi baķ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 65*). [*emr,*]

Kimsede yok **emriñi** cerhe mecâl / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 12*). [*emriñi, -iñ, -i*]

Eder **emr** ile diller hep tekellüm / Döner zıkr ile tesbîh-i encüm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 9*). [*emr,*]

‘Aciz kalıp dermândan oldu heķimân nâ-tuvân / Buldu yerini ‘âķıbet Allâh’ın **emri** bî-gümân
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 8*). [*emri, -i*]

Şâhib-i feyz ü kerâmât idigine işbât / Etdi seyr ü harekât **emrin** alınca dîvâr (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 37*). [*emrin, -iñ*]

emr ü fermân: Emir ve buyruk.

Emr ü fermân ile olup şâd-kâm / Mazhar-ı ihsânı olmuşdu tamâm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 11*). [*emr ü fermân,*]

Emr ü fermânın Hâbîbâ ümmete ‘ayn-ı ‘atâ / Mürselîniñ fâhrisin şer’-i şerîfiñ maşdarı (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 12*). [*emr ü fermânın, -ın*]

Emr ü fermânıñ eder ‘âlem kabûl / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 6*). [*emr ü fermânıñ, -ıñ*]

Saňa hep ‘Âdile yâ Rab yine hâmd ile şükreyler / Kula çünkü rızası **emr ü fermânında** görülmüş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 6*). [*emr ü fermânında, -ıñ, -da*]

emr ü tebşîrin: Müjdeli buyruk.

Emr ü tebşîrin edip ol dem kabûl / Mevķi’-i harbe ķadar buldu vüşûl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 17*). [*emr ü tebşîrin, -in*]

emr ü va’d-i rabbiniñ: Allah’ın buyruķu ve sözü.

‘Ârif iseñ ol muķi’ **emr ü va’d-i Rabbiniñ** / Keşf ola hattâ saňa esrâr-ı (Ye’tike’l-yakîn) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3*). [*emr ü va’d-i rabbiniñ, -in, -iñ*]

emrâz-ı ekvâna: Mahlukların hastalıkları.

Muştafâ’nıñ lutfudur **emrâz-ı ekvâna** devâ / Ehl-i miñnet hâsıl eyler câna feyzinden şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 19*). [*emrâz-ı ekvâna, -a*]

emrāz-ı 'iṣyāna: İsyān illeti, hastalıkları.

Eder **emrāz-ı 'iṣyāna** Hudā' nın rahmeti çäre / Düşen derd ü gama bir gün bulur elbette dermānı
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 9). [emrāz-ı 'iṣyāna, -a]

emr-i bārīdir: Allah'ın emri.

Hayır şer levh-i şırta her ne ki var **emr-i Bārīdir** / Belā-yı mihnet ü hicrāna baña şabr ni'meti
düşmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 2). [emr-i bārīdir, -dir]

emr-i cāzimidir: Karar verenin emri, buyruğu.

Saňa ümmetliğim iki cihānda **emr-i cāzimidir** / Bilirsin hālīmı 'arz u beyān etmek ne lāzımdır
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 7). [emr-i cāzimidir, -dir]

emr-i cellād-ı kazā: Kaderin celladının buyruğu.

Etdi terk-i salṭanat bā-hükmi takdīr-i Hudā / Soñra yüz gösterdi ammā **emr-i cellād-ı kazā** (Âdile
Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 15). [emr-i cellād-ı kazā,]

emr-i hak: Allah'ın emri, buyruğu.

Çäre yok bu yolda **emr-i Hak** ezelden bu aña / Ağla çeşmim ağla feryād eyle rahm etsin Hudā
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 3). [emr-i hak,]

Yok firaķıña taḥammül neyleyem / **Emr-i Hak'dır** neyleyem ne söyleyem (Âdile Sultan
Divanı, Mesnevi 4, Beyit 40). [emr-i hak'dır, -dır]

Emr-i Haqq'a rāzı oldu kimseyi incitmedi / 'Akıl olan onun aḥvālinden eyler intibāh (Âdile
Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 8). [emr-i haqq'a, -a]

Bu 'ālem bir güzel 'ālem çalış maḳşūduña er gör / Kalıp aldanma nefse **emr-i Haqq'ı** yerine irgür
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1). [emr-i haqq'ı, -ı]

At bu zāhir 'işreti rūḥānı 'işret hōşcadır / Saňa bir gün gelmesidir **emr-i Haqq'ın** şerbetin (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 3). [emr-i haqq'ın, -ın]

emr-i hudā: Allah'ın emri.

Neyleyem bu 'aklı 'aşkı māsivāya ede terk / Neyleyem bu gūşı kim gūş etmeye **emr-i Hudā**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 2). [emr-i hudā,]

emr-i mürşide: Rehberin, kılavuzun buyruğu.

Emr-i mürşide şebāt et sıdkıla ey 'Âdile / Feyz-i Hak ol vāsıta ile erişir elbet saña (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 31, Beyit 8). [emr-i mürşide, -e]

emr-i peygamberi: Hz. Muhammed'in buyruğu.

Devlet ü dīne şadākatle ederdi ḥidmet / **Emr-i peygamberi** icrāya kılarıdı gayret (Âdile Sultan
Divanı, Müseddes 2, Beyit 19). [emr-i peygamberi, -i]

emr-i teslīm-i rızā: Boyun eğme, itaat etmenin emri.

Ne şafādan geçerim vaz ne cefādan ḥazerim / **Emr-i teslīm-i rızā** mülkünü seyrān gezerim (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 3). [emr-i teslīm-i rızā,]

emsāl: Eş, eşler, benzer, benzer olanlar.

Çeşm-i cān ile felek **emsālını** görmüş degil / Seyr ederken göz kamaşır dil-küşā-yı tāmıdır (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 2). [emsālını, -i, -ni]

Nihāyet Hāk bilir şerhi degil mümkün bu ahvālîñ / Ki derdim kangısın desem nice **emsāli**
görölmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3*). [*emsāli, -i*]

Oldu çün tevhide tevfiķ ism-i zāt-ı devletiñ / Rüy-i arzı gelmedi **emsāliniñ** kat'ā ferî (*Âdile
Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 8*). [*emsāliniñ, -i, -niñ*]

Hulķı hüsnî veş hasen kendi Hasen / Gelmedi 'ālemde hiç **emsāl** oña (*Âdile Sultan Divanı,
Terkib-bend 1, Beyit 17*). [*emsāl,]*

emvāc: Dalgalar.

Hurüş ile şadā-yı sâz-ı 'aşka mest olup cümle / Coşup **emvāc** ile baħr-ı şafa incilerin şaĉdı (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [*emvāc,]*

emvāl ü mülkü: Mal ve mülk, varlık.

'Aşka erip yol aldılar **emvāl ü mülkü** koydular / Teslīm-i cânla 'Âdile vaşla erer cânān 'āşık
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 6*). [*emvāl ü mülkü, -ü*]

eñ: Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

Gafleti ķo fırsatı fevt etme elde var iken / Gāfil olan 'Âdile **eñ** soñra peşimān olur (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 50, Beyit 9*). [*eñ,]*

İşte **eñ** evvel Hudā tevķit edip de 'aşrını / Nūr-ı zātından yaratmışdır o māh-peykeri (*Âdile Sultan
Divanı, Kaside 4, Beyit 10*). [*eñ,]*

Meclis-i 'adlinde bir bālā vezīr / Bir sayılır idi **eñ** ednā fakīr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6,
Beyit 63*). [*eñ,]*

enāniyyet eden: Kibirlenmek, gururlanmak.

Hem mūrā'ī 'ābidiñ kālbinde yokdur zerre nūr / Çün **enāniyyet eden** zāhid olur Hāk'dan cüdā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [*enāniyyet eden, -en*]

enbiyā: Peygamberler.

Zat-ı Âdem'den beri bir kavme meb'ūs oldular / Cümlesiniñ bendesiyim **enbiyādır** sevdiğim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 3*). [*enbiyādır, -dır*]

Enbiyā sırrına vākıf degil ol sultānuñ / 'Ārif ü āgeh-i bi'z-zāt 'aleyhi's-şalavāt (*Âdile Sultan
Divanı, Kaside 3, Beyit 8*). [*enbiyā,]*

enbiyā vü evliyā: Peygamberler ve veliler.

Bār-i gāha şāh-ı gül tertibini kurmuş şabā / Şāf şāf eller baĉlı onda **enbiyā vü evliyā** (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 30, Beyit 1*). [*enbiyā vü evliyā,]*

Enbiyā vü evliyā muhtāc-ı luţf u şefķatiñ / Cümle 'ālem olsa imdādıñla olur kām-bīn (*Âdile
Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 4*). [*enbiyā vü evliyā,]*

enbiyā vü evliyānıñ: Peygamberler ve veliler.

Cihānda **enbiyā vü evliyānıñ** / Be-ĉāyet aşinasıdır maħabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43,
Beyit 2*). [*enbiyā vü evliyānıñ, -nıñ*]

Sen risālet tahtınıñ bir pādişāh-ı a'zamı / **Enbiyā vü evliyānıñ** serde tēc-ı eḫamı (*Âdile Sultan
Divanı, Murabba 5, Beyit 3*). [*enbiyā vü evliyānıñ, -nıñ*]

enbiyā vü evliyānıñ 'aşkına: Peygamberlerin ve velilerin aşkına.

Enbiyā vü evliyānıñ 'aşkına / Aşfiyā vü etķiyānıñ 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit
102*). [*enbiyā vü evliyānıñ 'aşkına,]*

enbiyā vü rüsül: Peygamberler.

Enbiyā vü rüsül içre yok saña bi'llāh şebîh / Kim nübüvvetle risâletle müstesnâsın meded yâ
Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 3*). [*enbiyā vü rüsül,]*

encām: Son, nihayet.

Bu cihānda şād olma zā'il olur vuşlatıñ / Gafleti ko kıl nazar **encāmına** bu hâletin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 1*). [*encāmına, -ı, -na]*

encām-ı celil: En yüksek, yüceliğin zirvesi.

Ol imām-ı feyż **encām-ı celil** / Ma' delet-kār ü sa'âdet-âsitân (*Âdile Sultan Divanı, Terkid-bend 1, Beyit 80*). [*encām-ı celil,]*

encüm: Yıldızlar.

'Âdile gel 'ârif ol seyr et ne halk etmiş Hudâ / Mâh u mihr ü rüz u şeb kevn ü felek **encüm** güzel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 6*). [*encüm,]*

endîşe vü fikri: Düşünce ve akıl.

Dü 'âlem miñnet ü derdi dilinde 'aşk ile kalmaz / Hemân **endîşe vü fikri** hayâl-i döst u yâr olur
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 4*). [*endîşe vü fikri,]*

ene'l-hak: Ben Hakk'ım. (Hallac-ı Mansur'un vecd hâlinde söylediği ve öldürülmesine sebep olan meşhur söz olup edebiyatımızda vahdet görüşünün ve taşkın cezbenin ifadesi olarak çok kullanılmıştır.).

Keşf olursa sırr-ı Hak urma **ene'l-Hak'dan** demi / Zabt ile lisânını âdâb ile erkâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 2*). [*ene'l-hak'dan, -dan]*

enf: Burun.

Neyleyem bu pâyi hâk-i kûy-i yâre ermemiş / Neyleyem bu **enfi** bûy-i dōstdan almaz şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 4*). [*enfi, -i]*

enfüs: Nefsi, öznel şeyler.

Enfüsü âfâka erişdiñ ise seyrâna gel / Vahdete er keşreti ko menzil-i cānâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 1*). [*enfüsü, -ü]*

enfüs ü âfâk: Nefis ve nefis dışı şeyler, öznel ve nesnel şeyler.

Enfüs ü âfâk cümle mest-i şahbâ-yı elest / Bülbüle gül şem'a pervâne verir sevdâ-yı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 5*). [*enfüs ü âfâk,]*

enhār: Nehirler, ırmaklar.

Dilde cennet var akar **enhār** ile şadırvân / Seyr-i bağ et gülleri sünbülleri reyhânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 7*). [*enhār,]*

enîs: Dost, arkadaş, yâr, sırdaş.

Enîsiñ derd ü gam olsun selâmetden nişân umma / Ko gelsin gözleriñden yaş yerine kan dök ağla
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 3*). [*enîsiñ, -iñ]*

ensâb: Nesepler, soylar.

Hayr ile yâd eyleyem **ensâbımı** / Zıkr ile şâd eylerem aḥbâbımı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 11*). [*ensâbımı, -ım, -ı*]

envâ'-ı tecellîler: *Zuhur etmenin, görünmenin çeşitleri.*

Her taraftan selsebîlîñ kevseriñ çağıldısı / Gonca-i vuşlatdan **envâ'-ı tecellîler** kıoḡar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 2*). [*envâ'-ı tecellîler, -ler*]

envâr: *Nurlar, aydınlıklar, ışıklar, parıltılar.*

Dolar **envâr** ile çarḥı dolandır nûr-ı vaḥdetle / Nice esrârdır gör kim dile bu ḥikmet-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 5*). [*envâr,]*

Nev-bahâra luṭf ile 'arz eyledi ruḥsârı gül / Gösterip mir'ât-ı feyzinden yine **envârı** gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 1*). [*envârı, -ı*]

On sekiz biñ 'âlem Ḥaḳḳ'ı zıkr eder şâm u seḡer / Hûr güzel cennet güzel **envâr** güzel dîdâr güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 4*). [*envâr,]*

Ziyâ-yı rüyûña tâb-âver olmaz âfitâb olsa / Tecellî-i Hudâ ancak seniñ **envârına** maḡşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [*envârına, -ın, -a*]

Dolar **envâr** ile çarḥı dolandır nûr-ı vaḥdetle / Nice esrârdır gör kim dile bu ḥikmet-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5*). [*envâr, -ar*]

Doğdu vuşlat güneşi erdi şabâḡ-ı devlet / Zûlmet-i hicre hücum eyledi **envâr** bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5*). [*envâr,]*

Veremez şem'-i cemâliñ verdiğı şevki dile / Geceler meclisde sensiz 'âşıkñ **envârı** güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 3*). [*envârı, -ı*]

Yâ Rab beni ol dergehiñ / **Envârına** şâyeste kıl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 13*). [*envârına, -ı, -na*]

Nev-bahâra luṭf ile 'arz eyledi ruḥsârı gül / Gösterip mir'ât-ı feyzinden yine **envârı** gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1*). [*envârı, -ı*]

On sekiz biñ 'âlem Ḥaḳḳ'ı zıkr eder şâm u seḡer / Hûr güzel cennet güzel **envâr** güzel dîdâr güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4*). [*envâr,]*

Ḥicâb-ı ḡafleti ref' ede gör eflâk-i sîneñde / Görünsün âfitâb-ı vuşlatñ cânıñda **envârı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 6*). [*envârı, -ı*]

Tutdu **envârı** cihânı mâh-tâb etdi derûn / Dôst iḳlîmi donatdı lâle sünbül bağları (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 2*). [*envârı, -ı*]

Burc-ı ḳalbe doğdu ḡurşîd-i cihân-ârâ-yı 'aşḳ / Ḥilḳat-ı ekvân hep **envârına** merbûṭ ü best (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 3*). [*envârına, -ı, -n, -a*]

envâr-ı fezâdır: *Faziletlerin nurları.*

Eylediñ ḡöñlümü meyḡâne eyâ sâḳî-i cân / Âfitâb-ı ḳadeḡ **envâr-ı fezâdır** ey dôst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 6*). [*envâr-ı fezâdır, -dır*]

envâr-ı şıfâtıñ: *Yüzlerin nurları.*

Gubâr-ı ḡayrdan pâk eyle ḳalbim hem mücellâ et / Ḥarîm-i zâta **envâr-ı şıfâtıñ** şü'le-baḡşâ et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 1*). [*envâr-ı şıfâtıñ, -ıñ*]

envâr-ı tevḥîdi: *Birliḡin nurları, ışıkları.*

Yanıp 'aşḳ âteşiyle ḡurma kıl **envâr-ı tevḥîdi** / Olunca 'Âdile cânâna vâşıl yalvarıp aḡla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 6*). [*envâr-ı tevḥîdi,]*

envâr-ı zâtıñ: *Allah'ın ışıḡı.*

Envār-ı zātın olsun sīnemde eşref-i tāk / Esmā-i külliden geçir müsemmayā mazhar et (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 5*). [*envār-ı zātın, -ın*]

envār-ı zikru'llāha: *Allah'ın anılması ile olan aydınlık, nurlar.*

Fāniden yum gözünü sen vahdet ü 'uzlet ile / Dīde-i kalbīn açar **envār-ı zikru'llāha** gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 5*). [*envār-ı zikru'llāha,]*

enver: *Nurlar, aydınlıklar, ışıklar, parıltılar.*

Rahm ü eltāfın Hūdāvendā bizi mesrūr eder / Çün mücessemdir merāhimden vücūdun **enveri** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 13*). [*enveri, -i*]

Temāsā eyleseñ ol āftābı / Nümāyān **enveri** kendi nihāmı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 2*). [*enveri, -i*]

er: *Ermek, ulaşmak.*

Haḡ **erenler** kılmış velī / İncitme hiç dervīşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 4*). [*erenler, -en, -ler*]

Ḥavf-ı a' dā eylemez olan müsellaḡ 'aşk ile / Yanmadan Haḡḡ'a **erilmez** pertev-i tevḥīd gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 6*). [*erilmez, -il, -mez*]

'Aşk-ı Haḡḡ'ı şevḡ ile rāh-ı maḡabbetde bulup / Nūr-ı 'aşka **er** hemān cūş eyle zikru'llāha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 2*). [*er,]*

Düşüp ḡāk-i niyāz üzre tazarru' kıl o şehnāza / **Erer** ma'şūkuna elbette 'āşık ḡayrı şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 3*). [*erer, -er*]

Nihāyet 'āşıkā maḡşūduna **ermemek** olmazmış / Gözünde çağlayıp aksın o kanlı yaş şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 5*). [*ermemek, -me, -mek*]

Şem'-i dilde yandırıp 'aşk u maḡabbet nārını / **Er** beḡā şehrine zevḡ u şevḡ u hemdem ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 5*). [*er,]*

Neyleyem bu pāyi ḡāk-i kūy-i yāre **ermemiş** / Neyleyem bu enfi bŷy-i dōstdan almaz şafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 4*). [*ermemiş, -me, -miş*]

Ermek reh-i murāda meşḡul-ı ḡāflet olan / Kalbinde ehl-i ḡālīñ 'irfān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 5*). [*ermez, -mez*]

Erişdi sem'-i cānıma bezme dediler dāḡil ol / Maḡzūn-ı dil ḡām-gīn iken kesb-i ḡubūr etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 2*). [*erişdi, -iş, -di*]

Doḡdu vuşlat güneşi **erdi** şabāḡ-ı devlet / Zūlmet-i hicre hücum eyledi envār bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5*). [*erdi, -di*]

Bu 'ālem bir ḡüzēl 'ālem ḡalış maḡşūduna **er** gör / Kalıp aldanma nefse emr-i Haḡḡ'ı yerine یرgür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1*). [*er,]*

Eger 'āḡil iseñ sa'y eyle ḡayra ḡōş geçir vaktin / Rızā-yı Haḡḡ'ı taḡşīl et murāda onda **ere** gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3*). [*ere, -e*]

Şōhret kerāmet istemez 'āşık-ı Rızāullāha **er** / 'Ārif olup ey dil hemān hep varlığı terk ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 6*). [*er,]*

Zevḡ 'āleminde sākıyā şun bāde-i 'aşkı baḡa / Ol devlet ile menzil-i maḡşūd-ı cāna **ere** gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 7*). [*ere, -e*]

Māha noḡşān **erer** ol şeb kim ede teşrīf-i yār / Nūr-ı vechinden cihāna şu'le-i 'irfān gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 3*). [*erer, -er*]

Ādem'e verdi ḡilāfet zātını ta'rīf için / Dehre gelmek sālike mā'şūka **ermekden** ḡarāz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 4*). [*ermekden, -mek, -den*]

Şāf olup mir'āt-veş cān u derūnūñ 'Ādile / Dehre gelmekden ise dīdāra **ermekdir** ḡarāz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 7*). [*ermekdir, -mek, -dir*]

Erişir menzil-i maşşūduña kalb-i selīm ile ‘Ādile / **Erer** nuşret şoñunda her meşakk u miñnetiñ ‘aşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 8*). [erer, -er]

‘Aşka **erip** yol aldılar emvāl ü mülkü koydular / Teslīm-i cānla ‘Ādile vaşla erer cānān ‘aşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 6*). [erip, -ip]

Enfüsü āfāka erişdiñ ise seyrāna gel / Vahdete **er** keşreti қо menzil-i cānāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 1*). [er,]

Mecāziden **erip** ‘aşk-ı hākīka / Bulup ‘aşk āteşini ben yanayım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 4*). [erip, -ip]

Havf-ı a‘dā eylemez olan müsellaḥ ‘aşk ile / Yanmadan Hākḥ‘a **erilmez** pertev-i tevḥīd gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6*). [erilmez, -il, -mez]

‘Aşk-ı Hākḥ‘ı şevk ile rāh-ı maḥabbetde bulup / Nūr-ı ‘aşka **er** hemān cūş eyle zikru‘llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 2*). [er,]

Yerin Yā‘kūb gibi Beytū‘l-Ḥazen kıl / **Erersin** Yūsuf‘uñ dildārlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 4*). [erersin, -er, -sin]

Ṭayanma sen vücūdñ varlığına / **Erişdir** varlığıñ dōst varlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 1*). [erişdir, -iş, -dir]

Bu sırta **ermege** gayret edegör / Ki muḥtācsın erenler varlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 2*). [ermege, -meg, -e]

O meclis pūr-sa‘ādet şu‘le-i kandili berk-efşān / Şeb-i kadr ü şabāḥ-ı āsmān-ı ‘izzete **erdi** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3*). [erdi, -di]

Erdiler nūr-ı tecellī ile bezm-i vuşlata ol / Resūlu‘llāh’dır bu yolda zīrā rehberi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 6*). [erdiler, -di, -ler]

Erer rūḥa ezelden ‘Ādile ol lezzet-i bāde / Coşup baḥr-i maḥabbet mest eder ‘aşk ile cānānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 5*). [erer, -er]

Erince sem‘ime geldi ḥayāt-ı tāze bu ilḥām / Qabūl etse olurdu ‘ıyd-ı ekber cān kurbānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 2*). [erince, -ince]

Bā‘deḥü me‘mūr oldu hicrete / Tā Medīne ḥalkı **ere** devlete (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 4*). [ere, -e]

Qulları feyz-i velāyet buldular / Menzil-i maşşūda onlar **erdiler** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 5*). [erdiler, -di, -ler]

er: Gelmek.

Gam-ı cāna yine şevk-ı nūr **erdi** görüp vechin / Coşup deryā-yı ‘aşkıñla neşātım geldi sultānım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5*). [erdi, -di]

er: Elde etmek, ulaşmak.

Nefsini bilen **erermiş** bir tükenmez devlete / Hürmet-i Mekke maḥām-ı beyt-i ‘ulyādan ğaraḥ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 6*). [erermiş, -er, -miş]

er: İnsan, kişi.

Zāhidā ḥor bakma incitme o ‘ālī **erleri** / Var eliñ diliñ çek onlardan şaḥın cān u seri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 1*). [erleri, -ler, -i]

erbāb: Bir işten anlayan, bir işi iyi yapan kimse, usta.

Şikāyet cevri dilberden kadīmi resmdir ammā / Hākīkkatde cefā ehli vefā **erbābıyım** şūfī (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 5*). [erbābıyım, -ı, -y, -ım]

‘Aşkdır sermāye-i meyl-i metā-ı vaşl-ı yār / Kim gelir **erbābına** ol tāt ü efserden lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 3*). [erbābına, -ı, -na]

erbāb-ı ‘āşka: *Āşıklar.*

Dāğ-ı hicrānıñ eri **erbāb-ı ‘āşka** tācdır / Hāsta-i ‘uşşāka kāt’-ı iltifāt-ı yārı güç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 5*). [*erbāb-ı ‘āşka, -a*]

erbāb-ı dalālet: *Doğru yoldan ayrılanlar.*

Bilmedi kadrini **erbāb-ı dalālet** eyvāh / Cigeri kāna boyandı yūregi yandı āh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 17*). [*erbāb-ı dalālet,]*

erbāb-ı şekā: *Bedbaht, derbeder.*

Bāğ-ı cennet goncası iken lebi / Hoḳḳa-i zehr etdi **erbāb-ı şekā** (*Ādile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 18*). [*erbāb-ı şekā,]*

erbāb-ı vefānıñ: *Vefalılar.*

Çāresizlikdir yine dārū’ş-şifā-yı ‘aşḳda / Hātır-ı mecruḥa **erbāb-ı vefānıñ** merhemi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 2*). [*erbāb-ı vefānıñ, -nıñ*]

erdir: *Ulaştırmak, kavuşturmak.*

‘Aşḳ kelāmı **erdirir** Hāḳḳ’a verir ḳalbe ziya / Āşinā-yı ‘aşḳ olan ma‘mūr ü ābādan olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 9*). [*erdirir, -ir*]

eren: *Ermış, veli; kahraman, mert, yiğit.*

Gam-ı ‘ālem çekilmez bir dem için / **Erenlerden** bizim meydānımız var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 6*). [*erenlerden, -ler, -den*]

Bu sırra ermege ğayret edegör / Ki muhtācsın **erenler** varlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 2*). [*erenler, -ler*]

Erenler rāhıdır ey ‘Ādile rāh / Görelim izlerin dil ola āğāh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 13*). [*erenler, -ler*]

ergür: *Ulaştırmak, kavuşturmak.*

Rızā-yı nefsi terk et ‘Ādile tā / Rızā-yı Hāḳḳ’ıñ **ergür** varlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 7*). [*ergür,]*

erham: *En merhametli olan Allah.*

Ya ilāhī ism-i a‘zām ‘aşḳına / Nāşır ü Rahman ü **Erham** ‘aşḳına (*Ādile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 99*). [*erham,]*

erham olan: *Çok merhametli olmak.*

Ḳapıñda bir günah-kār u ḥatā-pīşe siyeh-rüyem / Her ehl-i cürme **erham olan** sulṭānım gel yetiş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 2*). [*erham olan, -an*]

eris: *Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.*

Fırşatı fevt eyleme ey ‘Ādile Mevlā’ya dön / Cezbe-i nūra **eris** ‘aşḳile zıḳru’llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 7*). [*eris,]*

Ḥizmete bel bağla mürşidden **erişir** himmeti / Açılır bāb-ı cemāl-i vech-i dildār ey göñül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 8*). [*erişir, -ir*]

‘Āḳil iseñ o yana gel ol menzil-i cāne **eris** / Deryā-yı ‘aşḳ içre dolup bürhān-ı gevher bul göñül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 4*). [*eris,]*

Sultān-ı ‘aşka **erişip** bulduñsa bākī devleti / Taht-ı vişāle cānile bir pādīşāh olduñ göñül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 5*). [*erişip, -ip*]

Maķām-ı vaşla **eriş** kalma pek de semt-i gāfetle / Eden zātile ittişāl bulur dā’im beķā-yı mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 9*). [*eriş,]*

Ger ihsānıñla mahv olmaz ise bu defter-i cürmüm / Füyüzātıñ **erişmezse** baña rāhat mı var yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3*). [*erişmezse, -mez, -se*]

Emr-i mürşide şebāt et şıdkıla ey ‘Ādile / Feyz-i Hāk ol vāsıta ile **erişir** elbet saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 8*). [*erişir, -ir*]

Erişir menzil-i maķşūduña kalb-i selīm ile ‘Ādile / Erer nuşret şoñunda her meşakķ u miñnetiñ ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 8*). [*erişir, -ir*]

Enfüsü āfāķa **erişdiñ** ise seyrāna gel / Vaħdete er keşreti ķo menzil-i cānāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 1*). [*erişdiñ, -di, -ñ*]

Fırşatı fevt eyleme ey ‘Ādile Mevlā’ya dön / Cezbe-i nūra **eriş** ‘aşķile zıķru’llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 7*). [*eriş,]*

Hızmete bel baĝla mürşidden **erişir** himmeti / Açılır bāb-ı cemāl-i vech-i dildār ey göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 8*). [*erişir, -ir*]

‘Āķil iseñ o yana gel ol menzil-i cāne **eriş** / Deryā-yı ‘aşķ içre dolup bürhān-ı gevher bul göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [*eriş,]*

Sultān-ı ‘aşka **erişip** bulduñsa bākī devleti / Taht-ı vişāle cānile bir pādīşāh olduñ göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5*). [*erişip, -ip*]

Sırr-ı ekberdir ezelden evliyālar bilmiş ol / ‘Āķl **erişmez** çünkü söylerler haķıķat gevheri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 3*). [*erişmez, -mez*]

Derdine dermān **erişdi** ĥasta-dil ‘āşıklarıñ / Kālmadı kayĝu elem göründü dōstuñ elleri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 3*). [*erişdi, -di*]

O ĥamri sākī bākī kılsa rūħa her ne dem ikrām / **Erişir** zevķa ol dem dil bulur vaşl ü ĥuzūr-ı cān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1*). [*erişir, -ir*]

Bu cāy-ı dil-küşāde ‘uşşāk buldu zevķı / Ağyāra ‘Ādile ĥiç baķma şu zevķe **eriş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 6*). [*eriş,]*

Erişip vaķt-i ecel cān gider iken tenden / Yetiş imān ü Muhammed’le hemān Allah’ım (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 2, Beyit 5*). [*erişip, -ip*]

Rāh-ı ‘aşka **erişip** terk et fenā gūlzārını / İsm-i Gaffār ile kıl bülbul mişālī zārını (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 7*). [*erişip, -ip*]

Her kimi cezb ederseñ vişālīñe **erişir** / Yā ĥayy yā ĥayy yā Ķayyūm ihsān ü meded yā ĥayy (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 6*). [*erişir, -ir*]

Göñül āyīnesin şāfi edersen **erişir** Mevlā / Naşīb olur saña Firdevs-i a’lā ‘ilmü’l-esmā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 5*). [*erişir, -ir*]

eriştir: Ulaştırmak.

Çıkıp varlıķdan artık kalbini zevķa **eriştir** sen / Temāşā ile mir’āt-ı cemālī gör yine rūşen (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 7*). [*eriştir,]*

erkān: Yol, yöntem, görenek, usul; bir topluluğun ileri gelenleri, büyükler, üstler.

Keşf olursa sırr-ı Hāk urma ene’l-Hāk’dan demi / Zabt ile lisānıñı ādāb ile **erkāna** gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 2*). [*erkāna, -a*]

erkān-ı cemī’-i enbiyā vü evliyā: Velilerin ve peygamberlerin önde gelenleri.

Bu yol **erkān-ı cemī’-i enbiyā vü evliyā** / Gördüğünü gizleyip görmedigin açma hemān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 6*). [*erkān-ı cemī’-i enbiyā vü evliyā, - enbiyā vü evliyā*]

(er-refik sümme't-tarîk): "Önce arkadaş sonra yol."

Kendin beğenmiş cāhilin sözü verir kısket dile / Çün **(er-refik sümme't-tarîk)** hem-rāhın olsun
'arîfin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4*). [*(er-refik sümme't-tarîk),]*

ervāh: Ruhlar, canlar.

Mağşadım bir Fātiha ile yāddır **ervāhların** / 'Âdile bākîlere şabr-ı cemîl olsun sezā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 6*). [*ervāhların, -lar, -ın]*

Büyün şemmayeleyen **ervāh** olur ihyā hemān / Bādesinde neş'e bulup zevk alır her ān cān (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 17*). [*ervāh,]*

Âl'iniñ aşhābınıñ yüz biñ selām / Ola **ervāhına** ihdā dā'imā (*Âdile Sultan Divanı, Terkid-bend 1, Beyit 6*). [*ervāhına, -ı, -na]*

erzān: Layık.

Kıl münācātı kabûl ihsān et yā Rabbenā / Cennet ü kalb-i selīm **erzān** et yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 1*). [*erzān,]*

erzān eder: Layık etmek; bollaştırmak, kolaylaştırmak, ucuz kılmak.

Nür 'ālemdir cemālîñ ey güzel / Her gören biñ cānını **erzān eder** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 5*). [*erzān eder, -er]*

erzān eyledi: Ucuzlatmak.

Nür-ı 'ālemdir cemālîñ ey güzel / Her gören biñ cānı **erzān eyledi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 5*). [*erzān eyledi, -di]*

es: Hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr olmak.

Geldi eyyām-ı bahār **esdi** şafālî rüzgār / Gülşen-i dehrde 'arz eyledi güller ruhsār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 1*). [*esdi, -di]*

es'ād-kadem: Ayağı, adımı uğurlu.

Âsmān-ṭal'at şa'ādet-mertebe / Gevher-i pākîze vü **es'ād-kadem** (*Âdile Sultan Divanı, Terkid-bend 1, Beyit 45*). [*es'ād-kadem,]*

es'ār: Şiirler, manzum olarak kaleme alınmış eserler.

Bağ çeşm-i cān ile kamu eşyâyı seyr et oldu nür / Evrāk-ı esrārı oku defter ile **eş'ārı** gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 3*). [*eş'ārı, -ı]*

eş'ār-ı aşkı: Aşk şiirleri.

'Âdile **eş'ār-ı aşkı** fehm edip bul mā'rifet / Geç hayālâtı oku esrār-ı cānı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 7*). [*eş'ār-ı aşkı, -ı]*

esbāb: Sebepler, vesileler.

Devr beyhūde degil her ne muḳadder eyler / Oña tedric ile **esbābı** müheyyā eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 2*). [*esbābı, -ı]*

Çekilen çileniñ **esbābını** Allah bilir / İmtihandır bize ol pādîşah eyler fermān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 5*). [*esbābını, -ı, -nı]*

esb-i aşk: Aşk atı.

Taht-gāh-ı kâlbime şâyeste sultân gözlerim / **Esb-i ‘aşk** ile o şâhıra üzre cevân gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 1*). [*esb-i ‘aşk,]*

esb-i nefsiñ tüt: *Nefis atını tutmak, dizginlemek.*

Esb-i nefsiñ tüt ‘inânın verme yol yañlış gider / ‘Âdile merdânelik et ‘aşk ile meydâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 6*). [*esb-i nefsiñ tüt,]*

eşcâr: *Ağaçlar.*

Bâtin eşcârda zâhir olan esmârını gör / Nev-bahâr şems ü meh ü çarh ile eflâk güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 5*). [*eşcârda, -da]*

Bağlar olsa midâd eşcâr kalem / Medh ü vaşf-ı şânı bulmaz intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 19*). [*eşcâr,]*

eşed: *Çok şiddetli.*

Dürr-i dergâhı egerçi derd ü mihnetdir şedîd / Heybet-i kurb-ı vişâl amma ki bu ‘duñdan eşed (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 6*). [*eşed,]*

eser: *İz, eser, nişan; bir şeyin varlığına delalet eden işaret.*

‘Aşkdan bu göñlüme sen ver **eser** yâ Rabbenâ / Rûh u cismim olsun ihyâ ‘aşkıla yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 1*). [*eser,]*

eser: *Yapıt, kitap.*

Seferlerde hâzerlerde huzûr-ı şems-i enverde / Bulundu çok **eşerlerde** Ebâ Eyyûbe’l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 3*). [*eşerlerde, -ler, -de]*

eser-i kudret-i mevlâ: *Allah’ın gücünün nişanı.*

Hîç mahlûkda yok kudret-i icâd-ı umûr / Her ne olsa **eser-i kudret-i Mevlâ** eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 3*). [*eşer-i kudret-i mevlâ,]*

eser-i rahmet: *Merhametin eseri, izi.*

Eşer-i rahmet ile oldu müzeyyen etrâf / (Fe’nzurü va’ tebirü kudrethü ulû’l-ebsâr) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 3*). [*eşer-i rahmet,]*

eshâb u âliñden: *Dostlar ve aile.*

Günâhkâr ümmetiñ **eşhâb u âliñden** meded ister / Benim ancak deñâletdir niyâzım Ehl-i Beytiñden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2*). [*eşhâb u âliñden, -iñ, -den-ñden]*

eşhâb-ı ekrem: *Hız. Muhammed zamanında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler, sahabeler.*

Ol imâman-ı sa’âdet-menzilet / Cümleten **eşhâb-ı Ekrem** ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 103*). [*eşhâb-ı ekrem,]*

eshâb-ı hâl: *Hâl ehli, veliler.*

Pôta içinde mişl-i zer insânları hep kûl eder / ‘Aşk câhil ü nâdânları **eşhâb-ı hâl** eder ‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 5*). [*eşhâb-ı hâl,]*

eshâb-ı isret: *Ahbabların, arkadaşların zevk ve eğlencesi, içki âlemi.*

Cām-ı ‘ālem kadrine **eşhâb-ı işret** dil-şikest / Meclisinde ehl-i ‘irfân ü şafâ pür-cüş ü mest (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 4*). [*eşhâb-ı işret,]*

eşhâb-ı kerāmât: *Keramet sahibi.*

İşte bir **eşhâb-ı kerāmât** idi / Kuṭb-ı zamân Ḥazret-i eş-Şeyḥ ‘Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 6, Beyit 11*). [*eşhâb-ı kerāmât,]*

eşhâb-ı müstesnâ: *Seçkin sahabeler.*

Durdular ehl-i şekā **eşhâb-ı müstesnâ** gibi / Karşıña ok attılar küffâr-ı bî-pervâ gibi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 5*). [*eşhâb-ı müstesnâ,]*

eshâb-ı velâdır: *Yakınlar.*

Şem‘-i mihrâb Ebâ Bekir ü ‘Ömer ‘Osmân ‘Alî / Şer‘a kandîl cümle **eşhâb-ı velâdır** sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 4*). [*eşhâb-ı velâdır, -dır]*

eshel: *Kolay.*

Gerçi gider Ḥalîk‘ına cümle rāh / Dest-i tārîkatdır onuñ **esheli** (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 6, Beyit 10*). [*esheli, -i]*

eşigine yüzün gözün sür: *Aşırı sevgiyi göstermek için yere eğilmek; bir dilekte bulunmak için bir kişiye yalvarmaya gitmek.*

Şıdkıla sür mürşidiñ eşigine yüzün gözün / Her ne fermân etse diñle meclis-i rindâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 5*). [*eşigine yüzün gözün sür,]*

eşigine yüzünü sür: *Eşigine yüz sürmek; saygın, değerli bir kişiye olan sevgi ve bağlılığı göstermek için yere kapanıp eğilerek hürmet göstermek.*

Eşigine sür yüzünü cân kulağ tut sözüne / Şu gibi pāk et özünü katre-veş ‘ummâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 3*). [*eşigine yüzünü sür,]*

esîr: *Mahkum, tutsak.*

Kuluyum hem **esîriyim** o şāhînşāh-ı ḥübānîñ / Kuluna ‘āşıkına lutfu çok şāh-ı zemānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 3*). [*esîriyim, -i, -y, -im]*

Qaldı nefsinde nedāmetle **esîr** / ‘Âdile bî-çāreye ol dest-gîr (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 17*). [*esîr,]*

Qaldı nefsinde nedāmetle **esîr** / ‘Âdile bî-çāreye ol dest-gîr (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 17*). [*esîr,]*

esîr olanı: *Bir şeye tutulmak, müptela olmak, bağlılık göstermek.*

Cevr ü cefāya şabr edip yāre **esîr olanı** gör / Ārzü-yı vuşlat eylemez ol ‘āşık-ı dîdārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 3*). [*esîr olanı, -an, -ı]*

esîr olmuş: *Bir şeye tutulmak, müptela olmak, bağlılık göstermek.*

Yâ‘ni serdār olmuş a‘dāya esîr / ‘Asker ile ordu qalmış bî-müşîr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 19*). [*esîr olmuş, -muş]*

esîr ü bî-kesim: *Kimsesiz ve köle.*

Esîr ü bî-kesim bu ‘ālem-i miḥnetde ey şāhım / Bu yolda ne meded-kārım ne qaldı bir ümîd-gāhım (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 5*). [*esîr ü bî-kesim, -im]*

esir-i 'aşk-ı pür-hayrân olur: Hayranı çok olan aşkın tutsağı olmak.

Vech-i dilber geh nihân gâhî 'ayân-ı cân olur / Görse dil zülfün **esir-i 'aşk-ı pür-hayrân olur**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 1). [esir-i 'aşk-ı pür-hayrân olur, -ur]

esir-i ma'cûn: Macunun esiri, kölesi. (Macun: Afyon karıştırılarak elde edilen bir çeşit uyuşturucu.).

Gâh esrâr ile hayrân ü gehî mest ü harâb / Gâh şevk-î leb-i dilberle **esir-i ma'cûn** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 3). [esir-i ma'cûn,]

esk: Gözyaşı.

N'ola çağlar ise cûlar gibi **eşkim** firâkiyle / Söyünmez sinede tâb ü harâret bir zamân yâ Hû
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 6). [eşkim, -im]

Qalbi mahzûn bağı pür-hûn **eşki** gülgün neylesin / Dil giriftâr-ı mahabbet olalı hayrânıdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 6). [eşki, -i]

Döküp Ya'kûb-veş **eşki** olunca yâre tâ vâsıl / Halâş et canı Yûsuf gibi zindândan ne bîm 'aşık
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 5). [eşki, -i]

eski: Çok zaman geçmiş olan, kadim.

Eski derdim tâzelendirdiñ kâlem / Defter ü dîvâna sığmaz söylesem (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 100). [eski,]

eşk-i gülgünüm: Gül renkli gözyaşı.

Serâpâ şu'le-zâr etdi vücûdum **eşk-i gülgünüm** / Fitîli aldı nâr-ı 'aşk-ı dilde bir ocağım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 3). [eşk-i gülgünüm, -um]

eşk-i revânım: Akan gözyaşları.

Uyup bu 'akla cân ü dil ile bî-gâneyim şimdi / Ki deryâ gibi kıl kıl yürüyen **eşk-i revânım** var
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 6). [eşk-i revânım, -ım]

esmâ: İsimle, namlar. (Esmayihüsna; Allah'ın her an, her yerde ve her zerrede tecelli eden yüce varlığını, birliğini, kâinat üzerindeki mutlak hakimiyetini ve bütün yönleriyle erişilmez bir mükemmelliğe sahip bulunduğunu belirten ve yalnız ona ait olan en güzel isimler.).

Dôstunu pâdişahım 'arş-ı mu'allâda ara / Oğu **esmâyı** dilâ sırrı mu'ammâda ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 1). [esmâyı, -y, -ı]

esmâ sultân: Esma Sultan.

Esmâ Sultân hâlam cennet-mekân / Ya'nî kim hemşîre-i Maḥmûd Hân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 82). [esmâ sultân,]

esmâ vü şifâtı: İsimler ve sıfatlar.

Zikr ile 'Âdile **esmâ vü şifâtı** derk et / Sâlike vecd ü semâ' ile şafâ hâl gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 10). [esmâ vü şifâtı, -ı]

esmâ-i külliden: Bütün isimler.

Envâr-ı zâtın olsun sinemde eşref-i tâc / **Esmâ-i külliden** geçir müsemmâya mazhar et (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 5). [esmâ-i külliden, -den]

esmâr: Meyveler.

Bâtin eşcârda zâhir olan **esmārını** gör / Nev-bahâr şems ü meh ü çarḥ ile eflāk güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 5*). [*esmārını, -ı, -nı*]

esrār: *Sırlar, gizler.*

Dolar envâr ile çarḥı dolandır nûr-ı vahdetle / Nice **esrârdır** gör kim dile bu ḥikmet-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 5*). [*esrârdır, -dır*]

‘Âşık **esrārını** ketm etse daḥî / Ḥālî meydânda ḥâlâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 5*). [*esrārını, -ı, -nı*]

Eder sevdâ-yı vaşlîñ fikr-i la‘liñle dili hayrân / Derûnuñda olan **esrârı** mest-i pür-cefâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 4*). [*esrârı, -ı*]

Eylemez **esrārını** ifşâ bilir bî-gâne-yi / Eyler irşâd onu kim ol mahrem-i ‘irfândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 7*). [*esrārını, -ı, -nı*]

Çünkü kalbi mü‘mîniñ oldu bir beyt-i Ḥudâ / Nûr-ı Zâtu’llâh’da derc olan **esrârı** gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 5*). [*esrârı, -ı*]

‘Âşk için peymân verenler şaklar hep **esrārını** / Bir kadeḥ dolu mey al ondan gerek peymânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5*). [*esrārını, -ı, -nı*]

Çünkü saña müşfikdir ol sen gâfil olma ondan hem / (Ḥablü’l-verîd) **esrārını** fehm eyle olasın ḥarîñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [*esrārını, -ı, -nı*]

Bul selâmet tâ olup ehl-i kemâle ḥâk-i pây / Câhil ü nâdâna gel **esrārını** açma amân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 3*). [*esrārını, -ı, -nı*]

Gâh **esrâr** ile hayrân ü gehî mest ü ḥarâb / Gâh şevḳ-î leb-i dilberle esîr-i ma‘cûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 3*). [*esrâr, -ı*]

Varlığın terk eyleyip geç ol fenâ en-der-fenâ / ‘Âdile zâhir olur **esrârı** hayrû’l-vârîşîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 7*). [*esrârı, -ı*]

(Men ‘araf) **esrārını** bulamazlar illâ ehl-i Fazl / Fazlına benden taleb senden ‘inâyet yâ Mu‘în (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4*). [*esrārını, -ı, -nı*]

Onları bilmezsin hem **esrârlarından** bî-ḥaber / Çeşmiñ a‘mâ göremezsın evliyâ-yı enveri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 2*). [*esrârlarından, -ları, -ndan*]

‘Âşkî pinḥân edip kalbiñde / Ya‘nî fâş etme şaḥîñ **esrârı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 5*). [*esrârı, -ı*]

Sükûnet her tarafda ‘âşîkân müstaḡrak-ı envâr / Yanıp pervâne gibi her biri bulmuş ‘aceb **esrâr** (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 7*). [*esrâr, -ı*]

esrâr-ı ‘aşk: *Aşkın sırları.*

Derd-i cihânı terkeyle fark et nedir **esrâr-ı ‘aşk** / Yol verme nefse ‘Âdile Mevlâ saña olur mu‘în (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6*). [*esrâr-ı ‘aşk, -ı*]

esrâr-ı ‘aşkı: *Aşkın sırları// aşk derdiyle yananların bildiği sırlar.*

İlahî gönlüme **esrâr-ı ‘aşkı** nakş edip her dem / Seni zîkr eyleyem her bir kelâmımda hemân yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 8*). [*esrâr-ı ‘aşkı, -ı*]

Esrâr-ı ‘aşkı etme fâş / Bend et femîñ sen seni bil (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 11*). [*esrâr-ı ‘aşkı, -ı*]

esrâr-ı cânı: *Ruhun sırları.*

‘Âdile eş‘âr-ı ‘aşkı fehm edip bul mâ‘rifet / Geç ḥayâlâtı oku **esrâr-ı cânı** söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 7*). [*esrâr-ı cânı, -ı*]

esrâr-ı ḡaybiden: *Bilinmeyen, gizli sırlar.*

Vāridāt-ı zikr-i Hāk **esrār-ı ğaybīden** gelir / Bu kerāmetdir ‘acab feyz-i mükerrerrem ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 7*). [*esrār-ı ğaybīden, -den*]

esrār-ı hafī: *Gizli sırlar .*

Deme keşf olur ser-ā-ser baña **esrār-ı hafī** / Kāl ü ef’ālīnde vardır çün seniñ yüz biñ haṭā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [*esrār-ı hafī,]*

esrār-ı hak: *Hakikat sırrı.*

Esrār-ı Hāk vechiñdedir / Nūr-ı Hudā ol meh-‘adīl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 3*). [*esrār-ı hak,]*

esrār-ı hikmet: *Bilgelik sırları.*

Eder hep şüret-i ahvāline ‘arīfleri hayrān / Açar ‘irfān ehline nice **esrār-ı hikmet** mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 10*). [*esrār-ı hikmet,]*

esrār-ı sübhānī: *"Her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve zaafılardan uzak olan" anlamındaki Allah'ın isminin sırrı, hikmeti.*

Görüp geçdim onu etdi zuhūr **esrār-ı Sübhānī** / Sa‘ādet şemsi doğdu kondu başa tāt-ı nūrānī (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 4*). [*esrār-ı sübhānī,]*

esrār-ı tabībānı bulam: *Hekimlerin sırlarını keşfetmek.*

Dil tāhir olup bulam esrār-ı tabībānı / Yā Hayy yā Hayy yā Kayyūm ihsān ü meded yā Hayy (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 2*). [*esrār-ı tabībānı bulam, -am-ı]*

esrār-ı vahdet: *Vahdet sırları.*

Keşfi müşkil bir ‘aceb ahvāldir bu ‘Âdile / Ma‘nevī **esrār-ı vahdet** kim eder dilde karar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 5*). [*esrār-ı vahdet,]*

esrār-ı (ye’tike’l-yaķın): *Kesin olan ölümün sırları; ölüm gerçeğinin gizi.*

‘Arif iseñ ol muṭī‘ emr ü va‘d-i Rabbiniñ / Keşf ola ḥattā saña **esrār-ı (Ye’tike’l-yaķın)** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3*). [*esrār-ı (ye’tike’l-yaķın),]*

eşref: *En şerefli.*

Niçin olmaz cemī‘ yerden **eşref** ol maķām-ı pāk / Tūran onda Muḥammed Muştafā’dır pūr-vefā göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 5*). [*eşref,]*

eşref-i tāt: *Şerefli taç.*

Envār-ı zātın olsun sīnemde **eşref-i tāt** / Esmā-i külliden geçir müsemməya mazhar et (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 5*). [*eşref-i tāt,]*

es-salā: *"Haberdar olun" anlamında nida ifadesi.*

El-firāk ü el-vedā‘ vü **eş-salā** / Dilden aşla çıkmaz oldu Kerbelā (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 42*). [*eş-salā,]*

es-selamü ‘aleyke eyyühe’n-nebiyyü: *"Ey peygamber! Selam, Allah'ın rahmeti ve bereketleri senin üzerine olsun." anlamında sahabelerin Hz. Muhammed'i selamlamak için kullandıkları söz.*

Es-selamü ‘aleyke eyyühe’n-nebiyyü / Ve’y sa‘ādet burcunuñ meh kevkebi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 9*). [*es-selamü ‘aleyke eyyühe’n-nebiyyü,]*

eş-şeyh 'ālī: Hz. Şeyh Ali.

Mürşidimin mürşididir ol Muhammed cân kim / Mürşidim eş-Şeyh 'Ālī pür-vefâdır Nakşbend
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 9). [eş-şeyh 'ālī,]

es-seyh 'alivvü'l-evliyā: Allah dostlarının büyük şeyhi.

Hayf 'azîzim mürşidim eş-şeyh 'Aliyyü'l-evliyā / Göçdü gülzâr-ı Na'îmi eyledi me'vâ vü câ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 1). [eş-şeyh 'aliyyü'l-evliyā,]

es-yâ: Mevcudat, yaratılmış olan her şey.

Nûr-ı Hâk'sın kim seniñle buldu râh-ı Hâk'ı nâs / Olmayaydın sen delîl olmazdı eşyâ meded yâ
Muhammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 6). [eşyâ,]

Hâkikatle kamu eşyâya bak gel seyrân ede gör / Kulağ verme bu kıl ü kâle gûş-ı cânla diñle gör
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 2). [eşyâya, -y, -a]

Ey 'âşık-ı feyz-ı ledün kudret ezeldendir bütün / Eşyâya hep zînet veren ezhâr-ı pür-envârı gör
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 4). [eşyâya, -y, -a]

Bak çeşm-i cân ile kamu eşyâyı seyr et oldu nûr / Evrâk-ı esrârı oğu defter ile eş'ârı gör (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 3). [eşyâyı, -y, -ı]

Cümle eşyâyı yarattı kendini pinhân edip / Kudretinden varlığı zâhir 'alenî söylenir (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 73, Beyit 3). [eşyâyı, -y, -ı]

Âgâh olur ki 'âşık dil gark-ı sırr-ı envar / Eşyâda zâhir olur gizli 'ayân seherde (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 151, Beyit 4). [eşyâda, -da]

Kamu eşyâyı çeşm-i 'ibret ile seyr edip 'âkıl / Dalıp 'ummân-ı 'aşk içre çıkar lâ'l-i Bedahşân'ı
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 11). [eşyâyı, -y, -ı]

Cümle eşyâ Hâk'ı tesbîh eyleyince şüfiyâ / Hiç 'abeş mi ehl-i 'aşkıñ etdigi zikr-i Hudâ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 3). [eşyâ,]

Nûr-ı Hâk'sın kim seniñle buldu râh-ı Hâk'ı nâs / Olmayaydın sen delîl olmazdı eşyâ meded yâ
Muhammed (Âdile Sultan Divanı, Gazel 215, Beyit 6). [eşyâ,]

Seniñle zâhir oldu cümle eşyâ hep seniñ varlık / Ki sensin Evvel ü Âhîr'de Zâhir Bâtin ey yâ Rab
(Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2). [eşyâ,]

Varlığın varlık sana maşûş bakâ / Var eden eşyâyı sensin dâ'imâ (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1,
Beyit 3). [eşyâyı, -yı]

Yok iken eşyâyı mevcûd eyledin / Zâtıñı ekvâna ma'bûd eyledin (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1,
Beyit 20). [eşyâyı, -y, -ı]

Yok iken var etdi eşyâyı hemân / Var iken ma'dûm eyler bî-gümân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
4, Beyit 2). [eşyâyı, -y, -ı]

Varlığın varlık saña maşûş beka / Var eden eşyâyı sensin dâ'imâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba
1, Beyit 3). [eşyâyı, -yı]

es-yâyı: Mevcudat, yaratılmış olan her şey.

Varlığın varlık saña maşûş beka / Var eden eşyâyı sensin dâ'imâ (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1,
Beyit 3). [eşyâyı,]

et: Etmek, eylemek, yapmak.

Her hâtağa i'tirâfen ağlarım ahvâlîme / Sen ki Settâr'sın kerem kıl 'afv ü gufrân et meded (Âdile
Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 7). [et,]

Nefse uyup dalmışım cürm ü hâta deryâsına / Etme kapıñdan cüdâ luğ u 'atâ eyle meded (Âdile
Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 4). [etme, -me]

Yâ Rab 'inâyetiñ yoluna bakmada gözüm / **Et** nâ'il ü vişâl o yâra meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 6*). [et,]

Amân 'Âdile'yi hasret ile zâr ü zebûn **etme** / Ümîdi kâsesini ser-nigûn **etme** meded yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 6*). [etme, -me]

Miftâh-ı cennet **etdi** mü'mînler'e onu Hâk / Gel diyelim 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 4*). [etdi, -di]

Bunlara **etmek** maḥabbet mü'mine lâzım tamâm / 'Âdile'yi ḡayrı onlardan ayırma yâ Resûl (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 13*). [etmek, -mek]

Rü'yet-i dîdâr-ı nûr-ı zâtıñ için her gece / Sen misin çeşmim **eden** bi-hvâb ü giryân ey göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 6*). [eden, -en]

Seni irşâd eden ol pîr-i 'aşkı ḡaflet **etme** bul / Vücûduñ mahv edip al bahr-ı 'aşka 'Âdile sen gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 5*). [etme, -me]

Güş et cân ile kim zühre **eder** Hâk'ı semâ' / Cümle ef'âli güzel kudret ü esrârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 6*). [eder, -er]

Gel ey zâhid zebânıñ çek şakın 'uşşâkı incitme / **Eden** tevfiḡ ile zıkr-ı Hudâ 'uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1*). [eden, -en]

Şakın bağlanma kayd-ı ilticâya geç hâzer eyle / **Edince** zâhir ü bâtın refiḡi yürü pek ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 2*). [edince, -ince]

Maḡâm-ı vaşla eriş kalma pek de semt-i ḡafletde / **Eden** zâtile ittişâl bulur dâ'im beḡâ-yı mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 9*). [eden, -en]

Eder hep şûret-i ahvâline 'ârifleri hayrân / Açar 'irfân ehline nice esrâr-ı hıḡmet mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 10*). [eder, -er]

Zâtıñ Hâk medḡ ederken nice kâdir olam / 'Âdile ancak **eder** 'arz-ı ḡâli meded yâ Muḡammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 8*). [eder, -er]

Doldurup ḡalbim rızâ-yı pâkiñle bulsun şafâ / 'Aşkdan **etme** beni aşlâ cüdâ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 4*). [etme, -me]

Kıl münâcâtı kabûl ihsân **et** yâ Rabbenâ / Cennet ü ḡalb-i selîm erzân **et** yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 1*). [et,]

Seniñ 'aşkıñ eḡer te'sîr **etmez** ise bu cânâ / Huḡzuru bulmayan cân ü dile minnet mi var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2*). [etmez, -mez]

Her ḡaṡma i 'tirâfen ağlarım ahvâlime / Sen ki Settâr'sın kerem kıl 'afv ü ḡufrân **et** meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 7*). [et,]

Nefse uyup dalmışım cürm ü ḡaṡa deryâsına / **Etme** ḡapıñdan cüdâ luṡf u 'atâ eyle meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 4*). [etme, -me]

Geldiler bunca ulû'l-'âzm-i nebiyy-i muḡterem / Ümmet olmak devletiyçün **etdiler** cânlar fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 5*). [etdiler, -di, -ler]

Yâ Rab 'inâyetiñ yoluna bakmada gözüm / **Et** nâ'il ü vişâl o yâra meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [et,]

(Yuhıbbühüm ve yuhıbbühü) buyurdu Vedûd / ḡulûba Şevk-ı maḡabbet anıñçün **etdi** vürûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 1*). [etdi, -di]

Nevâya muṡrib-i çarḡ eyledikçe âḡâzı / Mişâl-i nây **ederem** âh-ı dil olup ṡanbûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 5*). [ederem, -er, -em]

Eyleyen mel'ûn 'Azâzil'i ḡurûr u 'ucb iken / **Etme** ey hvâce tekebbûr olma tâ ṡarda sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [etme, -me]

Çille-i bay u gedâya 'Âdile vardır sebeb / Her kişi **etdiklerin** bir gün bulur 'âlem bu ya (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 5*). [etdiklerin, -dik, -leri, -n]

Şıḡhat ile post-nişîn **etsin** seni dâ'im Hudâ / Hıḡzr ü tevfiḡ her umûruñda ola yâver saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 1*). [etsin, -sin]

- Hâb-ı gaflet içre bî-hûd **etmesin** devrân beni / Bî-vefâ dehri n'idem şoñu nedâmetdir baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 4*). [*etmesin, -me, -sin*]
- Zâhir olup beyzâ-yı 'aşk ceyb-i tecellî-gâhdan / Şahrâ-yı kalbi nûr ile mânend-i Tûr **etdi** bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 3*). [*etdi, -di*]
- Al deste câmı nûş kıl 'aşkıñ demiyle cûş kıl / Âhınıñ mihri gûş kıl feryâd-ı Şûr **etdi** bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 5*). [*etdi, -di*]
- Zâhir olup beyzâ-yı 'aşk ceyb-i tecellî-gâhdan / Şahrâ-yı kalbi nûr ile mânend-i Tûr **etdi** bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 3*). [*etdi, -di*]
- Al deste câmı nûş kıl 'aşkıñ demiyle cûş kıl / Âhınıñ mihri gûş kıl feryâd-ı Şûr **etdi** bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 5*). [*etdi, -di*]
- Hasretiñle koydu âhım zulmet içre 'âlemi / Tal'atıñla kağrı bezmi mâh-tâb **etdiñ** bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3*). [*etdiñ, -di, -ñ*]
- Fırkat ü 'aşkıñla süzân olmadı mecnûn-ı dil / **Etmedi** hayfâ tulû'ı mâh-ı ümmîdim bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 2*). [*etmedi, -me, -di*]
- Bunlara **etmek** maḥabbet mü'mine lâzım tamâm / 'Âdile'yi gayrı onlardan ayırma yâ Resûl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 13*). [*etmek, -mek*]
- Kıble-gehdîr Ka'be'den efḍal cemâliñ 'âşıka / 'Âdile görsün o vechi luḥf-ile ref' **et** niḳâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 8*). [*et,*]
- Gubâr-ı gayrdan pāk eyle kalbim hem mücellâ **et** / Harîm-i zâta envâr-ı şıfâtıñ şu'le-baḥşâ **et** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 1*). [*et,*]
- Hazân-ı hüzn ile pejmürdedir sermâ-yı hicretde / Dil-i zârım bahâr-ı vaşlıla cânâ dil-ârâ **et** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 4*). [*et,*]
- Gubâr-ı gayrdan pāk eyle kalbim hem mücellâ **et** / Harîm-i zâta envâr-ı şıfâtıñ şu'le-baḥşâ **et** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 1*). [*et,*]
- Hazân-ı hüzn ile pejmürdedir sermâ-yı hicretde / Dil-i zârım bahâr-ı vaşlıla cânâ dil-ârâ **et** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 4*). [*et,*]
- Remz-i 'aşkı zâhid-i şûret-perest **etmez** hayâl / Nükte-i tevḥîdi zîrâ münkire iş'ârı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 2*). [*etmez, -mez*]
- Beyt-i dilde bul şafâ eyle tavâfî zâhidâ / **Etmezem** devrânı ol devrân içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 5*). [*etmezem, -mez, -em*]
- Eder sevdâ-yı vaşlıñ fikr-i la'liñle dili hayrân / Derûnuñda olan esrârı mest-i pür-cefâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 4*). [*eder, -er*]
- Bağ-ı cânânda bülbül gibi efgân ederek / Sînesin gülşen-i vîrân **eden** gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 4*). [*eden, -en*]
- 'Ârif iseñ **etme** bu fânî cihâna i'tibâr / Görmedi kimse vefâsın olmadı hiç pâydar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 1*). [*etme, -me*]
- Bu çarḥ **etmedir** âsumân-ı dilde simâ' / Şaçar o 'aşk ile her derde hezârân nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 7*). [*etmedir, -me, -dir*]
- Bî-gâne yokken arada dellâlî **etme** vâsıta / Çün müşterî-i mâlsin ol yâr ile bâzârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 5*). [*etme, -me*]
- 'Âşıq-ı didâr uyumaz gece Zikru'llâh **eder** / Şubḥa dek cân bülbülü ol gün için nâlân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 5*). [*eder, -er*]
- Edelim secde-i şükrânı zihî luḥf-ı Hudâ / Etdi seccâde-i ḥaḍrâ-yı keremle ızhar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 7*). [*edelim, -e, -lim*]
- Gülsitân 'aşk için tûrfe maḥaldır şüfî / Âşiyâna **eder** arz-ı tecellî dildâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 2*). [*eder, -er*]
- 'Ademden **etdi** benî kudret-i ber-âverde / Gıdâmı eyledi âmâde rahm-ı mâderde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 6*). [*etdi, -di*]

- Kaşlarıñ ve'l-leyl Tübā kâmetiñ / Ruḥlarıñ Hâk ḡonce-i ḡandân **eder** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 2*). [eder, -er]
- Dehri ḡüsnüñ ravza-i Rıdvân **eder** / Bülbülân-ı 'aşkıñı nālân **eder** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 1*). [eder, -er]
- Kaşlarıñ ve'l-leyl Tübā kâmetiñ / Ruḥlarıñ Hâk ḡonce-i ḡandân **eder** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 2*). [eder, -er]
- Bilir vardır ḡamı **etmez** feraḡla meyl-i cānāna / Maḡabbet iktizāsıdır ḡöñül devrāna incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [etmez, -mez]
- Edenler ḡilye-i evṣāfını ey nūr-ı Hâk iş'ār / Füyüzât-ı kemāl ile ḡavāşı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 6*). [edenler, -en, -ler]
- Pāymāl-i esb-i tekdîr **etme** aḡḡar mūrünüm / Kıl mūrüvvet ey Süleymân-ı cihānım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 5*). [etme, -me]
- Uydu mānend-i sefine rüzḡār-ı 'āleme / Kaṡresin bir mevc ile 'ummān **eder** cānân-ı 'aşḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 3*). [eder, -er]
- Cevherin im'ân ile bāzār-ı 'irfān vezn **eder** / Kıymet-i vaşlın bahāsın cān **eder** cānân-ı 'aşḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 7*). [eder, -er]
- Cism-i bî-ervāḡa celb-i cān **eder** cānân-ı 'aşḡ / Gülşen-i vaşlı dile ḡayrān **eder** cānân-ı 'aşḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 1*). [eder, -er]
- Uydu mānend-i sefine rüzḡār-ı 'āleme / Kaṡresin bir mevc ile 'ummān **eder** cānân-ı 'aşḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 3*). [eder, -er]
- Cevherin im'ân ile bāzār-ı 'irfān vezn **eder** / Kıymet-i vaşlın bahāsın cān **eder** cānân-ı 'aşḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 7*). [eder, -er]
- Vāşıl-ı dildār **etmez** ben ḡibi bir 'aşkı / Menzil-i cān u dilim vîrān eder cānân-ı 'aşḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 11*). [etmez, -mez]
- Her muḡibbî vāşıl-ı cānân eder maḡbûb **edip** / Çünki rāḡ-ı vuşlata kândîl-i pür-raḡmetdir 'aşḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 3*). [edip, -ip]
- Pôta içinde mişl-i zer insānları hep kul **eder** / 'Aşḡ cāhil ü nādānları eşḡāb-ı ḡāl **eder** 'aşḡık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 5*). [eder, -er]
- Şanma kim zāyi' olupdur vaḡdetiniñ çillesi / Rüz u şeb Mevlā için olur **ederseñ** ḡidmetin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 5*). [ederseñ, -er, -se, -ñ]
- ḡasta-i hicrān **etmekde** ne ḡikmet var beni / Derdime dermān kıl luṡf ü vişālın ey ḡüzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 2*). [etmekde, -mekde]
- Bezm-i vuşlat cān-ı ülfet ḡāzır iken mest ol / Gaṡlet **edip** şalma kendiñ āteş-i hicrāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 2*). [edip, -ip]
- Esb-i nefsiñ tūt 'inānın verme yol yañlış gider / 'Âdile merdānelik **et** 'aşḡ ile meydāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 6*). [et,]
- Ol meh-cemāl nevres nihāl / 'Arz-ı vişāl **etdi** bu yıl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 9*). [etdi, -di]
- Esb-i nefsiñ tūt 'inānıñ verme yol yañlış gider / 'Âdile merdānelik **et** 'aşḡ ile meydāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 7*). [et,]
- Kaçma çevḡān-ı maḡabbetden ḡöñül cevłāna gel / Top **edip** başını bu meydānda merdāne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 1*). [edip, -ip]
- Edemez 'Âdile 'aşkı da'vā / Hemān 'uşşāḡ ile hemdem olayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 8*). [edemez, -e, -mez]
- Eder her 'aşḡık-ı bî-çāre bu luṡfuñ temennāsın / Yoluñda cān vermekle eder kesb-i şafā ḡöñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 2*). [eder, -er]
- Her ne olsa **eder** ol pādīşāḡ-i Zü'l-celāl / Teslīm ol emrine fermānına ta'zīm gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6*). [eder, -er]

Gülşen donanmış gül ile dil âh eder bülbül ile / Destinde cām-ı mül ile ol bezm-i pür-şân **edelim** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4). [edelim, -e, -lim]

Reng-i ney-i gül-i nâbdan seyr et ruḥ-ı pür-tâbdan / Vakt-i gül-i nâ-yâbdan meh-tâb-ı raḥşân **edelim** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 8). [edelim, -e, -lim]

Gülşen donanmış gül ile dil âh eder bülbül ile / Destinde cām-ı mül ile ol bezm-i pür-şân **edelim** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4). [edelim, -e, -lim]

Reng-i ney-i gül-i nâbdan seyr et ruḥ-ı pür-tâbdan / Vakt-i gül-i nâ-yâbdan meh-tâb-ı raḥşân **edelim** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 8). [edelim, -e, -lim]

Rü'yet-i dîdâr-ı nûr-ı zâtın için her gece / Sen misin çeşmim **eden** bî-hvâb ü giryân ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6). [eden, -en]

'Aşkdır beyt-i dili meyḥâne-i 'irfân **eden** / 'Aşkdır Leylâları Mecnûn ü ser-gerdân **eden** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 9). [eden, -en]

Seni irşâd eden ol pîr-i 'aşkı ḡaflet **etme** bul / Vücûduñ maḥv edip al baḥr-ı 'aşka 'Âdile sen gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5). [etme, -me]

'Âdile bî-kes edip cânını biñ kerre fedâ / Gezer ağlar **ede** tâ 'azm ü ziyâret Haremeyn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6). [ede, -e]

Şabr edip eyle tevekkül seni daḥı **etsinler** / Mâsivâ sevme baḡsâz o ḡafletden uyan (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 6). [etsinler, -sin, -ler]

Oldu dîvâne diliñ şîşe-i nâmûs-ı şikest / Eylemez belki onuñ **etdigi** fi'li Mecnûn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 6). [etdigi, -dig, -i]

Güş et cân ile kim zühre **eder** Ḥaḡḡ'ı semâ' / Cümle ef'âli güzel kudret ü esrârı güzel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6). [eder, -er]

Bilmezem bâ' iş nedir bu nâra yandırmak beni / Hürrem **et** ben ḡaksârı eyle câna ser-firâz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 2). [et,]

Tutdu envârı cihânı mâh-tâb **etdi** derûn / Dôst iklimi donatdı lâle sünbül bağları (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 2). [etdi, -di]

Etdi Ḥaḡ olduḡuna Âdem'in işbât-ı sihri / Perdedir Ḥaḡḡ'a sivâ aḡla sözüm etle deri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 2). [etdi, -di]

Kim **etse** bunlara şıḡ ile ḡizmet Ḥaḡ verir ecrin / Şadâḡat kullara Ḥaḡ'dan ulu luḡ ü sa'âdetdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3). [etse, -se]

Ḳalbiñi seb'ül-meşâni nûru leb-rîz eylesin / 'Ayn-ı ihlâş **et** bi-ḡaḡḡın (ḡul hüva'llâhu eḡad) (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 7). [et,]

Ḥazret-i Ḥaḡḡ'ın ḡarînisin eyâ Şâh-ı rûsul / **Etmedi** Ḥâlik nazîriñ ḡaḡḡ-ı ḡilḡatden beri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 9). [etmedi, -me, -di]

Edip kâfirleri maḡhûr livâ-yı pâkidür manşûr / Müselmânlar olup mesrûr Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 4). [edip, -ip]

Semâda devr eder 'aşkıñ ile çarḡ-ı felek yâ Rab / **Eder** şevḡınla raḡşı durmayıp eflâk hep yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4). [eder, -er]

Hem **etdiñ** nûr-ı 'aşkıñla cihânı maḡhar-ı dîdâr / Seniñ her cân ü dil ḡab' ile mâ'il nûruña yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 3). [etdiñ, -di, -ñ]

Cürmüme bakma baña **etme** 'azâb / Ḥükm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 16). [etme, -me]

Eyleme 'Âdile'yi dergeh-i luḡfuñdan redd / **Etme** mehcûr Ḥabîbiñden amân Allah'ım (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 2, Beyit 7). [etme, -me]

Senden **etdi** pertev-i nûr-ı Hudâ evvel zuhûr / Ṭal'atın ol nûra kıldı ḡaḡḡı maḡhar bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 2). [etdi, -di]

Merḡabâ ey mürselîniñ şâḡı dîniñ şâḡibi / Nûr **etdi** kevnî teşrîfiñ ser-â-ser bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 1). [etdi, -di]

Senden **etdi** pertev-i nūr-ı Hudā evvel zühūr / Tal'atın ol nūra kıldı halkı mazhar bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 2*). [*etdi, -di*]

Cennet ü Firdevsi bulam der iseñ / Rāhber **et** kendiñe bir ekmeli (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 9*). [*et,]*

Qabrini **ede** Muḥammed 'Alī Pāšā'nın Haḳ / Bāğ-ı Firdevs ile hem ravza-i gülzār-ı cinān (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 7, Beyit 1*). [*ede, -e*]

Zıkr ü tevḥīd **ederekden** ḥāşılı / Ḥazret-i Mevlā'nın oldu vāşılı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 73*). [*ederekden, -erek, -den*]

Haftalarca sūr ü şenlikler **edip** / Duḡterin memnūn **edip** gönölün alıp (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 33*). [*edip, -ip*]

İns ü cinni yaradıp **etdi** 'ibād / İmtihāndır kullara ancaḳ murād (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 4*). [*etdi, -di*]

Biñ iki yüz yirmi üçde oldu şāh / **Etdi** dīn ü devleti ḥıfz ü nigāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 13*). [*etdi, -di*]

Qaldı kırk gün oldu çün mevṭi qarīb / Keşf-i esrārı Ḥudā **etdi** naşīb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 27*). [*etdi, -di*]

'Āqıbet civān iken ol bedr-i tāb / Münḥasif oldu yerin **etdi** türāb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 37*). [*etdi, -di*]

Qardaşım 'Abdūlmecīd edüp cülūs / 'Atıyye Sultān'ı **etdi** nev-'arūs (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 60*). [*etdi, -di*]

Ḥacca gönderdi onu **etdi** çırāğ / Ol daḡı her nesneden kıldı ferāğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 96*). [*etdi, -di*]

İns ü cinni yaradıp **etdi** 'ibād / İmtihāndır kullara ancaḳ murād (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 4*). [*etdi, -di*]

Biñ iki yüz yirmi üçde oldu şāh / **Etdi** dīn ü devleti ḥıfz ü nigāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 13*). [*etdi, -di*]

Qaldı kırk gün oldu çün mevṭi qarīb / Keşf-i esrārı Ḥudā **etdi** naşīb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 27*). [*etdi, -di*]

'Āqıbet civān iken ol bedr-i tāb / Münḥasif oldu yerin **etdi** türāb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 37*). [*etdi, -di*]

Qardaşım 'Abdūlmecīd edüp cülūs / 'Atıyye Sultān'ı **etdi** nev-'arūs (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 60*). [*etdi, -di*]

Ḥacca gönderdi onu **etdi** çırāğ / Ol daḡı her nesneden kıldı ferāğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 96*). [*etdi, -di*]

Ben gibi Haḳ **etmesin** bir māderi / Qoymasın sevgili evlāddan geri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 47*). [*etmesin, -me, -sin*]

Haḳ 'adālet **etdi** gerçi düşmānı gördü cezā / Oldu ammā 'ayn-ı aḥvāl-i belā-yı Kerbelā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 19*). [*etdi, -di*]

İstedi ol dāderim şāh-ı cihān / **Ede** Ṭophāne müşiri ol zamān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 25*). [*ede, -e*]

Hāşılı inkār olunmaz himmeti / Cāy-gāh **ede** aña Haḳ cenneti (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 68*). [*ede, -e*]

Muḳteżā-yı ḥükm-i taḳdīr-i Ḥudā / **Edemedi** ḥizmeti ḥaḳḳa becā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 18*). [*edemedi, -e, -me, -di*]

Cürümüne bakma baña **etme** 'azāb / Ḥükm ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 16*). [*etme, -me*]

Bulmayıp derdine dermān **etdi** āḡır riḡleti / 'Âdile Firdevs'i me'vā eylesin oña İlāh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 10*). [*etdi, -di*]

Edip hem nūr-ı Fahr-i ‘ālem ile kabrini rüşen / Firākı kaldı cānlarda cihānı etdi pür-şīven (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 11*). [edip, -ip]

Edip hem nūr-ı Fahr-i ‘ālem ile kabrini rüşen / Firākı kaldı cānlarda cihānı **etdi** pür-şīven (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 11*). [etdi, -di]

Görüp geçdim onu **etdi** zühür esrār-ı Sübhānī / Sa‘ādet şemsi doğdu kondu başa tāt-ı nūrānī (*Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 4*). [etdi, -di]

Bildi tekbīr-i ‘ulūm **edeceğin** / Nāmına Bākır dedi fahr-ı ümem (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 46*). [edeceğin, -ecek, -i, -n]

Dīde-i a‘mālārı bīnā **eder** / Feyz-i ecdād ile olmuş muhteşem (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 47*). [eder, -er]

Bāğ-ı cennet goncası iken lebi / Hōkka-i zehr **etdi** erbāb-ı şekā (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 18*). [etdi, -di]

Gerçi **etdi** çeşm-i ‘ibretle nazar / Görmedi ‘ālem aña ‘ayn ü mişāl (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 54*). [etdi, -di]

Bāğ-ı cennet goncası iken lebi / Hōkka-i zehr **etdi** erbāb-ı şekā (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 18*). [etdi, -di]

Gerçi **etdi** çeşm-i ‘ibretle nazar / Görmedi ‘ālem aña ‘ayn ü mişāl (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 54*). [etdi, -di]

Hāşılı ol kurre’-i ‘āyn-ı Hüseyin / **Etmedi** dünyāya ğayrı ihtimām (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 41*). [etmedi, -me, -di]

Edip ‘aşk ile fenā cānını ol Giylānī / Beş yüz altmış bir idi sāl bulup cānānı (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 2, Beyit 5*). [edip, -ip]

Kuvvet-i ‘aşk anı mā‘şūk-ı cihān **etmişdir** / Kālbi āyīne-i dīdār-ı Hudāvend-i kādīr (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 2, Beyit 32*). [etmişdir, -miş, -dir]

Amān ‘Ādile’yi hasret ile zār ü zebūn **etme** / Ümīdi kāselerini ser-nigūn **etme** meded yā Hāk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6*). [etme,]

etrāf: Çevre.

Āb-ı şāfisi akıp **etrāfına** cevher saçar / Soyunan dilber mücessem nūr ü sīm-endāmdır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 3*). [etrāfına, -ı, -na]

Eşer-i rahmet ile oldu müzeyyen **etrāf** / (Fe’nzurū va‘tebirū kudretehū ulū’l-ebşār) (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 3*). [etrāf,]

Ben de gördüm bir ğarīb rü’yā o dem / Şardı **etrāfım** hayālāt ü elem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 48*). [etrāfım, -ım]

Şardı **etrāfın** ‘adūv mesrūr u ḥandān oldular / Kāfirāne buldular maḫşūdu ḥandān oldular (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 3*). [etrāfın, -ın]

et-takī: Haramdan, gūnahtan kaçınan.

Et-takī ya‘nī Muḥammed ibn-i Rızā / Server-i tāsi‘-i resū’l-evliyā (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 71*). [et-takī,]

ev ednā: (İki yay aralığı kadar) ya da daha yakın anlamına gelen bu tabir, Hz. Muhammed’in Miraç hadisesi sırasında Allah ile olan yakınlığını ifade eder.

Kaşındır kâbe kavseyni **ev ednā** / Dudağın kevşer-i Rıdvān değil mi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3*). [ev ednā,]

evc: Gökyüzünün en yüksek noktası, doruk, yüce.

Ben dahî ol hānenin mihmānıyım / O güzel **evciñ** meh-i tībānıyım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 11*). [evciñ, -iñ]

evc-i a 'lâ-yı hakikat: Gerçeğin, doğrunun en yüce zirvesi.

Evc-i a 'lâ-yı hakikat âfitâb-ı ekremi / Yâ Resûla'llah sensin evvelîn ü âhîrîn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 4*). [evc-i a 'lâ-yı hakikat,]

evc-i dilin: Gönlin zirvesi.

Yanan hürşid-i rûyile kılar nûr-ı şafâ peydâ / Eder biñ âfitâb-ı 'aşk ile **evc-i dilin** ihyâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 1*). [evc-i dilin, -in]

evc-i huldu: Cennetin en yüksek noktası.

Menzil etse **evc-i huldu** 'Âdile etmez nigâh / Bedr-i devlet oldu ebrû-yı hilâliñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 6*). [evc-i huldu, -u]

evc-i mehdi: Beşiğin üstü, tepesi.

Eyledi yüz kırk sekizde nâ-gehân / **Evc-i mehdi** pür-ziyâ ol meh 'adîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 66*). [evc-i mehdi, -i]

evc-i sînemde: Âşığın gönlünün doruk noktası.

Mihr-i Mevlânâ doğunca **evc-i sînemde** tamâm / Sûz-nâkim şöyle kânûn-ı muhabbetde müdâm (*Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 11*). [evc-i sînemde, -m, -de]

evc-i 'uşşâka: Âşıkların gökyüzü.

Çün o hürşid-i kerâmât-nümâ-yı dehrin / **Evc-i 'uşşâka** hilâl kaşı olup mâh-ı nevî (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 13*). [evc-i 'uşşâka, -a]

ev-ednâ: Necm Suresi 9. ayette geçen " Kabe kavseyn ev edna/ iki yayın beraberliği gibi, belki ondan da yakın. " ibaresi.

Kâbe kavseyn maḥal-gâh u **ev-ednâ** menzil / Lî-ma 'allah mükâfât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 2*). [ev-ednâ,]

evlād: Çocuklar; kişinin soyundan gelenler.

Mâh..... **evlād** cümle etdi 'aşkıyla fedâ / yâ Resûla'llâh..... (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 1*). [evlād,]

Çünkü ol şāhenşeh-i 'ālî-makām / Bir çok **evlād** ile olmuşdu be-kām (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 15*). [evlād,]

Ben gibi Hâk etmesin bir mâderi / Koymasın sevgili **evlāddan** geri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 47*). [evlāddan, -dan]

Şoñra oldu Nev-fidân kadın bañâ / Kendi **evlādı** gibi sādık ana (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 85*). [evlādı, -ı]

Hānedānı mâderi **evlādı** efğan eyledi / Hāl-i ehl-i beytini bu gam perîşan eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 18*). [evlādı, -ı]

Ey dāderim 'Abdül'azîz cennet saña olsun mekân / Sen görmediñ **evlādına** kıydı nasıl zālîm cihân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 7*). [evlādına, -ı, -na]

Yalınız şanma imām oldu şehîd / On kadar **evlād** var idi dahâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 30*). [evlād,]

Hâlet-i isnâ 'aşer **evlâdı** hem / 'Aşk ta'dâdı dile gördü ehem (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 7*). [evlâdı, -ı]

Dese lâyıkdır eyâ Fahr-i cihân / Doğdı **evlâdıñ** yine bir şems-i dîn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 60*). [evlâdıñ, -ıñ]

evlâd-ı celil: Yüce, ulu evlat.

Ol sekizinci ki **evlâd-ı celil** / Hazret-i Seyyîd 'Alî Rızâ cemîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 64*). [evlâd-ı celil,]

evlâd-ı sa'îd: Mübarek evlatlar, çocuklar.

'Arş-ı Hakk'ın güşvârı iki **evlâd-ı sa'îd** / Ol Hasen biri Hüseyin-i Kerbelâ'dır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 6*). [evlâd-ı sa'îd,]

evlâd-veş: Evlat gibi.

Cümleye **evlâd-veş** etdi nazar / Görmemişdi kimse devrinde zarar (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 7*). [evlâd-veş,]

evliyâ: Allah dostları, veliler.

Luft-ı Hak'la olarak şâhib-kerâmât ü kemâl / Emri üzre tâ'at eden ümmetidir **evliyâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 6*). [evliyâ,]

Eyleme inkâr gizli nice biñ vardır velî / Nâs sıfât ile şıfatlanır bilinmez **evliyâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 10*). [evliyâ,]

Evliyâyâ 'aşk-ı peygâmbere ile eyler niyâz / Onların feyzi şifâ-yı cân ü devrândır tabîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 6*). [evliyâyâ, -y, -a]

Ehl-i 'aşkıñ 'âşkıyım **evliyânın** çâkeri / Cân fedâ-yı 'aşk eden ehl-i şafâdır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 7*). [evliyânın, -nın]

Qurb-ı Hak'la **evliyâ** buldu hayât-ı câvidân / 'Âdile terk et sivâyı onların ol kemteri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 7*). [evliyâ,]

Sırr-ı ekberdir ezelden **evliyâlar** bilmiş ol / 'Akl erişmez çünkü söylerler hakîkat gevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 3*). [evliyâlar, -lar]

Resm-i tecrîdde bir merd-i safâ-perver kim / **Evliyâ** eyleyemez şafvet-i hâlim izhâr (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 39*). [evliyâ,]

Naş-bend Hazret-i Sultân Bahâe'd-dîn'e / **Evliyâ** bendedir ol pîr-i kerem âyîne (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 46*). [evliyâ,]

Resm-i tecrîdde bir merd-i safâ-perver kim / **Evliyâ** eyleyemez şafvet-i hâlim izhâr (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 39*). [evliyâ,]

Naş-bend Hazret-i Sultân Bahâe'd-dîn'e / **Evliyâ** bendedir ol pîr-i kerem âyîne (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 46*). [evliyâ,]

evliyâu'llâh: Allah'ın veli kulları, Allah dostları.

'Ucb u kibr ü kîn olmaz **evliyâu'llâhda** / Kim 'avâm şeklinde görünür gürûh-ı aşfiyâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 9*). [evliyâu'llâhda, -da]

evliyâ-yı enveri: Aydınlik, nurlu veliler.

Onları bilmezsin hem esrârlarından bî-haber / Çeşmiñ a'mâ göremezsın **evliyâ-yı enveri** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 2*). [evliyâ-yı enveri, -i]

evrād: Okunması adet edinilmiş olan belli ayet, sure ve dualar; her zaman söylenen, tekrarlanan sözler.

Ne dilimde olur **evrād** ne elimde teşbîh / Ne velîyim ne deliyim yine vîrân gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 5). [evrād,]

evrād edip: Sürekli zikretme.

Âyet-i pâk-i şifâ vü rahmeti **evrād edip** / Kārımız ef'âlimiz hep şükr-i Yezdân'dır tabîb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 8). [evrād edip, -ip]

evrāk-ı esrārî: Sırlı sayfalar.

Bağ çeşm-i cān ile kamu eşyâyı seyr et oldu nūr / **Evrāk-ı esrārî** oku defter ile eş'ârî gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 3). [evrāk-ı esrārî, -i]

evşâf: Vasıflar, nitelikler, özellikler.

Fehm ü idrāk edemezsin 'âkl ile **evşâfını** / Kim tecellîniñ beyânı küll-i yevm-i şe'ndedir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 4). [evşâfını, -ı, -nı]

evşâf ü şânî: Namın ve şöhretin vasıfları, nitelikleri.

'Aşk-ı dilde yazılıp **evşâf ü şânî** söylenir / Nâzil olsa kalbe sırr-ı Hâk nihânî söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 1). [evşâf ü şânî, -ı]

evvel: Evvel, başlangıç, önce, ilk, ilk olarak.

Senden **evvel** ümmetinden kimse girmez cennete / Hem buyurdu Fahr-ı 'âlem ol Muḥammed Muştafâ (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 3). [evvel,]

'Aşk nâz ü şîve **evvel** gösterir 'âşıklara / 'Âşık ol demde oña cānı fedâ etmek gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 2). [evvel,]

O yâra vermemişdir cānımı **evvel** nazarda ben / Velâkin rû'yet-i cānānda taḫşîr eder gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 6). [evvel,]

Şânını ta'zîm için bir gün dedi Fahr-ı Cihân / Senden **evvel** kimse olmaz dâhil-i 'Adn-ı Hudâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 4). [evvel,]

Senden **evvel** ümmetinden kimse girmez cennete / Hem buyurdu Fahr-ı 'âlem ol Muḥammed Muştafâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3). [evvel,]

Gurūr etme felek kim etdi çok sevdikleri ḥasret / Tedârik eyle **evvel** mevtden al cümleden 'ibret (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 5). [evvel,]

'Aşk ketm eyleyip **evvel** yine izhâr eden / 'Âlemin ta'nile dillerde gezen gönlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 2). [evvel,]

'Aşk nâz ü şîve **evvel** gösterir 'âşıklara / 'Âşık ol demde oña cānı fedâ etmek gerek (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 2). [evvel,]

O yâra vermemişdir cānımı **evvel** nazarda ben / Velâkin rû'yet-i cānānda taḫşîr eder gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6). [evvel,]

İşte eñ **evvel** Hudâ tevķît edip de 'aşrını / Nūr-ı zâtından yaratmışdır o mâh-peykeri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 10). [evvel,]

Senden etdi pertev-i nūr-ı Hudâ **evvel** zuhūr / Tal'atıñ ol nûra kıldı halkı mazhar bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 2). [evvel,]

evvel ü âhîr: İlk ve son.

Her ne rütbe mücrim isem bakma Allāh ‘aşkına / **Evvel ü āhîr** şefâ‘at eyle bu ‘işyânıma (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 3*). [evvel ü āhîr,]

evvel ü āhîr: *Başlangıç ve son.*

Evvel ü āhîr kamu ‘ālem benimledir hemān / Diledigim eylerim sultān u dervîş her zamān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 3*). [evvel ü āhîr,]

evvel ü āhîr'de: *Başlangıç, önce ve son, akıbet.*

Seniñle zāhîr oldu cümle eşyā hep seniñ varlık / Ki sensin **Evvel ü Āhîr'de** Zāhîr Bâtın ey yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [evvel ü āhîr'de, -de]

evvelî: *Birinci, ilk, başlangıç.*

Bî-nihāyet **evvelîdir** bî-nihāyet āhîri / Bî-şerîk ü bî-naẓîr ü bî-eb ü ümm ü veled (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 3*). [evvelîdir, -dir]

evvelîn ü āhîrîn: *Öncekiler ve sonrakiler.*

Oldu mevcūdât nūr-ı vechiñ ile şu‘le-dār / Yā Resūla'llah sensin **evvelîn ü āhîrîn** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 2*). [evvelîn ü āhîrîn,]

Evc-i a‘lâ-yı hākîkat āfitāb-ı ekremi / Yā Resūla'llah sensin **evvelîn ü āhîrîn** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 4*). [evvelîn ü āhîrîn,]

Ümmete kıble-nümāsın ‘āleme Hāk'dan ‘atā / Yā Resūla'llah sensin **evvelîn ü āhîrîn** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 6*). [evvelîn ü āhîrîn,]

Şād ola kalb-i hāzîniñ bir nigāhıñla hemān / Yā Resūla'llah sensin **evvelîn ü āhîrîn** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 8*). [evvelîn ü āhîrîn,]

Şefkat u cūd u şefâ‘at ‘ādetiñdir ey Emîn / Yā Resūla'llah sensin **evvelîn ü āhîrîn** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 10*). [evvelîn ü āhîrîn,]

Evvelîn ü āhîrîniñ ‘ilmine vākıf olan / Muştafā peygamber-i āhîr zamāndır Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 4*). [evvelîn ü āhîrîniñ, -iñ]

ey: *Kendisine söz söylenen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü, ünlem.*

Ey cevād ü hayy ü fazlı çok olan Mevlā meded / Şıgıñırım saña sendendir kula ‘avn ü meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 1*). [ey,]

Ben fakîr bî-çāre geldim bâbıña ey Pādişāh / Rahmetiñ baħrına yokdur hadd u gāyet kıl meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3*). [ey,]

Rüz u şeb bu bendesini zār eden ey Zül-celāl / Gāhice mesrūr eyle kalb-i maħzunum meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 6*). [ey,]

Ey cevād ü hayy ü fazlı çok olan Mevlā meded / Şıgıñırım saña sendendir kula ‘avn ü meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 1*). [ey,]

Ben fakîr bî-çāre geldim bâbıña ey Pādişāh / Rahmetiñ baħrına yokdur hadd u gāyet kıl meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3*). [ey,]

Rüz u şeb bu bendesini zār eden ey Zül-celāl / Gāhice mesrūr eyle kalb-i maħzunum meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 6*). [ey,]

Ey Zül-celāl Kerîm ü Raħîm olan Allah / ‘Āciz ‘ibādına dest-gîr olan Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 1*). [ey,]

Edip sıdk ile muħkem göñlünü sen ol muħiblerden / Eden ey ‘Âdile dōstun taleb cānındadır bulur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7*). [ey,]

Fırşatı fevt eyleme **ey** 'Âdile Mevlâ'ya dön / Cezbe-i nûra eriş 'aşkıle zıkrı'llâha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 7*). [ey,]

Ṭā'ir-i Kuds olmağa **ey** cān gel çalış kim / Zerre mişāl kıalma şems-i şafā bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 4*). [ey,]

Gel **ey** zāhid zebānıñ çek şakın 'uşşākı incitme / Eden tevfiķ ile zıkr-i Hudā 'uşşākı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1*). [ey,]

Gel **ey** dil böyle olma zār ile giryān şabreyle / Humār-ı cām firķat böyle kıalmaz gör de şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 1*). [ey,]

Terahhūm eyleye şāyet saña ol āfet-i hūn-rız / Gece gündüz hemān **ey** dil figān ü zār ile ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 4*). [ey,]

Ümīdin gayrden kes sendedir ma'sūkuñ **ey** 'āşık / Hemīşe zıkr ü fikriñ şahid-i maķşūd ola ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 5*). [ey,]

Budur pendim saña **ey** dil cefā-yı yārı çok ağla / Dilerseñ vaşl-ı dīdārı hemān leyl ü nehār ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 1*). [ey,]

Terahhūm eyleye şāyet saña ol āfet-i hūn-rız / Gece gündüz hemān **ey** dil figān ü zār ile ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 4*). [ey,]

Ümīdin gayrden kes sendedir ma'sūkuñ **ey** 'āşık / Hemīşe zıkr ü fikriñ şahid-i maķşūd ola ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 5*). [ey,]

Ey cevād ü hayy ü fazlı çok olan Mevlā meded / Şıgınırım saña sendendir kıla 'avn ü meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [ey,]

Ben fakīr bī-çāre geldim bābıña **ey** Pādīşāh / Raḥmetiñ baḥrına yokdur ḥadd u gāyet kıl meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [ey,]

Rūz u şeb bu bendesini zār eden **ey** Zül-celāl / Gāhice mesrūr eyle kıalb-i maḥzunum meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [ey,]

Ey cevād ü hayy ü fazlı çok olan Mevlā meded / Şıgınırım saña sendendir kıla 'avn ü meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [ey,]

Ben fakīr bī-çāre geldim bābıña **ey** Pādīşāh / Raḥmetiñ baḥrına yokdur ḥadd u gāyet kıl meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [ey,]

Rūz u şeb bu bendesini zār eden **ey** Zül-celāl / Gāhice mesrūr eyle kıalb-i maḥzunum meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [ey,]

Ey Zül-celāl Kerīm ü Raḥīm olan Allah / 'Āciz 'ibādına dest-gīr olan Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1*). [ey,]

Merḥabā **ey** şāh-ı 'ālemyān cānlar içre cān / Merḥabā **ey** derdlere dermān olan şāh-ı cihān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [ey,]

Geldi reftāra göründü ol nihāl-i bāğ-ı aşk / **Ey** hayālī sīnemi pūr-nūr eden şems-i cihān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4*). [ey,]

Muķarin zātına ḥilķatde āşık vaşlına lāyık / Metā' u remzini añla bu kıluñ **ey** dil-i dānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 2*). [ey,]

Neyleyem **ey** 'Âdile bu 'ālem-i ğaddārı kim / Derdi bitmez vaşlı bitmez zevķı olmaz bī-vefā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 6*). [ey,]

Ey 'Âdile kıo 'ārı dil şehrine var bārı / Bülbül gibi kıl zārı reyḥān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8*). [ey,]

'Ārif-i bi'llāhı **ey** nādān şanma bī-ḥaber / Çünkü burhāna çekelerler şöñra yazıķdır saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [ey,]

Eyleyen mel'ūn 'Azāzil'i ğurūr u 'ucb iken / Etme **ey** ḥvāce tekebbūr olma tā ṭarda sezā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [ey,]

Nice **ey** ḥām kırş-ı dünyā kim ṭaparsın rūz u şeb / Geç bu fāsīd fikrden olmā muşırr sözüñe tā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [ey,]

‘Ārif-i bi’l-lāhı **ey** nādān şanma bî-ḥaber / Çünkü burhāna çekerler şoñra yazıkdır saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [ey,]

Eyleyen mel’ün ‘Azāzil’i gurūr u ‘uch iken / Etme **ey** ḥvāce tekebbūr olma tā ṭarda sezā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [ey,]

Nice **ey** ḥām hırş-ı dünyā kim ṭaparsın rüz u şeb / Geç bu fāsıd fikrden olmā muşırr sözüne tā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [ey,]

Dest-gür-i bende-i zār olduñ **ey** şeyḥ-i ‘Azīz / Hizmetiñdir iftiḥārım mürşid-i ‘ālī saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 3*). [ey,]

Bulsa **ey** cān ḥāne-i dil ḥāş-ı vaḥdetden şeref / Olur elbet cennet-āsā bir maḳām-ı dil-güşā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 4*). [ey,]

Emr-i mürşide şebāt et sıdkıla **ey** ‘Ādile / Feyz-i Ḥaḳ ol vāsıta ile erişir elbet saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 8*). [ey,]

Eyle cihād nefsiñ ile budur cihād **ey** ‘Ādile / Hiç olmayıp Ḥaḳ’dan cüdā ḥikmet zuḥūr etdi bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7*). [ey,]

Ey cān gelip bu gülşene mahrem ol anda sırlara / Dilde sürür ü neş’e-i ülfet zuḥūr etdi bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 4*). [ey,]

Eyle cihād nefsiñ ile budur cihād **ey** ‘Ādile / Hiç olmayıp Ḥaḳ’dan cüdā ḥikmet zuḥūr etdi bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7*). [ey,]

Geldi bu caşr-ı Muharrem **ey** Hüseyin-i Kerbelā / İşbu demdir vakt-i matem **ey** Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [ey,]

Bu leṭāfetle sen **ey** çeşm-i çerağ-ı dü cihān / Nār-ı ‘aşkıñla tutup yanmaḳda māḥ ü āfitāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 3*). [ey,]

Geldi bu caşr-ı Muharrem **ey** Hüseyin-i Kerbelā / İşbu demdir vakt-i matem **ey** Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [ey,]

Bu leṭāfetle sen **ey** çeşm-i çerağ-ı dü cihān / Nār-ı ‘aşkıñla tutup yanmaḳda māḥ ü āfitāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 3*). [ey,]

Bülbülün āḥı o gül-rüya sezādır **ey** dōst / ‘Āşıkın nālesi dil-dāra şafādır **ey** dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 1*). [ey,]

Kimseniñ ermez eli bir gül-i rā’nādır ‘aşḳ / Ol maḥabbet dile bir başḳa hevādır **ey** dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 2*). [ey,]

Döner elbette bütün devlet-i ‘aşkıñda cihān / Göñül ol peykere pervāne-nümādır **ey** dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 3*). [ey,]

Dil giriftār olup zülf ile ḥāl-i siyāḥa / Dü cihān gelmez ḥayāle ne edādır **ey** dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 4*). [ey,]

‘Ālemiñ lezzetine meyl eder mi göñlüm / ‘Aşḳ kim lezzet-i vuşlatda beḳādır **ey** dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 5*). [ey,]

Eylediñ göñlümü meyḥāne eyā sāḳı-i cān / Āfitāb-ı ḳadeḥ envār-ı fezādır **ey** dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 6*). [ey,]

Rütbe-i ‘aḳl ü kemāl ‘Ādile gerçi ‘ālī / Bulur ednālğı kim ‘aşḳ-ı belādır **ey** dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 7*). [ey,]

Bülbülün āḥı o gül-rüya sezādır **ey** dōst / ‘Āşıkın nālesi dil-dāra şafādır **ey** dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 1*). [ey,]

Kimseniñ ermez eli bir gül-i rā’nādır ‘aşḳ / Ol maḥabbet dile bir başḳa hevādır **ey** dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 2*). [ey,]

Döner elbette bütün devlet-i ‘aşkıñda cihān / Göñül ol peykere pervāne-nümādır **ey** dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 3*). [ey,]

Dil giriftār olup zülf ile ḥāl-i siyāḥa / Dü cihān gelmez ḥayāle ne edādır **ey** dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 4*). [ey,]

‘Älemiñ lezzetine meyl eder mi gönüm / ‘Aşk kim lezzet-i vuşlatda beķadır **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 5*). [ey,]

Eylediñ gönümü meyħāne eyā sāķı-i cān / Äfitāb-ı ķadeħ envār-ı fezādır **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 6*). [ey,]

Rütbe-i ‘aķl ü kemāl ‘Ädile gerçi ‘ālī / Bulur ednālıķı kim ‘aşķ-ı belādır **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 7*). [ey,]

Yüzüñ Mevlā’ya döndür eyleme **ey** cān sen ğaflet / Kafesden bülbül-i cān-ı gedā vü şāh uçar elbet (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 2*). [ey,]

Seniñ ‘aşķıñda iken dil diger yāri n’ider **ey** döst / Murādı sensin ancaķ ‘āşık aġyārı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). [ey,]

Geçip varlıķdan artıķ buldu ‘aşķ u soħbet-i cānı / O soħbetdir sa‘ādet başķa efķarı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2*). [ey,]

Cihānda varlıķı terk eylemekdir ‘āşıkā devlet / Beķā-yı ‘aşķa vermişdir fenā varı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 3*). [ey,]

Bu cān kim ‘aşķa duş oldu ‘acab cānān neyler / Ne eylerse seniñçindir diger ķarı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [ey,]

Girenler ‘aşķ meydānına cān ü başı oynadır / Cemalin şem‘ine pervānedir nārı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 5*). [ey,]

Dün ü gün durmayıp cevālān eder ümmīd-i vuşlatla / Cemālu’llah’a ‘āşık başķa dīdārı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 6*). [ey,]

ķamu ‘ālem saña ‘āşık reh-i ‘aşķında hem şādık / Bulanlar sen gibi bir yāri aġyārı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [ey,]

Eder mi degme insān ‘Ädile ‘uşşāk ķavlin derk / Kelām-ı ‘aşķı ‘ārīf ġayr-ı ġüftārı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8*). [ey,]

Seniñ ‘aşķıñda iken dil diger yāri n’ider **ey** döst / Murādı sensin ancaķ ‘āşık aġyārı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). [ey,]

Geçip varlıķdan artıķ buldu ‘aşķ u soħbet-i cānı / O soħbetdir sa‘ādet başķa efķarı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2*). [ey,]

Cihānda varlıķı terk eylemekdir ‘āşıkā devlet / Beķā-yı ‘aşķa vermişdir fenā varı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 3*). [ey,]

Bu cān kim ‘aşķa duş oldu ‘acab cānān neyler / Ne eylerse seniñçindir diger ķarı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [ey,]

Girenler ‘aşķ meydānına cān ü başı oynadır / Cemalin şem‘ine pervānedir nārı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 5*). [ey,]

Dün ü gün durmayıp cevālān eder ümmīd-i vuşlatla / Cemālu’llah’a ‘āşık başķa dīdārı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 6*). [ey,]

ķamu ‘ālem saña ‘āşık reh-i ‘aşķında hem şādık / Bulanlar sen gibi bir yāri aġyārı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [ey,]

Eder mi degme insān ‘Ädile ‘uşşāk ķavlin derk / Kelām-ı ‘aşķı ‘ārīf ġayr-ı ġüftārı n’ider **ey** döst (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8*). [ey,]

Ĥvāb-ı ġafletden uyan dildārıñı bul **ey** gönül / Ol ĥuzūr-ı ‘aşķda cān lāyık-ı cānān olur (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 8*). [ey,]

Olup ‘ārīf uyan bu nevm-i ġafletden ki aldanma / Derünüñ ‘aşķ ile **ey** ‘Ädile ma‘mūr ede ġör (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 6*). [ey,]

Meded **ey** sāķı serde ıztırāb ile ĥumārım var / Kerem ķıl bādeye muħtāc oldum intizārım var (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 1*). [ey,]

Ben **ey** gül ehl-i temķinim beni bülbüle beñzetme / Yanıp āh eylemem pervāne-veş yanmaķda zevķım var (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 4*). [ey,]

Meded **ey** sâki serde ıztırâb ile humârım var / Kerem kıl bâdeye muhtâc oldum intizârım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 1*). [ey,]

Ben **ey** gül ehl-i temkînim beni bülbüle beñzetme / Yanıp âh eylemem pervâne-veş yanmağda
zevkım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 4*). [ey,]

Çek mâsivâdan destîni hem qalbiñi pāk ede gör / Mest-i mey-i ‘aşk ol ki sen **ey** ‘Âdile cânânı gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 8*). [ey,]

Kimseye bâkî degildir bil saña da olamaz / Saltanat devletle **ey** gâfil ne lâzım iftihâr (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 69, Beyit 4*). [ey,]

Ey gönül kesme taleb bâdiyesinden qademiñ / Ki taleb rütbe-i ikbâl-i mû‘allâ eyler (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 75, Beyit 4*). [ey,]

Bize bu vech ile **ey** ‘Âdile kılıp ihsân / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9*). [ey,]

Nür ‘âlemdir cemâliñ **ey** güzel / Her gören biñ cânını erzân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82,
Beyit 5*). [ey,]

Ey güneş yüzlü nigârım kandasın / Hasret-i rüyuñ beni süzân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82,
Beyit 8*). [ey,]

Nür ‘âlemdir cemâliñ **ey** güzel / Her gören biñ cânını erzân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82,
Beyit 5*). [ey,]

Ey güneş yüzlü nigârım kandasın / Hasret-i rüyuñ beni süzân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82,
Beyit 8*). [ey,]

Edip sıdk ile muhkem gönlünü sen ol muhiblerden / Eden **ey** ‘Âdile döstun taleb cânındadır bulur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 7*). [ey,]

Edenler hilye-i evşafını **ey** nûr-ı Hâk iş‘âr / Füyuzât-ı kemâl ile havâşı artar eksilmez (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 6*). [ey,]

Görelî âfîtab-ı vechiñ **ey** şâhım gönül süzân / Mey âteş meclis âteş sâgar âteş rüy-ı cân âteş (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 4*). [ey,]

Pâymañ-i esb-i tekdîr etme aħkar mürünüm / Kıl mürüvvet **ey** Süleymân-ı cihânım gel yetiş (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 5*). [ey,]

Kendiñi **ey** ‘Âdile bil cümleden ednâ hemân / Kurb-ı ev-ednâya ‘arz-ı cân eder cânân-ı ‘aşk
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 12*). [ey,]

Âfîtab-ı tal‘atîñ **ey** mâh-ı ‘âşık neylesin / Maqşad ol hürşid-i rüy-ı bî-zevaliñ **ey** güzel (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 3*). [ey,]

Geç haseb ile nesebden cümleden **ey** ‘Âdile / Vâkıf el sırr-ı nihân-ı ‘aşk-ı Yezdân’a gönül (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 6*). [ey,]

Ey ‘Âdile Hâk’dan dile / Tevhîdile olsun delîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 14*). [ey,]

Sürür u zevk u şâd ile geçerken cümle eyyâmı / Neler çekdi neler **ey** ‘Âdile zâr olmayan gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7*). [ey,]

Oña dertli varan **ey** ‘Âdile elbet bulur dermân / Ki hâk-i pâki çeşm-i ehl-i derde tütüya gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 6*). [ey,]

Fırşatı fevt eyleme **ey** ‘Âdile Mevlâ’ya dön / Cezbe-i nûra eriş ‘aşkile zikru’llâha gel (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 7*). [ey,]

Ey gönül bülbül mişâli sen yine hayrân mısın / Bağ-ı ‘aşkıñ nev-nihâli o güle hayrân mısın (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [ey,]

Gel **ey** zâhid taleb kıl hüsni hulkı olasıñ insân / O bir ‘ilm-i Hudâ’dır bilmeyen onu olur hayvân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [ey,]

Gönül mir’atını şâf et yeter taħkîka taqlidiñ / Hudâ cânıñda hazırıdır tehî şanma seni **ey** cân (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [ey,]

Ey 'âşık sen eger ister iseñ dîdârını yâriñ / Şakın dünyâ sevenler ile ülfet eyleme bir ân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [ey,]

Saňa sen hîş sarıl ey 'Âdile geç mâ-sivâdan kim / Ferâmûş eyle ağıyarı saňa kâfi olur cânân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [ey,]

Gel ey zâhid taleb kıl hîsn-i hûlku olasıñ insân / O bir 'ilm-i Hudâ'dır bilmeyen onu olur hayvân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [ey,]

Göñül mir'âtını şâf et yeter taḥkîka taklidiñ / Hudâ cânında hazırıdır tehî şanma seni ey cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [ey,]

Ey 'âşık sen eger ister iseñ dîdârını yâriñ / Şakın dünyâ sevenler ile ülfet eyleme bir ân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [ey,]

Saňa sen hîş sarıl ey 'Âdile geç mâ-sivâdan kim / Ferâmûş eyle ağıyarı saňa kâfi olur cânân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [ey,]

Bakma takşîrime ey şâh-ı cihân teşrîf et / Yıkılıp hâne-i dil olmada her dem vîrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3*). [ey,]

Yâr ile sırrını bir olsa göñül etmez 'ayân / Öyle üftâdeye ey 'Âdile cânım kurbân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6*). [ey,]

Bakma takşîrime ey şâh-ı cihân teşrîf et / Yıkılıp hâne-i dil olmada her dem vîrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3*). [ey,]

Yâr ile sırrını bir olsa göñül etmez 'ayân / Öyle üftâdeye ey 'Âdile cânım kurbân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6*). [ey,]

Ümmîdimi kes gayrdan ey 'âşık-ı dervîş / Kıl 'Âdile-veş gayreti tâ vaşlı bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 7*). [ey,]

Nice bu hıvâb ü gaflet ey dil uyan seherde / Şems-i hidâyeti gör devlet kazan seherde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 1*). [ey,]

Şem'a-i nûr-ı cemâliñdir göñülde maṭlabım / Ey tabîbim hastaya vaşlıñla kıl dermân ü dâd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 6*). [ey,]

Nice bir ola göñül bu hasret-i cânân ile / Şubḥa dek âgâh ol ey dil fiğân ü âh ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7*). [ey,]

Şem'a-i nûr-ı cemâliñdir göñülde maṭlabım / Ey tabîbim hastaya vaşlıñla kıl dermân ü dâd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 6*). [ey,]

Nice bir ola göñül bu hasret-i cânân ile / Şubḥa dek âgâh ol ey dil fiğân ü âh ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7*). [ey,]

Rü'yet-i dîdârıñ lütfen naşib et ey güzel / Pâdişâhım kıl meded tard etme cennetden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 3*). [ey,]

Yeter ey 'Âdile devletle fâḥr etme tevâzu' kıl / Olur nâ'il vişâl-i yâre terk eden bütün varı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 8*). [ey,]

Ḳahr ile giryânıñım luṭfuñ ile ḥandânıñım / Ey şeh-i ḥübân sensin edecek iḥsânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 6*). [ey,]

Rü'yet-i dîdârıña ey dîst gayr-ı lâyıķım / Ḥâlini bilmez göñül ister yine bu ni'meti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 2*). [ey,]

Her ne rütbe mücrim isem kesmem ümmîd ey Kerîm / Müşkilim ḥall eyle 'afv et bende-i pür-miḥneti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 5*). [ey,]

Ey göñül terk edip hep varı / Göstere dîst saňa dîdârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 1*). [ey,]

Nûr-ı 'âlemdir cemâliñ ey güzel / Her gören biñ cânı erzân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 5*). [ey,]

Ey güneş yüzlü nigârım kandasın / Vechini bir anda pinhân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 8*). [ey,]

Nür-ı 'âlemdir cemâliñ **ey** güzel / Her gören biñ cānı erzān eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 5*). [ey,]

Ey güneş yüzlü nigārım kandasın / Vechini bir anda pinhān eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 8*). [ey,]

Ey dil hemān zevk et el verdi vaqt-i 'işret / Çirk-āb-ı cürmü silsin ol bāde kevşer imiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 5*). [ey,]

Ḍalālet bir belādır başa ammā def'i āsāndır / Gel **ey** cāhil mürid-i 'aşk olup ol ibtilādan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 5*). [ey,]

Yokdur 'âlemde 'abeş halk eylemiş nesne Ḥudā / **Ey** başiretsiz gözün aç bak nedir sırr-ı Ḥudā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 1*). [ey,]

'Âdile 'ācizeye merḥametiñle nazar et / **Ey** şeh-i taht-ı 'ināyāt 'aleyhi's-şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 13*). [ey,]

Ey risālet mülkünün şāhinşeh-i şefkat-veri / Ve'y nübüvvet tahtının şāhib-serīr ü serveri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 1*). [ey,]

Ey kalem vaşfını bir a'zamıñ eyle inşā / Kim o ḥidmetle saña baḥş ede luṭfuñ Mevlā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 1*). [ey,]

Seniñle zāhir oldu cümle eşyā hep seniñ varlık / Ki sensin Evvel ü Āḥir'de Zāhir Bāṭın **ey** yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [ey,]

Hāfız u Nāşır'sın **ey** perverdigār / 'İlmiñe sırr-ı nühüfte āşikār (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 7*). [ey,]

Seniñle zāhir oldu cümle eşyā hep seniñ varlık / Ki sensin Evvel ü Āḥir'de Zāhir Bāṭın **ey** yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [ey,]

Merḥabā **ey** mürseliniñ şāhı dīniñ şāhibi / Nür etdi kevnı teşrīfñ ser-ā-ser bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 1*). [ey,]

On ikinci leyli bu māh-ı Rebi' u'l-evvelīn / 'Ayn-ı rahmet doğduñ **ey** şems-i münevver bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 3*). [ey,]

Ey kerem kāmı kerāmet 'aynı ümmet melce'i / Dilde kāfidir bize ol nūr-ı azher bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 6*). [ey,]

Merḥabā **ey** mürseliniñ şāhı dīniñ şāhibi / Nür etdi kevnı teşrīfñ ser-ā-ser bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 1*). [ey,]

On ikinci leyli bu māh-ı Rebi' u'l-evvelīn / 'Ayn-ı rahmet doğduñ **ey** şems-i münevver bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 3*). [ey,]

Ey kerem kāmı kerāmet 'aynı ümmet melce'i / Dilde kāfidir bize ol nūr-ı azher bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 6*). [ey,]

Ey Resūl-i kābe kavseyn ü Ḥabīb-i Kibriyā / Sensin ol Faḥr-i risālet iftiḥār-ı mü'minīn (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 1*). [ey,]

Ravza-i pākiñ ziyāretdir murādı 'āşıkıñ / Ma'nevī da'vetle celb eyle beni **ey** şāh-ı dīn (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 6*). [ey,]

Ey Resūl-i kābe kavseyn ü Ḥabīb-i Kibriyā / Sensin ol Faḥr-i risālet iftiḥār-ı mü'minīn (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 1*). [ey,]

Ravza-i pākiñ ziyāretdir murādı 'āşıkıñ / Ma'nevī da'vetle celb eyle beni **ey** şāh-ı dīn (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 6*). [ey,]

Ey mü'īn ü destgīrim etme eksik himmetiñ / Sendedir 'irfān u cūd u mes'adet şeyḥim 'Alī (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 5, Beyit 6*). [ey,]

Cennet o mevki' ki onu göremez / Gözleriñ **ey** şofī cihān görelī (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 4*). [ey,]

Bezme gel **ey** gonca-i bağ-ı vefā / Kim sürülsün 'aşk ile devrānımız (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 8, Beyit 3*). [ey,]

Āteş-i 'aşkıñla olduķ sūz-nāk / **Ey** bizim meh-pāre-i tābānımız (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 5*). [ey,]
 Bezme gel **ey** ğonca-i bağ-ı vefā / Kim sürülsün 'aşk ile devrānımız (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 3*). [ey,]
 Āteş-i 'aşkıñla olduķ sūz-nāk / **Ey** bizim meh-pāre-i tābānımız (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 5*). [ey,]
 Ya 'ni **ey** vāhīd olan zāt-ı Hudā / Hep saña maḥşüş 'ibādāt ü ğenā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 5*). [ey,]
 Ḥayr u tesbīḥ ü du'ā vü ṭayyibāt / Zıkr ile tevḥīd **ey** aḳdes şıfāt (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 6*). [ey,]
 'Arz-ı istirḥām ile faḥr-i cihān / Dedi kim **ey** Ḥālīķ-ı heft-āsmān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 11*). [ey,]
 Ya 'ni **ey** vāhīd olan zāt-ı Hudā / Hep saña maḥşüş 'ibādāt ü ğenā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 5*). [ey,]
 Ḥayr u tesbīḥ ü du'ā vü ṭayyibāt / Zıkr ile tevḥīd **ey** aḳdes şıfāt (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 6*). [ey,]
 'Arz-ı istirḥām ile faḥr-i cihān / Dedi kim **ey** Ḥālīķ-ı heft-āsmān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 11*). [ey,]
 Her biri etdi tazarru'lā niyāz / Deyip **ey** bī-çāregāne çāre-sāz (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 7*). [ey,]
 Bendelige bu kuluñ edip ḳabūl / Ḥāneme **ey** şāh-ı dīn eyle nüzūl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 8*). [ey,]
 Her biri etdi tazarru'lā niyāz / Deyip **ey** bī-çāregāne çāre-sāz (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 7*). [ey,]
 Bendelige bu kuluñ edip ḳabūl / Ḥāneme **ey** şāh-ı dīn eyle nüzūl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 8*). [ey,]
 Ḳalb-i 'uşşākī bitirdi tīġ-ı 'aşkıñ yāresi / **Ey** Ḥüsāmeddīn-i 'Uşşakī seniñdir çāresi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 6*). [ey,]
 Ben de dedim ğamla **ey** baḥtī siyāḥ / N'olduñ **ey** hemşire cānım Mihrimāḥ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 51*). [ey,]
 Bāb-ı elṭāfiñ bize açdıñ edip luṭf u 'amīm / Ḥamdü lillāḥ **ey** Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 2*). [ey,]
 Gösterip nūr-ı tecellī vaşlıña lāyıqlara / Ḥamdü lillāḥ **ey** Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 4*). [ey,]
 Ḳıl temāşā-ġāhımı mir'āt-ı vech-i Muştafā / Ḥamdü lillāḥ **ey** Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 6*). [ey,]
 Ḳayd-ı keşretten ḥalāş et 'Ādile nā-çārını / Ḥamdü lillāḥ **ey** Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 8*). [ey,]
 Bāb-ı elṭāfiñ bize açdıñ edip luṭf u 'amīm / Ḥamdü lillāḥ **ey** Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 2*). [ey,]
 Gösterip nūr-ı tecellī vaşlıña lāyıqlara / Ḥamdü lillāḥ **ey** Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 4*). [ey,]
 Ḳıl temāşā-ġāhımı mir'āt-ı vech-i Muştafā / Ḥamdü lillāḥ **ey** Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 6*). [ey,]
 Ḳayd-ı keşretten ḥalāş et 'Ādile nā-çārını / Ḥamdü lillāḥ **ey** Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 8*). [ey,]
 Erenler rāhıdır **ey** 'Ādile rāḥ / Görelim izlerin dil ola āġāḥ (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 13*). [ey,]

Erenler rāhıdır **ey** ‘Ādile rāh / Görelim izlerin dil ola āgāh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 13*). [ey,]

Merhabā **ey** Faḥr-i ‘ālem merhabā / Merhabā ve’y şāh-ı a‘zam merhabā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 1*). [ey,]

Yandı ‘aşkıñla derūn-ı ‘āşıkānı / **Ey** cemāli meh yüzü şemsü’ḍ-duhā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 4*). [ey,]

‘Ādile mücrimse de ‘afv et şehā / **Ey** Ebu'l-Kāşım Muḥammed Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 8*). [ey,]

Merhabā **ey** Faḥr-i ‘ālem merhabā / Merhabā ve’y şāh-ı a‘zam merhabā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 1*). [ey,]

Yandı ‘aşkıñla derūn-ı ‘āşıkānı / **Ey** cemāli meh yüzü şemsü’ḍ-duhā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 4*). [ey,]

‘Ādile mücrimse de ‘afv et şehā / **Ey** Ebu'l-Kāşım Muḥammed Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 8*). [ey,]

Raḥm edip göster cemāliñ **ey** İmām-ı Mürselīn / ‘Ādile olsun kerem kıl luṭf ü iḥsāna ḡarīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 9*). [ey,]

Şefkat u cūd u şefā‘at ‘ādetiñdir **ey** Emīn / Yā Resūla'llah sensin evvelīn ü āḥirīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 10*). [ey,]

Raḥm edip göster cemāliñ **ey** İmām-ı Mürselīn / ‘Ādile olsun kerem kıl luṭf ü iḥsāna ḡarīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 9*). [ey,]

Şefkat u cūd u şefā‘at ‘ādetiñdir **ey** Emīn / Yā Resūla'llah sensin evvelīn ü āḥirīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 10*). [ey,]

Esir ü bī-kesim bu ‘ālem-i miḥnetde **ey** şāhım / Bu yolda ne meded-kārim ne ḡaldı bir ümīd-ḡāhım (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 5*). [ey,]

‘Ādile'ye bir nazar et **ey** faḥīm / Şalli ‘alā seyyidinā Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 10*). [ey,]

Geldi bu ‘aşr-ı muḥarrem **ey** Hüseyin-i Kerbelā / İşbu demdir vaḡt-i mātem **ey** Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 1*). [ey,]

Ḳanlı yaş aksın gözümde sen şusuz olduñ şehīd / Nūr-ı çeşm-i Faḥr-i ‘ālem **ey** Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 2*). [ey,]

Hānedān-ı Muştafā ‘aşkıñla giryān oldular / Nūr-ı çeşm-i Faḥr-i ‘ālem **ey** Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 4*). [ey,]

Dökdüler ḡūn-ı sirīşkin ‘aşkıñ deryā gibi / Nūr-ı çeşm-i Faḥr-i ‘ālem **ey** Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 6*). [ey,]

Kāfirān ḡandān oldu āḡladı mü‘min bütūn / Nūr-ı çeşm-i Faḥr-i ‘ālem **ey** Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 8*). [ey,]

‘Ādile āḡlar ḡazā-yı Kerbelā’nıñ ‘aşkına / Nūr-ı çeşm-i Faḥr-i ‘ālem **ey** Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 10*). [ey,]

Geldi bu ‘aşr-ı muḥarrem **ey** Hüseyin-i Kerbelā / İşbu demdir vaḡt-i mātem **ey** Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 1*). [ey,]

Ḳanlı yaş aksın gözümde sen şusuz olduñ şehīd / Nūr-ı çeşm-i Faḥr-i ‘ālem **ey** Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 2*). [ey,]

Hānedān-ı Muştafā ‘aşkıñla giryān oldular / Nūr-ı çeşm-i Faḥr-i ‘ālem **ey** Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 4*). [ey,]

Dökdüler ḡūn-ı sirīşkin ‘aşkıñ deryā gibi / Nūr-ı çeşm-i Faḥr-i ‘ālem **ey** Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 6*). [ey,]

Kāfirān ḡandān oldu āḡladı mü‘min bütūn / Nūr-ı çeşm-i Faḥr-i ‘ālem **ey** Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 8*). [ey,]

‘Âdile ağlar kaçā-yı Kerbelā’nın ‘aşkına / Nūr-ı çeşm-i Faḥr-i ‘âlem **ey** Hüseyin-i Kerbelā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 10*). [ey,]

Yaḳar **ey** ‘Âdile hep dōst ü yārı / Göñül ğaddārdır sevme cihānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 8*). [ey,]

Göñül naḳşında ‘aşk-ı pāk ile **ey** ‘Âdile bilsen / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra‘nā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 8*). [ey,]

Ey dāderim ‘Abdül‘azīz cennet saña olsun mekân / Sen görmediñ evlādına kıydı nasıl zālīm cihān (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 7*). [ey,]

Ey ‘Âdile āġāh ol dünyā vü mā-fī-hā nedir / Lāzım olan ehl-i dile meyḥānedir peymānedir (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 10*). [ey,]

Şunar cām-ı şafāyı meclisiñ sākīleri her bār / Bu ma‘nā sırr-ı mürşidle olur **ey** ‘Âdile izhār (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 8*). [ey,]

ey ‘âşık-ı feyz-ı ledün: Ey gizli ilmin bereketinin âşığı.

Ey ‘âşık-ı feyz-ı ledün kudret ezeldendir bütün / Eşyāya hep zīnet veren ezhār-ı pür-envārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 4*). [ey ‘âşık-ı feyz-ı ledün,]

ey cān: Ey ruh, ey gönül!

Dilde bul **ey cān** zevki ‘aşk-ı Allāh lezzetiñ / Cümleden geçip taleb kıl tā bulasın ‘izzetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 1*). [ey cān,]

Aç başıret çeşmin **ey cān** mevsimiñ seyrānına / Bāġ-ı cennetden şehirde açılır her gonca gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 6*). [ey cān,]

Ey cān her sâ‘atde lāzımdır mūḥāsebe saña / Tövbe vü istiġfār edip bāb-ı emānda ol hemīn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [ey cān,]

ey celil ü ve’y ‘azīm ü ve’y kadir: Ey yüce, kararlı ve her şeye gücü yeten!.

Ey celil ü ve’y ‘azīm ü ve’y Kadir / Kullarıña luṭf u iḥsānı keşir (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 17*). [ey celil ü ve’y ‘azīm ü ve’y kadir, -ü ve’y ü ve’y kadir]

ey dil: Ey gönül!.

Bula bu sīne vü cānım sürürü sâkin ol **ey dil** / İlāhī istemem gönümde senden ġayrı yār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [ey dil,]

Şöhret kerāmet istemez ‘âşık-ı Rızāullāha er / ‘Ârif olup **ey dil** hemān hep varlığı terk ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 6*). [ey dil,]

‘Aşkdır hem şayḳal-ı mir‘at-ı eṣṣāb-ı derün / ‘Aşkdır bir āteş-i cān-suz **ey dil** sen de yan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 8*). [ey dil,]

ey göñül: Ey gönül, ey kalp!.

Bir ‘aceb nālānsın bilmem saña n’oldu göñül / Kimün için rüz u şeb feryād ü zārın **ey göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 1*). [ey göñül,]

Kim demsāziñ bu yolda kim āyā hemdemiñ / Āşinālardan bütün bi-ġāne olduñ **ey göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 2*). [ey göñül,]

Cān ü dil āzürde-ḥātır olmadan bu dehrde / Söyleyip (ḥubbü’l-vaṭan) ağlarsın ammā **ey göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 3*). [ey göñül,]

Gayrıdan maḥfī kılıp rāzı derünuñ dā’imā / Ḥasbiḥāl etme amān nā-dān ile sen **ey göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 5*). [ey göñül,]

Rü’yet-i dīdār-ı nūr-ı zātın için her gece / Sen misin çeşmim eden bi-ḥvāb ü giryān **ey göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 6*). [ey göñül,]

Zülf-i yâre bend olup kayd-ı cihânı eyle terk / Zabt olunmazsın diger zencîrlerle **ey gönül** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 7). [ey gönül,]

Hizmete bel bağla mürşidden erişir himmeti / Açılır bâb-ı cemâl-i vech-i dildâr **ey gönül** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 8). [ey gönül,]

Bir ‘aceb nâlânsın bilmem saña n’oldu gönül / Kimün için rûz u şeb feryâd ü zârın **ey gönül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1). [ey gönül,]

Kim demsâzın bu yolda kim âyâ hemdemiñ / Âşinâlardan bütün bi-gâne olduñ **ey gönül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2). [ey gönül,]

Cân ü dil âzürde-hâtır olmadan bu dehrde / Söyleyip (hubbû’l-vaţan) ağlarsın ammâ **ey gönül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3). [ey gönül,]

Gayrıdan maḥfî kılıp râzı derûnuñ dâ’imâ / Ḥasbîhâl etme amân nâ-dân ile sen **ey gönül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5). [ey gönül,]

Rû’yet-i dîdâr-ı nûr-ı zâtın için her gece / Sen misin çeşmim eden bî-ḥvâb ü giryân **ey gönül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6). [ey gönül,]

Zülf-i yâre bend olup kayd-ı cihânı eyle terk / Zabt olunmazsın diger zencîrlerle **ey gönül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 7). [ey gönül,]

Hizmete bel bağla mürşidden erişir himmeti / Açılır bâb-ı cemâl-i vech-i dildâr **ey gönül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 8). [ey gönül,]

ey güzel: Ey sevgili, ey güzel!.

‘Âleme pertev cemâl-i bâ-kemâlin **ey güzel** / Hürî ‘âşık istemez diler cemâlin **ey güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 1). [ey güzel,]

Ḥasta-i hicrân etmekde ne ḥikmet var beni / Derdime dermân kıl lutf ü vişâlin **ey güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 2). [ey güzel,]

Âftâb-ı tal’atın ey mâh-ı ‘âşık neylesin / Maḥşad ol hürşid-i rûy-ı bî-zevâlin **ey güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 3). [ey güzel,]

Aç cemâlininden niḳâbın kâ’inât görsün seni / Çarḥ ser-gerdân ü hayrân-ı hayâlin **ey güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 4). [ey güzel,]

Dâğlarla sînemi sen mi gülistân eylediñ / Bâğa gel görsün fidân ol nev-nihâlin **ey güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 5). [ey güzel,]

Menzil etse evc-i ḥuldu ‘Âdile etmez nigâh / Bedr-i devlet oldu ebrû-yı hilâlin **ey güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 6). [ey güzel,]

ey hudâ: Ya Rab!.

İ’tirâf edip ḥatâma rûz u şeb kan ağlarım / Mücrimîne ‘afv ü gufrânın sezâdır **ey Hudâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 7). [ey hudâ,]

Hem Kerîm'sin hem Raḥîm'sin hem ‘Azîm'sin **ey Hudâ** / Gazabuñı raḥmetin sebḳat eder eyle meded (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2). [ey hudâ,]

ey hudâ: Ey Allah'ım!.

Hem Kerîm'sin hem Raḥîm'sin hem ‘Azîm'sin **ey Hudâ** / Gazabuñı raḥmetin sebḳat eder eyle meded (Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 2). [ey hudâ,]

Tâ‘at ile ‘âlemin maḥşûdu sensin **ey Hudâ** / Kimi kâfir kimi ‘âsi ḥikmetin var pek güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5). [ey hudâ,]

Ey Hudâ ‘aşkıñı süzân olayım / Vaslın Ka‘be-i dilde bulayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 1). [ey hudâ,]

ey perverdigâr: Ey büyük küçük her şeyin Rabbi.

Hâfız u Nâşır'sın **ey perverdigâr** / 'İlmiñe sırr-ı nüहुfte âşikâr (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 7*). [*ey perverdigâr,]*

ey şâh-ı cihân: *Ey âlemin padişahı!*

Degildir sevmek söylemek bid'at **ey şâh-ı cihân** / 'Âşıkım dîdârına ammâ cemâliñ görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 3*). [*ey şâh-ı cihân,]*

ey şüfi: *Ey dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağlı olan!*

Rızâdır çâresi 'aşkıñ görünmez ibtilâsı hîç / Şâbrdır 'Âdile dermân çekeriz kaydı **ey şüfi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 7*). [*ey şüfi,]*

Gel **ey şüfi** gurûr u kibri terk et bu hevâdan geç / Tayanma 'ilm ü mâla kalma benlikde sivâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 1*). [*ey şüfi,]*

Güzel sevmez şarâb içmez şafâ bilmezsin **ey Şüfi** / O tab'ı hâim ü meyt-i kalbi terk et şu belâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4*). [*ey şüfi,]*

ey zâhid: *Ey sofî, ey zahit!*

Şanma **ey zâhid** ki 'aşıklar 'abeş devrân eder / Onlarıñ kârı hemîşe zîkr ü tevâhid-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 2*). [*ey zâhid,]*

eyâ: *Ey, hey!*

Ezel âyine-i Hâk cevher-i dîdârına mahşûş / **Eyâ** meh-rû bu pertev ol gül-i ruhsarıña mahşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1*). [*eyâ,]*

Eylediñ gönlümü meyhâne **eyâ** sâkî-i cân / Âfitâb-ı kadeh envâr-ı fezâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 6*). [*eyâ,]*

Mest hâliyle nice şekvâ eder **eyâ** lisân / 'Âşıka lutfuñda böyle nice biñ ihsân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 2*). [*eyâ,]*

Eyâ iki cihânıñ cism ü cânı şâh-ı zîşânı / Dilimde âteş-i 'aşkıñ şafâsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 4*). [*eyâ,]*

Deme bir şey'e 'abeş 'aklen **eyâ** bî-ma'rifet / Hârici olma ki onda var nice sırr-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 6*). [*eyâ,]*

Hâzret-i Hâk'ıñ karînisin **eyâ** Şâh-ı rûsul / Etmedi Hâlik nazîriñ halk-ı hilâkatden beri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 9*). [*eyâ,]*

Dese lâyıkdır **eyâ** Faîr-i cihân / Doğdı evlâdıñ yine bir şems-i dîn (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 60*). [*eyâ,]*

eyle: *Eylemek, yapmak.*

Beni var **eyleyen** sen 'aşkı zâr **eyleyen** sensin / Cihâna hükm eden sensin amân Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 3*). [*eyleyen, -y, -en]*

eyle: *Etmek, eylemek, yapmak.*

Hem Kerîm'sin hem Raîm'sin hem 'Azîm'sin ey Hudâ / Gazabuñı rahmetiñ sebkat eder **eyle** meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 2*). [*eyle,]*

Nefse uyup dalmışım cürm ü hatâ deryâsına / Etme kapıñdan cüdâ lutf u 'atâ **eyle** meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 4*). [*eyle,]*

Fehm edemez kimse derdimden ki dermân **eylesin** / Dilde kâr etdi bu hicrân yarası yâ Rab meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 5*). [*eylesin, -sin]*

Eyle murâd u maşşadıma lutfuñu penâh / Ma'bûd-ı halk u Raîm ü Kerîm olan Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 2*). [*eyle,]*

Uşul-i dille devrân **eyleyip** meydân-ı ‘aşk içre / Cemâli şem‘ine cânın atar pervâne-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 4*). [eyleyip, -yip]

Sen rehberimsin Ḥaḳḳ'a baña destgîrim ol / **Eyle** küşâd rāhımı Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 6*). [eyle,]

Aḥḳar gedâdır ‘afvın ümîd eyler ‘Âdile / **Eyle** kabûl ḥâcetın Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 8*). [eyle,]

Sen rehberimsin Ḥaḳḳ'a baña destgîrim ol / **Eyle** küşâd rāhımı Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 6*). [eyle,]

Aḥḳar gedâdır ‘afvın ümîd eyler ‘Âdile / **Eyle** kabûl ḥâcetın Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 8*). [eyle,]

Şeb ü rûz **eylerim** bülbül gibi feryâd ile zârî / Ciger-gâhım yaḳar ‘aşk âteşi biryân eder yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 5*). [eylerim, -r, -im]

Tâ‘atînde **eyle** iḥlâşî kerem sen kullara / Cürme ‘afv ü rahmetiñ iḥsân et yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 3*). [eyle,]

Nefse uyup dalmışım deryâ-yı cürm ü ğaflete / Dest-gîr ü rehber **eyle** ‘aşkıñı ğayrı baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 5*). [eyle,]

Tecellî-i cemâliñ ‘âşıkî zâr ü zebûn **eyler** / Bu iḥsânîñdan özge ‘âşıkâ vuşlat mı var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 5*). [eyler, -r]

Hem Kerîm'sin hem Raḥîm'sin hem ‘Azîm'sin ey Ḥudâ / Gazabuñı rahmetiñ sebḳat eder **eyle** meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2*). [eyle,]

Nefse uyup dalmışım cürm ü ḥaṭâ deryâsına / Etme ḳapîñdan cüdâ luṭf u ‘atâ **eyle** meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 4*). [eyle,]

Hem Kerîm'sin hem Raḥîm'sin hem ‘Azîm'sin ey Ḥudâ / Gazabuñı rahmetiñ sebḳat eder **eyle** meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2*). [eyle,]

Nefse uyup dalmışım cürm ü ḥaṭâ deryâsına / Etme ḳapîñdan cüdâ luṭf u ‘atâ **eyle** meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 4*). [eyle,]

Fehm edemez kimse derdimden ki dermân **eylesin** / Dilde kâr etdi bu hicrân yarası yâ Rab meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [eylesin, -sin]

Ḥâtemiyyet mesnedin lutf u şefâ‘at rûtbesin / ‘Uhdesine **eylediñ** tevcîh tekrîmen oña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 3*). [eylediñ, -di, -ñ]

Eyle murâd u maḳşadıma luṭfuñu penâh / Ma‘bûd-ı ḥalḳ u Raḥîm ü Kerîm olan Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 2*). [eyle,]

Eyledi dil-ḥânemi ma‘mûr teşrîfin bu şeb / Nûr-ı vechiñle ziyâlandı zemîn ü âsmân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 2*). [eyledi, -di]

Beni var **eyleyen** sen ‘âşıkî zâr **eyleyen** sensin / Cihâna ḥükm eden sensin amân Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3*). [eyleyen, -yen]

Uşul-i dille devrân **eyleyip** meydân-ı ‘aşk içre / Cemâli şem‘ine cânın atar pervâne-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 4*). [eyleyip, -yip]

Eyle yâhû naḳş-i nûr-i zîkr ile ḳalbiñ cilâ / Pertev-i âyîne-i ‘âlem-nümâdır Naḳşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 5*). [eyle,]

Ḥayf ‘azîzim mürşidim eş-şeyḥ ‘Aliyyü’l-evliyâ / Göçdü gülzâr-ı Na‘îmi **eyledi** me‘vâ vü câ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 1*). [eyledi, -di]

Cezbe-i ‘aşkıñ hemân **eyle** taḥammül bârına / ‘Âdile bir ulu devletdir sa‘âdetdir saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 8*). [eyle,]

Meyl edeli bu göñül ol yâre bulmaḳda şafâ / **Eylemem** aġyârdan şimden geri ḥavf u recâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 1*). [eylemem, -me, -m]

Sen rehberimsin Ḥaḳḳ'a baña destgîrim ol / **Eyle** küşâd rāhımı Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [eyle,]

Ah kar ged d r ‘afv n  m d eyler ‘ dile / **Eyle** kab l h cetin All h ‘a  ına (* dile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [eyle,]

Sen rehberimsin H   ’a başa dest  rim ol / **Eyle** k    d r h m  All h ‘a  ına (* dile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [eyle,]

Ah kar ged d r ‘afv n  m d eyler ‘ dile / **Eyle** kab l h cetin All h ‘a  ına (* dile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [eyle,]

  fiy    f eyle  albi  **eyleme** kizb   riy  / Geç riy set iddi‘ sından Hud ’dan et hay  (* dile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1*). [eyleme, -me]

Eyleyen mel‘ n ‘Az zil’i  ur r u ‘ucb iken / Etme ey h v ce tekebb r olma t   arda sez  (* dile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [eyleyen, -y, -en]

Eyledi  gönlümü mey  ne ey  s   -i c n /  fit b-   ade  env r-  fez d r ey d  t (* dile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 6*). [eyledi , -di, - ]

Dil h nesine t b verir  te i ‘a   n / C n terkin urur **eyleyen** i‘l n-  ma abbet (* dile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 6*). [eyleyen, -y, -en]

G h  e min ya  döker g h ciğerden  an açar / Arz -y  v  lat **eyler** dil hay l-i z r  g    (* dile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 4*). [eyler, -r]

Beyt-i dilde bul  af  **eyle** t v fi z hid  / Etmezem devr n  ol devr n içinde gizlidir (* dile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 5*). [eyle,]

Degilsem de eğerçi vaşlına ol  fet n l y   / Der num za m na Lo m nl   **eyler** mihr-i b n m var (* dile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 5*). [eyler, -r]

Cevr   c f ya  abr edip y re es r olanı g r /  rz -y  v  lat **eylemez** ol ‘    -  d d r  g r (* dile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 3*). [eylemez, -mez]

 st  ametle m r d-i m r  d olan ‘ dile / **Eylemek** n s tunu l h t ol ins ndadır (* dile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 7*). [eylemek, -mek]

Ey gönül kesme t leb b diyesinden  ademi n / Ki t leb rütbe-i i b l-i m ‘all  **eyler** (* dile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 4*). [eyler, -r]

Gerçi   retde çatı-y  be eriy yet çok olur / Derk-i esr r-       at dili d n  **eyler** (* dile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 5*). [eyler, -r]

Müste‘id-i  eref-i rif‘at olan n dir olur / ‘ dile  anma her  b l ‘l ‘-i l l  **eyler** (* dile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 6*). [eyler, -r]

H   mahl  da yok  udret-i ic d-  um r / Her ne olsa eğer-i  udret-i Mevl  **eyler** (* dile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 3*). [eyler, -r]

Ey gönül kesme t leb b diyesinden  ademi n / Ki t leb rütbe-i i b l-i m ‘all  **eyler** (* dile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 4*). [eyler, -r]

Gerçi   retde çatı-y  be eriy yet çok olur / Derk-i esr r-       at dili d n  **eyler** (* dile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 5*). [eyler, -r]

Müste‘id-i  eref-i rif‘at olan n dir olur / ‘ dile  anma her  b l ‘l ‘-i l l  **eyler** (* dile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 6*). [eyler, -r]

Mest iken dil h nesi  alvet olur v  lat bulur / ‘A   ile **eyler** sim ‘   ar  -  sergerd n  g r (* dile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 4*). [eyler, -r]

‘ dile **eyle** türü içre tevekkül hem r z  / Fet -i b b olur nev li nden ya ar dilde  er   (* dile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 6*). [eyle,]

Seni le gönlünü her demde **eyler**  urrem   mesr r / Ki sensin dilde m     s nede mehp re-i ‘     (* dile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 3*). [eyler, -r]

D   larla s nemi sen mi g list n **eyledi ** / B  a gel görsün fid n ol nev-nih li n ey güzel (* dile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 5*). [eyledi , -di, - ]

Ma rem-i esr r  **eyler** ‘ dile elbet seni / H n   -  m r  de gel t lib-i i   n  ol (* dile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 6*). [eyler, -r]

Güft ü gü efsâne ile **eyleme** imrâr-ı vakt / 'Âdile vakt-i şeherde âh u efgân gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 6*). [*eyleme, -me*]

Eylemem Nemrûd-ı nefsiñ zulmü kahrından hâzer / Nârda mânend-i İbrâhîm gülistân gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 4*). [*eylemem, -me, -m*]

Rahmeti kullarına kıldı o Allah i'tâ / Şabr kıl hikmeti var **eylese** izhâr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 11*). [*eylese, -se*]

Eylemem nîk u bed kevnî vazîfe aşlâ / Serserîyim geleli 'âleme öyle gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 3*). [*eylemem, -me, -m*]

Oldu dîvâne diliñ şîşe-i nâmûs-ı şikest / **Eylemez** belki onuñ etdiği fi'li Mecnûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 6*). [*eylemez, -mez*]

'Aşk ile ol zamânda derdiñe **eyle** dermân / Kıl h'vâbı 'Âdile terk Hakk'a dayân şeherde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 6*). [*eyle, -*]

Dedim güzel beni zencîr-i zülfün **eyledi** bende / Dedi bu bend-i 'aşkı istemezsen girme devrâna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 4*). [*eyledi, -di*]

İktizâ **eyler** tahammül her cefâyâ 'Âdile / Şabr eden bulur hayâtı vuşlat-ı cânân ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 10*). [*eyler, -r*]

Beni garķ et İlâhî baħr-i 'aşķa / Târîķ-i şâhidîn **eyle** sülûku (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 3*). [*eyle, -*]

Sûznâk **eyler** Hicâzi perde-i 'Uşşâķ'dan / Ceng-i A'cem ü Nevâ-yı İşfahân'dır müsiķî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 2*). [*eyler, -r*]

Nefs ile onlar cihâd-ı ekber **eyler** dâ'imâ / Kâ'be-i 'aşķıñdır onlar hâciyân ü serveri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 5*). [*eyler, -r*]

Gül-cemâliñde göründü kıble-gâh-ı ma'rifet / Vaşlda Beytû'l-Harem **eyler** dil-i 'ârifleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 8*). [*eyler, -r*]

'Âlemi hüsñün gülistân **eyledi** / Bülbülü sermest ü hayrân **eyledi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 1*). [*eyledi, -di*]

Kim demiş mâhiyetini bilmeden / 'Âlemi hürşid-i rahşân **eyledi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 3*). [*eyledi, -di*]

Zerredir gün rûyuña nisbetle şems / Çarķı ser-gerdân u hayrân **eyledi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 4*). [*eyledi, -di*]

'Âlemi hüsñün gülistân **eyledi** / Bülbülü sermest ü hayrân **eyledi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 1*). [*eyledi, -di*]

Kim demiş mâhiyetini bilmeden / 'Âlemi hürşid-i rahşân **eyledi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 3*). [*eyledi, -di*]

Zerredir gün rûyuña nisbetle şems / Çarķı ser-gerdân u hayrân **eyledi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 4*). [*eyledi, -di*]

Tâ'atin **eyler** kuşûruyla kabûl tard etmeyip / 'Âdile her dem rızâ ister budur derdi hemî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 7*). [*eyler, -r*]

Rûy-ı dergâh-ı niyâzı bâr-gâh-ı lutfudur / **Eyleme** hırmânile bu 'Âdile nâ-çarı red (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 8*). [*eyleme, -me*]

Ķalbiñi seb'ül-meşâni nûru leb-rîz **eylesin** / 'Ayn-ı ihlâş et bi-haķķın (ķul hüva'llâhu eħad) (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 7*). [*eylesin, -sin*]

Bir rivâyetde gelir çün o Ķarîb-i reh-i 'âşķ / Ne görür **eylemiş** ol rahmet-i Hâķ 'azm-i baķâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 7*). [*eylemiş, -miş*]

Ķullara dilediğîñ rûtbe zevâl / Vermeyip lutfuñla **eylerisin** mehâl (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 11*). [*eylerisin, -risin*]

Neşr-i feyz u hikmet-i feyyâz-ı muţlak **eyleyip** / Maķdemiñdir kâ'inâta şevķ u mefħar bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 4*). [*eyleyip, -y, -ip*]

Āteş-i 'aşkıñla bu kalb-i hâzînim yanmada / Hâsretiñle **eylerim** şubh u mesâ âh u enîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 5*). [*eylerim, -rim*]
 Eyleme 'uşşâk-ı İlahî'ye ta'n / Câhil ü hûd-bîn nice bu echeli (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 5*). [*eyleme, -me*]
 Çünkü kırk yaşında vahy ile Hudâ / **Eyledi** bi'setle dünyâya 'atâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 3*). [*eyledi, -di*]
 Şoñra hikmetle buyurdu ol Resûl / Kañgı cāyı nâkâm **eylerse** kabûl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 10*). [*eylerse, -r, -se*]
 Sāye-i şāhānesine ber-murād / **Eyledi** ol dāder-i pūr-'adl ü dād (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 63*). [*eyledi, -di*]
 Elli beşde **eyledi** 'azm-i Na'im / Millet ü evlādını koydu yetim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 14*). [*eyledi, -di*]
 Sāye-i şāhānesine ber-murād / **Eyledi** ol dāder-i pūr-'adl ü dād (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 63*). [*eyledi, -di*]
 Hānedānı māderi evlādı efğan **eyledi** / Hāl-i ehl-i beytini bu ğam perīşan **eyledi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 18*). [*eyledi, -di*]
 Eyledi ol ye'sini diger cihān / İrtihāl-i Hāzret-i Maḥmūd Hān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 21*). [*eyledi, -di*]
 Eyler iken böyle eyyāmım güzer / Haḫḫıma hīç kimseden yokken zarar (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 33*). [*eyler, -r*]
 Vālî-i Mısr etmede bağı ü 'inād / Askerimle **eyliyor** harb ü cihād (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 13*). [*eyliyor, -yor*]
 Evvel ü ahır kamu 'ālem benimledir hemān / Diledigim **eylerim** sultān u dervīş her zamān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 3*). [*eylerim, -r, -im*]
 Kullara dilediğñ rütbe zevāl / Vermeyip luṭfuñla **eylerisin** mehāl (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 11*). [*eylerisin, -r, -sin*]
 Semme vechu'l-lāhı ihsān eyleyip 'āşıklara / Sırr-ı bismillāhi i'tā **eylediñ** şādıklara (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 3*). [*eylediñ, -di, -ñ*]
 Söyleyen ihlās ile bir kerre yā Rabbe'r-rahīm / Nāle vü feryādını maḫbûl **eyler** ol 'azīm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 1*). [*eyler, -r*]
 Semme vechu'l-lāhı ihsān **eyleyip** 'āşıklara / Sırr-ı bismillāhi i'tā eylediñ şādıklara (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 3*). [*eyleyip, -yip*]
 Zāt-ı pākıñ **eylemiş** Rabb-i 'ulā / Bā'is-i icād-ı 'ālem muṭlaḫā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 2*). [*eylemiş, -miş*]
 Eyledi yüz dörtde 'Adne mekân / Vaşlına müştāk idi zīrā cinān (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 49*). [*eyledi, -di*]
 Eyledi yüz kırk sekizde nā-gehān / Evc-i mehdi pūr-ziyā ol meh 'adıl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 66*). [*eyledi, -di*]
 Buldu beş yüz ile yetmiş sekizi hicret-i sāl / **Eyledi** ol gül-i ter 'azm-i gülistān-ı cemāl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 10*). [*eyledi, -di*]
 Resm-i tecrîdde bir merd-i safā-perver kim / Evliyā **eyleyemez** şafvet-i hālim izhār (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 39*). [*eyleyemez, -y, -e, -mez*]

evle mazhar: Eriştirmek, ulaştırmak.

Ümmetiñden 'ācizān-ı 'uşşâk istirhām eder / Fevz-i vaşla 'Âdile'yi **evle mazhar** bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 8*). [*evle mazhar,]*

evledikçe āğāzı: Söze veya musikiye başlamak.

Nevāya muṭrib-i çarḥ **eyledikçe āgāzı** / Mişāl-i nāy ederem āh-ı dil olup ṭanbūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 5*). [*eyledikçe āgāzı, -dikçe-ı*]

(eynemā küntüm): "Nerede olursanız olun O (Allah) sizinle beraberdir. (Ve huve meaküm eyne mā küntüm)" anlamına gelen Hadid suresi 4. ayetin bir kısmı.

Buyurdu (**eynemā küntüm**) sizinleyim diye Mevlā / Ṭaleb kıl kendide maṭlūbuñu ḥāşıl ola mā' nā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 1*). [*(eynemā küntüm),*]

eyvāh: Kötü bir haber veya olay karşısında duyulan üzüntüyü, korku, panik, pişmanlık, esef, hayıflanma gibi duyguları ifade etmek için kullanılır; yazık.

Gāh vaşlıñla olurdu bu dil-i āvāre şād / Heçr ile oldum helāk **eyvāh** bilmem n'eyledim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 5*). [*eyvāh,*]

Ḥulūş ile öpenler pāyini yüz döndürüp nā-gāh / Meded-kār olmadı hıç kimseler aḥvāline **eyvāh** (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 5*). [*eyvāh,*]

Bilmedi ḳadrini erbāb-ı ḳalālet **eyvāh** / Cigeri ḳāna boyandı yūregi yandı āh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 17*). [*eyvāh,*]

eyva'llāh: "Kabul ediyorum, razıyım" anlamında kullanılan bir söz.

O perī herkese **eyva'llāh** der / 'Ādile ācize illā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 11*). [*eyva'llāh,*]

Ezelden çille-i 'aşkı çeker 'aşıḳlar **eyva'llāh** / O cānlar ermese dermāna da Loḳmān'a incinmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [*eyva'llāh,*]

eyvallāh: "Kabul ediyorum, razıyım" anlamında kullanılan bir söz.

Ḥāzır **eyvallāh** ḳaṭār ile bize mihnet-i ezel / Eyleme maḥzūn bu yüzden ḳalbimi şād et şehā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 4*). [*eyvallāh,*]

eyva'llāh eden: Boyun eğmek, razı olmak, kabul etmek.

Belā vü mihnet ü hicrāna **eyva'llāh eden** şādık / Muḥibb-i ḳalb-i maḥzūn olduḡun Mevlā bilir 'aşıḳ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 5*). [*eyva'llāh eden, -en*]

eyvān: Köşk, büyük salon.

Şan'atıñ **eyvānına** ḳandīldir şems ü nücūm / 'İzzetüñ dibācesinden bir varāḳ rüy-ı zemīn (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 2*). [*eyvānına, -ı, -na*]

eyvān-ı maḥabbet: Aşk köşkü.

'Uşşāḳıñ olur dīde-i imānı küşāde / Bir anda görür nice biñ **eyvān-ı maḥabbet** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 4*). [*eyvān-ı maḥabbet,*]

eyyām: Günler; zaman, devir.

Sürür u zevḳ u şād ile geçerken cümle **eyyāmı** / Neler çekdi neler ey 'Ādile zār olmayan göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7*). [*eyyāmı, -ı*]

Geçdi **eyyāmın** ferāğ-ı ḥāṭır ile bir zemān / Zann ederdim ol dem-i mes'ūdı baña cāvidān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 4*). [*eyyāmın, -ın*]

Ya'ni 'ālem kimseye bāḳı degil / Vaşl ile **eyyām** geçmez muttaşıl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 53*). [*eyyām,*]

Rūs'la ḥarb olacaḳ **eyyāmda** / Mençikoḳ'ıñ geldiḡi hengāmda (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 60*). [*eyyāmda, -da*]

Eyler iken böyle **eyyāmım** güzër / Hakkıma hiç kimseden yokken zarar (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 33*). [*eyyāmım, -ım*]

eyyām-ı bahār: Bahar günleri.

Geldi **eyyām-ı bahār** esdi şafalı rüzgār / Gülşen-i dehrde ‘arz eyledi güller ruhsār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 1*). [*eyyām-ı bahār, -ı*]

eyyām-ı visāli: Kavuşma günleri.

Bilmemişdim vuşlatı zā’il olur hicrān ile / Şimdi **eyyām-ı visāli** eylerim āh ile yād (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 4*). [*eyyām-ı visāli, -i*]

ez-cān ü dil: Candan ve gönülden.

Gel kabûl eyle bu pendim ‘Âdile **ez-cān ü dil** / Şoḥbet-i merdān ile kesb eyle feyz-i câvidān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 7*). [*ez-cān ü dil, -ı*]

ezel: Başlangıcı olmayan geçmiş zaman.

Sûfiyā her ne desek boş yere söyler degiliz / Hāş mürîd olduk **ezel** ehl-i riyādan degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 1*). [*ezel, -ı*]

Seniñ hüsniñ gibi ben görmedim bir meh-likā yā Hû / Güzelsin tā **ezel** ‘aşık yoluñda cān verir yā Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1*). [*ezel, -ı*]

‘Aceb kimdir baña mestāne gönülümde su’āl eyler / **Ezelden** virmişim ben dōsta cān u gönülümü yā Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 4*). [*ezelden, -den*]

Ezel feyz-i maḥabbet ile pür-mest-i elest olmuş / Meger bir ‘aşık-ı sermest ki bulmuş sînesini mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 2*). [*ezel, -ı*]

Ezel āyine-i Hāk cevher-i dîdārına maḥşûş / Eyā meh-rû bu pertev ol gül-i ruhsarına maḥşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1*). [*ezel, -ı*]

Rumûzât-ı ma’ârif zât-ı pâkiñle olur kâ’im / **Ezelden** hükmi-i ‘irfān himmet-i esrârına maḥşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3*). [*ezelden, -den*]

Şöyle mest olmuş **ezelden** bâde-i ‘aşkıñla kim / Hāşre dek gerdandır kūyuñ yoluñda âfitāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 4*). [*ezelden, -den*]

Ezelde ‘Âdile sevdiñ o yāri / Bize Hākḫ’iñ ‘atāsıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 5*). [*ezelde, -de*]

Ḥamr-ı ‘aşkı tā **ezel** nûş eyleyen sekrān olur / Baḥr-i şafvet içre ol kalbi şafā-efşān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 2*). [*ezel, -ı*]

Dile nakşetmiş ‘aşkıñı **ezelden** ol güzel zîra / Çerağı hāne-i dilde yanar sūz-ı nihānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 2*). [*ezelden, -den*]

Ezel (Naḥnū kasemnā)yā inandık / Ümîdi kesmedik imānımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 5*). [*ezel, -ı*]

Ey ‘aşık-ı feyz-ı ledün kudret **ezeldendir** bütün / Eşyāya hep zînet veren ezhār-ı pür-envārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 4*). [*ezeldendir, -den, -dir*]

Felekde var mı vechiñ gibi bir hiç nûr-ı ‘ālem-tāb / **Ezelden** pertev-i enver-fezāsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 3*). [*ezelden, -den*]

Ezelden işbu cismim ḥāk-i derd ü gāmla yuğrulmuş / Cefā kaftanını anmā ki taḫdîrim revā görmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 1*). [*ezelden, -den*]

Sûfiyā her ne desek boş yere söyler degiliz / Hāş mürîd olduk **ezel** ehl-i riyādan degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1*). [*ezel, -ı*]

‘Aşkı yolunda bu cānı isterim kurbān ola / Dōst ile olan **ezelden** ‘ahd ü peymān gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 3*). [*ezelden, -den*]

Ezelden şundu sākī cām-ı ‘aşkı hāmd ola içdim / Cenāh açdı şafādan murğ-ı dil yāra uçup gitdi
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [ezelden, -den]

Cihāna tā **ezelden** mā’ il oldu nefs-i insānī / Onuñ hep hīlesin bilmektedir insānıñ ‘irfānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 1*). [ezelden, -den]

Erer rūḥa **ezelden** ‘Ādile ol lezzet-i bāde / Coşup baḥr-i maḥabbet mest eder ‘aşk ile cānānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 5*). [ezelden, -den]

‘İzzeti dā’im ile’l-ābād **ezelden** muṭlaḳa / Dā’im ü Bākī vü Ḥālīk u Aḥād ü Ḥayy u Şamed (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 2*). [ezelden, -den]

Çäre yok bu yolda emr-i Ḥaḳ **ezelden** bu aña / Ağla çeşmim ağla feryād eyle raḥm etsin Ḥudā
(*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 3*). [ezelden, -den]

ezel: Ruhların yaratıldığı zaman.

Ezel verdik biz ikrār varlığına / Ḥudā’nıñ vaḥdet ü cebbārlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 1*). [ezel,]

Sırr-ı ekberdir **ezelden** evliyālar bilmiş ol / ‘Aḳl erişmez çünkü söylerler ḥaḳīḳat gevheri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 3*). [ezelden, -den]

Bi-ḥamdi’llāh **ezel** taḳdīr ü ḥükm-i Rabb-ı ‘izzetdir / Mu’ini Āl-i ‘Osmān’ıñ selāṭini risāletdir
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 1*). [ezel,]

ezelden: Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, çok eskiden beri.

Ezelden çille-i ‘aşkı çeker ‘aşıklar eyva’llāh / O cānlar ermese dermāna da Loḳmān’a incinmez
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [ezelden,]

ezeli: Çok eskiden beri.

Yazdı hem Ḳāzī Keşşāf Cerīr-i Ṭāberī / Pīrden aldım **ezeli** Lemyezeli’den ḥaberi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 3*). [ezeli,]

ezeli: Çok eskiden beri, öteden beri; başlangıcı olmayan.

Her ne kim buldu vücūd ḳudret ile cümle güzel / Nūr-ı Ḥaḳ’dır **ezeli** ḥikmet-i settārı güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 1*). [ezeli,]

‘Ālem icād olalı yok gibi mānendi velī / Şān-ı pākī **ezeli** mertebe-i ḥālī ḳadīm (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 23*). [ezeli,]

ezhār-ı pūr-envārı: Nurlarla dolu çiçekler.

Ey ‘āşık-ı feyz-ı ledün ḳudret ezeldendir bütün / Eşyāya hep zīnet veren **ezhār-ı pūr-envārı** gör
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 4*). [ezhār-ı pūr-envārı, -ı]

ezkār: Zikirler; çok hatırlama, anma.

Zihī devlet o ‘āşıkı ki ma’sūḳı Ḥudā olur / Dilinde dā’im **ezkārı** onuñ tevḥīd-i Ḥudā olur (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 1*). [ezkārı, -ı]

‘Ādile **ezkārıñ** olsun dā’imā ism-i Celāl / Sırr-ı pāk-i Muştafā’dır Ḥazret-i Ḳur’ān’a gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 6*). [ezkārıñ, -ıñ]

Dilde ‘aşkıñ ile **ezkārımı** eyle dā’im / Söyleyeni āḥ Muhammed’le amān Allah’ım (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 2, Beyit 6*). [ezkārımı, -ım, -ı]

fahīm: Ulu, büyük, itibarlı.

‘Ādile’ye bir nazar et ey **fahīm** / Şalli ‘alā seyyidini Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 10*). [fahīm,]

fahr edersin: Övünmek, gururlanmak.

Bu dünyâda nice bir **fahr edersin** / Cihân dâr-ı gâh ü miñnet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 1*). [*fahr edersin, -er, -sin*]

fahr etme: Övünmek, gururlanmak.

Yeter ey 'Âdile devletle **fahr etme** tevâzu' kıl / Olur nâ'il vişâl-i yâre terk eden bütün varı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 8*). [*fahr etme, -me*]

fahri: Övünç, iftihar.

Emr ü fermânın Hâbîbâ ümmete 'ayn-ı 'atâ / Mürselîniñ **fahrisin** şer'-i şerîfîñ maşdarı (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 12*). [*fahrisin, -sin*]

fahr-i 'âlem: Âlemin, kainatın övüncü// Hz. Muhammed.

Fahr-i 'âlem şeref-i zât 'aleyhi's-şalavât / Mazhar-ı nûr-ı sa'âdetdir 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 1*). [*fahr-i 'âlem,]*

Merhabâ ey **Fahr-i 'âlem** merhabâ / Merhabâ ve'y şâh-ı a'zam merhabâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 1*). [*fahr-i 'âlem,]*

Zât-ı Maḥmūd ü Muḥammed Muştafâ / Sevdigîñ ol **Fahr-i 'âlem** 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 100*). [*fahr-i 'âlem,]*

Rûḥ-ı pâkiñ cevher-i imâna bir mışbah-ı nûr / **Fahr-i 'âlem** şall-i 'alâ seyîddinâ meded yâ Muḥammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 2*). [*fahr-i 'âlem,]*

(Laḥmike laḥmî) buyurdu **Fahr-i 'âlem** şânına / Vaşf ü kadri bulamaz bî-şübhe ḥadd ü intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 10*). [*fahr-i 'âlem,]*

Senden evvel ümmetinden kimse girmez cennete / Hem buyurdu **Fahr-i 'âlem** ol Muḥammed Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 3*). [*fahr-i 'âlem,]*

Yâ İlâhî **Fahr-i 'âlem** 'aşkına / Sevdigîñ ol zât-ı a'zam 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 101*). [*fahr-i 'âlem,]*

'Afv ile eyle nazar ol mücrim-i bî-çäreye / 'Âdile bahş ola **Fahr-i 'âleme** yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 8*). [*fahr-i 'âleme, -e*]

O **Fahr-i 'âlemin** 'aşkıyla her-gâh / Diyelim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 14*). [*fahr-i 'âlemin, -in*]

fahr-i cihân: Dünyanın, kâinatın övüncü; Hz. Muhammed.

Fahr-i cihân pâdişehi dü-serâ / Şalli 'alâ seyyidinâ Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 4*). [*fahr-i cihân,]*

Şânını ta'zîm için bir gün dedi **Fahr-i Cihân** / Senden evvel kimse olmaz dâhil-i 'Adn-ı Ḥudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 4*). [*fahr-i cihân,]*

Ḥaḳdan iste 'âfiyet kim istemiş **Fahr-i Cihân** / Râh-ı 'aşkı tut ki ondan hoş râh olmaz saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5*). [*fahr-i cihân,]*

'Arz-ı istirḥâm ile **fahr-i cihân** / Dedi kim ey Ḥâlîḳ-ı heft-âsmân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 11*). [*fahr-i cihân,]*

Ḳabrin ol merḥûmlarıñ bağ-ı cinân eyle hemân / Her biriniñ destgîri ola hem **Fahr-i cihân** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 21*). [*fahr-i cihân,]*

Dese lâyıḳdır eyâ **Fahr-i cihân** / Doğdı evlâdıñ yine bir şems-i dîn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 60*). [*fahr-i cihân,]*

Hâşılı **Fahr-i cihândır** âşıkânıñ rehberi / Onuñ için 'Âdile el müctebâdır sevdigim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 8*). [*fahr-i cihândır, -dır*]

Muhammed haşılı **Faḥr-i cihāndır** / Diyelim cān ü dil ile şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 4*). [*faḥr-i cihāndır, -dır*]

faḥr-i ehlu'llāh'ı: Velilerin övüncü.

Faḥr-i ehlu'llāh'ı giy terk et libās-ı fāḥiri / Pāk olur mīr'āt-ı ḳalbiñ şōfi zikru'llāha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 4*). [*faḥr-i ehlu'llāh'ı,]*

faḥr-i enbiyā: Peygamberlerin övüncü // Hz. Muhammed.

Seyyidü's-sādāt **Faḥr-ı Enbiyā** / İki cihān pādişāhı Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 1*). [*faḥr-ı enbiyā,]*

faḥr-i kā'ināta: Kainatın iftiharı, övüncü // Hz. Muhammed.

Hem o **Faḥr-i kā'ināta** biñ salāt / Bā'is-ı icād-ı eşyā muṭlaḳā (*Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 4*). [*faḥr-i kā'ināta, -a*]

faḥr-i kevneyn: Dünya ve ahiretin, iki cihanın övüncü // Hz. Muhammed.

Nice ifā-yı teşekkür edelim yā Rab saña / **Faḥr-i kevneyn'e** bizi ümmet edip ḳıldıñ 'aṭā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 1*). [*faḥr-i kevneyn'e, -e*]

Vücūd āyet-i rahmet o **Faḥr-i Kevneyn'iñ** / Onuñcün Ādem'e naḳl etdi feyz ile ol nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 2*). [*faḥr-i kevneyn'iñ, -iñ*]

faḥr-i risālet: Peygamberliğin övünç kaynağı// Hz. Muhammed.

Ey Resūl-i ḳābe ḳavseyn ü Ḥabīb-i Kibriyā / Sensin ol **Faḥr-i risālet** iftiḥār-ı mü'minīn (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 4, Beyit 1*). [*faḥr-i risālet,]*

faḥr-ı ümem: Ümmetlerin övüncü.

Bildi teḳbīr-i 'ulūm edeceğın / Nāmına Bāḳır dedi **faḥr-ı ümem** (*Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 46*). [*faḥr-ı ümem,]*

fā'ide: Fayda, yarar.

Zāhir ismiñ gibi bātında degilsin sultān / Veremez **fā'ide** bu saltanat ü devlet ü şān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1*). [*fā'ide,]*

fakat: Fakat, lâkin, ama.

Rāzıyım ondan **fakat** benden de ol rāzı mıdır / Yā ḥabībim şor bunu buyurdu Zāt-ı Kibrivā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 3*). [*fakat,]*

fakīr: Yoksul, muhtaç.

Ben **fakīr** bī-çāre geldim bābıña ey Pādişāh / Rahmetiñ baḥrına yokdur ḥadd u ḡāyet ḳıl meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3*). [*fakīr,]*

Hemān mānend-i bülbul yalvarır ol ulu Sübhān'a / **Faḳīre** 'Âdile üftāde-i derd-i elīm 'āşıḳ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 7*). [*faḳīre, -e*]

Meclis-i 'adlinde bir bālā vezīr / Bir şayılır idi eñ ednā **fakīr** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 63*). [*fakīr,]*

fakīr: Zavallı, dilenci, muhtaç.

Biz **fakīriz** yine meslūb-ı recāyız ammā / Göñlümüz şāf u ḡanī ehl-i ṭama'dan degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 7*). [*faḳīriz, -iz*]

fakır-i tehî-dest: *Eli boş, muhtaç.*

Benim **fakır-i tehî-dest** cüd Hakk'ındır / Ne varsa cümle onuñdur benim 'aceb nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 2*). [*fakır-i tehî-dest,]*

fakr ü fenā: *Fakirlik ve yokluk.*

Dā'imī **fakr ü fenā** devlet bekā ender bekā / Varlıkda isteyen devlet 'aceb nā-dān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 5*). [*fakr ü fenā,]*

Gel bu gün **fakr ü fenāy** cān ile eyle kabūl / Zāt-ı Hakk'dan bā'is-i rahmet olur bu zilletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 4*). [*fakr ü fenāy, -yı]*

(fa'lem ennehü lā ilāhe illallah): *"İyi bil ki: Allah'tan başka İlah yoktur."*

Dōst hemān bir Allah hem Muhammed Resūlullah / Diyelim **(fa'lem ennehü lā ilāhe illallah)** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 1*). [*(fa'lem ennehü lā ilāhe illallah),]*

fānī: *Ölümlü, geçici.*

Fāniden yum gözüñü sen vaḥdet ü 'uzlet ile / Dīde-i kalbiñ açar envār-ı zikru'llāha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 5*). [*fāniden, -den]*

Göñül āvāre gezme terk edip **fānī** cihānı gel / Nefisden geç ricā kıl Hakk'a bākī 'aşka yāhū gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 1*). [*fānī,]*

Behey aḥmak seniñ neñdir bu **fānī** çekme sen ḡayret / Kālır hep bunda māl ü cāh ü 'izz ü ḥaşmet ü devlet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 3*). [*fānī,]*

Bāb-ı luṭfuñ çākeri 'uşşāk-ı sevdādan geçer / Milk-i bākiden gelen bu **fānī** dünyādan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 1*). [*fānī,]*

'Arif iseñ etme bu **fānī** cihāna i'tibār / Görmedi kimse vefāsın olmadı hiç pāydār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 1*). [*fānī,]*

Fānī cihānıñ 'Âdile bakma tükenmez derdine / Ehl-i kemālīñ ḥākine hep cānı kurbān edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 10*). [*fānī,]*

Fāniden yum gözüñü sen vaḥdet ü 'uzlet ile / Dīde-i kalbiñ açar envār-ı zikru'llāha gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 5*). [*fāniden, -den]*

Göñül āvāre gezme terk edip **fānī** cihānı gel / Nefisden geç ricā kıl Hakk'a bākī 'aşka yāhū gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1*). [*fānī,]*

Büy-ı 'aşk ile şafā bulsun göñül / 'Âdile **fānī** zamānı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 10*). [*fānī,]*

fānī: *Gelip geçici, ölümlü dünya.*

Gelen bu **fāniye** 'üryān gelir gider 'üryān / Metā' u māl u benün hemān zīb-i cihānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 8*). [*fāniye, -y, -e]*

Nice köşk nice şarāylar edip inşā **fānide** / Görmedi maḥşūdu üzre kimse devlet lezzetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 4*). [*fānide, -de]*

fānūs: *Süslü, ayaklı fener.*

Mihr-i meh **fānūs**lardır sīm ü zerden güyā / Ol mehiñ āyine-i ḥüsnünde seyr etdim benim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 4*). [*fānūs*lardır, -lar, -dır]

fānūs-ı gevher: *Mücevherin feneri.*

Olur āḡār-ı feyz-i rahmetiyle bezmimiz mehtāb / Yanar sīnemde bir **fānūs-ı gevher** şem' edānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 3*). [*fānūs-ı gevher,]*

fāriğ ol: *El çekmek, uzak durmak, vazgeçmek,.*

Şakın aldanma nā-dāna gel ehl-i ‘aşk u ‘irfāna / Sivādan **fāriğ ol** düş ‘aşka bekle bāb-ı kalbi gel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 3*). [*fāriğ ol,]*

farķ edebilir: *Anlamak, görmek, idrak etmek.*

Nice **farķ edebilir** hıvābda iken çeşmim / ‘Aks eder āyine-i kalbe mişāl-i kamereyn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [*farķ edebilir, -ir]*

farķ edeliden: *Anlamak, bilmek, fark etmek.*

Cürmümü **farķ edeliden** beri şanma gülmüşüm / Yād edip ‘isyānımı şad-āhlarla ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 4*). [*farķ edeliden, -eli, -den]*

farķ eden: *Anlamak, idrak etmek.*

Visāl-i yāra tālīb zümre-i merdāne muhtācdır / Bu sözü **farķ eden** insān-ı kāmīl her zamān gelsin
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 5*). [*farķ eden, -en]*

farķ eder: *Anlamak, sezmek.*

Tālīb-i dīdār olan merdāne muhtācdır hemān / İşbu sırrı **farķ eder** bir kāmīl insān gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 5*). [*farķ eder, -er]*

farķ eder mi: *Önemsiz.*

Bakmağa ol nūra hiç çeşmimde kuvvet kalmadı / Garķ u hayrānı o nūruñ **farķ eder mi** gayrıya
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 3*). [*farķ eder mi,]*

farķ et: *Anlamak, sezmek.*

Derd-i cihānı terkeyle **farķ et** nedir esrār-ı ‘aşk / Yol verme nefse ‘Âdile Mevlā saña olur mu ‘īn
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6*). [*farķ et,]*

farķ et: *Tanımak, bilmek.*

Çek elin ferdā gāmından kendini **farķ et** bu gün / Yan cemāl-i şem‘-i ‘aşka şüret-i pervāne gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 6*). [*farķ et,]*

farķ eylemeyen: *Farkına varmak, fark etmek.*

Gāh vīrān ü gehī şād ü gehī mest ü harāb / Yārı ağıyār ile **farķ eylemeyen** gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 6*). [*farķ eylemeyen, -me, -y, -en]*

fāruk ‘ömer: *Haklıyı haksızdan ayırmakta pek mahir olan Hz. Ömer.*

Muhterem **Fārūk ‘Ömer** kim şāhib-i ‘adl ü kerem / Kuvvet-i ‘aşk u mürüvvet ile merbūt-ı ümem
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 4*). [*fārūk ‘ömer,]*

Bū-Bekir **Fārūk ‘Ömer** ‘Osmān için / Haydar-ı kerrār ü efhām ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 102*). [*fārūk ‘ömer,]*

farż-ı zimmetdir: *Borcun yükümlülüğü.*

Du‘ā kıl ‘Âdile hep Pādişāh-ı Āl-i ‘Osmān / Du‘āsı hep ‘ibād-ı müsīmīne **farż-ı zimmetdir**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 10*). [*farż-ı zimmetdir, -dir]*

fāş etme: *Ortaya çıkarmak, herkesin bilmesini sağlamak.*

Esrār-ı ‘aşkı etme fāş / Bend et femiñ sen seni bil (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 11). [fāş etme, -me]

Râzını kimseye fāş etme gönül sâde ara / İkilikten geçübün zîr ile bālâda ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 5). [fāş etme, -me]

‘Aşkı pinhân edip kalbiñde / Ya ‘nî fāş etme şaķın esrârı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 5). [fāş etme, -me]

fāş etmekdir: Ortaya çıkarmak, herkesin bilmesini sağlamak.

‘Aşkı pinhân eyle dilde zümre-i dānādan ol / Sırrı fāş etmekdir ancak bir büyük dīvānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3). [fāş etmekdir, -mek, -dir]

fāsîd: Bozuk, yanlış, fesat, karıştıracı.

Nice ey hām hırş-ı dünyā kim taparsın rûz u şeb / Geç bu fāsîd fıkrdan olmā muşırr sözüne tā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8). [fāsîd,]

fāşl-ı bahār: Bahar mevsimi, ilkbahar.

Fāşl-ı bahār geldi sünbülle gül açılmış / Bülbül figāna gelmiş rengin çemen yetişmiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 1). [fāşl-ı bahār,]

Fāşl-ı bahārı ‘āşıkān ol gülle seyrān edelim / Meyhāne-i ‘aşk içre biz bir başka devrān edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1). [fāşl-ı bahārı, -ı]

fātiha: Fatiha, Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi.

Sende hatm oldu kelāmu'llāh okundu Fātiha / Süre-i Seb‘u'l-meşāni hükmüne bürhān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 6). [fātiha,]

Maķşadım bir Fātiha ile yāddır ervāhların / ‘Âdile bākîlere şabr-ı cemîl olsun sezā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 6). [fātiha,]

Şübhesiz ‘Âdile bir dār-ı belādır ‘ālem / İdelim rûhların Fātiha ile şādān (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 7, Beyit 9). [fātiha,]

fātiḥ-i hayber: Hayber Kalesi fatihi; Hz. Ali.

Fātiḥ-i Ḥayber ‘Alî Ḥaydar odur / Sākî-i kevşer veliyy-i pür-vefā (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 9). [fātiḥ-i hayber,]

fātuma: Hz. Muhammed'in Hz. Hatice'den dünyaya gelen kızı.

Cā‘fer-i Şādık ki ferhunde-ḥişāl / Fātumā bağında altıncı nihāl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 50). [fātumā,]

fātumā bint-i nebî: Hz. Muhammed'in kızı Fatıma.

Derd-i ‘aşkın çāresi bî-keslerin sultānı kim / Fātumā bint-i nebî hayrū‘n-nisādır sevdiğim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 5). [fātumā bint-i nebî,]

fātumā sultān refī‘a: Fatıma Refia Sultan.

Fātumā Sultān Refī‘a ile Münire Nā‘ile / Hem biri Behice sultānlar ki cümle dil-rübā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 2). [fātumā sultān refī‘a,]

fātumā zehrā: Hz. Fatıma, Hz. Muhammed'in en küçük kızı.

Ya‘nî ol verd-i gülistān-ı Nebî / Fātumā Zehrā zihî Ḥayrū‘n-nisā (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 11). [fātumā zehrā,]

fażl: Bilim, hüner, marifet.

(Men ‘araf) esrārını bulamazlar illā ehl-i Fażl / **Fażlına** benden taleb senden ‘ināyet yā Mu‘īn
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4*). [fażlına, -ı, -na]

fażl-ı hak’dan: Allah’ın yardımı.

Fażl-ı Hak’dan her kim alırsa naşīb u hişsesin / Keşf olur kendiye ‘ilm-i evvelīn ü āhirīn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 6*). [fażl-ı hak’dan, -dan]

fedā: Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna verme.

Geldiler bunca ulū’l-‘aẓm-i nebiyy-i muhterem / Ümmet olmak devletiyyün etdiler cânlar **fedā**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 5*). [fedā,]

Fedādır ‘Ādile bir nīm-nigāh-ı iltifāt -için / Meded kıl alma cânın görmedikçe vech-i cânānı
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 6*). [fedādır, -dır]

İşbu temāşāya **fedā** ‘aşıķān / Şalli ‘alā seyyidīnā Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 12*). [fedā,]

fedā cânım: Kendi varlığından vazgeçme.

Varılmaz dergeh-i eltāfiña bu hāl-i ‘aczimle / Kābūl etse **fedā cânım** ‘ināyet kıl meded Allah
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 2*). [fedā cânım, -ım]

fedā et: Kıymak, gözden çıkarmak, uğruna vermek.

Cān nedir biñ cân **fedā eder** bu hayret zevķine / ‘Ādile mā‘şūķu ‘aşıķ bulsa ‘uķbādan geçer
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6*). [fedā eder, -er]

Çıkar bu māsivāyı cāhı dilden / **Fedā et** rāh-ı ‘aşķa vāridatı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 8*). [fedā et,]

Amānı bulmadı zālīm elinde kaldı hayretle / **Fedā etdi** nihāyet ‘ālemi kaçd u irādetle (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 8*). [fedā etdi, -di]

Hacle-gāha girmemişken bir perī / Nev-‘arūsūñ haymede etdi fedā (*Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 34*). [fedā etdi,]

Mālī..... evlād cümle etdi ‘aşķıyla fedā / yā Resūla’llāh..... (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 1*). [fedā etdi,]

Bende-i fermānı olmuşdur Resūl-i Ekrem’iñ / Māl u cān u māsivāyı rāhına etdi fedā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 2*). [fedā etdi, -di]

fedā eyler: Kendini feda eylemek, kendi varlığından vazgeçmek.

Reh-i ‘aşķıñda ‘aşķ nālelerle cān **fedā eyler** / Bu yolda ‘Ādile’ye başķa bir devlet mi var yā Rab
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6*). [fedā eyler, -r]

fedā kıldı: Kıymak, gözden çıkarmak.

Bırakdı nāmusu ‘Ādile **fedā kıldı** bütün varı / Görelden hāl ü ruhsārı dayanmaz cān eglenmez
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 9*). [fedā kıldı, -dı]

fedā ol: Uğrunda yok olmak; değerli bir şeyden, bir varlıktan vazgeçmek.

Hezār cān ola bir müyuna fedā bizden / Hezār ‘arz-ı niyāz ü nice şalat ü vürūd (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 8*). [fedā ola, -a]

Cihānda neylesin cānāndan özge maķşadı ‘aşķ / **Fedā olmaz** yolunda cāna minnet eyleme ‘aşķ
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 1*). [fedā olmaz, -maz]

Neyleyem bu cânı rāh-ı ‘aşkıda olmaz fedā / Neyleyem bu cismi yanıp olmaya mahv u hebā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 1). [fedā olmaz, -maz]

Bize rāh-ı maḥabbetde ne güzel bir ḥayāt yā Rab / Ne minnet ne tekellüfdür **fedā olsa** hezār cânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 4). [fedā olsa, -sa]

Fedā olsun yoluñda cümle varım / Saña bu cân ü dil kurbān degil mi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2). [fedā olsun, -sun]

Fedā olsun reh-i ‘aşkıñda māl ü devlet ü cāhım / Kāpıñda ‘Âdile kemter gedādır yā Resūla'llah (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 6). [fedā olsun, -sun]

Kıl kabūl aḥir civār-ı ravzaña bu bendeñi / Kim bu cānum āsitaniñda seniñ olsun fedā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 7). [fedā olsun, -sun]

Âl ü aşḥāb-ı Resūla'llah'dan dūr olmasın / Rāh-ı ‘aşkı çār-yāre ‘Âdile olsun fedā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 12). [fedā olsun, -sun]

fedā-yı cân eden: Can vermek, ölmek.

Fedā-yı cân eden dīn uğruna mahrūm kalmaz hiç / Gazāda hem firāşında vefāt etse şehādetdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 7). [fedā-yı cân eden, -en]

fedā-yı cân edersem: Canı feda etmek, uğruna can vermek.

Dedim güzel **fedā-yı cân edersem** acıma mısın / Dedī ‘Âdile kaşdıñ yār ise ver cânı cânāna (Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 8). [fedā-yı cân edersem, -er, -se, -m]

fedā-yı cân etmektir: Canı feda etmek, uğruna can vermek.

Derd-i ‘aşkıdır ‘aşıkını bekleden dermān için / Kurb-ı sultānda **fedā-yı cân etmektir** garāz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 3). [fedā-yı cân etmektir, -mek, -dir]

fedā-yı ser ü cân: Başını, canını feda etmek, uğruna vermek.

Müjdedir ‘aşıkā rāhında **fedā-yı ser ü cân** / ‘Âşık-ı şādık olan dostu için cânā kıyar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 7). [fedā-yı ser ü cân,]

fehm: Anlama, anlayış, idrak.

‘Aşkıdır **fehm** ile iş‘ār eyleyen derd-i dili / ‘Aşkıdır bak ‘Âdile çarḥı eden keşf ü beyān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 10). [fehm,]

fehm et: Anlamak, kavramak, idrak etmek.

Fehm edemez kimse derdimden ki dermān eylesin / Dilde kār etdi bu hicrān yarası yā Rab meded (Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 5). [fehm edemez,]

Ol cân ile başdan geçer ‘aşk hicrine gelen ‘aşık / Kendisini **fehm edemez** her dem olur ḥayrān ‘aşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 1). [fehm edemez, -e, -mez]

Amān inkāra gelme ‘aşıkānıñ kavlı ü güftārın / Çü sen **fehm edemezsin** remz-i nutḡ-ı evliyādan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 3). [fehm edemezsin, -e, -mez, -sin]

‘Âdile eş‘ār-ı ‘aşkı **fehm edip** bul mā‘rifet / Geç ḥayālātı oku esrār-ı cânı söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 7). [fehm edip, -ip]

fehm eyle: Anlamak.

Çünkü saña müşfikdir ol sen gāfil olma ondan hem / (Ḥablü’l-verīd) esrārını **fehm eyle** olasın karīn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2). [fehm eyle,]

fehm ü idrāk edemezsin: Anlamak, idrak etmek.

Fehm ü idrāk edemezsin ‘āql ile evşāfını / Kim tecelliniñ beyānı küll-i yevm-i şe’ndedir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 4). [feh̄m ü idrāk edemezsin, -e, -mez, -sin]

fehmeyle: Anlamak, idrak etmek.

Bu yerde böyle **fehmeyle** vişāli ‘Âdile çünkü / Hemān bātlı hayālî ref’ etmektir hūner haqqā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 7). [feh̄meyle,]

felāket: Bela, büyük dert, sıkıntı.

Âh yā Rāb ne **felāket** ne müşbetdir o kim / Gele mā‘şūka da ‘āşık ola me’yūs-liqā (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 8). [felāket,]

felātūn: Antik Yunan filozofu, Eflatun; akıllı.

Çok mudur bir demde biñ gönölü perīşān eylese / Çok **Felaṭūn** ‘aklı yağma eyledi kavğā-yı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 15). [felātūn,]

felek: Gök, sema; talih, baht, kader.

Felekde māhı şakḥ vü āfitābı eyledin maḥcūb / ‘Aceb bir bāriḳa nūr-ı cemāl-i pākiñe maḥşūş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5). [felekde, -de]

Süd kuzusu gibi koḳarken dehānından leben / Eyledi zālīm **felek** āgūş-ı māderden cüdā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 4). [felek,]

Gurūr etme **felek** kim etdi çok sevdikleri ḥasret / Tedārik eyle evvel mevtden al cümleden ‘ibret (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 5). [felek,]

Çıkar ‘işyānla benim āh ü enīnim **felege** / Kulların ma‘şiyetin eyle nihān Allah’ım (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 2, Beyit 3). [felege, -e]

Çünkü çok gördü **felek** bu ḥāleti / Ol meyāna şaldı nār-ı fırḳati (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 35). [felek,]

Başka bir acı da gösterdi baña zālīm **felek** / Yā‘ni zevcim ‘Alī Pāşā da gitdi ‘Adn’e dek (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7). [felek,]

Muḳteżā-yı tālī‘im olmak gerek / Dönmedi vefḳ-ı murād üzre **felek** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 42). [felek,]

Şāhen-şeh-i devrān iken ‘Abdūlazīz-i ḥuld-i cāh / Elvermedi zālīm **felek** yār olmadı baht-ı siyāh (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 1). [felek,]

felek: Dünya, âlem.

Çeşm-i cān ile **felek** emşālını görmüş degil / Seyr ederken göz kamaşır dil-küşā-yı tāmıdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 2). [felek,]

Felekde var mı vechiñ gibi bir hīç nūr-ı ‘ālem-tāb / Ezelden pertev-i enver-fezāsı artar eksilmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 3). [felekde, -de]

felek aldı: Kaderin alması, ölüm.

Onu da aldı felek koydu bizi ḥasretde / İşbu acıların Ḥaḳ şabrını etsin iḥsān (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 7, Beyit 8). [felek aldı, -dı]

felekler: Gökler, dokuz kat gökyüzü.

Döner ‘aşkıyle Ḥaḳ der de **felekler** / Diyelim cān ü dil ile şalavāt (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 10). [felekler,]

fem: Ağzı.

Esrār-ı 'aşkı etme fâş / Bend et **femiñ** sen seni bil (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 11*).
[femiñ, -iñ]

fenâ: Yok olmak, sona ermek, zeval bulmak.

Dâ'imîsin zatıña yokdur **fenâ** / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4*). [fenâ,]

Râh-ı 'aşka erişip terk et **fenâ** gülzârını / İsm-i Gaffâr ile kıl bülbül mişâli zârını (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 7*). [fenâ,]

Edip 'aşk ile **fenâ** cânını ol Giylânî / Beş yüz altmış bir idi sâl bulup cânânı (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 5*). [fenâ,]

fenâ: Gelip geçici, ölümlü, dünya.

Fenânın zevkine aldanma aşlâ bağlama gönülün / Görünür zâhiri ma'mûr lâkin bâtını vîrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6*). [fenâniñ, -nî]

fenâ buldu: Yok olmak, sona ermek.

Kimi şoldu açılan güller gibi / Kimisi açılmadan buldu fenâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 32*). [fenâ buldu, -du]

fenâ en-der-fenâ: Yokluk içinde yokluk, hiçlik içinde hiçlik.

Varlığın terk eyleyip geç ol **fenâ en-der-fenâ** / 'Âdile zâhir olur esrârı hayrû'l-vârîşîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 7*). [fenâ en-der-fenâ,]

fenâ vermişdir: Yok etmek.

Cihânda varlığı terk eylemekdir 'aşka devlet / Bekâ-yı 'aşka vermişdir fenâ varı n'ider ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 3*). [fenâ vermişdir, -miş, -dir]

fenâr: Saydam bir maddeden yapılmış veya böyle bir madde ile donatılmış, içinde ılık kaynağı bulunan aydınlatma aracı.

Fenârı sîne de yak sönmesin kandil-i 'uşşâkıñ / Maḥabbetle fitil alsın yanıp nâr-ı dil-i 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 4*). [fenârı, -ı]

fener-āsâ: Fener, kandil gibi.

Dil-i pür-zulmet içre seyr için dîdâr-ı ma'sûka / **Fener-āsâ** yanar 'aşk ile dilde şem'-i cânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 4*). [fener-āsâ,]

(fe'nzurü va' tebirü kudretehü ulü'l-ebşâr): "Ey basiret sahipleri, kudretine bakın ibret alın!".

Eşer-i rahmet ile oldu müzeyyen etrâf / **(Fe'nzurü va' tebirü kudretehü ulü'l-ebşâr)** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 3*). [(fe'nzurü va' tebirü kudretehü ulü'l-ebşâr),]

fer: Kuvvet, iktidar.

Etmez baş egip **ferde** tenezzül aşlâ / 'Āşıkız zümre-i merdāndan ayrı degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 8*). [ferde, -de]

fer: Parlaklık, aydınlık, nur.

Oldu çün tevḥîde tevḥîk ism-i zât-ı devletiñ / Rûy-i arza gelmedi emşâliniñ kat'â **feri** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 8*). [feri, -i]

ferāğ kıldı: Vazgeçmek, terk etmek.

Hacca gönderdi onu etdi çırāğ / Ol dañı her nesneden kıldı ferāğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 96*). [ferāğ kıldı, -dı]

ferāğat: Vazgeçme, el çekme, bırakma.

Bilip derdiñe dermān derd-i ‘aşkı / **Ferāğat** cümleden hikmet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 8*). [ferāğat,]

ferāğat edemem: Vazgeçmek, el çekmek.

Cevri rāhat zulmü āsāyiş **ferāğat edemem** / Neyleyem böyle baña fermān eder cānān-ı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 9*). [ferāğat edemem, -e, -me, -m]

ferāğat kılma: Hakkından vazgeçmek, el çekmek.

Ferāğat kılma destiniden şarāb-ı nābı ‘Âdile / Ki menzil-gāh-ı yāre dilde açar bir tarīki mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 11*). [ferāğat kılma,]

ferāğ-ı hātır: Anıların huzuru.

Geçdi eyyāmın **ferāğ-ı hātır** ile bir zemān / Zann ederdim ol dem-i mes‘ūdı baña cāvidān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 4*). [ferāğ-ı hātır,]

ferah: Sevinç, gönül açıklığı.

Bilir vardır gamı etmez **ferahla** meyl-i cānāna / Maḥabbet iktizāsıdır gönül devrāna incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [ferahla, -la]

ferāmūş eyle: Unutmak.

Saña sen hōş sarıl ey ‘Âdile geç mā-sivādan kim / **Ferāmūş eyle** ağıyārı saña kāfī olur cānān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [ferāmūş eyle,]

ferd: Kişi.

Ḥakāret etmeyiz bir **ferde** aslā / Bu kayd içre nice sultānımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 10*). [ferde, -e]

ferdā: Gelecek, gelecek zaman; yarın; kıyamet.

Çek elin **ferdā** gamından kendini fark et bu gün / Yan cemāl-i şem‘-i ‘aşka şüret-i pervāne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 6*). [ferdā,]

ferhād ü şirīn: Ferhat ve Şirin'in hikāyesi.

Görmedi ‘ālemde hiç **Ferhād ü Şirīn** ‘ālemi / Vāmık u ‘Azrā perīşān oldu çekdi mātemi (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 6*). [ferhād ü şirīn,]

ferhunde-ḥiṣāl: Mübarek, kutlu tabiatlı, ahlaklı.

Cā‘fer-i Şādık ki **ferhunde-ḥiṣāl** / Fātımā bāğında altıncı nihāl (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 50*). [ferhunde-ḥiṣāl,]

fermān: Emir, irade, buyruk.

Seniñdir kıl seniñ iḥsān seniñ derd ile dermān hem / Seniñdir emr ile **fermān** amān Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2*). [fermān, -üñ]

Her ne olsa eder ol pâdişâh-i Zü'l-celâl / Teslîm ol emrine **fermânına** ta'zîm gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 6*). [*fermânına, -ı, -na*]

Tabîb-i cânsın 'aşk hastasına eyleyen dermân / Şifâ-yı 'Âdile **fermânına** iş'ârına mahşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 8*). [*fermânına, -ın, -a*]

Seniñdir kûl seniñ ihsân seniñ derd ile dermân hem / Seniñdir emr ile **fermân** amân Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [*fermân,*]

Hüküm onuñ hükmüdür **fermân** onuñ fermânıdır / Derdi verendir devâ-yı cân ü cânândır tabîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 2*). [*fermân,*]

Hüküm onuñ hükmüdür fermân onuñ **fermânıdır** / Derdi verendir devâ-yı cân ü cânândır tabîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 2*). [*fermânıdır, -ı, -dır*]

(Yâ 'ibādî) ile cümle mü'mîne **fermân** olur / Ol hitâb-ı 'izzete cân ü cihân hayrân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 1*). [*fermân,*]

Her ne olsa eder ol pâdişâh-i Zü'l-celâl / Teslîm ol emrine **fermânına** ta'zîm gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6*). [*fermânına, -ı, -na*]

Alıp **fermânıla** kânûn-ı 'aşkı dest-i ta'lîme / Gazel okudum ol şâha 'Arapça (huz yedi seydî) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [*fermânıla, -ıla*]

Bir şerîk ü bir nazîr olmaz saña / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [*fermân,*]

Dâ'imîsin zatıña yokdur fenâ / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4*). [*fermân,*]

Bir şerîk ü bir nazîr olmaz saña / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [*fermân,*]

Emr ü fermânın eder 'âlem kabûl / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 6*). [*fermân,*]

Dâ'imîsin zatıña yokdur fenâ / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4*). [*fermân,*]

Luftuña mazhar olanlar bahtiyâr / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 8*). [*fermân,*]

Qudretiñ her şeyde icrâ eylediñ / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 10*). [*fermân,*]

Kimsede yok emriñi cerhe mecâl / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 12*). [*fermân,*]

Ğâlib-i mutlaksın olmaz saña kîn / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 14*). [*fermân,*]

Cürmüme bakma baña etme 'azâb / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 16*). [*fermân,*]

Mücrimîne 'afv ü ihsânın keşîr / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 18*). [*fermân,*]

Bir şerîk ü bir nazîr olmaz saña / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [*fermân,*]

Dâ'imîsin zatıña yokdur fenâ / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4*). [*fermân,*]

Emr ü fermânın eder 'âlem kabûl / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 6*). [*fermân,*]

Luftuña mazhar olanlar bahtiyâr / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 8*). [*fermân,*]

Qudretiñ her şeyde icrâ eylediñ / Hüküm ile **fermân** seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 10*). [*fermân,*]

Kimsede yok emriñi cerçe mecāl / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 12*). [fermān,]

Ġālib-i muṭlaqsın olmaz saña kīn / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 14*). [fermān,]

Cürümüne bakma baña etme 'azāb / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 16*). [fermān,]

Mücrimīne 'afv ü ihsānıñ keşir / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 18*). [fermān,]

Bir şerik ü bir nazır olmaz saña / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [fermān,]

Dā'imisin zātıña yokdur fenâ / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4*). [fermān,]

Bir şerik ü bir nazır olmaz saña / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 2*). [fermān,]

Dā'imisin zātıña yokdur fenâ / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 4*). [fermān,]

Emr ü fermānıñ eder 'ālem kabül / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 6*). [fermān,]

Luṭfuña mazhar olanlar bahtiyār / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 8*). [fermān,]

Ḳudretiñ her şeyde icrâ eylediñ / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 10*). [fermān,]

Kimsede yok emriñi cerçe mecāl / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 12*). [fermān,]

Ġālib-i muṭlaqsın olmaz saña kīn / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 14*). [fermān,]

Cürümüne bakma baña etme 'azāb / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 16*). [fermān,]

Mücrimīne 'afv ü ihsānıñ keşir / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 18*). [fermān,]

Bir şerik ü bir nazır olmaz saña / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 2*). [fermān,]

Dā'imisin zātıña yokdur fenâ / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 4*). [fermān,]

Emr ü fermānıñ eder 'ālem kabül / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 6*). [fermān,]

Luṭfuña mazhar olanlar bahtiyār / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 8*). [fermān,]

Ḳudretiñ her şeyde icrâ eylediñ / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 10*). [fermān,]

Kimsede yok emriñi cerçe mecāl / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 12*). [fermān,]

Ġālib-i muṭlaqsın olmaz saña kīn / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 14*). [fermān,]

Cürümüne bakma baña etme 'azāb / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 16*). [fermān,]

Mücrimīne 'afv ü ihsānıñ keşir / Hüküm ile **fermān** seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 18*). [fermān,]

fermān et: Emretmek, buyurmak.

Cevri rāḥat zulmü āsāyiş ferāḡat edemem / Neyleyem böyle baña **fermān eder** cānān-ı ‘aşk
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 9*). [*fermān eder, -er*]

Şıdķıla sür mürşidiñ eşigine yüzüñ gözüñ / Her ne **fermān etse** diñle meclis-i rindāna gel (*Ādile
Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 5*). [*fermān etse, -se*]

fermān eyler: Emretmek, buyurmak.

Çekilen çileniñ esbābını Allah bilir / İmtiḥandır bize ol pādişah eyler fermān (*Ādile Sultan
Divanı, Gazel 137, Beyit 5*). [*fermān eyler, -r*]

ferruh-ahter: Bahtı, talihi kutlu.

‘Atıyye Sultān üçüncü yāverim / Sevgili gül yüzlü **ferruh-ahterim** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi
4, Beyit 56*). [*ferruh-ahterim, -im*]

feryād: Şikayet etmek, haykırmak, inlemek.

Şeb ü rüz eylerim bülbül gibi **feryād** ile zārī / Ciger-gāḥım yaķar ‘aşk āteşi biryān eder yā Hū
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 5*). [*feryād,]*

Ḥasret-i didār içindir ‘Ādile **feryādı** hep / Nār-ı ‘aşķıla yakıp şem‘-i derūnu daḡladım (*Ādile
Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 7*). [*feryādı, -ı*]

Rūḡlarına kıl du‘ā **feryād** ile / Ḥazret-i Allāh’a yalvar ‘Ādile (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6,
Beyit 56*). [*feryād,]*

feryād edendir: Yüksek sesle haykırmak.

Zirā bu dünyāniñ soñu bir şey degil virānedir / **Feryād edendir** ‘āndelīb sūzān olan pervānedir
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 11*). [*feryād edendir, -en, -dir*]

feryād etmede: Bağırup çağırarak, sızlanmak.

Bülbül-āsā ‘Ādile kūyiñda **feryād etmede** / Gül-‘izār-ı yāra dā‘im mübtelā ya‘nī gönül (*Ādile
Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 7*). [*feryād etmede, -me, -de*]

feryād eyle: İmdat isteme, yardım dileme.

Çäre yok bu yolda emr-i Ḥaķ ezelden bu aña / Ağla çeşmim ağla **feryād eyle** rahm etsin Ḥudā
(*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 3*). [*feryād eyle,]*

feryād ü nāle etme: Haykırmak ve inlemek.

Ḥasretle cān-fikār ol şabr eyle ‘Ādile tā / **Feryād ü nāle etme** bezme o şeh gelince (*Ādile Sultan
Divanı, Gazel 150, Beyit 7*). [*feryād ü nāle etme, -me*]

feryād ü zārīñ: Haykırmak ve ağlama.

Bir ‘aceb nālānsın bilmem saña n’oldu gönül / Kimüñ için rüz u şeb **feryād ü zārīñ** ey gönül
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 1*). [*feryād ü zārīñ,]*

feryād-ı ‘aşk: Aşķın feryadı, haykırışı.

SİNEME doldu havā-yı şevķile **feryād-ı ‘aşk** / Artar efġanı onuñ mānend-i bülbül der-ķafes (*Ādile
Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 2*). [*feryād-ı ‘aşk,]*

feryād-ı ney: Neyin inleyen sesi, naġmesi.

Diñle ‘âşık hõş şafâdır cânlara **feryâd-ı ney** / Kim semâ‘ içre kudüm-ı ‘aşıkândır müsikî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 4*). [*feryâd-ı ney,]*

feryâd-ı şûr: *İçi boru gibi boş olan ve üflenerek ses çıkarılan büyük boynuzun, nefirin iniltisi.*

Al deste cāmı nüş kıl ‘aşkıñ demiyle cüş kıl / Âhınıñ mihri güş kıl **feryâd-ı Şûr** etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 5*). [*feryâd-ı şûr,]*

feryâd-res: *Feryat edenin imdadına yetişen, yardım eden.*

Ṭālib-i ‘aşk olana Mevlā olur **feryâd-res** / ‘Âşıka devlet yeter Allāh bes bâkī heves (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 1*). [*feryâd-res,]*

fesâd: *Kargaşalık, karışıklık, fenâlık, kötülük, bozgunculuk, fitne.*

Nefs-i emmâre **fesâda** тұrmayıp da meyl eder / Nâra yak onu ḥalâş et bu ‘adâvetden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 5*). [*fesâda, -a]*

(feseyekfike hümmu’llāh): *"Allah sana yeter" anlamında Bakara suresi 137. ayetin bir kısmı.*

(Feseyekfike hümmu’llāh) olup tāt-ı seri / Ne neye kıldı musahḥar oña baḥr ile beri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 1*). [*(feseyekfike hümmu’llāh),]*

feth eyleyip: *Açmak, ele geçirmek.*

Gel ‘aşk ile **feth eyleyip** beyt-i dili eyle tavāf / Deryā-yı ‘aşk içre dalıp hem gökde pervāz ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 5*). [*feth eyleyip, -y, -ip]*

feth-i bâb olur: *Kapıların açılması.*

‘Âdile eyle tarık içre tevekkül hem rızā / **Feth-i bâb olur** nevālinden yaḫar dilde çerāğ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 6*). [*feth-i bâb olur, -ur]*

feth-i kal’a-i vuslat: *Kavuşma kalesinin fethi.*

Gevher-i la’lî şafâsı bağ-ı ‘aşka goncadır / Kim şadā-yı ṭabl **feth-i kal’a-i vuslat** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 3*). [*feth-i kal’a-i vuslat,]*

feth-i kōstantin: *İstanbul’un fethi.*

Geldi Rūm’a **feth-i Kōstantin** için / Hem şehâdet buldu ol devlet-nümün (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 17*). [*feth-i kōstantin,]*

fethī pāşā’ya: *Fethi Paşa.*

Fethī Pāşā’ya ‘ināyet eyledi / Ḥaḫlarında luṭf ü himmet eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 61*). [*fethī pāşā’ya, -ya]*

fevk: *Üstünlük.*

Merhametsiz dūr olur kurb-i Hudā’dan bil bunu / Kudretiñ **fevkinda** gönül almağa şā’y et şehā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 6*). [*fevkinda, -i, -nda]*

fevt: *Ölüm.*

Fevtini duydu veliyyi ni‘metiñ / Pek büyüğün gördü derd ü ḥasretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 22*). [*fevtini, -i, -ni]*

Şandım onuñ ile bu ‘ömrümü bī-derd geçer / Ḥātırımdan onuñ itmez idi hīç **fevti** güzer (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 13*). [*fevti, -i]*

fevt etme: Elden kaçırma.

Fevt etme sakın fırsatı bu demde bul ol devleti / 'Uşşâka feyz-i vuslatı dilber nüzür etdi bu şeb
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6). [fevt etme, -me]

Gafleti ço fırsatı **fevt etme** elde var iken / Gâfil olan 'Âdile eñ soñra peşimân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 9). [fevt etme, -me]

fevt eyleme: Elden kaçırmak.

Fırsatı **fevt eyleme** ey 'Âdile Mevlâ'ya dön / Cezbe-i nûra eriş 'aşkile zıkrü'llâha gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 7). [fevt eyleme,]

fevt-i pederde: Babanın ölümü.

Gördü çoğu acısın ol pâdişâh / Ba'zısı **fevt-i pederde** etdi âh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 18). [fevt-i pederde, -de]

fevz ü re'fetiñ: Zafer, kurtuluş ve merhamet etme, acıma, esirgeme.

'Ârşa-i idrâke **fevz ü re'fetiñ** dârü'l-emîn / Rîşte-i ümmîd-i feyz-i rahmetiñ hablü'l-metîn (Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 3). [fevz ü re'fetiñ, -iñ]

fevz-i vaşla: Arzu edilene kavuşma.

Ümmetiñden 'âcizân-ı 'uşşâk istirhâm eder / **Fevz-i vaşla** 'Âdile'yi eyle mazhar bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 8). [fevz-i vaşla, -a]

feyz: Bereket, bolluk; bağış, ihsan; ilim, irfan.

Kemâl-i 'aşk ile güş et hayâl-i şevk ile cüş et / Dil-i 'uşşâka taze **feyz** ile rûh-ı revândır bu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 2). [feyz,]

Vücüd âyet-i rahmet o Fahr-i Kevneyn'iñ / Onuñçün Âdem'e naql etdi **feyz** ile ol nûr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 2). [feyz,]

Evliyâyâ 'aşk-ı peygâmbere ile eyler niyâz / Onlarıñ **feyzi** şifâ-yı cân ü devrândır tabîb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 6). [feyzi, -i]

Hâmûş ol 'Âdile güftârı hûşdur 'âşıkıñ gerçi / Cenâb-ı pîr o **feyzi** lûtf eder bir gün saña söyler
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10). [feyzi, -i]

Feyzi 'ayân ismi hafî / Nutku büyük zâtı Celîl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 4). [feyzi, -i]

Efkârı ço dil mahzenini **feyz** ile doldur / Mir'ât-ı şafâ kıl onu rûhuñ görölünce (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 3). [feyz,]

Muştafâ'nıñ lûtfudur emrâz-ı ekvâna devâ / Ehl-i miñnet hâsıl eyler câna **feyzinden** şafâ (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 19). [feyzinden, -i, -n, -den]

Tal'atiyle meclis-i rindân bulurdu âb ü tâb / Bende olsam 'İşmetâ ol **feyzle** mest ü harâb (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 21). [feyzle, -le]

Şâh-ı evreng-i vefâ bülbül-i gülzâr-ı şafâ / 'Âşıkâ lûtfı revâ ehl-i dile **feyzi** 'amîm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 7). [feyzi, -i]

feyz eder: İhsan almak, faydalanmak, aydınlanmak, feyzalmak.

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde 'âlemi / Kudret ile gaybdan her **feyz eder** izhâr gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 4). [feyz eder,]

feyz şalıp: Bolluk ve bereket saçmak, yaymak.

Cân verir şevkle gül müjdesini ‘üşşâka / ‘Âleme **feyz şalıp** maqdem-i eyyâm-ı bahâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 6*). [feyz şalıp, -ıp]

feyz u emvâciñ: Dalgaların bereketi.

Meded artırmada bu bahır-i hasret **feyz u emvâciñ** / Hemân deryâ-yı ‘aşka cûşa gelsin dâ’imâ
göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 2*). [feyz u emvâciñ,]

feyz u ihsânıñla: Bağışlama ve yardım.

Cümle ahvâlim saña ma‘lûmdur ‘ilmiñ muhîf / **Feyz u ihsânıñla** imdâd et baña yâ Rabbenâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 5*). [feyz u ihsânıñla, -iñ, -la]

feyz ü ‘inâyetle: İyiliğin, bağışın bereketi.

Pend ü tâ‘lîm-i Naşûhîyle olanlar müstefid / İki ‘âlemde olur **feyz ü ‘inâyetle** sa‘îd (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 12*). [feyz ü ‘inâyetle, -le]

feyz ü ma‘rifetle: İhsan ve hüner.

Müddet-i ‘ömrüñ rızâ-yı Hakk’a ‘adle haşr edip / Buldu **feyz ü ma‘rifetle** rûtbe-i ‘izz ü ‘ulâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 6*). [feyz ü ma‘rifetle, -le]

feyz u şafâ: Bolluk, bereket ve gönül şenliği, huzur.

Nûr-ı Fahr-ı ‘âlem ile beyt-i dil bulup ziyâ / ‘Âleme verdi çerâğ-ı ‘aşk ile **feyz u şafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 5*). [feyz u şafâ,]

feyz-i ‘alî: Hz. Ali'nin bolluk ve bereketi.

Efdâl-i cümle velî sırr ü kerâmâtı celî / Ondadır **feyz-i ‘Alî** onda kemâl ü takşîm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 8*). [feyz-i ‘alî,]

feyz-i ‘aşk: Âşkın bereketi, bolluğu.

Dâ’imâ hakkımıza himmeti olsun hâzır / **Feyz-i ‘aşk** ile olup dilde maḥabbet zâhir (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 20*). [feyz-i ‘aşk,]

Feyz-i ‘aşk ile derunûmda maḥabbet kaynar / ‘Aşk fânûsı fitîl aldı yine dilde yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 1*). [feyz-i ‘aşk,]

feyz-i câvidân: Sonsuz bereket, ihsan.

Gel kabûl eyle bu pendim ‘Âdile ez-cân ü dil / Sohbet-i merdân ile kesb eyle **feyz-i câvidân**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 7*). [feyz-i câvidân,]

feyz-i dil: Gönlün bereketi.

Mâsivânıñ şiddetinden kurtulup mest olmadan / Bâde-i vuşlatdan ise **feyz-i dil** reyyân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 8*). [feyz-i dil,]

feyz-i ecdâd: Ataların bereketi, ihsanı.

Dîde-i a‘mâları bînâ eder / **Feyz-i ecdâd** ile olmuş muhteşem (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 47*). [feyz-i ecdâd, -ile]

feyz-i hak: Allah'ın bereketi.

Feyz-i Hak nûr-ı Muhammed Muştafâ’dır ‘âşika / ‘Aşk u şevkı ‘Âdile kılsın derûnum rûşenâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 6*). [feyz-i hak,]

Emr-i mürşide şebât et şıdkıla ey ‘Âdile / **Feyz-i Hakk** ol vâsıta ile erişir elbet saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 8*). [feyz-i hakk,]

feyz-i hakk: Allah'ın bereketi.

Eylemez kevn ü mekân içre karar aşla gönül / **Feyz-i Hakk** mir'ât-ı esrâr-ı Cemâlu'llâh gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 2*). [feyz-i hakk,]

feyz-i mahabbet: Muhabbetin/sevginin bolluğu/bereketi.

Ezel feyz-i mahabbet ile pür-mest-i elest olmuş / Meger bir ‘âşık-ı sermest ki bulmuş sînesini mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 2*). [feyz-i mahabbet,]

feyz-i miriñle: Emirî, komutanın bolluğu bereketi.

Mâye-i ‘aşkıñla olan pür-şafâ ya‘nî gönül / **Feyz-i miriñle** şafâ-yı müncelâ ya‘nî gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 1*). [feyz-i miriñle, -iñ, -le]

feyz-i mükerrerem: Yüce ihsan, bağış.

Vâridât-ı zıkr-i Hakk esrâr-ı gaybîden gelir / Bu kerâmetdir ‘acab feyz-i mükerrerem ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 7*). [feyz-i mükerrerem,]

feyz-i tecellîdir: Tecellinin bolluğu, bereketi.

O bir feyz-i tecellîdir ki ‘uşşâka nişâr olmuş / Bulunmaz âsmân-ı dilde böyle bir meh-i ra‘nâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 4*). [feyz-i tecellîdir, -dir]

feyz-i velâyet: Kulun Allah'ı dost edinmesinin ihsanı, bereketi.

Kulları feyz-i velâyet buldular / Menzil-i maşşûda onlar erdiler (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 5*). [feyz-i velâyet,]

feyz-i vuslatı: Kavuşmanın bereketi.

Fevt etme sakın fırsatı bu demde bul ol devleti / ‘Uşşâka feyz-i vuslatı dilber nüzûr etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6*). [feyz-i vuslatı, -ı]

feyz-karîn: Bereketli; bağışlayıcı.

İsm-i pâkine sa‘âdetle muvaffak olmuş / Ol mübarek-şiyem ol hayr-kadem feyz-karîn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 17*). [feyz-karîn,]

(fe'z-kürü): “Allah'ı zikredin.”

‘Ârifîñ cismi kelâmu'llâh ile bulur hayât / Eyler isbat (**Fe'z-kürü**) emri dili Qur'an'dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 3*). [fe'z-kürü,]

fidân: Yeni yetişen ağaç veya ağaççık // genç, çocuk.

Dâğlarla sînemi sen mi gülistân eylediñ / Bâğa gel görsün fidân ol nev-nihâliñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 5*). [fidân,]

Bâğ-ı cennet içre ol gül ‘âşıkâ açılmıyor / Ben be hey dervîş o cennetde fidânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 5*). [fidânı, -ı]

Mihr-i kalbim mâh-ı cânımdın benim / Bâğ-ı ‘ömrümde fidânımdın benim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 45*). [fidânımdın, -ım, -dı, -n]

Bunlar iken iki nâzende fidân / Gülşen-i me'vâya gitdiler hemân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 77*). [fidân,]

figān: *Feryat, figan, ağlama, inleme.*

‘Aşk hayāt-ı cāndır bî-‘aşk cānı neylerim / Kalb olursa ‘aşkdan hālī **figānı** neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 1*). [*figānı, -ı*]

figān eder: *İnlemek, feryat etmek.*

Gül-cemālī hōş-makālī ‘aşkına / Gonca derler hem eder bülbül figān (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 95*). [*figān eder, -er*]

figān ü āh: *Bağırıp çağırmak, ağlayıp inlemek.*

Rüz u şeb kārım **figān ü āh** olmakda iken / Mazhar-ı nūr-ı siyāh oldu yine gönlüm benim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 2*). [*figān ü āh,]*

figān ü āh: *Feryat ve inleme.*

Nice bir ola göñül bu hasret-i cānān ile / Şubha dek āgāh ol ey dil **figān ü āh** ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7*). [*figān ü āh,]*

Figān ü āh geçmez mi şānırsın bî-vefā dünyā / Yerini āhı buldu Hāk ‘adālet eyledi ammā (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 14*). [*figān ü āh,]*

figān ü zār: *Ağlayıp inlemek, feryat etmek.*

Terahhūm eyleye şāyet saña ol āfet-i hūn-rīz / Gece gündüz hemān ey dil **figān ü zār** ile ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 4*). [*figān ü zār,]*

figāna gelmiş: *Feryat etmeye başlamak.*

Faşl-ı bahār geldi sūnbülle gül açılmış / Bülbül **figāna gelmiş** rengin çemen yetişmiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 1*). [*figāna gelmiş, -miş*]

figān-ı hasretā vü firkatā: *Ayrılık ve hasret çılgılığı, iniltisi.*

Mātem etdi ağladı bu hālīne arz u semā / Tutdu dünyāyı **figān-ı hasretā vü firkatā** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 17*). [*figān-ı hasretā vü firkatā,]*

fikir: *Düşünce, kuruntu.*

Nice ey hām hırş-ı dünyā kim taparsın rüz u şeb / Geç bu fāsīd **fikrden** olmā muşırr sözüne tā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [*fikrden, -den*]

fikr: *Düşünce, endişe.*

Hayālīñ **fikrine** dālınca aldım hāmeyi deste / Güftār-ı ‘aşkı yazdım hem söyledi lisānım yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 2*). [*fikrine, -i, -ne*]

‘Aşk ile cāna hayāl-i yār idi **fikrim** benim / Bezme geldi āfītābım pūr-ziyā oldu dilim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 1*). [*fikrim, -im*]

fikr ü hayāl ü rābıta: *Tutarlı düş ve düşünce.*

Ondadır **fikr ü hayāl ü rābıta** / ‘Âdile’de böyle ‘azīz şeyh var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 8*). [*fikr ü hayāl ü rābıta,]*

fikr ü hayāl-i seheri doğdu: *Sabahın düşü ve hayalinin doğması; sevgilinin hayali ve düşüncesiyle uykusuz kalmak.*

‘Aşıka **fıkr ü hayāl-i seheri doğdu** yine / Pertev-i cebhe-i imān چراغ-āver-i dīn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3*). [*fıkr ü hayāl-i seheri doğdu, -du-i*]

fıkr ü zıkr ü ‘ādetiñ: *Düşünme ve anma alışkanlığı.*

Münis ü yār-ı kadīmīndir seniñ ikrār-ı Hāk / Şubh-dem tevḥīd olursa **fıkr ü zıkr ü ‘ādetiñ** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 6*). [*fıkr ü zıkr ü ‘ādetiñ, -ü ‘ādetiñ*]

fıkr-i ‘aşk-ı yār: *Sevgilinin aşkının düşüncesi.*

Dün gece ḥvābide çeşmim āşinā idi derūn / **Fıkr-i ‘aşk-ı yār** ile olmuşdu sīnem mest-i ḥūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [*fıkr-i ‘aşk-ı yār,*]

fıkr-i dīdārīñla: *Yüzünün hayali.*

Şu ‘lelensin āteş-i ‘aşkıñ ile bu cism ü cān / Çeşmim olsun **fıkr-i dīdārīñla** giryān her zamān (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 7*). [*fıkr-i dīdārīñla, -iñ, -la*]

fıkr-i la ‘liñle: *Dudağının düşüncesi, hayali.*

Eder sevdā-yı vaşlñ **fıkr-i la ‘liñle** dili ḥayrān / Derūnuñda olan esrārı mest-i pūr-cefā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 4*). [*fıkr-i la ‘liñle, -iñ, -le*]

fi‘l: *Davranış, eylem.*

Oldu dīvāne diliñ şīşe-i nāmūs-ı şikest / Eylemez belki onuñ etdiği **fi‘li** Mecnūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 6*). [*fi‘li, -i*]

fi‘l ü tedbiri: *Tedbirli davranış, önlemini alarak hareket etme.*

Fi‘l ü tedbiri bırak cümlesi taḥdīr-i Ḥudā / İnşirāḥ-ı dil-i İslām’a rıza-pāk gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 2*). [*fi‘l ü tedbiri, -i*]

fırāk: *Ayrılık, hicran.*

N’ola çağlar ise cūlar gibi eşkim **fırākiyle** / Söyünmez sīnede tāb ü ḥarāret bir zamān yā Hū (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 6*). [*fırākiyle, -i, -y, -le*]

Fırāka bir tesellī bulamam bu ḳalb-i nāşāda / O ḥāle şabr u taḳat ḡayret-i cānān imiş cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 2*). [*fırāka, -a*]

Yok **fırākiña** taḥammül ne gerek ḥūr u bihişt / İntizārından murādı ‘āşkıñ dīdār bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 4*). [*fırākiña, -iñ, -a*]

İçir vahdet meyin ḳansın yolunda mest-i ‘aşk olsun / **Fırākiyla** yeter yandı çeh-i sūzānda eglenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 7*). [*fırākiyla, -i, -y, -la*]

Dōst ‘aşkına cevelān eder göñül ḳuşu / Gülzārda **fırāk** ile dolandır göñül ḳuşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 1*). [*fırāk,*]

Gonca-i ḥüsnüñ bıraktı cānıma geçdi **fırāk** / Raḥm ḳıl murğ-ı dile ḳurtar bu fırākatden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 4*). [*fırāk,*]

N’ola çağlar ise cūlar gibi eşkim **fırākiyle** / Söyünmez sīnede tāb ü ḥarāret bir zamān yā Hū (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 6*). [*fırākiyle, -i, -y, -le*]

Yok **fırākiña** taḥammül neyleyem / Emr-i Hāk’dır neyleyem ne söyleyem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 40*). [*fırākiña, -i, -ña*]

O gitdi mülk-i ‘uḳbāya **fırāki** geçdi tā cāna / Sarāya velvele şaldı cihānı ḳoydu efgāna (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 2*). [*fırāki, -i*]

Edip hem nūr-ı Fahr-i ‘ālem ile ḳabrini rūşen / **Fırāki** ḳaldı cānlarda cihānı etdi pūr-şīven (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 11*). [*fırāki, -i*]

firāk u iştivāk: Ayrılık ve özlem.

Bu **firāk u iştivāk** ile gidersem kabırde / Belki bu ten ile cism-i bî-revân ağlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 5*). [*firāk u iştivāk,]*

firāk-ı cān-ı ruhsār: Yüzünün, gönlünün ayrılığı.

Firāk-ı cān-ı ruhsār ile dil bir hāstā-i nāçār / Devāsı bezm-gāh-ı şefkāt-i cānān imiş cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 5*). [*firāk-ı cān-ı ruhsār,]*

firāk-ı yār: Sevgiliden ayrı olma.

Gözleriñ olmuş **firāk-ı yār** ile bir ‘ayn-ı hūn / Baħr-ı ‘aşka ğarķ olmuş ‘aşık-ı giryān mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 2*). [*firāk-ı yār,]*

firār etme: Kaçmak.

Mihnet ile ğam hücumundan şakın etme firār / Cān u dilden şabr eyle derd-i ‘aşka bul devā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 5*). [*firār etme, -me]*

firās: Yatak, döşek.

Fedā-yı cān eden dīn uğruna mahrūm kalmaz hīç / Gazāda hem **firāşında** vefāt etse şehādetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 7*). [*firāşında, -ın, -da]*

firāş-ı ğamda: Dert yatağı.

Her nefes eyler **firāş-ı ğamda** dil kesb-i şafā / Hazine-i ğayb-ı İlāhī’den ne ihsāndır tabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 9*). [*firāş-ı ğamda, -da]*

firāş-ı ye’sde: Keder, ümitsizlik yatağı.

Derd-i firķatle **firāş-ı ye’sde** bīmārdır / Dil devā-yı vaşlūn ister baħr u kānım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 4*). [*firāş-ı ye’sde, -de]*

firdevs: Cennet, bahçe.

Bağrına başdı baña etdi nigāh / Hāķ oña **Firdevs’i** etsin cāygāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 87*). [*firdevs’i, -i]*

Bulmayıp derdine dermān etdi āħir riħleti / ‘Âdile **Firdevs’i** me’vā eylesin oña İlāh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 10*). [*firdevs’i, -i]*

firdevs-i a’lā: Yüce cennet; cennetteki altıncı bahçe.

Göñül āyīnesin şāfī edersen erişir Mevlā / Naşīb olur saña **Firdevs-i a’lā** ‘ilmü’l-esmā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 5*). [*firdevs-i a’lā,]*

firķat: Ayrılık, ayrılış.

Şıdk ile bendeyim kesemem hīç ümīdimi / **Firķatde** koyma sālīki Allāh ‘aşķına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 7*). [*firķatde, -de]*

Gel ey dil böyle olma zār ile giryān şabreyle / Hūmār-ı cām **firķat** böyle kalmaz gör de şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 1*). [*firķat,]*

Hemīşe husrev-i ‘aşķıñ kólunda şāhbāz ol kim / Bu **firķatle** bu ħasret hīç kalmaz sende şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 4*). [*firķatle, -le]*

Özge bir hāldir bu vāķ’a beñzemez bir hāle kim / **Firķat** ile çekdim āh u nāle-i vā ħasretā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 2*). [*firķat,]*

Şıdk ile bendeyim kesemem hîç ümîdimi / **Fırkatde** koyma sâliki Allâh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [*fırkatde, -de*]

‘Âdile gâh olur vuşlat ü gâhi **fırkat** / Merhamet bâb-ı amândır olur izhâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 8*). [*fırkat,]*

Fırkatde kalıp bir iki gün eyleme efgân / Vuşlat bulur âhir gele devrân-ı maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 5*). [*fırkatde, -de*]

Fırkate düşme ırağ olma o mehden ‘Âdile / Seyr-i bâtin eyleyenler vâsıl-ı cânân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 7*). [*fırkate, -e*]

Gidem cânâna **fırkat** geçdi câna / Olarak mest-i mestâne gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 3*). [*fırkat,]*

Ne recâ-yı vuşlata ne **fırkata** var tākātım / Çäre ne yolda koyan ‘aşkıñ havâsı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 4*). [*fırkata, -a*]

Ne ‘aşıkdan haber aldıñ ne ma‘şūk ile hemdemsin / Ne **fırkatla** ne vuşlatla dil-âzâr olmayan göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 6*). [*fırkatla, -la*]

Gonca-i ḥüsnüñ bıraḳdı cânıma geçdi firāk / Rahm kıl murğ-ı dile kırtar bu **fırkatden** beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 4*). [*fırkatden, -den*]

Ḳaldım onlardan şabîyy-i nâ-tüvân iken yetim / Açdı ḳalb ü sîneme **fırkatleri** zaḥm-ı ‘âzîm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 2*). [*fırkatleri, -leri*]

Et nazar bu ḳalb-i mecrûḥa hemîşe **fırkatıñ** / Hem dil-i virânı maḥzûn eylemekde ḥasretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 9*). [*fırkatıñ, -ıñ*]

fırkat ü ‘aşkıñla: *Aşkın ayrılığı.*

Fırkat ü ‘aşkıñla sūzân olmadı mecnûn-ı dil / Etmedi ḥayfâ ṭulû‘ı mâh-ı ümmîdim bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 2*). [*fırkat ü ‘aşkıñla, -ıñ, -la*]

fırsat: *Herhangi bir şey için en uygun zaman, imkân.*

Fırsatı fevt eyleme ey ‘Âdile Mevlâ’ya dön / Cezbe-i nûra eriş ‘aşkıle zıḳru’llâha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 7*). [*fırsatı, -ı*]

Fevt etme sakın **fırsatı** bu demde bul ol devleti / ‘Uşşâḳa feyz-i vuşlatı dilber nüzûr etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6*). [*fırsatı, -ı*]

Maḥabbet verme ceḥd eyle cihâna var iken **fırsat** / Seni terk etmeden terk et onu hîç çekme sen zaḥmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 1*). [*fırsat,]*

Gafleti ḳo **fırsatı** fevt etme elde var iken / Gâfil olan ‘Âdile eñ soñra peşimân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 9*). [*fırsatı, -ı*]

Fırsatı fevt eyleme ey ‘Âdile Mevlâ’ya dön / Cezbe-i nûra eriş ‘aşkıle zıḳru’llâha gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 7*). [*fırsatı, -ı*]

fışenk: *Havaya atıldığında çeşitli renk ve şekiller alan, yanıcı veya patlayıcı madde.*

Fışenkler saçılıp nûr oldu tekşîr / Diyelim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 8*). [*fışenkler, -ler*]

fitil al: *Tutuşmak, yanmaya başlamak // tutulmak, müptela olmak.*

Feyz-i ‘aşḳ ile derunümda maḥabbet ḳaynar / ‘Aşḳ fânüsü **fitil aldı** yine dilde yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 1*). [*fitil aldı, -dı*]

Fenârı sîne de yak sönmesin ḳandîl-i ‘uşşâḳıñ / Maḥabbetle **fitil alsın** yanıp nâr-ı dil-i ‘aşḳı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 4*). [*fitil alsın, -sın*]

Serâpâ şu‘le-zâr etdi vücûdum eşḳ-i gülgünüm / **Fitili aldı** nâr-ı ‘aşḳ-ı dilde bir ocaḳım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 3*). [*fitili aldı, -dı*]

fitil-i sūz-ı barut-ı kararım: Huzur, dinginlik barutunun yanan fitili.

Fitil-i sūz-ı barut-ı kararım oldu gitdikçe / Hayāl-i şem'-i ruhsārına çeşm ü dīde-bān āteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 5). [fitil-i sūz-ı barut-ı kararım, -ım]

fülk-i şerī' atdır: Şeriat (kulların Allah'a vâsıl olabilmesi için uyulması gereken kulluk hükümlerini yerine getirme makâmı) gemisi.

Haķıķat bahrına cismiñ sefîne olduğuñ añla / Teniñ **fülk-i şerī' atdır** haķıķat bahrı gevheri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 5). [fülk-i şerī' atdır, -dır]

fünün-ı zāt-ı mevlā'dır: Allah'ın ilimleri.

Kilk-i kudretten çekilmiş nokta-i nūn u kalem / Cāmi'-i cümle **fünün-ı zāt-ı Mevlā'dır** gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 2). [fünün-ı zāt-ı mevlā'dır, -dır]

fürs-i felek: İranlı Sema.

Anaları ismi de **Fürs-i Felek** / Pederim merhūm Maķbūle Melek (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 59). [fürs-i felek,]

füyüzāt: Bolluk, bereket, ilim, irfan anlamına gelen feyz kelimesinin çoğuludur.

'Ömr-i bākīmiz **füyüzātıñla** müzdād eyleyip / İnşirāh-ı kalble dermān et yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 4). [füyüzātıñla, -ıñ, -la]

Ger ihsānıñla mahv olmaz ise bu defter-i cürmüm / **Füyüzātıñ** erişmezse baña rāhat mı var yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3). [füyüzātıñ, -ıñ]

Bulup 'aşkıñla şadım inşirāhı āfītāb-āsā / **Füyüzātıñla** ihsānıñ sa'ādet kıl meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 5). [füyüzātıñla, -ıñ, -la]

füyüzāt ü ni'am: Bolluk, bereket ve nimetler.

Bütün luṭf u kerem senden sa'ādet ü himem senden / **Füyüzāt ü ni'am** senden Ebā Eyyūbe'l-Enşārī (Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 7). [füyüzāt ü ni'am,]

füyüzāt-ı hudā'nıñ: Allah'ın ihsanı, bağışı, yardımları.

Bu meclis kim **füyüzāt-ı Hudā'nıñ** gülsitānıdır / Yaķar kalbi nevā-yı 'andelibān-ı cihāndır bu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 4). [füyüzāt-ı hudā'nıñ, -nıñ]

füyüzāt-ı kemāl: Eksiksiz bereket, bolluk.

Edenler hilye-i evşāfını ey nūr-ı Haķ iş'ār / **Füyüzāt-ı kemāl** ile havāşı artar eksilmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 6). [füyüzāt-ı kemāl,]

füzün: Çok, fazla.

Ḥamd ola sultānıma zīrā ki haķķā görmedim / Böyle şarı kāğıd ile ḥaṭṭ-ı Yāķūtī **füzün** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6). [füzün,]

ġaddār: Merhametsiz, zalim, cefakâr.

Şafāsına cefāsı ġālib olmuş / Gönül **ġaddārdır** sevme cihānı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 2). [ġaddārdır, -dır]

Bilen çekmez edāsın miḥneti var / Gönül **ġaddārdır** sevme cihānı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 4). [ġaddārdır, -dır]

Şalınca pençeyi vermez amānı / Göñül **ġaddārdır** sevmeye cihānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 6*). [*ġaddārdır, -dır*]

Yağar ey ‘Ādile hep dōst ü yārı / Göñül **ġaddārdır** sevmeye cihānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 8*). [*ġaddārdır, -dır*]

Şafāsına cefāsı ġalib olmuş / Göñül **ġaddārdır** sevmeye cihānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 2*). [*ġaddārdır, -dır*]

Bilen çekmez edāsın miñneti var / Göñül **ġaddārdır** sevmeye cihānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 4*). [*ġaddārdır, -dır*]

Şalınca pençeyi vermez amānı / Göñül **ġaddārdır** sevmeye cihānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 6*). [*ġaddārdır, -dır*]

Yağar ey ‘Ādile hep dōst ü yārı / Göñül **ġaddārdır** sevmeye cihānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 8*). [*ġaddārdır, -dır*]

ġafil: Olandan bitenden habersiz, olanın bitenin farkına varamayan.

Ṭarfetü’l- ‘ayn olma **ġafil** Ḥazret-i Allāh’dan / Zıkr-i Ḥaqq’a rûz u şeb sa’y eyleyen insān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 2*). [*ġafil,]*

Kimseye bākī degildir bil saña da olamaz / Saltanat devletle ey **ġafil** ne lâzım iftiḥār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 4*). [*ġafil,]*

‘Aceb ‘ākıldır ol **ġafil** ki dā’im / Arar zevk-i gülistān-ı fenāyı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 1*). [*ġafil,]*

ġafil olan: Boş bulunmak, tedbirsiz olmak.

Gafleti қо fırsatı fevt etme elde var iken / **Gafil olan** ‘Ādile eñ soñra peşimān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 9*). [*ġafil olan, -an*]

Dilde ‘aşkıñ sâ’atin kûr işle de gör her vakit / Bir daḳıka **ġafil olanıñ** yeri nîrān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 4*). [*ġafil olanıñ, -an, -ıñ*]

ġafil olma: Gaflet içinde olmak, habersiz bulunmak boş bulunmak.

Hürşid-i ‘aşkıdır ‘ālem sen **ġafil olma** ondan / Qalbe doğar o hürşid pertev-feşān seherde (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 5*). [*ġafil olma, -ma*]

Şu genc-i vaşlı kırtar **ġafil olma** / Hazer etme raḳıbiñ mārılığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 6*). [*ġafil olma, -ma*]

Çünkü saña müşfikdir ol sen **ġafil olma** ondan hem / (Ḥablü’l-verīd) esrārını fehm eyle olasın ḳarīn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [*ġafil olma, -ma*]

Cevr-i yāre şabr kıl āḫir şafādır ‘Ādile / **Gafil olup** yārdan düşme cüdā aşla göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 9*). [*ġafil olup, -up*]

ġafil-i cānān: Sevgiliden habersiz.

‘Aşk-ı Leylā ile Mecnūn gezer şahrāda / ‘Aql-ı noḳşānla bir **ġafil-i cānān** degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 6*). [*ġafil-i cānān,]*

Gezer Leylā diye şahrālari Mecnūn olup ‘üryān / O noḳşān ‘āql ile ben **ġafil-i cānān** mıyım şüfi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3*). [*ġafil-i cānān,]*

ġaflet: Gafillik, habersizlik, dikkatsizlik.

Seni irşād eden ol pîr-i ‘aşkı **ġaflet** etme bul / Vücuduñ mahv edip al baḫr-ı ‘aşka ‘Ādile sen gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 5*). [*ġaflet,]*

Beni yak ‘aşkına göñlümde olsun māsivā ma’düm / Uyansın dilde **ġafletden** vişālîñ pâyidār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [*ġafletden, -den*]

Gafleti o fırsatı fevt etme elde var iken / Gāfil olan ‘Ādile eñ soñra peşimān olur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 9). [gafleti, -i]

Bu cihānda şād olma zā’il olur vuşlatıñ / **Gafleti** o kıl nazar encāmına bu hāletıñ (Ādile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 1). [gafleti, -i]

Bezm-i vuşlat cān-ı ūlfet hāzır iken mest ol / **Gaflet** edip şalma kendiñ āteş-i hicrāna gel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 2). [gaflet,]

Seni irşād eden ol pīr-i ‘aşkı **gaflet** etme bul / Vücūdun mahv edip al baħr-ı ‘aşka ‘Ādile sen gel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5). [gaflet,]

Şabr edip eyle tevekkül seni daħı etsinler / Māsivā sevme bakāsız o **gafletden** uyan (Ādile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 6). [gafletden, -den]

Gider ‘işyān ğubarını yüzümden / Gözümde almasın **gaflet** hicābı (Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 5). [gaflet,]

gaflet ederek: Farkına varmamak, dalgınlık veya dikkatsizlik sebebiyle gerektiği gibi davranmamak, boş bulunmak.

Gaflet ederek āteş-i hicrān ile yanma / Rūħun ola bākī cesediñ nūr-ı bulunca (Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 5). [gaflet ederek, -erek]

gaflet eyleme: Gafil avlanmak, boş bulunmak.

Yüzün Mevlā’ya döndür eyleme ey cān sen gaflet / Kafesden bülbül-i cān-ı gedā vü şāh uçar elbet (Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 2). [gaflet eyleme, -me]

gāh: Bazen, ara sıra.

Gāh vaşlıñla olurdu bu dil-i āvāre şād / Hecr ile oldum helāk eyvāh bilmem n’eyledim (Ādile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 5). [gāh,]

Gāh olur kendimi idrāk ile efgān ederim / **Gāh** ‘işyānım añıp derd ile nālān gezerim (Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 6). [gāh,]

Gāh Mecnūn gibi dağlar aşarım ‘Ādile ben / ‘Āşka sūzān olup ğamla perīşān gezerim (Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 7). [gāh,]

Gāh esrār ile hayrān ü gehī mest ü harāb / **Gāh** şevk-i leb-i dilberle esir-i ma’cūn (Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 3). [gāh,]

Cān bülbülüyle **gāh** buluşur bāğ-ı ‘aşkda / Zikr-i Hudā’yla olmada ğüyān gönül kuşu (Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 6). [gāh,]

gāh gāh: Bazen...bazen.

Gāh çeşmin yaş döker gāh cigerden an akar / Arzū-yı vuşlat eyler dil hayāl-i zārı güç (Ādile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 4). [gāh gāh,]

gāh gāh: Ara ara, bazen.

Gāh harāb ü gāh ābādan görür bu gönلümü / Kim benim her hālimi seyrān eder cānān-ı ‘aşk (Ādile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 10). [gāh gāh,]

Ağlarım gāh olur gāh da handān olurum / Ben ğarībim bu diyārda vaţan arzu ederim (Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 4). [gāh gāh,]

Gāh vuşlat gāh hicret ‘aşkı vīrān eder / Mülk-i dil i ‘mārı için şa’y kıl bul bir demi (Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 4). [gāh gāh,]

gāh gāh: Bazen... bazen...

Zebân-ı nâsa düşdüm gâh medh ü gâh zem oldum / Meger kim tâli'imde zevk-ı 'âlem hep haram olmuş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 5*). [gâh gâh,]

gâh gâh: Bazen, kimi zaman.

Sırrın ifşâ etmeyip kendiñden al kendiñ haber / Gâh eder yâd döstunu gâh âşinâ bîgânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 6*). [gâh gâh,]

Kendi cismiñden haber al kimseden umma vefâ / Gâh eder yâd döst vü gâh âşinâ bîgânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6*). [gâh gâh,]

Gehî mey-nüş-ı tarab gâhı hümâr ile melûl / Gâh ter-meşreb ü gâh huşk dimâğ-ı afyôn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 4*). [gâh gâh,]

gâh gâh gâh: Bazen.

Gâh olur 'âşık gehî ma'sûk gehî âzâde-ser / Gâh 'âkil gâh Mecnûn gâh Leylâ'dır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 3*). [gâh gâh gâh,]

gâh gâhi: Vakit... vakit, ara sıra, zaman... zaman.

'Âdile gâh olur vuşlat ü gâhi firkat / Merhamet bâb-ı amândır olur izhâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 8*). [gâh gâhi, -i]

gâh gehî: Bazen, zaman zaman.

Gâh esrâr ile hayrân ü gehî mest ü harâb / Gâh şevk-î leb-i dilberle esr-i ma'cûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 3*). [gâh gehî,]

gâh gehî gehî: Bazen, zaman zaman.

Gâh vîrân ü gehî şâd ü gehî mest ü harâb / Yârı ağıyar ile fark eylemeyen gönümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 6*). [gâh gehî gehî,]

Gâh olur 'âşık gehî ma'sûk gehî âzâde-ser / Gâh 'âkil gâh Mecnûn gâh Leylâ'dır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 3*). [gâh gehî gehî,]

gâhi: Bazen, zaman zaman.

Rûz u şeb bu bendesini zâr eden ey Zül'-celâl / **Gâhice** mesrûr eyle kalb-i maḥzunum meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [gâhice, -ce]

Zıkrımız zıkr-i ḥafîdir **gâhi** ammâ cezbede / Mültecâ-yı cümle-i bay u gedâdır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 4*). [gâhi,]

Hezârân-ı derd ile nâlân u efgân murğ-ı dil dâ'im / Gönül zevkiyle **gâhi** şevk alıp gülşende eğlenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 3*). [gâhi,]

Gehî mey-nüş-ı tarab **gâhi** hümâr ile melûl / Gâh ter-meşreb ü gâh huşk dimâğ-ı afyôn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 4*). [gâhi,]

gâhi gâhi: Bazen.

'Aşkdır min evvel ilâ âhir kevn ü mekân / 'Aşkdır gâhi dil ü cânda nihân gâhi 'ayân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1*). [gâhi gâhi,]

gâhice: Bazen, ara sıra.

Rûz u şeb bu bendesini zâr eden ey Zül'-celâl / **Gâhice** mesrûr eyle kalb-i maḥzunum meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 6*). [gâhice, -ce]

gâlib: Üstün, güçlü; dayanılmaz.

Her ne rütbe mücrim iseñ kesme ümîd ‘Âdile / Rahmi **ğālib** bir ulu dergāha vardır nisbetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 6*). [*ğālib,]*

ğālib olmuş: Üstün, baskın gelmek.

Şafāsına cefāsı **ğālib olmuş** / Göñül ğaddārdır sevme cihānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 2*). [*ğālib olmuş, -muş]*

ğālibā: Sanki, ihtimal ki.

Gonca-veş durmaz açılır nev-bahār-ı vaşl için / **Ğālibā** bülbül hevā-yı vaşlı şahrāda arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 5*). [*ğālibā,]*

ğālib-i mutlaksın: Kayıtsız şartsız hakimiyet sahibi.

Ğālib-i mutlaksın olmaz saña kīn / Hük-m ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 14*). [*ğālib-i mutlaksın, -iñ-sın]*

ğam: Keder, tasa, kaygı, dert.

Ger küh-ı Kāf olsa günāhım ne **ğam** Celīl / Kesmez ümîdi ‘Âdile rahmetiñden meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 7*). [*ğam,]*

Mihnet ile **ğam** hücumundan şakın etme firār / Cān u dilden şabr eyle derd-i ‘aşka bul devā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 5*). [*ğam,]*

Neyleyem **ğam** helāk etdi beni / Aradan ref olunmayınca hicāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 2*). [*ğam,]*

Deme vaşl ile hābda mesrūrum / Nice gire gözüne **ğam** ile hvāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 3*). [*ğam,]*

Neyleyem **ğam** helāk etdi beni / Aradan ref olunmayınca hicāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 2*). [*ğam,]*

Zāhid ne bilir kadrini ‘aşk içre şafānıñ / ‘Āşıkdır o dīdār **ğamiyle** mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 2*). [*ğamiyle, -i, -y, -le]*

Varlık derd ü belāsıdır çekilen **ğam** hemān / ‘Aşk ile yok olsa ‘āşık hōşca kām-rān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 6*). [*ğam,]*

Cihānda bir şey için olma mesrūr **ğamla** şādān ol / ‘İbādu’llāha hor bakma şakın sen hürmet ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 4*). [*ğamla, -la]*

Gamım yok hīç kederden derd ü mihnetden vazīfem hem / Garībim ilticāya her seher bir pādīşāhım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [*gamım, -ım]*

Bilir vardır **ğamı** etmez ferāhla meyl-i cānāna / Maḥabbet iktizāsıdır göñül devrāna incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [*ğamı, -ı]*

Oldum āvāre **ğamiñla** bulmadım bir çāreyi / Senden olur merḥamet šāh-ı zamānım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 6*). [*ğamiñla, -iñ, -la]*

‘Arz olursa ‘īd-i ekberde vişāl-i yārimiz / Cānımı kurbān edersem **ğam** degil şükranelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 2*). [*ğam,]*

Çek elin ferdā **ğamından** kendini fark et bu gün / Yan cemāl-i şem‘-i ‘aşka şüret-i pervāne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 6*). [*ğamından, -ı, -ndan]*

Gelse biñ **ğam** yine rāzıdır göñül Hāk’dan eger / Etmedim hāşā şikāyet belki tövbe eyledim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 6*). [*ğam,]*

Gāh Mecnūn gibi dağlar aşarım ‘Âdile ben / ‘Āşka sūzān olup **ğamla** perīşān gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 7*). [*ğamla, -la]*

Zār ü giryānım yeter ‘aşkıñla tā bezm-i elest / Eyleyip dōst u vaṭan ārzu **ğamıyla** ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 2*). [*ğamıyla, -ı, -y, -la]*

Gāh Mecnūn gibi dağlar aşarım ‘Ādile ben / Yok kararım n’ideyim **ğamla** perîşan gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 7*). [*ğamla, -la*]

Bulmadı kimse bu ‘ālemde muradınca sürür / Her biri **ğamda** gerek bende gerek şāh-ı cihān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 3*). [*ğamda, -da*]

‘Aşkıñla zevk alanlar gülzārı istemezler / **Gamsızca** eğlenir cān yār meclise gelince (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 5*). [*gamsızca, -sız, -ca*]

Çıkalım şevk ile istikbāline / **Gam** gidip bulsun surūru cānımız (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 8, Beyit 2*). [*gam,]*

Ben de dedim **ğamla** ey bahtı siyāh / N’olduñ ey hemşire cānım Mihrimāh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 51*). [*ğamla, -la*]

Hānedānı māderi evlādı efğan eyledi / Hāl-i ehl-i beytini bu **ğam** perîşan eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 18*). [*ğam,]*

Oldu Yūsuf şāh Züleyhā gördü ammā çok **ğamı** / Geçdi bu da’vāda Leylā ile Mecnūn’uñ demi (*Ādile Sultan Divanı, Tahmīs 1, Beyit 7*). [*ğamı, -ı*]

ğam çek: *Tasalanmak, üzölmek.*

İftirāka uğradı pek çekdi ğam / Yaralanmış bağırını deldi sitem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 22*). [*ğam çekdi, -di*]

Mağsādıñ Hāk ise ‘āşık gayrıdan hīç çekme ğam / Çün bilir hāl-i derūnuñ yār seniñledir göñöl (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 4*). [*ğam çekme,]*

Gam çekmez ol göñöl ki sen gibi yār olunca / Olmaz ‘alöl ol cism zātıñ tabīb olunca (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 1*). [*gam çekmez, -mez*]

ğam etme: *Kederlendirmek.*

Derd-i cihāna etme ğam dünyā ğamıñ def’ ede gör / Aldanma sen meddāhlara sen gayrı zevkī ede gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 1*). [*ğam etme, -me*]

ğam h’vārımız: *Gam çeken, kederlenen, tasalanan, üzölen.*

Cihāna eylediñse kat’-i ülfet / Yine **ğam h’vārımız** yārānımız var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 2*). [*ğam h’vārımız, -ımız*]

gam ü efkār: *Keder ve sıkıntı.*

Gam ü efkār kıomaz dilde hayāl-i dildār / ‘Āşıkā şabr gerek tā bula dīdār bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6*). [*gam ü efkār,]*

Düşdü bī-çāre nihāyetde **ğam u efkäre** / Hastalandı ciğerin doğradı nār-ı hicrān (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 7, Beyit 4*). [*ğam u efkäre, -e*]

Ne **ğam ü efkārı** kıaldı dilde ne derd ü melāl / Hicr ile giryān olanlar vāşıl-ı cānān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 3*). [*ğam ü efkārı, -ı*]

ğam u hicrān: *Dert ve ayrılık, ayrılığın hüznü.*

Āh u vāh eyleme kānūn degil ‘uşşākā / ‘Ālemin şevk u safāsı **ğam u hicrān** gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 7*). [*ğam u hicrān,]*

ğam-efşān: *Keder saçan, hüznü dağıtan.*

‘İzzet ile şād olma zillet ile hem hāzīn / İltifāt ile ne mağrūr ü ne **ğam-efşānı** ol (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 4*). [*ğam-efşānı, -ı*]

ğām-gīn: *Gamlı, kederli.*

Erişdi sem‘-i cânıma bezme dediler dâhil ol / Maḥzûn-ı dil **ġām-gîn** iken kesb-i ḥubûr etdi bu şeb
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 2). [ġām-gîn,]

gam-ı ‘âlem: Dünyanın derdi.

Gam-ı ‘âlem çekilmez bir dem için / Erenlerden bizim meydânımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 6). [gam-ı ‘âlem,]

Olup âzâd **ġam-ı ‘âlemden** / Üns ü luṭfuñ ile dil-şâd olayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 4). [ġam-ı ‘âlemden, -den]

gam-ı ‘aşk: Aşk derdi.

Gönülde tâb‘-ı nâr-ı ‘aşkı eksik olmasın bir ân / **Gam-ı ‘aşk** ‘Âdile’ye ḥikmet-i cânân imiş cânâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 7). [gam-ı ‘aşk,]

Eder ḥulûyâ-yı vaşlı ‘Âdile her gece şubḥa-dek / **Gam-ı ‘aşk** ile serde her şehir bir özge âhım var
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9). [gam-ı ‘aşk,]

gam-ı ‘aşk: Aşkın derdi, kederi, tasası, üzüntüsü.

Gam-ı ‘aşk ile maḥzûn kulları bil ‘Âdile ‘âlî / Ḥulûş-karân sözün güş etmeye bâķî i‘tilâdan geç
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 8). [gam-ı ‘aşk,]

gam-ı cânâ: Gönül üzüntüsü.

Gam-ı cânâ yine şevk-ı nûr erdi görüp vechin / Coşup deryâ-yı ‘aşkıñla neşâtım geldi sultânım
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5). [gam-ı cânâ, -a]

gam-ı ‘uşşâka: Aşıkların gamı, kederi.

Refîķ et sâlike tevfiķiñi luṭfuñla ‘aşkıñda / **Gam-ı ‘uşşâka** rahm eyle ḥimâyet kıl meded Allah
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 4). [gam-ı ‘uşşâka, -a]

ġam-ı vaşla: Kavuşma derdi, kavuşma isteğinin üzüntüsü.

Ol ṭabîb-i cân eger etse **ġam-ı vaşla** zuhûr / Ḥasta-i hicrân için dermân eder cânân-ı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 6). [ġam-ı vaşla, -a]

ġamûñ def‘ ede gör: Sıkıntıyı gidermeye başlamak.

Derd-i cihâna etme ġam dünyâ **ġamûñ def‘ ede gör** / Aldanma sen meddâhlara sen gayrı zevķı
ede gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 1). [ġamûñ def‘ ede gör,]

ġam-vâr: Keder, sıkıntı yüklü.

Olup Mecnûn dağlarda gezer Leylâ diye ağlar / Nelerden geçdi şimdi ḥalka **ġam-vâr** olmayan
gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5). [ġam-vâr,]

ġamze: Süzgün bakış, naz ve işve ile göz süzerek bakma.

Yine kaşd-i cân ediyor açdı **ġamzeñ** yaramı / Uzadıkça leyle-i firķatde ol vuşlat demi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 1). [ġamzeñ, -ñ]

ġamze-i ḥûn-ḥârdan: Kan dökücü bakış.

İltifât ister isen ol **ġamze-i ḥûn-ḥârdan** / ‘Âdile tîġ-i tecerrüdle cihândan kaydı kes (Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 6). [ġamze-i ḥûn-ḥârdan, -dan]

ġaraż: Gaye, maksat, istek.

Her seher āhim vişāle iştīyākından **ğaraż** / Rü'yet-i nūr-ı cemāl-i bā-ķemālīndir **ğaraż** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 1*). [*ğaraż,]*

Māhītāb āyīnedār olmuş gezer dergāhını / Ay başında resm-i ebrū-yı hilālīndir **ğaraż** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 2*). [*ğaraż,]*

Derd-i 'aşķdır 'aşķkanı bekleden dermān için / Kurb-ı sulţānda fedā-yı cān etmektir **ğaraż** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 3*). [*ğaraż,]*

Ādem'e verdi hilāfet zātını ta' rīf için / Dehre gelmek sālike mā'şūka ermekden **ğaraż** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 4*). [*ğaraż,]*

Ṭālib-i 'aşķ-ı Hudā'yım rüz u şeb kaçdım budur / 'Aşk rengine boyanmak dīn u īmāndan **ğaraż** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 5*). [*ğaraż,]*

Nefsini bilen erermiş bir tükenmez devlete / Hürmet-i Mekke maķām-ı beyt-i 'ulyādan **ğaraż** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 6*). [*ğaraż,]*

Şāf olup mir'āt-veş cān u derūnūn 'Ādile / Dehre gelmekden ise dīdāra ermekdir **ğaraż** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 7*). [*ğaraż,]*

Her seher āhim vişāle iştīyākından **ğaraż** / Rü'yet-i nūr-ı cemāl-i bā-ķemālīndir **ğaraż** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 1*). [*ğaraż,]*

ğarīb: *Tuhaf, acayip.*

Ben de gördüm bir **ğarīb** rü'yā o dem / Şardı etrāfım hayālāt ü elem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 48*). [*ğarīb,]*

ğarīb: *Garip, zavallı, biçare.*

Tesellī ğayrdan bulmaz ne yapsın bu **ğarīb** gönlüm / Tecellī et cemālīñle tesellīsin bula gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 1*). [*ğarīb,]*

Gamım yok hīç kederden derd ü miñnetden vazīfem hem / **Garībim** ilticāya her seher bir pādīşāhım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [*garībim, -im]*

Garīb bir ümmetīndir 'Ādile düşmüş o dergāha / Niyāz ü iftikār ü ilticāsı artar eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 8*). [*garīb,]*

Ağlarım gāh olur gāh da ħandān olurum / Ben **ğarībim** bu diyārda vaţan arzu ederim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 4*). [*garībim, -im]*

Garīb üftādedir luţfuñla kıl imdād ma'mūr et / Yıkıldı 'Ādile'niñ kaşr-ı ķalbi oldu pek vīrān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 7*). [*garīb,]*

Tesellī ğayrdan bulmaz ne yapsın bu **ğarīb** gönlüm / Tecellī et cemālīñle tesellīsin bula gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [*ğarīb,]*

ğarīb ü bī-nevā: *Zavallı ve çaresiz.*

Yine seyyah olup gezmek diler bu mübtelā gönlüm / Hicāz illerini gözler **ğarīb ü bī-nevā** gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1*). [*ğarīb ü bī-nevā,]*

ğarīb-i reh-i 'aşķ: *Aşk yolunun kimsesizi, çaresizi.*

Bir rivāyetde gelir çün o **ğarīb-i reh-i 'aşķ** / Ne görür eylemiş ol rahmet-i Hāķ 'aẓm-i baķā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 7*). [*ğarīb-i reh-i 'aşķ,]*

ğark et: *Batırmak, boğmak.*

Beni **ğark et** İlāhī baħr-i 'aşķa / Ṭarīķ-i şāhidīn eyle sülūku (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 3*). [*ğark et,]*

ğark olan: *Dolmak, kaplanmak.*

‘Aşk ile ism-i Celāl’e **ġark olan** bulur necāt / Sāhīl-i vaşla erip de vāşıl-ı ‘ummān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 5*). [*ġark olan, -an*]

ġark olmuş: *Boğulmak, batmak.*

Gözleriñ olmuş fırāk-ı yār ile bir ‘ayn-ı hūn / Baħr-ı ‘aşka **ġark olmuş** ‘aşıq-ı giryān mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 2*). [*ġark olmuş, -mış*]

ġark u hayrānı: *Hayranlıkla boğulmuş, şaşkınlığa batmış.*

Bakmağa ol nūra hiç çeşiminde kuvvet kalmadı / **Garķ u hayrānı** o nūruñ fark eder mi ġayrıya (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 3*). [*garķ u hayrānı, -ı*]

garķa-ı baħr-ı cemāl oldum: *Güzellik denizinde boğulmak.*

Gönlüme hūrşidler doğdu hilālīñ görmeden / **Garķa-ı baħr-ı cemāl oldum** cemālīñ görmeden (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 1*). [*garķa-ı baħr-ı cemāl oldum, -du, -m*]

ġark-ı ‘aşk: *Aşk içinde boğulmak.*

Oldu şevķ-ı vuşlat ile **ġark-ı ‘aşk** / Hāķķ’a tahmīdi bu ġüne kıldı meşķ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 3*). [*ġark-ı ‘aşk,]*

ġark-ı hūn kılıp: *Kana bulamak.*

Sitanbūl’a gelip bir ġün kılıp küffārı ġark-ı hūn / Edip peygamberi memnūn Ebā Eyyūbe’l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 6*). [*ġark-ı hūn kılıp, -ıp*]

ġark-ı nūr ol: *Işığa batmak, aydınlıkla boğulmak.*

Dīde-i cān ile seyr et sen yedi deryāları / Mevclerinden **ġark-ı nūr ol** başķa sırr-ı cāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 5*). [*ġark-ı nūr ol,]*

ġark-ı sırr-ı envar: *Nurların sırrında boğulmak.*

Āġāh olur ki ‘āşık dil **ġark-ı sırr-ı envar** / Eşyāda zāhir olur gizli ‘ayān seħerde (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 4*). [*ġark-ı sırr-ı envar,]*

ġaşıye-ber-dūş: *Omuz üstünde örtü.*

Oña Cibrīl olarak **ġaşıye-ber-dūş** o şeb / Buldu teşrīf-i maķāmāt ‘aleyhi’ş-şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 6*). [*ġaşıye-ber-dūş,]*

ġavġa: *Kargaşa, ġürültü; dövüşme.*

Mürġ-ı dil bulsa havā-yı kūyi yāre cān atar / Şems-i vaşla yandırıp kendini **ġavġadan** geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 3*). [*ġavġadan, -dan*]

ġayb: *Gözle görünmeyen âlem, akıl ve duyular yohuyla hakkında bilgi edinilemeyen varlık alanı.*

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde ‘âlemi / Kudret ile **ġaybdan** her feyz eder izhār gül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 4*). [*ġaybdan, -dan*]

ġāyet: *Çok, epey, oldukça.*

Ben fakīr bī-çāre geldim bābīña ey Pādīşāh / Rahmetiñ baħrına yokdur hadd u **ġāyet** kıl meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3*). [*ġāyet,]*

Bī-maħabbet ehl-i zāhir kulluġu maķbūl degil / Kim ‘ibādet içre **ġāyet** mu‘teber tã‘atdir ‘aşķ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 2*). [*ġāyet,]*

Bu şerefle buldu **ğāyet** imtiyāz / Cümle-i aşhāb oldu ğibta-sāz (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 14*). [*ğāyet,]*

Rütbesi efdāl u hālātı mükemmel **ğāyet** / Kādri ‘ālī şerefi sāmī maḳāmātı ‘āzīm (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 22*). [*ğāyet,]*

ğayr: Başka, başkası // Allah'tan başka her şey.

Gayrıdan maḥfī kılıp rāzı derūnuñ dā'imā / Hasbiḥāl etme amān nā-dān ile sen ey gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 5*). [*gayrıdan, -ı, -dan]*

Tesellī **ğayrdan** bulmaz ne yapsın bu ğarīb gönülüm / Tecellī et cemālīñle tesellīsın bula gönülüm (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 1*). [*gayrdan, -dan]*

Ümīdin **ğayrden** kes sendedir ma'sūkuñ ey 'āşık / Hemīşe zıkr ü fikriñ şahid-i maḳşūd ola ağla (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 5*). [*gayrden, -den]*

Tenezzül **ğayra** etmem kārımız Haḳ iledir her dem / Bu yolda zümre-i merdāndan ayrı degilim şūfī (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 6*). [*ğayra, -a]*

Ol İbrāhīm Haḳ'dan **ğayra** muhtāc olma 'ālemde / Rızā-yı Haḳ'da İsmā'īl-āsā ol selīm 'āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 6*). [*ğayra, -a]*

Haḳ kulunu **ğayre** muhtāc eylemez / İki günlük 'ömre kayd-ı çekemem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 6*). [*ğayre, -e]*

'Āşık iseñ Haḳk'a gönül bul zevk-i feyz-i 'āşıkın / Mir'āt-ı kalbi **ğayrden** hıfz et keder kıyma şakın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1*). [*gayrden, -den]*

Gayrıdan maḥfī kılıp rāzı derūnuñ dā'imā / Hasbiḥāl etme amān nā-dān ile sen ey gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [*gayrıdan, -ı, -dan]*

Ümmīdimi kes **ğayrdan** ey 'āşık-ı dervīş / Kıl 'Ādile-veş ğayreti tā vaşlı bulunca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 7*). [*gayrdan, -dan]*

Tesellī **ğayrdan** bulmaz ne yapsın bu ğarīb gönülüm / Tecellī et cemālīñle tesellīsın bula gönülüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [*gayrdan, -dan]*

ğayret: İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba.

Güzeli ḥalk etdi gerçi kā'inātı kudretiñ bī-sekk / Sarāy-ı dilde 'āşkdan ğayri hoş **ğayret** mi var yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4*). [*ğayret,]*

Ḥayrete **ğayret** ile düşdü açıldı dīde / Etdi tā'tir-i dimāğ būy-ı reh-i gülşen-i yār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 5*). [*ğayret,]*

Bu ne tedbīrsizlik ayā bu ne **ğayretidir** 'aceb / Bir iki gün şöhret için bunca sa'y ü gayretiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 7*). [*ğayretidir, -dir]*

Ümmīdimi kes ğayrdan ey 'āşık-ı dervīş / Kıl 'Ādile-veş **ğayreti** tā vaşlı bulunca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 7*). [*ğayreti, -i]*

ğayret çekme: Çaba ve azim göstermek.

Behey aḥmak seniñ neñdir bu fānī çekme sen ğayret / Kalır hep bunda māl ü cāh ü 'izz ü haşmet ü devlet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 3*). [*ğayret çekme, -me]*

ğayret edegör: Gayret ededurmak, çabalayadurmak.

Bu sırra ermege **ğayret edegör** / Ki muhtācsın erenler varlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 2*). [*ğayret edegör,]*

ğayret et: Çalışmak, çabalamak, uğraşmak.

Görüp kudret kalemī dīde-i cān / Bu sırriñ **ğayret et** izhārlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 2*). [*ğayret et,]*

ğayret kılarıd: Çabalamak, gayret etmek.

Devlet ü dīne şadākatle ederdī hīdmet / Emr-i peygamberi icrāya kılarıdī ğayret (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 19). [ğayret kılarıd, -ar, -dı]

gayret ü ihsān u şevkatli: Sevecen, bağışlayan ve azimli.

İşbu hāli içre rahmetli peder / **Gayret ü ihsān u şevkatli** peder (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 91). [gayret ü ihsān u şevkatli,]

ğayret-i cānān: Sevgilinin tarafı.

Firāka bir tesellī bulamam bu kalb-i nāşāda / O hāle şabr u taķat **ğayret-i cānān** imiş cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 2). [ğayret-i cānān,]

ğavri: Artık, bundan böyle.

Bunlara etmek maħabbet mü'mine lāzım tamām / 'Âdile'yi **ğavri** onlardan ayırma yā Resūl (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 13). [ğavri,]

Nefse uyup dalmışım deryā-yı cürm ü ğaflete / Dest-gür ü rehber eyle 'aşkıñı **ğavri** baña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 5). [ğavri,]

Bunlara etmek maħabbet mü'mine lāzım tamām / 'Âdile'yi **ğavri** onlardan ayırma yā Resūl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 13). [ğavri,]

Derd-i cihāna etme ğam dünyā ğamıñ def' ede gör / Aldanma sen meddāhlara sen **ğavri** zevķi ede gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 1). [ğavri,]

ğavri: Başka.

Maķsadıñ Hāķ ise 'aşık **ğavridan** hiç çekme ğam / Çün bilir hāl-i derūnuñ yār seniñledir gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 4). [ğavridan, -dan]

Güzel halk etdi gerçi kâ'inātı kudretiñ bī-şekk / Sarāy-ı dilde 'aşkdan **ğavri** hoş ğayret mi var yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4). [ğavri,]

Bula bu sīne vū cānım sürürü sākin ol ey dil / İlāhī istemem gönümde senden **ğavri** yār olsun (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3). [ğavri,]

'Aşkdan **ğavri** gönülde ne hayāl ü fikri var / Hāne-i dil 'aşķ ile yansın çırağ olsun bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 5). [ğavri,]

Āfitāb-ı 'aşķ-ı Hāķ 'aşıkları tābındadır / Ārzū edip o zıllı **ğavri** da'vādan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 5). [ğavri,]

ķamusu mā-sivā imiş cihānda 'aşkdan **ğavri** / Seni ister dil-i zārım cihān ü cānda eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 6). [ğavri,]

Maķsadıñ Hāķ ise 'aşık **ğavridan** hiç çekme ğam / Çün bilir hāl-i derūnuñ yār seniñledir gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4). [ğavridan, -dan]

Aşķdır kim olmasın kalbinde benden **ğavri** yār / Eylerim 'aşık seni sonra cihānda tār-mār (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 1). [ğavri,]

Çünkü benden **ğavri** kimse olamaz hiç saña yār / Bil ki yok yār ü meded-kār ü mu'īn ü çāre-kār (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 6). [ğavri,]

ğavri: Artık, bundan böyle.

Düşüp hāķ-i niyāz üzre tazarru' kı l o şehnāza / Erer ma'sūķuna elbette 'aşık **ğavri** şabr eyle (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 3). [ğavri,]

Böyle şāh-ı 'aşķa düşen neylesin **ğavri** güzel / Nice biñ cān cılve-i refitārıñ kurbānıdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 3). [ğavri,]

Bekle burc-ı kâlbî her şeb tâ doğa hürşîd-i ‘aşk / Rûhuñu pür-nûr kıl **ğayrı** şafâ-yı câmî gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 3*). [*ğayrı,]*

Nevbahâr oldu açıldı dâst bāğı gülleri / Gül murâdı üzre **ğayrı** râm eder bûlbûlleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 1*). [*ğayrı,]*

Düşüp hâk-i niyâz üzre tazarru‘ kıl o şehnâza / Erer ma‘şûkuna elbette ‘aşık **ğayrı** şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 3*). [*ğayrı,]*

‘Âdile bî-çâre **ğayrı** neylesin / Kânğı derdin vezne koysun söylesin (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 74*). [*ğayrı,]*

İşte ma‘lûm oldu hâlim lâ-ilâç / Kesb-i sıhhat edemez **ğayrı** mizâc (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 92*). [*ğayrı,]*

Hâşılı ol kurre’-i ‘âyn-ı Hüseyin / Etmedi dünyâya **ğayrı** ihtimâm (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 41*). [*ğayrı,]*

ğayrı: Başkası.

Kilîdi şabr ile her bâbda müşkil açarız / Kârimız Hâkk iledir **ğayrıya** muhtâc degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 4*). [*ğayrıya, -y, -a]*

Bakmağa ol nûra hiç çeşmimde kuvvet kalmadı / Garķ u hayrânı o nûruñ fark eder mi **ğayrıya** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 3*). [*ğayrıya, -y, -a]*

Derdine eden tahammül hastaya dermân gelir / **Gayrıya** muhtâc etmez çünkü Loķmân’dır tabîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 3*). [*ğayrıya, -y, -a]*

Gayrınıñ nakşını mahv eyleyip ‘aşka hayrân / Coşup ‘aşkıñ ile buhrân olan göñlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 3*). [*gayrınıñ, -nñ]*

Kilîdi şabr ile her bâbda müşkil açarız / Kârimız Hâkk iledir **ğayrıya** muhtâc degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 4*). [*ğayrıya, -y, -a]*

ğayr-ı güftârı: Sözüñ başkası.

Eder mi degme insân ‘Âdile ‘uşşâk kavlin derk / Kelâm-ı ‘aşkı ‘ârîf **ğayr-ı güftârı** n’ider ey dâst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8*). [*ğayr-ı güftârı, -ı]*

ğayr-ı hâk’dan: Allah’tan başkası.

Gayr-ı Hâk’dan ben niyâzda olamam / ‘Âlemiñ biñlerce kaķrın çekemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 1*). [*gayr-ı hâk’dan, -dan]*

ğayr-ı imkân: Mümkün değil, imkânsız.

Kimseniñ cânını yakmak oña **ğayr-ı imkân** / İntikâm alma ise müşkil ü ihsân âsân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 8*). [*ğayr-ı imkân,]*

ğayr-ı lâyıķım: Layık, uygun olmamak.

Rû’yet-i dîdârıña ey dâst **ğayr-ı lâyıķım** / Hâlini bilmez göñül ister yine bu ni‘meti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 2*). [*ğayr-ı lâyıķım, -ım]*

ğayr-ı mümkün: Mümkün olmayan.

Gayr-ı mümkün şânlarında etmek inşâ-yı kelâm / Mefhâr-ı kevneyniñ olsun cümle âline selâm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 12*). [*gayr-ı mümkün,]*

ğayr-i mümkün: İmkânsız.

Göñülden **ğayr-i mümkün** def’i derd u hasret u hicrân / Vişâle nâ’il olmak ni‘met-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 3*). [*ğayr-i mümkün,]*

ğayr-ı müslim: Müslüman olmayan.

Zîr-i destinde ahâli bendegân / Müslim ile **ğayr-ı müslim** her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 4*). [*ğayr-ı müslim,]*

ğayr-i nikâb: Örtüsüz, peçesiz.

Görmeyince o yâri **ğayr-i nikâb** / Eksik olmaz gönülde derd ü 'azâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 1*). [*ğayr-i nikâb,]*

ğayûr: Koruyan, himaye eden.

Hem **ğayûr** bir pâdişâh-ı bî-zevâlim muṭlakâ / 'Âdile 'aşkımdan ayrılma seniñdir ol şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 8*). [*ğayûr,]*

gazâ: Cenk, savaş.

Fedâ-yı cân eden dîn uğruna mahrûm kalmaz hiç / **Gazâda** hem firâşında vefât etse şehâdetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 7*). [*gazâda, -da]*

gazab: Darılma, kızma, öfkelenme, hışım.

Hem Kerîm'sin hem Raḥîm'sin hem 'Azîm'sin ey Hudâ / **Gazabunı** rahmetiñ sebkat eder eyle meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 2*). [*gazabunı, -uñ, -ı]*

Onlara buğz ü 'adâvet ile etme sū-i zan / Onların Hâk'dır mu'îni tâ **gazab** gelir saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 11*). [*gazab,]*

gazel: Beyit sayısı 5-10 arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan Divan edebiyatı nazım biçimi.

Alıp fermânla kânûn-ı 'aşkı dest-i ta'lîme / **Gazel** okudum ol şâha 'Arapça (ḥuz yedi seydî) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [*gazel,]*

geç: Delip geçmek.

Rü'yet-i dîdâr olmazsa şeb-i devlet naşîb / 'Âdile dūd-ı âhım çarḥ-ı mînâdan **geçer** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 5*). [*geçer, -er]*

geç: Bitmek, sona ermek.

'Âdile şâm-ı firâk olur şabâh-ı vaşla vaşl / Hürrem ü şādân olur âşık **geçer** hasret demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 8*). [*geçer, -er]*

Figân ü âh **geçmez** mi şânırsın bî-vefâ dünyâ / Yerini âhı buldu Hâk 'adâlet eyledi ammâ (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 14*). [*geçmez, -mez]*

Oldu Yûsuf şâh Züleyhâ gördü ammâ çok gamı / **Geçdi** bu da 'vâda Leylâ ile Mecnûn'uñ demi (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 7*). [*geçdi, -di]*

geç: Değmek, işlemek.

El-amân âteş-i 'aşkıñ dil-i sūzânı yaḫar / **Geçdi** tâ cân evine bu şerer-i âh ü figân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [*geçdi, -di]*

Gonca-i ḥüsnüñ bıraḫdı cânıma **geçdi** firâk / Raḥm kıl murğ-ı dile kırtar bu firkatden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 4*). [*geçdi, -di]*

Şabrını lûtf et İlâhî çün budur ḥükm-i kader / Gitdi Ḥayriyye'm kerîmem derdi **geçdi** câna âh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 2*). [*geçdi, -di]*

Şabrını lûtf et İllâhî çün budur hûkm-i kader / Gitdi Hayriyye'm kerîmem derdi **geçdi** cāna āh
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 2*). [*geçdi, -di*]

O gitdi mülk-i 'ukbāya firākı **geçdi** tā cāna / Sarāya velvele şaldı cihānı koydu efgāna (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 2*). [*geçdi, -di*]

geç: Tükenmek.

Ömri miñnetle **geçip** görmedi bir rûy-ı refāh / Kimseye görmez iken zulmu revā qahrı nigāh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 16*). [*geçip, -ip*]

geç: Gerçekleşmesi şarta bağlı olmak.

Bāb-ı lûtfuñ çākeri 'uşşāk-ı sevdādan **geçer** / Milk-i bākiden gelen bu fāni dünyādan **geçer** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 1*). [*geçer, -er*]

geç: Zamanın ilerlemesi.

Eger 'ākil iseñ sa'y eyle hayra hōş **geçir** vaktin / Rızā-yı Hakk'ı tahşil et murāda onda ere gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3*). [*geçir, -ir*]

Bir nefesdir nice yıl dünyāda 'ömrüñ **geçse** de / Kıl 'ibādet mazhar olmak diler iseñ rahmetin
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 2*). [*geçse, -se*]

Sürür u zevk u şād ile **geçerken** cümle eyyāmı / Neler çekdi neler ey 'Âdile zār olmayan göñlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7*). [*geçerken, -er, -ken*]

Açıldı lāle-veş dağ-ı maḥabbetle donandı dil / Düşüp 'aşk āteşi bu göñlüme çok **geçmedi** yandım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [*geçmedi, -me, -di*]

Olmaz 'āşıkda keder vakti şafā ile **geçer** / 'Âdile sen de o meclisde olursun şādān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 7*). [*geçer, -er*]

Geçmede bunca hevā vü heves içre 'ömrüm / Cürm ü 'işyānımı 'afv eyle bu ān Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 2*). [*geçmede, -mede*]

Şöyle vaktim hōş **geçirdim** der iken / Mevt verdi gonca-i 'iyeş diken (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 64*). [*geçirdim, -ir, -di, -m*]

İşbu vak' a üzre pek çok **geçmedi** / 'Atıyye Sultān da riḥlet eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 75*). [*geçmedi, -me, -di*]

Geçdi eyyāmın ferāğ-ı ḥātır ile bir zemān / Zann ederdim ol dem-i mes' üdi baña cāvidān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 4*). [*geçdi, -di*]

İşbu zevk-i dille **geçdi** haylī sāl / Mücib-i firqatdır ammā ki vişāl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 52*). [*geçdi, -di*]

Ya'ni 'ālem kimseye bākī degil / Vaşl ile eyyām **geçmez** muttasıl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 53*). [*geçmez, -mez*]

Şandım onuñ ile bu 'ömrümü bī-derd **geçer** / Ḥātırımdan onuñ itmez idi hīç fevti güzër (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 13*). [*geçer, -er*]

geç: Vazgeçmek, terk etmek, uzaklaşmak.

Ârzü-yı dü cihāndan **geçmedir** 'aşka nişān / Terk-i cān edip reh-i cānāna 'azm etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 4*). [*geçmedir, -me, -dir*]

Cām-ı 'aşkı dest-i sākiden içip mestāne ol / Varlığından **geç** girip meydāna zikru'llāha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 3*). [*geç,]*

Tarīk-ı 'aşkda şādık muḥibb terk-i vücūd eyler / Diğer sen cennetiñ **geç** 'izzetinden derde şabr et gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 2*). [*geç,]*

Şoḥbet-i yār ile cān ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok bātıl ḥayāle **geçdi** dünyāda göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 5*). [*geçdi, -di*]

Dili Hakk ile birleşmiş visāl-i dōstu celb etmiş / Sivādan cümleden **geçmiş** şakın 'uşşākı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 2*). [*geçmiş, -miş*]

Geçirdi naķş-ı ğayri sīneden mahv eyleyip gitdi / Perīşān eyledi 'aşk ile yakdı gönölümü gitdi
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 5*). [*geçirdi, -ir, -di*]

Şāfiyā şāf eyle kālbiñ eyleme kizb ü riyā / **Geç** riyāset iddi 'āsından Hudā'dan et hayā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1*). [*geç,]*

Nice ey hām hırş-ı dünyā kim taparsın rüz u şeb / **Geç** bu fāsīd fıkrden olmā muşırr sözüñe tā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [*geç,]*

Geçip varlıkdan artık buldu 'aşk u şöhet-i cānı / O şöhetdir sa'ādet başka efkārı n'ider ey dōst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2*). [*geçip, -ip*]

Āfitāb-ı 'aşk-ı Hāk 'āşıkları tābındadır / Ārzū edip o zıllı ğayri da'vādan **geçer** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 5*). [*geçer, -er*]

Cān nedir biñ cān fedā eder bu hayret zevkine / 'Ādile mā'şūku 'āşık bulsa 'uķbādan **geçer** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6*). [*geçer, -er*]

Bāb-ı lūtfuñ çākeri 'uşşāk-ı sevdādan **geçer** / Milk-i bākīden gelen bu fāni dünyādan **geçer** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 1*). [*geçer, -er*]

Vech-i cānān kible-ġāhıdır cenāb-ı 'āşıkıñ / Hayret ile pūr-şafādır cān ü eşyādan **geçer** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 2*). [*geçer, -er*]

Mürġ-ı dil bulsa havā-yı kūyi yāre cān atar / Şems-i vaşla yandırıp kendini ġavġadan **geçer** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 3*). [*geçer, -er*]

Vech-i dilberde ümīdi olsa da 'āşıklarıñ / Miñnete bakmaz şafā bulup temāşādan **geçer** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 4*). [*geçer, -er*]

Āfitāb-ı 'aşk-ı Hāk 'āşıkları tābındadır / Ārzū edip o zıllı ğayri da'vādan **geçer** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 5*). [*geçer, -er*]

Cān nedir biñ cān fedā eder bu hayret zevkine / 'Ādile mā'şūku 'āşık bulsa 'uķbādan **geçer** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6*). [*geçer, -er*]

Bāb-ı lūtfuñ çākeri 'uşşāk-ı sevdādan **geçer** / Milk-i bākīden gelen bu fāni dünyādan **geçer** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 1*). [*geçer, -er*]

Vech-i cānān kible-ġāhıdır cenāb-ı 'āşıkıñ / Hayret ile pūr-şafādır cān ü eşyādan **geçer** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 2*). [*geçer, -er*]

Mürġ-ı dil bulsa havā-yı kūyi yāre cān atar / Şems-i vaşla yandırıp kendini ġavġadan **geçer** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 3*). [*geçer, -er*]

'Ālem-i miñnete şabr eyle rızā dād olup / Kayd-ı nāmūsu **geçip** 'arı koyan gönölümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 5*). [*geçip, -ip*]

Cennet-i ruhsārdan **geçmez** perīşānlık çeken / Kıl kadar sevdā-yı zūlfü vech-i ma'nāda arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 4*). [*geçmez, -mez*]

'Ādile eş'ār-ı 'aşkı fehmi edip bul mā'rifet / **Geç** hayālātı oku esrār-ı cānı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 7*). [*geç,]*

Rüzġār-ı 'aşka uymuşdur havā-yı vaşlıla / Keşf-i gönölüm vaţandan ħubb ü sevdādan **geçer** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 4*). [*geçer, -er*]

Bir iki gün olanlar tekye-i 'aşkıñda mihmānıñ / **Geçer** 'Ādile-āsā cümleden ekvāna incinmez
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5*). [*geçer, -er*]

Ol cān ile başdan **geçer** 'aşk hicrine gelen 'āşık / Kendisini fehmi edemez her dem olur hayrān
'āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 1*). [*geçer, -er*]

Dilde bul ey cān zevki 'aşk-ı Allāh lezzetiñ / Cümleden **geçip** taleb kıl tā bulasın 'izzetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 1*). [*geçip, -ip*]

Geç haseb ile nesebden cümleden ey 'Ādile / Vākıf el sırr-ı nihān-ı 'aşk-ı Yezdān'a gönöl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 6*). [*geç,]*

- ‘Âkil iseñ oku aqdan **geç** karadan dā’imā / Gel bu söze kâ’il iseñ mekteb-i ‘irfāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 4*). [*geç,]*
- Mübtelâyım derd-i ‘aşka ibtilâdır sevdiğim / **Geçmişim** ben cümleden zât-ı Hudâ’dır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 1*). [*geçmişim, -miş, -im]*
- Ârzü-yı dü cihāndan **geçmedir** ‘aşka nişān / Terk-i cān edip reh-i cānāna ‘azm etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4*). [*geçmedir, -me, -dir]*
- Pādişāh saltanat-ı dehr için kayd çeker / Kayd ü nāmüsü **geçip** ben daği ‘uryān gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 2*). [*geçip, -ip]*
- Cām-ı ‘aşkı dest-i sākīden içip mestāne ol / Varlığından **geç** girip meydāna zikru’llāha gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 3*). [*geç,]*
- Ben rızāda bulmuşum āsāyişi / ‘Aşk zevk ile hevādan **geçmem** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 2*). [*geçmem, -e, -me, -m]*
- Hōşdur ma’shūka ‘āşıkdan gelen / Husrev-i ‘aşkıñ kuluyum **geçmem** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 5*). [*geçmem, -e, -me, -m]*
- Rağbetimiz devlet-i fānīde yok / ‘Âdile bāb-ı emāndan **geçmem** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 7*). [*geçmem, -e, -me, -m]*
- Ben rızāda bulmuşum āsāyişi / ‘Aşk zevk ile hevādan **geçmem** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 2*). [*geçmem, -e, -me, -m]*
- Hōşdur ma’shūka ‘āşıkdan gelen / Husrev-i ‘aşkıñ kuluyum **geçmem** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 5*). [*geçmem, -e, -me, -m]*
- Rağbetimiz devlet-i fānīde yok / ‘Âdile bāb-ı emāndan **geçmem** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 7*). [*geçmem, -e, -me, -m]*
- Ṭarīk-ı ‘aşkda şādık muhibb terk-i vücūd eyler / Diger sen cennetiñ **geç** ‘izzetinden derde şabr et gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2*). [*geç,]*
- Cümleden **geç** ko bu da’vāyı degilsin bī-kes / Geri kalır mi hiç Allah ile teslīmde kalan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 2*). [*geç,]*
- Şoḥbet-i yār ile cān ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok bāṭıl ḥayāle **geçdi** dünyāda gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [*geçdi, -di]*
- Saḥa sen hōş sarıl ey ‘Âdile **geç** mā-sivādan kim / Ferāmūş eyle ağıyārı saḥa kāfī olur cānān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [*geç,]*
- Bu gün meydān-ı ‘aşk içre şalādır isteyen gelsin / **Geçip** cān ile hem başdan bu devrānı bilen gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 1*). [*geçip, -ip]*
- Varlığın terk eyleyip **geç** ol fenā en-der-fenā / ‘Âdile zāhir olur esrārı ḥayrū’l-vārışīn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 7*). [*geç,]*
- Rāzını kimseye fāş etme gönül sāde ara / İkilikden **geçüben** zīr ile bālāda ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 5*). [*geçüben, -üben]*
- Geçip bed-hüydān ḥulk-ı cemīl ol hem sa’adet bul / Ki teslīmiyetiñ olsun rızā-yı maḥz-ı Yezdāni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 4*). [*geçip, -ip]*
- Gel ey şūfī gürür u kibri terk et bu hevādan **geç** / Ṭayanma ‘ilm ü mālā ḳalma benlikde sivādan **geç** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 1*). [*geç,]*
- Hāzer kıl zāhide buğz eyleme merdāni Mevlā’ya / Şaḳın bağı yanık ‘uşşākı incitme cefādan **geç** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 2*). [*geç,]*
- Güzel sevmey şarāb içmez şafā bilmezsin ey Şūfī / O ṭab’ı ḥām ü meyt-i ḳalbi terk et şu belādan **geç** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4*). [*geç,]*
- Deme teşbīhi terk ile ele almam ben ol cāmı / Ḥicāb-ı ‘aḳlı çāk et ma’rifet bul bu riyādan **geç** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6*). [*geç,]*
- Olan çün ṭalib-i dīdār eder ‘aşkıñ şerābın nūş / Baḳāyı bul şafā bezminde şüretten edādan **geç** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 7*). [*geç,]*

Gam-ı 'aşk ile maḥzūn kulları bil 'Ādile 'ālī / Hülüş-kārān sözün güş etmeye bākī i 'tilādan **geç**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 8*). [geç,]

Gel ey şüfī ḡurūr u kibri terk et bu hevādan **geç** / Ṭayanma 'ilm ü māla ḡalma benlikde sivādan **geç**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 1*). [geç,]

Hāzer kıl zāhide buḡz eyleme merdānı Mevlā'ya / Şaḡın baḡrı yanık 'uşşāḡı incitme cefādan **geç**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 2*). [geç,]

Güzel sevmez şarāb içmez şafā bilmezsin ey Şüfī / O ṭab 'ı ḡām ü meyt-i ḡalbi terk et şu belādan **geç**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4*). [geç,]

Deme teşbīḡi terk ile ele almam ben ol cāmı / Hicāb-ı 'aḡlı çāk et ma'rifet bul bu riyādan **geç**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6*). [geç,]

Olan çün ṭālib-i dīdār eder 'aşḡıñ şerābın nūş / Baḡāyı bul şafā bezminde şüretten edādan **geç**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 7*). [geç,]

Gam-ı 'aşk ile maḥzūn kulları bil 'Ādile 'ālī / Hülüş-kārān sözün güş etmeye bākī i 'tilādan **geç**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 8*). [geç,]

'Aşḡ zencīrin kemend et boynuña / Cümleden **geç** bul amānı neyleyim (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 7*). [geç,]

Meḡhāne-i 'aşḡ içre vahdet şerābın içip / Dil-beste mā-sivādan ḡubb-i fenādan **geçip** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 7*). [geçip, -ip]

Māsivādan **geçerek** ḡat'-ı 'alāḡa eyler / Rāh-ı pūr-şevḡine 'aşḡ ile edenler iḡrār (*Ādile Sultan Divanı, Terḡib-bend 2, Beyit 38*). [geçerek, -erek]

geç: İlerlemek, izinden gitmek.

Rāḡ-ı ma'nāda tecellī neş'esinden dem urup / (Len terāni) sırrın añlar Ṭūr-ı Mūsā'dan **geçer**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 2*). [geçer, -er]

Amān inkāra gelme 'aşḡkānıñ ḡavl ü ḡüftārın / Çü sen fehmedemezsin remz-i nuṭḡ-ı evliyādan **geç**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 3*). [geç,]

Ḍalālet bir belādır başa ammā def'i āsāndır / Gel ey cāhil mürid-i 'aşḡ olup ol ibtilādan **geç** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 5*). [geç,]

geç: Bir engeli aşmak.

Ḥayālī ḡande taşvīr eyleyem hīç ḡalmadı ḡālīm / Göñül ārzū-yı vech-i yārı **geçdi** mest olup gitdi
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 4*). [geçdi, -di]

Açıl daḡlar veriñ yollar **geçeyim** / Kuş olup da ḡanad açıp uçayım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 1*). [geçeyim, -e, -y, -im]

O olup Mecnūn daḡlarda gezer Leylā diye aḡlar / Nelerden **geçdi** şimdi ḡalḡa ḡam-vār olmayan göñlüm
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5*). [geçdi, -di]

geç: Yaşamak.

Dilde ne vird ü zikir var ne elimde teşbīḡ / Ne velīyim ne deli dōst sever ḡōş **geçerim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5*). [geçerim, -er, -im]

geç: Yönelmek.

Şaḡın baḡlanma ḡayd-ı ilticāya **geç** ḡazer eyle / Edince zāhir ü bāṭın refīḡi yürü pek aḡla (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 2*). [geç,]

geç: Uḡramak, geçip gitmek // ömrünü tamamlamak.

Onlar cihandan **geçdiler** / Aḡla ḡarayı seḡdiler (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 7*). [geçdiler, -di, -ler]

gece: Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman.

Rü'yet-i dîdâr-ı nûr-ı zâtın için her **gece** / Sen misin çeşmim eden bi-hvâb ü giryân ey gönül
(Âdile Sultan Divanı, Diğêr 15, Beyit 6). [gece,]

Çıkdı seyrâna o dilber bu **gece** çün mâh-tâb / Âsumân-ı 'âlem-i bâlâda doğdu âfitâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1). [gece,]

Veremez şem'-i cemâlin verdiği şevki dile / **Geceler** meclisde sensiz 'âşıkın envârı güç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 3). [geceler, -ler]

Eder hulyâ-yı vaşlı 'Âdile her **gece** şubha-dek / Gam-ı 'aşk ile serde her seher bir özge âhım var
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9). [gece,]

Yâ İlahî hâk-ı zâtın için beni sen **geceler** / Şem'-i 'aşka karşı pervâne eyle **geceler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 1). [geceler, -ler]

Gönlümi senden nebiden eyleme bir an dūr / Dilde 'aşk uyandırır yer yer çerağı **geceler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 2). [geceler, -ler]

Câna cânân cândır aç çeşm-i cânı seyr kıl / Nârimız nūr eyleyip göster cemâlin **geceler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 3). [geceler, -ler]

Çalınıp versin sadâ her demde kūs-ı rif'ati / 'Âşık bayram günüdür kâdr-i es'ad **geceler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 4). [geceler, -ler]

Dağ açılın sînde elvân donansın her taraf / Şu'lelensin nūr-ı 'aşkın şevk bulsun **geceler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 5). [geceler, -ler]

Bahr-i 'aşka **geceler** dall eyleyip mahv-ı vücūd / Mâhtâb-ı nûra gel şevk ile 'âşık **geceler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 6). [geceler, -ler]

Gül cemâl-i yâre zâr et bülbül-i şürîde-veş / 'Âdile bu nâleden bîdâr olsun **geceler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 7). [geceler, -ler]

Yâ İlahî hâk-ı zâtın için beni sen **geceler** / Şem'-i 'aşka karşı pervâne eyle **geceler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 1). [geceler, -ler]

Gönlümi senden nebiden eyleme bir an dūr / Dilde 'aşk uyandırır yer yer çerağı **geceler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 2). [geceler, -ler]

Câna cânân cândır aç çeşm-i cânı seyr kıl / Nârimız nūr eyleyip göster cemâlin **geceler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 3). [geceler, -ler]

Çalınıp versin sadâ her demde kūs-ı rif'ati / 'Âşık bayram günüdür kâdr-i es'ad **geceler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 4). [geceler, -ler]

Dağ açılın sînde elvân donansın her taraf / Şu'lelensin nūr-ı 'aşkın şevk bulsun **geceler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 5). [geceler, -ler]

Bahr-i 'aşka **geceler** dall eyleyip mahv-ı vücūd / Mâhtâb-ı nûra gel şevk ile 'âşık **geceler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 6). [geceler, -ler]

Gül cemâl-i yâre zâr et bülbül-i şürîde-veş / 'Âdile bu nâleden bîdâr olsun **geceler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 7). [geceler, -ler]

'Âşık-ı didâr uyumaz **gece** Zikru'llâh eder / Şubha dek cân bülbülü ol gün için nâlân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 5). [gece,]

Yan cemâli 'aşkına ol mâhtâbın her **gece** / Ol tecellî şem'ine sūzân olup pervâne gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 3). [gece,]

Talınca bu **gece** keyfimce hvâb ü nevme çeşmânım / Geçer geçmez uyandım 'aşka yandım sînemi deldim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1). [gece,]

Rü'yet-i dîdâr-ı nûr-ı zâtın için her **gece** / Sen misin çeşmim eden bi-hvâb ü giryân ey gönül
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6). [gece,]

Dün **gece** hvâbide çeşmim âşınâ idi derün / Fikr-i 'aşk-ı yâr ile olmuşdu sînem mest-i hūn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1). [gece,]

Dün **gece** hıvābide çeşmim āşinā idi derūn / Fikr-i 'aşk-ı yār ile olmuşdu sīnem mest-i hūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [gece,]

O māhıñ rüyunu bir **gece** Mecnūn görmüş olsaydı / 'Aceb Leyla için eder mi idi ol kadar efgān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2*). [gece,]

İbtidā āsān **gece** 'aşkıñ demi 'aşıklara / Nice nice açılır müşküller ammā şun demi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 5*). [gece,]

Merhabā ey mürselīniñ şāhı dīniñ şāhibi / Nūr etdi kevnı teşrīfīñ ser-ā-ser bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 1*). [gece,]

Senden etdi pertev-i nūr-ı Hudā evvel zuhūr / Tal'atıñ ol nūra kıldı halkı mazhar bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 2*). [gece,]

On ikinci leyli bu māh-ı Rebi'u'l-evvelīn / 'Ayn-ı rahmet doğduñ ey şems-i munevver bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 3*). [gece,]

Neşr-i feyz u hikmet-i feyyāz-ı muṭlaḳ eyleyip / Maḳdemiñdir kā'ināta şevḳ u mefḥar bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 4*). [gece,]

Gösterip mūr'atı vechiñde şu 'ā-ı vaḥdeti / Oldu ḳalb-i mü'mīne nūruñ muşavver bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 5*). [gece,]

Ey kerem kāmı kerāmet 'aynı ümmet melce'i / Dilde kāfidir bize ol nūr-ı azher bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 6*). [gece,]

Hāveristān-ı gōñül nūr içre şehrayīn edip / Zīnet-efzā-yı nücüm oldu mükerrer bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 7*). [gece,]

Ümmetiñden 'ācizān-ı 'uṣṣāk istirḥām eder / Fevz-i vaşla 'Ādile'yi eyle mazhar bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 8*). [gece,]

Merhabā ey mürselīniñ şāhı dīniñ şāhibi / Nūr etdi kevnı teşrīfīñ ser-ā-ser bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 1*). [gece,]

Senden etdi pertev-i nūr-ı Hudā evvel zuhūr / Tal'atıñ ol nūra kıldı halkı mazhar bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 2*). [gece,]

On ikinci leyli bu māh-ı Rebi'u'l-evvelīn / 'Ayn-ı rahmet doğduñ ey şems-i munevver bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 3*). [gece,]

Neşr-i feyz u hikmet-i feyyāz-ı muṭlaḳ eyleyip / Maḳdemiñdir kā'ināta şevḳ u mefḥar bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 4*). [gece,]

Gösterip mūr'atı vechiñde şu 'ā-ı vaḥdeti / Oldu ḳalb-i mü'mīne nūruñ muşavver bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 5*). [gece,]

Ey kerem kāmı kerāmet 'aynı ümmet melce'i / Dilde kāfidir bize ol nūr-ı azher bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 6*). [gece,]

Hāveristān-ı gōñül nūr içre şehrayīn edip / Zīnet-efzā-yı nücüm oldu mükerrer bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 7*). [gece,]

Ümmetiñden 'ācizān-ı 'uṣṣāk istirḥām eder / Fevz-i vaşla 'Ādile'yi eyle mazhar bu **gece** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 8*). [gece,]

İşbu efkār ile olmuşken ḥarāb / Görmüş idi bir **gece** bir özge hıvāb (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 43*). [gece,]

gece gündüz: Akşam sabah, her zaman.

Terahḥum eyleye şāyet saña ol āfet-i hūn-rīz / **Gece gündüz** hemān ey dil fiḡān ü zār ile ağla (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 4*). [gece gündüz,]

geçer geçmez: Bir safhadan başka bir safhaya girmek, yeni bir safhaya başlamak, atlamak.

Talınca bu gece keyfimce hıvāb ü nevme çeşmānım / **Geçer geçmez** uyandım 'aşka yandım sīnemi deldim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [geçer geçmez, -er geçmez]

geçir: Geçirmek, atlatmak.

Envār-ı zātın olsun sînemde eşref-i tâc / Esmâ-i küllîden **geçir** müsemmâya mazhar et (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 5*). [*geçir,]*

gedâ: Düşkün, dilenci, fakir ve kimsesiz; kul.

Ahşar **gedâdır** 'afvın ümîd eyler 'Âdile / Eyle kabûl hâcetini Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 8*). [*gedâdır, -dır]*

Mürşid derinde bende **gedânuñ** gedâsıyım / Zân eyleme vefâsı yok Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 5*). [*gedânuñ, -nuñ]*

Mürşid derinde bende gedânuñ **gedâsıyım** / Zân eyleme vefâsı yok Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 5*). [*gedâsıyım, -sı, -yım]*

Giderler hâne-i dōsta kadar külfetsiz 'Âdile / **Gedâ** şuretden ma'nen şâhdır 'uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 6*). [*gedâ,]*

Der-i lutfunda bir mücrim **gedâdır** 'Âdile bî-şek / Kerâmetle himâyetdir niyâzım Ehl-i Beytiñden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5*). [*gedâdır, -dır]*

'Âşıkı eyler tarîk-ı müstakîmîñ âgehi / Her **gedâsın** şâh eyler pür-'aâdır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 7*). [*gedâsın, -sın]*

Ahşar **gedâdır** 'afvın ümîd eyler 'Âdile / Eyle kabûl hâcetini Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [*gedâdır, -dır]*

Mürşid derinde bende **gedânuñ** gedâsıyım / Zân eyleme vefâsı yok Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [*gedânuñ, -nuñ]*

Mürşid derinde bende gedânuñ **gedâsıyım** / Zân eyleme vefâsı yok Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [*gedâsıyım, -sı, -yım]*

Bir **gedâ** kuldur kapıda 'Âdile bî-nâm-ü şân / Eglenirim 'aşkıñ ile yoğsa cânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 6*). [*gedâ,]*

Bilirsin nefsiñi sen tâ bilirsin sırr-ı Mevlâyı / Şakın incitme nefsiñ-çün **gedâyı** bâyı sultânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 2*). [*gedâyı, -yı]*

Kabûl eyle onu 'aşkıñdan âzâd eyleme bir ân / Kapıda 'Âdile kemter **gedâdır** yâ Rasûla'llah (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 2*). [*gedâdır, -dır]*

Sözüñ maqbûl-ı dergâh-ı Hudâdır ulu sultânım / Kapıda 'Âdile kemter **gedâdır** yâ Resûla'llah (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 4*). [*gedâdır, -dır]*

Fedâ olsun reh-i 'aşkıñda mâl ü devlet ü câhım / Kapıda 'Âdile kemter **gedâdır** yâ Resûla'llah (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 6*). [*gedâdır, -dır]*

Nazar kıl lutf ile senden diğer kim çâre-sâzımdır / Kapıda 'Âdile kemter **gedâdır** yâ Resûla'llah (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 8*). [*gedâdır, -dır]*

gedâ-meşreb: Dilenci yaratılışlı, dilenci misali.

Haber-i Kâf'ı **gedâ-meşreb** ol 'Ankâ'da ara / Her şecerden gelen Hâk Hâk sesi ma'nâda ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 6*). [*gedâ-meşreb,]*

geh gâhî: Zaman zaman, bazen.

Vech-i dilber geh nihân gâhî 'ayân-ı cân olur / Görse dil zülfün esîr-i 'aşk-ı pür-hayrân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 1*). [*geh gâhî,]*

gehî: Bazen, ara sıra.

Onuñdur bezm-i bâkî 'ayş-i bâkî kudret-i bâkî / **Gehî** muṭrib gehî sâkî olur bir sırrıdır mâhẓâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 5*). [*gehî,]*

Gehî memnûn lütfuy ile **gehî** maḥzûn hicriyle / Hemîşe ârzûsı vuşlat-ı cānān imiş cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 6*). [gehî,]

Gehî memnûn lütfuy ile gehî maḥzûn hicriyle / Hemîşe ârzûsı vuşlat-ı cānān imiş cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 6*). [gehî,]

Gehî mey-nûş-ı tarab gâhı ḥumâr ile melûl / Gâh ter-meşreb ü gâh ḥuşk dimâğ-ı afyôn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 4*). [gehî,]

gel: Görünmek, zannolunmak.

Onlara buğz ü ‘adâvet ile etme sū-i zan / Onların Ḥaḳ’dır mu’îni tâ ğazab **gelir** saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 11*). [gelir, -ir]

gel: Gelmek, ulaşmak.

Ḥaṭṭ-ı yâr ile uçurur ‘aşîka nâme şabâ / Her **gelen** dōstdan kâğıdlar başlar tâcdır bütûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [gelen, -en]

gel: Beri gelmek, yaklaşmak.

Şaḳın aldanma nâ-dāna **gel** ehl-i ‘aşḳ u ‘irfāna / Sivādan fāriğ ol düş ‘aşḳa bekle bāb-ı ḳalbi **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 3*). [gel,]

Dem-â-dem şem‘-i ‘aşḳa ḳarşı yan pervāne-i ‘aşḳ ol / Diger kār isteme Ḥaḳ’dan hemān zikr-i Ḥudā’ya **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 4*). [gel,]

Bezm-i vuşlat cān-ı ülfet ḥāzır iken mest ol / Gaflet edip şalma kendiñ âteş-i hicrāna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 2*). [gel,]

Dōst bāğında mişāl-i bûlbûl eyle āh u zār / Ol gülüstānıñ gülün devşir meşāmm-ı cāna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 5*). [gel,]

Ehl-i ‘aşḳıñ **gel** gōñûl sen bende-i fermānı ol / Sür yüzüñ taḳbîl-i bāb-ı dergah-ı zî-şānı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 1*). [gel,]

Yan cemālî ‘aşḳına ol māhtābıñ her gece / Ol tecellî şem‘ine sūzān olup pervāne **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 3*). [gel,]

‘Āşîkıñ maṭlûbu Ḥaḳḳ’ın rû’yet-i didārıdır / Baḳma ağıyār-ı cihāna menzil-i cānāna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 5*). [gel,]

Dōst bāğında mişāl-i bûlbûl eyle āh u zār / ol gülüstānıñ gülün devşir meşām-ı cāna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 6*). [gel,]

Siyeh rûyuñla yalvar ‘Âdile **gel** / ‘Ubûdiyyet yolu devlet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kut’a 10, Beyit 10*). [gel,]

Gel benimle yak vücdüñ maḥv edip cān ü teni / Ârzü-yı vuşlat edip bulmak istersen beni (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 5*). [gel,]

gel: Belli bir zamana ulaşmak.

Firḳatde ḳalıp bir iki gün eyleme efgān / Vuşlat bulur āḥir **gele** devrān-ı maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 5*). [gele, -e]

Bir zamān olur zemistān-ı ğama dil ‘azm eder / Bir zamān olur bahār-ı gülşen-i rıdvān **gelir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 6*). [gelir, -ir]

Geldi eyyām-ı bahār esdi şafālî rüzgār / Gülşen-i dehrde ‘arz eyledi güller ruḥsār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 1*). [geldi, -di]

At bu zāhir ‘işreti rûḥānî ‘işret ḥôşcadır / Saña bir gün **gelmesidir** emr-i Ḥaḳḳ’ıñ şerbetin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 3*). [gelmesidir, -me, -si, -dir]

Faşl-ı bahār **geldi** sünbülle gül açılmış / Bûlbûl fiğāna gelmiş rengin çemen yetişmiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 1*). [geldi, -di]

Hastalandı oldu mănend-i hilāl / Anlaşıldı **geldi** vaqt-i irtihāl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 36*). [geldi, -di]

‘Âkıbet ol nev-fidân-ı bağ-ı ‘Adn / **Geldi** vaqtı oldu lahd-ı kabre defn (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 98*). [geldi, -di]

gel: Bak, dinle.

Gel ey zâhid zebânın çek şakın ‘uşşâkı incitme / Eden tevfiķ ile zıkr-i Hudâ ‘uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1*). [gel,]

Gel ey dil böyle olma zâr ile giryân şabreyle / Humâr-ı cām firkat böyle kalmaz gör de şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 1*). [gel,]

‘Âkil iseñ oku aqdan geç qaradan dâ’imâ / **Gel** bu söze kâ’il iseñ mekteb-i ‘irfâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 4*). [gel,]

Bul selâmet tâ olup ehl-i kemâle hâk-i pây / Câhil ü nādâna **gel** esrârını açma amân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 3*). [gel,]

gel: Belirmek, görünmek.

‘Aql u cān ü dil gider mâ’sûķ hayālî **gelse** ger / Kākül-i müşkîn zıkrı bûy-ı ‘anberden lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 7*). [gelse, -se]

Rikâb-ı şâh-ı ‘âlem-tâbdan da’vet bu şeb **geldi** / Dil-i bî-rûha cānân **geldi** cânım şād-mân **geldi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [geldi, -di]

gel: Canlanmak, göz önüne gelmek.

Çün Muhammed ‘Ali Pâşâ bir zamân / Hâl-i mâzî ‘aqlına **gelse** hemân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 37*). [gelse, -se]

gel: Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Tevhîdden murâd cemâl ya’ni vech-i Zül’-celâl / **Gel** diyelim ‘aşķ ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 2*). [gel,]

Dilde olunca zıkrı yanar nûruñ çerâğı / **Gel** diyelim ‘aşķ ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 3*). [gel,]

Miftâh-ı cennet etdi mü’minlere onu Hâķķ / **Gel** diyelim ‘aşķ ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 4*). [gel,]

Okıyunca dem-â-dem dil bula şevķ u ‘âlem / **Gel** diyelim ‘aşķ ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 5*). [gel,]

Beyt-i Hudâ’dır gönül bâķî yine hem oldur / **Gel** diyelim ‘aşķ ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 6*). [gel,]

Cān bûlbûlü uçunca desin ‘Âdile yâ Hâķķ / **Gel** diyelim ‘aşķ ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 7*). [gel,]

Tevhîdden murâd cemâl ya’ni vech-i Zül’-celâl / **Gel** diyelim ‘aşķ ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 2*). [gel,]

Dilde olunca zıkrı yanar nûruñ çerâğı / **Gel** diyelim ‘aşķ ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 3*). [gel,]

Miftâh-ı cennet etdi mü’minlere onu Hâķķ / **Gel** diyelim ‘aşķ ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 4*). [gel,]

Okıyunca dem-â-dem dil bula şevķ u ‘âlem / **Gel** diyelim ‘aşķ ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 5*). [gel,]

Beyt-i Hudâ’dır gönül bâķî yine hem oldur / **Gel** diyelim ‘aşķ ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 6*). [gel,]

Cân bülbülü uçunca desin ‘Âdile yâ Hakk / **Gel** diyelim ‘aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 7*). [gel,]

Ṭarîk-ı ‘aşkda şâdık muhibb terk-i vücūd eyler / Diger sen cennetiñ geç ‘izzetinden derde şabr et **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 2*). [gel,]

‘Âdile **gel** ‘ârif ol seyr et ne halk etmiş Hudâ / Mâh u mihr ü rûz u şeb kevn ü felek encüm güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 6*). [gel,]

Ṭâ’ir-i Kuds olmağa ey cân **gel** çalış kim / Zerre mişâl kalma şems-i şafâ bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 4*). [gel,]

Geldiler bunca ulû’l-‘azm-i nebiyy-i muhterem / Ümmet olmak devletiycün etdiler cânlar fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 5*). [geldiler, -di, -ler]

Ey cân **gelip** bu gülşene mahrem ol anda sırlara / Dilde sürür ü neş’e-i ülfet zühür etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 4*). [gelip, -ip]

Her ne dürlü kula miñnet **gelse** şâyandır tabîb / Çek ‘ilâcımın elin ol derde dermândır tabîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 1*). [gelse, -se]

Bahr-i ‘aşka geceler dall eyleyip mahv-ı vücūd / Mâhtâb-ı nûra **gel** şevk ile ‘âşık geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 6*). [gel,]

Gel ‘aşk ile feth eyleyip beyt-i dili eyle tavâf / Deryâ-yı ‘aşk içre dalıp hem gökde pervâz ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 5*). [gel,]

Her ne dem kaşr-ı dile ol gözleri mestân **gelir** / İki çeşmime ziyâ kalbe şafâ ol añ **gelir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 1*). [gelir, -ir]

Vücūd şehrine **gel** seyr-i vaṭan kıl gör temâşâyı / Derûnum cılve-gâh ‘aşkına şâh-ı zamânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 5*). [gel,]

Şâh ü sultân-ı cihân rütbe olup hâzret-i ‘aşk / Milket-i kalbe **gelip** dikdi ‘alem devlet-i ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 1*). [gelip, -ip]

Gel bu gün fakr ü fenâyı cân ile eyle kabûl / Zât-ı Hak’dan bâ’is-i rahmet olur bu zilletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 4*). [gel,]

Dâğlarla sînemi sen mi gülistân eylediñ / Bâğa **gel** görsün fidân ol nev-nihâliñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 5*). [gel,]

Şâdıkân yolun tutup doğrulalım ol ‘âleme / Ka’be-i dîdâra erip vuşlat-ı Yezdân’a **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 3*). [gel,]

Ders-i ‘aşk al besmeyleyle mekteb-i ‘irfâna **gel** / Cüş kıl deryâ mişâli ‘aşk ile ‘ummâna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 1*). [gel,]

Esb-i nefsiñ tût ‘inânın verme yol yañlış gider / ‘Âdile merdânelik et ‘aşk ile meydâna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 6*). [gel,]

‘Aşk içre işbu meclisde döner peymâneler / Cân fedâ et mişl-i İsmâ’îl olup kurbâna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 4*). [gel,]

Yüzünü yere sürüp de cânib-i dîvâna **gel** / ‘Aşk meydânını gözle ‘ârif ol merdâna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 1*). [gel,]

Yan cemâli ‘aşkına ol mâhtâbıñ her gece / Ol tecellî şem’ine süzân olup pervâne **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 3*). [gel,]

Mahrem-i esrârı eyler ‘Âdile elbet seni / Hânkâh-ı mürşide **gel** tâlib-i ihsânı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 6*). [gel,]

Her kaçan dîvân olursa baş açık dîvâna **gel** / Kanda meclis olsa mey iç ‘âleme mestâne **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 1*). [gel,]

‘Aşk ile **gel** gir yola tût sıdk ile mürşid yedin / Bakma şakın sağ u sola meclis-i rindâna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 2*). [gel,]

Eşigine sür yüzünü cân kulağ tût sözüne / Şu gibi pāk et özüñü katre-ves ‘ummâna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 3*). [gel,]

- ‘Âkil iseñ oku aqdan geç qaradan dâ’imâ / Gel bu söze kı’il iseñ mekteb-i ‘irfâna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 4*). [gel,]
- Vahdeti keşretde bul ‘aşk ile pāk et cān evin / Kālbin ile mūnis ol kim vūşlat-ı cānāna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 5*). [gel,]
- Çek elin ferdā ğamından kendini fark et bu gün / Yan cemāl-i şem‘-i ‘aşka şūret-i pervāne **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 6*). [gel,]
- Esb-i nefsiñ tūt ‘ināniñ verme yol yañlış gider / ‘Âdile merdānelik et ‘aşk ile meydāna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 7*). [gel,]
- Her kaçan dīvān olursa baş açık dīvāna **gel** / Kanda meclis olsa mey iç ‘āleme mestāne **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 1*). [gel,]
- ‘Aşk ile **gel** gir yola tūt şıdk ile mürşid yedin / Bakma şakın sağ u sola meclis-i rindāna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 2*). [gel,]
- Eşigine sür yüzünü cān kulağ tūt sözüne / Şu gibi pāk et özüñü katre-ves ‘ummāna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 3*). [gel,]
- ‘Âkil iseñ oku aqdan geç qaradan dâ’imâ / Gel bu söze kı’il iseñ mekteb-i ‘irfâna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 4*). [gel,]
- Vahdeti keşretde bul ‘aşk ile pāk et cān evin / Kālbin ile mūnis ol kim vūşlat-ı cānāna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 5*). [gel,]
- Çek elin ferdā ğamından kendini fark et bu gün / Yan cemāl-i şem‘-i ‘aşka şūret-i pervāne **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 6*). [gel,]
- Esb-i nefsiñ tūt ‘ināniñ verme yol yañlış gider / ‘Âdile merdānelik et ‘aşk ile meydāna **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 7*). [gel,]
- Kaçma çevgān-ı mahabbetden gönül cevāna **gel** / Top edip başını bu meydānda merdāne **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 1*). [gel,]
- ‘Aşk ile cāna hayāl-i yār idi fikrim benim / Bezme **geldi** āfitābım pūr-ziyā oldu dilim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 1*). [geldi, -di]
- Gel sâz-ı ‘aşkı eyle gūş neyden olup mest ü hamūş / ‘Âşık cihānda gezme boş cān ile seyrān edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7*). [gel,]
- Bezm-i kemālâtı bulub tevḥīd ü ezkā eyleyip / Cevlāna ‘aşk ile **gelip** bu kālbi ḥandān edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [gelip, -ip]
- Ṭarīk-ı ‘aşkda şādık muḥibb terk-i vücūd eyler / Diger sen cennetiñ geç ‘izzetinden derde şabr et **gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2*). [gel,]
- Gel kabūl eyle bu pendim ‘Âdile ez-cān ü dil / Şoḥbet-i merdān ile kesb eyle feyz-i cāvidān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 7*). [gel,]
- Gel ey zāhid taleb kıl ḥüsn-i ḥulku olasin insān / O bir ‘ilm-i Ḥudā’dır bilmeyen onu olur hayvān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [gel,]
- Bu gün meydān-ı ‘aşk içre şalādır isteyen **gelsin** / Geçip cān ile hem başdan bu devrānı bilen **gelsin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 1*). [gelsin, -sin]
- Eger kim cānına kıyan olur cānānına vāşıl / Onuñcün meclis-i tevḥīde hep cāna kıyan **gelsin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 2*). [gelsin, -sin]
- Bu meydān ‘āşkıñdır söyleyin kim gelmesin nā-dān / Ki İbrāhīm gibi nār içre kendini atan **gelsin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3*). [gelsin, -sin]
- Küşāde oldu yā hū dost bāğında gül-i vūşlat / Öyle bülbul olan āḥ çeksin pūr-fiğān **gelsin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 4*). [gelsin, -sin]
- Visāl-i yāra ṭālib zümre-i merdāne muḥtācdır / Bu sözü fark eden insān-ı kāmīl her zamān **gelsin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 5*). [gelsin, -sin]
- Bu gün al ders-i ‘aşkı ‘Âdile meydān-ı himmetde / Zamāndır ma‘rifet taḥşiline ṭālib olan **gelsin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 6*). [gelsin, -sin]

Bu gün meydân-ı ‘aşk içre şalâdır isteyen **gelsin** / Geçip cân ile hem başdan bu devrânı bilen **gelsin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 1*). [*gelsin, -sin*]

Eger kim cânına kıyan olur cânânına vâsıl / Onuñçün meclis-i tevhîde hep cânâ kıyan **gelsin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 2*). [*gelsin, -sin*]

Bu meydân ‘aşkıñdır söyleyin kim gelmesin nâ-dân / Ki İbrâhîm gibi nâr içre kendini atan **gelsin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3*). [*gelsin, -sin*]

Küşâde oldu yâ hû dost bağında gül-i vuşlat / Öyle bülbül olan âh çeksin pür-fiğân **gelsin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 4*). [*gelsin, -sin*]

Visâl-i yâra tâlib zümre-i merdâne muhtâcdır / Bu sözü fark eden insân-ı kâmil her zamân **gelsin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 5*). [*gelsin, -sin*]

Bu gün al ders-i ‘aşkı ‘Âdile meydân-ı himmetde / Zamândır ma‘rifet tahşîline tâlib olan **gelsin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 6*). [*gelsin, -sin*]

‘Âdile **gel** ‘arîf ol seyr et ne halk etmiş Hudâ / Mâh u mihr ü rûz u şeb kevn ü felek encüm güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 6*). [*gel,]*

‘Aşkıñla zevk alanlar gülzârı istemezler / Gamsızca eglenir cân yâr meclise **geline** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 5*). [*geline, -ince*]

Kalmadı cân ü tende tâb ü mecâl bu şeb / Tolsun kadeh kanımla ol mest-i nâz **geline** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 6*). [*geline, -ince*]

Hasretle cân-fikâr ol şabr eyle ‘Âdile tâ / Feryâd ü nâle etme bezme o şeh **geline** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 7*). [*geline, -ince*]

‘Aşkıñla zevk alanlar gülzârı istemezler / Gamsızca eglenir cân yâr meclise **geline** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 5*). [*geline, -ince*]

Kalmadı cân ü tende tâb ü mecâl bu şeb / Tolsun kadeh kanımla ol mest-i nâz **geline** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 6*). [*geline, -ince*]

Hasretle cân-fikâr ol şabr eyle ‘Âdile tâ / Feryâd ü nâle etme bezme o şeh **geline** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 7*). [*geline, -ince*]

Dedim güzel bu cilde nâz ile cev lâna **gelmişsin** / Dedi sen şanma kendin ‘aşkıñ var böyle biñ dâne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 3*). [*gelmişsin, -miş, -sin*]

Rikâb-ı şâh-ı ‘âlem-tâbdan da‘vet bu şeb **geldi** / Dil-i bî-rûha cânân **geldi** cânım şâd-mân **geldi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [*geldi, -di*]

Çalış Hâk yoluna onda şafâ-yı câvidânı bul / Riyâ koyma dil-i ihlâşa **gel** terk eyle ‘işyânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 6*). [*gel,]*

Dalâlet bir belâdır başa ammâ def‘i âsândır / **Gel** ey câhil mürid-i ‘aşk olup ol ibtilâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 5*). [*gel,]*

Gel ey şüfî gurûr u kibri terk et bu hevâdan geç / Tayanma ‘ilm ü mâla kalma benlikde sivâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 1*). [*gel,]*

Dalâlet bir belâdır başa ammâ def‘i âsândır / **Gel** ey câhil mürid-i ‘aşk olup ol ibtilâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 5*). [*gel,]*

Bezme **gel** ey gonca-i bâğ-ı vefâ / Kim sürülsün ‘aşk ile devrânımız (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 8, Beyit 3*). [*gel,]*

Bâreka’llah ü Te‘âlâ karşıdan / **Geldi** göründü ulu sultânımız (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 8, Beyit 1*). [*geldi, -di*]

Va‘d ü nuṭṭ-ı vâlidim cennet-mekân / Bak nasıl **geldi** yerin buldu hemân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 50*). [*geldi, -di*]

Mesned-i pâk-i kapudaniyye hem / Altı def‘a **geldi** o deryâ kerem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 62*). [*geldi, -di*]

Eyleyip ifâ **gelirsin** hizmetim / Hâkķıñna mebzûl olur çok ni‘metim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 15*). [*gelirsin, -ir, -sin*]

Eyleyip ifā **gelirsin** hizmetim / Hakkıña mebzûl olur çok ni‘metim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 15). [gelirsin, -ir, -sin]

Zıll-ı ‘ināyetine **geldi** sığındı gönüm / Yâ Hâk nûr-ı Aḥmed hıfz et binā-yı gönüm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 3). [geldi, -di]

Kaçma şufî bu büyük dergāha **gel** / ‘Aşk-ı evlād-ı Resûlu’llāh’a **gel** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 77). [gel,]

gel: Anlamak, idrak etmek.

Kaçma şufî bu büyük dergāha **gel** / ‘Aşk-ı evlād-ı Resûlu’llāh’a **gel** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 77). [gel,]

gel: (Bir maksatla) bir yere uğramak.

Kaçma çevgân-ı maḥabbetden gönül cevlnāna **gel** / Top edip başını bu meydānda merdāne **gel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 1). [gel,]

gel: Gelmek, denk olmak.

Keşret-i ‘ilmine bir kaṭra **gelir** Baḥr-ı Muhīt / Nisbet-i şânına bir zerre ḳalır mihr-i münîr (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 33). [gelir, -ir]

gel: Görünmek, bulunmak.

Bir rivāyetde **gelir** çün o ğarīb-i reh-i ‘āşk / Ne görür eylemiş ol rahmet-i Hâk ‘azm-i baḳā (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 7). [gelir, -ir]

gel: Bir yerden dönüş yapmak.

Hacc edip **geldi** Sitanbul’a yine / ‘Ömr sürdü daḥı on yedi sene (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 97). [geldi, -di]

gel: Bakmak, yaklaşmak.

Seniñdir ḥāne-i dil dağ-ı ḳahr-ıñ **gel** de seyr eyle / Benim bir bağı yanıḳ lāle-veş ḥūn-ıñ cigerim var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7). [gel,]

gel: Gelmek, duyulmak.

Yār ile tenhā ḳalınca lerze-nāk-ı ḥayretim / Güş-ı cāna her taraḑdan nāle vü efḡān **gelir** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 5). [gelir, -ir]

gel: Kaynaklanmak, ortaya çıkmak.

Āftāb-āsā bilip her zerresin nûr-ı şafā / Her belā dōstdan **gelir** kim merhabā etmek gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 5). [gelir, -ir]

Vāridāt-ı zıkr-i Hâk esrār-ı ğaybiden **gelir** / Bu kerāmetdir ‘acab feyz-i mükerrerem ondadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 7). [gelir, -ir]

Aşlını kimden şorarsan cümlesi Hâk’dan **gelir** / Al ḥaber cānāndan durmaz me‘ānī söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 6). [gelir, -ir]

Āftāb-āsā bilip her zerresin nûr-ı şafā / Her belā dōstdan **gelir** kim merhabā etmek gerek (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5). [gelir, -ir]

Ḥōşdur ma‘şūka ‘āşıkdan **gelen** / Ḥusrev-i ‘āşık-ıñ ḳuluyum geçemem (Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 5). [gelen, -en]

Her cefā kim baña ol yārdan **gelir** / Semt ü kūyundan yine ayrılamam (Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 4). [gelir, -ir]

Haber-i Kāf'ı gedā-meşreb ol 'Ankā'da ara / Her şecerden **gelen** Hāk Hāk sesi ma'nāda ara (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 6*). [*gelen, -en*]

gel: Şahit olmak, tecrübe etmek.

Ol cān ile başdan geçer 'aşk hicrine **gelen** 'āşık / Kendisini fehm edemez her dem olur hayrān 'āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 1*). [*gelen, -en*]

gel: Ulaşmak, varmak.

Ben fakīr bī-çāre **geldim** bābīña ey Pādīşāh / Rahmetiñ baħrına yokdur ĥadd u gāyet kıl meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3*). [*geldim, -dim, -m*]

Gelip düşdüm kapuña ben amān Allah meded Allah / Günāhıñ baħrına daldım amān Allah meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 1*). [*gelip, -ip*]

Gönül āvāre gezme terk edip fānī cihānı **gel** / Nefīsdan geç ricā kıl Hākķ'a bākī 'aşka yāhū **gel** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 1*). [*gel,]*

Kıl beni āgāh hem de vaşla lāyık olayım / Ol açık kapıña **geldim** el-amān 'afv et şehā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 3*). [*geldim, -dim, -m*]

Ben fakīr bī-çāre **geldim** bābīña ey Pādīşāh / Rahmetiñ baħrına yokdur ĥadd u gāyet kıl meded (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [*geldim, -di, -m*]

Gelip düşdüm kapuña ben amān Allah meded Allah / Günāhıñ baħrına daldım amān Allah meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 1*). [*gelip, -ip*]

Şular gibi çağlar yanar bülbül gibi Hākķ'ı arar / Sīnesi pür-āteş olur Zikru'llāh'a **gelen** 'āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 4*). [*gelen, -en*]

Enfūsü āfāķa erişdiñ ise seyrāna **gel** / Vahdete er keşreti ķo menzil-i cānāna **gel** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 1*). [*gel,]*

Dīde-i cān ile seyr et sen yedi deryāları / Mevclerinden ġarķ-ı nūr ol başķa sır-ı cāna **gel** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 5*). [*gel,]*

'Ādile ezķārıñ olsun dā'imā ism-i Celāl / Sırr-ı pāk-i Muşţafā'dır Hāzret-i Ķur'an'a **gel** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 6*). [*gel,]*

Ders-i 'aşk al besmeyleyle mekteb-i 'irfāna **gel** / Cüş kıl deryā mişālī 'aşk ile 'ummāna **gel** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 1*). [*gel,]*

İki dilber **gelip** tebşīr ile şād eyledi cānım / Ne 'izzetdir dile bu şeb şafā-baħş etdi sultānım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [*gelip, -ip*]

Gönül āvāre gezme terk edip fānī cihānı **gel** / Nefīsdan geç ricā kıl Hākķ'a bākī 'aşka yāhū **gel** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1*). [*gel,]*

'Āķil iseñ o yana **gel** ol menzil-i cāne eriş / Deryā-yı 'aşk içre dolup bürhān-ı gevher bul gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [*gel,]*

Ĥaţ u mektüb **gelse** şadrı münşeriħdir 'āşıkıñ / 'Ādile'ye müjde-i vuşlat mı var ĥaţdan bu gün (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 7*). [*gelse, -se*]

Rikāb-ı şāh-ı 'ālem-tābdan da'vet bu şeb **geldi** / Dil-i bī-rūħa cānān **geldi** cānım şād-mān **geldi** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [*geldi, -di*]

Sitanbül'a **gelip** bir gün kılıp küffārı ġarķ-ı ĥūn / Edip peyġamberi memnūn Ebā Eyyūbe'l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 6*). [*gelip, -ip*]

'Acz ile tebrīk-i 'īde 'Ādile **geldi** saña / Koyma ķalbinde ġubār-ı mā'şiyet şeyħim 'Alī (*Ādile Sultan Divanı, Kut'a 5, Beyit 7*). [*geldi, -di*]

Geldi Rūm'a fetħ-i Ķostantin için / Hem şehādet buldu ol devlet-nümūn (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 17*). [*geldi, -di*]

gel: Duyulmak, hissedilmek; ortaya çıkmak.

Gam-ı cāna yine şevk-ı nūr erdi görüp vechin / Coşup deryā-yı ‘aşkıñla neşātim **geldi** sultānım
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5*). [geldi, -di]

gel: Gelmek, buyurmak; katılmak, dāhil olmak.

Şıdkile Allah deyip de gir hemān devrāna **gel** / Hem huzūr u zevk ile her demde zıkrū’llāh’a **gel**
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 1*). [gel,]

Fāniden yum gözüñü sen vaḥdet ü ‘uzlet ile / Dīde-i kalbiñ açar envār-ı zıkrū’llāha **gel** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 5*). [gel,]

Seni irşād eden ol pīr-i ‘aşkı ḡaflet etme bul / Vücūduñ maḥv edip al baḥr-ı ‘aşka ‘Ādile sen **gel**
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 5*). [gel,]

Gönül āvāre gezme terk edip fānī cihānı **gel** / Nefsiden geç ricā kıl Ḥaḡḡ’a bākī ‘aşka yāhū **gel**
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 1*). [gel,]

Keşf olursa sırr-ı Ḥaḡ urma ene’l-Ḥaḡ’dan demi / Zabt ile lisānıñı ādāb ile erkāna **gel** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 2*). [gel,]

Şıdkıla sür mürşidiñ eşigine yüzüñ gözüñ / Her ne fermān etse diñle meclis-i rindāna **gel** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 5*). [gel,]

Yüzüñü yere sürüp de cānib-i dīvāna **gel** / ‘Aşk meydānıñı gözle ‘arif ol merdāna **gel** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 1*). [gel,]

‘Aşk ile **gel** gir yola tut şıdk ile mürşid yedin / Bakma şaḡın sağ u şola meclis-i rindāna **gel** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 2*). [gel,]

Şıdkile Allah deyip de gir hemān devrāna **gel** / Hem huzūr u zevk ile her demde zıkrū’llāh’a **gel**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1*). [gel,]

Fāniden yum gözüñü sen vaḥdet ü ‘uzlet ile / Dīde-i kalbiñ açar envār-ı zıkrū’llāha **gel** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 5*). [gel,]

Gönül āvāre gezme terk edip fānī cihānı **gel** / Nefsiden geç ricā kıl Ḥaḡḡ’a bākī ‘aşka yāhū **gel**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1*). [gel,]

Seni irşād eden ol pīr-i ‘aşkı ḡaflet etme bul / Vücūduñ maḥv edip al baḥr-ı ‘aşka ‘Ādile sen **gel**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [gel,]

gel: Uymak, yönelmek.

Yürü dogru hīç naḡar etme şaḡın sağ u şola / Dūr ise de bakma ıraḡ menzil-i cānāna **gel** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 4*). [gel,]

gel: Görünmek, ortaya çıkmak.

Āḡūşa cān **gele** cānān gelse sīneme / Derd-i firāḡa ḡalmadı taḡammül meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 4*). [gele, -e]

Āḡūşa cān gele cānān **gelse** sīneme / Derd-i firāḡa ḡalmadı taḡammül meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 4*). [gelse, -se]

Āḡūşa cān **gele** cānān gelse sīneme / Derd-i firāḡa ḡalmadı taḡammül meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4*). [gele, -e]

Āḡūşa cān gele cānān **gelse** sīneme / Derd-i firāḡa ḡalmadı taḡammül meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4*). [gelse, -se]

Geldi reftāra göründü ol nihāl-i bāḡ-ı aşḡ / Ey ḡayālī sīnemi pūr-nūr eden şems-i cihān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4*). [geldi, -di]

Bir belā **geldikde** şabr et bul teraḡḡī dem-be-dem / Sen şaḡın kibr ü ḡurūrdan Ḥaḡ mū’īn olur saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 3*). [geldikde, -dik, -de]

Ḥaḡ için sev kimi severseñ onu dōst tut hemān / ‘Ādile ol mihrden aşla zarar **gelmez** saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6*). [gelmez, -mez]

İmtihandır her kula dōstdan **gelen** derd ü mihen / Zikrini zikr eyleyen nâ-çâra dermândır tabîb
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 5). [gelen, -en]

‘Aşkır sermâye-i meyl-i metâ-ı vaşl-ı yâr / Kim **gelir** erbâbına ol tâc ü efserden lezîz (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 3). [gelir, -ir]

Her ne dem kaşr-ı dile ol gözleri mestân **gelir** / İki çeşmime ziyâ kalbe şafâ ol añ **gelir** (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 1). [gelir, -ir]

Dîdeler pür-ḥvâb iken ol yâr gelse sîneme / Kalb uyanıp cismime tâze hayât cân **gelir** (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 2). [gelir, -ir]

Mâha nokşân erer ol şeb kim ede teşrîf-i yâr / Nûr-ı vechinden cihâna şu‘le-i îrfân **gelir** (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 3). [gelir, -ir]

Sâkıyâ bu haste-dil câm-ı lebûn nûş eylese / Zevk ü şevk atıp derûna neş‘e-i cânân **gelir** (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 4). [gelir, -ir]

‘Âdile Allah olur ‘aşıklarına dest-gîr / Bu tesellî hâṭır-ı maḥzûnuma her ân **gelir** (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 64, Beyit 8). [gelir, -ir]

Dîdeler pür-ḥvâb iken ol yâr **gelse** sîneme / Kalb uyanıp cismime tâze hayât cân gelir (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 2). [gelse, -se]

Gelse biñ gam yine râzıdır gönül Hâk’dan eger / Etmedim hâşâ şikâyet belki tövbe eyledim (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 6). [gelse, -se]

Gelse biñ gam yine râzıdır gönül Hâk’dan eger / Tevbe vü hâşâ şikâyet eyledim de ağladım (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 6). [gelse, -se]

Âsumân-ı dōstdan tebşîr birle **geldi** ḥatt / Sînede maḥfûz etdim oldu gönüm lâle-gün (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 2). [geldi, -di]

Oldu çün tevḥîde tevḥîk ism-i zât-ı devletiñ / Rûy-i arza **gelmedi** emsâliniñ kat‘â ferî (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 8). [gelmedi, -me, -di]

Gelir deryâ-yı ‘aşkıñla zikirler cûş u emvâca / Ne devletdir iki ‘âlemde cevân eyleyen yâ Rab
(Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 5). [gelir, -ir]

Rûs’la harb olacak eyyâmda / Mençikof’uñ **geldigi** hengâmda (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6,
Beyit 60). [geldigi, -dig, -i]

Ḥulkı ḥüsni veş ḥasen kendi Ḥasen / **Gelmedi** ‘âlemde hiç emsâl oña (Âdile Sultan Divanı,
Terkib-bend 1, Beyit 17). [gelmedi, -me, -di]

gel: Buyurmak, ortaya çıkmak, uğramak.

Bu meydân ‘aşkıñdır söyleyin kim **gelmesin** nâ-dân / Ki İbrâhîm gibi nâr içre kendini atan gelsin
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3). [gelmesin, -me, -sin]

gel: Gelmek, akmak.

Enîsiñ derd ü gam olsun selâmetden nişân umma / Ko **gelsin** gözleriñden yaş yerine kan dök ağla
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 3). [gelsin, -sin]

gel: Bulmak, elde etmek..

Erince sem‘ime **geldi** hayât-ı tâze bu ilhâm / Qabûl etse olurdu ‘ıyd-ı ekber cân kurbânı (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 2). [geldi, -di]

gel: Meydana gelmek, ortaya çıkmak // doğmak, dünyaya gelmek.

Degildir zevk için **gelmek** cihâna nefsi bilmekdir / Bu bir düşdür nedâmetler çekersin soñra hem
miñnet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4). [gelmek, -mek]

Bâb-ı luṭfuñ çâkeri ‘uşşâk-ı sevdâdan geçer / Milk-i bâkîden **gelen** bu fânî dünyâdan geçer (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 1). [gelen, -en]

Niceler **geldi** bu dehre bulmadı bir dem huzūr / Zevkine aldanma üç beş gündür ancak rüzgār
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 3*). [*geldi, -di*]

Gelen bu fāniye ‘üryān **gelir** gider ‘üryān / Metā’ u māl u benün hemān zīb-i cihānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 8*). [*gelir, -ir*]

Cihāna **gelmede** gitmekde var mı ihtiyārım / Benim vücūd ü ‘ademde ne haḫḫ u şun‘um var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 3*). [*gelmede, -me, -de*]

Şāf olup mir‘āt-veş cān u derūnūñ ‘Âdile / Dehre **gelmekden** ise dīdāra ermekdir ġaraż (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 7*). [*gelmekden, -mek, -den*]

Her **gelen** gitmektedir hīç hūkm yok ārāmına / Xanı ata ana qardaş xanı qavm ü hey’etiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 2*). [*gelen, -en*]

gel: Belli bir zamana ulaşmak.

Geldi bu ‘aşr-ı muḫarrem ey Hüseyn-i Kerbelā / İşbu demdir vaqt-i mātem ey Hüseyn-i Kerbelā
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 1*). [*geldi, -di*]

gel: Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Āh yā Rāb ne felāket ne müşibetdir o kim / **Gele** mā‘şūka da ‘āşīḫ ola me’yūs-liḳā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 8*). [*gele, -e*]

gel: Ulaşmak, varmak.

‘Āḳil iseñ o yana **gel** ol menzil-i cāne eriş / Deryā-yı ‘aşḫ içre dolup bürhān-ı gevher bul gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 4*). [*gel,]*

gel yetiş: Yardıma koşmak.

Derd-mendim derdime dermān cānım **gel yetiş** / Bakma ‘işyānıma ‘afv et kām-rānım **gel yetiş**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 1*). [*gel yetiş,]*

Qapıñda bir günah-kār u ḫaṭā-pīşe siyeh-rüyem / Her ehl-i cürme erḫam olan sultānım **gel yetiş**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 2*). [*gel yetiş,]*

Cism-i zārım zaḫm-nākı tīg-ı ḫasretedir tamām / Qalmadı şabr ü şebāt rūḫ u revānım **gel yetiş**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 3*). [*gel yetiş,]*

Derd-i firḫatle firāş-ı ye’sde bīmārdır / Dil devā-yı vaşlīñ ister baḫr u kānım **gel yetiş** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 4*). [*gel yetiş,]*

Pāymāl-i esb-i tekdīr etme aḫḫar mürunüm / Kıl mürüvvat ey Süleymān-ı cihānım **gel yetiş** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 5*). [*gel yetiş,]*

Oldum āvāre ġamıñla bulmadım bir çāreyi / Senden olur merḫamet şāh-ı zamānım **gel yetiş**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 6*). [*gel yetiş,]*

Mihr-i ‘ālem ‘ayn-ı zulmetdir bu giryān çeşmime / Kudretiñle ‘Âdile’ye lā-mekānım **gel yetiş**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 7*). [*gel yetiş,]*

gelin: Evlenmek için hazırlanmış, süslenmiş kız veya yeni evlenmiş kadın.

Der idi cennetde rāḫat bulayım / Hūrilerle onda **gelin** olayım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 68*). [*gelin,]*

genc: Hayatın çocuklukla orta yaşlılık arasındaki döneminde bulunan.

Kimi ma‘şūm kimi ‘āḳil kimi **genc** / Kimi gitdi kimi qaldı ehl-i renc (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 17*). [*genc,]*

Pek **genc** iken etdi vefāt Maḫmūd Celāleddin āh / Mātem tutarsa kā’ināt şāyestedir bī-iştibāḫ
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 3*). [*genc,]*

Pek **genç** iken etdi vefât Maḥmūd Celāleddin āh / Mātem tıtarısa kā'ināt şāyestedir bī-iştibāh
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 6*). [*genç,]*

Pek **genç** iken etdi vefât Maḥmūd Celāleddin āh / Mātem tıtarısa kā'ināt şāyestedir bī-iştibāh
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 9*). [*genç,]*

Pek **genç** iken etdi vefât Maḥmūd Celāleddin āh / Mātem tıtarısa kā'ināt şāyestedir bī-iştibāh
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 12*). [*genç,]*

genc: *Hazine.*

Sa 'y ile bulmak gerek küncide **genci** isteyen / Çün gönül mülkünden özge olmaya vīrānelik
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [*genci, -i]*

genc-i sultānide: *Sultanlık hazinesi.*

Genc-i sultānide olmaz isteme 'aşk cevherin / 'Ādile bir sırdır ol 'ummān içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 6*). [*genc-i sultānide, -de]*

genc-i vaşl: *Kavuşma hazinesi.*

Şu **genc-i vaşl** kurtar gāfil olma / Hāzer etme rakībīn mārılığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 6*). [*genc-i vaşl, -ı]*

gencine: *Hazine.*

Bezm-i 'uşşāka şafā şadr-i kemālāta şeref / Dürr-i iḳbāle şadef nūr-ı dile **gencine** (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 47*). [*gencine,]*

ger: *Eğer, şayet.*

Ger kūh-ı Kāf olsa günāhım ne ğam Celīl / Kesmez ümīdi 'Ādile rahmetiñden meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 7*). [*ger,]*

Ger ihsānıñla mahv olmaz ise bu defter-i cürmüm / Füyuzātıñ erişmezse baña rāhat mı var yā Rab
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3*). [*ger,]*

'Aḳl u cān ü dil gider mā'sūk ḥayāli gelse **ger** / Kākül-i müşkīn zikri bŷy-ı 'anberden lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 7*). [*ger,]*

Bezm-i 'aşk-ı 'ārifāna **ger** duḥŷl ister iseñ / Dergeh-i mürşidde yeksān ol ki yol āsāndır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 6*). [*ger,]*

İşte bu bir neş'edir kim zevkını / **Ger** şafā ehli bilirse yeri var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 2*). [*ger,]*

Ger 'āşık-ı şādık bula nūr-ı tecellā-yı cemāl / Yā Sidre yā Bāğ-ı İrem yā naḥl-i Ṭubā'dır gönül
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 7*). [*ger,]*

Yār ile yār ederseñ **ger** gözün / Ede mihmān saña ol yāri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 4*). [*ger,]*

Zikr-i feyziñ şu'lesinden sīne **ger** / Yanmaz ise şām'adānı neyleyim (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 9, Beyit 6*). [*ger,]*

Ger ziyāret etmez isem ol mübārek ravzañı / Bu cihānda hep seniñ 'āşıklarıñ aḡlar baña (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4*). [*ger,]*

Ruḥuñdan ref' olursa **ger** niḳābı şemsden a'lā / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra'nā
(*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 2*). [*ger,]*

ger ger: *"İster...ister, gerek...gerek" bağlacı.*

Ger ceḡā ger cevır her ne çekse rāzıdır yine / Ol ğumŷm-ı 'āşıkıñ bād-ı şehirdir mahremi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 6*). [*ger ger,]*

gerçi: Gerçi, aslında, gerçekte.

Gerçi biz ehl-i kemāle göre kāmīl degiliz / Öyle hōdbīn şūfī gibi daḥī cāhil degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 3). [gerçi,]

Gerçi kullukda saña çokdur kuşurum yâ Kerīm / Ağlayanlar şanma kim bābında ḥirmāndır ṭabīb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 7). [gerçi,]

Ḥāmūş ol 'Âdile güftarı hōşdur 'āşıkıñ **gerçi** / Cenāb-ı pīr o feyzi luṭf eder bir gün saña söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10). [gerçi,]

Gerçi şüretde ḥatā-yı beşerīyyet çok olur / Derk-i esrār-ı ḥaḳīḳat dili dānā eyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 5). [gerçi,]

Gerçi teslīm ü rızādır kula ḳalb ile hezār / Sā'ili ṭard eylemez elbet Ḥudā'ya rahmetiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 4). [gerçi,]

Gerçi biz ehl-i kemāle göre kāmīl degiliz / Öyle hōdbīn şūfī gibi daḥī cāhil degiliz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3). [gerçi,]

Dalāletden necātī buldular İslāmiyān **gerçi** / Tarīḳatda giden her ḡussa vü ḡamdan olur berī (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 7). [gerçi,]

Gerçi gider Ḥālīḳ'ına cümle rāh / Dest-i tarīḳatdır onuñ esheli (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 10). [gerçi,]

Ḥaḳ 'adālet etdi **gerçi** düşmānı gördü cezā / Oldu ammā 'ayn-ı aḥvāl-i belā-yı Kerbelā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 19). [gerçi,]

Gerçi pek çok kimse varmış ṭālibim / İzdivācım mebhāşında rāḡībım (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 35). [gerçi,]

'Aşk derdi **gerçi** hōşdur sıdḳla şādıḳlara / Çekmeyen 'āşık degildir ol cefā lāyıḳlara (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 7). [gerçi,]

Ol ḡubār-ı āsitaniñ kīmyādır **gerçi** kim / Ṭuṭiyā olmazsa çeşm-i ḥūn-feşān ağlar baña (Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 6). [gerçi,]

Gerçi etdi çeşm-i 'ibretle naḡar / Görmedi 'ālem aña 'ayn ü mişāl (Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 54). [gerçi,]

gerçi: Zaten, işin aslı, doğrusu.

Güzeli ḥalk etdi **gerçi** kā'inātı ḳudretiñ bī-şekk / Sarāy-ı dilde 'āşḳdan ḡayri ḥoş ḡayret mi var yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4). [gerçi,]

Rütbe-i 'aḳl ü kemāl 'Âdile **gerçi** 'ālī / Bulur ednālīḡı kim 'āşḳ-ı belādır ey dōst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 7). [gerçi,]

Gerçi teslīm ü rızādır kula ḳalb ile hezār / Sā'il-i bābını ṭard etmez Ḥudā'nıñ rahmeti (Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 4). [gerçi,]

Gerçi dünyāya gelen ma'lūmdur elbet göçer / Āḥ kıldı ol civān ü ol melek 'Adn'e sefer (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 1). [gerçi,]

gerdān: Dönen, dolaşan.

Şöyle mest olmuş ezelden bāde-i 'āşıkıñla kim / Ḥaşre dek **gerdāndır** kūyuñ yoluñda āfitāb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 4). [gerdāndır, -dır]

gerden: Boyun, gerdan.

Reng-i tīḡ ile mücellā **gerdeni** / Goncası ḥūn-ı şehādetle ḥiḳāb (Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 27). [gerdeni, -i]

Māderinden sūt daḥī nūş etmeyen / Bir nigārıñ **gerdenin** deldi ḳazā (Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 33). [gerdenin, -in]

gerek: Elzem, lazım, olmalı.

Bil bunu yokluk imiş ‘aşika mi’ rāc **gerek** / ‘Āşika mezheb ü dīn varlığı yok **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 1). [gerek,]

Fi’l ü tedbiri bırak cümlesi takdīr-i Hudā / İnşirāh-ı dil-i İslām’a rıza-pāk **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 2). [gerek,]

Pāk edip āyine-i kalbi melāl renginden / Ver cilā şevk ile kalbiñ ise pāk **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 3). [gerek,]

İstemez ‘aşk ile vīrān olan mā’ mūruluk / Kārvān-ı ğam-ı dil menzili vīrane **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 4). [gerek,]

Şarf ola naqd-i niyāz ‘ayn-ı metā’-ı nāza / ‘Aşk bāzārına bu cān ki pūr-kār **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 5). [gerek,]

Her ne olsa eder ol pādīşāh-i Zū’l-celāl / Teslīm ol emrine fermānına ta’zīm **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 6). [gerek,]

Āh u vāh eyleme kânūn degil ‘uşşāka / ‘Ālemin zevk u safası ğam u hicrān **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 7). [gerek,]

Cümleyi terk kılup kalbiñi Hakk’a bağla / Hüsni-i hulū ile tevekkül kula ādāb **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 8). [gerek,]

İncinir cānıñ eger incitir iseñ bir cān / Dervīşe meskenet ü mahviyet ü şabr **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 9). [gerek,]

Zıkr ile ‘Âdile esmā vü şıfātı derk et / Sālike vecd ü semā’ ile şafā hāl **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 10). [gerek,]

Rahmeti kullarına kıldı o Allah i’tā / Şabr kıl hikmeti var eylese izhār **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 11). [gerek,]

Bil bunu yokluk imiş ‘aşika mi’ rāc **gerek** / ‘Āşika mezheb ü dīn varlığı yok **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 1). [gerek,]

Fi’l ü tedbiri bırak cümlesi takdīr-i Hudā / İnşirāh-ı dil-i İslām’a rıza-pāk **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 2). [gerek,]

Pāk edip āyine-i kalbi melāl renginden / Ver cilā şevk ile kalbiñ ise pāk **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 3). [gerek,]

İstemez ‘aşk ile vīrān olan mā’ mūruluk / Kārvān-ı ğam-ı dil menzili vīrane **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 4). [gerek,]

Şarf ola naqd-i niyāz ‘ayn-ı metā’-ı nāza / ‘Aşk bāzārına bu cān ki pūr-kār **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 5). [gerek,]

Her ne olsa eder ol pādīşāh-i Zū’l-celāl / Teslīm ol emrine fermānına ta’zīm **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 6). [gerek,]

Āh u vāh eyleme kânūn degil ‘uşşāka / ‘Ālemin zevk u safası ğam u hicrān **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 7). [gerek,]

Cümleyi terk kılup kalbiñi Hakk’a bağla / Hüsni-i hulū ile tevekkül kula ādāb **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 8). [gerek,]

İncinir cānıñ eger incitir iseñ bir cān / Dervīşe meskenet ü mahviyet ü şabr **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 9). [gerek,]

Zıkr ile ‘Âdile esmā vü şıfātı derk et / Sālike vecd ü semā’ ile şafā hāl **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 10). [gerek,]

Rahmeti kullarına kıldı o Allah i’tā / Şabr kıl hikmeti var eylese izhār **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 11). [gerek,]

‘Aşkda kânūn imiş ‘aşıklara cevri eylemek / ‘Aşık oldur kim cefā-yı yāre şabretmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 1). [gerek,]

- ‘Aşk nâz ü şîve evvel gösterir ‘âşıklara / ‘Âşık ol demde oña cânı fedâ etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 2). [gerek,]
- ‘Âşıkñ ancak murâdı döstunñ maqşûdudur / Çekse de biñ derd ü miñnet hep şebât etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 3). [gerek,]
- Ârzü-yı dü cihândan geçmedir ‘aşka nişân / Terk-i cân edip reh-i cânâna ‘azm etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 4). [gerek,]
- Âftâb-âsâ bilip her zerresin nûr-ı şafâ / Her belâ dösttan gelir kim merhabâ etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 5). [gerek,]
- Havf-ı a‘dâ eylemez olan müsellaḥ ‘aşk ile / Yanmadan Ḥaḳḳ’a erilmez pertev-i tevḥîd **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 6). [gerek,]
- Nefsle cehd et tecellî eylesin ‘aşk-ı Ḥudâ / Beyt-i ḳalbi ‘Âdile ma‘mur ü pāk etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 7). [gerek,]
- ‘Aşkda ḳânûn imiş ‘âşıklara cevır eylemek / ‘Âşık oldur kim cefâ-yı yâre şabretmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 1). [gerek,]
- ‘Aşk nâz ü şîve evvel gösterir ‘âşıklara / ‘Âşık ol demde oña cânı fedâ etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 2). [gerek,]
- ‘Âşıkñ ancak murâdı döstunñ maqşûdudur / Çekse de biñ derd ü miñnet hep şebât etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 3). [gerek,]
- Ârzü-yı dü cihândan geçmedir ‘aşka nişân / Terk-i cân edip reh-i cânâna ‘azm etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 4). [gerek,]
- Âftâb-âsâ bilip her zerresin nûr-ı şafâ / Her belâ dösttan gelir kim merhabâ etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 5). [gerek,]
- Havf-ı a‘dâ eylemez olan müsellaḥ ‘aşk ile / Yanmadan Ḥaḳḳ’a erilmez pertev-i tevḥîd **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 6). [gerek,]
- Nefsle cehd et tecellî eylesin ‘aşk-ı Ḥudâ / Beyt-i ḳalbi ‘Âdile ma‘mur ü pāk etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 7). [gerek,]
- Gam ü efḳâr komaz dilde ḥayâl-i dildâr / ‘Âşıḳa şabr **gerek** tâ bula dîdâr bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6). [gerek,]
- Hîç ne bir hem-dem ne bir maḥrem ne bir yârı **gerek** / ‘Aşk ile hemrâḥ olanñ ḥatırı şadân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 4). [gerek,]
- Denir ‘uşşâḳa şabretmek **gerek** tâḳat mı var ammâ / Hevâ-yı ‘aşk ile tutmaḳda sînemde meḳân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 7). [gerek,]
- Şem‘-i ‘aşk yanınca ol pervânede yanmaḳ **gerek** / Âşikâre nûr-ı ḥâlîñden yaḳar dilde çerâğ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 2). [gerek,]
- Dil nazargâḥ-ı Ḥudâ’dır varlıḳdan sil onu / Oldu çün şâfi derûnñ bil **gerek** mestânelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 3). [gerek,]
- ‘Aşk için peymân verenler şaḳlar hep esrârını / Bir ḳadeḥ dolu mey al ondan **gerek** peymânelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5). [gerek,]
- Dil nazargâḥ-ı Ḥudâ’dır varlıḳdan sil onu / Oldu çün şâfi derûnñ bil **gerek** mestânelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 3). [gerek,]
- ‘Aşk için peymân verenler şaḳlar hep esrârını / Bir ḳadeḥ dolu mey al ondan **gerek** peymânelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5). [gerek,]
- Sa‘y ile bulmaḳ **gerek** küncîde genci isteyen / Çün gönül mülkünden özge olmaya vîrânelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5). [gerek,]
- Bil bunu yokluḳ imiş ‘âşıḳa mi‘râc **gerek** / ‘Âşıḳa mezheb ü dîn varlıḳı yok **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1). [gerek,]
- Fi‘l ü tedbîri biraḳ cümlesi taḳdîr-i Ḥudâ / İnşirâḥ-ı dil-i İslâm’a rıza-pāk **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2). [gerek,]

Pāk edip āyīne-i k̄albi melāl renginden / Ver cilā şevk ile k̄albiñ ise pāk **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3). [gerek,]

İstemez ‘aşk ile vīrān olan mā‘mūrluk / Kārvān-ı ğam-ı dil menzili vīrane **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4). [gerek,]

Şarf ola nakd-i niyāz ‘ayn-ı metā‘-ı nāza / ‘Aşk bāzārına bu cān ki pūr-kār **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5). [gerek,]

Her ne olsa eder ol pādişāh-i Zū‘l-celāl / Teslīm ol emrine fermānına ta‘zīm **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6). [gerek,]

Āh u vāh eyleme k̄ānūn degil ‘uşşāka / ‘Ālemin zevk u safāsı ğam u hicrān **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7). [gerek,]

Cümleyi terk kılup k̄albiñi Hakk’a bağla / Hüsni hulk ile tevekkül kula ādāb **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8). [gerek,]

İncinir cānıñ eger incitir iseñ bir cān / Dervīşe meskenet ü mahviyet ü şabr **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9). [gerek,]

Zikr ile ‘Âdile esmā vü şifātı derk et / Sālike vecd ü semā ile şafā hāl **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 10). [gerek,]

Rahmeti kullarına kıldı o Allah i‘tā / Şabr kıl hikmeti var eylese izhār **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 11). [gerek,]

Bil bunu yokluk imiş ‘āşika mi‘rāc **gerek** / ‘Āşika mezheb ü dīn varlığı yok **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1). [gerek,]

Fi‘l ü tedbiri bırak cümlesi takdīr-i Hudā / İnşirāh-ı dil-i İslām’a rıza-pāk **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2). [gerek,]

Pāk edip āyīne-i k̄albi melāl renginden / Ver cilā şevk ile k̄albiñ ise pāk **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3). [gerek,]

İstemez ‘aşk ile vīrān olan mā‘mūrluk / Kārvān-ı ğam-ı dil menzili vīrane **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4). [gerek,]

Şarf ola nakd-i niyāz ‘ayn-ı metā‘-ı nāza / ‘Aşk bāzārına bu cān ki pūr-kār **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5). [gerek,]

Her ne olsa eder ol pādişāh-i Zū‘l-celāl / Teslīm ol emrine fermānına ta‘zīm **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6). [gerek,]

Āh u vāh eyleme k̄ānūn degil ‘uşşāka / ‘Ālemin zevk u safāsı ğam u hicrān **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7). [gerek,]

Cümleyi terk kılup k̄albiñi Hakk’a bağla / Hüsni hulk ile tevekkül kula ādāb **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8). [gerek,]

İncinir cānıñ eger incitir iseñ bir cān / Dervīşe meskenet ü mahviyet ü şabr **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9). [gerek,]

Zikr ile ‘Âdile esmā vü şifātı derk et / Sālike vecd ü semā ile şafā hāl **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 10). [gerek,]

Rahmeti kullarına kıldı o Allah i‘tā / Şabr kıl hikmeti var eylese izhār **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 11). [gerek,]

Nefsle cehd et tecellī eylesin ‘aşk-ı Hudā / Beyt-i k̄albi ‘Âdile ma‘mur ü pāk etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7). [gerek,]

‘Aşkda k̄ānūn imiş ‘āşıklara cevri eylemek / ‘Āşık oldur kim cefā-yı yāre şabretmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1). [gerek,]

‘Aşk nāz ü şīve evvel gösterir ‘āşıklara / ‘Āşık ol demde oña cānı fedā etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 2). [gerek,]

‘Āşıkıñ ancak murādı dōstunıñ maḫsūdudur / Çekse de biñ derd ü miḫnet hep şebāt etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3). [gerek,]

Ärzü-yı dü cihândan geçmedir 'aşka nişân / Terk-i cân edip reh-i cânâna 'azm etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4). [gerek,]

Âftâb-âsâ bilip her zerresin nûr-ı şafâ / Her belâ dôstdan gelir kim merhabâ etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5). [gerek,]

Havf-ı a'dâ eylemez olan müsellaḥ 'aşk ile / Yanmadan Ḥaḫḫ'a erilmez pertev-i tevḥîd **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6). [gerek,]

Nefsle ceḥd et tecellî eylesin 'aşk-ı Ḥudâ / Beyt-i ḳalbi 'Âdile ma'mur ü pāk etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7). [gerek,]

'Aşkda ḳânûn imiş 'âşıḳlara cevı eylemek / 'Âşıḳ oldur kim cefâ-yı yâre şabretmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1). [gerek,]

'Aşk nâz ü şîve evvel gösterir 'âşıḳlara / 'Âşıḳ ol demde oña cânı fedâ etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 2). [gerek,]

'Âşıḳın ancak murâdı dôstunun maḳṣûdudur / Çekse de biñ derd ü miḥnet hep şebât etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3). [gerek,]

Ärzü-yı dü cihândan geçmedir 'aşka nişân / Terk-i cân edip reh-i cânâna 'azm etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4). [gerek,]

Âftâb-âsâ bilip her zerresin nûr-ı şafâ / Her belâ dôstdan gelir kim merhabâ etmek **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5). [gerek,]

Havf-ı a'dâ eylemez olan müsellaḥ 'aşk ile / Yanmadan Ḥaḫḫ'a erilmez pertev-i tevḥîd **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6). [gerek,]

Bulmadı kimse bu 'âlemde muradınca sürür / Her biri ḡamda **gerek** bende **gerek** şâh-ı cihân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 3). [gerek,]

Bu iḥsân ü fütûḫâta **gerekdir** secde-i şükrân / Mutî'-i emr-i 'aşk olup fedâ et yoluna cânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6). [gerekdir, -dir]

'Aşk bir mâye-i devletdir kim / Secde-i şükr **gerek** her bârî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 7). [gerek,]

Çäre yokdur irtihâl etsem **gerek** / 'Azım-i vaşl-ı Zü'l-celâl etsem **gerek** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 93). [gerek,]

Muḳtezâ-yı tâlî'im olmak **gerek** / Dönmedi vefḳ-ı murâd üzre felek (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 42). [gerek,]

Gerekdir görmege çeşm-i mücellâ / Göz açıḳlar için ol temâşâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 5). [gerekdir, -dir]

geri ḳalır mı hiç: Geri kalmaz. Yapmaktan çekinmemek, kaçınmamak, vazgeçmemek; birinden daha aşağı ve daha az başarılı olmamak.

Cümleden geç ḳo bu da'vâyı degilsin bî-kes / **Geri ḳalır mı hiç** Allah ile teslîmde ḳalan (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 2). [geri ḳalır mı hiç,]

geri ḳalma: Yapmaktan çekinmemek, kaçınmamak, vazgeçmemek; birinden daha aşağı ve daha az başarılı olmamak.

Geri ḳalma süvâr-ı esb-i 'aşk ol / Merâmın menzil-i cennet degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 7). [geri ḳalma, -ma]

geri koymasın: Ayırmak.

Ben gibi Ḥaḫ etmesin bir mâderi / Koymasın sevgili evlâddan geri (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 47). [geri koymasın, -ma, -sın]

geşt ü güzârı edem: Gezıp dolaşmak.

Bahār oldu edem geşt ü güzārı / Olup dōst bāğına bülbul öteyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 2*). [*geşt ü güzārı edem, -em-i*]

getir: *Gelmesini sağlamak.*

Getir cām-ı muşaffā sākıyā neş’eresandır mey / Verip cām-ı leb-ā-leb dem-be-dem ke’s-i cihandır mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 1*). [*getir, -i*]

Sākī şunup peymāneyi meydānı nūr etdi bu şeb / Müjde **getirdi** cānlara baş-ı sürür etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 1*). [*getirdi, -di*]

Küşāde meclis-i ‘irfān müheyyā sāğarı-ı cānān / Amān sākī **getir** kevşer gibi āb-ı revānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 4*). [*getir, -i*]

Getirir hāl-i mecāziden hāķīkat yoluna / Tā’ir-i kurb-ı ilāhīdir o māhiyet-i ‘aşķ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 5*). [*getirir, -ir*]

gevher: *Cevher, mücevher.*

Alıp destime hāme yazmağā şı’r ü eşeri / Kalem cevlan edip dōksün cihāna tāze **gevheri** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 1*). [*gevheri, -i*]

Hāķīkat bahırına cismiñ sefine olduğūñ aña / Teniñ fülk-i şerī’atdır hāķīkat bahrı **gevheri** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 5*). [*gevheri, -i*]

Sırr-ı ekberdir ezelden evliyālar bilmiş ol / ‘Aķl erişmez çünkü söylerler hāķīkat **gevheri** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 3*). [*gevheri, -i*]

gevher-āsā: *Mücevher gibi, elmas gibi.*

‘Aķs edince rūy-ı dilber **gevher-āsādır** gönül / Mā-sivādan şāf bir mir’at-ı rā’nadır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 1*). [*gevher-āsādır, -dır*]

gevher-i deryā-yı ‘izz ü ‘ātīfet: *İyilik ve değer denizinin mücevheri, elması.*

Rāh-ı Hāķķ’ı bizlere gösterdiñ irşād eylediñ / **Gevher-i deryā-yı ‘izz ü ‘ātīfet** şeyhim ‘Alī (*Âdile Sultan Divanı, Ku’a 5, Beyit 4*). [*gevher-i deryā-yı ‘izz ü ‘ātīfet, -i*]

gevher-i gencine-i lutf u kerem: *Cömertlik ve bağış hazinesinin mücevheri.*

Gevher-i gencine-i lutf u kerem / Cevher-i zī-kıymet-i eşyāya cān (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 82*). [*gevher-i gencine-i lutf u kerem, -i*]

gevher-i ‘irfān: *İrfan cevheri.*

‘Aşķdır tahķīķ-ı Qur’ān ile sırr-ı ma’rifet / **Gevher-i ‘irfān** olup nuţķuñ beyānı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 2*). [*gevher-i ‘irfān, -i*]

gevher-i la’lī: *Parlak kırmızı renkli kıymetli taşın kaynağı.*

Gevher-i la’lī şafāsı bağ-ı ‘aşķa goncadır / Kim şadā-yı taḅl feth-i ḳal’a-i vuşlat gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 3*). [*gevher-i la’lī, -i*]

gevher-i pākīze: *Saf mücevher, temiz yetenek.*

Āsmān-tal’at şa’ādet-mertebet / **Gevher-i pākīze** vü es’ād-ķadem (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 45*). [*gevher-i pākīze, -i*]

gez: *Gezmek, dolaşmak.*

‘Aşķ-ı Leylā ile Mecnūn **gezer** şahrāda / ‘Aķl-ı noķşānla bir gāfil-i cānān degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 6*). [*gezer, -er*]

Gönlü āvāre **gezme** terk edip fānī cihānī gel / Nefsden geç ricā kıl Hakk'a bākī 'aşka yāhū gel
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 1*). [gezme, -me]

Gezer Leylā diye şahrāları Mecnūn olup 'uryān / O nokşān 'ākl ile ben gāfil-i cānān mıyım şūfī
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3*). [gezer, -er]

Gezme 'āşık serseri dermān kıl derdine / Sen de iste sen de bul dūr olma sen de bul şafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 6*). [gezme, -me]

Halk içinde bī-nişān olmuş **gezer** ehl-i kemāl / İste onu bī-nişān insān içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 2*). [gezer, -er]

'Aceb şanma **gezersem** ben serāpā kıt'a-yı hākī / Neye nāzır olursam hālī manzūr nev-civānım
var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 6*). [gezersem, -er, -se, -m]

Gezer şām ü seher maṭlūbunu arayı arayı / Bulam diye dilārāyı durup bir yanda eglenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 5*). [gezer, -er]

Māhītāb āyinedār olmuş **gezer** dergāhını / Ay başında resm-i ebrū-yı hilālīndir gāraḡ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 2*). [gezer, -er]

'Aşk-ı Leylā ile Mecnūn **gezer** şahrāda / 'Akl-ı nokşānla bir gāfil-i cānān degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6*). [gezer, -er]

Olup Mecnūn dağlarda **gezer** Leylā diye ağlar / Nelerden geçdi şimdi halka ḡam-vār olmayan
gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5*). [gezer, -er]

Yine seyyāh olup **gezmek** diler bu mübtelā gönlüm / Hicāz illerini gözler ḡarīb ü bī-nevā gönlüm
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1*). [gezmek, -mek]

Gel sāz-ı 'aşkı eyle ḡuş neyden olup mest ü ḡamūş / 'Āşık cihānda **gezme** boş cān ile seyrān
edelim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7*). [gezme, -me]

Dervişim kendi başıma yine şulṭān **gezerim** / 'Ālem-i 'aşkda seyyāh olup her ān **gezerim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 1*). [gezerim, -er, -im]

Pādişāh saltanat-ı dehr için kayd çeker / Kayd ü nāmūsu geçip ben daḡi 'uryān **gezerim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 2*). [gezerim, -er, -im]

Ne şafādan geçerim vaz ne cefādan ḡazerim / Emr-i teslīm-i rızā mülkünü seyrān **gezerim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 3*). [gezerim, -er, -im]

Kimseniñ ḡayrı ile şerrine yokdur nazarım / Serseriyim geleli 'āleme ḡayrān **gezerim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 4*). [gezerim, -er, -im]

Ne dilimde olur evrād ne elimde teşbīḡ / Ne velīyim ne deliyim yine vīrān **gezerim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 5*). [gezerim, -er, -im]

Gāh olur kendimi idrāk ile efḡān ederim / Gāh 'işyānım aṇıp derd ile nālān **gezerim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 6*). [gezerim, -er, -im]

Gāh Mecnūn gibi dağlar aşarım 'Ādile ben / 'Āşka sūzān olup ḡamla perīşān **gezerim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 7*). [gezerim, -er, -im]

Dervişim kendi başıma yine şulṭān **gezerim** / 'Ālem-i 'aşkda seyyāh olup her ān **gezerim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 1*). [gezerim, -er, -im]

Pādişāh saltanat-ı dehr için kayd çeker / Kayd ü nāmūsu geçip ben daḡi 'uryān **gezerim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 2*). [gezerim, -er, -im]

Ne şafādan geçerim vaz ne cefādan ḡazerim / Emr-i teslīm-i rızā mülkünü seyrān **gezerim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 3*). [gezerim, -er, -im]

Kimseniñ ḡayrı ile şerrine yokdur nazarım / Serseriyim geleli 'āleme ḡayrān **gezerim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 4*). [gezerim, -er, -im]

Ne dilimde olur evrād ne elimde teşbīḡ / Ne velīyim ne deliyim yine vīrān **gezerim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 5*). [gezerim, -er, -im]

Gāh olur kendimi idrāk ile efḡān ederim / Gāh 'işyānım aṇıp derd ile nālān **gezerim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 6*). [gezerim, -er, -im]

Gāh Mecnūn gibi dağlar aşarım ‘Ādile ben / ‘Āşka sūzān olup ğamla perīşān **gezerim** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 7). [gezerim, -er, -im]

Eylemem nîk u bed kevnî vazîfe aşlā / Serserîyim geleli ‘āleme öyle **gezerim** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 3). [gezerim, -er, -im]

Gāh Mecnūn gibi dağlar aşarım ‘Ādile ben / Yok kararım n’ideyim ğamla perīşān **gezerim** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 7). [gezerim, -er, -im]

Eylemem nîk u bed kevnî vazîfe aşlā / Serserîyim geleli ‘āleme öyle **gezerim** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 3). [gezerim, -er, -im]

Gāh Mecnūn gibi dağlar aşarım ‘Ādile ben / Yok kararım n’ideyim ğamla perīşān **gezerim** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 7). [gezerim, -er, -im]

Göñül āvāre **gezme** terk edip fānī cihānı gel / Nefsden geç ricā kıl Hakk’a bākī ‘aşka yāhū gel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1). [gezme, -me]

‘Ādile bî-kes edip cānını biñ kerre fedā / **Gezer** ağlar ede tā ‘azm ü ziyāret Haremeyn (Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6). [gezer, -er]

‘Ubūdiyetdir ancak kullara ihsānı Mevlā’nın / Şaķın hayvān gibi **gezme** kabūl et şān-ı insānı (Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 5). [gezme, -me]

Nice biñ gülzār u bağ u şāhnede / **Gezsem** olmaz şevķi onu neyleyim (Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 9, Beyit 2). [gezsem, -se, -m]

gez: Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek, yürümek, dolaşmak.

Beyābān-ı haṭāda serseri **gezme** perīşān-hāl / Seni sen gözleyip bul rāh-ı Hāk’da özge seyrānı (Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 10). [gezme, -me]

gibi: Benzetme ve örnek ifade eder.

Gerçi biz ehl-i kemāle göre kāmīl degiliz / Öyle hōdbīn şūfī **gibi** daḥi cāhil degiliz (Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 3). [gibi,]

Seniñ hüsnuñ **gibi** ben görmedim bir meh-liķā yā Hū / Güzelsin tā ezel ‘āşık yoluñda cān verir yā Hū (Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1). [gibi,]

Şeb ü rüz eylerim bülbül **gibi** feryād ile zārī / Ciger-gāhım yaķar ‘aşķ āteşi biryān eder yā Hū (Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 5). [gibi,]

N’ola çağlar ise cūlar **gibi** eşkim firāķiyle / Söyünmez sīnede tāb ü harāret bir zamān yā Hū (Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 6). [gibi,]

Seniñ hüsnuñ **gibi** ben görmedim bir meh-liķā yā Hū / Güzelsin tā ezel ‘āşık yoluñda cān verir yā Hū (Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1). [gibi,]

Şeb ü rüz eylerim bülbül **gibi** feryād ile zārī / Ciger-gāhım yaķar ‘aşķ āteşi biryān eder yā Hū (Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 5). [gibi,]

N’ola çağlar ise cūlar **gibi** eşkim firāķiyle / Söyünmez sīnede tāb ü harāret bir zamān yā Hū (Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 6). [gibi,]

Gam çekmez ol göñül ki sen **gibi** yār olunca / Olmaz ‘alīl ol cism zātın ṭabīb olunca (Ādile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 1). [gibi,]

Egerçi ehl-i dile göre kāmīl de degilsem de / Yine ol cāhil-i hōd-bīn **gibi** de degilim şūfī (Ādile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 4). [gibi,]

Saṇa ‘āşık olmayan Hāk kulluğū maķbūl degil / Sen **gibi** sultāna kemter ‘Ādile kurbān olur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 10). [gibi,]

Süd kuzusu **gibi** koķarken dehānından leben / Eyledi zālīm felek āgūş-ı māderden cūdā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 4). [gibi,]

Gülşen-i dünyāya açılmışdı bunlar gül **gibi** / Oldular ammā ḥazān-ı mevtile maḥv ü hebā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 3). [gibi,]

Süd kuzusu **gibi** koçarken dehânından leben / Eyledi zâlim felek âgûş-ı mâderden cüdâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 4*). [gibi,]

Ey 'Âdile қо 'ârı dil şehrine var bâri / Bülbül **gibi** kıl zârı reyhân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8*). [gibi,]

Zât-ı İbrâhîm-i Edhem **gibi** ol dervîş-i pâk / Var şoyun dergâh-ı 'aşka vâriñi eyle hebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 7*). [gibi,]

Hasta duydum âh edip deryâ **gibi** cûş eyledim / Olmasın tab'-ı şerîfîñ zevk ü şîhhatden cüdâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 2*). [gibi,]

Tab'ımız hicr ile dem-beste-i efkâr bu şeb / Gül **gibi** açdı nesîm-i dile dildâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [gibi,]

Qamu 'âlem saña 'âşık reh-i 'aşkında hem şâdık / Bulanlar sen **gibi** bir yârı âgyârı n'ider ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [gibi,]

Uyup bu 'akla cân ü dil ile bî-gâneyim şimdi / Ki deryâ **gibi** kol kol yürüyen eşk-i revânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 6*). [gibi,]

Tâ ezel şem'ine pervâz olan gönlümdür / Ya'ni Mecnûn **gibi** dîvâne olan gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 1*). [gibi,]

Bağ-ı cânânda bülbül **gibi** efğân ederek / Sînesin gülşen-i vîrân eden gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 4*). [gibi,]

Çeşm-i 'ibretle bakar hayret ile mebhût olur / Kalb-i 'âşık **gibi** levh-ı sâde bî-âlâmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 4*). [gibi,]

Fedâ et 'Âdile râhında cânı / Muhammed **gibi** bir cânânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 12*). [gibi,]

Küşâde meclis-i 'irfân müheyyâ sâgarı-ı cânân / Amân sâkî getir kevser **gibi** âb-ı revânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 4*). [gibi,]

Düşüp bülbül **gibi** zâra bakar mı bâğ u gülzâra / Vâtan tutmaz dü-'âlemde der-i cinânda eğlenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 4*). [gibi,]

Felekde var mı vechîñ **gibi** bir hiç nûr-ı 'âlem-tâb / Ezelden pertev-i enver-fezâsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 3*). [gibi,]

Vâsıl-ı dildâr etmez ben **gibi** bir 'âşıkı / Menzil-i cân u dilim vîrân eder cânân-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 11*). [gibi,]

Döküp Ya'kûb-veş eşki olunca yâre tâ vâsıl / Hâlâş et canı Yûsuf **gibi** zindândan ne bîm 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 5*). [gibi,]

Şular **gibi** çağlar yanar bülbül **gibi** Hakk'ı arar / Sînesi pür-âteş olur Zikru'llâh'a gelen 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 4*). [gibi,]

Cân **gibi** âyetini sînde eyle pinhân / Sırr-ı Kur'an'ı saña keşf eder şüret-i 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 4*). [gibi,]

Gerçi biz ehl-i kemâle göre kâmil degiliz / Öyle hûdbîn şüfî **gibi** dahî câhil degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [gibi,]

Eşigine sür yüzünü cân kulağ tut sözüne / Şu **gibi** pâk et özünü kaatre-veş 'ummâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 3*). [gibi,]

Şağlar 'âşık sînde cân **gibi** nâm-ı dilberi / İsm-i mâ'sûk yâd olursa mahv olur cân ü benim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 5*). [gibi,]

Câm-ı lebi nûş eyleyip deryâ **gibi** cûş eyleyip / 'Uşşâk-ı medhûş eyleyip dünyâyı şâdân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 2*). [gibi,]

Gâh Mecnûn **gibi** dağlar aşarım 'Âdile ben / 'Âşka süzân olup gamla perîşân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 7*). [gibi,]

Cismde cân **gibidir** dilde hayâli yârıñ / Nice bir gurbet ü firkatle perîşân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 2*). [gibidir, -dir]

Gāh Mecnūn **gibi** dağlar aşarım ‘Ādile ben / Yok kararım n’ideyim ğamla perîşān gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 7*). [*gibi,]*

Zāhir ismiñ **gibi** bātında degilsin sultān / Veremez fā’ide bu saltanat ü devlet ü şān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1*). [*gibi,]*

Bu meydān ‘āşıkıñdır söyleyin kim gelmesin nā-dān / Ki İbrāhīm **gibi** nār içre kendini atan gelsin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3*). [*gibi,]*

Yerin Yā ‘kūb **gibi** Beytū’l-Ḥazen kıl / Erersin Yūsuf’uñ dildārlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 4*). [*gibi,]*

Dedim güzel seniñ cāna hayātdır gül **gibi** vechiñ / Dedi biñ nāz ile āteşdir ol soñra düşer cāna (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 5*). [*gibi,]*

Yerin Ya ‘kūb **gibi** beytū’l-ḥazen kıl / Erersin Yūsuf’uñ dildārlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 4*). [*gibi,]*

Seher vaḳti **gibi** mihriñle bī-bāk / Yaḳamı dāmenimden ola ḳāki (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 2*). [*gibi,]*

‘Ādile kim ki sūcūd etmez o vech-i yāra / Ola Şeytān **gibi** merdūd Cehennem’de yeri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 4*). [*gibi,]*

İsmi **gibi** Sālihā hem ‘ābide / Zākire hem şākire hem zāhide (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 24*). [*gibi,]*

Pek severim ben seni cānım **gibi** / Ağlama sen çeşm-i giryānım **gibi** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 26*). [*gibi,]*

Ben **gibi** Ḥaḳ etmesin bir māderi / Koymasın sevgili evlāddan geri (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 47*). [*gibi,]*

Soñra oldu Nev-fidān ḳadın bañā / Kendi evlādı **gibi** sādıḳ ana (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 85*). [*gibi,]*

Şāhibū’l-ḥayrāt idi hem bī-riyā / Cāmi’ ü mekteb **gibi** yaptı binā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 99*). [*gibi,]*

İsmi **gibi** Sālihā hem ‘ābide / Zākire hem şākire hem zāhide (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 24*). [*gibi,]*

Pek severim ben seni cānım **gibi** / Ağlama sen çeşm-i giryānım **gibi** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 26*). [*gibi,]*

Ben **gibi** Ḥaḳ etmesin bir māderi / Koymasın sevgili evlāddan geri (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 47*). [*gibi,]*

Soñra oldu Nev-fidān ḳadın bañā / Kendi evlādı **gibi** sādıḳ ana (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 85*). [*gibi,]*

Şāhibū’l-ḥayrāt idi hem bī-riyā / Cāmi’ ü mekteb **gibi** yaptı binā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 99*). [*gibi,]*

Nā-gehān bir ḥāl oldu maḥşer-i dūnyā **gibi** / Düşdü al ḳanlar içine ğonca-i ḥamrā **gibi** (1293) (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 16*). [*gibi,]*

Ḥaḳkıma çok sa’y ü himmet eyledi / Vālidem **gibi** ‘ināyet eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 32*). [*gibi,]*

Var iken dest-gūrim sen **gibi** bir şāh-ı zīşānım / Kime ‘arz eyleyem eyle meded ḥāl-i perîşānım (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 3*). [*gibi,]*

Durdular ehl-i şekā eşḥāb-ı müsteḡnā **gibi** / Ḳarşıña oḳ attılar ḳüffār-ı bī-pervā **gibi** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 5*). [*gibi,]*

Dökdüler ḥūn-ı sirişkin ‘āşıkıñ deryā **gibi** / Nūr-ı çeşm-i Faḥr-i ‘ālem ey Ḥüseyn-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 6*). [*gibi,]*

Dökdüler ḥūn-ı sirişkin ‘āşıkıñ deryā **gibi** / Nūr-ı çeşm-i Faḥr-i ‘ālem ey Ḥüseyn-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 6*). [*gibi,]*

Hulku hüsnü veş cemîl ü dehrde yektâ idi / İsmi **gibi** hayrlı hayrı sever ra'nâ idi (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 5). [gibi,]

Gülmedi 'ömründe hiç görmedi zevk u rāhatı / Gül **gibi** açılmadan şoldu vücūd-ı devleti (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 9). [gibi,]

Hulku hüsnü veş cemîl ü dehrde yektâ idi / İsmi **gibi** hayrlı hayrı sever ra'nâ idi (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 5). [gibi,]

Gülmedi 'ömründe hiç görmedi zevk u rāhatı / Gül **gibi** açılmadan şoldu vücūd-ı devleti (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 9). [gibi,]

İki 'ālem cemāliniñ niķābı / Güneş **gibi** şu 'ādır hicābı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 1). [gibi,]

Hulku güzel hüsnü güzel bir māh idi ol nev-civān / Güller **gibi** açılmadan soldurdu ruhsārın hāzān (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4). [gibi,]

Hicrānı yakdı cānımı yandım amān u el-amān / Gitdi elimden eylerim bülbul **gibi** āh u figān (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 5). [gibi,]

Sükūnet her tarafda 'āşīkān müstağrak-ı envār / Yanıp pervāne **gibi** her biri bulmuş 'aceb esrār (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 7). [gibi,]

Kimi şoldu açılan güller **gibi** / Kimisi açılmadan buldu fenā (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 32). [gibi,]

Bū-Bekir-sīret ü Fārūk 'Ömer-endīşe / Hilmi 'Osman **gibi** 'ilm ü kemālī 'ulvī (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 12). [gibi,]

'Ālem icād olalı yok **gibi** mānendi velī / Şān-ı pāki ezeli mertebe-i hālī kādīm (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 23). [gibi,]

Şems-i tābān **gibi** nūr-ı kerāmātī 'ayān / Māh-ı rahşān **gibi** luṭf ü 'ināyātī tamām (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 28). [gibi,]

Bū-Bekir-sīret ü Fārūk 'Ömer-endīşe / Hilmi 'Osman **gibi** 'ilm ü kemālī 'ulvī (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 12). [gibi,]

'Ālem icād olalı yok **gibi** mānendi velī / Şān-ı pāki ezeli mertebe-i hālī kādīm (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 23). [gibi,]

Şems-i tābān **gibi** nūr-ı kerāmātī 'ayān / Māh-ı rahşān **gibi** luṭf ü 'ināyātī tamām (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 28). [gibi,]

gıbtā: Aynı hālī şiddetle arzu etme, imrenme.

Gülistān içre güller gonca rüyuñ bülbulü olmuş / Nihālīñ **gıbtası** ol kāmēt ü refitārīña maḥşūs (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7). [gıbtası, -sı]

gıbtā-sāz oldu: İmrenmek, özenmek.

Bu şerefle buldu gāyet imtiyāz / Cümle-i aşhāb oldu gıbtā-sāz (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 14). [gıbtā-sāz oldu, -du]

gid-: Yönelmek, yol almak.

Giderler hāne-i dōsta kadar külfetsiz 'Ādile / Gedā şuretdē ma'nēn şāhdır 'uşşākı incitme (Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 6). [giderler, -er, -ler]

gid: Uzaklaşmak, terk etmek, ayrılmak.

'Akl u cān ü dil **gider** mā'sūk hayālī gelse ger / Kākül-i müşkīn zikri būy-ı 'anberden lezīz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 7). [gider, -er]

'Ālemde olsa kūşe-i meyḥāne dolsa cāmlar / Düşmān **gidip** tenhā kalıp yār ile şoḥbet ede gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 2). [gidip, -ip]

Bir Muḥammed ‘Alī Pāšā idi ol dūnyāda / Kendisi ḥulda **gidip** koydu beni tenhāda (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 15*). [*gidip, -ip*]

gid: Yönelmek, yol almak.

Ḍalāletden necātı buldular İslāmiyān gerçi / Tarīkatda **giden** her ḡussa vü ḡamdan olur berī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 7*). [*giden, -en*]

gıdā: Yiyecek, besin.

‘Ademden etdi beni ḡudret-i ber-āverde / **Gıdāmı** eyledi āmāde raḡm-ı māderde (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 6*). [*gıdāmı, -m, -ı*]

gıdā-yı kalb ü can u nūr-baḡş-i ‘āşkandır: Kalp ile ruhun gıdası, âşıkların saçtığı ışıık.

Edelim istimā‘ından dil-i vīrāneyi ma‘mūr / **Gıdā-yı kalb ü can u nūr-baḡş-i ‘āşkandır** bu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 3*). [*gıdā-yı kalb ü can u nūr-baḡş-i ‘āşkandır, -dır*]

gider iken: Bir şeyi yitirmek, ondan yoksun kalmak.

Erişip vaḡt-i ecel cān **gider iken** tenden / Yetiş imān ü Muhammed’le hemān Allah’ım (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 2, Beyit 5*). [*gider iken, -er, -i, -ken*]

ḡınā bulmaz: Doymak.

Ḳanıp nūr-ı tecellīde **ḡınā bulmaz** tesellīsiz / Tecellī-i cemāl ister vişālīn cānda eglenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 2*). [*ḡınā bulmaz, -maz*]

gir: Katılmak, dāhil olmak.

Senden evvel ümmetinden kimse **girmez** cennete / Hem buyurdu Faḡr-ı ‘ālem ol Muḥammed Muşṭafā (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 3*). [*girmez, -mez*]

Cām-ı ‘aşkı dest-i sākīden içip mestāne ol / Varlığından geç **girip** meydāna zıkrū’llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 3*). [*girip, -ip*]

Gir ḡöñül şehrin ṭavāf kıl beyt-i Ekrem ondadır / Sidre vü levḡ ü ḡalem hem ‘arş-ı a’zām ondadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 1*). [*gir, -*]

Senden evvel ümmetinden kimse **girmez** cennete / Hem buyurdu Faḡr-ı ‘ālem ol Muḥammed Muşṭafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [*girmez, -mez*]

Girenler ‘aşḡ meydānına cān ü başı oynadır / Cemalin şem‘ine pervānedir nārı n’ider ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 5*). [*girenler, -en, -ler*]

Cām-ı ‘aşkı dest-i sākīden içip mestāne ol / Varlığından geç **girip** meydāna zıkrū’llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 3*). [*girip, -ip*]

Dedim ḡüzel beni zencīr-i zūlfūn eyledi bende / Dedi bu bend-i ‘aşkı istemezsen **girme** devrāna (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 4*). [*girme, -me*]

Cennete **girmek** saña āsān mıdır / Kibr ü ‘ucb ile ṭutasın maḡfeli (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 6, Beyit 6*). [*girmek, -mek*]

Ḥacle-ḡāha **girmemişken** bir perī / Nev-‘arūsūn ḡaymede etdi fedā (*Ādile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 34*). [*girmemişken, -me, -miş, -ken*]

giriftār: Esir, tutsak.

Şabāvetden berū ‘aşkı ḡaberdār olmayan ḡöñlüm / Ne avcıdır ne bir dāma **giriftār** olmayan ḡöñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 1*). [*giriftār, -*]

giriftār olmuşum: Esir olmak.

Çorkulu bir h le d   ar olmuşum / öyle bir kayda **giri   ar olmuşum** (* dile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 44*). [*giri   ar olmuşum, -mu , -um*]

giri   ar olup: Esir olmak.

Dil **giri   ar olup** zülf ile h  l-i siy ha / D  cih n gelmez hay le ne ed dir ey d   t (* dile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 4*). [*giri   ar olup, -up*]

giri   ar-ı ma abbet olalı: Aşkın esiri olmak.

 albi ma z n bağrı p r-h n eşki g    n neylesin / Dil **giri   ar-ı ma abbet olalı** hayr nıdır (* dile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 6*). [*giri   ar-ı ma abbet olalı, -alı*]

giry n: Gözyaşı döken, ağlayan.

Mihr-i   lem    n-ı zulmetdir bu **giry n**     mime /  udreti  le   dile  ye l -mek nım gel yetiş (* dile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 7*). [*giry n,*]

Derd-i hicr n ile **giry n** bu     m-i p r   n / C n olup n le v  fery d ile d  im ma z n (* dile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 1*). [*giry n,*]

 ahr ile **giry n   m** lutfu  ile h nd n  m / Ey   h-i h b n sensin edecek i   nımı (* dile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 6*). [*giry n   m, -  , - m*]

giry n eder: A latma,   zme.

Zülf-i Leyl -y  h  m-ender h  m ile / Nice mecn  nu   ceb **giry n eder** (* dile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 6*). [*giry n eder, -er*]

  dile  yi etme  urbu ndan ba   d / Hasret ile d  desin **giry n eder** (* dile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 11*). [*giry n eder, -er*]

giry n ol: Gözyaşı dökmek, a lamak.

Dem- -dem olmada d v neligim neyleyim efz  n / Olalı  onca-i ru    rına bu d  deler giry n (* dile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 6*). [*giry n olalı, -alı*]

Ne   m    ef  r  kıldı dilde ne derd    mel  l / Hicr ile **giry n olanlar** v    l-ı c n  n olur (* dile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 3*). [*giry n olanlar, -an, -lar*]

H ned  n-ı Mu    f        la **giry n oldular** / N r-ı      m-i Fa  r-i     m ey H     n-i Kerbel  (* dile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 4*). [*giry n oldular, -du, -lar*]

    lelensin      -i        ile bu cism    c  n /       m olsun fikr-i d    r   la giry n her zam  n (* dile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 7*). [*giry n olsun, -sun*]

O n r-ı     m H     n  n i   n    a n   ar et /   ap    da   dile **giry n olup** ba  ar   olanır (* dile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 8*). [*giry n olup, -up*]

giry -i dem-be-demle: S re li ağlama.

Giry -i dem-be-demle mest  ne / Ra  t-ı     r u        i   ba verem (* dile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 2*). [*giry -i dem-be-demle, -le*]

git: Gitmek, varmak.

Gidem c  n  na fir  at geççi c  na / Olarak mest-i mest  ne gideyim (* dile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 3*). [*gidem, -em*]

Duymasın c  n    g     l d     ma pinh  n **gideyim** /     l    c  n ba   a nedir b     l    b     n **gideyim** (* dile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 1*). [*gideyim, -e, -yim*]

Biz          de       r etmekteyiz / S  y-i       na hem  n **gitmelideyiz** (* dile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 21*). [*gitmelideyiz, -melide, -y, -iz*]

Bunlar iken iki nâzende fidân / Gülşen-i me'vâya **giddiler** hemân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 77*). [*giddiler, -di, -ler*]

git: Bir yere doğru yönelmek.

Gidem cânâna fırkat geçdi cânâ / Olarak mest-i mestâne **gideyim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 3*). [*gideyim, -e, -y, -im*]

Cismde cân gibidir dilde hayâli yârın / Nice bir gurbet ü fırkatle perîşân **gideyim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 2*). [*gideyim, -e, -y, -im*]

Ezelden şundu sâkî câm-ı 'aşkı hâmd ola içdim / Cenâh açdı şafâdan murğ-ı dil yâra uçup **gitti** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [*gitti, -di*]

Gerçi **gider** Hâlık'ına cümle râh / Dest-i târîkatdır onun esheli (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 10*). [*gider, -er*]

Şâhibü'l-hayr olduğun ikrâr eder / Kağı hayrât-hâneye kim ki **gider** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 66*). [*gider, -er*]

Hasalandı nice çekdi derdi bir âh etmedi / Şükr ü zikri koymadı dilden haşâyâ **gitmedi** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 7*). [*gitmedi, -me, -di*]

Hizmet-i şer'-i mutahhar etdiler / İsr-i âbâ-i Celîl'e **giddiler** (*Âdile Sultan Divanı, Terkid-bend 1, Beyit 91*). [*giddiler, -di, -ler*]

git: Bitmek, tükenmek, sona ermek.

Görünce mâh-ı hüsnün ihtiyârım kalmadı **gitti** / Hayâl-i 'aşkile 'aqlım perîşân eyledi **gitti** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 1*). [*gitti, -di*]

Gönül zevk-ı mahabbetle dolup kalmadı efkârım / Dolaşıp bend-i zülfe cânı kurbân eyledi **gitti** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 3*). [*gitti, -di*]

Doğmadı sînemde ol meh **gitti** ârâmım bu şeb / Çıkacaktır âsumâna nâle vü zârım bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 1*). [*gitti, -di*]

Zulmete batmışdı zâtından mukaddem bu cihân / Bi'setiñ tenvîr edip **gitti** dâlâlet demleri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 6*). [*gitti, -di*]

Çıkalım şevk ile istikbâline / Gam **gidip** bulsun surûru cânımız (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 8, Beyit 2*). [*gidip, -ip*]

git: Sapmak.

Esb-i nefsiñ tût 'inânın verme yol yañlış **gider** / 'Âdile merdânelik et 'aşk ile meydâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 6*). [*gider, -er*]

git: Bir şeyin işe yaramaz olması, kullanılamaz hâle gelmesi.

Görünce mâh-ı hüsnün ihtiyârım kalmadı **gitti** / Hayâl-i 'aşkile 'aqlım perîşân eyledi **gitti** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 1*). [*gitti, -di*]

git: Ayrılmak uzaklaşmak; bir yere doğru yönelmek.

Dôstdan düşme cüdâ derdli biçâre benim / Şabra yok dilde mecâl pür-gam u hayrân **gideyim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 4*). [*gideyim, -e, -y, -im*]

Ederim kat'-ı ta'allûk çü bu cân ü tenden / O güle bülbül-i cân etmede efgân **gideyim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 5*). [*gideyim, -e, -y, -im*]

git: Belli bir maksat için bulunduğu yerden ayrılıp o maksat için ilerlemek.

Giderler hâne-i dōsta kadar külfetsiz 'Âdile / Gedâ şuretda ma'nen şâhdır 'uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 187, Beyit 6*). [*giderler, -er, -ler*]

git: *Uzaklaşmak, terk etmek, ayrılmak.*

İlâhî bir dahî görmek naşîb olur cânânî / Hayâlî dilde zîrâ yakdı cism ü cânımı **gitdi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 2*). [gitdi, -di]

Hayâlî kânde taşvîr eyleyem hîç kalmadı hâlim / Gönül ârzû-yı vech-i yârı geçdi mest olup **gitdi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 4*). [gitdi, -di]

Geçirdi nakş-ı gayri sîneden mahv eyleyip **gitdi** / Perîşân eyledi ‘aşk ile yakdı gönülümü **gitdi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 5*). [gitdi, -di]

Niceler tâc ü taht ü mülkü koyup / **Giderler** soñ demi hasret degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 2*). [giderler, -er, -ler]

Âh on altı yaşında nev-civân / **Gitdi** dünyâdan Hudâya verdi cân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 67*). [gitdi, -di]

Gitdi dünyâdan beni koydu yetîm / Meskenin yâ Rabbi kıl dârün-Na‘îm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 81*). [gitdi, -di]

Başka bir acı da gösterdi baña zâlim felek / Yâ‘ni zevcim ‘Alî Pâşâ da **gitdi** ‘Adn’e dek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7*). [gitdi, -di]

Hicrânî yakdı cânımı yandım amân u el-amân / **Gitdi** elimden eylerim bülbül gibi âh u figân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 5*). [gitdi, -di]

git: *Ayrılmak, terk etmek // ölmek, dünyadan göçmek.*

O mâha hâlimi ‘ârza mecâlim kalmadı aşlâ / Olup bu ‘Âdile hayrân çeşm-i mestine **gitdi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 6*). [gitdi, -di]

Gelen bu fâniye ‘üryân gelir **gider** ‘üryân / Metâ‘ u mâl u benün hemân zîb-i cihânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 8*). [gider, -er]

Cihâna gelmede **gitmekde** var mı ihtiyârım / Benim vücûd ü ‘ademde ne haqq u şun‘um var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 3*). [gitmekde, -mek, -de]

Her gelen **gitmektedir** hîç hükm yok ârâmına / Kanı ata ana kardaş kanı kavm ü hey‘etiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 2*). [gitmektedir, -mekte, -dir]

Quru cânımda da ‘aşk odunu yakdı ‘alevi / Yanmak ‘aşk ile beşâret baña ‘üryân **gideyim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 3*). [gideyim, -e, -y, -im]

Ben **gidip** siz kalıñız sıhhatle sağ / Her biriñize bu dünyâ ola bâğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 72*). [gidip, -ip]

Kimi ma‘şûm kimi ‘âkil kimi genc / Kimi **gitdi** kimi kaldı ehl-i renc (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 17*). [gitdi, -di]

Ben nasıl yanmam kızım Sultân‘ıma / Kendi **gitdi** kıydı ammâ cânıma (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 48*). [gitdi, -di]

Çünkü **gitdi** vâlidim Maḥmûd Hân / Baña zindân oldu dünyâ bî-gümân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 69*). [gitdi, -di]

Bu firâk u iştîyâk ile **gidersem** kabrde / Belki bu ten ile cism-i bî-revân aḡlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 5*). [gidersem, -er, -se, -m]

Şabrını lutf et İlâhî çün budur hükm-i kader / **Gitdi** Hayriyye‘m kerîmem derdi geçdi câna âh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 2*). [gitdi, -di]

git-: *Bir yere varmak üzere bulunduğu yerden ayrılmak.*

O **gitdi** mülk-i ‘uqbâya firâkı geçdi tâ câna / Sarâya velvele şaldı cihânı koydu efgâna (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 2*). [gitdi, -di]

gitdikçe: *Artan bir şekilde, giderek artan bir biçimde, zaman ilerledikçe.*

Fitil-i sūz-ı barut-ı kararım oldu **girdikçe** / Hayāl-i şem‘-i ruhsārına çeşm ü dide-bân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 5). [girdikçe,]

giy: Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek.

Fahr-i ehlu’llāh’ı **giy** terk et libās-ı fāhiri / Pāk olur mīr‘āt-ı kalbiñ şōfi zikru’llāha gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 4). [giy,]

Bu şüret hāmesin **giydiñ** göründüñ şüretā zībā / Bekādan mülk-i fāniye niçin kıldıñ bu seferi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 4). [giydiñ, -di, -ñ]

giy: Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek // taç giymek, tahta çıkmak.

Hep sa‘ādet tācını sāyemde giymişdir **giyen** / Dide-i pākimdir ancak vech-i cānānı gören (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 4). [giyen, -en]

giylānī: Kadiriğin kurucusu Hz. Abdülkadir Geylani.

Edip ‘aşk ile fenā cānını ol **Giylānī** / Beş yüz altmış bir idi sāl bulup cānānı (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 5). [giylānī,]

gizle: Saklamak.

Bu yol erkān-ı cemī‘-i enbiyā vü evliyā / Gördüğünü **gizleyip** görmedigin açma hemān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 6). [gizleyip, -y, -ip]

gizli: Başkalarından saklanan, duyurulmayan, saklı kalan, mahrem, mestur, nihan.

Eyleme inkār **gizli** nice biñ vardır velī / Nās şıfāt ile şıfatlanır bilinmez evliyā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 10). [gizli,]

Tālib-i ‘aşk ol ki yār ‘irfan içinde **gizlidir** / Kalbi seyr et aç gözün cānān içinde **gizlidir** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 1). [gizlidir, -dir]

Halk içinde bī-nişān olmuş gezer ehl-i kemāl / İşte onu bī-nişān insān içinde **gizlidir** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 2). [gizlidir, -dir]

İsm-i a‘zam mazhar-ı insān-ı ma‘nādır yakīn / İşte Kur‘ān oku ol Kur‘ān içinde **gizlidir** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 3). [gizlidir, -dir]

Şüretā okursun ammā añlamazsın sırrını / Hep hāqīkatle dem-i Rahmān içinde **gizlidir** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 4). [gizlidir, -dir]

Beyt-i dilde bul şafā eyle tavāfi zāhidā / Etmezem devrānı ol devrān içinde **gizlidir** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 5). [gizlidir, -dir]

Genc-i sulṭānīde olmaz isteme ‘aşk cevherin / ‘Âdile bir sırdır ol ‘ummān içinde **gizlidir** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 6). [gizlidir, -dir]

Akar ırmağ-ı dü-çeşmim olur cān bülbulü nālān / Göñül pervānesin nūr eyleyen bir **gizli** cānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 6). [gizli,]

Çün pīriñ himmeti ile Hāk cezbese zāhir ola / Pertev şalıp **gizli** dile ‘āşık olup dildārı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 6). [gizli,]

Hāk’ı gör her şeyde oldur söyleten **gizli** celī / Çün saña ol āyet-i ‘aşk bī-zebānī söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 4). [gizli,]

Dil ‘aceb āyinedir nūr-ı Cemālu’llāh’dan / **Gizli** zāhir pertev-i ‘aşkı bulan cānānı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 2). [gizli,]

On sekiz biñ ‘ālem içre her ne kim var sende / Cān gözün aç cān içre **gizlice** cānānı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 3). [gizlice, -ce]

Āgāh olur ki ‘āşık dil gark-ı sırr-ı envar / Eşyāda zāhir olur **gizli** ‘ayān seherde (Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 4). [gizli,]

Hem ol kuşuñ **gizli** derününde sırr-ı şâh / Yok kudreti kim eyleye i' lān gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 5*). [gizli,]

Hayfım o müdde'ide ki gönlünde **gizli** şek / Aldanmasın 'Âdile oña bir an gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 7*). [gizli,]

Ol dōst arar da cevelān edip uçar / Bu ma'nā **gizlidir** insāna her an gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 4*). [gizlidir, -dir]

Âhırü'l-eyyām hüruc-için onuñ / Çok rivāyet vardurur **gizli** 'ayān (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 97*). [gizli,]

göç: Yerleşmek amacıyla mahalle, köy, şehir veya ülke değiştirmek; ölmek.

Hayf 'azîzim mürşidim eş-şeyh 'Aliyyü'l-evliyā / **Göçdü** gülzār-ı Na'îmi eyledi me'vā vü cā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 1*). [göçdü, -dü]

Çün misâfir-hānedir konan **göçer** bî-iştibāh / Añladınsa oña göre et tedârik kılma hıvār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 5*). [göçer, -er]

'Âkıbet verdi emānâtım **göçdü** Haqq'a / Madfen-i pākini tenvîr ede nûr-ı Qur'ân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 6*). [göçdü, -dü]

Göçdü Haqq'a 'âkıbet Mahmūd Hân / Oldu Hân 'Abdülmeccîd şâh-ı cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 95*). [göçdü, -dü]

Gerçi dünyāya gelen ma'lûmdur elbet **göçer** / Âh kıldı ol civân ü ol melek 'Adn'e sefer (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 1*). [göçer, -er]

gök: Gök, gökyüzü.

Gel 'aşk ile feth eyleyip beyt-i dili eyle tavâf / Deryā-yı 'aşk içre dalıp hem **gökde** pervāz ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 5*). [gökde, -de]

gonca: Yaprakları henüz açılmamış veya az açılmış çiçek, tomurcuk.

Gevher-i la'lı şafası bağ-ı 'aşka **goncadır** / Kim şadā-yı taḥl feth-i ḳal'a-i vuşlat gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 3*). [goncadır, -dır]

Aç başîret çeşmin ey cān mevsimiñ seyrânına / Bâğ-ı cennetden şehirde açılır her **gonca** gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 6*). [gonca,]

Gülistān içre güller **gonca** rüyūñ bülbulü olmuş / Nihālîñ gıḳḳası ol kāmēt ü refṭārına mahşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [gonca,]

Bu bağ-ı eyle temāşā güzelleriñ yeridir / Şu'âdır bütün ol **goncânîñ** ruḥundaki nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 6*). [goncânîñ, -nîñ]

Şu'le-i ḳalb edip **goncayı** keşf sūzān / Nāle-i bülbul eder nergisi şimdi bîdār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 4*). [goncayı, -y, -ı]

'Aşkdır eden cemāl-i pāk-i cānāna nazar / 'Aşkdır ol **gonca** gül rüyū için bülbul olan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2*). [gonca,]

Gevher-i la'lı şafası bağ-ı 'aşka **goncadır** / Kim şadā-yı taḥl feth-i ḳal'a-i vuşlat gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [goncadır, -dır]

Aç başîret çeşmin ey cān mevsimiñ seyrânına / Bâğ-ı cennetden şehirde açılır her **gonca** gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6*). [gonca,]

'Aşk için bir tūrfē mevsimdir bahār u seyri kim / **Goncalar** açıldı cevḫāna gelip 'aşıkları (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 4*). [goncalar, -lar]

Goncadan nāzik iken nāzik teniñ / Kara toprak oldu āḫir medfeniñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 52*). [goncadan, -dan]

Kalmışdı bir şehzādesi mānende-i hūrşîd ü māh / Etdi ecēl de 'âkıbet ol **goncayı** mahv u tebāh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 2*). [goncayı, -y, -ı]

Gül-cemālî hûş-makālî ‘aşkına / **Gonca** derler hem eder bülbül figân (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 95*). [gonca,]

Bâğ-ı cennet **goncası** iken lebi / Høkka-i zehr etdi erbâb-ı şekâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 18*). [goncası, -sı]

gonca: *Tomurcuk // sevgilinin ağzı, dudakları.*

Reng-i tîğ ile mücellâ gerdeni / **Goncası** hün-ı şehâdetle hıdâb (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 27*). [goncası, -sı]

gonca-i bâğ-ı vefâ: *Samimiyet, dürüstlük, sadakat bahçesinin tomurcuğu.*

Bezme gel ey **gonca-i bâğ-ı vefâ** / Kim sürülsün ‘aşk ile devrânımız (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 3*). [gonca-i bâğ-ı vefâ,]

gonca-i bâğ-ı velâyet: *Velilik bahçesinin tomurcuğu.*

Gonca-i bâğ-ı velâyet Yûsuf-i Sünbül Sinân / Serv-i gülzâr-ı sa‘âdet Yûsuf-i Sünbül Sinân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 1*). [gonca-i bâğ-ı velâyet,]

gonca-i gülzâr-ı nesl-i şâh-ı dîn: *Dinin önderinin ailesinin gül bahçesinin gülü.*

Gonca-i gülzâr-ı nesl-i şâh-ı dîn / Nâzenîn-i hâzret-i rahmet-me‘âb (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 25*). [gonca-i gülzâr-ı nesl-i şâh-ı dîn,]

gonca-i hamrâ: *Kırmızı gonca.*

Nâ-gehân bir hâl oldu maşşer-i dünyâ gibi / Düşdü al kanlar içine **gonca-i hamrâ** gibi (1293) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 16*). [gonca-i hamrâ,]

gonca-i handândır: *Gülen gonca, tomurcuk.*

Gonca-i handândır hem bülbül-i nâlândır / Gülşen-i pîr-i muğâna ‘Âdile her an gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 6*). [gonca-i handândır,]

gonca-i hüsni: *Sevgilinin ağzının güzelliği için kullanılan bir ifade.*

Gonca-i hüsni bıraktı cânıma geçdi firâk / Rahm kıl murğ-ı dile kırtar bu firkatden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 4*). [gonca-i hüsni, -üñ]

gonca-i ‘iyse: *Hayatın tomurcuğu, açmamış çiçeği.*

Şöyle vaktim hûş geçirdim der iken / Mevt verdi **gonca-i ‘iyse** diken (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 64*). [gonca-i ‘iyse, -e]

gonca-i ruhsârîna: *Yüzün açılmamış çiçeği, tomurcuğu.*

Dem-â-dem olmada dîvâneligim neyleyim efzûn / Olalı **gonca-i ruhsârîna** bu dîdeler giryân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 6*). [gonca-i ruhsârîna, -ın, -a]

‘Aşık idik **gonca-i ruhsârîna** / Şimdi düşdüm bülbül-âsâ zârîna (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 46*). [gonca-i ruhsârîna, -ın, -a]

gonca-i vaşlı: *Vuslat goncası, kavuşmanın tomurcuğu.*

Gonca-i vaşlı dilerseñ hâr sezâ-yı murğ-ı dil / Semt-i küy-ı yâra var gülzâr-ı vahdet ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 2*). [gonca-i vaşlı, -ı]

gonca-i vuslatdan: *Kavuşmanın henüz açmamış çiçeği.*

Her tarafından selsebîlîñ kevşerîñ çağıldısı / **Gonca-i vuşlatdan** envâ'-ı tecellîler koşar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 2*). [*gonca-i vuşlatdan, -dan*]

gonca-mesîl: Tomurcuk misali.

Nutkı şîrîn maḥz-ı devlet / Bülbül-şîfat **gonca-meşîl** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 2*). [*gonca-meşîl,]*

gonca-rû: Gonca yüz.

Ṭâl'atin şânî'-i birr nûr-i mücessem yaradıp / **Gonca-rû** sim-beden şems-liḳâ mâh-cebîn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 18*). [*gonca-rû,]*

gonca-tal'at: Gonca yüz.

Gonca-tal'at lâle-nûkhet serv kaç / Hûr-ı peyker nûr-ı manzar meh-cemâl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 53*). [*gonca-tal'at,]*

gonca-veş: Yaprakları henüz açılmamış veya az açılmış çiçek gibi, gonca gibi.

Gonca-veş durmaz açılır nev-bahâr-ı vaşl için / Gâlibâ bülbül hevâ-yı vaşlı şahrâda arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 5*). [*gonca-veş,]*

gonce-i handân: Gülen gonca, açılmış gül.

Kaşların ve'l-leyl Ṭübâ kâmetiñ / Ruḥların Hâk **gonce-i handân** eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 2*). [*gonce-i handân,]*

gönder: Yollamak; ulaşmasını, gitmesini sağlamak.

Cümlesiniñ rûhunu dilşâd kıl / Nûra **gönder** nârdan âzâd kıl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 103*). [*gönder,]*

Dâderim cennet-mekân 'Abdülmecîd / Hacca **gönderdi** kim ola müstefîd (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 50*). [*gönderdi, -di*]

Hacca **gönderdi** onu etdi çirâğ / Ol daḥı her nesneden kıldı ferâğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 96*). [*gönderdi, -di*]

gönl: Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı; gönül.

Çok mudur bir demde biñ **gönlü** perîşân eylese / Çok Felaṭûn 'aḳlı yağma eyledi kavğâ-yı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 15*). [*gönlü, -ü*]

gönlün alıp: Gönlünü avlamak, çelmek.

Haftalarca sūr ü şenlikler edip / Duḥterin memnûn edip **gönlün alıp** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 33*). [*gönlün alıp, -ıp*]

gönlün bağlama: Tutulmak, âşık olmak.

Fenânîñ zevkine aldanma aṣlâ bağlama gönlün / Görünür zâhiri ma'mûr lâkin bâṭını vîrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6*). [*gönlün bağlama, -ma-ü, -n*]

göñ(ü): Aşk ve sevginin kaynağı; kalp, yürek.

Göñlüme 'aşk-ı Hudâ nûru tecellî eyler / Cismini şem'-i maḥabbet ile pervâne yaḳar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 4*). [*göñlüme, -üm, -e*]

göñül: Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı; gönül.

Beyt-i Hudā'dır **göñül** bâkî yine hem oldur / Gel diyelim 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 6*). [*göñül,]*

Edip sıdk ile muhkem **göñlünü** sen ol muhiblerden / Eden ey 'Âdile döstun taleb cânındadır bulur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7*). [*göñlünü, -ü, -nü]*

Biz fakîriz yine meslûb-ı recâyız ammâ / **Göñlümüz** şâf u ganî ehl-i tîma'dan degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 7*). [*göñlümüz, -ümüz]*

Bir 'aceb nâlânsın bilmem saña n'oldu **göñül** / Kimüñ için rûz u şeb feryâd ü zârîñ ey **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 1*). [*göñül,]*

Mağsadıñ Hâk ise 'âşık gayrıdan hîç çekme gam / Çün bilir hâl-i derûnuñ yâr seniñledir **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 4*). [*göñül,]*

Cevr-i yâre şabr kıl âhîr şafâdır 'Âdile / Gâfil olup yârdan düşme cüdâ aşla **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 9*). [*göñül,]*

Göñül âvâre gezme terk edip fânî cihânı gel / Nefsden geç ricâ kıl Hâk'â bâkî 'aşka yâhü gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 1*). [*göñül,]*

Sen oku (nahnü akreb)i cāndan yakın Mevlâ **göñül** / Sensin nazar-gâh-ı Hudâ eyle hayâ zîrâ **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 1*). [*göñül,]*

Cismiñde cân olan odur cānda nihân olan odur / Ol sırr-ı Hâk gûş edip seyr-i nihânı bul **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 2*). [*göñül,]*

Her şeyde hâzırdır Hudâ bir dem sen ondan olma dūr / Bul dilde cânân zevkını cânân seniñledir **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 3*). [*göñül,]*

'Âkîl iseñ o yana gel ol menzil-i cânê eriş / Deryâ-yı 'aşk içre dolup bürhân-ı gevher bul **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 4*). [*göñül,]*

Sultân-ı 'aşka erişip bulduñsa bâkî devleti / Taht-ı vişâle cânile bir pâdişâh olduñ **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 5*). [*göñül,]*

Nâr-ı maḥabbetle yakar 'aşk âteşi dilde چراغ / Şehr-i şafânıñ bağına 'ayn-ı donanmadır **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 6*). [*göñül,]*

Ger 'âşık-ı şâdık bula nūr-ı tecellâ-yı cemâl / Yâ Sidre yâ Bâğ-ı İrem yâ naḥl-i Tûbâ'dır **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 7*). [*göñül,]*

Bir zerre-i nâcizdir şüretde ammâ kıl nazar / Ol 'âlem-i ma'rifete mihr-i mücellâdır **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 8*). [*göñül,]*

Dünyâyâ meşğul olma kim dâr-ı belâdır 'Âdile / 'Aşk-ı Hudâ etsin zühür mesrûr ola şeydâ **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 9*). [*göñül,]*

Sen oku (nahnü akreb)i cāndan yakın Mevlâ **göñül** / Sensin nazar-gâh-ı Hudâ eyle hayâ zîrâ **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 1*). [*göñül,]*

Cismiñde cân olan odur cānda nihân olan odur / Ol sırr-ı Hâk gûş edip seyr-i nihânı bul **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 2*). [*göñül,]*

Her şeyde hâzırdır Hudâ bir dem sen ondan olma dūr / Bul dilde cânân zevkını cânân seniñledir **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 3*). [*göñül,]*

'Âkîl iseñ o yana gel ol menzil-i cânê eriş / Deryâ-yı 'aşk içre dolup bürhân-ı gevher bul **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 4*). [*göñül,]*

Sultân-ı 'aşka erişip bulduñsa bâkî devleti / Taht-ı vişâle cânile bir pâdişâh olduñ **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 5*). [*göñül,]*

Nâr-ı maḥabbetle yakar 'aşk âteşi dilde چراغ / Şehr-i şafânıñ bağına 'ayn-ı donanmadır **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 6*). [*göñül,]*

Ger 'âşık-ı şâdık bula nūr-ı tecellâ-yı cemâl / Yâ Sidre yâ Bâğ-ı İrem yâ naḥl-i Tûbâ'dır **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 7*). [*göñül,]*

Bir zerre-i nâcizdir şüretde ammâ kıl nazar / Ol 'âlem-i ma'rifete mihr-i mücellâdır **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 8*). [*göñül,]*

Dünyāya meşğul olma kim dār-ı belādır ‘Ādile / ‘Aşk-ı Hudā etsin zühür mesrūr ola şeydā **gönül**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 9). [gönül,]

Dīdeye mir’āt-ı ‘aşk ile temāşadır **gönül** / Şüretā mihmān-ı Hakk’a beyt-i ‘izzetdir **gönül** *(Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 1). [gönül,]*

Eylemez kevn ü mekân içre karar aşla **gönül** / Feyz-i Hakk mir’āt-ı esrār-ı Cemālu’llāh **gönül**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 2). [gönül,]

Gevher-i la’lī şafası bağ-ı ‘aşka goncadır / Kim şadā-yı tabl feth-i kal’a-i vuşlat **gönül** *(Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 3). [gönül,]*

Kıl başiret dīdesiyle seyr-i iklīm-i bekā / Çün bekā-yı devlet ile buldu bu zevkī **gönül** *(Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 4). [gönül,]*

Şohbet-i yār ile cān ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok bātıl hayāle geçdi dünyāda **gönül** *(Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 5). [gönül,]*

Gonca-i hāndandır hem bülbül-i nālādır / Gülşen-i pīr-i muğāna ‘Ādile her an **gönül** *(Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 6). [gönül,]*

Dīdeye mir’āt-ı ‘aşk ile temāşadır **gönül** / Şüretā mihmān-ı Hakk’a beyt-i ‘izzetdir **gönül** *(Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 1). [gönül,]*

Eylemez kevn ü mekân içre karar aşla **gönül** / Feyz-i Hakk mir’āt-ı esrār-ı Cemālu’llāh **gönül**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 2). [gönül,]

Gevher-i la’lī şafası bağ-ı ‘aşka goncadır / Kim şadā-yı tabl feth-i kal’a-i vuşlat **gönül** *(Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 3). [gönül,]*

Kıl başiret dīdesiyle seyr-i iklīm-i bekā / Çün bekā-yı devlet ile buldu bu zevkī **gönül** *(Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 4). [gönül,]*

Şohbet-i yār ile cān ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok bātıl hayāle geçdi dünyāda **gönül** *(Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 5). [gönül,]*

Gonca-i hāndandır hem bülbül-i nālādır / Gülşen-i pīr-i muğāna ‘Ādile her an **gönül** *(Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 6). [gönül,]*

Tesellī gayrdan bulmaz ne yapsın bu ğarīb **gönlüm** / Tecellī et cemālīñle tesellīsin bula **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 1). [gönlüm, -üm]

Meded artırmada bu baħr-i hasret feyz u emvācīñ / Hemān deryā-yı ‘aşka cūşa gelsin dā’imā **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 2). [gönlüm, -üm]

Hāzīn ü zārdır nālān ü pūr-efgāndır sensiz / Ki yokdur şabra tākat hep helāk olmaktadır **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 3). [gönlüm, -üm]

Küşād eyle temāşā-gāhını āyīnesi onuñ / Hemān berķ-i cemālīñ görsün ol dīvānedir **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 4). [gönlüm, -üm]

Bu şeb yārın hayālīn hūvābda teşvīr ile gördüm / Vişāl-i şāhid-i maķşūd ile ta’bīr eder **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 5). [gönlüm, -üm]

O yāra vermemişdir cānımı evvel nazarda ben / Velākin rü’yet-i cānānda takşīr eder **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 6). [gönlüm, -üm]

Cihānı seyle verir hem yakıp vīrān eder çarhı / Nigāh-ı nāz ile bir cāme nā’il olmasa **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 7). [gönlüm, -üm]

Vişālīñ ke’sini sun ‘Ādile’ye sākiyā rahmet / Taħammül edemez kurbānıñ olsun rāhīña **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 8). [gönlüm, -üm]

Tesellī gayrdan bulmaz ne yapsın bu ğarīb **gönlüm** / Tecellī et cemālīñle tesellīsin bula **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 1). [gönlüm, -üm]

Meded artırmada bu baħr-i hasret feyz u emvācīñ / Hemān deryā-yı ‘aşka cūşa gelsin dā’imā **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 2). [gönlüm, -üm]

Hāzīn ü zārdır nālān ü pūr-efgāndır sensiz / Ki yokdur şabra tākat hep helāk olmaktadır **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 3). [gönlüm, -üm]

Küşād eyle temāşā-gāhını āyīnesi onuñ / Hemān berķ-i cemālīñ görsün ol dīvānedir **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 4). [gönlüm, -üm]

Bu şeb yārīñ hayālīñ hıvābda teşvīr ile gördüm / Vişāl-i şāhid-i maķşūd ile ta‘bīr eder **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 5). [gönlüm, -üm]

O yāra vermemişdir cānımı evvel nazarda ben / Velākin rü‘yet-i cānānda taķşīr eder **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 6). [gönlüm, -üm]

Cihānı seyle verir hem yakıp vīrān eder çarhı / Nigāh-ı nāz ile bir cāme nā‘il olmasa **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 7). [gönlüm, -üm]

Vişālīñ ke’sini sun ‘Ādile’ye sākiyā rahmet / Taḥammül edemez kurbānıñ olsun rāhiña **gönlüm**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 8). [gönlüm, -üm]

Yanıp şem‘-i cemāl-i ‘aşkına pervāne-veş sīnem / Yanan **gönlüm** söyündürme kerem kıl bendeñe
yā Hū *(Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 8). [gönlüm, -üm]*

‘Aceb kimdir baña mestāne **gönlümden** su‘āl eyler / Ezelden virmişim ben dōsta cān u gönlümü
yā Hū *(Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 4). [gönlümden, -üm, -den]*

Gam çekmez ol **göñül** ki sen gibi yār olunca / Olmaz ‘alīl ol cism zātıñ ṭabīb olunca *(Ādile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 1). [göñül,]*

Geçirdi naķş-ı ğayri sīneden maḥv eyleyip gitdi / Perīşān eyledi ‘aşk ile yakdı **gönlümü** gitdi
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 5). [gönlümü, -üm, -ü]

Göñül zevķ-ı maḥabbetle dolup kalmadı efkārım / Dolaşıp bend-i zülfe cānı kurbān eyledi gitdi
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 3). [göñül,]

Ḥayālī kande taşvīr eyleyem hīç kalmadı ḥālīm / **Göñül** ārzū-yı vech-i yārı geçdi mest olup gitdi
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 4). [göñül,]

Sivādan pāk kıl dil sīnede sulṭān degil mi / **Göñül** şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdān degil mi *(Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1). [göñül,]*

‘Aşkdan bu **gönlüme** sen ver eşer yā Rabbenā / Rūḥ u cismim olsun iḥyā ‘aşkıla yā Rabbenā
(Ādile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 1). [gönlüme, -üm, -e]

Göñül ḥāletden āġāh olamaz ‘aşk ḥānesi pinḥān / Ḥaber ver sırr-ı Qur‘ān‘dan delālet kıl meded
Allah *(Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 6). [göñül,]*

Bula bu sīne vü cānım sürürü sākin ol ey dil / İlāhī istemem **gönlümde** senden ğayrı yār olsun
(Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3). [gönlümde, -üm, -de]

Beni yak ‘aşkına **gönlümde** olsun māsivā ma‘düm / Uyansın dilde ġafletden vişālīñ pāyidār olsun
(Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5). [gönlümde, -üm, -de]

İlāhī baña tevfiķiñ iṭā‘atde medār olsun / Beni benden ḥalāş eyle **göñül** ‘aşkıñla zār olsun *(Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1). [göñül,]*

Gir **göñül** şehrin ṭavāf kıl beyt-i Ekrem ondadır / Sidre vü levḥ ü kalem hem ‘arş-ı a‘zām ondadır
(Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 1). [göñül,]

Düşürdü **gönlümü** sevdā-yı ‘aşka / Beni Mecnūn eden cānān degil mi *(Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 6). [gönlümü, -üm, -ü]*

Göñül odur ki mey-i ‘aşkı nūş edince hemān / Mişāl-i cūr‘a-i cāmı eder o maḥv-ı vüçüd *(Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 5). [göñül,]*

Göñülde tāb‘-ı nār-ı ‘aşkı eksik olmasın bir ān / Gam-ı ‘aşk ‘Ādile’ye ḥikmet-i cānān imiş cānā
(Ādile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 7). [göñülde, -de]

Göñülde ğayr-i mümkün def‘i derd u ḥasret u hicrān / Vişāle nā‘il olmaķ ni‘met-i cānān imiş
cānā *(Ādile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 3). [göñülde, -den]*

Meyl edeli bu **göñül** ol yāre bulmaķda şafā / Eylemem āġyārdan şimden geri ḥavf u recā *(Ādile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 1). [göñül,]*

Mużtarib kaldı **göñül** hem ġuşe-i hicrānda / Olmuşum Mecnūn ḥayāl-i vaşlıñ ile dā‘imā *(Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 3). [göñül,]*

- ‘Aşkdan gayri **göñülde** ne hayāl ü fikri var / Hâne-i dil ‘aşk ile yansın çırâğ olsun bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 5*). [*göñülde, -de*]
- Görmeyince o yâri gayr-i nikâb / Eksik olmaz **göñülde** derd ü ‘azâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 1*). [*göñülde, -de*]
- ‘Âlemin lezzetine meyl eder mi **göñlüm** / ‘Aşk kim lezzet-i vuşlatda beğadır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 5*). [*göñlüm, -üm*]
- Eylediñ **göñlümü** meyhâne eyâ sâķī-i cān / Āfitāb-ı kadeh envār-ı fezâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 6*). [*göñlümü, -üm, -ü*]
- Döner elbette bütün devlet-i ‘aşkında cihān / **Göñül** ol peykere pervâne-nümâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 3*). [*göñül,]*
- Ne zilletden ne miñnetden ne ‘âlemden hâzer eyler / Umûrun Hakk’a tefvîz eylemiş **göñlüm** rızâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 3*). [*göñlüm, -üm*]
- Hvâb-ı ğafletden uyan dildârını bul ey **göñül** / Ol huzûr-ı ‘aşkda cān lâıyık-ı cānān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 8*). [*göñül,]*
- Akar ırmağ-ı dü-çeşmim olur cān bülbulü nālān / **Göñül** pervānesin nûr eyleyen bir gizli cānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 6*). [*göñül,]*
- Göñül paslı ciger dağlı yürek yaralı göz yaşlı / Tamām ‘aşıklığıma böyle nice biñ nişānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 8*). [*göñül,]*
- Göñlümü senden nebîden eyleme bir an dūr / Dilde ‘aşk uyandırır yer yer çerağ geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 2*). [*göñlümü, -üm, -i*]
- Tā ezel şem’ine pervāz olan **göñlümdür** / Ya’ni Mecnûn gibi dīvāne olan **göñlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 1*). [*göñlümdür, -üm, -dür*]
- ‘Aşkı ketm eyleyip evvel yine izhār eden / ‘Âlemin ta’nile dillerde gezen **göñlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 2*). [*göñlümdür, -üm, -dür*]
- Gayrının naķşını mahv eyleyip ‘aşka hayrān / Coşup ‘aşkıñ ile buhrān olan **göñlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 3*). [*göñlümdür, -üm, -dür*]
- Bağ-ı cānānda bülbul gibi efgān ederek / Sīnesin gülşen-i vīrān eden **göñlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 4*). [*göñlümdür, -üm, -dür*]
- ‘Âlem-i miñnete şabr eyle rızā dād olup / Kayd-ı nāmûsu geçip ‘arı koyan **göñlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 5*). [*göñlümdür, -üm, -dür*]
- Gāh vīrān ü gehī şād ü gehī mest ü harāb / Yārı ağıyār ile fark eylemeyen **göñlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 6*). [*göñlümdür, -üm, -dür*]
- Rûy-ı dilber ile hep ‘izz ü sa’âdet bularak / Minnet ü kaşr ü sarāy eylemeyen **göñlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 7*). [*göñlümdür, -üm, -dür*]
- Mazhar-ı feyz-i Hudā şāh Behāe’d-dīniñ / Sāyesinde cühelā tanımayan **göñlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 8*). [*göñlümdür, -üm, -dür*]
- Tā ezel şem’ine pervāz olan **göñlümdür** / Ya’ni Mecnûn gibi dīvāne olan **göñlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 1*). [*göñlümdür, -üm, -dür*]
- ‘Aşkı ketm eyleyip evvel yine izhār eden / ‘Âlemin ta’nile dillerde gezen **göñlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 2*). [*göñlümdür, -üm, -dür*]
- Gayrının naķşını mahv eyleyip ‘aşka hayrān / Coşup ‘aşkıñ ile buhrān olan **göñlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 3*). [*göñlümdür, -üm, -dür*]
- Bağ-ı cānānda bülbul gibi efgān ederek / Sīnesin gülşen-i vīrān eden **göñlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 4*). [*göñlümdür, -üm, -dür*]
- ‘Âlem-i miñnete şabr eyle rızā dād olup / Kayd-ı nāmûsu geçip ‘arı koyan **göñlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 5*). [*göñlümdür, -üm, -dür*]
- Gāh vīrān ü gehī şād ü gehī mest ü harāb / Yārı ağıyār ile fark eylemeyen **göñlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 6*). [*göñlümdür, -üm, -dür*]

Rüy-ı dilber ile hep 'izz ü sa'adet bularak / Minnet ü kaşr ü sarây eylemeyen **gönlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 7*). [*gönlümdür, -üm, -dür*]

Mazhar-ı feyz-i Hudâ şâh Behâe'd-dîniñ / Sâyesinde cühelâ tanımayan **gönlümdür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 8*). [*gönlümdür, -üm, -dür*]

Gönlüm alan yârimiz ol hüblar sultânıdır / 'Aşk ehli hem kulu hem bende-i fermânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 1*). [*gönlüm, -üm*]

Seyr-i gülzârı ne yapsın tâlib-i dîdâr olan / 'Âşıkñ döst illeri **gönlünde** hoş seyrânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 4*). [*gönlünde, -ü, -nde*]

Göñül incitme nigârıñ acınır / Ağlama rıkkat-i yâre dokunur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 1*). [*göñül,]*

Merhametden şaķın ayrılma **göñül** / Merhametsizler olur Hâk'dan dūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 3*). [*göñül,]*

Yine maḥzūn **gönlümüñ** bir şevkı var / Çünkü 'âlî-himmete bir yolu var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 1*). [*gönlümüñ, -üm, -üñ*]

Kimseye bu dâr-ı miḥnet olmadı dârü'l-emân / Sen emîn olma **göñül** bend etme zinhâr zinhâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 2*). [*göñül,]*

Kimseye bu dâr-ı miḥnet olmadı dârü'l-emân / Sen emîn olma **göñül** bend etme zinhâr zinhâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 2*). [*göñül,]*

Ziyâ-yı 'aşk ki mir'âtıdır o ḥürşidiñ / Cemâlî olmasa olmaz **göñülde** zerrece nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 2*). [*göñülde, -de*]

Göñülde âteşi kendi eliyle yandırdı / Cilâ-yı sîneye âyîne oldu şu'le-i nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 3*). [*göñülde, -de*]

Uyuma şeb nazar eyle **göñülde** gör nūru / Seni münevver eder 'Âdile o şems-i ḥuzūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 8*). [*göñülde, -de*]

Ziyâ-yı 'aşk ki mir'âtıdır o ḥürşidiñ / Cemâlî olmasa olmaz **göñülde** zerrece nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 2*). [*göñülde, -de*]

Göñülde âteşi kendi eliyle yandırdı / Cilâ-yı sîneye âyîne oldu şu'le-i nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 3*). [*göñülde, -de*]

Uyuma şeb nazar eyle **göñülde** gör nūru / Seni münevver eder 'Âdile o şems-i ḥuzūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 8*). [*göñülde, -de*]

Ey **göñül** kesme taleb bâdiyesinden kâdemiñ / Ki taleb rütbe-i ikbâl-i mû'allâ eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 4*). [*göñül,]*

Ḥasret-i rüyüñla dilde nice yüz biñ yara var / **Göñlüme** bak cây-gîr olan meh-i tâbânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 6*). [*göñlüme, -üm, -e*]

Dağ dağ olmuş **göñüller** ârzü vü şevk ile / 'Âşıkânñ kâlbini hep nâr-ı fırkatle yakar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 3*). [*göñüller, -ler*]

Hezârân-ı derd ile nâlân u efgân murg-ı dil dâ'im / **Göñül** zevkiyle gâhi şevk alıp gülşende eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 3*). [*göñül,]*

Edip sıdk ile muḥkem **göñlünü** sen ol muḥiblerden / Eden ey 'Âdile döstun taleb cânındadır bulur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 7*). [*göñlünü, -ü, -nü*]

Bilir vardır gamı etmez ferâḥla meyl-i cânâna / Maḥabbet iktizâsıdır **göñül** devrâna incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [*göñül,]*

Görelî âfitâb-ı vechiñ ey şâhım **göñül** sūzân / Mey âteş meclis âteş sâgar âteş rüy-ı cân âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 4*). [*göñül,]*

Gâh ḥarâb ü gâh âbâdan görür bu **gönlümü** / Kim benim her ḥâlimi seyrân eder cânân-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 10*). [*gönlümü, -üm, -ü*]

Seniñle **gönlünü** her demde eyler ḥurrem ü mesrūr / Ki sensin dilde mâḥ ü sînede mehpâre-i 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 3*). [*gönlünü, -ü, -nü*]

‘Aşıkñ **gönlünü** nür ile muşaffā kıldı / Neş’e-i feyz-i tecellî vererek şerbet-i ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 2). [gönlünü, -ü, -nü]

Biz fakîriz yine meslûb-ı recâyız ammâ / **Gönlümüz** şâf u ganî ehl-i tîma’dan degiliz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7). [gönlümüz, -ümüz]

Sa’y ile bulmak gerek küncîde genci isteyen / Çün **göñül** mülkünden özge olmaya vîrânelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5). [göñül,]

Bezî-i cân eyler şafâ-yı vuşlat-ı cânân-için / Maḥrem-i ḥalvet-serây-ı enbiyâ ya’nî **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 5). [göñül,]

Şûret-i emvâc-ı keşretde bulunmaz mişli hiç / Baḥr-i vahdetde şadef dürr-i vefâ ya’nî **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 6). [göñül,]

Bûlbûl-âsâ ‘Âdile küyînda feryâd etmede / Gül-‘izâr-ı yâra dâ’im mübtelâ ya’nî **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 7). [göñül,]

Mâye-i ‘aşkıñla olan pür-şafâ ya’nî **göñül** / Feyz-i miriñle şafâ-yı mûncelâ ya’nî **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 1). [göñül,]

Mâye-i ‘aşkıñla olan pür-şafâ ya’nî **göñül** / Feyz-i miriñle şafâ-yı mûncelâ ya’nî **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 1). [göñül,]

Maḥzar-ı nûr-ı tecellî menba’-i feyz-i Hudâ / Pertev-i nûr-ı Muḥammed Muştafa ya’nî **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 2). [göñül,]

Secde eyler kaşları mihrâbına ol âfetiñ / ‘Aşıkânîñ kıblegâhı muṭlakâ ya’nî **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 3). [göñül,]

Seng-i esved oldu ‘aqs-i hâl-i rûy-ı yâr oña / Kıl tavâf Ḥakk’a ki beyt-i Kibriyâ ya’nî **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 4). [göñül,]

‘Aks edince rûy-ı dilber gevher-âsâdır **göñül** / Mâ-sivâdan şâf bir mir’ât-ı râ’nâdır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 1). [göñül,]

Kilk-i kudretten çekilmiş nokta-i nûn u kalem / Câmî-i cümle fûnûn-ı zât-ı Mevlâ’dır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 2). [göñül,]

Gâh olur ‘aşık gehî ma’sûk gehî âzâde-ser / Gâh ‘âkil gâh Mecnûn gâh Leylâ’dır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 3). [göñül,]

Murg-ı dildir ‘âlem-i taḥkîkde pervâz eden / Menzil-i tevfiķa varmış başka ‘Anķa’dır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 4). [göñül,]

Her taraḫdan şem’-i bezm olsa ‘aceb mi rû-nümâ / Şekl-i fânûsda ‘aceb mirât-ı ma’nâdır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 5). [göñül,]

Kaldırıp nûr-ı hidâyette hicâb-ı keşreti / Şûret-i âyîne-i vech-i dil-ârâdır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 6). [göñül,]

Râḥ-ı ‘aşķda ‘Âdile şanma kapanır çeşm-i dil / Kapanırsa açılır özge temâşâdır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 7). [göñül,]

‘Aks edince rûy-ı dilber gevher-âsâdır **göñül** / Mâ-sivâdan şâf bir mir’ât-ı râ’nâdır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 1). [göñül,]

Kilk-i kudretten çekilmiş nokta-i nûn u kalem / Câmî-i cümle fûnûn-ı zât-ı Mevlâ’dır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 2). [göñül,]

Gâh olur ‘aşık gehî ma’sûk gehî âzâde-ser / Gâh ‘âkil gâh Mecnûn gâh Leylâ’dır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 3). [göñül,]

Murg-ı dildir ‘âlem-i taḥkîkde pervâz eden / Menzil-i tevfiķa varmış başka ‘Anķa’dır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 4). [göñül,]

Her taraḫdan şem’-i bezm olsa ‘aceb mi rû-nümâ / Şekl-i fânûsda ‘aceb mirât-ı ma’nâdır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 5). [göñül,]

Kaldırıp nûr-ı hidâyette hicâb-ı keşreti / Şûret-i âyîne-i vech-i dil-ârâdır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 6). [göñül,]

Râh-ı 'aşkda 'Âdile şanma kapanır çeşm-i dil / Kapanırsa açılır özge temâşadır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 7). [göñül,]

Düşdü bir hürşîd-manzar şâh-ı hûbâna **göñül** / Rağbet etmez görse de biñ şüh-ı devrâna **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 1). [göñül,]

Bir nigâh-ı çeşm-i âhû 'âşıkı meftûn eder / Ol nazarda 'âşıkân hep döndü bî-câna **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 2). [göñül,]

Meh cemâli 'âlemi rûşen cihânı mest eder / Mişli yok ol mâh-peyker ya'nî bir dâne **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 3). [göñül,]

Çok mudur bir cân verse yoluna üftâdeler / Bir değil biñ cân fedâdır böyle cânâna **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 4). [göñül,]

Şerh edemez vaşfını tâ haşre dek bu hâl ü kâl / Âftâb-ı cândır 'âlemde pervâne **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 5). [göñül,]

Geç haseb ile nesebden cümleden ey 'Âdile / Vâkıf el sırr-ı nihân-ı 'aşk-ı Yezdân'a **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 6). [göñül,]

Düşdü bir hürşîd-manzar şâh-ı hûbâna **göñül** / Rağbet etmez görse de biñ şüh-ı devrâna **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 1). [göñül,]

Bir nigâh-ı çeşm-i âhû 'âşıkı meftûn eder / Ol nazarda 'âşıkân hep döndü bî-câna **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 2). [göñül,]

Meh cemâli 'âlemi rûşen cihânı mest eder / Mişli yok ol mâh-peyker ya'nî bir dâne **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 3). [göñül,]

Çok mudur bir cân verse yoluna üftâdeler / Bir değil biñ cân fedâdır böyle cânâna **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 4). [göñül,]

Şerh edemez vaşfını tâ haşre dek bu hâl ü kâl / Âftâb-ı cândır 'âlemde pervâne **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 5). [göñül,]

Geç haseb ile nesebden cümleden ey 'Âdile / Vâkıf el sırr-ı nihân-ı 'aşk-ı Yezdân'a **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 6). [göñül,]

Ehl-i 'aşkıñ gel **göñül** sen bende-i fermânı ol / Sür yüzün takbîl-i bâb-ı dergah-ı zi-şânı ol (Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 1). [göñül,]

Kaçma çevgân-ı mahabbetden **göñül** cevâlâna gel / Top edip başını bu meydânda merdâne gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 1). [göñül,]

Göñlümü pâk edip hilmîñle / İsm-i zâtıñla sa'âdet bulayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 6). [göñlümü, -üm, -ü]

Gelse biñ gam yine râzıdır **göñül** Hâk'dan eger / Etmedim hâşâ şikâyet belki tövbe eyledim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 6). [göñül,]

Rûz u şeb kârım figân ü âh olmakda iken / Mazhar-ı nûr-ı siyâh oldu yine **göñlüm** benim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 2). [göñlüm, -üm]

'Âşıkıñ **göñlü** şafâsıdır cefâ-yı dilberân / 'Âşk derdi var-iken zevk-ı cihânı neylerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 3). [göñlü, -ü]

Şabâvetden berü 'aşkı haberdâr olmayan **göñlüm** / Ne avcıdır ne bir dâma giriftâr olmayan **göñlüm** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 1). [göñlüm, -üm]

Mecâzî mi haqîkî mi nedir bilmem bu efkârıñ / Kemâl-i gamla her yerde pür-efkâr olmayan **göñlüm** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 2). [göñlüm, -üm]

Benim 'âşık güzel yâra mecâlîñ yokdur inkâra / Sever mi sâde-dil zühhâd âgyâr olmayan **göñlüm** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4). [göñlüm, -üm]

Olup Mecnûn dağlarda gezer Leylâ diye ağlar / Nelerden geçdi şimdî halka gam-vâr olmayan **göñlüm** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5). [göñlüm, -üm]

Ne 'âşıkdan haber aldıñ ne ma'sûk ile hemdemsin / Ne firkatla ne vuşlatla dil-âzâr olmayan **göñlüm** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 6). [göñlüm, -üm]

Sürür u zevk u şād ile geçerken cümle eyyâmı / Neler çekdi neler ey ‘Âdile zâr olmayan **gönlüm**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7). [gönlüm, -üm]

Şabâvetden berü ‘aşkı haberdâr olmayan **gönlüm** / Ne avcıdır ne bir dâma giriftâr olmayan
gönlüm *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 1). [gönlüm, -üm]*

Mecâz ehli desinler hakkımızda ehl-i zâhir hep / İki şüret sebât et sen de seyyâr olmayan **gönlüm**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 3). [gönlüm, -üm]

Benim ‘âşık güzel yâra mecâlin yokdur inkâra / Sever mi sâde-dil zühhâd âgyâr olmayan **gönlüm**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4). [gönlüm, -üm]

Olup Mecnûn dağlarda gezer Leylâ diye ağlar / Nelerden geçdi şimdi halka gam-vâr olmayan
gönlüm *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5). [gönlüm, -üm]*

Ne ‘âşıkdan haber aldın ne ma‘şûk ile hemdemsin / Ne firâkatla ne vuşlatla dil-âzâr olmayan
gönlüm *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 6). [gönlüm, -üm]*

Sürür u zevk u şād ile geçerken cümle eyyâmı / Neler çekdi neler ey ‘Âdile zâr olmayan **gönlüm**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7). [gönlüm, -üm]

Yine seyyah olup gezmek diler bu mübtelâ **gönlüm** / Hicâz illerini gözler garîb ü bî-nevâ **gönlüm**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1). [gönlüm, -üm]

Eder her ‘âşık-ı bî-çâre bu lûtfuñ temennâsın / Yoluñda cân vermekle eder kesb-i şafâ **gönlüm**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 2). [gönlüm, -üm]

Döküp de dîdeden yaşlar o râh-ı pür-sa‘adetde / Olur dergâha yüz sürmeklik ister muṭlaḳâ
gönlüm *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 3). [gönlüm, -üm]*

Medîne menba‘-ı feyz u maḳâm-ı vahy-ı Mevlâ’dır / Hâḳîḳat Ka‘be’sin onda ṭavâf ister şehâ
gönlüm *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 4). [gönlüm, -üm]*

Niçin olmaz cemî‘ yerden eşref ol maḳâm-ı pāk / Ṭuran onda Muḥammed Muṣṭafâ’dır pür-vefâ
gönlüm *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 5). [gönlüm, -üm]*

Oña dertli varan ey ‘Âdile elbet bulur dermân / Ki hâḳ-i pākî çeşm-i ehl-i derde tütüyâ **gönlüm**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 6). [gönlüm, -üm]

Yine seyyah olup gezmek diler bu mübtelâ **gönlüm** / Hicâz illerini gözler garîb ü bî-nevâ **gönlüm**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1). [gönlüm, -üm]

Eder her ‘âşık-ı bî-çâre bu lûtfuñ temennâsın / Yoluñda cân vermekle eder kesb-i şafâ **gönlüm**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 2). [gönlüm, -üm]

Döküp de dîdeden yaşlar o râh-ı pür-sa‘adetde / Olur dergâha yüz sürmeklik ister muṭlaḳâ
gönlüm *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 3). [gönlüm, -üm]*

Medîne menba‘-ı feyz u maḳâm-ı vahy-ı Mevlâ’dır / Hâḳîḳat Ka‘be’sin onda ṭavâf ister şehâ
gönlüm *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 4). [gönlüm, -üm]*

Niçin olmaz cemî‘ yerden eşref ol maḳâm-ı pāk / Ṭuran onda Muḥammed Muṣṭafâ’dır pür-vefâ
gönlüm *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 5). [gönlüm, -üm]*

Oña dertli varan ey ‘Âdile elbet bulur dermân / Ki hâḳ-i pākî çeşm-i ehl-i derde tütüyâ **gönlüm**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 6). [gönlüm, -üm]

Açıldı lâle-veş dağ-ı maḥabbetle donandı dil / Düşüp ‘aşk âteşi bu **gönlüme** çok geçmedi yandım
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8). [gönlüme, -üm, -e]

Gelse biñ gam yine râzıdır **göñül** Hâḳ’dan eger / Tevbe vü hâşâ şikâyet eyledim de ağladım
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 6). [göñül,]

Bir ‘aceb nâlânsın bilmem saña n’oldu **göñül** / Kimüñ için rûz u şeb feryâd ü zârın ey **göñül**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1). [göñül,]

Maḳsadıñ Hâḳ ise ‘âşık gayrıdan hiç çekme gam / Çün bilir hâl-i derüñüñ yâr seniñledir **göñül**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4). [göñül,]

Cevr-i yâre şabr kıl âhîr şafâdır ‘Âdile / Gâfil olup yârdan düşme cüdâ asla **göñül** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 9). [göñül,]*

‘Âşık iseñ Hakk’a **göñül** bul zevk-i feyz-i ‘âşkın / Mir’ât-ı kalbi gayrden hıfz et keder koyma şakın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1). [göñül,]

Bir ‘aceb nâlânsın bilmem saña n’oldu **göñül** / Kimün için rüz u şeb feryâd ü zârîñ ey **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1). [göñül,]

Mağsadıñ Hakk ise ‘âşık gayrıdan hiç çekme gam / Çün bilir hâl-i derüñüñ yâr seniñledir **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4). [göñül,]

Cevr-i yâre şabr kıl âhîr şafâdır ‘Âdile / Gâfil olup yârdan düşme cüdâ aşla **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 9). [göñül,]

‘Âşık iseñ Hakk’a **göñül** bul zevk-i feyz-i ‘âşkın / Mir’ât-ı kalbi gayrden hıfz et keder koyma şakın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1). [göñül,]

Göñül âvâre gezme terk edip fânî cihânî gel / Nefsiden geç ricâ kıl Hakk’a bâkî ‘aşka yâhü gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1). [göñül,]

Sen oku (nahnü akreb)i cândan yakın Mevlâ **göñül** / Sensin nazar-gâh-ı Hudâ eyle hayâ zîrâ **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 1). [göñül,]

Cismiñde cân olan odur cânda nihân olan odur / Ol sırr-ı Hakk güş edip seyr-i nihânı bul **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 2). [göñül,]

Her şeyde hâzırdır Hudâ bir dem sen ondan olma dūr / Bul dilde cânân zevkîñi cânân seniñledir **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3). [göñül,]

‘Âkil iseñ o yana gel ol menzil-i cânî eriş / Deryâ-yı ‘aşk içre dolup bürhân-ı gevher bul **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4). [göñül,]

Sultân-ı ‘aşka erişip bulduñsa bâkî devleti / Taht-ı vişâle cânile bir pâdişâh olduñ **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5). [göñül,]

Nâr-ı mağabbetle yakar ‘aşk âteşi dilde چراغ / Şehr-i şafânîñ bağına ‘ayn-ı donanmadır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6). [göñül,]

Ger ‘âşık-ı şâdık bula nūr-ı tecellâ-yı cemâl / Yâ Sidre yâ Bağ-ı İrem yâ naḥl-i Ṭübâ’dır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 7). [göñül,]

Bir zerre-i nâcizdir şürette ammâ kıl nazar / Ol ‘âlem-i ma‘rifete mihr-i mücellâdır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 8). [göñül,]

Dünyâya meşğul olma kim dâr-ı belâdır ‘Âdile / ‘Aşk-ı Hudâ etsin zühür mesrūr ola şeydâ **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 9). [göñül,]

Sen oku (nahnü akreb)i cândan yakın Mevlâ **göñül** / Sensin nazar-gâh-ı Hudâ eyle hayâ zîrâ **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 1). [göñül,]

Cismiñde cân olan odur cânda nihân olan odur / Ol sırr-ı Hakk güş edip seyr-i nihânı bul **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 2). [göñül,]

Her şeyde hâzırdır Hudâ bir dem sen ondan olma dūr / Bul dilde cânân zevkîñi cânân seniñledir **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3). [göñül,]

‘Âkil iseñ o yana gel ol menzil-i cânî eriş / Deryâ-yı ‘aşk içre dolup bürhân-ı gevher bul **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4). [göñül,]

Sultân-ı ‘aşka erişip bulduñsa bâkî devleti / Taht-ı vişâle cânile bir pâdişâh olduñ **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5). [göñül,]

Nâr-ı mağabbetle yakar ‘aşk âteşi dilde چراغ / Şehr-i şafânîñ bağına ‘ayn-ı donanmadır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6). [göñül,]

Ger ‘âşık-ı şâdık bula nūr-ı tecellâ-yı cemâl / Yâ Sidre yâ Bağ-ı İrem yâ naḥl-i Ṭübâ’dır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 7). [göñül,]

Bir zerre-i nâcizdir şürette ammâ kıl nazar / Ol ‘âlem-i ma‘rifete mihr-i mücellâdır **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 8). [göñül,]

Dünyâya meşğul olma kim dâr-ı belâdır ‘Âdile / ‘Aşk-ı Hudâ etsin zühür mesrūr ola şeydâ **göñül** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 9). [göñül,]

Ey **göñül** bülbul mişâli sen yine hayrân mısın / Bağ-ı ‘aşkıñ nev-nihâli o güle hayrân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [*göñül,]*

Âsumân-ı dâstıdan tebşîr birle geldi hatt / Sînede mahfûz etdim oldu **göñlüm** lâle-gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 2*). [*göñlüm, -üm]*

Dîdeye mir’ât-ı ‘aşk ile temâşâdır **göñül** / Şüretâ mihmân-ı Hakk’a beyt-i ‘izzetdir **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [*göñül,]*

Eylemez kevn ü mekân içre karar aşla **göñül** / Feyz-i Hakk mir’ât-ı esrâr-ı Cemâlu’llâh **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 2*). [*göñül,]*

Gevher-i la’lî şafâsı bağ-ı ‘aşka gıncadır / Kim şadâ-yı tabl feth-i kal’a-i vuslat **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [*göñül,]*

Kıl başîret dîdesiyle seyr-i iklîm-i beka / Çün beka-yı devlet ile buldu bu zevkı **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4*). [*göñül,]*

Şoğbet-i yâr ile cân ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok bâtil hayâle geçdi dünyâda **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [*göñül,]*

Gonca-i hândandır hem bülbul-i nâlandır / Gülşen-i pîr-i mugâna ‘Âdile her an **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6*). [*göñül,]*

Dîdeye mir’ât-ı ‘aşk ile temâşâdır **göñül** / Şüretâ mihmân-ı Hakk’a beyt-i ‘izzetdir **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [*göñül,]*

Eylemez kevn ü mekân içre karar aşla **göñül** / Feyz-i Hakk mir’ât-ı esrâr-ı Cemâlu’llâh **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 2*). [*göñül,]*

Gevher-i la’lî şafâsı bağ-ı ‘aşka gıncadır / Kim şadâ-yı tabl feth-i kal’a-i vuslat **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [*göñül,]*

Kıl başîret dîdesiyle seyr-i iklîm-i beka / Çün beka-yı devlet ile buldu bu zevkı **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4*). [*göñül,]*

Şoğbet-i yâr ile cân ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok bâtil hayâle geçdi dünyâda **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [*göñül,]*

Gonca-i hândandır hem bülbul-i nâlandır / Gülşen-i pîr-i mugâna ‘Âdile her an **göñül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6*). [*göñül,]*

Yâr ile sırrını bir olsa **göñül** etmez ‘ayân / Öyle üftâdeye ey ‘Âdile cânım kurbân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6*). [*göñül,]*

Göñül bend olalı zülfün teline oldu dîvâne / Kim eyler âteş-i ‘aşk u firâkı sînesin süzân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 4*). [*göñül,]*

Beni mahbûbuñ ‘aşkına ba’îd etme yakınıñdan / Taḥammül edemem ḥalim yaman olur **göñül** nâlân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 5*). [*göñül,]*

Göñül eflâkini hürşîd-i ‘aşkıñ etmede devrân / Cemâlin rû’yeti ‘aşıkları zîrâ eder hayrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 1*). [*göñül,]*

Beni mahbûbuñ ‘aşkına ba’îd etme yakınıñdan / Taḥammül edemem ḥalim yaman olur **göñül** nâlân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 5*). [*göñül,]*

Göñlüme hürşîdler doğdu hilâlin görmeden / Garğa-ı bahr-ı cemâl oldum cemâlin görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 1*). [*göñlüme, -üm, -e]*

Çeşm-i şüretle nasıl hayrân olur bilmem **göñül** / Çün verâ-yı perdeden resm-i hayâlin görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 5*). [*göñül,]*

Göñlüm n’olur açılıñ bir tolu câm-ı meyle / Kalmaz hicâb-ı râzım deste kadeḥ alınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 3*). [*göñlüm, -üm]*

Dedim güzel **göñül** şaydına çıkdıñ böyle seyrâna / Dedi zülf-i nigâre kayd olan gelsin bu meydâna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 1*). [*göñül,]*

Nice bir ola **göñül** bu ḥasret-i cânân ile / Şubḥa dek âgâh ol ey dil figân ü âh ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7*). [*göñül,]*

Şem‘a-i nūr-ı cemālîndir **göñülde** maṭlabım / Ey ṭabībım ḥastaya vaşlıñla kıl dermān ü dād (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 6*). [*göñülde, -de*]

Rāzını kimseye fāş etme **göñül** sāde ara / İkilikden geçüben zır ile bālāda ara (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 5*). [*göñül,]*

Göñülde āfitāb-ı ‘aşk doğsun / Bula mihriñle ‘aşıkların kemālî (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 6*). [*göñülde, -de*]

Ḥavfım o müdde‘ide ki **göñlünde** gizli şek / Aldanmasın ‘Ādile oña bir an göñül kuşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 7*). [*göñlünde, -ü, -nde*]

Tesellî ğayrdan bulmaz ne yapsın bu ğarīb **göñlüm** / Tecellî et cemālîñle tesellîsin bula **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [*göñlüm, -üm*]

Meded artırmada bu baḥr-i ḥasret feyz u emvācîñ / Hemān deryā-yı ‘aşka cūşa gelsin dā‘imā **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [*göñlüm, -üm*]

Ḥazîn ü zārdır nālān ü pür-efğāndır sensiz / Ki yokdur şabra ṭāḳat hep helāk olmaḳtadır **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3*). [*göñlüm, -üm*]

Küşād eyle temāşā-ğāhını āyīnesi onuñ / Hemān berķ-i cemālîñ görsün ol dīvānedir **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [*göñlüm, -üm*]

Bu şeb yārıñ ḥayālın ḥvābda teşvîr ile gördüm / Vişāl-i şāhid-i maḳşūd ile ta‘bîr eder **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [*göñlüm, -üm*]

O yāra vermemişdir cānımı evvel nazarda ben / Velākin rü‘yet-i cānānda taḳşîr eder **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6*). [*göñlüm, -üm*]

Cihānı seyle verir hem yakıp vîrān eder çarḥı / Nigāh-ı nāz ile bir cāme nā‘il olmasa **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7*). [*göñlüm, -üm*]

Vişālîñ ke’sini sun ‘Ādile’ye sākiyā raḥmet / Taḥammül edemez kurbānıñ olsun rāhıña **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 8*). [*göñlüm, -üm*]

Tesellî ğayrdan bulmaz ne yapsın bu ğarīb **göñlüm** / Tecellî et cemālîñle tesellîsin bula **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [*göñlüm, -üm*]

Meded artırmada bu baḥr-i ḥasret feyz u emvācîñ / Hemān deryā-yı ‘aşka cūşa gelsin dā‘imā **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [*göñlüm, -üm*]

Ḥazîn ü zārdır nālān ü pür-efğāndır sensiz / Ki yokdur şabra ṭāḳat hep helāk olmaḳtadır **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3*). [*göñlüm, -üm*]

Küşād eyle temāşā-ğāhını āyīnesi onuñ / Hemān berķ-i cemālîñ görsün ol dīvānedir **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [*göñlüm, -üm*]

Bu şeb yārıñ ḥayālın ḥvābda teşvîr ile gördüm / Vişāl-i şāhid-i maḳşūd ile ta‘bîr eder **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [*göñlüm, -üm*]

O yāra vermemişdir cānımı evvel nazarda ben / Velākin rü‘yet-i cānānda taḳşîr eder **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6*). [*göñlüm, -üm*]

Cihānı seyle verir hem yakıp vîrān eder çarḥı / Nigāh-ı nāz ile bir cāme nā‘il olmasa **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7*). [*göñlüm, -üm*]

Vişālîñ ke’sini sun ‘Ādile’ye sākiyā raḥmet / Taḥammül edemez kurbānıñ olsun rāhıña **göñlüm** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 8*). [*göñlüm, -üm*]

Çıkar sa‘y ile **göñül**den hevāyı mā-sivāyı hep / Çalışıp zāhir ü bāṭında terk et ḥāl-i zulmānî (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 3*). [*göñül*den, -den]

Rü‘yet-i dīdārıña ey dōst ğayr-ı lāyıkım / Ḥālını bilmez **göñül** ister yine bu ni‘meti (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 2*). [*göñül,]*

Ey **göñül** terk edip hep varı / Göstere dōst saña dīdārı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 1*). [*göñül,]*

Yanıp şem‘-i cemāl-i ‘aşkına pervāne-veş sīnem / Yanan **göñlüm** söyündürme kerem kıl bendeñe yā Hū (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 8*). [*göñlüm, -üm*]

‘Aceb kimdir baña mestâne **gönlümden** su’âl eyler / Ezelden virmişim ben dōsta cān u gönlümü
yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 4*). [*gönlümden, -üm, -den*]

Sivādan pāk kıl dil sīnede sultān degil mi / **Göñül** şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdān degil mi (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 209, Beyit 1*). [*göñül,]*

İlahî **gönlüme** esrār-ı ‘aşkı naş edip her dem / Seni zıkr eyleyem her bir kelāmımda hemān yā
Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 8*). [*göñlüme, -üm, -e*]

Hemdem-i gam olmuş iken bu **göñül** / Neş’e verdi ol gül ü hāndānımız (*Âdile Sultan Divanı,
Kit’a 8, Beyit 7*). [*göñül,]*

Büy-ı ‘aşk ile şafā bulsun **göñül** / ‘Âdile fānī zamānı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 9,
Beyit 10*). [*göñül,]*

Taht-gāh-ı mülk-i kalbiñ şāh ü sultānı benim / ‘Aşıkıñ **gönlüñdeki** ma‘şūk u mihmānı benim
(*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 2*). [*göñlüñdeki, -üñ, -de, -ki*]

Şafāsına cefāsı gālib olmuş / **Göñül** gaddārdır sevme cihānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11,
Beyit 2*). [*göñül,]*

Bilen çekmez edāsın miñneti var / **Göñül** gaddārdır sevme cihānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba
11, Beyit 4*). [*göñül,]*

Şalınca pençeyi vermez amānı / **Göñül** gaddārdır sevme cihānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba
11, Beyit 6*). [*göñül,]*

Yağar ey ‘Âdile hep dōst ü yārı / **Göñül** gaddārdır sevme cihānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba
11, Beyit 8*). [*göñül,]*

Zıll-ı ‘ināyetine geldi sığındı **gönlüm** / Yā Hāk nūr-ı Aḥmed hıfz et binā-yı **gönlüm** (*Âdile Sultan
Divanı, Murabba 13, Beyit 3*). [*gönlüm, -üm*]

Göñül naşında ‘aşk-ı pāk ile ey ‘Âdile bilsen / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra‘nā
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 8*). [*göñül,]*

Göñül āyīnesin şāfi edersen erişir Mevlā / Naşīb olur saña Firdevs-i a‘lā ‘ilmü’l-esmā (*Âdile
Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 5*). [*göñül,]*

Nişān-ı sırr-ı Aḥmed’dir bu tāciñ rütbe-i şānı / **Göñül** sermest-i ḥayret dīde-i dil ‘aşk-ı giryānı
(*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 5*). [*göñül,]*

göñül almağa: *Gönlünü çekmek/kapmak, ilgilenmek.*

Merhametsiz dūr olur kurb-i Hudā’dan bil bunu / Kudretiñ fevķında **göñül almağa** şā’y et şehā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 6*). [*göñül almağa, -a*]

göñül hānesini: *Gönlü evi; âşığın gönlü.*

Pāk eyle **göñül hānesini** şāf olunca / Al menzili đurma yürü tā vaşlı bulunca (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 149, Beyit 1*). [*göñül hānesini, -ni*]

göñül kuşu: *Gönlü kuşu; kalp, yürek.*

Dōst ‘aşkına cevalān eder **göñül kuşu** / Gülzārda firāk ile dolandır **göñül kuşu** (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 157, Beyit 1*). [*göñül kuşu,]*

Çün ol kuşuñ şāh ile var ‘ahdi tā ezel / Şaydı visāl-i dōst olur hemān **göñül kuşu** (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 157, Beyit 2*). [*göñül kuşu,]*

İñler vücūdda dest u vaṭan der de āh eder / Yārını medḥ eder öter pür-efgān **göñül kuşu** (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 3*). [*göñül kuşu,]*

Ol dōst arar da cevalān edip uçar / Bu ma‘nā gizlidir insāna her an **göñül kuşu** (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 157, Beyit 4*). [*göñül kuşu,]*

Hem ol kuşuñ gizli derūnunda sırr-ı şāh / Yok kudreti kim eyleye i‘lān **göñül kuşu** (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 157, Beyit 5*). [*göñül kuşu,]*

Cân bülbülüyle gâh buluşur bâğ-ı ‘aşkda / Zıkr-i Hudâ’yla olmada güyân **göñül kuşu** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 6). [göñül kuşu,]

Harfîm o müdde’ide ki göñlünde gizli şek / Aldanmasın ‘Âdile oña bir an **göñül kuşu** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 7). [göñül kuşu,]

göñül mir’atını: Gönül aynası, kalp aynası.

Göñül mir’atını şâf et yeter tahkîka taklidiñ / Hudâ cânında hazırır tehî şanma seni ey cân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2). [göñül mir’atını, -nı]

göñül verme: Gönül vermek, âşık olmak.

Pâk edip âyîne-i kalb-i mücellâda ara / Herkesi verme göñül Yûsuf-ı zîbâda ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 3). [göñül verme, -me]

gör-: Bakmak, tanımak olmak.

Çeşm-i ma’nâyla bakan sahrâları diger **görür** / Her varak bir kudret-i Mevlânın olmuş defteri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 5). [görür, -ür]

Sevîk buldukça o güllerle İrem / ‘Âşık-ı şâdıkları **göre** Kerem (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 104). [göre, -e]

Âh bu Âl’e ihânet eyleyen / İki ‘âlemdede **görür** kahr u miñen (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 63). [görür, -ür]

gör-: Bakmak, idrak etmek, düşünmek.

Hep hâk-ile yeksân olan erdi vişâle aldı şan / Elden bırakma iftîkarı ‘Âdile yalvarı **gör** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 7). [gör,]

Yâ velî **görmez** seni hiç dîdesi â’mâ olan / Mazhar-ı envâr-ı feyz-i mekremet şeyhîm ‘Alî (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 5, Beyit 3). [görmez, -mez]

gör-: Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek; yaşamak, tecrübe etmek.

Ağlamaz da neyler ol kavm-i yetîm / Gözleri **göre** şehîd ola imâm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 40). [göre, -e]

gör: Yaşamak, tecrübe etmek.

Kalbine eden nazar elbette kendiñi tanıır / Kendini dilde **gören** ehl-i dil ü ‘irfân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 4). [gören, -en]

Arada bîgâne yokdur sen olup dellâl-ı ‘aşk / Çün metâ’a müştêrisin yâr ile bâzârı **gör** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 6). [gör,]

Şabr ü sâ mân yanar görmesem ol yârı meger / Dilde kalmaz **görücek** zerre kadar tâb ü tüvân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5). [görücek, -ücek]

Yâr teşrîf eylemiş vuşlat sarây-ı sîneme / Vâsıl oldum vaşlına ‘ammâ vişâliñ **görmeden** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 2). [görmeden, -meden]

İşte bu pür yara sînem **gördü** bir yara dahı / Ugradı yâ’ni cefâ-yı çarh-ı ğaddâra dahı (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 13). [gördü, -dü]

gör: Bakmak, tanımak olmak.

Tamm ol mâhî gören hürşîdi görmez zerre-veş / Dökdü şebnem **gördü** rüy-ı Ahmed-i Muhtâr’ı gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 2). [gördü, -dü]

Küşâd eyle temâşâ-ğahını âyînesi onuñ / Hemân berî-i cemâliñ **görsün** ol dîvânedir göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 4). [görsün, -sün]

Görünce mäh-ı hüsnüñ ihtiyārım kalmadı gitdi / Hayāl-i ‘aşkile ‘aqlım perīşān eyledi gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 1*). [görünce, -ünce]

Devr-i Âdem'den beri mişlin güzeller **görmemiş** / Şânına ta‘zîmi mevcûdât ‘arz etse sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 4*). [görmemiş, -me, -miş]

Zevk ‘âleminde sâkıyâ şun bâde-i ‘aşkı baña / Ol devlet ile menzil-i maqşûd-ı cāna ere **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 7*). [gör,]

Çek mäsivâdan destîni hem kalbiñi pāk ede **gör** / Mest-i mey-i ‘aşk ol ki sen ey ‘Âdile cānāni **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 8*). [gör,]

Cevr ü cefāya şabr edip yāre esīr olanı **gör** / Ârzü-yı vuşlat eylemez ol ‘aşık-ı dīdārı **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 3*). [gör,]

Yüzden niķābı ref‘ eder ol vech-i şems ü mähı **gör** / ‘Âlemde Yūsuf mu güzel ol pādīşāh-ı hüsñü **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 4*). [gör,]

Zevk ‘âleminde sâkıyâ şun bâde-i ‘aşkı baña / Ol devlet ile menzil-i maqşûd-ı cāna ere **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 7*). [gör,]

Çek mäsivâdan destîni hem kalbiñi pāk ede **gör** / Mest-i mey-i ‘aşk ol ki sen ey ‘Âdile cānāni **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 8*). [gör,]

Cevr ü cefāya şabr edip yāre esīr olanı **gör** / Ârzü-yı vuşlat eylemez ol ‘aşık-ı dīdārı **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 3*). [gör,]

Yüzden niķābı ref‘ eder ol vech-i şems ü mähı **gör** / ‘Âlemde Yūsuf mu güzel ol pādīşāh-ı hüsñü **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 4*). [gör,]

Çeşm-i cān ile felek emsālını **görmüş** degil / Seyr ederken göz kamaşır dil-küşā-yı tāmıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 2*). [görmüş, -müş]

‘Ârif iseñ etme bu fānī cihāna i‘tibār / **Görmedi** kimse vefāsın olmadı hīç pāydār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 1*). [görmedi, -me, -di]

Cism ü cān seyreyle bak dilde çerāğ-ı nūr-ı ‘aşk / Kīmyā-yı pāk-i cāndır hāk-i dervīşāni **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 5*). [gör,]

‘Âdile bul dilde o zevkı **görüp** dīdār-ı ‘aşk / Minnet etme ‘âleme ‘ârif olup seyrāni gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 9*). [görüp, -üp]

Nūr ‘âlemdir cemālīñ ey güzel / Her **gören** biñ cānını erzān eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 5*). [gören, -en]

Vücûd şehrine gel seyr-i vaţan kıl **gör** temāşāyı / Derūnum cilve-gāh ‘aşkına şāh-ı zamānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 5*). [gör,]

Leb ü ruşsarı **gördüm** oldu cism-i nā-tuvān âteş / Gül-efşān olıcağ olur zemīn ü āsumān âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 1*). [gördüm, -dü, -m]

Görelî âfītāb-ı vechiñ ey şāhım gönül sūzān / Mey âteş meclis âteş sāğar âteş rüy-ı cān âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 4*). [görelî, -elî]

Nihāyet Hāk bilir şerhi degil mümkün bu aḥvālīñ / Ki derdim kaḡısın desem nice emsālī **görülmüş** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3*). [görülmüş, -ül, -müş]

Ol muḡibbi sa‘y ile **gör** nice bir ḡāletdir ‘aşk / Hem cemīl ü hem celīl u hem ‘aceb devletdir ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 1*). [gör,]

Nice köşk nice şarāylar edip inşā fānīde / **Görmedi** maqşūdu üzre kimse devlet lezzetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 4*). [görmedi, -me, -di]

Aç cemālīñden niķābıñ kâ’ināt **görsün** seni / Çarḡ ser-gerdān ü ḡayrān-ı ḡayālīñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 4*). [görsün, -sün]

Dāğlarla sīnemi sen mi gülistān eylediñ / Bāğa gel **görsün** fidān ol nev-nihālīñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 5*). [görsün, -sün]

Düşdü bir ḡurşīd-manzar şāh-ı ḡübāna gönül / Rağbet etmez **görse** de biñ şūḡ-ı devrāna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 1*). [görse, -se]

Düşdü bir hürşîd-manzar şâh-ı hûbâna gönül / Rağbet etmez **görse** de biñ şüh-ı devrâna gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 1*). [görse, -se]

Ol cemâliñ şu 'lesin kim **görse** elbet mest olur / Burc-ı sînemde doğunca mâh-ı tâbânım benim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 6*). [görse, -se]

Bu yol erkân-ı cemî'-i enbiyâ vü evliyâ / **Gördüğünü** gizleyip görmedigin açma hemân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 6*). [gördüğünü, -düg, -ün, -ü]

Tämm ol mâhı **gören** hürşîdi görmez zerre-veş / Dökdü şebnem gördü rüy-ı Aḥmed-i Muḥtâr'ı
gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [gören, -en]

O mâhîñ rüyunu bir gece Mecnûn **görmüş** olsaydı / 'Aceb Leyla için eder mi idi ol kadar efgân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2*). [görmüş, -müş]

Ḳalb hayrân-ı benefşe zâr-ı ḥüsnuñdür seniñ / Zülf havâsıyla perîşân oldum ḥâlîñ **görmeden**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 4*). [görmeden, -meden]

Çeşm-i şüretle nasıl hayrân olur bilmem gönül / Çün verâ-yı perdeden resm-i ḥayâlîñ **görmeden**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 5*). [görmeden, -meden]

Görüp kudret kalemi dîde-i cân / Bu sırıñ ḡayret et izhârlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 2*). [görüp, -üp]

Yürü Mecnûn ola **gör** vuşlatı Leylâ'da ara / Terk edip 'ucbu riyâyı daḡi iḥfâda ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 4*). [gör,]

Küşâd eyle temâşâ-gâhını âyînesi onuñ / Hemân berḡ-i cemâliñ **görsün** ol dîvânedir göñlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [görsün, -sün]

Rüyunu tercîḡ eder âşîḡ şafâ-yı vuşlata / **Görmese** cân etmez ârâm ol meh-i tâbânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 4*). [görmese, -me, -se]

Fedâdır 'Âdile bir nîm-nigâh-ı iltifât -için / Meded kıl alma cânın **görmedikçe** vech-i cânânı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 6*). [görmedikçe, -me, -dikçe]

Nûr-ı 'âlemdir cemâliñ ey güzel / Her **gören** biñ cânı erzân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 5*). [gören, -en]

Görüp sâdıḡları ḡâ'in elinde şanma bî-çâre / Mu'îni Ḥaḡ olan iki cihânda pür-selâmetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 5*). [görüp, -üp]

Gördü çoḡu acısın ol pâdişâh / Ba'zısı fevt-i pederde etdi âḡ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 18*). [gördü, -dü]

Çünkü çok **gördü** felek bu ḡâleti / Ol meyâna şaldı nâr-ı firḡati (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 35*). [gördü, -dü]

Ḥaḡ 'adâlet etdi gerḡi düşmânı **gördü** cezâ / Oldu ammâ 'ayn-ı aḡvâl-i belâ-yı Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 19*). [gördü, -dü]

Gördi kim 'Abdûlmecîd etmiş cülûs / 'Arz edip aḡvâli ḡıldı ḡâk bûs (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 24*). [gördi, -di]

Fevtini duydu veliyyi ni'metiñ / Pek büyüḡün **gördü** derd ü ḡasretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 22*). [gördü, -dü]

Ben de **gördüm** bir ḡarîb rû'yâ o dem / Şardı etrâfım ḡayâlât ü elem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 48*). [gördüm, -dü, -m]

İşbu eḡkâr ile olmuşken ḡarâb / **Görmüş** idi bir gece bir özge ḡvâb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 43*). [görmüş, -miş]

Gülmedi 'ömründe hiç **görmedi** zevḡ u râḡatı / Gül gibi açılmadan şoldu vücûd-ı devleti (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 9*). [görmedi, -me, -di]

O meh-rüyü şanıñ dil kim bulutdan âşîḡ olmuş / **Gören** her zerrede mihr-i cemâli tâb-dâr olmuş
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 3*). [gören, -en]

Ey dâderim 'Abdûl'azîz cennet saña olsun meḡân / Sen **görmediñ** evlâdına ḡıydı nasıl zâlim
cihân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 7*). [görmediñ, -me, -di, -ñ]

Görmedi 'âlemde hiç Ferhâd ü Şîrîn 'âlemi / Vâmîk u 'Azrâ perîşân oldu çekdi mâtemi (Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 6). [görmedi, -me, -di]

Gerçi etdi çeşm-i 'ibretle nazar / **Görmedi** 'âlem aña 'ayn ü mişâl (Âdile Sultan Divanı, Terkîb-bend 1, Beyit 54). [görmedi, -me, -di]

gör: Görmek, rast gelmek, şahit olmak.

Seniñ hüsniñ gibi ben **görmedim** bir meh-likâ yâ Hû / Güzelsin tâ ezel 'âşîk yoluñda cân verir yâ Hû (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1). [görmedim, -me, -di, -m]

Hamd ola sultânıma zîrâ ki hâkâ **görmedim** / Böyle sarı kâğıd ile hatt-ı Yâkûtî füzûn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6). [görmedim, -me, -di, -m]

Öyle me'yûsum ki mişlim **görmemiştir** bu cihân / Vâlidem cânım idi hem vâlidim Maḥmûd Hân (1255) (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 1). [görmemiştir, -me, -miş, -dir]

gör: Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek; anlamak, kavramak.

Gam-ı câna yine şevk-ı nûr erdi **görüp** vechin / Coşup deryâ-yı 'aşkıñla neşâtım geldi sultânım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5). [görüp, -üp]

gör: Görmek, bakmak, temaşa etmek.

İlâhî bir daḥî **görmek** naşîb olur cânânı / Hayâli dilde zîrâ yakdı cism ü cânımı gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 2). [görmek, -mek]

Bir beyâz cameyle **gördüm** bir mücessem nûr kim / 'Aql ü fikrim yağmalandı mest ü hayrân oldu cân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]

Rahmeten li'l-'âleminsin nûr-ı vahdetdir yüzüñ / Dilberâ vechiñde **gördüm** süre-i Rahmân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 5). [gördüm, -dü, -m]

Mihr ü mâh **görse** cemâliñ bâreka'llâh çağırır / Yoluña hürşîd-i 'âlem hâk ile yeksân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 2). [görse, -se]

Şubḥa dek küyüñde 'âşîk zâr u ser-gerdân olur / Rûz-ı vuslatda **görünce** rüyuñu ḥandân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 1). [görünce, -ünce]

Görmeyince o yâri ḡayr-i niḡâb / Eksik olmaz göñülde derd ü 'azâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 1). [görmeyince, -me, -y, -ince]

Görüp dîdârıñı 'aşk ile mir'at-ı şuhûd içre / Beni müstaḡrak-ı nûr-ı tecellî-i mu'allâ et (Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 3). [görüp, -üp]

'Uşşâkıñ olur dîde-i îmânı küşâde / Bir anda **görür** nice biñ eyvân-ı maḡabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 4). [görür, -ür]

Vech-i dilber geh nihân gâhî 'ayân-ı cân olur / **Görse** dil zülfüñ esîr-i 'aşk-ı pür-ḡayrân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 1). [görse, -se]

'Âdile Hâk bilir aḡvâl-ı kulu / Kimi **görse** kişi kendini şanır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 8). [görse, -se]

Bî-gâne yokken arada dellâlî etme vâsiṭa / Çün müşterî-i mâlsin ol yâr ile bâzârı **gör** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 5). [gör,]

Şubḥ-dem ol âfitâb-ı cân doğsun başıma / İki çeşmim **görücek** ol şevkî nûr-efşân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 6). [görücek, -ücek]

Sevdigiçin birbirini **göremezler** tefriḡa / 'Ayn-ı devletdir maḡabbet şüret-i 'izzetdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 5). [göremezler, -e, -mez, -ler]

Eyle 'uzletde maḡabbet vahdeti keşretde hem / **Görmek** istersen eger cânân rüyün her zamân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 2). [görmek, -mek]

Şabr ü sâmân yanar **görmesem** ol yâri meger / Dilde kalmaz görücek zerre kadar tâb ü tüvân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5). [görmesem, -me, -se, -m]

Eylemezdim bir dağı gülzâr-ı firdevsi ümîd / Şahn-ı gülşende **göreydim** ol gül-i handânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 5*). [*göreydim, -e, -y, -di, -m*]

Bilmezem rüyuñdaki hâlet midir muṭlak hayât / Can vermek istiyor dil **görmesem** cânânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 2*). [*görmesem, -me, -se, -m*]

Cennet o mevkî ki onu göremez / Gözleriñ ey şofî cihân **görelî** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 4*). [*görelî, -elî*]

Cennet o mevkî ki onu **göremez** / Gözleriñ ey şofî cihân görelî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 4*). [*göremez, -e, -mez*]

Sâye-i pâkiñde devlet **gördüler** / Çünkü sensin menba'n lutf ü vefâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 6*). [*gördüler, -dü, -ler*]

Ref'i niṣâb ile kerem kıl hemân / Nûr-ı cemâliñ **göre** bu çeşm-i cân (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 11*). [*göre, -e*]

Ḳamaşır dîdeler seyrânına elvânı pek zîbâ / O şehriñ **görmemiştir** çeşm-i insân mişlini aşlâ (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 2*). [*görmemiştir, -memiştir*]

gör: Bakmak, idrak etmek, düşünmek.

Dolar envâr ile çarhı dolandır nûr-ı vahdetle / Nice esrârdır **gör** kim dile bu hikmet-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 5*). [*gör,*]

Gel ey dil böyle olma zâr ile giryân şabreyle / Humâr-ı cām firḳat böyle ḳalmaz **gör** de şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 1*). [*gör,*]

Bu muṭalsam şüret içre (küñtü kenz)-i Ḥaḳḳ'ı **gör** / Cāmi'-i esmâ olan tevḥîd-i mübhem ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 2*). [*gör,*]

Cümlesi mir'at-ı Ḥaḳ'dır aç başîret dîdesin / 'Aks-i Ḥaḳḳ'ı 'Âdile **gör** cümle 'âlem ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 6*). [*gör,*]

Neyleyem bu dîdeyi cân gözü yâri **görmeye** / Neyleyem bu dest-i dōsta olmaz sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 3*). [*görmeye, -me, -y, -e*]

Ḳıble-gehdîr Ḳa'be'den efdâl cemâliñ 'âşîka / 'Âdile **görsün** o vechi lutf-ile ref' et niṣâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 8*). [*görsün, -sün*]

Dilde 'aşḳıñ sâ'atin ḳur işle de **gör** her vaḳit / Bir daḳıḳa ḡâfil olanıñ yeri nîrân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 4*). [*gör,*]

Bu 'âlem bir güzel 'âlem ḳalıṣ maḳşûduña er **gör** / Ḳalıp aldanma nefse emr-i Ḥaḳḳ'ı yerine ırgür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1*). [*gör,*]

Ḥaḳîkatle ḳamu eşyâya baḳ gel seyrân ede **gör** / Ḳulaḳ verme bu ḳıl ü ḳâle güş-ı cânla diñle **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 2*). [*gör,*]

Eger 'âḳil iseñ sa'y eyle ḥayra ḥôş geḳir vaḳtın / Rızâ-yı Ḥaḳḳ'ı taḥşîl et murâda onda ere **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3*). [*gör,*]

Cihânda bir şey için olma mesrûr ḡamla şādân ol / 'İbâdu'llâha hor baḳma şaḳın sen ḥürmet ede **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 4*). [*gör,*]

Bu 'âlem bir güzel 'âlem ḳalıṣ maḳşûduña er **gör** / Ḳalıp aldanma nefse emr-i Ḥaḳḳ'ı yerine ırgür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1*). [*gör,*]

Ḥaḳîkatle ḳamu eşyâya baḳ gel seyrân ede **gör** / Ḳulaḳ verme bu ḳıl ü ḳâle güş-ı cânla diñle **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 2*). [*gör,*]

Eger 'âḳil iseñ sa'y eyle ḥayra ḥôş geḳir vaḳtın / Rızâ-yı Ḥaḳḳ'ı taḥşîl et murâda onda ere **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3*). [*gör,*]

Cihânda bir şey için olma mesrûr ḡamla şādân ol / 'İbâdu'llâha hor baḳma şaḳın sen ḥürmet ede **gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 4*). [*gör,*]

Nazar ḳıl cümle naḳş u kâ'inâta çeşm-i 'ibretle / **Görürsün** şun'-ı pāk-i Ḥalîḳı kim zât-ı Mevlâ'dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 7*). [*görürsün, -ür, -sün*]

Şöhret kerâmet istemez 'âşık-ı Rızâullâha er / 'Ârif olup ey dil hemân hep varlığı terk ede **gör**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 6). [gör,]

Çek mâsivâdan destîni hem kalbîni pâk ede **gör** / Mest-i mey-i 'aşk ol ki sen ey 'Âdile cânânı **gör**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 8). [gör,]

Uyuma şeb nazar eyle gönülde **gör** nûru / Seni münevver eder 'Âdile o şems-i huzûr *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 8). [gör,]*

Bak levh-ı dilde nakş olan nev-hatt-ı pür-envârı **gör** / Zâhir olan âyât ile Kur'an-ı pür-esrârı **gör**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 1). [gör,]

Bakınca dîde nûruna ziyâ bulur bu cism ü cân / Mir'ât-ı kalbi muncelî kıl sırr ile dîdârı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 2). [gör,]*

Ey 'âşık-ı feyz-ı ledûn kudret ezeldendir bütün / Eşyâya hep zînet veren ezhâr-ı pür-envârı **gör**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 4). [gör,]

Hakk'ı **gör** her şeyde oldur söyleten gizlî celî / Çün saña ol âyet-i 'aşk bî-zebânî söylenir *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 4). [gör,]*

Çeşm-i cânla milk-i dilde hükm eden sultânı **gör** / Âftâb-ı hüsn-ile şun'-ı Celîlü'-ş-şân'ı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 1). [gör,]*

Dil 'aceb âyînedir nûr-ı Cemâlu'llâh'dan / Gizli zâhir pertev-i 'aşkı bulan cânânı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 2). [gör,]*

Mest iken dil hânesi hâlvet olur vuşlat bulur / 'Aşk ile eyler simâ'ı çarh-ı sergerdânı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 4). [gör,]*

'Âdile bul dilde o zevkî görüp dîdâr-ı 'aşk / Minnet etme 'âleme 'ârif olup seyrânı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 9). [gör,]*

Çeşm-i cânla milk-i dilde hükm eden sultânı **gör** / Âftâb-ı hüsn-ile şun'-ı Celîlü'-ş-şân'ı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 1). [gör,]*

Dil 'aceb âyînedir nûr-ı Cemâlu'llâh'dan / Gizli zâhir pertev-i 'aşkı bulan cânânı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 2). [gör,]*

Mest iken dil hânesi hâlvet olur vuşlat bulur / 'Aşk ile eyler simâ'ı çarh-ı sergerdânı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 4). [gör,]*

'Âdile bul dilde o zevkî görüp dîdâr-ı 'aşk / Minnet etme 'âleme 'ârif olup seyrânı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 9). [gör,]*

Dilberîñ vechinde cânâ hükm eden sultânı **gör** / Onda zâhir nakş olan âyât ile Kur'an'ı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 1). [gör,]*

(Ahşen-i takvîm)'i inkâr eyleyen İblîs'dir / Zâhidâ mîr'ât-ı kalbi pâk edip Sübhân'ı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 2). [gör,]*

On sekiz biñ 'âlem içre her ne kim var sende / Cân gözün aç cân içre gizlice cânânı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 3). [gör,]*

Âdem'in vechidir Allâh'ın kitâbı bil oku / Her varakdan sırr-ı nûrî defter ü dîvânı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 4). [gör,]*

Çünkü kalbi mü'mînîniñ oldu bir beyt-i Hudâ / Nûr-ı Zâtu'llâh'da derc olan esrârı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 5). [gör,]*

Dilberîñ vechinde cânâ hükm eden sultânı **gör** / Onda zâhir nakş olan âyât ile Kur'an'ı **gör** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 1). [gör,]*

Vicdânı bulup dilde semâ' ile bu zevke / Mir'ât-ı ruh-ı yârîni **gör** şâf olunca *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 4). [gör,]*

Hâne-i kalbi sivâdan pâk et / Hakk ile Hakk ola **görseñ** bâri *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 3). [görseñ, -se, -ñ]*

gör: Bakmak, düşünmek.

Bir rivāyetde gelir çün o ğarīb-i reh-i ‘aşk / Ne **görü**r eylemiş ol rahmet-i Hāk ‘azm-i bakā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 7*). [görür, -ür]

gör: Bilmek, anlamak.

Sāhib-i hālīn yine hālīn **görü**r / Nūr-ı maḥabbetle olan ahvālī (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 15*). [görür, -ür]

gör: Bakmak, farkına varmak.

Bāṭın eşcārda zāhir olan esmārını **gör** / Nev-bahār şems ü meh ü çarḥ ile eflāk güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 5*). [gör,]

Tāmm ol māhī gören hūrşīdi **görmez** zerre-veş / Dökdü şebnem gördü rüy-ı Aḥmed-i Muḥtār’ı gül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 2*). [görmez, -mez]

Ḳāf-ı ḳudretdir gönül ‘Ankâ-yı rūḥu onda **gör** / Kān-ı ‘ummān-ı ḥaḳīḳat baḥr-ı a‘zam ondadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 3*). [gör,]

Bak çeşm-i cān ile kamu eşyayı seyr et oldu nūr / Evrāk-ı esrārı oḳu defter ile eş’arı **gör** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 3*). [gör,]

Çün pīriñ himmeti ile Hāk cezbese zāhir ola / Pertev şalıp gizli dile ‘āşık olup dildārı **gör** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 6*). [gör,]

Bak levḥ-ı dilde nakş olan nev-ḥatt-ı pūr-envārı **gör** / Zāhir olan āyāt ile Ḳur’ān-ı pūr-esrārı **gör** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 1*). [gör,]

Çün pīriñ himmeti ile Hāk cezbese zāhir ola / Pertev şalıp gizli dile ‘āşık olup dildārı **gör** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 6*). [gör,]

Bekle burc-ı ḳalbi her şeb tā doġa hūrşīd-i ‘aşk / Rūḥuñu pūr-nūr ḳıl ġayrı şafā-yı cānı **gör** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 3*). [gör,]

Ḥasret-i rüyūñla dilde nice yüz biñ yara var / Gönlüme bak cāy-gır olan meh-i tābānı **gör** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 6*). [gör,]

Dilde cennet var aḳar enhār ile şādırvān / Seyr-i baġ et gülleri sünbülleri reyḥānı **gör** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 7*). [gör,]

Vech-i māh āhū-nigāḥ çeşmi siyāḥ kākül siyāḥ / Cām elde şu‘le dilde ol şeh-i ḥübānı **gör** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 8*). [gör,]

Bekle burc-ı ḳalbi her şeb tā doġa hūrşīd-i ‘aşk / Rūḥuñu pūr-nūr ḳıl ġayrı şafā-yı cānı **gör** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 3*). [gör,]

Ḥasret-i rüyūñla dilde nice yüz biñ yara var / Gönlüme bak cāy-gır olan meh-i tābānı **gör** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 6*). [gör,]

Dilde cennet var aḳar enhār ile şādırvān / Seyr-i baġ et gülleri sünbülleri reyḥānı **gör** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 7*). [gör,]

Vech-i māh āhū-nigāḥ çeşmi siyāḥ kākül siyāḥ / Cām elde şu‘le dilde ol şeh-i ḥübānı **gör** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 8*). [gör,]

Hāk ile yeksān olan erdi vişāl-i dilbere / Ḳoyma elden iftikārı ‘Ādile yalvarı **gör** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 7*). [gör,]

Bāṭın eşcārda zāhir olan esmārını **gör** / Nev-bahār şems ü meh ü çarḥ ile eflāk güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [gör,]

Tāmm ol māhī gören hūrşīdi **görmez** zerre-veş / Dökdü şebnem gördü rüy-ı Aḥmed-i Muḥtār’ı gül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [görmez, -mez]

Gönlüme hūrşīdler doğdu hilālīñ **görmeden** / Garḳa-ı baḥr-ı cemāl oldum cemālīñ **görmeden** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 1*). [görmeden, -meden]

Erenler rāhıdır ey ‘Ādile rāh / **Görelim** izlerin dil ola āġāḥ (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 13*). [görelim, -e, -lim]

Çıkıp varlıktan artık kalbini zevka erıştır sen / Temâşâ ile mir'ât-ı cemâli **gör** yine rüşen (Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 7). [gör,]

Oldu Yûsuf şâh Züleyhâ **gördü** ammâ çok ğamı / Geçdi bu da'vâda Leylâ ile Mecnûn'un demi (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 7). [gördü, -dü]

gör: Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.

Efkârı ko dil maḥzenini feyz ile doldur / Mir'ât-ı şafâ kıl onu rûhuñ **görülünce** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 3). [görülünce, -ül, -ünce]

Onları bilmezsin hem esrârlarından bî-ḥaber / Çeşmiñ a'mâ **göremezsın** evliyâ-yı enveri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 2). [göremezsın, -e, -mez, -sın]

gör: Saymak, bilmek, görmek.

Gâh ḥarâb ü gâh âbâdan **görür** bu gönlümü / Kim benim her ḥâlimi seyrân eder cânân-ı 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 10). [görür, -ür]

gör: Rüya görmek.

Bu şeb yârîñ ḥayâlin ḥvâbda teşvîr ile **gördüm** / Vişâl-i şâhid-i maḥşûd ile ta'bîr eder gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 5). [gördüm, -dü, -m]

gör: Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek; yaşamak, tecrübe etmek.

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde 'âlemi / Kudret ile gaybdan her feyz eder izḥâr gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 4). [gör,]

Onu ol rûtbe etmiş şeş-cihetden hayret istîlâ / **Görür** kanda bakarsa sanki dîdâr-ı kerîm 'aşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 4). [görür, -ür]

Görünce mâh-tâb-ı ḥüsnü rüşen oldu dil-ḥânem / Bu rû'yânîñ 'aceb ta'bîri yok mu hayrete daldım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2). [görünce, -ünce]

Ziyâsından **görünce** bildim ol şems-i dil-ârâyı / Sîne zulfünü örtmüş rûyuna ol mâh-ı tâbânım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4). [görünce, -ünce]

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde 'âlemi / Kudret ile gaybdan her feyz eder izḥâr gül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4). [gör,]

Degildir sevmek söylemek bid'at ey şâh-ı cihân / 'Âşıkım dîdârına ammâ cemâliñ **görmeden** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 3). [görmeden, -meden]

Cân fedâ etmek saña müşkîl mi kurbân olduğum / 'Âdile yandı cemâl-i bâ-kemâliñ **görmeden** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 6). [görmeden, -meden]

Nice bu ḥvâb ü ḡaflet ey dil uyan şehirde / Şems-i hidâyeti **gör** devlet kazan şehirde (Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 1). [gör,]

Gözüm dîdârını **görsün** o yârîñ / Zamân-ı vaşla nâ'il kıl İlâhî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 4). [görsün, -sün]

Cigeri pâresi maḥdûmu ki Edhem Pâşâ / **Görmedi** ol daḥı dünyâda şafâ-yı devrân (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 2). [görmedi, -me, -di]

gör: Saymak, herhangi bir şey gibi görmek.

Bizi tenhâ **görüp** de şanma bî-kes / Ki vahdetde bizim Yezdân'ımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 1). [görüp, -üp]

gör: Görmek; bulmak.

O zâtîñ zerresi mihr-i kemâlât / Teveccüh ehli **görür** onda cânı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 4). [görür, -ür]

gör: Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek; idrak etmek.

Gerekdir **görmege** çeşm-i mücellâ / Göz açıklar için ol temâşâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 5*). [görmege, -me, -g, -e]

gör: Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.

Hep sa ‘âdet tâcını sâyetinde giymiştir giyen / Dîde-i pâkimdir ancak vech-i cânânı **gören** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 4*). [gören, -en]

gör: Erişmek, nail olmak.

Tâ **göresin** Hakkın yüzün / İncitme hiç dervişleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 10*). [göresin, -e, -sin]

göre: Nispetle, nazaran.

Egerçi ehl-i dile **göre** kâmil de degilsem de / Yine ol câhil-i hûd-bîn gibi de degilim şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 4*). [göre,]

göreliden: Gördüğünden bu yana, gördüğü zamandan beri.

Sûre-i Şems ü Duhâ sırrın bilen üftâdeler / Vech-i pür-nûruñ **göreliden** vâlih ü hayrân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 4*). [göreliden,]

Bırakdı nâmusu ‘Âdile fedâ kıldı bütün varı / **Göreliden** hâl ü ruhsârı dayanmaz cân eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 9*). [göreliden,]

görül: Bir şeyin bulunduğu anlaşılmak, karşılaşılmak, şahit olunmak.

Saňa hep ‘Âdile yâ Rab yine hâmd ile şükreyler / Kula çünkü rızâsı emr ü fermânında **görölmüş** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 6*). [görölmüş, -müş]

görün: Görünmek, ortaya çıkmak.

Geldi refâra **göründü** ol nihâl-i bâğ-ı aşk / Ey hayâlî sînemi pür-nûr eden şems-i cihân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4*). [göründü, -dü]

Görünen cümle Hâk’dır her zamânda / Bu âdem zâtına burhân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4*). [görünen, -en]

Göründü pâk cemâli cenâb-ı ma ‘şûkuñ / Ki etdi ‘aşk-ı Hudâ nûr-ı Ahmed ile zühûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 4*). [göründü, -dü]

Hâk-i müşgin Medîne’yile bulup pertev-i ‘ayn / Nûr-ı dîdâr-ı Muhammed **görünüp** ‘ayn-ı yakîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 1*). [görünüp, -üp]

Fenânın zevkine aldanma aşlâ bağlama gönün / **Görünür** zâhiri ma ‘mür lâkin bâtını vîrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6*). [görünür, -ür]

Bu şüret hâmesin giydiñ **göründün** şüretâ zîbâ / Bekâdan mülk-i fânîye niçin kıldıñ bu seferi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 4*). [göründün, -dü, -ñ]

Hicâb-ı gafleti ref’ede gör eflâk-i sîneñde / **Görünsün** âfitâb-ı vuşlatıñ cânında envârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 6*). [görünsün, -sün]

Derdine dermân erişdi hasta-dil ‘aşıkların / Kalmadı kaygu elem **göründü** dâstun elleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 3*). [göründü, -dü]

Gül-cemâlinde **göründü** kıble-gâh-ı ma ‘rifet / Vaşlda Beytül-Harem eyler dil-i ‘ârifleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 8*). [göründü, -dü]

Derdine dermân erişdi hasta-dil ‘aşıkların / Kalmadı kaygu elem **göründü** dâstun elleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 3*). [göründü, -dü]

Gül-cemâlinde **göründü** kıble-gâh-ı ma‘rifet / Vaşda Beytû’l-Harem eyler dil-i ‘arifleri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 8). [göründü, -dü]

Bäreka’llah ü Te‘âlâ karşıdan / Geldi **göründü** ulu sulţānımız (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 8, Beyit 1). [göründü, -dü]

Maḥabbet rāhmi seyrān ederken / **Göründü** nūr-ı dīdār-ı Muḥammed (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 1). [göründü, -dü]

görün: Anlamak, sezmek.

Göründü ḳalbim içre bir ‘azīm iḳlīm bir şahrā / Ḳurulmuş ortasında nūrdan bir ḥayme-i ‘ulyā (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 1). [göründü, -dü]

görün: Yansımak.

‘Ucb u kibr ü kīn olmaz evliyāu’llāhda / Kim ‘avām şeklinde **görünür** gürūh-ı aşfiyā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 9). [görünür, -ür]

Ḳalbi şāfi müteväzi‘ sözü ḳalbi yeksān / Dōst u düşmān nazarında **görünürdü** siyyān (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 7). [görünürdü, -ür, -dü]

görün: İzlenim uyandırmak.

Görünür cümle minārātı mücessem pūr-nūr / Çeşmi lem‘ān eder şu‘le-i ‘aşḳ-ı Ḥaremeyn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5). [görünür, -ür]

görün: Benzemek, görünüşünde olmak.

Göründü āsumān bir ṭop ḳandil / Şarılmış şevḳına hem nūr-ı zencīr (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 7). [göründü, -dü]

görün: Görünmek, fark edilmek.

Rızādır çāresi ‘aşḳıñ **görünmez** ibtilāsı hīç / Şābırdır ‘Ādile dermān çekeriz ḳaydı ey şūfi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 7). [görünmez, -mez]

görüş geçdim: Görüş geçmek.

Görüş geçdim onu etdi zuhūr esrār-ı Sübhānī / Sa‘ādet şemsi doğdu ḳondu başa tāc-ı nūrānī (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 4). [görüş geçdim, -dim-üç]

göster: Yaşatmak, şahit etmek.

Çünkü dermiş dā‘imā ol verd-i ter / Ḥaḳ baña **göstermeye** mevt-i peder (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 41). [göstermeye, -me, -y, -e]

Başka bir acı da **gösterdi** baña zālīm felek / Yā‘ni zevcim ‘Ali Pāşā da gitdi ‘Adn’e dek (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7). [gösterdi, -di]

göster: Göstermek, sergilemek.

‘Aşḳ nāz ü şīve evvel **gösterir** ‘āşıḳlara / ‘Āşıḳ ol demde oña cānı fedā etmek gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 2). [gösterir, -ir]

göster: Görülmesini sağlamak, görünmesine imkân tanımak.

Nev-bahāra luṭf ile ‘arz eyledi ruḥsārı gül / **Gösterip** mir‘āt-ı feyzinden yine envārı gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 1). [gösterip, -ip]

Cism ü cānı yakıḳ ‘aşḳ āteşine / **Göstere** dōst saña didārı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 2). [göstere, -e]

Ey gönül terk edip hep varı / **Göstere** döst saña dîdârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 1*).
[göstere, -e]

Cism ü cânı yakıp ‘aşk âteşine / **Göstere** döst saña didârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 2*). [göstere, -e]

Gösterip mîr’âtı vechiñde şu ‘â-ı vahdeti / Oldu kalb-i mü’mine nûruñ muşavver bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 3, Beyit 5*). [gösterip, -ip]

Râh-ı Hakk’ı bizlere **gösterdiñ** irşâd eylediñ / Gevher-i deryâ-yı ‘izz ü ‘âıfîyet şeyhim ‘Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 4*). [gösterdiñ, -di, -ñ]

Gösterip haylî kerâmât ‘âdetâ / Uçdu gitdi ravza-i Firdevs’e tâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 29*). [gösterip, -ip]

Gösterip nûr-ı tecellî vaşlıña lâyıklara / Hamdû lillâh ey Raḥîm ü Hayy ü Kayyûm u Kerîm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 4*). [gösterip, -ip]

Raḥm edip **göster** cemâliñ ey İmâm-ı Mürselîn / ‘Âdile olsun kerem kıl luṭf ü iḥsâna ḳarîn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 9*). [göster,]

Bir Muḥammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Vechini **göstere** Allah oña ‘uḳbâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 21*). [göstere, -e]

götür: Ulaştırmak, iletmek.

Al şu iḥsânım **götür** serdârıma / Hem selâm et ‘asker ü enşârıma (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 14*). [götür,]

götür: Bulunulan yerden daha uzak bir yere taşımak, ulaştırmak, iletmek.

Bu ne âhenk kim **götürür** Raḳş’a çarḫı ‘Âdile / Muṭrıb-ı ‘aşkı işit cândan nişândır müsîkî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 6*). [götürür, -ür]

göz: Görme uzvu, ayn, çeşm, dide.

Yâ Rab ‘inâyetiñ yoluna bakmada **gözüm** / Et nâ’îl ü vişâl o yâra meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 6*). [gözüm, -üm]

Zihî **göz** kim seher bîdâr olup gül vechi seyr eyler / Ki cânı gülsitân-ı döstda öten bülbülü olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 3*). [göz,]

Nihâyet ‘âşıḳa maḳşûduna ermemek olmazmı / **Gözüñde** çağlayıp aḳsın o kanlı yaş şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 5*). [gözüñde, -üñ, -de]

Enîsiñ derd ü ḡam olsun selâmetden nişân umma / Ḳo gelsin **gözleriñden** yaş yerine ḳan dök ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 3*). [gözleriñden, -ler, -iñ, -den]

Yâ Rab ‘inâyetiñ yoluna bakmada **gözüm** / Et nâ’îl ü vişâl o yâra meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [gözüm, -üm]

Deme vaşl ile ḡabda mesrûrum / Nice gire **gözüne** ḡam ile hVâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 3*). [gözüne, -ü, -ne]

Gönül paslı ciger daḡlı yürek yaralı **göz** yaşlı / Tamâm ‘âşıḳlığıma böyle nice biñ nişânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 8*). [göz,]

Zihî **göz** kim seher bîdâr olup gül vechi seyr eyler / Ki cânı gülsitân-ı döstda öten bülbülü olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [göz,]

Gözüñ yum bu cihândan çeşm-i cânı eyleyip bîdâr / Cihâd-ı ekber eyle nefis ile leyl ü nehâr ‘âşıḳ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 6*). [gözüñ, -üñ]

‘Aşkı yolunda bu cânı isterim ḳurbân ola / Döst ile olan ezelden ‘ahd ü peymân **gözlerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 3*). [gözlerim, -ler, -im]

Güft ü ḡü efsâne ile eyleme imrâr-ı vaḳt / ‘Âdile vaḳt-i seḡerde âh u eḡḡân **gözlerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 6*). [gözlerim, -ler, -im]

Taht-gâh-ı kâlbime şâyeste sultân **gözlerim** / Esb-i 'aşk ile o şahrâ üzre cevân **gözlerim** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 1). [gözlerim, -ler, -im]

'Aşkî yolunda bu cânı isterim kurbân ola / Dôst ile olan ezelden 'ahd ü peymân **gözlerim** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 3). [gözlerim, -ler, -im]

Güft ü gû efsâne ile eyleme imrâr-ı vâkt / 'Âdile vâkt-i şeherde âh u efgân **gözlerim** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 6). [gözlerim, -ler, -im]

Gözleriñ olmuş fırâk-ı yâr ile bir 'ayn-ı hûn / Bahr-ı 'aşka ğarķ olmış 'aşık-ı giryân mısın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 2). [gözleriñ, -ler, -iñ]

Gözüm dîdârını görsün o yâriñ / Zamân-ı vaşla nâ'il kıl İlâhî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 4). [gözüm, -üm]

Gider 'işyân ğubarını yüzümden / **Gözümde** kalmasın ğaflet hicâbı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 5). [gözümde, -üm, -de]

Yâr ile yâr ederseñ ger **gözün** / Ede mihmân saña ol yâri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 4). [gözün, -ün]

Cennet o mevkî' ki onu göremez / **Gözleriñ** ey şofî cihân göreli (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 4). [gözleriñ, -ler, -iñ]

Şofra kalmışdı anuñ da **gözü** nûru bir tıfl / Ya 'nî kim mîr Muhammed 'Alî bir tâze civân (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 7). [gözü, -ü]

Kanlı yaş aksın **gözümde** sen şusuz olduñ şehîd / Nûr-ı çeşm-i Faḥr-i 'âlem ey Hüseyin-i Kerbelâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 2). [gözümde, -üm, -den]

Ağlamaz da neyler ol kavm-i yetîm / **Gözleri** göre şehîd ola imâm (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 40). [gözleri, -ler, -i]

göz: Görme organı, göz; gönül gözü, basiret.

Tâlib-i 'aşk ol ki yâr 'irfan içinde gizlidir / Kâlbi seyr et aç **gözün** cânân içinde gizlidir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 1). [gözün, -ün]

Gerekdir görmege çeşm-i mücellâ / **Göz** açıklar için ol temâşâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 5). [göz,]

göz göz olunca: Delik deşik, parça parça olmak, yaralanmak.

Ḥasret ile kanlar akıtıp çeşm-i teriñden / Ur ḥançer-i hicrânı dile **göz göz olunca** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 2). [göz göz olunca, -unca]

göz kamaşır: Güçlü bir ıstık sebebiyle bakamaz olmak.

Çeşm-i cân ile felek emşâlini görmüş degil / Seyr ederken **göz kamaşır** dil-küşâ-yı tâmdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 2). [göz kamaşır, -ır]

gözle: Dikkatle bakmak, gözetmek; beklemek.

Mürşîd izini izle rehber sözünü özle / Allah'ı müdâm **gözle** iḥsân bulunur cânâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 7). [gözle,]

Yüzünü yere sürüp de cânib-i dîvâna gel / 'Aşk meydânını **gözle** 'ârif ol merdâna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 1). [gözle,]

gözle: Beklemek, gözetmek, önem vermek, korumak, himaye etmek.

Cân maḥabbet-ḥânesinden taşra yokdur meylî hiç / Bende-i sultân-ı 'aşkıñ hükm ü fermân **gözlerim** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 2). [gözlerim, -r, -im]

Tâlib-i dîdâr olan merdâne muhtâcdır hemân / İşbu sırrı fark eder bir kâmil insân **gözlerim** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 5). [gözlerim, -r, -im]

Yine seyyah olup gezmek diler bu mübtelâ gönlüm / Hicâz illerini **gözler** garîb ü bî-nevâ gönlüm
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1). [gözler, -r]

Beyâbân-ı hatâda serseri gezme perîşân-hâl / Seni sen **gözleyip** bul râh-ı Hâk'da özge seyrânı
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 10). [gözleyip, -y, -ip]

gözle: Beklemek.

‘Âdile yâhû edeb **gözle** rızâdan çıkma hîç / Pîr-i zîşân-ı ‘inâyet-ihtivâdır Nakşbend (Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 10). [gözle,]

Eylemem Nemrûd-ı nefsiñ zulmü kahrından hâzer / Nârda mânend-i İbrâhîm gülistân **gözlerim**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 4). [gözlerim, -r, -im]

gözler: Gözlemek, beklemek, gelmesini beklemek.

Taht-gâh-ı kalbime şâyeste sultân **gözlerim** / Esb-i ‘aşk ile o şahrâ üzre cevân **gözlerim** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 1). [gözlerim, -im]

gözleri mestân: Gözleri sarhoş olan bir kimseye yakışır tarzda, mest olup kendinden geçmişçesine, sarhoşçasına (olan sevgili).

Her ne dem kaşır-ı dile ol **gözleri mestân** gelir / İki çeşmime ziyâ kalbe şafâ ol añ gelir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 1). [gözleri mestân,]

gözün aç: Kendine gelmek, ayılmak.

Yokdur ‘âlemd e ‘abeş halk eylemiş nesne Hudâ / Ey başîretsiz **gözün aç** bak nedir sırr-ı Hudâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 1). [gözün aç,]

gözünü yum: Uzak durmak, ayrılmak.

Fâniden yum gözünü sen vahdet ü ‘uzlet ile / Dîde-i kalbiñ açar envâr-ı zikru’llâha gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 5). [gözünü yum,]

ğubar: Toz, ince toprak.

Gider ‘işyân **ğubarını** yüzümden / Gözümd e kalmasın gaflet hicâbı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 5). [ğubarını, -ı, -nı]

ğubar-ı âsitanıñ: Eşiğin tozu.

Ol **ğubar-ı âsitanıñ** kîmyâdır gerçi kim / Tuñiyâ olmazsa çeşm-i hûn-feşân ağlar baña (Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 6). [ğubar-ı âsitanıñ, -nı]

ğubar-ı gayrdan: Başkasının tozu; Allah'tan başka ilgiler anlamında.

Gubâr-ı gayrdan pāk eyle kalbim hem mücellâ et / Harîm-i zâta envâr-ı sıfâtıñ şu ‘le-bahşâ et
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 1). [ğubar-ı gayrdan, -dan]

ğubar-ı mâ ‘şiyet: Günahın toprağı.

‘Acz ile tebrik-i ‘îde ‘Âdile geldi saña / Koyma kalbinde **ğubar-ı mâ ‘şiyet** şeyhim ‘Alî (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 5, Beyit 7). [ğubar-ı mâ ‘şiyet,]

güç: Güç, zor.

Ketmi müşkil âteş-i ‘aşkı ‘ayân etmek de **güç** / Kesme ümmîd-i vişâli ‘Âdile sabr et bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 8). [güç,]

‘Aşıkım hâl-i derûnun ‘âleme izhârı **güç** / Ketmi lâzımdır velâkin derdimiñ izhârı **güç** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 1). [güç,]

Remz-i 'aşkı zāhid-i şüret-perest etmez hayāl / Nükte-i tevḥīdi zīrā münkire iş'arı **güç** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 2). [güç,]

Veremez şem'-i cemālîñ verdiği şevki dile / Geceler meclisde sensiz 'aşıkîñ envārı **güç** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 3). [güç,]

Gāh çeşmin yaş döker gāh cigerden kan akar / Arzū-yı vuşlat eyler dil hayāl-i zārı **güç** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 4). [güç,]

Dāğ-ı hicrānîñ eri erbāb-ı 'aşka tācdır / Hasta-i 'uşşāka kat'-ı iltifāt-ı yārı **güç** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 5). [güç,]

'Âdile inkār eder elbet 'azāb-ı düzaḥı / Cennet olsa meskeni sensiz yine ikrārı **güç** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 6). [güç,]

'Aşıkım ḥāl-i derūnun 'āleme izḥārı **güç** / Ketmi lâzımdır velākin derdimiñ izḥārı **güç** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 1). [güç,]

güft ü gü: Dedikodu.

Güft ü gü efsāne ile eyleme imrār-ı vaqt / 'Âdile vaqt-i seḥerde āh u efgān gözlerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 6). [güft ü gü,]

güftār: Söz, kelam.

Ḥāmūş ol 'Âdile **güftārı** ḥôşdur 'aşıkîñ gerçi / Cenāb-ı pîr o feyzi luṭf eder bir gün saña söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10). [güftārı, -ı]

güftār-ı 'aşkı: Aşkın sözleri.

Ḥayālîñ fikrine ḍalınca aldım ḥameyi deste / **Güftār-ı 'aşkı** yazdım hem söyledi lisānım yā Hū (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 2). [güftār-ı 'aşkı,]

güher: Mücevher, inci.

Bir **güherdir** kim maḥabbet kalb-i 'aşık ma'deni / Vech-i dilberde olur dilber ki cevherdānıdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 5). [güherdir, -dir]

gül: Çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan çiçek.

Zihī göz kim seḥer bîdār olup **gül** vechi seyr eyler / Ki cānı gülsitān-ı dōstda öten bülbülü olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 3). [gül,]

Nev-bahāra luṭf ile 'arz eyledi ruḥsārı **gül** / Gösterip mir'āt-ı feyzinden yine envārı **gül** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 1). [gül,]

Tāmm ol māhı gören hürşîdi görmez zerre-veş / Dökdü şebnem gördü rüy-ı Aḥmed-i Muḥtār'ı **gül** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 2). [gül,]

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde 'ālemi / Kıdret ile gaybdan her feyz eder izḥār **gül** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 4). [gül,]

Bul şer'ata sebat ile şadākatdan şeref / İki cihān sāyesinde buldu nev-bahārı **gül** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 5). [gül,]

Aç başİret çeşmin ey cān mevsimiñ seyrānına / Bāğ-ı cennetden seḥerde açılır her gönca **gül** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 6). [gül,]

Var ümîdim kim kārîn-i şām-ı vuşlat olıcağ / 'Âdile açar hicābı ol 'arūs-ı şubḥ **gül** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 7). [gül,]

Nev-bahāra luṭf ile 'arz eyledi ruḥsārı **gül** / Gösterip mir'āt-ı feyzinden yine envārı **gül** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 1). [gül,]

Tāmm ol māhı gören hürşîdi görmez zerre-veş / Dökdü şebnem gördü rüy-ı Aḥmed-i Muḥtār'ı **gül** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 2). [gül,]

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde 'alemi / Kudret ile gaybdan her feyz eder ızhâr **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 4*). [gül,]

Bul şerî'ata şebat ile şadâkatdan şeref / İki cihân sâyesinde buldu nev-bahârı **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 5*). [gül,]

Aç başîret çeşmin ey cân mevsimiñ seyrânına / Bağ-ı cennetden seherde açılır her gonca **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 6*). [gül,]

Var ümîdim kim kârî-i şâm-ı vuşlat olıcak / 'Âdile açar hicâbı ol 'arûs-ı şubh **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 7*). [gül,]

Gülistân içre **güller** gonca rûyuñ bülbülü olmuş / Nihâliñ gıbtası ol kâmet ü refâtârına mahşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [güller, -ler]

Gülşen-i dünyâya açılmışdı bunlar **gül** gibi / Oldular ammâ hâzân-ı mevtille mahv ü hebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 3*). [gül,]

Tab'imız hicr ile dem-beste-i efkâr bu şeb / **Gül** gibi açdı nesîm-i dile dildâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [gül,]

Ben ey **gül** ehl-i temkînim beni bülbüle beñzetme / Yanıp âh eylemem pervâne-veş yanmağda zevkım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 4*). [gül,]

Gül cemâl-i yâre zâr et bülbül-i şürîde-veş / 'Âdile bu nâleden bîdâr olsun geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 7*). [gül,]

Dilde cennet var akar enhâr ile şâdirvân / Seyr-i bağ et **gülleri** sünbülleri reyhânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 7*). [gülleri, -ler, -i]

Cân verir şevkle **gül** müjdesini 'üşşâka / 'Âleme feyz şalıp mağdem-i eyyâm-ı bahâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 6*). [gül,]

Geldi eyyâm-ı bahâr esdi şafâlı rüzgâr / Gülşen-i dehrde 'arz eyledi **güller** ruhsâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 1*). [güller, -ler]

Bâğ-ı cennet **gülleri** açılmış işbu câyda / Çâr ırmağdır dehânından ne a'lâ sût akar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 1*). [gülleri, -leri]

Zihî göz kim seher bîdâr olup **gül** vechi seyr eyler / Ki cânı gülsitân-ı dâstda öten bülbülü olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [gül,]

Dâst bağında mişâl-i bülbül eyle âh u zâr / Ol gülistânıñ **gülün** devşir meşâmm-ı câna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 5*). [gülün, -ün]

Bâğ-ı cennet içre ol **gül** 'âşîka açılmıyor / Ben be hey dervîş o cennetde fidânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 5*). [gül,]

Gülşen donanmış **gül** ile dil âh eder bülbül ile / Destinde câm-ı mül ile ol bezm-i pür-şân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4*). [gül,]

Faşl-ı bahârı 'âşîkân ol **gülle** seyrân edelim / Meyhâne-i 'aşk içre biz bir başka devrân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1*). [gülle, -le]

Ederim kat'-ı ta'allûk çü bu cân ü tenden / O **güle** bülbül-i cân etmede efgân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 5*). [güle, -e]

'Aşkdır eden cemâl-i pâk-i cânâna nazar / 'Aşkdır ol gonca **gül** rûyu için bülbül olan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2*). [gül,]

Ey gönül bülbül mişâli sen yine hayrân mısın / Bağ-ı 'aşkıñ nev-nihâli o **güle** hayrân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [güle, -e]

Nev-bahâra lûtf ile 'arz eyledi ruhsârı **gül** / Gösterip mir'ât-ı feyzinden yine envârı **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1*). [gül,]

Tamm ol mâhî gören hürşîdi görmez zerre-veş / Dökdü şebnem gördü rûy-ı Ahmed-i Muhtâr'ı **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [gül,]

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde 'alemi / Kudret ile gaybdan her feyz eder ızhâr **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [gül,]

Bul şerî'ata şebat ile şadâkatdan şeref / İki cihân sâyesinde buldu nev-bahârî **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5*). [gül,]

Aç başîret çeşmin ey cân mevsimîñ seyrânına / Bâğ-ı cennetden seherde açılır her gonca **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6*). [gül,]

Var ümîdim kim kârîn-i şâm-ı vuşlat olıcak / 'Âdile açar hicâbı ol 'arûs-ı şubh **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 7*). [gül,]

Nev-bahâra lutf ile 'arz eyledi ruhsârî **gül** / Gösterip mir'ât-ı feyzinden yine envârî **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1*). [gül,]

Tâmm ol mâhî gören hürşîdi görmez zerre-veş / Dökdü şebnem gördü rûy-ı Aḥmed-i Muḥtâr'ı **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [gül,]

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde 'âlemi / Kudret ile gaybdan her feyz eder izhâr **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [gül,]

Bul şerî'ata şebat ile şadâkatdan şeref / İki cihân sâyesinde buldu nev-bahârî **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5*). [gül,]

Aç başîret çeşmin ey cân mevsimîñ seyrânına / Bâğ-ı cennetden seherde açılır her gonca **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6*). [gül,]

Var ümîdim kim kârîn-i şâm-ı vuşlat olıcak / 'Âdile açar hicâbı ol 'arûs-ı şubh **gül** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 7*). [gül,]

Dedim güzel seniñ cânâ hayâtıdır **gül** gibi vechiñ / Dedi biñ nâz ile âteşdir ol soñra düşer cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 5*). [gül,]

Nevbahâr oldu açıldı döst bağı gülleri / **Gül** murâdı üzre gayrı râm eder bülbülleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 1*). [gül,]

Nağmede tanbûr ü bülbül hem şafâda 'Âdile / Cennet-i sînede taze açdı cânân **gülleri** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 9*). [gülleri, -ler, -i]

Nevbahâr oldu açıldı döst bağı **gülleri** / Gül murâdı üzre gayrı râm eder bülbülleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 1*). [gülleri, -leri]

Nağmede tanbûr ü bülbül hem şafâda 'Âdile / Cennet-i sînede taze açdı cânân **gülleri** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 9*). [gülleri, -ler, -i]

Ehl-i ikrâra o bir **güldür** kim / koçlamaz onu sırr-ı inkârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 6*). [güldür, -dür]

Faşl-ı bahâr geldi sünbülle **gül** açılmış / Bülbül figâna gelmiş rengîn çemen yetişmiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 1*). [gül,]

Bülbül şadâ-yı 'aşka pür eyledi cihânı / Ruhsâr-ı yâr çünkü **gül** üzere 'akşetmiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 2*). [gül,]

Bir gülistân hâşılı **güller** idi / Lâle vü reyḥân ü sünbüller idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 16*). [güller, -ler]

Bir gülistân hâşılı **güller** idi / Lâle vü reyḥân ü sünbüller idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 16*). [güller, -ler]

Gülmedi 'ömründe hiç görmedi zevk u rāḥatı / **Gül** gibi açılmadan şoldu vücûd-ı devleti (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 9*). [gül,]

Hulku güzel hüsnü güzel bir mâh idi ol nev-civân / **Güller** gibi açılmadan soldurdu ruhsârın ḥazân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4*). [güller, -ler]

Enfûs ü âfâk cümle mest-i şahbâ-yı elest / Bülbüle **gül** şem'a pervâne verir sevdâ-yı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 5*). [gül,]

Nev-bahâr-ı cânâ açıldı o **gül** / Hicrete seksen idi târîḥi sâl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 52*). [gül,]

Bu daḥî cām-ı şehâdet etdi nûş / Oldu râcî' aşlına ol **gül** nâḥîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 69*). [gül,]

Nev-bahār-ı cāna açıldı o **gül** / Hicrete seksen idi tārīhī sāl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 52*). [gül,]

Bu daḥı cām-ı şehâdet etdi nüş / Oldu rāci‘ aşlına ol **gül** nāḥıl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 69*). [gül,]

Kimi şoldu açılan **güller** gibi / Kimisi açılmadan buldu fenā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 32*). [güller, -ler]

Sevķ buldukça o **güllerle** İrem / ‘Āşık-ı şādıkları göre Kerem (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 104*). [güllerle, -ler, -le]

gül: Gülmek, mutlu olmak.

Cürmümü fark edeliden beri şanma **gülmüşüm** / Yād edip ‘isyānımı şad-āhlarla ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 4*). [gülmüşüm, -müş, -üm]

gül ü handānımız: Gülen, şen çiçek.

Hemdem-i ğam olmuş iken bu göñül / Neş’e verdi ol **gül ü handānımız** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 8, Beyit 7*). [gül ü handānımız, -ımız]

gül yüzlü: Gül yüzlü, yüzü gül gibi olan.

‘Atıyye Sultān üçüncü yāverim / Sevgili **gül yüzlü** feruḥ-aḥterim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 56*). [gül yüzlü,]

gül yüzün: Güle benzeyen yüz, yanak.

Bilmezem hālīm n’olur bülbül mişālī zār ile / **Gül yüzün** setr eylemişdir zülf-i ‘anber-bār ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 5*). [gül yüzün, -ün]

gül yüzün: Gül yüzlü; güle benzeyen yüz.

Mihr-i kudretdir cemālīñ māh-ı rahmet **gül yüzün** / Cism-i pākīñ cevher-i cān ü sa‘ādet meded yā Muḥammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 5*). [gül yüzün,]

gül-cemāl: Gül yüzlü, yüzü güle benzeyen.

Gül-cemālīñde göründü kıble-gāh-ı ma‘rifet / Vaşlda Beytū’l-Ḥarem eyler dil-i ‘ārifleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 8*). [gül-cemālīñde, -iñ, -de]

Gül-cemālī ḥoş-makālī ‘aşkına / Gonca derler hem eder bülbül fiğān (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 95*). [gül-cemālī, -i]

gül-efşān: Gül saçan; patlayınca gül renkli ve şekilli alevler saçan fişek.

Leb ü ruḥsārı gördüm oldu cism-i nā-tuvān āteş / **Gül-efşān** olıcaḳ olur zemīn ü āsumān āteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 1*). [gül-efşān,]

gülgün: Gül renkli; kanlı.

Ḳalbi maḥzūn bağır pür-ḥūn eşki **gülgün** neylesin / Dil giriftār-ı maḥabbet olalı ḥayrānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 6*). [gülgün,]

gül-i handānımı: 1. Açılmış gül. 2. Sevgili.

Eylemezdim bir daḥı gülzār-ı firdevsi ümīd / Şaḥn-ı gülşende göreydim ol **gül-i handānımı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 5*). [gül-i handānımı, -ım, -ı]

gül-i rā‘nādır: Yarısı kırmızı, yarısı sarı olan gül; sevgili.

Kimseniñ ermez eli bir **göl-i rā'nādır** 'aşk / Ol maħabbet dile bir başka hevādır ey dōst (Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 2). [göl-i rā'nādır, -dır]

göl-i ruhsarıña: Gül yanaklı.

Ezel āyine-i Haq cevher-i dīdārına maħşūş / Eyā meh-rū bu pertev ol **göl-i ruhsarıña** maħşūş (Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1). [göl-i ruhsarıña, -iñ, -a]

göl-i ter: Taze gül.

Buldu beş yüz ile yetmiş sekizi hicret-i sāl / Eyledi ol **göl-i ter** 'azm-i gülīstān-ı cemāl (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 10). [göl-i ter,]

göl-i vuslat: Kavuşma gülü.

Küşāde oldu yā hū dost bāğında **göl-i vuslat** / Öyle bülbül olan āh çeksin pür-fiğān gelsin (Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 4). [göl-i vuslat,]

gülīstān: Gül bahçesi.

Gülīstān içre güller gonca rüyūñ bülbülü olmuş / Nihālīñ gıbtası ol kāmēt ü reftārīña maħşūş (Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7). [gülīstān,]

Dāğlarla sīnemi sen mi **gülīstān** eylediñ / Bāğa gel görsün fidān ol nev-nihālīñ ey güzel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 5). [gülīstān,]

Dōst bāğında misāl-i bülbül eyle āh u zār / Ol **gülīstānıñ** gülün devşir meşāmm-ı cāna gel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 5). [gülīstānıñ, -ıñ]

Eylemem Nemrūd-ı nefsiñ zulmü kahrından hāzer / Nārda mānend-i İbrāhīm **gülīstān** gözlerim (Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 4). [gülīstān,]

'Ālemi hūsnūñ **gülīstān** eyledi / Bülbülü sermest ü hayrān eyledi (Ādile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 1). [gülīstān,]

Bir **gülīstān** hāşılı güller idi / Lāle vü reyhān ü sünbüller idi (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 16). [gülīstān,]

Ol **gülīstān** içre dördüncü imām / Ya'ni Zeyne'l-'Ābidīn-i hōş-maḳām (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 36). [gülīstān,]

gülīstān-ı şuhūd et: Gül bahçesi meydana getirme, güllük gülīstanlık etme.

Ola her dağ-ı 'aşk bir dīde pür-nār cismimde / **Gülīstān-ı şuhūd et** külhan-i gönlüm meded yā Haq (Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 4). [gülīstān-ı şuhūd et,]

gül-'izar: Gül yanaklı; sevgili.

Urup ol **gül-'izar** 'aşkında na'ra / Kırup kânūn-ı 'aşkı ben çalayım (Ādile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 5). [gül-'izar,]

gül-'izār-ı yāra: Sevgilinin gül bahçesi.

Bülbül-āsā 'Ādile kūynıñda feryād etmede / **Gül-'izār-ı yāra** dā'im mübtelā ya'nī göñül (Ādile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 7). [gül-'izār-ı yāra, -a]

gül-nihāl-i tāze: Taze gül fidanı.

O kaddi **gül-nihāl-i tāze** kim bir serv u bālādır / Cemālī pertevi bir nūrdur a'lādan a'lādır (Ādile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 1). [gül-nihāl-i tāze,]

gül-rū: Gül yüzlü.

Bülbülün âhı o **gül-rüya** sezâdır ey döst / 'Âşkın nâlesi dil-dâra şafâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 1*). [gül-rüya, -y, -a]

gül-ruh-ı cânân: *Gül yüzlü sevgili.*

Nâle edip **gül-ruh-ı cânân** için / Kendini terk etdi o cân bülbül (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 17*). [gül-ruh-ı cânân,]

gülşen: *Gül bahçesi.*

Gör müzeyyen kıldı rahmet **gülşeninde** 'âlemi / Kudret ile gaybdan her feyz eder izhâr gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 4*). [gülşeninde, -i, -nde]

Ey cân gelip bu **gülşene** mahrem ol anda sırlara / Dilde sürür ü neş'e-i ülfet zühür etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 4*). [gülşene, -e]

Hezârân-ı derd ile nâlân u efgân murğ-ı dil dâ'im / Göñül zevkiyle gâhi şevk alıp **gülşende** eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 3*). [gülşende, -de]

Gülşen donanmış gül ile dil âh eder bülbül ile / Destinde cām-ı mül ile ol bezm-i pür-şân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4*). [gülşen,]

Gör müzeyyen kıldı rahmet **gülşeninde** 'âlemi / Kudret ile gaybdan her feyz eder izhâr gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [gülşeninde, -i, -nde]

Oldu târîh hemân altı yüz elli dört sâl / Bülbül-i rûhı bakâ **gülşenine** açdı bâl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 35*). [gülşenine, -i, -ne]

gülşen-i 'aşka: *Aşkın gül bahçesi.*

Katre katre kan damlar tâ cigerden şubha dek / **Gülşen-i 'aşka** nihâlinde yakar dilde çerâğ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 5*). [gülşen-i 'aşka, -a]

gülşen-i dehrde: *Devrin gül bahçesi, dünya bahçesi.*

Geldi eyyâm-ı bahâr esdi şafalı rüzgâr / **Gülşen-i dehrde** 'arz eyledi güller ruhsâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 1*). [gülşen-i dehrde, -de]

gülşen-i dünyâya: *Dünyanın gül bahçesi.*

Gülşen-i dünyâya açılmışdı bunlar gül gibi / Oldular ammâ hâzân-ı mevtile mahv ü hebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 3*). [gülşen-i dünyâya, -y, -a-ya]

gülşen-i me'vâya: *Sığınılacak gül bahçesi; Meva cenneti.*

Bunlar iken iki nâzende fidân / **Gülşen-i me'vâya** gitdiler hemân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 77*). [gülşen-i me'vâya, -i-y, -a]

gülşen-i pîr-i muğâna: *Vahdet feyzini veren, aşk şarabını sunan kâmil mürşidin gül bahçesi.*

Gonca-i hândandır hem bülbül-i nâlândır / **Gülşen-i pîr-i muğâna** 'Âdile her an gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 6*). [gülşen-i pîr-i muğâna,]

gülşen-i vaşl: *Kavuşma bahçesi.*

Cism-i bî-ervâha celb-i cân eder cânân-ı 'aşk / **Gülşen-i vaşl** dile hayrân eder cânân-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 1*). [gülşen-i vaşl, -ı]

gülşen-i vîrân: *Yıkık, harap olan gül bahçesi.*

Bağ-ı cânânda bülbül gibi efgân ederek / Sînesin **gülşen-i vîrân** eden gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 4*). [gülşen-i vîrân,]

gülsitân: *Gül bahçesi.*

Bu meclis kim füyûzât-ı Hudâ'nın **gülsitânıdır** / Yağar kalbi nevâ-yı 'andelibân-ı cihândır bu
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 4*). [*gülsitânıdır, -i, -dır*]

Gülsitân 'aşk için türfe mağaldır şûfî / Âşiyâna eder arz-ı tecellî dildâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 2*). [*gülsitân,]*

gülsitân-ı dâstda: *Sevgilinin gül bahçesi.*

Zihî göz kim şehir bîdâr olup gül vechi seyr eyler / Ki cânı **gülsitân-ı dâstda** öten bülbülü olur
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 3*). [*gülsitân-ı dâstda,]*

gülsâr: *Gül bahçesi.*

'Aşkîñla zevk alanlar **gülsârı** istemezler / Gamsızca eğlenir cân yâr meclise gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 5*). [*gülsârı, -ı*]

Dâst 'aşkına cevalân eder gönül kuşu / **Gülsârda** fırâk ile dolandır gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 1*). [*gülsârda, -da*]

İkretin **gülsârına** bir sebzedir sidrû'l-metîn / Hikmetin şem'ine bir pervâne Cibrîl-i Emîn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 1*). [*gülsârına, -ın, -a*]

gülsâr u bağ u şâhnede: *Bağ, bahçe, gül bahçesi ve sahne.*

Nice bîñ **gülsâr u bağ u şâhnede** / Gezsem olmaz şevki onu neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 2*). [*gülsâr u bağ u şâhnede, -de*]

gülsâr-ı firdevsi: *Firdevs cennetinin bahçesi.*

Eylemezdim bir dağı **gülsâr-ı firdevsi** ümîd / Şâhn-ı gülşende göreydim ol gül-i handânımı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 5*). [*gülsâr-ı firdevsi, -i*]

gülsâr-ı na 'îmi: *Naim cennetinin gül bahçesi.*

Hayf 'azîzim mürşidim eş-şeyh 'Aliyyü'l-evliyâ / Göçdü **gülsâr-ı Na 'îmi** eyledi me'vâ vü câ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 1*). [*gülsâr-ı na 'îmi, -i*]

gülsâr-ı vahdet: *Birliğin gül bahçesi.*

Gonca-i vaşlı dilerseñ hâr sezâ-yı murğ-ı dil / Semt-i küy-ı yâra var **gülsâr-ı vahdet** ondadır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 2*). [*gülsâr-ı vahdet,]*

gülsârını: *Gül bahçesi.*

Râh-ı 'aşka erişip terk et fenâ **gülsârını** / İsm-i Gaffâr ile kıl bülbül mişâli zârını (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 7*). [*gülsârını,]*

güm-reh: *Yolunu şaşırmış, sapmış.*

Onu Hakk eyledi mişbâh-ı reh-i şer'-i münîr / Oldu **güm-rehlere** mişkât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 7*). [*güm-rehlere, -ler, -e*]

gümüm-ı 'âşıkîñ: *Gam ve kederlerle dolu âşık.*

Ger cefâ ger cevır her ne çekse râzıdır yine / Ol **gümüm-ı 'âşıkîñ** bād-ı şehirdir mahremi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 6*). [*gümüm-ı 'âşıkîñ, -ıñ*]

gün: *Gün, zaman, vakit, an.*

‘Âşık-ı didâr uyumaz gece Zikru’llâh eder / Şubhâ dek cân bülbülü ol **gün** için nâlân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 5). [gün,]

Âh ol **günler** ki ben hem-râz idim cânân ile / Ni’met-i vuşlat bulup nâzın çekerdim cân ile (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 3). [günler, -ler]

Câlis-i taht olduğu **günden** berü / Şân-ı dîni eyler idi ârzü (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 2). [günden, -den]

Söylenilmez âh o hâlet Hudâ hakkı için / Rûz-ı menhûs u şabâh yevm-i maşşerdi o **gün** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 7). [gün,]

gün: Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki zaman parçası, gündüz.

‘Âşıkı eyler sa’îd her bir demin bir **güne** ‘îd / Gûş-ı sermest-i Şabâ’ya Sür-ı cândır müşikî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 3). [güne, -e]

gün: Gün, yirmi dört saatlik zaman dilimi.

Fırkatde kalıp bir iki **gün** eyleme efgân / Vuşlat bulur âhir gele devrân-ı maşabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 5). [gün,]

Derd-i ‘aşk ile bu **gün** nâlân ü hem giryân olur / Vuşlat-ı yâr ile yarın hürrem ü şadân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 8). [gün,]

Kaldı kırk **gün** oldı çün mevti karîb / Keşf-i esrârı Hudâ etdi naşîb (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 27). [gün,]

gün: Renk.

Zerredir **gün** rüyuña nisbetle şems / Çarhı ser-gerdân u hayrân eyledi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 4). [gün,]

günâh: Allah’ın emirlerine aykırı olan davranış, suç, kusur.

Ger küh-ı Kâf olsa **günâhım** ne gam Celîl / Kesmez ümîdi ‘Âdile rahmetiñden meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 7). [günâhım, -ım]

Gelip düşdüm kapuña ben amân Allah meded Allah / **Günâhıñ** bahırına daldım amân Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 1). [günâhıñ, -ıñ]

‘Âdile kat’-ı ümîd etme **günâhım** çok diye / Eyle istigfâr me’yûs etme rahmetden beni (Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 6). [günâhım, -ım]

günâhkâr: Günah işleyici, işleyen, âsim, suçlu.

Günâhkâr ümmetiñ eşhâb u âliñden meded ister / Benim ancak dehâletdir niyâzım Ehl-i Beytiñden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2). [günâhkâr,]

günah-kâr u hatâ-pîşe: Sürekli hata yapan ve günah işleyen.

Kapıñda bir **günah-kâr u hatâ-pîşe** siyeh-rüyem / Her ehl-i cürme erham olan sultânım gel yetiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 2). [günah-kâr u hatâ-pîşe,]

gün-be-gün: Günden güne, gün geçtikçe.

Gün-be-gün sûret-i hâl-i dili seyrân eyler / Şöyle mir’ât-ı cihân-bîn olup şaffet-i ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 3). [gün-be-gün,]

Cismini ‘illet tutup haylî medîd / Za’af hâli **gün-be-gün** oldu şedîd (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 90). [gün-be-gün,]

günden güne: Gün geçtikçe, git gide, her gün biraz daha.

Kār etdi dile bālā-yı firāk u ḥasret / Oldu **günden güne** derd-i dil-i zārım efzūn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 5*). [*günden güne,]*

güne: Tür, nevi, çeşit, tarz; rengarenk.

Oldu şevk-ı vuşlat ile ğark-ı ‘aşk / Hakk’a tahmîdi bu **güne** kıldı meşk (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 3*). [*güne,]*

günehkâr: Günah işleyen.

Saňa aḥvālîmi ‘arz etmege ḥâcet mi var yâ Rab / **Günehkârım** recāya elde bir kuvvet mi var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1*). [*günehkârım, -ım]*

güneş: Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyaya en yakın yıldız, şems.

Tâb-ı vechiñdür cihânda zulmeti ref’ eyleyen / Nûr-ı ḥüsnünden **güneş** tâ ḥaşre dek tâbân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 3*). [*güneş,]*

Doğdu vuşlat **güneşi** erdi şabâh-ı devlet / Zulmet-i hicre hücum eyledi envâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5*). [*güneşi, -i]*

İki ‘âlem cemâliniñ niķâbı / **Güneş** gibi şu ‘âdır hicâbı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 1*). [*güneş,]*

güneş yüzlü nigârım: Güneş gibi parlak ve nur yüzlü sevgili.

Ey **güneş yüzlü nigârım** kandasın / Ḥasret-i rüyūñ beni sūzân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 8*). [*güneş yüzlü nigârım, -ım-lü]*

gurâb: Karga.

Bülbüle küşe-i gülistânı / Künc-i vîrâneyi **gurâba** verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 3*). [*gurâba, -a]*

gurbet ü firkatle: Ayrılığın gurbeti, yabancı yeri.

Cismde cân gibidir dilde ḥayâli yârıñ / Nice bir **gurbet ü firkatle** perîşân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 2*). [*gurbet ü firkatle, -le]*

gurre-i ‘îd-i vişâl: Kavuşma bayramının nuru, parlaklığı.

Gurre-i ‘îd-i vişâl Ḥazret-i Hâcî Bayrâm / Şems-i eflâk-i kemâl mażhar-ı nûr-ı ‘allâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 51*). [*gurre-i ‘îd-i vişâl,]*

gurre-i mâh-ı velâyet: Velilik ayının hilali.

Rûzedâr-ı şehr-i vuşlat Şeyḥ Maḥfî Ramazân / **Gurre-i mâh-ı velâyet** şems-i evc-i ‘ârifîn (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 17*). [*gurre-i mâh-ı velâyet,]*

gürüh-ı aşfiyâ: Temiz topluluk, yüreği halis olanlar.

‘Ucb u kibr ü kîn olmaz evliyâu’llâhda / Kim ‘avâm şeklinde görünür **gürüh-ı aşfiyâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 9*). [*gürüh-ı aşfiyâ,]*

gürüh-ı ‘aşîkân: Âşıklar topluluğu.

Gürüh-ı ‘aşîkân şevkile her dem pür-ḥurûş olmuş / Döner çarḥ-ı derüñüñ hep bakâsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 5*). [*gürüh-ı ‘aşîkân,]*

gurūr etme: Kendini beğenmek, böbürlenmek.

Gurūr etme libās-ı fāhireñle / ‘Abā ile bizim de şānımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 4). [gurūr etme, -me]

Gurūr etme felek kim etdi çok sevdikleri hasret / Tedārik eyle evvel mevtiden al cümleden ‘ibret (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 5). [gurūr etme, -me]

gurūr ü cāhına: Kibir, gurur ve azamet.

Şaķın verme bu dünyānıñ **gurūr ü cāhına** meyliñ / Qalırısın sonra hayretde meger bul dilde yārānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8). [gurūr ü cāhına, -ın, -a]

gurūr u kibri: Gurur ve kibir.

Gel ey şūfī **gurūr u kibri** terk et bu hevādan geç / Tayanma ‘ilm ü mālā qalma benlikde sivādan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 1). [gurūr u kibri, -i]

gurūr u ‘uch: Kendini beğenmişlik ve kibir.

Eyleyen mel’ün ‘Azāzil’i **gurūr u ‘uch** iken / Etme ey hūvāce tekebbür olma tā ʔarda sezā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6). [gurūr u ‘uch,]

gūs: Dinlemek, kulak vermek.

Zebān-ı hāl eder tağyir ederse āyet-i ‘aşkı / Ne **gūs** u hūs olur maḥrem ne bir ḥarfin ḥaṭā söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 5). [gūs,]

gūs: Kulak.

Neyleyem bu ‘aklı ‘aşkı māsivāya ede terk / Neyleyem bu **gūsı** kim gūs etmeye emr-i Hūdā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 2). [gūsı, -ı]

gūs edip: İşitmek, dinlemek.

Cismiñde cān olan odur cānda nihān olan odur / Ol sırr-ı Hāķķ **gūs edip** seyr-i nihānı bul gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 2). [gūs edip,]

gūs et: İşitmek, dinlemek.

Kemāl-i ‘aşķ ile **gūs et** ḥayāl-i şevķ ile cūs et / Dil-i ‘uşşāķa taze feyz ile rūḥ-ı revāndır bu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 2). [gūs et,]

gūs et: Dinlemek, kulak vermek.

Gūs et cān ile kim zühre eder Hāķķ’ı semā’ / Cümle ef’ālī güzel kudret ü esrārı güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 6). [gūs et,]

gūs etmeye: Dinlemek, kulak vermek.

Neyleyem bu ‘aklı ‘aşkı māsivāya ede terk / Neyleyem bu gūsı kim **gūs etmeye** emr-i Hūdā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 2). [gūs etmeye, -me, -y, -e]

Gam-ı ‘aşķ ile maḥzūn kulları bil ‘Âdile ‘ālī / Hūlūş-kārān sözün **gūs etmeye** bāķī i ‘tilādan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 8). [gūs etmeye, -me, -y, -e]

gūs etse: İşitmek, dinlemek.

Gūs etse nāy-ı qalbimden nevā-yı ‘aşķımı / Muṭrib ü ṭanbūr u sāz ol şevķ ile nālān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 10). [gūs etse, -se]

güş etseñ: Dinlemek, kulak vermek.

Eğer bir kerre **güş etseñ** olurduñ mest-i efgānım / Reh-i maqşūdu kat'ā menzil-i irşāddur tevḥīd
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 7*). [*güş etseñ,]*

güş eyle: Dinlemek, kulak vermek.

Gel sâz-ı 'aşkı eyle güş neyden olup mest ü ḥamūş / 'Āşık cihānda gezme boş cān ile seyrān
edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7*). [*güş eyle,]*

güş kıl: Dinlemek, kulak vermek, dikkat etmek.

Al deste cāmı nūş kıl 'aşkıñ demiyle cūş kıl / Āhınıñ mihri **güş kıl** feryād-ı Şūr etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 5*). [*güş kıl,]*

güş kıl: Dinlemek, kulak vermek.

'Akl idrāk edemez çün sırr-ı 'aşkı ḥamūş ol / **Güş kıl** cānile levḥ-ı dilde ānı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 5*). [*güş kıl,]*

güşe-i 'arş-ı mu'allāda: Yüce göğün köşesi.

Zül-fikāri **güşe-i 'arş-ı mu'allāda** onuñ / Koydular tevḥīd-i imānı şerī'atle hemān (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 10*). [*güşe-i 'arş-ı mu'allāda,]*

güşe-i hicrānda: Ayrılık köşesi.

Mużtarib kaldı gönül hem **güşe-i hicrānda** / Olmuşum Mecnūn ḥayāl-i vaşlıñ ile dā'imā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 3*). [*güşe-i hicrānda, -da]*

güşe-i mâtem u ḥasretde: Keder ve özlem köşesi.

Güşe-i mâtem u ḥasretde kalıp zār u zebūn / Vermedi derdine tedbīr-i eṭibbā dermān (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 5*). [*güşe-i mâtem u ḥasretde, -de]*

güş-ı cān: Can kulağı.

Şadıkların şohbetini et **güş-ı cān** ile kabūl / Onlarla ol kavliñ ola Ḥaḳḳ'a kelām-ı şadıkım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [*güş-ı cān,]*

güş-ı cāna: Can kulağı.

Yār ile tenhā kalınca lerze-nāk-ı ḥayretim / **Güş-ı cāna** her taraftan nāle vü efgān gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 5*). [*güş-ı cāna, -a]*

güş-ı cānla: Can kulağı.

Hemişe **güş-ı cānla** şohbet-i 'ārifleri diñle / Olurlar ma'nevī Mevlā ile onlar kelīm 'āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 2*). [*güş-ı cānla, -la]*

güş-ı cānla diñle: Can kulağıyla dinlemek, dikkatle dinlemek.

Ḥaḳīkatle kamu eşyāya baḳ gel seyrān ede gör / Kulaḳ verme bu kıl ü kâle **güş-ı cānla diñle** gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 2*). [*güş-ı cānla diñle,]*

güş-ı sermest-i şabā'ya: Tan yelinin sarhoşunun kulağı.

'Āşıkı eyler sa'īd her bir demin bir gūne 'īd / **Güş-ı sermest-i Şabā'ya** Sūr-ı cāndır mūsikī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 3*). [*güş-ı sermest-i şabā'ya, -ya]*

ğussa: Gam, keder, tasa.

Çekmez iki cihānda **ğuşşayla** miñnet ‘aşık / Eyler ‘azîz onu ‘aşk yâr-ı hemdemi olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 2*). [*ğuşşayla, -y, -la*]

ğussa vü ğamdan: Gam ve keder.

Dalâletden necâtı buldular İslâmiyân gerçi / Tarîkatda giden her **ğussa vü ğamdan** olur berî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 7*). [*ğussa vü ğamdan, -dan*]

ğüşvâr: Küpe.

‘Arş-ı Hakk’ın **ğüşvârı** iki evlād-ı sa’îd / Ol Hasen biri Hüseyin-i Kerbelâ’dır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 6*). [*ğüşvârı, -ı*]

ğüya: Sanki, âdeta.

Serâpâ nûr-ı ‘aşkı seyr eder çeşm-i şehâdetle / Tecellîgâh-ı kalbim **ğüyâ** bir Tûr-ı Sînâ’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 4*). [*ğüyâ,]*

Mihr-i meh fânûslardır sîm ü zerden **ğüyâ** / Ol mehiñ âyîne-i hüsnünde seyr etdim benim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 4*). [*ğüyâ,]*

Hâşılı oldu o mâ’sûkuna ‘aşık vâsıl / Buldu hürşidini bir zerre-i hasret **ğüya** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 6*). [*ğüya,]*

ğüvân: Dile gelen, söyleyen.

Cân bülbülüyle gâh buluşur bâğ-ı ‘aşkda / Zîkr-i Hudâ’yla olmada **ğüvân** gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 6*). [*ğüvân,]*

güzel: Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran; hoş giden, beğenilen; ayıpsız, kusursuz.

Her ne kim buldu vücūd kudret ile cümle **güzel** / Nûr-ı Hak’dır ezeli hikmet-i settârı **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 1*). [*güzel,]*

Yâr sen ile olıcak nûr-ı vişâli seyr et / Kalbde ‘aşkı **güzel** şevki **güzel** zevki **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 2*). [*güzel,]*

Yazdı kudret kalemi defter-i hüsne hikmet / ‘Arş u kürs levh u kalem beyt ü semâ cümle **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 3*). [*güzel,]*

Zeyn olan dilde degil mi bu sarây-ı cennet / Hûr u seyrânı **güzel** ‘aşıkâ didârı **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 4*). [*güzel,]*

Bâtın eşcârda zâhir olan esmârını gör / Nev-bahâr şems ü meh ü çarh ile eflâk **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 5*). [*güzel,]*

Güş et cân ile kim zühre eder Hakk’ı semâ / Cümle ef’âli **güzel** kudret ü esrârı **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 6*). [*güzel,]*

Mâsivâdan geçerek Hakk’a tevekkül eyle / ‘Aşk-ı Bâkî’yle dolan ‘Âdile ol kalb **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 7*). [*güzel,]*

Her ne kim buldu vücūd kudret ile cümle **güzel** / Nûr-ı Hak’dır ezeli hikmet-i settârı **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 1*). [*güzel,]*

Yâr sen ile olıcak nûr-ı vişâli seyr et / Kalbde ‘aşkı **güzel** şevki **güzel** zevki **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 2*). [*güzel,]*

Yazdı kudret kalemi defter-i hüsne hikmet / ‘Arş u kürs levh u kalem beyt ü semâ cümle **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 3*). [*güzel,]*

Zeyn olan dilde degil mi bu sarây-ı cennet / Hûr u seyrânı **güzel** ‘aşıkâ didârı **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 4*). [*güzel,]*

Bâtin eşcârda zâhir olan esmârını gör / Nev-bahâr şems ü meh ü çarh ile eflâk **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 5*). [güzel,]

Güş et cân ile kim zühre eder Hakk'ı semâ' / Cümle ef'âli **güzel** kudret ü esrârı **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 6*). [güzel,]

Mâsivâdan geçerek Hakk'a tevekkül eyle / 'Aşk-ı Bâkî'yle dolan 'Âdile ol kalb **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 7*). [güzel,]

Her ne halk etdiyse 'âlemde Hudâ cümle **güzel** / Hak **güzel** halkı **güzel** o şâha kulluk da **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 1*). [güzel,]

Perdedir çün iki 'âlem Hakk'a çäk et perdeyi / 'Arş ü Kürs ü Beyt-i ma'mûr u Kalem Levh'i **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2*). [güzel,]

Mest olup zikre devâm et olasin tâ şâd-kâm / Kalbde 'aşkı **güzel** seyrân **güzel** cânân **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 3*). [güzel,]

On sekiz biñ 'âlem Hakk'ı zikr eder şâm u seher / Hür **güzel** cennet **güzel** envâr **güzel** dîdâr **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 4*). [güzel,]

Tâ'at ile 'âlemiñ maşşûdu sensin ey Hudâ / Kimi kâfir kimi 'âsi hikmetin var pek **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5*). [güzel,]

'Âdile gel 'ârif ol seyr et ne halk etmiş Hudâ / Mâh u mihr ü rûz u şeb kevn ü felek encüm **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 6*). [güzel,]

Her ne halk etdiyse 'âlemde Hudâ cümle **güzel** / Hak **güzel** halkı **güzel** o şâha kulluk da **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 1*). [güzel,]

Perdedir çün iki 'âlem Hakk'a çäk et perdeyi / 'Arş ü Kürs ü Beyt-i ma'mûr u Kalem Levh'i **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2*). [güzel,]

Mest olup zikre devâm et olasin tâ şâd-kâm / Kalbde 'aşkı **güzel** seyrân **güzel** cânân **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 3*). [güzel,]

On sekiz biñ 'âlem Hakk'ı zikr eder şâm u seher / Hür **güzel** cennet **güzel** envâr **güzel** dîdâr **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 4*). [güzel,]

Tâ'at ile 'âlemiñ maşşûdu sensin ey Hudâ / Kimi kâfir kimi 'âsi hikmetin var pek **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5*). [güzel,]

'Âdile gel 'ârif ol seyr et ne halk etmiş Hudâ / Mâh u mihr ü rûz u şeb kevn ü felek encüm **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 6*). [güzel,]

Her ne halk etdiyse 'âlemde Hudâ cümle **güzel** / Hak **güzel** halkı **güzel** o şâha kulluk da **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 1*). [güzel,]

Perdedir çün iki 'âlem Hakk'a çäk et perdeyi / 'Arş ü Kürs ü Beyt-i ma'mûr u Kalem Levh'i **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2*). [güzel,]

Mest olup zikre devâm et olasin tâ şâd-kâm / Kalbde 'aşkı **güzel** seyrân **güzel** cânân **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 3*). [güzel,]

On sekiz biñ 'âlem Hakk'ı zikr eder şâm u seher / Hür **güzel** cennet **güzel** envâr **güzel** dîdâr **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 4*). [güzel,]

Tâ'at ile 'âlemiñ maşşûdu sensin ey Hudâ / Kimi kâfir kimi 'âsi hikmetin var pek **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5*). [güzel,]

'Âdile gel 'ârif ol seyr et ne halk etmiş Hudâ / Mâh u mihr ü rûz u şeb kevn ü felek encüm **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 6*). [güzel,]

Her ne halk etdiyse 'âlemde Hudâ cümle **güzel** / Hak **güzel** halkı **güzel** o şâha kulluk da **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 1*). [güzel,]

Perdedir çün iki 'âlem Hakk'a çäk et perdeyi / 'Arş ü Kürs ü Beyt-i ma'mûr u Kalem Levh'i **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2*). [güzel,]

Mest olup zikre devâm et olasin tâ şâd-kâm / Kalbde 'aşkı **güzel** seyrân **güzel** cânân **güzel** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 3*). [güzel,]

Mest olup zikre devām et olasın tā šād-kām / Qalbde ‘aşkı **güzel** seyrān **güzel** cānān **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 3). [güzel,]

On sekiz biñ ‘ālem Hakk’ı zikr eder şām u seher / Hür **güzel** cennet **güzel** envār **güzel** dīdār **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 4). [güzel,]

Tā‘at ile ‘ālemin maqşūdu sensin ey Hudā / Kimi kâfir kimi ‘āsi hikmetin var pek **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5). [güzel,]

‘Âdile gel ‘ārif ol seyr et ne halk etmiş Hudā / Māh u mihr ü rüz u şeb kevn ü felek encüm **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 6). [güzel,]

Seniñ hüsniñ gibi ben görmedim bir meh-likā yā Hū / **Güzelsin** tā ezel ‘aşık yolunda cān verir yā Hū (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1). [güzelsin, -sin]

Güzel halk etdi gerçi kâ’inatı kudretiñ bî-şekk / Sarāy-ı dilde ‘aşkıdan gayri hoş gayret mi var yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4). [güzel,]

Qalma alçaq begenip kendiñ tevāzu‘ üze ol / Bu tevāzu‘dan **güzel** rif‘at hemān olmaz saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 2). [güzel,]

Bu ‘ālem bir **güzel** ‘ālem çalış maqşūduña er gör / Kalıp aldanma nefse emr-i Hakk’ı yerine ırgür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1). [güzel,]

Yüzden niķābı ref‘ eder ol vech-i şems ü māhı gör / ‘Ālemdə Yūsuf mu **güzel** ol pādīşāh-ı hüsni gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 4). [güzel,]

Zikr-i İlāh hulkı cemīl / **Güzel** hātūn ‘ömr-i tavīl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 1). [güzel,]

Benim ‘aşık **güzel** yāra mecālīñ yokdur inkāra / Sever mi sāde-dil zühhād ağıyar olmayan gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4). [güzel,]

Her ne kim buldu vücūd kudret ile cümle **güzel** / Nūr-ı Hakk’dır ezeli hikmet-i settārı **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1). [güzel,]

Yār sen ile olıcak nūr-ı vişālī seyr et / Qalbde ‘aşkı **güzel** şevķi **güzel** zevķi **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2). [güzel,]

Yazdı kudret kalemi defter-i hüsne hikmet / ‘Arş u kürs levh u qalem beyt ü semā cümle **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 3). [güzel,]

Zeyn olan dilde değıl mi bu sarāy-ı cennet / Hür u seyrānı **güzel** ‘aşıķa dīdārı **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4). [güzel,]

Bātin eşcārda zāhir olan esmārını gör / Nev-bahār şems ü meh ü çarh ile eflāk **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5). [güzel,]

Güş et cān ile kim zühre eder Hakk’ı semā‘ / Cümle ef‘ālī **güzel** kudret ü esrārı **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6). [güzel,]

Māsivādan geçerek Hakk’a tevekkül eyle / ‘Aşk-ı Bākī’yle dolan ‘Âdile ol qalb **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7). [güzel,]

Her ne halk etdiyse ‘ālemdə Hudā cümle **güzel** / Hakk **güzel** halkı **güzel** o şāha kulluk da **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1). [güzel,]

Perdedir çün iki ‘ālem Hakk’a çāk et perdeyi / ‘Arş ü Kürs ü Beyt-i ma‘mūr u Qalem Levh’i **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2). [güzel,]

Mest olup zikre devām et olasın tā šād-kām / Qalbde ‘aşkı **güzel** seyrān **güzel** cānān **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3). [güzel,]

On sekiz biñ ‘ālem Hakk’ı zikr eder şām u seher / Hür **güzel** cennet **güzel** envār **güzel** dīdār **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4). [güzel,]

Tā‘at ile ‘ālemin maqşūdu sensin ey Hudā / Kimi kâfir kimi ‘āsi hikmetin var pek **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5). [güzel,]

‘Âdile gel ‘ārif ol seyr et ne halk etmiş Hudā / Māh u mihr ü rüz u şeb kevn ü felek encüm **güzel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 6). [güzel,]

Her ne halk etdiyse 'âlemde Hudâ cümle **güzel** / Hakk **güzel** halkı **güzel** o şâha kulluk da **güzel**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1). [güzel,]

Perdedir çün iki 'âlem Hakk'a çâk et perdeyi / 'Arş ü Kürs ü Beyt-i ma'mûr u Kalem Levh'i
güzel *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2). [güzel,]*

Mest olup zikre devâm et olasin tâ şâd-kâm / Kalbde 'aşkı **güzel** seyrân **güzel** cânân **güzel** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3). [güzel,]*

On sekiz biñ 'âlem Hakk'ı zikr eder şâm u seher / Hür **güzel** cennet **güzel** envâr **güzel** dîdâr **güzel**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4). [güzel,]

Tâ'at ile 'âlemin makşûdu sensin ey Hudâ / Kimi kâfir kimi 'âsi hikmetin var pek **güzel** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5). [güzel,]*

'Âdile gel 'ârif ol seyr et ne halk etmiş Hudâ / Mâh u mihr ü rûz u şeb kevn ü felek encüm **güzel**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 6). [güzel,]

Rü'yet-i dîdârîñ lütfen naşib et ey **güzel** / Pâdişâhım kıl meded tardı etme cennetden beni *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 3). [güzel,]*

Bize râh-ı mahabbetde ne **güzel** bir hayât yâ Rab / Ne minnet ne tekellüfdür fedâ olsa hezâr cânı
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 4). [güzel,]

Güzel sevmez şarâb içmez şafâ bilmezsin ey Şüfî / O tab'ı hâşâm ü meyt-i kalbi terk et şu belâdan
geç *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4). [güzel,]*

Seniñ hüsnüñ gibi ben görmedim bir meh-likâ yâ Hû / **Güzelsin** tâ ezel 'âşık yolunda cân verir yâ
Hû *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 1). [güzelsin, -sin]*

Ben dañı ol hânenin mihmânıyım / O **güzel** evciñ meh-i tâbânıyım *(Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 11). [güzel,]*

Hüsn ü ahlâkı **güzel** mâşûm idi / Merhametli mişli yok merhûm idi *(Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 23). [güzel,]*

Vâlidem sevgili cânım Zer-nigâr / Hüsn ü ahlâkı **güzel** takvâ-şî'âr *(Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 80). [güzel,]*

Hüsn ü ahlâkı **güzel** mâşûm idi / Merhametli mişli yok merhûm idi *(Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 23). [güzel,]*

Pek **güzel** cân idi cân eyledi cânâna fedâ / Baña hem-hâl idi hâlin bilir idim mañzâ *(Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 10). [güzel,]*

Hulku **güzel** hüsnü **güzel** bir mâh idi ol nev-civân / Güller gibi açılmadan soldurdu ruhsârın hâzân
(Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4). [güzel,]

güzel: İyi, hoş.

Güş et cân ile kim zühre eder Hakk'ı semâ' / Cümle ef'âli **güzel** kudret ü esrârı **güzel** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6). [güzel,]*

Hulku **güzel** hüsnü **güzel** bir mâh idi ol nev-civân / Güller gibi açılmadan soldurdu ruhsârın hâzân
(Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4). [güzel,]

güzellerden güzel: Güzeller güzeli, en güzel.

Ol **güzellerden güzel** aldı dil-i vîrânımı / Nâr-ı 'aşkı nakş olalı yakıyor bu cânımı *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 1). [güzellerden güzel,]*

güzer: Geçme, geçiş.

Eyler iken böyle eyyâmım **güzer** / Hakkıma hiç kimseden yokken zarar *(Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 33). [güzer,]*

Şandım onuñ ile bu 'ömrümü bî-derd geçer / Hâtırımdan onuñ itmez idi hiç fevti **güzer** *(Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 13). [güzer,]*

güzer-gāh: Geçilen, geçilecek yer, yol, geçit.

Karār-gāh şanma ‘ālem bir **güzer-gāh** / Yeriñ çün qabr-i pür-zulmet degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 10, Beyit 5). [güzer-gāh,]

hāb: Uyku; rüya.

Deme vaşl ile **hābda** mesrûrum / Nice gire gözüne gam ile hVāb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 3). [hābda, -da]

haber: Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi.

Kaç riya ehlerinden Haq hoşlanmaz onlardan hemān / ‘Ārifān bezmi haberlerden **haber** söyler saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 4). [haber,]

Aşlını kimden şorarsan cümlesi Haq’dan gelir / Al **haber** cānāndan durmaz me‘ānī söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 6). [haber,]

Ne şafādan **haberim** var ne cefādan hāzerim / Düşmeni dōst bilirim ikisini bir severim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 1). [haberim, -im]

Dil-i ‘uşşāka verir bāğ-ı cināndan **haberi** / Ol iki ravza-i pür-feyz ki ‘arz-ı Haremeyn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 2). [haberi, -i]

Haber sormak dilerseñ yārdan dil / Yine seniñ sebep ağıyarlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 5). [haber,]

Harīdār-ı metā‘-ı ‘aşk olan lābūd olur dānā / Rumūz-ı vaşl söyler saña al haberden **haberi** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 2). [haberi, -i]

Yazdı hem Kāzī Keşşāf Cerīr-i Tāberī / Pīrden aldım ezeli Lemyezeli’den **haberi** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 3). [haberi, -i]

Sırr-ı vaşl bilmek isterseñ eger / Kābe kavseyn āyetinden al **haber** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 1). [haber,]

haber al: Öğrenmek, bilgi edinmek.

Sırrın ifşā etmeyip kendiñden al kendiñ haber / Gāh eder yād dōstunu gāh āşinā bīgānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 6). [haber al,]

Kendi cismiñden **haber al** kimseden umma vefā / Gāh eder yād dōst vü gāh āşinā bīgānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6). [haber al,]

Ne ‘āşıkdan **haber aldıñ** ne ma‘şūk ile hemdemsin / Ne firkatla ne vuşlatla dil-āzār olmayan göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 6). [haber aldıñ, -dı, -ñ]

haber sormak: Haber almak, bilgi edinmek.

Haber sormak dilerseñ yārdan dil / Yine sensin sebep ağıyarlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 5). [haber sormak, -mak]

haber ver: Bildirmek, haber ulaştırmak.

Göñül hāletden āgāh olamaz ‘aşk hānesi pinhān / **Haber ver** sırr-ı Kur’ān’dan delālet kıl meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 6). [haber ver,]

haberdār: Haberli, haberi olan, bilgisi bulunan.

Şabāvetden berü ‘aşkı **haberdār** olmayan göñlüm / Ne avcıdır ne bir dāma giriftār olmayan göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 1). [haberdār,]

haber-i kāf’ı: Kaf dağının haberi, malumatı, bilgisi.

Haber-i Kāf'ı gedā-meşreb ol 'Ankā'da ara / Her şecerden gelen Hağ Hağ sesi ma'nāda ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 6*). [*haber-i kāf'ı, -ı*]

hāb-ı ğaflet: *Gaflet uykusu.*

Hāb-ı ğaflet içre bî-hūd etmesin devrān beni / Bî-vefā dehri n'idem şoñu nedāmetdir baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 4*). [*hāb-ı ğaflet,]*

habīb: *Sevgili; Hz. Muhammed.*

Mihr-i pertev-efken ü lem'ān-ı burc-ı mes'adet / Hāzret-i Hağğ'ın **habīb**i nūr-ı çeşm-i āşıkān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 5*). [*habīb, -i*]

Rāzıyım ondan fağat benden de ol rāzı mıdır / Yā **habībim** şor bunu buyurdu Zāt-ı Kibrivā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 3*). [*habībim, -im*]

Eyleme 'Âdile'yi dergeh-i luğfuñdan redd / Etme mehcūr **Habībiniñden** amān Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 7*). [*habībiniñden, -iñ, -den*]

Hem Muhammed hāş kuludur onuñ / Hem **Habīb'i** hem Resülüdür onuñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 16*). [*habīb'i, -i*]

Ol **habībiniñ** rahmet etdiñ 'āleme / Secde etdirdiñ onuñçün Ādem'e (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 18*). [*habībiniñ, -iñ*]

habībā: *Ey sevgili!*

Emr ü fermānın **Habībā** ümmete 'ayn-ı 'atā / Mürseliniñ fağrisin şer'-i şerīfiñ maşdarı (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 12*). [*habībā,]*

habīb-i gird-kār: *Allah'ın sevgilisi.*

Mağşad-ı icād-ı 'ālem hem **habīb-i Gird-kār** / Muştafā tayy-ı mekān eyler revāndur Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 5*). [*habīb-i gird-kār,]*

habīb-i kerīm: *Cömert, kendine sığınanı geri çevirmeyen sevgili, dost.*

Şāhib-i mi'rāc **habīb-i kerīm** / Taht-ı şefā'atde resül-i 'azīm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 9*). [*habīb-i kerīm,]*

habīb-i kibriyā: *Allah'ın sevgilisi.*

Ey Resül-i kâbe kavseyn ü **Habīb-i Kibriyā** / Sensin ol Fağr-i risālet iftiğār-ı mü'minîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 1*). [*habīb-i kibriyā,]*

habīb-i kibriyā'sın: *Allah'ın sevgilisi.*

Yazılı vaşf-ı cemilîñ āyet-i Qur'an'da / Hem **Habīb-i Kibriyā'sın** hem şeft'ül-müznibîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 3*). [*habīb-i kibriyā'sın, -sın*]

hablül'l-metîn: *Sağlam ip; İslam dini.*

'Arş-ı idrāke fevz ü re'fetiñ dārü'l-emîn / Rişte-i ümmid-i feyz-i rahmetiñ **hablül'l-metîn** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 3*). [*hablül'l-metîn,]*

(hablül'l-verid): *Şah damarı, atardamar; "And olsun insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fışıldadıklarını biliriz, biz ona şah damarından da yakınız." anlamına gelen Kaf suresinin 16. ayetinden alıntı.*

Çünkü saña müşfikdir ol sen ğāfil olma ondan hem / **(Hablül'l-verid)** esrārını fehmi eyle olasın karîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [*(hablül'l-verid),]*

hacât: Gereksinimler hâkimi; dilekleri yerine getiren.

Nâ'ib ü **ḳâdi-hacât** ü şefî'ü'l-müznibîn / Rûz-ı maḥşerde kerem eyle baña meded yâ Muḥammed
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 7). [ḳâdi-hacât, -ḳâdi]

hacc: İslam dininin beş şartından biri olan ve belirli şartlar dahilinde her Müslüman'ın ömründe en az bir defa Kurban Bayramı günlerinde belirli usüllere göre yapması gereken ibadet.

Dâderim cennet-mekân ' Abdülmecîd / **Hacca** gönderdi kim ola müstefîd (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 50). [ḥacca, -a]

Hacca gönderdi onu etdi çırâğ / Ol daḥı her nesneden kıldı ferâğ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 96). [ḥacca, -a]

hacc edip: Hacı olmak.

Hacc edip geldi Sitanbul'a yine / 'Ömr sürdü daḥı on yedi sene (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 97). [ḥacc edip, -ip]

hâcet: Allah'tan veya büyük bir makamdan yerine getirilmesi, gerçekleştirilmesi istenen dilek.

Aḥḳar gedâdır 'afvın ümîd eyler 'Âdile / Eyle ḳabûl **ḥâcetin** Allâh 'aşḳına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 8). [ḥâcetin, -in]

hâcet: Lazım, gereklilik.

Saña aḥvâlimi 'arz etmege **ḥâcet** mi var yâ Rab / Günehkârım recâya elde bir kuvvet mi var yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1). [ḥâcet,]

'Arz-ı hâle var mıdır **ḥâcet** huzûruñda seniñ / Keşf edersin hâlimi bâ-merḥamet şeyḫim 'Alî
(Âdile Sultan Divanı, Kit'a 5, Beyit 5). [ḥâcet,]

hâcî hûşyâr kadın: Hacı Hûşyar Kadın.

Hâcî Hûşyâr Kadın onuñ mâderi / Babamızıñ hem ikinci hem-seri (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 31). [ḥâcî hûşyâr kadın,]

hâcib: Kapıcı, perdecî.

O şûḫı vaşf edenlerdir bilen kâtib degil vâḳıf / Harem sırrın yine maḥrem bilir **ḥâcib** riyâ söyler
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8). [ḥâcib,]

hâciyân ü serveri: Önde gelenin, sultanın hacıları.

Nefs ile onlar cihâd-ı ekber eyler dâ'imâ / Kâ'be-i 'aşḳıñdır onlar **ḥâciyân ü serveri** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 5). [ḥâciyân ü serveri, -i]

hacle-gâh: Gelin odası.

Hacle-gâha girmemişken bir perî / Nev-'arûsuñ ḥaymede etdi fedâ (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 34). [ḥacle-gâha, -a]

hadd: Sınır, bir şeyin sonu; mertebe, derece.

Ben faḳîr bî-çâre geldim bâbıña ey Pâdişâh / Raḥmetiñ baḥrına yokdur **hadd** u gâyet kıl meded
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3). [hadd,]

Hâl ü kâli dil-i şeydâ söyler / **Haddi** yok 'aşḳdan ammâ söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 1). [haddi, -i]

Hālîk'ındır sen mu'allā bārigāhıñ 'āşıkı / Hāmeniñ **haddi** degildir 'arz-ı 'aşk-ı çākeri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 14*). [*haddi, -i*]

hadd ü intihā: Sınır ve son.

(Laḥmike laḥmī) buyurdu Faḥr-ı 'ālem şānına / Vaşf ü ḳadri bulamaz bī-şübhe **hadd ü intihā** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 10*). [*hadd ü intihā,]*

haddini bilip: Sınırını bilmek, kendi değer ve yeteneğini olduğundan üstün görmemek.

Haddini mürşid ḥuzūrunda bilip / 'Āḳılāne hep edeb ile varıp (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 3*). [*haddini bilip, -ip*]

hadice sultān: Hatice Sultan.

Dördüncü hemşire **Hadice Sultān** / Bu daḥı bir duḥter-i Maḥmūd Ḥān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 57*). [*hadice sultān,]*

Ol **Hadice Sultān**'ı emr ile Ḥaḳ / Dest-i 'Azrāil'e teslīm etdi baḳ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 65*). [*hadice sultān'ı, -ı*]

hādī-i rāh-ı cinān: Cennetlerin yolunun rehberi.

Server-i şāhib-kerāmet **hādī-i rāh-ı cinān** / Rehber-i ehl-i maḥabbet Ḥazret-i Ümmī Sinān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 16*). [*hādī-i rāh-ı cinān,]*

hādīs olanlar: Sonradan var olmak, ortaya çıkmak.

Ne bilsin **hādīs olanlar** ḳadīmi / O bāḡa varamaz 'āḳlīñ nesīmi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 7*). [*hādīs olanlar, -an, -lar*]

hafī: Gizli, saklı, sır.

Feyzi 'ayān ismi **hafī** / Nutḳu büyük zātı Celīl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 4*). [*hafī,]*

hāfide: Kız torun.

Zāt-ı Şıddıḳa **hāfide** māderi / Nesli her vech ile pāk u pür-kemāl (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 51*). [*hāfide,]*

hāfız u nāşır'dır: Koruyan ve yardım eden.

Şāni' ü Hālîḳ-ı kebīr ü müste'ān / **Hāfız u Nāşır'dır** ol zāt-ı Ḥudā (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 2*). [*hāfız u nāşır'dır, -dır*]

hāfız u nāşır'sın: Koruyan ve yardım eden.

Hāfız u Nāşır'sın ey perverdigār / 'İlmiñe sırr-ı nühüfte āşikār (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 7*). [*hāfız u nāşır'sın, -'sın*]

hafta: Birbiri ardınca gelen yedi günlük dönem.

Haftalarca sūr ü şenlikler edip / Duḥterin memnūn edip göñlün alıp (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 33*). [*haftalarca, -lar, -ca*]

hā'in: İhanet eden, güveni kötüye kullanan.

Görüp şādıḳları **hā'in** elinde şanma bī-çāre / Mu'ini Ḥaḳ olan iki cihānda pür-selāmetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 5*). [*hā'in,]*

Cenâb-ı 'âlemü's-sırâ 'ayândır pâdişâh bilmez / Münâfık **hâ'iniñ** ahvâli hep küfrân-ı ni'metdir
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 8). [hâ'iniñ, -iñ]

hak: Doğruluk, pay, hisse.

Fethî Pâşâ'ya 'inâyet eyledi / **Haklarında** lutf ü himmet eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 61). [haklarında, -lar, -ın, -da]

hak: Gerçekten var olan, varlığında şüphe bulunmayan, eşyayı var eden, gerçek anlamda mülk sahibi olan, yok olmayan, hakkı izhar eden ve âdil olan, Allah, Tanrı.

Ben saña **Hak'sın** dedim 'ilme'l-yakın 'ayne'l-yakın / Kim Ta'âlâ'llâh cemâlîñ mazhar-ı Yezdân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 7). [hak'sın, -sın]

hak: Allah, Tanrı.

Hak yoluna cân verdiler / İncitme hiç dervişleri (Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 1). [hak,]

Hak erenler kılmış velî / İncitme hiç dervişleri (Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 4). [hak,]

Dervişlerin **Hak'dır** yolu / Olmaz dañı sağı şolu (Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 3). [hak'dır, -dır]

Mağşadın **Hak** ise 'aşık gayrıdan hiç çekme gam / Çün bilir hâl-i derünuñ yâr seniñledir gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 4). [hak,]

Dem-â-dem şem'-i 'aşka karşı yan pervâne-i 'aşk ol / Diger kâr isteme **Hak'dan** hemân zıkr-i Hudâ'ya gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 4). [hak'dan, -dan]

Dem-â-dem şem'-i 'aşka karşı yan pervâne-i 'aşk ol / Diger kâr isteme **Hak'dan** hemân zıkr-i

Her ne halk etdiyse 'âlemde Hudâ cümle güzel / **Hak** güzel halkı güzel o şâha kulluk da güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 1). [hak,]

Seni **Hak'dan** ederler dür ki olma zâhid-i mağrûr / Murâdları Cemâlu'llâh şakın 'uşşâkı incitme (Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 4). [hak'dan, -dan]

Tenezzül gayra etmem kârimız **Hak** iledir her dem / Bu yolda zümre-i merdândan ayrı degilim şüfî (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 6). [hak,]

Zâtıñı **Hak** medh ederken nice kâdir olam / 'Âdile ancak eder 'arz-ı hâli meded yâ Muhammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 8). [hak,]

Görünen cümle **Hak'dır** her zamânda / Bu âdem zâtıña burhân degil mi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4). [hak'dır, -dır]

Saña 'aşık olmayan **Hak** kulluğu maqbûl degil / Sen gibi sulţâna kemter 'Âdile kurbân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 10). [hak,]

Hak tarîk içre muvaffak eyleyip dervişleri / Menba'-i 'irfân-ı vahdet- âşinâdır Nakşbend (Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 8). [hak,]

İşit bu nükteyi ırak şanma kendini **Hak'dan** / Hemân bâkî kalan ol zü'l-celâlin vechidir zîrâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 3). [hak'dan, -dan]

Qurb-ı ümmîd ile şâdım kesmezem ümmîdimi / **Hak** melûlen kulların etmez kapısından cüdâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 3). [hak,]

Bir belâ geldikde şabr et bul terakki dem-be-dem / Sen şakın kibr ü gurûrdan **Hak** mü'în olur saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 3). [hak,]

Kaç riyâ ehlinde **Hak** hoşlanmaz onlardan hemân / 'Ârifân bezmi haberlerden haber söyler saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 4). [hak,]

Hak için sev kimi severseñ onu döst tut hemân / 'Âdile ol mihirden aşla zarar gelmez saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6). [hak,]

Bir belâ geldikde şabr et bul terakki dem-be-dem / Sen şakın kibr ü gurûrdan **Hak** mü'în olur saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 3). [hak,]

Kaç riyâ ehlinden **Hak** hoşlanmaz onlardan hemân / 'Ârifân bezmi haberlerden haber söyler saña
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 4). [hak,]

Hak için sev kimi severseñ onu döst tut hemân / 'Âdile ol mihirden aşla zarar gelmez saña (Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6). [hak,]

Hakdan iste 'âfiyet kim istemiş Fahr-i Cihân / Râh-ı 'aşkı tut ki ondan hoş râh olmaz saña (Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5). [hakdan, -dan]

Hem mürâ'î 'âbidiñ kalbinde yokdur zerre nûr / Çün enâniyyet eden zâhid olur **Hak'dan** cüdâ
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7). [hak'dan, -dan]

Onlara buğz ü 'adâvet ile etme sū-i zan / Onların **Hak'dır** mu 'îni tâ gâzab gelir saña (Âdile Sultan
 Divanı, Gazel 28, Beyit 11). [hak'dır, -dır]

Eyle cihâd nefsiñ ile budur cihâd ey 'Âdile / Hiç olmayıp **Hak'dan** cüdâ hikmet zuhûr etdi bu şeb
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7). [hak'dan, -dan]

Şarâb-ı 'aşka **Hak'dan** nûş eden derd ü belâ çekmez / Olan mest-i Elest her ne belâ çekse şafâ
 söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 1). [hak'dan, -dan]

Hilm ü rıfk üzere ol insân iseñ / **Hak** için cümleye hürmet ede gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 65,
 Beyit 4). [hak,]

'Âdile **Hak** bilir ahvâl-ı kulu / Kimi görse kişi kendini şanır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit
 8). [hak,]

Merhametden şaķın ayrılma gönül / Merhametsizler olur **Hak'dan** dūr (Âdile Sultan Divanı,
 Gazel 65, Beyit 3). [hak'dan, -dan]

Bir melek-tab'ı vü hûş-hu vardır dergahda kim / Hizmet eder **Hak** için halka ki mihri-bândır
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 2). [hak,]

Çün pîriñ himmeti ile **Hak** cezbesi zâhir ola / Pertev şalıp gizli dile 'âşık olup dildârı gör (Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 6). [hak,]

Aşlını kimden şorarsan cümlesi **Hak'dan** gelir / Al haber cânândan durmaz me'ânî söylenir
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 6). [hak'dan, -dan]

Kaşların ve'l-leyl Tübâ kâmetiñ / Ruḥların **Hak** gonce-i ḥandân eder (Âdile Sultan Divanı, Gazel
 82, Beyit 2). [hak,]

Nihâyet **Hak** bilir şerhi degil mümkün bu ahvâliñ / Ki derdim kaḡısın desem nice emsâli
 görülmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3). [hak,]

Ol İbrâhîm **Hak'dan** gayra muḥtâc olma 'âlemde / Rızâ-yı Hak'da İsmâ'îl-âsâ ol selîm 'âşık
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 6). [hak'dan, -dan]

Hak ibretin seyrân eder leyl ü nehâr devrân eder / Dôstum diye efgân eder **Hak** yolunda olan
 'âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 2). [hak,]

Hep mâsivâyı terk eder **Hak** vechini ârzü eder / Doğru yolundan dönemez Mevlâ'sını bilen 'âşık
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 3). [hak,]

Hak ibretin seyrân eder leyl ü nehâr devrân eder / Dôstum diye efgân eder **Hak** yolunda olan
 'âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 2). [hak,]

Hep mâsivâyı terk eder **Hak** vechini ârzü eder / Doğru yolundan dönemez Mevlâ'sını bilen 'âşık
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 3). [hak,]

Hâzret-i Mevlâ-yı tevḥîd et bulup bir dânelik / **Hak** Muhammed dediñ ise maḡv olur efsânelik
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1). [hak,]

Ey 'Âdile **Hak'dan** dile / Tevḥîdile olsun delîl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 14).
 [hak'dan, -dan]

Gelse biñ ḡam yine râzıdır gönül **Hak'dan** eger / Etmedim ḡaşâ şikâyet belki tövbe eyledim
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 6). [hak'dan, -dan]

Hak kulunu gayre muḥtâc eylemez / İki günlük 'ömre kayd-ı çekemem (Âdile Sultan Divanı,
 Gazel 131, Beyit 6). [hak,]

Gelse biñ ğam yine rāzıdır göñül **Ḥaḳ'dan** eger / Tevbe vü ḥāṣā şikāyet eyledim de ağladım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 6*). [*ḥaḳ'dan, -dan*]

Maḳṣadın **Ḥaḳ** ise 'aşıḳ gayrıdan hiç çekme ğam / Çün bilir ḥāl-i derünuñ yār seniñledir göñül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4*). [*ḥaḳ,]*

Dem-â-dem şem'-i 'aşḳa karşı yan pervâne-i 'aşḳ ol / Diger kâr isteme **Ḥaḳ'dan** hemân zıkr-i
Ḥudâ'ya gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4*). [*ḥaḳ'dan, -dan*]

Her ne ḥaḳ etdiyse 'âlemde Ḥudâ cümle güzel / **Ḥaḳ** güzel ḥaḳı güzel o şāha ḳulluḳ da güzel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [*ḥaḳ,]*

Ḥaḳ buyurdu (Nūr-ı semāvāt-ı ve'l-arz) âyetin / Kendidir medḥ eyleyen zātın o Rabbü'l-'âlemîn
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [*ḥaḳ,]*

Etdi **Ḥaḳ** olduğuna Âdem'in isbāt-ı sıhri / Perdedir Ḥaḳḳ'a sivā añla sözüm etle deri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 2*). [*ḥaḳ,]*

Kim etse bunlara sıdḳ ile ḥizmet **Ḥaḳ** verir ecrin / Şadāḳat ḳullara Ḥaḳ'dan ulu luṭf ü sa'âdetdir
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3*). [*ḥaḳ,]*

Görüp şadıkları ḥā'in elinde şanma bî-çāre / Mu'îni **Ḥaḳ** olan iki cihānda pür-selâmetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 5*). [*ḥaḳ,]*

Kim etse bunlara sıdḳ ile ḥizmet Ḥaḳ verir ecrin / Şadāḳat ḳullara **Ḥaḳ'dan** ulu luṭf ü sa'âdetdir
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3*). [*ḥaḳ'dan, -dan*]

Ḳabrini ede Muḥammed 'Alî Pāṣā'nın **Ḥaḳ** / Bāğ-ı Firdevs ile hem ravza-i gülzār-ı cinān (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 1*). [*ḥaḳ,]*

Onu da aldı felek ḳoydu bizi ḥasretde / İşbu acıların **Ḥaḳ** şabrını etsin iḥsān (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 8*). [*ḥaḳ,]*

Ḳabrini ede Muḥammed 'Alî Pāṣā'nın **Ḥaḳ** / Bāğ-ı Firdevs ile hem ravza-i gülzār-ı cinān (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 1*). [*ḥaḳ,]*

Onu da aldı felek ḳoydu bizi ḥasretde / İşbu acıların **Ḥaḳ** şabrını etsin iḥsān (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 8*). [*ḥaḳ,]*

Çünkü dermiş dā'imā ol verd-i ter / **Ḥaḳ** baña göstermeye mevt-i peder (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 41*). [*ḥaḳ,]*

Ben gibi **Ḥaḳ** etmesin bir māderi / Ḳoymasın sevgili evlāddan geri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 47*). [*ḥaḳ,]*

Ol Ḥadice Sultān'ı emr ile **Ḥaḳ** / Dest-i 'Azrāil'e teslīm etdi baḳ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 65*). [*ḥaḳ,]*

Bağrına başdı baña etdi nigāh / **Ḥaḳ** oña Firdevs'i etsin cāygāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 87*). [*ḥaḳ,]*

Çünkü dermiş dā'imā ol verd-i ter / **Ḥaḳ** baña göstermeye mevt-i peder (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 41*). [*ḥaḳ,]*

Ben gibi **Ḥaḳ** etmesin bir māderi / Ḳoymasın sevgili evlāddan geri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 47*). [*ḥaḳ,]*

Ol Ḥadice Sultān'ı emr ile **Ḥaḳ** / Dest-i 'Azrāil'e teslīm etdi baḳ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 65*). [*ḥaḳ,]*

Bağrına başdı baña etdi nigāh / **Ḥaḳ** oña Firdevs'i etsin cāygāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 87*). [*ḥaḳ,]*

Ḥaḳ 'adālet etdi gerçi düşmānı gördü cezā / Oldu ammā 'ayn-ı aḥvāl-i belā-yı Kerbelā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 19*). [*ḥaḳ,]*

Hāşılı inkār olunmaz himmeti / Cāy-gāh ede aña **Ḥaḳ** cenneti (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 68*). [*ḥaḳ,]*

Döner 'aşḳıyle **Ḥaḳ** der de felekler / Diyelim cān ü dil ile şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 10*). [*ḥaḳ,]*

Ümmete kıble-nümāsın ‘āleme **Hak'dan** ‘atā / Yā Resūla'llah sensin evvelīn ü āhīrīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 6*). [*hak'dan, -dan*]

Zıll-ı ‘ināyetine geldi sığındı gönüm / Yā **Hak** nūr-ı Aḥmed hıfz et binā-yı gönüm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 3*). [*hak,]*

Fiğān ü āh geçmez mi şānırsın bī-vefā dünyā / Yerini āhı buldu **Hak** ‘adālet eyledi ammā (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 14*). [*hak,]*

hak: *Hakikat, doğruluk, adalet.*

Şuğlu **hak** idi o ‘ālī-kādrin her añ u zamān / ‘Aşk-ı Hakḳ’a yandı yakıldı edip cānın fedā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 3*). [*hak,]*

hak: *Toprak, yer.*

Fānī cihānīñ ‘Ādile bakma tükenmez derdine / Ehl-i kemālīñ **hakine** hep cānı kurbān edelim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 10*). [*hakine, -i, -ne*]

Bir Muḥammed ‘Alī Pāşā idi ol dünyāda / Şimdi **hak** içre velī mertebesi a‘lāda (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 9*). [*hak,]*

hak būs kıldı: *Ayaklara kapanıp yerleri öpmek.*

Gördi kim ‘Abdūlmecīd etmiş cülūs / ‘Arz edip aḥvāli kıldı **hak būs** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 24*). [*hak būs kıldı, -dı*]

hak hak: *Allah Allah.*

Ḥaber-i Kāf’ı gedā-meşreb ol ‘Ankā’da ara / Her şecerden gelen **Hak Hak** sesi ma‘nāda ara (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 6*). [*hak hak,]*

hak ile yeksān olan: *Yerle bir olmak, toprak olmak, yok olmak, yıkılıp harap olmak.*

Ḥak ile yeksān olan erdi vişāl-i dilbere / Koyma elden iftikārı ‘Ādile yalvarı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 7*). [*hak ile yeksān olan, -an*]

hak ile yeksān olur: *Yerle bir olmak, toprak olmak, yok olmak, yıkılıp harap olmak.*

Mihr ü māh görse cemālīñ bāreka'llāh çağırır / Yoluña hūrşīd-i ‘ālem **hak ile yeksān olur** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 2*). [*hak ile yeksān olur, -ur*]

hak yoluna: *Allah yolu, doğru yol.*

Çalış **Hak yoluna** onda şafā-yı cāvidānı bul / Riyā koyma dil-i iḥlāşa gel terk eyle ‘işyānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 6*). [*hak yoluna, -na*]

hak yolunda: *Allah yolu, doğru yol.*

Ḥak ibretin seyrān eder leyl ü nehār devrān eder / Dōstum diye efgān eder **Hak yolunda** olan ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 2*). [*hak yolunda, -, -nda*]

hakān: *Hükümdar.*

Naşıl hemşiresi bu ‘Ādile yanmaz o **Hakān’a** / Ki kıydı bunca zālimler qarındaşı cihānbāna (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 16*). [*hakān’a, -a*]

hakāret etmeyiz: *Bir şeyi veya bir kimseyi aşağılık ve değersiz gösterecek biçimde davranmak.*

Ḥakāret etmeyiz bir ferde aşlā / Bu kayd içre nice sultānımız var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 10*). [*hakāret etmeyiz, -me, -y, -iz*]

hākī: Topraktan olan.

Sūzān-ı nār-ı ‘aşk ol tā maḥv olunca ‘aşk / ‘Ādile **hākī** cismiñ tā ‘ayn-ı rūḥ olunca (Ādile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 6). [hākī,]

Cān neler söyler o **hākī** cisme / Cism ise ḥikmet-i Mevlā söyler (Ādile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 6). [hākī,]

Çü māhtāb-ı şeb eyler şerāb-ı ‘aşk zuhūr / Bu **hākī** cisme nazar kıl leb-ā-leb olmuş nūr (Ādile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 1). [hākī,]

hāk-i ‘anberīne: Anber kokulu toprak.

Ḥāk-i ‘anberīne yüz sürsem şanırdım kendimi / Şübhesiz (Men zāre kabrī) sırrına oldu qarīn (Ādile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 7). [hāk-i ‘anberīne, -e]

hāk-i derd ü ğamla: Keder ve üzüntünün toprağı.

Ezelden işbu cismim **hāk-i derd ü ğamla** yuğrulmuş / Cefā kaftanını anmā ki taḥdīrim revā görmüş (Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 1). [hāk-i derd ü ğamla, -la]

hāk-i dervīşānı: Dervişlerin kapısı, eşiğı.

Cism ü cān seyreyle bak dilde çerāğ-ı nūr-ı ‘aşk / Kīmīyā-yı pāk-i cāndır **hāk-i dervīşānı** gör (Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 5). [hāk-i dervīşānı, -ı-dervīşān]

hāk-i kabrin: Mezar toprağı.

Ḥāk-i kabrin çeşm-i cāna tütüiyā / Mesken olsun kıl kabūl ravzañ baña (Ādile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 7). [hāk-i kabrin, -in]

hāk-i kūy-i yāre: Sevgilinin köyünün, semtinin toprağı.

Neyleyem bu pāyi **hāk-i kūy-i yāre** ermemiş / Neyleyem bu enfi būy-i dōstdan almaz şafā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 4). [hāk-i kūy-i yāre, -e]

hāk-i medīne şehrin: Medīne şehrinin toprağı.

Çeşmine sürme edip **hāk-i Medīne şehrin** / Ḥāk-i pāyi medenī hem bedevī Taṭavī (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 14). [hāk-i medīne şehrin,]

hāk-i müşgin: Mis kokulu toprak, Kabe toprağı.

Ḥāk-i müşgin Medīne’yile bulup pertev-i ‘ayn / Nūr-ı dīdār-ı Muḥammed görünüp ‘ayn-ı yakīn (Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 1). [hāk-i müşgin,]

hāk-i niyāz üzre düşüp: Yalvarma toprağının üzerine düşmek, yere yıkılmak.

Düşüp hāk-i niyāz üzre tazarru’ kıl o şehnāza / Erer ma’şūkuna elbette ‘aşk gayrı şabr eyle (Ādile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 3). [hāk-i niyāz üzre düşüp,]

hāk-i pākī: Temiz toprak.

Oña dertli varan ey ‘Ādile elbet bulur dermān / Ki **hāk-i pākī** çeşm-i ehl-i derde tütüiyā gönlüm (Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 6). [hāk-i pākī, -i]

hāk-i pāk-i kerbelā: Kerbelā’nın (Irak’ta Hz. Hüseyin’in şehit edildiği yer.) temiz toprağı.

Dīde-i giryāna olsun tütüiyā / Zerre zerre **hāk-i pāk-i Kerbelā** (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 28). [hāk-i pāk-i kerbelā,]

hāk-i pāy: *Ayak toprağı; sevgilinin ayak bastığı yer.*

Bul selāmet tā olup ehl-i kemāle **hāk-i pāy** / Cāhil ü nādāna gel esrārını açma amān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 3*). [*hāk-i pāy, -i*]

hāk-i pāyi: *Ayağının toprağı.*

Çeşmine sürme edip hāk-i Medīne şehrin / **Hāk-i pāyi** medenī hem bedevī Tañtavī (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 14*). [*hāk-i pāyi, -i*]

hāk-i pāyi: *Ayağının tozu, toprağı.*

Hāk-i pāyi verdi bu şehre şeref / Dürr-i zātına olup kabri şadef (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 18*). [*hāk-i pāyi, -i*]

hāk-i pāy-i hayderi: *Hz. Ali'nin ayağının toprağı.*

Cevher-i lutf u şecā'atde hemān / Añdırırdı **hāk-i pāy-i Hayderi** (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 87*). [*hāk-i pāy-i hayderi, -i*]

hāk-ı pāyın: *Ayağın tozu, toprağı; eşik.*

Ol mübārek makdemiñ kıldı müşeref hānemi / Oldı dermān **hāk-ı pāyın** çāresiz derde hemān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 7*). [*hāk-ı pāyın, -in*]

hāk-ı pāyın: *Ayağının toprağı.*

Her kelāmı neş'e-endāz-ı dil-i bīmār olup / **Hāk-i pāyın** şerefi bir başka rif'atdı baña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 6*). [*hāk-i pāyın, -in*]

hāk-i pāyinden: *Ayağın tozu, toprağı; sevgilinin eşiğı.*

Hāzret-i 'Osmān-ı Zī'n-nūreyn ol kân-ı vefā / **Hāk-i pāyinden** melekler de ederlerdi hayā (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 6*). [*hāk-i pāyinden, -i*]

hāk-i pāyiyle: *Ayağın toprağı; eşik, huzur.*

Hāk-i pāyiyle şafā kâ'im ü hālet mevcūd / Nūr-ı cismiyle bulur 'aşk meger cism tamām (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 54*). [*hāk-i pāyiyle, -i, -y, -le*]

hakikat: *Doğruluk, gerçeklik.*

Şüretā okursun ammā añlamazsın sırrını / Hep **hakikatle** dem-i Rahmān içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 4*). [*hakikatle, -le*]

hakikat: *Doğrusu, gerçekten.*

Hakikatle kamu eşyāya bak gel seyrān ede gör / Kulak verme bu kıl ü kâle gūş-ı cānla diñle gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 2*). [*hakikatle, -le*]

hakikat: *Doğru, asıl, gerçek.*

Eger bir kaṭresi āb-ı hayāt olsa **hakikatde** / Velākin 'āşıkā sensiz olur bir zehr-i kâtil mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 6*). [*hakikatde, -de*]

Hakikatde nazar kılsañ bu ekvān ile mevcūda / Bulursuñ 'ayn-ı noḡşānıñ edersin 'āybını i'lā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 4*). [*hakikatde, -de*]

Medīne menba'-ı feyz u makām-ı vahy-ı Mevlā'dır / **Hakikat** Ka'be'sin onda tavāf ister şehā gön'lüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 4*). [*hakikat, -i*]

Medīne menba‘-ı feyz u makām-ı vahy-ı Mevlā’dır / **Hakikat** Ka‘be’sin onda tavāf ister şehā
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 4*). [*hakikat,]*

Hakikat bahrına cismiñ sefine olduğu aña / Teniñ fülk-i şerī‘atdır hakikat bahrı gevheri (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 5*). [*hakikat,]*

Hakikat bahrına cismiñ sefine olduğu aña / Teniñ fülk-i şerī‘atdır **hakikat** bahrı gevheri (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 5*). [*hakikat,]*

Hakikat bahrına cismiñ sefine olduğu aña / Teniñ fülk-i şerī‘atdır hakikat bahrı gevheri (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 5*). [*hakikat,]*

Hakikat bahrına cismiñ sefine olduğu aña / Teniñ fülk-i şerī‘atdır **hakikat** bahrı gevheri (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 5*). [*hakikat,]*

Sırr-ı ekberdir ezelden evliyālar bilmiş ol / ‘Akl erişmez çünkü söylerler **hakikat** gevheri (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 3*). [*hakikat,]*

Sırr-ı ekberdir ezelden evliyālar bilmiş ol / ‘Akl erişmez çünkü söylerler **hakikat** gevheri (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 3*). [*hakikat,]*

Eger bir kaçresi āb-ı hayāt olsa **hakikatde** / Velākin ‘āşika sensiz olur bir zehr-i kâtil mey (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 6*). [*hakikatde, -de]*

Eger bir kaçresi āb-ı hayāt olsa **hakikatde** / Velākin ‘āşika sensiz olur bir zehr-i kâtil mey (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 6*). [*hakikatde, -de]*

Mā‘rifetu’llah’ı **hakikat** bilip / Tutdu tarikatle şerī‘at yolu (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit
14*). [*hakikat,]*

Mā‘rifetu’llah’ı **hakikat** bilip / Tutdu tarikatle şerī‘at yolu (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit
14*). [*hakikat,]*

hakikat bahrının ka‘rına: Doğruluk denizinin dibi, derinlikleri.

Çün rızā-yı Hakk’ı bildim secde kıldım ağladım / Hem **hakikat bahrının ka‘rına** daldım
ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 1*). [*hakikat bahrının ka‘rına, -na-nın]*

hakikat yoluna: Gerçek yol, esas yol.

Getirir hāl-i mecāziden **hakikat yoluna** / Tā’ir-i kurb-ı ilāhīdir o māhiyet-i ‘aşk (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 100, Beyit 5*). [*hakikat yoluna, -na]*

hakikī: Gerçek.

Mecāzī mi **hakikī** mi nedir bilmem bu efkārīñ / Kemāl-i ğamla her yerde pür-efkār olmayan
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 2*). [*hakikī,]*

hakikkat: Doğru, asıl, gerçek.

Şikāyet cevri dilberden kadīmi resmdir ammā / **Hakikkatde** cefā ehli vefā erbābıyım şūfī (*Âdile
Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 5*). [*hakikkatde, -de]*

hāk-ile yeksān olan: Yerle bir olmak.

Hep **hāk-ile yeksān olan** erdi vişāle aldı şān / Elden bırakma iftikārı ‘Âdile yalvarı gör (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 7*). [*hāk-ile yeksān olan, -an]*

hakīm: Bilen kişi, bilge.

Değil mi ‘aşk-ı Hāk her derde bir hāzık **hakīm** ‘āşık / Bulursun derdine dermān yan nāra kadīm
‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 1*). [*hakīm,]*

hakk: Allah.

Miftāh-ı cennet etdi mü'minlere onu **Hakk** / Gel diyelim 'aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 4*). [hakk,]

Cân bülbülü uçunca desin 'Âdile yâ **Hakk** / Gel diyelim 'aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 7*). [hakk,]

Miftāh-ı cennet etdi mü'minlere onu **Hakk** / Gel diyelim 'aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 4*). [hakk,]

Cân bülbülü uçunca desin 'Âdile yâ **Hakk** / Gel diyelim 'aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 7*). [hakk,]

Sen rehberimsin **Hakk'a** baña destgirim ol / Eyle küşād rāhımı Allāh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 6*). [hakk'a, -a]

Sen rehberimsin **Hakk'a** baña destgirim ol / Eyle küşād rāhımı Allāh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 6*). [hakk'a, -a]

Kilîdi şabr ile her bâbda müşkil açarız / Kārımız **Hakk** iledir gayrıya muhtâc degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 4*). [hakk,]

Cümleyi terk kılup kalbini **Hakk'a** bağla / Hüsn-i hulk ile tevekkül kula âdâb gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 8*). [hakk'a, -a]

Ḥavf-ı a'dâ eylemez olan müsellaḥ 'aşk ile / Yanmadan **Hakk'a** erilmez pertev-i tevḥîd gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 6*). [hakk'a, -a]

Meclis-i 'âşıkdan ayrılma edeb gözle hemân / **Hakk'ı** yâd et şevkle her demde zikru'llāha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 6*). [hakk'ı, -ı]

Göñül âvâre gezme terk edip fânî cihânı gel / Nefsden geç ricâ kıl **Hakk'a** bâkî 'aşka yâhû gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 1*). [hakk'a, -'a]

Mâsivâdan geçerek **Hakk'a** tevekkül eyle / 'Aşk-ı Bâkî'yle dolan 'Âdile ol kalb güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 7*). [hakk'a, -'a]

Güş et cân ile kim zühre eder **Hakk'ı** semâ' / Cümle ef'âli güzel kudret ü esrârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 6*). [hakk'ı, -ı]

On sekiz biñ 'âlem **Hakk'ı** zikr eder şâm u seher / Hür güzel cennet güzel envâr güzel dîdâr güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 4*). [hakk'ı, -ı]

Dili **Hakk** ile birleşmiş visâl-i dōstu celb etmiş / Sivâdan cümleden geçmiş şaḡın 'uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 2*). [hakk,]

Sen rehberimsin **Hakk'a** baña destgirim ol / Eyle küşād rāhımı Allāh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [hakk'a, -a]

Ezelde 'Âdile sevdiñ o yâri / Bize **Hakk'ın** 'atâsıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 5*). [hakk'ın, -ın]

Ne zilletden ne miḥnetden ne 'âlemden hâzer eyler / Umûrun **Hakk'a** tefvîz eylemiş göñlüm rızâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 3*). [hakk'a, -a]

'Aşk kelâmı erdirir **Hakk'a** verir kalbe ziyâ / Âşinâ-yı 'aşk olan ma'mûr ü âbâdan olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 9*). [hakk'a, -a]

Hakk'ı gör her şeyde oldur söyleten gizlî celî / Çün saña ol âyet-i 'aşk bî-zebânî söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 4*). [hakk'ı, -ı]

Benim fakîr-i tehî-dest cüd **Hakk'ındır** / Ne varsa cümle onuñdur benim 'aceb nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 2*). [hakk'ındır, -ın, -dır]

Şular gibi çağlar yanar bülbül gibi **Hakk'ı** arar / Sînesi pür-âteş olur Zikru'llāh'a gelen 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 4*). [hakk'ı, -ı]

Kilîdi şabr ile her bâbda müşkil açarız / Kārımız **Hakk** iledir gayrıya muhtâc degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 4*). [hakk,]

Seng-i esved oldu 'aks-i hâl-i rûy-ı yâr oña / Kıl tavâf **Hakk'a** ki beyt-i Kibriyâ ya'nî göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 4*). [hakk'a, -a]

Hamd ü senā **Hakk'a** sezā / Ol dil-rübā hāzırda bil (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 7*).
[*hakk'a, -a*]

'Âşıkñ matlûbu **Hakk'ın** rü'yet-i dîdâdır / Bakma ağıyâr-ı cihâna menzil-i cânâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 5*). [*hakk'ın, -ın*]

Cümleyi terk kılup kalbini **Hakk'a** bağla / Hüsni hulk ile tevekkül kula âdâb gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [*hakk'a, -a*]

Havf-ı a' dâ eylemez olan müsellaḥ 'aşk ile / Yanmadan **Hakk'a** erilemez pertev-i tevḥîd gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6*). [*hakk'a, -a*]

Meclis-i 'âşıkdan ayrılma edeb gözle hemân / **Hakk'ı** yâd et şevkle her demde zikru'llâha gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 6*). [*hakk'ı, -ı*]

Elde **Hakk'a** cām-ı 'işret var iken / Şadmânım vaşf-ı kalbi diyemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 3*). [*hakk'a, -a*]

'Âşık iseñ **Hakk'a** gönül bul zevk-i feyz-i 'âşıkın / Mir'ât-ı kalbi gayrden hıfz et keder koyma şakın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1*). [*hakk'a, -a*]

Şadıqların şohbetini et güş-ı cân ile kabûl / Onlarla ol kavliñ ola **Hakk'a** kelâm-ı şadıkın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [*hakk'a, -a*]

'Âşık iseñ **Hakk'a** gönül bul zevk-i feyz-i 'âşıkın / Mir'ât-ı kalbi gayrden hıfz et keder koyma şakın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1*). [*hakk'a, -a*]

Şadıqların şohbetini et güş-ı cân ile kabûl / Onlarla ol kavliñ ola **Hakk'a** kelâm-ı şadıkın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [*hakk'a, -a*]

Gönül âvâre gezme terk edip fânî cihânı gel / Nefsden geç ricâ kıl **Hakk'a** bâkî 'aşka yâhü gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1*). [*hakk'a, -a*]

Mâsivâdan geçerek **Hakk'a** tevekkül eyle / 'Aşk-ı Bâkî'yle dolan 'Âdile ol kalb güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [*hakk'a, -a*]

Güş et cân ile kim zühre eder **Hakk'ı** semâ' / Cümle ef'âli güzel kudret ü esrârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6*). [*hakk'ı, -ı*]

Perdedir çün iki 'âlem **Hakk'a** çâk et perdeyi / Arş ü Kürs ü Beyt-i ma'mûr u Kalem Levḥ'ı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2*). [*hakk'a, -a*]

On sekiz biñ 'âlem **Hakk'ı** zikr eder şâm u şeh'r / Hür güzel cennet güzel envâr güzel dîdâr güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4*). [*hakk'ı, -ı*]

'Aşk ile ol zamânda derdiñe eyle dermân / Kıl ḥvâbı 'Âdile terk **Hakk'a** dayan şeh'erde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 6*). [*hakk'a, -a*]

Etdi Ḥak olduğuna Âdem'in işbât-ı siḥri / Perdedir **Hakk'a** sivâ aña sözüm etle deri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 2*). [*hakk'a, -a*]

Cümle eşyâ **Hakk'ı** tesbîḥ eyleyince şüfiyâ / Hiç 'abeş mi ehl-i 'âşıkñ etdigi zikr-i Ḥudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 3*). [*hakk'ı, -ı*]

Dili **Hakk** ile birleşmiş visâl-i dōstu celb etmiş / Sivâdan cümleden geçmiş şakın 'uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 187, Beyit 2*). [*hakk,]*

Şefâ'at kıl 'inâyet kıl bizi **Hakk'a** delâlet kıl / Derûnum pür-leṭâfet kıl Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 8*). [*hakk'a, -a*]

'Âkıbet verdi emânâtım göçdü **Hakk'a** / Madfen-i pâkini tenvîr ede nûr-ı Kır'ân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 6*). [*hakk'a, -a*]

Yakın ol **Hakk'a** dūr ol ḥalkdan kim / Saña bir nâzır ol ḥazret degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 9*). [*hakk'a, -a*]

Oldu şevk-ı vuşlat ile ğark-ı 'aşk / **Hakk'a** tahmîdi bu güne kıldı meşk (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 3*). [*hakk'a, -a*]

Göçdü **Hakk'a** 'âkıbet Maḥmûd Ḥân / Oldu Ḥân 'Abdûlmecîd şâh-ı cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 95*). [*hakk'a, -a*]

Hilâfet mesnedinde olmuş iken bir mu‘azzam Şâh / Tayanıp **Hakk’a** dîn ü milleti eyler idi âgâh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 4*). [*hakk’a, -a*]

Mâderi batnında âvâzın duyup / **Hakk’a** tesbîh eyler idi ol aşıl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 65*). [*hakk’a, -a*]

Hamd u minnetle ‘ubûdiyet senâ / Dâ’im u bâkî olan **Hakk’a** sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 1*). [*hakk’a, -a*]

hakk: Doğru, gerçek.

Muktezâ-yı hükm-i takdîr-i Hudâ / Edemedi hizmeti **hakk’a** becâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 18*). [*hakk’a, -a*]

hakk: Birine veya bir şeye ait olan hisse, pay; biriyle ilgili, bağlantılı olan.

Mecâz ehli desinler **hakkımızda** ehl-i zâhir hep / İki şüret sebât et sen de seyyâr olmayan gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 3*). [*hakkımızda, -ımız, -da*]

Hakkıma çok sa’y ü himmet eyledi / Vâlidem gibi ‘inâyet eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 32*). [*hakkıma, -ım, -a*]

Eyler iken böyle eyyâmım güzer / **Hakkıma** hiç kimseden yokken zarar (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 33*). [*hakkıma, -ım, -a*]

Eyleyip ifâ gelirsin hizmetim / **Hakkıma** mebzûl olur çok ni‘metim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 15*). [*hakkıma, -ım, -a*]

Dâ’imâ **hakkımıza** himmeti olsun hâzır / Feyz-i ‘aşk ile olup dilde mahabbet zâhir (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 20*). [*hakkımıza, -ımız, -a*]

hakk eyledi: Kazımak.

Onu **Hakk eyledi** mişbâh-ı reh-i şer‘-i münîr / Oldu güm-rehlere mişkât ‘aleyhi’s-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 7*). [*hakk eyledi, -di*]

hakk ile hakk ola: Vahdete ulaşmak, bir olmak.

Hâne-i kalbi sivâdan pâk et / **Hakk ile Hakk ola** görseñ bârî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 3*). [*hakk ile hakk ola, -a*]

hakk u ihsânında: Doğruluk ve cömertlik.

Hakk u ihsânında siyyân eyledi / ‘Adl-i mizânında yeksân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 6*). [*hakk u ihsânında, -u ihsân, -nda*]

hakk u nişfetle: Doğruluk ve adalet.

Buñ kim yanmaz etdi terk-i cân nâmûs u gayretle / Bilinmedi yazıklar ola kadri **hakk u nişfetle**
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 7*). [*hakk u nişfetle, -le*]

hakk u şun‘um: Eser ve pay.

Cihâna gelmede gitmekde var mı ihtiyârim / Benim vücûd ü ‘ademde ne **hakk u şun‘um** var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 3*). [*hakk u şun‘um, -um*]

hakkâ: Doğrusu, gerçekte, hakikatte.

Bu yerde böyle fehmeyle vişâli ‘Âdile çünkü / Hemân bâtil hayâli ref’ etmedir hüner **hakkâ**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 7*). [*hakkâ,*]

Hamd ola sultânıma zîrâ ki **hakkâ** görmedim / Böyle sarı kâğıd ile hatt-ı Yâkûtî füzûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6*). [*hakkâ,*]

hakk'a rücu' edip: Allah'a dönmek, ölmek.

Yedi yüz on sekizinde buyurup dehre tülü' / Yedi yüz doksan ikide hem edip Hakk'a rücu' (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 50). [hakk'a rücu' edip, -ip]

hakk'a yürüdü: Ölmek, vefat etmek.

Sâl-i târîh bulup altı yüz altmış tokuzu / Yürüdü Hakk'a o üftâdelerin iki gözü (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 40). [hakk'a yürüdü, -dü]

hakki ile: Doğru, esas, gerçek.

Şafha-i 'âlemi tesvîd ederse kalemim / Edemez **hakki ile** vaşf-ı cemîlin tefhîm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 24). [hakki ile, -i, -ile]

hakk-ı zâtınçün: Zatının hakkı için.

Yâ İlâhî **hak-ı zâtınçün** beni sen geceler / Şem'-i 'aşka karşı pervâne eyle geceler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 1). [hak-ı zâtınçün,]

hakk'ın esrârı: Allah'ın sırları.

Duğul-i bezm-i 'irfâna sebak al sırr-ı vahdetden / Unut bildiklerin cümle açılışın **Hakk'ın esrârı** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 3). [hakk'ın esrârı,]

hakkın yüzü: Allah'ın yüzü.

Tâ göresin **Hakkın yüzü** / İncitme hiç dervîşleri (Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 10). [hakkın yüzü, -ñ]

hâksâr: Perişan, düşkün, hakir.

Bilmezem bâ'îş nedir bu nâra yandırmak beni / Hurrem et ben **hâksârı** eyle câna ser-firâz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 2). [hâksârı, -ı]

hâl: Vaziyet, durum.

'Âdile maḥzûndur **hâline** 'arz edemez / Derdine dermân ol amân Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 5). [hâline, -i, -ne]

Mâtem etdi ağladı bu **hâline** arz u semâ / Tutdu dünyâyı figân-ı ḥasretâ vü firkatâ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 17). [hâline, -i, -ne]

hâl: Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

Zıkr ile 'Âdile esmâ vü şıfâtı derk et / Sâlike vecd ü semâ' ile şafâ **hâl** gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 10). [hâl,]

Hayâlî kânde taṣvîr eyleyem hiç kalmadı **hâlim** / Göñül ârzü-yı vech-i yârı geçdi mest olup gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 4). [hâlim, -im]

O mâha **hâlimi** 'ârza mecâlim kalmadı aṣlâ / Olup bu 'Âdile ḥayrân çeşm-i mestine gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 6). [hâlimi, -im, -i]

'Âdile maḥzûndur **hâline** 'arz edemez / Derdine dermân ol amân Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5). [hâline, -i, -ne]

Özge bir **hâldir** bu vâḳ'a beñzemez bir hâle kim / Firkat ile çekdim âh u nâle-i vâ ḥasretâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 2). [hâldir, -dir]

Özge bir hâldir bu vâḳ'a beñzemez bir **hâle** kim / Firkat ile çekdim âh u nâle-i vâ ḥasretâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 2). [hâle, -e]

Firāka bir tesellî bulamam bu ƙalb-i nāşāda / O **hāle** şabr u ƙaƙat ğayret-i cānān imiş cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 2*). [*hāle, -e*]

Hāli ħurşīdīñ n’olurdu yār setr etse yüzün / Açsa hem etmez taħammül kim olur mest ü ħarāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 7*). [*hāli, -i*]

Baƙ ‘Ādile’nin **hāline** kim baĝrı delindi / (Māzāga başar) ħançer-i bürrān-ı maħabbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 7*). [*hāline, -i, -ne*]

Etdi dervīşlere ‘uşşāk niyāz / Cāhiliñ **hāline** ħayfā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 10*). [*hāline, -i, -ne*]

Mest **hāliyle** nice şekvā eder eyā lisān / ‘Āşıƙa luţfuñda böyle nice biñ ihsān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 2*). [*hāliyle, -i, -y, -le*]

Hālimiz n’olur o māh etmez nigāh / Nār-ı ğamla sīnemiz vīrān eder (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 10*). [*hālimiz, -imiz*]

‘Aceb şanma gezersem ben serāpā ƙıţ’a-yı ħākī / Neye nāzır olursam **hāli** manzūr nev-civānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 6*). [*hāli, -i*]

Gāh ħarāb ü gāh ābādan görür bu göñlümü / Kim benim her **hālimi** seyrān eder cānān-ı ‘aşƙ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 10*). [*hālimi, -im, -i*]

Olsa dil ‘aşƙile pür-nūr mesken-i ma ‘şūk olur / ‘Aşs-i rüyile olup ol **hāl** ile puţhānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 4*). [*hāl,]*

Hālimi şerĥ eylemek mümkün mi bilmem bāb bāb / Şabr ü rāĥat cāmesini ‘aşƙile çāk eyledim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 3*). [*hālimi, -im, -i*]

Zıkr ile ‘Ādile esmā vü şıfātı derk et / Sālike vecd ü semā‘ ile şafā **hāl** gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 10*). [*hāl,]*

Hālimi şerĥ eylemek mümkün mü ayā bāb bāb / Şabr u ārām cāmesini çāk etdim aĝladım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 3*). [*hālimi, -im, -i*]

Aĝlayıp āh olur ƙarī tamām ‘Ādile’nin / Nār-ı fırƙat ile yanıp **hāli** olur diĝer-ĝün (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 8*). [*hāli, -i*]

Beni maħbūbuñ ‘aşƙına ba’id etme yakınıñdan / Taħammül edemem **hālim** yaman olur göñül nālān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 5*). [*hālim, -im*]

Sāķī meded bize şun ‘aşƙ cāmını ƙadehile / **Hālim** diyem o şāha dil neş’e-yāb olunca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4*). [*hālim, -im*]

Bilmezem **hālim** n’olur bülbül mişālī zār ile / Gül yüzün setr eylemişdir zülf-i ‘anber-bār ile (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 5*). [*hālim, -im*]

Rü’yet-i dīdārīña ey dōst ğayr-ı lāyıkım / **Hālini** bilmez göñül ister yine bu ni‘meti (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 2*). [*hālini, -in, -i*]

Cihānı şanma kim **hāli** nice ehl-i şadāƙat var / Hemen ārzūları devletle dīne ħusn-i ĥidmetdir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 4*). [*hāli, -i*]

Her ne **hāl** ise alıp min cihet-i rüĥānī / Yed-i irşād-ı Resūl ile ƙarīƙ-ı vālā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 9*). [*hāl,]*

‘Arz-ı hāle var mıdır ĥacet ĥuzūruñda seniñ / Keşf edersin **hālimi** bā-merĥamet şeyĥim ‘Alī (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 5, Beyit 5*). [*hālimi, -im, -i*]

Cenneti vaşf eyledigīñ **hāldir** / Ehl-i riyāñın olamaz menzili (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 7*). [*hāldir, -dir*]

Sāĥib-i hālīñ yine **hālin** görür / Nūr-ı maħabbetle olan ahvālī (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 15*). [*hālin, -in*]

Ol ki ƙalbi ola **hāli** ‘aşƙdan / Bī-ahālī şāh u ħānı neyleyim (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 9, Beyit 4*). [*hāli, -i*]

Her ne **hāl** ise biraz geçdi zamān / İstirāĥat vermedi ammā cihān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 34*). [*hāl,]*

İşbu **hâle** vâlidî Maḥmūd Ḥān / Dedi yandı Mirimāh'ım cism ü cān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 39*). [*hâle, -e*]

Bâkire hemşîremiz etdi vefât / Ağladı bu **hâle** cümle kâ'inât (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 66*). [*hâle, -e*]

İşbu **hâli** içre rahmetli peder / Gayret ü ihsân u şevkatli peder (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 91*). [*hâli, -i*]

Cismini 'illet tûpup ḥaylî medîd / Za'af **hâli** gün-be-gün oldu şedîd (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 90*). [*hâli, -i*]

İşte ma'lûm oldu **hâlim** lâ-ilâç / Kesb-i şîḥḥat edemez gayrı mizâc (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 92*). [*hâlim, -im*]

Nâ-gehân bir **hâl** oldu maḥşer-i dünyâ gibi / Düşdü al kanlar içine gönca-i ḥamrâ gibi (1293) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 16*). [*hâl, -i*]

Korkulu bir **hâle** dūçâr olmuşum / Öyle bir kayda giriftâr olmuşum (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 44*). [*hâle, -e*]

Ben ise bu **hâllerden** bî-ḥaber / Hîç düşünmezken cihânda ḥayr u şer (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 47*). [*hâllerden, -ler, -den*]

Saḥa ümmetligim iki cihânda emr-i câzimidir / Bilirsin **hâlimi** 'arz u beyân etmek ne lâzımdır (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 7*). [*hâlimi, -im, -i*]

Naşıl yanmam kime oldu olanlar şâh-ı devrâna / Bilinmez oldu **hâli** kıydılar ol zıll-ı Yezdân'a (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 1*). [*hâli, -i*]

Hôş idi **hâlim** onuñla baña şefkatli idi / Bir 'iyâl idi maḥabbetli mürüvvetli idi (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 4*). [*hâlim, -im*]

Pek güzel cān idi cān eyledi cānâna fedâ / Baña hem-hâl idi **hâlin** bilir idim maḥzâ (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 10*). [*hâlin, -in*]

Kerbela-yı ḥayme-gâhı **hâli** âh / Söylesem ḥürşîd olur elbet siyâh (*Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 35*). [*hâli, -i*]

hâl: *Vücuttaki küçük esmer benek, ben.*

Ḳalb ḥayrân-ı benefşe zâr-ı ḥüsnüñdür seniñ / Zülf havâsıyla perîşân oldum **hâliñ** görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 4*). [*hâliñ, -iñ*]

hâl bu kim: *Anlam bakımından karşıt olan iki cümleyi birbirine bağlar; oysa, oysa ki, aksine olarak.*

O meclis **hâl bu kim** südden beyâz kaymak şekerden hôş / Şafâyı cān bulur nûş eyleyince kâse-i semmi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 3*). [*hâl bu kim, -i*]

hâl ü kâl: *Vaziyetin sözü, hâl dili.*

Şerḥ edemez vaşfını tâ ḥaşre dek bu **hâl ü kâl** / Âftâb-ı cāndır 'âlemde pervâne gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 5*). [*hâl ü kâl, -i*]

hâl ü kâli: *Vaziyetin sözü.*

Hâl ü kâli dil-i şeydâ söyler / Ḥaddi yok 'aşkdan ammâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 1*). [*hâl ü kâli, -i*]

hâl ü ruhsârı: *Yanaktaki ben, sevgilinin yanağındaki ben.*

Bırakdı nâmusu 'Âdile fedâ kıldı bütün varı / Görelden **hâl ü ruhsârı** dayanmaz cān eğlenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 9*). [*hâl ü ruhsârı, -i*]

hâla: *Hala, babanın kız kardeşi.*

Esmâ Sultân **hâlam** cennet-mekân / Ya'nî kim hemşire-i Maḥmûd Hân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 82*). [*hâlam, -m*]

hâla: *Şu anda, hâlen.*

'Âşık esrârını ketm etse daḥi / Hâli meydânda **hâlâ** söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 5*). [*hâlâ, -*]

halâş et: *Kurtarmak.*

Hâlâş et mäsivânîñ zulmetinden yâ İlâhi sen / Derûnuma düşe nûr-ı hidâyet kıl meded yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 2*). [*hâlâş et, -*]

Döküp Ya'kûb-veş eşki olunca yâre tâ vâsıl / **Hâlâş et** canı Yûsuf gibi zindândan ne bîm 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 5*). [*hâlâş et, -*]

Nefs-i emmâre fesâda tûrmayıp da meyl eder / Nâra yak onu **hâlâş et** bu 'adâvetden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 5*). [*hâlâş et, -*]

Ḳayd-ı keşretten **hâlâş et** 'Âdile nâ-çârını / Ḥamdü lillâh ey Raḥîm ü Ḥayy ü Ḳayyûm u Kerîm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 8*). [*hâlâş et, -*]

halâş eyle: *Kurtarmak.*

İlâhî baña tevfiḳıñ itâ'atde medâr olsun / Beni benden **hâlâş eyle** gönül 'aşkıñla zâr olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [*hâlâş eyle, -*]

hâlet: *İçinde bulunulan durum, hâl, keyfiyet.*

Gönül **hâletden** âgâh olamaz 'aşk hânesi pinhân / Haber ver sırr-ı Ḳur'ân'dan delâlet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 6*). [*hâletden, -den*]

'Andelîbiñ âh ü zârı başka bir **hâlet** verir / Sâkıyânîñ câmı diger-gûna bir neş'e şunar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 4*). [*hâlet, -*]

Ol muḥibbi sa'y ile gör nice bir **hâletdir** 'aşk / Hem cemîl ü hem celîl u hem 'aceb devletdir 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 1*). [*hâletdir, -dir*]

Bu cihânda şâd olma zâ'il olur vuşlatıñ / Gaḫleti ḳo kıl nazar encâmına bu **hâletîñ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 1*). [*hâletîñ, -iñ*]

Bilmezem rûyuñdaki **hâlet** midir muṭlak ḫayât / Can vermek istiyor dil görmesem cânânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 2*). [*hâlet, -*]

Çünkü çok gördü felek bu **hâleti** / Ol meyâna şaldı nâr-ı fırḳati (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 35*). [*hâleti, -i*]

Söylenilmez âh o **hâlet** Ḥudâ ḫaḳḳı içün / Rûz-ı menḫûs u şabâḫ yevm-i maḫşerdi o gün (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 7*). [*hâlet, -*]

hâlet-i cezbeye düş: *Kendinden geçmek, mest olmak, tutkun olmak.*

Hâlet-i cezbeye düş Mecnûn mişâli 'aşk ile / 'Âşık-ı dîdâr olup bul cân ü dilde vuşlatıñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 3*). [*hâlet-i cezbeye düş, -*]

hâlet-i isnâ 'aşer: *On iki durum.*

Hâlet-i isnâ 'aşer evlâdı hem / 'Aşk ta'dâdı dile gördü ehem (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 7*). [*hâlet-i isnâ 'aşer, -*]

hâlet-resân: *Keyif veren.*

Ehl-i 'aşka şevḳ-i ḳalb ü zevḳ-i cândır müsiḳî / Hûş hevâdır mü'mine **hâlet-resândır** müsiḳî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 1*). [*hâlet-resândır, -dır*]

hālī: *Uzak.*

Cümle ‘ālemden olup **hālī** dolar ‘aşk ile dil / Rūhunu pür-şür eder leb-i şîr ü şekkerden lezîz
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 6*). [*hālī,*]

hālī: *Boş; تنها, ıssız.*

‘Aşk hayât-ı cândır bî-‘aşk cānı neylerim / Kālb olursa ‘aşkdan **hālī** figānı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 1*). [*hālī,*]

hāl-i ‘aczimle: *Çaresiz, dermansız hal.*

Varılmaz dergeh-i eltāfiña bu **hāl-i ‘aczimle** / Kābūl etse fedā cānım ‘ināyet kıl meded Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 2*). [*hāl-i ‘aczimle, -im, -le*]

hāl-i cān-sūzu: *Yürek yakıcı durum, vaziyet.*

Duyup bu **hāl-i cān-sūzu** dedim yâ Rab mu ‘în ol sen / Refîkî hür-i ‘ayn olsun daḥi cennet oña
mesken (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10*). [*hāl-i cān-sūzu, -u*]

hāl-i derūnuñ: *Ruh hālī, gönlün içinde bulunduğu durum.*

Maḳşadıñ Hāk ise ‘āşık ḡayrıdan hîç çekme ḡam / Çün bilir **hāl-i derūnuñ** yâr seniñledir göñül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğەر 15, Beyit 4*). [*hāl-i derūnuñ,*]

‘Āşıkım **hāl-i derūnun** ‘āleme izhārı ḡüç / Ketmi lâzımdır velākin derdimiñ izhārı ḡüç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 1*). [*hāl-i derūnun, -un*]

hāl-i dil: *Gönlün hālī, durumu.*

‘Aşkı egerçi söyletir / **Hāl-i dil** ammā pek cemîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 5*). [*hāl-i dil,*]

hāl-i ehl-i beytini: *Ev halkının durumu.*

Hānedānı māderi evlādı efḡan eyledi / **Hāl-i ehl-i beytini** bu ḡam perîşan eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 18*). [*hāl-i ehl-i beytini, -i, -ni*]

hāl-i mazī: *Geçmiş zaman hālleri, durumları.*

Çün Muhammed ‘Alî Pāşā bir zamān / **Hāl-i mazī** ‘aqlına gelse hemān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 37*). [*hāl-i mazī,*]

hāl-i mecāziden: *Gerçek olmayan hāl, vaziyet.*

Getirir **hāl-i mecāziden** ḡaḳīkat yoluna / Tā’ir-i kurb-ı ilāhīdir o māḥiyet-i ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 5*). [*hāl-i mecāziden, -den*]

hāl-i mecnūnīde: *Mecnun'un hālī, durumu.*

Cinnet ü ‘aḳlı ne bilsin her dil / **Hāl-i Mecnūnīde** Leylā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 3*). [*hāl-i mecnūnīde, -de*]

hālī meydānda: *Durumu ortada, aşikâr olmak.*

‘Āşık esrārını ketm etse daḥi / **Hālī meydānda** hālā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 5*). [*hālī meydānda, -da*]

hāl-i perîşānım: *Perişan, acımacak hāl.*

Var iken dest-gİRim sen gibi bir şāh-ı zīşānım / Kime ‘arz eyleyem eyle meded **hāl-i perīşānım**
(*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 3*). [*hāl-i perīşānım, -ım*]

hāl-i siyāha: Siyah ben.

Dil giriftār olup zūlf ile **hāl-i siyāha** / Dü cihān gelmez hayāle ne edādır ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 4*). [*hāl-i siyāha, -a*]

hāl-i ‘uṣṣāka: Sevdalıların vaziyeti.

Haṭ-āver olmadıkça vākıf olmaz **hāl-i ‘uṣṣāka** / O sırrı şabr-ı ‘āşıkla yine ol dil-rübā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 6*). [*hāl-i ‘uṣṣāka, -a*]

hāl-i ‘uṣṣākı: Sevdalıların vaziyeti.

Şoḥbet-i ehl-i riyādan çek ayak ikrāh et / **Hāl-i ‘uṣṣākı** ne bilsin şufi kim nā-dāndır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 5*). [*hāl-i ‘uṣṣākı, -ı*]

hāl-i zulmānī: Karanlık hāli.

Çıkar sa‘y ile gönülden hevāyı mā-sivāyı hep / Çalışıp zāhir ü bātında terk et **hāl-i zulmānī**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 3*). [*hāl-i zulmānī,]*

hālīd ibn-i zeyd-i enṣārī: Eyüp Sultan; Medine'de dünyaya gelen Hz. Halid Bin Zeyd, Hz. Muhammed'in bir hadisi üzerine İstanbul surlarına kadar gelmiş ve orada vefat etmiştir.

Hālīd İbn-i Zeyd-i Enṣārī ol / Hem Resūlü'llāh ‘alemdāridır ol (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 13*). [*hālīd ibn-i zeyd-i enṣārī,]*

hālīk: Halk eden, yaratan, yaratıcı (Allah).

‘İzzeti dā‘im ile‘l-ābād ezelden muṭlaқа / Dā‘im ü Bākī vü **Hālīk** u Aḥad ü Hayy u Şamed (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 2*). [*hālīk,]*

Ḥazret-i Ḥaḳḳ'ın karīninin eyā Şāh-ı rūsul / Etmedi **Hālīk** nazīriñ ḥaḳḳ-ı ḥilḳatden beri (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 9*). [*hālīk,]*

hālīk: Yaratıcı, Allah.

Hālīk'ındır sen mu‘allā bārigāhıñ ‘āşıkı / Hāmeniñ ḥaddi degildir ‘arz-ı ‘aşḳ-ı çākeri (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 14*). [*hālīk'ındır, -ıñ, -dır*]

Gerçi gider **Hālīk'ına** cümle rāh / Dest-i tārīkatdır onuñ esheli (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 10*). [*hālīk'ına, -ı, -na*]

hālīk-ı heft-āsmān: Yedi kat gökyüzünün, feleğin yaratıcısı.

‘Arz-ı istirhām ile faḥr-i cihān / Dedi kim ey **Hālīk-ı heft-āsmān** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 11*). [*hālīk-ı heft-āsmān,]*

hālīkī olan ma‘būd: Halk eden, yaratan, kayıtsız şartsız kulluk edilmeye layık olan ilah.

Biz öyle dilberin üftādesiyiz ‘Ādile kim / Birinci ‘āşıkıdır **Hālīkī olan ma‘būd** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 6*). [*hālīkī olan ma‘būd, -ı*]

halil pāşā‘ya: Halil Paşa.

Şāh babamız lutf u iḥsān eyledi / Kim **Halil Pāşā‘ya** ‘aḳd etmiş idi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 21*). [*halil pāşā‘ya, -ya*]

halim u pāk-niyet: Yumuşak huy ve temiz niyet.

Şecrî' u hem **halim u pāk-niyet** şâh idi hayfâ / Muvaffak olmadı bir yâr u şâdık bendeye zîrâ
(Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 13). [*halim u pāk-niyet,*]

hâlince: Durumuna göre, kendince.

‘Âlem bu ya **hâlince** alır her kişi lezzet / Hübân daği şan u hıdemiyle mütelezziz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 4). [*hâlince,*]

halk: Ahali, insanlar.

Kendiñi bil yokluğdan özge yok devlet saña / **Halkı** hoş görmekten a‘lâ hüsn-i hulû olmaz saña
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 1). [*halkı, -ı*]

Halk içinde bî-nişân olmuş gezer ehl-i kemâl / İste onu bî-nişân insân içinde gizlidir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 2). [*halk,*]

Bir melek-ıtab‘ı vü hoş-ıhu vardır dergahda kim / Hizmet eder Hâk için **halka** ki mihri-bândır
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 2). [*halka, -a*]

Kendini lâ-şey bil varlık Hudâ’nın vaşfıdır / Cümle **halkı** hoş gör şüfî Müslümanlık budur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 5). [*halkı, -ı*]

Buyurdu (nahnü kâsemnâ) da **halkı** âzâde / Ne varsa cümle onunıdır benim diger nem var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 7). [*halkı, -ı*]

Senden etdi pertev-i nûr-ı Hudâ evvel zühûr / Tal‘atın ol nûra kıldı **halkı** mazhar bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kıt‘a 3, Beyit 2). [*halkı, -ı*]

Bâ‘dehü me‘mûr oldu hicrete / Tâ Medîne **halkı** ere devlete (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 4). [*halkı, -ı*]

Otuz iki sâl oldu pâdişâh / **Halka** verdi sâye-i ‘adli refâh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 3). [*halka, -a*]

Yeşil perde bütün **halka** açıldı / Muhammed nûru her yerde saçıldı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 11). [*halka, -a*]

halk: Yaratılmışlar.

Her ne **halk** etdiyse ‘âlemde Hudâ cümle güzel / Hâk güzel **halkı** güzel o şâha kulluk da güzel
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 1). [*halkı, -ı*]

Olup Mecnûn dağlarda gezer Leylâ diye ağlar / Nelerden geçdi şimdi **halka** gam-vâr olmayan
göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5). [*halka, -a*]

Yakın ol Hâk‘a dūr ol **halkdan** kim / Saña bir nâzır ol hâzret degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt‘a 10, Beyit 9). [*halkdan, -dan*]

Kâ’inatın bâ‘is-i icâdidir / Cümle **halkın** mefhar ü imdâdidir (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 8). [*halkın, -ın*]

halk etdi: Yaratmak.

Güzel **halk etdi** gerçi kâ’inatı kudretin bî-şekk / Sarây-ı dilde ‘âşkdan gayri hoş gayret mi var yâ
Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4). [*halk etdi, -di*]

halk etdiyse: Yaratmak.

Her ne **halk etdiyse** ‘âlemde Hudâ cümle güzel / Hâk güzel **halkı** güzel o şâha kulluk da güzel
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 1). [*halk etdiyse,*]

halk etmiş: Yaratmak.

‘Âdile gel ‘ârif ol seyr et ne **halk etmiş** Hudâ / Mâh u mihr ü rûz u şeb kevn ü felek encüm güzel
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 6). [*halk etmiş,]*

halk eylemiş: Yaratmak.

Yokdur ‘âlemde ‘abeş **halk eylemiş** nesne Hudâ / Ey başiretsiz gözün aç bak nedir sırr-ı Hudâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 1). [*halk eylemiş, -miş]*

halk oldu: Yaratılmak, var olmak, meydana gelmek.

Nûr-ı zatın hilkat-i Âdem'den evvel oldu halk / Ondand aldî âlem-i imkân hep zîb ü ferî (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 3). [*halk oldu, -du]*

halka-i tevhid: Tevhid halkası, Allah'ın bir olarak bilinip ilan edildiği meclislerde kurulan halka.

Olur bir meclis-i şâhâne ol bir bezm-i ehl-i ‘aşk / Eder tarh-ı şafâ-yı bâğ-ı vuslat **halka-i tevhid**
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 6). [*halka-i tevhid,]*

halka-ı zikre girip: Zikir esnasında daire şeklinde oluşturulan yuvarlak sıraya katılmak.

Halka-ı zikre girip biñ şevkle / ‘Aşka gelsin hey’et-i ihvânımız (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 8,
Beyit 4). [*halka-ı zikre girip, -ip]*

halk-ı cihan: Herkes, cümlesi.

Katresidir bâ’îs-i feyz-i hayât-ı câvidân / Cür’asıyle mest ü ser-gerdândır **halk-ı cihan** (Âdile
Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 16). [*halk-ı cihan,]*

halk-ı hilkatden beri: Yaratılışın yoktan var edilişinden beri.

Hâzret-i Hakk'ın karînisin eyâ Şâh-ı rûsul / Etmedi Hâlik nazîrin **halk-ı hilkatden beri** (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 9). [*halk-ı hilkatden beri,]*

hall eyle: Halletmek, çözmek.

Her ne rütbe mücrim isem kesmem ümmîd ey Kerîm / Müşkilim **hall eyle** ‘afv et bende-i pür-
miñneti (Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 5). [*hall eyle,]*

halvet olur: Yalnız kalmak.

Mest iken dil hânesi **halvet olur** vuslat bulur / ‘Aşk ile eyler simâ’ı çarh-ı sergerdânı gör (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 4). [*halvet olur, -ur]*

halvet-i dilde: Gönül yalnızlığı.

Şaldı ‘aşkın melekûta sâye / **Halvet-i dilde** saña yol bulayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118,
Beyit 3). [*halvet-i dilde, -de]*

halveti rāhını: Halveti yolu, tarikati.

Hâzret-i Seyyid-i Şirvânî-i Yahyâ-yı celîl / **Halveti rāhını** ihdâs ederek oldu delîl (Âdile Sultan
Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 56). [*halveti rāhını, -ı, -nı]*

halvet-i vaşla: Kavuşma yeri, baş başa kalma.

Her kul ol şâhin olur mu dâhil-i bezmi hemân / **Halvet-i vaşla** dehâlet başka ihsân değil mi (Âdile
Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3). [*halvet-i vaşla, -a]*

hām: Boş, faydasız, gereksiz.

Nice ey **hām** hırş-ı dünyā kim taparsın rûz u şeb / Geç bu fâsîd fikrden olmā muşır sözüne tâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8). [hām,]

hām ü meyt-i kalbi: Gönün leşi ve olgunlaşmamış.

Güzel sevmez şarāb içmez şafā bilmezsin ey Şüfî / O tab'ı **hām ü meyt-i kalbi** terk et şu belādan
geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4). [hām ü meyt-i kalbi, -i]

hamd: Şükür.

Hamd ola sultānıma zīrā ki haqqā görmedim / Böyle sarı kâğıd ile hatt-ı Yâkūtî füzûn (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6). [hamd,]

Ezelden şundu sâkî cām-ı 'aşkı **hamd** ola içdim / Cenāh açdı şafādan murğ-ı dil yāra uçup gitdi
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2). [hamd,]

hamd: Övme, yüceltme.

Saña hep 'Âdile yā Rab yine **hamd** ile şükreyler / Kula çünkü rızası emr ü fermânında görülmüş
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 6). [hamd,]

hamd u minnetle: Övgü ve şükür.

Hamd u minnetle 'ubūdiyet senā / Dā'im u bâkî olan Haqq'a sezā (Âdile Sultan Divanı, Terki-
bend 1, Beyit 1). [hamd u minnetle, -le]

hamd ü senā: Şükür ve övgü.

Hamd ü senā Haqq'a sezā / Ol dil-rübā hâzırda bil (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 7).
[hamd ü senā,]

hamd-i bî-had: Sonsuz şükür.

Hamd-i bî-had Hâzret-i Haqq'a sezā / Luţfuna ihsânına yok intihā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
4, Beyit 1). [hamd-i bî-had,]

hamdū lillāh: Hamd, ancak Allah'adır.

Bâb-ı elţâfiñ bize açdıñ edip luţf u 'amīm / **Hamdū lillāh** ey Raḥīm ü Hayy ü Qayyūm u Kerīm
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 2). [hamdū lillāh,]

Gösterip nūr-ı tecellî vaşlıña lâyıqlara / **Hamdū lillāh** ey Raḥīm ü Hayy ü Qayyūm u Kerīm
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 4). [hamdū lillāh,]

Kıl temāşā-gāhımı mir'ât-ı vech-i Muştafā / **Hamdū lillāh** ey Raḥīm ü Hayy ü Qayyūm u Kerīm
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 6). [hamdū lillāh,]

hamdū lillāh: Hamd, şükür ancak Allah'adır.

Kayd-ı keşretten ḥalāş et 'Âdile nā-çārını / **Hamdū lillāh** ey Raḥīm ü Hayy ü Qayyūm u Kerīm
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 8). [hamdū lillāh,]

hāme: Kalem.

Hayālîñ fikrine dālıncā aldım **hāme**yi deste / Güftār-ı 'aşkı yazdım hem söyledi lisānım yā Hū
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 2). [hāme, -y, -i]

Alıp destime **hāme** yazmağa şî'r ü eşeri / Kalem cevlan edip döksün cihāna taze gevheri (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 1). [hāme,]

Bu şüret **hāmesin** giydiñ göründüñ şüretā zībā / Bekādan mülk-i fānīye niçin kıldıñ bu seferi
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 4). [hāmesin, -si, -n]

hāmen: Kalem.

Hālîk'ındır sen mu'allā bārigāhın 'āşıkı / **Hāmeniñ** haddi degildir 'arz-ı 'aşk-ı çākeri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 14). [*hāmeniñ, -iñ*]

ham-ender-ham: Büklüm büklüm, kıvrım kıvrım.

Zülf-i Leylā'yı **ham-ender-ham** ile / Nice Mecnūn'u perîşān eyledi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 6). [*ham-ender-ham,]*

hammām: Hamam, sıcak kaplıca.

Hāne-i dilde nümāyān ne güzel **hammāmdır** / Taşları şems ü kamerden de münevver cāmdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 1). [*hammāmdır, -dır*]

hamr: Ekşi. Şarap. İçki olup sarhoşluk veren şey.

O **hamri** sākī bākī kılsa rūha her ne dem ikrām / Erişir zevka ol dem dil bulur vaşl ü huzūr-ı cān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1). [*hamri, -i*]

hamr-ı 'askı: Aşk şarabı.

Hamr-ı 'aşkı tā ezel nüş eyleyen sekrān olur / Baħr-i şafvet içre ol qalbi şafā-efşān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 2). [*hamr-ı 'aşkı, -ı*]

hāmūş: Suskun.

Hāmūş ol 'Âdile güftārī hōşdur 'āşıkıñ gerçi / Cenāb-ı pīr o feyzi lutf eder bir gün saña söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10). [*hāmūş,]*

'Akl idrāk edemez çün sırr-ı 'aşkı **hāmūş** ol / Güş kıl cānile levh-ı dilde ānı söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 5). [*hāmūş,]*

hān 'abdülmecīd: Sultan II. Mahmud'un oğlu, 31. Osmanlı Padişahı.

Göçdü Haqq'a 'ākıbet Maħmūd Hān / Oldu **Hān 'Abdülmecīd** şāh-ı cihān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 95). [*hān 'abdülmecīd,]*

hançer-i bürrān-ı maħabbet: Aşkın keskin kılıcı.

Bağ 'Âdile'niñ hālīne kim bağı delindi / (Māzāğa başar) **hançer-i bürrān-ı maħabbet** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 7). [*hançer-i bürrān-ı maħabbet,]*

hançer-i feryād: Çılgılığın, haykırışın bıçağı.

Sīneñi şād çāk eyle **hançer-i feryād** ile / Ta'n-ı ağıyarı kabūl et dāhile bī-dād ile (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 9). [*hançer-i feryād,]*

hançer-i hicrānı: Ayrılık hançeri.

Haşret ile kanlar akıtıp çeşm-i teriñden / Ur **hançer-i hicrānı** dile göz göz olunca (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 2). [*hançer-i hicrānı, -ı*]

handān: Gülen, şen, neşeli.

Şubha dek kūyuñda 'āşık zār u ser-gerdān olur / Rūz-ı vuşlatda görünce rūyuñu **handān** olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 1). [*handān,]*

Qahr ile giryānıñım lutfuñ ile **handānıñım** / Ey şeh-i hūbān sensin edecek ihsānıñı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 6). [*handānıñım, -iñ, -ım*]

handān edelim: Mutlu etmek, sevindirmek, güldürmek.

Bezm-i kemālâtı bulub tevḥîd ü ezkâr eyleyip / Cevlāna ‘aşk ile gelip bu kalbî **handān edelim**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3). [*handān edelim, -e, -lim*]

handān kıl: Güldürmek, sevindirmek.

Bister-i ğamda yatır vaşlî ile **handān kıl** / Eyleyip āġāḥ uyandır ḥvāb-ı ġafletden beni (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 2). [*handān kıl,]*

handān oldu: Mutlu olmak.

Kāfirān **handān oldu** aġladı mü’min bütün / Nūr-ı çeşm-i Fahr-i ‘ālem ey Hüseyin-i Kerbelā
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 8). [*handān oldu, -dı*]

handān oldular: Mutlu olmak.

Şardı etrāfîñ ‘adûv mesrûr u **handān oldular** / Kāfirāne buldular maḳşûdu **handān oldular**
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 3). [*handān oldular, -du, -lar*]

handān olur: Mutlu olmak.

Ḥayret-i ‘aşk ile kendini bilen her ehl-i ḥāl / Zevk u şevkin dā’imā tecdîd eder **handān olur**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 3). [*handān olur, -ur*]

handān olurum: Gülmek.

Aġlarım ġāḥ olur ġāḥ da **handān olurum** / Ben ġarîbim bu diyârda vaṭan arzu ederim (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 4). [*handān olurum, -ur, -um*]

hāne: Ev, mesken, yurt.

Ol mübārek maḳdemiñ kıldı müşeref **hānemi** / Oldı dermān ḥāk-ı pāyîñ çāresiz derde hemān
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 7). [*hānemi, -m, -i*]

Dil **hānesine** tâb verir âteşi ‘aşkıñ / Cān terkin urur eyleyen i ‘lān-ı maḥabbet (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 40, Beyit 6). [*hānesine, -si, -ne*]

Mest iken dil **hānesi** ḥalvet olur vuşlat bulur / ‘Aşk ile eyler simā’ı çarḥ-ı sergerdānı gör (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 4). [*hānesi, -si*]

N’olur sūz-ı derūnum āşikār etsem o dildāra / Derūnum **hānesinde** yakdı ḥasret her zamān âteş
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 6). [*hānesinde, -si, -nde*]

Ben daḥî ol **hānenin** miḥmānıyım / O güzel evciñ meh-i tābānıyım (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
2, Beyit 11). [*hānenin, -nîn*]

hāne: Ev; gönül.

Bendelige bu kuluñ edip qabûl / **Hāneme** ey şāḥ-ı dîn eyle nüzûl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2,
Beyit 8). [*hāneme, -m, -e*]

hānedān: Soylu aile.

Hānedānı māderi evlādı efġan eyledi / Hāl-i ehl-i beytini bu ġam perîşan eyledi (Âdile Sultan
Divanı, Mesnevi 5, Beyit 18). [*hānedānı, -ı*]

Nice ḥasta olmaz ol mā’şûm-ı pāk / **Hānedānı** tuta ḥûn içre maḳām (Âdile Sultan Divanı, Terki-
bend 1, Beyit 38). [*hānedānı, -ı*]

hānedān-ı muştafā: Hz. Muhammed’in akraba silsilesi.

‘Äleme verdi şa‘âdetle şafâ / Hâşılı ol **hânedân-ı Muştafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 56*). [*hânedân-ı muştafâ,]*

hânedân-ı muştafâ: Hz. Muhammed'in ailesi.

Hânedân-ı Muştafâ ‘aşkuñla giryân oldular / Nûr-ı çeşm-i Fahr-i ‘âlem ey Hüseyn-i Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 4*). [*hânedân-ı muştafâ,]*

hâne-i dil: Gönül evi.

Bulsa ey cân **hâne-i dil** hâş-ı vahdetden şeref / Olur elbet cennet-âsâ bir maķâm-ı dil-güşâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 4*). [*hâne-i dil,]*

‘Aşkdan gayri gönülde ne hayâl ü fikri var / **Hâne-i dil** ‘aşk ile yansın çırâğ olsun bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 5*). [*hâne-i dil,]*

Seniñdir **hâne-i dil** dağ-ı kahrıñ gel de seyr eyle / Benim bir bağı yanıķ lâle-veş hünin cigerim var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7*). [*hâne-i dil,]*

Bakma takşırime ey şâh-ı cihân teşrîf et / Yıkılıp **hâne-i dil** olmada her dem vîrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3*). [*hâne-i dil,]*

hâne-i dilde: Gönül evi.

Dile nakşetmiş ‘aşkını ezelden ol güzel zîra / Çerağı **hâne-i dilde** yanar süz-ı nihânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 2*). [*hâne-i dilde, -de]*

Hâne-i dilde nümâyân ne güzel hammâmdır / Taşları şems ü kâmerden de münevver câmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 1*). [*hâne-i dilde, -de]*

Âteş-i ‘aşkıñ olup **hâne-i dilde** mihmân / Yakdı ser-tâ-be-kâdem cismimi bi’llâh inan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1*). [*hâne-i dilde, -de]*

hâne-i dōsta: Sevgilinin evi.

Giderler **hâne-i dōsta** kadar külfetsiz ‘Âdile / Gedâ şuretden ma‘nen şâhdır ‘uşşâķı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 6*). [*hâne-i dōsta,]*

hâne-i göñlümü: Gönül evi.

Hâne-i göñlümü teşrîf ederek ol sultân / Ol sürûr ile bulurdu şerefi bu dil ü cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [*hâne-i göñlümü, -üm, -ü]*

hâne-i kalbi: Gönül evi.

Hâne-i kalbi sivâdan pāk et / Hakk ile Hakk ola görseñ bāri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 3*). [*hâne-i kalbi, -i]*

hâne-i kalbi: Gönül evi.

Cilâ bulunca dil eyler tecellî yâr hemân / Hezâr **hâne-i kalbi** o nûr eder mesrûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 4*). [*hâne-i kalbi, -i]*

hâne-i kalbin: Gönül evi.

Hâne-i kalbin o nûra yandırıp / ‘Âdile’yi ‘aşķı şādân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 9*). [*hâne-i kalbin, -in]*

hâne-i vîrân-cânı: Yıkık dökük gönlün evi.

Bir nigâhıñla şeref bulmaz ise / **Hâne-i vîrân-cânı** neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 5*). [*hâne-i vîrân-cânı, -ı]*

h n-ı z   n-ı vel : Allah dostlarının  anlı  nderi.

H zret-i F t h Muğammed **H n-ı z   n-ı vel ** / Bendeg n-ı g ziy n  ‘askeri cümle vel  (* dile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 4*). [*h n-ı z   n-ı vel ,*]

h nk h-ı m r side: Rehberin, doğru yol gösterenin tekkesi.

Ma rem-i esr r  eyler ‘ dile elbet seni / **H nk h-ı m r side** gel t lib-i i s n  ol (* dile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 6*). [*h nk h-ı m r side, -e*]

h r: Çalılık, dikenlik.

Gonca-i va lı dilerse  **h r** sez -y  m r -ı dil / Semt-i k y-ı y ra var g lz r-ı vahdet ondadır (* dile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 2*). [*h r,*]

har b: Yıkılmış, harab olmuş, viraneye dönmüş.

G h **har b**   g h  b dan görür bu gönlümü / Kim benim her h limi seyr n eder c n n-ı ‘aşk (* dile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 10*). [*har b,*]

har b oldu: Harap duruma gelmek, perişan olmak; yıkılmak.

Y  Rab et dilde  te im tesk n / Milk-i dil h sreti le oldu **har b** (* dile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 4*). [*har b oldu, -du*]

har b olmuşken: Yıkılmış, viran.

  bu efk r ile olmuşken **har b** / Görmüş id  bir gece bir  zge h v b (* dile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 43*). [*har b olmuşken, -mu , -ken*]

har ba verem: Yıkamak, bozmak, talan etmek.

 ar  bir  h ile **har ba verem** /  te -i köhne  sy ba verem (* dile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1*). [*har ba verem, -em*]

har b-ender-har b eyle: Büsbütün bozmak, yıpratmak.

Varlı n  cümle yıkıp eyle **har b-ender-har b** / R h-ı ma   da açıp b l   peri t yr na gel (* dile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 2*). [*har b-ender-har b eyle,*]

har m olmuş: Bir şeyden gerektiği gibi yararlanamamak, bir şey eline geçmez olmak; uygun düşmemek.

Zeb n-ı n sa düşdüm g h medh   g h zem oldum / Meger kim t li‘imde zevk-ı ‘ lem hep **har m olmuş** (* dile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 5*). [*har m olmuş, -mu *]

harb: Savaş.

R  ‘la **harb** olacak eyy mda / Mençikof‘u  geldiği heng mda (* dile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 60*). [*harb,*]

harb   cih d: Savaş ve gaza.

V li-i M  r etmede bağy   ‘in d / ‘Askerimle eyliyor **harb   cih d** (* dile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 13*). [*harb   cih d, -yoreyle*]

(harb-ı sı f n)’e: Sı  n Savaşı.

(Harb-ı Şıffin)'e varıp oldu şehâdetle şa'id / Ederek terk-i fenâ buldı sa'âdetle bakâ (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 13). [harb-ı şıffin] 'e, -e]

harem: Herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı gösterilmesi gereken yer.

O şühî vaşf edenlerdir bilen kâtib değil vâkıf / **Harem** sırrın yine mahrem bilir hâcib riyâ söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8). [harem,]

haremeyn: Mekke ve Medine.

'Âdile bî-kes edip cânını biñ kerre fedâ / Gezer ağlar ede tâ 'azm ü ziyâret **Haremeyn** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6). [haremeyn,]

harf: Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri.

Zebân-ı hâl eder tağyîr ederse âyet-i 'aşkı / Ne gûş u hûş olur mahrem ne bir **harfin** haâtâ söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 5). [harfin, -in]

hâr-ı mâsivâdan: Bir şeyin dışındaki her şeyin ateşi, aşkı.

Oldu **hâr-ı mâsivâdan** dâmen-i nâzı maşûn / Bağ-ı vuslat içre hûş seyrân eder cânân-ı 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 4). [hâr-ı mâsivâdan, -dan]

hâric: Dış, dışarı.

'Âdile **hâricden** etme sen şakın havf ü recâ / Rûy-ı dilber çün saña mir'ât-ı nûr-efşân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 11). [hâricden, -den]

Deme bir şey'e 'abeş 'aklen eyâ bî-ma'rifet / **Hârici** olma ki onda var nice sırr-ı Hudâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 6). [hârici, -i]

harîdâr-ı metâ'-ı 'aşk: Aşk sermayesinin müşterisi, alıcısı.

Harîdâr-ı metâ'-ı 'aşk olan lâbüd olur dânâ / Rumûz-ı vaşlı söyler saña al haberden haberi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 2). [harîdâr-ı metâ'-ı 'aşk,]

harîdâr-ı metâ'-ı 'aşk: Aşk sermayesinin müşterisi, alıcısı.

Harîdâr-ı metâ'-ı 'aşk olan lâbüd olur dânâ / Rumûz-ı vaşlı söyler saña al haberden haberi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 2). [harîdâr-ı metâ'-ı 'aşk,]

harîm-i zâta: Zâtının kutsal yeri.

Gubâr-ı gayrdan pāk eyle kalbim hem mücellâ et / **Harîm-i zâta** envâr-ı şıfâtın şu'le-baḥşâ et (Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 1). [harîm-i zâta, -a]

hâş: Seçkin, özel, hususi.

Sûfiyâ her ne desek boş yere söyler degiliz / **Hâş** mürîd olduk ezel ehl-i riyâdan degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 1). [hâş,]

Ne söylersin o beyhûde kelâmı diñlemem şüfî / Mürîdi **hâş** olup ehl-i riyâdan degilim şüfî (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1). [hâş,]

Saña bu 'Âdile bende kapıñda **hâş** efgende / Kerem kıl etme şermende Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 9). [hâş,]

Hem Muhammed **hâş** kuludur onuñ / Hem Habîb'i hem Resûlûdür onuñ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 16). [hâş,]

hâş olanı: Seçkin, saygın ve itibarlı olmak.

Yorma tedbîr ile kâlbîñ kadere bağlan kim / Niyyeti **hâş olanı** şâd eder elbet Yezdân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 4*). [*hâş olanı, -an, -ı*]

hâşâ: Dine aykırı görülen bir ihtimalden söz edilirken kullanılan bir söz.

Gelse biñ gâm yine râzıdır gönül Hak'dan eger / Etmedim **hâşâ** şikâyet belki tövbe eyledim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 6*). [*hâşâ,]*

hasan ibn-i 'aliyyü'l-murtażâ: Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı Ali ile kızı Fatıma'dan olan torunu, Hz. Hasan.

Hem ikincisi imâm-ı bâ-şafâ / Ol **Hasan İbn-i 'Aliyyü'l-murtażâ** (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 15*). [*hasan ibn-i 'aliyyü'l-murtażâ, -yyü'l-murtażâ*]

hasbihâl etme: Konuşmak, muhabbet etmek.

Gayrıdan mañfî kılıp râzı derûnuñ dâ'imâ / **Hasbihâl etme** amân nâ-dân ile sen ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 5*). [*hasbihâl etme,]*

haseb: Asalet, soyluluk.

Geç **haseb** ile nesebden cümleden ey 'Âdile / Vâkıf el sırr-ı nihân-ı 'aşk-ı Yezdân'a gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 6*). [*haseb,]*

hased: Kıskanma, çekememezlik.

Araya girdi **hased** men'-i rak'ib / Yâd-ı ism-i düşmân olmasın naşib (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 26*). [*hased,]*

hasen: Güzel, iyi ahlak sahibi.

Şeyh-i zî-şân ü kerem-pîrâ cihângiri **hasen** / Vaşf-ı hâlin 'arz için açamaz kimse dehen (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 11*). [*hasen,]*

Hulkı hüsni veş **hasen** kendi Hasen / Gelmedi 'âlemde hiç emsâl oña (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 17*). [*hasen,]*

hasen: Hz. Hasan.

'Arş-ı Haqq'ın gûşvârı iki evlâd-ı sa'îd / Ol **Hasen** biri Hüseyin-i Kerbelâ'dır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 6*). [*hasen,]*

Hulkı hüsni veş **hasen** kendi **Hasen** / Gelmedi 'âlemde hiç emsâl oña (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 17*). [*hasen,]*

hâş-ı vahdetden: Birliğin halisi.

Bulsa ey cân hâne-i dil **hâş-ı vahdetden** şeref / Olur elbet cennet-âsâ bir maqâm-ı dil-güşâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 4*). [*hâş-ı vahdetden, -den*]

hâşıl: Ortaya çıkan, netice.

Seferde mülk-i dilde şâh-ı 'aşkıñ yârı olmuşdur / Meger bezm-i vişâliñ mañremi hem **hâşıldır** mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 7*). [*hâşıldır, -ı, -dır*]

Tecelliyât-ı Hak'dır 'aql ile idrâk müşkildir / Bi-hamdi'llah imdâd-ı Resûlu'llah **hâşıldır** (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 3*). [*hâşıldır, -dır*]

hâşıl: Doğrusu, sözün kısası, kısacası.

Hâşılı oldu o mâ'sûkuna 'âşık vâşıl / Buldu hürşidini bir zerre-i hasret gûya (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 6*). [*hâşılı, -ı*]

Muhammed **hâşılı** Faḥr-i cihândır / Diyelim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 4*). [*hâşılı, -ı*]

hâsıl eyler: Elde etmek.

Muştafa'nın luṭfudur emrâz-ı ekvâna devâ / Ehl-i miḥnet **hâsıl eyler** cânâ feyzinden şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 19*). [*hâsıl eyler, -r*]

hâsıl ola: Elde etmek, kazanmak.

Buyurdu (eynemâ küntüm) sizinleyim diye Mevlâ / Taleb kıl kendide maṭlûbunu **hâşıl ola** mâ'nâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 1*). [*hâşıl ola, -a*]

hâsıldır: Ortaya çıkan, netice.

Tecelliyât-ı Ḥaḳ'dır aḳl ile idrâk müşkildir / Bi-ḥamdi'llah imdâd-ı Resûlu'llah **hâsıldır** (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 6*). [*hâşıldır,]*

hâşılı: Doğrusu, sözün kısası, kısacası.

Olma maḡrûr tûl-ı 'ömre yok bakâsı **hâşılı** / 'Âdile bul vaḥdeti çekme cefâ vü külfetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 6*). [*hâşılı,]*

Hâşılı Faḥr-ı cihândır âşikânîñ rehberi / Onuñ için 'Âdile el müctebâdır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 8*). [*hâşılı,]*

Bir gülistân **hâşılı** güller idi / Lâle vü reyḥân ü sünbüller idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 16*). [*hâşılı,]*

Hâşılı ol 'âcize bu resm ile / Çok sene yandı yakıldı nâfile (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 49*). [*hâşılı,]*

Zıkr ü tevḥîd ederekden **hâşılı** / Ḥazret-i Mevlâ'nın oldu vâşılı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 73*). [*hâşılı,]*

Bir gülistân **hâşılı** güller idi / Lâle vü reyḥân ü sünbüller idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 16*). [*hâşılı,]*

Hâşılı ol 'âcize bu resm ile / Çok sene yandı yakıldı nâfile (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 49*). [*hâşılı,]*

Zıkr ü tevḥîd ederekden **hâşılı** / Ḥazret-i Mevlâ'nın oldu vâşılı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 73*). [*hâşılı,]*

Bâ-ḥuşûş ol mîr Muhammed 'Alî / Bende-i maḳbûli idi **hâşılı** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 9*). [*hâşılı,]*

Bindi gitdi **hâşılı** ol ehl-i 'aşḳ / Derd-i hicri eyler oldum ben de meşḳ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 30*). [*hâşılı,]*

Hâşılı inkâr olunmaz himmeti / Cây-gâh ede aña Ḥaḳ cenneti (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 68*). [*hâşılı,]*

Bâ-ḥuşûş ol mîr Muhammed 'Alî / Bende-i maḳbûli idi **hâşılı** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 9*). [*hâşılı,]*

Bindi gitdi **hâşılı** ol ehl-i 'aşḳ / Derd-i hicri eyler oldum ben de meşḳ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 30*). [*hâşılı,]*

Hâşılı inkâr olunmaz himmeti / Cây-gâh ede aña Ḥaḳ cenneti (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 68*). [*hâşılı,]*

Hâşılı ol ḳurre'-i 'âyn-ı Hüseyñ / Etmedi dünyâya ḡayrı ihtimâm (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 41*). [*hâşılı,]*

'Âleme verdi şa'âdetle şafâ / **Hâşılı** ol ḥânedân-ı Muştafa (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 56*). [*hâşılı,]*

Hâşılı ol kurre'-i 'āyn-ı Hüseyn / Etmedi dünyāya gayrı ihtimām (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 41). [hâşılı,]

'Āleme verdi şa'adetle şafâ / **Hâşılı** ol hānedān-ı Muşafâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 56). [hâşılı,]

haslet: Yaratılıştan gelen özellik, huy, tabiat.

Çekmiş idi küşe-i vahdete zāt-ı pākini / **Haşleti** şabr u tevekkülle tesellüm hem rızâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 8). [haşleti, -i]

Çünkü ol Pāşā-yı merhūm-ı müşār / Bir melek **haşlet** idi bi'l-i'tibār (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 57). [haşlet,]

hasr: Ölülerin diriltilip bir araya toplandığı zaman, kıyamet.

Tāb-ı vechiñdür cihānda zulmeti ref' eyleyen / Nūr-ı hüsnünden güneş tā **haşre** dek tābān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 3). [haşre, -e]

Şöyle mest olmuş ezelden bāde-i 'aşkıñla kim / **Haşre** dek gerdandır küyuñ yoluñda āfitāb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 4). [haşre, -e]

Şerh edemez vaşfını tā **haşre** dek bu hāl ü kāl / Āftāb-ı cāndır 'ālemde pervāne göñül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 5). [haşre, -e]

hasr edip: Yalnız bir şey için ayırmak, bir şeye tahsis etmek; adamak.

Müddet-i 'ömrüñ rızā-yı Hāk'la 'adle **haşr edip** / Buldu feyz ü ma'rifetle rütbe-i 'izz ü 'ulā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 6). [haşr edip, -ip]

hasr eyleyip: Yalnız bir şey için ayırmak, ona tahsis etmek.

Müddet-i 'ömrüñ rızā-yı emrine **haşr eyleyip** / Bu dañi oldu rızā-yı Hāk'la şād u muğtenem (Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5). [haşr eyleyip, -yip]

hasr eyleyip: Yalnız bir şey için ayırmak, ona tahsis etmek.

Müddet-i 'ömrüñ rızā-yı emrine **haşr eyleyip** / Bu dañi oldu rızā-yı Hāk'la şād u muğtenem (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 5). [haşr eyleyip,]

haşre kadar: Kıyamete dek.

Neyleyem böyle imiş emr-i Hūdā hükmi-i kader / Yanarım āteş-i hicrāni ile **haşre kadar** (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 14). [haşre kadar,]

hasret: Özlem.

Amān 'Ādile'yi **hasret** ile zār ü zebūn etme / Ümīdi kâsesini ser-nigūn etme meded yā Hāk (Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 6). [hasret,]

Hemīşe husrev-i 'aşkıñ yolunda şāhbāz ol kim / Bu firkatle bu **hasret** hiç kalmaz sende şabr eyle (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 4). [hasret,]

Amān 'Ādile'yi **hasret** ile zār ü zebūn etme / Ümīdi kâsesini ser-nigūn etme meded yā Hāk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6). [hasret,]

Yā Kerīm senden meded olmakda hep 'ömrüm hebā / Rāhına 'aşkıñ delīl et vaşlıña **hasret** koma (Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 1). [hasret,]

Hasretiñle koydu āhım zulmet içre 'ālemi / Tal'atıñla kağrı bezmi māh-tāb etdiñ bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3). [hasretiñle, -iñ, -le]

Yā Rab et dilde āteşim teskīn / Milk-i dil **hasretiñle** oldu harāb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 4). [hasretiñle, -iñ, -le]

‘Âdile’yi etme kurbuñdan ba‘îd / **H̱asret** ile dīdesin giryān eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 11*). [*ẖasret,]*

N’olur sūz-ı derūnum āşikār etsem o dildāra / Derūnum ẖānesinde yakdı **ẖasret** her zamān āteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 6*). [*ẖasret,]*

H̱asret ile ḵanlar akıtıp çeşm-i teriñden / Ur ẖançer-i hicrānı dile göz göz olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 2*). [*ẖasret,]*

H̱asretle cān-fikār ol şabr eyle ‘Âdile tā / Feryād ü nāle etme bezme o şeh gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 7*). [*ẖasretle, -le]*

‘Âdile şām-ı firāk olur şabāh-ı vaşla vaşl / H̱urrem ü şādān olur āşık geçer **ẖasret** demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 8*). [*ẖasret,]*

Āteş-i ‘aşkıñla bu ḵalb-i ẖazīnim yanmada / **H̱asretiñle** eylerim şubh u mesā āh u enīn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 4, Beyit 5*). [*ẖasretiñle, -iñ, -le]*

Onu da aldı felek koydu bizi **ẖasretde** / İşbu acılarıñ H̱ağ şabrını etsin ihsān (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 7, Beyit 8*). [*ẖasretde, -de]*

Niceler ṯac ü taht ü mülkü koyup / Giderler şoñ demi **ẖasret** degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 10, Beyit 2*). [*ẖasret,]*

Et nazar bu ḵalb-i mecrūha hemīşe firkatıñ / Hem dil-i virānı maḥzūn eylemekde **ẖasretiñ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 9*). [*ẖasretiñ, -iñ]*

ẖasret etdi: Özlemek; ayrı düşürmek, özleme düşürmek.

Gurūr etme felek kim etdi çok sevdikleri ẖasret / Tedārik eyle evvel mevtden al cümleden ‘ibret (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 5*). [*ẖasret etdi, -di]*

ẖasret-i cānān: Sevgilinin özlemi.

Nice bir ola gönül bu **ẖasret-i cānān** ile / Şubha dek āgāh ol ey dil figān ü āh ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7*). [*ẖasret-i cānān,]*

ẖasret-i dīdār: Yüzünün hasreti.

H̱asret-i dīdār içindir ‘Âdile feryādı hep / Nār-ı ‘aşkıla yakıp şem‘-i derūnu dağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 7*). [*ẖasret-i dīdār,]*

ẖasret-i dīdār: Yüzün hasreti, tecellinin özlemi.

H̱asret-i dīdār içindir ‘Âdile feryādım hep / Nār-ı ‘aşkıyla yakıp şem‘-i derūnu ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 7*). [*ẖasret-i dīdār,]*

ẖasret-i rūyuñ: Yüzün özlemi.

Ey güneş yüzlü nigārım kandasın / **H̱asret-i rūyuñ** beni sūzān eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 8*). [*ẖasret-i rūyuñ, -uñ]*

ẖasret-i rūyuñla: Yüzünün hasreti.

H̱asret-i rūyuñla dilde nice yüz biñ yara var / Gönlüme bak cāy-gir olan meh-i ṯabānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 6*). [*ẖasret-i rūyuñla, -uñ, -la]*

hasta: Aşırı düşkün, tutkun.

Bulunmaz çāre zaḥm-ı gönlüme Loḳmān ṭabīb olsa / Devādır ‘Âdile vuşlat bu **hasta** sīneye yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 9*). [*hasta,]*

Ṭabīb-i cānsın ‘aşk **ẖastasına** eyleyen dermān / Şifā-yı ‘Âdile fermānıña iş‘ārıña maḥşūş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 8*). [*ẖastasına, -sı, -na]*

Şem'a-i nūr-ı cemālîndir gönülde maṭlabım / Ey ṭabībim **ḥastaya** vaşlıñla kıl dermān ü dād (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 6*). [*ḥastaya, -y, -a*]

hasta: *Sağlıklı olmayan, sıhhati yerinde olmayan.*

Ḥasta duyduğum āh edip deryā gibi cūş eyledim / Olmasın ṭab' -ı şerīfñ zevk ü şıḥhatden cüdā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 2*). [*ḥasta,]*

Derdine eden taḥammül **ḥastaya** dermān gelir / Gayrıya muḥtāc etmez çünkü Loḳmān'dır ṭabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 3*). [*ḥastaya, -y, -a*]

Vişāl-i murğ-ı dil ister şehā bu cānda eglenmez / Diler dermānı senden **ḥasta** dil Loḳmān'da eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 1*). [*ḥasta,]*

Düşdü bī-çāre nihāyetde ğam u efkāre / **Ḥastalandı** ciğerin doğradı nār-ı hicrān (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 4*). [*ḥastalandı, -lan, -dı*]

Ḥastalandı oldu mānend-i hilāl / Anlaşıldı geldi vakt-i irtihāl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 36*). [*ḥastalandı, -lan, -dı*]

Ḥastalandı ol peder Maḥmūd Ḥān / Düşdü ye'sü'l-ḥayrete 'ālem hemān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 89*). [*ḥastalandı, -lan, -dı*]

Ḥastalandı nice çekdi derdi bir āh etmedi / Şükr ü zikri koymadı dilden ḥaṭāya gitmedi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 7*). [*ḥastalandı, -lan, -dı*]

Nice **ḥasta** olmaz ol mā'süm-ı pāk / Ḥānedānı tuta ḥūn içre maḳām (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 38*). [*ḥasta,]*

hasta-dil: *Hasta gönül.*

Derdine dermān erişdi **ḥasta-dil** 'āşıklarıñ / Kalmadı kayğ u elem göründü dōstuñ elleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 3*). [*ḥasta-dil,]*

hasta-hâtır: *Hasta gönül.*

Nice **ḥasta-hâtır** olmaz ol nigār / Ehl-i Beyt'i ağlamakdayken müdām (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 39*). [*ḥasta-hâtır,]*

hasta-i 'aşka: *Aşktan dolayı hasta olan (kimse).*

Müsiķī tavşīfe şığmaz defter ü dīvānlara / **Ḥasta-i 'aşka** 'aceb rūḥ-ı revāndır müsiķī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 7*). [*ḥasta-i 'aşka, -a*]

hasta-i hicrān: *Ayrılık hastası.*

Ol ṭabīb-i cān eger etse ğam-ı vaşla zuhūr / **Ḥasta-i hicrān** için dermān eder cānān-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 6*). [*ḥasta-i hicrān,]*

Ḥasta-i hicrān etmekde ne ḥikmet var beni / Derdime dermān kıl luṭf ü vişālın ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 2*). [*ḥasta-i hicrān,]*

ḥastā-i nāçār: *Çaresiz hasta.*

Firāk-ı cān-ı ruḥsār ile dil bir **ḥastā-i nāçār** / Devāsı bezm-gāh-ı şefkāt-i cānān imiş cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 5*). [*ḥastā-i nāçār,]*

hasta-i 'uşşāka: *Âşıkların hastası.*

Dāğ-ı hicrānıñ eri erbāb-ı 'aşka tācdır / **Ḥasta-i 'uşşāka** kat' -ı iltifāt-ı yārı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 5*). [*ḥasta-i 'uşşāka, -a*]

haste-dil: *Yaralı gönül.*

Sākiyā bu **haste-dil** cām-ı lebūn nūş eylese / Zevk u şevk atıp derūna neş'e-i cānān gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 4*). [*haste-dil,]*

haste-i 'aşka: *Aşk hastası.*

Qıl tecellī olam 'aşkıñ ile cānā şeydā / **Haste-i 'aşka** yine şāhım edersin tīmār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 3*). [*haste-i 'aşka, -a]*

haste-i nācār: *Çaresiz hasta.*

Kerbelā'da **haste-i nācār** olup / Cism-i gül resm-i zā'if idi temām (*Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 37*). [*haste-i nācār,]*

hat: *Sevgilinin yüzündeki ince ayva tüyleri.*

Haṭṭ u mektūb gelse şadı münşerihdir 'āşıkñ / 'Ādile'ye müjde-i vuşlat mı var **haṭdan** bu gün (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 7*). [*haṭdan, -dan]*

hatā: *Yanlışlık, kusur.*

Her **haṭāma** i 'tirāfen ağlarım aḥvālime / Sen ki Settār'sın kerem kıl 'afv ü ḡufrān et meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 7*). [*haṭāma, -m, -a]*

Yā Rab 'işyān ile tūtdum yüzümü dergāhıñ / Ben kulum kârım **haṭādır** sen kerem eyle baña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 1*). [*haṭādır, -dır]*

İ 'tirāf edip **haṭāma** rüz u şeb kan ağlarım / Mücrimīne 'afv ü ḡufrānıñ sezādır ey Hudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 7*). [*haṭāma, -ma]*

Deme keşf olur ser-ā-ser baña esrār-ı ḡafī / Kāl ü ef'ālīnde vardır çün seniñ yüz biñ **haṭā** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [*haṭā,]*

Zebān-ı hāl eder taḡyīr ederse āyet-i 'aşkı / Ne ḡūş u ḡūş olur mahrem ne bir ḡarfin **haṭā** söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 5*). [*haṭā,]*

Ḥastalandı nice çekdi derdi bir āh etmedi / Şükr ü zikri koymadı dilden **haṭāya** gitmedi (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 7*). [*haṭāya, -y, -a]*

haṭ-āver: *Ayva tüyleri yeni bitmeye başlamış.*

Haṭ-āver olmadıkça vāqıf olmaz hāl-i 'uşşāka / O sırrı şabr-ı 'āşıkla yine ol dil-rübā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 6*). [*haṭ-āver,]*

hatā-yı beşeriyet: *İnsanlığın yanlış.*

Gerçi şüretde **hatā-yı beşeriyet** çok olur / Derk-i esrār-ı ḡaḡīkat dili dānā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 5*). [*hatā-yı beşeriyet,]*

hātemiyet: *Kur'ân-ı Kerim'i hatmetmeler, hatimler.*

Hātemiyet mesnedin lutf u şefā'at rütbesin / 'Uhdesine eylediñ tevcīh tekrīmen oña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 3*). [*hātemiyet,]*

hātır: *Gönül, kalp; akıl, zihin.*

Mükedder **hātırım** sermāye-i 'aşk-ile olur ḡoş / Semā-yı sīnemi tenvīr eder şems-i cihānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 2*). [*hātırım, -ım]*

Eyler idi **hātırım** da'im su'āl / Bir idi hemşirem olma pür-melāl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 25*). [*hātırım, -ım]*

Şandım onuñ ile bu 'ömrümü bī-derd geçer / **Hātırımdan** onuñ itmez idi hīç fevti ḡüzer (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 13*). [*hātırımdan, -ım, -dan]*

hātır: *Gönül; gönülde olan his.*

Hîç ne bir hem-dem ne bir mahrem ne bir yârı gerek / ‘Aşk ile hemrâh olanın **hātır** şādân olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 4*). [*hātır, -ı*]

Himmeti menzil-i maṭlûba ‘aceb meş‘al-i nûr / **Hātır** dilber-i maḳşûda zihî-âyîne (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 48*). [*hātır, -ı*]

hātır-ı mahzûnuma: *Hüzünlü gönül.*

‘Âdile Allah olur ‘aşıklarına dest-gîr / Bu tesellî **hātır-ı mahzûnuma** her ân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 8*). [*hātır-ı mahzûnuma, -um, -a*]

hātır-ı mecrûha: *Yaralı gönül.*

Çâresizlikdir yine dârü’ş-şifâ-yı ‘aşkda / **Hātır-ı mecrûha** erbâb-ı vefânın merhemi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 2*). [*hātır-ı mecrûha, -a*]

hātır-ı pür-zulmeti: *Karanlık dolu zihin.*

‘Âdile kıl meclisinde kesb-i nûr-ı ma‘rifet / **Hātır-ı pür-zulmeti** tenvîr eder hey’etdir ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 7*). [*hātır-ı pür-zulmeti, -i*]

hatm oldu: *Bitmek, sona ermek.*

Sende **hatm oldu** kelâmu'llâh okundu Fâtîha / Süre-i Seb‘u'l-meşâni hükmüme bürhân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 6*). [*hatm oldu, -du*]

hatm-i hâce etdirip: *Hocanın Kur'an-ı Kerim'i okuyup bitirmesi.*

Naḳşbendî dergesinde **hatm-i hâce etdirip** / Bulmuş idi doğru râh ol maḫhar-ı feyz-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 7*). [*hatm-i hâce etdirip, -dir, -ip*]

hatm-i rüsûl: *Peygamberlerin sonuncusu.*

Hatm-i rüsûl maḫhar-ı küll-i vefâ / Şallî ‘alâ seyyidinâ Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 2*). [*hatm-i rüsûl,]*

hatt: *Ayva tüyü.*

Âsumân-ı dôstdan tebşîr birle geldi **hatt** / Sînede maḫfûz etdim oldu gönlüm lâle-gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 2*). [*hatt,]*

hatt u mektûb: *Mektup yazısı.*

Hatt u mektûb gelse şadrı münşerihdir ‘aşıkın / ‘Âdile’ye müjde-i vuşlat mı var hatdan bu gün
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 7*). [*hatt u mektûb,]*

hattâ: *Üstelik, ayrıca; bile, hem de.*

‘Ârif iseñ ol muṭî‘ emr ü va‘d-i Rabbiniñ / Keşf ola **hattâ** saña esrâr-ı (Ye’tike’l-yaḫîn) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3*). [*hattâ,]*

hatt-ı reyḫāna: *Kur'an yazımında kullanılan yazı; sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.*

Ben deḡişmem biñ **hatt-ı reyḫāna** hîç bir noktasın / Levh-i sînemde yazarsa yâr hatt-ı zer-nümün
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4*). [*hatt-ı reyḫāna, -a*]

hatt-ı yâkûtî: *Kırmızı renkli yazı.*

Hamd ola sultānıma zīrā ki hāḳḳā görmedim / Böyle sarı kâğıd ile **ḥaṭṭ-ı Yāḳūtī** füzün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6*). [*ḥaṭṭ-ı yāḳūtī,]*

ḥaṭṭ-ı yār: Sevgilinin ayva tüyleri.

Ḥaṭṭ-ı yār ile uçurur ‘āşika nāme şabā / Her gelen dōstdan kâğıdlar başlar tācdır bütün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [*ḥaṭṭ-ı yār,]*

ḥaṭṭ-ı zer-nümün: Altın gibi ayva tüy.

Ben deḡişmem biñ ḥaṭṭ-ı reyḥāna hīç bir noḳtasın / Levh-i sīnemde yazarsa yār **ḥaṭṭ-ı zer-nümün** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4*). [*ḥaṭṭ-ı zer-nümün,]*

ḥātūn: Kadın, bayan, hanım; eş, zevce.

Zıkr-ı İlāh ḥulḳı cemīl / Güzel **ḥātūn** ‘ōmr-i ṭavīl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 1*). [*ḥātūn,]*

havā: Arzu, heves.

Ne recā-yı vuşlata ne fırkata var ṭāḳatim / Çāre ne yolda ḳoyan ‘aşḳiñ **havāsi** neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 4*). [*havāsi, -sı]*

Ḳalb ḥayrān-ı benefşe zār-ı ḥüsnüñdür seniñ / Zülf **havāsiyle** perīşān oldum ḥālīñ görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 4*). [*havāsiyle, -sı, -y, -le]*

havās: Nitelikler, keyfiyetler.

Edenler ḥilye-i evşāfını ey nūr-ı Ḥaḳ iş‘ār / Füyüzāt-ı kemāl ile **havāsi** artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 6*). [*havāsi, -ı]*

havā-yı kūyi: Sevgilinin bulunduğu yerin havası.

Mürḡ-ı dil bulsa **havā-yı kūyi** yāre cān atar / Şems-i vaşla yandırıp kendini ḡavḡadan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 3*). [*havā-yı kūyi, -ı]*

havā-yı şevkile: Arzu, istek havası.

Sīneme doldu **havā-yı şevkile** feryād-ı ‘aşḳ / Artar eḡḡanı onuñ mānend-i bülbül der-ḳafes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 2*). [*havā-yı şevkile, -ile]*

havā-yı vaşlıla: Kavuşma havası, ortamı.

Rüzḡār-ı ‘aşḳa uymuşdur **havā-yı vaşlıla** / Keşti-ı göñlüm vaṭandan ḥubb ü sevdādan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 4*). [*havā-yı vaşlıla, -ıla]*

hāveristān-ı göñül: Gönlün, duyguların doğduğu taraf.

Hāveristān-ı göñül nūr içre şehrāyīn edip / Zīnet-efzā-yı nücüm oldu mükerrer bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 7*). [*hāveristān-ı göñül,]*

havf: Korku.

Ḥavfım o müdde‘ide ki göñlünde gizli şek / Aldanmasın ‘Âdile oña bir an göñül ḳuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 7*). [*ḥavfım, -im]*

havf eyleme: Korkmak.

‘Âdile çokdur diye cürmüm şaḳın **havf eyleme** / Şefḳat-efzā-yı cemī‘-i ‘āşiyāndır Muştāfā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 7*). [*ḥavf eyleme, -me]*

havf u recā: *Korku ve ümit.*

Meyl edeli bu gönül ol yâre bulmakda şafâ / Eylemem ağıyardan şimden geri **havf u recā** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 1*). [*havf u recā,]*

havf ü recā etme: *Korku ve ümit arasında kalmak.*

‘Âdile hâricden etme sen şakın havf ü recā / Rûy-ı dilber çün saña mir’ât-ı nûr-efşân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 11*). [*havf ü recā etme, -me]*

havf-ı a‘dâ eylemez: *Düşmandan korkmak.*

Havf-ı a‘dâ eylemez olan müsellaḥ ‘aşk ile / Yanmadan Hakk’a erilmez pertev-i tevḥîd gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 6*). [*havf-ı a‘dâ eylemez,]*

havz-ı kevserden: *Kevser cennetinin havuzu.*

Ol şerâb-ı lâ-yezâliden içen cāna şafâ / Kim dimâğında olur biñ **havz-ı kevserden** lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 4*). [*havz-ı kevserden, -den]*

hayâ ederlerdi: *Utanmak, çekinmek.*

Hazret-i ‘Osmân-ı Zî'n-nüreyn ol kân-ı vefâ / Hâk-i pâyinden melekler de ederlerdi hayâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6*). [*hayâ ederlerdi, -er, -ler, -di]*

hayâ ederlerdi: *Utanmak, çekinmek.*

Hazret-i ‘Osmân-ı Zî'n-nüreyn ol kân-ı vefâ / Hâk-i pâyinden melekler de ederlerdi hayâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 6*). [*hayâ ederlerdi,]*

hayâ et: *Utanmak, çekinmek.*

Şâfiyâ şâf eyle kalbiñ eyleme kız ü riyâ / Geç riyâset iddi ‘âsından Hudâ’dan et hayâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1*). [*hayâ et,]*

hayâ eyle: *Utanmak.*

Sen oku (nahnü akreb)i cāndan yakın Mevlâ gönül / Sensin naẓar-gāh-ı Hudâ eyle hayâ zîrâ gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 1*). [*hayâ eyle,]*

hayâl: *Zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey, düş, imge, hülya.*

Şoḥbet-i yâr ile cān ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok bâṭıl **hayâle** geçdi dünyâda gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 5*). [*hayâle, -e]*

Bu şeb yârıñ **hayâlin** ḥvâbda teşvîr ile gördüm / Vişâl-i şâhid-i maḳşûd ile ta‘bîr eder gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 5*). [*hayâlin, -in]*

Hayâliñ fikrine dâlinca aldım hâmeyi deste / Güftâr-ı ‘aşkı yazdım hem söyledi lisânım yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 2*). [*hayâliñ, -iñ]*

İlâhî bir daḥı görmek naşîb olur cānânı / **Hayâli** dilde zîrâ yaḳdı cism ü cānımı gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 2*). [*hayâli, -i]*

Hayâli kânde taşvîr eyleyem hiç kâlmadı hâlim / Gönül ârzü-yı vech-i yârı geçdi mest olup gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 4*). [*hayâli, -i]*

Geldi refṭâra göründü ol nihâl-i bâğ-ı aşk / Ey **hayâli** sînemi pür-nûr eden şems-i cihân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4*). [*hayâli, -i]*

Vücûd-ı ‘âlemi beñzer **hayâle** kim olur zâ‘il / Bu tâ‘rifîñ beyânı pek ‘amîk u tûldur ammâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 6*). [*hayâle, -e]*

Bu yerde böyle fehmeyle vişâli 'Âdile çünkü / Hemân bâtil **hayâli** ref' etmedir hûner haqqâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 7). [hayâli, -i]

Dil verme dehre bâri terk et bütün **hayâli** / Bir katresiyle 'aşkıñ 'ummân bulunur cânâ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 6). [hayâli, -i]

Remz-i 'aşkı zâhid-i şüret-perest etmez **hayâl** / Nükte-i tevhîdi zîrâ münkire iş'arı güç (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 2). [hayâl,]

'Aql u cân ü dil gider mâ'sûk **hayâli** gelse ger / Kâkül-i müşkîn zikri bûy-ı 'anberden lezîz (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 7). [hayâli, -i]

Cismde cân gibidir dilde **hayâli** yârñ / Nice bir gurbet ü firqatle perîşân gideyim (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 129, Beyit 2). [hayâli, -i]

Şoĥbet-i yâr ile cân ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok bâtil **hayâle** geçdi dünyâda gönül (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5). [hayâle, -e]

Bu şeb yârñ **hayâlin** hıvâbda teşvîr ile gördüm / Vişâl-i şâhid-i maqşûd ile ta'bîr eder gönülüm
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5). [hayâlin, -in]

hayâl ü fikri: Düşünce ve hayal.

'Aşkdan ğayri gönülde ne **hayâl ü fikri** var / Hâne-i dil 'aşk ile yansın çırağ olsun bu şeb (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 5). [hayâl ü fikri, -i]

hayâlât: Hayaller.

'Âdile eş'âr-ı 'aşkı fehm edip bul mâ'rifet / Geç **hayâlâtı** oku esrâr-ı cânı söylenir (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 73, Beyit 7). [hayâlâtı, -ı]

hayâlât ü elem: Kuruntular ve keder.

Ben de gördüm bir ğarîb rû'yâ o dem / Şardı etrâfım **hayâlât ü elem** (Âdile Sultan Divanı,
Mesnevi 6, Beyit 48). [hayâlât ü elem,]

hayâle gelmez: Hayal etmek, hayalinde canlanmak.

Dil giriftâr olup zülf ile hâl-i siyâha / Dü cihân gelmez hayâle ne edâdır ey döst (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 38, Beyit 4). [hayâle gelmez, -mez]

hayâl-i 'âleme: Dünyanın düşü, geçici lezzetleri.

Görme ednâ mûru aldanma **hayâl-i 'âleme** / Âşaf-ı 'aqla ri'âyet kıl Süleymanlık budur (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 3). [hayâl-i 'âleme, -e]

hayâl-i 'aşkile: Aşkın hayali.

Görünce mâh-ı hüsnüñ ihtiyârım kalmadı gitdi / **Hayâl-i 'aşkile** 'aqlım perîşân eyledi gitdi (Âdile
Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 1). [hayâl-i 'aşkile,]

hayâl-i dildâr: Sevgilinin hayali.

Gam ü efkâr komaz dilde **hayâl-i dildâr** / 'Âşıka şabr gerek tâ bula dîdâr bu şeb (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 34, Beyit 6). [hayâl-i dildâr,]

hayâl-i döst u yâr: Sevgilinin ve dostun düşü.

Dü 'âlem miĥnet ü derdi dilinde 'aşk ile kalmaz / Hemân endîşe vü fikri **hayâl-i döst u yâr** olur
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 4). [hayâl-i döst u yâr,]

hayâl-i şem'-i ruhsârına: Yüzünün mumunun hayali, mum gibi parlak yüzün hayali.

Fitil-i sūz-ı barut-ı kararım oldu gitdikçe / **Ḥayāl-i şem‘-i ruḥsārına** çeşm ü dīde-bān āteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 5*). [*ḥayāl-i şem‘-i ruḥsārına, -ı, -na*]

ḥayāl-i şevk: *Arzunun hayali, düşüncesi.*

Kemāl-i ‘aşk ile gūş et **ḥayāl-i şevk** ile cūş et / Dil-i ‘uşşāka taze feyz ile rūḥ-ı revāndır bu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 2*). [*ḥayāl-i şevk,*]

ḥayāl-i şohbetiñ: *Muhabbetin, aşkın hayali.*

Seniñ zevk-ı vişāliñ cāndır cānlarda dillerde / Başımdan aldı hep ‘aqlım **ḥayāl-i şohbetiñ** yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Diğēr 23, Beyit 7*). [*ḥayāl-i şohbetiñ,*]

ḥayāl-i vaşlñ: *Kavuşma hayali.*

Muẓtarib kaldı gönül hem gūşe-i hicrānda / Olmuşum Mecnūn **ḥayāl-i vaşlñ** ile dā’imā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 3*). [*ḥayāl-i vaşlñ, -iñ*]

ḥayāl-i yār: *Sevgilinin hayali.*

‘Aşk ile cāna **ḥayāl-i yār** idi fikrim benim / Bezme geldi āfītābım pūr-ziyā oldu dilim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 1*). [*ḥayāl-i yār,*]

ḥayāl-i zārı: *Zayıf düş.*

Gāh çeşmin yaş doker gāh cigerden kan akar / Arzū-yı vuşlat eyler dil **ḥayāl-i zārı** güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 4*). [*ḥayāl-i zārı, -ı*]

ḥayāt: *Hayat, yaşam, ömür.*

Çün **ḥayāt** tāzedir rāḥ-ı maḥabbet ‘āşika / Bī-tekellūf ‘Âdile cāniña minnet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğēr 31, Beyit 7*). [*ḥayāt,*]

Bilmezem rüyuñdaki ḥālet midir muṭlak **ḥayāt** / Can vermek istiyor dil görmesem cānānımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 2*). [*ḥayāt,*]

Bize rāḥ-ı maḥabbetde ne güzel bir **ḥayāt** yā Rab / Ne minnet ne tekellüfdür fedā olsa hezār cānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 4*). [*ḥayāt,*]

ḥayāt: *Yaşam, dirilik, canlılık, sağlık, yaşayış, ömür.*

Dīdeler pūr-ḥvāb iken ol yār gelse sīneme / Qalb uyanıp cismime tāze **ḥayāt** cān gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 2*). [*ḥayāt,*]

Dedim güzel seniñ cāna **ḥayātdır** gül gibi vechiñ / Dedi biñ nāz ile āteşdir ol soñra düşer cāna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 5*). [*ḥayātdır, -dır*]

ḥayāt bulur: *Canlanmak, tazelenmek.*

‘Ārifñ cismi kelāmu’llāh ile bulur ḥayāt / Eyler isbat (Fe’zkrū) emri dili Qur’ān’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 3*). [*ḥayāt bulur, -ur*]

ḥayāt ü mevt: *Yaşam ve ölüm.*

‘İbāde da‘vā-i mülk iddi‘ā-yı bātıldır / **Ḥayāt ü mevt** ile cism ü tenimde şüphem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 4*). [*ḥayāt ü mevt,*]

ḥayātı bulur: *Canlanmak, dirilmek; sıkıntılardan kurtulmak; isteklerine kavuşmak.*

İktizā eyler taḥammül her cefāya ‘Âdile / Şabr eden bulur ḥayātı vuşlat-ı cānān ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 10*). [*ḥayātı bulur, -ur*]

hayāt-ı cāndır: Hayat, yaşam.

‘Aşk **hayāt-ı cāndır** bî-‘aşk cānı neyerim / Kālb olursa ‘aşkdan hālî figānı neyerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 1). [hayāt-ı cāndır, -dır]

hayāt-ı cāvidān: Sonsuz hayat bulmak.

Kurb-ı Hāk’la evliyā buldu **hayāt-ı cāvidān** / ‘Âdile terk et sivāyı onların ol kemteri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 7). [hayāt-ı cāvidān,]

hayāt-ı cāvidān: Sonsuz hayat.

Bul riyāzātın şafāsında **hayāt-ı cāvidān** / Jeng-i kālbi pāk ü nūr-efşān eder cānān-ı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 8). [hayāt-ı cāvidān,]

hayāt-ı tāze: Taze hayat, yenilik, canlılık.

Hayāt-ı tāze bulsun āşınā kıl ‘aşkıñı dilde / Hudā’yā kuvvet-i ‘aşkın dilime ber-ķarār olsun (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6). [hayāt-ı tāze,]

Erince sem’ime geldi **hayāt-ı tāze** bu ilhām / Kābūl etse olurdu ‘ıyd-ı ekber cān ķurbānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 2). [hayāt-ı tāze,]

haydar-ı kerrār: Kahramanca döne döne düşmana saldıran Hz. Ali.

Bū-Bekir Fāruķ ‘Ömer ‘Osmān için / **Haydar-ı kerrār** ü efhām ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 102). [haydar-ı kerrār,]

haydar-ı kerrār-ı ġālib: Kahramanca döne döne düşmana saldıran, güçlü, üstün gelen Hz. Ali.

Haydar-ı Kerrār-ı ġālib şir-i Yezdān’dır ‘Alī / Şāhib-i ‘ilm-i şecā’at şāh-ı merdāndır ‘Alī (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 8). [haydar-ı kerrār-ı ġālib,]

haydar-ı kerrār-ı ġālib: Kahramanca döne döne düşmana saldıran, güçlü, üstün gelen Hz. Ali.

Haydar-ı Kerrār-ı ġālib şir-i Yezdān’dır ‘Alī / Şāhib-i ‘ilm ü şecā’at şāh-ı merdān-ı velī (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 9). [haydar-ı kerrār-ı ġālib,]

haydar-ı kerrār-ı ġālib: Kahramanca döne döne düşmana saldıran, güçlü, üstün gelen Hz. Ali.

Haydar-ı Kerrār-ı ġālib şir-i Yezdān’dır ‘Alī / Şāhib-i ‘ilm ü şecā’at şāh-ı merdān-ı velī (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 9). [haydar-ı kerrār-ı ġālib,]

hayf: "Yazık ki, heyhat, vah!" anlamlarında kullanılan ünlem.

Hayf ‘azīzim mürşidim eş-şeyh ‘Aliyyü’l-evliyā / Göçdü gülzār-ı Na’îmi eyledi me’vā vü cā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 1). [hayf,]

hayfā: Eyvah, yazık!.

Firķat ü ‘aşkıñla sūzān olmadı mecnūn-ı dil / Etmedi **hayfā** tūlū’ı māh-ı ümmīdim bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 2). [hayfā,]

Etdi dervīşlere ‘uşşāk niyāz / Cāhiliñ hālīne **hayfā** söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 10). [hayfā,]

Diyerek **hayfā** kerīmem Mihrimāh / Dağı yaşın yirmi sekiz iken āh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 44). [hayfā,]

Şecī’u hem hālīm u pāk-niyet şāh idi **hayfā** / Muvaffāk olmadı bir yār u şādık bendeye zīrā (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 13). [hayfā,]

hayır: Uğurlu, iyi, güzel, yararlı.

Hulku hüsnü veş cemîl ü dehrde yektâ idi / İsmi gibi **hayırlı** hayrı sever ra'nâ idi (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 5). [hayrlı, -lı]

hayır: İyilik.

Hayır şer levh-i sırı her ne ki var emr-i Bārīdır / Belā-yı miḥnet ü hicrāna baña şabr ni'meti düşmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 2). [hayır,]

haylī: Çokça, epeyce, oldukça.

Gösterip **haylī** kerāmāt 'ādetā / Uçdu gitdi ravza-i Firdevs'e tā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 29). [haylī,]

Etmış ihdā dāder-i 'ālīsine / Hizmetinde bulunup **haylī** sene (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 83). [haylī,]

Cismini 'illet tutup **haylī** medīd / Za'af hāli gün-be-gün oldu şedīd (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 90). [haylī,]

İşbu zevk-i dille geçdi **haylī** sāl / Mucib-i firqatdır ammā ki vişāl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 52). [haylī,]

Bilir 'ārifler ol sırı-ı 'azīmi / Bu 'ilmiñ **haylī** müşkildir beyānı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 8). [haylī,]

hayme: Çadır.

Hacle-gāha girmemişken bir perī / Nev-'arūsūñ **haymede** etdi fedā (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 34). [haymede, -de]

hayme-gāh: Çadır kurulan yer.

Kerbelā-yı **hayme-gāhı** hāli āh / Söylesem hūrşīd olur elbet siyāh (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 35). [hayme-gāhı, -ı]

hayme-i 'ulyā: Çok yüksek, çok yüce çadır, eşik.

Göründü kalbim içre bir 'azīm iklīm bir şahrā / Kurulmuş ortasında nūrdan bir **hayme-i 'ulyā** (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 1). [hayme-i 'ulyā,]

hayr: İyi, hayırlı, yararlı, faydalı.

Hayr u tesbīh ü du'ā vü ṭayyibāt / Zıkr ile tevḥīd ey akdes şifāt (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 6). [hayr,]

Hüsnü hulku veş cemîl ü pek güzel idi kızım / **Hayra** mā'il merḥametli bī-bedel idi kızım (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 10). [hayra, -a]

hayr: İyilik, iyi.

Hayr ile yād eylerim aşhāb-ı zī-şānıñ bütün / Cān ile ben Çār-Yār'ın bendesiyim yā Resūl (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 11). [hayr,]

Eger 'ākıl iseñ sa'y eyle **hayra** hōş geçir vaktin / Rızā-yı Hakk'ı taḥşīl et murāda onda ere gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3). [hayra, -a]

Kimseniñ **hayrı** ile şerrine yokdur nazarım / Serseriyim geleli 'āleme hayrān gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 4). [hayrı, -ı]

hayr ile şerrine: İyilik ve kötülük.

Kimseniñ **hayr ile şerrine** yokdur nazarım / Hep kuru laklakadır dilde olanca hünerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 2*). [*hayr ile şerrine, -i, -ne*]

hayr u eser: *Yapıtın hayırlısı, faydalısı.*

Koydu çok **hayr u eser** Dergâh-ı Mevlânâ'da / Kulekapısı Yeñikapı Kâsımpâşâ'da (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 2*). [*hayr u eser,]*

hayr u şer: *İyilik ve kötülük.*

Ben ise bu hâllerden bî-haber / Hîç düşünmezken cihânda **hayr u şer** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 47*). [*hayr u şer,]*

hayrân: *Çok beğenen, hayranlık duyan, tutkun.*

Tâ olub ehl-i dilin efzûn kemâl-i himmeti / Âsitânında çalış mahv et özün **hayrânı** ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 2*). [*hayrânı, -ı*]

Ey gönül bülbül mişâli sen yine **hayrân** mısın / Bâğ-ı 'aşkın ney-nihâli o güle **hayrân** mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [*hayrân,]*

hayrân: *Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse.*

Eder hep şüret-i ahvâline 'ârifleri **hayrân** / Açır 'irfân ehline nice esrâr-ı hikmet mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 10*). [*hayrân,]*

Ol şâh-ı 'aşka bunda vuslat ise murâdın / Kendi özüne 'âşık **hayrân** bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 2*). [*hayrân,]*

Gayrının nakşını mahv eyleyip 'aşka **hayrân** / Coşup 'aşkın ile buhrân olan gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 3*). [*hayrân,]*

Gâh esrâr ile **hayrân** ü gehî mest ü harâb / Gâh şevk-i leb-i dilberle esîr-i ma'cûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 3*). [*hayrân,]*

Eder hep şüret-i ahvâline 'ârifleri **hayrân** / Açır 'irfân ehline nice esrâr-ı hikmet mey (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 10*). [*hayrân,]*

Mihr ü meh bendesidir çarh-ı felek **hayrânı** / Etmede 'aşkı ile devr siyyemâ 'arz u semâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 43*). [*hayrânı, -ı*]

hayrân: *Kendinden geçmiş, mest olmuş.*

Eder sevdâ-yı vaşlın fikr-i la'liñle dili **hayrân** / Derûnuñda olan esrârı mest-i pür-cefâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 4*). [*hayrân,]*

Kalbi mahzûn bağı pür-hûn eşki gülgün neylesin / Dil giriftâr-ı mahabbet olalı **hayrânıdır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 6*). [*hayrânıdır, -ı, -dır*]

Buyur şâhâ seniñdir beyt-i ahzân-ı fakîrânem / Cemâlin şem'ine karşı hemân **hayrânıdır** 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 7*). [*hayrânıdır, -dır*]

Ey gönül bülbül mişâli sen yine **hayrân** mısın / Bâğ-ı 'aşkın ney-nihâli o güle **hayrân** mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [*hayrân,]*

hayrân: *Şaşkın, şaşırıp kalmış, kendinden geçmiş, mest olmuş.*

Kimseniñ hayrı ile şerrine yokdur nazarım / Serseriyim geleli 'âleme **hayrân** gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 4*). [*hayrân,]*

hayrân eder: *Hayranlık duygusu uyandırmak, çok beğenilmek.*

Cism-i bî-ervâha celb-i cân eder cânân-ı 'aşk / Gülşen-i vaşlı dile **hayrân eder** cânân-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 1*). [*hayrân eder, -er*]

hayrân eder: Çok beğenilmek, kendisine hayran bırakmak.

Göñül eflâkını hürşîd-i ‘aşkıñ etmede devrân / Cemâliñ rü’yeti ‘âşıkları zîrâ eder hayrân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 1). [hayrân eder, -er]

hayrân olayım: Beğenmek, kendinden geçmek; arzu etmek.

Rûh-ı sultânı bulup şevk u şafâ / Vaḥdetüñ cāmına hayrân olayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 5). [hayrân olayım, -a, -y, -ım]

hayrân olup: Çok beğenmek, hayran kalmak.

O mâha hâlimi ‘ârza mecâlim kalmadı aşlâ / Olup bu ‘Âdile hayrân çeşm-i mestine gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 6). [hayrân olup, -up]

hayrân olur: Çok beğenmek.

Kible-gâhı ‘âşıkânıñ ‘ârız-ı cânân olur / Dil o mir‘ât-ı şafâya mest olur hayrân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 1). [hayrân olur, -ur]

hayrân olur: Çok beğenmek, kendinden geçmek; bağlanmak.

(Yâ ‘ibâdî) ile cümle mü’minne fermân olur / Ol hitâb-ı ‘izzete cân ü cihân hayrân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 1). [hayrân olur, -ur]

hayrân olur: Çok beğenmek, kendinden geçmek, gözü kamaşmak.

Ol cân ile başdan geçer ‘aşk hicrine gelen ‘âşık / Kendisini fehmi edemez her dem olur hayrân ‘âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 1). [hayrân olur, -ur]

hayrân olur: Çok beğenmek, kendinden geçmek, şaşırma.

Çeşm-i şüretle nasıl hayrân olur bilmem göñül / Çün verâ-yı perdeden resm-i hayâlîñ görmeden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 5). [hayrân olur, -ur]

hayrân ü ser-gerdân olur: Ne yapacağını bilmemek, şaşkın olmak.

Seyr edince cân ü dil hayrân ü ser-gerdân olur / Mest-i cām-ı ‘aşk olan dünyâ vü ‘uḳbâdan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 3). [hayrân ü ser-gerdân olur, -ur]

hayrân-ı benefşe: Menekşenin hayranı.

Ḳalb hayrân-ı benefşe zâr-ı hüsnüñdür seniñ / Zülf havâsıyla perîşân oldum hâlîñ görmeden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 4). [hayrân-ı benefşe,]

hayrân-ı maḥabbet: Aşkın hayranı.

Yâ Rab olayım bende-i dīvân-ı maḥabbet / İrgür beni ḥum-hâneye hayrân-ı maḥabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 1). [hayrân-ı maḥabbet,]

hayrân-ı şânı oldular: Ululuğun hayranı olmak.

Eger insân eger hayvân ü eşyâ / Bu sırıñ oldular hayrân-ı şânı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 6). [hayrân-ı şânı oldular, -du, -lar-ı]

hayrât-hâne: Hayır, iyilik evi.

Şâhibü’l-ḥayr olduḡun ikrâr eder / Kaḡı hayrât-hâneye kim ki gider (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 66). [hayrât-hâneye, -y, -e]

hayret: Bir durum veya bir şey karşısında ne yapacağını, ne hüküm vereceğini bilememe, şaşırma, şaşırıp kalma, şaşkınlık.

Hayretteyim ki kalmadı şabra mecāl hîç / Söyle devâ-yı derdimi Allâh 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 4). [hayretteyim, -te, -yim]

Cân nedir biñ cân fedâ eder bu **hayret** zevkine / 'Âdile mâ'sûku 'âşık bulsa 'uqbâdan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6). [hayret,]

Vech-i cânân kıble-gâhıdır cenâb-ı 'âşıkñ / **Hayret** ile pür-şafâdır cân ü eşyâdan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 2). [hayret,]

Cân nedir biñ cân fedâ eder bu **hayret** zevkine / 'Âdile mâ'sûku 'âşık bulsa 'uqbâdan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6). [hayret,]

Çeşm-i 'ibretle bakar **hayret** ile mebhût olur / Kalb-i 'âşık gibi levh-ı sâde bî-âlâmdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 4). [hayret,]

Onu ol rûtbe etmiş şeş-cihetden **hayret** istilâ / Görür kanda bakarsa sanki didâr-ı kerîm 'âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 4). [hayret,]

Şağın verme bu dünyânın gurûr ü câhına meyliñ / Qalırın sonra **hayretde** meger bul dilde yârânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8). [hayretde,]

Amânı bulmadı zâlim elinde kaldı **hayretle** / Fedâ etdi nihâyet 'âlemi kaçd u irâdetle (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 8). [hayretle, -le]

hayrete daldım: Bir durum veya bir şey karşısında ne yapacağını, ne hüküm vereceğini bilememe, şaşırma, şaşırıp kalma, şaşkınlık.

Görünce mâh-tâb-ı hüsnü rüşen oldu dil-hânem / Bu rü'yânın 'aceb ta'bîri yok mu **hayrete daldım** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2). [hayrete daldım, -dı, -m]

hayrete düşdü: Çok şaşırmak.

Hayrete gayret ile düşdü açıldı dîde / Etdi tâ'îr-i dimâğ büy-ı reh-i gülşen-i yâr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 5). [hayrete düşdü, -dü]

hayret-i 'aşk: Aşk şaşkınlığı.

Hayret-i 'aşk ile kendini bilen her ehl-i hâl / Zevk u şevkin dâ'imâ tecdîd eder hândân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 3). [hayret-i 'aşk,]

hayrı sever: Yoksullara, düşkünlere, yardıma muhtaç olanlara iyilik ve yardım etmesini seven, iyiliksever, yardımsever, hayırperver.

Hulku hüsnü veş cemîl ü dehrde yektâ idi / İsmi gibi hayrlı **hayrı sever** ra'nâ idi (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 5). [hayrı sever,]

hayriyye: Adile Sultan'ın kızı.

Rahmetiñ vâsi' İlâhî 'aşk-ı Fahr-i enbiyâ / Şâd olup bulsun kerîmem **Hayriyye** rûhu refâh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 4). [hayriyye,]

Şabrını lûtf et İlâhî çün budur hükm-i kader / Gitdi **Hayriyye'm** kerîmem derdi geçdi cânâ âh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 2). [hayriyye'm, -m]

hayriyye sultân: Hayriye Sultan.

Yâdigârı kalmış idi **Hayriyye Sultân** baña / Kalb-i maḥzûnum onuñla eglenirdi dâ'imâ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 8). [hayriyye sultân,]

hayr-kadem: Ayağı uğurlu.

İsm-i pâkine sa'âdetle muvaffak olmuş / Ol mübarek-şiyem ol **hayr-ka-dem** feyz-ka-rin (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 17). [hayr-ka-dem,]

hayrû'l-vârisin: Mirasçıların hayırlısı.

Varlığın terk eyleyip geç ol fenâ en-der-fenâ / 'Âdile zâhir olur esrârı **hayrû'l-vârisin** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 7). [hayrû'l-vârisin,]

hayrû'n-nisâ: Kadınların en hayırlısı.

Derd-i 'aşkıñ çâresi bî-kesleriñ sultânı kim / Fâtımâ bint-i nebî **hayrû'n-nisâdır** sevdiğim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 5). [hayrû'n-nisâdır, -dır]

Ya'nî ol verd-i gülistân-ı Nebî / Fâtımâ Zehrâ zihî **Hayrû'n-nisâ** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 11). [hayrû'n-nisâ,]

hayvân: Akılsız, duygusuz, kaba, hoyrat (kimse).

Gel ey zâhid taleb kıl hüsn-i hulku olasıñ insân / O bir 'ilm-i Hudâ'dır bilmeyen onu olur **hayvân** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1). [hayvân,]

hayvân gibi: Kabaca, duygusuzca, akılsız ve idraksizce.

'Ubûdiyetdir ancağ kullara ihsânı Mevlâ'nın / Şakın **hayvân gibi** gezme kabûl et şân-ı insânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 5). [hayvân gibi,]

hayvân ü eşyâ: Hayvan ve varlık.

Eger insân eger **hayvân ü eşyâ** / Bu sırriñ oldular hayrân-ı şânı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 6). [hayvân ü eşyâ,]

hayy: Ar. 1. Esmâ-yı hüsnâdan: hayy-i lâ-yemût. 2. Hayat ile muttasıf olan, diri, sağ.

'İzzeti dâ'im ile'l-âbâd ezelden muṭlaḳa / Dâ'im ü Bâḳî vü Hâlik u Aḫad ü **Hayy** u Şamed (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 2). [hayy,]

hayy: Diri, daima canlı, ebedî hayat sahibi olan // Allah.

Bâb-ı elṭâfiñ bize açdıñ edip luṭf u 'amîm / Ḥamdü lillâh ey Raḥîm ü **Hayy** ü Kayyûm u Kerîm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 2). [hayy,]

Gösterip nûr-ı tecellî vaşlıña lâyıḳlara / Ḥamdü lillâh ey Raḥîm ü **Hayy** ü Kayyûm u Kerîm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 4). [hayy,]

Kıl temâşâ-gâhımı mir'ât-ı vech-i Muştafâ / Ḥamdü lillâh ey Raḥîm ü **Hayy** ü Kayyûm u Kerîm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 6). [hayy,]

Ḳayd-ı keşretten ḥalâş et 'Âdile nâ-çârını / Ḥamdü lillâh ey Raḥîm ü **Hayy** ü Kayyûm u Kerîm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 8). [hayy,]

hayy ü bâḳî'sin: Canlı ve sonsuz.

Hayy ü Bâḳî'sin ki iḫyâ eylediñ / Cümle mevcûdâtı peydâ eylediñ (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 9). [hayy ü bâḳî'sin, -'sin]

hazân: Güz, sonbahar.

Hulku güzel hüsnü güzel bir mâh idi ol nev-civân / Güller gibi açılmadan şoldurdu ruḥsârın **hazân** (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4). [hazân,]

hazân-ı hüzn: Hüznün sonbaharı.

Ḥazān-ı ḥüzn ile pejmürdedir sermā-yı hicretde / Dil-i zārım bahār-ı vaşlıla cānā dil-ārā et (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 4*). [*ḥazān-ı ḥüzn,]*

ḥazān-ı mevt: Ölümün sonbaharı.

Gonca ruḥsārın **ḥazān-ı mevt** āh / Şoldurup cismin daḥı etdi tebāh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 84*). [*ḥazān-ı mevt,]*

ḥazān-ı mevtil: Ölümün sonbaharı.

Gülşen-i dünyāya açılmışdı bunlar gül gibi / Oldular ammā **ḥazān-ı mevtil** maḥv ü hebā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 3*). [*ḥazān-ı mevtil, -ile]*

ḥazer: Sakınma, korunma.

Eylemem Nemrūd-ı nefsiñ zulmü ḳahrından **ḥazer** / Nārda mānend-i İbrāhīm gülistān gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 4*). [*ḥazer,]*

Ne şafādan geçerim vaz ne cefādan **ḥazerim** / Emr-i teslīm-i rızā mülkünü seyrān gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 3*). [*ḥazerim, -im]*

ḥazer: Barış.

Seferlerde **ḥazerlerde** ḥuzūr-ı şems-i enverde / Bulundu çok eşerlerde Ebā Eyyūbe'l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 3*). [*ḥazerlerde, -ler, -de]*

ḥazer etme: Sakınmak, çekinmek.

Şu genc-i vaşlı ḳurtar ḡāfil olma / **Ḥazer etme** raḳībiñ mārılıḡına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 6*). [*ḥazer etme, -me]*

ḥazer eyle: Sakınmak, kaçınmak.

Şaḳın bağlanma ḳayd-ı ilticāya geç **ḥazer eyle** / Edince zāhir ü bāṭın refīḳi yürü pek ağla (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 2*). [*ḥazer eyle,]*

ḥazer eyler: Sakınmak, kaçınmak.

Ne zilletden ne miḥnetden ne 'ālemden **ḥazer eyler** / Umūrun Ḥaḳḳ'a tefvīz eylemiş ḡönlüm rızā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 3*). [*ḥazer eyler, -r]*

ḥazer kıl: Sakınmak, çekinmek.

Ḥazer kıl zāhide buḡz eyleme merdānı Mevlā'ya / Şaḳın baḡrı yanık 'uşşāḳı incitme cefādan geç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 2*). [*ḥazer kıl,]*

ḥazer kıl: Kaçınmak, sakınmak, korunmak.

Luṭf-ı Ḥaḳ olsun ümīdiñ māsivādañ kıl ḥazer / Bābına eyle tevekkül raḡm-ı āsānlıḳ budur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 4*). [*ḥazer kıl,]*

ḥazik: İşinin ehli.

Deḡil mi 'aşḳ-ı Ḥaḳ her derde bir **ḥazik** ḥaḳīm 'āşık / Bulursun derdine dermān yan nāra ḳadīm 'āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 1*). [*ḥazik,]*

ḥazīn: Hüznölü, kederli, mahzun, gamlı.

'İzzet ile şād olma zillet ile hem **ḥazīn** / İltifāt ile ne maḡrūr ü ne ḡam-efşānı ol (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 4*). [*ḥazīn,]*

hazîn ü zârdır: *Hüzünlü ve mecalsiz bir şekilde.*

Hazîn ü zârdır nālân ü pür-efgândır sensiz / Ki yokdur şabra tākāt hep helāk olmaqtadır göñlüm
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 3). [hazîn ü zârdır,]

hâzır: *Hazır, mevcut.*

Her şeyde **hâzırdır** Hudâ bir dem sen ondan olma dūr / Bul dilde cānān zevkını cānān seniñledir
göñül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 3). [hâzırdır, -dır]

Hâzır eyvallāh kaṭār ile bize mihnet-i ezel / Eyleme maḥzūn bu yüzden kalbimi şād et şehā (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 4). [hâzır,]

Ḥamd ü senā Ḥaḳḳ’a sezā / Ol dil-rübā **hâzırda** bil (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 7).
[hâzırda, -da]

Her şeyde **hâzırdır** Hudâ bir dem sen ondan olma dūr / Bul dilde cānān zevkını cānān seniñledir
göñül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3). [hâzırdır, -dır]

Göñül mir’atını şāf et yeter taḥkīka taḳlīdīñ / Hudâ cānında **hâzırdır** tehī şanma seni ey cān
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2). [hâzırdır, -dır]

Hâzır idim va’ diniñ ifāsına / Nâzır idim raḥminiñ icrāsına (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit
41). [hâzır,]

hâzır: *Huzurda, göz önünde olma.*

Bezm-i vuşlat cān-ı ülfet **hâzır** iken mest ol / Gaḫlet edip şalma kendiñ āteş-i hicrāna gel (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 2). [hâzır,]

hâzır olsun: *Var olmak, mevcut bulunmak.*

Dā’imā ḥaḳḳımıza himmeti olsun **hâzır** / Feyz-i ‘aşḳ ile olup dilde maḥabbet zāhir (Âdile Sultan
Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 20). [hâzır olsun, -sun]

hâzır olup: *Her duruma karşı hazırlıklı, uygun vaziyette olmak.*

Zāhir u bātın bütün **hâzır olup** cümle velī / Çıkdı tevḫīd ile istiḳbāl-i rūḥına şehā (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 20, Beyit 9). [hâzır olup, -up]

hazne-i ğayb-ı ilāhī’dē: *Yaratıcının bilinmeyenler hazinesi.*

Her nefes eyler firāş-ı ğamda dil kesb-i şafā / **Hazne-i ğayb-ı ilāhī’dē** ne iḥsāndır ṭabīb (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 9). [hazne-i ğayb-ı ilāhī’dē, -den]

hazret: *Adı söylenmeyen bir kimseden söz edilirken kullanılan bir söz; saygı ifadesi.*

Qıl qabūl ‘aşḳıña şād eyle beni / **Hazretiñ** kurbına lāyık olayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118,
Beyit 2). [hazretiñ, -iñ]

Yāqın ol Ḥaḳḳ’a dūr ol ḥaḳḳdan kim / Saña bir nâzır ol **hazret** degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kit’a
10, Beyit 9). [hazret,]

hazret-i ‘abdü’l-kādir: *Kadiriliğin kurucusu Hz. Abdülkadir Geylani.*

Pīr-i aşḫāb-ı şafā **Hazret-i ‘Abdü’l-kādir** / Şeyḫ-i sultān-ı velā **Hazret-i ‘Abdü’l-kādir** (Âdile
Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 1). [hazret-i ‘abdü’l-kādir,]

Seyyid-i pāk neseb server-i ferḥunde-ḥaseb / Menba‘-i luṭf ü vefā **Hazret-i ‘Abdü’l-kādir** (Âdile
Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 2). [hazret-i ‘abdü’l-kādir,]

Maḥrem-i rāzi Nebī nā’il-i ‘ilm-i ledñi / Mazḥar-ı feyz-i Hudā **Hazret-i ‘Abdü’l-kādir** (Âdile
Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 3). [hazret-i ‘abdü’l-kādir,]

Dest-gîr-i fukarâ çâre-resân-ı zu'afâ / Melce-i bay ü gedâ **Ḥazret-i 'Abdü'l-kâdir** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 4). [ḥazret-i 'abdü'l-kâdir,]

ḥazret-i 'abdülmecîd hân: Sultan II. Mahmud'un oğlu, 31. Osmanlı Padişahı Abdülmecit Han.

'Aḳsine devr etdi soñra işbu çarḥ-ı bî-vefâ / **Ḥazret-i 'Abdülmecîd Hân** eyledi 'azm-i beḳâ (1277) (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 5). [ḥazret-i 'abdülmecîd hân,]

ḥazret-i 'abdülmecîd-i kām-rân: İkbāl sahibi yüce Abdülmecit.

Ḥazret-i 'Abdülmecîd-i kām-rân / Kıldı icrâ izdivâcım nâ-gehân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 49). [ḥazret-i 'abdülmecîd-i kām-rân,]

ḥazret-i ahmed bedevî: Hz. Muhammed'in soyundan gelen ve Mısır evliyasından bir zat.

Pîr-i dānā-yı celî **Ḥazret-i Aḥmed Bedevî** / 'Aşḳ ü irşādı bütün 'āleme bürhân-ı ḳavî (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 11). [ḥazret-i aḥmed bedevî,]

ḥazret-i aḥmed-i sulṭān rūfā'î-yi 'azîm: Rūfai tarikatı kurucusu, önderi Seyyid Ahmed Rūfai.

Ḥazret-i Aḥmed-i sulṭān Rūfā'î-yi 'azîm / Pîr-i zīṣān-ı tarīḳat meh-i burc-ı tekrîm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 6). [ḥazret-i aḥmed-i sulṭān rūfā'î-yi 'azîm,]

ḥazret-i allāh'a: Yüce Allah.

Rûḥlarına ḳıl du'â feryād ile / **Ḥazret-i Allāh'a** yalvar 'Âdile (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 56). [ḥazret-i allāh'a, -a]

ḥazret-i allāh'dan: Yüce Allah.

Ṭarfetü'l-'ayn olma ḡāfil **Ḥazret-i Allāh'dan** / Zıkr-i Ḥaḳḳ'a rûz u şeb sa'y eyleyen insân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 2). [ḥazret-i allāh'dan, -dan]

ḥazret-i 'aşḳ: Ulu aşḳ, yüce sevgi.

Şāh ü sulṭān-ı cihân rütbe olup **ḥazret-i 'aşḳ** / Milket-i ḳalbe gelip dikdi 'ālem devlet-i 'aşḳ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 1). [ḥazret-i 'aşḳ,]

ḥazret-i bârî ta'ālā'dır: Yüce Allah.

'İbāda luṭf u iḥsân u 'atāsın eylemiş mü'tād / Saña ol dōst-ı müşḳîḳ **Ḥazret-i Bārî Ta'ālā'dır** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 6). [ḥazret-i bârî ta'ālā'dır, -dır]

ḥazret-i bint-i resûl'ün zevcidir: Peygamberin kızının eşi, Hz. Fatıma'nın eşi Hz. Ali.

Ḥazret-i bint-i Resûl'ün zevcidir / Şāḥsâr-ı nesl-i pāk-i Muşṭafâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 10). [ḥazret-i bint-i resûl'ün zevcidir, -dır]

ḥazret-i bü'l-ḥasen-i şāzelî de 'ālî pîr: Şāzeliyye tarikatının büyük kurucusu Hz. Ebu Hasan Şāzeli.

Ḥazret-i Bü'l-Ḥasen-i Şāzelî de 'ālî pîr / Ehl-i 'irfāna mü'in ehl-i dile yār ü zāhir (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 31). [ḥazret-i bü'l-ḥasen-i şāzelî de 'ālî pîr,]

ḥazret-i eş-şeyḥ 'alî: Yüce Şeyh Ali.

İşte bir eşḫāb-ı kerāmât idi / Ḳuṭb-ı zamān **Ḥazret-i eş-Şeyḥ 'Alî** (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 11). [ḥazret-i eş-şeyḥ 'alî,]

ḥazret-i fāruk-ı a'zam: Hz. Ömer.

Ḥazret-i Fāruḡ-ı a'zam şāhib-i 'adl ü kerem / Ma'den-i luṭf ü himem ser-şadr-i eşhāb-ı vefā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 5). [ḥazret-i fāruḡ-ı a'zam,]

ḥazret-i fātih muḥammed: Hz. Fatih Muhammed.

Ḥazret-i Fātih Muḥammed Ḥān-ı zīşān-ı velī / Bendegān-ı gāziyānı 'askeri cümle velī (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 4). [ḥazret-i fātih muḥammed,]

ḥazret-i ḥacı bayrām: Hz. Hacı Bayram Veli; Bayramilik tarikatının kurucusudur. Mutasavvıf ve şairdir.

Gurre-i 'id-i vişāl Ḥazret-i Ḥacı Bayrām / Şems-i eflāk-i kemāl maẓhar-ı nūr-ı 'allām (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 51). [ḥazret-i ḥacı bayrām,]

ḥazret-i hādī naḡī-yi kām-rān: Bahtiyar Hz. İmam Ali Hadi (Naki).

Ḥazret-i Hādī Naḡī-yi kām-rān / 'Āşir-ı ısnā 'aşerdir bī-gümān (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 78). [ḥazret-i hādī naḡī-yi kām-rān,]

ḥazret-i ḥakk'a: Allah.

Ḥamd-i bī-ḥad Ḥazret-i Ḥakk'a sezā / Luṭfuna iḥsānına yok intihā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 1). [ḥazret-i ḥakk'a, -a]

ḥazret-i ḥakk'ın: Allah.

Mihr-i pertev-efken ü lem'ān-ı burc-ı mes'adet / Ḥazret-i Ḥakk'ın ḥabibi nūr-ı çeşm-i āşıkān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 5). [ḥazret-i ḥakk'ın, -ın]

Ḥazret-i Ḥakk'ın ḡarınisin eyā Şāh-ı rūsul / Etmedi Ḥālik nazīriñ ḡalk-ı ḡilḡatden beri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 9). [ḥazret-i ḥakk'ın, -ın]

ḥazret-i kur'an'a: Yüce Kur'an-ı Kerim.

'Âdile ezḡarın olsun dā'imā ism-i Celāl / Sırr-ı pāk-i Muştafā'dır Ḥazret-i Kur'an'a gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 6). [ḥazret-i kur'an'a, -a]

ḥazret-i kutb-ı cihān: Âlemin yüce Kutb'u.

Ḥazret-i Kutb-ı cihān vāḡıf-ı sırr u ma'nā / Rehber-i rāh-ı kemālāt-ı celī Mevlānā (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 41). [ḥazret-i kutb-ı cihān,]

ḥazret-i maḡmūd şāh: Sultan 2. Mahmut.

Böyle deyip eyler imiş şöyle āh / Sağ olaydı Ḥazret-i Maḡmūd Şāh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 38). [ḥazret-i maḡmūd şāh,]

ḥazret-i mesned-nişin-i rāh-ı şāh-ı naḡşbend: Nakşibendi şeyhinin yolunun yüce makamı.

Ḥazret-i mesned-nişin-i rāh-ı şāh-ı Naḡşbend / Menba'-ı iḥsān u kân-ı ma'rifet şeyhim 'Alī (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 5, Beyit 1). [ḥazret-i mesned-nişin-i rāh-ı şāh-ı naḡşbend,]

ḥazret-i mevlā'nın: Yüce Allah.

Zıkr ü tevḡid ederekden ḡaşılı / Ḥazret-i Mevlā'nın oldu vāşılı (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 73). [ḥazret-i mevlā'nın, -nın]

ḥazret-i mevlā-yı tevḡid et: Yüce Allah'ın birliğini anlatmak, bildirmek.

Ḥazret-i Mevlā-yı tevḥīd et bulup bir dānelik / Ḥaḳ Muḥammed dediñ ise maḥv olur efsānelik
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1*). [*ḥazret-i mevlā-yı tevḥīd et,]*

ḥazret-i 'osmān-ı zī'n-nūreyn: İki nur sahibi Hz. Osman.

Ḥazret-i 'Osmān-ı Zī'n-nūreyn ol kân-ı vefā / Ḥāk-i pāyinden melekler de ederlerdi ḥayā (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 6*). [*ḥazret-i 'osmān-ı zī'n-nūreyn,]*

ḥazret-i rabbū'l-en 'ām: Bütün mahlukatın yüce yaratıcısı.

Her ne ise **Ḥazret-i Rabbū'l-en 'ām** / İstedigün eyler icrā ve's-selām (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 36*). [*ḥazret-i rabbū'l-en 'ām,]*

ḥazret-i şeyh cibāvī-i velī sa'de'd-dīn: Nakşibendilik tarikatının büyüklerinden, Şeyh Saadettin Cibavî.

Ḥazret-i Şeyh Cibāvī-i Velī Sa'de'd-dīn / Kıdve-i ehl-i tecellī-i reh-i şer'-i mübīn (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 16*). [*ḥazret-i şeyh cibāvī-i velī sa'de'd-dīn,]*

ḥazret-i şeyh desūkī ki denir ibrahīm: Mısırlı Arap mutasavvıf, Desûkiyye tarikatının kurucusu.

Ḥazret-i şeyh Desūkī ki denir İbrāhīm / 'Āşık-ı tāl'atı maḥbûb Ḥudāvend-i 'alīm (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 21*). [*ḥazret-i şeyh desūkī ki denir ibrahīm,]*

ḥazret-i seyyid 'alī rızā: Ali Rıza İmam; On iki imamın sekizincisidir.

Ol sekizinci ki evlād-ı celīl / **Ḥazret-i Seyyid 'Alī Rızā** cemīl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 64*). [*ḥazret-i seyyid 'alī rızā,]*

ḥazret-i seyyid muḥammed bâkır: On iki imamdandır beşincisi, Zeynel Abidin'in oğlu, Hz. Hüseyin'in torunu.

Ol beşinci nesl-i pāk ü muḥterem / **Ḥazret-i Seyyid Muḥammed Bâkır** hem (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 43*). [*ḥazret-i seyyid muḥammed bâkır,]*

ḥazret-i seyyid nizāmu'd-dīn: XVI. yüzyılın ilk yarısında İstanbul'da dünyaya geldiği tahmin edilmektedir. Sümbül Efendi'nin müridlerindendir.

Ḥazret-i seyyid Nizāmu'd-dīn pāk-i Ḥalvetī / Rütbe-i feyz ü kerāmetdir maḳām-ı devleti (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 3*). [*ḥazret-i seyyid nizāmu'd-dīn,]*

ḥazret-i seyyid-i şīrvānī-i yahyā-yı celīl: Halveti tarikatının ileri gelenlerinden Hz. Seyyid Şīrvānī.

Ḥazret-i Seyyid-i Şīrvānī-i Yahyā-yı celīl / Ḥalvetī rāhını ihdās ederek oldu delīl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 56*). [*ḥazret-i seyyid-i şīrvānī-i yahyā-yı celīl,]*

ḥazret-i şıddık-i a'zamdır: Büyük, yüce Hz. Ebubekir.

Pīşvāmuz **Ḥazret-i Şıddık-i a'zamdır** bizim / Nesl-i pākile siyādet -intimādır Nakşibend (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 2*). [*ḥazret-i şıddık-i a'zamdır, -dır]*

ḥazret-i şıddık-ı ekberdir: En yüce, sadık olan kimse; Hz. Ebubekir.

Ḥazret-i şıddık-ı ekberdir imām-ı evliyā / Kāmilīniñ ekmeli hem yār-ı gār-ı Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 1*). [*ḥazret-i şıddık-ı ekberdir, -dır]*

ḥazret-i ümmī sinān: Hz. Ümmi Sinan.

Server-i şāhib-kerāmet hādī-i rāh-ı cinān / Rehber-i ehl-i maḥabbet **Ḥazret-i Ümmī Sinān** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 16*). [*ḥazret-i ümmī sinān,]*

hazret-i veyse'l-karānī: Hz. Veysel Karani.

Mazhar-ı feyz-i Hudā **hazret-i Veyse'l-Karānī** / 'Ārif-i 'ilm-i ledün mebd'e'-i 'aşk ü ma'nā
(*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 3*). [*hazret-i veyse'l-karānī,]*

hazret-i yahyā efendī-yi beşiktaşī-sıfāt: Bektaşī Yahya Efendi.

Hazret-i Yahyā Efendī-yi Beşiktaşī-sıfāt / Mazhar-ı feyz-ı velāyet nā'il-i envār-ı zāt (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 13*). [*hazret-i yahyā efendī-yi beşiktaşī-sıfāt,]*

hebā: Yok olma, ziyan olma.

Vermez eflāke ziyā bu şems ü meh yā Rabbenā / Bī-zevāl Allāh'sın cümle **hebā** yā Rabbenā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 3*). [*hebā,]*

hebā eyle: Ziyan etmek.

Zāt-ı İbrāhīm-i Edhem gibi ol derviş-i pāk / Var şoyun dergāh-ı 'aşka vārın eyle hebā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 7*). [*hebā eyle,]*

hebā olmakda: Boşa gitmek, zayi olmak.

Yā Kerīm senden meded olmakda hep 'ömrüm hebā / Rāhına 'aşkıñ delīl et vaşlıña hasret koma
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 1*). [*hebā olmakda, -makda]*

hecr: Ayrılık.

Gāh vaşlıña olurdu bu dil-i āvāre şād / **Hecr** ile oldum helāk eyvāh bilmem n'eyledim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 5*). [*hecr,]*

heftümīn: Yedinci.

Hem o Mūsā Kāzım-ı devlet-karīn / Nesl-i maḥbūb-ı Hudā'ya **heftümīn** (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 57*). [*heftümīn,]*

hekīmān: Doktorlar.

'Ācız kalıp dermāndan oldu **hekīmān** nā-tuvān / Buldu yerini 'ākıbet Allāh'ın emri bī-gümān
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 8*). [*hekīmān,]*

helāk et: Yok etmek, öldürmek.

Dil-nüvāz-ı 'ācizān ol şān-ı insanlık budur / Şabr ile nefsi **helāk et** şāh-ı merdanlık budur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 1*). [*helāk et,]*

helāk etdi: Mahvetmek, perişan etmek, öldürmek.

Neyleyem gām **helāk etdi** beni / Aradan ref olunmayınca hicāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 2*). [*helāk etdi, -di]*

helāk oldum: Yok olmak; perişan hāle gelmek, mahvolmak.

Gāh vaşlıña olurdu bu dil-i āvāre şād / Hecr ile oldum helāk eyvāh bilmem n'eyledim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 5*). [*helāk oldum, -du, -m]*

helāk olmaktadır: Mahvolmak, perişan hāle gelmek.

Hazīn ü zārdır nālān ü pür-efgāndır sensiz / Ki yokdur şabra tākāt hep **helāk olmaktadır** gönülüm
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 3*). [*helāk olmaktadır,]*

helvā-yı ‘aşkı: *Aşk helvası.*

Mey-i rūhānī dolsun mest olunca tā bütün eczā / Şeker **helvā-yı ‘aşkı** nüş edip bul ol leb-i nābı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 2*). [*helvā-yı ‘aşkı, -ı*]

helvā-yı nefsanī: *Nefisle, arzularla ilgili; nefis helvası.*

Dimāğ-ı hāle lezzetdir yerim **helvā-yı ‘uşşākı** / Dehānım buldu zevkīn ben yemem **helvā-yı nefsanī**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 4*). [*helvā-yı nefsanī, -ı*]

helvā-yı ‘uşşākı: *Âşıkların helvası.*

Dimāğ-ı hāle lezzetdir yerim **helvā-yı ‘uşşākı** / Dehānım buldu zevkīn ben yemem **helvā-yı nefsanī**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 4*). [*helvā-yı ‘uşşākı, -ı*]

hem: *Aynı, tıpkı, sanki.*

Beyt-i Hudā’dır gönül bākī yine **hem** oldur / Gel diyelim ‘aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 6*). [*hem, -ı*]

Qabrini ede Muhammed ‘Alī Pāşā’nın Hāk / Bāğ-ı Firdevs ile **hem** ravza-i gülzār-ı cinān (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 7, Beyit 1*). [*hem, -ı*]

Ravza-i ‘ulyāsına yüz biñ selām / Āline aşhābına **hem** bi’t-temām (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 9*). [*hem, -ı*]

Göründü āsumān bir top kandil / Şarılmış şevkına **hem** nūr-ı zencīr (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 7*). [*hem, -ı*]

hem: *Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.*

Hem Kerīm’sin hem Raḥīm’sin hem ‘Azīm’sin ey Hudā / Gazabuñı rahmetiñ sebkat eder eyle meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 2*). [*hem, -ı*]

Cemāl-i pākini mir’at-ı dilde seyr eden / Maḥabbet eyledi **hem** şahid oldu **hem** meşhūd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 2*). [*hem, -ı*]

Gönlüm alan yārimiz ol hūblar sultānıdır / ‘Aşk ehli **hem** kulu **hem** bende-i fermānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 1*). [*hem, -ı*]

Yazılı vaşf-ı cemīliñ āyet-i Qur’ān’da / **Hem** Ḥabīb-i Kibriyā’sın hem şefi’ü’l-müzniḥin (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 4, Beyit 3*). [*hem, -ı*]

Mübtelā-yı derd-i a’zamdır ‘Alī / **Hem** şehīd-i İbn-i Mülcemdir ‘Alī (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 14*). [*hem, -ı*]

Hem ikincisi imām-ı bā-şafā / Ol Ḥasan İbn-i ‘Aliyyü’l-murtażā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 15*). [*hem, -ı*]

hem: *Ayrıca, üstelik, bir de, ilave olarak.*

Seniñdir kıl seniñ ihsān seniñ derd ile dermān **hem** / Seniñdir emr ile fermān amān Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2*). [*hem, -ı*]

Seniñdir **hem** bütün kuvvet seniñdir şevket ü ḥaşmet / Seniñdir kudret ü ḥikmet amān Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 4*). [*hem, -ı*]

Dōst hemān bir Allah **hem** Muhammed Resūlullah / Diyelim (fa’lem ennehü lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 1*). [*hem, -ı*]

Senden evvel ümmetinden kimse girmez cennete / **Hem** buyurdu Fahr-ı ‘ālem ol Muhammed Muşafā (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 3*). [*hem, -ı*]

Şıdkile Allah deyip de gir hemân devrâna gel / **Hem** huzûr u zevk ile her demde zıkrü'llâh'a gel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 1*). [hem,]

Gonca-i hândandır **hem** bülbül-i nâlandı / Gülşen-i pîr-i muğâna 'Âdile her an gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 6*). [hem,]

Cihânı seyle verir **hem** yakıp vîrân eder çarhı / Nigâh-ı nâz ile bir câme nâ'il olmasa gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 7*). [hem,]

Hayâlîñ fikrine dalınca aldım hâmeyi deste / Güftâr-ı 'aşkı yazdım **hem** söyledi lisânım yâ Hû
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 2*). [hem,]

Seferde mülk-i dilde şâh-ı 'aşkıñ yârı olmuştur / Meger bezm-i vişâliñ mahremi **hem** hâşılıdır
mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 7*). [hem,]

Hem sırât-ı müstakîme eyle tevfiķiñ refîķ / Râh-ı maķşûdu bize âsân et yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 2*). [hem,]

Her dem 'aşkuñ şevķi ile zıkr ü tevħîd edeyim / **Hem** 'ibâdet edeyim ihlâş ile yâ Rab saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 4*). [hem,]

Gir gönül şehrin tavâf kıl beyt-i Ekrem ondadır / Sidre vü levh ü kalem **hem** 'arş-ı a'zâm ondadır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 1*). [hem,]

Seniñdir kûl seniñ ihsân seniñ derd ile dermân **hem** / Seniñdir emr ile fermân amân Allah meded
Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [hem,]

Seniñdir **hem** bütün kuvvet seniñdir şevket ü haşmet / Seniñdir kudret ü hikmet amân Allah
meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4*). [hem,]

Muştafâ sultân-ı zî-şân-ı cihândır Muştafâ / Muştafâ **hem** bâ'is-i kevn ü mekândır Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 1*). [hem,]

Maķşad-ı icâd-ı 'âlem **hem** habîb-i Gird-kâr / Muştafâ tayy-ı mekân eyler revândur Muştafâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 5*). [hem,]

Hâzret-i şiddik-i ekberdir imâm-ı evliyâ / Kâmilîniñ ekmeli **hem** yâr-ı gâr-ı Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 1*). [hem,]

Câmi'ül-Kur'an olan 'Osmân-ı Zî'n-nüreyñ **hem** / Sâlis-i şems-i hilâfet menba'ı hilm ü hayâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 7*). [hem,]

Çekmiş idi küşe-i vahdete zât-ı pâkini / Haşleti şabr u tevekkülle tesellüm **hem** rızâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 8*). [hem,]

Fâtımâ Sultân Refî'a ile Münîre Nâ'ile / **Hem** biri Behîce sultânlar ki cümle dil-rübâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 2*). [hem,]

Hem mürâ'î 'âbidiñ kalbinde yokdur zerre nûr / Çün enâniyyet eden zâhid olur Hâķ'dan cüdâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [hem,]

Mużtarib kaldı gönül **hem** gûşe-i hicrânda / Olmuşum Mecnûn hayâl-i vaşlîñ ile dâ'imâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 3*). [hem,]

Senden evvel ümmetinden kimse girmez cennete / **Hem** buyurdu Fahr-ı 'âlem ol Muḥammed
Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [hem,]

Şu'lelendi yandı dağ dağ sînde yer yer çerâğ / Cânlara verdi ziyâ **hem** 'âleme ol âfitâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 2*). [hem,]

Hâli ḥurşidiñ n'olurdu yâr setr etse yüzün / Açsa **hem** etmez taḥammül kim olur mest ü ḥarâb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 7*). [hem,]

Gubâr-ı gayrdan pâk eyle kalbim **hem** mücellâ et / Hârim-i zâta envâr-ı şifâtîñ şu'le-baḥşâ et
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 1*). [hem,]

Degildir zevk için gelmek cihâna nefsi bilmekdir / Bu bir düşdür nedâmetler çekersin sonra **hem**
miḥnet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4*). [hem,]

Îlâhî tâ sehergâh-ı kıyâmet 'Âdile'niñ **hem** / Ser-i ḥâkinde kıl imânımı kândil-i pür-raḥmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 7*). [hem,]

Degildir zevk için gelmek cihāna nefsi bilmekdir / Bu bir düşdür nedāmetler çekersin şoñra **hem** miñnet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4*). [hem,]

İlāhī tā sehergāh-ı kıyāmet ‘Ādile’niñ **hem** / Ser-i hākinde kıl ĩmānını kandil-i pür-rañmet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 7*). [hem,]

Ķamu ‘ālem saña ‘āşık reh-i ‘aşkında **hem** şādık / Bulanlar sen gibi bir yāri ağıyārı n’ider ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [hem,]

Derd-i ‘aşk ile bu gün nālān ü **hem** giryān olur / Vuşlat-ı yār ile yarın hürrem ü şādān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 8*). [hem,]

Ķuluyum **hem** esriyim o şāhīnşāh-ı hūbānīñ / Ķuluna ‘āşıkına lūtfu çok şāh-ı zemānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 3*). [hem,]

Gamım yok hīç kederden derd ü miñnetden vazīfem **hem** / Garībim ilticāya her seher bir pādīşāhım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [hem,]

Gel ‘aşk ile feth eyleyip beyt-i dili eyle tavāf / Deryā-yı ‘aşk içre dalıp **hem** gökde pervāz ede gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 5*). [hem,]

Çek māsivādan destīñi **hem** kalbiñi pāk ede gör / Mest-i mey-i ‘aşk ol ki sen ey ‘Ādile cānāñı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 8*). [hem,]

Hemān yan ‘Ādile kaçma bu nārīñ nūr olur şoñu / Ciger āteş kan āteş kalb āteş **hem** cihān āteş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8*). [hem,]

‘Ādile eyle tarīk içre tevekkül **hem** rızā / Feth-i bāb olur nevālīñden yaķar dilde çerāğ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 6*). [hem,]

Dü cihānda bā‘iñ rif’atdır **hem** mañz-ı necāz / Mucib-i feyz u sa‘ādet başķa bir kuvvetdir ‘aşķ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 4*). [hem,]

‘İzzet ile şād olma zillet ile **hem** hāzīn / İltifāt ile ne mağrūr ü ne ģam-efşāñı ol (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 4*). [hem,]

Şevķ-i gōñlüm ‘aşķıñ ile rāhāt ü ārām **hem** / Nūr-ı vechinden diger ‘izz ü murādı neylerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 2*). [hem,]

Şıdķile Allah deyip de gir hemān devrāna gel / **Hem** hūzūr u zevķ ile her demde zıķru’llāh’a gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1*). [hem,]

Çün rızā-yı Hāķķ’ı bildim secde kıldım ağıladım / **Hem** hāķīķat bahırınıñ ka‘rına dāldım ağıladım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 1*). [hem,]

Çünkü saña müşfıķdır ol sen ģāfil olma ondan **hem** / (Hāblü’l-verīd) esrārımı fehm eyle olasın ķarīn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [hem,]

‘Aşķdır dü ‘ālem içre cāñı yāra vaşl eden / ‘Aşķdır dā’im olan **hem** mañrem-i esrār-ı cāñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 3*). [hem,]

‘Aşķdır **hem** şayķal-ı mir’at-ı eshāb-ı derūn / ‘Aşķdır bir āteş-i cāñ-suz ey dil sen de yan (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 8*). [hem,]

Gonca-i hāndāndır **hem** bülbül-i nālāndır / Gülşen-i pīr-i muģāna ‘Ādile her an gōñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6*). [hem,]

Serde ‘aķlım ķalmadı vaşfında ‘āciz oldu dil / Yok taħammül keşfe **hem** taģyīri müşķildir bütün (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [hem,]

Eyle ‘uzletde maħabbet vaħdeti keşretde **hem** / Görmek istersen eger cānāñ rüyün her zamāñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 2*). [hem,]

Hem yalancınıñ sözünü diñleyip verme ķulaķ / İşte buldur pend-i pīrāñ ü erenler bī-ģumāñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 5*). [hem,]

Bu gün meydān-ı ‘aşķ içre şalādır isteyen gelsin / Geçip cāñ ile **hem** başdan bu devrāñı bilen gelsin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 1*). [hem,]

Hem ol ķuşuñ gizli derūnunda sırr-ı şāh / Yok ķudreti kim eyleye i’lāñ gōñül ķuşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 5*). [hem,]

Cihānı seyle verir **hem** yakıp vīrān eder çarhı / Nigāh-ı nāz ile bir cāme nā'il olmasa gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7*). [hem,]

Onları bilmezsin **hem** esrārlarından bī-ḥaber / Çeşmiñ a'mā göremezsın evliyā-yı enveri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 2*). [hem,]

Nağmede ṭanbūr ü bülbül **hem** şafāda 'Âdile / Cennet-i sīnede taze açdı cānān gülleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 9*). [hem,]

Geçip bed-ḥūydan ḥulk-ı cemīl ol **hem** sa'ādet bul / Ki teslīmiyetin olsun rızā-yı maḥz-ı Yezdāni
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 4*). [hem,]

Fedā-yı cān eden dīn uğruna maḥrūm kalmaz hīç / Gazāda **hem** firāşında vefāt etse şehādetdir
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 7*). [hem,]

Tābi'iz aşḥāba on iki imāma **hem** muḥibb / Bū-Ḥanīfe mezhebimizdir (hüden li'l-müttekīn) (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 6*). [hem,]

Tābi'iz aşḥāba on iki imāma **hem** muḥibb / Bū-Ḥanīfe mezhebimizdir (hüden li'l-müttekīn) (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 6*). [hem,]

Hem etdiñ nūr-ı 'aşkıñla cihānı maẓhar-ı dīdār / Seniñ her cān ü dil ṭab' ile mā'il nūruña yā Rab
(*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 3*). [hem,]

Hem 'ibād-ı şālihīnin üstüne / Nūr-ı gufrān u 'ināyātin ine (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 13*). [hem,]

Hem Muhammed ḥāş kuludur onuñ / **Hem** Ḥabīb'i hem Resūlūdūr onuñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 16*). [hem,]

Ḥālid İbn-i Zeyd-i Enşārī ol / **Hem** Resūlu'llāh 'alemdārıdır ol (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 13*). [hem,]

Geldi Rūm'a feth-i Kōstantin için / **Hem** şehādet buldu ol devlet-nümün (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 17*). [hem,]

Ḥālid İbn-i Zeyd-i Enşārī ol / **Hem** Resūlu'llāh 'alemdārıdır ol (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 13*). [hem,]

Geldi Rūm'a feth-i Kōstantin için / **Hem** şehādet buldu ol devlet-nümün (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 17*). [hem,]

Şāhibü'l-ḥayrāt idi **hem** bī-riyā / Cāmi' ü mekteb gibi yaptı binā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 99*). [hem,]

İsmi gibi Şālihā **hem** 'ābide / Zākire **hem** şāhire **hem** zāhide (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 24*). [hem,]

İki devletli şāḥāvetli idi / Merḥāmetli **hem** mürüvvetli idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 78*). [hem,]

Şāhibü'l-ḥayrāt idi **hem** bī-riyā / Cāmi' ü mekteb gibi yaptı binā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 99*). [hem,]

İsmi gibi Şālihā **hem** 'ābide / Zākire **hem** şāhire **hem** zāhide (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 24*). [hem,]

Ḥācī Ḥūşyār Kadın onuñ māderi / Babamızıñ **hem** ikinci hem-seri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 31*). [hem,]

İki devletli şāḥāvetli idi / Merḥāmetli **hem** mürüvvetli idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 78*). [hem,]

Öyle me'yūsum ki mişlim görmemişdir bu cihān / Vālidem cānım idi **hem** vālidim Maḥmūd Ḥān
(1255) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 1*). [hem,]

Ḳabrin ol merḥūmlarıñ bağ-ı cinān eyle hemān / Her biriniñ destgiri ola **hem** Faḥr-i cihān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 21*). [hem,]

Al şu iḥsānım götür serdārıma / **Hem** selām et 'asker ü enşārıma (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 14*). [hem,]

Mesned-i pāk-i kapudaniyye **hem** / Altı def'a geldi o deryā kerem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 62*). [hem,]

Hem ğayūr bir pādişāh-ı bī-zevālim muṭlakā / 'Âdile 'aşkımdan ayrılma seniñdir ol şafā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 8*). [hem,]

Et nazar bu ḳalb-i mecrūha hemīşe fırkatıñ / **Hem** dil-i virānı maḥzūn eylemekde ḥasretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 9*). [hem,]

'Âdile ḳuluñu **hem** bī-başarlardan şaklayıp / Yā Hayy yā Hayy yā Ḳayyūm iḥsān ü meded yā Hayy (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 8*). [hem,]

Şecī' u **hem** ḥalīm u pāk-niyet şāh idi ḥayfā / Muvaffaḳ olmadı bir yār u şādiḳ bendeye zīrā (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 13*). [hem,]

Edip **hem** nūr-ı Fahr-i 'ālem ile ḳabirini rūşen / Firāḳı ḳaldı cānlarda cihānı etdi pūr-şiven (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 11*). [hem,]

Hem o Fahr-i ḳā'ināta biñ salāt / Bā'is-i icād-ı eşyā muṭlakā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 4*). [hem,]

Ḥālet-i isnā 'aşer evlādı **hem** / 'Aşk ta'dādı dile gördü ehem (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 7*). [hem,]

Ol beşinci nesl-i pāk ü muḥterem / Ḥāzret-i Seyyid Muḥammed Bāḳır **hem** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 43*). [hem,]

Hem o Mūsā Kāzım-ı devlet-ḳarīn / Nesl-i maḥbūb-ı Ḥudā'ya heftümīn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 57*). [hem,]

Gül-cemāli ḥoş-maḳālī 'aşkına / Gonca derler **hem** eder bülbül fiḡān (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 95*). [hem,]

Çeşmine sürme edip ḥāk-i Medīne şehrin / Ḥāk-i pāyi medenī **hem** bedevī Tañtavī (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 14*). [hem,]

Yedi yüz on sekizinde buyurup dehre ṭulū' / Yedi yüz ḳoḳsan ikide **hem** edip Ḥāḳḳ'a rücu' (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 50*). [hem,]

hem: Aynı zamanda, ayrıca.

Yazdı **hem** Ḳāzī Keşşāf Cerīr-i Tāberī / Pīrden aldım ezeli Lemyezelī'den ḥaberi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 3*). [hem,]

hem birāder hem peder hem vālide hem destgīr: Hem kardeş hem baba hem anne hem yardımcı.

Çün baña olmuş idi hem şāh ü hem yār u nāşīr / **Hem birāder hem peder hem vālide hem destgīr** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 6*). [hem birāder hem peder hem vālide hem destgīr,]

hem cemīl ü hem celīl u hem 'aceb devletdir: Hem güzel hem yüce hem de şaşılacak derecede mutluluk.

Ol muḥibbi sa'y ile gör nice bir ḥāletdir 'aşḳ / **Hem cemīl ü hem celīl u hem 'aceb devletdir** 'aşḳ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 1*). [hem cemīl ü hem celīl u hem 'aceb devletdir, - dir]

hem dahı: Hem de; ayrıca.

Vaşfına ḳābil mi dil taḥrīrine 'āciz ḳalem / 'Âdile cāy-ı şafādır **hem dahı** hengāmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 5*). [hem dahı,]

hem de: Ayrıca.

Ḳıl benī āḡāh **hem de** vaşla lāyık olayım / Ol açık ḳapıña geldim el-amān 'afv et şehā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 3*). [hem de,]

hem hem: Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Bağ seher Cibrîl hem pervânesi hem bûlbülü / Hem yanar hem âh eder ol nûra kim bî-hâr gül
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 3). [hem hem,]

hem hem: Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir bağlaç.

Hem Muhammed hâş kuludur onun / Hem Hâbîb'i hem Resûlüdür onun (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 16). [hem hem,]

hem hem de: Hem ... hem de... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bağlaç.

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevk / O dil kim 'aşk ile dolar da döstuna muhib
olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2). [hem hem de,]

hem şâh ü hem yâr u nâşîr: Hem padişah hem dost ve yardımcı.

Çün baña olmuş idi hem şâh ü hem yâr u nâşîr / Hem birâder hem peder hem vâlîde hem destgîr
(Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 6). [hem şâh ü hem yâr u nâşîr,]

hemân: Hemen, o anda; öylece.

Göñül odur ki mey-i 'aşkı nûş edince hemân / Mişâl-i cür'a-i câmı eder o ma'v-ı vücûd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 5). [hemân,]

hemân: Aynı, sanki.

Kabrın ol merhûmların bağ-ı cinân eyle hemân / Her birinin destgîri ola hem Fa'hr-i cihân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 21). [hemân,]

Çün Muhammed 'Ali Pâşâ bir zamân / Hâl-i mâzî 'aqlına gelse hemân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 37). [hemân,]

hemân: Artık.

Kalma alçak begenip kendiñ tevâzu' üzre ol / Bu tevâzu'dan güzel rif'at hemân olmaz saña
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 2). [hemân,]

Şöhret kerâmet istemez 'âşık-ı Rızâullâha er / 'Ârif olup ey dil hemân hep varlığı terk ede gör
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 6). [hemân,]

Cilâ bulunca dil eyler tecellî yâr hemân / Hezâr hâne-i kalbi o nûr eder mesrûr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 4). [hemân,]

Kâm-rân-ı 'aşk olanlardır o bî-nâm u nişân / Döstunu bulan sa'âdetli hemân pinhân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 6). [hemân,]

hemân: Ancak, yalnızca; daima, her zaman; çabucak, derhâl.

Döst hemân bir Allah hem Muhammed Resûlullah / Diyelim (fa'lem ennehü lâ ilâhe illallah)
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 1). [hemân,]

Zü'l-fikârî güşe-i 'arş-ı mu'allâda onun / Koydular tev'hîd-i imânı şerî'atle hemân (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 10). [hemân,]

Dü 'âlem miñnet ü derdi dilinde 'aşk ile kalmaz / Hemân endîşe vü fikri hayâl-i döst u yâr olur
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 4). [hemân,]

Şıdkile Allah deyip de gir hemân devrâna gel / Hem huzûr u zevk ile her demde zikru'llâh'a gel
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 1). [hemân,]

‘Aşk-ı Hakk’ı şevk ile rāh-ı maḥabbetde bulup / Nūr-ı ‘aşka er **hemān** cūş eyle zikru’llāha gel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 2*). [hemān,]

Meclis-i ‘āşıktan ayrılma edeb gözle **hemān** / Hakk’ı yād et şevkle her demde zikru’llāha gel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 6*). [hemān,]

Dem-ā-dem şem‘-i ‘aşka karşı yan pervāne-i ‘aşk ol / Diğer kār isteme Hakk’dan **hemān** zikr-i
Hudā’ya gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 4*). [hemān,]

Meded artırmada bu baḥr-i ḥasret feyz u emvācın / **Hemān** deryā-yı ‘aşka cūşa gelsin dā’imā
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 2*). [hemān,]

Küşād eyle temāşā-gāhını āyinesi onuñ / **Hemān** berķ-i cemālīñ görsün ol dīvānedir gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 4*). [hemān,]

Hemān şām u seḥer ol pādīşāha ‘Âdile yalvar / Olur ‘aşkıñ vişāl-i yāra rehber şimdi şabr eyle
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 6*). [hemān,]

Budur pendim saña ey dil cefā-yı yarı çok ağla / Dilerseñ vaşl-ı dīdārı **hemān** leyl ü nehār ağla
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 1*). [hemān,]

Terahḥum eyleye şāyet saña ol āfet-i hūn-rīz / Gece gündüz **hemān** ey dil fiğān ü zār ile ağla
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 4*). [hemān,]

Hemān bir kaç piyāle nūş edelim nev-bahār oldu / Zamān ‘ıyş ü şūrb ü sākī-i bezm-i vefādır mey
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 5*). [hemān,]

Her kul ol şāhiñ olur mu dāḥil-i bezmi **hemān** / Ḥalvet-i vaşla deḥālet başka iḥsān degil mi (*Âdile
Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3*). [hemān,]

Ol mübārek maḥdemiñ kıldı müşeref ḥānemi / Oldı dermān ḥāk-ı pāyın çāresiz derde **hemān**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 7*). [hemān,]

İşit bu nükteyi irāk şanma kendini Hakk’dan / **Hemān** bākī kalan ol zū’l-celālin vechidir zīrā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 3*). [hemān,]

Bu yerde böyle fehmeyle vişālī ‘Âdile çünkü / **Hemān** bātıl ḥayālī ref etmekdir hūner ḥaḳḳā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 7*). [hemān,]

Cezbe-i ‘aşkıñ **hemān** eyle taḥammül bārına / ‘Âdile bir ulu devletdir sa’ādetdir saña (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 8*). [hemān,]

Hakk için sev kimi severseñ onu dōst tut **hemān** / ‘Âdile ol mihirden aşla zarar gelmez saña (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6*). [hemān,]

Kaç riyā ehlinde Hakk hoşlanmaz onlardan **hemān** / ‘Ārifān bezmi ḥaberlerden ḥaber söyler saña
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 4*). [hemān,]

Bihışt’dan maḳşad cemāl-i bā-kemālīñdir **hemān** / Ka‘be-i ‘ulyādır ancak vech ü dīdārıñ baña
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 2*). [hemān,]

Zū’l-fikārı gūşe-i ‘arş-ı mu‘allāda onuñ / Koydular tevḥīd-i īmānı şerī’atle **hemān** (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 34, Beyit 10*). [hemān,]

‘Āşıkıñ zikri āmāndır dā’im ol şāha **hemān** / Mübtelā-yı ‘aşk neyler şihḥati cāndır ṭabīb (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 4*). [hemān,]

‘Āşıq-ı dīdār olan şarf eder ‘ömrünü **hemān** / ‘Āşıkānıñ ‘ömrü yine bī-ḥad ü pāyān olur (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 7*). [hemān,]

Varlık derd ü belāsıdır çekilen ḡam **hemān** / ‘Aşk ile yok olsa ‘āşıq ḥoşca kām-rān olur (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 6*). [hemān,]

Gelen bu fāniye ‘üryān gelir gider ‘üryān / Metā‘ u māl u benün **hemān** zīb-i cihānım var (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 8*). [hemān,]

Dü ‘ālem miḥnet ü derdi dilinde ‘aşk ile kalmaz / **Hemān** endīşe vü fikri ḥayāl-i dōst u yār olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [hemān,]

Hemān yan ‘Âdile kaçma bu nārıñ nūr olur soñu / Ciger āteş kan āteş kalb āteş hem cihān āteş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8*). [hemān,]

Kendiñi ey 'Âdile bil cümleden ednâ **hemân** / Kırb-ı ev-ednâya 'arz-ı cân eder cânân-ı 'aşk
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 12*). [hemân,]

Hemân mânend-i bülbül yalvarır ol ulu Sübhân'a / Fakîre 'Âdile üftâde-i derd-i elîm 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 7*). [hemân,]

Buyur şâhâ seniñdir beyt-i aHzân-ı fakîrânem / Cemâliñ şem'ine karşı **hemân** hayrândır 'âşık
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 7*). [hemân,]

Bu günü yarına koyma nûr-ı vahdet bul **hemân** / 'Âdile açıp maĥabbet yolların seyrâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 6*). [hemân,]

Bu günü yarına koyma vahdetini bul **hemân** / 'Âdile açıp maĥabbet yolların seyrâne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 7*). [hemân,]

Edemez 'Âdile 'aşkı da'vâ / **Hemân** 'uşşâk ile hemdem olayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 8*). [hemân,]

Ŧâlib-i dîdâr olan merdâne muhtâcdır **hemân** / İşbu sırrı fark eder bir kâmil insân gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 5*). [hemân,]

Şıdkile Allah deyip de gir **hemân** devrâna gel / Hem huzûr u zevk ile her demde zikru'llâh'a gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1*). [hemân,]

'Aşk-ı Hakk'ı şevk ile râh-ı maĥabbetde bulup / Nûr-ı 'aşka er **hemân** cûş eyle zikru'llâha gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 2*). [hemân,]

Meclis-i 'âşıktan ayrılma edeb gözle **hemân** / Hakk'ı yâd et şevkle her demde zikru'llâha gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 6*). [hemân,]

Dem-â-dem şem'-i 'aşka karşı yan pervâne-i 'aşk ol / Diger kâr isteme Hakk'dan **hemân** zikr-i
Hudâ'ya gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4*). [hemân,]

Ketm ü zabt eyle zebânıñ söyleme aşla yalan / İki 'âlemde selâmetdir **hemân** hıfz-ı lisân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 1*). [hemân,]

Bu yol erkân-ı cemî'-i enbiyâ vü evliyâ / Gördüğünü gizleyip görmedigin açma **hemân** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 6*). [hemân,]

Çeşmi uyursa kalbi 'âşıklarıñ uyumaz / Sırr-ı cemâli nakş et dilde **hemân** şeherde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 2*). [hemân,]

Çün ol kuşuñ şâh ile var 'ahdi tâ ezel / Şaydı visâl-i döst olur **hemân** gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 2*). [hemân,]

Meded artırmada bu baĥr-i ĥasret feyz u emvâciñ / **Hemân** deryâ-yı 'aşka cûşa gelsin dâ'imâ
gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [hemân,]

Küşâd eyle temâşâ-gâhını âyînesi onuñ / **Hemân** berç-i cemâliñ görsün ol dîvânedir gönülüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [hemân,]

Ey dil **hemân** zevk et el verdi vakt-i 'işret / Çirk-âb-ı cürmü silsin ol bâde kevşer imiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 5*). [hemân,]

Etme zem dünyâ vü 'ukbâ kâ'im 'aşk-ile **hemân** / Her ne vâir ise kamu âşık eder zikr-i Hudâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 5*). [hemân,]

İlahî gönlüme esrâr-ı 'aşkı nakş edip her dem / Seni zikr eyleyem her bir kelâmımda **hemân** yâ
Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 8*). [hemân,]

Erişip vakt-i ecel cân gider iken tenden / Yetiş imân ü Muhammed'le **hemân** Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 2, Beyit 5*). [hemân,]

Biz 'ibâdetde kuşûr etmekdeyiz / Süy-i 'isyâna **hemân** gitmelideyiz (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 21*). [hemân,]

Bunlar oldu şehir-i İstanbul'da cennet-mekân / Cümlesine 'Âdile ihlâş ile bende **hemân** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 18*). [hemân,]

Yok iken var etdi eşyâyı **hemân** / Var iken ma'düm eyler bî-gümân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 2*). [hemân,]

İki yıllık nev-‘arūs iken **hemān** / Cennet-i ‘Adnān’da tutdu mekân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 38*). [hemān,]

Bunlar iken iki nâzende fidân / Gülşen-i me’vâya gıtdiler **hemān** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 77*). [hemān,]

Kime bākī kalacaktır bu cihân / Rûhların şādān ide Mevlâ **hemān** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 79*). [hemān,]

Hastalandı ol peder Maḥmūd Hân / Düştü ye’sü’l-hayrete ‘âlem **hemān** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 89*). [hemān,]

Bezm-i ‘Âlem Vâlide Sultân **hemān** / Şāhibü’l-hayrât ü luṭf-ı bî-gerân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 31*). [hemān,]

Ol belâdan kurtarıp almış beni / Semt-i iḥlâşa **hemān** şalmış beni (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 45*). [hemān,]

Va’d ü nuṭṭ-ı vâlidim cennet-mekân / Baḡ nasıl geldi yerin buldu **hemān** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 50*). [hemān,]

Evvel ü âhır kamu ‘âlem benimledir **hemān** / Diledigim eylerim sultân u dervîş her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 3*). [hemān,]

Şād ola kalb-i ḥazîniñ bir nigâhıñla **hemān** / Yâ Resûla’llah sensin evvelîn ü âhırîn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 8*). [hemān,]

Ref’i niḡâb ile kerem kıl **hemān** / Nûr-ı cemâliñ göre bu çeşm-i cân (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 11*). [hemān,]

İşitmez nâle vü âh ü fiḡânı / Tutar yeksân **hemān** pîr ü civânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 5*). [hemān,]

Büyünî şemmayleyen ervâḡ olur iḡyâ **hemān** / Bâdesinde neş’e bulup zevḡ alır her ân cân (*Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 17*). [hemān,]

Şübhesiz dârü’l-miḡendir bu cihân / Varlığına i’timâd olmaz **hemān** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 70*). [hemān,]

İki yüz on ikide etdi tûlû’ / Kırk sene miḡdârıdır ‘ömri **hemān** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 79*). [hemān,]

Cevher-i luṭf u şecâ’atde **hemān** / Añdırırdı ḡāk-i pây-i Ḥayderî (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 87*). [hemān,]

Bâde nûş-ı meclis-i ‘aşḡ u şafâ / Mest-i şāhbâ-yi sa’âdetdir **hemān** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 94*). [hemān,]

Altı yüz yetmiş ile beş olacak sâl **hemān** / Maḡhar-ı rahmet-i Ḥaḡ oldu o kân-ı ‘irfân (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 15*). [hemān,]

Oldu târîḡ **hemān** altı yüz elli dört sâl / Bûlbûl-i rūḡı baḡā gülşenine açdı bâl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 35*). [hemān,]

hem-dem: Arkadaş, dost.

Hîç ne bir **hem-dem** ne bir maḡrem ne bir yârı gerek / ‘Aşḡ ile hemrâḡ olanıñ ḡatır şādān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 4*). [hem-dem,]

hemdem: Dost, arkadaş.

Mâni’-i vuşlat yine sensin dil-i âvâre hep / Yâd olma âstânında yine bul **hemdemi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 3*). [hemdemi, -i]

hemdem: Dost, sırdaş.

Benim ol dertli bî-çâre ki yok **hemdem** açam râzım / Beni dünyâda ancak derd ü ḡam bir mûnisi bulmuş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4*). [hemdem,]

Leyle-i firka'tda buldu kendine **hemdem** refîk / Ya'ni cism-i pür-hayâlinde ya'kar dilde çerâğ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 4). [hemdem,]

Edemez 'Âdile 'aşkı da'vâ / Hemân 'uşşâk ile **hemdem** olayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 8). [hemdem,]

Ne 'âşıkdan haber aldıñ ne ma'sûk ile **hemdemsin** / Ne firka'tla ne vuşlatla dil-âzâr olmayan
göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 6). [hemdemsin, -sin]

Çün yalancının 'ameli her cihet nokşânıdır / **Hemdem** olma hîç yalancıyla şa'kın vardır ziyân
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 4). [hemdem,]

Bu 'âlemde nice biñ var 'uşşâk-ı İlâhî kim / Olan bunlar ile **hemdem** bulur vuşlat olur şādān
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4). [hemdem,]

hemdem: Yakın arkadaş, yoldaş.

Kim demsâzıñ bu yolda kim âyâ **hemdemiñ** / Âşinâlardan bütün bi-gâne olduñ ey göñül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 2). [hemdemiñ, -iñ]

hemdem ü yâr-ı şefiküm: Şefkatli dost ve sırdaş.

Nûr-ı çeşmimdi surûr-ı kalb-i vîrânım idi / **Hemdem ü yâr-ı şefiküm** sînede cânım idi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 9). [hemdem ü yâr-ı şefiküm, -üm]

hemdem-i ğam: Kederin, üzüntünün arkadaşı.

Hemdem-i ğam olmuş iken bu göñül / Neş'e verdi ol gül ü ħandânımız (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 7). [hemdem-i ğam,]

hemen: Yalnızca, sadece.

Cihânı şanma kim hâli nice ehl-i şadâkat var / **Hemen** ârzuları devletle dîne ħüsni ħidmetdir
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 4). [hemen,]

hem-hâl: Aynı durumda olan, durumları birbirine benzeyen (kimse).

Pek güzel cân idi cân eyledi cânâna fedâ / Baña **hem-hâl** idi ħâlin bilir idim maĥzâ (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 10). [hem-ĥâl,]

hemî: Tıpkı bu, bu bile.

Ṭâ'atin eyler kuşûruyla kabûl târd etmeyip / 'Âdile her dem rızâ ister budur derdi **hemî** (Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 7). [hemî,]

hemîn: Her zaman, daima.

Ey cân her sâ'atde lâzımdır mûĥasebe saña / Tövbe vü istiğfâr edip bâb-ı emânda ol **hemîn** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5). [hemîn,]

hemîn: Bütünüyle, tamamen.

Cümle-i eşyâya zâtıñdır emîn / Kâ'inâta şefkat ü rahmiñ **hemîn** (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 13). [hemîn,]

Cedd-i pâkî-veş bu da mesmûm olup / Hissedin aldı şehâdetden **hemîn** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 62). [hemîn,]

hemîşe: Sürekli, daima, her zaman, her vakit.

Hemîşe ħusrev-i 'aşkıñ kolunda şâhbâz ol kim / Bu firka'tle bu ħasret hîç kalmaz sende şabr eyle
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 4). [hemîşe,]

Ümîdin gayrden kes sendedir ma'sûkuñ ey 'âşık / **Hemîşe** zıkr ü fikriñ şâhid-i ma'şûd ola ağla
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 5). [hemîşe,]

Gehî memnûn lûtfuy ile gehî maḥzûn hicriyle / **Hemîşe** ârzûsu vuşlat-ı cānān imiş cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 6*). [*hemîşe,]*

Ruḥu devrinde etmem nāra nūra iltifāt asla / **Hemîşe** ‘aşıkānıñ maḥşadı sırr-ı tecellâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 2*). [*hemîşe,]*

Hemîşe gûş-ı cānla soḥbet-i ‘arîfleri diñle / Olurlar ma‘nevî Mevlâ ile onlar kelîm ‘aşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 2*). [*hemîşe,]*

Şanma ey zâhid ki ‘aşıklar ‘abeş devrân eder / Onlarıñ kârı **hemîşe** zıkr ü tevḥîd-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 2*). [*hemîşe,]*

Et nazar bu kalb-i mecrûḥa **hemîşe** fırkatıñ / Hem dil-i virânı maḥzûn eylemekde ḥasretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 9*). [*hemîşe,]*

Cihānıñ zînetinde âfeti var / **Hemîşe** devletinde nekbeti var (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 3*). [*hemîşe,]*

hem-mâder: Aynı anne, ortak anne.

Қардаşım idiñ benim **hem-mâderim** / Çâresâzım dest-gîrim yâverim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 54*). [*hem-mâderim, -im]*

hem-nişîn oldum: Birlikte oturup kalkmak, yakın olmak.

Sarây-ı dilde bir meh-pâre-i pertev-feşânım var / Çün oldum hem-nişîn ona benim ne derd-i cānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 1*). [*hem-nişîn oldum, -du, -m]*

hem-râh: Yol arkadaşı, yoldaş.

Kendin beğenmiş cāhilin sözü verir kâsve dile / Çün (er-refîk şümme’t-tarîk) **hem-râhıñ** olsun ‘arîfîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4*). [*hem-râhıñ, -ıñ]*

hemrâh olanıñ: Yoldaş olmak.

Hîç ne bir hem-dem ne bir maḥrem ne bir yârı gerek / ‘Aşk ile **hemrâh olanıñ** ḥatırı şādān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 4*). [*hemrâh olanıñ, -an, -ıñ]*

hem-râz: Sırdaş, dost.

Âh ol günler ki ben **hem-râz** idim cānān ile / Ni‘met-i vuşlat bulup nâzın çekdim cān ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 3*). [*hem-râz,]*

hem-ser: Arkadaş, dost, eş.

Ḥâcî Ḥüsyâr Kadın onuñ mâderi / Babamızıñ hem ikinci **hem-seri** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 31*). [*hem-seri, -i]*

hemşîre: Kız kardeş.

Ben de dedim ğamla ey baḥtî siyâh / N’olduñ ey **hemşîre** cānım Mihrimâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 51*). [*hemşîre,]*

Dördüncü **hemşîre** Ḥadîce Sultān / Bu daḥı bir duḡter-i Maḥmūd Ḥān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 57*). [*hemşîre,]*

Şâliḥa Sultān **hemşîrem** biri / Âsmān-ı devletiñ meh-peykeri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 19*). [*hemşîrem, -m]*

Eyler idi ḥatırım da‘im su‘âl / Bir idi **hemşîrem** olma pür-melâl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 25*). [*hemşîrem, -m]*

Bâkire **hemşîremiz** etdi vefât / Ağladı bu ḥâle cümle kâ‘inât (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 66*). [*hemşîremiz, -miz]*

Nasıl **hemşiresi** bu ‘Âdile yanmaz o Hâkân’a / Ki kıydı bunca zâlimler karındaşı cihânbanâ
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 16*). [*hemşiresi, -si*]

hemşire-i mahmūd hân: *Mahmut Han'ın kız kardeşi.*

Esmâ Sultân hâlam cennet-mekân / Ya ‘nî kim **hemşire-i Maḥmūd Ḥân** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 82*). [*hemşire-i mahmūd hân,]*

hengām: *Zaman, çağ, sıra, vakit.*

Rûs’la harb olacak eyyâmda / Mençikof’uñ geldiği **hengâmda** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 60*). [*hengâmda, -da*]

hengām: *Eğlence, şamata.*

Vaşfına kâbil mi dil taḥrîrine ‘âciz kalem / ‘Âdile cây-ı şafâdır hem daḥı **hengâmdır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 5*). [*hengâmdır, -dır*]

henûz: *Daha, henüz.*

‘Ömr-i ‘âlîsi **henûz** kırk beş iken / Kûy-i vaşl-ı ḥazrete oldu yakın (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 61*). [*henûz,]*

hep: *Bütün, tamamen.*

Seniñ zevk-ı vişâliñ cândır cānlarda dillerde / Başımdan aldı **hep** ‘aqlım ḥayâl-i şoḥbetiñ yâ Hû
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 7*). [*hep,]*

Yâ Kerîm senden meded olmakda **hep** ‘ömrüm hebâ / Râḥına ‘âşkıñ delîl et vaşlıña ḥasret koma
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 1*). [*hep,]*

Şöhret kerâmet istemez ‘âşık-ı Rızâullâha er / ‘Ârif olup ey dil hemân **hep** varlığı terk ede gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 6*). [*hep,]*

Gürûh-ı ‘âşıkân şevkile her dem pür-ḥurûş olmuş / Döner çarḥ-ı derûnuñ **hep** bakâsı artar
eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 5*). [*hep,]*

Hep mâsivâyı terk eder Ḥaḳ vechini ârzü eder / Doğru yolundan dönemez Mevlâ’sını bilen ‘âşık
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 3*). [*hep,]*

Bir nigâh-ı çeşm-i âhû ‘âşıkı meftûn eder / Ol nazarda ‘âşıkân **hep** döndü bî-câna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 2*). [*hep,]*

Eger kim cânına kıyan olur cânânına vâşıl / Onuñcün meclis-i tevḥîde **hep** câna kıyan gelsin
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 2*). [*hep,]*

Dedim güzel beni sevdâ-yı zülfûñ eyledi Mecnûn / Dedi ‘aşk defterinde **hep** muḳayyed nice
dîvâne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 2*). [*hep,]*

Maḥremâñe bezm-i ḥâşû’l-ḥâs olan onlardır **hep** / İçdiler cām-ı hüviyyetden şarâb-ı kevşeri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 4*). [*hep,]*

Cihâna tâ ezelden mâ’il oldu nefs-i insânî / Onuñ **hep** hîlesin bilmektedir insânıñ ‘irfânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 1*). [*hep,]*

Ey gönül terk edip **hep** varı / Göstere döst saña dîdârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 1*). [*hep,]*

‘Arş ü kürs levḥ ü kalemle on sekiz biñ ‘âlem **hep** / ‘Âdile ‘aşk ile raḳş eyler kılıp zıkr-i Ḥudâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 7*). [*hep,]*

Muḥammed ‘aşkına maḥv eyleyip **hep** cürm ü ‘isyânın / Kemâl-i rahmetiñle ‘Âdile şādân ola yâ
Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 10*). [*hep,]*

hep: *Hepsi, tamamı.*

Nür-ı zatın hilkat-i Âdem'den evvel oldu halk / Ondan aldı âlem-i imkân **hep** zîb ü ferî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 3*). [hep,]

hep: *Daima, her zaman, sürekli.*

‘Âşık-ın ancak murâdı dâstun-ın maşşûdudur / Çekse de biñ derd ü miñnet **hep** sebât etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 3*). [hep,]

Hazîn ü zârdır nâlân ü pür-efgândır sensiz / Ki yokdur şabra tâkat **hep** helâk olmaqtadır gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 3*). [hep,]

Cemâlî âftâbından alır nür-ı tecellî **hep** / Meh-i tâbâna döndü câm-ı pür-nür-ı muşaffâ mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 4*). [hep,]

Eder **hep** şüret-i ahvâline ‘ârifleri hayrân / Açır ‘irfân ehline nice esrâr-ı hikmet mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 10*). [hep,]

Şems-âsâ pertevinden ‘âlem olmuş pür-zîyâ / Ol cemâlîñ nûrudur **hep** dilde olan rû-nümâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 2*). [hep,]

Bâde-i vuşlat ile mest olup cân ü derûn / Bu humâr-ı gâmi **hep** etdi şikest yâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [hep,]

Âyet-i pâk-i şifâ vü rahmeti evrâd edip / Kârimız ef’âlimiz **hep** şükr-i Yezdân’dır tâtîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 8*). [hep,]

Behey ahmaq seniñ neñdir bu fânî çekme sen gayret / Kalır **hep** bunda mâl ü câh ü ‘izz ü haşmet ü devlet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 3*). [hep,]

Şüretâ okursun ammâ añlamazsın sırrını / **He**p hâkîkatle dem-i Rahmân içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 4*). [hep,]

Rûy-ı dilber ile **hep** ‘izz ü sa’âdet bularak / Minnet ü kaşr ü sarây eylemeyen gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 7*). [hep,]

Hâdini mürşid huzûrunda bilip / ‘Âkılâne **hep** edeb ile varıp (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 3*). [hep,]

Ey ‘âşık-ı feyz-ı ledûn kudret ezeldendir bütün / Eşyâya **hep** zînet veren ezhâr-ı pür-envârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 4*). [hep,]

Hep hâk-ile yeksân olan erdi vişâle aldı şân / Elden bırakma iftîkârı ‘Âdile yalvarı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 7*). [hep,]

Luftuñ maẖhar olan her bahtiyâr / Varını **hep** yoluna talan eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 9*). [hep,]

Dağ dağ olmuş gönüller ârzü vü şevk ile / ‘Âşıkân-ın kalbini **hep** nâr-ı firka ile yakar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 3*). [hep,]

Zebân-ı nâsa düşdüm gâh medh ü gâh zem oldum / Meger kim tâlî’imde zevk-ı ‘âlem **hep** harâm olmuş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 5*). [hep,]

Saña **hep** ‘Âdile yâ Rab yine hâmd ile şükreyler / Kula çünkü rızâsı emr ü fermânında görülmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 6*). [hep,]

Cihân-ın zevk-ıni ‘âşık değışdi ‘aşk-ı cânâna / Ki derd ü fikri **hep** cânâna terk-i cândır ‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 2*). [hep,]

Pôta içinde mişl-i zer insânları **hep** kûl eder / ‘Aşk câhil ü nâdânları eşhâb-ı hâl eder ‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 5*). [hep,]

‘Aşk için peymân verenler şaklar **hep** esrârını / Bir kadeh dolu mey al ondan gerek peymânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5*). [hep,]

Hâsret-i didâr içindir ‘Âdile feryâdı **hep** / Nâr-ı ‘aşk-ı yakıp şem’-i derûnu dağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 7*). [hep,]

Mecâz ehli desinler hakkımızda ehl-i zâhir **hep** / İki şüret sebât et sen de seyyâr olmayan gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 3*). [hep,]

‘Âşıkñ ancak murādı dōstunuñ maqşūdudur / Çekse de biñ derd ü miñnet **hep** şebāt etmek gerek
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [hep,]

Fānī cihānñ ‘Âdile bakma tükenmez derdine / Ehl-i kemālñ hākine **hep** cānı kırbān edelim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 10*). [hep,]

Hasret-i dīdār içindir ‘Âdile feryādım **hep** / Nār-ı ‘aşkıyla yakıp şem‘-i derūnu ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 7*). [hep,]

Kimseniñ hayr ile şerrine yokdur nazarım / **Hep** kuru laqlağadır dilde olanca hünerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 2*). [hep,]

Hazīn ü zārdır nālān ü pūr-efğāndır sensiz / Ki yokdur şabra tākāt **hep** helāk olmaktadır gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3*). [hep,]

Mānī‘-i vuşlat yine sensin dil-i āvāre **hep** / Yād olma āstānında yine bul hemdemi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 3*). [hep,]

Çıkar sa‘y ile gönülden hevāyı mā-sivāyı **hep** / Çalışıp zāhir ü bātında terk et hāl-i zulmānī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 3*). [hep,]

Cenāb-ı ‘ālemü’s-sırā ‘ayāndır pādīşāh bilmez / Münāfiķ hā‘iniñ aḥvālī **hep** küfrān-ı ni‘metdir
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 8*). [hep,]

Du‘ā kıl ‘Âdile **hep** Pādīşāh-ı Āl-i ‘Osmān / Du‘āsı **hep** ‘ibād-ı müslimīne farz-ı zimmetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 10*). [hep,]

Cenāb-ı ‘ālemü’s-sırā ‘ayāndır pādīşāh bilmez / Münāfiķ hā‘iniñ aḥvālī **hep** küfrān-ı ni‘metdir
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 8*). [hep,]

Du‘ā kıl ‘Âdile **hep** Pādīşāh-ı Āl-i ‘Osmān / Du‘āsı **hep** ‘ibād-ı müslimīne farz-ı zimmetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 10*). [hep,]

Kullarñ cürm ile dergāhñdan olmaz nā-ümīd / Senden ister kāmı **hep** payğamber-i ḥalvet-niştñ
(*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 4*). [hep,]

Seniñle zāhir oldu cümle eşyā **hep** seniñ varlık / Ki sensin Evvel ü Āḥir‘de Zāhir Bāṭın ey yā Rab
(*Âdile Sultan Divanı, Kıt‘a 1, Beyit 2*). [hep,]

Semāda devr eder ‘aşkıñ ile çarḥ-ı felek yā Rab / Eder şevķinla rakşı durmayıp eflāk **hep** yā Rab
(*Âdile Sultan Divanı, Kıt‘a 1, Beyit 4*). [hep,]

Māhtāb-āsā cihāna tal‘atñla oldu **hep** / Nūr-ı vechiñ pertev-endāz semāvāt ü zemīn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt‘a 4, Beyit 2*). [hep,]

Hep sa‘ādet tācını sāyemde giymişdir giyen / Dīde-i pākimdir ancak vech-i cānānı gören (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 4*). [hep,]

Ger ziyāret etmez isem ol mübārek ravzañı / Bu cihānda **hep** seniñ ‘aşıklarñ ağlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4*). [hep,]

Yā Resūla’llāh ümīd etmekdedir **hep** vuşlatñ / ‘Âdile me‘yūs olsa āsumān ağlar oña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 10*). [hep,]

Yaķar ey ‘Âdile **hep** dōst ü yārı / Gönül ğaddārdır sevme cihānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 8*). [hep,]

Eder emr ile diller **hep** tekellüm / Dōner zıkr ile tesbīḥ-i encüm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 9*). [hep,]

Burc-ı kālbe doğdu ḥurşīd-i cihān-ārā-yı ‘aşķ / Ḥilķat-ı ekvān **hep** envārına merbūt ü best (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 3*). [hep,]

hep: Yalnız.

Ya‘ni ey vāḥid olan zāt-ı Ḥudā / **Hep** saña maḥşuş ‘ibādāt ü şenā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 5*). [hep,]

her: Hep, bütün: herkes.

Şunar cām-ı şafâyı meclisiñ sâķileri **her** bār / Bu ma'nā sırr-ı mürşidle olur ey 'Ādile izhār (*Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 8*). [her,]

her: *Hepsi, tüm.*

Her cefā kim baña ol yārdan gelir / Semt ü küyundan yine ayrılamam (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 4*). [her,]

her: *Hep, bütün.*

Ola **her** dağ-ı 'aşk bir dīde pür-nār cismimde / Gülistān-ı şuhūd et külhan-i göñlüm meded yā Hāķ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 4*). [her,]

Görünen cümle Hāķ'dır **her** zamānda / Bu ādem zātına burhān degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4*). [her,]

Cennet içre **her** nebīniñ bir refīķi vardurur / Baña da sensin buyurdu ol Resül-i müctebā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 8*). [her,]

Erişir menzil-i maķşūduña kalb-i selīm ile 'Ādile / Erer nuşret soñunda **her** meşakķ u miñnetiñ 'āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 8*). [her,]

Biñde bir olmaz edā-yı şükri tā rüz-ı hīsāb / **Her** ne rütbe neml ü reml ü zāriyāt olsa 'aded (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 5*). [her,]

Hem etdiñ nūr-ı 'aşkıñla cihānı mazhar-ı dīdār / Seniñ **her** cān ü dil ṭab' ile mā'il nūruña yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 3*). [her,]

Neş'e-baḥş-i cāndır **her** bir sözüñ **her** soñbetiñ / Menba'-i ihsān u kān-ı mā'rifet şeyḫim 'Alī (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 5, Beyit 8*). [her,]

Her umūrunda saña muḥtāc kıl / Kudretiñ cümle murāda açdı yol (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 5*). [her,]

Her ne rütbe mücrim isem bakma Allāh 'aşkına / Evvel ü āḫir şefā'at eyle bu 'işyānıma (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 3*). [her,]

her: *Hep, her bir.*

Her ḥaṭāma i'tirāfen ağlarım aḥvālime / Sen ki Settār'sın kerem kıl 'afv ü gufrān et meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 7*). [her,]

Sünnet içre **her** nebīniñ bir refīķi vardurur / Baña da sensiñ buyurdu ol Resül-i bā-şafā (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 7*). [her,]

Her ḥaṭāma i'tirāfen ağlarım aḥvālime / Sen ki Settār'sın kerem kıl 'afv ü gufrān et meded (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 7*). [her,]

Sünnet içre **her** nebīniñ bir refīķi vardurur / Baña da sensiñ buyurdu ol Resül-i bā-şafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [her,]

Rüz-ı kısmetde tecellī hisseñe düşdü naşīb / **Her** başa konmaz bu devlet cānı ver nā-dān mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 5*). [her,]

Zülf-i müşkīniñ şabā etse küşād / **Her** seḫer dehre saçılır bñy-i cān (*Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 96*). [her,]

her: *Her bir, bütün.*

Her ne kim kişi sever ise onuñla bulunur / **Her** cemāl 'āşıkıyız ṭalib-i cennet degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 2*). [her,]

Kilīdi şabr ile **her** bābda müşkil açarız / Kārımız Hāķķ iledir gayrıya muḥtāc degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 4*). [her,]

Āftāb-āsā bilip **her** zerresin nūr-ı şafā / Her belā dōstdan gelir kim merhabā etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 5*). [her,]

Āftāb-āsā bilip her zerresin nūr-ı şafā / **Her** belā dōstdan gelir kim merhabā etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 5*). [her,]
 Rū'yet-i dīdār-ı nūr-ı zātın için **her** gece / Sen misin çeşmim eden bi-hvāb ü giryān ey gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 6*). [her,]
 Şoḥbet-i yār ile cān ü dil bulur **her** lezzeti / Meyli yok bāṭıl ḥayāle geçdi dünyāda gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 5*). [her,]
 Aç başİret çeşmin ey cān mevsimiñ seyrānına / Bāğ-ı cennetden şehirde açılır **her** gonca gül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 6*). [her,]
 Şūfī bu dersi taḥşil et ki **her** derdin devāsıdır / Şafādır cāna cevri-ide şakın 'uşşākı incitme (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5*). [her,]
 Her kıl ol şāhın olur mu dāhil-i bezmi hemān / Ḥalvet-i vaşla deḥālet başka iḥsān degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3*). [her,]
 'Āşıkı eyler tarīk-ı müstaḳīmiñ āgehi / **Her** gedāsın şāh eyler pūr-'atādır Nakşbend (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 7*). [her,]
 Her kelāmı neş'e-endāz-ı dil-i bīmār olup / Ḥāk-i pāyin şerefi bir başka rif'atdı baña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 6*). [her,]
 Her şām ü şehir ağla aşk ile yüzün dāğla / Kulluğuña bel bağla sulṭān bulunur cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 3*). [her,]
 Şihḥat ile post-nişin etsin seni dā'im Ḥudā / Hızr ü tevḥīk **her** umūruñda ola yāver saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 1*). [her,]
 Pākdir **her** şīşe renginden ziyā-yı tāl'atın / Reng-i ruḥsārīñdan eyler şişeler şerm u ḥicāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 5*). [her,]
 Her nefes eyler firāş-ı ḡamda dil kesb-i şafā / Ḥazne-i ḡayb-ı İlāhī'den ne iḥsāndır ṭabīb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 9*). [her,]
 İmtihāndır **her** kula dōstdan gelen derd ü miḥen / Zikrini zikr eyleyen nā-çāra dermāndır ṭabīb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 5*). [her,]
 Cinnet ü 'aklı ne bilsin **her** dil / Ḥāl-i Mecnūnīde Leylā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 3*). [her,]
 Dehān-ı yārdan öpsem dimāğım bulsa zevk-ı 'aşk / Tenimde **her** ser-i müyum zebān olur recā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 2*). [her,]
 Eder ḥulyā-yı vaşlı 'Ādile **her** gece şubḥa-dek / Gam-ı 'aşk ile serde **her** şehir bir özge āhım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9*). [her,]
 Gamım yok hīç kederden derd ü miḥnetden vazīfem hem / Garībim ilticāya **her** şehir bir pādīşāhım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [her,]
 Yār ile tenhā kalınca lerze-nāk-ı ḥayretim / Güş-ı cāna **her** taraftan nāle vü efḡān gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 5*). [her,]
 Egerçi **her** kişide bir emel var / Bizim onda ne in ü ānımız var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 7*). [her,]
 Bu semt-i 'aşkda seyr eyle kaşr-ı cānānı / Mişāl-i bāğ-ı cinān **her** cihetle olmuş nūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 5*). [her,]
 Bu çarḥ etmedir āsumān-ı dilde simā' / Şaçar o 'aşk ile **her** derde hezārān nūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 7*). [her,]
 Müste'id-i şeref-i rif'at olan nādir olur / 'Ādile şanma **her** āb lū'lū'-i lālā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 6*). [her,]
 Beklemez 'āşık ki yılda 'id ile şādān ola / Çün onuñ **her** sa'āti bir başka 'id-ı cān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5*). [her,]
 Ḥayret-i 'aşk ile kendini bilen **her** ehl-i ḥāl / Zevk u şevkin dā'imā tecdīd eder ḥandān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 3*). [her,]

Bekle burc-ı kâlbî **her** şeb tâ doğa hürşîd-i 'aşk / Rûhuñu pür-nür kıl gayrı şafâ-yı câmî gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 3*). [her,]

Luftuñu mazhar olan **her** bahtiyâr / Varını hep yoluna talan eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 9*). [her,]

Âdem'in vechidir Allâh'ın kitâbı bil oku / **Her** varakdan sırr-ı nûrî defter ü dîvânî gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 4*). [her,]

Kapıda bir günah-kâr u hañâ-pîşe siyeh-rüyem / **Her** ehl-i cürme erham olan sultânım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 2*). [her,]

Her seher âhım vişâle iştiyâkıñdan ğarañ / Rü'yet-i nûr-ı cemâl-i bâ-kemâliñdir ğarañ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 1*). [her,]

Gâh harâb ü gâh âbâdan görür bu gönümü / Kim benim **her** hâlimi seyrân eder cânân-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 10*). [her,]

Her muhibbî vâsıl-ı cânân eder mañbûb edip / Çünkü râh-ı vuşlata kandîl-i pür-rañmetdir 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 3*). [her,]

Değil mi 'aşk-ı Hâk **her** derde bir hâzik hâkîm 'âşık / Bulursun derdine dermân yan nâra kâdîm 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 1*). [her,]

Kilîdi şabr ile **her** bâbda müşkil açarız / Kârımız Hâk iledir gayrıya muhtâc degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 4*). [her,]

Her ne kim kişi sever ise onuñla bulunur / **Her** cemâl 'âşıkıyız tâlib-i cennet degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 2*). [her,]

Yan cemâlî 'aşkına ol mâhtâbîñ **her** gece / Ol tecellî şem'ine süzân olup pervâne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 3*). [her,]

Her kaçan dîvân olursa baş açık dîvâna gel / Kanda meclis olsa mey iç 'âleme mestâne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 1*). [her,]

Yan cemâlî 'aşkına ol mâhtâbîñ **her** gece / Ol tecellî şem'ine süzân olup pervâne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 3*). [her,]

Eder **her** 'âşık-ı bî-çâre bu luftuñ temennâsın / Yoluñda cân vermekle eder kesb-i şafâ gönüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 2*). [her,]

Âftâb-âsâ bilip her zerresin nûr-ı şafâ / **Her** belâ dâstdan gelir kim merhabâ etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [her,]

Âftâb-âsâ bilip **her** zerresin nûr-ı şafâ / Her belâ dâstdan gelir kim merhabâ etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [her,]

Rü'yet-i dîdâr-ı nûr-ı zâtıñ için **her** gece / Sen misin çeşmim eden bî-hvâb ü giryân ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6*). [her,]

Ey cân **her** sâ'atde lâzımdır mûhâsebe saña / Tövbe vü istiğfâr edip bâb-ı emânda ol hemîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [her,]

Şoñbet-i yâr ile cân ü dil bulur **her** lezzeti / Meyli yok bâtlı hayâle geçdi dünyâda gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [her,]

Hañ-ı yâr ile uçurur 'âşık nâme şabâ / **Her** gelen dâstdan kâğıdlar başlar tâcdır bütün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [her,]

Çün yalancının 'ameli **her** cihet nokşândır / Hemdem olma hîç yalancıyla şaķın vardır ziyân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 4*). [her,]

Aç başîret çeşmin ey cân mevsimiñ seyrânına / Bâğ-ı cennetden seherde açılır **her** gonca gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6*). [her,]

İktizâ eyler tahammül **her** cefâyâ 'Âdile / Şabr eden bulur hayâtı vuşlat-ı cânân ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 10*). [her,]

Haber-i Kâf'ı gedâ-meşreb ol 'Ankâ'da ara / **Her** şecerden gelen Hâk Hâk sesi ma'nâda ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 6*). [her,]

Đalāletden necātı buldular İslāmiyān gerçi / Tarīkatda giden **her** ğussa vü ğamdan olur berī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 7*). [her,]

‘Āşıkım etmez melūl elbet beni ahvāl-i ‘aşk / Sīne sūz ü zār olmağdır ṭabī‘i **her** demi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 7*). [her,]

Çeşm-i ma‘nāyla bakan sahrāları diger görür / **Her** varak bir kudret-i Mevlānıñ olmuş defteri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 5*). [her,]

Nūr-ı ‘ālemdir cemālīñ ey güzel / **Her** gören biñ cānı erzān eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 5*). [her,]

Her kıluna verdi bir diger şafā / (Yef‘ alu’llāhu te‘ālā mā-yeşā’) (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 6*). [her,]

Hacca gönderdi onu etdi çırağ / Ol dağı **her** nesneden kıldı ferāğ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 96*). [her,]

O meh-rūyu şanır dil kim bulutdan āşikār olmuş / Gören **her** zerrede mihr-i cemālī tāb-dār olmuş (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 3*). [her,]

her: Bütün, herkes.

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde ‘ālemi / Kudret ile ğaybdan **her** feyz eder izhār gül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 4*). [her,]

Nūr ‘ālemdir cemālīñ ey güzel / **Her** gören biñ cānını erzān eder (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 5*). [her,]

Būyını şemmayleyen ervāh olur ihyā hemān / Bādesinde neş’e bulup zevk alır **her** ān cān (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 17*). [her,]

Kulların **her** vechile şādān eder / Luṭfuna ihsānına yok intihā (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 3*). [her,]

her: Bütün, her.

Vālideynine muṭī‘a **her** cihet zībā idi / Cennetü’l-Firdevs’i yā Rabbi oña kıl cāy-gāh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 6*). [her,]

Zāt-ı Şıddıka hāfide māderi / Nesli **her** vech ile pāk u pūr-kemāl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 51*). [her,]

her: Hep.

Şuğlu haq idi o ‘ālī-kaḍrin **her** añ u zamān / ‘Aşk-ı Hakk’a yandı yakıldı edip cānın fedā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 3*). [her,]

Zīr-i destinde ahālī bendegān / Müslim ile ğayr-ı müslim **her** zamān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 4*). [her,]

her: Her bir, herkes.

Her gelen gitmektedir hiç hükm yok ārāmına / Kānı ata ana kardaş kānı kavm ü hey’etiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 2*). [her,]

her an: Her zaman, daima.

Gonca-i ḥandāndır hem bülbul-i nālāndır / Gülşen-i pīr-i muğāna ‘Ādile **her an** gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 6*). [her an,]

her an: Her zaman, daima.

Zikri ma‘būduñ sever zikre çalış **her añ** sen / ‘Aşk ile zikr edenler sāhib-i ‘irfān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 3*). [her añ,]

‘Âdile Allah olur ‘âşıklarına dest-gîr / Bu tesellî hâtır-ı maḥzûnuma **her an** gelir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 8). [her an,]

Dervişim kendi başıma yine şultân gezerim / ‘Âlem-i ‘aşkda seyyâh olup **her an** gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 1). [her an,]

Gonca-i ḥandandır hem bûlbûl-i nālândır / Gülşen-i pîr-i muḡâna ‘Âdile **her an** göñül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6). [her an,]

Ol dōst arar da cevelân edip uçar / Bu ma‘nâ gizlidir insâna **her an** göñül kuşu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 4). [her an,]

her anda: Her zaman, daima.

Cüdâ olma **her anda** ‘Âdile ‘aşkı taleb eyle / Derûnuñ zıkr ü fikri ile mir’ât-ı mücellâdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 8). [her anda, -da]

her bār: Her zaman, her defa.

Şabr ü miḥnetle vücûd varlığını aldıldım / Cân ü dil mest-i murâd olmada **her bār** bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3). [her bār,]

her bârî: "Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratan." anlamında Allah’ın en güzel isimlerindendir.

‘Aşk bir mâye-i devletdir kim / Secde-i şükr gerek **her bârî** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 7). [her bârî,]

her bir: Her bir.

‘Âşıkı eyler sa‘îd **her bir** demin bir güne ‘îd / Gûş-ı sermest-i Şabâ’ya Sûr-ı cândır müsikî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 3). [her bir,]

her bir: Her biri, tek tek, ayrı ayrı.

Olmada rahşân **her bir** zerrede ol şems-i cân / Kim o şems-i cânı bulsa ‘âleme cānân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 2). [her bir,]

İlahî göñlüme esrâr-ı ‘aşkı nakş edip her dem / Seni zıkr eyleyem **her bir** kelāmımda hemân yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 8). [her bir,]

Neş’e-baḡş-i cândır **her bir** sözüñ her şöḡbetiñ / Menba‘-i iḥsân u kân-ı mâ‘rifet şeyḡim ‘Alî (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 8). [her bir,]

her bir: Tüm, bütün.

Bağ derûn-ı perdeye kim iztûrâdır kamu / Dilde **her bir** miḥnetiñ şöñu meserret degil mi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5). [her bir,]

her biri: Her biri.

Sükûnet her tarafda ‘âşıkân müstaḡrak-ı envâr / Yanıp pervâne gibi **her biri** bulmuş ‘aceb esrâr (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 7). [her biri,]

her biri: Ayrı ayrı, hepsi.

‘Âlem-i Lâhût’daki elṭâfınıñ taḥmîdine / Vakf-ı âvân etmede ümmetleriniñ **her biri** (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 5). [her biri,]

her biri: Ayrı ayrı hepsi.

Her biri etdi tazarru‘lā niyāz / Deyip ey bī-çāregāne çāre-sāz (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 7). [her biri,]

her biri: Bütün, herkes, her bir tanesi.

Bulmadı kimse bu ‘âlemde muradınca sürür / **Her biri** gamda gerek bende gerek şâh-ı cihân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 3). [her biri,]

her biriniñ: Her biri, ayrı ayrı hepsi.

Kabrin ol merhûmlarıñ bağ-ı cinân eyle hemân / **Her biriniñ** destgiri ola hem Fahr-i cihân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 21). [her biriniñ, -niñ]

‘Âdile bende-i efkende-i Ehlu’llâhım / Düşmüşüm **her biriniñ** dergehi ‘aşkına dağıl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 59). [her biriniñ, -niñ]

her biriñize: Her bir kişi.

Ben gidip siz kalıñız sıhhatle şağ / **Her biriñize** bu dünyâ ola bağ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 72). [her biriñize, -ñiz, -e]

her birisi: Her bir tanesi.

İki ferzend-i celilü’s-şanı var / **Her birisi** zîb-i tâc-ı evliyâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 12). [her birisi, -si]

her dem: Her zaman.

Her dem ‘aşkuñ şevki ile zıkr ü tevhið edeyim / Hem ‘ibâdet edeyim ihlâş ile yâ Rab saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 4). [her dem,]

her dem: Her zaman, sürekli, daima.

Akar seylâb-ı eşk-i ehl-i vahdet ‘Âdile **her dem** / Tükenmez mâcerâ-yı feyz ü şevk-i bâde-i tevhið (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 8). [her dem,]

Tenezzül gayra etmem kârimız Hâk iledir **her dem** / Bu yolda zümre-i merdândan ayrı degilim şüfî (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 6). [her dem,]

Seni zıkr eyleyem **her dem** dil âgâh ola bu zevke / Vücûduñ zulmünü mahv et derûnum şu‘le-dâr olsun (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2). [her dem,]

Ol cân ile başdan geçer ‘aşk hicrine gelen ‘âşık / Kendisini fehmi edemez **her dem** olur hayrân ‘âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 1). [her dem,]

Bakma takşirime ey şâh-ı cihân teşrif et / Yıkılıp hâne-i dil olmada **her dem** vîrân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3). [her dem,]

Tâ‘atin eyler kuşuruyla kabûl tard etmeyip / ‘Âdile **her dem** rızâ ister budur derdi hemî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 7). [her dem,]

İlahî gönlüme esrâr-ı ‘aşkı nakş edip **her dem** / Seni zıkr eyleyem her bir kelâmımda hemân yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 8). [her dem,]

her dem: Her zaman, her an, daima.

Gürûh-ı ‘âşıkân şevkile **her dem** pür-hurûş olmuş / Döner çarh-ı derûnuñ hep bakâsı artar eksilmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 5). [her dem,]

her demde: Her zaman, sürekli, daima.

Şıdkile Allah deyip de gir hemân devrâna gel / Hem huzûr u zevk ile **her demde** zıkrü’llâh’a gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 1). [her demde,]

Meclis-i ‘āşıkdan ayrılma edeb gözle hemān / Hakk’ı yād et şevkle **her demde** zikru’llāha gel
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 6*). [*her demde,]*

her demde: Her zaman, daima.

Çalınıp versin sadā **her demde** kūs-ı rif’atı / ‘Āşıkā bayram günüdür qadr-i es’ad geceler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 4*). [*her demde, -de]*

her demde: Her an, her vakit.

Seniñle göñlünü **her demde** eyler hürrem ü mesrūr / Ki sensin dilde mäh ü sīnede mehpāre-i ‘āşık
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 3*). [*her demde, -de]*

her kim: Kim olursa olsun.

Her kim ol serv-ı kadde meyl eyler / Olur ‘aşk āteşiyle sīne kebāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 6*). [*her kim,]*

her kim: Hangi kişi ki.

Fazl-ı Hak’dan **her kim** alırsa naşīb u hışsesin / Keşf olur kendiye ‘ilm-i evvelīn ü āhīrīn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 6*). [*her kim,]*

her kim ki: Hangi kimse olursa olsun.

Devlet-i dāreyn ile elbette oldu ser-firāz / Emriñi **her kim ki** tutdu şāhib-i erkān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 9*). [*her kim ki,]*

her kime: Kim olursa olsun.

Her kime verirse ‘aşkıñ rütbesi ālī olur / Bahtiyārılıkla bulur iki cihānda devletiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 2*). [*her kime, -e]*

her kimi: Hangi kişi.

Her kimi cezb ederseñ vişāliñe erişir / Yā Hayy yā Hayy yā Kayyūm ihsān ü meded yā Hayy
(*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 6*). [*her kimi, -i]*

her kişi: Herkes.

Çille-i bay u gedāya ‘Ādile vardır sebep / **Her kişi** etdiklerin bir gün bulur ‘ālem bu ya (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 5*). [*her kişi,]*

‘Ālem bu ya hālince alır **her kişi** lezzet / Hübān dañi şan u hıdemiyle mütelezziz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 4*). [*her kişi,]*

her ne: Hangi, hangi şey.

‘Āşıkā şabr behr-i derde mūdāvā eyler / Şāhib-i şabr bulur **her ne** temennā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 1*). [*her ne,]*

her ne: Her ne, hangi şey.

Her ne halk etdiyse ‘ālemde Hudā cümle güzel / Hakk güzel halkı güzel o şāha kulluk da güzel
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 1*). [*her ne,]*

her ne: Hangi.

Her ne dem kaşr-ı dile ol gözleri mestān gelir / İki çeşmime ziyā kalbe şafā ol añ gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 1*). [*her ne,]*

Her ne hāl ise biraz geçdi zamān / İstirāhat vermedi ammā cihān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 34*). [her ne,]

her ne: *Hangi şey, neyi, ne olursa olsun.*

Şıdķıla sür mürşidiñ eşigine yüzüñ gözüñ / **Her ne** fermān etse diñle meclis-i rindāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 5*). [her ne,]

her ne: *Hangi.*

Her ne rütbe mücrim iseñ kesme ümīd ‘Âdile / Rahmi ğālib bir ulu dergāha vardır nisbetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 6*). [her ne,]

her ne: *Ne kadar, hangi çeşit, ne çok.*

Şarāb-ı ‘aşķa Hāk’dan nüş eden derd ü belā çekmez / Olan mest-i Elest **her ne** belā çekse şafā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 1*). [her ne,]

her ne: *Ne olursa olsun, hangi şey.*

Devr beyhūde değil **her ne** muķadder eyler / Oña tedric ile esbābı müheyyā eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 2*). [her ne,]

her ne: *Hangi şey.*

Sūfiyā **her ne** desek boş yere söyler degiliz / Hāş mürīd olduk ezel ehl-i riyādan degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 1*). [her ne,]

her ne: *Her ne, hangi şey.*

Her ne hāl etdiyse ‘ālemde Hudā cümle güzel / Hāk güzel hālķı güzel o şāha kulluk da güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [her ne,]

her ne: *Her ne, ne olursa olsun.*

Ger cefā ger cevır **her ne** çekse rāzıdır yine / Ol ğumūm-ı ‘āşķıñ bād-ı seherdir maķremi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 6*). [her ne,]

her ne: *Her ne olursa olsun.*

O hāmri sākī bākī kılsa rūha **her ne** dem ikrām / Erişir zevķa ol dem dil bulur vaşl ü hūzūr-ı cān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1*). [her ne,]

her ne dürlü: *Her ne çeşit, her ne şekil.*

Her ne dürlü kula miñnet gelse şāyāndır tabīb / Çek ‘ilācımdan elin ol derde dermāndır tabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 1*). [her ne dürlü,]

her ne ise: *Konuyu kapatalım, uzatmayalım.*

Her ne ise Hāzret-i Rabbü’l-en‘ām / İstediğin eyler icrā ve’s-selām (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 36*). [her ne ise,]

her ne ki: *Her şey.*

Hayır şer levh-i şırır **her ne ki** var emr-i Bārīdır / Belā-yı miñnet ü hicrāna baña şabr ni‘meti düşmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 2*). [her ne ki,]

her ne kim: *Her ne kim olursa olsun.*

Her ne kim buldu vücūd kudret ile cümle güzel / Nūr-ı Hâk'dır ezeli hikmet-i settârı güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 1). [her ne kim,]

her ne kim: Her kim olursa olsun.

Her ne kim kişi sever ise onuñla bulunur / Her cemâl 'aşkıyız t̃alib-i cennet degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 2). [her ne kim,]

On sekiz biñ 'âlem içre **her ne kim** var sende / Cân gözüñ aç cân içre gizlice cânânı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 3). [her ne kim,]

her ne olsa: Ne olursa olsun.

Her ne olsa eder ol pâdişâh-i Zü'l-celâl / Teslîm ol emrine fermânına ta'zîm gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 6). [her ne olsa,]

Hîç mahlûkda yok kudret-i icâd-ı umûr / **Her ne olsa** eşer-i kudret-i Mevlâ eyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 3). [her ne olsa,]

her ne vār: Ne var ne yok, tamamı.

Etme zem dünyâ vü 'uqbâ kâ'im 'aşk-ile hemân / **Her ne vār** ise kamu âşık eder zikr-i Hudâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 5). [her ne vār,]

her şeyde: Var olanın hepsi, tümü.

Kudretiñ **her şeyde** icrâ eylediñ / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 10). [her şeyde, -de]

her şeyde: Bütün nesneler, bütün varlıklar.

Her şeyde hâzırdır Hudâ bir dem sen ondan olma dūr / Bul dilde cânân zevkını cânân seniñledir gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 3). [her şeyde,]

her şeyde: Bütün nesneler, tüm varlıklar.

Hâk'ı gör **her şeyde** oldur söyleten gizli celî / Çün saña ol âyet-i 'aşk bî-zebânî söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 4). [her şeyde, -de]

her taraf: Her taraf, her yer, her yan.

Dağ açılıñ sîned eļvân donansın **her taraf** / Şu'lelensin nūr-ı 'aşkıñ şevk bulsun geceler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 5). [her taraf,]

her tarafda: Her yer, bütün çevre.

Sükûnet **her tarafda** 'aşkıñ müstağrak-ı envâr / Yanıp pervâne gibi her biri bulmuş 'aceb esrâr (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 7). [her tarafda, -da]

her taraftan: Her yer, bütün çevre.

Her taraftan şem'-i bezm olsa 'aceb mi rû-nümâ / Şekl-i fânüsda 'aceb mirât-ı ma'nâdır gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 5). [her taraftan, -dan]

her taraftan: Her taraf, her yer, her yan.

Her taraftan selsebîlîñ kevseriñ çağıldısı / Gonca-i vuşlatdan envâ'-ı tecellîler kıoğar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 2). [her taraftan, -dan]

her umûrunda: Her işinde.

Her umûrunda saña muhtâc kul / Kudretiñ cümle murâda açdı yol (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 5). [her umûrunda, -un, -da-unda]

her vakit: Her zaman, daima.

Dilde 'aşkıñ sâ'atin kur işle de gör **her vakit** / Bir dakîka gâfil olanıñ yeri nîrân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 4). [her vakit,]

her varı: Yaratılmış olan her şey, mevcudat.

Hudâ **her varı** nûr-ı 'aşk ile icâd etmişdir / Olur ol nûr-ı vahdet şöyle deryâ-yı 'âzîm 'âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 3). [her varı,]

her yerde: Her yer, her taraf.

Mecâzî mi haķîkî mi nedir bilmem bu efkârıñ / Kemâl-i ğamla **her yerde** pür-efkâr olmayan göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 2). [her yerde, -de]

her yerde: Her taraf, etraf.

Yeşil perde bütün halka açıldı / Muhammed nûru **her yerde** saçıldı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 11). [her yerde, -de]

her zamân: Daima, sürekli.

'Aşkdır mir'ât-ı kalbi eyleyen şâf ü celî / 'Aşkdır dilde veren nûr-ı ziyâyı **her zamân** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 6). [her zamân,]

Eyle 'uzletde maḥabbet vahdeti keşretde hem / Görmek istersen eger cānān rüyün **her zamân** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 2). [her zamân,]

Visâl-i yâra ṯalib zümre-i merdāne muhtâcdır / Bu sözü fark eden insān-ı kāmîl **her zamân** gelsin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 5). [her zamân,]

Evvel ü âḥır kamu 'ālem benimledir hemān / Dilediğim eylerim sulṭān u dervîş **her zamân** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 3). [her zamân,]

Şu 'lelensin âteş-i 'aşkıñ ile bu cism ü cān / Çeşmim olsun fikr-i dîdārıñla giryān **her zamân** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 7). [her zamân,]

her zamân: Daima, sürekli.

N'olur sūz-ı derūnum âşikār etsem o dildāra / Derūnum ḥānesinde yaķdı ḥasret **her zamân** âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 6). [her zamân,]

Hizmet-i şāhānesinde **her zaman** / Şıdķ u gayretle ederdî bezl-i cān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 10). [her zaman,]

her-gāh: Her vakit, her an, her zaman.

O Faḥr-ı 'ālemin 'aşkıyla **her-gāh** / Diyelim cān ü dil ile şalavāt (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 14). [her-gāh,]

herkes: Herkes, birçokları.

O perî **herkese** eyva'llāh der / 'Âdile âcize illā söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 11). [herkese, -e]

Cān vü başdan geçen merdānedir mestānedir / **Herkes** olmaz müyesser 'ālem-i mestānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 4). [herkese, -e]

Pāk edip āyîne-i kalb-i mücellāda ara / **Herkes** verme göñül Yūsuf-ı zībāda ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 3). [herkese, -e]

Pāk edip āyīne-i kalb-i mücellāda ara / **Herkes**e verme gönül Yūsuf-ı zībāda ara (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 3*). [*herkes*e, -e]

hevā: Heves, istek, arzu.

Kimseniñ ermez eli bir gül-i rā' nādır 'aşk / Ol maḥabbet dile bir başka **hevādır** ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 2*). [*hevādır*, -dır]

Sivādan geçmiş o maḥbūbu bilmez / Mecāzīniñ **hevāsıdır** maḥabbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 3*). [*hevāsıdır*, -sı, -dır]

Ben rızāda bulmuşum āsāyişi / 'Aşk zevk ile **hevādan** geçemem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 2*). [*hevādan*, -dan]

Ehl-i 'aşka şevk-i kalb ü zevk-i cāndır mūsikī / Hōş **hevādır** mü'mine ḥālet-resāndır mūsikī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 1*). [*hevādır*, -dır]

Çıkar sa'y ile gönülden **hevāyı** mā-sivāyı hep / Çalışıp zāhir ü bātında terk et ḥāl-i zulmānī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 3*). [*hevāyı*, -yı]

Gel ey şūfi ḡurūr u kibri terk et bu **hevādan** geç / Tayanma 'ilm ü mālā kalma benlikde sivādan geç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 1*). [*hevādan*, -dan]

hevā-yı 'aşk: Aşk arzusu.

Denir 'uşşāka şabretmek gerek tākāt mı var ammā / **Hevā-yı 'aşk** ile tutmakta sīnemde mekān āteş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 7*). [*hevā-yı 'aşk*,]

hevā-yı vaşlı: Kavuşma arzusu, hevesi.

Gonca-veş durmaz açılır nev-bahār-ı vaşl için / Gālibā bülbul **hevā-yı vaşlı** şahrāda arar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 5*). [*hevā-yı vaşlı*, -ı]

heves: Arzu, istek.

Tālib-i 'aşk olana Mevlā olur feryād-res / 'Āşika devlet yeter Allāh bes bākī **heves** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 1*). [*heves*,]

hey meded: "Aman yardım, ey imdat" anlamlarında veryansını ifade etmek amacıyla kullanılan seslenme kalıbı.

Uyumazsa ne 'acebdir sīnesi pūryān olan / **Hey meded** yandı derūnum āteş-i ḥicrān ile (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 8*). [*hey meded*,]

heybet-i kurb-ı vişāl: Vuslata, kavuşmaya yakınlığın insanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili görünüşü ve ululuğu.

Dürr-i dergāhı egerçi derd ü mihnetdir şedīd / **Heybet-i kurb-ı vişāl** amma ki bu 'duñdan eşed (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 6*). [*heybet-i kurb-ı vişāl*,]

hey'et: Durum.

'Ādile kıl meclisinde kesb-i nūr-ı ma' rifet / Hātır-ı pūr-zulmeti tenvīr eder **hey'etdir** 'aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 7*). [*hey'etdir*, -dir]

hey'et-i devlet: Devlet kurulu, bir işi yapmak veya yönetmekle görevlendirilmiş kimselerden meydana gelen topluluk.

Hey'et-i devlet ile ehl-i zīmem / 'Asker ü küttāb ü eşnāf-ı ümem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 5*). [*hey'et-i devlet*,]

hey'et-i ihvānımız: Dostlar grubu, arkadaşlar; aynı tarikata mensup olanlar.

Halka-ı zikre girip biñ şevkle / 'Aşka gelsin **hey'et-i ihvānımız** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 4*). [*hey'et-i ihvānımız, -ımız*]

hezār: Bin kere.

Gerçi teslim ü rızadır kula kalb ile **hezār** / Sā'il-i bābını tārđ etmez Hudā'nıñ rahmeti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 4*). [*hezār,]*

hezār: Bin, binlerce, pek çok.

Hezār cān ola bir mūyuna fedā bizden / **Hezār** 'arz-ı niyāz ü nice şalat ü vürūd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 8*). [*hezār,]*

İki gün zevk müyesser ola dile / 'Akabinde çeker **hezār** 'azāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 5*). [*hezār,]*

Cilā bulunca dil eyler tecellī yār hemān / **Hezār** hāne-i kalbi o nūr eder mesrūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 4*). [*hezār,]*

Bize rāh-ı maħabbetde ne güzel bir hayāt yā Rab / Ne minnet ne tekellüfdür fedā olsa **hezār** cānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 4*). [*hezār,]*

hezār: Bin kere.

Gerçi teslim ü rızadır kula kalb ile **hezār** / Sā'ili tārđ eylemez elbet Hudā'ya rahmetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 4*). [*hezār,]*

hezārān: Bin, binlerce, pek çok.

Bu çarh etmedir āsumān-ı dilde simā' / Şaçar o 'aşk ile her derde **hezārān** nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 7*). [*hezārān,]*

hezārān-ı derd: Sıkıntının binlercesi.

Hezārān-ı derd ile nālān u efgān murğ-ı dil dā'im / Göñül zevkiyle gāhi şevk alıp gülşende eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 3*). [*hezārān-ı derd,]*

hiç: Asla.

Çekmeyiz cān ile baş kaydını biz 'Âdile **hiç** / 'Ahdimiz yoluna baş vermede nādān değiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 9*). [*hiç,]*

Mağşadıñ Hāk ise 'āşık gayrıdan **hiç** çekme gam / Çün bilir hāl-i derūnuñ yār seniñledir göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 4*). [*hiç,]*

'Āşık-ı Mevlā olanlar nūş eder hūn-i ciger / Münkiriñ taşından aşla **hiç** zarar gelmez oña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 4*). [*hiç,]*

Gamım yok **hiç** kederden derd ü miñnetden vazīfem hem / Garībim ilticāya her seher bir pādīşāhım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [*hiç,]*

Hīç ne bir hem-dem ne bir maħrem ne bir yāri gerek / 'Aşk ile hemrāh olanıñ hātırı şādān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 4*). [*hiç,]*

Çekmeyiz cān ile baş kaydını biz 'Âdile **hiç** / 'Ahdimiz yoluna baş vermede nādān değiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 9*). [*hiç,]*

Mağşadıñ Hāk ise 'āşık gayrıdan **hiç** çekme gam / Çün bilir hāl-i derūnuñ yār seniñledir göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4*). [*hiç,]*

hiç: Asla, hiçbir zaman.

Hāk yoluna cān verdiler / İncitme **hiç** dervişleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 1*). [*hiç,]*

Cānān yolunu buldular / İncitme **hiç** dervişleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 2*). [*hiç,]*

Hâk erenler kılmış velî / İncitme **hiç** dervîşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 4*). [hiç,]
 Böyle demiş ehl-i kemâl / İncitme **hiç** dervîşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 6*). [hiç,]
 Vaḥdet şarâbın içdiler / İncitme **hiç** dervîşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 8*). [hiç,]
 Tâ göresin Hâk'kın yüzün / İncitme **hiç** dervîşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 10*). [hiç,]
 Eger dest-i 'Alî'den kevseri nûş etmek istersen / Şakın meyḥâne-i süflîde içme şüfiyâ **hiç** mey
 (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 8*). [hiç,]
 Rızâdır çâresi 'aşkıñ görünmez ibtilâsı **hiç** / Şâbırdır 'Âdile dermân çekeriz kaydı ey şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 7*). [hiç,]
 'Âdile yâhû edeb gözle rızâdan çıkma **hiç** / Pîr-i zîşân-ı 'inâyet-ihtivâdır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 10*). [hiç,]
 Miḥneti çeksem de 'âlemde degil kaydında **hiç** / Çünkü ben bir öyle şâh-ı 'aşka etdim cân fedâ
 (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 2*). [hiç,]
 Eyle cihâd nefsiñ ile budur cihâd ey 'Âdile / **Hiç** olmayıp Hâk'dan cüdâ ḥikmet zuhûr etdi bu şeb
 (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7*). [hiç,]
 Maḥabbet verme ceḥd eyle cihâna var iken fırsat / Seni terk etmeden terk et onu **hiç** çekme sen
 zaḥmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 1*). [hiç,]
 'Ârif iseñ etme bu fânî cihâna i 'tibâr / Görmedi kimse vefâsın olmadı **hiç** pâydar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 1*). [hiç,]
 Her gelen gitmektedir **hiç** ḥukm yok ârâmına / Kânî ata ana kardaş kânî kavm ü hey'etiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 2*). [hiç,]
 Şûret-i emvâc-ı keşretde bulunmaz mişli **hiç** / Baḥr-i vaḥdetde şâdef dürr-i vefâ ya 'nî gönül
 (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 6*). [hiç,]
 Yürü doğru **hiç** nazar etme şakın sağ u sola / Dür ise de bakma ırâk menzil-i cânâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 4*). [hiç,]
 Cân maḥabbet-ḥânesinden taşra yokdur meylî **hiç** / Bende-i sultân-ı 'aşkıñ ḥukm ü fermân
 gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 2*). [hiç,]
 Çün yalancının 'ameli her cihet nokşânıdır / Hemdem olma **hiç** yalancıyla şakın vardır ziyân
 (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 4*). [hiç,]
 Bu cây-ı dil-küşâde 'uşşâk buldu zevkî / Ağyâra 'Âdile **hiç** bakma şu zevke eriş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 6*). [hiç,]
 Fedâ-yı cân eden dîn uğruna mahrûm kalmaz **hiç** / Gazâda hem firâşında vefât etse şehâdetdir
 (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 7*). [hiç,]
 Eger dest-i 'Alî'den kevseri nûş etmek istersen / Şakın meyḥâne-i süflîde içme şüfiyâ **hiç** mey
 (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 8*). [hiç,]
 Yâ velî görmez seni **hiç** dîdesi â'mâ olan / Mazhar-ı envâr-ı feyz-i mekremet şeyḥim 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 3*). [hiç,]
 Çünkü benden gayrı kimse olamaz **hiç** saña yâr / Bil ki yok yâr ü meded-kâr ü mu'in ü çâre-kâr
 (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 6*). [hiç,]
 Gülmedi 'ömründe **hiç** görmedi zevk ü râhatı / Gül gibi açılmadan şoldu vücûd-ı devleti (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 9*). [hiç,]
 Şandım onuñ ile bu 'ömrümü bî-derd geçer / Hâtırimdan onuñ itmez idi **hiç** fevti güzer (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 13*). [hiç,]
 Görmedi 'âlemde **hiç** Ferhâd ü Şîrîn 'âlemi / Vâmık u 'Azrâ perîşân oldu çekdi mâtemi (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 6*). [hiç,]
 Hûlkı ḥusni veş ḥâsen kendi Ḥâsen / Gelmedi 'âlemde **hiç** emşâl oña (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 17*). [hiç,]

hiç: Soru cümlelerinde verilen hükmün kesinlikle söz konusu olamayacağını anlatır.

Cümle eşyâ Hakk'ı tesbîh eyleyince şüfiyâ / **Hiç** 'abeş mi ehl-i 'aşkıñ etdiği zıkr-i Hudâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 3). [hiç,]

hiç: Hiç, herhangi bir.

Bakmağa ol nûra **hiç** çeşmimde kuvvet kalmadı / Garķ u hayrânı o nûruñ fark eder mi ğayrıya (Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 3). [hiç,]

hiç: Katiyen, asla.

Hayretteyim ki kalmadı şabra mecâl **hiç** / Söyle devâ-yı derdimi Allâh 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 4). [hiç,]

Şıdk ile bendeyim kesemem **hiç** ümîdimi / Fırķatde koyma sâliki Allâh 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 7). [hiç,]

hiç: Asla, daha önce.

Ben ise bu hâllerden bî-ħaber / **Hiç** düşünmezken cihânda ğayr u şer (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 47). [hiç,]

hiç: Hiçbir.

Hîç mahlûķda yok ĳudret-i icâd-ı umûr / Her ne olsa eşer-i ĳudret-i Mevlâ eyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 3). [hiç,]

hiç: Hiçbir zaman, asla; şimdiye kadar.

Felekde var mı vechiñ gibi bir **hiç** nûr-ı 'âlem-tâb / Ezelden pertev-i enver-fezâsı artar eksilmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 3). [hiç,]

hiç: Olumsuz yargılı cümlelerde filin anlamını pekiştiren bir söz.

Hemîşe ĳusrev-i 'aşkıñ ĳolunda şâhbâz ol kim / Bu fırķatle bu ĳasret **hiç** kalmaz sende şabr eyle (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 4). [hiç,]

ĳayâlî kânde taşvîr eyleyem **hiç** kalmadı ĳâlîm / Göñül ârzû-yı vech-i yârı geçdi mest olup gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 4). [hiç,]

hiç bir: Bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz.

Sûz-ı 'aşkıñ tâ ki tende bulmasın nokşânını / Cân vedâ' edince tenden çıkmaya **hiç bir** nefes (Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 4). [hiç bir,]

hiç bir: Bir tek.

Ben deĳişmem biñ ĳaţ-ı reyĳâna **hiç bir** noktasın / Levh-i sînemde yazarsa yâr ĳaţ-ı zer-nümûn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4). [hiç bir,]

hiç bir dem: Hiç bir zaman.

Bırakma 'Âdile tevĳîd ü zıkrî dilde **hiç bir dem** / Kim merd-i 'aşķ olup ver cânıñı bul vaşl-ı cânânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 12). [hiç bir dem,]

hiç kimseden: Bir kişi bile.

Eyler iken böyle eyyāmım güzer / Hakkıma **hiç kimseden** yokken zarar (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 33*). [*hiç kimseden, -den*]

hiç kimseler: Hiç kimse, bir kişi bile.

Hulûş ile öpenler pâyini yüz döndürüp nâ-gâh / Meded-kâr olmadı **hiç kimseler** ahvâline eyvâh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 5*). [*hiç kimseler, -ler*]

hicâb: Utanma, sıkılma; perde, örtü, engel.

Var ümîdim kim kârın-i şâm-ı vuşlat olıcağ / 'Âdile açar **hicâbı** ol 'arûs-ı şubh gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 7*). [*hicâbı, -ı*]

Neyleyem gam helâk etdi beni / Aradan ref olunmayınca **hicâb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 2*). [*hicâb,]*

Kat idüp 'aşk ile bir demde nice biñ **hicâb** / Vâsıl-ı mevki'-i gâyât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 3*). [*hicâb,]*

İki 'âlem cemâliniñ niķâbı / Güneş gibi şu 'âdır **hicâbı** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 1*). [*hicâbı, -ı*]

hicâbı: Utanma, sıkılma; perde, örtü, engel.

Gider 'işyân ğubarını yüzümden / Gözümde kalmasın ğaflet **hicâbı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 5*). [*hicâbı,]*

hicâb-ı 'aklı: Fikrin perdesi, örtüsü.

Deme teşbîhi terk ile ele almam ben ol cāmı / **Hicâb-ı 'aklı** çāk et ma'rifet bul bu riyâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6*). [*hicâb-ı 'aklı, -ı*]

hicâb-ı ğafleti: Ğaflet örtüsü.

Hicâb-ı ğafleti ref ede gör eflāk-i sîneñde / Görünsün âfitâb-ı vuşlatıñ cānıñda envârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 6*). [*hicâb-ı ğafleti, -i*]

hicâb-ı kesreti: Çokluk örtüsü, perdesi.

Kaldırıp nûr-ı hidâyette **hicâb-ı kesreti** / Şüret-i âyîne-i vech-i dil-ârâdır göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 6*). [*hicâb-ı kesreti, -i*]

hicâb-ı menzil-i kavseyn: İki kaşın arasındaki mesafenin, uzaklığın engeli, perdesi.

Hicâb-ı menzil-i kavseyn egerçi yetmiş biñ / Bir anda ref ile buldu vişâl-i Hâk'la sürür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 6*). [*hicâb-ı menzil-i kavseyn, -hicâb-ı*]

hicâb-ı rāzım: Sır perdesi.

Göñlüm n'olur açılın bir tolu cām-ı meyle / Kalmaz **hicâb-ı rāzım** deste kadeh alınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 3*). [*hicâb-ı rāzım, -ım*]

hicâz: Mekke ve Medine şehirlerinin bulunduğu coğrafya.

Yine seyyah olup gezmek diler bu mübtelâ göñlüm / **Hicâz** illerini gözler ğarîb ü bî-nevâ göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1*). [*hicâz,]*

hicâzi: Klasik Türk müziğinde do diyez notasını andıran perde; klasik Türk müziğinde düğâh perdesinde karar kılan bir makam.

Sūznāk eyler **Hicāzi** perde-i ‘Uşşāk’dan / Ceng-i A‘cem ü Nevā-yı Işfahān’dır mūsikī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 2*). [*hicāzi,]*

hicr: *Ayrılık, uzaklık.*

Gehī memnūn lūtfuy ile gehī maḥzūn **hicriyle** / Hemīşe arzūsu vuşlat-ı cānān imiş cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 6*). [*hicriyle, -i, -yle]*

Ne duḥāndır bu ki çıkmaz çarḥ-ı ḳalb-i zārdan / **Hicr** dāğını örer ol lāle ruḥsārım bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6*). [*hicr,]*

Ṭab‘ımız **hicr** ile dem-beste-i efkār bu şeb / Gül gibi açdı nesīm-i dile dildār bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [*hicr,]*

Ne ḡam ü efkārı ḳaldı dilde ne derd ü melāl / **Hicr** ile giryān olanlar vāşıl-ı cānān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 3*). [*hicr,]*

Ol cān ile başdan geçer ‘aşḳ **hicrine** gelen ‘āşık / Kendisini fehmi edemez her dem olur ḥayrān ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 1*). [*hicrine, -i, -ne]*

Ḳahrı şafā **hicri** vefā / Nāzı ‘atā cevri cemīl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 8*). [*hicri, -i]*

Gāḥ vaşlıñla olurdu bu dil-i āvāre şād / **Hicr** ile oldum helāk eyvāḥ şimdi aḡladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 5*). [*hicr,]*

hicrān: *Ayrılık.*

Bilmemişdim vuşlatı zā‘il olur **hicrān** ile / Şimdi eyyām-ı visālī eylerim āḥ ile yād (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 4*). [*hicrān,]*

Hicrānı yaḳdı cānımı yandım amān u el-amān / Gitdi elimden eylerim bülbul gibi āḥ u fiḡān (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 5*). [*hicrānı, -ı]*

hicrān yarası: *Ayrılık acısı, kederi, üzüntüsü.*

Fehm edemez kimse derdimden ki dermān eylesin / Dilde kār etdi bu **hicrān yarası** yā Rab meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 5*). [*hicrān yarası,]*

hicret: *Peygamberimizin Mekke-i Mükەرreme'den Medine-i Münevvere'ye teşrif buyurdıkları zaman.*

Nev-bahār-ı cāna açıldı o gül / **Hicrete** seksen idi tārīḥi sāl (*Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 52*). [*hicrete, -e]*

hicret: *Hız. Muhammed'in altı yüz yirmi iki yılında Mekke'den Medine'ye göç etmesi.*

Bā‘dehü me‘mūr oldu **hicrete** / Tā Medīne ḥalkı ere devlete (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 4*). [*hicrete, -e]*

İki yüz elli beşiydi **hicretiñ** / Ṭal‘at-ı pāḳi vukū‘ bulduḡu ān (*Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 93*). [*hicretiñ, -iñ]*

hicret: *Bir yerden başka bir yere göç etme.*

Gāḥ vuşlat gāḥ **hicret** ‘āşıkı vīrān eder / Mülk-i dil i‘mārı için şa‘y ḳıl bul bir demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 4*). [*hicret,]*

hicret oldu: *Göçmek, vefat etmek.*

Çün sekiz yüz ile altmış sekiz oldu hicret / ‘Azm-i Firdevs ḳılıp buldu mü‘ebbed devlet (*Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 2, Beyit 60*). [*hicret oldu, -du]*

hidāb: *Boya, renk.*

Reng-i tîğ ile mücellâ gerdeni / Goncası hûn-ı şehâdetle **hıdâb** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 27*). [*hıdâb,]*

hidâyet: Kurtuluş, doğru yol.

Muķīm-i bezm-i dil olsam safâ var mı yine cānâ / Şırâṭ-ı müstaķīm üzre **hidâyet** kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 3*). [*hidâyet,]*

Derûnum lâle-veş pür dâğ etdi âteş-i ḥasret / **Hidâyet** kūyuña âhım mişâli bir çerağım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 2*). [*hidâyet,]*

hidmet: Hizmet, görev, vazife.

Şanma kim zâyî‘ olupdur vaḥdetiniñ çillesi / Rûz u şeb Mevlâ için olur ederseñ **hidmetin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 5*). [*hidmetin, -i, -n]*

Ey kalem vaşfını bir a‘zamıñ eyle inşâ / Kim o **hidmetle** saña bahş ede luṭfuñ Mevlâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 1*). [*hidmetle, -le]*

hidmet eder: Hizmet etme, görevini yerine getirme.

Mürşide **hidmet eder** eden taleb hüviyyet / Kılmaz nazar cihāna keşret vaḥdet olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 5*). [*hidmet eder, -er]*

hidmet ederdi: Hizmet etme, görevini yerine getirme.

Devlet ü dīne şadâkatle ederdi **hidmet** / Emr-i peygamberi icrāya kılarıdı gayret (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 19*). [*hidmet ederdi, -er, -di]*

hıfz et: Sakınmak, korumak.

‘Aşık iseñ Ḥakk’a gönül bul zevk-i feyz-i ‘âşıkın / Mir’ât-ı kalbi gayrden **hıfz et** keder koyma şakın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1*). [*hıfz et,]*

hıfz et: Korumak, koruma altına almak.

Zıll-ı ‘inâyetine geldi sığındı gönlüm / Yâ Ḥak nûr-ı Aḥmed **hıfz et** binâ-yı gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 3*). [*hıfz et,]*

hıfz ü nigâh: Nazardan saklamak, korumak.

Biñ iki yüz yirmi üçde oldu şâh / Etdi dīn ü devleti **hıfz ü nigâh** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 13*). [*hıfz ü nigâh,]*

hıfz u şahâbet: Koruyup kollama ve yarenlik, dostluk etme.

Ḥuzûr-ı mürşide var öğrenip âdâb ü erkânı / Beni bu rāhda **hıfz u şahâbet** kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 7*). [*hıfz u şahâbet,]*

hıfz-ı lisân: Dilin muhafazası.

Ketm ü zabṭ eyle zebânıñ söyleme aşla yalan / İki ‘âlemde selâmetdir hemân **hıfz-ı lisân** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 1*). [*hıfz-ı lisân,]*

hikem: Hikmetler, bilgelikler.

‘Aşk ile teraķķı bularak rütbe-i feyz-iñ / Ol ‘Âdile vuşlat **hikemiyle** mütelezziṣ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 7*). [*hikemiyle, -i, -y, -le]*

hikmet: Hakikat sırrı, bilgelik, öz.

Rahmeti kullarına kıldı o Allah i'tā / Şabr kıl **hikmeti** var eylese izhār gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 11). [hikmeti, -i]

Yazdı kudret kalemi defter-i hüsne **hikmet** / 'Arş u kürs levh u kalem beyt ü semâ cümle güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 3). [hikmet,]

Tā'at ile 'ālemin maqşudu sensin ey Hudā / Kimi kâfir kimi 'āsi **hikmetin** var pek güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5). [hikmetin, -in]

Eyle cihād nefsin ile budur cihād ey 'Âdile / Hiç olmayıp Hâk'dan cüdā **hikmet** zühür etdi bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7). [hikmet,]

Hasta-i hicrân etmekde ne **hikmet** var beni / Derdime dermân kıl lutf ü vişâlin ey güzel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 2). [hikmet,]

Rahmeti kullarına kıldı o Allah i'tā / Şabr kıl **hikmeti** var eylese izhār gerek (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 11). [hikmeti, -i]

Yazdı kudret kalemi defter-i hüsne **hikmet** / 'Arş u kürs levh u kalem beyt ü semâ cümle güzel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 3). [hikmet,]

Tā'at ile 'ālemin maqşudu sensin ey Hudā / Kimi kâfir kimi 'āsi **hikmetin** var pek güzel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5). [hikmetin, -in]

Râst'dır Sûz-ı dilârâ'ya makâm-ı Evc'de / Ol zehî minnet zehî **hikmet** beyândır müşîkî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 5). [hikmet,]

Qudretiñ gülzârına bir sebzendir sidrül-meftin / **Hikmetiñ** şem'ine bir pervâne Cibrîl-i Emîn (Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 1). [hikmetiñ, -in]

Bilip derdiñe dermân derd-i 'aşkı / Ferâğat cümleden **hikmet** degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 8). [hikmet,]

hikmet: Hak ve hakikate uygun, kısa ve manalı söz.

Şoñra **hikmetle** buyurdu ol Resûl / Kañğı cāyı nâkām eyleser kabûl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 10). [hikmetle, -le]

hikmet ü ihsânıñ: Bilgelik, ilim ve bağıslama.

Qudret ü ikrāmına izhār için / **Hikmet ü ihsânıñ** iş'âr için (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 19). [hikmet ü ihsânıñ, -iñ ü ihsân, -ı]

hikmet-i 'aşk: Aşkın gizli ilmi, bilgisi.

'Âdile kayd-ı gam-ı dehr 'aceb 'illetdir / İşte ol 'illete dermân eder **hikmet-i 'aşk** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 6). [hikmet-i 'aşk,]

hikmet-i cânân: Sevgilinin hikmeti, sırrı.

Gönülde tâb'-ı nâr-ı 'aşkı eksik olmasın bir ân / Gam-ı 'aşk 'Âdile'ye **hikmet-i cânân** imiş cânâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 7). [hikmet-i cânân,]

hikmet-i feyyâz-ı mutlak: Allah'ın hikmeti, bilgeliği.

Neşr-i feyz u **hikmet-i feyyâz-ı mutlak** eyleyip / Maqdemiñdir kâ'inâta şevk u mefhar bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 4). [hikmet-i feyyâz-ı mutlak,]

hikmet-i mevlâ: Allah'ın hikmeti.

Cân neler söyler o hâkî cisme / Cism ise **hikmet-i Mevlâ** söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 6). [hikmet-i mevlâ,]

hikmet-i settarı: Örtülü hakikat.

Her ne kim buldu vücūd kudret ile cümle güzel / Nūr-ı Hâk'dır ezeli **hikmet-i settârı** güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 1*). [*hikmet-i settârı,]*

hikmet-i tevḥîd: Birlik ilmi.

Dolar envâr ile çarḥı dolandır nūr-ı vaḥdetle / Nice esrârdır gör kim dile bu **hikmet-i tevḥîd** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 5*). [*hikmet-i tevḥîd,]*

hilâfet: Halifelik.

Âdem'e verdi **hilâfet** zâtını ta'rif için / Dehre gelmek sâlike mâ'sûka ermekden garaz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 4*). [*hilâfet,]*

Silsile ber silsile tâ Nakşbend / Oldu **hilâfet** yolunuñ nâ'ili (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 13*). [*hilâfet,]*

Hilâfet mesnedinde olmuş iken bir mu'azzam Şâh / Tayanıp Hâk'a dîn ü milleti eyler idi âgâh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 4*). [*hilâfet,]*

hilâl: Ayın ilk günlerinde aldığı yay biçimi, yeni ay.

Gönlüme ḥurşîdler doğdu **hilâliñ** görmeden / Garḳa-ı baḥr-ı cemâl oldum cemâliñ görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 1*). [*hilâliñ, -iñ]*

hilâl kaşı: Hilal gibi ince ve düzgün kaş.

Çün o ḥurşîd-i kerâmât-nümâ-yı dehrin / Evc-i 'uşşâka **hilâl kaşı** olup mâh-ı nevî (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 13*). [*hilâl kaşı,]*

hile: Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyla yapılan tertip, düzen.

Cihâna tâ ezelden mâ'il oldu nefis-i insânî / Onuñ hep **hilesin** bilmektedir insânîñ 'irfânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 1*). [*hilesin, -si, -n]*

hilkat: Yaratılış.

Muḳârin zâtına **hilkatde** âşık vaşlına lâyıḳ / Metâ' u remzini añla bu ḳuluñ ey dil-i dānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 2*). [*hilkatde, -de]*

hilkat-i âdem'den evvel: Yaratılışı Adem'den önce.

Nūr-ı zâtıñ **hilkat-i Âdem'den evvel** oldu ḥalk / Ondan aldı âlem-i imkân hep zîb ü ferî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 3*). [*hilkat-i âdem'den evvel,]*

hilkat-ı ekvân: Varlıkların, âlemin yaratılışı.

Burc-ı kalbe doğdu ḥurşîd-i cihân-ārâ-yı 'aşḳ / **Hilkat-ı ekvân** hep envârına merbûṭ ü best (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 3*). [*hilkat-ı ekvân,]*

hilkat-i pâki: Temiz, saf yaratılış.

Hilkat-i pâki olup dört yüz altmış dörtde / Virdi meh-rûyî ile 'âleme nūr-ı tefḥîm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 9*). [*hilkat-i pâki, -i]*

hilm: Huy yumuşaklığı.

Gönlümü pâk edip **hilmîñle** / İsm-i zâtıñla sa'âdet bulayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 6*). [*hilmîñle, -iñ, -le]*

hilm ü rıfk: Soğukkanlılık ve nezaket.

Hilm ü rıfķ üzre ol insān iseñ / Hāk için cümleye hürmet ede gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 4*). [*hilm ü rıfķ,]*

hilmî 'osman: Hz. Osman'ın huyunun yumuşaklığı.

Bū-Bekir-sīret ü Fārūķ 'Ömer-endīşe / **Hilmî 'Osman** gibi 'ilm ü kemālî 'ulvī (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 12*). [*hilmî 'osman,]*

hilye-i evşāfını: Görünüşün özellikleri, vasıfları.

Edenler **hilye-i evşāfını** ey nūr-ı Hāk iş'ār / Füyüzāt-ı kemāl ile havāşı artar eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 6*). [*hilye-i evşāfını, -ı, -nı]*

himāyet: Koruma, esirgeme.

Refīķ et sālīke tevfiķiñi lūtfuñla 'aşkıñda / Gam-ı 'uşşāķa rahm eyle **himāyet** kıl meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 4*). [*himāyet,]*

Der-i lūtfuñda bir mücrim gedādır 'Ādile bī-şek / Kerāmetle **himāyetdir** niyāzım Ehl-i Beytiñden (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5*). [*himāyetdir, -dir]*

himmet: İyilik, yardım.

Çünkü biz rüz-ı ezel dōsta verdik ikrār / Durduk ol 'ahde ebed **himmeti** bozar degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 5*). [*himmeti, -i]*

Himmetiñ 'ālī beher nuţkuñ kerāmet 'aynıdır / 'Ārif ü dānā-yı vālā-menzilet şeyhim 'Alī (*Ādile Sultan Divanı, Kut'a 5, Beyit 2*). [*himmetiñ, -iñ]*

Ey mü'tin ü destgirim etme eksik **himmetiñ** / Sendedir 'irfān u cūd u mes'adet şeyhim 'Alī (*Ādile Sultan Divanı, Kut'a 5, Beyit 6*). [*himmetiñ, -iñ]*

Hāşılı inkār olunmaz **himmeti** / Cāy-gāh ede aña Hāk cenneti (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 68*). [*himmeti, -i]*

Dā'imā hāķkımıza **himmeti** olsun hāzır / Feyz-i 'aşķ ile olup dilde maħabbet zāhir (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 20*). [*himmeti, -i]*

Himmeti menzil-i maţlūba 'aceb meş'al-i nūr / Hātırı dilber-i maķşūda zihī-āyīne (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 48*). [*himmeti, -i]*

himmet ü cūdun: Cömertlik ve bağış.

Ederek 'ārż-ı niyāz **himmet ü cūdun** taleb et / Eyleyip rūhuna taķdīm taķiyyāt ü du'ā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 15*). [*himmet ü cūdun, -un]*

himmeti: İyilik, yardım.

Hizmete bel bağla mürşidden erişir **himmeti** / Açılır bāb-ı cemāl-i vech-i dildār ey gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 8*). [*himmeti,]*

himmet-i 'āliyyesi: Yüksek lütuf.

Ķuvve-i ĳudsiyyesi kāfiri İslām edip / **Himmet-i 'āliyyesi** münkiri eyler ilzām (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 29*). [*himmet-i 'āliyyesi, -si]*

himmet-i esrārīña: Sırların iyiliği, bağışı, yardımı.

Rumūzāt-ı ma'ārif zāt-ı pāķiñle olur kā'im / Ezelden hūkm-i 'irfān **himmet-i esrārīña** maķşūş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3*). [*himmet-i esrārīña, -iñ, -a]*

himmet-sāz: Yardım eden.

Kerāmet-piše **himmet-sāz** sa‘ādet kânı ser-efrāz / ‘Ulüvv-i şān ile mümtāz Ebā Eyyübe’l-Enşārī
(*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 2*). [*himmet-sāz,]*

hurka: Dervişlerin üstlerine giydikleri, biçimi ve rengi mensup oldukları tarikata göre değişen, kollu, yakasız, pamuklu giyecek.

İşte ol **hurkasını** luṭf u mürüvvet birle / Baḥş u iḥsān buyurdu oña maḥbûb-ı Hudā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 12*). [*hurkasını, -sı, -nı]*

Yā‘ni ol **hurkaya** nisbetle siyāh ü sâde / Hulle-i cennet ile atlas-ı ‘arş-ı a‘lā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 11*). [*hurkaya, -y, -a]*

hurka-i pāk: Temiz elbise, mübarek hurka.

Ol mübārek beden-i ḥazret-i Faḥr-i rüsule / **Hurka-i pāk** olan câme-i müşğîn-edā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 10*). [*hurka-i pāk,]*

hurmân: Mahrumluk, mahrumiyet.

Rüy-ı dergāh-ı niyāzı bār-gāh-ı luṭfudur / Eyleme **hurmânile** bu ‘Ādile nā-çarı red (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 8*). [*hurmânile, -ile]*

hurmân: İstenilen şeyi elde edememenin verdiği üzüntü; mahrumiyet.

Gerçi kullukda saña çokdur kuşûrum yā Kerīm / Ağlayanlar şanma kim bâbında **hurmândır** taḥbīb
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 7*). [*hurmândır, -dır]*

hırş-ı dünyā: Dünya hırısı.

Nice ey ḥām **hırş-ı dünyā** kim taparsın rüz u şeb / Geç bu fâsîd fikrden olmā muşırr sözüne tā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [*hırş-ı dünyā,]*

hısn-ı ḥaşîn: Kuvvetli, sağlam muhafaza edilen kale.

Mazhar-ı iḥsânın olsun dü cihānda ‘Ādile / Mültecîye âsitânın çünki bir **hısn-ı ḥaşîn** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 8*). [*hısn-ı ḥaşîn,]*

hisse: Pay, nasip.

Rüz-ı kısmette tecellî **hisseñe** düşdü naşīb / Her başa konmaz bu devlet cânı ver nā-dān mısın
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 5*). [*hisseñe, -ñ, -e]*

Cedd-i pākî-veş bu da mesmûm olup / **Hissesin** aldı şehâdetden hemîn (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 62*). [*hissesin, -sin]*

hitâb eyledi: Konuşmak.

Nā-gehān ol şehir-i yār-i kām-yāb / Şöyle bir gün eyledi oña hitâb (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 12*). [*hitâb eyledi, -di]*

hitâb-ı ‘izzete: Yüce sözler.

(Yā ‘ibādî) ile cümle mü’ mîne fermân olur / Ol **hitâb-ı ‘izzete** cân ü cihān ḥayrân olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 1*). [*hitâb-ı ‘izzete, -e]*

hizmet: İyi, güzel, latif.

Kim etse bunlara şıdk ile **hizmet** Ḥak verir ecrin / Şadâkat kullara Ḥak’dan ulu luṭf ü sa‘âdetdir
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3*). [*hizmet,]*

hizmet: Görev, vazife.

Hizmete bel bağla mürşidden erişir himmeti / Açılır bāb-ı cemāl-i vech-i dildār ey göñül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 8). [hizmete, -e]

Dest-gır-i bende-i zār olduñ ey şeyh-i ‘Azīz / **Hizmetiñdir** iftiḥārım mürşid-i ‘ālī saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 3). [hizmetiñdir, -iñ, -dir]

Dil nazargāh-ı Hudā’dır deme bī-kes ḥôşça tut / **Hizmetiñ** Allah için olsun ki ‘irfanlık budur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 2). [hizmetiñ, -iñ]

Etmış ihdā dāder-i ‘ālīsine / **Hizmetinde** bulunup ḥaylī sene (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 83). [hizmetinde, -i, -nde]

Mukteżā-yı hükm-i takdīr-i Hudā / Edemedi **hizmeti** ḥaḳḳa becā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 18). [hizmeti, -i]

Eyleyip ifā gelirsın **hizmetim** / Ḥaḳḳıña mebzül olur çok ni‘metim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 15). [hizmetim, -im]

Luṭf ile mesrūr olurdu cümleden / **Hizmetinde** şıdkıla iḥlās eden (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 8). [hizmetinde, -i, -nde]

hizmet eder: Hizmet etmek; iş görmek, çalışmak.

Bir melek-ṭab‘ı vü ḥôş-ḥu vardır dergahda kim / **Hizmet eder** Ḥaḳ için ḥaḳka ki mihri-bāndır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 2). [hizmet eder, -er]

hizmet etdi: Hizmet etmek.

Hizmet etdi toḡru din ü millete / Cān fedā eylerdi rāh-ı devlete (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 58). [hizmet etdi, -di]

hizmet-i şāhānesinde: Muhteşem görev, vazife.

Hizmet-i şāhānesinde her zaman / Şıdk u gayretle ederdi bezl-i cān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 10). [hizmet-i şāhānesinde, -si, -nde]

hizmet-i şer‘-i muṭahhar etdiler: Maddi ve manevi olarak temizlenmiş doğru yolun sorumluluğunu yerine getirmek.

Hizmet-i şer‘-i muṭahhar etdiler / İsr-i ābā-i Celīl’e gitdiler (Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 91). [hizmet-i şer‘-i muṭahhar etdiler, -di, -ler]

hızr ü tevḫik: Allah’ın yardımı ve Hz. Hızır.

Şıḥḥat ile post-nişīn etsin seni dā’im Hudā / **Hızr ü tevḫik** her umūruñda ola yāver saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 1). [hızr ü tevḫik,]

hōdbīn: Kendini düşünen, bencil.

Gerçi biz ehl-i kemāle göre kāmīl degiliz / Öyle **hōdbīn** şūfī gibi daḥi cāhil degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 3). [hōdbīn,]

hokka-i zehr: Zehir kabı.

Bāḡ-ı cennet goncası iken lebi / **Hokka-i zehr** etdi erbāb-ı şekā (Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 18). [hokka-i zehr,]

hor bakma: Küçümsemek, aşağılamak, değersiz saymak.

Cihānda bir şey için olma mesrūr gamla şādān ol / ‘İbādu’llāha **hor bakma** şaķın sen hürmet ede gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 4*). [*hor bakma, -ma*]

Zāhidā **hor bakma** incitme o ‘ālī erleri / Var eliñ diliñ çek onlardan şaķın cān u seri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 1*). [*hor bakma, -ma*]

hōs: İyi, güzel, latif.

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kılbinde **hōş** zevkī / O dil kim ‘aşk ile dolar da dōstuna muhib olur (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2*). [*hōş,]*

Güzel hālk etdi gerçi kāl’inātı kudretiñ bī-sekk / Sarāy-ı dilde ‘āşkdan gayri **hōş** gayret mi var yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4*). [*hōş,]*

Saňa bu ‘aşk niçin cān u dilden ‘āşıkdır / **Hōş** aňla kendiñi sensin o dilber-i mes‘ūd (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 4*). [*hōş,]*

Rehber-i rāh-ı şerī‘ at reh-nümā-yı ma‘rifet / Muştafā nūr-ı Hudā’dan **hōş** nişandır Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 2*). [*hōş,]*

Hākdan iste ‘āfiyet kim istemiş Fahr-i Cihān / Rāh-ı ‘aşkı tūt ki ondan **hōş** rāh olmaz saňa (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5*). [*hōş,]*

Hāmūs ol ‘Ādile güftarı **hōşdur** ‘āşıķıñ gerçi / Cenāb-ı pīr o feyzi luţf eder bir gün saňa söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10*). [*hōşdur, -dur*]

Varlık derd ü belāsıdır çekilen gam hemān / ‘Aşk ile yok olsa ‘āşık **hōşca** kām-rān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 6*). [*hōşca, -ca*]

Eger ‘ākil iseñ sa‘y eyle hayra **hōş** geçir vaktin / Rızā-yı Hāķķ‘ı tahşil et murāda onda ere gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3*). [*hōş,]*

Maħabbet virdini oku derūnī nefse yol verme / Recādan ‘Ādile ayrılma yāriñ **hōş** şafası var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 8*). [*hōş,]*

Seyr-i gülzārı ne yapsın tālīb-i didār olan / ‘Āşıķıñ dōst illeri göñlünde **hōş** seyrānıdır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 4*). [*hōş,]*

Dil nazargāh-ı Hudā’dır deme bī-kes **hōşca** tūt / Hizmetiñ Allah için olsun ki ‘irfanlık budur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 2*). [*hōşca, -ca*]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kılbinde **hōş** zevkī / O dil kim ‘aşk ile dolar da dōstuna muhib olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [*hōş,]*

Hōşdur ma‘şūka ‘āşkdan gelen / Husrev-i ‘aşķıñ kuluuyum geçemem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 5*). [*hōşdur, -dur*]

Dilde ne vird ü zikr var ne elimde teşbīh / Ne velīyim ne deli dōst sever **hōş** geçerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5*). [*hōş,]*

Saňa sen **hōş** sarıl ey ‘Ādile geç mā-sivādan kim / Ferāmūş eyle ağıyārı saňa kāfi olur cānān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [*hōş,]*

Ehl-i ‘aşka şevk-i kāl ü zevk-i cāndır müsikī / **Hōş** hevādır mü‘mine hālet-resāndır müsikī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 1*). [*hōş,]*

Diñle ‘āşık **hōş** şafādır cānlara feryād-ı ney / Kim semā‘ içre kudūm-ı ‘āşıkāndır müsikī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 4*). [*hōş,]*

O meclis hāl bu kim südden beyāz kaymak şekerden **hōş** / Şafāyı cān bulur nūş eyleyince kāse-i semmi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 3*). [*hōş,]*

Şöyle vaktim **hōş** geçirdim der iken / Mevt verdi gonca-i ‘iyşe diken (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 64*). [*hōş,]*

‘Aşk derdi gerçi **hōşdur** şıdķla şādıķlara / Çekmeyen ‘āşık degildir ol cefā lāyıķlara (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 7*). [*hōşdur, -dur*]

Hōş idi hālīm onuñla baňa şefkatli idi / Bir ‘iyāl idi maħabbetli mürüvvetli idi (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 4*). [*hōş,]*

Nāz eden āyīnede ‘aksine ol āfet ‘aceb / Ol cemālīñ aşlına **hübān** ‘ārif degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 2*). [*hübān,]*

‘Ālem bu ya hālince alır her kişi lezzet / **Hübān** daḥi şan u ḥidemiyle mütelezziz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 4*). [*hübān,]*

hubb ü sevdādan: Sevgi ve muhabbet.

Rüzgār-ı ‘aşka uymuşdur havā-yı vaşlıla / Keştī-i göñlüm vatandaş **hubb ü sevdādan** geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 4*). [*hubb ü sevdādan, -dan]*

hubb-i fenādan: Dünya sevgisi.

Meyhāne-i ‘aşk içre vahdet şerābın içip / Dil-beste mā-sivādan **hubb-i fenādan** geçip (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 7*). [*hubb-i fenādan, -dan]*

(hubbü’l-vaṭan): Vatan sevgisi ("Vatan sevgisi imandandır" hadisine ithafen aşığın, sevgiliye olan aşkı iman derecesinde ifade edilir.).

Cān ü dil āzürde-ḥātır olmadan bu dehrde / Söyleyip **(hubbü’l-vaṭan)** aḡlarsın ammā ey göñül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 3*). [*(hubbü’l-vaṭan),]*

hūblar sultānıdır: Güzellerin şahı.

Göñlüm alan yārimiz ol **hūblar sultānıdır** / ‘Aşk ehli hem kulu hem bende-i fermānıdır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 1*). [*hūblar sultānıdır, -dır]*

hücüm: Saldırı.

Mihnet ile ḡam **hücümundan** şaḡın etme firār / Cān u dilden şabr eyle derd-i ‘aşka bul devā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 5*). [*hücümundan, -u, -ndan]*

hücum eyledi: Saldırmak.

Doḡdu vuşlat güneşi erdi şabāḥ-ı devlet / Zülmet-i hicre **hücum eyledi** envār bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5*). [*hücum eyledi, -di]*

hudā: Allah, Tanrı.

Luṭf u iḥsānıyla ondan rāzıyım dedi **Hudā** / Benden ol rāzı mıdır aḡbārımı kıldı ‘atā (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 2*). [*hudā,]*

Zihī devlet o ‘āşıkı ki ma‘şūkı **Hudā** olur / Dilinde dā’im ezkārı onuñ tevḥīd-i **Hudā** olur (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 1*). [*hudā,]*

Her şeyde ḥāzırdır **Hudā** bir dem sen ondan olma dūr / Bul dilde cānān zevkını cānān seniñledir göñül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 3*). [*hudā,]*

Her ne ḡalk etdiyse ‘ālemde **Hudā** cümle güzel / Ḥaḡ güzel ḡalkı güzel o şāha ḡulluḡ da güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 1*). [*hudā,]*

‘Ādile gel ‘ārif ol seyr et ne ḡalk etmiş **Hudā** / Māh u mihr ü rüz u şeb kevn ü felek encüm güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 6*). [*hudā,]*

Ḥayāt-ı tāze bulsun āşinā kıl ‘aşkıñı dilde / **Hudā’ya** kuvvet-i ‘aşkın dilime ber-ḡarār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [*hudā’ya, -’ya]*

Hudā nāmiyle başla mevlid-i Faḡr-i cihāndır bu / Tulū’-ı Ḥazret-i peygamber-i āḡır zamāndır bu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 1*). [*hudā,]*

Şulb-i pāk-i ḡazret-i ‘Ābdülmecīd Ḥāndan **Hudā** / Beş nefer sultān-ı zīşān eylemiş idi ‘atā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 1*). [*hudā,]*

Şāfiyā şāf eyle kalbiñ eyleme kizb ü riyā / Geç riyāset iddi'āsından **Hudā'dan** et hayā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1*). [*hudā'dan, -dan*]

Şihhat ile post-nişin etsin seni dā'im **Hudā** / Hızr ü tevfik her umūruñda ola yāver saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 1*). [*hudā,*]

Luṭf u ihsānıyla ondan rāziyım dedi **Hudā** / Benden ol rāzı mıdır aḥbārını kıldı 'atā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [*hudā,*]

Mezāra yalıñız koyma bizi imānı yoldaş et / Su'ālimiz edip āsān **Hudā** çekdirmeye zahmet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 6*). [*hudā,*]

(Küllü yevmin hüve fī şe'nin) buyurmuşdur **Hudā** / Ol sebep ehl-i kemālīñ nālesi Qur'an'dadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 5*). [*hudā,*]

Kendini lā-şey bil varlık **Hudā'nıñ** vaşfidır / Cümle ḥalkı ḥoş gör şūfī Müslümanlık budur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 5*). [*hudā'nıñ, -nıñ*]

Zihī devlet o 'āşık ki ma'sūk **Hudā** olur / Dilinde dā'im ezkārı onuñ tevḥīd-i **Hudā** olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1*). [*hudā,*]

Hudā her varı nūr-ı 'aşk ile icād etmişdir / Olur ol nūr-ı vaḥdet şöyle deryā-yı 'āzīm 'āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 3*). [*hudā,*]

Gerçi teslīm ü rızadır kula ḳalb ile hezār / Sā'il-i ṭard eylemez elbet **Hudā'ya** rahmetiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 4*). [*hudā'ya, -ya*]

Her şeyde ḥāzırdır **Hudā** bir dem sen ondan olma dūr / Bul dilde cānān zevkını cānān seniñledir göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3*). [*hudā,*]

Göñül mir'atını şāf et yeter taḥkīka taḳlīdiñ / **Hudā** cāmiñda ḥāzırdır tehī şanma seni ey cān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [*hudā,*]

Her ne ḥalk etdiyse 'ālemde **Hudā** cümle güzel / Ḥaḳ güzel ḥalkı güzel o şāha ḳulluḳ da güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [*hudā,*]

'Ādile gel 'ārīf ol seyr et ne ḥalk etmiş **Hudā** / Māh u mihr ü rüz u şeb kevn ü felek encüm güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 6*). [*hudā,*]

Her ne ḥalk etdiyse 'ālemde **Hudā** cümle güzel / Ḥaḳ güzel ḥalkı güzel o şāha ḳulluḳ da güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [*hudā,*]

'Ādile gel 'ārīf ol seyr et ne ḥalk etmiş **Hudā** / Māh u mihr ü rüz u şeb kevn ü felek encüm güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 6*). [*hudā,*]

Ezel verdik biz ikrār varlığına / **Hudā'nıñ** vaḥdet ü cebbārılığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 1*). [*hudā'nıñ, -nıñ*]

Eder emrāz-ı 'iştāna **Hudā'nıñ** rahmeti çāre / Düşen derd ü ḡama bir gün bulur elbette dermānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 9*). [*hudā'nıñ, -n, -nıñ*]

Gerçi teslīm ü rızadır kula ḳalb ile hezār / Sā'il-i bābını ṭard etmez **Hudā'nıñ** rahmeti (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 4*). [*hudā'nıñ, -nıñ*]

Hudā ihsānıdır bu salṭanatla onlara devlet / Nice şükr etmeyelim mü'minīne ulu ni'metdir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 2*). [*hudā,*]

Yokdur 'ālemde 'abeş ḥalk eylemiş nesne **Hudā** / Ey başıretsiz gözün aç baḳ nedir sırr-ı **Hudā** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 1*). [*hudā,*]

İşte eñ evvel **Hudā** tevḳīt edip de 'aşrını / Nūr-ı zātından yaratmışdır o māh-peykeri (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 10*). [*hudā,*]

Yā İlāhī senden özge yok **Hudā** / Pādişāh-ı bī-zevāl-i Kibriyā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 1*). [*hudā,*]

Maḥz-ı luṭf u rahmet ile ol **Hudā** / Dedi maḥbūbum Resūl'üm Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 8*). [*hudā,*]

Çünkü kırk yaşında vahy ile **Hudā** / Eyledi bi'ṡetle dünyāya 'atā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 3*). [*hudā,*]

Ƙaldı kırk gün oldu çün mevdi ƙarīb / Keşf-i esrārı **Hudā** etdi naşīb (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 27*). [*hudā,]*

Āh on altı yaşında nev-civān / Gitdi dünyādan **Hudāya** verdi cān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 67*). [*hudāya, -y, -a]*

Yā İlāhī senden özge yok **Hudā** / Pādişāh-ı bī-zevāl-i Kibriyā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 1*). [*hudā,]*

Çāre yok bu yolda emr-i Hāƙ ezelden bu āña / Ağla çeşmim ağla feryād eyle rahm etsin **Hudā** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 3*). [*hudā,]*

hudā hakkı için: Allah hakkı için; yemin sözü.

Söylenilmez āh o hālet **Hudā hakkı için** / Rüz-ı menhūs u şabāh yevm-i mahşerdi o gün (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 7*). [*hudā hakkı için,]*

hudāvendā: Ey Tanrı, Ey Yaradan, Ey Allah'ım.

Rahm ü eltāfiñ **Hudāvendā** bizi mesrūr eder / Çün mücessemdir merāhimden vücūduñ enveri (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 13*). [*hudāvendā,]*

hudāvend-i 'alīm: Her şeyi bilen Allah.

Hāzret-i şeyh Desūkī ki denir İbrāhīm / 'Āşık-ı tāl'atı mahbūb **Hudāvend-i 'alīm** (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 21*). [*hudāvend-i 'alīm,]*

hudā-yı bī-zevāl: Bitmez, tükenmez, sonsuz yaratıcı.

Olup 'aşkıñla mest ü kāmran ü bī-nişān ü nām / Ki sensin Ƙādir-i muṭlaƙ **Hudā-yı bī-zevāl** yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 9*). [*hudā-yı bī-zevāl,]*

hudā-yı kerem-efzā: İyilik, cömertlik arttıran yaratıcı Allah.

Ne cinān zevkı ne nīrān ƙahrı / Dil **Hudā-yı kerem-efzā** söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 7*). [*hudā-yı kerem-efzā,]*

(hüden li'l-müttekīn): "İşte bu Kitap ki, O'nda hiçbir şüphe yoktur. Takva sahipleri için bir hidayettir." Anlamına gelen Bakara suresinin 2. ayetinden bir parça.

Tābi'iz aşhāba on iki imāma hem muḥibb / Bū-Ḥanīfe mezhebimizdir **(hüden li'l-müttekīn)** (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 6*). [*(hüden li'l-müttekīn),]*

hüküm: Hüküm, karar.

Sende ḥatm oldu kelāmu'llāh okundu Fātiḥa / Sūre-i Seb'u'l-meşāni **hükümüne** bürhān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 6*). [*hükümüne, -üm, -e]*

Hüküm onun **hükümüdür** fermān onun fermānidir / Derdi verendir devā-yı cān ü cānandır ṭabīb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 2*). [*hükümüdür, -ü, -dür]*

Bir şerik ü bir nazīr olmaz saña / **Hüküm** ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [*hüküm,]*

Dā'imisin zatıña yokdur fenā / **Hüküm** ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4*). [*hüküm,]*

Emr ü fermānıñ eder 'ālem kabūl / **Hüküm** ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 6*). [*hüküm,]*

Luṭfuña mazhar olanlar baḥtiyār / **Hüküm** ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 8*). [*hüküm,]*

Ƙudretiñ her şeyde icrā eylediñ / **Hüküm** ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 10*). [*hüküm,]*

Kimsede yok emriñi cerhe mecāl / **Hüküm** ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 12*). [*hüküm,]*

Ğālib-i muṭlaqsın olmaz saña kīn / **Hüküm** ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 14*). [*hüküm,]*

Cürümüne bakma baña etme 'azāb / **Hüküm** ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 16*). [*hüküm,]*

Mücrimīne 'afv ü iḥsānıñ keşir / **Hüküm** ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 18*). [*hüküm,]*

Bir şerik ü bir nazir olmaz saña / **Hüküm** ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [*hüküm,]*

hüküm: *Tesir, nüfuz, kudret.*

Her gelen gitmektedir hiç **hüküm** yok ārāmına / Ƙanı ata ana Ƙardaş Ƙanı Ƙavm ü hey'etiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 2*). [*hüküm,]*

hüküm eden: *Yönetmek, karar vermek.*

Çeşm-i cânla milk-i dilde **hüküm eden** sultānı gör / Āftāb-ı hüsn-ile şun '-ı Celilü's-şān'ı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 1*). [*hüküm eden, -en]*

hüküm eden: *Hükmetmek, hakimlik kurmak, yönetmek, idare etmek.*

Beni var eyleyen sen 'āşıkı zār eyleyen sensin / Cihāna **hüküm eden** sensin amān Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 3*). [*hüküm eden,]*

hüküm eden sultānı: *Yöneten, hakim olan padişah.*

Dilberin vechinde cāna **hüküm eden sultānı** gör / Onda zāhir nakş olan āyāt ile Ƙur'ān'ı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 1*). [*hüküm eden sultānı, -ı]*

hüküm ü fermān: *Emir, karar ve buyruk.*

Cān maḥabbet-ḥānesinden taşra yokdur meyli hiç / Bende-i sultān-ı 'aşkım **hüküm ü fermān** gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 2*). [*hüküm ü fermān,]*

hüküm-i 'irfān: *Biliş, anlayış gücü.*

Rumūzāt-ı ma'ārif zāt-ı pākiñle olur kā'im / Ezelden **hüküm-i 'irfān** himmet-i esrārīña maḥşuş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3*). [*hüküm-i 'irfān,]*

hüküm-i kader: *Kaderin emri, kaderin hükmü.*

Şabrını lutf et İlāhī çün budur **hüküm-i kader** / Gitdi Ḥayriyye'm kerimem derdi geçdi cāna āh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 2*). [*hüküm-i kader,]*

hüküm-i kader: *Kaderin kararı.*

Neyleyem böyle imiş emr-i Ḥudā **hüküm-i kader** / Yanarım āteş-i hicrānı ile ḥaşre Ƙadar (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 14*). [*hüküm-i kader,]*

hüküm-i mevlā'yı tecellî eyledim: *Allah'ın emrinin görünmesi, zuhur etmesi.*

Hüküm-i Mevlā'yı tecellî eyledim / Ƙalb-i maḥzūnı tesellî eyledim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 55*). [*hüküm-i mevlā'yı tecellî eyledim, -di, -m]*

hulda: Sonsuz olma, ebedilik.

Bir Muḥammed ‘Alī Pāšā idi ol dünyāda / Kendisi **hulda** gidip koydu beni tenhāda (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 15). [hulda,]

hulk: Huy, tabiat, yaradılış.

Zikr-i İlāh **hulkı** cemil / Güzel ḥātūn ‘ömr-i tavil (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 1). [hulkı, -ı]

Ḥüsnü **hulku** veş cemil ü pek güzel idi kızım / Ḥayra mā’il merḥametli bī-bedel idi kızım (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 10). [hulku, -u]

Ḥulku ḥüsnü veş cemil ü dehrde yektā idi / İsmi gibi ḥayrlı ḥayrı sever ra’nā idi (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 5). [hulku, -u]

Bir Muḥammed ‘Alī Pāšā idi ol dünyāda / Ḥüsnünü **hulkuñu** Rıdvān bilir me’vāda (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 12). [hulkuñu, -u, -ñu]

Ḥulku güzel ḥüsnü güzel bir māh idi ol nev-civān / Güller gibi açılmadan şoldurdu ruḥsārın ḥazān (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4). [hulku, -u]

Ḥulkı ḥüsnü veş ḥasen kendi Ḥasen / Gelmedi ‘ālemde hiç emşāl oña (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 17). [hulkı, -ı]

hulk-ı cemil: Güzel yaradılış.

Geçip bed-ḥüydan **hulk-ı cemil** ol hem sa’adet bul / Ki teslīmiyetiñ olsun rızā-yı maḥz-ı Yezdāni (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 4). [hulk-ı cemil,]

hulle-i cennet: Cennet elbisesi.

Yā’ni ol hırkaya nisbetle siyāh ü sāde / **Hulle-i cennet** ile atlas-ı ‘arş-ı a’lā (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 11). [hulle-i cennet,]

hulūş: Doğruluk, samimiyet.

Kıl **hulūş** ile münācāt-ı Ḥudā / Ḥüsn-i hulk ile olup derde şabūr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 6). [hulūş,]

Ḥulūş ile öpenler pāyini yüz döndürüp nā-gāh / Meded-kār olmadı hiç kimseler aḥvāline eyvāh (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 5). [hulūş,]

hulūs-ı pāk: Saf, temiz, samimilik, doğruluk.

Ne dōst arar ne düşmāndan kaçarız / **Hulūs-ı pāk** ile iz’ānımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 9). [hulūs-ı pāk, -pāk]

hulūş-kārān: İkiyüzlüler.

Gam-ı ‘aşk ile maḥzūn kulları bil ‘Âdile ‘ālī / **Hulūş-kārān** sözün gūş etmeye bākī i’tilādan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 8). [hulūş-kārān,]

humār: İçkiden sonra gelen baş ağrısı, sersemlik.

Meded ey sāki serde ıztırāb ile **humārım** var / Kerem kıl bādeye muḥtāc oldum intizārım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 1). [humārım, -ım]

Gehī mey-nūş-ı tarab gāhı **humār** ile melul / Gāh ter-meşreb ü gāh ḥušk dimāğ-ı afyōn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 4). [humār,]

humār-ı cām: Kadehin sersemliği, mahmurluğu.

Gel ey dil böyle olma zār ile giryān şabreyle / **Ḥumār-ı cām** fırkāt böyle kalmaz gör de şabr eyle
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 1*). [*ḥumār-ı cām,]*

humār-ı ğamı: Sıkıntı yaratan sersemlik, baş ağrısı.

Bāde-i vuşlat ile mest olup cān ü derūn / Bu **humār-ı ğamı** hep etdi şikest yār bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [*ḥumār-ı ğamı, -ı]*

humāy-ı evc-i istiğnādadır: Kanaat, gönül tokluğu göğündeki Hüma kuşu.

Şāh-bāz-ı dil **humāy-ı evc-i istiğnādadır** / Lā-mekān Kāf-ı kanā‘at içre ‘Ankāda arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 2*). [*humāy-ı evc-i istiğnādadır, -da, -dır]*

hum-hāne: Meyhane; şarap mahzeni.

Yā Rab olayım bende-i dīvān-ı maḥabbet / İrgür beni **hum-hāneye** hayrān-ı maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 1*). [*hum-hāneye, -y, -e]*

hūn: Kan.

Nice ḥasta olmaz ol mā‘şüm-ı pāk / Hānedānı tuta **hūn** içre maḥām (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 38*). [*hūn,]*

hüner: Marifet, ustalık, beceri.

Bu yerde böyle fehmeyle vişālī ‘Âdile çünkü / Hemān bātıl ḥayālī ref‘ etmekdir **hüner** ḥaḳḳā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 7*). [*hüner,]*

Nüş eylemek tā be-seher ol bāde-i ‘aşkı **hüner** / Tā šāhid-i cānı meger āgūşa miḥmān edelim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6*). [*hüner,]*

Kimseniñ hayr ile şerrine yokdur nazarım / Hep kuru laḳlaḳadır dilde olanca **hünerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 2*). [*hünerim, -im]*

hūn-i ciger: Ciğer kanı; kanlı gözyaşı.

‘Āşıḳ-ı Mevlā olanlar nüş eder **hūn-i ciger** / Münkiriñ taşından aşla hīç zarar gelmez oña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 4*). [*hūn-i ciger,]*

hūn-i dilim: Gönül kanı.

Ağlarım ‘aşkıñ ile **hūn-i dilim** çeşmimden / Cereyānı ile mānende-i fevvāre taşar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 6*). [*hūn-i dilim, -im]*

hūn-ı şehadetle: Şehitlik kanı.

Reng-i tīg ile mücellā gerdeni / Goncası **hūn-ı şehadetle** ḥiḍāb (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 27*). [*hūn-ı şehadetle, -le]*

hūn-ı sirişkin: Kanlı gözyaşı.

Dökdüler **hūn-ı sirişkin** ‘aşkıñ deryā gibi / Nūr-ı çeşm-i Faḥr-i ‘ālem ey Hüseyin-i Kerbelā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 6*). [*hūn-ı sirişkin, -in]*

hūnīn: Kanlı.

Seniñdir ḥāne-i dil dağ-ı ḳahrıñ gel de seyr eyle / Benim bir bağı yanık lāle-veş **hūnīn** cigerim
var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7*). [*hūnīn,]*

hūr: Cennet kızı, huri.

On sekiz biñ ‘âlem Hakk’ı zıkr eder şâm u seher / **Hür** güzel cennet güzel envâr güzel dîdâr güzel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 4*). [*hür,]*

Elbisesi yeşil nûr cennet içinde bir **hür** / Hüsnü ziyâsı üzre bir âfîtab örtmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 4*). [*hür,]*

hür u bihişt: Cennet kızları.

Yok firâkıña taḥammül ne gerek **hür u bihişt** / İntizârından murâdı ‘âşıkıñ dîdâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 4*). [*hür u bihişt,]*

hür u seyrânı: Cennet kızlarını seyretme.

Zeyn olan dilde degil mi bu sarây-ı cennet / **Hür u seyrânı** güzel ‘âşıka dîdârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [*hür u seyrânı, -ı]*

hürân: Huriler.

‘Âlem-efrûz kıdem Âdem seniñ nûruñ idi / İşte ol nûr eyledi tevlîd **hürân** u perî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 2*). [*hürân,]*

hürî: Cennet kızı.

‘Âleme pertev cemâl-i bâ-kemâliñ ey güzel / **Hürî** ‘âşık istemez diler cemâliñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 1*). [*hürî,]*

Der idi cennetde râḥat bulayım / **Hürîlerle** onda gelin olayım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 68*). [*hürîlerle, -ler, -le]*

hür-i ‘ayn: Asıl huri, gerçek cennet kızı.

Duyup bu hâl-i cân-sûzu dedim yâ Rab mu‘în ol sen / Refîkî **hür-i ‘ayn** olsun daḥı cennet oña mesken (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10*). [*hür-i ‘ayn,]*

hür-ı peyker: Cennet yüzlü.

Gonca-ṭal‘at lâle-nûkhet serv kad / **Hür-ı peyker** nûr-ı manẓar meh-cemâl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 53*). [*hür-ı peyker,]*

hürmet ede: Hürmet etmek, saygı göstermek.

Cihânda bir şey için olma mesrûr gamla şādân ol / ‘İbâdu’llâha hor bakma şaḳın sen **hürmet ede** gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 4*). [*hürmet ede, -e]*

hürmet ede gör: Saygı gösterdurmak.

Hilm ü rıfḳ üzre ol insân iseñ / Hâḳ için cümleye **hürmet ede gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 4*). [*hürmet ede gör,]*

hürmet-i mekke: Mekke şehrinin saygınlığı.

Nefsini bilen erermiş bir tükenmez devlete / **Hürmet-i Mekke** maḳâm-ı beyt-i ‘ulyâdan ğarâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 6*). [*hürmet-i mekke,]*

hurrem: Mutlu, sevinçli.

Bilmezem bâ‘iş nedir bu nâra yandırmak beni / **Hurrem** et ben hâksârı eyle câna ser-firâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 2*). [*hurrem,]*

hurrem ü mesrûr: Sevinçli ve mutlu.

Seniñle gönüñü her demde eyler **hurrem ü mesrür** / Ki sensin dilde mäh ü sinede mehpäre-i
‘aşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 3). [hurrem ü mesrür,]

hurrem ü şādān: Mutlu ve sevinçli olmak.

‘Âdile şām-ı firāk olur şabāh-ı vaşla vaşl / **Hurrem ü şādān** olur aşık geçer hasret demi (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 8). [hurrem ü şādān,]

hürrem ü şādān olur: Mutlu ve sevinçli olmak.

Derd-i ‘aşk ile bu gün nālān ü hem giryān olur / Vuşlat-ı yār ile yarın **hürrem ü şādān olur**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 8). [hürrem ü şādān olur, -ur]

hürşid: Güneş.

Tamm ol mähü gören **hürşidi** görmez zerre-veş / Dökdü şebnem gördü rüy-ı Ahmed-i Muhtār’ı
gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 2). [hürşidi, -i]

Hālî **hürşidiñ** n’olurdu yār setr etse yüzün / Açsa hem etmez taḥammül kim olur mest ü ḥarāb
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 7). [hürşidiñ, -iñ]

Ziyā-yı ‘aşk ki mir’âtıdır o **hürşidiñ** / Cemālî olmasa olmaz gönülde zerrece nūr (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 71, Beyit 2). [hürşidiñ, -iñ]

Gönlüme **hürşidler** doğdu hilālîñ görmeden / Garḳa-ı baḥr-ı cemāl oldum cemālîñ görmeden
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 1). [hürşidler, -ler]

Hürşid-i ‘aşkdır ‘ālem sen gāfil olma ondan / Ḳalbe doğar o **hürşid** pertev-feşān seḥerde (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 5). [hürşid,]

Hāşılı oldu o mā‘şūkuna ‘aşık vāşıl / Buldu **hürşidini** bir zerre-i hasret gūya (Âdile Sultan Divanı,
Kaside 6, Beyit 6). [hürşidini, -i, -ni]

hürşid: Aydınlık, gündüz.

Kerbela-yı ḥayme-gāhı hālî āh / Söylesem **hürşid** olur elbet siyāh (Âdile Sultan Divanı, Terki-
bend 1, Beyit 35). [hürşid,]

hürşid ü meh: Güneş ve ay.

Kim demiş māhiyyetini bilmeden / ‘Ālemi **hürşid ü meh** rahşān eder (Âdile Sultan Divanı, Gazel
82, Beyit 3). [hürşid ü meh,]

hürşid-i ‘ālem: Kainat güneşi.

Mihr ü mäh görse cemālîñ bāreka’llāh çağırır / Yoluña **hürşid-i ‘ālem** ḥāk ile yeksān olur (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 2). [hürşid-i ‘ālem,]

hurşid-i ‘aşk: Aşk güneşi.

Bekle burc-ı ḳalbi her şeb tā doğa **hurşid-i ‘aşk** / Rūḥuñu pür-nūr ḳıl ḡayrı şafā-yı cāmı gör (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 3). [hurşid-i ‘aşk,]

hürşid-i ‘aşkdır: Aşk güneşi.

Hürşid-i ‘aşkdır ‘ālem sen gāfil olma ondan / Ḳalbe doğar o hürşid pertev-feşān seḥerde (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 5). [hürşid-i ‘aşkdır, -dır]

hürşid-i ‘aşkıñ: Aşk güneşi.

Gönül eflākini **hürşid-i ‘aşkıñ** etmede devrān / Cemālîñ rü’yeti ‘āşıḳları zīrā eder ḥayrān (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 1). [hürşid-i ‘aşkıñ, -iñ]

hurşid-i cihân-ārâ-yı ‘aşk: Cihânı süsleyen aşk güneşi.

Burc-ı kalbe doğdu **hurşid-i cihân-ārâ-yı ‘aşk** / Hilkat-ı ekvân hep envârına merbûṭ ü best (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 3*). [*hurşid-i cihân-ārâ-yı ‘aşk,*]

hurşid-i kerāmât-nümâ-yı dehrin: Zamanın, devrin kerametleri aşikâr olan güneşi.

Çün o **hurşid-i kerāmât-nümâ-yı dehrin** / Evc-i ‘uşşâka hilâl kaşı olup mâh-ı nevî (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 13*). [*hurşid-i kerāmât-nümâ-yı dehrin, -in*]

hurşid-i rahşân: Parlak güneş.

Kim demiş mâhiyetini bilmeden / ‘Âlemi **hurşid-i rahşân** eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 3*). [*hurşid-i rahşân,*]

hürşid-i rûy-ı bî-zevalîñ: Yüzünün ebedî güneşi, sonsuz parlaklığı.

Âftâb-ı tal‘atın ey mâh-ı ‘âşik neylesin / Makşad ol **hürşid-i rûy-ı bî-zevalîñ** ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 3*). [*hürşid-i rûy-ı bî-zevalîñ, -iñ*]

hürşid-i rûyile: Yüzünün güneşi.

Yanan **hürşid-i rûyile** kılar nûr-ı şafâ peydâ / Eder biñ âfitâb-ı ‘aşk ile evc-i dilin ihyâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 1*). [*hürşid-i rûyile, -ile*]

hürşid-ı sipihr-i mâ‘rifet: Bilgelik göğünün güneşi.

Şems-i Sivası o **hürşid-ı sipihr-i mâ‘rifet** / Nûr-ı eflâk-i kerem mâh-ı münîr-i mes‘adet (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 14*). [*hürşid-ı sipihr-i mâ‘rifet,*]

hürşid-manzar: Güneş görünümlü, güneş gibi olan.

Düşdü bir **hürşid-manzar** şâh-ı hûbâna gönül / Rağbet etmez görse de biñ şûh-ı devrâna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 1*). [*hürşid-manzar,*]

hurûc-için: Çıkış için.

Âhirü’l-eyyâm **hurûc-için** onun / Çok rivâyet vardurur gizli ‘ayân (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 97*). [*hurûc-için,*]

hurûf: Harfler.

Bu **hurûfuñ** remzini idrâk edip ma‘nâya dal / Nûr-ı bâkî iste ancak bulasın ni‘me’l-mu‘în (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2*). [*hurûfuñ, -uñ*]

hurûs: Coşkunluk hâli, bağırma, coşma.

Hürûş ile şadâ-yı sâz-ı ‘aşka mest olup cümle / Coşup emvâc ile baħr-ı şafa incilerin şaḍdı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [*hurûş,*]

hurûşa geldi: Coşmak.

Hürûşa geldi bu deryâ-yı ‘aşk şiddetle / Ki tutdı cünbiş-i âfâkı ser-be-ser bir şûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 3*). [*hurûşa geldi, -di*]

hûş: Hoş, güzel.

Zebân-ı hâl eder tağyîr ederse âyet-i ‘aşkı / Ne gûş u **hûş** olur mahrem ne bir harfin ḥatâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 5*). [*hûş,*]

hüsameddîn-i 'uşşakî: *Buharalı Pir Seyyid Hasan Hüsameddin Uşşaki.*

Kalb-i 'uşşakî bitirdi tîğ-i 'aşkıñ yâresi / Ey **Hüsameddîn-i 'Uşşakî** seniñdir çâresi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 6*). [*hüsameddîn-i 'uşşakî,*]

hüseyn ibn-i 'alî: *H. Muhammed'in torunu, H. Ali ile H. Fatıma'nın ikinci oğlu. On iki imamın üçüncüsü.*

Melce'-i ümmet **Hüseyn İbn-i 'Ali** / Nür-ı çeşm-i Fâtıma 'âlî-cenâb (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 23*). [*hüseyn ibn-i 'alî,*]

hüseyn-i kerbelâ'dır: *H. Hüseyin.*

'Arş-ı Hakk'ın güşvârı iki evlâd-ı sa'îd / Ol Hasen biri **Hüseyn-i Kerbelâ'dır** sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 6*). [*hüseyn-i kerbelâ'dır, -dır*]

hüseyn: *H. Muhammed'in torunu.*

O nür-ı çeşm **Hüseyn'iñ** için oña nazar et / Kâpında 'Âdile giryân olup bakar dolanır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 8*). [*hüseyn'iñ, -iñ*]

hüseyn-i kerbelâ: *Kerbelâ'nın Hüseyin'i.*

Geldi bu 'aşr-ı muharrem ey **Hüseyn-i Kerbelâ** / İşbu demdir vakt-i mâtem ey **Hüseyn-i Kerbelâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 1*). [*hüseyn-i kerbelâ,*]

Kanlı yaş aksın gözümden sen şusuz olduñ şehîd / Nür-ı çeşm-i Faḥr-i 'âlem ey **Hüseyn-i Kerbelâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 2*). [*hüseyn-i kerbelâ,*]

Hanedân-ı Muştafâ 'aşkıñla giryân oldular / Nür-ı çeşm-i Faḥr-i 'âlem ey **Hüseyn-i Kerbelâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 4*). [*hüseyn-i kerbelâ,*]

Dökdüler hün-ı sirişkin 'aşkıñ deryâ gibi / Nür-ı çeşm-i Faḥr-i 'âlem ey **Hüseyn-i Kerbelâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 6*). [*hüseyn-i kerbelâ,*]

Kâfirân ḥandân oldu ağladı mü'min bütün / Nür-ı çeşm-i Faḥr-i 'âlem ey **Hüseyn-i Kerbelâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 8*). [*hüseyn-i kerbelâ,*]

'Âdile ağlar kazâ-yı Kerbelâ'nın 'aşkına / Nür-ı çeşm-i Faḥr-i 'âlem ey **Hüseyn-i Kerbelâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 10*). [*hüseyn-i kerbelâ,*]

hüseyn-i kerbelâ'nıñ: *H. Hüseyin.*

Kurret-i 'âyn-ı ḥabîb-i Kibriyânın 'aşkına / Yâ'ni yâ Rabbi **Hüseyn-i Kerbelâ'nıñ** 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 20*). [*hüseyn-i kerbelâ'nıñ, -nıñ*]

huşk: *Sert.*

Gehî mey-nüş-ı tarab gâhı ḥumâr ile melûl / Gâh ter-meşreb ü gâh **huşk** dimâğ-ı afyôn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 4*). [*huşk,*]

hüsn: *Güzellik.*

Seniñ **hüsnüñ** gibi ben görmedim bir meh-likâ yâ Hû / Güzelsin tâ ezel 'âşık yolunda cân verir yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1*). [*hüsnüñ, -üñ*]

Tâ ezel **hüsnüñe** meftûn olan 'âşıklar / Dün ü gün derd ile durmaz reh-i 'aşkıñda yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 5*). [*hüsnüñe, -üñ, -e*]

Dehri **hüsnüñ** ravza-i Rıdvân eder / Bülbülân-ı 'aşkıñı nâlân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 1*). [*hüsnüñ, -üñ*]

‘Älemi **hüsni** gülîstân eyledi / Bûlbülü sermest ü hayrân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 1*). [*hüsni, -ü*]

Elbisesi yeşil nûr cennet içinde bir hûr / **Hüsni** ziyâsı üzre bir âfîtab örtmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 4*). [*hüsni, -ü*]

Hüsni hulkü veş cemîl ü pek güzel idi kızım / Hayra mâ’il merhametli bî-bedel idi kızım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 10*). [*hüsni, -ü*]

Hulkü **hüsni** veş cemîl ü dehrde yektâ idi / İsmi gibi hayrlı hayrı sever ra’nâ idi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 5*). [*hüsni, -ü*]

Bir Muhammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda / **Hüsni** hulkûnu Rıdvân bilir me’vâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 12*). [*hüsni, -ü, -nü*]

Hulkü güzel **hüsni** güzel bir mâh idi ol nev-civân / Güller gibi açılmadan soldurdu ruhsârın hazân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4*). [*hüsni, -ü*]

hüsni ü ahlâkı: *Güzellik ve ahlak.*

Hüsni ü ahlâkı güzel mâşûm idi / Merhametli mişli yok merhûm idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 23*). [*hüsni ü ahlâkı, -ı*]

Validem sevgili cânım Zer-nigâr / **Hüsni ü ahlâkı** güzel taqvâ-şî’âr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 80*). [*hüsni ü ahlâkı, -ı*]

hüsni-i hidmetdir: *Doğru ve yerinde davranma ve güzelce hizmet etme.*

Cihânî şanma kim hâli nice ehl-i şadâkat var / Hemen ârzûları devletle dîne **hüsni-i hidmetdir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 4*). [*hüsni-i hidmetdir, -dir*]

hüsni-i hulk: *Güzel yaradılış, huy.*

Kıl hulûş ile münâcât-ı Hudâ / **Hüsni-i hulk** ile olup derde şabûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 6*). [*hüsni-i hulk,]*

Cümleyi terk kılup kalbini Hakk’a bağla / **Hüsni-i hulk** ile tevekkül kula âdâb gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [*hüsni-i hulk,]*

hüsni-i hulk: *Yaradılış, huy ve ahlak güzelliği.*

Kendiñi bil yokluktan özge yok devlet saña / Halkı hoş görmekten a’lâ **hüsni-i hulk** olmaz saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 1*). [*hüsni-i hulk,]*

hüsni-i hulk: *Yaradılış, huy ve ahlak güzelliği.*

Cümleyi terk kılup kalbini Hakk’a bağla / **Hüsni-i hulk** ile tevekkül kula âdâb gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 8*). [*hüsni-i hulk,]*

İsm-i zâtın hürmetine kalbimi sen şâf kıl / **Hüsni-i hulk** ile beni şadân et yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 5*). [*hüsni-i hulk,]*

hüsni-i hulk: *Yaradılış, huy ve ahlak güzelliği.*

Gel ey zâhid taleb kıl **hüsni-i hulk** olasın insân / O bir ‘ilm-i Hudâ’dır bilmeyen onu olur hayvân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [*hüsni-i hulk, -u*]

hüsni-i te’vîl: *Bir söz veya davranışa bilinen anlamından güzel bir anlam verme.*

Hüsni-i te’vîl ile tâ’bîr eylemiş / Kendiye ol vâ’di tebşîr eylemiş (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 46*). [*hüsni-i te’vîl,]*

hüsni veş: *Güzele benzeyen, güzel olan.*

Hulkı **hüsni veş** hasen kendi Hasen / Gelmedi 'âlemde hiç emsâl oña (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 17*). [*hüsni veş,]*

husrev-i 'aşkıñ: *Aşk padişahı, aşkın sultanı.*

Hemîşe **husrev-i 'aşkıñ** kılunda şâhbâz ol kim / Bu fırkatle bu hasret hiç kalmaz sende şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 4*). [*husrev-i 'aşkıñ,]*

Hôşdur ma 'şûka 'âşıkdan gelen / **Husrev-i 'aşkıñ** kıluyum geçemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 5*). [*husrev-i 'aşkıñ, -iñ]*

huşûl-i gevher ü mercâna gel: *Mercan kaynağı olmak, mercan mücevheri olmak.*

Dil sefînesini şal bañr-ı mañabbet üstüne / Dest-i mürşidle **huşûl-i gevher ü mercâna gel** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 4*). [*huşûl-i gevher ü mercâna gel,]*

huṭbesiyle: *Cuma ve bayram namazlarında minberde okunan dua ve verilen öğüt, emir, buyruk.*

Levlâk **huṭbesiyle** oldu saña nidâ meded yâ Muhammed / 'Âlem-i Adem yokken olduñ mañbûb-ı Hudâ meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 1*). [*huṭbesiyle,]*

hüviyyet: *Hakikat, asıl.*

Mürşide hîdmet eder eden taleb **hüviyyet** / Kılmaz nazar cihâna keşret vahdet olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 5*). [*hüviyyet,]*

(huz yedi seydî): *"Beyim elimden tut."*

Alıp fermânıla kânûn-ı 'aşkı dest-i ta'îme / Gazel okudum ol şâha 'Arapça (**huz yedi seydî**) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [*(huz yedi seydî),]*

hüzn ü efkâr: *Keder ve üzüntü.*

Hüzn ü efkâr ile 'avdet eyledi / Şöylece îfâ-yı hîzmet eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 23*). [*hüzn ü efkâr,]*

huzûr: *Makam.*

Haddini mürşid **huzûrunda** bilip / 'Âkılâne hep edeb ile varıp (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 3*). [*huzûrunda, -u, -nda]*

'Arz-ı hâle var mıdır hâcet **huzûruñda** seniñ / Keşf edersin hâlimi bâ-merhamet şeyhim 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 5*). [*huzûruñda, -uñ, -da]*

huzûr: *Gönül rahatlığı.*

Seniñ 'aşkıñ eğer te'sîr etmez ise bu câna / **Huzûru** bulmayan cân ü dile minnet mi var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2*). [*huzûru, -u]*

huzûr bulmadı: *Rahat, sıkıntısız olmak.*

Niceler geldi bu dehre bulmadı bir dem huzûr / Zevkine aldanma üç beş gündür ancak rüzgâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 3*). [*huzûr bulmadı, -ma, -dı]*

huzûr u zevk: *Rahatlık ve keyif.*

Şıdkile Allah deyip de gir hemân devrâna gel / Hem **huzûr u zevk** ile her demde zikru'llâh'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 1*). [*huzûr u zevk,]*

huzûr-ı 'aşkda: *Aşkın huzuru, makamı.*

Ḥvāb-ı ğafletden uyan dildārını bul ey gönül / Ol **ḥuzūr-ı ‘aşkda** cān lāyık-ı cānān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 8*). [*ḥuzūr-ı ‘aşkda, -da*]

ḥuzūr-ı mürşide: Rehber, kılavuz, önder makamı.

Ḥuzūr-ı mürşide var öğrenip ādāb ü erkānı / Beni bu rāhda ḥıfz u şahābet kıl meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 7*). [*ḥuzūr-ı mürşide, -e*]

ḥuzūr-ı şems-i enverde: Çok parlak ve aydınlık olan güneşin huzuru.

Seferlerde ḥazerlerde **ḥuzūr-ı şems-i enverde** / Bulundu çok eserlerde Ebā Eyyūbe’l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 3*). [*ḥuzūr-ı şems-i enverde, -de*]

hṽāb: Uyku, rüya.

Bu şeb yārın ḥayālın **hṽābda** teşvīr ile gördüm / Vişāl-i şāhid-i maḥşūd ile ta’bīr eder gönülüm (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 5*). [*hṽābda, -da*]

Nice fark edebilir **hṽābda** iken çeşmim / ‘Aks eder āyīne-i ḳalbe mişāl-i ḳamereyn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [*hṽābda, -da*]

‘Aşk ile ol zamānda derdiñe eyle dermān / Ḳıl **hṽābı** ‘Ādile terk Ḥaḳḳ’a ḳayan seḫerde (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 6*). [*hṽābı, -ı*]

Bu şeb yārın ḥayālın **hṽābda** teşvīr ile gördüm / Vişāl-i şāhid-i maḥşūd ile ta’bīr eder gönülüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [*hṽābda, -da*]

İşbu efkār ile olmuşken ḥarāb / Görmüş idi bir gece bir özge **hṽāb** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 43*). [*hṽāb,]*

İşbu efkār ile olmuşken ḥarāb / Görmüş idi bir gece bir özge **hṽāb** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi*

hṽāb gire: Uyumak.

Deme vaşl ile ḥābda mesrūrum / Nice gire gözüne ğam ile hṽāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 3*). [*hṽāb gire, -e*]

hṽāb ü ğaflet: Gaflet uykusu.

Nice bu **hṽāb ü ğaflet** ey dil uyan seḫerde / Şems-i hidāyeti gör devlet ḳazan seḫerde (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 1*). [*hṽāb ü ğaflet,]*

hṽāb ü nevme ṭalınca: Uykuya dalmak, uyumak.

Ṭalınca bu gece keyfimce hṽāb ü nevme çeşmānım / Geçer geçmez uyandım ‘aşḳa yandım sīnemi deldim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [*hṽāb ü nevme ṭalınca, -e-inca*]

hṽāb ü rāḥat: Huzurlu uyku.

Ḥvāb ü rāḥat olursa māye-i rūḥ / Leb-i deryāda māḥ-tāba verem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 6*). [*hṽāb ü rāḥat,]*

hṽāb-ı ğafletden: Gaflet uykusu.

Bister-i ğamda yatır vaşlın ile ḥandān kıl / Eyleyip āġāḥ uyandır **hṽāb-ı ğafletden** beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 2*). [*hṽāb-ı ğafletden, -den*]

hṽāb-ı ğafletden uyan: Gaflet uykusundan uyanmak, bilgisizlikten vazgeçmek.

Ḥvāb-ı ğafletden uyan dildārını bul ey gönül / Ol ḥuzūr-ı ‘aşḳda cān lāyık-ı cānān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 8*). [*hṽāb-ı ğafletden uyan,]*

hVābide: *Uykuya dalmış.*

Dün gece **hVābide** çeşmim āşinā idi derūn / Fikr-i 'aşk-ı yār ile olmuşdu sīnem mest-i hūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [*hVābide,]*

hVāce: *Efendi; hoca.*

Eyleyen mel'ūn 'Azāzil'i gurūr u 'uch iken / Etme ey **hVāce** tekebbür olma tā ʔarda sezā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [*hVāce,]*

hVāce nev-fidān: *Sevgili taze fidan; Sultan Mahmut kastedilmiştir.*

Ben daḥı kıldım yetīm-i nā-tüvān / Nūr içre yata **HVāce Nev-fidān** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 27*). [*hVāce nev-fidān,]*

hVāce nev-fidān: *Taze fidan.*

Ol ögey vālidem ki **HVāce Nev-fidān** / Ya'ni kıldı terk-i gülzār-ı cihān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 55*). [*hVāce nev-fidān,]*

hVān-ı iftār-ı celālinde: *Yüceliğin iftar sofrası.*

HVān-ı iftār-ı celālinde olurlar dil-i sīr / Cebr-i nefis ile ʔutan şehir-i riyāzātda şıyām (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 52*). [*hVān-ı iftār-ı celālinde, -in, -de]*

hVān-ı şifā-baḥş: *Şifa, derman veren sofrası.*

Öyle bir **hVān-ı şifā-baḥş** dil-i 'āşık kim / Lezzet-i cāmı dimāğlarda kalır rüz-ı kıyām (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 53*). [*hVān-ı şifā-baḥş,]*

hVār: *Horca, adice, aşığı, değersiz.*

Çün misāfir-hānedir konan göçer bī-iştibāh / Añladınsa oña göre et tedārik ʔalma **hVār** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 5*). [*hVār,]*

i: *Ek eylem.*

Her ne kim kişi sever **ise** onuñla bulunur / Her cemāl 'āşıkıyız tālīb-i cennet degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 2*). [*ise, -se]*

Bil bunu yokluk **imiş** 'āşıkā mi'rāc gerek / 'Āşıkā mezheb ü dīn varlığı yok gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 1*). [*imiş, -miş]*

Pāk edip āyine-i ʔalbi melāl renginden / Ver cilā şevk ile ʔalbiñ **ise** pāk gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 3*). [*ise, -se]*

İncinir cānıñ eger incitir **iseñ** bir cān / Dervīşe meskenet ü maḥviyet ü şabr gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 9*). [*iseñ, -se, -ñ]*

'Aşkdā kānūn **imiş** 'āşıklara cevri eylemek / 'Āşık oldur kim cefā-yı yāre şabretmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 1*). [*imiş, -miş]*

Maḥşadın Hāk **ise** 'āşık gayırdan hīç çekme ğam / Çün bilir hāl-i derūnuñ yār seniñledir gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 4*). [*ise, -se]*

'Ākil **iseñ** o yana gel ol menzil-i cāne eriş / Deryā-yı 'aşk içre dolup bürhān-ı gevher bul gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 4*). [*iseñ, -se, -ñ]*

N'ola çağlar **ise** cūlar gibi eşkim firākiyle / Söyünmez sīnede tāb ü ḥarāret bir zamān yā Hū (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 6*). [*ise, -se]*

Māsivānıñ şiddetinden kurtulup mest olmadan / Bāde-i vuşlatdan **ise** feyz-i dil reyyān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 8*). [*ise, -se]*

Cism-i pür-envârı şems-i evc-i irşād **idi** tām / Sırr-ı Zikru'llah ile memlû dil **idi** dâ'imâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 4*). [*idi, -di*]

Kalbi mir'ât-ı cemāl şahid-i maḫṣūd **idi** / Tālibāne baḫṣ-ı feyz eylerdi ol kân-ı 'atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 5*). [*idi, -di*]

Naḫşbendî dergehinde ḥatm-i ḥâce etdirip / Bulmuş **idi** doğru rāh ol maḫḫar-ı feyz-i Ḥudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 7*). [*idi, -di*]

Çekmiş **idi** küşe-i vaḥdete zāt-ı pākini / Haşleti şabr u tevekkülle tesellüm hem rızâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 8*). [*idi, -di*]

Şuḡlu ḥaḫ **idi** o 'ālî-kādrin her añ u zamān / 'Aşk-ı Ḥaḫḫ'a yandı yakıldı edip cānın fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 3*). [*idi, -di*]

Cism-i pür-envârı şems-i evc-i irşād **idi** tām / Sırr-ı Zikru'llah ile memlû dil **idi** dâ'imâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 4*). [*idi, -di*]

Kalbi mir'ât-ı cemāl şahid-i maḫṣūd **idi** / Tālibāne baḫṣ-ı feyz eylerdi ol kân-ı 'atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 5*). [*idi, -di*]

Naḫşbendî dergehinde ḥatm-i ḥâce etdirip / Bulmuş **idi** doğru rāh ol maḫḫar-ı feyz-i Ḥudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 7*). [*idi, -di*]

Çekmiş **idi** küşe-i vaḥdete zāt-ı pākini / Haşleti şabr u tevekkülle tesellüm hem rızâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 8*). [*idi, -di*]

Şulb-i pāk-i ḥazret-i 'Âbdülmecîd Ḥāndan Ḥudâ / Beş nefer sultān-ı zīşān eylemiş **idi** 'atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 1*). [*idi, -di*]

Ol şāh-ı 'aşka bunda vuşlat **ise** murādın / Kendi özüne 'āşık ḥayrān bulunur cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 2*). [*ise, -se*]

Vaṭan arzusu cāna vuşlat-ı cānān **imiş** cānâ / Devā-yı ḥasta-i ḡam rü'yet-i cānān **imiş** cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 1*). [*imiş, -miş*]

Firāka bir tesellî bulamam bu kalb-i nāşāda / O ḥāle şabr u ṭaḫat ḡayret-i cānān **imiş** cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 2*). [*imiş, -miş*]

Gönülde ḡayr-i mümkin def'i derd u ḥasret u hicrān / Vişāle nā'il olmaḫ ni'met-i cānān **imiş** cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 3*). [*imiş, -miş*]

Vaṭan olsa eger sensiz diler mi cenneti 'āşık / Onuñ ancaḫ murādı rü'yet-i cānān **imiş** cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 4*). [*imiş, -miş*]

Firāk-ı cān-ı ruḫsār ile dil bir ḥāstā-i nāḫār / Devāsı bezm-gāh-ı şefḫāt-i cānān **imiş** cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 5*). [*imiş, -miş*]

Gehî memnûn lütfuy ile gehî maḫzûn hicriyle / Hemîşe ârzûsu vuşlat-ı cānān **imiş** cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 6*). [*imiş, -miş*]

Gönülde tâb-ı nār-ı 'aşkı eksik olmasın bir ān / Gam-ı 'aşḫ 'Âdile'ye ḥikmet-i cānān **imiş** cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 7*). [*imiş, -miş*]

Vaṭan arzusu cāna vuşlat-ı cānān **imiş** cānâ / Devā-yı ḥasta-i ḡam rü'yet-i cānān **imiş** cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 1*). [*imiş, -miş*]

Vaṭan arzusu cāna vuşlat-ı cānān **imiş** cānâ / Devā-yı ḥasta-i ḡam rü'yet-i cānān **imiş** cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 1*). [*imiş, -miş*]

Firāk-ı cān-ı ruḫsār ile dil bir ḥāstā-i nāḫār / Devāsı bezm-gāh-ı şefḫāt-i cānān **imiş** cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 5*). [*imiş, -miş*]

Gehî memnûn lütfuy ile gehî maḫzûn hicriyle / Hemîşe ârzûsu vuşlat-ı cānān **imiş** cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 6*). [*imiş, -miş*]

Gönülde tâb-ı nār-ı 'aşkı eksik olmasın bir ān / Gam-ı 'aşḫ 'Âdile'ye ḥikmet-i cānān **imiş** cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 7*). [*imiş, -miş*]

Eyleyen mel'ûn 'Azāzil'i ḡurûr u 'ucb **iken** / Etme ey ḥvāce tekebbûr olma tâ ṭarda sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [*iken, -ken*]

Erişdi sem‘-i cânıma bezme dediler dâhil ol / Maḥzûn-ı dil gām-gîn **iken** kesb-i ḥubûr etdi bu şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 2*). [*iken, -ken*]

Maḥabbet verme ceḥd eyle cihāna var **iken** fırsat / Seni terk etmeden terk et onu hîç çekme sen
zahmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 1*). [*iken, -ken*]

Seniñ ‘aşkıñda **iken** dil diger yâri n’ider ey döst / Murâdı sensin ancak ‘aşık ağıyarı n’ider ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). [*iken, -ken*]

Cân neler söyler o ḥākī cisme / Cism **ise** ḥikmet-i Mevlâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 6*). [*ise, -se*]

Gafleti қо fırsatı fevt etme elde var **iken** / Gâfil olan ‘Âdile eñ soñra peşimân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 9*). [*iken, -ken*]

Eger ‘âkil **iseñ** sa‘y eyle ḥayra ḥôş geçir vaḳtın / Rızâ-yı Ḥaḳḳ’ı taḥşil et murâda onda ere gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3*). [*iseñ, -se, -ñ*]

‘Aşk ile mecnûn olan tâ‘yib eder Mecnûn’u kim / Şems-i zâtı bulmuş **iken** zerre Leylâ’da arar
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 3*). [*iken, -ken*]

Dîdeler pür-ḥvâb **iken** ol yâr gelse sîneme / Qalb uyanıp cismime tâze ḥayât cân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 2*). [*iken, -ken*]

Ḥilm ü rıfḳ üzere ol insân **iseñ** / Ḥaḳ için cümleye ḥürmet ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 4*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Bezm-i ‘aşk-ı ‘ârifāna ger duḥûl ister **iseñ** / Dergeh-i mürşidde yeksân ol ki yol âsândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 6*). [*iseñ, -se, -ñ*]

‘Ârif **iseñ** etme bu fânî cihāna i‘tibâr / Görmedi kimse vefâsın olmadı hîç pâydâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 1*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Devlet-i bâkî vü dâ‘im ister **iseñ** ‘Âdile / Cânıñı kıl rāh-ı ‘aşk-ı yâre taḳdîm ü nişâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 6*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Mest **iken** dil ḥānesi ḥalvet olur vuşlat bulur / ‘Aşk ile eyler simâ‘ı çarḥ-ı sergerdānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 4*). [*iken, -ken*]

Ḳamusu mâ-sivâ **imiş** cihānda ‘aşḳdan gayrı / Seni ister dil-i zârım cihân ü cānda eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 6*). [*imiş, -miş*]

Var **iken** meyḥāne-i ‘aşḳ eylemem cennet murād / Bezm-i ‘ālemde baña sâķî vü cām u bâde bes
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 3*). [*iken, -ken*]

İltifât ister **isen** ol ḡamze-i ḥûn-ḥārdan / ‘Âdile tîḡ-i tecerrüdle cihāndan ḳaydı kes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 6*). [*isen, -se, -n*]

Şâf olup mir‘ât-veş cân u derûnûñ ‘Âdile / Dehre gelmekden **ise** dîdāra ermekdir ḡaraż (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 7*). [*ise, -se*]

Her ne rütbe mücrim **iseñ** kesme ümîd ‘Âdile / Raḥmi ḡālib bir ulu dergāha vardır nisbetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 6*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Bir nefesdir nice yıl dünyāda ‘ömrüñ geḳse de / Kıl ‘ibâdet maḫzar olmak diler **iseñ** raḫmetin
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 2*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Her ne kim kişi sever **ise** onuñla bulunur / Her cemāl ‘aşıkıyız tâlib-i cennet degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 2*). [*ise, -se*]

Ḥazret-i Mevlâ-yı tevḥîd et bulup bir dānelik / Ḥaḳ Muḥammed dediñ **ise** maḫv olur efsānelik
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1*). [*ise, -se*]

Her ne kim kişi sever **ise** onuñla bulunur / Her cemāl ‘aşıkıyız tâlib-i cennet degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 2*). [*ise, -se*]

Ḥazret-i Mevlâ-yı tevḥîd et bulup bir dānelik / Ḥaḳ Muḥammed dediñ **ise** maḫv olur efsānelik
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1*). [*ise, -se*]

Enfûsü âfāķa erişdiñ **ise** seyrāna gel / Vaḫdete er keşreti қо menzil-i cânāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 1*). [*ise, -se*]

Bezm-i vuşlat cân-ı ülfet hâzır **iken** mest ol / Gaflet edip şalma kendiñ âteş-i hicrâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 2*). [*iken, -ken*]

Yürü dogru hîç nazâr etme şaķın sağı u şola / Dür **ise** de bakma ırak menzil-i cânâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 4*). [*ise, -se*]

‘Âkil **iseñ** oku aķdan geķ karadan dâ’imâ / Gel bu söze kâ’il **iseñ** mekteb-i ‘irfâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 4*). [*iseñ, -se, -ñ*]

‘Aşk ile cânâ hayâl-i yâr **idi** fikrim benim / Bezme geldi âfitâbım pür-zîyâ oldu dilim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 1*). [*idi, -di*]

Râh-ı ‘aşķı söylese ‘aşık ‘aceb mi dilbere / ‘Âdile terk eyler **idim** olsa biñ cân u tenim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 7*). [*idim, -di, -m*]

Rûz u şeb kârım fîğân ü âh olmakda **iken** / Mazhar-ı nûr-ı siyâh oldu yine göñlüm benim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 2*). [*iken, -ken*]

Bil bunu yokluk **imiş** ‘aşıkâ mi’râc gerek / ‘Âşıkâ mezheb ü dîn varlığı yok gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [*imiş, -miş*]

Pâk edip âyîne-i kalbi melâl renginden / Ver cilâ şevķ ile kalbiñ **ise** pâk gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [*ise, -se*]

İncinir cânıñ eger incitir **iseñ** bir cân / Dervîşe meskenet ü mahviyet ü şabr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9*). [*iseñ, -se, -ñ*]

‘Aşkda kânûn **imiş** ‘aşıklara cevır eylemek / ‘Âşık oldur kim cefâ-yı yâre şabretmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1*). [*imiş, -miş*]

Elde Hakk’a cân-ı ‘işret var **iken** / Şâdmânım vaşf-ı kalbi diyemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 3*). [*iken, -ken*]

Maķşadıñ Hakk **ise** ‘aşık ğayrıdan hîç çekme ğam / Çün bilir hâl-i derûnuñ yâr seniñledir göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4*). [*ise, -se*]

‘Âşık **iseñ** Hakk’a göñül bul zevķ-i feyz-i ‘aşkın / Mir’ât-ı kalbi ğayrıdan hîfz et keder koyma şaķın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Nice fark edebilir hıvâbda **iken** çeşmim / ‘Aks eder âyîne-i kalbe mişâl-i kâmereyn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [*iken, -ken*]

‘Âkil **iseñ** o yana gel ol menzil-i cânâna eriş / Deryâ-yı ‘aşķ içre dolup bürhân-ı gevher bul göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Dün gece hıvâbide çeşmim âşinâ **idi** derûn / Fikr-i ‘aşķ-ı yâr ile olmuşdu sînem mest-i hûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [*idi, -di*]

Ey ‘aşık sen eger ister **iseñ** dîdârını yârîñ / Şaķın dünyâ sevenler ile ülfet eyleme bir ân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [*iseñ, -se, -ñ*]

O mâhiñ rûyunu bir gece Mecnûn görmüş olsaydı / ‘Aceb Leyla için eder mi **idi** ol kadar efgân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2*). [*idi, -di*]

‘Ârif **iseñ** ol muķî‘ emr ü va’d-i Rabbiniñ / Keşf ola hattâ saña esrâr-ı (Ye’tike’l-yakîn) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Dedim güzel fedâ-yı cân edersem acımaı mısın / Dedi ‘Âdile kaşdıñ yâr **ise** ver cânı cânâna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 8*). [*ise, -se*]

Âh ol günler ki ben hem-râz **idim** cânân ile / Ni‘met-i vuşlat bulup nâzın çekerdim cân ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 3*). [*idim, -di, -m*]

Her ne rûtbe mücrim **isem** kesmem ümmîd ey Kerîm / Müşkilim hâll eyle ‘afv et bende-i pür-mihneti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 5*). [*isem, -se, -m*]

Ey dil hemân zevķ et el verdi vaķt-i ‘işret / Çirk-âb-ı cürmü silsin ol bâde kevşer **imiş** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 5*). [*imiş, -miş*]

Etme zem dünyâ vü ‘uķbâ kâ’im ‘aşķ-ile hemân / Her ne vâir **ise** kamu aşık eder zikr-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 5*). [*ise, -se*]

‘Âkıl **iseñ** zerresine sen o şemsiñ mazhar ol / Ehl-i ‘aşka ni‘met-i ‘uzmâdır ol ‘aşk-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 4*). [*iseñ, -se, -ñ*]

N’ola çağlar **ise** cûlar gibi eşkim firâkiyle / Söyünmez sinede tâb ü harâret bir zamân yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 6*). [*ise, -se*]

‘Âlem-efrûz kıdem Âdem seniñ nûruñ **idi** / İşte ol nûr eyledi tevîd hûrân u perî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 2*). [*idi, -di*]

Şâh-ı iklîm-i vişâl **iken** o sultân-ı kerîm / Nâka ra’yile bulurdu yine hûş-hâl u şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 4*). [*iken, -ken*]

Her ne hâl **ise** alıp min cihet-i rûhânî / Yed-i irşâd-ı Resûl ile tarîk-ı vâlâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 9*). [*ise, -se*]

İşte bir eşhâb-ı kerâmât **idi** / Kuṭb-ı zamân Hâzret-i eş-Şeyḥ ‘Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 11*). [*idi, -di*]

Cân-ı Muhammed **idi** rehber oña / Kurb-ı Resûl oldu onuñ mavşili (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 12*). [*idi, -di*]

Vaşl-ı İlahî’niñ **idi** ‘âşıkı / Oldu yine sevdiginiñ vâşılı (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 16*). [*idi, -di*]

İşte bir eşhâb-ı kerâmât **idi** / Kuṭb-ı zamân Hâzret-i eş-Şeyḥ ‘Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 11*). [*idi, -di*]

Cân-ı Muhammed **idi** rehber oña / Kurb-ı Resûl oldu onuñ mavşili (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 12*). [*idi, -di*]

Vaşl-ı İlahî’niñ **idi** ‘âşıkı / Oldu yine sevdiginiñ vâşılı (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 16*). [*idi, -di*]

Cennet ü Firdevsi bulam der **iseñ** / Râhber et kendiñe bir ekmeli (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 9*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Hemdem-i ğam olmuş **iken** bu gönül / Neş’e verdi ol gül ü ḥandânımız (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 8, Beyit 7*). [*iken, -ken*]

Bir nigâhıñla şeref bulmaz **ise** / Hâne-i vîrân-cânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 9, Beyit 5*). [*ise, -se*]

Zıkr-ı feyziñ şu‘lesinden sîne ger / Yanmaz **ise** şâm‘adânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 9, Beyit 6*). [*ise, -se*]

Bir nigâhıñla şeref bulmaz **ise** / Hâne-i vîrân-cânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 9, Beyit 5*). [*ise, -se*]

Zıkr-ı feyziñ şu‘lesinden sîne ger / Yanmaz **ise** şâm‘adânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 9, Beyit 6*). [*ise, -se*]

‘Âşık-ı vech-i Cemâlu‘llâh **idi** / Nâra yanmış bir dil-i âgâh **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 16*). [*idi, -di*]

Bir gülistân ḥâşılı güller **idi** / Lâle vü reyḥân ü sünbüller **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 16*). [*idi, -di*]

Şâh babamız lutf u ihsân eyledi / Kim Ḥalil Pâşâ’ya ‘aḳd etmiş **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 21*). [*idi, -di*]

Ḥüsn ü aḥlâkı güzel mâşûm **idi** / Merḥametli mişli yok merḥûm **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 23*). [*idi, -di*]

Eyler **idi** ḥâtırım da’im su’âl / Bir **idi** hemşirem olma pür-melâl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 25*). [*idi, -di*]

Zevci ile olmamış **idi** şâd-kâm / Bulamadı zevḳ-ı dünyâyı tamâm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 62*). [*idi, -di*]

Der **idi** cennetde râḥat bulayım / Hürîlerle onda gelin olayım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 68*). [*idi, -di*]

Yolcuyum ben ağlamayın der **idi** / Kālb-i zārı dağlamayın der **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 71*). [idi, -di]

İki devletli şahāvetli **idi** / Merḥametli hem mürüvvetli **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 78*). [idi, -di]

Şāhibü'l-ḥayrāt **idi** hem bī-riyā / Cāmi' ü mekteb gibi yaptı binā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 99*). [idi, -di]

Bir gülistān ḥāşılı güller **idi** / Lāle vü reyḥān ü sünbüller **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 16*). [idi, -di]

Şāh babamız lutf u iḥsān eyledi / Kim Ḥalil Pāşā'ya 'aḳd etmiş **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 21*). [idi, -di]

Ḥüsn ü aḥlākı güzel māşūm **idi** / Merḥametli mişli yok merḥūm **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 23*). [idi, -di]

Eyler **idi** ḥātırım da'im su'āl / Bir **idi** hemşirem olma pür-melāl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 25*). [idi, -di]

Zevci ile olmamış **idi** şād-kām / Bulamadı zevk-i dünyâyı tamām (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 62*). [idi, -di]

Der **idi** cennetde rāḥat bulayım / Hūrilerle onda gelin olayım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 68*). [idi, -di]

Yolcuyum ben ağlamayın der **idi** / Kālb-i zārı dağlamayın der **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 71*). [idi, -di]

İki devletli şahāvetli **idi** / Merḥametli hem mürüvvetli **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 78*). [idi, -di]

Şāhibü'l-ḥayrāt **idi** hem bī-riyā / Cāmi' ü mekteb gibi yaptı binā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 99*). [idi, -di]

'Āşık **idik** gonca-i ruḥsārīña / Şimdi düşdüm bülbül-āsā zārīña (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 46*). [idik, -di, -k]

Sen beni pek çok sevip okşar **idiñ** / Zer-nigār'ıñ yādıgārı der **idiñ** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 53*). [idiñ, -di, -ñ]

Kardeşim **idiñ** benim hem-māderim / Çāresāzum dest-girim yāverim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 54*). [idiñ, -di, -ñ]

Sen beni pek çok sevip okşar **idiñ** / Zer-nigār'ıñ yādıgārı der **idiñ** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 53*). [idiñ, -di, -ñ]

Yok **iken** var etdi eşyâyı hemān / Var **iken** ma'dūm eyler bī-gümān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 2*). [iken, -ken]

'Ākıbet civān **iken** ol bedr-i tāb / Münḥasif oldu yerin etdi türāb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 37*). [iken, -ken]

İki yıllık nev-'arūs **iken** hemān / Cennet-i 'Adnān'da tıttı mekān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 38*). [iken, -ken]

Diğer hayfā kerīmem Mihrimāh / Dağı yaşın yirmi sekiz **iken** āh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 44*). [iken, -ken]

Goncadan nāzik **iken** nāzik teniñ / Kara toprak oldu āḥir medfeniñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 52*). [iken, -ken]

Şöyle vaktim ḥōş geçirdim der **iken** / Mevt verdi gonca-i 'iye diken (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 64*). [iken, -ken]

Yirmi yedi yaşına varmış **iken** / Āh kim ol kardeşim nāzik-beden (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 76*). [iken, -ken]

Bunlar **iken** iki nāzende fidān / Gülşen-i me'vāya gitdiler hemān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 77*). [iken, -ken]

Yok **iken** var etdi eşyâyı hemân / Var **iken** ma'dûm eyler bî-gümân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 2*). [*iken, -ken*]

'Âkıbet civân **iken** ol bedr-i tâb / Münhasıf oldu yerin etdi türâb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 37*). [*iken, -ken*]

İki yıllık nev-'arûs **iken** hemân / Cennet-i 'Adnân'da tıtdı mekân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 38*). [*iken, -ken*]

Diğererek hayfâ kerîmem Mihrimâh / Dağı yaşıñ yirmi sekiz **iken** âh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 44*). [*iken, -ken*]

Goncadan nâzik **iken** nâzik teniñ / Kâra toprak oldu âhîr medfeniñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 52*). [*iken, -ken*]

Şöyle vaktim hûş geçirdim der **iken** / Mevt verdi gonca-i 'iye diken (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 64*). [*iken, -ken*]

yirmi yedi yaşına varmış **iken** / Âh kim ol kardaşım nâzik-beden (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 76*). [*iken, -ken*]

Bunlar **iken** iki nâzende fidân / Gülşen-i me'vâya gitdiler hemân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 77*). [*iken, -ken*]

Her ne hâl **ise** biraz geçdi zamân / İstirâhat vermedi ammâ cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 34*). [*ise, -se*]

Hüsnü hûlku veş cemîl ü pek güzel **idi** kızım / Hayra mâ'il merhametli bî-bedel **idi** kızım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 10*). [*idi, -di*]

Öyle me'yûsum ki mişlim görmemiştir bu cihân / Vâlidem cânım **idi** hem vâlidim Maḥmûd Hân (1255) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 1*). [*idi, -di*]

Çün baña olmuş **idi** hem şâh ü hem yâr u nâşîr / Hem birâder hem peder hem vâlide hem destgîr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 6*). [*idi, -di*]

Yadigârı kalmış **idi** Hayriyye Sultân baña / Kalb-i maḥzûnum onuñla eglenirdi dâ'imâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 8*). [*idi, -di*]

Nûr-ı çeşmimdi surûr-ı kalb-i vîrânım **idi** / Hemdem ü yâr-ı şefîküm sînede cânım **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 9*). [*idi, -di*]

Hüsnü hûlku veş cemîl ü pek güzel **idi** kızım / Hayra mâ'il merhametli bî-bedel **idi** kızım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 10*). [*idi, -di*]

Öyle me'yûsum ki mişlim görmemiştir bu cihân / Vâlidem cânım **idi** hem vâlidim Maḥmûd Hân (1255) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 1*). [*idi, -di*]

Çün baña olmuş **idi** hem şâh ü hem yâr u nâşîr / Hem birâder hem peder hem vâlide hem destgîr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 6*). [*idi, -di*]

Yadigârı kalmış **idi** Hayriyye Sultân baña / Kalb-i maḥzûnum onuñla eglenirdi dâ'imâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 8*). [*idi, -di*]

Nûr-ı çeşmimdi surûr-ı kalb-i vîrânım **idi** / Hemdem ü yâr-ı şefîküm sînede cânım **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 9*). [*idi, -di*]

Nûr-ı çeşmimdi surûr-ı kalb-i vîrânım **idi** / Hemdem ü yâr-ı şefîküm sînede cânım **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 9*). [*idi, -di*]

Hüsnü hûlku veş cemîl ü pek güzel **idi** kızım / Hayra mâ'il merhametli bî-bedel **idi** kızım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 10*). [*idi, -di*]

Dâderim cennet-mekân 'Abdûlmecîd etdi cülûs / Sâye-i şâhânesinde olmuş **idim** nev-'arûs (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 3*). [*idim, -di, -m*]

Kardaşım 'Abdûlazîz Hân Pâdişâh-ı 'aşr **iken** / 'Adl ü lutf ü râḥm ile bir tâcdâr-ı dehr **iken** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 14*). [*iken, -ken*]

Kaldım onlardan şabîyy-i nâ-tüvân **iken** yetim / Açdı kalb ü sîneme firkatleri zaḥm-ı 'âzîm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 2*). [*iken, -ken*]

Cālis-i taht olduğu günden berü / Şān-ı dīni eyler **idi** ārzü (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 2*). [*idi, -di*]

Bā-ḥuşuş ol mīr Muhammed ‘Alī / Bende-i maḳbūli **idi** ḥāşılı (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 9*). [*idi, -di*]

İşbu efkār ile olmuşken ḥarāb / Görmüş **idi** bir gece bir özge ḥvāb (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 43*). [*idi, -di*]

Çünkü ol Pāşā-yı merḥūm-ı müşār / Bir melek ḥaşlet **idi** bi’l-i ‘tibār (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 57*). [*idi, -di*]

Şadr-ı a‘zām **idi** ol zāt-ı celīl / Eyledi ol kāfiri resmen rezīl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 61*). [*idi, -di*]

Meclis-i ‘adlinde bir bālā vezīr / Bir şayılır **idi** eñ ednā faḳīr (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 63*). [*idi, -di*]

‘Abd-i ehlu’llāh bir dānā **idi** / ‘Āşık-ı yektā-yı Mevlānā **idi** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 65*). [*idi, -di*]

Cālis-i taht olduğu günden berü / Şān-ı dīni eyler **idi** ārzü (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 2*). [*idi, -di*]

Bā-ḥuşuş ol mīr Muhammed ‘Alī / Bende-i maḳbūli **idi** ḥāşılı (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 9*). [*idi, -di*]

İşbu efkār ile olmuşken ḥarāb / Görmüş **idi** bir gece bir özge ḥvāb (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 43*). [*idi, -di*]

Çünkü ol Pāşā-yı merḥūm-ı müşār / Bir melek ḥaşlet **idi** bi’l-i ‘tibār (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 57*). [*idi, -di*]

Şadr-ı a‘zām **idi** ol zāt-ı celīl / Eyledi ol kāfiri resmen rezīl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 61*). [*idi, -di*]

Meclis-i ‘adlinde bir bālā vezīr / Bir şayılır **idi** eñ ednā faḳīr (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 63*). [*idi, -di*]

‘Abd-i ehlu’llāh bir dānā **idi** / ‘Āşık-ı yektā-yı Mevlānā **idi** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 65*). [*idi, -di*]

Luṭf u tebsīriñle bulurdum merām / Olur **idim** devletiñde şād-kām (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 40*). [*idim, -di, -m*]

Ḥāzır **idim** va‘diniñ ifāsına / Nāzır **idim** raḥminiñ icrāsına (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 41*). [*idim, -di, -m*]

Eyler **iken** böyle eyyāmım güzēr / Ḥaḳḳıma ḥiç kimseden yokken zarar (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 33*). [*iken, -ken*]

Böyle deyip eyler **imiş** şöyle āh / Sağ olaydı Ḥāzret-i Maḥmūd Şāh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 38*). [*imiş, -miş*]

Ben **ise** bu ḥāllerden bī-ḥaber / Ḥiç düşünmezken cihānda ḥayr u şer (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 47*). [*ise, -se*]

Her ne rütbe mücrim **isem** bakma Allāh ‘aşkına / Evvel ü āḥir şefā‘at eyle bu ‘işyānıma (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 3*). [*isem, -se, -m*]

Ḥulku ḥüsnü veş cemīl ü dehrde yektā **idi** / İsmi gibi ḥayrlı ḥayrı sever ra‘nā **idi** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 5*). [*idi, -di*]

Ḥulku ḥüsnü veş cemīl ü dehrde yektā **idi** / İsmi gibi ḥayrlı ḥayrı sever ra‘nā **idi** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 5*). [*idi, -di*]

Vālideynine muṭī‘a her cihet zībā **idi** / Cennetü’l-Firdevs’i yā Rabbi oña kıl cāy-gāh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 6*). [*idi, -di*]

Ḥilāfet mesnedinde olmuş iken bir mu‘azzam Şāh / Tayanıp Ḥaḳḳ’a dīn ü milleti eyler **idi** āgāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 4*). [*idi, -di*]

Şecī' u hem hālīm u pāk-niyet şāh **idi** hayfā / Muvaffaq olmadı bir yār u şādık bendeye zīrā (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 13*). [idi, -di]

Hilâfet mesnedinde olmuş iken bir mu'azzam Şāh / Tayanıp Hakk'a dīn ü milleti eyler **idi** āgāh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 4*). [idi, -di]

Bir Meḥemmed 'Alī Pāşā **idi** ol dünyāda / Rihleti mūcib-i şevk oldu dil-i a'dāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 18*). [idi, -di]

Bir vezīr-i kerem-efzā var **idi** dünyāda / Şüretā merd-i velī **idi** velī ma'nāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 1*). [idi, -di]

Hûş **idi** hālīm onuñla baña şefkatli **idi** / Bir 'iyāl **idi** maḥabbetli mürüvvetli **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 4*). [idi, -di]

Düşman ü dōstunu añlardı dirāyetli **idi** / Rāzı-yı hüküm-i kazā pek ulu devletli **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 5*). [idi, -di]

Bir Muḥammed 'Alī Pāşā **idi** ol dünyāda / Şād ide rūḥuñu Mevlā mele'-i a'lāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 6*). [idi, -di]

Pek güzel cān **idi** cān eyledi cānāna fedā / Baña hem-hāl **idi** hālın bilir idim maḥzā (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 10*). [idi, -di]

Ḳavl-i mā'sūmīde şafvetle ederdı işgā / Çünkü 'inde onıñ bir **idi** şāh ile gedā (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 11*). [idi, -di]

Bir Muḥammed 'Alī Pāşā **idi** ol dünyāda / Hüsünüñ hūkuñu Rıdvān bilir me'vāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 12*). [idi, -di]

Şandım onıñ ile bu 'ömrümü bī-derd geçer / Hātırımdan onıñ itmez **idi** hīç fevti güzer (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 13*). [idi, -di]

Bir Muḥammed 'Alī Pāşā **idi** ol dünyāda / Kendisi hūlda gidip koydu beni tenhāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 15*). [idi, -di]

Bir Meḥemmed 'Alī Pāşā **idi** ol dünyāda / Rihleti mūcib-i şevk oldu dil-i a'dāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 18*). [idi, -di]

Bir Muḥammed 'Alī Pāşā **idi** ol dünyāda / Vechini göstere Allah oña 'uqbāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 21*). [idi, -di]

Bir vezīr-i kerem-efzā var **idi** dünyāda / Şüretā merd-i velī **idi** velī ma'nāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 1*). [idi, -di]

Bir vezīr-i kerem-efzā var **idi** dünyāda / Şüretā merd-i velī **idi** velī ma'nāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 1*). [idi, -di]

Bir Muḥammed 'Alī Pāşā **idi** ol dünyāda / Luṭf-ı pīrān anı irşād ide 'uqbada (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 3*). [idi, -di]

Hûş **idi** hālīm onuñla baña şefkatli **idi** / Bir 'iyāl **idi** maḥabbetli mürüvvetli **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 4*). [idi, -di]

Düşman ü dōstunu añlardı dirāyetli **idi** / Rāzı-yı hüküm-i kazā pek ulu devletli **idi** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 5*). [idi, -di]

Pek güzel cān **idi** cān eyledi cānāna fedā / Baña hem-hāl **idi** hālın bilir idim maḥzā (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 10*). [idi, -di]

Ḳavl-i mā'sūmīde şafvetle ederdı işgā / Çünkü 'inde onıñ bir **idi** şāh ile gedā (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 11*). [idi, -di]

Bir Muḥammed 'Alī Pāşā **idi** ol dünyāda / Hüsünüñ hūkuñu Rıdvān bilir me'vāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 12*). [idi, -di]

Şandım onıñ ile bu 'ömrümü bī-derd geçer / Hātırımdan onıñ itmez **idi** hīç fevti güzer (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 13*). [idi, -di]

'Ömri miḥnetle geçip görmedi bir rüy-ı refāh / Kimseye görmez **iken** zulmu revā ḳahrı nigāh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 16*). [iken, -ken]

Neyleyem böyle **imiş** emr-i Hudā hük-m-i kader / Yanarım âteş-i hicrânı ile haşre kadar (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 14*). [*imiş, -miş*]

Kimseniñ cânını yakmak oña ğayr-ı imkân / İntikâm alma **ise** müşkil ü ihsân âsân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 8*). [*ise, -se*]

Hulku güzel hüsnü güzel bir mâh **idi** ol nev-civân / Güller gibi açılmadan şoldurdu ruhsârın hazân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4*). [*idi, -di*]

Şâhen-şeh-i devrân **iken** ‘Abdülazîz-i huld-i câh / Elvermedi zâlim felek yâr olmadı baht-ı siyâh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 1*). [*iken, -ken*]

Pek genç **iken** etdi vefât Maḥmūd Celâleddin âh / Mâtem tutarsa kâ’inât şâyestedir bî-iştibâh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 3*). [*iken, -ken*]

Pek genç **iken** etdi vefât Maḥmūd Celâleddin âh / Mâtem tutarsa kâ’inât şâyestedir bî-iştibâh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 6*). [*iken, -ken*]

Pek genç **iken** etdi vefât Maḥmūd Celâleddin âh / Mâtem tutarsa kâ’inât şâyestedir bî-iştibâh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 9*). [*iken, -ken*]

Pek genç **iken** etdi vefât Maḥmūd Celâleddin âh / Mâtem tutarsa kâ’inât şâyestedir bî-iştibâh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 12*). [*iken, -ken*]

Yalnız şanma imâm oldu şehîd / On kadar evlâd var **idi** dahâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 30*). [*idi, -di*]

Kerbelâ’da haste-i nâçâr olup / Cism-i gül resm-i zâ’îf **idi** temâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 37*). [*idi, -di*]

Eyledi yüz dörtde ‘Adne mekân / Vaşlına müştâk **idi** zîrâ cinân (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 49*). [*idi, -di*]

Nev-bahâr-ı câna açıldı o gül / Hicrete seksen **idi** târîhî sâl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 52*). [*idi, -di*]

Mâderi batnında âvâzın duyup / Hâkk’â tesbîh eyler **idi** ol aşîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 65*). [*idi, -di*]

Yalnız şanma imâm oldu şehîd / On kadar evlâd var **idi** dahâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 30*). [*idi, -di*]

Kerbelâ’da haste-i nâçâr olup / Cism-i gül resm-i zâ’îf **idi** temâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 37*). [*idi, -di*]

Eyledi yüz dörtde ‘Adne mekân / Vaşlına müştâk **idi** zîrâ cinân (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 49*). [*idi, -di*]

Nev-bahâr-ı câna açıldı o gül / Hicrete seksen **idi** târîhî sâl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 52*). [*idi, -di*]

Mâderi batnında âvâzın duyup / Hâkk’â tesbîh eyler **idi** ol aşîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 65*). [*idi, -di*]

‘Ömr-i ‘âlîsi henüz kırk beş **iken** / Kûy-i vaşl-ı hâzrete oldu yakın (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 61*). [*iken, -ken*]

Edip ‘aşk ile fenâ cânını ol Giylânî / Beş yüz altmış bir **idi** sâl bulup cânânı (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 5*). [*idi, -di*]

Şâhib-i feyz ü kerâmât **idigine** işbât / Etdi seyr ü harekât emrin alınca dîvâr (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 37*). [*idigine, -di, -gi, -ne*]

‘ibād: Kullar.

Ey Zül-celâl Kerîm ü Raḥîm olan Allah / ‘Âciz **‘ibādına** dest-gîr olan Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 1*). [*‘ibādına, -ı, -na*]

‘İbâda lutf u ihsân u ‘atâsın eylemiş mü’tâd / Saña ol döst-ı müşfik Hâzret-i Bârî Ta’âlâ’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 6*). [*‘ibâda, -a*]

‘İbāde da ‘vā-i mülk iddi ‘ā-yı bāıldır / Hayāt ü mevt ile cism ü tenimde şüphem var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 4). [‘ibāde, -e]

Nice ihsânların var bî-nihāyet kim seniñ yâ Rab / ‘İbāda ‘aşkıñ oldu cümleden luftuñ seniñ yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 1). [‘ibāda, -a]

İns ü cinni yaradıp etdi ‘ibād / İmtihândır kullara ancak murād (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 4). [‘ibād,]

‘ibādāt ü senā: İbadetler ve övgü.

Ya ‘ni ey vāhid olan zāt-ı Hudā / Hep saña maḥşuş ‘ibādāt ü senā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 5). [‘ibādāt ü senā,]

‘ibādet: İnsanın tek Tanrılı dinlerde Allah’a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, tapma, tapınma.

Biz ‘ibādetde kuşur etmekdeyiz / Süy-i ‘isyāna hemān gitmelideyiz (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 21). [‘ibādetde, -de]

‘ibādet: Allah’ın emirlerini yerine getirme, tapma, tapınma.

Bî-maḥabbet ehl-i zāhir kulluğu maḥbûl degil / Kim ‘ibādet içre gāyet mu‘teber tā‘atdır ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 2). [‘ibādet,]

‘ibādet edeyim: Allah’ın emirlerini yerine getirmek, sevap olan ameller yapmak.

Her dem ‘aşkıñ şevki ile zıkr ü tevḥid edeyim / Hem ‘ibādet edeyim ihlās ile yâ Rab saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 4). [‘ibādet edeyim, -eyim]

‘ibādet kıl: İbadet etmek.

Kıl hulûş ile ‘ibādet ‘abd-i ḥaş-ı Hâlık ol / ‘Âdile ‘aşk içre bul ibkâ vü cavidānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 8). [‘ibādet kıl,]

Bir nefesdir nice yıl dünyāda ‘ömrüñ geçse de / Kıl ‘ibādet mazhar olmak diler iseñ rahmetin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 2). [‘ibādet kıl,]

‘ibād-ı müslimîne: Müslüman kullar.

Du‘ā kıl ‘Âdile hep Pâdişāh-ı Âl-i ‘Osmān / Du‘ası hep ‘ibād-ı müslimîne farz-ı zimmetdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 10). [‘ibād-ı müslimîne, -e]

‘ibād-ı şālihînin: İyi, yaraşır kullar.

Hem ‘ibād-ı şālihînin üstüne / Nūr-ı gufrān u ‘ināyātin ine (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 13). [‘ibād-ı şālihînin, -inîn]

‘ibādu’llāh: Allah’ın kulları.

Cihānda bir şey için olma mesrûr gamla şādān ol / ‘İbādu’llāha hor bakma şaḥin sen hürmet ede gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 4). [‘ibādu’llāha, -a]

ibkâ eyledi: Sürekli, kalıcı kılmak.

Nice batmış vakfı ihyā eyledi / Nāmını ‘ālemde ibkâ eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 67). [ibkâ eyledi, -di]

ibkâ vü cavidānelik bul: Sonsuzluğa ve ebediliğe erişmek.

Ꞑıl h l   ile ‘ib det ‘ bd-i h  -ı H lık ol / ‘ dile ‘a     re bul ib   v  c vid nelik (* dile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 8*). [*ib   v  c vid nelik bul,*]

iblis: * eytan.*

(A sen-i takv m)’i ink r eyleyen ** blis’dir** / Z hid  m r’ t-ı  albi p k edip S bh n’ı g r (* dile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 2*). [*iblis’dir, -dir*]

ibn-i s n : * bni Sina; meşhur fizikçi, yazar, filozof ve  lim.*

Bulmadı bu derde   re ‘ilm-i h kmet de bilen / ** bn-i S n **  ılnmadı tedb rini bu ‘illeti  (* dile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 5*). [*ibn-i s n ,*]

ibr h m: * brahim Peygamber.*

Ol ** br h m** H  ’dan ğayra muht c olma ‘ lemd  / R z -y  H  ’da  sm ’ l- s  ol sel m ‘     (* dile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 6*). [*ibr h m,*]

Bu meyd n ‘      r söyleyin kim gelmesin n -d n / Ki ** br h m** gibi n r   re kendini atan gelsin (* dile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3*). [*ibr h m,*]

N h    ** br h m**   M s  ‘    n  / Y suf u Ya’  b    dem ‘    n  (* dile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 101*). [*ibr h m,*]

ibret: *Bir olaydan çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders.*

H   **ibretin** seyr n eder leyl   neh r devr n eder / D stum diye ef  n eder H   yolunda olan ‘     (* dile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 2*). [*ibretin, -in*]

‘ibret al: *Ders almak.*

Gur r etme felek kim etdi çok sevdikleri h sret / Ted rik eyle evvel mevtden al cümleden ‘ibret (* dile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 5*). [*‘ibret al,*]

ibtid : *Ba lama, başlangıç.*

İbtid   s n gece ‘     n  demi ‘    lara / Nice nice açılır m      r amm    n demi (* dile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 5*). [*ibtid ,*]

ibtid : * nce, evvela, ilk başta.*

İbtid dan ‘ czim i r r eylerim / çünki vaşf-ı   n  bulmaz intih  (* dile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 73*). [*ibtid dan, -dan*]

ibtil : *D       , a ı ı tutkulu olma, tiryakilik.*

R z d r   resi ‘     n  görünmez **ibtil s ** h   /   b rd r ‘ dile derm n çekeriz  ayd  ey s    (* dile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 7*). [*ibtil s , -s *]

M btel y m derd-i ‘     **ibtil d r** sevdiğim / Geçmişim ben cümleden z t-ı H d ’d r sevdiğim (* dile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 1*). [*ibtil d r, -d r*]

    et bir bel d r başa amm  def’i  s nd r / Gel ey c hil mürid-i ‘     olup ol **ibtil dan** geç (* dile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 5*). [*ibtil dan, -dan*]

  : *Bir sıvıyı a za alıp yudumlamak.*

C m-ı ‘     dest-i s    den **    ** mest ne ol / Varlığından geç girip meydana z kru’ll ha gel (* dile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 3*). [*    , -  *]

Eger dest-i ‘  ’den kevseri n   etmek istersen /     n meyh ne-i s    de **  me** s      h   me  (* dile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 8*). [*  me, -me*]

Ol şerâb-ı lâ-yezâliden **içen** cāna şafâ / Kim dimâğında olur biñ havz-ı kevşerden lezîz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 4). [içen, -en]

İçir vahdet meyin kınsın yolunda mest-i ‘aşk olsun / Firâkıyla yeter yandı çeh-i süzânda eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 7). [içir, -ir]

İç ehl-i diller ile cām bezm-i maḥabbetde tamām / Sermest olup bî-neng ü nām terk-i gām-ı cān edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 9). [iç,]

Cām-ı ‘aşkı dest-i sâkîden **içip** mestâne ol / Varlığından geç girip meydāna zikru’llāha gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 3). [içip, -ip]

Ezelden şundu sâkî cām-ı ‘aşkı ḥamd ola **içdim** / Cenāh açdı şafādan murğ-ı dil yāra uçup gitdi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2). [içdim, -di, -m]

Güzel sevmez şarāb **içmez** şafâ bilmezsin ey Süfî / O tab‘ı ḥām ü meyt-i ḳalbi terk et şu belādan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4). [içmez, -mez]

Meyḥāne-i ‘aşk içre vahdet şerābın **içip** / Dil-beste mā-sivādan ḥubb-i fenādan geçip (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 7). [içip, -ip]

Mürde dile **içirip** Âb-ı Hayāt-ı vaşlı / Yā Hayy yā Hayy yā Ḳayyūm iḥsān ü meded yā Hayy (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 4). [içirip, -ir, -ip]

iç: Oyuk şeylerin boşluğu.

Pôta **içinde** mişl-i zer insānları hep ḳul eder / ‘Aşk cāhil ü nādānları eşḥāb-ı ḥāl eder ‘āşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 5). [içinde, -i, -nde]

iç: Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dāhil.

Halk **içinde** bî-nişān olmuş gezer ehl-i kemāl / İste onu bî-nişān insān **içinde** gizlidir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 2). [içinde, -i, -nde]

Elbisesi yeşil nūr cennet **içinde** bir hūr / Hüsnü ziyāsı üzre bir âfitāb örtmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 4). [içinde, -i, -nde]

Nā-gehān bir ḥāl oldu maḥşer-i dünyā gibi / Düşdü al ḳanlar **içine** gonca-i ḥamrā gibi (1293) (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 16). [içine, -i, -ne]

Cennetü’l-Firdevs **içre** bunlar etdikçe şafâ / ‘Âdile maḥzūna da şabr-ı cemīl eyle ‘atā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 22). [içre, -re]

Ol gülistān **içre** dördüncü imām / Ya‘ni Zeyne‘l-‘Âbidîn-i ḥôş-maḳām (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 36). [içre, -re]

Nice ḥasta olmaz ol mā‘şüm-ı pāk / Hānedānı tuta ḥūn **içre** maḳām (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 38). [içre, -re]

iç: Gönül, kalp, yürek, vicdan.

Tālib-i ‘aşk ol ki yār ‘irfān **içinde** gizlidir / Ḳalbi seyr et aç gözüñ cānān **içinde** gizlidir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 1). [içinde, -in, -de]

Şüretā okursun ammā añlamazsın sırrını / Hep ḥaḳīḳatle dem-i Raḥmān **içinde** gizlidir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 4). [içinde, -i, -nde]

iç: Bir şeyin özü, kendisi.

İsm-i a‘zam mazhar-ı insān-ı ma‘nādır yaḳīn / İşte Ḳur‘ān oku ol Ḳur‘an **içinde** gizlidir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 3). [içinde, -i, -nde]

iç: İç, ara.

Hāḳ ṭarīk **içre** muvaffāḳ eyleyip dervīşleri / Menba‘-i ‘irfān-ı vahdet- āşinādır Nakşbend (Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 8). [içre, -re]

Gel 'aşk ile feth eyleyip beyt-i dili eyle tavâf / Deryâ-yı 'aşk **îçre** dalıp hem gökde pervâz ede gör
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 5). [îçre, -re]

O şahîñ 'Âdile meyhâne-i 'aşk **îçre** emriyle / Olup mest ü lisân-ı hâl-i tevhîd kendine geldi (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7). [îçre, -re]

ic: İç, içerisi, içeride.

Diñle 'âşık hûş şafâdır cânlara feryâd-ı ney / Kim semâ' **îçre** kudüm-ı 'âşıkandır müsiķî (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 4). [îçre, -re]

ic-: Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Maħremâne bezm-i hâşû'l-hâs olan onlardır hep / **İçdiler** cām-ı hüviyyetden şarâb-ı kevseri
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 4). [içdiler, -di, -ler]

Cümlesi teşne-ciger leb-çâk idi / **İçdiler** cām-ı şehâdet bî-riyâ (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend
1, Beyit 31). [içdiler, -di, -ler]

icâd etmişdir: Var etme, yoktan yaratma.

Hudâ her varı nûr-ı 'aşk ile **icâd etmişdir** / Olur ol nûr-ı vahdet şöyle deryâ-yı 'âzîm 'âşık (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 3). [icâd etmişdir, -miş, -dir]

icâd olalı: Yaratılma, meydana gelme.

'Âlem **icâd olalı** yok gibi mânendi velî / Şân-ı pâki ezeli mertebe-i hâli kadîm (Âdile Sultan
Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 23). [icâd olalı, -alı]

için: Sebebiyle, -den dolayı, -den ötürü.

Cihânda bir şey **için** olma mesrûr ğamla şadân ol / 'İbâdu'llâha hor bakma şaķın sen hürmet ede
gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 4). [için,]

için: -e ayrılmış, -e özgü, -e has, -e mahsus.

'Âşık-ı didâr uyumaz gece Zikru'llâh eder / Şubha dek cân bülbülü ol gün **için** nâlân olur (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 5). [için,]

'Aşk **için** bir tûrfe mevsimdir bahâr u seyri kim / Goncalar açıldı cev lâna gelip 'âşıkları (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 4). [için,]

Gerekdir görmege çeşm-i mücellâ / Göz açıklar **için** ol temâşâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12,
Beyit 5). [için,]

için: Amacıyla, maksadıyla.

Şânını ta'zîm **için** bir gün dedi Faħr-ı Cihân / Senden evvel kimse olmaz dâhil-i 'Adn-ı Hudâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 4). [için,]

Degildir zevk **için** gelmek cihâna nefsi bilmekdir / Bu bir düşdür nedâmetler çekersin sonra hem
miñnet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4). [için,]

Şaķın bir nâm **için** biñ kayda düşme terk-i nâm eyle / Çekerseñ de nice miñnet yine şabreyleyip
hûş gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 5). [için,]

Dil-i pür-zulmet içre seyr **için** didâr-ı ma'sûķa / Fener-âsâ yanar 'aşk ile dilde şem'-i cânım var
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 4). [için,]

Derd-i 'aşķdır 'âşıkını bekleden dermân **için** / Kurb-ı sultânda fedâ-yı cân etmektir ğarâz (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 3). [için,]

Âdem'e verdi hilâfet zâtını ta'rîf **için** / Dehre gelmek sâlike mâ'sûķa ermekden ğarâz (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 4). [için,]

Gāh vuşlat gāh hicret ‘āşıkı vīrān eder / Mülk-i dil i‘ mārı **için** şa‘y kıl bul bir demi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 4). [için,]

Қудрет ü ikrāmıña izhār **için** / Hikmet ü ihsānıñı iş‘ār **için** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 19). [için,]

Geldi Rüm’a feth-i Kostantin **için** / Hem şehâdet buldu ol devlet-nümün (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 17). [için,]

Şeyh-i zī-şān ü kerem-pīrā cihāngīri haşen / Vaşf-ı hālın ‘ārż **için** açamaz kimse dehen (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 11). [için,]

için: Adına.

Hak **için** sev kimi severseñ onu dōst tut hemān / ‘Âdile ol mihrden aşla zarar gelmez saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6). [için,]

Hilm ü rıfk üzre ol insān iseñ / Hak **için** cümleye hürmet ede gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 4). [için,]

Bir melek-ṭab‘ı vü hōş-ḥu vardır dergahda kim / Hizmet eder Hak **için** halka ki mihri-bāndır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 2). [için,]

Dil nazargāh-ı Hudā’dır deme bī-kes hōşça tut / Hizmetiñ Allah **için** olsun ki ‘irfanlık budur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 2). [için,]

Nāle edip gül-ruḥ-ı cānān **için** / Kendini terk etdi o cān bülbülü (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 17). [için,]

Bir özü doğru sözü doğru muḥibb-i devlet / Öyle bir yār **için** ‘Âdile ağlar elbet (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 20). [için,]

Bū-Bekir Fāruḳ ‘Ömer ‘Osmān **için** / Haydar-ı kerrār ü efhām ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 102). [için,]

için: Uğruna.

Bir ‘aceb nālānsın bilmem saña n’oldu gönül / Kimün **için** rüz u şeb feryād ü zārıñ ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 1). [için,]

Rü’yet-i dīdār-ı nūr-ı zātıñ **için** her gece / Sen misin çeşmim eden bi-ḥvāb ü giryān ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 6). [için,]

Müjdedir ‘āşıkā rāhında fedā-yı ser ü cān / ‘Āşık-ı şādık olan dostu **için** cāna kıyar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 7). [için,]

Gülsitān ‘āşık **için** ṭurfe maḥaldır şūfī / Āşiyāna eder arz-ı tecellī dildār (Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 2). [için,]

‘Aşık **için** peymān verenler şaklar hep esrārını / Bir kadeḥ dolu mey al ondan gerek peymānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5). [için,]

Bu ne tedbīrsizlik ayā bu ne ḡayretdir ‘aceb / Bir iki gün şöhet **için** bunca sa‘y ü ḡayretiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 7). [için,]

‘Aşkıdır eden cemāl-i pāk-i cānāna nazar / ‘Aşkıdır ol ḡonca gül rüyu **için** bülbül olan (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2). [için,]

O māhiñ rüyunu bir gece Mecnūn görmüş olsaydı / ‘Aceb Leyla **için** eder mi idi ol kadar efḡān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2). [için,]

için: Uğruna; sebebiyle.

Şanma kim zāyi‘ olupdur vaḥdetiniñ çillesi / Rüz u şeb Mevlā **için** olur ederseñ ḥidmetin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 5). [için,]

Ḥasret-i dīdār **içindir** ‘Âdile feryādı hep / Nār-ı ‘aşkıla yakıp şem‘-i derünü daḡladım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 7). [içindir, -dir]

Pâdişâh saltanat-ı dehr **için** kayd çeker / Kayd ü nâmûsu geçip ben daği ‘uryân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 2*). [*için,]*

için: Özgü, ayrılmış.

Ol tabîb-i cân eger etse ğam-ı vaşla zühür / Hasta-i hicrân **için** dermân eder cânân-ı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 6*). [*için,]*

için: İçin, uğruna.

Fedâdır ‘Âdile bir nîm-nigâh-ı iltifât **-için** / Meded kıl alma cânın görmedikçe vech-i cânânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 6*). [*-için,]*

içinde: Arasında.

Genc-i sultânîde olmaz isteme ‘aşk cevherin / ‘Âdile bir sırdır ol ‘ummân **içinde** gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 6*). [*içinde,]*

Halk **içinde** bî-nişân olmuş gezer ehl-i kemâl / İste onu bî-nişân insân **içinde** gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 2*). [*içinde,]*

Beyt-i dilde bul şafâ eyle tavâfi zâhidâ / Etmezem devrânı ol devrân **içinde** gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 5*). [*içinde,]*

içinde: Bir şeyin görünmeyen tarafı, bir şeyin kendi sınırları içinde kalan kısmı.

Ṭâlib-i ‘aşk ol ki yâr ‘irfan **içinde** gizlidir / Kalbi seyr et aç gözüñ cânân **içinde** gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 1*). [*içinde,]*

icrâ: Yapma, yerine getirme, uygulama.

Hâzır idim va‘diniñ ifâsına / Nâzır idim rahminiñ **icrâsına** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 41*). [*icrâsına, -sı, -na]*

Devlet ü dîne şadâkatle ederdî hîdmet / Emr-i peygamberi **icrâya** kılarđı ğayret (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 19*). [*icrâya, -y, -a]*

icrâ eylediñ: Yerine getirmek, uygulamak.

Ḳudretiñ her şeyde **icrâ eylediñ** / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 1, Beyit 10*). [*icrâ eylediñ, -diñ]*

icrâ eyler: Uygulamak, yapmak.

Her ne ise Hâzret-i Rabbü'l-en‘âm / İstedigün eyler icrâ ve’s-selâm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 36*). [*icrâ eyler, -r]*

icrâ eyleyip: Akıtmak.

Sirişk-i çeşmiñi mânende-i seyl eyleyip icrâ / Seherde bûlbûl-âsâ ‘aşk ile kıl âh ü efgânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 7*). [*icrâ eyleyip, -y, -ip]*

icrâ kıldı: Yapmak.

Hâzret-i ‘Abdülmecîd-i kâm-rân / Kıldı icrâ izdivâcım nâ-gehân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 49*). [*icrâ kıldı, -dı]*

içre: İçinde, arasında.

Uşûl-i dille devrân eyleyip meydân-ı ‘aşk **içre** / Cemâli şem‘ine cânın atar pervâne-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 4*). [*içre,]*

Sünnet **îcre** her nebîniñ bir refîkı vardurur / Baña da sensiñ buyurdu ol Resûl-i bâ-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 7*). [îcre,]

‘Âkıl iseñ o yana gel ol menzil-i cânê eriş / Deryâ-yı ‘aşk **îcre** dolup bürhân-ı gevher bul gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 4*). [îcre,]

Eylemez kevn ü mekân **îcre** karar aşla gönül / Feyz-i Hakk mir’ât-ı esrâr-ı Cemâlu’llâh gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 2*). [îcre,]

Enbiyâ vü rüsül **îcre** yok saña bi’llâh şebîh / Kim nübüvvetle risâletle müstesnâsın meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 3*). [îcre,]

Gülistân **îcre** güller gonca rüyuñ bülbulü olmuş / Nihâliñ gıbtası ol kâmet ü refâtârına mahşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [îcre,]

Bu muhtasam şüret **îcre** (küntü kenz)-i Hakk’ı gör / Câmî ‘-i esmâ olan tevhid-i mübhem onadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 2*). [îcre,]

Merhabâ ey şâh-ı ‘âlemyân cânlar **îcre** cân / Merhabâ ey derdlere dermân olan şâh-ı cihân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [îcre,]

Uşul-i dille devrân eyleyip meydân-ı ‘aşk **îcre** / Cemâli şem ‘ine cânın atar pervâne-i tevhid (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 4*). [îcre,]

Cennet **îcre** her nebîniñ bir refîkı vardurur / Baña da sensin buyurdu ol Resûl-i müctebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 8*). [îcre,]

Hâb-ı gaflet **îcre** bî-hüd etmesin devrân beni / Bî-vefâ dehri n’idem şonu nedâmetdir baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 4*). [îcre,]

Hasretiñle koydu âhim zulmet **îcre** ‘âlemi / Tal’atıñla kangı bezmi mâh-tâb etdiñ bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3*). [îcre,]

Sünnet **îcre** her nebîniñ bir refîkı vardurur / Baña da sensiñ buyurdu ol Resûl-i bâ-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [îcre,]

Görüp didârıñı ‘aşk ile mir’ât-ı şuhûd **îcre** / Beni müstağrak-ı nûr-ı tecellî-i mu‘allâ et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 3*). [îcre,]

Zâhid ne bilir kadrini ‘aşk **îcre** şafânıñ / ‘Âşıkdır o didâr gamiyle müteleziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 2*). [îcre,]

Hamr-ı ‘aşkı tâ ezel nûş eyleyen sekrân olur / Bañr-i şafvet **îcre** ol kalbi şafâ-efşân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 2*). [îcre,]

Dil-i pür-zulmet **îcre** seyr için didâr-ı ma‘şûka / Fener-âsâ yanar ‘aşk ile dilde şem ‘-i cânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 4*). [îcre,]

Şâh-bâz-ı dil humây-ı evc-i istignâdadır / Lâ-mekân Kâf-ı kanâ‘at **îcre** ‘Ankâda arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 2*). [îcre,]

Hakkâret etmeyiz bir ferde aslâ / Bu kayd **îcre** nice sultânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 10*). [îcre,]

On sekiz biñ ‘âlem **îcre** her ne kim var sende / Cân gözüñ aç cân **îcre** gizlice cânânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 3*). [îcre,]

‘Âdile eyle tarîk **îcre** tevekkül hem rızâ / Feth-i bâb olur nevâliñden yañar dilde çerâğ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 6*). [îcre,]

Oldu hâr-ı mâsivâdan dâmen-i nâzı maşûn / Bağ-ı vuşlat **îcre** hûş seyrân eder cânân-ı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 4*). [îcre,]

Bî-mahabbet ehl-i zâhir kulluğu maqbûl degil / Kim ‘ibâdet **îcre** gâyet mu‘teber tâ‘atdır ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 2*). [îcre,]

Kıl hulûş ile ‘ibâdet ‘âbd-i hâş-ı Hâlık ol / ‘Âdile ‘aşk **îcre** bul ibkâ vü câvidânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 8*). [îcre,]

‘Aşk **îcre** işbu meclisde döner peymâneler / Cân fedâ et mişl-i İsmâ‘îl olup kurbâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 4*). [îcre,]

Bâğ-ı cennet **îçre** ol gül 'âşıkâ açılmıyor / Ben be hey dervîş o cennette fidânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 5*). [*îçre,]*

Faşl-ı bahârî 'âşıkân ol gülle seyrân edelim / Meyhâne-i 'aşk **îçre** biz bir başka devrân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1*). [*îçre,]*

'Aşkdır dü 'âlem **îçre** cânı yâra vaşl eden / 'Aşkdır dâ'im olan hem mahrem-i esrâr-ı cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 3*). [*îçre,]*

'Âkil iseñ o yana gel ol menzil-i cânê eriş / Deryâ-yı 'aşk **îçre** dolup bürhân-ı gevher bul gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [*îçre,]*

Eylemez kevn ü mekân **îçre** karar aşla gönül / Feyz-i Hakk mir'ât-ı esrâr-ı Cemâlu'llâh gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 2*). [*îçre,]*

Bu gün meydân-ı 'aşk **îçre** şalâdır isteyen gelsin / Geçip cân ile hem başdan bu devrânı bilen gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 1*). [*îçre,]*

Cevher-i 'aşkıñ taleb-kârı bu bâzâr **îçre** çok / Cân verir alır bahâsı böyledir ol cevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 7*). [*îçre,]*

Kamu eşyâyı çeşm-i 'ibret ile seyr edip 'âkıl / Dalıp 'ummân-ı 'aşk **îçre** çıkar lâ'l-i Bedahşân'ı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 11*). [*îçre,]*

Enbiyâ vü rüsûl **îçre** yok saña bi'llâh şebîh / Kim nübüvvetle risâletle müstesnâsın meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 215, Beyit 3*). [*îçre,]*

Geçmede bunca hevâ vü heves **îçre** 'ömrüm / Cürm ü 'işyânımı 'afv eyle bu ân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 2, Beyit 2*). [*îçre,]*

Hâveristân-ı gönül nûr **îçre** şehriyân edip / Zînet-efzâ-yı nücûm oldu mükerrer bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 3, Beyit 7*). [*îçre,]*

İşbu hâli **îçre** rahmetli peder / Gayret ü ihsân u şevkatli peder (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 91*). [*îçre,]*

Meyhâne-i 'aşk **îçre** vahdet şerâbın içip / Dil-beste mâ-sivâdan hubb-i fenâdan geçip (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 7*). [*îçre,]*

Bir Muhammed 'Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Şimdi hâk **îçre** velî mertebesi a'lâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 9*). [*îçre,]*

Göründü kalbim **îçre** bir 'azîm iklîm bir şahrâ / Kurulmuş ortasında nûrdan bir hayme-i 'ulyâ (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 1*). [*îçre,]*

îçre: Üzerine, hakkında, ilgili olarak.

'Aşk **îçre** işbu meclisde döner peymâneler / Cân fedâ et mişl-i İsmâ'îl olup kurbâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 4*). [*îçre,]*

îçre: İçine, arasına.

Bu meydân 'âşıkıñdır söyleyin kim gelmesin nâ-dân / Ki İbrâhîm gibi nâr **îçre** kendini atan gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3*). [*îçre,]*

îçün: İçin, uğruna.

O nûr-ı çeşm Hüseyin'in **îçün** oña nazar et / Kâpıñda 'Âdile giryân olup bakar dolandır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 8*). [*îçün,]*

ide: Etmek, eylemek, yapmak.

Kime bâkî kalacaktır bu cihân / Rûhların şadân **ide** Mevlâ hemân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 79*). [*ide, -e]*

îd: Bayram.

Beklemez 'âşık ki yılda 'îd ile şādān ola / Çün onuñ her sa'āti bir başka 'îd-ı cān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5). ['îd,]

'Âşıkı eyler sa'îd her bir demin bir gūne 'îd / Gūş-ı sermest-i Şabā'ya Sūr-ı cāndır mūsikī (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 3). ['îd,]

iddi'ā: İleri sürülen ve savunulan düşünce.

Şāfiyā şāf eyle kalbiñ eyleme kızb ü riyā / Geç riyāset **iddi'āsından** Hudā'dan et hayā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1). [iddi'āsından, -sı, -ndan]

iddi'ā-yı bātıldır: Boş, geçersiz sav.

'İbāde da'vā-i mülk **iddi'ā-yı bātıldır** / Hayāt ü mevt ile cism ü tenimde şüphem var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 4). [iddi'ā-yı bātıldır, -dır]

idi: Ek fîl.

Cümlesi teşne-ciger leb-çāk **idi** / İçdiler cām-ı şehādet bī-riyā (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 31). [idi,]

'îd-ı cān: Can bayramı, gönül bayramı.

Beklemez 'âşık ki yılda 'îd ile şādān ola / Çün onuñ her sa'āti bir başka 'îd-ı cān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5). ['îd-ı cān, -ur]

'îd-i ekberde: Büyük bayram.

'Arz olursa 'îd-i ekberde vişāl-i yārimiz / Cānımı kurbān edersem ğam degil şükrānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 2). ['îd-i ekberde, -de]

'îd-ı vā'de-i vaşla: Kavuşma zamanının bayramı.

Olurlar 'âşıkān kurbān 'îd-ı vā'de-i vaşla / Tecellî kıl cemālîñ 'aşkına terk edeyim cānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 3). ['îd-ı vā'de-i vaşla, -a]

idrāk: Anlayış, anlama.

Gāh olur kendimi **idrāk** ile efğān ederim / Gāh 'işyānım añıp derd ile nālān gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 6). [idrāk,]

Tecelliyāt-ı Hāk'dır aql ile **idrāk** müşkildir / Bi-ḥamdi'llah imdād-ı Resūlu'llah ḥāşıldır (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 6). [idrāk,]

Tecelliyāt-ı Hāk'dır 'aql ile **idrāk** müşkildir / Bi-ḥamdi'llah imdād-ı Resūlu'llah ḥāşıldır (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 9). [idrāk,]

Tecelliyāt-ı Hāk'dır 'aql ile **idrāk** müşkildir / Bi-ḥamdi'llah imdād-ı Resūlu'llah ḥāşıldır (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 3). [idrāk,]

idrāk et: Anlamak, kavramak.

'Aql **idrāk edemez** çün sırr-ı 'aşkı ḥāmūş ol / Gūş kıl cānile levḥ-ı dilde ānı söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 5). [idrāk edemez, -e, -mez]

Bu ḥurūfuñ remzini **idrāk edip** ma'nāya dal / Nūr-ı bākī iste ancaḳ bulasın ni'me'l-mu'in (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2). [idrāk edip, -ip]

Ākıl **idrāk etmez** vaşfını izhār müşkildir / Ki (Küntü kenz) sırrın nûruna burhāndır tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 3). [idrāk etmez,]

ifā: Gereğini yapmak, yerine getirmek.

Hâzır idim va‘diniñ **îfâsına** / Nâzır idim rahminiñ icrâsına (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 41*). [*îfâsına, -sı, -na*]

îfâ eyleyip: Bir işi yapmak, yerine getirmek.

Eyleyip îfâ gelirsın hizmetim / Hakkıña mebzûl olur çok ni‘metim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 15*). [*îfâ eyleyip, -y, -ip*]

îfâ-yı hizmet eyledi: Görevini yerine getirme.

Hüzn ü efkâr ile ‘avdet eyledi / Şöylece **îfâ-yı hizmet eyledi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 23*). [*îfâ-yı hizmet eyledi, -dieyle*]

îfâ-yı teşekkür edelim: Şükri, teşekkürü yerine getirme.

Nice **îfâ-yı teşekkür edelim** yâ Rab saña / Faḥr-i kevneyn'e bizi ümmet edip kıldın ‘atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 1*). [*îfâ-yı teşekkür edelim, -elim*]

îfşâ etmeyip: Ortaya çıkarmak.

Sırrın **îfşâ etmeyip** kendiñden al kendiñ haber / Gâh eder yâd döstunu gâh âşinâ bîgânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 6*). [*îfşâ etmeyip, -me, -y, -ip*]

îfşâ eylemez: Açığa vurmak, meydana çıkarmak.

Eylemez esrârını îfşâ bilir bî-gâne-yi / Eyler irşâd onu kim ol maḥrem-i ‘irfândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 7*). [*îfşâ eylemez, -mez*]

îfşâ eyleyenîñ: Gizli bir şeyi veya konuyu açığa çıkarmak, yaymak.

El-amân tüt ikilikden sırr-ı kalbi pek nihân / Râzı **îfşâ eyleyenîñ** çoğu peşimân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 7*). [*îfşâ eyleyenîñ, -y, -en, -iñ*]

(iftetih yâ müfettiha’l-ebvâb): "Ey kapıları açan!" // Allah.

Bâb-ı luṭfuña ‘Âdile dayanır / **(İftetih yâ müfettiha’l-ebvâb)** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 9*). [*(iftetih yâ müfettiha’l-ebvâb),*]

iftihâr: Övünme, övünç.

Dest-gîr-i bende-i zâr olduñ ey şeyḥ-i ‘Azîz / Hizmetiñdir **iftihârım** mürşid-i ‘âlî saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 3*). [*iftihârım, -ım*]

Kimseye bâķî degildir bil saña da olamaz / Salṭanat devletle ey gâfil ne lâzım **iftihâr** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 4*). [*iftihâr,*]

İftihârım iki ‘âlemde saña kullukdur / Beni ṭard eyleme kapıñdan amân Allah’ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 2, Beyit 1*). [*iftihârım, -ım*]

iftihâr-ı ‘âşıkân-ı evliyâdır: Velilerin, âşıkların gurur kaynağı.

Sırr-ı ‘aşkıñ maḥremi Zât-ı Hudâ’nıñ ‘ârifi / **İftihâr-ı ‘âşıkân-ı evliyâdır** Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 3*). [*iftihâr-ı ‘âşıkân-ı evliyâdır,*]

iftihâr-ı mü'minîn: Müslümanların övüncü.

Ey Resûl-i kâbe kavseyn ü Habîb-i Kibriyâ / Sensin ol Faḥr-i risâlet **iftihâr-ı mü'minîn** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 4, Beyit 1*). [*iftihâr-ı mü'minîn,*]

iftikar: Muhtaç olma, ihtiyacı olduğunu ortaya koyma.

Hep hâk-ile yeksân olan erdi vişâle aldı şan / Elden bırakma **iftikârı** ‘Âdile yalvarı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 7). [iftikârı, -ı]

Hâk ile yeksân olan erdi vişâl-i dilbere / Koyma elden **iftikârı** ‘Âdile yalvarı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 7). [iftikârı, -ı]

iftikâr ü bâ-kemâl-i ihtirâm: *Hürmetli olgunluğa muhtaç olan.*

Bi’n-nihâye **iftikâr ü bâ-kemâl-i ihtirâm** / Rûh-ı pāk-i Hazret-i Seyyid Selâmî’ye selâm (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 15). [iftikâr ü bâ-kemâl-i ihtirâm,]

iftirāk: *Ayrılık.*

Validesin yakdı nâr-ı iştîyāk / Eyleyip mecrûh kalbin **iftirāk** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 43). [iftirāk,]

İftirāka uğradı pek çekdi gam / Yaralanmış bağrını deldi sitem (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 22). [iftirāka, -a]

ihānet eyleyen: *Haksızlık, hainlik, kötülük etmek.*

Âh bu Âl’e **ihānet eyleyen** / İki ‘âlemde görür kahr u mihen (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 63). [ihānet eyleyen, -yen]

ihdā: *Armağan verme, armağan gönderme, hediye etme.*

Âl’iniñ aşhâbınıñ yüz biñ selâm / Ola ervâhına **ihdā** dâ’imā (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 6). [ihdā,]

ihdā etmiş: *Hediye eylemek.*

Etmiş ihdā dâder-i ‘âlîsine / Hizmetinde bulunup haylî sene (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 83). [ihdā etmiş, -miş]

ihdās ederek: *Yapma, ortaya çıkarma, kurma.*

Hazret-i Seyyid-i Şîrvânî-i Yahyâ-yı celîl / Halvetî rāhını **ihdās** ederek oldu delîl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 56). [ihdās ederek, -erek]

ihfā: *Gizleme, saklama.*

Yürü Mecnûn ola gör vuşlatı Leylâ’da ara / Terk edip ‘ucbu riyâyı daği **ihfāda** ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 4). [ihfāda, -da]

ihlās: *Gönülden gelen dostluk, samimiyet, doğruluk, bağlılık.*

Tā’atînde eyle **ihlāsı** kerem sen kullara / Cürme ‘afv ü rahmetiñ ihsân et yâ Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 3). [ihlāsı, -ı]

Her dem ‘aşkuñ şevki ile zîkr ü tevḥîd edeyim / Hem ‘ibâdet edeyim **ihlās** ile yâ Rab saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 4). [ihlās,]

Bûs edip dāmânını düş rāhına / Yalvar ol dānāya **ihlāsıla** var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 4). [ihlāsıla, -ıla]

Bî-ğarağ **ihlāsımız** bu yolda pāk / Sînede dâ’im du’āsı virdi var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 7). [ihlāsımız, -ımız]

Bunlar oldu şehir-i İstanbul’da cennet-mekân / Cümlesine ‘Âdile **ihlās** ile bende hemân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 18). [ihlās,]

Söyleyen **ihlās** ile bir kerre yâ Rabbe’r-raḥîm / Nâle vü feryādını maḳbûl eyler ol ‘azîm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 1). [ihlās,]

ihlās eden: Temiz sevgiyle yürekten bağlanmak.

Luṭf ile mesrūr olurdu cümleden / Hızmetinde şıdkıla **ihlās eden** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 8). [ihlās eden, -en]

ihsān: Cömertlik, lutuf, bağış, hediye, iyilik.

Seniñdir kıl seniñ **ihsān** seniñ derd ile dermān hem / Seniñdir emr ile fermān amān Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2). [ihsān,]

Her kıl ol şāhiñ olur mu dāhil-i bezmi hemān / Hālvat-i vaşla deḥālet başka **ihsān** degil mi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3). [ihsān,]

Tecellī-i cemālīñ ‘āşıkı zār ü zebūn eyler / Bu **ihsānıñdan** özge ‘āşıkı vuşlat mı var yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 5). [ihsānıñdan, -ıñ, -dan]

Ger **ihsānıñla** mahv olmaz ise bu defter-i cürmüm / Füyüzātıñ erişmezse baña rāḥat mı var yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3). [ihsānıñla, -ıñ, -la]

Bulup ‘aşkıñla şadım inşirāhı āfitāb-āsā / Füyüzātıñla **ihsānıñ** sa‘ādet kıl meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 5). [ihsānıñ, -ıñ]

Seniñ **ihsānıña** var mı nihāyet kıl meded Allah / Dilimde şükrüñe yokdur liyākat kıl meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1). [ihsānıña, -ıñ, -a]

Seniñdir kıl seniñ **ihsān** seniñ derd ile dermān hem / Seniñdir emr ile fermān amān Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2). [ihsān,]

Mürşid izini izle rehber sözünü özle / Allah’ı müdām gözle **ihsān** bulunur cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 7). [ihsān,]

Her nefes eyler firāş-ı ğamda dil kesb-i şafā / Hazine-i ğayb-ı İlāhī’den ne **ihsāndır** ṭabīb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 9). [ihsāndır, -dır]

Dedim güzel nigāhiñ şad hezār ‘uşşāka **ihsāndır** / Dedi şabr eyle teslīm ol zamān-ı emr ü fermāna (Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 7). [ihsāndır, -dır]

‘Ubūdiyetdir ancak kullara **ihsānı** Mevlā’nın / Şakın ḥayvān gibi gezme kâbul et şān-ı insānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 5). [ihsānı, -ı]

Ḳahr ile giryānıñım luṭfuñ ile ḥandānıñım / Ey şeh-i ḥübān sensin edecek **ihsānımı** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 6). [ihsānımı, -ım, -ı]

Ḥudā **ihsāndır** bu saltanatla onlara devlet / Nice şükr etmeyelim mü’minñe ulu ni‘metdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 2). [ihsāndır, -ı, -dır]

Nice **ihsānlarıñ** var bī-nihāyet kim seniñ yā Rab / ‘İbāda ‘aşkıñ oldu cümleden luṭfuñ seniñ yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 1). [ihsānlarıñ, -lar, -ıñ]

Ḥamd-i bī-ḥad Ḥazret-i Ḥaḳḳ’a sezā / Luṭfuna **ihsānına** yok intihā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 1). [ihsānına, -ı, -na]

Al şu **ihsānım** götür serdārıma / Hem selām et ‘asker ü enşārıma (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 14). [ihsānım, -ım]

Semme vechu'l-lāhi **ihsān** eyleyip ‘aşıklara / Sırr-ı bismillāhi i‘ṭā eylediñ şādıqlara (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 3). [ihsān,]

Ḳulların her vechile şādān eder / Luṭfuna **ihsānına** yok intihā (Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 3). [ihsānına, -ın, -a]

ihsān et: Yardım etmek, iyilikte bulunmak, bağışlamak.

Ḳıl münācātı kâbul **ihsān et** yā Rabbenā / Cennet ü ḳalb-i selīm erzān et yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 1). [ihsān et,]

Ṭā‘atiñde eyle iḥlāsı kerem sen kullara / Cürme ‘afv ü rahmetiñ **ihsān et** yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 3). [ihsān et,]

ihsân etsin: Yardım etmek, iyilikte bulunmak, bağışlamak.

Onu da aldı felek koydu bizi hasretde / İşbu acıların Hâk şabrını etsin ihsân (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 8). [ihsân etsin, -sin]

ihsân kılıp: Lütuf ve ihsanda bulunmak, iyilik yapmak.

Bize bu vech ile ey 'Âdile kılıp ihsân / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9). [ihsân kılıp, -ıp]

ihsân olur: Lütuf, bağış, hediye.

Mest hâliyle nice şekvâ eder eyâ lisân / 'Aşıkâ lutfuñda böyle nice biñ ihsân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 2). [ihsân olur, -ur]

ihsân ü 'atâ vü keremiyle: Cömertlik, ihsan ve bağış.

'Aşık olan olmaz mı sañi 'aşk yolunda / İhsân ü 'atâ vü keremiyle müteleziz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 6). [ihsân ü 'atâ vü keremiyle, -i, -y, -le]

ihsân ü fütühâta: Zaferler bağışlama.

Bu ihsân ü fütühâta gerekdir secde-i şükrân / Mutî'-i emr-i 'aşk olup fedâ et yoluna cânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6). [ihsân ü fütühâta, -a]

ihsân ü lutf u merhamet: Bağış, yardım ve esirgeme.

'Adeti ihsân ü lutf u merhamet / Sîreti inşâf ü cüd ü ma'dilet (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 64). [ihsân ü lutf u merhamet,]

ihsân ü meded: Yardım bahşetme.

Mürde dile içirip Âb-ı Hayât-ı vaşlı / Yâ Hayy yâ Hayy yâ Kayyûm ihsân ü meded yâ Hayy (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 4). [ihsân ü meded,]

Her kimi cezb ederseñ vişâliñe erişir / Yâ Hayy yâ Hayy yâ Kayyûm ihsân ü meded yâ Hayy (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 6). [ihsân ü meded,]

'Âdile kuluñu hem bî-başarlardan şaklayıp / Yâ Hayy yâ Hayy yâ Kayyûm ihsân ü meded yâ Hayy (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 8). [ihsân ü meded,]

Dil tâhir olup bulam esrâr-ı tabîbânı / Yâ Hayy yâ Hayy yâ Kayyûm ihsân ü meded yâ Hayy (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 2). [ihsân ü meded,]

ihsân-ı maḥabbet: Aşkın lütfu.

Ol bîkes-i devlet ki şala başına sâye / Ol bâl-i hüma-yı sebük ihsân-ı maḥabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 3). [ihsân-ı maḥabbet,]

ihsân-ı mevlâ: Allah'ın lütfu.

Yazılı nâm-ı Muhammed dilde ism-i a'zamı / Dilde bu nağş-ı şafâ ihsân-ı Mevlâ degil mi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4). [ihsân-ı mevlâ,]

ihtimâm: Dikkat, özen.

Hâşılı ol kurre'-i 'âyn-ı Hüseyin / Etmedi dünyâya gayrı ihtimâm (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 41). [ihtimâm,]

ihtiyâr: İrade, güç.

Görünce mäh-ı hüsnüñ **iẖtiyārım** kalmadı gitdi / Hayāl-i ‘aşkile ‘aqlım perîşân eyledi gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 1*). [*iẖtiyārım, -ım*]

Cihāna gelmede gitmekde var mı **iẖtiyārım** / Benim vücūd ü ‘ademde ne haqq u şun‘um var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 3*). [*iẖtiyārım, -ım*]

ihyā eder: Diriltmek, can vermek.

Yanan hürşid-i rûyile kılar nûr-ı şafâ peydâ / Eder biñ âfitâb-ı ‘aşk ile evc-i dilin ihyâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 1*). [*ihyâ eder, -er*]

ihyâ et: Yeniden canlandırmak, diriltmek.

Olup kayd-ı sivâ vü gâ‘ileden ‘Âdile âzād / Dil-i vîrânesini dest-i i‘mārîñla **ihyâ et** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 6*). [*ihyâ et, -iñ, -la*]

ihyâ eyledi: Hayat vermek, canlandırmak.

Nice batmış vakfı **ihyâ eyledi** / Nāmını ‘âlemde ibkâ eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 67*). [*ihyâ eyledi, -di*]

ihyâ eylediñ: Hayat vermek, canlandırmak.

Hayy ü Bâkî’sin ki **ihyâ eylediñ** / Cümle mevcūdâtı peydâ eylediñ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 9*). [*ihyâ eylediñ, -diñ*]

ihyâ olsun: Canlanmak, yeniden hayat bulmak.

‘Aşkdan bu göñlüme sen ver eşer yâ Rabbenâ / Rûh u cismim olsun ihyâ ‘aşkıla yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 1*). [*ihyâ olsun, -sun*]

ihyâ olur: Canlanmak, yeniden hayat bulmak.

Büyün şemmeyleyen ervâh olur ihyâ hemân / Bâdesinde neş’e bulup zevk alır her ân cân (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 17*). [*ihyâ olur, -ur*]

iki: İki kişi.

İkimiz de nâ’il olduk maqşada / İrişildi vaqt-i ‘izz ü es‘ada (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 51*). [*ikimiz, -miz*]

iki: Sayı, iki.

Sâkî şarâb-ı ‘aşkı baña dest-i pâkile / Bir **iki** üç şun dolu Allâh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 1*). [*iki,*]

Ki ‘âşık ile mâ‘şuk arasında / **İki** başdan olasıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 4*). [*iki,*]

İki Mecnûn bulamaz Şîrîn’i / Kays ü Husrev onu râ‘nâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 4*). [*iki,*]

Beni reşk odına yakmaḥdır ancak maqşad ü ‘azmi / Yine olmuş **iki** ruḥsâresi şu‘le-feşân âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 3*). [*iki,*]

‘Arş-ı Haqq’ıñ gûşvârı **iki** evlâd-ı sa‘îd / Ol Ḥasen biri Ḥüseyn-i Kerbelâ’dır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 6*). [*iki,*]

Mecâz ehli desinler haqqımızda ehl-i zâhir hep / **İki** şüret sebât et sen de seyyâr olmayan göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 3*). [*iki,*]

İki dilber gelip tebşîr ile şâd eyledi cânım / Ne ‘izzetdir dile bu şeb şafâ-baḥş etdi sultânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [*iki,*]

Bāde-i 'işveyi mey-i nāzı / O **iki** çeşm-i nīm-i hūvāba verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 5*). [iki,]

Ne şafādan haberim var ne cefādan hāzerim / Düşmeni dōst bilirim **ikisini** bir severim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 1*). [ikisini, -si, -ni]

Dil-i 'uşşāka verir bāğ-ı cināndan haberi / Ol **iki** ravza-i pür-feyz ki 'arz-ı Hāremeyn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 2*). [iki,]

İki yıllık nev-'arūs iken hemān / Cennet-i 'Adnān'da tutdu mekān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 38*). [iki,]

Bunlar iken **iki** nāzende fidān / Gülşen-i me'vāya gıtdiler hemān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 77*). [iki,]

İki devletli şahāvetli idi / Merhametli hem mürüvvetli idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 78*). [iki,]

İki yıllık nev-'arūs iken hemān / Cennet-i 'Adnān'da tutdu mekān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 38*). [iki,]

Ol **ikinci** kardaşım sultān āh / Nur-ı kalbim çeşm-i cānım Mihrimāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 30*). [ikinci, -nci]

Hācī Hūşyār Kadın onuñ māderi / Babamızıñ hem **ikinci** hem-seri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 31*). [ikinci, -nci]

Bir anadan doğdu bunlar māh-veş / **İkisi** de 'āleme ay ü güneş (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 58*). [ikisi, --si]

Oldu Tophāne müşīri çok zamān / Buldu ser'-askerlik ile **iki** şān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 59*). [iki,]

iki 'ālem: İki dünya; dünya ve ahiret.

Perdedir çün **iki 'ālem** Hakk'a çāk et perdeyi / 'Arş ü Kürs ü Beyt-i ma'mūr u Kalem Levh'i güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2*). [iki 'ālem,]

İki 'ālem cemāliniñ niķābı / Güneş gibi şu'ādır hicābı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 1*). [iki 'ālem,]

iki 'ālemde: Dünya ve ahiret.

Gelir deryā-yı 'aşkıñla zikirler cūş u emvāca / Ne devletdir **iki 'ālemde** cevlan eyleyen yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 5*). [iki 'ālemde,]

İftihārım **iki 'ālemde** saña kullukdur / Beni tārđ eyleme kapıñdan amān Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 2, Beyit 1*). [iki 'ālemde, -de]

iki 'ālemde: İki dünya; dünya ve ahiret.

Kaşd-ı 'āşık **iki 'ālemde** cemāl-i dōstdur / Yokdur ondan özge 'āşık 'āleminde mültemes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 5*). [iki 'ālemde, -de]

'Âdile Bāb-ı rızāda dā'im ol bu mā'rifet / Ancağ oldur **iki 'ālemde** medār-ı devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 8*). [iki 'ālemde, -de]

Ketm ü zabt eyle zebāniñ söyleme aşla yalan / **İki 'ālemde** selāmetdir hemān hıfz-ı lisān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 1*). [iki 'ālemde, -de]

Degil müşkil **iki 'ālemde** tebdil-i makām aşık / Karār eyler mi sensiz bāğ-ı cennet olsa imkānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 5*). [iki 'ālemde, -de]

Pend ü tā'līm-i Naşūhīyle olanlar müstefid / **İki 'ālemde** olur feyz ü 'ināyetle sa'id (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 12*). [iki 'ālemde, -de]

Åh bu Āl'e ihānet eyleyen / **İki 'ālemde** görür kahr u miñen (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 63*). [iki 'ālemde, -de]

iki 'āleme: *Dünya ve ahiret.*

Ey Hudā vechiñe degmez **iki 'āleme** devleti / 'Āşıkı teşvîk eder ma'şûka dā'im rū'yeti (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 1*). [*iki 'āleme, -e*]

iki çeşmim: *İki göz.*

Şubh-dem ol āfītāb-ı cān doğsun başıma / **İki çeşmim** görücek ol şevkı nūr-efşān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 6*). [*iki çeşmim, -im*]

iki çeşmime: *İki göz.*

Her ne dem kaşr-ı dile ol gözleri mestān gelir / **İki çeşmime** ziyā kâlbe şafā ol ān gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 1*). [*iki çeşmime, -im, -e*]

iki cihān: *Dünya ve ahiret.*

Bul şerī'ata şebat ile şadākatdan şeref / **İki cihān** sāyesinde buldu nev-bahārı gül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 5*). [*iki cihān,]*

iki cihān pādīşāhı mustafā: *Dünyanın ve ahiretin peygamberi, Hz. Muhammed.*

Seyyidü's-sādāt Faḥr-ı Enbiyā / **İki cihān pādīşāhı Muştafā** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 1*). [*iki cihān pādīşāhı muştafā,]*

iki cihānda: *Dünya ve ahiret.*

Çekmez **iki cihānda** guşşayla miḥnet 'āşık / Eyler 'azīz onu 'aşk yār-ı hemdemi olunca (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 2*). [*iki cihānda, -da*]

Her kime verirse 'aşkıñ rütbesi ālī olur / Baḥtiyārılıkla bulur **iki cihānda** devletiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 2*). [*iki cihānda, -da*]

Sen kime verirseñ 'aşkıñ rütbesi ālī olur / Baḥtiyārılıkla bulur **iki cihānda** 'izzeti (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 3*). [*iki cihānda, -da*]

Görüp şadıkları ḥā'in elinde şanma bī-çāre / Mu'īni Haḫ olan **iki cihānda** pür-selāmetdir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 5*). [*iki cihānda, -da*]

Saḥa ümmetligim **iki cihānda** emr-i cāzimidir / Bilirsin ḥālīmi 'arz u beyān etmek ne lāzımdır (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 7*). [*iki cihānda, -da*]

iki cihānıñ: *Dünya ve ahiret.*

Eyā **iki cihānıñ** cism ü cānı şāh-ı zīşānı / Dilimde āteş-i 'aşkıñ şafāsı artar eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 4*). [*iki cihānıñ, -iñ*]

iki destinde: *Eller, iki el.*

Reftāra geldi **iki destinde** sem'-i fānūs / Mestāne çeşmi üzere kākülleri dağılmış (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 3*). [*iki destinde, -i, -nde*]

iki ferzend-i celilü's-şānı: *Ulu şöhretin, itibarın iki oğlu.*

İki ferzend-i celilü's-şānı var / Her birisi zīb-i tac-ı evliyā (*Ādile Sultan Divanı, Terkid-bend 1, Beyit 12*). [*iki ferzend-i celilü's-şānı, -ı*]

iki gözü: *İki göz kadar kıymetli ve sakınılan kişi.*

Sāl-i tārīḫ bulup altı yüz altmış toḫuzu / Yürüdü Haḫḫ'a o üftādelerin **iki gözü** (*Ādile Sultan Divanı, Terkid-bend 2, Beyit 40*). [*iki gözü,]*

iki gün: Kısa bir zaman dilimini ifade etmek için kullanılır.

İki gün zevk müyesser ola dile / 'Aķabinde çeker hezār 'azāb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 5). [iki gün,]

iki günlük 'ömre: Hayatın çok kısa ve geçici olduğunu ifade eder.

Hak kulumu ğayre muhtāc eylemez / **İki günlük 'ömre** kayd-ı çekemem (Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 6). [iki günlük 'ömre, -e]

iki yüz elli beşiydi: Sayı, iki yüz elli beş.

İki yüz elli beşiydi hicretiñ / Tal'at-ı pāki vukū' bulduĝu ān (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 93). [iki yüz elli beşiydi, -i, -ydi]

iki yüz on ikide: Sayı, iki yüz on iki.

İki yüz on ikide etdi tülū' / Kırk sene miķdārıdır 'ömri hemān (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 79). [iki yüz on ikide, -de]

iki yüz otuz ikide: Sayı, iki yüz otuz iki.

İki yüz otuz ikide mevlidi / 'Ömri yirmi sekizde āhiri (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 89). [iki yüz otuz ikide, -de]

ikilik: Ayrılık, anlaşmazlık// Allah'ın mutlak ve sonsuz varlığının birliĝi karşısında ikinci bir müstakil varlık kabul etme; Hak ve kâinat, Hak ve kul, O ve ben gibi birbirinden her bakımdan ayrı iki varlık algılama durumu, fark ve tefrika hâli, kesret.

Rāzını kimseye fāş etme gönül sāde ara / **İkilikten** geçūben zīr ile bālāda ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 5). [ikilikden, -den]

El-amān tūt **ikilikden** sır-ı kalbi pek nihān / Rāzı ifşā eyleyenin çoĝu peşimān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 7). [ikilikden, -den]

ikinci: İki sayısının sıra sıfatı.

Hem **ikincisi** imām-ı bā-şafā / Ol Hāsan İbn-i 'Aliyyü'l-murtażā (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 15). [ikincisi, -si]

iklīm: Ülke, memleket, diyar.

Tıtdu envārı cihānı māh-tāb etdi derūn / Dōst **iklīmi** donatdı lāle sūnbül bağları (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 2). [iklīmi, -i]

Göründü kalbim içre bir 'azīm **iklīm** bir şahrā / Kurulmuş ortasında nūrdan bir hayme-i 'ulyā (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 1). [iklīm,]

ikrāh et: Tiksinmek, iĝrenmek.

Şohbet-i ehl-i riyādan çek ayak **ikrāh et** / Hāl-i 'uşşākı ne bilsin şuft kim nā-dāndır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 5). [ikrāh et,]

ikrām: Ağırlamak, hürmet etmek, saygı göstermek.

O hamri sāķī bākī kılsa rūha her ne dem **ikrām** / Erişir zevka ol dem dil bulur vaşl ü hużūr-ı cān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1). [ikrām,]

ikrār: Saklamayıp söyleme, bildirme.

‘Âdile inkâr eder elbet ‘azâb-ı düzaḥı / Cennet olsa meskeni sensiz yine **ikrârı** güç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 6). [ikrârı, -ı]

ikrâr edenler: Kabul etmek.

Mâsivâdan geçerek kaç‘-ı ‘alâka eyler / Râh-ı pür-şevkine ‘aşk ile edenler ikrâr (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 38). [ikrâr edenler, -en, -ler]

ikrâr eder: Kabul etmek, onaylamak.

Şâhibü‘l-ḥayr olduğun **ikrâr eder** / Kağı ḥayrât-ḥâneye kim ki gider (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 66). [ikrâr eder, -er]

ikrâr etmez: Kabul etmek.

Zer-i ḥâliş eder kalbi olup bir kîmyâ-yı feyz / Bilip **ikrâr etmez** kadrini ol münkir-i tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2). [ikrâr etmez, -mez]

ikrâr eylerim: Kabul etme, tasdik etme.

İbtidâdan ‘âczim **ikrâr eylerim** / Çünkü vaşf-ı şânı bulmaz intihâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 73). [ikrâr eylerim, -r, -im]

ikrâr verdik: Kabul etme, tasdik etme, onaylama.

Çünkü biz rûz-ı ezel dâsta verdik ikrâr / Durduk ol ‘ahde ebed himmeti bozar degiliz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5). [ikrâr verdik, -di, -k]

ikrâr verdik: Kabul etme, tasdik etme, onaylama, razı gelme.

Ezel verdik biz ikrâr varlığına / Ḥudâ‘nın vaḥdet ü cebbârlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 1). [ikrâr verdik, -di, -k]

ikrâr verdim: Kabul etme, tasdik etme, onaylama, razı gelme.

Deyip ‘aşkıñla yâ Hû söylerim şevkıñla rûḥânî / Dilim teslîm edip **ikrâr verdim** dilbere yâ Hû (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 3). [ikrâr verdim,]

ikrâr-ı hak: Allah‘a bağlanma, biat etme.

Münis ü yâr-ı kadîmîndir seniñ **ikrâr-ı Hak** / Şubḥ-dem tevḥîd olursa fikr ü zıkr ü ‘âdetiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 6). [ikrâr-ı hak,]

ikrâr-ı ‘uşşâk: Âşıkların itirafı.

Derviş ol **ikrâr-ı ‘uşşâk** ile sultânlık budur / Tekye-i ‘uzletde bul sen şevk u zevk-ı vaḥdetiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 5). [ikrâr-ı ‘uşşâk,]

ikrârımız verdik: İkrar vermek; kabul etmek, onaylamak, razı gelmek.

Çü biz rûz-ı ezel ikrârımız ol dâsta verdik / Ebed ol kavle durduk ‘âhdi bozar degilim şüfî (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2). [ikrârımız verdik,]

iktizâ: İhtiyaç.

Bilir vardır gamı etmez feraḥla meyl-i cânâna / Maḥabbet **iktizâsıdır** gönül devrâna incinmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2). [iktizâsıdır, -sı, -dır]

iktizâ: Gerekme, gerektirme.

İktizā eyler taḥammül her cefāya ‘Âdile / Şabr eden bulur ḥayâtı vuşlat-ı cānân ile (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 10). [iḳtizā,]

il: Şehir, vilayet; ülke, memleket, yurt.

Yine seyyah olup gezmek diler bu mübtelā gönlüm / Hicāz illerini gözler ğarīb ü bī-nevā gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1). [illerini, -ler, -i, -ni]

i'lā edersin: Yükseltmek, mertebesini arttırmak.

Ḥakīkatde naẓar kılsañ bu ekvān ile mevcūda / Bulursuñ ‘ayn-ı noḳşānıñ edersin ‘āybını i'lā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 4). [i'lā edersin, -er, -sin]

ilā yevmi'l-kıyām: Kıyamet gününe kadar.

Nālemi duysa döner Zühre ilā yevmi'l-kıyām / Āh ü zārım perde perde tutdu ‘Uşşāķı maḳām (Âdile Sultan Divanı, Tahmīs 1, Beyit 12). [ilā yevmi'l-kıyām,]

ilāc: Derman, ilaç, çare, şifa.

Her ne dürlü kula miḥnet gelse şāyāndır ṭabīb / Çek ‘ilācımđan elin ol derde dermāndır ṭabīb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 1). [ilācımđan, -ım, -dan]

ilāh: Yaratıcı, Allah.

Dedi ya ‘ni şāhidim yokdur ilāh / Vardır ancak ol mu'azzam pādīşāh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 15). [ilāh,]

Bulmayıp derdine dermān etdi āḥir riḥleti / ‘Âdile Firdevs'i me'vā eylesin oña ilāh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 10). [ilāh,]

ilāhī: Ey Allah'ım!.

İlāhī bir daḥı görmek naşīb olur cānānı / Ḥayālī dilde zīrā yaḳdı cism ü cānımı gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 2). [ilāhī,]

İlāhī baña tevfiķiñ itā‘atde medār olsun / Beni benden ḥalāş eyle göñül ‘aşķıñla zār olsun (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1). [ilāhī,]

Bula bu sīne vü cānım sürürü sākin ol ey dil / ilāhī istemem göñlümde senden ğayrı yār olsun (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3). [ilāhī,]

İlāhī tā seherġāh-ı kıyāmet ‘Âdile’niñ hem / Ser-i ḥākinde kıl imānını ḳandīl-i pūr-raḥmet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 7). [ilāhī,]

Beni ġarķ et ilāhī baḥr-i ‘aşķa / Ṭarīķ-i şāhidīn eyle sülūku (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 3). [ilāhī,]

Gözüm dīdārını görsün o yāriñ / Zamān-ı vaşla nā’il kıl ilāhī (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 4). [ilāhī,]

Gözüm dīdārını görsün o yāriñ / Zamān-ı vaşla nā’il kıl ilāhī (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 4). [ilāhī,]

Yā ilāhī senden özge yok Ḥudā / Pādīşāh-ı bī-zevāl-i Kibriyā (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 1). [ilāhī,]

İlāhī göñlüme esrār-ı ‘aşķı naḳş edip her dem / Seni zıkr eyleyem her bir kelāmımda hemān yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 8). [ilāhī,]

‘Aşķıñ olmazsa ilāhī baña yār / ‘Aşķsız bu ‘ömr ü cānı neyleyim (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 1). [ilāhī,]

Raḥmetiñ vāsi‘ ilāhī ‘aşķ-ı Faḥr-i enbiyā / Şād olup bulsun kerīmem Ḥayriyye rūḥu refāh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 4). [ilāhī,]

Şabrını lûtf et **İlāhî** çün budur hükm-i kader / Gitdi Hayriyye'm kerîmem derdi geçdi cāna āh
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 2*). [*ilāhî,]*

i'lān etdi: Açıklama, açığa vurma.

Bildirip ism ü şıfâtın Âdem'e / Kudretiñ **i'lān etdi** 'āleme (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 5*). [*i'lān etdi, -di]*

i'lān eyledi: Açıklamak, bildirmek, duyurmak.

Ruḥşat-ı Hâk ile çok sırr söyledi / İrtihālî vaktin **i'lān eyledi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 28*). [*i'lān eyledi, -di]*

Hem ol kuşuñ gizli derûnunda sırr-ı şāh / Yok kudreti kim eyleye i'lān gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 5*). [*i'lān eyleye, -y, -e]*

Vakt-i fevtin bu da **i'lān eyleyip** / Cānlara te'sîr eder söz söyleyip (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 70*). [*i'lān eyleyip, -y, -ip]*

i'lān-ı maḥabbet: Aşkın ilanı.

Dil hānesine tâb verir âteşi 'aşkıñ / Cān terkin urur eyleyen **i'lān-ı maḥabbet** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 6*). [*i'lān-ı maḥabbet,]*

ile: "Ve" anlamında bağlaç.

Zihî 'âşık ki bakmaz dōstunuñ cevri **ile** lûtfuna / Şafâ **ile** cefâ 'indinde bir başka cihān olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 5*). [*ile,]*

Bul şerî'ata şebat **ile** şadâkatdan şeref / İki cihān sāyesinde buldu nev-bahārî gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 5*). [*ile,]*

Şeb ü rûz eylerim bülbül gibi feryād **ile** zārî / Ciger-gāhım yaķar 'aşķ âteşi biryān eder yā Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 5*). [*ile,]*

Mihnet **ile** ğam hücûmundan şakın etme firār / Cān u dilden şabr eyle derd-i 'aşķa bul devā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 5*). [*ile,]*

Dil giriftār olup zülf **ile** hāl-i siyāha / Dü cihān gelmez ḥayāle ne edādır ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 4*). [*ile,]*

Meded ey sākî serde ıztırāb **ile** ḥumārım var / Kerem kıl bādeye muhtāc oldum intizārım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 1*). [*ile,]*

Zihî 'âşık ki bakmaz dōstunuñ cevri **ile** lûtfuna / Şafâ **ile** cefâ 'indinde bir başka cihān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5*). [*ile,]*

Bul şerî'ata şebat **ile** şadâkatdan şeref / İki cihān sāyesinde buldu nev-bahārî gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5*). [*ile,]*

Bir şerîk ü bir nazîr olmaz saña / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [*ile,]*

Dā'imîsin zâtıña yokdur fenâ / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 4*). [*ile,]*

Emr ü fermānıñ eder 'ālem kabûl / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 6*). [*ile,]*

Lûtfuña mazhar olanlar baḥtiyār / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 8*). [*ile,]*

Kudretiñ her şeyde icrā eylediñ / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 10*). [*ile,]*

Kimsede yok emriñi cerḥe mecāl / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 12*). [*ile,]*

Ğālib-i muṭlaqsın olmaz saña kīn / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 14*). [ile,]

Cürümüne bakma baña etme 'azāb / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 16*). [ile,]

Mücrimīne 'afv ü iḥsānıñ keşir / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 18*). [ile,]

Bir şerik ü bir nazır olmaz saña / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [ile,]

Bir şerik ü bir nazır olmaz saña / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [ile,]

Dā'imisin zātıña yokdur fenā / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 4*). [ile,]

Emr ü fermānıñ eder 'ālem kabül / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 6*). [ile,]

Luṭfuña mazhar olanlar baḥtiyār / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 8*). [ile,]

Ḳudretiñ her şeyde icrā eylediñ / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 10*). [ile,]

Kimsede yok emriñi cerḥe mecāl / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 12*). [ile,]

Ğālib-i muṭlaqsın olmaz saña kīn / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 14*). [ile,]

Cürümüne bakma baña etme 'azāb / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 16*). [ile,]

Mücrimīne 'afv ü iḥsānıñ keşir / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 18*). [ile,]

Bülbül-i rūḥ-ı laṭifi uçdı bağ-ı cennete / Māder **ile** zevcini yandırdı nār-ı fırqate (1285) (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 12*). [ile,]

Zır-i destinde ahāli bendegān / Müslim **ile** ğayr-ı müslim her zamān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 4*). [ile,]

Hey'et-i devlet **ile** ehl-i zīmem / 'Asker ü küttāb ü eşnāf-ı ümem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 5*). [ile,]

Zır-i destinde ahāli bendegān / Müslim **ile** ğayr-ı müslim her zamān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 4*). [ile,]

Hey'et-i devlet **ile** ehl-i zīmem / 'Asker ü küttāb ü eşnāf-ı ümem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 5*). [ile,]

Bir şerik ü bir nazır olmaz saña / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 2*). [ile,]

Dā'imisin zātıña yokdur fenā / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 4*). [ile,]

Emr ü fermānıñ eder 'ālem kabül / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 6*). [ile,]

Luṭfuña mazhar olanlar baḥtiyār / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 8*). [ile,]

Ḳudretiñ her şeyde icrā eylediñ / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 10*). [ile,]

Kimsede yok emriñi cerḥe mecāl / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 12*). [ile,]

Ğālib-i mutlaksın olmaz saña kīn / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 14*). [ile,]

Cürümüne bakma baña etme ‘azāb / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 16*). [ile,]

Mücrimīne ‘afv ü ihsānıñ keşir / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 18*). [ile,]

Bir şerik ü bir nazır olmaz saña / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 2*). [ile,]

Dā'imīsın zātıña yokdur fenā / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 4*). [ile,]

Emr ü fermānıñ eder ‘ālem kabül / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 6*). [ile,]

Luṭfuña mazhar olanlar bahtiyār / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 8*). [ile,]

Ḳudretiñ her şeyde icrā eylediñ / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 10*). [ile,]

Kimsede yok emriñi cerḥe mecāl / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 12*). [ile,]

Ğālib-i mutlaksın olmaz saña kīn / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 14*). [ile,]

Cürümüne bakma baña etme ‘azāb / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 16*). [ile,]

Mücrimīne ‘afv ü ihsānıñ keşir / Hüküm **ile** fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 18*). [ile,]

ile: Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Amān ‘Ādile’yi ḥasret **ile** zār ü zebün etme / Ümīdi kâsesini ser-nigün etme meded yā Ḥaḳ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 6*). [ile,]

Amān ‘Ādile’yi ḥasret **ile** zār ü zebün etme / Ümīdi kâsesini ser-nigün etme meded yā Ḥaḳ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 6*). [ile,]

Seniñdir kıl seniñ ihsān seniñ derd **ile** dermān hem / Seniñdir emr **ile** fermān amān Allah meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2*). [ile,]

Tevhīdden murād cemāl ya‘ni vech-i Zül’-celāl / Gel diyelim ‘aşk **ile** (Lā ilāhe illallah) (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 2*). [ile,]

Dilde olunca zikri yanar nūruñ çerāğı / Gel diyelim ‘aşk **ile** (Lā ilāhe illallah) (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 3*). [ile,]

Miftāḥ-ı cennet etdi mü'mīnlere onu Ḥaḳḳ / Gel diyelim ‘aşk **ile** (Lā ilāhe illallah) (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 4*). [ile,]

Oḳuyunca dem-ā-dem dil bula şevḳ u ‘ālem / Gel diyelim ‘aşk **ile** (Lā ilāhe illallah) (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 5*). [ile,]

Beyt-i Ḥudā’dır gōñül bākī yine hem oldur / Gel diyelim ‘aşk **ile** (Lā ilāhe illallah) (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 6*). [ile,]

Cān bülbülü uçunca desin ‘Ādile yā Ḥaḳḳ / Gel diyelim ‘aşk **ile** (Lā ilāhe illallah) (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 7*). [ile,]

Tevhīdden murād cemāl ya‘ni vech-i Zül’-celāl / Gel diyelim ‘aşk **ile** (Lā ilāhe illallah) (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 2*). [ile,]

Dilde olunca zikri yanar nūruñ çerāğı / Gel diyelim ‘aşk **ile** (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 3*). [ile,]

Miftāh-ı cennet etdi mü'minlere onu Hakk / Gel diyelim ‘aşk **ile** (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 4*). [ile,]

Okeyunca dem-ā-dem dil bula şevk u ‘ālem / Gel diyelim ‘aşk **ile** (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 5*). [ile,]

Beyt-i Hudā'dır gönül bākī yine hem oldur / Gel diyelim ‘aşk **ile** (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 6*). [ile,]

Cān bülbülü uçunca desin ‘Âdile yā Hakk / Gel diyelim ‘aşk **ile** (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 7*). [ile,]

Dolar envār **ile** çarhı dolandır nūr-ı vahdetle / Nice esrārdır gör kim dile bu hikmet-i tevḥīd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 5*). [ile,]

Şıdk **ile** bendeyim kesemem hīç ümīdimi / Fırkatde koyma sālīki Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 7*). [ile,]

Muhterem Fārūk ‘Ömer kim şāhib-i ‘adl ü kerem / Kuvvet-i ‘aşk u mürüvvet **ile** merbūt-ı ümem (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 4*). [ile,]

Ṭıtdu destinden Resūlu’llāh buyurdu lutf **ile** / Dü cihānda sevdiğimdir baña aḥterdir ‘Alī (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 9*). [ile,]

Ḥayr **ile** yād eylerim aşhāb-ı zī-şānıñ bütün / Cān **ile** ben Çār-Yār'ın bendesiyim yā Resūl (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 11*). [ile,]

Muhterem Fārūk ‘Ömer kim şāhib-i ‘adl ü kerem / Kuvvet-i ‘aşk u mürüvvet **ile** merbūt-ı ümem (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 4*). [ile,]

Ṭıtdu destinden Resūlu’llāh buyurdu lutf **ile** / Dü cihānda sevdiğimdir baña aḥterdir ‘Alī (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 9*). [ile,]

Ḥayr **ile** yād eylerim aşhāb-ı zī-şānıñ bütün / Cān **ile** ben Çār-Yār'ın bendesiyim yā Resūl (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 11*). [ile,]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevk / O dil kim ‘aşk **ile** dolar da dōstuna muḥib olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2*). [ile,]

Dü ‘ālem miḥnet ü derdi dilinde ‘aşk **ile** kalmaz / Hemān endīşe vü fikri ḥayāl-i dōst u yār olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 4*). [ile,]

Edip şıdk **ile** muḥkem gönlünü sen ol muḥiblerden / Eden ey ‘Âdile dōstun taleb cānındadır bulur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7*). [ile,]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevk / O dil kim ‘aşk **ile** dolar da dōstuna muḥib olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2*). [ile,]

Dü ‘ālem miḥnet ü derdi dilinde ‘aşk **ile** kalmaz / Hemān endīşe vü fikri ḥayāl-i dōst u yār olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 4*). [ile,]

Edip şıdk **ile** muḥkem gönlünü sen ol muḥiblerden / Eden ey ‘Âdile dōstun taleb cānındadır bulur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7*). [ile,]

Kilīdi şabr **ile** her bābda müşkil açarız / Kārımız Hakk iledir gayrıya muḥtāc degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 4*). [ile,]

‘Aşk-ı Leylā **ile** Mecnūn gezer şahrāda / ‘Aql-ı noḡşānla bir gāfil-i cānān degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 6*). [ile,]

Kilīdi şabr **ile** her bābda müşkil açarız / Kārımız Hakk iledir gayrıya muḥtāc degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 4*). [ile,]

‘Aşk-ı Leylā **ile** Mecnūn gezer şahrāda / ‘Aql-ı noḡşānla bir gāfil-i cānān degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 6*). [ile,]

Kilīdi şabr ile her bābda müşkil açarız / Kārımız Hakk **iledir** gayrıya muḥtāc degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 4*). [iledir, -dir]

Pāk edip āyīne-i kālbi melāl renginden / Ver cilā şevk **ile** kālbiñ ise pāk gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 3*). [ile,]

İstemez ‘aşk **ile** vīrān olan mā‘mūrluk / Kārvān-ı ğam-ı dil menzili vīrane gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 4*). [ile,]

Cümleyi terk kılup kālbiñi Haqq’a bağla / Hüsni hulk **ile** tevekkül kula ādāb gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 8*). [ile,]

Zikr **ile** ‘Âdile esmā vü şifātı derk et / Sālike vecd ü semā **ile** şafā hāl gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 10*). [ile,]

Havf-ı a‘dā eylemez olan müsellaḥ ‘aşk **ile** / Yanmadan Haqq’a erilmez pertev-i tevḥīd gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 6*). [ile,]

Şıdkile Allah deyip de gir hemān devrāna gel / Hem huzūr u zevk **ile** her demde zikru’llāh’a gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 1*). [ile,]

‘Aşk-ı Haqq’ı şevk **ile** rāh-ı maḥabbetde bulup / Nūr-ı ‘aşka er hemān cūş eyle zikru’llāha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 2*). [ile,]

Fāniden yum gözünü sen vaḥdet ü ‘uzlet **ile** / Dīde-i kālbiñ açar envār-ı zikru’llāha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 5*). [ile,]

Gayrıdan maḥfī kılıp rāzı derūnuñ dā’imā / Hasbiḥāl etme amān nā-dān **ile** sen ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 5*). [ile,]

Dīdeye mir’āt-ı ‘aşk **ile** temāşadır gönül / Şuretā miḥmān-ı Haqq’a beyt-i ‘izzetdir gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 1*). [ile,]

Kıl başiret dīdesiyle seyr-i iklīm-i bekā / Çün bekā-yı devlet **ile** buldu bu zevkī gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 4*). [ile,]

Şoḥbet-i yār **ile** cān ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok bātıl ḥayāle geçdi dünyāda gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 5*). [ile,]

Her ne kim buldu vücūd kudret **ile** cümle güzel / Nūr-ı Haqq’dır ezeli ḥikmet-i settārı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 1*). [ile,]

Yār sen **ile** olıcak nūr-ı vişāli seyr et / Kālbde ‘aşkı güzel şevkī güzel zevkī güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 2*). [ile,]

Bāṭın eşcārda zāhir olan esmārını gör / Nev-bahār şems ü meh ü çarḥ **ile** eflāk güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 5*). [ile,]

Güş et cān **ile** kim zühre eder Haqq’ı semā / Cümle ef’ālī güzel kudret ü esrārı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 6*). [ile,]

Her ne kim buldu vücūd kudret **ile** cümle güzel / Nūr-ı Haqq’dır ezeli ḥikmet-i settārı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 1*). [ile,]

Yār sen **ile** olıcak nūr-ı vişāli seyr et / Kālbde ‘aşkı güzel şevkī güzel zevkī güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 2*). [ile,]

Bāṭın eşcārda zāhir olan esmārını gör / Nev-bahār şems ü meh ü çarḥ **ile** eflāk güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 5*). [ile,]

Güş et cān **ile** kim zühre eder Haqq’ı semā / Cümle ef’ālī güzel kudret ü esrārı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 6*). [ile,]

Nev-bahāra lutf **ile** ‘arz eyledi ruḥsārı gül / Gösterip mir’āt-ı feyzinden yine envārı gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 1*). [ile,]

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde ‘ālemi / Kudret **ile** gaybdan her feyz eder izḥār gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 4*). [ile,]

Tā‘at **ile** ‘ālemiñ maḥşūdu sensin ey Ḥudā / Kimi kāfir kimi ‘āsi ḥikmetin var pek güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5*). [ile,]

Bu şeb yārın ḥayālin ḥavābda teşvīr **ile** gördüm / Vişāl-i şāhid-i maḥşūd **ile** ta‘bīr eder gönüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 5*). [ile,]

Cihānı seyle verir hem yakıp vīrān eder çarhı / Nigāh-ı nāz **ile** bir cāme nā'il olmasa gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 7*). [ile,]

Bu şeb yārın hayālın hıvābda teşvīr **ile** gördüm / Vişāl-i şāhid-i maḳşūd **ile** ta'bir eder gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 5*). [ile,]

Gel ey zāhid zebānın çek şakın 'uşşākı incitme / Eden tevfiḳ **ile** zıkr-i Hudā 'uşşākı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1*). [ile,]

Dili Hakk **ile** birleşmiş visāl-i dōstu celb etmiş / Sivādan cümleden geçmiş şakın 'uşşākı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 2*). [ile,]

Terahhūm eyleye şāyet saña ol āfet-i hūn-rīz / Gece gündüz hemān ey dil fiḡān ü zār **ile** ağla
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 4*). [ile,]

Ezel feyz-i maḥabbet **ile** pūr-mest-i elest olmuş / Meger bir 'āşık-ı sermest ki bulmuş sīnesini mey
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 2*). [ile,]

Gezer Leylā diye şahrāları Mecnūn olup 'üryān / O nokşān 'ākl **ile** ben ḡāfil-i cānān mıyım şūfi
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3*). [ile,]

Tenezzül ḡayra etmem kārımız Hakk **iledir** her dem / Bu yolda zümre-i merdāndan ayrı degilim
şūfi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 6*). [iledir, -dir]

Geçirdi naḳş-ı ḡayri sīneden maḥv eyleyip gitdi / Perīşān eyledi 'aşk **ile** yakdı gönlümü gitdi
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 5*). [ile,]

'Afv **ile** eyle nazar ol mücrim-i bī-çāreye / 'Âdile baḥş ola Fahr-ı 'āleme yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 8*). [ile,]

İsm-i zātın hürmetine kalbimi sen şāf kıl / Hūsn-i hulk **ile** beni şādān et yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 5*). [ile,]

Yā Rab 'işyān **ile** tıtdum yüzümü dergāhına / Ben kulum kārım ḥaṭādır sen kerem eyle baña
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 1*). [ile,]

Her dem 'aşkuñ şevki **ile** zıkr ü tevḥīd edeyim / Hem 'ibādet edeyim ihlās **ile** yā Rab saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 4*). [ile,]

Kalb-i vīrān zār u nālān sīne çākdır 'Âdile / Bir tecellī **ile** maḥzūn kalbini kıl rüşenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 8*). [ile,]

Yā Rab 'işyān **ile** tıtdum yüzümü dergāhına / Ben kulum kārım ḥaṭādır sen kerem eyle baña
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 1*). [ile,]

Her dem 'aşkuñ şevki **ile** zıkr ü tevḥīd edeyim / Hem 'ibādet edeyim ihlās **ile** yā Rab saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 4*). [ile,]

Seher-ḡāh 'Âdile āh **ile** yalvar 'āşıkān-āsā / Deyüp muḥtācınım yā Rab 'ināyet kıl meded Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 8*). [ile,]

Kemāl-i 'aşk **ile** gūş et hayāl-i şevk **ile** cūş et / Dil-i 'uşşāka taze feyz **ile** rūḥ-ı revāndır bu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 2*). [ile,]

Amān 'Âdile'yi ḥasret **ile** zār ü zebūn etme / Ümīdi kāsesini ser-nigūn etme meded yā Hakk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6*). [ile,]

'Âdile mücrim selāmet buldu bu lūtfuñ **ile** / Bī-kes ü 'āciz kuluñdur merḥamet eyle amān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 8*). [ile,]

Seniñdir kıl seniñ iḥsān seniñ derd **ile** dermān hem / Seniñdir emr **ile** fermān amān Allah meded
Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [ile,]

Devlet-i dāreyn **ile** elbette oldu ser-firāz / Emriñi her kim ki tıtdı şāḥib-i erkān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 9*). [ile,]

Dolar envār **ile** çarhı dolandır nūr-ı vaḥdetle / Nice esrārdır gör kim dile bu ḥikmet-i tevḥīd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5*). [ile,]

Maḥabbet etdi çu nūr-ı Muḥammed **ile** zuḥūr / Şaçıldı 'āleme ondan tamām pertev-i nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 1*). [ile,]

Vücūd âyet-i rahmet o Faḥr-i Kevneyn'iñ / Onuñcün Âdem'e naql etdi feyz **ile** ol nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 2*). [ile,]

Göründü pāk cemālī cenāb-ı ma'şūkuñ / Ki etdi 'aşk-ı Hudā nūr-ı Aḥmed **ile** zuhūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 4*). [ile,]

Ḥicāb-ı menzil-i kavseyn egerçi yetmiş biñ / Bir anda ref' **ile** buldu vişāl-i Ḥaḳ'la sürūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 6*). [ile,]

Eyle yāhū naḳş-i nūr-i zıkr **ile** ḳalbiñ cilā / Pertev-i âyīne-i 'ālem-nümādır Naḳşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 5*). [ile,]

Nüş-i cām-ı 'aşk **ile** lezzet bulup mest olalım / Şāḳī-i ser-çeşme-i feyz ü şafādır Naḳşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 6*). [ile,]

Özge bir ḥāldir bu vāḳ'a beñzemez bir ḥāle kim / Firḳat **ile** çekdim āh u nāle-i vā ḥasretā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 2*). [ile,]

Cism-i pūr-envārı şems-i evc-i irşād idi tām / Sırr-ı Zıkrü'llah **ile** memlū dil idi dā'imā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 4*). [ile,]

Zāhir u bātın bütün ḥāzır olup cümle velī / Çıkdı tevḥīd **ile** istikbāl-i rūḥına şehā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 9*). [ile,]

Fātimā Sultān Refi'a **ile** Münire Nā'ile / Hem biri Behice sultānlar ki cümle dil-rübā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 2*). [ile,]

Uçdular bağ-ı cināna birbirin tā' kib **ile** / Oldular cāriye-i bint-i Resūl-i Kibriyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 5*). [ile,]

Maḳsadım bir Fātiḥa **ile** yāddır ervāḥların / 'Âdile bākīlere şabr-ı cemīl olsun sezā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 6*). [ile,]

Neyleyem ben bu dehānı şoḥbet etmez yār **ile** / Neyleyem bu ḳalbi kim 'aşk āteşinden bī-nevā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 5*). [ile,]

'Aşk ateş **ile** dā'im sūzān bulunur cānā / Bu yolda nice yüz biñ ḳurbān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 1*). [ile,]

Her şām ü seher ağla aşk **ile** yüzüñ dāğla / Ḳulluḡuñna bel bağla sultān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 3*). [ile,]

Firāk-ı cān-ı ruḥsār **ile** dil bir ḥāstā-i nācār / Devāsı bezm-gāh-ı şefḳāt-i cānān imiş cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 5*). [ile,]

Ḳurb-ı ümmīd **ile** şādım kesmezem ümmīdimi / Ḥaḳ melūlen ḳulların etmez ḳapısından cüdā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 3*). [ile,]

Şıdk **ile** bendeyim kesemem hīç ümmīdimi / Firḳatde ḳoyma sālīki Allāh 'aşḳına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [ile,]

Eyleme inkār gizli nice biñ vardır velī / Nās şıfāt **ile** şıfatlanır bilinmez evliyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 10*). [ile,]

Onlara buḡz ü 'adāvet **ile** etme sū-i zan / Onların Ḥaḳ'dır mu'ini tā ḡazab gelir saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 11*). [ile,]

Eyleme inkār gizli nice biñ vardır velī / Nās şıfāt **ile** şıfatlanır bilinmez evliyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 10*). [ile,]

Şıḥḥat **ile** post-nişin etsin seni dā'im Hudā / Hızr ü tevḥīk her umūruñda ola yāver saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 1*). [ile,]

Muẓtarib ḳaldı gönül hem gūşe-i hicrānda / Olmuşum Mecnūn ḥayāl-i vaşlñ **ile** dā'imā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 3*). [ile,]

Emr-i mürşīde şebāt et şıdkıla ey 'Âdile / Feyz-i Ḥaḳ ol vāsıta **ile** erişir elbet saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 8*). [ile,]

Zāhir olup beyzā-yı 'aşk ceyb-i tecellī-gāhdan / Şaḥrā-yı ḳalbi nūr **ile** mānend-i Tūr etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 3*). [ile,]

Eyle cihād nefsiñ **ile** budur cihād ey ‘Âdile / Hiç olmayıp Hâk’dan cüdâ hikmet zühür etdi bu şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7*). [ile,]

‘Aşkdan gayri gönülde ne hayâl ü fikri var / Hâne-i dil ‘aşk **ile** yansın çırâğ olsun bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 5*). [ile,]

Bâde-i vuşlat **ile** mest olup cân ü derûn / Bu humâr-ı ğamı hep etdi şikest yâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [ile,]

İrgirip katremi lütfuñ **ile** ‘ummāna / Mey-i vaşlıñla bula neş’e dil-i zâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4*). [ile,]

Tab‘ımız hicr **ile** dem-beste-i efkâr bu şeb / Gül gibi açdı nesīm-i dile dildâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [ile,]

Muhterem Fârûk ‘Ömer kim şâhib-i ‘adl ü kerem / Kuvvet-i ‘aşk u mürüvvet **ile** merbût-ı ümem
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4*). [ile,]

Tutdu destinden Resûlu’llâh buyurdu lutf **ile** / Dü cihânda sevdiğimdir baña ahterdir ‘Alî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 9*). [ile,]

Hayr **ile** yâd eylerim aşhâb-ı zî-şânıñ bütûn / Cân **ile** ben Çâr-Yâr’ıñ bendesiyim yâ Resûl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 11*). [ile,]

Hayr **ile** yâd eylerim aşhâb-ı zî-şânıñ bütûn / Cân **ile** ben Çâr-Yâr’ıñ bendesiyim yâ Resûl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 11*). [ile,]

Tab‘ımız hicr **ile** dem-beste-i efkâr bu şeb / Gül gibi açdı nesīm-i dile dildâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [ile,]

Ehl-i dil cismi olurdu pâre pâre ‘aşk **ile** / Olmasa zâhir cemâl üzre siyeh nûr u niķâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 6*). [ile,]

Deme vaşl **ile** hâbda mesrûrum / Nice gire gözüne ğam **ile** hvâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 3*). [ile,]

Evliyâyâ ‘aşk-ı peygâmbere **ile** eyler niyâz / Onlarıñ feyzi şifâ-yı cân ü devrândır tabîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 6*). [ile,]

Rehâ eyle a‘mâ-yı m‘anevîden dîde-i cânı / Şafâ-yı tütüyâyı nûr-ı ‘irfân **ile** binâ et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 2*). [ile,]

Görüp didârıñı ‘aşk **ile** mir’at-ı şuhûd içre / Beni müstağrak-ı nûr-ı tecellî-i mu‘allâ et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 3*). [ile,]

Hazân-ı hüzn **ile** pejmürdedir sermâ-yı hicretde / Dil-i zârım bahâr-ı vaşlıla cânâ dil-ârâ et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 4*). [ile,]

Cümle ‘âlemden olup hâlî dolar ‘aşk **ile** dil / Rûhunu pür-şür eder leb-i şîr ü şekkerden lezîz
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 6*). [ile,]

‘Aşk **ile** terakķî bularak rûtbe-i feyziñ / Ol ‘Âdile vuşlat hikemiyle müteleziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 7*). [ile,]

Zikri ma‘bûduñ sever zikre çalış her añ sen / ‘Aşk **ile** zikr edenler sâhib-i ‘irfân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 3*). [ile,]

‘Aşk **ile** ism-i Celâl’e ğarķ olan bulur necât / Sâhil-i vaşla erip de vâsıl-ı ‘ummân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 5*). [ile,]

Derd-i ‘aşk **ile** bu gün nālân ü hem giryân olur / Vuşlat-ı yâr **ile** yarın hürrem ü şādân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 8*). [ile,]

‘Aşk **ile** ism-i Celâl’e ğarķ olan bulur necât / Sâhil-i vaşla erip de vâsıl-ı ‘ummân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 5*). [ile,]

Derd-i ‘aşk **ile** bu gün nālân ü hem giryân olur / Vuşlat-ı yâr **ile** yarın hürrem ü şādân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 8*). [ile,]

Döst cezb etmezse bulmaz vuşlata aşık mecâl / Cezb olsa rûh ‘aşk **ile** de ser-gerdân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 3*). [ile,]

Zevkî bâkîdir dimâğ-ı dilde rûz-ı haşre dek / Lezzet-i vuşlat nice ta'bir **ile** âsân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 4*). [ile,]

Varlık derd ü belâsıdır çekilen ğam hemân / 'Aşk **ile** yok olsa 'aşık hûşca kâm-rân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 6*). [ile,]

Güş etse nây-ı kâlbimden nevâ-yı 'aşkı / Muṭrib ü ṭanbūr u sâz ol şevk **ile** nâlân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 10*). [ile,]

Vech-i cānân kıble-gāhıdır cenāb-ı 'aşık / Hayret **ile** pür-şafâdır cān ü eşyâdan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 2*). [ile,]

Olup 'ârif uyan bu nevm-i ğafletten ki aldanma / Derûnuñ 'aşk **ile** ey 'Âdile ma'mûr ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 6*). [ile,]

Feyz-i 'aşk **ile** derunûmda maḥabbet kaynar / 'Aşk fânûsı fitil aldı yine dilde yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 1*). [ile,]

Oldu bir gün ki duḥân **ile** dolup 'âlem-i dil / Âteş-i 'aşk daḥı sîne-i pür dāğı yaḳar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 2*). [ile,]

Kıl tecellî olam 'aşkın **ile** cānâ şeydâ / Haste-i 'aşka yine şâhım edersin tîmâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 3*). [ile,]

Gönlüme 'aşk-ı Hudâ nûru tecellî eyler / Cismini şem'-i maḥabbet **ile** pervâne yaḳar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 4*). [ile,]

Tâ ezel hüsnuñe meftûn olan 'aşıklar / Dün ü gün derd **ile** durmaz reh-i 'aşkıñda yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 5*). [ile,]

Ağlarım 'aşkın **ile** hûn-i dilim çeşmimden / Cereyânı **ile** mânende-i fevvâre taşar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 6*). [ile,]

Şâh-ı hûbânı kaçınmaz arar 'uşşâk-ı gedâ / 'Âdile âteş-i hicrân **ile** çün bağı yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 8*). [ile,]

Feyz-i 'aşk **ile** derunûmda maḥabbet kaynar / 'Aşk fânûsı fitil aldı yine dilde yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 1*). [ile,]

Oldu bir gün ki duḥân **ile** dolup 'âlem-i dil / Âteş-i 'aşk daḥı sîne-i pür dāğı yaḳar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 2*). [ile,]

Kıl tecellî olam 'aşkın **ile** cānâ şeydâ / Haste-i 'aşka yine şâhım edersin tîmâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 3*). [ile,]

Gönlüme 'aşk-ı Hudâ nûru tecellî eyler / Cismini şem'-i maḥabbet **ile** pervâne yaḳar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 4*). [ile,]

Tâ ezel hüsnuñe meftûn olan 'aşıklar / Dün ü gün derd **ile** durmaz reh-i 'aşkıñda yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 5*). [ile,]

Ağlarım 'aşkın **ile** hûn-i dilim çeşmimden / Cereyânı **ile** mânende-i fevvâre taşar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 6*). [ile,]

Dil-i pür-zulmet içre seyr için dîdâr-ı ma'sûka / Fener-âsâ yanar 'aşk **ile** dilde şem'-i cānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 4*). [ile,]

Uyup bu 'akla cān ü dil **ile** bî-gāneyim şimdi / Ki deryâ gibi kıl kıl yürüyen eşk-i revânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 6*). [ile,]

Eder hulyâ-yı vaşlı 'Âdile her gece şubḥa-dek / Gam-ı 'aşk **ile** serde her seḥer bir özge âhım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9*). [ile,]

Cüdâ olma her anda 'Âdile 'aşkı taleb eyle / Derûnuñ zıkr ü fikri **ile** mir'ât-ı mücellâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 8*). [ile,]

Bahr-i 'aşka geceler dall eyleyip maḥv-ı vücûd / Mâhtâb-ı nûra gel şevk **ile** 'aşık geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 6*). [ile,]

Gayrınıñ naḳşını maḥv eyleyip 'aşka ḥayrân / Coşup 'aşkın **ile** buḥrân olan gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 3*). [ile,]

Gāh vīrān ü gehī şād ü gehī mest ü harāb / Yārı ağıyār **ile** fark eylemeyen gönümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 6*). [ile,]

Rüy-ı dilber **ile** hep 'izz ü sa'âdet bularak / Minnet ü kaşr ü sarāy eylemeyen gönümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 7*). [ile,]

'Âlemde olsa küşe-i meyhâne dolsa cāmlar / Düşmān gidip tenhā kalıp yār **ile** şöhet ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 2*). [ile,]

Gel 'aşk **ile** feth eyleyip beyt-i dili eyle tavāf / Deryā-yı 'aşk içre dalıp hem gökde pervāz ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 5*). [ile,]

Ẓevk 'âleminde sākıyā şun bāde-i 'aşkı baña / Ol devlet **ile** menzil-i maşşūd-ı cāna ere gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 7*). [ile,]

'Aşk **ile** mecnūn olan tā'yīb eder Mecnūn'u kim / Şems-i zātı bulmuş iken zerre Leylā'da arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 3*). [ile,]

Çeşm-i cān **ile** felek emşālini görmüş degil / Seyr ederken göz kamaşır dil-küşā-yı tāmıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 2*). [ile,]

Çeşm-i 'ibretle bakar hayret **ile** mebhūt olur / Kalb-i 'aşık gibi levh-ı sāde bī-ālāmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 4*). [ile,]

Yār **ile** tenhā kalınca lerze-nāk-ı hayretim / Güş-ı cāna her taraftan nāle vü efgān gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 5*). [ile,]

Kıl hulūş **ile** münācāt-ı Hudā / Hüsn-i hulūk **ile** olup derde şabūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 6*). [ile,]

'Aşk **ile** 'arīf karīn-ı şıdk ü şevk-i cāndır / Ol ki var kalbinde şevkı 'aşık-ı Rahmān'dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 1*). [ile,]

'Arīfīñ cismi kelāmu'llāh **ile** bulur hayāt / Eyler isbat (Fe'z'kürü) emri dili Qur'an'dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 3*). [ile,]

Haddini mürşid huzūrunda bilip / 'Aklāne hep edeb **ile** varıp (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 3*). [ile,]

Vech-i pākinde neşāt ü inbisāt / Kesb olur zevk ü sürür **ile** şafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 5*). [ile,]

Āstān-ı dergehiñ būs eyleyip / Şevk **ile** yüz sürmege ümmīd var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 6*). [ile,]

'Arīfīñ vecd ü semā'ı zevk u hālī dildedir / Kalbi nūr **ile** muşaffā eylemek cānāndadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 1*). [ile,]

Fehm ü idrāk edemezsin 'ākl **ile** evşāfını / Kim tecellīniñ beyānı küll-i yevm-i şe'ndedir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 4*). [ile,]

Gurūr etme libās-ı fāhireñle / 'Abā **ile** bizim de şānımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 4*). [ile,]

Ne dōst arar ne düşmāndan kaçarız / Hulūs-ı pāk **ile** iz'anımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 9*). [ile,]

Bu çarh etmedir āsumān-ı dilde simā' / Şaçar o 'aşk **ile** her derde hezārān nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 7*). [ile,]

Bak levh-ı dilde nakş olan nev-ḥatt-ı pūr-envārı gör / Zāhir olan āyāt **ile** Qur'an-ı pūr-esrārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 1*). [ile,]

Bakınca dīde nūruna ziyā bulur bu cism ü cān / Mir'āt-ı kalbi mūncelī kıl sırr **ile** dīdārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 2*). [ile,]

Bak çeşm-i cān **ile** kamu eşyāyı seyr et oldu nūr / Evrāk-ı esrārı oğu defter **ile** eş'arı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 3*). [ile,]

Bī-gāne yokken arada dellālī etme vāsīta / Çün müştērī-i māl sin ol yār **ile** bāzārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 5*). [ile,]

Çün pīriñ himmeti **ile** Hâk cezbisi zâhir ola / Pertev şalıp gizli dile ‘âşık olup dildârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 6*). [ile,]

‘Aşkır taḥkîk-ı Kur’ân **ile** sırr-ı ma‘rifet / Gevher-i ‘irfân olup nuṭkuñ beyânı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 2*). [ile,]

(Yâ ‘ibādî) **ile** cümle mü’mine fermân olur / Ol hitâb-ı ‘izzete cân ü cihân hayrân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 1*). [ile,]

Ne ğam ü efkârı kaldı dilde ne derd ü melâl / Hicr **ile** giryân olanlar vâsıl-ı cânân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 3*). [ile,]

Hîç ne bir hem-dem ne bir maḥrem ne bir yârı gerek / ‘Aşk **ile** hemrâh olanıñ ḥatırı şādân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 4*). [ile,]

Devr beyhûde degil her ne muḳadder eyler / Oña tadrîc **ile** esbâbı müheyyâ eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 2*). [ile,]

Ḥayret-i ‘aşk **ile** kendini bilen her ehl-i hâl / Zevk ü şevkin dâ’imâ tecdîd eder ḥandân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 3*). [ile,]

Beklemez ‘âşık ki yılda ‘îd **ile** şādân ola / Çün onuñ her sa‘âtı bir başka ‘îd-ı cân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5*). [ile,]

Mest iken dil ḥânesi ḥalvet olur vuşlat bulur / ‘Aşk **ile** eyler simâ‘ı çarḥ-ı sergerdânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 4*). [ile,]

Dilde cennet var akar enhâr **ile** şâdirvân / Seyr-i bağ et gülleri sünbülleri reyḥânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 7*). [ile,]

Eşer-i rahmet **ile** oldu müzeyyen etrâf / (Fe’nzurü va‘ tebirü kudrethü ulû‘l-ebsâr) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 3*). [ile,]

Ḥayrete ğayret **ile** düşdü açıldı dîde / Etdi tâ‘îr-i dimâğ büy-ı reh-i gülşen-i yâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 5*). [ile,]

Sensin ‘uşşâka eden şefkat ü iḥsân şehâ / Kıl naşib ‘Âdile’ye vaşl **ile** nûr-ı dîdâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 8*). [ile,]

Dil-nüvâz-ı ‘âcizân ol şân-ı insanlık budur / Şabr **ile** nefsi helâk et şâh-ı merdanlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 1*). [ile,]

‘İbâde da‘vâ-i mülk iddi‘â-yı bātıldır / Ḥayât ü mevt **ile** cism ü tenimde şüphem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 4*). [ile,]

Yaratdı kudret **ile** (külli şey’in ḥâlik) **ile** / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5*). [ile,]

Bize bu vech **ile** ey ‘Âdile kılıp iḥsân / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9*). [ile,]

‘İbâde da‘vâ-i mülk iddi‘â-yı bātıldır / Ḥayât ü mevt **ile** cism ü tenimde şüphem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 4*). [ile,]

Yaratdı kudret **ile** (külli şey’in ḥâlik) **ile** / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5*). [ile,]

Zülf-i Leylâ-yı ḥam-ender ḥam **ile** / Nice mecnûnu ‘aceb giryân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 6*). [ile,]

Câm-ı ‘aşkıñ cür‘asını nûş eden / ‘Âkıllı mecnûn **ile** yeksân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 7*). [ile,]

‘Âdile’yi etme ḳurbuñdan ba‘îd / Ḥasret **ile** dîdesin giryân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 11*). [ile,]

Dağ dağ olmuş gönülleri ârzü vü şevk **ile** / ‘Âşıkânıñ ḳalbini hep nâr-ı firḳatle yaḳar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 3*). [ile,]

Olalı tekve-ğâh-ı dilde mihmân ‘Âdile yârim / Ne ‘izz ü şân **ile** ne saltanatla imtiḥânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 7*). [ile,]

Arada bîgâne yokdur sen olup dellâl-ı ‘aşk / Çün metâ’a müştêrisin yâr **ile** bâzârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 6*). [ile,]

Dilberin vechinde cāna hükm eden sultānı gör / Onda zāhir nakş olan āyāt **ile** Qur‘ān‘ı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 1*). [ile,]

Hezārān-ı derd **ile** nālān u efgān murğ-ı dil dā‘im / Göñül zevkiyle gāhi şevk alıp gülşende eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 3*). [ile,]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevk / O dil kim ‘aşk **ile** dolar da dōstuna muhib olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [ile,]

Bakar mir‘āt-ı kalbe lutf ü kahr **ile** o meh ‘āşık / Şafā vü zulmüne bakmaz durur merdāne incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [ile,]

Dü ‘ālem miḥnet ü derdi dilinde ‘aşk **ile** kalmaz / Hemān endīşe vü fikri ḥayāl-i dōst u yâr olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [ile,]

Edip sıdk **ile** muhkem göñlünü sen ol muhiblerden / Eden ey ‘Âdile dōstun taleb cānındadır bulur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 7*). [ile,]

Edenler hilye-i evşāfını ey nūr-ı Hāk iş‘ār / Füyüzāt-ı kemāl **ile** ḥavāşı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 6*). [ile,]

‘Aceb mi olsa dil ‘aşkı **ile** dā‘im yanar bir dağ / Dil āteş sīne āteş dağ-ber-dağ-ı nihān āteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 2*). [ile,]

Denir ‘uşşāka şabretmek gerek tākat mı var ammā / Hevā-yı ‘aşk **ile** tutmağda sīnemde mekān āteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 7*). [ile,]

Saḥa hep ‘Âdile yā Rab yine ḥamd **ile** şükreyler / Kula çünkü rızāsı emr ü fermānında görülmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 6*). [ile,]

Pertev-i feyz **ile** mir‘āt-ı derūnu şāf edip / ‘Aks-i vech-i yâr **ile** lem‘ān eder cānān-ı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 2*). [ile,]

Uydu mānend-i sefine rüzgār-ı ‘āleme / Kaṭresin bir mevc **ile** ‘ummān eder cānān-ı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 3*). [ile,]

Cevherin im‘ān **ile** bâzār-ı ‘irfān vezn eder / Kıymet-i vaşlın bahāsın cān eder cānān-ı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 7*). [ile,]

Pertev-i feyz **ile** mir‘āt-ı derūnu şāf edip / ‘Aks-i vech-i yâr **ile** lem‘ān eder cānān-ı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 2*). [ile,]

Ol muhibbi sa‘y **ile** gör nice bir ḥāletdir ‘aşk / Hem cemil ü hem celil u hem ‘aceb devletdir ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 1*). [ile,]

Hemişe gūş-ı cānla soḥbet-i ‘ārifleri diñle / Olurlar ma‘nevī Mevlā **ile** onlar kelīm ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 2*). [ile,]

Ḥudā her varı nūr-ı ‘aşk **ile** icād etmişdir / Olur ol nūr-ı vahdet şöyle deryā-yı ‘āzīm ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 3*). [ile,]

Gözün yum bu cihāndan çeşm-i cānı eyleyip bīdār / Cihād-ı ekber eyle nefis **ile** leyl ü nehār ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 6*). [ile,]

Erişir menzil-i maḫşūduña kalb-i selīm **ile** ‘Âdile / Erer nuşret soñunda her meşakḫ u miḥnetin ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 8*). [ile,]

Ol cān **ile** başdan geçer ‘aşk hicrine gelen ‘āşık / Kendisini fehmedemez her dem olur ḥayrān ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 1*). [ile,]

‘Āşıkın göñlünü nūr **ile** muşaffā kıldı / Neş‘e-i feyz-i tecellī vererek şerbet-i ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 2*). [ile,]

Olsa dil ‘aşkile pür-nūr mesken-i ma‘şūk olur / ‘Aks-i rüyile olup ol ḥāl **ile** puthānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 4*). [ile,]

Kıl ḥulūş **ile** ‘ibādet ‘ābd-i ḥāş-ı Hālīk ol / ‘Âdile ‘aşk içre bul ibkā vü cāvidānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 8*). [ile,]

Hâlet-i cezbeye düş Mecnûn mişâli ‘aşk **ile** / ‘Âşık-ı dîdâr olup bul cân ü dilde vuşlatıñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 3*). [ile,]

Gerçi teslîm ü rızâdır kula kalb **ile** hezâr / Sâ’ili târd eylemez elbet Hudâ’ya rahmetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 4*). [ile,]

Dervîş ol ikrâr-ı ‘uşşâk **ile** sulţânlık budur / Tekye-i ‘uzletde bul sen şevk u zevk-ı vahdetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 5*). [ile,]

Gel bu gün fakr ü fenâyı cân **ile** eyle kabûl / Zât-ı Hak’dan bâ’iş-i rahmet olur bu zilletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 4*). [ile,]

Kilîdi şabr **ile** her bâbda müşkil açarız / Kârımız Hakık iledir gayrıya muhtâc degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 4*). [ile,]

‘Aşk-ı Leylâ **ile** Mecnûn gezer şahrâda / ‘Akl-ı nokşânla bir gâfil-i cânân degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6*). [ile,]

Sa’y **ile** bulmak gerek küncide genci isteyen / Çün gönül mülkünden özge olmaya vîrânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [ile,]

Kilîdi şabr ile her bâbda müşkil açarız / Kârımız Hakık **iledir** gayrıya muhtâc degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 4*). [iledir, -dir]

Keşf olursa sırr-ı Hak urma ene’l-Hak’dan demi / Zabı **ile** lisânıñ âdâb **ile** erkâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 2*). [ile,]

Dîde-i cân **ile** seyr et sen yedi deryâları / Mevclerinden ğark-ı nûr ol başka sırr-ı cânâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 1*). [ile,]

Ders-i ‘aşk al besmeleyle mekteb-i ‘irfâna gel / Cûş kıl deryâ mişâli ‘aşk **ile** ‘ummâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 1*). [ile,]

Zevk-i vicdânı bulup cân **ile** kıl dilde semâ / Dinleme münkir sözünü kavlı dervîşâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 3*). [ile,]

Esb-i nefsiñ tût ‘inânın verme yol yañlış gider / ‘Âdile merdânelik et ‘aşk **ile** meydâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 6*). [ile,]

Geç haseb **ile** nesebden cümleden ey ‘Âdile / Vâkıf el sırr-ı nihân-ı ‘aşk-ı Yezdân’a gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 6*). [ile,]

‘İzzet **ile** şâd olma zillet **ile** hem hâzîn / İltifât **ile** ne mağrûr ü ne ğam-efşânı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 4*). [ile,]

‘Aşk **ile** gel gir yola tût şıdk **ile** mürşid yedin / Bakma şakın sağ u şola meclis-i rindâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 2*). [ile,]

Vahdeti keşretde bul ‘aşk **ile** pāk et cân evin / Kalbin **ile** münis ol kim vuşlat-ı cânâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 5*). [ile,]

Esb-i nefsiñ tût ‘inânın verme yol yañlış gider / ‘Âdile merdânelik et ‘aşk **ile** meydâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 7*). [ile,]

‘Aşk **ile** gel gir yola tût şıdk **ile** mürşid yedin / Bakma şakın sağ u şola meclis-i rindâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 2*). [ile,]

Olup âzâd ğam-ı ‘âlemde / Üns ü lûtfuñ **ile** dil-şâd olayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 4*). [ile,]

Şabr **ile** dilde tevekkül olsun / Devlet-i fakr ü fenâyı bulayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 7*). [ile,]

Edemez ‘Âdile ‘aşkı da’vâ / Hemân ‘uşşâk **ile** hemdem olayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 8*). [ile,]

Gâh vaşlıñla olurdu bu dil-i âvâre şâd / Heçr **ile** oldum helāk eyvâh bilmem n’eyledim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 5*). [ile,]

Taht-gâh-ı kalbime şâyeste sulţân gözlerim / Esb-i ‘aşk **ile** o şahrâ üzre cevân gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 1*). [ile,]

‘Aşkı yolunda bu cânı isterim kurbân ola / Dôst **ile** olan ezelden ‘ahd ü peymân gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 3*). [ile,]

Güft ü gü efsâne **ile** eyleme imrâr-ı vakt / ‘Âdile vakt-i şeherde âh u efgân gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 6*). [ile,]

‘Aşk **ile** cânâ hayâl-i yâr idi fikrim benim / Bezme geldi âfitâbım pür-ziyâ oldu dilim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 1*). [ile,]

Şevk-i gönlüm ‘aşkıñ **ile** râhat ü ârâm hem / Nür-ı vechinden diger ‘izz ü murâdı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 2*). [ile,]

Bir gedâ kuldur kapıñda ‘Âdile bî-nâm-ü şân / Eglenirim ‘aşkıñ **ile** yoğsa cânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 6*). [ile,]

Ne ‘âşıkdan haber aldın ne ma‘şûk **ile** hemdemsin / Ne firkatla ne vuşlatla dil-âzâr olmayan gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 6*). [ile,]

Sürür u zevk u şâd **ile** geçerken cümle eyyâmı / Neler çekdi neler ey ‘Âdile zâr olmayan gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7*). [ile,]

Ne ‘âşıkdan haber aldın ne ma‘şûk **ile** hemdemsin / Ne firkatla ne vuşlatla dil-âzâr olmayan gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 6*). [ile,]

Sürür u zevk u şâd **ile** geçerken cümle eyyâmı / Neler çekdi neler ey ‘Âdile zâr olmayan gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7*). [ile,]

İki dilber gelip tebşîr **ile** şâd eyledi cânım / Ne ‘izzetdir dile bu şeb şafâ-bahş etdi sulţânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [ile,]

Cemâli ‘aksî mir’ât-ı derûnum eyledi tenvîr / Dile ‘aşk **ile** geldi okudum bu beyt-i eş‘arım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6*). [ile,]

Pâk edip âyîne-i kalbi melâl renginden / Ver cilâ şevk **ile** kalbiñ ise pâk gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [ile,]

İstemez ‘aşk **ile** vîrân olan mâ‘mûrluk / Kârvân-ı gam-ı dil menzili vîrane gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4*). [ile,]

Cümleyi terk kılup kalbiñi Hakk’a bağla / Hüsni hulk **ile** tevekkül kula âdâb gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [ile,]

Zîkr **ile** ‘Âdile esmâ vü şifâtı derk et / Sâlike vecd ü semâ’ **ile** şafâ hâl gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 10*). [ile,]

Pâk edip âyîne-i kalbi melâl renginden / Ver cilâ şevk **ile** kalbiñ ise pâk gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [ile,]

İstemez ‘aşk **ile** vîrân olan mâ‘mûrluk / Kârvân-ı gam-ı dil menzili vîrane gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4*). [ile,]

Cümleyi terk kılup kalbiñi Hakk’a bağla / Hüsni hulk **ile** tevekkül kula âdâb gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [ile,]

Zîkr **ile** ‘Âdile esmâ vü şifâtı derk et / Sâlike vecd ü semâ’ **ile** şafâ hâl gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 10*). [ile,]

İki dilber gelip tebşîr **ile** şâd eyledi cânım / Ne ‘izzetdir dile bu şeb şafâ-bahş etdi sulţânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [ile,]

Cemâli ‘aksî mir’ât-ı derûnum eyledi tenvîr / Dile ‘aşk **ile** geldi okudum bu beyt-i eş‘arım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6*). [ile,]

Havf-ı a‘dâ eylemez olan müsellaḥ ‘aşk **ile** / Yanmadan Hakk’a erilmez pertev-i tevḥîd gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6*). [ile,]

Bezm-i kemâlâtı bulub tevḥîd ü ezkâr eyleyip / Cevlâna ‘aşk **ile** gelip bu kalbi ḥandân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [ile,]

Gülşen donanmış gül **ile** dil âh eder bülbül **ile** / Destinde cām-ı mül **ile** ol bezm-i pür-şân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4*). [ile,]

-ı a 'dā eylemez olan müsellaḥ 'aşk **ile** / Yanmadan Ḥaḳḳ'a erilmez pertev-i tevḥīd gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6*). [ile,]

Çekme cihanda mâtemi dilde kıla 'aşkıñ demi / Bu şeb o mâh-ı 'âlemi nûr **ile** tâbân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [ile,]

Gel sâz-ı 'aşkı eyle gûş neyden olup mest ü ḥamûş / 'Âşık cihânda gezme boş cân **ile** seyrân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7*). [ile,]

İç ehl-i diller **ile** cām bezm-i maḥabbetde tamām / Serмест olup bî-neng ü nām terk-i ğām-ı cân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 9*). [ile,]

Bezm-i kemālâtı bulub tevḥīd ü ezḳâr eyleyip / Cevlâna 'aşk **ile** gelip bu ḳalbi ḥandân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [ile,]

Gülşen donanmış gül **ile** dil âh eder bûlbûl **ile** / Destinde cām-ı mül **ile** ol bezm-i pür-şân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4*). [ile,]

Çekme cihanda mâtemi dilde kıla 'aşkıñ demi / Bu şeb o mâh-ı 'âlemi nûr **ile** tâbân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [ile,]

Gel sâz-ı 'aşkı eyle gûş neyden olup mest ü ḥamûş / 'Âşık cihânda gezme boş cân **ile** seyrân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7*). [ile,]

İç ehl-i diller **ile** cām bezm-i maḥabbetde tamām / Serмест olup bî-neng ü nām terk-i ğām-ı cân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 9*). [ile,]

Kimseniñ ḥayrı **ile** şerrine yokdur nazarım / Serseriyim geleli 'âleme ḥayrân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 4*). [ile,]

Gâh olur kendimi idrâk **ile** efġân ederim / Gâh 'işyânım añıp derd **ile** nālân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 6*). [ile,]

Kimseniñ ḥayrı **ile** şerrine yokdur nazarım / Serseriyim geleli 'âleme ḥayrân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 4*). [ile,]

Gâh olur kendimi idrâk **ile** efġân ederim / Gâh 'işyânım añıp derd **ile** nālân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 6*). [ile,]

Ḳuru cânımda da 'aşḳ odunu yakdı 'alevi / Yanmak 'aşḳ **ile** beşâret baña 'üryân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 3*). [ile,]

Şıdḳile Allah deyip de gir hemân devrâna gel / Hem ḥuzûr u zevḳ **ile** her demde zıḳru'llâh'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1*). [ile,]

'Aşḳ-ı Ḥaḳḳ'ı şevḳ **ile** râh-ı maḥabbetde bulup / Nûr-ı 'aşḳa er hemân cûş eyle zıḳru'llâha gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 2*). [ile,]

Fâniden yum gözünü sen vaḥdet ü 'uzlet **ile** / Dîde-i ḳalbiñ açar envâr-ı zıḳru'llâha gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 5*). [ile,]

Çarḥ bir âh **ile** ḥarâba verem / Âteş-i köhne âsyâba verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1*). [ile,]

Şıdḳile Allah deyip de gir hemân devrâna gel / Hem ḥuzûr u zevḳ **ile** her demde zıḳru'llâh'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 1*). [ile,]

Ben rızâda bulmuşum âsâyişi / 'Aşḳ zevḳ **ile** hevâdan geçemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 2*). [ile,]

Gâh vaşlıñla olurdu bu dil-i âvâre şâd / Hicr **ile** oldum helâk eyvâh şimdi ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 5*). [ile,]

Gayrıdan maḥfî kılip râzı derûnuñ dâ'imâ / Ḥasbiḥâl etme amân nâ-dân **ile** sen ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [ile,]

Şâdıkların şoḥbetini et gûş-ı cân **ile** ḳabûl / Onlarla ol ḳavliñ ola Ḥaḳḳ'a kelâm-ı şâdığın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [ile,]

'Aşḳdır fehm **ile** iş'âr eyleyen derd-i dili / 'Aşḳdır baḳ 'Âdile çarḥı eden keşf ü beyân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 10*). [ile,]

Cümleden geç ko bu da'vâyı degilsin bî-kes / Geri kalır mı hiç Allah **ile** teslîmde kalan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 2*). [ile,]

Yorma tedbîr **ile** kalbîñ kadere bağlan kim / Niyyeti hâş olanı şâd eder elbet Yezdân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 4*). [ile,]

Olmaz 'aşıkda keder vakti şafâ **ile** geçer / 'Âdile sen de o meclisde olursun şadân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 7*). [ile,]

Gözleriñ olmuş firâk-ı yâr **ile** bir 'ayn-ı hûn / Bañr-ı 'aşka ğarķ olmış 'aşık-ı giryân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 2*). [ile,]

Gözleriñ olmuş firâk-ı yâr **ile** bir 'ayn-ı hûn / Bañr-ı 'aşka ğarķ olmış 'aşık-ı giryân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 2*). [ile,]

Dîdeye mir'ât-ı 'aşk **ile** temâşadır gönül / Şûretâ mihmân-ı Hakk'a beyt-i 'izzetdir gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [ile,]

Qıl başîret dîdesiyle seyr-i iklîm-i beķâ / Çün beķâ-yı devlet **ile** buldu bu zevkı gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4*). [ile,]

Şoñbet-i yâr **ile** cân ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok bâtlı hayâle geçdi dünyâda gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [ile,]

Dün gece hıvâbide çeşmim âşinâ idi derûn / Fıkr-i 'aşk-ı yâr **ile** olmuşdu sînem mest-i hûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [ile,]

Hatt-ı yâr **ile** uçurur 'aşka nâme şabâ / Her gelen dōstdan kâğıdlar başlar tâcdır bütün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [ile,]

Hamd ola sultânıma zîrâ ki hakkâ görmedim / Böyle sarı kâğıd **ile** hatt-ı Yâkûtî füzûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6*). [ile,]

ķabûl eyle bu pendim 'Âdile ez-cân ü dil / Şoñbet-i merdân **ile** kesb eyle feyz-i cavidân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 7*). [ile,]

Gel ķabûl eyle bu pendim 'Âdile ez-cân ü dil / Şoñbet-i merdân **ile** kesb eyle feyz-i cavidân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 7*). [ile,]

Derd-i hicrân **ile** giryân bu çeşm-i pürhûn / Cân olup nâle vü feryâd **ile** dâ'im mañzûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 1*). [ile,]

Gehî mey-nüş-ı tarab ğahı humâr **ile** melûl / Ğah ter-meşreb ü ğah huşķ dimâğ-ı afyôn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 4*). [ile,]

İşte ol çeşmi siyeh âfet-i cân mest-nigâh / Kendine bir nigh **ile** beni ķıldı meftûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 7*). [ile,]

Ağlayıp âh olur ķarı tamâm 'Âdile'nin / Nâr-ı fırrat **ile** yanıp hâli olur dîger-gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 8*). [ile,]

Derd-i hicrân **ile** giryân bu çeşm-i pürhûn / Cân olup nâle vü feryâd **ile** dâ'im mañzûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 1*). [ile,]

Ğah esrâr **ile** hayrân ü gehî mest ü harâb / Ğah şevķ-î leb-i dilberle esîr-i ma'cûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 3*). [ile,]

Gehî mey-nüş-ı tarab ğahı humâr **ile** melûl / Ğah ter-meşreb ü ğah huşķ dimâğ-ı afyôn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 4*). [ile,]

İşte ol çeşmi siyeh âfet-i cân mest-nigâh / Kendine bir nigh **ile** beni ķıldı meftûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 7*). [ile,]

Ağlayıp âh olur ķarı tamâm 'Âdile'nin / Nâr-ı fırrat **ile** yanıp hâli olur dîger-gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 8*). [ile,]

Her ne kim buldu vücûd kudret **ile** cümle güzel / Nûr-ı Hakk'dır ezeli hikmet-i settârî güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [ile,]

Yâr sen **ile** olıcak nûr-ı vişâli seyr et / Ğalbd e 'aşkı güzel şevķi güzel zevķi güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [ile,]

Bâtin eşcârda zâhir olan esmâarını gör / Nev-bahâr şems ü meh ü çarh **ile** eflâk güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [ile,]

Güş et cân **ile** kim zühre eder Hakk'ı semâ' / Cümle ef'âli güzel kudret ü esrârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6*). [ile,]

Bu 'âlemde nice biñ var 'uşşâk-ı İlâhî kim / Olan bunlar **ile** hemdem bulur vuşlat olur şādān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [ile,]

Ey 'âşık sen eger ister iseñ dîdârını yâriñ / Şakın dünyâ sevenler **ile** ülfet eyleme bir ān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [ile,]

Her ne kim buldu vücūd kudret **ile** cümle güzel / Nûr-ı Hakk'dır ezeli hikmet-i settârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [ile,]

Nev-bahâra luţf **ile** 'arz eyledi ruhsârı gül / Gösterip mir'ât-ı feyzinden yine envârı gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1*). [ile,]

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde 'âlemi / Kudret **ile** gaybdan her feyz eder izhâr gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [ile,]

Hâne-i gönîlümü teşrîf ederek ol sultān / Ol sürür **ile** bulurdu şerefi bu dil ü cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [ile,]

Yâr **ile** sırrını bir olsa gönîl etmez 'ayān / Öyle üftādeye ey 'Âdile cânım kurbān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6*). [ile,]

Bu gün meydān-ı 'aşk içre şalâdır isteyen gelsin / Geçip cân **ile** hem başdan bu devrānı bilen gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 1*). [ile,]

Tā'at **ile** 'âlemiñ maşşûdu sensin ey Hudā / Kimi kâfir kimi 'âsi hikmetin var pek güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5*). [ile,]

Hasret **ile** kanlar akıtıp çeşm-i teriñden / Ur hançer-i hicrānı dile göz göz olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 2*). [ile,]

Efkârı ko dil maşzenini feyz **ile** doldur / Mir'ât-ı şafâ kıl onu rûhuñ görölünce (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 3*). [ile,]

Vicdānı bulup dilde semâ' **ile** bu zevke / Mir'ât-ı ruḥ-ı yâriñi gör şāf olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 4*). [ile,]

Gaflet ederek âteş-i hicrān **ile** yanma / Rûhuñ ola bâkî cesediñ nûr-ı bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 5*). [ile,]

Bir kere tokunsañ teline sâz-ı derûnuñ / Biñ dürlü nüvâziş **ile** düzelmez bozulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 6*). [ile,]

Hasret **ile** kanlar akıtıp çeşm-i teriñden / Ur hançer-i hicrānı dile göz göz olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 2*). [ile,]

Efkârı ko dil maşzenini feyz **ile** doldur / Mir'ât-ı şafâ kıl onu rûhuñ görölünce (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 3*). [ile,]

Vicdānı bulup dilde semâ' **ile** bu zevke / Mir'ât-ı ruḥ-ı yâriñi gör şāf olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 4*). [ile,]

'Aşk **ile** ol zamānda derdiñe eyle dermān / Kıl hıvâbı 'Âdile terk Hakk'a dayan seherde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 6*). [ile,]

Dedim güzel bu cilde nâz **ile** cevîlāna gelmişsin / Dedi sen şanma kendin 'âşıkım var böyle biñ dāne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 3*). [ile,]

Dedim güzel seniñ cāna hayâtdır gül gibi vechiñ / Dedi biñ nâz **ile** âteşdir ol soñra düşer cāna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 5*). [ile,]

Sînemi yakmakda yârim âteş-i hicrān **ile** / El-amān et 'âşık-ı dîdāra bir dem terk-i nâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 1*). [ile,]

Âh ol günler ki ben hem-râz idim cânān **ile** / Ni'met-i vuşlat bulup nâzın çekerdim cân **ile** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 3*). [ile,]

Bilmemişdim vuşlatı zâ'il olur hicrân **ile** / Şimdi eyyâm-ı visâli eylerim âh **ile** yâd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 4*). [ile,]

Bilmezem hâlim n'olur bülbül mişâli zâr **ile** / Gül yüzün setr eylemiştir zülf-i 'anber-bâr **ile** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 5*). [ile,]

Nice bir ola gönül bu hasret-i cânân **ile** / Şubha dek âgâh ol ey dil figân ü âh **ile** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7*). [ile,]

Uyumazsa ne 'acebdir sînesi pürân olan / Hey meded yandı derûnum âteş-i hicrân **ile** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 8*). [ile,]

Sîneñi şâd çâk eyle hançer-i feryâd **ile** / Ta'n-ı ağyarı kabûl et dâhile bî-dâd **ile** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 9*). [ile,]

İktizâ eyler tahammül her cefâya 'Âdile / Şabr eden bulur hayâtı vuşlat-ı cânân **ile** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 10*). [ile,]

Sînemi yakmakta yârim âteş-i hicrân **ile** / El-amân et 'âşık-ı dîdâra bir dem terk-i nâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 1*). [ile,]

Âh ol günler ki ben hem-râz idim cânân **ile** / Ni'met-i vuşlat bulup nâzın çekerdim cân **ile** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 3*). [ile,]

Bilmemişdim vuşlatı zâ'il olur hicrân **ile** / Şimdi eyyâm-ı visâli eylerim âh **ile** yâd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 4*). [ile,]

Bilmezem hâlim n'olur bülbül mişâli zâr **ile** / Gül yüzün setr eylemiştir zülf-i 'anber-bâr **ile** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 5*). [ile,]

Nice bir ola gönül bu hasret-i cânân **ile** / Şubha dek âgâh ol ey dil figân ü âh **ile** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7*). [ile,]

Uyumazsa ne 'acebdir sînesi pürân olan / Hey meded yandı derûnum âteş-i hicrân **ile** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 8*). [ile,]

Sîneñi şâd çâk eyle hançer-i feryâd **ile** / Ta'n-ı ağyarı kabûl et dâhile bî-dâd **ile** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 9*). [ile,]

İktizâ eyler tahammül her cefâya 'Âdile / Şabr eden bulur hayâtı vuşlat-ı cânân **ile** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 10*). [ile,]

Dôst 'aşkına cevelân eder gönül kuşu / Güلزârda firâk **ile** dolanır gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 1*). [ile,]

Çün ol kuşuñ şâh **ile** var 'ahdi tâ ezel / Şaydı visâl-i dôst olur hemân gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 2*). [ile,]

Dür kılma mihr u 'âşk **ile** mahabbetden beni / Mâ-sivâdan lûtfîle kırtar şu miñnetden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 1*). [ile,]

Bister-i gamda yatır vaşlîñ **ile** handân kıl / Eyleyip âgâh uyandır hıvâb-ı gafletden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 2*). [ile,]

Hurûş **ile** şadâ-yı sâz-ı 'aşka mest olup cümle / Coşup emvâc **ile** bañr-ı şafa incilerin şaçdı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [ile,]

Bu şeb yârîñ hayâlin hıvâbda teşvîr **ile** gördüm / Vişâl-i şâhid-i maşşûd **ile** ta'bîr eder gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [ile,]

Cihânı seyle verir hem yakıp vîrân eder çarhı / Nigâh-ı nâz **ile** bir câme nâ'il olmasa gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7*). [ile,]

Hurûş **ile** şadâ-yı sâz-ı 'aşka mest olup cümle / Coşup emvâc **ile** bañr-ı şafa incilerin şaçdı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [ile,]

Bu şeb yârîñ hayâlin hıvâbda teşvîr **ile** gördüm / Vişâl-i şâhid-i maşşûd **ile** ta'bîr eder gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [ile,]

Cihânı seyle verir hem yakıp vîrân eder çarhı / Nigâh-ı nâz **ile** bir câme nâ'il olmasa gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7*). [ile,]

Nefs **ile** onlar cihād-ı ekber eyler dā'imā / Kā'be-i 'aşkıñdır onlar hāciyān ü serveri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 5*). [ile,]

Erdiler nūr-ı tecellî **ile** bezm-i vuşlata ol / Resūlu'llāh'dır bu yolda zīrā rehberi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 6*). [ile,]

Çıkar sa'y **ile** gönülden hevāyı mā-sivāyı hep / Çalışıp zāhir ü bātında terk et hāl-i zulmānī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 3*). [ile,]

Sirişk-i çeşmiñi mānende-i seyl eyleyip icrā / Seherde bülbul-āsā 'aşk **ile** kıl āh ü efğānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 7*). [ile,]

Kamu eşyāyı çeşm-i 'ibret **ile** seyr edip 'ākıl / Dalıp 'ummān-ı 'aşk içre çıkar lā'l-i Bedaḥşān'ı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 11*). [ile,]

Erer rūḥa ezelden 'Âdile ol lezzet-i bāde / Coşup baḥr-i maḥabbet mest eder 'aşk **ile** cānānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 5*). [ile,]

Kahr **ile** giryānıñım luṭfuñ **ile** ḥandānıñım / Ey şeh-i ḥübān sensin edecek iḥsānımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 6*). [ile,]

Gerçi teslīm ü rızādır kula kalb **ile** hezār / Sā'il-i bābını tārđ etmez Ḥudā'nıñ raḥmeti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 4*). [ile,]

Yār **ile** yār ederseñ ger gözün / Ede miḥmān saña ol yāri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 4*). [ile,]

Zülf-i Leylā'yı ḥam-ender-ḥam **ile** / Nice Mecnūn'u perişān eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 6*). [ile,]

Kim etse bunlara sıdık **ile** ḥizmet Ḥāk verir ecrin / Şadāḳat kullara Ḥāk'dan ulu luṭf ü sa'ādetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3*). [ile,]

Deme teşbīḥi terk **ile** ele almam ben ol cāmı / Ḥicāb-ı 'aqlı çāk et ma'rifet bul bu riyādan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6*). [ile,]

Gam-ı 'aşk **ile** maḥzūn kulları bil 'Âdile 'ālī / Ḥulūş-kārān sözün gūş etmeye bākī i'tilādan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 8*). [ile,]

'Arş ü kürs levḥ ü kalemle on sekiz biñ 'ālem hep / 'Âdile 'aşk **ile** rakş eyler kılıp zıkr-i Ḥudā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 7*). [ile,]

Kulların cürm **ile** dergāhıñdan olmaz nā-ümīd / Senden ister kāmı hep payğamber-i ḥalvet-nişīn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 4*). [ile,]

Kat' idüp 'aşk **ile** bir demde nice biñ ḥicāb / Vāşıl-ı mevķi'-i gāyāt 'aleyhi's-şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 3*). [ile,]

Bir işāret **ile** şakḳ eyledi bedr-i kāmı / Menba'-ı feyz ü işārāt 'aleyhi's-şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 12*). [ile,]

İsm-i zāt-ı Ḥazret-i Bārī karīnıñdır seniñ / Lafzatu'llah **ile** ism-i Ḥazret-i Peyğamberi (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 7*). [ile,]

'Âdile bī-çāre 'işyān **ile** müznib olsa da / Cürm-i ednā 'afv-ı şāhenşahıñ olur maḥzarı (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 15*). [ile,]

Kerāmet-pīşe himmet-sāz sa'ādet kāmı ser-efrāz / 'Ulūvv-i şān **ile** mümtāz Ebā Eyyūbe'l-Enşārī (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 2*). [ile,]

Her ne hāl ise alıp min cihet-i rūḥānī / Yed-i irşād-ı Resūl **ile** tarīķ-ı vālā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 9*). [ile,]

Yā'ni ol ḥırkaya nisbetle siyāḥ ü sāde / Ḥulle-i cennet **ile** atlas-ı 'arş-ı a'lā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 11*). [ile,]

Hem etdiñ nūr-ı 'aşkıñla cihānı maḥzar-ı didār / Seniñ her cān ü dil ṭab' **ile** mā'il nūruña yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 3*). [ile,]

Semāda devr eder 'aşkıñ **ile** çarḥ-ı felek yā Rab / Eder şevķinla rakşı durmayıp eflāk hep yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 4*). [ile,]

Kānad açıp uçar ‘aşkıñ **ile** ‘anķalarıñ cānı / Yanar şems ü kamer seyyār ü şābit ‘aşk **ile** yā Rab
 (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 6). [ile,]

Kānad açıp uçar ‘aşkıñ **ile** ‘anķalarıñ cānı / Yanar şems ü kamer seyyār ü şābit ‘aşk **ile** yā Rab
 (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 6). [ile,]

Dilde ‘aşkıñ **ile** ezkārımı eyle dā'im / Söyleyeni āh Muhammed'le amān Allah'ım (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 6). [ile,]

‘Acz **ile** tebrīk-i ‘īde ‘Âdile geldi saña / Koyma kalbinde ğubār-ı mā‘şiyet şeyhim ‘Alī (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 7). [ile,]

Cennete girmek saña āsān mıdır / Kibr ü ‘ucb **ile** tutasın maḥfeli (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 6). [ile,]

Kābrini ede Muhammed ‘Alī Pāşā’nıñ Hāk / Bāğ-ı Firdevs **ile** hem ravza-i ğülzār-ı cinān (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 1). [ile,]

Şūbhesiz ‘Âdile bir dār-ı belādır ‘ālem / İdelim rūḥların Fātiḥa **ile** şādān (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 9). [ile,]

Kābrini ede Muhammed ‘Alī Pāşā’nıñ Hāk / Bāğ-ı Firdevs **ile** hem ravza-i ğülzār-ı cinān (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 1). [ile,]

Şūbhesiz ‘Âdile bir dār-ı belādır ‘ālem / İdelim rūḥların Fātiḥa **ile** şādān (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 9). [ile,]

Çıkalım şevk **ile** istiķbāline / Gam gidip bulsun surūru cānımız (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 2). [ile,]

Bezme gel ey ğonca-i bāğ-ı vefā / Kim sürülsün ‘aşk **ile** devrānımız (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 3). [ile,]

Būy-ı ‘aşk **ile** şafā bulsun ğōñül / ‘Âdile fānī zamānı neyleyim (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 10). [ile,]

Oldu şevk-ı vuşlat **ile** ğark-ı ‘aşk / Hāk’a taḥmīdi bu ğüne kıldı meşk (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 3). [ile,]

Ḥayr u tesbīḥ ü du‘ā vü ṭayyibāt / Zikr **ile** tevḥīd ey aķdes şīfāt (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 6). [ile,]

Maḥz-ı luṭf u raḥmet **ile** ol Ḥudā / Dedi maḥbūbum Resūl'üm Muştafā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 8). [ile,]

‘Arz-ı istirḥām **ile** faḥr-i cihān / Dedi kim ey Ḥālīķ-ı heft-āsmān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 11). [ile,]

Çünkü kırk yaşında vaḥy **ile** Ḥudā / Eyledi bi‘setle dūnyāya ‘atā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 3). [ile,]

Yār-ı ğār **ile** yola oldu revān / Şanki bir aḥterle māḥ-ı dü-cihān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 5). [ile,]

Merhem-i luṭf **ile** eyler kalb-i mecrūḥa devā / Zāt-ı Nūre’d-din-i Cerrāḥīye eyle ilticā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 9). [ile,]

Bunlar oldu şehir-i İstanbul’da cennet-mekān / Cümlesine ‘Âdile iḥlās **ile** bende hemān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 18). [ile,]

Ḥayr **ile** yād eyleyem ensābımı / Zikr **ile** şād eylerem aḥbābımı (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 11). [ile,]

Çünkü ol şāhenşeh-i ‘ālī-makām / Bir çok evlād **ile** olmuşdu be-kām (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 15). [ile,]

Ruḥşat-ı Hāk **ile** çok sırr söyledi / İrtihālī vaktin i‘lān eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 28). [ile,]

Ḥāsılı ol ‘ācize bu resm **ile** / Çok sene yandı yakıldı nāfile (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 49). [ile,]

Zevci **ile** olmamış idi şād-kām / Bulamadı zevk-ı dünyâyı tamām (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 62). [ile,]

Ol Hādice Sultān'ı emr **ile** Hāk / Dest-i 'Azrāil'e teslim etdi bak (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 65). [ile,]

Hayr **ile** yād eyleyem ensābımı / Zıkr **ile** şād eylerem aḥbābımı (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 11). [ile,]

Geçdi eyyāmın ferāğ-ı ḥātır **ile** bir zemān / Zann ederdim ol dem-i mes'üdi baña cāvidān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 4). [ile,]

Kardaşım 'Abdülazîz Hân Pādişāh-ı 'aşr iken / 'Adl ü luṭf ü rāḥm **ile** bir tācdār-ı dehr iken (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 14). [ile,]

Luṭf **ile** mesrūr olurdu cümleden / HİZmetinde şıdkıla iḥlās eden (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 8). [ile,]

Emr ü fermān **ile** olup şād-kām / Mazhar-ı iḥsānı olmuşdu tamām (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 11). [ile,]

Yā'ni serdār olmuş a'dāya esīr / 'Asker **ile** ordu ḳalmış bī-müşīr (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 19). [ile,]

Hüzn ü efkār **ile** 'avdet eyledi / Şöylece ifā-yı hizmet eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 23). [ile,]

İşbu efkār **ile** olmuşken ḥarāb / Görmüş idi bir gece bir özge ḥvāb (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 43). [ile,]

Hüsn-i te'vīl **ile** tā'bīr eylemiş / Kendiye ol vā'di tebşīr eylemiş (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 46). [ile,]

Ya'ni 'ālem kimseye bākī degil / Vaşl **ile** eyyām geçmez muttaşıl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 53). [ile,]

Rūḥlarına ḳıl du'ā feryād **ile** / Hāzret-i Allāh'a yalvar 'Ādile (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 56). [ile,]

Oldu Ṭophāne müşīri çok zamān / Buldu ser'-askerlik **ile** iki şān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 59). [ile,]

Luṭf **ile** mesrūr olurdu cümleden / HİZmetinde şıdkıla iḥlās eden (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 8). [ile,]

Emr ü fermān **ile** olup şād-kām / Mazhar-ı iḥsānı olmuşdu tamām (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 11). [ile,]

Yā'ni serdār olmuş a'dāya esīr / 'Asker **ile** ordu ḳalmış bī-müşīr (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 19). [ile,]

Hüzn ü efkār **ile** 'avdet eyledi / Şöylece ifā-yı hizmet eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 23). [ile,]

İşbu efkār **ile** olmuşken ḥarāb / Görmüş idi bir gece bir özge ḥvāb (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 43). [ile,]

Hüsn-i te'vīl **ile** tā'bīr eylemiş / Kendiye ol vā'di tebşīr eylemiş (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 46). [ile,]

Ya'ni 'ālem kimseye bākī degil / Vaşl **ile** eyyām geçmez muttaşıl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 53). [ile,]

Rūḥlarına ḳıl du'ā feryād **ile** / Hāzret-i Allāh'a yalvar 'Ādile (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 56). [ile,]

Oldu Ṭophāne müşīri çok zamān / Buldu ser'-askerlik **ile** iki şān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 59). [ile,]

Söyleyen iḥlās **ile** bir kerre yā Rabbe'r-raḥīm / Nāle vü feryādını maḳbūl eyler ol 'azīm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 1). [ile,]

Nūr-ı Faḥr-ı 'ālem **ile** beyt-i dil bulup ziyā / 'Āleme verdi çerāğ-ı 'aşk **ile** feyz u şafā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 5*). [ile,]

Rāh-ı 'aşka erişip terk et fenā gülzārını / İsm-i Gaffār **ile** kıl bülbul mişālî zārını (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 7*). [ile,]

Sa 'ādet hırkası deste verildi / Diyelim cān ü dil **ile** şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 2*). [ile,]

Muḥammed ḥaşılı Faḥr-i cihāndır / Diyelim cān ü dil **ile** şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 4*). [ile,]

Akıtdı parmağı Āb-ı revānı / Diyelim cān ü dil **ile** şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 6*). [ile,]

Fişenker saçılıp nūr oldu tekşir / Diyelim cān ü dil **ile** şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 8*). [ile,]

Dikildi nūrdan a'lā direkler / Yanıp 'aşk-ı Ḥudā **ile** yürekler (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 9*). [ile,]

Döner 'aşkıyla Ḥaḳ der de felekler / Diyelim cān ü dil **ile** şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 10*). [ile,]

Maḥabbet menba' ı dilde taşıldı / Diyelim cān ü dil **ile** şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 12*). [ile,]

O Faḥr-ı 'ālemin 'aşkıyla her-gāh / Diyelim cān ü dil **ile** şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 14*). [ile,]

Sa 'ādet hırkası deste verildi / Diyelim cān ü dil **ile** şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 2*). [ile,]

Muḥammed ḥaşılı Faḥr-i cihāndır / Diyelim cān ü dil **ile** şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 2*). [ile,]

Oldu mevcūdāt nūr-ı vechiñ **ile** şu'le-dār / Yā Resūla'llah sensin evvelīn ü āḫirīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 2*). [ile,]

Şu'lelensin āteş-i 'aşkıñ **ile** bu cism ü cān / Çeşmim olsun fikr-i dīdārıñla giryān her zamān (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 7*). [ile,]

Oldu mevcūdāt nūr-ı vechiñ **ile** şu'le-dār / Yā Resūla'llah sensin evvelīn ü āḫirīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 2*). [ile,]

Şu'lelensin āteş-i 'aşkıñ **ile** bu cism ü cān / Çeşmim olsun fikr-i dīdārıñla giryān her zamān (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 7*). [ile,]

Nazar kıl luṭf **ile** senden diğerkim çāre-sāzımdır / Kāpıñda 'Ādile kemter gedādır yā Resūla'llah (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 8*). [ile,]

Ref'i niḳāb **ile** kerem kıl hemān / Nūr-ı cemālīñ göre bu çeşm-i cān (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 11*). [ile,]

Mübtelā 'uşşāka sensin luṭf **ile** imdād eden / Derd-i nā-çāre devāsın yā Resūla'llāh meded (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 2*). [ile,]

Bu firāk u iştīyāk **ile** gidersem kabrde / Belki bu ten **ile** cism-i bī-revān ağlar baña (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 5*). [ile,]

Eder emr **ile** diller hep tekellüm / Döner zıkr **ile** tesbīḥ-i encüm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 9*). [ile,]

Dil ḥānemi 'aşkıñla şafā derūn et yā Ḥayy / Ol şevk **ile** cān nūrun baḥş ü kerem et yā Ḥayy (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 1*). [ile,]

Yanan ḥürşid-i rūyile kılar nūr-ı şafā peydā / Eder bīn āfītāb-ı 'aşk **ile** evc-i dilin ihyā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 1*). [ile,]

Çıkıp varlıktan artık kalbini zevka eştirir sen / Temāşā **ile** mir'āt-ı cemālī gör yine rüşen (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 7*). [ile,]

Gönlü nakşında 'aşk-ı pāk **ile** ey 'Âdile bilsen / Bulunmaz âsmân-ı dilde böyle bir meh-i ra' nâ
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 8*). [ile,]

Hulûş **ile** öpenler pâyini yüz döndürüp nâ-gâh / Meded-kâr olmadı hiç kimseler ahvâline evvâh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 5*). [ile,]

Edip hem nûr-ı Fahr-i 'âlem **ile** kabrini rûşen / Firâkı ı kaldı cânlarda cihânı etdi pür-şîven (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 11*). [ile,]

Şandım onuñ **ile** bu 'ömrümü bî-derd geçer / Hâtırımdan onuñ itmez idi hiç fevti güzër (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 13*). [ile,]

Neyleyem böyle imiş emr-i Hudâ hükm-i kader / Yanarım âteş-i hicrânı **ile** haşre kadar (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 14*). [ile,]

Mücib-i feyz ü sa'âdetdir bütün imâ-yı 'aşk / Oldu zâhir şerh-ı hubb-i yâr **ile** ma'nâ-yı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 2*). [ile,]

Qalmadı boş yerleri Leyla vü Mecnûn' uñ velî / Öyle biñ Mecnûn **ile** memlû bütün şahrâ-yı 'aşk
(*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 10*). [ile,]

Mâ-sivâ-yı ahker **ile** soñra vîrân eylese / On sekiz biñ 'âlemi kendinde mihmân eylese (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 14*). [ile,]

Tecelliyât-ı Haq'dır 'aql **ile** idrâk müşkildir / Bi-hamdi'llah imdâd-ı Resûlu'llah hâşıldır (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 3*). [ile,]

Tecelliyât-ı Haq'dır aql **ile** idrâk müşkildir / Bi-hamdi'llah imdâd-ı Resûlu'llah hâşıldır (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 6*). [ile,]

Tecelliyât-ı Haq'dır 'aql **ile** idrâk müşkildir / Bi-hamdi'llah imdâd-ı Resûlu'llah hâşıldır (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 9*). [ile,]

Reng-i tîğ **ile** mücellâ gerdeni / Goncası hûn-ı şehâdetle hîdâb (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 27*). [ile,]

Dîde-i a'mâları bînâ eder / Feyz-i ecdâd **ile** olmuş muhteşem (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 47*). [ile,]

Zât-ı Şiddîkâ hâfîde mâderi / Nesli her vech **ile** pāk u pür-kemâl (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 51*). [ile,]

Edip 'aşk **ile** fenâ cânını ol Giylânî / Beş yüz altmış bir idi sâl bulup cânânı (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 5*). [ile,]

Hılkat-i pâki olup dört yüz altmış dörtde / Virdi meh-rüyı **ile** 'âleme nûr-ı tefhîm (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 9*). [ile,]

Dâ'imâ haqqımıza himmeti olsun hâzır / Feyz-i 'aşk **ile** olup dilde maḥabbet zâhir (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 20*). [ile,]

Altı yüz yirmi sekizde edip 'azm-i 'uqbâ / Eyledi âteş-i 'aşk **ile** vücûduñ imhâ (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 30*). [ile,]

Pîr-i zî-şân Hâcî Bektâş-ı Velî-i hünkâr / Vecd ü hâlât **ile** müstağrak-ı 'aşk-ı dildâr (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 36*). [ile,]

Mâsivâdan geçerek kaṭ'-ı 'alâka eyler / Râh-ı pür-şevkine 'aşk **ile** edenler ikrâr (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 38*). [ile,]

Mîhr ü meh bendesidir çarḥ-ı felek ḥayrânı / Etmede 'aşkı **ile** devr siyyemâ 'arz u semâ (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 43*). [ile,]

Hvân-ı iftâr-ı celâlinde olurlar dil-i sır / Cebr-i nefis **ile** tutan şehir-i riyâzâtta şıyâm (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 52*). [ile,]

Edip 'aşk **ile** fenâ cânını ol Giylânî / Beş yüz altmış bir idi sâl bulup cânânı (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 5*). [ile,]

Hılkat-i pâki olup dört yüz altmış dörtde / Virdi meh-rüyı **ile** 'âleme nûr-ı tefhîm (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 9*). [ile,]

Dā'imā hakkımıza himmeti olsun hāzır / Feyz-i 'aşk **ile** olup dilde maḥabbet zāhir (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 20). [ile,]

Altı yüz yirmi sekizde edip 'azm-i 'uqbā / Eyledi âteş-i 'aşk **ile** vücuduñ imhā (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 30). [ile,]

Pîr-i zî-şân Hâcî Bektâş-ı Velî-i hünkâr / Vecd ü hālât **ile** müstağrak-ı 'aşk-ı dildâr (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 36). [ile,]

Mâsivâdan geçerek kaç-ı 'alâka eyler / Râh-ı pür-şevkine 'aşk **ile** edenler ikrâr (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 38). [ile,]

Mihr ü meh bendesidir çarḥ-ı felek hayrânı / Etmede 'aşkı **ile** devr siyyemâ 'arz u semâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 43). [ile,]

Hvân-ı iftâr-ı celâlinde olurlar dil-i sır / Cebr-i nefis **ile** tutan şehr-i riyâzâtta sıyâm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 52). [ile,]

ile'l-âbâd: Ebediyete kadar, ebedî olarak, sonsuza kadar.

'İzzeti dâ'im **ile'l-âbâd** ezelden mutlakā / Dâ'im ü Bâkî vü Hâlik u Ahad ü Hayy u Şamed (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 2). [ile'l-âbâd,]

ilhām: Ruhta meydana gelen ve yaratıcılığa iten coşku, içe doğma, esin; ilahî âleme özgü duygu ve düşünceler.

Erince sem'ime geldi hayât-ı tâze bu **ilhām** / Kabûl etse olurdu 'ıyd-ı ekber cân kurbânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 2). [ilhām,]

illâ: İlle, mutlaka.

'Âdile maḥv-ı vücûd et menzil-i vahdetde kim / Terk-i keşret eyleyen lâ'yı kor **illâ'da** arar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 7). [illâ'da, -da]

illâ: Bilhassa, hele, özellikle.

O perî herkese eyva'llâh der / 'Âdile âcize **illâ** söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 11). [illâ,]

(Men 'araf) esrârını bulamazlar **illâ** ehl-i Fazl / Fazlına benden taleb senden 'inâyet yâ Mu'tın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4). [illâ,]

"illâ": Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka, ille.

'Âdile menzil-i vahdetde sebât et ancak / Keşreti terk edip "Lâ'yı ko **"illâ'da** ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 7). [“illâ”da, -da]

illet: Hastalık.

'Âdile kayd-ı gam-ı dehr 'aceb **illetdir** / İşte ol 'illete dermân eder hikmet-i 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 6). [illetdir, -dir]

illet tutup: Hastalık kaplamak.

Cismini **illet tutup** haylî medîd / Za'af hâli gün-be-gün oldu şedîd (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 90). [illet tutup, -up]

illetiñ tedbîrini kılmadı: Hastalığın önlemini almak, önceden tahmin etmek.

Bulmadı bu derde çâre 'ilm-i hikmet de bilen / İbn-i Sînâ kılmadı tedbîrini bu 'illetiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 5). [illetiñ tedbîrini kılmadı, -iñ-ma, -dı]

‘ilm: Bilme, bilgi, biliş, ilim.

Cümle aḥvālīm saña ma‘lumdur **‘ilmiñ** muḥiṭ / Feyz u iḥsānıñla imdād et baña yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 5*). [‘ilmiñ, -iñ]

Evvelin ü âhiriniñ **‘ilmine** vâkıf olan / Muştafâ peygamber-i âḥir zamândır Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 4*). [‘ilmine, -i, -ne]

Hâfız u Nâsır’sın ey perverdigâr / **‘İlmiñe** sırr-ı nühüfte âşikâr (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 7*). [‘ilmiñe, -iñe]

Bilir ‘ârifler ol sırr-ı ‘azîmi / Bu **‘ilmiñ** ḥayli müşkildir beyânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 8*). [‘ilmiñ, -iñ]

‘ilm ü kemâli: İlim ve olgunluk.

Bü-Bekir-süret ü Fârûk ‘Ömer-endîşe / Ḥilmi ‘Osman gibi **‘ilm ü kemâli** ‘ulvî (*Âdile Sultan Divanı, Terkiḥ-bend 2, Beyit 12*). [‘ilm ü kemâli, -i]

‘ilm ü mâla: Bilgi ve servet.

Gel ey şüfî gurûr u kibri terk et bu hevâdan geç / Tayanma **‘ilm ü mâla** ḳalma benlikde sivâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 1*). [‘ilm ü mâla, -a]

‘ilme'l-yakın: Bir şeyi bilmenin ilk basamağı, akıl yoluyla bir şeyin bilgisini kavramak.

Ben saña Ḥaḳ’sın dedim **‘ilme'l-yakın** ‘ayne'l-yakın / Kim Ta‘âlâ’llâḥ cemâlîñ maḫhar-ı Yezdân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 7*). [‘ilme'l-yakın,]

‘ilm-i evvelin ü âhirin: Öncekilerin ve sonrakilerin ilmi, bilgisi.

Fazl-ı Ḥaḳ’dan her kim alırsa naşîb u ḥişşesin / Keşf olur kendiye **‘ilm-i evvelin ü âhirin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 6*). [‘ilm-i evvelin ü âhirin, -‘ilm-i]

‘ilm-i ḥikmet: Hikmet ilmi, gizli ilim.

Bulmadı bu derde çâre **‘ilm-i ḥikmet** de bilen / İbn-i Sînâ ḳılmadı tedbîrini bu ‘illetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 5*). [‘ilm-i ḥikmet,]

‘ilm-i ḥudâ’dır: Allah’ın ilmi.

Gel ey zâhid taleb ḳıl ḥüsn-i ḥulḳu olasıñ insân / O bir **‘ilm-i Ḥudâ’dır** bilmeyen onu olur ḥayvân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [‘ilm-i ḥudâ’dır, -dır]

‘ilm-i ledniyi: Gizli ilim.

‘İlm-i ledniyi bilen demez diyenler bilemez / Kendini aḥḳar tutandır ‘Âdile şâḥib-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 12*). [‘ilm-i ledniyi, -y, -i]

‘ilmü'l-esmâ: İsimlerin ilmi, bilgisi.

Göñül âyînesin şâfi edersen erişir Mevlâ / Naşîb olur saña Firdevs-i a’lâ **‘ilmü'l-esmâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 5*). [‘ilmü'l-esmâ,]

ilticâ: Sığınma, dayanma.

Gamım yok hîç kederden derd ü miḥnetden vazîfem hem / Garîbim **ilticâya** her seher bir pâdişâhım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [ilticâya, -y, -a]

ilticâ eyle: Himayesine girmek, sığınmak.

Merhem-i luṭf ile eyler ḳalb-i mecrūḥa devā / Zāt-ı Nūre'd-din-i Cerrāḥiye eyle ilticā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 9*). [*ilticā eyle,]*

iltifāt: *Teveccüh, ilgi, güler yüz.*

İltifāt ister isen ol ḡamze-i ḥün-ḥārdan / 'Âdile tîḡ-i tecerrüdle cihāndan ḳaydı kes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 6*). [*iltifāt,]*

'İzzet ile şād olma zillet ile hem ḥazān / **İltifāt** ile ne maḡrūr ü ne ḡam-efşānı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 4*). [*iltifāt,]*

İltifātıñdı baña maḥzā kerem / Sāye-i 'adlinde çekmezdim elem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 39*). [*iltifātıñdı, -ıñ, -dı]*

iltifāt etmem: *Yüz vermek, ilgilenmek.*

Ruḥu devrinde etmem nāra nūra iltifāt asla / Hemīşe 'aşıkānıñ maḳşadı sırr-ı tecellādır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 2*). [*iltifāt etmem, -me, -m]*

ilzām eyler: *Susturmak.*

Ḳuvve-i ḳudsiyesi kāfiri İslām edip / Himmet-i 'āliyyesi münkiri eyler ilzām (*Âdile Sultan Divanı, Terḳib-bend 2, Beyit 29*). [*ilzām eyler, -r]*

imām: *Dördüncü halife Hz. Ali'nin soyundan gelen ve onun vekili kabul edilen kişilerin unvanı.*

Yalınız şanma **imām** oldu şehīd / On ḳadar evlād var idi dahā (*Âdile Sultan Divanı, Terḳib-bend 1, Beyit 30*). [*imām,]*

imām: *Namazda kendisine uyulan kimse; önder.*

Aḡlamaz da neyler ol ḳavm-i yetīm / Gözleri göre şehīd ola **imām** (*Âdile Sultan Divanı, Terḳib-bend 1, Beyit 40*). [*imām,]*

imāman-ı sa'âdet-menzilet: *Yüce mutluluğun önderleri.*

Ol **imāman-ı sa'âdet-menzilet** / Cümleten eşḡāb-ı Ekrem 'aşḳına (*Âdile Sultan Divanı, Terḳib-bend 1, Beyit 103*). [*imāman-ı sa'âdet-menzilet,]*

imām-ı bā-şafā: *Mutluluğun önderi.*

Hem ikincisi **imām-ı bā-şafā** / Ol Ḥasan İbn-i 'Aliyyü'l-murtażā (*Âdile Sultan Divanı, Terḳib-bend 1, Beyit 15*). [*imām-ı bā-şafā,]*

imām-ı evliyā: *Ermişlerin, velilerin önderi.*

Ḥazret-i şiddīḳ-ı ekberdir **imām-ı evliyā** / Kāmīliniñ ekmeli hem yār-ı ḡār-ı Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 1*). [*imām-ı evliyā,]*

imām-ı feyz: *Bolluk ve bereketin önderi.*

Ol **imām-ı feyz** encām-ı celīl / Ma'delet-kār ü sa'âdet-āsītān (*Âdile Sultan Divanı, Terḳib-bend 1, Beyit 80*). [*imām-ı feyz,]*

imām-ı feyz-yāb: *Feyiz bulan, bolluk ve bereket görenlerin önderi.*

Maṭla'ı işnā 'aşerde āfītāb / On iki burca **imām-ı feyz-yāb** (*Âdile Sultan Divanı, Terḳib-bend 1, Beyit 22*). [*imām-ı feyz-yāb,]*

imām-ı mürselin: *Peygamberlerin önderi.*

Rahm edip göster cemâliñ ey **İmām-ı Mürselîn** / 'Âdile olsun kerem kıl luṭf ü iḥsāna ḡarîn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 9*). [*imām-ı mürselîn,*]

īmān: İnanma, inanç.

Mezāra yalnız koyma bizi **īmānı** yoldaş et / Su'ālimiz edip āsān Ḥudā çekdirmeye zaḥmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 6*). [*īmānı, -ı*]

İlāhī tā sehergāh-ı kıyāmet 'Âdile'niñ hem / Ser-i ḥākinde kıl **īmānını** ḡandil-i pür-raḥmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 7*). [*īmānını, -ı, -nı*]

Ezel (Naḥnū ḡasemnā)yā inandık / Ümīdi kesmedik **īmānımız** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 5*). [*īmānımız, -ımız*]

im'ān: İnanç.

Cevherin **im'ān** ile bāzār-ı 'irfān vezn eder / Kıymet-i vaşlın bahāsın cān eder cānān-ı 'aşḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 7*). [*im'ān,*]

īmān eder: İnanmak.

'Aşḡ-ı bāḡīden bulup nūr-ı şafāyī sīnede / Nār-ı ḡalb-i 'āşıḡa **īmān eder** cānān-ı 'aşḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 5*). [*īmān eder, -er*]

īmān ü muhammed'le: İman ve Hazreti Muhammed.

Erişip vaḡt-i ecel cān gider iken tenden / Yetiş **īmān ü Muhammed'le** hemān Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 2, Beyit 5*). [*īmān ü muhammed'le, -le*]

i'mār: Bir yeri bayındır duruma getirme işi, yapma, inşa etme eylemi.

Gāḡ vuşlat gāḡ hicret 'āşıḡı vīrān eder / Mülk-i dil **i'mārı** için şa'y kıl bul bir demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 4*). [*i'mārı, -ı*]

īmā-yı 'aşḡ: Aşkın işareti.

Müciḡ-i feyz ü sa'ādetdir bütün **īmā-yı 'aşḡ** / Oldu zāḡir şerḡ-ı ḡubb-i yār ile ma'nā-yı 'aşḡ (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 2*). [*īmā-yı 'aşḡ,*]

imdād: Yardım.

Enbiyā vü evliyā muḡtāc-ı luṭf u şefḡatiñ / Cümle 'ālem olsa **imdādıñla** olur kām-bīn (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 4, Beyit 4*). [*imdādıñla, -ıñ, -la*]

Ol Resūl'üñ şıḡınıp **imdādına** / 'Afv ü cūd ü merḡametle dādına (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 10*). [*imdādına, -ı, -na*]

imdād eden: Yardım etmek.

Mübtelā 'uşşāḡa sensin luṭf ile **imdād eden** / Derd-i nā-ḡāre devāsın yā Resūla'llāḡ meded (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 2*). [*imdād eden, -en*]

imdād et: Yardım istemek.

Cümle aḡvālim saña ma'lūmdur 'ilmiñ muḡiṭ / Feyz u iḡsānıñla **imdād et** baña yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 5*). [*imdād et,*]

imdād kıl: Yardım etmek.

Garīb üftādedir luṭfuñla kıl imdād ma'mūr et / Yıkıldı 'Âdile'niñ ḡaşr-ı ḡalbi oldu pek vīrān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 7*). [*imdād kıl,*]

imdād-ı resūlu'llāḡ: "Peygamberden yardım isteme." anlamında bir tamlama.

Tecelliyât-ı Hâk'dır 'aql ile idrâk müşkildir / Bi-hamdi'llah **imdâd-ı Resûlu'llah** hâşıldır (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 3). [imdâd-ı resûlu'llah,]

Tecelliyât-ı Hâk'dır aql ile idrâk müşkildir / Bi-hamdi'llah **imdâd-ı Resûlu'llah** hâşıldır (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 6). [imdâd-ı resûlu'llah,]

Tecelliyât-ı Hâk'dır 'aql ile idrâk müşkildir / Bi-hamdi'llah **imdâd-ı Resûlu'llah** hâşıldır (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 9). [imdâd-ı resûlu'llah,]

imhâ eyledi: Yok etme, ortadan kaldırma.

Altı yüz yirmi sekizde edip 'azm-i 'uqbâ / Eyledi âteş-i 'aşk ile vücûduñ imhâ (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 30). [imhâ eyledi, -di]

imhâ olup: Yok olmak, ortadan kalkmak.

Cân ü dil yansın cemâli şem'ine **imhâ olup** / Şân mı kaldı cihânda 'Âdile pervânelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7). [imhâ olup, -up]

imkânı olsa: Mümkün olmak.

Değil müşkil iki 'âlemde tebdîl-i makâm aşık / Karâr eyler mi sensiz bağ-ı cennet olsa imkânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 5). [imkânı olsa, -sa]

imrâr-ı vakt: Vakıtlı geçirme.

Güft ü gü efsâne ile eyleme **imrâr-ı vakt** / 'Âdile vakt-i seherde âh u efgân gözlerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 6). [imrâr-ı vakt,]

imtihân: Sinama, sınav.

İmtihândır 'âşıkâ cevri ü cefâ mâ'şukdan / Rif'at-i 'uşşâka bâ'is şabr-ı hicrân değil mi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 6). [imtihândır, -dır]

İmtihândır her kula dôstdan gelen derd ü mihen / Zikrini zikr eyleyen nâ-çâra dermândır tabîb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 5). [imtihândır, -dır]

Olalı tekve-gâh-ı dilde mihmân 'Âdile yârim / Ne 'izz ü şân ile ne saltanatla **imtihânım** var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 7). [imtihânım, -ım]

Çekilen çileniñ esbâbını Allah bilir / **İmtihândır** bize ol pâdişah eyler fermân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 5). [imtihândır, -dır]

İns ü cinni yaradıp etdi 'ibâd / **İmtihândır** kullara ancak murâd (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 4). [imtihândır, -dır]

imtiyâz: Ayrıcalık, seçkinlik.

Bu şerefle buldu gâyet **imtiyâz** / Cümle-i aşhâb oldu gıpta-sâz (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 14). [imtiyâz,]

in: İnnek, kaplamak.

Hem 'ibâd-ı şâlihînin üstüne / Nûr-ı gufrân u 'inâyâtın **ine** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 13). [ine, -e]

İn ü ânımız: Bu şu, teferruat.

Egerçi her kişide bir emel var / Bizim onda ne **İn ü ânımız** var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 7). [İn ü ânımız, -ımız]

'inâbet eyle: Günahlara tövbe edip Hak yoluna dönmek.

Eyle Mevlâ'ya 'inâbet terk edip bu benliği / Câhil-i âdâbsın çün kılmâ da'vâ-yı şafâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 2). ['inâbet eyle,]

‘inān: Dizgin.

Esb-i nefsiñ tüt ‘**inān**ın verme yol yañlış gider / ‘Ādile merdānelik et ‘aşk ile meydāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 6*). [*‘inānın, -ın*]

inan: Bir şeyin doğruluğuna güvenmek, onaylamak, kabul etmek.

Ezel (Nañnū kasemnā)yā **inandık** / Ümīdi kesmedik ĩmānımız var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 5*). [*inandık, -dı, -k*]

Āteş-i ‘aşkıñ olup hāne-i dilde mihmān / Yakdı ser-tā-be-kādem cismimi bi’llāh **inan** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1*). [*inan,]*

‘inānıñ verme: Dizginleri bırakmak.

Esb-i nefsiñ tüt ‘**inānıñ verme** yol yañlış gider / ‘Ādile merdānelik et ‘aşk ile meydāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 7*). [*‘inānıñ verme, -me*]

‘ināyet: Lütuf, ihsan, iyilik.

Yā Rab ‘**ināyetiñ** yoluna bakmada gözüm / Et nā’il ü vişāl o yāra meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 6*). [*‘ināyetiñ, -iñ*]

Varılmaz dergeh-i eltāfiña bu hāl-i ‘aczimle / Kābül etse fedā cānım ‘**ināyet** kıl meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 2*). [*‘ināyet,]*

Seher-gāh ‘Ādile āh ile yalvar ‘āşıkān-āsā / Deyüp muhtācınım yā Rab ‘**ināyet** kıl meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 8*). [*‘ināyet,]*

Şarıldım dāmen-i rahm u vefāña ya Resūla’llāh / Şefā’atle ‘**ināyettir** niyāzım Ehl-i Beytiñden (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 4*). [*‘ināyettir, -tir*]

(Men ‘araf) esrārını bulamazlar illā ehl-i Fazl / Fazlına benden taleb senden ‘**ināyet** yā Mu’īn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4*). [*‘ināyet,]*

Merhamet kānı ‘**ināyet** menba’ı / ‘Āciz u üftādgānıñ eşfa’ı (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 9*). [*‘ināyet,]*

‘ināyet eyledi: İyilik etmek, yardım etmek, ihsan etmek.

Fethī Pāşā’ya ‘**ināyet eyledi** / Hākklarında lūtf ü himmet eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 61*). [*‘ināyet eyledi, -di*]

Hākķıma çok sa’y ü himmet eyledi / Vālidem gibi ‘**ināyet eyledi** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 32*). [*‘ināyet eyledi, -di*]

‘ināyet kıl: Yardım etmek, iyilikte bulunmak.

Şefā’at kıl ‘**ināyet kıl** bizi Hākķ’a delālet kıl / Derūnum pūr-leţāfet kıl Ebā Eyyūbe’l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 8*). [*‘ināyet kıl,]*

inci: İstiridyе gibi bazı kabuklu deniz hayvanlarının içerisinde oluşan, değеrli, küçük, sert, sedef renginde süs tanesi // su damlası.

Hürüş ile şadā-yı sāz-ı ‘aşka mest olup cümle / Coşup emvāc ile baħr-ı şafa **incilerin** saçdı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [*incilerin, -ler, -in*]

incilā: Parlama, aydın ve ışıklı olma.

Cemālīñ nūru mir’āt-ı Cenāb-ı Hākķ olan cānān / Münevver şem’-i ‘aşkıñ **incilāsı** artar eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 2*). [*incilāsı, -sı*]

incin: Üzüntü duymak, gücenmek, kırılmak.

İncinir cânın eger incitir iseñ bir cân / Dervîşe meskenet ü maḥviyet ü şabr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 9*). [incinir, -ir]

Bilir vardır ğamı etmez ferahla meyl-i cânāna / Maḥabbet iktizāsıdır gönül devrāna **incinmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [incinmez, -mez]

Baḳar mir'āt-ı ḳalbe luṭf ü ḳahr ile o meh 'aşık / Şafā vü zūlmüne baḳmaz durur merdāne **incinmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [incinmez, -mez]

Ezelden çille-i 'aşkı çeker 'aşıklar eyva'llāh / O cânlar ermese dermāna da Loḳmān'a **incinmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [incinmez, -mez]

Bir iki gün olanlar tekye-i 'aşkıñda miḥmānıñ / Geçer 'Âdile-āsā cümleden ekvāna **incinmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5*). [incinmez, -mez]

Olanlar ehl-i dil çille çeker cânāna **incinmez** / Bilenler pâdişāhın emrini dev-bāna **incinmez** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1*). [incinmez, -mez]

İncinir cânın eger incitir iseñ bir cân / Dervîşe meskenet ü maḥviyet ü şabr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9*). [incinir, -ir]

incit: Birini üzme, kırmak, gücendirmek.

Ḥaḳ yoluna cân verdiler / **İncitme** hiç dervîşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 1*). [incitme, -me]

Cānān yolunu buldular / **İncitme** hiç dervîşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 2*). [incitme, -me]

Ḥaḳ erenler ḳılmış velī / **İncitme** hiç dervîşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 4*). [incitme, -me]

Böyle demiş ehl-i kemāl / **İncitme** hiç dervîşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 6*). [incitme, -me]

Vaḥdet şarābın içdiler / **İncitme** hiç dervîşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 8*). [incitme, -me]

Tā göresin Ḥaḳkın yüzün / **İncitme** hiç dervîşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 10*). [incitme, -me]

İncinir cânın eger **incitir** iseñ bir cân / Dervîşe meskenet ü maḥviyet ü şabr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 9*). [incitir, -ir]

Gel ey zāhid zebānıñ çek şaḳın 'uşşāḳı **incitme** / Eden tevfiḳ ile zıkr-i Ḥudā 'uşşāḳı **incitme** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1*). [incitme, -me]

Dili Ḥaḳ ile birleşmiş visāl-i dōstu celb etmiş / Sivādan cümleden geçmiş şaḳın 'uşşāḳı **incitme** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 2*). [incitme, -me]

Tehī şanma görüp ehl-i dili çeşm-i ḥaḳāretle / Şunup beyhūde bu 'aşkı şaḳın 'uşşāḳı **incitme** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 3*). [incitme, -me]

Seni Ḥaḳ'dan ederler dūr ki olma zāhid-i maḡrūr / Murādları Cemālu'llāh şaḳın 'uşşāḳı **incitme** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 4*). [incitme, -me]

Şūfī bu dersi taḥşīl et ki her derdin devāsıdır / Şafādır cāna cevri-ide şaḳın 'uşşāḳı **incitme** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5*). [incitme, -me]

Giderler ḥāne-i dōsta kadar külfetsiz 'Âdile / Gedā şuretda ma'nen şāhdır 'uşşāḳı **incitme** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 6*). [incitme, -me]

Gel ey zāhid zebānıñ çek şaḳın 'uşşāḳı **incitme** / Eden tevfiḳ ile zıkr-i Ḥudā 'uşşāḳı **incitme** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1*). [incitme, -me]

Gönül **incitme** nigārın acınır / Aḡlama rıḳḳat-i yāre doḳunur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 1*). [incitme, -me]

İncinir cânın eger **incitir** iseñ bir cân / Dervîşe meskenet ü maḥviyet ü şabr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9*). [incitir, -ir]

Zāhidā ḥor bakma **incitme** o ‘ālī erleri / Var eliñ diliñ çek onlardan şaḥın cān u seri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 1). [incitme, -me]

Bilirsin nefsiñi sen tā bilirsin sır-ı Mevlāyı / Şaḥın **incitme** nefsiñ-çün gedāyı bāyı sultānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 2). [incitme, -me]

Ḥazer kıl zāhide buğz eyleme merdānı Mevlā’ya / Şaḥın bağı yanık ‘uşşākı **incitme** cefādan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 2). [incitme, -me]

Emr-i Ḥaḥḥ’a rāzı oldu kimseyi **incitmedi** / ‘Ākıl olan onuñ aḥvālinden eyler intibāh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 8). [incitmedi, -me, -di]

‘ind: Yan, kat, huzur.

Zihī ‘āşık ki bakmaz dōstunuñ cevri ile luṭfuna / Şafā ile cefā **‘indinde** bir başka cihān olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 5). [‘indinde, -i, -nde]

Ḳavl-i mā’ sūmīde şafvetle ederdı ıṣḡā / Çünkü **‘indinde** onuñ bir idi şāh ile gedā (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 11). [‘indinde, -i, -nde]

inkār: Reddetme, kabul etmeme.

Benim ‘āşık güzel yāra mecālīñ yokdur **inkāra** / Sever mi sāde-dil zūhhād ağıyar olmayan göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4). [inkāra, -a]

Hāşılı **inkār** olunmaz himmeti / Cāy-gāh ede aña Ḥaḥ cenneti (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 68). [inkār,]

inkār eder: Kabul etmemek, reddetmek.

‘Ādile **inkār eder** elbet ‘azāb-ı dūzaḥı / Cennet olsa meskeni sensiz yine ikrārı güç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 6). [inkār eder, -er]

inkār eyleme: Reddetmek, kabul etmemek.

Eyleme inkār gizli nice biñ vardır velī / Nās şıfāt ile şıfatlanır bilinmez evliyā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 10). [inkār eyleme, -me]

inkār eyleyen: Reddetmek, kabul etmemek.

(Aḥsen-i taḳvīm)’i **inkār eyleyen** İblīs’dir / Zāhidā mīr’āt-ı ḳalbi pāk edip Sübhān’ı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 2). [inkār eyleyen, -y, -en]

inkāra gelme: İnkār etmek, inanmamak, onaylamamak.

Amān **inkāra gelme** ‘āşıkānıñ ḳavl ü güftārın / Çü sen fehm edemezsin remz-i nuṭḳ-ı evliyādan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 3). [inkāra gelme, -me]

inkılāb: Değişim, dönüşüm, bir durumdan başka bir duruma geçiş.

Ḳalbe mānend-i sefīne **inkılābı** celb eder / Baḥr-ı ‘āşıkıñ rüzgārı rāḥat-ı berden lezīz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 5). [inkılābı, -ı]

inle: Acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak.

İñler vücūdda dest u vaṭan der de āh eder / Yārını medḥ eder öter pür-efgān göñül ḳuşu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 3). [iñler, -r]

ins ü cinni: İnsanlar ve cinler.

İns ü cinni yaradıp etdi ‘ibād / İmtihāndır ḳullara ancaḥ murād (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 4). [ins ü cinni, -i]

inşā edip: Kurmak, yapmak.

Nice köşk nice şaraylar edip inşā fānide / Görmedi maşşūdu üzre kimse devlet lezzetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 4*). [*inşā edip, -ip*]

inşā eyle: Meydana getirmek, yapmak.

Ey kalem vaşfını bir a'zamiñ eyle inşā / Kim o hıdmetle saña bahş ede luţfuñ Mevlā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 1*). [*inşā eyle,]*

inşāf eyle: İnsaf etmek, merhamet etmek, acımak.

Götür başña 'aqlıñ eyle inşāf / Saña benlik büyük külfet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 3*). [*inşāf eyle,]*

inşāf ü cūd ü ma'dilet: Merhamet, cömertlik ve adalet.

'Âdeti ihsān ü luţf u merhamet / Sireti **inşāf ü cūd ü ma'dilet** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 64*). [*inşāf ü cūd ü ma'dilet,]*

insān: İnsanoğlu, adem.

Ne **insāndur** bu insānı bileydiñ / Bu sırrı ańlamak 'irfān degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5*). [*insāndur, -dur*]

Ne insāndur bu **insānı** bileydiñ / Bu sırrı ańlamak 'irfān degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5*). [*insānı, -ı*]

Halk içinde bī-nişān olmuş gezer ehl-i kemāl / İste onu bī-nişān **insān** içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 2*). [*insān,]*

Pōta içinde mişl-i zer **insānları** hep kul eder / 'Aşk cāhil ü nādānları eşhāb-ı hāl eder 'āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 5*). [*insānları, -lar, -ı*]

Ol dōst arar da cevelān edip uçar / Bu ma'nā gizlidir **insāna** her an gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 4*). [*insāna, -a*]

Cihāna tā ezelden mā'il oldu nefsi-i insānī / Onuñ hep hīlesin bilmektedir **insānıñ** 'irfānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 1*). [*insānıñ, -ıñ*]

Eger **insān** eger hayvān ü eşyā / Bu sırrıñ oldular hayrān-ı şānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 6*). [*insān,]*

insān: İnsan, adam.

Tarfetü'l-'ayn olma gāfil Hāzret-i Allāh'dan / Zıkr-i Hakk'a rüz u şeb sa'y eyleyen **insān** olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 2*). [*insān,]*

Hilm ü rıfk üzere ol **insān** iseñ / Hakk için cümleye hürmet ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 4*). [*insān,]*

insān: İnsan, kişi, şahıs.

Eder mi degme **insān** 'Âdile 'uşşāk kavlin derk / Kelām-ı 'aşkı 'ārīf ğayr-ı güftarı n'ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8*). [*insān,]*

Şoĥbet-i 'ārifle 'ārif katreşi 'ummān olur / Mes'ele-i 'aşkı bilir kāmīl **insāndır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 4*). [*insāndır, -dır*]

İstikāmetle mürīd-i mürşīd olan 'Âdile / Eylemek nāsūtunu lāhūt ol **insāndadır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 7*). [*insāndadır, -da, -dır*]

insān olasıñ: İnsan olmak, adam olmak, yaratılmışların en üstünü olmak.

Gel ey zâhid taleb kıl hüs-n-i hülku olasin insân / O bir ‘ilm-i Hudâ’dır bilmeyen onu olur hayvân
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1). [insân olasin, -a, -sın]

insân-ı kâmil: Kemale ermiş, olgun insan.

Visâl-i yâra tâlib zümre-i merdâne muhtâcdır / Bu sözü fark eden **insân-ı kâmil** her zamân gelsin
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 5). [insân-ı kâmil,]

inşâ-yı kelâm etmek: Sözü kaleme almak, sözün tarifini yapmak.

Gayr-ı mümkün şânlarında etmek inşâ-yı kelâm / Mefhâr-ı kevneyniñ olsun cümle âline selâm
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 12). [inşâ-yı kelâm etmek, -mek]

inşirâh: Ar. Açılmak, gönül açılmak, ferahlanmak, keyif gelmek.

Bulup ‘aşkıñla şadım **inşirâhı** âfitâb-âsâ / Füyûzâtıñla ihsânıñ sa‘âdet kıl meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 5). [inşirâhı, -ı]

inşirâh-ı dil-i islâm’a: İslam’ın gönül ferahlığı.

Fi’l ü tedbiri bırak cümlesi takdîr-i Hudâ / **İnşirâh-ı dil-i İslâm’a** rıza-pâk gerek (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2). [inşirâh-ı dil-i islâm’a, -a]

inşirâh-ı kalble: Açık, ferahlamış kalp.

‘Ömr-i bâkîmiz füyûzâtıñla müzdâd eyleyip / **İnşirâh-ı kalble** dermân et yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 4). [inşirâh-ı kalble, -le]

intibâh eyler: Uyandırmak, farkına vardırmak.

Emr-i Hakk’a râzı oldu kimseyi incitmedi / ‘Âkıl olan onun aḥvālinden eyler intibâh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 8). [intibâh eyler, -r]

intihâ: Son, nihayet.

Ḥamd-i bî-ḥad Ḥazret-i Hakk’a sezâ / Luṭfuna ihsânına yok **intihâ** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 1). [intihâ,]

Ḳulların her vechile şādân eder / Luṭfuna ihsânına yok **intihâ** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 3). [intihâ,]

Baḥrlar olsa midâd eşcâr kalem / Medḥ ü vaṣf-ı şânı bulmaz **intihâ** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 19). [intihâ,]

intihâ bulmaz: Bitmek, sona ermek.

İbtidâdan ‘âczim ikrâr eylerim / Çünkü vaṣf-ı şânı bulmaz intihâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 73). [intihâ bulmaz, -maz]

intikâm alma: Kendisine yapılan olumsuzluklar karşısında kişinin öç alması.

Kimseniñ cânını yakmak oña ḡayr-ı imkân / **İntikâm alma** ise müşkil ü ihsân âsân (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 8). [intikâm alma, -ma]

intizâr: Beklemek; birinin yolunu gözlemek.

Yok firâkıña taḥammül ne gerek hûr u bihişt / **İntizârından** murâdı ‘aşıkıñ dîdâr bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 4). [intizârından, -i, -ndan]

intizâr: Bekleyiş, birinin yolunu gözleme.

Meded ey sâki serde ıztırâb ile humârım var / Kerem kıl bâdeye muhtâc oldum **intizârım** var
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 1). [intizârım, -ım]

ir: Ulaşmak, yetişmek.

İrgirip katremi lütfuñ ile ‘ummâna / Mey-i vaşlıñla bula neş’e dil-i zâr bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4). [irgirip, -gir, -ip]

irem: Efsaneye göre Ad kavminden Şeddâd’ın cenneti yeryüzünde kurmak maksadıyla yaptığı şehrin adı olup edebiyatımızda “cennet bağı, dünya cenneti, cennet kadar güzel ve bayındır yer” anlamında kullanılır.

Sevk buldukça o güllerle **İrem** / ‘Âşık-ı şâdıqları göre Kerem (Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 104). [irem,]

‘irfân: Manevi ve ruhi tecrübeyle edinilen sezgisel bilgi.

Ne insândur bu insânı bileydiñ / Bu sırrı anlamak ‘**irfân**’ degil mi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5). [‘irfân,]

Ermez reh-i murâda meşgûl-ı gâflet olan / Kalbinde ehl-i hâlîñ ‘**irfân**’ bulunur cânâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 5). [‘irfân,]

Tâlib-i ‘aşk ol ki yâr ‘**irfan**’ içinde gizlidir / Kalbi seyr et aç gözün cânân içinde gizlidir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 1). [‘irfan,]

Bu dünyânın tükenmezse belâsı / Çekeriz çillesin ‘**irfânımız**’ var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 3). [‘irfânımız, -ımız]

Dil nazargâh-ı Hudâ’dır deme bî-kes hoşça tut / Hizmetiñ Allah için olsun ki ‘**irfanlık**’ budur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 2). [‘irfanlık, -lık]

Cihâna tâ ezelden mâ’il oldu nefs-i insân / Onuñ hep hilesin bilmektedir insânın ‘**irfânı**’ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 1). [‘irfânı, -ı]

‘irfân ehline: Arifler.

Eder hep şûret-i ahvâline ‘arifleri hayrân / Açar ‘**irfân ehline**’ nice esrâr-ı hikmet mey (Âdile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 10). [‘irfân ehline, -ne]

‘irfân u cûd u mes’adet: Mutluluğun bereketli bilgisi.

Ey mü’în ü destgârim etme eksik himmetiñ / Sendedir ‘**irfân u cûd u mes’adet**’ şeyhim ‘Alî (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 6). [‘irfân u cûd u mes’adet,]

‘irfân ü vefâ menba’ı: Bağlılık ve ilim kaynağı.

Nâzım-ı Mesnevî vü râmiz-i sırr-ı Kur’ân / Tercemân-ı nebevî menba’ı ‘irfân ü vefâ (Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 2, Beyit 42). [‘irfân ü vefâ menba’ı,]

irgür: Eriştirmek, ulaştırmak.

Yâ Rab olayım bende-i dîvân-ı mahabbet / **İrgür** beni hum-hâneye hayrân-ı mahabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 1). [irgür,]

Bu ‘âlem bir güzel ‘âlem çalış maşşûduña er gör / Kalıp aldanma nefse emr-i Hakk’ı yerine **irgür** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1). [irgür,]

Rızâ-yı nefsi terk et ‘Âdile tâ / Rızâ-yı Hakk’ın **irgür** yarlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 7). [irgür,]

iris: Kavuşmak, ulaşmak.

İkimiz de nâ'il olduḡ maḡşada / **İrişildi** vaḡt-i 'izz ü es'ada (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 51*). [*irişildi, -il, -di*]

irşād: *Doḡru yolu gösterme; manen aydınlatma, uyarma.*

Çillesi cilvedir âdâb-ı tarîḡı **irşād** / Maḡbaḡ-ı 'aşḡ ocaḡı bâbı melâz-ı fuḡarâ (*Âdile Sultan Divanı, Terḡib-bend 2, Beyit 44*). [*irşād,]*

irşād eden: *Doḡru yolu göstermek, uyarmak.*

Seni **irşād eden** ol pîr-i 'aşḡı ḡâflet etme bul / Vücûduñ maḡv edip al baḡr-ı 'aşḡa 'Âdile sen gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [*irşād eden, -en*]

irşād eylediñ: *Doḡru yolu göstermek, aydınlatmak.*

Râḡ-ı Ḥaḡḡ'ı bizlere gösterdiñ **irşād eylediñ** / Gevher-i deryâ-yı 'izz ü 'âḡfet şeyḡim 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 4*). [*irşād eylediñ, -di, -ñ*]

irşād eyler: *Doḡru yolu göstermek, uyarmak.*

Eylemez esrârını ifşâ bilir bî-ḡāneyi / Eyler irşād onu kim ol maḡrem-i 'irfāndır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 7*). [*irşād eyler, -r*]

irşād ide: *Doḡru yolu göstermek, uyarmak.*

Bir Muḡammed 'Alî Pāşâ idi ol dūnyāda / Luḡf-ı pîrān anı **irşād ide** 'uḡbada (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 3*). [*irşād ide, -e*]

irtihāl: *Dūnyadan ahirete ḡöçme, ölme.*

Ruḡşat-ı Ḥaḡ ile ḡoḡ sırr söyledi / **İrtihāli** vaḡtın i'lān eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 28*). [*irtihāli, -i*]

irtihāl etdi: *Göç etmek.*

Vālide Sultān etdi irtihāl / Soñra da 'Abdūlmecîd-i ḡoş-ḡişāl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 54*). [*irtihāl etdi, -di*]

irtihāl etsem: *Göç etmek.*

Çäre yoḡdur **irtihāl etsem** gerek / 'Azm-i vaşl-ı Zü'l-celāl etsem gerek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 93*). [*irtihāl etsem, -se, -m*]

irtihāl eyledi: *Ahirete ḡöçmek, ölmek.*

Çün olup altmış sekiz yıl ber-ḡayāt / Eyledi yüz kırḡ sekizde irtihāl (*Âdile Sultan Divanı, Terḡib-bend 1, Beyit 55*). [*irtihāl eyledi, -di*]

irtihāl kıldı: *Dūnyadan ahirete ḡöçme, ölme.*

Yirmi beş yaşında kıldı irtihāl / Cennetü'l-Firdevs'de buldu şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Terḡib-bend 1, Beyit 76*). [*irtihāl kıldı, -dı*]

irtihāl-i ḡazret-i maḡmūd ḡān: *Sultan Mahmut'un ḡöçü.*

Eyledi ol ye'sini diḡer ciḡān / **İrtihāl-i Ḥazret-i Maḡmūd Ḥān** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 21*). [*irtihāl-i ḡazret-i maḡmūd ḡān,]*

iş'ār: *Haber verme, bildirme.*

Tabīb-i cānsın ‘aşk hastasına eyleyen dermān / Şifā-yı ‘Ādile fermānıña **iş‘ārıña** maḥşūş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 8*). [*iş‘ārıña, -iñ, -a*]

Remz-i ‘aşkı zāhid-i şüret-perest etmez hayāl / Nükte-i tevḥīdi zīrā münkire **iş‘ārı** güç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 2*). [*iş‘ārı, -ı*]

Edenler ḥilye-i evşāfını ey nūr-ı Hāk **iş‘ār** / Füyūzāt-ı kemāl ile ḥavāşı artar eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 6*). [*iş‘ār,]*

Ḳudret ü ikrāmıña izhār için / Hıkmət ü iḥsānıñı **iş‘ār** için (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 19*). [*iş‘ār,]*

iş‘ār eyleyen: Bildirmek, haber vermek; göstermek.

‘Aşkdır fehmi ile **iş‘ār eyleyen** derd-i dili / ‘Aşkdır bak ‘Ādile çarḥı eden keşf ü beyān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 10*). [*iş‘ār eyleyen, -y, -en*]

işāret: İz, alamet, emare.

Bir **işāret** ile şakḳ eyledi bedr-i kāmery / Menba‘-ı feyz ü işārāt ‘aleyhi’s-şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 12*). [*işāret,]*

isbāt: Kanıtlamak.

Şāhib-i feyz ü kerāmāt idigine **işbāt** / Etdi seyr ü ḥarekāt emrin alınca dīvār (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 37*). [*işbāt,]*

isbat eyler: Kanıtlamak, doğrulamak.

‘Ārifīñ cismi kelāmu’llāh ile bulur hayāt / Eyler isbat (Fe’zḳürü) emri dili Ḳur’ān’dır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 3*). [*isbat eyler, -r*]

isbāt-ı sihri: Sihri ortaya çıkarma, büyüyü kanıtlama.

Etdi Hāk olduğuna Ādem’in **işbāt-ı sihri** / Perdedir Hākḳ’a sivā añla sözüm etle deri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 2*). [*işbāt-ı sihri, -i*]

işbu: Bu, işte bu.

Geldi bu caşr-ı Muharrem ey Hüseyin-i Kerbelā / **İşbu** demdir vakt-i matem ey Hüseyin-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [*işbu,]*

Bāğ-ı cennet gülleri açılmış **işbu** cāyda / Çār ırmaqdır dehānından ne a’lā sūt aḳar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 1*). [*işbu,]*

Ezelden **işbu** cismim ḥāk-i derd ü ğamla yuğrulmuş / Cefā kaftanını anmā ki taḳdirim revā görmüş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 1*). [*işbu,]*

‘Aşk içre **işbu** meclisde döner peymāneler / Cān fedā et mişl-i İsmā’ıl olup ḳurbāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 4*). [*işbu,]*

Ṭālib-i dīdār olan merdāne muḥtācdır hemān / **İşbu** sırrı fark eder bir kāmīl insān gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 5*). [*işbu,]*

Onu da aldı felek koydu bizi ḥasretde / **İşbu** acılarñ Hāk şabrını etsin iḥsān (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 7, Beyit 8*). [*işbu,]*

Mazḥar-ı feyz-i Cemālullah’dır / **İşbu** sırı ‘āşīkān āğāhdır (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 2*). [*işbu,]*

İşbu ḥāle vālidī Maḥmūd Ḥān / Dedi yandı Mirimāh’ım cism ü cān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 39*). [*işbu,]*

İşbu vaḳ’a üzre pek çok geçmedi / ‘Atıyye Sultān da riḥlet eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 75*). [*işbu,]*

İşbu hâli içre rahmetli peder / Gayret ü ihsân u şevkatli peder (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 91*). [*işbu, j*]
'Aksine devr etdi soñra **işbu** çarh-ı bî-vefâ / Hâzret-i 'Abdûlmecîd Hân eyledi 'azm-i beķâ (1277) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 5*). [*işbu, j*]
İşbu zevk-i dille geçdi haylî sâl / Mûcib-i firķatdır ammâ ki vişâl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 52*). [*işbu, j*]
İşbu efkâr ile olmuşken hārāb / Görmüş idi bir gece bir özge h̄vāb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 43*). [*işbu, j*]
İşbu temāşāya fedā 'āşıkān / Şalli 'alā seyyidinā Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 12*). [*işbu, j*]
Geldi bu 'aşr-ı muharrem ey Hüseyn-i Kerbelā / **İşbu** demdir vaķt-i mātem ey Hüseyn-i Kerbelā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 1*). [*işbu, j*]

ise: *Ek fiilin şart eki (-sA) almış şekli.*

Seniñ 'aşkıñ eğer te'sîr etmez **ise** bu cāna / Huzûru bulmayan cān ü dile minnet mi var yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2*). [*ise, j*]
Ger ihsānıñla mahv olmaz **ise** bu defter-i cürmüm / Füyuzâtıñ erişmezse baña rāhat mı var yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3*). [*ise, j*]
Ger ziyāret etmez **isem** ol mübārek ravzañı / Bu cihānda hep seniñ 'āşıklarıñ ağlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4*). [*isem, -m j*]

işit: *İşitmek, duymak, dinlemek.*

İşit bu nükteyi irāķ şanma kendini Hāķ'dan / Hemān bākî kalan ol zū'l-celālin vechidir zîrā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 3*). [*işit, j*]
Kulağımız 'abes kavli **işitmez** / Bizim āmentüye imānımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 8*). [*işitmez, -mez j*]
Bu ne āhenk kim götürür Raķş'a çarhı 'Ādile / Muṭrıb-ı 'aşkı **işit** cāndan nişāndır müsiķî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 6*). [*işit, j*]
İşitmez nāle vü āh ü fiğānı / Tutar yeksān hemān pîr ü civānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 5*). [*işitmez, -mez j*]

islām edip: *Müslüman etmek.*

Kuvve-i kudsiyyesi kāfiri **İslām edip** / Himmet-i 'āliyyesi münkiri eyler ilzām (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 29*). [*islām edip, -ip j*]

islāmiyān: *İslām ümmeti.*

Ḍalāletden necātı buldular **İslāmiyān** gerçi / Tarīķatda giden her ğussa vü ğamdan olur berî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 7*). [*islāmiyān, j*]

isle: *Çalıştırmak.*

Dilde 'aşkıñ sâ'atin kur **isle** de gör her vaķit / Bir daķıķa ğāfil olanıñ yeri nîrān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 4*). [*işle, j*]

ism: *İsim, ad; şöhret, nam.*

Baña bes ism-i Gufrānıñ derūnumda meded yā Hāķ / Ki Settār **ismiñe** 'afvıñla kıl nā'il meded yā Hāķ (*Âdile Sultan Divanı, Diğēr 3, Beyit 1*). [*ismiñe, -iñ, -e j*]

Feyzi 'ayān **ismi** hafî / Nutķu büyük zātı Celîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 4*). [*ismi, -i j*]

Zāhir **ismiñ** gibi bātında degilsin sultān / Veremez fā'ide bu saltanat ü devlet ü şān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1*). [*ismiñ, -iñ*]

İsmi gibi Şālīhā hem 'ābide / Zākire hem şākire hem zāhide (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 24*). [*ismi, -i*]

Anaları **ismi** de Furs-i Felek / Pederim merhūm Maḳbūle Melek (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 59*). [*ismi, -i*]

Hulku hüsnü veş cemīl ü dehrde yektā idi / **İsmi** gibi ḥayrlı ḥayrı sever ra'nā idi (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 5*). [*ismi, -i*]

ism ü şifātın: Allah'ın isimleri ve sıfatları.

Bildirip **ism ü şifātın** Ādem'e / Ḳudretiñ i'lān etdi 'āleme (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 5*). [*ism ü şifātın, -ın*]

ismā'ıl-āsā: Hz. İsmail gibi.

Ol İbrāhīm Ḥaḳ'dan ḡayra muhtāc olma 'ālemdē / Rızā-yı Ḥaḳ'da **İsmā'ıl-āsā** ol selīm 'āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 6*). [*ismā'ıl-āsā,]*

'ismetā: "Ey İsmet!" anlamına gelen seslenme.

Ṭal'atiyle meclis-i rindān bulurdu āb ü tāb / Bende olsam **'İşmetā** ol feyzle mest ü ḥarāb (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 21*). [*'ismetā,]*

ism-i a'zam: En yüce isim; Allah'ın bütün isimlerini kendinde toplayan ismi. (Allah'ın isimlerinden hangisi olduğu bilinmeyen bu isim söylendikten sonra dilenen her şey yerine gelirmiş.).

İsm-i a'zam mazhar-ı insān-ı ma'nādır yakīn / İşte Ḳur'an oku ol Ḳur'an içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 3*). [*ism-i a'zam,]*

Ya ilāhī **ism-i a'zam** 'aşkına / Nāşır ü Raḥman ü Erḥam 'aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 99*). [*ism-i a'zam,]*

ism-i a'zamı: En büyük, en yüce isim.

Yazılı nām-ı Muḥammed dilde **ism-i a'zamı** / Dilde bu naḳş-ı şafā iḥsān-ı Mevlā degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4*). [*ism-i a'zamı, -ı*]

ism-i celāl: Büyüklük sahibi, celal sahibi Allah ismi.

'Ādile ezḳārın olsun dā'imā **ism-i Celāl** / Sırr-ı pāk-i Muştafā'dır Ḥazret-i Ḳur'an'a gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 6*). [*ism-i celāl,]*

ism-i celāl'e: Büyüklük sahibi, celal sahibi Allah ismi.

'Aşık ile **ism-i Celāl'e** ḡarḳ olan bulur necāt / Sāhil-i vaşla erip de vāşıl-ı 'ummān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 5*). [*ism-i celāl'e, -e*]

ism-i gaffār: "Kullarının günahlarını affeden, bağışlaması çok olan" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır.

Rāh-ı 'aşka erişip terk et fenā gülzārını / **İsm-i Gaffār** ile kıl bülbül mişālī zārını (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 7*). [*ism-i gaffār,]*

ism-i gufrānıñ: Affeden ve bağışlayan ismi.

Baḡa bes **ism-i Gufrānıñ** derūnumda meded yā Ḥaḳ / Ki Settār ismiñe 'afvıñla kıl nā'il meded yā Ḥaḳ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [*ism-i gufrānıñ, -ıñ*]

ism-i hażret-i peygamberi: *Hazreti Muhammed'in ismi.*

İsm-i zāt-ı Hażret-i Bārī karīnīndir seniñ / Lafzatu'llah ile **ism-i Hażret-i Peygamberi** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 7*). [*ism-i hażret-i peygamberi, -i*]

ism-i mā 'şuk: *Sevilenin, sevgilinin adı.*

Şaklar 'aşık sinede cân gibi nām-ı dilberi / **İsm-i mā 'şuk** yād olursa mahv olur cân ü tenim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 5*). [*ism-i mā 'şuk,]*

ism-i pāki: *Saf, temiz nam.*

Ol mübarek **ism-i pāki** nūr-i mişbāh-ı ezel / Ya 'ni mişbāh u sirāc-ı şer'-i zāt-ı Kibriyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 2*). [*ism-i pāki, -i*]

ism-i pākine: *Saf, temiz nam.*

İsm-i pākine sa 'ādetle muvaffak olmuş / Ol mübarek-şiyem ol hayr-kağem feyz-kaşın (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 17*). [*ism-i pākine, -i, -ne*]

ism-i zāt-ı devletiñ: *Mutluluk sahibinin adı.*

Oldu çün tevñide tevñik **ism-i zāt-ı devletiñ** / Rüy-i arza gelmedi emşāliniñ kat 'ā ferī (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 8*). [*ism-i zāt-ı devletiñ, -iñ*]

ism-i zāt-ı hażret-i bārī: *Hz. Allah'ın zatının ismi.*

İsm-i zāt-ı Hażret-i Bārī karīnīndir seniñ / Lafzatu'llah ile ism-i Hażret-i Peygamberi (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 7*). [*ism-i zāt-ı hażret-i bārī,]*

ism-i zāt-ıñ hürmetine: *Allah'ın isminin şerefine.*

İsm-i zāt-ıñ hürmetine kalbimi sen şāf kıl / Hüsn-i hulk ile beni şādān et yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 5*). [*ism-i zāt-ıñ hürmetine, -i, -ne*]

ism-i zāt-ıñla: *Zatının ismi.*

Göñlümü pāk edip hilm-iñle / **İsm-i zāt-ıñla** sa 'ādet bulayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 6*). [*ism-i zāt-ıñla, -iñ, -la*]

isnā 'aşerde: *On iki.*

Maṭla'ı **isnā 'aşerde** āfitāb / On iki burca imām-ı feyz-yāb (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 22*). [*isnā 'aşerde, -de*]

'işret: *İçki.*

At bu zāhir 'işreti rühāni **'işret** hōşcađır / Saña bir gün gelmesidir emr-i Haqq'ın şerbetin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 3*). [*'işret,]*

isr-i ābā-i celil'e: *Büyük ataların izi, yolu.*

Hizmet-i şer'-i muṭahhar etdiler / **Isr-i ābā-i Celil'e** gitdiler (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 91*). [*isr-i ābā-i celil'e, -e*]

iste: *Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz, aha.*

İsm-i a'zam mazhar-ı insân-ı ma'nâdır yakîn / **İşte** Kur'an oku ol Kur'an içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 3*). [işte,]

İşte bu bir neş'edir kim zevkını / Ger şafâ ehli bilirse yeri var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 2*). [işte,]

'Âdile kula vazîfe tâ'at ü teslîmdir / Zîkr ü fikrin ola Mevlâ **işte** sultânlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 6*). [işte,]

'Âdile kayd-ı gam-ı dehr 'aceb 'illetdir / **İşte** ol 'illete dermân eder hikmet-i 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 6*). [işte,]

Hem yalancının sözünü dinleyip verme kulağ / **İşte** buldur pend-i pîrân ü erenler bî-gümân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 5*). [işte,]

İşte ol çeşmi siyeh âfet-i cân mest-nigâh / Kendine bir nigh ile beni kıldı meftûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 7*). [işte,]

'Âlem-efrûz kıdem Âdem seniñ nûruñ idi / **İşte** ol nûr eyledi tevlîd hûrân u perî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 2*). [işte,]

İşte eñ evvel Hudâ tevķît edip de 'aşrını / Nûr-ı zâtından yaratmışdır o mâh-peykeri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 10*). [işte,]

İşte ol hırkasını lutf u mürüvvet birle / Bahş u ihsân buyurdu oña maħbûb-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 12*). [işte,]

İşte bir eşhâb-ı kerâmât idi / Kuṭb-ı zamân Hazret-i eş-Şeyḥ 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 11*). [işte,]

İşte ma'lûm oldu hâlim lâ-ilâç / Kesb-i şîḫhat edemez ğayrı mizâc (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 92*). [işte,]

İşte bu pür yara sînem gördü bir yara daḫı / Uğradı yâ'ni cefâ-yı çarḫ-ı ğaddâra daḫı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 13*). [işte,]

iste: Arzu etmek, dilemek, talep etmek.

İstemez 'aşk ile vîrân olan mâ'mûrluğ / Kâr-vân-ı gam-ı dil menzili vîrane gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 4*). [istemez, -mez]

Dem-â-dem şem'-i 'aşka karşı yan pervâne-i 'aşk ol / Diger kâr **isteme** Haḫ'dan hemân zîkr-i Hudâ'ya gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 4*). [isteme, -me]

Eger dest-i 'Alî'den kevseri nûş etmek **istersen** / Şaḫın meyḫâne-i süflîde içme şüfiyâ hiç mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 8*). [istersen, -r, -se, -n]

Bula bu sîne vü cânım sürürü sâkin ol ey dil / İlâhî **istemem** gönümde senden ğayrı yâr olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [istemem, -me, -m]

Haḫdan **iste** 'âfiyet kim istemiş Faḫr-i Cihân / Râh-ı 'aşkı tût ki ondan hoş râh olmaz saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5*). [iste,]

Haḫdan iste 'âfiyet kim **istemiş** Faḫr-i Cihân / Râh-ı 'aşkı tût ki ondan hoş râh olmaz saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5*). [istemiş, -miş]

Gezme 'âşık serseri dermân kıl derdine / Sen de **iste** sen de bul dūr olma sen de bul şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 6*). [iste,]

Halk içinde bî-nişân olmuş gezer ehl-i kemâl / **İste** onu bî-nişân insân içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 2*). [iste,]

Genc-i sultânîde olmaz **isteme** 'aşk cevherin / 'Âdile bir sırdır ol 'ummân içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 6*). [isteme, -me]

Dâ'imî faḫr ü fenâ devlet beḫâ ender beḫâ / Varlıkda **isteyen** devlet 'aceb nâ-dân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 5*). [isteyen, -y, -en]

Şöhret kerâmet **istemez** 'âşık-ı Rızâullâha er / 'Ârif olup ey dil hemân hep varlığı terk ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 6*). [istemez, -mez]

Bezm-i 'aşk-ı 'arīfāna ger duhūl **ister** iseñ / Dergeh-i mürşidde yeksān ol ki yol āsāndır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 6*). [ister, -r]

Devlet-i bākī vü dā'im **ister** iseñ 'Ādile / Cānıñ kıl rāh-ı 'aşk-ı yāre taqdīm ü nişār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 6*). [ister, -r]

Visāl-i murğ-ı dil **ister** şehā bu cānda eglenmez / Diler dermānı senden hasta dil Loḡmān'da eglenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 1*). [ister, -r]

Ḳanıp nūr-ı tecellīde ḡinā bulmaz tesellīsiz / Tecellī-i cemāl **ister** vişāliñ cānda eglenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 2*). [ister, -r]

Ḳamusu mā-sivā imiş cihānda 'aşkdan gayrı / Seni **ister** dil-i zārım cihān ü cānda eglenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 6*). [ister, -r]

İltifāt **ister** isen ol ḡamze-i hūn-hārdan / 'Ādile tūḡ-i tecerrüdle cihāndan ḡaydı kes (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 6*). [ister, -r]

Derd-i firḡatle firāş-ı ye'sde bīmārdır / Dil devā-yı vaşlıñ **ister** baḡr u kānım gel yetiş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 4*). [ister, -r]

Sa'y ile bulmaḡ gerek küncīde genci **isteyen** / Çün gönül mülkünden özge olmaya vīrānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [isteyen, -y, -en]

'Āleme pertev cemāl-i bā-kemālīñ ey güzel / Hūri 'āşık **istemez** diler cemālīñ ey güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 1*). [istemez, -mez]

'Aşkı yolunda bu cānı **isterim** ḡurbān ola / Dōst ile olan ezelden 'ahd ü peymān gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 3*). [isterim, -r, -im]

Döküp de dīdeden yaşlar o rāh-ı pūr-sa'adetde / Olur dergāha yüz sürmeklik **ister** muṭlaḡā gönülüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 3*). [ister, -r]

Medīne menba'-ı feyz u maḡām-ı vahy-ı Mevlā'dır / Ḥaḡīḡat Ka'be'sin onda ṭavāf **ister** şehā gönülüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 4*). [ister, -r]

İstemez 'aşk ile vīrān olan mā'mūrluḡ / Kār-vān-ı ḡam-ı dil menzili vīrane gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4*). [istemez, -mez]

Dem-ā-dem şem'-i 'aşka ḡarşı yan pervāne-i 'aşk ol / Diger kār **isteme** Ḥaḡ'dan hemān zıkr-ı Ḥudā'ya gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4*). [isteme, -me]

Eyle 'uzletde maḡabbet vahdeti keşretde hem / Görmek **istersen** eger cānān rüyün her zamān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 2*). [istersen, -r, -se, -n]

Ey 'āşık sen eger **ister** iseñ dīdārını yāriñ / Şaḡın dünyā sevenler ile ülfet eyleme bir ān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [ister, -r]

Bu gün meydān-ı 'aşk içre şalādır **isteyen** gelsin / Geçip cān ile hem başdan bu devrānı bilen gelsin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 1*). [isteyen, -y, -en]

Bu ḡurūfuñ remzini idrāk edip ma'nāya dal / Nūr-ı bākī **iste** ancaḡ bulasın ni'me'l-mu'tīn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2*). [iste,]

'Aşkıñla zevḡ alanlar ḡülzārı **istemezler** / Gamsızca eglenir cān yār meclise gelince (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 5*). [istemezler, -mez, -ler]

Dedim güzel beni zencīr-i zūlfūñ eyledi bende / Dedi bu bend-i 'aşkı **istemezszen** girme devrāna (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 4*). [istemezszen, -mez, -se, -n]

Bilmezem rüyüñdaki ḡālet midir muṭlaḡ ḡayāt / Can vermek **istiyor** dil görmesem cānānımı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 2*). [istiyor, -yor]

Rü'yet-i dīdārīña ey dōst ḡayr-ı lāyıkım / Ḥālini bilmez gönül **ister** yine bu ni'meti (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 2*). [ister, -r]

Eger dest-i 'Alī'den kevseri nūş etmek **istersen** / Şaḡın meyḡāne-i süflīde içme şūfiyā hīç mey (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 8*). [istersen, -r, -se, -n]

Ḳullarīñ cürm ile dergāhıñdan olmaz nā-ümīd / Senden **ister** kāmı hep payḡamber-i ḡalvet-nişīn (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 4*). [ister, -r]

Ṭā'atin eyler kuşūruyla kabūl ṭard etmeyip / 'Ādile her dem rızā **ister** budur derdi hemī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 7*). [*ister, -r*]

Sırr-ı vaşlı bilmek **isterseñ** eger / Kābe kavseyñ āyetinden al ḥaber (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 1*). [*isterseñ, -r, -se, -ñ*]

İstedi ol dāderim şāh-ı cihān / Ede Ṭophāne müşiri ol zamān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 25*). [*istedi, -di*]

Her ne ise Ḥazret-i Rabbü'l-en'ām / **İstedigün** eyler icrā ve's-selām (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 36*). [*istedigün, -diğ, -i, -n*]

Gel benimle yaḳ vüçüduñ maḥv edip cān ü teni / Ārzü-yı vuşlat edip bulmaḳ **istersen** beni (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 5*). [*istersen, -r, -se, -n*]

isti'cāl: Acele etme, sabırsızlanma.

Ehl-i yeşrib çıkdı istikbāline / Muntazırlar koşdu **isti'cāline** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 6*). [*isti'cāline, -i, -ne*]

istiğfār eyle: Af ve bağış dileme, tövbe etme.

'Ādile kat'-ı ümīd etme günāhım çok diye / Eyle istiğfār me'yūs etme rahmetden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 6*). [*istiğfār eyle,]*

istikāmet: Yön; doğruluk, dürüstlük.

İstikāmetle mürīd-i mürşīd olan 'Ādile / Eylemek nāsūtunu lāhūt ol insāndadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 7*). [*istikāmetle, -le*]

istikbāl: Karşılama üzere, karşılayarak.

Çıkalım şevḳ ile **istikbāline** / Gam gidip bulsun surūru cānımız (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 2*). [*istikbāline, -i, -ne*]

Ehl-i yeşrib çıkdı **istikbāline** / Muntazırlar koşdu isti'cāline (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 6*). [*istikbāline, -i, -ne*]

istikbāl-i rūhına: Ruhı karşılama.

Ẓāhir u bātın bütün ḥāzır olup cümle velī / Çıkdı tevḥīd ile **istikbāl-i rūhına** şehā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 9*). [*istikbāl-i rūhına, -i, -na*]

istilā etmiş: Hükmü altına alma, kaplama, yayılma.

Onu ol rütbe etmiş şeş-cihetden ḥayret istilā / Görür kanda bakarsa sanki dīdār-ı kerīm 'āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 4*). [*istilā etmiş, -miş*]

istimā': İştirmek, duymak.

Edelim **istimā'ından** dil-i vīrāneyi ma'mūr / Gıdā-yı ḳalb ü can u nūr-baḥş-i 'āşıkandır bu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 3*). [*istimā'ından, -ından*]

istirāḥat vermedi: Rahat, huzur vermek.

Her ne ḥāl ise biraz geçdi zamān / **İstirāḥat vermedi** ammā cihān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 34*). [*istirāḥat vermedi, -me, -di*]

istirḥām eder: Merhamet isteme, yalvarma, niyaz etme.

Ümmetiñden 'ācizān-ı 'uşşāḳ **istirḥām eder** / Fevz-i vaşla 'Ādile'yi eyle mazḥar bu gece (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 8*). [*istirḥām eder,]*

istivāk: *Büyük arzu duyma, özlem.*

Her seher āhim vişāle **iştiyākından** ğarāz / Rü'yet-i nūr-ı cemāl-i bā-ķemālindir ğarāz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 1*). [*iştiyākından, -ı, -ndan*]

'isyān: *Karşı gelme, itaatsizlik etme, baş kaldırma.*

Yā Rab **'isyān** ile tıtdum yüzümü dergāhıña / Ben kulum kârım ĥatâdır sen kerem eyle baña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 1*). [*'isyān,]*

Saña ümmetligim **'isyānımı** elbette mahv eyler / Saĥāvetdir samāhatdır niyāzım Ehl-i Beytiñden (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 3*). [*'isyānımı, -ım, -ı*]

Derd-mendim derdime dermān cānım gel yetiş / Bakma **'isyānıma** 'afv et kām-rānım gel yetiş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 1*). [*'isyānıma, -ım, -a*]

Cürmümü fark edeliden beri şanma gülmüşüm / Yād edip **'isyānımı** şad-āhlarla ağladım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 4*). [*'isyānımı, -ım, -ı*]

Gāh olur kendimi idrāk ile efgān ederim / Gāh **'isyānım** añıp derd ile nālān gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 6*). [*'isyānım, -ım*]

Cürmümü fark edeliden beri şanma gülmüşüm / Yād edip **'isyānımı** şad āhlarla ağladım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 4*). [*'isyānımı, -ım, -ı*]

Gāh olur kendi özümü bilerek eylerim āh / Gāh **'isyānım** añıp çarĥı tutar nālelerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 6*). [*'isyānım, -ım*]

Gider **'isyān** ğubarımı yüzümden / Gözümde kalmasın ğaflet hicābı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 5*). [*'isyān,]*

Çalış Hāk yoluna onda şafā-yı cāvidānı bul / Riyā koyma dil-i iĥlāsa gel terk eyle **'isyānı** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 6*). [*'isyānı, -ı*]

'Ādile bī-çāre **'isyān** ile müznib olsa da / Cürm-i ednā 'afv-ı şāhenşahıñ olur mazĥarı (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 15*). [*'isyān,]*

Çıkar **'isyānla** benim āh ü enīnim felege / Kullarıñ ma'şiyetin eyle nihān Allah'ım (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 3*). [*'isyānla, -la*]

Pāyine düş sür yüzüñ eyle recā / Tā ki 'āfv ede bütün **'isyānımız** (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 6*). [*'isyānımız, -ımız*]

Ol Resül'üñ 'aşkına yā Rabbenā / 'Afv kıl **'isyānımızı** dā'imā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 22*). [*'isyānımızı, -ı, -mız, -ı*]

Her ne rütbe mücrim isem bakma Allāh 'aşkına / Evvel ü āĥir şefā'at eyle bu **'isyānıma** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 3*). [*'isyānıma, -ım, -a*]

Bakma **'isyānıma** kıl bendeñi pīrim şādān / Oldu sūzān reh-i 'aşkıñda derūn-ı sīne (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 49*). [*'isyānıma, -ım, -a*]

it: *Etmek, yapmak.*

Şandım onuñ ile bu 'ömrümü bī-derd geçer / Ĥatırımdan onuñ **itmez** idi ĥiç fevti güzēr (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 13*). [*itmez, -mez*]

i'tā kıldı: *Baĝışlamak, vermek.*

Raĥmeti kullarına kıldı o Allah i'tā / Şabr kıl ĥikmeti var eylese iẓĥār gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diĝer 12, Beyit 11*). [*i'tā kıldı, -dı*]

i'tā'at: *Söz dinleme, emirlere uyma.*

İlahī baña tevĥikıñ **i'tā'atde** medār olsun / Beni benden ĥalāş eyle göñül 'aşkıñla zār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [*i'tā'atde, -de*]

i'tibār: Önem verme, saygı gösterme.

'Ārif iseñ etme bu fānī cihāna **i'tibār** / Görmedi kimse vefāsın olmadı hīç pāydār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 1*). [*i'tibār,]*

i'tibār-ı cāh-ı dünyā etmedi: Dünya makamına saygı göstermek, değer vermek.

İ'tibār-ı cāh-ı dünyā etmedi / Şān-ı cedd-i pākine a'lā delīl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 68*). [*i'tibār-ı cāh-ı dünyā etmedi, -me, -di]*

i'tilā: Yücelme, yükselme.

Gam-ı 'aşk ile maḥzūn kulları bil 'Ādile 'ālī / Hülüş-kārān sözün gūş etmeye bākī **i'tilādan** geç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 8*). [*i'tilādan, -dan]*

i'tilāyī şānını: Namin, şöretin yücelmesi, yükselmesi, yukarıya çıkması.

İ'tilāyī şānını eyle kıyās / Cāy-gāhı dūş-i Faḥr-i enbiyā (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 20*). [*i'tilāyī şānını, -ı, -nı]*

i'timād: Güvenerek bağlanma, emniyet etme, bir şeye kalben güvenip dayanma.

Şübhesiz dārū'l-miḥendir bu cihān / Varlığına **i'timād** olmaz hemān (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 70*). [*i'timād,]*

i'tirāf: İfşa etme, açığa çıkarma.

Her ḥaṭāma **i'tirāfen** aḡlarım aḥvālime / Sen ki Settār'sın kerem kıl 'afv ü ḡufrān et meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 7*). [*i'tirāfen, -en]*

i'tirāf edip: İfşa etme, açığa çıkarma.

İ'tirāf edip ḥaṭāma rüz u şeb kan aḡlarım / Mücrimīne 'afv ü ḡufrānıñ sezādır ey Ḥudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 7*). [*i'tirāf edip, -ip]*

ittişāl: Yakınlık, yan yana gelme.

Maḳām-ı vaşla eriş kalma pek de semt-i ḡafletde / Eden zātıle **ittişāl** bulur dā'im beḳā-yı mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 9*). [*ittişāl,]*

i'yāl: Aile, çoluk çocuk.

Ḥōş idi ḥālim onuñla baña şefkatli idi / Bir **i'yāl** idi maḥabbetli mürüvvetli idi (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 4*). [*i'yāl,]*

iz: Nişan, işaret.

Mürşid **izini** izle rehber sözünü özle / Allah'ı müdām gözle iḥsān bulunur cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 7*). [*izini, -i, -ni]*

Erenler rāhıdır ey 'Ādile rāh / Görelim **izlerin** dil ola āḡāh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 13*). [*izlerin, -ler, -in]*

i'zām ola: Seçkin, seçilmiş, ulu olmak.

'Ācizāne ola bu bendelerinden i'zām / Rūḥ-ı pākine nice tuḥfe-i taḳdīs u selām (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 25*). [*i'zām ola, -a]*

iz'ān: Anlayış, kavrayış, feraset, sezgi.

Ne dōst arar ne dūşmāndan kaçarız / Hūlūs-ı pāk ile **iz'ānımız** var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 9). [iz'ānımız, -ımız]

izdivāc: Birbirine eş, çift olmak.

Gerçi pek çok kimse varmış tālībim / **İzdivācım** mebhāşında rāğībım (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 35). [izdivācım, -ım]

izdivāc: Evlenme.

Hāzret-i 'Abdūlmecīd-i kām-rān / Kıldı icrā **izdivācım** nā-gehān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 49). [izdivācım, -ım]

izhār: Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar etme.

Âkıl idrāk etmez vaşfını **izhār** müşkildir / Ki (Küntü kenz) sırrın nûruna burhândır tevḥīd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 3). [izhār,]

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde 'ālemi / Kudret ile gaybdan her feyz eder **izhār** gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 4). [izhār,]

'Âşıkım ḥāl-i derūnun 'āleme **izhārı** güç / Ketmi lāzımdır velākin derdimiñ **izhārı** güç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 1). [izhārı, -ı]

Rahmeti kullarına kıldı o Allah i'tā / Şabr kıl ḥikmeti var eylese **izhār** gerek (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 11). [izhār,]

Görüp kudret kâlemi dīde-i cān / Bu sırrıñ gayret et **izhārlığına** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 2). [izhārlığına, -lğı, -ı, -na]

Kudret ü ikrāmıña **izhār** için / Ḥikmet ü iḥsānıñ iş'ār için (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 19). [izhār,]

Şunar cām-ı şafāyı meclisiñ sākīleri her bār / Bu ma'nā sırr-ı mürşidle olur ey 'Âdile **izhār** (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 8). [izhār,]

Resm-i tecrīdde bir merd-i safā-perver kim / Evliyā eyleyemez şafvet-i ḥālim **izhār** (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 39). [izhār,]

izhār eden: Meydana çıkarmak, göstermek.

'Aşkı ketm eyleyip evvel yine **izhār eden** / 'Ālemin ta'nile dillerde gezen gönlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 2). [izhār eden, -en]

izhar etdi: Açığa vurma, belirtmek, göstermek.

Edelim secde-i şükrānı zihī lūtf-ı Hūdā / Etdi seccāde-i ḥaḍrā-yı keremle izhar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 7). [izhar etdi, -di]

izhār eylese: Ortaya çıkarmak, görünmesini sağlamak.

Rahmeti kullarına kıldı o Allah i'tā / Şabr kıl ḥikmeti var eylese izhār gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 11). [izhār eylese, -se]

izhār olur: Ortaya çıkmak, görünmek.

'Âdile gāh olur vuşlat ü gāhi fırkat / Merḥamet bāb-ı amāndır olur izhār bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 8). [izhār olur, -ur]

izle: Uymak, tabi olmak.

Mürşīd izini **izle** rehber sözünü özle / Allah'ı mūdām gözle iḥsān bulunur cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 7). [izle,]

iztirār: Mecburi, çaresiz.

Bağ derün-ı perdeye kim **iztirār**dır kamu / Dilde her bir miñnetiñ soñu meserret degil mi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5). [iztirārıdır, -ı, -dır]

'izz ü murādı: Dileğın, masadın büyüklüğü.

Şevk-i göñlüm 'aşkıñ ile rāhat ü ārām hem / Nūr-ı vechinden diger **'izz ü murādı** neyerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 2). ['izz ü murādı, -ı]

'izz ü sa'ādet: Mutluluk ve saygınlık.

Rüy-ı dilber ile hep **'izz ü sa'ādet** bularak / Minnet ü kaşr ü sarāy eylemeyen göñlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 7). ['izz ü sa'ādet,]

'izz ü şān: Yücelik ve şöhrat.

Olalı tekye-gāh-ı dilde miñmān 'Âdile yārim / Ne **'izz ü şān** ile ne salṭanatla imtiḥānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 7). ['izz ü şān,]

'izz ü şānı: Yücelik ve şöhrat.

Raḥmet-i Raḥmān'dır maqşūd olan / Yoḥsa sāde **'izz ü şānı** neyleyim (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 9). ['izz ü şānı, -ı]

'izzet: Hürmet, ikram; yücelik, itibar.

Ṭarīk-ı 'aşkda şādık muḥibb terk-i vücūd eyler / Diger sen cennetiñ geç **'izzetinden** derde şabr et gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 2). ['izzetinden, -ı, -nden]

Dilde bul ey cān zevk-i 'aşk-ı Allāh lezzetiñ / Cümleden geçip taleb kıl tā bulasın **'izzetiñ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 1). ['izzetiñ, -iñ]

'İzzet ile şād olma zillet ile hem ḥazın / İltifāt ile ne mağrūr ü ne ğam-efşānı ol (Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 4). ['izzet,]

İki dilber gelip tebşir ile şād eyledi cānım / Ne **'izzetdir** dile bu şeb şafā-baḥş etdi sultānım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3). ['izzetdir, -dir]

Sen kime verirseñ 'aşkıñ rütbesi 'ālī olur / Baḥtiyārlıkla bulur iki cihānda **'izzeti** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 3). ['izzeti, -i]

Şan'atıñ eyvānına kändildir şems ü nücüm / **'İzzetüñ** dibācesinden bir varak rüy-ı zemīn (Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 2). ['izzetüñ, -üñ]

'İzzeti dā'im ile'l-ābād ezelden muṭlaқа / Dā'im ü Bākī vü Ḥālik u Aḥad ü Ḥayy u Şamed (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 2). ['izzeti, -i]

Ḳabil-i ta'rīf olmaz devleti / Kim o miñmāndārlıqdır **'izzeti** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 15). ['izzeti, -i]

'izzet eder: Değerini yüceltmek.

Nefsine zillet eder rūḥuña **'izzet eder** / Ağyara meyl eder mi yāra vişāl olunca (Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 3). ['izzet eder, -er]

ırağ olma: Uzak kalmak, ayrı düşmek, uzak olmak.

Fırḳate düşme **ırağ olma** o mehden 'Âdile / Seyr-i bāṭın eyleyenler vāşıl-ı cānān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 7). [ırağ olma, -ma]

irak: Uzak.

İşit bu nükteyi **ıraq** şanma kendini Hâk'dan / Hemân bâkî kalan ol zû'l-celâlin vechidir zîrâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 3). [ıraq,]

Yürü doğru hîç nazar etme şağın sağ u sola / Dür ise de bakma **ıraq** menzil-i cânâna gel (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 4). [ıraq,]

ırmağ-ı dü-çeşmim: İki gözün pınarı.

Akar **ırmağ-ı dü-çeşmim** olur cân bülbülü nâlân / Göñül pervânesin nûr eyleyen bir gizli cânım
var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 6). [ırmağ-ı dü-çeşmim, -im]

ırmak: Akarsunun büyüğü, nehir.

Bâğ-ı cennet gülleri açılmış işbu câyda / Çâr **ırmakdır** dehânından ne a'lâ süt akar (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 83, Beyit 1). [ırmakdır, -dır]

ışğâ ederdî: Dinlemek, kulak vermek.

Çavlı-i mâ'sümîde şafvetle ederdî ışğâ / Çünkü 'indinde onun bir idi şâh ile gedâ (Âdile Sultan
Divanı, Müseddes 2, Beyit 11). [ışğâ ederdî, -er, -di]

'ıyd-ı ekber: En büyük bayram.

Erince sem'ime geldi hayât-ı tâze bu ilhâm / Kabûl etse olurdu **'ıyd-ı ekber** cân kırbânı (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 2). ['ıyd-ı ekber, -se]

'ıyş ü şürb ü sâkî-i bezm-i vefâdır: Vefa meclisinin sakisinin içme zevki.

Hemân bir kaç piyâle nûş edelim nev-bahâr oldu / Zamân **'ıyş ü şürb ü sâkî-i bezm-i vefâdır**
mey (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 5). ['ıyş ü şürb ü sâkî-i bezm-i vefâdır,]

ıztırâb: Acı, elem, azap, sıkıntı.

Meded ey sâkî serde **ıztırâb** ile humârım var / Kerem kıl bâdeye muhtâc oldum intizârım var
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 1). [ıztırâb,]

jeng-i kalbi: Gönülün pası, küfü.

Bul riyâzâtın şafâsında hayât-ı câvidân / **Jeng-i kalbi** pâk ü nûr-efşân eder cânân-ı 'aşk (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 8). [jeng-i kalbi, -i]

ka'be: Müslümanlarca kutsal kabul edilen Mekke'de bulunan bina.

Kible-gehdîr **Ka'be'den** efdal cemâlin 'aşîka / Âdile görsün o vechi lûtf-ile ref' et nişân (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 8). [ka'be'den, -den]

ka'be': Müslümanlarca kutsal kabul edilen Mekke'de bulunan bina.

Medîne menba'-ı feyz u makâm-ı vahy-ı Mevlâ'dır / Hâkîkat **Ka'be'sin** onda tavâf ister şehâ
gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 4). [ka'be'sin, -si, -n]

kâbe kavseyn: İki yay aralığı kadar yakınlık. Kur'ânda Hz. Muhammed'in Mirac gecesi Allâh'a
yaklaşması tarif edilirken kullanılmıştır: "Araları iki yay ucu kadar veya daha az kaldı", Necm suresi,
9. ayet.

Kâbe kavseyn ma'hal-gâh u ev-ednâ menzil / Lî-ma'allah mükâfât 'aleyhi's-şalavât (Âdile Sultan
Divanı, Kaside 3, Beyit 2). [kâbe kavseyn,]

kâbe kavseyn: İki yay aralığı kadar yakınlık. Kur'ânda Hz. Muhammed'in miraç gecesi Allah'a

yaklaşması tarif edilirken kullanılmıştır: "Araları iki yay ucu kadar veya daha az kaldı", Necm suresi, 9. ayet.

Sırr-ı vaşlı bilmek isterseñ eger / **Ķābe kavseyn** āyetinden al ħaber (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 1). [Ķābe kavseyn,]

kābe kavseyni: İki yay aralıǵı kadar yakınlık. Kur'ānda Hz. Muhammed'in Mirac gecesi Allāh'a yaklaşması tarif edilirken kullanılmıştır: "Araları iki yay ucu kadar veya daha az kaldı", Necm suresi, 9. ayet.

Ķaşñdır **kābe kavseyni** ev ednā / Dudaǵıñ kevser-i Rıdvān degil mi (Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3). [Ķābe kavseyni, -i]

kā'be-i 'aşkıñdır: Aşk, muhabbet kâbesi.

Nefs ile onlar cihād-ı ekber eyler dā'imā / **Kā'be-i 'aşkıñdır** onlar ħāciyān ü serveri (Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 5). [kā'be-i 'aşkıñdır, -iñ, -dır]

ka'be-i cemāle: Güzelliǵın kiblesi.

Ķarār-ı ħubb-ı ezelden zuhūra geldi bu 'aşk / Onuñçün 'aşık eder **Ka'be-i cemāle** sücüd (Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 3). [ka'be-i cemāle, -e]

ka'be-i dergāhıñ: Kabe.

Ka'be-i dergāhıñ a'lā Beyt-i Mā'mūr'dan seniñ / 'Arş-ı a'zamdan büyük Ravzañ seniñ meded yā Muhammed (Ādile Sultan Divanı, Diğeri 32, Beyit 4). [ka'be-i dergāhıñ, -iñ]

ka'be-i dīdāra erip: Güzel yüzün, yüz güzelliǵının Kabe'si.

Şadıkān yolun tıttup doǵrılalım ol 'āleme / **Ka'be-i dīdāra erip** vuşlat-ı Yezdān'a gel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 3). [ka'be-i dīdāra erip, -ip]

ka'be-i dilde: Gönlün Kabe'si.

Ey Ħudā 'aşkıñı sūzān olayım / Vaslıñı **Ka'be-i dilde** bulayım (Ādile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 1). [ka'be-i dilde, -de]

ka'be-i kūyun: Kabe'nin muhiti, sokaǵı.

'Ādile **Ka'be-i kūyun** edeyim şöyle tavāf / 'Arz ede rüyüñü dildārıma miħmān gideyim (Ādile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 6). [ka'be-i kūyun, -un]

ka'be-i nūr-ı cemālu'llah'dır: Güzel yüzünün ışıǵının kutsal Kābe'si.

Ķible-gāħım **Ka'be-i nūr-ı cemālu'llah'dır** / 'Umre vü sa'y ü Şafā vü Āb-ı Zemzem ondadır (Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 4). [ka'be-i nūr-ı cemālu'llah'dır, -dır]

ka'be-i rahmān: Merhametin kiblesi.

Cemāliñ yā Resūl Ķur'ān degil mi / Sücūda **Ka'be-i Rahmān** degil mi (Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 1). [ka'be-i rahmān,]

ka'be-i 'ulyādır: Yüce Kabe.

Bihışt'den maḳşad cemāl-i bā-kemāliñdir hemān / **Ka'be-i 'ulyādır** ancak vech ü dīdārıñ baña (Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 2). [ka'be-i 'ulyādır, -dır]

kābil: Mümkün.

Vaşfına **kābil** mi dil tahririne ‘aciz kalem / ‘Ādile cāy-ı şafâdır hem dahı hengâmdır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 5*). [*kābil,]*

kābil-i ta‘bīr: Açıklanabilir.

‘Ādile yāre ‘aceb mi söylemezse derdini / Kāle gelmez **kābil-i ta‘bīr** bir şanma şanıımı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 8*). [*kābil-i ta‘bīr,]*

kabil-i ta‘rīf olmaz: Açıklaması, tanımlaması mümkün.

Kabil-i ta‘rīf olmaz devleti / Kim o mihmāndārlıktır ‘izzeti (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 15*). [*kabil-i ta‘rīf olmaz, -maz]*

kabir: Mezar.

Hāk-i pāyi verdi bu şehir şeref / Dürr-i zātına olup **kabri** şadef (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 18*). [*kabri, -i]*

Bu firāk u iştiyāk ile gidersem **kabrde** / Belki bu ten ile cism-i bī-revān ağlar baña (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 5*). [*kabrde, -de]*

kabr: Mezar.

Kabrini ede Muḥammed ‘Alī Pāšā’nıñ Hāk / Bāğ-ı Firdevs ile hem ravza-i gülzār-ı cinān (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 7, Beyit 1*). [*kabrini, -i, -ni]*

Kabrin ol merḥūmlarıñ bāğ-ı cinān eyle hemān / Her biriniñ destgiri ola hem Faḥr-i cihān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 21*). [*kabrin, -i, -n]*

Edip hem nūr-ı Faḥr-i ‘ālem ile **kabrini** rüşen / Firākı kaldı cānlarda cihānı etdi pür-şiven (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 11*). [*kabrini, -i, -ni]*

kabr-i pür-zulmet: Karanlık dolu mezar.

Karār-gāh şanma ‘ālem bir güzer-gāh / Yeriñ çün **kabr-i pür-zulmet** degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 10, Beyit 5*). [*kabr-i pür-zulmet,]*

kabül: Bir şeye razı olma.

Aḥḳar gedādır ‘afvın ümīd eyler ‘Ādile / Eyle **kabül** ḥācetin Allāh ‘aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Diğər 7, Beyit 8*). [*kabül,]*

Tā‘atin eyler kuşūruyla **kabül** tād etmeyip / ‘Ādile her dem rızā ister budur derdi hemī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 7*). [*kabül,]*

Şoñra ḥikmetle buyurdu ol Resül / Kañğı cāyı nākām eylerse **kabül** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 10*). [*kabül,]*

kabül eder: Kabul etmek, onaylamak.

Emr ü fermānıñ eder ‘ālem kabül / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 6*). [*kabül eder, -er]*

kabül edip: Onaylamak, kabul etmek.

Bendelige bu kuluñ edip kabül / Hāneme ey şāh-ı dīn eyle nüzül (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 8*). [*kabül edip, -ip]*

Emr ü tebşīrin edip ol dem kabül / Mevki‘-i ḥarbe kadar buldu vüşül (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 17*). [*kabül edip, -ip]*

kabül et: Onaylamak, kabul etmek.

Şadıkların şohbetini et güş-ı cān ile kabūl / Onlarla ol kavliñ ola Haqq'a kelām-ı şadığın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3). [kabūl et,]

Sineñi şad çāk eyle hançer-i feryād ile / Ta'n-ı ağıyarı **kabūl et** dāhile bī-dād ile (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 9). [kabūl et,]

'Ubūdiyetdir ancak kullara ihsānı Mevlā'nın / Şağın hayvān gibi gezme **kabūl et** şān-ı insānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 5). [kabūl et,]

kabūl etse: Onaylamak, kabul etmek.

Varılmaz dergeh-i elţāfiña bu hāl-i 'aczimle / **Kabūl etse** fedā cānım 'ināyet kıl meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 2). [kabūl etse, -se]

kabūl etse: Sunulan bir şeyi, armağanı alma.

Erince sem'ime geldi hayāt-ı tāze bu ilhām / **Kabūl etse** olurdu 'ıyd-ı ekber cān kurbānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 2). [kabūl etse, -se]

kabūl eyle: Kabul etmek, razı olmak.

Gel bu gün faqr ü fenāyı cān ile eyle kabūl / Zāt-ı Haq'dan bā'is-i rahmet olur bu zilletiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 4). [kabūl eyle,]

Gel **kabūl eyle** bu pendim 'Âdile ez-cān ü dil / Şohbet-i merdān ile kesb eyle feyz-i cāvidān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 7). [kabūl eyle,]

Kabūl eyle onu 'aşkıñdan āzād eyleme bir ān / Kapiñda 'Âdile kemter gedādır yā Rasūla'llah (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 2). [kabūl eyle,]

kabūl kıl: Kabul etmek.

Kıl münācātı kabūl ihsān et yā Rabbenā / Cennet ü kalb-i selīm erzān et yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 1). [kabūl kıl,]

kabūl kıl: Kabul etmek. Bir şeye isteyerek ya da istemeyerek razı olmak; onaylamak.

Kıl kabūl ahir civār-ı ravzaña bu bendeñi / Kim bu cānum āsitaniñda seniñ olsun fedā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 7). [kabūl kıl,]

kabūl kıl: Kabul etmek, onaylamak, razı olmak.

Kıl kabūl 'aşkıña şad eyle beni / Hazretiñ kurbına lāyık olayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 2). [kabūl kıl,]

Hāk-i kabrin çeşm-i cāna tütüyā / Mesken olsun kıl kabūl ravzañ baña (Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 7). [kabūl kıl,]

kabūl kıl: Kabul etmek; bir şeye isteyerek ya da istemeyerek razı olmak, onaylamak.

Mihnet ü cevheri bil cāna şafā / Kıl kabūl onu ne eyleirse zühūr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 2). [kabūl kıl,]

kaç: Kaçmak, uzaklaşmak.

Hemān yan 'Âdile **kaçma** bu nārīñ nūr olur soñu / Ciger āteş kan āteş kalb āteş hem cihān āteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8). [kaçma, -ma]

Her **kaçan** dīvān olursa baş açık dīvāna gel / Kanda meclis olsa mey iç 'āleme mestāne gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 1). [kaçan, -an]

Kaçma çevgān-ı maḥabbetden gōñül cevłāna gel / Top edip başını bu meydānda merdāne gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 1). [kaçma, -ma]

Kaçma şufî bu büyük dergâha gel / 'Aşk-ı evlâd-ı Resûlu'llâh'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 77*). [*kaçma, -ma*]

kaç: Kaçmak, sakınmak.

Kaç riyâ ehlinden Hâk hoşlanmaz onlardan hemân / 'Ârifân bezmi haberlerden haber söyler saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 4*). [*kaç,]*

kaç: Sakınmak, uzak durmak.

Şâh-ı hûbânı **kaçınmaz** arar 'uşşâk-ı gedâ / 'Âdile âteş-i hicrân ile çün bağı yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 8*). [*kaçınmaz, -ın, -maz*]

kac: Çekinmek, uzak durmak.

Ne döst arar ne düşmândan **kaçarız** / Hülûs-ı pâk ile iz'ânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 9*). [*kaçarız, -ar, -ız*]

kad: Boy.

Gonca-âl' at lâle-nûkhet serv **kad** / Hür-ı peyker nûr-ı manzar meh-cemâl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 53*). [*kad,]*

kadar: Dek, değin.

Giderler hâne-i dōsta **kadar** külfetsiz 'Âdile / Gedâ şuretd e ma'nen şâhdır 'uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 6*). [*kadar,]*

Emr ü tebşîrin edip ol dem kabûl / Mevki' -i harbe **kadar** buldu vüşûl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 17*). [*kadar,]*

kadar: Ölçüsünde, derecesinde.

Şabr ü sāmân yanar görmesem ol yârı meger / Dilde kalmaz görücek zerre **kadar** tâb ü tüvân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5*). [*kadar,]*

kadd: Boy, endam.

O **kaddi** gül-nihâl-i tâze kim bir serv u bâlâdır / Cemâli pertevi bir nûrdur a'lâdan a'lâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 1*). [*kaddi, -i*]

kaddesa'llâhü ta'âlâ: "Yüce Allah onu kutsasın." anlamına gelen bir söz.

Bu dağı etdi sekiz yüz otuz üçde rihlet / **Kaddesa'llâhü ta'âlâ** be-cemâl u vuşlat (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 55*). [*kaddesa'llâhü ta'âlâ,]*

kadeh: İçki içmeye yarayan ayaklı bardak.

'Aşk için peymân verenler şaklar hep esrârını / Bir **kadeh** dolu mey al ondan gerek peymânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5*). [*kadeh,]*

Gönlüm n'olur açılsın bir tolu cām-ı meyle / Kalmaz hicâb-ı rāzım deste **kadeh** alınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 3*). [*kadeh,]*

Kalmadı cân ü tende tâb ü mecâl bu şeb / Tolsun **kadeh** kanımla ol mest-i nâz gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 6*). [*kadeh,]*

Sâkî meded bize şun 'aşk cāmını **kadehle** / Hâlim diyem o şâha dil neş'e-yâb olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4*). [*kadehle, -le*]

Bu bahârı zevk edenler cem' olsun meclise / Kıla sâkî bir **kadehle** mest ehl-i dilleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 6*). [*kadehle, -le*]

kadem: *Adım, ayak.*

Ey gönül kesme taleb bâdiyesinden **ķademiñ** / Ki taleb rütbe-i iķbāl-i mū‘allā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 4*). [*ķademiñ, -iñ*]

kader: *Takdir, kısmet, alın yazısı.*

Yorma tedbīr ile ķalbiñ **ķadere** bağlan kim / Niyyeti hāş olanı şād eder elbet Yezdān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 4*). [*ķadere, -e*]

ķadīm: *Geçmiş uzun zamana dayanan, eski.*

Şikāyet cevri-i dilberden **ķadīmi** resmdir ammā / Hāķīķkatde cefā ehli vefā erbābıyım şūfī (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 5*). [*ķadīmi, -i*]

ķadīm: *Öncesi bilinmeyen.*

Ne bilsin hādīş olanlar **ķadīmi** / O bāğa varamaz ‘āķlīñ nesīmi (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 7*). [*ķadīmi, -i*]

ķadīm: *Erişkin dişi insan, hatun, hatun kişi.*

Şoñra oldu Nev-fidān **ķadīm** bañā / Kendi evlādı gibi sādık ana (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 85*). [*ķadīm,]*

ķādir: *Bir işi yapmaya gücü yeten.*

Midhāt-ı şānını tā‘dāda degilsin **ķādir** / ‘Ādile eyleme tatvīl maķālī da‘vā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 14*). [*ķādir,]*

Kā‘inātın mücididir bī-naẓīr / Bī-şerīķ ü bī-mişāldir ol **ķādir** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 3*). [*ķādir,]*

ķādir: *Kıymet, değer.*

Zāhid ne bilir **ķādrini** ‘aşķ içre şāfānīñ / ‘Āşıkdır o dīdār ğamiyle mütelezziz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 2*). [*ķādrini, -i, -ni*]

ķādir olam: *Gücü yetmek, muktedir olmak.*

Zātıñı Hāķ medh ederken nice **ķādir olam** / ‘Ādile ancak eder ‘arz-ı hālī meded yā Muḥammed (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 8*). [*ķādir olam,]*

ķādirī: *Kadirilik tarikatına mensup olan kimse.*

Şeyḫ-i İsmā‘īl-i Rūmī ‘ārīf-i sırr-ı Hūdā / **Ķādirī’de** pīr-i şānidir o ķuṭb-ı evliyā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 7*). [*ķādirī’de, -de*]

ķādir-i mutlak: *Dilediğini yapmakta serbest olan, tek kudret sahibi.*

Olup ‘aşķıñla mest ü kāmran ü bī-nişān ü nām / Ki sensin **Ķādir-i mutlak** Hūdā-yı bī-zevāl yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 9*). [*ķādir-i mutlak,]*

ķadr: *Değer, kıymet, saygınlık.*

Zer-i hālīş eder ķalbi olup bir ķīmyā-yı feyz / Bilip iķrār etmez **ķādrini** ol münkir-i tevḫīd (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 2*). [*ķādrini, -in, -i*]

Ķadri ‘ālī mürşidi ancak bilir şādık mürīd / Oldu ancak bülbul-i gülzār-ı cennet mutlakā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 10*). [*ķadri, -i*]

Buňa kim yanmaz etdi terk-i cān nāmūs u gayretle / Bilinmedi yazıklar ola **ḳadri** ḥaḳḳ u nişfetle
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 7*). [*ḳadri, -i*]

Bilmedi **ḳadrini** erbāb-ı ḳalālet eyvāh / Cigeri ḳāna boyandı yüregi yandı āh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 17*). [*ḳadrini, -i, -ni*]

Cām-ı ‘ālem **ḳadrine** eşḫāb-ı ‘işret dil-şikest / Meclisinde ehl-i ‘irfān ü şafā pür-cüş ü mest (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 4*). [*ḳadrine, -i, -n, -e*]

Rütbesi efdal u hālātı mükemmel gāyet / **Ḳadri** ‘ālī şerefi sāmī maḳāmātı ‘āzīm (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 22*). [*ḳadri, -i*]

ḳadr-i es‘ad: Hayırlı ve şerefli.

Çalınıp versin sadā her demde kūs-ı rif‘ati / ‘Āşıḳa bayram günüdür **ḳadr-i es‘ad** geceler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 4*). [*ḳadr-i es‘ad,]*

ḳafes: Beden, göğüs; hayvanlar için aralıklı tel, metal veya ağaç çubuklardan yapılmış taşınabilir bölme.

Murğ-ı cānı cezb-ı ‘aşḳıñla **ḳafesden** kurtarıp / Rāh-ı vaşla eylesin pervāz tā yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 7*). [*ḳafesden, -den*]

Yüzüñ Mevlā’ya döndür eyleme ey cān sen gafler / **Ḳafesden** bülbül-i cān-ı gedā vü şāh uçar elbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 2*). [*ḳafesden, -den*]

‘Āşıḳ-ı dīdār olanlar mest olur mecnūn olur / Bu **ḳafesden** mürğ-ı cānavar mı şekkerden lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 2*). [*ḳafesden, -den*]

ḳāfi: Yeterli, ḳāfi.

Saňa sen ḥoş sarıl ey ‘Ādile geç mā-sivādan kim / Ferāmūş eyle aḡyārı saňa **ḳāfi** olur cānān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [*ḳāfi,]*

Ey kerem ḳānı kerāmet ‘aynı ümmet melce’i / Dilde **ḳāfidir** bize ol nūr-ı aḡher bu gece (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 3, Beyit 6*). [*ḳāfidir, -dir*]

ḳāf-ı ḥāḳīkatden: Doğruluḡun Kaf daḡı.

Nüzülü āşiyān-ı gülşene **ḳāf-ı ḥāḳīkatden** / Degildir murğ-ı dil bu bir ‘aceb simurğ-ı ‘Anḳādır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 3*). [*ḳāf-ı ḥāḳīkatden, -den*]

ḳāf-ı ḳanā‘at: Kanaatin Kaf daḡı.

Şāh-bāz-ı dil humāy-ı evc-i istiḡnādadır / Lā-mekān **Ḳāf-ı ḳanā‘at** içre ‘Anḳāda arar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 2*). [*ḳāf-ı ḳanā‘at,]*

ḳāf-ı ḳudretdir gönül: Gönlün güçlü Kaf daḡı olması.

Ḳāf-ı ḳudretdir gönül ‘Anḳā-yı rūḡu onda gör / Ḳān-ı ‘ummān-ı ḥāḳīkat baḡr-ı a‘ḡam ondadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 3*). [*ḳāf-ı ḳudretdir gönül, -dir*]

ḳāfir: Allah’ın varlığını inkār eden, inanmayan kişi.

Tā‘at ile ‘ālemin ḡaḡsūdu sensin ey Ḥudā / Kimi **ḳāfir** kimi ‘āsi ḡikmetin var pek güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diḡer 21, Beyit 5*). [*ḳāfir,]*

Edip **ḳāfirleri** maḡhūr livā-yı pākidür manşūr / Müselmānlar olup mesrūr Ebā Eyyūbe’l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 4*). [*ḳāfirleri, -ler, -i*]

Şadr-ı a‘ḡam idi ol zāt-ı celīl / Eyledi ol **ḳāfiri** resmen rezīl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 61*). [*ḳāfiri, -i*]

Ꞑuvve-i ꞑudsiyyesi **kāfiri** İslām edip / Himmet-i ‘āliyyesi münkiri eyler ilzām (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 29). [kāfiri, -i]

kāfirān: Kāfirler, Allah'ın varlığını ve birliğini inkâr eden kimseler.

Kāfirān ḥandān oldu aḡladı mü'min bütün / Nūr-ı çeşm-i Fahr-i ‘ālem ey Hüseyn-i Kerbelā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 8). [kāfirān,]

kāfirāne: Acımasız, zalimce, kāfire yakışacak şekilde.

Şardı etrāfiñ ‘adüv mesrūr u ḥandān oldular / **Kāfirāne** buldular maḡşudu ḥandān oldular (Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 3). [kāfirāne,]

kaftan: Üste giyilen astarsız giysi.

Ezelden işbu cismim ḥāk-i derd ü ḡamla yuḡrulmuş / Cefā **kaftanını** anmā ki taḡdīrim revā görmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 1). [kaftanını, -i, -nı]

kāḡıd: Üzerine yazı yazılan sayfa; mektup.

Ḥamd ola sultānıma zīrā ki ḥāḡkā görmedim / Böyle sarı **kāḡıd** ile ḥatṭ-ı Yāḡūtī füzün (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6). [kāḡıd,]

Ḥatṭ-ı yār ile uçurur ‘āşika nāme şabā / Her gelen dōstdan **kāḡıdlar** başlar tācdır bütün (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5). [kāḡıdlar, -lar]

kahr: Dert, sıkıntı, keder.

Ḳahrı şafā hicri vefā / Nāzı ‘atā cevri cemīl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 8). [ḡahrı, -ı]

kahr: Allah'ın şiddetli ve azab verici vasıflarının tecellisi.

Ḳahr ile giryānıñım luṭfuñ ile ḥandānıñım / Ey şeh-i ḡubān sensin edecek iḡsānımı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 6). [ḡahr,]

kahr: Kahr, dert, keder.

Gayr-ı Ḥāḡ'dan ben niyāzda olamam / ‘Ālemiñ biñlerce **ḡahrın** çekemem (Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 1). [ḡahrın, -i, -n]

kahr: Celal, öfke.

‘Ömri miḡnetle geçip görmedi bir rüy-ı refāh / Kimseye görmez iken ḡulmu revā **ḡahrı** nigāh (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 16). [ḡahrı, -ı]

kahr: Sıkıntı, eziyet.

Ne cinān zevkı ne nīrān **ḡahrı** / Dil Ḥudā-yı kerem-efzā söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 7). [ḡahrı, -ı]

kahr: İnsanın içine işleyen derin üzüntü, sıkıntı, keder.

Eylemem Nemrūd-ı nefsiñ ḡulmü **ḡahrından** ḡazer / Nārda mānend-i İbrāḡīm ḡulistān ḡözlerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 4). [ḡahrından, -i, -ndan]

kahr u miḡen: Sıkıntı ve eziyet.

Āḡ bu Āl'e iḡānet eyleyen / İki ‘ālemde görür **ḡahr u miḡen** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 63). [ḡahr u miḡen,]

kā'il: *Razı olan, boyun eğen; inanan, kabul eden.*

‘Äkil iseñ oku aqdan geç karadan dā'imā / Gel bu söze **kā'il** iseñ mekteb-i 'irfāna gel (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 4*). [*kā'il,]*

kā'im: *Ayakta duran, yıkılmamış, canlı.*

Rumūzāt-ı ma'ārif zāt-ı pākīñle olur **kā'im** / Ezelden hük-m-i 'irfān himmet-i esrārīña mahşūs (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3*). [*kā'im,]*

kā'im: *Ayakta, sağlam.*

Etme zem dünyā vü 'uqbā **kā'im** 'aşk-ile hemān / Her ne vār ise kamu āşık eder zıkr-i Hudā (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 5*). [*kā'im,]*

kā'im ü hālet: *Hālin, durumun devamlılığı.*

Hāk-i pāyiyle şafā **kā'im ü hālet** mevcūd / Nūr-ı cismiyle bulur 'aşk meger cism tamām (*Ädile Sultan Divanı, Terkeb-bend 2, Beyit 54*). [*kā'im ü hālet,]*

kā'ināt: *Älem, herkes, bütün varlıklar.*

Aç cemālīñden niķābīñ **kā'ināt** görsün seni / Çarh ser-gerdān ü hayrān-ı hayālīñ ey güzel (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 4*). [*kā'ināt,]*

Bākire hemşiremiz etdi vefāt / Ağladı bu hāle cümle **kā'ināt** (*Ädile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 66*). [*kā'ināt,]*

Kā'inātın mücidedir bī-naẓīr / Bī-şerīk ü bī-miṣāldır ol kādir (*Ädile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 3*). [*kā'inātın, -ın]*

Pek genç iken etdi vefāt Maḥmūd Celāleddin āh / Mātem tıtarısa **kā'ināt** şāyestedir bī-iştibāh (*Ädile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 3*). [*kā'ināt,]*

Pek genç iken etdi vefāt Maḥmūd Celāleddin āh / Mātem tıtarısa **kā'ināt** şāyestedir bī-iştibāh (*Ädile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 6*). [*kā'ināt,]*

Pek genç iken etdi vefāt Maḥmūd Celāleddīn āh / Mātem tıtarısa **kā'ināt** şāyestedir bī-iştibāh (*Ädile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 9*). [*kā'ināt,]*

Pek genç iken etdi vefāt Maḥmūd Celāleddīn āh / Mātem tıtarısa **kā'ināt** şāyestedir bī-iştibāh (*Ädile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 12*). [*kā'ināt,]*

kā'ināt: *Evren, dünya.*

Kā'inātīñ bā'is-i icādıdır / Cümle ḥalkıñ mefḥar ü imdādıdır (*Ädile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 8*). [*kā'inātīñ, -iñ]*

kā'ināt: *Älem, herkes, bütün varlıklar.*

Güzel ḥalk etdi gerçi **kā'inātı** kudretiñ bī-şekk / Sarāy-ı dilde 'aşkdan ḡayri ḡoş ḡayret mi var yā Rab (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4*). [*kā'inātı, -ı]*

Cümle-i eşyāya zātıñdır emīn / **Kā'ināta** şefkat ü rahmiñ hemīn (*Ädile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 13*). [*kā'ināta, -a]*

Neşr-i feyz u ḥikmet-i feyyāz-ı muṭlak eyleyip / Maḥdemiñdir **kā'ināta** şevk u mefḥar bu gece (*Ädile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 4*). [*kā'ināta, -a]*

kākül: *Yüzün iki yanına sarkan saç, perçem; saç.*

Vech-i mäh āhū-nigāh çeşmi siyāh **kākül** siyāh / Cām elde şu'le dilde ol şeh-i ḡubānı gör (*Ädile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 8*). [*kākül,]*

Reftāra geldi iki destinde sem‘-i fānūs / Mestāne çeşmi üzere **kākülleri** dağılmış (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 3*). [*kākülleri, -ler, -i*]

kākül-i müşkîn: Misk kokulu saç.

‘Aql u cān ü dil gider mā‘şuk hayālî gelse ger / **Kākül-i müşkîn** zikri bûy-ı ‘anberden lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 7*). [*kākül-i müşkîn,]*

kal: Takılmak, önem vermek.

Bu ‘ālem bir güzel ‘ālem çalış maqşûduña er gör / **Kalıp** aldanma nefse emr-i Hakk‘ı yerine ırgür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1*). [*kalıp, -ıp*]

kal: Bir durum oluşmak, bir hâle girmek.

Keşret-i ‘ilmine bir kaṭra gelir Baḥr-ı Muhîṭ / Nisbet-i şânına bir zerre **kalır** mihr-i münîr (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 33*). [*kalır, -ır*]

kal: Bir yerde bulunmaya devam etmek.

Ben **kalıp** da bu cihānda nideyim / Anama babama kurbān gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 42*). [*kalıp, -ıp*]

kal: Bir durumun içinde olmak.

Kalma alçaḳ begenip kendiñ tevāzu‘ üzre ol / Bu tevāzu‘dan güzel rif‘at hemān olmaz saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 2*). [*kalma, -ma*]

Fırkatde **kalıp** bir iki gün eyleme efgān / Vuşlat bulur āḫir gele devrān-ı maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 5*). [*kalıp, -ıp*]

‘Ālemde olsa küşe-i meyḥāne dolsa cāmılar / Düşmān gidip tenhā **kalıp** yār ile şoḥbet ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 2*). [*kalıp, -ıp*]

Çün misāfir-ḥānedir konan göçer bî-iştibāḥ / Añladınsa oña göre et tedārik **kalma** ḥvār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 5*). [*kalma, -ma*]

Kaldı nefsinde nedāmetle esîr / ‘Âdile bî-çāreye ol dest-gîr (*Âdile Sultan Divanı, Kit‘a 1, Beyit 17*). [*kaldı, -dı*]

Güşe-i mātem u ḥasretde **kalıp** zār u zebûn / Vermedi derdine tedbîr-i eṭibbā dermān (*Âdile Sultan Divanı, Kit‘a 7, Beyit 5*). [*kalıp, -ıp*]

Kaldı kırık gün oldu çün mevṭi karîb / Keşf-i esrārı Ḥudā etdi naşîb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 27*). [*kaldı, -dı*]

Kaldım onlardan şabîyy-i nā-tuvān iken yetîm / Açdı kalb ü sîneme fırkatleri zaḥm-ı ‘āzîm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 2*). [*kaldım, -dı, -m*]

Ben daḥı **kaldım** yetîm-i nā-tuvān / Nûr içre yata Ḥvāce Nev-fidān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 27*). [*kaldım, -dı, -m*]

Yā‘ni serdār olmuş a‘dāya esîr / ‘Asker ile ordu **kalmış** bî-müşîr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 19*). [*kalmış, -mış*]

‘Acız **kalıp** dermāndan oldu ḥekīmān nā-tuvān / Buldu yerini ‘ākıbet Allāh‘ın emri bî-gümān (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 8*). [*kalıp, -ıp*]

kal: Durmak, devam etmemek.

Dü ‘ālem miḥnet ü derdi dilinde ‘aşḳ ile **kalmaz** / Hemān endîşe vü fikri ḥayāl-i dōst u yār olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 4*). [*kalmaz, -maz*]

kal: Bulunmak, mevcut olmak.

Hayretteyim ki **kalma**dı şabra mecāl hîç / Söyle devā-yı derdimi Allāh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 4*). [*kalma*dı, -ma, -dı]

Hemîşe husrev-i ‘aşkıñ kolunda şāhbāz ol kim / Bu fırkatle bu hasret hîç **kalma**z sende şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 4*). [*kalma*z, -maz]

Göñül zevk-ı mahabbetle dolup **kalma**dı efkārım / Dolaşıp bend-i zülfe cānı kırbān eyledi gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 3*). [*kalma*dı, -ma, -dı]

Hayālî kande taşvîr eyleyem hîç **kalma**dı hālīm / Göñül ārzū-yı vech-i yārı geçdi mest olup gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 4*). [*kalma*dı, -ma, -dı]

O māha hālīmī ‘ārza mecālīm **kalma**dı aślā / Olup bu ‘Âdile hayrān çeşm-i mestine gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 6*). [*kalma*dı, -ma, -dı]

Bakmağa ol nūra hîç çeşmimde kuvvet **kalma**dı / Garķ u hayrānı o nūruñ fark eder mi gayrıya (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 3*). [*kalma*dı, -ma, -dı]

Ne gam ü efkārı **kal**dı dilde ne derd ü melāl / Hicr ile giryān olanlar vāşıl-ı cānān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 3*). [*kal*dı, -dı]

Cism-i zārım zaḥm-nākı tîğ-ı hasretidir tamām / **Kalma**dı şabr ü sebāt rûh u revānım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 3*). [*kalma*dı, -ma, -dı]

Cān ü dil yansın cemālî şem‘ine imḥā olup / Şān mı **kal**dı cihānda ‘Âdile pervānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7*). [*kal*dı, -dı]

Serde ‘aqlım **kalma**dı vaşında ‘āciz oldu dil / Yok taḥammül keşfe hem tağyîri müşkildir bütün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [*kalma*dı, -ma, -dı]

Şabr ü sāmān yanar görmesem ol yārı meger / Dilde **kalma**z görücek zerre kadar tāb ü tüvān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5*). [*kalma*z, -maz]

Kalma dı cān ü tende tāb ü mecāl bu şeb / Tolsun kadeḥ kanımla ol mest-i nāz gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 6*). [*kalma*dı, -ma, -dı]

Göñlüm n’olur açılın bir tolu cām-ı meyle / **Kalma**z hicāb-ı rāzım deste kadeḥ alınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 3*). [*kalma*z, -maz]

Derdine dermān erişdi ḥasta-dil ‘āşık larıñ / **Kalma**dı kayḡu elem göründü dōstuñ elleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 3*). [*kalma*dı, -ma, -dı]

Şaķın verme bu dünyānıñ gurūr ü cāhına meylīñ / **Kal**ırsın sonra hayrette meger bul dilde yārānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8*). [*kalırsın, -ır, -sın]*

Yādigārı **kal**mış idi Hayriyye Sultān baña / Kalb-i maḥzūnum onuñla eglenirdi dā’imā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 8*). [*kalmış, -mış]*

Esir ü bî-kesim bu ‘ālem-i miḥnetde ey şāhım / Bu yolda ne meded-kārım ne **kal**dı bir ümîd-gāhım (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 5*). [*kal*dı, -dı]

Kalmışdı bir şehzādesi mānende-i ḥūrşîd ü māh / Etdi eccl de ‘ākıbet ol goncayı maḥv u tebāh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 2*). [*kalmı*şdı, -mış, -dı]

Kalma dı boş yerleri Leyla vü Mecnūn’uñ velī / Öyle biñ Mecnūn ile memlū bütün şahrā-yı ‘aşķ (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 10*). [*kalma*dı, -ma, -dı]

kal: Sürmek, devam etmek.

Āğūşa cān gele cānān gelse sīneme / Derd-i firāķa **kalma**dı taḥammül meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 4*). [*kalma*dı, -ma, -dı]

Tā’ir-i Kuds olmağa ey cān gel çalış kim / Zerri mişāl **kalma** şems-i şafā bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 4*). [*kalma*, -ma]

Gel ey dil böyle olma zār ile giryān şabreyle / Humār-ı cām fırkat böyle **kalma**z gör de şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 1*). [*kalma*z, -maz]

Meger ‘uşşāķa vā’d etmiş vişālın ol kerīm cānān / Bulur vuşlat bu cān ü dilde **kalma**z böyle şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 2*). [*kalma*z, -maz]

Behey ahmaḡ seniñ neñdir bu fānī çekme sen ğayret / **Ḳalır** hep bunda māl ü cāh ü ‘izz ü haşmet
ü devlet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 3*). [*ḡalır, -ır*]

Çekme cihanda mātemi dilde **ḡala** ‘aşkıñ demi / Bu şeb o mäh-i ‘ālemi nūr ile tābān edelim (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [*ḡala, -a*]

Cümleden geç ḡo bu da‘vāyı degilsin bī-kes / Geri ḡalır mi hiç Allah ile teslīmde **ḡalan** (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 2*). [*ḡalan, -an*]

Gider ‘iṣyān ğubarını yüzümden / Gözümden **ḡalmasın** ğaflet hicābı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel
156, Beyit 5*). [*ḡalmasın, -ma, -sın*]

Gel ey dil böyle olma zār ile giryān şabreyle / Ḥumār-ı cām firḡat böyle **ḡalmaz** gör de şabr eyle
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 1*). [*ḡalmaz, -maz*]

Meger ‘uşşāḡa vā‘d etmiş vişālın ol kerīm cānān / Bulur vuşlat bu cān ü dilde **ḡalmaz** böyle şabr
eyle (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 2*). [*ḡalmaz, -maz*]

Şoñra **ḡalmışdı** anuñ da gözü nūru bir tıfl / Ya‘nī kim mīr Muḡammed ‘Alī bir tāze civān (*Âdile
Sultan Divanı, Kıt‘a 7, Beyit 7*). [*ḡalmışdı, -mış, -dı*]

Kime bākī **ḡalacaḡdır** bu cihān / Rūḡların şādān ide Mevlā hemān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
4, Beyit 79*). [*ḡalacaḡdır, -acaḡ, -dır*]

Ben gidip siz **ḡalñız** sıhhatle şaḡ / Her biriñize bu dünyā ola bāḡ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
4, Beyit 72*). [*ḡalñız, -ıñız*]

Edip hem nūr-ı Faḡr-i ‘ālem ile ḡabrini rūşen / Firāḡı **ḡaldı** cānlarda cihānı etdi pūr-şiven (*Âdile
Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 11*). [*ḡaldı, -dı*]

Öyle bir hıvān-ı şifā-baḡş dil-i ‘āşık kim / Lezzet-i cāmı dimāḡlarda **ḡalır** rüz-ı kıyām (*Âdile
Sultan Divanı, Terhib-bend 2, Beyit 53*). [*ḡalır, -ır*]

ḡal: Baḡlanmak, kapılmak, deḡer vermek.

Gel ey şūfī ğurūr u kibri terk et bu hevādan geç / Ṭayanma ‘ilm ü mālā **ḡalma** benlikde sivādan
geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 1*). [*ḡalma, -ma*]

ḡal: Konaklamak; oyalanmak.

Maḡām-ı vaşla eriş **ḡalma** pek de semt-i ğafletde / Eden zāt ile ittişāl bulur dā‘im beḡā-yı mey
(*Âdile Sultan Divanı, Diḡer 28, Beyit 9*). [*ḡalma, -ma*]

ḡal-: Bulunmak, mevcut olmak.

Görünce mäh-i hüsnüñ iḡtiyārım **ḡalmadı** ğitdi / Ḥayāl-i ‘aşkile ‘aḡlım perīşān eyledi ğitdi (*Âdile
Sultan Divanı, Diḡer 30, Beyit 1*). [*ḡalmadı, -ma, -dı*]

ḡal-: Sürmek, devam etmek.

Kimi ma‘şūm kimi ‘āḡil kimi genc / Kimi ğitdi kimi **ḡaldı** ehl-i renc (*Âdile Sultan Divanı,
Mesnevi 4, Beyit 17*). [*ḡaldı, -dı*]

ḡāl ü ef‘ālīnde: Laf ve icraat.

Deme keşf olur ser-ā-ser baña esrār-ı ḡafı / **Ḳāl ü ef‘ālīnde** vardır çün seniñ yüz biñ ḡaṭā (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [*ḡāl ü ef‘ālīnde, -iñ, -de*]

ḡalb: Yürek, gönül.

‘Aceb rūşen eder ḡalbi şu‘ā-ı şu‘le-i tevḡīd / Giderir zulmeti **ḡalbe** verir nūr-ı cilā tevḡīd (*Âdile
Sultan Divanı, Diḡer 6, Beyit 1*). [*ḡalbe, -e*]

Zer-i ḡālīş eder **ḡalbi** olup bir kīmyā-yı feyz / Bilip iḡrār etmez ḡadrini ol münkir-i tevḡīd (*Âdile
Sultan Divanı, Diḡer 6, Beyit 2*). [*ḡalbi, -i*]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur **kalbinde** hoş zevk / O dil kim 'aşk ile dolar da dōstuna muhib
olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2*). [*kalbinde, -i, -nde*]

Pāk edip āyīne-i kalbi melāl renginden / Ver cilā şevk ile **kalbiñ** ise pāk gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 3*). [*kalbiñ, -iñ*]

Cümleyi terk kılup **kalbiñi** Hakk'a bağla / Hüsn-i hulk ile tevekkül kula ādāb gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 8*). [*kalbiñi, -iñ, -i*]

Māsivādan geçerek Hakk'a tevekkül eyle / 'Aşk-ı Bākī'yle dolan 'Âdile ol **kalb** güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 7*). [*kalb, -i*]

Yār sen ile olıcak nūr-ı vişālī seyr et / **Kalbde** 'aşkı güzel şevki güzel zevki güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 2*). [*kalbde, -de*]

Mest olup zikre devām et olasıñ tā şād-kām / **Kalbde** 'aşkı güzel seyrān güzel cānān güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 3*). [*kalbde, -de*]

Doldurup **kalbim** rızā-yı pākīñle bulsun şafā / 'Aşkdan etme beni ašlā cūdā yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 4*). [*kalbim, -im*]

İsm-i zātūñ hürmetine **kalbimi** sen şāf kıl / Hüsn-i hulk ile beni şādān et yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 5*). [*kalbimi, -im, -i*]

Kalb-i vīrān zār u nālān sīne çākdr 'Âdile / Bir tecellī ile maḥzūn **kalbini** kıl rüşenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 8*). [*kalbini, -i, -ni*]

Bu meclis kim füyūzāt-ı Hudā'nıñ gülsitāndır / Yaķar **kalbi** nevā-yı 'andelibān-ı cihāndır bu
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 4*). [*kalbi, -i*]

'Aceb rüşen eder **kalbi** şu 'ā-ı şu 'le-i tevḥīd / Giderir zulmeti kalbe verir nūr-ı cilā tevḥīd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 1*). [*kalbi, -i*]

Zer-i ḥālīş eder **kalbi** olup bir kīmyā-yı feyz / Bilip ikrār etmez kadrini ol münkir-i tevḥīd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2*). [*kalbi, -i*]

Kalbi mir'āt-ı cemāl şāhid-i maḥsūd idi / Tālibāne baḥş-ī feyz eylerdi ol kān-ı 'atā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 5*). [*kalbi, -i*]

Neyleyem ben bu dehānı şoḥbet etmez yār ile / Neyleyem bu **kalbi** kim 'aşk āteşinden bī-nevā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 5*). [*kalbi, -i*]

Ermez reh-i murāda meşgūl-ı gāflet olan / **Kalbinde** ehl-i ḥālīñ 'irfān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 5*). [*kalbinde, -i, -nde*]

Şāfiyā şāf eyle **kalbiñ** eyleme kizb ü riyā / Geç riyāset iddi 'āsından Hudā'dan et ḥayā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1*). [*kalbiñ, -iñ*]

Hem mūrā'ī 'ābidiñ **kalbinde** yokdur zerre nūr / Çün enāniyyet eden zāhid olur Hāk'dan cūdā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [*kalbinde, -i, -nde*]

Hāzır eyvallāh kaṭār ile bize mihnet-i ezel / Eyleme maḥzūn bu yüzden **kalbimi** şād et şehā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 4*). [*kalbimi, -im, -i*]

Cāna verip cemālī şevk ü şafā / Şaf olur **kalbi** mişl-i cām-ı şarāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 7*). [*kalbi, -i*]

Gubār-ı gayrdan pāk eyle **kalbim** hem mücellā et / Harīm-i zāta envār-ı şifātūñ şu 'le-baḥşā et
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 1*). [*kalbim, -im*]

Kalbe mānend-i sefine inkılābı celb eder / Baḥr-ı 'aşkıñ rüzgārı rāḥat-ı berden lezīz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 5*). [*kalbe, -e*]

Tālib-i 'aşk ol ki yār 'irfan içinde gizlidir / **Kalbi** seyr et aç gözüñ cānān içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 1*). [*kalbi, -i*]

'Aşk kelāmı erdirir Hakk'a verir **kalbe** ziyā / Āşinā-yı 'aşk olan ma'mūr ü ābādan olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 9*). [*kalbe, -e*]

Ḥamr-ı 'aşkı tā ezel nūş eyleyen sekrān olur / Baḥr-i şafvet içre ol **kalbi** şafā-efşān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 2*). [*kalbi, -i*]

Çek mäsivâdan destîni hem **kalbiñi** pāk ede gör / Mest-i mey-i ‘aşk ol ki sen ey ‘Âdile cānāni gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 8*). [*kalbiñi, -i, -ñi*]

Kalbi mahzūn bağı pür-hūn eşki gülgün neylesin / Dil giriftār-ı mahabbet olalı hayrānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 6*). [*kalbi, -i*]

Dİdeler pür-hvāb iken ol yār gelse sīneme / **Kalb** uyanıp cismime tāze hayāt cān gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 2*). [*kalb,]*

Her ne dem kaşr-ı dile ol gözleri mestān gelir / İki çeşmime ziyā **kalbe** şafā ol añ gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 1*). [*kalbe, -e*]

‘Aşk ile ‘arīf karīn-ı şıdk ü şevk-i cāndır / Ol ki var **kalbinde** şevkī ‘aşıq-ı Raḥmān’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 1*). [*kalbinde, -i, -nde*]

‘Arīfñ vecd ü semā’ı zevk u ḥālī dildedir / **Kalbi** nūr ile muşaffā eylemek cānānadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 1*). [*kalbi, -i*]

‘Aşk-ı dilde yazılıp evşāf ü şānı söylenir / Nāzil olsa **kalbe** sırr-ı Ḥaḳ nihānī söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 1*). [*kalbe, -e*]

Kalbine eden nāzar elbette kendiñi tanır / Kendini dilde gören ehl-i dil ü ‘irfān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 4*). [*kalbine, -i, -ne*]

Dağ dağ olmuş gönüller ārzū vü şevk ile / ‘Aşıqānñ **kalbini** hep nār-ı firḳatle yaḳar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 3*). [*kalbini, -i, -ni*]

Çünkü **kalbi** mü‘mīniniñ oldu bir beyt-i Ḥudā / Nūr-ı Zātu’llāh’da derc olan esrārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 5*). [*kalbi, -i*]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur **kalbinde** hoş zevkī / O dil kim ‘aşk ile dolar da dōstuna muḥib olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [*kalbinde, -i, -nde*]

Hemān yan ‘Âdile kaçma bu nārñ nūr olur soñu / Ciger āteş kan āteş **kalb** āteş hem cihān āteş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8*). [*kalb,]*

Gerçi teslīm ü rızādır kula **kalb** ile hezār / Sā’ili ṭard eylemez elbet Ḥudā’ya raḥmetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 4*). [*kalb,]*

Vaḥdeti keşretde bul ‘aşk ile pāk et cān evin / **Kalbin** ile mūnis ol kim vuşlat-ı cānāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 5*). [*kalbin, -in*]

‘Aşk hayāt-ı cāndır bī-‘aşk cānı neylerim / **Kalb** olursa ‘aşkdan ḥālī fiḡānı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 1*). [*kalb,]*

Pāk edip āyīne-i kalbi melāl renginden / Ver cilā şevk ile **kalbiñ** ise pāk gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [*kalbiñ, -iñ*]

Cümleyi terk kılup **kalbiñi** Ḥaḳḳ’a bağla / Ḥüsni ḥulḳ ile tevekkül kula ādāb gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [*kalbiñi, -iñ, -i*]

Bezm-i kemālātı bulub tevḥīd ü ezkā eyleyip / Cevlāna ‘aşk ile gelip bu **kalbi** ḥandān edelim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [*kalbi, -i*]

‘Aşkdır **kalbi** kılan pür-nūr mihr-i māh-veş / ‘Aşkdır şem’-i cemāle karşı pervāne yanan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 7*). [*kalbi, -i*]

Yorma tedbīr ile **kalbiñ** kadere bağlan kim / Niyyeti ḥāş olanı şād eder elbet Yezdān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 4*). [*kalbiñ, -iñ*]

Mäsivâdan geçerek Ḥaḳḳ’a tevekkül eyle / ‘Aşk-ı Bākī’yle ḍolan ‘Âdile ol **kalb** güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [*kalb,]*

Yār sen ile olıcak nūr-ı vişālī seyr et / **Kalbde** ‘aşkı güzel şevkī güzel zevkī güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [*kalbde, -de*]

Kalb hayrān-ı benefşe zār-ı ḥüsniñdür seniñ / Zülḥ havāsiyle perīşān oldum ḥālīñ görmeden
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 4*). [*kalb,]*

Mest olup zikre devām et olasın tā şād-kām / **Kalbde** ‘aşkı güzel seyrān güzel cānān güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3*). [*kalbde, -de*]

Hürşîd-i 'aşkıdır 'âlem sen gâfil olma ondan / **Kalbe** doğar o hürşîd pertev-feşân şehirde (Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 5). [kalbe, -e]

Çeşmi uyursa **kalbi** 'âşıkların uyumaz / Sırr-ı cemâli nakş et dilde hemân şehirde (Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 2). [kalbi, -i]

Gerçi teslim ü rızâdır kula **kalb** ile hezâr / Sâ'il-i bâbını ırd etmez Hudâ'nın rahmeti (Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 4). [kalb,]

'Aşkî pinhân edip **kalbiñde** / Ya'nî fâş etme şakın esrârı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 5). [kalbiñde, -iñ, -de]

Kalbiñi seb'ül-meşâni nûru leb-rîz eylesin / 'Ayn-ı ihlâş et bi-hakķın (kul hüva'llâhu ehad) (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 7). [kalbiñi, -i, -ñi]

Ol ki **kalbi** ola hâli 'aşkıdan / Bî-ahâli şâh u hânı neyleyim (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 9, Beyit 4). [kalbi, -i]

Koma dünyâyı **kalbe** ver su'âli / Nedâmet çekilir elbet degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 10, Beyit 6). [kalbe, -e]

Validesin yakdı nâr-ı iştiyâķ / Eyleyip mecrûh **kalbin** iftirâķ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 43). [kalbin, -in, -i]

Çıkıp varlıktan artık **kalbini** zevķa eriştir sen / Temâşâ ile mir'ât-ı cemâli gör yine rûşen (Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 7). [kalbini, -in, -i]

Kalbi şâfi müteväzi' sözü kalbi yeksân / Dôst u düşmân nazarında görünürdü siyyân (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 7). [kalbi, -i]

Göründü **kalbim** içre bir 'azîm iklim bir şahrâ / Kurulmuş ortasında nûrdan bir hayme-i 'ulyâ (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 1). [kalbim, -im]

Kuvvet-i 'aşk anı mâ'sûķ-ı cihân etmişdir / **Kalbi** âyine-i didâr-ı Hudâvend-i kâdir (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 32). [kalbi, -i]

kalb ü sineme: Kalp ve göğüs.

Kaldım onlardan şabîyy-i nâ-tüvân iken yetim / Açdı **kalb ü sineme** firķatleri zaķm-ı 'azîm (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 2). [kalb ü sineme, -m, -e]

kalb-i 'âşık: Âşığın kalbi, gönlü.

Bir güherdir kim maķabbet **kalb-i 'âşık** ma'deni / Vech-i dilberde olur dilber ki cevherdânıdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 5). [kalb-i 'âşık,]

Çeşm-i 'ibretle baķar hayret ile mebhût olur / **Kalb-i 'âşık** gibi levh-ı sâde bî-âlâmdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 4). [kalb-i 'âşık,]

kalb-i ehl-i imâna: İman edenlerin kalbi.

Rızâ vermezdi 'adl ü şefķati zulm-i müşîrâna / Bütün nâr-ı firâķı şaldı **kalb-i ehl-i imâna** (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 17). [kalb-i ehl-i imâna, -a]

kalb-i hazînim: Hüzünlenmiş kalp, üzülen kimse.

Âteş-i 'aşkıñla bu **kalb-i hazînim** yanmada / Hasretiñle eylerim şubh u mesâ âh u enîn (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 4, Beyit 5). [kalb-i hazînim, -im]

kalb-i hazîniñ: Hüzünlü/üzüntülü kalp.

Şad ola **kalb-i hazîniñ** bir nigâhıñla hemân / Yâ Resûla'llah sensin evvelîn ü âhîrîn (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 8). [kalb-i hazîniñ, -iñ]

kalb-i mahzûni: Dertli, hüzünlü kalp.

Hüküm-i Mevlâ'yı tecellî eyledim / **Kalb-i mahzûnı** tesellî eyledim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 55*). [*kalb-i mahzûnı, -ı*]

kalb-i mahzunum: Dertli, hüznü kalp.

Rüz u şeb bu bendesini zâr eden ey Zül'-celâl / Gâhice mesrûr eyle **kalb-i mahzunum** meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 6*). [*kalb-i mahzunum,]*

Yâdigârı kalmış idi Hayriyye Sultân baña / **Kalb-i mahzûnum** onuñla eglenirdi dâ'imâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 8*). [*kalb-i mahzûnum, -um*]

kalb-i mecrûha: Yaralı gönül.

Merhem-i lûtf ile eyler **kalb-i mecrûha** devâ / Zât-ı Nûre'd-din-i Cerrâhiye eyle ilticâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 9*). [*kalb-i mecrûha, -a*]

Et nazar bu **kalb-i mecrûha** hemîşe fırkatıñ / Hem dil-i virânı mahzûn eylemekde hasretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 9*). [*kalb-i mecrûha, -a*]

kalb-i mü'mîne: Müslüman yüreği.

Gösterip mîr'âtı vechiñde şu'â-ı vahdeti / Oldu **kalb-i mü'mîne** nûruñ muşavver bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 5*). [*kalb-i mü'mîne, -e*]

kalb-i nâşâda: Mutsuz gönül, kederli yürek.

Firâka bir tesellî bulamam bu **kalb-i nâşâda** / O hâle şabr u taqat gayret-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 2*). [*kalb-i nâşâda, -a*]

kalb-i selîm: Temiz kalp.

Kıl münâcâtı kabûl ihsân et yâ Rabbenâ / Cennet ü **kalb-i selîm** erzân et yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 1*). [*kalb-i selîm,]*

Erişir menzil-i maşûduña **kalb-i selîm** ile 'Âdile / Erer nuşret şöñde her meşakk u miñnetiñ 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 8*). [*kalb-i selîm,]*

kalb-i 'uşşâkı: Âşıkların kalbi.

Kalb-i 'uşşâkı bitirdi tîğ-ı 'aşkıñ yâresi / Ey Hüsameddîn-i 'Uşşakî seniñdir çâresi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 6*). [*kalb-i 'uşşâkı, -ı*]

kalb-i virân: Yıkık, dökük, harap kalp.

Sîne-çâk ü **kalb-i virân** bülbül-âsâ pür-fiğân / 'Âdile kuluña rahm ü mekremetle kıl meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 8*). [*kalb-i virân,]*

Kalb-i virân zâr u nâlân sîne çâkdır 'Âdile / Bir tecellî ile mahzûn kalbini kıl rüşenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 8*). [*kalb-i virân,]*

kalb-i zârı: Ağlayan, inleyen kalp.

Yolcuyum ben ağlamayıñ der idi / **Kalb-i zârı** dağlamayıñ der idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 71*). [*kalb-i zârı, -ı*]

kaldı: Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek.

Kaldı nefsinde nedâmetle esîr / 'Âdile bî-çâreye ol dest-gîr (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 17*). [*kaldı,]*

kaldı: İşlemez, yürümez duruma gelmek.

Amānı bulmadı zālīm elinde **kaldı** hayretle / Fedā etdi nihāyet ‘ālemi kaşd u irādetle (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 8). [kaldı,]

kaldır: Bir şeyi bulunduğu yerden yükeğe veya başka bir yere taşımak; yukarı doğru hareket ettirmek.

Qaldırıp nūr-ı hidāyetle hicāb-ı keşreti / Şüret-i āyīne-i vech-i dil-ārādır göñül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 6). [kaldırıp, -ıp]

kāle gelmez: Söz ile anlatılabilir olmak.

‘Âdile yāre ‘aceb mi söylemezse derdini / **Kāle gelmez** kābil-i ta‘bīr bir şanma şanı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 8). [kāle gelmez, -mez]

kalem: Yazı yazmaya yarayan araç.

Vaşfına kābil mi dil taḥrīrine ‘āciz **kalem** / ‘Âdile cāy-ı şafādır hem daḥı hengāmdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 5). [kalem,]

Alıp destime ḥāme yazmağa şī‘r ü eşeri / **Kalem** cevlan edip döksün cihāna tāze gevheri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 1). [kalem,]

Ey **kalem** vaşfını bir a‘zamıñ eyle inşā / Kim o ḥidmetle saña baḥş ede luṭfuñ Mevlā (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 1). [kalem,]

Eski derdim tazelendirdiñ **kalem** / Defter ü dīvāna sığmaz söylesem (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 100). [kalem,]

Baḥrlar olsa midād eşcār **kalem** / Medḥ ü vaşf-ı şānı bulmaz intihā (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 19). [kalem,]

Şafḥa-i ‘ālemi tesvīd ederse **kalemim** / Edemez ḥaḳḳı ile vaşf-ı cemīlin tefḥīm (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 24). [kalemim, -im]

kalem: Kalem // yaratıcının ilahi sırları yazması. (Levh ü Kalem).

Perdedir çün iki ‘ālem Ḥaḳḳ’a çāk et perdeyi / ‘Arş ü Kürs ü Beyt-i ma‘mūr u **Kalem** Levḥ’i güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2). [kalem,]

kālī vü fikri: Zikri ve fikri, dili ve düşüncesi.

Nefsini ‘ārīf olanlar ‘ārīfu bi’llāh olur / ‘Ārifīñ **kālī vü fikri** cümle zikru’llāh olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 1). [kālī vü fikri,]

kālīb-i eşyāya: Yaratılmışların bedeni.

Muḥammed bāis-i kevn ü mekândır / Muḥammed **kālīb-i eşyāya** cāndır (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 3). [kālīb-i eşyāya, -y, -a]

kalp: Yürek, gönül.

Eyle yāḥū naḳş-i nūr-i zikr ile **kalbiñ** cilā / Pertev-i āyīne-i ‘ālem-nümādır Naḳşbend (Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 5). [kalbiñ, -iñ]

‘Acz ile tebrīk-i ‘īde ‘Âdile geldi saña / Koyma **kalbinde** gubār-ı mā‘şīyet şeyḥim ‘Alī (Âdile Sultan Divanı, Kut’a 5, Beyit 7). [kalbinde, -in, -de]

Aşḳdır kim olmasın **kalbinde** benden gayrı yār / Eylerim ‘aşīḳ seni sonra cihānda tār-mār (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 1). [kalbinde, -in, -de]

kām: Arzu, meram, maksat.

Ḳulların cürm ile dergâhından olmaz nâ-ümîd / Senden ister **kāmı** hep payğamber-i ḥalvet-nişîn
(*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 4*). [*kāmı, -ı*]

kamaş: *Kamaşır, parlar.*

Ḳamaşır dîdeler seyrânına elvânı pek zîbâ / O şehriñ görmemiştir çeşm-i insân mişlini aşı
(*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 2*). [*kamaşır, -ır*]

kām-bîn: *İsteğine kavuşturmak, muradına erdirmek.*

Enbiyâ vü evliyâ muhtâc-ı luṭf u şefḳatiñ / Cümle ‘âlem olsa imdâdınla olur **kām-bîn** (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 4, Beyit 4*). [*kām-bîn,]*

kāmet: *Boy, endam.*

Ḳaşlarıñ ve'l-leyl Ṭübâ **kāmetiñ** / Ruḥlarıñ Ḥaḳ ḡonce-i ḥandân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 2*). [*kāmetiñ, -iñ*]

Ḳaşlarıñ (ve'l-leyl) Ṭübâ **kāmetiñ** / ‘Âklımı zülfüñ perîşân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 2*). [*kāmetiñ, -iñ*]

kāmil: *Bilgili, üstat, olgun.*

Gerçi biz ehl-i kemâle göre **kāmil** degiliz / Öyle ḥôdbîn şüfî gibi daḥî cāhil degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 3*). [*kāmil,]*

kāmil: *Noksansız, tam, bütün, mükemmel; olgun.*

Egerçi ehl-i dile göre **kāmil** de degilsem de / Yine ol cāhil-i ḥôd-bîn gibi de degilim şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 4*). [*kāmil,]*

Şoḡbet-i ‘ârifle ‘ârif ḳatresi ‘ummân olur / Mes’ele-i ‘aşḳı bilir **kāmil** insândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 4*). [*kāmil,]*

kāmil insân: *Olgun insan.*

Ṭâlib-i dîdâr olan merdâne muhtâcdır hemân / İşbu sırrı fark eder bir **kāmil insân** gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 5*). [*kāmil insân,]*

kāmilîn: *Olgun insanlar.*

Ḥazret-i şıddıḳ-ı ekberdir imâm-ı evliyâ / **Kāmilîniñ** ekmeli hem yâr-ı ḡâr-ı Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 1*). [*kāmilîniñ, -iñ*]

kām-rân: *Mutluluk, bahtiyarlık.*

Derd-mendim derdime dermân cānım gel yetiş / Baḳma ‘işyânıma ‘afv et **kām-rânım** gel yetiş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 1*). [*kām-rânım, -ım*]

kām-rân olur: *Arzusuna nail olmak, erişmek.*

Varlık derd ü belâsıdır çekilen ḡam hemân / ‘Aşḳ ile yok olsa ‘âşḳ ḥôşca **kām-rân olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 6*). [*kām-rân olur, -ur*]

kām-rân-ı ‘aşḳ: *Aşḳa erişmiş, aşḳın bahtiyarı.*

Kām-rân-ı ‘aşḳ olanlardır o bî-nām u nişân / Dôstunu bulan sa‘âdetli hemân pinḥân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 6*). [*kām-rân-ı ‘aşḳ,]*

kamu: *Bütün, hep, her, herkes, halk.*

Biz **ķamu** şalibleriz mařlũb-ı aşlı zatıdır / Cũmlemiz ķařıdılarız maķřad cemãlidir ebed (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 4*). [*ķamu,]*

ķamu: *Tũmũ, hepsi.*

Etme zem dũnyã vũ ‘uķbã ķã’im ‘ařķ-ile hemãn / Her ne vãr ise **ķamu** ařıķ eder zıkr-i Ĥudã (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 5*). [*ķamu,]*

ķamu: *Bũtũn, tũm.*

Ĥaķĩkatle **ķamu** eřyãya baķ gel seyrãn ede gũr / Ķulaķ verme bu ķıl ũ ķãle gũř-ı cãnla diñle gũr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 2*). [*ķamu,]*

Baķ çeşm-i cãn ile **ķamu** eřyãyı seyr et oldu nũr / Evrãķ-ı esrãrı oķu defter ile eş’ãrı gũr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 3*). [*ķamu,]*

Ķamusu mã-sivã imiş cihãnda ‘ařķdan ģayrı / Seni ister dil-i zãrım cihãn ũ cãnda eglenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 6*). [*ķamusu, -su]*

Evvel ũ aķır **ķamu** ‘ãlem benimledir hemãn / Dilediģim eylerim sultãn u derviş her zamãn (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 3*). [*ķamu,]*

ķamu: *Bũtũnũyle, tamamen.*

Baķ derũn-ı perdeye kim iztirãrıdır **ķamu** / Dilde her bir miñnetiñ řoñu meserret degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Diģer 31, Beyit 5*). [*ķamu,]*

Ķamu ‘ãlem saña ‘ãřıķ reh-i ‘ařķında hem řãdıķ / Bulanlar sen gibi bir yãrı aģyãrı n’ider ey dũst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [*ķamu,]*

Ķamu eřyãyı çeşm-i ‘ibret ile seyr edip ‘ãķıl / Dalıp ‘ummãn-ı ‘ařķ iķre ķıķar lã’-l-i Bedaķřãn’ı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 11*). [*ķamu,]*

ķamu: *Bũtũn, her.*

Ķamu derdin devãsıdır maķabbet / Ki ‘ařķın bĩ-nevãsıdır maķabbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 1*). [*ķamu,]*

ķan: *Doymak.*

İķir vaĥdet meyin **ķansın** yolunda mest-i ‘ařķ olsun / Firãķıyla yeter yandı ķeh-i sũzãnda eglenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 7*). [*ķansın, -sın]*

Odur bĩ-ķãre kim bir iki gũn ‘ũmrũn eder zãyı’ / Ki cãn yaķmaģa **ķanmaz** ķũnķũ hep ehl-i đalãletdir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 6*). [*ķanmaz, -maz]*

ķan: *Vũcuttaki hayati sıvı.*

Gãĥ çeşmin yaş dũker gãĥ ciģerden **ķan** aķar / Arzũ-yı vuşlat eyler dil ģayãl-i zãrı gũĉ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 4*). [*ķan,]*

Hemãn yan ‘Ādile ķaķma bu nãrĩn nũr olur řoñu / Ciģer aķeř **ķan** aķeř ķalb aķeř hem cihãn aķeř (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8*). [*ķan,]*

Ķatre ķatre **ķan** damlar tã ciģerden řubĥa dek / Gũlřen-i ‘ařķa nihãliñden yaķar dilde ķerãģ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 5*). [*ķan,]*

Baş dũřũp **ķanlar** aķar meydãn-ı ‘ařķĩnda seniñ / Zãrĩña ‘ãlem dayanmaz Rũstem-i devrãn mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 4*). [*ķanlar, -lar]*

Kalmadı cãn ũ tende tãb ũ mecãl bu şeb / Tũlsun ķadeĥ **ķanımla** ol mest-i nãz gelince (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 6*). [*ķanımla, -ım, -la]*

Nã-ģehãn bir ģãl oldu maķřer-i dũnyã gibi / Dũřdũ al **ķanlar** iķine ģonca-i ģamrã gibi (1293) (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 16*). [*ķanlar, -lar]*

Kanlı yaş aksın gözümde sen şusuz olduñ şehîd / Nûr-ı çeşm-i Faḥr-i 'âlem ey Hüseyn-i Kerbelâ
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 2). [kanlı, -lı]

Cihân mâtem tutup kan ağlasın 'Abdülazîz Hân'a / Meded Allah mübârek cismi ki boyandı al
ķana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 6). [ķana, -a]

Cihân mâtem tutup kan ağlasın 'Abdülazîz Hân'a / Meded Allah mübârek cismi ki boyandı al
ķana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 9). [ķana, -a]

Cihân mâtem tutup kan ağlasın 'Abdülazîz Hân'a / Meded Allah mübârek cismi ki boyandı kızıl
ķana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 12). [ķana, -a]

Cihân mâtem tutup kan ağlasın 'Abdülazîz Hân'a / Meded Allah mübârek cismi ki boyandı kızıl
ķana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 15). [ķana, -a]

Cihân mâtem tutup kan ağlasın 'Abdülazîz Hân'a / Meded Allah mübârek cismi ki boyandı kızıl
ķana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 18). [ķana, -a]

kan: Bir şeyin çok bol bulunduğu yer veya kimse, kaynak.

Kerâmet-pîşe himmet-sâz sa'âdet **kānı** ser-efrâz / 'Ulûvv-i şân ile mümtâz Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî
(Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 2). [kānı, -ı]

Ey kerem **kānı** kerâmet 'aynı ümmet melce'i / Dilde kâfidir bize ol nûr-ı aẓher bu gece (Âdile
Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 6). [kānı, -ı]

Merhamet **ķānı** 'ināyet menba'ı / 'Âciz u üftâdgānıñ eşfa'ı (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit
9). [ķānı, -ı]

kan: Bir gereksinimini, bir isteğini yeteri kadar karşılamış olmak, doymak.

Ķanıp nûr-ı tecellîde ğınâ bulmaz tesellîsiz / Tecellî-i cemâl ister vişâliñ cānda eglenmez (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 2). [ķanıp, -ıp]

kan: Soy, nesil.

Her gelen gitmektedir hîç hükm yok ârāmına / **Ķanı** ata ana kardaş kanı kavm ü hey'etiñ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 2). [ķanı, -ı]

Ķanı emrini yürüten şāhib-i tâc ü maķām / Almadı kimse murādın çekdi maḥzā miḥnetiñ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 3). [ķanı, -ı]

kan ağlarım: Bir zulümden, bir afetten, bir sıkıntıdan, büyük üzüntü duyup çok yakınmak.

İ'tirâf edip ḥatāma rûz u şeb **ķan ağlarım** / Mücrimîne 'afv ü ğufrānıñ sezâdır ey Hudâ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 7). [ķan ağlarım, -r, -ım]

kan ağlasın: Kanlı gözyaşı dökmek, çok üzülmek.

Cihân mâtem tutup **ķan ağlasın** 'Abdülazîz Hân'a / Meded Allah mübârek cismi ki boyandı al
ķana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 3). [ķan ağlasın, -sın]

Cihân mâtem tutup **ķan ağlasın** 'Abdülazîz Hân'a / Meded Allah mübârek cismi ki boyandı al
ķana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 6). [ķan ağlasın, -sın]

Cihân mâtem tutup **ķan ağlasın** 'Abdülazîz Hân'a / Meded Allah mübârek cismi ki boyandı kızıl
ķana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 15). [ķan ağlasın, -sın]

Cihân mâtem tutup **ķan ağlasın** 'Abdülazîz Hân'a / Meded Allah mübârek cismi ki boyandı kızıl
ķana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 18). [ķan ağlasın, -sın]

Cihân mâtem tutup **ķan ağlasın** 'Abdülazîz Hân'a / Meded Allah mübârek cismi ki boyandı al
ķana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 9). [ķan ağlasın, -sın]

Cihân mâtem tutup **ķan ağlasın** 'Abdülazîz Hân'a / Meded Allah mübârek cismi ki boyandı kızıl
ķana (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 12). [ķan ağlasın, -sın]

kan dök: Kanlı gözyaşı akıtmak.

Enîsîñ derd ü ğam olsun selâmetden nişân umma / Ko gelsin gözleriñden yaş yerine **kan dök** ağla
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 3*). [*kan dök,]*

kāna boyandı: Kanla dolma; acı ve keder içerisinde kalma.

Bilmedi kadrini erbâb-ı dâlâlet eyvâh / Cigeri **kāna boyandı** yüregi yandı âh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 17*). [*kāna boyandı, -dı]*

kanad açıp: Kanat açmak, uçmaya yeltenmek.

Açıl dağlar veriñ yollar geçeyim / Kuş olup da **kanad açıp** uçayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 1*). [*kanad açıp, -ıp]*

Kanad açıp uçar ‘aşkıñ ile ‘anķalarıñ cānı / Yanar şems ü kamer seyyâr ü şābit ‘aşķ ile yâ Rab
(*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 6*). [*kanad açıp, -ıp]*

kanda: Nerede.

Ey güneş yüzlü nigārım **kandasın** / Hâsret-i rüyuñ beni sūzân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 8*). [*kandasın, -sın]*

Her kaçan dīvān olursa baş açık dīvāna gel / **Kanda** meclis olsa mey iç ‘āleme mestāne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 1*). [*kanda,]*

Ey güneş yüzlü nigārım **kandasın** / Vechini bir anda pinhān eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 8*). [*kandasın, -sın]*

Rehber-i cān edip ‘aşķı diyerek **kandadır** âh / Mesken-i fahr-i cihān şehir-i Medīne āyā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 5*). [*kandadır, -dır]*

kanda: Nereye.

Onu ol rütbe etmiş şeş-cihetden hayret istilā / Görür **kanda** bakarsa sanki dīdār-ı kerīm ‘āşķı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 4*). [*kanda,]*

kande: Nerede.

Hayālî **kande** taşvīr eyleyem hīç kalmadı hālīm / Göñül ârzü-yı vech-i yârı geçdi mest olup gitdi
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 4*). [*kande,]*

kandil: İçinde sıvı bir yağ ve fitil bulunan kaptan oluşmuş aydınlatma aracı, meşale.

Şem‘-i mihrâb Ebā Bekir ü ‘Ömer ‘Osmān ‘Alī / Şer‘a **kandil** cümle eşhâb-ı velâdir sevdiğim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 4*). [*kandil,]*

Şan‘atıñ eyvânına **kandildir** şems ü nücüm / ‘İzzetüñ dibācesinden bir varak rüy-ı zemīn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 2*). [*kandildir, -dir]*

Göründü āsumān bir top **kandil** / Şarılmış şevķına hem nūr-ı zencīr (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 7*). [*kandil,]*

kandil-i pür-rahmet kıl: Merhamet dolu kandil etmek.

İlāhî tâ sehergāh-ı kıyāmet ‘Âdile’niñ hem / Ser-i hākinde kıl îmānını **kandil-i pür-rahmet** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 7*). [*kandil-i pür-rahmet kıl,]*

kandil-i pür-rahmetdir: Şefkat dolu kandil.

Her muhıbbî vāşıl-ı cānān eder maħbūb edip / Çünkü rāh-ı vuşlata **kandil-i pür-rahmetdir** ‘aşķ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 3*). [*kandil-i pür-rahmetdir, -dir]*

kandil-i 'uṣṣākūn: *Âşıkların kandili.*

Fenârı sînede yak sönmesin **kandil-i 'uṣṣākūn** / Maḥabbetle fîṭil alsın yanıp nâr-ı dil-i 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 4*). [*kandil-i 'uṣṣākūn, -n*]

kanğı: *Hangi.*

Hasretiñle koydu âhim zulmet içre 'âlemi / Tal'atıñla **kanğı** bezmi mäh-tâb etdiñ bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3*). [*kanğı,]*

Nihâyet Hâk bilir şerhi degil mümkün bu aḥvâliñ / Ki derdim **kanğısın** desem nice emsâli görülmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3*). [*kanğısın, -sı, -n*]

Şoñra ḥikmetle buyurdu ol Resûl / **Kanğı** câyı nâkâm eylerse kabûl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 10*). [*kanğı,]*

'Âdile bî-çâre ğayrı neylesin / **Kanğı** derdin vezne koysun söylesin (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 74*). [*kanğı,]*

Şâhibü'l-hayr olduĝun ikrâr eder / **Kanğı** hayrât-hâneye kim ki gider (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 66*). [*kanğı,]*

kân-ı 'atâ: *Cömertlik kaynağı.*

Qalbi mir'ât-ı cemâl şâhid-i maḥsûd idi / Tâlibâne baḥş-î feyz eylerdi ol **kân-ı 'atâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 5*). [*kân-ı 'atâ,]*

kân-ı 'irfân: *İrfan, bilme, kavrayış kaynağı.*

Altı yüz yetmiş ile beş olacak sâl hemân / Mazhar-ı rahmet-i Hâk oldu o **kân-ı 'irfân** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 15*). [*kân-ı 'irfân,]*

kân-ı kerem: *Kerem, bağış kaynağı.*

'Âşiyâna rûz-ı maḥşerde odur olan şeft' / Muştafâ **kân-ı kerem** şâhib-emândır Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 3*). [*kân-ı kerem,]*

kân-ı şefâ'atdir: *Şefa'at kaynağı.*

Şalât ile selâm olsun Resûlu'llâh-ı zî-şâna / Vücûdu 'ayn-ı rahmet 'âleme **kân-ı şefâ'atdir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 9*). [*kân-ı şefâ'atdir, -dir*]

kân-ı 'ummân-ı hakikat: *Gerçeklik denizinin kaynağı.*

Qâf-ı kudretdir gönül 'Ankâ-yı rûhu onda gör / **Kân-ı 'ummân-ı ḥaḳîḳat** baḥr-ı a'zam ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 3*). [*kân-ı 'ummân-ı ḥaḳîḳat,]*

kân-ı vefâ: *Vefa kaynağı, madeni.*

Ḥazret-i 'Osmân-ı Zî'n-nüreyin ol **kân-ı vefâ** / Hâk-i pâyinden melekler de ederlerdi hayâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 6*). [*kân-ı vefâ,]*

kanlar akıtip: *Kan dökmek.*

Ḥasret ile **kanlar akıtip** çeşm-i teriñden / Ur ḥançer-i hicrânı dile göz göz olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 2*). [*kanlar akıtip, -ip*]

kanlı yas: *Kanlı gözyaşı; çok acıdan kaynaklanan, gözden artık kan gelecek biçimde ağlamak.*

Nihâyet 'âşık maḥsûduna ermemek olmazmış / Gözüñde çağlayıp aḳsın o **kanlı yas** şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 5*). [*kanlı yas,]*

kānūn: *Yasa, emir, hüküm.*

Âh u vâh eyleme **kānūn** degil 'uşşâka / 'Âlemiñ zevk u safâsı ğam u hicrân gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 7*). [*kānūn,]*

'Aşkda **kānūn** imiş 'aşıklara cevır eylemek / 'Âşık oldur kim cefâ-yı yâre şabretmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 1*). [*kānūn,]*

kānūn-ı 'aşkı: *Aşkın kuralları.*

Alıp fermânıla **kānūn-ı 'aşkı** dest-i ta'lime / Gazel okudum ol şâha 'Arapça (huz yedi seydî) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [*kānūn-ı 'aşkı, -ı]*

kānūn-ı 'aşkı: *Aşkın sazi.*

Urup ol gül-'izar 'aşkında na'ra / Kurup **kānūn-ı 'aşkı** ben çalayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 5*). [*kānūn-ı 'aşkı, -ı]*

kānūn-ı muhabbetde: *Muhabbet kanunu.*

Mihr-i Mevlânâ doğunca evc-i sînemde tamâm / Sûz-nâkim şöyle **kānūn-ı muhabbetde** müdâm (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 11*). [*kānūn-ı muhabbetde, -de]*

kapan: *Kapalı hâle gelmek.*

Râh-ı 'aşkıda 'Âdile şanma **kapanır** çeşm-i dil / Kapanırsa açılır özge temâşâdır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 7*). [*kapanır, -ır]*

kapı: *Kapı, eşik; makam, huzur.*

Nefse uyup dalmışım cürm ü haṭâ deryâsına / Etme **kapıñdan** cüdâ luṭf u 'aṭâ eyle meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 4*). [*kapıñdan, -ñdan]*

Kıl beni âgâh hem de vaşla lâyıḳ olayım / Ol açık **kapıña** geldim el-amân 'afv et şehâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 3*). [*kapıña, -ña]*

O nûr-ı çeşm Hüseyin'in için oña nazar et / **Kapıñda** 'Âdile giryân olup bakar dolanır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 8*). [*kapıñda, -ñ, -da]*

Kurb-ı ümmîd ile şâdım kesmezem ümmîdimi / Haḳ melûlen kulların etmez **kapısından** cüdâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 3*). [*kapısından, -sı, -ndan]*

Bâb-ı luṭfuñda kuluñdur 'Âdile eyle nazar / Ol **kapınıñ** bendesi şâyeste-i ihsânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 7*). [*kapınıñ, -nıñ]*

Kapıñda bir günah-kâr u haṭâ-pîşe siyeh-rüyem / Her ehl-i cürme erham olan sultânım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 2*). [*kapıñda, -ñ, -da]*

Cân ü derûn teslîm bütün / **Kapısına** oldum dahîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 10*). [*kapısına, -sı, -na]*

Bir gedâ kuldur **kapıñda** 'Âdile bî-nâm-ü şân / Eglenirim 'aşkıñ ile yohsa cânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 6*). [*kapıñda, -ñ, -da]*

Saṇa bu 'Âdile bende **kapıñda** hâş efgende / Kerem kıl etme şermende Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 9*). [*kapıñda, -ñ, -da]*

İftihârım iki 'âlemde saṇa kulluḳdur / Beni ṭard eyleme **kapıñdan** amân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 1*). [*kapıñdan, -ñ, -dan]*

Kabûl eyle onu 'aşkıñdan âzâd eyleme bir ân / **Kapıñda** 'Âdile kemter gedâdır yâ Rasûla'llah (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 2*). [*kapıñda, -ñda]*

Sözüñ maḳbûl-ı dergâh-ı Hudâdır ulu sultânım / **Kapıñda** 'Âdile kemter gedâdır yâ Resûla'llah (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 4*). [*kapıñda, -ñda]*

Fedâ olsun reh-i 'aşkıñda māl ü devlet ü cāhım / **Ƙapıñda** 'Ādile kemter gedādır yā Resūla'llah
(Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 6). [Ƙapıñda, -ñda]

Nazar kıl luṭf ile senden diğ̃er kim çāre-sāzımdır / **Ƙapıñda** 'Ādile kemter gedādır yā Resūla'llah
(Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 8). [Ƙapıñda, -ñda]

kapla: Kaplamak, sarmak.

Mevlid-i zāt-ı hümāyūnuñ mübeşşir 'ālemi / Şu'le-i rahmet-i şefā'at **kapladı** baḥr ü beri (Ādile
Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 4). [kapladı, -dı]

kapuña: Padişah/sevgili kapısı; makam, huzur.

Gelip düşdüm **kapuña** ben amān Allah meded Allah / Günāhiñ baḥrına daldım amān Allah
meded Allah (Ādile Sultan Divanı, Diğ̃er 4, Beyit 1). [kapuña,]

kâr: Fayda, kazanç.

Kilîdi şabr ile her bâbda müşkil açarız / **Kârimız** Ḥaḳḳ iledir gayrıya muḥtâc degiliz (Ādile Sultan
Divanı, Diğ̃er 11, Beyit 4). [kârimız, -ımız]

Dem-â-dem şem'-i 'aşka karşı yan pervâne-i 'aşk ol / Diğ̃er **kâr** isteme Ḥaḳ' dan hemān zıkr-i
Ḥudā'ya gel (Ādile Sultan Divanı, Diğ̃er 16, Beyit 4). [kâr,]

Yâ Rab 'işyân ile tıtdum yüzümü dergāhiña / Ben ḳulum **kârim** ḥaṭâdır sen kerem eyle baña
(Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 1). [kârim, -ım]

Āyet-i pāk-i şifâ vü rahmeti evrād edip / **Kârimız** ef'âlimiz hep şükr-i Yezdân'dır tabîb (Ādile
Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 8). [kârimız, -ı, -ımız]

'Āşıkım **kârim** cemâliñ şem'ine pervānelik / 'Ārız olmaḳda sarāy-ı ḳalbime vîrānelik (Ādile
Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 1). [kârim, -ım]

Kilîdi şabr ile her bâbda müşkil açarız / **Kârimız** Ḥaḳḳ iledir gayrıya muḥtâc degiliz (Ādile Sultan
Divanı, Gazel 105, Beyit 4). [kârimız, -ımız]

Şanma ey zāhid ki 'âşıklar 'abeş devrân eder / Onlarıñ **kârı** hemîşe zıkr ü tevḥîd-i Ḥudā (Ādile
Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 2). [kârı, -ı]

kâr: İş, fiil, amel.

Tenezzül ğayra etmem **kârimız** Ḥaḳ iledir her dem / Bu yolda zümre-i merdāndan ayrı degilim
şüfî (Ādile Sultan Divanı, Diğ̃er 29, Beyit 6). [kârimız, -ımız]

Bu cân kim 'aşka duş oldu 'acab cânān neyler / Ne eyleyse seniñçindir diğ̃er **kârı** n'ider ey dōst
(Ādile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4). [kârı, -ı]

Rûz u şeb **kârim** fiğân ü âh olmaḳda iken / Mazhar-ı nûr-ı siyâh oldu yine göñlüm benim (Ādile
Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 2). [kârim, -ım]

Ağlayıp âh olur **kârı** tamām 'Ādile'nin / Nâr-ı fırḳat ile yanıp ḥālî olur diğ̃er-gün (Ādile Sultan
Divanı, Gazel 141, Beyit 8). [kârı, -ı]

kâr etdi: Kazanç elde etmek, yarar sağlamak; etki yapmak.

Fehm edemez kimse derdimden ki dermān eylesin / Dilde **kâr etdi** bu hicrân yarası yâ Rab
meded (Ādile Sultan Divanı, Diğ̃er 1, Beyit 5). [kâr etdi,]

kâr etdi: Olumsuz işler neticesinde elde kalan.

Kâr etdi dile bālâ-yı firāk u ḥasret / Oldu günden güne derd-i dil-i zârım efzûn (Ādile Sultan
Divanı, Gazel 141, Beyit 5). [kâr etdi, -dı]

kara: Siyah.

‘Âkil iseñ oķu aķdan geķ **ķaradan** dā’imā / Gel bu söze ķā’il iseñ mekteb-i ‘irfāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 4*). [*ķaradan, -dan*]

ķara toprak: Kara toprak; mezar.

Goncadan nāzik iken nāzik teniñ / **Ķara toprak** oldu āhir medfeniñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 52*). [*ķara toprak,]*

ķarār: Rahat, huzur, dinlenme, sakinlik.

Keşfi müşkil bir ‘aceb aķvāldir bu ‘Âdile / Ma‘nevī esrār-ı vaħdet kim eder dilde **ķarār** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 5*). [*ķarār,]*

Gāh Mecnūn gibi daēlar aşarım ‘Âdile ben / Yok **ķarārım** n’ideyim ģamla perīşān gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 7*). [*ķarārım, -ım*]

ķarār eylemez: Sabit ve sakin olmak, kalmak, yerleşmek; rahat, huzur, dinlenme.

Eylemez kevn ü mekān iķre ķarār aşla gōñül / Feyz-i Hāķķ mir’āt-ı esrār-ı Cemālu’llāh gōñül (*Âdile Sultan Divanı, Diēer 18, Beyit 2*). [*ķarār eylemez,]*

ķarār eyler: Sabit durmak, kalmak, yerleşmek.

Deēil müşkil iki ‘ālemde tebdīl-i makām āşık / **Ķarār eyler** mi sensiz bāē-ı cennet olsa imkāni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 5*). [*ķarār eyler, -r*]

ķarār-gāh: Durak, kalınan yer.

Ķarār-gāh şanma ‘ālem bir güzer-gāh / Yeriñ ģün ķabr-i pūr-zulmet deēil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 10, Beyit 5*). [*ķarār-gāh,]*

ķarār-ı ģubb-ı ezelden: Başlangıcı belli olmayan zamanın muhabbetinin, sevgisinin ģükmü.

Ķarār-ı ģubb-ı ezelden zuhūra geldi bu ‘aşķ / Onuñģün ‘āşık eder Ka‘be-i cemāle sücüd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 3*). [*ķarār-ı ģubb-ı ezelden, -den*]

ķarārı verir: Bir meseleyi ģükme baēlamak, ne yapılması gerektiēi konusunda ģükme varmak.

Bizi aldatmada leyl ü nehārı / Tāvīl ‘ömre verir mevtā ķarārı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 7*). [*ķarārı verir, -ir*]

ķardaş: Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı, kardeş.

Her gelen gitmektedir ģiķ ģüküm yok ārāmına / Ķanı ata ana **ķardaş** ķanı ķavm ü hey’etiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 2*). [*ķardaş,]*

Ol ikinci **ķardaşım** sultān āh / Nur-ı ģalbim ģeşm-i cānım Mihrimāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 30*). [*ķardaşım, -ım*]

Ķardaşım idiñ benim hem-māderim / Ķāresāzım dest-ēirim yāverim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 54*). [*ķardaşım, -ım*]

yirmi yedi yaşına varmış iken / Āh kim ol **ķardaşım** nāzik-beden (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 76*). [*ķardaşım, -ım*]

Ķardaşım ‘Abdūlmecīd edūp cūlūs / ‘Atiyye Sultān’ı etdi nev-‘arūs (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 60*). [*ķardaşım, -ım*]

Ķardaşım ‘Abdūlazīz Hān Pādişāh-ı ‘aşr iken / ‘Adl ü luţf ü rāģm ile bir tācdār-ı dehr iken (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 14*). [*ķardaşım, -ım*]

kārḥāne: *Dünya; iş yeri.*

Bu **kārḥāne**de bilmem benim denir nem var / Ne varsa cümle seniñdir benim diger nem var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1*). [*kārḥāne*de, -de]

karīb: (Zaman ve yer bakımından) *Yakın.*

Qaldı kırk gün oldu çün mevti **karīb** / Keşf-i esrârı Hudâ etdi naşib (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 27*). [*karīb*,]

karīn: *Yakın.*

İsm-i zât-ı Hâzret-i Bârī **karīniñdir** seniñ / Lafzatu'llah ile ism-i Hâzret-i Peyğamberi (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 7*). [*karīniñdir*, -iñ, -dir]

Hâzret-i Hakk'ın **karīnisin** eyâ Şâh-ı rûsul / Etmedi Hâlik nazîriñ halk-ı hilkatden beri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 9*). [*karīnisin*, -i, -sin]

Hâk-i 'anberîne yüz sürsem şanırdım kendimi / Şübhesiz (Men zâre kabrî) sırrına oldu **karīn**
(*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 7*). [*karīn*,]

Rahm edip göster cemâliñ ey İmâm-ı Mürselîn / 'Âdile olsun kerem kıl luḡ ü iḥsâna **karīn** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 9*). [*karīn*,]

karīn olasin: *Yakın olmak, yaklaşmak.*

Çünkü saña müşfikdir ol sen gâfil olma ondan hem / (Hablü'l-verîd) esrârını fehm eyle olasin
karīn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [*karīn olasin*, -a, -sin]

karındaş: *Kardeş.*

Naşıl hemşiresi bu 'Âdile yanmaz o Hâkân'a / Ki kıydı bunca zâlimler **karındaşı** cihānbāna
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 16*). [*karındaşı*, -ı]

kārīn-i şām-ı vuşlat: *Kavuşma akşamının yakını.*

Var ümîdim kim **kārīn-i şām-ı vuşlat** olıcak / 'Âdile açar hicâbı ol 'arûs-ı şubḥ gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğەر 20, Beyit 7*). [*kārīn-i şām-ı vuşlat*,]

karīn-ı şıdk ü şevk-i cāndır: *Doğruluk sahibi ve ruhun neşesi.*

'Aşk ile 'arîf **karīn-ı şıdk ü şevk-i cāndır** / Ol ki var kalbinde şevkı 'aşıq-ı Rahmân'dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 1*). [*karīn-ı şıdk ü şevk-i cāndır*, -dır]

karşı: *Karşı.*

Durdular ehl-i şekâ eşḥâb-ı müsteḡnâ gibi / **Karşıña** ok attılar küffâr-ı bî-pervâ gibi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 5*). [*karşıña*, -ña]

karşı: *Karşı, doğru.*

'Aşkdır kalbi kılan pür-nûr mihr-i mâh-veş / 'Aşkdır şem'-i cemâle **karşı** pervâne yanan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 7*). [*karşı*,]

karşı: *Bulunan yere göre önde, ileride olan.*

Bâreka'llah ü Te'âlâ **karşıdan** / Geldi göründü ulu sultânımız (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 8, Beyit 1*). [*karşıdan*, -dan]

karşı: *İçin.*

Dem-â-dem şem‘-i ‘aşka **karşı** yan pervâne-i ‘aşk ol / Diger kâr isteme Hâk‘dan hemân zıkr-i Hudâ‘ya gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 4*). [*karşı,]*

Buyur şâhâ seniñdir beyt-i aḥzân-ı faḳîrânem / Cemâliñ şem‘ine **karşı** hemân ḥayrândır ‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 7*). [*karşı,]*

kârvân-ı ğam-ı dil: *Gönlün kederli kafilesi.*

İstemez ‘aşk ile vîrân olan mâ‘mûrluk / **Kârvân-ı ğam-ı dil** menzili vîrane gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 4*). [*kârvân-ı ğam-ı dil,]*

kaş: *Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar.*

Kaşındır kâbe kavseyni ev ednâ / Dudağın kevser-i Rıdvân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3*). [*kaşındır, -iñ, -dır]*

Kaşlarıñ ve‘l-leyl Tûbâ kâmetiñ / Ruḥlarıñ Hâk ḡonce-i ḥandân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 2*). [*kaşlarıñ, -lar, -iñ]*

Secde eyler **kaşları** mihrâbına ol âfetiñ / ‘Âşıkânıñ kıblegâhı muṭlakâ ya‘nî gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 3*). [*kaşları, -ları]*

Kaşlarıñ (ve‘l-leyl) Tûbâ kâmetiñ / ‘Âklımı zülfüñ perîşân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 2*). [*kaşlarıñ, -lar, -iñ]*

kaşd: *Niyet, istek, amaç.*

Ṭâlib-i ‘aşk-ı Hudâ‘yım rûz u şeb **kaşdım** budur / ‘Aşk rengine boyanmak dîn u îmândan ġarâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 5*). [*kaşdım, -ım]*

Dedim güzel fedâ-yı cân edersem acıamaz mısın / Dedi ‘Âdile **kaşdıñ** yâr ise ver cânı cânâna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 8*). [*kaşdıñ, -iñ]*

kaşd u irâdetle: *Bilerek ve isteyerek.*

Amânı bulmadı zâlim elinde kaldı ḥayretle / Fedâ etdi nihâyet ‘âlemi **kaşd u irâdetle** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 8*). [*kaşd u irâdetle, -le]*

kaşd-ı ‘âşık: *Âşığın amacı, niyeti.*

Kaşd-ı ‘âşık iki ‘âlemde cemâl-i dôstdur / Yokdur ondan özge ‘âşık ‘âleminde mültemes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 5*). [*kaşd-ı ‘âşık,]*

kaşd-i cân ediyor: *Cana kastetmek, öldürmeye niyetlenmek.*

Yine **kaşd-i cân ediyor** açdı ğamzeñ yaramı / Uzakıkça leyle-i firḳatde ol vuşlat demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 1*). [*kaşd-i cân ediyor, -iyor]*

kaşd-ı ziyâret eyledi: *Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitmek, ziyaret etmek.*

Eyledi kaşd-ı ziyâret ol zamân / Beyt-i Hâkḳ u ravza-i Fahr-i cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 29*). [*kaşd-ı ziyâret eyledi, -di]*

kâse-i kalbim: *Kalp kasesi.*

Kâse-i kalbim şikeste sâḳiyâ / Câm-ı cem-veş bâde-dânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt‘a 9, Beyit 3*). [*kâse-i kalbim, -im]*

kâse-i semmi: *Zehir kasesi.*

O meclis hâl bu kim südden beyâz kaymak şekerden hûş / Şafâyı cân bulur nûş eyleyince **kâse-i semmi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 3*). [*kâse-i semmi, -mi]*

kāsid: Kasteden, bir şeyi yapmaya niyet eden (kimse).

Biz kamu talibleriz ma'lûb-ı aşlî zatıdır / Cümlemiz **ķāşidlarız** maķşad cemālidir ebed (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 4). [ķāşidlarız, -larız]

ķāşif-i esrār-ı 'aşk-ı mevlevî: Mevlevilik aşkının sırlarını keşfeden kimse.

Şārih-i nazm-i celîl-i Meşnevî-i ma'nevî / Ankaravî **ķāşif-i esrār-ı 'aşk-ı Mevlevî** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 8). [ķāşif-i esrār-ı 'aşk-ı mevlevî,]

ķāşimpāşā: İstanbul'un bir semti.

Koydu çok hayr u eğer Dergāh-ı Mevlānā'da / Kulekapısı Yeñikapı **ķāşimpāşā'da** (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 2). [ķāşimpāşā'da, -da]

ķaşr-ı cānānı: Sevgilinin ķōşķü.

Bu semt-i 'aşķda seyr eyle **ķaşr-ı cānānı** / Mişāl-i bāğ-ı cinān her cihetle olmuş nūr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 5). [ķaşr-ı cānānı, -ı]

ķaşr-ı dile: Gönül ķōşķü.

Her ne dem **ķaşr-ı dile** ol gözleri mestān gelir / İki ķeşmime ziyā ķalbe şafā ol añ gelir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 1). [ķaşr-ı dile, -e]

ķaşr-ı kalbi: Gönül ķōşķü.

Garîb üftādedir luţfuñla kıl imdād ma'mūr et / Yıkıldı 'Âdile'niñ **ķaşr-ı ķalbi** oldu pek vîrān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 7). [ķaşr-ı ķalbi, -i]

ķasvet: Ruh sıkıntısı, gönül darlığı.

Tükenmekde 'ömür miñnet tükenmez / Şafānıñ āhiri **ķasvet** değil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 4). [ķasvet,]

ķasvet verir: Sıkıntı vermek, kederlendirmek.

Kendin beğenmiş cāhilin sözü verir ķasvet dile / Çün (er-refîķ sümme't-tarîķ) hem-rāhıñ olsun 'ārifîn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4). [ķasvet verir, -ir]

ķat' idüp: Çıkartıp atmak, kesmek.

Ķat' idüp 'aşķ ile bir demde nice biñ hicāb / Vāşıl-ı mevķi'-i ģāyāt 'aleyhi's-şalavāt (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 3). [ķat' idüp, -üp]

ķat' ā: Hiçbir vakit, asla.

Eğer bir kerre ģuş etseñ olurduñ mest-i efġānım / Reh-i maķşūdu **ķat' ā** menzil-i irşāddur tevĥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 7). [ķat' ā,]

Oldu çün tevĥîde tevĥîk ism-i zāt-ı devletiñ / Rûy-i arza gelmedi emşāliniñ **ķat' ā** ferî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 8). [ķat' ā,]

ķatār ile: Birbiri ardınca sıralanmış hayvan sürüsüyle; topluca, kalabalık hâlinde.

Hāzır eyvallāh **ķatār ile** bize miñnet-i ezel / Eyleme maĥzûn bu yüzden ķalbimi şād et şehā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 4). [ķatār ile,]

ķat'-ı 'alāka eyler: Alakayı, ilgiyi kesmek.

Mâsivâdan geçerek **kaṭ'-ı 'alâka eyler** / Râh-ı pür-şevkine 'aşk ile edenler ikrâr (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 38*). [*kaṭ'-ı 'alâka eyler, -r*]

kat'-ı iltifât-ı yârı: Sevgilinin ilgi makamı.

Dâğ-ı hicrânîñ eri erbâb-ı 'aşka tâcdır / Hâsta-i 'uşşâka **kaṭ'-ı iltifât-ı yârı** güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 5*). [*kaṭ'-ı iltifât-ı yârı, -ı*]

kat'-ı ta'allük ederim: İlgisini, alakasını kesmek.

Ederim kaṭ'-ı ta'allük çü bu cân ü tenden / O güle bülbül-i cân etmede efgân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 5*). [*kaṭ'-ı ta'allük ederim, -er, -im*]

kat'-i ülfet eylediñse: Muhabbeti kesmek, bağını koparmak.

Cihâna eylediñse kaṭ'-i ülfet / Yine ğam hıvârımız yârânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 2*). [*kaṭ'-i ülfet eylediñse, -di, -ñ, -se*]

kaṭ'-ı ümîd etme: Ümidi kesmek; bir şeyin artık gerçekleşmeyeceği inancına varmak..

'Âdile **kaṭ'-ı ümîd etme** günâhım çok diye / Eyle istiğfâr me'yûs etme rahmetden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 6*). [*kaṭ'-ı ümîd etme, -me*]

kâtib: Yazan, yazıcı.

O şühı vaşf edenlerdir bilen **kâtib** değil vâkıf / Harem sırrın yine mahrem bilir hâcib riya söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8*). [*kâtib,]*

katra: Damla, yağmur ve yağmur gibi dökülen şeyin tanesi.

Keşret-i 'ilmine bir **katra** gelir Baḥr-ı Muhîṭ / Nisbet-i şânına bir zerre kalır mihr-i münîr (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 33*). [*katra,]*

katre: Damla, yağmur ve yağmur gibi dökülen şeyin tanesi.

Bulur 'ömr-i bekâ cânânına teslim-i cân eden / Ki şüret bir mu'ayyen **kaṭredir** deryâ mişâl olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 6*). [*kaṭredir, -dir*]

Eger bir **kaṭresi** âb-ı hayât olsa haḳîkatde / Velâkin 'âşıka sensiz olur bir zehr-i kâtil mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 6*). [*kaṭresi, -si*]

Dil verme dehre bâri terk et bütün hayâli / Bir **kaṭresiyle** 'aşkıñ 'ummân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 6*). [*kaṭresiyle, -si, -y, -le*]

İrgirip **kaṭremi** lütfuñ ile 'ummâna / Mey-i vaşlıñla bula neş'e dil-i zâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4*). [*kaṭremi, -m, -i*]

Şoḥbet-i 'ârifle 'ârif **kaṭresi** 'ummân olur / Mes'ele-i 'aşkı bilir kâmil insândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 4*). [*kaṭresi, -si*]

Bulur 'ömr-i bekâ cânânına teslim-i cân eden / Ki şüret bir mu'ayyen **kaṭredir** deryâ mişâl olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 6*). [*kaṭredir, -dir*]

Uydu mânend-i sefine rüzgâr-ı 'âleme / **Kaṭresin** bir mevc ile 'ummân eder cânân-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 3*). [*kaṭresin, -si, -n*]

Eger bir **kaṭresi** âb-ı hayât olsa haḳîkatde / Velâkin 'âşıka sensiz olur bir zehr-i kâtil mey (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 6*). [*kaṭresi, -si*]

Kaṭresidir bâ'îş-i feyz-i hayât-ı câvidân / Cür'asıyle mest ü ser-gerdândır ḥalk-ı cihan (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 16*). [*kaṭresidir, -si, -dir*]

katre katre: Damla damla.

Ķatre Ķatre Ķan damlar t  cigerden Ő b  a dek / G    en-i 'açığa nih  li  nden ya  ar dilde   er    (  dile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 5). [  atre   atre,]

  atre-ves : Damla gibi.

Eşigine s  r yüzünü c  n   ula   t  t sözüne / Ő u gibi p  k et özünü **  atre-ves ** 'umm  na gel (  dile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 3). [  atre-ves ,]

  av   a-yı 'a   : A    kavgası, a    mücadelesi.

Çok mudur bir demde bi   güçlü per     n eylese / çok Fela    n 'a   ı yağma eyledi **  av   a-yı 'a   ** (  dile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 15). [  av   a-yı 'a   ,]

  av : Kuvvetli, g     .

Dil kemend-i k    l-i d  ld  ra rab   olmuş **  av ** / Bend-i zülf-i y  r olmaz kim odur d  v  nelik (  dile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 7). [  av ,]

  avim: Kavim, topluluk.

Zat-ı   dem'den beri bir **  avme** meb'     oldular / C  mlesini   bendesiyim enbiy  d  r sevdiğim (  dile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 3). [  avme, -e]

  avl: S  z, kelim; sözleşme, anlaşma.

Eder mi degme ins  n '  dile 'u      **  avlin** derk / Kel  m-ı 'a   ı '  r  f ğayr-ı g      r   n'ider ey d    t (  dile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8). [  avlin, -in]

  ula  ımız 'abes **  avli** işitmez / Bizim   ment  ye   m  nımız var (  dile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 8). [  avli, -i]

  ad    ları Ő   betini et g    -ı c  n ile   ab  l / Onlarla ol **  avli  ** ola H     'a kel  m-ı Ő  ad   n (  dile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3). [  avli  , -i  ]

  avl    g      r  : S  z, kelim; Ő  ir.

Am  n ink  ra gelme 'a      n  **  avl    g      r  ** /      sen feh  m edemezsin remz-i nu    -ı evliy  dan geç (  dile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 3). [  avl    g      r  , -in]

  avle d  rdu  : Sözünde durmak.

     biz r  z-ı ezel i    r  m  z ol dışta verdik / Ebed ol **  avle d  rdu  ** '    di bozar degilim Ő  f   (  dile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2). [  avle d  rdu  ,]

  avl-i derv     na gel: Derv    ler  n sözüne uymak.

Zev   -i vicd  n  bulup c  n ile     l dilde sem   / Dinleme münkir s  z  n  **  avl-i derv     na gel** (  dile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 3). [  avl-i derv     na gel,]

  avl-i m   '     de: Masumun sözü, kelim  .

  avl-i m   '     de Ő  fvetle ederd   i      / çünkü '  ndinde onu   bir idi Ő     ile ged   (  dile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 11). [  avl-i m   '     de, -de]

  avm    hey'eti  : Millet ve topluluk.

Her gelen gitmektedir hiç h    m yok   r  m  na / şanı ata ana   arda   şanı **  avm    hey'eti  ** (  dile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 2). [  avm    hey'eti  , -i  ]

  avm-i yet  m: Yetimin akrabaları, kardeşleri.

Ağlamaz da neyler ol **  avm-i yet  m** / Gözleri göre Ő    d ola im     (  dile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 40). [  avm-i yet  m,]

kayd: Kaygı, endişe, tasa; esaret, bağ.

Nâmin ‘aceb oldu mu ‘aşk defterine **kayd** / Bildir baña doğrusunu Allâh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 3). [kayd,]

Çekmeyiz cân ile baş **kaydını** biz ‘Âdile hiç / Ahdimiz yoluna baş vermede nâdân değiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 9). [kaydını, -ı, -nı]

Rızâdır çâresi ‘aşkıñ görünmez ibtilâsı hîç / Şâbirdır ‘Âdile dermân çekeriz **kaydı** ey şüfî (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 7). [kaydı, -ı]

Hakâret etmeyiz bir ferde aslâ / Bu **kayd** içre nice sultânımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 10). [kayd,]

İltifât ister isen ol gamze-i hûn-hârdan / ‘Âdile tîğ-i tecerrüdle cihândan **kaydı** kes (Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 6). [kaydı, -ı]

Korkulu bir hâle dūçâr olmuşum / Öyle bir **kayda** giriftâr olmuşum (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 44). [kayda, -a]

kayd çeker: Endişelenmek.

Pâdişâh saltanat-ı dehr için **kayd çeker** / Kayd ü nâmûsu geçip ben dañi ‘uryân gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 2). [kayd çeker, -er]

kayd olan: Bağlanmak, düğümlenmek.

Dedim güzel gönül şaydına çıkdıñ böyle seyrâna / Dedi zülf-i nigâre **kayd olan** gelsin bu meydâna (Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 1). [kayd olan, -an]

kayd ü nâmûsu: Utanma zinciri, hayâ bağı.

Pâdişâh saltanat-ı dehr için kayd çeker / **Kayd ü nâmûsu** geçip ben dañi ‘uryân gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 2). [kayd ü nâmûsu, -u]

kayda düşme: Bir şeyin peşinde olmak, kaygısında olmak, tasasını çekmek.

Şakın bir nâm için biñ **kayda düşme** terk-i nâm eyle / Çekerseñ de nice miñnet yine şabreyleyip hîş gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 5). [kayda düşme, -me]

kayd-ı çekemem: Kaygı, endişe, tasa çekmek; sıkıntı yaşamak.

Hak kulumu gayre muhtâc eylemez / İki günlük ‘ömre **kayd-ı çekemem** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 6). [kayd-ı çekemem, -e, -me, -m]

kayd-ı cihânı: Dünya bağları, endişeleri.

Zülf-i yâre bend olup **kayd-ı cihânı** eyle terk / Zabıt olunmazsın diger zencîrlerle ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 7). [kayd-ı cihânı,]

kayd-ı gam-ı dehr: Dünyanın keder bağı.

‘Âdile **kayd-ı gam-ı dehr** ‘aceb ‘illetdir / İşte ol ‘illete dermân eder hikmet-i ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 6). [kayd-ı gam-ı dehr,]

kayd-ı ilticâya: Sığınma, himaye endişesi.

Şakın bağlanma **kayd-ı ilticâya** geç hâzer eyle / Edince zâhir ü bâtin refîki yürü pek ağla (Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 2). [kayd-ı ilticâya,]

kayd-ı kesretten: Dünya bağları.

Kayd-ı keşretten hâlâş et 'Âdile nâ-çârını / Hamdü lillâh ey Rahîm ü Hayy ü Kayyûm u Kerîm
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 8). [kayd-ı keşretten, -den]

kayd-ı nāmüsü: Irz, hayâ bağı.

'Âlem-i miñnete şabr eyle rızâ dâd olup / **Kayd-ı nāmüsü** geçip 'arı koyan gönlümdür (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 5). [kayd-ı nāmüsü, -u]

kayd-ı sivâ vü gâ'ileden: Allah dışındaki şeylerin endişesi ve sıkıntılı uğraşı.

Olup **kayd-ı sivâ vü gâ'ileden** 'Âdile âzâd / Dil-i vîrânesini dest-i i' mârîñla ihyâ et (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 39, Beyit 6). [kayd-ı sivâ vü gâ'ileden, -den]

kayğu: Kaygı, endişe.

Derdine dermân erişdi hasta-dil 'aşıkların / Kalmadı **kayğu** elem göründü dōstuñ elleri (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 3). [kayğu,]

kavıt: Önem verme.

Miñneti çeksem de 'âlemde degil **kaydımda** hîç / Çünkü ben bir öyle şâh-ı 'aşka etdim cân fedâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 2). [kaydımda, -im, -da]

kaymak: Sütün, hafif ateşte karıştırıla karıştırıla pişirilmesi ve çok hafif ateşte bekletilmesi sonunda
elde edilen koyu ve yağlı öz kısmı.

O meclis hâl bu kim südden beyâz **kaymak** şekerden hōş / Şafâyı cân bulur nüş eyleyince kâse-i
semmi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 3). [kaymak,]

kayna: Kaynamak, coşmak.

Feyz-i 'aşk ile derunümda maḥabbet **kaynar** / 'Aşk fânüsü fitil aldı yine dilde yanar (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 54, Beyit 1). [kaynar, -r]

kays ü husrev: Mecnun ile Ferhat.

İki Mecnûn bulamaz Şîrîn'i / **Kays ü Husrev** onu râ'nâ söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48,
Beyit 4). [kays ü husrev,]

kazâ: Allah'ın takdirinin oluşması, kader, alın yazısı.

Mâderinden süt daḥı nüş etmeyen / Bir nigârın gerdenin deldi **kazâ** (Âdile Sultan Divanı, Terki-
bend 1, Beyit 33). [kazâ,]

kazan: Edinmek, elde etmek.

Nice bu h'vâb ü gâflet ey dil uyan şehirde / Şems-i hidâyeti gör devlet **kazan** şehirde (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 1). [kazan,]

kazâ-yı kerbelâ'nın 'aşkına: Kerbelâ ölümünün, Hz. Hüseyin'in sevgisi için; yemin sözü.

'Âdile ağlar **kazâ-yı Kerbelâ'nın 'aşkına** / Nûr-ı çeşm-i Fahr-i 'âlem ey Hüseyin-i Kerbelâ (Âdile
Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 10). [kazâ-yı kerbelâ'nın 'aşkına,]

kebâb olur: Yanmak, kavrulmak.

Her kim ol serv-kadde meyl eyler / Olur 'aşk âteşiyle sîne kebâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36,
Beyit 6). [kebâb olur, -ur]

keder: Gam, ızdırap, elem, hüzn.

‘Aşık iseñ Hakk’a gönül bul zevk-i feyz-i ‘aşkın / Mir’at-ı kalbi gayrden hıfz et **keder** koyma
şakın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1). [keder,]

Olmaz ‘aşıkda **keder** vakti şafâ ile geçer / ‘Âdile sen de o meclisde olursun şādān (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 137, Beyit 7). [keder,]

keder: Gönül üzüntüsü, iç darlığı, gam, tasa.

Gamım yok hiç **kederden** derd ü miñnetden vazîfem hem / Garîbim ilticāya her seher bir
pādişāhım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5). [kederden, -den]

kelām: Söz, konuşma.

Ne söylersin o beyhüde **kelāmı** diñlemem şüfî / Mürîdi hâş olup ehl-i riyādan degilim şüfî (Âdile
Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1). [kelāmı, -ı]

Her **kelāmı** neş’e-endāz-ı dil-i bīmār olup / Hāk-i pāyin şerefi bir başka rif’atdi baña (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 6). [kelāmı, -ı]

‘Aşk **kelāmı** erdirir Hakk’a verir kalbe ziyā / Āşinā-yı ‘aşk olan ma’mūr ü ābādan olur (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 9). [kelāmı, -ı]

İlahî gönüme esrār-ı ‘aşkı nakş edip her dem / Seni zıkr eyleyem her bir **kelāmımda** hemān yā
Rab (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 8). [kelāmımda, -ım, -da]

kelām-ı ‘aşkıdır: Aşkın sözü.

O virdi ‘Âdile eyle ta’allüm / **Kelām-ı ‘aşkıdır** zîrā lisānı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12,
Beyit 10). [kelām-ı ‘aşkıdır, -dır]

kelām-ı ‘aşkı: Aşk sözleri.

Eder mi degme insān ‘Âdile ‘uşşāk kavlin derk / **Kelām-ı ‘aşkı** ‘ārîf gayr-ı güftārı n’ider ey dōst
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8). [kelām-ı ‘aşkı, -ı]

kelām-ı şādıkın: Doğru sözlü, sözüne inanılan.

Şādıkların şohbetini et gūş-ı cān ile qabūl / Onlarla ol kavliñ ola Hakk’a **kelām-ı şādıkın** (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3). [kelām-ı şādıkın, -ın]

kelāmu’llāh: Allah’ın sözü.

‘Arifñ cismi **kelāmu’llāh** ile bulur hayāt / Eyler isbat (Fe’zükürü) emri dili Qur’ān’dır (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 3). [kelāmu’llāh,]

kelāmu’llāh: Allah’ın sözü.

Sende hatm oldu **kelāmu’llāh** okundu Fātiha / Süre-i Seb’u’l-meşāni hükmüme bürhān olur (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 6). [kelāmu’llāh,]

kelīm: Söz söyleyen, konuşan.

Hemişe gūş-ı cānla şohbet-i ‘arîfleri diñle / Olurlar ma’nevî Mevlā ile onlar **kelīm** ‘aşık (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 2). [kelīm,]

kelime-i pāk: Mübarek, kusursuz söz.

Çün bu sırrı zāt-ı Cibrîl añladı / **Kelime-i pāk** şehādet okudu (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1,
Beyit 14). [kelime-i pāk,]

kemāl: Mükemmellik, eksiksizlik.

Göñülde âfîtab-ı ‘aşk doğsun / Bula mihriñle ‘aşıkların **kemālî** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 6). [kemālî, -i]

kemāl ü taksīm: Parça ve bütün.

Efḍal-i cümle velī sırr ü kerāmâtı celī / Ondadır feyz-i ‘Alī onda **kemāl ü taksīm** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 8). [kemāl ü taksīm,]

kemālât: Sâhip olunan mânevî hasletler, olgunluklar.

Kıble-i Hakk u haḳîḳat o mübârek vechi / Müncelî anda **kemālât** ‘aleyhi’s-şalavât (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 11). [kemālât,]

kemāl-i ‘aşk: Aşkın olgunluğu.

Kemāl-i ‘aşk ile güş et hayâl-i şevk ile cüş et / Dil-i ‘uşşâka taze feyz ile rûh-ı revândır bu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 2). [kemāl-i ‘aşk,]

kemāl-i ğamla: Kederin olgunluğu.

Mecâzî mi haḳîḳî mi nedir bilmem bu efkârîñ / **Kemāl-i ğamla** her yerde pür-efkâr olmayan göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 2). [kemāl-i ğamla, -la]

kemāl-i himmeti: Olgunlaşmış iyilik.

Tâ olub ehl-i dilîñ efzûn **kemāl-i himmeti** / Âsitânında çalış maḥv et özûñ hayrânı ol (Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 2). [kemāl-i himmeti, -i]

kemāl-i luṭf u cûduñdan: Mükemmel olan iyilik ve cömertlik.

Geçir varlıktan artık yandı nâr-ı nefs-i zâlimden / **Kemāl-i luṭf u cûduñdan** vişâliñ diler eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 8). [kemāl-i luṭf u cûduñdan, -uñ, -dan]

kemāl-i rahmetiñle: Yüce merhamet, bağışlama fazileti.

Muḥammed ‘aşkına maḥv eyleyip hep cürm ü ‘isyânın / **Kemāl-i rahmetiñle** ‘Âdile şādân ola yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 10). [kemāl-i rahmetiñle,]

kemend-i kâkül-i dildâra: Güzel sevgilinin perçeminin teli, kıvrımı.

Dil **kemend-i kâkül-i dildâra** rabṭ olmuş kavî / Bend-i zülf-i yâr olmaz kim odur dīvânelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 7). [kemend-i kâkül-i dildâra, -a]

kemter: Çok değersiz, çok aşağı, pek itibarsız, en hakir.

Sañâ ‘aşık olmayan Haḳ kulluğu maḳbûl degil / Sen gibi sultâna **kemter** ‘Âdile ḳurbân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 10). [kemter,]

Ḳurb-ı Haḳ’la evliyâ buldu hayât-ı cāvidân / ‘Âdile terk et sivâyı onların ol **kemteri** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 7). [kemteri, -i]

Ḳabûl eyle onu ‘aşkıñdan âzâd eyleme bir ân / Ḳapıñda ‘Âdile **kemter** gedâdır yâ Rasûla'llah (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 2). [kemter,]

Sözûñ maḳbûl-ı dergâh-ı Hudâdır ulu sultânım / Ḳapıñda ‘Âdile **kemter** gedâdır yâ Resûla'llah (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 4). [kemter,]

Fedâ olsun reh-i ‘aşkıñda māl ü devlet ü cāhım / Ḳapıñda ‘Âdile **kemter** gedâdır yâ Resûla'llah (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 6). [kemter,]

Nazar kıl lutf ile senden diğerkim çäre-sâzımdır / Kâpında ‘Âdile **kemter** gedâdır yâ Resûla'llah
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 8*). [kemter,]

kend: Kişinin öz varlığı, zatı.

Kalbine eden nazar elbette kendini tanıır / **Kendini** dilde gören ehl-i dil ü ‘irfân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 4*). [kendini, -i, -ni]

kendi: Kişinin öz varlığı, zatı.

Saňa bu ‘aşk niçin cân u dilden ‘âşıkdır / Hôş aňla **kendiňi** sensin o dilber-i mes‘ûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 4*). [kendiňi, -ňi]

Buyurdu (eynemâ küntüm) sizinleyim diye Mevlâ / Taleb kıl **kendide** maľlûbuňu hâşıl ola mâ‘nâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 1*). [kendide, -de]

İşit bu nükteyi ırak şanma **kendini** Hâk‘dan / Hemân bâkî kalan ol zü‘l-celâlin vechidir zîrâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 3*). [kendini, -ni]

Ol şâh-ı ‘aşka bunda vuşlat ise murâdıñ / **Kendi** özüne ‘âşık hayrân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 2*). [kendi,]

Kendiňi bil yokluğdan özge yok devlet saňa / Halkı hoş görmekten a‘lâ hûsn-i hulk olmaz saňa
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 1*). [kendiňi, -ň, -i]

Şatma zu‘munca reşâdet kuţb şanma **kendiňi** / Tâ‘atiñ taķliddir cümle olur maħv ü hebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4*). [kendiňi, -ňi]

‘İlm-i ledniyi bilen demez diyenler bilemez / **Kendini** aħķar tutandır ‘Âdile şâhib-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 12*). [kendini, -ni]

Mürğ-ı dil bulsa havâ-yı küyi yâre cân atar / Şems-i vaşla yandırıp **kendini** ğavğadan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 3*). [kendini, -ni]

‘Âdile Hâk bilir aħvâl-ı kulu / Kimi görse kişi **kendini** şanır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 8*). [kendini, -ni]

Cümle eşyâyı yaratdı **kendini** pinhân edip / Kudretinden varlığı zâhir ‘alenî söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 3*). [kendini, -ni]

Kendini bilmezden eyle ‘Âdile **kendiñ** nihân / Bu cihândır ‘ârif olur şüfî-i nâ-dân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 8*). [kendiñ, -ñ]

Kendini lâ-şey bil varlık Hudâ’nıñ vaşfıdır / Cümle halkı hoş gör şüfî Müslümanlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 5*). [kendini, -ni]

Leyle-i fırkatda buldu **kendine** hemdem refîķ / Ya‘ni cism-i pür-hayâlinde yaķar dilde çerâğ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 4*). [kendine, -ne]

Kendiňi ey ‘Âdile bil cümleden ednâ hemân / Kurb-ı ev-ednâya ‘arz-ı cân eder cânân-ı ‘aşk
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 12*). [kendiňi, -ňi]

Ol cân ile başdan geçer ‘aşk hicrine gelen ‘âşık / **Kendisini** fehmedemez her dem olur hayrân
‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 1*). [kendisini, -si, -ni]

Sırrın ifşâ etmeyip kendiñden al **kendiñ** haber / Gâh eder yâd döstünü gâh âşinâ bîġânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 6*). [kendiñ, -ñ]

Sırrın ifşâ etmeyip **kendiñden** al kendiñ haber / Gâh eder yâd döstünü gâh âşinâ bîġânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 6*). [kendiñden, -ñ, -den]

Kendi cismiñden haber al kimseden umma vefâ / Gâh eder yâd döst vü gâh âşinâ bîġânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6*). [kendi,]

Bezm-i vuşlat cân-ı ülfet hâzır iken mest ol / Gaflet edip şalma **kendiñ** âteş-i hicrâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 2*). [kendiñ, -ñ]

Çek elin ferdâ ġamından **kendini** fark et bu ġün / Yan cemâl-i şem‘-i ‘aşka şüret-i pervâne gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 6*). [kendini, -n, -i]

Gâh olur **kendimi** idrâk ile efgân ederim / Gâh 'işyânım añıp derd ile nālân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 6*). [*kendimi, -mi*]

Olup âzâd derd-i 'âlemden / 'Âdile **kendimi** şarâba verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 7*). [*kendimi, -m, -i*]

Gâh olur **kendi** özümü bilerek eylerim âh / Gâh 'işyânım añıp çarhı tutar nâlelerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 6*). [*kendi,]*

İşte ol çeşmi siyeh âfet-i cân mest-nigâh / **Kendine** bir nigh ile beni kıldı meftûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 7*). [*kendine, -ne*]

Hâk buyurdu (Nûr-ı semâvât-ı ve'l-arz) âyetin / **Kendidir** medh eyleyen zâtın o Rabbü'l-'âlemîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [*kendidir, -dir*]

Fazl-ı Hâk'dan her kim alırsa naşîb u hışsesin / Keşf olur **kendiye** 'ilm-i evvelîn ü âhîrîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 6*). [*kendiye, -y, -e*]

Dedim güzel bu cilde nâz ile cev lâna gelmişsin / Dedi sen şanma **kendin** 'aşıkım var böyle biñ dâne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 3*). [*kendin, -n*]

Hâk-i 'anberîne yüz sürsem şanırdım **kendimi** / Şübhesiz (Men zâre kabîr) sırrına oldu qarîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 7*). [*kendimi, -m, -i*]

Ehl-i dile şanma ki düzağ cihân / Kendine cennet yine **kendi** dili (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 8*). [*kendi,]*

Cennet ü Firdevsi bulam der iseñ / Râhber et **kendiñe** bir ekmeli (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 9*). [*kendiñe, -ñe*]

Nâle edip gül-ruğ-ı cânân için / **Kendini** terk etdi o cân bülbülü (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 17*). [*kendini, -ni*]

Ben nasıl yanmam kızım Sultân'ıma / **Kendi** gitdi kıydı ammâ cânıma (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 48*). [*kendi,]*

Şoñra oldu Nev-fidân kadın bañâ / **Kendi** evlâdı gibi sâdık ana (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 85*). [*kendi,]*

Hüsn-i te'vîl ile tâ'bîr eylemiş / **Kendiye** ol vâ'di tebşîr eylemiş (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 46*). [*kendiye, -y, -e*]

Temâşâ eyleseñ ol âftâbı / Nümâyân enveri **kendi** nihânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 2*). [*kendi,]*

Bir Muhammed 'Alî Pâşâ idi ol dünyâda / **Kendisi** hulda gidip koydu beni tenhâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 15*). [*kendisi, -si*]

Mâ-sivâ-yı ahker ile şoñra vîrân eylese / On sekiz biñ 'âlemi **kendinde** mihmân eylese (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 14*). [*kendinde, -n, -de*]

Hulkı hüsnî veş hasen **kendi** Hasen / Gelmedi 'âlemde hiç emşâl oña (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 17*). [*kendi,]*

kendi: Kendi, zat; cisim, varlık.

Bu meydân 'aşıkıñdır söyleyin kim gelmesin nâ-dân / Ki İbrâhîm gibi nâr içre **kendini** atan gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3*). [*kendini, -ni*]

kendi başıma: Kendi kendime, yalnız.

Dervişim **kendi başıma** yine şultân gezerim / 'Âlem-i 'aşkda seyyâh olup her ân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 1*). [*kendi başıma,]*

kendi eliyle: Kişinin bir şeyi bizzat gerçekleştirmesi, bir şeye kendinin sebep olması.

Göñülde âteşi **kendi eliyle** yandırdı / Cilâ-yı sîneye âyîne oldu şu'le-i nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 3*). [*kendi eliyle, -i, -y, -*]

kendiñ begenip: Kendini beğenmek; başkalarını küçümseyerek kendini üstün görmek.

Çalma alçak begenip kendiñ tevāzu‘ üzre ol / Bu tevāzu‘dan güzel rif‘at hemān olmaz saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 2). [kendiñ begenip, -ip-ñ]

kendin begenmiş: Kendini beğenmek, kibirlenmek.

Kendin begenmiş cāhilin sözü verir kasvet dile / Çün (er-refîk sümme‘t-tarîk) hem-rāhıñ olsun ‘ārifin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4). [kendin begenmiş, -miş]

kendine geldi: Olumsuz hâlden kurtulmak, mutlu olmak.

O şāhın ‘Âdile meyḥāne-i ‘aşk içre emriyle / Olup mest ü lisān-ı ḥāl-i tevḥīd **kendine geldi** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7). [kendine geldi, -di]

kendini bilen: Kendi vasıflarını, özelliklerini, yeterliliğini bilmek.

Ḥayret-i ‘aşk ile **kendini bilen** her ehl-i ḥāl / Zevk u şevkin dā‘imā tecdīd eder ḥandān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 3). [kendini bilen, -en]

kendini bilmezden: Basit ve sıradan kişiler.

Kendini bilmezden eyle ‘Âdile kendiñ nihān / Bu cihāndır ‘ārif olur şūfī-i nā-dān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 8). [kendini bilmezden, -den]

kendiñi tanıır: Kendi vasıflarını, özelliklerini, yeterliliğini bilmek.

Çalbine eden nāzar elbette **kendiñi tanıır** / Kendini dilde gören ehl-i dil ü ‘irfān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 4). [kendiñi tanıır, -r]

kenz: Hazine.

Dilersin ‘Âdile **kenzini** ‘aşkıñ / Dil-i vīrānıña miḥmān degil mi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 8). [kenzini, -i, -ni]

kenz-i ‘aşkı: Aşkın hazinesi.

Mürşidi bul dilde **kenz-i ‘aşkı** eylerseñ taleb / (Küntü kenz) esrārı zīrā ekmel-i insānadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 3). [kenz-i ‘aşkı, -ı]

kenz-i vücūda: Varlık hazinesi.

Bir **kenz-i vücūda** dalarak baḥr-ı ‘ademde / Şöyle olayım mest-i mey-i cān-ı maḥabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 2). [kenz-i vücūda, -a]

kerāmāt: Kerametler (Allah‘ın bir ikramı olarak, onun sevgili kullarında görünen olağanüstü hâl ve fiiller).

Gösterip ḥaylī **kerāmāt** ‘ādetā / Uçdu gitdi ravza-i Firdevs’e tā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 29). [kerāmāt,]

kerāmet: Veli kimselerin gösterdiği mucize türünden olağanüstü hâller.

Vāridāt-ı zıkr-i Ḥaḳ esrār-ı ḡaybiden gelir / Bu **kerāmetdir** ‘acab feyz-i mükerrerem ondadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 7). [kerāmetdir, -dir]

Der-i luṭfuñda bir mücrim gedādır ‘Âdile bī-şek / **Kerāmetle** himāyetdir niyāzım Ehl-i Beytiñden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5). [kerāmetle, -le]

Şöhret **kerâmet** istemez 'âşık-ı Rızâullâha er / 'Ârif olup ey dil hemân hep varlığı terk ede gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 6*). [*kerâmet,]*

Ey kerem kânı **kerâmet** 'aynı ümmet melce'i / Dilde kâfidir bize ol nûr-ı aẓher bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 6*). [*kerâmet,]*

Himmetiñ 'âlî beher nuṭkuñ **kerâmet** 'aynıdır / 'Ârif ü dānâ-yı vālâ-menzilet şeyḥim 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 5, Beyit 2*). [*kerâmet,]*

kerâmet-pîş: *Keramet sahibi.*

Kerâmet-pîşe himmet-sâz sa'âdet kânı ser-efrâz / 'Ulüvv-i şân ile mümtâz Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî
(*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 2*). [*kerâmet-pîşe, -e]*

kerb u belâ: *Gam, tasa ve felaket.*

Âh ol derd ü belâ-yı Kerbelâ / Kerbelâ'nıñ aşıldır **kerb u belâ** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 29*). [*kerb u belâ,]*

kerbelâ: *Irak'ta Hz. Hüseyin'in şehit edildiği yer.*

El-firâk ü el-vedâ' vü eş-şalâ / Dilden asla çıkmaz oldu **Kerbelâ** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 42*). [*kerbelâ,]*

Kerbelâ-yı ḥayme-gâhı ḥâlî âh / Söylesem hürşîd olur elbet siyâh (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 35*). [*kerbelâ-yı, -yı]*

Kerbelâ'da ḥaste-i nâcâr olup / Cism-i gül resm-i zâ'îf idi temâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 37*). [*kerbelâ'da, -da]*

Âh ol derd ü belâ-yı Kerbelâ / **Kerbelâ'nıñ** aşıldır kerb u belâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 29*). [*kerbelâ'nıñ, -nıñ]*

kere: *Defa.*

Bir **kere** tokunsañ teline sâz-ı derûnuñ / Biñ dürlü nüvâziş ile düzelmez bozulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 6*). [*kere,]*

kerem: *Cömertlik, iyilik, bağış.*

Ṭâ'atînde eyle iḥlâşı **kerem** sen kullara / Cürme 'afv ü rahmetiñ iḥsân et yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 3*). [*kerem,]*

Ey **kerem** kânı kerâmet 'aynı ümmet melce'i / Dilde kâfidir bize ol nûr-ı aẓher bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 6*). [*kerem,]*

İltifâtıñdı baña maḥzâ **kerem** / Sâye-i 'adlinde çekmezdim elem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 39*). [*kerem,]*

Mesned-i pâk-i kapudaniyye hem / Altı def'a geldi o deryâ **kerem** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 62*). [*kerem,]*

kerem: *Cömert ve bağışlayıcı yaratıcı, Allah.*

Sevḳ buldukça o güllerle İrem / 'Âşık-ı şâdıqları göre **Kerem** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 104*). [*kerem,]*

kerem eyle: *Cömertlik etmek, iyilik etmek.*

Nâ'ib ü kâdi-ḥacât ü şefî'ü'l-müznibîn / Rûz-ı maḥşerde **kerem eyle** baña meded yâ Muḥammed
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 7*). [*kerem eyle,]*

Yâ Rab 'işyân ile tıttım yüzümü dergâhıña / Ben kulum kârım ḥaṭâdır sen **kerem eyle** baña
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 1*). [*kerem eyle,]*

kerem kıl: Cömertlik etmek, asalet göstermek.

Her haṭāma i' tirāfen ağlarım ahvālīme / Sen ki Settār'sın **kerem kıl** 'afv ü ğufrān et meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 7*). [*kerem kıl,]*

Yanıp şem'-i cemāl-i 'aşkına pervāne-veş sīnem / Yanan gönülüm söyündürme **kerem kıl** bendeñe yā Hū (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 8*). [*kerem kıl,]*

Saña bu 'Ādile bende kapıñda hāş efgende / **Kerem kıl** etme şermende Ebā Eyyūbe'l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 9*). [*kerem kıl,]*

Rahm edip göster cemālīñ ey İmām-ı Mürselīn / 'Ādile olsun **kerem kıl** luṭf ü ihsāna qarīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 9*). [*kerem kıl,]*

kerem kıl: Cömertlik etmek.

Ref'i niḳāb ile **kerem kıl** hemān / Nūr-ı cemālīñ göre bu ceşm-i cān (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 11*). [*kerem kıl,]*

kerem kıl: Lütuf ve iyilikte bulunmak.

Meded ey sāki serde ıztırāb ile ḥumārım var / **Kerem kıl** bādeye muḥtāc oldum intizārım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 1*). [*kerem kıl,]*

kerīm: Cömert.

Meger 'uşşāka vā'd etmiş vişālīn ol **kerīm** cānān / Bulur vuşlat bu cān ü dilde ḳalmaz böyle şabr eyle (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 2*). [*kerīm,]*

kerīm: Cömert olan yaratıcı, Allah.

Hem **Kerīm'sin** hem Raḥīm'sin hem 'Azīm'sin ey Ḥudā / Gaḳabuñı raḥmetiñ sebḳat eder eyle meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 2*). [*kerīm'sin, -sin]*

Yā **Kerīm** senden meded olmakda hep 'ömrüm hebā / Rāḥına 'āşkıñ delīl et vaşlıña ḥasret ḳoma (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 1*). [*kerīm,]*

Gerçi kullukda saña çokdur kuşurum yā **Kerīm** / Ağlayanlar şanma kim bābında ḥirmāndır taḳīb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 7*). [*kerīm,]*

Her ne rütbe mücrim isem kesmem ümmīd ey **Kerīm** / Müşkilim ḥall eyle 'afv et bende-i pür-miḥneti (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 5*). [*kerīm,]*

kerīm: Cömert olan // Allah.

Bāb-ı elṭāfiñ bize açdıñ edip luṭf u 'amīm / Ḥamdü lillāh ey Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u **Kerīm** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 2*). [*kerīm,]*

Gösterip nūr-ı tecellī vaşlıña lāyıḳlara / Ḥamdü lillāh ey Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u **Kerīm** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 4*). [*kerīm,]*

Ḳıl temāşā-gāhımı mir'āt-ı vech-i Muştafā / Ḥamdü lillāh ey Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u **Kerīm** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 6*). [*kerīm,]*

Ḳayd-ı keşretten ḥalāş et 'Ādile nā-çārını / Ḥamdü lillāh ey Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u **Kerīm** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 8*). [*kerīm,]*

kerīm ü kāmran: Cömert ve bahtiyar.

Menba'-ı cūd u mürüvet-genc-i luṭf u mekremet / 'Ātīfet-güster seḫā-perver **kerīm ü kāmran** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6*). [*kerīm ü kāmran,]*

kerīm ü raḥīm olan allah: Rızkı karşılıksız veren ve lütufkar, bağışlayıcı olan Allah.

Ey Zül-celāl **Kerīm ü Raḥīm olan Allah** / ‘Āciz ‘ibādına dest-gır olan Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 1*). [*kerīm ü raḥīm olan allah,*]

kerīme: Kız evlat.

Diyerek hayfā **kerīmem** Mihrimāh / Daḥı yaşıñ yirmi sekiz iken āh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 44*). [*kerīmem, -m*]

Şabrını lutf et İlāhī çün budur hük-m-i kader / Gitdi Ḥayriyye’ m **kerīmem** derdi geçdi cāna āh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 2*). [*kerīmem, -m*]

Raḥmetiñ vāsi’ İlāhī ‘aşk-ı Faḥr-i enbiyā / Şād olup bulsun **kerīmem** Ḥayriyye rūḥu refāh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 4*). [*kerīmem, -m*]

ke’s: Kadeh.

Vişālīñ **ke’sini** sun ‘Ādile’ye sākiyā raḥmet / Taḥammül edemez ḳurbānıñ olsun rāḥiña gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 8*). [*ke’sini, -i, -ni*]

kes: Bırakmak, vazgeçmek.

Ger kūh-ı Kāf olsa günāhım ne ğam Celīl / **Kesmez** ümīdi ‘Ādile raḥmetiñden meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 7*). [*kesmez, -mez*]

Şıdk ile bendeyim **kesemem** hıç ümīdimi / Fırkatde koyma sāliki Allāh ‘aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 7*). [*kesemem, -e, -me, -m*]

Ümīdin ğayrden **kes** sendedir ma’sūkuñ ey ‘āşık / Hemīşe zıkr ü fikriñ şahid-i maḳşūd ola ağla (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 5*). [*kes,*]

Çün mürīd-i şādıķından rūḥu ḥoşnūd olacak / ‘Ādile **kesme** ümīdiñ himmeti bākī saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 11*). [*kesme, -me*]

Şıdk ile bendeyim **kesemem** hıç ümīdimi / Fırkatde koyma sāliki Allāh ‘aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [*kesemem, -e, -me, -m*]

Ketmi müşkil āteş-i ‘aşkı ‘ayān etmek de güç / **Kesme** ümmīd-i vişālī ‘Ādile şabr et bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 8*). [*kesme, -me*]

Ey gönül **kesme** taleb bādiyesinden ḳademiñ / Ki taleb rütbe-i iḳbāl-i mū‘allā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 4*). [*kesme, -me*]

Ümmīdimi **kes** ğayrden ey ‘āşık-ı dervīş / Kıl ‘Ādile-veş ğayreti tā vaşlı bulunca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 7*). [*kes,*]

Ümīdin ğayrden **kes** sendedir ma’sūkuñ ey ‘āşık / Hemīşe zıkr ü fikriñ şahid-i maḳşūd ola ağla (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 189, Beyit 5*). [*kes,*]

kes: Ayırmak, koparmak.

İltifāt ister isen ol ğamze-i ḥün-ḥārdan / ‘Ādile tīg-i tecerrüdle cihāndan ḳaydı **kes** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 6*). [*kes,*]

kesb eyle: Kazanmak, edinmek.

Gel ḳabūl eyle bu pendim ‘Ādile ez-cān ü dil / Soḥbet-i merdān ile **kesb eyle** feyz-i cāvidān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 7*). [*kesb eyle,*]

kesb olur: Edinmek, elde etmek, kazanmak.

Vech-i pākinde neşāt ü inbisāt / **Kesb olur** zevḳ ü sürür ile şafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 5*). [*kesb olur, -ur*]

kesb-i feyz etdi: İhsan kazanmak, feyzalmak, ilham almak.

Ṭal'atından doğdu mehler dillere / **Kesb-i feyz etdi** kılüb-i mü'minîn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 58*). [*kesb-i feyz etdi, -di-diet*]

kesb-i ħubûr etdi: *Sevinçle çabalamak., çalışıp kazanmak.*

Erişdi sem'-i cânıma bezme dediler dâhil ol / Maḥzûn-ı dil ġâm-ġin iken **kesb-i ħubûr etdi** bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 2*). [*kesb-i ħubûr etdi, -di*]

kesb-i neşât: *Sevinme, neşelenme.*

Bulmam şafâ-yı kalbi bir bâde olmayınca / **Kesb-i neşât** olmaz tâ perde-râz olmayınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 1*). [*kesb-i neşât,]*

kesb-i nûr-ı ma'rifet kıl: *İlim aydınlığını çalışıp kazanmak.*

'Âdile kıl meclisinde kesb-i nûr-ı ma'rifet / Hâtır-ı pür-zulmeti tenvîr eder hey'etdir 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 7*). [*kesb-i nûr-ı ma'rifet kıl,]*

kesb-i şafâ eder: *Mutluluk kazanmak, zevk almak.*

Eder her 'aşık-ı bî-çâre bu luṭfuñ temennâsın / Yoluñda cân vermekle eder kesb-i şafâ göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 2*). [*kesb-i şafâ eder,]*

kesb-i şafâ eyler: *Mutluluk kazanmak, neşelenmek.*

Her nefes eyler firâş-ı ġamda dil kesb-i şafâ / Hâzine-i ġayb-ı İlâhî'den ne iḥsândır tabîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 9*). [*kesb-i şafâ eyler, -r*]

kesb-i sıhhat edemez: *Sihhat kazanmak, sağlığına kavuşmak.*

İşte ma'lûm oldu ḥâlim lâ-ilâç / **Kesb-i şihhat edemez** ġayrı mizâc (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 92*). [*kesb-i şihhat edemez, -e, -mez*]

keşf: *Tanım, öğrenme, anlayıp bilme.*

Şu'le-i kalb edip goncayı **keşf** sūzân / Nâle-i bülbül eder nergisi şimdi bîdâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 4*). [*keşf,]*

Keşfi müşkil bir 'aceb aḥvâldir bu 'Âdile / Ma'nevî esrâr-ı vahdet kim eder dilde qarâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 5*). [*keşfi, -i*]

Serde 'aqlım kalmadı vaşında 'âciz oldu dil / Yok taḥammül **keşfe** hem taġyîri müşkildir bütün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [*keşfe, -e*]

keşf eder: *Ortaya çıkarmak.*

Cân gibi âyetini sînede eyle pinhân / Sırr-ı Kur'ân'ı saña **keşf eder** şüret-i 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 4*). [*keşf eder, -er*]

keşf edersin: *Açıklamak, ortaya çıkarmak.*

'Arz-ı hâle var mıdır ḥâcet ḥuzûruñda seniñ / **Keşf edersin** ḥâlimi bâ-merḥamet şeyḫim 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 5*). [*keşf edersin, -er, -sin*]

keşf ola: *Anlaşılmak, bilinmek; açığa çıkmak, görünür olmak.*

'Ârif iseñ ol muṭî' emr ü va'd-i Rabbiniñ / **Keşf ola** ḥattâ saña esrâr-ı (Ye'tike'l-yakîn) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3*). [*keşf ola, -a*]

keşf olur: *Anlaşılmak, bilinmek; açığa çıkmak, görünür olmak.*

Deme **keşf olur** ser-â-ser baña esrâr-ı hafî / Kâl ü ef'âlînde vardır çün seniñ yüz biñ haţâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [*keşf olur, -ur*]

Fazl-ı Hak'dan her kim alırsa naşib u hişşesin / **Keşf olur** kendiye 'ilm-i evvelîn ü âhîrîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 6*). [*keşf olur, -ur*]

keşf olursa: Açığa çıkmak, görünür olmak.

Keşf olursa sırr-ı Hak urma ene'l-Hak'dan demi / Zabı ile lisânını âdâb ile erkâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 2*). [*keşf olursa, -ur, -sa*]

keşf ü beyân eden: Ortaya çıkarmak ve açıklamak.

'Aşkdır fehmi ile iş'âr eyleyen derd-i dili / 'Aşkdır bak 'Âdile çarhı eden keşf ü beyân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 10*). [*keşf ü beyân eden, -en*]

keşf-i esrârı: Sırları keşfetmek, ortaya çıkarmak.

Qaldı kırk gün oldı çün mevdi qarîb / **Keşf-i esrârı** Hudâ etdi naşib (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 27*). [*keşf-i esrârı, -ı*]

ke's-i cihândır: Kâinatın kadehi, şarap dolu bardağı.

Getir cām-ı muşaffâ sâkıyâ neş'eresândır mey / Verip cām-ı leb-â-leb dem-be-dem **ke's-i cihândır** mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 1*). [*ke's-i cihândır,]*

kesir: Çok.

Mücrimîne 'afv ü ihsânın **kesir** / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 1, Beyit 18*). [*kesir,]*

Ey celîl ü ve'y 'azîm ü ve'y Qadîr / Qullarıña lutf u ihsânı **kesir** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 17*). [*kesir,]*

kesmez: Bırakmak, vaz geçmek.

Ger küh-ı Kâf olsa günâhım ne ğam Celîl / **Kesmez** ümîdi 'Âdile rahmetiñden meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [*kesmez,]*

kesret: Çokluk, bir olan Hakk'ın isim ve sıfatlarıyla tecelli edip çokluk halinde görülmesi.

Mürşide hîdmet eder eden taleb hüviyyet / Kılmaz nazar cihâna **kesret** vahdet olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 5*). [*kesret,]*

Enfûsü âfâka erişdiñ ise seyrâna gel / Vahdetde er **kesreti** ko menzil-i cânâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 1*). [*kesreti, -i*]

'Âdile menzil-i vahdetde şebât et ancak / **Kesreti** terk edip "Lâ"yı ko "illâ"da ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 7*). [*kesreti, -i*]

kesret-i 'ilmine: İlmin çokluğu, bereketi.

Kesret-i 'ilmine bir kaıra gelir Baır-ı Muhîr / Nisbet-i şânına bir zerre kalır mihr-i münîr (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 33*). [*kesret-i 'ilmine, -i, -ne*]

keşt-i gönölüm: Gönül gemisi.

Rüzgâr-ı 'aşka uymuşdur havâ-yı vaşlıla / **Keşt-i gönölüm** vatandaşdan hubb ü sevdâdan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 4*). [*keşt-i gönölüm, -üm*]

ketm: Saklama, gizli tutma.

Ketmi müşkil âteş-i 'aşkı 'ayân etmek de güç / Kesme ümmîd-i vişâli 'Âdile şabr et bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 8). [ketmi, -i]

'Âşıkım hâl-i derûnun 'âleme izhârı güç / **Ketmi** lâzımdır velâkin derdimiñ izhârı güç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 1). [ketmi, -i]

ketm etmeden: Saklamak, gizlemek.

Kimse derdim aňlamaz **ketm etmeden** yok çâresi / Bende-i bîçâreye senden olur ancak 'ağa (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 6). [ketm etmeden, -meden]

ketm etse: Saklamak, gizlemek.

'Âşık esrârını **ketm etse** dağı / Hâli meydânda hâlâ söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 5). [ketm etse, -se]

ketm eyleyip: Saklamak, gizlemek.

'Aşkı **ketm eyleyip** evvel yine izhâr eden / 'Âlemin ta'nile dillerde gezen gönlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 2). [ketm eyleyip, -y, -ip]

ketm ü zabt eyle: Gizlemek ve tutmak.

Ketm ü zabt eyle zebânıñ söyleme aşla yalan / İki 'âlemde selâmetdir hemân hıfz-ı lisân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 1). [ketm ü zabt eyle,]

kevkeb: Yıldız.

Es-selâmü 'aleyke eyyühe'n-nebiyyü / Ve'y sa'âdet burcunuñ meh **kevkebi** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 9). [kevkebi, -i]

kevn: Varlık, vücut, mevcudiyet.

Zerredir **kevn** rüyuña nisbetle şems / Çarh-ı ser-gerdân ü hem hayrân eder (Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 4). [kevn,]

Eylemem nık u bed **kevn** vazîfe aşlâ / Serseriyim geleli 'âleme öyle gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 3). [kevn, -i]

Merhabâ ey mürselîniñ şâhı dîniñ şâhibi / Nûr etdi **kevn** teşrîfiñ ser-â-ser bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 1). [kevn, -i]

kevn ü felek: Kâinat ve gökler.

'Âdile gel 'ârif ol seyr et ne halk etmiş Hudâ / Mâh u mihr ü rûz u şeb **kevn ü felek** encüm güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 6). [kevn ü felek,]

kevn ü mekân: Varlık, kâinat, mevcudiyet.

'Aşkdır min evvel ilâ âhir **kevn ü mekân** / 'Aşkdır gâhî dil ü cânda nihân gâhî 'ayân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1). [kevn ü mekân,]

kevn ü mekân: Varlık âlemi, kâinat.

Eylemez **kevn ü mekân** içre karar aşla gönül / Feyz-i Hakk mir'ât-ı esrâr-ı Cemâlu'llâh gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 2). [kevn ü mekân,]

kevser: Cennette bulunduğu inanılan kutsal ırmak, havuz veya çeşme.

Eger dest-i 'Alî'den **kevseri** nûş etmek istersen / Şakın meyhâne-i süflîde içme şüfiyâ hiç mey (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 8). [kevseri, -i]

Her tarafından selsebîlîñ **kevseriñ** çağıldısı / Gonca-i vuşlatdan envā‘-ı tecellîler kıoşar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 2). [kevseriñ, -iñ]

Küşâde meclis-i ‘irfân müheyyâ sāğarı-ı cānān / Amān sākî getir **kevser** gibi āb-ı revānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 4). [kevser,]

kevser: Cennette var olduğuna inanılan bir nehir, çeşme veya havuzun suyu.

Ey dil hemān zevk et el verdi vakt-i ‘işret / Çirk-āb-ı cürmü silsin ol bāde **kevser** imiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 5). [kevser,]

kevser-i rıdvān: Cennetteki bir havuz veya nehir olduğuna inanılan Kevser'in cana can katan, hayat veren, saf, temiz, tatlı suyu.

Kaşındır kâbe kavseyni ev ednā / Dudağıñ **kevser-i Rıdvān** değil mi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3). [kevser-i rıdvān,]

keyif: Ferahlık, rahatlık, huzur, gönül açıklığı.

Talınca bu gece **keyfimce** hıvāb ü nevme çeşmānım / Geçer geçmez uyandım ‘aşka yandım sñnemi deldim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1). [keyfimce, -im, -ce]

ki: Öyle ki.

Hurūşa geldi bu deryā-yı ‘aşk şiddetle / **Ki** tutdı cünbiş-i āfākı ser-be-ser bir şūr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 3). [ki,]

ki: Zira, çünkü.

Bizi tenhā görüp de şanma bī-kes / **Ki** vahdetde bizim Yezdān’ımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 1). [ki,]

Bu sırra ermege ğayret edegör / **Ki** muhtācsın erenler varlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 2). [ki,]

Ol **ki** kalbi ola hāli ‘aşkdan / Bī-ahāli şāh u hānı neyleyim (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 4). [ki,]

ki: "Ki" bağlacı.

Fehm edemez kimse derdimden **ki** dermān eylesin / Dilde kār etdi bu hicrān yarası yā Rab meded (Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 5). [ki,]

Her hātāma i ‘tirāfen ağılarım ahvālime / Sen **ki** Settār’sın kerem kıl ‘afv ü ğufrān et meded (Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 7). [ki,]

Baňa bes ism-i Gufrānıñ derūnumda meded yā Hāk / **Ki** Settār ismiñe ‘afvıñla kıl nā’il meded yā Hāk (Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 1). [ki,]

Ākıl idrāk etmez vaşfını izhār müşkildir / **Ki** (Küntü kenz) sırrın nûruna burhândır tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 3). [ki,]

Ḥayretteyim **ki** kalmadı şabra mecāl hîç / Söyle devā-yı derdimi Allāh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 4). [ki,]

Zihī göz kim seher bīdār olup gül vechi seyr eyler / **Ki** cānı gülsitān-ı dōstda öten bülbülü olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 3). [ki,]

Zihī ‘aşık **ki** bakmaz dōstunuñ cevri ile lutfuna / Şafā ile cefā ‘indinde bir başka cihān olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 5). [ki,]

Bulur ‘ömr-i bekā cānānına teslīm-i cān eden / **Ki** şüret bir mu‘ayyen kıatreder deryā mişāl olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 6). [ki,]

Zihî devlet o 'âşıkı **ki** ma'sûkı Hudâ olur / Dilinde dâ'im ezkârı onuñ tevhîd-i Hudâ olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 1*). [ki,]

Şarf ola naqd-i niyâz 'ayn-ı metâ'-ı nâza / 'Aşk bazarına bu cân **ki** pür-kâr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 5*). [ki,]

Hazîn ü zârdır nâlân ü pür-efgândır sensiz / **Ki** yokdur şabra tâkat hep helâk olmağtadır gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 3*). [ki,]

Gam çekmez ol gönül **ki** sen gibi yâr olunca / Olmaz 'alîl ol cism zâtın tabîb olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 1*). [ki,]

Seni Haq'dan ederler dür **ki** olma zâhid-i mağrûr / Murâdları Cemâlu'llâh şakın 'uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 4*). [ki,]

Şüfî bu dersi taşşîl et **ki** her derdin devâsıdır / Şafâdır câna cevri-ide şakın 'uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5*). [ki,]

Ezel feyz-i maḥabbet ile pür-mest-i elest olmuş / Meger bir 'âşık-ı sermest **ki** bulmuş sînesini mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 2*). [ki,]

Ferâgat kılma destînden şarâb-ı nâbî 'Âdile / **Ki** menzil-gâh-ı yâre dilde açar bir tarîkı mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 11*). [ki,]

Fehm edemez kimse derdimden **ki** dermân eylesin / Dilde kâr etdi bu hicrân yarası yâ Rab meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [ki,]

Her ḥaṭâma i' tirâfen ağlarım ahvâlîme / Sen **ki** Settâr'sın kerem kııl 'afv ü gufrân et meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 7*). [ki,]

Fehm edemez kimse derdimden **ki** dermân eylesin / Dilde kâr etdi bu hicrân yarası yâ Rab meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [ki,]

Baṇa bes ism-i Gufrânın derûnumda meded yâ Haq / **Ki** Settâr ismiñe 'afvîñla kııl nâ'il meded yâ Haq (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [ki,]

Âkıl idrâk etmez vaşfını izhâr müşkildir / **Ki** (Küntü keniz) sırrın nûruna burhândır tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 3*). [ki,]

Göründü pāk cemâlî cenâb-ı ma'sûkuñ / **Ki** etdi 'aşk-ı Hudâ nûr-ı Aḥmed ile zuhûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 4*). [ki,]

Fâtımâ Sultân Refî'a ile Münîre Nâ'ile / Hem biri Behîce sultânlar **ki** cümle dil-rübâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 2*). [ki,]

Haqdan iste 'âfiyet kim istemiş Faḥr-i Cihân / Râh-ı 'aşkı tüt **ki** ondan hoş râh olmaz saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5*). [ki,]

Hayretteyim **ki** kalmadı şabra mecâl hiç / Söyle devâ-yı derdimi Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4*). [ki,]

Ne duḥândır bu **ki** çıkmaz çarḥ-ı kalb-i zârdan / Hicr dâğıcı örer ol lâle ruḥsârım bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6*). [ki,]

Ol bîkes-i devlet **ki** şala başına sâye / Ol bâl-i hüma-yı sebük iḥsân-ı maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 3*). [ki,]

Ḳamu derdin devâsıdır maḥabbet / **Ki** 'aşkın bî-nevâsıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 1*). [ki,]

Ki 'âşık ile mâ'sûk arasında / İki başdan olasıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 4*). [ki,]

'Uşşâk **ki** 'aşkuñ elemiyle mütelezziz / 'Âbid daḥi cennet ni'amiyle mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 1*). [ki,]

Tâlib-i 'aşk ol **ki** yâr 'irfan içinde gizlidir / Kalbi seyr et aç gözüñ cânân içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 1*). [ki,]

Olup 'ârif uyan bu nevm-i ḡafletden **ki** aldanma / Derûnuñ 'aşk ile ey 'Âdile ma'mûr ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 6*). [ki,]

Oldu bir gün **ki** duḥān ile dolup ‘ālem-i dil / Āteş-i ‘aşk daḥı sīne-i pūr dāḡı yaḡar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 2*). [ki,]

Uyup bu ‘ākla cān ü dil ile bī-gāneyim şimdi / **Ki** deryā gibi ḡol ḡol yürüyen eşk-i revānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 6*). [ki,]

Çek māsivādan destīni hem ḡalbiḡi pāk ede gör / Mest-i mey-i ‘aşk ol **ki** sen ey ‘Ādile cānānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 8*). [ki,]

Bir güherdir kim maḡabbet ḡalb-i ‘āşık ma‘deni / Vech-i dilberde olur dilber **ki** cevherdānıdır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 5*). [ki,]

‘Aşk ile ‘ārif ḡarīn-ı şıdk ü şevḡ-i cāndır / Ol **ki** var ḡalbinde şevḡı ‘āşık-ı Raḡmān’dır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 1*). [ki,]

Bir melek-ṭab‘ı vü ḡoş-ḡu vardır dergahda kim / Ḥizmet eder Ḥaḡ için ḡalka **ki** mihri-bāndır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 2*). [ki,]

Bezm-i ‘aşk-ı ‘ārifāna ger duḡul ister iseñ / Dergeh-i mürşidde yeksān ol **ki** yol āsāndır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 6*). [ki,]

Ziyā-yı ‘aşk **ki** mir’atıdır o ḡürşidiñ / Cemālī olmasa olmaz ḡöñülde zerrece nūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 2*). [ki,]

Ey ḡöñül kesme ṭaleb bādiyesinden ḡademiñ / **Ki** ṭaleb rütbe-i iḡbāl-i mū‘allā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 4*). [ki,]

Beklemez ‘āşık **ki** yılda ‘īd ile şādān ola / Çün onuñ her sa‘āti bir başḡa ‘īd-ı cān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5*). [ki,]

Dil nazargāh-ı Ḥudā’dır deme bī-kes ḡoşḡa ṭut / Ḥizmetiñ Allah için olsun **ki** ‘irfanlık budur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 2*). [ki,]

Zihī ḡöz kim seher bīdār olup ḡül vechi seyr eyler / **Ki** cānı ḡülsitān-ı dōstda öten bülbulü olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [ki,]

Bulur ‘ömr-i beḡā cānānına teslīm-i cān eden / **Ki** şüret bir mu‘ayyen ḡaṭredir deryā mişāl olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 6*). [ki,]

Zihī devlet o ‘āşık **ki** ma‘şūkı Ḥudā olur / Dilinde dā‘im ezḡarı onuñ tevḡīd-i Ḥudā olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1*). [ki,]

Zihī ḡöz kim seher bīdār olup ḡül vechi seyr eyler / **Ki** cānı ḡülsitān-ı dōstda öten bülbulü olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [ki,]

Zihī ‘āşık **ki** bakmaz dōstunuñ cevri ile luṭfuna / Şafā ile cefā ‘indinde bir başḡa cihān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5*). [ki,]

Bulur ‘ömr-i beḡā cānānına teslīm-i cān eden / **Ki** şüret bir mu‘ayyen ḡaṭredir deryā mişāl olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 6*). [ki,]

Ezelden işbu cismim ḡāk-i derd ü ḡamla yuḡrulmuş / Cefā ḡaṭtanını anmā **ki** taḡḡirim revā ḡörmüş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 1*). [ki,]

Nihāyet Ḥaḡ bilir şerḡi deḡil mümḡün bu aḡvālīñ / **Ki** derdim ḡaḡısın desem nice emşālī ḡörölmüş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3*). [ki,]

Benim ol dertli bī-ḡāre **ki** yok hemdem açam rāzım / Beni dūnyāda ancaḡ derd ü ḡam bir mūnisi bulmuş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4*). [ki,]

Cihānıñ zevḡını ‘āşık deḡişdi ‘aşḡ-ı cānāna / **Ki** derd ü fikri hep cānāna terk-i cāndır ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 2*). [ki,]

Seniñle ḡöñlünü her demde eyler ḡurrem ü mesrūr / **Ki** sensin dilde māḡ ü sīnede meḡpāre-i ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 3*). [ki,]

Seng-i esved oldu ‘aḡs-i ḡāl-i rüy-ı yār oña / Kıl ṭavāf Ḥaḡḡ’a **ki** beyt-i Kibriyā ya‘nī ḡöñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 4*). [ki,]

Oña dertli varan ey ‘Ādile elbet bulur dermān / **Ki** ḡāk-i pāki ḡeşm-i ehl-i derde ṭütiyā ḡöñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 6*). [ki,]

Dil-i maḥzūnumu luṭfuñla şādān etdiñ Allah'ım / **Ki** bu şeb eyledi dil-ḥānemi teşrīf cānānım
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7*). [ki,]

Şarf ola naḳd-i niyāz 'ayn-ı metā'-ı nāza / 'Aşk bāzārına bu cān **ki** pür-kār gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5*). [ki,]

Dil-i maḥzūnumu luṭfuñla şādān etdiñ Allah'ım / **Ki** bu şeb eyledi dil-ḥānemi teşrīf cānānım
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7*). [ki,]

Dil-i 'uşşāka verir bağ-ı cināndan ḥaberi / Ol iki ravza-i pür-feyz **ki** 'arz-ı Haremeyn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 2*). [ki,]

Bir melek-manzara tuş oldu **ki** dil-i çeşm-i nigār / Bir perī-peykere kim 'aqlımı etdi meftūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 2*). [ki,]

Bu meydān 'āşıkındır söyleyin kim gelmesin nā-dān / **Ki** İbrāhīm gibi nār içre kendini atan gelsin
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3*). [ki,]

Cihānda sa'y edip bī-çāre ol sen / **Ki** degmez çāresi nā-çārlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 3*). [ki,]

Bir dil **ki** maḥzar-ı nūr olsa bulur tecellī / Dīdāra ṭālib olan bīdār olur şehirde (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 3*). [ki,]

Āgāh olur **ki** 'āşık dil ġarḳ-ı sırr-ı envar / Eşyāda zāhir olur gizli 'ayān şehirde (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 4*). [ki,]

Āh ol günler **ki** ben hem-rāz idim cānān ile / Ni'met-i vuşlat bulup nāzın çekerdim cān ile (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 3*). [ki,]

Cihānda sa'y edip bī-çāre ol sen / **Ki** degmez çāresi nā-çārlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 3*). [ki,]

Ḥavfım o müdde'ide **ki** gönlünde gizli şek / Aldanmasın 'Ādile oña bir an gönül kuşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 7*). [ki,]

Ḥazın ü zārdır nālān ü pür-efgāndır sensiz / **Ki** yokdur şabra ṭāḳat hep helāk olmaktadır gönlüm
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3*). [ki,]

Geçip bed-ḥüydān ḥulk-ı cemīl ol hem sa'ādet bul / **Ki** teslīmiyetiñ olsun rızā-yı maḥz-ı Yezdāni
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 4*). [ki,]

Odur bī-çāre kim bir iki gün 'ömrün eder zāyi' / **Ki** cān yakmağa ḳanmaz çünkü hep ehl-i ḳalāletdir
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 6*). [ki,]

Şanma ey zāhid **ki** 'āşıklar 'abeş devrān eder / Onlarıñ kārı hemīşe zıkr ü tevḥīd-i Ḥudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 2*). [ki,]

Deme bir şey'e 'abeş 'aklen eyā bī-ma'rifet / Ḥārici olma **ki** onda var nice sırr-ı Ḥudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 6*). [ki,]

Seni Ḥaḳ'dan ederler dūr **ki** olma zāhid-i maḡrūr / Murādları Cemālu'llāh şaḳın 'uşşākı incitme
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 187, Beyit 4*). [ki,]

Şūfī bu dersi taḥşīl et **ki** her derdin devāsıdır / Şafādır cāna cevri-ide şaḳın 'uşşākı incitme (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 187, Beyit 5*). [ki,]

Ferāḡat kılma destīñden şarāb-ı nābı 'Ādile / **Ki** menzil-gāh-ı yāre dilde açar bir ṭarīḳi mey (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 11*). [ki,]

Ezel feyz-i maḥabbet ile pür-mest-i elest olmuş / Meger bir 'āşık-ı sermest **ki** bulmuş sīnesini mey
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 2*). [ki,]

Dürr-i dergāhı egerçi derd ü mihnetdir şedīd / Heybet-i ḳurb-ı vişāl amma **ki** bu'duñdan eşed
(*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 6*). [ki,]

Ey ḳalem vaşfını taḥrīr edeceḡin kimdir / Öyle bir zāt **ki** biraz na'tin edem şerḥ saña (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 2*). [ki,]

Seniñle zāhir oldu cümle eşyā hep seniñ varlık / **Ki** sensin Evvel ü Āḥir'de Zāhir Bāṭın ey yā Rab
(*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [ki,]

Olup ‘aşkıñla mest ü kāmṛān ü bī-niṣān ü nām / **Ki** sensin Kādir-i muṭlaḳ Ḥudā-yı bī-zevāl yā Rab
(*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 9*). [ki,]

Ḥayy ü Bāḳī'sin **ki** ihyā eylediñ / Cümle mevcūdātı peydā eylediñ (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 9*). [ki,]

Seniñle zāhir oldu cümle eşyā hep seniñ varlık / **Ki** sensin Evvel ü Āḥir'de Zāhir Bāṭın ey yā Rab
(*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [ki,]

Olup ‘aşkıñla mest ü kāmṛān ü bī-niṣān ü nām / **Ki** sensin Kādir-i muṭlaḳ Ḥudā-yı bī-zevāl yā Rab
(*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 9*). [ki,]

Cennet o mevki' **ki** yana onda dil / Onda nümāyān ola vech-i celī (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 3*). [ki,]

Cennet o mevki' **ki** onu göremez / Gözleriñ ey şofī cihān göreli (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 4*). [ki,]

Ehl-i dile şanma **ki** düzaḥ cihān / Kendine cennet yine kendi dili (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 8*). [ki,]

Cigeri pāresi maḥdūmu **ki** Edhem Pāṣā / Görmedi ol daḥı dünyāda şafā-yı devrān (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 7, Beyit 2*). [ki,]

Öyle me'yūsum **ki** mişlim görmemiştir bu cihān / Vālidem cānım idi hem vālidim Maḥmūd Ḥān
(1255) (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 1*). [ki,]

İşbu zevk-i dille geçdi ḥaylī sāl / Mūcib-i firḳatdır ammā **ki** vişāl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 52*). [ki,]

Ol ögey vālidem **ki** Ḥvāce Nev-fidān / Ya'ni kıldı terk-i gülzār-ı cihān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 55*). [ki,]

Şāhibü'l-ḥayr olduḡun ikrār eder / Kaṅı ḥayrāt-ḥāneye kim **ki** gider (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 66*). [ki,]

İşbu zevk-i dille geçdi ḥaylī sāl / Mūcib-i firḳatdır ammā **ki** vişāl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 52*). [ki,]

Çünkü benden ḡayrı kimse olamaz hiç saña yār / Bil **ki** yok yār ü meded-kār ü mu'īn ü çāre-kār
(*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 6*). [ki,]

Ḥayy ü Bāḳī'sin **ki** ihyā eylediñ / Cümle mevcūdātı peydā eylediñ (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 9*). [ki,]

Rāh-ı selāmet **ki** reh-i Aḥmedī / Onda bulur cümle dem-i es'adī (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 5*). [ki,]

'Aceb 'āḳıldır ol ḡafil **ki** dā'im / Arar zevk-i gülistān-ı fenāyı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 1*). [ki,]

O bir feyz-i tecellīdir **ki** 'uşşāka nişār olmuş / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra'nā
(*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 4*). [ki,]

Cihān mātem tutup ḳan āḡlasın 'Abdūlazīz Ḥān'a / Meded Allah mübārek cismi **ki** boyandı al
ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 3*). [ki,]

Cihān mātem tutup ḳan āḡlasın 'Abdūlazīz Ḥān'a / Meded Allah mübārek cismi **ki** boyandı al
ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 6*). [ki,]

Cihān mātem tutup ḳan āḡlasın 'Abdūlazīz Ḥān'a / Meded Allah mübārek cismi **ki** boyandı al
ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 9*). [ki,]

Cihān mātem tutup ḳan āḡlasın 'Abdūlazīz Ḥān'a / Meded Allah mübārek cismi **ki** boyandı kızıl
ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 12*). [ki,]

Cihān mātem tutup ḳan āḡlasın 'Abdūlazīz Ḥān'a / Meded Allah mübārek cismi **ki** boyandı kızıl
ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 15*). [ki,]

Naşıl hemşiresi bu 'Ādile yanmaz o Ḥākān'a / **Ki** kıydı bunca zālimler ḳarındaşı cihānbāna (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 16*). [ki,]

Cihān mātem tutup ƙan aƣlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded Allah mübārek cismi **ki** boyandı kızıl ƣana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 18*). [ki,]

Cā’fer-i Şādık **ki** ferhunde-ħişāl / Fāṭimā bağında altıncı nihāl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 50*). [ki,]

Ol sekizinci **ki** evlād-ı celīl / Hāzret-i Seyyīd ‘Alī Rızā cemīl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 64*). [ki,]

Şeyh-ı zī-şān ü kerem-pīşe **ki** bābında onuñ / Kimse maħcūb degil bendesin etmez taħcīl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 57*). [ki,]

kible-gāh: Sığınılan, başvurulana, yönelinen yer.

Ƙible-gāhım Ka’be-i nūr-ı cemālu’llah’dır / ‘Umre vü sa’y ü Şafā vü Āb-ı Zemzem ondadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 4*). [kible-gāhım, -ım]

Ƙible-gāhı ‘āşıkānıñ ‘ārız-ı cānān olur / Dil o mir’āt-ı şafāya mest olur hayrān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 1*). [kible-gāhı, -ı]

Vech-i cānān **ƙible-gāhıdır** cenāb-ı ‘āşıkıñ / Hayret ile pür-şafādır cān ü eşyādan geƣer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 2*). [kible-gāhıdır, -ı, -dır]

kiblegāh: Sığınılan, başvurulana, yönelinen yer.

Secde eyler ƣaşları mihrābına ol āfetiñ / ‘Āşıkānıñ **ƙiblegāhı** muṭlaƣā ya’nī göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 3*). [kiblegāhı, -ı]

kible-gāh-ı ‘āşıkdır: Āşığın sığınağı, kiblesi.

Beyt-i cānānı ṭavāf et **ƙible-gāh-ı ‘āşıkdır** / Sa’y eden onu bulur dilde şaƣın olma cüdā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 7*). [kible-gāh-ı ‘āşıkdır, -dır]

kible-gāh-ı ma’rifet: Bilgi, ilim, irfan kiblesi.

Gül-cemālīnde göründü **ƙible-gāh-ı ma’rifet** / Vaşlda Beytül’l-Harem eyler dil-i ‘ārifleri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 8*). [kible-gāh-ı ma’rifet,]

kible-geh: Sığınılan, başvurulana, yönelinen yer.

Ƙible-gehdır Ƙa’be’den efḍal cemālīñ ‘āşıkā / ‘Ādile görsün o vechi luṭf-ile ref’ et niƣāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 8*). [kible-gehdır, -dır]

kible-i haƣƣ u haƣīƣat: Doğru ve gerƣeğın kutsal yönü.

Ƙible-i Haƣƣ u haƣīƣat o mübārek vechi / Müncelī anda kemālāt ‘aleyhi’s-şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 11*). [kible-i haƣƣ u haƣīƣat,]

kible-nümā: Kibleyi gösteren alet, pusula.

Ümmete **ƙible-nümāsın** ‘āleme Haƣ’dan ‘atā / Yā Resūla’llah sensin evvelīn ü āħırīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 6*). [kible-nümāsın, -sın]

kibr ü ģurūrdan: Kibir ve gurur.

Bir belā geldikde şabr et bul teraƣƣī dem-be-dem / Sen şaƣın **kibr ü ģurūrdan** Haƣ mü’in olur saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 3*). [kibr ü ģurūrdan, -dan]

kibr ü ‘ucb: Kendini beğenme ve büyüklenme.

Cennete girmek saña āsān mıdır / **Kibr ü ‘ucb** ile ṭutasın maħfeli (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 6*). [kibr ü ‘ucb,]

kibriyā: Allah.

‘Âşıkânîñ belki bi’z-zât **Kibriyā’dır** mahremi / Sırrı mâ’lûm olmayan bir perde-i hikmetdir ‘aşk
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 6). [kibriyā’dır, -dır]

kıdem: Eskiden kalmış olma, geçmiş i uzun zamana dayanma, eskilik.

‘Âlem-efrûz **kıdem** Âdem seniñ nûruñ idi / İşte ol nûr eyledi tevlîd hûrân u perî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 2). [kıdem,]

kıdve-i ârâyiş-i her dü cihân: Her iki dünyanın değerli, kıymetli önderi.

Kıdve-i ârâyiş-i her dü cihân / Zübde’-i ma’nâ-yı aşl-ı dört kitâb (Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 26). [kıdve-i ârâyiş-i her dü cihân, -her dü cihân]

kıdve-i ehl-i tecellî-i reh-i şer’-i mübîn: İyiyi kötüyü ayıran, doğru yolu yansıtan ariflerin önderi.

Hazret-i Şeyh Cîbâvî-i Velî Sa’de’d-dîn / **Kıdve-i ehl-i tecellî-i reh-i şer’-i mübîn** (Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 2, Beyit 16). [kıdve-i ehl-i tecellî-i reh-i şer’-i mübîn,]

kıl-: Yapmak, etmek, eylemek.

Ben fakîr bî-çâre geldim bâbına ey Pâdişâh / Rahmetiñ bahırına yokdur hadd u gâyet **kıl** meded
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3). [kıl,]

Yanıp ‘aşk âteşiyle durma **kıl** envâr-ı tevhiîdi / Olunca ‘Âdile cânâna vâsıl yalvarıp ağla (Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 6). [kıl,]

Yerin Yâ’kûb gibi Beytû’l-Hâzen **kıl** / Erersin Yûsuf’uñ dildârlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 4). [kıl,]

kıl: Yapmak, etmek, eylemek.

Koyma beni böyle sen âvâre vü garîb / **Kıl** şâd et cemâliñi ‘ayân meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 5). [kıl,]

Baňa bes ism-i Gufrânıñ derûnumda meded yâ Hâk / Ki Settâr ismiñe ‘afvıñla **kıl** nâ’il meded yâ Hâk (Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 1). [kıl,]

Beni pervâne-i şem’-i ma’ârif **kıl** da mahv eyle / Cemâlin çeşm-i cânı ede rûşen **kıl** meded yâ Hâk (Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 5). [kıl,]

Hâk erenler **kılmış** velî / İncitme hiç dervîşleri (Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 4). [kılmış, -mış]

Gayrıdan mahfî **kılıp** râzı derûnuñ dâ’imâ / Hasbihâl etme amân nâ-dân ile sen ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 5). [kılıp, -ıp]

Kıl başiret dîdesiyle seyr-i iklîm-i beķâ / Çün beķâ-yı devlet ile buldu bu zevkî gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 4). [kıl,]

Ma’şiyetden râh-ı ye’s ü hayrete düşdüm meded / **Kıl** ‘atâ miftah-ı bâb-ı mağfiret yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 2). [kıl,]

Kıl beni âgâh hem de vaşla lâyıķ olayım / Ol açık kapıña geldim el-amân ‘afv et şehâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 3). [kıl,]

Kalb-i vîrân zâr u nâlân sîne çâkdır ‘Âdile / Bir tecellî ile mahzûn kalbini **kıl** rûşenâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 8). [kıl,]

Seniñ ihsânıña var mı nihâyet **kıl** meded Allah / Dilimde şükrüñe yokdur liyâķat **kıl** meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1). [kıl,]

Varılmaz dergeh-i elţâfiña bu hâl-i ‘aczimle / Kâbûl etse fedâ cânım ‘inâyet **kıl** meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 2). [kıl,]

Muķīm-i bezm-i dil olsam safā var mı yine cānā / Şırāt-ı müstaķīm üzre hidāyet **ķıl** meded Allah
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 3*). [*ķıl,]*

Refīķ et sālīke tevfiķiñi luţfuñla ‘aşķıñda / Gam-ı ‘uşşāķa rahm eyle ģimāyet **ķıl** meded Allah
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 4*). [*ķıl,]*

Bulup ‘aşķıñla şadрім inşirāhı āfitāb-āsā / Füyüzātıñla ihsānıñ sa‘ādet **ķıl** meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 5*). [*ķıl,]*

Seniñ ihsānıñla var mı nihāyet **ķıl** meded Allah / Dilimde şükürñe yokdur liyāķat **ķıl** meded Allah
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1*). [*ķıl,]*

Varılmaz dergeh-i elţāfiñla bu ģāl-i ‘aczimle / Ķabūl etse fedā cānım ‘ināyet **ķıl** meded Allah
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 2*). [*ķıl,]*

Refīķ et sālīke tevfiķiñi luţfuñla ‘aşķıñda / Gam-ı ‘uşşāķa rahm eyle ģimāyet **ķıl** meded Allah
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 4*). [*ķıl,]*

Bulup ‘aşķıñla şadрім inşirāhı āfitāb-āsā / Füyüzātıñla ihsānıñ sa‘ādet **ķıl** meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 5*). [*ķıl,]*

Ben fakīr bī-çāre geldim bābıñla ey Pādişāh / Rahmetiñ baķrına yokdur ģadd u ģāyet **ķıl** meded
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [*ķıl,]*

Ĥayāt-ı tāze bulsun āşinā **ķıl** ‘aşķıñı dilde / Ĥudā’yā kuvvet-i ‘aşķın dilime ber-ķarār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [*ķıl,]*

Nice ifā-yı teşekkür edelim yā Rab saña / Faķr-i kevneyn’e bizi ümmet edip **ķıldıñ** ‘atā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 1*). [*ķıldıñ, -dıñ]*

Ķoyma beni böyle sen āvāre vü ģarīb / **Ķıl** şād et cemāliñi ‘ayān meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5*). [*ķıl,]*

Baña bes ism-i Gufrānıñ derūnumda meded yā Ĥaķ / Ki Settār ismiñe ‘afvıñla **ķıl** nā’il meded yā Ĥaķ
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [*ķıl,]*

Beni pervāne-i şem‘-i ma‘ārif **ķıl** da maķv eyle / Cemālin çeşm-i cānı ede rüşen **ķıl** meded yā Ĥaķ
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 5*). [*ķıl,]*

Melekler Ādem’e **ķıldı** sücūdu / Oña baş egmeyen Şeytān degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 7*). [*ķıldı, -dı]*

Ey ‘Ādile ķo ‘ārı dil şehrine var bāri / Bülbül gibi **ķıl** zārı reyĥān bulunur cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8*). [*ķıl,]*

Eyle Mevlā’ya ‘inābet terk edip bu benliği / Cāhil-i ādābsın çün **ķılma** da‘vā-yı şafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 2*). [*ķılma, -ma]*

Ķıl ģulūş ile münācāt-ı Ĥudā / Ĥüsn-i ģulķ ile olup derde şabūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 6*). [*ķıl,]*

Żevķ-i vicdānı bulup cān ile **ķıl** dilde semā / Dinleme münkir sözünü kavlı dervişāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 3*). [*ķıl,]*

Yā Rab beni ol dergehiñ / Envārına şāyeste **ķıl** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 13*). [*ķıl,]*

Rahmeti ķıllarına **ķıldı** o Allah i‘tā / Şabr ķıl ģikmeti var eylese izĥār gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 11*). [*ķıldı, -dı]*

Gayrıdan maķfı **ķılıp** rāzı derūnuñ dā’imā / Hasbiĥāl etme amān nā-dān ile sen ey ģöñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [*ķılıp, -ıp]*

Ķıl başiret dīdesiyle seyr-i iķlīm-i bekā / Çün bekā-yı devlet ile buldu bu zevķi ģöñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4*). [*ķıl,]*

Efkārı ķo dil maķzenini feyż ile dōldur / Mir‘āt-ı şafā **ķıl** onu rūhuñ ģörölünce (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 3*). [*ķıl,]*

Ümmīdimi kes gayrdan ey ‘āşık-ı derviş / **Ķıl** ‘Ādile-veş ģayreti tā vaşlı bulunca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 7*). [*ķıl,]*

Şem'a-i nūr-ı cemālīndir gönülde maṭlabım / Ey ṭabībim ḥastaya vaşlınla **ķıl** dermān ü dād (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 6). [ķıl,]

Yerin Ya 'ķüb gibi beytū'l-ḥazen **ķıl** / Erersin Yūsuf' uñ dildārlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 4). [ķıl,]

Bu şüret ḥāmesin giydiñ göründüñ şüretā zībā / Beķādan mülk-i fānīye niçin **ķıldıñ** bu seferi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 4). [ķıldıñ, -dıñ]

Sirişk-i çeşmiñi mānende-i seyl eyleyip icrā / Seḥerde bülbul-āsā 'aşķ ile **ķıl** āh ü efğānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 7). [ķıl,]

Yanıp 'aşķ āteşiyle ḍurma **ķıl** envār-ı tevḥīdi / Olunca 'Âdile cānāna vāşıl yalvarıp ağla (Âdile Sultan Divanı, Gazel 189, Beyit 6). [ķıl,]

Ķıldıñ ümmet ol Resūl'e kim nice şükr edelim / Muştafā'nıñ yār-ı ġārı cümle aşḥāb-ı gūzīn (Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 5). [ķıldıñ, -dıñ]

Senden etdi pertev-i nūr-ı Hudā evvel zuhūr / Ṭal'atıñ ol nūra **ķıldı** halkı maḗhar bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 2). [ķıldı, -dı]

Ķitdi dūnyādan beni koydu yetīm / Meskenin yā Rabbi **ķıl** dārūn-Na'im (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 81). [ķıl,]

Ķıl temāşā-ġāhımı mir'āt-ı vech-i Muştafā / Hamdü lillāh ey Raḥīm ü Ḥayy ü Ķayyūm u Kerīm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 6). [ķıl,]

Rāh-ı 'aşķa erişip terk et fenā gūlzārını / İsm-i Gaḡfār ile **ķıl** bülbul mişālī zārını (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 7). [ķıl,]

Vālideynine muṭī'a her cihet zībā idi / Cennetü'l-Firdevs'i yā Rabbi oña **ķıl** cāy-ġāh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 6). [ķıl,]

ķıl kadar: Hiç denecek kadar az, çok az.

Cennet-i ruḡsārdan geçmez perişānlık çeken / **Ķıl kadar** sevdā-yı zūlfü vech-i ma'nāda arar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 4). [ķıl kadar,]

ķıl ü kāle: Dedikodu.

Ḥaķikatle ḗamu eşyāya baķ gel seyrān ede gör / Ķulaķ verme bu **ķıl ü kāle** ġuş-ı cānla diñle gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 2). [ķıl ü kāle, -e]

ķıldı müşeref: Şereflendirmek, onurlandırmak.

Ol mübārek maķdemiñ **ķıldı müşeref** ḥānemi / Oldı dermān ḥāķ-ı pāyın çāresiz derde hemān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 7). [ķıldı müşeref,]

ķilīd: Anahtar.

Ķilīdi şabr ile her bābda müşkil açarız / Ķārimız Ḥaķķ iledir ġayrıya muḥtāc degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diġer 11, Beyit 4). [ķilīdi, -i]

ķilk-i kudretten: Kudret kalemi; Allah'ın kullarının kaderini yazdığı kalem.

Ķilk-i kudretten çekilmiş nokṭa-i nūn u kalem / Cāmi'-i cümle fūnūn-ı zāt-ı Mevlā'dır gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 2). [ķilk-i kudretten, -den]

ķim: Her kim.

Aşlını **ķimden** şorarsan cümlesi Ḥaķ'dan gelir / Al ḥaber cānāndan durmaz me'ānī söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 6). [ķimden, -den]

Ķıl kabūl aḥir civār-ı ravzaña bu bendeñi / **Ķim** bu cānum āsitaniñda seniñ olsun fedā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 7). [ķim,]

kim: Kişi, birey, şahıs, insan.

Hağ için sev **kim**i severseñ onu döst tüt hemân / 'Âdile ol mihirden aşla zarar gelmez saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6*). [kim, -i]

Meclisinde tázelenir cân sāğarlar döner / **Kim** muradı üzre onda mest olur şādān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 7*). [kim,]

Nağar kıl luğf ile senden diğér **kim** çäre-sāzımdır / Qapıñda 'Âdile kemter gedādır yā Resūla'llah (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 8*). [kim,]

kim: Kim, soru zamiri.

Ey qalem vaşfını tağrır edeceğın **kimdir** / Öyle bir zāt ki biraz na'tin edem şerh saña (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 2*). [kimdir, -dir]

kim: Hangi kişi, kim?

Kim demsāzıñ bu yolda kim āyā hemdemiñ / Āşinālardan bütün bi-gāne olduñ ey göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğér 15, Beyit 2*). [kim,]

Bir 'aceb nālānsın bilmem saña n'oldu göñül / **Kimüñ** için rüz u şeb feryād ü zārıñ ey göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğér 15, Beyit 1*). [kimüñ, -üñ]

'Aceb **kimdir** baña mestāne göñlümde su'al eyler / Ezelden virmişim ben dōsta cân u göñlümü yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Diğér 23, Beyit 4*). [kimdir, -dir]

'Âdile Hağ bilir aḥvāl-ı kulu / **Kimi** görse kişi kendini şanır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 8*). [kimi, -i]

Olmada raḥşān her bir zerrede ol şems-i cân / **Kim** o şems-i cânı bulsa 'āleme cânān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 2*). [kim,]

Ol cemālīñ şu'lesin **kim** görse elbet mest olur / Burc-ı sīnemde doğunca mäh-ı tábānım benim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 6*). [kim,]

Kim demsāzıñ bu yolda **kim** āyā hemdemiñ / Āşinālardan bütün bi-gāne olduñ ey göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [kim,]

Bir 'aceb nālānsın bilmem saña n'oldu göñül / **Kimüñ** için rüz u şeb feryād ü zārıñ ey göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1*). [kimüñ, -üñ]

Nūr-ı lā-şarkī vü lā-ğarbī bulan **kimdir** 'aceb / Ehl-i dillerdir olup mişkāt-ı envār-ı yakīn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5*). [kimdir, -dir]

Kim demiş māhiyetini bilmeden / 'Ālemi ḥurşid-i raḥşān eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 3*). [kim,]

'Aceb **kimdir** baña mestāne göñlümde su'al eyler / Ezelden virmişim ben dōsta cân u göñlümü yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 4*). [kimdir, -dir]

Kime bākī kalacaktır bu cihān / Rūḥların şādān ide Mevlā hemān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 79*). [kime, -e]

Şāhibü'l-ḥayr olduğın ikrār eder / Kağı hayrāt-ḥāneye **kim** ki gider (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 66*). [kim,]

Var iken dest-gūrim sen gibi bir şāh-ı zīşānım / **Kime** 'arz eyleyem eyle meded ḥāl-i perīşānım (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 3*). [kime, -e]

Buña **kim** yanmaz etdi terk-i cân nāmūs u ḡayretle / Bilinmedi yazıklar ola qadri ḥağğ u nişfetle (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 7*). [kim,]

kim: Herhangi bir kimse.

Kim etse bunlara şıdğ ile ḥizmet Hağ verir ecrin / Şadākat kullara Hağ'dan ulu luğf ü sa'ādetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3*). [kim,]

kim: "Ki" bağlacı.

Derūnumda ola ol rütbe 'aşkınlı maḥabbet **kim** / O cevherle dola bu maḥzen-i ḳalbim meded yā Ḥaḳ (Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3). [kim,]

Dolar envār ile çarḥı dolandır nūr-ı vaḥdetle / Nice esrārdır gör **kim** dile bu ḥikmet-i tevḥīd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 5). [kim,]

Muḥterem Fārūḳ 'Ömer **kim** şāḥib-i 'adl ü kerem / Ḳuvvet-i 'aşḳ u mürüvvet ile merbūt-ı ümem (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 4). [kim,]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur ḳalbinde hoş zevḳı / O dil **kim** 'aşḳ ile dolar da dōstuna muḥib olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2). [kim,]

Zihī göz **kim** şehir bīdār olup gül vechi seyr eyler / Ki cānı gülsitān-ı dōstda öten bülbulü olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 3). [kim,]

'Aşḳda ḳānūn imiş 'āşıḳlara cevır eylemek / 'Āşıḳ oldur **kim** cefā-yı yāre şabretmek gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 1). [kim,]

Āftāb-āsā bilip her zerresin nūr-ı şafā / Her belā dōstdan gelir **kim** merhabā etmek gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 5). [kim,]

Dünyāya meşḡul olma **kim** dār-ı belādır 'Ādile / 'Aşḳ-ı Ḥudā etsin zuḥūr mesrūr ola şeydā gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 9). [kim,]

Gevher-i la'lı şafāsı bağ-ı 'aşḳa goncadır / **Kim** şadā-yı taḅl feth-i ḳal'a-i vuşlat gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 3). [kim,]

Güş et cān ile **kim** zühre eder Ḥaḳḳ'ı semā' / Cümle ef'ālī güzel ḳudret ü esrārī güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 6). [kim,]

Baḳ şehir Cibrīl hem pervānesi hem bülbulü / Hem yanar hem āḥ eder ol nūra **kim** bī-ḥār gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 3). [kim,]

Var ümīdim **kim** ḳārīn-i şām-ı vuşlat olıcak / 'Ādile açar ḥicābı ol 'arūs-ı şubḥ gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 7). [kim,]

Ṭā'ir-i Ḳuds olmağa ey cān gel çalış **kim** / Zerre mişāl ḳalma şems-i şafā bulunca (Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 4). [kim,]

Hemīşe ḥusrev-i 'aşḳın ḳolunda şāḥbāz ol **kim** / Bu firḳatle bu ḥasret ḥiç ḳalmaz sende şabr eyle (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 4). [kim,]

Dile 'āks etdirir bir nūr-ı dil-efrūz yārī **kim** / Ruḥsār-ı ḥaḳīḳat üzre bir āyīne olmuş mey (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 3). [kim,]

Baḳ derūn-ı perdeye **kim** iztīrārıdır ḳamu / Dilde her bir miḥnetiñ soñu meserret degil mi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5). [kim,]

Enbiyā vü rūsül içre yok saña bi'llāḥ şebīḥ / **Kim** nübüvvetle risāletle müstesnāsın meded yā Muḥammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 3). [kim,]

Nūr-ı Ḥaḳ'sın **kim** seniñle buldu rāḥ-ı Ḥaḳḳ'ı nās / Olmayaydın sen delīl olmazdı eşyā meded yā Muḥammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 6). [kim,]

Bu meclis **kim** füyüzāt-ı Ḥudā'nın gülsitānıdır / Yaḳar ḳalbi nevā-yı 'andelibān-ı cihāndır bu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 4). [kim,]

Derūnumda ola ol rütbe 'aşkınlı maḥabbet **kim** / O cevherle dola bu maḥzen-i ḳalbim meded yā Ḥaḳ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3). [kim,]

Bir beyāz cameyle gördüm bir mücessem nūr **kim** / 'Aḳl ü fikrim yağmalandı mest ü ḥayrān oldu cān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3). [kim,]

Biz öyle dilberin üftādesiyiz 'Ādile **kim** / Birinci 'āşıḳdır Ḥālīḳı olan ma'būd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 6). [kim,]

Ben saña Ḥaḳ'sın dedim 'ilme'l-yāḳın 'ayne'l-yāḳın / **Kim** Ta'ālā'llāḥ cemālīñ mazḥar-ı Yezdān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 7). [kim, -dan]

Dolar envār ile çarhı dolandır nūr-ı vahdetle / Nice esrārdır gör **kim** dile bu hikmet-i tevḥīd (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5*). [kim,]

Mürşidimiñ mürşididir ol Muḥammed cān **kim** / Mürşidim eş-Şeyh 'Ālī pūr-vefādır Nakşbend (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 9*). [kim,]

Özge bir ḥāldir bu vāk'a beñzemez bir ḥāle **kim** / Fırkat ile çekdim āh u nāle-i vā ḥasretā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 2*). [kim,]

Vücūd-ı 'ālemi beñzer ḥayāle **kim** olur zā'il / Bu tā'rifiñ beyānı pek 'amīk u tūldur ammā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 6*). [kim,]

Neyleyem bu 'aklı 'aşkı māsivāya ede terk / Neyleyem bu gūşı **kim** gūş etmeye emr-i Ḥudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 2*). [kim,]

Neyleyem ben bu dehānı şoḥbet etmez yār ile / Neyleyem bu ḫalbi **kim** 'aşk āteşinden bī-nevā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 5*). [kim,]

Neyleyem ey 'Ādile bu 'ālem-i ḡaddārı **kim** / Derdi bitmez vaşlı bitmez zevkī olmaz bī-vefā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 6*). [kim,]

Neyleyem bu 'aklı 'aşkı māsivāya ede terk / Neyleyem bu gūşı **kim** gūş etmeye emr-i Ḥudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 2*). [kim,]

Neyleyem ben bu dehānı şoḥbet etmez yār ile / Neyleyem bu ḫalbi **kim** 'aşk āteşinden bī-nevā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 5*). [kim,]

Ḥaḫdan iste 'āfiyet **kim** istemiş Faḫr-i Cihān / Rāh-ı 'aşkı tūt ki ondan ḥoş rāh olmaz saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5*). [kim,]

Nice ey ḥām hırş-ı dünyā **kim** ṭaparsın rüz u şeb / Geç bu fāsīd fıkrdan olmā muşırr sözüne tā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [kim,]

'Ucb u kibr ü kīn olmaz evliyāu'llāhda / **Kim** 'avām şeklinde görünür gürüh-ı aşfiyā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 9*). [kim,]

Muḫterem Fārūk 'Ömer **kim** şāḫib-i 'adl ü kerem / Kuvvet-i 'aşk u mürüvvet ile merbūt-ı ümem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4*). [kim,]

Şöyle mest olmuş ezelden bāde-i 'aşkıñla **kim** / Ḥaşre dek gerdāndır kūyuñ yoluñda āfitāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 4*). [kim,]

Ḥālī ḫurşīdiñ n'olurdu yār setr etse yüzün / Aḫsa hem etmez taḥammül **kim** olur mest ü ḫarāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 7*). [kim,]

Gerçi kullukda saña çokdur kuşūrum yā Kerīm / Ağlayanlar şanma **kim** bābında ḫirmāndır ṭabīb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 7*). [kim,]

'Ālemiñ lezzetine meyl eder mi gön'lüm / 'Aşk **kim** lezzet-i vuşlatda beḳādır ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 5*). [kim,]

Rütbe-i 'akl ü kemāl 'Ādile gerçi 'ālī / Bulur ednālığı **kim** 'aşk-ı belādır ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 7*). [kim,]

Baḫ 'Ādile'niñ ḫāline **kim** baḡrı delindi / (Māzāğa başar) ḫançer-i bürrān-ı maḫabbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 7*). [kim,]

Gurūr etme felek **kim** etdi çok sevdikleri ḫasret / Tedārik eyle evvel mevtden al cümleden 'ibret (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 5*). [kim,]

Bu cān **kim** 'aşka duş oldu 'acab cānān neyler / Ne eylerse seniñçindir diğerkārı n'ider ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [kim,]

'Aşkdır sermāye-i meyl-i metā-ı vaşl-ı yār / **Kim** gelir erbābına ol tāc ü efserden lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 3*). [kim,]

O ḳaddi gül-nihāl-i tāze **kim** bir serv u bālādır / Cemāli pertevi bir nūrdur a'lādan a'lādır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 1*). [kim,]

Nazar kıl cümle naḫş u kā'ināta çeşm-i 'ibretle / Görürsün şun'-ı pāk-i Ḥalīḳı **kim** zāt-ı Mevlā'dır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 7*). [kim,]

‘Aşk ile mecnûn olan tâ‘yîb eder Mecnûn’u **kim** / Şems-i zâtı bulmuş iken zerre Leylâ’da arar
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 3*). [kim,]

‘Âdile maḥv-ı vücûd et menzil-i vahdetde **kim** / Terk-i keşret eyleyen lâ‘yı ḳor illâ’da arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 7*). [kim,]

Yâr elinden nûş etdik bâde-i gül-rengi biz / **Kim** çerâğ-ı ḳalb şem‘-i ‘aşḳının sūzânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 2*). [kim,]

Bir güherdir **kim** maḥabbet ḳalb-i ‘âşık ma‘deni / Vech-i dilberde olur dilber ki cevherdânıdır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 5*). [kim,]

Mâha nokşân erer ol şeb **kim** ede teşrîf-i yâr / Nûr-ı vechinden cihâna şu‘le-i îrfân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 3*). [kim,]

Bir melek-tab‘ı vü hûş-ḥu vardır dergahda **kim** / Hizmet eder Hâḳ için ḥalka ki mihri-bândır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 2*). [kim,]

Şoḥbet-i ehl-i riyâdan çek ayak ikrâh et / Hâl-i ‘uşşâḳı ne bilsin şuft **kim** nâ-dândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 5*). [kim,]

Eylemez esrârını ifşâ bilir bî-gâneyi / Eyler irşâd onu **kim** ol maḥrem-i ‘îrfândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66*,
İşte bu bir neş’edir **kim** zevḳını / Ger şafâ ehli bilirse yeri var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 2*). [kim,]

Fehm ü idrâk edemezsin ‘âḳl ile evşâfını / **Kim** tecellîniñ beyânı küll-i yevm-i şe’ndedir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 4*). [kim,]

Kim demiş mâhiyyetini bilmeden / ‘Âlemi hûrşîd ü meh raḥşân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 3*). [kim,]

Keşfi müşkil bir ‘aceb aḥvâldir bu ‘Âdile / Ma‘nevî esrâr-ı vahdet **kim** eder dilde ḳarâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 5*). [kim,]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur ḳalbinde hoş zevḳı / O dil **kim** ‘aşḳ ile dolar da döstuna muḥîb olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [kim,]

Zihî göz **kim** şehër bîdâr olup gül vechi seyr eyler / Ki cânı gülsitân-ı döstda öten bûlbûlü olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [kim,]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur ḳalbinde hoş zevḳı / O dil **kim** ‘aşḳ ile dolar da döstuna muḥîb olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [kim,]

Zihî göz **kim** şehër bîdâr olup gül vechi seyr eyler / Ki cânı gülsitân-ı döstda öten bûlbûlü olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [kim,]

Gâh ḥarâb ü gâh âbâdan görür bu gönülümü / **Kim** benim her ḥâlimi seyrân eder cânân-ı ‘aşḳ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 10*). [kim,]

Bî-maḥabbet ehl-i zâhir ḳulluḡu maḳbûl degil / **Kim** ‘ibâdet içre gâyet mu‘teber tâ‘atdır ‘aşḳ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 2*). [kim,]

Dil kemend-i kâkül-i dildâra rabṭ olmuş ḳavî / Bend-i zûlf-i yâr olmaz **kim** odur dîvânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 7*). [kim,]

Şanma **kim** zâyî‘ olupdur vahdetiniñ çillesi / Rûz u şeb Mevlâ için olur ederseñ ḥidmetin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 5*). [kim,]

Vahdeti keşretde bul ‘aşḳ ile pâk et cân evin / Ḳalbin ile mûnis ol **kim** vuşlat-ı cânâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 5*). [kim,]

Derd-i ‘aşḳın çâresi bî-kesleriñ sultânı **kim** / Fâtımâ bint-i nebî ḥayrû’n-nisâdır sevdigim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 5*). [kim,]

‘Aşḳda ḳânûn imiş ‘âşıklara cevri eylemek / ‘Âşık oldur **kim** cefâ-yı yâre şabretmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1*). [kim,]

Âftâb-âsâ bilip her zerresin nûr-ı şafâ / Her belâ döstdan gelir **kim** merhabâ etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [kim,]

Her cefâ **kim** baña ol yârdan gelir / Semt ü küyundan yine ayrılamam (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 4*). [kim,]

Dünyâya meşğul olma **kim** dâr-ı belâdır ‘Âdile / ‘Aşk-ı Hudâ etsin zühür mesrûr ola şeydâ gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 9*). [kim,]

Yorma tedbîr ile kalbîñ kadere bağlan **kim** / Niyyeti hâş olanı şâd eder elbet Yezdân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 4*). [kim,]

Gevher-i la‘lî şafâsı bağ-ı ‘aşka goncadır / **Kim** şadâ-yı tabl feth-i kal‘a-i vuşlat gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [kim,]

Bir melek-manzara tuş oldu ki dil-i çeşm-i nigâr / Bir perî-peykere **kim** ‘aqlımı etdi meftûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 2*). [kim,]

Güş et cân ile **kim** zühre eder Hakk‘ı semâ‘ / Cümle ef‘âlî güzel kudret ü esrârî güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6*). [kim,]

Bu ‘âlemde nice biñ var ‘uşşâk-ı İlâhî **kim** / Olan bunlar ile hemdem bulur vuşlat olur şadân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [kim,]

Saňa sen hoş sarıl ey ‘Âdile geç mâ-sivâdan **kim** / Ferâmûş eyle ağıyârı saňa kâfî olur cânân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [kim,]

Güş et cân ile **kim** zühre eder Hakk‘ı semâ‘ / Cümle ef‘âlî güzel kudret ü esrârî güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6*). [kim,]

Bu ‘âlemde nice biñ var ‘uşşâk-ı İlâhî **kim** / Olan bunlar ile hemdem bulur vuşlat olur şadân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [kim,]

Saňa sen hoş sarıl ey ‘Âdile geç mâ-sivâdan **kim** / Ferâmûş eyle ağıyârı saňa kâfî olur cânân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [kim,]

Bak seher Cibrîl hem pervânesi hem bûlbûl / Hem yanar hem âh eder ol nûra **kim** bî-hâr gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3*). [kim,]

Var ümîdim **kim** kârîñ-i şâm-ı vuşlat olıcak / ‘Âdile açar hicâbı ol ‘arûs-ı şubh gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 7*). [kim,]

Gönül bend olalı zûlfûñ teline oldu dîvâne / **Kim** eyler âteş-i ‘aşk u firâkı sînesin süzân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 4*). [kim,]

Eger **kim** cânına kıyan olur cânânına vâsıl / Onuñçün meclis-i tevhîde hep cânâ kıyan gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 2*). [kim,]

Bu meydân ‘âşıkıñdır söyleyin **kim** gelmesin nâ-dân / Ki İbrâhîm gibi nâr içre kendini atan gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3*). [kim,]

Hem ol kuşuñ gizli derûnunda sırr-ı şâh / Yok kudreti **kim** eyleye i‘lân gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 5*). [kim,]

Diñle ‘âşık hoş şafâdır cânlara feryâd-ı ney / **Kim** semâ‘ içre kudüm-ı ‘âşıkandır müşikî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 4*). [kim,]

Bu ne âhenk **kim** götürür Rakş’a çarhı ‘Âdile / Muṭrıb-ı ‘aşkı işit cāndan nişāndır müşikî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 6*). [kim,]

‘Aşk için bir türfe mevsimdir bahâr u seyri **kim** / Goncalar açıldı cevânâ gelip ‘âşıkları (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 4*). [kim,]

Bırakma ‘Âdile tevḥîd ü zikri dilde hîç bir dem / **Kim** merd-i ‘aşk olup ver cânıñı bul vaşl-ı cânânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 12*). [kim,]

Ehl-i ikrâra o bir güldür **kim** / koqlamaz onu sırr-ı inkârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 6*). [kim,]

‘Aşk bir mâye-i devletdir **kim** / Secde-i şükr gerek her bârî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 7*). [kim,]

Cihânı şanma **kim** hâli nice ehl-i şadâkat var / Hemen ârzûları devletle dîne hüsñ-i ḥidmetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 4*). [kim,]

Odur bî-çäre **kim** bir iki gün ‘ömrün eder zāyi’ / Ki cān yakmağa kanmaz çünkü hep ehl-i
 dalāletdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 6*). [kim,]

Hemîşe husrev-i ‘aşkıñ kólunda şāhbāz ol **kim** / Bu fırkatle bu hasret hiç kalmaz sende şabr eyle
 (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 4*). [kim,]

Dile ‘āks etdirir bir nūr-ı dil-efrūz yāri **kim** / Ruhsār-ı haqīkat üzre bir āyīne olmuş mey (*Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 3*). [kim,]

Dile ‘āks etdirir bir nūr-ı dil-efrūz yāri **kim** / Ruhsār-ı haqīkat üzre bir āyīne olmuş mey (*Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 3*). [kim,]

Bağ derūn-ı perdeye **kim** ıztırārıdır kamu / Dilde her bir miñnetiñ soñu meserret degil mi (*Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 209, Beyit 5*). [kim,]

Enbiyā vü rūsül içre yok saña bi’llāh şebīh / **Kim** nübüvvetle risāletle müstesnāsın meded yā
 Muḥammed (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 215, Beyit 3*). [kim,]

Nūr-ı Haḡ’sın **kim** seniñle buldu rāḡ-ı Haḡḡ’ı nās / Olmayaydıñ sen delīl olmazdı eşyā meded yā
 Muḥammed (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 215, Beyit 6*). [kim,]

Kıldıñ ümmet ol Resūl’e **kim** nice şükr edelim / Muştafā’nıñ yār-ı ġarı cümle aşḡāb-ı gūzīn (*Âdile
 Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 5*). [kim,]

Ey kalem vaşfını bir a’zamıñ eyle inşā / **Kim** o ḡidmetle saña baḡş ede luṭfuñ Mevlā (*Âdile Sultan
 Divanı, Kaside 6, Beyit 1*). [kim,]

Āh yā Rāb ne felāket ne müşibetdir o **kim** / Gele mā’ şūka da ‘āşık ola me’yūs-liḡā (*Âdile Sultan
 Divanı, Kaside 6, Beyit 8*). [kim,]

Nice iḡsānlarıñ var bî-nihāyet **kim** seniñ yā Rab / ‘İbāda ‘aşkıñ oldu cümleden luṭfuñ seniñ yā
 Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 1*). [kim,]

Bezme gel ey ġonca-i bāğ-ı vefā / **Kim** sürülsün ‘aşḡ ile devrānımız (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 8,
 Beyit 3*). [kim,]

Yakın ol Haḡḡ’a dūr ol ḡalkdan **kim** / Saña bir nāzır ol ḡazret degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a
 10, Beyit 9*). [kim,]

‘Arz-ı istirḡām ile faḡr-i cihān / Dedi **kim** ey ḡālīḡ-ı heft-āsmān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1,
 Beyit 11*). [kim,]

Ḳabil-i ta’rīf olmaz devleti / **Kim** o miḡmāndārlıḡdır ‘izzeti (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2,
 Beyit 15*). [kim,]

Şeyḡ-i ‘ālī-menzilet Sultān-ı pūr-luṭf u vefā / Muştafā vu Muşliḡu’d-dīn ya’ni **kim** Ebū’l-vefā
 (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 5*). [kim,]

Şāḡ babamız lutf u iḡsān eyledi / **Kim** ḡalil Pāşā’ya ‘aḡd etmiş idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
 4, Beyit 21*). [kim,]

Dāderim cennet-mekān ‘Abdūlmecīd / Ḥacca gönderdi **kim** ola müstefīd (*Âdile Sultan Divanı,
 Mesnevi 4, Beyit 50*). [kim,]

yirmi yedi yaşına varmış iken / Āḡ **kim** ol ḡardaşım nāzik-beden (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4,
 Beyit 76*). [kim,]

Şāḡ babamız lutf u iḡsān eyledi / **Kim** ḡalil Pāşā’ya ‘aḡd etmiş idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
 4, Beyit 21*). [kim,]

Dāderim cennet-mekān ‘Abdūlmecīd / Ḥacca gönderdi **kim** ola müstefīd (*Âdile Sultan Divanı,
 Mesnevi 4, Beyit 50*). [kim,]

yirmi yedi yaşına varmış iken / Āḡ **kim** ol ḡardaşım nāzik-beden (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4,
 Beyit 76*). [kim,]

Āḡ **kim** ol nevcivān ü ġül-fidānım nā-geḡān / Uğradı bir derde aḡlā bulmadı çäre amān (*Âdile
 Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 11*). [kim, -im]

Gördi **kim** ‘Abdūlmecīd etmiş cūlūs / ‘Arz edip aḡvāli kıldı ḡāk būs (*Âdile Sultan Divanı,
 Mesnevi 6, Beyit 24*). [kim,]

Aşkđır **kim** olmasın albinde benden ğayrı yār / Eylerim ‘āşık seni şonra cihānda tār-mār (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 1). [kim,]

Ol ğubār-ı āsitaniñ kīmyādır gerçi **kim** / Tuñiyā olmazsa çeşm-i ħūn-feşān ağlar baña (Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 6). [kim,]

O meh-rūyu şanır dil **kim** bulutdan āşikār olmuş / Gören her zerrede mihr-i cemāli tīb-dār olmuş (Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 3). [kim,]

Resm-i tecrīdde bir merd-i safā-perver **kim** / Evliyā eyleyemez şafvet-i ħālim izhār (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 39). [kim,]

Öyle bir ħvān-ı şifā-baĥş dil-i ‘āşık **kim** / Lezzet-i cāmı dimāğlarda alır rūz-ı kıyām (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 53). [kim,]

kim: Her kim ki.

Ol şerāb-ı lā-yezāliden içen cāna şafā / **Kim** dimāğında olur biñ ħavz-ı kevşerden lezīz (Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 4). [kim,]

Üftāde seniñ cevrine ‘uşşāk uşanmaz / **Kim** cilve vū nāz ü sitemiyle mütelezziz (Ādile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 3). [kim,]

kim: Her kim, herhangi bir kişi.

Sen **kime** verirsen ‘āşıkñ rütbesi ‘ālī olur / Baĥtiyārılıla bulur iki cihānda ‘izzeti (Ādile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 3). [kime, -e]

kim ki: "Haddi, cüreti bulunmama"yı ifade eden bir söz.

‘Ādile **kim ki** sücüd etmez o vech-i yāra / Ola Şeytān ğibi merdūd Cehennem’de yeri (Ādile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 4). [kim ki,]

kimi: Bazı kimseler, bazıı.

Tā‘at ile ‘ālemiñ maķşūdu sensin ey Ĥudā / **Kimi** kāfir kimi ‘āsi ĥikmetin var pek ğüzel (Ādile Sultan Divanı, Diĝer 21, Beyit 5). [kimi,]

Kimi ma‘şūm kimi ‘āķil kimi genc / **Kimi** gitdi kimi aldı ehl-i renc (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 17). [kimi,]

Kimisi oldu şehīdi bu yoluñ mişl-i ‘Alī / **Kimi** dārā aşılp manşūr-veş oldu deli (Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 9). [kimi,]

Niceler cān verdi lākin olmayıp dānā-yı ‘aşķ / Āteři berd ü selām etdi **kimine** ol Celī (Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 8). [kimine, -n, -e]

Kimi şoldu açılan ğüller ğibi / Kimisi açılmadan buldu fenā (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 32). [kimi,]

kimisi: Bazısı, kimi.

Kimi şoldu açılan ğüller ğibi / **Kimisi** açılmadan buldu fenā (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 32). [kimisi,]

kimse: Hiç kimse, herhangi biri.

Fehm edemez **kimse** derdimden ki dermān eylesin / Dilde kār etdi bu hicrān yarası yā Rab meded (Ādile Sultan Divanı, Diĝer 1, Beyit 5). [kimse,]

Senden evvel ümmetinden **kimse** girmez cennete / Hem buyurdu Fahr-ı ‘ālem ol Muĥammed Muştafā (Ādile Sultan Divanı, Diĝer 8, Beyit 3). [kimse,]

Kimse derdim ańlamaz ketm etmeden yok çāresi / Bende-i biçāreye senden olur ancak ‘atā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 6). [kimse,]

Fehm edemez **kimse** derdimden ki dermân eylesin / Dilde kâr etdi bu hicrân yarası yâ Rab meded
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [kimse,]

Şânını ta'zîm için bir gün dedi Fahr-ı Cihân / Senden evvel **kimse** olmaz dâhil-i 'Adn-ı Hudâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 4*). [kimse,]

Senden evvel ümmetinden **kimse** girmez cennete / Hem buyurdu Fahr-ı 'âlem ol Muḥammed
Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [kimse,]

Kimseniñ ermez eli bir gül-i râ'nâdır 'aşk / Ol maḥabbet dile bir başka hevâdır ey dōst (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 2*). [kimseniñ, -niñ]

'Ârif iseñ etme bu fânî cihâna i'tibâr / Görmedi **kimse** vefâsın olmadı hîç pâydar (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 69, Beyit 1*). [kimse,]

Kimseye bu dâr-ı miḥnet olmadı dârü'l-emân / Sen emîn olma gönül bend etme zinhâr zinhâr
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 2*). [kimseye, -y, -e]

Kimseye bâkî degildir bil saña da olamaz / Saltanat devletle ey gâfil ne lâzım iftiḥâr (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 69, Beyit 4*). [kimseye, -y, -e]

Ḳanı emrini yürüten şâhib-i tâc ü maḳâm / Almadı **kimse** murâdın çekdi maḥzâ miḥnetiñ (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 3*). [kimse,]

Nice köşk nice şarâyalar edip inşâ fânide / Görmedi maḳşûdu üzre **kimse** devlet lezzetiñ (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 4*). [kimse,]

Kendi cismiñden ḥaber al **kimseden** umma vefâ / Gâh eder yâd dōst vü gâh âşinâ bîgânelik (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6*). [kimseden, -den]

Kimseniñ ḥayrı ile şerrine yokdur nazarım / Serseriyim geleli 'âleme ḥayrân gezerim (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 4*). [kimseniñ, -niñ]

Râzını **kimseye** fâş etme gönül sâde ara / İkilikden geçuben zîr ile bâlâda ara (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 155, Beyit 5*). [kimseye, -y, -e]

Kimsede yok emriñi cerḥe mecâl / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a
1, Beyit 12*). [kimsede, -de]

Şeyḥ-i zî-şân ü kerem-pîrâ cihângîri ḥaşen / Vaşf-ı ḥâlin 'ârz için açamaz **kimse** dehen (*Âdile
Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 11*). [kimse,]

Kimseye çeşmim yaşın sildirmedim / Vâlidem olmadığın bildirmedi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
4, Beyit 86*). [kimseye, -y, -e]

Cümleyle evlâd-veş etdi nazar / Görmemişdi **kimse** devrinde zarar (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
6, Beyit 7*). [kimse,]

Ya'ni 'âlem **kimseye** bâkî degil / Vaşl ile eyyâm geçmez muttaşıl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
6, Beyit 53*). [kimseye, -y, -e]

Çünkü benden gayrı **kimse** olamaz hîç saña yâr / Bil ki yok yâr ü meded-kâr ü mu'in ü çâre-kâr
(*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 6*). [kimse,]

Kimsede yok emriñi cerḥe mecâl / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı,
Murabba 1, Beyit 12*). [kimsede, -de]

Kimseniñ cânını yakmak oña gayr-ı imkân / İntikâm alma ise müşkil ü iḥsân âsân (*Âdile Sultan
Divanı, Müseddes 2, Beyit 8*). [kimseniñ, -niñ]

'Ömri miḥnetle geçip görmedi bir rûy-ı refâh / **Kimseye** görmez iken zulmu revâ ḳahrı nigâh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 16*). [kimseye, -y, -e]

Olmadı medḥûl aşla **kimseden** / Dergeh-i iḥsânına olan daḥîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend
1, Beyit 67*). [kimseden, -den]

Şeyḥ-i zî-şân ü kerem-pîşe ki bâbında onuñ / **Kimse** maḥcûb degil bendesin etmez taḥcîl (*Âdile
Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 57*). [kimse,]

kimse: İnsan, kişi.

Gerçi pek çok **kimse** varmış ṯalibim / İzdivācım mebhāşında rāğībım (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 35). [kimse,]

kimse: Hiç kimse, bir kişi bile.

Bulmadı **kimse** bu ‘âlemde muradınca sürür / Her biri ğamda gerek bende gerek şāh-ı cihān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 3). [kimse,]

Emr-i Hakk’a rāzı oldu **kimseyi** incitmedi / ‘Âkıl olan onun aḥvālinden eyler intibāh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 8). [kimseyi, -y, -i]

kīmyā: İksir, ilaç.

Ol ğubār-ı āsitaniñ **kīmyādır** gerçi kim / Tuṭiyā olmazsa çeşm-i ḥūn-feşān ağlar baña (Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 6). [kīmyādır, -dır]

kīmyā-yı feyz: Kimya ilmi.

Zer-i ḥāliş eder kalbi olup bir **kīmyā-yı feyz** / Bilip ikrār etmez kadrini ol münkir-i tevḥīd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 2). [kīmyā-yı feyz,]

kīmyā-yı pāk-i cāndır: Ruhun saf iksiri.

Cism ü cān seyreyle bak dilde çerāğ-ı nūr-ı ‘aşk / **Kīmyā-yı pāk-i cāndır** ḥāk-i dervīşānı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 5). [kīmyā-yı pāk-i cāndır, -dır]

kīn: Düşmanlık.

Ġālib-i muṭlaqsın olmaz saña **kīn** / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 14). [kīn,]

kırk: Sayı; kırk.

Çünkü **kırk** yaşında vahy ile Hudā / Eyledi bi‘şetle dünyāya ‘atā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 3). [kırk,]

Qaldı **kırk** gün oldu çün mevdi karīb / Keşf-i esrārı Hudā etdi naşīb (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 27). [kırk,]

İki yüz on ikide etdi tūlū‘ / **Kırk** sene miqdārıdır ‘ömri hemān (Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 79). [kırk,]

kırk beş: Sayı; kırk beş.

‘Ömr-i ‘ālisi henüz **kırk beş** iken / Kūy-i vaşl-ı ḥazrete oldu yakın (Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 61). [kırk beş,]

kırk yedi: Kırk yedi, sayı sıfatı.

Kırk yedi yaşında ol zat-ı sa‘īd / Raḥmet-i Hakk’ı bulup oldu şehīd (Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 21). [kırk yedi,]

kırklar: Türk halk inancında Kırk Evliya. Bilinmeyen bir yerlerde yaşayan kırk kutlu kişidir.

Çıkdı bu tārīḥi dedi **kırklar** / Vāşıl-ı Hakk şeyḥim ‘Aliyy-i Veli (1297) (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 19). [kırklar,]

kişi: İnsan, kimse, şahıs.

Her ne kim **kişi** sever ise onuñla bulunur / Her cemāl ‘āşıkıyız ṯalib-i cennet degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 2). [kişi,]

‘Âdile Hâk bilir aḥvâl-ı kulu / Kimi görse **kişi** kendini şanır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 8*). [*kişi, i*]

Egerçi her **kişide** bir emel var / Bizim onda ne in ü anımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 7*). [*kişide, -de*]

Çalır bakı **kişiye** şanma bu mülk / Biz ancak kullarız Şubḥanımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 11*). [*kişiye, -y, -e*]

kıt‘a-yı ḥâki: *Toprağın diyanı.*

‘Aceb şanma gezersem ben serâpâ **kıt‘a-yı ḥâki** / Neye nâzır olursam ḥâli manzûr nev-civânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 6*). [*kıt‘a-yı ḥâki, i*]

kıy: *Feda etmek; acımayıp öldürmek.*

Eger kim cânına **kıyan** olur cânânına vâşıl / Onuñçün meclis-i tevḥîde hep cânâ **kıyan** gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 2*). [*kıyan, -an*]

Ben nasıl yanmam kızım Sulṭân’ıma / Kendi gitdi **kıydı** ammâ cânıma (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 48*). [*kıydı, -dı*]

Nasıl hemşiresi bu ‘Âdile yanmaz o Ḥâkân’a / Ki **kıydı** bunca zâlimler çarındaşı cihânbanâ (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 16*). [*kıydı, -dı*]

Nasıl yanmam kime oldu olanlar şâh-ı devrâna / Bilinmez oldu ḥâli **kıydılar** ol zıll-ı Yezdân’a (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 1*). [*kıydılar, -dı, -lar*]

Ey dâderim ‘Abdül‘azîz cennet saña olsun mekân / Sen görmediñ evlâdına **kıydı** nasıl zâlim cihân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 7*). [*kıydı, -dı*]

kıyâs et: *Karşılaştırmak.*

Buyrulup şânında (Laḥmi Laḥmike) / Var **kıyâs et** şân-ı ‘âlîsin şehâ (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 13*). [*kıyâs et, i*]

kıyâs eyle: *Mukayese etmek, karşılaştırmak.*

İ tilâyı şânını eyle kıyâs / Cây-gâhı dūş-i Fahr-i enbiyâ (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 20*). [*kıyâs eyle, i*]

kıymet-i vaşlın: *(Bir şeye) erişmenin kıymeti; kavuşmanın değeri.*

Cevherin im‘ân ile bâzâr-ı ‘irfân vezn eder / **Kıymet-i vaşlın** bahâsın cân eder cânân-ı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 7*). [*kıymet-i vaşlın, -ın*]

kız: *Kız çocuğu.*

Ben nasıl yanmam **kızım** Sulṭân’ıma / Kendi gitdi kıydı ammâ cânıma (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 48*). [*kızım, -ım*]

Ḥüsnü ḥulku veş cemîl ü pek güzel idi **kızım** / Ḥayra mâ’il merḥametli bî-bedel idi **kızım** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 10*). [*kızım, -ım*]

Ḥüsnü ḥulku veş cemîl ü pek güzel idi **kızım** / Ḥayra mâ’il merḥametli bî-bedel idi **kızım** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 10*). [*kızım, -ım*]

kizb ü riyâ: *Yalan ve ikiyüzlülük.*

Şâfiyâ şâf eyle kalbiñ eyleme **kizb ü riyâ** / Geç riyâset iddi‘âsından Ḥudâ’dan et ḥayâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1*). [*kizb ü riyâ, -me*]

kızıl: *Kırmızı.*

Cihān mātēm tūtop ƙan aƒlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded Allah mūbārek cismi ki boyandı **ƙızıl** ƙana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 12*). [*ƙızıl,]*

Cihān mātēm tūtop ƙan aƒlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded Allah mūbārek cismi ki boyandı **ƙızıl** ƙana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 15*). [*ƙızıl,]*

Cihān mātēm tūtop ƙan aƒlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded Allah mūbārek cismi ki boyandı **ƙızıl** ƙana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 18*). [*ƙızıl,]*

ƙo: *Bırakmak, terk etmek, vazgeçmek.*

Ey ‘Ādile **ƙo** ‘ārı dil şehrine var bārı / Būlbūl gibi ƙıl zārı reyhān bulunur cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8*). [*ƙo,]*

Yā Kerīm senden meded olmaƒda hep ‘ömrüm hebā / Rāhına ‘āşƙıñ delīl et vaşlıña ƒasret **ƙoma** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 1*). [*ƙoma, -ma]*

Gafleti **ƙo** fırşatı fevt etme elde var iken / Gāfil olan ‘Ādile eñ soñra peşimān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 9*). [*ƙo,]*

Bu cihānda şād olma zā’il olur vuşlatıñ / Gafleti **ƙo** ƙıl nazar encāmına bu ƒāletiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 1*). [*ƙo,]*

Enfūsü āfāƒa erişdiñ ise seyrāna gel / Vahdetde er keşreti **ƙo** menzil-i cānāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 1*). [*ƙo,]*

Cümleden geç **ƙo** bu da ‘vāyı degilsin bī-kes / Geri ƒalır mi ƒıç Allah ile teslīmde ƒalan (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 2*). [*ƙo,]*

Efkārı **ƙo** dil mağzenini feyż ile ƒoldur / Mir’āt-ı şafā ƙıl onu rūhuñ görölünce (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 3*). [*ƙo,]*

‘Ādile menzil-i vahdetde şebāt et ancak / Keşreti terk edip “Lā”yı **ƙo** “illā”da ara (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 7*). [*ƙo,]*

ƙo: *Bırakmak, müsaade etmek.*

Gam ü efkār **ƙomaz** dilde ƒayāl-i dildār / ‘Āşƙı şabr gerek tā bula dīdār bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6*). [*ƙomaz, -maz]*

ƙo: *Bırak, değme!*

Enişiñ derd ü ƒam olsun selāmetden nişān umma / **Ƙo** gelsin gözleriñden yaş yerine ƒan dök aƒla (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 3*). [*ƙo,]*

ƙo: *Yerleştirmek.*

Ƙoma dūnyāyı ƒalbe ver su’ālī / Nedāmet ƒekilir elbet degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 10, Beyit 6*). [*ƙoma, -ma]*

ƙok: *Koku çıkarmak.*

Sūd ƒuzusu gibi **ƙoƒarken** dehānından leben / Eyledi zālīm felek āƒuş-ı māderden cüdā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 4*). [*ƙoƒarken, -ar, -ken]*

ƙok: *Kokusu gelmek.*

Her taraƒdan selsebīlīñ kevşeriñ ƒaƒıldısı / Gonca-i vuşlatdan envā’-ı tecellīler **ƙoƒar** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 2*). [*ƙoƒar, -ar]*

ƙokla: *Kokusunu almak için bir şeyi burnuna yaklaştırıp havayı içine çekmek.*

Ehl-i ikrāra o bir güldür kim / **ƙoƒlamaz** onu sırt-ı inkārı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 6*). [*ƙoƒlamaz, -maz]*

kol: İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm.

Hemîşe husrev-i 'aşkıñ **kolunda** şāhbāz ol kim / Bu firqatle bu hasret hiç kalmaz sende şabr eyle
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 4). [kolunda, -u, -nda]

kol kol: Bölük bölük.

Uyup bu 'akla cân ü dil ile bî-gāneyim şimdi / Ki deryā gibi **kol kol** yürüyen eşk-i revānım var
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 6). [kol kol,]

kon: Yerleştirilmek.

Görüp geçdim onu etdi zuhūr esrār-ı Sübhānî / Sa'âdet şemsi doğdu **kondu** başa tāt-ı nūrānî
(Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 4). [kondu, -du]

kon: Konaklamak, bir yerde kalmak; doğmak, dünyaya gelmek.

Çün misâfir-hānedir **konan** göçer bî-iştibāh / Añladınsa oña göre et tedārik kılma ẖvār (Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 5). [konan, -an]

kor: Koymak, bırakmak.

'Âdile maḥv-ı vücūd et menzil-i vahdetde kim / Terk-i keşret eyleyen lâ'yı **kor** illā'da arar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 7). [kor,]

korku: Kaygı, endişe.

Korkulu bir hāle dūcār olmuşum / Öyle bir kayda giriftār olmuşum (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 44). [korkulu, -lu]

koş: Koşmak; bir yere hızla, acele ile gitmek.

Ehl-i yeşrib çıkdı istikbāline / Muntazırlar **koşdu** isti'cāline (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 6). [koşdu, -du]

köşk: Kasır, büyük süslü ev.

Nice **köşk** nice şarāylar edip inşā fānide / Görmedi maḥşūdu üzre kimse devlet lezzetiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 4). [köşk,]

koy: Yerleştirmek, koymak; içine yerleştirmek.

Çalış Hāḳ yoluna onda şafā-yı cāvidānı bul / Riyā **koyma** dil-i iḥlāşa gel terk eyle 'işyānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 6). [koyma, -ma]

koy: Bırakmak, vazgeçmek, terk etmek.

Koyma beni böyle sen āvāre vü ḡarīb / Qıl şād et cemāliñi 'ayān meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 5). [koyma, -ma]

Şıdk ile bendeyim kesemem hiç ümīdimi / Firqatde **koyma** sālīki Allāh 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 7). [koyma, -ma]

Mezāra yalınız **koyma** bizi imānı yoldaş et / Su'ālımız edip āsān Hudā çekdirmeye zahmet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 6). [koyma, -ma]

'Ālem-i miḥnete şabr eyle rızā dād olup / Kayd-ı nāmūsu geçip 'ārı **koyan** gönlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 5). [koyan, -an]

‘Aşka erip yol aldılar emvāl ü mülkü **koydular** / Teslīm-i cānla ‘Ādile vaşla erer cānān ‘āşık
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 6*). [*koydular, -du, -lar*]

Bu günü yarına **koyma** nūr-ı vahdet bul hemān / ‘Ādile açıp maḥabbet yolların seyrāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 6*). [*koyma, -ma*]

‘Āşık iseñ Hakk’a gönül bul zevk-i feyz-i ‘āşıkın / Mir’āt-ı kalbi gayrden hıfz et keder **koyma**
şakın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1*). [*koyma, -ma*]

‘Acz ile tebrīk-i ‘īde ‘Ādile geldi saña / **Koyma** kalbinde gubār-ı mā‘şiyet şeyḥim ‘Alī (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 5, Beyit 7*). [*koyma, -ma*]

Onu da aldı felek **koydu** bizi ḥasretde / İşbu acıların Hakk şabrını etsin iḥsān (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 7, Beyit 8*). [*koydu, -du*]

Niceler tāt ü taht ü mülkü **koyup** / Giderler soñ demi ḥasret degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 10, Beyit 2*). [*koyup, -up*]

Gitdi dünyādan beni **koydu** yetīm / Meskenin yā Rabbi kıl dārūn-Na‘īm (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 81*). [*koydu, -du*]

Ḥastalandı nice çekdi derdi bir āh etmedi / Şükr ü zikri **koymadı** dilden ḥaṭāya gitmedi (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 7*). [*koymadı, -ma, -dı*]

Koydu çok ḥayr u eṣer Dergāh-ı Mevlānā’da / Kulekapısı Yeñikapı Kāsımpāşā’da (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 2*). [*koydu, -du*]

koy: Bırakmak; içine yerleştirmek.

Ḥasretiñle **koydu** āhım zulmet içre ‘ālemi / Tal’atıñla kaṅgı bezmi māḥ-tāb etdiñ bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3*). [*koydu, -du*]

‘Ādile bī-çāre gayrı neylesin / Kaṅgı derdin vezne **koyusun** söylesin (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 74*). [*koyusun, -sun*]

O gitdi mülk-i ‘ukbāya firākı geçdi tā cāna / Sarāya velvele şaldı cihānı **koydu** efgāna (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 2*). [*koydu, -du*]

koy: Getirmek, yerleştirmek.

Zü'l-fikārı güşe-i ‘arş-ı mu‘allāda onuñ / **Koydular** tevḥīd-i imānı şer‘atle hemān (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 10*). [*koydular, -du, -lar*]

kudret: Allah’ın sonsuz ve sınırsız gücü.

Güzel ḥalk etdi gerçi kāl’inātı **kudretiñ** bī-şekk / Sarāy-ı dilde ‘āşkdan gayrı hoş gayret mi var yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4*). [*kudretiñ, -iñ*]

Yaratdı **kudret** ile (külli şey’in ḥālīk) ile / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5*). [*kudret,]*

Kudretiñ gülzārına bir sebzendir sidrül-metīn / Hikmetiñ şem‘ine bir pervāne Cibrīl-i Emīn (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 1*). [*kudretiñ, -iñ*]

Bildirip ism ü şifātın Ādem’e / **Kudretiñ** i‘lān etdi ‘āleme (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 5*). [*kudretiñ, -iñ*]

Her umūrunda saña muḥtāc kıl / **Kudretiñ** cümle murāda açdı yol (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 5*). [*kudretiñ, -iñ*]

Kudretiñ her şeyde icrā eylediñ / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 10*). [*kudretiñ, -iñ*]

kudret: Kuvvet, güç, takat, iktidar.

Her ne kim buldu vücūd **kudret** ile cümle güzel / Nūr-ı Hakk’dır ezeli hikmet-i settārı güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 1*). [*kudret,]*

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde 'alemi / **Ƙudret** ile ğaybdan her feyz eder ızhâr gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 4*). [*Ƙudret,]*

Merhametsiz dūr olur ƙurb-i Hudā'dan bil bunu / **Ƙudretiñ** fevķında göñül almağa şā'y et şehā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 6*). [*Ƙudretiñ, -iñ]*

Ey 'āşık-ı feyz-ı ledün **Ƙudret** ezeldendir bütün / Eşyāya hep zīnet veren ezhār-ı pūr-envārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 4*). [*Ƙudret,]*

Cümle eşyāyı yarattı kendini pinhān edip / **Ƙudretinden** varlığı zāhir 'alenī söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 3*). [*Ƙudretinden, -i, -nden]*

Mihr-i 'ālem 'ayn-ı zulmetdir bu giryān çeşmime / **Ƙudretiñle** 'Âdile'ye lā-mekānım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 7*). [*Ƙudretiñle, -iñ, -le]*

Her ne kim buldu vücūd **Ƙudret** ile cümle güzel / Nūr-ı Hāķ'dır ezeli ĥikmet-i settārı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [*Ƙudret,]*

Gör müzeyyen kıldı rahmet gülşeninde 'alemi / **Ƙudret** ile ğaybdan her feyz eder ızhâr gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [*Ƙudret,]*

Hem ol kuşuñ gizli derūnunda sır-ı şāh / Yok **Ƙudreti** kim eyleye i' lān göñül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 5*). [*Ƙudreti, -i]*

Her umūrunda saña muhtāc ƙul / **Ƙudretiñ** cümle murāda açdı yol (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 5*). [*Ƙudretiñ, -iñ]*

Ƙudretiñ her şeyde icrā eylediñ / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 10*). [*Ƙudretiñ, -iñ]*

Ƙudret ƙalemi: Kudret kalemi, kaderin yazıldığı kalem.

Yazdı **Ƙudret ƙalemi** defter-i hūsne ĥikmet / 'Arş u kürs levh u ƙalem beyt ü semā cümle güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 3*). [*Ƙudret ƙalemi,]*

Görüp **Ƙudret ƙalemi** dīde-i cān / Bu sırıñ ğayret et ızhārılığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 2*). [*Ƙudret ƙalemi,]*

Ƙudret ü esrārı: Sırların gücü.

Güş et cān ile kim zühre eder Hāķķ'ı semā' / Cümle ef'ālî güzel **Ƙudret ü esrārı** güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 6*). [*Ƙudret ü esrārı,]*

Ƙudret ü ĥikmet: Güç, kuvvet ve bilgelik.

Seniñdir hem bütün kuvvet seniñdir şevket ü haşmet / Seniñdir **Ƙudret ü ĥikmet** amān Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 4*). [*Ƙudret ü ĥikmet,]*

Ƙudret ü ikrāmıña: Güç, kuvvet ve cömertlik.

Ƙudret ü ikrāmıña ızhâr için / Ĥikmet ü ihsānıñı iş'ār için (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 19*). [*Ƙudret ü ikrāmıña, -iñ, -a]*

Ƙudret-i bākī: Sonsuz güç.

Onuñdur bezm-i bākī 'ayş-i bākī **Ƙudret-i bākī** / Gehī muṭrib gehī sākī olur bir sırrıdır mālḫā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 5*). [*Ƙudret-i bākī,]*

Ƙudret-i ber-āverde: Zenginlik, varlık sahibi olmak üzere.

'Ademden etdi beni **Ƙudret-i ber-āverde** / Gıdāmı eyledi āmāde rahm-ı māderde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 6*). [*Ƙudret-i ber-āverde, -de]*

Ƙudret-i icād-ı umūr: Olayları meydana getirme gücü, şeyleri var etme kudreti.

Hîç mahlûkda yok **ķudret-i icād-ı umūr** / Her ne olsa eşer-i ķudret-i Mevlā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 3*). [*ķudret-i icād-ı umūr,]*

ķudret-i mevlānıñ: *Mevlā'nın gücü.*

Çeşm-i ma'nāyla bakan sahraları diger görür / Her varak bir **ķudret-i Mevlānıñ** olmuş defteri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 5*). [*ķudret-i mevlānıñ, -n, -ıñ]*

ķudüm-ı 'aşıķāndır: *Āşıķların kudümü, usul vurma aracı.*

Diñle 'aşıķ hōş şafādır cānlara feryād-ı ney / Kim semā' içre **ķudüm-ı 'aşıķāndır** mūsikī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 4*). [*ķudüm-ı 'aşıķāndır, -dır]*

ķüffār: *Kāfirler, müslüman olmayan kişiler.*

Sitanbül'a gelip bir gün kılıp **ķüffārı** ğarķ-ı hūn / Edip peygamberi memnūn Ebā Eyyūbe'l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 6*). [*ķüffārı, -ı]*

ķüffār-ı bī-pervā: *Pervasız, korkusuz kāfirler.*

Durdular ehl-i şekā eşhāb-ı müsteşnā gibi / Karşıña ok attılar **ķüffār-ı bī-pervā** gibi (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 5*). [*ķüffār-ı bī-pervā,]*

ķüfrān-ı nı metdir: *Nimetin, bağışın nankörü.*

Cenāb-ı 'ālemü's-sırā 'ayāndır pādīşāh bilmez / Münāfık hā'iniñ aḥvālī hep **ķüfrān-ı nı metdir** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 8*). [*ķüfrān-ı nı metdir, -dır]*

ķūh-ı kāf: *Kaf dağı.*

Ger **ķūh-ı Kāf** olsa günāhım ne ğam Celīl / Kesmez ümīdi 'Ādile rahmetiñden meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 7*). [*ķūh-ı kāf,]*

ķul: *Allah'a itaat ve ibadet eden, hizmetkār, yaratılmış.*

Ey cevād ü ḥayy ü fazlı çok olan Mevlā meded / Şıgınırım saña sendendir **ķula** 'avn ü meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 1*). [*ķula, -a]*

Sīne-çāk ü ḳalb-i vīrān bülbul-āsā pūr-fiğān / 'Ādile **ķuluña** rahm ü mekremetle kıl meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 8*). [*ķuluña, -uñ, -a]*

Seniñdir **ķul** seniñ iḥsān seniñ derd ile dermān hem / Seniñdir emr ile fermān amān Allah meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2*). [*ķul,]*

Cümleyi terk kılup ḳalbiñi Ḥaḳḳ'a bağla / Hüsn-i ḥulḳ ile tevekkül **ķula** ādāb gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 8*). [*ķula, -a]*

Rahmeti **ķullarına** kıldı o Allah i'tā / Şabr kıl ḥikmeti var eylese izhār gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 11*). [*ķullarına, -lar, -ı, -na]*

Her **ķul** ol şāhıñ olur mu dāḥil-i bezmi hemān / Ḥalvet-i vaşla deḥālet başka iḥsān degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3*). [*ķul,]*

Ṭā'atıñde eyle iḥlāsı kerem sen **ķullara** / Cürme 'afv ü rahmetiñ iḥsān et yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 3*). [*ķullara, -lar, -a]*

Yā Rab 'iṣyān ile tıtdım yüzümü dergāhıña / Ben **ķulum** kārım ḥaṭādır sen kerem eyle baña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 1*). [*ķulum, -um]*

Ey cevād ü ḥayy ü fazlı çok olan Mevlā meded / Şıgınırım saña sendendir **ķula** 'avn ü meded (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [*ķula, -a]*

Sīne-çāk ü ḳalb-i vīrān bülbul-āsā pūr-fiğān / 'Ādile **ķuluña** rahm ü mekremetle kıl meded (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 8*). [*ķuluña, -uñ, -a]*

‘Âdile mücrim selâmet buldu bu lütfuñ ile / Bî-kes ü ‘âciz **ķuluñdur** merħamet eyle amān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 8*). [*ķuluñdur, -uñ, -dur*]

Seniñdir **ķul** seniñ iħsān seniñ derd ile dermān hem / Seniñdir emr ile fermān amān Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [*ķul,*]

Saňa ‘āşık olmayan Hāk **ķulluķu** makbūl degil / Sen gibi sultāna kemter ‘Âdile ķurbān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 10*). [*ķulluķu, -luķ, -u*]

Muķārin zātına ħilķatde āşık vaşlına lāyık / Metā‘ u remzini aňla bu **ķuluñ** ey dil-i dānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 2*). [*ķuluñ, -uñ*]

ķurb-ı ümmīd ile şādım kesmezem ümmīdimi / Hāk melūlen **ķulların** etmez ķapısından cüdā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 3*). [*ķulların, -lar, -ı, -n*]

Her ne dürlü **ķula** miħnet gelse şāyāndır taḃīb / Çek ‘ilācımdan elin ol derde dermāndır taḃīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 1*). [*ķula, -a*]

İmtihāndır her **ķula** dōstdan gelen derd ü miħen / Zikrini zikr eyleyen nā-ķāra dermāndır taḃīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 5*). [*ķula, -a*]

Bāb-ı lütfuñda **ķuluñdur** ‘Âdile eyle nażar / Ol ķapınıñ bendesi şāyeste-i iħsāndır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 7*). [*ķuluñdur, -uñ, -dur*]

Bāb-ı lütfuñda **ķuluñdur** ‘Âdile eyle nażar / Ol ķapınıñ bendesi şāyeste-i iħsāndır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 7*). [*ķuluñdur, -uñ, -dur*]

Ķalır bakī kişiyē şanma bu mülķ / Biz ancak **ķullarız** Şubħānımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 11*). [*ķullarız, -lar, -ız*]

‘Âdile **ķula** vazīfe tā‘at ü teslīmdir / Zikr ü fikrin ola Mevlā işte sultānlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 6*). [*ķula, -a*]

Saňa hep ‘Âdile yā Rab yine ħamd ile şükreyler / **Ķula** ķünkü rızası emr ü fermānında görülmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 6*). [*ķula, -a*]

Gerçi teslīm ü rızādır **ķula** ķalb ile hezār / Sā‘ili tārđ eylemez elbet Ĥudā‘ya rahmetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 4*). [*ķula, -a*]

Bir gedā **ķuldur** ķapıñda ‘Âdile bî-nām-ü şān / Eglenirim ‘aşkıñ ile yohsa cānı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 6*). [*ķuldur, -dur*]

Cümleyi terk ķalup ķalbiñi Hākķ’a baēla / Ĥüsn-i ħulķ ile tevekkül **ķula** ādāb gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [*ķula, -a*]

Rahmeti **ķullarına** ķıldı o Allah i‘tā / Şabr kıl ħikmeti var eylese izħār gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 11*). [*ķullarına, -lar, -ı, -na*]

Hāk **ķulunu** ģayre muħtāc eylemez / İki günlük ‘ömre kayd-ı çekemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 6*). [*ķulunu, -u, -nu*]

‘Ubūdiyetdir ancak **ķullara** iħsānı Mevlā’nın / Şaķın ħayvān gibi ģezme ķabūl et şān-ı insānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 5*). [*ķullara, -lar, -a*]

Gerçi teslīm ü rızādır **ķula** ķalb ile hezār / Sā‘il-i bābını tārđ etmez Ĥudā’nıñ rahmeti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 4*). [*ķula, -a*]

Rahmeti vāsi‘ bir ulu şāhiñ **ķuludur** ‘Âdile / Yādigāridır bu cān olsun fedā-yı vuşlatı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 6*). [*ķuludur, -u, -dur*]

Kim etse bunlara sıdķ ile ħizmet Hāk verir ecrin / Şadāķat **ķullara** Ĥak’dan ulu lütf ü sa‘ādetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3*). [*ķullara, -lar, -a*]

Kim etse bunlara sıdķ ile ħizmet Hāk verir ecrin / Şadāķat **ķullara** Ĥak’dan ulu lütf ü sa‘ādetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3*). [*ķullara, -lar, -a*]

Gam-ı ‘aşķ ile maħzūn **ķulları** bil ‘Âdile ‘ālī / Ĥulūş-ķārān sözün ģüş etmeye bāķī i‘tilādan ģeç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 8*). [*ķulları, -lar, -ı*]

Ķulların cürm ile dergāhiñdan olmaz nā-ümīd / Senden ister kāmı hep payēamber-i ħalvet-nişin (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 4*). [*ķulların, -lar, -ıñ*]

Her umûrunda saña muhtâc **kul** / Kudretiñ cümle murâda açdı yol (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 5*). [*kul,]*

Ƙullara dilediğñ rûtbe zevâl / Vermeyip luţfuñla eylerisin mehâl (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 11*). [*Ƙullara, -lara]*

Ƙullara dilediğñ rûtbe zevâl / Vermeyip luţfuñla eylerisin mehâl (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 11*). [*Ƙullara, -lara]*

Çıkar 'işyânla benim âh ü enînim felege / **Ƙullarıñ** ma'siyetin eyle nihân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 3*). [*Ƙullarıñ, -lar, -ıñ]*

İftihârım iki 'âlemde saña **ƘulluƘdur** / Beni tardı eyleme Ƙapıñdan amân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 1*). [*ƘulluƘdur, -luƘ, -dur]*

Ey celîl ü ve'y 'azîm ü ve'y Ƙadîr / **Ƙullarıña** luţf u ihsânı keşîr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 17*). [*Ƙullarıña, -lar, -ı, -na]*

Hem Muhammed hâş **Ƙuludur** onuñ / Hem Hâbîb'i hem Resûlûdür onuñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 16*). [*Ƙuludur, -u, -dur]*

Bendelige bu **Ƙuluñ** edip Ƙabûl / Hâneme ey şâh-ı dîn eyle nüzûl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 8*). [*Ƙuluñ, -uñ]*

İns ü cinni yaradıp etdi 'ibâd / İmtihândır **Ƙullara** ancak murâd (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 4*). [*Ƙullara, -lar, -a]*

Her **Ƙuluna** verdi bir diger şafâ / (Yef' alu'llâhu te'âlâ mâ-yeşâ') (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 6*). [*Ƙuluna, -u, -na]*

Her umûrunda saña muhtâc **kul** / Kudretiñ cümle murâda açdı yol (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 5*). [*kul,]*

Ƙullara dilediğñ rûtbe zevâl / Vermeyip luţfuñla eylerisin mehâl (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 11*). [*Ƙullara, -lar, -a]*

Ƙulları feyz-i velâyet buldular / Menzil-i maşşûda onlar erdiler (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 5*). [*Ƙulları, -lar, -ı]*

'Âdile **Ƙuluñu** hem bî-başarlardan şaklayıp / Yâ Hayy yâ Hayy yâ Ƙayyûm ihsân ü meded yâ Hayy (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 8*). [*Ƙuluñu, -uñ, -u]*

Ƙulların her vechile şâdân eder / Luţfuna ihsânına yok intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkiib-bend 1, Beyit 3*). [*Ƙulların, -lar, -ın]*

kul: Köle.

Ƙuluyum hem esîriyim o şâhîñşâh-ı hûbânîñ / **Ƙuluna** 'aşıkına luţfu çok şâh-ı zemânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 3*). [*Ƙuluna, -u, -na]*

Ƙuluyum hem esîriyim o şâhîñşâh-ı hûbânîñ / Ƙuluna 'aşıkına luţfu çok şâh-ı zemânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 3*). [*Ƙuluyum, -u, -y, -um]*

Göñlüm alan yârimiz ol hûblar sultânıdır / 'AşƘ ehli hem **Ƙulu** hem bende-i fermânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 1*). [*Ƙulu, -u]*

Hôşdur ma'sûka 'aşıkdan gelen / Husrev-i 'aşıkñ **Ƙuluyum** geçemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 5*). [*Ƙuluyum, -u, -y, -um]*

kul eder: Kendisine bağlamak, esir etmek.

Pôta içinde mişl-i zer insânları hep **Ƙul eder** / 'AşƘ câhil ü nâdânları eşhâb-ı hâl eder 'aşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 5*). [*Ƙul eder, -er]*

(kul hüva'llâhu ehad): "De ki: O Allah birdir." Anlamına gelen İhlas suresinin ilk ayeti.

Ƙalbiñi seb'ül-meşâni nûru leb-rîz eylesin / 'Ayn-ı ihlâş et bi-haƘƘın (**Ƙul hüva'llâhu ehad**) (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 7*). [*(Ƙul hüva'llâhu ehad),]*

Zâtını tenzîh eyler (**Ḳul hüva'llāhu eḥad**) / Āyet-i vaṣf ü şîfat-ı zâtî (Allahü's-şamed) (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 1*). [*(Ḳul hüva'llāhu eḥad),*]

kulağ: *Başın iki yanında bulunan işitme organı.*

Ḳulağımız 'abes kavli işitmez / Bizim âmentüye îmânımız var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 8*). [*Ḳulağımız, -ımız*]

kulak verme: *Değer vermek, önemsemek.*

Ḥaḳîkatle ḳamu eşyāya baḳ gel seyrân ede gör / **Ḳulak verme** bu ḳıl ü ḳāle güş-ı cānla diñle gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 2*). [*ḳulak verme, -me*]

Hem yalancının sözünü diñleyip verme ḳulak / İşte buldur pend-i pîrân ü erenler bî-gümân (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 5*). [*ḳulak verme, -me*]

kulekapısı: *Galata Mevlevihanesi.*

Ḳoydu çok ḥayr u eṣer Dergāh-ı Mevlānā'da / **Ḳulekapısı** Yeñikapı Ḳāsimpāşā'da (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 2*). [*ḳulekapısı,*]

külfet: *Sıkıntı, zahmet, meşakkat.*

Giderler ḥāne-i dōsta kadar **külfetsiz** 'Ādile / Gedā şuretda ma'nen şāhdır 'uşşāḳı incitme (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 6*). [*külfetsiz, -siz*]

Götür başña 'aḳlñ eyle inşāf / Saña benlik büyük **külfet** degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 3*). [*külfet,*]

külhan-i gönülüm: *Gönüldeki ocak.*

Ola her dağ-ı 'aşḳ bir dide pür-nār cismimde / Gülistān-ı şuhūd et **külhan-i gönülüm** meded yā Ḥaḳ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 4*). [*külhan-i gönülüm,*]

külhan-i gönülüm: *Gönüldeki ocak.*

Ola her dağ-ı 'aşḳ bir dide pür-nār cismimde / Gülistān-ı şuhūd et **külhan-i gönülüm** meded yā Ḥaḳ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4*). [*külhan-i gönülüm,*]

kulḳul-ı mīnā-vı 'aşḳ: *Aşḳ şişesinden dökülen şarabın çıkardığı ses.*

Na'ra-i rindānı tutmuş **ḳulḳul-ı mīnā-yı 'aşḳ** / Zat-ı Ḥaḳ çün 'aşḳ-ı vech-i cenāb-ı Muştāfā (*Ādile Sultan Divanı, Tahmīs 1, Beyit 18*). [*ḳulḳul-ı mīnā-yı 'aşḳ,*]

(külli şey'in ḥālik): *Her şeyi yaratan odur.*

Yaratdı ḳudret ile **(külli şey'in ḥālik)** ile / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5*). [*(külli şey'in ḥālik),*]

küll-i yevm-i şe'ndedir: *Hadise zamanının, olay gününün tamamı.*

Fehm ü idrāk edemezsin 'āḳl ile evşāfını / Kim tecellīniñ beyānı **küll-i yevm-i şe'ndedir** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 4*). [*küll-i yevm-i şe'ndedir, -de, -dir*]

(külli yevmin hüve fî şe'nin): *"Her gün o (Allah) ayrı bir tecelli, yeni bir oluş üzerindedir." anlamına gelen Rahmân suresinin 29. ayetinin bir kısmı.*

(Küll-i yevmin hüve fî şe'nin) buyurmuşdur Ḥudā / Ol sebep ehl-i kemālīñ nālesi Ḳur'ân'dadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 5*). [*(külli yevmin hüve fî şe'nin),*]

kulluğ: Kul olma durumu, kölelik, ubudiyet.

Her şâm ü seher ağla aşk ile yüzün dāğla / **Ḳulluğuna** bel bağla sultān bulunur cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 3). [*ḳulluğuna, -uñ, -a*]

Bî-maḥabbet ehl-i zāhir **ḳulluğu** maḳbûl degil / Kim ‘ibâdet içre gâyet mu‘teber tâ‘atdır ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 2). [*ḳulluğu, -u*]

kulluk: Kul olma durumu, kölelik, ubudiyet.

Her ne ḥalk etdiyse ‘âlemde Ḥudâ cümle güzel / Ḥaḳ güzel ḥalkı güzel o şāha **ḳulluk** da güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 1). [*ḳulluk,*]

kullukda: Kul olma durumu, kölelik, ubudiyet.

Gerçi **ḳullukda** saña çokdur ḳuşûrum yâ Kerîm / Ağlayanlar şanma kim bâbında ḥirmândır tabîb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 7). [*ḳullukda,*]

kulûba: Kalpler.

(Yuhıbbühüm ve yuhıbbühühü) buyurdi Vedûd / **Ḳulûba** Şevk-ı maḥabbet anıñçün etdi vürûd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 1). [*ḳulûba,*]

kulüb-i mü'minîn: İnananların kalpleri.

Ṭal‘atından doğdu mehler dillere / Kesb-i feyz etdi **ḳulüb-i mü'minîn** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 58). [*ḳulüb-i mü'minîn,*]

künci: Köşe, kenar, buca, تنها yer.

Sa‘y ile bulmaḳ gerek **küncide** genci isteyen / Çün gönül mülkünden özge olmaya vîrânelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5). [*küncide, -de*]

künc-i vîrāneyi: Harabe, yıkık dökük köşe.

Bülbüle küşe-i gülîstânı / **Künc-i vîrāneyi** gurāba verem (Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 3). [*künc-i vîrāneyi, -y, -i*]

(küntü kenz): Gizli hazine.

Âkıll idrâk etmez vaşfını izḥâr müşkildir / Ki **(Küntü kenz)** sırrın nûruna burhândır tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 3). [*(küntü kenz),*]

(küntü kenz): Gizli hazine; “Ben gizli bir hazineydim; bilinmeyi arzu ettim, âlemi yarattım.” hadisinden alıntıdır.

‘Aşkdır çün dilde mişbâḥ-ı tecellîyi yaḳan / ‘Aşkdır bil **(küntü kenz)** birle miftaḥ-ı cinân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4). [*(küntü kenz),*]

(küntü kenz) esrârı: “Küntü kenz” sırları: Kudsi hadis olduğu söylenen “Ben gizli bir hazineydim; bilinmeyi arzu ettim, âlemi yarattım.” ifadesinden alıntıdır.

Mürşidi bul dilde kenz-i ‘aşkı eylerseñ taleb / **(Küntü kenz) esrârı** zîrâ ekmel-i insândadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 3). [*(küntü kenz) esrârı, -ı*]

(küntü kenz)-i ḥakk'ı: Yaratıcının gizli hazinesi.

Bu muṭalsam şüret içre **(küntü kenz)-i Ḥaḳḳ'ı** gör / Cāmi‘-i esmā olan tevḥîd-i mübhem ondadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 2). [*(küntü kenz)-i ḥaḳḳ'ı, -ı*]

kur: İnşa etmek.

Bār-i gāha şāh-ı gül tertibini **kurmuş** şabā / Şāf şāf eller bağılı onda enbiyā vü evliyā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 1). [*kurmuş, -muş*]

kur: Akort etmek.

Urup ol gül-‘izar ‘aşkında na‘ra / **Qurup** kânün-ı ‘aşkı ben çalayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 5). [*kurup, -up*]

kur‘ân: Kur‘an-ı Kerim.

Dilberin vechinde cāna hükm eden sultānı gör / Onda zāhir nakş olan āyāt ile **Kur‘ân’ı** gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 1). [*kur‘ân’ı, -ı*]

kur‘ân: Allah tarafından Hz. Muhammed’e gönderilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı, Kur‘an-ı Kerim.

İsm-i a‘zam mazhar-ı insān-ı ma‘nādır yakīn / İşte **Kur‘ân** oku ol Qur‘an içinde gizlidir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 3). [*kur‘ân,]*

‘Arifin cismi kelāmu’llāh ile bulur hayāt / Eyler isbat (Fe’z-kürü) emri dili **Kur‘ân’dır** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 3). [*kur‘ân’dır, -dır*]

(Küllü yevmin hüve fî şe’nin) buyurmuşdur Hudā / Ol sebep ehl-i kemālın nālesi **Kur‘ân’dadır** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 5). [*kur‘ân’dadır, -da, -dır*]

kur‘ân: Allah tarafından Hz. Muhammed’e gönderilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı, Kur‘an-ı Kerim.

Cemālın yā Resül **Kur‘ân** değil mi / Sücūda Ka‘be-i Rahmān değil mi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 1). [*kur‘ân,]*

kur‘ân-ı pür-esrārı: Sırlarla dolu Kur‘an-ı Kerim.

Bağ levh-ı dilde nakş olan nev-ḥatt-ı pür-envārı gör / Zāhir olan āyāt ile **Kur‘ân-ı pür-esrārı** gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 1). [*kur‘ân-ı pür-esrārı, -ı*]

kurḅ: Yakın, yakınlık.

‘Âdile’yi etme **kurḅuñdan** ba‘id / Ḥasret ile dīdesin giryān eder (Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 11). [*kurḅuñdan, -uñ, -dan*]

Kıl kabül ‘aşkıña şād eyle beni / Ḥazretin **kurḅına** lāyık olayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 2). [*kurḅına, -ın, -a*]

kurḅān: Bir uğurda feda olma.

Fedā olsun yoluñda cümle varım / Saña bu cān ü dil **kurḅān** değil mi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2). [*kurḅān,]*

‘Aşk ateş ile dā‘im sūzān bulunur cānā / Bu yolda nice yüz biñ **kurḅān** bulunur cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 1). [*kurḅān,]*

Böyle şāh-ı ‘aşka düşen neylesin gayrı güzel / Nice biñ cān cilve-i refitārının **kurḅānıdır** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 3). [*kurḅānıdır, -ı, -dır*]

‘Aşk içre işbu meclisde döner peymāneler / Cān fedā et mişl-i İsmā‘il olup **kurḅāna** gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 4). [*kurḅāna, -a*]

Yār ile sırrını bir olsa gönül etmez ‘ayān / Öyle üftādeye ey ‘Âdile cānım **kurḅān** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6). [*kurḅān,]*

Erince sem‘ime geldi hayāt-ı tāze bu ilhām / Kābūl etse olurdu ‘ıyd-ı ekber cān **ķurbānı** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 2). [ķurbānı, -ı]

ķurbān edelim: Feda etmek, uğruna vermek.

Fānī cihānıñ ‘Ādile baķma tūkenmez derdine / Ehl-i kemālīñ hākine hep cānı **ķurbān edelim** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 10). [ķurbān edelim, -e, -lim]

ķurbān gideyim: Feda olmak, uğruna canını vermek.

Ben kālıp da bu cihānda nideyim / Anama babama **ķurbān gideyim** (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 42). [ķurbān gideyim, -eyim]

ķurbān ola: Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek; ölmek.

‘Aşkı yolunda bu cānı isterim **ķurbān ola** / Dōst ile olan ezelden ‘ahd ü peymān gözlerim (Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 3). [ķurbān ola, -a]

ķurbān olduğum: Birinin veya bir şeyin uğrunda feda olmak.

Cān fedā etmek saña müşkīl mi **ķurbān olduğum** / ‘Ādile yandı cemāl-i bā-ķemālīñ görmeden (Ādile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 6). [ķurbān olduğum, -duğ, -um]

ķurbān olur: Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek, kurban olmak.

Saña ‘āşık olmayan Hāk kulluğū maķbūl degil / Sen gibi sultāna kemter ‘Ādile **ķurbān olur** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 10). [ķurbān olur, -ur]

ķurbān olurlar: Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek, kurban olmak.

Olurlar ‘āşıkān ķurbān ‘īd-ı vā‘de-i vaşla / Tecellī kıl cemālīñ ‘āşkına terk edeyim cānı (Ādile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 3). [ķurbān olurlar, -ur, -lar]

ķurbāna gel: Feda olmaya çıkmak.

‘Aşk içre işbu meclisde döner peymāneler / Cān fedā et mişl-i İsmā‘īl olup **ķurbāna gel** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 4). [ķurbāna gel,]

ķurb-ı ev-ednāya: Necm Suresi 9. ayette geçen "İki yayın beraberliği gibi, belki ondan da yakın." ibaresi..

Kendiñi ey ‘Ādile bil cümleden ednā hemān / **Ķurb-ı ev-ednāya** ‘arz-ı cān eder cānān-ı ‘āşık (Ādile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 12). [ķurb-ı ev-ednāya, -y, -a]

ķurb-ı hāk’la: Allah'a yakın olma.

Ķurb-ı Hāk’la evliyā buldu hayāt-ı cāvidān / ‘Ādile terk et sivāyı onların ol kemteri (Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 7). [ķurb-ı hāk’la, -la]

ķurb-i hudā’dan: Allah'ın yakınlığı.

Merhametsiz dūr olur **ķurb-i Hudā’dan** bil bunu / Ķudretiñ fevķında gönül almağā şā‘y et şehā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 6). [ķurb-i hudā’dan, -dan]

ķurb-ı resūl: Hz. Muhammed'in yakını.

Cān-ı Muhammed idi rehber oña / **Ķurb-ı Resūl** oldu onuñ mavşili (Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 12). [ķurb-ı resūl,]

kurb-ı sultānda: *Sultana yakınlık.*

Derd-i 'aşkıdır 'aşkıkanı bekleden dermān için / **Ḳurb-ı sultānda** fedā-yı cān etmektir ğarāz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 3*). [*ḳurb-ı sultānda, -da*]

kurb-ı ümmīd: *Yakınlık ümidi.*

Ḳurb-ı ümmīd ile şādım kesmezem ümmīdimi / Hāk melūlen ḳulların etmez ḳapısından cüdā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 3*). [*ḳurb-ı ümmīd,]*

ḳurre-i 'āyn-ı ḥabīb-i kibriyā: *Allah'ın sevgili kulu Hz. Muhammed'in gözünün nuru, aydınlığı, parlaklığı.*

Menba'-ı 'irfān ü iḥsān u kerem / **Ḳurre-i 'āyn-ı ḥabīb-i Kibriyā** (*Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 16*). [*ḳurre-i 'āyn-ı ḥabīb-i kibriyā,]*

ḳurre'-i 'āyn-ı hüseyin: *Hz. Hüseyin'in gözünün nuru.*

Hāşılı ol **ḳurre'-i 'āyn-ı Hüseyin** / Etmedi dünyāya ğayrı ihtimām (*Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 41*). [*ḳurre'-i 'āyn-ı hüseyin,]*

ḳurret-i 'āyn-ı ḥabīb-i kibriyānıñ: *Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed'in gözünün nuru.*

Ḳurret-i 'āyn-ı ḥabīb-i Kibriyānıñ 'aşkına / Yā'ni yā Rabbi Hüseyin-i Kerbelā'nıñ 'aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 20*). [*ḳurret-i 'āyn-ı ḥabīb-i kibriyānıñ, -nıñ]*

kürs: *Allah'a atfedilen ve ilahi hükümranlığı ifade eden manevi yahut nesnel varlık; bir yıldızın görünen yüzü.*

Perdedir çün iki 'ālem Hāḳḳ'a çāk et perdeyi / 'Arş ü **Kürs** ü Beyt-i ma'mūr u Ḳalem Levh'i güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2*). [*kürs,]*

kurtar: *Kurtulmasını sağlamak, tehlikeli veya zor durumdan uzaklaştırmak.*

Murg-ı cānı cezb-ı 'aşkıñla kafesden **ḳurtarıp** / Rāh-ı vaşla eylesin pervāz tā yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 7*). [*ḳurtarıp, -ıp]*

Şu genc-i vaşlı **ḳurtar** ğāfil olma / Hāzer etme raḳībıñ mārılığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 6*). [*ḳurtar,]*

Dūr ḳılma mihr u 'āşḳ ile maḥabbetden beni / Mā-sivādan luṭfile **ḳurtar** şu miḥnetden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 1*). [*ḳurtar,]*

Gonca-i ḥüsnuñ bıraḳdı cānıma geçdi firāk / Raḥm ḳıl murg-ı dile **ḳurtar** bu firḳatden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 4*). [*ḳurtar,]*

Ḳurtarıp derd ü ḳalāletden cihānı ser-te-ser / Eyledi ta'mīm dārū-yı şefā'at perveri (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 11*). [*ḳurtarıp, -ıp]*

Ol belādan **ḳurtarıp** almış beni / Semt-i iḥlāşa hemān şalmış beni (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 45*). [*ḳurtarıp, -ıp]*

kurtul: *Sıkıntılı ve müşkül durumdan sıyrılmak, çıkmak.*

Māsivānıñ şiddetinden **ḳurtulup** mest olmadan / Bāde-i vuşlatdan ise feyz-i dil reyyān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 8*). [*ḳurtulup, -up]*

ḳuru: *Beyhude, boş.*

Mülk ü māl u saltanat bir **ḳuru** da'vā 'Ādile / Āsitān-ı şeyḥde başı ḳoyan sultāndır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 8*). [*ḳuru,]*

Kimseniñ hayr ile şerrine yokdur nazarım / Hep **ķuru** laķlaķadır dilde olanca hūnerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 2*). [*ķuru,]*

ķuru: *Canlılığını kaybetmiş, çorak, ölü.*

Ķuru cânımda da ‘aşķ odunu yakdı ‘alevi / Yanmak ‘aşķ ile beşāret baña ‘ūryān gideyim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 3*). [*ķuru,]*

ķurulmuş: *Kurulmak.*

Göründü ķalbim içre bir ‘azīm iķlīm bir şahrā / **Ķurulmuş** ortasında nūrdan bir hayme-i ‘ulyā (*Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 1*). [*ķurulmuş,]*

ķus: *Yumurtlayan omurgalılarından gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.*

Aķıl dağlar veriñ yollar geçeyim / **Ķuş** olup da ķanad açıp uçayım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 1*). [*ķuş,]*

ķus: *Uçucu hayvanların ortak adı // ruh; gönül.*

Çün ol **ķuşuñ** şāh ile var ‘ahdi tā ezel / Saydı visāl-i dōst olur hemān gönül ķuşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 2*). [*ķuşuñ, -uñ]*

Hem ol **ķuşuñ** gizli derūnunda sırr-ı şāh / Yok ķudreti kim eyleye i ‘lān gönül ķuşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 5*). [*ķuşuñ, -uñ]*

ķüşād: *Aķık, ferah.*

Sen rehberimsin Hāķķ'a baña destgirim ol / Eyle **ķüşād** rāhımı Allāh ‘aşķına (*Ādile Sultan Divanı, Diğەر 7, Beyit 6*). [*ķüşād,]*

ķüşād etse: *Açma, fethetme.*

Zūlf-i müşķniñ şabā etse ķüşād / Her seher dehre saķılur būy-i cān (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 96*). [*ķüşād etse, -se]*

ķüşād eyle: *Açmak.*

Ķüşād eyle temāşā-gāhını āyīnesi onuñ / Hemān berķ-i cemālīñ görsün ol dīvānedir gönülüm (*Ādile Sultan Divanı, Diğەر 22, Beyit 4*). [*ķüşād eyle,]*

ķüşāde: *Açılmış, aķık, ferah.*

‘Uşşāķıñ olur dīde-i īmānı **ķüşāde** / Bir anda görür nice biñ eyvān-ı maħabbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 4*). [*ķüşāde,]*

Ķüşāde meclis-i ‘irfān müheyyā sāğarı-ı cānān / Amān sāķī getir kevşer gibi āb-ı revānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 4*). [*ķüşāde, -nım]*

ķüşāde oldu: *Açılmak, ferahlamak.*

Ķüşāde oldu yā hū dost bāğında gül-i vuşlat / Öyle būlbūl olan āh çeksin pūr-fiğān gelsin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 4*). [*ķüşāde oldu, -du]*

ķüşe-i gülistānı: *Gül bahçesinin köşesi.*

Būlbüle **ķüşe-i gülistānı** / Kūnc-i vīrāneyi gurāba verem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 3*). [*ķüşe-i gülistānı, -ı]*

ķüşe-i meyhāne: *Meyhane köşesi.*

‘Älemde olsa **küşe-i meyhâne** dolsa cāmlar / Düşmān gidip tenhā kalıp yār ile şoḥbet ede gör
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 2*). [*küşe-i meyhâne,]*

küşe-i vahdete çekmiş: *Yalnızlık köşesi ne çekilmek, inzivaya çekilmek.*

Çekmiş idi küşe-i vahdete zāt-ı pākini / Haşleti şabr u tevekkülle tesellüm hem rızā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 8*). [*küşe-i vahdete çekmiş, -miş]*

kūs-ı rif‘ati: *Kös, büyük davul.*

Çalınıp versin sadā her demde **kūs-ı rif‘ati** / ‘Āşıka bayram günüdür qadr-i es‘ad geceler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 4*). [*kūs-ı rif‘ati, -i]*

kuşūr: *Kusur, eksik, noksan.*

Gerçi kullukda saña çokdur **kuşūrum** yā Kerīm / Ağlayanlar şanma kim bābında ḥirmāndır taḥīb
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 7*). [*kuşūrum, -um]*

Tā‘atin eyler **kuşūruyla** kabūl tārđ etmeyip / ‘Ādile her dem rızā ister budur derdi hemī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 7*). [*kuşūruyla, -uyla]*

kuşūr etmekdeviz: *Hatalı davranışta bulunmak.*

Biz ‘ibādetde **kuşūr etmekdeviz** / Süy-i ‘isyāna hemān gitmelideyiz (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 21*). [*kuşūr etmekdeviz, -mekde, -y, -iz]*

kutb: *Manevi mertebelerin en yükseğinde bulunan kimse.*

Şatma zu‘munca reşādet **kuṭb** şanma kendiñi / Tā‘atiñ taḥliddir cümle olur maḥv ü hebā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4*). [*kuṭb,]*

kuṭb-ı evliyā: *Velilerin en yüce mertebelisi.*

Şeyḥ-i İsmā‘īl-i Rūmī ‘ārif-i sırr-ı Ḥudā / Kādirī’de pīr-i şānidir o **kuṭb-ı evliyā** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 7*). [*kuṭb-ı evliyā,]*

kuṭb-ı zamān: *Zamanın yücesi, en büyüğü.*

İşte bir eşḥāb-ı kerāmāt idi / **Kuṭb-ı zamān** Ḥazret-i eş-Şeyḥ ‘Alī (*Ādile Sultan Divanı, Kut’a 6, Beyit 11*). [*kuṭb-ı zamān,]*

kuvve-i kudsiyyesi: *Kutsallığın gücü.*

Kuvve-i kudsiyyesi kāfiri İslām edip / Himmet-i ‘āliyyesi münkiri eyler ilzām (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 29*). [*kuvve-i kudsiyyesi, -si]*

kuvvet: *Kudret, zor, güç.*

Seniñdir hem bütün **kuvvet** seniñdir şevket ü ḥaşmet / Seniñdir kudret ü ḥikmet amān Allah meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 4*). [*kuvvet,]*

Saña aḥvālīmī ‘arz etmege ḥācet mi var yā Rab / Güneḥkārım recāya elde bir **kuvvet** mi var yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1*). [*kuvvet,]*

Bakmağa ol nūra hiç çeşmimde **kuvvet** kalmadı / Garḳ u ḥayrānı o nūruñ fark eder mi gayrıya (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 3*). [*kuvvet,]*

Dü cihānda bā‘iş-i rif‘atdır hem maḥz-ı necāt / Mucib-i feyz u sa‘ādet başka bir **kuvvetdir** ‘aşḳ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 4*). [*kuvvetdir, -dir]*

kuvvet-i ‘aşḳ: *Aşkın gücü, kuvveti.*

Ƙuvvet-i ‘aşk anı mā‘şūk-ı cihān etmişdir / Ƙalbi āyīne-i dīdār-ı Hūdāvend-i ƙādīr (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 32). [ƙuvvet-i ‘aşk,]

ƙuvvet-i ‘aşk u mürüvvet: Mertliğin ve sevginin gücü.

Muhterem Fārūk ‘Ömer kim şāhib-i ‘adl ü kerem / **Ƙuvvet-i ‘aşk u mürüvvet** ile merbüt-ı ümem (Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 4). [ƙuvvet-i ‘aşk u mürüvvet,]

ƙuvvet-i ‘aşkın: Aşk gücü.

Hayāt-ı taze bulsun āşinā ƙıl ‘aşkıñı dilde / Hūdā’yā **ƙuvvet-i ‘aşkın** dilime ber-ƙarār olsun (Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6). [ƙuvvet-i ‘aşkın, -ın]

ƙuvvet-i peygamberī: Peygamberliğin gücü.

Tīg-ı iclālinde ser-dāde cihān / Ondadır çün **ƙuvvet-i peygamberī** (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 86). [ƙuvvet-i peygamberī,]

küy: Kapi, eşik.

Şöyle mest olmuş ezelden bāde-i ‘aşkıñla kim / Haşre dek gerdandır **küyuñ** yoluñda āfitāb (Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 4). [küyuñ, -uñ]

küy: Köy, semt, mahalle; sevgilinin bulunduğı ve yaşadığı ortam.

Şubha dek **küyuñda** ‘āşık zār u ser-gerdān olur / Rüz-ı vuşlatda görünce rüyuñu handān olur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 1). [küyuñda, -uñ, -da]

Derūnum lāle-veş pür dāğ etdi āteş-i hasret / Hidāyet **küyuña** āhım mişālī bir çerağım var (Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 2). [küyuña, -uñ, -a]

Bülbül-āsā ‘Ādile **küyuñda** feryād etmede / Gül-‘izār-ı yāra dā’im mübtelā ya’nī gönül (Ādile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 7). [küyuñda, -uñ, -da]

küy-i cānānı: Sevgilinin köyü, yaşadığı yer.

Bu libās-ı ‘āriyetden ‘āri olsa cān eger / **Küy-i cānānı** eder seyr ü temāşā mutlakā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 5). [küy-i cānānı, -ı]

küy-i vaşl-ı hazrete: Hazrete kavuşma köyü.

‘Ömr-i ‘ālīsi henüz kırk beş iken / **Küy-i vaşl-ı hazrete** oldu yakın (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 61). [küy-i vaşl-ı hazrete, -e]

ƙadīm: Başlangıcı olmayan, ezeli.

Degil mi ‘aşk-ı Haƙ her derde bir hazıƙ ƙadīm ‘āşık / Bulursun derdine dermān yan nāra **ƙadīm** ‘āşık (Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 1). [ƙadīm,]

‘Ālem icād olalı yok gibi mānendi velī / Şān-ı pāki ezeli mertebe-i hālī **ƙadīm** (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 23). [ƙadīm,]

ƙayyūm: Her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde kendisinin hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, bütün mahlukatı var kılıp varlığını devam ettiren Allah.

Bāb-ı elţāfiñ bize açdıñ edip luţ u ‘amīm / Hamdü lillāh ey Raḥīm ü Hayy ü **Ƙayyūm** u Kerīm (Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 2). [ƙayyūm,]

Ƙıl temāşā-gāhımı mir’āt-ı vech-i Muştafā / Hamdü lillāh ey Raḥīm ü Hayy ü **Ƙayyūm** u Kerīm (Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 6). [ƙayyūm,]

Ƙayd-ı keşretten ḥalāş et ‘Ādile nā-çarını / Hamdü lillāh ey Raḥīm ü Hayy ü **Ƙayyūm** u Kerīm (Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 8). [ƙayyūm,]

Gösterip nūr-ı tecellî vaşlıña lâyıqlara / Hamdû lillâh ey Raḥîm ü Ḥayy ü **Ḳayyûm** u Kerîm
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 4). [ḳayyûm,]

lâ: “Yok, hayır,-siz, değil” anlamına gelen olumsuzluk edatı.

‘Âdile maḥv-ı vücûd et menzil-i vaḥdetde kim / Terk-i keşret eyleyen **lâ’ı** ḳor illâ’da arar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 7). [lâ’ı, -ı]

(lâ ilâhe illallah): "Allah'tan başka İlah yoktur." Kelime-i tevhid.

Tevhîdden murâd cemâl ya’ni vech-i Zü'l-celâl / Gel diyelim ‘aşḳ ile **(Lâ ilâhe illallah)** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 2). [(lâ ilâhe illallah),]

Dilde olunca zıkrı yanar nûruñ çerâğı / Gel diyelim ‘aşḳ ile **(Lâ ilâhe illallah)** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 3). [(lâ ilâhe illallah),]

Miftâḥ-ı cennet etdi mü'mînleru onu Ḥaḳḳ / Gel diyelim ‘aşḳ ile **(Lâ ilâhe illallah)** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 4). [(lâ ilâhe illallah),]

Oḳuyunca dem-â-dem dil bula şevḳ u ‘âlem / Gel diyelim ‘aşḳ ile **(Lâ ilâhe illallah)** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 5). [(lâ ilâhe illallah),]

Beyt-i Ḥudâ’dır göñül bâḳî yine hem oldur / Gel diyelim ‘aşḳ ile **(Lâ ilâhe illallah)** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 6). [(lâ ilâhe illallah),]

Cân bülbülü uçunca desin ‘Âdile yâ Ḥaḳḳ / Gel diyelim ‘aşḳ ile **(Lâ ilâhe illallah)** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 7). [(lâ ilâhe illallah),]

lâbüd: Elbette, mutlaka, şüphesiz.

Ḥarîdâr-ı metâ’-ı ‘aşḳ olan **lâbüd** olur dânâ / Rumûz-ı vaşlı söyler saña al ḥaberdan ḥaberi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 2). [lâbüd,]

lâciverd: Koyu mavi renk.

Olur üftâde-i ḥâk-i dem-i feyz-i Ḥudâ ‘aşḳ / Sarây-ı dilde **lâciverd** cây-i pâk-ı şânım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 7). [lâciverd,]

lafzatu'llah: "Allah" sözü.

İsm-i zât-ı Ḥazret-i Bârî ḳarîniñdir seniñ / **Lafzatu'llah** ile ism-i Ḥazret-i Peyğamberi (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 7). [lafzatu'llah,]

lafz-ı laṭîf-i ‘ibret: Uyarılmanın güzel sözü.

Altı yüz yetmiş ikide edip ‘azm-i cennet / Tam târîḥ olur **lafz-ı laṭîf-i ‘ibret** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 45). [lafz-ı laṭîf-i ‘ibret, -ur]

laḥd-ı kabre: Mezar.

‘Âḳıbet ol nev-fidân-ı bâğ-ı Adn / Geldi vaḳti oldu **laḥd-ı kabre** defn (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 98). [laḥd-ı kabre, -e]

(laḥmi laḥmike): "Eti etimdir." veya "Teni tenimdir." anlamlarında olup, Hz. Muhammed'in Hz. Ali hakkında söylediği sözler olduğu rivayet edilir.

Buyrulup şânında **(Laḥmi Laḥmike)** / Var ḳıyâs et şân-ı ‘âlîsin şehâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 13). [(laḥmi laḥmike),]

(laḥmike laḥmî): "Etim etindir." anlamına gelen Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye söylediği sözün kısaltılmışıdır.

(Laḥmike laḥmī) buyurdu Fahr-ı ‘ālem şânına / Vaşf ü ḳadri bulamaz bî-şübhe ḥadd ü intihā
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 10). [(laḥmike laḥmī),]

lāhūt: İlahî âlem.

İstikāmetle mürīd-i mürşīd olan ‘Âdile / Eylemek nāsūtunu **lāhūt** ol insāndadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 7). [lāhūt,]

lā-ilāç: Dermansız, çaresiz.

İşte ma‘lūm oldu ḥālim **lā-ilāç** / Kesb-i şihḥat edemez ḡayrı mizāç (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 92). [lā-ilāç,]

lā-kayd olup: Kayıtsız, ilgisiz olmak.

Ṭālib-i dünyā olup çekme cihānıñ nikbetiñ / Cümleden **lā-kayd olup** da bul sa‘ādet devletiñ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 1). [lā-kayd olup, -up]

lākin: Ama, ancak, fakat.

Fenānıñ zevḳine aldanma aşlā bağlama göñlün / Görünür zāhiri ma‘mūr **lākin** bāṭını vīrān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6). [lākin,]

Niceler cān verdi **lākin** olmayıp dānā-yı ‘aşḳ / Āteşi berd ü selām etdi kimine ol Celī (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 8). [lākin,]

laḳlaka: Anlamsız ve boş söz.

Kimseniñ ḡayr ile şerrine yokdur nazarım / Hep kuru **laḳlaka**dır dilde olanca hünerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 2). [laḳlaka, -dır]

lāle: Zambakgillerden yaprakları uzun ve mızrağı andırır, çiçeği ise kadehe benzer çok renkli bir çiçek.

Açılsm **lāleler** ‘aşḳıñla sīnem daḡ daḡ olsun / Dil-i vīrāne yansın āteşiñle baḥtiyār olsun (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 4). [lāleler, -ler]

Ne duḡandır bu ki çıkmaz çarḫ-ı ḳalb-i zārdan / Hicr daḡını örер ol **lāle** ruḡsārım bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6). [lāle,]

Ṭutdu envārı cihānı māh-tāb etdi derūn / Dōst iḳlīmi donatdı **lāle** sūnbül bağları (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 2). [lāle,]

lāle vü reyḡān ü sūnbüller: Lale, reyhan ve sūnbül.

Bir gülistān ḡaşılı güller idi / **Lāle vü reyḡān ü sūnbüller** idi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 16). [lāle vü reyḡān ü sūnbüller,]

lāle-gūn: Lale renkli, kırmızı.

Āsumān-ı dōstdan tebşīr birle geldi ḡaṭṭ / Sīnede maḡfūz etdim oldu göñlüm **lāle-gūn** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 2). [lāle-gūn,]

lāle-nūkhet: Lale koku.

Gonca-ṭal‘at **lāle-nūkhet** serv ḳad / Hūr-ı peyker nūr-ı manzar meh-cemāl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 53). [lāle-nūkhet,]

lāle-ves: Ortasında yanıḡı andıran siyahlık olan lale çiçeği gibi.

Derūnum **lāle-veş** pür dāğ etdi āteş-i ḥasret / Hidāyet kūyuña āhım mişālī bir çerağım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 2*). [*lāle-veş,]*

Seniñdir ḥāne-i dil dağ-ı ḳahrıñ gel de seyr eyle / Benim bir bağı yanık **lāle-veş** ḥūnīn cigerim var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7*). [*lāle-veş,]*

Açıldı **lāle-veş** dağ-ı maḥabbetle donandı dil / Düşüp ‘aşk āteşi bu gōñlüme çok geçmedi yandım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [*lāle-veş,]*

lā‘l-i bedahşān’ı: *Bedahşān taşı.*

Ḳamu eşyāyı çeşm-i ‘ibret ile seyr edip ‘ākıl / Dalıp ‘ummān-ı ‘aşk içre çıkar **lā‘l-i Bedahşān’ı** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 11*). [*lā‘l-i bedahşān’ı, -ı]*

la‘l-i dilberden: *Sevgilinin dudağı.*

‘Aşıka bir nesne yokdur **la‘l-i dilberden** lezīz / Zıkr-i yār oldu aña çün şīr ü şekerde lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 1*). [*la‘l-i dilberden, -den]*

lā-mekān: *Mekansızlık, sonsuzluk.*

Şāh-bāz-ı dil humāy-ı evc-i istiğnādadır / **Lā-mekān** Ḳāf-ı ḳanā‘at içre ‘Anḳāda arar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 2*). [*lā-mekān,]*

Mihr-i ‘ālem ‘ayn-ı zulmetdir bu giryān çeşmime / Ḳudretiñle ‘Ādile’ye **lā-mekānım** gel yetiş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 7*). [*lā-mekānım, -ım]*

lā-şey: *Çok önemsiz, çok basit ve değersiz.*

Kendini **lā-şey** bil varlık Ḥudā’nıñ vaşfidır / Cümle ḥalkı ḥōş gör şūfī Müslümanlık budur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 5*). [*lā-şey,]*

lāyık: *Münasip, uygun, yaraşır.*

Değilsem de egerçi vaşlına ol āfetiñ **lāyık** / Derūnum zaḥmına Loḳmānlık eyler mihr-i bānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 5*). [*lāyık,]*

Gösterip nūr-ı tecellī vaşlıña **lāyıklara** / Ḥamdü lillāh ey Raḥīm ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 4*). [*lāyıklara, -lar, -a]*

Dese **lāyıkdır** eyā Faḥr-i cihān / Doğdı evlādıñ yine bir şems-i dīn (*Ādile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 60*). [*lāyıkdır, -dır]*

lāyık olayım: *Hak etmek.*

Ḳıl beni āgāh hem de vaşla **lāyık olayım** / Ol açık ḳapıña geldim el-amān ‘afv et şehā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 3*). [*lāyık olayım, -ayım]*

lāyık olayım: *Yakışan, uygun olan.*

lāyık-ı cānān olur: *Sevilene layık olmak.*

Ḥvāb-ı gaḫletden uyan dildārıñ bul ey gōñül / Ol ḥuzūr-ı ‘aşkda cān **lāyık-ı cānān olur** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 8*). [*lāyık-ı cānān olur, -ur]*

lāyık: *Münasip, uygun, yaraşır.*

Muḳārīn zātına ḥilḳatde āşıḳ vaşlına **lāyık** / Metā‘ u remzini aña bu ḳuluñ ey dil-i dānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 2*). [*lāyık,]*

‘Ālem olsa peyk-i vaşl-ı dōsta **lāyık** cān fedā / Cānımı terk ederim cānānıma şükrānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 2*). [*lāyık,]*

lâzım: Gerekli, elzem.

Bunlara etmek maḥabbet mü'mine **lâzım** tamâm / ‘Âdile’yi ğayrı onlardan ayırma yâ Resûl (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 13*). [*lâzım,]*

‘Âşıkım hâl-i derûnun ‘âleme ızhârı güç / Ketmi **lâzımdır** velâkin derdimiñ ızhârı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 1*). [*lâzımdır, -dır]*

Ey cân her sâ‘atde **lâzımdır** mühâsebe saña / Tövbe vü istiğfâr edip bâb-ı emânda ol hemîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [*lâzımdır, -dır]*

Ey ‘Âdile âgâh ol dünyâ vü mâ-fî-hâ nedir / **Lâzım** olan ehl-i dile meyhânedir peymânedir (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 10*). [*lâzım,]*

“lâ”: Hayır; "-sız, yok, değil" anlamına gelen bir söz.

‘Âdile menzil-i vahdetde şebât et ancak / Keşreti terk edip **“Lâ”**yı ko “illâ”da ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 7*). [*“lâ”yı, -yı]*

leb: Dudak.

Bâğ-ı cennet goncası iken **lebi** / Hoḳḳa-i zehr etdi erbâb-ı şekâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 18*). [*lebi, -i]*

leb ü ruhsârı: Dudak ve yanak.

Leb ü ruhsârı gördüm oldu cism-i nâ-tuvân âteş / Gül-efşân olıcaḳ olur zemîn ü âsumân âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 1*). [*leb ü ruhsârı, -ı]*

leb-â-leb nûr olmuş: Ağzına kadar ışık dolmak, aydınlanmak.

Çü mâhtâb-ı şeb eyler şerâb-ı ‘aşḳ zuhûr / Bu hâkî cisme nazar kıl leb-â-leb olmuş nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 1*). [*leb-â-leb nûr olmuş, -muş]*

leb-çâk: Dudağı yarık, yırtık.

Cümlesi teşne-ciger **leb-çâk** idi / İçdiler câm-ı şehâdet bî-riyâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 31*). [*leb-çâk,]*

leben: Süt.

Süd kuzusu gibi ḳoḳarken dehânından **leben** / Eyledi zâlim felek âğûş-ı mâderden cüdâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 4*). [*leben,]*

leb-i deryâda: Deniz kenarı.

Hvâb ü râḥat olursa mâye-i rûh / **Leb-i deryâda** mâh-tâba verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 6*). [*leb-i deryâda, -da]*

leb-i nâbı: 1. Saf, halis şarap gibi kırmızı dudak. 2. Sevgilinin dudağı. 3. Şarap.

Mey-i rûḥânî dolsun mest olunca tâ bütün eczâ / Şeker ḥelvâ-yı ‘aşḳı nûş edip bul ol **leb-i nâbı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 2*). [*leb-i nâbı, -ı]*

leb-i şîr ü şekkerden: Süt ve şeker dudaklı.

Cümle ‘âlemden olup hâlî dolar ‘aşḳ ile dil / Rûḥunu pür-şûr eder **leb-i şîr ü şekkerden** lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 6*). [*leb-i şîr ü şekkerden, -den]*

leb-rîz: Dolu, taşkın.

Kalbini seb'ül-meğāni nūru **leb-rîz** eylesin / 'Ayn-ı ihlâş et bi-hakkın (kul hüva'llāhu ehad) (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 7*). [*leb-rîz,]*

lem'ân eder: *Parlamak.*

Pertev-i feyz ile mir'ât-ı derûnu şâf edip / 'Aks-i vech-i yâr ile **lem'ân eder** cânân-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 2*). [*lem'ân eder, -er et]*

lem'ân eder: *Parlatmak.*

Görünür cümle minārâtı mücessem pür-nūr / Çeşmi **lem'ân eder** şu'le-i 'aşk-ı Haremeyn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5*). [*lem'ân eder, -er]*

lem'ân-ı burc-ı mes'adet: *Mutluluk kulesinin parlaklığı.*

Mihr-i pertev-efken ü **lem'ân-ı burc-ı mes'adet** / Hâzret-i Hakk'ın habîbi nūr-ı çeşm-i âşıkân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 5*). [*lem'ân-ı burc-ı mes'adet,]*

(len terānî): *"Sen beni asla göremezsın."* (*A'râf 7/143*).

Ṭūr-ı dilde cezbe-i şevk-ı ilâhî berk urup / (**Len terānî**) 'aksini mir'ât-ı Mūsā'da arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 6*). [*(len terānî),]*

(len terānî): *"Beni göremezsın."*

Râh-ı ma'nâda tecellî neş'esinden dem urup / (**Len terānî**) sırrın aîlâr Ṭūr-ı Mūsā'dan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 2*). [*(len terānî),]*

lerze-nāk-ı hayretim: *Şaşkınlıktan titremek.*

Yâr ile tenhâ kalınca **lerze-nāk-ı hayretim** / Gûş-ı cāna her taraftan nāle vü efgān gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 5*). [*lerze-nāk-ı hayretim, -im]*

letāfet: *Latiflik, güzellik, hoşluk.*

Bu **letāfetle** sen ey çeşm-i çerağ-ı dü cihān / Nār-ı 'aşkıyla tutup yanmağda māh ü āfītāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 3*). [*letāfetle, -le]*

levh: *Yaratılmışlar hakkındaki bütün bilgiyi kapsayan kitap, Levh-i Mahfuz.*

Perdedir çün iki 'ālem Hakk'a çak et perdeyi / 'Arş ü Kürs ü Beyt-i ma'mūr u Kalem **Levh'i** güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2*). [*levh'i, -i]*

levh u kalem: *Kağıt ve kalem.*

Yazdı kudret kalemi defter-i hüsne hikmet / 'Arş u kürs **levh u kalem** beyt ü semā cümle güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 3*). [*levh u kalem,]*

levh ü kalemle: *Defter ve kalem; Levh-i mahfuz, Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha.*

'Arş ü kürs **levh ü kalemle** on sekiz biñ 'ālem hep / 'Âdile 'aşk ile rakş eyler kılıp zikr-i Hudā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 7*). [*levh ü kalemle, -le]*

levh-ı dilde: *Gönül sayfası.*

Bak **levh-ı dilde** nakş olan nev-hatt-ı pür-envārî gör / Zāhir olan āyāt ile Qur'ân-ı pür-esrārî gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 1*). [*levh-ı dilde, -de]*

levh-ı dilde: *Gönül levhası, gönül sayfası.*

‘Akl idrāk edemez çün sırr-ı ‘aşkı hāmūş ol / Gūş kıl cānile **levh-ı dilde** ānı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 5*). [*levh-ı dilde, -de*]

levh-ı sâde: *Temiz sayfa.*

Çeşm-i ‘ibretle bakar hayret ile mebhūt olur / Kālb-i ‘āşık gibi **levh-ı sâde** bî-ālāmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 4*). [*levh-ı sâde,]*

levh-i sînemde: *Gönül sayfası.*

Ben değişmem biñ haţţ-ı reyhāna hîç bir noktasın / **Levh-i sînemde** yazarsa yār haţţ-ı zer-nümün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4*). [*levh-i sînemde, -m, -de*]

levh-i sırra: *Gizli levha.*

Hayır şer **levh-i sırra** her ne ki var emr-i Bārīdır / Belā-yı miñnet ü hicrāna baña şabr ni ‘meti düşmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 2*). [*levh-i sırra, -a*]

levlāk: “*Sen olmasaydın (Hz. Muhammed) kâinatı yaratmazdım.*” anlamına gelen bir hadisten alıntı.

Levlāk hutbesiyle oldu saña nidā meded yā Muhammed / ‘Ālem-i Adem yokken olduñ mañbūb-ı Hudā meded yā Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 1*). [*levlāk,]*

leyl: *Gece.*

On ikinci **leyli** bu māh-ı Rebi‘u’l-evvelīn / ‘Ayn-ı rahmet doğduñ ey şems-i münevver bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 3, Beyit 3*). [*leyli, -i*]

leyl ü nehār: *Gece ve gündüz.*

Budur pendim saña ey dil cefā-yı yārı çok ağla / Dilerseñ vaşl-ı dīdārı hemān **leyl ü nehār** ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 1*). [*leyl ü nehār,]*

leyl ü nehār: *Gece ve gündüz; devamlı, aralıksız.*

Gözün yum bu cihāndan çeşm-i cānı eyleyip bīdār / Cihād-ı ekber eyle nefis ile **leyl ü nehār** ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 6*). [*leyl ü nehār,]*

Hak ibretin seyrān eder **leyl ü nehār** devrān eder / Dōstum diye efgān eder Hak yolunda olan ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 2*). [*leyl ü nehār, -er*]

leyl ü nehārı: *Gece ve gündüz.*

Bizi aldatmada **leyl ü nehārı** / Tavīl ‘ömre verir mevtā kararı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 7*). [*leyl ü nehārı, -ı*]

leylā: *Leyla ile Mecnun hikâyesinin kadın kahramanı.*

Gezer **Leylā** diye şahrāları Mecnūn olup ‘üryān / O nokşān ‘ākl ile ben gāfil-i cānān mıyım şūfi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3*). [*leylā,]*

Cinnet ü ‘aklı ne bilsin her dil / Hāl-i Mecnūnīde **Leylā** söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 3*). [*leylā,]*

‘Aşk ile mecnūn olan tā‘yīb eder Mecnūn’u kim / Şems-i zātı bulmuş iken zerre **Leylā’da** arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 3*). [*leylā’da, -da*]

Gāh olur ‘āşık gehī ma‘şūk gehī āzāde-ser / Gāh ‘ākil gāh Mecnūn gāh **Leylā’dır** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 3*). [*leylā’dır, -dır*]

Olup Mecnûn dağlarda gezer **Leylâ** diye ağlar / Nelerden geçdi şimdi hâlka gam-vâr olmayan
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5*). [*leylâ,]*

‘Aşkır beyt-i dili meyhâne-i ‘irfân eden / ‘Aşkır **Leylâları** Mecnûn ü ser-gerdân eden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 9*). [*leylâları, -lar, -ı]*

O mâhiñ rüyunu bir gece Mecnûn görmüş olsaydı / Aceb **Leyla** için eder mi idi ol kadar efgân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2*). [*leyla,]*

Yürü Mecnûn ola gör vuslatı **Leylâ’da** ara / Terk edip ‘ucbu riyâyı dañi ihfâda ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 4*). [*leylâ’da, -da]*

leylâ ile mecnûn’uñ demi: Efsanevi Leyla ile Mecnun aşkının yaşandığı zamanlar.

Oldu Yûsuf şâh Züleyhâ gördü ammâ çok gamı / Geçdi bu da‘vâda **Leylâ ile Mecnûn’uñ demi**
(*Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 7*). [*leylâ ile mecnûn’uñ demi,]*

leyla vü mecnûn’uñ: Leylâ ve Mecnûn hikâyesi.

Çalmadı boş yerleri **Leyla vü Mecnûn’uñ** velî / Öyle biñ Mecnûn ile memlû bütün şahrâ-yı ‘aşk
(*Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 10*). [*leyla vü mecnûn’uñ, -uñ]*

leyle-i firkatda: Ayrılık gecesi.

Leyle-i firkatda buldu kendine hemdem refîk / Ya‘ni cism-i pür-hayâlinde yağar dilde çerâğ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 4*). [*leyle-i firkatda, -da]*

leyle-i firkatde: Ayrılık gecesi.

Yine kaşd-i cân ediyor açdı gamzeñ yaramı / Uzadıqça **leyle-i firkatde** ol vuslat demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 1*). [*leyle-i firkatde, -de]*

leyl-i ğamda: Hüzün gecesi.

Mihr ü meh tâ ‘âleme pertev şalıp revnâk vere / **Leyl-i ğamda** cân buldu cîsm-i bîmârım benim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 3*). [*leyl-i ğamda, -da]*

lezîz: Tatlı, hoş giden, vazgeçilmesi güç olan.

‘Aşıka bir nesne yokdur la‘l-i dilberden **lezîz** / Zîkr-i yâr oldu aña çün şîr ü şekkerden **lezîz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 1*). [*lezîz,]*

‘Aşıq-ı dîdâr olanlar mest olur mecnûn olur / Bu kafesden mürğ-ı cânavar mı şekkerden **lezîz**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 2*). [*lezîz,]*

‘Aşkır sermâye-i meyl-i metâ-ı vaşl-ı yâr / Kim gelir erbâbına ol tâc ü efserden **lezîz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 3*). [*lezîz,]*

Ol şerâb-ı lâ-yezâliden içen cânâ şafâ / Kim dimâğında olur biñ havz-ı kevşerden **lezîz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 4*). [*lezîz,]*

Çalbe mânend-i sefine inqılâbı celb eder / Bañr-ı ‘aşkıñ rüzgârı râhat-ı berden **lezîz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 5*). [*lezîz,]*

Cümle ‘âlemden olup hâlî dolar ‘aşk ile dil / Rûhunu pür-şûr eder leb-i şîr ü şekkerden **lezîz**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 6*). [*lezîz,]*

‘Akl u cân ü dil gider mâ‘şûk hayâli gelse ger / Kâkül-i müşkîn zîkri bûy-ı ‘anberden **lezîz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 7*). [*lezîz,]*

Ol şarâb-ı rûh-bahşi nûş edenler ‘Âdile / Zevk-yâb-ı feyz olur bi‘l-cümle şeylerden **lezîz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 8*). [*lezîz,]*

Ol şerâb-ı lâ-yezâliden içen cânâ şafâ / Kim dimâğında olur biñ havz-ı kevşerden **lezîz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 4*). [*lezîz,]*

Ḳalbe mǎnend-i sefîne inḳılâbı celb eder / Baḥr-ı ‘aşkıñ rüzgârı rāḥat-ı berden **lezzîz** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 5). [lezzîz,]

Cümle ‘âlemden olup ḥālî dolar ‘aşk ile dil / Rûḥunu pür-şûr eder leb-i şîr ü şekkerden **lezzîz** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 6). [lezzîz,]

‘Aḳl u cǎn ü dil gider mǎ‘şûḳ ḥayālî gelse ger / Kâkûl-i müşkîn zıkrı bûy-ı ‘anberden **lezzîz** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 7). [lezzîz,]

Ol şarâb-ı rûḥ-baḥşî nûş edenler ‘Âdile / Zevḳıyâb-ı feyz olur bi’l-cümle şeylerden **lezzîz** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 8). [lezzîz,]

lezzet: Tat, çeşni; zevk, haz.

Şoḥbet-i yâr ile cǎn ü dil bulur her **lezzeti** / Meyli yok bâṭıl ḥayâle geçdi dünyâda gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 5). [lezzeti, -i]

‘Âlemiñ **lezzetine** meyl eder mi gönülüm / ‘Aşk kim lezzet-i vuşlatda beḳâdır ey döst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 5). [lezzetine, -i, -ne]

Dilde bul ey cǎn zevkî ‘aşk-ı Allāḥ **lezzetiñ** / Cümleden geçip taleb kıl tâ bulasın ‘izzetiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 1). [lezzetiñ, -iñ]

Nice köşk nice şarâylar edip inşâ fânide / Görmedi maḳşûdu üzre kimse devlet **lezzetiñ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 4). [lezzetiñ, -iñ]

Dimâḡ-ı ḥâle **lezzetdir** yerim ḥelvâ-yı ‘uşşâkî / Deḥânım buldu zevkin ben yemem ḥelvâ-yı nefsânî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 4). [lezzetdir, -dir]

lezzet alır: Tat almak, keyif almak.

‘Âlem bu ya ḥâlince alır her kişi lezzet / Ḥübân daḥî şan u ḥıdemiyle mütelezziz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 4). [lezzet alır, -ır]

lezzet bulup: Tat almak, hoşlanmak.

Nûş-i cǎm-ı ‘aşk ile **lezzet bulup** mest olalım / Şâḳî-i ser-çeşme-i feyz ü şafâdır Nakşbend (Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 6). [lezzet bulup, -up]

lezzet-i bâde: Şarap, içki; sevgilinin âşığı mest eden öpücüğünün lezzeti.

Erer rûḥa ezelden ‘Âdile ol **lezzet-i bâde** / Coşup baḥr-i maḥabbet mest eder ‘aşk ile cǎnânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 5). [lezzet-i bâde,]

lezzet-i cāmı: Kadehin lezzeti.

Öyle bir ḥvân-ı şifâ-baḥş dil-i ‘âşık kim / **Lezzet-i cāmı** dimâḡlarda kalır rûz-ı kıyām (Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 2, Beyit 53). [lezzet-i cāmı, -ı]

lezzet-i vuşlat: Kavuşma zevki.

Zevkî bâḳîdir dimâḡ-ı dilde rûz-ı haşre dek / **Lezzet-i vuşlat** nice ta’bîr ile âsân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 4). [lezzet-i vuşlat,]

lezzet-i vuşlatda: Kavuşma zevki.

‘Âlemiñ lezzetine meyl eder mi gönülüm / ‘Aşk kim **lezzet-i vuşlatda** beḳâdır ey döst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 5). [lezzet-i vuşlatda, -da]

libâs-ı ‘âriyetden: Ödünç, eğreti elbise.

Bu **libâs-ı ‘âriyetden** ‘âri olsa cǎn eger / Kûy-i cǎnânı eder seyr ü temâşâ muṭlakâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 5). [libâs-ı ‘âriyetden,]

libās-ı fāhireñle: Kıymetli, ihtişamlı elbise.

Gurūr etme **libās-ı fāhireñle** / ‘Abā ile bizim de şānımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 4). [libās-ı fāhireñle, -ñ, -le]

libās-ı fāhiri: Övünç elbisesi.

Faḥr-i ehlu’llāh’ı giy terk et **libās-ı fāhiri** / Pāk olur mīr’āt-ı ḳalbiñ şöfi zikru’llāha gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 4). [libās-ı fāhiri,]

lī-ma ‘allah: Allah ile birlikte.

Kābe ḳavseyn maḥal-gāh u ev-ednā menzil / **Lī-ma ‘allah** mükāfāt ‘aleyhi’ş-şalavāt (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 2). [lī-ma ‘allah,]

lisān: Dil.

Ḥayālīñ fikrine ḳalınca aldım ḥāmeyi deste / Güftār-ı ‘aşkı yazdım hem söyledi **lisānım** yā Hū (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 2). [lisānım, -ım]

Mest ḥāliyle nice şekvā eder eyā **lisān** / ‘Āşıḳa luṭfuñda böyle nice biñ iḥsān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 2). [lisān,]

Keşf olursa sır-ı Ḥaḳ urma ene’l-Ḥaḳ’dan demi / Zabṭ ile **lisānıñı** ādāb ile erkāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 2). [lisānıñı, -ıñ, -ı]

Şaḥa-i cān ü dile naḳş et ḡenā vü şānını / Rūz u şeb vird et **lisānıñda** du’ā-güyānı ol (Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 3). [lisānıñda, -ıñ, -da]

Ḥayālīñ fikrine ḳalınca aldım ḥāmeyi deste / Güftār-ı ‘aşkı yazdım hem söyledi **lisānım** yā Hū (Âdile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 2). [lisānım, -ım]

O virdi ‘Âdile eyile ta‘allūm / Kelām-ı ‘aşḳdır zīrā **lisānı** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 10). [lisānı, -ı]

lisān-ı ḡaybdan: Gizli dil.

Nigāhı tercemān-ı ḥālidir dil-ḥaste-i ‘aşkıñ / **Lisān-ı ḡaybdan** söyletsin ammā ol daḥī söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 7). [lisān-ı ḡaybdan, -dan]

livā-yı pākidür: Temiz bayrak, sancak.

Edip kāfirleri maḳhūr **livā-yı pākidür** manşūr / Müselmānlar olup mesrūr Ebā Eyyūbe’l-Enşārī (Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 4). [livā-yı pākidür, -i, -dür]

liyākat: Layık, yaraşır, uygun olmak.

Seniñ iḥsānıña var mı nihāyet kıl meded Allah / Dilimde şükrüñe yokdur **liyākat** kıl meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1). [liyākat,]

loḳmān: Hikmetli sözleri ve hikāyeleri ile efsaneleşip her derdin devasını bildiği rivayet edilen hekim.

Bulunmaz çāre zaḥm-ı göñlüme **Loḳmān** ṭabīb olsa / Devādır ‘Âdile vuşlat bu ḥasta sīneye yā Hū (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 9). [loḳmān,]

Derdine eden taḥammül ḥastaya dermān gelir / Gayrıya muḥtāc etmez çünkü **Loḳmān’dır** ṭabīb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 3). [loḳmān’dır, -dır]

Degilsem de egerçi vaşlına ol āfetiñ lāyık / Derūnum zaḥmına **Loḳmānlık** eyler mihr-i bānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 5). [loḳmānlık, -lık]

Vişāl-i murḡ-ı dil ister şehā bu cānda eglenmez / Diler dermānı senden ḥasta dil **Loḳmān’da** eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 1). [loḳmān’da, -da]

Ezelden çille-i 'aşkı çeker 'âşıklar eyva'llâh / O cânlar ermese dermâna da **Loḡmân'a** incinmez
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [*loḡmân'a, -a*]

lü'lü'-i lalâ: Parlak, iri inci.

Müste'id-i şeref-i rif'at olan nâdir olur / 'Âdile şanma her âb **lü'lü'-i lalâ** eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 6*). [*lü'lü'-i lalâ,]*

luṭf: İyilikte bulunmak, yardım etmek.

Luṭfuña mazhar olanlar baḥtiyâr / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 8*). [*luṭfuña, -uñ, -a*]

Ḳullara dilediğñ rütbe zevâl / Vermeyip **luṭfuñla** eylerisin mehâl (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 11*). [*luṭfuñla, -uñ, -la*]

Mübtelâ 'uşşâka sensin **luṭf** ile imdâd eden / Derd-i nâ-çâre devâsın yâ Resûla'llâh meded (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 2*). [*luṭf,]*

luṭf: İyilik, yumuşaklık; bağış, cömertlik.

Eyle murâd u maḳşadıma **luṭfuñu** penâh / Ma'bûd-ı ḥalk u Raḥîm ü Kerîm olan Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 2*). [*luṭfuñu, -uñ, -u*]

Ṭıtdu destinden Resûlu'llâh buyurdu **luṭf** ile / Dü cihânda sevdigimdir baña aḥterdir 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 9*). [*luṭf,]*

Nev-bahâra **luṭf** ile 'arz eyledi ruḥsârı gül / Gösterip mir'ât-ı feyzinden yine envârı gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 1*). [*luṭf,]*

Hâtemiyyet mesnedin **luṭf** u şefâ'at rütbesin / 'Uhdesine eylediñ tevcîh tekrîmen oña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 3*). [*luṭf,]*

Eyle murâd u maḳşadıma **luṭfuñu** penâh / Ma'bûd-ı ḥalk u Raḥîm ü Kerîm olan Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 2*). [*luṭfuñu, -uñ, -u*]

'Âdile mücrim selâmet buldu bu **lüṭfuñ** ile / Bî-kes ü 'âciz ḳuluñdur merḥamet eyle amân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 8*). [*lüṭfuñ, -uñ*]

Ṭıtdu destinden Resûlu'llâh buyurdu **luṭf** ile / Dü cihânda sevdigimdir baña aḥterdir 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 9*). [*luṭf,]*

İrgirip ḳatremin **lüṭfuñ** ile 'ummâna / Mey-i vaşlıñla bula neş'e dil-i zâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4*). [*lüṭfuñ, -uñ*]

Ḳıble-gehdür Ḳa'be'den efḍal cemâliñ 'âşıka / 'Âdile görsün o vechi **luṭf-ile** ref'et niḳâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 8*). [*luṭf-ile, -ile*]

Ḳuluyum hem esîriyim o şâhîñşâh-ı hûbânîñ / Ḳuluna 'âşıkına **luṭfu** çok şâh-ı zemânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 3*). [*luṭfu, -u*]

Mest ḥâliyle nice şekvâ eder eyâ lisân / 'Âşıka **luṭfuñda** böyle nice biñ iḥsân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 2*). [*luṭfuñda, -uñ, -da*]

Luṭfuña mazhar olan her baḥtiyâr / Varını hep yoluna ṭalan eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 9*). [*luṭfuña, -uñ, -a*]

Eder her 'âşık-ı bî-çâre bu **luṭfuñ** temennâsın / Yoluñda cân vermekle eder kesb-i şafâ gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 2*). [*luṭfuñ, -uñ*]

Kalb-i maḥzûnumu **luṭfuñla** şadân etdiñ Allah'ım / Ki bu şeb eyledi dil-ḥânemi teşrîf cânânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7*). [*luṭfuñla, -uñ, -la*]

Nev-bahâra **luṭf** ile 'arz eyledi ruḥsârı gül / Gösterip mir'ât-ı feyzinden yine envârı gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1*). [*luṭf,]*

Eger bir 'âşık olsa **luṭfa** mazhar vaşla şâyeste / Oña olur cihânîñ varlığı bir zerreden noḳşân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 3*). [*luṭfa, -a*]

Garīb üftâdedir **luţfuñla** kıl imdâd ma'mûr et / Yıkıldı 'Âdile'niñ kaşr-ı kalbi oldu pek vîrân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 7*). [*luţfuñla, -uñ, -la*]

Dür kılma mihr u 'aşk ile maḥabbetden beni / Mâ-sivâdan **luţfile** kurtar şu miḥnetden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 1*). [*luţfile, -ile*]

Ḳahr ile giryânıñım **luţfuñ** ile ḥandânıñım / Ey şeh-i ḥübân sensin edecek iḥsânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 6*). [*luţfuñ, -uñ*]

Ey kalem vaşfını bir a'zamıñ eyle inşâ / Kim o ḥidmetle saña baḥş ede **luţfuñ** Mevlâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 1*). [*luţfuñ, -uñ*]

Nice iḥsânlarıñ var bî-nihâyet kim seniñ yâ Rab / 'İbâda 'aşkıñ oldu cümleden **luţfuñ** seniñ yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 1*). [*luţfuñ, -uñ*]

Luţfuña mazḥar olanlar baḥtiyâr / Ḥükm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 8*). [*luţfuña, -uña*]

Ḳullara dilediğñ rütbe zevâl / Vermeyip **luţfuñla** eylerisin mehâl (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 11*). [*luţfuñla, -uñla*]

Rûḥ-ı pâkine kılıp taḳdîs-i tâm / 'Âdile **luţfuyla** olsun şâd-kâm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 19*). [*luţfuyla, -u, -yla*]

Ḥamd-i bî-ḥad Ḥazret-i Ḥaḳḳ'a sezâ / **Luţfuna** iḥsânına yok intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 1*). [*luţfuna, -u, -na*]

Luţf ile mesrûr olurdu cümleden / Ḥizmetinde şıḍkıla iḥlâs eden (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 8*). [*luţf,]*

Nazar kıl **luţf** ile senden diğér kim çâre-sâzımdır / Ḳapıñda 'Âdile kemter gedâdır yâ Resûla'llah (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 8*). [*luţf,]*

Muṣtafâ'nıñ **luţfudur** emrâz-ı ekvâna devâ / Ehl-i miḥnet ḥâsıl eyler câna feyzinden şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 19*). [*luţfudur, -u, -dur*]

Ḳulların her vechile şâdân eder / **Luţfuna** iḥsânına yok intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 3*). [*luţfuna, -un, -a*]

Şâḥ-ı evreng-i vefâ bûlbûl-i gûlzâr-ı şafâ / 'Âşıka **luţfi** revâ ehl-i dile feyzi 'amîm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 7*). [*luţfi, -ı*]

luţf eder: İyilik etmek.

Ḥâmûş ol 'Âdile güftârı ḥôşdur 'âşkıñ gerçi / Cenâb-ı pîr o feyzi **luţf eder** bir gün saña söyler
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10*). [*luţfeder, -er*]

luţf et: Vermek, ihsan etmek, bağışlamak.

Şabrımı **luţf et** İlâhî çün budur ḥükm-i kâder / Gıtdi Ḥayriyye'm kerîmem derdi geçdi câna âh
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 2*). [*luţfet,]*

luţf u 'amîm: Herkese merhamet eden, bol bol veren, esirgeyiciliği umuma âit olan.

Bâb-ı elţâfiñ bize açdıñ edip **luţf u 'amîm** / Ḥamdü lillâh ey Raḥîm ü Ḥayy ü Ḳayyûm u Kerîm
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 2*). [*luţfu 'amîm,]*

luţf u 'atâ: Bağış ve yardım.

Nefse uyup dalmışım cürm ü ḥaṭâ deryâsına / Etme ḳapıñdan cüdâ **luţf u 'atâ** eyle meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğér 1, Beyit 4*). [*luţfu 'atâ,]*

luţf ü cüd ü himmeti: İyilik, yardım ve cömertlik.

Luţf ü cüd ü himmeti dâ'im terakkîde sâñâ / Sen niyâz ü ḥidmetinde dâ'imâ püyânı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 5*). [*luţf ü cüd ü himmeti, -i*]

lutf ü himmet eyledi: Yardım ve bağışta bulunma.

Fethî Pâşâ'ya 'inâyet eyledi / Haklarında **luṭf ü himmet eyledi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 61*). [*lutf ü himmet eyledi, -di-eyledi*]

lutf u ihsân eyledi: İyi ve cömert davranmak.

Şâh babamız **lutf u ihsân eyledi** / Kim Halil Pâşâ'ya 'aḳd etmiş idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 21*). [*lutf u ihsân eyledi, -di*]

lutf u ihsân u 'atâsın: İyilik, cömertlik ve bağış.

'İbâda **luṭf u ihsân u 'atâsın** eylemiş mü'tâd / Saña ol döst-ı müşfik Hâzret-i Bârî Ta'âlâ'dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 6*). [*lutf u ihsân u 'atâsın, -sı, -n*]

lutf ü ihsâna: Bağış ve iyilik, cömertlik ve eli açıklık.

Rahm edip göster cemâliñ ey İmâm-ı Mürselîn / 'Âdile olsun kerem kıl **luṭf ü ihsâna** qarîn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 9*). [*lutf ü ihsâna, -a*]

lutf u ihsânı: Bağış ve iyilik, cömertlik ve eli açıklık.

Ey celîl ü ve'y 'azîm ü ve'y Kâdîr / Kullarıña **lutf u ihsânı** keşîr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 17*). [*lutf u ihsânı, -ı*]

lutf u ihsânıyla: Bağış ve iyilik, cömertlik ve eli açıklık.

Luṭf u ihsânıyla ondan râzıyım dedi Hüdâ / Benden ol râzı mıdır aḥbârını kıldı 'atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [*lutf u ihsânıyla, -ı, -yla*]

lutf u ihsânıyla: Bağış ve iyilik, cömertlik ve eli açıklık.

Luṭf u ihsânıyla ondan râzıyım dedi Hüdâ / Benden ol râzı mıdır aḥbârını kıldı 'atâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 2*). [*lutf u ihsânıyla,]*

lutf ü 'inâyâtı: İyilik ve yardımlar.

Şems-i tâbân gibi nûr-ı kerâmâtı 'ayân / Mâh-ı rahşân gibi **luṭf ü 'inâyâtı** tamâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 28*). [*lutf ü 'inâyâtı, -ı*]

lutf ü kahr: İyilik ve kötülük, bağışlama ve azap.

Bakar mir'ât-ı kalbe **luṭf ü kahr** ile o meh 'âşık / Şafâ vü zulmüne bakmaz durur merdâne incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [*lutf ü kahr,]*

lutf u kerem: İyilik ve cömertlik.

Bütün **luṭf u kerem** senden şa'âdet ü himem senden / Füyûzât ü ni'am senden Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 7*). [*lutf u kerem,]*

lutf u kerem-girdârıña: İyi, hoş ve cömert davranışlı.

Şeh-i yektâ-yı mihr-i burc-ı devlet âfitab-ı cân / Vişâl-i kurb-ı Hâḳ **luṭf u kerem-girdârıña** maḥşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 2*). [*lutf u kerem-girdârıña, -ıñ, -a*]

lutf u kerem-kârı: Cömert ve bağışlayan.

Budur **luṭf u kerem-kârı** Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî / Resûlullah 'alemdârı Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 1*). [*lutf u kerem-kârı,]*

lutf u keremle: İyilik ve cömertlik.

Biz teşne-i zülâl-i vişâl-i Muhammed'e / **Lutf u keremle** ver bize Allâh 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğır 7, Beyit 2). [lutf u keremle,]

lutf u mürüvvet: Cömertlik ve mutluluk.

İşte ol hırkasını **lutf u mürüvvet** birle / Bağş u ihsân buyurdu oña mağbûb-ı Hudâ (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 12). [lutf u mürüvvet,]

lutf ü sa'âdetdir: İyilik ve mutluluk.

Kim etse bunlara şıdk ile hizmet Hâk verir ecrin / Şadâkat kullara Hâk'dan ulu **lutf ü sa'âdetdir** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3). [lutf ü sa'âdetdir, -dir]

lutf u tebşîriñle: İyiliğın, bağışlamanın müjdesi.

Lutf u tebşîriñle bulurdum merâm / Olur idim devletiñde şad-kâm (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 40). [lutf u tebşîriñle, -iñ, -le]

lutf ü vefâ: İyilik, dostluk ve sevgi.

Sâye-i pâkiñde devlet gördüler / Çünkü sensin menba'n **lutf ü vefâ** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 6). [lutf ü vefâ,]

lutf ü vişâlin: Yardım ve kavuşma.

Hasta-i hicrân etmekde ne hikmet var beni / Derdime dermân kıl **lutf ü vişâlin** ey güzel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 2). [lutf ü vişâlin, -in]

lütfen: Birinden bir şey istenirken nezaket sözü olarak kullanılır.

Rü'yet-i dîdârıñ **lütfen** naşîb et ey güzel / Pâdişâhım kıl meded tırd etme cennetden beni (Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 3). [lütfen,]

lutf-ı hâk: Allah'ın lütfu, yardımı.

Lutf-ı Hâk olsun ümîdiñ mäsivâdañ kıl hâzer / Bâbına eyle tevekkül rahm-ı âsânlık budur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 4). [lutf-ı hâk,]

lutf-ı hâk'la: Allah'ın lütfu. Allah'ın bir şeyi ve durumu yorgunluk ve sıkıntı çektirmeden kullarına ihsan etmesi.

Lutf-ı Hâk'la olarak şâhib-kerâmât ü kemâl / Emri üzre tã'at eden ümmetidir evliyâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 6). [lutf-ı hâk'la, -la]

lutf-ı hudâ: Allah'ın yardımı.

Edelim secde-i şükrânı zihî **lutf-ı Hudâ** / Etdi seccâde-i hağrâ-yı keremle ızhar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 7). [lutf-ı hudâ,]

lutf-ı pîrân: Yaşlıların, büyüklerin yardımı.

Bir Muhammed 'Alî Pâşâ idi ol dünyâda / **Lutf-ı pîrân** anı irşâd ide 'uğbada (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 3). [lutf-ı pîrân,]

lutfuñla: İyilik, yardım, Allah'ın ihsanı.

Refîk et sâlike tevfiķiñi **luţfuñla** ‘aşkıñda / Gam-ı ‘uşşāka rahm eyle himāyet kıl meded Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 4*). [*luţfuñla,]*

lütfuy ile: İyilik, güzellik.

Gehî memnûn **lütfuy ile** gehî maḥzûn hicriyle / Hemîşe arzûsu vuşlat-ı cānān imiş cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 6*). [*lütfuy ile, -u, -yile]*

ma‘būd: Tapılan, ibadet edilen varlık, ilah.

Zikri **ma‘būduñ** sever zikre çalış her añ sen / ‘Aşk ile zikr edenler sāhib-i ‘irfān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 3*). [*ma‘būduñ, -uñ]*

ma‘būd eylediñ: Kayıtsız şartsız kulluk edilmeye layık olan, kendisine ibadet olunan varlık, ilah.

Yok iken eşyâyı mevcūd eylediñ / Zātiñı ekvāna **ma‘būd eylediñ** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 20*). [*ma‘būd eylediñ, -di, -ñ]*

ma‘būd-ı halk u rahīm ü kerīm olan allah: Tapınılan ve yaratılanların koruyucusu, bağışlayıcısı olan Allah.

Eyle murād u maḥsadıma luţfuñu penāh / **Ma‘būd-ı halk u Rahīm ü Kerīm olan Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 2*). [*ma‘būd-ı halk u rahīm ü kerīm olan allah,]*

ma‘būd-ı halk u rahīm ü kerīm olan allah: Tapınılan, yaratılanların koruyucusu ve bağışlayıcısı olan Allah.

Eyle murād u maḥsadıma luţfuñu penāh / **Ma‘būd-ı halk u Rahīm ü Kerīm olan Allah** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 2*). [*ma‘būd-ı halk u rahīm ü kerīm olan allah,]*

mācerā-yı feyz: Bolluk serüveni.

Akar seylāb-ı eşk-i ehl-i vahdet ‘Âdile her dem / Tükenmez **mācerā-yı feyz** ü şevk-i bāde-i tevḥīd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 8*). [*mācerā-yı feyz,]*

ma‘delet-kār: Adaletli.

Ol imām-ı feyz encām-ı celīl / **Ma‘delet-kār** ü sa‘ādet-āsītān (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 80*). [*ma‘delet-kār,]*

ma‘den: Maden, cevherin çıkarıldığı veya bulunduğu yer.

Bir güherdir kim maḥabbet kalb-i ‘āşık **ma‘deni** / Vech-i dilberde olur dilber ki cevherdānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 5*). [*ma‘deni, -i]*

ma‘den: Kaynak, cevher.

Şalāt ile selām et ‘Âdile ümmid-ī rahmetle / Şefā‘at **ma‘denidir** mefḥar-ı kevn ü mekāndır bu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 5*). [*ma‘denidir, -i, -dir]*

ma‘den-i luţf ü himem: İyilik ve yardım kaynağı.

Ḥazret-i Fāruḳ-ı a‘zam sāhib-i ‘adl ü kerem / **Ma‘den-i luţf ü himem** ser-şadr-i eşḥāb-ı vefā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 5*). [*ma‘den-i luţf ü himem,]*

ma‘den-i luţf u saḥāvet: İyilik ve cömertlik kaynağı.

Menba‘-ı cūd u keremsin yā Ḥabīb-i Kibriyā / **Ma‘den-i luţf u saḥāvet** şāh-ı erbāb-ı vefā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 5*). [*ma‘den-i luţf u saḥāvet,]*

māder: Anne.

Hācī Hüşyār Kadın onun **māderi** / Babamızıñ hem ikinci hem-seri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 31*). [*māderi, -i*]

Ben gibi Haq etmesin bir **māderi** / Koymasın sevgili evlāddan geri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 47*). [*māderi, -i*]

Bülbül-i rûh-ı laṭîfî uçdı bağ-ı cennete / **Māder** ile zevcini yandırdı nār-ı fırkate (1285) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 12*). [*māder,]*

Hānedānı **māderi** evlādı efğan eyledi / Hāl-i ehl-i beytini bu ğam perîşan eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 18*). [*māderi, -i*]

Zāt-ı Şiddīka ḥāfīde **māderi** / Nesli her vech ile pāk u pür-kemāl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 51*). [*māderi, -i*]

Māderi batnında āvāzın duyup / Haqq’ā tesbīḥ eyler idi ol aşıl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 65*). [*māderi, -i*]

Māderinden süt daḥı nüş etmeyen / Bir nigārın gerdenin deldi kazā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 33*). [*māderinden, -i, -nden*]

māder-āsā: Anne gibi.

Māder-āsā bakdı şād etdi beni / Cennetü’l-Firdevs olsun medfeni (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 28*). [*māder-āsā,]*

madfen-i pākini: Temiz beden.

‘Ākıbet verdi emānātım göçdü Haqq’a / **Madfen-i pākini** tenvīr ede nūr-ı Qur’ān (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 7, Beyit 6*). [*madfen-i pākini, -i, -ni*]

ma’düm: Yok, var olmayan.

Beni yak ‘aşkına gönlümde olsun māsivā **ma’düm** / Uyansın dilde ğafletten vişālīñ pāyidār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [*ma’düm,]*

ma’düm eyler: Yok etmek.

Yok iken var etdi eşyāyı hemān / Var iken **ma’düm eyler** bī-gümān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 2*). [*ma’düm eyler, -r*]

mağfiret: Allah’ın, kullarının günahlarını bağışlaması, yarlıgaması.

Saña da olsun selām ü rahmetim / **Mağfiretle** berekāt ü ni’metim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 10*). [*mağfiretle, -le*]

mağrūr: Kibirli olmak, kendini beğenmek.

‘İzzet ile şād olma zillet ile hem ḥazīn / İltifāt ile ne **mağrūr** ü ne ğam-efşānı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 4*). [*mağrūr,]*

mağrūr olma: Gururlanmak, kibirlenmek.

Olma mağrūr tül-ı ‘ömre yok bakāsı ḥāşılı / ‘Âdile bul vahdeti çekme cefā vü külfetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 6*). [*mağrūr olma, -ma*]

māh: Ay, kamer // ay yüzlü güzel; sevgili.

Tāmm ol **māhı** gören hürşīdi görmez zerre-veş / Dökdü şebnem gördü rüy-ı Ahmed-i Muḥtār’ı gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 2*). [*māhı, -ı*]

O **māha** hālîmi ‘ârza mecālîm kalmadı aślā / Olup bu ‘Âdile hayrân çeşm-i mestine gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 6*). [*māha, -a*]

Māha nokşân erer ol şeb kim ede teşrîf-i yâr / Nûr-ı vechinden cihāna şu‘le-i ırfân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 3*). [*māha, -a*]

Raḥm edip çeşm-i siyāhile bakarsa ‘aşîka / Seyr-i evc-i ḥüsnü o **māhiñ** dile āsân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 7*). [*māhiñ, -iñ*]

Hālîmiz n’olur o **māh** etmez nigāh / Nār-ı ğamla sînemiz vîrân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 10*). [*māh,]*

O **māhiñ** ‘aşkına nûş eyledim cām-ı mey-i ‘aşkı / Dilimde ‘Âdile nār-ı firāk-ı rüyuna yandım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9*). [*māhiñ, -iñ*]

Tāmm ol **māhi** gören ḥürşîdi görmez zerre-veş / Dökdü şebnem gördü rüy-ı Aḥmed-i Muḥtâr’ı gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [*māhi, -i*]

O **māhiñ** rüyunu bir gece Mecnûn görmüş olsaydı / ‘Aceb Leyla için eder mi idi ol kadar eḡgân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2*). [*māhiñ, -iñ*]

Mekke’de doğdu şa‘adetle o **māh** / Elli üç sāl onda tutdu cāy-ġāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 2*). [*māh,]*

Ḥulku güzel ḥüsnü güzel bir **māh** idi ol nev-civān / Güller gibi açılmadan şoldurdu ruḥsārın ḥazān (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4*). [*māh,]*

māh ü āfītāb: Ay ve güneş.

Bu leṭāfetle sen ey çeşm-i çeraġ-ı dü cihān / Nār-ı ‘aşkıñla tutup yanmaġda **māh ü āfītāb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 3*). [*māh ü āfītāb,]*

māh u mihr ü rûz u şeb: Ay, güneş, gündüz ve gece.

‘Âdile gel ‘ārîf ol seyr et ne ḥalk etmiş Ḥudā / **Māh u mihr ü rûz u şeb** kevn ü felek encüm güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 6*). [*māh u mihr ü rûz u şeb,]*

māh ü sînede: Baġrın, gönlün ayı.

Seniñle göñlünü her demde eyler ḥurrem ü mesrûr / Ki sensin dilde **māh ü sînede** meḥpāre-i ‘aşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 3*). [*māh ü sînede, -de*]

maḥabbet: Sevmek, sevgi, ruhun bir şeye meyli.

Derûnumda ola ol rûtbe ‘aşkıñla **maḥabbet** kim / O cevherle dola bu maḥzen-i ḳalbim meded yā Ḥaḳ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3*). [*maḥabbet,]*

Bunlara etmek **maḥabbet** mü'mine lâzım tamām / ‘Âdile’yi gayrı onlardan ayırma yā Resûl (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 13*). [*maḥabbet,]*

Maḥabbet virdini oġu derûnî nefse yol verme / Recādan ‘Âdile ayrılma yārîñ ḥoş şafāsı var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 8*). [*maḥabbet,]*

Dûr ḳılma mihr u ‘aşk ile **maḥabbetden** beni / Mā-sivādan luṭfile ḳurtar şu miḥnetden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 1*). [*maḥabbetden, -den*]

Ḥoş idi hālîm onuñla baña şefkatli idi / Bir ‘iyāl idi **maḥabbetli** mürüvvetli idi (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 4*). [*maḥabbetli, -li*]

maḥabbet: Aşk, sevgi.

Kimseniñ ermez eli bir gül-i rā‘nâdır ‘aşk / Ol **maḥabbet** dile bir başka hevâdır ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 2*). [*maḥabbet,]*

Ki ‘aşık ile mā‘şuk arasında / İki başdan olasıdır **maḥabbet** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 4*). [*maḥabbet,]*

Ezelde 'Âdile sevdiñ o yâri / Bize Hakk'ın 'atâsıdır **maḥabbet** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 5). [maḥabbet,]

Ḳamu derdin devâsıdır **maḥabbet** / Ki 'aşkın bî-nevâsıdır **maḥabbet** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 1). [maḥabbet,]

Ḳamu derdin devâsıdır **maḥabbet** / Ki 'aşkın bî-nevâsıdır **maḥabbet** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 1). [maḥabbet,]

Cihânda enbiyâ vü evliyânın / Be-gâyet âşinasıdır **maḥabbet** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 2). [maḥabbet,]

Sivâdan geçmiş o maḥbûbu bilmez / Mecâzîniñ hevâsıdır **maḥabbet** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 3). [maḥabbet,]

Ki 'âşık ile mâ'sûk arasında / İki başdan olasıdır **maḥabbet** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 4). [maḥabbet,]

Ezelde 'Âdile sevdiñ o yâri / Bize Hakk'ın 'atâsıdır **maḥabbet** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 5). [maḥabbet,]

Ḳamu derdin devâsıdır **maḥabbet** / Ki 'aşkın bî-nevâsıdır **maḥabbet** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 1). [maḥabbet,]

Ḳamu derdin devâsıdır **maḥabbet** / Ki 'aşkın bî-nevâsıdır **maḥabbet** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 1). [maḥabbet,]

Cihânda enbiyâ vü evliyânın / Be-gâyet âşinasıdır **maḥabbet** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 2). [maḥabbet,]

Sivâdan geçmiş o maḥbûbu bilmez / Mecâzîniñ hevâsıdır **maḥabbet** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 3). [maḥabbet,]

Feyz-i 'aşk ile derunümda **maḥabbet** kaynar / 'Aşk fânûsı fitil aldı yine dilde yanar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 1). [maḥabbet,]

Bir güherdir kim **maḥabbet** kalb-i 'âşık ma'deni / Vech-i dilberde olur dilber ki cevherdânıdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 5). [maḥabbet,]

Bilir vardır ğamı etmez ferahla meyl-i cânâna / **Maḥabbet** iktizâsıdır gönül devrâna incinmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2). [maḥabbet,]

Sevdiğin birbirini göremezler tefriḳa / 'Ayn-ı devletdir **maḥabbet** şüret-i 'izzetdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 5). [maḥabbet,]

Fenârî sînede yak sönmesin kandil-i 'uşşâkıñ / **Maḥabbetle** fitil alsın yanıp nâr-ı dil-i 'âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 4). [maḥabbetle, -le]

Bu günü yarına koyma nûr-ı vaḥdet bul hemân / 'Âdile açıp **maḥabbet** yolların seyrâna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 6). [maḥabbet,]

Bu günü yarına koyma vaḥdetini bul hemân / 'Âdile açıp **maḥabbet** yolların seyrâna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 7). [maḥabbet,]

Maḥabbetle necât bulur dü 'âlemde daḥı rif'at / Olan 'âşık şa'îd olur sa'âdetle sürer devrân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 3). [maḥabbetle, -le]

Derâ-yı nâleden bîdâr olup dil / **Maḥabbet** şem'i yandursun çerâğı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 7). [maḥabbet,]

Maḥabbet rāhmi seyrân ederken / Göründü nûr-ı dîdâr-ı Muḥammed (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 1). [maḥabbet,]

Maḥabbet menba'ı dilde taşıldı / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 12). [maḥabbet,]

Dā'imā ḥakkımıza himmeti olsun ḥâzır / Feyz-i 'aşk ile olup dilde **maḥabbet** zāhir (Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 2, Beyit 20). [maḥabbet,]

maḥabbet etdi: Âşık olmak, sevgi göstermek.

Maḥabbet etdi çu nūr-ı Muḥammed ile zuhūr / Şaçıldı 'āleme ondan tamām pertev-i nūr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 1). [maḥabbet etdi, -di]

maḥabbet eyle: Sevgi beslemek, sevmek.

Eyle 'uzletde maḥabbet vahdeti keşretde hem / Görmek istersen eger cānān rüyün her zamān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 2). [maḥabbet eyle,]

maḥabbet eyledi: Sevgi beslemek, sevmek.

Cemāl-i pākini mir'at-ı dilde seyr eden / **Maḥabbet eyledi** hem şāhid oldu hem meşhūd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 2). [maḥabbet eyledi, -di]

maḥabbet verme: Gönül vermek, bağlanmak, sevgi göstermek.

Maḥabbet verme ceḥd eyle cihāna var iken fırsat / Seni terk etmeden terk et onu hîç çekme sen zahmet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 1). [maḥabbet verme, -me]

maḥabbet-hāne: Aşk muhiti, sevgi makamı.

Cān **maḥabbet-hānesinden** taşra yokdur meyli hîç / Bende-i sultān-ı 'aşkıñ hükm ü fermān gözlerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 2). [maḥabbet-hānesinden, -si, -nden]

maḥal: Yer, mekan.

Gülsitān 'aşk için tūrfе **maḥaldır** şūfī / Āşiyāna eder arz-ı tecellī dildār (Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 2). [maḥaldır, -dir]

maḥal-gāh: Yer, mekan, mevki.

Kābe ḳavseyn **maḥal-gāh** u ev-ednā menzil / Lī-ma' allah mūkāfāt 'aleyhi's-şalavāt (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 2). [maḥal-gāh,]

maḥbūb: Sevilen kimse, sevgili.

Sivādan geçmiş o **maḥbūbu** bilmez / Mecāzīnīñ hevāsıdır maḥabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 3). [maḥbūbu, -u]

'Āşıkān **māḥbūbunuñ** mecbūru dünyādan geçer / Mürğ-ı dil pervāz edip tā 'arş-ı a'lādan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 1). [māḥbūbunuñ, -u, -nuñ]

Her muḥibbī vāşıl-ı cānān eder **maḥbūb** edip / Çünkü rāh-ı vuşlata ḳandīl-i pūr-raḥmetdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 3). [maḥbūb,]

Beni **maḥbūbuñ** 'aşkına ba'īd etme yakınıñdan / Taḥammül edemem ḥālim yaman olur gönül nālān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 5). [maḥbūbuñ, -uñ]

Maḥz-ı luṭf u raḥmet ile ol Ḥudā / Dedi **maḥbūbum** Resūl'üm Muştafā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 8). [maḥbūbum, -um]

Bā-ḥuşūş ol 'abd-i ḥāşī Muştafā / Yā'ni **maḥbūbı** resūl bā-şafā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 7). [maḥbūbı, -ı]

Sevgili **maḥbūbudur** maṭlūbudur / 'Ālemīne raḥmet oldur bī-riyā (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 5). [maḥbūbudur, -u, -dur]

Ḥazret-i şeyḥ Desūḳī ki denir İbrāhīm / 'Āşık-ı tāl'atı **maḥbūb** Ḥudāvend-i 'ālīm (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 21). [maḥbūb,]

maḥbūb-ı ḥudā: Allah'ın sevgilisi.

Levlāk ḥuṭbesiyle oldu saña nidā meded yā Muḥammed / 'Ālem-i Adem yokken olduñ **maḥbūb-ı Ḥudā** meded yā Muḥammed (Âdile Sultan Divanı, Gazel 215, Beyit 1). [maḥbūb-ı ḥudā,]

maḥbûb-ı hudâ: Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed.

İşte ol hırkasını lutf u mürüvvet birle / Baḥş u iḥsân buyurdu oña **maḥbûb-ı Hudâ** (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 12). [maḥbûb-ı hudâ,]

maḥbûb-ı hudâ'sın: Allah'ın sevgilisi.

Sen o **maḥbûb-ı Hudâ'sın** yâ Resûla'llâh meded / Mefḥar-ı her enbiyâsın yâ Resûla'llâh meded (Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 1). [maḥbûb-ı hudâ'sın, -sın]

maḥbûb-ı rabbü'l- 'âlemîn: Âlemlerin rabbinin sevgilisi.

Yâ Muhammed Muṣtafâ **maḥbûb-ı Rabbü'l- 'âlemîn** / Vaşf-ı zâtîndır cihânda rahmeten li'l- 'âlemîn (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 1). [maḥbûb-ı rabbü'l- 'âlemîn,]

mâh-cebîn: Alnı ay gibi olan; temiz, namuslu.

Ṭâl'atin şânî'-i birr nûr-i mücessem yaradıp / Gonca-rû sim-beden şems-liḳâ **mâh-cebîn** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 18). [mâh-cebîn,]

maḥcûb: Utanmış, mahcup olmuş.

Şeyḥ-ı zî-şân ü kerem-pîşe ki bâbında onuñ / Kimse **maḥcûb** degil bendesin etmez taḥcîl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 57). [maḥcûb,]

maḥdûm: Oğul, erkek evlat.

Cigeri pâresi **maḥdûmu** ki Edhem Pâşâ / Görmedi ol daḥı dünyâda şafâ-yı devrân (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 2). [maḥdûmu, -u]

maḥfel: Toplantı yeri, meclis.

Cennete girmek saña âsân mıdır / Kibr ü 'ucb ile tutasın **maḥfeli** (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 6). [maḥfeli,]

maḥfî: Gizli, saklı.

Gayrıdan **maḥfî** kılıp râzı derûnuñ dâ'imâ / Haşbihâl etme amân nâ-dân ile sen ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 5). [maḥfî,]

maḥfûz etdim: Korumak, saklamak.

Âsumân-ı dôstdan tebşîr birle geldi ḥaṭṭ / Sînede **maḥfûz etdim** oldu gönülüm lâle-gün (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 2). [maḥfûz etdim, -di, -m]

mâh-ı 'âlemi: Dünyanın ayı, ay ışığı.

Çekme cihanda mâtemi dilde ḳala 'aşkıñ demi / Bu şeb o **mâh-ı 'âlemi** nûr ile tâbân edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5). [mâh-ı 'âlemi, -i]

mâh-ı 'âşık: Âşığın ayı, ay gibi güzel sevgilisi.

Âftâb-ı tal'atîñ ey **mâh-ı 'âşık** neylesin / Maḳşad ol ḥûrşid-i rûy-ı bî-zevalîñ ey güzel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 3). [mâh-ı 'âşık,]

mâh-ı cânımdın: Ruhun ayı.

Mihr-i ḳalbim **mâh-ı cânımdın** benim / Bâğ-ı 'ömrümde fidânımdın benim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 45). [mâh-ı cânımdın, -ım, -dı, -n]

māh-ı dü-cihān: Dünya ve ahiretin ayı.

Yār-ı gār ile yola oldu revān / Şanki bir ahterle **māh-ı dü-cihān** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 5). [māh-ı dü-cihān,]

māh-ı hüsnüñ: Güzellik ayı; sevgilinin aya benzeyen güzelliği.

Görünce **māh-ı hüsnüñ** ihtiyārım kalmadı gitdi / Hayāl-i 'aşkile 'aqlım perīşān eyledi gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 1). [māh-ı hüsnüñ,]

māh-ı münir-i mes'adet: Mutluluğun parlak güneşi.

Şems-i Sivası o hürşid-ı sipihr-i mā'rifet / Nūr-ı eflāk-i kerem **māh-ı münir-i mes'adet** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 14). [māh-ı münir-i mes'adet,]

māh-ı nevī: Yeni ay.

Çün o hürşid-i kerāmāt-nümā-yı dehrin / Evc-i 'uşşāka hilāl kaşı olup **māh-ı nevī** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 13). [māh-ı nevī,]

māh-ı rahmet: Merhametin, esirgemenin, acımanın, şefkatin ayı.

Mihr-i kudretidir cemāliñ **māh-ı rahmet** gül yüzüñ / Cism-i pākiñ cevher-i cān ü sa'adet meded yā Muhammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 5). [māh-ı rahmet,]

māh-ı rahşān: Parlak ay.

Şems-i tābān gibi nūr-ı kerāmātı 'ayān / **Māh-ı rahşān** gibi luṭf ü 'ināyātı tamām (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 28). [māh-ı rahşān,]

māh-ı rebī 'u'l-evvelin: Rebiülevvel ayı; Hicri takvime göre yılın üçüncü ayıdır. "Rebi" kelimesi, Arapça'da "bahar" anlamına gelir. Buna göre, "Rebiülevvel" ayının kelime anlamı "evvelki bahar" şeklindedir. Hz. Muhammed bu ayda doğmuştur.

On ikinci leyli bu **māh-ı Rebi 'u'l-evvelin** / 'Ayn-ı rahmet doğduñ ey şems-i münevver bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 3). [māh-ı rebī 'u'l-evvelin,]

māh-ı şakk vü āfitābı eyledin maḥcüb: Ayı ikiye ayırdın ve güneşi utandırdın, örttün.

Felekde **māh-ı şakk vü āfitābı eyledin maḥcüb** / 'Aceb bir bārika nūr-ı cemāl-i pākiñe maḥşuş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5). [māh-ı şakk vü āfitābı eyledin maḥcüb,]

māh-ı tābānım: Parlak ay, dolunay; sevgilinin ışıık saçan güzel yüzü.

Ziyāsından görünce bildim ol şems-i dil-ārāy / Sīne zülfünü örtmüş rüyuna ol **māh-ı tābānım** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4). [māh-ı tābānım, -ım]

māh-ı tābānım: Parlak ay; dolunay.

Ol cemāliñ şu'lesin kim görse elbet mest olur / Burc-ı sīnemde doğunca **māh-ı tābānım** benim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 6). [māh-ı tābānım, -ım]

māh-ı ümmidim: Ümit ayı.

Fırkat ü 'aşkıñla sūzān olmadı mecnūn-ı dil / Etmedi hayfā tūlū'ı **māh-ı ümmidim** bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 2). [māh-ı ümmidim, -im]

māh-ı tāb: Ay ışığı; dolunay.

Māhītāb āyinedār olmuş gezer dergāhını / Ay başında resm-i ebrū-yı hilālīndir gāraẓ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 2*). [*māhītāb,]*

māhiyet: Nitelik, öz, esas.

Kim demiş **māhiyetini** bilmeden / ‘Ālemi hūrşīd-i raḥşān eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 3*). [*māhiyetini, -i, -ni]*

māhiyet-i ‘aşk: Aşkın özü, niteliği.

Getirir hāl-i mecāziden ḥaḳīkat yoluna / Tā’ir-i ḳurb-ı ilāhīdir o **māhiyet-i ‘aşk** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 5*). [*māhiyet-i ‘aşk,]*

māhiyyet: Bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.

Kim demiş **māhiyyetini** bilmeden / ‘Ālemi hūrşīd ü meh raḥşān eder (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 3*). [*māhiyyetini, -i, -ni]*

mahlūk: Halk olunmuş, yaratılmış.

Hîç **mahlūkda** yok ḳudret-i icād-ı umūr / Her ne olsa eṣer-i ḳudret-i Mevlā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 3*). [*mahlūkda, -da]*

maḥmūd: Hz. Muhammed’in isimlerinden biri olup "övlümüş, methedilmiş" anlamına gelmektedir.

O māl-pāre-i burc-ı risāletih ismi / Muḥammed Aḥmed ü Muḥtār u Muṣṭafā **Maḥmūd** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 7*). [*maḥmūd,]*

maḥmūd celāleddin: Mahmud Celaleddin.

Pek genç iken etdi vefāt **Maḥmūd Celāleddin** āh / Mātem tūarsa kā’ināt şāyestedir bī-iṣṭibāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 3*). [*maḥmūd celāleddin,]*

Pek genç iken etdi vefāt **Maḥmūd Celāleddin** āh / Mātem tūarsa kā’ināt şāyestedir bī-iṣṭibāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 6*). [*maḥmūd celāleddin,]*

Pek genç iken etdi vefāt **Maḥmūd Celāleddin** āh / Mātem tūarsa kā’ināt şāyestedir bī-iṣṭibāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 9*). [*maḥmūd celāleddin,]*

Pek genç iken etdi vefāt **Maḥmūd Celāleddin** āh / Mātem tūarsa kā’ināt şāyestedir bī-iṣṭibāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 12*). [*maḥmūd celāleddin,]*

maḥmūd ḥān: 2. Mahmut; Osmanlı Devleti'nin otuzuncu padişahı.

İşbu ḥāle vālidim **Maḥmūd Ḥān** / Dedi yandı Mirimāh’ım cism ü cān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 39*). [*maḥmūd ḥān,]*

Çünkü gitdi vālidim **Maḥmūd Ḥān** / Baña zindān oldu dünyā bī-gümān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 69*). [*maḥmūd ḥān,]*

Ḥastalandı ol peder **Maḥmūd Ḥān** / Düşdü ye’sü’l-ḥayrete ‘ālem hemān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 89*). [*maḥmūd ḥān,]*

Göçdü Ḥaḳḳ’a ‘ākıbet **Maḥmūd Ḥān** / Oldu Ḥān ‘Abdūlmecīd şāh-ı cihān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 95*). [*maḥmūd ḥān,]*

Öyle me’yūsum ki mişlim görmemiştir bu cihān / Vālidem cānım idi hem vālidim **Maḥmūd Ḥān** (1255) (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 1*). [*maḥmūd ḥān,]*

Şāh-ı ‘ālem meḫar-i ‘Osmāniyān / Vālidim cennet-mekān **Maḥmūd Ḥān** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 1*). [*maḥmūd ḥān,]*

Onu da **Maḥmūd Ḥān** etdi ‘aṭā / Bende-i ḥāşī Sa’īd Pāşā’ya tā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 32*). [*maḥmūd ḥān,]*

māh-pāre-i burc-ı risāletīn ismi: *Elçilik, resullük kulesinin ay parçası gibi güzel ve parlak şöreti.*

O **māh-pāre-i burc-ı risāletīn ismi** / Muhammed Ahmed ü Muhtâr u Muştafâ Maḥmūd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 7*). [*māh-pāre-i burc-ı risāletīn ismi,]*

māh-peyker: *Yüzü ay gibi parlak ve güzel olan, ay yüzü.*

Meh cemālî ‘ālemi rūşen cihānı mest eder / Mislî yok ol **māh-peyker** ya ‘nî bir dāne gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 3*). [*māh-peyker,]*

İşte eñ evvel Ḥudā tevķit edip de ‘aşrını / Nūr-ı zātından yaratmışdır o **māh-peykeri** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 10*). [*māh-peykeri, -i]*

mahrem: *Gizli, saklı.*

Sırr-ı ‘aşkıñ **maḥremi** Zāt-ı Ḥudā’nıñ ‘ārifi / İftihār-ı ‘āşıkān-ı evliyādır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 3*). [*maḥremi, -i]*

Zebān-ı hāl eder tağyîr ederse āyet-i ‘aşkı / Ne güş u hüş olur **maḥrem** ne bir ḥarfın ḥatā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 5*). [*maḥrem,]*

mahrem: *Dost, sırdaş.*

Ey cān gelip bu gülşene **maḥrem** ol anda sırlara / Dilde sürür ü neş’e-i ülfet zuhūr etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 4*). [*maḥrem,]*

O şühı vaşf edenlerdir bilen kâtib değil vākıf / Harem sırrın yine **maḥrem** bilir ḥacib riya söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8*). [*maḥrem,]*

Hîç ne bir hem-dem ne bir **maḥrem** ne bir yarı gerek / ‘Aşk ile hemrāh olanıñ ḥatırı şādān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 4*). [*maḥrem,]*

‘Aşıkānıñ belki bi’z-zāt Kibriyā’dır **maḥremi** / Sırrı mā’lūm olmayan bir perde-i ḥikmetdir ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 6*). [*maḥremi, -i]*

Derd-i kalbiñ **maḥremidir** nūr-ı şevk-efzā-yı ‘aşk / ‘Arz-ı ruḥsār eyleseydi bir şabāḥ ol āftāb (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 20*). [*maḥremidir, -i, -dir]*

mahrem: *Başkalarından saklanan, başkaları tarafından görülmesi, bilinmesi, duyulması istenmeyen, gizli.*

Seferde mülk-i dilde şāh-ı ‘aşkıñ yarı olmuştur / Meger bezm-i vişālîñ **maḥremi** hem ḥāşılıdır mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 7*). [*maḥremi, -i]*

Ger cefā ger cevır her ne çekse rāzıdır yine / Ol ğumūm-ı ‘āşıkıñ bād-ı şeherdır **maḥremi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 6*). [*maḥremi, -i]*

mahremāne: *Başkalarından saklanan, başkaları tarafından görülmesi, bilinmesi, duyulması istenmeyen, gizli.*

Maḥremāne bezm-i ḥāşū’l-ḥās olan onlardır hep / İçdiler cām-ı hüviyyetden şarāb-ı kevşeri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 4*). [*maḥremāne,]*

mahrem-i esrārı: *Sırların gizliliği.*

Maḥrem-i esrārı eyler ‘Âdile elbet seni / Ḥānķāh-ı mürşide gel tālîb-i iḥsānı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 6*). [*maḥrem-i esrārı, -ı]*

mahrem-i esrār-ı cān: *Gönül sırlarının gizliliği.*

‘Aşkdır dü ‘ālem içre cānı yāra vaşl eden / ‘Aşkdır dā’im olan hem **maḥrem-i esrār-ı cān** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 3*). [*maḥrem-i esrār-ı cān,]*

maḥrem-i ḥalvet-serāy-ı enbiyā: Peygamberlerin تنها sarayının gizi.

Bezl-i cān eyler şafā-yı vuşlat-ı cānān-için / **Maḥrem-i ḥalvet-serāy-ı enbiyā** ya 'nī gōñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 5*). [*maḥrem-i ḥalvet-serāy-ı enbiyā,]*

maḥrem-i 'irfāndır: Manevi ve ruhi tecrübelerle ulaşılan bilgiye yakınlık, ulaşma.

Eylemez esrārını ifşā bilir bī-gāneyi / Eyler irşād onu kim ol **maḥrem-i 'irfāndır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 7*). [*maḥrem-i 'irfāndır, -dır]*

maḥrem-i perde vü rāyāt: Sancakların gizli örtüsü.

Rāh-ı ma'şūk açılıp buldu cemāl-i Yezdān / **Maḥrem-i perde vü rāyāt** 'aleyhi's-şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 4*). [*maḥrem-i perde vü rāyāt,]*

maḥrem-i rāzi: Kendisine sır söylenen, sır ortağı, sırdaş.

Maḥrem-i rāzi Nebī nā'il-i 'ilm-i ledñi / Mazhar-ı feyz-i Hudā Ḥazret-i 'Abdū'l-kādir (*Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 3*). [*maḥrem-i rāzi, -i]*

maḥrūm kalmaz: Bir şeyden nasibini alamamak, istediğini elde edememek, yoksun kalmak.

Fedā-yı cān eden dīn uğruna **maḥrūm kalmaz** hīç / Gazāda hem firāşında vefāt etse şehādetdir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 7*). [*maḥrūm kalmaz, -maz]*

maḥşer yerinde: Kıyamet günü ölümlerin dirilip toplanacakları yer.

Ola **maḥşer yerinde** 'Ādile'niñ / Refīki 'aşk u iḥsānıñ mu'ini (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 9*). [*maḥşer yerinde, -nde]*

maḥşer-i dünyā: Dünyanın maḥşeri, kıyamet günü.

Nā-gehān bir ḥāl oldu **maḥşer-i dünyā** gibi / Düşdü al kanlar içine gonca-i ḥamrā gibi (1293) (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 16*). [*maḥşer-i dünyā,]*

maḥşūs: Yalnız bir kimse, bir nesne veya bir yere ait olan, başkasında bulunmayan, hususilemiş, has, özgü.

Ezel āyīne-i Ḥaḳ cevher-i dīdārına **maḥşūs** / Eyā meh-rū bu pertev ol gül-i ruḥsarıña **maḥşūs** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1*). [*maḥşūs,]*

Şeh-i yektā-yı mihr-i burc-ı devlet āfitāb-ı cān / Vişāl-i ḳurb-ı Ḥaḳ luṭf u kerem-girdārına **maḥşūs** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 2*). [*maḥşūs,]*

Rumūzāt-ı ma'ārif zāt-ı pākiñle olur kā'im / Ezelden ḥükm-i 'irfān himmet-i esrārına **maḥşūs** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3*). [*maḥşūs,]*

Vücūdun şaldı çünkü mümkünāta pertev-i nūr / O şu'le āfitāb-ı ḥüsn-i pür-envārına **maḥşūs** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4*). [*maḥşūs,]*

Felekde māhı şakḳ vü āfitābı eyledin maḥcūb / 'Aceb bir bāriḳa nūr-ı cemāl-i pākiñe **maḥşūs** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5*). [*maḥşūs,]*

Ziyā-yı rüyūña tāb-āver olmaz āfitāb olsa / Tecellī-i Hudā ancak seniñ envārına **maḥşūs** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [*maḥşūs,]*

Gülistān içre güller gonca rüyūñ bülbülü olmuş / Nihālīñ gıbtası ol kāmēt ü refitārına **maḥşūs** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [*maḥşūs,]*

Ṭabīb-i cānsın 'aşk ḥastasına eyleyen dermān / Şifā-yı 'Ādile fermānına iş'ārına **maḥşūs** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 8*). [*maḥşūs,]*

Ezel āyīne-i Hāk cevher-i dīdārına **maḥşūş** / Eyā meh-rū bu pertev ol gül-i ruḥsarıña **maḥşūş**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1*). [*maḥşūş,]*

Şeh-i yektā-yı mihr-i burc-ı devlet āfitāb-ı cān / Vişāl-i kurb-ı Hāk luṭf u kerem-girdārına **maḥşūş**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 2*). [*maḥşūş,]*

Rumūzāt-ı ma‘ārif zāt-ı pākiñle olur kā‘im / Ezelden hükmi-‘irfān himmet-i esrārına **maḥşūş**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3*). [*maḥşūş,]*

Vücūdūñ şaldı çünki mümkünāta pertev-i nūr / O şu‘le āfitāb-ı ḥüsn-i pür-envārına **maḥşūş**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4*). [*maḥşūş,]*

Felekde māhı şakḳ vü āfitābı eyledin maḥcüb / ‘Aceb bir bāriḳa nūr-ı cemāl-i pākiñe **maḥşūş**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5*). [*maḥşūş,]*

Ziyā-yı rüyūña tāb-āver olmaz āfitāb olsa / Tecellī-i Ḥudā ancak seniñ envārına **maḥşūş** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [*maḥşūş,]*

Gülistān içre güller gonca rüyūñ bülbülü olmuş / Nihālīñ gıbtası ol kāmēt ü reftārına **maḥşūş**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [*maḥşūş,]*

Tabīb-i cānsın ‘aşḳ hastasına eyleyen dermān / Şifā-yı ‘Âdile fermānına iş‘ārına **maḥşūş** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 8*). [*maḥşūş,]*

Varlğıñ varlık saña **maḥşūş** beḳā / Var eden eşyāyı sensin dā‘imā (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 3*). [*maḥşūş,]*

Ya‘ni ey vāḥid olan zāt-ı Ḥudā / Hep saña **maḥşūş** ‘ibādāt ü şenā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 5*). [*maḥşūş,]*

Varlğıñ varlık saña **maḥşūş** beḳā / Var eden eşyāyı sensin dā‘imā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 3*). [*maḥşūş,]*

māh-tāb: Dolunay; ay ışığı, ayın parlaklığı.

Hasretiñle koydu āḥım zulmet içre ‘ālemi / Tal‘atıñla ḳaḅı bezmi **māh-tāb** etdiñ bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3*). [*māh-tāb,]*

Çıkdı seyrāna o dilber bu gece çün **māh-tāb** / Āsumān-ı ‘ālem-i bālāda doğdu āfitāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [*māh-tāb,]*

Ḥvāb ü rāḥat olursa māye-i rūḥ / Leb-i deryāda **māh-tāba** verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 6*). [*māh-tāba, -a]*

Ṭutdu envārı cihānı **māh-tāb** etdi derūn / Dōst iḳlīmi ḍonatdı lāle sūnbül bağları (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 2*). [*māh-tāb,]*

māhtāb: Dolunay; ay ışığı, ayın parlaklığı.

Yan cemālī ‘aşḳına ol **māhtābıñ** her gece / Ol tecellī şem‘ine sūzān olup pervāne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 3*). [*māhtābıñ, -ıñ]*

māhtāb-āsā: Ay ışığı gibi.

Māhtāb-āsā cihāna tal‘atıñla oldu hep / Nūr-ı vechiñ pertev-endāz semāvāt ü zemīn (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 2*). [*māhtāb-āsā,]*

māh-tāb-ı ḥüsnü: Güzelliğin dolunayı, güzelliğin ay ışığı.

Görünce **māh-tāb-ı ḥüsnü** rüşen oldu dil-ḥānem / Bu rü‘yāñıñ ‘aceb ta‘bīri yok mu ḥayrete ḍaldım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2*). [*māh-tāb-ı ḥüsnü, -ü]*

māhtāb-ı nūra: Ay ışığı.

Baḥr-i ‘aşḳa geceler dall eyleyip maḥv-ı vücūd / **Māhtāb-ı nūra** gel şevḳ ile ‘aşḳ geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 6*). [*māhtāb-ı nūra, -a]*

māhtāb-ı şeb: *Gecenin dolunayı.*

Çü **māhtāb-ı şeb** eyler şerāb-ı ‘aşk zühür / Bu hākī cisme nazar kıl leb-ā-leb olmuş nūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 1*). [*māhtāb-ı şeb,]*

maḥv edip: *Yok etmek.*

Seni irşād eden ol pīr-i ‘aşkı ğaflet etme bul / Vücūduñ **maḥv edip** al baḥr-ı ‘aşka ‘Ādile sen gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 5*). [*maḥv edip,]*

Seyyī’atı **maḥv edip** cüz’i sevāb / Raḥmetiñdir ‘āleme Tūbā me’āb (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 15*). [*maḥv edip, -ip]*

maḥv edip: *Mahvetmek, yok etmek.*

Gel benimle yak vücūduñ **maḥv edip** cān ü teni / Ārzū-yı vuşlat edip bulmak istersen beni (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 5*). [*maḥv edip, -ip]*

maḥv et: *Mahvetmek, yok etmek.*

Seni zikr eyleyem her dem dil āġāh ola bu zevke / Vücūduñ zulmünü **maḥv et** derūnum şu‘le-dār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2*). [*maḥv et,]*

Tā olub ehl-i diliñ efzūn kemāl-i himmeti / Āsitānında çalış **maḥv et** özün ḥayrān ol (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 2*). [*maḥv et,]*

maḥv eyle: *Ortadan kaldırmak, yok etmek.*

Beni pervāne-i şem‘-i ma‘ārif kıl da **maḥv eyle** / Cemālin çeşm-i cānı ede rüşen kıl meded yā Ḥaḳ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 5*). [*maḥv eyle,]*

maḥv eyler: *Ortadan kaldırmak, yok etmek.*

Saḥa ümmetligim ‘işıyanımı elbette **maḥv eyler** / Saḥāvetdir samāḥatdır niyāzım Ehl-i Beytiñden (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 3*). [*maḥv eyler, -r]*

maḥv eyleyip: *Ortadan kaldırmak, yok etmek.*

Geçirdi naḳş-ı ġayri sīneden **maḥv eyleyip** gitdi / Perīşān eyledi ‘aşk ile yakdı göñlümü gitdi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 5*). [*maḥv eyleyip, -y, -ip]*

Gayrınıñ naḳşını **maḥv eyleyip** ‘aşka ḥayrān / Coşup ‘aşkıñ ile buḥrān olan göñlümdür (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 3*). [*maḥv eyleyip, -y, -ip]*

Muḥammed ‘aşkına **maḥv eyleyip** hep cürm ü ‘işıyanın / Kemāl-i raḥmetiñle ‘Ādile şādān ola yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 10*). [*maḥv eyleyip, -yip]*

maḥv olmaz: *Yol olmak.*

Ger iḥsānıñla **maḥv olmaz** ise bu defter-i cürmüm / Füyüzātıñ erişmezse baña rāḥat mı var yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3*). [*maḥv olmaz, -maz]*

maḥv olunca: *Yok olmak, ortadan kalkmak; kötü duruma düşmek, perişan olmak.*

Sūzān-ı nār-ı ‘aşk ol tā **maḥv olunca** ‘aşıḳ / ‘Ādile hākī cismiñ tā ‘ayn-ı rūḥ olunca (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 6*). [*maḥv olunca, -unca]*

maḥv olup: *Yol olmak.*

Āfitāb-ı ‘aşkıña yanmazsa cism-i nā-tüvān / Zerre zerre **maḥv olup** şems-i cihān ağlar baña (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 8*). [*maḥv olup, -up]*

maḥv olur: Yok olmak.

Şaklar ‘aşık sīnede cān gibi nām-ı dilberi / İsm-i mā‘şūk yād olursa **maḥv olur** cān ü tenim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 5). [maḥv olur, -ur]

maḥv olur: Yok olmak, ortadan kalkmak; kötü duruma düşmek, perişan olmak.

Hazret-i Mevlā-yı tevḥīd et bulup bir dānelik / Hāḫ Muḥammed dediñ ise **maḥv olur** efsānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1). [maḥv olur, -ur]

maḥv ü hebā oldular: Ortadan kalkmak ve yok olmak.

Gülşen-i dünyāya açılmışdı bunlar gül gibi / Oldular ammā ḥazān-ı mevtille maḥv ü hebā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 3). [maḥv ü hebā oldular, -du, -lar]

maḥv u hebā olmaya: Ortadan kalkmak ve yok olmak.

Neyleyem bu cānı rāḥ-ı ‘aşkda olmaz fedā / Neyleyem bu cismi yanıp olmaya maḥv u hebā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 1). [maḥv u hebā olmaya, -ma, -y, -a]

maḥv ü hebā olur: Ortadan kalkmak ve yok olmak.

Şatma zu‘munca reşādet ḳuṭb şanma kendiñi / Tā‘atıñ taḳlīddir cümle olur maḥv ü hebā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4). [maḥv ü hebā olur, -ur]

maḥv u tebāḥ etdi: Yıkmak ve yok etmek.

Kalmışdı bir şehzādesi mānende-i ḥūrşīd ü māḥ / Etdi ecel de ‘ākıbet ol goncayı maḥv u tebāḥ (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 2). [maḥv u tebāḥ etdi, -di]

māh-veş: Ay gibi.

Bir anadan doğdu bunlar **māh-veş** / İkisi de ‘āleme ay ü güneş (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 58). [māh-veş,]

maḥv-ı vüçūd: Varlığını yok etme.

Baḥr-i ‘aşka geceler dall eyleyip **maḥv-ı vüçūd** / Māhtāb-ı nūra gel şevḳ ile ‘aşık geceler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 6). [maḥv-ı vüçūd,]

maḥv-ı vüçūd eder: Varlığını yok etme.

Gönül odur ki mey-i ‘aşkı nūş edince hemān / Mişāl-i cūr‘a-i cāmı eder o maḥv-ı vüçūd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 5). [maḥv-ı vüçūd eder,]

maḥv-ı vüçūd et: Benliğinden sıyrılmak, kurtulmak.

‘Âdile **maḥv-ı vüçūd et** menzil-i vaḥdetde kim / Terk-i keşret eyleyen lā’yı ḳor illā‘da arar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 7). [maḥv-ı vüçūd et,]

maḥzā: Yalnız, ancak, sadece, sırf.

Pek güzel cān idi cān eyledi cānāna fedā / Baña hem-ḥāl idi ḥālın bilir idim **maḥzā** (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 10). [maḥzā,]

maḥzā: Halis, katkısız, saf.

Onuñdur bezm-i bākī ‘ayş-i bākī ḳudret-i bākī / Gehī muṭṭrib gehī sākī olur bir sırrıdır **maḥzā** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 5). [maḥzā,]

Ḳanı emrini yürüten şāhib-i tāc ü maḳām / Almadı kimse murādın çekdi **maḥzā** miḥnetiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 3*). [*maḥzā,]*

İltifātıñdı baña **maḥzā** kerem / Sāye-i ‘adlinde çekmezdim elem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 39*). [*maḥzā,]*

mahzen: *Hazine.*

Efkārı ko dil **maḥzenini** feyz ile dōldur / Mir’āt-ı şafā kıl onu rūhuñ görölünce (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 3*). [*maḥzenini, -i, -ni]*

mahzen-i kalbim: *Kalp hazinesi.*

Derūnumda ola ol rūtbe ‘aşkıñla maḥabbet kim / O cevherle dola bu **maḥzen-i kalbim** meded yā Ḥaḳ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3*). [*maḥzen-i kalbim,]*

maḥz-ı devlet: *Mutluluğun safı, halisi.*

Nutḳı şīrīn **maḥz-ı devlet** / Bülbül-şifāt gonca-meşīl (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 2*). [*maḥz-ı devlet,]*

maḥz-ı lutf u rahmet: *Esirgeme ve bağıslamanın aslı.*

Maḥz-ı lutf u rahmet ile ol Ḥudā / Dedi maḥbūbum Resūl’üm Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 8*). [*maḥz-ı lutf u rahmet,]*

maḥz-ı necāt: *Kurtuluşun hası, saf kurtuluş.*

Dü cihānda bā‘iṣ-i rif’atdır hem **maḥz-ı necāt** / Mūcib-i feyz u sa‘ādet başḳa bir kuvvetdir ‘aşḳ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 4*). [*maḥz-ı necāt,]*

maḥzūn: *Üzüntülü, kederli, hüznü.*

‘Ādile **maḥzūndur** hāline ‘arz edemez / Derdine dermān ol amān Allah meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 5*). [*maḥzūndur, -dur]*

Ḳalb-i vīrān zār u nālān sīne çākdır ‘Ādile / Bir tecellī ile **maḥzūn** ḳalbini ḳıl rūšenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 8*). [*maḥzūn,]*

‘Ādile **maḥzūndur** hāline ‘arz edemez / Derdine dermān ol amān Allah meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5*). [*maḥzūndur, -dur]*

Gehī memnūn lūtfuy ile gehī **maḥzūn** hicriyle / Hemīşe ārzūsu vuşlat-ı cānān imiş cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 6*). [*maḥzūn,]*

Ḳalbi **maḥzūn** bağır pūr-ḥūn eşki gülgūn neylesin / Dil giriftār-ı maḥabbet olalı ḥayrāndır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 6*). [*maḥzūn,]*

Yine **maḥzūn** göñlümüñ bir şevḳı var / Çūñki ‘ālī-himmete bir yolu var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 1*). [*maḥzūn,]*

Derd-i hicrān ile giryān bu çeşm-i pūrḥūn / Cān olup nāle vü feryād ile dā’im **maḥzūn** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 1*). [*maḥzūn,]*

Gam-ı ‘aşḳ ile **maḥzūn** ḳulları bil ‘Ādile ‘ālī / Ḥulūs-kārān sözün gūş etmeye bāḳī i’tilādan geç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 8*). [*maḥzūn,]*

Cennetü’l-Firdevs içre bunlar etdikçe şafā / ‘Ādile **maḥzūna** da şabr-ı cemīl eyle ‘atā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 22*). [*maḥzūna, -a]*

maḥzūn eyleme: *Birini hüznlendirmek, üzmek.*

Ḥāzır eyvallāh ḳatār ile bize miḥnet-i ezel / Eyleme maḥzūn bu yüzden ḳalbimi şād et şehā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 4*). [*maḥzūn eyleme, -me]*

mahzûn eylemekde: Birini hüzünlendirmek, üzme.

Et nazar bu ƙalb-i mecrûha hemîşe fırkatıñ / Hem dil-i virânı **maḥzûn eylemekde** ḥasretiñ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 9). [maḥzûn eylemekde, -mek, -de]

mahzûn-ı dil: Hüzünlü kalp.

Erişdi sem‘-i cânıma bezme dediler dâhil ol / **Maḥzûn-ı dil** ğâm-gîn iken kesb-i ḥubûr etdi bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 2). [maḥzûn-ı dil,]

mā'il: İstekli, hevesli, düşkün.

Hem etdiñ nûr-ı ‘aşkıñla cihānı mazhar-ı dîdār / Seniñ her cân ü dil tab‘ ile **mā'il** nûruña yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 3). [mā'il,]

mā'il: İstekli, hevesli, düşkün.

Ḥüsnü ḥulku veş cemil ü pek güzel idi kızım / Ḥayra **mā'il** merḥametli bî-bedel idi kızım (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 10). [mā'il,]

mā'il oldu: Hevesli, istekli, düşkün olmak.

Cihāna tā ezelden **mā'il oldu** nefs-i insānî / Onuñ hep hilesin bilmektedir insānıñ ‘irfānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 1). [mā'il oldu, -du]

makāl: Sözler.

Midḥat-ı ŝānını tā‘dāda degilsin kâdir / ‘Âdile eyleme tatvîl **makālî** da‘vâ (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 14). [makālî, -i]

makām: Mekan, yer.

Nice ḥasta olmaz ol mā‘şum-ı pāk / Ḥānedānı tuta ḥun içre **makām** (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 38). [makām,]

makāmât: Makamlar, mevkiler.

Rütbesi efḍal u hālâtı mükemmel ğāyet / Qadri ‘ālî şerefi sāmî **makāmâtı** ‘āzîm (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 22). [makāmâtı, -ı]

makām-ı beyt-i ‘ulyādan: Çok yüce evin, meskenin yeri.

Nefsini bilen erermiş bir tükenmez devlete / Ḥürmet-i Mekke **makām-ı beyt-i ‘ulyādan** ğaraḥ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 6). [makām-ı beyt-i ‘ulyādan, -dan]

makām-ı devleti: Yüceliğin, ululuğun, mutluluğun mevkisi.

Ḥazret-i seyyid Nizāmu’d-dîn pāk-i Ḥalvetî / Rütbe-i feyz ü kerāmetdir **makām-ı devleti** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 3). [makām-ı devleti, -i]

makām-ı dil-güşā: Gönül açan, ferahlık veren yer.

Bulsa ey cân ḥāne-i dil ḥāŝ-ı vaḥdetden şeref / Olur elbet cennet-āsā bir **makām-ı dil-güşā** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 4). [makām-ı dil-güşā,]

makām-ı evc‘de: Klasik Türk müziğinde bir tür birleşik makam, eviç makamı.

Râst’dır Sûz-ı dilārā‘ya **makām-ı Evc‘de** / Ol zehî minnet zehî ḥikmet beyāndır müsikî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 5). [makām-ı evc‘de, -de]

makām-ı pāk: Temiz, seçkin, kutsal yer.

Niçin olmaz cemî' yerden eşref ol **maḳām-ı pāk** / Tūran onda Muḥammed Muṣṭafā'dır pūr-vefā
gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 5*). [*maḳām-ı pāk,]*

maḳām-ı vahy-ı mevlā'dır: *Allah'ın ilahi haberlerinin yeri, mekânı.*

Medīne menba'-ı feyz u **maḳām-ı vahy-ı Mevlā'dır** / Ḥaḳīkat Ka'be'sin onda ṭavāf ister şehā
gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 4*). [*maḳām-ı vahy-ı mevlā'dır, -dır]*

maḳām-ı vaşla: *Kavuşma yeri.*

Maḳām-ı vaşla eriş ḳalma pek de semt-i ḡafletde / Eden zāt ile ittişāl bulur dā'im beḳā-yı mey
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 9*). [*maḳām-ı vaşla,]*

maḳbūl: *Beğenilen, kabul gören, hoş giden, hoş.*

Bī-maḥabbet ehl-i zāhir ḳulluḡu **maḳbūl** degil / Kim 'ibādet içre ḡāyet mu'teber ṭā'atdır 'aşḳ
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 2*). [*maḳbūl,]*

Söyleyen ihlās ile bir kerre yā Rabbe'r-raḥīm / Nāle vü feryādını **maḳbūl** eyler ol 'azīm (*Ādile
Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 1*). [*maḳbūl,]*

maḳbūl degil: *Kabul olmayan, onaylanmayan.*

Saḡa 'aşḳ olmayan Ḥaḳ ḳulluḡu **maḳbūl degil** / Sen gibi sultāna kemter 'Ādile ḳurbān olur
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 10*). [*maḳbūl degil,]*

maḳbūle melek: *Reddedilmeyen güzel yüzlü, iyi huylu.*

Anaları ismi de Fūrs-i Felek / Pederim merḡūm **Maḳbūle Melek** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4,
Beyit 59*). [*maḳbūle melek,]*

maḳbūl-ı dergāh-ı ḥudādır: *Allah'ın yüce katında hoş giden, kabul edilen.*

Sözün **maḳbūl-ı dergāh-ı Ḥudādır** ulu sultānım / Ḳapıında 'Ādile kemter gedādır yā Resūla'llah
(*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 4*). [*maḳbūl-ı dergāh-ı ḥudādır, -dır]*

maḳdem: *Ayak basma, gelme, geliş.*

Ol mübārek **maḳdemiñ** kıldı müşeref ḡānemi / Oldı dermān ḡāk-ı pāyın çāresiz derde hemān
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 7*). [*maḳdemiñ, -iñ]*

Neşr-i feyz u ḡikmet-i feyyāz-ı mutlak eyleyip / **Maḳdemiñdir** kā'ināta şevḳ u meḡḡar bu gece
(*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 4*). [*maḳdemiñdir, -iñ, -dir]*

maḳdem-i eyyām-ı bahār: *Bahar zamanının gelişi.*

Cān verir şevḳle gül müjdesini 'üşşāḳa / 'Āleme feyz şalıp **maḳdem-i eyyām-ı bahār** (*Ādile
Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 6*). [*maḳdem-i eyyām-ı bahār,]*

maḳhūr: *Kahrolunmuş, helak edilmiş.*

Edip kāfirleri **maḳhūr** livā-yı pāk idür manşūr / Müselmānlar olup mesrūr Ebā Eyyūbe'l-Enşārī
(*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 4*). [*maḳhūr,]*

maḳsad: *Maksat, amaç, niyet, istek.*

Maḳsadiñ Ḥaḳ ise 'aşḳ ḡayrıdan ḡiç çekme ḡam / Çün bilir ḡāl-i derūnuñ yār seniñledir göñül
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 4*). [*maḳsadiñ, -iñ]*

Bihışt'den **maḳsad** cemāl-i bā-kemāl iñdir hemān / Ka'be-i 'ulyādır ancaḳ vech ü dīdārın baña
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 2*). [*maḳsad,]*

Ruĥu devrinde etmem nāra nūra iltifāt asla / Hemîşe ‘âşıkânîñ **maķşadı** sırr-ı tecellâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 2*). [*maķşadı, -ı*]

Cihānda neylesin cānāndan özge **maķşadı** ‘âşık / Fedā olmaz yolunda cāna minnet eyleme ‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 1*). [*maķşadı, -ı*]

Âftāb-ı tal‘atîñ ey māh-ı ‘âşık neylesin / **Maķşad** ol hürşid-i rüy-ı bî-zevalîñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 3*). [*maķşad, -ı*]

Maķşadıñ Hāk ise ‘âşık ğayrıdan hîç çekme ğam / Çün bilir hāl-i derüñüñ yār seniñledir göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4*). [*maķşadıñ, -ıñ*]

Biz kamu talibleriz maţlûb-ı aslî zatıdır / Cümlemiz kâşıdlarız **maķşad** cemâlidir ebed (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 4*). [*maķşad, -ı*]

Maķşadımız merĥamet-i emcedî / Şalli ‘alā seyyidinā Muşafā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 6*). [*maķşadımız, -ımız*]

maķşad ü ‘azmi: Amaç ve gayret.

Beni reşk odına yakmaķdır ancak **maķşad ü ‘azmi** / Yine olmuş iki ruĥsāresi şu‘le-feşān āteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 3*). [*maķşad ü ‘azmi, -i*]

maķşada nā‘il olduk: Amaca ulaşmak.

İkimiz de nā‘il olduk maķşada / İrişildi vaķt-i ‘izz ü es‘ada (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 51*). [*maķşada nā‘il olduk, -du, -ķ*]

maķşad-ı icād-ı ‘ālem: Kāniatın yaratılma amacı.

Maķşad-ı icād-ı ‘ālem hem ĥabîb-i Gird-kār / Muşafā tayy-ı mekân eyler revāndur Muşafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 5*). [*maķşad-ı icād-ı ‘ālem, -ı*]

maķşūd: Maksat, amaç, niyet, istek.

‘Âşıkîñ ancak murādı dōstunuñ **maķşūdudur** / Çekse de biñ derd ü miñnet hep ğebāt etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 3*). [*maķşūdudur, -u, -dur*]

Tā‘at ile ‘ālemiñ **maķşūdu** sensin ey Hudā / Kimi kâfir kimi ‘āsi ĥikmetin var pek güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5*). [*maķşūdu, -u*]

Nihāyet ‘âşıkā **maķşūduna** ermemek olmazmış / Gözüñde çağlayıp aķsın o kanlı yaş sabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 5*). [*maķşūduna, -u, -na*]

Bu ‘ālem bir güzel ‘ālem çalış **maķşūduna** er gör / Kālıp aldanma nefse emr-i Hākķ’ı yerine ırgūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1*). [*maķşūduna, -u, -ña*]

Nice köşk nice şarāylar edip inşā fāñide / Görmedi **maķşūdu** üzre kimse devlet lezzetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 4*). [*maķşūdu, -u*]

‘Âşıkîñ ancak murādı dōstunuñ **maķşūdudur** / Çekse de biñ derd ü miñnet hep ğebāt etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [*maķşūdudur, -u, -dur*]

Tā‘at ile ‘ālemiñ **maķşūdu** sensin ey Hudā / Kimi kâfir kimi ‘āsi ĥikmetin var pek güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5*). [*maķşūdu, -u*]

Nihāyet ‘âşıkā **maķşūduna** ermemek olmazmış / Gözüñde çağlayıp aķsın o kanlı yaş sabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 5*). [*maķşūduna, -u, -na*]

Şardı etrāfiñ ‘adüv mesrūr u ĥandān oldular / Kāfirāne buldular **maķşūdu** ĥandān oldular (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 3*). [*maķşūdu, -u*]

maķşūd olan: Amaçlanan, niyet edilen, istenilen.

Raĥmet-i Raĥmān’dır **maķşūd olan** / Yohsa sāde ‘izz ü şānı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 9, Beyit 9*). [*maķşūd olan, -an*]

māl: Servet; para, mal, mülk.

Mālî..... evlād cümle etdi 'aşkıyla fedā / yā Resūla'llāh..... (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 1). [mālî....., -ı]

māl ü cāh ü 'izz ü haşmet ü devlet: Saadetli, ulu, aziz ve yüce varlık.

Behey ahmaq seniñ neñdir bu fānī çekme sen gayret / Qalır hep bunda **māl ü cāh ü 'izz ü haşmet ü devlet** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 3). [māl ü cāh ü 'izz ü haşmet ü devlet,]

māl u cān u māsivāyı: Mal, mülk, can, ruh ve Allah dışındaki her şey.

Bende-i fermānı olmuşdur Resūl-i Ekrem'iñ / **Māl u cān u māsivāyı** rāhına etdi fedā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 2). [māl u cān u māsivāyı, -yı]

māl ü devlet ü cāhım: Mal, mülk, makam, mevki, itibar; her şey; dünya malı.

Fedā olsun reh-i 'aşkıñda **māl ü devlet ü cāhım** / Qapıñda 'Âdile kemter gedādır yā Resūla'llah (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 6). [māl ü devlet ü cāhım, -ım-ımmāl ü]

ma'lūm: Bilinen, belli.

Cümle aḥvālīm saña **ma'lūmdur** 'ilmiñ muḥīt / Feyz u iḥsānıñla imdād et baña yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 5). [ma'lūmdur, -dur]

'Âşıkāñıñ belki bi'z-zāt Kibriyā'dır maḥremi / Sırrı **ma'lūm** olmayan bir perde-i ḥikmetdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 6). [ma'lūm,]

Gerçi dünyāya gelen **ma'lūmdur** elbet göçer / Āh kıldı ol civān ü ol melek 'Adn'e sefer (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 1). [ma'lūmdur, -dur]

ma'lūm oldu: Bilinmek, anlaşılmak.

İşte **ma'lūm oldu** ḥalim lā-ilāç / Kesb-i şıḥḥat edemez gayrı mizāc (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 92). [ma'lūm oldu, -du]

ma'mūr: Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş, şenlikli.

İstemez 'aşk ile vīrān olan **mā'mūruluk** / Kārvān-ı ḡam-ı dil menzili vīrane gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 4). [mā'mūruluk, -luḡ]

Edelim istimā'ından dil-i vīrāneyi **ma'mūr** / Gıdā-yı ḡalb ü can u nūr-baḡş-i 'aşkāndır bu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 3). [ma'mūr,]

Eyledi dil-ḡānemi **ma'mūr** teşrīfın bu şeb / Nūr-ı vechiñle ziyālandı zemīn ü āsmān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 2). [ma'mūr,]

İstemez 'aşk ile vīrān olan **mā'mūruluk** / Kārvān-ı ḡam-ı dil menzili vīrane gerek (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4). [mā'mūruluk, -luḡ]

Fenāñıñ zevkine aldanma aṣlā bağlama göñlün / Görünür zāhiri **ma'mūr** lākin bāḡını vīrān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6). [ma'mūr,]

ma'mūr ede gör: Onarmaya başlamak.

Olup 'ārif uyan bu nevm-i ḡafletden ki aldanma / Derūnuñ 'aşk ile ey 'Âdile **ma'mūr ede gör** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 6). [ma'mūr ede gör,]

ma'mūr et: Gelişip güzelleştirmek, bayındır duruma getirmek; şenlikli hāle getirmek.

Garīb üftādedir luṭfuñla kıl imdād **ma'mūr et** / Yıkıldı 'Âdile'niñ ḡaşr-ı ḡalbi oldu pek vīrān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 7). [ma'mūr et,]

ma'mūr ü ābādan olur: İnşa edilip bayındır hāle gelmek.

‘Aşk kelâmı erdirir Hakk’a verir kalbe ziyâ / Âşinâ-yı ‘aşk olan **ma‘mur ü âbâdan olur** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 9). [ma‘mur ü âbâdan olur, -ur]

ma‘mur ü pâk etmek: Bayındır, şenlikli duruma getirmek ve arındırmak.

Nefsle cehd et tecellî eylesin ‘aşk-ı Hudâ / Beyt-i kalbi ‘Âdile **ma‘mur ü pâk etmek** gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 7). [ma‘mur ü pâk etmek,]

ma‘nâ: Anlam, kavram.

Bir vezîr-i kerem-efzâ var idi dünyâda / Şüretâ merd-i velî idi velî **ma‘nâda** (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 1). [ma‘nâda, -da]

Şunar câm-ı şafâyı meclisiñ sâkîleri her bâr / Bu **ma‘nâ** sırr-ı mürşidle olur ey ‘Âdile izhâr (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 8). [ma‘nâ,]

ma‘nâ: Söz, anlam.

Buyurdu (eynemâ küntüm) sizinleyim diye Mevlâ / Taleb kıl kendide maṭlûbunu ḥâşıl ola **mâ‘nâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 1). [mâ‘nâ,]

a‘nâ: Asıl, gerçek, hakikat; söz, anlam.

Bu hurûfuñ remzini idrâk edip **ma‘nâya** dal / Nûr-ı bâkî iste ancaḳ bulasın ni‘me‘l-mu‘în (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2). [ma‘nâya, -y, -a]

Ḥaber-i Kâf’ı gedâ-meşreb ol ‘Ankâ’da ara / Her şecerden gelen Ḥaḳ Ḥaḳ sesi **ma‘nâda** ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 6). [ma‘nâda, -da]

Ol dōst arar da cevelân edip uçar / Bu **ma‘nâ** gizlidir insâna her an gönül kuşu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 4). [ma‘nâ,]

ma‘nâ-yı ‘aşk: Aşkın anlamı.

Mücib-i feyz ü sa‘âdetdir bütün imâ-yı ‘aşk / Oldu zâhir şerḥ-ı ḥubb-i yâr ile **ma‘nâ-yı ‘aşk** (Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 2). [ma‘nâ-yı ‘aşk,]

ma‘nen: Kişinin iç dünyası yönünden, manevi bakımdan.

Giderler ḥâne-i dōsta kadar külfetsiz ‘Âdile / Gedâ şüretde **ma‘nen** şâhdır ‘uşşâkı incitme (Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 6). [ma‘nen,]

mānend: Benzer, eş, gibi.

‘Âlem icâd olalı yok gibi **mānendi** velî / Şân-ı pâki ezeli mertebe-i ḥâli kâdîm (Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 2, Beyit 23). [mānendi, -i]

mānende-i fevvāre: Fıskiye gibi.

Ağlarım ‘aşkıñ ile ḥûn-i dilim çeşmimden / Cereyânı ile **mānende-i fevvāre** taşar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 6). [mānende-i fevvāre, -e]

mānende-i hürşîd ü mäh: Aya ve güneşe benzeyen.

Kalmışdı bir şehzâdesi **mānende-i hürşîd ü mäh** / Etdi ecel de ‘âkıbet ol gönçayı maḥv u tebâh (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 2). [mānende-i hürşîd ü mäh,]

mānende-i pervâne: Geceleri ıstık çevresinde dönen, kendini ateşin içine atmasıyla bilinen küçük kelebek misali.

Yanıp **mānende-i pervâne** bu şem‘-i rûy-i cānâna / Çerağ-ı dilde rûşen âftâb-ı ‘âlem-ârâdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 5). [mānende-i pervâne,]

mānende-i seyl: Sel gibi, sele benzer.

Sirişk-i çeşmiñi **mānende-i seyl** eyleyip icrā / Seherde bülbul-āsā ‘aşk ile kıl āh ü efgānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 7*). [*mānende-i seyl,]*

mānend-i bülbul: Bülbul gibi.

Sineme doldu havā-yı şevkile feryād-ı ‘aşk / Artar efgānı onuñ **mānend-i bülbul** der-kafe (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 2*). [*mānend-i bülbul,]*

Hemān **mānend-i bülbul** yalvarır ol ulu Sübhān’a / Fakīre ‘Ādile üftāde-i derd-i elīm ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 7*). [*mānend-i bülbul,]*

mānend-i hilāl: Ayın yeni doğduğu zaman ilk üç günlük yay şeklindeki durumu, hilal gibi.

Hastalandı oldu **mānend-i hilāl** / Anlaşıldı geldi vaqt-i irtihāl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 36*). [*mānend-i hilāl,]*

mānend-i ibrahīm: Hz. İbrahim gibi.

Eylemem Nemrūd-ı nefsiñ zulmü kaırından hāzer / Nārda **mānend-i İbrāhīm** gülüstān gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 4*). [*mānend-i ibrahīm,]*

mānend-i sefine: Gemi gibi.

Kalbe **mānend-i sefine** inkılābı celb eder / Baħr-ı ‘aşkıñ rüzgārı rāhat-ı berden lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 5*). [*mānend-i sefine,]*

Uydu **mānend-i sefine** rüzgār-ı ‘āleme / Kaṭresin bir mevc ile ‘ummān eder cānān-ı ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 3*). [*mānend-i sefine,]*

mānend-i tūr: Tur gibi. (Hz. Musa'ya vahiy indirilen dağ.).

Zāhir olup beyzā-yı ‘aşk ceyb-i tecellī-gāhdan / Şahrā-yı kalbi nūr ile **mānend-i Tūr** etdi bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 3*). [*mānend-i tūr,]*

ma‘nevī: Gözle görülüp elle tutulamayan, madde ve cisimle ilgisi bulunmayan, içe, öze, ruha ait olan.

Keşfi müşkil bir ‘aceb ahvāldır bu ‘Ādile / **Ma‘nevī** esrār-ı vahdet kim eder dilde qarār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 5*). [*ma‘nevī,]*

Ravza-i pākiñ ziyāretdir murādı ‘āşıkıñ / **Ma‘nevī** da‘vetle celb eyle beni ey şāh-ı dīn (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 6*). [*ma‘nevī,]*

ma‘nevī: Görülmeyen, duyularla sezilebilen, soyut, ruhani, tinsel.

Hemişe gūş-ı cānla soħbet-i ‘ārifleri diñle / Olurlar **ma‘nevī** Mevlā ile onlar kelīm ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 2*). [*ma‘nevī,]*

māni‘-i vuşlat: Kavuşma engeli.

Māni‘-i vuşlat yine sensin dil-i āvāre hep / Yād olma āstānında yine bul hemdemi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 3*). [*māni‘-i vuşlat,]*

manşūr: Allah'ın yardımıyla galip, üstün gelmiş.

Edip kāfirleri maħhūr livā-yı pākidür **manşūr** / Müselmānlar olup mesrūr Ebā Eyyübe’l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 4*). [*manşūr,]*

manşūr-ves: "Ene'l-Hak" sözü sebebiyle idam edilen Hallac-ı Mansur gibi.

Kimisi oldu şehīdi bu yoluñ mişl-i ‘Alī / Kimi dārā aşılıp **manşūr-veş** oldu deli (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 9*). [*manşūr-veş,]*

manzūr: Bakılan, gözde olan, beğenilen.

‘Aceb şanma gezersem ben serāpā kıt‘a-yı hāki / Neye nāzır olursam hāli **manzūr** nev-civānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 6*). [*manzūr,]*

mār: Yılan.

Şu genc-i vaşlı kırtar gāfil olma / Hazer etme rakībiñ **mārlığına** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 6*). [*mārlığına, -līg, -ı, -na]*

mā‘rifet: İlim, hünere.

‘Ādile eş‘ār-ı ‘aşkı fehm edip bul **mā‘rifet** / Geç hayālātı oku esrār-ı cānı söylenir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 7*). [*mā‘rifet,]*

‘Ādile Bāb-ı rızāda dā‘im ol bu **mā‘rifet** / Ancağ oldur iki ‘ālemde medār-ı devletiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 8*). [*mā‘rifet,]*

Bu gün al ders-i ‘aşkı ‘Ādile meydān-ı himmetde / Zamāndır **ma‘rifet** taḥşiline ṭālib olan gelsin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 6*). [*ma‘rifet,]*

Deme ṭesbīhi terk ile ele almam ben ol cāmı / Hicāb-ı ‘aqlı çāk et **ma‘rifet** bul bu riyādan geç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6*). [*ma‘rifet,]*

mā‘rifetu’llah: Allah’ın bilgisi.

Mā‘rifetu’llah’ı ḥaḳīkat bilip / Tutdu ṭarīkatle şer‘at yolu (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 14*). [*mā‘rifetu’llah’ı, -ı]*

maşdar: Kaynak.

Emr ü fermānın Ḥabībā ümmete ‘ayn-ı ‘atā / Mürseliniñ faḥrisin şer‘-i şerīfiñ **maşdarı** (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 12*). [*maşdarı, -ı]*

māsivā: Allah’tan başka her şey; insanı Allah’tan uzaklaştıran, dünyaya bağlayan her şey.

Ḥalāş et **māsivāniñ** zulmetinden yā İlāhi sen / Derūnuma düşe nūr-ı hidāyet kıl meded yā Ḥaḳ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 2*). [*māsivāniñ, -niñ]*

Beni yağ ‘aşkına gönümde olsun **māsivā** ma‘düm / Uyansın dilde ḡafletten vişālīñ pāyidār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [*māsivā,]*

Māsivāniñ şiddetinden kurtulup mest olmadan / Bāde-i vuşlatdan ise feyz-i dil reyyān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 8*). [*māsivāniñ, -niñ]*

Neyleyem bu ‘aqlı ‘aşkı **māsivāya** ede terk / Neyleyem bu ḡuşı kim ḡuş etmeye emr-i Ḥudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 2*). [*māsivāya, -y, -a]*

Luṭf-ı Ḥaḳ olsun ümīdiñ **māsivādañ** kıl hāzer / Bābına eyle tevekkül raḥm-ı āsānlık budur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 4*). [*māsivādañ, -dañ]*

Hep **māsivāyı** terk eder Ḥaḳ vechini ārzü eder / Doğru yolundan dönemez Mevlā’sını bilen ‘aşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 3*). [*māsivāyı, -y, -ı]*

Şabr edip eyle tevekkül seni daḥı etsinler / **Māsivā** sevmeye bakāsız o ḡafletten uyan (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 6*). [*māsivā,]*

Çıkar bu **māsivāyı** cāhı dilden / Fedā et rāh-ı ‘aşka vāridātı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 8*). [*māsivāyı, -y, -ı]*

Māsivādan geçerek kaṭ‘-ı ‘alāka eyler / Rāh-ı pūr-şevkine ‘aşk ile edenler ikrār (*Ādile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 2, Beyit 38*). [*māsivādan, -dan]*

Kamusu **mā-sivā** imiş cihānda ‘aşkıdan gayrı / Seni ister dil-i zārım cihān ü cānda eglenmez
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 6*). [*mā-sivā,]*

‘Aks edince rūy-ı dilber gevher-āsādır gönül / **Mā-sivādan** şāf bir mir’at-ı rā’ nādır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 1*). [*mā-sivādan, -dan]*

Saňa sen hoş sarıl ey ‘Âdile geç **mā-sivādan** kim / Ferāmūş eyle ağıyarı saňa kāfî olur cānān
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [*mā-sivādan, -dan]*

Dür kılma mihr u ‘aşk ile mahabbetden beni / **Mā-sivādan** luţfile kırtar şu miñnetden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 1*). [*mā-sivādan, -dan]*

Çıkar sa’y ile gönülden hevāyı **mā-sivāyı** hep / Çalışıp zāhir ü bātında terk et hāl-i zulmānī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 3*). [*mā-sivāyı, -yı]*

Meyhāne-i ‘aşk içre vahdet şerābın içip / Dil-beste **mā-sivādan** hubb-i fenādan geçip (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 7*). [*mā-sivādan, -dan]*

māsivādan destiñi çek: İnsanı Allah'tan uzaklaştıran her şeyden vazgeçmek, elini çekmek.

Çek māsivādan destiñi hem kalbiñi pāk ede gör / Mest-i mey-i ‘aşk ol ki sen ey ‘Âdile cānānı gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 8*). [*māsivādan destiñi çek,]*

māsivādan gecerek: Allah'tan başka her şeyden vazgeçmek.

Māsivādan gecerek Hakk’a tevekkül eyle / ‘Aşk-ı Bākī’yle dolan ‘Âdile ol kalb güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 7*). [*māsivādan gecerek,]*

mā-sivā-yı ahker: Kor gibi yanan Allah dışındaki her şey.

Mā-sivā-yı ahker ile soñra vīrān eylese / On sekiz biñ ‘ālemi kendinde miñmān eylese (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 14*). [*mā-sivā-yı ahker,]*

ma’siyet: Günah.

Ma’siyetden rāh-ı ye’s ü hayrete düşdüm meded / Kıl ‘atā miftah-ı bāb-ı mağfīret yā Rabbenā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 2*). [*ma’siyetden, -den]*

ma’sivetin: Günah, asilik.

Çıkar ‘işyānla benim āh ü enīnim felege / Kulların **ma’sivetin** eyle nihān Allah’ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 2, Beyit 3*). [*ma’sivetin,]*

mā’sūk: Sevgili, sevilen.

Zihī devlet o ‘aşık ki **ma’sūkı** Hudā olur / Dilinde dā’im ezkārı onuñ tevḥīd-i Hudā olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 1*). [*ma’sūkı, -ı]*

Düşüp hāk-i niyāz üzre tazarru’ kıl o şehnāza / Erer **ma’sūkuna** elbette ‘aşık gayrı şabr eyle
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 3*). [*ma’sūkuna, -u, -na]*

Ümīdin gayrden kes sendedir **ma’sūkunu** ey ‘aşık / Hemīşe zikr ü fikriñ şahid-i maqşūd ola ağla
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 5*). [*ma’sūkunu, -uñ]*

İmtihāndır ‘aşıkā cevır ü cefā **mā’sūkdan** / Rif’at-i ‘uşşākā bā’iş şabr-ı hicrān degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 6*). [*mā’sūkdan, -dan]*

‘Akl u cān ü dil gider **mā’sūk** hayāli gelse ger / Kākül-i müşkīn zikri bñy-ı ‘anberden lezīz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 7*). [*mā’sūk,]*

Cān nedir biñ cān fedā eder bu hayret zevkine / ‘Âdile **mā’sūk** ‘aşık bulsa ‘uqbādan geçir
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6*). [*mā’sūk, -u]*

Zihī devlet o ‘aşık ki **ma’sūkı** Hudā olur / Dilinde dā’im ezkārı onuñ tevḥīd-i Hudā olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1*). [*ma’sūkı, -ı]*

Âdem’e verdi hilāfet zātını ta’rīf için / Dehre gelmek sālike **mā’sūk** ermekden gārağ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 4*). [*mā’sūk, -a]*

Gāh olur ‘āşık gehī **ma‘şūk** gehī āzāde-ser / Gāh ‘ākil gāh Mecnūn gāh Leylā’dır gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 3*). [*ma‘şūk,]*

Ne ‘āşıkdan haber aldın ne **ma‘şūk** ile hemdemsin / Ne fırkatla ne vuşlatla dil-āzār olmayan gönüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 6*). [*ma‘şūk,]*

Hôşdur **ma‘şūka** ‘āşıkdan gelen / Husrev-i ‘āşıkın kulumum geçemem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 5*). [*ma‘şūka, -a]*

Ey Hudā vechiñe degmez iki ‘āleme devleti / ‘Āşıkı teşvīk eder **ma‘şūka** dā‘im rū‘yeti (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 1*). [*ma‘şūka, -a]*

Düşüp hāk-i niyāz üzre tazarru‘ kıl o şehnāza / Erer **ma‘şūkuna** elbette ‘āşık gayrı şabr eyle (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 3*). [*ma‘şūkuna, -u, -na]*

Ümīdin gayrden kes sendedir **ma‘şūkuñ** ey ‘āşık / Hemīşe zıkr ü fikriñ şahid-i maķşūd ola ağla (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 189, Beyit 5*). [*ma‘şūkuñ, -uñ]*

Āh yā Rāb ne felāket ne müşibetdir o kim / Gele **mā‘şūka** da ‘āşık ola me‘yūs-likā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 8*). [*mā‘şūka, -a]*

Hāşılı oldu o **mā‘şūkuna** ‘āşık vāşıl / Buldu hūrşidini bir zerre-i ḥasret gūya (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 6*). [*mā‘şūkuna, -un, -a]*

ma‘şūk u mihmānı: Konuk ve sevgili.

Taht-gāh-ı mülk-i kālbiñ şah ü sultānı benim / ‘Āşıkıñ gönülündeki **ma‘şūk u mihmānı** benim (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 2*). [*ma‘şūk u mihmānı, -ı]*

mā‘şūk-ı cihān: Kâinatın sevgilisi.

Kuvvet-i ‘aşk anı **mā‘şūk-ı cihān** etmişdir / Kālbi āyīne-i dīdār-ı Hudāvend-i kādīr (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 32*). [*mā‘şūk-ı cihān,]*

māşūm: Suçsuz, günahsız; temiz.

Hüsñ ü ahlākı güzel **māşūm** idi / Merḥametli mişli yok merḥūm idi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 23*). [*māşūm,]*

ma‘şūm: Suçsuz, günahsız // çocuk.

Kimi **ma‘şūm** kimi ‘ākil kimi genc / Kimi gitdi kimi kaldı ehl-i renc (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 17*). [*ma‘şūm,]*

mā‘şūm-ı pāk: Temiz, saf, günahsız küçük çocuk.

Nice hasta olmaz ol **mā‘şūm-ı pāk** / Hānedānı tuta hūñ içre maķām (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 38*). [*mā‘şūm-ı pāk,]*

maşūn: Korunmuş, muhafaza edilmiş, mahfuz, emin.

Oldu hār-ı māsivādan dāmen-i nāzı **maşūn** / Bāğ-ı vuşlat içre hôş seyrān eder cānān-ı ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 4*). [*maşūn,]*

maşūs: Yalnız birine ait olan, hususi.

Varlğıñ varlık sana **maşūs** bakā / Var eden eşyāyı sensin dā‘imā (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 3*). [*maşūs,]*

maṭbah-ı ‘aşk ocağı: Aşk evinin mutfağı.

Çillesi cilvedir ādāb-ı tarīkī irşād / **Maṭbah-ı ‘aşk ocağı** bābı melāz-ı fuķarā (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 44*). [*maṭbah-ı ‘aşk ocağı,]*

mātem: Derin üzüntü, keder ve ümitsizlik.

Çekme cihanda **mātemi** dilde kıla ‘aşkıñ demi / Bu şeb o mäh-ı ‘ālemi nūr ile tībān edelim
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [*mātemi, -i*]

Görmedi ‘ālemde hiç Ferhād ü Şīrīn ‘ālemi / Vāmık u ‘Azrā perīşān oldu çekdi **mātemi** (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 6*). [*mātemi, -i*]

mātem etdi: Yas tutmak.

Mātem etdi ağladı bu hāline arz u semā / Tıtdu dünyāyı figān-ı ḥasretā vü firḳatā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 17*). [*mātem etdi, -di*]

mātem tatarsa: Yasa bürünmek, yas içinde olmak.

Pek genç iken etdi vefāt Maḥmūd Celāleddin āh / **Mātem tatarsa** kā’ināt şāyestedir bī-iştibāh
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 3*). [*mātem tatarsa, -ar, -sa*]

mātem tıttup: Yasa bürünmek, yas tutmak.

Cihān **mātem tıttup** ḳan ağlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı al
ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 3*). [*mātem tıttup, -up*]

Cihān **mātem tıttup** ḳan ağlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı al
ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 6*). [*mātem tıttup, -up*]

Cihān **mātem tıttup** ḳan ağlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı kızıl
ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 15*). [*mātem tıttup, -up*]

Cihān **mātem tıttup** ḳan ağlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı kızıl
ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 18*). [*mātem tıttup, -up*]

Cihān **mātem tıttup** ḳan ağlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı kızıl
ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 12*). [*mātem tıttup, -up*]

Cihān **mātem tıttup** ḳan ağlasın ‘Abdūlazīz Hān’a / Meded Allah mübārek cismi ki boyandı al
ḳana (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 9*). [*mātem tıttup, -up*]

maṭla: Doğuş yeri.

Maṭla ‘ı işnā ‘aşerde āfitāb / On iki burca imām-ı feyz-yāb (*Ādile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 22*). [*maṭla ‘ı, -ı*]

maṭlab: İstenilen şey, istek; halledilecek mesele, sorun.

Şem’a-i nūr-ı cemālīndir göñülde **maṭlabım** / Ey ṭabībim ḥastaya vaşlıñla kıḳ dermān ü dād (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 6*). [*maṭlabım, -ım*]

māṭla ‘-ı nūr-ı ezel: Başlangıcı olmayan ışığın kaynağı, doğduğu yer.

On sekiz biñ ‘ālem onuñ bende-i fermānıdır / **Māṭla ‘-ı nūr-ı ezel** ol Muşṭafā’dır sevdigim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 2*). [*māṭla ‘-ı nūr-ı ezel,]*

maṭlūb: İstenilen, aranılan, istek ve arzu duyulan, talep edilen şey.

Buyurdu (eynemā küntüm) sizinleyim diye Mevlā / Taleb kıḳ kendide **maṭlūbuñu** ḥāşıl ola mā‘ nā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 1*). [*maṭlūbuñu, -u, -ñu*]

Gezer şām ü seḥer **maṭlūbunu** arayı arayı / Bulam diye dilārāyı durup bir yanda eglenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 5*). [*maṭlūbunu, -u, -nu*]

‘Aşıkñ **maṭlūbu** Ḥaḳḳ’ın rü’yet-i dīdārıdır / Baḳma aḡyār-ı cihāna menzil-i cānāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 5*). [*maṭlūbu, -u*]

Sevgili maḥbūbudur **maṭlūbudur** / ‘Ālemine rahmet oldur bī-riyā (*Ādile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 5*). [*maṭlūbudur, -u, -dur*]

maṭlūb-ı aşlı: Gerçeğin, hakikatin arzusu.

Biz kamu talibleriz **maṭlūb-ı aşlı** zatıdır / Cümlemiz kâşıdlarız maḳşad cemâlidir ebed (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 4). [maṭlūb-ı aşlı,]

mavsil: Yer.

Cân-ı Muhammed idi rehber oña / Kırb-ı Resûl oldu onuñ **mavşili** (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 12). [mavşili, -i]

māye-i 'aşkıñla: Aşkın aslı, özü.

Māye-i 'aşkıñla olan pür-şafā ya'nī gönül / Feyz-i miriñle şafā-yı münceleā ya'nī gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 1). [māye-i 'aşkıñla, -iñ, -la]

māye-i devletdir: Mutluluğun özü, kaynağı.

'Aşk bir **māye-i devletdir** kim / Secde-i şükr gerek her bārī (Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 7). [māye-i devletdir, -dir]

māye-i rūh: Gönlin özü, cevheri; canın sermayesi.

Ḥ'āb ü rāḫat olursa **māye-i rūh** / Leb-i deryāda mäh-tāba verem (Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 6). [māye-i rūh,]

(māzāğa başar): "Göz kaymadı" anlamına gelen Necm suresi 17. ayetten alıntıdır.

Baḳ 'Âdile'niñ ḫāline kim bağı delindi / (**Māzāğa başar**) ḫançer-i bürrān-ı maḫabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 7). [(māzāğa başar),]

mazhar: Mazhar olma, erişme, nâil olma.

Senden etdi pertev-i nūr-ı Hudā evvel zuhūr / Tal'atıñ ol nūra kıldı halkı **mazhar** bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 2). [mazhar,]

mazhar et: Eriştirmek, ulaştırmak.

Envār-ı zātıñ olsun sīnemde eşref-i tāk / Esmā-i külliden geçir müsemmayā **mazhar et** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 5). [mazhar et,]

mazhar ol : Nail olmak, iyi bir şeye erişmek ll şereflenmek.

'Âkil iseñ zerresine sen o şemsiñ **mazhar ol** / Ehl-i 'aşka ni'met-i 'uzmādır ol 'aşk-ı Hudā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 4). [mazhar ol,]

Luṭfuña **mazhar olan** her baḫtiyār / Varını hep yoluna ṭalan eder (Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 9). [mazhar olan, -an]

Luṭfuña **mazhar olanlar** baḫtiyār / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 8). [mazhar olanlar, -an, -lar]

Bir nefesdir nice yıl dünyāda 'ömrüñ geçse de / Kıl 'ibādet **mazhar olmaḳ** diler iseñ rahmetin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 2). [mazhar olmaḳ, -maḳ]

Eger bir 'aşık olsa luṭfa mazhar vaşla şāyeste / Oña olur cihānıñ varlığı bir zerreden nokşān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 3). [mazhar olsa, -sa]

Olup mazhar tecellī-i cemāle 'ārif-u billāh / Olur āgāh nebiyy ü evliyānıñ sırrına yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 7). [mazhar olup, -up]

mazhar-ı dīdār: Sevgilinin (Allah) cemaline mazhar olmak.

Hem etdiñ nūr-ı ‘aşkıñla cihānı **mazhar-ı dīdār** / Seniñ her cān ü dil tab‘ ile mā’il nūruña yā Rab
(*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 3*). [*mazhar-ı dīdār,]*

mazhar-ı envār-ı feyz-i mekremet: Cömertliğin bereketinin ışığının zuhur etmesi.

Yā velī görmez seni hiç dīdesi ā‘ mā olan / **Mazhar-ı envār-ı feyz-i mekremet** şeyhim ‘Alī (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 3*). [*mazhar-ı envār-ı feyz-i mekremet,]*

mazhar-ı envār-ı zāt-ı kibriyā’dır: Allah’ın ışığına, nurlarına nail olan.

Mazhar-ı envār-ı zāt-ı Kibriyā’dır Nakşbend / Vākıf-ı rāz-ı rumūzāt-ı Hudā’dır Nakşbend (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 1*). [*mazhar-ı envār-ı zāt-ı kibriyā’dır,]*

mazhar-ı feyz-i cemālu’llah’dır: Allah’ın bereketine erişmek, nail olmak.

Mazhar-ı feyz-i Cemālu’llah’dır / İşbu sırı ‘āşıkān āgāhdır (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 2*). [*mazhar-ı feyz-i cemālu’llah’dır, -dır]*

mazhar-ı feyz-i hudā: Allah’ın bereketine erişmek, nail olmak.

Nakşbendī dergehinde hatm-i hāce etdirip / Bulmuş idi doğru rāh ol **mazhar-ı feyz-i Hudā** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 7*). [*mazhar-ı feyz-i hudā,]*

Mazhar-ı feyz-i Hudā şāh Behāe’d-dīniñ / Sāyesinde cühelā tanımayan göñlümdür (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 8*). [*mazhar-ı feyz-i hudā,]*

Maḥrem-i rāzi Nebī nā’il-i ‘ilm-i ledñi / **Mazhar-ı feyz-i Hudā** Ḥazret-i ‘Abdü’l-kādir (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 2, Beyit 3*). [*mazhar-ı feyz-i hudā,]*

Mazhar-ı feyz-i Hudā ḥazret-i Veyse’l-Karānī / ‘Ārif-i ‘ilm-i ledün mebdē’-i ‘aşk ü ma’nā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 3*). [*mazhar-ı feyz-i hudā,]*

mazhar-ı feyz-i velāyet: Veliliğin bereketinin tecellisi.

Ḥazret-i Yahyā Efendī-yi Beşiktaş-ı şifāt / **Mazhar-ı feyz-i velāyet** nā’il-i envār-ı zāt (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 13*). [*mazhar-ı feyz-i velāyet,]*

mazhar-ı ihsānı: İyiliğe nail olmak.

Emr ü fermān ile olup şād-kām / **Mazhar-ı ihsānı** olmuşdu tamām (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 11*). [*mazhar-ı ihsānı, -ı]*

mazhar-ı ihsānıñ: İyiliğe nail olmak.

Mazhar-ı ihsānıñ olsun dü cihānda ‘Ādile / Mültecīye āsitānıñ çünki bir hısn-ı ḥaşın (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 4, Beyit 8*). [*mazhar-ı ihsānıñ, -ıñ]*

mazhar-ı insān-ı ma’nādır: Hakikatin insanoğluna görünmesi.

İsm-i a‘zam **mazhar-ı insān-ı ma’nadır** yakīn / İşte Qur’ān oku ol Qur’an içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 3*). [*mazhar-ı insān-ı ma’nadır, -dır]*

mazhar-ı küll-i vefā: Sadakatin, bağlılığın tamamına erişme.

Ḥatm-i rūsul **mazhar-ı küll-i vefā** / Şallı ‘alā seyyidina Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 2*). [*mazhar-ı küll-i vefā,]*

mazhar-ı nūr olsa: Nura, ışığa, aydınlığa erişmek.

Bir dil ki **mazhar-ı nūr olsa** bulur tecellī / Dīdāra tālīb olan bīdār olur seḥerde (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 3*). [*mazhar-ı nūr olsa, -sa]*

mazhar-ı nūr-ı 'allām: Her şeyi bilen Allah'ın nurunun tecelli etmesi, görünmesi.

Gurre-i 'īd-i vişāl Ḥazret-i Hācī Bayrām / Şems-i eflāk-i kemāl **mazhar-ı nūr-ı 'allām** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 51). [mazhar-ı nūr-ı 'allām,]

mazhar-ı nūr-ı hudādır: Allah'ın nuruna erişme.

Yüzüñ mir'āt-ı 'ayn-ı kibriyâdır ya Resûla'llah / Vücûdun **mazhar-ı nūr-ı Hudadır** yâ Resûla'llah (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 1). [mazhar-ı nūr-ı hudadır, -dır]

mazhar-ı nūr-ı sa'âdetdir: Mutluluk ışığına erişme.

Faḥr-ı 'âlem şeref-i zât 'aleyhi's-şalavât / **Mazhar-ı nūr-ı sa'âdetdir** 'aleyhi's-şalavât (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 1). [mazhar-ı nūr-ı sa'âdetdir, -dir]

mazhar-ı nūr-ı siyâh: Siyah nurun görünmesi. (Hz. Muhammed'in gölgesinin yere düşmemesi mucizesine telmih yapılmaktadır.).

Rüz u şeb kârim fiğân ü âh olmakda iken / **Mazhar-ı nūr-ı siyâh** oldu yine göñlüm benim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 2). [mazhar-ı nūr-ı siyâh, -mazhar-ı]

mazhar-ı nūr-ı tecellî: Manevi aydınlanmadan şereflenme.

Mazhar-ı nūr-ı tecellî menba' -i feyz-i Hudâ / Pertev-i nūr-ı Muḥammed Muştafa ya'nî göñül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 2). [mazhar-ı nūr-ı tecellî,]

mazharı olur: Erişmek, nail olmak.

'Âdile bî-çâre 'işyân ile müznib olsa da / Cürm-i ednâ 'afv-ı şâhenşahıñ olur mazharı (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 15). [mazharı olur, -ur]

mazhar-ı rahmet-i hak oldu: Allah'ın rahmetine erişmek, nail olmak.

Altı yüz yetmiş ile beş olacak sâl hemân / **Mazhar-ı rahmet-i Hâk oldu** o kân-ı 'irfân (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 15). [mazhar-ı rahmet-i hâk oldu, -du]

mazhar-ı ser-menzil-i vaşl-ı hudâ: Allah'a kavuşma yerine, şerefine ulaşma.

Mazhar-ı ser-menzil-i vaşl-ı Hudâ / Nâ'il-i 'ulviyet-i fevka'l-u'lâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 75). [mazhar-ı ser-menzil-i vaşl-ı hudâ,]

mazhar-i sırr-ı hafıyy ü nâ'il-i feyz-i celî: Parlak, aydınlık bereketine erişen ve gizlenen sırları idrak eden.

Üsküdarî Ḥazret-i Maḥmûd Hudâyî-i velî / **Mazhar-i sırr-ı hafıyy ü nâ'il-i feyz-i celî** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 10). [mazhar-i sırr-ı hafıyy ü nâ'il-i feyz-i celî,]

mazhar-ı yezdân: Allah'ın tecellisi, kendini göstermesi.

Ben saña Hâk'sın dedim 'ilme'l-yakın 'ayne'l-yakın / Kim Ta'âlâ'llâh cemâliñ **mazhar-ı Yezdân** olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 7). [mazhar-ı yezdân,]

me'âb: Sığımlacak, dönülecek yer.

Seyyî'âtı maḥv edip cüz'î sevâb / Rahmetiñdir 'âleme Tûbâ **me'âb** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 15). [me'âb,]

me'âb: Sığımlacak, dönülecek yer.

Seyyi'atı mahv edip cüz'ı sevāb / Raḥmetiñdir 'āleme Tūbā **me'āb** (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 15). [me'āb,]

me'ānī: Manalar, anlamlar.

Aşlını kimden şorarsan cümlesi Hāk'dan gelir / Al haber cānāndan durmaz **me'ānī** söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 6). [me'ānī,]

mebde'-i 'ālem: Kainatın, evrenin başlangıcı.

Mebde'-i 'ālem meh-i burc-ı şafā / Melce-i uşāt-i nebiyy-i Hūdā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 3). [mebde'-i 'ālem,]

mebde'-i 'aşk ü ma'nā: Anlam ve aşkın aslı, kaynağı.

Mazhar-ı feyz-i Hūdā ḥazret-i Veyse'l-Karānī / 'Ārif-i 'ilm-i ledün **mebde'-i 'aşk ü ma'nā** (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 3). [mebde'-i 'aşk ü ma'nā,]

mebḥas: Herhangi bir konuyla ilgili bölüm, fasıl, bahis.

Gerçi pek çok kimse varmış t̄alibim / İzdivācım **mebḥasında** rāğıbım (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 35). [mebḥasında, -ı, -nda]

mebhūt olur: Hayran olmak, şaşkınlığa düşmek.

Çeşm-i 'ibretle bakar ḥayret ile **mebhūt olur** / Qalb-i 'āşık gibi levḥ-ı sāde bī-ālāmdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 4). [mebhūt olur, -ur]

meb'ūs oldular: Gönderilmek, peygamber olmak.

Zat-ı Âdem'den beri bir kavme **meb'ūs oldular** / Cümlesiniñ bendesiyim enbiyādır sevdiğim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 3). [meb'ūs oldular, -du, -lar]

mebzül: Bol.

Eyleyip ifā gelirsin hizmetim / Hākķıña **mebzül** olur çok ni'metim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 15). [mebzül,]

mebzül ü revā: Bol ve uygun.

Şevk-ı cūd u himemi cümleyle **mebzül ü revā** / Cūy-ı feyz ü keremi 'āleme mecrā vü sebīl (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 58). [mebzül ü revā,]

mecāl: Kuvvet, derman, takat.

Ḥayretteyim ki kalmadı şabra **mecāl** hīç / Söyle devā-yı derdimi Allāh 'aşķına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 4). [mecāl,]

O māha ḥālimi 'ārza **mecālim** kalmadı aşlā / Olup bu 'Âdile ḥayrān çeşm-i mestine gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 6). [mecālim, -im]

Ḥayretteyim ki kalmadı şabra **mecāl** hīç / Söyle devā-yı derdimi Allāh 'aşķına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4). [mecāl,]

'Āşıkā vuşlat **mecālī** olamaz bī-cezb-i dōst / Cezb ederse 'aşķ rūḥu vuşlat-ı cānān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 6). [mecālī, -i]

Dōst cezb etmezse bulmaz vuşlata āşık **mecāl** / Cezb olsa rūḥ 'aşķ ile de ser-gerdān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 3). [mecāl,]

Benim 'āşık güzel yāra **mecālīñ** yokdur inkāra / Sever mi sāde-dil zūhhād ağıyār olmayan göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4). [mecālīñ, -iñ]

Dôstdan düşme cüdâ derdli bîçâre benim / Şabra yok dilde **mecâl** pür-ğam u hayrân gideyim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 4*). [*mecâl,]*

Kimsede yok emriñi cerçe **mecâl** / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 12*). [*mecâl,]*

mecâz: Gerçek dışı.

Mecâz ehli desinler haqqımızda ehl-i zâhir hep / İki şüret sebât et sen de seyyâr olmayan gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 3*). [*mecâz,]*

mecâzî: Mecazla ilgili olan, asıl anlamında kullanılmayan, gerçek olmadığı halde gerçekle arasında benzerlik veya daha başka bir ilgi bulunan.

Sivâdan geçmiş o maḥbûbu bilmez / **Mecâzîniñ** hevâsıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 3*). [*mecâzîniñ, -niñ]*

Mecâzîden erip 'aşk-ı ḥaḳîka / Bulup 'aşk âteşini ben yanayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 4*). [*mecâzîden, -den]*

Mecâzî mi ḥaḳîkî mi nedir bilmem bu efkârîñ / Kemâl-i ğamla her yerde pür-efkâr olmayan gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 2*). [*mecâzî,]*

mecbûr: Bir şeye veya bir kimseye bağlı, düşkün, tutkun, meftun.

'Âşıkân mâḥbûbunuñ **mecbûru** dünyâdan geçer / Mürğ-ı dil pervâz edip tâ 'arş-ı a'lâdan geçer
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 1*). [*mecbûru, -u]*

mecbûr: Zorunlu.

Yıkma dil ḥânesini şâhibi var / Belki ta'mîrine sen ol **mecbûr** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 5*). [*mecbûr,]*

meclis: Hakkında konuşmak, görüşmek üzere bir araya gelmiş kimseler topluluğu; toplantı yeri.

Bu **meclis** kim füyûzât-ı Hudâ'nıñ gülsitânıdır / Yaḳar ḳalbi nevâ-yı 'andelibân-ı cihândır bu
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 4*). [*meclis, -ar]*

Veremez şem'-i cemâliñ verdiği şevki dile / Geceler **meclisde** sensiz 'âşıkıñ envârı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 3*). [*meclisde, -de]*

Meclisinde tâzelenir cân sāġarlar döner / Kim murâdı üzre onda mest olur şādân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 7*). [*meclisinde, -i, -nde]*

Görelî âfîtab-ı vechiñ ey şâhım gönül süzân / Mey âteş **meclis** âteş sāġar âteş rûy-ı cân âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 4*). [*meclis,]*

'Âdile kıl **meclisinde** kesb-i nûr-ı ma'rifet / Hâtır-ı pür-zulmeti tenvîr eder hey'etdir 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 7*). [*meclisinde, -in, -de]*

'Aşk içre işbu **meclisde** döner peymâneler / Cân fedâ et mişl-i İsmâ'îl olup ḳurbâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 4*). [*meclisde, -de]*

Her ḳaçan dîvân olursa baş açık dîvâna gel / Ḳanda **meclis** olsa mey iç 'âleme mestâne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 1*). [*meclis,]*

'Aşk içre işbu **meclisde** döner peymâneler / Cân fedâ et mişl-i İsmâ'îl olup ḳurbâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 4*). [*meclisde, -de]*

Olmaz 'âşıkda keder vakti şafâ ile geçer / 'Âdile sen de o **meclisde** olursun şādân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 7*). [*meclisde, -de]*

Olsa behîşt-i dilkeş bu cân zevki bulmaz / Bir mihr-i mâh-ı tal'at **meclisde** olmayınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 2*). [*meclisde, -de]*

‘Aşkîñla zevk alanlar gülzârı istemezler / Gamsızca eglenir cân yâr **meclise** gelince (Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 5). [meclise, -e]

O **meclis** pür-sa‘âdet şu‘le-i kândîli berk-efşân / Şeb-i kâdr ü şabâh-ı âsmân-ı ‘izzete erdi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3). [meclis,]

Bu bahârı zevk edenler cem‘ olsun **meclise** / Kıla sâkî bir kadehle mest ehl-i dilleri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 6). [meclise, -e]

O **meclis** hâl bu kim südden beyâz kaymak şekerden hûş / Şafâyı cân bulur nûş eyleyince kâse-i semmi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 3). [meclis,]

Câm-ı ‘âlem kadrine eşhâb-ı ‘işret dil-şikest / **Meclisinde** ehl-i ‘irfân ü şafâ pür-cûş ü mest (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 4). [meclisinde, -i, -n, -de]

Şunar câm-ı şafâyı **meclisiñ** sâkîleri her bâr / Bu ma‘nâ sırr-ı mürşidle olur ey ‘Âdile izhâr (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 8). [meclisiñ, -iñ]

meclis-i ‘adlinde: Adalet meclisi.

Meclis-i ‘adlinde bir bâlâ vezîr / Bir sayılır idi eñ ednâ fakîr (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 63). [meclis-i ‘adlinde, -i, -nde]

meclis-i ‘âşıkdan: Âşık meclisi, toplantısı.

Meclis-i ‘âşıkdan ayrılma edeb gözle hemân / Hakk’ı yâd et şevkle her demde zikru’llâha gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 6). [meclis-i ‘âşıkdan,]

meclis-i ‘aşk içre: Zevk, neşe ve muhabbet meclisi içinde, arasında.

Meclis-i ‘aşk içre mest-i câm olup / ‘Aşka geldi ‘Âdile cânânımız (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 8, Beyit 8). [meclis-i ‘aşk içre,]

meclis-i ‘irfân: Bilgi/kültür meclisi.

Küşâde **meclis-i ‘irfân** müheyyâ sâgarı-ı cânân / Amân sâkî getir kevser gibi âb-ı revânım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 4). [meclis-i ‘irfân,]

meclis-i rindân: Dünya işlerini önemsemeyenlerin toplantı, uğrak yeri.

Tal‘atiyle **meclis-i rindân** bulurdu âb ü tâb / Bende olsam ‘İşmetâ ol feyzle mest ü harâb (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 21). [meclis-i rindân,]

meclis-i rindâna: Dünya işlerini önemsemeyenlerin toplantı, uğrak yeri.

Şıdkıla sür mürşidiñ eşigine yüzüñ gözüñ / Her ne fermân etse diñle **meclis-i rindâna** gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 5). [meclis-i rindâna, -a]

meclis-i rindâna: Dünya işlerini önemsemeyen rintlere meclisi, toplantısı.

‘Aşk ile gel gir yola tut şıdk ile mürşid yedin / Bakma şağın sağ u şola **meclis-i rindâna** gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 2). [meclis-i rindâna, -a]

meclis-i şâhâne: Padişaha yakışır surette olan sofrası.

Olur bir **meclis-i şâhâne** ol bir bezm-i ehl-i ‘aşk / Eder tarh-ı şafâ-yı bâğ-ı vuşlat halka-i tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 6). [meclis-i şâhâne,]

meclis-i tevḥîde: Allah’ın bir olarak bilinip ilan edildiği topluluk, toplanılan yer.

Eger kim cânına kıyan olur cânânına vâsıl / Onuñcün **meclis-i tevḥîde** hep cânâ kıyan gelsin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 2). [meclis-i tevḥîde, -e]

mecnûn: Delirmiş, çıldırmış, aşk yüzünden akli başından gitmiş kimse; Leyla ile Mecnun hikâyelerinin erkek kahramanı, Kays.

‘Aşk-ı Leylâ ile **Mecnûn** gezer şahrâda / ‘Akl-ı nokşânla bir gâfil-i cânân degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 6*). [mecnûn,]

Gezer Leylâ diye şahrâları **Mecnûn** olup ‘üryan / O nokşân ‘âkl ile ben gâfil-i cânân mıyım şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3*). [mecnûn,]

Düşürdü gönlümü sevdâ-yı ‘aşka / Beni **Mecnûn** eden cânân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 6*). [mecnûn,]

Muhtarib kaldı gönül hem gûşe-i hicrânda / Olmuşum **Mecnûn** hayâl-i vaşlî ile dâ’imâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 3*). [mecnûn,]

İki **Mecnûn** bulamaz Şîrîn’i / Kays ü Husrev onu râ’nâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 4*). [mecnûn,]

Tâ ezel şem’ine pervâz olan gönlümdür / Ya’ni **Mecnûn** gibi dîvâne olan gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 1*). [mecnûn,]

‘Aşk ile mecnûn olan tâ’yîb eder **Mecnûn**’u kim / Şems-i zâtı bulmuş iken zerre Leylâ’da arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 3*). [mecnûn’u, -u]

Câm-ı ‘aşkîñ cür’asını nûş eden / ‘Âkıllı **mecnûn** ile yeksân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 7*). [mecnûn,]

Zülf-i Leylâ-yı ham-ender ham ile / Nice **mecnûnu** ‘aceb giryân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 6*). [mecnûnu, -u]

Hâlet-i cezbeye düş **Mecnûn** mişâli ‘aşk ile / ‘Âşık-ı dîdâr olup bul cân ü dilde vuşlatîñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 3*). [mecnûn,]

‘Aşk-ı Leylâ ile **Mecnûn** gezer şahrâda / ‘Akl-ı nokşânla bir gâfil-i cânân degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6*). [mecnûn,]

Gâh olur ‘âşık gehî ma’şûk gehî âzâde-ser / Gâh ‘âkil gâh **Mecnûn** gâh Leylâ’dır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 3*). [mecnûn,]

Olup **Mecnûn** dağlarda gezer Leylâ diye ağlar / Nelerden geçdi şimdi halka gam-vâr olmayan gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5*). [mecnûn,]

Gâh **Mecnûn** gibi dağlar aşarım ‘Âdile ben / ‘Âşka süzân olup gamla perîşân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 7*). [mecnûn,]

Gâh **Mecnûn** gibi dağlar aşarım ‘Âdile ben / Yok kararım n’ideyim gamla perîşân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 7*). [mecnûn,]

Oldu dîvâne diliñ şîşe-i nâmûs-ı şikest / Eylemez belki onuñ etdigi fi’li **Mecnûn** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 6*). [mecnûn,]

O mâhîñ rüyunu bir gece **Mecnûn** görmüş olsaydı / ‘Aceb Leyla için eder mi idi ol kadar efgân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2*). [mecnûn,]

Dedim güzel beni sevdâ-yı zülfüñ eyledi **Mecnûn** / Dedi ‘aşk defterinde hep muqayyed nice dîvâne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 2*). [mecnûn,]

Yürü **Mecnûn** ola gör vuşlatı Leylâ’da ara / Terk edip ‘ucbu riyâyı dañi ihfâda ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 4*). [mecnûn,]

Zülf-i Leylâ’yı ham-ender-ham ile / Nice **Mecnûn**’u perîşân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 6*). [mecnûn’u, -u]

Kalmadı boş yerleri Leyla vü Mecnûn’uñ velî / Öyle biñ **Mecnûn** ile memlû bütün şahrâ-yı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 10*). [mecnûn,]

mecnûn olan: Delirmek, aklını yitirmek.

‘Aşk ile **mecnûn olan** tâ’yīb eder Mecnûn’u kim / Şems-i zâtı bulmuş iken zerre Leylâ’da arar
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 3). [*mecnûn olan, -an*]

mecnûn olur: *Deli, çılgın olmak.*

‘Âşık-ı dîdâr olanlar mest olur **mecnûn olur** / Bu kafesden mürğ-ı cânavar mı şekerden lezîz
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 2). [*mecnûn olur, -ur*]

mecnûn ü ser-gerdân: *Şaşkın, başı dönmüş, başı dönen, ne yapacağını bilemeyen, perişan Mecnun.*

‘Aşkıdır beyt-i dili meyhâne-i ‘irfân eden / ‘Aşkıdır Leylâları **Mecnûn ü ser-gerdân** eden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 9). [*mecnûn ü ser-gerdân,]*

mecnûn-ı dil: *Gönül delisi.*

Fırkat ü ‘aşkıñla sūzân olmadı **mecnûn-ı dil** / Etmedi hayfâ tūlū‘ı mäh-ı ümmîdim bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 2). [*mecnûn-ı dil,]*

mecrâ vü sebîl: *Hayır için dağıtılan suyun yolu, yatağı.*

Şevk-ı cūd u himemi cümleye mebzûl ü revâ / Cūy-ı feyz ü keremi ‘âleme **mecrâ vü sebîl** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 58). [*mecrâ vü sebîl,]*

mecrûh eylevip: *Yaralamak.*

Validesin yakdı nâr-ı iştîyāk / Eyleyip mecrûh kalbin iftirāk (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 43). [*mecrûh eylevip, -y, -ip*]

medâr olsun: *Yardım etmek, yardımcı olmak, yardımı dokunmak.*

İlahî baña tevfiķiñ iṭâ‘atde **medâr olsun** / Beni benden ḥalâş eyle gönül ‘aşkıñla zâr olsun (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1). [*medâr olsun, -sun*]

medâr-ı devletiñ: *Bahtın,talihin, döndüğü yer, dayanak.*

‘Âdile Bâb-ı rızâda dâ‘im ol bu mâ‘rifet / Ancağ oldur iki ‘âlemde **medâr-ı devletiñ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 8). [*medâr-ı devletiñ, -iñ*]

meddâh: *Öven, övücü.*

Derd-i cihâna etme gam dünyâ gamiñ def‘ede gör / Aldanma sen **meddâhlara** sen gayrı zevķi
ede gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 1). [*meddâhlara, -lar, -a*]

meded: *Lütuf ve yardım istemek için kullanılan sesleniş, imdat, yardım.*

Ey cevâd ü hayy ü fażlı çok olan Mevlâ **meded** / Şıgınıırım saña sendendir kula ‘avn ü **meded**
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 1). [*meded,]*

Hem Kerîm'sin hem Raḥîm'sin hem ‘Azîm'sin ey Hudâ / Gazabuñı raḥmetiñ sebķat eder eyle
meded (Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 2). [*meded,]*

Ben fakîr bî-çâre geldim bâbıña ey Pâdişâh / Raḥmetiñ baḥrına yokdur ḥadd u gâyet kıl **meded**
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3). [*meded,]*

Nefse uyup dalmışım cürm ü ḥaṭâ deryâsına / Etme қаpıñdan cüdâ luṭf u ‘atâ eyle **meded** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 4). [*meded,]*

Fehm edemez kimse derdimden ki dermân eylesin / Dilde kâr etdi bu hicrân yarası yâ Rab **meded**
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 5). [*meded,]*

Rûz u şeb bu bendesini zâr eden ey Zül-celâl / Gâhice mesrûr eyle kalb-i maḥzunum **meded**
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 6). [*meded,]*

Her haṭāma i 'tirāfen ağlarım ahvālime / Sen ki Settār'sın kerem kıl 'afv ü gufrān et **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 7*). [meded,]

Ey cevād ü hayy ü fażlı çok olan Mevlā **meded** / Şıgırırım saña sendendir kula 'avn ü **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 1*). [meded,]

Hem Kerīm'sin hem Raḥīm'sin hem 'Azīm'sin ey Hudā / Gazabuñı raḥmetiñ sebķat eder eyle **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 2*). [meded,]

Ben faķır bī-çāre geldim bābıña ey Pādişāh / Raḥmetiñ baħrına yokdur ḥadd u gāyet kıl **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3*). [meded,]

Nefse uyup dalmışım cürm ü haṭā deryāsına / Etme ķapıñdan cüdā luṭf u 'atā eyle **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 4*). [meded,]

Fehm edemez kimse derdimden ki dermān eylesin / Dilde kār etdi bu hicrān yarası yā Rab **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 5*). [meded,]

Rüz u şeb bu bendesini zār eden ey Zül'-celāl / Gāḥice mesrūr eyle ķalb-i maḥzunum **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 6*). [meded,]

Her haṭāma i 'tirāfen ağlarım ahvālime / Sen ki Settār'sın kerem kıl 'afv ü gufrān et **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 7*). [meded,]

Şubḥ u mesā bu cismimiñ artmakda nālesi / Cānāna cānı kıl mülāķi **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 3*). [meded,]

Āğūşa cān gele cānān gelse sīneme / Derd-i firāķa ķalmadı taḥammül **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 4*). [meded,]

Koyma beni böyle sen āvāre vü ġarīb / Kıl şād et cemāliñi 'ayān **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 5*). [meded,]

Yā Rab 'ināyetiñ yoluna bakmada gözüm / Et nā'il ü vişāl o yāra **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 6*). [meded,]

Ger kūh-ı Kāf olsa günāhım ne ġam Celīl / Kesmez ümīdi 'Âdile raḥmetiñden **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 7*). [meded,]

Şubḥ u mesā bu cismimiñ artmakda nālesi / Cānāna cānı kıl mülāķi **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 3*). [meded,]

Āğūşa cān gele cānān gelse sīneme / Derd-i firāķa ķalmadı taḥammül **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 4*). [meded,]

Koyma beni böyle sen āvāre vü ġarīb / Kıl şād et cemāliñi 'ayān **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 5*). [meded,]

Yā Rab 'ināyetiñ yoluna bakmada gözüm / Et nā'il ü vişāl o yāra **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 6*). [meded,]

Ger kūh-ı Kāf olsa günāhım ne ġam Celīl / Kesmez ümīdi 'Âdile raḥmetiñden **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 7*). [meded,]

Baňa bes ism-i Gufrānıñ derūnumda **meded** yā Hāķ / Ki Settār ismiñe 'afvıñla kıl nā'il **meded** yā Hāķ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 1*). [meded,]

Derūnumda ola ol rütbe 'aşķınla maḥabbet kim / O cevherle dola bu maḥzen-i ķalbim **meded** yā Hāķ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3*). [meded,]

Ola her dağ-ı 'aşķ bir dīde pūr-nār cismimde / Gülistān-ı şuhūd et külḥan-i göñlüm **meded** yā Hāķ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 4*). [meded,]

Beni pervāne-i şem'-i ma'ārif kıl da maḥv eyle / Cemālin çeşm-i cānı ede rüşen kıl **meded** yā Hāķ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 5*). [meded,]

Amān 'Âdile'yi ḥasret ile zār ü zebūn etme / Ümīdi kāsesini ser-nigūn etme **meded** yā Hāķ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 6*). [meded,]

Baňa bes ism-i Gufrānıñ derūnumda **meded** yā Hāķ / Ki Settār ismiñe 'afvıñla kıl nā'il **meded** yā Hāķ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 1*). [meded,]

Baňa bes ism-i Gufrânıñ derûnumda **meded** yâ Hâk / Ki Settâr ismiñe ‘afvıñla kıl nâ’il **meded** yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 1*). [meded,]

Derûnumda ola ol rütbe ‘aşkıñla maħabbet kim / O cevherle dola bu maħzen-i ħalbim **meded** yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3*). [meded,]

Ola her dağ-ı ‘aşk bir dide pür-nâr cismimde / Gülistân-ı şühûd et küľhan-i göñlüm **meded** yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 4*). [meded,]

Beni pervâne-i şem‘-i ma‘ârif kıl da maħv eyle / Cemâlin çeşm-i cāmı ede rüşen kıl **meded** yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 5*). [meded,]

Amân ‘Âdile’yi ħasret ile zâr ü zebûn etme / Ümîdi kâsesini ser-nigûn etme **meded** yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 6*). [meded,]

Baňa bes ism-i Gufrânıñ derûnumda **meded** yâ Hâk / Ki Settâr ismiñe ‘afvıñla kıl nâ’il **meded** yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 1*). [meded,]

Gelip düşdüm ħapuňa ben amân Allah **meded** Allah / Günâhıñ baħrına daldım amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 1*). [meded,]

Gelip düşdüm ħapuňa ben amân Allah **meded** Allah / Günâhıñ baħrına daldım amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 1*). [meded,]

Seniñdir ħul seniñ ihsân seniñ derd ile dermân hem / Seniñdir emr ile fermân amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2*). [meded,]

Beni var eyleyen sen ‘âşıkı zâr eyleyen sensin / Cihâna ħükm eden sensin amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 3*). [meded,]

Seniñdir hem bütün kuvvet seniñdir şevket ü ħaşmet / Seniñdir kudret ü ħikmet amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 4*). [meded,]

‘Âdile maħzûndur ħâline ‘arz edemez / Derdine dermân ol amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 5*). [meded,]

Gelip düşdüm ħapuňa ben amân Allah **meded** Allah / Günâhıñ baħrına daldım amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 1*). [meded,]

Seniñdir ħul seniñ ihsân seniñ derd ile dermân hem / Seniñdir emr ile fermân amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2*). [meded,]

Beni var eyleyen sen ‘âşıkı zâr eyleyen sensin / Cihâna ħükm eden sensin amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 3*). [meded,]

Seniñdir hem bütün kuvvet seniñdir şevket ü ħaşmet / Seniñdir kudret ü ħikmet amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 4*). [meded,]

‘Âdile maħzûndur ħâline ‘arz edemez / Derdine dermân ol amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 5*). [meded,]

Meded artırmada bu baħr-i ħasret feyz u emvâciñ / Hemân deryâ-yı ‘aşka cûşa gelsin dâ’imâ göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 2*). [meded,]

Meded artırmada bu baħr-i ħasret feyz u emvâciñ / Hemân deryâ-yı ‘aşka cûşa gelsin dâ’imâ göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 2*). [meded,]

Ma‘şiyetden râh-ı ye’s ü ħayrete düşdüm **meded** / Kıl ‘atâ miftaħ-ı bâb-ı mağfîret yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 2*). [meded,]

Ma‘şiyetden râh-ı ye’s ü ħayrete düşdüm **meded** / Kıl ‘atâ miftaħ-ı bâb-ı mağfîret yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 2*). [meded,]

Seniñ ihsânıña var mı nihâyet kıl **meded** Allah / Dilimde şükrüñe yokdur liyâkat kıl **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1*). [meded,]

Varılmaz dergeh-i eltâfiña bu ħâl-i ‘aczimle / Ķabûl etse fedâ cânım ‘inâyet kıl **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 2*). [meded,]

Muķîm-i bezm-i dil olsam safâ var mı yine cânâ / Şırât-ı müstaķîm üzre hidâyet kıl **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 3*). [meded,]

Refîk et sâlike tevfiķiñi luţfuñla ‘aşkıñda / Gam-ı ‘uşşâka rahm eyle ħimâyet kıl **meded** Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 4*). [meded,]

Bulup ‘aşkıñla şadım inşirâhı âfitâb-âsâ / Füyûzâtıñla ihsânıñ sa‘âdet kıl **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 5*). [meded,]

Göñül hâletden âgâh olamaz ‘aşk hânesi pinhân / Haber ver sırr-ı Kur‘ân‘dan delâlet kıl **meded** Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 6*). [meded,]

Seniñ ihsânıña var mı nihâyet kıl **meded** Allah / Dilimde şükrüñe yokdur liyâkat kıl **meded** Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1*). [meded,]

Seniñ ihsânıña var mı nihâyet kıl **meded** Allah / Dilimde şükrüñe yokdur liyâkat kıl **meded** Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1*). [meded,]

Varılmaz dergeh-i eltâfiña bu hâl-i ‘aczimle / Qabûl etse fedâ cânım ‘inâyet kıl **meded** Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 2*). [meded,]

Muķîm-i bezm-i dil olsam safâ var mı yine cânâ / Şırât-ı müstaķîm üzre hidâyet kıl **meded** Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 3*). [meded,]

Refîk et sâlike tevfiķiñi luţfuñla ‘aşkıñda / Gam-ı ‘uşşâka rahm eyle ħimâyet kıl **meded** Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 4*). [meded,]

Bulup ‘aşkıñla şadım inşirâhı âfitâb-âsâ / Füyûzâtıñla ihsânıñ sa‘âdet kıl **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 5*). [meded,]

Göñül hâletden âgâh olamaz ‘aşk hânesi pinhân / Haber ver sırr-ı Kur‘ân‘dan delâlet kıl **meded** Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 6*). [meded,]

Seniñ ihsânıña var mı nihâyet kıl **meded** Allah / Dilimde şükrüñe yokdur liyâkat kıl **meded** Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1*). [meded,]

Ey cevâd ü hayy ü fażlı çok olan Mevlâ **meded** / Şıgıñırım saña sendendir kula ‘avn ü **meded**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [meded,]

Hem Kerîm‘sin hem Raķîm‘sin hem ‘Azîm‘sin ey Hudâ / Gazabuñı rahmetiñ sebķat eder eyle
meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2*). [meded,]

Ben fakîr bî-çâre geldim bâbıña ey Pâdişâh / Rahmetiñ baķrına yokdur ħadd u gâyet kıl **meded**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [meded,]

Nefse uyup dalmışım cürm ü ħatâ deryâsına / Etme қаpıñdan cüdâ luţf u ‘atâ eyle **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 4*). [meded,]

Fehm edemez kimse derdimden ki dermân eylesin / Dilde kâr etdi bu hicrân yarası yâ Rab **meded**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [meded,]

Rûz u şeb bu bendesini zâr eden ey Zül‘celâl / Gâhîce mesrûr eyle qalb-i maķzunum **meded**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [meded,]

Her ħatâma i‘tirâfen ağlarım aĥvâlîme / Sen ki Settâr‘sin kerem kıl ‘afv ü gufrân et **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 7*). [meded,]

Ey cevâd ü hayy ü fażlı çok olan Mevlâ **meded** / Şıgıñırım saña sendendir kula ‘avn ü **meded**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [meded,]

Hem Kerîm‘sin hem Raķîm‘sin hem ‘Azîm‘sin ey Hudâ / Gazabuñı rahmetiñ sebķat eder eyle
meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2*). [meded,]

Ben fakîr bî-çâre geldim bâbıña ey Pâdişâh / Rahmetiñ baķrına yokdur ħadd u gâyet kıl **meded**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [meded,]

Nefse uyup dalmışım cürm ü ħatâ deryâsına / Etme қаpıñdan cüdâ luţf u ‘atâ eyle **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 4*). [meded,]

Fehm edemez kimse derdimden ki dermân eylesin / Dilde kâr etdi bu hicrân yarası yâ Rab **meded**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [meded,]

Rûz u şeb bu bendesini zâr eden ey Zül‘celâl / Gâhîce mesrûr eyle qalb-i maķzunum **meded**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 6*). [meded,]

Her haṭāma i 'tirāfen aḡlarım aḡvālime / Sen ki Settār'sın kerem kıl 'afv ü gufrān et **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 7*). [meded,]

Şubḥ u mesā bu cismimiñ artmaḡda nālesi / Cānāna cānı kıl mülāḡı **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3*). [meded,]

Âḡūşa cān gele cānān gelse sīneme / Derd-i firāḡa ḡalmadı taḡammül **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4*). [meded,]

Ḳoyma beni böyle sen āvāre vü ḡarīb / Ḳıl şād et cemāliñi 'ayān **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5*). [meded,]

Yā Rab 'ināyetiñ yoluna baḡmada gözüñ / Et nā'il ü vişāl o yāra **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [meded,]

Ger kūh-ı Ḳāf olsa günāhım ne ḡam Celīl / Kesmez ümīdi 'Âdile raḡmetiñden **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [meded,]

Şubḥ u mesā bu cismimiñ artmaḡda nālesi / Cānāna cānı kıl mülāḡı **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3*). [meded,]

Âḡūşa cān gele cānān gelse sīneme / Derd-i firāḡa ḡalmadı taḡammül **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4*). [meded,]

Ḳoyma beni böyle sen āvāre vü ḡarīb / Ḳıl şād et cemāliñi 'ayān **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5*). [meded,]

Yā Rab 'ināyetiñ yoluna baḡmada gözüñ / Et nā'il ü vişāl o yāra **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [meded,]

Ger kūh-ı Ḳāf olsa günāhım ne ḡam Celīl / Kesmez ümīdi 'Âdile raḡmetiñden **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [meded,]

Baṇa bes ism-i Gufrānıñ derūnumda **meded** yā Ḥaḡ / Ki Settār ismiñe 'afvıñla kıl nā'il **meded** yā Ḥaḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [meded,]

Baṇa bes ism-i Gufrānıñ derūnumda **meded** yā Ḥaḡ / Ki Settār ismiñe 'afvıñla kıl nā'il **meded** yā Ḥaḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [meded,]

Derūnumda ola ol rütbe 'aşḡınla maḡabbet kim / O cevherle dola bu maḡzen-i ḡalbim **meded** yā Ḥaḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3*). [meded,]

Ola her daḡ-ı 'aşḡ bir dīde pūr-nār cismimde / Gülistān-ı şuhūd et külḡan-i göñlüm **meded** yā Ḥaḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4*). [meded,]

Beni pervāne-i şem'-i ma'ārif kıl da maḡv eyle / Cemālin çeşm-i cānı ede rüşen kıl **meded** yā Ḥaḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 5*). [meded,]

Amān 'Âdile'yi ḡasret ile zār ü zebūn etme / Ümīdi kāsesini ser-nigūn etme **meded** yā Ḥaḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6*). [meded,]

Baṇa bes ism-i Gufrānıñ derūnumda **meded** yā Ḥaḡ / Ki Settār ismiñe 'afvıñla kıl nā'il **meded** yā Ḥaḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [meded,]

Baṇa bes ism-i Gufrānıñ derūnumda **meded** yā Ḥaḡ / Ki Settār ismiñe 'afvıñla kıl nā'il **meded** yā Ḥaḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [meded,]

Derūnumda ola ol rütbe 'aşḡınla maḡabbet kim / O cevherle dola bu maḡzen-i ḡalbim **meded** yā Ḥaḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3*). [meded,]

Ola her daḡ-ı 'aşḡ bir dīde pūr-nār cismimde / Gülistān-ı şuhūd et külḡan-i göñlüm **meded** yā Ḥaḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4*). [meded,]

Beni pervāne-i şem'-i ma'ārif kıl da maḡv eyle / Cemālin çeşm-i cānı ede rüşen kıl **meded** yā Ḥaḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 5*). [meded,]

Amān 'Âdile'yi ḡasret ile zār ü zebūn etme / Ümīdi kāsesini ser-nigūn etme **meded** yā Ḥaḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6*). [meded,]

Gelip düşdüm ḡapuña ben amān Allah **meded** Allah / Günāhıñ baḡrına daldım amān Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 1*). [meded,]

Seniñdir kıl seniñ ihsân seniñ derd ile dermân hem / Seniñdir emr ile fermân amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [meded,]

Beni var eyleyen sen ‘âşıkı zâr eyleyen sensin / Cihâna hüküm eden sensin amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3*). [meded,]

Seniñdir hem bütün kuvvet seniñdir şevket ü haşmet / Seniñdir kudret ü hikmet amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4*). [meded,]

‘Âdile maḥzûndur hâline ‘arz edemez / Derdine dermân ol amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5*). [meded,]

Gelip düşdüm kapuña ben amân Allah **meded** Allah / Günâhın baḥrına daldım amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 1*). [meded,]

Seniñdir kıl seniñ ihsân seniñ derd ile dermân hem / Seniñdir emr ile fermân amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [meded,]

Beni var eyleyen sen ‘âşıkı zâr eyleyen sensin / Cihâna hüküm eden sensin amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3*). [meded,]

Seniñdir hem bütün kuvvet seniñdir şevket ü haşmet / Seniñdir kudret ü hikmet amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4*). [meded,]

‘Âdile maḥzûndur hâline ‘arz edemez / Derdine dermân ol amân Allah **meded** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5*). [meded,]

Yâ Kerîm senden **meded** olmakda hep ‘ömrüm hebâ / Râhına ‘âşkın delîl et vaşlıña ḥasret koma (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 1*). [meded,]

Meded ey sâkî serde ıztırâb ile ḥumârım var / Kerem kıl bâdeye muhtâc oldum intizârım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 1*). [meded,]

Sâkî **meded** bize şun ‘aşk câmını kadehile / Hâlim diyem o şâha dil neş’e-yâb olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4*). [meded,]

Meded artırmada bu baḥr-i ḥasret feyz u emvâcın / Hemân deryâ-yı ‘aşka cûşa gelsin dâ’imâ gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [meded,]

Sen o maḥbûb-ı Hudâ’sın yâ Resûla’llâh **meded** / Meḥar-ı her enbiyâsın yâ Resûla’llâh **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 1*). [meded,]

Mübtelâ ‘uşşâka sensin luṭf ile imdâd eden / Derd-i nâ-çâre devâsın yâ Resûla’llâh **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 2*). [meded,]

Sen o maḥbûb-ı Hudâ’sın yâ Resûla’llâh **meded** / Meḥar-ı her enbiyâsın yâ Resûla’llâh **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 1*). [meded,]

Mübtelâ ‘uşşâka sensin luṭf ile imdâd eden / Derd-i nâ-çâre devâsın yâ Resûla’llâh **meded** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 2*). [meded,]

Cihân mâtem tutup kan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / **Meded** Allah mübârek cismi ki boyandı al kana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 3*). [meded,]

Cihân mâtem tutup kan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / **Meded** Allah mübârek cismi ki boyandı al kana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 6*). [meded,]

Cihân mâtem tutup kan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / **Meded** Allah mübârek cismi ki boyandı al kana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 9*). [meded,]

Cihân mâtem tutup kan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / **Meded** Allah mübârek cismi ki boyandı kızıl kana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 12*). [meded,]

Cihân mâtem tutup kan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / **Meded** Allah mübârek cismi ki boyandı kızıl kana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 15*). [meded,]

Cihân mâtem tutup kan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / **Meded** Allah mübârek cismi ki boyandı kızıl kana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 18*). [meded,]

meded eyle: Yardım etmek ve imdada yetişmek.

Var iken dest-gİRim sen gibi bir řāh-ı zİřānım / Kime 'arz eyleyem eyle meded hāl-i perİřānım
(Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 3). [meded eyle,]

meded ister: Yardım istemek.

Günāhkār ümmetİn eşhāb u ālİnden **meded ister** / Benim ancak dehāletdir niyāzım Ehl-i
Beytiñden (Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2). [meded ister, -r]

meded kıl: Yardım etmek, iyilik, ihsanda bulunmak.

Sİne-çāk ü kalb-i vİrān bÜlbÜl-āsā pür-fiğān / 'Ādile kuluña rahm ü mekremetle kıl meded (Ādile
Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 8). [meded kıl,]

Halāř et māsivānİñ zulmetinden yā İlāhi sen / Derūnuma dÜře nür-ı hidāyet kıl meded yā Hāk
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 2). [meded kıl,]

Huzūr-ı mürşide var öğrenip ādāb ü erkānı / Beni bu rāhda hıfz u řahābet kıl meded Allah (Ādile
Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 7). [meded kıl,]

Seher-gāh 'Ādile āh ile yalvar 'āřıkān-āsā / Deyüp muhtācınım yā Rab 'ināyet kıl meded Allah
(Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 8). [meded kıl,]

meded kıl: Yardım etmek.

Fedādır 'Ādile bir nīm-nigāh-ı iltifāt -için / **Meded kıl** alma cānın görmedikçe vech-i cānānı
(Ādile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 6). [meded kıl,]

meded kıl: Yardım etmek, iyilik, ihsanda bulunmak; ayrılığa son verme lütfunda bulunmak.

Rü'yet-i dİdārİñ lütfen naşİb et ey güzel / Pādiřāhım kıl meded țard etme cennetden beni (Ādile
Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 3). [meded kıl,]

meded yā muħammed: Yetiş ey Muhammed!.

Levlāk hışbesiyle oldu saña nidā **meded yā Muħammed** / 'Ālem-i Adem yokken olduñ maħbüb-
ı Hudā **meded yā Muħammed** (Ādile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 1). [meded yā
muħammed,]

Ka'be-i dergāhİñ a'lā Beyt-i Mā'mūr'dan seniñ / 'Arř-ı a'zamdan büyük Ravzañ seniñ **meded yā
Muħammed** (Ādile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 4). [meded yā muħammed,]

Mİhr-i kudretdir cemāliñ māh-ı rahmet gül yüzüñ / Cism-i pākiñ cevher-i cān ü sa'ādet **meded yā
Muħammed** (Ādile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 5). [meded yā muħammed,]

Nür-ı Hāk'sın kim seniñle buldu rāh-ı Hāk'ı nās / Olmayaydıñ sen delİl olmazdı eřyā **meded yā
Muħammed** (Ādile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 6). [meded yā muħammed,]

Nā'ib ü kādİ-hācāt ü şefi'ü'l-müznibīn / Rüz-ı maħřerde kerem eyle baña **meded yā Muħammed**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 7). [meded yā muħammed,]

Zātİñ Hāk medh ederken nice kādİr olam / 'Ādile ancak eder 'arz-ı hālİ **meded yā Muħammed**
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 8). [meded yā muħammed,]

Levlāk hışbesiyle oldu saña nidā **meded yā Muħammed** / 'Ālem-i Adem yokken olduñ maħbüb-
ı Hudā **meded yā Muħammed** (Ādile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 1). [meded yā
muħammed,]

Rūh-ı pākiñ cevher-i İmāna bir mişbağ-ı nür / Fahr-ı 'ālem řall-i 'alā seyİddinā **meded yā
Muħammed** (Ādile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 2). [meded yā muħammed,]

Enbiyā vü rüsül içre yok saña bi'llāh şebİh / Kim nübüvvetle risāletle müstesnāsın **meded yā
Muħammed** (Ādile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 3). [meded yā muħammed,]

meded-kār: Yardımcı, yardım eden.

Esîr ü bî-kesim bu 'âlem-i miñnetde ey şâhım / Bu yolda ne **meded-kârım** ne kaldı bir ümîd-
gâhım (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 5*). [*meded-kârım, -ım*]

Hulûş ile öpenler pâyini yüz döndürüp nâ-gâh / **Meded-kâr** olmadı hiç kimseler aḥvâline eyvâh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 5*). [*meded-kâr,*]

medenî: Şehirli.

Çeşmine sürme edip ḥâk-i Medîne şehrin / Ḥâk-i pâyî **medenî** hem bedevî Tanṭavî (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 14*). [*medenî,*]

medfen: Ölü defnedilecek yer, mezar, kabir.

Mâder-âsâ baḡdı şâd etdi beni / Cennetü'l-Firdevs olsun **medfeni** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 28*). [*medfeni, -i*]

medfeniñ: Ölü defnedilecek yer, mezar, kabir.

Goncadan nâzik iken nâzik teniñ / Kara toprak oldu âḡir **medfeniñ** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 52*). [*medfeniñ,*]

medh eder: Övmek.

İñler vücûdda dest u vaṭan der de âḡ eder / Yārını **medh eder** öter pür-efgân gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 3*). [*medh eder, -er*]

medh ederken: Övmek, övgü.

Zâtıñı Ḥâḡ **medh ederken** nice kâdir olam / 'Âdile ancak eder 'arz-ı ḡâlî meded yâ Muhammed
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 215, Beyit 8*). [*medh ederken, -er, -ken*]

medh eyleyen: Övmek.

Ḥâḡ buyurdu (Nûr-ı semâvât-ı ve'l-arz) âyetin / Kendidir **medh eyleyen** zâtın o Rabbü'l-'âlemîn
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [*medh eyleyen, -y, -en*]

medh ü vaşf-ı şâñı: Adın, namın, ünün özelliklerinin övgüsü.

Baḡrlar olsa midâd eşcâr kalem / **Medh ü vaşf-ı şâñı** bulmaz intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 19*). [*medh ü vaşf-ı şâñı, -ı*]

medh ü zem oldum: Övülme ve yerilme.

Zebân-ı nâsa düşdüm gâḡ medh ü gâḡ zem oldum / Meger kim ṭâlî'imde zevḡ-ı 'âlem hep ḡarâm
olmuş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 5*). [*medh ü zem oldum, -du, -m*]

medḡal: Bir işe karışma, parmaḡı olma, etkisi bulunma.

Etme ṭaleb cenneti Allah'dan / 'Aşḡ-ı Muhammed'dir onuñ **medḡalı** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 1*). [*medḡalı, -i*]

medḡul: Dile düşmüş.

Olmadı **medḡul** aşla kimseden / Dergeh-i iḡsânına olan daḡıl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 67*). [*medḡul,*]

medîd: Uzun.

Cismini 'illet tıṭup ḡaylî **medîd** / Za'af ḡâlî gün-be-gün oldu şedîd (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 90*). [*medîd,*]

medīne: *Medine şehri.*

Medīne menba‘-ı feyz u makām-ı vahy-ı Mevlā’dır / Hāqīkat Ka‘be’sin onda tavāf ister şehā
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 4*). [*medīne,]*

Hāk-i müşgin **Medīne’yile** bulup pertev-i ‘ayn / Nūr-ı dīdār-ı Muḥammed görünüp ‘ayn-ı yakīn
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 1*). [*medīne’yile, -y, -ile]*

Bā‘dehü me‘mūr oldu hicrete / Tā **Medīne** halkı ere devlete (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 4*). [*medīne,]*

mefḥar ü imdādıdır: *Övünç ve yardımcı.*

Kā‘inātın bā‘is-i icādıdır / Cümle halkın **mefḥar ü imdādıdır** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 8*). [*mefḥar ü imdādıdır, -ı, -dır]*

mefḥar-ı āl-i resūl-ı kām-yāb: *Bahtiyar peygamberin ailesinin övünme sebebi.*

Seyyid-i sadāt-ı ‘ālī-menzilet / **Mefḥar-ı Āl-i Resūl-ı kām-yāb** (*Âdile Sultan Divanı, Terkiḥ-bend 1, Beyit 24*). [*mefḥar-ı āl-i resūl-ı kām-yāb,]*

mefḥar-ı her enbiyāsın: *Peygamberlerin, nebilerin övüncü.*

Sen o maḥbūb-ı Hudā’sın yā Resūla’llāh meded / **Mefḥar-ı her enbiyāsın** yā Resūla’llāh meded
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 1*). [*mefḥar-ı her enbiyāsın, -sın]*

mefḥar-ı her enbiyāsın: *Peygamberlerin, nebilerin övüncü.*

Sen o maḥbūb-ı Hudā’sın yā Resūla’llāh meded / **Mefḥar-ı her enbiyāsın** yā Resūla’llāh meded
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 1*). [*mefḥar-ı her enbiyāsın, -sın]*

mefḥar-ı kevn ü mekândır: *Varlığının övünç yeri.*

Şalāt ile selām et ‘Âdile ümmid-ī rahmetle / Şefā‘at ma‘denidir **mefḥar-ı kevn ü mekândır** bu
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 5*). [*mefḥar-ı kevn ü mekândır, -dır]*

mefḥar-ı kevneyniñ: *İki cihanın, dünya ve ahiretin övünç kaynağı.*

Gayr-ı mümkün şānlarında etmek inşā-yı kelām / **Mefḥar-ı kevneyniñ** olsun cümle āline selām
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 12*). [*mefḥar-ı kevneyniñ,]*

mefḥar-ı ‘osmāniyān: *Osmanlıların övüncü.*

Otuzuncu pādīşāh Mahmūd Hān / Vālidim ol **mefḥar-ı ‘Osmāniyān** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 12*). [*mefḥar-ı ‘osmāniyān,]*

Şah-ı ‘ālem **mefḥar-i ‘Osmāniyān** / Vālidim cennet-mekān Mahmūd Hān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 1*). [*mefḥar-i ‘osmāniyān,]*

mefṭūn eder: *Kendine bağlamak, hayran etmek, âşık etmek.*

Bir nigāh-ı çeşm-i āhū ‘āşıkı **mefṭūn eder** / Ol nazarda ‘āşıkān hep döndü bī-cāna göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 2*). [*mefṭūn eder, -er]*

mefṭūn etdi: *Kendine bağlamak, hayran etmek, âşık etmek.*

Bir melek-manzara tuş oldu ki dil-i çeşm-i nigār / Bir perī-peykere kim ‘aqlımı etdi meṭūn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 2*). [*mefṭūn etdi, -di]*

mefṭūn kıldı: *Hayran bırakmak, âşık etmek, büyülemek.*

İşte ol çeşmi siyeh âfet-i cân mest-nigâh / Kendine bir nigh ile beni kıldı meftûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 7*). [meftûn kıldı, -dı]

meftûn olan: Tutulmak, gönül vermek, vurulmak.

Tâ ezel hüsnüñe **meftûn olan** ‘aşıklar / Dün ü gün derd ile durmaz reh-i ‘aşkıñda yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 5*). [meftûn olan, -an]

meger: Aslında, oysa ki.

Hâk-i pâyiyle şafâ kâ’im ü hâlet mevcûd / Nûr-ı cismiyle bulur ‘aşk **meger** cism tamâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 54*). [meger,]

meger: Anlaşılan.

Ezel feyz-i maḥabbet ile pür-mest-i elest olmuş / **Meger** bir ‘aşık-ı sermest ki bulmuş sînesini mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 2*). [meger,]

meger: Ancak, sadece.

Nüş eylemek tâ be-seher ol bâde-i ‘aşkı hûner / Tâ şahid-i cânı **meger** âgûşa mihmân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6*). [meger,]

meger: Bilinmeyen, farkında olunmayan bir durum için kullanılan bir söz, meğerse, oysa, oysaki.

Meger ‘uşşâka vâ’d etmiş vişâlin ol kerîm cânân / Bulur vuşlat bu cân ü dilde kalmaz böyle şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 2*). [meger,]

Seferde mülk-i dilde şâh-ı ‘aşkıñ yârı olmuşdur / **Meger** bezm-i vişâliñ maḥremi hem ḥâşılıdır mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 7*). [meger,]

Şabr ü sâ mân yanar görmesem ol yârı **meger** / Dilde kalmaz görücek zerre kadar tâb ü tüvân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5*). [meger,]

Şakın verme bu dünyânıñ gurûr ü câhına meyliñ / Qalırsın sonra hayretde **meger** bul dilde yârânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8*). [meger,]

meger kim: Meğerki; biri diğerini engelleyecek durumda bulunan iki cümleyi birbirine bağlayan bir söz.

Zebân-ı nâsa düşdüm gâh medh ü gâh zem oldum / **Meger kim** tâli ‘imde zevk-ı ‘âlem hep ḥarâm olmuş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 5*). [meger kim,]

meh: Ay, kamer.

Doğmadı sînemde ol **meh** gitdi ârāmım bu şeb / Çıkacaktır âsumâna nâle vü zârım bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 1*). [meh,]

Fırkate düşme ırağ olma o **mehden** ‘Âdile / Seyr-i bâṭın eyleyenler vâşıl-ı cânân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 7*). [mehden, -den]

Meh cemâli ‘âlemi rûşen cihânı mest eder / Mişli yok ol mâh-peyker ya’nî bir dâne gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 3*). [meh,]

Mihr-i meh fânûslardır sîm ü zerden gûyâ / Ol **mehiñ** âyîne-i hüsnüñde seyr etdim benim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 4*). [mehiñ, -iñ]

Es-selâmü ‘aleyke eyyühe’n-nebiyyü / Ve’y sa’âdet burcunuñ **meh** kevkebi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 9*). [meh,]

Yandı ‘aşkıñla derûn-ı ‘aşıkârı / Ey cemâli **meh** yüzü şemsü’-d-duhâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 4*). [meh,]

Ṭal‘atından doğdu **mehler** dillere / Kesb-i feyz etdi ḵulüb-i mü‘minin (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 58*). [*mehler, -ler*]

meh: *Kamer, ay // ay yüzlü sevgili.*

Bağar mir‘ât-ı ḵalbe luṭṭ ü ḵahr ile o **meh** ‘aşık / Şafâ vü zulmüne bakmaz durur merdâne incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [*meh,*]

Eyledi yüz kırk sekizde nâ-gehân / Evc-i mehdi pür-ziyâ ol **meh** ‘adîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 66*). [*meh,*]

meh-‘adîl: *Adaletin ayı.*

Esrâr-ı Hâk vechiñdedir / Nûr-ı Hudâ ol **meh-‘adîl** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 3*). [*meh-‘adîl,*]

mehâl: *Süre, mühlet, vade.*

Kullara dilediğın rûtbe zevâl / Vermeyip luṭṭuñla eylerisin **mehâl** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 11*). [*mehâl,*]

meh-cemâl: *Ay gibi güzel yüzlü.*

Gonca-ṭal‘at lâle-nükhet serv ḵad / Hûr-ı peyker nûr-ı manzar **meh-cemâl** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 53*). [*meh-cemâl,*]

meh-cemâl: *Ay yüzlü.*

Ol **meh-cemâl** nevres nihâl / ‘Arz-ı vişâl etdi bu yıl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 9*). [*meh-cemâl,*]

mehcûr: *Uzaklaşmış, ayrılmış.*

Eyleme ‘Âdile’yi dergeh-i luṭṭuñdan redd / Etme **mehcûr** Hâbîbiñden amân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 7*). [*mehcûr,*]

mehdî-i şâhib-zemân: *Zamanın sahibi Mehdi.*

On ikinci **Mehdî-i şâhib-zemân** / Cân-ı ‘âlem nûr-ı çeşm-i ‘âşıkân (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 92*). [*mehdî-i şâhib-zemân,*]

mehammed ‘alî pâşâ: *Damat Mehmed Ali Paşa, Âdile Sultan'ın eşi.*

Bir **Mehammed ‘Alî Pâşâ** idi ol dünyâda / Rihleti mücib-i şevk oldu dil-i a‘dâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 18*). [*mehammed ‘alî pâşâ,*]

meh-i burc-ı şafâ: *Bolluk, bereket, mutluluk burcunun ayı.*

Mebde-i ‘âlem **meh-i burc-ı şafâ** / Melce-i uşât-i nebiyy-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 3*). [*meh-i burc-ı şafâ,*]

meh-i burc-ı tekrîm: *Saygı ve hürmet burcunun ayı.*

Hâzret-i Ahmed-i sultân Rûfâ‘î-yi ‘azîm / Pîr-i zîşân-ı tarîkat **meh-i burc-ı tekrîm** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 6*). [*meh-i burc-ı tekrîm, -meh-i*]

meh-i ra‘nâ: *Parlak ay.*

Ruḥuñdan ref‘ olursa ger niḳâbı şemsden a‘lâ / Bulunmaz âsmân-ı dilde böyle bir **meh-i ra‘nâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 2*). [*meh-i ra‘nâ,*]

O bir feyż-i tecellîdir ki ‘uşşâka nişâr olmuş / Bulunmaz âsmân-ı dilde böyle bir **meh-i ra‘nâ**
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 4*). [*meh-i ra‘nâ,]*

Başîret çeşmini aç sevdigîñ yanînda pek a‘lâ / Bulunmaz âsmân-ı dilde böyle bir **meh-i ra‘nâ**
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 6*). [*meh-i ra‘nâ,]*

Göñül nakşında ‘aşk-ı pāk ile ey ‘Âdile bilsen / Bulunmaz âsmân-ı dilde böyle bir **meh-i ra‘nâ**
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 8*). [*meh-i ra‘nâ,]*

meh-i t̄abān: *Parlak ay.*

Cemālî âftābından alır nūr-ı tecellî hep / **Meh-i t̄abāna** döndü cām-ı pūr-nūr-ı muşaffā mey
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 4*). [*meh-i t̄abāna,]*

Hasret-i rüyuñla dilde nice yüz biñ yara var / Göñlüme bak cāy-gîr olan **meh-i t̄abānı** gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 6*). [*meh-i t̄abānı, -ı]*

Rüyuñu tercîh eder âşık şafā-yı vuşlata / Görmese cān etmez ārām ol **meh-i t̄abānımı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 4*). [*meh-i t̄abānımı, -ım, -ı]*

Ben dañi ol hānenin mihmānıyım / O güzel evciñ **meh-i t̄abānıyım** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 11*). [*meh-i t̄abānıyım, -ı, -y, -ım]*

meh-likā: *Ay yüzlü.*

Seniñ hüsnuñ gibi ben görmedim bir **meh-likā** yā Hū / Güzelsin tā ezel ‘âşık yoluñda cān verir yā
Hū (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1*). [*meh-likā,]*

Seniñ hüsnuñ gibi ben görmedim bir **meh-likā** yā Hū / Güzelsin tā ezel ‘âşık yoluñda cān verir yā

mehpāre: *Ay parçası, ay gibi güzel yüzlü.*

Cān ne seyr-i bāğ eyler ārzū ne bir çemen / Aldı ol **mehpāre** ‘aql ile dil-i nālānımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 3*). [*mehpāre,]*

mehpāre-i ‘âşık: *Âşığın ay parçası.*

Seniñle göñlünü her demde eyler hürrem ü mesrūr / Ki sensin dilde māh ü sinede **mehpāre-i ‘âşık** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 3*). [*mehpāre-i ‘âşık,]*

meh-pāre-i pertev-feşānım: *Işık saçan ay parçası.*

Sarāy-ı dilde bir **meh-pāre-i pertev-feşānım** var / Çün oldum hem-nişîn ona benim ne derd-i
cānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 1*). [*meh-pāre-i pertev-feşānım, -ım]*

meh-pāre-i t̄abānımız: *Parlak, ısıltılı ay parçası.*

Âteş-i ‘aşkıñla olduk sūz-nāk / Ey bizim **meh-pāre-i t̄abānımız** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 8, Beyit 5*). [*meh-pāre-i t̄abānımız, -ımız]*

meh-peyker: *Yüzü ay gibi parlak, nurlu, güzel olan.*

Şāliha Sultān hemşîrem biri / Āsmān-ı devletiñ **meh-peykeri** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 19*). [*meh-peykeri, -i]*

Şāliha Sultān hemşîrem biri / Āsmān-ı devletiñ **meh-peykeri** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 19*). [*meh-peykeri, -i]*

meh-rū: *Ay yüzlü; yüzü ay gibi parlayan güzel.*

Ezel āyîne-i Hāk cevher-i dīdārına maḥşūş / Eyā **meh-rū** bu pertev ol gül-i ruḥsarıña maḥşūş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1*). [*meh-rū,]*

meh-rüy: Ay yüzü.

O **meh-rüyü** şandır dil kim bulutdan âşikâr olmuş / Gören her zerrede mihr-i cemâli tâb-dâr olmuş
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 3). [meh-rüyü, -u]

mehtâb: Ay ışığı.

Olur âşâr-ı feyz-i rahmetiyle bezmimiz **mehtâb** / Yanar sînemde bir fânûs-ı gevher şem' edânım
var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 3). [mehtâb,]

meh-tâb-ı rahşân: Parlak dolunay; parlayan ay ışığı.

Reng-i ney-i gül-i nâbdan seyr et ruh-ı pür-tâbdan / Vâkı-ti gül-i nâ-yâbdan **meh-tâb-ı rahşân**
edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 8). [meh-tâb-ı rahşân,]

mekân: Yer, mahal, mesken.

Eyledi yüz dörtde 'Adne **mekân** / Vaşlına müştâk idi zîrâ cinân (Âdile Sultan Divanı, Terki-b-bend
1, Beyit 49). [mekân,]

mekân olsun: Mekan, yer olmak.

Ey dâderim 'Abdül'azîz cennet saña olsun mekân / Sen görmediñ evlâdına kıydı nasıl zâlim cihân
(Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 7). [mekân olsun, -sun]

mekân tutdu: Bir yere yerleşmek.

İki yıllık nev-'arûs iken hemân / Cennet-i 'Adnân'da tutdu mekân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
4, Beyit 38). [mekân tutdu, -du]

mekân tutmakda: Yerleşmek, yer edinmek.

Denir 'uşşâka şabretmek gerek tâkat mı var ammâ / Hevâ-yı 'aşk ile tutmakda sînemde mekân
âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 7). [mekân tutmakda, -makda]

mekîn kıldı: Bir yere veya bir makama oturmak, yerleşmek.

Nâka-dârı çünkü Cibrîl-i Emîn / Çökdü beyt-i Halid'e kıldı mekîn (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
2, Beyit 12). [mekîn kıldı, -dı]

mekke: Hicaz'da Kâbe'nin bulunduğu şehir.

Mekke'de doğdu şa'adette o mâh / Elli üç sâl onda tutdu cây-gâh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
2, Beyit 2). [mekke'de, -'de]

mekremet: Cömertlik, el açıklığı.

Menba'-ı cûd u mürüvet-genc-i lûtf u **mekremet** / 'Âtıfet-güster şehâ-perver kerîm ü kâmrân
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6). [mekremet,]

mekteb-i 'irfâna: İlim okulu.

Ders-i 'aşk al besmeleyle **mekteb-i 'irfâna** gel / Cûş kıl deryâ mişâli 'aşk ile 'ummâna gel (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 1). [mekteb-i 'irfâna, -a]

'Âkil iseñ oğu aqdan geç karadan dâ'imâ / Gel bu söze kâ'il iseñ **mekteb-i 'irfâna** gel (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 4). [mekteb-i 'irfâna, -a]

melâl: Sıkıntı, gam, hüzn.

Pāk edip āyīne-i ƙalbi **melāl** renginden / Ver cilā şevƙ ile ƙalbiñ ise pāk gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 3*). [*melāl,]*

melce': Sığınak.

Ey kerem kâni kerâmet 'aynı ümmet **melce'i** / Dilde ƙâfidir bize ol nūr-ı aẓher bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 6*). [*melce'i, -i]*

melce-i bay ü gedā: Zengin ve fakirin sığınağı.

Dest-gîr-i fuƙarā çäre-resân-ı zu'afā / **Melce-i bay ü gedā** Hâzret-i 'Abdü'l-ƙâdir (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 4*). [*melce-i bay ü gedā,]*

melce'-i ümmet: Ümmetin sığınağı.

Melce'-i ümmet Hüseyn İbn-i 'Ali / Nūr-ı çeşm-i Fâtıma 'âlî-cenâb (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 23*). [*melce'-i ümmet,]*

melce-i uşât-i nebiyy-i hudā: Günahkârların sığınağı olan Allah'ın peygamberi, Hz. Muhammed.

Mebde'-i 'âlem meh-i burc-ı şafâ / **Melce-i uşât-i nebiyy-i Hudā** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 3*). [*melce-i uşât-i nebiyy-i hudā,]*

mele'-i a lāda: Peygamber ruhları ile yüce meleklerin bulunduğu ulvi topluluk.

Bir Muḥammed 'Alî Pāşā idi ol dünyāda / Şād ide rūḥuñu Mevlā **mele'-i a lāda** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 6*). [*mele'-i a lāda, -da]*

melek: Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri; güzel yüzlü, iyi huylu, masum kimse.

Hâzret-i 'Osmân-ı Zî'n-nüreyn ol kân-ı vefâ / Hâk-i pâyinden **melekler** de ederlerdi ḥayâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 6*). [*melekler, -ler]*

Melekler Âdem'e kıldı sücûdu / Oña baş egmeyen Şeytân değil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 7*). [*melekler, -ler]*

Hâzret-i 'Osmân-ı Zî'n-nüreyn ol kân-ı vefâ / Hâk-i pâyinden **melekler** de ederlerdi ḥayâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6*). [*melekler, -ler]*

Çünkü ol Pāşā-yı merḥûm-ı müşâr / Bir **melek** ḥaşlet idi bi'l-i 'tibâr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 57*). [*melek,]*

Gerçi dünyāya gelen ma'lûmdur elbet göçer / Âh kıldı ol civân ü ol **melek** 'Adn'e sefer (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 1*). [*melek,]*

melek-manzar: Melek görünüşlü.

Bir **melek-manzara** tuş oldu ki dil-i çeşm-i nigâr / Bir perî-peykere kim 'aqlımı etdi meftûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 2*). [*melek-manzara, -a]*

melek-tab'ı vü hûş-hu: Melek yaratılışlı ve güzel ahlaklı.

Bir **melek-tab'ı vü hûş-hu** vardır dergahda kim / Hizmet eder Hâk için ḥalka ki mihri-bândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 2*). [*melek-tab'ı vü hûş-hu,]*

melekût: Görünen âlemin dışında, gözle görülmeyen ancak hissedilen, ruhlara mahsus âlem; melekler âlemi.

Şaldı 'aşƙıñ **melekûta** sâye / Hâlvat-i dilde saña yol bulayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 3*). [*melekûta, -a]*

melül: *Boynu bükük, üzgün, mahzun.*

Gehî mey-nüş-ı tarab gâhı hümâr ile **melül** / Gâh ter-meşreb ü gâh hışk dimâğ-ı afyôn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 4*). [*melül,]*

melül etmez: *Kederlendirmek, mahzun etmek.*

‘Âşıkım etmez melül elbet beni ahvâl-i ‘aşk / Sîne süz ü zâr olmağdır tabî‘i her demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 7*). [*melül etmez, -mez]*

melülen: *Boynu bükük, üzgün, mahzun.*

Qurb-ı ümmîd ile şâdım kesmezem ümmîdimi / Hağ **melülen** kulların etmez kapısından cüdâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 3*). [*melülen,]*

mel’ün: *Lanetlenmiş.*

Eyleyen **mel’ün** ‘Azâzil’i gürür u ‘ucb iken / Etme ey hıvâce tekebbür olma tâ tarda sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [*mel’ün,]*

memlû: *Dolu, dopdolu.*

Cism-i pür-envârı şems-i evc-i irşâd idi tām / Sırr-ı Zikru’llah ile **memlû** dil idi dâ’imâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 4*). [*memlû,]*

Qalmadı boş yerleri Leyla vü Mecnûn’uñ velî / Öyle biñ Mecnûn ile **memlû** bütün şahrâ-yı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 10*). [*memlû,]*

memnûn: *Herhangi bir olaydan veya durumdan ötürü sevinç duyan, hoşnut.*

Gehî **memnûn** lütfuy ile gehî mahzûn hicriyle / Hemîşe ârzûsu vuşlat-ı cānān imiş cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 6*). [*memnûn,]*

memnûn edip: *Mutlu etmek.*

Sitanbûl’a gelip bir gün kılıp küffârı ğarğ-ı hûn / Edip peygamberi memnûn Ebâ Eyyûbe’l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 6*). [*memnûn edip, -ip]*

memnûn edip: *Mutlu etmek, hoşnut kılmak.*

Haftalarca sūr ü şenlikler edip / Duğterin **memnûn edip** göñlün alıp (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 33*). [*memnûn edip, -ip]*

me’mûr: *Emir almış olan, yükümlü.*

Bâ’dehü **me’mûr** oldu hicrete / Tâ Medîne halkı ere devlete (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 4*). [*me’mûr,]*

(men ‘araf): *"Kendini bilen kuşkusuz Rabb'ini de bilir." anlamına gelen hadisten alıntı.*

(Men ‘araf) esrârını bulamazlar illâ ehl-i Fazl / Fazlına benden taleb senden ‘inâyet yâ Mu‘în (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4*). [*(men ‘araf),]*

(men zâre kabrî): *H. Muhammed'in "Kabrimi ziyaret edene şefaati zaruri olur" hadisine işaret eden bir deyiş.*

Hâk-i ‘anberîne yüz sürsem şanırdım kendimi / Şübhesiz (**Men zâre kabrî**) sırrına oldu qarîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 7*). [*(men zâre kabrî),]*

menba’: *Herhangi bir şeyin ortaya çıktığı, meydana geldiği, zuhur ettiği kaynak.*

Merhamet kâni 'ināyet **menba'ı** / 'Āciz u ūftādgānīñ eşfa'ı (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 9). [menba'ı, -ı]

Sāye-i pākīnde devlet gördüler / Çünkü sensin **menba'n** lutf ü vefā (Ādile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 6). [menba'n, -n]

menba' : Kaynak, pınar.

Maḥabbet **menba'ı** dilde taşıldı / Diyelim cān ü dil ile şalavāt (Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 12). [menba'ı, -ı]

menba'-ı cūd: Bağış kaynağı.

Menba'-ı cūd u mürüvet-genc-i lutf u mekremet / 'Ātīfet-güster şehā-perver kerīm ü kāmran (Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6). [menba'-ı cūd,]

menba'-ı cūd u keremsin: Cömertlik ve bereket pınarı, kaynağı.

Menba'-ı cūd u keremsin yā Ḥabīb-i Kibriyā / Ma'den-i lutf u şahāvet şāh-ı erbāb-ı vefā (Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 5). [menba'-ı cūd u keremsin, -sin]

menba'-ı feyz: Allah'ın bolluğunun, bereketinin kaynağı.

Medīne **menba'-ı feyz** u maḳām-ı vahy-ı Mevlā'dır / Ḥaḳīkat Ka'be'sin onda tavāf ister şehā gönlüm (Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 4). [menba'-ı feyz,]

menba'-ı feyz ü işārāt: İhsanının, bereketinin işaretlerinin kaynağı.

Bir işāret ile şakḳ eyledi bedr-i kameri / **Menba'-ı feyz ü işārāt** 'aleyhi's-şalavāt (Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 12). [menba'-ı feyz ü işārāt,]

menba'-ı feyz-i hudā: Allah'ın bolluğunun, bereketinin kaynağı.

Mazhar-ı nūr-ı tecellī **menba'-ı feyz-i Hudā** / Pertev-i nūr-ı Muḥammed Muştafa ya'nī gönlüm (Ādile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 2). [menba'-ı feyz-i hudā,]

menba'ı ḥilm ü hayā: Edep ve yumuşak huyluluk kaynağı, sahibi.

Cāmi'ül-Kur'an olan 'Osmān-ı Zī'n-nüreyin hem / Sālīs-i şems-i ḥilāfet **menba'ı ḥilm ü hayā** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 7). [menba'ı ḥilm ü hayā,]

menba'-ı ihsān u kân-ı ma'rifet: İlim madeni ve bağış kaynağı.

Ḥazret-i mesned-nişīn-i rāh-ı şāh-ı Nakşbend / **Menba'-ı ihsān u kân-ı ma'rifet** şeyḥim 'Alī (Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 1). [menba'-ı ihsān u kân-ı ma'rifet,]

menba'-ı ihsān u kân-ı ma'rifet: İlim madeni ve bağış kaynağı.

Neş'e-baḥş-i cāndır her bir sözüñ her şöḥbetiñ / **Menba'-ı ihsān u kân-ı ma'rifet** şeyḥim 'Alī (Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 8). [menba'-ı ihsān u kân-ı ma'rifet,]

menba'-ı 'irfān ü ihsān u kerem: İyilik, cömertlik, bağışlama ve farkındalık kaynağı.

Menba'-ı 'irfān ü ihsān u kerem / Kurre-i 'ayn-ı ḥabīb-i Kibriyā (Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 16). [menba'-ı 'irfān ü ihsān u kerem,]

menba'-ı 'irfān-ı vahdet- āşinādır: Birlik, bütünlük sahibinin bilgisinin kaynağı.

Ḥaḳ tarīk içre muvaffāḳ eyleyip dervīşleri / **Menba'-ı 'irfān-ı vahdet- āşinādır** Nakşbend (Ādile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 8). [menba'-ı 'irfān-ı vahdet- āşinādır, -dır]

menba‘-i lutf ü vefā: İyiliğin ve bağlılığın kaynağı.

Seyyid-i pāk neseb server-i ferhunde-ḥaseb / **Menba‘-i lutf ü vefā** Ḥazret-i ‘Abdū’l-kādir (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 2). [menba‘-i lutf ü vefā,]

mençikof: Rus Çarı I. Nikola'nın İstanbul'a özel elçi olarak gönderdiği kişi, Mençikof.

Rūs'la harb olacak eyyāmda / **Mençikof'uñ** geldiği hengāmda (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 60). [mençikof'uñ, -uñ]

men‘-i rakīb: Rakiplerin engeli.

Araya girdi ḥased **men‘-i rakīb** / Yād-ı ism-i düşmān olmasın naşīb (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 26). [men‘-i rakīb,]

menzil: Varılacak yer, yolcuların konakladıkları yer, konak yeri, konak.

İstemez ‘aşk ile vīrān olan mā‘mūrluḡ / Kārīvān-ı ḡam-ı dil **menzili** vīrane gerek (Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 4). [menzili, -i]

menzil: Varılacak yer, yurt, mesken.

Kābe kavseyn maḥal-gāh u ev-ednā **menzil** / Lī-ma‘allah mūkāfāt ‘aleyhi‘ş-şalavāt (Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 2). [menzil,]

Cenneti vaşf eylediğin ḥāldir / Ehl-i riyānıñ olamaz **menzili** (Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 7). [menzili, -i]

menzil etse: Yer tutmak, mesken etmek.

Menzil etse evc-i ḥuldu ‘Ādile etmez nigāh / Bedr-i devlet oldu ebrū-yı hilālīñ ey güzel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 6). [menzil etse, -se]

menzil-gāh-ı yāre: Sevgilinin konakladığı yer.

Ferāḡat kılma destīñden şarāb-ı nābı ‘Ādile / Kī **menzil-gāh-ı yāre** dilde açar bir tārīḡi mey (Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 11). [menzil-gāh-ı yāre,]

menzili: Varılacak yer, yurt, mesken.

İstemez ‘aşk ile vīrān olan mā‘mūrluḡ / Kārīvān-ı ḡam-ı dil **menzili** vīrane gerek (Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4). [menzili,]

menzili al: Amaçlanan yere ulaşmak için mesafe katetmek.

Pāk eyle gönül ḥānesini şāf olunca / Al menzili ḡurma yürü tā vaşlı bulunca (Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 1). [menzili al,]

menzil-i cān u dilim: Gönlün ve ruhun muhiti.

Vāşıl-ı dildār etmez ben gibi bir ‘āşıkı / **Menzil-i cān u dilim** vīrān eder cānān-ı ‘aşk (Ādile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 11). [menzil-i cān u dilim, -im]

menzil-i cānāna: Sevgilinin yolu, muhiti.

Enfūsü āfāḡa erişdiñ ise seyrāna gel / Vahdete er keşreti ḡo **menzil-i cānāna** gel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 1). [menzil-i cānāna, -a]

Yürü dogru hīç nazar etme şaḡın şaḡ u şola / Dūr ise de bakma ırāḡ **menzil-i cānāna** gel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 4). [menzil-i cānāna, -a]

‘Âşıkñ maṭlûbu Ḥaḳḳ’ın rû’yet-i didâridir / Baḳma aḡyâr-ı cihâna **menzil-i cānāna** gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 5). [menzil-i cānāna, -a]

menzil-i cāne: Canın yolu, gönlün muhiti.

‘Âkıl iseñ o yana gel ol **menzil-i cāne** eriş / Deryâ-yı ‘aşk içre dolup bürhân-ı gevher bul gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğır 17, Beyit 4). [menzil-i cāne,]

menzil-i cennet: Cennetin durağı.

Geri ḳalma süvâr-ı esb-i ‘aşk ol / Merâmıñ **menzil-i cennet** degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 7). [menzil-i cennet,]

menzil-i irşâddur: Doğru yolu gösterme; mânen aydınlatma, hak yolunu gösterme, gafletten uyandırma, uyarma yeri, durağı.

Eğer bir kerre güş etseñ olurduñ mest-i efgânım / Reh-i maḳşûdu ḳat‘â **menzil-i irşâddur** tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 7). [menzil-i irşâddur, -dur]

menzil-i maḳşûda: Varılmak istenilen yer.

Ḳulları feyz-i velâyet buldular / **Menzil-i maḳşûda** onlar erdiler (Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 5). [menzil-i maḳşûda, -a]

menzil-i maḳşûd-ı cāna: Ruhun amaçladığı, ulaşmak istediği yer.

Ẓevḳ ‘âleminde sâkıyâ şun bâde-i ‘aşkı baña / Ol devlet ile **menzil-i maḳşûd-ı cāna** ere gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 7). [menzil-i maḳşûd-ı cāna, -a]

menzil-i maḳşûduña: Varılmak istenilen yer.

Erişir **menzil-i maḳşûduña** ḳalb-i selim ile ‘Âdile / Erer nuşret şoñunda her meşâḳḳ u miḥnetiñ ‘âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 8). [menzil-i maḳşûduña, -u, -ña]

menzil-i maṭlûba: İstenilen, amaçlanan, varılmak istenen hedef.

Himmeti **menzil-i maṭlûba** ‘aceb meş‘al-i nûr / Hâtır dilber-i maḳşûda zihî-âyîne (Âdile Sultan Divanı, Terḳib-bend 2, Beyit 48). [menzil-i maṭlûba, -a]

menzil-i tevḫîka: Allah'ın yardım yeri.

Murğ-ı dildir ‘âlem-i taḥḳîḳde pervâz eden / **Menzil-i tevḫîka** varmış başḳa ‘Anḳa’dır gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 4). [menzil-i tevḫîka, -a]

menzil-i vaḥdetde: Birlik durağı, bütünlüğün varılacak yeri.

‘Âdile **menzil-i vaḥdetde** şebât et ancak / Keşreti terk edip “Lâ”yı ḳo “illâ”da ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 7). [menzil-i vaḥdetde, -de]

merâhim: Merhametler.

Raḥm ü eltâfiñ Ḥudâvendâ bizi mesrûr eder / Çün mücessemdir **merâhimden** vücûduñ enveri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 13). [merâhimden, -den]

merâm: İstek, niyet, maksat.

Geri ḳalma süvâr-ı esb-i ‘aşk ol / **Merâmıñ** menzil-i cennet degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 7). [merâmıñ, -ıñ]

merām bulurdum: İsteğine kavuşmak.

Luṭf u tebşīriñle bulurdum merām / Olur idim devletiñde şād-kām (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 40). [merām bulurdum, -ur, -du, -m]

merbūt ü best: Düğümlemiş, bağlanmış.

Burc-ı kâlbe doğdu ḥurşid-i cihân-ārâ-yı ‘aşk / Hilkat-ı ekvân hep envârına **merbūt ü best** (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 3). [merbūt ü best,]

merbūt-ı ümem: Ümmetlere bağlı.

Muhterem Fârûk ‘Ömer kim şâhib-i ‘adl ü kerem / Kuvvet-i ‘aşk u mürüvvet ile **merbūt-ı ümem** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4). [merbūt-ı ümem,]

merdân: Mert insanlar, mertler, yiğitler.

Yüzünü yere sürüp de cânib-i dīvāna gel / ‘Aşk meydânını gözle ‘ârif ol **merdāna** gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 1). [merdāna, -a]

Ḥazer kıl zâhîde buğz eyleme **merdāni** Mevlâ’ya / Şakın bağı yanık ‘uşşâkı incitme cefâdan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 2). [merdāni, -ı]

merdâne: Mert bir insana yakışır tarzda, mertçe, yiğitçe.

Bakar mir’ât-ı kâlbe luṭf ü kahr ile o meh ‘âşık / Şafâ vü zulmüne bakmaz durur **merdâne** incinmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3). [merdâne,]

Cân vü başdan geçen **merdânedir** mestânedir / Herkese olmaz müyesser ‘âlem-i mestânelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 4). [merdânedir, -dir]

Kaçma çevgân-ı mahabbetden gönül cev lâna gel / Top edip başını bu meydânda **merdâne** gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 1). [merdâne,]

Ṭâlib-i dîdâr olan **merdâne** muhtâcdır hemân / İşbu sırrı fark eder bir kâmil insân gözlerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 5). [merdâne,]

merdânelik: Yiğitlik, mertlik.

Esb-i nefsiñ tût ‘inânın verme yol yañlış gider / ‘Âdile **merdânelik** et ‘aşk ile meydâna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 6). [merdânelik,]

merd-i ‘aşk: Aşk adamı olmak, âşık olmak.

Bırakma ‘Âdile tevḥîd ü zikri dilde hiç bir dem / Kim **merd-i ‘aşk** olup ver cânını bul vaşl-ı cânânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 12). [merd-i ‘aşk,]

merd-i safâ-perver: Neşe veren, iç açan kişi.

Resm-i tecrîdde bir **merd-i safâ-perver** kim / Evliyâ eyleyemez şafvet-i ḥâlim izhâr (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 39). [merd-i safâ-perver,]

merd-i velî: Ermiş kişi.

Bir vezîr-i kerem-efzâ var idi dünyâda / Şüretâ **merd-i velî** idi velî ma’nâda (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 1). [merd-i velî,]

merdūd ola: Kovulmak, reddedilmek.

‘Âdile kim ki sücüd etmez o vech-i yâra / Ola Şeyṭân gibi merdūd Cehennem’de yeri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 4). [merdūd ola, -a]

merhabā: Müslümanlar arasında bir nevi selâmlaşma kelimesi olup, "rahat olunuz, serbest olun, hoş geldiniz" mânasında söylenir.

Merhabā ey şāh-ı 'ālemyān cānlar içre cān / **Merḥabā** ey derdlere dermān olan şāh-ı cihān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [merḥabā,]

Divanı, Kit'a 3, Beyit 1). [merḥabā,]

Merhabā ey Faḥr-i 'ālem merḥabā / **Merḥabā** ve'y şāh-ı a'zām merḥabā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 1*). [merḥabā,]

merhabā etmek: Selamlamak.

Âftāb-āsā bilip her zerresin nūr-ı şafā / Her belā dōstdan gelir kim **merhabā etmek** gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [merhabā etmek, -mek]

merhamet: Acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.

Merhametsiz dūr olur ḳurb-i Hudā'dan bil bunu / Ḳudretiñ fevḳında gönül almağa şā'y et şehā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 6*). [merhametsiz, -siz]

'Âdile gāh olur vuşlat ü gāhi fırḳat / **Merḥamet** bāb-ı amāndır olur izhār bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 8*). [merḥamet,]

Merhametden şaḳın ayrılma gönül / Merḥametsizler olur Ḥak'dan dūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 3*). [merhametden, -den]

Oldum āvāre ḡamıñla bulmadım bir cāreyi / Senden olur **merḥamet** şāh-ı zamānım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 6*). [merḥamet,]

'Âdile 'ācizeye **merḥametiñle** naẓar et / Ey şeh-i taht-ı 'ināyāt 'aleyhi's-şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 13*). [merḥametiñle, -iñ, -le]

Merhamet ḳānı 'ināyet menba'ı / 'Āciz u üftādgānıñ eşfā'ı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 9*). [merhamet,]

Hüsn ü ahlāḳı güzel māşūm idi / **Merḥametli** mişli yok merḥūm idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 23*). [merḥametli, -li]

İki devletli şaḥāvetli idi / **Merḥametli** hem mürüvvetli idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 78*). [merḥametli, -li]

Hüsnü ḥulḳu veş cemīl ü pek güzel idi kızım / Ḥayra mā'il **merḥametli** bī-bedel idi kızım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 10*). [merḥametli, -li]

merhamet eyle: Acımak.

'Âdile mücrim selāmet buldu bu lūṭfuñ ile / Bī-kes ü 'āciz ḳuluñdur **merḥamet eyle** amān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 8*). [merḥamet eyle,]

merhamet-i emcedī: En merhametli, en bağışlayıcı olan.

Maḳşadımız **merḥamet-i emcedī** / Şalli 'alā seyyidinā Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 6*). [merḥamet-i emcedī,]

merhamet-i emcedī: En merhametli, en bağışlayıcı olan.

Maḳşadımız **merḥamet-i emcedī** / Şalli 'alā seyyidinā Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 6*). [merḥamet-i emcedī,]

merhametsiz: Acıması olmayan, katı yürekli, katı kalpli, taş yürekli, taş kalpli, kalpsiz.

Merhametden şaḳın ayrılma gönül / **Merḥametsizler** olur Ḥak'dan dūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 3*). [merḥametsizler, -ler]

merhem: İlaç, çare, derman.

Çaresizliktir yine dārū'ş-şifā-yı 'aşkda / Hâtır-ı mecrûha erbâb-ı vefânîñ **merhemi** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 2). [merhemi, -i]

merhem-i lutf: İyilik ilacı.

Merhem-i lutf ile eyler kalb-i mecrûha devâ / Zât-ı Nûre'd-din-i Cerrâhiye eyle ilticâ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 9). [merhem-i lutf,]

merhûm: Allah'ın rahmetine kavuşmuş, rahmetli olmuş kimse.

Hüsn ü ahlâkı güzel mâşûm idi / Merhametli misli yok **merhûm** idi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 23). [merhûm,]

Anaları ismi de Fûrs-i Felek / Pederim **merhûm** Mağbûle Melek (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 59). [merhûm,]

Kabrın ol **merhûmlarıñ** bağ-ı cinân eyle hemân / Her biriniñ destgiri ola hem Fahr-i cihân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 21). [merhûmlarıñ, -lar, -ıñ]

merkez: Belli bir yerin ortası, orta kabul edilen en önemli yeri; merkez.

Merkez-i kutb-ı velâyet nokta-ı devr-i kemâl / Muşlihu'd-dîn **merkez** ol pür-'aşk u şevk-ı vecd ü hâl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 2). [merkez,]

merkez-i kutb-ı velâyet: Velilik bilgisinin öğretildiği yer.

Merkez-i kutb-ı velâyet nokta-ı devr-i kemâl / Muşlihu'd-dîn merkez ol pür-'aşk u şevk-ı vecd ü hâl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 2). [merkez-i kutb-ı velâyet,]

mertebe: Derece, basamak, rütbe.

Bir Muhammed 'Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Şimdi hâk içre velî **mertebesi** a'lâda (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 9). [mertebesi, -si]

mertebe-i hâli: Durumun derecesi.

'Âlem icâd olalı yok gibi mânendi velî / Şân-ı pâki ezeli **mertebe-i hâli** kadîm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 23). [mertebe-i hâli, -i]

meşakk u mihnetiñ: Zahmetler, güçlükler, sıkıntılar.

Erişir menzil-i maşşûduña kalb-i selim ile 'Âdile / Erer nuşret sonunda her **meşakk u mihnetiñ** 'aşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 8). [meşakk u mihnetiñ, -iñ]

meş'al-efrûz-ı hidâyât u kemâl: Doğru yol ve olgunluğun aydınlatan ışığı.

Meş'al-efrûz-ı hidâyât u kemâl / Âfitâb-ı nûr-ı 'aşka âsmân (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 83). [meş'al-efrûz-ı hidâyât u kemâl,]

meş'ale-i bezm-i sübûl: Meclisin yolunun ışığı.

Şem'-i cem'-i rüsül ü **meş'ale-i bezm-i sübûl** / Seyyid-i sâhib-i dârât 'aleyhi's-salavât (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 9). [meş'ale-i bezm-i sübûl,]

meş'al-i nûr: Nur meşalesi.

Himmeti menzil-i maţlûba 'aceb **meş'al-i nûr** / Hâtır-ı dilber-i maşşûda zihî-âyîne (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 48). [meş'al-i nûr,]

meşâm-ı cāna: Sevgilinin kokusu.

Dôst bāğında mişāl-i bülbul eyle āh u zār / ol gülüstānın gülün devşir **meşâm-ı cāna** gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 6). [meşâm-ı cāna, -a]

meşāmm-ı cāna: Can burnu (İnsan vücudunun gözle görülmeyen kısmı, içi, ruhu).

Dôst bāğında mişāl-i bülbul eyle āh u zār / Ol gülüstānın gülün devşir **meşāmm-ı cāna** gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 5). [meşāmm-ı cāna, -a]

mescid-i akşā'yı: Kudüs'te bulunan kutsal mabed; Hz. Peygamberin miraca çıktığı mekân; Hz. Süleyman'ın yedi yılda yaptığı caminin adı.

Ṭarfetü'l-'aynde **mescid-i Akşā'yı** bulan / 'Āzim-i süy-ı kerāmāt 'aleyhi's-şalavāt (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 5). [mescid-i akşā'yı, -yı]

mes'ele-i 'aşkı: Aşk meselesi.

Şoḥbet-i 'ārifle 'ārif kâtresi 'ummān olur / **Mes'ele-i 'aşkı** bilir kâmil insândır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 4). [mes'ele-i 'aşkı, -ı]

meserret: Sevinç, mutluluk.

Bağ derün-ı perdeye kim iztîrâdır kamu / Dilde her bir miḥnetiñ soñu **meserret** degil mi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5). [meserret,]

meşğul olma: Uğraşmak, oyalanmak.

Dünyāya **meşğul olma** kim dār-ı belādır 'Âdile / 'Aşk-ı Hudā etsin zuhūr mesrūr ola şeydā gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 9). [meşğul olma,]

meşğul-ı ğāflet: Gaflete düşmüş olan.

Ermez reh-i murāda **meşğul-ı ğāflet** olan / Kalbinde ehl-i ḥālîñ 'irfān bulunur cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 5). [meşğul-ı ğāflet,]

meşhūd: Gözle görülen, şahit olunan, müşâhede edilen.

Cemāl-i pākini mir'at-ı dilde seyr eden / Maḥabbet eyledi hem şahid oldu hem **meşhūd** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 2). [meşhūd,]

meşk eyler: Öğrenmek.

Bindi gitdi ḥāşlı ol ehl-i 'aşk / Derd-i hicri eyler oldum ben de meşk (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 30). [meşk eyler, -r]

meşk kıldı: Özellikle hat ve musikide alışmak ve öğrenmek için yapılan çalışma, el alıştırması.

Oldu şevk-ı vuşlat ile ğark-ı 'aşk / Hakk'a tahmîdi bu güne kıldı meşk (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 3). [meşk kıldı, -dı]

mesken: Oturulacak yer, makam.

Gitdi dünyādan beni koydu yetim / **Meskenin** yâ Rabbi kıl dārün-Na'im (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 81). [meskenin, -in]

Sîretâ cennetde resmen **meskeni** / Ravza-i peygamber ü Beytü'l-ḥarem (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 48). [meskeni, -i]

mesken: Yaşanılan yer, mekan.

‘Âdile inkâr eder elbet ‘azâb-ı düzaḥı / Cennet olsa **meskeni** sensiz yine ikrârı güç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 6). [meskeni, -i]

Đuyup bu hâl-i cân-sûzu dedim yâ Rab mu‘în ol sen / Refîḳî hûr-i ‘ayn olsun daḥı cennet oña **mesken** (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10). [mesken,]

mesken olsun: Yurt olmak, mekân olmak.

Hâk-i ḳabrin çeşm-i câna tütüyâ / **Mesken olsun** kıl ḳabûl ravzañ baña (Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 7). [mesken olsun, -sun]

meskenet ü mahviyet ü şabr: Acizlik, alçak gönüllülük ve tahammül.

İncinir cânıñ eger incitir iseñ bir cân / Dervîşe **meskenet ü mahviyet ü şabr** gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 9). [meskenet ü mahviyet ü şabr,]

mesken-i fahr-i cihân: Kâinatın övünç kaynağının mekânı.

Rehber-i cân edip ‘aşkı diyerek ḳandadır âh / **Mesken-i fahr-i cihân** şehri Medîne âyâ (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 5). [mesken-i fahr-i cihân,]

mesken-i ma‘şūk: Sevgilinin muhiti, yeri yurdu.

Olsa dil ‘aşkıle pür-nûr **mesken-i ma‘şūk** olur / ‘Aḳs-i rûyile olup ol hâl ile puthânelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 4). [mesken-i ma‘şūk,]

meslûb-ı recâyız: Ümidi, isteği alınmış.

Biz faḳîriz yine **meslûb-ı recâyız** ammâ / Göñlümüz şâf u ḡanî ehl-i ṭama‘dan degiliz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7). [meslûb-ı recâyız, -y, -ız]

mesmûm olup: Zehirlenmek.

Cedd-i pâkî-veş bu da **mesmûm olup** / Hissessin aldı şehâdetden hemîn (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 62). [mesmûm olup, -up]

mesned: Dayanak.

Ḥâtemiyyet **mesnedin** lutf u şefâ‘at rütbesin / ‘Uhdesine eylediñ tevciḥ tekrîmen oña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 3). [mesnedin, -in]

mesned: Makam.

Ḥilâfet **mesnedinde** olmuş iken bir mu‘azzam Şâh / Ṭayanıp Ḥaḳḳ’a đîn ü milleti eyler idi âḡâh (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 4). [mesnedinde, -i, -nde]

mesned-i pâk-i ḳapudaniyye: Kaptanıderyanın halis makamı.

Mesned-i pâk-i ḳapudaniyye hem / Altı def‘a geldi o deryâ kerem (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 62). [mesned-i pâk-i ḳapudaniyye, --i ḳapudaniyye]

mesrûr: Sevinçli, mutlu.

Deme vaşl ile ḥâbda **mesrûrum** / Nice gire gözüne ḡam ile hıvâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 3). [mesrûrum, -um]

mesrûr eder: Sevindirmek.

Cilā bulunca dil eyler tecellī yār hemān / Hezār hāne-i kalbi o nūr eder mesrūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 4*). [mesrūr eder, -er]

Rahm ü eltāfīn Hudāvendā bizi **mesrūr eder** / Çün mücessemdir merāhimden vücūduñ enveri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 13*). [mesrūr eder, -er]

mesrūr eyle: Sevindirmek.

Rüz u şeb bu bendesini zār eden ey Zü'l-celāl / Gāhice **mesrūr eyle** kalb-i maḥzunum meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 6*). [mesrūr eyle,]

mesrūr ola: Sevinmek, mutlu olmak.

Dünyāya meşğul olma kim dār-ı belādır ‘Âdile / ‘Aşk-ı Hudā etsin zuhūr **mesrūr ola** şeydā gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 9*). [mesrūr ola,]

mesrūr olma: Sevinmek, mutlu olmak.

Cihānda bir şey için olma mesrūr gāmla şādān ol / ‘İbādu’llāha hor bakma şaḳın sen hürmet ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 4*). [mesrūr olma, -ma]

mesrūr olup: Sevinmek, mutlu olmak.

Edip kāfirleri maḳhūr livā-yı pākidür mañşūr / Müselmānlar olup mesrūr Ebā Eyyūbe’l-Enşārī (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 4*). [mesrūr olup, -up]

mesrūr olurdu: Sevinmek, mutlu olmak.

Luṭf ile **mesrūr olurdu** cümleden / Hızmetinde şıdkıla ihlās eden (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 8*). [mesrūr olurdu, -ur, -du]

mesrūr u handān oldular: Mutlu,sevinçli olmak.

Şardı etrāfīñ ‘adūv **mesrūr u handān oldular** / Kāfirāne buldular maḳşūdu handān oldular (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 3*). [mesrūr u handān oldular, -du, -lar]

mest: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Mest hāliyle nice şekvā eder eyā lisān / ‘Aşka luṭfuñda böyle nice biñ ihsān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 2*). [mest,]

Mest iken dil hānesi ḥalvet olur vuşlat bulur / ‘Aşk ile eyler simā’ı çarḥ-ı sergerdānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 4*). [mest,]

mest eder: Sarhoş etmek, kendinden geçirmek.

Erer rūḥa ezelden ‘Âdile ol lezzet-i bāde / Coşup baḥr-i maḥabbet **mest eder** ‘aşk ile cānānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 5*). [mest eder, -er]

mest eder: Sarhoş etmek, kendinden geçirmek.

Meh cemālī ‘ālemi rüşen cihānı **mest eder** / Mişli yok ol māh-peyker ya’nī bir dāne gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 3*). [mest eder, -er]

mest kıla: Sarhoş etmek, kendinden geçmek.

Bu bahārı zevk edenler cem’ olsun meclise / Kıla sākī bir kadehle mest ehl-i dilleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 6*). [mest kıla, -a]

mest ol: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Bezm-i vuşlat cân-ı ülfet hâzır iken **mest ol** / Gaflet edip şalma kendiñ âteş-i hicrâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 2*). [*mest ol,]*

mest olalım: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Nüş-i cām-ı ‘aşk ile lezzet bulup **mest olalım** / Şākī-i ser-çeşme-i feyz ü şafâdır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 6*). [*mest olalım, -alım]*

mest olanlar: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

‘Aşk ile **mest olanlar** diyemez / Yalñız bülbül-i güyâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 8*). [*mest olanlar, -an, -lar]*

mest olmadan: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Mäsivânıñ şiddetinden kurtulup **mest olmadan** / Bâde-i vuşlatdan ise feyz-i dil reyyân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 8*). [*mest olmadan, -madan]*

mest olmayan: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

‘Aşk-ı cāmın nüş edip **mest olmayan** / Serserî rind-i cihânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 8*). [*mest olmayan, -ma, -y, -an]*

mest olmuş: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Şöyle **mest olmuş** ezelden bâde-i ‘aşkıñla kim / Haşre dek gerdândır küyuñ yoluñda âfitâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 4*). [*mest olmuş, -muş]*

mest olunca: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Mey-i rûhânî dolsun **mest olunca** tâ bütün eczâ / Şeker helvâ-yı ‘aşkı nüş edip bul ol leb-i nâbı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 2*). [*mest olunca, -unca]*

mest olup: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Hayâlî kânde taşvîr eyleyem hiç kalmadı hâlim / Göñül ârzü-yı vech-i yârı geçdi **mest olup** gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 4*). [*mest olup, -up]*

Bâde-i vuşlat ile **mest olup** cân ü derûn / Bu humâr-ı gamı hep etdi şikest yâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [*mest olup, -up]*

Mest olup zikre devâm et olasın tâ şād-kām / Kālbde ‘aşkı güzel seyrân güzel cânân güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3*). [*mest olup, -up]*

Hurûş ile şadâ-yı sâz-ı ‘aşka **mest olup** cümle / Coşup emvâc ile bahr-ı şafa incilerin saçdı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [*mest olup, -up]*

mest olup: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Mest olup zikre devâm et olasın tâ şād-kām / Kālbde ‘aşkı güzel seyrân güzel cânân güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 3*). [*mest olup,]*

mest olur: Sarhoş olmak, kendinden geçmek.

Meclisinde tazelendir cân sāğarlar döner / Kim murâdı üzre onda **mest olur** şādân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 7*). [*mest olur, -ur]*

mest olur: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

‘Aşık-ı dîdâr olanlar **mest olur** mecnûn olur / Bu kafesden mürğ-ı cânavar mı şekkerden lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 2*). [*mest olur, -ur]*

Ḳible-gāhı ‘āşıkānıñ ‘ārız-ı cānān olur / Dil o mir‘āt-ı şafāya **mest olur** hayrān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 1). [mest olur, -ur]

Ol cemālīñ şu‘lesin kim görse elbet **mest olur** / Burc-ı sīnemde doğunca mäh-ı tābānım benim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 6). [mest olur, -ur]

mest ü hamûş olup: Kendinden geçmek ve suskunlaşmak, sessizleşmek.

Gel sâz-ı ‘aşkı eyle gûş neyden olup mest ü hamûş / ‘Āşık cihānda gezme boş cān ile seyrān edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7). [mest ü hamûş olup, -up]

mest ü harāb: Zil zurna sarhoş.

Hālī hırşīdīñ n’olurdu yār setr etse yüzün / Açsa hem etmez taḥammül kim olur **mest ü harāb** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 7). [mest ü harāb,]

Şanma beyhûde āh-ı ‘uşşākı / Çünkü bī-iḥtiyār **mest ü harāb** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 8). [mest ü harāb,]

Gāh esrār ile hayrān ü gehī **mest ü harāb** / Gāh şevk-ī leb-i dilberle esīr-i ma‘cūn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 3). [mest ü harāb,]

Ṭal‘atiyle meclis-i rindān bulurdu āb ü tāb / Bende olsam ‘İşmetā ol feyzle **mest ü harāb** (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 21). [mest ü harāb,]

mest ü harāb: Zil zurna sarhoş.

Gāh vīrān ü gehī şād ü gehī **mest ü harāb** / Yārı ağıyār ile fark eylemeyen gönlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 6). [mest ü harāb,]

mest ü hayrān oldu: Sarhoş ve kendinden geçmiş durumda olmak.

Bir beyāz cameyle gördüm bir mücessem nūr kim / ‘Aql ü fikrim yağmalandı **mest ü hayrān oldu** cān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3). [mest ü hayrān oldu,]

mest ü kāmṛān ü bī-nişān ü nām: Arzusuna ulaşarak kendinden geçmiş ve adı, sanı bilinmez hale gelmiş.

Oluş ‘aşkıñla **mest ü kāmṛān ü bī-nişān ü nām** / Ki sensin Ḳādir-i muṭlaḳ Ḥudā-yı bī-zevāl yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 9). [mest ü kāmṛān ü bī-nişān ü nām,]

mest ü lisān-ı hāl-i tevḥīd: Birlik hâlinin dilinin, ifadesinin kendinden geçmişi.

O şāhıñ ‘Âdile meyḥāne-i ‘aşk içre emriyle / Olup **mest ü lisān-ı hāl-i tevḥīd** kendine geldi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7). [mest ü lisān-ı hāl-i tevḥīd,]

mest ü ser-gerdāndır: Sarhoş ve perişan olmak.

Ḳaṭresidir bā‘iş-i feyz-i hayāt-ı cāvidān / Cür‘asıyle **mest ü ser-gerdāndır** ḥalk-ı cihan (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 16). [mest ü ser-gerdāndır, -dır]

mestāne: Sarhoş olmuş, kendinden geçmiş.

‘Aceb kimdir baña **mestāne** gönlümden su‘āl eyler / Ezelden virmişim ben dōsta cān u gönlümü yā Hū (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 4). [mestāne,]

mestāne: Kendini kaybetmişçesine, sarhoş misali.

Cān vü başdan geçen merdānedir **mestānedir** / Herkese olmaz müyesser ‘ālem-i mestānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 4). [mestānedir, -dir]

Her kaçan dīvān olursa baş açık dīvāna gel / Kanda meclis olsa mey iç 'āleme **mestāne** gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 1). [mestāne,]

mestāne: Kendinden geçmişçesine // baygın, mahmur göz.

Girye-i dem-be-demle **mestāne** / Raht-ı şabr u şikībi āba verem (Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 2). [mestāne,]

mestāne çeşmi: Baygın, mahmur göz.

Reftāra geldi iki destinde sem ' -i fānūs / **Mestāne çeşmi** üzere kākülleri dağılmış (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 3). [mestāne çeşmi, -i]

mestāne ol: Sarhoş olmak, kendinden geçmek.

Cām-ı 'aşkı dest-i sākīden içip **mestāne ol** / Varlığından geç girip meydāna zikru'llāha gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 3). [mestāne ol,]

mestānelik: Sarhoşluk.

Dil nazargāh-ı Hudā'dır varlıktan sil onu / Oldu çün şāfi derūnuñ bil gerek **mestānelik** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 3). [mestānelik,]

mest-i 'aşk olsun: Aşk sarhoşu olmak.

İçir vahdet meyin kınsın yolunda **mest-i 'aşk olsun** / Firākıyla yeter yandı çeh-i sūzānda eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 7). [mest-i 'aşk olsun, -sun]

mest-i cām olup: Sarhoş olmak.

Meclis-i 'aşk içre **mest-i cām olup** / 'Aşka geldi 'Âdile cānānımız (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 8). [mest-i cām olup, -up]

mest-i cām-ı 'aşk: Aşk kadehinin sarhoşu.

Seyr edince cān ü dil hayrān ü ser-gerdān olur / **Mest-i cām-ı 'aşk** olan dünyā vü 'uqbādan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 3). [mest-i cām-ı 'aşk,]

mest-i efğānım: Feryad edip inlemekten kendinden geçme.

Eğer bir kerre gūş etseñ olurduñ **mest-i efğānım** / Reh-i maşşūdu kat'ā menzil-i irşāddur tevḥīd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 7). [mest-i efğānım, -ım]

mest-i elest: Elest meclisinin sarhoşu, ezelden sarhoş.

Şarāb-ı 'aşka Hāk'dan nūş eden derd ü belā çekmez / Olan **mest-i Elest** her ne belā çekse şafā söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 1). [mest-i elest,]

mest-i hūn: Kanla kendinden geçmiş.

Dün gece ḥvābide çeşmim āşinā idi derūn / Fikr-i 'aşk-ı yār ile olmuşdu sīnem **mest-i hūn** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1). [mest-i hūn,]

mest-i mestāne: Sarhoşçasına kendinden geçmek.

Gidem cānāna fırkat geçdi cāna / Olarak **mest-i mestāne** gideyim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 3). [mest-i mestāne,]

mest-i mey-i 'aşk: Aşk şarabının sarhoşu.

Çek mäsivâdan destîni hem ƙalbiñi pāk ede gör / **Mest-i mey-i ‘aşk** ol ki sen ey ‘Âdile cânânı gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 8*). [*mest-i mey-i ‘aşk,]*

mest-i mey-i cân-ı mahabbet olayım: *Âşığın ruhunun şarabının sarhoşu olmak.*

Bir kenz-i vücûda dalarak baħr-ı ‘ademde / Şöyle olayım mest-i mey-i cân-ı mahabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 2*). [*mest-i mey-i cân-ı mahabbet olayım, -a, -y, -ım]*

mest-i murād olmada: *Arzunun sarhoşu olmak.*

Şabr ü miħnetle vücûd varlığını aldırdım / Cân ü dil **mest-i murād olmada** her bār bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [*mest-i murād olmada, -mada]*

mest-i nāz: *Çok nazlı, cilveli sevgili.*

Kalmadı cân ü tende tâb ü mecāl bu şeb / Tolsun ƙadeħ ƙanımla ol **mest-i nāz** gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 6*). [*mest-i nāz,]*

mest-i pür-cefā: *Sıkıntı ve eziyetten kendinden geçmiş.*

Eder sevdā-yı vaşlñ fikr-i la ‘liñle dili hayrān / Derūnuñda olan esrārı **mest-i pür-cefā** söyler
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 4*). [*mest-i pür-cefā,]*

mest-i şahbā-yı elest: *Elest bezmi şarabının sarhoşluğu.*

Enfüs ü āfāk cümle **mest-i şahbā-yı elest** / Bülbüle gül şem‘a pervāne verir sevdā-yı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 5*). [*mest-i şahbā-yı elest,]*

mest-i şahbā-yı sa‘âdetdir: *Mutluluk şarabının sarhoşluğu.*

Bāde nūş-ı meclis-i ‘aşk u şafā / **Mest-i şahbā-yı sa‘âdetdir** hemān (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 94*). [*mest-i şahbā-yı sa‘âdetdir, -dir]*

mest-nigāh: *Mahmur bakış.*

İşte ol çeşmi siyeh āfet-i cân **mest-nigāh** / Kendine bir nigh ile beni ƙıldı meftūn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 7*). [*mest-nigāh,]*

metā‘: *Varlık, sermaye.*

Arada bīgāne yokdur sen olup dellāl-ı ‘aşk / Çün **metā‘a** müşterisin yār ile bāzārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 6*). [*metā‘a, -a]*

metā‘ u māl u benün: *Sermaye, mal, mülk ve evlat.*

Gelen bu fāniye ‘üryān gelir gider ‘üryān / **Metā‘ u māl u benün** hemān zīb-i cihānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 8*). [*metā‘ u māl u benün, -ün]*

metā‘ u remzini: *Sembollerin varlığı.*

Muƙārın zātına hilkatde āşık vaşlına lāyık / **Metā‘ u remzini** añla bu ƙuluñ ey dil-i dānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 2*). [*metā‘ u remzini, -i, -ni]*

metā‘-ı dehri: *Dünya malı.*

Dil **metā‘-ı dehri** neyler mübtelā-yı yārdır / Belki biñ cânın nişār etmek diler ol bī-riyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 5*). [*metā‘-ı dehri, -i]*

me‘vā: *Yurt, mesken, yer, makam.*

Bir Muḥammed ‘Alī Pāšā idi ol dünyāda / Hüsünü hulkūnu Rıdvān bilir **me’vāda** (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 12*). [*me’vāda, -da*]

me’vā eylesin: Mesken etmek.

Bulmayıp derdine dermān etdi āhir rihleti / ‘Ādile Firdevs’i **me’vā eylesin** oña İlāh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 10*). [*me’vā eylesin, -sin*]

me’vā vü cā: Yer ve yurt.

Ḥayf ‘azizim mürşidim eş-şeyḥ ‘Aliyyü’l-evliyā / Göçdü gülzār-ı Na‘îmi eyledi **me’vā vü cā** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 1*). [*me’vā vü cā,]*

mevc: Dalga.

Uydu mānend-i sefîne rüzgār-ı ‘āleme / Kaṭresin bir **mevc** ile ‘ummān eder cānān-ı ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 3*). [*mevc,]*

Dīde-i cān ile seyr et sen yedi deryāları / **Mevclerinden** ğark-ı nūr ol başka sırr-ı cāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 5*). [*mevclerinden, -leri, -nden*]

mevcūd: Var olan, bulunan.

Ḥāk-i pāyiyle şafā kā’im ü ḥālet **mevcūd** / Nūr-ı cismiyle bulur ‘aşk meger cism tamām (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 54*). [*mevcūd,]*

mevcūd eylediñ: Var etmek, yaratmak.

Yok iken eşyāyı **mevcūd eylediñ** / Zātıñı ekvāna ma‘būd eylediñ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 20*). [*mevcūd eylediñ, -di, -ñ*]

mevcūdāt: Var olan şeyler, mahlukat, yaratılmışlar.

Devr-i Ādem'den beri mişlin güzeller görmemiş / Şānına ta‘zîmi **mevcūdāt** ‘arz etse sezā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 4*). [*mevcūdāt,]*

Ḥayy ü Bākī’sin ki iḥyā eylediñ / Cümle **mevcūdātı** peydā eylediñ (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 9*). [*mevcūdātı, -ı*]

İdu **mevcūdāt** nūr-ı vechiñ ile şu‘le-dār / Yā Resūla’llah sensin evvelīn ü āḥirīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 2*). [*mevcūdāt,]*

mevki’: Yer, mekan.

Cennet o **mevki’** ki yana onda dil / Onda nümāyān ola vech-i celī (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 6, Beyit 3*). [*mevki’,]*

mevki’-i ḥarbe: Savaş alanı.

Emr ü tebşīrin edip ol dem kabūl / **Mevki’-i ḥarbe** kadar buldu vüṣūl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 17*). [*mevki’-i ḥarbe, -e*]

mevlā: Allah.

Ey cevād ü ḥayy ü fażlı çok olan **Mevlā** meded / Şıgıncım saña sendendir kula ‘avn ü meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 1*). [*mevlā,]*

Fırsatı fevt eyleme ey ‘Ādile **Mevlā’ya** dön / Cezbe-i nūra eriş ‘aşkile zikru’llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 7*). [*mevlā’ya, -ya*]

Sen oku (nahnü akreb)i cāndan yakın **Mevlā** gönül / Sensin nazar-gāh-ı Ḥudā eyle ḥayā zīrā gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 1*). [*mevlā,]*

Ey cevād ü hayy ü fażlı çok olan **Mevlā** meded / Sığınırım saña sendendir kula ‘avn ü meded
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [mevlā,]

Buyurdu (eynemā küntüm) sizinleyim diye **Mevlā** / Taleb kıl kendide maṭlūbuñu ḥāşıl ola mā’ nā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 1*). [mevlā,]

Eyle **Mevlā’ya** ‘inābet terk edip bu benliği / Cāhil-i ādābsın çün kılma da’vā-yı şafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 2*). [mevlā’ya, -y, -a]

Yüzüñ **Mevlā’ya** döndür eyleme ey cān sen gāflet / Kafesden bülbul-i cān-ı gedā vü şāh uçar
elbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 2*). [mevlā’ya, -ya]

‘Ādile kula vazīfe tā’at ü teslîmdir / Zikr ü fikrin ola **Mevlā** işte sultānlık budur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 6*). [mevlā,]

Ṭālib-i ‘aşk olana **Mevlā** olur feryād-res / ‘Āşıkā devlet yeter Allāh bes bākī heves (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 1*). [mevlā,]

Hemişe gūş-ı cānla soḥbet-i ‘ārifleri diñle / Olurlar ma’nevī **Mevlā** ile onlar kelīm ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 2*). [mevlā,]

Belā vü mihnet ü hicrāna eyva’llāh eden şādık / Muḥibb-i kalb-i maḥzūn olduḡun **Mevlā** bilir
‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 5*). [mevlā,]

Hep māsivāyı terk eder Haq vechini ārzū eder / Doğru yolundan dönemez **Mevlā’sını** bilen ‘āşık
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 3*). [mevlā’sını, -sı, -nı]

Şanma kim zāyi’ olupdur vaḥdetiniñ çillesi / Rūz u şeb **Mevlā** için olur ederseñ ḥidmetin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 5*). [mevlā,]

Fırşatı fevt eyleme ey ‘Ādile **Mevlā’ya** dön / Cezbe-i nūra eriş ‘aşkile zikru’llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 7*). [mevlā’ya, -ya]

Derd-i cihānı terkeyle fark et nedir esrār-ı ‘aşk / Yol verme nefse ‘Ādile **Mevlā** saña olur mu’ın
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6*). [mevlā,]

Sen oku (nahnü akreb)i cāndan yakın **Mevlā** gönül / Sensin nazar-gāh-ı Ḥudā eyle hayā zīrā
gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 1*). [mevlā,]

‘Ubūdiyetdir ancak kullara ihsānı **Mevlā’nın** / Şakın hayvān gibi gezme kabūl et şān-ı insānı
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 5*). [mevlā’nın, -nın]

Ḥāzer kıl zāhide buḡz eyleme merdānı **Mevlā’ya** / Şakın bağı yanık ‘uşşākı incitme cefādan geç
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 2*). [mevlā’ya, -ya]

Ey kalem vaşfını bir a’zamiñ eyle inşā / Kim o ḥidmetle saña baḥş ede luṭfuñ **Mevlā** (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 1*). [mevlā,]

Kime bākī kalacaktır bu cihān / Rūḥların şādān ide **Mevlā** hemān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 79*). [mevlā,]

Gönül āyīnesin şāfi edersen erişir **Mevlā** / Naşib olur saña Firdevs-i a’lā ‘ilmü’l-esmā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 5*). [mevlā,]

Bir Muḥammed ‘Alī Pāşā idi ol dünyāda / Şād ide rūḥuñu **Mevlā** mele’-i a’lāda (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 6*). [mevlā,]

mevlid: Doğum.

İki yüz otuz ikide **mevlidi** / ‘Ömri yirmi sekizde āḫiri (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 89*). [mevlidi, -i]

mevlid-i fahr-i cihāndır: Kainatın övünç kaynağının doğumu.

Ḥudā nāmiyle başla **mevlid-i Fahr-i cihāndır** bu / Ṭulū’-ı Ḥāzret-i peygamber-i āḫır zamāndır bu
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 1*). [mevlid-i fahr-i cihāndır, -dır]

mevlid-i zāt-ı hümayūnuñ: Mübarek şahsın doğumu.

Mevlid-i zāt-ı hümâyûnuñ mübeşşir ‘âlemi / Şu‘le-i rahmet-i şefâ‘at kapladı baħr ü beri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 4). [mevlid-i zāt-ı hümâyûnuñ, -uñ]

mevsim: Yılın, güneşten ısı, ı ışık alma süresi ve dolayısıyla iklim şartları bakımından farklılık gösteren dört bölümünden her biri, sezon.

‘Aşk için bir türfe **mevsimdir** bahār u seyri kim / Goncalar açıldı cevłāna gelip ‘aşıkları (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 4). [mevsimdir,]

mevsim: Senenin dört kısmından biri; vakit, zaman.

Aç başret çeşmin ey cān **mevsimiñ** seyrânına / Bāğ-ı cennetden seherde açılır her gonca gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 6). [mevsimiñ, -iñ]

mevt: Ölüm, ecel.

Gurūr etme felek kim etdi çok sevdikleri hasret / Tedārik eyle evvel **mevt**den al cümleden ‘ibret (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 5). [mevt, -den]

Şöyle vaķtım hōş geçirdim der iken / **Mevt** verdi gonca-i ‘iyşe diken (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 64). [mevt,]

Çaldı kırk gün oldu çün **mevti** karīb / Keşf-i esrārı Hudā etdi naşīb (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 27). [mevti, -i]

mevtā: Ölüler.

Bizi aldatmada leyl ü nehārı / Tāvīl ‘ömre verir **mevtā** kararı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 7). [mevtā,]

mevt-i peder: Babanın ölümü.

Çünkü dermiş dā‘imā ol verd-i ter / Hāk baña göstermeye **mevt-i peder** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 41). [mevt-i peder,]

mey: Şarap, içki.

Getir cām-ı muşaffā sākiyā neş‘eresāndır **mey** / Verip cām-ı leb-ā-leb dem-be-dem ke’s-i cihāndır **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 1). [mey,]

Dile ‘āks etdirir bir nūr-ı dil-efrūz yārı kim / Ruhsār-ı hākīkat üzre bir āyīne olmuş **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 3). [mey,]

Cemālī āftābından alır nūr-ı tecellī hep / Meh-i tībāna döndü cām-ı pür-nūr-ı muşaffā **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 4). [mey,]

Hemān bir kaç piyāle nūş edelim nev-bahār oldu / Zamān ‘ıyş ü şürb ü sāķī-i bezm-i vefādır **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 5). [mey,]

Eger bir kaçresi āb-ı hayāt olsa hākīkatde / Velākin ‘āşīka sensiz olur bir zehr-i kātīl **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 6). [mey,]

Eger dest-i ‘Alī’den kevseri nūş etmek istersen / Şaķın meyḥāne-i süflīde içme şūfiyā hīç **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 8). [mey,]

Eder hep şūret-i ahvāline ‘ārifleri hayrān / Açar ‘irfān ehline nice esrār-ı ḥikmet **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 10). [mey,]

Ferāğat kılma dest-iñden şarāb-ı nābī ‘Ādile / Ki menzil-gāh-ı yāre dilde açar bir tarīķi **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 11). [mey,]

Getir cām-ı muşaffā sākiyā neş‘eresāndır **mey** / Verip cām-ı leb-ā-leb dem-be-dem ke’s-i cihāndır **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 1). [mey,]

Dile 'âks etdirir bir nûr-ı dil-efrûz yârı kim / Ruhsâr-ı hâkîkat üzre bir âyîne olmuş **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 3). [mey,]

Cemâlî âftâbından alır nûr-ı tecellî hep / Meh-i tâbâna döndü câm-ı pür-nûr-ı muşaffâ **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 4). [mey,]

Hemân bir kaç piyâle nûş edelim nev-bahâr oldu / Zamân 'ıyş ü şûrb ü sâķî-i bezm-i vefâdır **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 5). [mey,]

Eger bir kaķresi âb-ı hayât olsa hâkîkatde / Velâkin 'âşıkâ sensiz olur bir zehr-i kâtil **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 6). [mey,]

Eger dest-i 'Alî'den kevseri nûş etmek istersen / Şaķın meyhâne-i süflîde içme şüfiyâ hiç **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 8). [mey,]

Eder hep şûret-i ahvâline 'ârifleri hayrân / Açâr 'irfân ehline nice esrâr-ı hikmet **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 10). [mey,]

Ferâġat kılma destînden şarâb-ı nâbı 'Âdile / Ki menzil-gâh-ı yâre dilde açar bir tārîķi **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 11). [mey,]

İçir vahdet **meyin** kânsın yolunda mest-i 'aşķ olsun / Firâķıyla yeter yandı ķeh-i süzânda eğlenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 7). [meyin, -in]

Görelî âftâb-ı vechiñ ey şâhım gönül süzân / **Mey** âteş meclis âteş sâġar âteş rûy-ı cân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 4). [mey,]

'Aşķ için peymân verenler şaķlar hep esrârını / Bir kadeķ dolu **mey** al ondan gerek peymânelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5). [mey,]

mey: İlahi aşķ.

Ezel feyz-i maķabbet ile pür-mest-i elest olmuş / Meger bir 'âşık-ı sermest ki bulmuş sînesini **mey** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 2). [mey,]

mey: Şarap, içķi // ilahî aşķ.

mey (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 7). [mey,]

mey iç: Şarap içmek, içķi içmek.

Her kaçan dîvân olursa baş açık dîvâna gel / Kanda meclis olsa **mey iç** 'âleme mestâne gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 1). [mey iç,]

meyân: Orta.

Çünkü çok gördü felek bu hâleti / Ol **meyâna** şaldı nâr-ı firķati (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 35). [meyâna, -a]

meydân: Geniş yer, açıklık, saha.

Sâķî şunup peymâneyi **meydânı** nûr etdi bu şeb / Müjde getirdi cânlara baş-ı sürür etdi bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 1). [meydânı, -ı]

Gam-ı 'âlem çekilmez bir dem için / Erenlerden bizim **meydânımız** var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 6). [meydânımız, -ımız]

Esb-i nefsiñ tût 'inâniñ verme yol yañlış gider / 'Âdile merdânelik et 'aşķ ile **meydâna** gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 7). [meydâna, -a]

Kaçma çevġân-ı maķabbetden gönül cev lâna gel / Top edip başını bu **meydânda** merdâne gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 1). [meydânda, -da]

meydân: Tekkelerde zikir ve ayin yapılan yer, semahane.

Cām-ı ‘aşkı dest-i sākīden içip mestāne ol / Varlığından geç girip **meydāna** zikru’llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğ̃er 14, Beyit 3*). [*meydāna, -a*]

meydān: Yarışma, eğlenme veya karşılaşma yeri.

Esb-i nefsiñ tūt ‘inānın verme yol yañlış gider / ‘Ādile merdānelik et ‘aşk ile **meydāna** gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 6*). [*meydāna, -a*]

Bu **meydān** ‘āşıkıñdır söyleyin kim gelmesin nā-dān / Ki İbrāhīm gibi nār içre kendini atan gelsin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3*). [*meydān,]*

meydāna gelsin: Meydana çıkmak, ortaya çıkmak.

Dedim güzel göñül şaydına çıkdıñ böyle seyrāna / Dedi zūlf-i nigāre kayd olan gelsin bu meydāna (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 1*). [*meydāna gelsin, -sin*]

meydān-ı ‘aşk: Aşk meydanı.

Bu gün **meydān-ı ‘aşk** içre şalādır isteyen gelsin / Geçip cān ile hem başdan bu devrānı bilen gelsin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 1*). [*meydān-ı ‘aşk,]*

meydān-ı ‘aşk: Tekkelerde zikir ve âyin yapılan yer, semâhâne; aşk meydanı.

Uşul-i dille devrān eyleyip **meydān-ı ‘aşk** içre / Cemālī şem‘ine cānın atar pervāne-i tevḥīd (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 4*). [*meydān-ı ‘aşk,]*

meydān-ı ‘aşkıñda: Aşk meydanı.

Baş düşüp kanlar akar **meydān-ı ‘aşkıñda** seniñ / Zārīña ‘ālem dayanmaz Rüstem-i devrān mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 4*). [*meydān-ı ‘aşkıñda, -ıñ, -da*]

meydān-ı himmetde: Gayret, çaba meydanı.

Bu gün al ders-i ‘aşkı ‘Ādile **meydān-ı himmetde** / Zamāndır ma‘rifet taḥşīline tālīb olan gelsin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 6*). [*meydān-ı himmetde, -de*]

meyhāne: İçki içilen yer.

Eylediñ göñlümü **meyhāne** eyā sākī-i cān / Āfitāb-ı kadeḥ envār-ı fezādır ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 6*). [*meyhāne,]*

Ey ‘Ādile āgāh ol dünyā vü mā-fī-hā nedir / Lāzım olan ehl-i dile **meyhānedir** peymānedir (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 10*). [*meyhānedir, -dir*]

meyhāne-i ‘aşk: Aşk meyhanesi, âşıkların mest olduğu yer.

Var iken **meyhāne-i ‘aşk** eylemem cennet murād / Bezm-i ‘ālemde baña sākī vü cām u bāde bes (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 3*). [*meyhāne-i ‘aşk,]*

Faşl-ı bahārı ‘āşıkān ol gülle seyrān edelim / **Meyhāne-i ‘aşk** içre biz bir başka devrān edelim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1*). [*meyhāne-i ‘aşk,]*

O şāhiñ ‘Ādile **meyhāne-i ‘aşk** içre emriyle / Olup mest ü lisān-ı ḥāl-i tevḥīd kendine geldi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7*). [*meyhāne-i ‘aşk,]*

Meyhāne-i ‘aşk içre vahdet şerābın içip / Dil-beste mā-sivādan ḥubb-i fenādan geçip (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 7*). [*meyhāne-i ‘aşk,]*

meyhāne-i ‘irfān: Bilgi kültür meyhanesi.

‘Aşkdır beyt-i dili **meyhāne-i ‘irfān** eden / ‘Aşkdır Leylāları Mecnūn ü ser-gerdān eden (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 9*). [*meyhāne-i ‘irfān,]*

meyhâne-i süflîde: *Bayağı, değersiz meyhane.*

Eger dest-i 'Alî'den kevseri nûş etmek istersen / Şakın **meyhâne-i süflîde** içme şüfiyâ hiç mey
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 8*). [*meyhâne-i süflîde,]*

mey-i 'aşkı: *Aşk şarabı.*

Göñül odur ki **mey-i 'aşkı** nûş edince hemân / Mişâl-i cür'a-i cāmı eder o maḥv-ı vücūd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 5*). [*mey-i 'aşkı, -ı]*

mey-i nāzı: *Cilve şarabı, içkisi.*

Bāde-i 'işveyi **mey-i nāzı** / O iki çeşm-i nīm-i ḥvāba verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 5*). [*mey-i nāzı, -ı]*

mey-i rūḥānî: *Ruha tesir eden şarap.*

Mey-i rūḥānî dolsun mest olunca tā bütün eczā / Şeker ḥelvā-yı 'aşkı nûş edip bul ol leb-i nābı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 2*). [*mey-i rūḥānî,]*

mey-i vaşlîḥla: *Kavuşma şarabı.*

İrgirip katremlü lütfuñ ile 'ummāna / **Mey-i vaşlîḥla** bula neş'e dil-i zār bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4*). [*mey-i vaşlîḥla, -iñ, -la]*

meyl: *Eğilim, ilgi, alaka.*

Şohbet-i yār ile cān ü dil bulur her lezzeti / **Meyle** yok bātıl ḥayāle geçdi dünyāda göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 5*). [*meyle, -i]*

Şakın verme bu dünyānıñ gurūr ü cāhına **meyle** / Kallırsın sonra ḥayretde meger bul dilde yārānı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8*). [*meyle, -iñ]*

meyl edeli: *Gönül vermek, yönelmek.*

Meyle edeli bu göñül ol yāre bulmakda şafā / Eylemem ağıyardan şimden geri ḥavf u recā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 1*). [*meyle edeli, -eli]*

meyle eder: *Gönül vermek, yönelmek.*

Nefsine zillet eder rūḥuñā 'izzet eder / Ağyara **meyle eder** mi yāra vişāl olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 3*). [*meyle eder, -er]*

'Alemin lezzetine **meyle eder** mi göñlüm / 'Aşk kim lezzet-i vuşlatda beḳādır ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 5*). [*meyle eder, -er]*

Nefs-i emmāre fesāda ṭurmayıp da **meyle eder** / Nāra yak onu ḥalāş et bu 'adāvetden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 5*). [*meyle eder, -er]*

meyle eyler: *Gönül vermek, yönelmek.*

Her kim ol serv-ḳadde **meyle eyler** / Olur 'aşk āteşiyle sīne kebāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 6*). [*meyle eyler, -r]*

meyle-i cānāna: *Sevgilinin ilgisi.*

Bilir vardır ḡamı etmez feraḥla **meyle-i cānāna** / Maḥabbet iktizāsıdır göñül devrāna incinmez
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [*meyle-i cānāna, -a]*

mey-nûş-ı tarab: *Mutluluk şarabını içmek.*

Gehī **me'y-nüş-ı ıarab** gāhı hūmār ile melūl / Gāh ter-meşreb ü gāh hūşk dimāğ-ı afyōn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 4*). [*me'y-nüş-ı ıarab, - ıarab*]

me'yūs: Ümitsiz, karamsar, üzgün.

Öyle **me'yūsım** ki mişlim görmemiştir bu cihān / Vālidem cānım idi hem vālidim Maḥmūd Ḥān (1255) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 1*). [*me'yūsım, -um*]

me'yūs etme: Ümitsizliğe sevk etmek.

'Âdile kāt'-ı ümīd etme günāhım çok diye / Eyle istiğfār **me'yūs etme** rahmetden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 6*). [*me'yūs etme, -me*]

me'yūs olsa: Ümitsiz, karamsar bir duruma düşmek, üzülmek.

Yā Resūla'llāh ümīd etmekdedir hep vuşlatıñ / 'Âdile **me'yūs olsa** āsumān ağlar oña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 10*). [*me'yūs olsa, -sa*]

me'yūs-likā: Karamsar, üzgün yüzlü.

Āh yā Rāb ne felāket ne müşibetdir o kim / Gele mā'şūka da 'āşık ola **me'yūs-likā** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 8*). [*me'yūs-likā,]*

mezār: Ölünün gömülü olduğu yer, kabir.

Mezāra yalınız koyma bizi imānı yoldaş et / Su'ālımız edip āsān Ḥudā çekdirmeye zahmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 6*). [*mezāra, -a*]

mezheb: Yol, gidilen yol.

Tābi'iz aşhāba on iki imāma hem muḥibb / Bū-Ḥanīfe **mezhebimizdir** (hüden li'l-müttekīn) (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 6*). [*mezhebimizdir, -imiz, -dir*]

mezheb ü dīn: Mezhep ve din, dinin mezhebi.

Bil bunu yokluk imiş 'āşıkā mi'rāc gerek / 'Āşıkā **mezheb ü dīn** varlığı yok gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [*mezheb ü dīn,]*

mi: "Mi" soru edatı.

Rü'yet-i dīdār-ı nūr-ı zātıñ için her gece / Sen **misin** çeşmim eden bi-hvāb ü giryān ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 6*). [*misin, -sin*]

Zeyn olan dilde değil **mi** bu sarāy-ı cennet / Hūr u seyrānı güzel 'āşıkā dīdārı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 4*). [*mi,]*

Nefsine zillet eder rūḥuña 'izzet eder / Ağyara meyl eder **mi** yāra vişāl olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 3*). [*mi,]*

Sivādan pāk kıl dil sīnede sultān değil **mi** / Gönül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdān değil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1*). [*mi,]*

Nāz eden āyīnede 'aksine ol āfet 'aceb / Ol cemālīñ aşlına hūbān 'ārif değil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 2*). [*mi,]*

Her kıl ol şāhıñ olur mu dāḥil-i bezmi hemān / Ḥalvet-i vaşla deḥālet başka iḥsān değil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3*). [*mi,]*

Yazılı nām-ı Muḥammed dilde ism-i a'zamı / Dilde bu naqş-ı safā iḥsān-ı Mevlā değil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4*). [*mi,]*

Bak derūn-ı perdeye kim iztirārıdır kamu / Dilde her bir miḥnetiñ soñu meserret değil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5*). [*mi,]*

İmtihandır 'āşika cev̄ ü cefā mā'şūkdan / Rif'at-i 'uşşāka bā'is̄ şabr-ı hicrān degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 6*). [mi,]

Çün hayāt tāzedir rāḥ-ı maḥabbet 'āşika / Bī-tekellūf 'Ādile cānıña minnet degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 7*). [mi,]

Sivādan pāk kıl dil sīnede sultān degil **mi** / Göñül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdān degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1*). [mi,]

Nāz eden āyīnede 'aksine ol āfet 'aceb / Ol cemāliñ aşlına ḥübān 'ārif degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 2*). [mi,]

Her kıl ol şāhiñ olur mu dāḥil-i bezmi hemān / Ḥalvet-i vaşla deḥālet başka iḥsān degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3*). [mi,]

Yazılı nām-ı Muḥammed dilde ism-i a'zamı / Dilde bu naqş-ı şafā iḥsān-ı Mevlā degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4*). [mi,]

Bağ derūn-ı perdeye kim iztırırır kamu / Dilde her bir miḥnetiñ soñu meserret degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5*). [mi,]

İmtihandır 'āşika cev̄ ü cefā mā'şūkdan / Rif'at-i 'uşşāka bā'is̄ şabr-ı hicrān degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 6*). [mi,]

Çün hayāt tāzedir rāḥ-ı maḥabbet 'āşika / Bī-tekellūf 'Ādile cānıña minnet degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 7*). [mi,]

Sivādan pāk kıl dil sīnede sultān degil **mi** / Göñül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdān degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1*). [mi,]

Nāz eden āyīnede 'aksine ol āfet 'aceb / Ol cemāliñ aşlına ḥübān 'ārif degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 2*). [mi,]

Her kıl ol şāhiñ olur mu dāḥil-i bezmi hemān / Ḥalvet-i vaşla deḥālet başka iḥsān degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3*). [mi,]

Yazılı nām-ı Muḥammed dilde ism-i a'zamı / Dilde bu naqş-ı şafā iḥsān-ı Mevlā degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4*). [mi,]

Bağ derūn-ı perdeye kim iztırırır kamu / Dilde her bir miḥnetiñ soñu meserret degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5*). [mi,]

İmtihandır 'āşika cev̄ ü cefā mā'şūkdan / Rif'at-i 'uşşāka bā'is̄ şabr-ı hicrān degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 6*). [mi,]

Çün hayāt tāzedir rāḥ-ı maḥabbet 'āşika / Bī-tekellūf 'Ādile cānıña minnet degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 7*). [mi,]

Sivādan pāk kıl dil sīnede sultān degil **mi** / Göñül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdān degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1*). [mi,]

Nāz eden āyīnede 'aksine ol āfet 'aceb / Ol cemāliñ aşlına ḥübān 'ārif degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 2*). [mi,]

Her kıl ol şāhiñ olur mu dāḥil-i bezmi hemān / Ḥalvet-i vaşla deḥālet başka iḥsān degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3*). [mi,]

Yazılı nām-ı Muḥammed dilde ism-i a'zamı / Dilde bu naqş-ı şafā iḥsān-ı Mevlā degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4*). [mi,]

Bağ derūn-ı perdeye kim iztırırır kamu / Dilde her bir miḥnetiñ soñu meserret degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5*). [mi,]

İmtihandır 'āşika cev̄ ü cefā mā'şūkdan / Rif'at-i 'uşşāka bā'is̄ şabr-ı hicrān degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 6*). [mi,]

Çün hayāt tāzedir rāḥ-ı maḥabbet 'āşika / Bī-tekellūf 'Ādile cānıña minnet degil **mi** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 7*). [mi,]

Sañā aḥvālīmī 'arz etmege ḥacet **mi** var yā Rab / Günehkārım recāya elde bir kuvvet **mi** var yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1*). [mi,]

Seniñ 'aşkıñ eğer te'sîr etmez ise bu cāna / Huzûru bulmayan cān ü dile minnet **mi** var yâ Rab
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2*). [mi,]

Güzel halk etdi gerçi kâ'inâtı kudretiñ bî-şekk / Sarây-ı dilde 'aşkıdan gayri hoş gayret **mi** var yâ Rab
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4*). [mi,]

Reh-i 'aşkıñda 'âşık nâlelerle cān fedâ eyler / Bu yolda 'Âdile'ye başka bir devlet **mi** var yâ Rab
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6*). [mi,]

Saňa aḥvâlimi 'arz etmege ḥâcet **mi** var yâ Rab / Günehkârım recâya elde bir kuvvet **mi** var yâ Rab
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1*). [mi,]

Seniñ 'aşkıñ eğer te'sîr etmez ise bu cāna / Huzûru bulmayan cān ü dile minnet **mi** var yâ Rab
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2*). [mi,]

Güzel halk etdi gerçi kâ'inâtı kudretiñ bî-şekk / Sarây-ı dilde 'aşkıdan gayri hoş gayret **mi** var yâ Rab
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4*). [mi,]

Reh-i 'aşkıñda 'âşık nâlelerle cān fedâ eyler / Bu yolda 'Âdile'ye başka bir devlet **mi** var yâ Rab
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6*). [mi,]

Râziyım ondan faḫat benden de ol râzı **mıdır** / Yâ ḥabîbim şor bunu buyurdu Zât-ı Kibrivâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 3*). [mıdır, -dır]

Vaṭan olsa eger sensiz diler **mi** cenneti 'âşık / Onuñ ancaḫ murâdı rü'yet-i cānân imiş cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 4*). [mi,]

Luṭf u iḥsânıyla ondan râziyım dedi Ḥudâ / Benden ol râzı **mıdır** aḥbârını kıldı 'atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [mıdır, -dır]

'Âlemiñ lezzetine meyl eder **mi** göñlüm / 'Aşk kim lezzet-i vuşlatda beḳâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 5*). [mi,]

Eder **mi** degme insân 'Âdile 'uşşâḳ kavlin derk / Kelâm-ı 'aşkı 'ârîf gayr-ı güftârı n'ider ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8*). [mi,]

'Âşık olan olmaz **mi** saḫt 'aşḳ yolunda / İḥsân ü 'atâ vü keremiyle mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 6*). [mi,]

Vaşfına kâbil **mi** dil taḫrîrine 'âciz ḳalem / 'Âdile cây-ı şafâdır hem daḫı hengâmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 5*). [mi,]

Dâğlarla sînemi sen **mi** gülistân eylediñ / Bâğa gel görsün fidân ol nev-nihâliñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 5*). [mi,]

Ḥâlimi şerḫ eylemek mümkün **mi** bilmem bâb bâb / Şabr ü rāḫat cāmesini 'aşḳile çâḳ eyledim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 3*). [mi,]

Râh-ı 'aşkı söylese 'âşık 'aceb **mi** dilbere / 'Âdile terk eyler idim olsa biñ cān u tenim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 7*). [mi,]

Mecâzî **mi** ḫaḳîḳî **mi** nedir bilmem bu efkârıñ / Kemâl-i ḡamla her yerde pür-efkâr olmayan göñlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 2*). [mi,]

Benim 'âşık güzel yâra mecâlîñ yokdur inkâra / Sever **mi** sâde-dil zühḫâd aḡyâr olmayan göñlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4*). [mi,]

Mecâzî **mi** ḫaḳîḳî **mi** nedir bilmem bu efkârıñ / Kemâl-i ḡamla her yerde pür-efkâr olmayan göñlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 2*). [mi,]

Rü'yet-i dîdâr-ı nûr-ı zâtiñ için her gece / Sen **misin** çeşmim eden bî-ḫvâb ü giryân ey göñül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6*). [misin, -sin]

Zeyn olan dilde deḡil **mi** bu sarây-ı cennet / Hûr u seyrânı güzel 'âşıḳa dîdârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [mi,]

O mâhiñ rûyunu bir gece Mecnûn görmüş olsaydı / 'Aceb Leyla için eder **mi** idi ol ḳadar efḡân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2*). [mi,]

Cān fedâ etmek saňa müşḳîl **mi** ḳurbân olduḡum / 'Âdile yandı cemâl-i bâ-ḳemâlîñ görmeden
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 6*). [mi,]

Bilmezem rüyuñdaki hâlet **midir** muṭlak hayât / Can vermek istiyor dil görmesem cânânımı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 2*). [midir, -dir]

Degil müşkil iki 'âlemde tebdîl-i makâm âşık / Qarâr eyler **mi** sensiz bâğ-ı cennet olsa imkânı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 5*). [mi,]

Cümle eşyâ Hakk'ı tesbîh eyleyince şüfiyâ / Hiç 'abeş **mi** ehl-i 'aşkıñ etdiği zıkr-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 3*). [mi,]

Bu dünyâda nice bir fâhr edersin / Cihân dâr-ı ğam ü miñnet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 1*). [mi,]

Niceler tâc ü taht ü mülkü koyup / Giderler soñ demi hasret degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 2*). [mi,]

Götür başña 'aqlñ eyle inşâf / Saña benlik büyük külfet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 3*). [mi,]

Tükenmekde 'ömür miñnet tükenmez / Şafânın âhîri kasvet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 4*). [mi,]

Karâr-gâh şanma 'âlem bir güzêr-gâh / Yeriñ çün kabr-i pür-zulmet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 5*). [mi,]

Qoma dünyâyı kalbe ver su'âli / Nedâmet çekilir elbet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 6*). [mi,]

Geri kalma süvâr-ı esb-i 'aşk ol / Merâmın menzil-i cennet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 7*). [mi,]

Bilip derdiñe dermân derd-i 'aşkı / Ferâğat cümleden hikmet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 8*). [mi,]

Yakın ol Hakk'a dūr ol halkdan kim / Saña bir nâzır ol hâzret degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 9*). [mi,]

Siyeh rüyuñla yalvar 'Âdile gel / 'Ubüdiyyet yolu devlet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 10*). [mi,]

Bu dünyâda nice bir fâhr edersin / Cihân dâr-ı ğam ü miñnet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 1*). [mi,]

Niceler tâc ü taht ü mülkü koyup / Giderler soñ demi hasret degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 2*). [mi,]

Götür başña 'aqlñ eyle inşâf / Saña benlik büyük külfet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 3*). [mi,]

Tükenmekde 'ömür miñnet tükenmez / Şafânın âhîri kasvet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 4*). [mi,]

Karâr-gâh şanma 'âlem bir güzêr-gâh / Yeriñ çün kabr-i pür-zulmet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 5*). [mi,]

Qoma dünyâyı kalbe ver su'âli / Nedâmet çekilir elbet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 6*). [mi,]

Geri kalma süvâr-ı esb-i 'aşk ol / Merâmın menzil-i cennet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 7*). [mi,]

Bilip derdiñe dermân derd-i 'aşkı / Ferâğat cümleden hikmet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 8*). [mi,]

Yakın ol Hakk'a dūr ol halkdan kim / Saña bir nâzır ol hâzret degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 9*). [mi,]

Siyeh rüyuñla yalvar 'Âdile gel / 'Ubüdiyyet yolu devlet degil **mi** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 10*). [mi,]

Figân ü âh geçmez **mi** şânırsın bî-vefâ dünyâ / Yerini âhı buldu Hakk 'adâlet eyledi ammâ (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 14*). [mi,]

mi: "Mi" soru edatı.

Luṭf u iḥsānıyla ondan rāzıyım dedi Ḥudā / Benden ol rāzı **mıdır** aḥbārını kıldı 'aṭā (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 2*). [*mıdır, -dır*]

Gezer Leylā diye şahrāları Mecnūn olup 'üryān / O nokşān 'ākl ile ben ḡāfil-i cānān **miyim** şūfī (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3*). [*miyim, -y, -ım*]

Ger iḥsānıyla mahv olmaz ise bu defter-i cürmüm / Füyūzātın erişmezse baña rāḥat **mı** var yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3*). [*mı,*]

Tecellī-i cemālīn 'āşıkı zār ü zebūn eyler / Bu iḥsānından özge 'āşıkā vuşlat **mı** var yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 5*). [*mı,*]

Seniñ iḥsānına var **mı** nihāyet kıl meded Allah / Dilimde şükrüne yokdur liyākat kıl meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1*). [*mı,*]

Muḳīm-i bezm-i dil olsam safā var **mı** yine cānā / Şırāt-ı müstakīm üzre hidāyet kıl meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 3*). [*mı,*]

'Āşık-ı dīdār olanlar mest olur mecnūn olur / Bu kafesden mürğ-i cānavar **mı** şekkerden lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 2*). [*mı,*]

Cihāna gelmede gitmekde var **mı** ihtiyārım / Benim vücūd ü 'ademde ne ḥaḳḳ u şun'um var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 3*). [*mı,*]

Düşüp bülbul gibi zāra bakar **mı** bāḡ u gülzāra / Vaṭan tutmaz dü-'ālemde der-i cinānda eglenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 4*). [*mı,*]

Felekde var **mı** vechiñ gibi bir hīç nūr-ı 'ālem-tāb / Ezelden pertev-i enver-fezāsı artar eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 3*). [*mı,*]

Denir 'uşşāka şabretmek gerek tākat **mı** var ammā / Hevā-yı 'aşk ile tutmaḳda sīnemde mekān āteş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 7*). [*mı,*]

Cān ü dil yansın cemālī şem'ine imḥā olup / Şān **mı** kaldı cihānda 'Ādile pervānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7*). [*mı,*]

Ey gönül bülbul mişālī sen yine ḥayrān **mısın** / Bāḡ-ı 'aşkıñ nev-nihālī o güle ḥayrān **mısın** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [*mısın, -sın*]

Bāz-ı 'aşka 'ākl ü fikr ü tāb ü cismim oldu şayd / Derdime vaşlıñ devādır sen ṭabīb-i cān **mısın** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 3*). [*mısın, -sın*]

Baş düşüp kanlar akar meydān-ı 'aşkıñda seniñ / Zārīña 'ālem dayanmaz Rüstem-i devrān **mısın** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 4*). [*mısın, -sın*]

Rüz-ı kısmetde tecellī hisseñe düşdü naşīb / Her başa konmaz bu devlet cānı ver nā-dān **mısın** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 5*). [*mısın, -sın*]

Yanmadıkça āteş-i 'aşk-ı ḥaḳīḳīyle bu cān / Vaşlı bulmaz añladım 'aşk rehber-i cānān **mısın** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 6*). [*mısın, -sın*]

Zülf-i yāre baḡlı bir dīvāne olduñ 'Ādile / Beste-i zencīr-i 'aşk üftāde ser-gerdān **mısın** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 7*). [*mısın, -sın*]

Ey gönül bülbul mişālī sen yine ḥayrān **mısın** / Bāḡ-ı 'aşkıñ nev-nihālī o güle ḥayrān **mısın** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [*mısın, -sın*]

Gözleriñ olmuş firāk-ı yār ile bir 'ayn-ı ḥūn / Baḥr-ı 'aşka ḡarḳ olmuş 'aşık-ı giryān **mısın** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 2*). [*mısın, -sın*]

Bāz-ı 'aşka 'ākl ü fikr ü tāb ü cismim oldu şayd / Derdime vaşlıñ devādır sen ṭabīb-i cān **mısın** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 3*). [*mısın, -sın*]

Baş düşüp kanlar akar meydān-ı 'aşkıñda seniñ / Zārīña 'ālem dayanmaz Rüstem-i devrān **mısın** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 4*). [*mısın, -sın*]

Rüz-ı kısmetde tecellī hisseñe düşdü naşīb / Her başa konmaz bu devlet cānı ver nā-dān **mısın** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 5*). [*mısın, -sın*]

Yanmadıkça âteş-i 'aşk-ı hâkîkîyle bu cân / Vaşlı bulmaz aňladım 'aşk rehber-i cânân **mısın**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 6*). [*mısın, -sın*]

Zülf-i yâre bağı bir dīvâne olduñ 'Âdile / Beste-i zencîr-i 'aşk üftâde ser-gerdân **mısın** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 7*). [*mısın, -sın*]

Haţ u mektûb gelse şadı münşeriñdir 'aşkıñ / 'Âdile'ye müjde-i vuşlat **mı** var haţdan bu gün
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 7*). [*mı,]*

Haţ u mektûb gelse şadı münşeriñdir 'aşkıñ / 'Âdile'ye müjde-i vuşlat **mı** var haţdan bu gün
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 7*). [*mı,]*

Dedim güzel fedâ-yı cân edersem acıma **mısın** / Dedi 'Âdile kaçdıñ yâr ise ver cânı cânâna
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 8*). [*mısın, -sın*]

'Arz-ı hâle var **mıdır** hâcet huzûruñda seniñ / Keş edersin hâlimi bâ-merhamet şeyhim 'Alî
(*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 5*). [*mıdır, -dır*]

Cennete girmek saña âsân **mıdır** / Kibr ü 'ucb ile tutasın mahfeli (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 6*). [*mıdır, -dır*]

midâd: Mürekkep, yazı mürekkebi.

Bağrlar olsa **midâd** eşcâr kalem / Medh ü vaşf-ı şanı bulmaz intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 19*). [*midâd,]*

midhat-ı şânını: Şöhretin övgüsü.

Midhat-ı şânını tâ'dâda degilsin kâdir / 'Âdile eyleme tatvîl makâlî da'vâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 14*). [*midhat-ı şânını, -ı, -nı*]

miftah-ı bâb-ı mağfiret: Merhamet kapısının anahtarı.

Ma'siyetden râh-ı ye's ü hayrete düşdüm meded / Kıl 'atâ **miftah-ı bâb-ı mağfiret** yâ Rabbenâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 2*). [*miftah-ı bâb-ı mağfiret,]*

miftah-ı cennet: Cennetin anahtarı.

Miftah-ı cennet etdi mü'minlere onu Hakk / Gel diyelim 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 4*). [*miftah-ı cennet,]*

miftah-ı cinân: Cennetlerin anahtarı.

'Aşkdır çün dilde mişbâh-ı tecellîyi yağan / 'Aşkdır bil (küntü kenz) birle **miftah-ı cinân** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4*). [*miftah-ı cinân,]*

mihmân: Konuk, misafir.

Dilersin 'Âdile kenzini 'aşkıñ / Dil-i vîrânîña **mihmân** degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 8*). [*mihmân,]*

Olalı tekye-gâh-ı dilde **mihmân** 'Âdile yârim / Ne 'izz ü şân ile ne saltanatla imtiñânım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 7*). [*mihmân,]*

Bir iki gün olanlar tekye-i 'aşkıñda **mihmânıñ** / Geçer 'Âdile-âsâ cümleden ekvâna incinmez
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5*). [*mihmânıñ, -ıñ*]

Ben dañ ol hânenin **mihmânıyım** / O güzel evciñ meh-i tâbânıyım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 11*). [*mihmânıyım, -ı, -y, -ım*]

mihmân ede: Misafir etmek, ağırlamak.

Yâr ile yâr ederseñ ger gözün / Ede mihmân saña ol yâri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 4*). [*mihmân ede, -e*]

mihmān edelim: Misafir etmek, ağırlamak.

Nüş eylemek tā be-seher ol bāde-i ‘aşkı hüner / Tā şahid-i cānı meger āgūşa **mihmān edelim** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6). [mihmān edelim, -e, -lim]

mihmān eylese: Misafir etmek, konuk yapmak.

Mā-sivā-yı aḥker ile şöıra vīrān eylese / On sekiz biñ ‘ālemi kendinde **mihmān eylese** (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 14). [mihmān eylese, -se]

mihmān gideyim: Konuk olmak, misafirliğe gitmek.

‘Âdile Ka‘be-i kūyun edeyim şöyle tavāf / ‘Arz ede rüyuñu dildārıma **mihmān gideyim** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 6). [mihmān gideyim, -e, -y, -im]

mihmān olup: Misafir, konuk olmak; bir yerde kısa bir süreliğine oturmak, bulunmak.

Āteş-i ‘aşkıñ olup ḥāne-i dilde mihmān / Yakdı ser-tā-be-kādem cismimi bi‘llāh inan (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1). [mihmān olup, -up]

mihmāndār: Ev sahibi, konuk ağırlayan.

Ḳabil-i ta‘rīf olmaz devleti / Kim o **mihmāndārlıktır** ‘izzeti (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 15). [mihmāndārlıktır, -lık, -dır]

mihmān-ı ḥakk'a: Allah'ın misafiri.

Dīdeye mir‘āt-ı ‘aşk ile temāşadır göñül / Şüretā **mihmān-ı Ḥakk'a** beyt-i ‘izzetdir göñül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1). [mihmān-ı ḥakk'a, -a]

miḥnet: Sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet, meşakkat.

Çekmez iki cihānda guşşayla **miḥnet** ‘aşık / Eyler ‘azīz onu ‘aşk yār-ı hemdemi olunca (Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 2). [miḥnet,]

Baḳ derūn-ı perdeye kim iztīrārıdır kamu / Dilde her bir **miḥnetiñ** şönu meserret degil mi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5). [miḥnetiñ, -iñ]

Miḥnet ile ḡam hücumundan şaḳın etme firār / Cān u dilden şabr eyle derd-i ‘aşka bul devā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 5). [miḥnet,]

Her ne dürlü kula **miḥnet** gelse şāyāndır ṭabīb / Çek ‘ilācımdan elin ol derde dermāndır ṭabīb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 1). [miḥnet,]

Degildir zevḳ için gelmek cihāna nefsi bilmektir / Bu bir düşdür nedāmetler çekersin şöıra hem **miḥnet** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4). [miḥnet,]

Ne zilletden ne **miḥnetden** ne ‘ālemden ḥazer eyler / Umūrun Ḥakk'a tefvīz eylemiş göñlüm rızā söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 3). [miḥnetden, -den]

Vech-i dilberde ümīdi olsa da ‘aşıklarıñ / **Miḥnete** bakmaz şafā bulup temāşādan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 4). [miḥnete, -e]

Dūr kılma mihr u ‘aşk ile maḥabbetden beni / Mā-sivādan luṭfile kurtar şu **miḥnetden** beni (Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 1). [miḥnetden, -den]

Tükenmekde ‘ömür **miḥnet** tükenmez / Şafānıñ āḫiri ḳasvet degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 4). [miḥnet,]

Bilen çekmez edāsın **miḥneti** var / Göñül ḡaddārdır sevme cihānı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 4). [miḥneti, -i]

‘Ömri **miḥnetle** geçip görmedi bir rüy-ı refāh / Kimseye görmez iken zulmu revā ḳahrı nigāh (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 16). [miḥnetle, -le]

mihnet çekerseñ: Dert ve tasa içinde olmak.

Şakın bir nām için biñ kayda düşme terk-i nām eyle / Çekerseñ de nice mihnet yine şabreyleyip
hōş gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 5). [mihnet çekerseñ, -er, -se, -ñ]

mihnet ü cevheri: Sıkıntı kaynağı.

Mihnet ü cevheri bil cāna şafā / Kıl qabūl onu ne eylerse zühūr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 65,
Beyit 2). [mihnet ü cevheri, -i]

mihnet ü derdi: Sıkıntı ve keder.

Dü ‘ālem **mihnet ü derdi** dilinde ‘aşk ile qalmaz / Hemān endīşe vü fikri hayāl-i dōst u yār olur
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4). [mihnet ü derdi, -i]

mihneti çeksem: Zorluk ve zahmete maruz kalmak, sıkıntılı günler geçirmek.

Mihneti çeksem de ‘ālemdede qaydımda hīç / Çünkü ben bir öyle şāh-ı ‘aşka etdim cān fedā
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 2). [mihneti çeksem, -se, -m]

mihnet-i ezel: Ezelin gamı, tasası.

Hāzır eyvallāh qatār ile bize **mihnet-i ezel** / Eyleme mahzūn bu yüzden qalbimi şād et şehā (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 4). [mihnet-i ezel, - ezel]

mihnetiñ çekdi: Eziyet, sıkıntı çekmek.

Qanı emrini yürüten şāhib-i tāt ü maqām / Almadı kimse murādın çekdi mahzā mihnetiñ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 3). [mihnetiñ çekdi, -di]

mihri: Güneş.

Hāq için sev kimi severseñ onu dōst tūt hemān / ‘Âdile ol **mihri**den aşla zarar gelmez saña (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6). [mihri, -den]

Al deste cāmı nūş kıl ‘aşkıñ demiyle cūş kıl / Āhınıñ **mihri** gūş kıl feryād-ı Şūr etdi bu şeb (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 5). [mihri, -i]

Seher vaqti gibi **mihriñle** bī-bāk / Yaşamı dāmenimden ola çāki (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156,
Beyit 2). [mihriñle, -iñ, -le]

Göñülde āfitāb-ı ‘aşk doğsun / Bula **mihriñle** ‘āşıqların kemāli (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156,
Beyit 6). [mihriñle, -iñ, -le]

mihri u ‘āşk: Aşkın güneşi.

Dür kılma **mihri u ‘āşk** ile mahabbetden beni / Mā-sivādan lūtfiye kırtar şu mihnetden beni (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 1). [mihri u ‘āşk,]

mihri ü mäh: Güneş ve ay.

Mihri ü mäh görse cemāliñ bāreka'llāh çağırır / Yoluña hūrşīd-i ‘ālem hāk ile yeksān olur (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 2). [mihri ü mäh,]

mihri ü meh: Güneş ve ay.

Mihri ü meh tā ‘āleme pertev şalıp revnāq vere / Leyl-i gāmda cān buldu cīsm-i bīmārım benim
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 3). [mihri ü meh,]

Mihri ü meh bendesidir çarḡ-ı felek hayrānı / Etmede ‘aşkı ile devr siyyemā ‘arz u semā (Âdile
Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 43). [mihri ü meh,]

mihriñ: Sevgilinin kemer şeklindeki kaşları ve kaşların arasında kalan kısım.

Secde eyler kaşları **mihrābına** ol āfetiñ / ‘Āşıkānīñ kıblegāhı mutlakā ya‘nī gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 3*). [*mihrābına, -ı, -na*]

mihr-i ‘ālem: *Dünyayı aydınlatan güneş.*

Mihr-i ‘ālem ‘ayn-ı zulmetdir bu giryān çeşmim / Kudretiñle ‘Ādile’ye lā-mekānım gel yetiş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 7*). [*mihr-i ‘ālem,]*

mihr-i bānım: *Şefkatli, muhabbetli, güler yüzlü (kimse); dost.*

Değilsem de eğerçi vaşlına ol āfetiñ lāyık / Derūnum zaḥmına Loḳmānlık eyler **mihr-i bānım** var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 5*). [*mihr-i bānım, -ım*]

mihr-i cemāli: *Güzelliğin, güzel yüzün güneşi.*

O meh-rūyu şandır dil kim bulutdan āşikār olmuş / Gören her zerrede **mihr-i cemāli** tāb-dār olmuş (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 3*). [*mihr-i cemāli, -i*]

mihr-i cemālinden: *Güzelliğin güneşi.*

‘Aşk şem‘i rüy-ı ālinden yaḳar dilde çerāğ / Ol şafā **mihr-i cemālinden** yaḳar dilde çerāğ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 1*). [*mihr-i cemālinden, -iñ, -den*]

mihr-i kalbim: *Gönlün güneşi.*

Mihr-i kalbim māh-ı cānımdın benim / Bāğ-ı ‘ömrümde fidānımdın benim (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 45*). [*mihr-i kalbim, -im*]

mihr-i kemālāt: *Olgunluklar güneşi.*

O zātın zerresi **mihr-i kemālāt** / Teveccüh ehli görür onda cānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 4*). [*mihr-i kemālāt,]*

mihr-i kudretidir: *Kudret güneşi.*

Mihr-i kudretidir cemālīñ māh-ı rahmet gül yüzün / Cism-i pākiñ cevher-i cān ü sa‘ādet meded yā Muḥammed (*Ādile Sultan Divanı, Diğır 32, Beyit 5*). [*mihr-i kudretidir,]*

mihr-i māh-ı tal‘at: *Güzel yüzün ayı ve güneşi.*

Olsa behişt-i dilkeş bu cān zevki bulmaz / Bir **mihr-i māh-ı tal‘at** meclisde olmayınca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 2*). [*mihr-i māh-ı tal‘at,]*

mihr-i māh-veş: *Ay ve güneş gibi.*

‘Aşkdır kalbi kılan pür-nūr **mihr-i māh-veş** / ‘Aşkdır şem‘-i cemāle karşı pervāne yanan (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 7*). [*mihr-i māh-veş,]*

mihr-i meh: *Ayın güneşi.*

Mihr-i meh fānūsardır sīm ü zerden gūyā / Ol mehiñ āyīne-i ḥüsnünde seyr etdim benim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 4*). [*mihr-i meh,]*

mihr-i mevlānā: *1207-1273 yılları arasında yaşayan büyük mutasavvıf Mevlānā Celaleddin Rūmī’ye telmih yapılarak doğan güneş tasvir edilmiştir.*

Mihr-i Mevlānā doğunca evc-i sīnemde tamām / Sūz-nākim şöyle kānūn-ı muḥabbetde mūdām (*Ādile Sultan Divanı, Tahmīs 1, Beyit 11*). [*mihr-i mevlānā,]*

mıhr-i mücellâdır: Parlak güneş.

Bir zerre-i nâcızdır şürette ammâ kıl nazar / Ol 'âlem-i ma'rifete **mıhr-i mücellâdır** gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 8). [mıhr-i mücellâdır,]

Bir zerre-i nâcızdır şürette ammâ kıl nazar / Ol 'âlem-i ma'rifete **mıhr-i mücellâdır** gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 8). [mıhr-i mücellâdır, -dır]

mıhr-i münîr: Parlak güneş.

Keşret-i 'ilmine bir kaçra gelir Baır-ı Muhî / Nisbet-i şânına bir zerre kalır **mıhr-i münîr** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 33). [mıhr-i münîr,]

mıhr-i pertev-efken: Işık saçan güneş.

Mıhr-i pertev-efken ü lem'ân-ı burc-ı mes'adet / Hâzret-i Hakk'ın habîbi nûr-ı çeşm-i âşıkân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 5). [mıhr-i pertev-efken,]

mıhri-bân: Merhamet ve şefkat sahibi.

Bir melek-tab'ı vü hoş-ı vardır dergahda kim / Hizmet eder Hakk için halka ki **mıhri-bândır** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 2). [mıhri-bândır, -dır]

mıhrimâh: Mihrimah Sultan; Adile Sultan'ın kardeşi.

Ol ikinci kardaşım sultân âh / Nur-ı kalbim çeşm-i cânım **Mıhrimâh** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 30). [mıhrimâh,]

Diğer hayfâ kerîmem **Mıhrimâh** / Dahı yaşın yirmi sekiz iken âh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 44). [mıhrimâh,]

Ben de dedim ğamla ey bahtı siyâh / N'olduñ ey hemşire cânım **Mıhrimâh** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 51). [mıhrimâh,]

mıkdâr: Miktar, nicelik.

İki yüz on ikide etdi tülû' / Kırk sene **mıkdârıdır** 'ömri hemân (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 79). [mıkdârıdır, -ı, -dır]

mılket-i 'ilm ü kemâlûñ: Olgunluk ve bilginin ülkesi.

Tahtgâh-ı 'izz ü iclâlîñ şehi / **Mılket-i 'ilm ü kemâlûñ** dâveri (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 88). [mılket-i 'ilm ü kemâlûñ,]

mılket-i kalbe: Gönül ülkesi.

Şâh ü sultân-ı cihân rütbe olup hâzret-i 'aşk / **Mılket-i kalbe** gelip dikdi 'âlem devlet-i 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 1). [mılket-i kalbe, -e]

mılk-i bâkîden: Sonsuzluk ülkesi.

Bâb-ı lûtfuñ çâkeri 'uşşâk-ı sevdâdan geçer / **Mılk-i bâkîden** gelen bu fânî dünyâdan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 1). [mılk-i bâkîden, -den]

mılk-i dil: Gönül ülkesi.

Yâ Rab et dilde âteşim teskîn / **Mılk-i dil** hasretiñle oldu harâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 4). [mılk-i dil,]

mılk-i dilde: Gönül ülkesi.

Çeşm-i cânla **milk-i dilde** hüküm eden sultânı gör / Âftâb-ı hüsn-ile şun'-ı Celîlû'sş-şân'ı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 1). [milk-i dilde, -de]

millet ü evlâdını: Halkı ve çocukları.

Elli beşde eyledi 'azm-i Na'ım / **Millet ü evlâdını** koydu yetim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 14). [millet ü evlâdını, -ı, -nı]

min: Bin.

Her ne hâl ise alıp **min** cihet-i rûhânî / Yed-i irşâd-ı Resûl ile tarîk-ı vâlâ (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 9). [min,]

min evvel ilâ âhir: Baştan sona kadar.

'Aşk'dır **min evvel ilâ âhir** kevn ü mekân / 'Aşk'dır gâhî dil ü cânda nihân gâhî 'ayân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1). [min evvel ilâ âhir,]

minârât: Minareler.

Görünür cümle **minârâtı** mücessem pür-nûr / Çeşmi lem'ân eder şu'le-i 'aşk-ı Haremeyn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5). [minârâtı, -ı]

minnet: Bir iyiliğe, bir iyilik yapana karşı kendini borçlu görme.

Seniñ 'aşkıñ eğer te'sîr etmez ise bu câna / Huzûru bulmayan cân ü dile **minnet** mi var yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2). [minnet,]

Râst'dır Sûz-ı dilârâ'ya makâm-ı Evc'de / Ol zehî **minnet** zehî hikmet beyândır müşîkî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 5). [minnet,]

minnet: Gönül borcu, şükran duyma // güç, zorluk.

Bize râh-ı mahabbetde ne güzel bir hayât yâ Rab / Ne **minnet** ne tekellüfdür fedâ olsa hezâr cânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 4). [minnet,]

minnet etme: Boyun eğmek.

'Âdile bul dilde o zevkî görüp dîdâr-ı 'aşk / **Minnet etme** 'âleme 'ârif olup seyrânı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 9). [minnet etme, -me]

minnet eyleme: İhtiyaç duymak.

Cihânda neylesin cânândan özge maşşadı 'âşık / Fedâ olmaz yolunda câna **minnet eyleme** 'âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 1). [minnet eyleme, -me]

minnet ü kaşr ü sarây eylemeyen: Saray ve köşklere şükran duymak, borçlu hissetmek.

Rüy-ı dilber ile hep 'izz ü sa'âdet bularak / **Minnet ü kaşr ü sarây eylemeyen** gönülmüdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 7). [minnet ü kaşr ü sarây eylemeyen, -me, -y, -en]

mîr: Emir, komutan.

Şoñra qalmışdı anuñ da gözü nûru bir tıfl / Ya'nî kim **mîr** Muhammed 'Alî bir tâze civân (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 7, Beyit 7). [mîr,]

Bâ-huş ol **mîr** Muhammed 'Alî / Bende-i maqbûlî idi hâşılı (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 9). [mîr,]

mi' rāc: İslam inancına göre Hz. Muhammed'in, Allah'ın daveti üzerine yedi kat semayı aşıp huzuruna yükselerek onunla görüşmesi mucizesi.

Bil bunu yokluk imiş 'aşıkā **mi' rāc** gerek / 'Āşıkā mezheb ü dīn varlığı yok gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 1). [mi' rāc,]

mir'āt: Ayna.

Cevher-i māyesi pīrāye-i nūr-ı vahdet / Rū'yet-i Hālīk'a **mir'āt** 'aleyhi's-şalavāt (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 10). [mir'āt, -a]

mīr'āt: Ayna.

Gösterip **mīr'ātı** vechiñde şu'ā-ı vahdeti / Oldu kalb-i mü'mīne nūruñ muşavver bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 5). [mīr'ātu, -ı]

mir'āt: Ayna.

Cemāline şıfatı oldu **mir'āt** / Şıfatıdır şıfat-ı pertev-i zāt (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 3). [mir'āt,]

mir'āt: Ayna.

Ziyā-yı 'aşk ki **mir'ātıdır** o hūrşidiñ / Cemālī olmasa olmaz gönülde zerrece nūr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 2). [mir'ātıdır, -ı, -dır]

mir'āt-ı 'aşk: Aşkın aynası.

Dideye **mir'āt-ı 'aşk** ile temāşadır gönül / Şüretā mihmān-ı Hakk'a beyt-i 'izzetdir gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1). [mir'āt-ı 'aşk,]

mir'āt-ı 'ayn-ı kibriyādır: Yücelik, büyüklük pınarının aynası.

Yüzüñ **mir'āt-ı 'ayn-ı kibriyādır** ya Resūla'llah / Vücūdun mazhar-ı nūr-ı Hudādır yā Resūla'llah (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 1). [mir'āt-ı 'ayn-ı kibriyādır, -dır]

mir'āt-ı cemāl: Güzellik aynası.

Kalbi **mir'āt-ı cemāl** şahid-i maşşūd idi / Tālibāne bahş-ı feyz eylerdi ol kân-ı 'atā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 5). [mir'āt-ı cemāl,]

mir'āt-ı cemālī: Güzellik aynası, yüz güzelliğinin aynası.

Çıkıp varlıktan artık kalbini zevka erıştır sen / Temāşā ile **mir'āt-ı cemālī** gör yine rüşen (Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 7). [mir'āt-ı cemālī, -i]

mir'āt-ı cenāb-ı hak: Yüce Allah'ın aynası.

Cemālīñ nūru **mir'āt-ı Cenāb-ı Hak** olan cānān / Münevver şem'-i 'aşkıñ incilāsı artar eksilmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 2). [mir'āt-ı cenāb-ı hak,]

mir'āt-ı cihān-bīn: Dünyayı gösteren ayna.

Gün-be-gün sūret-i hāl-i dili seyrān eyler / Şöyle **mir'āt-ı cihān-bīn** olup şaffet-i 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 3). [mir'āt-ı cihān-bīn,]

mir'āt-ı derūnu: Gönül aynası.

Pertev-i feyz ile **mir'at-ı derünü** şâf edip / 'Aks-i vech-i yâr ile lem'ân eder cânân-ı 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 2). [mir'at-ı derünü, -u]

mir'at-ı derünüm: Gönül aynası.

Cemâli 'aksı **mir'at-ı derünüm** eyledi tenvîr / Dile 'aşk ile geldi okudum bu beyt-i eş'arım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6). [mir'at-ı derünüm, -um]

mir'at-ı dilde: Gönül aynası.

Cemâl-i pâkini **mir'at-ı dilde** seyr eden / Maḥabbet eyledi hem şâhid oldu hem meşhûd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 2). [mir'at-ı dilde, -de]

mir'at-ı esrâr-ı cemâlu'llâh: Allah'ın güzelliğinin sırlar aynası.

Eylemez kevn ü mekân içre karar aşla gönül / Feyz-i Hakk **mir'at-ı esrâr-ı Cemâlu'llâh** gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 2). [mir'at-ı esrâr-ı cemâlu'llâh,]

mir'at-ı feyzinden: Bereket, ihsan aynası.

Nev-bahâra lutf ile 'arz eyledi ruḥsârı gül / Gösterip **mir'at-ı feyzinden** yine envârı gül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1). [mir'at-ı feyzinden, -i, -nden]

mir'at-ı hak'dır: Allah'ın aynası.

Cümlesi **mir'at-ı Hak'dır** aç başîret dîdesin / 'Aks-i Hakk'ı 'Âdile gör cümle 'âlem ondadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 6). [mir'at-ı hak'dır, -dır]

mir'at-ı kalbe: Gönül aynası.

Bakar **mir'at-ı kalbe** lutf ü kahr ile o meh 'âşık / Şafâ vü zulmüne bakmaz durur merdâne incinmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3). [mir'at-ı kalbe, -e]

mîr'at-ı kalbi: Gönül aynası.

(Aḥsen-i takvîm)'i inkâr eyleyen İblîs'dir / Zâhidâ **mîr'at-ı kalbi** pâk edip Sübhân'ı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 2). [mîr'at-ı kalbi, -i]

mir'at-ı kalbi: Gönül aynası.

Bakınca dîde nûruna ziyâ bulur bu cism ü cân / **Mir'at-ı kalbi** muncelî kıl sırr ile dîdârı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 2). [mir'at-ı kalbi, -i]

'Âşık iseñ Hakk'a gönül bul zevk-i feyz-i 'âşıkın / **Mir'at-ı kalbi** gayrden hıfz et keder koyma şakın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1). [mir'at-ı kalbi, -i]

'Aşkdır **mir'at-ı kalbi** eyleyen şâf ü celî / 'Aşkdır dilde veren nûr-ı ziyâyı her zamân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 6). [mir'at-ı kalbi, -i]

mîr'at-ı kalbiñ: Gönül aynası.

Faḥr-i ehlu'llâh'ı giy terk et libâs-ı fâhiri / Pâk olur **mîr'at-ı kalbiñ** şöfi zikru'llâha gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 4). [mîr'at-ı kalbiñ,]

mirât-ı ma'nâdır: Anlam aynası, ruh aynası.

Her taraftan şem'-i bezm olsa 'aceb mi rû-nümâ / Şekl-i fânüsda 'aceb **mirât-ı ma'nâdır** gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 5). [mirât-ı ma'nâdır, -dır]

mir'at-ı mücellâdır: Parlak ayna.

Cüdā olma her anda ‘Âdile ‘aşkı taleb eyle / Derûnuñ zıkr ü fikri ile **mir’ât-ı mücellâdır** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 8). [mir’ât-ı mücellâdır, -dır]

mir’ât-ı müsâ’da: Hz. Musa’nın aynası.

Ûr-ı dilde cezbe-i şevk-ı ilâhi berķ urup / (Len terâni) ‘aksini **mir’ât-ı Mūsā’da** arar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 6). [mir’ât-ı müsâ’da, -da]

mir’ât-ı nūr-efşân olur: Nurlar saçan ayna.

‘Âdile hâricden etme sen şakın havf ü recâ / Rûy-ı dilber çün saña **mir’ât-ı nūr-efşân olur** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 11). [mir’ât-ı nūr-efşân olur, -ur]

mir’ât-ı rā’ nâdır: Parlak ayna.

‘Aks edince rûy-ı dilber gevher-âsâdır gönül / Mâ-sivâdan şâf bir **mir’ât-ı rā’ nâdır** gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 1). [mir’ât-ı rā’ nâdır, -dır]

mir’ât-ı ruh-ı yârîni: Sevgilinin yanağının aynası.

Vicdânı bulup dilde semâ’ ile bu zevke / **Mir’ât-ı ruh-ı yârîni** gör şâf olunca (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 4). [mir’ât-ı ruh-ı yârîni, -i, -ni]

mir’ât-ı şafâ: Huzurun aynası.

Efkârı ko dil mahzenini feyz ile doldur / **Mir’ât-ı şafâ** kıl onu rûhuñ görölünce (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 3). [mir’ât-ı şafâ,]

mir’ât-ı şafâya: Huzurun aynası.

Kıble-gâhı ‘aşkânîñ ‘arız-ı cânân olur / Dil o **mir’ât-ı şafâya** mest olur hayrân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 1). [mir’ât-ı şafâya, -y, -a]

mir’ât-ı şuhūd: Görünme, tecelli aynası.

Görüp didârîni ‘aşk ile **mir’ât-ı şuhūd** içre / Beni müstağrak-ı nūr-ı tecellî-i mu‘allâ et (Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 3). [mir’ât-ı şuhūd,]

mir’ât-ı vech-i muştafâ: Mustafa’nın yüzünün aynası.

Kıl temâşâ-gâhımı **mir’ât-ı vech-i Muştafâ** / Hamdü lillâh ey Raḥîm ü Ḥayy ü Qayyûm u Kerîm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 6). [mir’ât-ı vech-i muştafâ,]

mir’ât-veş: Ayna gibi.

Şâf olup **mir’ât-veş** cân u derûnûñ ‘Âdile / Dehre gelmekden ise didâra ermekdir ğaraż (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 7). [mir’ât-veş, -up]

mîr-i müşâr: Seçilmiş komutan.

Cümlesi olup ser-â-ser târ-ü-mâr / ‘Avdet etdi ye’sile **mîr-i müşâr** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 20). [mîr-i müşâr,]

mirimâh: Mihrimah Sultan; Âdile Sultan’ın kardeşi.

İşbu hâle vâlidî Maḥmûd Ḥân / Dedi yandı **Mirimâh’ım** cism ü cân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 39). [mirimâh’ım, -ım]

misâfir-hâne: Misafirhane, konukevi.

Çün **misâfir-hânedir** konan göçer bî-iştibâh / Añladinsa oña göre et tedârik kalma hıvâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 5*). [*misâfir-hânedir, -dir*]

misâl: Gibi, benzer.

Bulur 'ömr-i bekâ cānânına teslīm-i cān eden / Ki şüret bir mu'ayyen kaçredir deryâ **mişâl** olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 6*). [*mişâl,]*

Ṭā'ir-i Kuds olmağa ey cān gel çalış kim / Zerre **mişâl** kalma şems-i şafâ bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 4*). [*mişâl,]*

Derūnum lāle-veş pür dāğ etdi âteş-i hasret / Hidāyet kūyuña āhım **mişâli** bir çerağım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 2*). [*mişâli, -i*]

Bulur 'ömr-i bekâ cānânına teslīm-i cān eden / Ki şüret bir mu'ayyen kaçredir deryâ **mişâl** olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 6*). [*mişâl,]*

Hālet-i cezbeye düş Mecnūn **mişâli** 'aşk ile / 'Āşık-ı dīdār olup bul cān ü dilde vuşlatıñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 3*). [*mişâli, -i*]

Ders-i 'aşk al besmeleyle mekteb-i 'irfāna gel / Cüş kıl deryâ **mişâli** 'aşk ile 'ummāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 1*). [*mişâli, -i*]

Ey gönül bülbül **mişâli** sen yine hayrān mısın / Bāğ-ı 'aşkıñ nev-nihāli o güle hayrān mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [*mişâli, -i*]

Ey gönül bülbül **mişâli** sen yine hayrān mısın / Bāğ-ı 'aşkıñ nev-nihāli o güle hayrān mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [*mişâli, -i*]

Bilmezem hālim n'olur bülbül **mişâli** zār ile / Gül yüzün setr eylemişdir zülf-i 'anber-bār ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 5*). [*mişâli, -i*]

Rāh-ı 'aşka erişip terk et fenā gülzārını / İsm-i Gaffār ile kıl bülbül **mişâli** zārını (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 7*). [*mişâli, -i*]

misâl-i bağ-ı cinân: Cennet bahçesi gibi.

Bu semt-i 'aşkda seyr eyle kaşr-ı cānānı / **Mişâl-i bağ-ı cinân** her cihetle olmuş nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 5*). [*mişâl-i bağ-ı cinân,]*

misâl-i bülbül: Bülbül gibi.

Döst bağında **mişâl-i bülbül** eyle āh u zār / Ol gülistānıñ gülün devşir meşāmm-ı cāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 5*). [*mişâl-i bülbül,]*

misâl-i cür'a-i cāmı: Kadehin dibinde kalan son damla, son yudum gibi.

Gönül odur ki mey-i 'aşkı nüş edince hemān / **Mişâl-i cür'a-i cāmı** eder o mahv-ı vücūd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 5*). [*mişâl-i cür'a-i cāmı,]*

misâl-i kamereyn: Ay ve güneş gibi.

Nice fark edebilir hıvābda iken çeşmim / 'Aks eder āyine-i kalbe **mişâl-i kamereyn** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [*mişâl-i kamereyn,]*

misâl-i nāy: Ney gibi.

Nevāya mutrib-i çarḥ eyledikçe āğāzı / **Mişâl-i nāy** ederem āh-ı dil olup tanbūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 5*). [*mişâl-i nāy,]*

mişbāh u sirāc-ı şer'-i zāt-ı kibriyā: Allah'ın ve İslam şeriatının kandili ve çırası.

Ol mübārek ism-i pāki nūr-i mişbāh-ı ezel / Ya'ni **mişbāh u sirāc-ı şer'-i zāt-ı Kibriyā** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 2*). [*mişbāh u sirāc-ı şer'-i zāt-ı kibriyā,]*

mişbah-ı nūr: Işığın kandili, meşalesi.

Rûh-ı pâkiñ cevher-i imāna bir **mişbah-ı nūr** / Fahr-ı ‘ālem şall-i ‘alā seyiddinā meded yā
Muḥammed (Âdile Sultan Divanı, Gazel 215, Beyit 2). [mişbah-ı nūr,]

mişbah-ı reh-i şer‘-i münir: Parlak, aydınlık İslam şeriatı yolunun kandili.

Onu Hakk eyledi **mişbah-ı reh-i şer‘-i münir** / Oldu güm-rehlere mişkāt ‘aleyhi’s-şalavāt (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 7). [mişbah-ı reh-i şer‘-i münir,]

mişbah-ı tecellîyi: Görünme meşalesi, zuhur etme çırası.

‘Aşkdır çün dilde **mişbah-ı tecellîyi** yağan / ‘Aşkdır bil (küntü kenz) birle miftah-ı cinān (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4). [mişbah-ı tecellîyi, -yi]

mişkāt: İçine mum, kandil, lamba gibi şeyler konmak için duvarda açılan oyuk.

Onu Hakk eyledi mişbah-ı reh-i şer‘-i münir / Oldu güm-rehlere **mişkāt** ‘aleyhi’s-şalavāt (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 7). [mişkāt,]

mişkāt-ı envār-ı yakîn: Şüphesiz bilinenin parlaklığının duvardaki aydınlatma oyuğu.

Nūr-ı lâ-şarkî vü lâ-ğarbî bulan kimdir ‘aceb / Ehl-i dillerdir olup **mişkāt-ı envār-ı yakîn** (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5). [mişkāt-ı envār-ı yakîn, --ı envār]

misl: Benzer, eş, denk.

Şüret-i emvâc-ı keşretde bulunmaz **misli** hiç / Baḥr-i vahdetde şadef dürr-i vefâ ya‘nî gönül
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 6). [misli, -i]

Meh cemâli ‘ālemi rüşen cihānı mest eder / **Misli** yok ol mäh-peyker ya‘nî bir dāne gönül (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 3). [misli, -i]

Öyle me‘yûsum ki **mislim** görmemiştir bu cihān / Vâlidem cânım idi hem vâlidim Maḥmūd Hân
(1255) (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 1). [mislim, -im]

Çamaşır dîdeler seyrânına elvânı pek zîbâ / O şehriñ görmemiştir çeşm-i insân **mislini** aşlâ (Âdile
Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 2). [mislini, -i, -ni]

misli ‘alî: Hz. Ali misali.

Kimisi oldu şehîdi bu yoluñ **misli ‘Alî** / Kimi dārâ aşılıp manşür-veş oldu deli (Âdile Sultan
Divanı, Tahmis 1, Beyit 9). [misli ‘alî,]

misli cām-ı şarāb: Şarap kadehi gibi.

Cāna verip cemâli şevk ü şafâ / Şaf olur kalbi **misli cām-ı şarāb** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36,
Beyit 7). [misli cām-ı şarāb,]

misli hürşîd-i cihān-tāb-ı kerem: Cömertliğin, iyiliğin dünyayı aydınlatan güneş gibi olması.

Elli yedinci sene etdi tülû‘ / **Misli hürşîd-i cihān-tāb-ı kerem** (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend
1, Beyit 44). [misli hürşîd-i cihān-tāb-ı kerem,]

misli ismâ‘îl olup: Hz. İsmail gibi olmak.

‘Aşk içre işbu meclisde döner peymāneler / Cān fedâ et **misli ismâ‘îl olup** kurbāna gel (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 4). [misli ismâ‘îl olup, -up]

misli zer: Altın misali.

Pöta içinde **mişl-i zer** insānları hep kıl eder / 'Aşk cāhil ü nādānları eşhāb-ı hāl eder 'āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 5*). [*mişl-i zer,]*

mişlin: Benzer, eş, denk.

Devr-i Âdem'den beri **mişlin** güzeller görmemiş / Şânına ta'zîmi mevcûdât 'arz etse sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 4*). [*mişlin,]*

mişl: Benzer, eş, denk.

Hüsni ü ahlâkı güzel mâşûm idi / Merhâmetli **mişli** yok merhûm idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 23*). [*mişli, -i]*

mizâc: Beden, vücut.

İşte ma'lûm oldu hâlim lâ-ilâç / Kesb-i şîhât edemez gayrı **mizâc** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 92*). [*mizâc,]*

mu: "Mi" soru edatı.

Nâmin 'aceb oldu **mu** 'aşk defterine kayd / Bildir baña doğrusunu Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 3*). [*mu,]*

Her kıl ol şâhiñ olur **mu** dâhil-i bezmi hemân / Halvet-i vaşla dehâlet başka ihsân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3*). [*mu,]*

Yüzden niķâbı ref' eder ol vech-i şems ü mâhı gör / 'Âlemde Yûsuf **mu** güzel ol pâdişâh-ı hüsni gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 4*). [*mu,]*

Çok **mudur** bir cân verse yoluna üftâdeler / Bir degil biñ cân fedâdır böyle cânâna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 4*). [*mudur, -dur]*

Görünce mâh-tâb-ı hüsni rûşen oldu dil-hânem / Bu rû'yânın 'aceb ta'bîri yok **mu** hayrete daldım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2*). [*mu,]*

Hâlimi şerh eylemek mümkün **mü** ayâ bâb bâb / Şabr u ârâm câmesini çâk etdim ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 3*). [*mü,]*

mu'allâ: Yüce, ali; görkemli, ihtişamlı.

Mu'allâ dergehiñ dârü'l-emândır bâb-ı rahmetdir / O bâbiñ bendegânının nevası artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 7*). [*mu'allâ,]*

Hâlik'îndir sen **mu'allâ** bârigâhiñ 'âşıkı / Hâmenin haddi degildir 'arz-ı 'aşk-ı çâkeri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 14*). [*mu'allâ,]*

mu'ammâ: Anlaşılmayan, bilinmeyen şey, bilmece.

Döstünü pâdişahım 'arş-ı mu'allâda ara / Oķu esmâyı dilâ sırrı **mu'ammâda** ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 1*). [*mu'ammâda, -da]*

mu'ayyen: Meşhur, bilinen.

Bulur 'ömr-i bekâ cânânına teslim-i cân eden / Ki şüret bir **mu'ayyen** kahtedir deryâ mişâl olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 6*). [*mu'ayyen,]*

mu'azzam: Büyük, yüce, ulu; saygın.

Dedi ya'ni şâhidim yokdur İlâh / Vardır ancak ol **mu'azzam** pâdişâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 15*). [*mu'azzam,]*

mu'azzam: Büyük, yüce, ulu; saygın.

Hilâfet mesnedinde olmuş iken bir **mu‘azzam** Şâh / Tayanıp Hakk’a dîn ü milleti eyler idi âgâh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 4*). [*mu‘azzam,]*

mübârek: Bereketli, kutsal.

Ol **mübârek** ism-i pâki nûr-i mişbâh-ı ezel / Ya‘ni mişbâh u sirâc-ı şer‘-i zât-ı Kibriyâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 2*). [*mübârek,]*

Kible-i Hakk u haqîkať o **mübârek** vechi / Müncelî anda kemâlât ‘aleyhi’s-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 11*). [*mübârek,]*

Ol **mübârek** beden-i hazret-i Fahr-i rûsule / Hırka-i pâk olan câme-i müşgîn-edâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 10*). [*mübârek,]*

Ger ziyâret etmez isem ol **mübârek** ravzañ / Bu cihânda hep seniñ ‘âşıqların ağlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4*). [*mübârek,]*

Cihân mâtem tutup kan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / Meded Allah **mübârek** cismi ki boyandı al kana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 3*). [*mübârek,]*

Cihân mâtem tutup kan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / Meded Allah **mübârek** cismi ki boyandı al kana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 6*). [*mübârek,]*

Cihân mâtem tutup kan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / Meded Allah **mübârek** cismi ki boyandı al kana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 9*). [*mübârek,]*

Cihân mâtem tutup kan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / Meded Allah **mübârek** cismi ki boyandı kızıl kana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 12*). [*mübârek,]*

Cihân mâtem tutup kan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / Meded Allah **mübârek** cismi ki boyandı kızıl kana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 15*). [*mübârek,]*

Cihân mâtem tutup kan ağlasın ‘Abdülazîz Hân’a / Meded Allah **mübârek** cismi ki boyandı kızıl kana (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 18*). [*mübârek,]*

mübârek-şiyem: Kutlu yaratılış, muhterem hasletler.

İsm-i pâkine sa‘âdetle muvaffak olmuş / Ol **mübârek-şiyem** ol hayr-kadem feyz-ğarîn (*Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 2, Beyit 17*). [*mübârek-şiyem,]*

mübâşşir: Müjde veren, müjdeleyen (kimse), müjdecî.

Mevlid-i zât-ı hümayûnuñ **mübâşşir** ‘âlemi / Şu‘le-i rahmet-i şefâ‘at kapladı bañr ü beri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 4*). [*mübâşşir,]*

mübtelâ: Bir şeye kendini kaptırmış olan, tutulmuş, düşkün; âşık, tutkun.

Bülbül-âsâ ‘Âdile küyînda feryâd etmede / Gül-‘izâr-ı yâra dâ‘im **mübtelâ** ya‘nî gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 7*). [*mübtelâ,]*

Mübtelâyım derd-i ‘aşka ibtilâdır sevdiğim / Geçmişim ben cümleden zât-ı Hudâ’dır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 1*). [*mübtelâyım, -y, -ım]*

Yine seyyah olup gezmek diler bu **mübtelâ** gönüm / Hicâz illerini gözler ğarîb ü bî-nevâ gönüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1*). [*mübtelâ,]*

Mübtelâ ‘uşşâka sensin lutf ile imdâd eden / Derd-i nâ-çâre devâsın yâ Resûla’llâh meded (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 2*). [*mübtelâ,]*

mübtelâ-yı ‘aşk: Aşka tutulmuş, aşk tutkunu.

‘Âşıkñ zikri âmandır dâ‘im ol şâha hemân / **Mübtelâ-yı ‘aşk** neyler sıhhati cândır tabîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 4*). [*mübtelâ-yı ‘aşk,]*

mübtelâ-yı derd-i a‘zamdır: Yücelik, ululuk derdinin tutkunu.

Mübtelâ-yı derd-i a'zamdır 'Alî / Hem şehîd-i İbn-i Mülcemdir 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 14*). [*mübtelâ-yı derd-i a'zamdır, -dır*]

mübtelâ-yı yârdır: Sevgiliye tutkun.

Dil metâ'-ı dehri neyler **mübtelâ-yı yârdır** / Belki biñ cânın nişâr etmek diler ol bî-riyâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 5*). [*mübtelâ-yı yârdır, -dır*]

mücellâ: Cilalı, parlak.

Reng-i tîğ ile **mücellâ** gerdeni / Goncası hün-ı şehâdetle hîdâb (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 27*). [*mücellâ,*]

mücellâ et: Parlatmak.

Gubâr-ı gayrdan pāk eyle kalbim hem **mücellâ et** / Harîm-i zâta envâr-ı şıfâtın şu'le-bahşâ et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 1*). [*mücellâ et,*]

mücessem: Gözle görülür, elle tutulur şekilde olan, cisim hâlinde bulunan.

Bir beyâz cameyle gördüm bir **mücessem** nûr kim / 'Aql ü fikrim yağmalandı mest ü hayrân oldu cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3*). [*mücessem,*]

Âb-ı şâfîsi akıp etrâfına cevher saçar / Şoyunan dilber **mücessem** nûr ü sîm-endâmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 3*). [*mücessem,*]

Görünür cümle minârâtı **mücessem** pûr-nûr / Çeşmi lem'an eder şu'le-i 'aşk-ı Haremeyn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5*). [*mücessem,*]

Rahm ü eltâfın Hüdâvendâ bizi mesrûr eder / Çün **mücessem**dir merâhimden vücûduñ enveri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 13*). [*mücessem*dir, -dir]

mücib-i feyz u sa'âdet: Mutluluğun ve bereketin sebebi.

Dü cihânda bâ'îs-i rif'atdır hem mahz-ı necât / **Mücib-i feyz u sa'âdet** başka bir kuvvetdir 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 4*). [*mücib-i feyz u sa'âdet,*]

mücib-i feyz ü sa'âdetdir: Mutluluğun ve bereketin sebebi.

Mücib-i feyz ü sa'âdetdir bütün îmâ-yı 'aşk / Oldu zâhir şerh-ı hubb-i yâr ile ma'nâ-yı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 2*). [*mücib-i feyz ü sa'âdetdir, -dir*]

mücib-i firkatdır: Ayrılığın sebebi.

İşbu zevk-i dille geçdi haylî sâl / **Mücib-i firkatdır** ammâ ki vişâl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 52*). [*mücib-i firkatdır, -dir*]

mücib-i icâd-ı heme kâ'inat: Kâinatın, evrenin var oluş sebebi, yaratılış sebebi.

Mücib-i icâd-ı heme kâ'inat / Nûr-ı mücessem şeh-i ferhunde-zât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 7*). [*mücib-i icâd-ı heme kâ'inat,*]

mücib-i şevk: Arzunun sebebi, vesilesi.

Bir Mehemmed 'Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Rihleti **mücib-i şevk** oldu dil-i a'dâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 18*). [*mücib-i şevk,*]

mücid: Her şeyin yaratıcısı olan Allah.

Kâ'inatın **mücid**dir bî-naẓîr / Bî-şerîk ü bî-mişâldir ol kâdir (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 3*). [*mücid*dir, -i, -dir]

mücrim: *Günahkâr.*

İ 'tirâf edip haţâma rûz u şeb kan ağlarım / **Mücrimîne** 'afv ü gufrânın sezâdır ey Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 7*). [*mücrimîne, -i, -ne*]

'Âdile **mücrim** selâmet buldu bu lütfu ile / Bî-kes ü 'âciz kuluñdur merhamet eyle amân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 8*). [*mücrim,]*

Der-i lütfuñda bir **mücrim** gedâdır 'Âdile bî-şek / Kerâmetle himâyetdir niyâzım Ehl-i Beytiñden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5*). [*mücrim,]*

Her ne rütbe **mücrim** iseñ kesme ümîd 'Âdile / Raḥmi ğâlib bir ulu dergâha vardır nisbetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 6*). [*mücrim,]*

Mücrimîne 'afv ü iḥsânın keşîr / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 1, Beyit 18*). [*mücrimîne, -îne*]

'Âdile **mücrimse** de 'afv et şehâ / Ey Ebu'l-Kâşım Muḥammed Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 8*). [*mücrimse, -se*]

Her ne rütbe **mücrim** isem bakma Allâh 'aşkına / Evvel ü âḥir şefâ'at eyle bu 'işyânıma (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 3*). [*mücrim,]*

mücrim-i bî-çäreye: *Çäreye günahkar.*

'Afv ile eyle nazar ol **mücrim-i bî-çäreye** / 'Âdile baḥş ola Faḥr-ı 'âleme yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 8*). [*mücrim-i bî-çäreye, -e*]

mücrimîn: *Günahkâr.*

Mücrimîne 'afv ü iḥsânın keşîr / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 18*). [*mücrimîne, -e*]

müctebâ: *Seçilmiş, seçkin.*

Hâşılı Faḥr-ı cihândır âşıkânın rehberi / Onuñ için 'Âdile el **müctebâdır** sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 8*). [*müctebâdır, -dır*]

müdâm: *Sürekli, arası kesilmeyen.*

Mürşîd izini izle rehber sözünü özle / Allâh'ı **müdâm** gözle iḥsân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 7*). [*müdâm,]*

Mihr-i Mevlânâ doğunca evc-i sînemde tamâm / Sûz-nâkim şöyle kânûn-ı muḥabbetde **müdâm** (*Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 11*). [*müdâm,]*

Nice hasta-ḥâtır olmaz ol nigâr / Ehl-i Beyt'i ağlamakdayken **müdâm** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 39*). [*müdâm,]*

müdāvā eyler: *Tedavi etmek, iyileştirmek.*

'Âşıka şabr behr-i derde müdāvā eyler / Şâḥib-i şabr bulur her ne temennâ eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 1*). [*müdāvā eyler, -r*]

müdde'î: *İstek ve iddiasında inatla direnen (kimse), iddiacı.*

Ḥavfım o **müdde'îde** ki gönülünde gizli şek / Aldanmasın 'Âdile oña bir an gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 7*). [*müdde'îde, -de*]

müddet-i 'ömrüñ: *Ömrünün müddeti, süresi.*

Müddet-i 'ömrüñ rızâ-yı Haḥk'a 'adle ḥaşr edip / Buldu feyz ü ma'rifetle rütbe-i 'izz ü 'ulâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 6*). [*müddet-i 'ömrüñ, -üñ*]

müddet-i 'ömrüñ: Ömrünün müddeti, süresi.

Müddet-i 'ömrüñ rızā-yı emrine haşr eyleyip / Bu dañi oldu rızā-yı Hāk'la şād u muğtenem (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 5*). [*müddet-i 'ömrüñ,*]

mü'ebbed: Sonsuza kadar.

Çün sekiz yüz ile altmış sekiz oldu hicret / 'Azm-i Firdevs kılıp buldu **mü'ebbed** devlet (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 60*). [*mü'ebbed,*]

mufahham: Yüce, kerem sahibi, üstün, itibarlı.

On birincisi Zekî-i 'Askerî / Nesl-i 'Ali'niñ **mufahham** serveri (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 85*). [*mufahham,*]

muḥāl: Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkânsız.

Dervişlerin vaşfi **muḥāl** / Dôsta bunlar buldu vişāl (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 5*). [*muḥāl,*]

muḥammed: Son peygamber olan Hz. Muhammed.

O mäh-päre-i burc-ı risâletin ismi / **Muḥammed** Aḥmed ü Muḥtâr u Muştafâ Maḥmûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 7*). [*muḥammed,*]

Mürşidimiñ mürşididir ol **Muḥammed** cân kim / Mürşidim eş-Şeyh 'Âlî pür-vefâdır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 9*). [*muḥammed,*]

Fedâ et 'Âdile rāhında cânı / **Muḥammed** gibi bir cânânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 12*). [*muḥammed,*]

Ḥazret-i Mevlâ-yı tevḥîd et bulup bir dânelik / Hāk **Muḥammed** dediñ ise maḥv olur efsânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1*). [*muḥammed,*]

Muḥammed 'aşkına maḥv eyleyip hep cürm ü 'isyanın / Kemâl-i rahmetiñle 'Âdile şādân ola yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 10*). [*muḥammed,*]

Dilde 'aşkıñ ile ezkârımı eyle dâ'im / Söyleyeni âh **Muḥammed'le** amân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 2, Beyit 6*). [*muḥammed'le, -le*]

Hem **Muḥammed** ḥâş kuludur onuñ / Hem Ḥabîb'i hem Resûlûdür onuñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 16*). [*muḥammed,*]

Muḥammed bâiş-i kevn ü mekândır / **Muḥammed** kâlib-i eşyâya cândır (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 3*). [*muḥammed,*]

Muḥammed ḥaşılı Faḥr-i cihândır / Diyelim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 4*). [*muḥammed,*]

Yeşil perde bütün ḥalka açıldı / **Muḥammed** nûru her yerde saçıldı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 11*). [*muḥammed,*]

Muḥammed bâiş-i kevn ü mekândır / **Muḥammed** kâlib-i eşyâya cândır (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 3*). [*muḥammed,*]

muḥammed 'alî: Muhammed Ali.

Bâ-ḥuşûş ol mîr **Muḥammed 'Alî** / Bende-i maḥbûli idi ḥaşılı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 9*). [*muḥammed 'alî,*]

muḥammed 'alî: Muhammed Ali Paşa.

Şoñra ḳalmışdı anuñ da gözü nûru bir tıfl / Ya'nî kim mîr **Muḥammed 'Alî** bir tâze civân (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 7, Beyit 7*). [*muḥammed 'alî,*]

muhammed ‘alī pāšā: *Muhammed Ali Paşa.*

Çün **Muhammed ‘Alī Pāšā** bir zamān / Hāl-i mazī ‘aqlına gelse hemān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 37*). [*muhammed ‘alī pāšā,*]

muhammed ‘alī pāšā: *Damat Mehmed Ali Paşa, Âdile Sultan'ın eşi.*

Bir **Muhammed ‘Alī Pāšā** idi ol dünyāda / Şimdi hāk içre velī mertebesi a‘lāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 9*). [*muhammed ‘alī pāšā,*]

Bir **Muhammed ‘Alī Pāšā** idi ol dünyāda / Hüsnünü hülkuñu Rıdvān bilir me‘vāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 12*). [*muhammed ‘alī pāšā,*]

Bir **Muhammed ‘Alī Pāšā** idi ol dünyāda / Vechini göstere Allah oña ‘uqbāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 21*). [*muhammed ‘alī pāšā,*]

Bir **Muhammed ‘Alī Pāšā** idi ol dünyāda / Kendişi hūlda gidip koydu beni tenhāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 15*). [*muhammed ‘alī pāšā,*]

Bir **Muhammed ‘Alī Pāšā** idi ol dünyāda / Luṭf-ı pīrān anı irşād ide ‘uqbada (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 3*). [*muhammed ‘alī pāšā,*]

Bir **Muhammed ‘Alī Pāšā** idi ol dünyāda / Şād ide rūhuñu Mevlā mele’-i a‘lāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 6*). [*muhammed ‘alī pāšā,*]

muhammed ‘alī pāšā’nıñ: *Muhammed Ali Paşa.*

Ḳabrini ede **Muhammed ‘Alī Pāšā’nıñ** Hāk / Bāğ-ı Firdevs ile hem ravza-i gülzār-ı cinān (*Âdile Sultan Divanı, Kut’a 7, Beyit 1*). [*muhammed ‘alī pāšā’nıñ, -nıñ*]

muhammed ibn-i rızā: *Muhammed İbni Rıza.*

Et-takī ya‘ni **Muhammed ibn-i Rızā** / Server-i tāsī’-i resū’l-evliyā (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 71*). [*muhammed ibn-i rızā,*]

muhammed muştafā: *İslam dininin peygamberi Hz. Muhammed Mustafa.*

Senden evvel ümmetinden kimse girmez cennete / Hem buyurdu Fahr-ı ‘ālem ol **Muhammed Muştafā** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 3*). [*muhammed muştafā,*]

muhammed muştafā’dır: *İslam dininin peygamberi Hz. Muhammed Mustafa.*

Niçin olmaz cemī’ yerden eşref ol maḳām-ı pāk / Tūran onda **Muhammed Muştafā’dır** pūr-vefā göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 5*). [*muhammed muştafā’dır, -dır*]

muhammed muştafā’nıñ ‘aşkına: *Hz. Muhammed'in sevgisi için; yemin sözü.*

Vālidin ya‘ni ‘Aliyyü’l- Murtezā’nın ‘aşkına / Ceddi pākın ol **Muhammed Muştafā’nıñ ‘aşkına** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 9*). [*muhammed muştafā’nıñ ‘aşkına,*]

muhammed resūlullah: *Allah'ın peygamberi Hz. Muhammed.*

Dōst hemān bir Allah hem **Muhammed Resūlullah** / Diyelim (fa‘lem ennehū lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 1*). [*muhammed resūlullah,*]

mūhāsebe: *Hesaplaşma.*

Ey cān her sā‘atde lāzımdır **mūhāsebe** saña / Tövbe vü istiğfār edip bāb-ı emānda ol hemīn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [*mūhāsebe,*]

müheyvā: *Hazır, amade.*

Küşāde meclis-i 'irfān **müheyyā** sāğarı-ı cānān / Amān sākī getir kevşer gibi āb-ı revānım var
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 4*). [*müheyyā,]*

müheyyā eyler: *Hazır etmek, hazır hale getirmek, tertip etmek.*

Devr beyhūde değil her ne muḳadder eyler / Oña tedric ile esbābı **müheyyā eyler** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 2*). [*müheyyā eyler, -r]*

muhib: *Seven.*

Edip şıdk ile muḳkem gönlünü sen ol **muhiblerden** / Eden ey 'Ādile dōstun taleb cānındadır bulur
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7*). [*muhiblerden, -ler, -den]*

muhib olur: *Āşık, seven olmak.*

Olur hem ehl-i dil hem de bulur ḳalbinde hoş zevḳı / O dil kim 'aşḳ ile dolar da dōstuna **muhib olur**
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2*). [*muhib olur,]*

muhibb: *Seven, sevgi besleyen, dost.*

Ṭarīḳ-ı 'aşḳda şādık **muhibb** terk-i vücūd eyler / Diğer sen cennetiñ geḥ 'izzetinden derde şabr et gel
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 2*). [*muhibb,]*

Ol **muhibbi** sa'y ile gör nice bir ḥāletdir 'aşḳ / Hem cemīl ü hem celīl u hem 'aceb devletdir 'aşḳ
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 1*). [*muhibbi, -i]*

Tābi 'iz aşḫāba on iki imāma hem **muhibb** / Bū-Ḥanīfe mezhebimizdir (hüden li'l-müttekīn)
(*Ādile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 6*). [*muhibb,]*

muhibbī: *Muhabbet edici, eden; seven, sevgi besleyen.*

Her **muhibbī** vāşıl-ı cānān eder maḥbūb edip / Çünkü rāḥ-ı vuşlata ḳandīl-i pūr-raḥmetdir 'aşḳ
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 3*). [*muhibbī,]*

muhibb-i devlet: *Devletini seven, devletine dost.*

Bir özü doğru sözü doğru **muhibb-i devlet** / Öyle bir yār için 'Ādile ağlar elbet (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 20*). [*muhibb-i devlet,]*

muhibb-i ḳalb-i maḥzūn: *Kalbi hüznölü āşık.*

Belā vü miḥnet ü hicrāna eyva'llāh eden şādık / **Muhibb-i ḳalb-i maḥzūn** olduğun Mevlā bilir
'āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 5*). [*muhibb-i ḳalb-i maḥzūn,]*

muhiṭ: *Çepeçevre kuşatan, etrafını çeviren (şey); gücü veya bilgisi ile kuşatan, içine alan, kapsayan.*

Cümle aḥvālim saña ma'lūmdur 'ilmiñ **muhiṭ** / Feyz u iḥsānıñla imdād et baña yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 5*). [*muhiṭ,]*

muḳkem: *Sağlam, dayanıklı.*

Edip şıdk ile **muḳkem** gönlünü sen ol muhiblerden / Eden ey 'Ādile dōstun taleb cānındadır bulur
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7*). [*muḳkem,]*

muḥtāc: *İhtiyacı olan, muhtaç.*

Kilīdi şabr ile her bābda müşkil açarız / Ḳarımız Ḥaḳḳ iledir gayrıya **muḥtāc** degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 4*). [*muḥtāc,]*

Seher-gāḥ 'Ādile āḥ ile yalvar 'āşīḳān-āsā / Deyüp **muḥtācımım** yā Rab 'ināyet ḳıl meded Allah
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 8*). [*muḥtācımım, -ın, -ım]*

Ṭalib-i dīdār olan merdāne **muḥtācdır** hemān / İşbu sırrı fark eder bir kāmīl insān gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 5*). [*muḥtācdır, -dır]*

Visāl-i yāra t̄alib zümre-i merdāne **muhtācdır** / Bu sözü fark eden insān-ı kāmīl her zamān gelsin
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 5*). [*muhtācdır, -dır*]

Bu sırra ermege ğayret edegör / Ki **muhtācsın** erenler varlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 2*). [*muhtācsın, -sın*]

Her umūrunda saña **muhtāc** kul / Kudretiñ cümle murāda açdı yol (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 5*). [*muhtāc,]*

Dergeh-i ihsānına **muhtācdır** / 'Āşıkān u şādıkān u aşfiyā (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 74*). [*muhtācdır, -dır*]

muhtāc etmez: İhtiyacı olan bir şeyi başka bir kimseden almaya mecbur etmek.

Derdine eden tahammül hastaya dermān gelir / Gayrıya **muhtāc etmez** çünkü Loqmān'dır t̄alib
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 3*). [*muhtāc etmez, -mez*]

muhtāc eylemez: İhtiyaç sahibi olmak.

Hak kulumu ğayre **muhtāc eylemez** / İki günlük 'ömre kayd-ı çekemem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 6*). [*muhtāc eylemez, -mez*]

muhtāc oldum: Muhtaç olmak, gereksinim duymak.

Meded ey sākī serde ıztırāb ile humārım var / Kerem kıl bādeye **muhtāc oldum** intizārım var
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 1*). [*muhtāc oldum, -du, -m*]

muhtāc olma: İhtiyaç duymak.

Ol İbrāhīm Hak'dan ğayra **muhtāc olma** 'ālemde / Rızā-yı Hak'da İsmā'īl-āsā ol selīm 'āşık
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 6*). [*muhtāc olma, -ma*]

muhtāc-ı lutf u şefkatiñ: Merhamet ve iyiliğinin muhtacı.

Enbiyā vü evliyā **muhtāc-ı lutf u şefkatiñ** / Cümle 'ālem olsa imdādīñla olur kām-bīn (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 4*). [*muhtāc-ı lutf u şefkatiñ,]*

muhtār: Hz. Muhammed'in isimlerinden biri olup "beğenilmiş, seçilmiş, seçkin" anlamlarına gelmektedir.

O māl-pāre-i burc-ı risāletiñ ismi / Muḥammed Aḥmed ü **Muhtār** u Muştāfā Maḥmūd (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 7*). [*muhtār,]*

muhterem: Saygın, saygıdeğer.

Muhterem Fārūk 'Ömer kim şāhib-i 'adl ü kerem / Kuvvet-i 'aşk u mürüvvet ile merbūt-ı ümem
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 4*). [*muhterem,]*

muhteşem: Görkemli, ihtişamlı.

Dīde-i a'mālārı bīnā eder / Feyz-i ecdād ile olmuş **muhteşem** (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 47*). [*muhteşem,]*

mu'īn: Yardım eden, yardımcı, ihtiyacı gideren.

Onlara buğz ü 'adāvet ile etme sū-i zan / Onlarıñ Hak'dır **mu'īni** tā ğazab gelir saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 11*). [*mu'īni, -i*]

Bi-ḥamdī'llāh ezel taqdīr ü hük-m-i Rabb-ı 'izzetdir / **Mu'īni** Āl-i 'Osmān'ıñ selāṭīni risāletdir
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 1*). [*mu'īni, -i*]

Görüp sâdıqları hâ'in elinde şanma bî-çäre / **Mu'îni** Hağ olan iki cihānda pür-selāmetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 5*). [mu'îni, -i]

Hağret-i Bü'l-Hasen-i Şāzelî de 'ālî pîr / Ehl-i 'irfāna **mū'in** ehl-i dile yār ü zāhir (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 31*). [mū'in,]

mu'in ol: Yardımcı olmak.

Zāhir ü bā'tında yā Rabbī baña ol mu'in / 'Âdile 'aşkuñla ābādan et yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 6*). [mu'in ol,]

Đuyup bu hāl-i cān-sūzu dedim yā Rab **mu'in ol** sen / Refîkî hūr-i 'ayn olsun dağı cennet oña mesken (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10*). [mu'in ol,]

mū'in olur: Yardımcı olmak.

Bir belā geldikde şabr et bul terağkî dem-be-dem / Sen sağın kibr ü gurūrdan Hağ **mū'in olur** saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 3*). [mū'in olur, -ur]

mū'in olur: Yardımcı olmak.

Derd-i cihānı terkeyle fark et nedir esrār-ı 'aşk / Yol verme nefse 'Âdile Mevlā saña olur mu'in (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6*). [mu'in olur, -ur]

mū'in ü destgirim: Yardımcı.

Ey **mū'in ü destgirim** etme eksik himmetiñ / Sendedir 'irfān u cūd u mes'adet şeyhim 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 5, Beyit 6*). [mū'in ü destgirim, -im]

müjde: Sevinçli haber.

Sākî şunup peymāneyi meydānı nūr etdi bu şeb / **Müjde** getirdi cānlara baş-ı sürür etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 1*). [müjde,]

Müjdedir 'āşıkā rāhında fedā-yı ser ü cān / 'Āşık-ı şādık olan dostu için cāna kıyar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 7*). [müjdedir, -dir]

Cān verir şevkle gül **müjdesini** 'üşşāka / Āleme feyz şalıp mağdem-i eyyām-ı bahār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 6*). [müjdesini, -si, -ni]

müjde-i vuslat: Kavuşma müjdesi.

Hağ u mektüb gelse şadı münşeriğdir 'āşıkıñ / 'Âdile'ye **müjde-i vuslat** mı var hağdan bu gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 7*). [müjde-i vuslat,]

mukaddem: Önce.

Zulmete batmışdı zātından **mukaddem** bu cihān / Bi'şetiñ tenvîr edip gitdi đalālet demleri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 6*). [mukaddem,]

mukadder eyler: Bir kimsenin ne durumda olacağı önceden belirlenmek, tayin edilmek.

Devr beyhūde değil her ne **mukadder eyler** / Oña tedric ile esbābı müheyyā eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 2*). [mukadder eyler, -r]

mükāfāt: Bir hizmet veya muvaffakiyete ve iyiliğe karşı verilen karşılık.

Kābe kavseyn mağal-gāh u ev-ednā menzil / Lî-ma'allah **mükāfāt** 'aleyhi's-şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 2*). [mükāfāt,]

mukārin: Yakın olan, birlikte olan.

Muḳārin zātına hilkatde āşık vaşlına lāyık / Metā' u remzini añla bu ḳuluñ ey dil-i dānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 2). [muḳārin,]

mukayyed: Kayıtlı.

Dedim güzel beni sevdā-yı zülfüñ eyledi Mecnūn / Dedi 'aşk defterinde hep **mukayyed** nice dīvāne (Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 2). [mukayyed,]

mukedder: Kederli, üzgün.

Mukedder ḥātırım sermāye-i 'aşk-ile olur ḥôş / Semā-yı sīnemi tenvīr eder şems-i cihānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 2). [mukedder,]

mukemmel: Kusursuz, noksansız.

Rütbesi efḍal u hālâtı **mukemmel** ḡāyet / Ḳadri 'ālī şerefi sāmī maḳāmâtı 'āzīm (Âdile Sultan Divanı, Terḳib-bend 2, Beyit 22). [mukemmel,]

mukerrerr: Tekrar olunmuş, defa defa icra edilmiş.

Ḥāveristān-ı göñül nūr içre şehṛāyīn edip / Zīnet-efzā-yı nücüm oldu **mukerrerr** bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 7). [mukerrerr,]

mukīm-i bezm-i dil: Gönül, aşk meclisinde ikamet eden.

Mukīm-i bezm-i dil olsam safā var mı yine cānā / Şırāṭ-ı müstaḳīm üzre hidāyet ḳıl meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 3). [mukīm-i bezm-i dil,]

muktezā-yı hükm-i takdīr-i ḥudā: Allah'ın takdirinin emri gereğince.

Muktezā-yı hükm-i takdīr-i Ḥudā / Edemedi ḥizmeti ḥaḳḳa becā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 18). [muktezā-yı hükm-i takdīr-i ḥudā,]

muktezā-yı tālī'im: Kader, kısmet neticesinde.

Muktezā-yı tālī'im olmak gerek / Dönmedi vefḳ-ı murād üzre felek (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 42). [muktezā-yı tālī'im, -im]

mülāki kıl: Kavuşturmak.

Şubḥ u mesā bu cismimiñ artmakda nālesi / Cānāna cānı ḳıl mülāḳı meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 3). [mülāḳı kıl,]

mülk: Varlık, mal, eşya.

Ḳalır bakī ḳişiye şanma bu **mülk** / Biz ancak ḳullarız Şubḥānımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 11). [mülk,]

mülk: Memleket, ülke.

Ne şafādan geçerim vaz ne cefādan ḥāzerim / Emr-i teslīm-i rızā **mülkünü** seyrān gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 3). [mülkünü, -ü, -nü]

Ey risālet **mülkünün** şahinşeh-i şefḳat-veri / Ve'y nübüvvet taḥtınıñ şahib-serīr ü serveri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 1). [mülkünün, -ü, -nün]

mülk: Ülke // gönül ülkesi, yürek, insanın duygu merkezi.

Sa'y ile bulmak gerek küncide genci isteyen / Çün gönül **mülkünden** özge olmaya vīrānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5). [mülkünden, -ü, -nden]

mülk ü māl u salṭanat: *Hükümdarlığın malı ve mülkü, varlığı.*

Mülk ü māl u salṭanat bir kuru da 'vā 'Ādile / Āsitān-ı şeyhde başı koyan sultandır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 8*). [*mülk ü māl u salṭanat,]*

mülk-i dil: *Gönül mülkü.*

Gāh vuşlat gāh hicret 'aşıkı vīrān eder / **Mülk-i dil** i 'mārı için şa'y kıl bul bir demi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 4*). [*mülk-i dil,]*

mülk-i dilde: *Gönül ülkesi.*

Seferde **mülk-i dilde** şāh-ı 'aşkıñ yārı olmuşdur / Meger bezm-i vişālīñ mahremi hem hāşılıdır mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 7*). [*mülk-i dilde,]*

mülk-i fāniye: *Gelip geçici dünya malı, dünya hayatı.*

Bu şüret hāmesin giydiñ göründüñ şüretā zībā / Beḳādan **mülk-i fāniye** niçin kıldıñ bu seferi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 4*). [*mülk-i fāniye, -y, -e]*

mülk-i 'ukbāya: *Öbür dünya, ahiret.*

O gitdi **mülk-i 'ukbāya** firākı geçdi tā cāna / Sarāya velvele şaldı cihānı koydu efgāna (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 2*). [*mülk-i 'ukbāya, -y, -a]*

mültecā-yı cümle-i bay u gedādır: *Zengin ve fakir herkesin sığınağı.*

Zıkrımız zıkr-i ḥafidir gāhi ammā cezbede / **Mültecā-yı cümle-i bay u gedādır** Naḳşbend (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 4*). [*mültecā-yı cümle-i bay u gedādır, -dır]*

mültecī: *Bir yere veya kimseye sığınan.*

Mazhar-ı iḥsānıñ olsun dü cihānda 'Ādile / **Mültecīye** āsitānıñ çünki bir ḥışn-ı ḥaşın (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 8*). [*mültecīye, -ye]*

mültemes: *Arzulanan şey.*

Ḳaşd-ı 'aşık iki 'ālemde cemāl-i dōstdur / Yokdur ondan özge 'aşık 'āleminde **mültemes** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 5*). [*mültemes,]*

mü'min: *İman eden, inanan, kalp ile tasdik, dil ile ikrar eden.*

(Yā 'ibādī) ile cümle **mü'mine** fermān olur / Ol ḥiṭāb-ı 'izzete cān ü cihān ḥayrān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 1*). [*mü'mine, -e]*

Ehl-i 'aşka şevḳ-i ḳalb ü zevḳ-i cāndır müsikī / Hōş hevādır **mü'mine** ḥālet-resāndır müsikī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 1*). [*mü'mine, -e]*

Kāfirān ḥandān oldı aḡladı **mü'min** bütün / Nūr-ı çeşm-i Fahr-i 'ālem ey Hüseyn-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 8*). [*mü'min,]*

mü'min: *İman eden, inanan, kalp ile tasdik, dil ile ikrar eden.*

Miftāh-ı cennet etdi **mü'minlere** onu Ḥaḳḳ / Gel diyelim 'aşḳ ile (Lā ilāhe illallah) (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 4*). [*mü'minlere, -ler, -e]*

Bunlara etmek maḥabbet **mü'mine** lāzım tamām / 'Ādile'yi ḡayrı onlardan ayırma yā Resūl (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 13*). [*mü'mine, -e]*

mü'minin: *İnananlar.*

Çünkü kalbi **mü'mininiñ** oldu bir beyt-i Hudâ / Nûr-ı Zâtu'llâh'da derc olan esrârı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 5). [mü'mininiñ, -iñ]

mü'minîn: İnananlar.

Hudâ ihsândır bu saltanatla onlara devlet / Nice şükr etmeyelim **mü'minîne** ulu ni'metdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 2). [mü'minîne, -e]

mümkün: İhtimal, olabilir.

Nihâyet Haq bilir şerhi degil **mümkün** bu ahvâliñ / Ki derdim kağısın desem nice emsâli görülmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3). [mümkün,]

Hâlimi şerh eylemek **mümkün** mi bilmem bâb bâb / Şabr ü râhat câmesini 'aşkile çâk eyledim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 3). [mümkün,]

Hâlimi şerh eylemek **mümkün** mü ayâ bâb bâb / Şabr u ârâm câmesini çâk etdim ağladım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 3). [mümkün,]

mümkünât: İhtimal, olabilir.

Vücûduñ şaldı çünkü **mümkünâta** pertev-i nûr / O şu'le âfitâb-ı hüsn-i pür-envârına mahşûş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4). [mümkünâta, -a]

mümtâz: Seçilmiş, seçkin, imtiyazlı.

Kerâmet-pîşe himmet-sâz sa'âdet kânı ser-efrâz / 'Ulüvv-i şân ile **mümtâz** Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 2). [mümtâz,]

münâcât: Yakarma, Allah'a yalvarma.

Qıl **münâcâtı** kabûl ihsân et yâ Rabbenâ / Cennet ü kalb-i selîm erzân et yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 1). [münâcâtı, -ı]

münâcât-ı hudâ: Allah'a yalvarıp yakarmak, dua etmek.

Qıl hülûş ile **münâcât-ı Hudâ** / Hüsn-i hulk ile olup derde şabûr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 6). [münâcât-ı hudâ,]

münâfık: İkiyüzlü; görünüşte Müslüman.

Cenâb-ı 'âlemü's-sırâ 'ayândır pâdişâh bilmez / **Münâfık** hâ'iniñ ahvâli hep küfrân-ı ni'metdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 8). [münâfık,]

müncelâ oldu: Parlamak.

Âftâb-ı vechi rûy-ı 'âleme / Yüz doksan beşde oldu müncelâ (Âdile Sultan Divanı, Terkid-bend 1, Beyit 72). [müncelâ oldu, -duol]

müncelî: Cilalı, parlayan.

Qıble-i Haqq u haqîqat o mübârek vechi / **Müncelî** anda kemâlât 'aleyhi's-şalavât (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 11). [müncelî,]

müncelî kıl: Parlatmak, ıstıklandırmak.

Bağınca dîde nûruna ziyâ bulur bu cism ü cân / Mir'ât-ı kalbi **müncelî kıl** sırr ile dîdârı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 2). [müncelî kıl,]

müncelî olacak: Aşikâr olmak; parlamak.

Şimdi su'âl et baña cennet nedir / Anda ne şüret olacaķ münclî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 2*). [*münclî olacaķ, -acaķ*]

münevver: *Nurlu, aydınlık, parlak, ışıķlı.*

Hâne-i dilde nümâyân ne güzel hammâmdır / Taşları şems ü kamerden de **münevver** câmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 1*). [*münevver,]*

Cemâliñ nûru mir'ât-ı Cenâb-ı Haķ olan cânân / **Münevver** şem'-i 'aşķıñ incilâsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 2*). [*münevver,]*

münevver eder: *Aydınlatmak.*

Uyuma şeb nazar eyle gönülde gör nûru / Seni **münevver eder** 'Âdile o şems-i huzûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 8*). [*münevver eder, -er*]

münhasif oldu: *Parlaklığı sönmek.*

'Âķıbet civân iken ol bedr-i tâb / **Münhasif oldu** yerin etdi türâb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 37*). [*münhasif oldu, -du*]

münîre nâ'ile: *Münire Naile Sultan.*

Fâtımâ Sultân Refî'a ile **Münîre Nâ'ile** / Hem biri Behîce sultânlar ki cümle dil-rübâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 2*). [*münîre nâ'ile,]*

münîs: *Dost, can yoldaşı.*

Benim ol dertli bî-çâre ki yok hemdem açam râzım / Beni dünyâda ancaķ derd ü ğam bir **münîs** bulmuş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4*). [*münîs, -i*]

Vaħdeti keşretde bul 'aşķ ile pāk et cân evin / Ķalbin ile **münîs** ol kim vuşlat-ı cânâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 5*). [*münîs,]*

münîs ü yâr-ı kadîmîndir: *Eski dostun cana yakınlığı, sıcaklığı.*

Münîs ü yâr-ı kadîmîndir seniñ ikrâr-ı Haķ / Şubh-dem tevħîd olursa fıkır ü zıķır ü 'âdetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 6*). [*münîs ü yâr-ı kadîmîndir, -iñmünîs ü , -dir*]

münkir: *İnkâr eden, kabul etmeyen.*

'Âşık-ı Mevlâ olanlar nûş eder hûn-i ciger / **Münkiriñ** taşından aşla hîç zarar gelmez oña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 4*). [*münkiriñ, -iñ*]

Remz-i 'aşķı zâhid-i şüret-perest etmez hayâl / Nükte-i tevħîdi zîrâ **münkire** iş'ârı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 2*). [*münkire, -e*]

Zevķ-i vicdânı bulup cân ile kıl dilde semâ / Dinleme **münkir** sözünü kavlı-i dervişâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 3*). [*münkir,]*

Ķuvve-i ĳudsiyyesi kâfiri İslâm edip / Himmet-i 'âliyyesi **münkiri** eyler ilzâm (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 29*). [*münkiri, -i*]

münkir-i tevħîd: *Allah'ın birliğini inkâr eden, öyle değildir diyen, kabul etmeyen, tanımayan.*

Zer-i hâliş eder ĳalbi olup bir ķimyâ-yı feyz / Bilip ikrâr etmez ĳadrini ol **münkir-i tevħîd** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 2*). [*münkir-i tevħîd,]*

münşerih: *Gönlü ferah olan, şen.*

Ķaţ u mektûb gelse şadrı **münşerihdir** 'aşķıñ / 'Âdile'ye müjde-i vuşlat mı var ĳaţdan bu ĳün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 7*). [*münşerihdir, -dir*]

muntazır: *İntizâr eden, gözleyen, bekleyen.*

Ehl-i yesrib çıkdı istikbâline / **Muntazırlar** koşdu isti‘câline (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 6*). [*muntazırlar, -lar*]

mūr: *Karınca.*

Görme ednâ **mūru** aldanma hayâl-i ‘âleme / Âşaf-ı ‘aqla ri‘âyet kıl Süleymanlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 3*). [*mūru, -u*]

Pây-mâl-i esb-i tekdîr etme aḥḳar **mūrunūm** / Kıl mūrūvvet ey Süleymân-ı cihânım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 5*). [*mūrunūm, -un, -üm*]

murād: *İstek, dilek; maksat, niyet.*

Tevhîdden **murād** cemâl ya‘ni vech-i Zül‘-celâl / Gel diyelim ‘aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 2*). [*murād, -ı*]

‘Âşıkñ ancak **murâdı** döstunuñ maḳşūdudur / Çekse de biñ derd ü miḥnet hep sebât etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 3*). [*murâdı, -ı*]

Seni Hâḳ’dan ederler dūr ki olma zâhid-i maḡrūr / **Murâdları** Cemâlu’llâh şaḳın ‘uşşâḳı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 4*). [*murâdları, -lar, -ı*]

Ol şâh-ı ‘aşḳa bunda vuşlat ise **murâdıñ** / Kendi özüne ‘aşık ḡayrân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 2*). [*murâdıñ, -ıñ*]

Vaṭan olsa eger sensiz diler mi cenneti ‘aşık / Onuñ ancak **murâdı** rü‘yet-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 4*). [*murâdı, -ı*]

Yok firâḳıña taḡammül ne gerek ḡur u biḡişt / İntizârından **murâdı** ‘aşıkñ dîdâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 4*). [*murâdı, -ı*]

Seniñ ‘aşḳıñda iken dil diger yâri n’ider ey dōst / **Murâdı** sensin ancak ‘aşık aḡyârı n’ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). [*murâdı, -ı*]

Meclisinde tâzelenir cân sāḡarlar döner / Kim **murâdı** üzre onda mest olur şādân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 7*). [*murâdı, -ı*]

Eger ‘âkil iseñ sa‘y eyle ḡayra ḡoş geḡir vaḳtın / Rızâ-yı Hâḳḳ’ı taḡşîl et **murâda** onda ere gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3*). [*murâda, -a*]

Ḳanı emrini yürüten şâhib-i tâc ü maḳâm / Almadı kimse **murâdın** çekdi maḡzâ miḥnetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 3*). [*murâdın, -ı, -n*]

‘Âşıkñ ancak **murâdı** döstunuñ maḳşūdudur / Çekse de biñ derd ü miḥnet hep sebât etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [*murâdı, -ı*]

Bulmadı kimse bu ‘âlemde **muradınca** sürūr / Her biri ḡamda gerek bende gerek şâh-ı cihân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 3*). [*muradınca, -ın, -ca*]

Nevbahâr oldu açıldı dōst bağı gülleri / Gül **murâdı** üzre ḡayrı râm eder bûlbûlleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 1*). [*murâdı, -ı*]

Seni Hâḳ’dan ederler dūr ki olma zâhid-i maḡrūr / **Murâdları** Cemâlu’llâh şaḳın ‘uşşâḳı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 187, Beyit 4*). [*murâdları, -lar, -ı*]

Her umūrunda saña muḡtâc ḡul / Ḳudretiñ cümle **murâda** açdı yol (*Âdile Sultan Divanı, Kut’a 1, Beyit 5*). [*murâda, -a*]

Ravza-i pâkiñ ziyâretidir **murâdı** ‘aşıkñ / Ma‘nevî da‘vetle celb eyle beni ey şâh-ı dîn (*Âdile Sultan Divanı, Kut’a 4, Beyit 6*). [*murâdı, -ı*]

İns ü cinni yaradıp etdi ‘ibâd / İmtihândır ḡullara ancak **murâd** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 4*). [*murâd, -ı*]

Her umūrunda saña muḡtâc ḡul / Ḳudretiñ cümle **murâda** açdı yol (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 5*). [*murâda, -a*]

murād etmiş: İsteme, dileme.

Dāderim ‘Abdūlmecīd etmiş murād / Birine verip beni de ede şād (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 34*). [murād etmiş, -miş]

murād eylemem: İstemek, arzulamak.

Var iken meyḥāne-i ‘aşk eylemem cennet murād / Bezm-i ‘ālemde baña sāḳī vü cām u bāde bes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 3*). [murād eylemem, -me, -m]

murād u maḳṣadıma: İstek, dilek ve amaç, gaye.

Eyle murād u maḳṣadıma luṭfuñu penāh / Ma‘būd-ı ḥalḳ u Raḥīm ü Kerīm olan Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 2*). [murād u maḳṣadıma,]

mürā‘ī: İkiyüzlülük, riyakârlık.

Hem mürā‘ī ‘ābidīñ ḳalbinde yokdur zerre nūr / Çün enāniyyet eden zāhid olur Ḥaḳ’dan cüdā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [mürā‘ī,]

mürde: Ölü.

Mürde dile içirip Āb-ı Hayāt-ı vaşlı / Yā Hayy yā Hayy yā Ḳayyūm iḥsān ü meded yā Hayy (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 4*). [mürde,]

mürğ-ı cānavar: Vahşi kuş.

‘Aşık-ı dīdār olanlar mest olur mecnūn olur / Bu ḳafesden mürğ-ı cānavar mı şekerden lezīz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 2*). [mürğ-ı cānavar,]

murğ-ı cānı: Gönül kuşu.

Murğ-ı cānı cezb-ı ‘aşkıñla ḳafesden ḳurtarıp / Rāh-ı vaşla eylesin pervāz tā yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 7*). [murğ-ı cānı, -ı]

mürğ-ı dil: Gönül kuşu.

Mürğ-ı dil bulsa havā-yı kūyi yāre cān atar / Şems-i vaşla yandırıp kendini ḡavḡadan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 3*). [mürğ-ı dil,]

Nüzūlu āşiyān-ı gülşene ḳāf-ı ḥāḳīḳatden / Degildir mürğ-ı dil bu bir ‘aceb simurğ-ı ‘Anḳādır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 3*). [murğ-ı dil,]

‘Aşıkān māḥbūbunuñ mecbūru dūnyādan geçer / Mürğ-ı dil pervāz edip tā ‘arş-ı a‘lādan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 1*). [mürğ-ı dil,]

Hezārān-ı derd ile nālān u eḡḡān mürğ-ı dil dā‘im / Gönül zevḳiyle ḡāhi şevḳ alıp gülşende eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 3*). [murğ-ı dil,]

Ezelden şundu sāḳī cām-ı ‘aşkı ḥamd ola içdim / Cenāh açdı şafādan mürğ-ı dil yāra uçup gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [murğ-ı dil,]

murğ-ı dildir: Gönül kuşu.

Murğ-ı dildir ‘ālem-i taḥḳīḳde pervāz eden / Menzil-i tevḫīḳa varmış başka ‘Anḳa’dır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 4*). [murğ-ı dildir, -dir]

murğ-ı dile: Gönül kuşu.

Gonca-i ḥüsnūñ bıraḳdı cānıma geçdi fırāḳ / Raḥm ḳıl mürğ-ı dile ḳurtar bu fırḳatden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 4*). [murğ-ı dile, -e]

mürîd: *Tarikatte bir şeyh ve mürşide bağlanarak kendisinden usul ve tasavvuf yolunu öğrenen kimse.*

Sûfiyâ her ne desek boş yere söyler degiliz / Hâş **mürîd** olduk ezel ehl-i riyâdan degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 1*). [*mürîd,]*

Ne söylersin o beyhûde kelâmı diñlemem şûfî / **Mürîdi** hâş olup ehl-i riyâdan degilim şûfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1*). [*mürîdi, -i]*

Îkdrî ‘âlî mürşidi ancak bilir şâdık **mürîd** / Oldu ancak bülbül-i gülzâr-ı cennet mutlakâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 10*). [*mürîd,]*

mürîd-i ‘aşk: *Aşkın müridi, talebesi.*

Îalâlet bir belâdır başa ammâ def’i âsândır / Gel ey câhil **mürîd-i ‘aşk** olup ol ibtilâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 5*). [*mürîd-i ‘aşk,]*

mürîd-i mürşid olan: *Mürşidin müridi, rehberin öğrencisi olmak.*

İstikâmetle **mürîd-i mürşid olan** ‘Âdile / Eylemek nâsûtunu lâhût ol insândadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 7*). [*mürîd-i mürşid olan, -an]*

mürîd-i şâdıkından: *Doğru, gerçek derviş.*

Çün **mürîd-i şâdıkından** rûhu hûsnûd olacak / ‘Adile kesme ümîdîñ himmeti bâkî saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 11*). [*mürîd-i şâdıkından, -ı, -ndan]*

mürselîn: *Peygamberler.*

Emr ü fermânın Hâbîbâ ümmete ‘ayn-ı ‘atâ / **Mürselîniñ** fâhrisin şer’-i şerîfîñ maşdarı (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 12*). [*mürselîniñ, -iñ]*

Merhabâ ey **mürselîniñ** şâhı dîniñ şâhibi / Nûr etdi kevnî teşrîfîñ ser-â-ser bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 3, Beyit 1*). [*mürselîniñ, -iñ]*

mürşid: *Doğru yolu gösteren kimse, kılavuz.*

Mürşid derinde bende gedânûñ gedâsıyım / Zân eyleme vefâsı yok Allâh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 5*). [*mürşid,]*

Hizmete bel bağla **mürşidden** erişir himmeti / Açılır bâb-ı cemâl-i vech-i dildâr ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 8*). [*mürşidden, -den]*

Mürşide hîdmet eder eden taleb hüviyyet / Kılmaz nazar cihâna kesret vahdet olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 5*). [*mürşide, -e]*

Mürşidimiñ **mürşididir** ol Muhammed cân kim / Mürşidim eş-Şeyh ‘Âlî pür-vefâdır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 9*). [*mürşididir, -i, -dir]*

Mürşidimiñ mürşididir ol Muhammed cân kim / Mürşidim eş-Şeyh ‘Âlî pür-vefâdır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 9*). [*mürşidimiñ, -im, -iñ]*

Îkdrî ‘âlî **mürşidi** ancak bilir şâdık mürîd / Oldu ancak bülbül-i gülzâr-ı cennet mutlakâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 10*). [*mürşidi, -i]*

Hayf ‘azîzim **mürşidim** eş-şeyh ‘Aliyyü’l-evliyâ / Göçdü gülzâr-ı Na‘îmi eyledi me’vâ vü câ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 1*). [*mürşidim, -im]*

Mürşid izini izle rehber sözünü özle / Allâh’ı müdâm gözle ihsân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 7*). [*mürşid,]*

Mürşid derinde bende gedânûñ gedâsıyım / Zân eyleme vefâsı yok Allâh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [*mürşid,]*

Haddini **mürşid** huzûrunda bilip / ‘Âkılâne hep edeb ile varıp (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 3*). [*mürşid,]*

Mürşidi bul dilde kenz-i 'aşkı eylerseñ taleb / (Küntü kenz) esrârı zîrâ ekmel-i insâdadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 3). [mürşidi, -i]

Şıdkıla sür **mürşidiñ** eşigine yüzün gözüñ / Her ne fermân etse diñle meclis-i rindâna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 5). [mürşidiñ, -iñ]

'Âşk ile gel gir yola tut şıdk ile **mürşid** yedin / Bakma şakın sağ u şola meclis-i rindâna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 2). [mürşid,]

Hizmete bel bağla **mürşidden** erişir himmeti / Açılır bâb-ı cemâl-i vech-i dildâr ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 8). [mürşidden, -den]

mürşid-i 'ālî: Yüce rehber, ulu önder.

Dest-gîr-i bende-i zâr olduñ ey şeyh-i 'Azîz / Hizmetiñdir iftîhârım **mürşid-i 'ālî** saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 3). [mürşid-i 'ālî,]

mürüvet-genc-i lutf: İyiliğin, yardımın cömertlik hazinesi.

Menba'-ı cüd u **mürüvet-genc-i lutf** u mekremet / 'Âtîfet-güster şehâ-perver kerîm ü kâmrân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6). [mürüvet-genc-i lutf,]

mürüvvet: İnsaniyet, mertlik, yiğitlik.

İki devletli şahâvetli idi / Merhâmetli hem **mürüvvetli** idi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 78). [mürüvvetli, -li]

Hûş idi hâlim onuñla baña şefkatli idi / Bir 'iyâl idi maḥabbetli **mürüvvetli** idi (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 4). [mürüvvetli, -li]

mürüvvet kıl: İyilik etmek, cömertlikle bulunmak.

Pây-mâl-i esb-i tekdîr etme aḥḳar mürünüm / Kıl mürüvvet ey Süleymân-ı cihânım gel yetiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 5). [mürüvvet kıl,]

mūsā: Musa Peygamber.

Nüh ü İbrâhîm ü **Mūsā** 'aşkına / Yûsuf u Ya'kûb ü Âdem 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 101). [mūsā,]

mūsā kâzım-ı devlet-ḳarîn: Hz. İmam Musa Kazım; devrinin yüksek âlimlerinden ve velilerin büyüklerinden olup on iki imamın yedincisidir.

Hem o **Mūsā Kâzım-ı devlet-ḳarîn** / Nesl-i maḥbûb-ı Hudâ'ya heftümîn (Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 57). [mūsā kâzım-ı devlet-ḳarîn,]

muşaffâ: Temiz, pak, saf.

Âyinem şâf olunca şâhâ / Derd-i şadıñ ne **muşaffâ** söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 9). [muşaffâ,]

muşaffâ eylemek: Temizlemek, arındırmak.

'Ârifîñ vecd ü semâ'ı zevk u hâli dildedir / Ḳalbi nûr ile **muşaffâ eylemek** cânâdadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 1). [muşaffâ eylemek, -mek]

muşaffâ kıldı: Arındırmak, süzmek, yabancı maddelerden ayırmak.

'Âşkıñ göñlünü nûr ile **muşaffâ kıldı** / Neş'e-i feyz-i tecellî vererek şerbet-i 'aşḳ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 2). [muşaffâ kıldı, -dı]

musahhar kıldı: Emrine amade etmek, ele geçirmek.

(Feseyekfike hümmu'llāh) olup tāt-ı seri / Ne neye kıldı musahhar oña baır ile beri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 1). [musahhar kıldı, -dı]

muşavver: Resmedilmiş, nakşedilmiş.

Gösterip mîr'âtı vechiñde şu'â-ı vahdeti / Oldu kalb-i mü'mîne nûruñ **muşavver** bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 5). [muşavver,]

müsellah olan: Silahlanmış, silahlı olan.

Ĥavf-ı a'dā eylemez olan müsellah 'aşk ile / Yanmadan Ĥaqq'a erilmez pertev-i tevĥîd gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 6). [müsellah olan,]

müselmân: Müslüman.

Edip kâfirleri maĥhûr livâ-yı pâkidür manşûr / **Müselmânlar** olup mesrûr Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 4). [müselmânlar, -lar]

müsemmâ: İsim verilmiş, ad konulmuş.

Envâr-ı zâtîñ olsun sînemde eşref-i tāt / Esmâ-i küllîden geçir **müsemmâya** mazhar et (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 5). [müsemmâya, -y, -a]

müşfik: Şefkatli, merhametli.

Çünkü saña **müşfikdir** ol sen ġâfil olma ondan hem / (Ĥablû'l-verîd) esrârını fehm eyle olasın karîñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2). [müşfikdir, -dir]

müşîbet: Dert, bela, sıkıntı.

Âh yâ Râb ne felâket ne **müşîbetdir** o kim / Gele mâ'şûka da 'âşık ola me'yûs-likâ (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 8). [müşîbetdir, -dir]

müsiķi: Müzik.

Ehl-i 'aşka şevķ-i kalb ü zevķ-i cândır **müsiķi** / Ĥôş hevâdır mü'mine ĥâlet-resândır **müsiķi** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 1). [müsiķi,]

Sûznâk eyler Ĥicâzi perde-i 'Uşşâķ'dan / Ceng-i A'cem ü Nevâ-yı İşfahân'dır **müsiķi** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 2). [müsiķi,]

'Âşıkı eyler sa'îd her bir demin bir ġüne 'îd / Ģuş-ı sermest-i Şabâ'ya Sûr-ı cândır **müsiķi** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 3). [müsiķi,]

Diñle 'âşık ĥôş şafâdır cânlar feryâd-ı ney / Kim semâ' içre ķudûm-ı 'âşıkândır **müsiķi** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 4). [müsiķi,]

Râst'dır Sûz-ı dilârâ'ya maķâm-ı Evc'de / Ol zehî minnet zehî ĥikmet beyândır **müsiķi** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 5). [müsiķi,]

Bu ne âhenk kim götürür Raķş'a çarĥı 'Âdile / Muṭrıb-ı 'aşkı işit cândan nişândır **müsiķi** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 6). [müsiķi,]

Müsiķi tavşîfe şıġmaz defter ü dîvânlar / Ĥasta-i 'aşka 'aceb rûĥ-ı revândır müsiķi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 7). [müsiķi,]

Ehl-i 'aşka şevķ-i kalb ü zevķ-i cândır **müsiķi** / Ĥôş hevâdır mü'mine ĥâlet-resândır **müsiķi** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 1). [müsiķi,]

Sûznâk eyler Ĥicâzi perde-i 'Uşşâķ'dan / Ceng-i A'cem ü Nevâ-yı İşfahân'dır **müsiķi** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 2). [müsiķi,]

‘Aşıkı eyler sa’îd her bir demin bir güne ‘îd / Güş-ı sermest-i Şabâ’ya Sûr-ı cândır **mûsikî** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 3). [mûsikî,]

Diñle ‘aşık hûş şafâdır cânlara feryâd-ı ney / Kim semâ’ içre kudüm-ı ‘aşıkândır **mûsikî** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 4). [mûsikî,]

Râst’dır Sûz-ı dilârâ’ya makâm-ı Evc’de / Ol zehî minnet zehî hikmet beyândır **mûsikî** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 5). [mûsikî,]

Bu ne âhenk kim götürür Rağs’a çarhı ‘Âdile / Muṭrıb-ı ‘aşkı işit cāndan nişândır **mûsikî** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 6). [mûsikî,]

Mûsikî tavşîfe şıgmaz defter ü dîvānlara / Hâsta-i ‘aşka ‘aceb rûh-ı revândır mûsikî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 7). [mûsikî,]

müşîr: Askerlikteki en üst rütbe ve bu rütbeyi taşıyan asker, mareşal.

İstedi ol dâderim şâh-ı cihân / Ede Tophâne **müşîri** ol zamân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 25). [müşîri, -i]

Oldu Tophâne **müşîri** çok zamân / Buldu ser’-askerlik ile iki şân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 59). [müşîri, -i]

muşîrr olmâ: Israr etmek.

Nice ey hām hırş-ı dünyâ kim taparsın rûz u şeb / Geç bu fâsid fikrden olmâ muşîrr sözüñe tâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8). [muşîrr olmâ, -mâ]

müşkil: Halledilmesi, çözüme kavuşturulması güç iş veya mesele; zorluk, güçlük, zor.

Âkıl idrâk etmez vaşfını izhâr **müşkildir** / Ki (Küntü kenz) sırrın nûruna burhândır tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 3). [müşkildir, -dir]

Kilîdi şabr ile her bâbda **müşkil** açarız / Kârimız Hakk iledir gayrıya muhtâc degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 4). [müşkil,]

Âkıl idrâk etmez vaşfını izhâr **müşkildir** / Ki (Küntü kenz) sırrın nûruna burhândır tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 3). [müşkildir, -dir]

Ketmi **müşkil** âteş-i ‘aşkı ‘ayân etmek de güç / Kesme ümmîd-i vişâli ‘Âdile şabr et bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 8). [müşkil,]

Keşfi **müşkil** bir ‘aceb ahvâldır bu ‘Âdile / Ma’nevî esrâr-ı vahdet kim eder dilde qarâr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 5). [müşkil,]

Kilîdi şabr ile her bâbda **müşkil** açarız / Kârimız Hakk iledir gayrıya muhtâc degiliz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 4). [müşkil,]

Serde ‘aqlım kalmadı vaşfında ‘âciz oldu dil / Yok tahammül keşfe hem tağyîri **müşkildir** bütün (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3). [müşkildir, -dir]

Cân fedâ etmek saña **müşkil** mi kurbân olduğum / ‘Âdile yandı cemâl-i bâ-kemâliñ görmeden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 6). [müşkil,]

Degil **müşkil** iki ‘âlemde tebdîl-i makâm aşık / Karâr eyler mi sensiz bağ-ı cennet olsa imkânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 5). [müşkil,]

Her ne rütbe mücrim isem kesmem ümmîd ey Kerîm / **Müşkilim** hâll eyle ‘afv et bende-i pür-mihneti (Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 5). [müşkilim, -im]

Bilir ‘ârifler ol sırr-ı ‘azîmi / Bu ‘ilmiñ hayli **müşkildir** beyânı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 8). [müşkildir, -dir]

Tecelliyât-ı Hakk’dır ‘aql ile idrâk **müşkildir** / Bi-hamdi’llah imdâd-ı Resûlu’llah hâşıldır (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 3). [müşkildir, -dir]

Tecelliyât-ı Hakk’dır aql ile idrâk **müşkildir** / Bi-hamdi’llah imdâd-ı Resûlu’llah hâşıldır (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 6). [müşkildir, -dir]

Tecelliyât-ı Hâk'dır 'aql ile idrâk **müşkildir** / Bi-hamdi'llah imdâd-ı Resûlu'llah hâşıldır (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 9*). [*müşkildir, -dir*]

müşkil ü ihsân: *Bağışın çetini, zorluğu.*

Kimseniñ cânını yakmak oña ğayr-ı imkân / İntikâm alma ise **müşkil ü ihsân** âsân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 8*). [*müşkil ü ihsân,]*

müşkül: *Halledilmesi, çözüme kavuşturulması güç iş veya mesele; zorluk, güçlük, zor.*

İbtidâ âsân gece 'aşkıñ demi 'aşıklara / Nice nice açılır **müşküller** ammâ şun demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 5*). [*müşküller, -ler*]

muşlihu'd-dîn: *Şeyh Muslihuddin Camisi.*

Merkez-i kutb-ı velâyet nokta-ı devr-i kemâl / **Müşlihu'd-dîn** merkez ol pür-'aşk u şevk-ı vecd ü hâl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 2*). [*muşlihu'd-dîn,]*

müslim: *Müslüman.*

Zîr-i destinde ahâli bendegân / **Müslim** ile ğayr-ı müslim her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 4*). [*müslim,]*

müslümanlık: *Müslüman olma durumu; islamiyet.*

Kendini lâ-şey bil varlık Hudâ'nıñ vaşfıdır / Cümle halkı hûş gör şüfî **Müslümanlık** budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 5*). [*müslümanlık,]*

muştafâ: *Hz. Muhammed'in isimlerinden biridir. Arınmış, arındırılmış; seçilmiş, güzide anlamlarına gelmektedir.*

O mâh-pâre-i burc-ı risâletin ismi / Muḥammed Aḥmed ü Muḥtâr u **Muştafâ** Maḥmûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 7*). [*muştafâ,]*

Muştafâ sultân-ı zî-şân-ı cihândır **Muştafâ** / **Muştafâ** hem bâ'is-i kevn ü mekândır **Muştafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 1*). [*muştafâ,]*

Rehber-i râh-ı şerî' at reh-nümâ-yı ma'rifet / **Muştafâ** nûr-ı Hudâ'dan hûş nişândır **Muştafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 2*). [*muştafâ,]*

'Âşiyâna rûz-ı maḥşerde odur olan şefî' / **Muştafâ** kân-ı kerem şâhib-emândır **Muştafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 3*). [*muştafâ,]*

Evvelîn ü âhîrîniñ 'ilmine vâkıf olan / **Muştafâ** peygamber-i âhîr zamândır **Muştafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 4*). [*muştafâ,]*

Maḥşad-ı icâd-ı 'âlem hem ḥabîb-i Gird-kâr / **Muştafâ** tayy-ı mekân eyler revândur **Muştafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 5*). [*muştafâ,]*

Ümmetiñ noḳşânına bakmaz şefâ' at itmeye / **Muştafâ** cûd u keremle râygândur **Muştafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 6*). [*muştafâ,]*

'Âdile çokdur diye cürmüm şakın ḥavf eyleme / Şefkat-efzâ-yı cemî'-i 'âşiyândır **Muştafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 7*). [*muştafâ,]*

Muştafâ sultân-ı zî-şân-ı cihândır **Muştafâ** / **Muştafâ** hem bâ'is-i kevn ü mekândır **Muştafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 1*). [*muştafâ,]*

Rehber-i râh-ı şerî' at reh-nümâ-yı ma'rifet / **Muştafâ** nûr-ı Hudâ'dan hûş nişândır **Muştafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 2*). [*muştafâ,]*

'Âşiyâna rûz-ı maḥşerde odur olan şefî' / **Muştafâ** kân-ı kerem şâhib-emândır **Muştafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 3*). [*muştafâ,]*

Evvelîn ü âhirîniñ 'ilmine vâkıf olan / **Muṣṭafâ** peygamber-i âḫir zamândır **Muṣṭafâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 4). [muṣṭafâ,]

Maḳṣad-ı icâd-ı 'âlem hem ḥabîb-i Gird-kâr / **Muṣṭafâ** tayy-ı mekân eyler revândur **Muṣṭafâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 5). [muṣṭafâ,]

Ümmetiñ noḳşânına bakmaz şefâ' at itmede / **Muṣṭafâ** cüd u keremle râygândur **Muṣṭafâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 6). [muṣṭafâ,]

'Âdile çokdur diye cürmüm şakın ḥavf eyleme / Şefkat-efzâ-yı cemî'-i 'âşiyândır **Muṣṭafâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 7). [muṣṭafâ,]

On sekiz biñ 'âlem onuñ bende-i fermânıdır / Mâtla'-ı nûr-ı ezel ol **Muṣṭafâ'dır** sevdiğim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 2). [muṣṭafâ'dır, -dır]

Qıldıñ ümmet ol Resûl'e kim nice şükr edelim / **Muṣṭafâ'nıñ** yâr-ı ğârı cümle aşḥâb-ı güzîn (Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 5). [muṣṭafâ'nıñ, -nıñ]

Maḥz-ı luṭf u rahmet ile ol Ḥudâ / Dedi maḥbûbüm Resûl'üm **Muṣṭafâ** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 8). [muṣṭafâ,]

Maḥz-ı luṭf u rahmet ile ol Ḥudâ / Dedi maḥbûbüm Resûl'üm **Muṣṭafâ** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 8). [muṣṭafâ,]

Bâ-ḥuşûş ol 'abd-i ḥâşî **Muṣṭafâ** / Yâ'ni maḥbûbı resûl bâ-şafâ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 7). [muṣṭafâ,]

Muṣṭafâ'nıñ luṭfudur emrâz-ı ekvâna devâ / Ehl-i miḥnet ḥâsıl eyler câna feyzinden şafâ (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 19). [muṣṭafâ'nıñ, -nıñ]

muṣṭafâ vu muṣliḥu'd-dîn: Muslihuddin Mustafa, 15. yüzyılda zamanın alimlerinden ve İstanbul kadısıdır.

Şeyh-i 'âlî-menzilet Sultân-ı pür-luṭf u vefâ / **Muṣṭafâ vu Muṣliḥu'd-dîn** ya'ni kim Ebü'l-vefâ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 5). [muṣṭafâ vu muṣliḥu'd-dîn,]

müstağrak-ı 'aşk-ı dildâr: Sevgilinin aşkıyla kendinden geçme.

Pîr-i zî-şân Hâcî Bektâş-ı Velî-i ḥünkâr / Vecd ü ḥâlât ile **müstağrak-ı 'aşk-ı dildâr** (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 36). [müstağrak-ı 'aşk-ı dildâr,]

müstağrak-ı deryâ-yı 'aşk: Aşk denizinin içinde kaybolmak.

Dest-i sâkîden edenler 'Âdile nûş-ı şarâb / Tâ kıyâmet olur ol **müstağrak-ı deryâ-yı 'aşk** (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 22). [müstağrak-ı deryâ-yı 'aşk,]

müstağrak-ı envâr: Nurlar, aydınlıklar sarhoşluğu.

Sükûnet her tarafda 'âşıkân **müstağrak-ı envâr** / Yanıp pervâne gibi her biri bulmuş 'aceb esrâr (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 7). [müstağrak-ı envâr,]

müstağrak-ı envâr: Nurlar, aydınlıklar sarhoşluğu.

Sükûnet her tarafda 'âşıkân **müstağrak-ı envâr** / Yanıp pervâne gibi her biri bulmuş 'aceb esrâr (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 7). [müstağrak-ı envâr,]

müstağrak-ı nûr-ı tecellî-i mu'allâ et: İhtişamın yansıttığı ışıqla kendinden geçirmek.

Görüp dîdârını 'aşk ile mir'at-ı şuhûd içre / Beni **müstağrak-ı nûr-ı tecellî-i mu'allâ et** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 3). [müstağrak-ı nûr-ı tecellî-i mu'allâ et,]

müştâk: Şiddetle arzu eden, istekli.

Eyledi yüz dördte ‘Adne mekân / Vaşlına **müştāk** idi zîrâ cinân (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 49*). [*müştāk,]*

müstefid ola: *Faydalanmak, yararlanmak; şereflenmek.*

Dâderim cennet-mekân ‘Abdûlmecîd / Haccâ gönderdi kim ola müstefid (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 50*). [*müstefid ola, -a]*

müstefid olanlar: *Faydalanmak, yararlanmak.*

Pend ü tâ‘lîm-i Naşûhîyle olanlar müstefid / İki ‘âlemde olur feyz ü ‘inâyetle sa‘îd (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 12*). [*müstefid olanlar, -an, -lar]*

müste‘id-i şeref-i rif‘at olan: *Yüksek mertebeli anlayışa sahip olan, akıllı olan.*

Müste‘id-i şeref-i rif‘at olan nâdir olur / ‘Âdile şanma her âb lû‘lû‘-i lâlâ eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 6*). [*müste‘id-i şeref-i rif‘at olan, -an]*

müşterî: *Alıcı.*

Arada bîgâne yokdur sen olup dellâl-ı ‘aşk / Çün metâ‘a **müşterîsin** yâr ile bâzârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 6*). [*müşterîsin, -sin]*

müşterî-i mâlsin: *Malın müşterisi.*

Bî-gâne yokken arada dellâlî etme vâsıta / Çün **müşterî-i mâlsin** ol yâr ile bâzârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 5*). [*müşterî-i mâlsin, -sin]*

müstesnâ: *Seçkin.*

Enbiyâ vü rûsul içre yok saña bi‘llâh şebîh / Kim nübüvvetle risâletle **müstesnâsın** meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 3*). [*müstesnâsın, -sın]*

mü‘tâd eylemiş: *Alıştırmak.*

‘İbâda lutf u ihsân u ‘atâsın eylemiş mü‘tâd / Saña ol döst-ı müşfik Hâzret-i Bârî Ta‘âlâ’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 6*). [*mü‘tâd eylemiş, -miş]*

mutâlsam: *Tılsımlı.*

Bu **mutâlsam** şüret içre (küntü kenz)-i Hakk’ı gör / Câmî‘-i esmâ olan tev’hîd-i mübhem ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 2*). [*mutâlsam,]*

mu‘teber: *İtibarlı, değerli.*

Bî-mahabbet ehl-i zâhir kulluğu maqbûl degil / Kim ‘ibâdet içre gâyet **mu‘teber** tâ‘atdır ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 2*). [*mu‘teber,]*

mütelezziz: *Lezzet bulan, tat alan, mutlu olan, hoşlanan.*

‘Uşşâk ki ‘aşkuñ elemiyle **mütelezziz** / ‘Âbid dañi cennet ni‘amiyle **mütelezziz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 1*). [*mütelezziz,]*

Zâhid ne bilir kadrini ‘aşk içre şafânî / ‘Âşıkdır o dîdâr gamiyle **mütelezziz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 2*). [*mütelezziz,]*

Üftâde seniñ cevrine ‘uşşâk uşanmaz / Kim cilve vü nâz ü sitemiyle **mütelezziz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 3*). [*mütelezziz,]*

‘Âlem bu ya hâlince alır her kişi lezzet / Hübân dañi şan u hıdemiyle **mütelezziz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 4*). [*mütelezziz,]*

Dünyâlığı cem‘ etmededir şuglu bahîlin / Sîm ü zer ü māl ü diremiyle **mütelezziz** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 5). [mütelezziz,]

‘Âşık olan olmaz mı sahî ‘aşk yolunda / İhsân ü ‘atâ vü keremiyle **mütelezziz** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 6). [mütelezziz,]

‘Aşk ile terakkî bularak rütbe-i feyziñ / Ol ‘Âdile vuşlat hikemiyle **mütelezziz** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 7). [mütelezziz,]

‘Uşşâk ki ‘aşkuñ ele miyle **mütelezziz** / ‘Âbid dañi cennet ni‘amiyle **mütelezziz** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 1). [mütelezziz,]

Zâhid ne bilir kadrini ‘aşk içre şafânîñ / ‘Âşıkdır o dîdâr gamiyle **mütelezziz** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 2). [mütelezziz,]

Üftâde seniñ cevrine ‘uşşâk uşanmaz / Kim cilve vü nâz ü sitemiyle **mütelezziz** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 3). [mütelezziz,]

‘Âlem bu ya hâlince alır her kişi lezzet / Hübân dañi şan u hıdemiyle **mütelezziz** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 4). [mütelezziz,]

Dünyâlığı cem‘ etmededir şuglu bahîlin / Sîm ü zer ü māl ü diremiyle **mütelezziz** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 5). [mütelezziz,]

‘Âşık olan olmaz mı sahî ‘aşk yolunda / İhsân ü ‘atâ vü keremiyle **mütelezziz** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 6). [mütelezziz,]

‘Aşk ile terakkî bularak rütbe-i feyziñ / Ol ‘Âdile vuşlat hikemiyle **mütelezziz** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 7). [mütelezziz,]

mütevâzi: Alçak gönüllülük.

‘Kalbi şâfi **mütevâzi**‘ sözü ‘kalbi yeksân / Dôst u düşmân nazarında görünürdü siyyân (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 7). [mütevâzi,]

muṭî: Boyun eğen, itaat eden, itaatkâr.

Vâlideynine **muṭî**‘a her cihet zîbâ idi / Cennetü’l-Firdevs’i yâ Rabbi oña kıl cây-gâh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 6). [muṭî‘a, -a]

muṭî‘ol: İtaat etmek.

‘Ârif iseñ ol muṭî‘ emr ü va‘d-i Rabbiniñ / Keşf ola hattâ saña esrâr-ı (Ye’tike’l-yakîn) (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3). [muṭî‘ol,]

muṭî-i emr-i ‘aşk: Aşkın emirlerine uyan, itaat eden, boyun eğen, tâbi olan kimse.

Bu ihsân ü fütühâta gerekdir secde-i şükrân / **Muṭî-i emr-i ‘aşk** olup fedâ et yoluna cânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6). [muṭî-i emr-i ‘aşk,]

muṭlak: Salt; tam, kayıtsız şartsız.

Bilmezem rüyuñdaki hâlet midir **muṭlak** hayât / Can vermek istiyor dil görmesem cânânımı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 2). [muṭlak,]

muṭlakâ: Kesin olarak, kesinlikle, şüphesiz, ne olursa olsun.

‘Kadri ‘âlî mürşidi ancak bilir şâdık mürîd / Oldu ancak bülbül-i gülzâr-ı cennet **muṭlakâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 10). [muṭlakâ,]

Bu libâs-ı ‘âriyetden ‘âri olsa cân eger / Kûy-i cânânı eder seyr ü temâşâ **muṭlakâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 5). [muṭlakâ,]

Secde eyler kaşları mihrâbına ol âfetiñ / ‘Âşıkânîñ kıblegâhı **muṭlakâ** ya‘nî gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 3). [muṭlakâ,]

Döküp de dîdeden yaşlar o rāh-ı pür-sa‘adetde / Olur dergāha yüz sürmeklik ister **muṭlaḳā**
gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 3). [muṭlaḳā,]

‘İzzeti dā‘im ile‘l-ābād ezelden **muṭlaḳā** / Dā‘im ü Bākī vü Hālīḳ u Ahād ü Ḥayy u Şamed (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 2). [muṭlaḳā,]

Hem ḡayūr bir pādişāh-ı bī-zevālim **muṭlaḳā** / ‘Âdile ‘aşkımdan ayrılma seniñdir ol şafā (Âdile
Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 8). [muṭlaḳā,]

Zāt-ı pākīñ eylemiş Rabb-i ‘ulā / Bā‘is-i icād-ı ‘ālem **muṭlaḳā** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 4,
Beyit 2). [muṭlaḳā,]

Bā‘is-i icād-ı cihān **muṭlaḳā** / Şalli ‘alā seyyidinā Muştafā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 7,
Beyit 1). [muṭlaḳā,]

Hem o Fahr-i kā‘ināta biñ salāt / Bā‘is-i icād-ı eşyā **muṭlaḳā** (Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1,
Beyit 4). [muṭlaḳā,]

muṭrib: Çalgıcı, çalgı çalan.

Onuñdur bezm-i bākī ‘ayş-i bākī kudret-i bākī / Gehī **muṭrib** gehī sākī olur bir sırrıdır mähzā
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 5). [muṭrib,]

muṭrib ü ṭanbūr u sāz: Tambur sazını çalan kişi.

Güş etse nāy-ı ḳalḳimden nevā-yı ‘aşkıñı / **Muṭrib ü ṭanbūr u sāz** ol şevḳ ile nālān olur (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 10). [muṭrib ü ṭanbūr u sāz,]

muṭrib-ı ‘aşkı: Aşk çalgıcısı.

Bu ne āhenk kim götürür Raḳş’a çarḫı ‘Âdile / **Muṭrib-ı ‘aşkı** işit cāndan nişāndır mūsīḳī (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 6). [muṭrib-ı ‘aşkı, -ı]

muṭrib-i çarḫ: Feleḡin çalgıcısı.

Nevāya **muṭrib-i çarḫ** eyledikçe āḡāzı / Mişāl-i nāy ederem āh-ı dil olup ṭanbūr (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 17, Beyit 5). [muṭrib-i çarḫ,]

muttaşıl: Sürekli, aralıksız.

Ya‘ni ‘ālem kimseye bākī degil / Vaşl ile eyyām geçmez **muttaşıl** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
6, Beyit 53). [muttaşıl,]

muvaḳḳaf eyleyip: Başarılı kılmak.

Ḥaḳ ṭarīḳ içre **muvaḳḳaf eyleyip** dervişleri / Menba‘-i ‘irfān-ı vahdet- āşinādır Nakşşend (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 8). [muvaḳḳaf eyleyip, -y, -ip]

muvaḳḳaf olmadı: Başarmak, üstesinden gelmek.

Şecī‘u hem ḥalīm u pāk-niyet şāh idi ḥayfā / **Muvaḳḳaf olmadı** bir yār u şādīḳ bendeye zīrā
(Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 13). [muvaḳḳaf olmadı, -ma, -dı]

muvaḳḳaf olmuş: Başarmak, başarılı olmak.

İsm-i pākine sa‘ādetle **muvaḳḳaf olmuş** / Ol mübarek-şiyem ol ḥayr-ḳadem feyḳ-ḳarīn (Âdile
Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 2, Beyit 17). [muvaḳḳaf olmuş, -muş]

müy: Kıl, saç teli.

Hezār cān ola bir **müyuna** fedā bizden / Hezār ‘arz-ı niyāz ü nice şalat ü vürūd (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 13, Beyit 8). [müyuna, -u, -na]

müyesser ola: Nasip olmak.

İki gün zevk **müyesser ola** dile / 'Aķabinde eker hezār 'azāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 5*). [*müyesser ola, -a*]

müyesser olmaz: Nasip olmak.

Cān vü başdan geçen merdānedir mestānedir / Herkese olmaz müyesser 'ālem-i mestānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 4*). [*müyesser olmaz, -maz*]

müzdād eyleyip: Arttırmak, oğaltmak.

'Ömr-i bākīmiz füyūzātınla **müzdād eyleyip** / İnşirāh-ı alble dermān et yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 4*). [*müzdād eyleyip, -ip*]

müzeyyen kıldı: Süslemek.

Gör **müzeyyen kıldı** rahmet gülşeninde 'ālemi / udret ile ğaybdan her feyz eder izhār gül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 4*). [*müzeyyen kıldı,]*

müzeyyen oldu: Süslenmek, bezenmek.

Eşer-i rahmet ile oldu müzeyyen etrāf / (Fe'nzurū va' tebirū kudretehū ulū'l-ebşār) (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 3*). [*müzeyyen oldu, -du*]

müznib: Suçlu, günahkār.

'Ādile bī-äre 'ișyān ile **müznib** olsa da / Cürm-i ednā 'afv-ı şāhenşahın olur mazharı (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 15*). [*müznib,]*

mużtarib kaldı: Sıkıntı, üzüntü, acı çekmek.

Mużtarib kaldı gönül hem gūşe-i hicrānda / Olmuşum Mecnūn hayāl-i vaşlın ile dā'imā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 3*). [*mużtarib kaldı, -dı*]

nā-çār: Çaresiz, zavallı.

Cihānda sa'y edip bī-äre ol sen / Ki değmez çāresi **nā-ārlıgına** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 3*). [*nā-ārlıgına, -līg, -ı, -na*]

Rüy-ı dergāh-ı niyāzı bār-gāh-ı luţfudur / Eyleme hırmānile bu 'Ādile **nā-arı** red (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 8*). [*nā-arı, -ı*]

ayd-ı keşretten alāş et 'Ādile **nā-çarını** / amdü lillāh ey Raḥīm ü Ḥayy ü ayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 8*). [*nā-çarını, -ın, -ı*]

nā-āra: Çaresiz, zavallı.

İmtihāndır her ula dōstdan gelen derd ü miḥen / Zikrini zıkr eyleyen **nā-āra** dermāndır ṭabīb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 5*). [*nā-āra,]*

nādān: Cahil.

Çekmeyiz cān ile baş kaydını biz 'Ādile hiç / 'Ahdimiz yoluna baş vermede **nādān** değiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 9*). [*nādān,]*

'Ārif-i bi'llāhı ey **nādān** şanma bī-ḥaber / çünkü burhāna çekerler şoñra yazıkdır saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*nādān,]*

Gayrıdan maḥfī kılıp rāzı derūnuñ dā'imā / Ḥasbiḥāl etme amān **nā-dān** ile sen ey gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 5*). [*nā-dān,]*

Şakın aldanma **nā-dāna** gel ehl-i ‘aşk u ‘irfāna / Sivādan fāriğ ol düş ‘aşka bekle bāb-ı kālbi gel
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 3*). [*nā-dāna, -a*]

Dā’imī fakr ü fenā devlet bekā ender bekā / Varlıkda isteyen devlet ‘aceb **nā-dān** olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 5*). [*nā-dān,]*

Şoḥbet-i ehl-i riyādan çek ayak ikrāh et / Hāl-i ‘uşşākı ne bilsin şufi kim **nā-dāndır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 5*). [*nā-dāndır, -dır*]

Gayrıdan maḥfī kılıp rāzı derūnuñ dā’imā / Hasbihāl etme amān **nā-dān** ile sen ey gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [*nā-dān,]*

Rūz-ı kismetde tecellī hisseñe düşdü naṣīb / Her başa konmaz bu devlet cānı ver **nā-dān** mısın
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 5*). [*nā-dān,]*

Bu meydān ‘āşıkındır söyleyin kim gelmesin **nā-dān** / Ki İbrāhīm gibi nār içre kendini atan gelsin
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3*). [*nā-dān,]*

nādir: *Az bulunur, az görülür, seyrek, ender.*

Müste’id-i şeref-i rif’at olan **nādir** olur / ‘Ādile şanma her āb lū’lū’-i lālā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 6*). [*nādir,]*

nāfile: *Boş yere, boşuna.*

Hāsılı ol ‘ācize bu resm ile / Çok sene yandı yakıldı **nāfile** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 49*). [*nāfile,]*

nā-gāh: *Ansızın, birdenbire.*

Hulūş ile öpenler pāyini yüz döndürüp **nā-gāh** / Meded-kār olmadı hīç kimseler aḥvāline eyvāh
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 5*). [*nā-gāh,]*

nā-gehān: *Ansızın, birdenbire.*

Āh kim ol nevcivān ü gül-fidānım **nā-gehān** / Uğradı bir derde aṣlā bulmadı çāre amān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 11*). [*nā-gehān,]*

Nā-gehān bir hāl oldu maḥşer-i dünyā gibi / Düşdü al kanlar içine gonca-i ḥamrā gibi (1293)
(*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 16*). [*nā-gehān,]*

Nā-gehān ol şehir-i yār-i kām-yāb / Şöyle bir gün eyledi oña ḥitāb (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 12*). [*nā-gehān,]*

Hāzret-i ‘Abdūlmecīd-i kām-rān / Kıldı icrā izdivācım **nā-gehān** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 49*). [*nā-gehān,]*

Nā-gehān ol şehir-i yār-i kām-yāb / Şöyle bir gün eyledi oña ḥitāb (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 12*). [*nā-gehān,]*

Hāzret-i ‘Abdūlmecīd-i kām-rān / Kıldı icrā izdivācım **nā-gehān** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 49*). [*nā-gehān,]*

Eyledi yüz kırk sekizde **nā-gehān** / Evc-i mehdi pür-ziyā ol meh ‘adīl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 66*). [*nā-gehān,]*

nağme: *Kulağa hoş gelen âhenkli ses, ezgi.*

Nağmede ṭanbūr ü bülbul hem şafāda ‘Ādile / Cennet-i sīnede taze açdı cānān gülleri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 9*). [*nağmede, -de*]

nāhıl: *Fidan.*

Bu daḥı cām-ı şehādet etdi nūş / Oldu rāci ‘aşlına ol gül **nāhıl** (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 69*). [*nāhıl,]*

nahl-i tûbâ'dır: *Tuba ağacı.*

Ger 'âşık-ı şâdık bula nûr-ı tecellâ-yı cemâl / Yâ Sidre yâ Bâğ-ı İrem yâ **nahl-i Tûbâ'dır** gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 7*). [*nahl-i tûbâ'dır,]*

(nahnü akreb)i: *"Biz ona şah damarından daha yakınız, en yakın biziz." anlamında Kaf suresinin 16. ayetinden alıntıdır.*

Sen oku (**nahnü akreb)i** cāndan yakın Mevlâ gönül / Sensin nazar-gāh-ı Hudā eyle hayā zīrā
gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 1*). [*(nahnü akreb)i,]*

(nahnü kasemnā) da: *"Biz kısımlara ayırdık." anlamında Zuhruf suresi 32. ayetten alıntı.*

Buyurdu (**nahnü kasemnā) da** halkı āzāde / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 7*). [*(nahnü kasemnā) da, -da]*

(nahnü kasemnā)yā: *"Biz kısımlara ayırdık." anlamında Zuhruf suresi 32. ayetten alıntı.*

Ezel (**Nahnü kasemnā)yā** inandık / Ümīdi kesmedik īmānımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 5*). [*(nahnü kasemnā)yā, -yā]*

nā'ib: *Vekil.*

Nā'ib ü kādī-hācāt ü şefī'ü'l-müznibīn / Rüz-ı mahşerde kerem eyle baña meded yā Muḥammed
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 7*). [*nā'ib,]*

nā'il: *İstediği şeye erişen, arzu ettiğini ele geçiren.*

Baña bes ism-i Gufrānīñ derūnumda meded yā Haḫ / Ki Settār ismiñe 'afvīñla kıl **nā'il** meded yā
Haḫ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 1*). [*nā'il,]*

nā'il: *İstediği şeye erişen, arzu ettiğini ele geçiren.*

Silsile ber silsile tā Nakşebend / Oldu hilāfet yolunuñ **nā'ili** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 13*). [*nā'ili, -i]*

nā'il kıl: *Şerefliendirmek.*

Gözüm dīdārını görsün o yāriñ / Zamān-ı vaşla **nā'il kıl** İlāhī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 4*). [*nā'il kıl,]*

nā'il ol: *Erişmek, elde etmek, ulaşmak.*

Gönül den ğayr-i mümkün def'i derd u ḫasret u hicrān / Vişāle **nā'il olmak** ni'met-i cānān imiş
cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 3*). [*nā'il olmak, -mak]*

Cihānı seyle verir hem yakıp vīrān eder çarḫı / Nigāh-ı nāz ile bir cāme **nā'il olmasa** gönülüm
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 7*). [*nā'il olmasa,]*

Yeter ey 'Âdile devletle fāḫr etme tevāzu' kıl / Olur nā'il vişāl-i yāre terk eden bütün varı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 8*). [*nā'il olur, -ur]*

nā'il ü vişāl: *İstediği şeye erişmek, arzu ettiğini ele geçirmek ve murādına ermek, kavuşmak.*

Yā Rab 'ināyetiñ yoluna bakmada gözüm / Et **nā'il ü vişāl** o yāra meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 6*). [*nā'il ü vişāl,]*

nā'il-i envār-ı zāt: *Zatın nurlarının aşıkârı.*

Ḥazret-i Yahyā Efendī-yi Beşiktaşī-şifāt / Mazhar-ı feyz-ı velāyet **nā'il-i envār-ı zāt** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 13*). [*nā'il-i envār-ı zāt,]*

nā'il-i 'ilm-i lednī: *Gizli ilme, sırra erişen.*

Maḥrem-i rāzi Nebī **nā'il-i 'ilm-i lednī** / Maḥzar-ı feyz-i Hudā Hazret-i 'Abdū'l-kādir (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 3*). [*nā'il-i 'ilm-i lednī,*]

nā'il-i 'ulviyet-i fevka'l-u'lā: Olağanüstü, görülmedik, duyulmadık yüceliğe erişme.

Maḥzar-ı ser-menzil-i vaşl-ı Hudā / **Nā'il-i 'ulviyet-i fevka'l-u'lā** (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 75*). [*nā'il-i 'ulviyet-i fevka'l-u'lā,*]

nāka: Dişi deve.

Şāh-ı iklīm-i vişāl iken o sultān-ı kerīm / **Nāka** ra'yile bulurdu yine hōş-hāl u şafā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 4*). [*nāka,*]

nāka-dār: Dişi deveye sahip, dişi deveyi tutan.

Nāka-dārı çünkü Cibrīl-i Emīn / Çökdü beyt-i Halid'e kıldı mekīn (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 12*). [*nāka-dārı, -ı*]

nākām: Maksadına erişememiş; yoksun kalmış, nasipsiz, bahtsız.

Şoñra ḥikmetle buyurdu ol Resūl / Kañgı cāyı **nākām** eylerse kabūl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 10*). [*nākām,*]

nakd-i cānı: En değerli şey olan can sermayesi, can varlığı.

Nakd-i cānı su'āl edip aşlın / O dehenden çıkan cevāba verem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 4*). [*nakd-i cānı, -ı*]

nakd-i niyāz: Yalvarma nakdi, yalvarma parası.

Şarf ola **nakd-i niyāz** 'ayn-ı metā'-ı nāza / 'Aşk bāzārına bu cān ki pūr-kār gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5*). [*nakd-i niyāz,*]

nakl etdi: Aktarmak, taşımak, geçirmek.

Vücūd āyet-i rahmet o Faḥr-i Kevneyn'iñ / Onuñcün Ādem'e **nakl etdi** feyz ile ol nūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 2*). [*nakl etdi, -di*]

nakş: Şekil, resim, suret.

Gayrınıñ **nakşını** maḥv eyleyip 'aşka ḥayrān / Coşup 'aşkıñ ile buḥrān olan göñlümdür (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 3*). [*nakşını, -ı, -nı*]

nakş: Güzellik.

Göñül **nakşında** 'aşk-ı pāk ile ey 'Ādile bilsen / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra'nā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 8*). [*nakşında, -ı, -nda*]

nakş edip: İşlemek, yazmak.

İlahī göñlüme esrār-ı 'aşkı **nakş edip** her dem / Seni zikr eyleyem her bir kelāmımda hemān yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 8*). [*nakş edip, -ip*]

nakş et: İşlemek, yazmak.

Şafḥa-i cān ü dile **nakş et** senā vü şānını / Rüz u şeb vird et lisānında du'ā-güyānı ol (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 3*). [*nakş et,*]

nakş olalı: Bir yerde belirli bir iz bırakmak, yer etmek.

Ol güzellerden güzel aldı dil-i vîrânımı / Nâr-ı ‘aşkı **naķş olalı** yakıyor bu cânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 1*). [*naķş olalı, -alı*]

naķş olan: Yazılmak, naķşedilmek, resmedilmek.

Baķ levh-ı dilde **naķş olan** nev-hatt-ı pür-envârı gör / Zâhir olan âyât ile Qur’ân-ı pür-esrârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 1*). [*naķş olan, -an*]

Dilberin vechinde cânâ hükm eden sultânı gör / Onda zâhir **naķş olan** âyât ile Qur’ân’ı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 1*). [*naķş olan, -an*]

naķş u kâ’inâta: Evrenin işlemeleri, süsü.

Nazar kıl cümle **naķş u kâ’inâta** çeşm-i ‘ibretle / Görürsün şun’-ı pāk-i Hâlıkı kim zât-ı Mevlâ’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 7*). [*naķş u kâ’inâta, -a*]

naķşbend: Naķşibendilik tarikatının kurucusu Hz. Bahâeddin Naķşibend.

Mazhar-ı envâr-ı zât-ı Kibriyâ’dır **Naķşbend** / Vâkıf-ı râz-ı rumûzât-ı Hudâ’dır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 1*). [*naķşbend,]*

Pîşvâmuz Hâzret-i Şiddık-i a’zamdır bizim / Nesl-i pākile siyâdet -intimâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 2*). [*naķşbend,]*

Sırr-ı ‘aşkın mahremi Zât-ı Hudâ’nın ‘ârifi / İftihâr-ı ‘aşıkân-ı evliyâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 3*). [*naķşbend,]*

Zikrimiz zıkr-i hafîdir gâhi ammâ cezbede / Mültecâ-yı cümle-i bay u gedâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 4*). [*naķşbend,]*

Eyle yâhû naķş-i nûr-i zıkr ile kalbîn cilâ / Pertev-i âyîne-i ‘âlem-nümâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 5*). [*naķşbend,]*

Nûş-i câm-ı ‘aşk ile lezzet bulup mest olalım / Şâķî-i ser-çeşme-i feyz ü şafâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 6*). [*naķşbend,]*

‘Âşıkı eyler tarîķ-ı müstaķîmîn âgehi / Her gedâsın şâh eyler pür-‘atâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 7*). [*naķşbend,]*

Hâķ tarîķ içre muvaffâķ eyleyip dervîşleri / Menba’-i ‘irfân-ı vahdet- âşinâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 8*). [*naķşbend,]*

Mürşidimin mürşididir ol Muhammed cân kim / Mürşidim eş-Şeyh ‘Âlî pür-vefâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 9*). [*naķşbend,]*

‘Âdile yâhû edeb gözle rızâdan çıkma hiç / Pîr-i zîşân-ı ‘inâyet-ihtivâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 10*). [*naķşbend,]*

Mazhar-ı envâr-ı zât-ı Kibriyâ’dır **Naķşbend** / Vâkıf-ı râz-ı rumûzât-ı Hudâ’dır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 1*). [*naķşbend,]*

Pîşvâmuz Hâzret-i Şiddık-i a’zamdır bizim / Nesl-i pākile siyâdet -intimâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 2*). [*naķşbend,]*

Sırr-ı ‘aşkın mahremi Zât-ı Hudâ’nın ‘ârifi / İftihâr-ı ‘aşıkân-ı evliyâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 3*). [*naķşbend,]*

Zikrimiz zıkr-i hafîdir gâhi ammâ cezbede / Mültecâ-yı cümle-i bay u gedâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 4*). [*naķşbend,]*

Eyle yâhû naķş-i nûr-i zıkr ile kalbîn cilâ / Pertev-i âyîne-i ‘âlem-nümâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 5*). [*naķşbend,]*

Nûş-i câm-ı ‘aşk ile lezzet bulup mest olalım / Şâķî-i ser-çeşme-i feyz ü şafâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 6*). [*naķşbend,]*

‘Âşıkı eyler tarîķ-ı müstaķîmîn âgehi / Her gedâsın şâh eyler pür-‘atâdır **Naķşbend** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 7*). [*naķşbend,]*

Hak ʔarık içre muvaffak eyleyip dervişleri / Menba‘-i ‘irfân-ı vahdet- âşinâdır **Nağşbend** ( dile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 8). [na şbend,]

Mürşidimi  mürşididir ol Muğammed c n kim / Mürşidim eş-Şeyh ‘ l  p r-vef dır **Nağşbend** ( dile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 9). [na şbend,]

  dile y h  edeb gözle rızadan çıkma hiç / P r-i z    n-ı ‘in yet-i tiv dır **Nağşbend** ( dile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 10). [na şbend,]

na şbend: Na şibendilik tarikatı.

Silsile ber silsile t  **Nağşbend** / Oldu hil fet yolunu  n ‘ili ( dile Sultan Divanı, Kut’a 6, Beyit 13). [na şbend,]

na ş-bend hazret-i sult n bah e’d-d n’e: Na şibendiyye tarikatının kurucusu Hz. Bah eddin Na şibend.

Na  ş-bend Hazret-i Sult n Bah e’d-d n’e / Evliy  bendedir ol p r-i kerem  y ne ( dile Sultan Divanı, Terkeb-bend 2, Beyit 46). [na  ş-bend hazret-i sult n bah e’d-d n’e,]

na  şbend : Na  şibendilik tarikatından olan kimse.

Na  şbend  dergehinde hatm-i h ce etdirip / Bulmuş idi doğru r h ol mazhar-ı feyz-i Hud  ( dile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 7). [na  şbend ,]

na  set:   lemek, yazmak.

Dile **na  setmi ** ‘  kını ezelden ol güzel z ra / çerağı h ne-i dilde yanar s z-ı nih nım var ( dile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 2). [na  setmi , -miş]

na  s-ı ğayri: Başka suret.

Geçirdi **na  s-ı ğayri** s neden mahv eyleyip gitdi / Per    n eyledi ‘    ile yakdı gönlümü gitdi ( dile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 5). [na  s-ı ğayri, -i]

na  s-i n r-i zikr: Zikrin nurunun g r n    .

Eyle y h  **na  s-i n r-i zikr** ile  albi  c l  / Pertev-i  y ne-i ‘ lem-n m dır Nağşbend ( dile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 5). [na  s-i n r-i zikr,]

na  s-ı  af : Mutluluğun resmi.

Yazılı n m-ı Muğammed dilde ism-i a‘zamı / Dilde bu **na  s-ı  af ** i    n-ı Mevl  deg l mi ( dile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4). [na  s-ı  af ,]

n l n: Ağlayan, inleyen.

Bir ‘aceb **n l ns n** bilmem sa a n’oldu g    l / Kimün için r z u   b fery d   z r n ey g    l ( dile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 1). [n l ns n, -s n]

Açar ırmağ-ı d -    m olur c n b lb l  **n l n** / G    l perv nesin n r eyleyen bir gizli c nım var ( dile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 6). [n l n,]

G h olur kendimi idr k ile ef   n ederim / G h ‘i y nım a  p derd ile **n l n** gezerim ( dile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 6). [n l n,]

Bir ‘aceb **n l ns n** bilmem sa a n’oldu g    l / Kimün için r z u   b fery d   z r n ey g    l ( dile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1). [n l ns n, -s n]

Beni mahb bu  ‘  kına ba‘ d etme yakınından / Tahammül edemem h lim yaman olur g    l **n l n** ( dile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 5). [n l n,]

nālān eder: *İnlemek.*

Dehri hüsnüñ ravza-i Rıdvān eder / Bülbülān-ı ‘aşkıñı **nālān eder** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 1*). [*nālān eder, -er*]

nālān olur: *İnlemek, sızlamak.*

Güş etse nāy-ı kılbinden nevā-yı ‘aşkıñı / Muṭrib ü ṭanbūr u sāz ol şevk ile **nālān olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 10*). [*nālān olur, -ur*]

nālān olur: *İnlemek, sızlamak, feryat etmek.*

‘Āşık-ı didār uyumaz gece Zikru’llāh eder / Şubḥa dek cān bülbülü ol gün için **nālān olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 5*). [*nālān olur, -ur*]

nālān u efgān: *İnleyiş ve feryat etme.*

Hezārān-ı derd ile **nālān u efgān** murğ-ı dil dā’im / Gönül zevkiyle gāhi şevk alıp gülşende eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 3*). [*nālān u efgān,]*

nālān ü girvān olur: *Ağlayıp inlemek.*

Derd-i ‘aşk ile bu gün nālān ü hem girvān olur / Vuşlat-ı yār ile yarın hürrem ü şādān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 8*). [*nālān ü girvān olur, -ur*]

nālān ü pür-efgāndır: *İnleyen ve feryat dolu olan.*

Hazīn ü zārdır **nālān ü pür-efgāndır** sensiz / Ki yokdur şabra ṭākat hep helāk olmaktadır gönüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 3*). [*nālān ü pür-efgāndır,]*

nāle: *İnilti, feryat.*

Şubḥ u mesā bu cismimiñ artmakda **nālesi** / Cānāna cānı kıl mülāki meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 3*). [*nālesi, -si*]

Reh-i ‘aşkıñda ‘āşık **nālelerle** cān fedā eyler / Bu yolda ‘Âdile’ye başka bir devlet mi var yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6*). [*nālelerle, -ler, -le*]

Şubḥ u mesā bu cismimiñ artmakda **nālesi** / Cānāna cānı kıl mülāki meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3*). [*nālesi, -si*]

Bülbülüñ āhı o gül-rūya sezādır ey dōst / ‘Āşıkın **nālesi** dil-dāra şafādır ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 1*). [*nālesi, -si*]

Gül cemāl-i yāre zār et bülbül-i şūrīde-veş / ‘Âdile bu **nāleden** bīdār olsun geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 7*). [*nāleden, -den*]

Gāh olur kendi özümü bilerek eylerim āh / Gāh ‘işyānım añıp çarḥı tutar **nālelerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 6*). [*nālelerim, -ler, -im*]

Nālemi çuysa döner Zühre ilā yevmi’l-kıyām / Āh ü zārım perde perde tūtdu ‘Uşşākı maḳām (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 12*). [*nālemi, -m, -i*]

nāle edip: *İnlemek.*

Nāle edip gül-ruḥ-ı cānān için / Kendini terk etdi o cān bülbülü (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 17*). [*nāle edip, -ip*]

nāle vü āh ü fiğānı: *Ağlayıp inleme.*

İşitmez **nāle vü āh ü fiğānı** / Tutar yeksān hemān pīr ü civānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 5*). [*nāle vü āh ü fiğānı, -ı*]

nāle vü efgān: *İnlemeler ve feryatlar.*

Yār ile tenhā kalınca lerze-nāk-ı hayretim / Gūş-ı cāna her ʔarafdan **nāle vü efgān** gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 5*). [*nāle vü efgān,]*

nāle vü feryād: *İnleme ve feryat.*

Derd-i hicrān ile giryān bu çeşm-i pürhūn / Cān olup **nāle vü feryād** ile dā'im maḥzūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 1*). [*nāle vü feryād,]*

nāle vü feryādını: *İnleme ve feryad etme.*

Söyleyen ihlāş ile bir kerre yā Rabbe'r-raḥīm / **Nāle vü feryādını** maḥbūl eyler ol 'azīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 1*). [*nāle vü feryādını, -ın, -ı]*

nāle vü zārım: *Ağlama ve inleme.*

Doğmadı sīnemde ol meh gitdi ārāmım bu şeb / Çıkacaktır āsumāna **nāle vü zārım** bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 1*). [*nāle vü zārım, -ım]*

nāle-i bülbul: *Bülbülün feryadı.*

Şu 'le-i kalb edip gıncayı keşf sūzān / **Nāle-i bülbul** eder nergisi şimdi bīdār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 4*). [*nāle-i bülbul,]*

nām: *Ad, ün, lakap.*

Nāmın 'aceb oldu mu 'aşk defterine kayd / Bildir baña doğrusunu Allāh 'aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 3*). [*nāmın, -ın]*

Hudā **nāmiyle** başla mevlid-i Fahr-i cihāndır bu / Tūlū'-ı Hāzret-i peygamber-i āḥır zamāndır bu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 1*). [*nāmiyle, -i, -yle]*

Nāmın 'aceb oldu mu 'aşk defterine kayd / Bildir baña doğrusunu Allāh 'aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*nāmın, -ın]*

Bildi teḳbīr-i 'ulūm edeceğin / **Nāmına** Bākır dedi fahr-ı ümem (*Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 46*). [*nāmına, -ı, -n, -a]*

nām: *Şan, şöhet.*

Şakın bir **nām** için biñ kayda düşme terk-i **nām** eyle / Çekerseñ de nice miḥnet yine şabreyleyip ḥôş gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 5*). [*nām,]*

Nice batmış vakfı ihyā eyledi / **Nāmını** 'ālemde ibkâ eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 67*). [*nāmını, -ı, -nı]*

nāme uçurur: *Mektup göndermek.*

Ḥatt-ı yār ile uçurur 'āşika nāme şabā / Her gelen dōstdan kâğıdlar başlar tācdır bütün (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [*nāme uçurur, -ur]*

nām-ı dilberi: *Güzelin adı, sevgilinin ismi.*

Şaklar 'aşık sīnede cān gibi **nām-ı dilberi** / İsm-i mā'şūk yād olursa maḥv olur cān ü tenim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 5*). [*nām-ı dilberi, -i]*

nām-ı muḥammed: *Hz. Muhammed'in ismi, şanı.*

Yazılı **nām-ı Muḥammed** dilde ism-i a'zamı / Dilde bu nakş-ı şafā iḥsān-ı Mevlā degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4*). [*nām-ı muḥammed,]*

nāmūs: Utanma.

Bırakdı **nāmusu** ‘Âdile fedâ kıldı bütün varı / Görelden hâl ü ruhsârı dayanmaz cân eglenmez
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 9*). [*nāmusu, -u*]

nāmūs u ğayretle: Doğruluk ve cesaret.

Buňa kim yanmaz etdi terk-i cân **nāmūs u ğayretle** / Bilinmedi yazıklar ola kadri haqq u nişfetle
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 7*). [*nāmūs u ğayretle, -le*]

nār: Ateş, od.

Girenler ‘aşk meydânına cân ü başı oynadır / Cemalin şem‘ine pervânedir **nārı** n’ider ey dōst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 5*). [*nārı, -ı*]

Ruğu devrinde etmem **nāra** nūra iltifât asla / Hemîşe ‘âşıkânîñ maqşadı sırr-ı tecellâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 2*). [*nāra, -a*]

Cāna cânân cāndır aç çeşm-i cânı seyr kıl / **Nārımız** nūr eyleyip göster cemālîñ geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 3*). [*nārımız, -ımız*]

Hemân yan ‘Âdile kaçma bu **nārîñ** nūr olur şöñü / Ciger âteş kan âteş kalb âteş hem cihân âteş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8*). [*nārîñ, -in*]

Degil mi ‘aşk-ı Hâk her derde bir hâzîk hâkîm ‘âşık / Bulursun derdine dermân yan **nāra** kadîm
‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 1*). [*nāra, -a*]

Eylemem Nemrūd-ı nefsiñ zûlmü kahrından hâzer / **Nārda** mânend-i İbrâhîm gülistân gözlerim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 4*). [*nārda, -da*]

Bu meydân ‘âşıkîñdır söyleyin kim gelmesin nâ-dân / Ki İbrâhîm gibi **nār** içre kendini atan gelsin
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3*). [*nār, -*]

Bilmezem bâ‘iş nedir bu **nāra** yandırmak beni / Hurrem et ben hâksârı eyle cânâ ser-firâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 2*). [*nāra, -a*]

Nefs-i emmâre fesâda tırmayıp da meyl eder / **Nāra** yak onu hâlâş et bu ‘adâvetden beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 5*). [*nāra, -a*]

‘Âşık-ı vech-i Cemâlu‘llâh idi / **Nāra** yanmış bir dil-i âgâh idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 16*). [*nāra, -a*]

Cümlesiniñ rûhunu dilşâd kıl / Nūra gönder **nârdan** âzâd kıl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 103*). [*nârdan, -dan*]

na‘ra urup: Haykırmak, bağırarak; nara atmak.

Urup ol gül-‘izar ‘aşkında na‘ra / Kurup kânûn-ı ‘aşkı ben çalayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 5*). [*na‘ra urup, -up*]

na‘ra-i rindânı: Rintlerin haykırmaları.

Na‘ra-i rindânı tutmuş kulkul-ı mînâ-yı ‘aşk / Zat-ı Hâk çün ‘âşık-ı vech-i cenâb-ı Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 18*). [*na‘ra-i rindânı, -ı*]

nār-ı ‘aşkı: Aşk ateşi.

Ol güzellerden güzel aldı dil-i vîrânımı / **Nār-ı ‘aşkı** nakş olalı yakıyor bu cânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 1*). [*nār-ı ‘aşkı, -ı*]

Nār-ı ‘aşkı söndüremez olsa çeşmim yaşı baħr / Sen bilirsin sîne-i pür-yârâye dermânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 7*). [*nār-ı ‘aşkı, -ı*]

nār-ı ‘aşk-ı dilde: Gönlin aşk ateşi.

Serāpā şu'le-zār etdi vücūdum eşk-i gülgünüm / Fitili aldı **nār-ı 'aşk-ı dilde** bir ocağım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 3*). [*nār-ı 'aşk-ı dilde, -de*]

nār-ı 'aşkıla: *Aşk ateşi.*

Hasret-i dīdār içindir 'Âdile feryādı hep / **Nār-ı 'aşkıla** yakıp şem'-i derünü dağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 7*). [*nār-ı 'aşkıla, -ıla*]

Bu letâfetle sen ey çeşm-i çerağ-ı dü cihân / **Nār-ı 'aşkıñla** tutup yanmağda mäh ü âfitâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 3*). [*nār-ı 'aşkıñla, -ıñ, -la*]

Hasret-i dīdār içindir 'Âdile feryādım hep / **Nār-ı 'aşkıyla** yakıp şem'-i derünü ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 7*). [*nār-ı 'aşkıyla, -ı, -y, -la*]

nār-ı dil-i 'aşık: *Âşığın gönlünün ateşi.*

Fenârı sīnede yak sönmesin kândil-i 'uşşâkıñ / Maḥabbetle fitil alsın yanıp **nār-ı dil-i 'aşık** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 4*). [*nār-ı dil-i 'aşık,]*

nār-ı firākı: *Ayrılık ateşi.*

Rızā vermezdi 'adl ü şefkati zulm-i müşīrāna / Bütün **nār-ı firākı** şaldı ḳalb-i ehl-i ĩmāna (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 17*). [*nār-ı firākı, -ı*]

nār-ı firāk-ı rüyuna: *Yüzün ayrılığının ateşi.*

O mähin 'aşkına nüş eyledim cām-ı mey-i 'aşkı / Dilimde 'Âdile **nār-ı firāk-ı rüyuna** yandım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9*). [*nār-ı firāk-ı rüyuna, -un, -a*]

nār-ı firkat: *Ayrılık ateşi.*

Ağlayıp āh olur kārı tamām 'Âdile'nin / **Nār-ı firkat** ile yanıp ḥālī olur dīger-gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 8*). [*nār-ı firkat,]*

Bülbül-i rüh-ı laṭfī uçdı bağ-ı cennete / Māder ile zevcini yandırdı **nār-ı firKate** (1285) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 12*). [*nār-ı firKate, -e*]

Çünkü çok gördü felek bu ḥāleti / Ol meyāna şaldı **nār-ı firkatı** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 35*). [*nār-ı firkatı, -ı*]

Dağ dağ olmuş gönüller ārzū vü şevk ile / 'Âşıkānıñ ḳalbini hep **nār-ı firkatle** yaḳar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 3*). [*nār-ı firkatle, -le*]

nār-ı ğamla: *Gam ateşi.*

Ḥālimiz n'olur o mäh etmez nigāh / **Nār-ı ğamla** sīnemiz vīrān eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 10*). [*nār-ı ğamla, -la*]

nār-ı hicrān: *Ayrılık ateşi.*

Düşdü bī-çāre nihāyetde ğam u efkāre / Hastalandı ciğerin doğradı **nār-ı hicrān** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 4*). [*nār-ı hicrān,]*

nār-ı iştivāk: *Özlem ateşi.*

Validesin yaḳdı **nār-ı iştivāk** / Eyleyip mecrūḥ ḳalbin iftirāk (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 43*). [*nār-ı iştivāk,]*

nār-ı ḳalb-i 'aşıka: *Âşığın gönül ateşi.*

'Aşk-ı bākiden bulup nūr-ı şafāyī sīnede / **Nār-ı ḳalb-i 'aşıka** ĩmān eder cānān-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 5*). [*nār-ı ḳalb-i 'aşıka, -a*]

nār-ı maḥabbetle: Muhabbet, aşk ateşi.

Nār-ı maḥabbetle yakar ‘aşk âteşi dilde çerağ / Şehr-i şafânın bağına ‘ayn-ı donanmadır gönül
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 6). [nār-ı maḥabbetle,]

nār-ı nefs-i zālîmden: Zulmeden nefsin ateşi.

Geçir varlıktan artık yandı **nār-ı nefs-i zālîmden** / Kemāl-i luṭf u cūduñdan vişālîñ diler
eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 8). [nār-ı nefs-i zālîmden, -den]

nās: İnsanlar, halk.

Nūr-ı Haḳ’ın kim seniñle buldu rāḥ-ı Haḳḳ’ı **nās** / Olmayaydın sen delîl olmazdı eşyâ meded yâ
Muḥammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 6). [nās,]

Eyleme inkâr gizli nice biñ vardır velî / **Nās** şıfât ile şıfatlanır bilinmez evliyâ (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 28, Beyit 10). [nās,]

naşîb: Kısmete düşen şey, pay, hisse.

Qaldı kırk gün oldu çün mevdi karîb / Keşf-i esrârı Hüdâ etdi **naşîb** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
4, Beyit 27). [naşîb,]

naşîb: Kısmet, talih, baht.

Rûz-ı kısmetde tecellî hisseñe düşdü **naşîb** / Her başa konmaz bu devlet cânı ver nâ-dân mısın
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 5). [naşîb,]

naşîb et: Mutluluk veren güzel şeylere erişmek, ulaşmak, kavuşmak.

Rû’yet-i dîdârîñ lütfen **naşîb et** ey güzel / Pâdişâhım kıl meded tãrd etme cennetden beni (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 3). [naşîb et,]

naşîb kıl: Kısmet etmek.

Sensin ‘uşşâka eden şefkat ü ihsân şehâ / Kıl naşîb ‘Âdile’ye vaşl ile nūr-ı dîdâr (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 79, Beyit 8). [naşîb kıl,]

naşîb olmasın: Kısmet olmak.

Araya girdi ḥased men’-i rakîb / Yâd-ı ism-i düşmân olmasın naşîb (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
6, Beyit 26). [naşîb olmasın, -ma, -sın]

naşîb olmazsa: Kısmet olmak.

Rû’yet-i dîdâr olmazsa şeb-i devlet naşîb / ‘Âdile dîd-ı âhım çarḥ-ı mînâdan geçer (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 78, Beyit 5). [naşîb olmazsa, -maz, -sa]

naşîb olur: Kısmet olmak.

İlâhî bir dahı görmek **naşîb olur** cânânı / Ḥayâli dilde zîrâ yakdı cism ü cânımı gitdi (Âdile Sultan
Divanı, Diğer 30, Beyit 2). [naşîb olur, -ur]

Cânı terk edene cânân olur elbette naşîb / Terk-i cân et bulasın vuşlat-ı dildâr bu şeb (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 34, Beyit 7). [naşîb olur, -ur]

Gönül âyînesin şâfi edersen erişir Mevlâ / **Naşîb olur** saña Firdevs-i a’lâ ‘ilmü’l-esmâ (Âdile
Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 5). [naşîb olur, -ur]

naşîb u hissesin: Kısmet ve pay.

Fazl-ı Hak'dan her kim alırsa **naşib u hışşesin** / Keşf olur kendiye 'ilm-i evvelîn ü âhîrîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 6*). [*naşib u hışşesin, -sî, -n*]

naşıl: İşin zorunlu olduğunu belirten bir söz.

Ben **naşıl** yanmam kızım Sultân'ıma / Kendi gitti kıydı ammâ cânıma (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 48*). [*naşıl,]*

Naşıl hemşiresi bu 'Âdile yanmaz o Hâkân'a / Ki kıydı bunca zâlimler qarındaşı cihânâna (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 16*). [*naşıl,]*

naşıl: Bir işin ne biçimde, hangi yolla olduğunu belirtmek için kullanılan bir söz.

Çeşm-i şüretle **naşıl** hayrân olur bilmem gönül / Çün verâ-yı perdeden resm-i hayâlîñ görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 5*). [*naşıl,]*

Va'd ü nuṭṭ-ı vâlidim cennet-mekân / Bak **naşıl** geldi yerin buldu hemân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 50*). [*naşıl,]*

Ey dâderim 'Abdül'azîz cennet saña olsun mekân / Sen görmediñ evlâdına kıydı **naşıl** zâlim cihân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 7*). [*naşıl,]*

nâsır: Yardımcı, yardım eden // Allah.

Ya ilâhî ism-i a'zam 'aşkına / **Nâsır** ü Raḥman ü Erḥam 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 99*). [*nâsır,]*

nâsût: İnsanlık, insanlık âlemi.

İstikâmetle mürîd-i mürşid olan 'Âdile / Eylemek **nâsûtunu** lâhût ol insândadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 7*). [*nâsûtunu, -u, -nu*]

na't: Bir şeyi överek anlatma, methetme.

Ey kalem vaşfını taḥrîr edecegin kimdir / Öyle bir zât ki biraz **na'tin** edem şerḥ saña (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 2*). [*na'tin, -in*]

nâ-tuvân oldu: Zayıf ve güçsüz olmak.

'Acız kalıp dermândan oldu ḥekîmân nâ-tuvân / Buldu yerini 'âkıbet Allâh'ın emri bî-gümân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 8*). [*nâ-tuvân oldu, -du*]

nâ-ümîd: Ümitsiz.

Ḳullarıñ cürm ile dergâhıñdan olmaz **nâ-ümîd** / Senden ister kâmi hep payğamber-i ḥalvet-nişîn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 4*). [*nâ-ümîd,]*

nây-ı kalbimden: Kalbin neyi.

Güş etse **nây-ı kalbimden** nevâ-yı 'aşkıma / Muṭrib ü ṭanbûr u sâz ol şevḳ ile nâlân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 10*). [*nây-ı kalbimden, -im, -den*]

nâz: Naz, işve, cilve.

Ḳahrı şafâ hicri vefâ / **Nâzi** 'atâ cevri cemîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 8*). [*nâzi, -ı*]

Dedim güzel seniñ cânâ hayâtdır gül gibi vechiñ / Dedi biñ **nâz** ile âteşdir ol soñra düşer cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 5*). [*nâz,]*

Dedim güzel bu cilve **nâz** ile cev lâna gelmişsin / Dedi sen şanma kendin 'aşıkım var böyle biñ dâne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 3*). [*nâz,]*

Âh ol günler ki ben hem-râz idim cânân ile / Ni'met-i vuşlat bulup **nâzın** çekerdim cân ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 3*). [*nâzın, -in*]

nāz eden: Nazlanmak.

Nāz eden āyīnede ‘aksine ol āfet ‘aceb / Ol cemālīñ aşlına hūbān ‘ārif degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 2*). [*nāz eden,]*

nāz ü şīve: İşve ve cilve.

‘Aşk **nāz ü şīve** evvel gösterir ‘āşıklara / ‘Āşık ol demde oña cānı fedā etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 2*). [*nāz ü şīve,]*

nazar: Bakma, bakış.

O yāra vermemiştir cānımı evvel **nazarda** ben / Velākin rü’yet-i cānānda takşīr eder gönülüm (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 6*). [*nazarda, -da]*

Bir nigāh-ı çeşm-i āhū ‘āşıkı meftūn eder / Ol **nazarda** ‘āşıkān hep döndü bī-cāna gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 2*). [*nazarda, -da]*

Gerçi etdi çeşm-i ‘ibretle **nazar** / Görmedi ‘ālem aña ‘ayn ü mişāl (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 54*). [*nazar,]*

nazar: Bakış // göz.

Kimseniñ hayrı ile şerrine yokdur **nazarım** / Serseriyim gelesi ‘āleme hayrān gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 4*). [*nazarım, -ım]*

Kimseniñ hayr ile şerrine yokdur **nazarım** / Hep kuru laqlağadır dilde olanca hünerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 2*). [*nazarım, -ım]*

Qalbi şāfi mütevāzi‘ sözü qalbi yeksān / Dōst u düşmān **nazarında** görünürdü siyyān (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 7*). [*nazarında, -ı, -nda]*

nazar eden: Bakmak.

Qalbine eden nazar elbette kendiñi tanıır / Kendini dilde gören ehl-i dil ü ‘irfān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 4*). [*nazar eden, -en]*

‘Aşkdır eden cemāl-i pāk-i cānāna nazar / ‘Aşkdır ol gönca gül rüyu için bülbul olan (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2*). [*nazar eden, -en]*

nazar et: Bakmak.

O nūr-ı çeşm Hüseyin’in için oña **nazar et** / Qapıñda ‘Ādile giryān olup bakar dolanır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 8*). [*nazar et,]*

‘Ādile ‘ācizeye merhāmetiñle **nazar et** / Ey şeh-i taht-ı ‘ināyāt ‘aleyhi’s-şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 13*). [*nazar et,]*

‘Ādile’ye bir **nazar et** ey fahīm / Şalli ‘alā seyyidina Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 10*). [*nazar et,]*

Et nazar bu qalb-i mecrūha hemīşe fırkatıñ / Hem dil-i virānı maḥzūn eylemekde ḥasretiñ (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 9*). [*nazar et,]*

nazar etdi: Bakmak.

Cümleye evlād-veş etdi nazar / Görmemişti kimse devrinde zarar (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 7*). [*nazar etdi, -di]*

nazar etme: Bakmak.

Yürü dogru hīç **nazar etme** şakın sağ u şola / Dūr ise de bakma ırak menzil-i cānāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 4*). [*nazar etme, -me]*

nazar eyle: Bakmak; ihsanda, yardımda bulunmak.

‘Afv ile eyle nazar ol mücrim-i bî-çäreye / ‘Âdile bahş ola Fahr-ı ‘âleme yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 8*). [*nazar eyle,]*

nazar eyle: Bakmak, dikkat etmek.

Uyuma şeb **nazar eyle** gönülde gör nûru / Seni münevver eder ‘Âdile o şems-i huzûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 8*). [*nazar eyle,]*

nazar eyle: Bakmak, dikkate almak.

Bâb-ı luţfuñda kuluñdur ‘Âdile eyle nazar / Ol kapınıñ bendesi şâyeste-i ihsânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 7*). [*nazar eyle,]*

nazar kıl: Bakmak.

Bir zerre-i nâcizdir şüretde ammâ kıl nazar / Ol ‘âlem-i ma‘rifete mihr-i mücellâdır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 8*). [*nazar kıl,]*

Nazar kıl cümle nakş u kâ‘inâta çeşm-i ‘ibretle / Görürsün şun‘-ı pāk-i Haliķı kim zāt-ı Mevlâ’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 7*). [*nazar kıl,]*

Çü mâhtâb-ı şeb eyler şerâb-ı ‘aşk zuhûr / Bu hâkî cisme **nazar kıl** leb-â-leb olmuş nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 1*). [*nazar kıl,]*

Bu cihânda şâd olma zâ‘il olur vuşlatıñ / Gafleti ko kıl nazar encâmına bu hâletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 1*). [*nazar kıl,]*

Bir zerre-i nâcizdir şüretde ammâ kıl nazar / Ol ‘âlem-i ma‘rifete mihr-i mücellâdır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 8*). [*nazar kıl,]*

nazar kıl: Bakmak; ihsanda bulunmak, ilgilenmek.

Nazar kıl luţf ile senden diğerkim çäre-sâzımdır / Kapıñda ‘Âdile kemter gedâdır yâ Resûla’llah (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 8*). [*nazar kıl,]*

nazar kılmaz: Bakmak, önem vermek, ilgilenmek, meyletmek.

Mürşide hîdmet eder eden taleb hüviyyet / Kılmaz nazar cihâna kesret vahdet olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 5*). [*nazar kılmaz, -maz]*

nazar kılsañ: Bakmak.

Hakîkatde **nazar kılsañ** bu ekvân ile mevcûda / Bulursuñ ‘ayn-ı nokşâñıñ edersin ‘âyıñı i‘lâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 4*). [*nazar kılsañ, -sa, -ñ]*

nazar-gâh-ı hudâ: Allah’ın gözettiğı, baktığı yer.

Sen oku (nahnü akreb)i cândan yakın Mevlâ gönül / Sensin **nazar-gâh-ı Hudâ** eyle hayâ zîrâ gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 1*). [*nazar-gâh-ı hudâ,]*

nazargâh-ı hudâ’dır: Allah’ın baktığı yer.

Dil **nazargâh-ı Hudâ’dır** deme bî-kes hûşça tut / Hizmetiñ Allah için olsun ki ‘irfanlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 2*). [*nazargâh-ı hudâ’dır, -dır]*

nazargâh-ı hudâ’dır: Allah’ın gözettiğı, baktığı yer.

Dil **nazargâh-ı Hudâ’dır** varlıkdan sil onu / Oldu çün şâfi derüñüñ bil gerek mestânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 3*). [*nazargâh-ı hudâ’dır, -dır]*

nāzende: Nazlı.

Bunlar iken iki **nāzende** fidān / Gülşen-i me'vāya gitdiler hemān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 77*). [*nāzende,]*

nāzenīn-i ḥazret-i rahmet-me'āb: Rahmetine sığınılacak kişinin nazlısı, eşsiz.

Gonca-i gülzār-ı nesl-i şāh-ı dīn / **Nāzenīn-i ḥazret-i rahmet-me'āb** (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 25*). [*nāzenīn-i ḥazret-i rahmet-me'āb,]*

nāzik: İnce, zarif, çekici, alımlı.

Goncadan **nāzik** iken **nāzik** teniñ / Kara toprak oldu āḥir medfeniñ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 52*). [*nāzik,]*

nāzik-beden: İnce ve zarif beden.

yirmi yedi yaşına varmış iken / Āḥ kim ol kardaşım **nāzik-beden** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 76*). [*nāzik-beden,]*

nāzil olsa: İnmek, nüzul etmek.

'Aşk-ı dilde yazılıp evşāf ü şānı söylenir / **Nāzil olsa** kalbe sırr-ı Ḥaḳ nihānī söylenir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 1*). [*nāzil olsa, -sa]*

nāzım-ı mesnevī vü rāmiz-i sırr-ı kur'ān: Kur'an-ı Kerim'in gizli işaretleri ve Mesnevi'yi yazan, düzenleyen.

Nāzım-ı Mesnevī vü rāmiz-i sırr-ı Qur'ān / Tercemān-ı nebevī menba'ı 'irfān ü vefā (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 42*). [*nāzım-ı mesnevī vü rāmiz-i sırr-ı kur'ān,]*

nāzır: Gözeten, gözetleyici.

Ḥazır idim va' diniñ ifāsına / **Nāzır** idim rahminiñ icrāsına (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 41*). [*nāzır,]*

nāzır: Eş.

Ḥazret-i Ḥaḳḳ'ıñ karīnisin eyā Şāh-ı rūsul / Etmedi Ḥālik **nāzırīñ** ḥaḳ-ı ḥilḳatden beri (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 9*). [*nāzırīñ, -iñ]*

Yakın ol Ḥaḳḳ'a dūr ol ḥaḳdan kim / Saña bir **nāzır** ol ḥazret degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 9*). [*nāzır,]*

nāzır olursam: Bakmak, nazar etmek.

'Aceb şanma gezersem ben serāpā kıt'a-yı ḥāki / Neye **nāzır olursam** ḥālī manzūr nev-civānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 6*). [*nāzır olursam, -ur, -sa, -m]*

ne: Nasıl bir.

Dü cihānda ümmetisin 'Ādile bu **ne** şeref / Diyelim şalli 'alā Aḥmed Muḥammed Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 7*). [*ne,]*

Ne insāndur bu insānı bileydiñ / Bu sırrı aḥlamak 'irfān degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5*). [*ne,]*

Ne duḥāndır bu ki çıkmaz çarḥ-ı ḳalb-i zārdan / Hicr dāğımı örür ol lāle ruḥsārım bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6*). [*ne,]*

Dil gıřiftār olup zūlf ile hāl-i siyāha / Dü cihān gelmez hayāle **ne** edādır ey dōst (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 4*). [ne,]

Bu **ne** āhenk kim götürür Rakş'a çarhı 'Ādile / Muṭrıb-ı 'aşkı iřit cāndan niřāndır mūsikī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 6*). [ne,]

Bir rivāyetde gelir çün o ġarīb-i reh-i 'aşk / **Ne** görür eylemiş ol rahmet-i Hāk 'azm-i baķā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 7*). [ne,]

Gelir deryā-yı 'aşkıñla zikirler cūř u emvāca / **Ne** devletdir iki 'ālemde cevlan eyleyen yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 5*). [ne,]

ne: "Ne... ne ..." bağlacı; ne de.

Ne zilletden ne miḥnetden ne 'ālemden hāzer eyler / Umūrun Hākķ'a tefvīz eylemiş gōñlüm rızā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 3*). [ne,]

ne: Hangi şey, ne.

(Feseyekfike hümmu'llāh) olup tāt-ı seri / **Ne** neye kıldı musahḥar oña baḥr ile beri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 1*). [ne,]

ne: Bazı kelimelerle kullanıldığında onların gereksizliğini ve yokluğunu bildirir.

Ger kūh-ı Kāf olsa günāhım **ne** ġam Celīl / Kesmez ümīdi 'Ādile rahmetiñden meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 7*). [ne,]

Ne söylersin o beyhūde kelāmı diñlemem şūfī / Mürīdi hāř olup ehl-i riyādan degilim şūfī (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1*). [ne,]

Ger kūh-ı Kāf olsa günāhım **ne** ġam Celīl / Kesmez ümīdi 'Ādile rahmetiñden meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [ne,]

'Aşkdan ġayri gōñülde **ne** hayāl ü fikri var / Hāne-i dil 'aşk ile yansın çıraġ olsun bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 5*). [ne,]

Zāhid **ne** bilir kadrini 'aşk içre řafāñıñ / Āřıkdır o dīdār ġamiyle mütelezziẓ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 2*). [ne,]

Cinnet ü 'aklı **ne** bilsin her dil / Hāl-i Mecnūñde Leylā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 3*). [ne,]

Egerçi her kişide bir emel var / Bizim onda **ne** ĩn ü ānımız var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 7*). [ne,]

Cihāna gelmede gitmekde var mı iḥtiyārım / Benim vücūd ü 'ademde **ne** hākķ u řun'um var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 3*). [ne,]

Sarāy-ı dilde bir meh-pāre-i pertev-feřānım var / Çün oldum hem-nişin ona benim **ne** derd-i cānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 1*). [ne,]

Hasta-i hicrān etmekde **ne** ḥikmet var beni / Derdime dermān kıl luṭf ü viřālın ey güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 2*). [ne,]

Ne recā-yı vuşlata **ne** fırķata var řākatım / Çāre **ne** yolda kıoyan 'aşkıñ havāsı neylerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 4*). [ne,]

Ne söylersin o beyhūde kelāmı diñlemem şūfī / Mürīdi hāř olup ehl-i riyādan degilim şūfī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 202, Beyit 1*). [ne,]

Ne bilsin ḥādiř olanlar kādīmi / O bāġa varamaz 'ākılñ neřīmi (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 7*). [ne,]

ne: Hangi.

řimdi su'al et baña cennet nedir / Anda **ne** řüret olacak mūncelī (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 2*). [ne,]

ne: Her ne, hangi şey.

Mihnet ü cevheri bil cāna şafā / Kıl qabul onu **ne** eylerse zuhūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 2*). [ne,]

‘Aceb şanma gezersem ben serāpā kıt’a-yı hāki / **Neye** nāzır olursam hāli manzūr nev-civānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 6*). [neye, -y, -e]

Yokdur ‘ālemde ‘abeş halk eylemiş nesne Hudā / Ey başıretsiz gözüñ aç bak **nedir** sırr-ı Hudā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 1*). [nedir, -dir]

Şimdi su’āl et baña cennet **nedir** / Anda ne şüret olacak müncelī (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 2*). [nedir, -dir]

ne: Nasıl, ne kadar çok.

Her nefes eyler fırāş-ı ğamda dil kesb-i şafā / Hazne-i ğayb-ı İlāhī’den **ne** ihsāndır tabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 9*). [ne,]

Döküp Ya’küb-veş eşki olunca yāre tā vāşıl / Halāş et canı Yūsuf gibi zindāndan **ne** bīm ‘aşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 5*). [ne,]

Bu **ne** tedbirsizlik ayā bu **ne** ğayretidir ‘aceb / Bir iki gün şöret için bunca sa’y ü gayretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 7*). [ne,]

Biñde bir olmaz edā-yı şükri tā rüz-ı hisāb / Her **ne** rütbe neml ü reml ü zāriyāt olsa ‘aded (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 5*). [ne,]

Her **ne** rütbe mücrim isem bakma Allāh ‘aşkına / Evvel ü āhır şefā’at eyle bu ‘işyānıma (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 3*). [ne,]

ne: "Beğenme ve çokluk" anlamı katmıştır.

‘Âdile gel ‘ārif ol seyr et **ne** halk etmiş Hudā / Māh u mihr ü rüz u şeb kevn ü felek encüm güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 6*). [ne,]

Āyinem şāf olunca şāhā / Derd-i şadriñ **ne** muşaffā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 9*). [ne,]

İki dilber gelip tebşir ile şād eyledi cānım / **Ne** ‘izzetdir dile bu şeb şafā-bağş etdi sultānım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [ne,]

‘Âdile gel ‘ārif ol seyr et **ne** halk etmiş Hudā / Māh u mihr ü rüz u şeb kevn ü felek encüm güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 6*). [ne,]

Bize rāh-ı maḥabbetde **ne** güzel bir ḥayāt yā Rab / Ne minnet **ne** tekellüfdür fedā olsa hezār cānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 4*). [ne,]

ne: "Ne" soru zamiri.

Mecāzī mi ḥaḳīkī mi **nedir** bilmem bu efkārīñ / Kemāl-i ğamla her yerde pür-efkār olmayan göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 2*). [nedir, -dir]

Derd-i cihānı terkeyle fark et **nedir** esrār-ı ‘aşk / Yol verme nefse ‘Âdile Mevlā saña olur mu’ın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6*). [nedir, -dir]

Bilmezem bā’is **nedir** bu nāra yandırmak beni / Hurrem et ben ḥāksarı eyle cāna ser-firāz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 2*). [nedir, -dir]

Ey ‘Âdile āġāh ol dünyā vü mā-fī-hā **nedir** / Lāzım olan ehl-i dile meyhānedir peymānedir (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 10*). [nedir, -dir]

ne: Hangi şey, ne.

(Feseyekfike hümmü’llāh) olup tāt-ı seri / Ne **neye** kıldı musaḥḥar oña baḥr ile beri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 1*). [neye, -y, -e]

ne 'acebdir: *Tuhaf mı, şaşılır mı?*

Uyumazsa **ne 'acebdir** sinesi püryân olan / Hey meded yandı derûnum âteş-i hicrân ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 8*). [*ne 'acebdir, -dir*]

ne a 'lâ: *Pek güzel, çok nefis, enfes.*

Bâğ-ı cennet gülleri açılmış işbu câyda / Çâr ırmağıdır dehânından **ne a 'lâ** süt akar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 1*). [*ne a 'lâ,]*

ne bilsin: *Nasıl bilebilir, bilemez.*

Şoḥbet-i ehl-i riyâdan çek ayak ikrâh et / Hâl-i 'uşşâkı **ne bilsin** şufî kim nâ-dândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 5*). [*ne bilsin, -sin*]

ne eylerse: *"Ne yapar, ne eder" anlamında bir söz.*

Bu cân kim 'aşka duş oldu 'acab cânân neyler / **Ne eylerse** seniñçindir diger kârı n'ider ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [*ne eylerse, -, -se*]

ne gerek: *Ne gerek, ne lazım, ne gerek var, gerek yok.*

Yok firâkıña taḥammül **ne gerek** hür u bihişt / İntizârından murâdı 'âşıkñ dîdâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 4*). [*ne gerek,]*

ne güzel: *Ne güzel, çok güzel, ne kadar güzel.*

Hâne-i dilde nümâyân **ne güzel** ḥammâmdır / Taşları şems ü kamerden de münevver câmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 1*). [*ne güzel,]*

ne lâzım: *Ne gerek.*

Kimseye bâkî değildir bil saña da olamaz / Saltanat devletle ey gâfil **ne lâzım** iftiḥâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 4*). [*ne lâzım,]*

ne lâzımdır: *Lazım değil, gerekmez.*

Saña ümmetliğim iki cihânda emr-i câzımdır / Bilirsin hâlimi 'arz u beyân etmek **ne lâzımdır** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 7*). [*ne lâzımdır, -dır*]

ne ne: *Bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına getirildiğinde bunları red ve inkâr etmek için kullanılır.*

Ne cinân zevkî ne nîrân kahrı / Dil Hudâ-yı kerem-efzâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 7*). [*ne ne,]*

Ne gam ü efkârı kaldı dilde ne derd ü melâl / Hicr ile giryân olanlar vâşıl-ı cânân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 3*). [*ne ne,]*

Şabâvetden berü 'aşkı ḥaberdâr olmayan göñlüm / Ne avcıdır ne bir dâma giriftâr olmayan göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 1*). [*ne ne,]*

Ne şafâdan geçerim vaz ne cefâdan ḥazerim / Emr-i teslîm-i rızâ mülkünü seyrân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 3*). [*ne ne,]*

Ne şafâdan ḥaberim var ne cefâdan ḥazerim / Düşmeni döst bilirim ikisini bir severim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 1*). [*ne ne,]*

ne ne: *İki olumsuz düşüncenin art arda sıralanması istenildiğinde kullanılan bağlaçtır.*

Esîr ü bî-kesim bu 'âlem-i miñnetde ey şâhım / Bu yolda ne meded-kârım ne qaldı bir ümîd-
gâhım (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 5). [ne ne,]

ne ne: "Ne.... ne...." bağlacı; bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki
öğelerin başına getirildiğinde bunları ret ve inkâr etmek için kullanılır.

Ne döst arar ne düşmândan kaçarız / Hülûs-ı pâk ile iz'ânımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70,
Beyit 9). [ne ne,]

Olalı tekye-gâh-ı dilde mihmân 'Âdile yârim / Ne 'izz ü şân ile ne saltanatla imtiñânım var (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 7). [ne ne,]

'İzzet ile şâd olma zillet ile hem hâzîn / İltifât ile ne mağrûr ü ne gam-efşânı ol (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 114, Beyit 4). [ne ne,]

Ne recâ-yı vuşlata ne fırkâta var tākātım / Çäre ne yolda koyan 'aşkıñ havâsı neylerim (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 4). [ne ne,]

Ne 'aşıkdan haber aldıñ ne ma'sûk ile hemdemsin / Ne fırkatla ne vuşlatla dil-âzâr olmayan
göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 6). [ne ne,]

Ne dilimde olur evrâd ne elimde teşbîh / Ne velîyim ne deliyim yine vîrân gezerim (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 128, Beyit 5). [ne ne,]

Dilde ne vird ü zikir var ne elimde teşbîh / Ne velîyim ne deli döst sever hûş geçerim (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5). [ne ne,]

Cân ne seyr-i bâğ eyler ârzü ne bir çemen / Aldı ol mehpâre 'aql ile dil-i nālânımı (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 167, Beyit 3). [ne ne,]

Bize rāh-ı mañabbetde ne güzel bir hayât yâ Rab / Ne minnet ne tekellüfdür fedâ olsa hezâr cānı
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 4). [ne ne,]

Åh yâ Rāb ne felâket ne müşibetdir o kim / Gele mā'sûka da 'aşık ola me'yûs-likā (Âdile Sultan
Divanı, Kaside 6, Beyit 8). [ne ne,]

ne ne: "Ne...ne..." bağlacı; ne de.

Zebân-ı hâl eder tağyîr ederse âyet-i 'aşkı / Ne gûş u hûş olur mañrem ne bir harfin hañâ söyler
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 5). [ne ne,]

ne ne ne: Bağlaç olarak tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına
getirildiğinde bunları ret ve inkâr etmek için kullanılır.

Hîç ne bir hem-dem ne bir mañrem ne bir yâri gerek / 'Aşık ile hemrāh olanıñ hañırı şādān olur
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 4). [ne ne ne,]

ne varsa: Her ne varsa, bütün her şey.

Benim faķîr-i tehî-dest cûd Hakk'ındır / **Ne varsa** cümle onuñdur benim 'aceb nem var (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 2). [ne varsa,]

Yaratdı kudret ile (külli şey'in hâlik) ile / **Ne varsa** cümle onuñdur benim diger nem var (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5). [ne varsa,]

Buyurdu (nañnü kasemnā) da halkı āzāde / **Ne varsa** cümle onuñdur benim diger nem var (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 7). [ne varsa,]

Bize bu vech ile ey 'Âdile kılıp ihsân / **Ne varsa** cümle onuñdur benim diger nem var (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9). [ne varsa,]

ne varsa: Her ne varsa, bütün her şey.

Bu kārñānede bilmem benim denir nem var / **Ne varsa** cümle seniñdir benim diger nem var
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1). [ne varsa, -sa]

ne yapsın: İstemez.

Seyr-i gülzârı **ne yapsın** tâlib-i dîdâr olan / 'Âşıkñ dîst illeri gönlünde hîş seyrânıdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 4). [ne yapsın,]

ne yapsın: Yapılacak bir şeyin olmaması, çaresizlik, elden bir şey gelmemesi.

Tesellî gayrdan bulmaz **ne yapsın** bu garîb gönlüm / Tecellî et cemâliñle tesellîsin bula gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 1). [ne yapsın,]

nebî: Tanrı buyruğunu kullara bildiren kimse, peygamber.

Sünnet içre her **nebîniñ** bir refîkî vardurur / Baña da sensiñ buyurdu ol Resûl-i bâ-şafâ (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 7). [nebîniñ, -niñ]

Cennet içre her **nebîniñ** bir refîkî vardurur / Baña da sensin buyurdu ol Resûl-i müctebâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 8). [nebîniñ, -niñ]

Maḥrem-i râzi **Nebî** nâ'il-i 'ilm-i ledñi / Maḥzar-ı feyz-i Ḥudâ Ḥazret-i 'Abdû'l-kâdir (Âdile Sultan Divanı, Terkiḋ-bend 2, Beyit 3). [nebî,]

nebî: Elçi, peygamber // Hz. Muhammed.

Göñlümi senden **nebîden** eyleme bir an dūr / Dilde 'aşk uyandırır yer yer çerağı geceler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 2). [nebîden, -den]

nebiyy ü evliyânîñ: Peygamber ve evliyalar, din büyükleri.

Olup maḥzar tecellî-i cemâle 'ârif-u billâh / Olur âgâh **nebiyy ü evliyânîñ** sırrına yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 1, Beyit 7). [nebiyy ü evliyânîñ,]

necât: 1. Kurtulma, halâs olma. 2. Kurtuluş, selâmet.

Ḍalâletden **necâtı** buldular İslâmiyân gerçi / Tarîkatda giden her ğussa vü ğamdan olur berî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 7). [necâtı, -ı]

necât bulur: Kurtulmak, kurtuluşa ermek.

'Aşk ile ism-i Celâl'e ğarķ olan bulur necât / Sâhil-i vaşla erip de vâşıl-ı 'ummân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 5). [necât bulur, -ur]

Maḥabbetle **necât bulur** dü 'âlemde daḥı rif'at / Olan 'âşık şa'îd olur sa'âdetle sürer devrân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 3). [necât bulur, -ur]

nedâmet: Pişmanlık.

Ḥâb-ı ğaflet içre bî-ḥûd etmesin devrân beni / Bî-vefâ dehri n'idem şoñu **nedâmetdir** baña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 4). [nedâmetdir, -dir]

Degildir zevķ için gelmek cihâna nefsi bilmekdir / Bu bir düşdür **nedâmetler** çekersin şoñra hem miḥnet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4). [nedâmetler, -ler]

Ḳaldı nefsinde **nedâmetle** esîr / 'Âdile bî-çâreye ol dest-ġir (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 1, Beyit 17). [nedâmetle, -le]

nedâmet çekilir: Pişmanlık duymak.

Ḳoma dünyâyı ḳalbe ver su'âli / **Nedâmet çekilir** elbet degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 10, Beyit 6). [nedâmet çekilir, -il, -ir]

nedir: Ne önemi var ki?.

Cân **nedir** biñ cân fedâ eder bu hayret zevkine / 'Âdile mâ'sûku 'âşık bulsa 'uqbâdan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6*). [*nedir,]*

Duymasın cân ü gönül döstuma pinhân gideyim / 'Akl ü cân baña **nedir** bî-dil ü bî-cân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 1*). [*nedir,]*

nefer: Kişi, kimse, fert, şahıs.

Şulb-i pāk-i hāzret-i 'Âbdülmecîd Hāndan Hudā / Beş **nefer** sultān-ı zîşān eylemiş idi 'atā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 1*). [*nefer,]*

nefes: Akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, soluk.

Her **nefes** eyler firāş-ı gāmda dil kesb-i şafā / Hāzne-i ğayb-ı İlāhî'den ne ihsāndır tabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 9*). [*nefes,]*

nefes: Soluk // ruh.

Sūz-ı 'âşkıñ tā ki tende bulmasın nokşānını / Cān vedā' edince tenden çıkmaya hîç bir **nefes** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 4*). [*nefes,]*

nefisden geç: Nefsin arzularını bırakmak, terk etmek.

Gönül āvāre gezme terk edip fānī cihānı gel / **Nefisden geç** ricā kıl Hākk'a bākī 'aşka yāhū gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 1*). [*nefisden geç,]*

nefs: Öz varlık, benlik; kulun kötü, beğenilmeyen, bayağı ve hayvani arzularının, zaafılarının merkezi.

Nefsle cehd et tecellī eylesin 'aşk-ı Hudā / Beyt-i kālbi 'Âdile ma'mur ü pāk etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 7*). [*nefsle, -le]*

Nefsine zillet eder rūhuña 'izzet eder / Ağyara meyl eder mi yāra vişāl olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 3*). [*nefsine, -i, -ne]*

Eyle cihād **nefsiñ** ile budur cihād ey 'Âdile / Hiç olmayıp Hāq'dan cüdā hikmet zühür etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7*). [*nefsiñ, -iñ]*

Degildir zevk için gelmek cihāna **nefsi** bilmekdir / Bu bir düşdür nedāmetler çekersin sonra hem miñnet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4*). [*nefsi, -i]*

Bu 'ālem bir güzel 'ālem çalış maşşūduña er gör / Kālıp aldanma **nefse** emr-i Hākk'ı yerine ırgür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1*). [*nefse, -e]*

Maḥabbet virdini oku derūnī **nefse** yol verme / Recādan 'Âdile ayrılma yāriñ hōş şafāsı var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 8*). [*nefse, -e]*

Nefsini 'ārif olanlar 'ārifu bi'llāh olur / 'Ārifīñ kālī vü fikri cümle zikru'llāh olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 1*). [*nefsini, -i, -ni]*

Dil-nüvāz-ı 'ācizān ol şān-ı insanlık budur / Şabr ile **nefsi** helāk et şāh-ı merdanlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 1*). [*nefsi, -i]*

Gözün yum bu cihāndan çeşm-i cānı eyleyip bīdār / Cihād-ı ekber eyle **nefs** ile leyl ü nehār 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 6*). [*nefs,]*

Nefsle cehd et tecellī eylesin 'aşk-ı Hudā / Beyt-i kālbi 'Âdile ma'mur ü pāk etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7*). [*nefsle, -le]*

Derd-i cihānı terkeyle fark et nedir esrār-ı 'aşk / Yol verme **nefse** 'Âdile Mevlā saña olur mu'ın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6*). [*nefse, -e]*

Nefs ile onlar cihād-ı ekber eyler dā'imā / Kā'be-i 'âşkıñdır onlar hāciyān ü serveri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 5*). [*nefs,]*

Bilirsin **nefsiñi** sen tā bilirsin sır-ı Mevlāyı / Şakın incitme nefsiñ-çün gedāyı bāy sultānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 2*). [*nefsiñi, -i, -ni]*

Kaldı **nefsinde** nedāmetle esīr / ‘Ādile bī-çāreye ol dest-gīr (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 17*). [*nefsinde, -inde*]

nefse uyup: *Nefsin hevesine uymak; bedenin isteklerine uymak, günah işlemek.*

Nefse uyup dalmışım cürm ü haṭā deryāsına / Etme kapından cüdā luṭf u ‘aṭā eyle meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 4*). [*nefse uyup,*]

Nefse uyup dalmışım deryā-yı cürm ü gaḫlete / Dest-gīr ü rehber eyle ‘aşkıñı gayrı baña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 5*). [*nefse uyup, -e-up*]

nefs-i emmāre: *Nefsin yedi mertebesinden en alt derecesi [Bu mertebede nefis insana kötülükleri, günâhı, şehveti emreder ve kişi her türlü günâhı pişmanlık duymadan işleyebilir].*

Nefs-i emmāre fesāda ṭurmayıp da meyl eder / Nāra yak onu ḫalāş et bu ‘adāvetden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 5*). [*nefs-i emmāre,*]

nefs-i insānī: *İnsanın nefsi; bir kimsenin öz varlığı, öz benliği, kişiliği.*

Cihāna tā ezelden mā’il oldu **nefs-i insānī** / Onuñ hep hīlesin bilmektedir insānıñ ‘irfāmı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 1*). [*nefs-i insānī,*]

nefsin: *Öz varlık, benlik; kulun kötü, beğenilmeyen, bayağı ve hayvani arzularının, zaafılarının merkezi.*

Kaldı **nefsinde** nedāmetle esīr / ‘Ādile bī-çāreye ol dest-gīr (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 17*). [*nefsinde, -de*]

nefsini bilen: *Kendini bilmek, tanımak.*

Nefsini bilen erermiş bir tükenmez devlete / Hürmet-i Mekke maḫām-ı beyt-i ‘ulyādan ḡaraż (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 6*). [*nefsini bilen, -en*]

nekbet: *Talihsizlik, bahtsızlık; musibet, bela.*

Cihānıñ zīnetinde āfeti var / Hemīşe devletinde **nekbeti** var (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 3*). [*nekbeti, -i*]

neler: *Çok ve çeşitli şeyler.*

Cān **neler** söyler o ḫākī cisme / Cism ise ḫikmet-i Mevlā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 6*). [*neler,*]

Sürür u zevḫ u şād ile geçerken cümle eyyāmı / Neler çekdi **neler** ey ‘Ādile zār olmayan gönüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7*). [*neler,*]

Sürür u zevḫ u şād ile geçerken cümle eyyāmı / **Neler** çekdi neler ey ‘Ādile zār olmayan gönüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7*). [*neler,*]

Olup Mecnūn daḡlarda gezer Leylā diye aḡlar / **Nelerden** geçdi şimdi ḫalka ḡam-vār olmayan gönüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5*). [*nelerden, -den*]

nem: *Neyim, hangi varlığım?*

Bu kārḫānede bilmem benim denir **nem** var / Ne varsa cümle seniñdir benim diger **nem** var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1*). [*nem,*]

Benim faḫīr-i tehī-dest cūd Ḥaḫḫ’ındır / Ne varsa cümle onuñdur benim ‘aceb **nem** var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 2*). [*nem,*]

Yaratdı kudret ile (külli şey’in ḫāliḫ) ile / Ne varsa cümle onuñdur benim diger **nem** var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5*). [*nem,*]

Buyurdu (nahñü kâsemnâ) da halkı âzâde / Ne varsa cümle onuñdur benim diger **nem** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 7*). [nem,]

Bize bu vech ile ey 'Âdile kılıp ihsân / Ne varsa cümle onuñdur benim diger **nem** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9*). [nem,]

Bu kârhanede bilmem benim denir **nem** var / Ne varsa cümle seniñdir benim diger **nem** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1*). [nem,]

Benim fakîr-i tehî-dest cüd Hakk'ındır / Ne varsa cümle onuñdur benim 'aceb **nem** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 2*). [nem,]

Yaratdı kudret ile (külli şey'in hâlik) ile / Ne varsa cümle onuñdur benim diger **nem** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5*). [nem,]

neml: *Ar. Karınca, mur.*

Biñde bir olmaz edâ-yı şükri tâ rûz-ı hisâb / Her ne rütbe **neml** ü reml ü zâriyât olsa 'aded (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 5*). [neml,]

nemrüd-ı nefsiñ: *Benliğin, nefsin Nemrut'u.*

Eylemem **Nemrüd-ı nefsiñ** zulmü kahrından hâzer / Nârda mânend-i İbrâhîm gülîstân gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 4*). [nemrüd-ı nefsiñ, -iñ]

neñ: *Neyin, kimin?.*

Behey ahmağ seniñ **neñdir** bu fânî çekme sen gayret / Kalır hep bunda mâl ü câh ü 'izz ü haşmet ü devlet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 3*). [neñdir, -dir]

nergis: *Sevgilinin baygın ve şehla bakan gözlerine benzetilen iri papatya biçiminde sarı bir çiçek.*

Şu'le-i kalb edip gönca-yı keşf süzân / Nâle-i bülbül eder **nergisi** şimdi bidâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 4*). [nergisi, -i]

neşât: *Sevinç, neşe.*

Gam-ı câna yine şevk-ı nûr erdi görüp vechin / Coşup deryâ-yı 'aşkıñla **neşâtım** geldi sultânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5*). [neşâtım, -ım]

neşât ü inbisât: *Sevinç ve ferahlama.*

Vech-i pâkinde **neşât ü inbisât** / Kesb olur zevk ü sürür ile şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 5*). [neşât ü inbisât,]

neş'e: *Sevinç, mutluluk.*

İşte bu bir **neş'edir** kim zevkını / Ger şafâ ehli bilirse yeri var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 2*). [neş'edir, -dir]

Râh-ı ma'nâda tecellî **neş'esinden** dem urup / (Len terâni) sırrın añlar Tûr-ı Mûsâ'dan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 2*). [neş'esinden, -si, -nden]

neş'e bula: *Keyiflenmek, neşelenmek.*

İrgirip katremi lütfuñ ile 'ummâna / Mey-i vaşlıñla bula neş'e dil-i zâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4*). [neş'e bula, -a]

neş'e bulup: *Keyiflenmek, neşelenmek.*

Büyün şemmayleyen ervâh olur ihyâ hemân / Bâdesinde **neş'e bulup** zevk alır her ân cân (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 17*). [neş'e bulup, -up]

neş'e şunar: Keyif vermek.

'Andelîbiñ âh ü zârı başka bir hâlet verir / Sâkıyânın câmı diger-güna bir **neş'e şunar** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 4). [neş'e şunar, -ar]

neş'e verdi: Keyif vermek, neşelendirmek.

Hemdem-i gam olmuş iken bu göñül / **Neş'e verdi** ol gül ü handânımız (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 8, Beyit 7). [neş'e verdi, -di]

neseb: Soy, nesil, sülale.

Geç haseb ile **nesebden** cümleden ey 'Âdile / Vâkıf el sırr-ı nihân-ı 'aşk-ı Yezdân'a göñül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 6). [nesebden, -den]

Seyyid-i pâk **neseb** server-i ferhunde-haseb / Menba'-i luğ ü vefâ Hazret-i 'Abdül'l-kâdir (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 2). [neseb,]

neş'e-bahş-i cândır: Ruha neşe veren.

Neş'e-bahş-i cândır her bir sözüñ her şöhbetiñ / Menba'-i ihsân u kân-ı mâ'rifet şeyhim 'Alî (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 5, Beyit 8). [neş'e-bahş-i cândır, -dır]

neş'e-endâz-ı dil-i bîmâr olup: Hasta gönlü neşeyle attıran.

Her kelâmı **neş'e-endâz-ı dil-i bîmâr olup** / Hâk-i pâyin şerefi bir başka rif'atdı baña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 6). [neş'e-endâz-ı dil-i bîmâr olup, -up]

neş'e-i cânân: Sevgilinin sevinci.

Sâkıyâ bu haste-dil câm-ı lebûñ nûş eylese / Zevk u şevk atıp derûna **neş'e-i cânân** gelir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 4). [neş'e-i cânân,]

neş'e-i feyz-i tecellî: Tecellinin bereketli sevinci.

'Âşıqñ göñlünü nûr ile muşaffâ kıldı / **Neş'e-i feyz-i tecellî** vererek şerbet-i 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 2). [neş'e-i feyz-i tecellî,]

neş'e-i feyz-i vişâliñden: Kavuşmanın uğurlu tesirinin sevinci.

Ârzü eylerse de bilmez bu cânânı yine / **Neş'e-i feyz-i vişâliñden** yağar dilde çerâğ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 3). [neş'e-i feyz-i vişâliñden, -iñ, -den]

neş'eresân: Neşelendiren.

Getir câm-ı muşaffâ sâkıyâ **neş'eresândır** mey / Verip câm-ı leb-â-leb dem-be-dem ke's-i cihândır mey (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 1). [neş'eresândır, -dır]

Getir câm-ı muşaffâ sâkıyâ **neş'eresândır** mey / Verip câm-ı leb-â-leb dem-be-dem ke's-i cihândır mey (Âdile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 1). [neş'eresândır, -dır]

neş'e-vâb: Keyifli, neşeli, sevinçli.

Sâkî meded bize şun 'aşk câmını kadehle / Hâlim diyem o şâha dil **neş'e-yâb** olunca (Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4). [neş'e-yâb,]

nesil: Bir kimsenin zürriyeti, evlat ve torunları, soy, sülale.

Zât-ı Şiddîka hâfide mâderi / **Nesli** her vech ile pâk u pür-kemâl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 51). [nesli, -i]

nesīm: *Hafif hafif esen, hoş ve latif rüzgâr.*

Ne bilsin hâdis olanlar kadîmi / O bâğa varamaz 'âkıñ **nesîmi** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 7*). [*nesîmi, -i*]

nesīm-i dîle: *Gönül açıcı, hoş ve hafif rüzgâr.*

Tab'ımız hicr ile dem-beste-i efkâr bu şeb / Gül gibi açdı **nesīm-i dîle** dildâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [*nesīm-i dîle, -e*]

nesl-i 'alî'niñ: *Hz. Ali'nin soyu.*

On birincisi Zekî-i 'Askerî / **Nesl-i 'Alî'niñ** müfahham serveri (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 85*). [*nesl-i 'alî'niñ, -niñ*]

nesl-i mahbûb-ı hudâ'ya: *Allah'ın sevgilisi Hz. Muhammed'in soyu.*

Hem o Mûsâ Kâzım-ı devlet-karîn / **Nesl-i mahbûb-ı Hudâ'ya** heftümîn (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 57*). [*nesl-i mahbûb-ı hudâ'ya, -ya*]

nesl-i pâk ü muhterem: *Saygın ve temiz soy.*

Ol beşinci **nesl-i pâk ü muhterem** / Hazret-i Seyyid Muhammed Bâkır hem (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 43*). [*nesl-i pâk ü muhterem,]*

nesl-i pâkile: *Mübarek, asil, temiz soy.*

Pîşvâmuz Hazret-i Şiddîk-i a'zamdır bizim / **Nesl-i pâkile** siyâdet -intimâdır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 2*). [*nesl-i pâkile, -ile*]

nesne: *Varlık, şey.*

'Âşıka bir **nesne** yokdur la'l-i dilberden lezîz / Zîkr-i yâr oldu aña çün şîr ü şekkerde lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 1*). [*nesne,]*

Yokdur 'âlemde 'abeş halk eylemiş **nesne** Hudâ / Ey başîretsiz gözüñ aç bak nedir sırr-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 1*). [*nesne,]*

Hacca gönderdi onu etdi çırağ / Ol dañ her **nesneden** kıldı ferâğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 96*). [*nesneden, -den*]

nesr-i feyz: *Bolluk, bereketin yayılması, yayımlanması.*

Neşr-i feyz u hikmet-i feyyâz-ı muṭlak eyleyip / Maḳdemiñdir kâ'inâta şevk u meḫar bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 4*). [*neşr-i feyz,]*

nevâ: *Ezgi, ses, sada.*

Nevâya muṭrib-i çarḫ eyledikçe âğâzı / Mişâl-i nây ederem âh-ı dil olup ṭanbûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 5*). [*nevâya, -ya*]

nevâ: *Nasip.*

Mu'allâ dergehiñ dârü'l-emândır bâb-ı rahmetdir / O bâbiñ bendegânınıñ **nevâsı** artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 7*). [*nevâsı, -sı*]

nevâl: *Talih, kısmet; bağış, ihsan.*

'Âdile eyle ṭarîk içre tevekkül hem rızâ / Feth-i bâb olur **nevâliñden** yaḫar dilde çerâğ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 6*). [*nevâliñden, -iñ, -den*]

nev-‘arūs: *Yeni gelin.*

İki yıllık **nev-‘arūs** iken hemân / Cennet-i ‘Adnân’da tutdu mekân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 38*). [nev-‘arūs,]

Çardaşım ‘Abdülmeccid edüp cülüs / ‘Atiyye Sultân’ı etdi **nev-‘arūs** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 60*). [nev-‘arūs,]

Dâderim cennet-mekân ‘Abdülmeccid etdi cülüs / Sâye-i şâhânesinde olmuş idim **nev-‘arūs** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 3*). [nev-‘arūs,]

Hacle-gâha girmemişken bir perî / **Nev-‘arūs**uñ haymede etdi fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 34*). [nev-‘arūs, -uñ]

nevâ-yı ‘andelibân-ı cihândır: *Kainatın bülbüllerinin sesi.*

Bu meclis kim füyûzât-ı Hudâ’nıñ gülsitânıdır / Yağar kalbi **nevâ-yı ‘andelibân-ı cihândır** bu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 4*). [nevâ-yı ‘andelibân-ı cihândır, -dır]

nevâ-yı ‘aşkı: *Aşkın sesi, aşk ezgisi.*

Güş etse nây-ı kalbimden **nevâ-yı ‘aşkı** / Muṭrib ü ṭanbūr u sâz ol şevk ile nâlân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 10*). [nevâ-yı ‘aşkı, -im, -ı]

nevâ-yı nây-ı ‘aşk: *Aşk neyinin nağmesi.*

Dil semâ’ etdi bu demlerde **Nevâ-yı nây-ı ‘aşk** / Çekse bir âhı derûnum çarḥı sūzân eylese (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 13*). [nevâ-yı nây-ı ‘aşk,]

nev-bahâr: *İlkbahar.*

Bâṭın eşcârda zâhir olan esmârını gör / **Nev-bahâr** şems ü meh ü çarḥ ile eflâk güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 5*). [nev-bahâr,]

Nev-bahâra lutf ile ‘arz eyledi ruḥsârı gül / Gösterip mir’ât-ı feyzinden yine envârı gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 1*). [nev-bahâra, -a]

Bul şerî’ata şebat ile şadâkatdan şeref / İki cihân sâyesinde buldu **nev-bahârı** gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 5*). [nev-bahârı, -ı]

Hemân bir kaç piyâle nûş edelim **nev-bahâr** oldu / Zamân ‘ıyş ü şûrb ü sâkî-i bezm-i vefâdır mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 5*). [nev-bahâr,]

Bâṭın eşcârda zâhir olan esmârını gör / **Nev-bahâr** şems ü meh ü çarḥ ile eflâk güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [nev-bahâr,]

Nev-bahâra lutf ile ‘arz eyledi ruḥsârı gül / Gösterip mir’ât-ı feyzinden yine envârı gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1*). [nev-bahâra, -a]

Bul şerî’ata şebat ile şadâkatdan şeref / İki cihân sâyesinde buldu **nev-bahârı** gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5*). [nev-bahârı, -ı]

nevbahâr: *İlkbahar.*

Nevbahâr oldu açıldı dâst bâğı gülleri / Gül murâdı üzre gayrı râm eder bülbülleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 1*). [nevbahâr,]

nev-bahâr-ı câna: *Canın yeni baharı veya ruha şenlik vermek.*

Nev-bahâr-ı câna açıldı o gül / Hicrete seksen idi târîḥi sâl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 52*). [nev-bahâr-ı câna, -a]

nev-bahâr-ı vaşl için: *Kavuşma baharı için, uğruna.*

Gonca-veş durmaz açılır **nev-bahār-ı vaşl için** / Gālibā bülbul hevā-yı vaşlı şahrāda arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 5*). [*nev-bahār-ı vaşl için,]*

nev-civān: Genç, delikanlı.

Hulku güzel hüsnü güzel bir māh idi ol **nev-civān** / Güller gibi açılmadan şoldurdu ruhsārın hazān (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4*). [*nev-civān,]*

nev-civān: Genç, taze.

‘Aceb şanma gezersem ben serāpā kıt‘a-yı hāki / Neye nāzır olursam hāli manzūr **nev-civānım** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 6*). [*nev-civānım, -ım]*

Âh on altı yaşında **nev-civān** / Gitdi dünyādan Hudāya verdī cān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 67*). [*nev-civān,]*

nevcivān ü gül-fidānım: Taze gül fidanı.

Âh kim ol **nevcivān ü gül-fidānım** nā-gehān / Uğradı bir derde ašlā bulmadı çāre amān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 11*). [*nevcivān ü gül-fidānım, -ım]*

nev-fidān: Taze fidan.

Şoñra oldu **Neν-fidān** kadın bañā / Kendi evlādı gibi sādık ana (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 85*). [*nev-fidān,]*

nev-fidān-ı bāğ-ı ‘adn: Cennet bahçesinin taze fidanı.

‘Ākıbet ol **nev-fidān-ı bāğ-ı ‘Adn** / Geldi vaḳtı oldu laḥd-ı ḳabre defn (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 98*). [*nev-fidān-ı bāğ-ı ‘adn,]*

nev-hatt-ı pür-envārı: Sevgilinin nurlarla dolu yeni çıkmış ayva tüyleri.

Baḳ levḥ-ı dilde naḳş olan **nev-hatt-ı pür-envārı** gör / Zāhir olan āyāt ile Ḳur‘ān-ı pür-esrārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 1*). [*nev-hatt-ı pür-envārı, -ı]*

nevm-i ḡafletden: Gaflet uykusu.

Olup ‘ārif uyan bu **nevm-i ḡafletden** ki aldanma / Derūnuñ ‘aşḳ ile ey ‘Ādile ma‘mūr ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 6*). [*nevm-i ḡafletden, -den]*

nev-nihāl: Taze fidan.

Ey gönül bülbul mişālī sen yine ḥayrān mısın / Bāğ-ı ‘aşḳıñ **nev-nihālī** o güle ḥayrān mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [*nev-nihālī, -i]*

nev-nihāl: Taze fidan // ince uzun fidan gibi vücutlu sevgili.

Dāğlarla sīnemi sen mi gülistān eylediñ / Bāğa gel görsün fidān ol **nev-nihālīñ** ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 5*). [*nev-nihālīñ, -iñ]*

nevres: Yeni yetişen, yeni biten, genç, taze.

Ol meh-cemāl **nevres** nihāl / ‘Arz-ı vişāl etdi bu yıl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 9*). [*nevres,]*

ney: Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı.

Gel sâz-ı 'aşkı eyle güş **neyden** olup mest ü hamûş / 'Âşık cihânda gezme boş cân ile seyrân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7*). [*neyden, -den*]

neyle: *Ne yapmak, ne etmek. (Bir şeyin gereksizliğini, önemsizliğini ifade eder.).*

Cihânda **neylesin** cânândan özge makşadı 'aşık / Fedâ olmaz yolunda cânâ minnet eyleme 'aşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 1*). [*neylesin, -sin*]

'Aşk hayât-ı cândır bî-'aşk cânı **neylerim** / Kalb olursa 'aşkıdan hâlî fiğânı **neylerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 1*). [*neylerim, -r, -im*]

Şevk-i gönlüm 'aşkıñ ile rāhat ü ārām hem / Nūr-ı vechinden diger 'izz ü murādı **neylerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 2*). [*neylerim, -r, -im*]

'Âşıkñ gönlü şafâsıdır cefâ-yı dilberân / 'Âşk derdi var-iken zevk-ı cihânı **neylerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 3*). [*neylerim, -r, -im*]

Ne recâ-yı vuşlata ne fırkâta var tākātım / Çäre ne yolda koyan 'aşkıñ havâsı **neylerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 4*). [*neylerim, -r, -im*]

Bâğ-ı cennet içre ol gül 'âşıkâ açılmıyor / Ben be hey dervîş o cennetde fidânı **neylerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 5*). [*neylerim, -r, -im*]

Bir gedâ kuldur kapıñda 'Âdile bî-nām-ü şân / Eglenirim 'aşkıñ ile yoğsa cânı **neylerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 6*). [*neylerim, -r, -im*]

'Aşk hayât-ı cândır bî-'aşk cânı **neylerim** / Kalb olursa 'aşkıdan hâlî fiğânı **neylerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 1*). [*neylerim, -r, -im*]

Şevk-i gönlüm 'aşkıñ ile rāhat ü ārām hem / Nūr-ı vechinden diger 'izz ü murādı **neylerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 2*). [*neylerim, -r, -im*]

'Âşıkñ gönlü şafâsıdır cefâ-yı dilberân / 'Âşk derdi var-iken zevk-ı cihânı **neylerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 3*). [*neylerim, -r, -im*]

Ne recâ-yı vuşlata ne fırkâta var tākātım / Çäre ne yolda koyan 'aşkıñ havâsı **neylerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 4*). [*neylerim, -r, -im*]

Bâğ-ı cennet içre ol gül 'âşıkâ açılmıyor / Ben be hey dervîş o cennetde fidânı **neylerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 5*). [*neylerim, -r, -im*]

Bir gedâ kuldur kapıñda 'Âdile bî-nām-ü şân / Eglenirim 'aşkıñ ile yoğsa cânı **neylerim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 6*). [*neylerim, -r, -im*]

'Aşkıñ olmazsa İlāhî baña yâr / 'Aşksız bu 'ömr ü cânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 9, Beyit 1*). [*neyleyim, -y, -im*]

Nice biñ gülzâr u bağ u şahnede / Gezsem olmaz şevki onu **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 9, Beyit 2*). [*neyleyim, -y, -im*]

Kāse-i kalbim şikeste sâkiyâ / Cām-ı cem-veş bâde-danı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 9, Beyit 3*). [*neyleyim, -y, -im*]

Ol ki kalbi ola hâlî 'aşkıdan / Bî-ahâli şâh u hânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 9, Beyit 4*). [*neyleyim, -y, -im*]

Bir nigâhıñla şeref bulmaz ise / Hâne-i vîrân-cânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 9, Beyit 5*). [*neyleyim, -y, -im*]

Zıkr-i feyziñ şu'lesinden sîne ger / Yanmaz ise şâm'adânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 9, Beyit 6*). [*neyleyim, -y, -im*]

'Aşk zencîrin kemend et boynuña / Cümleden geç bul amânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 9, Beyit 7*). [*neyleyim, -y, -im*]

'Aşk-ı cāmın nüş edip mest olmayan / Serserî rind-i cihânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 9, Beyit 8*). [*neyleyim, -y, -im*]

Rahmet-i Rahmân'dır makşûd olan / Yoğsa sâde 'izz ü şânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 9, Beyit 9*). [*neyleyim, -y, -im*]

Büy-ı 'aşk ile şafâ bulsun gönül / 'Âdile fânî zamânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 10*). [neyleyim, -y, -im]

'Aşkîñ olmazsa İlâhî baña yâr / 'Aşksız bu 'ömr ü cânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 1*). [neyleyim, -y, -im]

Nice biñ gülzâr u bağ u şahñede / Gezsem olmaz şevki onu **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 2*). [neyleyim, -y, -im]

Kâse-i kalbim şikeste sâkiyâ / Câm-ı cem-veş bâde-dânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 3*). [neyleyim, -y, -im]

Ol ki kalbi ola hâlî 'aşkdan / Bî-ahâlî şâh u hânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 4*). [neyleyim, -y, -im]

Bir nigâhıñla şeref bulmaz ise / Hâne-i vîrân-cânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 5*). [neyleyim, -y, -im]

Zıkr-i feyziñ şu'lesinden sîne ger / Yanmaz ise şâm'adânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 6*). [neyleyim, -y, -im]

'Aşk zencîrin kemend et boynuña / Cümleden geç bul amânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 7*). [neyleyim, -y, -im]

'Aşk-ı câmın nûş edip mest olmayan / Serserî rind-i cihânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 8*). [neyleyim, -y, -im]

Rahmet-i Rahmân'dır maşşûd olan / Yoğsa sâde 'izz ü şânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 9*). [neyleyim, -y, -im]

Büy-ı 'aşk ile şafâ bulsun gönül / 'Âdile fânî zamânı **neyleyim** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 10*). [neyleyim, -y, -im]

neyle: Ne yapacağını bilememeyi, çaresizliği ifade eden bir söz.

Neyleyem bu cânı râh-ı 'aşkda olmaz fedâ / **Neyleyem** bu cismi yanıp olmaya mağv u hebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 1*). [neyleyem, -y, -em]

Neyleyem bu 'aklı 'aşkı mäsivâyâ ede terk / **Neyleyem** bu güşı kim güş etmeye emr-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 2*). [neyleyem, -y, -em]

Neyleyem bu dîdeyi cân gözü yâri görmeye / **Neyleyem** bu desti dest-i dîsta olmaz sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 3*). [neyleyem, -y, -em]

Neyleyem bu pâyi hâk-i kûy-i yâre ermemiş / **Neyleyem** bu enfi bûy-i dîstdan almaz şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 4*). [neyleyem, -y, -em]

Neyleyem ben bu dehânı şöhet etmez yâr ile / **Neyleyem** bu kalbi kim 'aşk âteşinden bî-nevâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 5*). [neyleyem, -y, -em]

Neyleyem bu cânı râh-ı 'aşkda olmaz fedâ / **Neyleyem** bu cismi yanıp olmaya mağv u hebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 1*). [neyleyem, -y, -em]

Neyleyem bu cânı râh-ı 'aşkda olmaz fedâ / **Neyleyem** bu cismi yanıp olmaya mağv u hebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 1*). [neyleyem, -y, -em]

Neyleyem bu 'aklı 'aşkı mäsivâyâ ede terk / **Neyleyem** bu güşı kim güş etmeye emr-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 2*). [neyleyem, -y, -em]

Neyleyem bu dîdeyi cân gözü yâri görmeye / **Neyleyem** bu desti dest-i dîsta olmaz sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 3*). [neyleyem, -y, -em]

Neyleyem bu pâyi hâk-i kûy-i yâre ermemiş / **Neyleyem** bu enfi bûy-i dîstdan almaz şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 4*). [neyleyem, -y, -em]

Neyleyem ben bu dehânı şöhet etmez yâr ile / **Neyleyem** bu kalbi kim 'aşk âteşinden bî-nevâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 5*). [neyleyem, -y, -em]

Neyleyem ey 'Âdile bu 'âlem-i gaddârı kim / Derdi bitmez vaşlı bitmez zevkî olmaz bî-vefâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 6*). [neyleyem, -y, -em]

Neyleyem ğam helāk etdi beni / Aradan ref olunmayınca hicāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 2*). [neyleyem, -y, -em]

‘Âşıkñ zikri âmāndır dā’im ol şāha hemān / Mübtelā-yı ‘aşk **neyler** şıhhati cāndır tabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 4*). [neyler, -r]

Bu cān kim ‘aşka duş oldu ‘acab cānān **neyler** / Ne eylerse seniñçindir diger kārı n’ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [neyler, -r]

Qalbi maḥzūn bağır pür-hūn eşki gülgün **neylesin** / Dil giriftār-ı maḥabbet olalı ḥayrānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 6*). [neylesin, -sin]

Cevri rāḥat zulmü āsāyiş ferāğat edemem / **Neyleyem** böyle baña fermān eder cānān-ı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 9*). [neyleyem, -ye, -m]

Dem-ā-dem olmada dīvāneligim **neyleyim** efzūn / Olalı ğonca-i ruḥsārına bu dīdeler giryān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 6*). [neyleyim, -y, -im]

‘Âdile bī-çāre ğayrı **neylesin** / Kağı derdin vezne koysun söylesin (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 74*). [neylesin, -sin]

Yok firaķña taḥammül **neyleyem** / Emr-i Ḥaḳ’dır **neyleyem** ne söyleyem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 40*). [neyleyem, -y, -em]

Neyleyem böyle imiş emr-i Ḥudā ḥükm-i kader / Yanarım āteş-i hicrānı ile ḥaşre kadar (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 14*). [neyleyem, -y, -em]

n’evle: Ne yapacağını bilememeyi, çaresizliği ifade eden bir söz.

Gāh vaşlıñla olurdu bu dil-i āvāre şād / Hecr ile oldum helāk eyvāh bilmem **n’eyledim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 5*). [n’eyledim, -di, -m]

Dil metā’-ı dehri **neyler** mübtelā-yı yārdır / Belki biñ cānın nişār etmek diler ol bī-riyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 5*). [neyler, -r]

Ağlamaz da **neyler** ol kavm-i yetīm / Gözleri göre şehīd ola imām (*Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 40*). [neyler,]

Böyle şāh-ı ‘aşka düşen **neylesin** ğayrı güzel / Nice biñ cān cilve-i refṭārının kurbānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 3*). [neylesin,]

Āftāb-ı ṭal’atñ ey māh-ı ‘āşık **neylesin** / Maḳşad ol ḥurşid-i rüy-ı bī-zevālñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 3*). [neylesin,]

nevlevem ne söyleyem: "Ne yapayım, ne söyleyeyim; elimden bir şey gelmez." anlamında çaresizlik bildiren bir ifade.

Yok firaķña taḥammül neyleyem / Emr-i Ḥaḳ’dır neyleyem ne söyleyem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 40*). [neyleyem ne söyleyem, -y, -em]

ni’am: Nimetler.

‘Uşşāk ki ‘aşkuñ elemiyle mütelezziz / ‘Âbid daḥi cennet **ni’amiyle** mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 1*). [ni’amiyle, -i, -y, -le]

nice: Birçokları, nice kimseler.

Niceler cān verdi lākin olmayıp dānā-yı ‘aşk / Āteşi berd ü selām etdi kimine ol Celī (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 8*). [niceler, -ler]

nice: Bir vakit, belli bir süre.

Nice ey ḥām hırş-ı dünyā kim ṭaparsın rüz u şeb / Geç bu fāsīd fikrden olmā muşırr sözüñe tā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [nice,]

nice: *Nasıl, hiç mümkün mü?*

Deme vaşl ile hâbda mesrûrum / **Nice** gire gözüne ğam ile hvâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 3*). [nice,]

nice: *Pek çok, birçok, hayli.*

Dolar envâr ile çarhı dolandır nûr-ı vahdetle / **Nice** esrârdır gör kim dile bu hikmet-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 5*). [nice,]

Eder hep şûret-i ahvâline ‘ârifleri hayrân / Açâr ‘irfân ehline **nice** esrâr-ı hikmet mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 10*). [nice,]

Nice ifâ-yı teşekkür edelim yâ Rab saña / Faḥr-i kevineyn'e bizi ümmet edip kıldın ‘atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 1*). [nice,]

Dolar envâr ile çarhı dolandır nûr-ı vahdetle / **Nice** esrârdır gör kim dile bu hikmet-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5*). [nice,]

‘Aşk ateş ile dâ‘im sūzân bulunur cānâ / Bu yolda **nice** yüz biñ kurbân bulunur cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 1*). [nice,]

Zevkî bâḳîdir dimâğ-ı dilde rûz-ı haşre dek / Lezzet-i vuşlat **nice** ta ‘bîr ile âsân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 4*). [nice,]

Şaḳın bir nām için biñ kayda düşme terk-i nām eyle / Çekerseñ de **nice** miḥnet yine şabreyleyip ḥôş gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 5*). [nice,]

Ḥakâret etmeyiz bir ferde aşlâ / Bu kayd içre **nice** sultânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 10*). [nice,]

Mest hâliyle **nice** şekvâ eder eyâ lisân / ‘Âşıkâ lutfuñda böyle **nice** biñ iḥsân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 2*). [nice,]

Zülf-i Leylâ-yı ḥam-ender ḥam ile / **Nice** mecnûnu ‘aceb giryân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 6*). [nice,]

Nihâyet Ḥak bilir şerhi degil mümkün bu ahvâliñ / Ki derdim kaḡısın desem **nice** emşâli görülmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3*). [nice,]

Nice köşk **nice** şarâylar edip inşâ fânide / Görmedi maḳşûdu üzre kimse devlet lezzetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 4*). [nice,]

Bir nefesdir **nice** yıl dünyâda ‘ömrüñ geçse de / Kıl ‘ibâdet mazhar olmaḳ diler iseñ rahmetin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 2*). [nice,]

Cismde cân gibidir dilde ḥayâli yârıñ / **Nice** bir ğurbet ü firḳatle perîşân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 2*). [nice,]

dīvâne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 2*). [nice,]

Dedim güzel **nice** âh eyleyem bul derdime çäre / Dedi dolsun çileñ bil bu cefâyı bir şafâ cāna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 6*). [nice,]

Dedim güzel beni sevdâ-yı zülfüñ eyledi Mecnûn / Dedi ‘aşḳ defterinde hep muḳayyed **nice** dīvâne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 2*). [nice,]

Zülf-i Leylâ’yı ḥam-ender-ḥam ile / **Nice** Mecnûn’u perîşân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 6*). [nice,]

Cihânı şanma kim hâli **nice** ehl-i şadâkat var / Hemen ârzûları devletle dîne ḥüsni-ḥidmetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 4*). [nice,]

Deme bir şey’e ‘abeş ‘aḳlen eyâ bî-ma‘rifet / Ḥârici olma ki onda var **nice** sırr-ı Ḥudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 6*). [nice,]

Eder hep şûret-i ahvâline ‘ârifleri hayrân / Açâr ‘irfân ehline **nice** esrâr-ı hikmet mey (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 10*). [nice,]

Kıldırn ümmet ol Resûl'e kim **nice** şükr edelim / Muştafâ'nın yâr-ı ğarı cümle aşhâb-ı güzîn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 5*). [nice,]

Kat' idüp 'aşk ile bir demde **nice** biñ hiçâb / Vâsıl-ı mevki'-i ğâyât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 3*). [nice,]

Nice ihsânların var bî-nihâyet kim seniñ yâ Rab / 'İbâda 'aşkıñ oldu cümleden luţfuñ seniñ yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 1*). [nice,]

Eyleme 'uşşâk-ı İlahî'ye ta'n / Câhil ü hûd-bîn **nice** bu echeli (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 5*). [nice,]

Nice batmış vakfı ihyâ eyledi / Nâminı 'âlemde ibkâ eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 67*). [nice,]

Hastalandı **nice** çekdi derdi bir âh etmedi / Şükr ü zikri koymadı dilden hâtağa gitmedi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 7*). [nice,]

Nice hasta olmaz ol mâ'sûm-ı pāk / Hânedanı tuta hûn içre makām (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 38*). [nice,]

Nice hasta-hâtır olmaz ol nigâr / Ehl-i Beyt'i ağlamakdayken müdâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 39*). [nice,]

'Acizâne ola bu bendelerinden i'zâm / Rûh-ı pākine **nice** tuhfe-i takdîs u selâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 25*). [nice,]

nice: "Nasıl?" anlamında "imkânsızlığı" ifade eden soru ifadesi.

Zâtıñı Haq medh ederken **nice** kâdir olam / 'Âdile ancak eder 'arz-ı hâli meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 8*). [nice,]

Nice fark edebilir hıvâbda iken çeşmim / 'Aks eder âyine-i kalbe mişâl-i kamereyn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [nice,]

Hudâ ihsânıdır bu salânatla onlara devlet / **Nice** şükr etmeyelim mü'minîne ulu ni'metdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 2*). [nice,]

Bu dünyâda **nice** bir fâhr edersin / Cihân dâr-ı ğam ü miñnet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 10, Beyit 1*). [nice,]

nice: Ne çok.

Nice bu hıvâb ü ğaflet ey dil uyan şehirde / Şems-i hidâyeti gör devlet kızan şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 1*). [nice,]

nice biñ: Binlerce.

Eyleme inkâr gizli **nice biñ** vardır velî / Nâs şıfât ile şıfatlanır bilinmez evliyâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 10*). [nice biñ,]

Gönül paslı ciger dağlı yürek yaralı göz yaşlı / Tamâm 'aşıklığıma böyle **nice biñ** nişânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 8*). [nice biñ,]

Böyle şâh-ı 'aşka düşen neylesin ğayrı güzel / **Nice biñ** cân cılve-i reftârının kurbânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 3*). [nice biñ,]

Mest hâliyle nice şekvâ eder eyâ lisân / 'Âşıka luţfuñda böyle **nice biñ** ihsân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 2*). [nice biñ,]

Bu 'âlemde **nice biñ** var 'uşşâk-ı İlâhî kim / Olan bunlar ile hemdem bulur vuslat olur şâdân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [nice biñ,]

Nice biñ gülzâr u bağ u şahñede / Gezsem olmaz şevki onu neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 9, Beyit 2*). [nice biñ,]

nice biñ: Binlerce, pek çok.

‘Uşşâkıñ olur dîde-i îmânı küşâde / Bir anda görür **nice biñ** eyvân-ı maḥabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 4). [nice biñ,]

nice bir: Daha ne kadar, ne vakte kadar.

Nice bir ola gönül bu ḥasret-i cānān ile / Şubḥa dek āgāh ol ey dil fiğān ü āh ile (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7). [nice bir,]

nice bir: Nasıl bir.

Ol muḥibbi sa‘y ile gör **nice bir** ḥāletdir ‘aşk / Hem cemīl ü hem celīl u hem ‘aceb devletdir ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 1). [nice bir,]

nice nice: Çok, birçok, hayli.

İbtidā āsān gece ‘aşkıñ demi ‘aşıklara / **Nice nice** açılır müşküller ammā şun demi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 5). [nice nice,]

nice yüz biñ: Binlerce.

Ḥasret-i rüyuñla dilde **nice yüz biñ** yara var / Gönlüme bak cāy-gır olan meh-i tābānı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 6). [nice yüz biñ,]

niceler: Birçokları, nice kimseler.

Niceler geldi bu dehre bulmadı bir dem huzūr / Zevkine aldanma üç beş gündür ancak rüzgār (Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 3). [niceler,]

Niceler tāt ü taḥt ü mülkü koyup / Giderler şöñ demi ḥasret degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 2). [niceler,]

niçin: Neden, hangi sebeple?.

Saḥa bu ‘aşk **niçin** cān u dilden ‘aşkıdır / Hōş añla kendiñi sensin o dilber-i mes‘ūd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 4). [niçin,]

Niçin olmaz cemī‘ yerden eşref ol makām-ı pāk / Tūran onda Muḥammed Muştafā’dır pūr-vefā göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 5). [niçin,]

Bu şüret ḥāmesin giydiñ göründüñ şüretā zībā / Bekādan mülk-i fāñīye **niçin** kıldıñ bu seferi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 4). [niçin,]

nidā: Çağrı.

Levlāk ḥuṭbesiyle oldu saḥa **nidā** meded yā Muḥammed / ‘Ālem-i Adem yokken olduñ maḥbūb-ı Hudā meded yā Muḥammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 1). [nidā,]

n’id: "Ne yapmak, ne etmek." elinden bir şey gelmemek, başa gelen durumu kabullenmek anlamında bir söz.

Gāh Mecnūn gibi dağlar aşarım ‘Ādile ben / Yok kararım **n’ideyim** gamla perīşān gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 7). [n’ideyim, -e, -y, -im]

Ben kalıp da bu cihānda **nideyim** / Anama babama kurbān gideyim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 42). [nideyim, -eyim]

Ḥāb-ı gāflet içre bī-ḥūd etmesin devrān beni / Bī-vefā dehri **n’idem** şöñu nedāmetdir baña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 4). [n’idem,]

Seniñ ‘aşkıñda iken dil diger yāri **n’ider** ey dōst / Murādı sensin ancak ‘aşık ağıyarı **n’ider** ey dōst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1). [n’ider,]

Geçip varlıktan artık buldu 'aşk u sohbet-i cânı / O sohbetdir sa'âdet başka efkârı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2*). [n'ider,]

Cihânda varlığı terk eylemekdir 'âşıka devlet / Bekâ-yı 'aşka vermişdir fenâ varı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 3*). [n'ider,]

Bu cân kim 'aşka duş oldu 'acab cânân neyler / Ne eylerse seniñçindir diger kârı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [n'ider,]

Girenler 'aşk meydânına cân ü başı oynadır / Cemalin şem'ine pervânedir nârı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 5*). [n'ider,]

Dün ü gün durmayıp cevân eder ümmîd-i vuşlatla / Cemâlu'llah'a 'âşık başka dîdârı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 6*). [n'ider,]

Çamu 'âlem saña 'âşık reh-i 'aşkında hem şâdık / Bulanlar sen gibi bir yârı ağıyârı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [n'ider,]

Eder mi degme insân 'Âdile 'uşşâk kavlin derk / Kelâm-ı 'aşkı 'ârîf gayr-ı güftârı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8*). [n'ider,]

Seniñ 'aşkıñda iken dil diger yârı **n'ider** ey döst / Murâdı sensin ancak 'âşık ağıyârı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). [n'ider,]

Geçip varlıktan artık buldu 'aşk u sohbet-i cânı / O sohbetdir sa'âdet başka efkârı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2*). [n'ider,]

Cihânda varlığı terk eylemekdir 'âşıka devlet / Bekâ-yı 'aşka vermişdir fenâ varı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 3*). [n'ider,]

Bu cân kim 'aşka duş oldu 'acab cânân neyler / Ne eylerse seniñçindir diger kârı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [n'ider,]

Girenler 'aşk meydânına cân ü başı oynadır / Cemalin şem'ine pervânedir nârı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 5*). [n'ider,]

Dün ü gün durmayıp cevân eder ümmîd-i vuşlatla / Cemâlu'llah'a 'âşık başka dîdârı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 6*). [n'ider,]

Çamu 'âlem saña 'âşık reh-i 'aşkında hem şâdık / Bulanlar sen gibi bir yârı ağıyârı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [n'ider,]

Eder mi degme insân 'Âdile 'uşşâk kavlin derk / Kelâm-ı 'aşkı 'ârîf gayr-ı güftârı **n'ider** ey döst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8*). [n'ider,]

nigâh: Bakma, bakış.

Nigâhı tercemân-ı hâlidir dil-haste-i 'aşkıñ / Lisân-ı gaybdan söyletsin ammâ ol dahî söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 7*). [nigâhı, -ı]

Dedim güzel **nigâhıñ** şad hezâr 'uşşâka ihsândır / Dedi şabr eyle teslîm ol zamân-ı emr ü fermâna
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 7*). [nigâhıñ, -ıñ]

Bir **nigâhıñla** şeref bulmaz ise / Hâne-i vîrân-cânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 5*). [nigâhıñla, -ıñ, -la]

Şâd ola kalb-i hazîniñ bir **nigâhıñla** hemân / Yâ Resûla'llah sensin evvelîn ü âhîrîn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 8*). [nigâhıñla, -ıñ, -la]

'Ömri miñnetle geçip görmedi bir rûy-ı refâh / Kimseye görmez iken zulmu revâ kahrı **nigâh**
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 16*). [nigâh,]

nigâh etdi: Bakmak.

Bağrına başdı baña etdi nigâh / Hâk oña Firdevs'i etsin câygâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 87*). [nigâh etdi, -di]

nigâh etmez: Bakmak, ilgilenmek.

Hâlimiz n'olur o mâh etmez nigâh / Nâr-ı gamla sînemiz vîrân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 10*). [*nigâh etmez, -mez*]

Menzil etse evc-i huldı 'Âdile etmez nigâh / Bedr-i devlet oldu ebrû-yı hilâliñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 6*). [*nigâh etmez, -mez*]

nigâh-ı çeşm-i âhû: Ceylan gözüñ bakışı.

Bir **nigâh-ı çeşm-i âhû** 'âşıkı meftûn eder / Ol nazarda 'âşıkân hep döndü bî-câna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 2*). [*nigâh-ı çeşm-i âhû,*]

nigâh-ı nâz: Naz bakışı, cilveli bakış.

Cihânı seyle verir hem yakıp vîrân eder çarhı / **Nigâh-ı nâz** ile bir câme nâ'il olmasa gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 7*). [*nigâh-ı nâz,*]

nigâr: Resim gibi güzel sevgili.

Gönül incitme **nigârıñ** acınır / Ağlama rıkkat-i yâre dokunur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 1*). [*nigârıñ, -iñ*]

Nice hasta-hâtır olmaz ol **nigâr** / Ehl-i Beyt'i ağlamakdayken müdâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 39*). [*nigâr,*]

Mâderinden süt dahı nûş etmeyen / Bir **nigârıñ** gerdenin deldi kazâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 33*). [*nigârıñ, -iñ*]

nigeh: Bakış.

İşte ol çeşmi siyeh âfet-i cân mest-nigâh / Kendine bir **nigeh** ile beni kıldı meftûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 7*). [*nigeh,*]

nihâl: Fidan.

Gülîstân içre güller gonca rüyuñ bûlbülü olmuş / **Nihâliñ** gıbçası ol kâmet ü refâtârına mahşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [*nihâliñ, -iñ*]

Ol meh-cemâl nevres **nihâl** / 'Arz-ı vişâl etdi bu yıl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 9*). [*nihâl,*]

nihâl: Fidan // çocuk, evlat.

Câ'fer-i Şâdık ki ferhunde-ñişâl / Fâtımâ bağında altıncı **nihâl** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 50*). [*nihâl,*]

nihâl: Fidan // fidan dalları.

Katre katre kan damlar tâ cigerden şubha dek / Gülşen-i 'aşka **nihâliñden** yakar dilde çerâğ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 5*). [*nihâliñden, -i, -ñden*]

nihâl-i bâğ-ı aşk: Aşk bahçesinin fidanı.

Geldi refâtara göründü ol **nihâl-i bâğ-ı aşk** / Ey hayâli sînemi pür-nûr eden şems-i cihân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4*). [*nihâl-i bâğ-ı aşk,*]

nihân: Gizli, saklı.

Vech-i dilber geh **nihân** gâhî 'ayân-ı cân olur / Görse dil zülfûñ esîr-i 'aşk-ı pür-hayrân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 1*). [*nihân,*]

'Aşkdır min evvel ilâ âhîr kevn ü mekân / 'Aşkdır gâhî dil ü canda **nihân** gâhî 'ayân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1*). [*nihân,*]

Temāsā eyleseñ ol āftābı / Nümāyān enveri kendi **niḥānı** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 2*). [*niḥānı, -ı*]

niḥān eyle: Gizlemek, saklamak.

Çıkar ‘ışyānla benim āḥ ü enīnim felege / Kulların ma‘şiyetin eyle niḥān Allah’ım (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 2, Beyit 3*). [*niḥān eyle,*]

niḥān eyle: Sakınmak, korumak, gizlemek.

Kendini bilmezden eyle ‘Ādile kendiñ niḥān / Bu cihāndır ‘ārif olur şūfī-i nā-dān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 8*). [*niḥān eyle,*]

niḥān olan: Gizlenmek, görünmez olmak.

Cismiñde cān olan odur cānda **niḥān olan** odur / Ol sırr-ı Ḥaḳḳ gūş edip seyr-i niḥānı bul göñül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 2*). [*niḥān olan,*]

niḥān tut: Sakınmak, korumak, gizlemek.

El-amān tut ikilikden sırr-ı ḳalbi pek niḥān / Rāzı ifşā eyleyeniñ çoğu peşimān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 7*). [*niḥān tut,*]

niḥānı: Gizlice.

‘Aşk-ı dilde yazılıp evşāf ü şānı söylenir / Nāzil olsa ḳalbe sırr-ı Ḥaḳ **niḥānı** söylenir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 1*). [*niḥānı,*]

niḥāyet: Son, sınır.

Seniñ iḥsānıña var mı **niḥāyet** ḳıl meded Allah / Dilimde şükrüñe yokdur liyāḳat ḳıl meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1*). [*niḥāyet,*]

niḥāyet: Sonunda.

Nihāyet ‘āşıḳa maḳşūduna ermemek olmazmış / Gözüñde çağlayıp aḳsın o kanlı yaş şabr eyle (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 5*). [*niḥāyet,*]

Nihāyet Ḥaḳ bilir şerḥi degil mümkün bu aḥvālīñ / Ki derdim ḳaḅsın desem nice emşālī görülmüş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3*). [*niḥāyet,*]

Nihāyet ‘āşıḳa maḳşūduna ermemek olmazmış / Gözüñde çağlayıp aḳsın o kanlı yaş şabr eyle (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 5*). [*niḥāyet,*]

Amānı bulmadı zālīm elinde ḳaldı ḥayretle / Fedā etdi **niḥāyet** ‘ālemi ḳaşd u irādetle (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 8*). [*niḥāyet,*]

niḥāyet: Son, netice.

Düşdü bī-çāre **niḥāyetde** ḡam u efḳāre / Hastalandı ciğerin doğradı nār-ı hicrān (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 7, Beyit 4*). [*niḥāyetde, -de*]

nīk u bed: İyi ve kötü.

Eylemem **nīk u bed** kevnı vazīfe aşlā / Serserīyim geleli ‘āleme öyle gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 3*). [*nīk u bed,*]

niḳāb: Örtü, perde.

Ḳible-gehdır Ḳa‘be‘den efḳal cemālīñ ‘āşıḳa / ‘Ādile görsün o vechi luṭf-ile ref’ et **niḳāb** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 8*). [*niḳāb,*]

nikāb: İz, işaret, kanıt; örnek.

Yüzden **nikābı** ref' eder ol vech-i şems ü mähı gör / 'Älemde Yūsuf mu güzel ol pādīşāh-ı hüsni
gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 4). [nikābı, -ı]

İki 'ālem cemālīniñ **nikābı** / Güneş gibi şu 'ādır hicābı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 1). [nikābı, -ı]

Ruḥuñdan ref' olursa ger **nikābı** şemsden a'lā / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra'nā
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 2). [nikābı, -ı]

nikābıñ aç: Örtüsünü kaldırmak; sevgilini yüzünü örten peçeyi kaldırması.

Aç cemālīñden nikābıñ kā'ināt görsün seni / Çarḥ ser-gerdān ü hayrān-ı hayālīñ ey güzel (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 4). [nikābıñ aç, -ıñ]

nikbet: Musibet, felaket.

Tālib-i dünyā olup çekme cihānıñ **nikbetiñ** / Cümleden lā-kayd olup da bul sa'ādet devletiñ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 1). [nikbetiñ, -iñ]

ni'me'l: İhtiyaç duyulan yardımcı.

Bu hurūfuñ remzini idrāk edip ma'nāya dal / Nūr-ı bākī iste ancak bulasın **ni'me'l-mu'tn** (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2). [ni'me'l-mu'tn, --mu'tn]

ni'met: İyilik, lütuf, ihsan.

Hayır şer levḥ-i şırı her ne ki var emr-i Bārīdır / Belā-yı miḥnet ü hicrāna baña şabr **ni'meti**
düşmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 2). [ni'meti, -i]

Rü'yet-i dīdārīña ey dōst ğayr-ı lāyıkım / Hālını bilmez gönül ister yine bu **ni'meti** (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 169, Beyit 2). [ni'meti, -i]

Ḥudā ihsānıdır bu saltanatla onlara devlet / Nice şükr etmeyelim mü'minīne ulu **ni'metdir** (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 2). [ni'metdir, -dir]

Eyleyip ifā gelirsın hizmetim / Ḥaqqıña mebzūl olur çok **ni'metim** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi
6, Beyit 15). [ni'metim, -im]

ni'met-i cānān: Sevgilinin lütfu.

Gönülden ğayr-ı mümkün def'i derd u ḥasret u hicrān / Vişāle nā'il olmak **ni'met-i cānān** imiş
cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 3). [ni'met-i cānān,]

ni'met-i 'uzmādır: En büyük lütuf, iyilik, yardım, bağış.

'Ākıl iseñ zerresine sen o şemsiñ maẓhar ol / Ehl-i 'aşka **ni'met-i 'uzmādır** ol 'aşk-ı Ḥudā (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 4). [ni'met-i 'uzmādır, -dır]

ni'met-i vuşlat bulup: Kavuşma nimetine erişmek, nail olmak.

Āh ol günler ki ben hem-rāz idim cānān ile / **Ni'met-i vuşlat bulup** nāzın çekerdim cān ile (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 3). [ni'met-i vuşlat bulup, -up]

nīm-nigāh-ı iltifāt: İlgi ve alaka gösteren yarım bakış, göz ucuyla bakma.

Fedādır 'Âdile bir **nīm-nigāh-ı iltifāt** -için / Meded kıl alma cānın görmedikçe vech-i cānānı
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 6). [nīm-nigāh-ı iltifāt,]

nīrān: Ateşler, cehennemler.

Ne cinān zevkī ne **nīrān** kahrı / Dil Hūdā-yı kerem-efzā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 7*). [*nīrān,]*

nişān: İz, işaret, kanıt; örnek.

Ârzū-yı dü cihāndan geçmedir ‘aşka **nişān** / Terk-i cān edip reh-i cānāna ‘azm etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 4*). [*nişān,]*

Enīsiñ derd ü ğam olsun selāmetden **nişān** umma / Ko gelsin gözleriñden yaş yerine kan dök ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 3*). [*nişān,]*

Rehber-i rāh-ı şerī‘ at reh-nümā-yı ma‘rifet / Muşafā nūr-ı Hūdā’dan hōş **nişāndır** Muşafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 2*). [*nişāndır, -dır]*

Göñül paslı ciger dağlı yürek yaralı göz yaşlı / Tamām ‘aşıklığıma böyle nice biñ **nişānım** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 8*). [*nişānım, -ım]*

Ârzū-yı dü cihāndan geçmedir ‘aşka **nişān** / Terk-i cān edip reh-i cānāna ‘azm etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4*). [*nişān,]*

Bu ne āhenk kim götürür Raķş’a çarhı ‘Âdile / Muṭrıb-ı ‘aşkı işt cāndan **nişāndır** mūsikī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 6*). [*nişāndır, -dır]*

Enīsiñ derd ü ğam olsun selāmetden **nişān** umma / Ko gelsin gözleriñden yaş yerine kan dök ağla (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 189, Beyit 3*). [*nişān,]*

nişān-ı sırr-ı ahmed'dir: Ahmed'in sırrının izi, alameti.

Nişān-ı sırr-ı Aḥmed'dir bu tāciñ rütbe-i şānı / Göñül sermest-i hayret dīde-i dil ‘aşk-ı giryānı (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 5*). [*nişān-ı sırr-ı ahmed'dir,]*

nişān-ı sırr-ı ahmed'dir: Ahmed'in sırrının izi, alameti.

Nişān-ı sırr-ı Aḥmed'dir bu tāciñ rütbe-i şānı / Göñül sermest-i hayret dīde-i dil ‘aşk-ı giryānı (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 5*). [*nişān-ı sırr-ı ahmed'dir,]*

nişār et: Saçmak, serpmek.

Derdiñi yād eyle dermān bulunur elbet / Yolunda cān **nişār et** cānān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 4*). [*nişār et,]*

nişār etmek: Saçmak, feda etmek.

Dil metā‘-ı dehri neyler mübtelā-yı yārdır / Belki biñ cānın **nişār etmek** diler ol bī-riyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 5*). [*nişār etmek, -mek]*

nişār olmuş: Saçılmak, serpilmek.

O bir feyz-i tecellīdir ki ‘uşşāka **nişār olmuş** / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra‘nā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 4*). [*nişār olmuş, -muş]*

nisbet: Göre, nazaran.

Zerredir kevn rüyūña **nisbetle** şems / Çarh-ı ser-gerdān ü hem hayrān eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 4*). [*nisbetle, -le]*

Yā‘ni ol hırkaya **nisbetle** siyāh ü sāde / Hülle-i cennet ile atlas-ı ‘arş-ı a‘lā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 11*). [*nisbetle, -le]*

nisbet: İlgi, bağ.

Her ne rütbe mücrim iseñ kesme ümīd ‘Âdile / Raḥmī gālib bir ulu dergāha vardır **nisbetiñ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 6*). [*nisbetiñ, -iñ]*

nisbet-i şânına: Şöhretin ölçüsü, derecesi.

Keşret-i ‘ilmine bir қаға gelir Baһr-ı Muhîṭ / **Nisbet-i şānına** bir zerre қалır mihr-i münîr (*Âdile Sultan Divanı, Terکیb-bend 2, Beyit 33*). [*nisbet-i şānına, -ı, -na*]

niyâz: Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, rica, dua.

Şefâ'atde delâletdir **niyâzım** Ehl-i Beytiñden / Delâletde sa'âdetdir **niyâzım** Ehl-i Beytiñden
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 1*). [*niyâzım, -ım*]

Günâhkâr ümmetiñ eşhâb u âliñden meded ister / Benim ancak deâletdir **niyâzım** Ehl-i Beytiñden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2*). [*niyâzım, -ım*]

Saňa ümmetligim ‘işyānımı elbette mahv eyler / Şahāvetdir samāhatdır **niyāzım** Ehl-i Beytiñden
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 3*). [*niyāzım, -ım*]

Şarıldım dâmen-i rahm u vefâña ya Resûla'llâh / Şefâ'atle 'inâyettir **niyâzım** Ehl-i Beytiñden
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 4*). [*niyâzım, -ım*]

Der-i lutfuñda bir mücrim gedâdir ‘Âdile bî-şek / Kerâmetle himâyetdir **niyâzım** Ehl-i Beytiñden
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5*). [*niyâzım, -ım*]

Günâhkâr ümmetiñ eşhâb u âliñden meded ister / Benim ancak deâiletdir **niyâzım** Ehl-i Beytiñden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2*). [*niyâzım, -ım*]

Saňa ümmetligim 'işyānımı elbette mahv eyler / Şahāvetdir samāḥatdır **niyāzım** Ehl-i Beytiñden
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 3*). [*niyāzım, -ım*]

Şarıldım dâmen-i rahm ü vefâña ya Resûla'llâh / Şefâ'atle 'inâyettir **niyâzım** Ehl-i Beytiñden
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 4*). [*niyâzım, -ım*]

Der-i lutfuñda bir mücrim gedadır ‘Âdile bî-şek / Kerâmetle himâyetdir **niyâzım** Ehl-i Beytiñden
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 5*). [*niyâzım, -ım*]

Gayr-ı Hâk'dan ben **niyazda** olamam / 'Âlemin biñlerce kahrın çekemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 1*). [niyāzda, -da]

niyāz etdi: *Yalvarıp yakarmak.*

Etdi dervişlere ‘uşşāk niyāz / Cāhiliñ ḥāline ḥayfā söyler (*ʿĀdile Sultan Divanı*, Gazel 48, Beyit 10). [*niyāz etdi, -di*]

niyāz etdi: *Dilemek, istemek.*

Her biri etdi tazarru'lā niyāz / Deyip ey bī-çāregāne çāre-sāz (*ʿAdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 7*). [niyāz etdi, -di]

niyāz eyler: *Yalvarmak.*

Evliyāya ‘aşk-ı peygâmbet ile eyler niyâz / Onların feyzi şifâ-yı cân ü devrândır tabîb (*Âdile Sultan Divanı*, Gazel 37, Beyit 6). [niyâz eyler, -r]

niyāz ü hidmetinde: *Dua ve hizmet.*

Luţf ü cūd ü himmeti dā'im terakkīde sāñā / Sen **niyāz ü hīdmetinde** dā'imā pūyānı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 5*). [*niyāz ü hīdmetinde*, -in, -de]

niyāz ü iftikār ü ilticāsı: *Sığınmaya muhtaç olanın yalvarması.*

Garîb bir ümmetîndir ‘Âdile düşmüş o dergâha / **Niyâz ü iftikâr ü ilticâsı** artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 8*). [*niyâz ü iftikâr ü ilticâsı, -sı*]

niyyet: *Amaç, maksat.*

Yorma tedbîr ile kâlbîñ kâdere bağlan kim / **Nıyyeti** hâş olanı şâd eder elbet Yezdân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 4*). [*nıyyeti, -i*]

noķşân: Eksiklik, kusur.

Gezer Leylâ diye şahrâları Mecnûn olup ‘üryân / O **noķşân** ‘âkl ile ben ğâfil-i cânân mıyım şûfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3*). [*noķşân,]*

Ümmetiñ **noķşânına** bakmaz şefâ‘at itmede / Muştafâ cûd u keremle râygândur Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 6*). [*noķşânına, -ı, -na*]

Mâha **noķşân** erer ol şeb kim ede teşrîf-i yâr / Nûr-ı vechinden cihâna şu‘le-i îrfân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 3*). [*noķşân,]*

Sûz-ı ‘âşkîñ tâ ki tende bulmasın **noķşânını** / Cân vedâ‘ edince tenden çıkmaya hiç bir nefes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 4*). [*noķşânını, -ı, -nı*]

Çün yalancının ‘ameli her cihet **noķşânıdır** / Hemdem olma hiç yalancıyla şaķın vardır ziyân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 4*). [*noķşânıdır, -ı, -dır*]

noķşân olur: Eksik olmak.

Eger bir ‘âşık olsa lûtfa mazhar vaşla şâyeste / Oña olur cihânîñ varlığı bir zerreden noķşân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 3*). [*noķşân olur, -ur*]

nokta: Ben.

Ben deġişmem biñ haţţ-ı reyhâna hiç bir **noķtasın** / Levh-i sînemde yazarsa yâr haţţ-ı zer-nümün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4*). [*noķtasın, -sı, -n*]

nokta-ı devr-i kemâl: Bilgi ve erdem bakımından olgunluğun çevresinde döndüğü nokta.

Merkez-i kutb-ı velâyet **noķta-ı devr-i kemâl** / Muşlihu‘d-dîn merkez ol pür-‘âşk u şevk-ı vecd ü hâl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 2*). [*noķta-ı devr-i kemâl,]*

nokta-i nûn u kalem: Kalem suresinin noktası, önemi. (Nun harfiyle ve kalem kelimesi ile başlamasından dolayı bu sureye “Nun” veya “Nun ve Kalem” suresi de denmiştir.).

Kilk-i kudretten çekilmiş **noķta-i nûn u kalem** / Câmi‘-i cümle fûnûn-ı zât-ı Mevlâ’dır göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 2*). [*noķta-i nûn u kalem, -noķta-i*]

n’ol: Ne olmak, ne hâle gelmek.

Ben de dedim ġamla ey bahtı siyâh / **N’olduñ** ey hemşîre cânım Mihrimâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 51*). [*n’olduñ, -du, -ñ*]

n’ola: Çok mu, şaşılır mı?

N’ola çağlar ise cûlar gibi eşkim firâķiyle / Söyünmez sînede tâb ü harâret bir zamân yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 6*). [*n’ola,]*

n’oldu: Ne oldu?

Bir ‘aceb nâlânsın bilmem saña **n’oldu** göñül / Kimüñ için rûz u şeb feryâd ü zârîñ ey göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 1*). [*n’oldu,]*

n’olur: Nasıl olur?

Hâlimiz **n’olur** o mâh etmez nigâh / Nâr-ı ġamla sînemiz vîrân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 10*). [*n’olur,]*

n’olur: Ne olur.

Gönlüm **n'olur** açılsın bir tolu cām-ı meyle / Kalmaz hicāb-ı rāzım deste kadeh alınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 3*). [*n'olur,]*

n'olur: *Ne olur, ne var, ne çıkar?*

N'olur sūz-ı derūnum āşikār etsem o dildāra / Derūnum hānesinde yakdı ḥasret her zamān āteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 6*). [*n'olur,]*

n'olur: *Nasıl olur.*

Bilmezem hālīm **n'olur** bülbül mişālī zār ile / Gül yüzün setr eylemişdir zülf-i 'anber-bār ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 5*). [*n'olur,]*

n'olurdu: *"Ne olurdu, nasıl olurdu" anlamlarında bir söz.*

Hālī ḥurşīdīñ **n'olurdu** yār setr etse yüzün / Açsa hem etmez taḥammül kim olur mest ü ḥarāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 7*). [*n'olurdu, -, -]*

nübüvvet: *Nebilik, peygamberlik.*

Enbiyā vü rūsül içre yok saña bi'llāh şebīh / Kim **nübüvvetle** risāletle müstesnāsın meded yā Muḥammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 3*). [*nübüvvetle, -le]*

Ey risālet mülkünün şāhinşeh-i şefkat-veri / Ve'y **nübüvvet** tahtınıñ şāhib-serir ü serveri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 1*). [*nübüvvet,]*

nūh: *Nuh Peygamber.*

Nūḥ ü İbrāhīm ü Mūsā 'aşkına / Yūsuf u Ya'kūb ü Ādem 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 101*). [*nūh,]*

nükte: *Ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.*

İşit bu **nükteyi** irak şanma kendini Ḥak'dan / Hemān bākī kalan ol zū'l-celālin vechidir zīrā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 3*). [*nükteyi, -y, -i]*

nükte-i tevḥīdi: *Birliğin, bir olmanın sözü.*

Remz-i 'aşkı zāhid-i şūret-perest etmez ḥayāl / **Nükte-i tevḥīdi** zīrā münkire iş'arı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 2*). [*nükte-i tevḥīdi, -i]*

nümāyān: *Görünen, açık, meydana olan.*

Hāne-i dilde **nümāyān** ne güzel ḥammāmdır / Taşları şems ü kamerden de münnevver cāmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 1*). [*nümāyān,]*

Cennet o mevķi' ki yana onda dil / Onda **nümāyān** ola vech-i celī (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 3*). [*nümāyān,]*

Temāşā eyleseñ ol āftābı / **Nümāyān** enveri kendi nihānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 2*). [*nümāyān,]*

Vech-i pākiñde **nümāyān** nūr-ı zāt / Aḥsen-i ḥulķında zāhirdir şifāt (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 84*). [*nümāyān,]*

nūr: *Aydınlık, parlaklık, ışık, ziya.*

Dilde olunca zikri yanar **nūruñ** çerāğı / Gel diyelim 'aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 3*). [*nūruñ, -un]*

Ākıl idrāk etmez vaşfını izḥār müşkildir / Ki (Küntü keniz) sırrın **nūruna** burhāndır tevḥīd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 3*). [*nūruna, -un, -a]*

Bağ seher Cibrīl hem pervānesi hem bülbül / Hem yanar hem āh eder ol **nūra** kim bī-ḥār gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 3*). [*nūra, -a]*

Bir beyāz cameyle gördüm bir mücessem **nūr** kim / ‘Akl ü fikrim yağmalandı mest ü hayrân oldu cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3*). [*nūr,]*

Âkıl idrāk etmez vaşfını izhâr müşkildir / Ki (Küntü keniz) sırrın **nûruna** burhândır tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 3*). [*nûruna, -u, -na]*

Vücūd âyet-i rahmet o Faḥr-i Kevneyn’iñ / Onuñcün Âdem’e naql etdi feyz ile ol **nūr** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 2*). [*nūr,]*

Hem mürâ’î ‘âbidiñ kalbinde yokdur zerre **nūr** / Çün enâniyyet eden zâhid olur Ḥaḳ’ dan cüdâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [*nūr,]*

Bakmağa ol **nûra** hiç çeşmimde kuvvet kalmadı / Garḳ u hayrânı o nûruñ fark eder mi ğayrıya (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 3*). [*nûra, -a]*

Şems-âsâ pertevinden ‘âlem olmuş pür-ziyâ / Ol cemâliñ **nûrudur** hep dilde olan rû-nümâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 2*). [*nûrudur, -u, -dur]*

Bakmağa ol nûra hiç çeşmimde kuvvet kalmadı / Garḳ u hayrânı o **nûruñ** fark eder mi ğayrıya (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 3*). [*nûruñ, -uñ]*

Zâhir olup beyzâ-yı ‘aşk ceyb-i tecellî-gâhdan / Şahrâ-yı kalbi **nūr** ile mânend-i Tūr etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 3*). [*nūr,]*

Göñlüme ‘aşk-ı Hudâ **nûru** tecellî eyler / Cismini şem’-i maḥabbet ile pervâne yaḳar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 4*). [*nûru, -u]*

Ruḡu devrinde etmem nâra **nûra** iltifât asla / Hemîşe ‘aşıkânıñ maḳşadı sırr-ı tecellâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 2*). [*nûra, -a]*

O kaddi gül-nihâl-i tâze kim bir serv u bâlâdır / Cemâli pertevi bir **nûrdur** a’lâdan a’lâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 1*). [*nûrdur, -dur]*

‘Ârifîñ vecd ü semâ’ı zevḳ u ḥâlî dildedir / Kalbi **nūr** ile muşaffâ eylemek cânândadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 1*). [*nūr,]*

Ziyâ-yı ‘aşk ki mir’âtıdır o ḥürşîdiñ / Cemâli olmasa olmaz göñülde zerrece **nūr** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 2*). [*nūr,]*

Cilâ bulunca dil eyler tecellî yâr hemân / Hezâr ḥâne-i kalbi o **nūr** eder mesrûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 4*). [*nūr,]*

Bu bağı eyle temâşâ güzelleriñ yeridir / Şu’âdır bütün ol goncânıñ ruḡundaki **nūr** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 6*). [*nūr,]*

Ziyâ-yı ‘aşk ki mir’âtıdır o ḥürşîdiñ / Cemâli olmasa olmaz göñülde zerrece **nūr** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 2*). [*nūr,]*

Cilâ bulunca dil eyler tecellî yâr hemân / Hezâr ḥâne-i kalbi o **nūr** eder mesrûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 4*). [*nūr,]*

Bu bağı eyle temâşâ güzelleriñ yeridir / Şu’âdır bütün ol goncânıñ ruḡundaki **nūr** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 6*). [*nūr,]*

Uyuma şeb nazar eyle göñülde gör **nûru** / Seni münevver eder ‘Âdile o şems-i ḥuzûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 8*). [*nûru, -u]*

Bağınca dîde **nûruna** ziyâ bulur bu cism ü cân / Mir’ât-ı kalbi müncelî kıl sırr ile dîdârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 2*). [*nûruna, -u, -na]*

Nūr ‘âlemdir cemâliñ ey güzel / Her gören biñ cânını erzân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 5*). [*nūr,]*

Nūr ‘âlemdir cemâliñ ey güzel / Her gören biñ cânını erzân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 5*). [*nūr,]*

Cemâliñ **nûru** mir’ât-ı Cenâb-ı Ḥaḳ olan cânân / Münevver şem’-i ‘aşkıñ incilâsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 2*). [*nûru, -u]*

Hemân yan ‘Âdile kaçma bu nârıñ **nūr** olur soñu / Ciger âteş kan âteş kalb âteş hem cihân âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8*). [*nūr,]*

‘Aşıkñ gönlünü **nūr** ile muşaffā kıldı / Neş’e-i feyz-i tecellī vererek şerbet-i ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 2). [nūr,]

Çekme cihanda mâtemi dilde kıla ‘aşıkñ demi / Bu şeb o mäh-i ‘âlemi **nūr** ile tâbân edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5). [nūr,]

Baş seher Cibrîl hem pervânesi hem bûlbülü / Hem yanar hem âh eder ol **nûra** kim bî-hâr gül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3). [nûra, -a]

Hâne-i kalbin o **nûra** yandırıp / ‘Âdile’yi ‘aşkı şādān eyledi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 9). [nûra, -a]

Elbisesi yeşil **nūr** cennet içinde bir hûr / Hüsni ziyâsı üzre bir âfitâb örtmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 4). [nūr,]

Kalbini seb’ül-meşâni **nûru** leb-rîz eylesin / ‘Ayn-ı ihlâş et bi-haqqın (kûl hüva’llâhu ehad) (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 7). [nûru, -u]

‘Âlem-efrûz kıdem Âdem seniñ **nûruñ** idi / İşte ol nûr eyledi tevîd hürân u perî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 2). [nûruñ, -uñ]

Hem etdiñ nûr-ı ‘aşıkñla cihânı mazhar-ı didâr / Seniñ her cân ü dil tab’ ile mâ’il **nûruña** yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 3). [nûruña, -uñ, -a]

Merhabâ ey mürselîniñ şâhı dîniñ şâhibi / **Nûr** etdi kevnî teşrîfiñ ser-â-ser bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 3, Beyit 1). [nūr,]

Hâveristân-ı göñül **nūr** içre şehriyân edip / Zînet-efzâ-yı nücûm oldu mükerrer bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 3, Beyit 7). [nūr,]

Merhabâ ey mürselîniñ şâhı dîniñ şâhibi / **Nûr** etdi kevnî teşrîfiñ ser-â-ser bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 3, Beyit 1). [nūr,]

Hâveristân-ı göñül **nūr** içre şehriyân edip / Zînet-efzâ-yı nücûm oldu mükerrer bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 3, Beyit 7). [nūr,]

Senden etdi pertev-i nûr-ı Hudâ evvel zuhûr / Tal’atın ol **nûra** kıldı halkı mazhar bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 3, Beyit 2). [nûra, -a]

Gösterip mîr’atı vechinde şu ‘â-ı vahdeti / Oldu kalb-i mü’mîne **nûruñ** muşavver bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 3, Beyit 5). [nûruñ, -uñ]

Şoñra qalmışdı anuñ da gözü **nûru** bir tıfl / Ya’nî kim mîr Muhammed ‘Alî bir tâze civân (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 7, Beyit 7). [nûru, -u]

Şoñra qalmışdı anuñ da gözü **nûru** bir tıfl / Ya’nî kim mîr Muhammed ‘Alî bir tâze civân (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 7, Beyit 7). [nûru, -u]

Cümlesiniñ rûhunu dilşâd kıl / **Nûra** gönder nârdan âzâd kıl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 103). [nûra, -a]

Fişenker saçılıp **nūr** oldu tekkîr / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 8). [nūr,]

Dikildi **nûrdan** a’lâ direkler / Yanıp ‘aşk-ı Hudâ ile yürekler (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 9). [nûrdan, -dan]

Yeşil perde bütün hâlka açıldı / Muhammed **nûru** her yerde saçıldı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 11). [nûru, -u]

O **nûruñ** pertevi tutdu cihânı / Donandı ‘aşıkññ şevk-i cânı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 5). [nûruñ, -uñ]

Olduğñ şeb-i tal’at-endâz-ı cihân / Doldı **nûruñla** zemîn ü âsumân (Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 3). [nûruñla, -uñ, -la]

Dil hânemî ‘aşıkñla şafâ derûn et yâ Hayy / Ol şevk ile cân **nûrun** bahş ü kerem et yâ Hayy (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 1). [nûrun, -un]

nūr etdi: Aydınlatmak.

Sākī şunup peymāneyi meydānı **nūr etdi** bu şeb / Müjde getirdi cānlara baş-ı sürür etdi bu şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 1*). [*nūr etdi, -di*]

nūr eyledi: Aydınlatmak.

‘Âlem-efrûz kıdem Âdem seniñ nûruñ idi / İşte ol **nūr eyledi** tevlîd hûrân u perî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 2*). [*nūr eyledi, -di*]

nūr eyleyen: Aydınlatmak.

Akar ırmağ-ı dü-çeşmim olur cān bûlbûl nālân / Gönül pervānesin **nūr eyleyen** bir gizli cānım
var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 6*). [*nūr eyleyen, -y, -en*]

nūr eyleyip: Aydınlatmak.

Cāna cānân cāndır aç çeşm-i cānı seyr kıl / Nārımız **nūr eyleyip** göster cemālîñ geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 3*). [*nūr eyleyip, -y, -ip*]

nūr içre yata: Sevgiyle anılan ölümler için söylenen bir söz.

Ben dahı kıldım yetim-i nâ-tüvân / **Nūr içre yata** Hıvâce Nev-fidân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 27*). [*nūr içre yata,]*

nūr oldu: Işıkla dolmak, aydınlanmak.

Bak çeşm-i cān ile kamu eşyâyı seyr et oldu nūr / Evrāk-ı esrârı oku defter ile eş‘arı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 3*). [*nūr oldu, -du*]

nūr olmuş: Nurlanmak, aydınlanmak, parlamak.

Bu semt-i ‘aşkda seyr eyle kaşr-ı cānânı / Mişāl-i bağ-ı cinân her cihetle olmuş nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 5*). [*nūr olmuş, -muş*]

nūr saçar: Işık saçmak, aydınlatmak.

Bu çarh etmedir âsumân-ı dilde simâ‘ / Saçar o ‘aşk ile her derde hezārân nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 7*). [*nūr saçar, -ar*]

nūr saçar: Işık saçmak, aydınlatmak.

Bu çarh etmedir âsumân-ı dilde simâ‘ / Saçar o ‘aşk ile her derde hezārân nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 7*). [*nūr saçar, -ar*]

nūr u niķāb: Işığı kapatan, örten.

Ehl-i dil cismi olurdu pāre pāre ‘aşk ile / Olmasa zāhir cemāl üzre siyeh **nūr u niķāb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 6*). [*nūr u niķāb,]*

nūr ü sîm-endāmdır: Gümüş bedeninin parlaklığı, ışığı.

Âb-ı şāfisi akıp etrāfına cevher saçar / Şoyunan dilber mücessem **nūr ü sîm-endāmdır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 3*). [*nūr ü sîm-endāmdır, -dır*]

nūrdan: Işıklı, parlak.

Göründü kalbim içre bir ‘azîm iklîm bir şahrâ / Kurulmuş ortasında **nūrdan** bir hayme-i ‘ulyâ
(*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 1*). [*nūrdan,]*

nūr-efşân olur: Nurlar saçmak, manevi olarak aydınlatmak.

Şubh-dem ol âfîtab-ı cân doğsun başıma / İki çeşmim görücek ol şevkı **nūr-efşân olur** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 6). [nūr-efşân olur, -ur]

nūr-ı ahmed: Hz. Muhammet'in ışığı.

Göründü pāk cemālî cenāb-ı ma'şūkuñ / Ki etdi 'aşk-ı Hudā **nūr-ı Aḥmed** ile zuhūr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 4). [nūr-ı ahmed,]

nūr-ı ahmed: Hz. Muhammed'in ışığı.

Zıll-ı 'ināyetine geldi sığındı gönülüm / Yâ Hâk **nūr-ı Aḥmed** hıfz et binā-yı gönülüm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 3). [nūr-ı ahmed,]

nūr-ı 'âlemdir: Kâinatın ışığı.

Nūr-ı 'âlemdir cemālîñ ey güzel / Her gören biñ cânı erzân eyledi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 5). [nūr-ı 'âlemdir, -dir]

nūr-ı 'âlem-tâb: Cihanı aydınlatan ışık.

Felekde var mı vechiñ gibi bir hîç **nūr-ı 'âlem-tâb** / Ezelden pertev-i enver-fezâsı artar eksilmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 3). [nūr-ı 'âlem-tâb,]

nūr-ı 'aşk: Aşkın ışığı.

Hudā her varı **nūr-ı 'aşk** ile icād etmişdir / Olur ol nūr-ı vaḥdet şöyle deryā-yı 'āzīm 'āşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 3). [nūr-ı 'aşk,]

nūr-ı 'aşka: Aşkın ışığı.

'Aşk-ı Hakk'ı şevk ile rāh-ı maḥabbetde bulup / **Nūr-ı 'aşka** er hemān cüş eyle zikru'llāha gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 2). [nūr-ı 'aşka,]

nūr-ı 'aşkı: Aşkın ışığı.

Serāpā **nūr-ı 'aşkı** seyr eder çeşm-i şehādetle / Tecellīgāh-ı kalbim güyā bir Tūr-ı Sīnā'dır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 4). [nūr-ı 'aşkı, -ı]

nūr-ı 'aşkıñ: Aşkın ışığı.

Dağ açılıñ sīnede elvān donansın her taraf / Şu'lelensin **nūr-ı 'aşkıñ** şevk bulsun geceler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 5). [nūr-ı 'aşkıñ, -ıñ]

nūr-ı 'aşkıñla: Aşkın ışığı.

Hem etdiñ **nūr-ı 'aşkıñla** cihānı mazhar-ı dīdār / Seniñ her cân ü dil ṭab' ile mā'il nūruña yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 3). [nūr-ı 'aşkıñla, -ıñ, -la]

nūr-ı bâkî: Sonsuz nur, ebedî ışık.

Bu ḥurūfuñ remzini idrāk edip ma'nāya dal / **Nūr-ı bâkî** iste ancak bulasın ni'me'l-mu'tin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2). [nūr-ı bâkî,]

nūr-ı bulunca: Nurlanmak, ışıklanmak.

Gaflet ederek âteş-i hicrân ile yanma / Rūḥuñ ola bâkî cesediñ **nūr-ı bulunca** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 5). [nūr-ı bulunca, -unca]

nūr-ı cemāl-i pâkiñe: Tertemiz yüzün ışığı, parlaklığı.

Felekde mâhî şakḳ vü âfitâbı eyledin maḥcûb / ‘Aceb bir bâriḳa **nûr-ı cemâl-i pâkiñe** maḥşûş
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5). [nûr-ı cemâl-i pâkiñe, -i, -ñe-iñ, -e]

nûr-ı cemâliñ: Yüz güzelliği, yüzünün ışıǵı, aydınlığı.

Ref’i niḳâb ile kerem kıl hemân / **Nûr-ı cemâliñ** göre bu çeşm-i cân (Âdile Sultan Divanı,
Murabba 7, Beyit 11). [nûr-ı cemâliñ, -iñ]

nûr-ı cemâlu’llâh’dan: Allah’ın güzelliğinin ışıǵı.

Dil ‘aceb âyinedir **nûr-ı Cemâlu’llâh’dan** / Gizli zâhir pertev-i ‘aşkı bulan cânânı gör (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 2). [nûr-ı cemâlu’llâh’dan, -dan]

nûr-ı çeşm: Göz nuru.

O **nûr-ı çeşm** Hüseyin’in içün oña nazar et / Qapıñda ‘Âdile giryân olup bakar dolanır (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 8). [nûr-ı çeşm,]

nûr-ı çeşm-i ‘âşıkân: Aşıkların gözünün nuru, aydınlığı, parlaklığı.

Server-i erbâb-ı ‘irfân **nûr-ı çeşm-i ‘âşıkân** / Zevc-i pâk-i Fâtıma bint-i Nebiyy-i pür-şafâ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 11). [nûr-ı çeşm-i ‘âşıkân,]

nûr-ı çeşm-i ‘âşıkân: Aşıkların gözünün nuru, aydınlığı, parlaklığı.

On ikinci Mehdî-i şâhib-zemân / Cân-ı ‘âlem **nûr-ı çeşm-i ‘âşıkân** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-
bend 1, Beyit 92). [nûr-ı çeşm-i ‘âşıkân,]

nûr-ı çeşm-i âşıkân: Aşıkların gözünün nuru, aydınlığı, parlaklığı.

Mihr-i pertev-efken ü lem’ân-ı burc-ı mes’adet / Hâzret-i Hakk’ın habîbi **nûr-ı çeşm-i âşıkân**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 5). [nûr-ı çeşm-i âşıkân,]

nûr-ı çeşm-i fahr-i ‘âlem: Kâinatın övüncünün, Hz. Muhammed’in gözünün nuru.

Qanlı yaş aqsın gözümde sen şusuz olduñ şehîd / **Nûr-ı çeşm-i Fahr-i ‘âlem** ey Hüseyin-i
Kerbelâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 2). [nûr-ı çeşm-i fahr-i ‘âlem,]

Hânedân-ı Muştafâ ‘aşkuñla giryân oldular / **Nûr-ı çeşm-i Fahr-i ‘âlem** ey Hüseyin-i Kerbelâ
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 4). [nûr-ı çeşm-i fahr-i ‘âlem,]

Dökdüler hûn-ı sirişkin ‘aşıkñ deryâ gibi / **Nûr-ı çeşm-i Fahr-i ‘âlem** ey Hüseyin-i Kerbelâ
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 6). [nûr-ı çeşm-i fahr-i ‘âlem,]

Kâfirân hândân oldı ağladı mü’mîn bütün / **Nûr-ı çeşm-i Fahr-i ‘âlem** ey Hüseyin-i Kerbelâ
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 8). [nûr-ı çeşm-i fahr-i ‘âlem,]

‘Âdile ağlar kaẓâ-yı Kerbelâ’nıñ ‘aşkına / **Nûr-ı çeşm-i Fahr-i ‘âlem** ey Hüseyin-i Kerbelâ (Âdile
Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 10). [nûr-ı çeşm-i fahr-i ‘âlem,]

nûr-ı çeşm-i fâtıma: Fatıma’nın gözünün nuru, ışıǵı, aydınlığı.

Melce’-i ümmet Hüseyin İbn-i ‘Ali / **Nûr-ı çeşm-i Fâtıma** ‘âlî-cenâb (Âdile Sultan Divanı,
Terkib-bend 1, Beyit 23). [nûr-ı çeşm-i fâtıma,]

nûr-ı çeşmimdi: Göz nuru.

Nûr-ı çeşmimdi surûr-ı kalb-i vîrânım idi / Hemdem ü yâr-ı şefîküm sînede cânım idi (Âdile
Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 9). [nûr-ı çeşmimdi, -im, -di]

nûr-ı cilâ: Parlak ışıık.

‘Aceb rûşen eder ƙalbi şu ‘â-ı şu ‘le-i tevĥîd / Giderir zülmeti ƙalbe verir **nûr-ı cilâ** tevĥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 1*). [*nûr-ı cilâ,]*

nûr-ı cismiyle: Varlığın ışıĝı.

Ĥâk-i pâyiyle şafâ ƙâ’im ü ĥâlet mevcûd / **Nûr-ı cismiyle** bulur ‘aşƙ meger cism tamâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 54*). [*nûr-ı cismiyle, -i, -y, -le]*

nûr-ı dîdâr: Yüzün, çehrenin ışıĝı, parlaklığı.

Sensin ‘uşşâƙa eden şefƙat ü iĥsân şehâ / Ƙıl naşîb ‘Âdile’ye vaşl ile **nûr-ı dîdâr** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 8*). [*nûr-ı dîdâr,]*

nûr-ı dîdâr-ı muhammed: Hz. Muhammed’in yüzünün ışıĝı, parlaklığı.

Ĥâk-i müşgin Medîne’yile bulup pertev-i ‘ayn / **Nûr-ı dîdâr-ı Muĥammed** görünüp ‘ayn-ı yakĭn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 1*). [*nûr-ı dîdâr-ı muĥammed,]*

Maĥabbet râhmi seyrân ederken / Göründü **nûr-ı dîdâr-ı Muĥammed** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 1*). [*nûr-ı dîdâr-ı muĥammed,]*

nûr-ı dile: Gönül nuru.

Bezm-i ‘uşşâƙa şafâ şadr-i kemâlâta şeref / Dürr-i iĥbâle şadef **nûr-ı dile** gencîne (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 47*). [*nûr-ı dile, -e]*

nûr-ı dil-efrûz: Gönle ferahlık veren ışıƙ.

Dile ‘âks etdirir bir **nûr-ı dil-efrûz** yârı kim / Ruĥsâr-ı ĥaĥîƙat üzre bir âyîne olmuş mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 3*). [*nûr-ı dil-efrûz,]*

nûr-ı eflâk-i kerem: Cömertlik göklerinin ışıĝı.

Şems-i Sivası o ĥürşîd-ı sipihr-i mâ’rifet / **Nûr-ı eflâk-i kerem** mâh-ı münîr-i mes’adet (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 14*). [*nûr-ı eflâk-i kerem,]*

nûr-ı fahr-i ‘âlem: Ka’inatın övüncünün ışıĝı.

Nûr-ı Fahr-ı ‘âlem ile beyt-i dil bulup ziyâ / ‘Âleme verdi çerâĝ-ı ‘aşƙ ile feyz u şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 5*). [*nûr-ı fahr-ı ‘âlem,]*

nûr-ı fahr-i ‘âlem: Kâinatın övüncünün ışıĝı, Hz. Muhammed’in nuru.

Edip hem **nûr-ı Fahr-i ‘âlem** ile ƙabrini rûşen / Firâƙı ƙaldı cânlarda cihânı etdi pür-şîven (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 11*). [*nûr-ı fahr-i ‘âlem,]*

nûr-ı ğufrân u ‘inâyâtın: İyiliklerin ve merhametin ışıĝı, aydınlığı.

Hem ‘ibâd-ı şâlihînin üstüne / **Nûr-ı ğufrân u ‘inâyâtın** ine (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 13*). [*nûr-ı ğufrân u ‘inâyâtın, -in]*

nûr-ı ĥak: Allah’ın nuru.

Edenler ĥilye-i evşâfını ey **nûr-ı Ĥak** iş’âr / Füyuzât-ı kemâl ile ĥavâşı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 6*). [*nûr-ı ĥak,]*

nûr-ı ĥak’dır: Allah’ın nuru.

Her ne kim buldu vücûd ƙudret ile cümle güzel / **Nûr-ı Ĥak’dır** ezeli ĥikmet-i settârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 1*). [*nûr-ı ĥak’dır,]*

nūr-ı hak'sın: Allah'ın nuru, ışığı, aydınlığı.

Nūr-ı Hak'sın kim seniñle buldu rāḥ-ı Hakk'ı nās / Olmayaydın sen delil olmazdı eşyā meded yā Muḥammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 6). [nūr-ı hak'sın,]

nūr-ı hālinden: İçinde bulunduğu vaziyetin ışığı, durumun parlaklığı.

Şem'-i aşk yanınca ol pervānede yanmak gerek / Āşikāre nūr-ı hālinden yaḳar dilde çerāḡ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 2). [nūr-ı hālinden, -iñ, -den]

nūr-ı hidāyet: Kurtuluş ışığı.

Ḥalās et māsivānıñ zulmetinden yā İlāhi sen / Derūnuma düşe nūr-ı hidāyet kıl meded yā Hak (Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 2). [nūr-ı hidāyet,]

nūr-ı hidāyette: Kurtuluş ışığı.

Ḳaldırıp nūr-ı hidāyette ḥicāb-ı keşreti / Şüret-i āyine-i vech-i dil-ārādır gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 6). [nūr-ı hidāyette, -te]

nūr-ı hudā: Allah'ın ışığı.

Esrār-ı Hak vechiñdedir / Nūr-ı Hudā ol meh-'adil (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 3). [nūr-ı hudā,]

Rehber-i rāḥ-ı şerī'at reh-nümā-yı ma'rifet / Muṣṭafā nūr-ı Hudā'dan ḥōş nişāndır Muṣṭafā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 2). [nūr-ı hudā'dan, -dan]

nūr-ı ḥüsnünden: Güzellik nuru.

Tāb-ı vechiñdür cihānda zulmeti ref' eyleyen / Nūr-ı ḥüsnünden güneş tā ḥaşre dek tābān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 3). [nūr-ı ḥüsnünden, -iñ, -den]

nur-ı ḳalbim: Gönül ışığı.

Ol ikinci kardaşım sultān āḥ / Nur-ı ḳalbim çeşm-i cānım Mihrimāḥ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 30). [nur-ı ḳalbim, -im]

nūr-ı kerāmātı: Kerametlerinin ışığı.

Şems-i tābān gibi nūr-ı kerāmātı 'ayān / Māḥ-ı raḥşān gibi luṭf ü 'ināyātı tamām (Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 2, Beyit 28). [nūr-ı kerāmātı, -ı]

nūr-ı ḳur'ān: Kur'an-ı Kerim'in ışığı.

'Āḳibet verdi emānātım göçdü Hakk'a / Madfen-i pākini tenvīr ede nūr-ı Ḳur'ān (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 6). [nūr-ı ḳur'ān,]

nūr-ı lā-şarkī vü lā-ğarbī: Güneşin doğduğu ve battığı yerin ışığı, aydınlığı.

Nūr-ı lā-şarkī vü lā-ğarbī bulan kimdir 'aceb / Ehl-i dillerdir olup mişkāt-ı envār-ı yakīn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5). [nūr-ı lā-şarkī vü lā-ğarbī,]

nūr-ı maḥabbetle: Aşkın ışığı.

Sāḥib-i ḥālīñ yine ḥālīñ görür / Nūr-ı maḥabbetle olan ahvālī (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 15). [nūr-ı maḥabbetle, -le]

nūr-ı manzar: Nur gözlü.

Gonca-tal'at lāle-nükhet serv kad / Hür-ı peyker **nūr-ı manzar** meh-cemāl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 53*). [*nūr-ı manzar,]*

nūr-i mişbāh-ı ezel: Eski zaman kandilinin ışıǵı.

Ol mübārek ism-i pāki **nūr-i mişbāh-ı ezel** / Ya 'ni mişbāh u sirāc-ı şer'-i zāt-ı Kibriyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 2*). [*nūr-i mişbāh-ı ezel,]*

nūr-i mücessem: Gözle görünür nuru.

Müciib-i icād-ı heme kā'inat / **Nūr-ı mücessem** şeh-i ferhunde-zāt (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 7*). [*nūr-ı mücessem,]*

nūr-i mücessem: Cisimleşmiş, gözle görünür nur.

Ṭāl'atin şāni'-i birr **nūr-i mücessem** yaradıp / Gonca-rū sim-beden şems-likā mäh-cebīn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 18*). [*nūr-i mücessem,]*

nūr-ı muhammed: Hz. Muhammed'in ışıǵı, aydınlığı.

Maḥabbet etdi çu **nūr-ı Muḥammed** ile zühür / Şaçıldı 'āleme ondan tamām pertev-i nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 1*). [*nūr-ı muḥammed,]*

nūr-ı muhammed mustafā'dır: Hz. Muhammed'in nuru.

Feyz-i Ḥaḳ **nūr-ı Muḥammed Mustafā'dır** 'āşıka / 'Aşk u şevkı 'Âdile kılsın derūnum rüşenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 6*). [*nūr-ı muḥammed mustafā'dır, -dır]*

nūr-ı şafā: Gönül şenliğinin aydınlığı.

Âftāb-āsā bilip her zerresin **nūr-ı şafā** / Her belā dōstdan gelir kim merhabā etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 5*). [*nūr-ı şafā,]*

Yanan hürşid-i rüyile kılar **nūr-ı şafā** peydā / Eder biñ āfitāb-ı 'aşk ile evc-i dilin ihyā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 1*). [*nūr-ı şafā,]*

nūr-ı şafāyı: Gönül şenliğinin aydınlığı.

'Aşk-ı bākīden bulup **nūr-ı şafāyı** sīnede / Nār-ı kalb-i 'āşıka imān eder cānān-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 5*). [*nūr-ı şafāyı, -yı]*

(nūr-ı semāvāt-ı ve'l-arz): "Göklerin ve yerin nuru" anlamına gelen, Nur suresinin 35. ayetinden alıntıdır.

Ḥaḳ buyurdu (**Nūr-ı semāvāt-ı ve'l-arz**) āyetin / Kendidir medḥ eyleyen zātın o Rabbü'l-'ālemīn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [*(nūr-ı semāvāt-ı ve'l-arz),]*

nūr-ı şevk-efzā-yı 'aşk: Şevklendiren aşkın ışıǵı.

Derd-i kalbiñ mahremidir **nūr-ı şevk-efzā-yı 'aşk** / 'Arz-ı ruḥsār eyleseydi bir şabāḥ ol āftāb (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 20*). [*nūr-ı şevk-efzā-yı 'aşk,]*

nūr-ı tecellā-yı cemāl: Güzel yüzün zuhurunun ışıǵı, parlaklığı.

Ger 'āşıq-ı şādık bula **nūr-ı tecellā-yı cemāl** / Yā Sidre yā Bāğ-ı İrem yā naḥl-i Ṭübā'dır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 7*). [*nūr-ı tecellā-yı cemāl,]*

nūr-ı tecelli: Görünen parlaklık.

Gösterip **nūr-ı tecellî** vaşlıña lâyıqlara / Hamdü lillâh ey Raḥîm ü Ḥayy ü Ḳayyûm u Kerîm
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 4). [nūr-ı tecellî,]

nūr-ı tecellî: Görünen parlaklık.

Gösterip **nūr-ı tecellî** vaşlıña lâyıqlara / Hamdü lillâh ey Raḥîm ü Ḥayy ü Ḳayyûm u Kerîm
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 4). [nūr-ı tecellî,]

nūr-ı tecellî: Manevî bakımdan aydınlanma.

Erdiler **nūr-ı tecellî** ile bezm-i vuşlata ol / Resûl-illâh'dır bu yolda zîrâ rehberi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 6). [nūr-ı tecellî,]

nūr-ı tecellî: Tecellî ışığı, görünen aydınlık.

Cemâli âftâbından alır **nūr-ı tecellî** hep / Meh-i tâbâna döndü câm-ı pür-nūr-ı muşaffâ mey (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 4). [nūr-ı tecellî,]

nūr-ı tecellîde: Görünen parlaklık, manevi bakımdan aydınlanma.

Ḳanıp **nūr-ı tecellîde** ğinâ bulmaz tesellîsiz / Tecellî-i cemâl ister vişâliñ cânda eğlenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 2). [nūr-ı tecellîde, -de]

nūr-ı tefhîm: Anlamanın farkına varmanın aydınlığı, parlaklığı.

Hıḳat-i pâki olup dört yüz altmış dörtde / Virdi meh-rûyî ile 'âleme **nūr-ı tefhîm** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 9). [nūr-ı tefhîm,]

nūr-ı vahdet: Vahdetin nuru, birlik aydınlığı.

Ḥudâ her varı nūr-ı 'aşḳ ile icâd etmişdir / Olur ol **nūr-ı vahdet** şöyle deryâ-yı 'âzîm 'âşîḳ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 3). [nūr-ı vahdet,]

Bu günü yarına koyma **nūr-ı vahdet** bul hemân / 'Âdile açıp maḥabbet yolların seyrâna gel
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 6). [nūr-ı vahdet,]

nūr-ı vahdetdir: Vahdetin nuru, birlik aydınlığı.

Raḥmeten li'l-'âleminsin **nūr-ı vahdetdir** yüzüñ / Dilberâ vechiñde gördüm süre-i Raḥmân olur
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 5). [nūr-ı vahdetdir, -dir]

nūr-ı vahdetle: Vahdetin nuru, birlik aydınlığı.

Dolar envâr ile çarḫı dolandır **nūr-ı vahdetle** / Nice esrârdır gör kim dile bu ḥikmet-i tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 5). [nūr-ı vahdetle,]

nūr-ı vechiñ: Yüz ışığı, parlaklığı, güzelliği.

Mâhtâb-âsâ cihâna ṭal'atıñla oldu hep / **Nūr-ı vechiñ** pertev-endâz semâvât ü zemîn (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 2). [nūr-ı vechiñ, -iñ]

Oldu mevcûdât **nūr-ı vechiñ** ile şu'le-dâr / Yâ Resûla'llah sensin evvelîn ü âḫirîn (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 2). [nūr-ı vechiñ, -iñ]

nūr-ı vechinden: Yüz ışığı, parlaklığı, güzelliği.

Mâha noḳşân erer ol şeb kim ede teşrîf-i yâr / **Nūr-ı vechinden** cihâna şu'le-i îrfân gelir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 3). [nūr-ı vechinden, -i, -nden]

Şevḳ-i göñlüm 'aşḳıñ ile râḥat ü ârâm hem / **Nūr-ı vechinden** diger 'izz ü murâdı neylerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 2). [nūr-ı vechinden, -i, -nden]

nūr-ı vechiñle: *Yüz ışıǵı, parlaklığı, güzelliǵı.*

Eyledi dil-hānemi ma‘mūr teşrîfîn bu şeb / **Nūr-ı vechiñle** ziyâlandı zemîn ü âsmân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 2*). [*nūr-ı vechiñle, -iñ, -le*]

nūr-ı vişâli: *Kavuşmanın aydınlığı, parlaklığı.*

Yâr sen ile olıcak **nūr-ı vişâli** seyr et / Qalbde ‘aşkı güzel şevki güzel zevki güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 2*). [*nūr-ı vişâli,]*

nūr-ı zât: *Zatının nuru, aydınlığı, ışıǵı.*

Vech-i pâkiñde nümâyân **nūr-ı zât** / Ahsen-i hulkında zâhirdir sıfât (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 84*). [*nūr-ı zât,]*

nūr-ı zatıñ: *Hz. Muhammedin nuru.*

Nūr-ı zatıñ hilkat-i Âdem'den evvel oldu halk / Ondan aldı âlem-i imkân hep zîb ü ferî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 3*). [*nūr-ı zatıñ, -iñ*]

nūr-ı zâtından yaratmışdır: *Kendi nurundan yaratmak.*

İşte eñ evvel Hudâ tevķit edip de ‘aşrını / **Nūr-ı zâtından yaratmışdır** o mâh-peykeri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 10*). [*nūr-ı zâtından yaratmışdır, -ın, -dan-mış, -dır*]

nūr-ı zātu’llâh’da: *Allah’ın ışıǵı.*

Çünkü kalbi mü‘mîniñ oldu bir beyt-i Hudâ / **Nūr-ı Zātu’llâh’da** derc olan esrârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 5*). [*nūr-ı zātu’llâh’da, -da*]

nūr-ı zencîr: *Zincirin ışıǵı.*

Göründü âsumân bir top kandil / Şarılmış şevkına hem **nūr-ı zencîr** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 7*). [*nūr-ı zencîr,]*

nūr-ı zîyâvı: *Aydınlığın nuru.*

‘Aşkdır mir’ât-ı kalbi eyleyen şâf ü celî / ‘Aşkdır dilde veren **nūr-ı zîyâvı** her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 6*). [*nūr-ı zîyâvı, -y, -ı*]

nüş et: *İçmek.*

Hemân bir kaç piyâle **nüş edelim** nev-bahâr oldu / Zamân ‘ıyş ü şûrb ü sâķî-i bezm-i vefâdır mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 5*). [*nüş edelim,]*

Şarâb-ı ‘aşka Hâk’dan **nüş eden** derd ü belâ çekmez / Olan mest-i Elest her ne belâ çekse şafâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 1*). [*nüş eden, -en*]

Câm-ı ‘aşkıñ cür’asını **nüş eden** / ‘Âķılı mecnûn ile yeksân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 7*). [*nüş eden, -en*]

Ol şarâb-ı rûh-bahşi **nüş edenler** ‘Âdile / Zevķyâb-ı feyz olur bi’l-cümle şeylerden lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 8*). [*nüş edenler, -en, -ler*]

‘Âşık-ı Mevlâ olanlar **nüş eder** hûn-i ciger / Münkiriñ taşından aşla hîç zarar gelmez oña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 4*). [*nüş eder, -er*]

Olan cün tâlib-i dîdâr eder ‘aşkıñ şerâbın nüş / Bakâyı bul şafâ bezminde şüretten edâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 7*). [*nüş eder, -er*]

Göñül odur ki mey-i ‘aşkı **nüş edince** hemân / Mişâl-i cür’a-i câmı eder o mahv-ı vücûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 5*). [*nüş edince, -ince*]

‘Aşk-ı cāmın **nüş edip** mest olmayan / Serserî rind-i cihânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 8*). [*nüş edip, -ip*]

Bu dağı cām-ı şehâdet etdi nüş / Oldu râci ‘aşlına ol gül nâhîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 69*). [*nüş etdi, -di*]

Yâr elinden **nüş etdik** bâde-i gül-rengi biz / Kim çerâğ-ı kalb şem‘-i ‘aşkıñ sūzânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 2*). [*nüş etdik, -di, -k*]

Eger dest-i ‘Alî’den kevseri **nüş etmek** istersen / Şaķın meyhâne-i süflîde içme şüfiyâ hîç mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 8*). [*nüş etmek,]*

Mâderinden süt dağı **nüş etmeyen** / Bir nigârîñ gerdenin deldi kaçâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 33*). [*nüş etmeyen, -me, -yen*]

nüş edip: İçmek // sevgilinin dudaklarını öpmek.

Mey-i rûhânî dolsun mest olunca tâ bütün eczâ / Şeker helvâ-yı ‘aşkı **nüş edip** bul ol leb-i nâbı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 2*). [*nüş edip, -ip*]

nüş eyle: İçmek.

O mâhîñ ‘aşkına **nüş eyledim** cām-ı mey-i ‘aşkı / Dilimde ‘Âdile nâr-ı fîrâķ-ı rûyuna yandım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9*). [*nüş eyledim, -di, -m*]

Nüş eylemek tâ be-seher ol bâde-i ‘aşkı hûner / Tâ şahid-i cânı meger âgûşa mihmân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6*). [*nüş eylemek, -mek*]

Sâkıyâ bu haste-dil cām-ı lebûñ **nüş eylese** / Zevk u şevk atıp derûna neş‘e-i cânân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 4*). [*nüş eylese, -se*]

Ĥamr-ı ‘aşkı tâ ezel **nüş eyleyen** sekrân olur / BaĤr-i şafvet içre ol kalbi şafâ-efşân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 2*). [*nüş eyleyen, -y, -en*]

Cām-ı lebi **nüş eyleyip** deryâ gibi cûş eyleyip / ‘Uşşâķ-ı medhûş eyleyip dünyâyı şâdân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 2*). [*nüş eyleyip, -y, -ip*]

Cām-ı ‘aşkın cür‘asın **nüş eyleyip** / ‘Âķil u mecnûnu yeksân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 7*). [*nüş eyleyip, -y, -ip*]

nüş evleyince: Yudumlamak, içmek// yaşamak, tecrübe etmek.

O meclis hâl bu kim südden beyâz kaymak şekerden hûş / Şafâyı cân bulur **nüş evleyince** kâse-i semmi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 3*). [*nüş evleyince, -y, -ince*]

nüş kıl: İçmek.

Al deste cāmı **nüş kıl** ‘aşkıñ demiyle cûş kıl / Ĥıñıñ mihri gûş kıl feryâd-ı Şûr etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 5*). [*nüş kıl,]*

nüş-i cām-ı ‘aşķ: Aşk kadehinin içkisi.

Nüş-i cām-ı ‘aşķ ile lezzet bulup mest olalım / Şâķî-i ser-çeşme-i feyz ü şafâdır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 6*). [*nüş-i cām-ı ‘aşķ,]*

nüş-ı meclis-i ‘aşķ u şafâ: Zevk, neşe ve muhabbet meclisinin içkisi.

Bâde **nüş-ı meclis-i ‘aşķ u şafâ** / Mest-i şahbâ-yı sa‘âdetdir hemân (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 94*). [*nüş-ı meclis-i ‘aşķ u şafâ,]*

nüş-ı şarâb edenler: Aşk şarabı içenler.

Dest-i sâķiden edenler ‘Âdile nüş-ı şarâb / Tâ kıyâmet olur ol müstağrak-ı deryâ-yı ‘aşķ (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 22*). [*nüş-ı şarâb edenler, -en, -ler*]

nuşret: Yardım; galibiyet, zafer.

Erişir menzil-i maşşûduña kalb-i selîm ile 'Âdile / Erer **nuşret** şöunda her meşakk u miñnetiñ
'aşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 8). [nuşret,]

nutk: Konuşma, söz, kelim.

'Aşkıdır tahkîk-ı Kur'an ile sırr-ı ma'rifet / Gevher-i 'irfân olup **nutkuñ** beyânı söylenir (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 2). [nutkuñ, -uñ]

Nutkı şîrîn mahz-ı devlet / Bülbül-şıfat gonca-meşîl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 2).
[nutkı, -ı]

Feyzi 'ayân ismi hafî / **Nutku** büyük zâtı Celîl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 4). [nutku, -
u]

Himmetiñ 'âlî beher **nutkuñ** kerâmet 'aynıdır / 'Ârif ü dâñâ-yı vâlâ-menzilet şeyhim 'Alî (Âdile
Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 2). [nutkuñ, -uñ]

nüvâziş: Okşama, gönül alma, iltifat etme.

Bir kere toķunsañ teline sâz-ı derûnuñ / Biñ dürlü **nüvâziş** ile düzelmez bozulunca (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 149, Beyit 6). [nüvâziş,]

nüzül: Aşığıya inme.

Nüzülü âşiyân-ı gülşene kâf-ı hâkîkatden / Degildir murğ-ı dil bu bir 'aceb simurğ-ı 'Ankâdır
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 3). [nüzülü, -u]

nüzül eyle: İnmek, ulaşmak.

Bendelige bu kuluñ edip kabûl / Hâneme ey şâh-ı dîn eyle nüzül (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2,
Beyit 8). [nüzül eyle,]

nüzür etdi: Adaklar kesmek.

Fevt etme sakın fırsatı bu demde bul ol devleti / 'Uşşâka feyz-i vuşlatı dilber **nüzür etdi** bu şeb
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6). [nüzür etdi, -di]

o: Uzakta olan, hakkında konuşulan kimse veya şeyi belirten bir söz; işaret sıfatı.

Yâ Rab 'inâyetiñ yoluna bakmada gözüm / Et nâ'il ü vişâl **o** yâra meded Allah (Âdile Sultan
Divanı, Diğer 2, Beyit 6). [o,]

Derûnumda ola ol rütbe 'aşkıñla maħabbet kim / **O** cevherle dola bu maħzen-i kalbim meded yâ
Hâk (Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3). [o,]

Zihî devlet **o** 'âşık ki ma'sûkı Hüdâ olur / Dilinde dâ'im ezkârı onuñ tevħîd-i Hüdâ olur (Âdile
Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 1). [o,]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevkı / **O** dil kim 'aşk ile dolar da döstuna muħib
olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2). [o,]

Raħmeti kullarına kıldı **o** Allah i'tâ / Şabr kıl hikmeti var eylese izhâr gerek (Âdile Sultan Divanı,
Diğer 12, Beyit 11). [o,]

'Âkil iseñ **o** yana gel ol menzil-i câne eriş / Deryâ-yı 'aşk içre dolup bürhân-ı gevher bul gönül
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 4). [o,]

Her ne halk etdiyse 'âlemde Hüdâ cümle güzel / Hâk güzel halkı güzel **o** şâha kulluk da güzel
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 1). [o,]

O yâra vermemişdir cânımı evvel nazarda ben / Velâkin rü'yet-i cânânda takşîr eder gönülüm
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 6). [o,]

Düşüp hâk-i niyâz üzre tazarru' kıl o şehnâza / Erer ma'sûkuna elbette 'âşık gayrı şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 3*). [o,]

Nihâyet 'âşıkâ maşşûduna ermemek olmazmış / Gözüñde çağlayıp aksın o kanlı yaş şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 5*). [o,]

Ne söylersin o beyhûde kelâmı diñlemem şüfî / Mürîdi hâş olup ehl-i riyâdan degilim şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1*). [o,]

Gezer Leylâ diye şahrâları Mecnûn olup 'üryan / O nokşân 'âkl ile ben gâfil-i cânân mıyım şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3*). [o,]

O mâha hâlimi 'ârza mecâlim kalmadı aşlâ / Olup bu 'Âdile hayrân çeşm-i mestine gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 6*). [o,]

Yâ Rab 'inâyetiñ yoluna bakmada gözüm / Et nâ'il ü vişâl o yâra meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [o,]

Vücûduñ şaldı çünki mümkünâta pertev-i nûr / O şu'le âfitâb-ı hüsn-i pür-envârına maşşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4*). [o,]

Derûnumda ola ol rütbe 'aşkınla maḥabbet kim / O cevherle dola bu maḥzen-i kalbim meded yâ Haḳ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3*). [o,]

Saḡa bu 'aşk niçin cân u dilden 'âşıkdır / Hôş aḡla kendiñi sensin o dilber-i mes'ûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 4*). [o,]

O mâh-pâre-i burc-ı risâletiñ ismi / Muḡammed Aḡmed ü Muḡtâr u Muştaḡa Maḡmûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 7*). [o,]

Saḡa bu 'aşk niçin cân u dilden 'âşıkdır / Hôş aḡla kendiñi sensin o dilber-i mes'ûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 4*). [o,]

O mâh-pâre-i burc-ı risâletiñ ismi / Muḡammed Aḡmed ü Muḡtâr u Muştaḡa Maḡmûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 7*). [o,]

Cihâni desti şuwardı o çeşme-i 'aşkıñ / Beḡâda sâḡi-i câm-ı cemâl-i döst olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 7*). [o,]

O nûr-ı çeşm Hüseyñ'iñ içün oḡa nazar et / Kapıñda 'Âdile giryân olup baḡar ḡolanır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 8*). [o,]

Cihâni desti şuwardı o çeşme-i 'aşkıñ / Beḡâda sâḡi-i câm-ı cemâl-i döst olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 7*). [o,]

O nûr-ı çeşm Hüseyñ'iñ içün oḡa nazar et / Kapıñda 'Âdile giryân olup baḡar ḡolanır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 8*). [o,]

Firâka bir tesellî bulamam bu kalb-i nâşâda / O hâle şabr u ḡaḡat ḡayret-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 2*). [o,]

Baḡmaḡa ol nûra ḡiç çeşmimde kuvvet kalmadı / Garḡ u hayrânı o nûruñ fark eder mi ḡayrıya (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 3*). [o,]

Çıḡdı seyrâna o dilber bu gece çün mâh-tâb / Âsumân-ı 'âlem-i bâlâda doğdu âfitâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [o,]

Ḳıble-gehdır Ḳa'be'den efḡal cemâliñ 'âşıkâ / 'Âdile görsün o vechi luḡf-ile ref' et niḡâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 8*). [o,]

Çıḡdı seyrâna o dilber bu gece çün mâh-tâb / Âsumân-ı 'âlem-i bâlâda doğdu âfitâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [o,]

Ḳıble-gehdır Ḳa'be'den efḡal cemâliñ 'âşıkâ / 'Âdile görsün o vechi luḡf-ile ref' et niḡâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 8*). [o,]

Görmeyince o yâri ḡayr-i niḡâb / Eksik olmaz göñülde derd ü 'azâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 1*). [o,]

Bülbülüñ âḡı o gül-rûya sezâdır ey döst / 'Âşıkın nâlesi dil-dâra şafâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 1*). [o,]

Geçip varlıktan artık buldu 'aşk u sohbet-i cânı / **O** sohbetdir sa'âdet başka efkârı n'ider ey dōst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2*). [o,]

Sivâdan geçmiş **o** maḥbûbu bilmez / Mecâzîniñ hevâsıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 3*). [o,]

Ezelde 'Âdile sevdiñ **o** yâri / Bize Ḥaḳḳ'ıñ 'atâsıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 5*). [o,]

Zâhid ne bilir kadrini 'aşk içre şafânıñ / 'Âşıqdır **o** didâr ğamiyle mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 2*). [o,]

Cân neler söyler **o** ḥâkî cisme / Cism ise ḥikmet-i Mevlâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 6*). [o,]

O perî herkese eyva'llâh der / 'Âdile âcize illâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 11*). [o,]

Ḥaṭ-âver olmadıkça vâkıf olmaz ḥâl-i 'uşşâka / **O** sırrı şabr-ı 'âşıkla yine ol dil-rübâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 6*). [o,]

O şühı vaşf edenlerdir bilen kâtib değil vâkıf / Harem sırrın yine maḥrem bilir ḥâcib riyâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8*). [o,]

O şem'-i ḥüsnü yâd etdikçe artar şu'le-i âhım / Dil-i şeydâ **o** pertevle yanıp sırr-ı Ḥudâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 9*). [o,]

Ḥamûş ol 'Âdile güftârı hōşdur 'âşıkıñ gerçi / Cenâb-ı pîr **o** feyzi lutf eder bir gün saña söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10*). [o,]

Ḥaṭ-âver olmadıkça vâkıf olmaz ḥâl-i 'uşşâka / **O** sırrı şabr-ı 'âşıkla yine ol dil-rübâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 6*). [o,]

O şühı vaşf edenlerdir bilen kâtib değil vâkıf / Harem sırrın yine maḥrem bilir ḥâcib riyâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8*). [o,]

O şem'-i ḥüsnü yâd etdikçe artar şu'le-i âhım / Dil-i şeydâ **o** pertevle yanıp sırr-ı Ḥudâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 9*). [o,]

Ḥamûş ol 'Âdile güftârı hōşdur 'âşıkıñ gerçi / Cenâb-ı pîr **o** feyzi lutf eder bir gün saña söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10*). [o,]

Kıble-ğâhı 'âşıkânıñ 'ârız-ı cânân olur / Dil **o** mir'ât-ı şafâya mest olur ḥayrân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 1*). [o,]

Âfitâb-ı 'aşk-ı Ḥaḳ 'âşıkları tâbindadır / Ârzü edip **o** zıllı ğayrı da'vâdan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 5*). [o,]

Ḳuluyum hem esîriyim **o** şâhîñşâh-ı ḥübânıñ / Ḳuluna 'âşıkına lutfu çok şâh-ı zemânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 3*). [o,]

O kaddi gül-nihâl-i tâze kim bir serv u bâlâdır / Cemâlî pertevi bir nûrdur a'lâdan a'lâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 1*). [o,]

Raḥm edip çeşm-i siyâhile bakarsa 'âşıka / Seyr-i evc-i ḥüsnü **o** mâhıñ dile âsân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 7*). [o,]

Uyuma şeb nazar eyle gönülde gör nûru / Seni münevver eder 'Âdile **o** şems-i ḥuzûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 8*). [o,]

Ziyâ-yı 'aşk ki mir'âtıdır **o** ḥürşîdiñ / Cemâlî olmasa olmaz gönülde zerrece nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 2*). [o,]

Cilâ bulunca dil eyler tecellî yâr hemân / Hezâr ḥâne-i ḳalbi **o** nûr eder mesrûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 4*). [o,]

Uyuma şeb nazar eyle gönülde gör nûru / Seni münevver eder 'Âdile **o** şems-i ḥuzûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 8*). [o,]

Ziyâ-yı 'aşk ki mir'âtıdır **o** ḥürşîdiñ / Cemâlî olmasa olmaz gönülde zerrece nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 2*). [o,]

Cilā bulunca dil eyler tecellī yār hemān / Hezār hāne-i ƙalbi **o** nūr eder mesrūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 4*). [o,]

Olmada raḥşān her bir zerrede ol şems-i cān / Kim **o** şems-i cānı bulsa ‘āleme cānān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 2*). [o,]

Kām-rān-ı ‘aşk olanlardır **o** bī-nām u nişān / Dōstunu bulan sa‘adetli hemān pinhān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 6*). [o,]

Firƙate düşme ırağ olma **o** mehden ‘Ādile / Seyr-i bāṭın eyleyenler vāşıl-ı cānān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 7*). [o,]

Olmada raḥşān her bir zerrede ol şems-i cān / Kim **o** şems-i cānı bulsa ‘āleme cānān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 2*). [o,]

‘Ādile bul dilde **o** zevkī görüp dīdār-ı ‘aşk / Minnet etme ‘āleme ‘ārif olup seyrānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 9*). [o,]

Hālimiz n’olur **o** māh etmez nigāh / Nār-ı ğamla sīnemiz vīrān eder (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 10*). [o,]

Zihī devlet **o** ‘āşık ki ma‘şūkı Hūdā olur / Dilinde dā’im ezkārı onuñ tevḥīd-i Hūdā olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1*). [o,]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur ƙalbinde hoş zevkī / **O** dil kim ‘aşk ile dolar da dōstuna muḥib olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [o,]

Baƙar mir’āt-ı ƙalbe luṭf ü ƙahr ile **o** meh ‘āşık / Şafā vü zūlmüne baƙmaz durur merdāne incinmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [o,]

Ezelden çille-i ‘aşkı çeker ‘āşıklar eyva’llāh / **O** cānlar ermese dermāna da Loƙmān’a incinmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [o,]

Zihī devlet **o** ‘āşık ki ma‘şūkı Hūdā olur / Dilinde dā’im ezkārı onuñ tevḥīd-i Hūdā olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1*). [o,]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur ƙalbinde hoş zevkī / **O** dil kim ‘aşk ile dolar da dōstuna muḥib olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [o,]

Baƙar mir’āt-ı ƙalbe luṭf ü ƙahr ile **o** meh ‘āşık / Şafā vü zūlmüne baƙmaz durur merdāne incinmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [o,]

Ezelden çille-i ‘aşkı çeker ‘āşıklar eyva’llāh / **O** cānlar ermese dermāna da Loƙmān’a incinmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4*). [o,]

Mu‘allā dergehiñ dārü’l-emāndır bāb-ı rahmetdir / **O** bābiñ bendegānınıñ nevāsı artar eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 7*). [o,]

Garīb bir ümmetiñdir ‘Ādile düşmüş **o** dergāha / Niyāz ü iftikār ü ilticāsı artar eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 8*). [o,]

Mu‘allā dergehiñ dārü’l-emāndır bāb-ı rahmetdir / **O** bābiñ bendegānınıñ nevāsı artar eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 7*). [o,]

Garīb bir ümmetiñdir ‘Ādile düşmüş **o** dergāha / Niyāz ü iftikār ü ilticāsı artar eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 8*). [o,]

N’olur sūz-ı derūnum āşikār etsem **o** dildāra / Derūnum hānesinde yakdı ḥasret her zamān āteş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 6*). [o,]

Getirir hāl-i mecāziden ḥaƙīƙat yoluna / Tā’ir-i ƙurb-ı ilāhīdir **o** māḥiyet-i ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 5*). [o,]

Dil kemend-i kākül-i dildāra rabṭ olmuş ƙavī / Bend-i zūlf-i yār olmaz kim **odur** dīvānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 7*). [odur, -dur]

Taht-ğāh-ı ƙalbime şāyeste sultān gözlerim / Esb-i ‘aşk ile **o** şaḥra üzre cevlan gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 1*). [o,]

Bāğ-ı cennet içre ol gül ‘āşık açılmıyor / Ben be hey dervīş **o** cennetde fidānı neylerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 5*). [o,]

Döküp de dîdeden yaşlar o rāh-ı pür-sa'adetde / Olur dergāha yüz sürmeklik ister muṭlakā gönülüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 3*). [o,]

O māhîñ 'aşkına nüş eyledim cām-ı mey-i 'aşkı / Dilimde 'Âdile nār-ı firāk-ı rüyuna yandım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9*). [o,]

Raḥmeti kullarına kıldı o Allah i'tā / Şabr kıl ḥikmeti var eylese izhār gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 11*). [o,]

Çekme cihanda mātemi dilde kıla 'aşkıñ demi / Bu şeb o māh-ı 'ālemi nūr ile tābān edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [o,]

Ederim kat'-ı ta'allük çü bu cān ü tenden / O güle bülbül-i cān etmede efgān gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 5*). [o,]

Naqd-i cānı su'āl edip aşlın / O dehenden çıkan cevāba verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 4*). [o,]

Bāde-i 'işveyi mey-i nāzı / O iki çeşm-i nīm-i ḥvāba verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 5*). [o,]

'Âkıl iseñ o yana gel ol menzil-i cāne eriş / Deryā-yı 'aşk içre dolup bürhān-ı gevher bul gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [o,]

Şabr edip eyle tevekkül seni daḥı etsinler / Māsivā sevmekle bakāsız o ḡafletden uyan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 6*). [o,]

Olmaz 'aşkıda keder vakti şafā ile geçer / 'Âdile sen de o meclisde olursun şādān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 7*). [o,]

Ey gönül bülbül mişālî sen yine ḥayrān mısın / Bāğ-ı 'aşkıñ nev-nihālî o güle ḥayrān mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [o,]

O māhîñ rüyunu bir gece Mecnūn görmüş olsaydı / Aceb Leyla için eder mi idi ol kadar efgān
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2*). [o,]

Her ne ḥalk etdiyse 'ālemde Ḥudā cümle güzel / Ḥaḥ güzel ḥalkı güzel o şāha kulluk da güzel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [o,]

Ḥaḥ buyurdu (Nūr-ı semāvāt-ı ve'l-arz) āyetin / Kendidir medḥ eyleyen zātın o Rabbü'l-'ālemīn
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [o,]

Her ne ḥalk etdiyse 'ālemde Ḥudā cümle güzel / Ḥaḥ güzel ḥalkı güzel o şāha kulluk da güzel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [o,]

Ḥaḥ buyurdu (Nūr-ı semāvāt-ı ve'l-arz) āyetin / Kendidir medḥ eyleyen zātın o Rabbü'l-'ālemīn
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [o,]

Sākī meded bize şun 'aşk cāmını kadeḥle / Ḥālîm diyem o şāha dil neş'e-yāb olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4*). [o,]

Ḥasretle cān-fikār ol şabr eyle 'Âdile tā / Feryād ü nāle etme bezme o şeh gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 7*). [o,]

Sākī meded bize şun 'aşk cāmını kadeḥle / Ḥālîm diyem o şāha dil neş'e-yāb olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4*). [o,]

Ḥasretle cān-fikār ol şabr eyle 'Âdile tā / Feryād ü nāle etme bezme o şeh gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 7*). [o,]

Ḥürşîd-i 'aşkıd 'ālem sen ḡāfil olma ondan / Ḳalbe doğar o ḥürşîd pertev-feşān şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 5*). [o,]

Gözüm dîdārını görsün o yāriñ / Zamān-ı vaşla nā'il kıl İlāhî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 4*). [o,]

Ḥavfîm o müdde'ide ki gönülünde gizli şek / Aldanmasın 'Âdile oña bir an gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 7*). [o,]

O yāra vermemişdir cānımı evvel nazarda ben / Velākin rü'yet-i cānānda takşîr eder gönülüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6*). [o,]

O meclis pür-sa'âdet şu'le-i kâdîli berk-efşân / Şeb-i kâdr ü şabâh-ı âsmân-ı 'izzete erdi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3*). [o,]

O şâhîñ 'Âdile meyhâne-i 'aşk içre emriyle / Olup mest ü lisân-ı hâl-i tevhîd kendine geldi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7*). [o,]

O yâra vermemişdir cânımı evvel nazarda ben / Velâkin rû'yet-i cânânda takşîr eder gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6*). [o,]

O meclis pür-sa'âdet şu'le-i kâdîli berk-efşân / Şeb-i kâdr ü şabâh-ı âsmân-ı 'izzete erdi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3*). [o,]

O şâhîñ 'Âdile meyhâne-i 'aşk içre emriyle / Olup mest ü lisân-ı hâl-i tevhîd kendine geldi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7*). [o,]

Zâhidâ hûr bakma incitme o 'âlî erleri / Var elin diliñ çek onlardan şakın cân u seri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 1*). [o,]

O hamri sâkî bâkî kılrsa rûha her ne dem ikrâm / Erişir zevka ol dem dil bulur vaşl ü huzûr-ı cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1*). [o,]

O meclis hâl bu kim südden beyâz kaymak şekerden hûş / Şafâyı cân bulur nûş eyleyince kâse-i semmi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 3*). [o,]

O hamri sâkî bâkî kılrsa rûha her ne dem ikrâm / Erişir zevka ol dem dil bulur vaşl ü huzûr-ı cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1*). [o,]

O meclis hâl bu kim südden beyâz kaymak şekerden hûş / Şafâyı cân bulur nûş eyleyince kâse-i semmi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 3*). [o,]

Hâne-i kalbin o nûra yandırıp / 'Âdile'yi 'aşkı şâdân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 9*). [o,]

'Âdile kim ki sücûd etmez o vech-i yâra / Ola Şeytân gibi merdûd Cehennem'de yeri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 4*). [o,]

Güzel sevmez şarâb içmez şafâ bilmezsin ey Süfî / O tab'ı hâmi meyt-i kalbi terk et şu belâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4*). [o,]

'Âkîl iseñ zerresine sen o şemsiñ mazhar ol / Ehl-i 'aşka ni'met-i 'uzmâdır ol 'aşk-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 4*). [o,]

Oña Cibrîl olarak gâşiye-ber-düş o şeb / Buldu teşrîf-i makâmât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 6*). [o,]

Kıble-i Hakk u hakîkât o mübârek vechi / Müncelî anda kemâlât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 11*). [o,]

İşte eñ evvel Hudâ tevkit edip de 'aşrını / Nûr-ı zâtından yaratmışdır o mâh-peykeri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 10*). [o,]

Şâh-ı iklim-i vişâl iken o sultân-ı kerîm / Nâka ra'yile bulurdu yine hûş-hâl u şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 4*). [o,]

Hâşılı oldu o mâ'sûkuna 'âşık vâsıl / Buldu hûşîdini bir zerre-i hasret gûya (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 6*). [o,]

Âh yâ Râb ne felâket ne müşîbetdir o kim / Gele mâ'sûka da 'âşık ola me'yûs-likâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 8*). [o,]

Şâh-ı iklim-i vişâl iken o sultân-ı kerîm / Nâka ra'yile bulurdu yine hûş-hâl u şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 4*). [o,]

Hâşılı oldu o mâ'sûkuna 'âşık vâsıl / Buldu hûşîdini bir zerre-i hasret gûya (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 6*). [o,]

Âh yâ Râb ne felâket ne müşîbetdir o kim / Gele mâ'sûka da 'âşık ola me'yûs-likâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 8*). [o,]

Cennet o mevki' ki yana onda dil / Onda nümâyân ola vech-i celî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 3*). [o,]

Cennet o mevkî' ki onu göremez / Gözleriñ ey sofi cihân göreli (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 4*). [o,]

Nâle edip gül-ruh-ı cānān için / Kendini terk etdi o cān bûlbûl (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 17*). [o,]

Cennet o mevkî' ki yana onda dil / Onda nümāyān ola vech-i celî (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 3*). [o,]

Mekke'de doğdu şa'adetle o mäh / Elli üç sāl onda tutdu cāy-gāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 2*). [o,]

Ben daḥi ol ḥānenin miḥmānıyım / O güzel evciñ meh-i tābānıyım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 11*). [o,]

Şeyḥ-i İsmā'īl-i Rūmi 'ārif-i sırr-ı Ḥudā / Kādīrī'de pīr-i şānidir o kuṭb-ı evliyā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 7*). [o,]

Şems-i Sivası o ḥūrşīd-ı sipihr-i mā'rifet / Nūr-ı eflāk-i kerem mäh-ı münīr-i mes'adet (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 14*). [o,]

Şeyḥ-i İsmā'īl-i Rūmi 'ārif-i sırr-ı Ḥudā / Kādīrī'de pīr-i şānidir o kuṭb-ı evliyā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 7*). [o,]

Ben de gördüm bir ḡarīb rü'yā o dem / Şardı eṭrāfım ḥayālāt ü elem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 48*). [o,]

Mesned-i pāk-i kapudaniyye hem / Altı def'a geldi o deryā kerem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 62*). [o,]

O nūruñ pertevi tutdu cihānı / Donandı 'āşıkānıñ şevk-i cānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 5*). [o,]

O Fahr-ı 'ālemin 'aşkıyla her-gāh / Diyelim cān ü dil ile şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 14*). [o,]

O nūruñ pertevi tutdu cihānı / Donandı 'āşıkānıñ şevk-i cānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 5*). [o,]

Sen o maḥbūb-ı Ḥudā'sın yā Resūla'llāh meded / Mefḥar-ı her enbiyāsın yā Resūla'llāh meded (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 1*). [o,]

Söylenilmez āh o ḥālet Ḥudā ḥakkı için / Rūz-ı menḥūs u şabāḥ yevm-i maḥşerdi o gün (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 7*). [o,]

O zātıñ zerresi mihr-i kemālāt / Teveccüh ehli görür onda cānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 4*). [o,]

Ne bilsin ḥādīs olanlar kadīmi / O bāḡa varamaz 'āqlıñ neşimi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 7*). [o,]

O virdi 'Âdile eyle ta'allüm / Kelām-ı 'aşkıdır zīrā lisānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 10*). [o,]

O zātıñ zerresi mihr-i kemālāt / Teveccüh ehli görür onda cānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 4*). [o,]

Ne bilsin ḥādīs olanlar kadīmi / O bāḡa varamaz 'āqlıñ neşimi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 7*). [o,]

O virdi 'Âdile eyle ta'allüm / Kelām-ı 'aşkıdır zīrā lisānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 10*). [o,]

O meh-rūyu şanır dil kim bulutdan āşikār olmuş / Gören her zerrede mihr-i cemālī tāb-dār olmuş (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 3*). [o,]

O bir feyz-i tecellīdir ki 'uşşāka nişār olmuş / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra'nā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 4*). [o,]

O meh-rūyu şanır dil kim bulutdan āşikār olmuş / Gören her zerrede mihr-i cemālī tāb-dār olmuş (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 3*). [o,]

O bir feyz-i tecellîdir ki 'uşşâka nişâr olmuş / Bulunmaz âsmân-ı dilde böyle bir meh-i ra'nâ
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 4*). [o,]

Naşıl hemşiresi bu 'Âdile yanmaz o Hâkân'a / Ki kıydı bunca zâlimler qarındaşı cihânbanâ (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 16*). [o,]

Çamaşır dîdeler seyrânına elvânı pek zîbâ / O şehriñ görmemiştir çeşm-i insân mişlini aşlâ (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 2*). [o,]

Nev-bahâr-ı cânâ açıldı o gül / Hicrete seksen idi târîhi sâl (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 52*). [o,]

Hem o Mûsâ Kâzım-ı devlet-karîn / Nesl-i maḥbûb-ı Hudâ'ya heftümîn (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 57*). [o,]

Sevḳ buldukça o güllerle İrem / 'Âşık-ı şâdıkları göre Kerem (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 104*). [o,]

Nev-bahâr-ı cânâ açıldı o gül / Hicrete seksen idi târîhi sâl (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 52*). [o,]

Hem o Mûsâ Kâzım-ı devlet-karîn / Nesl-i maḥbûb-ı Hudâ'ya heftümîn (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 57*). [o,]

Sevḳ buldukça o güllerle İrem / 'Âşık-ı şâdıkları göre Kerem (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 104*). [o,]

Altı yüz yetmiş ile beş olacak sâl hemân / Mazhar-ı rahmet-i Haḳ oldu o kân-ı 'irfân (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 15*). [o,]

o: "O" işaret zamiri.

Miftâh-ı cennet etdi mü'mînler **onu** Haḳḳ / Gel diyelim 'aşḳ ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 4*). [onu, -nu]

Ḳâf-ı kudretdir gönül 'Ankâ-yı rûhu **onda** gör / Kân-ı 'ummân-ı haḳîkat baḥr-ı a'zam ondadır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 3*). [onda, -nda]

Haḳdan iste 'âfiyet kim istemiş Faḥr-i Cihân / Râh-ı 'aşḳı tût ki **ondan** hoş râh olmaz saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5*). [ondan, -ndan]

Söyleme derdi ṭabîbe 'âşık / Dâver-i 'aşḳ **onu** zîrâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 2*). [onu, -nu]

İki Mecnûn bulamaz Şîrîn'i / Ḳays ü Husrev **onu** râ'nâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 4*). [onu, -nu]

Söyleme derdi ṭabîbe 'âşık / Dâver-i 'aşḳ **onu** zîrâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 2*). [onu, -nu]

İki Mecnûn bulamaz Şîrîn'i / Ḳays ü Husrev **onu** râ'nâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 4*). [onu, -nu]

Egerçi her kişide bir emel var / Bizim **onda** ne in ü ânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 7*). [onda, -nda]

'Aşḳ için peymân verenler şaklar hep esrârını / Bir kadeḥ dolu mey al **ondan** gerek peymânelik
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5*). [ondan, -ndan]

Dil nazargâh-ı Hudâ'dır varlıktan sil **onu** / Oldu çün şâfi derûnuñ bil gerek mestânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 3*). [onu, -nu]

Gel ey zâhid taleb kıl ḥüsn-i ḥulku olasin insân / O bir 'ilm-i Hudâ'dır bilmeyen onu olur hayvân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [o,]

Efkârı ḳo dil maḥzenini feyz ile ḳoldur / Mir'ât-ı şafâ kıl **onu** rûhuñ görölünce (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 3*). [onu, -nu]

Hürşîd-i 'aşḳdır 'âlem sen gâfil olma **ondan** / Ḳalbe ḳoḡar o hürşîd pertev-feşân seḡerde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 5*). [ondan, -ndan]

Nefs-i emmāre fesāda tırmayıp da meyl eder / Nāra yak **onu** hālāş et bu ‘adāvetden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 5*). [onu, -nu]

Ehl-i ikrāra o bir güldür kim / koqlamaz **onu** sırr-ı inkārı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 6*). [onu, -nu]

Deme bir şey’e ‘abes ‘aqlen eyā bī-ma‘rifet / Hārici olma ki **onda** var nice sırr-ı Hūdā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 6*). [onda, -nda]

Cennet o mevkı ‘ ki **onu** göremez / Gözleriñ ey şofī cihān göreli (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 4*). [onu, -nu]

Mekke’de doğdu şa‘adetle o māh / Elli üç sāl **onda** tutdu cāy-gāh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 2*). [onda, -nda]

o: "O" üçüncü tekil şahıs zamiri.

Luţf u ihsānıyla **ondan** rāzıyım dedi Hūdā / Benden ol rāzı mıdır aḥbārını kıldı ‘atā (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 2*). [ondan, -ndan]

Zū'l-fikārı gūşe-i ‘arş-ı mu‘allāda **onuñ** / Koydular tevḥīd-i imānı şerī‘atle hemān (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 10*). [onuñ, -nun]

Zihī devlet o ‘āşıkı ki ma‘şūkı Hūdā olur / Dilinde dā‘im ezkārı **onuñ** tevḥīd-i Hūdā olur (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 1*). [onuñ, -nuñ]

Her ne kim kişi sever ise **onuñla** bulunur / Her cemāl ‘āşıkıyız tālib-i cennet degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 2*). [onuñla, -nuñ, -la]

‘Aşk nāz ü şīve evvel gösterir ‘āşıklara / ‘Āşık ol demde **oña** cānı fedā etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 2*). [oña, -ña]

Cismiñde cān olan **odur** cānda nihān olan **odur** / Ol sırr-ı Hāḫḫ gūş edip seyr-i nihānı bul gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 2*). [odur, -dur]

Her şeyde ḥāzırdır Hūdā bir dem sen **ondan** olma dūr / Bul dilde cānān zevkını cānān seniñledir gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 3*). [ondan, -ndan]

Küşād eyle temāşā-gāhını āyīnesi **onuñ** / Hemān berḫ-i cemālīñ görsün ol dīvānedir gönülüm (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 4*). [onuñ, -nuñ]

Çekmez iki cihānda guşşayla miñnet ‘āşık / Eyler ‘azīz **onu** ‘aşḫ yār-ı hemdemi olunca (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 2*). [onu, -nu]

Hātemiyyet mesnedin lutf u şefā‘at rütbesin / ‘Uhdesine eylediñ tevcīh tekrīmen **oña** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 3*). [oña, -ña]

Gir gönül şehrin tavāf kıl beyt-i Ekrem **ondadır** / Sidre vü levḫ ü qalem hem ‘arş-ı a‘zām **ondadır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 1*). [ondadır, -nda, -dır]

Kāf-ı kudretdir gönül ‘Ankâ-yı rūḫu onda gör / Kān-ı ‘ummān-ı ḥaḫīḫat baḥr-ı a‘zām **ondadır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 3*). [ondadır, -nda, -dır]

Kıble-gāhım Ka‘be-i nūr-ı cemālu‘llah’dır / ‘Umre vü sa‘y ü Şafā vü Āb-ı Zemzem **ondadır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 4*). [ondadır, -nda, -dır]

Şem‘-i dilde yandırıp ‘aşḫ u maḥabbet nārını / Er beḫā şehrine zevḫ u şevḫ u hemdem **ondadır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 5*). [ondadır, -nda, -dır]

Cümlesi mir‘at-ı Hāḫḫ’dır aç başiret dīdesin / ‘Aks-i Hāḫḫ’ı ‘Ādile gör cümle ‘ālem **ondadır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 6*). [ondadır, -nda, -dır]

Vāridāt-ı zıkr-i Hāḫḫ esrār-ı ḡaybīden gelir / Bu kerāmetdir ‘acab feyz-i mükerrerrem **ondadır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 7*). [ondadır, -nda, -dır]

Gir gönül şehrin tavāf kıl beyt-i Ekrem **ondadır** / Sidre vü levḫ ü qalem hem ‘arş-ı a‘zām **ondadır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 1*). [ondadır, -nda, -dır]

Bu muḫalsam şüret içre (küntü kenz)-i Hāḫḫ’ı gör / Cāmi‘-i esmā olan tevḥīd-i mübhem **ondadır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 2*). [ondadır, -nda, -dır]

Kâf-ı kudretdir gönül 'Ankâ-yı rûhu onda gör / Kân-ı 'ummân-ı hâkiqat baır-ı a'zam **ondadır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 3*). [ondadır, -nda, -dır]
 Şem'-i dilde yandırıp 'aşk u maḥabbet nârını / Er beḳâ şehrine zevk u şevk u hemdem **ondadır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 5*). [ondadır, -nda, -dır]
 Cümlesi mir'at-ı Hâk'dır aç başiret dîdesin / 'Aks-i Hâkḳ'ı 'Âdile gör cümle 'âlem **ondadır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 6*). [ondadır, -nda, -dır]
 Vâridât-ı zıkr-i Hâk esrâr-ı ğaybîden gelir / Bu kerâmetdir 'acab feyz-i mükerrrem **ondadır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 7*). [ondadır, -nda, -dır]
 Melekler Âdem'e kıldı sücûdu / **Oña** baş egmeyen Şeytân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 7*). [oña, -ña]
 Gönül odur ki mey-i 'aşkı nûş edince hemân / Mişâl-i cür'a-i câmi eder **o** maḥv-ı vücûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 5*). [o,]
 'Âşiyâna rûz-ı maḥşerde **odur** olan şefî' / Muştâfâ kân-ı kerem şâhib-emândır Muştâfâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 3*). [odur, -dur]
 Vücûd âyet-i rahmet **o** Fahr-i Kevneyn'in / Onuñcün Âdem'e naql etdi feyz ile ol nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 2*). [o,]
 O nûr-ı çeşm Hüseyin'in için **oña** nazar et / Kâpında 'Âdile giryân olup baır dolanır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 8*). [oña, -ña]
 Maḥabbet etdi çu nûr-ı Muḥammed ile zuhûr / Saçıldı 'âleme **ondan** tamâm pertev-i nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 1*). [ondan, -ndan]
 Râziyım **ondan** fakat benden de ol râzı mıdır / Yâ ḥabîbim şor bunu buyurdu Zât-ı Kibrivâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 3*). [ondan, -ndan]
 Şuġlu ḥaḳ idi **o** 'âlî-kadrin her añ u zamân / 'Aşk-ı Hâkḳ'a yandı yakıldı edip cânın fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 3*). [o,]
 Onuñdur bezm-i bâkî 'ayş-i bâkî kudret-i bâkî / Gehî muṭrib gehî sâkî olur bir sırrıdır mâḥzâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 5*). [onuñdur, -nuñ, -dur]
 Vaṭan olsa eger sensiz diler mi cenneti 'âşık / **Onuñ** ancak murâdı rû'yet-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 4*). [onuñ, -nuñ]
 'Âşık-ı Mevlâ olanlar nûş eder ḥûn-i ciger / Münkiriñ taşından aşla hîç zarar gelmez **oña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 4*). [oña, -ña]
 Hâk için sev kimi severseñ **onu** dîst tut hemân / 'Âdile ol mihrden aşla zarar gelmez saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6*). [onu, -nu]
 Bâr-i gâha şâh-ı gül tertîbini ḳurmuş şabâ / Şâf şâf eller baġlı **onda** enbiyâ vü evliyâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 1*). [onda, -nda]
 Beyt-i cânânı tavâf et kıble-gâh-ı 'âşıkdır / Sa'y eden **onu** bulur dilde şaḳım olma cüdâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 7*). [onu, -nu]
 Luṭf u iḥsânıyla **ondan** râziyım dedi Hudâ / Benden ol râzı mıdır aḥbârını kıldı 'atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [ondan, -ndan]
 Zû'l-fikârı ğuşe-i 'arş-ı mu'allâda **onuñ** / Koydular tevḥîd-i îmânı şerî'atle hemân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 10*). [onuñ, -nuñ]
 Hüküm **onuñ** hükümüdür fermân **onuñ** fermânıdır / Derdi verendir devâ-yı cân ü cânândır taḥîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 2*). [onuñ, -nuñ]
 Maḥabbet verme ceḥd eyle cihâna var iken fırsat / Seni terk etmeden terk et **onu** hîç çekme sen zaḥmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 1*). [onu, -nu]
 Hâk içinde bî-nişân olmuş gezer ehl-i kemâl / İste **onu** bî-nişân insân içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 2*). [onu, -nu]
 Eger 'âkil iseñ sa'y eyle ḥayra ḥôş geçir vâḳtın / Rızâ-yı Hâkḳ'ı taḥşîl et murâda **onda** ere gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3*). [onda, -nda]

Mihnet ü cevheri bil cāna şafā / Kıl qabul **onu** ne eylerse zuhūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 2*). [onu, -nu]

Eylemez esrārını ifşā bilir bī-gāneyi / Eyler irşād **onu** kim ol maḥrem-i ‘irfāndır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 7*). [onu, -nu]

Eylemez esrārını ifşā bilir bī-gāneyi / Eyler irşād **onu** kim ol maḥrem-i ‘irfāndır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 7*). [onu, -nu]

Ondadır fikr ü ḥayāl ü rābiṭa / ‘Ādile’de böyle ‘azīz şeyḥ var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 8*). [ondadır, -nda, -dır]

Bu çarḥ etmedir āsumān-ı dilde simā / Şaçar o ‘aşk ile her derde hezārān nūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 7*). [o,]

Devr beyhūde değil her ne muḳadder eyler / **Oña** tadrīc ile esbābı müheyyā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 2*). [oña, -ña]

Beklemez ‘āşık ki yılda ‘īd ile şādān ola / Çün **onuñ** her sa‘āti bir başka ‘īd-ı cān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5*). [onuñ, -nuñ]

Benim fakīr-i teḥī-dest cūd Ḥaḳḳ’ındır / Ne varsa cümle **onuñdur** benim ‘aceb nem var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 2*). [onuñdur, -nuñ, -dur]

Yaratdı kudret ile (külli şey’in ḥālīk) ile / Ne varsa cümle **onuñdur** benim diger nem var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5*). [onuñdur, -nuñ, -dur]

Buyurdu (naḥnū ḳasemnā) da ḥalkı āzāde / Ne varsa cümle **onuñdur** benim diger nem var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 7*). [onuñdur, -nuñ, -dur]

Bize bu vech ile ey ‘Ādile kılıp iḥsān / Ne varsa cümle **onuñdur** benim diger nem var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9*). [onuñdur, -nuñ, -dur]

Benim fakīr-i teḥī-dest cūd Ḥaḳḳ’ındır / Ne varsa cümle **onuñdur** benim ‘aceb nem var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 2*). [onuñdur, -nuñ, -dur]

Yaratdı kudret ile (külli şey’in ḥālīk) ile / Ne varsa cümle **onuñdur** benim diger nem var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5*). [onuñdur, -nuñ, -dur]

Buyurdu (naḥnū ḳasemnā) da ḥalkı āzāde / Ne varsa cümle **onuñdur** benim diger nem var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 7*). [onuñdur, -nuñ, -dur]

Bize bu vech ile ey ‘Ādile kılıp iḥsān / Ne varsa cümle **onuñdur** benim diger nem var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9*). [onuñdur, -nuñ, -dur]

Sarāy-ı dilde bir meh-pāre-i pertev-feşānım var / Çün oldum hem-nişīn **ona** benim ne derd-i cānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 1*). [ona, -na]

Dilberiñ vechinde cāna hükm eden sultānı gör / **Onda** zāhir naḳş olan āyāt ile Ḳur‘ān’ı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 1*). [onda, -nda]

Zihī devlet o ‘āşık ki ma‘şūḳı Ḥudā olur / Dilinde dā‘im ezkāri **onuñ** tevḥīd-i Ḥudā olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1*). [onuñ, -nuñ]

Ḳaşd-ı ‘āşık iki ‘ālemde cemāl-i dōstdur / Yokdur **ondan** özge ‘āşık ‘āleminde mültemes (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 5*). [ondan, -ndan]

Sīneme doldu havā-yı şevkile feryād-ı ‘aşk / Artar efgānı **onuñ** mānend-i bülbul der-ḳafes (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 2*). [onuñ, -nuñ]

Onu ol rütbe etmiş şeş-cihetden ḥayret istīlā / Görür ḳanda bakarsa sanki dīdār-ı kerīm ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 4*). [onu, -nu]

Her ne kim kişi sever ise **onuñla** bulunur / Her cemāl ‘āşıkıyız tālib-i cennet degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 2*). [onuñla, -nuñ, -la]

Seng-i esved oldu ‘aḳs-i ḥāl-i rüy-ı yār **oña** / Kıl tavāf Ḥaḳḳ’a ki beyt-i Kibriyā ya‘nī gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 4*). [oña, -ña]

On sekiz biñ ‘ālem **onuñ** bende-i fermānıdır / Mātla‘-ı nūr-ı ezel ol Muştafā’dır sevdiğim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 2*). [onuñ, -nuñ]

Oña dertli varan ey 'Âdile elbet bulur dermân / Ki hâk-i pâki çeşm-i ehl-i derde tütüyâ gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 6*). [oña, -ña]

'Aşk nâz ü şive evvel gösterir 'aşıklara / 'Âşık ol demde **oña** cânı fedâ etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 2*). [oña, -ña]

Çünkü saña müşfikdir ol sen gâfil olma **ondan** hem / (Hablü'l-verîd) esrârını fehm eyle olasın
karîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [ondan, -ndan]

Cismiñde cân olan **odur** cânda nihân olan **odur** / Ol sırr-ı Hâk gûş edip seyr-i nihânı bul göñül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 2*). [odur, -dur]

Her şeyde hâzırdır Hudâ bir dem sen **ondan** olma dūr / Bul dilde cânân zevkını cânân seniñledir
göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3*). [ondan, -ndan]

Oldu dīvâne diliñ şîşe-i nāmūs-ı şikest / Eylemez belki **onuñ** etdiği fi'li Mecnūn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 6*). [onuñ, -nuñ]

Gel ey zâhid taleb kıl hüsni hülku olasın insân / O bir 'ilm-i Hudâ'dır bilmeyen **onu** olur hayvân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [onu, -nu]

Eger bir 'aşık olsa lutfâ mazhar vaşla şâyeste / **Oña** olur cihânıñ varlığı bir zerreden nokşân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 3*). [oña, -ña]

Havfım o müdde'ide ki göñlünde gizli şek / Aldanmasın 'Âdile **oña** bir an göñül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 7*). [oña, -ña]

Küşâd eyle temâşâ-gâhını âyinesi **onuñ** / Hemân berķ-i cemâliñ görsün ol dīvânedir göñlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [onuñ, -nuñ]

Çalış Hâk yoluna **onda** şafâ-yı cavidânı bul / Riyâ koyma dil-i ihlâşa gel terk eyle 'işyânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 6*). [onda, -nda]

Cihâna tâ ezelden mâ'il oldu nefsi-i insânî / **Onuñ** hep hîlesin bilmektedir insânıñ 'irfânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 1*). [onuñ, -nuñ]

(Feseyekfike hümmu'llâh) olup tâc-ı seri / Ne neye kıldı musahhar **oña** baħr ile beri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 1*). [oña, -ña]

Odur bî-çâre kim bir iki gün 'ömrün eder zâyi' / Ki cân yakmağa kanmaz çünkü hep ehl-i
çalâletdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 6*). [odur, -dur]

Oña Cibrîl olarak gâsiye-ber-düş o şeb / Buldu teşrîf-i makâmât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 6*). [oña, -ña]

Onu Hâk eyledi mişbâh-ı reh-i şer'-i münîr / Oldu güm-rehlere mişkât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 7*). [onu, -nu]

Nūr-ı zatıñ hilķat-i Âdem'den evvel oldu halk / **Ondan** aldı âlem-i imkân hep zîb ü ferî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 3*). [ondan, -ndan]

Bir rivâyetde gelir çün **o** ğarîb-i reh-i 'âşk / Ne görür eylemiş ol rahmet-i Hâk 'azm-i bakâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 7*). [o,]

Ey kalem vaşfını bir a'zamıñ eyle inşâ / Kim **o** hizmetle saña baħş ede lutfuñ Mevlâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 1*). [o,]

Bir rivâyetde gelir çün **o** ğarîb-i reh-i 'âşk / Ne görür eylemiş ol rahmet-i Hâk 'azm-i bakâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 7*). [o,]

İşte ol hırkasını lutf u mürüvvet birle / Baħş u ihsân buyurdu **oña** mahbûb-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 12*). [oña, -ña]

Cân-ı Muhammed idi rehber **oña** / Kurb-ı Resûl oldu onuñ mavşili (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 12*). [oña, -ña]

Etme taleb cenneti Allah'dan / 'Aşk-ı Muhammed'dir **onuñ** medhâli (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 1*). [onuñ, -nuñ]

Gerçi gider Hâlık'ına cümle râh / Dest-i tārîkatdır **onuñ** esheli (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 10*). [onuñ, -nuñ]

Cān-ı Muhammed idi rehber oña / Kırb-ı Resül oldu **onuñ** mavşili (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 12*). [onuñ, -nuñ]

Etme taleb cenneti Allah'dan / 'Aşk-ı Muhammed'dir **onuñ** medhali (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 1*). [onuñ, -nuñ]

Gerçi gider Hâlık'ına cümle rāh / Dest-i tārīkatdır **onuñ** esheli (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 10*). [onuñ, -nuñ]

Cān-ı Muhammed idi rehber oña / Kırb-ı Resül oldu **onuñ** mavşili (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 12*). [onuñ, -nuñ]

Onu da aldı felek koydu bizi hasretde / İşbu acılarıñ Hâk şabrını etsin ihsân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 8*). [onu, -nu]

Onu da aldı felek koydu bizi hasretde / İşbu acılarıñ Hâk şabrını etsin ihsân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 8*). [onu, -nu]

Nice biñ gülzār u bağ u şahnede / Gezsem olmaz şevki **onu** neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 2*). [onu, -nu]

Nice biñ gülzār u bağ u şahnede / Gezsem olmaz şevki **onu** neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 2*). [onu, -nu]

Hem Muhammed hâş kıludur **onuñ** / Hem Hâbīb'i hem Resülüdür **onuñ** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 16*). [onuñ, -nuñ]

Qabil-i ta'rif olmaz devleti / Kim **o** mihmāndārılıkdır 'izzeti (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 15*). [o,]

Bağrına başdı baña etdi nigāh / Hâk **oña** Firdevs'i etsin cāygāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 87*). [oña, -ña]

Der idi cennetde rāhat bulayım / Hūrilerle **onda** gelin olayım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 68*). [onda, -nda]

'Âdile'm ammā emānetdir saña / **Onı** hōş tūt rūhumu şād eyle tā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 94*). [onı, -nı]

Onu da Mahmūd Hān etdi 'atā / Bende-i hāşı Sa'īd Pāşā'ya tā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 32*). [onu, -nu]

Hacca gönderdi **onu** etdi çirāğ / Ol dahı her nesneden kıldı ferāğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 96*). [onu, -nu]

Onu da Mahmūd Hān etdi 'atā / Bende-i hāşı Sa'īd Pāşā'ya tā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 32*). [onu, -nu]

Hacca gönderdi **onu** etdi çirāğ / Ol dahı her nesneden kıldı ferāğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 96*). [onu, -nu]

Hācī Hūşyār Kadın **onuñ** māderi / Babamızıñ hem ikinci hem-seri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 31*). [onuñ, -nuñ]

Hācī Hūşyār Kadın **onuñ** māderi / Babamızıñ hem ikinci hem-seri (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 31*). [onuñ, -nuñ]

Yādigārı kalmış idi Hayriyye Sultān baña / Qalb-i maḥzūnum **onuñla** eglenirdi dā'imā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 8*). [onuñla, -nuñ, -la]

Nā-gehān ol şehir-i yār-i kām-yāb / Şöyle bir gün eyledi **oña** hitāb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 12*). [oña, -ña]

Qabul eyle **onu** 'aşkıñdan āzād eyleme bir ān / Qapıñda 'Âdile kemter gedādır yā Rasūla'llah (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 2*). [onu, -nu]

Rāh-ı selāmet ki reh-i Aḥmedī / **Onda** bulur cümle dem-i es'adī (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 5*). [onda, -nda]

Yā Resūla'llāh ümīd etmekdedir hep vuslatıñ / 'Âdile me'yūs olsa āsumān ağlar **oña** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 10*). [oña, -ña]

- Vālideynine muṭī'a her cihet zībā idi / Cennetü'l-Firdevs'i yâ Rabbi **oña** kıl cāy-gāh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 6*). [*oña, -ña*]
- Bulmayıp derdine dermān etdi āhır rihleti / 'Âdile Firdevs'i me'vâ eylesin **oña** İlāh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 10*). [*oña, -ña*]
- Vālideynine muṭī'a her cihet zībā idi / Cennetü'l-Firdevs'i yâ Rabbi **oña** kıl cāy-gāh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 6*). [*oña, -ña*]
- Bulmayıp derdine dermān etdi āhır rihleti / 'Âdile Firdevs'i me'vâ eylesin **oña** İlāh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 10*). [*oña, -ña*]
- Emr-i Hakk'a rāzı oldu kimseyi incitmedi / 'Âkıl olan **onuñ** ahvālinden eyler intibāh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 8*). [*onuñ, -nuñ*]
- O zātın zerresi mihr-i kemālāt / Teveccüh ehli görür **onda** cāmı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 4*). [*onda, -nda*]
- O gitdi mülk-i 'uqbāya firākı geçdi tā cāna / Sarāya velvele şaldı cihānı koydu efgāna (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 2*). [*o,*]
- Duyup bu hāl-i cān-sūzu dedim yâ Rab mu'in ol sen / Refikī hūr-i 'ayn olsun daḥı cennet **oña** mesken (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10*). [*oña, -ña*]
- Kimseniñ cānını yakmak **oña** gayr-ı imkân / İntikām alma ise müşkil ü ihsān āsān (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 8*). [*oña, -ña*]
- Bir Muḥammed 'Ali Pāşā idi ol dünyāda / Vechini göstere Allah **oña** 'uqbāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 21*). [*oña, -ña*]
- Kimseniñ cānını yakmak **oña** gayr-ı imkân / İntikām alma ise müşkil ü ihsān āsān (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 8*). [*oña, -ña*]
- Bir Muḥammed 'Ali Pāşā idi ol dünyāda / Vechini göstere Allah **oña** 'uqbāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 21*). [*oña, -ña*]
- Qavl-i mā'sūmide şafvetle ederdı işgā / Çünkü 'indinde **onuñ** bir idi şāh ile gedā (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 11*). [*onuñ, -nuñ*]
- Şandım **onuñ** ile bu 'ömrümü bī-derd geçer / Hātırdan **onuñ** itmez idi hīç fevti güzër (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 13*). [*onuñ, -nuñ*]
- Hōş idi hālīm **onuñla** baña şefkatli idi / Bir 'iyāl idi maḥabbetli mürüvvetli idi (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 4*). [*onuñla, -nuñ, -la*]
- Görüp geçdim **onu** etdi zuhūr esrār-ı Sübhānī / Sa'ādet şemsi doğdu kundu başa tāt-ı nūrānī (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 4*). [*onu, -nu*]
- Hem **o** Fahr-i kâ'ināta biñ salāt / Bā'is-i icād-ı eşyā muṭlaqā (*Âdile Sultan Divanı, Tercib-bend 1, Beyit 4*). [*o,*]
- Fātiḥ-i Ḥayber 'Alī Ḥaydar **odur** / Sākī-i kevşer veliyy-i pür-vefā (*Âdile Sultan Divanı, Tercib-bend 1, Beyit 9*). [*odur, -dur*]
- Hulķı hüsni veş hasen kendi Ḥasen / Gelmedi 'ālemde hiç emşāl **oña** (*Âdile Sultan Divanı, Tercib-bend 1, Beyit 17*). [*oña, -ña*]
- Tīg-ı iclālinde ser-dāde cihān / **Ondadır** çün kuvvet-i peygamberī (*Âdile Sultan Divanı, Tercib-bend 1, Beyit 86*). [*ondadır, -nda, -dır*]
- Āhırü'l-eyyām hüruc-için **onuñ** / Çok rivāyet vardurur gizli 'ayān (*Âdile Sultan Divanı, Tercib-bend 1, Beyit 97*). [*onuñ, -nuñ*]
- Çün **o** hurşid-i kerāmāt-nümā-yı dehrin / Evc-i 'uşşāka hilāl kaşı olup māh-ı nevī (*Âdile Sultan Divanı, Tercib-bend 2, Beyit 13*). [*o,*]
- Sāl-i tārīḥ bulup altı yüz altmış tokuzu / Yürüdü Hakk'a **o** üftādelerin iki gözü (*Âdile Sultan Divanı, Tercib-bend 2, Beyit 40*). [*o,*]
- Çün **o** hurşid-i kerāmāt-nümā-yı dehrin / Evc-i 'uşşāka hilāl kaşı olup māh-ı nevī (*Âdile Sultan Divanı, Tercib-bend 2, Beyit 13*). [*o,*]

Sāl-i tārīḥ bulup altı yüz altmış toḳuzu / Yürüdü Ḥaḳḳ'a o üftādelerin iki gözü (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 40*). [o,]

Efḍal-i cümle velī şırr ü kerāmâtı celī / Ondadır feyz-i 'Alī **onda** kemāl ü taḳsīm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 8*). [onda, -nda]

Efḍal-i cümle velī şırr ü kerāmâtı celī / **Ondadır** feyz-i 'Alī onda kemāl ü taḳsīm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 8*). [ondadır, -nda, -dır]

Şeyḥ-ı zī-şān ü kerem-pīşe ki bābında **onuñ** / Kimse maḥcüb degil bendesin etmez taḥcıl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 57*). [onuñ, -nuñ]

ocak: Ateş yanan yer.

Serāpā şu 'le-zār etdi vücūdum eşk-i gülgünüm / Fitili aldı nār-ı 'aşḳ-ı dilde bir **ocağım** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 3*). [ocağım, -ım]

od: Ateş.

Beni reşk **odına** yakmaḳdır ancak maḳşad ü 'azmi / Yine olmuş iki ruḥsāresi şu 'le-feşān āteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 3*). [odına, -ı, -na]

odur ki: Öyledir ki.

Göñül **odur ki** mey-i 'aşḳı nūş edince hemān / Mişāl-i cür'a-i cāmı eder o maḥv-ı vücūd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 5*). [odur ki, -dur]

ok: Silah, savaş aleti.

Durdular ehl-i şekā eşḫāb-ı müsteşnā gibi / Karşıña **ok** attılar küffār-ı bī-pervā gibi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 5*). [ok,]

oku: Okumak, anlamak.

Okuyunca dem-ā-dem dil bula şevḳ u 'ālem / Gel diyelim 'aşḳ ile (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 5*). [okuyunca, -y, -unca]

Sen **oku** (nahnü aḳreb)i cāndan yakın Mevlā göñül / Sensin naḳar-gāh-ı Ḥudā eyle ḥayā zīrā göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 1*). [oku,]

Ādem'in vechidir Allāh'ın kitābı bil **oku** / Her varakdan sırr-ı nūrı defter ü dīvānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 4*). [oku,]

'Ākil iseñ **oku** aḳdan geç ḳaradan dā'imā / Gel bu söze ḳā'il iseñ mekteb-i 'irfāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 4*). [oku,]

Sen **oku** (nahnü aḳreb)i cāndan yakın Mevlā göñül / Sensin naḳar-gāh-ı Ḥudā eyle ḥayā zīrā göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 1*). [oku,]

Dōstunu pādīşahım 'arş-ı mu'allāda ara / **Oku** esmāyī dilā sırrı mu'ammāda ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 1*). [oku,]

oku: Okumak, söylemek.

Cemāli 'aḳsi mir'āt-ı derūnum eyledi tenvīr / Dile 'aşḳ ile geldi **okudum** bu beyt-i eş'ārım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6*). [okudum, -du, -m]

Cemāli 'aḳsi mir'āt-ı derūnum eyledi tenvīr / Dile 'aşḳ ile geldi **okudum** bu beyt-i eş'ārım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6*). [okudum, -du, -m]

Alıp fermānıla ḳānūn-ı 'aşḳı dest-i ta'līme / Gazel **okudum** ol şāha 'Arapça (ḥuḫ yedi seydī) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [okudum, -du, -m]

oku: Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek, sesli olarak söylemek // zikretmek.

Sende hatm oldu kelāmu'llāh **okundu** Fātiha / Süre-i Seb' u'l-meşāni hükmüne bürhān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 6*). [okundu, -n, -du]

İsm-i a'zam mazhar-ı insān-ı ma'nādır yakīn / İşte Kur'an **oku** ol Kur'an içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 3*). [oku,]

Şüretā **okursun** ammā aňlamazsın sırrını / Hep haqīkatle dem-i Raḥmān içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 4*). [okursun, -r, -sun]

Maḥabbet virdini **oku** derūnī nefse yol verme / Recādan 'Âdile ayrılma yārın hōş şafāsı var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 8*). [oku,]

Bağ çeşm-i cān ile kamu eşyāyı seyr et oldu nūr / Evrāk-ı esrārı **oku** defter ile eş'arı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 3*). [oku,]

'Âdile eş'ār-ı 'aşkı fehm edip bul mā'rifet / Geç hayālātı **oku** esrār-ı cānı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 7*). [oku,]

ol-: Hāline gelmek, şeklini almak.

Eğer bir kerre gūş etseñ **olurduñ** mest-i efğānım / Reh-i maqşūdu kat'ā menzil-i irşāddur tevḥīd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 7*). [olurduñ, -(u)r, -du, -ñ]

Ümīdin ğayrden kes sendedir ma'sūkuñ ey 'āşık / Hemīşe zıkr ü fikriñ şāhid-i maqşūd **ola** ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 5*). [ola, -a]

ol: Olmak.

Ey cevād ü hayy ü fażlı çok **olan** Mevlā meded / Şıgınrım saña sendendir kula 'avn ü meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 1*). [olan, -an]

Ey Zül-celāl Kerīm ü Raḥīm **olan** Allah / 'Aciz 'ibādına dest-gır **olan** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 1*). [olan, -an]

Ger kūh-ı Kāf **olsa** günāhım ne ğam Celāl / Kesmez ümīdi 'Âdile raḥmetiñden meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 7*). [olsa, -sa]

Derūnumda **ola** ol rütbe 'aşkınla maḥabbet kim / O cevherle dola bu maḥzen-i ḳalbim meded yā Haḳ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3*). [ola, -a]

Ola her dağ-ı 'aşk bir dīde pūr-nār cismimde / Gülistān-ı şuhūd et külḫan-i göñlüm meded yā Haḳ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 4*). [ola, -a]

Derūnumda **ola** ol rütbe 'aşkınla maḥabbet kim / O cevherle dola bu maḥzen-i ḳalbim meded yā Haḳ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3*). [ola, -a]

Ola her dağ-ı 'aşk bir dīde pūr-nār cismimde / Gülistān-ı şuhūd et külḫan-i göñlüm meded yā Haḳ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 4*). [ola, -a]

Dilde **olunca** zıkrı yanar nūruñ çerāğı / Gel diyelim 'aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 3*). [olunca, -unca]

Zer-i ḥālīş eder ḳalbi olup bir kīmyā-yı feyz / Bilip ikrār etmez ḳadrini **ol** münkir-i tevḥīd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 2*). [ol,]

Olur bir meclis-i şāhāne **ol** bir bezm-i ehl-i 'aşk / Eder tarḫ-ı şafā-yı bāğ-ı vuşlat ḫaḳa-i tevḥīd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 6*). [ol,]

Zer-i ḥālīş eder ḳalbi olup bir kīmyā-yı feyz / Bilip ikrār etmez ḳadrini **ol** münkir-i tevḥīd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 2*). [ol,]

Olur bir meclis-i şāhāne **ol** bir bezm-i ehl-i 'aşk / Eder tarḫ-ı şafā-yı bāğ-ı vuşlat ḫaḳa-i tevḥīd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 6*). [ol,]

Zer-i hâliş eder kalbi **olup** bir kîmyâ-yı feyz / Bilip ikrâr etmez kadrini ol münkir-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 2*). [olup, -up]

Olur bir meclis-i şâhâne ol bir bezm-i ehl-i 'aşk / Eder tarḥ-ı şafâ-yı bâğ-ı vuşlat ḥalka-i tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 6*). [olur, -ur]

Sen rehberimsin Ḥaḳḳ'a baña destgîrim **ol** / Eyle küşâd rāḥımı Allāh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 6*). [ol,]

Nâmin 'aceb **oldu** mu 'aşk defterine kayd / Bildir baña doğrusunu Allāh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 3*). [oldu, -du]

Müddet-i 'ömrün rızâ-yı emrine ḥaşr eyleyip / Bu daḥi **oldu** rızâ-yı Ḥaḳ'la şâd u muğtenem (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 5*). [oldu, -du]

Gayr-ı mümkün şânlarında etmek inşâ-yı kelâm / Mefḥar-ı kevineyniñ **olsun** cümle âline selâm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 12*). [olsun, -sun]

Edip sıdḳ ile muḥkem göñlünü sen **ol** muḥiblerden / Eden ey 'Âdile dōstun taleb cānındadır bulur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7*). [ol,]

Zihî devlet o 'aşıka ki ma'sûkı Ḥudâ **olur** / Dilinde dâ'im ezkârı onuñ tevḥîd-i Ḥudâ **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 1*). [olur, -ur]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevkı / O dil kim 'aşk ile dolar da dōstuna muḥib olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2*). [olur, -ur]

Zihî göz kim seher bîdâr olup gül vechi seyr eyler / Ki cānı gülsitân-ı dōstda öten bülbülü **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 3*). [olur, -ur]

Dü 'âlem miḥnet ü derdi dilinde 'aşk ile ḳalmaz / Hemân endîşe vü fikri ḥayâl-i dōst u yâr **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 4*). [olur, -ur]

Zihî 'âşık ki bakmaz dōstunuñ cevri ile luṭfuna / Şafâ ile cefâ 'indinde bir başka cihân **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 5*). [olur, -ur]

Bulur 'ömr-i beḳâ cānânına teslîm-i cān eden / Ki şüret bir mu'ayyen ḳatredir deryâ mişâl **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 6*). [olur, -ur]

Zihî devlet o 'aşıka ki ma'sûkı Ḥudâ **olur** / Dilinde dâ'im ezkârı onuñ tevḥîd-i Ḥudâ **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 1*). [olur, -ur]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevkı / O dil kim 'aşk ile dolar da dōstuna muḥib olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2*). [olur, -ur]

Zihî göz kim seher bîdâr olup gül vechi seyr eyler / Ki cānı gülsitân-ı dōstda öten bülbülü **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 3*). [olur, -ur]

Dü 'âlem miḥnet ü derdi dilinde 'aşk ile ḳalmaz / Hemân endîşe vü fikri ḥayâl-i dōst u yâr **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 4*). [olur, -ur]

Zihî 'âşık ki bakmaz dōstunuñ cevri ile luṭfuna / Şafâ ile cefâ 'indinde bir başka cihân **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 5*). [olur, -ur]

Bulur 'ömr-i beḳâ cānânına teslîm-i cān eden / Ki şüret bir mu'ayyen ḳatredir deryâ mişâl **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 6*). [olur, -ur]

Sûfiyâ her ne desek boş yere söyler degiliz / Ḥâş mürîd **olduḳ** ezel ehl-i riyâdan degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 1*). [olduḳ, -du, -ḳ]

Dem-â-dem şem'-i 'aşka ḳarşı yan pervâne-i 'aşk **ol** / Diger kâr isteme Ḥaḳ'dan hemân zikr-i Ḥudâ'ya gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 4*). [ol,]

Sultân-ı 'aşka erişip bulduñsa bâḳî devleti / Taḥt-ı vişâle cānile bir pâdişâh **olduñ** göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 5*). [olduñ, -du, -ñ]

Yâr sen ile **olıcak** nûr-ı vişâli seyr et / Ḳalbde 'aşkı güzel şevkı güzel zevkı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 2*). [olıcak, -ıcak]

Var ümîdim kim ḳârîn-i şâm-ı vuşlat **olıcak** / 'Âdile açar ḥicâbı ol 'arûs-ı şubḥ gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 7*). [olıcak, -ıcak]

Bulunmaz çäre zahm-ı gönülüne Lokmân tabîb **olsa** / Devâdır ‘Âdile vuşlat bu hasta sîneye yâ Hû
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 9*). [*olsa, -sa*]

Süzân-ı nâr-ı ‘aşk **ol** tâ mahv olunca ‘âşık / ‘Âdile hâkî cismiñ tâ ‘ayn-ı rûh olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 6*). [*ol,]*

Gam çekmez ol gönül ki sen gibi yâr **olunca** / Olmaz ‘alîl ol cism zâtın tabîb **olunca** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 1*). [*olunca, -unca*]

Çekmez iki cihânda guşşayla miñnet ‘âşık / Eyler ‘azîz onu ‘aşk yâr-ı hemdemi **olunca** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 2*). [*olunca, -unca*]

Mürşide hîdmet eder eden taleb hüviyyet / Kılmaz nazar cihâna keşret vahdet **olunca** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 5*). [*olunca, -unca*]

Seni Hâk’den ederler dür ki **olma** zâhid-i mağrûr / Murâdları Cemâlu’llâh şakın ‘uşşâkı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 4*). [*olma, -ma*]

Hemîşe husrev-i ‘aşkın kolunda şâhbâz **ol** kim / Bu firâtle bu hasret hîç kalmaz sende şabr eyle
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 4*). [*ol,]*

Nihâyet ‘âşıkâ maşşûduna ermemek **olmazmış** / Gözüñde çağlayıp aksın o kanlı yaş şabr eyle
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 5*). [*olmazmış, -maz, -mış*]

Hemân şâm u seher ol pâdişâha ‘Âdile yalvar / **Olur** ‘aşkın vişâl-i yâra rehber şimdi şabr eyle
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 6*). [*olur, -ur*]

Enîsin derd ü gam **olsun** selâmetden nişân umma / Ko gelsin gözleriñden yaş yerine kan dök ağla
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 3*). [*olsun, -sun*]

Hemân bir kaç piyâle nûş edelim nev-bahâr **oldu** / Zamân ‘ıyş ü şûrb ü sâkî-i bezm-i vefâdır mey
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 5*). [*oldu, -du*]

Ezel feyz-i mañabbet ile pür-mest-i elest **olmuş** / Meger bir ‘âşık-ı sermest ki bulmuş sînesini
mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 2*). [*olmuş, -muş*]

Dile ‘âks etdirir bir nûr-ı dil-efrûz yârı kim / Ruhsâr-ı hâkîkat üzre bir âyîne **olmuş** mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 3*). [*olmuş, -muş*]

Ezel feyz-i mañabbet ile pür-mest-i elest **olmuş** / Meger bir ‘âşık-ı sermest ki bulmuş sînesini
mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 2*). [*olmuş, -muş*]

Dile ‘âks etdirir bir nûr-ı dil-efrûz yârı kim / Ruhsâr-ı hâkîkat üzre bir âyîne **olmuş** mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 3*). [*olmuş, -muş*]

Seferde mülk-i dilde şâh-ı ‘aşkın yârı **olmuşdur** / Meger bezm-i vişâlin mañremi hem hâşılıdır
mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 7*). [*olmuşdur, -muş, -dur*]

Eger bir katresi âb-ı hayât **olsa** hâkîkatde / Velâkin ‘âşıkâ sensiz olur bir zehr-i kâtil mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 6*). [*olsa, -sa*]

Eger bir katresi âb-ı hayât **olsa** hâkîkatde / Velâkin ‘âşıkâ sensiz **olur** bir zehr-i kâtil mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 6*). [*olur, -ur*]

Ne söylersin o beyhûde kelâmı diñlemem şüfî / Mürîdi hâş **olup** ehl-i riyâdan degilim şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1*). [*olup, -up*]

Gezer Leylâ diye şahrâları Mecnûn **olup** ‘ürÿân / O nokşân ‘âkl ile ben gâfil-i cânân mıyım şüfî
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3*). [*olup, -up*]

Ne söylersin o beyhûde kelâmı diñlemem şüfî / Mürîdi hâş **olup** ehl-i riyâdan degilim şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1*). [*olup,]*

Gezer Leylâ diye şahrâları Mecnûn **olup** ‘ürÿân / O nokşân ‘âkl ile ben gâfil-i cânân mıyım şüfî
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3*). [*olup, -up*]

Levlâk hutbesiyle **oldu** saña nidâ meded yâ Muhammed / ‘Âlem-i Adem yokken olduñ mañbûb-ı
Hudâ meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 1*). [*oldu, -du*]

Nûr-ı Hâk’sın kim seniñle buldu râh-ı Hâk’ı nâs / **Olmayaydıñ** sen delîl olmazdı eşÿâ meded yâ
Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 6*). [*olmayaydıñ, -ma, -y, -a, -y, -dı, -ñ*]

Nūr-ı Hāk'sın kim seniñle buldu rāh-ı Hāk'ı nās / Olmayaydın sen delil **olmazdı** eşyā meded yā Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 6*). [*olmazdı, -maz, -dı*]

Kıl beni āgāh hem de vaşla lāyık olayım / **Ol** açık kapaña geldim el-amān 'afv et şehā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 3*). [*ol,*]

Kimse derdim añlamaz ketm etmeden yok çāresi / Bende-i bîçāreye senden **olur** ancak 'atā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 6*). [*olur, -ur*]

Göñül hāletden āgāh **olamaz** 'aşk hānesi pinhān / Haber ver sırr-ı Kur'an'dan delālet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 6*). [*olamaz, -a, -maz*]

Muķīm-i bezm-i dil **olsam** safā var mı yine cānā / Şırāt-ı müstakīm üzre hidāyet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 3*). [*olsam, -sa, -m*]

Ey cevād ü hayy ü fazlı çok **olan** Mevlā meded / Şıgırırım saña sendendir kula 'avn ü meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [*olan, -an*]

Beni yak 'aşkına göñlümde **olsun** māsivā ma'düm / Uyansın dilde ğafletten vişāliñ pāyidār **olsun** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [*olsun, -sun*]

Luťf-ı Hāk'la **olarak** şāhib-kerāmāt ü kemāl / Emri üzre tāt eden ümmetidir evliyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 6*). [*olarak, -arak*]

Geldiler bunca ulū'l-'azm-i nebiyy-i muhterem / Ümmet **olmak** devletiyyün etdiler cānlar fedā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 5*). [*olmak, -mak*]

Ey Zül-celāl Kerīm ü Raķīm **olan** Allah / 'Āciz 'ibādına dest-gür **olan** Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1*). [*olan, -an*]

Ziyā-yı rüyuña tāt-āver **olmaz** āfitāb olsa / Tecellī-i Hudā ancak seniñ envārına maķşüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [*olmaz, -maz*]

Gülistān içre güller gonca rüyuñ bülbülü **olmuş** / Nihāliñ ğıbtası ol kāmēt ü reftārına maķşüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [*olmuş, -muş*]

Rumūzāt-ı ma'ārif zāt-ı pākiñle **olur** kām / Ezelden hük-m-i 'irfān himmet-i esrārına maķşüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3*). [*olur, -ur*]

Derūnumda **ola** ol rütbe 'aşkıñla maķabbet kim / O cevherle dola bu maķzen-i ķalbim meded yā Hāk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3*). [*ola, -a*]

Ola her dağ-ı 'aşk bir dide pür-nār cismimde / Gülistān-ı şuhūd et külķan-i göñlüm meded yā Hāk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4*). [*ola, -a*]

Ol mübārek maķdemiñ kıldı müşeref hānemi / **Oldı** dermān hāk-ı pāyın çāresiz derde hemān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 7*). [*oldı, -dı*]

Devlet-i dāreyn ile elbette **oldu** ser-firāz / Emriñi her kim ki tıttı şāhib-i erkān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 9*). [*oldu, -du*]

Şubķa dek kūyuñda 'āşık zār u ser-gerdān **olur** / Rüz-ı vuşlatda görünce rüyuñu ķandān **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 1*). [*olur, -ur*]

Raķmeten li'l-'āleminsin nūr-ı vahdetdir yüzün / Dilberā vechiñde gördüm süre-i Raķmān **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 5*). [*olur, -ur*]

Ben saña Hāk'sın dedim 'ilme'l-yaķın 'ayne'l-yaķın / Kim Ta'ālā'llāh cemālın mażķar-ı Yezdān **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 7*). [*olur, -ur*]

Māsivāñ şiddetinden kurtulup mest olmadan / Bāde-i vuşlatdan ise feyz-i dil reyyān **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 8*). [*olur, -ur*]

Devlet-i dāreyn ile elbette oldu ser-firāz / Emriñi her kim ki tıttı şāhib-i erkān **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 9*). [*olur, -ur*]

Şubķa dek kūyuñda 'āşık zār u ser-gerdān **olur** / Rüz-ı vuşlatda görünce rüyuñu ķandān **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 1*). [*olur, -ur*]

Raķmeten li'l-'āleminsin nūr-ı vahdetdir yüzün / Dilberā vechiñde gördüm süre-i Raķmān **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 5*). [*olur, -ur*]

Ben saña Hakk'ın dedim 'ilme'l-yakın 'ayne'l-yakın / Kim Ta'ālā'llāh cemālīn mazhar-ı Yezdān
olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 7). [olur, -ur]

Māsivānīn şiddetinden kurtulup mest olmadan / Bāde-i vuşlatdan ise feyz-i dil reyyān **olur** (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 8). [olur, -ur]

Devlet-i dāreyn ile elbette oldu ser-firāz / Emriñi her kim ki tutdu şāhib-i erkān **olur** (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 15, Beyit 9). [olur, -ur]

Zer-i hālīş eder kālbi olup bir kīmyā-yı feyz / Bilip ikrār etmez kadrini **ol** münkir-i tevḥīd (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2). [ol,]

Olur bir meclis-i şāhāne **ol** bir bezm-i ehl-i 'aşk / Eder tarḥ-ı şafā-yı bāğ-ı vuşlat ḥalka-i tevḥīd
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 6). [ol,]

Zer-i hālīş eder kālbi olup bir kīmyā-yı feyz / Bilip ikrār etmez kadrini **ol** münkir-i tevḥīd (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2). [ol,]

Olur bir meclis-i şāhāne **ol** bir bezm-i ehl-i 'aşk / Eder tarḥ-ı şafā-yı bāğ-ı vuşlat ḥalka-i tevḥīd
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 6). [ol,]

Zer-i hālīş eder kālbi **olup** bir kīmyā-yı feyz / Bilip ikrār etmez kadrini ol münkir-i tevḥīd (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2). [olup, -up]

Olur bir meclis-i şāhāne ol bir bezm-i ehl-i 'aşk / Eder tarḥ-ı şafā-yı bāğ-ı vuşlat ḥalka-i tevḥīd
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 6). [olur, -ur]

Eğer bir kerre gūş etseñ **olurduñ** mest-i efğānım / Reh-i maḳşūdu kat'ā menzil-i irşāddur tevḥīd
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 7). [olurduñ, -ur, -du, -ñ]

Eğer bir kerre gūş etseñ **olurduñ** mest-i efğānım / Reh-i maḳşūdu kat'ā menzil-i irşāddur tevḥīd
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 7). [olurduñ, -ur, -du, -ñ]

Cihānı desti şuwardı o çeşme-i 'aşkıñ / Bekāda sākī-i cām-ı cemāl-i dōst **olur** (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 17, Beyit 7). [olur, -ur]

Cihānı desti şuwardı o çeşme-i 'aşkıñ / Bekāda sākī-i cām-ı cemāl-i dōst **olur** (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 17, Beyit 7). [olur, -ur]

Cāmi 'ül-Kur'an **olan** 'Osmān-ı Zī'n-nūreyn hem / Sālīs-i şems-i ḥilāfet menba'ı ḥilm ü ḥayā
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 7). [olan, -an]

Şānını ta'zīm için bir gün dedi Faḥr-ı Cihān / Senden evvel kimse **olmaz** dāḥil-i 'Adn-ı Hudā
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 4). [olmaz, -maz]

Bende-i fermānı **olmuşdur** Resūl-i Ekrem'iñ / Māl u cān u māsivāyı rāhına etdi fedā (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 18, Beyit 2). [olmuşdur, -muş, -dur]

Ḳadri 'ālī mürşidi ancak bilir şādık mürīd / **Oldu** ancak bülbul-i gülzār-ı cennet muṭlaḳā (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 10). [oldu, -du]

Uçdular bāğ-ı cināna birbirin tā' kib ile / **Oldular** cāriye-i bint-i Resūl-i Kibriyā (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 21, Beyit 5). [oldular, -du, -lar]

Maḳşadım bir Fātiḥa ile yāddır ervāḥların / 'Âdile bākīlere şabr-ı cemīl **olsun** sezā (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 21, Beyit 6). [olsun, -sun]

Onuñdur bezm-i bākī 'ayş-i bākī ḳudret-i bākī / Gehī muṭrib gehī sākī **olur** bir sırrıdır māḥzā
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 5). [olur, -ur]

Neyleyem ey 'Âdile bu 'ālem-i ḡaddārı kim / Derdi bitmez vaşlı bitmez zevḳı **olmaz** bī-vefā
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 6). [olmaz, -maz]

Ermez reh-i murāda meşḡul-ı ḡāflet **olan** / Ḳalbinde ehl-i ḥālīñ 'irfān bulunur cānā (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 24, Beyit 5). [olan, -an]

Vaṭan **olsa** eger sensiz diler mi cenneti 'aşık / Onuñ ancak murādı rü'yet-i cānān imiş cānā (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 4). [olsa, -sa]

Zāt-ı İbrāhīm-i Edhem gibi **ol** derviş-i pāk / Var şoyun dergāh-ı 'aşka vārıñı eyle hebā (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 7). [ol,]

‘Āşık-ı Mevlâ **olanlar** nüş eder hün-i ciger / Münkiriñ taşından aşla hiç zarar gelmez oña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 4*). [*olanlar, -an, -lar*]

Hağdan iste ‘āfiyet kim istemiş Fahr-i Cihān / Rāh-ı ‘aşkı tūt ki ondan hoş rāh **olmaz** saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5*). [*olmaz, -maz*]

Kendiñi bil yokluğdan özge yok devlet saña / Halkı hoş görmekten a‘lā hüsni-i hulk **olmaz** saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 1*). [*olmaz, -maz*]

Kalma alçak begenip kendiñ tevāzu‘ üzre ol / Bu tevāzu‘ dan güzel rif‘ at hemān **olmaz** saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 2*). [*olmaz, -maz*]

Sen rehberimsin Hağğ’a baña destgirim **ol** / Eyle küşād rāhımı Allāh ‘aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [*ol, -*]

Nāmin ‘aceb **oldu** mu ‘aşk defterine kayd / Bildir baña doğrusunu Allāh ‘aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*oldu, -du*]

‘Ucb u kibr ü kīn **olmaz** evliyāu‘llāhda / Kim ‘avām şeklinde görünür gürüh-ı aşfiyā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 9*). [*olmaz, -maz*]

Dest-gir-i bende-i zār **olduñ** ey şeyh-i ‘Azīz / Hizmetiñdir iftiḥārım mürşid-i ‘ālī saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 3*). [*olduñ, -du, -ñ*]

Şems-āsā pertevinden ‘ālem **olmuş** pür-ziyā / Ol cemāliñ nürudur hep dilde olan rû-nümā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 2*). [*olmuş, -muş*]

Bu libās-ı ‘āriyetden ‘āri **olsa** cān eger / Kûy-i cānānı eder seyr ü temāşā mutlaqā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 5*). [*olsa, -sa*]

Bulsa ey cān ḥāne-i dil ḥāş-ı vaḥdetden şeref / **Olur** elbet cennet-āsā bir maḳām-ı dil-güşā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 4*). [*olur, -ur*]

Muṣṭarib ḳaldı gönül hem güşe-i hicrānda / **Olmuşum** Mecnūn ḥayāl-i vaşlñ ile dā’imā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 3*). [*olmuşum, -muş, -um*]

Eyle cihād nefsiñ ile budur cihād ey ‘Ādile / Hiç **olmayıp** Hağğ’dan cüdā ḥikmet zuḥūr etdi bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7*). [*olmayıp, -ma, -y, -ıp*]

Müddet-i ‘ömrüñ rızā-yı emrine ḥaşr eyleyip / Bu daḥi **oldu** rızā-yı Hağğ’la şād u muğtenem (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5*). [*oldu, -du*]

Gayr-ı mümkün şānlarında etmek inşā-yı kelām / Meḥḥar-ı kevneyniñ **olsun** cümle āline selām (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 12*). [*olsun, -sun*]

‘Ādile gāh **olur** vuşlat ü gāhi fırkat / Merḥamet bāb-ı amāndır **olur** izḥār bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 8*). [*olur, -ur*]

Ḥālī ḥurşidiñ n’olurdu yār setr etse yüzün / Aḥsa hem etmez taḥammül kim **olur** mest ü ḥarāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 7*). [*olur, -ur*]

Ehl-i dil cismi **olurdu** pāre pāre ‘aşk ile / Olmasa zāhir cemāl üzre siyeh nūr u niḳāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 6*). [*olurdu, -ur, -du*]

‘Uşşāḳıñ **olur** dide-i imānı küşāde / Bir anda görür nice biñ eyvān-ı maḥabbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 4*). [*olur, -ur*]

‘Ādile inkār eder elbet ‘azāb-ı düzaḥı / Cennet **olsa** meskeni sensiz yine iḳrārı güç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 6*). [*olsa, -sa*]

‘Āşıka bir nesne yokdur la‘l-i dilberden lezīz / Zikr-i yār **oldu** aña çün şir ü şekerde lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 1*). [*oldu, -du*]

Cümle ‘ālemden **olup** ḥālī dolar ‘aşk ile dil / Rūḥunu pür-şūr eder leb-i şir ü şekerden lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 6*). [*olup, -up*]

Ol şarāb-ı rūḥ-baḥşi nüş edenler ‘Ādile / Zevḳyāb-ı feyz **olur** bi’l-cümle şeylerden lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 8*). [*olur, -ur*]

Ol şerāb-ı lā-yezāliden iḥen cāna şafā / Kim dimāğında **olur** biñ ḥavz-ı kevşerden lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 4*). [*olur, -ur*]

Ol şarāb-ı rūh-baḥşī nūş edenler ‘Ādile / Zevk-yāb-ı feyz **olur** bi’l-cümle şeylerden lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 8*). [olur, -ur]

Genc-i sultānīde **olmaz** isteme ‘aşk cevherin / ‘Ādile bir sırdır ol ‘ummān içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 6*). [olmaz, -maz]

Halk içinde bī-niṣān **olmuş** gezer ehl-i kemāl / İste onu bī-niṣān insān içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 2*). [olmuş, -muş]

Hāmūş **ol** ‘Ādile güftārī ḥôşdur ‘āşıkın gerçi / Cenāb-ı pīr o feyzi lutf eder bir gün saña söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10*). [ol,]

Eder sevdā-yı vaşlın fikr-i la’liñle dili hayrān / Derūnuñda **olan** esrārı mest-i pūr-cefā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 4*). [olan, -an]

Şarāb-ı ‘aşka Ḥak’dan nūş eden derd ü belā çekmez / **Olan** mest-i Elest her ne belā çekse şafā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 1*). [olan, -an]

Eder sevdā-yı vaşlın fikr-i la’liñle dili hayrān / Derūnuñda **olan** esrārı mest-i pūr-cefā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 4*). [olan, -an]

Haṭ-āver **olmadıkça** vākıf olmaz hāl-i ‘uşşāka / O sırrı şabr-ı ‘āşıkla yine ol dil-rübā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 6*). [olmadıkça, -ma, -dıkça]

Zebān-ı hāl eder tağyīr ederse āyet-i ‘aşkı / Ne gūş u hūş **olur** maḥrem ne bir ḥarfın ḥaṭā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 5*). [olur, -ur]

Ṭarfetü’l-‘ayn **olma** gāfil Ḥazret-i Allāh’dan / Zikr-i Ḥaḥḥ’a rüz u şeb sa’y eyleyen insān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 2*). [olma, -ma]

Ṭarfetü’l-‘ayn olma gāfil Ḥazret-i Allāh’dan / Zikr-i Ḥaḥḥ’a rüz u şeb sa’y eyleyen insān **olur** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 2*). [olur, -ur]

Kıble-gāhı ‘āşıkānıñ ‘arız-ı cānān **olur** / Dil o mir’āt-ı şafāya mest **olur** hayrān **olur** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 1*). [olur, -ur]

Dōst cezb etmezse bulmaz vuşlata āşık mecāl / Cezb olsa rūḥ ‘aşk ile de ser-gerdān **olur** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 3*). [olur, -ur]

Dā’imī fakr ü fenā devlet bekā ender bekā / Varlıkda isteyen devlet ‘aceb nā-dān **olur** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 5*). [olur, -ur]

Vech-i dilberde ümīdi **olsa** da ‘āşıkların / Miḥnete bakmaz şafā bulup temāşādan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 4*). [olsa, -sa]

Olup ‘ārif uyan bu nevm-i gāfletten ki aldanma / Derūnuñ ‘aşk ile ey ‘Ādile ma’mūr ede gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 6*). [olup, -up]

Kıl tecellī **olam** ‘aşkın ile cānā şeydā / Haste-i ‘aşka yine şāhım edersin tīmār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 3*). [olam, -am]

Müjdedir ‘āşıkā rāhında fedā-yı ser ü cān / ‘Āşık-ı şādık **olan** dostu için cāna kıyar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 7*). [olan, -an]

Baṇa şun sākiyā billūr-ı cāmı şevk-ı cānım var / Derūn-ı dilde yār-ı ğar **olur** şāh-ı cihānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 1*). [olur, -ur]

Aḥar ırmağ-ı dü-çeşmim **olur** cān bülbulü nālān / Göñül pervānesin nūr eyleyen bir gizli cānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 6*). [olur, -ur]

Olur üftāde-i ḥāk-i dem-i feyz-i Ḥudā ‘āşık / Sarāy-ı dilde lāciverd cāy-i pāk-ı şānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 7*). [olur, -ur]

Baṇa şun sākiyā billūr-ı cāmı şevk-ı cānım var / Derūn-ı dilde yār-ı ğar **olur** şāh-ı cihānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 1*). [olur, -ur]

Aḥar ırmağ-ı dü-çeşmim **olur** cān bülbulü nālān / Göñül pervānesin nūr eyleyen bir gizli cānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 6*). [olur, -ur]

Olur üftāde-i ḥāk-i dem-i feyz-i Ḥudā ‘āşık / Sarāy-ı dilde lāciverd cāy-i pāk-ı şānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 7*). [olur, -ur]

Çek mäsivâdan destîni hem ƙalbiñi pâk ede gör / Mest-i mey-i ‘aşk **ol** ki sen ey ‘Âdile cânânı gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 8*). [ol,]

‘Âlemde **olsa** küşe-i meyhâne dolsa cāmlar / Düşmân gidip tenhâ ƙalıp yâr ile şöhet ede gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 2*). [olsa, -sa]

‘Âşık-ı dîdâr **olan** dōstu bālâda arar / Pâk edip âyîne-i ƙalb-i mücellâda arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 1*). [olan, -an]

Bir güherdir kim maħabbet ƙalb-i ‘âşık ma‘deni / Vech-i dilberde **olur** dilber ki cevherdânıdır
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 5*). [olur, -ur]

Hilm ü rıfƙ üzre **ol** insân iseñ / Hâƙ için cümleye hürmet ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 4*). [ol,]

Yıkma dil hânesini şâhibi var / Belki ta‘mîrine sen **ol** mecbûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 5*). [ol,]

Hilm ü rıfƙ üzre **ol** insân iseñ / Hâƙ için cümleye hürmet ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 4*). [ol,]

Yıkma dil hânesini şâhibi var / Belki ta‘mîrine sen **ol** mecbûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 5*). [ol,]

Bezm-i ‘aşk-ı ‘ârifâna ger duhûl ister iseñ / Dergeh-i mürşidde yeksân **ol** ki yol âsândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 6*). [ol,]

Şöhet-i ‘ârifle ‘ârif ƙatresi ‘ummân **olur** / Mes‘ele-i ‘aşkı bilir kâmil insândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 4*). [olur, -ur]

Kimseye bu dâr-ı miħnet **olmadı** dârü’l-emân / Sen emîn olma gönûl bend etme zinhâr zinhâr
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 2*). [olmadı, -ma, -dı]

Gönûlde âteşi kendi eliyle yandırdı / Cilâ-yı sîneye âyîne **oldu** şu‘le-i nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 3*). [oldu, -du]

Ziyâ-yı ‘aşk ki mir‘âtıdır o hürşidîñ / Cemâlî **olmasa** olmaz gönûlde zerrece nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 2*). [olmasa, -ma, -sa]

‘Aƙl idrâk edemez çün sırr-ı ‘aşkı hâmüş **ol** / Güş ƙıl cânile levh-ı dilde ânı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 5*). [ol,]

‘Aşƙdır taħkîƙ-ı Ƙur‘ân ile sırr-ı ma‘rifet / Gevher-i ‘irfân **olup** nuţƙuñ beyânı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 2*). [olup, -up]

(Yâ ‘ibâdî) ile cümle mü‘mîne fermân **olur** / Ol hitâb-ı ‘izzete cân ü cihân hayrân **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 1*). [olur, -ur]

Ne ğam ü efƙârı ƙaldı dilde ne derd ü melâl / Hicr ile giryân olanlar vâsıl-ı cânân **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 3*). [olur, -ur]

Hîç ne bir hem-dem ne bir maħrem ne bir yârı gerek / ‘Aşƙ ile hemrâh olanıñ hâtırı şâdân **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 4*). [olur, -ur]

Gerçi şüretde hâtâ-yı beşeriyet çok **olur** / Derk-i esrâr-ı hâƙîƙat dili dâñâ eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 5*). [olur, -ur]

Müste‘id-i şeref-i rif‘at olan nâdir **olur** / ‘Âdile şanma her âb lü’lü’-i lâlâ eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 6*). [olur, -ur]

Kâm-rân-ı ‘aşƙ **olanlardır** o bî-nâm u nişân / Dôstunu bulan sa‘âdetli hemân pinhân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 6*). [olanlardır, -an, -lar, -dır]

Nefsini ‘ârif olanlar ‘ârifü bi’llâh **olur** / ‘Ârifîñ ƙâlî vü fikri cümle zikru’llâh **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 1*). [olur, -ur]

Beklemez ‘âşık ki yılda ‘id ile şâdân ola / Çün onuñ her sa‘âtı bir başƙa ‘id-ı cân **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5*). [olur, -ur]

Nefsini ‘ârif olanlar ‘ârifü bi’llâh **olur** / ‘Ârifîñ ƙâlî vü fikri cümle zikru’llâh **olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 1*). [olur, -ur]

Nefsini ‘ārif olanlar ‘ārifu bi’llāh **olur** / ‘Ārifīñ kālī vü fikri cümle zikru’llāh **olur** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 1). [olur, -ur]

Olmada raḥṣān her bir zerrede ol şems-i cān / Kim o şems-i cānı bulsa ‘āleme cānān **olur** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 2). [olur, -ur]

Beklemez ‘āşık ki yılda ‘īd ile şādān ola / Çün onuñ her sa‘āti bir başka ‘īd-i cān **olur** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5). [olur, -ur]

Seyr edince cān ü dil ḥayrān ü ser-gerdān olur / Mest-i cām-ı ‘aşk **olan** dünyā vü ‘uqbādan geçer (Ādile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 3). [olan, -an]

‘Ādile kula vazīfe tā‘at ü teslīmdir / Zikr ü fikrin **ola** Mevlā işte sulṭānlık budur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 6). [ola, -a]

Dil nazargāh-ı Ḥudā’dır deme bī-kes ḥoşça tut / HİZMETİŇ Allah için **olsun** ki ‘irfanlık budur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 2). [olsun, -sun]

Luṭf-ı Hāk **olsun** ümīdīñ māsivādañ kıl ḥazer / Bābına eyle tevekkül raḥm-ı āsānlık budur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 4). [olsun, -sun]

Olalı tekye-gāh-ı dilde miḥmān ‘Ādile yārim / Ne ‘izz ü şān ile ne salṭanatla imtiḥānım var (Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 7). [olalı, -alı]

Olur āṣār-ı feyz-i raḥmetiyle bezmimiz mehtāb / Yanar sīnemde bir fānūs-ı gevher şem‘ edānım var (Ādile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 3). [olur, -ur]

Çünkü kalbi mü‘mīniniñ **oldu** bir beyt-i Ḥudā / Nūr-ı Zātu’llāh’da derc olan esrārı gör (Ādile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 5). [oldu, -du]

Edip sıdk ile muḥkem göñlünü sen **ol** muḥiblerden / Eden ey ‘Ādile dōstun ṭaleb cānındadır bulur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 7). [ol,]

Olanlar ehl-i dil çille çeker cānāna incinmez / Bilenler pādīşāhın emrini dev-bāna incinmez (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1). [olanlar, -an, -lar]

Bir iki gün **olanlar** tekye-i ‘aşkıñda miḥmānıñ / Geçer ‘Ādile-āsā cümleden ekvāna incinmez (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5). [olanlar, -an, -lar]

Olanlar ehl-i dil çille çeker cānāna incinmez / Bilenler pādīşāhın emrini dev-bāna incinmez (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1). [olanlar, -an, -lar]

Bir iki gün **olanlar** tekye-i ‘aşkıñda miḥmānıñ / Geçer ‘Ādile-āsā cümleden ekvāna incinmez (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5). [olanlar, -an, -lar]

Zihī devlet o ‘āşık ki ma‘şūkı Ḥudā **olur** / Dilinde dā’im ezkārı onuñ tevḥīd-i Ḥudā **olur** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1). [olur, -ur]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevk / O dil kim ‘aşk ile dolar da dōstuna muḥib olur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2). [olur, -ur]

Zihī göz kim seḥer bīdār olup gül vechi seyr eyler / Ki cānı gülsitān-ı dōstda öten bülbulü **olur** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3). [olur, -ur]

Dü ‘ālem miḥnet ü derdi dilinde ‘aşk ile kalmaz / Hemān endīşe vü fikri ḥayāl-i dōst u yār **olur** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4). [olur, -ur]

Zihī ‘āşık ki bakmaz dōstunuñ cevri ile luṭfuna / Şafā ile cefā ‘indinde bir başka cihān **olur** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5). [olur, -ur]

Bulur ‘ömr-i bekā cānānına teslīm-i cān eden / Ki şüret bir mu‘ayyen kâtreddir deryā mişāl **olur** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 6). [olur, -ur]

Zihī devlet o ‘āşık ki ma‘şūkı Ḥudā **olur** / Dilinde dā’im ezkārı onuñ tevḥīd-i Ḥudā **olur** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1). [olur, -ur]

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevk / O dil kim ‘aşk ile dolar da dōstuna muḥib olur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2). [olur, -ur]

Zihī göz kim seḥer bīdār olup gül vechi seyr eyler / Ki cānı gülsitān-ı dōstda öten bülbulü **olur** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3). [olur, -ur]

Dü 'âlem miḥnet ü derdi dilinde 'aşk ile kalmaz / Hemân endîşe vü fikri ḥayāl-i dōst u yār **olur** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 4). [olur, -ur]

Zihî 'âşık ki bakmaz dōstunuñ cevri ile lutfuna / Şafâ ile cefâ 'indinde bir başka cihân **olur** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5). [olur, -ur]

Bulur 'ömr-i bekâ cānânına teslîm-i cān eden / Ki şüret bir mu'ayyen kâşredir deryâ mişâl **olur** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 6). [olur, -ur]

Cemâliñ nûru mir'ât-ı Cenâb-ı Hâk **olan** cānân / Münevver şem'-i 'aşkıñ incilâsı artar eksilmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 2). [olan, -an]

Gürûh-ı 'âşıkân şevkile her dem pür-ḥurûş **olmuş** / Döner çarḥ-ı derûnuñ hep bakâsı artar eksilmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 5). [olmuş, -muş]

Ṭâlib-i 'aşk **olana** Mevlâ olur feryâd-res / 'Âşık devlet yeter Allâh bes bâkî heves (Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 1). [olana, -an, -a]

Ṭâlib-i 'aşk olana Mevlâ **olur** feryâd-res / 'Âşık devlet yeter Allâh bes bâkî heves (Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 1). [olur, -ur]

Leb ü ruḥsârı gördüm **oldu** cism-i nâ-tuvân âteş / Gül-efşân olıcak olur zemîn ü âsumân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 1). [oldu, -du]

Fitîl-i sûz-ı barut-ı kararım **oldu** gitdikçe / Ḥayâl-i şem'-i ruḥsârına çeşm ü dîde-bân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 5). [oldu, -du]

Leb ü ruḥsârı gördüm **oldu** cism-i nâ-tuvân âteş / Gül-efşân olıcak olur zemîn ü âsumân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 1). [oldu, -du]

Fitîl-i sûz-ı barut-ı kararım **oldu** gitdikçe / Ḥayâl-i şem'-i ruḥsârına çeşm ü dîde-bân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 5). [oldu, -du]

Beni reşk odına yakmakdır ancak maksad ü 'azmî / Yine **olmuş** iki ruḥsâresi şu'le-feşân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 3). [olmuş, -muş]

'Aceb mi **olsa** dil 'aşkı ile dâ'im yanar bir dağ / Dil âteş sîne âteş dağ-ber-dağ-ı nihân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 2). [olsa, -sa]

Leb ü ruḥsârı gördüm oldu cism-i nâ-tuvân âteş / Gül-efşân olıcak **olur** zemîn ü âsumân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 1). [olur, -ur]

Hemân yan 'Âdile kaçma bu nârîñ nûr **olur** soñu / Ciger âteş kan âteş kalb âteş hem cihân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8). [olur, -ur]

Leb ü ruḥsârı gördüm oldu cism-i nâ-tuvân âteş / Gül-efşân olıcak **olur** zemîn ü âsumân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 1). [olur, -ur]

Hemân yan 'Âdile kaçma bu nârîñ nûr **olur** soñu / Ciger âteş kan âteş kalb âteş hem cihân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8). [olur, -ur]

Oldum âvâre ğamîñla bulmadım bir çâreyi / Senden **olur** merḥamet şâh-ı zamânım gel yetiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 6). [olur, -ur]

Mâhîṭâb âyînedâr **olmuş** gezer dergâhını / Ay başında resm-i ebrû-yı hilâliñdir ğarâz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 2). [olmuş, -muş]

Şâf **olup** mir'ât-veş cān u derûnûñ 'Âdile / Dehre gelmekden ise dîdâra ermekdir ğarâz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 7). [olup, -up]

Oldu ḥâr-ı mâsivâdan dâmen-i nâzı maşûn / Bâğ-ı vuşlat içre ḥôş seyrân eder cānân-ı 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 4). [oldu, -du]

'Âşıkânîñ belki bi'z-zât Kibriyâ'dır mahremi / Sırrı mâ'lûm **olmayan** bir perde-i ḥikmetdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 6). [olmayan, -ma, -y, -an]

Ol İbrâhîm Hâk'dan ğayra muḥtâc olma 'âlemde / Rızâ-yı Hâk'da İsmâ'îl-âsâ **ol** selîm 'âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 6). [ol,]

Ḥudâ her varı nûr-ı 'aşk ile icâd etmişdir / **Olur** ol nûr-ı vahdet şöyle deryâ-yı 'âzîm 'âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 3). [olur, -ur]

Hemişe gūş-ı cānla sohbət-i ‘ārifleri diñle / **Olurlar** ma‘nevī Mevlā ile onlar kelīm ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 2*). [olurlar, -ur, -lar]

Belā vü mihnet ü hicrāna eyva’llāh eden şadık / Muhibb-i kalb-i mahzūn **olduğun** Mevlā bilir ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 5*). [olduğun, -duğ, -u, -n]

Hağ ibretin seyrān eder leyl ü nehār devrān eder / Dōstum diye efgān eder Hağ yolunda **olan** ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 2*). [olan, -an]

Şular gibi çağlar yanar bülbül gibi Hağk’ı arar / Sīnesi pür-āteş **olur** Zikru’llāh’a gelen ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 4*). [olur, -ur]

Şāh ü sultān-ı cihān rütbe **olup** hāzret-i ‘aşk / Milket-i kalbe gelip dikdi ‘alem devlet-i ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 1*). [olup, -up]

Gün-be-gün sūret-i hāl-i dili seyrān eyler / Şöyle mir’āt-ı cihān-bīn **olup** şaffet-i ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 3*). [olup, -up]

Şāh ü sultān-ı cihān rütbe **olup** hāzret-i ‘aşk / Milket-i kalbe gelip dikdi ‘alem devlet-i ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 1*). [olup, -up]

Gün-be-gün sūret-i hāl-i dili seyrān eyler / Şöyle mir’āt-ı cihān-bīn **olup** şaffet-i ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 3*). [olup, -up]

Kıl hulūs ile ‘ibādet ‘abd-i hāş-ı Hālīk **ol** / ‘Âdile ‘aşk içre bul ibkā vü cāvidānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 8*). [ol,]

Dil nazargāh-ı Hudā’dır varlıktan sil onu / **Oldu** çün şāfi derūnuñ bil gerek mestānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 3*). [oldu, -du]

Dil kemend-i kākül-i dildāra rabṭ olmuş kavī / Bend-i zūlf-i yār **olmaz** kim odur dīvānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 7*). [olmaz, -maz]

‘Ālem **olsa** peyk-i vaşl-ı dōsta lāyık cān fedā / Cānımı terk ederim cānānıma şükranelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 2*). [olsa, -sa]

Olsa dil ‘aşkile pür-nūr mesken-i ma’şūk olur / ‘Aks-i rüyile **olup** ol hāl ile puṭhānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 4*). [olup, -up]

Dervīş **ol** ikrār-ı ‘uşşāk ile sultānlık budur / Tekye-i ‘uzletde bul sen şevk u zevk-ı vaḥdetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 5*). [ol,]

Hālet-i cezbeye düş Mecnūn mişālī ‘aşk ile / ‘Āşık-ı dīdār **olup** bul cān ü dilde vuşlatiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 3*). [olup, -up]

Her kime verirse ‘aşkıñ rütbesi ālī **olur** / Baḫtiyārılıkla bulur iki cihānda devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 2*). [olur, -ur]

‘Âdile Bāb-ı rızāda dā’im **ol** bu mā’rifet / Ancağ oldur iki ‘ālemde medār-ı devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 8*). [ol,]

Ṭālib-i dünyā **olup** çekme cihāniñ nikbetiñ / Cümleden lā-ḳayd **olup** da bul sa’ādet devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 1*). [olup, -up]

Şanma kim žāyi’ olupdur vaḥdetiniñ çillesi / Rüz u şeb Mevlā için **olur** ederseñ ḫidmetin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 5*). [olur, -ur]

Mūnis ü yār-ı kadīmiñdir seniñ ikrār-ı Hağ / Şubḥ-dem tevḥīd **olursa** fīkr ü zikr ü ‘ādetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 6*). [olursa, -ur, -sa]

‘Aşkı pinhān eyle dilde zümre-i dānādan **ol** / Sırrı fāş etmekdir ancağ bir büyük dīvānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [ol,]

Sūfiyā her ne desek boş yere söyler degiliz / Hāş mürīd **olduğ** ezel ehl-i riyādan degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 1*). [olduğ, -du, -k]

Sa’y ile bulmağ gerek küncīde genci isteyen / Çün gönül mülkünden özge **olmaya** vīrānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [olmaya, -ma, -y, -a]

Menzil etse evc-i ḫuldu ‘Âdile etmez nigāh / Bedr-i devlet **oldu** ebrū-yı hilālīñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 6*). [oldu, -du]

Māye-i 'aşkıñla **olan** pür-şafā ya'nī gönül / Feyz-i miriñle şafā-yı münclā ya'nī gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 1*). [*olan, -an*]

Seng-i esved **oldu** 'aks-i hāl-i rüy-ı yār oña / Kıl tavāf Hakk'a ki beyt-i Kibriyā ya'nī gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 4*). [*oldu, -du*]

'Âdile ezkāriñ **olsun** dā'imā ism-i Celāl / Sırr-ı pāk-i Muştafā'dır Hāzret-i Kur'an'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 6*). [*olsun, -sun*]

Her tarafından şem'-i bezm **olsa** 'aceb mi rü-nümā / Şekl-i fānūsda 'aceb mirāt-ı ma'nādır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 5*). [*olsa, -sa*]

Gāh **olur** 'aşık gehī ma'sūk gehī āzāde-ser / Gāh 'ākıl gāh Mecnūn gāh Leylā'dır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 3*). [*olur, -ur*]

Kıl 'aşkını cānda taleb / Dilde **ola** zevk-ı cemīl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 6*). [*ola, -a*]

Ey 'Âdile Hakk'dan dile / Tevhīdile **olsun** delīl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 14*). [*olsun, -sun*]

Ehl-i 'aşkıñ gel gönül sen bende-i fermānı **ol** / Sür yüzün taqbīl-i bāb-ı dergah-ı zī-şānı **ol** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 1*). [*ol,]*

Tā olub ehl-i diliñ efzūn kemāl-i himmeti / Āsitānında çalış mahv et özün hayrānı **ol** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 2*). [*ol,]*

Şafha-i cān ü dile nakş et genā vü şānını / Rüz u şeb vird et lisānında du'ā-güyānı **ol** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 3*). [*ol,]*

'İzzet ile şād olma zillet ile hem hāzīn / İltifāt ile ne mağrūr ü ne ğam-efşānı **ol** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 4*). [*ol,]*

Luṭf ü cūd ü himmeti dā'im terakkīde sāñā / Sen niyāz ü hīdmetinde dā'imā püyānı **ol** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 5*). [*ol,]*

Maḥrem-i esrārı eyler 'Âdile elbet seni / Hāñkāh-ı mürşide gel tālib-i ihsānı **ol** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 6*). [*ol,]*

Ehl-i 'aşkıñ gel gönül sen bende-i fermānı **ol** / Sür yüzün taqbīl-i bāb-ı dergah-ı zī-şānı **ol** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 1*). [*ol,]*

Tā olub ehl-i diliñ efzūn kemāl-i himmeti / Āsitānında çalış mahv et özün hayrānı **ol** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 2*). [*ol,]*

Şafha-i cān ü dile nakş et genā vü şānını / Rüz u şeb vird et lisānında du'ā-güyānı **ol** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 3*). [*ol,]*

'İzzet ile şād olma zillet ile hem hāzīn / İltifāt ile ne mağrūr ü ne ğam-efşānı **ol** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 4*). [*ol,]*

Luṭf ü cūd ü himmeti dā'im terakkīde sāñā / Sen niyāz ü hīdmetinde dā'imā püyānı **ol** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 5*). [*ol,]*

Maḥrem-i esrārı eyler 'Âdile elbet seni / Hāñkāh-ı mürşide gel tālib-i ihsānı **ol** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 6*). [*ol,]*

Tā **olub** ehl-i diliñ efzūn kemāl-i himmeti / Āsitānında çalış mahv et özün hayrānı **ol** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 2*). [*olub, -ub*]

Vaḥdeti keşretde bul 'aşk ile pāk et cān evin / Kālbini ile mūnis **ol** kim vuşlat-ı cānāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 5*). [*ol,]*

Edemez 'Âdile 'aşkı da'vā / Hemān 'uşşāk ile hemdem **olayım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 8*). [*olayım, -a, -y, -ım*]

Şabr ile dilde tevekkül **olsun** / Devlet-i fākr ü fenāyı bulayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 7*). [*olsun, -sun*]

'Aşkı yolunda bu cānı isterim kurbān ola / Dōst ile **olan** ezelden 'ahd ü peymān gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 3*). [*olan, -an*]

- Ṭālib-i dīdār **olan** merdāne muhtācdır hemān / İşbu sırrı fark eder bir kāmīl insān gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 5*). [*olan, -an*]
- ‘Aşkı yolunda bu cānı isterim kurbān ola / Dōst ile **olan** ezelden ‘ahd ü peymān gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 3*). [*olan, -an*]
- Ṭālib-i dīdār **olan** merdāne muhtācdır hemān / İşbu sırrı fark eder bir kāmīl insān gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 5*). [*olan, -an*]
- Gidem cānāna firkat geçdi cāna / **Olarak** mest-i mestāne gideyim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 3*). [*olarak, -arak*]
- Gidem cānāna firkat geçdi cāna / **Olarak** mest-i mestāne gideyim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 3*). [*olarak, -arak*]
- Açıl dağlar veriñ yollar geçeyim / Kuş **olup** da kanad açıp uçayım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 1*). [*olup, -up*]
- Bahār oldu edem geşt ü güzārı / **Olup** dōst bağına bülbül öteyim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 2*). [*olup, -up*]
- Açıl dağlar veriñ yollar geçeyim / Kuş **olup** da kanad açıp uçayım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 1*). [*olup, -up*]
- Bahār oldu edem geşt ü güzārı / **Olup** dōst bağına bülbül öteyim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 2*). [*olup, -up*]
- ‘Aşk ile cāna hayāl-i yār idi fikrim benim / Bezme geldi āfitābım pür-ziyā **oldu** dilim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 1*). [*oldu, -du*]
- Rüz u şeb kārım fiğān ü āh olmakda iken / Maẓhar-ı nūr-ı siyāh **oldu** yine gönlüm benim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 2*). [*oldu, -du*]
- ‘Aşk ile cāna hayāl-i yār idi fikrim benim / Bezme geldi āfitābım pür-ziyā **oldu** dilim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 1*). [*oldu, -du*]
- Rüz u şeb kārım fiğān ü āh olmakda iken / Maẓhar-ı nūr-ı siyāh **oldu** yine gönlüm benim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 2*). [*oldu, -du*]
- Rāh-ı ‘aşkı söylese ‘āşık ‘aceb mi dilbere / ‘Ādile terk eyler idim **olsa** biñ cān u tenim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 7*). [*olsa, -sa*]
- ‘Aşk hayāt-ı cāndır bī-‘aşk cānı neylerim / Kalb **olursa** ‘aşkdan hālī fiğānı neylerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 1*). [*olursa, -ur, -sa*]
- Benim ‘āşık güzel yāra mecālīñ yokdur inkāra / Sever mi sāde-dil zühhād ağıyār **olmayan** gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4*). [*olmayan, -ma, -y, -an*]
- Olup Mecnūn dağlarda gezer Leylā diye ağlar / Nelerden geçdi şimdi halka gam-vār **olmayan** gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5*). [*olmayan, -ma, -y, -an*]
- Ne ‘āşıkdan haber aldıñ ne ma‘şūk ile hemdemsin / Ne firkatla ne vuşlatla dil-āzār **olmayan** gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 6*). [*olmayan, -ma, -y, -an*]
- Sürūr u zevk u şād ile geçerken cümle eyyāmı / Neler çekdi neler ey ‘Ādile zār **olmayan** gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7*). [*olmayan, -ma, -y, -an*]
- Şabāvetden berü ‘aşkı haberdār **olmayan** gönlüm / Ne avcıdır ne bir dāma giriftār **olmayan** gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 1*). [*olmayan, -ma, -y, -an*]
- Mecāzī mi haqīkī mi nedir bilmem bu efkārīñ / Kemāl-i gamla her yerde pür-efkār **olmayan** gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 2*). [*olmayan, -ma, -y, -an*]
- Benim ‘āşık güzel yāra mecālīñ yokdur inkāra / Sever mi sāde-dil zühhād ağıyār **olmayan** gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4*). [*olmayan, -ma, -y, -an*]
- Olup Mecnūn dağlarda gezer Leylā diye ağlar / Nelerden geçdi şimdi halka gam-vār **olmayan** gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5*). [*olmayan, -ma, -y, -an*]
- Ne ‘āşıkdan haber aldıñ ne ma‘şūk ile hemdemsin / Ne firkatla ne vuşlatla dil-āzār **olmayan** gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 6*). [*olmayan, -ma, -y, -an*]

Sürür u zevk u şād ile geçerken cümle eyyāmı / Neler çekdi neler ey ‘Âdile zār **olmayan** gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7*). [*olmayan, -ma, -y, -an*]

Şabâvetden berü ‘aşkı haberdâr **olmayan** gönlüm / Ne avcıdır ne bir dâma giriftâr **olmayan**
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 1*). [*olmayan, -ma, -y, -an*]

Mecâzî mi haķķî mi nedir bilmem bu efkârîñ / Kemâl-i ğamla her yerde pür-efkâr **olmayan**
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 2*). [*olmayan, -ma, -y, -an*]

Olup Mecnûn dağlarda gezer Leylâ diye ağlar / Nelerden geçdi şimdi halka ğam-vâr olmayan
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5*). [*olup, -up*]

Niçin **olmaz** cemî‘ yerden eşref ol maķām-ı pāk / Tûran onda Muħammed Muştafâ’dır pür-vefâ
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 5*). [*olmaz, -maz*]

Yine seyyah **olup** gezmek diler bu mübtelâ gönlüm / Hicâz illerini gözler ğarîb ü bî-nevâ gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1*). [*olup, -up*]

Yine seyyah **olup** gezmek diler bu mübtelâ gönlüm / Hicâz illerini gözler ğarîb ü bî-nevâ gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1*). [*olup, -up*]

Döküp de dîdeden yaşlar o rāh-ı pür-sa‘adette / **Olur** dergāha yüz sürmeklik ister muṭlaķā
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 3*). [*olur, -ur*]

Dervişim kendi başıma yine şultān gezerim / ‘Âlem-i ‘aşķda seyyāh **olup** her ān gezerim (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 1*). [*olup, -up*]

Ne dilimde **olur** evrād ne elimde teşbîḥ / Ne velîyim ne deliyim yine vîrān gezerim (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 128, Beyit 5*). [*olur, -ur*]

Gāh **olur** kendimi idrāk ile efgān ederim / Gāh ‘işyānım añıp derd ile nālān gezerim (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 128, Beyit 6*). [*olur, -ur*]

Ne dilimde **olur** evrād ne elimde teşbîḥ / Ne velîyim ne deliyim yine vîrān gezerim (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 128, Beyit 5*). [*olur, -ur*]

Gāh **olur** kendimi idrāk ile efgān ederim / Gāh ‘işyānım añıp derd ile nālān gezerim (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 128, Beyit 6*). [*olur, -ur*]

Ḥ‘āb ü rāḥat **olursa** māye-i rūḥ / Leb-i deryāda māh-tāba verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130,
Beyit 6*). [*olursa, -ur, -sa*]

Gayr-ı Ḥaķ‘dan ben niyāzda **olamam** / ‘Âlemin biñlerce kaḥrın çekemem (*Âdile Sultan Divanı,
Gazel 131, Beyit 1*). [*olamam, -a, -ma, -m*]

Ağlarım gāh **olur** gāh da ḥandān olurum / Ben ğarîbim bu diyārda vaṭan arzu ederim (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 4*). [*olur, -ur*]

Gāh **olur** kendi özümü bilerek eylerim āḥ / Gāh ‘işyānım añıp çarḥı tutar nālelerim (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 133, Beyit 6*). [*olur, -ur*]

Ağlarım gāh **olur** gāh da ḥandān olurum / Ben ğarîbim bu diyārda vaṭan arzu ederim (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 4*). [*olur, -ur*]

Gāh **olur** kendi özümü bilerek eylerim āḥ / Gāh ‘işyānım añıp çarḥı tutar nālelerim (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 133, Beyit 6*). [*olur, -ur*]

Şādıķların şoḥbetini et ğuş-ı cān ile qabûl / Onlarla **ol** kavliñ ola Ḥaķķ’a kelām-ı şādıķın (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [*ol,]*

Ey cān her sâ‘atde lâzımdır mûḥāsebe saña / Tövbe vü istiġfār edip bāb-ı emānda **ol** hemîn (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [*ol,]*

Şādıķların şoḥbetini et ğuş-ı cān ile qabûl / Onlarla **ol** kavliñ ola Ḥaķķ’a kelām-ı şādıķın (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [*ol,]*

Ey cān her sâ‘atde lâzımdır mûḥāsebe saña / Tövbe vü istiġfār edip bāb-ı emānda **ol** hemîn (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [*ol,]*

Şādıķların şoḥbetini et ğuş-ı cān ile qabûl / Onlarla **ol** kavliñ **ola** Ḥaķķ’a kelām-ı şādıķın (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [*ola, -a*]

Kendin beğenmiş cāhilin sözü verir kâşvet dile / Çün (er-refîk şümme't-tarîk) hem-râhın **olsun** 'arîfîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4*). [*olsun, -sun*]

Dem-â-dem şem '-i 'aşka karşı yan pervâne-i 'aşk **ol** / Diger kâr isteme Hâk'dan hemân zîkr-i Hudâ'ya gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4*). [*ol,]*

'Aşk'dır eden cemâl-i pâk-i cānāna nazar / 'Aşk'dır ol gonca gül rûyu için bülbül **olan** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2*). [*olan, -an*]

Sultân-ı 'aşka erişip bulduñsa bâkî devleti / Taht-ı vişâle cānile bir pâdişâh **olduñ** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5*). [*olduñ, -du, -ñ*]

Olmaz 'aşıkda keder vakti şafâ ile geçer / 'Âdile sen de o meclisde olursun şādān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 7*). [*olmaz, -maz*]

Gözleriñ **olmuş** firāk-ı yâr ile bir 'ayn-ı hûn / Baħr-ı 'aşka ğark olmuş 'aşık-ı giryān mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 2*). [*olmuş, -muş*]

Hamd **ola** sultānıma zîrā ki hâkkā görmedim / Böyle şarı kâğıd ile haţţ-ı Yâkūtî füzün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6*). [*ola, -a*]

Âsumân-ı dōstdan tebşîr birle geldi haţţ / Sîne de maħfûz etdim **oldu** gönüm lāle-gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 2*). [*oldu, -du*]

Dün gece hıvâbide çeşmim âşinā idi derûn / Fikr-i 'aşk-ı yâr ile **olmuşdu** sînem mest-i hûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [*olmuşdu, -muş, -du*]

Çün yalancının 'ameli her cihet nokşānıdır / Hemdem **olma** hîç yalancıyla şakın vardır ziyān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 4*). [*olma, -ma*]

Bul selāmet tâ **olup** ehl-i kemāle hâk-i pây / Cāhil ü nādāna gel esrārını açma amān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 3*). [*olup, -up*]

Kâr etdi dile bālā-yı firāk u hâşret / **Oldu** günden güne derd-i dil-i zārım efzûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 5*). [*oldu, -du*]

Derd-i hicrân ile giryān bu çeşm-i pürhûn / Cān **olup** nāle vü feryād ile dā'im maħzûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 1*). [*olup, -up*]

Ağlayıp âh **olur** kârı tamām 'Âdile'nin / Nār-ı firakat ile yanıp hâli **olur** dîger-gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 8*). [*olur, -ur*]

Bu 'âlemde nice biñ var 'uşşāk-ı İlāhî kim / **Olan** bunlar ile hemdem bulur vuşlat olur şādān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [*olan, -an*]

Yâr sen ile **olcak** nûr-ı vişâli seyr et / Kâlbde 'aşkı güzel şevki güzel zevki güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [*olcak, -ıcak*]

Gel ey zâhid taleb kıl hûsn-i hûlku olasıñ insān / O bir 'ilm-i Hudâ'dır bilmeyen onu **olur** hayvān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [*olur, -ur*]

Saňa sen hoş sarıl ey 'Âdile geç māsivādan kim / Ferāmûş eyle aġyārı saňa kâfi **olur** cānān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [*olur, -ur*]

Gel ey zâhid taleb kıl hûsn-i hûlku olasıñ insān / O bir 'ilm-i Hudâ'dır bilmeyen onu **olur** hayvān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [*olur, -ur*]

Saňa sen hoş sarıl ey 'Âdile geç māsivādan kim / Ferāmûş eyle aġyārı saňa kâfi **olur** cānān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [*olur, -ur*]

Var ümîdim kim kārîn-i şām-ı vuşlat **olcak** / 'Âdile açar hicābı ol 'arûs-ı şubh gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 7*). [*olcak, -ıcak*]

O māhın rûyunu bir gece Mecnûn görmüş **olsaydı** / Aceb Leyla için eder mi idi ol kadar efġān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2*). [*olsaydı, -sa, -y, -dı*]

Küşāde oldu yâ hû dost bāġında gül-i vuşlat / Öyle bülbül **olan** âh çeksin pür-fiġān gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 4*). [*olan, -an*]

Varlığın terk eyleyip geç **ol** fenā en-der-fenā / 'Âdile zāhir olur esrārı hayrû'l-vārışın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 7*). [*ol,]*

Nür-ı lâ-şarkî vü lâ-ğarbî bulan kimdir ‘aceb / Ehl-i dillerdir **olup** mişkât-ı envâr-ı yakîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5*). [*olup, -up*]

Gaflet ederek âteş-i hicrân ile yanma / Rûhuñ **ola** bâkî cesediñ nür-ı bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 5*). [*ola, -a*]

Vicdânı bulup dilde semâ‘ ile bu zevke / Mir‘ât-ı ruḥ-ı yârıñı gör şâf **olunca** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 4*). [*olunca, -unca*]

Ḥasretle cān-fikār **ol** şabr eyle ‘Âdile tâ / Feryād ü nâle etme bezme o şeh gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 7*). [*ol,]*

Olsa behişt-i dilkeş bu cān zevki bulmaz / Bir mihr-i mäh-ı täl‘at meclisde olmayınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 2*). [*olsa, -sa*]

Sâkî meded bize şun ‘aşk cāmını kadehle / Ḥālīm diyem o şāha dil neş‘e-yāb **olunca** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4*). [*olunca, -unca*]

Nice bir **ola** gönül bu ḥasret-i cānān ile / Şubḥa dek āgāh ol ey dil figān ü āh ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7*). [*ola, -a*]

Cihānda sa‘y edip bîçāre **ol** sen / Ki degmez çāresi nā-çārlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 3*). [*ol,]*

Ḥaber-i Kāf‘ı gedā-meşreb **ol** ‘Ankā‘da ara / Her şecerden gelen Ḥaḥ Ḥaḥ sesi ma‘nāda ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 6*). [*ol,]*

Yürü Mecnūn **ola** gör vuşlatı Leylā‘da ara / Terk edip ‘ucbu riyāyı daḥi ihfāda ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 4*). [*ola, -a*]

Ola maḥşer yerinde ‘Âdile‘niñ / Refīkî ‘aşk u iḥsānıñ mu‘īni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 9*). [*ola, -a*]

Dilimde rüşen eyle ‘aşk-ı pākı / Dehān-ı zārım **olsun** sîne-çākī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 1*). [*olsun, -sun*]

Dilimde rüşen eyle ‘aşk-ı pākı / Dehān-ı zārım **olsun** sîne-çākī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 1*). [*olsun, -sun*]

Cān bülbüliyle gāh buluşur bāğ-ı ‘aşkda / Zikr-i Ḥudā‘yla **olmada** güyān gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 6*). [*olmada, -mada*]

Çün ol kuşuñ şāh ile var ‘ahdi tâ ezel / Şaydı visāl-i dōst **olur** hemān gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 2*). [*olur, -ur*]

Ḥarīdār-ı metā‘-ı ‘aşk **olan** lābūd olur dānā / Rumūz-ı vaşlı söyler saña al ḥaberden ḥaberi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 2*). [*olan, -an*]

Ḥarīdār-ı metā‘-ı ‘aşk olan lābūd **olur** dānā / Rumūz-ı vaşlı söyler saña al ḥaberden ḥaberi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 2*). [*olur, -ur*]

Ezelden şundu sākî cām-ı ‘aşkı ḥamd **ola** içdim / Cenāh açdı şafādan murğ-ı dil yāra uçup gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [*ola, -a*]

Geçip bed-ḥüydān ḥulḳ-ı cemīl **ol** hem sa‘adet bul / Ki teslīmiyetiñ olsun rızā-yı maḥz-ı Yezdāni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 4*). [*ol,]*

Erince sem‘ime geldi ḥayāt-ı tāze bu ilḥām / Qabūl etse **olurdu** ‘ıyd-ı ekber cān qurbānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 2*). [*olurdu, -ur, -du*]

Sen kime verirsen ‘āşkıñ rütbesi ‘ālī **olur** / Baḥtiyārılıkla bulur iki cihānda ‘izzeti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 3*). [*olur, -ur*]

Görüp sādıkları ḥā‘in elinde şanma bî-çāre / Mu‘īni Ḥaḥ **olan** iki cihānda pür-selāmetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 5*). [*olan, -an*]

Ḍalālet bir belādır başa ammā def‘i āsāndır / Gel ey cāhil mürid-i ‘aşk **olup** ol ibtilādan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 5*). [*olup, -up*]

Deme bir şey‘e ‘abeş ‘aḳlen eyā bî-ma‘rifet / Ḥārici **olma** ki onda var nice sırr-ı Ḥudā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 6*). [*olma, -ma*]

Kıldıñ ümmet **ol** Resûl'e kim nice şükr edelim / Muştafâ'nıñ yâr-ı ğârı cümle aşhâb-ı güzîn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 5*). [ol,]
 Kullarıñ cürm ile dergâhıñdan **olmaz** nâ-ümîd / Senden ister kâmu hep payğamber-i halvet-nişîn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 4*). [olmaz, -maz]
 Biñde bir **olmaz** edâ-yı şükri tâ rûz-ı hisâb / Her ne rûtbe neml ü reml ü zâriyât olsa 'aded (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 5*). [olmaz, -maz]
 Oña Cibrîl **olarak** ğaşıye-ber-düş o şeb / Buldu teşrîf-i maķâmât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 6*). [olarak, -arak]
 Onu Hakk eyledi mişbâh-ı reh-i şer'-i münîr / **Oldu** güm-rehlere mişkât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 7*). [oldu, -du]
 Oldu çün tevhîde tevfiķ ism-i zât-ı devletiñ / Rûy-i arza gelmedi emsâliniñ kat'â ferî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 8*). [oldu, -du]
 Ol mübârek beden-i hâzret-i Faḥr-i rûsule / Hırķa-i pāk **olan** câme-i müşğîn-edâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 10*). [olan, -an]
 Kaldı nefsinde nedâmetle esîr / 'Âdile bî-çâreye **ol** dest-ğîr (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 17*). [ol,]
 Nice ihsânlarıñ var bî-nihâyet kim seniñ yâ Rab / 'İbâda 'aşkıñ **oldu** cümleden lutfuñ seniñ yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 1*). [oldu, -du]
 Ğâlib-i muṭlaķsın **olmaz** saña kîn / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 14*). [olmaz, -maz]
 Olup 'aşkıñla mest ü kâmrân ü bî-nişân ü nâm / Ki sensin Kâdir-i muṭlaķ Hudâ-yı bî-zevâl yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 9*). [olup, -up]
 Yara vü zahm-ı dile senden olur çâre baña / Senden özge **olamaz** çâre-resân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 4*). [olamaz, -amaz]
 Hâveristân-ı göñül nûr içre şehrayîn edip / Zînet-efzâ-yı nücüm **oldu** mükerrer bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 7*). [oldu, -du]
 Gösterip mîr'âtı vechiñde şu'â-ı vahdeti / **Oldu** kalb-i mü'mîne nûruñ muşavver bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 5*). [oldu, -du]
 Hâveristân-ı göñül nûr içre şehrayîn edip / Zînet-efzâ-yı nücüm **oldu** mükerrer bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 7*). [oldu, -du]
 Mâhtâb-âsâ cihâna ṭal'atıñla **oldu** hep / Nûr-ı vechiñ pertev-endâz semâvât ü zemîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 2*). [oldu, -du]
 Hâk-i 'anberîne yüz sürsem şanırdım kendimi / Şübhesiz (Men zâre kabrî) sırrına **oldu** qarîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 7*). [oldu, -du]
 Mâhtâb-âsâ cihâna ṭal'atıñla **oldu** hep / Nûr-ı vechiñ pertev-endâz semâvât ü zemîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 2*). [oldu, -du]
 Hâk-i 'anberîne yüz sürsem şanırdım kendimi / Şübhesiz (Men zâre kabrî) sırrına **oldu** qarîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 7*). [oldu, -du]
 Enbiyâ vü evliyâ muḥtâc-ı lutf u şefķatiñ / Cümle 'âlem **olsa** imdâdıñla olur kâm-bîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 4*). [olsa, -sa]
 Enbiyâ vü evliyâ muḥtâc-ı lutf u şefķatiñ / Cümle 'âlem **olsa** imdâdıñla olur kâm-bîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 4*). [olsa, -sa]
 Mazḥar-ı ihsânıñ **olsun** dü cihânda 'Âdile / Mültecîye âsitânıñ çünki bir hışn-ı ḥaşîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 8*). [olsun, -sun]
 Enbiyâ vü evliyâ muḥtâc-ı lutf u şefķatiñ / Cümle 'âlem olsa imdâdıñla **olur** kâm-bîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 4*). [olur, -ur]
 Cennet o mevķi' ki yana onda dil / Onda nümâyân **ola** vech-i celî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 3*). [ola, -a]

- ‘Âdile bizden **ola** ‘aşk u niyâz / Rûhuña taqđışleriñ efđali (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 18*).
[ola, -a]
- Cennet o mevki' ki yana onda dil / Onda nümâyân **ola** vech-i celî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 3*). [ola, -a]
- ‘Âdile bizden **ola** ‘aşk u niyâz / Rûhuña taqđışleriñ efđali (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 18*).
[ola, -a]
- Sâhib-i hâliñ yine hâlin görür / Nûr-ı maḥabbetle **olan** ahvâli (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 15*). [olan, -an]
- Cân-ı Muhammed idi rehber oña / Kurb-ı Resûl **oldu** onuñ mavşili (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 12*). [oldu, -du]
- Silsile ber silsile tâ Nakşbend / **Oldu** ḫilâfet yolunuñ nâ'ili (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 13*). [oldu, -du]
- Vaşl-ı İlahî'niñ idi ‘âşıkı / **Oldu** yine sevdiginiñ vâşılı (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 16*).
[oldu, -du]
- Zevce-i muḥteremi yâ'ni Refî'a Sultân / **Olıcaḳ** ‘azîm-i süy-ı melekût-ı Raḥmân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 3*). [olıcaḳ, -acaḳ]
- Hemdem-i ğam **olmuş** iken bu göñül / Neş'e verdi ol gül ü ḫandânımız (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 7*). [olmuş, -muş]
- Ol ki ḳalbi **ola** ḫâli ‘aşḳdan / Bî-ahâli şâh u ḫânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 4*).
[ola, -a]
- Nice biñ gülzâr u baĝ u şâhnede / Gezsem **olmaz** şevki onu neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 2*). [olmaz, -maz]
- ‘Aşḳıñ **olmazsa** İlahî baña yâr / ‘Aşḳsız bu ‘ömr ü cânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 1*). [olmazsa, -maz, -sa]
- Geri ḳalma süvâr-ı esb-i ‘aşḳ **ol** / Merâmıñ menzil-i cennet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 7*). [ol,]
- Oldu şevḳ-ı vuşlat ile ğarḳ-ı ‘aşḳ / Haḳḳ'a taḥmîdi bu gûne ḳıldı meşḳ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 3*). [oldu, -du]
- Saña da **olsun** selâm ü raḥmetim / Maĝfiretle berekât ü ni'metim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 10*). [olsun, -sun]
- Bâ' deḫü me'mûr **oldu** hicrete / Tâ Medîne ḫalkı ere devlete (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 4*). [oldu, -du]
- Ben gidip siz ḳalıñız sıḫḫatle şaĝ / Her biriñize bu dünyâ **ola** bâĝ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 72*). [ola, -a]
- Der idi cennetde râḫat bulayım / Hûrîlerle onda gelin **olayım** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 68*). [olayım, -a, -yım]
- Zıkr ü tevḫîd ederekden ḫâşılı / Ḥazret-i Mevlâ'nın **oldu** vâşılı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 73*). [oldu, -du]
- Şoñra **oldu** Nev-fidân ḳadın baña / Kendi evlâdı gibi sâdıḳ ana (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 85*). [oldu, -du]
- Göçdü Haḳḳ'a ‘âkıbet Maḥmûd Ḥân / **Oldu** Ḥân ‘Abdûlmecîd şâh-ı cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 95*). [oldu, -du]
- Biñ iki yüz yirmi üçde **oldu** şâh / Etdi dîn ü devleti ḫıfz ü nigâḫ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 13*). [oldu, -du]
- Ḥastalandı **oldu** mânend-i hilâl / Anlaşıldı geldi vaḳt-i irtihâl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 36*). [oldu, -du]
- Goncadan nâzik iken nâzik teniñ / Ḳara toprak **oldu** âḫîr medfeniñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 52*). [oldu, -du]

Zıkr ü tevhi'd ederekden hâşılı / Hâzret-i Mevlâ'nın **oldu** vâşılı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 73*). [oldu, -du]

Şoñra **oldu** Nev-fidân kadın bañâ / Kendi evlâdı gibi sâdıķ ana (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 85*). [oldu, -du]

Göçdü Hâķķ'a 'âķibet Maħmūd Hân / **Oldu** Hân 'Abdŭlmecîd şâh-ı cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 95*). [oldu, -du]

Biñ iki yüz yirmi üçde **oldu** şâh / Etdi dîn ü devleti hıfz ü nigâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 13*). [oldu, -du]

Hıstalandı **oldu** mânend-i hilâl / Anlaşıldı geldi vaķt-i irtihâl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 36*). [oldu, -du]

Goncadan nâzık iken nâzık teniñ / Kara toprak **oldu** âķir medfeniñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 52*). [oldu, -du]

Eyler idi hâtırım da'im su'âl / Bir idi hemşirem **olma** pŭr-melâl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 25*). [olma, -ma]

Kimseye çeşmim yaşın sildirmedi / Vâlidem **olmadıgım** bildirmedi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 86*). [olmadıgım, -ma, -dıg, -ın]

Zevci ile **olmamış** idi şâd-kâm / Bulamadı zevķ-ı dünyâyı tamâm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 62*). [olmamış, -ma, -mış]

Kābrin ol merhūmların bağ-ı cinân eyle hemân / Her biriniñ destgiri **ola** hem Fahr-i cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 21*). [ola, -a]

Nâ-gehân bir hâl **oldu** mahşer-i dünyâ gibi / Düşdü al kanlar içine gonca-i hamrâ gibi (1293) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 16*). [oldu, -du]

Hâķ 'adâlet etdi gerçi düşmânı gördü cezâ / **Oldu** ammâ 'ayn-ı ahvâl-i belâ-yı Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 19*). [oldu, -du]

Nâ-gehân bir hâl **oldu** mahşer-i dünyâ gibi / Düşdü al kanlar içine gonca-i hamrâ gibi (1293) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 16*). [oldu, -du]

Hâķ 'adâlet etdi gerçi düşmânı gördü cezâ / **Oldu** ammâ 'ayn-ı ahvâl-i belâ-yı Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 19*). [oldu, -du]

Dâderim cennet-mekân 'Abdŭlmecîd etdi cŭlŭs / Sâye-i şâhânesinde **olmuş** idim nev-'arŭs (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 3*). [olmuş, -muş]

Çŭn baña **olmuş** idi hem şâh ü hem yâr u nâşir / Hem birâder hem peder hem vâlide hem destgir (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 6*). [olmuş, -muş]

Dâderim cennet-mekân 'Abdŭlmecîd etdi cŭlŭs / Sâye-i şâhânesinde **olmuş** idim nev-'arŭs (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 3*). [olmuş, -muş]

Çŭn baña **olmuş** idi hem şâh ü hem yâr u nâşir / Hem birâder hem peder hem vâlide hem destgir (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 6*). [olmuş, -muş]

Rŭs'la harb **olacaķ** eyyâmda / Mençikof'ın geldiği hengâmda (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 60*). [olacaķ, -acaķ]

Rŭs'la harb **olacaķ** eyyâmda / Mençikof'ın geldiği hengâmda (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 60*). [olacaķ, -acaķ]

Otuz iki sâl **oldu** pâdişâh / Halka verdi sâye-i 'adli refâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 3*). [oldu, -du]

Oldu Topħâne müşiri çok zamân / Buldu ser'-askerlik ile iki şân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 59*). [oldu, -du]

Otuz iki sâl **oldu** pâdişâh / Halka verdi sâye-i 'adli refâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 3*). [oldu, -du]

Oldu Topħâne müşiri çok zamân / Buldu ser'-askerlik ile iki şân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 59*). [oldu, -du]

Şāhibü'l-ḥayr **olduğun** ikrār eder / Kağı ḥayrāt-ḥāneye kim ki gider (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 66). [olduğun, -duğ, -u, -n]

Bindi gitdi ḥāşılı ol ehl-i 'aşk / Derd-i hicri eyler **oldum** ben de meşk (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 30). [oldum, -du, -m]

Muktezā-yı tālî'im **olmak** gerek / Dönmedi vefk-ı murād üzre felek (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 42). [olmak, -mak]

Māder-āsā bakdı şād etdi beni / Cennetü'l-Firdevs **olsun** medfeni (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 28). [olsun, -sun]

Hāşılı inkār **olunmaz** himmeti / Cāy-gāh ede aña Hāk cenneti (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 68). [olunmaz, -un, -maz]

Cümlesi **olup** ser-ā-ser tār-ü-mār / 'Avdet etdi ye'sile mīr-i müşār (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 20). [olup, -up]

Eyleyip ifā gelirsın hizmetim / Hākķiña mebzūl **olur** çok ni'metim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 15). [olur, -ur]

Luṭf u tebşiriñle bulurdum merām / **Olur** idim devletiñde şād-kām (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 40). [olur, -ur]

Eyleyip ifā gelirsın hizmetim / Hākķiña mebzūl **olur** çok ni'metim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 15). [olur, -ur]

Luṭf u tebşiriñle bulurdum merām / **Olur** idim devletiñde şād-kām (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 40). [olur, -ur]

Çünkü benden gayrı kimse **olamaz** hīç saña yār / Bil ki yok yār ü meded-kār ü mu'in ü çāre-kār (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 6). [olamaz, -a, -maz]

Aşkdır kim **olmasın** kalbinde benden gayrı yār / Eylerim 'āşık seni sonra cihānda tār-mār (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 1). [olmasın, -ma, -sın]

Qaldı nefsinde nedāmetle esīr / 'Âdile bī-çāreye **ol** dest-gīr (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 17). [ol,]

Bir şerīk ü bir nazīr **olmaz** saña / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 2). [olmaz, -maz]

Ġālib-i mutlakşın **olmaz** saña kīn / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 14). [olmaz, -maz]

Bir şerīk ü bir nazīr **olmaz** saña / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 2). [olmaz, -maz]

Ġālib-i mutlakşın **olmaz** saña kīn / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 14). [olmaz, -maz]

Olduğuñ şeb-i tal'at-endāz-ı cihān / Doldı nūruñla zemīn ü āsumān (Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 3). [olduğuñ, -duğ, -uñ]

Oldu mevcūdāt nūr-ı vechiñ ile şu'le-dār / Yā Resūla'llah sensin evvelīn ü āḫirīn (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 2). [oldu, -du]

Raḥm edip göster cemāliñ ey İmām-ı Mürselīn / 'Âdile **olsun** kerem kıl luṭf ü iḥsāna ḫarīn (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 9). [olsun, -sun]

Raḥm edip göster cemāliñ ey İmām-ı Mürselīn / 'Âdile **olsun** kerem kıl luṭf ü iḥsāna ḫarīn (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 9). [olsun, -sun]

Ol ḡubār-ı āsitaniñ kīmyādır gerçi kim / Tuṭiyā **olmazsa** çeşm-i ḥūn-feşān aḡlar baña (Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 6). [olmazsa, -maz, -sa]

Emr-i Hākķ'a rāzı oldu kimseyi incitmedi / 'Ākıl **olan** onuñ aḫvālinden eyler intibāh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 8). [olan, -an]

Cemāline şıfatı **oldu** mir'āt / Şıfatıdır şıfat-ı pertev-i zāt (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 3). [oldu, -du]

- Envār-ı zātın **olsun** sīnemde eşref-i tāt / Esmā-i külliden geçir müsemmayā mazhar et (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 5*). [*olsun, -sun*]
- O meh-rūyu şandır dil kim bulutdan âşikâr **olmuş** / Gören her zerrede mihr-i cemālî tāt-dār **olmuş** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 3*). [*olmuş, -muş*]
- Naşıl yanmam kime **oldu** olanlar şāh-ı devrāna / Bilinmez **oldu** hālî kıydılar ol zıll-ı Yezdān'a (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 1*). [*oldu, -du*]
- Hulūs ile öpenler pāyini yüz döndürüp nā-gāh / Meded-kār **olmadı** hīç kimseler ahvāline eyvāh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 5*). [*olmadı, -ma, -dı*]
- Hilāfet mesnedinde **olmuş** iken bir mu'azzam Şāh / Tayanıp Hakk'a dīn ü milleti eyler idi āgāh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 4*). [*olmuş, -muş*]
- Duyup bu hāl-i cān-sūzu dedim yā Rab mu'in ol sen / Refīkī hūr-i 'ayn **olsun** dahı cennet oña mesken (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10*). [*olsun, -sun*]
- Bir Mehemmed 'Alī Pāşā idi ol dünyāda / Rihleti mūcib-i şevk **oldu** dil-i a'dāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 18*). [*oldu, -du*]
- Zirā bu dünyānıñ soñu bir şey degil virānedir / Feryād edendir 'ādelīb sūzān **olan** pervānedir (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 11*). [*olan, -an*]
- Ey 'Âdile āgāh ol dünyā vü mā-fi-hā nedir / Lāzım **olan** ehl-i dile meyhānedir peymānedir (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 10*). [*olan, -an*]
- Zirā bu dünyānıñ soñu bir şey degil virānedir / Feryād edendir 'ādelīb sūzān **olan** pervānedir (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 11*). [*olan, -an*]
- Şunar cām-ı şafāyī meclisiñ sākīleri her bār / Bu ma'nā sırr-ı mūrşidle **olur** ey 'Âdile izhār (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 8*). [*olur, -ur*]
- Ya'nī **ol** verd-i gülistān-ı Nebī / Fāṭimā Zehrā zihī Ḥayrū'n-nisā (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 11*). [*ol,*]
- Āl'iniñ aşhābınıñ yüz biñ selām / **Ola** ervāhına ihdā dā'imā (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 6*). [*ola, -a*]
- Ağlamaz da neyler ol kavm-i yetīm / Gözleri göre şehīd **ola** imām (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 40*). [*ola, -a*]
- 'Ömr-i 'ālisi henüz kırk beş iken / Kūy-i vaşl-ı ḥazrete **oldu** yakın (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 61*). [*oldu, -du*]
- Olmadı medhūl aşla kimseden / Dergeh-i ihsānına olan dahīl (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 67*). [*olmadı, -ma, -dı*]
- Şübhesiz dārū'l-mihendir bu cihān / Varlığına i'timād **olmaz** hemān (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 70*). [*olmaz, -maz*]
- Kerbelā'da ḥaste-i nāçār **olup** / Cism-i gül resm-i zā'if idi temām (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 37*). [*olup, -up*]
- Çün **olup** altmış sekiz yıl ber-hayāt / Eyledi yüz kırk sekizde irtihāl (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 55*). [*olup, -up*]
- Altı yüz yetmiş ile beş **olacak** sāl hemān / Mazhar-ı rahmet-i Hakk oldu o kân-ı 'irfān (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 15*). [*olacak, -acağ*]
- Oldu tārīḥ hemān altı yüz elli dört sāl / Būlbūl-i rūḥi baḳā gülşenine açdı bāl (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 35*). [*oldu, -du*]
- Hılkat-i pākī **olup** dört yüz altmış dörtde / Virdi meh-rūyī ile 'āleme nūr-ı tefhīm (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 9*). [*olup, -up*]

ol: Olmak, vuku bulmak, gerçekleşmek.

Leb ü ruḥsārī gördüm oldu cism-i nā-tuvān āteş / Gül-efşān **olıcak** olur zemīn ü āsumān āteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 1*). [*olıcak, -ıcağ*]

Çeşm-i ma'nâyla bakan sahrâları diger görür / Her varak bir kudret-i Mevlânîñ **olmuş** defteri
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 5*). [olmuş, -muş]

Bunlar **oldu** şehir-i İstanbul'da cennet-mekân / Cümlesine 'Âdile ihlâş ile bende hemân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 18*). [oldu, -du]

Oldu Yûsuf şâh Züleyhâ gördü ammâ çok gamı / Geçdi bu da 'vâda Leylâ ile Mecnûn'un demi
(*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 7*). [oldu, -du]

'Âlemi yakdı ser-â-ser âteş-i bâlâ-yı 'aşk / Şu 'le-i nûr-ı şafâ **oldu** ziyâ-bahşâ-yı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 1*). [oldu, -du]

Mücib-i feyz ü sa'âdetdir bütün îmâ-yı 'aşk / **Oldu** zâhir şerh-ı hubb-i yâr ile ma'nâ-yı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 2*). [oldu, -du]

Dest-i sâkîden edenler 'Âdile nûş-ı şarâb / Tâ kıyâmet **olur** ol müstağrak-ı deryâ-yı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 22*). [olur, -ur]

Bağrılar **olsa** midâd eşcâr kalem / Medh ü vaşf-ı şânı bulmaz intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 19*). [olsa, -sa]

ol: Uzakta olan, hakkında konuşulan kimse veya şeyi belirten bir söz; işaret sıfatı.

Senden evvel ümmetinden kimse girmez cennete / Hem buyurdu Fahr-ı 'âlem **ol** Muhammed Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 3*). [ol,]

Çünkü biz rûz-ı ezel dâsta verdik ikrâr / Durduk **ol** 'ahde ebed himmeti bozar degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 5*). [ol,]

Her ne olsa eder **ol** pâdişâh-i Zü'l-celâl / Teslîm **ol** emrine fermânına ta'zîm gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 6*). [ol,]

'Aşk nâz ü şîve evvel gösterir 'âşıklara / 'Âşık **ol** demde oña cânı fedâ etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 2*). [ol,]

Seni irşâd eden **ol** pîr-i 'aşkı gaflet etme bul / Vücûduñ mahv edip al bağr-ı 'aşka 'Âdile sen gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 5*). [ol,]

Cismiñde cân olan odur cânda nihân olan odur / **Ol** sırr-ı Hakk gûş edip seyr-i nihânı bul gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 2*). [ol,]

'Âkil iseñ o yana gel **ol** menzil-i cânê eriş / Deryâ-yı 'aşk içre dolup bürhân-ı gevher bul gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 4*). [ol,]

Bir zerre-i nâçizdir sûretde ammâ kıl nazâr / **Ol** 'âlem-i ma'rifete mihr-i mücellâdır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 8*). [ol,]

Mâsivâdan geçerek Hakk'a tevekkül eyle / 'Aşk-ı Bâkî'yle dolan 'Âdile **ol** kalb güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 7*). [ol,]

Tâmm **ol** mâhî gören hürşîdi görmez zerre-veş / Dökdü şebnem gördü rûy-ı Ahmed-i Muhtâr'ı gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 2*). [ol,]

Bak seher Cibrîl hem pervânesi hem bülbülü / Hem yanar hem âh eder **ol** nûra kim bî-hâr gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 3*). [ol,]

Var ümîdim kim kârîñ-i şâm-ı vuşlat olıcak / 'Âdile açar hicâbı **ol** 'arûs-ı şubh gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 7*). [ol,]

Küşâd eyle temâşâ-gâhını âyînesi onuñ / Hemân berç-i cemâliñ görsün **ol** divânedir gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 4*). [ol,]

Gam çekmez **ol** gönül ki sen gibi yâr olunca / Olmaz 'alîl **ol** cism zâtıñ tabîb olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 1*). [ol,]

Meger 'uşşâka vâ'd etmiş vişâlin **ol** kerîm cânân / Bulur vuşlat bu cân ü dilde kalmaz böyle şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 2*). [ol,]

Hemân şâm u seher **ol** pâdişâha 'Âdile yalvar / Olur 'aşkıñ vişâl-i yâra rehber şimdi şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 6*). [ol,]

Terahhüm eyleye şāyet saña **ol** āfet-i hūn-rīz / Gece gündüz hemān ey dil fiğān ü zār ile ağla
 (Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 4). [ol,]

Çü biz rüz-ı ezel ikrārımız **ol** dōsta verdik / Ebed **ol** kavle dırdıq ‘āhđı bozar degilim şūfī (Âdile
 Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2). [ol,]

Egerçi ehl-i dile göre kāmīl de degilsem de / Yine **ol** cāhil-i hōd-bīn gibi de degilim şūfī (Âdile
 Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 4). [ol,]

Nāz eden āyīnede ‘aksine **ol** āfet ‘aceb / **Ol** cemālīñ aşluna hūbān ‘ārif degil mi (Âdile Sultan
 Divanı, Diğer 31, Beyit 2). [ol,]

Her kıl **ol** şāhīñ olur mu dāhīl-i bezmi hemān / Hālvat-i vaşla deḥālet başka ihsān degil mi (Âdile
 Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3). [ol,]

‘Afv ile eyle nāzar **ol** mücrim-i bī-ḥāre / ‘Âdile bahş ola Fahr-ı ‘āleme yā Rabbenā (Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 8). [ol,]

Ol mübārek ism-i pāki nūr-i mişbāh-ı ezel / Ya’ni mişbāh u sirāc-ı şer’-i zāt-ı Kibriyā (Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 2). [ol,]

Ezel āyīne-i Hāk cevher-i dīdārına maḥşūş / Eyā meh-rū bu pertev **ol** gül-i ruḥsarıña maḥşūş
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1). [ol,]

Geldi reftāra göründü **ol** nihāl-i bağ-ı aşk / Ey ḥayālī sīnemi pūr-nūr eden şems-i cihān (Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4). [ol,]

Ol mübārek maḥdemiñ kıldı müşeref ḥānemi / Oldı dermān hāk-ı pāyīñ ḥāresiz derde hemān
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 7). [ol,]

Vücūd āyet-i rahmet o Fahr-i Kevneyn’iñ / Onuñcün Ādem’e naql etdi feyz ile **ol** nūr (Âdile Sultan
 Divanı, Gazel 17, Beyit 2). [ol,]

Cennet içre her nebīñiñ bir refīki vardurur / Baña da sensin buyurdu **ol** Resūl-i müctebā (Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 8). [ol,]

Mürşidimiñ mürşididir **ol** Muḥammed cān kim / Mürşidim eş-Şeyh ‘Ālī pūr-vefādır Naḫşbend
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 9). [ol,]

Qalbi mir’āt-ı cemāl şāhid-i maḥşūd idi / Tālibāne bahş-ı feyz eylerdi **ol** kân-ı ‘atā (Âdile Sultan
 Divanı, Gazel 20, Beyit 5). [ol,]

Naḫşbendī dergehinde ḥatm-i ḥāce etdirip / Bulmuş idi doğru rāh **ol** maḫzar-ı feyz-i Ḥudā (Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 7). [ol,]

İşit bu nükteyi irāk şanma kendini Hāk’dan / Hemān bākī kalan **ol** zū’l-celālin vechidir zīrā (Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 3). [ol,]

Ol şāh-ı ‘aşka bunda vuşlat ise murādīñ / Kendi özüne ‘āşık ḥayrān bulunur cānā (Âdile Sultan
 Divanı, Gazel 24, Beyit 2). [ol,]

Meyl edeli bu gönül **ol** yāre bulmakda şafā / Eylemem ağıyārdan şimden geri ḥavf u recā (Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 1). [ol,]

Hāk için sev kimi severseñ onu dōst tut hemān / ‘Âdile **ol** mihirden aşla zarar gelmez saña (Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6). [ol,]

Şems-āsā pertevinden ‘ālem olmuş pūr-ziyā / **Ol** cemālīñ nūrudur hep dilde olan rū-nümā (Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 2). [ol,]

Baḫmağa **ol** nūra hiç çeşmimde kuvvet kalmadı / Garķ u ḥayrānı o nūruñ fark eder mi ḡayrıya
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 3). [ol,]

Dil metā’-ı dehri neyler mübtelā-yı yārdır / Belki biñ cānın nişār etmek diler **ol** bī-riyā (Âdile
 Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 5). [ol,]

Emr-i mürşide şebāt et sıdkıla ey ‘Âdile / Feyz-i Hāk **ol** vāsıta ile erişir elbet saña (Âdile Sultan
 Divanı, Gazel 31, Beyit 8). [ol,]

Erişdi sem’-i cānıma bezme dediler dāhīl **ol** / Maḫzūn-ı dil ḡām-gīn iken kesb-i hūbūr etdi bu şeb
 (Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 2). [ol,]

Ey cān gelip bu gülşene mahrem **ol** anda sırlara / Dilde sürür ü neş'e-i ülfet zühür etdi bu şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 4*). [ol,]

Fevt etme sakın fırsatı bu demde bul **ol** devleti / 'Uşşâka feyz-i vuşlatı dilber nüzür etdi bu şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6*). [ol,]

Doğmadı sînemde **ol** meh gitdi ârāmım bu şeb / Çıkacaqdır âsumāna nāle vü zārım bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 1*). [ol,]

Ne duhāndır bu ki çıkmaz çarh-ı kalb-i zārdan / Hicr dāğını örer **ol** lāle ruhsārım bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6*). [ol,]

Senden evvel ümmetinden kimse girmez cennete / Hem buyurdu Fahr-ı 'ālem **ol** Muḥammed Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [ol,]

Şu'lelendi yandı dağ dağ sînede yer yer çerāğ / Cānlara verdi ziyā hem 'āleme **ol** āfītāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 2*). [ol,]

Her kim **ol** serv-қadde meyl eyler / Olur 'aşk āteşiyle sîne kebāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 6*). [ol,]

Her ne dürlü kula miḥnet gelse şāyāndır ṭabīb / Çek 'ilācımdan elin **ol** derde dermāndır ṭabīb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 1*). [ol,]

'Āşıkñ zikri āmāndır dā'im **ol** şāha hemān / Mübtelā-yı 'aşk neyler şihḥati cāndır ṭabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 4*). [ol,]

Kimseniñ ermez eli bir gül-i rā'nadır 'aşk / **Ol** maḥabbet dile bir başka hevādır ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 2*). [ol,]

Döner elbette bütün devlet-i 'aşkında cihān / Göñül **ol** peykere pervāne-nümādır ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 3*). [ol,]

Ol bīkes-i devlet ki şala başına sāye / **Ol** bāl-i hümā-yı sebük iḥsān-ı maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 3*). [ol,]

Ol şarāb-ı ruh-baḥşi nūş edenler 'Ādile / Zevḳyāb-ı feyz olur bi'l-cümle şeylerden lezīz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 8*). [ol,]

'Aşkdır sermāye-i meyl-i metā-ı vaşl-ı yār / Kim gelir erbābına **ol** tāt ü efserden lezīz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 3*). [ol,]

'Aşk ile teraḳḳī bularak rütbe-i feyzñ / **Ol** 'Ādile vuşlat ḥikemiyle mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 7*). [ol,]

İsm-i a'zam mazhar-ı insān-ı ma'nādır yaḳīn / İşte Qur'an oku **ol** Qur'an içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 3*). [ol,]

Beyt-i dilde bul şafā eyle ṭavāfi zāhidā / Etmezem devrānı **ol** devrān içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 5*). [ol,]

Genc-i sulṭānide olmaz isteme 'aşk cevherin / 'Ādile bir sırdır **ol** 'ummān içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 6*). [ol,]

İsm-i a'zam mazhar-ı insān-ı ma'nādır yaḳīn / İşte Qur'an oku **ol** Qur'an içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 3*). [ol,]

Beyt-i dilde bul şafā eyle ṭavāfi zāhidā / Etmezem devrānı **ol** devrān içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 5*). [ol,]

Genc-i sulṭānide olmaz isteme 'aşk cevherin / 'Ādile bir sırdır **ol** 'ummān içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 6*). [ol,]

Ḥaṭ-āver olmadıkça vāḳıf olmaz ḥāl-i 'uşşāka / O sırrı şabr-ı 'āşıkla yine **ol** dil-rübā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 6*). [ol,]

Nigāhi tercemān-ı ḥālidir dil-ḥaste-i 'aşkıñ / Lisān-ı gaybdan söyletsin ammā **ol** daḥī söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 7*). [ol,]

Ḥaṭ-āver olmadıkça vāḳıf olmaz ḥāl-i 'uşşāka / O sırrı şabr-ı 'āşıkla yine **ol** dil-rübā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 6*). [ol,]

Nigāhı tercemān-ı hālidir dil-ḥaste-i ‘aşkıñ / Lisān-ı ğaybdan söyletsin ammā **ol** dahī söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 7*). [ol,]

Ḥamr-ı ‘aşkı tā ezel nüş eyleyen sekrān olur / Baḥr-i şafvet içre **ol** ḳalbi şafā-efşān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 2*). [ol,]

Ḥvāb-ı ğafletden uyan dildārını bul ey gönül / **Ol** ḥuzūr-ı ‘aşḳda cān lāyık-ı cānān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 8*). [ol,]

Güş etse nāy-ı ḳalbimden nevā-yı ‘aşkıñ / Muṭrib ü ṭanbūr u sāz **ol** şevḳ ile nālān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 10*). [ol,]

Ḥamr-ı ‘aşkı tā ezel nüş eyleyen sekrān olur / Baḥr-i şafvet içre **ol** ḳalbi şafā-efşān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 2*). [ol,]

Ḥvāb-ı ğafletden uyan dildārını bul ey gönül / **Ol** ḥuzūr-ı ‘aşḳda cān lāyık-ı cānān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 8*). [ol,]

Güş etse nāy-ı ḳalbimden nevā-yı ‘aşkıñ / Muṭrib ü ṭanbūr u sāz **ol** şevḳ ile nālān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 10*). [ol,]

Dile naḳşetmiş ‘aşkıñ ezelden **ol** güzel zīra / Çerağı ḥāne-i dilde yanar sūz-ı nihānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 2*). [ol,]

Degilsem de egerçi vaşlına **ol** āfetiñ lāyık / Derūnum zaḥmına Loḳmānlık eyler mihr-i bānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 5*). [ol,]

‘İbāda luṭf u iḥsān u ‘atāsın eylemiş mü ‘tād / Saña **ol** dōst-ı müşfiḳ Ḥazret-i Bārī Ta‘ālā’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 6*). [ol,]

Cevr ü ceḫāya şabr edip yāre esīr olanı gör / Ārzū-yı vuşlat eylemez **ol** ‘āşık-ı dīdārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 3*). [ol,]

Yüzden niḳābı ref’ eder **ol** vech-i şems ü māhı gör / ‘Ālemde Yūsuf mu güzel **ol** pādīşāh-ı ḥüsnü gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 4*). [ol,]

Yüzden niḳābı ref’ eder **ol** vech-i şems ü māhı gör / ‘Ālemde Yūsuf mu güzel **ol** pādīşāh-ı ḥüsnü gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 4*). [ol,]

Zevk ‘āleminde sākıyā şun bāde-i ‘aşkı baña / **Ol** devlet ile menzil-i maḳşūd-ı cāna ere gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 7*). [ol,]

Gönlüm alan yārimiz **ol** ḥūblar sultānıdır / ‘Aşḳ ehli hem ḳulu hem bende-i fermānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 1*). [ol,]

Bāb-ı luṭfuñda ḳuluñdur ‘Âdile eyle nazar / **Ol** ḳapınıñ bendesi şāyeste-i iḥsānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 7*). [ol,]

Gönlüm alan yārimiz **ol** ḥūblar sultānıdır / ‘Aşḳ ehli hem ḳulu hem bende-i fermānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 1*). [ol,]

Bāb-ı luṭfuñda ḳuluñdur ‘Âdile eyle nazar / **Ol** ḳapınıñ bendesi şāyeste-i iḥsānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 7*). [ol,]

Her ne dem ḳaşr-ı dile **ol** gözleri mestān gelir / İki çeşmime ziyā ḳalbe şafā **ol** añ gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 1*). [ol,]

Her ne dem ḳaşr-ı dile **ol** gözleri mestān gelir / İki çeşmime ziyā ḳalbe şafā **ol** añ gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 1*). [ol,]

Dīdeler pür-ḥvāb iken **ol** yār gelse sīneme / Ḳalb uyanıp cismime tāze ḥayāt cān gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 2*). [ol,]

Māha noḳşān erer **ol** şeb kim ede teşrīf-i yār / Nūr-ı vechinden cihāna şu‘le-i İrfān gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 3*). [ol,]

Her ne dem ḳaşr-ı dile **ol** gözleri mestān gelir / İki çeşmime ziyā ḳalbe şafā **ol** añ gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 1*). [ol,]

Eylemez esrārını ifşā bilir bī-gāneyi / Eyler irşād onu kim **ol** maḥrem-i ‘irfāndır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 7*). [ol,]

- ‘Aşk ile ‘arif karîn-ı şıdk ü şevk-i cândır / **Ol** ki var kalbinde şevkı ‘âşık-ı Rahmân’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 1*). [ol,]
- Eylemez esrârını ifşâ bilir bî-gâneyi / Eyler irşâd onu kim **ol** mahrem-i ‘irfândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 7*). [ol,]
- Büs edip dâmânını düş râhına / Yalvar **ol** dâneya ihlâşla var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 4*). [ol,]
- İstikâmetle mürîd-i mürşîd olan ‘Âdile / Eylemek nâsûtunu lâhût **ol** insândadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 7*). [ol,]
- Bu bağı eyle temâşâ güzelleriñ yeridir / Şu ‘âdır bütün **ol** goncânîñ ruğundaki nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 6*). [ol,]
- Bî-gâne yokken arada dellâlî etme vâsıta / Çün müştêrî-i mâlsin **ol** yâr ile bâzârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 5*). [ol,]
- Hakk’ı gör her şeyde oldur söyleten gizlî celî / Çün saña **ol** âyet-i ‘aşk bî-zebânî söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 4*). [ol,]
- ‘Âşık-ı didâr uyumaz gece Zikru’llâh eder / Şubhâ dek cân bülbül **ol** gün için nâlân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 5*). [ol,]
- Şubh-dem **ol** âfitâb-ı cân doğsun başıma / İki çeşmim görücek **ol** şevkı nûr-efşân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 6*). [ol,]
- (Yâ ‘ibâdî) ile cümle mü’ mîne fermân olur / **Ol** hitâb-ı ‘izzete cân ü cihân hayrân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 1*). [ol,]
- ‘Âşık-ı didâr uyumaz gece Zikru’llâh eder / Şubhâ dek cân bülbül **ol** gün için nâlân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 5*). [ol,]
- Şubh-dem **ol** âfitâb-ı cân doğsun başıma / İki çeşmim görücek **ol** şevkı nûr-efşân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 6*). [ol,]
- Olmada rahşân her bir zerrede **ol** şems-i cân / Kim o şems-i cânı bulsa ‘âleme cânân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 2*). [ol,]
- Vech-i mâh âhû-nigâh çeşmi siyâh kâkül siyâh / Câm elde şu ‘le dilde **ol** şeh-i hûbânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 8*). [ol,]
- Dil-nüvâz-ı ‘âcizân **ol** şân-ı insanlık budur / Şabr ile nefsi helâk et şâh-ı merdanlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 1*). [ol,]
- İltifât ister isen **ol** gamze-i hûn-hârdan / ‘Âdile tîğ-i tecerrüdle cihândan kaydı kes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 6*). [ol,]
- Benim **ol** dertli bî-çâre ki yok hemdem açam râzım / Beni dünyâda ancak derd ü gam bir münisi bulmuş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4*). [ol,]
- ‘Aşk şem‘i rüy-ı âliñden yaçar dilde çerâğ / **Ol** şafâ mihr-i cemâliñden yaçar dilde çerâğ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 1*). [ol,]
- Şem‘-i ‘aşk yanınca **ol** pervânede yanmak gerek / Âşikâre nûr-ı hâlîñden yaçar dilde çerâğ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 2*). [ol,]
- Ol tâtîb-i cân eger etse gam-ı vaşla zühûr / Hasta-i hicrân için dermân eder cânân-ı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 6*). [ol,]
- Ol muhibbi sa‘y ile gör nice bir hâletdir ‘aşk / Hem cemîl ü hem celîl u hem ‘aceb devletdir ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 1*). [ol,]
- Hemân mânend-i bülbül yalvarır **ol** ulu Sübhân’a / Fakîre ‘Âdile üftâde-i derd-i elim ‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 7*). [ol,]
- Hudâ her varı nûr-ı ‘aşk ile icâd etmişdir / Olur **ol** nûr-ı vahdet şöyle deryâ-yı ‘âzîm ‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 3*). [ol,]
- Onu **ol** rûtbe etmiş şeş-cihetden hayret istîlâ / Görür kanda bakarsa sanki didâr-ı kerîm ‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 4*). [ol,]

Hemân mânend-i bûlbûl yalvarır **ol** ulu Sübhân'a / Fakîre 'Âdile üftâde-i derd-i elîm 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 7*). [ol,]

Ol cân ile başdan geçer 'aşk hicrine gelen 'âşık / Kendisini fehmi edemez her dem olur hayrân 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 1*). [ol,]

'Âdile kayd-ı gâmi dehr 'aceb 'illetdir / İşte **ol** 'illete dermân eder hikmet-i 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 6*). [ol,]

Olsa dil 'aşkile pür-nûr mesken-i ma 'şûk olur / 'Aks-i rüyile olup **ol** hâl ile puthânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 4*). [ol,]

Çünkü biz rûz-ı ezel dâsta verdik ikrâr / Durduk **ol** 'ahde ebed himmeti bozar degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [ol,]

Âftâb-ı tal'atın ey mâh-ı 'âşık neylesin / Maşad **ol** hürşid-i rüy-ı bî-zevalîñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 3*). [ol,]

Dâğlarla sînemi sen mi gülistân eylediñ / Bâğa gel görsün fidân **ol** nev-nihâlîñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 5*). [ol,]

Secde eyler kaşları mihrâbına **ol** âfetin / 'Âşıkânın kıblegâhı muṭlakâ ya'nî gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 3*). [ol,]

Şâdıkân yolun tutup doğrulalım **ol** 'âleme / Ka'be-i dîdâra erip vuslat-ı Yezdân'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 3*). [ol,]

Bir nigâh-ı çeşm-i âhû 'âşıkı meftûn eder / **Ol** nazarda 'âşıkân hep döndü bî-câna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 2*). [ol,]

Meh cemâli 'âlemi rûşen cihânı mest eder / Mişli yok **ol** mâh-peyker ya'nî bir dâne gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 3*). [ol,]

Hamd ü şenâ Hakk'a sezâ / **Ol** dil-rübâ hâzırda bil (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 7*). [ol,]

Ol meh-cemâl nevres nihâl / 'Arz-ı vişâl etdi bu yıl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 9*). [ol,]

Yâ Rab beni **ol** dergehiñ / Envârına şâyeste kıl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 13*). [ol,]

Esrâr-ı Haq vechiñdedir / Nûr-ı Hudâ **ol** meh-'adil (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 3*). [ol,]

Yan cemâli 'aşkına **ol** mâhtâbın her gece / Ol tecellî şem'ine süzân olup pervâne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 3*). [ol,]

Dâst bağında mişâl-i bûlbûl eyle âh u zâr / **Ol** gülistânın gülün devşir meşâmm-ı câna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 5*). [ol,]

Yan cemâli 'aşkına **ol** mâhtâbın her gece / Ol tecellî şem'ine süzân olup pervâne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 3*). [ol,]

On sekiz biñ 'âlem onun bende-i fermânıdır / Mâtla'-ı nûr-ı ezel **ol** Muştafâ'dır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 2*). [ol,]

'Arş-ı Hakk'ın güşvârı iki evlâd-ı sa'îd / **Ol** Hasen biri Hüseyin-i Kerbelâ'dır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 6*). [ol,]

Urup **ol** gül-'izar 'aşkında na'ra / Kurup kânûn-ı 'aşkı ben çalayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 5*). [ol,]

Mihr-i meh fânûslardır sîm ü zerden gûyâ / **Ol** mehiñ âyîne-i hüsnünde seyr etdim benim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 4*). [ol,]

Ol cemâlin şu'lesin kim görse elbet mest olur / Burc-ı sînemde doğunca mâh-ı tâbânım benim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 6*). [ol,]

Bâğ-ı cennet içre **ol** gül 'âşık açılmıyor / Ben be hey dervîş o cennetde fidânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 5*). [ol,]

Niçin olmaz cemî ‘ yerden eşref **ol** maḳâm-ı pāk / Tūran onda Muḥammed Muṣṭafā’dır pūr-vefā
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 5*). [ol,]

Ziyâsından görünce bildim **ol** şems-i dil-ārâyı / Sîne zülfünü örtmüş rûyuna **ol** mäh-ı tâbânım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4*). [ol,]

Her ne olsa eder **ol** pâdişâh-i Zü’l-celâl / Teslîm **ol** emrine fermânına ta’zîm gerek (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 126, Beyit 6*). [ol,]

Ziyâsından görünce bildim **ol** şems-i dil-ārâyı / Sîne zülfünü örtmüş rûyuna **ol** mäh-ı tâbânım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4*). [ol,]

‘Aşk nâz ü şîve evvel gösterir ‘âşıklara / ‘Âşık **ol** demde oña cânı fedâ etmek gerek (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 127, Beyit 2*). [ol,]

Faṣl-ı bahârî ‘âşıkân **ol** gülle seyrân edelim / Meyhâne-i ‘aşk içre biz bir başka devrân edelim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1*). [ol,]

Gülşen donanmış gül ile dil âh eder bülbül ile / Destinde cām-ı mül ile **ol** bezm-i pūr-şân edelim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 4*). [ol,]

Nüş eylemek tâ be-seher **ol** bâde-i ‘aşkı hûner / Tâ şahid-i cânı meger âgûşa mihmân edelim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6*). [ol,]

Her cefâ kim baña **ol** yârdan gelir / Semt ü küyundan yine ayırlamam (*Âdile Sultan Divanı, Gazel
131, Beyit 4*). [ol,]

Seni irşâd eden **ol** pîr-i ‘aşkı ğaflet etme bul / Vücûduñ mahv edip al baḥr-ı ‘aşka ‘Âdile sen gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [ol,]

‘Aşkdır eden cemâl-i pāk-i cânâna nazar / ‘Aşkdır **ol** gonca gül rûyu için bülbül olan (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2*). [ol,]

Dil-i ‘uşşâka verir bâğ-ı cinândan haberi / **Ol** iki ravza-i pūr-feyz ki ‘arz-ı Haremeyn (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 2*). [ol,]

Cismiñde cân olan odur cânda nihân olan odur / **Ol** sırr-ı Hakk gûş edip seyr-i nihânı bul gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 2*). [ol,]

‘Âkil iseñ o yana gel **ol** menzil-i cânê eriş / Deryâ-yı ‘aşk içre dolup bürhân-ı gevher bul gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [ol,]

Bir zerre-i nâcizdir şüretde ammâ kıl nazar / **Ol** ‘âlem-i ma’rifete mihr-i mücellâdır gönül (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 8*). [ol,]

Çekilen çileniñ esbâbını Allah bilir / İmtihandır bize **ol** pâdişah eyler fermân (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 137, Beyit 5*). [ol,]

İşte **ol** çeşmi siyeh âfet-i cân mest-nigâh / Kendine bir nigh ile beni kıldı meftûn (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 141, Beyit 7*). [ol,]

Mâsivâdan geçerek Hakk’a tevekkül eyle / ‘Aşk-ı Bâkî’yle dolan ‘Âdile **ol** kalb güzel (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [ol,]

Şabr ü sāmân yanar görmesem **ol** yarı meger / Dilde kalmaz görücek zerre kadar tâb ü tüvân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5*). [ol,]

Tâmm **ol** mâhı gören hürşîdi görmez zerre-veş / Dökdü şebnem gördü rûy-ı Aḥmed-i Muḥtâr’ı
gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [ol,]

Bağ seher Cibrîl hem pervânesi hem bülbülü / Hem yanar hem âh eder **ol** nûra kim bî-hâr gül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3*). [ol,]

Var ümîdim kim kârîñ-i şâm-ı vuşlat olıcağ / ‘Âdile açar hicâbı **ol** ‘arûs-ı şubḥ gül (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 143, Beyit 7*). [ol,]

Ḥâne-i gönlümü teşrîf ederek **ol** sultân / Ol sürür ile bulurdu şerefi bu dil ü cân (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [ol,]

Cihânda sa’y edip bî-çâre **ol** sen / Ki degmez çâresi nâ-çârlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148,
Beyit 3*). [ol,]

Kalmadı cân ü tende tâb ü mecâl bu şeb / Tolsun kadeh kanımla **ol** mest-i nâz gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 6*). [ol,]

‘Aşk ile **ol** zamânda derdiñe eyle dermân / Kıl hıvâbı ‘Âdile terk Hakk’a dayan şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 6*). [ol,]

Dedim güzel seniñ cânâ hayâtdır gül gibi vechiñ / Dedi biñ nâz ile âteşdir **ol** şöñra düşer cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 5*). [ol,]

Âh **ol** günler ki ben hem-râz idim cânân ile / Ni‘met-i vuşlat bulup nâzın çekerdim cân ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 3*). [ol,]

Çün **ol** kuşuñ şâh ile var ‘ahdi tâ ezel / Şaydı visâl-i döst olur hemân gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 2*). [ol,]

Ol döst arar da cevelân edip uçar / Bu ma‘nâ gizlidir insâna her an gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 4*). [ol,]

Hem **ol** kuşuñ gizli derûnunda sırr-ı şâh / Yok kudreti kim eyleye i‘lân gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 5*). [ol,]

Küşâd eyle temâşâ-gâhını âyinesi onuñ / Hemân berķ-i cemâliñ görsün **ol** divânedir göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [ol,]

Alıp fermânla kânûn-ı ‘aşkı dest-i ta‘lîme / Gazel okudum **ol** şâha ‘Arapça (huz yedi seydi) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [ol,]

Qurb-ı Hak’la evliyâ buldu hayât-ı câvidân / ‘Âdile terk et sivâyı onlarıñ **ol** kemteri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 7*). [ol,]

Yine kaşd-i cân ediyor açdı gamzeñ yararı / Uzadıķça leyle-i firķatde **ol** vuşlat demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 1*). [ol,]

Ger cefâ ger cevır her ne çekse râzıdır yine / **Ol** gümüm-ı ‘aşkıñ bād-ı şehirdir mahremi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 6*). [ol,]

Cevher-i ‘aşkıñ taleb-kârı bu bāzār içre çok / Cân verir alır bahâsı böyledir **ol** cevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 7*). [ol,]

Cevher-i ‘aşkıñ taleb-kârı bu bāzār içre çok / Cân verir alır bahâsı böyledir **ol** cevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 7*). [ol,]

O hamri sâķi bākī kılsa rûha her ne dem ikrâm / Erişir zevķa **ol** dem dil bulur vaşl ü huzûr-ı cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1*). [ol,]

Mey-i rûhânî dolsun mest olunca tâ bütün eczâ / Şeker helvâ-yı ‘aşkı nûş edip bul **ol** leb-i nâbı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 2*). [ol,]

Erer rûha ezelden ‘Âdile **ol** lezzet-i bâde / Coşup baħr-i maħabbet mest eder ‘aşķ ile cânânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 5*). [ol,]

O hamri sâķi bākī kılsa rûha her ne dem ikrâm / Erişir zevķa **ol** dem dil bulur vaşl ü huzûr-ı cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1*). [ol,]

Mey-i rûhânî dolsun mest olunca tâ bütün eczâ / Şeker helvâ-yı ‘aşkı nûş edip bul **ol** leb-i nâbı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 2*). [ol,]

Erer rûha ezelden ‘Âdile **ol** lezzet-i bâde / Coşup baħr-i maħabbet mest eder ‘aşķ ile cânânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 5*). [ol,]

Ol güzellerden güzel aldı dil-i vîrânımı / Nâr-ı ‘aşķı nakş olalı yakıyor bu cânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 1*). [ol,]

Cân ne seyr-i bağ eyler ârzü ne bir çemen / Aldı **ol** mehpâre ‘aķl ile dil-i nālânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 3*). [ol,]

Rûyuñu terciħ eder âşķ şafâ-yı vuşlata / Görmese cân etmez ârâm **ol** meh-i tâbânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 4*). [ol,]

Eylemezdim bir daħı gülzâr-ı firdevsi ümîd / Şaħn-ı gülşende göreydim **ol** gül-i ħandânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 5*). [ol,]

Ol güzellerden güzel aldı dil-i vîrânımı / Nâr-ı 'aşkı nakş olalı yakıyor bu cânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 1*). [ol,]

Cân ne seyr-i bâğ eyler ârzü ne bir çemen / Aldı **ol** mehpâre 'aql ile dil-i nālânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 3*). [ol,]

Rüyuñu tercîh eder âşık şafâ-yı vuşlata / Görmese cân etmez ârâm **ol** meh-i tâbânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 4*). [ol,]

Eylemezdim bir dağı gülzâr-ı firdevsi ümîd / Şahn-ı gülşende göreydim **ol** gül-i hândânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 5*). [ol,]

Yâr ile yâr ederseñ ger gözün / Ede mihmân saña **ol** yâri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 4*). [ol,]

Ey dil hemân zevk et el verdi vakt-i 'işret / Çirk-âb-ı cürmü silsin **ol** bâde kevser imiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 5*). [ol,]

Đalâlet bir belâdır başa ammâ def'i âsândır / Gel ey câhil mürid-i 'aşk olup **ol** ibtilâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 5*). [ol,]

Deme teşbîhi terk ile ele almam ben **ol** cāmı / Hicâb-ı 'aqlı çāk et ma'rifet bul bu riyâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6*). [ol,]

'Âkîl iseñ zerresine sen o şemsiñ mazhar **ol** / Ehl-i 'aşka ni'met-i 'uzmâdır **ol** 'aşk-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 4*). [ol,]

Enbiyâ sırrına vâkıf degil **ol** sultânun / 'Ârif ü âgeh-i bi'z-zât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 8*). [ol,]

Ol mübârek beden-i hâzret-i Faḥr-i rüsule / Hırka-i pāk olan cāme-i müşgîn-edâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 10*). [ol,]

Yâ'ni **ol** hırkaya nisbetle siyâh ü sâde / Hülle-i cennet ile atlas-ı 'arş-ı a'lâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 11*). [ol,]

Senden etdi pertev-i nûr-ı Hudâ evvel zuhûr / Tal'atın **ol** nûra kıldı halkı mazhar bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 2*). [ol,]

Ey Resûl-i kâbe kavseyn ü Habîb-i Kibriyâ / Sensin **ol** Faḥr-i risâlet iftiḥâr-ı mü'minîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 1*). [ol,]

Hemdem-i gam olmuş iken bu gönül / Neş'e verdi **ol** gül ü hândânımız (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 7*). [ol,]

Ol ki kalbi ola ḥālî 'aşkdan / Bî-ahālî şâh u ḥânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 4*). [ol,]

Yakın **ol** Ḥakk'a dūr **ol** halkdan kim / Saña bir nâzır **ol** hâzret degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 9*). [ol,]

Dedi ya'ni şâhidim yokdur İlâh / Vardır ancak **ol** mu'azzam pâdişâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 15*). [ol,]

Ol ḥabîbîn rahmet etdiñ 'âleme / Secde etdirdiñ onuñçün Âdem'e (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 18*). [ol,]

Ol Resûl'ün 'aşkına yâ Rabbenâ / 'Afv kıl 'işyânımızı dâ'imâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 22*). [ol,]

Şoñra ḥikmetle buyurdu **ol** Resûl / Kağı cāyı nâkâm eylerse kabûl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 10*). [ol,]

Ben dağı **ol** ḥānenin mihmānıyım / O güzel evciñ meh-i tâbānıyım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 11*). [ol,]

Geldi Rûm'a fetḥ-i Kostantin için / Hem şehâdet buldu **ol** devlet-nümün (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 17*). [ol,]

Merkez-i kutb-ı velâyet nokta-ı devr-i kemâl / Muşliḥu'd-dîn merkez **ol** pür-'aşk u şevk-ı vecd ü hāl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 2*). [ol,]

yirmi yedi yaşına varmış iken / Âh kim **ol** kardaşım nâzik-beden (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 76*). [ol,]

Haşalandı **ol** peder Maḥmūd Ḥān / Düşdü ye'sü'l-hayrete 'âlem hemān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 89*). [ol,]

'Âkıbet **ol** nev-fidān-ı bağ-ı 'Adn / Geldi vaḳti oldu laḥd-ı ḳabre defn (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 98*). [ol,]

Yā İlāhī Faḥr-i 'âlem 'aşḳına / Sevdiğin **ol** zāt-ı a'zam 'aşḳına (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 101*). [ol,]

Kā'inātn mūcidedir bī-naẓīr / Bī-şerīk ü bī-miṣāldir **ol** ḳādir (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 3*). [ol,]

Ol Resūl'ün şıgınıp imdādına / 'Afv ü cūd ü merḥametle dādına (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 10*). [ol,]

Otuzuncu pādīşāh Maḥmūd Ḥān / Vālidim **ol** meḥar-ı 'Osmāniyān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 12*). [ol,]

Çünkü dermiş dā'imā **ol** verd-i ter / Haḳ baña göstermeye mevt-i peder (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 41*). [ol,]

Ḥāsılı **ol** 'ācize bu resm ile / Çok sene yandı yakıldı nāfile (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 49*). [ol,]

Sāye-i şāhānesine ber-murād / Eyledi **ol** dāder-i pūr-'adl ü dād (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 63*). [ol,]

Ol Ḥadīce Sultān'ı emr ile Haḳ / Dest-i 'Azrāil'e teslim etdi baḳ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 65*). [ol,]

yirmi yedi yaşına varmış iken / Âh kim **ol** kardaşım nâzik-beden (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 76*). [ol,]

Haşalandı **ol** peder Maḥmūd Ḥān / Düşdü ye'sü'l-hayrete 'âlem hemān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 89*). [ol,]

'Âkıbet **ol** nev-fidān-ı bağ-ı 'Adn / Geldi vaḳti oldu laḥd-ı ḳabre defn (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 98*). [ol,]

Yā İlāhī Faḥr-i 'âlem 'aşḳına / Sevdiğin **ol** zāt-ı a'zam 'aşḳına (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 101*). [ol,]

Kā'inātn mūcidedir bī-naẓīr / Bī-şerīk ü bī-miṣāldir **ol** ḳādir (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 3*). [ol,]

Ol Resūl'ün şıgınıp imdādına / 'Afv ü cūd ü merḥametle dādına (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 10*). [ol,]

Otuzuncu pādīşāh Maḥmūd Ḥān / Vālidim **ol** meḥar-ı 'Osmāniyān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 12*). [ol,]

Çünkü dermiş dā'imā **ol** verd-i ter / Haḳ baña göstermeye mevt-i peder (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 41*). [ol,]

Ḥāsılı **ol** 'ācize bu resm ile / Çok sene yandı yakıldı nāfile (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 49*). [ol,]

Sāye-i şāhānesine ber-murād / Eyledi **ol** dāder-i pūr-'adl ü dād (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 63*). [ol,]

Ol Ḥadīce Sultān'ı emr ile Haḳ / Dest-i 'Azrāil'e teslim etdi baḳ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 65*). [ol,]

Âh kim **ol** nevcivān ü gül-fidānım nā-gehān / Ugradı bir derde aṣlā bulmadı çāre amān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 11*). [ol,]

Ḳabrın **ol** merḥūmların bağ-ı cinān eyle hemān / Her birinin destgiri ola hem Faḥr-i cihān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 21*). [ol,]

Āh kim **ol** nevcivān ü gül-fidānım nā-gehān / Uğradı bir derde ašlā bulmadı çāre amān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 11*). [ol,]
 Qabrın **ol** merhūmların bāğ-ı cinān eyle hemān / Her biriniñ destgiri ola hem Faḥr-i cihān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 21*). [ol,]
 Bā-ḥuşuş **ol** mīr Muḥammed ‘Alī / Bende-i maḳbūli idi ḥāşılı (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 9*). [ol,]
 Nā-gehān **ol** şehir-i yār-i kām-yāb / Şöyle bir gün eyledi oña ḥitāb (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 12*). [ol,]
 Duḡter-i sa‘d-aḡterim **ol** pūr-vefā / ‘Ādile Sulṭānımı verem saña (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 16*). [ol,]
 Emr ü tebşirin edip **ol** dem ḳabūl / Mevki‘-i ḥarbe ḳadar buldu vüşul (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 17*). [ol,]
 Eyledi **ol** ye’sini diger cihān / İrtihāl-i Ḥāzret-i Maḥmūd Ḥān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 21*). [ol,]
 İstedi **ol** dāderim şāh-ı cihān / Ede Tophāne müşiri **ol** zamān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 25*). [ol,]
 Bindi gitdi ḥāşılı **ol** ehl-i ‘aşḳ / Derd-i hicri eyler oldum ben de meşḳ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 30*). [ol,]
 Ḥüsn-i te’vīl ile tā‘bīr eylemiş / Kendiye **ol** vā‘di tebşir eylemiş (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 46*). [ol,]
 Ol ögey vālidem ki Ḥvāce Nev-fidān / Ya‘ni ḳıldı terk-i gülzār-ı cihān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 55*). [ol,]
 Şadr-ı a‘zām idi **ol** zāt-ı celīl / Eyledi **ol** kāfiri resmen rezīl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 61*). [ol,]
 Bā-ḥuşuş **ol** mīr Muḥammed ‘Alī / Bende-i maḳbūli idi ḥāşılı (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 9*). [ol,]
 Nā-gehān **ol** şehir-i yār-i kām-yāb / Şöyle bir gün eyledi oña ḥitāb (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 12*). [ol,]
 Duḡter-i sa‘d-aḡterim **ol** pūr-vefā / ‘Ādile Sulṭānımı verem saña (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 16*). [ol,]
 Emr ü tebşirin edip **ol** dem ḳabūl / Mevki‘-i ḥarbe ḳadar buldu vüşul (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 17*). [ol,]
 Eyledi **ol** ye’sini diger cihān / İrtihāl-i Ḥāzret-i Maḥmūd Ḥān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 21*). [ol,]
 İstedi **ol** dāderim şāh-ı cihān / Ede Tophāne müşiri **ol** zamān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 25*). [ol,]
 Eyledi ḳaşd-ı ziyāret **ol** zamān / Beyt-i Ḥaḳḳ u ravza-i Faḥr-i cihān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 29*). [ol,]
 Bindi gitdi ḥāşılı **ol** ehl-i ‘aşḳ / Derd-i hicri eyler oldum ben de meşḳ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 30*). [ol,]
 Ḥüsn-i te’vīl ile tā‘bīr eylemiş / Kendiye **ol** vā‘di tebşir eylemiş (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 46*). [ol,]
 Ol ögey vālidem ki Ḥvāce Nev-fidān / Ya‘ni ḳıldı terk-i gülzār-ı cihān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 55*). [ol,]
 Şadr-ı a‘zām idi **ol** zāt-ı celīl / Eyledi **ol** kāfiri resmen rezīl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 61*). [ol,]
 ‘Aşḳ derdi gerçi ḥōşdur şıdḳla sādıḳlara / Çekmeyen ‘aşıḳ degildir **ol** cefā lāyıḳlara (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 7*). [ol,]

Hem ğayūr bir pādīšāh-ı bī-zevālim muṭlaqā / ‘Ādile ‘aşkımdan ayrılma seniñdir **ol** şafā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 8*). [ol,]

Söyleyen ihlāş ile bir kerre yā Rabbe'r-raḥīm / Nāle vü feryādını maḳbūl eyler **ol** ‘azīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 1*). [ol,]

Ger ziyāret etmez isem **ol** mübārek ravẓaḥı / Bu cihānda hep seniñ ‘aşıklarañ aĝlar baña (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4*). [ol,]

Ol ğubār-ı āsitanañ kīmyādır gerçi kim / Tuṭiyā olmazsa çeşm-i ḥün-feşān aĝlar baña (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 6*). [ol,]

Vālidin ya‘ni ‘Aliyyü’l- Murtezā’nın ‘aşkına / Ceddi-pākiñ **ol** Muḥammed Muştafa’ınñ ‘aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 9*). [ol,]

Gerçi dünyāya gelen ma‘lūmdur elbet göçer / Āh kıldı **ol** civān ü **ol** melek ‘Adn’e sefer (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 1*). [ol,]

‘Aceb ‘ākıldır **ol** ğafil ki dā’im / Arar zevk-i ğulistān-ı fenāyı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 1*). [ol,]

Temāşā eyleseñ **ol** āftābı / Nümāyān enveri kendi nihānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 2*). [ol,]

Gerekdir görmege çeşm-i mücellā / Göz açıklar için **ol** temāşā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 5*). [ol,]

Bilir ‘ārifler **ol** sırr-ı ‘azīmi / Bu ‘ilminñ hayli müşkildir beyānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 8*). [ol,]

Dil ḥānemi ‘aşkıñla şafā derūn et yā Ḥayy / **Ol** şevk ile cān nūrun baḥş ü kerem et yā Ḥayy (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 1*). [ol,]

Naşıl yanmam kime oldu olanlar şāh-ı devrāna / Bilinmez oldu ḥālī kıydılar **ol** zıll-ı Yezdān’a (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 1*). [ol,]

Kalmışdı bir şehzādesi mānende-i ḥürşid ü māh / Etdi ecel de ‘ākıbet **ol** goncayı maḥv u tebāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 2*). [ol,]

Ḥulku ğüzel ḥüsnü ğüzel bir māh idi **ol** nev-civān / Güller gibi açılmadan şoldurdu ruḥsārın ḥazān (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4*). [ol,]

Ey ‘Ādile āĝāh **ol** dünyā vü mā-fi-hā nedir / Lāzım olan ehl-i dile meyḥānedir peymānedir (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 10*). [ol,]

Niceler cān verdi lākin olmayıp dānā-yı ‘aşk / Āteşi berd ü selām etdi kimine **ol** Celī (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 8*). [ol,]

Derd-i ḳalbiñ maḥremidir nūr-ı şevk-efẓā-yı ‘aşk / ‘Ārz-ı ruḥsār eyleseydi bir şabāḥ **ol** āftāb (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 20*). [ol,]

Ṭal‘atiyle meclis-i rindān bulurdu āb ü tāb / Bende olsam ‘İşmetā **ol** feyzle mest ü ḥarāb (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 21*). [ol,]

Dest-i sākīden edenler ‘Ādile nūş-ı şarāb / Tā kıyāmet olur **ol** müstaĝraḳ-ı deryā-yı ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 22*). [ol,]

Niceler cān verdi lākin olmayıp dānā-yı ‘aşk / Āteşi berd ü selām etdi kimine **ol** Celī (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 8*). [ol,]

Derd-i ḳalbiñ maḥremidir nūr-ı şevk-efẓā-yı ‘aşk / ‘Ārz-ı ruḥsār eyleseydi bir şabāḥ **ol** āftāb (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 20*). [ol,]

Ṭal‘atiyle meclis-i rindān bulurdu āb ü tāb / Bende olsam ‘İşmetā **ol** feyzle mest ü ḥarāb (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 21*). [ol,]

Dest-i sākīden edenler ‘Ādile nūş-ı şarāb / Tā kıyāmet olur **ol** müstaĝraḳ-ı deryā-yı ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 22*). [ol,]

Şāni‘ ü Ḥālīḳ-ı kebīr ü müste‘ān / Ḥāfız u Nāşır’dır **ol** zāt-ı Ḥudā (*Ādile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 2*). [ol,]

Kırk yedi yaşında **ol** zat-ı sa'îd / Raḥmet-i Ḥaḳḳ'ı bulup oldu şehîd (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 21*). [ol,]

Ol gülistân içre dördüncü imâm / Ya'ni Zeyne'l-'Âbidîn-i hûş-maḳâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 36*). [ol,]

Nice hasta olmaz **ol** mâ'sûm-ı pāk / Hânedânı tuta hûn içre maḳâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 38*). [ol,]

Ağlamaz da neyler **ol** ḳavm-i yetîm / Gözleri göre şehîd ola imâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 40*). [ol,]

Hâşılı **ol** ḳurre'-i 'âyn-ı Hüseyn / Etmedi dünyâya ḡayrı ihtimâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 41*). [ol,]

Ol beşinci nesl-i pāk ü muḥterem / Hâzret-i Seyyid Muḥammed Bâḳır hem (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 43*). [ol,]

'Âleme verdi şa'âdetle şafâ / Hâşılı **ol** hânedân-ı Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 56*). [ol,]

Mâderi batnında âvâzın duyup / Ḥaḳḳ'â tesbîḥ eyler idi **ol** aşîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 65*). [ol,]

Eyledi yüz kırk sekizde nâ-gehân / Evc-i mehdi pür-zîyâ **ol** meh 'adîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 66*). [ol,]

Bu daḡı cām-ı şehâdet etdi nûş / Oldu râci' aşlına **ol** gül nâḡîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 69*). [ol,]

Zât-ı Maḥmûd ü Muḥammed Muştafâ / Sevdigiñ **ol** Faḡr-i 'âlem 'aşḳına (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 100*). [ol,]

Ol imâman-ı sa'âdet-menzilet / Cümleten eşḡâb-ı Ekrem 'aşḳına (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 103*). [ol,]

Şânî' ü Hâliḳ-ı kebîr ü müste'ân / Hâfız u Nâşır'dır **ol** zât-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 2*). [ol,]

Kırk yedi yaşında **ol** zat-ı sa'îd / Raḥmet-i Ḥaḳḳ'ı bulup oldu şehîd (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 21*). [ol,]

Ol gülistân içre dördüncü imâm / Ya'ni Zeyne'l-'Âbidîn-i hûş-maḳâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 36*). [ol,]

Nice hasta olmaz **ol** mâ'sûm-ı pāk / Hânedânı tuta hûn içre maḳâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 38*). [ol,]

Ağlamaz da neyler **ol** ḳavm-i yetîm / Gözleri göre şehîd ola imâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 40*). [ol,]

Hâşılı **ol** ḳurre'-i 'âyn-ı Hüseyn / Etmedi dünyâya ḡayrı ihtimâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 41*). [ol,]

Ol beşinci nesl-i pāk ü muḥterem / Hâzret-i Seyyid Muḥammed Bâḳır hem (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 43*). [ol,]

'Âleme verdi şa'âdetle şafâ / Hâşılı **ol** hânedân-ı Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 56*). [ol,]

Mâderi batnında âvâzın duyup / Ḥaḳḳ'â tesbîḥ eyler idi **ol** aşîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 65*). [ol,]

Eyledi yüz kırk sekizde nâ-gehân / Evc-i mehdi pür-zîyâ **ol** meh 'adîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 66*). [ol,]

Bu daḡı cām-ı şehâdet etdi nûş / Oldu râci' aşlına **ol** gül nâḡîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 69*). [ol,]

Zât-ı Maḥmûd ü Muḥammed Muştafâ / Sevdigiñ **ol** Faḡr-i 'âlem 'aşḳına (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 100*). [ol,]

Ol imāman-ı sa'ādet-menzilet / Cümleten eşhāb-ı Ekrem 'aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 103*). [ol,]

Edip 'aşk ile fenā cānını **ol** Giylānī / Beş yüz altmış bir idi sāl bulup cānānı (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 5*). [ol,]

Buldu beş yüz ile yetmiş sekizi hicret-i sāl / Eyledi **ol** gül-i ter 'azm-i gülistān-ı cemāl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 10*). [ol,]

İsm-i pākine sa'ādetle muvaffak olmuş / **Ol** mübarek-şiyem ol hayr-ka-dem feyz-ka-rin (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 17*). [ol,]

Naş-bend Hāzret-i Sultān Bahāe'd-dīn'e / Evliyā bendedir **ol** pīr-i kerem āyine (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 46*). [ol,]

ol: "O" teklik üçüncü şahıs zamiri.

Derūnumda ola **ol** rütbe 'aşkınla maḥabbet kim / O cevherle dola bu maḥzen-i ḳalbim meded yā Ḥaḳ (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3*). [ol,]

Luṭf u iḥsānıyla ondan rāzıyım dedi Ḥudā / Benden **ol** rāzı mıdır aḥbārını kıldı 'atā (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 2*). [ol,]

Hāzret-i 'Osmān-ı Zī'n-nūreyn **ol** kān-ı vefā / Ḥāk-i pāyinden melekler de ederlerdi hayā (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 6*). [ol,]

Sünnet içre her nebīniñ bir refīḳı vardurur / Baña da sensiñ buyurdu **ol** Resūl-i bā-şafā (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 7*). [ol,]

'Aşkdā ḳānūn imiş 'āşıqlara cevri eylemek / 'Āşıḳ **oldur** kim cefā-yı yāre şabretmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 1*). [oldur, -dur]

Derūnumda ola **ol** rütbe 'aşkınla maḥabbet kim / O cevherle dola bu maḥzen-i ḳalbim meded yā Ḥaḳ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3*). [ol,]

Rāzıyım ondan faḳat benden de **ol** rāzı mıdır / Yā ḥabībim şor bunu buyurdu Zāt-ı Kibrivā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 3*). [ol,]

Ṭālib-i 'aşḳ **ol** ki yār 'irfan içinde gizlidir / Ḳalbi seyr et aç gözün cānān içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 1*). [ol,]

Ḥaḳḳ'ı gör her şeyde **oldur** söyleten gizli celī / Çün saña ol āyet-i 'aşḳ bī-zebānī söylenir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 4*). [oldur, -dur]

'Ādile Bāb-ı rızāda dā'im ol bu mā'rifet / Ancaḳ **oldur** iki 'ālemde medār-ı devletiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 8*). [oldur, -dur]

'Aşkdā ḳānūn imiş 'āşıqlara cevri eylemek / 'Āşıḳ **oldur** kim cefā-yı yāre şabretmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1*). [oldur, -dur]

Çünkü saña müşfikdir **ol** sen ḡāfil olma ondan hem / (Ḥablū'l-verīd) esrārını fehm eyle olasın ḳarīn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [ol,]

Erdiler nūr-ı tecellī ile bezm-i vuşlata **ol** / Resūlu'llāh'dır bu yolda zīrā rehberi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 6*). [ol,]

'Ālem-efrūz kıdem Ādem seniñ nūruñ idi / İşte **ol** nūr eyledi tevlīd hūrān u perī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 2*). [ol,]

Bir rivāyetde gelir çün o ḡarīb-i reh-i 'aşḳ / Ne görür eylemiş **ol** rahmet-i Ḥaḳ 'azm-i baḳā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 7*). [ol,]

İşte **ol** hırkasını luṭf u mürüvvet birle / Baḥş u iḥsān buyurdu oña maḥbūb-ı Ḥudā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 12*). [ol,]

Cigeri pāresi maḥdūmu ki Edhem Pāşā / Görmedi **ol** daḥı dünyāda şafā-yı devrān (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 2*). [ol,]

Maḥz-ı luṭf u rahmet ile **ol** Ḥudā / Dedi maḥbūbum Resūl'üm Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 8*). [ol,]

Hâlid İbn-i Zeyd-i Enşārī **ol** / Hem Resûlu'llâh 'alemdârıdır **ol** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 13*). [ol,]
 Hacca gönderdi onu etdi çırâğ / **Ol** dahı her nesneden kıldı ferâğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 96*). [ol,]
 Bâ-huşûş **ol** 'abd-i hâşî Muştâfâ / Yâ'ni maḥbûbı resûl bâ-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 7*). [ol,]
 Çünkü **ol** şâhenşeh-i 'âli-makâm / Bir çok evlâd ile olmuşdu be-kâm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 15*). [ol,]
 Gördü çoğu acısın **ol** pâdişâh / Ba'zısı fevt-i pederde etdi âh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 18*). [ol,]
 Ol ikinci kardaşım sultân âh / Nur-ı ḳalbim çeşm-i cânım Mihrimâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 30*). [ol,]
 Çünkü çok gördü felek bu hâleti / **Ol** meyâna şaldı nâr-ı fırḳati (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 35*). [ol,]
 'Âḳıbet civân iken **ol** bedr-i tâb / Münḥasif oldu yerin etdi türâb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 37*). [ol,]
 Hacca gönderdi onu etdi çırâğ / **Ol** dahı her nesneden kıldı ferâğ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 96*). [ol,]
 Bâ-huşûş **ol** 'abd-i hâşî Muştâfâ / Yâ'ni maḥbûbı resûl bâ-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 7*). [ol,]
 Gördü çoğu acısın **ol** pâdişâh / Ba'zısı fevt-i pederde etdi âh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 18*). [ol,]
 Ol ikinci kardaşım sultân âh / Nur-ı ḳalbim çeşm-i cânım Mihrimâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 30*). [ol,]
 Geçdi eyyâmın ferâğ-ı hâtır ile bir zemân / Zann ederdim **ol** dem-i mes'ûdı baña câvidân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 4*). [ol,]
 Ol belâdan kurtarıp almış beni / Semt-i iḥlâşa hemân şalmış beni (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 45*). [ol,]
 Çünkü **ol** Pâşâ-yı merḥûm-ı müşâr / Bir melek ḥaşlet idi bi'l-i'tibâr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 57*). [ol,]
 Ol belâdan kurtarıp almış beni / Semt-i iḥlâşa hemân şalmış beni (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 45*). [ol,]
 Çünkü **ol** Pâşâ-yı merḥûm-ı müşâr / Bir melek ḥaşlet idi bi'l-i'tibâr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 57*). [ol,]
 Bir Muḥammed 'Alî Pâşâ idi **ol** dünyâda / Luṭf-ı pîrân anı irşâd ide 'uḳbada (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 3*). [ol,]
 Bir Muḥammed 'Alî Pâşâ idi **ol** dünyâda / Şâd ide rûḥuḥu Mevlâ mele'-i a'lâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 6*). [ol,]
 Bir Muḥammed 'Alî Pâşâ idi **ol** dünyâda / Şimdi ḥâk içre velî mertebesi a'lâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 9*). [ol,]
 Bir Muḥammed 'Alî Pâşâ idi **ol** dünyâda / Ḥüsnünü ḥulḳuḥu Rıdván bilir me'vâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 12*). [ol,]
 Bir Muḥammed 'Alî Pâşâ idi **ol** dünyâda / Kendisi ḥulda gidip koydu beni tenhâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 15*). [ol,]
 Bir Meḥemmed 'Alî Pâşâ idi **ol** dünyâda / Rıḥleti mücib-i şevḳ oldu dil-i a'dâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 18*). [ol,]
 Bir Muḥammed 'Alî Pâşâ idi **ol** dünyâda / Vechini göstere Allah oña 'uḳbada (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 21*). [ol,]

Hem ikincisi imām-ı bā-şafā / **Ol** Hasan İbn-i ‘Aliyyü’l-murtażā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 15*). [ol,]

Ol sekizinci ki evlād-ı celîl / Hâzret-i Seyyîd ‘Alî Rızâ cemîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 64*). [ol,]

Ol imām-ı feyz encâm-ı celîl / Ma‘delet-kâr ü sa‘âdet-âsitân (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 80*). [ol,]

Sevgili maḥbûbudur maṭlûbudur / ‘Âlemîne rahmet **oldur** bî-riyâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 5*). [oldur, -dur]

ol: Bulunmak, mevcut olmak.

Cismiñde cân **olan** odur cānda nihān **olan** odur / Ol sırr-ı Hakk gūş edip seyr-i nihānı bul gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 2*). [olan, -an]

Gam çekmez ol gönül ki sen gibi yār **olunca** / Olmaz ‘alîl ol cism zātın ṭabîb **olunca** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 1*). [olunca, -unca]

‘Âşıka vuşlat mecālî **olamaz** bî-cezb-i dōst / Cezb ederse ‘aşk rūhu vuşlat-ı cānān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 6*). [olamaz, -a, -maz]

Kimseye bākî degildir bil saña da **olamaz** / Saltanat devletle ey gāfil ne lāzım iftiḥār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 4*). [olamaz, -a, -maz]

Her kaçan dīvān olursa baş açık dīvāna gel / Kanda meclis **olsa** mey iç ‘āleme mestāne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 1*). [olsa, -sa]

Cismiñde cân **olan** odur cānda nihān **olan** odur / Ol sırr-ı Hakk gūş edip seyr-i nihānı bul gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 2*). [olan, -an]

Bulmam şafā-yı kalbi bir bāde **olmayınca** / Kesb-i neşāt **olmaz** tā perde-rāz **olmayınca** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 1*). [olmayınca, -ma, -y, -ınca]

Olsa behişt-i dilkeş bu cân zevkî bulmaz / Bir mihr-i mäh-ı ṭal‘at meclisde **olmayınca** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 2*). [olmayınca, -ma, -y, -ınca]

Hakkikat bahırına cismiñ sefîne **olduğuñ** aña / Teniñ fülk-i şerî‘atdır hakkikat bahrı gevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 5*). [olduğuñ, -duğu, -n]

Etdi Hakk **olduğuna** Âdem’iñ işbāt-ı sihrî / Perdedir Hakk’a sivā aña sözüm etle deri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 2*). [olduğuna, -duğ, -u, -na]

Cenneti vaşf eyledigñ hāldir / Ehl-i riyānıñ **olamaz** menzili (*Âdile Sultan Divanı, Kut’a 6, Beyit 7*). [olamaz, -a, -maz]

Nice ḥasta **olmaz** ol mā‘şüm-ı pāk / Hānedānı ṭuta ḥün içre maḳām (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 38*). [olmaz, -maz]

Nice ḥasta-ḥātır **olmaz** ol nigār / Ehl-i Beyt’i ağlamakdayken müdām (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 39*). [olmaz, -maz]

ol: Olmak, bir durumu bir vasfı kazanmak.

Mecāz ehli desinler hakkımızda ehl-i zāhir hep / İki şüret sebāt et sen de seyyār **olmayan** gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 3*). [olmayan, -ma, -y, -an]

Bu iḥsān ü fütūḥāta gerekdir secde-i şükrān / Mutî‘-i emr-i ‘aşk **olup** fedā et yoluna cānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6*). [olup, -up]

O şāhiñ ‘Âdile meyḥāne-i ‘aşk içre emriyle / **Olup** mest ü lisān-ı ḥāl-i tevḥîd kendine geldi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7*). [olup, -up]

Maḥremāñe bezm-i ḥāşü’l-ḥās **olan** onlardır hep / İçdiler cām-ı hüviyyetden şarāb-ı kevşeri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 4*). [olan, -an]

‘Âşıkim etmez melûl elbet beni aḥvāl-i ‘aşk / Sîne sūz ü zār **olmaḳdır** ṭabî‘i her demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 7*). [olmaḳdır, -mak, -dır]

‘Âdile şâm-ı firâk **olur** şabâh-ı vaşla vaşl / Hürrem ü şādān **olur** âşık geçer hasret demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 8*). [olur, -ur]

Bırakma ‘Âdile tevḥîd ü zikri dilde hîç bir dem / Kim merd-i ‘aşk **olup** ver cânıñı bul vaşl-ı cânānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 12*). [olup, -up]

Âh yâ Râb ne felâket ne müşibetdir o kim / Gele mâ‘şûka da ‘âşık **ola** me’yûs-liķā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 8*). [ola, -a]

Dîde-i a‘ mālari bînā eder / Feyz-i ecdād ile **olmuş** muhteşem (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 47*). [olmuş, -muş]

Kerbelā-yı hayme-gāhı ḥālî āh / Söylesem hürşîd **olur** elbet siyāh (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 35*). [olur, -ur]

Kerbelā-yı hayme-gāhı ḥālî āh / Söylesem hürşîd **olur** elbet siyāh (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 35*). [olur, -ur]

Çün o hürşîd-i kerāmât-nümā-yı dehrin / Evc-i ‘uşşāka hilāl kaşî **olup** mäh-ı nevî (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 13*). [olup, -up]

ol: Dolmak, geçmek.

Çaldı kırk gün **oldı** çün mevdi karîb / Keşf-i esrârı Hudā etdi naşîb (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 27*). [oldı, -dı]

ol: Zamanın gelmesi.

Oldu bir gün ki duḥān ile dolup ‘âlem-i dil / Âteş-i ‘aşk daḥı sîne-i pür dāḡı yaḡar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 2*). [oldu, -du]

Nevbahār **oldu** açıldı dōst bāḡı gülleri / Gül murādı üzre ḡayrı rām eder bûlbûlleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 1*). [oldu, -du]

ol: "O" işaret zamiri.

Beyt-i Hudā’dır göñül bâkî yine hem **oldur** / Gel diyelim ‘aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 6*). [oldur, -dur]

Râst’dır Sûz-ı dilārā’ya maķām-ı Evc’de / **Ol** zehî minnet zehî ḡikmet beyāndır müşikî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 5*). [ol,]

ol kadar: O kadar, o denli, o derece.

O mähîñ rûyunu bir gece Mecnûn görmüş olsaydı / ‘Aceb Leyla için eder mi idi **ol kadar** eḡgān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2*). [ol kadar,]

ol kâmet ü reftârîna: O boy ve yürüyüş tarzı.

Gülistān içre güller ḡonca rûyuñ bûlbûlü olmuş / Nihālîñ ḡıbtası **ol kâmet ü reftârîna** maḡşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [ol kâmet ü reftârîna, -ıñ, -a]

ol nûr-ı azher: Işıktan daha âşikâr, daha açık olma.

Ey kerem kânı kerāmet ‘aynı ümmet melce’i / Dilde kâfidir bize **ol nûr-ı azher** bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kut’a 3, Beyit 6*). [ol nûr-ı azher,]

ol sebeb: O sebeple.

(Küllî yevmin hüve fî şe’nin) buyurmuşdur Hudā / **Ol sebeb** ehl-i kemālîñ nâlesi Çur’ân’dadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 5*). [ol sebeb,]

olan: Vukuat, meydana gelen.

Nasıl yanmam kime oldu **olanlar** şâh-ı devrâna / Bilinmez oldu hâli kıydılar ol zıll-ı Yezdân'a
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 1*). [*olanlar, -lar*]

olan: "Onlar" üçüncü çoğul şahıs zamiri.

'Âşiyâna rûz-ı mahşerde odur **olan** şeft' / Muştafâ kân-ı kerem şâhib-emândır Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 3*). [*olan,*]

olanca: *Bütün, tüm.*

Kimseniñ hayr ile şerrine yokdur nazarım / Hep kuru lağlağadır dilde **olanca** hünerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 2*). [*olanca,*]

olası: *Mümkün.*

Ki 'âşık ile mâ'sûk arasında / İki başdan **olasıdır** mahabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 4*). [*olasıdır, -dır*]

olma: *Bir hâlden bir hâle geçme, durumu değişmek.*

Niceler cân verdi lâkin **olmayıp** dānā-yı 'aşk / Āteşi berd ü selām etdi kimine ol Celî (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 8*). [*olmayıp, -y, -ıp*]

olsa: *Gerçekleşmek veya yapılmak.*

Nār-ı 'aşkı söndüremez **olsa** çeşmim yaşı baır / Sen bilirsin sîne-i pür-yārāye dermānımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 7*). [*olsa, --sa*]

olsa da: *Olsa bile, olsa dahi.*

'Âdile bî-çāre 'işyān ile müznib **olsa da** / Cürm-i ednā 'afv-ı şāhenşahiñ olur mazharı (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 15*). [*olsa da,*]

olsam: *Olmak, herhangi bir durumda bulunmak.*

Tal'atiyle meclis-i rindān bulurdu āb ü tāb / Bende **olsam** 'İşmetā ol feyzle mest ü harāb (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 21*). [*olsam, --sa, --m*]

olup: *Olmak.*

Nevāya mutrib-i çarḥ eyledikçe āğāzı / Miṣāl-i nāy ederem āh-ı dil **olup** tanbūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 5*). [*olup,*]

olur: *Bir şeye veya niteliğe sahip olmak.*

Ḍalāletden necatı buldular İslāmiyān gerçi / Tarīkatda giden her gussa vü ğamdan **olur** berī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 7*). [*olur,*]

oñ: *Hastalıktan ve dertten kurtulmak, şifa bulmak.*

Soñra ammā sīneme zālīm cihān / Bir **oñulmaz** yara açdı el-amān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 88*). [*oñulmaz, -ul, -maz*]

on altı: *Sayı, on altı.*

Āh **on altı** yaşında nev-civān / Gitdi dünyādan Hūdāya verdi cân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 67*). [*on altı,*]

on birincisi: *On bir sayısı.*

On birincisi Zekī-i 'Askerī / Nesl-i 'Alī'niñ müfahḥam serveri (*Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 1, Beyit 85*). [*on birincisi, -inci, -si*]

on iki burca: *Gökte Zodyak üzerinde bulunan on iki takım yıldızına verilen ad; on iki imam.*

Maṭla'ı işnâ 'aşerde âfıtâb / **On iki burca** imâm-ı feyz-yâb (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 22). [on iki burca, -a]

on iki imâma: On İki İmam veya On İki İmamlar, İslâm Dîni'nin Şii mezheplerinden biri olan İmâmiye-i İsnâ 'aşer 'iyye' ye göre (veya Onikiciler; fikhî mezhep olarak Câferîlik ile Alevîlik) İslâm'ın meşrû halifelîği (velâyet gereği) On İki İmâm'a aittir. Bunlar: Ali, Hasan, Hüseyin, Zeynel Abidin, Muhammed el-Bakır, Cafer-i Sadık, Musa el-Kâzım, Ali er-Rıza, Muhammed el-Cevâd, Ali Naki, Hasan el-Askerî, Muhammed Mehdi'dir.

Tâbi'iz aşhâba **on iki imâma** hem muhibb / Bū-Ḥanîfe mezhebimizdir (hüden li'l-müttekîn) (Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 6). [on iki imâma, -a]

on ikinci: On iki.

On ikinci leyli bu mâh-ı Rebi' u'l-evvelîn / 'Ayn-ı rahmet doğduñ ey şems-i münevver bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 3). [on ikinci, -nci]

on ikinci: On iki sayısı.

On ikinci Mehdi-i şâhib-zemân / Cân-ı 'âlem nûr-ı çeşm-i 'âşıkân (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 92). [on ikinci, -nci]

on kadar: Yaklaşık on tane.

Yalınız şanma imâm oldu şehîd / **On kadar** evlâd var idi dahâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 30). [on kadar,]

on sekiz biñ 'âlem: Allah'ın farklı görünür olma durumlarını temsil eden on sekiz evren, Allah dışındaki tüm dünya ve yaratılanlar.

On sekiz biñ 'âlem Ḥaqq'ı zıkr eder şâm u şehîr / Hür güzel cennet güzel envâr güzel didâr güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 4). [on sekiz biñ 'âlem,]

On sekiz biñ 'âlem içre her ne kim var sende / Cân gözüñ aç cân içre gizlice cânânı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 3). [on sekiz biñ 'âlem,]

On sekiz biñ 'âlem onuñ bende-i fermânıdır / Mâtla' -ı nûr-ı ezel ol Muştafâ'dır sevdiğim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 2). [on sekiz biñ 'âlem,]

on sekiz biñ 'âlem: Farklı boyutlarıyla beraber kâinatın tamamı, yaratılmışların hepsi.

'Arş ü kürs levh ü kalemle **on sekiz biñ 'âlem** hep / 'Âdile 'aşk ile rakş eyler kılıp zıkr-i Hudâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 7). [on sekiz biñ 'âlem,]

on sekiz biñ 'âlemi: Farklı boyutlarıyla beraber kâinatın tamamı, yaratılmışların hepsi.

Mâ-sivâ-yı ahker ile şöıra vîrân eylese / **On sekiz biñ 'âlemi** kendinde mihmân eylese (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 14). [on sekiz biñ 'âlemi, -i]

on yedi: Sayı, on yedi.

Hacc edip geldi Sitanbul'a yine / 'Ömr sürdü dahı **on yedi** sene (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 97). [on yedi,]

oña göre: Ona uygun olarak.

Çün misâfir-ḥânedir konan göçer bî-iştibâh / Añladınsa **oña göre** et tedârik kalma hıvâr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 5). [oña göre,]

onda: Orada.

Meclisinde tázelenir cân sāgarlar döner / Kim murādı üzre **onda** mest olur şādān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 7*). [onda,]

Gonca-i vaşlı dilerseñ hār sezā-yı murğ-ı dil / Semt-i kūy-ı yāra var güلزār-ı vaḥdet **ondadır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 2*). [ondadır, -dır]

Medīne menba‘-ı feyz u maḳām-ı vaḥy-ı Mevlā’dır / Ḥaḳīkat Ka‘be’sin **onda** ṭavāf ister şehā göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 4*). [onda,]

Niçin olmaz cemī‘ yerden eşref ol maḳām-ı pāk / Turan **onda** Muḥammed Muştafā’dır pür-vefā göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 5*). [onda,]

Cennet o mevki‘ ki yana **onda** dil / **Onda** nümāyān ola vech-i celī (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 6, Beyit 3*). [onda,]

onlar: Üçüncü çoğul şahıs zamiri.

Ḳulları feyz-i velāyet buldular / Menzil-i maḳşūda **onlar** erdiler (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 5*). [onlar,]

onlar: "Onlar" üçüncü çoğul şahıs zamiri.

Bunlara etmek maḥabbet mü'mine lāzım tamām / ‘Ādile’yi gayrı **onlardan** ayırma yā Resūl (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 13*). [onlardan, -dan]

Onlar cihandan geçdiler / Aḳla ḳarayı seçdiler (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 7*). [onlar,]

Ḳaç riyā ehlinde Ḥaḳ hoşlanmaz **onlardan** hemān / ‘Ārifān bezmi ḥaberlerden ḥaber söyler saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 4*). [onlardan, -dan]

Onlara buğz ü ‘adāvet ile etme sū-i zan / **Onlarıñ** Ḥaḳ’dır mu‘īni tā ḡazab gelir saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 11*). [onlarıñ, -ıñ]

Bunlara etmek maḥabbet mü'mine lāzım tamām / ‘Ādile’yi gayrı **onlardan** ayırma yā Resūl (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 13*). [onlardan, -dan]

Evliyāya ‘aşḳ-ı peygāmbere ile eyler niyāz / **Onlarıñ** feyzi şifā-yı cân ü devrāndır ṭabīb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 6*). [onlarıñ, -ıñ]

Hemişe gūş-ı cânla şöḥbet-i ‘ārifleri diñle / Olurlar ma‘nevī Mevlā ile **onlar** kelīm ‘āşīḳ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 2*). [onlar,]

Şādıḳlarıñ şöḥbetini et gūş-ı cân ile ḳabūl / **Onlarla** ol ḳavliñ ola Ḥaḳḳ’a kelām-ı şādıḳın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [onlarla, -la]

Nefs ile **onlar** cihād-ı ekber eyler dā‘imā / Kā‘be-i ‘aşḳıñdır **onlar** ḥāciyān ü serveri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 5*). [onlar,]

Zāhidā ḥor baḳma incitme o ‘ālī erleri / Var eliñ diliñ çek **onlardan** şaḳm cân u seri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 1*). [onlardan, -dan]

Maḥremāñe bezm-i ḥāşū’l-ḥās olan **onlardır** hep / İçdiler cām-ı hüviyyetden şarāb-ı kevseri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 4*). [onlardır, -dır]

Onları bilmezsin hem esrārlarından bī-ḥaber / Çeşmiñ a‘mā göremezsın evliyā-yı enveri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 2*). [onları, -ı]

Ḳurb-ı Ḥaḳ’la evliyā buldu ḥayāt-ı cāvidān / ‘Ādile terk et sivāyı **onlarıñ** ol kemteri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 7*). [onlarıñ, -ıñ]

Ḥudā iḥsāndır bu salṭanatla **onlara** devlet / Nice şükr etmeyelim mü‘minīne ulu ni‘metdir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 2*). [onlara, -a]

Şanma ey zāhid ki ‘āşīḳlar ‘abeş devrān eder / **Onlarıñ** kārı hemīşe zıḳr ü tevḥīd-i Ḥudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 2*). [onlarıñ, -ıñ]

Ḳaldım **onlardan** şabīyy-i nā-tüvān iken yetīm / Açdı ḳalb ü sīneme firḳatleri zaḥm-ı ‘āzīm (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 2*). [onlardan, -dan]

onuñ için: *Onun için, o sebepten.*

Hışlı Faḥr-ı cihāndır āşıḳānıñ rehberi / **Onuñ için** ‘Ādile el müctebādır sevdiğim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 8*). [*onuñ için,]*

onuñçün: *Bu sebepten dolayı, bu nedenle.*

Ḳarār-ı ḥubb-ı ezelden zuhūra geldi bu ‘aşḳ / **Onuñçün** ‘āşıḳ eder Ka‘be-i cemāle sücūd (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 3*). [*onuñçün,]*

Ḳarār-ı ḥubb-ı ezelden zuhūra geldi bu ‘aşḳ / **Onuñçün** ‘āşıḳ eder Ka‘be-i cemāle sücūd (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 3*). [*onuñçün,]*

Vücūd āyet-i rahmet o Faḥr-i Kevneyn’iñ / **Onuñçün** Ādem’e naḳl etdi feyz ile ol nūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 2*). [*onuñçün,]*

Eger kim cānına kıyan olur cānānına vāṣıl / **Onuñçün** meclis-i tevḥīde hep cāna kıyan gelsin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 2*). [*onuñçün,]*

Ol ḥabībīñ rahmet etdiñ ‘āleme / Secde etdirdiñ **onuñçün** Ādem’e (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 18*). [*onuñçün,]*

ordu: *Bir devletin silahlı kuvvetlerinin tümü.*

Yā‘ni serdār olmuş a‘dāya esīr / ‘Asker ile **ordu** ḳalmış bī-müşīr (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 19*). [*ordu,]*

orta: *Ara, bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer.*

Göründü ḳalbim içre bir ‘azīm iḳlīm bir şahrā / Ḳurulmuş **ortasında** nūrdan bir ḥayme-i ‘ulyā (*Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 1*). [*ortasında, -sı, -nda]*

‘osmān: *Üçüncü halife Hz. Osman.*

Bū-Bekir Fāruḳ ‘Ömer ‘**Osḡmān** için / Ḥaydar-ı kerrār ü efḡām ‘aşḳına (*Ādile Sultan Divanı, Terḳib-bend 1, Beyit 102*). [*‘osḡmān,]*

‘osmān-ı zi’n-nūreyn: *İki nur sahibi; Hz. Osman.*

Cāmi‘ü’l-Ḳur‘ān olan ‘**Osḡmān-ı Zi’n-nūreyn** hem / Sālīs-i şems-i ḥilāfet menba‘ı ḥilm ü ḥayā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 7*). [*‘osḡmān-ı zi’n-nūreyn,]*

otuz: *Otuz sayısı.*

Otuzuncu pādīšāḥ Mahmūd Ḥān / Vālidim ol meḡḡar-ı ‘Osḡmāniyān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 12*). [*otuzuncu, -uncu]*

otuz iki: *Sayı, otuz iki.*

Otuz iki sāl oldu pādīšāḥ / Ḥālḳa verdi sāye-i ‘adli refāḥ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 3*). [*otuz iki,]*

ögey: *Üvey.*

Ol **ögey** vālidem ki Ḥvāce Nev-fidān / Ya‘ni kıldı terk-i gülzār-ı cihān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 55*). [*ögey,]*

öğren: *Bilgi edinmek, yetenek ve beceri kazanmak.*

Ḥuzūr-ı mürşide var **öğrenip** ādāb ü erkānı / Benī bu rāḡda ḡıfz u şāḡābet ḳıl meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 7*). [*öğrenip, -ip]*

‘ömr: Hayat, yaşama süresi.

Odur bî-çäre kim bir iki gün ‘**ömrün** eder zâyî’ / Ki cān yakmağa kanmaz çünkü hep ehl-i
dālāletdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 6*). [‘ömrün, -ü, -n]

Geçmede bunca hevā vü heves içre ‘**ömrüm** / Cürm ü ‘ışyânımı ‘afv eyle bu ān Allah’ım (*Âdile
Sultan Divanı, Kit’a 2, Beyit 2*). [‘ömrüm, -üm]

Hacc edip geldi Sitanbul’a yine / ‘**Ömr** sürdü dağı on yedi sene (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4,
Beyit 97*). [‘ömr,]

Gülmedi ‘**ömründe** hiç görmedi zevk u rāhatı / Gül gibi açılmadan şoldu vücūd-ı devleti (*Âdile
Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 9*). [‘ömründe, -ü, -nde]

Bizi aldatmada leyl ü nehārı / Tavīl ‘**ömr**e verir mevtā kararı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11,
Beyit 7*). [‘ömr, -e]

‘Ömri miñnetle geçip görmedi bir rüy-ı refāh / Kimseye görmez iken zulmu revā kahrı nigāh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 16*). [‘ömr, -i]

Şandım onuñ ile bu ‘**ömrümü** bî-derd geçer / Hâtırimdan onuñ itmez idi hiç fevti güzër (*Âdile
Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 13*). [‘ömrümü, -üm, -ü]

İki yüz otuz ikide mevlidi / ‘**Ömri** yirmi sekizde āhıri (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit
89*). [‘ömr, -i]

İki yüz on ikide etdi tülū’ / Kırk sene miqdārıdır ‘**ömr**i hemān (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend
1, Beyit 79*). [‘ömr, -i]

‘ömr ü cānı: Hayat ve ruh.

‘Aşkñ olmazsa İlāhī baña yār / ‘Aşksız bu ‘**ömr ü cānı** neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 9,
Beyit 1*). [‘ömr ü cānı, -ı]

‘ömr-i ‘ālisi: Ulu, yüce hayat.

‘Ömr-i ‘ālisi henüz kırk beş iken / Küy-i vaşl-ı hāzrete oldu yakın (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-
bend 1, Beyit 61*). [‘ömr-i ‘ālisi, -si]

‘ömr-i bākīmiz: Ömrün, yaşamın geri kalanı.

‘Ömr-i bākīmiz füyūzātıñla müzdād eyleyip / İnşirāh-ı kalble dermān et yā Rabbenā (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 2, Beyit 4*). [‘ömr-i bākīmiz, -miz]

‘ömr-i bekā: Kalıcı ömür, ölümsüzlük.

Bulur ‘**ömr-i bekā** cānānına teslīm-i cān eden / Ki şüret bir mu‘ayyen kaçredir deryā mişāl olur
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 6*). [‘ömr-i bekā,]

‘ömr-i tavīl: Uzun ömür.

Zikr-i İlāh hulkı cemīl / Güzel hātūn ‘**ömr-i tavīl** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 1*).
[‘ömr-i tavīl,]

‘ömr: Hayat, yaşam süresi.

Yā Kerīm senden meded olmakda hep ‘**ömrüm** hebā / Rāhına ‘aşkıñ delīl et vaşlıña hasret koma
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 1*). [‘ömrüm, -üm]

‘Āşık-ı dīdār olan şarf eder ‘ömrünü hemān / ‘Āşıkānıñ ‘**ömrü** yine bî-ḥad ü pāyān olur (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 7*). [‘ömrü, -ü]

‘Āşık-ı dīdār olan şarf eder ‘**ömrünü** hemān / ‘Āşıkānıñ ‘ömrü yine bî-ḥad ü pāyān olur (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 7*). [‘ömrünü, -ü, -nü]

Bir nefesdir nice yıl dünyāda ‘**ömrüñ** geçe de / Kıl ‘ibādet mazhar olmak diler iseñ rahmetin
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 2*). [‘ömrüñ, -üñ]

Tükenmekde ‘**ömür** miñnet tükenmez / Şafânıñ āhiri kâsret degil mi (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 10, Beyit 4*). [‘ömür,]

öp: *Sevgi, saygı, bağluluk, teşekkür belirtmek amacıyla dudaklarını bir şeye veya birine değdirmek.*

Dehān-ı yārdan **öpsem** dimāğım bulsa zevk-ı ‘aşk / Tenimde her ser-i müyum zebān olur recā
söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 2*). [öpsem, -se, -m]

Hulūş ile **öpenler** pâyini yüz döndürüp nā-gāh / Meded-kār olmadı hīç kimseler aḥvāline eyvāh
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 5*). [öpenler, -en, -ler]

ör: *Örmek; yapmak, inşa etmek.*

Ne duḥāndır bu ki çıkmaz çarḥ-ı ḳalb-i zārdan / Hicr dāğını **örer** ol lāle ruḥsārım bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6*). [örer, -er]

ört: *Korumak, görünmez duruma getirmek veya gizlemek için üstüne bir şey koymak; kaplamak.*

Ziyāsından görünce bildim ol şems-i dil-ārāy / Sīne zulfünü **örtmüş** rüyuna ol māh-ı tābānım
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4*). [örtmüş, -müş]

ört: *Kaplamak.*

Elbisesi yeşil nūr cennet içinde bir hūr / Hüsnü ziyāsı üzre bir āfītāb **örtmüş** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 4*). [örtmüş, -müş]

öt: *Kuş ve böceklerin değişik tonlarda nağmeli sesler çıkarması.*

Zihī göz kim şehir bīdār olup gül vechi seyr eyler / Ki cānı gülsitān-ı dōstda **öten** bülbulü olur
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 3*). [öten, -en]

Bahār oldu edem geşt ü güzārı / Olup dōst bağına bülbul **öteyim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 2*). [öteyim, -e, -y, -im]

İñler vücūdda dest u vaṭan der de āh eder / Yārını medḥ eder **öter** pür-efgān gönül kuşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 3*). [öter, -er]

öyle: *O şekilde, o biçimde, o tarzda.*

Biz **öyle** dilberin üftādesiyiz ‘Ādile kim / Birinci ‘aşıkıdır Hālīḳı olan ma‘būd (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 6*). [öyle,]

Miñneti çeksem de ‘ālemde degil kaydımda hīç / Çünkü ben bir **öyle** şāh-ı ‘aşka etdim cān fedā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 2*). [öyle,]

Eylemem nīk u bed kevni vazīfe ašlā / Serseriyim geleli ‘āleme **öyle** gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 3*). [öyle,]

Yār ile sırrını bir olsa gönül etmez ‘ayān / **Öyle** üftādeye ey ‘Ādile cānım ḳurbān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6*). [öyle,]

Küşāde oldu yā hū dost bağında gül-i vuşlat / **Öyle** bülbul olan āh çeksin pür-fiğān gelsin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 4*). [öyle,]

Ḳalmadı boş yerleri Leyla vü Mecnūn’uñ velī / **Öyle** biñ Mecnūn ile memlū bütün şahrā-yı ‘aşk
(*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 10*). [öyle,]

öyle: *Öyle çok, o derece.*

Gerçi biz ehl-i kemāle göre kāmīl degiliz / **Öyle** ḥōdbīn şūfī gibi daḥi cāhil degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 3*). [öyle,]

Öyle me'yûsum ki mişlim görmemiştir bu cihân / Vâlidem cânım idi hem vâlidim Maḥmûd Ḥân
(1255) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 1*). [öyle,]

öyle bir: Öyle çok, o kadar fazla.

Öyle bir h'vân-ı şifâ-baḥş dil-i 'âşık kim / Lezzet-i cāmı dimāğlarda kalır rûz-ı kıyām (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 2, Beyit 53*). [öyle bir,]

öyle bir: O tarzda, o şekilde.

Ey kalem vaşfını taḥrîr edeceğin kimdir / **Öyle bir** zât ki biraz na'tin edem şerḥ saña (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 2*). [öyle bir,]

Korkulu bir hâle dūçâr olmuşum / **Öyle bir** kayda giriftâr olmuşum (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 44*). [öyle bir,]

öyle bir: O şekilde, ona benzer, onun gibi.

Bir özü doğru sözü doğru muḥibb-i devlet / **Öyle bir** yâr için 'Âdile ağlar elbet (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 20*). [öyle bir,]

öz: İç, asıl.

Bir **öz**ü doğru sözü doğru muḥibb-i devlet / Öyle bir yâr için 'Âdile ağlar elbet (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 20*). [öz, -ü]

öz: Kendi, şahsı, zatı; varlık.

'Âdile uzatma sözün / Dervîş edegör sen **özün** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 9*). [özün, -ün]

Ol şâh-ı 'aşka bunda vuşlat ise murâdın / Kendi **özüne** 'âşık ḥayrân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 2*). [özüne, -ü, -ne]

Tâ olub ehl-i dilin efzûn kemâl-i himmeti / Âsitânında çalış maḥv et **özün** ḥayrânı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 2*). [özün, -ün]

öz: Kendi, iç, varlık, benlik.

Eşigine sür yüzünü cân kulaḥ tüt sözüne / Şu gibi pāk et **özünü** kaṭre-veş 'ummāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 3*). [özünü, -ün, -ü]

Gâh olur kendi **özümü** bilerek eylerim âh / Gâh 'işyanım aḥîp çarḥı tutar nâlelerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 6*). [özümü, -üm, -ü]

özge: Başka, bambaşka.

Özge bir hâldir bu vâḫ'a beñzemez bir hâle kim / Fırkat ile çekdim âh u nâle-i vâ ḥasretâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 2*). [özge,]

Eder ḥulyâ-yı vaşlı 'Âdile her gece şubḥa-dek / Gam-ı 'aşk ile serde her seḥer bir **özge** âhım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9*). [özge,]

özge: Başka.

Tecellî-i cemâlin 'âşıkı zâr ü zebûn eyler / Bu ihsânından **özge** 'âşıkı vuşlat mı var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 5*). [özge,]

Kendiñi bil yokluḡdan **özge** yok devlet saña / Halkı hoş görmekten a'lâ ḥüsn-i ḥulḡ olmaz saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 1*). [özge,]

Kaşd-ı 'âşık iki 'âlemde cemâl-i dōstdur / Yokdur ondan **özge** 'âşık 'âleminde mültemes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 5*). [özge,]

Cihānda neylesin cānāndan **özge** maḡsadı ‘āşık / Fedā olmaz yolunda cāna minnet eyleme ‘āşık
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 1*). [özge,]

Sa’y ile bulmaḡ gerek küncide genci isteyen / Çün gönül mülkünden **özge** olmaya vīrānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [özge,]

Beyābān-ı haṭāda serseri gezme perīşān-hāl / Seni sen gözleyip bul rāh-ı Hāk’da **özge** seyrānı
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 10*). [özge,]

Yā İlähī senden **özge** yok Hudā / Pādīşāh-ı bī-zevāl-i Kibriyā (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 1*). [özge,]

Yara vü zaḡm-ı dile senden olur çāre baña / Senden **özge** olamaz çāre-resān Allah’ım (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 2, Beyit 4*). [özge,]

özge: Başka, deḡişik, kendine has.

Rāḡ-ı ‘aşkda ‘Ādile şanma kapanır çeşm-i dil / Kapanırsa açılır **özge** temāşadır gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 7*). [özge,]

özle: Özümsemek, içselleştirmek, uymak.

Mürşid izini izle rehber sözünü **özle** / Allah’ı mūdām gözle iḡsān bulunur cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 7*). [özle,]

pādīşāh: Hükümdar, sultan.

Ben fakīr bī-çāre geldim bābīna ey **Pādīşāh** / Raḡmetiñ baḡrına yokdur ḡadd u ḡāyet kıl meded
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3*). [pādīşāh,]

Sultān-ı ‘aşka erişip bulduñsa bākī devleti / Taḡt-ı vişāle cānile bir **pādīşāh** olduñ gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 5*). [pādīşāh,]

Hemān şām u seḡer ol **pādīşāha** ‘Ādile yalvar / Olur ‘aşkıñ vişāl-i yāra rehber şimdi şabr eyle
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 6*). [pādīşāha, -a]

Ben fakīr bī-çāre geldim bābīna ey **Pādīşāh** / Raḡmetiñ baḡrına yokdur ḡadd u ḡāyet kıl meded
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [pādīşāh,]

Gamım yok hīç kederden derd ü miḡnetden vaḡfem hem / Garībim ilticāya her seḡer bir
pādīşāhım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [pādīşāhım, -ım]

Olanlar ehl-i dil çille çeker cānāna incinmez / Bilenler **pādīşāhım** emrini dev-bāna incinmez
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 1*). [pādīşāhım, -ın]

Pādīşāh saltanat-ı deḡr için kayd çeker / Kayd ü nāmūsı geçip ben daḡı ‘uryān gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 2*). [pādīşāh,]

Sultān-ı ‘aşka erişip bulduñsa bākī devleti / Taḡt-ı vişāle cānile bir **pādīşāh** olduñ gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5*). [pādīşāh,]

Çekilen çileniñ esbābını Allah bilir / İmtiḡandır bize ol **pādīşāh** eyler fermān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 5*). [pādīşāh,]

Dōstunu **pādīşāhım** ‘arş-ı mu‘allāda ara / Oḡu esmāyı dilā sırrı mu‘ammāda ara (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 1*). [pādīşāhım, -ım]

Rū’yet-i dīdārıñ lūṭfen naşīb et ey güzel / **Pādīşāhım** kıl meded ṭard etme cennetden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 3*). [pādīşāhım, -ım]

Cenāb-ı ‘ālemü’s-sırta ‘ayāndır **pādīşāh** bilmez / Münāfık ḡā’iniñ aḡvālī hep küfrān-ı ni‘metdir
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 8*). [pādīşāh,]

Dedi ya’ni şāhidim yokdur İläḡ / Vardır ancaḡ ol mu’azzam **pādīşāh** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 15*). [pādīşāh,]

Gördü çoḡu acısın ol **pādīşāh** / Ba’zısı fevt-i pederde etdi āḡ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 18*). [pādīşāh,]

Otuz iki sāl oldu **pādīşāh** / ḡalka verdi sāye-i ‘adli refāḡ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 3*). [pādīşāh,]

pādişāh mahmūd hān: 2. Mahmut; Osmanlı Devleti'nin otuzuncu padişahı.

Otuzuncu **pādişāh Mahmūd Hān** / Vālidim ol mefhar-ı 'Osmāniyān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 12*). [*pādişāh mahmūd hān,]*

pādişāh-ı āl-i 'osmān: Yüce Osmanlının sultanı, hükümdarı.

Du'ā kıl 'Ādile hep **Pādişāh-ı Āl-i 'Osmān** / Du'āsı hep 'ibād-ı müslimīne farz-ı zimmetdir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 10*). [*pādişāh-ı āl-i 'osmān,]*

pādişāh-ı 'aşr: Asrın Padişahı.

Kardeşim 'Abdülazîz Hān **Pādişāh-ı 'aşr** iken / 'Adl ü lutf ü rāhm ile bir tācdār-ı dehr iken (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 14*). [*'abdülazîz hān pādişāh-ı 'aşr]*

pādişāh-ı a'zamı: En büyük hükümdar.

Sen risālet tahtınıñ bir **pādişāh-ı a'zamı** / Enbiyā vü evliyānıñ serde tēc-ı efhamı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 3*). [*pādişāh-ı a'zamı, -ı]*

pādişāh-ı bī-zevāl-i kibriyā: Büyüklüğü sonsuz olan padişah.

Yā İlāhī senden özge yok Hudā / **Pādişāh-ı bī-zevāl-i Kibriyā** (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 1*). [*pādişāh-ı bī-zevāl-i kibriyā,]*

pādişāh-ı bī-zevālim: Fani ve geçici olmayan sultan, hükümdar; Allah.

Hem gayūr bir **pādişāh-ı bī-zevālim** mutlakā / 'Ādile 'aşkımdan ayrılma seniñdir ol şafā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 8*). [*pādişāh-ı bī-zevālim, -im]*

pādişāh-ı hüsñü: Güzellik padişahı.

Yüzden nikābı ref' eder ol vech-i şems ü māhı gör / 'Ālemde Yūsuf mu güzel ol **pādişāh-ı hüsñü** gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 4*). [*pādişāh-ı hüsñü, -ü]*

pādişāh-ı zü'l-celāl: Büyüklük, ululuk sahibi olan padişah, Allah.

Her ne olsa eder ol **pādişāh-ı Zü'l-celāl** / Teslīm ol emrine fermānına ta'zīm gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 6*). [*pādişāh-ı zü'l-celāl,]*

pādişehi dü-serā: İki alemin, dünya ve ahiretin şahı.

Fahr-ı cihān **pādişehi dü-serā** / Şallı 'alā seyyidinā Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 4*). [*pādişehi dü-serā,]*

pāk: Temiz, saf.

Göründü **pāk** cemālī cenāb-ı ma'sūkuñ / Ki etdi 'aşk-ı Hudā nūr-ı Aḥmed ile zühūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 4*). [*pāk, -dü]*

Pākdir her şīşe renginden ziyā-yı tāl'atıñ / Reng-i ruḥsārıñdan eyler şişeler şerm u hicāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 5*). [*pākdir, -dir]*

Bī-ğaraż ihlāsımız bu yolda **pāk** / Sīnede dā'im du'āsı virdi var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 7*). [*pāk,]*

pāk: Temiz, saf // günahsız.

Pāk edip āyīne-i kalbi melāl renginden / Ver cilā şevk ile kalbiñ ise **pāk** gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 3*). [*pāk,]*

pāk ede: Arındırmak, temizlemek.

Çek mäsivâdan destîni hem ƣalbiñi **pāk ede** gör / Mest-i mey-i ‘aşƣ ol ki sen ey ‘Âdile cânânı gör
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 8). [pāk ede, -e]

pāk edip: Arındırmak, temizlemek.

Pāk edip âyîne-i ƣalbi melâl renginden / Ver cilâ şevƣ ile ƣalbiñ ise pāk gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 3). [pāk edip, -ip]

‘Âşık-ı dîdâr olan dôstu bâlâda arar / **Pāk edip** âyîne-i ƣalb-i mücellâda arar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 1). [pāk edip, -ip]

(Ahşen-i taƣvîm)’i inkâr eyleyen İblîs’dir / Zâhidâ mîr’ât-ı ƣalbi **pāk edip** Sübhân’ı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 2). [pāk edip, -ip]

Göñlümü **pāk edip** hîlmiñle / İsm-i zâtıñla sa’âdet bulayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 6). [pāk edip, -ip]

pāk et: Arındırmak, temizlemek.

Eşigine sür yüzünü cân ƣulaƣ tüt sözüne / Şu gibi **pāk et** özünü ƣatre-veş ‘ummâna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 3). [pāk et,]

Vaħdeti keşretde bul ‘aşƣ ile **pāk et** cân evin / Ƙalbin ile mûnis ol kim vuşlat-ı cânâna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 5). [pāk et,]

Hâne-i ƣalbi sivâdan **pāk et** / Hâƣƣ ile Hâƣƣ ola görseñ bâri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 3). [pāk et,]

pāk eyle: Temizlemek, arındırmak.

Pāk eyle göñül hânesini şâf olunca / Al menzili đurma yürü tâ vaşlı bulunca (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 1). [pāk eyle,]

pāk eyle: Temizlemek, arındırmak.

Gubâr-ı ğayrdan **pāk eyle** ƣalbim hem mücellâ et / Harîm-i zâta envâr-ı şıfâtıñ şu ‘le-bahşâ et
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 1). [pāk eyle,]

pāk ƣıl: Arındırmak, temizlemek.

Sivâdan **pāk ƣıl** dil sînede sultân degil mi / Göñül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdân degil mi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1). [pāk ƣıl,]

pāk olur: Temizlenmek, arınmak.

Fahr-i ehlu’llâh’ı ğiy terk et libâs-ı fâhîri / **Pāk olur** mîr’ât-ı ƣalbiñ şöfi zıƣru’llâha gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 4). [pāk olur,]

pāk ü nûr-efşân eder: Temizlemek ve aydınlatmak, parlatmak.

Bul riyâzâtıñ şafâsında hayât-ı câvidân / Jeng-i ƣalbi **pāk ü nûr-efşân eder** cânân-ı ‘aşƣ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 8). [pāk ü nûr-efşân eder, -er]

pāk u pür-kemâl: Temiz ve ğüzel.

Zât-ı Şıddıƣa hâfîde mâderi / Nesli her vech ile **pāk u pür-kemâl** (Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 51). [pāk u pür-kemâl,]

pāk-i halveti: Halveti tarikatının temizi, ğünahsız.

Ḥazret-i seyyid Nizāmu'd-dīn **pāk-i Ḥalvetī** / Rütbe-i feyz ü kerāmetdir maḳām-ı devleti (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 3*). [*pāk-i ḥalvetī,]*

pāre pāre: Parça parça.

Ehl-i dil cismi olurdu **pāre pāre** 'aşk ile / Olmasa zāhir cemāl üzre siyeh nūr u niḳāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 6*). [*pāre pāre,]*

parmağı āb-ı revānı akıtdı: Hz. Muhammed'in parmaklarının arasından su akıtması mucizesi.

Akıtdı parmağı **Āb-ı revānı** / Diyelim cān ü dil ile şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 6*). [*parmağı āb-ı revānı akıtdı, -dı-ı]*

pas: Kir, pas, leke.

Gönlül **paslı** ciger dağlı yürek yaralı göz yaşlı / Tamām 'āşıklığıma böyle nice biñ nişānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 8*). [*paslı, -lı]*

-yı merhūm-ı müşār: Vefat eden asil paşa.

Çünkü ol **Pāşā-yı merhūm-ı müşār** / Bir melek ḥaşlet idi bi'l-i 'tibār (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 57*). [*pāşā-yı merhūm-ı müşār,]*

pāy: Ayak.

Neyleyem bu **pāyi** ḥāk-i kūy-i yāre ermemiş / Neyleyem bu enfi bŷ-i dōstdan almaz şafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 4*). [*pāyi, -i]*

Ḥulūş ile öpenler **pāyini** yüz döndürüp nā-gāh / Meded-kār olmadı hīç kimseler aḥvāline eyvāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 5*). [*pāyini, -i, -ni]*

pāydār olmadı: Kalıcı olmak, sürekli olmak.

'Ārif iseñ etme bu fānī cihāna i 'tibār / Görmedi kimse vefāsın olmadı hīç pāydār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 1*). [*pāydār olmadı, -ma, -dı]*

paygamber-i halvet-nişin: Münzevi, yalnızlığa çekilmiş âbid, kulların peygamberi.

Ḳulların cŷrm ile dergāhından olmaz nā-ümīd / Senden ister kāmı hep **paygamber-i ḥalvet-nişin** (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 4*). [*paygamber-i ḥalvet-nişin,]*

pāyidār olsun: Kalıcı, sürekli olmak.

Beni yak 'aşkına gönlümde olsun māsivā ma'düm / Uyansın dilde ḡafletten vişālīñ **pāyidār olsun** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [*pāyidār olsun, -sun]*

pāvine düş yüzün sür: Ayağına düşüp yüz sürmek, bir dilekte bulunmak için konumunun kendinden yukarıda olduğunu kabul ettiği birinin önünde saygıyla eğilmek.

Pāyine düş sür yüzün eyle recā / Tā ki 'āfv ede bütün 'işıyanımız (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 6*). [*pāyine düş yüzün sür,]*

pāymāl-i esb-i tekdır: Azarlama, paylama atının ayakları altına alınmış, çiğnenmiş.

Pāymāl-i esb-i tekdır etme aḥḳar mŷrunŷm / Ḳıl mŷrŷvvet ey Süleymān-ı cihānım gel yetiş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 5*). [*pāymāl-i esb-i tekdır,]*

peder: Baba.

Ḥastalandı ol **peder** Maḥmūd Ḥān / Düşdü ye'sü'l-hayrete 'ālem hemān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 89*). [*peder,]*

İşbu hâli içre rahmetli **peder** / Gayret ü ihsân u şevkatli **peder** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 91*). [peder,]

İşbu hâli içre rahmetli **peder** / Gayret ü ihsân u şevkatli **peder** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 91*). [peder,]

Anaları ismi de Fûrs-i Felek / **Pederim** merhûm Maḳbûle Melek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 59*). [pederim, -im]

pejmürde: *Dağınk, solgun.*

Ḥazân-ı ḥüzün ile **pejmürdedir** sermâ-yı hicretde / Dil-i zârım bahâr-ı vaşlıla cânâ dil-ârâ et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 4*). [pejmürdedir, -dir]

pek: *Çok, fazla, epey.*

Tâ'at ile 'âlemiñ maḳşûdu sensin ey Ḥudâ / Kimi kâfir kimi 'âsi ḥikmetin var **pek** güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5*). [pek,]

Şaḳın bağlanma kayd-ı ilticâya geç ḥazer eyle / Edince zâhir ü bâṭın refîḳi yürü **pek** ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 2*). [pek,]

Maḳâm-ı vaşla eriş ḳalma **pek** de semt-i ḡafletde / Eden zâtıle ittişâl bulur dâ'im beḳâ-yı mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 9*). [pek,]

Vücûd-ı 'âlemi beñzer ḥayâle kim olur zâ'il / Bu tâ'rifiñ beyânı **pek** 'amîk u tûldur ammâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 6*). [pek,]

El-amân tût ikilikden sırr-ı ḳalbi **pek** nihân / Râzı ifşâ eyleyenin çoḡu peşimân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 7*). [pek,]

'Aşḳı egerçi söyletir / Ḥâl-i dil ammâ **pek** cemîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 5*). [pek,]

Teslîm olup bul tâ rızâ / **Pek** hoşcadır şabr-ı cemîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 12*). [pek,]

Garîb üftâdedir luṭfuñla ḳıl imdâd ma'mûr et / Yıkıldı 'Âdile'niñ ḳaşr-ı ḳalbi oldu **pek** vîrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 7*). [pek,]

Tâ'at ile 'âlemiñ maḳşûdu sensin ey Ḥudâ / Kimi kâfir kimi 'âsi ḥikmetin var **pek** güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5*). [pek,]

İftirâḳa uğradı **pek** çekdi ḡam / Yaralanmış baḡrını deldi sitem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 22*). [pek,]

Pek severim ben seni cânım gibi / Ağlama sen çeşm-i giryânım gibi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 26*). [pek,]

Ḥüsnü ḥulḳu veş cemîl ü **pek** güzel idi kızım / Ḥayra mâ'il merḥametli bî-bedel idi kızım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 10*). [pek,]

Fevtini duydu veliyyi ni'metiñ / **Pek** büyüḡün gördü derd ü ḥasretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 22*). [pek,]

Başîret çeşmini aç sevdigiñ yanınḏa **pek** a'lâ / Bulunmaz âsmân-ı dilde böyle bir meh-i ra'nâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 6*). [pek,]

Pek güzel cân idi cân eyledi cânâna fedâ / Baña hem-ḥâl idi ḥâlin bilir idim maḥzâ (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 10*). [pek,]

Düşman ü döstunu añlardı dirâyetli idi / Râzı-yı ḥükm-i kazâ **pek** ulu devletli idi (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 5*). [pek,]

Pek genç iken etdi vefât Maḥmûd Celâleddin âh / Mâtem tıtarırsa kâ'inât şâyestedir bî-iştibâḥ (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 3*). [pek,]

Pek genç iken etdi vefât Maḥmûd Celâleddin âh / Mâtem tıtarırsa kâ'inât şâyestedir bî-iştibâḥ (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 6*). [pek,]

Pek genç iken etdi vefât Maḥmūd Celāleddīn āh / Mātem tıtarısa kā'ināt şāyestedir bī-iştibāh
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 9*). [pek,]

Pek genç iken etdi vefât Maḥmūd Celāleddīn āh / Mātem tıtarısa kā'ināt şāyestedir bī-iştibāh
(*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 12*). [pek,]

Ḳamaşır dīdeler seyrānına elvānı **pek** zībā / O şehriñ görmemiştir çeşm-i insān mişlini aşlā (*Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 2*). [pek,]

pek çok: *Pek çok, fazla.*

Sen beni **pek çok** sevip okşar idiñ / Zer-nigār'ıñ yādıgārı der idiñ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 53*). [pek çok,]

İşbu vaḳ'a üzre **pek çok** geçmedi / 'Atıyye Sultān da riḥlet eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 75*). [pek çok,]

Gerçi **pek çok** kimse varmış t̄alibim / İzdivācım mebhāşında rāğıbım (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 35*). [pek çok,]

penāh: *Sığınacak yer, sığınak; koruyan, koruyucu, hāmi.*

Eyle murād u maḳşadıma lıtfuñu **penāh** / Ma'būd-ı ḥalḳ u Raḥīm ü Kerīm olan Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 2*). [penāh,]

pençe: *İnsanı kendini kurtaramayacağı şekilde hükmü altına alan zorlu güç, aman vermeyen hükmedici kuvvet.*

Şalınca **pençeyi** vermez amānı / Göñül ḡaddārdır sevme cihānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 6*). [pençeyi, -y, -i]

pend: *Nasihat, öğüt.*

Budur **pendim** saña ey dil cefā-yı yārı çok ağla / Dilerseñ vaşl-ı dīdārı hemān leyl ü nehār ağla
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 1*). [pendim,]

Gel kabūl eyle bu **pendim** 'Ādile ez-cān ü dil / Şoḥbet-i merdān ile kesb eyle feyz-i cāvidān
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 7*). [pendim,]

pend ü tā'līm-i naşūhīyle: *Nasuhi tarikatının eğitimi ve öğüdü.*

Pend ü tā'līm-i Naşūhīyle olanlar müstefid / İki 'ālemde olur feyz ü 'ināyetle sa'īd (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 12*). [pend ü tā'līm-i naşūhīyle, -y, -le]

pend-i pīrān ü erenler: *Velilerin ve ermişlerin nasihati, öğüdü.*

Hem yalancımñ sözünü diñleyip verme kulak / İşte buldur **pend-i pīrān ü erenler** bī-gümān
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 5*). [pend-i pīrān ü erenler,]

perde: *Hicap, örtü.*

Yeşil **perde** bütün ḥalḳa açıldı / Muḥammed nūru her yerde saçıldı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 11*). [perde,]

perde: *Hicap, örtü // Allah ile kul arasındaki engel.*

Perdedir çün iki 'ālem Ḥaḳḳ'a çāk et perdeyi / 'Arş ü Kürs ü Beyt-i ma'mūr u Ḳalem Levḥ'i
güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2*). [perdedir, -dir]

Perdedir çün iki 'ālem Ḥaḳḳ'a çāk et **perdeyi** / 'Arş ü Kürs ü Beyt-i ma'mūr u Ḳalem Levḥ'i
güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2*). [perdeyi, -y, -i]

Etdi Ḥaḳ olduğuna Ādem'in işbāt-ı siḥri / **Perdedir** Ḥaḳḳ'a sivā añla sözüm etle deri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 2*). [perdedir, -dir]

perde perde: 1. Bir müzik parçasını oluşturan seslerden her birinin kalınlık veya incelik derecelerini sağlamak için çalgılarda bulunup parmaklarla basılan yerler arasında (parmaklarını) gezdirmek. 2. Yavaş yavaş.

Nâlemi duysa döner Zühre ilâ yevmi'l-kıyâm / Âh ü zârım **perde perde** tutdu 'Uşşâkı makâm
(Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 12). [perde perde,]

perde-i hikmetdir: Bilgeliğin örtüsü.

'Âşıkânîñ belki bi'z-zât Kibriyâ'dır mahremi / Sırrı mâ'lûm olmayan bir **perde-i hikmetdir** 'aşk
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 6). [perde-i hikmetdir, -dir]

perde-i 'uşşâk'dan: Klasik Türk müziğindeki ana makamlardan biri, âşıklar makamı.

Süz-nâk eyler Hicâzi **perde-i 'Uşşâk'dan** / Ceng-i A'cem ü Nevâ-yı İsfahân'dır müsikî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 2). [perde-i 'uşşâk'dan, -dan]

perde-râz: Örtülü sır.

Bulmam şafâ-yı kalbi bir bâde olmayınca / Kesb-i neşât olmaz tâ **perde-râz** olmayınca (Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 1). [perde-râz,]

perî: Cinlerin çok güzel ve alımlı olarak farz edilen dişilerine verilen bir ad; çok güzel genç kız veya kadın.

O **perî** herkese eyva'llâh der / 'Âdile âcize illâ söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 11). [perî,]

'Âlem-efrûz kıdem Âdem seniñ nûruñ idi / İşte ol nûr eyledi tevlîd hûrân u **perî** (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 2). [perî,]

Ûacle-gâha girmemişken bir **perî** / Nev-'arûsuñ haymede etdi fedâ (Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 34). [perî,]

perî-peyker: Peri yüzlü, peri gibi çok güzel yüzlü; sevgili.

Bir melek-manzara tûş oldu ki dil-i çeşm-i nigâr / Bir **perî-peykere** kim 'aqlımı etdi meftûn
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 2). [perî-peykere, -e]

perîşân: Acınacak durumda, kederli, muzdarip.

Gâh Mecnûn gibi dağlar aşarım 'Âdile ben / 'Âşka süzân olup gamla **perîşân** gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 7). [perîşân,]

Cismde cân gibidir dilde hayâlî yârıñ / Nice bir gurbet ü firâkatle **perîşân** gideyim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 2). [perîşân,]

Ûanedânı mâderi evlâdı efğan eyledi / Hâl-i ehl-i beytini bu gam **perîşân** eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 18). [perîşân,]

perîşân eyledi: Acınacak duruma getirmek, altüst etmek.

Geçirdi nakş-ı gayri sîneden mahv eyleyip gitdi / **Perîşân eyledi** 'aşk ile yakdı gönlümü gitdi
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 5). [perîşân eyledi, -di]

Zülf-i Leylâ'yı ham-ender-ham ile / Nice Mecnûn'u **perîşân eyledi** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 6). [perîşân eyledi, -di]

perîşân eyledi: Perişan etmek, mahvetmek.

Görünce mâh-ı hüsnüñ ihtiyârım kalmadı gitdi / Hayâl-i 'aşkile 'aqlım **perîşân eyledi** gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 1). [perîşân eyledi,]

Kaşlarıñ (ve'l-leyl) Tübā kâmetiñ / 'Äklımı zülfüñ **perîşân eyledi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 2*). [*perîşân eyledi, -di*]

perîşân eylese: Sıkıntılı ve kederli eylemek.

Çok mudur bir demde biñ göñlü **perîşân eylese** / Çok Felañun 'aklı yağma eyledi kavğā-yı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 15*). [*perîşân eylese, -se*]

perîşân oldu: Altüst olmak, kendini kaybetmek.

Görmedi 'âlemde hiç Ferhâd ü Şîrîn 'âlemi / Vâmık u 'Azrâ **perîşân oldu** çekdi mâtemi (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 6*). [*perîşân oldu, -du*]

perîşân oldum: Dağınık, düzensiz, karmakarışık duruma gelmek; acınacak duruma gelmek.

Kalb hayrân-ı benefşe zâr-ı hüsnüñdür seniñ / Zülf havâsiyle **perîşân oldum** hâlîñ görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 4*). [*perîşân oldum, -du, -m*]

perîşân-hâl: Perîşan hâlli, acınacak durumda bulunan, gamlı, kederli.

Beyâbân-ı hañâda serseri gezme **perîşân-hâl** / Seni sen gözleyip bul râh-ı Hâk'da özge seyrânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 10*). [*perîşân-hâl,]*

perîşânlık: Dağınıklık, düzensizlik; acınacak durum, zavalhlık.

Cennet-i ruhsârdan geçmez **perîşânlık** çeken / Kıl kadar sevdâ-yı zülfü vech-i ma'nâda arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 4*). [*perîşânlık,]*

pertev: Işık, parıltı.

'Âleme **pertev** cemâl-i bâ-kemâliñ ey güzel / Hürî 'âşık istemez diler cemâliñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 1*). [*pertev,]*

Mihr ü meh tâ 'âleme **pertev** şalıp revnağ vere / Leyl-i gamda cân buldu cîsm-i bîmârim benim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 3*). [*pertev,]*

pertev: Işık, parıltı.

Ezel âyîne-i Hâk cevher-i dîdârına mañşûş / Eyâ meh-rû bu **pertev** ol gül-i ruhsarıña mañşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 1*). [*pertev,]*

Şems-âsâ **pertevinden** 'âlem olmuş pür-ziyâ / Ol cemâliñ nûrudur hep dilde olan rû-nümâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 2*). [*pertevinden, -i, -nden*]

O şem'-i hüsnü yâd etdikçe artar şu'le-i âhim / Dil-i şeydâ o **pertevle** yanıp sırr-ı Hudâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 9*). [*pertevle, -le*]

O kaddi gül-nihâl-i tâze kim bir serv u bâlâdır / Cemâli **pertevi** bir nûrdur a'lâdan a'lâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 1*). [*pertevi, -i*]

O nûruñ **pertevi** tutdu cihânı / Donandı 'âşıkânıñ şevk-i cânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 5*). [*pertevi, -i*]

pertev şalıp: Işık salmak, aydınlatmak.

Çün pîriñ himmeti ile Hâk cezbese zâhir ola / **Pertev şalıp** gizli dile 'âşık olup dildârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 6*). [*pertev şalıp, -ıp*]

pertev-endâz: Işık saçan, ışık yayan.

Mâhtâb-âsâ cihâna tal'atıñla oldu hep / Nûr-ı vechiñ **pertev-endâz** semâvât ü zemîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 2*). [*pertev-endâz,]*

pertev-feşân: Işık saçan.

Hürşîd-i 'aşkıdır 'âlem sen gâfil olma ondan / Kâlbe doğar o hürşîd **pertev-feşân** şehirde (Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 5). [pertev-feşân,]

pertev-i 'aşkı: Aşkın parlıltısı.

Dil 'aceb âyinedir nûr-ı Cemâlu'llâh'dan / Gizli zâhir **pertev-i 'aşkı** bulan cânânı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 2). [pertev-i 'aşkı, -ı]

pertev-i âyîne-i 'âlem-nümâdır: Cihanı gösteren aynanın ışığı, parlaklığı.

Eyle yâhû nakş-i nûr-i zıkr ile kâlbiñ cilâ / **Pertev-i âyîne-i 'âlem-nümâdır** Nakşbend (Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 5). [pertev-i âyîne-i 'âlem-nümâdır, -dır]

pertev-i 'ayn: Gözün parlaklığı.

Hâk-i müşgin Medîne'yile bulup **pertev-i 'ayn** / Nûr-ı dîdâr-ı Muhammed görünüp 'ayn-ı yakîn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 1). [pertev-i 'ayn,]

pertev-i cebhe-i imân: Dinin ışığı, aydınlığı.

'Âşıka fikr ü hayâl-i seheri doğdu yine / **Pertev-i cebhe-i imân** çerağ-âver-i dîn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3). [pertev-i cebhe-i imân,]

pertev-i enver-fezâsı: Işığı çoğaltan parlaklık, aydınlatan.

Felekde var mı vechiñ gibi bir hîç nûr-ı 'âlem-tâb / Ezelden **pertev-i enver-fezâsı** artar eksilmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 3). [pertev-i enver-fezâsı, -sı]

pertev-i feyz: Bereketin nuru, feyzin aydınlığı.

Pertev-i feyz ile mir'ât-ı derûnu şâf edip / 'Aks-i vech-i yâr ile lem'ân eder cânân-ı 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 2). [pertev-i feyz,]

pertev-i nûr: Işığın aydınlığı, parlaklığı.

Maḥabbet etdi çu nûr-ı Muhammed ile zühûr / Şaçıldı 'âleme ondan tamâm **pertev-i nûr** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 1). [pertev-i nûr,]

pertev-i nûr-ı: Işığın aydınlığı, parlaklığı.

Vücûduñ şaldı çünki mümkünâta **pertev-i nûr-ı** / O şu'le âfitâb-ı hüsni pür-envârına maḥşûş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4). [pertev-i nûr-ı, -ı]

pertev-i nûr-ı hudâ: Yaraticının ışığının parlıltısı.

Senden etdi **pertev-i nûr-ı Hudâ** evvel zühûr / Tal'atıñ ol nûra kıldı halkı mazhar bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 2). [pertev-i nûr-ı hudâ,]

pertev-i nûr-ı muhammed muştafa: Hz. Muhammed'in ışığının parlaklığı.

Mazhar-ı nûr-ı tecellî menba'-i feyz-i Hudâ / **Pertev-i nûr-ı Muhammed Muştafa** ya'nî gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 2). [pertev-i nûr-ı muhammed muştafa,]

pertev-i tevḥîd: Allah'ın birliğinin ışığı, parlaklığı.

Havf-ı a'dâ eylemez olan müsellaḥ 'aşk ile / Yanmadan Hakk'a erilmez **pertev-i tevḥîd** gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 6). [pertev-i tevḥîd,]

pervâne: Geceleri ılık çevresinde dönen, kendini ateşin içine atmasıyla bilinen küçük kelebek // âşık.

Bağ şehir Cibrîl hem **pervânesi** hem bûlbûl / Hem yanar hem âh eder ol nûra kim bî-hâr gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 3). [pervânesi, -si]

Girenler 'aşk meydanına cân ü başı oynadır / Cemalin şem'ine **pervānedir** nârı n'ider ey dōst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 5*). [*pervānedir, -dir*]

Gönlüme 'aşk-ı Hudā nūru tecellî eyler / Cismini şem'-i maḥabbet ile **pervāne** yaḳar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 4*). [*pervāne,]*

Aḳar ırmağ-ı dü-çeşmim olur cân bülbulü nālān / Göñül **pervānesin** nūr eyleyen bir gizli cânım
var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 6*). [*pervānesin, -si, -n*]

Şem'-i 'aşk yanınca ol **pervānede** yanmaḳ gerek / Āşikāre nūr-ı ḥālîñden yaḳar dilde çerāğ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 2*). [*pervānede, -de*]

'Āşıkım kārım cemālîñ şem'ine **pervānelik** / 'Ārıḳ olmaḳda sarāy-ı ḳalbime vîrānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 1*). [*pervānelik, -lik*]

Şerḥ edemez vaşfını tā ḥaşre dek bu ḥāl ü ḳāl / Āftāb-ı cāndır 'ālemde **pervāne** göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 5*). [*pervāne,]*

Yan cemālî 'aşḳına ol māhtābıñ her gece / Ol tecellî şem'ine sūzān olup **pervāne** gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 3*). [*pervāne,]*

'Aşḳdır ḳalbi kılan pūr-nūr mihr-i mäh-veş / 'Aşḳdır şem'-i cemāle ḳarşı **pervāne** yanan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 7*). [*pervāne,]*

Baḳ seher Cibrîl hem **pervānesi** hem bülbulü / Hem yanar hem āh eder ol nūra kim bî-ḥār gül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3*). [*pervānesi, -si*]

Ḳudretiñ gülzārına bir sebzedir sidrül-meṭīn / Ḥikmetiñ şem'ine bir **pervāne** Cibrîl-i Emîn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 1*). [*pervāne,]*

Zîrā bu dünyāñıñ soñu bir şey degil virānedir / Feryād edendir 'āndelîb sūzān olan **pervānedir**
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 11*). [*pervānedir, -dir*]

Enfūs ü āfāk cümle mest-i şahbā-yı elest / Bülbulü gül şem'a **pervāne** verir sevdā-yı 'aşḳ (*Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 5*). [*pervāne,]*

Sükūnet her ṭarafda 'āşḳān müstağraḳ-ı envār / Yanıp **pervāne** gibi her biri bulmuş 'aceb esrār
(*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 7*). [*pervāne,]*

pervāne eyle: Mum ışıḳının etrafında dönen pervaneye (kelebek) çevirmek; aşḳa düşürmek.

Yā İlahî ḥaḳḳ-ı zātıñçün beni sen geceler / Şem'-i 'aşḳa ḳarşı **pervāne eyle** geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 1*). [*pervāne eyle,]*

pervāne-i 'aşḳ: Aşḳın pervanesi, aşḳ kelebeḳi.

Dem-ā-dem şem'-i 'aşḳa ḳarşı yan **pervāne-i 'aşḳ** ol / Diger kār isteme Ḥaḳ'dan hemān zıkr-i
Ḥudā'ya gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğەر 16, Beyit 4*). [*pervāne-i 'aşḳ,]*

pervāne-i şem'-i ma'ārif ḳıl: İlim, bilgi mumunun pervanesi haline getirmek.

Beni **pervāne-i şem'-i ma'ārif ḳıl** da maḥv eyle / Cemālîñ çeşm-i cânı ede rüşen ḳıl meded yā
Ḥaḳ (*Âdile Sultan Divanı, Diğەر 3, Beyit 5*). [*pervāne-i şem'-i ma'ārif ḳıl,]*

pervāne-i tevḥîd: Birlik aşḳı.

Uşul-i dille devrān eyleyip meydān-ı 'aşḳ içre / Cemālî şem'ine cânın atar **pervāne-i tevḥîd**
(*Âdile Sultan Divanı, Diğەر 6, Beyit 4*). [*pervāne-i tevḥîd,]*

pervānelik: Geceleri ışıḳ çevresinde dönen, kendini ateşin içine atmasyyla bilinen küçük kelebek gibi.

Cān ü dil yansın cemālî şem'ine imḥā olup / Şān mı ḳaldı cihānda 'Âdile **pervānelik** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7*). [*pervānelik,]*

pervāne-nümā: Işıḳın etrafında dönmeyi seven gece kelebeḳi misali.

Döner elbette bütün devlet-i 'aşḳında cihān / Göñül ol peykere **pervāne-nümādır** ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 3*). [*pervāne-nümādır, -dır*]

pervâne-veş: *Geceleri ıfık çevresinde dönen, kendini ateşin içine atmasıyla bilinen küçük kelebek gibi.*

Yanıp şem‘-i cemâl-i ‘aşkına **pervâne-veş** sînem / Yanan gönlüm söyündürme kerem kıl bendeñe
yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 8*). [*pervâne-veş,]*

Ben ey gül ehl-i temkînim beni bülbüle beñzetme / Yanıp âh eylemem **pervâne-veş** yanmağda
zevkîm var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 4*). [*pervâne-veş,]*

pervâz ede gör: *Uçmaya başlamak.*

Gel ‘aşk ile feth eyleyip beyt-i dili eyle tavâf / Deryâ-yı ‘aşk içre dalıp hem gökde **pervâz ede gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 5*). [*pervâz ede gör,]*

pervâz eden: *Uçmak, kanat çırpma.*

Murg-ı dildir ‘âlem-i tahkîkde **pervâz eden** / Menzil-i tevfiķa varmış başķa ‘Anķa’dır gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 4*). [*pervâz eden, -en]*

pervâz edip: *Uçmak, kanat çırpma.*

‘Aşķân mâhbûbunuñ mecbûru dünyâdan geçer / Murg-ı dil **pervâz edip** tâ ‘arş-ı a‘lâdan geçer
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 1*). [*pervâz edip, -ip]*

pervâz eylesin: *Uçmak.*

Murg-ı cânı cezb-ı ‘aşķıñla kafesden kurtarıp / Râh-ı vaşla eylesin pervâz tâ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 7*). [*pervâz eylesin, -sin]*

pervâz eyleyip: *Uçmak.*

‘Aşķdır bî-kayd **pervâz eyleyip** şîmurg-veş / ‘Aşķdır döst ellerini dâ’ima seyrân eden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [*pervâz eyleyip, -y, -ip]*

pervâz olan: *Uçmak.*

Tâ ezel şem‘ine **pervâz olan** gönlümdür / Ya‘ni Mecnûn gibi divâne olan gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 1*). [*pervâz olan, -an]*

perver: *Besleme, yetiştirme.*

Kurtarıp derd ü dâlâletden cihânı ser-te-ser / Eyledi ta‘mîm dârü-yı şefâ‘at **perveri** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 11*). [*perveri, -i]*

perverdigâr: *Allah (c.c.).*

Hâfız u Nâşır’sın ey **perverdigâr** / ‘İlmiñe sırr-ı nühüfte âşķâr (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 7*). [*perverdigâr,]*

peşîmân olur: *Pişman olmak, yaptığı şeyin yanlış sonuç verdiğini görerek üzölmek, yaptığına hayıflanmak, esef etmek.*

El-amân tüt ikilikden sırr-ı ķalbi pek nihân / Râzı ifşâ eyleyeniñ çoğı **peşîmân olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 7*). [*peşîmân olur, -ur]*

peşîmân olur: *Pişman olmak.*

Gafleti ķo fırsatı fevt etme elde var iken / Gâfil olan ‘Âdile eñ soñra **peşîmân olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 9*). [*peşîmân olur, -ur]*

pevdâ eylediñ: *Ortaya çıkarmak, aşķar etmek.*

Hayy ü Bâkî'sin ki ihyâ eylediñ / Cümle mevcûdâtı **peydâ eylediñ** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 9*). [*peydâ eylediñ, -diñ*]

peydâ kılar: Edinmek, elde etmek; ortaya çıkarmak.

Yanan hürşid-i rûyile kılar nûr-ı şafâ peydâ / Eder biñ âfitâb-ı 'aşk ile evc-i dilin ihyâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 1*). [*peydâ kılar, -ar*]

peygamber: Elçi, nebi // Hz. Muhammed.

Sitanbül'a gelip bir gün kılıp küffârı ğark-ı hûn / Edip **peygamberi** memnûn Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 6*). [*peygamberi, -i*]

peygamber-i âhir zamandır: Ahir zaman peygamberi, son peygamber // Hz. Muhammed.

Evvelîn ü âhirîniñ 'ilmine vâkıf olan / Muştafâ **peygamber-i âhir zamandır** Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 4*). [*peygamber-i âhir zamandır, -dır*]

peyker: Yüz, çehre.

Döner elbette bütün devlet-i 'aşkında cihân / Göñül ol **peykere** pervâne-nümâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 3*). [*peykere, -e*]

peyk-i vaşl-ı dâsta: Sevgiliye kavuşmanın habercisi.

'Âlem olsa **peyk-i vaşl-ı dâsta** lâıyık cân fedâ / Cânımı terk ederim cânânıma şükrânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 2*). [*peyk-i vaşl-ı dâsta, -a*]

peymân verenler: Yemin etmek.

'Aşk için **peymân verenler** şaklar hep esrârını / Bir kadeh dolu mey al ondan gerek peymânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5*). [*peymân verenler, -en, -ler*]

peymâne: Kadeh.

Sâkî şunup **peymâneyi** meydânı nûr etdi bu şeb / Müjde getirdi cânlara baş-ı sürür etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 1*). [*peymâneyi, -y, -i*]

'Aşk için peymân verenler şaklar hep esrârını / Bir kadeh dolu mey al ondan gerek **peymânelik** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5*). [*peymânelik, -lik*]

'Aşk içre işbu meclisde döner **peymâneler** / Cân fedâ et mişl-i İsmâ'îl olup qurbâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 4*). [*peymâneler, -ler*]

'Aşk içre işbu meclisde döner **peymâneler** / Cân fedâ et mişl-i İsmâ'îl olup qurbâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 4*). [*peymâneler, -ler*]

Ey 'Âdile âgâh ol dünyâ vü mâ-fî-hâ nedir / Lâzım olan ehl-i dile meyhânedir **peymânedir** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 10*). [*peymânedir, -dir*]

pinhân: Saklı, gizli.

Göñül hâletden âgâh olamaz 'aşk hânesi **pinhân** / Haber ver sırr-ı Kır'ân'dan delâlet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 6*). [*pinhân,]*

Duymasın cân ü göñül dâstuma **pinhân** gideyim / 'Akl ü cân baña nedir bî-dil ü bî-cân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 1*). [*pinhân,]*

pinhân edip: Gizlemek, saklamak.

Cümle eşyâyı yaratdı kendini **pinhân edip** / Kudretinden varlığı zâhir 'alenî söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 3*). [*pinhân edip, -ip*]

pinhân edip: Gizlemek, saklamak.

‘Aşk **pinhān edip** kalbiñde / Ya ‘nī fāş etme şaķın esrārı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 5*). [*pinhān edip, -ip*]

pinhān eyle: Saklamak, gizlemek.

Cān gibi āyetini sīnede eyle pinhān / Sırr-ı Qur’ān’ı saña keşf eder şüret-i ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 4*). [*pinhān eyle,]*

‘Aşk **pinhān eyle** dilde zümre-i dānādan ol / Sırrı fāş etmekdir ancak bir büyük dīvānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [*pinhān eyle,]*

pinhān eyledi: Saklamak, gizlemek.

Ey güneş yüzlü nigārım kandasın / Vechini bir anda **pinhān eyledi** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 8*). [*pinhān eyledi, -di*]

pinhān olur: Gözden kaybolmak, görünürde olmamak, saklanmak, gizlenmek.

Kām-rān-ı ‘aşk olanlardır o bī-nām u nişān / Dōstunu bulan sa‘ādetli hemān **pinhān olur** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 6*). [*pinhān olur, -ur*]

pīr: Şeyh, tarikat önderi.

Yazdı hem Kāzī Keşşāf Cerīr-i Tāberī / **Pīrden** aldım ezeli Lemyezelī’den haberi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 3*). [*pīrden, -den*]

Bakma ‘isyānıma kıl bendeñi **pīrim** şādān / Oldu sūzān reh-i ‘aşkıñda derūn-ı sīne (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 49*). [*pīrim, -im*]

pīr ü civānı: İhtiyar ve genç.

İşitmez nāle vü āh ü figānı / Tutar yeksān hemān **pīr ü civānı** (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 5*). [*pīr ü civānı, -ı*]

pīrāye-i nūr-ı vahdet: Birlik ışığının süsü.

Cevher-i māyesi **pīrāye-i nūr-ı vahdet** / Rū’yet-i Hālīk’a mir’āt ‘aleyhi’ş-şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 10*). [*pīrāye-i nūr-ı vahdet,]*

pīr-i aşhāb-ı şafā: Mutluluk sahiplerinin üstadı.

Pīr-i aşhāb-ı şafā Hāzret-i ‘Abdü’l-kādir / Şeyh-i sultān-ı velā Hāzret-i ‘Abdü’l-kādir (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 1*). [*pīr-i aşhāb-ı şafā,]*

pīr-i ‘aşkı: Aşk üstadı, aşkın piri.

Seni irşād eden ol **pīr-i ‘aşkı** gāflet etme bul / Vücūdun mahv edip al baħr-ı ‘aşka ‘Ādile sen gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 5*). [*pīr-i ‘aşkı,]*

pīr-i dānā-yı celī: Aydınlik, parlak âlimlerin önderi.

Pīr-i dānā-yı celī Hāzret-i Aħmed Bedevī / ‘Aşk ü irşādı bütün ‘āleme bürhān-ı kavī (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 11*). [*pīr-i dānā-yı celī,]*

pīr-i erkān-ı tarikat: Tarikatın ileri gelenlerinin önderi.

Sühreverdī kim o Sultān-ı Şihābu’d-dīn-nām / **Pīr-i erkān-ı tarikat** şeh-ī mes‘ūd-maķām (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 26*). [*pīr-i erkān-ı tarikat,]*

pīr-i kerem: Soylu önder.

Nağş-bend Hazret-i Sultân Bahâ'e'd-dîn'e / Evliyâ bendedir ol **pîr-i kerem** âyîne (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 46*). [*pîr-i kerem,]*

pîr-i sânidir: Şerefli önder.

Şeyh-i İsmâ'îl-i Rûmî 'ârif-i sırr-ı Hudâ / Kâdirî'de **pîr-i sânidir** o kuşb-ı evliyâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 7*). [*pîr-i sânidir, -dir]*

pîr-i zî-şân hâcî bektâş-ı velî-i hünkâr: Hacı Bektaş-ı Veli; 1209'da Nişabur'da doğan ve daha sonra Anadolu'ya gelip Bektaşî tarikatının temellerini atan tasavvufî şahsiyet.

Pîr-i zî-şân Hâcî Bektaş-ı Velî-i hünkâr / Vecd ü hâlât ile müstağrak-ı 'aşk-ı dildâr (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 36*). [*pîr-i zî-şân hâcî bektâş-ı velî-i hünkâr,]*

pîr-i zîşân-ı 'inâyet-ihtivâdır: İyiliğin, ihsanın şanlı önderi.

'Âdile yâhû edeb gözle rızâdan çıkma hiç / **Pîr-i zîşân-ı 'inâyet-ihtivâdır** Nağşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 10*). [*pîr-i zîşân-ı 'inâyet-ihtivâdır, -dır]*

pîr-i zîşân-ı tarîkat: Tarikatın şanlı kurucusu.

Hazret-i Ahmed-i sultân Rûfâ'î-yi 'azîm / **Pîr-i zîşân-ı tarîkat** meh-i burc-ı tekrîm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 6*). [*pîr-i zîşân-ı tarîkat,]*

pîriñ himmeti: Önderin, rehberin yardımı.

Çün **pîriñ himmeti** ile Hâk cezbesi zâhir ola / Pertev şalıp gizli dile 'âşık olup dildârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 6*). [*pîriñ himmeti,]*

pîşvâ: Reis, başkan, önder.

Pîşvâmuz Hazret-i Şiddık-i a'zamdır bizim / Nesl-i pâkile siyâdet -intimâdır Nağşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 2*). [*pîşvâmuz, -muz]*

piyâle: Kadeh, şarap bardağı.

Hemân bir kaç **piyâle** nûş edelim nev-bahâr oldu / Zamân 'ıyş ü şürb ü sâkî-i bezm-i vefâdır mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğir 28, Beyit 5*). [*piyâle,]*

post-nişin: Bir tekkede şeyhlik postuna oturan, şeyh makamına geçen kimse.

Şihhat ile **post-nişin** etsin seni dâ'im Hudâ / Hızır ü tevfiğ her umûruñda ola yâver saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 1*). [*post-nişin,]*

pôta: İçinde maden eritilen ısıya dayanıklı maddelerden yapılmış kap.

Pôta içinde mişl-i zer insânları hep kûl eder / 'Aşk câhil ü nâdânları eşhâb-ı hâl eder 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 5*). [*pôta,]*

pul: Akçe, para.

'Aşkda bir **pula** degmez biñ cân / 'Âdile cân verip bul yâri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 8*). [*pula, -a]*

pür: Çok, dolu, pek çok.

İşte bu **pür** yara sînem gördü bir yara dahı / Ugradı yâ'ni cefâ-yı çarh-ı gaddâra dahı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 13*). [*pür,]*

pür dâğ etdi: Yara açmak, yaralarla doldurmak.

Derûnum lâle-veş **pür dâğ etdi** âteş-i hasret / Hidâyet küyuña âhım mişâli bir çerağım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 2*). [*pür dâğ etdi, -di]*

pür eyledi: Doldurmak.

Bülbül şadâ-yı ‘aşka **pür eyledi** cihânı / Ruhsâr-ı yâr çünkü gül üzere ‘aksetmiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 2*). [*pür eyledi, -di*]

pür-‘aşk u şevk-ı vecd ü hâl: Kendinden geçme arzusunun aşkı.

Merkez-i kutb-ı velâyet nokta-ı devr-i kemâl / Muşlihu’d-dîn merkez ol **pür-‘aşk u şevk-ı vecd ü hâl** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 2*). [*pür-‘aşk u şevk-ı vecd ü hâl,]*

pür-‘atâ: Çok bağışlayan, bağışlaması bol olan.

‘Âşıkı eyler tarîk-ı müstakîmîñ âgehi / Her gedâsın şâh eyler **pür-‘atâdır** Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 7*). [*pür-‘atâdır, -dır*]

pür-âteş: Ateş dolu.

Şular gibi çağlar yanar bülbül gibi Hakk’ı arar / Sînesi **pür-âteş** olur Zîkru’llâh’a gelen ‘âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 4*). [*pür-âteş,]*

pür-cüş ü mest: Sarhoşlukla kendinden geçmiş, coşku dolu.

Câm-ı ‘âlem kâdrine eşhâb-ı ‘işret dil-şikest / Meclisinde ehl-i ‘irfân ü şafâ **pür-cüş ü mest** (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 4*). [*pür-cüş ü mest,]*

pür-efgân: Feryatla dolu.

İñler vücûdda dest u vağan der de âh eder / Yârını medh eder öter **pür-efgân** gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 3*). [*pür-efgân,]*

pür-efkâr: Üzüntü dolu; düşüncelerle dolu.

Mecâzî mi haqîkî mi nedir bilmem bu efkârîñ / Kemâl-i gamla her yerde **pür-efkâr** olmayan gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 2*). [*pür-efkâr,]*

pür-fiğân: Acı, inilti, çığlık, feryat dolu.

Sîne-çâk ü kalb-i vîrân bülbül-âsâ **pür-fiğân** / ‘Âdile kuluña rahm ü mekremetle kıl meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 8*). [*pür-fiğân,]*

Küşâde oldu yâ hû dost bāğında gül-i vuşlat / Öyle bülbül olan âh çeksin **pür-fiğân** gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 4*). [*pür-fiğân,]*

pür-gam u hayrân: Keder dolu ve şaşırılmış.

Dôstdan düşme cüdâ derdli biçâre benim / Şabra yok dilde mecâl **pür-gam u hayrân** gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 4*). [*pür-gam u hayrân,]*

pür-hûn: Kanlı, kan dolu.

Kalbi mahzûn bağı **pür-hûn** eşki gülgün neylesin / Dil giriftâr-ı maḥabbet olalı hayrânıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 6*). [*pür-hûn,]*

pür-hurûs: Coşkunluk dolu.

Gürûh-ı ‘âşıkân şevkile her dem **pür-hurûş** olmuş / Döner çarh-ı derûnuñ hep bakâsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 5*). [*pür-hurûş,]*

pür-hvâb: Uykulu, uyku dolu.

Dîdeler **pür-hvâb** iken ol yâr gelse sîneme / Kalb uyanıp cismime tâze hayât cân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 2*). [*pür-hvâb,]*

pür-kâr: *Kazançlı, iş güç dolu.*

Şarf ola nakd-i niyâz 'ayn-ı metâ'-ı nâza / 'Aşk bazarına bu cân ki **pür-kâr** gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 5*). [*pür-kâr,]*

pür-leṭâfet kıl: *Güzellik, hoşluk doldurmak.*

Şefâ'at kıl 'inâyet kıl bizi Hakk'a delâlet kıl / Derûnum **pür-leṭâfet kıl** Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 8*). [*pür-leṭâfet kıl,]*

pür-melâl: *Gam ve kederle dolu.*

Eyler idi hâtırım da'im su'âl / Bir idi hemşirem olma **pür-melâl** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 25*). [*pür-melâl,]*

pür-mest-i elest: *Elest meclisinde ruhların yaratıldığı yerde kendinden geçmiş, sarhoş olmuş.*

Ezel feyz-i maḥabbet ile **pür-mest-i elest** olmuş / Meger bir 'âşık-ı sermest ki bulmuş sînesini mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 2*). [*pür-mest-i elest,]*

pür-nâr: *Ateş dolu.*

Ola her dağ-ı 'aşk bir dide **pür-nâr** cismimde / Gülistân-ı şuhûd et külhan-i gönüm meded yâ Haḡ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 4*). [*pür-nâr,]*

pür-nûr: *Nurla dolu, nurlanmış.*

Görünür cümle minârâtı mücessem **pür-nûr** / Çeşmi lem'ân eder şu'le-i 'aşk-ı Haremeyn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5*). [*pür-nûr,]*

pür-nûr eden: *Aydınlanmış, nurlanmış, parlayan bir hale getiren.*

Geldi refîâra göründü ol nihâl-i bağ-ı aşk / Ey ḡayâlî sînemi **pür-nûr eden** şems-i cihân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4*). [*pür-nûr eden, -en]*

pür-nûr kıl: *Aydınlatmak, ışık vermek, nur ile doldurmak.*

Bekle burc-ı kalbi her şeb tâ doğa ḡurşîd-i 'aşk / Rûḡuḡu **pür-nûr kıl** ḡayrî şafâ-yı cânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 3*). [*pür-nûr kıl,]*

pür-nûr kılan: *Aydınlatmak, ışık vermek, nur ile doldurmak.*

'Aşkdır kalbi kılan pür-nûr mihr-i mâh-veş / 'Aşkdır şem'-i cemâle karşı pervâne yanan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 7*). [*pür-nûr kılan, -an]*

pür-nûr olsa: *Nurla dolmak, aydınlanmak.*

Olsa dil 'aşkile pür-nûr mesken-i ma'sûk olur / 'Aks-i rûyile olup ol ḡâl ile puthânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 4*). [*pür-nûr olsa, -sa]*

pür-sa'âdet: *Mutluluk dolu.*

O meclis **pür-sa'âdet** şu'le-i kândîli berk-efşân / Şeb-i kadr ü şabâḡ-ı âsmân-ı 'izzete erdi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3*). [*pür-sa'âdet,]*

pür-safâ: *Huzur ve neşe dolu.*

Vech-i cânân kıble-gâḡıdır cenâb-ı 'âşıkîñ / ḡayret ile **pür-şafâdır** cân ü eşyâdan geçür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 2*). [*pür-şafâdır, -dır]*

Mâye-i 'âşıkîñla olan **pür-şafâ** ya'nî gönül / Feyz-i mirîñle şafâ-yı muncelâ ya'nî gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 1*). [*pür-şafâ,]*

pür-selâmet: Güvende olmak.

Görüp şadıkları hâ'in elinde şanma bî-çâre / Mu'îni Hâk olan iki cihânda **pür-selâmetdir** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 5). [pür-selâmetdir, -dir]

pür-şiven: Matem dolu, yası.

Edip hem nûr-ı Fahr-i 'âlem ile kabrini rûşen / Firâkı kaldı cânlarda cihânı etdi **pür-şiven** (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 11). [pür-şiven,]

pür-şür eder: Şenlendirmek.

Cümle 'âlemden olup hâlî dolar 'aşk ile dil / Rûhunu **pür-şür eder** leb-i şîr ü şekerden lezîz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 6). [pür-şür eder, -er]

pür-vefâ: Çok vefalı, sözünde duran.

Mürşidimiñ mürşididir ol Muhammed cân kim / Mürşidim eş-Şeyh 'Âlî **pür-vefâdır** Nakşbend (Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 9). [pür-vefâdır, -dır]

Niçin olmaz cemî' yerden eşref ol makâm-ı pāk / Turan onda Muhammed Muştafâ'dır **pür-vefâ** gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 5). [pür-vefâ,]

Duhter-i sa'd-ahterim ol **pür-vefâ** / 'Âdile Sultânımı verem saña (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 16). [pür-vefâ,]

pürvân olan: Yanmak, kavrulmak, kebab hâline gelmek.

Uyumazsa ne 'acebdir sînesi **pürvân olan** / Hey meded yandı derûnum âteş-i hicrân ile (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 8). [pürvân olan, -an]

pür-ziyâ: Işıkla dolu, ıııklı.

Şems-âsâ pertevinden 'âlem olmuş **pür-ziyâ** / Ol cemâliñ nûrudur hep dilde olan rû-nümâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 2). [pür-ziyâ,]

'Aşk ile cânâ hayâl-i yâr idi fikrim benim / Bezme geldi âfitâbım **pür-ziyâ** oldu dilim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 1). [pür-ziyâ,]

Eyledi yüz kırk sekizde nâ-gehân / Evc-i mehdi **pür-ziyâ** ol meh 'adîl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 66). [pür-ziyâ,]

puthânelik: Putların bulunduğu tapınak.

Olsa dil 'aşkile pür-nûr mesken-i ma'sûk olur / 'Aks-i rûyile olup ol hâl ile **puthânelik** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 4). [puthânelik,]

püyân: Koşan.

Luţf ü cûd ü himmeti dâ'im terakkîde sâñâ / Sen niyâz ü hîdmetinde dâ'imâ **püyânı** ol (Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 5). [püyânı, -ı]

rab: Allah.

Yâ **Rab** et dilde âteşim teskîn / Milk-i dil hasretiñle oldu harâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 4). [rab,]

Yâ **Rab** olayım bende-i dîvân-ı maḥabbet / İrgür beni ḥum-ḥâneye hayrân-ı maḥabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 1). [rab,]

Âh yâ **Rab** ne felâket ne müşîbetdir o kim / Gele mâ'sûka da 'âşık ola me'yûs-likâ (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 8). [râb,]

Duyup bu hâl-i cân-sûzu dedim yâ **Rab** mu'in ol sen / Refîkî hûr-i 'ayn olsun daḥı cennet oña mesken (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10). [rab,]

rabbenā: *Rabb'im, Allah'im.*

Bir şerîk ü bir nazîr olmaz saña / Hüküm ile fermân seniñ yâ **Rabbenā** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [*rabbenā,]*

Dâ'imîsin zatıña yokdur fenâ / Hüküm ile fermân seniñ yâ **Rabbenā** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 4*). [*rabbenā,]*

Ol Resül'ün 'aşkına yâ **Rabbenā** / 'Afv kııl 'işyânımızı dâ'imâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 22*). [*rabbenā,]*

rabbi: *Rabb'im, Allah'im.*

Gitdi dünyâdan beni koydu yetîm / Meskenin yâ **Rabbi** kııl dârün-Na'im (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 81*). [*rabbi,]*

Vâlideynine muî'a her cihet zîbâ idi / Cennetü'l-Firdevs'i yâ **Rabbi** oña kııl cây-gâh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 6*). [*rabbi,]*

rabb-i 'ulâ: *İlkin, evvelin Rabb'i.*

Zât-ı pâkîñ eylemiş **Rabb-i 'ulâ** / Bâ'is-i icâd-ı 'âlem muṭlaḳâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 2*). [*rabb-i 'ulâ,]*

rabbü'l-'âlemîn: *Var olan her şeyin yaratıcısı, âlemlerin Rabb'i.*

Hâḳ buyurdu (Nûr-ı semâvât-ı ve'l-arz) âyetin / Kendidir medḥ eyleyen zâtın o **Rabbü'l-'âlemîn** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1*). [*rabbü'l-'âlemîn,]*

rabṭ olmuş: *Bağlanmak.*

Dil kemend-i kâkül-i dildâra **rabṭ olmuş** kavî / Bend-i zülf-i yâr olmaz kim odur dîvânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 7*). [*rabṭ olmuş, -muş]*

rağbet: *Dilek, istek, meyil, arzu.*

Rağbetimiz devlet-i fânide yok / 'Âdile bâb-ı emândan geçemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 7*). [*rağbetimiz, -imiz]*

rağbet etmez: *İlgilenmek.*

Düşdü bir hûrşîd-manzar şâh-ı hûbâna göñül / **Rağbet etmez** görse de biñ şûh-ı devrâna göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 1*). [*rağbet etmez, -mez]*

râğîb: *Rağbet eden, istekli.*

Gerçi pek çok kimse varmış ṭâlibim / İzdivâcım mebhâşında **râğîbim** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 35*). [*râğîbim, -im]*

râh: *Yol, tarik, istikamet.*

Sen rehberimsin Hâḳ'a baña destgîrim ol / Eyle küşâd **râhımı** Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 6*). [*râhımı, -i, -mı]*

Huzûr-ı mürşide var öğrenip âdâb ü erkânı / Beni bu **râhda** hıfz u şaḥâbet kııl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 7*). [*râhda, -da]*

Bende-i fermânı olmuşdur Resül-i Ekrem'iñ / Mâl u cân u mâsivâyı **râhına** etdi fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 2*). [*râhına, -i, -na]*

Naḳşbendî dergehinde ḥatm-i ḥâce etdirip / Bulmuş idi doğru **râh** ol mazhar-ı feyz-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 7*). [*râh,]*

Hâḳdan iste 'âfiyet kim istemiş Faḫr-i Cihân / Râh-ı 'aşkı ṭut ki ondan hoş **râh** olmaz saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5*). [*râh,]*

Sen rehberimsin Hakk'a baña destgirim ol / Eyle küşād **rāhımı** Allāh 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6). [rāhımı, -ı, -mı]

Yā Kerīm senden meded olmakda hep 'ömrüm hebā / **Rāhına** 'aşkıñ delil et vaşlıña hasret koma (Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 1). [rāhına, -ı, -na]

Müjdedir 'aşıkā **rāhında** fedā-yı ser ü cān / 'Āşık-ı şādık olan dostu için cāna kıyar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 7). [rāhında, -ın, -da]

Būs edip dāmānını düş **rāhına** / Yalvar ol dānāya ihlāşla var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 4). [rāhına, -ı, -na]

Gerçi gider Hālīk'ına cümle **rāh** / Dest-i tārīkatdır onuñ esheli (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 10). [rāh,]

Erenler rāhıdır ey 'Ādile **rāh** / Görelim izlerin dil ola āgāh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 13). [rāh,]

Erenler **rāhıdır** ey 'Ādile rāh / Görelim izlerin dil ola āgāh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 13). [rāhıdır, -ı, -dır]

rāh: Yol, uğur.

Fedā et 'Ādile **rāhında** cānı / Muḥammed gibi bir cānānımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 12). [rāhında, -ın, -da]

rāhat: Üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu, huzur; kolay.

Ger ihsānıñla mahv olmaz ise bu defter-i cürmüm / Füyuzātıñ erişmezse baña **rāhat** mı var yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3). [rāhat,]

Cevri **rāhat** zulmü āsāyiş ferāgat edemem / Neyleyem böyle baña fermān eder cānān-ı 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 9). [rāhat,]

rāhat bulayım: Rahata kavuşmak, sıkıntılarından kurtulmak, huzura ermek, rahatlamak.

Der idi cennetde **rāhat bulayım** / Hūrilerle onda gelin olayım (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 68). [rāhat bulayım, -ayım]

rāhat ü ārām: Huzur ve sükūn.

Şevk-i göñlüm 'aşkıñ ile **rāhat ü ārām** hem / Nūr-ı vechinden diger 'izz ü murādı neylerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 2). [rāhat ü ārām,]

rāhat-ı berden: Gönül huzuru.

Ḳalbe mānend-i sefine inkılābı celb eder / Baḥr-ı 'aşkıñ rüzgārı **rāhat-ı berden** lezīz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 5). [rāhat-ı berden, -den]

rāhber: Rehber, kılavuz.

Cennet ü Firdevsi bulam der iseñ / **Rāhber** et kendiñe bir ekmeli (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 9). [rāhber,]

rāh-ı 'aşka: Aşk yolu.

Rāh-ı 'aşka erişip terk et fenā gülzārını / İsm-i Gaffār ile kıl bülbul mişālī zārını (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 7). [rāh-ı 'aşka,]

rāh-ı 'aşka: Aşk yolu.

Çıkar bu māsivāyı cāhı dilden / Fedā et **rāh-ı 'aşka** vāridātı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 8). [rāh-ı 'aşka, -a]

rāh-ı 'aşkda: *Aşk yolu.*

Neyleyem bu cānı **rāh-ı 'aşkda** olmaz fedā / Neyleyem bu cismi yanıp olmaya mahv u hebā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 1*). [*rāh-ı 'aşkda, -da*]

Rāh-ı 'aşkda 'Âdile şanma kapanır çeşm-i dil / Kapanırsa açılır özge temāşadır göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 7*). [*rāh-ı 'aşkda, -da*]

rāh-ı 'aşkı: *Aşk, muhabbet yolu.*

Hakdan iste 'āfiyet kim istemiş Faḥr-i Cihān / **Rāh-ı 'aşkı** tut ki ondan hoş rāh olmaz saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5*). [*rāh-ı 'aşkı, -ı*]

Rāh-ı 'aşkı söylese 'āşık 'aceb mi dilbere / 'Âdile terk eyler idim olsa biñ cān u tenim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 7*). [*rāh-ı 'aşkı, -ı*]

Âl ü aşḥāb-ı Resūlu'llah'dan dūr olmasın / **Rāh-ı 'aşkı** çār-yāre 'Âdile olsun fedā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 12*). [*rāh-ı 'aşkı, -ı*]

rāh-ı 'aşk-ı yāre: *Sevgilinin aşkının yolu.*

Devlet-i bākī vü dā'im ister iseñ 'Âdile / Cānıñı kıl **rāh-ı 'aşk-ı yāre** taḳdīm ü nişār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 6*). [*rāh-ı 'aşk-ı yāre, -e*]

rāh-ı devlete: *Devlet yolu.*

Hizmet etdi toḡru din ü millete / Cān fedā eylerdi **rāh-ı devlete** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 58*). [*rāh-ı devlete, -e*]

rāh-ı ḥak'da: *Allah yolu.*

Beyābān-ı ḥatāda serseri gezme perīşān-ḥāl / Seni sen gözleyip bul **rāh-ı Ḥak'da** özge seyrānı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 10*). [*rāh-ı ḥak'da, -da*]

rāh-ı ḥakk'ı: *Allah yolu.*

Rāh-ı Ḥakk'ı bizlere gösterdiñ irşād eylediñ / Gevher-i deryā-yı 'izz ü 'āṭifet şeyḫim 'Alī (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 5, Beyit 4*). [*rāh-ı ḥakk'ı, -ı*]

rāh-ı ḥakk'ı: *Allah'ın yolu.*

Nūr-ı Ḥak'sın kim seniñle buldu **rāh-ı Ḥakk'ı** nās / Olmayaydıñ sen delīl olmazdı eşyā meded yā Muḥammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 6*). [*rāh-ı ḥakk'ı,]*

rāh-ı maḥabbet: *Aşk, sevgi yolu.*

Çün ḥayāt tāzedir **rāh-ı maḥabbet** 'āşıkā / Bī-tekellūf 'Âdile cānıña minnet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 7*). [*rāh-ı maḥabbet,]*

rāh-ı maḥabbetde: *Aşk, sevgi yolu.*

'Aşk-ı Ḥakk'ı şevḳ ile **rāh-ı maḥabbetde** bulup / Nūr-ı 'aşka er hemān cūş eyle zikru'llāha gel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 2*). [*rāh-ı maḥabbetde,]*

Bize **rāh-ı maḥabbetde** ne güzel bir ḥayāt yā Rab / Ne minnet ne tekellüfdür fedā olsa hezār cānı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 4*). [*rāh-ı maḥabbetde, -de*]

rāh-ı maḳşūda: *Varılmak istenilen, amaçlanan yol.*

Varlığıñ cümle yıkıp eyle ḥarāb-ender-ḥarāb / **Rāh-ı maḳşūda** açıp bāl ü peri ṭayrāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 2*). [*rāh-ı maḳşūda, -a*]

rāh-ı maḫṣūdu: Varılmak istenilen, amaçlanan yol.

Hem sırāt-ı müstaḫīme eyle tevfiḳiñ refiḳ / **Rāh-ı maḫṣūdu** bize āsān et yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 2*). [*rāh-ı maḫṣūdu, -u*]

rāh-ı ma'nāda: Anlam yolu, gerçek yol.

Rāḥ-ı ma'nāda tecellī neş'esinden dem urup / (Len terāni) sırrın añlar Tūr-ı Mūsā'dan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 2*). [*rāḥ-ı ma'nāda, -da*]

rāh-ı ma'sūḳ: Sevgilinin yolu, sevgiliye giden yol.

Rāh-ı ma'sūḳ açılıp buldu cemāl-i Yezdān / Maḥrem-i perde vü rāyāt 'aleyhi's-şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 4*). [*rāh-ı ma'sūḳ,]*

rāh-ı pūr-sa'adetde: Mutluluk dolu yol, mutluluğun yolu.

Döküp de dīdeden yaşlar o **rāh-ı pūr-sa'adetde** / Olur dergāha yüz sürmeklik ister muṭlaḳā göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 3*). [*rāh-ı pūr-sa'adetde, -de*]

rāh-ı pūr-şevkine: İstekle, arzuyla dolu yol.

Māsivādan geçerek kaç'-ı 'alāḳa eyler / **Rāh-ı pūr-şevkine** 'aşḳ ile edenler iḳrār (*Ādile Sultan Divanı, Terḳib-bend 2, Beyit 38*). [*rāh-ı pūr-şevkine, -i, -ne*]

rāh-ı selāmet: Güvenli yol.

Rāh-ı selāmet ki reh-i Aḥmedī / Onda bulur cümle dem-i es'adī (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 5*). [*rāh-ı selāmet,]*

rāh-ı vaşla: Vuslat yolu.

Murḡ-ı cānı cezb-ı 'aşḳıñla kafesden kırtarıp / **Rāh-ı vaşla** eylesin pervāz tā yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 7*). [*rāh-ı vaşla, -a*]

rāh-ı vuşlata: Kavuşma yolu.

Her muḥibbī vāşıl-ı cānān eder maḥbūb edip / Çünkü **rāh-ı vuşlata** ḳandīl-i pūr-raḥmetdir 'aşḳ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 3*). [*rāh-ı vuşlata, -a*]

rāh-ı ye's ü hayrete: Ümitsizlik ve şaşırma, şaşkınlık yolu.

Ma'siyetden **rāh-ı ye's ü hayrete** düşdüm meded / Kıl 'atā miftah-ı bāb-ı maḡfired yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 2*). [*rāh-ı ye's ü hayrete, -e*]

rahīm: Merhamet edici, eden // Allah.

Hem Kerīm'sin hem **Raḥīm'sin** hem 'Azīm'sin ey Ḥudā / Gaḏabuñı raḥmetiñ sebḳat eder eyle meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 2*). [*rahīm'sin, -sin*]

Bāb-ı elṭāfiñ bize açdıñ edip luṭf u 'amīm / Ḥamdü lillāh ey **Raḥīm** ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 2*). [*rahīm,]*

Gösterip nūr-ı tecellī vaşlıña lāyıklara / Ḥamdü lillāh ey **Raḥīm** ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 4*). [*rahīm,]*

Kıl temāşā-gāhımı mir'āt-ı vech-i Muştafā / Ḥamdü lillāh ey **Raḥīm** ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 6*). [*rahīm,]*

Ḳayd-ı keşretten ḥalāş et 'Ādile nā-çārını / Ḥamdü lillāh ey **Raḥīm** ü Ḥayy ü Ḳayyūm u Kerīm (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 8*). [*rahīm,]*

rāhūna kurbānūn olsun: Yoluna kurban olmak, canını feda etmek.

Vişālīn ke'sini sun 'Ādile'ye sākiyā rahmet / Taḥammül edemez kurbānūn olsun rāhūna gönlüm
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 8). [rāhūna kurbānūn olsun,]

rāhm: Acıma, esirgeme, merhamet etme.

Her ne rütbe mücrim iseñ kesme ümīd 'Ādile / **Rāhmi** gālib bir ulu dergāha vardır nisbetiñ (Ādile
Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 6). [rahmi, -i]

Hāzır idim va'diniñ ifāsına / Nāzır idim **rahminiñ** icrāsına (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit
41). [rahminiñ, -in, -iñ]

rāhm: Döl yatağı.

Maḥabbet **rāhmi** seyrān ederken / Göründü nūr-ı dīdār-ı Muḥammed (Ādile Sultan Divanı,
Murabba 3, Beyit 1). [rāhmi, -i]

rahm edip: Merhamet etmek, acımak.

Rahm edip çeşm-i siyāhile bakarsa 'āşıkā / Seyr-i evc-i hüsnü o māhīñ dile āsān gelir (Ādile
Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 7). [rahm edip, -ip]

rahm etsin: Acıma, koruma, esirgeme, şefkat gösterme.

Çāre yok bu yolda emr-i Hāk ezelden bu aña / Ağla çeşmim ağla feryād eyle **rahm etsin** Hudā
(Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 3). [rahm etsin, -sin]

rahm eyle: Acımak, merhamet göstermek.

Refīk et sālike tevfiķiñi luṭfuñla 'aşkıñda / Gam-ı 'uşşākā **rahm eyle** himāyet kıl meded Allah
(Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 4). [rahm eyle,]

rahm kıl: Merhamet etmek, acımak.

Gonca-i hüsnüñ bıraktı cānıma geçdi firāk / **Rahm kıl** murğ-ı dile kırtar bu fırkatden beni (Ādile
Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 4). [rahm kıl,]

rahm ü elṭāfiñ: Merhamet ve iyilikler.

Rahm ü elṭāfiñ Hudāvendā bizi mesrūr eder / Çün mücessemdir merāhimden vücūduñ enveri
(Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 13). [rahm ü elṭāfiñ, -er-iñ]

rahm ü mekremetle: Merhamet ve cömertlik.

Sīne-çāk ü kalb-i vīrān bülbul-āsā pūr-fiğān / Ādile kuluña **rahm ü mekremetle** kıl meded
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 8). [rahm ü mekremetle,]

rahmān: Bütün canlılara merhamet eden Allah.

Ya ilāhī ism-i a'zam 'aşkına / Nāşır ü **Rahman** ü Erḥam 'aşkına (Ādile Sultan Divanı, Terkeb-
bend 1, Beyit 99). [rahman,]

rahmet: Esirgeme, kollama, merhamet, bağışlama.

Hem Kerīm'sin hem Rāhīm'sin hem 'Azīm'sin ey Hudā / Gazabuñı **rahmetiñ** sebkat eder eyle
meded (Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 2). [rahmetiñ, -iñ]

Ben fakīr bī-çāre geldim bābıña ey Pādīşāh / **Rahmetiñ** bahrına yokdur ḥadd u gāyet kıl meded
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3). [rahmetiñ, -iñ]

Ger kūh-ı Kāf olsa günāhım ne ğam Celīl / Kesmez ümīdi 'Ādile **rahmetiñden** meded Allah
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 7). [rahmetiñden, -iñ, -den]

Rahmeti kullarına kıldı o Allah i'tā / Şabr kıl hikmeti var eylese izhār gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 11*). [rahmeti, -i]

Gör müzeyyen kıldı **rahmet** gülşeninde 'âlemi / Kudret ile gaybdan her feyz eder izhār gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 4*). [rahmet,]

Vişâliñ ke'sini sun 'Âdile'ye sâkiyâ **rahmet** / Taḥammül edemez kurbânıñ olsun râhiña gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 8*). [rahmet,]

Dü cihānda 'aşkıña yanmak sa'âdetdir bañā / **Rahmetiñ** düzaḥdan āzād eyleye yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 6*). [rahmetiñ, -iñ]

Hem Kerīm'sin hem Raḥīm'sin hem 'Azīm'sin ey Hudā / Gazabuñı **rahmetiñ** sebkat eder eyle meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2*). [rahmetiñ, -iñ]

Ben fakır bî-çäre geldim bâbiña ey Pâdişāh / **Rahmetiñ** bahrına yokdur ḥadd u gāyet kıl meded (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [rahmetiñ, -iñ]

Ger küh-ı Kāf olsa günāhım ne ḡam Celīl / Kesmez ümīdi 'Âdile **rahmetiñden** meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [rahmetiñden, -iñ, -den]

Gerçi teslīm ü rızādır kula kalb ile hezār / Sā'ili tārđ eylemez elbet Hudā'ya **rahmetiñ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 4*). [rahmetiñ, -iñ]

Bir nefesdir nice yıl dünyāda 'ömrüñ geçse de / Kıl 'ibādet mazhar olmak diler iseñ **rahmetin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 2*). [rahmetin, -in]

Rahmeti kullarına kıldı o Allah i'tā / Şabr kıl hikmeti var eylese izhār gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 11*). [rahmeti, -i]

Gör müzeyyen kıldı **rahmet** gülşeninde 'âlemi / Kudret ile gaybdan her feyz eder izhār gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [rahmet,]

'Âdile kat'-ı ümīd etme günāhım çok diye / Eyle istiḡfār me'yūs etme **rahmetden** beni (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 6*). [rahmetden, -den]

Vişâliñ ke'sini sun 'Âdile'ye sâkiyâ **rahmet** / Taḥammül edemez kurbânıñ olsun râhiña gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 8*). [rahmet,]

Eder emrāz-ı 'işyāna Hudā'nıñ **rahmeti** çäre / Düşen derd ü ḡama bir gün bulur elbette dermānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 9*). [rahmeti, -i]

Gerçi teslīm ü rızādır kula kalb ile hezār / Sā'il-i bâbını tārđ etmez Hudā'nıñ **rahmeti** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 4*). [rahmeti, -i]

Rahmeti vāsi' bir ulu şāhiñ kuludur 'Âdile / Yādigārıdır bu cān olsun fedā-yı vuşlatı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 6*). [rahmeti, -i]

Seyyi'atı maḥv edip cüz'ī sevāb / **Rahmetiñdir** 'āleme Tūbā me'āb (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 1, Beyit 15*). [rahmetiñdir, -iñdir]

Seyyi'atı maḥv edip cüz'ī sevāb / **Rahmetiñdir** 'āleme Tūbā me'āb (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 15*). [rahmetiñdir, -iñ, -dir]

Rahmetiñ vāsi' İlāhī 'aşk-ı Faḥr-i enbiyā / Şād olup bulsun kerīmem Ḥayriyye rūḥu refāh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 4*). [rahmetiñ, -iñ]

Sevgili maḥbūbudur maṭlūbudur / 'Ālemīne **rahmet** oldur bî-riyā (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 5*). [rahmet,]

rahmet et: Esirgemek, acımak, şefkat etmek, ihsan etmek.

Bakmayıp ef'ālimize **rahmet et** / 'Âdile bî-çäreye sen şefkat et (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 23*). [rahmet et,]

rahmet etdiñ: Esirgemek, acımak, şefkat etmek, ihsan etmek.

Ol ḥabibiñ **rahmet etdiñ** 'āleme / Secde etdirdiñ onuñçün Ādem'e (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 18*). [rahmet etdiñ, -di, -ñ]

rahmet ü elṭāf ü ihsānıñ: İyilik, bağış, merhamet ve bereket.

Bizim üzerimize olsun selām / **Rahmet ü elṭāf ü ihsānıñ** tamām (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 12). [rahmet ü elṭāf ü ihsānıñ, -ıñ]

rahmeten li'l- 'ālemīn: Âlemlere rahmet olarak.

Yâ Muhammed Muṣṭafâ maḥbûb-ı Rabbü'l- 'ālemīn / Vaşf-ı zâtıñdır cihānda **rahmeten li'l- 'ālemīn** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 1). [rahmeten li'l- 'ālemīn,]

rahmeten li'l- 'āleminsin: Alemlere rahmet.

Rahmeten li'l- 'āleminsin nūr-ı vaḥdetdir yüzüñ / Dilberā vechiñde gördüm sūre-i Rahmān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 5). [rahmeten li'l- 'āleminsin, -sin]

rahmet-i ḥak: Allah'ın merhameti.

Bir rivāyetde gelir çün o ğarīb-i reh-i 'āşķ / Ne görür eylemiş ol **rahmet-i Ḥaķ** 'azm-i baķā (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 7). [rahmet-i ḥaķ,]

rahmet-i ḥaķķ'a: Allah'ın rahmeti.

Elest ḥitābına "belā" dedim secde kıldım / **Rahmet-i Ḥaķķ'a** cān ü dilden sığındım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 1). [rahmet-i ḥaķķ'a, -a]

rahmet-i ḥaķķ'ı: Allah'ın rahmeti.

Kırķ yedi yaşında ol zat-ı sa'īd / **Rahmet-i Ḥaķķ'ı** bulup oldu şehīd (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 21). [rahmet-i ḥaķķ'ı, -ı]

rahmet-i rahmān'dır: Allah'ın merhameti, acıma ve esirgemesi.

Rahmet-i Rahmān'dır maķşūd olan / Yoḥsa sāde 'izz ü şānı neyleyim (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 9). [rahmet-i rahmān'dır, -dır]

rahmetli: "Allah'ın rahmetine kavuşmuş, bağışlanmış" anlamlarında ölmüş Müslümanları saygıyla anmak için ad veya unvanlarının başına getirilen bir söz.

İşbu ḥālī içre **rahmetli** peder / Gayret ü ihsān u şevķatlı peder (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 91). [rahmetli,]

rahm-ı āsānlık: Kolaylığın merhameti.

Lūtf-ı Ḥaķ olsun ümīdiñ māsivādañ kıl ḥazer / Bābına eyle tevekkül **rahm-ı āsānlık** budur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 4). [rahm-ı āsānlık, -lık]

rahm-ı māderde: Ana rahmi.

'Ademden etdi beni ķudret-i ber-āverde / Gıdāmı eyledi āmāde **rahm-ı māderde** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 6). [rahm-ı māderde, -de]

rahşān eder: Aydınlatmak, parlatmak.

Kim demiş māhiyyetini bilmeden / 'Ālemi ḥürşīd ü meh **rahşān eder** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 3). [rahşān eder, -er]

rahşān olmada: Parlamak.

Olmada raḥṣān her bir zerrede ol şems-i cān / Kim o şems-i cānı bulsa 'āleme cānān olur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 2). [raḥṣān olmada, -mada]

raht-ı şabr u şikibi: Dayanma ve tahammülün eşyası, varlığı.

Girye-i dem-be-demle mestāne / **Raht-ı şabr u şikibi** āba verem (Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 2). [raht-ı şabr u şikibi, -i]

rakib: Klasik şiirde sevgiliyi âşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile âşığın kavuşmasına engel olan kimse, şey.

Şu genc-i vaşlı kırtar gāfil olma / Hazer etme **rakibiñ** mārılığına (Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 6). [rakibiñ, -iñ]

raks: Mûsikîmizde rast beşlisi ve rast dörtlüsünün birleşmesinden meydana gelen, rast (sol) perdesinde karar kılan en eski ve basit makamlardan biri.

Bu ne āhenk kim götürür **Rakş'a** çarḥı 'Ādile / Muṭrib-ı 'aşkı işt cāndan nişandır mûsikî (Ādile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 6). [rakş'a, -a]

raks: Dans, oyun.

Semāda devr eder 'aşkıñ ile çarḥ-ı felek yā Rab / Eder şevkıñla **rakş**ı durmayıp eflāk hep yā Rab (Ādile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4). [rakş, -ı]

raks eyler: Dans etmek, dönmek, oynamak.

'Arş ü kürs levḥ ü kalemle on sekiz biñ 'ālem hep / 'Ādile 'aşk ile **rakş eyler** kılıp zıkr-i Hūdā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 7). [rakş eyler, -r]

rām eder: İtaat etmek, boyun eğmek.

Nevbahār oldu açıldı dōst bāğı gülleri / Gül murādı üzre ğayrı **rām eder** bülbülleri (Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 1). [rām eder, -er]

ra'nā: Güzel, hoş.

Hulku hüsnü veş cemīl ü dehrde yektā idi / İsmi gibi ḥayrlı ḥayrı sever **ra'nā** idi (Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 5). [ra'nā,]

ra'nā: Güzel, hoş // anlaşılır.

İki Mecnūn bulamaz Şīrīn'i / Qays ü Husrev onu **rā'nā** söyler (Ādile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 4). [rā'nā,]

rāst: Mûsikîmizde rast beşlisi ve rast dörtlüsünün birleşmesinden meydana gelen, rast (sol) perdesinde karar kılan en eski ve basit makamlardan biri.

Rāst'dır Sūz-ı dilārā'ya maḳām-ı Evc'de / Ol zehī minnet zehī ḥikmet beyāndır mûsikî (Ādile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 5). [rāst'dır, -dır]

ravza: Bahçe; cennet // Hz. Muhammed'in kabri.

Ka'be-i dergāhiñ a'lā Beyt-i Mā'mūr'dan seniñ / 'Arş-ı a'zamdan büyük **Ravzañ** seniñ meded yā Muḥammed (Ādile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 4). [ravzañ, -ñ]

Hāk-i kabrin çeşm-i cāna tütüyā / Mesken olsun kıl kabül **ravzañ** baña (Ādile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 7). [ravzañ, -ñ]

Ger ziyāret etmez isem ol mübārek **ravzañ** / Bu cihānda hep seniñ 'aşıklarıñ ağlar baña (Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4). [ravzañ, -ñ, -ı]

ravza-i fahr-i cihān: Kâinatın övüncünün cennet bahçesi.

Eyledi kaçd-ı ziyâret ol zamân / Beyt-i Hakk u **ravza-i Fahr-i cihān** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 29). [ravza-i fahr-i cihān,]

ravza-i firdevs'e: Firdevs cenneti.

Gösterip haylî kerāmât 'âdetâ / Uçdu gitdi **ravza-i Firdevs'e** tâ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 29). [ravza-i firdevs'e, -e]

ravza-i gülzâr-ı cinân: Cennetin gül bahçesi.

Kabrini ede Muhammed 'Alî Pâşâ'nın Hakk / Bâğ-ı Firdevs ile hem **ravza-i gülzâr-ı cinân** (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 7, Beyit 1). [ravza-i gülzâr-ı cinân,]

ravza-i pâkiñ: Temiz kabir.

Ravza-i pâkiñ ziyâretdir murâdı 'aşıkıñ / Ma'nevî da'vetle celb eyle beni ey şâh-ı dîn (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 4, Beyit 6). [ravza-i pâkiñ,]

ravza-i peygamber ü beytü'l-harem: Kâbe ve Hz. Muhammed'in kabri.

Sîretâ cennetde resmen meskeni / **Ravza-i peygamber ü Beytü'l-harem** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 48). [ravza-i peygamber ü beytü'l-harem,]

ravza-i pür-feyz: Bereketli bahçe.

Dil-i 'uşşâka verir bâğ-ı cinândan haberi / Ol iki **ravza-i pür-feyz** ki 'arz-ı Haremeyn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 2). [ravza-i pür-feyz,]

ravza-i rıdvân: Cennet bahçesi.

Dehri hüsnüñ **ravza-i Rıdvân** eder / Bülbulân-ı 'aşkıñ nâlân eder (Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 1). [ravza-i rıdvân,]

ravza-i 'ulyāsına: Çok yüce bahçe; Hz. Muhammed'in kabri.

Ravza-i 'ulyāsına yüz biñ selâm / Âline aşhâbına hem bi't-temâm (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 9). [ravza-i 'ulyāsına, -sı, -na]

ra'y: Fikir, düşünce.

Şâh-ı iklîm-i vişâl iken o sultân-ı kerîm / Nâka **ra'yile** bulurdu yine hôş-hâl u şafâ (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 4). [ra'yile, -ile]

râygân: Karşılıksız, bedelsiz, bedava.

Ümmetiñ nokşânına bakmaz şefâ'at itmede / Muştafâ cüd u keremle **râygândur** Muştafâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 6). [râygândur, -dur]

râz: Gizlenen şey, sır.

El-amân tüt ikilikden sırr-ı kalbi pek nihân / **Râzı** ifşâ eyleyenin çoğu peşimân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 7). [râzı, -ı]

Benim ol dertli bî-çâre ki yok hemdem açam **râzım** / Beni dünyâda ancak derd ü gam bir münisi bulmuş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4). [râzım, -ım]

Râzını kimseye fâş etme gönül sâde ara / İkilikden geçübün zîr ile bâlâda ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 5). [râzını, -m, -ı]

rāzî: Hoşnut, memnun, rıza gösteren.

Luţf u ihsânıyla ondan rāzıyım dedi Hudâ / Benden ol **rāzî** mıdır aḥbârını kıldı ‘atâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 2*). [*rāzî,]*

Luţf u ihsânıyla ondan **rāzıyım** dedi Hudâ / Benden ol rāzî mıdır aḥbârını kıldı ‘atâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 2*). [*rāzıyım, -yım]*

Gayrıdan maḥfî kılip **rāzî** derûnuñ dâ’imâ / Hasbiḥâl etme amân nâ-dân ile sen ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 5*). [*rāzî,]*

Rāzıyım ondan faķat benden de ol **rāzî** mıdır / Yâ ḥabîbim şor bunu buyurdu Zât-ı Kibrivâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 3*). [*rāzî,]*

Luţf u ihsânıyla ondan rāzıyım dedi Hudâ / Benden ol **rāzî** mıdır aḥbârını kıldı ‘atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [*rāzî,]*

Luţf u ihsânıyla ondan **rāzıyım** dedi Hudâ / Benden ol rāzî mıdır aḥbârını kıldı ‘atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [*rāzıyım, -yım]*

Gelse biñ ğam yine **rāzıdır** gönül Haķ’dan eger / Etmedim ḥaşâ şikâyet belki tövbe eyledim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 6*). [*rāzıdır, -dır]*

Gelse biñ ğam yine **rāzıdır** gönül Haķ’dan eger / Tevbe vü ḥaşâ şikâyet eyledim de ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 6*). [*rāzıdır, -dır]*

Gayrıdan maḥfî kılip **rāzî** derûnuñ dâ’imâ / Hasbiḥâl etme amân nâ-dân ile sen ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [*rāzî,]*

Ger cefâ ger cevır her ne çekse **rāzıdır** yine / Ol ğumûm-ı ‘âşıkıñ bād-ı seḥerdir maḥremi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 6*). [*rāzıdır, -dır]*

rāzî oldu: Kabullenmek, boyun eğmek.

Emr-i Haķķ’a **rāzî oldu** kimseyi incitmedi / ‘Âkıl olan onuñ aḥvâlinde eyler intibâh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 8*). [*rāzî oldu, -du]*

rāzî-yı hük-m-i kazâ: Kaderin emirlerine boyun eğmek.

Düşman ü döstunu añlardı dirâyetli idi / **Rāzî-yı hük-m-i kazâ** pek ulu devletli idi (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 5*). [*rāzî-yı hük-m-i kazâ,]*

recâ: Umma, ümit etme.

Sañâ aḥvâlimi ‘arz etmege ḥâcet mi var yâ Rab / Güneḥkârım **recâya** elde bir kuvvet mi var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1*). [*recâya, -ya]*

Maḥabbet virdini oķu derûnî nefse yol verme / **Recâdan** ‘Âdile ayrılma yârıñ ḥoş şafâsı var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 8*). [*recâdan, -dan]*

recâ: Umma, ümit // yalvarma, yakarış.

Dehân-ı yârdan öpsem dimâğım bulsa zevķ-ı ‘aşķ / Tenimde her ser-i müyüm zebân olur **recâ** söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 2*). [*recâ,]*

recâ eyle: Dilemek, istemek, ümit etmek.

Pâyine düş sür yüzüñ eyle recâ / Tâ ki ‘âfv ede bütün ‘işyânımız (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 8, Beyit 6*). [*recâ eyle,]*

recâ-yı vuşlata: Kavuşma dileĝi.

Ne **recâ-yı vuşlata** ne fırķata var tākâtım / Çäre ne yolda koyan ‘aşķıñ havâsı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 4*). [*recâ-yı vuşlata, -a]*

red: Kabul etmeme, geri çevirme, geri döndürme.

Rüy-ı dergâh-ı niyâzı bâr-gâh-ı lûtfudur / Eyleme hırmânile bu 'Âdile nâ-çârı **red** (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 8). [red,]

redd eyleme: Geri çevirmek, kabul etmemek, istememek.

Eyleme 'Âdile'yi dergah-i lûtfundan redd / Etme mehcûr Hâbîbînden amân Allah'ım (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 2, Beyit 7). [redd eyleme, -me]

ref: Yüceltme, yukarı kaldırma.

Hicâb-ı menzil-i kavseyn egerçi yetmiş biñ / Bir anda **ref** ile buldu vişâl-i Hâk'la sürür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 6). [ref,]

Kıble-gehdîr Ka'be'den efdâl cemâliñ 'âşıka / 'Âdile görsün o vechi lûtf-ile **ref** et niķâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 8). [ref,]

ref ede gör: Kaldırmak.

Hicâb-ı ğafleti **ref ede gör** eflâk-i sîneñde / Görünsün âfitâb-ı vuşlatıñ cânında envârı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 6). [ref ede gör, -e gör]

ref eder: Kaldırmak.

Yüzden niķâbı **ref eder** ol vech-i şems ü mâhı gör / 'Âlemde Yûsuf mu güzel ol pâdişâh-ı hüsni gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 4). [ref eder, -er]

ref etmekdir: Kaldırmak.

Bu yerde böyle fehmeyle vişâli 'Âdile çünkü / Hemân bâtıl hayâli **ref etmekdir** hüner hâķķâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 7). [ref etmekdir, -mek, -dir]

ref eyleyen: Kaldırmak.

Tâb-ı vechiñdür cihânda zûlmeti **ref eyleyen** / Nûr-ı hüsniñden güneş tâ haşre dek tâbân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 3). [ref eyleyen, -yen]

ref olunmayınca: Kaldırılmak, giderilmek.

Neyleyem ğam helâk etdi beni / Aradan **ref olunmayınca** hicâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 2). [ref olunmayınca, -un, -ma, -y, -ınca]

ref olursa: Kaldırılmak.

Ruĥuñdan **ref olursa** ger niķâbı şemsden a'lâ / Bulunmaz âsmân-ı dilde böyle bir meh-i ra'nâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 2). [ref olursa, -ur, -sa]

refâh: Varlık ve bolluk içinde rahat ve kolay yaşama, geçim rahatlığı ve bolluĝu.

Otuz iki sâl oldu pâdişâh / Halka verdi sâye-i 'adli **refâh** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 3). [refâh,]

refâh bulsun: Rahata ermek.

Rahmetiñ vâsi' İlâhî 'aşķ-ı Faĥr-i enbiyâ / Şâd olup bulsun kerîmem Hayriyye rûĥu refâh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 4). [refâh bulsun, -sun]

ref'i nikâb: Örtüyü kaldırmak.

Ref'i niķāb ile kerem kıl hemān / Nūr-ı cemālīn göre bu çeşm-i cān (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 11*). [*ref'i niķāb,]*

refi'a sultān: Refia Sultan.

Zevce-i muķteremi yā'ni **Refi'a Sultān** / Olıcak 'azīm-i sūy-ı melekūt-ı Raķmān (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 3*). [*refi'a sultān,]*

refik: Arkadaş, yoldaş.

Sünnet içre her nebīniñ bir **refiķi** vardurur / Baña da sensiñ buyurdu ol Resūl-i bā-şafā (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 7*). [*refiķi, -ı]*

Şaķın bağlanma kayd-ı ilticāya geç hāzer eyle / Edince zāhir ü bāṭın **refiķi** yürü pek ağla (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 2*). [*refiķi, -i]*

Cennet içre her nebīniñ bir **refiķi** vardurur / Baña da sensin buyurdu ol Resūl-i müctebā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 8*). [*refiķi, -i]*

Sünnet içre her nebīniñ bir **refiķi** vardurur / Baña da sensiñ buyurdu ol Resūl-i bā-şafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [*refiķi, -ı]*

Leyle-i firķatda buldu kendine hemdem **refiķ** / Ya'ni cism-i pūr-hayālinden yaķar dilde çerāğ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 4*). [*refiķ,]*

Ola maķşer yerinde 'Ādile'niñ / **Refiķi** 'aşķ u iķsāniñ mu'īni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 9*). [*refiķi, -i]*

Đuyup bu hāl-i cān-sūzu dedim yā Rab mu'īn ol sen / **Refiķi** hūr-i 'ayn olsun daķı cennet oña mesken (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10*). [*refiķi, -i]*

refik et: Arkadaş, yoldaş, ortak etmek.

Refik et sālike tevfiķiñi luṭfuñla 'aşķıñda / Gam-ı 'uşşāķa raķm eyle ģimāyet kıl meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 4*). [*refik et,]*

refik eyle: Arkadaş, yoldaş etmek.

Hem sırāt-ı müstaķīme eyle tevfiķiñ refik / Rāh-ı maķşūdu bize āsān et yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 2*). [*refik eyle,]*

reftār: Salınarak yürüme, güzel yürüyüş.

Geldi **reftāra** göründü ol nihāl-i bāğ-ı aşķ / Ey hayāli sīnemi pūr-nūr eden şems-i cihān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4*). [*reftāra, -a]*

reftāra geldi: Salınmaya/ yürümeye başlamak.

Reftāra geldi iki destinde sem'-i fānūs / Mestāne çeşmi üzere kākülleri daģılmış (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 3*). [*reftāra geldi, -di]*

rehā eyle: Kurtarmak.

Rehā eyle a'mā-yı m'anevīden dīde-i cānı / Şafā-yı tūtiyāyı nūr-ı 'irfān ile binā et (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 2*). [*rehā eyle,]*

rehber: Kılavuz, yol gösterici.

Sen **rehberimsin** Hāķķ'a baña destģirim ol / Eyle küşād rāķımı Allāh 'aşķına (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 6*). [*rehberimsin, -im, -sin]*

Hemān şām u seķer ol pādişāha 'Ādile yalvar / Olur 'aşķıñ vişāl-i yāra **rehber** şimdi şabr eyle (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 6*). [*rehber,]*

Nefse uyup dalmışım deryâ-yı cürm ü gaflete / Dest-gîr ü **rehber** eyle 'aşkıñı gayrı baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 5*). [rehber,]

Mürşid izini izle **rehber** sözünü özle / Allah'ı müdâm gözle ihsân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 7*). [rehber,]

Sen **rehberimsin** Haqq'a baña destgîrim ol / Eyle küşâd rāhımı Allāh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [rehberimsin, -im, -sin]

Hâşılı Faḥr-ı cihândır âşıkāñıñ **rehberi** / Onuñ için 'Âdile el müctebâdır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 8*). [rehberi, -i]

Erdiler nûr-ı tecellî ile bezm-i vuşlata ol / Resûl'llāh'dır bu yolda zîrâ **rehberi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 6*). [rehberi, -i]

Cân-ı Muhammed idi **rehber** oña / Kırb-ı Resûl oldu onuñ mavşili (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 12*). [rehber,]

rehber-i cân edip: *Ruh, gönül kılavuzu etmek.*

Rehber-i cân edip 'aşkı diyerek kânadır âh / Mesken-i faḥr-i cihân şehir-i Medîne âyâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 5*). [rehber-i cân edip, -ip]

rehber-i cânân: *Sevgilinin kılavuzu.*

Yanmadıkça âteş-i 'aşk-ı ḥaḳıḳıyle bu cân / Vaşlı bulmaz añladım 'aşk **rehber-i cânân** mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 6*). [rehber-i cânân,]

rehber-i ehl-i maḥabbet: *Aşk, muhabbet ehlinin kılavuzu.*

Server-i şâhib-kerâmet hādî-i rāh-ı cinân / **Rehber-i ehl-i maḥabbet** Ḥazret-i Ümmî Sinân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 16*). [rehber-i ehl-i maḥabbet,]

rehber-i rāh-ı kemālât-ı celî mevlânâ: *Mevlâna'nın aydınlık olgunluklar yolunun kılavuzu.*

Ḥazret-i Kuṭb-ı cihân vâkıf-ı sırr u ma' nâ / **Rehber-i rāh-ı kemālât-ı celî Mevlânâ** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 41*). [rehber-i rāh-ı kemālât-ı celî mevlânâ,]

rehber-i rāh-ı şerî'at: *Hak yolunun, doğru yolun kılavuzu.*

Rehber-i rāh-ı şerî'at reh-nümâ-yı ma' rifet / Muştafâ nûr-ı Hudâ'dan hōş nişândır Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 2*). [rehber-i rāh-ı şerî'at,]

reh-i ahmedî: *Hız. Peygamberin manevi şahsiyetinin, varlığının yolu.*

Rāh-ı selâmet ki **reh-i Ahmedî** / Onda bulur cümle dem-i es'adî (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 5*). [reh-i ahmedî,]

reh-i 'aşkıñda: *Aşk yolu.*

Reh-i 'aşkıñda 'âşık nâlelerle cân fedâ eyler / Bu yolda 'Âdile'ye başka bir devlet mi var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6*). [reh-i 'aşkıñda, -iñ, -da]

Fedâ olsun **reh-i 'aşkıñda** māl ü devlet ü cāhım / Kāpıñda 'Âdile kemter gedâdır yâ Resûla'llah (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 6*). [reh-i 'aşkıñda, -iñ, -da]

reh-i 'aşkıñda: *Aşk yolu.*

Kamu 'âlem saña 'âşık **reh-i 'aşkıñda** hem şadık / Bulanlar sen gibi bir yarı ağıyârı n'ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [reh-i 'aşkıñda, -m, -da]

Tâ ezel ḥüsnuñe meftûn olan 'âşıklar / Dün ü gün derd ile durmaz **reh-i 'aşkıñda** yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 5*). [reh-i 'aşkıñda, -iñ, -da]

Bakma 'isyânıma kıl bendeñi pîrim şādān / Oldu sūzān **reh-i 'aşkıñda** derûn-ı sîne (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 49). [reh-i 'aşkıñda, -mñ, -da]

reh-i cānāna: Sevgilinin yolu.

Ârzû-yı dü cihāndan geçmedir 'aşka nişān / Terk-i cān edip **reh-i cānāna** 'azm etmek gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 4). [reh-i cānāna,]

reh-i maḳṣūdu: Amaçlanan, hedeflenen, arzu edilen yol.

Eğer bir kerre gūṣ etseñ olurduñ mest-i efḡānım / **Reh-i maḳṣūdu** ḳat'ā menzil-i irṣāddur tevḥīd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 7). [reh-i maḳṣūdu,]

reh-i murāda: İstenilen, amaçlanan yol.

Ermez **reh-i murāda** meṣḡūl-ı ḡāflet olan / Ḳalbinde ehl-i ḥālīñ 'irfān bulunur cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 5). [reh-i murāda, -a]

reh-nümā-yı ma'rifet: Hünerli, bilgili rehber.

Rehber-i rāh-ı şerī'at **reh-nümā-yı ma'rifet** / Muṣṭafā nūr-ı Ḥudā'dan ḥōṣ nişāndır Muṣṭafā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 2). [reh-nümā-yı ma'rifet,]

reml: Kum; nokta.

Biñde bir olmaz edā-yı şükri tā rûz-ı ḥisāb / Her ne rûtbe neml ü **reml** ü zāriyāt olsa 'aded (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 5). [reml,]

remz: Gizli işaret, sembol, ima.

Bu ḥurūfuñ **remzini** idrāk edip ma'nāya dal / Nūr-ı bāḳī iste ancak bulasın ni'me'l-mu'tin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2). [remzini, -i, -ni]

remz-i 'aşkı: Aşkın işareti, aşk sembolü.

Remz-i 'aşkı zāhid-i şüret-perest etmez ḥayāl / Nükte-i tevḥīdi zīrā münkire iş'ārı güç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 2). [remz-i 'aşkı, -ı]

remz-i nuṭḳ-ı evliyādan: Velilerin sözünün işareti, sembolü.

Amān inkāra gelme 'aşıḳānıñ ḳavl ü ḡüftārın / Çü sen fehmi edemezsin **remz-i nuṭḳ-ı evliyādan** geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 3). [remz-i nuṭḳ-ı evliyādan, -dan]

reng: Cisimler tarafından yansıyan ışığın gözde oluşturduğu duyum, renk.

Pākdir her şīşe **renginden** ziyā-yı tāl'atīñ / Reng-i ruḥsārīñdan eyler şīşeler şerm u ḥicāb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 5). [renginden, -i, -nden]

reng: Renk, şekil, suret; nitelik.

Pāk edip āyīne-i ḳalbi melāl **renginden** / Ver cilā şevḳ ile ḳalbiñ ise pāk gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 3). [renginden, -i, -nden]

reng-i ney-i gül-i nābdan: Halis gül kamışının rengi, görünüşü, niteliği.

Reng-i ney-i gül-i nābdan seyr et ruḥ-ı pūr-tābdan / Vakt-i gül-i nā-yābdan meh-tāb-ı raḥṣān edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 8). [reng-i ney-i gül-i nābdan, -dan-reng-i ney-i]

reng-i ruhsārīndan: Yanağın rengi.

Pâkdir her şîşe renginden ziyâ-yı tâl'atîñ / **Reng-i ruhsārīndan** eyler şîşeler şerm u hicâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 5). [reng-i ruhsārīndan, -iñ, -dan]

reng-i tîğ: Kılıcın rengi, görünüşü, niteliği; kılıcın hilesi.

Reng-i tîğ ile mücellâ gerdeni / Goncası hûn-ı şehâdetle hîdâb (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 27). [reng-i tîğ,]

rengîn: Parlak renkli; güzel, hoş, latif.

Faşl-ı bahâr geldi sünbülle gül açılmış / Bülbül figâna gelmiş **rengîn** çemen yetişmiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 1). [rengîn,]

renk: Renk, şekil, suret; nitelik.

Tâlib-i 'aşk-ı Hudâ'yım rûz u şeb kaçdım budur / 'Aşk **rengine** boyanmak dîn u îmandan garaz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 5). [rengine, -i, -ne]

reşâdet: Doğru yolda gitme, doğruluk.

Şatma zu'munca **reşâdet** kuşb şanma kendiñi / Tâ'atîñ taqlîddir cümle olur mahv ü hebâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4). [reşâdet,]

reşk: Gipta, imrenme, kıskançlık.

Beni **reşk** odına yakmağdır ancak maşad ü 'azmi / Yine olmuş iki ruhsâresi şu'le-feşân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 3). [reşk,]

resm: Şekil.

Hâsılı ol 'âcize bu **resm** ile / Çok sene yandı yakıldı nâfile (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 49). [resm,]

resm: Usul, âdet.

Şikâyet cevr-i dilberden kadîmi **resmdir** ammâ / Hâkîkkatde cefâ ehli vefâ erbâbıyım şüfî (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 5). [resmdir, -dir]

resmen: Resmî.

Sîretâ cennetde **resmen** meskeni / Ravza-i peygamber ü Beytû'l-harem (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 48). [resmen,]

resmen: Kesinlikle, açıkça, kesin olarak.

Şadr-ı a'zam idi ol zât-ı celîl / Eyledi ol kâfiri **resmen** rezîl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 61). [resmen,]

resm-i ebrû-yı hilâliñdir: Hilal kaşın izi, nişanı.

Mâhîtab âyinedâr olmuş gezer dergâhını / Ay başında **resm-i ebrû-yı hilâliñdir** garaz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 2). [resm-i ebrû-yı hilâliñdir, -iñ, -dir]

resm-i havâliñ: Hayalin tasviri.

Çeşm-i şüretle nasıl hayrân olur bilmem gönül / Çün verâ-yı perdeden **resm-i havâliñ** görmeden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 5). [resm-i havâliñ, -iñ]

resm-i tecrîdde: Arınma töreni.

Resm-i tecrîdde bir merd-i safâ-perver kim / Evliyâ eyleyemez şafvet-i hâlim izhâr (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 39). [resm-i tecrîdde, -de]

resm-i zâ'if: Güçsüz, zayıf suretli.

Kerbela'da haste-i nâçar olup / Cism-i gül **resm-i zâ'if** idi temâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 37*). [*resm-i zâ'if*,]

resûl: *Elçi, peygamber // Hz. Muhammed.*

Hayr ile yâd eylerim aşhâb-ı zî-şânın bütün / Cân ile ben Çâr-Yâr'ın bendesiyim yâ **Resûl** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 11*). [*resûl*,]

Bunlara etmek maḥabbet mü'mine lâzım tamâm / 'Âdile'yi gayrı onlardan ayırma yâ **Resûl** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 13*). [*resûl*,]

Cemâliñ yâ **Resûl** Kur'ân degil mi / Sücûda Ka'be-i Raḥmân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 1*). [*resûl*,]

Hayr ile yâd eylerim aşhâb-ı zî-şânın bütün / Cân ile ben Çâr-Yâr'ın bendesiyim yâ **Resûl** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 11*). [*resûl*,]

Bunlara etmek maḥabbet mü'mine lâzım tamâm / 'Âdile'yi gayrı onlardan ayırma yâ **Resûl** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 13*). [*resûl*,]

Kıldın ümmet ol **Resûl'e** kim nice şükr edelim / Muştafâ'nın yâr-ı ğarı cümle aşhâb-ı güzîn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 5*). [*resûl'e*, -e]

Maḥz-ı lutf u raḥmet ile ol Hudâ / Dedi maḥbûbım **Resûl'üm** Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 8*). [*resûl'üm*, -üm]

Ol **Resûl'ün** 'aşkına yâ Rabbenâ / 'Afv kıl 'işyânımızı dâ'imâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 22*). [*resûl'ün*, -ün]

Hem Muhammed ḥaş kuludur onun / Hem Ḥabîb'i hem **Resûlüdür** onun (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 16*). [*resûlüdür*, --ü, --dür]

Şoñra ḥikmetle buyurdu ol **Resûl** / Kañı câyı nâkâm eylerse kabûl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 10*). [*resûl*,]

Bâ-ḥuş ol 'abd-i ḥaşı Muştafâ / Yâ'ni maḥbûbı **resûl** bâ-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 7*). [*resûl*,]

Ol **Resûl'ün** şıgınıp imdâdına / 'Afv ü cüd ü merḥametle dâdına (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 10*). [*resûl'ün*, -ün]

resûl-i 'azîm: *Büyük ve ulu elçi.*

Şâhib-i mi'râc ḥabîb-i kerîm / Taḥt-ı şefâ'atde **resûl-i 'azîm** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 9*). [*resûl-i 'azîm*,]

resûl-i bâ-şafâ: *Mutluluğun peygamberi.*

Sünnet içre her nebîniñ bir refîkı vardurur / Baña da sensiñ buyurdu ol **Resûl-i bâ-şafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 7*). [*resûl-i bâ-şafâ*,]

resûl-i ekrem'iñ: *Hz. Muhammed.*

Bende-i fermânı olmuşdur **Resûl-i Ekrem'iñ** / Mâl u cân u mâsivâyı rāhına etdi fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 2*). [*resûl-i ekrem'iñ*, -iñ]

resûl-i kâbe kavseyn: *İki yay aralığı kadar yakınlık. Kur'ânda Hz. Muhammed'in Mirac gecesi Allâh'a yaklaşması tarif edilirken kullanılmıştır: "Araları iki yay ucu kadar veya daha az kaldı", Necm suresi, 9. ayet.*

Ey **Resûl-i kâbe kavseyn** ü Ḥabîb-i Kibriyâ / Sensin ol Fahr-i risâlet iftiḥâr-ı mü'minîn (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 4, Beyit 1*). [*resûl-i kâbe kavseyn*,]

resûl-i müctebâ: *Seçilmiş, seçkin peygamber, Hz. Muhammed.*

Cennet içre her nebîniñ bir refîkî vardurur / Baña da sensin buyurdu ol **Resül-i müctebâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 8*). [*resül-i müctebâ,]*

resülullah: *Allah'ın elçisi // Hz. Muhammed.*

Budur luft u kerem-kârı Ebâ Eyyübe'l-Enşârî / **Resülullah** 'alemdârı Ebâ Eyyübe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 1*). [*resülullah,]*

resülü'llâh: *Allah'ın elçisi // Hz. Muhammed.*

İtdu destinden **Resülü'llâh** buyurdu luft ile / Dü cihânda sevdigimdir baña ahterdir 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 9*). [*resülü'llâh,]*

Erdiler nûr-ı tecellî ile bezm-i vuşlata ol / **Resülü'llâh'dır** bu yolda zîrâ rehberi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 6*). [*resülü'llâh'dır, -dır]*

Halid İbn-i Zeyd-i Enşârî ol / Hem **Resülü'llâh** 'alemdârıdır ol (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 13*). [*resülü'llâh,]*

resülü'llâh-ı zî-şâna: *Şanlı peygamber, Hz. Muhammed.*

Şalât ile selâm olsun **Resülü'llâh-ı zî-şâna** / Vücûdu 'ayn-ı rahmet 'âleme kân-ı şefâ'atdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 9*). [*resülü'llâh-ı zî-şâna, -a]*

revâ: *Layık, uygun, yaraşır.*

Şâh-ı evreng-i vefâ bülbül-i gülzâr-ı şafâ / 'Âşıka luftı **revâ** ehl-i dile feyzi 'amîm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 7*). [*revâ,]*

revâ görmüş: *Uygun görmek, yakıştırmak, kötü bir duruma layık bulmak.*

Ezelden işbu cismim hâk-i derd ü gamla yuğrulmuş / Cefâ kaftanını anmâ ki takdîrim **revâ görmüş** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 1*). [*revâ görmüş, -müş]*

revân: *Giden.*

Maşad-ı icâd-ı 'âlem hem habîb-i Gird-kâr / Muşafâ tayy-ı mekân eyler **revândur** Muşafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 5*). [*revândur, -dur]*

revân oldu: *Akıp gitmek.*

Yâr-ı gâr ile yola oldu revân / Şanki bir ahterle mäh-ı dü-cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 5*). [*revân oldu, -du]*

revnak vere: *Parlaklaştırmak, güzelleştirmek.*

Mihr ü meh tâ 'âleme pertev şalıp **revnak vere** / Leyl-i gamda cân buldu cîsm-i bîmârım benim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 3*). [*revnak vere, -e]*

revhân: *Fesleğen denilen güzel kokulu bir bitki.*

Ey 'Âdile қо 'ârı dil şehrine var bâri / Bülbül gibi kıl zârı **revhân** bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8*). [*revhân,]*

Dilde cennet var akar enhâr ile şâdirvân / Seyr-i bağ et gülleri sünbülleri **revhânı** gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 7*). [*revhânı, -ı]*

revyân: *Suya kanmış, sırâb.*

Mâsivânîñ şiddetinden kurtulup mest olmadan / Bâde-i vuşlatdan ise feyż-i dil **revyân** olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 8*). [*revyân,]*

rezil eyledi: *İsteyerek veya istemeyerek birini çok utanacak güç bir duruma sokmak.*

Şadr-ı a'zam idi ol zāt-ı celīl / Eyledi ol kāfiri resmen rezīl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 61*). [rezīl eyledi, -di]

ri'āyet kıl: Riayet etmek, uymak, rıza göstermek.

Görme ednā mūru aldanma hayāl-i 'āleme / Āşaf-ı 'aqla **ri'āyet kıl** Süleymanlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 3*). [ri'āyet kıl,]

ricā kıl: Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, dilemek.

Gönül āvāre gezme terk edip fānī cihānı gel / Nefİsden geç **ricā kıl** Hakk'a bākī 'aşka yāhū gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 1*). [ricā kıl,]

riḍvān: Cennetin kapısını bekleyen büyük melek.

Bir Muhammed 'Alī Pāşā idi ol dünyāda / Hüsününü hulkūnu **Riḍvān** bilir me'vāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 12*). [riḍvān,]

rif'at: Yücelik, yükseklik.

Her kelāmı neş'e-endāz-ı dil-i bīmār olup / Hāk-i pāyin şerefi bir başka **rif'at**di baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 6*). [rif'atdi, -di]

Her kelāmı neş'e-endāz-ı dil-i bīmār olup / Hāk-i pāyin şerefi bir başka **rif'at**di baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 6*). [rif'atdi, -di]

Kalma alçak begenip kendiñ tevāzu' üzre ol / Bu tevāzu'dan güzel **rif'at** hemān olmaz saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 2*). [rif'at,]

Maḥabbetle necāt bulur dü 'ālemde daḥı **rif'at** / Olan 'āşık şa'īd olur sa'ādetle sürer devrān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 3*). [rif'at,]

rif'at-i 'uşşāka: Aşıkların yüceliği.

İmtihāndır 'āşıkā cevri ü cefā mā'şukdan / **Rif'at-i 'uşşāka** bā'is şabr-ı hicrān değil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 6*). [rif'at-i 'uşşāka, -a]

riḥlet: Göç, sefer.

Bulmayıp derdine dermān etdi āḥir **riḥleti** / 'Âdile Firdevs'i me'vā eylesin oña İlāh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 10*). [riḥleti, -i]

Bir Meḥemmed 'Alī Pāşā idi ol dünyāda / **Riḥleti** mūcib-i şevk oldu dil-i a'dāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 18*). [riḥleti, -i]

riḥlet etdi: Göç etmek, sefer etmek.

Bu daḥı etdi sekiz yüz otuz üçde riḥlet / Kaddesa'llāhū ta'ālā be-cemāl u vuşlat (*Âdile Sultan Divanı, Terkiḥ-bend 2, Beyit 55*). [riḥlet etdi, -di]

riḥlet eyledi: Göç etmek; ölmek.

İşbu vaḥ'a üzre pek çok geçmedi / 'Atıyye Sultān da **riḥlet eyledi** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 75*). [riḥlet eyledi, -di]

rikāb-ı şāh-ı 'ālem-tābdan: Dünyayı aydınlatan güneşin sultanının huzuru.

Rikāb-ı şāh-ı 'ālem-tābdan da'vet bu şeb geldi / Dil-i bī-rūḥa cānān geldi cānım şād-mān geldi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [rikāb-ı şāh-ı 'ālem-tābdan, -dan]

rikkat-i yāre dokunur: Sevgiliyi hüzünlendirmek.

Gönül incitme nigârîñ acınır / Ağlama **rikkat-i yâre dokunur** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 1). [rikkat-i yâre dokunur, -ur]

rind-i cihânî: Âlemin arifi, gönül adamı.

‘Aşk-ı cāmın nüş edip mest olmayan / Serserî **rind-i cihânî** neleyim (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 8). [rind-i cihânî, -ı]

risâlet: İnsanları dine davet etme işi, peygamberlik, resullük; elçilik.

Enbiyâ vü rüsûl içre yok saña bi'llâh şebîh / Kim nübüvvetle **risâletle** müstesnâsın meded yâ Muhammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 3). [risâletle, -le]

Bi-hamdi'llâh ezel takdîr ü hükm-i Rabb-ı 'izzetdir / Mu'îni Âl-i 'Osmân'ın selâtiñi **risâletdir** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 1). [risâletdir, -dir]

Ey **risâlet** mülkünün şâhinşeh-i şefkat-veri / Ve'y nübüvvet tahtının şâhib-serîr ü serveri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 1). [risâlet,]

Sen **risâlet** tahtının bir pâdişâh-ı a'zamı / Enbiyâ vü evliyânın serde tâc-ı efhamı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 3). [risâlet,]

riste-i ümmîd-i feyz-i rahmetiñ: Merhametin bolluğunun ümidinin ipliği.

‘Ârşa-i idrâke fevz ü re'fetiñ dârü'l-emîn / **Riste-i ümmîd-i feyz-i rahmetiñ** hablü'l-metîn (Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 3). [riste-i ümmîd-i feyz-i rahmetiñ, -iñ]

rivâyet: Nakledilen haber veya söz, söylenti.

Bir **rivâyetde** gelir çün o garîb-i reh-i 'âşk / Ne görür eylemiş ol rahmet-i Hâk 'azm-i bakâ (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 7). [rivâyetde, -de]

Âhîrü'l-eyyâm hürûc-için onuñ / Çok **rivâyet** vardurur gizli 'ayân (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 97). [rivâyet,]

riyâ: İkiyüzlülük.

Deme teşbîhi terk ile ele almam ben ol cāmı / Hicâb-ı 'aklı çâk et ma'rifet bul bu **riyâdan** geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6). [riyâdan, -dan]

rivâ: İkiyüzlülük // yalan.

O şühî vaşf edenlerdir bilen kâtib değil vâkıf / Harem sırrın yine mahrem bilir hâcib **riyâ** söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8). [riyâ,]

ürü Mecnûn ola gör vuşlatı Leylâ'da ara / Terk edip 'ucbu **riyâyı** dañi ihfâda ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 4). [riyâyı, -y, -ı]

Çalış Hâk yoluna onda şafâ-yı câvidânı bul / **Riyâ** koyma dil-i ihlâşa gel terk eyle 'işyânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 6). [riyâ,]

riyâ ehinden: İkiyüzlüler, riyakârlar.

Kaç **riyâ ehinden** Hâk hoşlanmaz onlardan hemân / 'Ârifân bezmi haberlerden haber söyler saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 4). [riyâ ehinden, -nden]

riyâset: Reislik, başkanlık.

Şâfiyâ şâf eyle kalbiñ eyleme kız ü riyâ / Geç **riyâset** iddi'âsından Hudâ'dan et hayâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1). [riyâset,]

rivâzât: Nefsi terbiye etmek için yapılan şeyler.

Bul **riyāzātūn** şafâsında hayât-ı câvidân / Jeng-i kalbi pâk ü nûr-efşân eder cânân-ı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 8). [riyāzātūn, -n]

rızâ: Rıza gösterme, boyun eğme, kabul etme.

‘Âdile yâhû edeb gözle **rızâdan** çıkma hîç / Pîr-i zîşân-ı ‘inâyet-ihtivâdır Nakşbend (Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 10). [rızâdan, -dan]

‘Âlem-i mihnete şabr eyle **rızâ** dâd olup / Kayd-ı nâmûsu geçip ‘ârı kıyan gönlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 5). [rızâ,]

‘Âdile eyle tarîk içre tevekkül hem **rızâ** / Feth-i bâb olur nevâliñden yaqar dilde çerâğ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 6). [rızâ,]

rızâ: Razi olmak, hoşnutluk, memnuniyet duyma.

Rızâdır çâresi ‘aşkıñ görünmez ibtilâsı hîç / Şâbirdır ‘Âdile dermân çekeriz kaydı ey şüfî (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 7). [rızâdır, -dır]

Çekmiş idi küşe-i vahdete zât-ı pâkini / Haşleti şabr u tevekkülle tesellüm hem **rızâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 8). [rızâ,]

Saîa hep ‘Âdile yâ Rab yine hâmd ile şükreyler / Kula çünkü **rızâsı** emr ü fermânında görülmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 6). [rızâsı, -sı]

Ben **rızâda** bulmuşum âsâyişi / ‘Aşk zevk ile hevâdan geçemem (Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 2). [rızâda, -da]

‘Tâ’atin eyler kuşuruyla kabûl tãrd etmeyip / ‘Âdile her dem **rızâ** ister budur derdi hemî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 7). [rızâ,]

rızâ bul: Hoşnutluğu kazanmak, memnun olunmak, kabul görmek.

Teslîm olup bul tã rızâ / Pek hoşcadır şabr-ı cemîl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 12). [rızâ bul,]

rızâ söyler: Kabul etmek, onaylamak.

Ne zilletten ne mihnetden ne ‘âlemden hâzer eyler / Umûrun Hakk’a tefvîz eylemiş gönlüm **rızâ söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 3). [rızâ söyler, -r]

rızâ vermezdi: İzin vermek, onaylamak.

Rızâ vermezdi ‘adl ü şefkati zulm-i müşîrâna / Bütün nâr-ı fîrâkı şaldı kalb-i ehl-i îmâna (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 17). [rızâ vermezdi, -mez, -di]

rızâ-pâk: Temiz rıza, halis istek.

Fî’l ü tedbîri bırak cümlesi takdîr-i Hudâ / İnşirâh-ı dil-i İslâm’a **rızâ-pâk** gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 2). [rızâ-pâk,]

rızâ-yı emrine: Buyruğun rızası, emre karşı koymama.

Müddet-i ‘ömrün **rızâ-yı emrine** haşr eyleyip / Bu daîi oldu rızâ-yı Hakk’la şâd u muğtenem (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 5). [rızâ-yı emrine,]

rızâ-yı hak’da: Allah’ın rızası.

Ol İbrâhîm Hakk’dan gayra muhtâc olma ‘âlemde / **Rızâ-yı Hakk’da** İsmâ’îl-âsâ ol selîm ‘âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 6). [rızâ-yı hak’da, -da]

rızâ-yı hakk’a: Allah’ın rızası.

Müddet-i 'ömrüñ **rızā-yı Hakk'a** 'adle haşr edip / Buldu feyz ü ma'rifetle rütbe-i 'izz ü 'ulā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 6*). [*rızā-yı hakk'a, -a*]

rızā-yı hakk'ı: Allah'ın rızası.

Eger 'âkil iseñ sa'y eyle hayra hōş geçir vaktin / **Rızā-yı Hakk'ı** taḥşil et murāda onda ere gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3*). [*rızā-yı hakk'ı, -ı*]

Çün **rızā-yı Hakk'ı** bildim secde kıldım ağladım / Hem ḥaḳīkat baḥrınıñ ḳa'rına ḳaldım ağladım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 1*). [*rızā-yı hakk'ı, -ı*]

rızā-yı hakk'ın: Allah'ın hoşnutluğu.

Rızā-yı nefsi terk et 'Âdile tā / **Rızā-yı Hakk'ın** ergür varlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 7*). [*rızā-yı hakk'ın, -ın*]

rızā-yı hak'la: Allah'ın rızası, Allah'ın rızasını kazanma.

Müddet-i 'ömrüñ rızā-yı emrine haşr eyleyip / Bu daḥi oldu **rızā-yı Hak'la** şād u muḡtenem
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5*). [*rızā-yı hak'la, -la*]

rızā-yı hak'la: Allah'ın rızası, Allah'ın rızasını kazanma.

Müddet-i 'ömrüñ rızā-yı emrine haşr eyleyip / Bu daḥi oldu **rızā-yı Hak'la** şād u muḡtenem
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 5*). [*rızā-yı hak'la,]*

rızā-yı mahz-ı yezdāni: Allah'ın bizzat rızası.

Geçip bed-hūydan ḥulḳ-ı cemīl ol hem sa'adet bul / Ki teslīmiyetiñ olsun **rızā-yı mahz-ı Yezdāni**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 4*). [*rızā-yı mahz-ı yezdāni,]*

rızā-yı nefsi: Nefsin rızası, istekleri.

Rızā-yı nefsi terk et 'Âdile tā / Rızā-yı Hakk'ın ergür varlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 7*). [*rızā-yı nefsi, -i*]

rızā-yı pākiñe: Temiz, arınmış, günahsız istek.

Ben **rızā-yı pākiñe** dildādeyim / Vaşlıña cān virmege āmādeyim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 7*). [*rızā-yı pākiñe, -iñ, -e*]

rızā-yı pākiñle: Temiz, arınmış, günahsız istek.

Doldurup ḳalbim **rızā-yı pākiñle** bulsun saḳā / 'Aşḳdan etme beni aslā cūdā yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 4*). [*rızā-yı pākiñle, -iñ, -le*]

rūh: Vücudu canlı kılan, bilen, duyan ve idrak eden hayat gücü, hayat cevheri, can, nefes.

Nefsine zillet eder **rūḥuñā** 'izzet eder / Ağyara meyl eder mi yāra vişāl olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 3*). [*rūḥuñā, -u, -ñā*]

Çün mürīd-i şādıkından **rūḥu** hōşnūd olacak / 'Adile kesme ümīdiñ himmeti bākī saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 11*). [*rūḥu, -u*]

Cümle 'ālemden olup ḥālī dolar 'aşḳ ile dil / **Rūḥunu** pūr-şūr eder leb-i şīr ü şekkerden lezīz
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 6*). [*rūḥunu, -u, -nu*]

'Āşıḳa vuşlat mecālī olamaz bī-cezb-i dōst / Cezb ederse 'aşḳ **rūḥu** vuşlat-ı cānān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 6*). [*rūḥu, -u*]

Dōst cezb etmezse bulmaz vuşlata āşıḳ mecāl / Cezb olsa **rūḥ** 'aşḳ ile de ser-gerdān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 3*). [*rūḥ,]*

Bu bağı eyle temāşā güzelleriñ yeridir / Şu'âdır bütün ol goncāniñ **ruḥundaki** nūr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 6). [ruḥundaki, -u, -nda, -ki]

Bekle burc-ı ḳalbi her şeb tā doğa ḥurşid-i 'aşḳ / **Rūḥuñu** pür-nūr ḳıl ğayrı şafā-yı cāni gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 3). [rūḥuñu, -u, -ñu]

Gaflet ederek âteş-i hicrān ile yanma / **Rūḥuñ** ola bākī cesediñ nūr-ı bulunca (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 5). [rūḥuñ, -uñ]

O ḥamri sākī bākī ḳılsa **rūḥa** her ne dem ikrām / Erişir zevḳa ol dem dil bulur vaşl ü ḥuzūr-ı cān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1). [rūḥa, -a]

Ederék 'arz-ı niyāz himmet ü cūdun taleb et / Eyleyip **rūḥuna** taḳdīm taḥiyyāt ü du'ā (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 15). [rūḥuna, -u, -na]

'Âdile bizden ola 'aşḳ u niyāz / **Rūḥuña** taḳdīşleriñ efdali (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 18). [rūḥuña, -u, -ña]

Şubhesiz 'Âdile bir dār-ı belādır 'ālem / İdelim **rūḥların** Fātiḥa ile şādān (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 9). [rūḥların, -ları, -n]

Kime bākī ḳalacaktır bu cihān / **Rūḥların** şādān ide Mevlā hemān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 79). [rūḥların, -lar, -ın]

'Âdile'm ammā emānetdir saña / Onı ḥoş tut **rūḥumu** şād eyle tā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 94). [rūḥumu, -um, -u]

Cümlesiniñ **rūḥunu** dilşād ḳıl / Nūra gönder nārdan āzād ḳıl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 103). [rūḥunu, -u, -nu]

Rūḥlarına ḳıl du'ā feryād ile / Ḥazret-i Allāh'a yalvar 'Âdile (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 56). [rūḥlarına, -ları, -na]

Raḥmetiñ vāsi' İlāhī 'aşḳ-ı Faḥr-i enbiyā / Şād olup bulsun kerīmem Ḥayriyye **rūḥu** refāḥ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 4). [rūḥu, -u]

Bir Muḥammed 'Alī Pāşā idi ol dünyāda / Şād ide **rūḥuñu** Mevlā mele'-i a'lāda (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 6). [rūḥuñu, -u, -ñu]

rūḥ: Yanak; yüz.

Ruḥu devrinde etmem nāra nūra iltifāt asla / Hemīşe 'āşīḳāniñ maḳşadı sırr-ı tecellādır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 2). [ruḥu, -u]

Ḳaşlarıñ ve'l-leyl Tūbā ḳāmetiñ / **Rūḥlarıñ** Ḥaḳ ğonce-i ḥandān eder (Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 2). [ruḥlarıñ, -lar, -ıñ]

Efkārı ḳo dil maḥzenini feyz ile ḳoldur / Mir'āt-ı şafā ḳıl onu **rūḥuñ** görölünce (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 3). [rūḥuñ, -uñ]

Erer **rūḥa** ezelden 'Âdile ol lezzet-i bāde / Coşup baḥr-i maḥabbet mest eder 'aşḳ ile cānānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 5). [rūḥa, -a]

Ruḥuñdan ref' olursa ger niḳābı şemsden a'lā / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra'nā (Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 2). [ruḥuñdan, -uñ, -dan]

rūḥ u cismim: Manevi ve maddi varlık, ruh ve beden.

'Aşḳdan bu göñlüme sen ver eğer yâ Rabbenā / **Rūḥ u cismim** olsun iḥyā 'aşḳıla yâ Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 1). [rūḥ u cismim, -im]

rūḥ u revānım: Canın ruhu.

Cism-i zārım zaḥm-nākı tūğ-ı ḥasretidir tamām / Ḳalmadı şabr ü şebāt **rūḥ u revānım** gel yetiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 3). [rūḥ u revānım, -ım-imrūḥ u]

rūḥāni: Manevi.

Deyip ‘aşkıñla yâ Hû söylerim şevkıñla **rûhânî** / Dilim teslîm edip ikrâr verdim dilbere yâ Hû
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 3*). [*rûhânî,]*

At bu zâhir ‘işreti **rûhânî** ‘işret hûşcadır / Saña bir gün gelmesidir emr-i Hakk’ın şerbetin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 3*). [*rûhânî,]*

rûh-ı hazret-i peygamberi: Hz. Muhammed'in ruhu.

Belki **rûh-ı Hazret-i Peygamberi** / Eyledi âgâh Cibrîl-i Emîn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 59*). [*rûh-ı hazret-i peygamberi,]*

rûh-ı pâk-i hazret-i seyyid selâmî'ye: Hz. Seyyid Selami'nin temiz ruhu.

Bi'n-nihâye iftikâr ü bâ-kemâl-i ihtirâm / **Rûh-ı pâk-i Hazret-i Seyyid Selâmî'ye** selâm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 15*). [*rûh-ı pâk-i hazret-i seyyid selâmî'ye, -ye]*

rûh-ı pâkiñ: Mübarek ruh.

Rûh-ı pâkiñ cevher-i imâna bir mışbah-ı nûr / Fahr-ı ‘âlem şall-i ‘alâ seyiddinâ meded yâ
Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 2*). [*rûh-ı pâkiñ,]*

rûh-ı pâkine: Mübarek, temiz ruh.

Rûh-ı pâkine kılıp takdîs-i tām / ‘Âdile lutfuyla olsun şâd-kām (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 19*). [*rûh-ı pâkine, -i, -ne]*

rûh-ı pâkine: Temiz, arı, mübarek ruh.

‘Âcizâne ola bu bendelerinden i ‘zām / **Rûh-ı pâkine** nice tuhfe-i takdîs u selâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 25*). [*rûh-ı pâkine, -i, -ne]*

ruh-ı pür-tâbdan: Parlak, parlayan yanak.

Reng-i ney-i gül-i nâbdan seyr et **ruh-ı pür-tâbdan** / Vakt-i gül-i nâ-yâbdan meh-tâb-ı rahşân
edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 8*). [*ruh-ı pür-tâbdan, -dan]*

rûh-ı revândır: Canlı ruh, Allah dostu.

Kemâl-i ‘aşk ile gûş et hayâl-i şevk ile cûş et / Dil-i ‘uşşâka taze feyz ile **rûh-ı revândır** bu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 2*). [*rûh-ı revândır, -dır]*

rûh-ı revândır: Yürüyen latif bir ruha benzetilen sevgili, güzel.

Müsikî tavşîfe şıgmaz defter ü dîvânlar / Hasta-i ‘aşka ‘aceb **rûh-ı revândır** müsikî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 7*). [*rûh-ı revândır, -dır]*

rûh-ı sultânı: Sultanın ruhu; sultanın varlığı canlı kılan hayat gücü.

Rûh-ı sultânı bulup şevk u şafâ / Vahdetüñ cāmına hayrân olayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 5*). [*rûh-ı sultânı, -ı]*

ruhsâr: Yanak, yüz.

Nev-bahâra lûtf ile ‘arz eyledi **ruhsârı** gül / Gösterip mir’ât-ı feyzinden yine envârı gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 1*). [*ruhsârı, -ı]*

Ne duhândır bu ki çıkmaz çarh-ı kalb-i zârdan / Hicr dağını örer ol lâlâ **ruhsârım** bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6*). [*ruhsârım, -ım]*

Geldi eyyâm-ı bahâr esdi şafâlî rûzgâr / Gülşen-i dehrde ‘arz eyledi güller **ruhsâr** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 1*). [*ruhsâr,]*

Nev-bahāra lutf ile 'arz eyledi **ruḥsārī** gül / Gösterip mir'āt-ı feyzinden yine envārī gül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1). [ruḥsārī, -ı]

Gonca **ruḥsārın** ḥazān-ı mevt āh / Şoldurup cismin daḥı etdi tebāh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 84). [ruḥsārın, -ın]

Hulku güzel ḥüsnü güzel bir māh idi ol nev-civān / Güller gibi açılmadan şoldurdu **ruḥsārın** ḥazān (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4). [ruḥsārın, -ı, -n]

ruḥsāre: Yanak.

Beni reşk odına yakmaḡdır ancak maḡşad ü 'azmi / Yine olmuş iki **ruḥsāresi** şu 'le-feşān āteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 3). [ruḥsāresi, -si]

ruḥsār-ı ḥaḳīkat: Gerçeğin yüzü.

Dile 'āks etdirir bir nūr-ı dil-efrūz yārı kim / **Ruḥsār-ı ḥaḳīkat** üzre bir āyīne olmuş mey (Âdile Sultan Divanı, Diğەر 28, Beyit 3). [ruḥsār-ı ḥaḳīkat,]

ruḥsār-ı yār: Sevgilinin yüzü, yanağı.

Bülbül şadā-yı 'aşka pür eyledi cihānı / **Ruḥsār-ı yār** çünkü gül üzere 'aḡsetmiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 2). [ruḥsār-ı yār,]

ruḥsat-ı ḥaḳ: Allah'ın izni.

Ruḡsat-ı Ḥaḳ ile çok sırr söyledi / İrtihālī vaḡtın i 'lān eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 28). [ruḡsat-ı ḥaḳ,]

rūm: Doğı Roma İmparatorluğu sınırları içinde oturanlara verilen isim, ayrıca eskiden Anadolu toprakları da bu isimle anılırdı.

Geldi **Rūm'a** feth-i Ḳostantin için / Hem şehādet buldu ol devlet-nümün (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 17). [rūm'a, -a]

rumūzāt-ı ma'ārif: İlahi sırların işaretleri, sembolleri.

Rumūzāt-ı ma'ārif zāt-ı pākiñle olur ḳā'im / Ezelden ḥūkm-i 'irfān himmet-i esrārıñna maḡşūş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3). [rumūzāt-ı ma'ārif,]

rumūz-ı vaşlı: Kavişmanın sembolü.

Ḥarīdār-ı metā'-ı 'aşḳ olan lābüd olur dānā / **Rumūz-ı vaşlı** söyler saña al ḥaberden ḥaberi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 2). [rumūz-ı vaşlı, -ı]

rū-nümā: Yüz gösteren.

Şems-āsā pertevinden 'ālem olmuş pür-zīyā / Ol cemālīñ nürudur hep dilde olan **rū-nümā** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 2). [rū-nümā,]

Her taraḡdan şem'-i bezm olsa 'aceb mi **rū-nümā** / Şekl-i fānūsda 'aceb mirāt-ı ma'nādır göñül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 5). [rū-nümā,]

rūs: Rusya halkından olan veya bu halkın soyundan gelen kimse.

Rūs'la ḥarb olacaḳ eyyāmda / Mençikof'ıñ geldigi hengāmda (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 60). [rūs'la, -la]

rūşen: Aydın, parlak; açık, belli.

Yanıp mānende-i pervāne bu şem'-i rüy-i cānāna / Çerağ-ı dilde **rūşen** āftāb-ı 'ālem-ārādır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 5). [rūşen,]

Meh cemālî ‘âlemi **rüşen** cihânı mest eder / Mişli yok ol mäh-peyker ya’nî bir dâne göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 3*). [*rüşen,]*

Çıkıp varlıktan artık kalbini zevka eriştir sen / Temâşâ ile mir’ât-ı cemâlî gör yine **rüşen** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 7*). [*rüşen,]*

Edip hem nûr-ı Fahr-i ‘âlem ile kabrini **rüşen** / Firâkı kaldı cānlarda cihânı etdi pür-şiven (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 11*). [*rüşen,]*

rüşen ede: *Aydınlığa kavuşturmak.*

Beni pervâne-i şem‘-i ma‘ârif kıl da maḥv eyle / Cemâlin çeşm-i cānı ede rüşen kıl meded yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 5*). [*rüşen ede,]*

rüşen eder: *Aydınlatmak, ışıklandırmak.*

‘Aceb **rüşen eder** kalbi şu‘â-ı şu‘le-i tevḥîd / Giderir zulmeti kalbe verir nûr-ı cilâ tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 1*). [*rüşen eder,]*

rüşen eyle: *Aydınlatmak.*

Dilimde **rüşen eyle** ‘aşk-ı pākı / Dehân-ı zârım olsun sîne-çākî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 1*). [*rüşen eyle,]*

rüşen oldu: *Parlamak, ışıldamak; açığa çıkmak, görünür olmak.*

Görünce mäh-tâb-ı ḥüsnü **rüşen oldu** dil-ḥānem / Bu rü’yânîñ ‘aceb ta‘bîri yok mu ḥayrete daldım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2*). [*rüşen oldu, -du]*

rüşenâ: *Parlak, Işıklı.*

Kalb-i vîrân zâr u nālân sîne çâkdır ‘Âdile / Bir tecellî ile maḥzûn kalbini kıl **rüşenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 8*). [*rüşenâ,]*

rüşenâ kılsın: *Aydınlatmak.*

Feyz-i Hâk nûr-ı Muḥammed Muştafâ’dır ‘âşıka / ‘Aşk u şevkı ‘Âdile kılsın derûnum rüşenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 6*). [*rüşenâ kılsın, -sın]*

rüstem-i devrân: *Zamanın Rüstem'i (Şehname'de adı çok geçen İran'ın ünlü pehlivan ve savaşçısı Rüstem gibi güçlü, savaşçı olma bağlamında).*

Baş düşüp kanlar akar meydân-ı ‘aşkıñda seniñ / Zârîña ‘âlem dayanmaz **Rüstem-i devrân** mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 4*). [*rüstem-i devrân,]*

rütbe: *Makam, derece.*

Derûnumda ola ol **rütbe** ‘aşkıñla maḥabbet kim / O cevherle dola bu maḥzen-i kalbim meded yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3*). [*rütbe,]*

Hâtemiyyet mesnedin lutf u şefâ‘at **rütbesin** / ‘Uhdesine eylediñ tevcḥh tekrîmen oña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 3*). [*rütbesin, -sin]*

Derûnumda ola ol **rütbe** ‘aşkıñla maḥabbet kim / O cevherle dola bu maḥzen-i kalbim meded yâ Hâk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3*). [*rütbe,]*

Onu ol **rütbe** etmiş şeş-cihetden ḥayret istîlâ / Görür kında bakarsa sanki dîdâr-ı kerîm ‘âşıq (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 4*). [*rütbe,]*

Şâh ü sultân-ı cihân **rütbe** olup ḥazret-i ‘aşk / Milket-i kalbe gelip dikdi ‘âlem devlet-i ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 1*). [*rütbe,]*

Her ne **rütbe** mücrim iseñ kesme ümîd 'Âdile / Raḥmî gâlib bir ulu dergâha vardır nisbetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 6*). [*rütbe,]*

Her kime verirse 'aşkıñ **rütbesi** âlî olur / Baḥtiyârlıqla bulur iki cihânda devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 2*). [*rütbesi, -si]*

Her ne **rütbe** mücrim isem kesmem ümmîd ey Kerîm / Müşkilim ḥall eyle 'afv et bende-i pür-miḥneti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 5*). [*rütbe,]*

Sen kime verirseñ 'aşkıñ **rütbesi** 'âlî olur / Baḥtiyârlıqla bulur iki cihânda 'izzeti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 3*). [*rütbesi, -si]*

Biñde bir olmaz edâ-yı şükri tâ rûz-ı hisâb / Her ne **rütbe** neml ü reml ü zâriyât olsa 'aded (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 5*). [*rütbe,]*

Ḳullara dilediğîñ **rütbe** zevâl / Vermeyip luṭfuñla eylerisin mehâl (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 1, Beyit 11*). [*rütbe,]*

Her ne **rütbe** mücrim isem bakma Allâh 'aşkına / Evvel ü âḥir şefâ'at eyle bu 'işyânıma (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 3*). [*rütbe,]*

Rütbesi efdâl u hâlâtı mükemmel ġâyet / Ḳadri 'âlî şerefi sâmi maḳâmâtı 'âzîm (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 22*). [*rütbesi, -si]*

rütbe-i 'aql ü kemâl: İdrak ve olgunluk derecesi.

Rütbe-i 'aql ü kemâl 'Âdile gerçi 'âlî / Bulur ednâlığı kim 'aşq-ı belâdır ey dâst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 7*). [*rütbe-i 'aql ü kemâl,]*

rütbe-i feyz ü kerâmetdir: Cömertliğin bereketinin derecesi.

Ḥazret-i seyyid Nizâmu'd-dîn pâk-i Ḥalveti / **Rütbe-i feyz ü kerâmetdir** maḳâm-ı devleti (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 3*). [*rütbe-i feyz ü kerâmetdir, -dir]*

rütbe-i feyziñ: Bolluğun, bereketin derecesi.

'Aşq ile teraḳḳî bularak **rütbe-i feyziñ** / Ol 'Âdile vuşlat ḥikemiyle mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 7*). [*rütbe-i feyziñ, -iñ]*

rütbe-i iḳbâl-i mû'allâ: Bahtın veya talihin açık, yüksek dereceleri.

Ey gönül kesme taleb bâdiyesinden ḳademiñ / Ki taleb **rütbe-i iḳbâl-i mû'allâ** eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 4*). [*rütbe-i iḳbâl-i mû'allâ,]*

rütbe-i 'izz ü 'ulâ: Yücelik ve hürmet basamağı, derecesi.

Müddet-i 'ömrüñ rızâ-yı Ḥaḳḳ'a 'adle ḥaşr edip / Buldu feyz ü ma'rifetle **rütbe-i 'izz ü 'ulâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 6*). [*rütbe-i 'izz ü 'ulâ,]*

rütbe-i şanı: Şöhretin, itibarın derecesi, mertebesi.

Nişân-ı sırr-ı Aḥmed'dir bu tâciñ **rütbe-i şanı** / Gönül sermest-i ḥayret dîde-i dil 'aşq-ı giryânı (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 5*). [*rütbe-i şanı,]*

rûy: Yüz, çehre.

Gülistân içre güller gonca **rûyuñ** bülbulü olmuş / Nihâliñ gıbtası ol ḳâmet ü refṭârıña maḥşûş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [*rûyuñ, -uñ]*

Şubḥa dek küyuñda 'aşık zâr u ser-gerdân olur / Rûz-ı vuşlatda görünce **rûyuñu** ḥandân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 1*). [*rûyuñu, -uñ, -u]*

Zerredir kevn **rûyuña** nisbetle şems / Çarḥ-ı ser-gerdân ü hem ḥayrân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 4*). [*rûyuña, -uñ, -a]*

Ziyâsından görünce bildim ol şems-i dil-ârâyı / Sîne zülfünü örtmüş **rüyuna** ol mäh-i tâbânım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4*). [*rüyuna, -u, -na*]

‘Âdile Ka’be-i kūyun edeyim şöyle tavâf / ‘Arz ede **rüyunu** dildârıma mihmân gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 6*). [*rüyunu, -u, -nu*]

‘Aşkdır eden cemâl-i pâk-i cânâna nazar / ‘Aşkdır ol gonca gül **rüyü** için bülbül olan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2*). [*rüyü, -u*]

Eyle ‘uzletde maḥabbet vahdeti keşretde hem / Görmek istersen eger cânân **rüyün** her zamân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 2*). [*rüyün, -u, -n*]

O mâhiñ **rüyunu** bir gece Mecnûn görmüş olsaydı / ‘Aceb Leyla için eder mi idi ol kadar efgân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 2*). [*rüyunu, -u, -nu*]

Bilmezem **rüyündaki** hâlet midir muṭlak hayât / Can vermek istiyor dil görmesem cânânımı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 2*). [*rüyündaki, -uñ, -da, -ki*]

Rüyunu tercîh eder âşık şafâ-yı vuşlata / Görmese cân etmez ârâm ol meh-i tâbânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 4*). [*rüyunu, -uñ, -u*]

Zerredir gün **rüyuna** nisbetle şems / Çarḥı ser-gerdân u hayrân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 4*). [*rüyuna, -uñ, -a*]

Siyeh **rüyuna** yalvar ‘Âdile gel / ‘Ubûdiyyet yolu devlet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 10*). [*rüyuna, -uñ, -la*]

rü’vâ: Düş.

Görünce mäh-tâb-ı hüsni rüşen oldu dil-hânem / Bu **rü’yânıñ** ‘aceb ta’bîri yok mu hayrete
daldım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2*). [*rü’yânıñ, -nuñ*]

Ben de gördüm bir garîb **rü’yâ** o dem / Şardı etrâfım hayâlât ü elem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 48*). [*rü’yâ,]*

rü’yet: Görme, görülme.

Gönül eflâkini hürşîd-i ‘aşkıñ etmede devrân / Cemâliñ **rü’yeti** ‘âşıkıñ zîrâ eder hayrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 1*). [*rü’yeti, -i*]

Ey Hudâ vechiñe degmez iki ‘âleme devleti / ‘Âşıkı teşvîk eder ma’şûka dâ’im **rü’yeti** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 1*). [*rü’yeti, -i*]

rü’yet-i cânân: Sevgiliyi görme.

Vaṭan arzusu cânâ vuşlat-ı cânân imiş cânâ / Devâ-yı hasta-i gam **rü’yet-i cânân** imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 1*). [*rü’yet-i cânân,]*

rü’yet-i cânânda: Sevgiliyi görme.

O yâra vermemişdir cânımı evvel nazarda ben / Velâkin **rü’yet-i cânânda** takşîr eder gönülüm
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 6*). [*rü’yet-i cânânda,]*

rü’yet-i dîdâr: Yüzünü görmek.

Rü’yet-i dîdâr olmazsa şeb-i devlet naşîb / ‘Âdile dîd-ı âhım çarḥ-ı mînâdan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 5*). [*rü’yet-i dîdâr,]*

rü’yet-i dîdâr-ı nûr-ı zâtıñ: Zatının ışığının yüz güzelliğinin görünmesi.

Rü’yet-i dîdâr-ı nûr-ı zâtıñ için her gece / Sen misin çeşmim eden bi-ḥvâb ü giryân ey gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 6*). [*rü’yet-i dîdâr-ı nûr-ı zâtıñ,]*

rü’yet-i dîdâridir: Yüzüne bakmak, yüzünü görmek.

‘Aşıkıñ maṭlûbu Ḥaḳḳ’ın **rü’yet-i dîdâridir** / Bakma âgyâr-ı cihâna menzil-i cânâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 5*). [*rü’yet-i dîdâridir, -dır*]

rü'yet-i dîdârîñ: Sevgilinin yüzü.

Rü'yet-i dîdârîñ lütfen naşîb et ey güzel / Pâdişâhım kıl meded tãrd etme cennetden beni (Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 3). [rü'yet-i dîdârîñ, -iñ]

rü'yet-i dîdârîña: Yüzünü görmek.

Rü'yet-i dîdârîña ey dîst ğayr-ı lâyıķım / Hâlini bilmez gönül ister yine bu ni'meti (Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 2). [rü'yet-i dîdârîña, -iñ, -a]

rü'yet-i hâlık'a: Yaratıcının bakışı, görüşü.

Cevher-i mâyesi pîrâye-i nûr-ı vahdet / **Rü'yet-i Hâlık'a** mir'ât 'aleyhi's-şalavât (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 10). [rü'yet-i hâlık'a, -a]

rü'yet-i nûr-ı cemâl-i bâ-ķemâliñdir: Mükemmel güzelliğın ışığın görme.

Her şehir âhim vişâle iştiyâķından ğarâz / **Rü'yet-i nûr-ı cemâl-i bâ-ķemâliñdir** ğarâz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 1). [rü'yet-i nûr-ı cemâl-i bâ-ķemâliñdir, -iñ, -dir]

rûy-ı ahmed-i muhtâr'ı: Seçilmişlerin en övülmüşü, Hz. Muhammed'in yüzü.

Tâmm ol mâhı gören hûrşîdi görmez zerre-veş / Dökdü şebnem gördü **rûy-ı Ahmed-i Muhtâr'ı** gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 2). [rûy-ı ahmed-i muhtâr'ı,]

rûy-ı 'âleme: Yeryüzü.

Âftâb-ı vechi **rûy-ı 'âleme** / Yüz doksan beşde oldu müncelâ (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 72). [rûy-ı 'âleme, -e]

rûy-ı âliñden: Kırmızı yüz, yanak.

'Aşk şem'i **rûy-ı âliñden** yaķar dilde çerâğ / Ol şafâ mihr-i cemâliñden yaķar dilde çerâğ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 1). [rûy-ı âliñden, -iñ, -den]

rûy-ı arza: Yeryüzü.

Oldu çün tevhîde tevfiķ ism-i zât-ı devletiñ / **Rûy-ı arza** gelmedi emsâliniñ kat'â ferî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 8). [rûy-ı arza, -a]

rûy-ı cân: Sevgilinin yüzü.

Görelî âftâb-ı vechiñ ey şâhım gönül süzân / Mey âteş meclis âteş sâğar âteş **rûy-ı cân** âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 4). [rûy-ı cân,]

rûy-ı dergâh-ı niyâzı: Dua kapısının yönü.

Rûy-ı dergâh-ı niyâzı bâr-ğâh-ı lutfudur / Eyleme hırmânile bu 'Âdile nâ-çarı red (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 8). [rûy-ı dergâh-ı niyâzı, -ı]

rûy-ı dilber: Güzelin (sevgilinin) yüzü.

'Âdile hâricden etme sen şakın havf ü recâ / **Rûy-ı dilber** çün saña mir'ât-ı nûr-efşân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 11). [rûy-ı dilber,]

rûy-ı dilber: Güzelin, sevgilinin yüzü.

Rûy-ı dilber ile hep 'izz ü sa'âdet bularak / Minnet ü kaşr ü sarây eylemeyen gönlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 7). [rûy-ı dilber,]

‘Aks edince **rüy-ı dilber** gevher-âsâdır gönül / Mâ-sivâdan şâf bir mir'ât-ı rā'nâdır gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 1). [rüy-ı dilber,]

rüy-ı döst: Dostun yüzü.

Rüy-ı döst âyinedir eyler dile ‘aks ü nigâh / Zevkile cânı verir çün rüy-ı zîbâ cândadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 6). [rüy-ı döst,]

rüy-ı refâh görmedi: Rahat yüzü görmemek, rahat etmemek, sıkıntı içinde olmak.

‘Ömri miñnetle geçip görmedi bir rüy-ı refâh / Kimseye görmez iken zulmu revâ kahrı nigâh (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 16). [rüy-ı refâh görmedi, -di-me, -di]

rüy-ı zemîn: Yeryüzü.

Şan'atın eyvânına kandildir şems ü nücüm / ‘İzzetün dibâcesinden bir varak **rüy-ı zemîn** (Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 2). [rüy-ı zemîn, -ünnsinden]

rüy-ı zîbâ: Güzel yüz.

Rüy-ı döst âyinedir eyler dile ‘aks ü nigâh / Zevkile cânı verir çün **rüy-ı zîbâ** cândadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 6). [rüy-ı zîbâ,]

rüz u şeb: Gündüz ve gece.

Rüz u şeb bu bendesini zâr eden ey Zü'l-celâl / Gâhice mesrûr eyle kalb-i mahzunum meded (Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 6). [rüz u şeb,]

İ‘tirâf edip hatâma **rüz u şeb** kan ağlarım / Mücrimîne ‘afv ü gufrânın sezâdır ey Hudâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 7). [rüz u şeb,]

Nice ey hâm hırş-ı dünyâ kim taparsın **rüz u şeb** / Geç bu fâsid fikrden olmâ muşır sözüne tâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8). [rüz u şeb,]

Şafha-i cân ü dile nakş et şenâ vü şânını / **Rüz u şeb** vird et lisânında du‘â-güyânı ol (Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 3). [rüz u şeb,]

Hâlet-i cezbeye düş cennet-i Me‘vâ’da ara / Yüzün üzre sürünüp **rüz ü şeb** âmâde ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 2). [rüz ü şeb,]

rüz u şeb: Gündüz ve gece.

Tarfetü’l-‘ayn olma gâfil Hâzret-i Allâh’dan / Zîkr-i Hakk’a **rüz u şeb** sa’y eyleyen insân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 2). [rüz u şeb,]

rüz u şeb: Gece gündüz, durmadan.

Bir ‘aceb nâlânsın bilmem saña n’oldu gönül / Kimün için **rüz u şeb** feryâd ü zârın ey gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 1). [rüz u şeb,]

Şanma kim zâyî olupdur vahdetiniñ çillesi / **Rüz u şeb** Mevlâ için olur ederseñ hîdmetin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 5). [rüz u şeb,]

Rüz u şeb kârım fiğân ü âh olmakda iken / Mażhar-ı nûr-ı siyâh oldu yine gönülüm benim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 2). [rüz u şeb,]

rüz u şeb: Gece ve gündüz, devamlı.

Tâlib-i ‘aşk-ı Hudâ’yım **rüz u şeb** kaşdım budur / ‘Aşk rengine boyanmak dîn u imândan garaz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 5). [rüz u şeb,]

rüzedâr-ı şehr-i vuslat: Kavuşma şehrinin oruçlusı.

Rûzedâr-ı şeh̄r-i vuşlat Şeyh Maḥfî Ramazân / Gurre-i mâh-ı velâyet şems-i evc-i ‘ârîfîn (Âdile Sultan Divanı, Mesnevî 3, Beyit 17). [rûzedâr-ı şeh̄r-i vuşlat,]

rûzgâr: Esinti, yel; devir, zaman.

Geldi eyyâm-ı bahâr esdi şafâlı **rûzgâr** / Gülşen-i dehrde ‘arz eyledi güller ruhsâr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 1). [rûzgâr,]

rûzgâr: Esinti, yel // dünya, âlem.

Niceler geldi bu dehre bulmadı bir dem huzûr / Zevkine aldanma üç beş gündür ancak **rûzgâr** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 3). [rûzgâr,]

rûzgâr-ı ‘âleme: Cihan rûzgârı.

Uydu mânend-i sefîne **rûzgâr-ı ‘âleme** / Kaṭresin bir mevc ile ‘ummân eder cânân-ı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 3). [rûzgâr-ı ‘âleme, -e]

rûzgâr-ı ‘aşka: Aşk rûzgârı.

Rûzgâr-ı ‘aşka uymuşdur havâ-yı vaşlıla / Keşf-i gönlüm vatandaşan ḥubb ü sevdâdan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 4). [rûzgâr-ı ‘aşka, -a]

rûz-ı ezel: Allah’ın ezelde ruhları yaratıp bir araya topladığı gün, kıyamet günü, mahşer zamanı.

Çünkü biz **rûz-ı ezel** dōsta verdik ikrâr / Durduk ol ‘ahde ebed himmeti bozar degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 5). [rûz-ı ezel,]

Çü biz **rûz-ı ezel** ikrârımız ol dōsta verdik / Ebed ol kavle durduk ‘ahdi bozar degilim şüfî (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2). [rûz-ı ezel,]

rûz-ı haşre dek: Mahşer gününe, kıyamet gününe kadar.

Zevkî bâkîdir dimâğ-ı dilde **rûz-ı haşre dek** / Lezzet-i vuşlat nice ta’bîr ile âsân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 4). [rûz-ı haşre dek,]

rûz-ı kısmetde: İnsanların nasibinin dağıtıldığı takdir günü.

Rûz-ı kısmetde tecellî hisseñe düşdü naşîb / Her başa konmaz bu devlet cânı ver nâ-dân mısın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 5). [rûz-ı kısmetde, -de]

rûz-ı kıyâm: Kıyametten sonra insanların hesaba çekileceği gün.

Öyle bir hân-ı şifâ-baḥş dil-i ‘aşık kim / Lezzet-i cāmı dimâğlarda kalır **rûz-ı kıyâm** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 53). [rûz-ı kıyâm, -ır]

rûz-ı mahşerde: Kıyamet günü.

‘Aşiyâna **rûz-ı mahşerde** odur olan şefî / Muştafâ kân-ı kerem şâhib-emândır Muştafâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 3). [rûz-ı mahşerde, -de]

rûz-ı mahşerde: Mahşer günü; kıyamet koptuktan sonra insanların diriltip hesap için toplandıkları gün, kıyamet günü.

Nâ’ib ü kâdi-hacât ü şefî’ü’l-müznibîn / **Rûz-ı mahşerde** kerem eyle baña meded yâ Muhammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 7). [rûz-ı mahşerde,]

rûz-ı menhûs u şabâh: Sabahın uğursuz günü.

Söylenilmez âh o hâlet Ḥudâ ḥakkı için / **Rûz-ı menhûs u şabâh** yevm-i mahşerdi o gün (Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 7). [rûz-ı menhûs u şabâh,]

rûz-ı vuşlatda: *Kavuşma günü.*

Şubha dek küyünde 'aşık zâr u ser-gerdân olur / **Rûz-ı vuşlatda** görünce rüyunu handân olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 1*). [*rûz-ı vuşlatda,]*

sa'âdet: *Mutluluk, gönül rahatlığı, huzur.*

Dü cihânda 'aşkıña yanmak **sa'âdetdir** bañâ / Rahmetiñ düzağdan âzâd eyleye yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 6*). [*sa'âdetdir, -dir]*

Bulup 'aşkıñla şadım inşirâhı âfitâb-âsâ / Füyûzâtıñla ihsânıñ **sa'âdet** kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 5*). [*sa'âdet,]*

Şefâ'atde delâletdir niyâzım Ehl-i Beytiñden / Delâletde **sa'âdetdir** niyâzım Ehl-i Beytiñden
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 1*). [*sa'âdetdir, -dir]*

Cezbe-i 'aşkıñ hemân eyle tahammül bârına / Âdile bir ulu devletdir **sa'âdetdir** saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 8*). [*sa'âdetdir, -dir]*

Geçip varlıktan artık buldu 'aşk u sohbet-i cânı / O sohbetdir **sa'âdet** başka efkârı n'ider ey dôt
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2*). [*sa'âdet,]*

Kâm-rân-ı 'aşk olanlardır o bî-nâm u nişân / Dôstunu bulan **sa'âdetli** hemân pinhân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 6*). [*sa'âdetli, -li]*

Tâlib-i dünyâ olup çekme cihânıñ nikbetiñ / Cümleden lâ-ğayd olup da bul **sa'âdet** devletiñ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 1*). [*sa'âdet,]*

Gönlümü pâk edip hilmiñle / İsm-i zâtıñla **sa'âdet** bulayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 6*). [*sa'âdet,]*

Maḥabbetle necât bulur dü 'âlemde daḥı rîf'at / Olan 'aşık şa'id olur **sa'âdetle** sürer devrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 3*). [*sa'âdetle, -le]*

Geçip bed-hüydân ḥulk-ı cemîl ol hem **sa'âdet** bul / Ki teslîmiyetiñ olsun rızâ-yı maḥz-ı Yezdâni
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 4*). [*sa'âdet,]*

Kerâmet-pîşe himmet-sâz **sa'âdet** kânı ser-efrâz / 'Ulûvv-i şân ile mümtâz Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî
(*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 2*). [*sa'âdet,]*

Sa'âdetden alıp zehre şahâdetle bulup behre / Şerâfet verdi bu şehre Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 5*). [*sa'âdetden, -den]*

(Ḥarb-ı Şıffin)'e varıp oldu şehâdetle şa'id / Ederek terk-i fenâ buldı **sa'âdetle** bakâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 13*). [*sa'âdetle, -le]*

Mekke'de doğdu **sa'âdetle** o mâh / Elli üç sâl onda tutdu cây-gâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 2*). [*sa'âdetle, -le]*

Görüp geçdim onu etdi zuhûr esrâr-ı Sübhânî / **Sa'âdet** şemsi doğdu kundu başa tâc-ı nûrânî
(*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 4*). [*sa'âdet,]*

'Âleme verdi **sa'âdetle** şafâ / Hâşılı ol ḥânedân-ı Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 56*). [*sa'âdetle, -le]*

İsm-i pâkine **sa'âdetle** muvaffâk olmuş / Ol mübarek-şiyem ol ḥayr-ḳadem feyz-ḳarîn (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 17*). [*sa'âdetle, -le]*

sa'âdet burcunuñ: *Mutluluk göğü.*

Es-selâmü 'aleyke eyyühe'n-nebiyyü / Ve'y **sa'âdet burcunuñ** meh kevkebi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 9*). [*sa'âdet burcunuñ, -nuñ]*

sa'âdet hırkası: *Hız. Muhammed'in Topkapı Sarayı'nda bulunan hırkası.*

Sa'âdet hırkası deste verildi / Diyelim cân ü dil ile şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 2*). [*sa'âdet hırkası,]*

sa'adet tacinı: Mutluluğun tacı.

Hep sa'adet tacinı sâyetimde giymişdir giyen / Dide-i pâkimdir ancak vech-i cânânı gören (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 4). [sa'adet tacinı, -nı]

sa'adet ü himem: Mutluluk ve yardımlar.

Bütün lutf u kerem senden sa'adet ü himem senden / Füyûzât ü ni'am senden Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 7). [sa'adet ü himem,]

sa'adet-âsitân: Mutluluğun kapısı, eşiği.

Ol imâm-ı feyz encâm-ı celîl / Ma'delet-kâr ü sa'adet-âsitân (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 80). [sa'adet-âsitân,]

sa'adet-mertebet: Yüce mutluluk.

Âsmân-ı tal'at sa'adet-mertebet / Gevher-i pâkîze vü es'ad-ı kadem (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 45). [sa'adet-mertebet,]

sa'adet-şifât: Mutluluğa benzeyen.

Ekmel-i insân u sa'adet-şifât / Şallî 'alâ seyyidînâ Muşafâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 8). [sa'adet-şifât,]

sâ'at: Zaman, an, vakit.

Beklemez 'âşık ki yılda 'îd ile şādân ola / Çün onun her sa'âtî bir başka 'îd-ı cân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5). [sa'âtî, -i]

Ey cân her sâ'atde lâzımdır mûhâsebe saña / Tövbe vü istigfâr edip bâb-ı emânda ol hemîn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5). [sâ'atde, -de]

sabâ: Sabah rüzgârı.

Bâr-i gâha şâh-ı gül tertibini kurmuş şabâ / Şâf şâf eller bağlı onda enbiyâ vü evliyâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 1). [şabâ,]

Haft-ı yâr ile uçurur 'âşık nâme şabâ / Her gelen dâstıdan kâğıdlar başlar tâcdır bütün (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5). [şabâ,]

Zülf-i müşkîniñ şabâ etse küşâd / Her şehir dehre saçılır bü-yi cân (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 96). [şabâ,]

sabah: Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman, sabah.

Derd-i kalbîñ mahremidir nûr-ı şevk-efzâ-yı 'aşk / 'Ârz-ı ruhsâr eyleseydi bir şabâh ol âftâb (Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 20). [şabâh,]

sabâh-ı âsmân-ı 'izzete: Yüce göğün, feleğin sabahı.

O meclis pür-sa'adet şu'le-i kândîli berk-efşân / Şeb-i kâdr ü şabâh-ı âsmân-ı 'izzete erdi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3). [şabâh-ı âsmân-ı 'izzete, -e]

sabâh-ı devlet: Mutluluk sabahı.

Doğdu vuşlat güneşi erdi şabâh-ı devlet / Zulmet-i hicre hücum eyledi envâr bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5). [şabâh-ı devlet,]

sabâh-ı vaşla: Kavuşma sabahına erişmek, ulaşmak.

'Âdile şâm-ı firâk olur şabâh-ı vaşla vaşl / Hürrem ü şādân olur âşık geçer hasret demi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 8). [şabâh-ı vaşla, -a]

şabâvet: Çocukluk.

Şabâvetden berü 'aşkı haberdâr olmayan gönlüm / Ne avcıdır ne bir dâma giriftâr olmayan
gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 1). [şabâvetden, -den]

sabır: Dayanma, katlanma, tahammül gösterme.

Rızâdır çâresi 'aşkıñ görünmez ibtilâsı hîç / **Şâbırdır** 'Âdile dermân çekeriz kaydı ey şüfî (Âdile
Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 7). [şâbırdır, -dır]

Şabrını lûtf et İlâhî çün budur hük-m-i kader / Gitdi Hayriyye'm kerîmem derdi geçdi câna âh
(Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 2). [şabrını, -ın, -ı]

şabîyy-i nâ-tüvân: Zayıf, güçsüz çocuk.

Kaldım onlardan **şabîyy-i nâ-tüvân** iken yetîm / Açdı kalb ü sîneme firkatleri zahm-ı 'âzîm
(Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 2). [şabîyy-i nâ-tüvân,]

sabr: Dayanma, katlanma, tahammül gösterme.

Hayretteyim ki kalmadı **şabra** mecâl hîç / Söyle devâ-yı derdimi Allâh 'aşkına (Âdile Sultan
Divanı, Diğer 7, Beyit 4). [şabra, -a]

Kilîdi **şabr** ile her bâbda müşkil açarız / Kârimız Hakk iledir gayrıya muhtâc degiliz (Âdile Sultan
Divanı, Diğer 11, Beyit 4). [şabr,]

Hazîn ü zârdır nâlân ü pür-efgândır sensiz / Ki yokdur **şabra** tâkat hep helâk olmaktadır gönlüm
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 3). [şabra, -a]

Hayretteyim ki kalmadı **şabra** mecâl hîç / Söyle devâ-yı derdimi Allâh 'aşkına (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 28, Beyit 4). [şabra, -a]

Gam ü efkâr komaz dilde hayâl-i dildâr / 'Âşıka **şabr** gerek tâ bula dîdâr bu şeb (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 34, Beyit 6). [şabr,]

'Âşıka **şabr** behr-i derde müdâvâ eyler / Şâhib-i **şabr** bulur her ne temennâ eyler (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 75, Beyit 1). [şabr,]

Dil-nüvâz-ı 'âcizân ol şân-ı insanlık budur / **Şabr** ile nefsi helâk et şâh-ı merdanlık budur (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 1). [şabr,]

Hayır şer levh-i şırâ her ne ki var emr-i Bâridir / Belâ-yı miñnet ü hicrâna baña **şabr** ni'meti
düşmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 2). [şabr,]

Kilîdi **şabr** ile her bâbda müşkil açarız / Kârimız Hakk iledir gayrıya muhtâc degiliz (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 105, Beyit 4). [şabr,]

Şabr ile dilde tevekkül olsun / Devlet-i faqr ü fenâyı bulayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118,
Beyit 7). [şabr,]

Dôstdan düşme cüdâ derdli biçâre benim / **Şabra** yok dilde mecâl pür-gam u hayrân gideyim
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 4). [şabra, -a]

Hazîn ü zârdır nâlân ü pür-efgândır sensiz / Ki yokdur **şabra** tâkat hep helâk olmaktadır gönlüm
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3). [şabra, -a]

Onu da aldı felek koydu bizi hasretde / İşbu acılarıñ Hakk **şabrını** etsin ihsân (Âdile Sultan Divanı,
Kit'a 7, Beyit 8). [şabrını, -ı, -nı]

sabr eden: Sabretmek, dayanmak.

İktizâ eyler tahammül her cefâyâ 'Âdile / **Şabr eden** bulur hayâtı vuşlat-ı cânân ile (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 153, Beyit 10). [şabr eden, -en]

sabr edip: Sabretmek, dayanmak.

Cevr ü cefâya **şabr edip** yâre esîr olanı gör / Ârzü-yı vuşlat eylemez ol ‘âşık-ı dîdârı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 3). [şabr edip, -ip]

Şabr edip eyle tevekkül seni dahı etsinler / Mâsivâ sevmeye bakâsız o ğafletten uyan (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 6). [şabr edip, -ip]

şabr et: Sabretmek, dayanmak.

Ṭarîk-ı ‘aşkıda şadık muhibb terk-i vücûd eyler / Diger sen cennetiñ geç ‘izzetinden derde **şabr et** gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 2). [şabr et,]

Bir belâ geldikde **şabr et** bul terakķî dem-be-dem / Sen saķın kibr ü ğurûrdan Hâķ mû‘în olur saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 3). [şabr et,]

Ketmi müşkil âteş-i ‘aşkı ‘ayân etmek de güç / Kesme ümmîd-i vişâli ‘Âdile **şabr et** bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 8). [şabr et,]

şabr eyle: Sabretmek, dayanmak.

Gel ey dil böyle olma zâr ile giryân şabreyle / Humâr-ı cām firķat böyle qalmaz gör de **şabr eyle** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 1). [şabr eyle,]

Mihnet ile ğam hücumundan saķın etme firâr / Cân u dilden **şabr eyle** derd-i ‘aşķa bul devâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 5). [şabr eyle,]

‘Âlem-i mihnete **şabr eyle** rızâ dâd olup / Kayd-ı nâmûsu geçip ‘ârı kıoyan göñlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 5). [şabr eyle,]

şabr eyle: Sabretmek, dayanmak.

Hasretle cân-fikâr ol **şabr eyle** ‘Âdile tâ / Feryâd ü nâle etme bezme o şeh gelince (Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 7). [şabr eyle,]

şabr eyle: Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek.

Meger ‘uşşâķa vâ‘d etmiş vişâlin ol kerîm cānân / Bulur vuşlat bu cān ü dilde qalmaz böyle **şabr eyle** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 2). [şabr eyle,]

Hemîşe husrev-i ‘aşķıñ kólunda şāhbāz ol kim / Bu firķatle bu hasret hîç qalmaz sende **şabr eyle** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 4). [şabr eyle,]

Düşüp hâķ-i niyâz üzre tazarru‘ kıl o şehnâza / Erer ma‘şûķuna elbette ‘âşık ğayrı **şabr eyle** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 3). [şabr eyle,]

Nihâyet ‘âşķa maķşûduna ermemek olmazmış / Gözüñde çağlayıp aķsın o kanlı yaş **şabr eyle** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 5). [şabr eyle,]

Hemân şām u seher ol pâdişāha ‘Âdile yalvar / Olur ‘aşķıñ vişâl-i yâra rehber şimdi **şabr eyle** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 6). [şabr eyle,]

Dedim güzel nigāhıñ şad hezâr ‘uşşâķa ihsândır / Dedi **şabr eyle** teslîm ol zamân-ı emr ü fermāna (Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 7). [şabr eyle,]

Meger ‘uşşâķa vâ‘d etmiş vişâlin ol kerîm cānân / Bulur vuşlat bu cān ü dilde qalmaz böyle **şabr eyle** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 2). [şabr eyle,]

Hemîşe husrev-i ‘aşķıñ kólunda şāhbāz ol kim / Bu firķatle bu hasret hîç qalmaz sende **şabr eyle** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 4). [şabr eyle,]

Düşüp hâķ-i niyâz üzre tazarru‘ kıl o şehnâza / Erer ma‘şûķuna elbette ‘âşık ğayrı **şabr eyle** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 3). [şabr eyle,]

Nihâyet ‘âşķa maķşûduna ermemek olmazmış / Gözüñde çağlayıp aķsın o kanlı yaş **şabr eyle** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 5). [şabr eyle,]

Hemân şām u seher ol pâdişāha ‘Âdile yalvar / Olur ‘aşķıñ vişâl-i yâra rehber şimdi **şabr eyle** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 6). [şabr eyle,]

şabr kıl: Sabretmek, tahammül etmek.

Rahmeti kullarına kıldı o Allah i'tā / **Şabr kıl** hikmeti var eylese izhār gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 11). [şabr kıl,]

Cevr-i yāre **şabr kıl** āhir şafādır 'Âdile / Gāfil olup yārdan düşme cüdā aşla gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 9). [şabr kıl,]

şabr u ārām: Sabır ve huzur.

Hālîmi şerh eylemek mümkün mü ayā bāb bāb / **Şabr u ārām** cāmesini çāk etdim ağladım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 3). [şabr u ārām,]

şabr ü mihnetle: Izdırabın sabrı.

Şabr ü mihnetle vücūd varlığını aldıldım / Cān ü dil mest-i murād olmada her bār bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3). [şabr ü mihnetle, -le]

şabr ü rāhat: Tahammül ve huzur.

Hālîmi şerh eylemek mümkün mi bilmem bāb bāb / **Şabr ü rāhat** cāmesini 'aşkile çāk eyledim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 3). [şabr ü rāhat,]

şabr ü sāmān: Sabır ve huzur.

Şabr ü sāmān yanar görmesem ol yārı meger / Dilde kalmaz görücek zerre kadar tāb ü tüvān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5). [şabr ü sāmān,]

şabr ü sebāt: Tahammül ve kararlılık.

Cism-i zārım zaḥm-nākı tīg-ı ḥasretidir tamām / Kalmadı **şabr ü sebāt** rûh u revānım gel yetiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 3). [şabr ü sebāt,]

şabr u takat: Sabır ve dayanma gücü.

Firāka bir tesellî bulamam bu kalb-i nāşāda / O hāle **şabr u takat** ḡayret-i cānān imiş cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 2). [şabr u takat,]

şabr u tevekkülle: Dayanma ve güvenme.

Çekmiş idi küşe-i vahdete zāt-ı pākini / Ḥaşleti **şabr u tevekkülle** tesellüm hem rızā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 8). [şabr u tevekkülle, -le]

şabret: Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek.

'Aşkda kânūn imiş 'āşıklara cevri eylemek / 'Āşık oldur kim cefā-yı yāre **şabretmek** gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 1). [şabretmek, -mek]

Denir 'uşşāka **şabretmek** gerek takat mı var ammā / Hevā-yı 'aşk ile tutmaḡda sīnemde mekān āteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 7). [şabretmek, -mek]

'Aşkda kânūn imiş 'āşıklara cevri eylemek / 'Āşık oldur kim cefā-yı yāre **şabretmek** gerek (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1). [şabretmek, -mek]

sabreyle: Sabretmek, dayanmak, tahammül göstermek.

Gel ey dil böyle olma zār ile giryān **sabreyle** / Ḥumār-ı cām firkat böyle kalmaz gör de şabr eyle (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 1). [sabreyle,]

Şakın bir nām için biñ kayda düşme terk-i nām eyle / Çekerseñ de nice miñnet yine **sabreyleyip** hōş gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 5). [sabreyleyip, -y, -ip]

şabr-ı 'aşıkla: *Âşığın sabrı.*

Haṭ-āver olmadıkça vākıf olmaz ḥāl-i 'uşşāka / O sırrı **şabr-ı 'aşıkla** yine ol dil-rübā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 6*). [*şabr-ı 'aşıkla, -la*]

şabr-ı cemil: *Güzel sabır.*

Maḳşadım bir Fātiḥa ile yāddır ervāḥların / 'Âdile bākīlere **şabr-ı cemil** olsun sezā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 6*). [*şabr-ı cemil,]*

Teslīm olup bul tā rızā / Pek hoşcadır **şabr-ı cemil** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 12*). [*şabr-ı cemil,]*

Cennetü'l-Firdevs içre bunlar etdikçe şafā / 'Âdile maḥzūna da **şabr-ı cemil** eyle 'atā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 22*). [*şabr-ı cemil,]*

şabr-ı hicrân: *Ayrılığa dayanma, katlanma.*

İmtihāndır 'aşıka cevri ü cefā mā'şukdan / Rif'at-i 'uşşāka bā'ış **şabr-ı hicrân** degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 6*). [*şabr-ı hicrân,]*

şabūr olup: *Çok sabreden olmak, çok sabretmek.*

Kıl ḥulūş ile münācāt-ı Hudā / Hüsn-i ḥulḳ ile olup derde şabūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 6*). [*şabūr olup, -up]*

şac: *Saçmak, dağıtmak, yaymak.*

Âb-ı şāfisi akıp etrāfına cevher **şacar** / Şoyunan dilber mücessem nūr ü sīm-endāmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 3*). [*şacar, -ar]*

Hurūş ile şadā-yı sâz-ı 'aşka mest olup cümle / Coşup emvâc ile baḥr-ı şafa incilerin **şaçdı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [*şaçdı, -dı]*

saçıl: *Dağılmak, yayılmak.*

Maḥabbet etdi çu nūr-ı Muḥammed ile zuhūr / **Şaçıldı** 'āleme ondan tamām pertev-i nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 1*). [*şaçıldı, -dı]*

Yeşil perde bütün ḥalka açıldı / Muḥammed nūru her yerde **şaçıldı** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 11*). [*şaçıldı, -dı]*

Fişenkler **şaçılıp** nūr oldu teksīr / Diyelim cān ü dil ile şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 8*). [*şaçılıp, -ıp]*

Zülf-i müşkīniñ şabā etse küşād / Her seḥer dehre **şaçılır** büy-i cān (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 96*). [*şaçılır, -ur]*

şād çāk eyle: *Yüz parça etmek, paramparça etmek.*

Sīneñi **şād çāk eyle** ḥançer-i feryād ile / Ta'n-ı ağyarı kabūl et dāḥile bī-dād ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 9*). [*şād çāk eyle,]*

şad hezār: *Yüz binlerce, pek çok.*

Dedim güzel nigāhıñ **şad hezār** 'uşşāka iḥsāndır / Dedi şabr eyle teslīm ol zamān-ı emr ü fermāna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 7*). [*şad hezār,]*

şād hezārān: *Yüz binlerce.*

Şād hezārān ola bizlerden selām / Āl ü evlād-ı Resūl'e bi't-temām (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 98*). [*şād hezārān,]*

sadā versin: Ses çıkarmak.

Çalınıp versin sadā her demde kūs-ı rif'ati / 'Āşıka bayram günüdür qadr-i es'ad geceler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 4). [sadā versin, -sin]

sad-āh: Çokça feryat etmek, üzölmek.

Cürmümü fark edeliden beri şanma gülmişüm / Yād edip 'isyānımı şad-āhlarla ağladım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 4). [şad-āhlarla, -lar, -la]

sadākat: Dostluk, içten bağılılık, doğruluk, vefalılık.

Bul şer'ata şebat ile şadākatdan şeref / İki cihān sāyesinde buldu nev-bahārı gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 5). [şadākatdan, -dan]

Kim etse bunlara şıdk ile hizmet Hāk verir ecrin / Şadākat kullara Hāk'dan ulu lutf ü sa'ādetdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3). [şadākat,]

Devlet ü dīne şadākatle ederdı hıdmet / Emr-i peygamberi icrāya kılardı gayret (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 19). [şadākatle, -le]

sadā-yı 'aşka: Aşkın sesi.

Bülbül şadā-yı 'aşka pür eyledi cihānı / Ruhsār-ı yār çünkü gül üzere 'aķsetmiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 2). [şadā-yı 'aşka, -a]

sadā-yı sāz-ı 'aşka: Aşk sazının sesi.

Hürüş ile şadā-yı sāz-ı 'aşka mest olup cümle / Coşup emvāc ile bahr-ı şafa incilerin şaķdı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5). [şadā-yı sāz-ı 'aşka, -a]

sadā-yı tabl: Davul ve zurna sesi.

Gevher-i la'lı şafası bağı-ı 'aşka gıncadır / Kim şadā-yı tabl feth-i ķal'a-i vuşlat göñöl (Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 3). [şadā-yı tabl,]

sāde: Yalnız, sadece.

Rāzını kimseye fāş etme göñöl sāde ara / İkilikden geçübün zīr ile bālāda ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 5). [sāde,]

Rāzını kimseye fāş etme göñöl sāde ara / İkilikden geçübün zīr ile bālāda ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 5). [sāde,]

Rahmet-i Rahmān'dır maķşūd olan / Yoķsa sāde 'izz ü şanı neyleyim (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 9). [sāde,]

sāde-dil: Temiz kalp.

Benim 'āşık güzel yāra mecālīñ yoķdur inkāra / Sever mi sāde-dil zühhād ağıyar olmayan göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4). [sāde-dil,]

sadef: İstiridyе, inci kabuğu.

Şüret-i emvāc-ı keşretde bulunmaz mişli hıç / Bahr-i vahdetde şadef dürr-i vefā ya'nı göñöl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 6). [şadef,]

Bezm-i 'uşşāka şafā şadr-i kemālāta şeref / Dürr-i iķbāle şadef nūr-ı dile gencīne (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 47). [şadef,]

sadef olup: Kaplamak, değerli bir şeyi barındırmak.

Hāk-i pāyi verdi bu şehre şeref / Dürr-i zātına olup kabri şadef (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 18*). [*şadef olup, -up*]

sādık: Gerçek, hakiki, samimi.

Tarîk-ı ‘aşkda **şadık** muhibb terk-i vücūd eyler / Diger sen cennetiñ geç ‘izzetinden derde şabr et gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 2*). [*şadık,]*

Qadri ‘ālî mürşidi ancak bilir **şadık** mürîd / Oldu ancak bülbül-i gülzâr-ı cennet muṭlaḳā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 10*). [*şadık,]*

Görüp **şadıklar**ı ḥā’in elinde şanma bî-çāre / Mu’îni Hāk olan iki cihānda pür-selāmetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 5*). [*şadıklar, -lar, -ı*]

Şoñra oldu Nev-fidān kadın bañā / Kendi evlādı gibi **sādık** ana (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 85*). [*şadık,]*

sādık: İçten bağlılığı olan, sadakatli, samimi.

Kamu ‘ālem saña ‘āşık reh-i ‘aşkında hem **şadık** / Bulanlar sen gibi bir yāri ağıyārı n’ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [*şadık,]*

Belā vü miḥnet ü hicrāna eyva’llāh eden **şadık** / Muhibb-i kalb-i maḥzūn olduğun Mevlā bilir ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 5*). [*şadık,]*

Şadıkların şohbetini et gūş-ı cān ile qabūl / Onlarla ol kavliñ ola Hāk’ā kelām-ı şadığın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [*şadıkların, -lar, -ın*]

‘Aşk derdi gerçi ḥōşdur sīdkla **şadıklara** / Çekmeyen ‘āşık degildir ol cefā lāyıḳlara (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 7*). [*şadıklara, -lar, -a*]

sādıkān: Sadık kimseler, vefalı, yürekten bağlı gerçek dostlar.

Şadıkān yolun tūtop doḡrulalım ol ‘āleme / Ka’be-i dīdāra erip vūşlat-ı Yezdān’a gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 3*). [*şadıkān,]*

Dergeh-i iḥsānına muḥtācdır / ‘Āşıkān u **şadıkān** u aşfiyā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 74*). [*şadıkān,]*

şadr: Göğüs, bağır; gönül, yürek, kalp.

Bulup ‘aşkıñla **şadrım** inşirāhı āfitāb-āsā / Füyūzātıñla iḥsānıñ sa’ādet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 5*). [*şadrım, -ım*]

Çün (elem neşrah)’la **şadr** buldu zevḳ u inşirāh / ‘Ādile zārın şifāsı zikr-i Qur’ān’dır ṭabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 10*). [*şadr,]*

Hātṭ u mektūb gelse **şadri** münşerihdir ‘āşıkın / ‘Ādile’ye müjde-i vūşlat mı var ḥātḍan bu gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 7*). [*şadri, -ı*]

şadr-ı a’zam: Sadrazam.

Şadr-ı a’zam idi ol zāt-ı celīl / Eyledi ol kāfirî resmen rezīl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 61*). [*şadr-ı a’zam,]*

şadr-i kemālāta: Olgunlukların zirvesi, makamı.

Bezm-i ‘uşşāka şafā **şadr-i kemālāta** şeref / Dürr-i iḳbāle şadef nūr-ı dile gencine (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 47*). [*şadr-i kemālāta, -a*]

şāf: Sıra, dizi.

Bār-i gāha şāh-ı gül tertībini kurmuş şabā / **Şāf** şāf eller bağlı onda enbiyā vü evliyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 1*). [*şāf,]*

şaf: Saf, halis, temiz.

Şaf olup mir'ât-veş cân u derûnûñ 'Âdile / Dehre gelmekden ise dîdâra ermekdir ğarâz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 7). [şâf,]

'Aks edince rûy-ı dilber gevher-âsâdır gönül / Mâ-sivâdan şaf bir mir'ât-ı rā nâdır gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 1). [şâf,]

Vicdânı bulup dilde semâ' ile bu zevke / Mir'ât-ı ruh-ı yârıñı gör şaf olunca (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 4). [şâf,]

şaf edip: Temizlemek, arındırmak.

Pertev-i feyz ile mir'ât-ı derûnu şaf edip / 'Aks-i vech-i yâr ile lem'an eder cânân-ı 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 2). [şâf edip, -ip]

şaf et: Silmek, temizlemek, arındırmak.

Gönül mir'âtını şaf et yeter tahkîka taklîdîñ / Hudâ cânında hazırdir tehî şanma seni ey cân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2). [şâf et,]

şaf eyle: Arındırmak.

Şâfiyâ şaf eyle kalbiñ eyleme kizb ü riya / Geç riyâset iddi'âsından Hudâ'dan et hayâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1). [şâf eyle,]

şaf kıl: Safılaştırmak, temizlemek, kalbi kötülüklerden arındırarak iyi niyetli hâle getirmek.

İsm-i zâtıñ hürmetine kalbimi sen şaf kıl / Hüsn-i hulk ile beni şadân et yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 5). [şâf kıl,]

şaf olunca: Saf, temiz, halis, arınmış olmak.

Pâk eyle gönül hânesini şaf olunca / Al menzili çurma yürü tâ vaşlı bulunca (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 1). [şâf olunca, -unca]

Âyinem şaf olunca şâhâ / Derd-i şadriñ ne muşaffâ söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 9). [şâf olunca, -unca]

şaf olur: Arınmak, halis olmak.

Câna verip cemâli şevk ü şafâ / Şaf olur kalbi mişl-i câm-ı şarâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 7). [şaf olur, -ur]

şaf ü celî eyleyen: Temizlemek ve parlatmak, arındırmak ve aydınlatmak.

'Aşkır mir'ât-ı kalbi eyleyen şaf ü celî / 'Aşkır dilde veren nûr-ı ziyâyı her zamân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 6). [şâf ü celî eyleyen, -y, -en]

şaf u ğanî: Gözü tok ve halis.

Biz fakîriz yine meslûb-ı recâyız ammâ / Gönümüz şaf u ğanî ehl-i tîma'dan degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 7). [şâf u ğanî,]

şafâ: Mekke civarında bir yer.

Kıble-gâhım Ka'be-i nûr-ı cemâlu'llah'dır / 'Umre vü sa'y ü Şafâ vü Âb-ı Zemzem ondadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 4). [şafâ,]

şafâ: Gönül şenliği, rahat, huzur, kedsizlik, neşe, zevk.

Zihî 'âşık ki bakmaz döstünüñ cevri ile lûtfuna / Şafâ ile cefâ 'indinde bir başka cihân olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 5). [şafâ,]

Zıkr ile 'Âdile esmâ vü şıfâtı derk et / Sâlike vecd ü semâ' ile **şafâ** hâl gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 10*). [*şafâ,]*

Cevr-i yâre şabr kıl âhir **şafâdır** 'Âdile / Gâfil olup yârdan düşme cüdâ aşla gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 9*). [*şafâdır, -dır]*

Gevher-i la'li **şafâsı** bağ-ı 'aşka goncadır / Kim şadâ-yı tabl feth-i kal'a-i vuşlat gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 3*). [*şafâsı, -sı]*

Şüfî bu dersi tahşil et ki her derdin devâsıdır / **Şafâdır** câna cevri-ide şağın 'uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5*). [*şafâdır, -dır]*

Doldurup kalbim rızâ-yı pâkiñle bulsun **şafâ** / 'Aşkdan etme beni aşlâ cüdâ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 4*). [*şafâ,]*

Mukîm-i bezm-i dil olsam **şafâ** var mı yine cânâ / Şirât-ı müstakîm üzre hidâyet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 3*). [*şafâ,]*

Gezme 'âşık serseri dermân kıl derdine / Sen de iste sen de bul dūr olma sen de bul **şafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 6*). [*şafâ,]*

Bülbülün âhi o gül-rûya sezâdır ey dōst / 'Âşıkın nâlesi dil-dâra **şafâdır** ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 1*). [*şafâdır, -dır]*

Ol şerâb-ı lâ-yezâliden içen câna **şafâ** / Kim dimâğında olur biñ havz-ı kevşerden lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 4*). [*şafâ,]*

Zâhid ne bilir kadrini 'aşk içre **şafânın** / 'Âşıkıdır o didâr gamiyle mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 2*). [*şafânın, -nın]*

Şarâb-ı 'aşka Hâk'dan nûş eden derd ü belâ çekmez / Olan mest-i Elest her ne belâ çekse **şafâ** söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 1*). [*şafâ,]*

Maḥabbet virdini oku derûnî nefse yol verme / Recâdan 'Âdile ayrılma yârın hōş **şafâsı** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 8*). [*şafâsı, -sı]*

Her ne dem kaşr-ı dile ol gözleri mestân gelir / İki çeşmime ziyâ kalbe **şafâ** ol añ gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 1*). [*şafâ,]*

Mihnet ü cevheri bil câna **şafâ** / Kıl kabûl onu ne eylerse zuhûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 2*). [*şafâ,]*

Vech-i pâkinde neşât ü inbisât / Kesb olur zevk ü sürür ile **şafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 5*). [*şafâ,]*

Geldi eyyâm-ı bahâr esdi **şafâlı** rüzgâr / Gülşen-i dehrde 'arz eyledi güller ruḥsâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 1*). [*şafâlı, -lı]*

Zihî 'âşık ki bakmaz dōstunuñ cevri ile lutfuna / **Şafâ** ile cefâ 'indinde bir başka cihân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5*). [*şafâ,]*

Eyâ iki cihânın cism ü cânı şâh-ı zîşânı / Dilimde âteş-i 'aşkın **şafâsı** artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 4*). [*şafâsı, -sı]*

'Aşk şem'i rüy-ı âlinde yakar dilde çerâğ / Ol **şafâ** mihr-i cemâlinde yakar dilde çerâğ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 1*). [*şafâ,]*

Bul riyâzâtın **şafâsında** hayât-ı cavidân / Jeng-i kalbi pāk ü nūr-efşân eder cānân-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 8*). [*şafâsında, -sı, -nda]*

Ḳahrı **şafâ** hicri vefâ / Nâzı 'atâ cevri cemîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 8*). [*şafâ,]*

'Âşıkın gönlü **şafâsıdır** cefâ-yı dilberân / 'Aşk derdi var-iken zevk-ı cihânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 3*). [*şafâsıdır, -sı, -dır]*

Zıkr ile 'Âdile esmâ vü şıfâtı derk et / Sâlike vecd ü semâ' ile **şafâ** hâl gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 10*). [*şafâ,]*

Ne **şafâdan** geçerim vaz ne cefâdan ḥazerim / Emr-i teslîm-i rızâ mülkünü seyrân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 3*). [*şafâdan, -dan]*

Ne **şafâdan** haberim var ne cefâdan hâzerim / Düşmeni döst bilirim ikisini bir severim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 1*). [*şafâdan, -dan*]

Cevr-i yâre şabr kıl âhir **şafâdır** 'Âdile / Gâfil olup yârdan düşme cüdâ aşla gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 9*). [*şafâdır, -dır*]

Olmaz 'âşıkda keder vakti **şafâ** ile geçer / 'Âdile sen de o meclisde olursun şadân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 7*). [*şafâ,]*

Gevher-i la'li **şafâsı** bağ-ı 'aşka goncadır / Kim şadâ-yı tabl feth-i kal'a-i vuşlat gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [*şafâsı, -sı*]

Dedim güzel nice âh eyleyem bul derdime çâre / Dedi dolsun çileñ bil bu cefâyı bir **şafâ** câna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 6*). [*şafâ,]*

Diñle 'âşık hûş **şafâdır** cânlara feryâd-ı ney / Kim semâ' içre kudüm-ı 'âşıkândır müsikî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 4*). [*şafâdır, -dır*]

Ezelden şundu sâkî câm-ı 'aşkı hâmd ola içdim / Cenâh açdı **şafâdan** murg-ı dil yâra uçup gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [*şafâdan, -dan*]

Nağmede tanbûr ü bülbül hem **şafâda** 'Âdile / Cennet-i sîne de taze açdı cânân gülleri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 9*). [*şafâda, -da*]

O meclis hâl bu kim südden beyâz kaymak şekerden hûş / **Şafâyı** cân bulur nûş eyleyince kâse-i semmi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 3*). [*şafâyı, -y, -ı*]

Güzel sevmez şarâb içmez **şafâ** bilmezsin ey Süfî / O tab'ı hâmd ü meyt-i kalbi terk et şu belâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4*). [*şafâ,]*

Olan çün tâlib-i dîdâr eder 'aşkıñ şerâbın nûş / Bakâyı bul **şafâ** bezminde şüretten edâdan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 7*). [*şafâ,]*

Tükenmekde 'ömür miñnet tükenmez / **Şafânın** âhiri kâşvet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 4*). [*şafânın, -nın*]

Her kûluna verdi bir diger **şafâ** / (Yef' alu'llâhu te'âlâ mâ-yeşâ') (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 6*). [*şafâ,]*

Hem gayûr bir pâdişâh-ı bî-zevâlim mutlakâ / 'Âdile 'aşkımdan ayrılma seniñdir ol **şafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 8*). [*şafâ,]*

Hem gayûr bir pâdişâh-ı bî-zevâlim mutlakâ / 'Âdile 'aşkımdan ayrılma seniñdir ol **şafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 8*). [*şafâ,]*

Şafâsına cefâsı gâlib olmuş / Gönül gaddârdır sevme cihânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 2*). [*şafâsına, -sı, -na*]

Muştafâ'nın lûtfudur emrâz-ı ekvâna devâ / Ehl-i miñnet hâsıl eyler câna feyzinden **şafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 19*). [*şafâ,]*

'Âleme verdi şa'âdetle **şafâ** / Hâşılı ol hânedân-ı Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 56*). [*şafâ,]*

Yirmi beş yaşında kıldı irtihâl / Cennetü'l-Firdevs'de buldu **şafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 76*). [*şafâ,]*

Bezm-i 'uşşâka **şafâ** şadr-i kemâlâta şeref / Dürr-i ikbâle şadef nûr-ı dile gencîne (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 47*). [*şafâ,]*

Hâk-i pâyiyle **şafâ** kâ'im ü hâlet mevcûd / Nûr-ı cismiyle bulur 'aşk meger cism tamâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 54*). [*şafâ,]*

şafâ almaz: Neşelenmek, huzur bulmak.

Neyleyem bu pâyi hâk-i kûy-i yâre ermemiş / Neyleyem bu enfi bûy-i dösttan almaz şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 4*). [*şafâ almaz, -maz*]

şafâ bul: Rahat, huzur bulmak.

Beyt-i dilde bul şafâ eyle tavâfi zâhidâ / Etmezem devrânı ol devrân içinde gizlidir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 5). [şafâ bul,]

şafâ bulmakda: Huzur bulmak, rahat ve kedersiz olmak.

Meyl edeli bu gönül ol yâre bulmakda şafâ / Eylemem ağıyardan şimden geri havf u recâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 1). [şafâ bulmakda, -makda]

şafâ bulsun: Gönül huzuruna kavuşmak, feraha ermek.

Büy-ı aşk ile şafâ bulsun gönül / 'Âdile fânî zamânı neyleyim (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 10). [şafâ bulsun, -sun]

şafâ bulup: Rahat, huzur bulmak.

Vech-i dilberde ümîdi olsa da 'âşıklarıñ / Miñnete bakmaz şafâ bulup temâşâdan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 4). [şafâ bulup, -up]

şafâ ehli: Eğlence, sohbet erbabı; huzurlu ve kayıtsız kişiler.

İşte bu bir neş'edir kim zevkını / Ger şafâ ehli bilirse yeri var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 2). [şafâ ehli,]

şafâ et: Mutlu etmek, neşelendirmek.

Dil hânemi 'aşkıñla şafâ derün et yâ Hayy / Ol şevk ile cân nûrun bahş ü kerem et yâ Hayy (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 1). [şafâ et,]

şafâ etdikçe: Bir kimse veya şeyin nimetinden faydalanmak, sağladığı imkânlardan yararlanmak, zevkini çıkarmak.

Cennetü'l-Firdevs içre bunlar etdikçe şafâ / 'Âdile maḥzûna da şabr-ı cemîl eyle 'atâ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 22). [şafâ etdikçe, -dikçe]

şafâ vü zulmüne: Zevk ve eziyet.

Bakar mir'ât-ı kalbe luṭf ü kahr ile o meh 'âşık / Şafâ vü zulmüne bakmaz durur merdâne incinmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3). [şafâ vü zulmüne, -ü, -ne]

şafâ-bahş etdi: Huzur, mutluluk vermek.

İki dilber gelip tebsîr ile şâd eyledi cânım / Ne 'izzetdir dile bu şeb şafâ-bahş etdi sultânım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3). [şafâ-bahş etdi, -di]

şafâ-efşân olur: Neşe ve huzur saçmak.

Hamr-ı 'aşkı tâ ezel nûş eyleyen sekrân olur / Baḥr-i şafvet içre ol kalbi şafâ-efşân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 2). [şafâ-efşân olur, -ur]

şafâ-yı cânı: Gönül şenliği.

Bekle burc-ı kalbi her şeb tâ doğa ḥurşîd-i 'aşk / Rûḥuñu pür-nûr kıl gayrı şafâ-yı cânı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 3). [şafâ-yı cânı, -ı]

şafâ-yı câvidânı: Daimi, kalıcı zevk.

Çalış Hâk yoluna onda şafâ-yı câvidânı bul / Riyâ koyma dil-i iḥlâşa gel terk eyle 'işyânı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 6). [şafâ-yı câvidânı, -ı]

şafâ-yı devrân: Huzurlu, rahat zaman.

Cigeri pâresi maḥdûmu ki Edhem Pâşâ / Görmedi ol daḥı dünyâda **şafâ-yı devrân** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 7, Beyit 2*). [*şafâ-yı devrân,]*

şafâ-yı kalbi: Gönül huzuru.

Bulmam **şafâ-yı kalbi** bir bâde olmayınca / Kesb-i neşât olmaz tâ perde-râz olmayınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 1*). [*şafâ-yı kalbi, -i]*

şafâ-yı müncelâ: Apaçık belli olan huzur, rahat.

Mâye-i 'aşkıñla olan pür-şafâ ya'nî gönül / Feyz-i miriñle **şafâ-yı müncelâ** ya'nî gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 1*). [*şafâ-yı müncelâ,]*

şafâ-yı tütivâyı nûr-ı 'irfân: Bilgelik ışığının sürmesinin huzuru.

Rehâ eyle a'mâ-yı m'anevîden dîde-i cânı / **Şafâ-yı tütivâyı nûr-ı 'irfân** ile binâ et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 2*). [*şafâ-yı tütivâyı nûr-ı 'irfân,]*

şafâ-yı vuslata: Kavuşmanın mutluluğu.

Rüyuñu tercîh eder âşık **şafâ-yı vuslata** / Görmese cân etmez ârâm ol meh-i tâbânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 4*). [*şafâ-yı vuslata, -a]*

şafâ-yı vuslat-ı cânân- için: Sevgiliye kavuşmanın huzuru, neşesi.

Bezî-i cân eyler **şafâ-yı vuslat-ı cânân- için** / Maḥrem-i ḥalvet-serây-ı enbiyâ ya'nî gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 5*). [*şafâ-yı vuslat-ı cânân- için, - için]*

şaffet-i 'aşk: Aşkın saflığı, temizliği.

Gün-be-gün sûret-i ḥâl-i dili seyrân eyler / Şöyle mir'ât-ı cihân-bîn olup **şaffet-i 'aşk** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 3*). [*şaffet-i 'aşk,]*

şafha-i 'âlemi: Cihan sayfası, kâinat.

Şafha-i 'âlemi tesvîd ederse kalemim / Edemez ḥakkı ile vaşf-ı cemîlin tefhîm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 24*). [*şafha-i 'âlemi, -i]*

şafha-i cân ü dile: Ruh ve gönül sayfası.

Şafha-i cân ü dile nakş et şenâ vü şânını / Rûz u şeb vird et lisânında du'â-güyânı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 3*). [*şafha-i cân ü dile, -e]*

şâfi: Temiz, halis, saf.

Dil nazargâh-ı Hudâ'dır varlıktan sil onu / Oldu çün **şâfi** derüñüñ bil gerek mestânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 3*). [*şâfi,]*

Ḳalbi **şâfi** mütevâzi' sözü ḳalbi yeksân / Dôst u düşmân nazarında görünürdü siyyân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 7*). [*şâfi,]*

şâfi edersen: Arındırmak, saflaştırmak.

Gönül âyînesin **şâfi edersen** erişir Mevlâ / Naşib olur saña Firdevs-i a'lâ 'ilmü'l-esmâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 5*). [*şâfi edersen, -er, -se, -n]*

şâfiyâ: Temiz, pak, halis.

Şāfiyā şāf eyle ƙalbiñ eyleme ƙızb ü riyā / Geç riyāset iddi‘āsından Hūdā’dan et hayā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 1). [şāfiyā,]

şafvet: Saflık, arılık.

Ƙavl-i mā‘sumīde **şafvetle** ederdı ıŝgā / Çünkü ‘indinde onuñ bir idi şāh ile gedā (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 11). [şafvetle, -le]

şafvet-i hālim: Hālin saflığı, temizliği.

Resm-i tecrīdde bir merd-i safā-perver kim / Evliyā eyleyemez **şafvet-i hālim** izhār (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 39). [şafvet-i hālim, -im]

sağ: Hayatta, canlı.

Ben gidip siz ƙalıñız sıhhatle **sağ** / Her biriñize bu dünyā ola bāğ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 72). [sağ,]

sağ olaydı: Canlı, hayatta.

Böyle deyip eyler imiş şöyle āh / **Sağ olaydı** Hāzret-i Maḥmūd Şāh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 38). [sağ olaydı, -a, -y, -dı]

sağ u sola: Sağ ve sol, her taraf.

‘Aşk ile gel gir yola tut şıdƙ ile mürşid yedin / Bakma şaƙın **sağ u sola** meclis-i rindāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 2). [sağ u sola, -a]

sağ u sola: Sağ ve sol; hiçbir taraf.

Yürü dogru hıç nazār etme şaƙın **sağ u sola** / Dür ise de bakma ırāƙ menzil-i cānāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 4). [sağ u sola, -a]

sāğar: Kadeh.

Meclisinde tāzelenir cān **sāğarlar** döner / Kim murādı üzre onda mest olur şādān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 7). [sāğarlar, -lar]

Görelı āfıtāb-ı vechiñ ey şāhım göñül sūzān / Mey āteş meclis āteş **sāğar** āteş rüy-ı cān āteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 4). [sāğar,]

sāgar döner: Dolaşmak, elden ele devretmek.

Meclisinde tāzelenir cān sāğarlar **döner** / Kim murādı üzre onda mest olur şādān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 7). [döner,]

sāğarı-ı cānān: Sevgilinin içki kadehi.

Küşāde meclis-i ‘irfān müheyyā **sāğarı-ı cānān** / Amān sākī getir kevşer gibi āb-ı revānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 4). [sāğarı-ı cānān,]

sağı şolu olmaz: Sağı solu olmamak, yolundan sapmamak.

Dervişleriñ Hāƙ’dır yolu / Olmaz daḥi sağı şolu (Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 3). [sağı şolu olmaz, -ı-maz-u]

sahāvet: Cömertlik.

Saḥā ümmetligim ‘işyānımı elbette maḥv eyler / **Sahāvetdir** samāḥatdır niyāzım Ehl-i Beytiñden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 3). [sahāvetdir, -dir]

sahāvetli: Cömert.

İki devletli **saḥāvetli** idi / Merḥametli hem mürüvvetli idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 78*). [*saḥāvetli,]*

saḥī olmaz: Hata yapmak, yanılmak.

‘Âşık olan olmaz mı saḥī ‘aşk yolunda / İhsân ü ‘atâ vü keremiyle mütelezziẓ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 6*). [*saḥī olmaz, -maz]*

ṣāhib: Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, malik.

Yıkma dil ḥānesini **ṣāhibi** var / Belki ta‘mīrine sen ol mecbūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 5*). [*ṣāhibi, -i]*

Merḥabā ey mürselīniñ ṣāhī dīniñ **ṣāhibi** / Nūr etdi kevnī teşrīfīñ ser-ā-ser bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 1*). [*ṣāhibi, -i]*

ṣāhib-emān: Güvenilir, emin kişi.

‘Âşiyāna rûz-ı maḥşerde odur olan şeffī / Muştafā kân-ı kerem **ṣāhib-emāndır** Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 3*). [*ṣāhib-emāndır, -dır]*

ṣāhib-i ‘adl ü kerem: Cömert ve adil.

Muḥterem Fārūk ‘Ömer kim **ṣāhib-i ‘adl ü kerem** / Kuvvet-i ‘aşk u mürüvvet ile merbût-ı ümem (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 4*). [*ṣāhib-i ‘adl ü kerem,]*

Ḥazret-i Fārūk-ı a‘zam **ṣāhib-i ‘adl ü kerem** / Ma‘den-i luṭf ü himem ser-şadr-i eşḥāb-ı vefā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 5*). [*ṣāhib-i ‘adl ü kerem,]*

ṣāhib-i erkān: Yol, yön sahibi; ileri gelenler.

Devlet-i dāreyn ile elbette oldu ser-firāz / Emriñi her kim ki tutdu **ṣāhib-i erkān** olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 9*). [*ṣāhib-i erkān,]*

ṣāhib-i feyz ü kerāmāt: Bolluk, bereket ve kerametler sahibi.

Ṣāhib-i feyz ü kerāmāt idigine işbāt / Etdi seyr ü ḥarekāt emrin alınca dīvār (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 37*). [*ṣāhib-i feyz ü kerāmāt,]*

ṣāhib-i ḥālīñ: Hakikat ehli, bildiğini inandığını tatbik eden, kendinden geçme sırrına eren kimseler.

Sāhib-i ḥālīñ yine ḥālīn görür / Nūr-ı maḥabbetle olan ahvālī (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 15*). [*ṣāhib-i ḥālīñ, -iñ]*

ṣāhib-i ‘ilm ü şecā‘at: Cesaretin ve bilginin sahibi.

Ḥaydar-ı Kerrār-ı ḡālib şīr-i Yezdān'dır ‘Alī / **Ṣāhib-i ‘ilm ü şecā‘at** ṣāh-ı merdān-ı velī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 9*). [*ṣāhib-i ‘ilm ü şecā‘at,]*

ṣāhib-i ‘ilm-i şecā‘at: Yiğitlik, yüreklilik, cesaret bilgisinin sahibi.

Ḥaydar-ı Kerrār-ı ḡālib şīr-i Yezdān'dır ‘Alī / **Ṣāhib-i ‘ilm-i şecā‘at** ṣāh-ı merdāndır ‘Alī (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 8*). [*ṣāhib-i ‘ilm-i şecā‘at,]*

ṣāhib-i ‘irfān olur: Bilen, anlayan, sezen kişi.

Zikri ma‘būduñ sever zikre çalış her añ sen / ‘Aşk ile zikir edenler **ṣāhib-i ‘irfān olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 3*). [*ṣāhib-i ‘irfān olur, -ur]*

ṣāhib-i mi‘rāc: Mi‘rāc sahibi, Hz. Muhammed'in, Receb ayının 27. gecesinde Allah'ın huzuruna ruhen, cismen çıkma mucizesi.

Şāhib-i mi'rāc habīb-i kerīm / Taht-ı şefā'atde resül-i 'azīm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 9). [şāhib-i mi'rāc,]

şāhib-i şabr: Sabır sahibi, sabırlı olan.

'Āşıkā şabr behr-i derde müdāvā eyler / **Şāhib-i şabr** bulur her ne temennā eyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 1). [şāhib-i şabr,]

şāhib-i tāk ü makām: Taç ve taht sahibi, hükümdar.

Kanı emrini yürüten **şāhib-i tāk ü makām** / Almadı kimse murādın çekdi maḥzā miḥnetiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 3). [şāhib-i tāk ü makām,]

şāhib-kerāmāt ü kemāl: Olgunluk ve keramet sahibi.

Luṭf-ı Ḥaḳ'la olarak **şāhib-kerāmāt ü kemāl** / Emri üzre tāk'at eden ümmetidir evliyā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 6). [şāhib-kerāmāt ü kemāl,]

şāhib-şafā: Huzurlu.

'İlm-i ledniyi bilen demez diyenler bilemez / Kendini aḥḳar tutandır 'Ādile **şāhib-şafā** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 12). [şāhib-şafā,]

şāhib-serir: Tahtın, makamın sahibi.

Ey risālet mülkünün şāhinşeh-i şefkat-veri / Ve'y nübüvvet tahtının **şāhib-serir** ü serveri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 1). [şāhib-serir,]

şāhibü'l-hayr: Hayır sahibi, hayırlı işler yapan kimse.

Şāhibü'l-hayr olduğun ikrār eder / Kaḡı hayrāt-hāneye kim ki gider (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 66). [şāhibü'l-hayr,]

şāhibü'l-hayrāt: Hayır ve iyilik sahibi.

Şāhibü'l-hayrāt idi hem bī-riyā / Cāmi' ü mekteb gibi yapıdı binā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 99). [şāhibü'l-hayrāt,]

şāhibü'l-hayrāt ü luṭf-ı bī-gerān: Sonsuz iyilik ve hayır sahibi.

Bezm-i 'Ālem Vālide Sultān hemān / **Şāhibü'l-hayrāt ü luṭf-ı bī-gerān** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 31). [şāhibü'l-hayrāt ü luṭf-ı bī-gerān,]

şāhil-i vaşla erip: Kavuşma kıyısına ulaşmak.

'Aşk ile ism-i Celāl'e ḡarḳ olan bulur necāt / **Şāhil-i vaşla erip** de vāşıl-ı 'ummān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 5). [şāhil-i vaşla erip, -ip]

şāhn-ı gülşende: Gül bahçesinin olduğu yerler.

Eylemezdim bir daḡı gülzār-ı firdevsi ümīd / **Şāhn-ı gülşende** göreydim ol gül-i ḡandānımı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 5). [şāhn-ı gülşende, -de]

şahrā: Çöl, susuz ve ıssız geniş arazi.

'Aşk-ı Leylā ile Mecnūn gezer **şahrāda** / 'Aḳl-ı nokşānla bir ḡāfil-i cānān degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 6). [şahrāda, -da]

Gezer Leylā diye **şahrāları** Mecnūn olup 'üryān / O nokşān 'āḳl ile ben ḡāfil-i cānān mıyım şūfi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3). [şahrāları, -lar, -ı]

Gonca-veş durmaz açılır nev-bahār-ı vaşl için / Gālibā bülbul hevā-yı vaşlı **şahrāda** arar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 5). [şahrāda, -da]

‘Aşk-ı Leylā ile Mecnūn gezer **şahrāda** / ‘Akl-ı nokşānla bir gāfil-i cānān degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6*). [*şahrāda, -da*]

Taht-gāh-ı kalbime şāyeste sulṭān gözlerim / Esb-i ‘aşk ile o **şahra** üzre cevlan gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 1*). [*şahra,]*

Taht-gāh-ı kalbime şāyeste sulṭān gözlerim / Esb-i ‘aşk ile o **şahra** üzre cevlan gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 1*). [*şahra,]*

Çeşm-i ma‘nāyla bakan **şahrāları** diger görür / Her varak bir kudret-i Mevlānıñ olmuş defteri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 5*). [*şahrāları, -lar, -ı*]

Göründü kalbim içre bir ‘azīm iklīm bir **şahrā** / Qurulmuş ortasında nūrdan bir ḥayme-i ‘ulyā (*Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 1*). [*şahrā,]*

şahrā-yı ‘ask: Aşk çölü (Hz. Muhammed âşıkları bağlamında).

Qalmadı boş yerleri Leyla vü Mecnūn’uñ velī / Öyle biñ Mecnūn ile memlū bütün **şahrā-yı ‘aşk** (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 10*). [*şahrā-yı ‘aşk,]*

şahrā-yı kalbi: Gönül sahrası, yürek çölü.

Zāhir olup beyzā-yı ‘aşk ceyb-i tecellī-gāhdan / **Şahrā-yı kalbi** nūr ile mānend-i Ṭūr etdi bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 3*). [*şahrā-yı kalbi, -i*]

sa‘īd eyler: Saadetli, mutlu kılmak.

‘Āşıkı eyler sa‘īd her bir demin bir güne ‘īd / Gūş-ı sermest-i Şabā’ya Sūr-ı cāndır mūsikī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 3*). [*sa‘īd eyler, -r*]

sa‘īd olur: Uğurlu, kutlu olmak.

(Harb-ı Şıffin)’e varıp oldu şehādetle sa‘īd / Ederek terk-i fenā buldı sa‘ādetle bakā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 13*). [*sa‘īd oldu, -du*]

Maḥabbetle necāt bulur dü ‘ālemde daḥī rif‘at / Olan ‘āşık **sa‘īd olur** sa‘ādetle sürer devrān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 3*). [*sa‘īd olur, -ur*]

Pend ü tā‘līm-i Naşūḥīyle olanlar müstefid / İki ‘ālemde olur feyz ü ‘ināyetle sa‘īd (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 12*). [*sa‘īd olur, -ur*]

sa‘īd pāşā’ya: Said Paşa.

Onu da Maḥmūd Ḥān etdi ‘atā / Bende-i ḥāşı **Sa‘īd Pāşā’ya** tā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 32*). [*sa‘īd pāşā’ya, -y, -a*]

sā’il: Dilenci.

Gerçi teslīm ü rızādır kula kalb ile hezār / **Sā’il-i** ṭard eylemez elbet Ḥudā’ya raḥmetiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 4*). [*sā’il-i, -i*]

sā’il-i bābını: Dilenci kapısı.

Gerçi teslīm ü rızādır kula kalb ile hezār / **Sā’il-i bābını** ṭard etmez Ḥudā’nıñ raḥmeti (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 4*). [*sā’il-i bābını, -ını*]

sākī: Kadeh sunan, içki dağıtan, suvarıcı.

Sākī şarāb-ı ‘aşkı baña dest-i pākile / Bir iki üç şun dolu Allāh ‘aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 1*). [*sākī,]*

Onuñdur bezm-i bākī ‘ayş-i bākī kudret-i bākī / Gehī muṭrib gehī **sākī** olur bir sırrıdır māḥzā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 5*). [*sākī,]*

Sākī şunup peymāneyi meydānı nūr etdi bu şeb / Müjde getirdi cānlara baş-ı sürür etdi bu şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 1*). [*sākī,*]

Meded ey **sākī** serde ıztırāb ile ħumārım var / Kerem kıl bādeye muhtāc oldum intizārım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 1*). [*sākī,*]

Küşāde meclis-i ‘irfān müheyyā sāgarı-ı cānān / Amān **sākī** getir kevser gibi āb-ı revānım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 4*). [*sākī,*]

Sākī meded bize şun ‘aşk cāmını kadehle / Hālim diyem o şāha dil neş’e-yāb olunca
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4*). [*sākī,*]

Ezelden şundu **sākī** cām-ı ‘aşkī ħamd ola içdim / Cenāh açdı şafādan murğ-ı dil yāra uçup gitdi
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [*sākī,*]

Bu bahārı zevk edenler cem’ olsun meclise / Kıla **sākī** bir kadehle mest ehl-i dilleri
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 6*). [*sākī,*]

O ħamri **sākī** bākī kılsa rūḥa her ne dem ikrām / Erişir zevka ol dem dil bulur vaşl ü ħuzūr-ı cān
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1*). [*sākī,*]

Şunar cām-ı şafāyı meclisiñ **sākīleri** her bār / Bu ma’ nā sırr-ı mürşidle olur ey ‘Âdile izhār
(*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 8*). [*sākīleri, -leri*]

sākī vü cām u bāde: Şarap kadehinin sakisi, içki kadehini ikram eden.

Var iken meyḥāne-i ‘aşk eylemem cennet murād / Bezm-i ‘ālemde baña **sākī vü cām u bāde** bes
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 3*). [*sākī vü cām u bāde,*]

sākī-i cām-ı cemāl-i dōst: Sevgilinin güzellik kadehinin sakisi.

Cihānı desti şuwardı o çeşme-i ‘aşkīñ / Bekāda **sākī-i cām-ı cemāl-i dōst** olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 7*). [*sākī-i cām-ı cemāl-i dōst,*]

sākī-i cān: Cana, ruha içki sunan.

Eylediñ gönlümü meyḥāne eyā **sākī-i cān** / Āfitāb-ı kadeḥ envār-ı fezādır ey dōst
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 6*). [*sākī-i cān,*]

sākī-i kevser: Cennette var olduğu düşünölen Kevser nehrinin suyunu, şarabını sunan kişi; Hz. Ali.

Fātih-i Ḥayber ‘Alī Ḥaydar odur / **Sākī-i kevser** veliyy-i pür-vefā
(*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 9*). [*sākī-i kevser,*]

sākī-i ser-çeşme-i feyz ü şafādır: Huzur ve bereketin kaynağının sakisi.

Nüş-i cām-ı ‘aşk ile lezzet bulup mest olalım / **Sākī-i ser-çeşme-i feyz ü şafādır** Nakşbend
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 6*). [*sākī-i ser-çeşme-i feyz ü şafādır, -dır*]

şakın: "Yapma, yapmaktan çekin" anlamında, yapılması istenmeyen bir davranışa engel olmak için söylenen bir söz, asla.

Şakın aldanma nā-dāna gel ehl-i ‘aşk u ‘irfāna / Sivādan fāriğ ol düş ‘aşka bekle bāb-ı ḳalbi gel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 3*). [*şakın,*]

Gel ey zāhid zebānıñ çek **şakın** ‘uşşākı incitme / Eden tevfiḳ ile zıkr-i Ḥudā ‘uşşākı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1*). [*şakın,*]

Dili Ḥaḳḳ ile birleşmiş visāl-i dōstu celb etmiş / Sivādan cümleden geçmiş **şakın** ‘uşşākı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 2*). [*şakın,*]

Tehī şanma görüp ehl-i dili çeşm-i ḥaḳāretle / Şunup beyhūde bu ‘aşkī **şakın** ‘uşşākı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 3*). [*şakın,*]

Seni Hâk'dan ederler dūr ki olma zāhid-i mağrūr / Murādları Cemālu'llāh **şakın** 'uşşākı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 4*). [*şakın,]*

Şūfî bu dersi taḥşîl et ki her derdin devāsıdır / Şafādır cāna cevri-ide **şakın** 'uşşākı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5*). [*şakın,]*

Gel ey zāhid zebānîñ çek **şakın** 'uşşākı incitme / Eden tevfiķ ile zıkr-i Hudā 'uşşākı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1*). [*şakın,]*

Dili Hâk ile birleşmiş visāl-i dōstu celb etmiş / Sivādan cümleden geçmiş **şakın** 'uşşākı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 2*). [*şakın,]*

Tehî şanma görüp ehl-i dili çeşm-i hâkâretle / Şunup beyhūde bu 'aşkı **şakın** 'uşşākı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 3*). [*şakın,]*

Seni Hâk'dan ederler dūr ki olma zāhid-i mağrūr / Murādları Cemālu'llāh **şakın** 'uşşākı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 4*). [*şakın,]*

Şūfî bu dersi taḥşîl et ki her derdin devāsıdır / Şafādır cāna cevri-ide **şakın** 'uşşākı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5*). [*şakın,]*

Şakın bağlanma kayd-ı ilticāya geç hāzer eyle / Edince zāhir ü bāṭın refiķi yürü pek ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 2*). [*şakın,]*

Eger dest-i 'Alî'den kevseri nūş etmek istersen / **Şakın** meyḥāne-i süflīde içme şūfiyā hîç mey
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 8*). [*şakın,]*

'Âdile çokdur diye cürmüm **şakın** ḥavf eyleme / Şefkat-efzā-yı cemî'-i 'āşiyāndır Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 7*). [*şakın,]*

Mihnet ile ğam hücumundan **şakın** etme firār / Cān u dilden şabr eyle derd-i 'aşka bul devā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 5*). [*şakın,]*

Bir belā geldikde şabr et bul terakķî dem-be-dem / Sen **şakın** kibr ü ğurūrdan Hâk mū'în olur
saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 3*). [*şakın,]*

Beyt-i cānānı tavāf et kıble-ġāh-ı 'āşıkdır / Sa'y eden onu bulur dilde **şakın** olma cūdā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 7*). [*şakın,]*

Fevt etme **şakın** fırsatı bu demde bul ol devleti / 'Uşşāka feyz-i vuşlatı dilber nüzūr etdi bu şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6*). [*şakın,]*

'Âdile hāricden etme sen **şakın** ḥavf ü recā / Rüy-ı dilber çün saña mir'āt-ı nūr-efşān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 11*). [*şakın,]*

Cihānda bir şey için olma mesrūr ğamla şādān ol / 'İbādu'llāha hor bakma **şakın** sen hürmet ede
gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 4*). [*şakın,]*

Şakın bir nām için biñ kayda düşme terk-i nām eyle / Çekerseñ de nice miḥnet yine şabreyleyip
hōş gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 5*). [*şakın,]*

Cihānda bir şey için olma mesrūr ğamla şādān ol / 'İbādu'llāha hor bakma **şakın** sen hürmet ede
gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 4*). [*şakın,]*

Şakın bir nām için biñ kayda düşme terk-i nām eyle / Çekerseñ de nice miḥnet yine şabreyleyip
hōş gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 5*). [*şakın,]*

Merhametden **şakın** ayrılma gönül / Merḥametsizler olur Hâk'dan dūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 3*). [*şakın,]*

Yürü doğru hîç nazar etme **şakın** sağ u şola / Dūr ise de bakma ırāk menzîl-i cānāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 4*). [*şakın,]*

'Âşk ile gel gir yola tut sıdk ile mürşid yedin / Bakma **şakın** sağ u şola meclis-i rindāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 2*). [*şakın,]*

'Âşık iseñ Hâk'ı'a gönül bul zevķ-i feyz-i 'āşıkın / Mir'āt-ı kālbi ğayrden hıfz et keder koyma
şakın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1*). [*şakın,]*

Şakın aldanma nā-dāna gel ehl-i 'aşk u 'irfāna / Sivādan fāriġ ol düş 'aşka bekle bāb-ı kālbi gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 3*). [*şakın,]*

Çün yalancının ‘ameli her cihet nokşanıdır / Hemdem olma hîç yalancıyla **şakın** vardır ziyân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 4*). [*şakın,]*

Ey ‘aşık sen eger ister iseñ dîdârını yâriñ / **Şakın** dünyâ sevenler ile ülfet eyleme bir ân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [*şakın,]*

Zâhidâ hor bakma incitme o ‘âlî erleri / Var eliñ diliñ çek onlardan **şakın** cân u seri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 1*). [*şakın,]*

Bilirsin nefsiñi sen tâ bilirsin sırr-ı Mevlâyı / **Şakın** incitme nefsiñ-çün gedâyı bâyı sultânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 2*). [*şakın,]*

‘Ubüdiyetdir ancak kullara ihsânı Mevlâ’nın / **Şakın** hayvân gibi gezme kabûl et şân-ı insânı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 5*). [*şakın,]*

Şakın verme bu dünyânıñ gurûr ü câhına meyliñ / Kallırsın sonra hayretde meger bul dilde yârânı
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8*). [*şakın,]*

‘Aşkî pinhân edip kalbiñde / Ya’nî fâş etme **şakın** esrârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 5*). [*şakın,]*

Hâzer kıl zâhîde buğz eyleme merdânı Mevlâ’ya / **Şakın** bağı yanık ‘uşşakı incitme cefâdan geç
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 2*). [*şakın,]*

sâkin ol: Yatışmak, acısı dinmek.

Bula bu sîne vü cânım sürürü **sâkin ol** ey dil / İlâhî istemem gönlümde senden gayrı yâr olsun
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [*sâkin ol,]*

sâkiyâ: Ey saki, ey içki dağıtan, kadeh sunan!.

Vişâliñ ke’sini sun ‘Âdile’ye **sâkiyâ** rahmet / Taḥammül edemez kurbânıñ olsun râhıña gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 8*). [*sâkiyâ,]*

Getir cām-ı muşaffâ **sâkiyâ** neş’eresândır mey / Verip cām-ı leb-â-leb dem-be-dem ke’s-i
cihândır mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 1*). [*sâkiyâ,]*

Baňa şun **sâkiyâ** billür-ı cāmı şevk-ı cânım var / Derûn-ı dilde yâr-ı ğar olur şâh-ı cihânım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 1*). [*sâkiyâ,]*

Zevk ‘âleminde **sâkiyâ** şun bâde-i ‘aşkı baňa / Ol devlet ile menzil-i maḫşûd-ı cânâ ere gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 7*). [*sâkiyâ,]*

Sâkiyâ bu haste-dil cām-ı lebûñ nûş eylese / Zevk u şevk atıp derûna neş’e-i cânân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 4*). [*sâkiyâ,]*

‘Andelîbiñ âh ü zârı başka bir hâlet verir / **Sâkiyânıñ** cāmı diger-gûna bir neş’e şunar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 4*). [*sâkiyânıñ, -nûñ]*

Vişâliñ ke’sini sun ‘Âdile’ye **sâkiyâ** rahmet / Taḥammül edemez kurbânıñ olsun râhıña gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 8*). [*sâkiyâ,]*

Getir cām-ı muşaffâ **sâkiyâ** neş’eresândır mey / Verip cām-ı leb-â-leb dem-be-dem ke’s-i
cihândır mey (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 1*). [*sâkiyâ,]*

Kâse-i kalbim şikeste **sâkiyâ** / Cām-ı cem-veş bâde-dânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 9, Beyit 3*). [*sâkiyâ,]*

sakla: Gizlemek.

‘Aşk için peymân verenler **şaklar** hep esrârını / Bir kadeh dolu mey al ondan gerek peymânelik
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 5*). [*şaklar, -r]*

Şaklar ‘aşık sînede cân gibi nâm-ı dilberi / İsm-i mâ’sûk yâd olursa mahv olur cân ü tenim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 5*). [*şaklar, -r]*

sakla: Esirgemek.

‘Âdile kuluñu hem bî-başarlardan **şaklayıp** / Yâ Hayy yâ Hayy yâ Kayyûm ihsân ü meded yâ Hayy (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 8). [şaklayıp, -y, -ip]

sāl: Yıl, sene.

Mekke’de doğdu şa’adette o mäh / Elli üç **sāl** onda tutdu cāy-gāh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 2). [sāl,]

Otuz iki **sāl** oldu pâdişāh / Halka verdi sāye-i ‘adli refāh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 3). [sāl,]

İşbu zevk-i dille geçdi haylī **sāl** / Mucib-i firkatdir ammā ki vişāl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 52). [sāl,]

Nev-bahār-ı cāna açıldı o gül / Hicrete seksen idi tārīhi **sāl** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 52). [sāl,]

Edip ‘aşk ile fenā cānını ol Giylānī / Beş yüz altmış bir idi **sāl** bulup cānānı (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 5). [sāl,]

Altı yüz yetmiş ile beş olacak **sāl** hemān / Mazhar-ı rahmet-i Hāk oldu o kân-ı ‘irfān (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 15). [sāl,]

sāl: Göndermek, yollamak; bırakmak, salmak.

Vücūdūñ **şaldı** çünkü mümkünāta pertev-i nūr / O şu‘le āfitāb-ı hüsni-pür-envārına mahşūş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4). [şaldı, -dı]

Ol bîkes-i devlet ki **şala** başına sāye / Ol bāl-i hümā-yı sebük ihsān-ı mahabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 3). [şala, -a]

Dil seffinesini **şal** bahr-ı mahabbet üstüne / Dest-i mürşidle huşul-i gevher ü mercāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 4). [şal,]

Şaldı ‘aşkıñ melekūta sāye / Halvet-i dilde saña yol bulayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 3). [şaldı, -dı]

Mihr ü meh tā ‘āleme pertev **şalıp** revnāk vere / Leyl-i ğamda cān buldu cism-i bīmārım benim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 3). [şalıp, -ıp]

Çünkü çok gördü felek bu hāleti / Ol meyāna **şaldı** nār-ı firkatı (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 35). [şaldı, -dı]

Ol belādan kurtarıp almış beni / Semt-i ihlāşa hemān **şalmış** beni (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 45). [şalmış, -mış]

Şalınca pençeyi vermez amānı / Göñül gaddārdır sevme cihānı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 6). [şalınca, -ınca]

Rızā vermezdi ‘adl ü şefkati zulm-i müşīrāna / Bütün nār-ı firākı **şaldı** kalb-i ehl-i imāna (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 17). [şaldı, -dı]

sāl: Koyuvermek, salıvermek.

Bezm-i vuşlat cān-ı ülfet hāzır iken mest ol / Gaflet edip **şalma** kendiñ āteş-i hicrāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 2). [şalma, -ma]

salā: Çağrı, davet.

Bu gün meydān-ı ‘aşk içre **şalādır** isteyen gelsin / Geçip cān ile hem başdan bu devrānı bilen gelsin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 1). [şalādır, -dır]

salāt: Hz. Muhammed’e edilen dua.

Hem o Fahr-i kâ’ināta biñ **salāt** / Bā‘is-i icād-ı eşyā mutlakā (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 4). [salāt,]

şalât ile selâm et: Hz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla okunan duâ. Daha çok "salât ü selâm" şeklinde kullanılır.

Şalât ile selâm et 'Âdile ümmid-î rahmetle / Şefâ'at ma'denidir mefhar-ı kevn ü mekândır bu
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 5). [şalât ile selâm et,]

şalât ile selâm olsun: "Allah'ın başışlayıcılığı ve selamı Hz. Muhammed'in ailesinin üzerine olsun." anlamındaki dua.

Şalât ile selâm olsun Resûlu'llâh-ı zî-şâna / Vücûdu 'ayn-ı rahmet 'âleme kân-ı şefâ'atdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 9). [şalât ile selâm olsun, -sun]

şalavât: Hz. Muhammed'e saygı ve sevgi bildirmek için okunan dualar.

Sa'âdet hırkası deste verildi / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 2). [şalavât,]

Muhammed haşılı Fahr-i cihândır / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 4). [şalavât,]

Akıtdı parmağı Âb-ı revânı / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 6). [şalavât,]

Fişenkler saçılıp nûr oldu tekşîr / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 8). [şalavât,]

Döner 'aşkıyle Hâk der de felekler / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 10). [şalavât,]

Maḥabbet menba'ı dilde taşıldı / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 12). [şalavât,]

O Fahr-ı 'âlemin 'aşkıyla her-gâh / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 14). [şalavât,]

Sa'âdet hırkası deste verildi / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 2). [şalavât,]

Muhammed haşılı Fahr-i cihândır / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 4). [şalavât,]

Akıtdı parmağı Âb-ı revânı / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 6). [şalavât,]

Fişenkler saçılıp nûr oldu tekşîr / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 8). [şalavât,]

Döner 'aşkıyle Hâk der de felekler / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 10). [şalavât,]

Maḥabbet menba'ı dilde taşıldı / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 12). [şalavât,]

O Fahr-ı 'âlemin 'aşkıyla her-gâh / Diyelim cân ü dil ile şalavât (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 14). [şalavât,]

sâl-i târîh: Tarihin yılı.

Sâl-i târîh bulup altı yüz altmış tokuzu / Yürüdü Hâk' a o üftâdelerin iki gözü (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 40). [sâl-i târîh,]

şâlihâ: Dinin emirlerine uygun davranan, iyi amel ve hayır sahibi müslüman kadınlar.

İsmi gibi Şâlihâ hem 'âbide / Zâkire hem şâkire hem zâhîde (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 24). [şâlihâ,]

şâliha sultân: Sâliha Sultan; Adile Sultan'ın kız kardeşi.

Şâliha Sultân hemşîrem biri / Âsmân-ı devletiñ meh-peykeri (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 19). [şâliha sultân,]

sâlik: Bir yolda giden, bir yolu takip eden insan; bir tarikata girmiş, bir mürşide bağlanarak manevi yolculuğa çıkmış olan kimse.

Şıdk ile bendeyim kesemem hîç ümîdimi / Firkatde koyma **sâliki** Allâh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 7). [sâliki, -i]

Zıkr ile ‘Âdile esmâ vü şıfâtı derk et / **Sâlike** vecd ü semâ‘ ile şafâ hâl gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 10). [sâlike, -e]

Şıdk ile bendeyim kesemem hîç ümîdimi / Firkatde koyma **sâliki** Allâh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7). [sâliki, -i]

Âdem’e verdi hilâfet zâtını ta‘rîf için / Dehre gelmek **sâlike** mâ‘şûka ermekden gârağ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 4). [sâlike, -e]

Zıkr ile ‘Âdile esmâ vü şıfâtı derk et / **Sâlike** vecd ü semâ‘ ile şafâ hâl gerek (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 10). [sâlike, -e]

sâlike: Bir tarikata girmiş bulunan. (Tasavvufta dört derece vardır . 1- Tâlib 2- Mürîd 3- Sâlik 4- Vâsıl. Seyr ve sülûka giren mürîde sâlik denir.).

Refîk et **sâlike** tevfiķiñi lutfuñla ‘aşkıñda / Gam-ı ‘uşşâka rahm eyle himâyet kıl meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 4). [sâlike,]

sâlis-i şems-i hilâfet: Halîfelik güneşinin üçüncüsü.

Câmi‘ü'l-Kur‘ân olan ‘Osmân-ı Zî'n-nüreyn hem / **Sâlis-i şems-i hilâfet** menba‘ı hilm ü hayâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 7). [sâlis-i şems-i hilâfet,]

salli ‘alâ ahmed muhammed muştafâ: “Allahım, (Efendimiz) Hz. Muhammed’e ve (Efendimiz) Hz. Muhammed’in soyundan gelenlere salât eyle, onların şeref ve kadrini yücelt” anlamına gelen “Allâhümme salli alâ (seyyidinâ) Muhammedin ve alâ âli (seyyidinâ) Muhammed” cümlesine işaret eden söz.

Dü cihânda ümmetisin ‘Âdile bu ne şeref / Diyelim **salli ‘alâ Ahmed Muhammed Muştafâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 7). [salli ‘alâ ahmed muhammed muştafâ,]

salli-i ‘alâ seyîddinâ: Efendimiz, büyüğümüz!.

Rûh-ı pâkiñ cevher-i îmâna bir mişbah-ı nûr / Fahr-ı ‘âlem **salli-i ‘alâ seyîddinâ** meded yâ Muhammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 2). [salli-i ‘alâ seyîddinâ,]

salli ‘alâ seyvidinâ muştafâ: “Allahım, (Efendimiz) Hz. Muhammed’e ve (Efendimiz) Hz. Muhammed’in soyundan gelenlere salât eyle, onların şeref ve kadrini yücelt” anlamına gelen “Allâhümme salli alâ (seyyidinâ) Muhammedin ve alâ âli (seyyidinâ) Muhammed” cümlesine işaret eden söz.

Bâ‘is-i icâd-ı cihân muṭlaḳâ / **Salli ‘alâ seyvidinâ Muştafâ** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 1). [salli ‘alâ seyvidinâ muştafâ,]

Hatm-i rûsûl maḫhar-ı küll-i vefâ / **Salli ‘alâ seyvidinâ Muştafâ** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 2). [salli ‘alâ seyvidinâ muştafâ,]

Fahr-i cihân pâdişehi dü-serâ / **Salli ‘alâ seyvidinâ Muştafâ** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 4). [salli ‘alâ seyvidinâ muştafâ,]

Maḫṣadımız merḫamet-i emcedî / **Salli ‘alâ seyvidinâ Muştafâ** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 6). [salli ‘alâ seyvidinâ muştafâ,]

Ekmel-i insân u sa‘âdet-şıfât / **Salli ‘alâ seyvidinâ Muştafâ** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 8). [salli ‘alâ seyvidinâ muştafâ,]

‘Âdile’ye bir nazar et ey faḥīm / **Şalli ‘alā seyyidinā Muştafā** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 10). [şalli ‘alā seyyidinā muştafā,]

İşbu temāşāya fedā ‘āşıkān / **Şalli ‘alā seyyidinā Muştafā** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 12). [şalli ‘alā seyyidinā muştafā,]

saltanat: Hükümdarlık.

Olalı tekye-gāh-ı dilde mihmān ‘Âdile yārim / Ne ‘izz ü şān ile ne **salṭanatla** imtiḥānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 7). [salṭanatla, -la]

Zāhir ismiñ gibi bātında degilsin sultān / Veremez fā’ide bu **salṭanat** ü devlet ü şān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1). [salṭanat,]

Ḥudā ihsānidır bu **salṭanatla** onlara devlet / Nice şükr etmeyelim mü’minine ulu ni‘metdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 2). [salṭanatla, -la]

saltanat: Bolluk, bereket, zenginlik; refah, huzur, mutluluk.

Kimseye bākī degildir bil saña da olamaz / **Salṭanat** devletle ey gāfil ne lāzım iftiḥār (Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 4). [salṭanat,]

salṭanat-ı dehr: Dünya saltanatı.

Pādişāh **salṭanat-ı dehr** için kayd çeker / Kayd ü nāmūsu geçip ben daḥi ‘uryān gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 2). [salṭanat-ı dehr,]

samāhat: Eli açıklık, iyilikseverlik.

Saña ümmetligim ‘işyānımı elbette maḥv eyler / Saḥāvetdir **samāhatdır** niyāzım Ehl-i Beytiñden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 3). [samāhatdır, -dir]

samed: Her türlü istek ve ihtiyacı karşılayacak güce sâhip bulunan, hiç kimseye veya hiçbir şeye muhtaç olmayan anlamında Allah’ın isimlerinden.

‘İzzeti dā’im ile’l-âbād ezelden muṭlaқа / Dā’im ü Bākī vü Ḥālīķ u Aḥad ü Ḥayy u **Şamed** (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 2). [şamed,]

Rütbesi efḍal u ḥālātı mükemmel gāyet / Qadri ‘ālī şerefi **sāmī** maḳāmātı ‘āzīm (Âdile Sultan Divanı, Terkiḋ-bend 2, Beyit 22). [sāmī,]

saña: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ey cevād ü ḥayy ü faḫlī çok olan Mevlā meded / Şıgıdırım **saña** sendendir kula ‘avn ü meded (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1). [saña,]

Bir şerṭk ü bir nazır olmaz **saña** / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 2). [saña,]

Varlığın varlık **saña** maḥşuş beḳā / Var eden eşyâyı sensin dā’imā (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 3). [saña,]

Her umūrunda **saña** muḥtāc ḳul / Qudretiñ cümle murāda açdı yol (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 5). [saña,]

Gālib-i muṭlaḳsın olmaz **saña** kīn / Hüküm ile fermān seniñ yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 14). [saña,]

Her umūrunda **saña** muḥtāc ḳul / Qudretiñ cümle murāda açdı yol (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 5). [saña,]

şan’at: Bir duygunun, tasarının veya güzelliğın anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık.

Şan'atın eyvânına kandildir şems ü nücüm / 'İzzetün dibâcesinden bir varak rüy-ı zemîn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 2*). [*şan'atın, -in*]

şandık-ı dürr-i sırr-ı yezdân: *Allah'ın sırrının inci sandığı.*

Sivâdan pāk kıl dil sinede sultân değil mi / Gönül **şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdân** değil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1*). [*şandık-ı dürr-i sırr-ı yezdân,]*

şāni' ü hālīk-ı kebīr ü müste'ān: *Kendisinden yardım dilenen, büyük, ulu ve her şeyi sanatla yaratan Allah.*

Şāni' ü Hālīk-ı kebīr ü müste'ān / Hāfız u Nāsır'dır ol zāt-ı Hudā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 2*). [*şāni' ü hālīk-ı kebīr ü müste'ān,]*

şāni'-i berr: *İyilik ve güzellik yaratan.*

Tāl'atın **şāni'-i berr** nūr-i mücessem yaradıp / Gonca-rū sim-beden şems-likā mäh-cebīn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 18*). [*şāni'-i berr,]*

sanki: *Âdeta, güya.*

Yār-ı gār ile yola oldu revān / **Şanki** bir ahterle mäh-ı dü-cihān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 5*). [*şanki,]*

sanki: *Tıpkı, âdeta.*

Onu ol rütbe etmiş şeş-cihetden hayret istilā / Görür kanda bakarsa **sanki** dīdār-ı kerīm 'āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 4*). [*şanki,]*

sar: *Kaplamak, etrafını kuşatmak.*

Ben de gördüm bir gārīb rü'yā o dem / **Şardı** eṭrāfım hayālāt ü elem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 48*). [*şardı, -dı]*

Şardı eṭrāfın 'adūv mesrūr u ḥandān oldular / Kāfirāne buldular maḫşūdu ḥandān oldular (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 3*). [*şardı, -dı]*

sar: *Çepeçevre çevirmek, dolamak.*

Göründü āsumān bir ṭop kandil / **Şarılmış** şevkına hem nūr-ı zencīr (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 7*). [*şarılmış, -ıl, -mış]*

sarāy: *Hükümdar ve ailesinin yaşadığı ihtişamlı bina.*

Nice köşk nice **şarāylar** edip inşā fānide / Görmedi maḫşūdu üzre kimse devlet lezzetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 4*). [*şarāylar, -lar]*

O gitdi mülk-i 'uqbāya firākı geçdi tā cāna / **Sarāya** velvele şaldı cihānı koydu efgāna (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 2*). [*şarāya, -a]*

sarāy-ı cennet: *Cennet sarayı.*

Zeyn olan dilde değil mi bu **sarāy-ı cennet** / Hūr u seyrānı güzel 'āşıkā dīdārı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 4*). [*sarāy-ı cennet,]*

sarāy-ı dilde: *Gönül sarayı.*

Güzel ḥalk etdi gerçi kā'inatı kudretiñ bī-sekk / **Sarāy-ı dilde** 'āşkdan gayri hoş gayret mi var yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4*). [*sarāy-ı dilde, -de]*

Olur üftâde-i hâk-i dem-i feyz-i Hudâ 'âşık / **Sarây-ı dilde** lâciverd cây-i pâk-ı şânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 7*). [*sarây-ı dilde, -de*]

Sarây-ı dilde bir meh-pâre-i pertev-feşânım var / Çün oldum hem-nişin ona benim ne derd-i cânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 1*). [*sarây-ı dilde, -de*]

sarây-ı kalbime: *Gönül sarayı.*

'Âşıkım kârım cemâliñ şem 'ine pervânelik / 'Ârız olmakda **sarây-ı kalbime** vîrânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 1*). [*sarây-ı kalbime, -im, -e*]

sarây-ı sineme: *Gönül sarayı.*

Yâr teşrîf eylemiş vuşlat **sarây-ı sineme** / Vâsıl oldum vaşlına 'ammâ vişâliñ görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 2*). [*sarây-ı sineme, -m, -e*]

şarf eder: *Harcamak.*

'Âşık-ı dîdâr olan **şarf eder** 'ömrünü hemân / 'Âşıkânıñ 'ömrü yine bî-ħad ü pâyân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 7*). [*şarf eder, -er*]

şarf ola: *Harcanmak; kullanılmak, tüketilmek.*

Şarf ola nakd-i niyâz 'ayn-ı metâ '-ı nâza / 'Aşk bazarına bu cân ki pür-kâr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğır 12, Beyit 5*). [*şarf ola, -a*]

şarı: *Sarı renk, altın renkli.*

Hamd ola sultânıma zîrâ ki hâkkâ görmedim / Böyle **şarı** kâğıd ile hatt-ı Yâkûtî füzûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6*). [*şarı,]*

şârih-i nazm-i celîl-i mesnevî-i ma'nevî: *Mesnevî'nin güzel şiirini açıklayan anlatan.*

Şârih-i nazm-i celîl-i Mesnevî-i ma'nevî / Ankaravî kâşif-i esrâr-ı 'aşk-ı Mevlevî (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 8*). [*şârih-i nazm-i celîl-i mesnevî-i ma'nevî,]*

şarıl: *Yapışmak, bırakmamak.*

Şarıldım dâmen-i rahm u vefâña ya Resûla'llâh / Şefâ'atle 'inâyettir niyâzım Ehl-i Beytiñden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 4*). [*şarıldım, -dım*]

şarıl: *Kollarını dolamak, kucaklamak, sarmak.*

Saña sen hûş **şarıl** ey 'Âdile geç mâ-sivâdan kim / Ferâmûş eyle ağıyarı saña kâfî olur cânân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [*şarıl,]*

şat: *Satmak, sunmak.*

Şatma zu'munca reşâdet kûtb şanma kendiñi / Tâ'atıñ taklîddir cümle olur mahv ü hebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4*). [*şatma, -ma*]

sa'y: *Çaba, gayret.*

Ol muhibbi **sa'y** ile gör nice bir hâletdir 'aşk / Hem cemîl ü hem celîl u hem 'aceb devletdir 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 1*). [*sa'y,]*

Sa'y ile bulmak gerek küncide genci isteyen / Çün gönül mülkünden özge olmaya vîrânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5*). [*sa'y,]*

Çıkar **sa'y** ile gönülden hevâyı mâ-sivâyı hep / Çalışıp zâhir ü bâtında terk et hâl-i zulmânî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 3*). [*sa'y,]*

sa'y: *Safa ile Merve tepeleri arasında yürüme.*

Kible-gāhım Ka‘be-i nūr-ı cemālu‘llah’dır / ‘Umre vü **sa‘y** ü Şafā vü Āb-ı Zemzem ondadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 4*). [*sa‘y,]*

sa‘y eden: *Uğraşmak, çabalamak, gayret etmek.*

Beyt-i cānānı tavāf et kible-gāh-ı ‘āşıkdır / **Sa‘y eden** onu bulur dilde şaķın olma cüdā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 7*). [*sa‘y eden, -en]*

sa‘y edip: *Uğraşmak, çabalamak, gayret etmek.*

Cihānda **sa‘y edip** bī-çāre ol sen / Ki degmez çāresi nā-çārlığına (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 3*). [*sa‘y edip, -ip]*

şā‘y et: *Uğraşmak, çabalamak, gayret etmek.*

Merhametsiz dūr olur kurb-i Hudā’dan bil bunu / Kudretiñ fevķında gönül almağa **şā‘y et** şehā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 6*). [*şā‘y et,]*

sa‘y eyle: *Çalışmak, çabalamak.*

Eger ‘āķil iseñ **sa‘y eyle** hayra hōş geçir vaktin / Rızā-yı Hāķķ’ı tahşīl et murāda onda ere gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3*). [*sa‘y eyle,]*

Tarfetü‘l-‘ayn olma gāfil Hāzret-i Allāh’dan / Zıkr-i Hāķķ’a rüz u şeb **sa‘y eyleyen** insān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 2*). [*sa‘y eyleyen, -y, -en]*

sa‘y kıl: *Çalışmak, çaba sarfetmek.*

Gāh vuşlat gāh hicret ‘āşıkı vīrān eder / Mülk-i dil i‘mārı için **şa‘y kıl** bul bir demi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 4*). [*şa‘y kıl,]*

sa‘y ü gayretiñ: *Emek, çaba.*

Bu ne tedbīrsizlik ayā bu ne gayretidir ‘aceb / Bir iki gün şöhet için bunca **sa‘y ü gayretiñ** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 7*). [*sa‘y ü gayretiñ, -iñ]*

sa‘y ü himmet eyledi: *Yardım ve destekte bulunmak.*

Hāķķıma çok **sa‘y ü himmet eyledi** / Vālidem gibi ‘ināyet eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 32*). [*sa‘y ü himmet eyledi, -di]*

şayd: *Avlama, av.*

Dedim güzel gönül **şaydına** çıkdıñ böyle seyrāna / Dedi zūlf-i nigāre kayd olan gelsin bu meydāna (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 1*). [*şaydına, -ı, -na]*

şayd: *Av, elde edilmek istenen şey.*

Çün ol kuşuñ şāh ile var ‘ahdi tā ezel / **Şaydı** visāl-i dōst olur hemān gönül kuşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 2*). [*şaydı, -ı]*

şayd oldu: *Avlanmak, yakalanmak; āşık olmak, tutulmak.*

Bāz-ı ‘aşķa ‘āķl ü fikr ü tāb ü cismim oldu şayd / Derdime vaşlıñ devādır sen tīb-i cān mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 3*). [*şayd oldu, -du]*

sāye: *Gölge; yardım, himaye, koruyup gözetme.*

Bul şer‘ata şebat ile şadāķatdan şeref / İki cihān **sāyesinde** buldu nev-bahārı gül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 5*). [*sāyesinde, -si, -nde]*

Ol bīkes-i devlet ki şala başına **sāye** / Ol bāl-i hümā-yı sebūk ihsān-ı maħabbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 3*). [*sāye,]*

Şaldı ‘aşkıñ melekûta **sāye** / Hālvat-i dilde saña yol bulayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 3*). [*sāye,]*

Bul şer’ata şebat ile şadākatdan şeref / İki cihān **sāyesinde** buldu nev-bahārı gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5*). [*sāyesinde, -si, -nde]*

Hep sa’ādet tacinı **sāyemde** giymişdir giyen / Dīde-i pākındır ancak vech-i cānānı gören (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 4*). [*sāyemde, -m, -de]*

sāye-i ‘adli: *Adaletin gölgesi.*

Otuz iki sāl oldu pādīşāh / Hālka verdi **sāye-i ‘adli** refāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 3*). [*sāye-i ‘adli,]*

sāye-i ‘adlinde: *Adaletin gölgesi.*

İltifātındı baña maḥzā kerem / **Sāye-i ‘adlinde** çekmezdim elem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 39*). [*sāye-i ‘adlinde, -in, -de]*

sāye-i pākīnde: *Temiz, saf gölge.*

Sāye-i pākīnde devlet gördüler / Çünkü sensin menba’n luṭf ü vefā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 6*). [*sāye-i pākīnde, -iñ, -de]*

sāye-i şāhānesinde: *Padişahın gölgesi.*

Dāderim cennet-mekān ‘Abdūlmecīd etdi cülūs / **Sāye-i şāhānesinde** olmuş idim nev-‘arūs (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 3*). [*sāye-i şāhānesinde, -si, -nde]*

sāye-i şāhānesine: *Padişahın gölgesi.*

Sāye-i şāhānesine ber-murād / Eyledi ol dāder-i pūr-‘adl ü dād (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 63*). [*sāye-i şāhānesine, -si, -ne]*

sāyesinde: *Aracılığıyla, yardımıyla.*

Mazhar-ı feyz-i Hudā şāh Behāe’d-dīnīñ / **Sāyesinde** cühelā tanımayan gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 8*). [*sāyesinde,]*

saykal-ı mir’at-ı eṣhāb-ı derūn: *Gönül sahiplerinin, âşıkların aynasının parlaklığı.*

‘Aşkdır hem **saykal-ı mir’at-ı eṣhāb-ı derūn** / ‘Aşkdır bir âteş-i cān-suz ey dil sen de yan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 8*). [*saykal-ı mir’at-ı eṣhāb-ı derūn, -saykal-ı mir’at-ı]*

sāz-ı ‘aşkı: *Aşk sazı, aşkın musikisi.*

Gel **sāz-ı ‘aşkı** eyle gūş neyden olup mest ü ḥamūş / ‘Aşık cihānda gezme boş cān ile seyrān edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7*). [*sāz-ı ‘aşkı, -ı]*

sāz-ı derūnuñ teline: *Gönül sazının teli.*

Bir kere tokūnsañ teline sāz-ı derūnuñ / Biñ dürlü nüvāziş ile düzelmez bozulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 6*). [*sāz-ı derūnuñ teline, -ne]*

sebak al: *Ders çıkarmak, ibret almak.*

Duḥūl-i bezm-i ‘irfāna **sebak al** sırr-ı vaḥdetden / Unut bildiklerin cümle açılıñ Hāḫḫ’ıñ esrārı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 3*). [*sebak al,]*

sebat: *Kararlılık.*

Bul şerî'ata **sebat** ile şadâkatdan şeref / İki cihân sâyesinde buldu nev-bahârî gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 5). [**sebat**,]

sebât et: Dayanmak, yılmamak.

Emr-i mürşîde **sebât et** şıdkıla ey 'Âdile / Feyz-i Hâk ol vâsıta ile erişir elbet saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 8). [**sebât et**,]

Mecâz ehli desinler hakkımızda ehl-i zâhir hep / İki şüret **sebât et** sen de seyyâr olmayan gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 3). [**sebât et**,]

'Âdile menzil-i vahdetde **sebât et** ancak / Keşreti terk edip "Lâ"yı ko "illâ"da ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 7). [**sebât et**,]

sebât etmek: Dayanmak, yılmamak.

'Âşıkîñ ancak murâdı döstünüñ maşşûdudur / Çekse de biñ derd ü miñnet hep **sebât etmek** gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 3). [**sebât etmek**,]

sebeb: Neden, gerekçe.

Çille-i bay u gedâya 'Âdile vardır **sebeb** / Her kişi etdiklerin bir gün bulur 'âlem bu ya (Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 5). [**sebeb**,]

Haber sormak dilersen yârdan dil / Yine seniñ **sebeb** ağırlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 5). [**sebeb**,]

sebeb: Neden, gerekçe.

Haber sormak dilersen yârdan dil / Yine sensin **sebeb** ağırlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 5). [**sebeb**,]

sebkat: (Ar.) Geçme, ilerleme.

Hem Kerîm'sin hem Raḥîm'sin hem 'Azîm'sin ey Hudâ / Gazabuñı rahmetiñ **sebkat** eder eyle meded (Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 2). [**sebkat**,]

seb 'ül'-meşâni: Yedi âyetten meydana gelen Fâtîha Süresi.

Kalbiñi **seb 'ül'-meşâni** nûru leb-rîz eylesin / 'Ayn-ı ihlâş et bi-hakkın (kıl hüva'llâhu eḥad) (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 7). [**seb 'ül'-meşâni**,]

sebze: Kök, sap, yaprak ve çiçeklerinden çeşitli yemekler yapılan veya çiğ olarak yenen yeşil bitki ve otlara verilen ortak ad, zerzevat.

Ḳudretiñ gülzârına bir **sebzedir** sidrül'-metîn / Hikmetiñ şem'ine bir pervâne Cibrîl-i Emîn (Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 1). [**sebzedir**, -dir]

seccâde-i ḥaḍrâ-yı keremle: Bereket bahçesinin seccadesi, namazlığı.

Edelim secde-i şükrânı zihî lutf-ı Hudâ / Etdi **seccâde-i ḥaḍrâ-yı keremle** ızhar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 7). [**seccâde-i ḥaḍrâ-yı keremle**, -le]

secde etdirdiñ: Yere kapanmak.

Ol ḥabîbiñ rahmet etdiñ 'âleme / **Secde etdirdiñ** onuñçün Âdem'e (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 18). [**secde etdirdiñ**, -dir, -di, -ñ]

secde eyler: Secde durumuna gelmek, secde vaziyeti almak, secdeye kapanmak.

Secde eyler kaşları mihrâbına ol âfetiñ / 'Âşıkânîñ kıblegâhı muṭlakâ ya'nî gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 3). [**secde eyler**, -r]

secde kıldım: Secde etmek, saygı göstermek.

Elest hitābına “belā” dedim **secde kıldım** / Rahmet-i Hakk’a cān ü dilden sığındım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 1). [secde kıldım, -dı, -m]

Çün rızā-yı Hakk’ı bildim **secde kıldım** ağladım / Hem hakikat bahrının ka’rına daldım ağladım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 1). [secde kıldım, -dı, -m]

secde-i şükür: Şükür secdesi.

‘Aşk bir māye-i devletdir kim / **Secde-i şükür** gerek her bārī (Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 7). [secde-i şükür,]

secde-i şükran: Şükür secdesi yapmak, şükür namazı kılmak.

Bu ihsān ü fütūhāta gerekdir **secde-i şükran** / Mutī’-i emr-i ‘aşk olup fedā et yoluna cānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6). [secde-i şükran,]

secde-i şükranı: Şükür secdesi.

Edelim **secde-i şükranı** zihī lutf-ı Hudā / Etdi seccāde-i haḍrā-yı keremle ızhar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 7). [secde-i şükranı, -ı]

sefer: Savaş.

Seferlerde hāzerlerde huzūr-ı şems-i enverde / Bulundu çok eserlerde Ebā Eyyūbe’l-Enşārī (Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 3). [seferlerde, -ler, -de]

sefer: Yolculuk, seyahat.

Seferde mülk-i dilde şāh-ı ‘aşkıñ yārı olmuşdur / Meger bezm-i vişālīñ mahremi hem hāşılıdır mey (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 7). [seferde, -de]

sefer kıldı: Sefere çıkmak, yolculuğa çıkmak.

Gerçi dünyāya gelen ma’lumdur elbet göçer / Āh kıldı ol civān ü ol melek ‘Adn’e sefer (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 1). [sefer kıldı, -dı]

sefer kıldım: Sefere çıkmak, yolculuğa çıkmak; göçmek, ölmek.

Zār ü giryānım yeter ‘aşkıñla tā bezm-i Elest / Eyledim dōst u vaṭan ārzū **sefer kıldım** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 2). [sefer kıldım, -dı, -m]

sefine: Kayık, gemi.

Dil **sefinesini** şal baḥr-ı maḥabbet üstüne / Dest-i mürşidle huşul-i gevher ü mercāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 4). [sefinesini, -sı, -ni]

Hakikat bahrına cismiñ **sefine** olduğun aña / Teniñ fülk-i şerī’atdır hakikat bahrı gevheri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 5). [sefine,]

sehā-perver: Cömert.

Menba’-ı cūd u mürüvet-genc-i lutf u mekremet / ‘Āṭıfet-güster **sehā-perver** kerīm ü kāmran (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6). [sehā-perver,]

seher: Sabah vakti.

Zihī göz kim **seher** bīdār olup gül vechi seyr eyler / Ki cānı gülsitān-ı dōstda öten bülbulü olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 3). [seher,]

Bağ **seher** Cibrīl hem pervānesi hem bülbulü / Hem yanar hem āh eder ol nūra kim bī-hār gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 3). [seher,]

Aç başiret çeşmin ey cān mevsimiñ seyrânına / Bâğ-ı cennetden **seherde** açılır her gönca gül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğır 20, Beyit 6*). [*seherde, -de*]

Eder hulyā-yı vaşlı ‘Âdile her gece şubha-dek / Gam-ı ‘aşk ile serde her **seher** bir özge āhım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9*). [*seher,]*

Gamım yok hîç kederden derd ü miñnetden vazîfem hem / Garîbim ilticāya her **seher** bir
pādişāhım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [*seher,]*

Eder hulyā-yı vaşlı ‘Âdile her gece şubha-dek / Gam-ı ‘aşk ile serde her **seher** bir özge āhım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9*). [*seher,]*

Zihî göz kim **seher** bîdār olup gül vechi seyr eyler / Ki cānı gülsitān-ı dōstda öten bûlbûlü olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [*seher,]*

Her **seher** āhım vişāle iştîyākından garaż / Rü’yet-i nûr-ı cemāl-i bā-ķemālîndir garaż (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 1*). [*seher,]*

Bağ **seher** Cibrîl hem pervānesi hem bûlbûlü / Hem yanar hem āh eder ol nûra kim bî-hûr gül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3*). [*seher,]*

Aç başiret çeşmin ey cān mevsimiñ seyrânına / Bâğ-ı cennetden **seherde** açılır her gönca gül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6*). [*seherde, -de*]

Nice bu h’vāb ü ğaflet ey dil uyan **seherde** / Şems-i hidāyeti gör devlet kızan **seherde** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 1*). [*seherde, -de*]

Çeşmi uyursa kalbi ‘āşık larıñ uyumaz / Sırr-ı cemālî nakş et dilde hemān **seherde** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 2*). [*seherde, -de*]

Bir dil ki mazhar-ı nûr olsa bulur tecellî / Dîdāra tālîb olan bîdār olur **seherde** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 3*). [*seherde, -de*]

Āğāh olur ki ‘āşık dil ğarķ-ı sırr-ı envar / Eşyāda zāhîr olur gizli ‘ayān **seherde** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 4*). [*seherde, -de*]

Hûrşîd-i ‘aşkıdır ‘ālem sen ğāfil olma ondan / Kālbe doğar o hûrşîd pertev-feşān **seherde** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 5*). [*seherde, -de*]

‘Aşk ile ol zamānda derdiñe eyle dermān / Kıl h’vābı ‘Âdile terk Hākķ’a dayan **seherde** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 6*). [*seherde, -de*]

Nice bu h’vāb ü ğaflet ey dil uyan **seherde** / Şems-i hidāyeti gör devlet kızan **seherde** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 1*). [*seherde, -de*]

Çeşmi uyursa kalbi ‘āşık larıñ uyumaz / Sırr-ı cemālî nakş et dilde hemān **seherde** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 2*). [*seherde, -de*]

Bir dil ki mazhar-ı nûr olsa bulur tecellî / Dîdāra tālîb olan bîdār olur **seherde** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 3*). [*seherde, -de*]

Āğāh olur ki ‘āşık dil ğarķ-ı sırr-ı envar / Eşyāda zāhîr olur gizli ‘ayān **seherde** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 4*). [*seherde, -de*]

Hûrşîd-i ‘aşkıdır ‘ālem sen ğāfil olma ondan / Kālbe doğar o hûrşîd pertev-feşān **seherde** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 5*). [*seherde, -de*]

‘Aşk ile ol zamānda derdiñe eyle dermān / Kıl h’vābı ‘Âdile terk Hākķ’a dayan **seherde** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 6*). [*seherde, -de*]

Sirişķ-i çeşmiñi mānende-i seyl eyleyip icrā / **Seherde** bûlbûl-āsā ‘aşk ile kıl āh ü efğāmı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 7*). [*seherde, -de*]

Zülf-i müşķiniñ şabā etse küşād / Her **seher** dehre saçılır bûy-i cān (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 96*). [*seher,]*

seher vakti: Şafağın sökmek üzere olduğı zaman, tan vakti.

Seher vakti gibi mihriñle bî-bāk / Yakamı dāmenimden ola çāķi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 2*). [*seher vakti,]*

seher-gāh: Seher vakti.

Seher-gāh ‘Ādile āh ile yalvar ‘āşikān-āsā / Deyüp muhtācınım yā Rab ‘ināyet kıl meded Allah
(Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 8). [seher-gāh,]

sehergāh-ı kıyāmet: Kıyamet gününün sabahı.

İlāhī tā sehergāh-ı kıyāmet ‘Ādile’niñ hem / Ser-i hākinde kıl imānımı kıandıl-i pür-raḥmet (Ādile
Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 7). [sehergāh-ı kıyāmet,]

sekiz: Sayı, sekiz.

Ol sekizinci ki evlād-ı celīl / Hāzret-i Seyyid ‘Alī Rızā cemīl (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1,
Beyit 64). [sekizinci, -inci]

sekiz yüz ile altmış sekiz: Sayı, sekiz yüz altmış sekiz.

Çün sekiz yüz ile altmış sekiz oldu hicret / ‘Azm-i Firdevs kılıp buldu mü’ebbed devlet (Ādile
Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 60). [sekiz yüz ile altmış sekiz,]

sekiz yüz otuz üçde: Sayı, sekiz yüz otuz üç.

Bu dahı etdi sekiz yüz otuz üçde rihlet / Kāddesa’llāhū ta’ālā be-cemāl u vuşlat (Ādile Sultan
Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 55). [sekiz yüz otuz üçde, -de]

sekrān olur: Sarhoş olmak, akli başından gitmek.

Ḥamr-ı ‘aşkı tā ezel nūş eyleyen sekrān olur / Bahr-i şafvet içre ol kalbi şafā-efşān olur (Ādile
Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 2). [sekrān olur, -ur]

seksen: Sayı, seksen.

Nev-bahār-ı cāna açıldı o gül / Hicrete seksen idi tāriḥi sāl (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1,
Beyit 52). [seksen,]

selām: Esenlik dileme sözü.

Bi’n-nihāye iftikār ü bā-kemāl-i ihtirām / Rūḥ-ı pāk-i Hāzret-i Seyyid Selāmī’ye selām (Ādile
Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 15). [selām,]

Bi’n-nihāye iftikār ü bā-kemāl-i ihtirām / Rūḥ-ı pāk-i Hāzret-i Seyyid Selāmī’ye selām (Ādile
Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 15). [selām,]

Ravza-i ‘ulyāsına yüz biñ selām / Āline aşhābına hem bi’t-temām (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi
4, Beyit 9). [selām,]

Āl’iniñ aşhābınıñ yüz biñ selām / Ola ervāḥına ihdā dā’imā (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1,
Beyit 6). [selām,]

selām: Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezaket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı
dilemek için söylenen söz.

Gayr-ı mümkün şānlarında etmek inşā-yı kelām / Mefḥar-ı kevneyniñ olsun cümle āline selām
(Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 12). [selām,]

selām et: Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezaket göstermek; sağlık, esenlik ve
başarı dilemek.

Al şu ihsānım götür serdārıma / Hem selām et ‘asker ü enşārıma (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6,
Beyit 14). [selām et,]

selām ola: "Saygım, esenlik dileklerim ona ulaşsın" anlamında bir iyi dilek sözü.

Şād hezārān ola bizlerden selām / Āl ü evlād-ı Resül'e bi't-temām (Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 98). [selām ola, -a]

selām ü rahmetim: Merhamet, bereket ve selam.

Saňa da olsun selām ü rahmetim / Mağfiretle berekāt ü ni'metim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 10). [selām ü rahmetim, -im]

selām üzerimize olsun: "Saygı, esenlik dilekleri bize ulaşsın." anlamında bir iyi dilek sözü.

Bizim üzerimize olsun selām / Rahmet ü eltāf ü ihsānıñ tamām (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 12). [selām üzerimize olsun, -sun]

selāmet: Esenliğe kavuşma, huzura erme.

Enīsīñ derd ü ğam olsun selāmetden nişan umma / Kıo gelsin gözleriñden yaş yerine kan dök ağla (Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 3). [selāmetden, -den]

'Âdile mücrim selāmet buldu bu lütfuñ ile / Bī-kes ü 'âciz kuluñdur merhamet eyle amān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 8). [selāmet,]

Ketm ü zabt eyle zebānıñ söyleme aşla yalan / İki 'ālemd e selāmetdir hemān hıfz-ı lisān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 1). [selāmetdir, -dir]

selāmet bul: Esenlik bulmak, gönlü huzura ermek, mutlu olmak; sıkıntılardan kurtulmak.

Bul selāmet tā olup ehl-i kemāle hāk-i pāy / Cāhil ü nādāna gel esrārını açma amān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 3). [selāmet bul,]

selāṭin: Sultanlar, padişahlar.

Bi-ḥamdi'llāh ezel takdīr ü hükm-i Rabb-ı 'izzetdir / Mu'ini Āl-i 'Osmān'ıñ selāṭini risāletdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 1). [selāṭini, -i]

selīm: Bir kusuru ve eksiği olmayan, doğru, kusursuz, eksiksiz.

Ol İbrāhīm Hāk'dan ğayra muhtāc olma 'ālemd e / Rızā-yı Hāk'da İsmā'īl-āsā ol selīm 'āşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 6). [selīm,]

selsebil: Cennette bir çeşme.

Her taraftan selsebilüñ kevseriñ çağıldısı / Gonca-i vuşlatdan envā'-ı tecelliler koşar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 2). [selsebilüñ, -iñ]

semā: Gök, gökyüzü.

Semāda devr eder 'aşkıñ ile çarḥ-ı felek yā Rab / Eder şevkıñla rakşı durmayıp eflāk hep yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4). [semāda, -da]

semā: Mevlevi dervişlerinin ney, nısfıye vb. çalgılar eşliğinde, kollarını iki yana açıp dönerek yaptıkları ayin; işitme, duyma; gök.

Zevk-i vıcdānı bulup cān ile kıl dilde semā / Dinleme münkir sözünü kavı-i dervişāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 3). [semā,]

semā': Mevlevi dervişlerinin ney, nısfıye vb. çalgılar eşliğinde, kollarını iki yana açıp dönerek yaptıkları ayin; işitme, duyma; gök.

Güş et cān ile kim zühre eder Hākḳ'ı semā' / Cümle ef'ālî güzel kudret ü esrārı güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 6). [semā',]

Diñle ‘âşık hûş şafâdır cânlara feryâd-ı ney / Kim **semâ**‘ içre kudüm-ı ‘aşıkandır mûsikî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 4*). [*semâ*‘,]

semâ‘: *İşitme, duyma; dinleme.*

Vicdânı bulup dilde **semâ**‘ ile bu zevke / Mir’ât-ı ruh-ı yârını gör şâf olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 4*). [*semâ*‘,]

semâ‘ **etdi**: 1. *Mevlevilerin zikir esnasındaki dönüşleri.* 2. *Dönmek.*

Dil **semâ**‘ **etdi** bu demlerde Nevâ-yı nây-ı ‘aşk / Çekse bir âhı derûnum çarhı sûzân eylese (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 13*). [*semâ*‘ **etdi**, -di]

semâvât ü zemîn: *Yeryüzü ve gökyüzü.*

Mâhtâb-âsâ cihâna tal’atınla oldu hep / Nûr-ı vechiñ pertev-endâz **semâvât ü zemîn** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 4, Beyit 2*). [*semâvât ü zemîn*,]

semâ-yı sînemi: *Gönlün göğü.*

Mükedder hâtırım sermâye-i ‘aşk-ile olur hûş / **Semâ-yı sînemi** tenvîr eder şems-i cihânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 2*). [*semâ-yı sînemi*, -m, -i]

sem‘-i **cânıma**: *Bedenin, varlığın mumu.*

Erişdi **sem**‘-i **cânıma** bezme dediler dâhil ol / Maḥzûn-ı dil gâḡ-gîn iken kesb-i ḡubûr etdi bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 2*). [*sem*‘-i **cânıma**, -ım, -a]

sem‘-i **fânûs**: *Mumun süslü feneri.*

Reftâra geldi iki destinde **sem**‘-i **fânûs** / Mestâne çeşmi üzere kâkülleri dağılmış (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 3*). [*sem*‘-i **fânûs**,]

semm: *Toplamak, cem etmek; iyi etmek.*

Semme vechu'l-lâhı iḡsân eyleyip ‘âşıklara / Sırr-ı bismillâhı i‘ṡâ eylediñ şâdıqlara (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 3*). [*semme*, -e]

semt ü kūyundan: *Muhit; sevgilinin yaşadığı yer.*

Her cefâ kim baña ol yârdan gelir / **Semt ü kūyundan** yine ayrılamam (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 4*). [*semt ü kūyundan*, -u, -ndan]

semt-i ‘**aşkda**: *Aşkın semti.*

Bu **semt-i** ‘**aşkda** seyr eyle kaşr-ı cânânı / Mişâl-i bağ-ı cinân her cihetle olmuş nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 5*). [*semt-i* ‘**aşkda**, -da]

semt-i gâfletde: *Dalgınlık, dikkatsizlik, aymazlık muhiti.*

Maḡâm-ı vaşla eriş kalma pek de **semt-i gâfletde** / Eden zâtıle ittişâl bulur dâ’im bekâ-yı mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 9*). [*semt-i gâfletde*,]

semt-i ihlâsa: *Doğruluk semti.*

Ol belâdan kurtarıp almış beni / **Semt-i ihlâsa** hemân şalmış beni (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 45*). [*semt-i ihlâsa*, -a]

semt-i kūy-ı yâra: *Sevgilinin mahallesinin semti, bulunduğu yer.*

Gonca-i vaşlı dilerseñ ḡâr sezâ-yı murğ-ı dil / **Semt-i kūy-ı yâra** var gülzâr-ı vahdet ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 2*). [*semt-i kūy-ı yâra*, -a]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ey cevād ü hayy ü fazlı çok olan Mevlā meded / Şıgırırım **saña** sendendir kula 'avn ü meded
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 1*). [saña, -a]

Her haţāma i'tirāfen ağlarım ahvālime / **Sen** ki Settār'sın kerem kıl 'afv ü gufrān et meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 7*). [sen,]

Ey cevād ü hayy ü fazlı çok olan Mevlā meded / Şıgırırım saña **sendendir** kula 'avn ü meded
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 1*). [sendendir, -den, -dir]

Koyma beni böyle **sen** āvāre vü garīb / Kıl şād et cemāliñi 'ayān meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 5*). [sen,]

Halāş et māsivāñiñ zulmetinden yā İlāhi **sen** / Derūnuma düşe nūr-ı hidāyet kıl meded yā Hāk
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 2*). [sen,]

Beni var eyleyen **sen** 'aşıkı zār eyleyen sensin / Cihāna hükm eden sensin amān Allah meded
Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 3*). [sen,]

Seniñdir kıl **seniñ** ihsān **seniñ** derd ile dermān hem / Seniñdir emr ile fermān amān Allah meded
Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2*). [seniñ, -iñ]

Sen rehberimsin Hāk'a baña destgirim ol / Eyle küşād rāhımı Allāh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 6*). [sen,]

Senden evvel ümmetinden kimse girmez cennete / Hem buyurdu Fahr-ı 'ālem ol Muḥammed
Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 3*). [senden, -den]

Sünnet içre her nebīniñ bir refīkı vardurur / Baña da **sensiñ** buyurdu ol Resül-i bā-şafā (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 7*). [sensiñ, -sin]

'Âdile uzatma sözüñ / Derviş edegör **sen** özüñ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 9*). [sen,]

Edip sıdk ile muhkem göñlünü **sen** ol muhiblerden / Eden ey 'Âdile dōstun taleb cānındadır bulur
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7*). [sen,]

Fāniden yum gözüñü **sen** vaḥdet ü 'uzlet ile / Dīde-i kalbiñ açar envār-ı zikru'llāha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 5*). [sen,]

Bir 'aceb nālānsın bilmem **saña** n'oldu göñül / Kimüñ için rüz u şeb feryād ü zārıñ ey göñül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 1*). [saña, -a]

Gayrıdan maḥfı kılıp rāzı derūnuñ dā'imā / Hasbiḥāl etme amān nā-dān ile **sen** ey göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 5*). [sen,]

Rü'yet-i dīdār-ı nūr-ı zātıñ için her gece / **Sen** misin çeşmim eden bi-ḥvāb ü giryān ey göñül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 6*). [sen,]

Maḥsādıñ Hāk ise 'aşık gayrıdan hīç çekme ğam / Çün bilir hāl-i derūnuñ yār **seniñledir** göñül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 4*). [seniñledir, -iñ, -le, -dir]

Ṭarīk-ı 'aşkda şādık muhibb terk-i vücūd eyler / Diger **sen** cennetiñ geç 'izzetinden derde şabr et
gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 2*). [sen,]

Seni irşād eden ol pīr-i 'aşkı ğaflet etme bul / Vücūduñ maḥv edip al baḥr-ı 'aşka 'Âdile **sen** gel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 5*). [sen,]

Sen oku (nahnü akreb)i cāndan yakın Mevlā göñül / Sensin nazar-ğāh-ı Hudā eyle ḥayā zīrā göñül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 1*). [sen,]

Her şeyde ḥāzırdır Hudā bir dem **sen** ondan olma dūr / Bul dilde cānān zevkını cānān **seniñledir**
göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 3*). [sen,]

Her şeyde ḥāzırdır Hudā bir dem sen ondan olma dūr / Bul dilde cānān zevkını cānān **seniñledir**
göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 3*). [seniñledir, -iñ, -le, -dir]

Sen oku (nahnü akreb)i cāndan yakın Mevlā göñül / **Sensin** nazar-ğāh-ı Hudā eyle ḥayā zīrā
göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 1*). [sensin, -sin]

Yâr **sen** ile olıcak nûr-ı vişâli seyr et / Kâlbde 'aşkı güzel şevki güzel zevki güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 2*). [*sen,]*

Tâ'at ile 'âlemiñ maşşûdu **sensin** ey Hudâ / Kimi kâfir kimi 'âsi hikmetin var pek güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5*). [*sensin, -sin]*

Hazîn ü zârdır nâlân ü pür-efgândır **sensiz** / Ki yokdur şabra tâkat hep helâk olmaqtadır gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 3*). [*sensiz, -siz]*

Seniñ zevk-ı vişâliñ cândır cânlarda dillerde / Başımdan aldı hep 'aqlım hayâl-i şohbetiñ yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 7*). [*seniñ, -iñ]*

Seniñ hüsnüñ gibi ben görmedim bir meh-likâ yâ Hû / Güzelsin tâ ezel 'âşık yoluñda cân verir yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1*). [*seniñ, -iñ]*

Seniñ zevk-ı vişâliñ cândır cânlarda dillerde / Başımdan aldı hep 'aqlım hayâl-i şohbetiñ yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 7*). [*seniñ, -iñ]*

Gam çekmez ol göñül ki **sen** gibi yâr olunca / Olmaz 'alîl ol cism zâtıñ tabîb olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 1*). [*sen,]*

Seni Hâk'dan ederler dūr ki olma zâhid-i mağrūr / Murâdları Cemâlu'llâh şakın 'uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 4*). [*seni, -i]*

Hemîşe husrev-i 'aşkıñ kolunda şâhbâz ol kim / Bu firkatle bu hasret hîç kalmaz **sende** şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 4*). [*sende, -de]*

Budur pendim **saña** ey dil cefâ-yı yârı çok ağla / Dilerseñ vaşl-ı dîdârı hemân leyl ü nehâr ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 1*). [*saña, -a]*

Terahhüm eyleye şâyet **saña** ol âfet-i hûn-rîz / Gece gündüz hemân ey dil figân ü zâr ile ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 4*). [*saña, -a]*

Ümîdin gayrden kes **sendedir** ma'sûkuñ ey 'âşık / Hemîşe zîkr ü fikriñ şâhid-i maşşûd ola ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 5*). [*sendedir, -de, -dir]*

Eger bir katresi âb-ı hayât olsa hâkîkatde / Velâkin 'âşık **sensiz** olur bir zehr-i kâtil mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 6*). [*sensiz, -siz]*

Levlâk hûbesiyle oldu **saña** nidâ meded yâ Muhammed / 'Âlem-i Adem yokken olduñ maḥbûb-ı Hudâ meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 1*). [*saña, -a]*

Enbiyâ vü rûsül içre yok **saña** bi'llâh şebîh / Kim nübüvvetle risâletle müstesnâsın meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 3*). [*saña, -a]*

Nûr-ı Hâk'sın kim seniñle buldu râḥ-ı Hâkḥ'ı nâs / Olmayaydıñ **sen** delîl olmazdı eşyâ meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 6*). [*sen,]*

Ka'be-i dergâhıñ a'lâ Beyt-i Mâ'mûr'dan **seniñ** / 'Arş-ı a'zamdan büyük Ravzañ **seniñ** meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 4*). [*seniñ, -iñ]*

Nûr-ı Hâk'sın kim **seniñle** buldu râḥ-ı Hâkḥ'ı nâs / Olmayaydıñ sen delîl olmazdı eşyâ meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 6*). [*seniñle, -iñ, -le]*

Cümle ahvâlim **saña** ma'lûmdur 'ilmiñ muḥîṭ / Feyz u iḥsânıñla imdâd et baña yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 5*). [*saña, -a]*

'Aşkdan bu gönlüme **sen** ver eser yâ Rabbenâ / Rûḥ u cismim olsun iḥyâ 'aşkıla yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 1*). [*sen,]*

Tâ'atıñde eyle iḥlâş kerem **sen** kullara / Cürme 'afv ü rahmetiñ iḥsân et yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 3*). [*sen,]*

İsm-i zâtıñ hürmetine kalbimi **sen** şâf kıl / Hüsn-i hulk ile beni şādân et yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 5*). [*sen,]*

Her dem 'aşkıñ şevki ile zîkr ü tevḥîd edeyim / Hem 'ibâdet edeyim iḥlâş ile yâ Rab **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 4*). [*saña, -a]*

Yâ Rab 'işyân ile tıtdım yüzümü dergâhıña / Ben kulum kârım ḥaṭâdır **sen** kerem eyle baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 1*). [*sen,]*

Kimse derdim aňlamaz ketm etmeden yok çaresi / Bende-i biçāreye **senden** olur ancak 'atā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 6*). [*senden, -den*]

Saňa aňvālimi 'arz etmege hācet mi var yā Rab / Günehkārim recāya elde bir kuvvet mi var yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1*). [*saňa, -a*]

Seniň 'aşkıñ eğer te'sir etmez ise bu cāna / Huzūru bulmayan cān ü dile minnet mi var yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2*). [*seniň, -iň*]

Seniň ihsānıña var mı nihāyet kıl meded Allah / Dilimde şükruñe yokdur liyākat kıl meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1*). [*seniň, -iň*]

Her hātāma i 'tirāfen ağılarım aňvālime / **Sen** ki Settār'sın kerem kıl 'afv ü gufrān et meded (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 7*). [*sen,]*

Bula bu sīne vü cānım sürürü sākin ol ey dil / İlāhī istemem gönümde **senden** gayrı yār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [*senden, -den*]

Ey cevād ü hayy ü fażlı çok olan Mevlā meded / Şıgınırım saňa **sendendir** kula 'avn ü meded (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [*sendendir, -den, -dir*]

Seni zıkr eyleyem her dem dil āgāh ola bu zevke / Vücūduñ zulmünü maḥv et derūnum şu 'le-dār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2*). [*seni, -i*]

Nice ifā-yı teşekkür edelim yā Rab **saňa** / Faḥr-i kevineyn'e bizi ümmet edip kıldıñ 'atā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 1*). [*saňa, -a*]

Koyma beni böyle **sen** āvāre vü garīb / Kıl şād et cemāliñi 'ayān meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 5*). [*sen,]*

Ziyā-yı rüyūña tāb-āver olmaz āfitāb olsa / Tecellī-i Hudā ancak **seniñ** envārına maḥşuş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [*seniñ, -iñ*]

Ḥalāş et māsivāniñ zulmetinden yā İlāhī **sen** / Derūnuma düşe nūr-ı hidāyet kıl meded yā Hāk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 2*). [*sen,]*

Fedā olsun yoluñda cümle varım / **Saňa** bu cān ü dil kurbān değil mi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [*saňa, -a*]

Beni var eyleyen **sen** 'aşıkı zār eyleyen sensin / Cihāna hükm eden sensin amān Allah meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3*). [*sen,]*

Beni var eyleyen sen 'aşıkı zār eyleyen **sensin** / Cihāna hükm eden **sensin** amān Allah meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3*). [*sensin, -sin*]

Saňa bu 'aşk niçin cān u dilden 'aşıkdır / Hôş aňla kendiñi sensin o dilber-i mes'ūd (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 4*). [*saňa, -a*]

Saňa bu 'aşk niçin cān u dilden 'aşıkdır / Hôş aňla kendiñi **sensin** o dilber-i mes'ūd (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 4*). [*sensin, -sin*]

Saňa 'aşık olmayan Hāk kulluğu maqbūl değil / Sen gibi sultāna kemter 'Ādile kurbān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 10*). [*saňa, -a*]

Ben **saňa** Hāk'sın dedim 'ilme'l-yakın 'ayne'l-yakın / Kim Ta 'ālā'llāh cemālīñ maḥzar-ı Yezdān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 7*). [*saňa, -a*]

Saňa 'aşık olmayan Hāk kulluğu maqbūl değil / **Sen** gibi sultāna kemter 'Ādile kurbān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 10*). [*sen,]*

Sende hātım oldu kelāmu'llāh okundu Fātiḥa / Süre-i Seb 'u'l-megāni hükmüme bürhān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 6*). [*sende, -de*]

Saňa ümmetligim 'işyānımı elbette maḥv eyler / Saḥāvetdir samāḥatdır niyāzım Ehl-i Beytiñden (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 3*). [*saňa, -a*]

Şānını ta'zīm için bir gün dedi Faḥr-ı Cihān / **Senden** evvel kimse olmaz dāḥil-i 'Adn-ı Hudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 4*). [*senden, -den*]

Cennet içre her nebīniñ bir refīki vardurur / Baňa da **sensin** buyurdu ol Resūl-i müctebā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 8*). [*sensin, -sin*]

Çün mürîd-i şâdıkından rūhu hõşnûd olacak / 'Adile kesme ümîdîñ himmeti bâkî **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 11*). [*saña, -a*]

Vağan olsa eger **sensiz** diler mi cenneti 'aşık / Onuñ ancak murâdı rû'yet-i cânân imiş cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 4*). [*sensiz, -siz*]

Cezbe-i 'aşkıñ hemân eyle tahammül bârına / 'Âdile bir ulu devletdir sa'âdetdir **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 8*). [*saña, -a*]

Hağ için sev kimi severseñ onu dõst tut hemân / 'Âdile ol mihirden aşla zarar gelmez **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6*). [*saña, -a*]

Kendiñi bil yokluktan özge yok devlet **saña** / Halkı hoş görmekten a'lâ hüsni-i hulk olmaz **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 1*). [*saña, -a*]

Kalma alçağ begenip kendiñ tevâzu' üzere ol / Bu tevâzu'dan güzel rif'at hemân olmaz **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 2*). [*saña, -a*]

Bir belâ geldikde şabr et bul terakķî dem-be-dem / Sen sakın kibr ü gurûrdan Hağ mü'în olur **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 3*). [*saña, -a*]

Kaç riyâ ehlinden Hağ hoşlanmaz onlardan hemân / 'Ârifân bezmi haberlerden haber söyler **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 4*). [*saña, -a*]

Hağdan iste 'âfiyet kim istemiş Faḥr-i Cihân / Râh-ı 'aşkı tut ki ondan hoş râh olmaz **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5*). [*saña, -a*]

Hağ için sev kimi severseñ onu dõst tut hemân / 'Âdile ol mihirden aşla zarar gelmez **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6*). [*saña, -a*]

Kendiñi bil yokluktan özge yok devlet **saña** / Halkı hoş görmekten a'lâ hüsni-i hulk olmaz **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 1*). [*saña, -a*]

Kalma alçağ begenip kendiñ tevâzu' üzere ol / Bu tevâzu'dan güzel rif'at hemân olmaz **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 2*). [*saña, -a*]

Bir belâ geldikde şabr et bul terakķî dem-be-dem / Sen sakın kibr ü gurûrdan Hağ mü'în olur **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 3*). [*saña, -a*]

Kaç riyâ ehlinden Hağ hoşlanmaz onlardan hemân / 'Ârifân bezmi haberlerden haber söyler **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 4*). [*saña, -a*]

Hağdan iste 'âfiyet kim istemiş Faḥr-i Cihân / Râh-ı 'aşkı tut ki ondan hoş râh olmaz **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5*). [*saña, -a*]

Bir belâ geldikde şabr et bul terakķî dem-be-dem / **Sen** sakın kibr ü gurûrdan Hağ mü'în olur **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 3*). [*sen,]*

'Ârif-i bi'llâhı ey nâdân şanma bî-haber / Çünkü burhâna çekerler şoñra yazıkdır **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*saña, -a*]

Onlara buğz ü 'adâvet ile etme sū-i zan / Onların Hağ'dır mu'îni tâ ğazab gelir **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 11*). [*saña, -a*]

Sen rehberimsin Hağķ'a baña destġirim ol / Eyle küşâd rāhımı Allāh 'aşķına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [*sen,]*

Deme keşf olur ser-â-ser baña esrâr-ı hafî / Kāl ü ef'âlînde vardır çün **seniñ** yüz biñ haṭâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [*seniñ, -iñ*]

Şihḥat ile post-nişîn etsin seni dâ'im Hudâ / Hızr ü tevḥîk her umûruñda ola yâver **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 1*). [*saña, -a*]

Dest-gîr-i bende-i zâr olduñ ey şeyḥ-i 'Azîz / Hizmetiñdir iftiḥârım mürşid-i 'ālî **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 3*). [*saña, -a*]

Şihḥat ile post-nişîn etsin **seni** dâ'im Hudâ / Hızr ü tevḥîk her umûruñda ola yâver **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 1*). [*seni, -i*]

Emr-i mürşide ġebât et sıdkıla ey 'Âdile / Feyz-i Hağ ol vâsıta ile erişir elbet **saña** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 8*). [*saña, -a*]

Gezme 'âşık serseri dermân kıl derdine / **Sen** de iste sen de bul dūr olma **sen** de bul şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 6*). [sen,]

Yâ Kerîm **senden** meded olmakda hep 'ömrüm hebâ / Râhına 'âşkıñ delîl et vaşlıña hasret koma (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 1*). [senden, -den]

Senden evvel ümmetinden kimse girmez cennete / Hem buyurdu Fahr-ı 'âlem ol Muhammed Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [senden, -den]

Sünnet içre her nebîniñ bir refîkı vardurur / Baña da **sensiñ** buyurdu ol Resûl-i bâ-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [sensiñ, -siñ]

Bu leâfette **sen** ey çeşm-i çerağ-ı dü cihân / Nâr-ı 'aşkıñla tutup yanmağda mâh ü âfitâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 3*). [sen,]

Gerçi kullukda **saña** çokdur kuşûrum yâ Kerîm / Ağlayanlar şanma kim bâbında hirmândır tabîb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 7*). [saña, -a]

Maḥabbet verme ceḥd eyle cihâna var iken fırsat / Seni terk etmeden terk et onu hîç çekme **sen** zahmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 1*). [sen,]

Yüzüñ Mevlâ'ya döndür eyleme ey cân **sen** ğaflet / Kafesden bülbül-i cân-ı gedâ vü şâh uçar elbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 2*). [sen,]

Behey aḥmak seniñ neñdir bu fânî çekme **sen** ğayret / Kılır hep bunda mâl ü câh ü 'izz ü haşmet ü devlet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 3*). [sen,]

Maḥabbet verme ceḥd eyle cihâna var iken fırsat / Seni terk etmeden terk et onu hîç çekme **sen** zahmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 1*). [sen,]

Yüzüñ Mevlâ'ya döndür eyleme ey cân **sen** ğaflet / Kafesden bülbül-i cân-ı gedâ vü şâh uçar elbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 2*). [sen,]

Behey aḥmak seniñ neñdir bu fânî çekme **sen** ğayret / Kılır hep bunda mâl ü câh ü 'izz ü haşmet ü devlet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 3*). [sen,]

Maḥabbet verme ceḥd eyle cihâna var iken fırsat / **Seni** terk etmeden terk et onu hîç çekme sen zahmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 1*). [seni, -i]

Behey aḥmak **seniñ** neñdir bu fânî çekme sen ğayret / Kılır hep bunda mâl ü câh ü 'izz ü haşmet ü devlet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 3*). [seniñ, -iñ]

Ḳamu 'âlem **saña** 'âşık reh-i 'aşkıñda hem şâdık / Bulanlar sen gibi bir yârı ağıyârı n'ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [saña, -a]

Ḳamu 'âlem saña 'âşık reh-i 'aşkıñda hem şâdık / Bulanlar **sen** gibi bir yârı ağıyârı n'ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [sen,]

Seniñ 'aşkıñda iken dil diger yârı n'ider ey dōst / Murâdı sensin ancak 'âşık ağıyârı n'ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). [seniñ, -iñ]

Bu cân kim 'aşka duş oldu 'acab cânân neyler / Ne eylerse **seniñçindir** diger kârı n'ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 4*). [seniñçindir, -iñ, -çin, -]

Seniñ 'aşkıñda iken dil diger yârı n'ider ey dōst / Murâdı **sensin** ancak 'âşık ağıyârı n'ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). [sensin, -sin]

Veremez şem'-i cemâliñ verdiği şevki dile / Geceler meclisde **sensiz** 'âşkıñ envârı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 3*). [sensiz, -siz]

'Âdile inkâr eder elbet 'azâb-ı düzaḥı / Cennet olsa meskeni **sensiz** yine ikrârı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 6*). [sensiz, -siz]

Üftâde **seniñ** cevrine 'uşşâk uşanmaz / Kim cilve vü nâz ü sitemiyle mütelezziḡ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 3*). [seniñ, -iñ]

Ḥâmûş ol 'Âdile güftârı hōşdur 'âşkıñ gerçi / Cenâb-ı pîr o feyzi lutf eder bir gün **saña** söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10*). [saña, -a]

Zikri ma'bûduñ sever zikre çalış her añ **sen** / 'Aşk ile zikr edenler sâhib-i 'irfân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 3*). [sen,]

‘Âdile hâricden etme sen şaķın havf ü recâ / Rûy-ı dilber çün **saña** mir’ât-ı nûr-efşân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 11*). [*saña, -a*]

‘Âdile hâricden etme **sen** şaķın havf ü recâ / Rûy-ı dilber çün saña mir’ât-ı nûr-efşân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 11*). [*sen,]*

Cihânda bir şey için olma mesrûr ğamla şadân ol / ‘İbâdu’llâha hor bakma şaķın **sen** hürmet ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 4*). [*sen,]*

Seniñdir hâne-i dil dağ-ı kahrın gel de seyr eyle / Benim bir bağı yanıķ lâle-veş hûnîn cigerim var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7*). [*seniñdir, -iñ, -dir]*

‘İbâda lutf u ihsân u ‘atâsın eylemiş mü’tâd / **Saña** ol döst-ı müşfik Hâzret-i Bârî Ta‘âlâ’dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 6*). [*saña, -a]*

Yâ İlahî haķķ-ı zâtıñçün beni **sen** geceler / Şem‘-i ‘aşķa karşı pervâne eyle geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 1*). [*sen,]*

Gönlümi **senden** nebîden eyleme bir an dūr / Dilde ‘aşķ uyandırır yer yer çerağı geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 2*). [*senden, -den]*

Derd-i cihâna etme ğam dünyâ ğamıñ def‘ ede gör / Aldanma **sen** meddâhlara **sen** gayrı zevķi ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 1*). [*sen,]*

Derd-i cihâna etme ğam dünyâ ğamıñ def‘ ede gör / Aldanma **sen** meddâhlara **sen** gayrı zevķi ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 1*). [*sen,]*

Çek mâsivâdan destîni hem kalbini pâk ede gör / Mest-i mey-i ‘aşķ ol ki **sen** ey ‘Âdile cânânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 8*). [*sen,]*

Yıkma dil hânesini şâhibi var / Belki ta‘mîrine **sen** ol mecbûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 5*). [*sen,]*

Kimseye bâķî degildir bil **saña** da olamaz / Saltanat devletle ey ğâfil ne lâzım iftihâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 4*). [*saña, -a]*

Kimseye bu dâr-ı miñnet olmadı dârü’l-emân / **Sen** emîn olma gönül bend etme zinhâr zinhâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 2*). [*sen,]*

Uyuma şeb nazar eyle gönülde gör nûru / **Seni** münevver eder ‘Âdile o şems-i huzûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 8*). [*seni, -i]*

Haķķ’ı gör her şeyde oldur söyleten gizlî celî / Çün **saña** ol âyet-i ‘aşķ bî-zebânî söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 4*). [*saña, -a]*

Sensin ‘uşşâķa eden şefkat ü ihsân şehâ / Kıl naşib ‘Âdile’ye vaşl ile nûr-ı dîdâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 8*). [*sensin, -sin]*

Bu kârhânede bilmem benim denir nem var / Ne varsa cümle **seniñdir** benim diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1*). [*seniñdir, -iñ, -dir]*

Arada bîġâne yokdur **sen** olup dellâl-ı ‘aşķ / Çün metâ’a müşterîsin yâr ile bâzârı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 6*). [*sen,]*

On sekiz biñ ‘âlem içre her ne kim var **sende** / Cân gözüñ aç cân içre gizlice cânânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 3*). [*sende, -de]*

Visâl-i murğ-ı dil ister şehâ bu cânda eglenmez / Diler dermânı **senden** hasta dil Loķmân’da eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 1*). [*senden, -den]*

Ķamusu mâ-sivâ imiş cihânda ‘aşķdan gayrı / **Seni** ister dil-i zârım cihân ü cânda eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 6*). [*seni, -i]*

Edip şıdk ile muħkem göñlünü **sen** ol muhiblerden / Eden ey ‘Âdile döstun taleb cânındadır bulur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 7*). [*sen,]*

Seniñ âyîne-i hüsnuñ cilâsı artar eksilmez / Cihânda vech-i hürşidiñ ziyâsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 1*). [*seniñ, -iñ]*

Saña hep ‘Âdile yâ Rab yine ħamd ile şükreyler / Ķula çünkü rızâsı emr ü fermânında görülmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 6*). [*saña, -a]*

Oldum āvāre ğamıñla bulmadım bir çāreyi / **Senden** olur merḥamet šāh-ı zamānım gel yetiş
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 6*). [*senden, -den*]

Buyur šāhā **seniñdir** beyt-i aḥzān-ı fakīrānem / Cemālīñ şem‘ine karşı hemān ḥayrāndır ‘āşık
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 7*). [*seniñdir, -iñ, -dir*]

Seniñle göñlünü her demde eyler ḥurrem ü mesrūr / Ki sensin dilde māh ü sīnede mehpāre-i ‘āşık
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 3*). [*seniñle, -iñ, -le*]

Seniñle göñlünü her demde eyler ḥurrem ü mesrūr / Ki **sensin** dilde māh ü sīnede mehpāre-i ‘āşık
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 3*). [*sensin, -sin*]

Cān gibi āyetini sīnede eyle pinhān / Sırr-ı Qur‘ān’ı **saña** keşf eder şüret-i ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 4*). [*saña, -a*]

Dervīş ol ikrār-ı ‘uşşāk ile sulṭānlık budur / Tekye-i ‘uzletde bul **sen** şevk u zevk-ı vaḥdetiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 5*). [*sen,]*

At bu zāhir ‘işreti rūḥānī ‘işret ḥoşçadır / **Saña** bir gün gelmesidir emr-i Ḥaḳḳ’iñ şerbetin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 3*). [*saña, -a*]

Münis ü yār-ı kadīmiñdir **seniñ** ikrār-ı Ḥaḳ / Şubḥ-dem tevḥīd olursa fıkır ü zıkr ü ‘ādetiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 6*). [*seniñ, -iñ*]

Dāğlarla sīnemi **sen** mi gülistān eylediñ / Bāğa gel görsün fidān ol nev-nihālīñ ey güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 5*). [*sen,]*

Aç cemālīñden niḳābıñ kā’ināt görsün **seni** / Çarḥ ser-gerdān ü ḥayrān-ı ḥayālīñ ey güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 4*). [*seni, -i*]

Dīde-i cān ile seyr et **sen** yedi deryāları / Mevcelerinden ğarḳ-ı nūr ol başka sırr-ı cāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 5*). [*sen,]*

Esrār-ı ‘aşkı etme fāş / Bend et femiñ **sen** seni bil (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 11*). [*sen,]*

Esrār-ı ‘aşkı etme fāş / Bend et femiñ sen **seni** bil (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 11*). [*seni, -i*]

Luṭf ü cūd ü himmeti dā‘im terakkīde **sāñā** / Sen niyāz ü ḥidmetinde dā‘imā püyānı ol (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 5*). [*sāñā, -a*]

Luṭf ü cūd ü himmeti dā‘im terakkīde **Sen** niyāz ü ḥidmetinde dā‘imā püyānı ol (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 5*). [*sen,]*

Ehl-i ‘aşkıñ gel göñül **sen** bende-i fermānı ol / Sür yüzüñ taḳbīl-i bāb-ı dergah-ı zi-şānı ol (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 1*). [*sen,]*

Maḥrem-i esrārı eyler ‘Ādile elbet **seni** / Ḥānḳāh-ı mürşide gel tālib-i iḥsānı ol (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 6*). [*seni, -i*]

Şaldı ‘aşkıñ melekūta sāye / Ḥalvet-i dilde **saña** yol bulayım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 3*). [*saña, -a*]

Mecāz ehli desinler ḥaḳkımızda ehl-i zāhir hep / İki şüret şebāt et **sen** de seyyār olmayan göñlüm
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 3*). [*sen,]*

Fāniden yum gözüñü **sen** vaḥdet ü ‘uzlet ile / Dīde-i ḳalbiñ açar envār-ı zıkrü’llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 5*). [*sen,]*

Çünkü **saña** müşfikdir ol sen ğāfil olma ondan hem / (Ḥablü’l-verīd) esrārını fehm eyle olasın
ḳarīn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [*saña, -a*]

Ey cān her sā‘atde lāzımdır mūḥāsebe **saña** / Tövbe vü istiğfār edip bāb-ı emānda ol hemīn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [*saña, -a*]

Derd-i cihānı terkeyle fark et nedir esrār-ı ‘aşk / Yol verme nefse ‘Ādile Mevlā **saña** olur mu‘īn
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6*). [*saña, -a*]

Bir ‘aceb nālānsın bilmem **saña** n’oldu göñül / Kimüñ için rüz u şeb feryād ü zārīñ ey göñül
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1*). [*saña, -a*]

Çünkü **saña** müşfikdir ol sen gâfil olma ondan hem / (Hablü'l-verîd) esrârını fehm eyle olasın
karîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [saña, -a]

Ey cân her sâ'atde lâzımdır mûhâsebe **saña** / Tövbe vü istigfâr edip bâb-ı emânda ol hemîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [saña, -a]

Derd-i cihânı terkeyle fark et nedir esrâr-ı 'aşk / Yol verme nefse 'Âdile Mevlâ **saña** olur mu'în
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6*). [saña, -a]

Bir 'aceb nâlânsın bilmem **saña** n'oldu gönül / Kimün için rûz u şeb feryâd ü zârîñ ey gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1*). [saña, -a]

Çünkü saña müşfikdir ol **sen** gâfil olma ondan hem / (Hablü'l-verîd) esrârını fehm eyle olasın
karîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [sen,]

Gayrıdan maḥfî kılıp râzî derûnuñ dâ'imâ / Ḥasbiḥâl etme amân nâ-dân ile **sen** ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [sen,]

Rü'yet-i dîdâr-ı nûr-ı zâtıñ için her gece / **Sen** misin çeşmim eden bî-ḥvâb ü giryân ey gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6*). [sen,]

Çünkü saña müşfikdir ol **sen** gâfil olma ondan hem / (Hablü'l-verîd) esrârını fehm eyle olasın
karîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [sen,]

Gayrıdan maḥfî kılıp râzî derûnuñ dâ'imâ / Ḥasbiḥâl etme amân nâ-dân ile **sen** ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [sen,]

Rü'yet-i dîdâr-ı nûr-ı zâtıñ için her gece / **Sen** misin çeşmim eden bî-ḥvâb ü giryân ey gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6*). [sen,]

Maḫsadıñ Ḥaḫ ise 'âşık gayrıdan hîç çekme ğam / Çün bilir ḥâl-i derûnuñ yâr **seniñledir** gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4*). [seniñledir, -iñ, -le, -dir]

Ṭarîḫ-ı 'aşkda şâdık muḥibb terk-i vücûd eyler / Diger **sen** cennetiñ geç 'izzetinden derde şabr et
gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2*). [sen,]

Seni irşâd eden ol pîr-i 'aşkı ğaflet etme bul / Vücûduñ maḥv edip al baḥr-ı 'aşka 'Âdile **sen** gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [sen,]

'Aşkdır hem şayḳal-ı mir'at-ı eṣḥâb-ı derûn / 'Aşkdır bir âteş-i cân-suz ey dil **sen** de yan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 8*). [sen,]

Ṭarîḫ-ı 'aşkda şâdık muḥibb terk-i vücûd eyler / Diger **sen** cennetiñ geç 'izzetinden derde şabr et
gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 2*). [sen,]

Seni irşâd eden ol pîr-i 'aşkı ğaflet etme bul / Vücûduñ maḥv edip al baḥr-ı 'aşka 'Âdile **sen** gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [sen,]

'Aşkdır hem şayḳal-ı mir'at-ı eṣḥâb-ı derûn / 'Aşkdır bir âteş-i cân-suz ey dil **sen** de yan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 8*). [sen,]

Seni irşâd eden ol pîr-i 'aşkı ğaflet etme bul / Vücûduñ maḥv edip al baḥr-ı 'aşka 'Âdile **sen** gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [seni, -i]

Sen oku (nahnü akreb)i cāndan yakın Mevlâ gönül / Sensin nazar-ğâh-ı Ḥudâ eyle ḥayâ zîrâ gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 1*). [sen,]

Her şeyde ḥâzirdır Ḥudâ bir dem **sen** ondan olma dūr / Bul dilde cānân zevkını cānân **seniñledir**
gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3*). [sen,]

Her şeyde ḥâzirdır Ḥudâ bir dem sen ondan olma dūr / Bul dilde cānân zevkını cānân **seniñledir**
gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3*). [seniñledir, -iñ, -le, -dir]

Sen oku (nahnü akreb)i cāndan yakın Mevlâ gönül / **Sensin** nazar-ğâh-ı Ḥudâ eyle ḥayâ zîrâ
gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 1*). [sensin, -sin]

Olmaz 'âşıkda keder vakti şafâ ile geçer / 'Âdile **sen** de o meclisde olursun şādân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 7*). [sen,]

Şabr edip eyle tevekkül **seni** daḥı etsinler / Mâsivâ sevme bakâsız o ğafletten uyan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 6*). [seni, -i]

Ey gönül bülbül mişâli **sen** yine hayrân mısın / Bâğ-ı 'aşkıñ nev-nihâli o güle hayrân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [sen,]

Bâz-ı 'aşka 'âkl ü fikr ü tâb ü cismim oldu şayd / Derdime vaşlıñ devâdır **sen** tabîb-i cân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 3*). [sen,]

Ey gönül bülbül mişâli **sen** yine hayrân mısın / Bâğ-ı 'aşkıñ nev-nihâli o güle hayrân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [sen,]

Bâz-ı 'aşka 'âkl ü fikr ü tâb ü cismim oldu şayd / Derdime vaşlıñ devâdır **sen** tabîb-i cân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 3*). [sen,]

Baş düşüp kanlar akar meydân-ı 'aşkıñda **seniñ** / Zârîña 'âlem dayanmaz Rüstem-i devrân mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 4*). [seniñ, -iñ]

Saňa sen hoş sarıl ey 'Âdile geç mâ-sivâdan kim / Ferâmüş eyle ağıyarı saňa kâfî olur cânân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [saňa, -a]

Saňa sen hoş sarıl ey 'Âdile geç mâ-sivâdan kim / Ferâmüş eyle ağıyarı **saňa** kâfî olur cânân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [saňa, -a]

Yâr **sen** ile olıcak nûr-ı vişâli seyr et / Kâlbde 'aşkı güzel şevki güzel zevki güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [sen,]

Ey 'âşık **sen** eger ister iseñ dîdârını yâriñ / Şakın dünyâ sevenler ile ülfet eyleme bir ân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [sen,]

Saňa **sen** hoş sarıl ey 'Âdile geç mâ-sivâdan kim / Ferâmüş eyle ağıyarı saňa kâfî olur cânân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [sen,]

Yâr **sen** ile olıcak nûr-ı vişâli seyr et / Kâlbde 'aşkı güzel şevki güzel zevki güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [sen,]

Ey 'âşık **sen** eger ister iseñ dîdârını yâriñ / Şakın dünyâ sevenler ile ülfet eyleme bir ân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [sen,]

Saňa **sen** hoş sarıl ey 'Âdile geç mâ-sivâdan kim / Ferâmüş eyle ağıyarı saňa kâfî olur cânân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 7*). [sen,]

Gönül mir'âtını şâf et yeter tahkîka taklîdiñ / Hudâ cânıñda hazırıdır tehî şanma **seni** ey cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [seni, -i]

Cân fedâ etmek **saňa** müşkîl mi kurbân olduğum / 'Âdile yandı cemâl-i bâ-kemâliñ görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 6*). [saňa, -a]

Kâlb hayrân-ı benefşe zâr-ı hüsnüñdür **seniñ** / Zülf havâsiyle perîşân oldum hâliñ görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 4*). [seniñ, -iñ]

'Ârif iseñ ol muṭî' emr ü va'd-i Rabbiniñ / Keşf ola hattâ **saňa** esrâr-ı (Ye'tike'l-yaḳîn) (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3*). [saňa, -a]

(Men 'araf) esrârını bulamazlar illâ ehl-i Fazl / Fazlına benden taleb **senden** 'inâyet yâ Mu'in (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4*). [senden, -den]

Tâ'at ile 'âlemiñ makşûdu **sensin** ey Hudâ / Kimi kâfir kimi 'âsi hikmetin var pek güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5*). [sensin, -sin]

Cihânda sa'y edip bî-çâre ol **sen** / Ki degmez çâresi nâ-çârlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 3*). [sen,]

Haber şormak dilerseñ yârdan dil / Yine **seniñ** sebep ağıyarlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 5*). [seniñ, -iñ]

Hürşîd-i 'aşkıdır 'âlem **sen** gâfil olma ondan / Kâlbe doğar o hürşîd pertev-feşân seherde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 5*). [sen,]

Dedim güzel bu cilde nâz ile cev lâna gelmişsin / Dedi **sen** şanma kendin 'âşıkım var böyle biñ dâne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 3*). [sen,]

Dedim güzel **seniñ** cânâ hayâtdır gül gibi vechiñ / Dedi biñ nâz ile âteşdir ol şöñra düşer cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 5*). [seniñ, -iñ]

Tayanma **sen** vücūduñ varlığına / Erişdir varlığıñ dōst varlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 1*). [sen,]
 Cihānda sa'y edip bîçāre ol **sen** / Ki degmez çāresi nā-çārlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 3*). [sen,]
 Haber sormak dilerseñ yārdan dil / Yine **sensin** sebep ağıyarlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 5*). [sensin, -sin]
 Hārīdār-ı metā'-ı 'aşk olan lābūd olur dānā / Rumūz-ı vaşlı söyler **saña** al haberden haberi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 2*). [saña, -a]
 Hāzīn ü zārdır nālān ü pūr-efgāndır **sensiz** / Ki yokdur şabra tākāt hep helāk olmaktadır gōñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3*). [sensiz, -siz]
 Mānī'-i vuşlat yine **sensin** dil-i āvāre hep / Yād olma āstānında yine bul hemdemi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 3*). [sensin, -sin]
 Bilirsin nefsiñi **sen** tā bilirsin sırr-ı Mevlāyı / Şakın incitme nefsiñ-çün gedāyı bāyı sulṭānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 2*). [sen,]
 Beyābān-ı ḥaṭāda serseri gezme perīṣān-ḥāl / Seni **sen** gözleyip bul rāh-ı Hāk'da özge seyrānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 10*). [sen,]
 Beyābān-ı ḥaṭāda serseri gezme perīṣān-ḥāl / **Seni** sen gözleyip bul rāh-ı Hāk'da özge seyrānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 10*). [seni, -i]
 Nār-ı 'aşkı söndüremez olsa çeşmim yaşı baḥr / **Sen** bilirsin sīne-i pūr-yāraye dermānımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 7*). [sen,]
 Kahr ile giryānıñım luṭfuñ ile ḥandānıñım / Ey şeh-i ḥübān **sensin** edecek iḥsānımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 6*). [sensin, -sin]
 Degil müşkil iki 'ālemde tebdīl-i makām āşık / Qarār eyler mi **sensiz** bāğ-ı cennet olsa imkānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 5*). [sensiz, -siz]
 Sen kime verirseñ 'āşkıñ rütbesi 'ālī olur / Baḥtiyārılıkla bulur iki cihānda 'izzeti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 3*). [sen,]
 Ey gōñül terk edip hep varı / Göstere dōst **saña** dīdārı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 1*). [saña, -a]
 Cism ü cānı yakıp 'aşk āteşine / Göstere dōst **saña** didārı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 2*). [saña, -a]
 Yār ile yār ederseñ ger gözün / Ede mihmān **saña** ol yāri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 4*). [saña, -a]
 Ey gōñül terk edip hep varı / Göstere dōst **saña** dīdārı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 1*). [saña, -a]
 Cism ü cānı yakıp 'aşk āteşine / Göstere dōst **saña** didārı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 2*). [saña, -a]
 Yār ile yār ederseñ ger gözün / Ede mihmān **saña** ol yāri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 4*). [saña, -a]
 Amān inkāra gelme 'āşıkānıñ kavl ü güftārın / Çü **sen** fehmi edemezsin remz-i nuṭṭ-ı evliyādan geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 3*). [sen,]
 'Ākil iseñ zerresine **sen** o şemsiñ maḥzar ol / Ehl-i 'aşka ni'met-i 'uzmādır ol 'aşk-ı Ḥudā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 4*). [sen,]
 Kulların cürm ile dergāhıñdan olmaz nā-ümīd / **Senden** ister kāmı hep paygamber-i ḥalvet-niṣīn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 4*). [senden, -den]
 Ḥālīk'ındır **sen** mu'allā bārigāhıñ 'āşıkı / Ḥāmeniñ ḥaddi degildir 'arz-ı 'aşk-ı çākeri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 14*). [sen,]
 'Ālem-efrūz kıdem Ādem **seniñ** nūruñ idi / İşte ol nūr eyledi tevlīd hūrān u perī (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 2*). [seniñ, -iñ]

İsm-i zāt-ı Hâzret-i Bârî karîniñdir **seniñ** / Lafzatu'llah ile ism-i Hâzret-i Peygamberi (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 7*). [*seniñ, -iñ*]

‘Âlem-efrûz kıdem Âdem **seniñ** nûruñ idi / İşte ol nûr eyledi tevlið hûrân u perî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 2*). [*seniñ, -iñ*]

İsm-i zāt-ı Hâzret-i Bârî karîniñdir **seniñ** / Lafzatu'llah ile ism-i Hâzret-i Peygamberi (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 7*). [*seniñ, -iñ*]

Saňa bu ‘Âdile bende kapıñda hâş efgende / Kerem kıl etme şermende Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 9*). [*saňa, -a*]

Ey kalem vaşfını tahtır edeceğin kimdir / Öyle bir zât ki biraz na'tin edem şerh **saňa** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 2*). [*saňa, -a*]

Ey kalem vaşfını bir a'zamîñ eyle inşâ / Kim o hîdmetle **saňa** bahş ede luţfuñ Mevlâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 1*). [*saňa, -a*]

Yâ İlâhî **senden** özge yok Hüdâ / Pâdişâh-ı bî-zevâl-i Kibriyâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 1*). [*senden, -den*]

İlahî gönlüme esrâr-ı ‘aşkı nakş edip her dem / **Seni** zıkr eyleyem her bir kelâmımda hemân yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 8*). [*seni, -i*]

Bir şerîk ü bir nazîr olmaz saňa / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [*seniñ, -iñ*]

Dâ'imîsin zatıña yokdur fenâ / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 4*). [*seniñ, -iñ*]

Bir şerîk ü bir nazîr olmaz saňa / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [*seniñ, -iñ*]

Nice ihsânların var bî-nihâyet kim **seniñ** yâ Rab / ‘İbâda ‘aşkıñ oldu cümleden luţfuñ **seniñ** yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 1*). [*seniñ, -iñ*]

Seniñle zâhir oldu cümle eşyâ hep **seniñ** varlık / Ki sensin Evvel ü Âhîr'de Zâhir Bâtin ey yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [*seniñ, -iñ*]

Hem etdiñ nûr-ı ‘aşkıñla cihânı mazhar-ı dîdâr / **Seniñ** her cân ü dil tab‘ ile mâ'il nûruña yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 3*). [*seniñ, -iñ*]

Bir şerîk ü bir nazîr olmaz saňa / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [*seniñ, -iñ*]

Dâ'imîsin zatıña yokdur fenâ / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 4*). [*seniñ, -iñ*]

Bir şerîk ü bir nazîr olmaz saňa / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [*seniñ, -iñ*]

Bir şerîk ü bir nazîr olmaz saňa / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [*seniñ, -iñ*]

Nice ihsânların var bî-nihâyet kim **seniñ** yâ Rab / ‘İbâda ‘aşkıñ oldu cümleden luţfuñ **seniñ** yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 1*). [*seniñ, -iñ*]

Seniñle zâhir oldu cümle eşyâ hep **seniñ** varlık / Ki sensin Evvel ü Âhîr'de Zâhir Bâtin ey yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [*seniñ, -iñ*]

Hem etdiñ nûr-ı ‘aşkıñla cihânı mazhar-ı dîdâr / **Seniñ** her cân ü dil tab‘ ile mâ'il nûruña yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 3*). [*seniñ, -iñ*]

Seniñle zâhir oldu cümle eşyâ hep **seniñ** varlık / Ki sensin Evvel ü Âhîr'de Zâhir Bâtin ey yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [*seniñle, -iñ, -le*]

Seniñle zâhir oldu cümle eşyâ hep **seniñ** varlık / Ki **sensin** Evvel ü Âhîr'de Zâhir Bâtin ey yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2*). [*sensin, -sin*]

Olup ‘aşkıñla mest ü kâmrân ü bî-nişân ü nâm / Ki **sensin** Kâdir-i muţlak Hüdâ-yı bî-zevâl yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 9*). [*sensin, -sin*]

Varlığın varlık sana maşûş bakā / Var eden eşyâyı **sensin** dā'imā (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 3*). [*sensin, -sin*]

Seniñle zâhir oldu cümle eşyâ hep seniñ varlık / Ki **sensin** Evvel ü Âhir'de Zâhir Bâtin ey yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [*sensin, -sin*]

Olup 'aşkıñla mest ü kâmrân ü bî-nişân ü nâm / Ki **sensin** Kâdir-i mutlak Hudâ-yı bî-zevâl yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 9*). [*sensin, -sin*]

İftihârım iki 'âlemde **saña** kullukdur / Beni tâd eyleme kapıñdan amân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 2, Beyit 1*). [*saña, -a*]

Yara vü zaḥm-ı dile senden olur çâre baña / **Senden** özge olamaz çâre-resân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 2, Beyit 4*). [*senden, -den*]

Yara vü zaḥm-ı dile **senden** olur çâre baña / Senden özge olamaz çâre-resân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 2, Beyit 4*). [*senden, -den*]

Yara vü zaḥm-ı dile senden olur çâre baña / **Senden** özge olamaz çâre-resân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 2, Beyit 4*). [*senden, -den*]

Senden etdi pertev-i nûr-ı Hudâ evvel zuhûr / Tal'atın ol nûra kıldı halkı mazhar bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 2*). [*senden, -den*]

Ey Resûl-i kâbe kavseyn ü Habîb-i Kibriyâ / **Sensin** ol Fahr-i risâlet iftiḥâr-ı mü'minîn (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 1*). [*sensin, -sin*]

'Acz ile tebrik-i 'îde 'Âdile geldi **saña** / Koyma kalbinde gubâr-ı mâ'siyet şeyḥim 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 5, Beyit 7*). [*saña, -a*]

Ey mü'în ü destgîrim etme eksik himmetiñ / **Sendedir** 'irfân u cûd u mes'adet şeyḥim 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 5, Beyit 6*). [*sendedir, -de, -dir*]

Yâ velî görmez **seni** hiç dîdesi â'mâ olan / Mazhar-ı envâr-ı feyz-i mekremet şeyḥim 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 5, Beyit 3*). [*seni, -i*]

'Arz-ı hâle var mıdır ḥâcet ḥuzûrunda **seniñ** / Keşf edersin ḥâlimi bâ-merḥamet şeyḥim 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 5, Beyit 5*). [*seniñ, -iñ*]

Cennete girmek **saña** âsân mıdır / Kibr ü 'ucb ile tutasın maḥfeli (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 6*). [*saña, -a*]

Götür başıña 'aklıñ eyle inşâf / **Saña** benlik büyük külfet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 10, Beyit 3*). [*saña, -a*]

Yakın ol Hakk'a dūr ol halkdan kim / **Saña** bir nâzır ol ḥazret degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 10, Beyit 9*). [*saña, -a*]

Ya'ni ey vâhid olan zât-ı Hudâ / Hep **saña** maḥşûş 'ibādât ü senâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 5*). [*saña, -a*]

Saña da olsun selâm ü rahmetim / Mağfiretle berekât ü ni'metim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 10*). [*saña, -a*]

Ya'ni ey vâhid olan zât-ı Hudâ / Hep **saña** maḥşûş 'ibādât ü senâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 5*). [*saña, -a*]

Saña da olsun selâm ü rahmetim / Mağfiretle berekât ü ni'metim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 10*). [*saña, -a*]

Bakmayıp ef'âlimize rahmet et / 'Âdile bî-çâreye **sen** şefkat et (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 23*). [*sen,]*

Kalb-i 'uşşakı bitirdi tîg-ı 'aşkıñ yâresi / Ey Hüsameddîn-i 'Uşşakî **seniñdir** çâresi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 6*). [*seniñdir, -iñ, -dir*]

'Âdile'm ammâ emânetdir **saña** / Onı hûş tut rûḥumu şâd eyle tâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 94*). [*saña, -a*]

Pek severim ben seni cânım gibi / Ağlama **sen** çeşm-i giryânım gibi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 26*). [*sen,]*

Sen beni pek çok sevip okşar idiñ / Zer-nigâr'ıñ yâdıgârı der idiñ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 53). [sen,]

Pek severim ben **seni** cânım gibi / Ağlama sen çeşm-i giryânım gibi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 26). [seni, -i]

Duğter-i sa'd-ağterim ol pür-vefâ / 'Âdile Sulţânımı verem **saña** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 16). [saña, -a]

Çünkü benden gayrı kimse olamaz hîç **saña** yâr / Bil ki yok yâr ü meded-kâr ü mu'in ü çâre-kâr (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 6). [saña, -a]

Aşkıdır kim olmasın kalbinde benden gayrı yâr / Eylerim 'âşık **seni** sonra cihânda târ-mâr (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 1). [seni, -i]

Hem gayûr bir pâdişâh-ı bî-zevâlim muţlakâ / 'Âdile 'aşkımdan ayrılma **seniñdir** ol şafâ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 8). [seniñdir, -iñ, -dir]

Bir şerîk ü bir nazîr olmaz **saña** / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 2). [saña, -a]

Varlığın varlık **saña** mahşûş beķâ / Var eden eşyâyı sensin dâ'imâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 3). [saña, -a]

Ėâlib-i muţlakşın olmaz **saña** kîn / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 14). [saña, -a]

Yâ İlâhî **senden** özge yok Hudâ / Pâdişâh-ı bî-zevâl-i Kibriyâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 1). [senden, -den]

Bir şerîk ü bir nazîr olmaz saña / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 2). [seniñ, -iñ]

Dâ'imîsin zâtıña yokdur fenâ / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 4). [seniñ, -iñ]

Emr ü fermânıñ eder 'âlem kabûl / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 6). [seniñ, -iñ]

Luţfuña mazhar olanlar bahtiyâr / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 8). [seniñ, -iñ]

Ėudretiñ her şeyde icrâ eylediñ / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 10). [seniñ, -iñ]

Kimsede yok emriñi cerĖe mecâl / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 12). [seniñ, -iñ]

Ėâlib-i muţlakşın olmaz saña kîn / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 14). [seniñ, -iñ]

Cürmüme bakma baña etme 'azâb / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 16). [seniñ, -iñ]

Mücrimîne 'afv ü ihsânıñ keşîr / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 18). [seniñ, -iñ]

Bir şerîk ü bir nazîr olmaz saña / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 2). [seniñ, -iñ]

Dâ'imîsin zâtıña yokdur fenâ / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 4). [seniñ, -iñ]

Emr ü fermânıñ eder 'âlem kabûl / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 6). [seniñ, -iñ]

Luţfuña mazhar olanlar bahtiyâr / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 8). [seniñ, -iñ]

Ėudretiñ her şeyde icrâ eylediñ / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 10). [seniñ, -iñ]

- Kimsede yok emriñi cerçe mecāl / Hüküm ile fermān **seniñ** yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 12*). [*seniñ, -iñ*]
- Ğālib-i muṭlaqsın olmaz saña kīn / Hüküm ile fermān **seniñ** yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 14*). [*seniñ, -iñ*]
- Cürmüme bakma baña etme ‘azāb / Hüküm ile fermān **seniñ** yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 16*). [*seniñ, -iñ*]
- Mücrimīne ‘afv ü ihsānıñ keşir / Hüküm ile fermān **seniñ** yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 18*). [*seniñ, -iñ*]
- Varlığıñ varlık saña maḥşüş bekā / Var eden eşyayı **sensin** dā’imā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 3*). [*sensin, -sin*]
- Sāye-i pākiñde devlet gördüler / Çünkü **sensin** menba’n luṭf ü vefā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 6*). [*sensin, -sin*]
- Sen risālet taḥtınıñ bir pādīşāh-ı a’zamı / Enbiyā vü evliyānıñ serde tāt-ı eḫāmı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 3*). [*sen, -*]
- Oldu mevcūdāt nūr-ı vechiñ ile şu’le-dār / Yā Resūla’llah **sensin** evvelīn ü āḫirīn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 2*). [*sensin, -sin*]
- Evci a’lā-yı ḥaḳīḳāt āfitāb-ı ekremi / Yā Resūla’llah **sensin** evvelīn ü āḫirīn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 4*). [*sensin, -sin*]
- Ümmete kıble-nümāsın ‘āleme Ḥaḳ’dan ‘aṭā / Yā Resūla’llah **sensin** evvelīn ü āḫirīn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 6*). [*sensin, -sin*]
- Şād ola ḳalb-i ḥazīniñ bir nigāhiñla hemān / Yā Resūla’llah **sensin** evvelīn ü āḫirīn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 8*). [*sensin, -sin*]
- Şefḳat u cūd u şefā‘at ‘ādetiñdir ey Emīn / Yā Resūla’llah **sensin** evvelīn ü āḫirīn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 10*). [*sensin, -sin*]
- Oldu mevcūdāt nūr-ı vechiñ ile şu’le-dār / Yā Resūla’llah **sensin** evvelīn ü āḫirīn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 2*). [*sensin, -sin*]
- Evci a’lā-yı ḥaḳīḳāt āfitāb-ı ekremi / Yā Resūla’llah **sensin** evvelīn ü āḫirīn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 4*). [*sensin, -sin*]
- Ümmete kıble-nümāsın ‘āleme Ḥaḳ’dan ‘aṭā / Yā Resūla’llah **sensin** evvelīn ü āḫirīn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 6*). [*sensin, -sin*]
- Şād ola ḳalb-i ḥazīniñ bir nigāhiñla hemān / Yā Resūla’llah **sensin** evvelīn ü āḫirīn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 8*). [*sensin, -sin*]
- Şefḳat u cūd u şefā‘at ‘ādetiñdir ey Emīn / Yā Resūla’llah **sensin** evvelīn ü āḫirīn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 10*). [*sensin, -sin*]
- Saña ümmetligim iki cihānda emr-i cāzimdir / Bilirsın ḥālimi ‘arz u beyān etmek ne lāzımdır (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 7*). [*saña, -a*]
- Var iken dest-gürim **sen** gibi bir şāh-ı zīşānım / Kime ‘arz eyleyem eyle meded ḥāl-i perīşānım (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 3*). [*sen, -*]
- Nazar ḳıl luṭf ile **senden** diğēr kim çāre-sāzımdır / Ḳapıñda ‘Âdile kemter gedādır yā Resūla’llah (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 8*). [*senden, -den*]
- Sen** o maḥbūb-ı Ḥudā’sın yā Resūla’llāh meded / Meḫḫar-ı her enbiyāsın yā Resūla’llāh meded (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 1*). [*sen, -*]
- Ger ziyāret etmez isem ol mübārek ravzañı / Bu cihānda hep **seniñ** ‘āşıḳlarıñ ağlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4*). [*seniñ, -iñ*]
- Ḳıl ḳabūl aḫir civār-ı ravzaña bu bendeñi / Kim bu cānum āsitanıñda **seniñ** olsun fedā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 7*). [*seniñ, -iñ*]
- Ger ziyāret etmez isem ol mübārek ravzañı / Bu cihānda hep **seniñ** ‘āşıḳlarıñ ağlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4*). [*seniñ, -iñ*]

Kıl kabûl ahîr civâr-ı ravzaña bu bendeñi / Kim bu cânım âsitanında **seniñ** olsun fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 7*). [*seniñ, -iñ*]
 Mübtelâ 'uşşâka **sensin** luţf ile imdâd eden / Derd-i nâ-çâre devâsın yâ Resûla'llâh meded (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 2*). [*sensin, -sin*]
 Mübtelâ 'uşşâka **sensin** luţf ile imdâd eden / Derd-i nâ-çâre devâsın yâ Resûla'llâh meded (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 2*). [*sensin, -sin*]
 Kanlı yaş aksın gözümde **sen** şusuz olduñ şehîd / Nûr-ı çeşm-i Faḥr-i 'âlem ey Hüseyn-i Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 2*). [*sen,]*
 Göñül âyînesin şâfî edersen erişir Mevlâ / Naşîb olur **saña** Firdevs-i a'lâ 'ilmü'l-esmâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 5*). [*saña, -a*]
 Çıkıp varlıktan artık kalbini zevka eştir **sen** / Temâşâ ile mir'ât-ı cemâli gör yine rûşen (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 7*). [*sen,]*
 Duyup bu hâl-i cân-sûzu dedim yâ Rab mu'tin ol **sen** / Refîkî hûr-i 'ayn olsun daḥı cennet oña mesken (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10*). [*sen,]*
 Ey dâderim 'Abdül'azîz cennet **saña** olsun mekân / Sen görmediñ evlâdına kıydı nasıl zâlim cihân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 7*). [*saña, -a*]
 Ey dâderim 'Abdül'azîz cennet saña olsun mekân / **Sen** görmediñ evlâdına kıydı nasıl zâlim cihân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 7*). [*sen,]*

senâ: Övme, övgü, methetme.

Hamd u minnetle 'ubûdiyet **senâ** / Dâ'im u bâkî olan Ḥaḳḳ'â sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 1*). [*senâ,]*

senâ vü şânını: Yüceliğin , itibarın övgüsü.

Şaḫa-i cân ü dile nakş et **senâ vü şânını** / Rûz u şeb vird et lisânında du'â-gü'yâm ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 3*). [*senâ vü şânını, -ı, -nı*]

senden: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Bütün luţf u kerem **senden** şa'âdet ü himem **senden** / Füyûzât ü ni'am **senden** Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 7*). [*senden,]*
 Yâ İlâhî **senden** özge yok Ḥudâ / Pâdişâh-ı bî-zevâl-i Kibriyâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 1*). [*senden,]*

sene: Yıl, sal.

Hâsılı ol 'âcize bu resm ile / Çok **sene** yandı yakıldı nâfile (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 49*). [*sene,]*
 Etmiş ihdâ dâder-i 'âlîsine / Hizmetinde bulunup ḫaylî **sene** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 83*). [*sene,]*
 Hacc edip geldi Sitanbul'a yine / 'Ömr sürdü daḥı on yedi **sene** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 97*). [*sene,]*
 Elli yedinci **sene** etdi tülû' / Mişl-i hürşîd-i cihân-tâb-ı kerem (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 44*). [*sene,]*
 İki yüz on ikide etdi tülû' / Kırk **sene** miqdârıdır 'ömri hemân (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 79*). [*sene,]*

seng-i esved: Siyah, kara taş.

Seng-i esved oldu 'aks-i hâl-i rûy-ı yâr oña / Kıl tavâf Ḥaḳḳ'a ki beyt-i Kibriyâ ya'nî göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 4*). [*seng-i esved,]*

seniñ: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Seniñdir kıl seniñ ihsân seniñ derd ile dermân hem / **Seniñdir** emr ile fermân amân Allah meded
Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2). [seniñdir, -dir]

Seniñdir hem bütün kuvvet **seniñdir** şevket ü haşmet / Seniñdir kudret ü hikmet amân Allah
meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 4). [seniñdir, -dir]

Seniñdir hem bütün kuvvet seniñdir şevket ü haşmet / **Seniñdir** kudret ü hikmet amân Allah
meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 4). [seniñdir, -dir]

Seniñdir kıl seniñ ihsân seniñ derd ile dermân hem / **Seniñdir** emr ile fermân amân Allah meded
Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 2). [seniñdir, -dir]

Seniñdir hem bütün kuvvet **seniñdir** şevket ü haşmet / Seniñdir kudret ü hikmet amân Allah
meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 4). [seniñdir, -dir]

Seniñdir kıl **seniñ** ihsân **seniñ** derd ile dermân hem / Seniñdir emr ile fermân amân Allah meded
Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2). [seniñ,]

Seniñdir kıl seniñ ihsân seniñ derd ile dermân hem / **Seniñdir** emr ile fermân amân Allah meded
Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2). [seniñdir, -dir]

Seniñdir hem bütün kuvvet **seniñdir** şevket ü haşmet / Seniñdir kudret ü hikmet amân Allah
meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4). [seniñdir, -dir]

Seniñdir kıl seniñ ihsân seniñ derd ile dermân hem / **Seniñdir** emr ile fermân amân Allah meded
Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2). [seniñdir, -dir]

Seniñdir hem bütün kuvvet seniñdir şevket ü haşmet / **Seniñdir** kudret ü hikmet amân Allah
meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4). [seniñdir, -dir]

Seniñdir hem bütün kuvvet **seniñdir** şevket ü haşmet / Seniñdir kudret ü hikmet amân Allah
meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4). [seniñdir, -dir]

Dâ'imîsin zatıña yokdur fenâ / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1,
Beyit 4). [seniñ,]

Emr ü fermânıñ eder 'âlem kabûl / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Kit'a
1, Beyit 6). [seniñ,]

Luţfuña mazhar olanlar bahtiyâr / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Kit'a
1, Beyit 8). [seniñ,]

Kudretiñ her şeyde icrâ eylediñ / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Kit'a
1, Beyit 10). [seniñ,]

Kimsede yok emriñi cerhe mecâl / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Kit'a
1, Beyit 12). [seniñ,]

Gâlib-i muţlaqsın olmaz saña kîn / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Kit'a
1, Beyit 14). [seniñ,]

Cürmüme bakma baña etme 'azâb / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı,
Kit'a 1, Beyit 16). [seniñ,]

Mücrimîne 'afv ü ihsânıñ keşir / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Kit'a
1, Beyit 18). [seniñ,]

Dâ'imîsin zatıña yokdur fenâ / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1,
Beyit 4). [seniñ,]

Emr ü fermânıñ eder 'âlem kabûl / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Kit'a
1, Beyit 6). [seniñ,]

Luţfuña mazhar olanlar bahtiyâr / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Kit'a
1, Beyit 8). [seniñ,]

Kudretiñ her şeyde icrâ eylediñ / Hüküm ile fermân **seniñ** yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Kit'a
1, Beyit 10). [seniñ,]

Kimsede yok emriñi cerhe mecāl / Hüküm ile fermān **seniñ** yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 12*). [*seniñ,]*

Ğalib-i muṭlaqsın olmaz saña kīn / Hüküm ile fermān **seniñ** yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 14*). [*seniñ,]*

Cürmüme bakma baña etme 'azāb / Hüküm ile fermān **seniñ** yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 16*). [*seniñ,]*

Mücrimīne 'afv ü ihsānıñ keşir / Hüküm ile fermān **seniñ** yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 18*). [*seniñ,]*

sensin: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Varlığıñ varlık saña maḥşuş beḳā / Var eden eşyāyı **sensin** dā'imā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 3*). [*sensin,]*

ser: Kötülük, fenalık.

Hayır **şer** levh-i şırır her ne ki var emr-i Bārīdır / Belā-yı miḥnet ü hicrāna baña şabr ni'meti düşmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 2*). [*şer,]*

ser: Doruk, zirve, tepe.

Sen risālet taḥtınıñ bir pādīşāh-ı a'zamı / Enbiyā vü evliyānıñ **serde** tāt-ı efhamı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 3*). [*serde, -de]*

ser: Baş, kafa.

Eder hulyā-yı vaşlı 'Âdile her gece şubḥa-dek / Gam-ı 'aşk ile **serde** her şehir bir özge āhım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9*). [*serde, -de]*

Serde 'aqlım kalmadı vaşında 'āciz oldu dil / Yok taḥammül keşfe hem taḡyiri müşkildir bütün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [*serde, -de]*

ser: Baş, kafa // zihin, akıl.

Meded ey sāki **serde** ıztırāb ile ḥumārım var / Kerem kıl bādeye muḥtāc oldum intizārım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 1*). [*serde, -de]*

serāpā: Baştan ayağa, tamamen.

Serāpā şu'le-zār etdi vücūdum eşk-i gülgünüm / Fitili aldı nār-ı 'aşk-ı dilde bir ocağım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 3*). [*serāpā,]*

Serāpā nūr-ı 'aşkı seyr eder çeşm-i şehādetle / Tecellīgāh-ı kalbim gūyā bir Tūr-ı Sīnā'dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 4*). [*serāpā,]*

'Aceb şanma gezersem ben **serāpā** kıt'a-yı ḥāki / Neye nāzır olursam ḥālī manzūr nev-civānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 6*). [*serāpā,]*

ser-ā-ser: Baştan başa, tamamen.

Deme keşf olur **ser-ā-ser** baña esrār-ı ḥafī / Kāl ü ef'ālīnde vardır çün seniñ yüz biñ ḥaṭā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [*ser-ā-ser,]*

Merḥabā ey mürselīniñ şāhı dīniñ şāhibi / Nūr etdi kevni teşrīfīñ **ser-ā-ser** bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 1*). [*ser-ā-ser,]*

Cümlesi olup **ser-ā-ser** tār-ü-mār / 'Avdet etdi ye'sile mīr-i müşār (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 20*). [*ser-ā-ser,]*

'Ālemi yakdı **ser-ā-ser** āteş-i bālā-yı 'aşk / Şu'le-i nūr-ı şafā oldu ziyā-baḥşā-yı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 1*). [*ser-ā-ser,]*

Beste-i vecd ü tecellisi **ser-ā-ser** 'ālem / Bende-i dergehidir bay ü gedā şāh u fakīr (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 34*). [*ser-ā-ser,]*

ser‘-asker: Ordunun başı, ordu kumandanı.

Oldu Tophâne müşîri çok zamân / Buldu **ser‘-askerlik** ile iki şân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 59*). [*ser‘-askerlik, -lik*]

ser-be-ser: Baştan başa, büsbütün.

Hurûşa geldi bu deryâ-yı ‘aşk şiddetle / Ki tutdu cünbiş-i âfâkı **ser-be-ser** bir şûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 3*). [*ser-be-ser,*]

ser-dāde: Baş vermiş, baş koymuş.

Tiğ-i iclâinde **ser-dāde** cihân / Ondadır cün kuvvet-i peygamberî (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 86*). [*ser-dāde,*]

serdār: Komutan, kumandan.

Yâ‘ni **serdār** olmuş a‘dāya esîr / ‘Asker ile ordu kalmış bî-müşîr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 19*). [*serdār,*]

Al şu ihsânım götür **serdārıma** / Hem selâm et ‘asker ü enşârıma (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 14*). [*serdārıma, -ım, -a*]

ser-efrâz: Başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerinden üstün olan.

Kerâmet-pîşe himmet-sâz sa‘âdet kânı **ser-efrâz** / ‘Ulüvv-i şân ile mümtâz Ebâ Eyyûbe‘l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 2*). [*ser-efrâz,*]

ser-firâz: Benzerlerinden üstün olan sevgili.

Devlet-i dâreyn ile elbette oldu **ser-firâz** / Emriñi her kim ki tutdu şâhib-i erkân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 9*). [*ser-firâz,*]

ser-firâz eyle: Yüceltmek.

Bilmezem bâ‘iş nedir bu nâra yandırmak beni / Hurrem et ben hâksârı eyle câna ser-firâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 2*). [*ser-firâz eyle,*]

ser-gerdân: Başı dönmüş, sersem, şaşkın; perişan.

Dôst cezb etmezse bulmaz vuşlata âşık mecâl / Cezb olsa rûh ‘aşk ile de **ser-gerdân** olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 3*). [*ser-gerdân,*]

Zülf-i yâre bağı bir dîvâne olduñ ‘Âdile / Beste-i zencîr-i ‘aşk üftâde **ser-gerdân** mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 7*). [*ser-gerdân,*]

ser-gerdân u hayrân: Başı dönmüş ve şaşkın.

Zerredir gün rüyuña nisbetle şems / Çarhı **ser-gerdân u hayrân** eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 4*). [*ser-gerdân u hayrân,*]

ser-gerdân ü hayrân-ı hayâliñ: Düşüncesinden başı dönen ve şaşırان.

Aç cemâliñden niķâbıñ kâ‘inât görsün seni / Çarh **ser-gerdân ü hayrân-ı hayâliñ** ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 4*). [*ser-gerdân ü hayrân-ı hayâliñ, -iñ*]

ser-i hâkinde: Değersiz baş; toprağın başı.

İlâhî tâ sehergâh-ı kıyâmet ‘Âdile’niñ hem / **Ser-i hâkinde** kıl îmânını kândîl-i pür-raḥmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 7*). [*ser-i hâkinde, -i, -nde*]

ser-i müyum: Kılın ucu.

Dehān-ı yārdan öpsem dimāğım bulsa zevk-ı ‘aşk / Tenimde her **ser-i müyüm** zebān olur recā
söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 2*). [*ser-i müyüm, -um*]

şerī‘at: *Din kuralları.*

Zū'l-fiķārī güşe-i ‘arş-ı mu‘allāda onuñ / Koydular tevḥīd-i ĩmānı **şerī‘atle** hemān (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 10*). [*şerī‘atle, -le*]

Bul **şerī‘ata** sebat ile şadākatdan şeref / İki cihān sāyesinde buldu nev-bahārī gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 5*). [*şerī‘ata, -a*]

Zū'l-fiķārī güşe-i ‘arş-ı mu‘allāda onuñ / Koydular tevḥīd-i ĩmānı **şerī‘atle** hemān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 10*). [*şerī‘atle, -le*]

Bul **şerī‘ata** sebat ile şadākatdan şeref / İki cihān sāyesinde buldu nev-bahārī gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5*). [*şerī‘ata, -a*]

Mā‘rifetu’llah’ı ḥaķīkat bilip / Tutdu tarīkatle **şerī‘at** yolu (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 14*). [*şerī‘at,]*

sermāye-i ‘aşk-ile: *Aşkın sermayesi.*

Mükedder ḥatırım **sermāye-i ‘aşk-ile** olur hōş / Semā-yı sīnemi tenvīr eder şems-i cihānım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 2*). [*sermāye-i ‘aşk-ile, -ile*]

sermāye-i meyl-i metā-ı vaşl-ı yār: *Sevgiliye ulaşma servetinin sermayesi.*

‘Aşkdır **sermāye-i meyl-i metā-ı vaşl-ı yār** / Kim gelir erbābına ol tāt ü efserden lezīz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 3*). [*sermāye-i meyl-i metā-ı vaşl-ı yār,]*

sermā-yı hicretde: *Göçün kışı.*

Ḥazān-ı ḥūzn ile pejmürdedir **sermā-yı hicretde** / Dil-i zārım bahār-ı vaşlıla cānā dil-ārā et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 4*). [*sermā-yı hicretde, -de*]

sermest olup: *Sarhoş olmak.*

İç ehl-i diller ile cām bezm-i maḥabbetde tamām / **Sermest olup** bī-neng ü nām terk-i gām-ı cān
edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 9*). [*sermest olup, -up*]

sermest ü ḥayrān eyledi: *Sarhoş ve hayran etmek.*

‘Ālemi ḥüsnüñ gülistān eyledi / Bülbülü **sermest ü ḥayrān eyledi** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 1*). [*sermest ü ḥayrān eyledi, -di*]

sermest-i ḥayret: *Şaşkınlıktan kendinden geçme, sarhoş olma.*

Nişān-ı sırr-ı Aḥmed'dir bu tācın rütbe-i şānı / Göñül **sermest-i ḥayret** dīde-i dil ‘aşk-ı giryānı
(*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 5*). [*sermest-i ḥayret,]*

ser-nigūn etme: *Baş aşağı çevirmek, tersine döndürmek, bahtsız kılmak.*

Amān ‘Âdile’yi ḥasret ile zār ü zebūn etme / Ümīdi kāsesini **ser-nigūn etme** meded yā Ḥaķ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 6*). [*ser-nigūn etme,]*

ser-şadr-i eṣṣāb-ı vefā: *Sadıkların önderi.*

Ḥazret-i Fāruķ-ı a‘zam şāḥib-i ‘adl ü kerem / Ma‘den-i luṭf ü himem **ser-şadr-i eṣṣāb-ı vefā**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 5*). [*ser-şadr-i eṣṣāb-ı vefā,]*

serserī: *Başıboş.*

Gezme 'aşık **serseri** dermân kıl derdine / Sen de iste sen de bul dūr olma sen de bul şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 6*). [*serseri,]*

Kimseniñ hayrı ile şerrine yokdur nazarım / **Serseriyim** geleli 'âleme hayrân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 4*). [*serseriyim, -y, -im]*

Eylemem nîk u bed kevni vazîfe aşlâ / **Serseriyim** geleli 'âleme öyle gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 3*). [*serseriyim, -y, -im]*

Beyâbân-ı haţâda **serseri** gezme perîşân-hâl / Seni sen gözleyip bul râh-ı Hâk' da özge seyrânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 10*). [*serseri,]*

'Aşk-ı câmin nûş edip mest olmayan / **Serserî** rind-i cihânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 8*). [*serserî,]*

ser-tâ-be-kâdem: *Baştan ayağa kadar, büsbütün.*

Âteş-i 'aşkıñ olup hâne-i dilde mihmân / Yakdı **ser-tâ-be-kâdem** cismimi bi'llâh inan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1*). [*ser-tâ-be-kâdem,]*

ser-te-ser: *Baştan başa, büsbütün.*

Çurtarıp derd ü dâlâletden cihânı **ser-te-ser** / Eyledi ta' mîm dârû-yı şefâ' at perveri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 11*). [*ser-te-ser,]*

serv: *Selvi ağacı, uzun boylu ve koyu yeşil yapraklı ağaç.*

Gonca-ţal' at lâle-nûkhet **serv** kad / Hür-ı peyker nûr-ı manzar meh-cemâl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 53*). [*serv,]*

serv u bâlâdır: *Uzun boylu servi.*

O kaddi gül-nihâl-i tâze kim bir **serv u bâlâdır** / Cemâli pertevi bir nûrdur a' lâdan a' lâdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 1*). [*serv u bâlâdır, -dır]*

server: *Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis.*

On birincisi Zekî-i 'Askerî / Nesl-i 'Alî'niñ müfahham **serveri** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 85*). [*serveri, -i]*

serveri: *Önde gelen.*

Ey risâlet mülkünün şâhinşeh-i şefkat-veri / Ve'y nübüvvet tahtının şâhib-serîr ü **serveri** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 1*). [*serveri,]*

server-i erbâb-ı 'irfân: *Ariflerin, âlimlerin önde geleni.*

Server-i erbâb-ı 'irfân nûr-ı çeşm-i 'aşıkân / Zevc-i pâk-i Fâtıma bint-i Nebiyy-i pür-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 11*). [*server-i erbâb-ı 'irfân,]*

server-i ferhunde-haseb: *Asil sülâlenin önderi.*

Seyyid-i pâk neseb **server-i ferhunde-haseb** / Menba'-i luţf ü vefâ Hazret-i 'Abdü'l-kâdir (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 2*). [*server-i ferhunde-haseb,]*

server-i şâhib-kerâmet: *Kerametli önder.*

Server-i şâhib-kerâmet hâdî-i râh-ı cinân / Rehber-i ehl-i mahabbet Hazret-i Ümmî Sinân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 16*). [*server-i şâhib-kerâmet,]*

server-i tâsi'-i resü'l-evliyâ: *Velilerin önde gelenlerinin dokuzuncusu.*

Et-takî ya' ni Muhammed ibn-i Rızâ / **Server-i tâsi'-i resü'l-evliyâ** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 71*). [*server-i tâsi'-i resü'l-evliyâ, -server-i -i resü'l-evliyâ]*

serv-i gülzâr-ı sa'âdet: *Mutluluğun gül bahçesinin servisi.*

Gonca-i bāğ-ı velāyet Yūsuf-i Sünbül Sinān / **Serv-i gülzār-ı sa‘ādet** Yūsuf-i Sünbül Sinān
(*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 1*). [*serv-i gülzār-ı sa‘ādet,*]

serv-kadd: Servi boylu (sevgili).

Her kim ol **serv-kadde** meyl eyler / Olur ‘aşk āteşiyle sīne kebāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 6*). [*serv-kadde, -e*]

ses: Ses, seda.

Ĥaber-i Kāf’ı gedā-meşreb ol ‘Ankā’da ara / Her şecerden gelen Ĥaḳ Ĥaḳ **sesi** ma‘nāda ara (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 6*). [*sesi, -i*]

setr etse: Örtmek, gizlemek.

Ĥālī ḥurşīdīn n’olurdu yār **setr etse** yüzün / Açsa hem etmez taḥammül kim olur mest ü ḥarāb
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 7*). [*setr etse, -se*]

setr eylemişdir: Örtmek.

Bilmezem hālim n’olur bülbul mişālī zār ile / Gül yüzün **setr eylemişdir** zülf-i ‘anber-bār ile
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 5*). [*setr eylemişdir, -miş, -dir*]

settār: Kullarının ayıplarını örtüp gizleyen Allah.

Her ḥaṭāma i‘tirāfen ağlarım aḥvālīme / Sen ki **Settār’sın** kerem kıl ‘afv ü gufrān et meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 7*). [*settār’sın, -sın*]

Baḥa bes ism-i Gufrānīn derūnumda meded yā Ĥaḳ / Ki **Settār** ismiñe ‘afvīñla kıl nā’il meded yā Ĥaḳ
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 1*). [*settār,*]

sev: Sevgi beslemek, dostluk göstermek.

Ne şafādan ḥaberim var ne cefādan ḥazerim / Düşmeni dōst bilirim ikisini bir **severim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 1*). [*severim, -er, -im*]

Yā İlāhī Fahr-i ‘ālem ‘aşkına / **Sevdiğin** ol zāt-ı a‘zām ‘aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 101*). [*sevdiğin, -dig, -iñ*]

Zāt-ı Maḥmūd ü Muḥammed Muştafā / **Sevdiğin** ol Fahr-i ‘ālem ‘aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 100*). [*sevdiğin, -dig, -iñ*]

sev: Beğenmek, hoşuna gitmek.

Zikri ma‘būdūn **sever** zikre çalış her añ sen / ‘Aşk ile zikr edenler sāhib-i ‘irfān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 3*). [*sever, -er*]

Güzel **sevmez** şarāb içmez şafā bilmezsin ey Şüfī / O ṭab‘ı ḥām ü meyt-i ḳalbi terk et şu belādan geç
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4*). [*sevmez, -mez*]

sev: Sevgi ve bağluluk duymak, gönül vermek.

Her ne kim kişi **sever** ise onuñla bulunur / Her cemāl ‘āşıkıyız ṭalib-i cennet degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 2*). [*sever, -er*]

Ĥaḳ için **sev** kimi severseñ onu dōst tut hemān / ‘Ādile ol mihirden aşla zarar gelmez saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6*). [*sev,*]

Ĥaḳ için sev kimi **severseñ** onu dōst tut hemān / ‘Ādile ol mihirden aşla zarar gelmez saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6*). [*severseñ, -er, -se, -ñ*]

Ezelde ‘Ādile **sevdiñ** o yāri / Bize Ĥaḳḳ’ıñ ‘atāsıdır maḥabbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 5*). [*sevdiñ, -di, -ñ*]

Her ne kim kişi **sever** ise onuñla bulunur / Her cemāl ‘āşıkıyız ṭalib-i cennet degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 2*). [*sever, -er*]

Benim 'âşık güzel yâra mecâliñ yokdur inkâra / **Sever** mi sâde-dil zühhâd ağyâr olmayan gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4*). [*sever, -er*]

Dilde ne vird ü zikir var ne elimde teşbîh / Ne velîyim ne deli döst **sever** hûş geçerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5*). [*sever, -er*]

Şabr edip eyle tevekkül seni dalı etsinler / Mâsivâ **sevme** bakâsız o ğafletten uyan (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 6*). [*sevme, -me*]

Ey 'âşık sen eger ister iseñ dîdârını yâriñ / Şakın dünyâ **sevenler** ile ülfet eyleme bir ân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5*). [*sevenler, -en, -ler*]

Degildir **sevmek** söylemek bid'at ey şâh-ı cihân / 'Âşıkım dîdârına ammâ cemâliñ görmeden
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 3*). [*sevmek, -mek*]

Şafâsına cefâsı ğâlib olmuş / Göñül ğaddârdır **sevme** cihânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 2*). [*sevme, -me*]

Bilen çekmez edâsın miñneti var / Göñül ğaddârdır **sevme** cihânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 4*). [*sevme, -me*]

Şalınca pençeyi vermez amânı / Göñül ğaddârdır **sevme** cihânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 6*). [*sevme, -me*]

Yağar ey 'Âdile hep döst ü yârı / Göñül ğaddârdır **sevme** cihânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 8*). [*sevme, -me*]

Şafâsına cefâsı ğâlib olmuş / Göñül ğaddârdır **sevme** cihânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 2*). [*sevme, -me*]

Bilen çekmez edâsın miñneti var / Göñül ğaddârdır **sevme** cihânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 4*). [*sevme, -me*]

Şalınca pençeyi vermez amânı / Göñül ğaddârdır **sevme** cihânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 6*). [*sevme, -me*]

Yağar ey 'Âdile hep döst ü yârı / Göñül ğaddârdır **sevme** cihânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 8*). [*sevme, -me*]

sevâb: Allah (c.c.) tarafından mükafatlandırılacak doğruluk ve iyilik karşılığı. Allah'ın rızasını kazanmaya mahsus iyi amel ve hayırlı işler.

Seyyî'âtı mahv edip cüz'î **sevâb** / Rahmetiñdir 'âleme Tübâ me'âb (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 15*). [*sevâb,]*

sevdâ-yı 'aşk: Aşk hevesi.

Enfûs ü âfâk cümle mest-i şahbâ-yı elest / Bülbüle gül şem'a pervâne verir **sevdâ-yı 'aşk** (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 5*). [*sevdâ-yı 'aşk,]*

sevdâ-yı 'aşka: Zihni ve gönlü çepeçevre kuşatan aşırı sevgi.

Düşürdü gönlümü **sevdâ-yı 'aşka** / Beni Mecnûn eden cânân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 6*). [*sevdâ-yı 'aşka, -a*]

sevdâ-yı vashî: Kavuşma arzusu.

Eder **sevdâ-yı vashî** fikr-i la'liñle dili hayrân / Derûnuñda olan esrârı mest-i pür-cefâ söyler
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 4*). [*sevdâ-yı vashî, -î*]

sevdâ-yı zülfü: Sevgilinin saçının sevdası; sevgilinin saçının karalığı, siyahlığı.

Cennet-i ruhsârdan geçmez perîşânlık çeken / Kıl kadar **sevdâ-yı zülfü** vech-i ma'nâda arar
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 4*). [*sevdâ-yı zülfü, -ü*]

sevdā-yı zülfün: *Saçın arzusu.*

Dedim güzel beni **sevdā-yı zülfün** eyledi Mecnūn / Dedi 'aşk defterinde hep mukayyed nice
dīvāne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 2*). [*sevdā-yı zülfün, -ün*]

sevdig: *Sevilen kişi, sevgili.*

Sevdigiğin birbirini göremezler tefrika / 'Ayn-ı devletdir maḥabbet şüret-i 'izzetdir 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 5*). [*sevdigiğin, -i, -çin*]

Sevdigiğin birbirini göremezler tefrika / 'Ayn-ı devletdir maḥabbet şüret-i 'izzetdir 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 5*). [*sevdigiğin, -i, -çin*]

Derd-i 'aşkın çāresi bī-kesleriñ sultānı kim / Fātimā bint-i nebī ḥayrū'n-nisādır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 5*). [*sevdigim, -im*]

'Arş-ı Hakk'ın gūşvārı iki evlād-ı sa'īd / Ol Ḥasen biri Ḥüseyn-i Kerbelā'dır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 6*). [*sevdigim, -im*]

Ehl-i 'aşkın 'āşıkıyım evliyānıñ çākeri / Cān fedā-yı 'aşk eden ehl-i şafādır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 7*). [*sevdigim, -im*]

Hāşılı Faḥr-ı cihāndır āşıkānıñ rehberi / Onuñ için 'Âdile el müctebādır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 8*). [*sevdigim, -im*]

Mübtelāyım derd-i 'aşka ibtilādır **sevdigim** / Geçmişim ben cümleden zāt-ı Ḥudā'dır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 1*). [*sevdigim, -im*]

On sekiz biñ 'ālem onuñ bende-i fermānıdır / Mātla'-ı nūr-ı ezel ol Muştafā'dır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 2*). [*sevdigim, -im*]

Zāt-ı Âdem'den beri bir kavme meb'ûş oldular / Cümlesiniñ bendesiyim enbiyādır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 3*). [*sevdigim, -im*]

Şem'-i mihrāb Ebā Bekir ü 'Ömer 'Osmān 'Alī / Şer'a kandil cümle eşḥāb-ı velādır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 4*). [*sevdigim, -im*]

Derd-i 'aşkın çāresi bī-kesleriñ sultānı kim / Fātimā bint-i nebī ḥayrū'n-nisādır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 5*). [*sevdigim, -im*]

'Arş-ı Hakk'ın gūşvārı iki evlād-ı sa'īd / Ol Ḥasen biri Ḥüseyn-i Kerbelā'dır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 6*). [*sevdigim, -im*]

Ehl-i 'aşkın 'āşıkıyım evliyānıñ çākeri / Cān fedā-yı 'aşk eden ehl-i şafādır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 7*). [*sevdigim, -im*]

Hāşılı Faḥr-ı cihāndır āşıkānıñ rehberi / Onuñ için 'Âdile el müctebādır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 8*). [*sevdigim, -im*]

Mübtelāyım derd-i 'aşka ibtilādır **sevdigim** / Geçmişim ben cümleden zāt-ı Ḥudā'dır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 1*). [*sevdigim, -im*]

On sekiz biñ 'ālem onuñ bende-i fermānıdır / Mātla'-ı nūr-ı ezel ol Muştafā'dır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 2*). [*sevdigim, -im*]

Zāt-ı Âdem'den beri bir kavme meb'ûş oldular / Cümlesiniñ bendesiyim enbiyādır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 3*). [*sevdigim, -im*]

Şem'-i mihrāb Ebā Bekir ü 'Ömer 'Osmān 'Alī / Şer'a kandil cümle eşḥāb-ı velādır **sevdigim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 4*). [*sevdigim, -im*]

sevdigi: *Sevilen kişi, sevgili.*

Vaşl-ı İlahi'niñ idi 'āşıkı / Oldu yine **sevdiginiñ** vāşılı (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 16*). [*sevdiginiñ, -, -niñ*]

Başiret çeşmini aç **sevdigiñ** yanıñda pek a'lā / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra'nā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 6*). [*sevdigiñ, -ñ*]

sevdigim: *Sevilen kişi, sevgili.*

‘Tutdu destinden Resulu’llāh buyurdu luř ile / Dū cihānda **sevdigimdir** baňa ařterdir ‘Alī (*Ādile Sultan Divanı, Dięer 8, Beyit 9*). [*sevdigimdir, -dir*]

sevdikleri: *Sevilen kişiler.*

Gurūr etme felek kim etdi çok **sevdikleri** řasret / Tedārik eyle evvel mevtden al cümleden ‘ibret (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 5*). [*sevdikleri,]*

sevgili: *Sevgi duyulan, kendisine sevgi beslenen.*

Sevgili bir annesi āřüb-ı cān / Ayrılıp bir dānesinden bī-amān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 20*). [*sevgili,]*

Ben gibi Hāk etmesin bir māderi / Koymasın **sevgili** evlāddan geri (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 47*). [*sevgili,]*

‘Atıyye Sultān üçüncü yāverim / **Sevgili** gül yüzlü feruş-aşterim (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 56*). [*sevgili,]*

Vālidem **sevgili** cānım Zer-nigār / Hüs n ü ahlākı güzel taķvā-şi ‘ār (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 80*). [*sevgili,]*

Sevgili bir annesi āřüb-ı cān / Ayrılıp bir dānesinden bī-amān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 20*). [*sevgili,]*

Ben gibi Hāk etmesin bir māderi / Koymasın **sevgili** evlāddan geri (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 47*). [*sevgili,]*

‘Atıyye Sultān üçüncü yāverim / **Sevgili** gül yüzlü feruş-aşterim (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 56*). [*sevgili,]*

Vālidem **sevgili** cānım Zer-nigār / Hüs n ü ahlākı güzel taķvā-şi ‘ār (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 80*). [*sevgili,]*

Sevgili mařbūbudur mařlūbudur / ‘Ālemīne rařmet oldur bī-riyā (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 5*). [*sevgili,]*

sevip okşar: *Sevip okşamak, şefkat göstermek.*

Sen beni pek çok **sevip okřar** idiň / Zer-nigār’uň yādıęarı der idiň (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 53*). [*sevip okřar, -r*]

seylāb-ı eşk-i ehl-i vahdet: *Gözyaşi selinin birlik ehli, birlik sahipleri.*

Aķar **seylāb-ı eşk-i ehl-i vahdet** ‘Ādile her dem / Tükenmez mācerā-yı feyz ü řevķ-i bāde-i tevħīd (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 8*). [*seylāb-ı eşk-i ehl-i vahdet,]*

seyle verir: *Sele vermek.*

Cihānı **seyle verir** hem yakıp vīrān eder řarķı / Nigāh-ı nāz ile bir cāme nā’il olmasa gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 7*). [*seyle verir,]*

seyr: *Bakmak, seyretmek.*

Dil-i pūr-zulmet iře **seyr** iče dīdār-ı ma ‘řūka / Fener-āsā yanar ‘ařķ ile dilde řem ‘-i cānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 4*). [*seyr,]*

seyr eden: *İzlemek, bakmak, gözlemek; hayranlıkla algılamak.*

Cemāl-i pākini mir ‘at-ı dilde **seyr eden** / Mařabbet eyledi hem řāhid oldu hem meřhūd (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 2*). [*seyr eden,]*

seyr eder: *İzlemek, gözlemek.*

Serāpā nūr-ı ‘aşkı **seyr eder** çeşm-i şehâdetle / Tecellīgāh-ı albm gūyā bir ūr-ı Sīnā’dır ( dile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 4). [seyr eder, -er]

seyr ederken: İzlemek, bakmak, gözlemek; hayranlıkla algılamak.

Çeşm-i cān ile felek emşālını görmüş değil / **Seyr ederken** göz çamaşır dil-küşā-yı tāmıdır ( dile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 2). [seyr ederken, -er, -ken]

seyr edince: Bakmak, izlemek.

Seyr edince cān ü dil hayrān ü ser-gerdān olur / Mest-i cām-ı ‘aşk olan dūnyā vü ‘ubādan geçer ( dile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 3). [seyr edince, -ince]

seyr edip: İzlemek, bakmak, gözlemek; hayranlıkla algılamak.

amu eşyāyı çeşm-i ‘ibret ile **seyr edip** ‘ākıl / Dalıp ‘ummān-ı ‘aşk içre çıkar lā‘l-i Bedaşān’ı ( dile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 11). [seyr edip, -ip]

seyr et: Bakmak, temaşa etmek.

Yār sen ile olıcak nūr-ı vişāli **seyr et** / albde ‘aşkı güzel şevi güzel zevi güzel ( dile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 2). [seyr et,]

‘ dile gel ‘arīf ol **seyr et** ne halk etmiş Hūdā / Māh u mihr ü rūz u şeb kevn ü felek encüm güzel ( dile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 6). [seyr et,]

Bak çeşm-i cān ile amu eşyāyı **seyr et** oldu nūr / Evrāk-ı esrārı ou defter ile eş‘arī gör ( dile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 3). [seyr et,]

Dīde-i cān ile **seyr et** sen yedi deryāları / Mevclerinden ar-ı nūr ol başa sırr-ı cāna gel ( dile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 5). [seyr et,]

Reng-i ney-i gül-i nābdan **seyr et** ruh-ı pūr-tābdan / Vakt-i gül-i nā-yābdan meh-tāb-ı raşān edelim ( dile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 8). [seyr et, -dan]

seyr et: Bakmak, izlemek.

alib-i ‘aşk ol ki yār ‘irfan içinde gizlidir / albi **seyr et** aç gözüñ cānān içinde gizlidir ( dile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 1). [seyr et,]

seyr etdim: Bakmak, temaşa etmek.

Mihr-i meh fānūsıdır sīm ü zerden gūyā / Ol mehiñ āyīne-i hūsnūñde **seyr etdim** benim ( dile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 4). [seyr etdim, -di, -m]

seyr eyle: Bakmak, temaşa etmek.

Bu semt-i ‘aşıda **seyr eyle** aşr-ı cānānı / Mişāl-i bā-ı cinān her cihetle olmuş nūr ( dile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 5). [seyr eyle,]

seyr eyle: Bakmak, izlemek.

Seniñdir hāne-i dil da-ı ahrıñ gel de **seyr eyle** / Benim bir bağrı yanık lāle-veş hūñin cigerim var ( dile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7). [seyr eyle,]

seyr eyler: Bakmak, temaşa etmek.

Zihī göz kim şehir bīdār olup gül vechi **seyr eyler** / Ki cānı gūlsitān-ı dōstda öten b lb l  olur ( dile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 3). [seyr eyler,]

seyr kıl: Seyretmek, bakmak.

Cāna cānān cāndır aç çeşm-i cānı **seyr kıl** / Nārımız nūr eyleyip göster cemālīn geceler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 3*). [*seyr kıl,]*

seyr ü harekāt etdi: *Yürüme, gıtme, hareket etme.*

Şāhib-i feyz ü kerāmāt idigine **isbāt** / Etdi seyr ü harekāt emrin alınca dīvār (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 37*). [*seyr ü harekāt etdi, -di]*

seyr ü temāşā eder: *Seyretmek, bakmak.*

Bu libās-ı ‘āriyetden ‘āri olsa cān eger / Kūy-i cānānı eder seyr ü temāşā mutlakā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 5*). [*seyr ü temāşā eder, -er]*

seyrān: *Gezip dolaşma, gezme, gezinti; bakıp seyretme, temaşa.*

Aç başiret çeşmin ey cān mevsimiñ **seyrānına** / Bağ-ı cennetden seherde açılır her gönca gül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 6*). [*seyrānına, -ı, -na]*

Mest olup zıkre devām et olasin tā şād-kām / Qalbde ‘aşkı güzel **seyrān** güzel cānān güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 3*). [*seyrān,]*

Çıkdı **seyrāna** o dilber bu gece çün mäh-tāb / Āsumān-ı ‘ālem-i bālāda doğdu āfitāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [*seyrāna, -a]*

Seyr-i gülzārı ne yapsın tālīb-i dīdār olan / ‘Āşıkñ dōst illeri göñlünde hōş **seyrānıdır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 4*). [*seyrānıdır, -ı, -dır]*

‘Ādile bul dilde o zevkı görüp dīdār-ı ‘aşk / Minnet etme ‘āleme ‘ārif olup **seyrānı** gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 9*). [*seyrānı, -ı]*

Ne şafādan geçerim vaz ne cefādan hāzerim / Emr-i teslim-i rızā mülkünü **seyrān** gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 3*). [*seyrān,]*

Aç başiret çeşmin ey cān mevsimiñ **seyrānına** / Bağ-ı cennetden seherde açılır her gönca gül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6*). [*seyrānına, -ı, -na]*

Mest olup zıkre devām et olasin tā şād-kām / Qalbde ‘aşkı güzel **seyrān** güzel cānān güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3*). [*seyrān,]*

Beyābān-ı hātāda serseri gezme perīşān-hāl / Seni sen gözleyip bul rāh-ı Hāk’da özge **seyrānı** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 10*). [*seyrānı, -ı]*

Kamaşır dīdeler **seyrānına** elvānı pek zībā / O şehriñ görmemiştir çeşm-i insān mişlini aşlā (*Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 2*). [*seyrānına, -ın, -a]*

seyrān ede gör: *Gezip dolaşmaya başlamak.*

Hākikatle kamu eşyāya bak gel **seyrān ede gör** / Kulak verme bu kıl ü kāle gūş-ı cānla diñle gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 2*). [*seyrān ede gör,]*

seyrān et: *Gezip dolaşmak, gezmek, gezinti yapmak; bakıp seyretmek.*

Faşl-ı bahārı ‘āşıkān ol gülle **seyrān edelim** / Meyhāne-i ‘aşk içre biz bir başka devrān edelim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 1*). [*seyrān edelim, -e, -lim]*

Gel sāz-ı ‘aşkı eyle gūş neyden olup mest ü hamūş / ‘Āşık cihānda gezme boş cān ile **seyrān edelim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 7*). [*seyrān edelim, -e, -lim]*

‘Aşkdır bī-kayd pervāz eyleyip sīmurğ-veş / ‘Aşkdır dōst ellerini dā’ima **seyrān eden** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [*seyrān eden, -en]*

Hāk ibretin **seyrān eder** leyl ü nehār devrān eder / Dōstum diye efgān eder Hāk yolunda olan ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 2*). [*seyrān eder, -er]*

Oldu hār-ı māsivādan dāmen-i nāzı maşūn / Bağ-ı vuslat içre hōş **seyrān eder** cānān-ı ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 4*). [*seyrān eder, -er]*

Gāh ḥarāb ü gāh ābādan görür bu gön̄lümü / Kim benim her ḥālimi **seyrān eder** cānān-ı ‘aşk
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 10*). [*seyrān eder, -er*]

Maḥabbet rāhmi **seyrān ederken** / Göründü nūr-ı dīdār-ı Muḥammed (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 1*). [*seyrān ederken, -er, -ken*]

Gün-be-gün sūret-i ḥāl-i dili **seyrān eyler** / Şöyle mir’āt-ı cihān-bīn olup şaffet-i ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 3*). [*seyrān eyler, -r*]

seyrāna çıkdıñ: Gezmeye, dolaşmaya çıkmak.

Dedim güzel gön̄ül şaydına çıkdıñ böyle seyrāna / Dedi zūlf-i nigāre kayd olan gelsin bu meydāna
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 1*). [*seyrāna çıkdıñ, -dı, -ñ*]

seyrāna gel: Dolaşmaya gelmek.

Bu günü yarına koyma nūr-ı vaḥdet bul hemān / ‘Ādile açıp maḥabbet yolların **seyrāna gel** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 6*). [*seyrāna gel,]*

seyrāna gel: Seyret, bak, izle, gör.

Enfüsü āfāka erişdiñ ise **seyrāna gel** / Vaḥdete er keşreti қо menzil-i cānāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 1*). [*seyrāna gel,]*

seyrāne gel: Gezintiye çıkmak.

Bu günü yarına koyma vaḥdetini bul hemān / ‘Ādile açıp maḥabbet yolların **seyrāne gel** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 7*). [*seyrāne gel,]*

seyreyle: Bakmak, müşahede etmek.

Cism ü cān **seyreyle** baқ dilde çerāğ-ı nūr-ı ‘aşk / Kīmyā-yı pāk-i cāndır ḥāk-i dervīşānı gör
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 5*). [*seyreyle,]*

seyr-i bağ: Bahçe gezintisi/izlemesi.

Cān ne **seyr-i bağ** eyler ārzū ne bir çemen / Aldı ol mehpāre ‘aқl ile dil-i nālānımı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 3*). [*seyr-i bağ,]*

seyr-i bağ et: Bağı, bahçeyi seyretmek.

Dilde cennet var aқar enhār ile şādırvān / **Seyr-i bağ et** gülleri sūnbūlleri reyḥānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 7*). [*seyr-i bağ et,]*

seyr-i bāṭın eyleyenler: Hakikati gözlemek.

Firқate düşme ırağ olma o mehden ‘Ādile / **Seyr-i bāṭın eyleyenler** vāşıl-ı cānān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 7*). [*seyr-i bāṭın eyleyenler, -y, -en, -ler*]

seyr-i evc-i ḥüsnü: Güzelliğın zirvesine bakmak.

Raḥm edip çeşm-i siyāhile baқarsa ‘āşıkā / **Seyr-i evc-i ḥüsnü** o māḥiñ dile āsān gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 7*). [*seyr-i evc-i ḥüsnü, -ü*]

seyr-i gülzārı: Gül bahçesini gezme, seyretme.

Seyr-i gülzārı ne yapsın ṭālib-i dīdār olan / ‘Āşıkıñ dōst illeri gön̄lünde ḥōş seyrānıdır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 4*). [*seyr-i gülzārı, -ı*]

seyr-i iklīm-i bekā: Sonsuzluk ikliminde gezmek; sonsuzluk ülkesini izlemek.

Kıl başiret dîdesiyle **seyr-i iklîm-i beķā** / Çün beķā-yı devlet ile buldu bu zevķı göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 4*). [*seyr-i iklîm-i beķā,]*

seyr-i nihānı: Gizli bakış.

Cismiñde cān olan odur cānda nihān olan odur / Ol sırr-ı Hakk gūş edip **seyr-i nihānı** bul göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 2*). [*seyr-i nihānı,]*

seyr-i vaţan kıl: Yurdu seyretmek, izlemek.

Vücūd şehrine gel **seyr-i vaţan kıl** gör temāşayı / Derūnum cilve-gāh ‘aşķına şāh-ı zamānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 5*). [*seyr-i vaţan kıl, - kıl]*

seyyāh: Gezen, gezgin.

Yine **seyyāh** olup gezmek diler bu mübtelā göñlüm / Hicāz illerini gözler ğarīb ü bī-nevā göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1*). [*seyyāh,]*

Dervişim kendi başıma yine şultān gezerim / ‘Ālem-i ‘aşķda **seyyāh** olup her ān gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 1*). [*seyyāh,]*

seyyār: Gezici, gezen, dolaşan.

Mecāz ehli desinler haķķımızda ehl-i zāhir hep / İki şüret şebāt et sen de **seyyār** olmayan göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 3*). [*seyyār,]*

seyyār ü sâbit: Gezegenler ve yıldızlar.

Kanad açıp uçar ‘aşķıñ ile ‘anķalarıñ cānı / Yanar şems ü kamer **seyyār ü sâbit** ‘aşķ ile yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 6*). [*seyyār ü sâbit,]*

seyyi'ât: Fenalıklar, kötülükler.

Seyyi'âtı mahv edip cüz'î sevāb / Raĥmetiñdir ‘āleme Tūbā me'āb (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 15*). [*seyyi'âtı, -ı]*

seyyid-i pāk: Temizliĝin, asaletin önde geleni.

Seyyid-i pāk neseb server-i ferĥunde-ĥaseb / Menba‘-i luţf ü vefā Ĥazret-i ‘Abdü'l-ķādir (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 2*). [*seyyid-i pāk,]*

seyyid-i sadāt-ı ‘ālî-menzilet: Yüce rütbeli, efendilerin efendisi.

Seyyid-i sadāt-ı ‘ālî-menzilet / Mefĥar-ı Āl-i Resūl-ı kām-yāb (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 24*). [*seyyid-i sadāt-ı ‘ālî-menzilet,]*

seyyid-i şadr-ı elā: Ey gönlü yüce!.

‘Ārif-i remz-i celī vāķıf-ı esrār-ı ĥafī / **Seyyid-i şadr-ı elā** şeyĥ-i sa‘ādet-encām (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 27*). [*seyyid-i şadr-ı elā, --ı elā]*

seyyid-i sâhib-i dārāt: Gösterişe malik olan efendi, önder.

Şem‘-i cem‘-i rūsul ü meş‘ale-i bezm-i sübül / **Seyyid-i sâhib-i dārāt** ‘aleyhi’s-şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 9*). [*seyyid-i sâhib-i dārāt,]*

seyyidü’s-sādāt: Yücelerin yücresi, efendilerin efendisi.

Seyyidü’s-sādāt Faĥr-ı Enbiyā / İki cihān pâdişāhı Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 1*). [*seyyidü’s-sādāt,]*

sezā: Yaraşır, uygun, münasip, layık.

İ 'tirâf edip haţâma rûz u şeb kan ağılarım / Mücrimîne 'afv ü gufrânıñ **sezâdır** ey Hüdâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 7*). [*sezâdır, -dır*]

Devr-i Âdem'den beri mişlin güzeller görmemiş / Şânına ta'zîmi mevcûdât 'arz etse **sezâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 4*). [*sezâ,]*

Mağşadım bir Fâtiha ile yâddır ervâhların / 'Âdile bâkîlere şabr-ı cemîl olsun **sezâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 6*). [*sezâ,]*

Eyleyen mel'ûn 'Azâzil'i gurûr u 'ucb iken / Etme ey hıvâce tekebbür olma tâ tarda **sezâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [*sezâ,]*

Bülbülüñ âhı o gül-rûya **sezâdır** ey döst / 'Âşıkın nâlesi dil-dâra şafâdır ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 1*). [*sezâdır, -dır*]

Hamd ü şenâ Hakk'a **sezâ** / Ol dil-rübâ hâzırda bil (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 7*). [*sezâ,]*

Hamd-i bî-had Hazret-i Hakk'a **sezâ** / Luğfuna ihsânına yok intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 1*). [*sezâ,]*

Hamd u minnetle 'ubûdiyet şenâ / Dâ'im u bâkî olan Hakk'â **sezâ** (*Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 1*). [*sezâ,]*

sezâ olmaz: Uygun, layık olmak.

Neyleyem bu dîdeyi cân gözü yâri görmeye / Neyleyem bu dest-i dâsta olmaz sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 3*). [*sezâ olmaz, -maz*]

sezâ-yı murğ-ı dil: Gönül kuşuna yaraşır.

Gonca-i vaşlı dilerseñ hâr **sezâ-yı murğ-ı dil** / Semt-i küy-ı yâra var gülzâr-ı vahdet ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 2*). [*sezâ-yı murğ-ı dil,]*

şıdk: İçten bağlılık, doğruluk, sadakat.

Şıdk ile bendeyim kesemem hiç ümîdimi / Firqatde koyma sâliki Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 7*). [*şıdk,]*

Şıdkile Allah deyip de gir hemân devrâna gel / Hem huzûr u zevk ile her demde zikru'llâh'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 1*). [*şıdkile, -ile*]

Emr-i mürşîde sebât et **şıdkıla** ey 'Âdile / Feyz-i Hakk ol vâsıta ile erişir elbet saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 8*). [*şıdkıla, -ıla*]

Şıdkıla sür mürşidiñ eşigine yüzüñ gözüñ / Her ne fermân etse diñle meclis-i rindâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 5*). [*şıdkıla, -ıla*]

Luğf ile mesrûr olurdu cümleden / Hîzmetinde **şıdkıla** ihlâs eden (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 8*). [*şıdkıla, -ıla*]

'Aşk derdi gerçi hûşdur **şıdkıla** şadıklara / Çekmeyen 'âşık degildir ol cefâ lâyıklara (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 7*). [*şıdkıla, -ıla*]

şıdk: Doğruluk, samimiyet.

Edip **şıdk** ile muhkem gönlünü sen ol muhiblerden / Eden ey 'Âdile döstün taleb cânındadır bulur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7*). [*şıdk,]*

'Aşk ile gel gir yola tut **şıdk** ile mürşid yedin / Bakma şakın sağ u şola meclis-i rindâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 2*). [*şıdk,]*

Kim etse bunlara **şıdk** ile hizmet Hakk verir ecrin / Şadâkat kullara Hakk'dan ulu luğf ü sa'âdetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3*). [*şıdk,]*

şıdk u gayretle: İçten gelerek çalışma, didinme.

Hizmet-i şāhānesinde her zaman / **Şıdķ u gayretle** ederdi bezl-i cān (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 10). [şıdķ u gayretle, -le]

sidre: Sidre ağacı. (Cebrail'in gidebildiği son uçtaki ağaç/makam.).

Ger 'āşık-ı şādık bula nūr-ı tecellā-yı cemāl / Yā **Sidre** yā Bāğ-ı İrem yā nahl-i Tūbā'dır gönül (Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 7). [sidre,]

sidre vü levh ü kalem: Son uçtaki ağacın(Arabistan kirazı) kalemi ve sayfası.

Gir gönül şehrin tavāf kıl beyt-i Ekrem ondadır / **Sidre vü levh ü kalem** hem 'arş-ı a'zām ondadır (Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 1). [sidre vü levh ü kalem,]

sidrū'l-metīn: Sağlam, dayanıklı, kuvvetli, güçlü olan sevgilinin erişilmesi imkansız çok uzun boyu.

Ķudretiñ gülzārına bir sebzedir **sidrū'l-metīn** / Hikmetiñ şem'ine bir pervāne Cibrīl-i Emīn (Ādile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 1). [sidrū'l-metīn,]

sıfāt: İz, nişan, alamet.

Eyleme inkār gizli nice biñ vardır velī / Nās sıfāt ile **şıfatlanır** bilinmez evliyā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 10). [şıfatlanır, -lan, -ır]

sıfāt: Vasıf, özellik; yüz, surat.

Eyleme inkār gizli nice biñ vardır velī / Nās **şıfāt** ile şıfatlanır bilinmez evliyā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 10). [şıfāt,]

Ķayr u tesbīh ü du'ā vü tayyibāt / Zıkr ile tevḥīd ey akdes **şıfāt** (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 6). [şıfāt,]

Cemāline **şıfatı** oldu mir'āt / Şıfatıdır şıfat-ı pertev-i zāt (Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 3). [şıfatı, -ı]

Cemāline şıfatı oldu mir'āt / **Şıfatıdır** şıfat-ı pertev-i zāt (Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 3). [şıfatıdır, -ı, -dır]

Vech-i pākīnde nümāyān nūr-ı zāt / Aḥsen-i ḥulķında zāhirdir **şıfāt** (Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 84). [şıfāt,]

şıfat-ı pertev-i zāt: Kendi ışığının, parlaklığının sureti.

Cemāline şıfatı oldu mir'āt / Şıfatıdır **şıfat-ı pertev-i zāt** (Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 3). [şıfat-ı pertev-i zāt,]

şıfat-ı zātī: Kendine mahsus sıfatları, nitelikleri.

Zātını tenzīh eyler (Ķul ḥüva'llāhu eḥad) / Āyet-i vaşf ü **şıfat-ı zātī** (Allahü's-şamed) (Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 1). [şıfat-ı zātī,]

şığ: Bir yere bütünüyle girebilmek, tamamen içinde bulunmak.

Eski derdim tazelendirdiñ kalem / Defter ü dīvāna **şığmaz** söylesem (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 100). [şığmaz, -maz]

şığ: Bir şeye uygun düşmek, yakışmak, kabul edilebilir olmak, bir şeyin sınırları içine girebilmek.

Mūsikī tavşīfe **şığmaz** defter ü dīvānlara / Ḥasta-i 'aşķa 'aceb rūḥ-ı revāndır mūsikī (Ādile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 7). [şığmaz, -maz]

şığın: Şığınmak, dayanmak, güvenmek.

Ey cevād ü ḥayy ü fażlı çok olan Mevlā meded / **Şığınırım** saña sendendir ķula 'avn ü meded (Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 1). [şığınırım, -ır, -ım]

Elest hitābına “belā” dedim secde kıldım / Rahmet-i Hakk’a cān ü dilden **sıgındım** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 1). [sıgındım, -dı, -m]

Ol Resül’ün **sıgınıp** imdādına / ‘Afv ü cūd ü merhametle dādına (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 10). [sıgınıp, -ıp]

Zıll-ı ‘ināyetine geldi **sıgındı** gönlüm / Yâ Hak nūr-ı Aḥmed hıfz et binā-yı gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 3). [sıgındı, -dı]

sıhhat: Sağlık, afiyet.

Şıhhat ile post-nişin etsin seni dā’im Hudā / Hızır ü tevḫik her umūruḥda ola yāver saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 1). [şıhhat,]

‘Aşıkñ zikir āmāndır dā’im ol şāha hemān / Mübtelā-yı ‘aşk neyler **şıhhati** cāndır ṭabīb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 4). [şıhhati, -i]

Ben gidip siz kalıñız **şıhhatle** şağ / Her biriñize bu dünyā ola bāğ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 72). [şıhhatle,]

sil: Bir şeyin ıslaklığını gidererek kuru duruma getirmek.

Kimseye çeşmim yaşın **sildirmedi** / Vālidem olmadığın bildirmedi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 86). [sildirmedi, -dir, -me, -di]

sil: Yok etmek.

Dil nazargāh-ı Hudā’dır varlıktan **sil** onu / Oldu çün şāfi derūnuñ bil gerek mestānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 3). [sil,]

sil: Temizlemek.

Ey dil hemān zevk et el verdi vakt-i ‘işret / Çirk-āb-ı cürmü **silsin** ol bāde kevser imiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 5). [silsin, -sın]

silsile ber silsile: Silsileden silsileye; soy kütüğü.

Silsile ber silsile tā Nakşbend / Oldu ḫilāfet yolunuñ nā’ili (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 13). [silsile ber silsile,]

sīm ü zer ü māl ü diremiyle: Para, mal mülk, altın ve gümüş.

Dünyālığı cem’ etmededir şuḡlu baḫīlin / **Sīm ü zer ü māl ü diremiyle** mütelezziḫ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 5). [sīm ü zer ü māl ü diremiyle, -i, -y, -le]

sīm ü zerden: Gümüş ve altın.

Mihr-i meh fānūsıdır **sīm ü zerden** güyā / Ol mehiñ āyīne-i ḫüsnūñde seyr etdim benim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 4). [sīm ü zerden, -den]

simā’: Yüz, çehre, beniz.

Bu çarḫ etmedir āsumān-ı dilde **simā’** / Şaçar o ‘aşk ile her derde hezārān nūr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 7). [simā’,]

Mest iken dil ḫānesi ḫalvet olur vuşlat bulur / ‘Aşk ile eyler **simā’** ı çarḫ-ı sergerdānı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 4). [simā’ı, -ı]

sīm-beden: Gümüş bedenli (gümüş gibi beyaz ve parlak).

Ṭāl’atin şānı’-i birr nūr-i mücessem yaradıp / Gonca-rū **sīm-beden** şems-liḳā māh-cebīn (Âdile Sultan Divanı, Terkiḫ-bend 2, Beyit 18). [sīm-beden,]

simurg-ı ‘ankādır: Kaf daḡında yaşadığına inanılan Anka ve Simurg adlı efsanevi kuşlar.

Nüzülü âşiyân-ı gülşene kâf-ı hâkikatden / Degildir murğ-ı dil bu bir ‘aceb **şimurğ-ı** ‘**Ankâdır**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 3*). [*şimurğ-ı ‘ankâdır, -dır*]

şimurğ-veş: Masallarda adı geçen ve gerçekte var olmayan büyük bir kuş, Zümrüdüanka gibi.

‘Aşkır bî-kayd pervâz eyleyip **şimurğ-veş** / ‘Aşkır döst ellerini dâ’ima seyrân eden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [*şimurğ-veş,]*

sîne: Göğüs, bağı; gönül, yürek.

Âğuşa cân gele cânân gelse **sîneme** / Derd-i firâka kalmadı taḥammül meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 4*). [*sîneme, -m, -e*]

N’ola çağlar ise cûlar gibi eşkim firâkiyle / Söyünmez **sîne**de tâb ü harâret bir zamân yâ Hû
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 6*). [*sîne, -de*]

Yanıp şem‘-i cemâl-i ‘aşkına pervâne-veş **sînem** / Yanan gönlüm söyündürme kerem kıl bendeñe
yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 8*). [*sînem, -m*]

Bulunmaz çâre zaḥm-ı gönlüme Loḳmân tabîb olsa / Devâdır ‘Âdile vuşlat bu ḥasta **sîne**ye yâ Hû
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 9*). [*sîne, -y, -e*]

Ezel feyz-i maḥabbet ile pür-mest-i elest olmuş / Meger bir ‘âşık-ı sermest ki bulmuş **sînesini**
mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 2*). [*sînesini, -si, -ni*]

Geçirdi naḳş-ı ḡayri **sînen**den maḥv eyleyip gitdi / Perîşân eyledi ‘aşk ile yakdı gönlümü gitdi
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 5*). [*sînen, -den*]

Sivâdan pāk kıl dil **sîne**de sultân degil mi / Göñül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1*). [*sîne, -de*]

Âğuşa cân gele cânân gelse **sîneme** / Derd-i firâka kalmadı taḥammül meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4*). [*sîneme, -me*]

Geldi refṭâra göründü ol nihâl-i bağ-ı aşk / Ey ḥayâli **sînem**i pür-nür eden şems-i cihân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4*). [*sînem, -mi*]

Doğmadı **sînemde** ol meh gitdi ârāmım bu şeb / Çıkacaktır âsumâna nâle vü zârım bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 1*). [*sînemde, -m, -de*]

Şu‘lelendi yandı dağ dağ **sîne**de yer yer çerâğ / Cānlara verdi ziyâ hem ‘âleme ol âfitâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 2*). [*sîne, -de*]

Her kim ol serv-ḳadde meyl eyler / Olur ‘aşk âteşiyle **sîne** kebâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 6*). [*sîne,]*

Dağ açılın **sîne**de elvân donansın her taraf / Şu‘lelensin nûr-ı ‘aşkıñ şevḳ bulsun geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 5*). [*sîne, -de*]

Bağ-ı cânânda bülbül gibi eḡḡân ederek / **Sînesin** gülşen-i vîrân eden gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 4*). [*sînesin, -si, -n*]

Dîdeler pür-ḥvâb iken ol yâr gelse **sîneme** / Ḳalb uyanıp cismime tâze ḥayât cân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 2*). [*sîneme, -m, -e*]

Bî-ḡaraḫ iḥlâsımız bu yolda pāk / **Sîne**de dâ’im du’âsı virdi var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 7*). [*sîne, -de*]

Ḥâlimiz n’olur o mâh etmez nigâh / Nâr-ı ḡamla **sînemiz** vîrân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 10*). [*sînemiz, -miz*]

Olur âşâr-ı feyz-i rahmetiyle bezmimiz mehtâb / Yanar **sînemde** bir fânûs-ı gevher şem‘ edânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 3*). [*sînemde, -m, -de*]

Sîne me doldu havâ-yı şevḳile feryâd-ı ‘aşk / Artar eḡḡânı onuñ mânend-i bülbül der-ḳafes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 2*). [*sîne, -m, -e*]

‘Aceb mi olsa dil ‘aşkı ile dâ’im yanar bir dağ / Dil âteş **sîne** âteş dağ-ber-dağ-ı nihân âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 2*). [*sîne,]*

Denir 'uŝŝāka ŝabretmek gerek tākāt mı var ammā / Hevā-yı 'aşk ile tūtmağda **sīnemde** mekân āteŝ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 7*). [*sīnemde, -m, -de*]

'Aŝk-ı bākīden bulup nūr-ı ŝafāyı **sīnede** / Nār-ı kalb-i 'āŝıka īmān eder cānān-ı 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 5*). [*sīnede, -de*]

Fenārı **sīnede** yak sönmesin kândil-i 'uŝŝākıñ / Maḥabbetle fitil alsın yanıp nār-ı dil-i 'āŝık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 4*). [*sīnede, -de*]

Şular gibi çağlar yanar bülbül gibi Hakk'ı arar / **Sīnesi** pür-āteŝ olur Zikru'llāh'a gelen 'āŝık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 4*). [*sīnesi, -si*]

Cān gibi āyetini **sīnede** eyle pinhān / Sırr-ı Kūr'ān'ı saña keŝf eder ŝüret-i 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 4*). [*sīnede, -de*]

Dāğlarla **sīnemi** sen mi gülistān eylediñ / Bāğa gel görsün fidān ol nev-nihālīñ ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 5*). [*sīnemi, -m, -i*]

Şaklar 'āŝık **sīnede** cān gibi nām-ı dilberi / İsm-i mā'ŝūk yād olursa maḥv olur cān ü tenim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 5*). [*sīnede, -de*]

Ziyāsından görünce bildim ol şems-i dil-ārāyı / **Sīne** zülfünü örtmüş rüyuna ol māh-ı tābānım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4*). [*sīne,]*

Talınca bu gece keyfimce ḥvāb ü nevme çeŝmānım / Geçer geçmez uyandım 'aşka yandım **sīnemi** deldim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [*sīnemi, -m, -i*]

Āsumān-ı dōstdan tebŝir birle geldi ḥatt / **Sīnede** maḥfūz etdim oldu göñlüm lāle-gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 2*). [*sīnede, -de*]

Dün gece ḥvābide çeŝmim āŝınā idi derün / Fıkr-i 'aşk-ı yār ile olmuşdu **sīnem** mest-i ḥūn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [*sīnem, -m*]

Göñül bend olalı zülfün teline oldu dīvāne / Kim eyler āteŝ-i 'aşk u firākı **sīnesin** sūzān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 4*). [*sīnesin, -si, -n*]

Sīnemi yakmakda yārim āteŝ-i hicrān ile / El-amān et 'āŝık-ı dīdāra bir dem terk-i nāz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 1*). [*sīnemi, -m, -i*]

Sīneñi ŝād çāk eyle ḥançer-i feryād ile / Ta'n-ı ağıyarı kabūl et dāḥile bī-dād ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 9*). [*sīneñi, -ñi*]

Uyumazsa ne 'acebdir **sīnesi** püryān olan / Hey meded yandı derūnum āteŝ-i hicrān ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 8*). [*sīnesi, -si*]

'Aŝıkım etmez melūl elbet beni aḥvāl-i 'aşk / **Sīne** sūz ü zār olmağdır ṭabī'i her demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 7*). [*sīne,]*

N'ola çağlar ise cūlar gibi eşkim firākiyle / Söyünmez **sīnede** tāb ü ḥarāret bir zamān yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 6*). [*sīnede, -de*]

Yanıp ŝem'-i cemāl-i 'aşkına pervāne-veŝ **sīnem** / Yanan göñlüm söyündürme kerem kıl bendeñe yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 8*). [*sīnem, -m*]

Bulunmaz çāre zaḥm-ı göñlüme Loḳmān ṭabīb olsa / Devādır 'Ādile vuŝlat bu ḥasta **sīneye** yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 9*). [*sīneye, -y, -e*]

Ezel feyz-i maḥabbet ile pür-mest-i elest olmuş / Meger bir 'āŝık-ı sermest ki bulmuş **sīnesini** mey (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 2*). [*sīnesini, -si, -ni*]

Sivādan pāk kıl dil **sīnede** sultān degil mi / Göñül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdān degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 209, Beyit 1*). [*sīnede, -de*]

Zıkr-i feyziñ şu'lesinden **sīne** ger / Yanmaz ise ŝām'adānı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 6*). [*sīne,]*

Soñra ammā **sīneme** zālīm cihān / Bir oñulmaz yara açdı el-amān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 88*). [*sīneme, -m, -e*]

Nūr-ı çeŝmimdi surūr-ı kalb-i vīrānım idi / Hemdem ü yār-ı ŝefikūm **sīnede** cānım idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 9*). [*sīnede, -de*]

İşte bu pür yara **sīnem** gördü bir yara daḥı / Ugradı yā'ni cefā-yı çarḥ-ı ġaddāra daḥı (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 13*). [*sīnem, -m*]

Envār-ı zātın olsun **sīnemde** eşref-i tāk / Esmā-i külliden geçir müsemmayā maẓhar et (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 5*). [*sīnemde, -m, -de*]

sīne çākdr: Göğsü, yüreği parça parça olmak, çok üzülmek.

Ḳalb-i vīrān zār u nālān **sīne çākdr** 'Ādile / Bir tecellī ile maḥzūn ḳalbini ḳıl rūšenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 8*). [*sīne çākdr, -dır*]

sīne vü cānım: Gönül ve ruh.

Bula bu **sīne vü cānım** sürürü sākin ol ey dil / İlāhī istemem gönümde senden ġayrı yār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [*sīne vü cānım, -ım*]

sīne-çāk: Yaralı, paramparça olmuş gönül.

Sīne-çāk ü ḳalb-i vīrān bülbul-āsā pür-fiğān / 'Ādile ḳuluña raḥm ü mekremetle ḳıl meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 8*). [*sīne-çāk,]*

sīne-çākī: Yaralı gönül, paramparça olan bağır.

Dilimde rūšen eyile 'aşḳ-ı pākı / Dehān-ı zārım olsun **sīne-çākī** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 1*). [*sīne-çākī,]*

sīne-i pür dāğı yaḳar: Yaralarla dolu göğsü yakmak.

Oldu bir gün ki duḥān ile dolup 'ālem-i dil / Āteş-i 'aşḳ daḥı **sīne-i pür dāğı yaḳar** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 2*). [*sīne-i pür dāğı yaḳar, -ar*]

sīne-i pür-yāraye: Aşığın yaralı bağı, göğsü.

Nār-ı 'aşḳı söndüremez olsa çeşmim yaşı baḥr / Sen bilirsin **sīne-i pür-yāraye** dermānımı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 7*). [*sīne-i pür-yāraye, -y, -e*]

sīnem: Göğüs, sadr, bağır.

Açılın lāleler 'aşḳıñla **sīnem** dağ dağ olsun / Dil-i vīrāne yansın āteşinle baḥtiyār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 4*). [*sīnem,]*

sır: Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.

Ey cān gelip bu gülşene maḥrem ol anda **sırlara** / Dilde sürür ü neş'e-i ülfet zuḥūr etdi bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 4*). [*sırlara, -lar, -a*]

Genc-i sultānide olmaz isteme 'aşḳ cevherin / 'Ādile bir **sırdır** ol 'ummān içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 6*). [*sırdır, -dır*]

sırāt-ı müstakīm: Allah'ın razı olduğu en doğru yol, Hak yolu, İslamiyet yolu.

Muḳīm-i bezm-i dil olsam safā var mı yine cānā / **Şırāt-ı müstakīm** üzre hidāyet ḳıl meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 3*). [*şırāt-ı müstakīm,]*

sırāt-ı müstakīme: Allah'ın razı olduğu en doğru yol, Hak yolu, İslamiyet yolu.

Hem **şırāt-ı müstakīme** eyile tevfiḳin refiḳ / Rāh-ı maḳşūdu bize āsān et yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 2*). [*şırāt-ı müstakīme,]*

siret: Ahlak.

'Ādeti iḥsān ü luṭf u merḥamet / **Sireti** inşāf ü cūd ü ma'dilet (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 64*). [*sireti, -i*]

siretā: *Tavir olarak, ahlak bakımından.*

Siretā cennetde resmen meskeni / Ravza-i peygamber ü Beytū'l-ḥarem (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 48). [siretā,]

sirişk-i çeşmiñi: *Gözyaşı.*

Sirişk-i çeşmiñi mănende-i seyl eyleyip icrā / Seherde bülbul-āsā 'aşk ile kıl āh ü efgānı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 7). [sirişk-i çeşmiñi, -iñ, -i]

sırr: *Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.*

Ne insāndur bu insānı bileydiñ / Bu **sırrı** aňlamak 'irfān degil mi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 5). [sırrı, -ı]

Süre-i Şems ü Duhā **sırrın** bilen üftādeler / Vech-i pür-nūruñ göreliden vālih ü ḥayrān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 4). [sırrın, -ın]

Onuñdur bezm-i bākī 'ayş-i bākī kudret-i bākī / Gehī muṭrib gehī sākī olur bir **sırrıdır** mähzā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 5). [sırrıdır, -ı, -dır]

Ḥaṭ-āver olmadıkça vākıf olmaz ḥāl-i 'uşşāka / O **sırrı** şabr-ı 'āşıkla yine ol dil-rübā söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 6). [sırrı, -ı]

O şūhı vaşf edenlerdir bilen kātib degil vākıf / Harem **sırrın** yine mahrem bilir ḥācib riya söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8). [sırrın, -ın]

Bağınca dīde nūruna ziyā bulur bu cism ü cān / Mir'āt-ı ḳalbi mūncelī kıl **sırr** ile dīdārı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 2). [sırr,]

Rāḫ-ı ma'nāda tecellī neş'esinden dem urup / (Len terāni) **sırrın** aňlar Tūr-ı Mūsā'dan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 2). [sırrın, -ı, -n]

'Āşıkānıñ belki bi'z-zāt Kibriyā'dır mahremi / **Sırrı** mā'lūm olmayan bir perde-i ḥikmetdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 6). [sırrı, -ı]

Sırrın ifşā etmeyip kendiñden al kendiñ haber / Gāh eder yād dōstunu gāh āşinā biğānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 6). [sırrın, -ı, -n]

'Aşkı pinhān eyle dilde zümre-i dānādan ol / **Sırrı** fāş etmekdir ancak bir büyük dīvānelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3). [sırrı, -ı]

Tālib-i dīdār olan merdāne muṭtācdır hemān / İşbu **sırrı** fark eder bir kāmil insān gözlerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 5). [sırrı, -ı]

Yār ile **sırrını** bir olsa gönül etmez 'ayān / Öyle üftādeye ey 'Ādile cānım ḳurbān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6). [sırrını, -ı, -nı]

Görüp kudret ḳalemi dīde-i cān / Bu **sırrıñ** gayret et izḥārlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 2). [sırrıñ, -ın]

Bu **sırra** ermege gayret edegör / Ki muṭtācsın erenler varlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 2). [sırra, -a]

Dōstunu pādīşahım 'arş-ı mu'allāda ara / Oḳu esmāyı dilā **sırrı** mu'ammāda ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 1). [sırrı, -ı]

Enbiyā **sırrına** vākıf degil ol sultānuñ / 'Ārif ü āgeh-i bi'z-zāt 'aleyhi's-şalavāt (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 8). [sırrına, -ına]

Olup mażhar tecellī-i cemāle 'ārif-u billāh / Olur āgāh nebiyy ü evliyānıñ **sırrına** yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 1, Beyit 7). [sırrına, -ı, -na]

Ḥāk-i 'anberīne yüz sürsem şanırdım kendimi / Şübhesiz (Men zāre ḳabrī) **sırrına** oldu ḳarīn (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 4, Beyit 7). [sırrına, -ına]

Çün bu **sırrı** zāt-ı Cibrīl aňladı / Kelime-i pāk şehādet oḳudu (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 14). [sırrı, -ı]

Ruḫşat-ı Ḥāk ile çok **sırr** söyledi / İrtihālī vaktin i'lān eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 28). [sırr,]

Eger insān eger hayvān ü eşyā / Bu **sırrıñ** oldular hayrān-ı şānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 6*). [*sırrıñ, -ıñ*]

sırr: Bir işin, bir şeyin dikkat, yetenek, deneyim ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor, en ince yanı.

Şüretā okursun ammā añlamazsın **sırrını** / Hep haqīkatle dem-i Raḥmān içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 4*). [*sırrını, -ı, -nı*]

sırr ü kerāmātı: Olağanüstü hâllerin sırrı.

Efdal-i cümle velī **sırr ü kerāmātı** celī / Ondadır feyz-i ‘Alī onda kemāl ü takṣīm (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 8*). [*sırr ü kerāmātı, -ı*]

sırta: Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.

Mazhar-ı feyz-i Cemālu'llah'dır / İşbu **sırta** ‘aşıqān āgāhdır (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 2*). [*sırta, -a*]

sırr-ı ‘aşkı: Aşkın sırrı.

‘Aql idrāk edemez çün **sırr-ı ‘aşkı** hāmūş ol / Gūş kıl cānile levḥ-ı dilde ānı söylenir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 5*). [*sırr-ı ‘aşkı, -ı*]

sırr-ı ‘aşkıñ: Aşk sırrı.

Sırr-ı ‘aşkıñ mahremi Zāt-ı Hudā’nıñ ‘ārifi / İftihār-ı ‘aşıqān-ı evliyādır Nakşbend (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 3*). [*sırr-ı ‘aşkıñ, -ıñ*]

sırr-ı ‘azîmi: Büyük sır.

Bilir ‘ārifler ol **sırr-ı ‘azîmi** / Bu ‘ilmiñ hayli müşkildir beyānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 8*). [*sırr-ı ‘azîmi, -i*]

sırr-ı bismillāhi: İsmnin bilinmeyen gizi, sırrı.

Semme vechu'l-lāhi iḥsān eyleyip ‘aşıqlara / **Sırr-ı bismillāhi** i ‘tā eylediñ şādıqlara (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 3*). [*sırr-ı bismillāhi,]*

sırr-ı bismillāhi: İsmnin bilinmeyen gizi, sırrı.

Semme vechu'l-lāhi iḥsān eyleyip ‘aşıqlara / **Sırr-ı bismillāhi** i ‘tā eylediñ şādıqlara (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 3*). [*sırr-ı bismillāhi,]*

sırr-ı cāna: Can, gönül sırrı.

Dide-i cān ile seyr et sen yedi deryāları / Mevclerinden ğarḳ-ı nūr ol başka **sırr-ı cāna** gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 5*). [*sırr-ı cāna, -a*]

sırr-ı cemāli: Yüz güzelliğinin sırrı.

Çeşmi uyursa kalbi ‘aşıqların uyumaz / **Sırr-ı cemāli** nakş et dilde hemān seherde (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 2*). [*sırr-ı cemāli, -i*]

sırr-ı ekberdir: En büyük sır.

Sırr-ı ekberdir ezelden evliyālar bilmiş ol / ‘Aql erişmez çünkü söylerler haqīkat gevheri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 3*). [*sırr-ı ekberdir, -dir*]

sırr-ı hak: İlahî sır, Allah'ın sırrı.

‘Aşk-ı dilde yazılıp evşāf ü şānı söylenir / Nāzil olsa kalbe **sırr-ı Hak** nihānī söylenir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 1*). [*sırr-ı hak,]*

Keşf olursa **sırr-ı Hâk** urma ene'l-Hâk'dan demi / Zabt ile lisânını âdâb ile erkâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 2*). [*sırr-ı hâk,]*

sırr-ı hakk: *İlahî giz, Allah'ın sırrı.*

Cismiñde cân olan odur cānda nihān olan odur / Ol **sırr-ı Hâk** gūş edip seyr-i nihānı bul gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 2*). [*sırr-ı hakk,]***sırr-ı hudā:** *Allah'ın sırrı.*

O şem'-i hüsñü yād etdikçe artar şu'le-i āhım / Dil-i şeydā o pertevle yanıp **sırr-ı Hudā** söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 9*). [*sırr-ı hudā,]*

Yokdur 'ālemd e 'abeş halk eylemiş nesne Hudā / Ey başıretsiz gözün aç bak nedir **sırr-ı Hudā** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 1*). [*sırr-ı hudā,]*

Deme bir şey'e 'abeş 'aklen eyā bī-ma'rifet / Hārici olma ki onda var nice **sırr-ı Hudā** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 6*). [*sırr-ı hudā,]*

sırr-ı inkārı: *Tanımama, kabul etmeme sırrı.*

Ehl-i ikrāra o bir güldür kim / koqlamaz onu **sırr-ı inkārı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 6*). [*sırr-ı inkārı, -ı]*

sırr-ı kalbi: *Kalbin sırrı, gizi.*

El-amān tūt ikilikden **sırr-ı kalbi** pek nihān / Rāzı ifşā eyleyenin çoğu peşimān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 7*). [*sırr-ı kalbi, -i]*

sırr-ı kur'an'dan: *Kur'an'ın hakikatleri, sırları, şifreleri.*

Gönül hāletden āgāh olamaz 'aşk hānesi pinhān / Haber ver **sırr-ı Kur'an'dan** delālet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 6*). [*sırr-ı kur'an'dan, -dan]*

sırr-ı kur'an'ı: *Kur'an'ın hakikatleri, sırları, şifreleri.*

Cān gibi āyetini sīnede eyle pinhān / **Sırr-ı Kur'an'ı** saña keşf eder şüret-i 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 4*). [*sırr-ı kur'an'ı, -ı]*

sırr-ı ma'rifet: *Gerçeğe ulaştırıcı güçlü sezgin, irfanın sırrı.*

'Aşkdır tahkik-ı Kur'an ile **sırr-ı ma'rifet** / Gevher-i 'irfān olup nuṭkuñ beyānı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 2*). [*sırr-ı ma'rifet,]*

sırr-ı mevlāyı: *Allah'ın sırrı.*

Bilirsin nefsiñi sen tā bilirsin **sırr-ı Mevlāyı** / Şakın incitme nefsiñ-çün gedāyı bāyı sultānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 2*). [*sırr-ı mevlāyı, -yı]*

sırr-ı mürşidle: *İrşat eden, doğru yol gösterenin esrarı, gizemi.*

Şunar cām-ı şafāyı meclisiñ sākileri her bār / Bu ma'nā **sırr-ı mürşidle** olur ey 'Âdile izhār (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 8*). [*sırr-ı mürşidle,]*

sırr-ı nihān-ı 'aşk-ı yezdān'a: *Allah aşkının gizli sırrı.*

Geç haseb ile nesebden cümleden ey 'Âdile / Vākıf el **sırr-ı nihān-ı 'aşk-ı Yezdān'a** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 6*). [*sırr-ı nihān-ı 'aşk-ı yezdān'a, -a]*

sırr-ı nüühüfte: *Gizli sır.*

Hāfız u Nāşır'sın ey perverdigār / İlmiñe **sırr-ı nüühüfte** āşikār (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 7*). [*sırr-ı nüühüfte, -e]*

Ḥāfiẓ u Nāşır'sın ey perverdigār / 'İlmiñe **sırr-ı nühüfte** âşikâr (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 7*). [*sırr-ı nühüfte, -e*]

sırr-ı nûrı: *Nurun, ışığın sırrı.*

Âdem'in vechidir Allāh'ın kitābı bil oku / Her varakdan **sırr-ı nûrı** defter ü dīvānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 4*). [*sırr-ı nûrı, -ı*]

sırr-ı pāk-i mustafā'dır: *Hz. Muhammed Mustafa'nın mübarek sırrı.*

'Âdile ezkārın olsun dā'imā ism-i Celāl / **Sırr-ı pāk-i Muştafā'dır** Ḥazret-i Qur'an'a gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 6*). [*sırr-ı pāk-i muştafā'dır, -dır*]

sırr-ı şāh: *Sultanın sırrı; sevgilinin gizi.*

Hem ol kuşuñ gizli derünunda **sırr-ı şāh** / Yok kudreti kim eyleye i'lān gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 5*). [*sırr-ı şāh,]*

sırr-ı tecellâdır: *Kaderin gizemi; zuhurun sırrı.*

Ruḥu devrinde etmem nāra nūra iltifāt asla / Hemîşe 'âşikânın maşşadı **sırr-ı tecellâdır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 2*). [*sırr-ı tecellâdır, -dır*]

sırr-ı vahdetden: *Vahdet, birlik sırrı.*

Duḥûl-i bezm-i 'irfāna sebak al **sırr-ı vahdetden** / Unut bildiklerin cümle açılışın Ḥaqq'ın esrârı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 3*). [*sırr-ı vahdetden, -den*]

sırr-ı vaşlı: *Vuslatın, kavuşmanın sırrı.*

Sırr-ı vaşlı bilmek isterseñ eger / Kābe kavseyn âyetinden al haber (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 1*). [*sırr-ı vaşlı, -ı*]

sırr-ı zikru'llah: *Allah'ı anmanın sırrı.*

Cism-i pür-envârı şems-i evc-i irşād idi tām / **Sırr-ı Zikru'llah** ile memlû dil idi dā'imā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 4*). [*sırr-ı zikru'llah,]*

sırrın: *Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.*

Âkıl idrāk etmez vaşfını izhār müşkildir / Ki (Küntü keniz) **sırrın** nûruna burhândır tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 3*). [*sırrın,]*

sitanbul: *İstanbul şehri.*

Sitanbül'a gelip bir gün kılıp küffârı ğark-ı hûn / Edip peygamberi memnûn Ebā Eyyûbe'l-Enşârî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 6*). [*sitanbül'a, -a*]

Ḥacc edip geldi **Sitanbul'a** yine / 'Ömr sürdü daḥı on yedi sene (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 97*). [*sitanbul'a, -a*]

sitem: *Bir kimseye, yaptığı bir hareketin veya söylediği sözün üzüntü, alınganlık, kırgınlık vb. duygular uyandırdığını öfkelenmeden belirtme.*

İftirâka uğradı pek çekdi ğam / Yaralanmış bağırını deldi **sitem** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 22*). [*sitem,]*

sivâ: *Allah'tan başka her şey.*

Şakın aldanma nā-dāna gel ehl-i ‘aşk u ‘irfāna / **Sivādan** fāriğ ol düş ‘aşka bekle bāb-ı kālbi gel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 3*). [*sivādan, -dan*]

Dili Hakk ile birleşmiş visāl-i dōstu celb etmiş / **Sivādan** cümleden geçmiş şakın ‘uşşākı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 2*). [*sivādan, -dan*]

Sivādan pāk kıl dil sīnede sultān degil mi / Göñül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdān degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1*). [*sivādan, -dan*]

Şakın aldanma nā-dāna gel ehl-i ‘aşk u ‘irfāna / **Sivādan** fāriğ ol düş ‘aşka bekle bāb-ı kālbi gel
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 3*). [*sivādan, -dan*]

Kurb-ı Hakk’la evliyā buldu hayāt-ı cāvidān / ‘Âdile terk et **sivāy**ı onların ol kemteri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 7*). [*sivāy, -y, -ı*]

Hāne-i kālbi **sivādan** pāk et / Hakk ile Hakk ola görseñ bāri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 3*). [*sivādan, -dan*]

Etdi Hakk olduğuna Âdem’in işbāt-ı sıhri / Perdedir Hakk’a **sivā** aña sözüm etle deri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 2*). [*sivā,]*

Gel ey şüfi gürür u kibri terk et bu hevādan geç / Tayanma ‘ilm ü mālā kılma benlikde **sivādan**
geç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 1*). [*sivādan, -dan*]

Dili Hakk ile birleşmiş visāl-i dōstu celb etmiş / **Sivādan** cümleden geçmiş şakın ‘uşşākı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 187, Beyit 2*). [*sivādan, -dan*]

Sivādan pāk kıl dil sīnede sultān degil mi / Göñül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdān degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 209, Beyit 1*). [*sivādan, -dan*]

sivādan geçmiş: Allah’tan başka her şeyden vazgeçmek.

Sivādan geçmiş o maḥbūbu bilmez / Mecāzīnīñ hevāsıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 3*). [*sivādan geçmiş, -miş*]

siyādet -intimādır: Büyüklük, yücelik sahibi; soylu.

Pışvāmuz Hāzret-i Şiddık-ı a ‘zamdır bizim / Nesl-i pākile **siyādet -intimādır** Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 2*). [*siyādet -intimādır, -dır*]

siyāh: Siyah, kara.

Vech-i māl āhū-nigāh çeşmi **siyāh** kākül **siyāh** / Cām elde şu‘le dilde ol şeh-i ḥübānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 8*). [*siyāh,]*

siyāh: Kara // karanlık; gece.

Kerbelā-yı hayme-gāhı ḥālī āh / Söylesem ḥürşid olur elbet **siyāh** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 35*). [*siyāh,]*

siyāh: Kara // kötü, uğursuz.

Ben de dedim ğamla ey baḥtī **siyāh** / N’olduñ ey hemşire cānım Mihrimāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 51*). [*siyāh,]*

siyāh ü sāde: Siyah ve süsten arınmış.

Yā‘ni ol ḥırkaya nisbetle **siyāh ü sāde** / Hülle-i cennet ile atlas-ı ‘arş-ı a‘lā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 11*). [*siyāh ü sāde,]*

sıyām tutan: Oruç tutmak.

H‘ān-ı iftār-ı celālinde olurlar dil-i sır / Cebr-i nefis ile tutan şeh-i riyāzātda sıyām (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 52*). [*sıyām tutan, -an*]

siyeh: Siyah, kara.

Ehl-i dil cismi olurdu pâre pâre ‘aşk ile / Olmasa zâhir cemâl üzre **siyeh** nûr u niķāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 6*). [*siyeh,]*

İşte ol çeşmi **siyeh** âfet-i cân mest-nigâh / Kendine bir nigh ile beni kıldı meftûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 7*). [*siyeh,]*

Siyeh rüyüñla yalvar ‘Âdile gel / ‘Ubûdiyyet yolu devlet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 10, Beyit 10*). [*siyeh,]*

siyeh-rüy: *Yüzü kara olan, çok mahcup olan, mücrim.*

Ķapıñda bir günah-kâr u ĥatâ-pîşe **siyeh-rüyem** / Her ehl-i cürme erĥam olan sultânım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 2*). [*siyeh-rüyem, -em]*

siyyân: *Birbirine eşit, denk.*

Ķalbi şâfi mütevâzi‘ sözü ĳalbi yeksân / Dôst u düşmân nazarında görünürdü **siyyân** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 7*). [*siyyân,]*

siyyân eyledi: *Birbirine eşit, denk kılmak.*

Ķaĳı u iĥsânında **siyyân eyledi** / ‘Adl-i mizânında yeksân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 6*). [*siyyân eyledi, -di]*

siyyemâ: *Özellikle.*

Mihr ü meh bendesidir çarĥ-ı felek ĥayrânı / Etmede ‘aşkı ile devr **siyyemâ** ‘arz u semâ (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 43*). [*siyyemâ,]*

siz: *"Siz" ikinci çoĳul şahıs zamiri.*

Buyurdu (eynemâ küntüm) **sizinleyim** diye Mevlâ / Taleb kıll kendide maţlûbuñu ĥâşıl ola mâ‘nâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 1*). [*sizinleyim, -in, -le, -y, -im]*

Ben gidip **siz** kalıñız sıĥhatle şaĳ / Her biriñize bu dünyâ ola bâĳ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 72*). [*siz,]*

sofi: *Dinin buyruk ve yasaklarına bütünüyle uyan (kimse), sofu.*

Faĥr-i ehlu’llâh’ı giy terk et libâs-ı fâĥiri / Pâk olur mîr‘ât-ı ĳalbiñ **şofi** zikru’llâha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diĳer 14, Beyit 4*). [*şofî,]*

Cennet o mevkî‘ ki onu göremez / Gözleriñ ey **şofi** cihân göreli (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 6, Beyit 4*). [*şofî,]*

sohbet: *Konuşmak, muhabbet etmek.*

Geçip varlıktan artık buldu ‘aşk u sohbet-i cânı / O **şohbetdir** sa‘âdet başka efķarı n’ider ey dôst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2*). [*şohbetdir, -dir]*

Neş’e-baĥş-i cândır her bir sözüñ her **şohbetiñ** / Menba‘-i iĥsân u kân-ı mâ‘rifet şeyĥim ‘Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 8*). [*şohbetiñ, -iñ]*

sohbet: *Muhabbet // Allah’a gönül veren insanların bir araya gelip her an onunla beraber olduklarını bilmenin edebi ve huzuru içinde, şeyhlerinin veya aralarından ehil birinin yönlendirmesiyle yaptıkları arifane söyleşme.*

Şadıĳlarıñ **şohbetini** et gûş-ı cân ile kabûl / Onlarla ol ĳavliñ ola Ķaĳı‘a kelâm-ı şadıĳın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3*). [*şohbetini, -i, -ni]*

sohbet ede gör: *Muhabbet etmeye, konuşmaya başlamak.*

‘Âlemde olsa kûşe-i meyĥâne dolsa câmlar / Düşmân gidip tenhâ ĳalıp yâr ile **şohbet ede gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 2*). [*şohbet ede gör,]*

sohbet etmez: Konuşmak, muhabbet etmek.

Neyleyem ben bu dehānı **şoḥbet etmez** yār ile / Neyleyem bu ḳalbi kim ‘aşḳ âteşinden bī-nevā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 5*). [*şoḥbet etmez, -mez*]

sohbet-i ‘ārifle: Ârife/bilgiliye yakışır sohbet.

Şoḥbet-i ‘ārifle ‘ārif ḳatresi ‘ummān olur / Mes’ele-i ‘aşḳı bilir kāmīl insāndır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 4*). [*şoḥbet-i ‘ārifle, -le*]

sohbet-i ‘ārifleri: Bilen kişinin sohbeti, konuşması, anlattıkları.

Hemişe gūş-ı cānla **şoḥbet-i ‘ārifleri** diñle / Olurlar ma’nevī Mevlā ile onlar kelīm ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 2*). [*şoḥbet-i ‘ārifleri, -ler, -i*]

sohbet-i ehl-i riyādan: Yalancıların sohbeti; iki yüzölçüm kimselerin arkadaşlığı.

Şoḥbet-i ehl-i riyādan çek ayak ikrāh et / Hāl-i ‘uşşāḳı ne bilsin şufī kim nā-dāndır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 5*). [*şoḥbet-i ehl-i riyādan, -dan*]

sohbet-i merdān: Yürekliğin muhabbeti.

Gel ḳabūl eyle bu pendim ‘Âdile ez-cān ü dil / **Şoḥbet-i merdān** ile kesb eyle feyz-i cāvidān
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 7*). [*şoḥbet-i merdān,]*

sohbet-i yār: Sevgili ile konuşmak.

Şoḥbet-i yār ile cān ü dil bulur her lezzeti / Meyli yok bātıl ḥayāle geçdi dünyāda gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 5*). [*şoḥbet-i yār,]*

sol: Tazeliğini, diriliğini veya parlaklığını yitirmek.

Gonca ruḥsārın ḥazān-ı mevt āh / **Şoldurup** cismin daḥı etdi tebāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 84*). [*şoldurup, -dur, -up*]

Hulḳu güzel ḥüsnü güzel bir māh idi ol nev-civān / Güller gibi açılmadan **şoldurdu** ruḥsārın ḥazān (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 4*). [*şoldurdu, -dur, -du*]

Kimi **şoldu** açılan güller gibi / Kimisi açılmadan buldu fenā (*Âdile Sultan Divanı, Terḳib-bend 1, Beyit 32*). [*şoldu, -du*]

sol: Tazeliğini, diriliğini veya parlaklığını yitirmek; zayıflayıp cildi sarı beyaz arası bir renk almak.

Gülmedi ‘ömründe hiç görmedi zevḳ u rāḥatı / Gül gibi açılmadan **şoldu** vücūd-ı devleti (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 9*). [*şoldu, -du*]

Gülmedi ‘ömründe hiç görmedi zevḳ u rāḥatı / Gül gibi açılmadan **şoldu** vücūd-ı devleti (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 9*). [*şoldu, -du*]

soñ: Yanmaz, aydınlatmaz, parlamaz olmak.

Fenāri sīnede yak **sönmesin** ḳandīl-i ‘uşşāḳıñ / Maḥabbetle fitīl alsın yanıp nār-ı dil-i ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 4*). [*sönmesin, -me, -sin*]

soñ: Nihayet, bitiş, akıbet.

Baḳ derūn-ı perdeye kim iztīrārıdır ḳamu / Dilde her bir miḥnetiñ **soñu** meserret degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 5*). [*soñu, -u*]

Ḥāb-ı ḡaflet içre bī-ḥūd etmesin devrān beni / Bī-vefā dehri n’idem **soñu** nedāmetdir baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 4*). [*soñu, -u*]

Erişir menzil-i maḳşūduña ḳalb-i selīm ile ‘Âdile / Erer nuşret **soñunda** her meşāḳḳ u miḥnetiñ ‘āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 8*). [*soñunda, -un, -da*]

Niceler t̄ac ü taht ü mülkü koyup / Giderler **şoñ** demi hasret degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 2*). [*şoñ,]*

Zırā bu dünyānıñ **soñu** bir şey degil virānedir / Feryād edendir 'ādelib sūzān olan pervānedir (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 11*). [*soñu, -u]*

söndür: Yatıştırmak, dindirmek, etkisiz duruma getirmek.

Nār-ı 'aşkı **söndüremez** olsa çeşmim yaşı baħr / Sen bilirsin sīne-i pür-yāraye dermānımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 7*). [*söndüremez, -emez]*

soñra: Daha ileri bir zamanda; ardından.

'Arif-i bi'llāhı ey nādān şanma bī-ħaber / Çünkü burhāna çekerler **şoñra** yazıkdır saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*şoñra,]*

Degildir zevk için gelmek cihāna nefsi bilmekdir / Bu bir düşdür nedāmetler çekersin **şoñra** hem miħnet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4*). [*şoñra,]*

Gafleti қо fırsatı fevt etme elde var iken / Gāfil olan 'Âdile eñ **şoñra** peşimān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 9*). [*şoñra,]*

Dedim güzel seniñ cāna hayātdır gül gibi vechiñ / Dedi biñ nāz ile āteşdir ol **şoñra** düşer cāna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 5*). [*şoñra,]*

Şaķın verme bu dünyānıñ ğurūr ü cāhına meylīñ / Kalırsın **şonra** hayretde meger bul dilde yārānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8*). [*şonra,]*

Şoñra qalmışdı anuñ da gözü nūru bir tıfl / Ya 'nī kim mīr Muħammed 'Alī bir tāze civān (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 7*). [*şoñra,]*

Şoñra hikmetle buyurdu ol Resūl / Kağrı cāyı nākām eylerse kabūl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 10*). [*şoñra,]*

Soñra ammā sīneme zālīm cihān / Bir oñulmaz yara açdı el-amān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 88*). [*şoñra,]*

Şoñra oldu Nev-fidān kadın bañā / Kendi evlādı gibi sādık ana (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 85*). [*şoñra,]*

Etdi terk-i saltanat bā-ħük-m-i takdīr-i Hudā / **Soñra** yüz gösterdi ammā emr-i cellād-ı kazā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 15*). [*şoñra,]*

'Aksine devr etdi **soñra** işbu çarħ-ı bī-vefā / Hāzret-i 'Abdūlmecīd Hān eyledi 'azm-i beķā (1277) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 5*). [*şoñra,]*

Vālide Sultān etdi irtihāl / **Soñra** da 'Abdūlmecīd-i hōş-ħişāl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 54*). [*şoñra,]*

Aşkdır kim olmasın kalbinde benden ğayrı yār / Eylerim 'āşık seni **şonra** cihānda tār-mār (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 1*). [*şonra,]*

Mā-sivā-yı aħker ile **şoñra** vīrān eylese / On sekiz biñ 'ālemi kendinde mihmān eylese (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 14*). [*şoñra,]*

soñu: Son, bitiş, akıbet.

Hemān yan 'Âdile kaçma bu nārıñ nūr olur **şoñu** / Ciger āteş kan āteş kalb āteş hem cihān āteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8*). [*şoñu,]*

sor: Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

Rāzıyım ondan faķat benden de ol rāzı mıdır / Yā ħabībim **şor** bunu buyurdu Zāt-ı Kibrivā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 3*). [*şor,]*

Aşlını kimden **şorarsan** cümlesi Hāķ'dan gelir / Al ħaber cānāndan durmaz me'ānī söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 6*). [*şorarsan, -ar, -sa, -n]*

Haber **şormak** dilerseñ yârdan dil / Yine seniñ sebep ağıyârlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 5*). [*şormak, -mak*]

söylen: Söylenmek, konuşulmak, bahsedilmek.

‘Aşk-ı dilde yazılıp evşâf ü şanı **söylenir** / Nâzil olsa kalbe sırr-ı Hâk nihânî **söylenir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 1*). [*söylenir, -ir*]

Cümle eşyâyı yarattı kendini pinhân edip / Kudretinden varlığı zâhir ‘alenî **söylenir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 3*). [*söylenir, -ir*]

‘Akl idrâk edemez çün sırr-ı ‘aşkı hâmüş ol / Güş kıl cânile levh-ı dilde ânî **söylenir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 5*). [*söylenir, -ir*]

söylen: Anlatılmak, konuşulmak.

‘Aşk-ı dilde yazılıp evşâf ü şanı **söylenir** / Nâzil olsa kalbe sırr-ı Hâk nihânî **söylenir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 1*). [*söylenir, -ir*]

‘Aşkdır tahkîk-ı Kur‘ân ile sırr-ı ma‘rifet / Gevher-i ‘irfân olup nuṭkuñ beyânı **söylenir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 2*). [*söylenir, -ir*]

Hâk‘ı gör her şeyde oldur söyleten gizlî celî / Çün saña ol âyet-i ‘aşk bî-zebânî **söylenir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 4*). [*söylenir, -ir*]

Aşlını kimden şorarsan cümlesi Hâk‘dan gelir / Al haber cânândan durmaz me‘ânî **söylenir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 6*). [*söylenir, -ir*]

‘Âdile eş‘âr-ı ‘aşkı fehm edip bul mâ‘rifet / Geç hayâlâtı oku esrâr-ı cânî **söylenir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 7*). [*söylenir, -ir*]

söyler degiliz: Söylemez, demez.

Sûfiyâ her ne desek boş yere **söyler degiliz** / Hâş mürîd olduk ezel ehl-i riyâdan degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 1*). [*söyler degiliz,]*

söylet: Konuşturmak; içindikileri döktürmek.

Hâk‘ı gör her şeyde oldur **söyleten** gizlî celî / Çün saña ol âyet-i ‘aşk bî-zebânî söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 4*). [*söyleten, -en*]

‘Aşkı egerçi **söyletir** / Hâl-i dil ammâ pek cemîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 5*). [*söyletir, -ir*]

söyün: Üstteki giysileri çıkarmak.

Âb-ı şâfisi akıp eṭrâfına cevher şaçar / **Şoyunan** dilber mücessem nûr ü sîm-endâmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 3*). [*şoyunan, -an*]

söyün: Sönmek.

Yanıp şem‘-i cemâl-i ‘aşkına pervâne-veş sînem / Yanan gönlüm **söyündürme** kerem kıl bendeñe yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 8*). [*söyündürme, -dür, -me*]

N’ola çağlar ise cûlar gibi eşkim firâkiyle / **Söyünmez** sînede tâb ü harâret bir zamân yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 6*). [*söyünmez, -mez*]

söyün: Maddî, dünyevî olan her şeyden kurtulmak; ruhsal arınma.

Zât-ı İbrâhîm-i Edhem gibi ol dervîş-i pâk / Var **şoyun** dergâh-ı ‘aşka vâriñi eyle hebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 7*). [*şoyun,]*

söz: Bir düşüncüyü eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelam, laf, kavi.

Mürşîd izini izle rehber **sözünü** özle / Allah‘ı müdâm gözle ihsân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 7*). [*sözünü, -ü, -nü*]

Nice ey hām hırş-ı dünyā kim taparsın rüz u şeb / Geç bu fâsid fikrden olmā muşırr **sözüne** tā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [sözüne, -üñ, -e]

Ẓevk-i vicdānı bulup cān ile kıl dilde semā / Dinleme münkir **sözünü** kavlı-i dervişāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 3*). [sözünü, -ü, -nü]

‘Âkil iseñ oku aqdan geç karadan dā’imā / Gel bu **söze** kâ’il iseñ mekteb-i ‘irfāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 4*). [söze, -e]

Eşigine sür yüzünü cān kulağ tut **sözüne** / Şu gibi pāk et özünü kaṭre-veş ‘ummāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 3*). [sözüne, -ü, -ne]

Kendin beğenmiş cāhilin **sözü** verir kâşvet dile / Çün (er-refîk şümme’t-tarîk) hem-rāhın olsun
‘arîfîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4*). [sözü, -ü]

Hem yalancının **sözünü** diñleyip verme kulağ / İşte buldur pend-i pīrān ü erenler bī-gümān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 5*). [sözünü, -ü, -nü]

Visāl-i yāra ṭālib zümre-i merdāne muhtācdır / Bu **sözü** fark eden insān-ı kāmīl her zamān gelsin
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 5*). [sözü, -ü]

Gam-ı ‘aşk ile maḥzūn kulları bil ‘Âdile ‘ālī / Hülüş-kārān **sözün** gūş etmeye bākī i ‘tilādan geç
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 8*). [sözün, -ü, -n]

Neş’e-baḥş-i cāndır her bir **sözün** her şoḥbetiñ / Menba’-i iḥsān u kân-ı mā’rifet şeyḥim ‘Alī
(*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 5, Beyit 8*). [sözün, -üñ]

Sözün maḥbūl-ı dergāh-ı Hudādır ulu sultānım / Kapıñda ‘Âdile kemter gedādır yā Resūla’llah
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 4*). [sözün, -üñ]

Ḳalbi şāfi mütevāzi ‘ **sözü** ḳalbi yeksān / Dōst u dūşmān nazarında görünürdü siyyān (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 7*). [sözü, -ü]

Bir özü doğru **sözü** doğru muḥibb-i devlet / Öyle bir yār için ‘Âdile aḡlar elbet (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 20*). [sözü, -ü]

söz söyleyip: Bir şeyler anlatmak, konuşmak.

Vaḳt-i fevtin bu da i’lān eyleyip / Cānlara te’sīr eder **söz söyleyip** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 70*). [söz söyleyip, -y, -ip]

sözüm etle deri: Sözün etle deri olması, gerçek olması; söylenen şeye karşıdakini inandırmak için kullanılan bir ifade.

Etdi Ḥaḳ olduğuna Ādem’iñ isbāt-ı siḥri / Perdedir Ḥaḳḳ’a sivā añla **sözüm etle deri** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 2*). [sözüm etle deri,]

sözün uzatma: Lafı dolandırmak.

‘Âdile uzatma sözün / Derviş edegör sen özün (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 9*). [sözün uzatma, -ma]

su’âl: Soru, soru sorma.

Mezāra yalnız koyma bizi imānı yoldaş et / **Su’âlimiz** edip āsān Hudā çekdirmeye zaḥmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 6*). [su’âlimiz, -imiz]

su’âl edip: Sormak.

Naḳd-i cānı **su’âl edip** aşlın / O dehenden çıkan cevāba verem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 4*). [su’âl edip, -ip]

su’âl et: Sormak.

Şimdi **su’âl et** baña cennet nedir / Anda ne şüret olacak münclī (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 2*). [su’âl et,]

su'âl etseñ: Sormak.

Derd-i 'aşkı zaḥm-ı sīnemden **su'âl etseñ** eger / Beste-leb etdi beni ammā diye bi'llāh bu şeb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 7*). [*su'âl etseñ, -se, -ñ*]

su'âl eyler: Soru sormak.

'Aceb kimdir baña mestāne gönlümden **su'âl eyler** / Ezelden virmişim ben dōsta cān u gönlümü
yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 4*). [*su'âl eyler, -r*]

su'âl eyler: Soru sormak.

'Aceb kimdir baña mestāne gönlümden **su'âl eyler** / Ezelden virmişim ben dōsta cān u gönlümü
yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 4*). [*su'âl eyler, -r*]

Eyler idi ḥatırım da'im su'âl / Bir idi hemşirem olma pür-melāl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 25*). [*su'âl eyler, -r*]

su'âli ver: Sormak.

Ḳoma dünyâyı ḳalbe ver su'âli / Nedāmet çekilir elbet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 10, Beyit 6*). [*su'âli ver, -r*]

subh: Sabah vakti, sabah.

'Āşık-ı didār uyumaz gece Zikru'llāh eder / **Şubḥa** dek cān bülbulü ol gün için nālān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 5*). [*şubḥa, -a*]

Nice bir ola göñül bu ḥasret-i cānān ile / **Şubḥa** dek āgāh ol ey dil fiğān ü āh ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 7*). [*şubḥa, -a*]

şubḥ u mesā: Sabah ve akşam.

Āteş-i 'aşkıñla bu ḳalb-i ḥazīnim yanmada / Ḥasretiñle eylerim **şubḥ u mesā** āh u enīn (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 5*). [*şubḥ u mesā, -r*]

şubḥ u mesā: Sabah akşam, her zaman.

Şubḥ u mesā bu cismimiñ artmakda nālesi / Cānāna cānı ḳıl mülāḳi meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 3*). [*şubḥ u mesā, -r*]

şubḥa dek: Sabaha kadar.

Şubḥa dek kūyuñda 'āşık zār u ser-gerdān olur / Rūz-ı vuşlatda görünce rūyuñu ḥandān olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 1*). [*şubḥa dek, -r*]

şubḥa-dek: Sabaha kadar.

Eder ḥulyā-yı vaşlı 'Âdile her gece **şubḥa-dek** / Gam-ı 'aşk ile serde her seḥer bir özge āhım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9*). [*şubḥa-dek, -r*]

şubḥān: Yaratıcı, Allah.

Ḳalır bakī kişiyi şanma bu mülk / Biz ancaḳ ḳullarız **Şubḥānımız** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 11*). [*şubḥānımız, -ımız*]

(Aḥsen-i taḳvīm)'i inkār eyleyen İblīs'dir / Zāhidā mīr'āt-ı ḳalbi pāk edip **Sübḥān'**ı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 2*). [*sübḥān', -ı*]

Hemān mānend-i bülbul yalvarır ol ulu **Sübḥān'a** / Faḳīre 'Âdile üftāde-i derd-i elīm 'āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 7*). [*sübḥān'a, -a*]

şubḥ-dem: Sabah vakti, sabahleyin.

Şubh-dem ol âfitâb-ı cân doğsun başıma / İki çeşmim görücek ol şevkı nûr-efşân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 6*). [*şubh-dem,]*

Münis ü yâr-ı kadîmîndir seniñ ikrâr-ı Hâk / **Şubh-dem** tevhid olursa fikr ü zîkr ü ‘âdetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 6*). [*şubh-dem,]*

sücüd: *Secde etme, yere eğilme.*

Cemâliñ yâ Resûl Kur'an degil mi / **Sücûda** Ka‘be-i Rahmân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 1*). [*sücûda, -a]*

sücüd: *Secde.*

Melekler Âdem'e kıldı **sücûdu** / Oña baş egmeyen Şeytân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 7*). [*sücûdu, -u]*

Karâr-ı hubb-ı ezelden zuhûra geldi bu ‘aşk / Onuñcün ‘âşık eder Ka‘be-i cemâle **sücûd** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 3*). [*sücûd,]*

sücûd etmez: *Secde etmek.*

‘Âdile kim ki **sücûd etmez** o vech-i yâra / Ola Şeytân gibi merdûd Cehennem’de yeri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 4*). [*sücûd etmez, -mez]*

südü: *Süt.*

O meclis hâl bu kim **südden** beyâz kaymak şekerden hoş / Şafâyı cân bulur nûş eyleyince kâse-i semmi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 3*). [*südden, -den]*

süd kuzusu: *Çok küçük çocuk, bebek, yavru.*

Süd kuzusu gibi koçarken dehânından leben / Eyledi zâlim felek âgûş-ı mâderden cüdâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 4*). [*süd kuzusu,]*

süfi: *Dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağlı olan sofı, zahit.*

Gerçi biz ehl-i kemâle göre kâmil degiliz / Öyle hûdbîn **şüfi** gibi dañi câhil degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 3*). [*şüfi,]*

Şüfi bu dersi taşşıl et ki her derdin devâsıdır / Şafâdır cânâ cevri-ide şağın ‘uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5*). [*şüfi,]*

Egerçi ehl-i dile göre kâmil de degilsem de / Yine ol câhil-i hûd-bîn gibi de degilim **şüfi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 4*). [*şüfi,]*

Şikâyet cevri dilberden kadîmi resmdir ammâ / Hâkikatde cefâ ehli vefâ erbâbıyım **şüfi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 5*). [*şüfi,]*

Tenezzül gayra etmem kârımız Hâk ile dir her dem / Bu yolda zümre-i merdândan ayrı degilim **şüfi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 6*). [*şüfi,]*

Ne söylersin o beyhûde kelâmı diñlemem **şüfi** / Mürîdi hâş olup ehl-i riyâdan degilim **şüfi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1*). [*şüfi,]*

Çü biz rûz-ı ezel ikrârımız ol dâsta verdik / Ebed ol kavle durduk ‘âhdi bozar degilim **şüfi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2*). [*şüfi,]*

Gezer Leylâ diye şahrâları Mecnûn olup ‘üryân / O nokşân ‘âkl ile ben gâfil-i cânân mıyım **şüfi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3*). [*şüfi,]*

Egerçi ehl-i dile göre kâmil de degilsem de / Yine ol câhil-i hûd-bîn gibi de degilim **şüfi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 4*). [*şüfi,]*

Şikâyet cevri dilberden kadîmi resmdir ammâ / Hâkikatde cefâ ehli vefâ erbâbıyım **şüfi** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 5*). [*şüfi,]*

Tenezzül gayra etmem kârimız Hâk iledir her dem / Bu yolda zümre-i merdândan ayrı degilim
şûfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 6*). [*şûfî,]*

Ne söylersin o beyhüde kelâmı dinlemem **şûfî** / Mürîdi hâş olup ehl-i riyâdan degilim **şûfî** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1*). [*şûfî,]*

Çü biz rûz-ı ezel ikrârimız ol dôsta verdik / Ebed ol kavle dırdıd ‘âhdi bozar degilim **şûfî** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 2*). [*şûfî,]*

Gezer Leylâ diye şahrâları Mecnûn olup ‘üryan / O nokşân ‘âkl ile ben gâfil-i cânân mıyım **şûfî** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 3*). [*şûfî,]*

Şoḥbet-i ehl-i riyâdan çek ayak ikrâh et / Hâl-i ‘uşşâkı ne bilsin **şûfî** kim nâ-dândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 5*). [*şûfî,]*

Gülsitân ‘âşk için tırfe maḥaldır **şûfî** / Âşiyâna eder arz-ı tecellî dildâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 2*). [*şûfî,]*

Kendini lâ-şey bil varlık Hudâ’nın vaşfidır / Cümle halkı hûş gör **şûfî** Müslümanlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 5*). [*şûfî,]*

Gerçi biz ehl-i kemâle göre kâmil degiliz / Öyle hûdbîn **şûfî** gibi daḥi câhil degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [*şûfî,]*

Kaçma **şûfî** bu büyük dergâha gel / ‘Aşk-ı evlâd-ı Resûlu’llâh’a gel (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 77*). [*şûfî,]*

şûfî-i nâ-dân olur: Cahil, kaba sofu olma.

Kendini bilmezden eyle ‘Âdile kendiñ nihân / Bu cihândır ‘ârif olur **şûfî-i nâ-dân olur** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 8*). [*şûfî-i nâ-dân olur, -ur]*

sûfiyâ: Ey dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağı olan!.

Sûfiyâ her ne desek boş yere söyler degiliz / Hâş mürîd olduḡ ezel ehl-i riyâdan degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 1*). [*sûfiyâ,]*

Eger dest-i ‘Alî’den kevseri nûş etmek istersen / Şakın meyḥâne-i süflîde içme **şûfiyâ** hiç mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 8*). [*şûfiyâ,]*

Cümle eşyâ Hâk’ı tesbîḥ eyleyince **şûfiyâ** / Hiç ‘abeş mi ehl-i ‘aşkıñ etdigi zıkr-i Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 3*). [*şûfiyâ,]*

sühreverdî kim o sultân-ı şihâbu’d-dîn-nâm: 1145’te doğan Ebu Hafs Ömer Bin Muhammed, yani Şihabuddin Sühreverdî, evliyanın büyüklerindendir.

Sühreverdî kim o Sultân-ı Şihâbu’d-dîn-nâm / Pîr-i erkân-ı tarîkat şeh-î mes‘ûd-makâm (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 2, Beyit 26*). [*sühreverdî kim o sultân-ı şihâbu’d-dîn-nâm,]*

sû-i zan etme: Kuşkulanmak.

Onlara buğz ü ‘adâvet ile etme sû-i zan / Onların Hâk’dır mu ‘îni tâ gâzab gelir saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 11*). [*sû-i zan etme, -me]*

sükûnet: Sessizlik, suskunluk.

Sükûnet her tarafda ‘âşıkân müstaḡrak-ı envâr / Yanıp pervâne gibi her biri bulmuş ‘aceb esrâr (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 7*). [*sükûnet,]*

sulb-i pâk-i ḥazret-i ‘abdülmecîd hândan: Hz. Abdülmecit Han’ın asil soyu.

Sulb-i pâk-i ḥazret-i ‘Âbdülmecîd Hândan Hudâ / Beş nefer sultân-ı zîşân eylemiş idi ‘atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 1*). [*sulb-i pâk-i ḥazret-i ‘abdülmecîd hândan, -dan]*

süleymān-ı cihānım: *Dünyanın Hz. Süleyman'ı.*

Pāymāl-i esb-i tekdır etme aḥḳar mürünüm / Kıl mürüvvet ey **Süleymān-ı cihānım** gel yetiş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 5*). [*süleymān-ı cihānım, -ım*]

süleymanlık: *Hz. Süleyman gibi, Süleyman makamı.*

Görme ednā mūru aldanma ḥayāl-i 'āleme / Āşaf-ı 'aḳla ri 'āyet kıl **Süleymanlık** budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 3*). [*süleymanlık,*]

sultān: *Hükümdar, sultan, padişah.*

Sivādan pāk kıl dil sīnede **sultān** degil mi / Göñül şandık-ı dürr-i sırr-ı Yezdān degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 1*). [*sultān,*]

Sañā 'āşık olmayan Ḥaḳ kulluḡu maḳbūl degil / Sen gibi **sultāna** kemter 'Âdile ḳurbān olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 10*). [*sultāna, -a*]

Her şām ü seher ağla aşḳ ile yüzün dāḡla / Kulluḡuñā bel bağla **sultān** bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 3*). [*sultān,*]

Mülk ü māl u salṭanat bir ḳuru da'vā 'Âdile / Āsitān-ı şeyḥde başı ḳoyan **sultāndır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 8*). [*sultāndır, -dır*]

Ḥaḳāret etmeyiz bir ferde aṣlā / Bu ḳayd içre nice **sultānımız** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 10*). [*sultānımız, -ımız*]

Çeşm-i cānla milk-i dilde hükm eden **sultānı** gör / Āftāb-ı ḥüsn-ile şun'-ı Celīlū'ş-şān'ı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 1*). [*sultānı, -ı*]

Ḳapıñda bir günah-kār u ḥaṭā-pīşe siyeh-rüyem / Her ehl-i cürme erḥam olan **sultānım** gel yetiş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 2*). [*sultānım, -ım*]

Dervīş ol iḳrār-ı 'uşşāk ile **sultānlık** budur / Tekye-i 'uzletde bul sen şevḳ u zevḳ-ı vaḥdetiñ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 5*). [*sultānlık, -lık*]

Derd-i 'aşḳiñ çāresi bī-kesleriñ **sultānı** kim / Fāṭimā bint-i nebī ḥayrū'n-nisādır sevdiğim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 5*). [*sultānı, -ı*]

Taḥt-gāh-ı ḳalbime şāyeste **sultān** gözlerim / Esb-i 'aşḳ ile o şaḥra üzre cevḻān gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 1*). [*sultān,*]

İki dilber gelip tebşīr ile şād eyledi cānım / Ne 'izzetdir dile bu şeb şafā-baḥş etdi **sultānım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [*sultānım, -ım*]

Gam-ı cāna yine şevḳ-ı nūr erdi görüp vechin / Coşup deryā-yı 'aşḳiñla neşātım geldi **sultānım**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5*). [*sultānım, -ım*]

İki dilber gelip tebşīr ile şād eyledi cānım / Ne 'izzetdir dile bu şeb şafā-baḥş etdi **sultānım** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [*sultānım, -ım*]

Gam-ı cāna yine şevḳ-ı nūr erdi görüp vechin / Coşup deryā-yı 'aşḳiñla neşātım geldi **sultānım**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5*). [*sultānım, -ım*]

Dervīşim kendi başıma yine **sultān** gezerim / 'Ālem-i 'aşḳda seyyāḥ olup her ān gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 1*). [*sultān,*]

Zāhir ismiñ gibi bātında degilsin **sultān** / Veremez fā'ide bu salṭanat ü devlet ü şān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1*). [*sultān,*]

Ḥamd ola **sultānıma** zīrā ki ḥaḳkā görmedim / Böyle sarı kāḡıd ile ḥatt-ı Yāḳūtī füzün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6*). [*sultānıma, -ım, -a*]

Ḥāne-i göñlümü teşrīf ederek ol **sultān** / Ol sürür ile bulurdu şerefi bu dil ü cān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [*sultān,*]

Bilirsin nefsiñi sen tā bilirsin sırr-ı Mevlāyı / Şaḳım incitme nefsiñ-çün gedāyı bāyı **sultānı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 2*). [*sultānı, -ı*]

Enbiyā sırrına vākıf degil ol **sultānuñ** / 'Ārif ü āgeh-i bi'z-zāt 'aleyhi's-şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 8*). [*sultānuñ, -uñ*]

Bāreka'llah ü Te'ālā karşıdan / Geldi göründü ulu **sultānımız** (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 1*). [*sultānımız, -ımız*]

Ol ikinci kardaşım **sultān** āh / Nur-ı ıalbm çeşm-i cānım Mihrimāh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 30*). [*sultān,]*

Sözüñ maqbül-ı dergāh-ı Hudādır ulu **sultānım** / Kapıñda 'Ādile kemter gedādır yā Resūla'llah (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 4*). [*sultānım, -ım*]

sultān: Prenses, sultan.

Fātimā Sultān Refi'a ile Münire Nā'ile / Hem biri Behice **sultānlar** ki cümle dil-rübā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 2*). [*sultānlar, -lar*]

sultān: Prenses, sultan // Mihrimah Sultan, Ādile Sultan'ın kızı.

Ben nasıl yanmam kızım **Sultān'ıma** / Kendi gitdi kıydı ammā cānıma (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 48*). [*sultān'ıma, -ım, -a*]

sultān u dervīs: Sultan ve yoksul.

Evvel ü āhır kamu 'ālem benimledir hemān / Diledigim eylerim **sultān u dervīs** her zamān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 3*). [*sultān u dervīs,]*

sultān-ı 'aşka: Aşk sultanı.

Sultān-ı 'aşka erişip bulduñsa bākī devleti / Taht-ı vişāle cānile bir pādīşāh olduñ gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5*). [*sultān-ı 'aşka, -a*]

sultān-ı 'aşka: Aşk sultanı.

Sultān-ı 'aşka erişip bulduñsa bākī devleti / Taht-ı vişāle cānile bir pādīşāh olduñ gönül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 5*). [*sultān-ı 'aşka,]*

sultān-ı kerīm: Cömert sultan.

Şāh-ı iklīm-i vişāl iken o **sultān-ı kerīm** / Nāka ra'yile bulurdu yine hōş-hāl u şafā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 4*). [*sultān-ı kerīm,]*

sultān-ı pür-luṭf u vefā: Sözünde duranların ve iyilik yapanların sultanı.

Şeyh-i 'ālī-menzilet **Sultān-ı pür-luṭf u vefā** / Muşafā vu Muşlihu'd-dīn ya'ni kim Ebü'l-vefā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 5*). [*sultān-ı pür-luṭf u vefā,]*

sultān-ı zīşān: Şanlı hükümdar.

Şulb-i pāk-i ḥazret-i 'Ābdülmecīd Hāndan Hudā / Beş nefer **sultān-ı zīşān** eylemiş idi 'atā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 1*). [*sultān-ı zīşān,]*

sultān-ı zī-şān-ı cihāndır: Ālemin şanlı padişahı.

Muşafā **sultān-ı zī-şān-ı cihāndır** Muşafā / Muşafā hem bā'is-i kevn ü mekāndır Muşafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 1*). [*sultān-ı zī-şān-ı cihāndır, -dır*]

sultānlık: Sultanlık, hükümdarlık.

'Ādile kula vazīfe tā'at ü teslimdir / Zikr ü fikrin ola Mevlā işte **sultānlık** budur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 6*). [*sultānlık,]*

sülük: Bir yola girme, bir yol tutup o yolda yürüme.

Beni ğarķ et İllāhī baħr-i ‘aşķa / Tārīķ-i ŗahidīn eyile **sūlūku** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 3*). [*sūlūku, -u*]

şun: Vermek, uzatmak, takdim etmek, ikram etmek.

Sākī ŗarāb-ı ‘aşķı baħa dest-i pākile / Bir iki üç **şun** dolu Allāh ‘aşķına (*Ādile Sultan Divanı, Diğēr 7, Beyit 1*). [*şun,]*

Vişālīñ ke’sini **şun** ‘Ādile’ye sākīyā rahmet / Tahammül edemez ķurbānıñ olsun rāhıña gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Diğēr 22, Beyit 8*). [*şun,]*

Tehī ŗanma görüp ehl-i dili çeşm-i haķāretle / **Şunup** beyhūde bu ‘aşķı ŗaķın ‘uşşākı incitme (*Ādile Sultan Divanı, Diğēr 25, Beyit 3*). [*şunup, -up*]

Sākī **şunup** peymāneyi meydānı nūr etdi bu ŗeb / Mūjde getirdi cānlara başt-ı sürūr etdi bu ŗeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 1*). [*şunup, -up*]

Baħa **şun** sākīyā billūr-ı cāmı ŗevķ-ı cānım var / Derūn-ı dilde yār-ı ğar olur ŗāh-ı cihānım var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 1*). [*şun,]*

Zevķ ‘āleminde sākīyā **şun** bāde-i ‘aşķı baħa / Ol devlet ile menzil-i maķşūd-ı cāna ere gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 7*). [*şun,]*

Sākī meded bize **şun** ‘aşķ cāmını kadeħle / Hālim diyem o ŗāha dil neş’e-yāb olunca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4*). [*şun,]*

Vişālīñ ke’sini **şun** ‘Ādile’ye sākīyā rahmet / Tahammül edemez ķurbānıñ olsun rāhıña gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 8*). [*şun,]*

Ezelden **şundu** sākī cām-ı ‘aşķı hāmd ola içdim / Cenāh açdı ŗafādan murğ-ı dil yāra uçup gitdi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [*şundu, -du*]

İbtidā āsān gece ‘aşķıñ demi ‘aşķılara / Nice nice açılır mūşķüller ammā **şun** demi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 5*). [*şun,]*

şunar: Vermek, uzatmak, takdim etmek, ikram etmek.

Şunar cām-ı ŗafāyı meclisīñ sākīleri her bār / Bu ma’ nā sırr-ı mūrşidle olur ey ‘Ādile izhār (*Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 8*). [*şunar,]*

sūnbül: Zambakgillerden, soğānla üretilen, 15-20 cm yükseklikte, çiçekleri kuvvetli kokulu ve türlü renkli çok yıllık bir sūs bitkisi.

Dilde cennet var aķar enhār ile ŗādirvān / Seyr-i bağ et gülleri **sūnbülleri** reyhānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 7*). [*sūnbülleri, -ler, -i*]

Tıtdı envārı cihānı māh-tāb etdi derūn / Dōst iķlīmi đonatdı lāle **sūnbül** bağları (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 2*). [*sūnbül,]*

Faşl-ı bahār geldi **sūnbülle** gül açılmış / Būlbūl figāna gelmiş rengīn cemen yetişmiş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 1*). [*sūnbülle, -le*]

şun’-ı celilū’ş-şān’ı: Ulu ŗöhretin, Allah’ın eseri.

Çeşm-i cānla milk-i dilde hūkm eden sultānı gör / Āftāb-ı hūsn-ile **şun’-ı Celilū’ş-şān’ı** gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 1*). [*şun’-ı celilū’ş-şān’ı, -ı*]

şun’-ı pāk-i halikı: Yaratıcının halis kudreti.

Nazar kıl cümle naķş u kā’ināta çeşm-i ‘ibretle / Görürsūñ **şun’-ı pāk-i Halikı** kim zāt-ı Mevlā’dır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 7*). [*şun’-ı pāk-i halikı, -ı*]

sūnnet: Hz. Muhammed’in Müslūmanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduđu söz.

Sünnet içre her nebîniñ bir refîkı vardurur / Baña da sensiñ buyurdu ol Resûl-i bâ-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 7*). [*sünnet,]*

sür: *Karışıklık, gürültü.*

Hürüşa geldi bu deryâ-yı 'aşk şiddetle / Ki tutdı cünbiş-i âfâkı ser-be-ser bir **şür** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 3*). [*şür,]*

sür: *Geçirmek.*

Hacc edip geldi Sitanbul'a yine / 'Ömr **sürdü** dağı on yedi sene (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 97*). [*sürdü, -dü]*

sür: *Devam etmek, varlığını korumak.*

Maḥabbetle necât bulur dü 'âlemde dağı rif'at / Olan 'âşık şa'id olur sa'âdetle **sürer** devrân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 3*). [*sürer, -er]*

Bezme gel ey gönca-i bağ-ı vefâ / Kim **sürülsün** 'aşk ile devrânımız (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 3*). [*sürülsün, -ül, -sün]*

sür ü şenlikler: *Kutlama ve düğün.*

Haftalarca **sür ü şenlikler** edip / Duḡterin memnûn edip gönlün alıp (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 33*). [*sür ü şenlikler, -ler]*

sûre-i rahmân: *Rahman suresi; Kur'an'ın edebi değeri açısından en üst seviye olarak örnek gösterilen bir suredir.*

Rahmeten li'l-'âleminsin nûr-ı vahdetdir yüzün / Dilberâ vechiñde gördüm **sûre-i Rahmân** olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 5*). [*sûre-i rahmân,]*

sûre-i seb' u'l-meşâni: *Yedi âyetten meydana gelen Fâtiha Sûresi.*

Sende ḥatm oldu kelâmu'llâh okundu Fâtiḥa / **Sûre-i Seb' u'l-meşâni** ḥükmüme bürhân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 6*). [*sûre-i seb' u'l-meşâni,]*

sûre-i seb' u'l-meşâni: *Yedi âyetten meydana gelen Fâtiha Sûresi.*

Sende ḥatm oldu kelâmu'llâh okundu Fâtiḥa / **Sûre-i Seb' u'l-meşâni** ḥükmüme bürhân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 6*). [*sûre-i seb' u'l-meşâni,]*

sûre-i şems ü duhâ: *Şems ve Duha sureleri.*

Sûre-i Şems ü Duḥâ sırrın bilen üftâdeler / Vech-i pür-nûruñ göreliden vâlih ü ḥayrân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 4*). [*sûre-i şems ü duḥâ,]*

şüret: *Gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim; yüz, çehre, surat.*

Bulur 'ömr-i bekâ cânânına teslim-i cân eden / Ki **şüret** bir mu'ayyen kaṭredir deryâ mişâl olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 6*). [*şüret,]*

Bu muṭalsam **şüret** içre (küntü kenz)-i Ḥaḳḳ'ı gör / Câmî '-i esmâ olan tevḥîd-i mübhem ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 2*). [*şüret,]*

Gerçi **şüretde** ḥatâ-yı beşeriyet çok olur / Derk-i esrâr-ı ḥaḳîkat dili dâñâ eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 5*). [*şüretde, -de]*

Bu **şüret** ḥâmesin giydiñ göründüñ şüretâ zîbâ / Bekâdan mülk-i fânîye niçin kıldıñ bu seferi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 4*). [*şüret,]*

Şimdi su'âl et baña cennet nedir / Anda ne **şüret** olacak müncelî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 2*). [*şüret,]*

şûret: Şekil, biçim; yüz, çehre; güzellik; dünya; görünüş.

Olan çün ṯalib-i ḏiḏar eder 'aşk'ın şerâbın nûş / Bakâyı bul şafâ bezminde **şûret**den edâdan geç
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 7*). [*şûret*den, -den]

şûret: Şekil, biçim; dünya; görünüş; yol; amaç, gaye.

Mecâz ehli desinler haqqımızda ehl-i zâhir hep / İki **şûret** şebât et sen de seyyâr olmayan gönlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 3*). [*şûret*,]

şûretâ: Görünüşte.

Ḏideye mir'ât-ı 'aşk ile temâşâdır göñül / **Şûretâ** mihmân-ı Hakk'a beyt-i 'izzetdir göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 1*). [*şûretâ*,]

Şûretâ okursun ammâ aňlamazsın sırrını / Hep haqq'atle dem-i Rahmân içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 4*). [*şûretâ*,]

Ḏideye mir'ât-ı 'aşk ile temâşâdır göñül / **Şûretâ** mihmân-ı Hakk'a beyt-i 'izzetdir göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [*şûretâ*,]

Bu şûret hâmesin giydiñ göründüñ **şûretâ** zîbâ / Bekâdan mülk-i fânîye niçin kıldıñ bu seferi
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 4*). [*şûretâ*,]

Bir vezîr-i kerem-efzâ var idi dünyâda / **Şûretâ** merd-i velî idi velî ma'nâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 1*). [*şûretâ*,]

şûretde: Görünüşte.

Bir zerre-i nâçizdir **şûretde** ammâ kıl nazar / Ol 'âlem-i ma'rifete mihr-i mücellâdır göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 8*). [*şûretde*,]

Giderler hâne-i dōsta kadar külfetsiz 'Âdile / Gedâ **şûretde** ma'nen şâhdır 'uşşâkı incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 6*). [*şûretde*,]

Bir zerre-i nâçizdir **şûretde** ammâ kıl nazar / Ol 'âlem-i ma'rifete mihr-i mücellâdır göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 8*). [*şûretde*,]

şûret-i ahvâline: Vaziyetin görünümü.

Eder hep **şûret-i ahvâline** 'arifleri hayrân / Açâr 'irfân ehline nice esrâr-ı hikmet mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 10*). [*şûret-i ahvâline*,]

şûret-i 'aşk: Aşk'ın sureti.

Cân gibi âyetini s̱inede eyile pinhân / Sırr-ı Kur'an'ı saña keşf eder **şûret-i 'aşk** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 4*). [*şûret-i 'aşk*,]

şûret-i âyîne-i vech-i dil-ârâdır: Sevgilinin yüzünün, güzelliğinin aynasının görünüşü.

Kaldırıp nûr-ı hidâyette hicâb-ı keşreti / **Şûret-i âyîne-i vech-i dil-ârâdır** göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 6*). [*şûret-i âyîne-i vech-i dil-ârâdır*, -dır]

şûret-i emvâc-ı kesretde: Çokluk, bolluk dalgalarının şekli.

Şûret-i emvâc-ı kesretde bulunmaz mişli hiç / Bahr-i vahdetde şadef dürr-i vefâ ya'nî göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 6*). [*şûret-i emvâc-ı kesretde*, -de]

şûret-i hâl-i dili: Gönlün vaziyetinin görünümü.

Gün-be-gün **şûret-i hâl-i dili** seyrân eyler / Şöyle mir'ât-ı cihân-bîn olup şaffet-i 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 3*). [*şûret-i hâl-i dili*, -i]

şûret-i 'izzetdir: Büyüklüğün, şerefın, kudretin yüzü.

Sevdigiçin birbirini göremezler tefrika / 'Ayn-ı devletdir maḥabbet **şüret-i 'izzetdir** 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 5). [*şüret-i 'izzetdir, -dir*]

şüret-i pervâne: Gece kelebeği kılığında, şeklinde.

Çek elin ferdâ ḡamından kendini fark et bu gün / Yan cemâl-i şem'-i 'aşka **şüret-i pervâne** gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 6). [*şüret-i pervâne,]*

sûr-ı cândır: Diriltici güce sahip olan ilahî nefes, ruhun suru.

'Âşıkı eyler sa'îd her bir demin bir güne 'îd / Gûş-ı sermest-i Şabâ'ya **Sûr-ı cândır** müşikî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 3). [*sûr-ı cândır, -dır*]

sürme edip: Süs ve şifa amacıyla kirpik diplerine sürülen siyah toz.

Çeşmine **sürme edip** ḥāk-i Medîne şehrin / Ḥāk-i pâyi medenî hem bedevî Tanṭavî (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 14). [*sürme edip, -ip*]

sürün: Sürünerek ilerlemek.

Ḥâlet-i cezbeye düş cennet-i Me'vâ'da ara / Yüzüñ üzre **sürünüp** rûz ü şeb âmâde ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 2). [*sürünüp, -üp*]

sürür: Sevinç, mutluluk.

Bula bu sîne vü cânım **sürürü** sâkin ol ey dil / İlâhî istemem göñlümde senden ḡayrı yâr olsun (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3). [*sürürü, -ü*]

Ḥicâb-ı menzil-i kavseyn egerçi yetmiş biñ / Bir anda ref' ile buldu vişâl-i Ḥaḡ'la **sürür** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 6). [*sürür,]*

Ḥâne-i göñlümü teşrîf ederek ol sultân / Ol **sürür** ile bulurdu şerefi bu dil ü cân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2). [*sürür,]*

Çıkalım şevk ile istikbâline / Gam gidip bulsun **surûru** cânımız (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 2). [*surûru, -u*]

sürür bulmadı: Neşelenmek, mutlu olmak.

Bulmadı kimse bu 'âlemde muradınca sürür / Her biri ḡamda gerek bende gerek şâh-ı cihân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 3). [*sürür bulmadı, -ma, -dı*]

sürür ü neş'e-i ülfet: Dostluğun neşesi ve mutluluğu.

Ey cân gelip bu gülşene mahrem ol anda sırlara / Dilde **sürür ü neş'e-i ülfet** zuhûr etdi bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 4). [*sürür ü neş'e-i ülfet,]*

sürür u zevk u şād: Keyif, haz, neşe, eğlence ve mutluluk.

Sürür u zevk u şād ile geçerken cümle eyyâmı / Neler çekdi neler ey 'Âdile zâr olmayan göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7). [*sürür u zevk u şād,]*

surûr-ı kalb-i vîrânım: Yıkık dökük kalbin sevinci.

Nûr-ı çeşmimdi **surûr-ı kalb-i vîrânım** idi / Hemdem ü yâr-ı şefiküm sînede cânım idi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 9). [*surûr-ı kalb-i vîrânım, -ım*]

süt: Süt.

Bâḡ-ı cennet gülleri açılmış işbu câyda / Çâr ırmaqdır dehânından ne a'lâ **süt** akar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 1). [*süt,]*

Mâderinden **süt** dağı nüş etmeyen / Bir nigârın gerdenin deldi kazâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 33*). [*süt,]*

şuvar: Su vermek, sulamak.

Cihânı desti **şuvar** o çeşme-i 'aşkıñ / Bekâda sâkî-i cām-ı cemāl-i dōst olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 7*). [*şuvar*, -dı]

süvâr-ı esb-i 'aşk: Aşk atının süvarisi.

Geri kalma **süvâr-ı esb-i 'aşk** ol / Merâmın menzil-i cennet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 10, Beyit 7*). [*süvâr-ı esb-i 'aşk,]*

süy-i 'isyāna: İsyān, karşı gelme tarafı.

Biz 'ibâdetde kuşūr etmekdeyiz / **Süy-i 'isyāna** hemân gitmelideyiz (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 21*). [*süy-i 'isyāna, -a]*

süz ü zâr: Yakıcı ağlama.

'Aşkıñ etmez melûl elbet beni ahvâl-i 'aşk / Sîne **süz ü zâr** olmaqdır tabî'i her demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 7*). [*süz ü zâr,]*

süzân: Yanan, yakıcı.

'Aşk ateş ile dâ'im **süzân** bulunur cānâ / Bu yolda nice yüz biñ kurbân bulunur cānâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 1*). [*süzân,]*

Yâr elinden nüş etdik bâde-i gül-rengi biz / Kim çerâğ-ı kalb şem'-i 'aşkıñın **süzânıdır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 2*). [*süzânıdır, -i, -dır]*

Şu'le-i kalb edip goncayı keşf **süzân** / Nâle-i bülbül eder nergisi şimdi bîdâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 4*). [*süzân,]*

Görelî âfîtab-ı vechiñ ey şâhım gönül **süzân** / Mey âteş meclis âteş sāğar âteş rüy-ı cān âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 4*). [*süzân,]*

süzân: Yanan, yanıcı.

Zîrâ bu dünyânın soñu bir şey degil virânedir / Feryâd edendir 'ândelîb **süzân** olan pervânedir (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 11*). [*süzân,]*

süzân eder: Yakmak.

Ey güneş yüzlü nigârım kandasın / Hâsret-i rüyüñ beni **süzân eder** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 8*). [*süzân eder, -er]*

süzân eyler: Yakmak.

Gönül bend olalı zülfüñ teline oldu dîvâne / Kim eyler âteş-i 'aşk u firâkı sînesin süzân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 4*). [*süzân eyler, -r]*

süzân eylese: Yakmak.

Dil semâ' etdi bu demlerde Nevâ-yı nây-ı 'aşk / Çekse bir âhı derûnum çarhı **süzân eylese** (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 13*). [*süzân eylese, -se]*

süzân olayım: Yakmak, yanmak.

Ey Hudâ 'aşkıñı **süzân olayım** / Vaslıñı Ka'be-i dilde bulayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 1*). [*süzân olayım, -a, -yım]*

süzân oldu: Yanmak.

Bakma 'ısyânıma kıl bendeñi pîrim şādân / Oldu sūzân reh-i 'aşkıñda derûn-ı sîne (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 49). [sūzân oldu, -du]

sūzân olmadı: Yanmak.

Fırkat ü 'aşkıñla **sūzân olmadı** mecnûn-ı dil / Etmedi hayfâ tulû'ı mäh-ı ümmîdim bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 2). [sūzân olmadı, -ma, -dı]

sūzân olup: Yanmak.

Yan cemâli 'aşkına ol mäh tâbîñ her gece / Ol tecellî şem'ine **sūzân olup** pervâne gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 3). [sūzân olup, -up]

sūzân olup: Yakmak, yanmak.

Gâh Mecnûn gibi dağlar aşarım 'Âdile ben / 'Âşka **sūzân olup** gamla perîşân gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 7). [sūzân olup, -up]

sūzân-ı nâr-ı 'aşk: Yakıcı aşk ateşi.

Sūzân-ı nâr-ı 'aşk ol tâ mahv olunca 'âşık / 'Âdile hâkî cismiñ tâ 'ayn-ı rûh olunca (Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 6). [sūzân-ı nâr-ı 'aşk,]

sūz-ı 'âşkıñ: Aşk ateşi.

Sūz-ı 'âşkıñ tâ ki tende bulmasın nokşânını / Cân vedâ' edince tenden çıkmaya hîç bir nefes (Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 4). [sūz-ı 'âşkıñ, -ıñ]

sūz-ı derûnum: Gönül yangını.

N'olur **sūz-ı derûnum** âşikâr etsem o dildâra / Derûnum hânesinde yakdı hasret her zamân âteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 6). [sūz-ı derûnum, -um]

sūz-ı dilârâ'ya: Gönül süsleyen, sevgilinin ateşi.

Râst'dır **Sūz-ı dilârâ'ya** makâm-ı Evc'de / Ol zehî minnet zehî hikmet beyândır müsikî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 5). [sūz-ı dilârâ'ya, -y, -a]

sūz-ı nihânım: Gizli ateş.

Dile nakşetmiş 'aşkıñı ezelden ol güzel zîra / Çerağı hâne-i dilde yanar **sūz-ı nihânım** var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 2). [sūz-ı nihânım, -ım]

sūznâk: Yakıcı, yanıcı; rast beşlisiyle hicaz dörtlüsünün birbirine eklenmesinden meydana gelen klasik Türk müziğinde basit bir makam, suzinak makamı.

Sūznâk eyler Hicâzî perde-i 'Uşşâk'dan / Ceng-i A'cem ü Nevâ-yı İsfahân'dır müsikî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 2). [sūznâk,]

sūz-nâk: Yakıcı, yanıcı; rast beşlisiyle hicaz dörtlüsünün birbirine eklenmesinden meydana gelen klasik Türk müziğinde basit bir makam, suzinak makamı.

Mîhr-i Mevlânâ doğunca evc-i sinemde tamâm / **Sūz-nâkim** şöyle kânûn-ı muhabbetde müdâm (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 11). [sūz-nâkim, -im]

sūz-nâk olduk: Yanmak, ateşlenmek, alev almak.

Âteş-i 'aşkıñla olduk sūz-nâk / Ey bizim meh-pâre-i tâbânımız (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 5). [sūz-nâk olduk, -du, -k]

sâdık: İçten bağlılığı olan, sadakatli, samimi.

Semme vechu'l-lāhi ihsān eyleyip 'aşıklara / Sırr-ı bismillāhi i'tā eylediñ **şadıqlara** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 3*). [*şadıqlara, -lar, -a*]

şād: Mutlu, huzurlu.

Kurb-ı ümmîd ile **şadım** kesmezem ümmîdimi / Hâk melûlen kulların etmez kapısından cüdâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 3*). [*şadım, -ım*]

Gâh vîrân ü gehî **şad** ü gehî mest ü harâb / Yârı ağyâr ile farq eylemeyen gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 6*). [*şad,]*

şād: Yüz; yüzlece, pek çok.

Cürmümü farq edeliden beri şanma gülmüşüm / Yād edip 'işyânımı **şad** âhlarla ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 4*). [*şad,]*

şād ede: Sevindirmek.

Dâderim 'Abdûlmecîd etmiş murâd / Birine verip beni de ede şād (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 34*). [*şād ede, -e*]

şād eder: Sevindirmek.

Yorma tedbîr ile kalbiñ kadere bağlan kim / Niyyeti hâş olanı **şād eder** elbet Yezdân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 4*). [*şād eder, -er*]

şād et: Sevindirmek.

Koyma beni böyle sen âvâre vü ğarîb / Kıl **şād et** cemâliñi 'ayân meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 5*). [*şād et,]*

Hâzır eyvallâh katâr ile bize mihnet-i ezel / Eyleme maḥzûn bu yüzden kalbimi **şād et** şehâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 4*). [*şād et,]*

şād etdi: Sevindirmek.

Mâder-âsâ bakdı **şād etdi** beni / Cennetü'l-Firdevs olsun medfeni (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 28*). [*şād etdi, -di*]

şād eyle: Mutlu etmek.

'Âdile'm ammâ emānetdir saña / Onı hōş tut rûḥumu **şād eyle** tâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 94*). [*şād eyle,]*

şād eyle: Sevindirmek, memnun etmek.

Kıl kabûl 'aşkıña **şād eyle** beni / Hâzretiñ kurbına lâyıḳ olayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 2*). [*şād eyle,]*

şād eyledi: Sevindirmek, memnun etmek.

İki dilber gelip tebşîr ile **şād eyledi** cânım / Ne 'izzetdir dile bu şeb şafâ-baḥş etdi sultânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [*şād eyledi, -di*]

şād eylerem: Mutlu etmek.

Ḥayr ile yād eyleyem ensâbımı / Zıkr ile **şād eylerem** aḥbâbımı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 11*). [*şād eylerem, -r, -em*]

şād ide: Mutlu, bahtiyar etmek.

Bir Muḥammed 'Alî Pâşâ idi ol dünyâda / **Şād ide** rûḥuñu Mevlâ mele'-i a'lâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 6*). [*şād ide, -e*]

şād ola: Sevinmek, memnun ve mutlu olmak.

Şād ola kalb-i hāzīnīñ bir nigāhıñla hemān / Yā Resūla'llah sensin evvelīn ü āhīrīn (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 8). [şād ola, -a]

şād olma: Mutlu olmak.

Bu cihānda şād olma zā'il olur vuşlatıñ / Gafleti қо kıl nazar encāmına bu hāletīñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 1). [şād olma, -ma]

‘İzzet ile şād olma zillet ile hem hāzīn / İltifāt ile ne mağrūr ü ne ğam-efşāmı ol (Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 4). [şād olma, -ma]

şād olup: Mutlu ve huzurlu olmak.

Rahmetiñ vāsi' İlāhī 'aşk-ı Fahr-i enbiyā / Şād olup bulsun kerīmem Hayriyye rūhu refāh (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 4). [şād olup, -up]

şād olurdu: Mutlu olmak.

Gāh vaşlıñla olurdu bu dil-i āvāre şād / Hecr ile oldum helāk eyvāh bilmem n'eyledim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 5). [şād olurdu, -ur, -du]

şād olurdu: Mutlu olmak, sevinmek.

Gāh vaşlıñla olurdu bu dil-i āvāre şād / Hicr ile oldum helāk eyvāh şimdi ağladım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 5). [şād olurdu, -ur, -du]

şād u muğtenem: Ganimetin mutluluğu.

Müddet-i 'ömrüñ rızā-yı emrine haşr eyleyip / Bu dañi oldu rızā-yı Hāk'la şād u muğtenem (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 5). [şād u muğtenem,]

şādān: Sevinçli, mutlu, bahtiyar.

Hīç ne bir hem-dem ne bir mahrem ne bir yāri gerek / 'Aşk ile hemrāh olanıñ hātırı şādān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 4). [şādān,]

Kime bākī kalacaktır bu cihān / Rūhların şādān ide Mevlā hemān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 79). [şādān,]

şādān edelim: Mutlu, bahtiyar etmek.

Cām-ı lebi nūş eyleyip deryā gibi cūş eyleyip / 'Uşşāk-ı medhūş eyleyip dünyāyı şādān edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 2). [şādān edelim, -e, -lim]

şādān eder: Mutlu, bahtiyar etmek.

Қulların her vechile şādān eder / Luţfuna ihsānına yok intihā (Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 3). [şādān eder, -er]

şādān et: Mutlu, bahtiyar etmek.

İsm-i zātıñ hürmetine kalbimi sen şāf kıl / Hüsn-i hulk ile beni şādān et yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 5). [şādān et,]

şādān etdiñ: Mutlu, bahtiyar etmek.

Dil-i mahzūnumu luţfuñla şādān etdiñ Allah'ım / Ki bu şeb eyledi dil-hānemi teşrīf cānānım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7). [şādān etdiñ, -di, -ñ]

şādān eyledi: Sevindirmek, mutlu ve bahtiyar etmek.

Hāne-i k̄albin o nūra yandırıp / 'Ādile'yi 'aşkı **şādān eyledi** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 9*). [*şādān eyledi, -di*]

şādān idelim: Sevindirmek, mutlu etmek.

Şübhesiz 'Ādile bir dār-ı belādır 'ālem / İdelim rûhların Fātiha ile şādān (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 9*). [*şādān idelim, -elim*]

şādān kıl: Sevindirmek, bahtiyar etmek.

Bakma 'isyānıma kıl bendeñi pīrim şādān / Oldu sūzān reh-i 'aşkıñda derūn-ı sīne (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 49*). [*şādān kıl,]*

şādān ol: Sevinçli, mutlu olmak.

Cihānda bir şey için olma mesrūr ğamla **şādān ol** / 'İbādu'llāha hor bakma şaķın sen hürmet ede gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 4*). [*şādān ol,]*

şādān ola: Sevinçli, mutlu olmak.

Beklemez 'āşık ki yılda 'īd ile **şādān ola** / Çün onuñ her sa'āti bir başķa 'īd-ı cān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5*). [*şādān ola, -a*]

Muhammed 'aşķına mahv eyleyip hep cürm ü 'isyānın / Kemāl-i rahmetiñle 'Ādile **şādān ola** yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 10*). [*şādān ola, -a*]

şādān olur: Sevinçli, mutlu olmak.

Meclisinde tazelendir cān sāġarlar döner / Kim murādı üzre onda mest olur **şādān olur** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 7*). [*şādān olur, -ur*]

Bu 'ālemde nice biñ var 'uşşāk-ı İlāhī kim / Olan bunlar ile hemdem bulur vuşlat olur şādān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [*şādān olur, -ur*]

şādān olursun: Sevinçli, mutlu olmak.

Olmaz 'āşıkda keder vakti şafā ile geķer / 'Ādile sen de o meclisde olursun şādān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 7*). [*şādān olursun, -ur, -sun*]

şādırvān: Şadırvan, etrafı musluklu kubbe şeklinde çeşme.

Dilde cennet var aķar enhār ile **şādırvān** / Seyr-i baġ et gülleri sūnbülleri reyhānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 7*). [*şādırvān,]*

şād-kām: Çok sevinçli, arzusuna kavuşmuş.

Zevci ile olmamış idi **şād-kām** / Bulamadı zevķ-ı dünyāyı tamām (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 62*). [*şād-kām,]*

Luţf u tebşīriñle bulurdum merām / Olur idim devletiñde **şād-kām** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 40*). [*şād-kām,]*

şād-kām olasin: Çok sevinçli ve mutlu olmak.

Mest olup zikre devām et olasin tā şād-kām / K̄albde 'aşķı güzel seyrān güzel cānān güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 3*). [*şād-kām olasin,]*

şād-kām olsun: Çok sevinçli ve mutlu olmak.

Rûh-ı pākine kılıp taķdīs-i tām / 'Ādile luţfuyla olsun şād-kām (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 19*). [*şād-kām olsun, -sun*]

şād-kām olup: Çok sevinçli ve mutlu olmak.

Emr ü fermān ile olup şād-kām / Mazhar-ı ihsānı olmuşdu tamām (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 11). [şād-kām olup, -up]

şādmān: Sevinçli.

Elde Hakk'a cām-ı 'işret var iken / Şādmānım vaşf-ı kalbi diyemem (Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 3). [şādmānım, -ım]

şād-mān: Sevinçli.

Rikāb-ı şāh-ı 'ālem-tābdan da'vet bu şeb geldi / Dil-i bī-rūḥa cānān geldi cānım şād-mān geldi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1). [şād-mān,]

şāh: Padişah, hükümdar, sultan.

Her ne ḥalk etdiyse 'ālemde Hudā cümle güzel / Hakk güzel ḥalkı güzel o şāha kulluk da güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 1). [şāha, -a]

Giderler ḥāne-i dōsta kadar külfetsiz 'Âdile / Gedā şuretda ma'nen şāhdır 'uşşākı incitme (Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 6). [şāhdır, -dır]

Her kul ol şāhiñ olur mu dāḥil-i bezmi hemān / Ḥalvet-i vaşla deḥālet başka ihsān degil mi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 3). [şāhiñ, -iñ]

'Aşıkıñ zikri āmāndır dā'im ol şāha hemān / Mübtelā-yı 'aşk neyler şihhati cāndır ṭabīb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 4). [şāha, -a]

Kıl tecellī olam 'aşkıñ ile cānā şeydā / Haste-i 'aşka yine şāhim edersin tīmār (Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 3). [şāhim, -im]

Mazhar-ı feyz-i Hudā şāh Behāe'd-dīniñ / Sāyesinde cūhelā tanımayan gönlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 8). [şāh,]

Görelī āfītāb-ı vechiñ ey şāhim göñül sūzān / Mey āteş meclis āteş sāgar āteş rüy-ı cān āteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 4). [şāhim, -im]

Her ne ḥalk etdiyse 'ālemde Hudā cümle güzel / Hakk güzel ḥalkı güzel o şāha kulluk da güzel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1). [şāha, -a]

Sākī meded bize şun 'aşk cāmını kadehle / Hālim diyem o şāha dil neş'e-yāb olunca (Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 4). [şāha, -a]

Çün ol kuşuñ şāh ile var 'ahdi tā ezel / Şaydı visāl-i dōst olur hemān göñül kuşu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 2). [şāh,]

O şāhiñ 'Âdile meyḥāne-i 'aşk içre emriyle / Olup mest ü lisān-ı ḥāl-i tevḥīd kendine geldi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7). [şāhiñ, -iñ]

Raḥmeti vāsi' bir ulu şāhiñ kuludur 'Âdile / Yādigārıdır bu cān olsun fedā-yı vuşlatı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 6). [şāhiñ, -iñ]

Giderler ḥāne-i dōsta kadar külfetsiz 'Âdile / Gedā şuretda ma'nen şāhdır 'uşşākı incitme (Âdile Sultan Divanı, Gazel 187, Beyit 6). [şāhdır, -dır]

Merḥabā ey mürseliñiñ şāhi dīniñ şāḥibi / Nūr etdi kevnī teşrīfiñ ser-ā-ser bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 1). [şāhi, -ı]

Biñ iki yüz yirmi üçde oldu şāh / Etdi dīn ü devleti ḥıfz ü nigāh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 13). [şāh,]

Şāh babamız lutf u ihsān eyledi / Kim Ḥalil Pāşā'ya 'aḳd etmiş idi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 21). [şāh,]

Biñ iki yüz yirmi üçde oldu şāh / Etdi dīn ü devleti ḥıfz ü nigāh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 13). [şāh,]

Şāh babamız lutf u ihsān eyledi / Kim Ḥalil Pāşā'ya 'aḳd etmiş idi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 21). [şāh,]

Esir ü bî-kesim bu 'âlem-i miñnetde ey **şāhım** / Bu yolda ne meded-kārım ne qaldı bir ümîd-
gāhım (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 5*). [*şāhım, -ım*]

Hilâfet mesnedinde olmuş iken bir mu'azzam **Şāh** / Tayanıp Hakk'a dîn ü milleti eyler idi āgāh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 4*). [*şāh,]*

Şecî' u hem hālīm u pāk-niyet **şāh** idi hayfā / Muvaffağ olmadı bir yār u şādık bendeye zīrā (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 13*). [*şāh,]*

Hilâfet mesnedinde olmuş iken bir mu'azzam **Şāh** / Tayanıp Hakk'a dîn ü milleti eyler idi āgāh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 4*). [*şāh,]*

Şecî' u hem hālīm u pāk-niyet **şāh** idi hayfā / Muvaffağ olmadı bir yār u şādık bendeye zīrā (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 13*). [*şāh,]*

Oldu Yūsuf **şāh** Züleyhā gördü ammā çok ğamı / Geçdi bu da' vāda Leylā ile Mecnūn' uñ demi
(*Âdile Sultan Divanı, Tahmīs 1, Beyit 7*). [*şāh,]*

şāh eyler: Padişah eylemek.

'Āşıkı eyler tarīk-ı müstaķīmīñ āgehi / Her gedāsın **şāh eyler** pür-'atādır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 7*). [*şāh eyler, -r*]

şāh ile gedā: Sultan ve kul.

Qavl-i mā'sūmīde şafvetle ederdı ışgā / Çünkü 'indinde onuñ bir idi **şāh ile gedā** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 11*). [*şāh ile gedā,]*

şāh u fakīr: Sultan ve dilenci.

Beste-i vecd ü tecellīsı ser-ā-ser 'âlem / Bende-i dergehıdır bay ü gedā **şāh u fakīr** (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 34*). [*şāh u fakīr,]*

şāh u hānı: Sultan ve padişah.

Ol ki qalbi ola hālī 'aşqdan / Bî-ahālī **şāh u hānı** neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 4*). [*şāh u hānı, -ı*]

şāh ü sultānı: Hükümdar.

Taht-gāh-ı mülk-i qalbiñ **şāh ü sultānı** benim / 'Āşıkıñ gōñlūñdeki ma'sūq u mihmānı benim
(*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 2*). [*şāh ü sultānı, -ı*]

şāh ü sultān-ı cihān: Âlemin hükümdarı.

Şāh ü sultān-ı cihān rütbe olup hāzret-i 'aşq / Milket-i qalbe gelip dikdi 'âlem devlet-i 'aşq (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 1*). [*şāh ü sultān-ı cihān,]*

şāhā: Ey şah, ey sevgili, ey gönül!.

Āyinem şāf olunca **şāhā** / Derd-i şadıñ ne muşaffā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 9*). [*şāhā,]*

Buyur **şāhā** seniñdir beyt-i aḥzān-ı fakīrānem / Cemālīñ şem'ine karşı hemān ḥayrāndır 'āşık
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 7*). [*şāhā,]*

Alıp fermānıla kânūn-ı 'aşkı dest-i ta'līme / Gazel okudum ol **şāha** 'Arapça (ḥuḫ yedi seydī)
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 4*). [*şāha,]*

şahādet: Şehit olma.

Sa'ādetden alıp zehre **şahādetle** bulup behre / Şerāfet verdi bu şehre Ebā Eyyūbe'l-Enşārī (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 5*). [*şahādetle, -le*]

şāhbāz: İri ve beyaz bir doğan cinsi, doğan.

Hemîşe husrev-i 'aşkıñ kólunda **şāhbāz** ol kim / Bu fırkatle bu hasret hiç kalmaz sende şabr eyle
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 4*). [*şāhbāz,]*

şāh-bāz-ı dil: Gönül doğanı(kuşu).

Şāh-bāz-ı dil humāy-ı evc-i istignādadır / Lā-mekān Kāf-ı kanā'at içre 'Ankāda arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 2*). [*şāh-bāz-ı dil,]*

şāhenşeh-i 'ālī-makām: Mevkisi yüce olan sultanların sultanı.

Çünkü ol **şāhenşeh-i 'ālī-makām** / Bir çok evlād ile olmuşdu be-kām (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 15*). [*şāhenşeh-i 'ālī-makām,]*

şāhen-şeh-i devrān: Zamanın en yüce sultanı.

Şāhen-şeh-i devrān iken 'Abdülazīz-i huld-i cāh / Elvermedi zālīm felek yār olmadı baht-ı siyāh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 1*). [*şāhen-şeh-i devrān,]*

şāh-ı 'ālem: Cihan padişahı.

Şāh-ı 'ālem mefhar-i 'Osmāniyān / Vālidim cennet-mekān Maḥmūd Hān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 1*). [*şāh-ı 'ālem,]*

şāh-ı 'ālemyān: İnsanlar, bütün dünya halkının hükümdarı.

Merhabā ey **şāh-ı 'ālemyān** cānlar içre cān / Merhabā ey derdlere dermān olan şāh-ı cihān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [*şāh-ı 'ālemyān,]*

şāh-ı 'aşka: Aşk padişahı.

Ol **şāh-ı 'aşka** bunda vuşlat ise murādıñ / Kendi özüne 'āşık ḥayrān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 2*). [*şāh-ı 'aşka, -a]*

Mihneti çeksem de 'ālemde degil kaydımda hiç / Çünkü ben bir öyle **şāh-ı 'aşka** etdim cān fedā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 2*). [*şāh-ı 'aşka, -a]*

Böyle **şāh-ı 'aşka** düşen neylesin gayrı güzel / Nice biñ cān cilve-i reftārınıñ kurbānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 3*). [*şāh-ı 'aşka, -a]*

şāh-ı 'aşkıñ: Aşk padişahı.

Seferde mülk-i dilde **şāh-ı 'aşkıñ** yarı olmuşdur / Meger bezm-i vişālīñ mahremi hem ḥāşılıdır
mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 7*). [*şāh-ı 'aşkıñ,]*

şāh-ı a'zam: En büyük hükümdar.

Merhabā ey Faḥr-i 'ālem merhabā / Merhabā ve'y **şāh-ı a'zam** merhabā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 1*). [*şāh-ı a'zam,]*

şāh-ı cihān: Dünya hükümdarı.

Merhabā ey şāh-ı 'ālemyān cānlar içre cān / Merhabā ey derdlere dermān olan **şāh-ı cihān** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 1*). [*şāh-ı cihān,]*

şāh-ı cihān: Dünya sultanı.

Bulmadı kimse bu 'ālemde muradınca sürür / Her biri gamda gerek bende gerek **şāh-ı cihān**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 3*). [*şāh-ı cihān,]*

İstedi ol dâderim **şāh-ı cihān** / Ede Tophâne müşîri ol zamān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 25*). [*şāh-ı cihān,]*

şāh-ı cihān: Âlemin padişahı.

Göçdü Haqq'a 'ākıbet Maḥmūd Ḥān / Oldu Ḥān 'Abdūlmecīd **şāh-ı cihān** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 95*). [*şāh-ı cihān,]*

şāh-ı cihān: Âlemin hükümdarı.

Bakma taḫşīrime ey **şāh-ı cihān** teşrīf et / Yıkılıp ḥāne-i dil olmada her dem vīrān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3*). [*şāh-ı cihān,]*

şāh-ı cihānım: Âlemin padişahı.

Baḥa şun sāḳiyā billūr-ı cāmı şevḳ-ı cānım var / Derūn-ı dilde yār-ı ğar olur **şāh-ı cihānım** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 1*). [*şāh-ı cihānım, -ım]*

şāh-ı devrāna: Devrin padişahı.

Naşıl yanmam kime oldu olanlar **şāh-ı devrāna** / Bilinmez oldu ḥālī kıydılar ol zıll-ı Yezdān'a (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 1*). [*şāh-ı devrāna, -a]*

şāh-ı dīn: Dīn padişahı.

Bendelige bu kuluñ edip ḳabūl / Ḥāneme ey **şāh-ı dīn** eyle nüzūl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 8*). [*şāh-ı dīn,]*

şāh-ı dīn: Dinin padişahı.

Ravza-i pākiñ ziyāretdir murādı 'āşıḳıñ / Ma'nevī da'vetle celb eyle beni ey **şāh-ı dīn** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 6*). [*şāh-ı dīn,]*

şāh-ı erbāb-ı vefā: Vefa ehlinin sultanı.

Menba'-ı cūd u keremsin yā Ḥabīb-i Kibriyā / Ma'den-i luṭf u saḥāvet **şāh-ı erbāb-ı vefā** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 5*). [*şāh-ı erbāb-ı vefā,]*

şāh-ı evreng-i vefā: Vefa, bağılık tahtının sultanı.

Şāh-ı evreng-i vefā bülbul-i gülzār-ı şafā / 'Āşıḳa luṭfı revā ehl-i dile feyzi 'amīm (*Âdile Sultan Divanı, Terḳib-bend 2, Beyit 7*). [*şāh-ı evreng-i vefā, - vefā]*

şāh-ı gül: Gül padişahı.

Bār-i gāḥa **şāh-ı gül** tertībini ḳurmuş şabā / Şāf şāf eller bağılı onda enbiyā vü evliyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 1*). [*şāh-ı gül,]*

şāh-ı ḥübāna: Güzellerin şahi, güzellerin en güzeli.

Düşdü bir ḥūrşīd-manzar **şāh-ı ḥübāna** gönül / Raġbet etmez görse de biñ şūḥ-ı devrāna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 1*). [*şāh-ı ḥübāna, -a]*

şāh-ı ḥübānı: Güzellerin şahi, en güzeli.

Şāh-ı ḥübānı kaçınmaz arar 'uşşāḳ-ı gedā / 'Âdile âteş-i hicrān ile çün bağı yanıyır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 8*). [*şāh-ı ḥübānı, -ı]*

şāh-ı iklīm-i vişāl: Vuslat, kavuşma ülkesinin padişahı.

Şāh-ı iklīm-i vişāl iken o sultān-ı kerīm / Nāka ra'yile bulurdu yine hōş-hāl u şafā (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 4). [şāh-ı iklīm-i vişāl,]

şāh-ı merdāndır: Yiğitlerin şahi.

Haydar-ı Kerrār-ı gālib şir-i Yezdān'dır 'Alī / Şāhib-i 'ilm-i şecā'at **şāh-ı merdāndır** 'Alī (Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 8). [şāh-ı merdāndır,]

şāh-ı merdān-ı velī: Allah'ın dostunun yiğit sultanı.

Haydar-ı Kerrār-ı gālib şir-i Yezdān'dır 'Alī / Şāhib-i 'ilm ü şecā'at **şāh-ı merdān-ı velī** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 9). [şāh-ı merdān-ı velī,]

şāh-ı merdanlık: Yiğitlerin şahi.

Dil-nüvāz-ı 'ācizān ol şān-ı insanlık budur / Şabr ile nefsi helāk et **şāh-ı merdanlık** budur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 1). [şāh-ı merdanlık, -lık]

şāh-ı rūsul: Peygamberler sultanı, Hz. Muhammed.

Ḥazret-i Ḥaqq'ın karṇisinin eyā **Şāh-ı rūsul** / Etmedi Ḥālik naẓriñ halk-ı hilḳatden beri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 9). [şāh-ı rūsul,]

şāh-ı zamānım: Devrin hükümdarı.

Vücūd şehrine gel seyr-i vaṭan kıl gör temāşāyı / Derūnum cilve-gāh 'aşkına **şāh-ı zamānım** var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 5). [şāh-ı zamānım, -ım]

Oldum āvāre gāmıñla bulmadım bir çāreyi / Senden olur merḥamet **şāh-ı zamānım** gel yetiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 6). [şāh-ı zamānım, -ım]

şāh-ı zemānım: Devrin, zamanın padişahı.

Ḳuluyum hem esīriyim o şāhīnşāh-ı hūbānıñ / Ḳuluna 'aşkına luṭfu çok **şāh-ı zemānım** var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 3). [şāh-ı zemānım, -ım]

şāh-ı zīşānı: Şanlı padişah.

Eyā iki cihānıñ cism ü cānı **şāh-ı zīşānı** / Dilimde āteş-i 'aşkıñ şafāsı artar eksilmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 4). [şāh-ı zīşānı, -ı]

şāh-ı zīşānım: Şanlı padişah.

Var iken dest-gīrim sen gibi bir **şāh-ı zīşānım** / Kime 'arz eyleyem eyle meded hāl-i perīşānım (Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 3). [şāh-ı zīşānım, -ım]

şāhid: Şahit, tanık.

Dedi ya 'ni **şāhidim** yokdur İlāh / Vardır ancak ol mu'azzam pādīşāh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 15). [şāhidim, -im]

şāhid oldu: Hazır bulunmak, tanık olmak.

Cemāl-i pākini mir'at-ı dilde seyr eden / Maḥabbet eyledi hem **şāhid oldu** hem meşhūd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 2). [şāhid oldu, -du]

şāhid-i cānı: Gönlün sevgilisi.

Nüş eylemek tā be-seher ol bāde-i 'aşkı hūner / Tā **şāhid-i cānı** meger āgūşa mihmān edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6). [şāhid-i cānı, -ı]

şāhid-i maḳṣūd: Arzu edilen sevgili.

Ümîdin gayrden kes sendedir ma'şûkuñ ey 'âşık / Hemîşe zıkr ü fikriñ **şāhid-i maḳṣūd** ola ağla
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 5*). [*şāhid-i maḳṣūd,]*

Ḳalbi mir'ât-ı cemāl **şāhid-i maḳṣūd** idi / Tālibāne bahş-ı feyz eylerdi ol kân-ı 'atā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 5*). [*şāhid-i maḳṣūd,]*

şāhīnşāh-ı hūbānıñ: Güzeller şahının şahı.

Ḳuluyum hem esīriyim o **şāhīnşāh-ı hūbānıñ** / Ḳuluna 'âşıkına luḡfu çok şāh-ı zemānım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 3*). [*şāhīnşāh-ı hūbānıñ, -ıñ]*

şāhinşeh-i sefkat-veri: Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgiye sahip, şefkatli şahlar şahı, padişahlar padişahı.

Ey risālet mülkünün **şāhinşeh-i sefkat-veri** / Ve'y nübüvvet tahtınıñ şāhib-serīr ü serveri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 1*). [*şāhinşeh-i sefkat-veri, -i]*

şāhsār-ı nesl-i pāk-i muṣṭafā: Hz. Muhammed'in saf, temiz soyunun ağacı.

Ḥazret-i bint-i Resūl'ün zevcidir / **Şāhsār-ı nesl-i pāk-i Muṣṭafā** (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 10*). [*şāhsār-ı nesl-i pāk-i muṣṭafā, - pāk-i muṣṭafā]*

şākir: Şükreden kimse, şükredici.

İsmi gibi Sāliḥā hem 'ābide / Zākir hem **şākir** hem zāhide (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 24*). [*şākir, -e]*

şakk eyledi: İkiye bölmek.

Bir işāret ile **şakk eyledi** bedr-i kāmeri / Menba'-ı feyz ü işārāt 'aleyhi's-şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 12*). [*şakk eyledi, -di]*

şām u seher: Akşam ve sabah.

Her **şām ü seher** ağla aşk ile yüzün dāğla / Ḳulluḡuña bel bağla sultān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 3*). [*şām ü seher,]*

Gezer **şām ü seher** maṭlūbunu arayı arayı / Bulam diye dilārāyı durup bir yanda eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 5*). [*şām ü seher,]*

şām u seher: Akşam ve sabah, gece gündüz.

On sekiz biñ 'ālem Ḥaḳḳ'ı zıkr eder **şām u seher** / Hūr güzel cennet güzel envār güzel dīdār güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 4*). [*şām u seher,]*

şām u seher: Akşam ve sabah, gece gündüz, daima.

Hemān **şām u seher** ol pādīşāha 'Âdile yalvar / Olur 'âşıkñ vişāl-i yāra rehber şimdi şabr eyle
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 6*). [*şām u seher,]*

şām 'adān: Şamdan, üzerine mum dikilen aydınlatma aleti.

Zıkr-i feyziñ şu'lesinden sīne ger / Yanmaz ise **şām 'adānı** neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 6*). [*şām 'adānı, -ı]*

şām-ı firāk: Ayrılık akşamı.

'Âdile **şām-ı firāk** olur şabāḥ-ı vaşla vaşl / Hurrem ü şādān olur âşık geçer ḥasret demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 8*). [*şām-ı firāk,]*

şān: İtibar, nam, şöret, şan, ün.

Gayr-ı mümkün **şânlarında** etmek inşâ-yı kelâm / Mefhâr-ı kevneyniñ olsun cümle âline selâm
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 12*). [*şânlarında, -lar, -ın, -da*]

Devr-i Âdem'den beri mişlin güzeller görmemiş / **Şânına** ta'zîmi mevcûdât 'arz etse sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 4*). [*şânına, -ı, -na*]

Gayr-ı mümkün **şânlarında** etmek inşâ-yı kelâm / Mefhâr-ı kevneyniñ olsun cümle âline selâm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 12*). [*şânlarında, -lar, -ın, -da*]

Gurûr etme libâs-ı fâhireñle / 'Abâ ile bizim de **şânımız** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 4*). [*şânımız, -ımız*]

Cân ü dil yansın cemâli şem'ine imhâ olup / **Şân** mı kaldı cihânda 'Âdile pervânelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7*). [*şân,]*

Zâhir ismiñ gibi bātında degilsin sultân / Veremez fâ'ide bu saltanat ü devlet ü **şân** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1*). [*şân,]*

'Âdile yâre 'aceb mi söylemezse derdini / Kâle gelmez kâbil-i ta'bîr bir şanma **şânımı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 8*). [*şânımı, -ım, -ı*]

'Âdile yâre 'aceb mi söylemezse derdini / Kâle gelmez kâbil-i ta'bîr bir şanma **şânımı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 8*). [*şânımı, -ım, -ı*]

Oldu Tophâne müşîri çok zamân / Buldu ser'-askerlik ile iki **şân** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 59*). [*şân,]*

Buyrulup **şânında** (Laḥmi Laḥmike) / Var kıyâs et şân-ı 'âlîsin şehâ (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 13*). [*şânında, -ın, -da*]

şân: Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek.

Tehî **şanma** görüp ehl-i dili çeşm-i ḥakâretle / Şunup beyhûde bu 'aşkı şakın 'uşşâkı incitme
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 3*). [*şanma, -ma*]

İşit bu nükteyi ırak **şanma** kendini Ḥak'dan / Hemân bâkî kalan ol zû'l-celâlin vechidir zîrâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 3*). [*şanma, -ma*]

'Ârif-i bi'llâhı ey nâdân **şanma** bî-ḥaber / Çünkü burhâna çekerler şoñra yazıkdır saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*şanma, -ma*]

Şatma zu'munca reşâdet kuṭb **şanma** kendiñi / Tâ'atiñ taḳlîddir cümle olur maḥv ü hebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4*). [*şanma, -ma*]

'Ârif-i bi'llâhı ey nâdân **şanma** bî-ḥaber / Çünkü burhâna çekerler şoñra yazıkdır saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3*). [*şanma, -ma*]

Şatma zu'munca reşâdet kuṭb **şanma** kendiñi / Tâ'atiñ taḳlîddir cümle olur maḥv ü hebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4*). [*şanma, -ma*]

Şanma beyhûde âh-ı 'uşşâkı / Çünkü bî-iḥtiyâr mest ü ḥarâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 8*). [*şanma, -ma*]

Gerçi kullukda saña çokdur kuşûrum yâ Kerîm / Ağlayanlar **şanma** kim bâbında ḥirmândır ṭabîb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 7*). [*şanma, -ma*]

'Âdile Ḥak bilir aḥvâl-ı kulu / Kimi görse kişi kendini **şanır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 8*). [*şanır, -ır*]

Kalır bakî kişiye **şanma** bu mülk / Biz ancak kullarız Şubḥânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 11*). [*şanma, -ma*]

Bizi tenhâ görüp de **şanma** bî-kes / Ki vaḥdetde bizim Yezdân'ımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 1*). [*şanma, -ma*]

Müste'id-i şeref-i rif'at olan nâdir olur / 'Âdile **şanma** her âb lû'lü'-i lâlâ eyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 6*). [*şanma, -ma*]

‘Aceb **şanma** gezersem ben serāpā kıt’a-yı hāki / Neye nāzır olursam hāli manzūr nev-civānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 6). [*şanma, -ma*]

Şanma kim zāyi’ olupdur vahdetiniñ çillesi / Rüz u şeb Mevlā için olur ederseñ hıdmetin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 5). [*şanma, -ma*]

Rāh-ı ‘aşkda ‘Âdile **şanma** kapanır çeşm-i dil / Kapanırsa açılır özge temāşadır gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 7). [*şanma, -ma*]

Cürmümü fark edeliden beri **şanma** gülmüşüm / Yād edip ‘isyānımı şad-āhlarla ağladım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 4). [*şanma, -ma*]

Gönül mir’atını şāf et yeter taḥkīka taḥlidiñ / Hudā cānında hazırır tehī **şanma** seni ey cān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2). [*şanma, -ma*]

Dedim güzel bu cilve nāz ile cevāna gelmişsin / Dedi sen **şanma** kendin ‘āşıkım var böyle biñ dāne (Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 3). [*şanma, -ma*]

‘Âdile yāre ‘aceb mi söylemezse derdini / Kāle gelmez kâbil-i ta‘bır bir **şanma** şānımı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 8). [*şanma, -ma*]

Cihānı **şanma** kim hāli nice ehl-i şadākat var / Hemen arzūları devletle dīne ḥüs-n-i hıdmetdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 4). [*şanma, -ma*]

Görüp şadıklar hā’in elinde **şanma** bī-çāre / Mu‘īni Hāḳ olan iki cihānda pür-selāmetdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 5). [*şanma, -ma*]

Şanma ey zāhid ki ‘āşıklar ‘abeş devrān eder / Onlarıñ kārı hemīşe zıkr ü tevḥīd-i Hudā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 2). [*şanma, -ma*]

Hāḳ-i ‘anberīne yüz sürsem **şanırdım** kendimi / Şübhesiz (Men zāre kabrī) sırrına oldu qarīn (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 4, Beyit 7). [*şanırdım, -ır, -dı, -m*]

Ehl-i dile **şanma** ki düzaḥ cihān / Kendine cennet yine kendi dili (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 6, Beyit 8). [*şanma, -ma*]

Karār-gāh **şanma** ‘ālem bir güzer-gāh / Yeriñ çün kabır-i pür-zulmet degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kit’a 10, Beyit 5). [*şanma, -ma*]

O meh-rūyu **şanır** dil kim bulutdan āşikār olmuş / Gören her zerrede mihr-i cemāli tāb-dār olmuş (Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 3). [*şanır, -ır*]

Fiğān ü āh geçmez mi **şanırsın** bī-vefā dünyā / Yerini āhı buldu Hāḳ ‘adālet eyledi ammā (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 14). [*şanırsın, -ır, -sın*]

Şandım onuñ ile bu ‘ömrümü bī-derd geçer / Hātırımdan onuñ itmez idi hīç fevti güzer (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 13). [*şandım, -dı, -m*]

Yalıñız **şanma** imām oldu şehīd / On kadar evlād var idi dahā (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 30). [*şanma, -ma*]

şan aldı: Şan ve şöhrat elde etmek.

Hep hāḳ-ile yeksān olan erdi vişāle aldı şan / Elden bırakma iftıkārı ‘Âdile yalvarı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 7). [*şan aldı, -dı*]

şan u hıdemiyle: Hizmetin şanı.

‘Ālem bu ya hālince alır her kişi lezzet / Hübān daḥi **şan u hıdemiyle** mütelezziz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 4). [*şan u hıdemiyle, -i, -y, -le*]

şān-ı ‘ālisin: Ulu, yüce şöhrat.

Buyrulup şānında (Laḥmi Laḥmike) / Var kıyās et **şān-ı ‘ālisin** şehā (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 13). [*şān-ı ‘ālisin, -sin-sin-i ‘ālī*]

şān-ı cedd-i pākine: Temiz soyun namı, ünü.

İ'tibār-ı cāh-ı dünyā etmedi / **Şān-ı cedd-i pākine** a'lā delīl (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 68*). [*şān-ı cedd-i pākine, -in, -e*]

şān-ı dīni: *Dinin önderi, halife.*

Cālis-i taht olduğu günden berü / **Şān-ı dīni** eyler idi ārzū (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 2*). [*şān-ı dīni, -i*]

şān-ı insānı: *İnsanın büyüklüğü, itibarı.*

'Ubūdiyyetdir ancak kullara ihsānı Mevlā'nın / Şaḡın hayvān gibi gezme qabūl et **şān-ı insānı** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 5*). [*şān-ı insānı, -ı*]

şān-ı insanlık: *İnsanlığın namı, şöhreti.*

Dil-nüvāz-ı 'ācizān ol **şān-ı insanlık** budur / Şabr ile nefsi helāk et şāh-ı merdanlık budur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 1*). [*şān-ı insanlık,]*

şān-ı pāki: *Temiz, saf nam.*

'Ālem icād olalı yok gibi mānendi velī / **Şān-ı pāki** ezeli mertebe-i hālī qādīm (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 23*). [*şān-ı pāki, -i*]

şānına: *İtibar, nam, şöhrat, şan, ün.*

(Laḥmike laḥmī) buyurdu Fahr-ı 'ālem **şānına** / Vaşf ü qadri bulamaz bī-şübhe hadd ü intihā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 10*). [*şānına,]*

şānını: *İtibar, nam, şöhrat, şan, ün.*

Şānını ta'zīm için bir gün dedi Fahr-ı Cihān / Senden evvel kimse olmaz dāḡil-i 'Adn-ı Hudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 4*). [*şānını, -ı, -nı*]

şarāb: *Şarap, mey, içki.*

Güzeli sevmez **şarāb** içmez şafā bilmezsin ey Şūfī / O tab'ı hām ü meyt-i qalbi terk et şu belādan geç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4*). [*şarāb,]*

şarāba verem: *İçkiye sığınmak, alkolik olmak.*

Oluş āzād derd-i 'ālemden / 'Ādile kendimi **şarāba verem** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 7*). [*şarāba verem, -em*]

şarāb-ı 'aşka: *Aşk, sevgi şarabı.*

Şarāb-ı 'aşka Ḥak'dan nūş eden derd ü belā çekmez / Olan mest-i Elest her ne belā çekse şafā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 1*). [*şarāb-ı 'aşka, -a*]

şarāb-ı 'aşkı: *Aşk, sevgi şarabı.*

Sāḡī **şarāb-ı 'aşkı** baña dest-i pākile / Bir iki üç şun dolu Allāh 'aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 1*). [*şarāb-ı 'aşkı,]*

şarāb-ı kevseri: *Kevser şarabı.*

Maḥremāñe bezm-i ḡāşü'l-ḡās olan onlardır hep / İçdiler cām-ı hüviyyetden **şarāb-ı kevseri** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 4*). [*şarāb-ı kevseri, -i*]

şarāb-ı nābı: *Halis, saf şarap.*

Ferāḡat kılma destinden **şarāb-ı nābı** 'Ādile / Ki menzil-gāh-ı yāre dilde açar bir tārīḡi mey (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 11*). [*şarāb-ı nābı,]*

şarāb-ı rüh-bahşi: *Can bağışlayan, can veren şarap.*

Ol **şarāb-ı rūḥ-baḥṣi** nūş edenler ‘Ādile / Zevḳyāb-ı feyż olur bi’l-cümle şeylerden lezīz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 8*). [*şarāb-ı rūḥ-baḥṣi, -i*]

şāyān: Layık, yaraşır, uygun.

Her ne dürlü kula miḥnet gelse **şāyāndır** taḇīb / Çek ‘ilācımdan elin ol derde dermāndır taḇīb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 1*). [*şāyāndır, -dır*]

şāyeste: Layık, yaraşır, uygun, şayan.

Yā Rab beni ol dergehiñ / Envārına **şāyeste** kıl (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 13*). [*şāyeste,]*

Taḥt-gāh-ı ḳalbime **şāyeste** suḷtān gözlerim / Esb-i ‘aşḳ ile o şāhra üzre cevḻān gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 1*). [*şāyeste,]*

Eger bir ‘āşık olsa luṭfa mazḥar vaşla **şāyeste** / Oña olur cihānıñ varlığı bir zerreden nokşān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 3*). [*şāyeste,]*

Pek genç iken etdi vefāt Maḥmūd Celāleddin āh / Mātem tutarsa kā’ināt **şāyestedir** bī-iştibāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 3*). [*şāyestedir, -dir*]

Pek genç iken etdi vefāt Maḥmūd Celāleddin āh / Mātem tutarsa kā’ināt **şāyestedir** bī-iştibāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 6*). [*şāyestedir, -dir*]

Pek genç iken etdi vefāt Maḥmūd Celāleddin āh / Mātem tutarsa kā’ināt **şāyestedir** bī-iştibāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 9*). [*şāyestedir, -dir*]

Pek genç iken etdi vefāt Maḥmūd Celāleddin āh / Mātem tutarsa kā’ināt **şāyestedir** bī-iştibāh (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 12*). [*şāyestedir, -dir*]

şāyeste-i iḥsānidır: Cömertlik, yardım ve merhamete layık.

Bāb-ı luṭfuñda ḳuluñdur ‘Ādile eyle nazar / Ol ḳapımıñ bendesi **şāyeste-i iḥsānidır** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 7*). [*şāyeste-i iḥsānidır, -ı, -dır*]

şāyet: Eğer.

Terahḥum eyleye **şāyet** saña ol āfet-i ḥūn-rīz / Gece gündüz hemān ey dil fiğān ü zār ile ağla (*Ādile Sultan Divanı, Diđer 27, Beyit 4*). [*şāyet,]*

şeb: Gece.

Bu **şeb** yārıñ ḥayālın ḥvābda teşvīr ile gördüm / Vişāl-i şāhid-i maḳşūd ile ta’bīr eder göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Diđer 22, Beyit 5*). [*şeb,]*

Eyledi dil-ḥānemi ma’ mūr teşrīfın bu **şeb** / Nūr-ı vechiñle ziyālandı zemīn ü āsmān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 2*). [*şeb,]*

Sāḳī şunup peymāneyi meydānı nūr etdi bu **şeb** / Müjde getirdi cānlara baş-ı sürür etdi bu **şeb** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 1*). [*şeb,]*

Erişdi sem’-i cānıma bezme dediler dāḥil ol / Maḥzūn-ı dil ḡām-gīn iken kesb-i ḥubūr etdi bu **şeb** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 2*). [*şeb,]*

Zāhir olup beyzā-yı ‘aşḳ ceyb-i tecellī-gāhdan / Şāhrā-yı ḳalbi nūr ile mānend-i Ṭūr etdi bu **şeb** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 3*). [*şeb,]*

Ey cān gelip bu gülşene maḥrem ol anda sırlara / Dilde sürür ü neş’e-i ülfet zuhūr etdi bu **şeb** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 4*). [*şeb,]*

Al deste cāmı nūş kıl ‘aşḳıñ demiyle cūş kıl / Āhınıñ mihri ḡuş kıl feryād-ı Şūr etdi bu **şeb** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 5*). [*şeb,]*

Fevt etme sakın fırsatı bu demde bul ol devleti / ‘Uşşāḳa feyż-i vuşlatı dilber nüzūr etdi bu **şeb** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6*). [*şeb,]*

Eyle cihād nefsiñ ile budur cihād ey ‘Âdile / Hiç olmayıp Hâk’dan cüdâ hikmet zühûr etdi bu **şeb**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7). [şeb,]

Sâkı şunup peymāneyi meydānı nūr etdi bu **şeb** / Müjde getirdi cānlara baş-ı sürūr etdi bu **şeb**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 1). [şeb,]

Erişdi sem‘-i cānıma bezme dediler dāhil ol / Maḥzūn-ı dil ḡām-gīn iken kesb-i ḥubūr etdi bu **şeb**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 2). [şeb,]

Zāhir olup beyzā-yı ‘aşk ceyb-i tecellī-gāhdan / Şaḥrā-yı ḳalbi nūr ile mānend-i Tūr etdi bu **şeb**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 3). [şeb,]

Ey cān gelip bu gülşene mahrem ol anda sırlara / Dilde sürūr ü neş‘e-i ülfet zühûr etdi bu **şeb**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 4). [şeb,]

Al deste cāmı nūş ḳıl ‘aşkıñ demiyle cūş ḳıl / Āhınıñ mihri gūş ḳıl feryād-ı Şūr etdi bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 5). [şeb,]*

Fevt etme sakın fırsatı bu demde bul ol devleti / ‘Uşşāka feyz-i vuşlatı dilber nüzūr etdi bu **şeb**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6). [şeb,]

Eyle cihād nefsiñ ile budur cihād ey ‘Âdile / Hiç olmayıp Hâk’dan cüdâ hikmet zühûr etdi bu **şeb**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7). [şeb,]

Doğmadı sīnemde ol meh gitdi ārāmım bu **şeb** / Çıkacaktır āsumāna nāle vū zārım bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 1). [şeb,]*

Fırḳat ü ‘aşkıñla sūzān olmadı mecnūn-ı dil / Etmedi ḥayfā ṭulū‘ı māh-ı ümmīdim bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 2). [şeb,]*

Ḥasretiñle koydu āhım zulmet içre ‘ālemi / Ṭal‘atıñla ḳaḡı bezmi māh-tāb etdiñ bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3). [şeb,]*

Yok firāḳıñ taḥammül ne gerek ḥūr u bihişt / İntizārından murādı ‘āşıkıñ dīdār bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 4). [şeb,]*

‘Aşḳdan ḡayri ḡönülde ne ḥayāl ü fikri var / Ḥāne-i dil ‘aşḳ ile yansın çırāḡ olsun bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 5). [şeb,]*

Ne duḡāndır bu ki çıkmaz çarḥ-ı ḳalb-i zārdan / Hicr dāḡını örер ol lāle ruḥsārım bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6). [şeb,]*

Derd-i ‘aşkı zaḥm-ı sīnemden su‘āl etseñ eger / Beste-leb etdi beni ammā diye bi’llāh bu **şeb**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 7). [şeb,]

Ketmi müşkil āteş-i ‘aşkı ‘ayān etmek de güc / Kesme ümmīd-i vişāli ‘Âdile şabr et bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 8). [şeb,]*

Doğmadı sīnemde ol meh gitdi ārāmım bu **şeb** / Çıkacaktır āsumāna nāle vū zārım bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 1). [şeb,]*

Fırḳat ü ‘aşkıñla sūzān olmadı mecnūn-ı dil / Etmedi ḥayfā ṭulū‘ı māh-ı ümmīdim bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 2). [şeb,]*

Ḥasretiñle koydu āhım zulmet içre ‘ālemi / Ṭal‘atıñla ḳaḡı bezmi māh-tāb etdiñ bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3). [şeb,]*

Yok firāḳıñ taḥammül ne gerek ḥūr u bihişt / İntizārından murādı ‘āşıkıñ dīdār bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 4). [şeb,]*

‘Aşḳdan ḡayri ḡönülde ne ḥayāl ü fikri var / Ḥāne-i dil ‘aşḳ ile yansın çırāḡ olsun bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 5). [şeb,]*

Ne duḡāndır bu ki çıkmaz çarḥ-ı ḳalb-i zārdan / Hicr dāḡını örер ol lāle ruḥsārım bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 6). [şeb,]*

Derd-i ‘aşkı zaḥm-ı sīnemden su‘āl etseñ eger / Beste-leb etdi beni ammā diye bi’llāh bu **şeb**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 7). [şeb,]

Ketmi müşkil āteş-i ‘aşkı ‘ayān etmek de güc / Kesme ümmīd-i vişāli ‘Âdile şabr et bu **şeb** *(Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 8). [şeb,]*

Tab‘ımız hicr ile dem-beste-i efkâr bu **şeb** / Gül gibi açdı nesīm-i dile dildâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [şeb,]

Bâde-i vuşlat ile mest olup cân ü derûn / Bu humâr-ı ğamı hep etdi şikest yâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [şeb,]

Şabr ü miñnetle vücûd varlığını aldıldım / Cân ü dil mest-i murâd olmada her bâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [şeb,]

İrgirip katremlü lütfuñ ile ‘ummāna / Mey-i vaşlıñla bula neş’e dil-i zâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4*). [şeb,]

Doğdu vuşlat güneşi erdi şabâh-ı devlet / Zülmet-i hicre hücum eyledi envâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5*). [şeb,]

Gam ü efkâr komaz dilde hayâl-i dildâr / ‘Âşıkâ şabr gerek tâ bula dîdâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6*). [şeb,]

Cânı terk edene cânân olur elbette naşîb / Terk-i cân et bulasın vuşlat-ı dildâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [şeb,]

‘Âdile gâh olur vuşlat ü gâhi fırkat / Merhamet bâb-ı amândır olur ızhâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 8*). [şeb,]

Tab‘ımız hicr ile dem-beste-i efkâr bu **şeb** / Gül gibi açdı nesīm-i dile dildâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1*). [şeb,]

Bâde-i vuşlat ile mest olup cân ü derûn / Bu humâr-ı ğamı hep etdi şikest yâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [şeb,]

Şabr ü miñnetle vücûd varlığını aldıldım / Cân ü dil mest-i murâd olmada her bâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [şeb,]

İrgirip katremlü lütfuñ ile ‘ummāna / Mey-i vaşlıñla bula neş’e dil-i zâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4*). [şeb,]

Doğdu vuşlat güneşi erdi şabâh-ı devlet / Zülmet-i hicre hücum eyledi envâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5*). [şeb,]

Gam ü efkâr komaz dilde hayâl-i dildâr / ‘Âşıkâ şabr gerek tâ bula dîdâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6*). [şeb,]

Cânı terk edene cânân olur elbette naşîb / Terk-i cân et bulasın vuşlat-ı dildâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [şeb,]

‘Âdile gâh olur vuşlat ü gâhi fırkat / Merhamet bâb-ı amândır olur ızhâr bu **şeb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 8*). [şeb,]

Mâha nokşân erer ol **şeb** kim ede teşrîf-i yâr / Nûr-ı vechinden cihāna şu‘le-i ırfân gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 3*). [şeb,]

Uyuma **şeb** nazar eyle gönülde gör nûru / Seni münevver eder ‘Âdile o şems-i huzûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 8*). [şeb,]

Bekle burc-ı kâlbî her **şeb** tâ doğa hürşîd-i ‘aşk / Rûhuñu pür-nûr kıl ğayrı şafâ-yı cânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 3*). [şeb,]

İki dilber gelip tebşîr ile şâd eyledi cânım / Ne ‘izzetdir dile bu **şeb** şafâ-bağş etdi sultânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [şeb,]

Dil-i mañzûnumu lütfuñla şādân etdiñ Allah’ım / Ki bu **şeb** eyledi dil-hânemi teşrîf cânânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7*). [şeb,]

İki dilber gelip tebşîr ile şâd eyledi cânım / Ne ‘izzetdir dile bu **şeb** şafâ-bağş etdi sultânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [şeb,]

Dil-i mañzûnumu lütfuñla şādân etdiñ Allah’ım / Ki bu **şeb** eyledi dil-hânemi teşrîf cânânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7*). [şeb,]

Çekme cihanda mâtemi dilde kala ‘aşkıñ demi / Bu **şeb** o mâh-ı ‘âlemi nûr ile tâbân edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5*). [şeb,]

Kalmadı cân ü tende tâb ü mecâl bu **şeb** / Tolsun kadeh kanımla ol mest-i nâz gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 6*). [*şeb,]*

Bu **şeb** yârın hayâlin hâbda teşvîr ile gördüm / Vişâl-i şâhid-i maşşûd ile ta'bir eder gönüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [*şeb,]*

Rikâb-ı şâh-ı âlem-tâbdan da'vet bu **şeb** geldi / Dil-i bî-rûha cânân geldi cânım şâd-mân geldi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1*). [*şeb,]*

Oña Cibrîl olarak gâşiye-ber-düş o **şeb** / Buldu teşrîf-i makâmât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 6*). [*şeb,]*

şeb ü rûz: Gece ve gündüz.

Şeb ü rûz eylerim bülbül gibi feryâd ile zârî / Ciger-gâhım yaķar 'aşķ âteşi biryân eder yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 181, Beyit 5*). [*şeb ü rûz,]*

şeb ü rûz: Gece ve gündüz.

Şeb ü rûz eylerim bülbül gibi feryâd ile zârî / Ciger-gâhım yaķar 'aşķ âteşi biryân eder yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 5*). [*şeb ü rûz,]*

şeb-çerâğ-ı düdmân-ı mustafâ: Hz. Muhammed'in hanedanının, soyunun geceyi aydınlatan cevheri.

Şeb-çerâğ-ı düdmân-ı Muştafâ / Zîb-bağş-ı hânedân-ı pâk-şan (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 81*). [*şeb-çerâğ-ı düdmân-ı muştafâ,]*

şeb-i devlet: Mutluluk gecesi.

Rû'yet-i dîdâr olmazsa **şeb-i devlet** naşîb / 'Âdile düd-ı âhım çarķ-ı mînâdan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 5*). [*şeb-i devlet,]*

şeb-i kadr: Kadir gecesi.

O meclis pür-sa'âdet şu'le-i kandîli berk-efşân / **Şeb-i kadr** ü şabâh-ı âsmân-ı 'izzete erdi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3*). [*şeb-i kadr,]*

şeb-i tal'at-endâz-ı cihân: Âlemin parlaklık atan, dağıtan gecesi.

Olduğün **şeb-i tal'at-endâz-ı cihân** / Doldı nûruñla zemîn ü âsumân (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 3*). [*şeb-i tal'at-endâz-ı cihân,]*

şebîh: Benzer, denk.

Enbiyâ vü rûsûl içre yok saña bi'llâh **şebîh** / Kim nübüvvetle risâletle müstesnâsın meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 3*). [*şebîh,]*

şebistân-ı hayâlim: Hayalin yatak odası.

'Arâyis-hâne-i Tûr-ı tecelliyât-ı 'aşķındır / **Şebistân-ı hayâlim** naħl-i dîdâr-ı serâyâ et (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 5*). [*şebistân-ı hayâlim, -im]*

şebnem: Havada buğru durumundayken akşamın ve gecenin serinliğıyle yerde veya bitkilerde toplanan küçük su damlaları, çiy, jale; gözyaşı.

Tâmm ol mâhî gören hürşîdi görmez zerre-veş / Dökdü **şebnem** gördü rûy-ı Ahmed-i Muhtâr'ı gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 2*). [*şebnem,]*

secer: Ağaç.

Haber-i Kāf'ı gedā-meşreb ol 'Ankā'da ara / Her **şecerden** gelen Hāk Hāk sesi ma'nāda ara
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 6*). [*şecerden, -den*]

şecī': Yiğit, cesur.

Şecī' u hem hālīm u pāk-niyet şāh idi hayfā / Muvaffak olmadı bir yār u şādık bendeye zīrā (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 13*). [*şecī' u, -u*]

şedīd: Şiddetli.

Dürr-i dergāhı egerçi derd ü mihnetdir **şedīd** / Heybet-i kurb-ı vişāl amma ki bu 'duñdan eşed
(*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 6*). [*şedīd,]*

şedīd oldu: Sert, katı, şiddetli olma.

Cismini 'illet tūtop haylī medīd / Za'af hālī gün-be-gün oldu şedīd (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 90*). [*şedīd oldu, -du*]

şefā'at: Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası.

Hātemiyyet mesnedin lutf u **şefā'at** rütbesin / 'Uhdesine eylediñ tevcīh tekrīmen oña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 3*). [*şefā'at,]*

Hātemiyyet mesnedin lutf u **şefā'at** rütbesin / 'Uhdesine eylediñ tevcīh tekrīmen oña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 3*). [*şefā'at,]*

Şalāt ile selām et 'Ādile ümmid-ī rahmetle / **Şefā'at** ma'denidir mefhar-ı kevn ü mekândır bu
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 5*). [*şefā'at,]*

Şalāt ile selām et 'Ādile ümmid-ī rahmetle / **Şefā'at** ma'denidir mefhar-ı kevn ü mekândır bu
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 5*). [*şefā'at,]*

Şefā'atde delāletdir niyāzım Ehl-i Beytiñden / Delāletde sa'ādetdir niyāzım Ehl-i Beytiñden
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 1*). [*şefā'atde, -de*]

Şefā'atde delāletdir niyāzım Ehl-i Beytiñden / Delāletde sa'ādetdir niyāzım Ehl-i Beytiñden
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 1*). [*şefā'atde, -de*]

Şarıldım dāmen-i rahm u vefāña ya Resūla'llāh / **Şefā'atle** 'ināyettir niyāzım Ehl-i Beytiñden
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 4*). [*şefā'atle, -le*]

Şarıldım dāmen-i rahm u vefāña ya Resūla'llāh / **Şefā'atle** 'ināyettir niyāzım Ehl-i Beytiñden
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 4*). [*şefā'atle, -le*]

şefā'at eyle: Birinin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için o kimseyle Tanrı arasında peygamberin yaptığı aracılık.

Her ne rütbe mücrim isem bakma Allāh 'aşkına / Evvel ü āhır **şefā'at eyle** bu 'işyānıma (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 3*). [*şefā'at eyle,]*

şefā'at itmede: Birinin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için aracılık etmek.

Ümmetiñ nokşānına bakmaz **şefā'at itmede** / Muştafā cūd u keremle rāygāndur Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 6*). [*şefā'at itmede, -me, -de*]

şefā'at kıl: Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası etmek.

Şefā'at kıl 'ināyet kıl bizi Hāk'ā delālet kıl / Derūnum pūr-leţāfet kıl Ebā Eyyūbe'l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 8*). [*şefā'at kıl,]*

şefī': Şefaathçi. (Hz. Muhammed).

'Āşiyāna rüz-ı maşşerde odur olan **şefī'** / Muştafā kân-ı kerem şāhib-emāndır Muştafā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 3*). [*şefī',]*

şefī'ü'l-müznibin: Günahkârların şefaathçisi, Hz. Muhammed.

Yazılı vaşf-ı cemîlîñ âyet-i Qur'ân'da / Hem Hâbîb-i Kibriyâ'sın hem **şefî'ü'l-müznibîn** (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 3). [*şefî'ü'l-müznibîn*,]

şefî'ü'l-müznibîn: Günahkârların şefaathçisi, Hz. Muhammed.

Nâ'ib ü kâdi-hacât ü **şefî'ü'l-müznibîn** / Rûz-ı mahşerde kerem eyle baña meded yâ Muhammed (Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 7). [*şefî'ü'l-müznibîn*,]

şefkat: Merhamet, acıma.

Hûş idi hâlim onuñla baña **şefkatli** idi / Bir 'iyâl idi mahabbetli mürüvvetli idi (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 4). [*şefkatli*, -li]

şefkat et: Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan bir sevgi gösterme.

Bakmayıp ef'âlimize rahmet et / 'Âdile bî-çäreye sen **şefkat et** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 23). [*şefkat et*,]

şefkat u cüd u şefâ'at: Merhamet, cömertlik ve muhtaç olanın affı için aracı olma.

Şefkat u cüd u şefâ'at 'âdetiñdir ey Emîn / Yâ Resûla'llah sensin evvelîn ü âhîrîn (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 10). [*şefkat u cüd u şefâ'at*,]

şefkat ü ihsân eden: Esirgemek ve bağışlamak.

Sensin 'uşşâka eden şefkat ü ihsân şehâ / Kıl naşîb 'Âdile'ye vaşl ile nûr-ı dîdâr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 8). [*şefkat ü ihsân eden*, -en]

şefkat ü rahmiñ: Merhamet ve esirgeme.

Cümle-i eşyâya zâtıñdır emîn / Kâ'inâta **şefkat ü rahmiñ** hemîn (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 13). [*şefkat ü rahmiñ*, -iñ]

şefkat-efzâ-yı cemî'-i 'âşiyândır: Yuvaların, meskenlerin tümünün şefkat arttırarı, şefkat göstereni.

'Âdile çokdur diye cürmüm şakın havf eyleme / **Şefkat-efzâ-yı cemî'-i 'âşiyândır** Muştafâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 7). [*şefkat-efzâ-yı cemî'-i 'âşiyândır*, -dır]

şeh: Şah, padişah, hükümdar.

Hasretle cân-fikâr ol şabr eyle 'Âdile tâ / Feryâd ü nâle etme bezme o **şeh** gelince (Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 7). [*şeh*,]

Hasretle cân-fikâr ol şabr eyle 'Âdile tâ / Feryâd ü nâle etme bezme o **şeh** gelince (Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 7). [*şeh*,]

Tahtgâh-ı 'izz ü iclâlîñ **şehi** / Milket-i 'ilm ü kemâlûñ dâveri (Âdile Sultan Divanı, Terkid-bend 1, Beyit 88). [*şehi*, -i]

Tahtgâh-ı 'izz ü iclâlîñ **şehi** / Milket-i 'ilm ü kemâlûñ dâveri (Âdile Sultan Divanı, Terkid-bend 1, Beyit 88). [*şehi*, -i]

şehâ: Ey padişah, ey sevgili, ey şah!.

Kıl beni âgâh hem de vaşla lâyıq olayım / Ol açık kapıña geldim el-amân 'afv et **şehâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 3). [*şehâ*,]

Kıl beni âgâh hem de vaşla lâyıq olayım / Ol açık kapıña geldim el-amân 'afv et **şehâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 3). [*şehâ*,]

Merhametsiz dūr olur kurb-i Hudâ'dan bil bunu / Kudretiñ fevķında gönül almağa şâ'y et **şehâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 6). [*şehâ*,]

Merhametsiz dūr olur kurb-i Hudâ'dan bil bunu / Kudretiñ fevķında gönül almağa şâ'y et **şehâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 6). [*şehâ*,]

Hâzır eyvallâh kâtar ile bize mihnet-i ezel / Eyleme maḥzûn bu yüzden ḳalbimi şâd et **şehâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 4*). [şehâ,]

Hâzır eyvallâh kâtar ile bize mihnet-i ezel / Eyleme maḥzûn bu yüzden ḳalbimi şâd et **şehâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 4*). [şehâ,]

Sensin ‘uşşâka eden şefkat ü ihsân **şehâ** / Ḳıl naşîb ‘Âdile’ye vaşl ile nûr-ı dîdâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 8*). [şehâ,]

Sensin ‘uşşâka eden şefkat ü ihsân **şehâ** / Ḳıl naşîb ‘Âdile’ye vaşl ile nûr-ı dîdâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 8*). [şehâ,]

Visâl-i murğ-ı dil ister **şehâ** bu cânda eglenmez / Diler dermânı senden ḥasta dil Loḳmân’da eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 1*). [şehâ,]

Visâl-i murğ-ı dil ister **şehâ** bu cânda eglenmez / Diler dermânı senden ḥasta dil Loḳmân’da eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 1*). [şehâ,]

Medîne menba‘-ı feyz u maḳâm-ı vahy-ı Mevlâ’dır / Ḥaḳîḳat Ka‘be’sin onda tavâf ister **şehâ** gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 4*). [şehâ,]

Medîne menba‘-ı feyz u maḳâm-ı vahy-ı Mevlâ’dır / Ḥaḳîḳat Ka‘be’sin onda tavâf ister **şehâ** gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 4*). [şehâ,]

‘Âdile mücrimse de ‘afv et **şehâ** / Ey Ebu'l-Ḳâşım Muḥammed Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 8*). [şehâ,]

‘Âdile mücrimse de ‘afv et **şehâ** / Ey Ebu'l-Ḳâşım Muḥammed Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 8*). [şehâ,]

Buyrulup şânında (Laḥmi Laḥmike) / Var kıyâs et şân-ı ‘âlîsin **şehâ** (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 13*). [şehâ,]

Buyrulup şânında (Laḥmi Laḥmike) / Var kıyâs et şân-ı ‘âlîsin **şehâ** (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 13*). [şehâ,]

şehâ çıktı: Şahlanmak, coşkulanmak.

Zâhir u bâtın bütün hâzır olup cümle velî / Çıkdı tevḥîd ile istikbâl-i rûhına şehâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 9*). [şehâ çıktı, -dı-dıçık]

şehâdet: Şehit olma, şehitlik.

Fedâ-yı cân eden dîn uğruna maḥrûm ḳalmaz hiç / Gazâda hem firâşında vefât etse **şehâdetdir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 7*). [şehâdetdir, -dir]

Fedâ-yı cân eden dîn uğruna maḥrûm ḳalmaz hiç / Gazâda hem firâşında vefât etse **şehâdetdir** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 7*). [şehâdetdir, -dir]

(Harb-ı Şıffin)’e varıp oldu **şehâdetle** şa‘id / Ederek terk-i fenâ buldı sa‘âdetle baḳâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 13*). [şehâdetle, -le]

(Harb-ı Şıffin)’e varıp oldu **şehâdetle** şa‘id / Ederek terk-i fenâ buldı sa‘âdetle baḳâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 13*). [şehâdetle, -le]

Cedd-i pâkî-veş bu da mesmûm olup / Hissesinde aldı **şehâdetden** hemîn (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 62*). [şehâdetden, -den]

Cedd-i pâkî-veş bu da mesmûm olup / Hissesinde aldı **şehâdetden** hemîn (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 62*). [şehâdetden, -den]

şehâdet buldu: Şehit olmak.

Geldi Rûm’a fetḥ-i Ḳostantin için / Hem **şehâdet buldu** ol devlet-nümün (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 17*). [şehâdet buldu, -du]

şehâdet okudu: Müslüman olmanın birinci şartı olan “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne

Muhammeden abdühü ve resülühü.” (Allah’tan başka ilâh yoktur ve Hz. Muhammed onun kulu ve peygamberidir.) cümlesini okuyarak bu inancı yüksek sesle söylemek, şehadet getirmek.

Çün bu sırrı zât-ı Cibrîl ahladı / Kelime-i pāk **şehâdet okudu** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 14). [*şehâdet okudu, -du*]

şeh-i ferhunde-zât: Uğurluların, kutluların padişahı.

Müci-i icâd-ı heme kâ’inat / Nûr-ı mücessem **şeh-i ferhunde-zât** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 7). [*şeh-i ferhunde-zât,]*

şeh-i hübân: Güzeller padişahı.

Khahr ile giryânîm lutfu ile hândânîm / Ey **şeh-i hübân** sensin edecek ihsânımı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 6). [*şeh-i hübân,]*

şeh-i hübânı: Güzellerin padişahı.

Vech-i mâh âhû-nigâh çeşmi siyâh kâkül siyâh / Câm elde şu’le dilde ol **şeh-i hübânı** gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 8). [*şeh-i hübânı, -ı*]

şeh-i mes’ûd-makâm: Saadetli mevkînin sultanı.

Sühreverdî kim o Sultân-ı Şihâbu’d-dîn-nâm / Pîr-i erkân-ı tarîkat **şeh-i mes’ûd-makâm** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 26). [*şeh-i mes’ûd-makâm,]*

şeh-i taht-ı ‘inâyât: İyilik, ihsan tahtının padişahı.

‘Âdile ‘âcizeye merhâmetiñle nâzar et / Ey **şeh-i taht-ı ‘inâyât** ‘aleyhi’s-şalavât (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 13). [*şeh-i taht-ı ‘inâyât,]*

şeh-i yektâ-yı mihr-i burc-ı devlet: Baht, talih, mutluluk kalesinin güneşinin benzersiz padişahı.

Şeh-i yektâ-yı mihr-i burc-ı devlet âfitab-ı cân / Vişâl-i kurb-ı Hâk lutf u kerem-girdârıña mahşûş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 2). [*şeh-i yektâ-yı mihr-i burc-ı devlet,]*

şehîd: Kutsal inanç uğrunda ölen.

Ağlamaz da neyler ol kavm-i yetîm / Gözleri göre **şehîd** ola imâm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 40). [*şehîd,]*

şehîd oldu: Din veya yüksek bir ülkü uğrunda ölen kimse, savaşta ölen kimse.

Yalnız şanma imâm oldu şehîd / On kadar evlâd var idi dahâ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 30). [*şehîd oldu, -du*]

şehîd oldu: Din veya yüksek bir ülkü uğrunda ölen kimse, savaşta ölen kimse.

Kırk yedi yaşında ol zat-ı sa’îd / Rahmet-i Hâk’ı bulup oldu şehîd (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 21). [*şehîd oldu, -du*]

şehîd olduñ: Kutsal inanç uğrunda ölmek.

Kanlı yaş aksın gözümde sen şusuz olduñ şehîd / Nûr-ı çeşm-i Fahr-i ‘âlem ey Hüseyin-i Kerbelâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 2). [*şehîd olduñ, -du, -ñ*]

şehîd-i ibn-i mülcemdir: İbn-i Mülcem’in şehidi. (İbn-i Mülcem, Hz. Ali’yi namaz esnasında zehirli hançerle öldüren kişi.).

Mübtelâ-yı derd-i a’zamdır ‘Alî / Hem **şehîd-i İbn-i Mülcemdir** ‘Alî (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 14). [*şehîd-i ibn-i mülcemdir, -dir*]

şehîdi oldu: Kutsal inanç uğrunda ölmek.

Kimisi oldu şehîdi bu yoluñ mişl-i ‘Alî / Kimi dārâ aşılıp manşür-veş oldu deli (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 9). [şehîdi oldu, -du]

sehir: Kent // İstanbul.

Sa ‘âdetden alıp zehre şahâdetle bulup behre / Şerâfet verdi bu **şehre** Ebâ Eyyûbe’l-Enşârî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 5). [şehre, -e]

Hâk-i pâyi verdi bu **şehre** şeref / Dürr-i zâtına olup kabri şadef (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 18). [şehre, -e]

sehnâz: Çok nazlı, çok güzel olan sevgili.

Düşüp hâk-i niyâz üzre tazarru’ kıl o **şehnâza** / Erer ma’şûkuna elbette ‘âşık gayrı sabr eyle (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 3). [şehnâza, -a]

şehr: İnsanların toplu olarak yaşadığı yerleşim yeri.

Gir gönül **şehrin** tavâf kıl beyt-i Ekrem ondadır / Sidre vü levh ü kalem hem ‘arş-ı a ‘zâm ondadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 1). [şehrin, -in]

Gir gönül **şehrin** tavâf kıl beyt-i Ekrem ondadır / Sidre vü levh ü kalem hem ‘arş-ı a ‘zâm ondadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 1). [şehrin, -in]

Şem’-i dilde yandırıp ‘aşk u mahabbet nârını / Er beğâ **şehrine** zevk u şevk u hemdem ondadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 5). [şehrine, -i, -ne]

Şem’-i dilde yandırıp ‘aşk u mahabbet nârını / Er beğâ **şehrine** zevk u şevk u hemdem ondadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 5). [şehrine, -i, -ne]

Ey ‘Âdile ko ‘ârî dil **şehrine** var bâri / Bülbül gibi kıl zârı reyhân bulunur cânâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8). [şehrine, -i, -ne]

Ey ‘Âdile ko ‘ârî dil **şehrine** var bâri / Bülbül gibi kıl zârı reyhân bulunur cânâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8). [şehrine, -i, -ne]

Vücüd **şehrine** gel seyr-i vâtan kıl gör temâşâyı / Derûnum cilve-gâh ‘aşkına şâh-ı zamânım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 5). [şehrine, -i, -ne]

Vücüd **şehrine** gel seyr-i vâtan kıl gör temâşâyı / Derûnum cilve-gâh ‘aşkına şâh-ı zamânım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 5). [şehrine, -i, -ne]

Çamaşır dîdeler seyrânına elvânı pek zîbâ / O **şehriñ** görmemiştir çeşm-i insân mişlini aşlâ (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 2). [şehriñ, -iñ]

Çamaşır dîdeler seyrânına elvânı pek zîbâ / O **şehriñ** görmemiştir çeşm-i insân mişlini aşlâ (Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 2). [şehriñ, -iñ]

şehrâyîn: Bayramlarda ve diğer önemli günlerde bir şehrin bayraklar ve ışıklarla süslenmesi şeklindeki şenlik, gösterişli şenlik, donanma.

Hâveristân-ı gönül nûr içre **şehrâyîn** edip / Zînet-efzâ-yı nücûm oldu mükerrer bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kut’a 3, Beyit 7). [şehrâyîn,]

şehr-i istanbül’da: İstanbul şehri.

Bunlar oldu **şehr-i İstanbul’da** cennet-mekân / Cümlesine ‘Âdile ihlâş ile bende hemân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 18). [şehr-i istanbül’da, -da]

şehr-i medîne: Medine şehri.

Rehber-i cân edip ‘aşkı diyerek kâdardır âh / Mesken-i fahr-i cihân **şehr-i Medîne** âyâ (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 5). [şehr-i medîne,]

şehir-i riyāzātda: Nefis terbiyesi yeri, dünya nimetlerinden elini eteğini çekerek ölmeyecek kadar yiyip içme şehri.

Hvân-ı iftâr-ı celâlinde olurlar dil-i sır / Cebr-i nefis ile tutan **şehir-i riyāzātda** şıyâm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 52). [şehir-i riyāzātda, -da]

şehir-i şafânî: Mutluluk, huzur şehri.

Nâr-ı maḥabbetle yakar ‘aşk âteşi dilde çerağ / **Şehir-i şafânî** bağına ‘ayn-ı donanmadır gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 6). [şehir-i şafânî,]

şehir-i yâr-i kām-yâb: Arzusuna, isteğine kavuşmuş dostların şehri.

Nâ-gehân ol **şehir-i yâr-i kām-yâb** / Şöyle bir gün eyledi oña hitâb (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 12). [şehir-i yâr-i kām-yâb,]

şehzâde: Hükümdarın oğlu.

Kalmışdı bir **şehzâdesi** mânende-i hürşid ü mâh / Etdi ecel de ‘âkıbet ol goncayı maḥv u tebâh (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 2). [şehzâdesi, -si]

şek: Şüphe.

Ḥavfım o müdde’ide ki gönlünde gizli **şek** / Aldanmasın ‘Âdile oña bir an gönül kuşu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 7). [şek,]

şeker: Şeker, tatlı yiyecek.

Mey-i rûḥânî dolsun mest olunca tâ bütün eczâ / **Şeker** helvâ-yı ‘aşkı nûş edip bul ol leb-i nâbı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 2). [şeker,]

O meclis hâl bu kim südden beyâz kaymak **şeklerden** hûş / Şafâyı cân bulur nûş eyleyince kâse-i semmî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 3). [şeklerden, -den]

şekil: Biçim, dış görünüş.

‘Ucb u kibr ü kîn olmaz evliyâü’llâhda / Kim ‘avâm **şeklinde** görünür gürûh-ı aşfiyâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 9). [şeklinde, -i, -nde]

şekker: Şeker.

‘Âşık-ı dîdâr olanlar mest olur mecnûn olur / Bu kafesden mürğ-ı cânavar mı **şekkerden** lezîz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 2). [şekkerden, -den]

şekl-i fânûsda: Fener şeklinde, fener gibi.

Her taraftan şem‘-i bezm olsa ‘aceb mi rû-nümâ / **Şekl-i fânûsda** ‘aceb mirât-ı ma‘nâdır gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 5). [şekl-i fânûsda, -da]

şekvâ eder: Şikayet etmek, sızlanmak.

Mest hâliyle nice **şekvâ eder** eyâ lisân / ‘Âşıka lutfuñda böyle nice biñ iḥsân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 2). [şekvâ eder, -er]

şem‘: Mum; ışıık.

Uşul-i dille devrân eyleyip meydân-ı ‘aşk içre / Cemâli **şem‘ine** cânın atar pervâne-i tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 4). [şem‘ine, -i, -ne]

Girenler ‘aşk meydânına cân ü başı oynadır / Cemalin **şem‘ine** pervânedir nârı n’ider ey döst (Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 5). [şem‘ine, -i, -ne]

Tâ ezel **şem‘ine** pervâz olan gönlümdür / Ya‘ni Mecnûn gibi dîvâne olan gönlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 1). [şem‘ine, -i, -ne]

Olur âşâr-ı feyz-i rahmetiyle bezmimiz mehtâb / Yanar sînemde bir fânûs-ı gevher **şem'** edânım
var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 3). [*şem',*]

Buyur şâhâ seniñdir beyt-i aḥzân-ı faḳîrânem / Cemâliñ **şem'ine** karşı hemân ḥayrândır 'âşık
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 7). [*şem'ine, -i, -ne*]

'Âşıkım kârım cemâliñ **şem'ine** pervânelik / 'Ârız olmakda sarây-ı ḳalbime vîrânelik (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 1). [*şem'ine, -i, -ne*]

Yan cemâli 'aşkına ol mâhtâbıñ her gece / Ol tecellî **şem'ine** sūzân olup pervâne gel (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 113, Beyit 3). [*şem'ine, -i, -ne*]

Derâ-yı nâleden bîdâr olup dil / Maḥabbet **şem'i** yandursun çerâğı (Âdile Sultan Divanı, Gazel
156, Beyit 7). [*şem'i, -i*]

Ḳudretiñ gülzârına bir sebzendir sidrül-metîn / Ḥikmetiñ **şem'ine** bir pervâne Cibrîl-i Emîn (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 1). [*şem'ine, -i, -ne*]

şem': Kulak.

Erince **şem'ime** geldi ḥayât-ı tâze bu ilḥâm / Ḳabûl etse olurdu 'ıyd-ı ekber cân ḳurbânı (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 2). [*şem'ime, -im, -e*]

şem: Mum; ışık.

Uşûl-i dille devrân eyleyip meydân-ı 'aşk içre / Cemâli **şem'ine** cânın atar pervâne-i tevḥîd (Âdile
Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 4). [*şem'ine, -i, -ne*]

Enfûs ü âfâk cümle mest-i şahbâ-yı elest / Bûlbüle gül **şem'a** pervâne verir sevdâ-yı 'aşk (Âdile
Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 5). [*şem'a, -a*]

şem'a-i nûr-ı cemâliñdir: Güzelliğın ışığının mumu, fitili.

Şem'a-i nûr-ı cemâliñdir gönûlde maṭlabım / Ey ṭabîbim ḥastaya vaşlîñla ḳıl dermân ü dâd (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 6). [*şem'a-i nûr-ı cemâliñdir, -iñ, -dir*]

şem'-i 'aşk: Aşk mumu.

Şem'-i 'aşk yanınca ol pervânede yanmak gerek / Âşıkâre nûr-ı ḥâlîñden yaḳar dilde çerâğ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 2). [*şem'-i 'aşk,*]

şem'-i 'aşka: Aşk mumu.

Dem-â-dem **şem'-i 'aşka** karşı yan pervâne-i 'aşk ol / Diger kâr isteme Ḥaḳ'dan hemân zıkr-i
Ḥudâ'ya gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 4). [*şem'-i 'aşka,*]

şem'-i 'aşka karşı: Aşk mumuna doğru.

Yâ İlahî ḥaḳḳ-ı zâtıñçün benî sen geceler / **Şem'-i 'aşka karşı** pervâne eyle geceler (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 58, Beyit 1). [*şem'-i 'aşka karşı,*]

şem'-i 'aşkıñ: Aşk mumu.

Cemâliñ nûru mir'ât-ı Cenâb-ı Ḥaḳ olan cānân / Münevver **şem'-i 'aşkıñ** incilâsı artar eksilmez
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 2). [*şem'-i 'aşkıñ, -iñ*]

şem'-i 'aşkıñıñ: Aşk mumu.

Yâr elinden nûş etdik bâde-i gül-rengi biz / Kim çerâğ-ı ḳalb **şem'-i 'aşkıñıñ** sūzânıdır (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 2). [*şem'-i 'aşkıñıñ, -i, -nıñ*]

şem'-i bezm: Meclisin mumu.

Her taraftan **şem'-i bezm** olsa 'aceb mi rû-nümâ / Şekl-i fânûsda 'aceb mirât-ı ma'nâdır gönûl
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 5). [*şem'-i bezm,*]

şem‘-i cânım: *Bedenin, varlığın mumu.*

Dil-i pür-zulmet içre seyr için dîdâr-ı ma‘şûka / Fener-âsâ yanar ‘aşk ile dilde **şem‘-i cânım** var
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 4). [*şem‘-i cânım, -ım*]

şem‘-i cemâle: *Güzel yüzün mumu, ışığı.*

‘Aşkdır kalbi kılan pür-nür mihr-i mâh-veş / ‘Aşkdır **şem‘-i cemâle** karşı pervâne yanan (Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 7). [*şem‘-i cemâle, -e*]

şem‘-i cemâl-i ‘aşkına: *Aşkın güzellik mumu.*

Yanıp **şem‘-i cemâl-i ‘aşkına** pervâne-veş sînem / Yanan gönlüm söyündürme kerem kıl bendeñe
yâ Hû (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 8). [*şem‘-i cemâl-i ‘aşkına,]*

şem‘-i cemâliñ: *Güzel yüzün mumu, ışığı.*

Veremez **şem‘-i cemâliñ** verdiği şevki dile / Geceler meclisde sensiz ‘âşıkñ envârı güç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 3). [*şem‘-i cemâliñ, -iñ*]

şem‘-i cem‘-i rüsûl: *Peygamberin ümmetinin mumu.*

Şem‘-i cem‘-i rüsûl ü meş‘ale-i bezm-i sübûl / Seyyid-i sâhib-i dârât ‘aleyhi’s-şalavât (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 9). [*şem‘-i cem‘-i rüsûl,]*

şem‘-i derûnu: *Gönül mumu.*

Hasret-i dîdâr içindir ‘Âdile feryâdı hep / Nâr-ı ‘aşkıla yakıp **şem‘-i derûnu** dağladım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 7). [*şem‘-i derûnu, -u*]

şem‘-i dilde: *Gönül mumu.*

Şem‘-i dilde yandırıp ‘aşk u maḥabbet nârını / Er beḳâ şehrine zevk u şevk u hemdem ondadır
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 5). [*şem‘-i dilde, -de*]

şem‘-i ḥüsnü: *Güzelliğin mumu.*

O **şem‘-i ḥüsnü** yâd etdikçe artar şu‘le-i âhım / Dil-i şeydâ o pertevle yanıp sırr-ı Ḥudâ söyler
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 9). [*şem‘-i ḥüsnü, -ü*]

şem‘-i maḥabbet: *Aşkın mumu.*

Gönlüme ‘aşk-ı Ḥudâ nûru tecellî eyler / Cismini **şem‘-i maḥabbet** ile pervâne yaḳar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 4). [*şem‘-i maḥabbet,]*

şem‘-i mihrâb: *Mihrabın mumu.*

Şem‘-i mihrâb Ebâ Bekir ü ‘Ömer ‘Osmân ‘Alî / Şer‘a ḳandîl cümle eşḫâb-ı velâdır sevdigim
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 4). [*şem‘-i mihrâb,]*

şem‘-i rûy-i cânâna: *Sevgilinin yüzünün mumu, ışığı.*

Yanıp mânende-i pervâne bu **şem‘-i rûy-i cânâna** / Çerağ-ı dilde rûşen âftâb-ı ‘âlem-ârâdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 5). [*şem‘-i rûy-i cânâna, -a*]

şemmeyle: *Koklamak.*

Büyün **şemmeyleyen** ervâḥ olur ihyâ hemân / Bâdesinde neş‘e bulup zevk alır her ân cân (Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 17). [*şemmeyleyen, -y, -en*]

şems: *Güneş.*

Zerredir kevn rüyuña nisbetle **şems** / Çarh-ı ser-gerdân ü hem hayrân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 4*). [*şems,]*

‘Âkıl iseñ zerresine sen o **şemsiñ** mazhar ol / Ehl-i ‘aşka ni‘met-i ‘uzmâdır ol ‘aşk-ı Hudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 4*). [*şemsiñ, -iñ]*

Ruğuñdan ref’ olursa ger nikâbı **şemsden** a‘lâ / Bulunmaz âsmân-ı dilde böyle bir meh-i ra‘nâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 2*). [*şemsden, -den]*

Görüp geçdim onu etdi zühür esrâr-ı Sübhânî / Sa‘âdet **şemsi** doğdu konu başa tâc-ı nûrânî (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 4*). [*şemsi, -i]*

şems ü kamer: Güneş ve ay.

Ķanad açıp uçar ‘aşkıñ ile ‘anķalarıñ cânı / Yanar **şems ü kamer** seyyâr ü sâbit ‘aşk ile yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 6*). [*şems ü kamer,]*

Ķâne-i dilde nümâyân ne güzel hammâmdır / Taşları **şems ü kamerden** de münevver câmdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 1*). [*şems ü kamerden, -den]*

şems ü meh: Güneş ve ay.

Vermez eflâke ziyâ bu **şems ü meh** yâ Rabbenâ / Bî-zevâl Allâh’sın cümle hebâ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 3*). [*şems ü meh,]*

şems ü meh ü çarh: Gökyüzünün ayı ve güneşi.

Bâtın eşcârda zâhir olan esmârını gör / Nev-bahâr **şems ü meh ü çarh** ile eflâk güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 5*). [*şems ü meh ü çarh,]*

şems ü nücum: Güneş ve yıldızlar.

Şan‘atıñ eyvânına kandildir **şems ü nücum** / ‘İzzetüñ dibâcesinden bir varâķ rüy-ı zemîn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 2*). [*şems ü nücum,]*

şems-âsâ: Güneş gibi.

Şems-âsâ pertevinden ‘âlem olmuş pür-ziyâ / Ol cemâliñ nûrudur hep dilde olan rû-nümâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 2*). [*şems-âsâ,]*

şems-i cân: Can, ruh, gönül güneşi.

Olmada rahşân her bir zerrede ol **şems-i cân** / Kim o şems-i cânı bulsa ‘âleme cânân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 2*). [*şems-i cân,]*

Olmada rahşân her bir zerrede ol şems-i cân / Kim o **şems-i cânı** bulsa ‘âleme cânân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 2*). [*şems-i cânı, -ı]*

şems-i cihân: Dünya güneşi.

Geldi refîâra göründü ol nihâl-i bağ-ı aşk / Ey hayâlî sînemi pür-nûr eden **şems-i cihân** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 4*). [*şems-i cihân,]*

Âfitâb-ı ‘aşkıña yanmazsa cism-i nâ-tüvân / Zerre zerre mahv olup **şems-i cihân** ağlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 8*). [*şems-i cihân,]*

şems-i cihânım: Dünya güneşi.

Mükedder hâtırım sermâye-i ‘aşk-ile olur hûş / Semâ-yı sînemi tenvîr eder **şems-i cihânım** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 2*). [*şems-i cihânım, -ım]*

şems-i dil-ârâyı: Gönlü süsleyen güzelin, sevgilinin güneşi.

Ziyâsından görünce bildim ol **şems-i dil-ârâyı** / Sîne zulfünü örtmüş rüyuna ol mâh-ı tâbânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4*). [*şems-i dil-ârâyı, -y, -ı]*

şems-i dîn: *Din güneşi.*

Dese lâyıkdır eyâ Fahr-i cihân / Doğdı evlâdın yine bir **şems-i dîn** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 60*). [*şems-i dîn,]*

şems-i eflāk-i kemāl: *Olgunluk göğünün güneşi.*

Gurre-i 'îd-i vişāl Hazret-i Hâcî Bayrâm / **Şems-i eflāk-i kemāl** mazhar-ı nûr-ı 'allâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 51*). [*şems-i eflāk-i kemāl,]*

şems-i evc-i 'ârifîn: *İrfan sahiplerinin göğünün güneşi.*

Rûzedâr-ı şehr-i vuşlat Şeyh Maḥfî Ramazân / Gurre-i mäh-ı velâyet **şems-i evc-i 'ârifîn** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 17*). [*şems-i evc-i 'ârifîn,]*

şems-i evc-i irşād: *Doğruluk göğünün güneşi.*

Cism-i pür-envârı **şems-i evc-i irşād** idi tām / Sırr-ı Zikru'llah ile memlû dil idi dâ'imâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 4*). [*şems-i evc-i irşād,]*

şems-i hidāyeti: *Doğru yola erme güneşi.*

Nice bu ḥvāb ü ḡaflet ey dil uyan şehirde / **Şems-i hidāyeti** gör devlet kızan şehirde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 1*). [*şems-i hidāyeti, -i]*

şems-i ḥuzûr: *Huzurun güneşi.*

Uyuma şeb nazar eyle gönülde gör nûru / Seni münevver eder 'Âdile o **şems-i ḥuzûr** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 8*). [*şems-i ḥuzûr,]*

şems-i münevver: *Aydınlık, parlayan güneş.*

On ikinci leyli bu mäh-ı Rebi'u'l-evvelîn / 'Ayn-ı rahmet doğduñ ey **şems-i münevver** bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 3*). [*şems-i münevver,]*

şems-i şafâ: *Huzur güneşi.*

Ṭā'ir-i Kıds olmağa ey cān gel çalış kim / Zerre mişāl kalma **şems-i şafâ** bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 4*). [*şems-i şafâ,]*

şems-i sivası: *Sivaslı Şems.*

Şems-i Sivası o ḥürşid-ı sipihr-i mā'rifet / Nûr-ı eflāk-i kerem mäh-ı münîr-i mes'adet (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 14*). [*şems-i sivası,]*

şems-i tābān: *Parılayan güneş.*

Şems-i tābān gibi nûr-ı kerāmâtı 'ayân / Mäh-ı rahşān gibi luṭf ü 'ināyâtı tamām (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 28*). [*şems-i tābān,]*

şems-i vaşla: *Kavuşmanın güneşi.*

Mürğ-ı dil bulsa havâ-yı küyi yâre cān atar / **Şems-i vaşla** yandırıp kendini ḡavḡadan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 3*). [*şems-i vaşla, -a]*

şems-i zâtı: *Zatının güneşi.*

'Aşk ile mecnûn olan tā'yîb eder Mecnûn'u kim / **Şems-i zâtı** bulmuş iken zerre Leylâ'da arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 3*). [*şems-i zâtı, -ı]*

şems-likā: Güneş yüzü.

Ṭāl'atin şānī' -i birr nūr-i mücessem yaradıp / Gonca-rū sim-beden **şems-likā** mäh-cebīn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 18*). [*şems-likā,]*

şemsü'd-duhā: Kuşluk vakti güneşi, sabah güneşi.

Yandı 'aşkıñla derūn-ı 'āşıkārı / Ey cemālī meh yüzü **şemsü'd-duhā** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 4*). [*şemsü'd-duhā, -i]*

şer': Dini kurallar, İslam hukuku.

Şem' -i mihrāb Ebā Bekir ü 'Ömer 'Osmān 'Alī / **Şer'a** kandil cümle eşhāb-ı velādır sevdigim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 4*). [*şer'a, -a]*

şerāb-ı 'aşk: Aşk şarabı.

Çü mähṭāb-ı şeb eyler **şerāb-ı 'aşk** zuhūr / Bu hākī cisme nazar kıl leb-ā-leb olmuş nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 1*). [*şerāb-ı 'aşk,]*

şerāb-ı lā-yezāliden: Sonsuzluk şarabı.

Ol **şerāb-ı lā-yezāliden** içen cāna şafā / Kim dimāğında olur biñ havz-ı kevşerden lezīz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 4*). [*şerāb-ı lā-yezāliden, -den]*

şerāfet verdi: Şeref vermek, asillik vermek.

Sa'ādetden alıp zehre şahādetle bulup behre / **Şerāfet verdi** bu şehre Ebā Eyyūbe'l-Enşārī (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 5*). [*şerāfet verdi, -di]*

şerbet: Tatlı içecek; ilahî aşk, aşk şarabı.

At bu zāhīr 'işreti rūhānī 'işret hōşcadır / Saña bir gün gelmesidir emr-i Hakk'ın **şerbetin** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 3*). [*şerbetin, -i, -n]*

şerbet-i 'aşk: Aşk şerbeti.

'Aşkıñ gönlünü nūr ile muşaffā kıldı / Neş'e-i feyz-i tecellī vererek **şerbet-i 'aşk** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 2*). [*şerbet-i 'aşk,]*

şeref: Onur, manevi büyüklük.

Dü cihānda ümmetisin 'Âdile bu ne **şeref** / Diyelim şallī 'alā Ahmed Muhammed Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 7*). [*şeref,]*

Her kelāmı neş'e-endāz-ı dil-i bīmār olup / Hāk-i pāyin **şerefi** bir başka rif'atdı baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 6*). [*şerefi, -i]*

Bulsa ey cān hāne-i dil hāş-ı vahdetden **şeref** / Olur elbet cennet-āsā bir maḳām-ı dil-güşā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 4*). [*şeref,]*

Hāne-i gönlümü teşrīf ederek ol sultān / Ol sürür ile bulurdu **şerefi** bu dil ü cān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 2*). [*şerefi, -i]*

Bu **şerefle** buldu gāyet imtiyāz / Cümle-i aşhāb oldu gıpta-sāz (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 14*). [*şerefle, -le]*

Bezm-i 'uşşāka şafā şadr-i kemālāta **şeref** / Dürr-i ikbāle şadef nūr-ı dile gencīne (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 47*). [*şeref,]*

Rütbesi efḍal u hālātı mükemmel gāyet / Qadri 'ālī **şerefi** sāmī maḳāmātı 'āzīm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 22*). [*şerefi, -i]*

şeref bul: Şeref bulmak, şereflemek.

Bul şerî'ata şebat ile şadâkatdan şeref / İki cihân sâyesinde buldu nev-bahârî gül (Âdile Sultan Divanı, Diğ̃er 20, Beyit 5). [şeref bul,]

şeref bulmaz: Şeref bulmak, şereflemek.

Bir nigâhıñla şeref bulmaz ise / Hâne-i vîrân-cânı neyleyim (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 5). [şeref bulmaz, -maz]

şeref verdi: Şereflelendirmek, onurlandırmak.

Hâk-i pâyi verdi bu şehre şeref / Dürr-i zâtına olup kabri şadef (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 18). [şeref verdi, -di]

şeref-i zât: Kişinin şahsının ululuğ̃u, şerefi.

Fahr-i 'âlem şeref-i zât 'aleyhi's-şalavât / Mazhar-ı nûr-ı sa'âdetdir 'aleyhi's-şalavât (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 1). [şeref-i zât,]

şerer-i âh ü figân: Feryadın ve iniltinin kıvılcımı.

El-amân âteş-i 'aşkıñ dil-i süzânı yakar / Geçdi tâ cân evine bu şerer-i âh ü figân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4). [şerer-i âh ü figân,]

şerh: Açıklamak.

Nihâyet Hâk bilir şerhi değil mümkün bu ahvâliñ / Ki derdim kağısın desem nice emsâli görülmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 3). [şerhi, -i]

şerh edem: Açıklamak.

Ey kalem vaşfını tahrîr edeceğin kimdir / Öyle bir zât ki biraz na'tin edem şerh saña (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 2). [şerh edem, -em]

şerh edemez: Açıklamak.

Şerh edemez vaşfını tâ haşre dek bu hâl ü kâl / Âftâb-ı cândır 'âlemde pervâne gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 5). [şerh edemez, -e, -mez]

şerh eylemek: Açıklamak, anlatmak.

Hâlimi şerh eylemek mümkün mi bilmem bâb bâb / Şabr ü râhat câmesini 'aşkile çâk eyledim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 3). [şerh eylemek, -mek]

şerh-ı hubb-i yâr: Sevgilinin aşkını açıklamak.

Mücib-i feyz ü sa'âdetdir bütün imâ-yı 'aşk / Oldu zâhir şerh-ı hubb-i yâr ile ma'nâ-yı 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 2). [şerh-ı hubb-i yâr,]

şer'-i şerîfiñ: Allah'ın kutsal emirleri, İslam şeriatı.

Emr ü fermânın Habîbâ ümmete 'ayn-ı 'atâ / Mürselîniñ fahrisin şer'-i şerîfiñ maşdarı (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 12). [şer'-i şerîfiñ, -iñ]

şerm u hicâb eyler: Utanıp sıkılmak.

Pâkdir her şîşe renginden ziyâ-yı tâl'atiñ / Reng-i ruhsârîñdan eyler şîşeler şerm u hicâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 5). [şerm u hicâb eyler, -le, -r]

şermende etme: Mahcup duruma düşme, utanma.

Saña bu 'Âdile bende kapıñda hâş efgende / Kerem kıl etme şermende Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 9). [şermende etme, -me]

serr: *Kötülük, fenalık.*

Kimseniñ hayrı ile **şerrine** yokdur nazarım / Serseriyim geleli ‘āleme hayrān gezerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 4*). [*şerrine, -i, -ne*]

şes-cihet: *Altı yön, her taraf.*

Onu ol rütbe etmiş **şes-cihetden** hayret istilā / Görür kanda bakarsa sanki dīdār-ı kerīm ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 4*). [*şes-cihetden, -den*]

sevki: *Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.*

Pāk edip āyīne-i kālbi melāl renginden / Ver cilā **sevķ** ile kālbiñ ise pāk gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 3*). [*sevķ,]*

‘Aşk-ı Hakk’ı **sevķ** ile rāh-ı mahabbetde bulup / Nūr-ı ‘aşka er hemān cūş eyle zikru’llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 2*). [*sevķ,]*

Meclis-i ‘āşıkdan ayrılma edeb gözle hemān / Hakk’ı yād et **sevķle** her demde zikru’llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 6*). [*sevķle, -le*]

Yār sen ile olıcak nūr-ı vişāli seyr et / Kālbde ‘aşkı güzel **sevķi** güzel zevķi güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 2*). [*sevķi, -i*]

Deyip ‘aşkıñla yā Hū söylerim **sevķiñla** rūhānī / Dilim teslim edip ikrār verdim dilbere yā Hū (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 3*). [*sevķiñla, -ın, -la*]

Her dem ‘aşkuñ **sevķi** ile zikr ü tevħīd edeyim / Hem ‘ibādet edeyim ihlāş ile yā Rab saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 4*). [*sevķi, -i*]

Veremez şem’-i cemālīñ verdiği **sevķi** dile / Geceler meclisde sensiz ‘āşıkıñ envārı güç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 3*). [*sevķi, -i*]

Güş etse nāy-ı kālbinden nevā-yı ‘aşkıñı / Muṭrib ü ṭanbūr u sāz ol **sevķ** ile nālān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 10*). [*sevķ,]*

Bahr-i ‘aşka geceler dall eyleyip mahv-ı vüçüd / Māhtāb-ı nūra gel **sevķ** ile ‘āşık geceler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 6*). [*sevķ,]*

‘Aşk ile ‘ārif karīn-ı şıdk ü sevķ-i cāndır / Ol ki var kālbinde **sevķi** ‘āşık-ı Raḥmān’dır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 1*). [*sevķi, -ı*]

Āstān-ı dergehiñ būs eyleyip / **Sevķ** ile yüz sürmege ümmīd var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 6*). [*sevķ,]*

Yine mahzūn göñlümün bir **sevķi** var / Çünkü ‘ālī-himmete bir yolu var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 1*). [*sevķi, -ı*]

Şubh-dem ol āfītāb-ı cān doğsun başıma / İki çeşmim görücek ol **sevķi** nūr-efşān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 6*). [*sevķi, -ı*]

Cān verir **sevķle** gül müjdesini ‘üşşāka / ‘Āleme feyz şalıp maḳdem-i eyyām-ı bahār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 6*). [*sevķle, -le*]

Gürūh-ı ‘āşıkān **sevķile** her dem pūr-hurūş olmuş / Döner çarḥ-ı derūnuñ hep bakāşı artar eksilmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 5*). [*sevķile, -ile*]

Pāk edip āyīne-i kālbi melāl renginden / Ver cilā **sevķ** ile kālbiñ ise pāk gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [*sevķ,]*

‘Aşk-ı Hakk’ı **sevķ** ile rāh-ı mahabbetde bulup / Nūr-ı ‘aşka er hemān cūş eyle zikru’llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 2*). [*sevķ,]*

Meclis-i ‘āşıkdan ayrılma edeb gözle hemān / Hakk’ı yād et **sevķle** her demde zikru’llāha gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 6*). [*sevķle, -le*]

Yār sen ile olıcak nūr-ı vişāli seyr et / Kālbde ‘aşkı güzel **sevķi** güzel zevķi güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [*sevķi, -i*]

Semāda devr eder ‘aşkıñ ile çarḥ-ı felek yā Rab / Eder **sevķiñla** rakşı durmayıp eflāk hep yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 4*). [*sevķiñla, -ın, -la*]

Çıkalım **şevk** ile istikbāline / Gam gidip bulsun surūru cānımız (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 2*). [*şevk,]*

Halka-ı zikre girip biñ **şevkle** / 'Aşka gelsin hey'et-i ihvānımız (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 4*). [*şevkle, -le]*

Nice biñ gülzār u bağ u şahñede / Gezsem olmaz **şevki** onu neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 2*). [*şevki, -i]*

Göründü āsumān bir top kandil / Şarılmış **şevkına** hem nūr-ı zencir (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 7*). [*şevkına, -ın, -a]*

Dil hānemi 'aşkıñla şafā derūn et yā Hayy / Ol **şevk** ile cān nūrun bahş ü kerem et yā Hayy (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 1*). [*şevk,]*

şevk: *İtici bir sebep teşkil ederek bir tarafa doğru götürme, itme, yöneltme.*

Sevk buldukça o güllerle İrem / 'Aşık-ı şādıkları göre Kerem (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 104*). [*şevk,]*

şevk alıp: *Neşelenmek, heveslenmek.*

Hezārān-ı derd ile nālān u efgān murğ-ı dil dā'im / Göñül zevkiyle gāhi **şevk alıp** gülşende eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 3*). [*şevk alıp, -ıp]*

şevk bulsun: *Neşelenmek.*

Dağ açılıñ sīnede elvān donansın her taraf / Şu'lelensin nūr-ı 'aşkıñ **şevk bulsun** geceler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 5*). [*şevk bulsun, -sun]*

şevk u 'ālem bula: *Cihanın arzusuna erişmek.*

Okeyunca dem-ā-dem dil bula şevk u 'ālem / Gel diyelim 'aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 5*). [*şevk u 'ālem bula, -a]*

şevk u mefhar: *Parıltı ve övünç.*

Neşr-i feyz u hikmet-i feyyāz-ı muṭlaq eyleyip / Maḳdemiñdir kā'ināta **şevk u mefhar** bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 4*). [*şevk u mefhar,]*

şevk ü şafā: *Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik.*

Cāna verip cemāli **şevk ü şafā** / Şaf olur kalbi mişl-i cām-ı şarāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 7*). [*şevk ü şafā,]*

Rūh-ı sultānı bulup **şevk u şafā** / Vahdetiñ cāmına hayrān olayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 5*). [*şevk u şafā,]*

şevk u zevk-ı vahdetiñ: *Birliğin hazzı ve keyfi.*

Derviş ol ikrār-ı 'uşşāk ile sultānlık budur / Tekye-i 'uzletde bul sen **şevk u zevk-ı vahdetiñ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 5*). [*şevk u zevk-ı vahdetiñ, -iñ]*

şevket ü haşmet: *Büyüklik, yücelik ve heybet.*

Seniñdir hem bütün kuvvet seniñdir **şevket ü haşmet** / Seniñdir kudret ü hikmet amān Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 4*). [*şevket ü haşmet,]*

şevk-i bāde-i tevhiḳ: *Birlik şarabının arzusu.*

Akar seylāb-ı eşk-i ehl-i vahdet 'Âdile her dem / Tükenmez mācerā-yı feyz ü **şevk-i bāde-i tevhiḳ** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 8*). [*şevk-i bāde-i tevhiḳ,]*

şevk-i cānı: *Ruhun neşesi.*

O nûruñ pertevî tûtdu cihânı / Donandı 'aşkıñıñ **şevk-i cânı** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 5*). [*şevk-i cânı, -ı*]

şevk-i cânım: *Ruhun neşesi.*

Baňa şun sâkiyâ billûr-ı cânı **şevk-i cânım** var / Derûn-ı dilde yâr-ı ğar olur şâh-ı cihânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 1*). [*şevk-i cânım, -ım*]

şevk-i cûd u himemi: *Cömertliğin bereketinin arzusu.*

Şevk-ı cûd u himemi cümleye mebzûl ü revâ / Cûy-ı feyz ü keremi 'âleme mecrâ vü sebîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 58*). [*şevk-ı cûd u himemi,]*

şevk-i gönülüm: *Kalbin arzusu.*

Şevk-i gönülüm 'aşkıñ ile râhat ü ârâm hem / Nûr-ı vechinden diger 'izz ü murâdı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 2*). [*şevk-i gönülüm, -üm*]

şevk-i kalb ü zevk-i cândır: *Gönlün sevinci ve ruhun hazzı.*

Ehl-i 'aşka **şevk-i kalb ü zevk-i cândır** müsikî / Hôş hevâdır mü'mine hâlet-resândır müsikî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 1*). [*şevk-i kalb ü zevk-i cândır, -dır*]

şevk-i leb-i dilberle: *Güzelin dudağının arzusu.*

Gâh esrâr ile hayrân ü gehî mest ü harâb / Gâh **şevk-i leb-i dilberle** esîr-i ma'cûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 3*). [*şevk-i leb-i dilberle, -le*]

şevk-ı mahabbet: *Aşk arzusu.*

(Yuhıbbühüm ve yühibbühü) buyurdi Vedûd / Kulûba **Şevk-ı mahabbet** anıñçün etdi vürûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 1*). [*şevk-ı mahabbet,]*

şevk-ı nûr: *Işığının, nurunun şiddetli arzusu.*

Gam-ı cânâ yine **şevk-ı nûr** erdi görüp vechin / Coşup deryâ-yı 'aşkıñla neşâtım geldi sultânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5*). [*şevk-ı nûr,]*

şevk-ı vuslat: *Kavuşma hevesi, arzusu.*

Oldu **şevk-ı vuslat** ile ğarķ-ı 'aşķ / Hakk'a tahmîdi bu güne kıldı meşķ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 3*). [*şevk-ı vuslat,]*

şey: *Nesne.*

Ol şarâb-ı rûh-bağşı nûş edenler 'Âdile / Zevk-yâb-ı feyz olur bi'l-cümle **şeylerden** lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 8*). [*şeylerden, -ler, -den*]

şeydâ: *Divane, müptela, çılgın.*

Dünyâya meşğul olma kim dâr-ı belâdır 'Âdile / 'Aşk-ı Hudâ etsin zühûr mesrûr ola **şeydâ** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 9*). [*şeydâ,]*

Kıl tecellî olam 'aşkıñ ile cânâ **şeydâ** / Haste-i 'aşka yine şâhım edersin tîmâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 3*). [*şeydâ,]*

Dünyâya meşğul olma kim dâr-ı belâdır 'Âdile / 'Aşk-ı Hudâ etsin zühûr mesrûr ola **şeydâ** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 9*). [*şeydâ,]*

seyh: *Tarikatta müridlerin reisi.*

Ondadır fikr ü hayāl ü rābīta / ‘Ādile’de böyle ‘azīz **şeyh** var (Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 8). [şeyh,]

Himmetiñ ‘ālī beher nuṭkuñ kerāmet ‘aynıdır / ‘Ārif ü dānā-yı vālā-menzilet **şeyhim** ‘Alī (Ādile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 2). [şeyhim, -im]

Yā velī görmez seni hiç dīdesi ā’ mā olan / Maẓhar-ı envār-ı feyz-i mekremet **şeyhim** ‘Alī (Ādile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 3). [şeyhim, -im]

Rāh-ı Hakk’ı bizlere gösterdiñ irşād eylediñ / Gevher-i deryā-yı ‘izz ü ‘āṭifet **şeyhim** ‘Alī (Ādile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 4). [şeyhim, -im]

‘Arz-ı hāle var mıdır hācet huẓūruñda seniñ / Keşf edersin hālimi bā-merḥamet **şeyhim** ‘Alī (Ādile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 5). [şeyhim, -im]

Ey mü ‘in ü destgirim etme eksik himmetiñ / Sendedir ‘irfān u cūd u mes‘adet **şeyhim** ‘Alī (Ādile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 6). [şeyhim, -im]

‘Acz ile tebrīk-i ‘ide ‘Ādile geldi saña / Koyma kalbinde gubār-ı mā‘şiyet **şeyhim** ‘Alī (Ādile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 7). [şeyhim, -im]

Neş’e-baḥş-i cāndır her bir sözüñ her şöḥbetiñ / Menba’-i iḥsān u kân-ı mā‘rifet **şeyhim** ‘Alī (Ādile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 8). [şeyhim, -im]

Ḥazret-i mesned-nişīn-i rāh-ı şāh-ı Nakşebend / Menba’-i iḥsān u kân-ı mā‘rifet **şeyhim** ‘Alī (Ādile Sultan Divanı, Kit’a 5, Beyit 1). [şeyhim, -im]

Çıkdı bu tārīhi dedi kırklar / Vāsil-ı Hakk **şeyhim** ‘Aliyy-i Veli (1297) (Ādile Sultan Divanı, Kit’a 6, Beyit 19). [şeyhim, -im]

şeyh mahfī ramazān: Şeyh Ramazan Mahfī.

Rūzedār-ı şehir-i vuşlat **Şeyh Mahfī Ramazān** / Gurre-i mäh-ı velāyet şems-i evc-i ‘ārifīn (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 17). [şeyh mahfī ramazān,]

şeyh-i ‘ālī-menzilet: Rütbesi yüce önder.

Şeyh-i ‘ālī-menzilet Sultān-ı pür-luṭf u vefā / Muştafā vu Muşliḥu’d-dīn ya’ni kim Ebü’l-vefā (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 5). [şeyh-i ‘ālī-menzilet,]

şeyh-i ‘azīz: Muhterem şeyh, yüce önder.

Dest-gir-i bende-i zār olduñ ey **şeyh-i ‘Azīz** / Hizmetiñdir iftiḥārım mürşid-i ‘ālī saña (Ādile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 3). [şeyh-i ‘azīz,]

şeyh-i isma‘īl-i rūmī: Kadiriye tarikatının Rumi kolunun kurucusu Şeyh İsmail Rumi hazretleri.

Şeyh-i İsmā‘īl-i Rūmī ‘ārif-i sır-ı Hudā / Kādirī’de pīr-i şānidir o kuṭb-ı evliyā (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 7). [şeyh-i isma‘īl-i rūmī,]

şeyh-i sa‘ādet-encām: Mutlu, bahtiyar sonun önderi.

‘Ārif-i remz-i celī vākıf-ı esrār-ı ḥafī / Seyyid-i şadr-ı elā **şeyh-i sa‘ādet-encām** (Ādile Sultan Divanı, Terkiḥ-bend 2, Beyit 27). [şeyh-i sa‘ādet-encām,]

şeyh-i sultān-ı velā: Yakınlığın, dostluğun padişahı.

Pīr-i aşḥāb-ı şafā Ḥazret-i ‘Abdü’l-kādir / **Şeyh-i sultān-ı velā** Ḥazret-i ‘Abdü’l-kādir (Ādile Sultan Divanı, Terkiḥ-bend 2, Beyit 1). [şeyh-i sultān-ı velā,]

şeyh-i zī-şān ü kerem-pīrā: Ey cömertlikle süslenmiş şanlı şeyh!.

Şeyh-i zī-şān ü kerem-pīrā cihāngiri ḥaşen / Vaşf-ı hālīn ‘arz için açamaz kimse dehen (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 11). [şeyh-i zī-şān ü kerem-pīrā,]

şevh-ı zî-şân ü kerem-pîşe: Cömert ve şanlı lider.

Şeyh-ı zî-şân ü kerem-pîşe ki bâbında onuñ / Kimse mañcüb degil bendesin etmez tañcıl (Âdile Sultan Divanı, Terkiib-bend 2, Beyit 57). [şeyh-ı zî-şân ü kerem-pîşe,]

seytân: Hz. Âdem'e secde etmediği için cennetten kovulan, insanları Allah'ın emirlerine karşı kışkırtan, kötülüğe yönelten cin, iblis.

Melekler Âdem'e kıldı sücûdu / Oña baş egmeyen **Şeytân** degil mi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 7). [şeytân,]

‘Âdile kim ki sücûd etmez o vech-i yâra / Ola **Şeytân** gibi merdûd Cehennem’de yeri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 4). [şeytân,]

şiddet: Aşırılık, kuvvet.

Mâsivânın **şiddetinden** kurtulup mest olmadan / Bâde-i vuşlatdan ise feyz-i dil reyyân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 8). [şiddetinden, -in, -den]

Hurûşa geldi bu deryâ-yı ‘aşk **şiddetle** / Ki tıtdı cünbiş-i âfâkı ser-be-ser bir şûr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 3). [şiddetle, -le]

şifâ: Derman, ilaç, deva.

Çün (elem neşrah)’la şadr buldu zevk u inşirâh / ‘Âdile zârın **şifası** zıkr-i Qur’ân’dır tabîb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 10). [şifâsı, -sı]

şifâ-yı ‘âdile: Âdile'nin ilacı, dermanı.

Tabîb-i cânsın ‘aşk hastasına eyleyen dermân / **Şifâ-yı ‘Âdile** fermânına iş‘ârına mañşûş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 8). [şifâ-yı ‘âdile,]

şifâ-yı cân ü devrândır: Zamanın, devrin yaşayışının dermanı.

Evliyâyâ ‘aşk-ı peygâmbir ile eyler niyâz / Onların feyzi **şifâ-yı cân ü devrândır** tabîb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 6). [şifâ-yı cân ü devrândır, -dır]

şikâyet: Bir kimseden veya bir şeyden hoşnut olmadığını söylemek.

Şikâyet cevr-i dilberden kadîmi resmdir ammâ / Hâķıkkatde cefâ ehli vefâ erbâbıyım şüfî (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 5). [şikâyet,]

şikâyet etmedim: Yakınmak.

Gelse biñ gam yine râzıdır gönül Hâķ’dan eger / Etmedim hâşâ şikâyet belki tövbe eyledim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 6). [şikâyet etmedim, -me, -di, -m]

Gelse biñ gam yine râzıdır gönül Hâķ’dan eger / Tevbe vü hâşâ **şikâyet eyledim** de ağladım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 6). [şikâyet eyledim, -di, -m]

şikest etdi: Kırmak.

Bâde-i vuşlat ile mest olup cân ü derûn / Bu humâr-ı gamı hep etdi şikest yâr bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2). [şikest etdi, -di]

şikeste: Kırık dökük, paramparça, kırılmış, incinmiş.

Kâse-i kalbim **şikeste** sâķiyâ / Câm-ı cem-veş bâde-dânı neyleyim (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 3). [şikeste,]

şimden geri: Bundan sonra.

Meyl edeli bu gönül ol yâre bulmakda şafâ / Eylemem ağıyardan **şimden geri** havf u recâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 1). [şimden geri,]

şimdi: İçinde bulunulan zamanda; artık, bundan böyle.

Hemân şâm u seher ol pâdişāha ‘Âdile yalvar / Olur ‘aşkıñ vişāl-i yāra rehber **şimdi** şabr eyle
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 6*). [*şimdi,]*

Uyup bu ‘akla cān ü dil ile bī-gāneyim **şimdi** / Ki deryā gibi kōl kōl yürüten eşk-i revānım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 6*). [*şimdi,]*

Şu ‘le-i kalb edip goncayı keşf sūzān / Nāle-i bülbul eder nergisi **şimdi** bīdār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 4*). [*şimdi,]*

Olup Mecnūn dağlarda gezer Leylā diye ağlar / Nelerden geçdi **şimdi** hālka gam-vār olmayan
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 5*). [*şimdi,]*

Gāh vaşlūla olurdu bu dil-i āvāre şād / Hicr ile oldum helāk eyvāh **şimdi** ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 5*). [*şimdi,]*

Bilmemişdim vuşlatı zā’il olur hicrān ile / **Şimdi** eyyām-ı visāl-i eylerim āh ile yād (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 4*). [*şimdi,]*

Şimdi su’āl et baña cennet nedir / Anda ne şüret olacaķ mūncelī (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 2*). [*şimdi,]*

‘Aşık idik gonca-i ruhsārīña / **Şimdi** düşdüm bülbul-āsā zārīña (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 46*). [*şimdi,]*

Bir Muḥammed ‘Alī Pāşā idi ol dünyāda / **Şimdi** hāk içre velī mertebesi a’lāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 9*). [*şimdi,]*

şi’r ü eseri: Şiiri ve kitabı; kitabın şiiri.

Alıp destime ḥāme yazmağa **şi’r ü eseri** / Kalem cevlan edip dōksün cihāna tāze gevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 1*). [*şi’r ü eseri, -i]*

şir ü şekkerde: Süt ve şeker.

‘Aşka bir nesne yokdur la’l-i dilberden lezīz / Zıkr-i yār oldu aña çün **şir ü şekkerde** lezīz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 1*). [*şir ü şekkerde, -de]*

şir-i ḥak: Allah’ın aslanı, Hz. Ali.

Tā birincisi ‘Aliyyü’l-murtażā / **Şir-i Ḥak** dāmād-ı Faḥr-i enbiyā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 8*). [*şir-i ḥak,]*

şir-i yezdān’dır: Allah’ın aslanı.

Ḥaydar-ı Kerrār-ı gālīb **şir-i Yezdān’dır** ‘Alī / Şāhib-i ‘ilm ü şecā’at şāh-ı merdān-ı velī (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 9*). [*şir-i yezdān’dır,]*

şir-i yezdān’dır: Allah’ın aslanı.

Ḥaydar-ı Kerrār-ı gālīb **şir-i Yezdān’dır** ‘Alī / Şāhib-i ‘ilm-i şecā’at şāh-ı merdāndır ‘Alī (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 8*). [*şir-i yezdān’dır,]*

şirīn: Tatlı.

Nutkı **şirīn** mahz-ı devlet / Bülbul-şıfat gonca-meşīl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 2*). [*şirīn,]*

şirīn: "Hüsrev ile Şirin" yahut "Ferhat ile Şirin" hikāyesinin kadın kahramanı.

İki Mecnūn bulamaz **Şirīn’i** / Kays ü Hüsrev onu rā’nā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 4*). [*şirīn’i, -i]*

şişe: Cam, sırça.

Pâkdir her **şîşe** renginden ziyâ-yı tâl'atîñ / Reng-i ruhsârîndan eyler şîşeler şerm u hicâb (*Âdile*
]

şîşe-i nâmûs-ı şikest: Kırılmış edep, utanma şîşesi.

Oldu dîvâne diliñ **şîşe-i nâmûs-ı şikest** / Eylemez belki onuñ etdiği fi'li Mecnûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 6*). [*şîşe-i nâmûs-ı şikest, --ı şikest*]

şöhret: Her yerde herkesçe tanınma, meşhurluk, ün, san, nam.

Şöhret kerâmet istemez 'âşık-ı Rızâullâha er / 'Ârif olup ey dil hemân hep varlığı terk ede gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 6*). [*şöhret,]*

Bu ne tedbîrsizlik ayâ bu ne gayretdir 'aceb / Bir iki gün **şöhret** için bunca sa'y ü gayretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 7*). [*şöhret,]*

şöyle: Öyle bir, o kadar çok.

Şöyle mest olmuş ezelden bâde-i 'aşkıñla kim / Haşre dek gerdândır küyuñ yoluñda âfîtab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 4*). [*şöyle,]*

Şöyle takdîs ü taḥiyyât eyledi / "Ve'-ş-şalâtü ve't-ṭayyibât" dedi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 4*). [*şöyle,]*

Böyle deyip eyler imiş **şöyle** âh / Sağ olaydı Ḥazret-i Maḥmûd Şâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 38*). [*şöyle,]*

söyle: Konuşmak, demek, anlatmak.

Ḥayretteyim ki kalmadı şabra mecâl hiç / **Söyle** devâ-yı derdimi Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 4*). [*söyle,]*

Cân ü dil âzürde-ḥâtır olmadan bu dehrde / **Söyleyip** (ḥubbü'l-vaṭan) ağlarsın ammâ ey göñül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 3*). [*söyleyip, -yip*]

Ḥayâlîñ fikrine ḡalınca aldım ḥameyi deste / Güftâr-ı 'aşkı yazdım hem **söyledi** lisânım yâ Hû
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 2*). [*söyledi, -di*]

Deyip 'aşkıñla yâ Hû **söylerim** şevkıñla rûḥânî / Dilim teslim edip ikrâr verdim dilbere yâ Hû
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 3*). [*söylerim, -r, -im*]

Ne **söylersin** o beyhûde kelâmı diñlemem şüfî / Mürîdi ḥaş olup ehl-i riyâdan degilim şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 1*). [*söylersin, -r, -sin*]

Kaç riyâ ehlinde Ḥaḡ hoşlanmaz onlardan hemân / 'Ârifân bezmi haberlerden haber **söyler** saña
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 4*). [*söyler, -r*]

Ḥayretteyim ki kalmadı şabra mecâl hiç / **Söyle** devâ-yı derdimi Allâh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4*). [*söyle,]*

Söyleme derdi ṭabîbe 'âşık / Dâver-i 'aşk onu zîrâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 2*). [*söyleme, -me*]

Hâl ü kâli dil-i şeydâ **söyler** / Ḥaddi yok 'aşkdan ammâ **söyler** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 1*). [*söyler, -r*]

Söyleme derdi ṭabîbe 'âşık / Dâver-i 'aşk onu zîrâ **söyler** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 2*). [*söyler, -r*]

Cinnet ü 'aklı ne bilsin her dil / Hâl-i Mecnûnîde Leylâ **söyler** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 3*). [*söyler, -r*]

İki Mecnûn bulamaz Şîrîn'i / Kays ü Ḥusrev onu râ'nâ **söyler** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 4*). [*söyler, -r*]

'Âşık esrârını ketm etse daḡi / Hâli meydânda ḥâlâ **söyler** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 5*). [*söyler, -r*]

Cân neler **söyler** o hâkî cisme / Cism ise hikmet-i Mevlâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 6). [söyler, -r]

Ne cinân zevkî ne nîrân kahrî / Dil Hudâ-yı kerem-efzâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 7). [söyler, -r]

‘Âşk ile mest olanlar diyemez / Yalnız bülbül-i güyâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 8). [söyler, -r]

Âyinem şâf olunca şâhâ / Derd-i şadriñ ne muşaffâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 9). [söyler, -r]

Etdi dervîşlere ‘uşşâk niyâz / Câhiliñ hâline hayfâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 10). [söyler, -r]

O perî herkese eyva’llâh der / ‘Âdile âcize illâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 11). [söyler, -r]

Hâl ü kâli dil-i şeydâ **söyler** / Haddi yok ‘aşkdan ammâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 1). [söyler, -r]

Söyleme derdi tabîbe ‘âşık / Dâver-i ‘aşk onu zîrâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 2). [söyler, -r]

Cinnet ü ‘aklı ne bilsin her dil / Hâl-i Mecnûnîde Leylâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 3). [söyler, -r]

İki Mecnûn bulamaz Şîrîn’i / Kays ü Husrev onu râ’nâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 4). [söyler, -r]

‘Âşık esrârını ketm etse daî / Hâlî meydânda hâlâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 5). [söyler, -r]

Cân neler **söyler** o hâkî cisme / Cism ise hikmet-i Mevlâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 6). [söyler, -r]

Ne cinân zevkî ne nîrân kahrî / Dil Hudâ-yı kerem-efzâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 7). [söyler, -r]

‘Âşk ile mest olanlar diyemez / Yalnız bülbül-i güyâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 8). [söyler, -r]

Âyinem şâf olunca şâhâ / Derd-i şadriñ ne muşaffâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 9). [söyler, -r]

Etdi dervîşlere ‘uşşâk niyâz / Câhiliñ hâline hayfâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 10). [söyler, -r]

O perî herkese eyva’llâh der / ‘Âdile âcize illâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 11). [söyler, -r]

Şarâb-ı ‘aşka Hak’dan nûş eden derd ü belâ çekmez / Olan mest-i Elest her ne belâ çekse şafâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 1). [söyler, -r]

Dehân-ı yârdan öpsem dimâğım bulsa zevk-ı ‘aşk / Tenimde her ser-i müyum zebân olur recâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 2). [söyler, -r]

Eder sevdâ-yı vaşlîñ fikr-i la’liñle dili hayrân / Derûnuñda olan esrârı mest-i pür-cefâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 4). [söyler, -r]

Zebân-ı hâl eder tağyîr ederse âyet-i ‘aşkı / Ne gûş u hûş olur mahrem ne bir harfin haţâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 5). [söyler, -r]

Haţ-âver olmadıkça vâkıf olmaz hâl-i ‘uşşâka / O sırrı şabr-ı ‘âşıkla yine ol dil-rübâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 6). [söyler, -r]

Nigâhı tercemân-ı hâlidir dil-haste-i ‘aşkıñ / Lisân-ı gaybdan söyletsin ammâ ol daî **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 7). [söyler, -r]

O şûhı vaşf edenlerdir bilen kâtib degil vâkıf / Harem sırrın yine mahrem bilir hâcib riyâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8). [söyler, -r]

O şem‘-i hüsnü yâd etdikçe artar şu‘le-i âhım / Dil-i şeydâ o pertevle yanıp sırr-ı Hudâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 9). [söyler, -r]

Hamûş ol ‘Âdile güftârı hoşdur ‘âşıkñ gerçi / Cenâb-ı pîr o feyzi lutf eder bir gün saña **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10). [söyler, -r]

Şarâb-ı ‘aşka Hak’dan nüş eden derd ü belâ çekmez / Olan mest-i Elest her ne belâ çekse şafâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 1). [söyler, -r]

Dehân-ı yârdan öpsem dimâgım bulsa zevk-ı ‘aşk / Tenimde her ser-i müyum zebân olur recâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 2). [söyler, -r]

Eder sevdâ-yı vaşlıñ fikr-i la‘liñle dili hayrân / Derûnuñda olan esrârı mest-i pür-cefâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 4). [söyler, -r]

Zebân-ı hâl eder tağyîr ederse âyet-i ‘aşk / Ne gûş u hûş olur mahrem ne bir harfin haţâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 5). [söyler, -r]

Haţ-âver olmadıkça vâkıf olmaz hâl-i ‘uşşâka / O sırrı şabr-ı ‘âşıkla yine ol dil-rübâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 6). [söyler, -r]

Nigâhı tercemân-ı hâlidir dil-haste-i ‘aşkñ / Lisân-ı gaybdan söyletsin ammâ ol dahî **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 7). [söyler, -r]

O şühı vaşf edenlerdir bilen kâtib degil vâkıf / Harem sırrın yine mahrem bilir hacib riya **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8). [söyler, -r]

O şem‘-i hüsnü yâd etdikçe artar şu‘le-i âhım / Dil-i şeydâ o pertevle yanıp sırr-ı Hudâ **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 9). [söyler, -r]

Hamûş ol ‘Âdile güftârı hoşdur ‘âşıkñ gerçi / Cenâb-ı pîr o feyzi lutf eder bir gün saña **söyler** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 10). [söyler, -r]

Nigâhı tercemân-ı hâlidir dil-haste-i ‘aşkñ / Lisân-ı gaybdan **söyletsin** ammâ ol dahî söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 7). [söyletsin, -t, -sin]

Nigâhı tercemân-ı hâlidir dil-haste-i ‘aşkñ / Lisân-ı gaybdan **söyletsin** ammâ ol dahî söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 7). [söyletsin, -t, -sin]

Râh-ı ‘aşkı **söylese** ‘âşık ‘aceb mi dilbere / ‘Âdile terk eyler idim olsa biñ cân u tenim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 7). [söylese, -se]

Cân ü dil âzürde-hâtır olmadan bu dehrde / **Söyleyip** (hubbü’l-vaţan) ağılsın ammâ ey göñül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 3). [söyleyip, -y, -ip]

Ketm ü zabţ eyle zebânñ **söyleme** aşla yalan / İki ‘âlemde selâmetdir hemân hıfz-ı lisân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 1). [söyleme, -me]

Degildir sevmek **söylemek** bid‘at ey şâh-ı cihân / ‘Âşıkım dîdârına ammâ cemâliñ görmeden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 3). [söylemek, -mek]

Harîdâr-ı metâ‘-ı ‘aşk olan lâbüd olur dâñâ / Rumûz-ı vaşlı **söyler** saña al haberden haberi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 2). [söyler, -r]

Sırr-ı ekberdir ezelden evliyâlar bilmiş ol / ‘Akl erişmez çünkü **söylerler** haķîkat gevheri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 3). [söylerler, -r, -ler]

‘Âdile yâre ‘aceb mi **söylemezse** derdini / Kâle gelmez kâbil-i ta‘bîr bir şanma şânımı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 8). [söylemezse, -mez, -se]

Dilde ‘aşkñ ile ezkârımı eyle dâ‘im / **Söyleyeni** âh Muhammed‘le amân Allah‘ım (Âdile Sultan Divanı, Kıt‘a 2, Beyit 6). [söyleyeni, -yen, -i]

Ruḡsat-ı Haḡ ile çok sırr **söyledi** / İrtihâli vaktin i‘lân eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 28). [söyledi, -di]

Eski derdim tâzelendirdiñ kalem / Defter ü dîvâna sıgmaz **söylesem** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 100). [söylesem, -se, -m]

‘Âdile bî-çâre gayrı neylesin / Kaḡı derdin vezne koysun **söylesin** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 74). [söylesin, -sin]

Söyleyen ihlâş ile bir kerre yâ Rabbe'r-rahîm / Nâle vü feryâdını maqbûl eyler ol 'azîm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 1). [söyleyen, -yen]

Kerbelâ-yı hayme-gâhı hâli âh / **Söylesem** hürşid olur elbet siyâh (Âdile Sultan Divanı, Terkibend 1, Beyit 35). [söylesem, -se, -m]

söyle: Öylesine, o derece.

Hudâ her varı nûr-ı 'aşk ile icâd etmişdir / Olur ol nûr-ı vahdet **şöyle** deryâ-yı 'âzîm 'âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 3). [şöyle,]

şöyle: Şunun gibi, şuna benzer biçimde.

Bir kenz-i vücûda dalarak baîr-ı 'ademde / **Şöyle** olayım mest-i mey-i cân-ı mahabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 2). [şöyle,]

Gün-be-gün sûret-i hâl-i dili seyrân eyler / **Şöyle** mir'ât-ı cihân-bîn olup şaffet-i 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 3). [şöyle,]

'Âdile Ka'be-i küyun edeyim **şöyle** tavâf / 'Arz ede rûyuñu dildârıma mihmân gideyim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 6). [şöyle,]

Şöyle vahtım hûş geçirdim der iken / Mevt verdi gonca-i 'iye diken (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 64). [şöyle,]

Nâ-gehân ol şehri-yâr-i kâim-yâb / **Şöyle** bir gün eyledi oña hitâb (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 12). [şöyle,]

Mihr-i Mevlânâ doğunca evc-i sinemde tamâm / Sûz-nâkim **şöyle** kânûn-ı muhabbetde müdâm (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 11). [şöyle,]

şöyle: İletmek, duyurmak.

Bu meydân 'âşıkındır **söyleyin** kim gelmesin nâ-dân / Ki İbrâhîm gibi nâr içre kendini atan gelsin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 3). [söyleyin, -y, -in]

şöylece: Şunun gibi, şuna benzer biçimde.

Hüzn ü efkâr ile 'avdet eyledi / **Şöylece** ifâ-yı hizmet eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 23). [şöylece,]

şu: Sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde.

Eşigine sür yüzünü cân kulağ tut sözüne / **Şu** gibi pâk et özüñü kaîre-ves 'ummâna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 3). [şu,]

Çanlı yaş aksın gözümde sen **şusuz** olduñ şehid / Nûr-ı çeşm-i Fahr-i 'âlem ey Hüseyin-i Kerbelâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 2). [şusuz, -suz]

şu: "Şu" işaret sıfatı.

Şu genc-i vaşlı kırtar gâfil olma / Hâzer etme rakîbîñ mârılığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 6). [şu,]

Dür kılma mihr u 'aşk ile mahabbetden beni / Mâ-sivâdan luţfile kırtar **şu** miñnetden beni (Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 1). [şu,]

Bu cây-ı dil-küşâde 'uşşâk buldu zevkî / Ağyâra 'Âdile hiç bakma **şu** zevke eriş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 6). [şu,]

Güzel sevmez şarâb içmez şafâ bilmezsin ey Sûfî / O tab'ı hâim ü meyt-i kalbi terk et **şu** belâdan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4). [şu,]

Al **şu** ihsânım götür serdârıma / Hem selâm et 'asker ü enşârıma (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 14). [şu,]

şu: Akarsu, nehir.

Şular gibi çağlar yanar bülbül gibi Hakk'ı arar / Sinesi pür-âteş olur Zikru'llâh'a gelen 'âşık
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 4). [şular, -lar]

şu'â: Işın.

Bu bağı eyle temâşâ güzelleriñ yeridir / **Şu'âdır** bütün ol goncânıñ ruğundaki nûr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 6). [şu'âdır, -ı, -dır]

İki 'âlem cemâliniñ niķâbı / Güneş gibi **şu'âdır** hicâbı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 1). [şu'âdır, -ı, -dır]

şu'â-ı şu'le-i tevhîd: Birlik ateşinin ışıķı.

'Aceb rûşen eder ķalbi **şu'â-ı şu'le-i tevhîd** / Giderir zulmeti ķalbe verir nûr-ı cilâ tevhîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 1). [şu'â-ı şu'le-i tevhîd,]

şu'â-ı vahdeti: Birlik ışıķı.

Gösterip mîr'âtı vechiñde **şu'â-ı vahdeti** / Oldu ķalb-i mü'mîne nûruñ muşavver bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 5). [şu'â-ı vahdeti,]

şübhesiz: Kuşkusuz, şüphesiz, muhakkak, kesin.

Hâk-i 'anberîne yüz sürsem şanırdım kendimi / **Şübhesiz** (Men zâre ķabrî) sırrına oldu ķarîn
(Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 7). [şübhesiz,]

Şübhesiz 'Âdile bir dâr-ı belâdır 'âlem / İdelim ruhların Fâtîha ile şādân (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 9). [şübhesiz,]

şuğl: İş, meşgale.

Şuğlu hâķ idi o 'âlî-ķadrin her añ u zamân / 'Aşk-ı Hakk'a yandı yakıldı edip cânın fedâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 3). [şuğlu, -u]

Dünyâlıķı cem' etmededir **şuğlu** baķılın / Sîm ü zer ü māl ü diremiyle müteleziz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 5). [şuğlu, -u]

şüh: İşveli, cilveli güzel; sevgili.

O **şüh**ı vaşf edenlerdir bilen kâtib değil vâķıf / Harem sırrın yine maķrem bilir hâcib riyâ söyler
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8). [şühı, -ı]

şüh-ı devrâna: Zamanın işvelisi.

Düşdü bir hûrşîd-manzar şâh-ı hûbâna gönül / Rağbet etmez görse de biñ **şüh-ı devrâna** gönül
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 1). [şüh-ı devrâna, -a]

şükr: Şükür, Tanrı'ya duyulan minnet.

Seniñ ihsânıña var mı nihâyet kıl meded Allah / Dilimde **şükrüñe** yokdur liyâķat kıl meded Allah
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1). [şükrüñe, -üñ, -e]

şükr edelim: Eriştiķi nîmetin, gördüķü iyiliķin deķerini bilip memnûniyet duymak, minnettar olmak, teşekkür etmek.

Ķıldıñ ümmet ol Resûl'e kim nice **şükr edelim** / Muştafâ'nıñ yâr-ı ıarî cümle aşķâb-ı güzîñ (Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 5). [şükr edelim, -elim]

şükr etmeyelim: Dua etmek, teşekkür etmek.

Hudâ ihsânıdır bu salţanatla onlara devlet / Nice **şükr etmeyelim** mü'minîne ulu ni'metdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 2). [şükr etmeyelim, -me, -y, -e, -lim]

şükr ü zikri: Minnetle anma.

Hastalandı nice çekdi derdi bir āh etmedi / **Şükür ü zikri** koymadı dilden haṭāya gitmedi (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 7). [şükür ü zikri, -i]

şükranelik: Teşekkür sembolü.

‘Ālem olsa peyk-i vaşl-ı dōsta lāyık cān fedā / Cānımı terk ederim cānānıma **şükranelik** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 2). [şükranelik,]

‘Arz olursa ‘īd-i ekberde vişāl-i yārimiz / Cānımı kurbān edersem ğam degil **şükranelik** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 2). [şükranelik,]

şükreyle: Minnettar olmak, teşekkür etmek.

Saṇa hep ‘Ādile yā Rab yine ḥamd ile **şükreyle** / Kula çünkü rızası emr ü fermānında görölmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 6). [şükreyle, -r]

şükri yezdān’dır: Allah'a şükretmek.

Āyet-i pāk-i şifā vü rahmeti evrād edip / Kārımız ef’ālimiz hep **şükri Yezdān’dır** taḥīb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 8). [şükri-i yezdān’dır, -dır]

şu’le: Alev, ateş.

Şu’lelendi yandı dağ dağ sinede yer yer çerāğ / Cānlara verdi ziyā hem ‘āleme ol āfītāb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 2). [şu’lelendi, -len, -di]

Vech-i māh āhū-nigāh çeşmi siyāh kākül siyāh / Cām elde **şu’le** dilde ol şeh-i hūbānı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 8). [şu’le,]

şu’le: Işık, parıltı.

Vücūdūñ şaldı çünkü mümkünāta pertev-i nūr / O **şu’le** āfītāb-ı hūsn-i pūr-envārına maḥşuş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4). [şu’le,]

Ol cemālīñ **şu’lesin** kim görse elbet mest olur / Burc-ı sinemde doğunca māh-ı tābānım benim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 6). [şu’lesin, -si, -n]

Zikr-i feyziñ **şu’lesinden** sīne ger / Yanmaz ise şām’adānı neyleyim (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 9, Beyit 6). [şu’lesinden, -si, -nden]

şu’le-baḥşā: Işık veren, aydınlık bağışlayan.

Gubār-ı ğayrdan pāk eyle kalbim hem mücellā et / Ḥarīm-i zāta envār-ı şifātūñ **şu’le-baḥşā** et (Âdile Sultan Divanı, Gazel 39, Beyit 1). [şu’le-baḥşā,]

şu’le-dār: Alevlenmiş, alevli, ıııklı.

Oldu mevcūdāt nūr-ı vechiñ ile **şu’le-dār** / Yā Resūla’llah sensin evvelīn ü āḥirīn (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 2). [şu’le-dār,]

şu’le-dār olsun: Işık saçmak.

Seni zikr eyleyem her dem dil āğāh ola bu zevke / Vücūdūñ zulmünü maḥv et derūnum **şu’le-dār olsun** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2). [şu’le-dār olsun, -sun]

şu’le-feşān: Işık saçan.

Beni reşk odına yakmakdır ancak maḥşad ü ‘azmi / Yine olmuş iki ruḥsāresi **şu’le-feşān** āteş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 3). [şu’le-feşān,]

şu’le-i āḥım: Feryadın alevi, ah ateşi.

O şem’-i hūsnü yād etdikçe artar **şu’le-i āḥım** / Dil-i şeydā o pertevle yanıp sırr-ı Ḥudā söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 9). [şu’le-i āḥım, -ım]

şu'le-i 'aşk-ı haremeyn: Mekke ve Medine'nin aşkının alevi, ışığı.

Görünür cümle minārâtı mücessem pūr-nūr / Çeşmi lem'ân eder **şu'le-i 'aşk-ı Haremeyn** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 5). [şu'le-i 'aşk-ı haremeyn,]

şu'le-i ırfân: Bilmenin ışığı.

Mâha nokşân erer ol şeb kim ede teşrîf-i yâr / Nūr-ı vechinden cihâna **şu'le-i ırfân** gelir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 3). [şu'le-i ırfân,]

şu'le-i kalb edip: Gönlü ışıklandırmak, aydınlatmak.

Şu'le-i kalb edip goncayı keşf süzân / Nâle-i bülbül eder nergisi şimdi bîdâr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 4). [şu'le-i kalb edip, -ip]

şu'le-i kandîli: Kandil ışığı.

O meclis pür-sa'âdet **şu'le-i kandîli** berk-efşân / Şeb-i kâdr ü şabâh-ı âsmân-ı 'izzete erdi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3). [şu'le-i kandîli, -i]

şu'le-i nūr: Nurun ışığı, aydınlığı.

Göñülde âteşi kendi eliyle yandırdı / Cilâ-yı sîneye âyîne oldu **şu'le-i nūr** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 3). [şu'le-i nūr,]

şu'le-i nūr-ı şafâ: Gönül şenliğinin aydınlığının alevi.

'Âlemi yakdı ser-â-ser âteş-i bâlâ-yı 'aşk / **Şu'le-i nūr-ı şafâ** oldu ziyâ-bahşâ-yı 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 1). [şu'le-i nūr-ı şafâ,]

şu'le-i rahmet-i şefâ'at: Şefaatin merhametinin parlaklığı.

Mevlid-i zât-ı hümayûnuñ mübeşşir 'âlemi / **Şu'le-i rahmet-i şefâ'at** kapladı baħr ü beri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 4). [şu'le-i rahmet-i şefâ'at,]

şu'lelen: Alevlenmek.

Dağ açılısın sînede elvân donansın her taraf / **Şu'lelensin** nūr-ı 'aşkıñ şevk bulsun geceler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 5). [şu'lelensin, -sin]

Şu'lelensin âteş-i 'aşkıñ ile bu cism ü cân / Çeşmim olsun fikr-i dîdârıñla giryân her zamân (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 7). [şu'lelensin, -sin]

şu'le-zâr etdi: Alev kaplamak.

Serâpâ **şu'le-zâr etdi** vücûdum eşk-i gülgünüm / Fitîli aldı nâr-ı 'aşk-ı dilde bir ocağım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 3). [şu'le-zâr etdi, -di]

şüphe: Tereddüt.

'İbâde da'vâ-i mülk iddi'â-yı bātıldır / Hayât ü mevt ile cism ü tenimde **şüphem** var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 4). [şüphem, -m]

tâ: Bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz.

Tâ göresin Hakkın yüzün / İncitme hiç dervîşleri (Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 10). [tâ,]

Mest olup zikre devâm et olasın **tâ** şâd-kâm / Kalbde 'aşkı güzel seyrân güzel cânân güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 3). [tâ,]

Seniñ hüsniñ gibi ben görmedim bir meh-likā yā Hū / Güzelsin **tā** ezel ‘aşık yoluñda cān verir yā Hū (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1*). [tā,]

Süzān-ı nār-ı ‘aşk ol **tā** mahv olunca ‘aşık / ‘Ādile hākī cismiñ **tā** ‘ayn-ı rūh olunca (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 6*). [tā,]

Murg-ı cānı cezb-ı ‘aşkıñla kafesden kurtarıp / Rāh-ı vaşla eylesin pervāz **tā** yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 7*). [tā,]

Tāb-ı vechiñdür cihānda zulmeti ref‘ eyleyen / Nūr-ı hüsniñden güneş **tā** haşre dek tābān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 3*). [tā,]

Nice ey hām hırş-ı dünyā kim taparsın rüz u şeb / Geç bu fāsīd fikrden olmā muşırr sözüñe **tā** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [tā,]

Onlara buğz ü ‘adāvet ile etme sū-i zan / Onlarıñ Hāk’dır mu‘ini **tā** gāzab gelir saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 11*). [tā,]

Eyleyen mel‘ün ‘Azāzil’i gurūr u ‘ucb iken / Etme ey hūvāce tekebbūr olma **tā** tārda sezā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [tā,]

Nice ey hām hırş-ı dünyā kim taparsın rüz u şeb / Geç bu fāsīd fikrden olmā muşırr sözüñe **tā** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8*). [tā,]

Onlara buğz ü ‘adāvet ile etme sū-i zan / Onlarıñ Hāk’dır mu‘ini **tā** gāzab gelir saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 11*). [tā,]

Gam ü efkār kōmaz dilde hayāl-i dildār / ‘Aşıkā şabr gerek **tā** bula dīdār bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 6*). [tā,]

İlāhī **tā** sehergāh-ı kıyāmet ‘Ādile’niñ hem / Ser-i hākinde kıl imānını kandil-i pūr-rahmet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 7*). [tā,]

Hamr-ı ‘aşkı **tā** ezel nūş eyleyen sekrān olur / Baħr-i şafvet içre ol kalbi şafā-efşān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 2*). [tā,]

Bekle burc-ı kalbi her şeb **tā** doğa hūrşīd-i ‘aşk / Rūhuñu pūr-nūr kıl gayrı şafā-yı cānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 3*). [tā,]

‘Aşıkān māhbūbunuñ mecbūru dünyādan geçer / Murg-ı dil pervāz edip **tā** ‘arş-ı a‘lādan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 1*). [tā,]

Katre katre kan damlar **tā** cigerden şubħa dek / Gülşen-i ‘aşka nihāliñden yaķar dilde çerāğ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 5*). [tā,]

Döküp Ya‘kūb-veş eşki olunca yāre **tā** vāşıl / Hālāş et canı Yūsuf gibi zindāndan ne bīm ‘aşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 5*). [tā,]

Dilde bul ey cān zevķi ‘aşk-ı Allāh lezzetiñ / Cümleden geçip taleb kıl **tā** bulasın ‘izzetiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 1*). [tā,]

Şerh edemez vaşfını **tā** haşre dek bu hāl ü kāl / Āftāb-ı cāndır ‘ālemde pervāne gönül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 5*). [tā,]

Teslīm olup bul **tā** rızā / Pek hoşcadır şabr-ı cemil (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 12*). [tā,]

Tā olub ehl-i diliñ efzūn kemāl-i himmeti / Āsitānında çalış mahv et özüñ hayrānı ol (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 2*). [tā,]

Zār ü giryānım yeter ‘aşkıñla **tā** bezm-i Elest / Eyledim dōst u vaţan ārzū sefer kıldım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 2*). [tā,]

Mihr ü meh **tā** ‘āleme pertev şalıp revnaķ vere / Leyl-i ğamda cān buldu cism-i bīmārım benim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 3*). [tā,]

Nūş eylemek tā be-seher ol bāde-i ‘aşkı hūner / **Tā** şahid-i cānı meger āġūşa mihmān edelim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6*). [tā,]

Zār ü giryānım yeter ‘aşkıñla **tā** bezm-i elest / Eyleyip dōst u vaţan ārzu ğamıyla āġladım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 2*). [tā,]

- ‘Âdile bî-kes edip cânını biñ kerre fedâ / Gezer ağlar ede **tâ** ‘aẓm ü ziyâret Haremeyn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6*). [tâ,]
- Bul selâmet **tâ** olup ehl-i kemâle hâk-i pây / Câhil ü nâdâna gel esrârını açma amân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 3*). [tâ,]
- El-amân âteş-i ‘aşkıñ dil-i süzânı yakar / Geçdi **tâ** cân evine bu şerer-i âh ü figân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [tâ,]
- Mest olup zikre devâm et olasin **tâ** şâd-kâm / Kâlbde ‘aşkı güzel seyrân güzel cânân güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3*). [tâ,]
- Rızâ-yı nefsi terk et ‘Âdile **tâ** / Rızâ-yı Hâkķ’ın ergür varlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 7*). [tâ,]
- Pâk eyle gönül hânesini şâf olunca / Al menzili đurma yürü **tâ** vaşlı bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 1*). [tâ,]
- Ümmîdimi kes gayrdan ey ‘âşık-ı dervîş / Kıl ‘Âdile-veş gayreti **tâ** vaşlı bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 7*). [tâ,]
- Bulmam şafâ-yı kalbi bir bâde olmayınca / Kesb-i neşât olmaz **tâ** perde-râz olmayınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 1*). [tâ,]
- Hasretle cân-fikâr ol şabr eyle ‘Âdile **tâ** / Feryâd ü nâle etme bezme o şeh gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 7*). [tâ,]
- Bulmam şafâ-yı kalbi bir bâde olmayınca / Kesb-i neşât olmaz **tâ** perde-râz olmayınca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 1*). [tâ,]
- Hasretle cân-fikâr ol şabr eyle ‘Âdile **tâ** / Feryâd ü nâle etme bezme o şeh gelince (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 7*). [tâ,]
- Rızâ-yı nefsi terk et ‘Âdile **tâ** / Rızâ-yı Hâkķ’ın ırgür yarlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 7*). [tâ,]
- Rızâ-yı nefsi terk et ‘Âdile **tâ** / Rızâ-yı Hâkķ’ın ırgür yarlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 7*). [tâ,]
- Cihâna **tâ** ezelden mâ’il oldu nefsi-i insânî / Onuñ hep hîlesin bilmektedir insânıñ ‘ırfânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 1*). [tâ,]
- Bilirsin nefsiñi sen **tâ** bilirsin sırr-ı Mevlâyı / Şakın incitme nefsiñ-çün gedâyı bâyı sultânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 2*). [tâ,]
- Mey-i rûhânî dolsun mest olunca **tâ** bütün eczâ / Şeker helvâ-yı ‘aşkı nûş edip bul ol leb-i nâbı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 2*). [tâ,]
- Silsile ber silsile **tâ** Nakşbend / Oldu hilâfet yolunuñ nâ’ili (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 13*). [tâ,]
- Bâ’dehü me’mûr oldu hicrete / **Tâ** Medîne halkı ere devlete (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 4*). [tâ,]
- Gösterip haylî kerâmât ‘âdetâ / Uçdu gitdi ravza-i Firdevs’e **tâ** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 29*). [tâ,]
- Onu da Maḥmûd Hân etdi ‘aṭâ / Bende-i ḥâşî Sa’îd Pâşâ’ya **tâ** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 32*). [tâ,]
- ‘Âdile’m ammâ emânetdir saña / Onı ḥoş tut rûḥumu şâd eyle **tâ** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 94*). [tâ,]
- O gitdi mülk-i ‘uḳbâya firâķı geçdi **tâ** cânâ / Sarâya velvele şaldı cihânı koydu efgâna (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 2*). [tâ,]
- Tâ birincisi ‘Aliyyü’l-murtaẓâ / Şîr-i Hâk dâmâd-ı Faḥr-i enbiyâ (*Âdile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 8*). [tâ,]

tâ be-seher: Sabaha kadar.

Nüş eylemek **tā be-seher** ol bāde-i ‘aşkı hüner / Tā şahid-i cānı meger āgūşa mihmān edelim
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6*). [*tā be-seher,]*

tā ezel: Geçmiş çok eskilere dayanmak; çok öteden, önceden beri.

Tā ezel hüsnüne meftūn olan ‘aşıklar / Dün ü gün derd ile durmaz reh-i ‘aşkında yanar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 5*). [*tā ezel,]*

Tā ezel şem‘ine pervāz olan gönlümdür / Ya‘nı Mecnūn gibi dīvāne olan gönlümdür (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 1*). [*tā ezel,]*

Çün ol kuşuñ şāh ile var ‘ahdi **tā ezel** / Şaydı visāl-i dōst olur hemān göñül kuşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 2*). [*tā ezel,]*

tā ki: Ne zaman ki.

Süz-ı ‘aşkıñ **tā ki** tende bulmasın noķşānını / Cān vedā‘ edince tenden çıkmaya hīç bir nefes
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 4*). [*tā ki,]*

tā ki: -e kadar.

Pāyine düş sür yüzüñ eyle recā / **Tā ki** ‘āfv ede bütün ‘işyānımız (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 8, Beyit 6*). [*tā ki,]*

tā kıyāmet: Kıyamet gününe değin.

Dest-i sākīden edenler ‘Ādile nūş-ı şarāb / **Tā kıyāmet** olur ol müstağrak-ı deryā-yı ‘aşk (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 22*). [*tā kıyāmet,]*

tā rüz-ı hisāb: Hesap günü, mahşer gününe kadar.

Biñde bir olmaz edā-yı şükri **tā rüz-ı hisāb** / Her ne rütbe neml ü reml ü zāriyāt olsa ‘aded (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 5*). [*tā rüz-ı hisāb,]*

ta‘ālā'llāh: Yüce Allah.

Ben saña Hāk'sın dedim ‘ilme'l-yakın ‘ayne'l-yakın / Kim **Ta‘ālā'llāh** cemālīñ mazhar-ı Yezdān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 7*). [*ta‘ālā'llāh,]*

ta‘allüm eyle: Öğretmek.

O virdi ‘Ādile eyle ta‘allüm / Kelām-ı ‘aşkdır zīrā lisānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 10*). [*ta‘allüm eyle,]*

tā‘at: İbadet, itaat.

Tā‘at ile ‘ālemiñ maķşūdu sensin ey Hudā / Kimi kāfir kimi ‘āsi hikmetin var pek güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5*). [*tā‘at,]*

Tā‘at ile ‘ālemiñ maķşūdu sensin ey Hudā / Kimi kāfir kimi ‘āsi hikmetin var pek güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5*). [*tā‘at,]*

Tā‘atiñde eyle ihlāşı kerem sen kullara / Cürme ‘āfv ü rahmetiñ ihşān et yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 3*). [*tā‘atiñde, -iñ, -de]*

Şatma zu‘munca reşādet kuṭb şanma kendiñi / **Tā‘atiñ** taķliddir cümle olur maḥv ü hebā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4*). [*tā‘atiñ, -iñ]*

Bī-maḥabbet ehl-i zāhir kulluğu maķbūl degil / Kim ‘ibādet içre gāyet mu‘teber **tā‘atdır** ‘aşk
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 2*). [*tā‘atdır, -dir]*

Tā‘at ile ‘ālemiñ maķşūdu sensin ey Hudā / Kimi kāfir kimi ‘āsi hikmetin var pek güzel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5*). [*tā‘at,]*

tā'at eden: İbadet etmek.

Luṭf-ı Hāk'la olarak şāhib-kerāmāt ü kemāl / Emri üzere **tā'at eden** ümmetidir evliyā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 6). [tā'at eden,]

tā'at ü teslîmdir: İbadet ve itaat.

Âdile kula vazîfe **tā'at ü teslîmdir** / Zîkr ü fikrin ola Mevlâ işte sultânlık budur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 6). [tā'at ü teslîmdir, -dir]

tā'atin: İbadet, itaat.

Tā'atin eyler kuşûruyla kabûl tardı etmeyip / Âdile her dem rızâ ister budur derdi hemî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 7). [tā'atin,]

tab': Tabiat, huy, yaradılış.

Tab'ımız hicr ile dem-beste-i efkâr bu şeb / Gül gibi açdı nesîm-i dile dildâr bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 1). [tab'ımız, -i, -mız]

Güzel sevmez şarâb içmez şafâ bilmezsin ey Şüfî / O **tab'ı** hām ü meyt-i qalbi terk et şu belâdan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4). [tab'ı, -i]

Hem etdiñ nûr-ı 'aşkıñla cihânı mazhar-ı dîdâr / Seniñ her cân ü dil **tab'** ile mâ'il nûruña yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 3). [tab',]

tâb: Işık ve sıcaklık.

Dil hânesine **tâb** verir âteşi 'aşkıñ / Cân terkin urur eyleyen i'lân-ı maḥabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 6). [tâb,]

Âfitâb-ı 'aşk-ı Hāk 'aşkıları **tâbındadır** / Ârzü edip o zıllı gayri da'vâdan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 5). [tâbındadır, -i, -nda, -dır]

tâb ü harâret: Sıcaklık ve ateş.

N'ola çağlar ise cûlar gibi eşkim firâkiyle / Söyünmez sînede **tâb ü harâret** bir zamân yâ Hû (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 6). [tâb ü harâret,]

tâb ü mecâl: Güç, kuvvet, derman.

Kalmadı cân ü tende **tâb ü mecâl** bu şeb / Tolsun kadeḥ kanımla ol mest-i nâz gelince (Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 6). [tâb ü mecâl,]

tâb ü tüvân: Güç, kuvvet, dayanma, tahammül.

Şabr ü sāmân yanar görmesem ol yârı meger / Dilde kalmaz görücek zerre kadar **tâb ü tüvân** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5). [tâb ü tüvân,]

tâbân edelim: Aydınlatmak, ışıklandırmak, parlatmak.

Çekme cihanda mâtemi dilde kıla 'aşkıñ demi / Bu şeb o mâh-ı 'âlemi nûr ile **tâbân edelim** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 5). [tâbân edelim, -e, -lim]

tâbân olur: Parlamak.

Tâb-ı vechiñdür cihânda zulmeti ref' eyleyen / Nûr-ı hüsniñden güneş tâ ḥaşre dek **tâbân olur** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 3). [tâbân olur, -ur]

tâb-âver: Güç yetiren, tahammül eden, dayanan.

Ziyâ-yı rûyuña **tâb-âver** olmaz âfitâb olsa / Tecellî-i Hüdâ ancak seniñ envârına maḥşûş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6). [tâb-âver,]

tāb-dār olmuş: *Parlamak, ışıldamak.*

O meh-rüyu şandır dil kim bulutdan âşikâr olmuş / Gören her zerrede mihr-i cemâli **tāb-dār olmuş**
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 3*). [*tāb-dār olmuş, -muş*]

tābi‘: *Birinin emri altında bulunan, onun hâkimiyeti altında olan, bağlı.*

Tābi‘ iz aşhāba on iki imāma hem muhibb / Bū-Ḥanīfe mezhebimizdir (hüden li'l-müttekīn) (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 6*). [*tābi‘iz, -iz*]

tāb‘-ı nār-ı ‘aşkı: *Aşk ateşinin ışığı.*

Göñülde **tāb‘-ı nār-ı ‘aşkı** eksik olmasın bir ān / Gam-ı ‘aşk ‘Âdile’ye hikmet-i cānān imiş cānā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 7*). [*tāb‘-ı nār-ı ‘aşkı, -ı*]

tab‘-ı şerifiñ: *Şerefli, mübarek yaratılış.*

Ḥasta duyduḡm āh edip deryā gibi cūş eyledim / Olmasın **tab‘-ı şerifiñ** zevk ü şihhatden cüdā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 2*). [*tab‘-ı şerifiñ, -iñ*]

tāb-ı vechiñdür: *Çehrenin parlaklığı.*

Tāb-ı vechiñdür cihānda zulmeti ref‘ eyleyen / Nūr-ı hüsñünden güneş tā ḥaşre dek tābān olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 3*). [*tāb-ı vechiñdür, -iñ, -dür*]

tabīb: *Hekim, doktor.*

Bulunmaz çāre zaḥm-ı göñlüme Loḡmān **tabīb** olsa / Devādır ‘Âdile vuşlat bu ḥasta sīneye yā Hū
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 9*). [*tabīb,]*

Gam çekmez ol göñül ki sen gibi yār olunca / Olmaz ‘alīl ol cism zātūñ **tabīb** olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 1*). [*tabīb,]*

Her ne dürlü kula miḥnet gelse şāyāndır **tabīb** / Çek ‘ilācımdan elin ol derde dermāndır **tabīb**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 1*). [*tabīb,]*

Ḥükḡm onuñ ḥükḡmüdür fermān onuñ fermānidir / Derdi verendir devā-yı cān ü cānāndır **tabīb**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 2*). [*tabīb,]*

Derdine eden taḥammül ḥastaya dermān gelir / Gayrıya muḥtāc etmez çüñkü Loḡmān’dır **tabīb**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 3*). [*tabīb,]*

‘Âşıkıñ zikri āmāndır dā’im ol şāha hemān / Mübtelā-yı ‘aşk neyler şihhati cāndır **tabīb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 4*). [*tabīb,]*

Evliyāya ‘aşk-ı peygāmbir ile eyler niyāz / Onlarıñ feyzi şifā-yı cān ü devrāndır **tabīb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 6*). [*tabīb,]*

Gerçi kullukda saña çokdur kuşūrum yā Kerīm / Ağlayanlar şanma kim bābında ḥirmāndır **tabīb**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 7*). [*tabīb,]*

Āyet-i pāk-i şifā vü raḥmeti evrād edip / Kārımız ef‘ālimiz hep şükr-i Yezdān’dır **tabīb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 8*). [*tabīb,]*

Her nefes eyler firāş-ı ḡamda dil kesb-i şafā / Ḥazne-i ḡayb-ı İlāhī’den ne iḥsāndır **tabīb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 9*). [*tabīb,]*

Çün (elem neşrah)’la şadr buldu zevk u inşirāḡ / ‘Âdile zārīñ şifāsı zikr-i Qur’ān’dır **tabīb** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 10*). [*tabīb,]*

Her ne dürlü kula miḥnet gelse şāyāndır **tabīb** / Çek ‘ilācımdan elin ol derde dermāndır **tabīb**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 1*). [*tabīb,]*

Ḥükḡm onuñ ḥükḡmüdür fermān onuñ fermānidir / Derdi verendir devā-yı cān ü cānāndır **tabīb**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 2*). [*tabīb,]*

Derdine eden taḥammül ḥastaya dermān gelir / Gayrıya muḥtāc etmez çüñkü Loḡmān’dır **tabīb**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 3*). [*tabīb,]*

‘Âşıkñ zikri âmândır dâ’im ol şâha hemân / Mübtelâ-yı ‘aşk neyler şıhhati cândır **tabîb** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 4). [tabîb,]

Evliyâyâ ‘aşk-ı peygâmbir ile eyler niyâz / Onların feyzi şifâ-yı cân ü devrândır **tabîb** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 6). [tabîb,]

Gerçi kullukda saña çokdur kuşurum yâ Kerîm / Ağlayanlar şanma kim bâbında hirmândır **tabîb** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 7). [tabîb,]

Âyet-i pâk-i şifâ vü rahmeti evrâd edip / Kârımız ef’âlimiz hep şükr-i Yezdân’dır **tabîb** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 8). [tabîb,]

Her nefes eyler firâş-ı gamda dil kesb-i şafâ / Hazine-i gayb-ı İlâhî’den ne ihsândır **tabîb** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 9). [tabîb,]

Çün (elem neşrah)’la şadr buldu zevk u inşirâh / ‘Âdile zârîñ şifâsı zıkr-i Kur’ân’dır **tabîb** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 10). [tabîb,]

İmtihândır her kula dôstdan gelen derd ü mihen / Zikrini zıkr eyleyen nâ-çâra dermândır **tabîb** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 5). [tabîb ,]

Söyleme derdi **tabîbe** ‘âşık / Dâver-i ‘aşk onu zîrâ söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 2). [tabîbe, -e]

tabîb-i cân: Gönül doktoru, can doktoru // sevgili.

Bâz-ı ‘aşka ‘âkl ü fikr ü tâb ü cismim oldu şayd / Derdime vaşlıñ devâdır sen **tabîb-i cân** mısın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 3). [tabîb-i cân,]

Ol **tabîb-i cân** eger etse gam-ı vaşla zuhûr / Hasta-i hicrân için dermân eder cânân-ı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 6). [tabîb-i cân,]

Tabîb-i cânsın ‘aşk hastasına eyleyen dermân / Şifâ-yı ‘Âdile fermânına iş’ârına mahşûş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 8). [tabîb-i cânsın, -sın]

tabîbim: Hekim, doktor.

Şem’a-i nûr-ı cemâliñdir gönülde maţlabım / Ey **tabîbim** hastaya vaşlıñla kıl dermân ü dâd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 6). [tabîbim,]

tabî’i: Birinin emri altında bulunan, onun hâkimiyeti altında olan, bağlı.

‘Âşıkım etmez melûl elbet beni ahvâl-i ‘aşk / Sîne süz ü zâr olmağdır **tabî’i** her demi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 7). [tabî’i,]

ta’bîr: Yorum, mana, izah.

Zevkî bâkîdir dimâğ-ı dilde rûz-ı haşre dek / Lezzet-i vuşlat nice **ta’bîr** ile âsân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 4). [ta’bîr,]

Görünce mâh-tâb-ı hüsnu rûşen oldu dil-hânem / Bu rû’yânîñ ‘aceb **ta’bîri** yok mu hayrete daldım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2). [ta’bîri, -i]

ta’bîr eder: Açıklamak, ifade etmek, anlatmak.

Bu şeb yârîñ hayâlin hûvâbda teşvîr ile gördüm / Vişâl-i şâhid-i maşşûd ile **ta’bîr eder** gönülüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 5). [ta’bîr eder,]

tâ’bîr eylemiş: Yorumlamak.

Hüsni-i te’vîl ile **tâ’bîr eylemiş** / Kendiye ol vâ’di tebşîr eylemiş (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 46). [tâ’bîr eylemiş, -miş]

tâc: Taç, hükümdarların başlarına giydikleri mücevherli ve kıymetli taşlarla süslü başlık.

Dâğ-ı hicrânîñ eri erbâb-ı ‘aşka **tâcdır** / Hasta-i ‘uşşâka kat’-ı iltifât-ı yârî güç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 5). [tâcdır, -dır]

Nişân-ı sırr-ı Ahmed'dir bu **tâciñ** rütbe-i şânı / Göñül sermest-i hayret dîde-i dil 'aşk-ı giryânı
(*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 5*). [*tâciñ, -iñ*]

tâc ü efserden: Taç.

'Aşkır sermâye-i meyl-i metâ-ı vaşl-ı yâr / Kim gelir erbâbına ol **tâc ü efserden** lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 3*). [*tâc ü efserden, -den*]

tâc ü taht ü mülkü: Saltanat ve servet.

Niceler **tâc ü taht ü mülkü** koyup / Giderler şöñ demi hasret degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 10, Beyit 2*). [*tâc ü taht ü mülkü, -ü*]

tâcdâr-ı dehr: Cihan padişahı.

Kardeşim 'Abdülazîz Hân Pâdişâh-ı 'aşr iken / 'Adl ü luṭf ü rāḥm ile bir **tâcdâr-ı dehr** iken
(*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 14*). [*tâcdâr-ı dehr,]*

tâc-ı efhamı: Şerefli taç.

Sen risâlet tahtınıñ bir pâdişâh-ı a'zamı / Enbiyâ vü evliyânıñ serde **tâc-ı efhamı** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 3*). [*tâc-ı efhamı, -ı*]

tâc-ı nûrânî: Nur, ıstık, parlaklık tacı.

Görüp geçdim onu etdi zuhûr esrâr-ı Sübhânî / Sa'âdet şemsi doğdu kondu başa **tâc-ı nûrânî**
(*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 4*). [*tâc-ı nûrânî,]*

tâc-ı seri olup: Çok sevmek ve saymak, el üstünde tutmak.

(Feseyekfike hümmü'llâh) olup tâc-ı seri / Ne neye kıldı musahḥar oña bahr ile beri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 1*). [*tâc-ı seri olup, -i-up*]

ta'dād: Sayıp dökmek, birer birer söylemek, sıralamak.

Midḥat-ı şânını **tâ'dāda** degilsin kâdir / 'Âdile eyleme taṭvîl maḳālî da'vâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 14*). [*tâ'dāda, -a*]

Hâlet-i işnâ 'aşer evlâdı hem / 'Aşk **ta'dādı** dile gördü ehem (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 7*). [*ta'dādı, -ı*]

tağyîr: Başkalaştırmak, başkalaştırılmak; başka hâle koymak, konulmak.

Serde 'aklım kalmadı vaşında 'âciz oldu dil / Yok taḥammül keşfe hem **tağyîri** müşkildir bütün
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [*tağyîri, -i*]

tağyîr ederse: Değiştirmek, bozmak.

Zebân-ı hâl eder **tağyîr ederse** âyet-i 'aşkı / Ne gûş u hûş olur maḥrem ne bir ḥarfın ḥaṭâ söyler
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 5*). [*tağyîr ederse, -er, -se*]

taḥammül: Dayanma, katlanma, sabır.

Âğûşa cân gele cânân gelse sîneme / Derd-i firâka kalmadı **taḥammül** meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 4*). [*taḥammül,]*

Cezbe-i 'aşkıñ hemân eyle **taḥammül** bârına / 'Âdile bir ulu devletdir sa'âdetdir saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 8*). [*taḥammül,]*

Yok firâkıña **taḥammül** ne gerek hûr u bihişt / İntizârından murâdı 'aşkıñ dîdâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 4*). [*taḥammül,]*

Serde 'aqlım kalmadı vaşında 'âciz oldu dil / Yok **taḥammül** keşfe hem tağyîri müşkildir bütün
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [*taḥammül,]*

İktizâ eyler **taḥammül** her cefâyâ 'Âdile / Şabr eden bulur ḥayâtı vuşlat-ı cânân ile (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 10*). [*taḥammül,]*

Yok fîrakîña **taḥammül** neyleyem / Emr-i Ḥaḳ'dır neyleyem ne söyleyem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 40*). [*taḥammül,]*

taḥammül edemem: *Tahammül etmek, dayanmak.*

Beni maḥbûbuñ 'aşkına ba'îd etme yakınıñdan / **Taḥammül edemem** ḥâlim yaman olur göñlüm
nālân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 5*). [*taḥammül edemem, -e, -me, -m]*

taḥammül edemez: *Tahammül etmek, dayanmak.*

Vişâliñ ke'sini sun 'Âdile'ye sâkiyâ rahmet / **Taḥammül edemez** kurbânıñ olsun rāhîña göñlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 8*). [*taḥammül edemez, -e, -mez]*

taḥammül eden: *Tahammül etmek, dayanmak.*

Derdine eden taḥammül ḥastaya dermân gelir / Gayrıya muḥtâc etmez çünkü Loḳmân'dır tabîb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 3*). [*taḥammül eden, -en]*

taḥammül etmez: *Tahammül etmek, dayanmak.*

Ḥâlî ḥurşîdiñ n'olurdu yâr setr etse yüzün / Açsa hem etmez taḥammül kim olur mest ü ḥarâb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 7*). [*taḥammül etmez, -mez]*

tahcîl etmez: *Utandırma, mahcup etme.*

Şeyḥ-ı zî-şân ü kerem-pîşe ki bâbında onuñ / Kimse maḥcûb degil bendesin etmez tahcîl (*Âdile Sultan Divanı, Terkiḳ-bend 2, Beyit 57*). [*tahcîl etmez, -mez]*

tâhir olup: *Temiz olmak, temizlenmek, pak olmak.*

Dil **tâhir olup** bulam esrâr-ı tabîbânı / Yâ Ḥayy yâ Ḥayy yâ Kayyûm iḥsân ü meded yâ Ḥayy
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 2*). [*tâhir olup, -up]*

tahîyyât ü du'â: *Selamlar ve hayırlı dilekler.*

Ederek 'ârz-ı niyâz himmet ü cûdun taleb et / Eyleyip rûḥuna taḳdîm **tahîyyât ü du'â** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 15*). [*tahîyyât ü du'â,]*

tahkîk: *Bir şeyin ne olduğunu, doğru olup olmadığını anlamak için yapılan araştırma, soruşturma; bir şeyin doğru olduğunu ortaya çıkarma, hakikatini anlayıp bilme.*

Göñül mir'âtını şâf et yeter **tahkîka** taklîdiñ / Ḥudâ cânînda ḥazırdır tehî şanma seni ey cân
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [*tahkîka, -a]*

tahkîk-ı kur'an: *Kur'an-ı Kerim'in özünü anlayıp bilme.*

'Aşkdır **tahkîk-ı Kur'an** ile sır-ı ma'rifet / Gevher-i 'irfân olup nuṭṭuñ beyânı söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 2*). [*tahkîk-ı kur'an,]*

tahmîd: *Hamdetmek, şükretmek.*

'Âlem-i Lâḥût'daki elṭâfınıñ **tahmîdine** / Vakf-ı âvân etmede ümmetleriniñ her biri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 5*). [*tahmîdine, -i, -ne]*

Oldu şevk-ı vuşlat ile ğark-ı ‘aşk / Hakk’a **taḥmīdi** bu güne kıldı meşş (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 3). [taḥmīdi, -i]

taḥrīr: Yazma, kaleme alma; kaydetme.

Vaşfına kābil mi dil **taḥrīrine** ‘āciz kalem / ‘Âdile cāy-ı şafādır hem daḥı hengāmdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 5). [taḥrīrine, -i, -ne]

taḥrīr edeceğin: Yazmak.

Ey kalem vaşfını **taḥrīr edeceğin** kimdir / Öyle bir zāt ki biraz na‘tin edem şerḥ saña (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 2). [taḥrīr edeceğin, -ecek, -in]

taḥşīl: Öğrenme, elde etme.

Bu gün al ders-i ‘aşkı ‘Âdile meydān-ı himmetde / Zamāndır ma‘rifet **taḥşīline** tālīb olan gelsin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 6). [taḥşīline, -i, -ne]

taḥşīl et: Kazanmak, sahip olmak.

Şūfī bu dersi **taḥşīl et** ki her derdin devāsıdır / Şafādır cāna cev-r-ide şakın ‘uşşākı incitme (Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5). [taḥşīl et,]

Eger ‘ākıl iseñ sa‘y eyle ḥayra ḥōş geçir vaqtin / Rızā-yı Hakk’ı **taḥşīl et** murāda onda ere gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3). [taḥşīl et,]

taḥşīl et: Kazanmak, sahip olmak.

Şūfī bu dersi **taḥşīl et** ki her derdin devāsıdır / Şafādır cāna cev-r-ide şakın ‘uşşākı incitme (Âdile Sultan Divanı, Gazel 187, Beyit 5). [taḥşīl et,]

taht: Hükümdarlık makamı.

Dest-i luṭfuñ eyleye ābād bu dil ḥānesin / ‘Aşk-ı sultān bula **tahtında** cā yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 2). [tahtında, -ın, -da]

Ey risālet mülkünün şāhinşeh-i şefkat-veri / Ve‘y nübüvvet **tahtınıñ** şāhib-serīr ü serveri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 1). [tahtınıñ, -ı, -nıñ]

Sen risālet **tahtınıñ** bir pādīşāh-ı a‘zamı / Enbiyā vü evliyānıñ serde tāt-ı efḥamı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 3). [tahtınıñ, -ı, -nıñ]

tahtgāh-ı ‘izz ü iclālīñ: Kudretin ve itibarın başkenti.

Tahtgāh-ı ‘izz ü iclālīñ şehi / Milket-i ‘ilm ü kemālūñ dāveri (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 88). [tahtgāh-ı ‘izz ü iclālīñ,]

taht-gāh-ı kalbime: Kalp ülkesi.

Taht-gāh-ı kalbime şāyeste sultān gözlerim / Esb-i ‘aşk ile o şāḥra üzre cev-lān gözlerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 1). [taht-gāh-ı kalbime, -im, -e]

taht-gāh-ı mülk-i kalbiñ: Gönül ülkesinin başkenti.

Taht-gāh-ı mülk-i kalbiñ şāḥ ü sultānı benim / ‘Āşkıñ gönlüñdeki ma‘şūk u miḥmānı benim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 2). [taht-gāh-ı mülk-i kalbiñ, -iñ]

taht-ı şefā‘atde: Peygamberlerin ve Allah’ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının bağışlanması için Cenāb-ı Hak katında aracılık ettiği makam.

Şāhib-i mi‘rāt habīb-i kerīm / **Taht-ı şefā‘atde** resül-i ‘azīm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 9). [taht-ı şefā‘atde, -de]

taht-ı vişāle: *Kavuşma saltanatı, tahtı.*

Sultān-ı ‘aşka erişip bulduñsa bākī devleti / **Taht-ı vişāle** cānile bir pādīşāh olduñ gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 5*). [*taht-ı vişāle, j*]

tā’ir-i kuds olmağa: *Cennet kuşu olmak.*

Tā’ir-i Kuds olmağa ey cān gel çalış kim / Zerre mişāl kalma şems-i şafā bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 4*). [*tā’ir-i kuds olmağa, -ma, -ğa-mağ, -a j*]

tā’ir-i kurb-ı ilāhīdir: *Allah’a yakınlığa uçan.*

Getirir hāl-i mecāziden hāqīkat yoluna / **Tā’ir-i kurb-ı ilāhīdir** o māhiyet-i ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 5*). [*tā’ir-i kurb-ı ilāhīdir, -dir-dirtā’ir-i j*]

tākat: *Güç, kuvvet, kudret.*

Hāzīn ü zārdır nālān ü pür-efgāndır sensiz / Ki yokdur şabra **tākat** hep helāk olmaktadır gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 3*). [*tākat, j*]

Denir ‘uşşāka şabretmek gerek **tākat** mı var ammā / Hevā-yı ‘aşk ile tutmakta sīnemde mekân āteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 7*). [*tākat, j*]

Ne recā-yı vuşlata ne firkata var **tākatim** / Çāre ne yolda koyan ‘aşkıñ havāsi neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 4*). [*tākatim, -im j*]

Hāzīn ü zārdır nālān ü pür-efgāndır sensiz / Ki yokdur şabra **tākat** hep helāk olmaktadır gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3*). [*tākat, j*]

takbīl-i bāb-ı dergah-ı zi-şānı: *Şanlı makamın eşiğini öpme.*

Ehl-i ‘aşkıñ gel gönül sen bende-i fermānı ol / Sür yüzüñ **takbīl-i bāb-ı dergah-ı zi-şānı** ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 1*). [*takbīl-i bāb-ı dergah-ı zi-şānı, -ı j*]

takdīm eyleyip: *Sunmak.*

Ederək ‘ārız-ı niyāz himmet ü cūdun taleb et / Eyleyip rūhuna takdīm tahıyyāt ü du‘ā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 15*). [*takdīm eyleyip, -y, -ip j*]

takdīr: *Kader, yazgı.*

Ezelden işbu cismim hāk-i derd ü gāmla yuğrulmuş / Cefā kaftanını anmā ki **takdīrim** revā görmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 1*). [*takdīrim, -im j*]

takdīr ü hük-m-i rabb-ı ‘izzetdir: *Yüce Allah’ın buyruğu ve kaderi.*

Bi-ḥamdi’llāh ezel **takdīr ü hük-m-i Rabb-ı ‘izzetdir** / Mu‘īni Āl-i ‘Osmān’ıñ selāṭini risāletdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 1*). [*takdīr ü hük-m-i rabb-ı ‘izzetdir, -dir j*]

takdīr-i hudā: *Allah’ın takdiri, kararı.*

Fi’l ü tedbīri bırak cümlesi **takdīr-i Hudā** / İnşirāḥ-ı dil-i İslām’a rıza-pāk gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 2*). [*takdīr-i hudā, j*]

takdīs: *Kutsal kılmak.*

‘Âdile bizden ola ‘aşk u niyāz / Rūhuña **takdīşleriñ** efdālī (*Âdile Sultan Divanı, Kut’a 6, Beyit 18*). [*takdīşleriñ, -ler, -iñ j*]

takdīs ü tahıyyāt eyledi: *Saygı ve selam göndermek, hayırlı dualar etmek.*

Şöyle **taḳdīs ü taḥiyyāt eyledi** / "Ve's-şalātü ve't-tayyibāt" dedi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 4*). [*taḳdīs ü taḥiyyāt eyledi, -di-ü*]

taḳdīs-i tām kılıp: *Mukaddes bilme, eksiksiz saygı gösterme.*

Rûḥ-ı pākine kılıp taḳdīs-i tām / 'Âdile luṭfuyla olsun şād-kām (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 19*). [*taḳdīs-i tām kılıp, -ıp*]

tā' kib: *Ardınca gitme veya gelme.*

Uçdular bāḡ-ı cināna birbirin **tā' kib** ile / Oldular cāriye-i bint-i Resûl-i Kibriyā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 5*). [*tā' kib,]*

taḳlīd: *Gerçek olmayan; samimiyesiz.*

Şatma zu'munca reşâdet kuṭb şanma kendini / Tā'atın **taḳlīddir** cümle olur maḥv ü hebā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4*). [*taḳlīddir, -dir*]

taḳlīd: *Benzetilerek yapılmış şey, imitasyon; bir şeyin benzerini yapmaya çalışmak.*

Göñül mir'atını şāf et yeter taḥkiḳa **taḳlīdiñ** / Hudā cānında ḥazırdır tehī şanma seni ey cān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [*taḳlīdiñ, -iñ*]

taḳsīr: *Kusur, suç, günah.*

Bakma **taḳsīrime** ey şāh-ı cihān teşrīf et / Yıkılıp ḥāne-i dil olmada her dem vīrān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3*). [*taḳsīrime, -im, -e*]

taḳsīr eder: *Suç işlemek, kabahat işlemek.*

O yāra vermemiştir cānımı evvel nazarda ben / Velākin rü'yet-i cānānda **taḳsīr eder** göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 6*). [*taḳsīr eder,]*

taḳvā-şi'ār: *Allah korkusu ile Allah'ın yasakladığı şeylerden korunan, sakınan.*

Vālidem sevgili cānım Zer-nigār / Hüsn ü ahlākı güzel **taḳvā-şi'ār** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 80*). [*taḳvā-şi'ār,]*

ṭalan eder: *Yağmalamak.*

Luṭfuña mazḥar olan her baḥtiyār / Varını hep yoluna **ṭalan eder** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 9*). [*ṭalan eder, -er*]

ṭal'at: *Yüz, çehre, güzel yüz.*

Ḥasretiñle koydu āhım zulmet içre 'ālemi / **Ṭal'atıñla** kaṅgı bezmi māh-tāb etdiñ bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3*). [*ṭal'atıñla, -iñ, -la*]

Senden etdi pertev-i nūr-ı Hudā evvel zuḥūr / **Ṭal'atıñ** ol nūra kıldı halkı mazḥar bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 3, Beyit 2*). [*ṭal'atıñ, -iñ*]

Māhtāb-āsā cihāna **ṭal'atıñla** oldu hep / Nūr-ı vechiñ pertev-endāz semāvāt ü zemīn (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 2*). [*ṭal'atıñla, -iñ, -la*]

Ṭal'atiyle meclis-i rindān bulurdu āb ü tāb / Bende olsam 'İşmetā ol feyzle mest ü ḥarāb (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 21*). [*ṭal'atiyle, -i, -yle*]

Ṭal'atından doğdu mehler dillere / Kesb-i feyz etdi kulüb-i mü'minīn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 58*). [*ṭal'atından, -ı, -ndan*]

Ṭal'atin sāni'-i birr nūr-i mücessem yaradıp / Gonca-rū sim-beden şems-liḳā māh-cebīn (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 18*). [*ṭal'atin, -in*]

tal'at-ı pāki: Temiz çehre.

İki yüz elli beşiydi hicretin / **Tal'at-ı pāki** vukū' bulduğu ān (*Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 93*). [*tal'at-ı pāki, -i*]

taleb: İsteme, istek, dileme.

Edip şıdk ile muhkem gönlünü sen ol muhiblerden / Eden ey 'Ādile dōstun **taleb** cānındadır bulur (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 7*). [*taleb,]*

Ey gönül kesme **taleb** bādiyesinden kade miñ / Ki **taleb** rütbe-i iqbāl-i mü'allā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 4*). [*taleb,]*

(Men 'araf) esrārını bulamazlar illā ehl-i Fazl / Fazlına benden **taleb** senden 'ināyet yā Mu'in (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4*). [*taleb,]*

taleb eden: İstemek.

Mürşide h̄idmet eder eden **taleb** hüviyyet / Kılmaz nazār cihāna kesret vaḥdet olunca (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 5*). [*taleb eden, -en*]

taleb et: İstemek, dilemek, arzulamak.

Ederek 'ārz-ı niyāz himmet ü cūdun **taleb et** / Eyleyip rūḥuna taqdīm taḥiyyāt ü du'ā (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 15*). [*taleb et,]*

taleb etme: İstemek, dilemek, arzulamak.

Etme **taleb** cenneti Allah'dan / 'Aşk-ı Muḥammed'dir onun medḥali (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 1*). [*taleb etme, -me*]

taleb eyle: İstemek.

Cüdā olma her anda 'Ādile 'aşkı **taleb eyle** / Derūnuñ zikr ü fikri ile mir'āt-ı mücellādır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 8*). [*taleb eyle,]*

Mürşidi bul dilde kenz-i 'aşkı eylerseñ **taleb** / (Küntü kenz) esrārı zīrā ekme-i insāndadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 3*). [*taleb eylerseñ, -r, -se, -ñ*]

taleb kıl: İstemek.

Gel ey zāhid **taleb kıl** ḥüsn-i ḥulku olasıñ insān / O bir 'ilm-i Ḥudā'dır bilmeyen onu olur ḥayvān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [*taleb kıl,]*

Buyurdu (eynemā küntüm) sizinleyim diye Mevlā / **Taleb kıl** kendide maṭlūbuñu ḥāşıl ola mā'nā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 1*). [*taleb kıl,]*

Dilde bul ey cān zevk-i 'aşk-ı Allāh lezzetiñ / Cümleden geçip **taleb kıl** tā bulasıñ 'izzetiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 1*). [*taleb kıl,]*

Kıl 'aşkıñ cānda **taleb** / Dilde ola zevk-ı cemil (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 6*). [*taleb kıl,]*

taleb-kār: İstekli.

Cevher-i 'aşkıñ **taleb-kārı** bu bāzār içre çok / Cān verir alır bahāsı böyledir ol cevheri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 7*). [*taleb-kārı, -ı*]

tālī: Talih, baht.

Zebān-ı nāsa düşdüm gāh medh ü gāh zem oldum / Meger kim **tālī'imde** zevk-ı 'ālem hep ḥarām olmuş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 5*). [*tālī'imde, -im, -de*]

talib: İsteyen, arayan, talep ve arzu eden.

Visāl-i yāra **ṭālib** zümre-i merdāne muhtācdır / Bu sözü fark eden insān-ı kāmīl her zamān gelsin
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 5*). [*ṭālib,]*

Biz kamu **ṭālibleriz** maṭlūb-ı aṣlī zatıdır / Cümlemiz kâşıdılarız maḳşad cemālīdir ebed (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 4*). [*ṭālibleriz, -leriz]*

ṭālib olan: İstemek, talep etmek.

Bu gün al ders-i ‘aşkı ‘Ādile meydān-ı himmetde / Zamāndır ma‘rifet taḥṣīline **ṭālib olan** gelsin
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 6*). [*ṭālib olan, -an]*

ṭālibāne: İstekli.

Ḳalbi mir‘āt-ı cemāl ṣāhid-i maḳṣūd idi / **Ṭālibāne** baḥṣ-ī feyz eylerdi ol kân-ı ‘aṭā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 5*). [*ṭālibāne, -āne]*

ṭālib-i ‘aşk: Aşkın talibi.

Ṭālib-i ‘aşk ol ki yār ‘irfan içinde gizlidir / Ḳalbi seyr et aç gözün cānān içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 1*). [*ṭālib-i ‘aşk,]*

ṭālib-i ‘aşk: Aşkın talibi, aşkı arzulayan.

Ṭālib-i ‘aşk olana Mevlā olur feryād-res / ‘Āşıka devlet yeter Allāh bes bākī heves (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 1*). [*ṭālib-i ‘aşk,]*

ṭālib-i ‘aşk-ı ḥudā’yım: Allah aşkının talibi, isteklisi.

Ṭālib-i ‘aşk-ı Ḥudā’yım rûz u şeb kaşdım budur / ‘Aşk rengine boyanmak dîn u îmāndan gāraḫ
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 5*). [*ṭālib-i ‘aşk-ı ḥudā’yım, -y, -ım]*

ṭālib-i cennet: Cenneti istemek.

Her ne kim kişi sever ise onuñla bulunur / Her cemāl ‘āşıkıyız **ṭālib-i cennet** degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 2*). [*ṭālib-i cennet,]*

ṭālib-i dīdār: Güzel yüzün isteklisi.

Ṭālib-i dīdār olan merdāne muhtācdır hemān / İşbu sırrı fark eder bir kāmīl insān gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 5*). [*ṭālib-i dīdār,]*

ṭālib-i dīdār olan: Sevgilinin güzel yüzünü görmek istemek.

Seyr-i gülzārı ne yapsın **ṭālib-i dīdār olan** / ‘Āşıknın dōst illeri gönlünde ḥōṣ seyrānıdır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 4*). [*ṭālib-i dīdār olan, -an]*

Olan cün ṭālib-i dīdār eder ‘aşkın şerābın nûṣ / Bakāyı bul şafā bezminde şüretten edādan geç
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 7*). [*ṭālib-i dīdār olan, -an]*

ṭālib-i dünyā: Dünyanın isteklisi.

Ṭālib-i dünyā olup çekme cihānıñ nikbetiñ / Cümleden lâ-ḳayd olup da bul sa‘ādet devletiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 1*). [*ṭālib-i dünyā,]*

ṭālib-i iḥsānı: Yardım isteyen, iyilik dileyen.

Maḥrem-i esrārı eyler ‘Ādile elbet seni / Hānḳāh-ı mürşide gel **ṭālib-i iḥsānı** ol (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 6*). [*ṭālib-i iḥsānı, -ı]*

ṭālib: Genellikle evlenmek isteyen ve bu isteğini evleneceği kimseye bildiren erkek.

Gerçi pek çok kimse varmış **ṭālibim** / İzdīvācım mebhāşında rāḡıbım (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 35*). [*ṭālibim, -im]*

tam: Tam, eksiksiz.

Cism-i pür-envârı şems-i evc-i irşâd idi **tām** / Sırr-ı Zikrullah ile memlû dil idi dâ'imâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 4*). [*tām,]*

tam: Tamamen, bütünüyle, baştan başa.

Altı yüz yetmiş ikide edip 'azm-i cennet / **Tam** târîh olur lafz-ı laîf-i 'ibret (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 45*). [*tam,]*

tamām: Tam, eksiksiz.

Şems-i tâbân gibi nûr-ı kerāmâtı 'ayân / Mâh-ı rahşân gibi lûtf ü 'inâyâtı **tamām** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 28*). [*tamām,]*

tamām: Tamamen, bütünüyle, baştan başa.

Bunlara etmek maḥabbet mü'mine lâzım **tamām** / 'Âdile'yi gayrı onlardan ayırma yâ Resûl (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 13*). [*tamām,]*

Maḥabbet etdi çu nûr-ı Muḥammed ile zühûr / Şaçıldı 'âleme ondan **tamām** pertev-i nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 1*). [*tamām,]*

Bunlara etmek maḥabbet mü'mine lâzım **tamām** / 'Âdile'yi gayrı onlardan ayırma yâ Resûl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 13*). [*tamām,]*

Göñül pashı ciger dağlı yürek yaralı göz yaşlı / **Tamām** 'aşıklığıma böyle nice biñ nişânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 8*). [*tamām,]*

Cism-i zârım zaḥm-nâkı tîğ-ı ḥasretidir **tamām** / Kalmadı şabr ü şebât rûh u revânım gel yetiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 3*). [*tamām,]*

İç ehl-i diller ile cām bezm-i maḥabbetde **tamām** / Serbest olup bî-neng ü nām terk-i gām-ı cān edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 9*). [*tamām,]*

Bizim üzerimize olsun selām / Rahmet ü eltâf ü ihsânın **tamām** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 12*). [*tamām,]*

Zevci ile olmamış idi şâd-kām / Bulamadı zevk-ı dünyâyı **tamām** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 62*). [*tamām,]*

Mihr-i Mevlânâ doğunca evc-i sinemde **tamām** / Sûz-nâkim şöyle kânûn-ı muḥabbetde müdām (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 11*). [*tamām,]*

tamām: Bütün, hepsi.

Ağlayıp âh olur kârı **tamām** 'Âdile'nin / Nâr-ı firḳat ile yanıp hâli olur diğer-gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 8*). [*tamām,]*

tamām bulur: Tamamlanmak, eksiksiz olmak.

Ḥāk-i pâyiyle şafâ kâ'im ü hâlet mevcûd / Nûr-ı cismiyle bulur 'aşk meger cism tamām (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 54*). [*tamām bulur, -ur]*

tamām olmuşdu: Eksiksiz, tam olmak, tamamlanmak.

Emr ü fermân ile olup şâd-kām / Mazhar-ı ihsânı olmuşdu tamām (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 11*). [*tamām olmuşdu, -muş, -du]*

ta'mīm eyledi: Umumileştirmek, yaygınlaştırmak; duyurmak, ilan etmek.

Kurtarıp derd ü dâlâletden cihânı ser-te-ser / Eyledi ta'mīm dârü-yı şefâ'at perveri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 11*). [*ta'mīm eyledi, -di]*

ta'mîr: Onarım.

Yıkma dil ḥânesini şâhibi var / Belki ta'mîrine sen ol mecbûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 5*). [*ta'mîrine, -i, -ne]*

tāmm: Tam olarak, eksiksiz, bütünüyle.

Tāmm ol māhı gören hürşîdi görmez zerre-veş / Dökdü şebnem gördü rüy-ı Ahmed-i Muhtâr'ı
gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 2). [tāmm,]

ta'n: Ayıplama, kınama.

'Aşkı ketm eyleyip evvel yine izhâr eden / 'Âlemin ta'nile dillerde gezen gönlümdür (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 2). [ta'nile, -ile]

Eyleme 'uşşâk-ı İlahî'ye ta'n / Câhil ü hûd-bîn nice bu echeli (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit
5). [ta'n,]

tanbūr: Klasik Türk müziğinin başlıca çalgılarından biri olan, yay veya mızrapla çalınan, uzun saplı,
telli tahta çalgı.

Nevāya muṭrib-i çarḥ eyledikçe âgâzı / Mişâl-i nây ederem âh-ı dil olup tanbūr (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 17, Beyit 5). [tanbūr,]

tanbūr ü bûlbûl: Bûlbûl sesli tanbur (Klasik mûsikîmizin başlıca çalgılarından biri olan, yay ve
mızrapla çalınan, ince uzun sapı perdeli, yuvarlak karınlı, telli çalgı).

Nağmede tanbūr ü bûlbûl hem şafâda 'Âdile / Cennet-i sînede taze açdı cânân gülleri (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 9). [tanbūr ü bûlbûl,]

tanı: Tanımak, bilmek.

Mazhar-ı feyz-i Hudâ şâh Behâe'd-dîniñ / Sâyesinde cühelâ tanımayan gönlümdür (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 59, Beyit 8). [tanımayan, -ma, -y, -an]

ta'n-ı ağıyarı: Başkalarının kınaması; yabancıların ayıplaması.

Sîneñi şâd çâk eyle ḥançer-i feryâd ile / Ta'n-ı ağıyarı kabûl et dâhile bî-dâd ile (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 153, Beyit 9). [ta'n-ı ağıyarı, -ı]

tanṭavî: Ebul Fityan; Kuzey Afrika ve Mısır'ın en büyük velisi olarak kabul edilen mutasavvıf,
Bedevîyye tarikatının kurucusu.

Çeşmine sürme edip ḥâk-i Medîne şehrin / Ḥâk-i pâyi medenî hem bedevî Tanṭavî (Âdile Sultan
Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 14). [tanṭavî,]

tap: Kulluk etmek, tapmak.

Nice ey ḥâm hırş-ı dünyâ kim taparsın rûz u şeb / Geç bu fâsîd fikrden olmâ muşırır sözüñe tâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 8). [taparsın, -ar, -sın]

tar: Saç teli.

Eyleyen mel'un 'Azâzil'i gurûr u 'ucb iken / Etme ey ḥvâce tekebbür olma tâ tarda sezâ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6). [tarda, -da]

taraf: Cihet, yön.

Yâr ile tenhâ kalınca lerze-nâk-ı hayretim / Güş-ı câna her tarafdân nâle vü efğân gelir (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 5). [tarafdân, -dan]

tard etme: Uzaklaştırmak, sürmek, çıkarmak, kovmak.

Rû'yet-i dîdârîñ lütfen naşîb et ey güzel / Pâdişâhım kıl meded tard etme cennetden beni (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 3). [tard etme, -me]

tard etmeyip: Uzaklaştırmak, sürmek; çıkarmak, kovmak.

Tâ'atin eyler kuşûruyla kabûl tard etmeyip / 'Âdile her dem rızâ ister budur derdi hemî (Âdile
Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 7). [tard etmeyip,]

ṭard etmez: Uzaklaştırmak, sürmek; çıkarmak, kovmak.

Gerçi teslīm ü rızādır kula k̄alb ile hezār / Sā'il-i bābını **ṭard etmez** Hūdā'nın rahmeti (Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 4). [ṭard etmez, -mez]

ṭard eyleme: Kovalamak.

İftihārım iki 'ālemdə saña kullukdur / Beni **ṭard eyleme** kapından amān Allah'ım (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 1). [ṭard eyleme, -me]

ṭard eylemez: Kovalamak.

Gerçi teslīm ü rızādır kula k̄alb ile hezār / Sā'ili **ṭard eylemez** elbet Hūdā'ya rahmetiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 4). [ṭard eylemez, -mez]

ṭarfetü'l-'ayn: Göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman.

Ṭarfetü'l-'aynde mescid-i Akşā'yı bulan / 'Āzīm-i süy-ı kerāmāt 'aleyhi's-şalavāt (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 5). [ṭarfetü'l-'aynde, -de]

ṭarfetü'l-'ayn: Göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman.

Ṭarfetü'l-'ayn olma gāfil Hāzret-i Allāh'dan / Zikr-i Hāḳḳ'a rüz u şeb sa'y eyleyen insān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 2). [ṭarfetü'l-'ayn,]

ṭarḥ-ı şafā-yı bāğ-ı vuşlat: Kavuşma bahçesinin huzurunun çiçekli yeri.

Olur bir meclis-i şāhāne ol bir bezm-i ehl-i 'aşk / Eder **ṭarḥ-ı şafā-yı bāğ-ı vuşlat** ḥalka-i tevḥīd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 6). [ṭarḥ-ı şafā-yı bāğ-ı vuşlat,]

tā'rif: Tarif, açıklama, tanımlama.

Vücūd-ı 'ālemi beñzer ḥayāle kim olur zā'il / Bu **tā'rif** beyanı pek 'amīk u tūldur ammā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 6). [tā'rif, -iñ]

Ādem'e verdi ḥilāfet zātını **tā'rif** için / Dehre gelmek sālike mā'şūka ermekden gāraḫ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 4). [tā'rif,]

tārīḥ: Bir olayın meydana geldiği gün, ay ve yıl.

Çıkdı bu **tārīḥi** dedi kırklar / Vāşıl-ı Hāḳ şeyḥim 'Aliyy-i Veli (1297) (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 19). [tārīḥi, -i]

Nev-bahār-ı cāna açıldı o gül / Hicrete seksen idi **tārīḥi** sāl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 52). [tārīḥi, -i]

Oldu **tārīḥ** hemān altı yüz elli dört sāl / Bülbül-i rūḥı bakā gülşenine açdı bāl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 35). [tārīḥ,]

tārīḥ olur: Tarihe geçmek.

Altı yüz yetmiş ikide edip 'azm-i cennet / Tam **tārīḥ olur** lafz-ı laṭif-i 'ibret (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 45). [tārīḥ olur, -ur]

ṭarīk: Tutulan yol, amaç.

Hāḳ **ṭarīk** içre muvaffāḳ eyleyip dervīşleri / Menba'-i 'irfān-ı vahdet- āşinādır Nakşbend (Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 8). [ṭarīk,]

'Ādile eyle **ṭarīk** içre tevekkül hem rızā / Feth-i bāb olur nevālinden yaḳar dilde çerāğ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 6). [ṭarīk,]

ṭarīkat: Hak ve hakikat erleri tarafından tutulan ve gösterilen meslek, yol.

Đalāletden necātı buldular İslāmiyān gerçi / **Tarīkatda** giden her ğussa vü ğamdan olur berī
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 7*). [*tarīkatda, -da*]

Mā'rifetu'llah'ı hāķīkat bilip / Tutdu **tarīkatle** şerī'at yolu (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 14*). [*tarīkatle, -le*]

tarīki açar: *Yol açmak, yol yapmak.*

Ferāġat kılma destīnden şarāb-ı nābı 'Ādile / Kī menzil-ġāh-ı yāre dilde açar bir tarīķi mey (*Ādile Sultan Divanı, Diġer 28, Beyit 11*). [*tarīķi açar,]*

tarīk-ı 'aşkda: *Aşk yolu.*

Tarīķ-ı 'aşkda şādīķ muħibb terk-i vücūd eyler / Diġer sen cennetiñ geç 'izzetinden derde şabr et
gel (*Ādile Sultan Divanı, Diġer 16, Beyit 2*). [*tarīķ-ı 'aşk, -da*]

tarīk-ı müstakīmiñ: *Doġru yol.*

'Āşīķı eyler **tarīk-ı müstakīmiñ** āġehi / Her gedāsın şāh eyler pür-'atādır Nakşbend (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 7*). [*tarīk-ı müstakīmiñ, -iñ*]

tarīk-i şahidīn: *Tanıkların yolu; güzellerin yolu.*

Beni ġarķ et İlāhī baħr-i 'aşķa / **Tarīķ-i şahidīn** eyle sülūku (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 3*). [*tarīķ-i şahidīn,]*

tarīk-ı vālā: *Yüce, kutsal yol.*

Her ne hāl ise alıp min cihet-i rūhānī / Yed-i irşād-ı Resūl ile **tarīk-ı vālā** (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 9*). [*tarīķ-ı vālā,]*

tār-mār eylerim: *Perişan etmek, dağıtmak.*

Aşķdır kim olmasın kalbinde benden ġayrı yār / Eylerim 'āşīķ seni şonra cihānda tār-mār (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 1*). [*tār-mār eylerim, -r, -im*]

tār-ü-mār: *Darmadaġın, perişan.*

Cümlesi olup ser-ā-ser **tār-ü-mār** / 'Avdet etdi ye'sile mīr-i müşār (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 20*). [*tār-ü-mār,]*

taş: *Taş; engel.*

'Āşīķ-ı Mevlā olanlar nūş eder hūn-i ciger / Münkiriñ **taşından** aşla hīç zarar gelmez oña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 4*). [*taşından, -ı, -ndan*]

taş: *Fışkırmak.*

Aġlarım 'aşķıñ ile hūn-i dilim çeşmimden / Cereyānı ile mānende-i fevvāre **taşar** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 6*). [*taşar, -ar*]

taş: *Kimyasal veya fiziksel durumu deġişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde; hamamın duvarları.*

Hāne-i dilde nümāyān ne güzel hammāmdır / **Taşları** şems ü kamerden de münevver cāmdır
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 1*). [*taşları, -lar, -ı*]

taş: *Taşmak, sığmamak.*

Maħabbet menba'ı dilde **taşıldı** / Diyelim cān ü dil ile şalavāt (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 12*). [*taşıldı, -ıl, -dı*]

taşra: *Dışarı.*

Cân maḥabbet-ḥānesinden **taşra** yokdur meyli hîç / Bende-i sultân-ı ‘aşkıñ hüküm ü fermân
gözlerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 2). [taşra,]

taşvîr eyleyem: Çizmek, canlandırmak, resmetmek.

Hayâlî kânde **taşvîr eyleyem** hîç kalmadı ḥalim / Göñül ârzü-yı vech-i yârı geçdi mest olup gitdi
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 4). [taşvîr eyleyem, -y, -e, -m]

tâ‘îr-i dimâğ etdi: Burnu güzel koku ile kokulandırmak.

Hayrete gayret ile düşdü açıldı dîde / Etdi tâ‘îr-i dimâğ büy-ı reh-i gülşen-i yâr (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 79, Beyit 5). [tâ‘îr-i dimâğ etdi, -di]

tatvîl eyleme: Uzatmak, uzun uzun anlatmak, gereksiz sözler sarfetmek.

Midḥat-ı şânını tâ‘dâda degilsin kâdir / ‘Âdile eyleme tatvîl makâlî da‘vâ (Âdile Sultan Divanı,
Kaside 6, Beyit 14). [tatvîl eyleme, -me]

tavâf: Kutsal bir yeri ziyaret etme, etrafında dönme.

Beyt-i dilde bul şafâ eyle **tavâfı** zâhidâ / Etmezem devrânı ol devrân içinde gizlidir (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 47, Beyit 5). [tavâfı, -ı]

Medîne menba‘-ı feyz u makâm-ı vahy-ı Mevlâ’dır / Hâkîkat Ka‘be’sin onda **tavâf** ister şehâ
göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 4). [tavâf,]

tavâf edeyim: Kutsal bir yerin çevresini dolaşmak.

‘Âdile Ka‘be-i küyun edeyim şöyle tavâf / ‘Arz ede rûyuñu dildârıma mihmân gideyim (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 6). [tavâf edeyim, -e, -y, -im]

tavâf et: Dönmek, dolaşmak.

Beyt-i cânânı **tavâf et** kıble-gâh-ı ‘âşıkdır / Sa‘y eden onu bulur dilde şakın olma cüdâ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 7). [tavâf et,]

tavâf eyle: Etrafında dönmek, dolaşmak; ziyaret etmek.

Gel ‘aşk ile feth eyleyip beyt-i dili eyle tavâf / Deryâ-yı ‘aşk içre dalıp hem gökde pervâz ede gör
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 5). [tavâf eyle,]

tavâf kıl: Kutsal sayıp çevresini dolaşmak, ziyaret etmek.

Gir göñül şehrin **tavâf kıl** beyt-i Ekrem ondadır / Sidre vü levḥ ü kalem hem ‘arş-ı a‘zâm ondadır
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 1). [tavâf kıl,]

Seng-i esved oldu ‘aks-i ḥâl-i rûy-ı yâr oña / Kıl tavâf Hakk’a ki beyt-i Kibriyâ ya‘nî göñül (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 4). [tavâf kıl,]

tavîl: Uzun.

Bizi aldatmada leyl ü nehârı / **Tavîl** ‘ömre verir mevtâ kararî (Âdile Sultan Divanı, Murabba 11,
Beyit 7). [tavîl,]

tavşîf: Vasf etmek edilmek; evsafını birer birer göstererek etrafıyla tarif etmek, bu yolda tarif edilmek.

Müsikî **tavşîfe** şıgmaz defter ü dîvânlar / Hasta-i ‘aşka ‘aceb ruh-ı revândır müsikî (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 158, Beyit 7). [tavşîfe, -e]

tavan: Dayanmak, sabretmek.

Ḥilâfet mesnedinde olmuş iken bir mu‘azzam Şâh / **Tayanıp** Hakk’a dîn ü milleti eyler idi âgâh
(Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 4). [tayanıp, -ip]

ṭayan: Dayanmak, güvenmek.

Gel ey şüfî gurûr u kibri terk et bu hevâdan geç / **Ṭayanma** ‘ilm ü mâla kalma benlikde sivâdan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 1). [ṭayanma, -ma]

ṭayan: Dayanmak, güvenmek, güç kazanmak.

Ṭayanma sen vücûduñ varlığına / Erişdir varlığın döst varlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 1). [ṭayanma, -ma]

tā’yīb eder: Ayıplamak.

‘Aşk ile mecnûn olan **tā’yīb eder** Mecnûn’u kim / Şems-i zâtı bulmuş iken zerre Leylâ’da arar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 3). [tā’yīb eder, -er]

tayrâna gel: Uçmaya gelmek.

Varlığın cümle yıkıp eyle harâb-ender-harâb / Râh-ı maşşûda açıp bâl ü peri **ṭayrâna gel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 2). [ṭayrâna gel,]

tayrâna gel: Uçmaya çıkmak.

Varlık beytin yıkıp eyle harâb-ender-harâb / Râh-ı maşşûda açıp bal ü peri **ṭayrâna gel** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 2). [ṭayrâna gel,]

ṭayy-ı mekân eyler: Mekânı, mesafeyi, zamanı atlarcasına geçme; mesafenin kısaltılması yoluyla gerçekleştirilen keramet.

Maşşad-ı icâd-ı ‘âlem hem habîb-i Gird-kâr / Muştafâ **ṭayy-ı mekân eyler** revândur Muştafâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 5). [ṭayy-ı mekân eyler, -r]

ṭayyibât: İyi, güzel işler ve hareketler.

Ḥayr u tesbîh ü du‘â vü **ṭayyibât** / Zîkr ile tevḥîd ey akdes şîfât (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 6). [ṭayyibât,]

taẓarru: Yalvarıp yakarma.

Her biri etdi **taẓarru’ lâ** niyâz / Deyip ey bî-çäreğâne çäre-sâz (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 7). [taẓarru’ lâ, -lâ]

taẓarru’ kıl: Yalvarmak, dua etmek.

Düşüp ḥâk-i niyâz üzre **taẓarru’ kıl** o şehnâza / Erer ma’sûkuna elbette ‘âşık gayrı şabr eyle (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 3). [taẓarru’ kıl,]

tâze: İlk, yeni.

Alıp destime ḥâme yazmağa şî’r ü eşeri / Kalem cevân edip döksün cihâna **tâze** gevheri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 1). [tâze,]

tâze: Yeni, genç, körpe.

Kemâl-i ‘aşk ile güş et ḥayâl-i şevk ile cüş et / Dil-i ‘uşşâka **tâze** feyz ile rûh-ı revândır bu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 2). [tâze,]

Dîdeler pür-ḥvâb iken ol yâr gelse sîneme / Kalb uyanıp cismime **tâze** ḥayât cân gelir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 2). [tâze,]

Nağmede ṭanbûr ü bûlbûl hem şafâda ‘Âdile / Cennet-i sînede **tâze** açdı cânân gülleri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 9). [tâze,]

Şoñra qalmışdı anuñ da gözü nûru bir tıfl / Ya’nî kim mîr Muḥammed ‘Alî bir **tâze** civân (Âdile Sultan Divanı, Kut’a 7, Beyit 7). [tâze,]

tâze: Canlı.

Çün hayât **tâzedir** râh-ı maḥabbet ‘âşıka / Bî-tekellûf ‘Âdile cānıña minnet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 7*). [*tâzedir, -dirdir*]

tâzelen: Tazelenmek, yenilenmek.

Meclisinde **tâzelenir** cān sāğarlar döner / Kim murādı üzre onda mest olur şādān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 7*). [*tâzelenir, -ir*]

tâzelen: Canlanmak.

Eski derdim **tâzelendirdiñ** kalem / Defter ü dīvāna sıgmaz söylesem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 100*). [*tâzelendirdiñ, -dir, -di, -ñ*]

ta‘zīm: Saygı, hürmet.

Her ne olsa eder ol pâdişāh-i Zü‘l-celāl / Teslīm ol emrine fermānına **ta‘zīm** gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 6*). [*ta‘zīm,]*

Devr-i Âdem'den beri mişlin güzeller görmemiş / Şânına **ta‘zīmi** mevcūdāt ‘arz etse sezā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 4*). [*ta‘zīmi, -i*]

Şānını **ta‘zīm** için bir gün dedi Faḥr-ı Cihān / Senden evvel kimse olmaz dāḥil-i ‘Adn-ı Hūdā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 4*). [*ta‘zīm,]*

Her ne olsa eder ol pâdişāh-i Zü‘l-celāl / Teslīm ol emrine fermānına **ta‘zīm** gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6*). [*ta‘zīm,]*

tebāh etdi: Bozmak, yıkmak.

Gonca ruḥsārın ḥazān-ı mevt āh / Şoldurup cismin daḥı etdi tebāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 84*). [*tebāh etdi, -di*]

tebdil-i makām: Mekan, yer değiştirmek.

Degil müşkil iki ‘ālemde **tebdil-i makām** aşık / Karār eyler mi sensiz bāğ-ı cennet olsa imkānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 5*). [*tebdil-i makām,]*

tebrīk-i ‘ide: Bayram tebriği.

‘Acz ile **tebrīk-i ‘ide** ‘Âdile geldi saña / Koyma ḳalbinde ğubār-ı mā‘şiyet şeyḫim ‘Alī (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 5, Beyit 7*). [*tebrīk-i ‘ide, -e*]

tebşir: Müjde, hayırlı bir haber.

İki dilber gelip **tebşir** ile şād eyledi cānım / Ne ‘izzetdir dile bu şeb şafā-baḥş etdi sultānım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 3*). [*tebşir,]*

Āsumān-ı dōstdan **tebşir** birle geldi ḥatt / Sīnede maḥfūz etdim oldu gönlüm lāle-gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 2*). [*tebşir,]*

tebşir eylemiş: Müjdelemek.

Hüsni te‘vīl ile tā‘bīr eylemiş / Kendiye ol vā‘di **tebşir eylemiş** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 46*). [*tebşir eylemiş, -miş*]

tecdid eder: Yenilemek, tazelemek.

Ḥayret-i ‘aşḳ ile kendini bilen her ehl-i ḥāl / Zevḳ u şevḳin dā‘imā **tecdid eder** ḥandān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 3*). [*tecdid eder, -er*]

tecellī: Görünme, zahir olma; Allah’ın kudretinin ve sırlarının kişilerde ya da nesnelerde görünmesi.

Ḳalb-i vīrān zār u nālān sīne çākdır ‘Âdile / Bir **tecellī** ile maḥzūn ḳalbini ḳıl rüşenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 8*). [*tecellī,]*

Fehm ü idrāk edemezsin ‘ākl ile evşāfını / Kim **tecelliniñ** beyānı küll-i yevm-i şe’ndedir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 4*). [tecelliniñ, -niñ]

Rāḥ-ı ma’nāda **tecellī** neş’esinden dem urup / (Len terāni) sırrın añlar Ṭūr-ı Mūsā’dan geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 2*). [tecellī,]

Yan cemālī ‘aşkına ol māhtābıñ her gece / Ol **tecellī** şem’ine sūzān olup pervāne gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 3*). [tecellī,]

Rūz-ı kısmetde **tecellī** hisseñe düşdü naşīb / Her başa konmaz bu devlet cānı ver nā-dān mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 5*). [tecellī,]

tecellī bulur: Görünür olmak.

Bir dil ki mazhar-ı nūr olsa bulur tecellī / Dīdāra tālib olan bīdār olur seherde (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 3*). [tecellī bulur, -ur]

tecellī et: Kendini göstermek, ortaya çıkmak, görünmek, belirtmek.

Tesellī ğayrdan bulmaz ne yapsın bu ğarīb gönlüm / **Tecellī et** cemālīñle tesellisin bula gönlüm (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 1*). [tecellī et,]

tecellī eyler: Görünmek.

Gönlüme ‘aşk-ı Hūdā nūru **tecellī eyler** / Cismini şem’-i maḥabbet ile pervāne yaḫar (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 4*). [tecellī eyler, -r]

Cilā bulunca dil eyler tecellī yār hemān / Hezār ḥāne-i ḫalbi o nūr eder mesrūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 4*). [tecellī eyler, -r]

tecellī eylesin: Görünmek, zuhur etmek.

Nefsle cehd et **tecellī eylesin** ‘aşk-ı Hūdā / Beyt-i ḫalbi ‘Ādile ma’mur ü pāk etmek gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 7*). [tecellī eylesin,]

tecellī kıl: Görünmek, ortaya çıkmak.

Ḳıl tecellī olam ‘aşkıñ ile cānā şeydā / Haste-i ‘aşka yine şāhım edersin tīmār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 3*). [tecellī kıl,]

Olurlar ‘āşıkān ḫurbān ‘īd-ı vā’de-i vaşla / **Tecellī ḫıl** cemālīñ ‘aşkına terk edeyim cānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 3*). [tecellī ḫıl,]

tecellīgāh-ı ḫalbim: Gönlün zuhur etme yeri.

Serāpā nūr-ı ‘aşkı seyr eder çeşm-i şehādetle / **Tecellīgāh-ı ḫalbim** güyā bir Ṭūr-ı Sīnā’dır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 4*). [tecellīgāh-ı ḫalbim, -im]

tecellī-i cemāl: Güzellik yansıması, Allah’ın yüzünün görülmesi.

Ḳanıp nūr-ı tecellīde ğinā bulmaz tesellīsiz / **Tecellī-i cemāl** ister vişālīñ cānda eglenmez (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 2*). [tecellī-i cemāl,]

tecellī-i cemāle: Güzellik yansıması, Allah’ın yüzünün görülmesi.

Olup mazhar **tecellī-i cemāle** ‘ārif-u billāh / Olur āġāh nebiyy ü evliyāñın sırrına yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Kut’a 1, Beyit 7*). [tecellī-i cemāle, -e]

tecellī-i cemālīñ: Güzellik yansıması.

Tecellī-i cemālīñ ‘āşıkı zār ü zebūn eyler / Bu ihsānīñdan özge ‘āşıkā vuşlat mı var yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 5*). [tecellī-i cemālīñ, -iñ]

tecellī-i hūdā: Allah’ın tecelli etmesi, görünmesi.

Ziyā-yı rüyuña táb-āver olmaz āfītāb olsa / **Tecellī-i Hūdā** ancak seniñ envārına mahşuş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [*tecellī-i hūdā,]*

tecelliyāt-ı hak'dır: Allah'ın görünmesi, zuhur etmesi.

Tecelliyāt-ı Hak'dır 'aql ile idrāk müşkildir / Bi-ḥamdi'llah imdād-ı Resūlu'llah ḥāşıldır (*Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 3*). [*tecelliyāt-ı hak'dır, -dır]*

Tecelliyāt-ı Hak'dır aql ile idrāk müşkildir / Bi-ḥamdi'llah imdād-ı Resūlu'llah ḥāşıldır (*Ādile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 6*). [*tecelliyāt-ı hak'dır, -'dır]*

tedārik et: Sağlamak, edinmek.

Çün misāfir-ḥānedir konan göçer bī-iştibāh / Añladınsa oña göre et tedārik ḳalma ḥvār (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 5*). [*tedārik et,]*

tedārik eyle: Hazırlık yapmak.

Gurūr etme felek kim etdi çok sevdikleri ḥasret / **Tedārik eyle** evvel mevtden al cümleden 'ibret (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 5*). [*tedārik eyle,]*

tedbīr: Önlem, hazırlık.

Bu ne **tedbīrsizlik** ayā bu ne ḡayretdir 'aceb / Bir iki gün şöhret için bunca sa'y ü ḡayretiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 7*). [*tedbīrsizlik, -siz, -lik]*

Yorma **tedbīr** ile ḳalbīñ ḳadere bağlan kim / Niyyeti ḥāş olanı şād eder elbet Yezdān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 4*). [*tedbīr,]*

tedbīr-i eṭibbā: Hekimlerin önlemi.

Güş-e-i mātem u ḥasretde ḳalıp zār u zebūn / Vermedi derdine **tedbīr-i eṭibbā** dermān (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 5*). [*tedbīr-i eṭibbā,]*

tedrīc: Derece derece ilerleme, azar azar, yavaş yavaş hareket etme.

Devr beyhūde deḡil her ne mukadder eyler / Oña **tedrīc** ile esbābı müheyyā eyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 2*). [*tedrīc,]*

tefhīm edemez: Bildirmek, anlatmak.

Şafḥa-i 'ālemi tesvīd ederse ḳalemim / Edemez ḥaḳḳı ile vaşf-ı cemīlin tefhīm (*Ādile Sultan Divanı, Terḳib-bend 2, Beyit 24*). [*tefhīm edemez, -e, -mez]*

tefrika: Ayrılmış, parçalanmış.

Sevdigiçin birbirini göremezler **tefrika** / 'Ayn-ı devletdir maḥabbet şüret-i 'izzetdir 'aşḳ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 5*). [*tefrika,]*

tefvīz eylemiş: Her işini Allah'a bırakma ve ondan gelen her şeyi gönül hoşluğu ile karşılama.

Ne zilletden ne miḥnetden ne 'ālemden ḥazer eyler / Umūrun Ḥaḳḳ'a **tefvīz eylemiş** göñlüm rızā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 3*). [*tefvīz eylemiş, -miş]*

tehī: Boş, faydasız.

Tehī şanma görüp ehl-i dili çeşm-i ḥaḳāretle / Şunup beyhūde bu 'aşḳı şaḳın 'uşşāḳı incitme (*Ādile Sultan Divanı, Diğ̃er 25, Beyit 3*). [*tehī,]*

Göñül mir'atını şāf et yeter taḥḳīḳa taḳlīdīñ / Hūdā cānında ḥazırdır **tehī** şanma seni ey cān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [*tehī,]*

tekbīr-i 'ulūm: Allah'ın büyüklüğünün ilimleri.

Bildi **tekbîr-i 'ulûm** edeceğin / Nâmına Bâkır dedi fâhır-ı ümem (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 46*). [*tekbîr-i 'ulûm,]*

tekebbür olma: Kendini büyük görme.

Eyleyen mel'ün 'Azâzil'i gurûr u 'ucb iken / Etme ey h^vâce **tekebbür olma** tâ ıarda sezâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 6*). [*tekebbür olma, -ma]*

tekellüf: Sıkıntı, zorluk, külfetli iş.

Bize rāh-ı mahabbetde ne güzel bir hayāt yā Rab / Ne minnet ne **tekellüfdür** fedā olsa hezār cānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 4*). [*tekellüfdür, -dür]*

tekellüm eder: Konuşmak, söylemek.

Eder emr ile diller hep tekellüm / Döner zıkr ile tesbîh-i encüm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 9*). [*tekellüm eder, -er]*

tekrîmen: Saygı göstererek, saygı göstermek maksadıyla.

Hâtemiyyet mesnedin lutf u şefâ'at rütbesin / 'Uhdesine eylediñ tevcîh **tekrîmen** oña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 3*). [*tekrîmen,]*

teksîr oldu: Çoğalmak.

Fişenkler saçılıp nûr oldu teksîr / Diyelim cān ü dil ile şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 8*). [*teksîr oldu, -du]*

tekye-gāh-ı dilde: Gönül tekkesi, gönül dergahı.

Olalı **tekye-gāh-ı dilde** mihmān 'Âdile yārim / Ne 'izz ü şān ile ne saltanatla imtiḥānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 7*). [*tekye-gāh-ı dilde, -de]*

tekye-i 'aşkıñda: Aşk tekkesi, dergahı.

Bir iki gün olanlar **tekye-i 'aşkıñda** mihmānıñ / Geçer 'Âdile-āsā cümleden ekvāna incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 5*). [*tekye-i 'aşkıñda, -iñ, -da]*

tekye-i 'uzletde: İnziva dergahı.

Dervîş ol ikrār-ı 'uşşāk ile sultānlık budur / **Tekye-i 'uzletde** bul sen şevk u zevk-ı vahdetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 5*). [*tekye-i 'uzletde, -de]*

temām: Tamamen, bütünüyle.

Kerbela'da ḥaste-i nāçār olup / Cism-i gül resm-i zā'if idi **temām** (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 37*). [*temām,]*

temāşā: Bakıp seyretme, izleme.

Çıkıp varlıktan artık kalbini zevka eriştir sen / **Temāşā** ile mir'āt-ı cemālî gör yine rüşen (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 7*). [*temāşā,]*

temāşā: Görünüş, zevkle seyredilen şey; eğlence, safa.

Dîdeye mir'āt-ı 'aşk ile **temāşādır** gönül / Şüretā mihmān-ı Ḥaqq'a beyt-i 'izzetdir gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 1*). [*temāşādır, -dır]*

Vech-i dilberde ümîdî olsa da 'āşıklarıñ / Miḥnete bakmaz şafā bulup **temāşādan** geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 4*). [*temāşādan, -dan]*

Vücüd şehrine gel seyr-i vaṭan kıl gör **temāşāyı** / Derūnum cilve-gāh 'aşkına şāh-ı zamānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 5*). [*temāşāyı, -y, -ı]*

Râh-ı 'aşkda 'Âdile şanma kapanır çeşm-i dil / Kapanırsa açılır özge **temâşâdır** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 7*). [*temâşâdır, -dır*]

Dîdeye mir'ât-ı 'aşk ile **temâşâdır** gönül / Şüretâ mihmân-ı Hakk'a beyt-i 'izzetdir gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 1*). [*temâşâdır, -dır*]

İşbu **temâşâyâ** fedâ 'âşıkân / Şallı 'alâ seyyidinâ Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 12*). [*temâşâyâ, -ya*]

Gerekdir görmege çeşm-i mücellâ / Göz açıklar için ol **temâşâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 5*). [*temâşâ,]*

temâşâ eyle: Seyretmek.

Bu bağı eyle temâşâ güzelleriñ yeridir / Şu'âdır bütün ol goncânîñ ruhundaki nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 6*). [*temâşâ eyle,]*

temâşâ eyleseñ: Seyretmek.

Temâşâ eyleseñ ol âftâbı / Nümâyân enveri kendi nihânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 2*). [*temâşâ eyleseñ, -se, -ñ*]

temâşâ-gâh: Gezinti yeri, seyir yeri, izlenilen yer.

Küşâd eyle **temâşâ-gâhını** âyînesi onuñ / Hemân berķ-i cemâliñ görsün ol dîvânedir göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 4*). [*temâşâ-gâhını, -ı, -nı*]

Kıl **temâşâ-gâhını** mir'ât-ı vech-i Muştafâ / Hamdü lillâh ey Rahîm ü Hayy ü Kayyûm u Kerîm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 6*). [*temâşâ-gâhını, -ım, -ı*]

temennâ: Dilek, istek.

Eder her 'âşık-ı bî-çâre bu lûtfuñ **temennâsın** / Yoluñda cân vermekle eder kesb-i şafâ göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 2*). [*temennâsın, -sı, -n*]

temennâ eyler: Dilemek, istemek, yalvarmak.

'Âşıka şabr behr-i derde müdâvâ eyler / Şâhib-i şabr bulur her ne **temennâ eyler** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 75, Beyit 1*). [*temennâ eyler, -r*]

ten: Beden, cisim, gövde, vücut.

Dehân-ı yârdan öpsem dimâgım bulsa zevķ-ı 'aşk / **Tenimde** her ser-i müyum zebân olur recâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 2*). [*tenimde, -im, -de*]

Sûz-ı 'âşkıñ tâ ki **tende** bulmasın nokşânını / Cân vedâ' edince tenden çıkmaya hîç bir nefes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 4*). [*tende, -de*]

Hakîkat bahrına cismiñ sefîne olduğıñ aña / **Teniñ** fülk-i şerî' atdır hakîkat bahrı gevheri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 5*). [*teniñ, -iñ*]

Erişip vakt-i ecel cân gider iken **tenden** / Yetiş imân ü Muhammed'le hemân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 2, Beyit 5*). [*tenden, -den*]

Goncadan nâzik iken nâzik **teniñ** / Kara toprak oldu âhir medfeniñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 52*). [*teniñ, -iñ*]

Bu firâķ u iştîyâķ ile gidersem kabrde / Belki bu **ten** ile cism-i bî-revân aklar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 5*). [*ten,]*

tenden çıkmaya: Bedenden ayrılmak, gitmek, uzaklaşmak.

Sûz-ı 'âşkıñ tâ ki tende bulmasın nokşânını / Cân vedâ' edince **tenden çıkmaya** hîç bir nefes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 4*). [*tenden çıkmaya, -ma, -y, -a-maya*]

tenezzül etmem: Alçak gönüllülük göstermek; kendi durumuna, düzeyine aykırı düşen bir şeyi veya işi kabul etmek.

Tenezzül gayra etmem kârimız Hâk iledir her dem / Bu yolda zümre-i merdândan ayrı degilim şûfî (Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 6). [tenezzül etmem, -me, -m]

tenezzül etmeyiz: Kendi durumuna, düzeyine aykırı düşen bir şeyi veya işi kabul etmek.

Etmeyiz baş egip ferde tenezzül aslâ / 'Âşıkız zümre-i merdândan ayrı degiliz (Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 8). [tenezzül etmeyiz,]

tenhâ: Tek başına, yalnız.

'Âlemde olsa küşe-i meyhâne dolsa câmlar / Düşmân gidip **tenhâ** kalıp yâr ile şöhet ede gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 2). [tenhâ,]

Bizi **tenhâ** görüp de şanma bî-kes / Ki vahdetde bizim Yezdân'ımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 1). [tenhâ,]

tenhâ kalınca: Yalnız kalmak.

Yâr ile **tenhâ kalınca** lerze-nâk-ı hayretim / Güş-ı câna her taraftan nâle vü efgân gelir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 5). [tenhâ kalınca, -ınca]

tenhâda koydu: Tek başına bırakmak, yalnız bırakmak.

Bir Muhammed 'Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Kendisi hâlde gidip koydu beni tenhâda (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 15). [tenhâda koydu, -du]

tenvîr ede: Nurlandırmak, aydınlatmak.

'Âkıbet verdi emânâtım göçdü Hâk'a / Madfen-i pâkini **tenvîr ede** nûr-ı Kur'ân (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 7, Beyit 6). [tenvîr ede, -e]

tenvîr eder: Nurlandırmak, aydınlatmak.

Mükedder hâtırım sermâye-i 'aşk-ile olur hûş / Semâ-yı sînemi **tenvîr eder** şems-i cihânım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 2). [tenvîr eder, -er]

tenvîr eder: Nurlandırmak, aydınlatmak.

'Âdile kıl meclisinde kesb-i nûr-ı ma'rifet / Hâtır-ı pür-zulmeti **tenvîr eder** hey'etdir 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 7). [tenvîr eder, -er]

tenvîr edip: Nurlandırmak, aydınlatmak.

Zulmete batmışdı zâtından muqaddem bu cihân / Bi'şetiñ **tenvîr edip** gitdi çalâlet demleri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 6). [tenvîr edip, -ip]

tenvîr eyledi: Aydınlatmak.

Cemâli 'aksî mir'ât-ı derûnum eyledi tenvîr / Dile 'aşk ile geldi okudum bu beyt-i eş'arım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 6). [tenvîr eyledi, -di]

tenzîh eyler: Allah'ın bütün kusurlardan, eksikliklerden uzak bulunduğuna inanma ve bunu dille söyleme.

Zâtını **tenzîh eyler** (Kul hüva'llâhu ehad) / Âyet-i vaşf ü sıfat-ı zâtî (Allahü's-şamed) (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 1). [tenzîh eyler, -r]

terahhum eyleye: *Merhamet etmek, acımak.*

Terahhum eyleye şāyet saña ol āfet-i hūn-rīz / Gece gündüz hemān ey dil figān ü zār ile ağla
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 189, Beyit 4*). [*terahhum eyleye, -y, -e*]

terahhum eyleye: *Merhamet etmek, acımak.*

Terahhum eyleye şāyet saña ol āfet-i hūn-rīz / Gece gündüz hemān ey dil figān ü zār ile ağla
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 4*). [*terahhum eyleye,]*

terakkī: *Artma, çoğalma, yükselme.*

Luṭf ü cūd ü himmeti dā'im **terakkīde** sānā / Sen niyāz ü hīdmetinde dā'imā pūyānı ol (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 5*). [*terakkīde, -de*]

terakkī bul: *Yükselmek, ilerlemek.*

Bir belā geldikde şabr et bul terakkī dem-be-dem / Sen sakın kibr ü gurūrdan Hāk mū'in olur saña
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 3*). [*terakkī bul,]*

terakkī bularak: *Yükselmek, ilerlemek.*

'Aşk ile **terakkī bularak** rütbe-i feyziñ / Ol 'Ādile vuşlat hikemiyle mütelezziz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 7*). [*terakkī bularak, -arak*]

tercemān-ı hālīdir: *Vaziyetin tercümanı.*

Nigāhı **tercemān-ı hālīdir** dil-haste-i 'aşkıñ / Lisān-ı gaybdan söyletsin ammā ol daḥī söyler
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 7*). [*tercemān-ı hālīdir, -i, -dir*]

tercemān-ı nebevī: *Hız. Muhammed'in tercümanı.*

Nāzım-ı Mesnevī vü rāmiz-i sırr-ı Kur'ān / **Tercemān-ı nebevī** menba'ı 'irfān ü vefā (*Ādile Sultan Divanı, Terakib-bend 2, Beyit 42*). [*tercemān-ı nebevī,]*

tercīh eder: *Yeğlemek, üstün tutmak.*

Rūyuñu **tercīh eder** āşık şafā-yı vuşlata / Görmese cān etmez ārām ol meh-i tābānımı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 4*). [*tercīh eder, -er*]

terk: *Terk etme, bırakma.*

Deme teşbīhi **terk** ile ele almam ben ol cāmı / Hicāb-ı 'aqlı çāk et ma'rifet bul bu riyādan geç
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6*). [*terk,]*

terk ede: *Yüz çevirmek, bırakmak.*

Neyleyem bu 'aklı 'aşkı māsivāya ede terk / Neyleyem bu gūşı kim gūş etmeye emr-i Hudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 2*). [*terk ede, -e*]

terk ede: *Bırakmak, vazgeçmek.*

Şöhret kerāmet istemez 'āşık-ı Rızāullāha er / 'Ārif olup ey dil hemān hep varlığı **terk ede** gör
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 6*). [*terk ede, -e*]

terk eden: *Bırakmak, vazgeçmek.*

Yeter ey 'Ādile devletle fāhr etme tevāzu' kıl / Olur nā'il vişāl-i yāre **terk eden** bütün varı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 8*). [*terk eden, -en*]

terk edene: Bırakmak, vazgeçmek.

Cānı **terk edene** cānān olur elbette naşīb / Terk-i cān et bulasın vuşlat-ı dildār bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [*terk edene, -en, -e*]

terk eder: Bırakmak, vazgeçmek.

Hep māsivāyı **terk eder** Hāk vechini ārzū eder / Doğru yolundan dönemez Mevlā'sını bilen 'āşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 3*). [*terk eder, -er*]

terk ederim: Bırakmak, vazgeçmek.

'Ālem olsa peyk-i vaşl-ı dōsta lāyık cān fedā / Cānımı **terk ederim** cānānıma şükrānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 2*). [*terk ederim, -er, -im*]

terk edip: Bırakmak, vazgeçmek.

Göñül āvāre gezme **terk edip** fānī cihānı gel / Nefisden geç ricā kıl Hāk'ā bākī 'aşka yāhū gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 1*). [*terk edip,]*

terk edip: Bırakmak, vazgeçmek, feda etmek.

Ey göñül **terk edip** hep varı / Göstere dōst saña dīdārı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 1*). [*terk edip, -ip*]

terk edip: Yüz çevirmek, bırakmak.

'Ādile menzil-i vahdetde şebāt et ancak / Keşreti **terk edip** "Lā"yı ko "illā"da ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 7*). [*terk edip, -ip*]

terk edip: Bırakmak, vazgeçmek.

Göñül āvāre gezme **terk edip** fānī cihānı gel / Nefisden geç ricā kıl Hāk'ā bākī 'aşka yāhū gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1*). [*terk edip, -ip*]

Yürü Mecnūn ola gör vuşlatı Leylā'da ara / **Terkt edip** 'ucbu riyāyı daḡi ihfāda ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 4*). [*terk edip, -ip*]

terk edip: Bırakmak, ayrılmak.

Eyle Mevlā'ya 'inābet **terk edip** bu benliği / Cāhil-i ādābsın çün kılma da'vā-yı şafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 2*). [*terk edip, -ip*]

terk et: Terk etmek; bırakmak, ayrılmak.

Rāh-ı 'aşka erişip **terk et** fenā gülzārını / İsm-i Gaffār ile kıl bülbul mişālī zārını (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 7*). [*terk et,]*

terk et: Bırakmak, vazgeçmek, feda etmek.

Ḳurb-ı Hāk'la evliyā buldu hayāt-ı cāvidān / 'Ādile **terk et** sivāyı onların ol kemteri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 7*). [*terk et,]*

terk et: Bırakmak, vazgeçmek.

Fahr-i ehlu'llāh'ı giy **terk et** libās-ı fāḡiri / Pāk olur mīr'āt-ı ḡalbiñ şöfi zikru'llāha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 4*). [*terk et,]*

Dil verme dehre bāri **terk et** bütün hayālī / Bir katresiyle 'aşkıñ 'ummān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 6*). [*terk et,]*

Maḥabbet verme ceḥd eyle cihāna var iken fırsat / Seni terk etmeden **terk et** onu hīç çekme sen
zaḥmet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 1). [terk et,]

Faḥr-i ehlu'llāh'ı giy **terk et** libās-ı fāḥiri / Pāk olur mīr'āt-ı ḳalbiñ şōft zikru'llāha gel (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 4). [terk et,]

Rızā-yı nefsi **terk et** 'Âdile tā / Rızā-yı Ḥaḳḳ'ıñ ergür varlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 148,
Beyit 7). [terk et,]

Çıkar sa'y ile göñülden hevāyı mā-sivāyı hep / Çalışıp zāhir ü bātında **terk et** ḥāl-i zulmānī (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 3). [terk et,]

Gel ey şūfī gurūr u kibri **terk et** bu hevādan geç / Ṭayanma 'ilm ü mālā ḳalma benlikde sivādan
geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 1). [terk et,]

Güzēl sevmez şarāb içmez şafā bilmezsin ey Şūfī / O ṭab'ı ḥām ü meyt-i ḳalbi **terk et** şu belādan
geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 4). [terk et,]

terk etdi: Bırakmak, vazgeçmek, feda etmek.

Nāle edip gül-ruḥ-ı cānān için / Kendini **terk etdi** o cān bülbulü (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6,
Beyit 17). [terk etdi, -di]

terk etmeden: Bırakmak, vazgeçmek.

Maḥabbet verme ceḥd eyle cihāna var iken fırsat / Seni **terk etmeden** terk et onu hīç çekme sen
zaḥmet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 1). [terk etmeden, -meden]

terk eyle: Bırakmak, vazgeçmek.

Zülf-i yāre bend olup ḳayd-ı cihānı eyle terk / Zabt olunmazsın diger zencirlerle ey göñül (Âdile
Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 7). [terk eyle,]

Çalış Ḥaḳ yoluna onda şafā-yı cāvidānı bul / Riyā ḳoyma dil-i iḥlāşa gel **terk eyle** 'işyānı (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 6). [terk eyle,]

terk eyle: Terk etmek, bırakmak.

Derd-i cihānı **terkeyle** fark et nedir esrār-ı 'aşḳ / Yol verme nefse 'Âdile Mevlā saña olur mu'ın
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6). [terkeyle,]

terk eylemekdir: Bırakmak, vazgeçmek.

Cihānda varlığı **terk eylemekdir** 'āşıḳa devlet / Beḳā-yı 'aşḳa vermişdir fenā varı n'ider ey dōst
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 3). [terk eylemekdir, -mek, -dir]

terk eyler: Bırakmak, vazgeçmek.

Rāh-ı 'aşḳı söylese 'āşıḳ 'aceb mi dilbere / 'Âdile **terk eyler** idim olsa biñ cān u tenim (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 7). [terk eyler, -r]

terk eyleyip: Bırakmak, vazgeçmek.

Varlığın **terk eyleyip** geç ol fenā en-der-fenā / 'Âdile zāhir olur esrārı ḥayrū'l-vārıḡın (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 7). [terk eyleyip, -y, -ip]

terk kıl: Terk etmek, vazgeçmek.

'Aşḳ ile ol zamānda derdiñe eyle dermān / Ḳıl ḥvābı 'Âdile terk Ḥaḳḳ'a ḳayan şehirde (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 6). [terk kıl,]

terk kılup: Terk etmek, vazgeçmek.

Cümleyi **terk kılup** kalbini Hakk'a bağla / Hüsn-i hulk ile tevekkül kula âdâb gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 8*). [terk kılup, -up]

terk-i cân edip: Her şeyden, kendinden vazgeçmek, canı terk etmek, ölmek.

Ârzü-yı dü cihândan geçmedir 'aşka nişân / **Terk-i cân edip** reh-i cânâna 'azm etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 4*). [terk-i cân edip,]

terk-i cân et: Her şeyden, kendinden vazgeçmek.

Cânı terk edene cânân olur elbette naşîb / **Terk-i cân et** bulasın vuşlat-ı dildâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [terk-i cân et,]

terk-i cân etdi: Ölmek.

Buňa kim yanmaz etdi terk-i cân nâmûs u gayretle / Bilinmedi yazıklar ola kadri hakk u nişfetle (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 7*). [terk-i cân etdi, -di]

terk-i cándır: Candan vazgeçmek, ölmek.

Cihânın zevkini 'âşık degişdi 'aşk-ı cânâna / Ki derd ü fikri hep cânâna **terk-i cándır** 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 2*). [terk-i cándır, -dır]

terk-i fenâ ederek: Dünya heveslerini terk etmek.

(Harb-ı Şıffin)'e varıp oldu şehâdetle sa'id / Ederek terk-i fenâ buldı sa'âdetle bakā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 13*). [terk-i fenâ ederek, -erek]

terk-i gām-ı cân edelim: Ruhun kederini terk etmek, üzüntüyü bırakmak.

İç ehl-i diller ile cām bezm-i maḥabbetde tamām / Sermest olup bî-neng ü nām **terk-i gām-ı cân edelim** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 9*). [terk-i gām-ı cân edelim, -e, -lim]

terk-i gülzâr-ı cihân kıldı: Dünyanın gül bahçesini terk etmek; ölmek.

Ol ögey vâlidem ki Hvâce Nev-fidân / Ya'ni kıldı terk-i gülzâr-ı cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 55*). [terk-i gülzâr-ı cihân kıldı,]

terk-i kesret eyleyen: Allah'ın dışındaki her şeyi bırakmak.

'Âdile maḥv-ı vücūd et menzil-i vahdetde kim / **Terk-i kesret eyleyen** lâ'yı kor illâ'da arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 7*). [terk-i kesret eyleyen, -y, -en]

terk-i nām eyle: Şöhreti bırakmak.

Şakın bir nām için biñ kayda düşme **terk-i nām eyle** / Çekersen de nice miḥnet yine şabreyleyip hûş gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 5*). [terk-i nām eyle,]

terk-i nâz: Cilve yapmayı bırakmak.

Sînemi yakmakda yârim âteş-i hicrân ile / El-amân et 'âşık-ı dîdâra bir dem **terk-i nâz** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 1*). [terk-i nâz,]

terk-i salṭanat etdi: Tahtı bırakmak.

Etdi terk-i salṭanat bâ-ḥükm-i takdîr-i Hudâ / Soñra yüz gösterdi ammâ emr-i cellâd-ı kazâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 15*). [terk-i salṭanat etdi, -di]

terk-i vücūd eyler: Ölmek, vücudu terk etmek.

Ṭarîk-ı 'aşkda şâdık muḥibb **terk-i vücūd eyler** / Diger sen cennetiñ geç 'izzetinden derde şabr et gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 2*). [terk-i vücūd eyler,]

terkin urur: Vazgeçmek, terk etmek.

Dil hānesine tāb verir āteşi ‘aşkıñ / Cān **terkin urur** eyleyen i‘lān-ı maḥabbet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 6). [terkin urur, -ur]

ter-meşreb: Nazik tabiatlı.

Gehī mey-nüş-ı tarab gāhı ḥumār ile melül / Gāh **ter-meşreb** ü gāh ḥuşk dimāğ-ı afyôn (Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 4). [ter-meşreb,]

tertīb: Düzen.

Bār-i gāha şāh-ı gül **tertībini** kurmuş şabā / Şāf şāf eller bağıl onda enbiyā vü evliyā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 30, Beyit 1). [tertībini, -i, -ni]

tesbīh: Anmak, sürekli hatırlamak.

Deme **tesbīhi** terk ile ele almam ben ol cāmı / Hicāb-ı ‘aqlı çāk et ma‘rifet bul bu riyādan geç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 6). [tesbīhi, -i]

Ḥayr u **tesbīh** ü du‘ā vü ṭayyibāt / Zikr ile tevḥīd ey aḳdes şifāt (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 6). [tesbīh,]

tesbīh: Belirli dinî sözleri tekrarlamak veya elde oyalanmak için kullanılan, türlü maddelerden boncuk biçiminde yapılmış, genellikle otuz üç veya doksan dokuz taneden oluşmuş dizi.

Ne dilimde olur evrād ne elimde **tesbīh** / Ne velīyim ne deliyim yine vīrān gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 5). [tesbīh,]

Dilde ne vird ü zikir var ne elimde **tesbīh** / Ne velīyim ne deli dōst sever ḥōş geçerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5). [tesbīh,]

tesbīh eyler: Allah'ı zikrederek ibadet etmek.

Māderi batnında āvāzın duyup / Ḥaḳḳ’ā **tesbīh eyler** idi ol aşıl (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 65). [tesbīh eyler, -r]

tesbīh eyleyince: Zikretmek, anmak.

Cümle eşyā Ḥaḳḳ’ı **tesbīh eyleyince** şūfiyā / Hiç ‘abeş mi ehl-i ‘aşkıñ etdiği zikir-i Ḥudā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 3). [tesbīh eyleyince, -y, -ince]

tesbīh-i encüm: Yıldızların tespiti.

Eder emr ile diller hep tekellüm / Döner zikr ile **tesbīh-i encüm** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 9). [tesbīh-i encüm,]

teselli: Avuntu.

Tesellī ḡayrdan bulmaz ne yapsın bu ḡarīb ḡönlüm / Tecellī et cemālīñle tesellīsın bula ḡönlüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 1). [tesellī,]

Çekmiş idi küşe-i vaḥdete zāt-ı pākini / Ḥaşleti şabr u tevekkülle **tesellüm** hem rızā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 8). [tesellüm, -m]

Firāka bir **tesellī** bulamam bu ḳalb-i nāşāda / O ḥāle şabr u ṭaḳat ḡayret-i cānān imiş cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 2). [tesellī,]

‘Âdile Allah olur ‘aşıklarına dest-ḡir / Bu **tesellī** ḥātır-ı maḥzūnuma her ān gelir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 8). [tesellī,]

Ḳanıp nūr-ı tecellīde ḡinā bulmaz **tesellisiz** / Tecellī-i cemāl ister vişālīñ cānda eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 2). [tesellisiz, -siz]

Tesellī ḡayrdan bulmaz ne yapsın bu ḡarīb ḡönlüm / Tecellī et cemālīñle **tesellisın** bula ḡönlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 1). [tesellisın, -sın]

tesellî eyledim: Sıkıntısını, acısını hafifletmek; avutmak.

Hüküm-i Mevlâ'yı tecellî eyledim / Kâlb-i maḥzûnı **tesellî eyledim** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 55). [tesellî eyledim, -di, -m]

te'sîr: Bir nesnenin, bir hâlin başka bir kimse veya nesne üzerinde kendini hissettiren gücü, etki.

Seniñ 'aşkıñ eğer **te'sîr** etmez ise bu cāna / Huzûru bulmayan cān ü dile minnet mi var yâ Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2). [te'sîr,]

te'sîr eder: Etkilemek.

Vakt-i fevtin bu da i'lân eyleyip / Cānlara **te'sîr eder** söz söyleyip (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 70). [te'sîr eder, -er]

teskîn et: Yatıştırmak.

Yâ Rab et dilde âteşim teskîn / Milk-i dil ḥasretiñle oldu ḥarâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 4). [teskîn et,]

teslîm: İtaat, boyun eğme.

Cān ü derûn **teslîm** bütün / Kâpısına oldum daḥîl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 10). [teslîm,]

Cümleden geç қо bu da 'vâyı degilsin bî-kes / Geri kalır mi hiç Allah ile **teslîmde** kalan (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 2). [teslîmde, -de]

teslîm edip: Bir şeyin kullanımını, korunmasını veya mülkiyetini vermek, bırakmak, devretmek, terk etmek.

Deyip 'aşkıñla yâ Hû söylerim şevkıñla rûḥânî / Dilim **teslîm edip** ikrâr verdim dilbere yâ Hû (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 3). [teslîm edip,]

teslîm etdi: Vermek, bırakmak.

Ol Ḥadîce Sultân'ı emr ile Ḥaḳ / Dest-i 'Azrâil'e **teslîm etdi** baḳ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 65). [teslîm etdi, -di]

teslîm ol: Boyun eğmek.

Her ne olsa eder ol pâdişâh-i Zü'l-celâl / **Teslîm ol** emrine fermânına ta'zîm gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 6). [teslîm ol,]

Dedim güzel nigâhıñ şad hezâr 'uşşâka iḥsândır / Dedi şabr eyle **teslîm ol** zamân-ı emr ü fermâna (Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 7). [teslîm ol,]

teslîm olup: İtaat etmek, boyun eğmek.

Teslîm olup bul tâ rızâ / Pek hoşcadır şabr-ı cemîl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 12). [teslîm olup, -up]

teslîm ü rızâdır: Allah'ın iradesine tevekkül etmek ve karşı çıkmamak.

Gerçi **teslîm ü rızâdır** kula kalb ile hezâr / Sâ'ili târd eylemez elbet Ḥudâ'ya rahmetiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 4). [teslîm ü rızâdır, -dır]

teslîm-i cān eden: Ölmek, canını feda etmek.

Bulur 'ömr-i beḳā cānânına **teslîm-i cān eden** / Ki şûret bir mu'ayyen kaṭredir deryâ mişâl olur (Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 6). [teslîm-i cān eden,]

teslīm-i cānla: *Canı verme, feda etme.*

‘Aşka erip yol aldılar emvāl ü mülkü koydular / **Teslīm-i cānla** ‘Ādile vaşla erer cānān ‘āşık
(Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 6). [teslīm-i cānla, -la]

teslimiyet: *Teslim olma, kendini verme, boyun eğme.*

Geçip bed-hüyan hulk-ı cemil ol hem sa‘adet bul / Ki **teslimiyetiñ** olsun rızā-yı maḥz-ı Yezdāni
(Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 4). [teslimiyetiñ, -iñ]

teşne-ciger: *Ciğeri susayan, susuzluktan yüreği yanan.*

Cümlesi **teşne-ciger** leb-çāk idi / İçdiler cām-ı şehadet bī-riyā (Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend
1, Beyit 31). [teşne-ciger,]

teşne-i zülāl-i vişāl-i muhammed'e: *Hz. Muhammed'e kavuşma, ulaşma suyuna susanış.*

Biz **teşne-i zülāl-i vişāl-i Muḥammed'e** / Luṭf u keremle ver bize Allāh ‘aşkına (Ādile Sultan
Divanı, Diğer 7, Beyit 2). [teşne-i zülāl-i vişāl-i muhammed'e,]

teşrif: *Şereflelendirmek, şeref vermek.*

Eyledi dil-hānemi ma‘mūr **teşrifin** bu şeb / Nūr-ı vechiñle ziyālandı zemīn ü āsmān (Ādile Sultan
Divanı, Gazel 11, Beyit 2). [teşrifin, -in]

Merḥabā ey mürseliniñ şāhı dīniñ şāhibi / Nūr etdi kevnı **teşrifin** ser-ā-ser bu gece (Ādile Sultan
Divanı, Kıt'a 3, Beyit 1). [teşrifin, -iñ]

teşrif ederek: *Şereflelendirmek.*

Hāne-i göñlümü **teşrif ederek** ol sultān / Ol sürūr ile bulurdu şerefi bu dil ü cān (Ādile Sultan
Divanı, Gazel 143, Beyit 2). [teşrif ederek, -erek]

teşrif et: *Şereflelendirmek.*

Bakma takşirime ey şāh-ı cihān **teşrif et** / Yıkılıp hāne-i dil olmada her dem vīrān (Ādile Sultan
Divanı, Gazel 143, Beyit 3). [teşrif et,]

teşrif eyledi: *Gelerek şeref vermek, şereflelendirmek.*

Dil-i maḥzūnumu luṭfuñla şādān etdiñ Allah'ım / Ki bu şeb eyledi dil-hānemi teşrif cānānım
(Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7). [teşrif eyledi, -di]

teşrif eylemiş: *Gelerek şeref vermek, şereflelendirmek.*

Yār **teşrif eylemiş** vuşlat sarāy-ı sīneme / Vāşıl oldum vaşlına ‘ammā vişāliñ görmeden (Ādile
Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 2). [teşrif eylemiş, -miş]

teşrif-i yār ede: *Sevgilinin gelmesi, buyurması, şereflelendirmesi.*

Māha noḡşān erer ol şeb kim ede teşrif-i yār / Nūr-ı vechinden cihāna şu‘le-i īrfān gelir (Ādile
Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 3). [teşrif-i yār ede, -e]

tesvīd ederse: *Yazma, karalama.*

Şafḥa-i ‘ālemi **tesvīd ederse** kalemim / Edemez ḥaḡḡı ile vaşf-ı cemīlin tefhīm (Ādile Sultan
Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 24). [tesvīd ederse, -er, -se]

teşvīk eder: *Heveslendirmek.*

Ey Ḥudā vechiñe degmez iki ‘āleme devleti / ‘Āşıkı **teşvīk eder** ma‘şūka dā‘im rū‘yeti (Ādile
Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 1). [teşvīk eder, -er]

teşvîr: Resim; betimleme.

Bu şeb yârîñ hayâlin hıvâbda **teşvîr** ile gördüm / Vişâl-i şâhid-i makşûd ile ta'bîr eder gönüm
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 5). [teşvîr,]

tevâzu: Alçak gönüllülük, kibirli olmama, gösterişsiz olma.

Kalma alçak begenip kendiñ tevâzu' üzre ol / Bu **tevâzu'dan** güzel rif'at hemân olmaz saña
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 2). [tevâzu'dan, -dan]

tevâzu' kıl: Alçak gönüllü olmak.

Yeter ey 'Âdile devletle fâhr etme **tevâzu' kıl** / Olur nâ'il vişâl-i yâre terk eden bütün varı (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 8). [tevâzu' kıl,]

tevbe: İşlediği bir günah veya suçtan pişman olarak onları bir daha yapmama kararını ifade eden söz.

Gelse biñ gam yine râzıdır gönül Hak'dan eger / **Tevbe** vü hâşâ şikâyet eyledim de ağladım
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 6). [tevbe,]

tevcih: Belli bir yöne çevirme, yöneltme.

Hâtemiyyet mesnedin lutf u şefâ'at rütbesin / 'Uhdetine eylediñ **tevcih** tekrîmen oña (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 3). [tevcih,]

teveccüh ehli: Bir şeye veya kimseye meyilli, yakınlık duyan.

O zâtıñ zerresi mihr-i kemâlât / **Teveccüh ehli** görür onda câmı (Âdile Sultan Divanı, Murabba
12, Beyit 4). [teveccüh ehli,]

tevekkül: Güvenme, dayanma; her türlü gerekli sebebe baş vurduktan sonra kadere razı olup sonucu Allah'tan bekleme, işlerini Allah'a bırakma.

Cümleyi terk kılup kalbiñi Haqq'a bağla / Hüsn-i hulûk ile **tevekkül** kula âdâb gerek (Âdile Sultan
Divanı, Diğer 12, Beyit 8). [tevekkül,]

'Âdile eyle tarîk içre **tevekkül** hem rızâ / Fetḥ-i bâb olur nevâliñden yaçar dilde çerâğ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 6). [tevekkül,]

Şabr ile dilde **tevekkül** olsun / Devlet-i faḫr ü fenâyı bulayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118,
Beyit 7). [tevekkül,]

tevekkül eyle: İşini Allah'a bırakıp kadere razı gelme.

Şabr edip eyle tevekkül seni daḥı etsinler / Mâsivâ sevme bakâsız o ğafletten uyan (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 137, Beyit 6). [tevekkül eyle,]

tevekkül eyle: İşlerini Allah'a bırakma, Allah'a güvenme.

Luṭf-ı Haq olsun ümîdiñ mâsivâdañ kıl hâzer / Bâbına eyle tevekkül rahm-ı âsânlık budur (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 4). [tevekkül eyle,]

tevekkül eyle: Herhangi bir işte elinden geleni yapıp daha sonrasını Allah'a bırakma, Allah'a güvenme.

Mâsivâdan geçerek Haqq'a **tevekkül eyle** / 'Aşk-ı Bâkî'yle dolan 'Âdile ol kalb güzel (Âdile
Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 7). [tevekkül eyle,]

tevfik: Allah'ın yardımı.

Gel ey zāhid zebānıñ çek şakın ‘uşşākı incitme / Eden **tevfik** ile zıkr-i Hudā ‘uşşākı incitme
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1*). [tevfik,]

Hem sırāt-ı müstaķıme eyle **tevfikiñ** refik / Rāh-ı maķşudu bize āsān et yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 2*). [tevfikiñ, -iñ]

Refik et sālike **tevfikiñi** luţfuñla ‘aşkıñda / Gam-ı ‘uşşāka raķm eyle ĥimāyet kıl meded Allah
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 4*). [tevfikiñi, -iñ, -i]

İlahi baña **tevfikiñ** itā‘atde medār olsun / Beni benden ĥalāş eyle gönül ‘aşkıñla zār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [tevfikiñ, -iñ]

Oldu çün tevĥide **tevfik** ism-i zāt-ı devletiñ / Rüy-i arza gelmedi emsāliniñ kat‘ā ferī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 8*). [tevfik,]

tevĥid: Birleme, bir Allah'tan başka İlah olmadığına inanma.

Tevĥidden murād cemāl ya‘ni vech-i Zūl‘celāl / Gel diyelim ‘aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 2*). [tevĥidden, -den]

Eğer bir kerre gūş etseñ olurduñ mest-i efgānım / Reh-i maķşudu kat‘ā menzil-i irşāddur **tevĥid**
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 7*). [tevĥid,]

‘Aceb rūşen eder ķalbi şu ‘ā-ı şu‘le-i **tevĥid** / Giderir zulmeti ķalbe verir nūr-ı cilā **tevĥid** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 1*). [tevĥid,]

Āķıl idrāk etmez vaşfını izĥār müşkildir / Ki (Küntü kenz) sırrın nûruna burĥândır **tevĥid** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 3*). [tevĥid,]

tevĥid: Allah'ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme.

Zāhir u bātın bütün ĥāzır olup cümle velī / Çıkdı **tevĥid** ile istikbāl-i rūĥına şehā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 9*). [tevĥid,]

Münis ü yār-ı kadīmiñdir seniñ iķrār-ı Hāk / Şubĥ-dem **tevĥid** olursa fikr ü zıkr ü ‘ādetiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 6*). [tevĥid,]

Ey ‘Ādile Hāk’dan dile / **Tevĥidile** olsun delīl (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 14*).
[tevĥidile, -ile]

Oldu çün **tevĥide** tevĥik ism-i zāt-ı devletiñ / Rüy-i arza gelmedi emsāliniñ kat‘ā ferī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 8*). [tevĥide, -e]

Ĥayr u tesbīĥ ü du‘ā vü ĥayyibāt / Zıkr ile **tevĥid** ey aķdes şıfāt (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 6*). [tevĥid,]

tevĥid ü ezķār eyleyip: Allah'ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme ve Allah'ı zikretme.

Bezm-i kemālātı bulub **tevĥid ü ezķār eyleyip** / Cevlāna ‘aşk ile gelip bu ķalbi ĥandān edelim
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 3*). [tevĥid ü ezķār eyleyip, -y, -ip]

tevĥid ü zikri: “Lā ilāhe illallah” sözünü söyleme, zikretme.

Bırakma ‘Ādile **tevĥid ü zikri** dilde ĥiç bir dem / Kim merd-i ‘aşk olup ver cānıñı bul vaşl-ı cānānı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 12*). [tevĥid ü zikri,]

tevĥid-i ĥudā: Allah'ın birliği.

Zihī devlet o ‘āşıkı ki ma‘şūkı Ĥudā olur / Dilinde dā‘im ezķarı onuñ **tevĥid-i Ĥudā** olur (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 1*). [tevĥid-i ĥudā,]

tevĥid-i imānı: İnanç birliği.

Zūl‘fikārı gūşe-i ‘arş-ı mu‘allāda onuñ / Koydular **tevĥid-i imānı** şerī‘atle hemān (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 10*). [tevĥid-i imānı,]

tevḥīd-i mübhem: Belirsizliklerin, anlaşılmaazların birliğı.

Bu muṭalsam şüret içre (küntü keniz)-i Ḥaḳḳ'ı gör / Cāmi'-i esmā olan **tevḥīd-i mübhem** ondadır
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 2*). [tevḥīd-i mübhem,]

tevḥīd: Birleme, bir Allah'tan başka İlah olmadığına inanma.

Āḳıl idrāk etmez vaşfını izḥār müşkildir / Ki (Küntü keniz) sırrın nûruna burhândır **tevḥīd** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 3*). [tevḥīd,]

tevkīt edip: Zamanını belirleme, zamanı belirlenme, belli bir zaman tayin etme.

İşte en evvel Ḥudā **tevkīt edip** de 'aşrını / Nûr-ı zâtından yaratmışdır o mäh-peykeri (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 10*). [tevkīt edip, -ip]

tevlīd: Doğurma, sebep olma.

'Ālem-efrûz kıdem Ādem seniñ nûruñ idi / İşte ol nûr eyledi **tevlīd** hûrân u perî (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 2*). [tevlīd,]

tıfl: Çocuk.

Şofra ḳalmışdı anuñ da gözü nûru bir **tıfl** / Ya'nî kim mîr Muḥammed 'Alî bir tâze civân (*Ādile Sultan Divanı, Kit'a 7, Beyit 7*). [tıfl,]

tîğ-ı 'aşkıñ: Aşk kılıcı.

Ḳalb-i 'uşşakı bitirdi **tîğ-ı 'aşkıñ** yâresi / Ey Ḥüsameddîn-i 'Uşşakî seniñdir çâresi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 6*). [tîğ-ı 'aşkıñ, -ıñ]

tîğ-ı ḥasretidir: Hasret, özlem kılıcı.

Cism-i zârım zaḥm-nâkı **tîğ-ı ḥasretidir** tamâm / Ḳalmadı şabr ü sebât rûḥ u revânım gel yetiş
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 3*). [tîğ-ı ḥasretidir, -dir]

tîğ-ı iclâlinde: Kudretin kılıcı.

Tîğ-ı iclâlinde ser-dâde cihân / Ondadır çün kuvvet-i peygamberî (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 86*). [tîğ-ı iclâlinde, -i, -nde]

tîğ-i tecerrüdle: Yalınlık, yokluk kılıcı.

İltifât ister isen ol ğamze-i ḥûn-ḥârdan / 'Ādile **tîğ-i tecerrüdle** cihândan ḳaydı kes (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 6*). [tîğ-i tecerrüdle, -le]

tîmâr edersin: Tedavi etmek, iyileştirmek.

Ḳıl tecellî olam 'aşkıñ ile cānâ şeydâ / Ḥaste-i 'aşḳa yine şâḥım edersin tîmâr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 3*). [tîmâr edersin, -er, -sin]

toğru: Doğru şekilde, aslına uygun şekilde.

Ḥizmet etdi **toğru** din ü millete / Cân fedâ eylerdi rāḥ-ı devlete (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 58*). [toğru,]

tokun: Değmek.

Bir kere **toḳunsañ** teline sâz-ı derûnuñ / Biñ dürlü nüvâziş ile düzelmez bozulunca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 6*). [toḳunsañ, -sa, -ñ]

tol: Dolmak, dolu hâle gelmek.

Kalması cān ü tende tāb ü mecāl bu şeb / **Ṭolsun** kadeh kanımla ol mest-i nāz gelince (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 6*). [*ṭolsun, -sun*]

ṭolu: İçki doldurulmuş bardak.

Gönlüm n'olur açılısın bir **ṭolu** cām-ı meyle / Kalmaz hicāb-ı rāzım deste kadeh alınca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 3*). [*ṭolu,]*

top: Yuvarlak nesne, küre.

Göründü āsumān bir **ṭop** kandil / Şarılmış şevkına hem nūr-ı zencīr (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 7*). [*ṭop,]*

top: Çevgān oyununda kullanılan top, guy; yuvarlak nesne, küre.

Kaçma çevgān-ı maḥabbetden göñül cevāna gel / **Top** edip başını bu meydānda merdāne gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 1*). [*top,]*

tophāne: İstanbul'da bir semt.

İstedi ol dāderim şāh-ı cihān / Ede **Ṭophāne** müşīri ol zamān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 25*). [*ṭophāne,]*

Oldu **Ṭophāne** müşīri çok zamān / Buldu ser'-askerlik ile iki şān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 59*). [*ṭophāne,]*

tövbe eyledim: Bir günah veya suçu bir daha yapmamaya söz vermek; Allah'ın affına sığınmak.

Gelse biñ gām yine rāzıdır gönül Ḥaḳ'dan eger / Etmedim ḥāşā şikāyet belki **tövbe eyledim** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 6*). [*tövbe eyledim, -di, -m*]

tövbe vü istiğfār edip: İşlediği bir hatadan, suç veya günahı pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar vermek ve günahlarının bağışlanmasını istemek.

Ey cān her sâ'atde lāzımdır mūḥāsebe saña / **Tövbe vü istiğfār edip** bāb-ı emānda ol hemīn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 5*). [*tövbe vü istiğfār edip, -ip*]

tübā: Bütün cennete gölge saldığına inanılan, kökü yukarıda dalları aşağıda bulunan ağaç.

Kaşlarıñ ve'l-leyl **Ṭübā** kāmētīñ / Ruḥlarıñ Ḥaḳ gonce-i ḥandān eder (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 2*). [*ṭübā,]*

Kaşlarıñ (ve'l-leyl) **Ṭübā** kāmētīñ / 'Āklımı zülfüñ perīşān eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 2*). [*ṭübā,]*

Seyyī'atı maḥv edip cüz'ī sevāb / Raḥmetiñdir 'āleme **Ṭübā** me'āb (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 15*). [*ṭübā,]*

tuhfe-i takdīs u selām: Selam ve şükür gönderme, armağan etme.

'Ācizāne ola bu bendelerinden i'zām / Rūḥ-ı pākine nice **tuhfe-i takdīs u selām** (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 25*). [*tuhfe-i takdīs u selām,]*

tüken: Bitmek, sona ermek.

Aḳar seylāb-ı eşk-i ehl-i vaḥdet 'Ādile her dem / **Tükenmez** mācerā-yı feyz ü şevk-i bāde-i tevḥīd (*Ādile Sultan Divanı, Diğeri 6, Beyit 8*). [*tükenmez, -mez*]

Bu dünyānıñ **tükenmezse** belası / Çekeriz çillesin 'irfānımız var (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 3*). [*tükenmezse, -mez, -se*]

Nefsini bilen erermiş bir **tükenmez** devlete / Hürmet-i Mekke maḳām-ı beyt-i 'ulyādan ğaraḳ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 6*). [*tükenmez, -mez*]

Fānī cihānıñ 'Ādile bakma **tükenmez** derdine / Ehl-i kemālīñ ḥākine hep cānı kurbān edelim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 10*). [*tükenmez, -mez*]

Tükenmekde ‘ömür miñnet **tükenmez** / Şafânîñ âhîri kısvet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 10, Beyit 4*). [*tükenmez, -mez*]

tül-ı ‘ömre: Ömrün uzunluğu.

Olma mağrūr **tül-ı ‘ömre** yok bakāsi hāşılı / ‘Âdile bul vahdeti çekme cefā vü külfetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 6*). [*tül-ı ‘ömre, -e*]

tulū’: Doğma, doğuş.

Fırkat ü ‘aşkıñla sūzān olmadı mecnūn-ı dil / Etmedi hayfā **tulū’** ı mäh-ı ümmīdim bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 2*). [*tulū’ı, -ı*]

tulū’ etdi: Doğmak.

Elli yedinci sene etdi **tulū’** / Mişl-i hūrşīd-i cihān-tāb-ı kerem (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 44*). [*tulū’ etdi, -di*]

İki yüz on ikide etdi **tulū’** / Kırk sene miqdārıdır ‘ömri hemān (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 79*). [*tulū’ etdi, -di*]

tulū’-ı hāzret-i peygamber-i āhır zamāndır: Son zamanın mübarek, kutlu peygamberinin doğuşu.

Hudā nāmiyle başla mevlid-i Fahr-i cihāndır bu / **Tulū’-ı Hāzret-i peygamber-i āhır zamāndır** bu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 1*). [*tulū’-ı hāzret-i peygamber-i āhır zamāndır, -dır*]

tur: Durmak, oturmak, yaşamak.

Niçin olmaz cemī’ yerden eşref ol maķām-ı pāk / **Turan** onda Muhammed Muştafā’dır pür-vefā göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 5*). [*turan, -an*]

türāb: Toprak.

‘Āķibet civān iken ol bedr-i tāb / Münhasif oldu yerin etdi **türāb** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 37*). [*türāb,]*

turfe: Yeni, görülmemiş, acayip.

Gülsitān ‘āşķ için **turfe** maħaldir şūfī / Āşiyāna eder arz-ı tecellī dildār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 2*). [*turfe,]*

‘Aşķ için bir **turfe** mevsimdir bahār u seyri kim / Goncalar açıldı cevāna gelip ‘āşķları (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 4*). [*turfe,]*

tür-ı dilde: Gönün Tur dağı. (Hz. Musa’nın Allah’la konuştuğu dağ.).

Tür-ı dilde cezbe-i şevķ-ı ilāhi berķ urup / (Len terānī) ‘aksini mir’āt-ı Mūsā’da arar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 6*). [*tür-ı dilde, -de*]

tür-ı mūsā’dan: Hz. Musa’nın Tur’u. (Sina çölünde Hz. Musa’nın Allah’la konuştuğu dağ.).

Rāh-ı ma’nāda tecellī neş’esinden dem urup / (Len terānī) sırrın añlar **Tür-ı Mūsā’dan** geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 2*). [*tür-ı mūsā’dan, -dan*]

tür-ı sīnā’dır: Sina Dağı; Hz. Musa’nın vahiy ve tecelliye mazhar olduğu dağdır.

Serāpā nūr-ı ‘aşķı seyr eder çeşm-i şehādetle / Tecellīgāh-ı kalbim gūyā bir **Tür-ı Sīnā’dır** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 4*). [*tür-ı sīnā’dır, -dır*]

turma: Devamlı, durmaksızın.

Nefs-i emmāre fesāda **tırmayıp** da meyl eder / Nāra yak onu hālāş et bu ‘adāvetden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 5*). [*tırmayıp, -y, -ip*]

tuş oldu: Müptela olma, tutulma; rastlama.

Bir melek-manzara **tuş oldu** ki dil-i çeşm-i nigār / Bir perī-peykere kim ‘aqlımı etdi meftūn (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 2*). [*tuş oldu, -du*]

tut: Uymak; kabul etmek.

Devlet-i dāreyn ile elbette oldu ser-firāz / Emriñi her kim ki **tutdu** şāhib-i erkān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 9*). [*tutdu, -du*]

tut: Kaplamak, sarmak.

Hürüşa geldi bu deryā-yı ‘aşk şiddetle / Ki **tutdı** cünbiş-i āfākı ser-be-ser bir şūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 3*). [*tutdı, -dı*]

Tutdu envārı cihānı māh-tāb etdi derūn / Dōst iklīmi donatdı lāle sūnbül bağları (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 2*). [*tutdu, -du*]

Mātem etdi ağladı bu hālne arz u semā / **Tutdu** dünyāyı figān-ı hasretā vū firkatā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 17*). [*tutdu, -du*]

O nūruñ pertevi **tutdu** cihānı / Donandı ‘āşıkānıñ şevk-i cānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 5*). [*tutdu, -du*]

Na ‘ra-i rindānı **tutmuş** kulkul-ı mīnā-yı ‘āşk / Zat-ı Hāk çün ‘āşık-ı vech-i cenāb-ı Muştāfā (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 18*). [*tutmuş, -muş*]

Nice hasta olmaz ol mā ‘şüm-ı pāk / Hānedānı **tuta** hūn içre maķām (*Ādile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 38*). [*tuta, -a*]

tut: Ele almak, elde bulundurmak.

Tutdu destinden Resūlu’llāh buyurdu lūtf ile / Dü cihānda sevdiğimdir baña aḥterdir ‘Alī (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 9*). [*tutdu, -du*]

Cennete girmek saña āsān mıdır / Kibr ü ‘ucb ile **tutasın** maḥfeli (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 6, Beyit 6*). [*tutasın, -a, -sın*]

Mekke’de doğdu şa ‘adetle o māh / Elli üç sāl onda **tutdu** cāy-gāh (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 2*). [*tutdu, -du*]

Nālemi duysa döner Zühre ilā yevmi’l-kıyām / Āh ü zārım perde perde **tutdu** ‘Uşşākı maķām (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 12*). [*tutdu, -du*]

tut: Uymak; yönelmek.

Hākdan iste ‘āfiyet kim istemiş Faḥr-i Cihān / Rāh-ı ‘aşkı **tut** ki ondan hoş rāh olmaz saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 5*). [*tut,]*

Mā ‘rifetu’llah’ı ḥākīkat bilip / **Tutdu** tarīkatle şerī‘at yolu (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 6, Beyit 14*). [*tutdu, -du*]

tut: Davranmak.

Dil nazargāh-ı Hudā’dır deme bī-kes hōşça **tut** / Hizmetiñ Allah için olsun ki ‘irfanlık budur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 2*). [*tut,]*

tut: Sarmak, bürünmek // tutuşmak, alev almak.

Bu leṭāfetle sen ey çeşm-i çerağ-ı dü cihān / Nār-ı ‘aşkıñla **tutup** yanmaķda māh ü āfitāb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 3*). [*tutup, -up*]

tütivā: Göze parlaklık ve kuvvet veren sürme taşı tozu; güzelin ayak tozu.

Ol ğubār-ı āsitaniñ kīmyādır gerçi kim / **Ṭuṭiyā** olmazsa çeşm-i ħūn-feşān ağlar baña (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 6*). [*ṭuṭiyā*,]

tūtiyā: Gözlere şifa veren sürme.

Hāk-i kabrin çeşm-i cāna **tūtiyā** / Mesken olsun kıl kabūl ravzañ baña (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 7*). [*tūtiyā*,]

tūtiyā: Göze parlaklık ve kuvvet veren sürme taşı tozu.

Oña dertli varan ey ‘Ādile elbet bulur dermān / Ki ħāk-i pāk-i çeşm-i ehl-i derde **tūtiyā** göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 6*). [*tūtiyā*,]

tūtiyā olsun: Gözlere şifa veren sürme olmak.

Dīde-i giryāna olsun tūtiyā / Zerre zerre ħāk-i pāk-i Kerbelā (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 28*). [*tūtiyā olsun, -sun*]

ü: "Ve" bağlacı.

Ben fakīr bī-çāre geldim bābīña ey Pādişāh / Raĥmetiñ baĥrına yokdur ĥadd **u** ğāyet kıl meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3*). [*u*,]

Sīne-çāk **ü** kalb-i vīrān bülbul-āsā pūr-figān / ‘Ādile kuluña raĥm **ü** mekremetle kıl meded (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 8*). [*ü*,]

Aķar seylāb-ı eşk-i ehl-i vaĥdet ‘Ādile her dem / Tükenmez mācerā-yı feyz **ü** şevk-i bāde-i tevĥīd (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 8*). [*ü*,]

Perdedir çün iki ‘ālem Ĥaķķ’a çāk et perdeyi / ‘Arş **ü** Kürs **ü** Beyt-i ma‘mūr u Qalem Levĥ’i güzel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 2*). [*ü*,]

Nā’ib **ü** kādī-ĥacāt **ü** şefī’ü’l-müznibīn / Rüz-ı maĥşerde kerem eyle baña meded yā Muĥammed (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 7*). [*ü*,]

Kıl münacātı kabūl iĥsān et yā Rabbenā / Cennet **ü** kalb-i selīm erzān et yā Rabbenā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 1*). [*ü*,]

Nefse uyup dalmışım deryā-yı cürm **ü** ğaflete / Dest-ġır **ü** rehber eyle ‘aşķıñı ğayrı baña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 5*). [*ü*,]

Ben fakīr bī-çāre geldim bābīña ey Pādişāh / Raĥmetiñ baĥrına yokdur ĥadd **u** ğāyet kıl meded (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [*u*,]

Sīne-çāk **ü** kalb-i vīrān bülbul-āsā pūr-figān / ‘Ādile kuluña raĥm **ü** mekremetle kıl meded (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 8*). [*ü*,]

Ĥātemiyyet mesnedin lutf **u** şefā’at rütbesin / ‘Uĥdesine eylediñ tevcīh tekrīmen oña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 3*). [*u*,]

Kıble-ġāĥım Ka’be-i nūr-ı cemālu’llah’dır / ‘Umre vü sa’y **ü** Şafā vü Āb-ı Zemzem ondadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 4*). [*ü*,]

Mihr-i pertev-efken **ü** lem’ān-ı burc-ı mes’adet / Ĥazret-i Ĥaķķ’ıñ ĥabībi nūr-ı çeşm-i āşıķān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 5*). [*ü*,]

Menba’-ı cūd **u** mürüvet-genc-i lutf **u** mekremet / ‘Āṭıfet-ġüster seĥā-perver kerīm **ü** kāmrañ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6*). [*u*,]

Menba’-ı cūd **u** mürüvet-genc-i lutf **u** mekremet / ‘Āṭıfet-ġüster seĥā-perver kerīm **ü** kāmrañ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 6*). [*u*,]

‘Ādile mücrim selāmet buldu bu lūṭfuñ ile / Bī-kes **ü** ‘āciz kuluñdur merĥamet eyle amān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 8*). [*ü*,]

O māh-pāre-i burc-ı risāletiñ ismi / Muĥammed Aĥmed **ü** Muĥtār u Muṣṭafā Maĥmūd (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 7*). [*ü*,]

Akar seylâb-ı eşk-i ehl-i vahdet ‘Âdile her dem / Tükenmez mâcerâ-yı feyz ü şevk-i bâde-i tevhid
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 8*). [ü,]

‘Âdile gâh olur vuşlat ü gâhi fırkat / Merhamet bâb-ı amândır olur izhâr bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 8*). [ü,]

Zebân-ı hâl eder tağyir ederse âyet-i ‘aşkı / Ne güş u hüş olur mahrem ne bir harfin haîa söyler
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 5*). [u,]

Gâh vîrân ü gehî şad ü gehî mest ü harâb / Yârı ağıyar ile fark eylemeyen gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 6*). [ü,]

Gâh vîrân ü gehî şad ü gehî mest ü harâb / Yârı ağıyar ile fark eylemeyen gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 6*). [ü,]

‘İzzet ile şad olma zillet ile hem hâzîn / İltifât ile ne mağrûr ü ne gam-efşânı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 4*). [ü,]

Medîne menba‘-ı feyz u makâm-ı vahy-ı Mevlâ’dır / Hâkîkat Ka‘be’sin onda tavâf ister şehâ
gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 4*). [u,]

Zâhir ismiñ gibi bâtında degilsin sultân / Veremez fâ’ide bu saltanat ü devlet ü şân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1*). [ü,]

Gâh esrâr ile hayrân ü gehî mest ü harâb / Gâh şevk-i leb-i dilberle esir-i ma‘cûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 3*). [ü,]

Gehî mey-nûş-ı tarab gâhı humâr ile melûl / Gâh ter-meşreb ü gâh huşk dimâg-ı afyôn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 4*). [ü,]

Perdedir çün iki ‘âlem Hakk’a çak et perdeyi / ‘Arş ü Kürs ü Beyt-i ma‘mûr u Kalem Levh’i
güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 2*). [ü,]

Ezel verdik biz ikrâr varlığına / Hudâ’nıñ vahdet ü cebbârlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 1*). [ü,]

O meclis pür-sa‘âdet şu‘le-i kandîli berk-efşân / Şeb-i kadr ü şabâh-ı âsmân-ı ‘izzete erdi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3*). [ü,]

Zâtını tenzîh eyler (Kul hüva’llâhu ehad) / Âyet-i vaşf ü şîfat-ı zâtî (Allahü’s-şamed) (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 1*). [ü,]

‘İzzeti dâ’im ile l-âbâd ezelden mutlaka / Dâ’im ü Bâkî vü Hâlik u Aḥad ü Hayy u Şamed (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 2*). [ü,]

Bî-nihâyet evvelîdir bî-nihâyet âhîri / Bî-şerîk ü bî-naẓîr ü bî-eb ü ümm ü veled (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 3*). [ü,]

Biñde bir olmaz edâ-yı şükri tâ rûz-ı hisâb / Her ne rütbe neml ü reml ü zâriyât olsa ‘aded (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 5*). [ü,]

‘İzzeti dâ’im ile l-âbâd ezelden mutlaka / Dâ’im ü Bâkî vü Hâlik u Aḥad ü Hayy u Şamed (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 2*). [ü,]

Bî-nihâyet evvelîdir bî-nihâyet âhîri / Bî-şerîk ü bî-naẓîr ü bî-eb ü ümm ü veled (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 3*). [ü,]

Biñde bir olmaz edâ-yı şükri tâ rûz-ı hisâb / Her ne rütbe neml ü reml ü zâriyât olsa ‘aded (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 5*). [ü,]

Kâbe kavseyn maḥal-gâh u ev-ednâ menzil / Lî-ma‘allah mükâfât ‘aleyhi’s-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 2*). [u,]

Şem‘-i cem‘-i rüsûl ü meş‘ale-i bezm-i sübûl / Seyyid-i sâhib-i dârât ‘aleyhi’s-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 9*). [ü,]

Ey risâlet mülkünün şâhinşeh-i şefkat-veri / Ve’y nübüvvet taḥtınıñ şâhib-serîr ü serveri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 1*). [ü,]

‘Âlem-efrûz kıdem Âdem seniñ nûruñ idi / İşte ol nûr eyledi tevlîd hürân u perî (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 2*). [u,]

Neşr-i feyz **u** hikmet-i feyyāz-ı mutlak eyleyip / Maḳdemiñdir kā'ināta şevk **u** mefhar bu gece
(*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 4*). [u,]

Ey Resûl-i kâbe kavseyn **ü** Habîb-i Kibriyâ / Sensin ol Faḫr-i risâlet iftiḫâr-ı mü'minîn (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 4, Beyit 1*). [ü,]

Ḥayr **u** tesbîḥ **ü** du'â **vü** ṭayyibât / Zıkr ile tevḫîd ey aḳdes şîfât (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 6*). [u,]

Ḥüsnü ḥulku veş cemîl **ü** pek güzel idi kızım / Ḥayra mâ'il merḥametli bî-bedel idi kızım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 10*). [ü,]

Eyledi kaşd-ı ziyâret ol zamân / Beyt-i Ḥaḳḳ **u** ravza-i Faḫr-i cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 29*). [u,]

Bâb-ı elṭâfiñ bize açdıñ edip luṭf **u** 'amîm / Ḥamdü lillâh ey Raḥîm **ü** Ḥayy **ü** Ḳayyûm **u** Kerîm
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 2*). [ü,]

Gösterip nûr-ı tecellî vaşlıña lâyıqlara / Ḥamdü lillâh ey Raḥîm **ü** Ḥayy **ü** Ḳayyûm **u** Kerîm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 4*). [u,]

Ḳıl temâşâ-gâhımı mir'ât-ı vech-i Muştafâ / Ḥamdü lillâh ey Raḥîm **ü** Ḥayy **ü** Ḳayyûm **u** Kerîm
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 6*). [ü,]

Ḳayd-ı keşretten ḥalâş et 'Âdile nâ-çârını / Ḥamdü lillâh ey Raḥîm **ü** Ḥayy **ü** Ḳayyûm **u** Kerîm
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 8*). [u,]

Bâb-ı elṭâfiñ bize açdıñ edip luṭf **u** 'amîm / Ḥamdü lillâh ey Raḥîm **ü** Ḥayy **ü** Ḳayyûm **u** Kerîm
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 2*). [ü,]

Gösterip nûr-ı tecellî vaşlıña lâyıqlara / Ḥamdü lillâh ey Raḥîm **ü** Ḥayy **ü** Ḳayyûm **u** Kerîm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 4*). [u,]

Ḳıl temâşâ-gâhımı mir'ât-ı vech-i Muştafâ / Ḥamdü lillâh ey Raḥîm **ü** Ḥayy **ü** Ḳayyûm **u** Kerîm
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 6*). [ü,]

Ḳayd-ı keşretten ḥalâş et 'Âdile nâ-çârını / Ḥamdü lillâh ey Raḥîm **ü** Ḥayy **ü** Ḳayyûm **u** Kerîm
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 8*). [u,]

Ekmel-i insân **u** sa'âdet-şîfât / Şallî 'alâ seyyidînâ Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 7, Beyit 8*). [u,]

Gerçi dünyâya gelen ma'lûmdur elbet göçer / Âḥ kıldı ol civân **ü** ol melek 'Adn'e sefer (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 1*). [ü,]

Ḥulku ḥüsnü veş cemîl **ü** dehrde yektâ idi / İsmi gibi ḥayrlı ḥayrı sever ra'nâ idi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 5*). [ü,]

El-firâḳ **ü** el-vedâ' vü eş-şalâ / Dilden asla çıkmaz oldu Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 42*). [ü,]

Dergeh-i iḥsânına muḥtâcdır / 'Âşıkân **u** sâdıḳân **u** aşfiyâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 74*). [u,]

Ya ilâhî ism-i a'zam 'aşkına / Nâsır **ü** Raḥman **ü** Erḥam 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 99*). [ü,]

Nüh **ü** İbrâhîm **ü** Mûsâ 'aşkına / Yûsuf **u** Ya'ḳûb **ü** Âdem 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 101*). [ü,]

Bû-Bekir Fâruḳ 'Ömer 'Osmân için / Ḥaydar-ı kerrâr **ü** efḥâm 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 102*). [ü,]

El-firâḳ **ü** el-vedâ' vü eş-şalâ / Dilden asla çıkmaz oldu Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 42*). [ü,]

Dergeh-i iḥsânına muḥtâcdır / 'Âşıkân **u** sâdıḳân **u** aşfiyâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 74*). [u,]

Ol imâm-ı feyz encâm-ı celîl / Ma'delet-kâr **ü** sa'âdet-âsitân (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 80*). [ü,]

Ya ilāhī ism-i a‘zam ‘aşkına / Nāşır ü Rahmān ü Erham ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 99). [ü,]

Nüh ü İbrāhīm ü Mūsā ‘aşkına / Yūsuf u Ya‘küb ü Âdem ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 101). [ü,]

Bü-Bekir Fāruḳ ‘Ömer ‘Osmān için / Haydar-ı kerrār ü efhām ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 102). [ü,]

üç beş gündür: Çok kısa bir zaman, geçici vakit.

Niceler geldi bu dehre bulmadı bir dem huzūr / Zevkine aldanma **üç beş gündür** ancak rüzgār (Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 3). [üç beş gündür, -dür]

üftāde: Düşmüş, düşkün, biçare.

Biz öyle dilberin **üftādesiyiz** ‘Âdile kim / Birinci ‘aşkıdır Hālîkî olan ma‘būd (Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 6). [üftādesiyiz, -si, -yiz]

Süre-i Şems ü Duhā sırrın bilen **üftādeler** / Vech-i pür-nuruñ görelden vālih ü hayrān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 4). [üftādeler, -ler]

Üftāde seniñ cevrine ‘uşşāk uşanmaz / Kim cilve vü nāz ü sitemiyle mütelezziz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 3). [üftāde,]

Çok mudur bir cān verse yoluna **üftādeler** / Bir değil biñ cān fedādır böyle cānāna gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 4). [üftādeler, -ler]

Zülf-i yāre bağı bir dīvāne olduñ ‘Âdile / Beste-i zencir-i ‘aşk **üftāde** ser-gerdān mısın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 7). [üftāde,]

Yār ile sırrını bir olsa gönül etmez ‘ayān / Öyle **üftādeye** ey ‘Âdile cānım kurbān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6). [üftādeye, -y, -e]

Garīb **üftādedir** lutfuñla kıl imdād ma‘mūr et / Yıkıldı ‘Âdile’niñ kaşr-ı kalbi oldu pek vīrān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 7). [üftādedir, -dir]

Sāl-i tārīḥ bulup altı yüz altmış tokuzu / Yürüdü Hakk’a o **üftādelerin** iki gözü (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 40). [üftādelerin, -ler, -in]

üftāde-i derd-i elīm: Acıklı, ızdıraplı derde düşmek.

Hemān mānend-i bülbül yalvarır ol ulu Sübhān’a / Fakīre ‘Âdile **üftāde-i derd-i elīm** ‘āşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 7). [üftāde-i derd-i elīm,]

üftāde-i hāk-i dem-i feyz-i hudā: Allah’ın bereket zamanının toprağına düşmüş.

Olur **üftāde-i hāk-i dem-i feyz-i Hudā** ‘āşık / Sarāy-ı dilde lāciverd cāy-i pāk-ı şānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 7). [üftāde-i hāk-i dem-i feyz-i hudā,]

ülfet eyleme: Yakınlık göstermek; tanışmak, görüşüp konuşmak; dost olmak.

Ey ‘āşık sen eger ister iseñ dīdārını yāriñ / Şaḳın dünyā sevenler ile **ülfet eyleme** bir ān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5). [ülfet eyleme, -me]

ümīd: Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, umut.

Ger küh-ı Kāf olsa günāhım ne gam Celīl / Kesmez **ümīdi** ‘Âdile rahmetiñden meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 7). [ümīdi, -i]

Şıdk ile bendeyim kesemem hiç **ümīdimi** / Fırkatde koyma sālîki Allāh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 7). [ümīdimi, -im, -i]

Var **ümīdim** kim kārīn-i şām-ı vuşlat olıcağ / ‘Âdile açar hicābı ol ‘arūs-ı şubh gül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 7). [ümīdim, -im]

Ümîdin gayrden kes sendedir ma‘şûkuñ ey ‘âşık / Hemîşe zıkr ü fikriñ şâhid-i maqşûd ola ağla
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 5*). [*ümîdin, -iñ*]

Ger küh-ı Kâf olsa günâhım ne ğam Celîl / Kesmez **ümîdi** ‘Âdile rahmetiñden meded Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 7*). [*ümîdi, -i*]

Çün mürîd-i şadıkından rûhu hûşnûd olacak / ‘Adile kesme **ümîdiñ** himmeti bâķī saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 11*). [*ümîdiñ, -iñ*]

Şıdk ile bendeyim kesemem hîç **ümîdimi** / Firkatde koyma sâlikî Allâh ‘aşķına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [*ümîdimi, -im, -i*]

Vech-i dilberde **ümîdi** olsa da ‘âşıklarıñ / Miñnete bakmaz şafâ bulup temâşâdan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 4*). [*ümîdi, -i*]

Luţf-ı Hâķ olsun **ümîdiñ** mâsivâdañ kıl hâzer / Bâbına eyle tevekkül rahm-ı âsânlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 4*). [*ümîdiñ, -iñ*]

Var **ümîdim** kim kârîñ-i şâm-ı vuşlat olıcak / ‘Âdile açar hicâbı ol ‘arûs-ı şubh gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 7*). [*ümîdim, -im*]

ümîd etmektedir: Ummak, umut etmek.

Yâ Resûla'llâh **ümîd etmektedir** hep vuşlatıñ / ‘Âdile me‘yûs olsa âsumân ağlar oña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 10*). [*ümîd etmektedir, -mek, -de, -dir*]

ümîd eylemezdim: Umut etmek.

Eylemezdim bir dahı gülzâr-ı firdevsi ümîd / Şahñ-ı gülşende göreydim ol gül-i ģandânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 5*). [*ümîd eylemezdim, -mez, -di, -m*]

ümîd eyler: Ümit etmek, ummak.

Aĥķar gedâdır ‘afvın **ümîd eyler** ‘Âdile / Eyle kabûl ģacetin Allâh ‘aşķına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 8*). [*ümîd eyler,]*

ümîd kesme: Umudunu yitirmek.

Her ne rûtbe mücrim iseñ kesme ümîd ‘Âdile / Rahmî ģâlib bir ulu dergâha vardır nisbetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 6*). [*ümîd kesme, -me*]

ümîd-ģâh: Umut yeri.

Esîr ü bî-kesim bu ‘âlem-i miñnetde ey şâhım / Bu yolda ne meded-kârım ne ģaldı bir **ümîd-ģâhım** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 5*). [*ümîd-ģâhım, -ım*]

ümîdi kâsesini: Ümit şarabı.

Amân ‘Âdile'yi ģasret ile zâr ü zebûn etme / **Ümîdi kâsesini** ser-nigûn etme meded yâ Hâķ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 6*). [*ümîdi kâsesini,]*

ümîdi kesmedik: Umudunu yitirmek, beklentisi sona ermek.

Ezel (Naĥnû ģasemnâ)yâ inandık / **Ümîdi kesmedik** îmânımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 5*). [*ümîdi kesmedik, -me, -di, -k*]

ümm: Ar. Ana, valide; asıl, menşee.

Bî-nihâyet evvelîdir bî-nihâyet âĥiri / Bî-şerîķ ü bî-naẓîr ü bî-eb ü **ümm** ü veled (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 3*). [*ümm,]*

ümmet: Bir peygamberin kendi dinine davet etmekle görevli olduĥu topluluk, kendilerine peygamber gönderilen topluluk.

Senden evvel **ümmetinden** kimse girmez cennete / Hem buyurdu Faĥr-ı ‘âlem ol Muĥammed Muşţafâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 3*). [*ümmetinden, -in, -den*]

Nice ifā-yı teşekkür edelim yâ Rab saña / Faḥr-i kevneyn'e bizi **ümmet** edip kıldıñ 'atâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 1*). [*ümmet,]*

Geldiler bunca ulû'l-'aẓm-i nebiyy-i muhterem / **Ümmet** olmak devletiyyçün etdiler cânlar fedâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 5*). [*ümmet,]*

Luṭf-ı Haḳ'la olarak şâhib-kerâmât ü kemâl / Emri üzere tâ'at eden **ümmetidir** evliyâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 6*). [*ümmetidir, -i, -dir]*

Dü cihânda **ümmetisin** 'Âdile bu ne şeref / Diyelim şalli 'alâ Aḥmed Muḥammed Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 7*). [*ümmetisin, -isin]*

Ümmetiñ noḳşânına bakmaz şefâ'at itmede / Muştafâ cüd u keremle râygândur Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 6*). [*ümmetiñ, -iñ]*

Günâhkâr **ümmetiñ** eşhâb u âliñden meded ister / Benim ancak dehâletdir niyâzım Ehl-i Beytiñden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 2*). [*ümmetiñ, -iñ]*

Saña **ümmetligim** 'işyânımı elbette maḥv eyler / Şahâvetdir samâhatdır niyâzım Ehl-i Beytiñden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 3*). [*ümmetligim, -lig, -im]*

Senden evvel **ümmetinden** kimse girmez cennete / Hem buyurdu Faḥr-ı 'âlem ol Muḥammed Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [*ümmetinden, -in, -den]*

Garîb bir **ümmetiñdir** 'Âdile düşmüş o dergâha / Niyâz ü iftikâr ü ilticâsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 8*). [*ümmetiñdir, -iñ, -dir]*

Kıldıñ **ümmet** ol Resûl'e kim nice şükr edelim / Muştafâ'nıñ yâr-ı ğarı cümle aşhâb-ı güzîn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 5*). [*ümmet,]*

Emr ü fermânın Ḥabîbâ **ümmete** 'ayn-ı 'atâ / Mürseliniñ faḥrisin şer'-i şerîfiñ maşdarı (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 12*). [*ümmete, -e]*

'Âlem-i Lâhût'daki elṭâfınıñ tahmîdine / Vaḳf-ı âvân etmede **ümmetleriniñ** her biri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 5*). [*ümmetleriniñ, -ler, -in, -iñ]*

Ey kerem kânı kerâmet 'aynı **ümmet** melce'i / Dilde kâfidir bize ol nûr-ı aẓher bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 6*). [*ümmet,]*

Ümmetiñden 'âcizân-ı 'uşşâk istirhâm eder / Fevz-i vaşla 'Âdile'yi eyle maẓhar bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 3, Beyit 8*). [*ümmetiñden, -iñ, -den]*

Ümmete kıble-nümâsın 'âleme Haḳ'dan 'atâ / Yâ Resûla'llah sensin evvelîn ü âḥirîn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 6*). [*ümmete, -e]*

Saña **ümmetligim** iki cihânda emr-i câzimidir / Bilirsın ḥâlimi 'arz u beyân etmek ne lâzımdır (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 7*). [*ümmetligim, -lig, -im]*

ümmîd: Ümit, beklenti.

Ümmîdimi kes gayrdan ey 'âşık-ı dervîş / Kıl 'Âdile-veş gayreti tâ vaşlı bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 7*). [*ümmîdimi, -im, -i]*

ümmîd kesmem: Beklememek, umut etmemek.

Her ne rütbe mücrim isem kesmem ümmîd ey Kerîm / Müşkilim ḥall eyle 'afv et bende-i pür-miḥneti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 5*). [*ümmîd kesmem, -me, -m]*

ümmîd var: Ümitli olmak, umut sahibi olmak.

Âstân-ı dergehiñ bûs eyleyip / Şevḳ ile yüz sürmege **ümmîd var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 6*). [*ümmîd var,]*

ümmid-i rahmetle: Bağışlanma ümidi.

Şalât ile selâm et 'Âdile **ümmid-i rahmetle** / Şefâ'at ma'denidir meḥḥar-ı kevn ü mekândır bu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 5*). [*ümmid-i rahmetle, -le]*

ümmîd-i vişâli: *Kavuşma ümidi.*

Ketmi müşkil âteş-i 'aşkı 'ayân etmek de güç / Kesme **ümmîd-i vişâli** 'Âdile şabr et bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 8*). [*ümmîd-i vişâli, -i*]

ümmîd-i vuşlatla: *Kavuşma umudu.*

Dün ü gün durmayıp cevân eder **ümmîd-i vuşlatla** / Cemâlu'llah'a 'âşık başka dîdârı n'ider ey dîst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 6*). [*ümmîd-i vuşlatla, -la*]

ümmîdimi kesmezem: *Olmasını ummaktan vazgeçmek, artık olmayacağını kabul etmek.*

Qurb-ı ümmîd ile şâdım kesmezem ümmîdimi / Hâk melûlen kulların etmez kapısından cüdâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 3*). [*ümmîdimi kesmezem, -me, -zem-mez, -em*]

üns ü lutfuñ: *İyilik, yardım ve yakınlık.*

Oluþ âzâd ğam-ı 'âlemden / **Üns ü lutfuñ** ile dil-şâd olayım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 4*). [*üns ü lutfuñ, -uñ*]

'üryân: *Çıplak.*

Gezer Leylâ diye şahrâları Mecnûn olup **'üryân** / O nokşân 'âkl ile ben ğâfil-i cânân mıyım şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğەر 29, Beyit 3*). [*'üryân,]*

Gelen bu fâniye **'üryân** gelir gider **'üryân** / Metâ' u mâl u benün hemân zîb-i cihânım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 8*). [*'üryân,]*

Pâdişâh saltanat-ı dehr için kayd çeker / Kayd ü nâmûsu geçip ben daği **'uryân** gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 2*). [*'uryân,]*

Quru cânımda da 'aşk odunu yakdı 'alevi / Yanmak 'aşk ile beşâret baña **'üryân** gideyim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 3*). [*'üryân,]*

üsküdarî hazret-i mahmûd hudâyî-i velî: *Üsküdarlı Aziz Mahmud Hüdâyi hazretleri.*

Üsküdarî Hazret-i Mahmûd Hudâyî-i velî / Mazhar-i sırr-ı hafıyy ü nâ'il-i feyz-i celî (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 10*). [*üsküdarî hazret-i mahmûd hudâyî-i velî,]*

üst: *Üzeri.*

Dil sefînesini şal baħr-ı maħabbet **üstüne** / Dest-i mürşidle ħuşûl-i gevher ü mercâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 4*). [*üstüne, -ü, -ne*]

Hem 'ibâd-ı şâlihînin **üstüne** / Nûr-ı ğufrân u 'inâyâtın ine (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 13*). [*üstüne, -ü, -ne*]

üzere: *Üzerine, üstüne.*

Bülbül şadâ-yı 'aşka pür eyledi cihânı / Ruhsâr-ı yâr çünkü gül **üzere** 'akşetmiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 2*). [*üzere,]*

Reftâra geldi iki destinde sem'-i fânûs / Mestâne çeşmi **üzere** kâkülleri dağılmış (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 3*). [*üzere,]*

üzre: *Üzerine, üstüne.*

Luţf-ı Hâk'la olarak şâhib-kerâmât ü kemâl / Emri **üzre** tâ'at eden ümmetidir evliyâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 6*). [*üzre,]*

Elbisesi yeşil nûr cennet içinde bir ħûr / Hüsnu ziyâsı **üzre** bir âfitâb örtmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 4*). [*üzre,]*

üzre: Üstünde, üzerinde.

Mukîm-i bezm-i dil olsam safâ var mı yine cânâ / Sırât-ı müstakîm **üzre** hidâyet kıl meded Allah
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 3). [üzre,]

Ehl-i dil cismi olurdu pâre pâre ‘aşk ile / Olmasa zâhir cemâl **üzre** siyeh nûr u nişâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 6). [üzre,]

üzre: Üstünden, üzerinden.

İşbu vak‘a **üzre** pek çok geçmedi / ‘Atıyye Sultân da rihlet eyledi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 75). [üzre,]

üzre: Gereğince, doğrultusunda.

Dile ‘âks etdirir bir nûr-ı dil-efrûz yârı kim / Ruhsâr-ı hakîkat **üzre** bir âyîne olmuş mey (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 3). [üzre,]

Çalma alçak begenip kendiñ tevâzu‘ **üzre** ol / Bu tevâzu‘dan güzel rif‘at hemân olmaz saña
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 2). [üzre,]

Meclisinde tâzelenir cân sāğarlar döner / Kim murâdı **üzre** onda mest olur şādân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 7). [üzre,]

Hilm ü rıfk **üzre** ol insân iseñ / Hâk için cümleye hürmet ede gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 4). [üzre,]

Nice köşk nice şarâyar edip inşâ fânide / Görmedi maşşûdu **üzre** kimse devlet lezzetiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 4). [üzre,]

Taht-gâh-ı kâlbime şâyeste sultân gözlerim / Esb-i ‘aşk ile o şahra **üzre** cevân gözlerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 1). [üzre,]

Nevbahâr oldu açıldı döst baği gülleri / Gül murâdı **üzre** gayrı râm eder bülbülleri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 1). [üzre,]

Muktezâ-yı tâli‘im olmak gerek / Dönmedi vefk-ı murâd **üzre** felek (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 42). [üzre,]

‘ubûdiyyet: Kulluğun gereklerini dikkatli bir şekilde yerine getirme, kulluk etme.

‘Ubûdiyyetdir ancak kullara ihsânı Mevlâ’nın / Şakın hayvân gibi gezme kabûl et şân-ı insânı
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 5). [‘ubûdiyyetdir, -dir]

Hamd u minnetle **‘ubûdiyyet** senâ / Dâ‘im u bâkî olan Hakk‘a sezâ (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 1). [‘ubûdiyyet,]

‘ubûdiyyet: Kulluğun gereklerini dikkatli bir şekilde yerine getirme, kulluk etme.

Siyeh rûyuñla yalvar ‘Âdile gel / **‘Ubûdiyyet** yolu devlet degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt‘a 10, Beyit 10). [‘ubûdiyyet,]

uç: Sayı; üç.

Sâkî şarâb-ı ‘aşkı baña dest-i pâkile / Bir iki **üç** şun dolu Allâh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 1). [üç,]

‘Atıyye Sultân **üçüncü** yâverim / Sevgili gül yüzlü feruğ-ahterim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 56). [üçüncü, -üncü]

uç: Uçmak, havalanmak; bir yerden, bir şeyden ayrılmak, uzaklaşmak.

Ezelden şundu sâkî cām-ı ‘aşkı hamd ola içdim / Cenâh açdı şafâdan murğ-ı dil yâra **uçup** gitdi
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2). [uçup, -up]

Ķanad açıp **uçar** ‘ařķıñ ile ‘analarıñ cānı / Yanar şems ü amer seyyār ü řābit ‘ařķ ile yā Rab
(*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 6*). [*uçar, -ar*]

u: *Havalanmak; havada yol almak // dūnyadan ayrılmak; ölmek; cennete gitmek.*

Uçdular bāğ-ı cināna birbirin tā‘kib ile / Oldular cāriye-i bint-i Resūl-i Kibriyā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 5*). [*udular, -du, -lar*]

Yüzüñ Mevlā’ya döndür eyleme ey cān sen ğaflet / afesden bülbul-i cān-ı gedā vü řāh **uçar**
elbet (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 2*). [*uçar, -ar*]

Aıl dağlar veriñ yollar geçeyim / uş olup da anad açıp **uçayım** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 1*). [*uçayım, -a, -y, -ım*]

Ol dōst arar da cevelān edip **uçar** / Bu ma’nā gizlidir insāna her an gōñül uşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 4*). [*uçar, -ar*]

Bülbul-i rūḥ-ı laṭīfi **uçdı** bāğ-ı cennete / Māder ile zevcini yandırdı nār-ı firate (1285) (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 12*). [*uçdı, -dı*]

‘ub: *Kendini beğenmişlik, kibir.*

Yürü Mecnūn ola gör vuşlatı Leylā’da ara / Terk edip **‘ubu** riyāyı daḥi iḥfāda ara (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 4*). [*‘ubu, -u*]

‘ub u kibr ü kīn: *Kendini beğenmişlik, kibir ve gōñülde gizlenen dūřmanlık.*

‘Ucb u kibr ü kīn olmaz evliyāu’llāhda / Kim ‘avām řeklinde gōrünür gūrūh-ı ařfiyā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 9*). [*‘ub u kibr ü kīn,]*

udu gitdi: *Bir yerden bir yere yönelmek; bir yerden ayrılıp başka bir yere varmak.*

Gōsterip ḥaylī kerāmāt ‘ādetā / **Udu gitdi** ravza-i Firdevs’e tā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 29*). [*udu gitdi,]*

uğra: *Karşılaşmak, maruz kalmak.*

İftirāka **uğradı** pek çekdi am / Yaralanmış bağrını deldi sitem (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 22*). [*uğradı, -dı*]

Āh kim ol nevcivān ü gül-fidānım nā-gehān / **Uğradı** bir derde ařlā bulmadı çāre amān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 11*). [*uğradı, -dı*]

İşte bu pūr yara sīnem gōrdü bir yara daḥı / **Uğradı** yā’ni cefā-yı arḥ-ı ğaddāra daḥı (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 13*). [*uğradı, -dı*]

uğruna: *İçin.*

Fedā-yı cān eden dīn **uğruna** maḥrūm almaz hīç / Gazāda hem firāřında vefāt etse řehādetdir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 7*). [*uğruna,]*

‘uhde: *Bir işi üzerine alma, yüklenme, sorumluluk.*

Ḥātemiyyet mesnedin lutf u řefā‘at rütbesin / **‘Uhdesine** eylediñ tevcīh tekrīmen oña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 3*). [*‘uhdesine, -si, -ne*]

‘ukba: *Ahiret, öbür dūnya.*

Cān nedir biñ cān fedā eder bu ḥayret zevķine / Ādile mā‘řūku ‘ařık bulsa **‘ubādan** geçer (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6*). [*‘ubādan, -dan*]

Bir Muḥammed ‘Alī Pāřā idi ol dūnyāda / Vechini gōstere Allah oña **‘ubāda** (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 21*). [*‘ubāda, -da*]

Bir Muḥammed ‘Alī Pāřā idi ol dūnyāda / Luṭf-ı pīrān anı irřād ide **‘ubada** (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 3*). [*‘ubada, -da*]

Bir Muḥammed ‘Ali Pāšā idi ol dünyāda / Vechini göstere Allah oña ‘**uḳbāda** (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 21*). [*‘uḳbāda, -da*]

ulu: *Büyük, yüce, değerli.*

Cezbe-i ‘aşkıñ hemān eyle taḥammül bārına / ‘Ādile bir **ulu** devlettir sa‘ādetdir saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 8*). [*ulu,]*

Hemān mānend-i bülbül yalvarır ol **ulu** Sübhān’a / Faḳīre ‘Ādile üftāde-i derd-i elīm ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 7*). [*ulu,]*

Her ne rütbe mücrim iseñ kesme ümīd ‘Ādile / Raḥmi ḡālib bir **ulu** dergāha vardır nisbetiñ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 6*). [*ulu,]*

Raḥmeti vāsi‘ bir **ulu** şāhiñ ḳuludur ‘Ādile / Yādigārıdır bu cān olsun fedā-yı vuşlatı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 6*). [*ulu,]*

Ḥudā iḥsānıdır bu salṭanatla onlara devlet / Nice şükr etmeyelim mü‘minīne **ulu** ni‘metdir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 2*). [*ulu,]*

Kim etse bunlara şıdk ile ḥizmet Ḥaḳ verir ecrin / Şadāḳat ḳullara Ḥaḳ’dan **ulu** luṭf ü sa‘ādetdir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3*). [*ulu,]*

Bāreka’llah ü Te‘ālā ḳarşıdan / Geldi göründü **ulu** sultānımız (*Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 8, Beyit 1*). [*ulu,]*

Sözün maḳbül-ı dergāh-ı Ḥudādır **ulu** sultānım / Ḳapıñda ‘Ādile kemter gedādır yā Resūla’llah (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 4*). [*ulu,]*

Düşman ü dōstunu añlardı dirāyetli idi / Rāzı-yı ḥükm-i kazā pek **ulu** devletli idi (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 5*). [*ulu,]*

ulū’l-‘azm-i nebiyy-i muḥterem: *Saygıdeğer peygamberlerin haşmetli yüceliği.*

Geldiler bunca **ulū’l-‘azm-i nebiyy-i muḥterem** / Ümmet olmaḳ devletiyyün etdiler cānlar fedā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 5*). [*ulū’l-‘azm-i nebiyy-i muḥterem,]*

‘ulüvv-i şān: *Şanın yüceliği.*

Kerāmet-pişe himmet-sāz sa‘ādet kānı ser-efrāz / ‘**Ulüvv-i şān** ile mümtāz Ebā Eyyübe’l-Enşārī (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 2*). [*‘ulüvv-i şān,]*

‘ulvī: *Yüce.*

Bū-Bekir-sīret ü Fārūḳ ‘Ömer-endīşe / Ḥilmi ‘Oşman gibi ‘ilm ü kemālī ‘**ulvī** (*Ādile Sultan Divanı, Terḳib-bend 2, Beyit 12*). [*‘ulvī,]*

um: *Beklemek, ümit etmek.*

Enīsīñ derd ü ḡam olsun selāmetden nişān **umma** / Ḳo gelsin gözleriñden yaş yerine ḳan dök aḡla (*Ādile Sultan Divanı, Diğır 27, Beyit 3*). [*umma, -ma*]

Kendi cismiñden ḥaber al kimseden **umma** vefā / Gāḥ eder yād dōst vü ḡāḥ āşinā bīḡānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6*). [*umma, -ma*]

‘ummān: *Okyanus; büyük deniz.*

Dil verme dehre bāri terk et bütün ḥayālī / Bir ḳatresiyle ‘aşkıñ ‘**ummān** bulunur cānā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 6*). [*‘ummān,]*

İrgirip ḳatremi lüṭfuñ ile ‘**ummāna** / Mey-i vaşlñla bula neş’e dil-i zār bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 4*). [*‘ummāna, -a*]

Genc-i sultāñde olmaz isteme ‘aşḳ cevherin / ‘Ādile bir sırdır ol ‘**ummān** içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 6*). [*‘ummān,]*

Şoḥbet-i ‘ārifle ‘ārif ḳatresi ‘**ummān** olur / Mes’ele-i ‘aşkı bilir kāmīl insāndır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 4*). [*‘ummān,]*

Uydu mānend-i sefīne rüzgār-ı ‘āleme / Ḳatresin bir mevc ile ‘**ummān** eder cānān-ı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 3*). [*‘ummān,]*

Ders-i ‘aşk al besmeleyle mekteb-i ‘irfāna gel / Cüş ḳıl deryā mişālī ‘aşk ile ‘**ummāna** gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 1*). [*‘ummāna, -a]*

Eşigine sür yüzünü cān ḳulaḳ tūt sözüne / Şu gibi pāk et özüñü ḳatre-veş ‘**ummāna** gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 3*). [*‘ummāna, -a]*

‘ummān-ı ‘aşk: *Aşk okyanusu.*

Ḳamu eşyāyı çeşm-i ‘ibret ile seyr edip ‘ākıl / Dalıp ‘**ummān-ı ‘aşk** içre çıkar lā‘l-i Bedaḥşān’ı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 11*). [*‘ummān-ı ‘aşk,]*

‘umre: *Belirli bir zamana baḡlı kalmadan Kābe’yi usūlüne göre ziyaret etmek.*

Ḳible-gāḥım Ka’be-i nūr-ı cemālu’llah’dır / ‘**Umre** vü sa’y ü Şafā vü Āb-ı Zemzem ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 4*). [*‘umre,]*

umūr: *İşler, hususlar, hadiseler.*

Şiḥḥat ile post-nişīn etsin seni dā’im Ḥudā / Hızr ü tevḥīk her **umūruñda** ola yāver saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 1*). [*umūruñda, -uñ, -da]*

Ne zilletden ne miḥnetden ne ‘ālemden ḥazer eyler / **Umūrun** Ḥaḳḳ’a tefvīz eylemiş göñlüm rızā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 3*). [*umūrun, -un]*

Her **umūrunda** saña muḥtāc ḳul / Ḳudretiñ cümle murāda açdı yol (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 5*). [*umūrunda, -un, -da]*

unut: *Unutmak, aklından çıkarmak.*

Duḥūl-i bezm-i ‘irfāna sebak al sırr-ı vaḥdetden / **Unut** bildiklerin cümle açılısın Ḥaḳḳ’ıñ esrārı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 3*). [*unut,]*

ur: *Vurmak, yaralamak.*

Ḥasret ile ḳanlar akıtıp çeşm-i teriñden / **Ur** ḥançer-i hicrānı dile göz göz olunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 2*). [*ur,]*

uşan: *Bıkmak, vazgeçmek.*

Üftāde seniñ cevrine ‘uşşāḳ **uşanmaz** / Kim cilve vü nāz ü sitemiyle mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 3*). [*uşanmaz, -maz]*

‘uşşāḳ: *Aşıklar.*

Āh u vāh eyleme ḳānūn degil ‘**uşşāḳa** / ‘Ālemin zevḳ u safāsı ḡam u hicrān gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 7*). [*‘uşşāḳa, -a]*

Gel ey zāhid zebānıñ çek şaḳın ‘**uşşāḳı** incitme / Eden tevḥīk ile zıkr-i Ḥudā ‘**uşşāḳı** incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1*). [*‘uşşāḳı, -ı]*

Dili Ḥaḳḳ ile birleşmiş visāl-i dōstu celb etmiş / Sivādan cümleden geçmiş şaḳın ‘**uşşāḳı** incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 2*). [*‘uşşāḳı, -ı]*

Tehī şanma görüp ehl-i dili çeşm-i ḥaḳāretle / Şunup beyhūde bu ‘aşkı şaḳın ‘**uşşāḳı** incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 3*). [*‘uşşāḳı, -ı]*

Seni Ḥaḳ’dan ederler dūr ki olma zāhid-i maḡrūr / Murādları Cemālu’llāh şaḳın ‘**uşşāḳı** incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 4*). [*‘uşşāḳı, -ı]*

Şūfī bu dersi taḥşīl et ki her derdin devāsıdır / Şafādır cāna cevri-ide şaḳın ‘**uşşāḳı** incitme (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5*). [*‘uşşāḳı, -ı]*

- Giderler h ane-i d sta kadar külfetsiz ‘ dile / Ged   uretde ma‘nen   hd r ‘u      incitme (* dile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 6*). [‘u     , -ı]
- Gel ey z hid zeb n n  ek  ak n ‘u      incitme / Eden tev    ile z kr-i Hud  ‘u      incitme (* dile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1*). [‘u     , -ı]
- Dili H    ile birleşmiş vis l-i d stu celb etmiş / Siv dan c mlenden geçmiş  ak n ‘u      incitme (* dile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 2*). [‘u     , -ı]
- Teh   anma görüp ehl-i dili çeşm-i h   retle /  unup beyh de bu ‘a  ı  ak n ‘u      incitme (* dile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 3*). [‘u     , -ı]
- Seni H  ‘dan ederler d r ki olma z hid-i ma r r / Mur dları Cem lu‘ll h  ak n ‘u      incitme (* dile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 4*). [‘u     , -ı]
-      bu dersi ta   l et ki her derdin dev sıdır /  af dır c na cevır-ide  ak n ‘u      incitme (* dile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 5*). [‘u     , -ı]
- Giderler h ane-i d sta kadar külfetsiz ‘ dile / Ged   uretde ma‘nen   hd r ‘u      incitme (* dile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 6*). [‘u     , -ı]
- Meger ‘u      v ‘d etmiş vi  lin ol ker m c n n / Bulur vuşlat bu c n   dilde  almaz böyle şabr eyle (* dile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 2*). [‘u     , -a]
- Fevt etme sakın fırsatı bu demde bul ol devleti / ‘U      feyz-i vuşlatı dilber n z r etdi bu  eb (* dile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 6*). [‘u     , -a]
- ‘U     n  olur d de-i  m n  k   de / Bir anda görür nice bi  eyv n-ı ma abbet (* dile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 4*). [‘u     n , - n]
- Eder mi degme ins n ‘ dile ‘u       avlin derk / Kel m-ı ‘a  ı ‘ r f ğayr-ı g    r  n’ider ey d st (* dile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 8*). [‘u     ,]
- ‘U     ki ‘a   n  elemiyle m telez    / ‘ bid da i cennet ni‘amiyle m telez    (* dile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 1*). [‘u     ,]
-     de seni  cev rine ‘u      uşanmaz / Kim cilve v  n z   sitemiyle m telez    (* dile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 3*). [‘u     ,]
- Etdi derv  lere ‘u      niy z / C hili n h line h y   söyler (* dile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 10*). [‘u     ,]
- C n verir  ev kle g l müjdesini ‘       / ‘ leme feyz  alıp mağdem-i eyy m-ı bah r (* dile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 6*). [‘      , -a]
- Sensin ‘u      eden  ef at   i s n  eh  / K l na  b ‘ dile’ye vaşl ile n r-ı d d r (* dile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 8*). [‘u      , -a]
- Denir ‘u       şabretmek gerek t  at mı var amm  / Hev -y  ‘a   ile t tma da s nemde me  n  te  (* dile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 7*). [‘u      , -a]
- Edemez ‘ dile ‘a  ı da‘v  / Hem n ‘u      ile hemdem olayım (* dile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 8*). [‘u     ,]
-  h u v h eyleme k n n degil ‘u       / ‘ lemi n zev  u saf s   am u hicr n gerek (* dile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 7*). [‘u      , -a]
- Dedim güzel nig h n  ad hez r ‘u       i s nd r / Dedi şabr eyle teslim ol zam n-ı emr   ferm na (* dile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 7*). [‘u      , -a]
- Bu c y-ı dil-k   de ‘u      buldu zev   / A y ra ‘ dile hiç ba ma  u zev e eriş (* dile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 6*). [‘u     ,]
- H zer k l z hide bu   eyleme merd n  Mevl ‘ya /  ak n bağrı yanı ‘u      incitme cef dan geç (* dile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 2*). [‘u     , -ı]
- O bir feyz-i tecell dir ki ‘u       ni  r olmuş / Bulunmaz  sm n-ı dilde böyle bir meh-i ra‘n  (* dile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 4*). [‘u      , -a]

‘u     :      lar.

Mübtelâ ‘uṣṣâka sensin luṭf ile imdâd eden / Derd-i nâ-çâre devâsın yâ Resûla'llâh meded (Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 2). [‘uṣṣâka,]

‘uṣṣâk-ı gedâ: Yoksul âşıklar.

Şâh-ı hûbânı kaçınmaz arar ‘uṣṣâk-ı gedâ / ‘Âdile âteş-i hicrân ile çün bağı yanar (Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 8). [‘uṣṣâk-ı gedâ,]

‘uṣṣâk-ı ilâhî: Allah'ın âşıkları.

Bu ‘âlemde nice biñ var ‘uṣṣâk-ı ilâhî kim / Olan bunlar ile hemdem bulur vuşlat olur şādān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4). [‘uṣṣâk-ı ilâhî,]

‘uṣṣâk-ı ilahî’ye: Allah'ın âşıkları.

Eyleme ‘uṣṣâk-ı ilahî’ye ta‘n / Câhil ü hûd-bîn nice bu echeli (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 5). [‘uṣṣâk-ı ilahî’ye, -ye]

‘uṣṣâkı makâm: 1. Âşıklar makamı. 2. Türk musikisinde Uṣṣak makamı.

Nâlemi duysa döner Zühre ilâ yevmi'l-kıyâm / Âh ü zârım perde perde tütü ‘Uṣṣâkı makâm (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 12). [‘uṣṣâkı makâm,]

‘uṣṣâk-ı medhûş eyleyip: Hayran, şaşkın, divane, aklını başından alınmış âşıklar.

Câm-ı lebi nûş eyleyip deryâ gibi cûş eyleyip / ‘Uṣṣâk-ı medhûş eyleyip dünyâyı şādān edelim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 2). [‘uṣṣâk-ı medhûş eyleyip, -y, -ip]

‘uṣṣâk-ı şadâkat-âyîn: Sadakatli, bağlı âşıklar.

‘Âşık-ı vechidir aşhâb-ı mahabbet-meşreb / Bende-i şevkîdir ‘uṣṣâk-ı şadâkat-âyîn (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 19). [‘uṣṣâk-ı şadâkat-âyîn,]

‘uṣṣâk-ı sevdâdan: Muhabbetin âşıkları.

Bâb-ı luṭfuñ çâkeri ‘uṣṣâk-ı sevdâdan geçer / Milk-i bâkîden gelen bu fânî dünyâdan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 1). [‘uṣṣâk-ı sevdâdan, -dan]

uṣûl-i dille: Gönül yolu.

Uṣûl-i dille devrân eyleyip meydân-ı ‘aşk içre / Cemâlî şem‘ine cânın atar pervâne-i tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 4). [uṣûl-i dille,]

uy: Birine veya bir şeye tabi olmak, bağlanmak.

Uyup bu ‘akla cân ü dil ile bî-gāneyim şimdi / Ki deryâ gibi kol kol yürüyen eşk-i revânım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 6). [uyup, -up]

Rüzgâr-ı ‘aşka uymuşdur havâ-yı vaşlıla / Keşti-i gönülüm vatandaşan hubb ü sevdâdan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 4). [uymuşdur, -muş, -dur]

Uydu mânend-i sefine rüzgâr-ı ‘âleme / Kaṭresin bir mevc ile ‘ummân eder cânân-ı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 3). [uydu, -du]

uyan: Uyku durumundan çıkmak; gaflet içinde ve olup bitenden habersiz durumda iken gerçeklerin farkına varmaya başlamak, hakikati görmek, gözü açılmak.

Beni yak ‘aşkına gönülümde olsun mâsivâ ma‘düm / Uyansın dilde gafletten vişâliñ pâyidâr olsun (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5). [uyansın, -sın]

O olup ‘ârif uyan bu nevm-i gafletden ki aldanma / Derûnuñ ‘aşk ile ey ‘Âdile ma‘mûr ede gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 6). [uyan,]

Dîdeler pür-ḥvâb iken ol yâr gelse sîneme / Kâlb **uyanıp** cismime tâze ḥayât cân gelir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 2). [uyanıp, -ıp]

Ṭalınca bu gece keyfimde ḥvâb ü nevme çeşmânım / Geçer geçmez **uyandım** 'aşka yandım sînemi deldim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1). [uyandım, -dı, -m]

Şabr edip eyle tevekkül seni daḥı etsinler / Mâsivâ sevme bakâsız o ğafletten **uyan** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 6). [uyan,]

Nice bu ḥvâb ü ğaflet ey dil **uyan** şehirde / Şems-i hidâyeti gör devlet kâzan şehirde (Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 1). [uyan,]

Bister-i ğamda yatır vaşlın ile ḥandân kıl / Eyleyip âġâḥ **uyandır** ḥvâb-ı ğafletten beni (Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 2). [uyandır, -dır]

uyandır: Yakmak, tutuşturmak.

Gönlümi senden nebîden eyleme bir an dūr / Dilde 'aşk **uyandırır** yer yer çeraġı geceler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 2). [uyandırır, -ır]

uyu: Uyku durumunda olmak.

Uyuma şeb nazar eyle göñülde gör nūru / Seni münevver eder 'Âdile o şems-i ḥuzūr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 8). [uyuma, -ma]

'Âşık-ı didâr **uyumaz** gece Zikru'llâḥ eder / Şubḥa dek cân bûlbûlü ol gün için nâlân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 5). [uyumaz, -maz]

Çeşmi uyursa kalbi 'âşıkların **uyumaz** / Sırr-ı cemâli nakş et dilde hemân şehirde (Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 2). [uyumaz, -maz]

Çeşmi **uyursa** kalbi 'âşıkların uyumaz / Sırr-ı cemâli nakş et dilde hemân şehirde (Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 2). [uyursa, -r, -sa]

Uyumazsa ne 'acebdır sînesi püryân olan / Hey meded yandı derûnum âteş-i ḥicrân ile (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 8). [uyumazsa, -maz, -sa]

uza: Sürenin artması.

Yine kaşd-i cân ediyor açdı ġamzeñ yararı / **Uzadıqça** leyle-i firḡatde ol vuşlat demi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 1). [uzadıqça, -dıqça]

'uzlet: İnziva, yalnızlık.

Eyle **'uzletde** maḥabbet vaḥdeti keşretde hem / Görmek istersen eger cânân rûyun her zamân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 2). ['uzletde, -de]

va'd: Söz.

Ḥüsni te'vîl ile tâ'bir eylemiş / Kendiye ol **vâ'di** tebşîr eylemiş (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 46). [vâ'di, -i]

Ḥâzır idim **va'diniñ** ifâsına / Nâzır idim raḥminiñ icrâsına (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 41). [va'diniñ, -in, -iñ]

vâ'd etmiş: Söz vermek.

Meger 'uşşâka **vâ'd etmiş** vişâlin ol kerîm cânân / Bulur vuşlat bu cân ü dilde kalmaz böyle şabr eyle (Âdile Sultan Divanı, Diġer 26, Beyit 2). [vâ'd etmiş,]

va'd ü nutk-ı vâlidim: Babanın konuşması ve sözü.

Va'd ü nutk-ı vâlidim cennet-mekân / Baġ nasıl geldi yerin buldu hemân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 50). [va'd ü nutk-ı vâlidim, -im]

vahdet: Birlik, bütünlük; Allah'ın varlıktaki birliġi.

Mürşide hîdmet eder eden taleb hüviyyet / Kılmaz nazar cihāna keşret **vaḥdet** olunca (Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 5). [vaḥdet,]

Bizi tenhā görüp de şanma bî-kes / Ki **vaḥdetde** bizim Yezdān'ımız var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 1). [vaḥdetde, -de]

İçir **vaḥdet** meyin kânsın yolunda mest-i 'aşk olsun / Firâkıyla yeter yandı çeh-i sūzānda eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 7). [vaḥdet,]

Olma mağrūr tûl-ı 'ömre yok bakāsı hâşılı / 'Âdile bul **vaḥdeti** çekme cefâ vü külfetiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 6). [vaḥdeti, -i]

Şanma kim zāyi' olupdur **vaḥdetiniñ** çillesi / Rûz u şeb Mevlâ için olur ederseñ hîdmetin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 5). [vaḥdetiniñ, -i, -niñ]

Enfûsü âfâka erişdiñ ise seyrāna gel / **Vaḥdete** er keşreti қо menzil-i cānāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 1). [vaḥdete, -e]

Bu günü yarına koyma **vaḥdetini** bul hemān / 'Âdile açıp maḥabbet yolların seyrāne gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 7). [vaḥdetini, -in, -i]

Rûh-ı sultānı bulup şevk u şafâ / **Vaḥdetüñ** cāmına ḥayrān olayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 5). [vaḥdetüñ, -üñ]

Ezel verdik biz ikrār varlığına / Hudā'nıñ **vaḥdet** ü cebbārlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 1). [vaḥdet,]

vaḥdet şarābın içdiler: Birlik şarabını içmek, birliğe ulaşmak.

Vaḥdet şarābın içdiler / İncitme hiç dervişleri (Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 8). [vaḥdet şarābın içdiler, -di, -ler]

vaḥdet şerābın: Birlik şarabı.

Meyhāne-i 'aşk içre **vaḥdet şerābın** içip / Dil-beste mā-sivādan ḥubb-i fenādan geçip (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 7). [vaḥdet şerābın, -n]

vaḥdet ü 'uzlet: Birlik ve yalnızlık.

Fāniden yum gözüñü sen **vaḥdet ü 'uzlet** ile / Dīde-i kalbiñ açar envār-ı zikru'llāha gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 5). [vaḥdet ü 'uzlet,]

vaḥdeti keşretde: Çoklukta birlik, yani halkın içinde, kalabalığın ortasında, tek ve bir olan Allah'ı unutmamak; onu hatırlamak ve zikretmek; her varlıkta Allah'ın gücünü görmek.

Eyle 'uzletde maḥabbet **vaḥdeti keşretde** hem / Görmek istersen eger cānān rüyün her zamān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 2). [vaḥdeti keşretde, -de]

vaḥdeti keşretde bul: Çoklukta birlik, yani halkın içinde, kalabalığın ortasında, tek ve bir olan Allah'ı unutmamak; onu hatırlamak ve zikretmek; her varlıkta Allah'ın gücünü görmek.

Vaḥdeti keşretde bul 'aşk ile pāk et cān evin / Kalbin ile mūnis ol kim vuşlat-ı cānāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 5). [vaḥdeti keşretde bul, -de]

vāhid olan zāt-ı hudā: Yalnız ve tek olan Allah.

Ya 'ni ey **vāhid olan zāt-ı Hudā** / Hep saña maḥşuş 'ibādāt ü şenā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 5). [vāhid olan zāt-ı hudā,]

vahy: Allah'ın emirlerini ve yasaklarını, peygamberlerine melek vasıtasıyla veya vasıtasız olarak bildirmesi.

Çünkü kırk yaşında **vahy** ile Hudā / Eyledi bi'şetle dünyāya 'atā (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 3). [vahy,]

vak'a: Olay, hadise.

Özge bir hâldir bu **vāk'a** beñzemez bir hâle kim / Fırkat ile çekdim âh u nâle-i vâ ḥasretâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 2*). [*vāk'a,]*

İşbu **vāk'a** üzre pek çok geçmedi / 'Atıyye Sultân da riḥlet eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 75*). [*vāk'a,]*

vakf: Birçok kişi tarafından kurulan ve toplum yararına çalışmayı ilke edinen kuruluş.

Nice batmış **vakfı** ihyâ eyledi / Nâmını 'âlemde ibkâ eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 67*). [*vakfı, -ı]*

vakf-ı âvân etmede: Zamanlarını, ömrünü tamamen bir şeye veya kimseye bağlamak.

'Âlem-i Lâhût'daki elṭâfının tahmîdine / **Vakf-ı âvân etmede** ümmetlerinin her biri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 5*). [*vakf-ı âvân etmede, -me, -de]*

vākıf: Bilici, bilen, haberdar olan.

O şūhı vaşf edenlerdir bilen kâtib değil **vākıf** / Harem sırrın yine maḥrem bilir ḥâcib riyâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8*). [*vākıf,]*

Geç ḥaseb ile nesebden cümleden ey 'Âdile / **Vākıf** el sırr-ı nihân-ı 'aşk-ı Yezdân'a gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 6*). [*vākıf,]*

Enbiyâ sırrına **vākıf** değil ol sultânun / 'Ârif ü âgeh-i bi'z-zât 'aleyhi's-şalavât (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 8*). [*vākıf,]*

vākıf olan: Bilmek, bir konuya hakim olmak; idrak etmek, kavramak.

Evvelîn ü âhîrîniñ 'ilmine **vākıf olan** / Muştafâ peygamber-i âḥîr zamândır Muştafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 14, Beyit 4*). [*vākıf olan,]*

vākıf olmaz: İdrak etmek, kavramak.

Ḥaṭ-âver olmadıkça **vākıf olmaz** hâl-i 'uşşâka / O sırrı şabr-ı 'âşıkla yine ol dil-rübâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 6*). [*vākıf olmaz, -maz]*

vākıf-ı esrâr-ı ḥafî: Gizli sırları bilen.

'Ârif-i remz-i celî **vākıf-ı esrâr-ı ḥafî** / Seyyid-i şadr-ı elâ şeyḥ-i sa'âdet-encâm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 27*). [*vākıf-ı esrâr-ı ḥafî,]*

vākıf-ı râz-ı rumûzât-ı ḥudâ'dır: Allah'ın işaretlerinin sırlarını bilen, anlayan.

Mazḥar-ı envâr-ı zât-ı Kibriyâ'dır Nakşbend / **Vākıf-ı râz-ı rumûzât-ı Ḥudâ'dır** Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 1*). [*vākıf-ı râz-ı rumûzât-ı ḥudâ'dır, -dır]*

vākıf-ı sırr u ma'nâ: Anlamların sırrını bilen, kavrayan.

Ḥazret-i Kuṭb-ı cihân **vākıf-ı sırr u ma'nâ** / Rehber-i rāh-ı kemâlât-ı celî Mevlânâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 41*). [*vākıf-ı sırr u ma'nâ,]*

vakt: Vakit, zaman.

'Âkıbet ol nev-fidân-ı bâğ-ı 'Adn / Geldi **vakti** oldu laḥd-ı kabre defn (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 98*). [*vakti, -i]*

Şöyle **vaktim** ḥôş geçirdim der iken / Mevt verdi gonca-i 'iyye diken (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 64*). [*vaktim, -im]*

Ruḥṣat-ı Hakk ile çok sırr söyledi / İrtihālî **vaḳtin** i' lān eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 28*). [*vaḳtin, -in*]

vakt: Zaman, ömür.

Eger 'âkil iseñ sa'y eyle hayra hōş geçir **vaḳtin** / Rızā-yı Hakk'ı taḥṣıl et murāda onda ere gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 3*). [*vaḳtin, -in*]

vakti: Vakı, zaman.

Olmaz 'âşıkda keder **vaḳti** şafā ile geçer / 'Âdile sen de o meclisde olursun şādān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 7*). [*vaḳti,]*

vakt-i ecel: Ölüm vakti, zamanı.

Erişip **vaḳt-i ecel** cān gider iken tenden / Yetiş imān ü Muhammed'le hemān Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 5*). [*vaḳt-i ecel,]*

vakt-i fevtin: Ölüm zamanı.

Vaḳt-i fevtin bu da i' lān eyleyip / Cānlara te'sir eder söz söyleyip (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 70*). [*vaḳt-i fevtin, -in*]

vakt-i gül-i nā-yābdan: Bulunmaz, nadide gülün zamanı.

Reng-i ney-i gül-i nābdan seyr et ruḥ-ı pür-tābdan / **Vaḳt-i gül-i nā-yābdan** meh-tāb-ı raḥṣān edelim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 8*). [*vaḳt-i gül-i nā-yābdan, -dan*]

vakt-i irtihāl: Göç zamanı; ölüm vakti.

Ḥastalandı oldu mānend-i hilāl / Anlaşıldı geldi **vaḳt-i irtihāl** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 36*). [*vaḳt-i irtihāl,]*

vakt-i 'işret: İçki meclisi zamanı.

Ey dil hemān zevḳ et el verdi **vaḳt-i 'işret** / Çirk-āb-ı cürmü silsin ol bāde kevşer imiş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 5*). [*vaḳt-i 'işret,]*

vakt-i 'izz ü es'ada: Kutlu ve yüce zaman.

İkimiz de nā'il olduk maḳşada / İrişildi **vaḳt-i 'izz ü es'ada** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 51*). [*vaḳt-i 'izz ü es'ada, -a*]

vakt-i mātem: Yas zamanı.

Geldi bu caşr-ı Muharrem ey Hüseyin-i Kerbelā / İşbu demdir **vakt-i matem** ey Hüseyin-i Kerbelā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 1*). [*vakt-i matem,]*

vakt-i seherde: Sabah olmaya başladığı vakit, seher vakti.

Güft ü gū efsāne ile eyleme imrār-ı vaḳt / 'Âdile **vaḳt-i seherde** āh u efgān gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 6*). [*vaḳt-i seherde, -de*]

vālid: Baba.

İşbu hāle **vālid** Maḥmūd Ḥān / Dedi yandı Mirimāh'ım cism ü cān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 39*). [*vālid, -i*]

Otuzuncu pādişāh Maḥmūd Ḥān / **Vālidim** ol mefḥar-ı 'Osmāniyān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 12*). [*vālidim, -im*]

Çünkü gitdi **vālidim** Maḥmūd Ḥān / Baña zindān oldu dünyā bī-gümān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 69*). [*vālidim, -im*]

Öyle me'yūsum ki mişlim görmemiştir bu cihān / Vālidem cānım idi hem **vālidim** Maḥmūd Ḥān (1255) (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 1*). [*vālidim, -im*]

Şah-ı 'ālem mefḥar-i 'Osmāniyān / **Vālidim** cennet-mekān Maḥmūd Ḥān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 1*). [*vālidim, -im*]

Vālidin ya'ni 'Aliyyü'l- Murtezā'nın 'aşkına / Cedd-i pākın ol Muḥammed Muştafā'nın 'aşkına (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 9*). [*vālidin, -in*]

valide: Anne.

Vālidem sevgili cānım Zer-nigār / Ḥüsün ü ahlākı güzel taqvā-şi'ār (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 80*). [*vālidem, -m*]

Kimseye çeşmim yaşın sildirmedi / **Vālidem** olmadığın bildirmedi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 86*). [*vālidem, -m*]

Öyle me'yūsum ki mişlim görmemiştir bu cihān / **Vālidem** cānım idi hem vālidim Maḥmūd Ḥān (1255) (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 1*). [*vālidem, -m*]

Ḥaḫkıma çok sa'y ü himmet eyledi / **Vālidem** gibi 'ināyet eyledi (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 32*). [*vālidem, -m*]

Ol ögey **vālidem** ki Ḥvāce Nev-fidān / Ya'ni kıldı terk-i gülzār-ı cihān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 55*). [*vālidem, -m*]

valide: Anne.

Validesin yakdı nār-ı iştiyāk / Eyleyip mecrūh ḳalbin iftirāk (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 43*). [*validesin, -si, -n*]

vālide sultān: Osmanlı padişahlarının saltanatları sırasında hayatta olan annelerine verilen unvandır.

Bezm-i 'Ālem **Vālide Sultān** hemān / Şāhibü'l-ḥayrāt ü luṭf-ı bī-gerān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 31*). [*vālide sultān,]*

Vālide Sultān etdi irtihāl / Soñra da 'Abdūlmecīd-i ḥoş-ḥişāl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 54*). [*vālide sultān,]*

vālideyn: Anne baba.

Vālideynine muṭī'a her cihet zībā idi / Cennetü'l-Firdevs'i yā Rabbi oña kıl cāy-gāh (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 6*). [*vālideynine, -in, -e*]

vālih ü ḥayrān olur: Şaşkın ve şaşırılmış olmak.

Sūre-i Şems ü Duḥā sırrın bilen üftādeler / Vech-i pūr-nūruñ göreliden **vālih ü ḥayrān olur** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 4*). [*vālih ü ḥayrān olur,]*

vālī-i mısır: Mısır valisi.

Vālī-i Mısır etmede bağı ü 'inād / 'Askerimle eyliyor ḥarb ü cihād (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 13*). [*vālī-i mısır,]*

vāmık u 'azrā: Edebiyatımızda iki kahramanlı aşk hikâyelerinden biri olup erkek kahramanı Vāmık ve kadın kahramanı Azrā.

Görmedi 'ālemde hiç Ferḥād ü Şīrīn 'ālemi / **Vāmık u 'Azrā** perişān oldu çekdi mātemi (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 6*). [*vāmık u 'azrā,]*

var: Elde bulunan her şey, zenginlik, servet.

Fedâ olsun yoluñda cümle **varım** / Saña bu cân ü dil kurbân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [varım, -ım]

Cihânda varlığı terk eylemekdir ‘âşıka devlet / Bekâ-yı ‘aşka vermişdir fenâ **varı** n’ider ey döst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 3*). [varı, -ı]

Luţfuña mazhar olan her bahtiyâr / **Varımı** hep yoluna talan eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 9*). [varımı, -ı, -nı]

Yeter ey ‘Âdile devletle fâhr etme tevâzu’ kıl / Olur nâ’il vişâl-i yâre terk eden bütün **varı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 8*). [varı, -ı]

var: Haydi durma! Var git!.

Buyrulup şânında (Laḥmi Laḥmike) / **Var** kıyâs et şân-ı ‘âlîsin şehâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 13*). [var,]

var: Bulunmakta, mevcut.

Beni **var** eyleyen sen ‘âşıkı zâr eyleyen sensin / Cihâna hükm eden sensin amân Allah meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 3*). [var,]

Raḥmeti kullarına kıldı o Allah i ‘tâ / Şabr kıl hikmeti **var** eylese izhâr gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 11*). [var,]

Var ümîdim kim kârîn-i şâm-ı vuşlat olıcaḡ / ‘Âdile açar hicâbı ol ‘arûs-ı şubḡ gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 7*). [var,]

Tâ‘at ile ‘âlemiñ maḡşûdu sensin ey Hudâ / Kimi kâfir kimi ‘âsi hikmetin **var** pek güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 5*). [var,]

Saña aḡvâlimi ‘arz etmege ḡacet mi **var** yâ Rab / Güneḡkârım recâya elde bir kuvvet mi **var** yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1*). [var,]

Seniñ ‘aşkıñ eḡer te‘şîr etmez ise bu cânâ / Hużûru bulmayan cân ü dile minnet mi **var** yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2*). [var,]

Ger iḡsânıñla maḡv olmaz ise bu defter-i cürmüm / Füyûzâtıñ erişmezse baña râḡat mı **var** yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3*). [var,]

Güzel ḡalk etdi gerçi kâ’inâtı kudretiñ bî-sekk / Sarây-ı dilde ‘âşḡdan ḡayri ḡoş ḡayret mi **var** yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4*). [var,]

Tecellî-i cemâliñ ‘âşıkı zâr ü zebûn eyler / Bu iḡsânıñdan özge ‘âşıka vuşlat mı **var** yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 5*). [var,]

Reh-i ‘aşkıñda ‘âşık nâlelerle cân fedâ eyler / Bu yolda ‘Âdile’ye başka bir devlet mi **var** yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6*). [var,]

Saña aḡvâlimi ‘arz etmege ḡacet mi **var** yâ Rab / Güneḡkârım recâya elde bir kuvvet mi **var** yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1*). [var,]

Seniñ ‘aşkıñ eḡer te‘şîr etmez ise bu cânâ / Hużûru bulmayan cân ü dile minnet mi **var** yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2*). [var,]

Ger iḡsânıñla maḡv olmaz ise bu defter-i cürmüm / Füyûzâtıñ erişmezse baña râḡat mı **var** yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3*). [var,]

Güzel ḡalk etdi gerçi kâ’inâtı kudretiñ bî-sekk / Sarây-ı dilde ‘âşḡdan ḡayri ḡoş ḡayret mi **var** yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4*). [var,]

Tecellî-i cemâliñ ‘âşıkı zâr ü zebûn eyler / Bu iḡsânıñdan özge ‘âşıka vuşlat mı **var** yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 5*). [var,]

Reh-i ‘aşkıñda ‘âşık nâlelerle cân fedâ eyler / Bu yolda ‘Âdile’ye başka bir devlet mi **var** yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6*). [var,]

Seniñ ihsânına **var** mı nihâyet kıl meded Allah / Dilimde şükriüfe yokdur liyâkat kıl meded Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1*). [var,]

Mukîm-i bezm-i dil olsam safâ **var** mı yine cânâ / Şîrât-ı müstakîm üzre hidâyet kıl meded Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 3*). [var,]

Beni **var** eyleyen sen 'âşıkı zâr eyleyen sensin / Cihâna hüküm eden sensin amân Allah meded
Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 3*). [var,]

Deme keşf olur ser-â-ser baña esrâr-ı hafî / Kâl ü ef'âlînde **vardır** çün seniñ yüz biñ haţâ (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [vardır, -dır]

Eyleme inkâr gizli nice biñ **vardır** velî / Nâs sıfât ile sıfatlanır bilinmez evliyâ (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 28, Beyit 10*). [vardır, -dır]

Çille-i bay u gedâya 'Âdile **vardır** sebep / Her kişi etdiklerin bir gün bulur 'âlem bu ya (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 5*). [vardır, -dır]

'Aşkdan gayri gönülde ne hayâl ü fikri **var** / Hâne-i dil 'aşk ile yansın çırağ olsun bu şeb (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 5*). [var,]

Maḥabbet verme ceḥd eyle cihâna **var** iken fırsat / Seni terk etmeden terk et onu hîç çekme sen
zaḥmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 1*). [var,]

Gafleti қо fırsatı fevt etme elde **var** iken / Gâfil olan 'Âdile eñ soñra peşimân olur (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 50, Beyit 9*). [var,]

Dil-i pür-zulmet içre seyr için dîdâr-ı ma'sûka / Fener-âsâ yanar 'aşk ile dilde şem'-i cânım **var**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 4*). [var,]

Degilsem de egerçi vaşlına ol âfetiñ lâıyık / Derûnum zaḥmına Loḡmânlık eyler mihr-i bânım **var**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 5*). [var,]

Akar ırmağ-ı dü-çeşmim olur cân bûlbûlü nâlân / Gönül pervânesin nûr eyleyen bir gizli cânım
var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 6*). [var,]

Olur üftâde-i ḥâk-i dem-i feyz-i Hudâ 'âşık / Sarây-ı dilde lâciverd cây-i pâk-ı şânım **var** (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 7*). [var,]

Maḥabbet virdini oku derûnî nefse yol verme / Recâdan 'Âdile ayrılma yârıñ hûş şafâsı **var** (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 8*). [var,]

Baña şun sâkiyâ billûr-ı câmi şevk-ı cânım **var** / Derûn-ı dilde yâr-ı ğar olur şâh-ı cihânım **var**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 1*). [var,]

Dile nakşetmiş 'aşkıñı ezelden ol güzel zîra / Çerağı hâne-i dilde yanar sûz-ı nihânım **var** (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 2*). [var,]

Ḳuluyum hem esîriyim o şâhîñşâh-ı hûbânıñ / Ḳuluna 'aşıkına luḡfu çok şâh-ı zemânım **var** (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 3*). [var,]

Dil-i pür-zulmet içre seyr için dîdâr-ı ma'sûka / Fener-âsâ yanar 'aşk ile dilde şem'-i cânım **var**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 4*). [var,]

Degilsem de egerçi vaşlına ol âfetiñ lâıyık / Derûnum zaḥmına Loḡmânlık eyler mihr-i bânım **var**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 5*). [var,]

Akar ırmağ-ı dü-çeşmim olur cân bûlbûlü nâlân / Gönül pervânesin nûr eyleyen bir gizli cânım
var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 6*). [var,]

Olur üftâde-i ḥâk-i dem-i feyz-i Hudâ 'âşık / Sarây-ı dilde lâciverd cây-i pâk-ı şânım **var** (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 7*). [var,]

Maḥabbet virdini oku derûnî nefse yol verme / Recâdan 'Âdile ayrılma yârıñ hûş şafâsı **var** (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 8*). [var,]

Baña şun sâkiyâ billûr-ı câmi şevk-ı cânım **var** / Derûn-ı dilde yâr-ı ğar olur şâh-ı cihânım **var**
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 1*). [var,]

Dile nakşetmiş 'aşkıñı ezelden ol güzel zîra / Çerağı hâne-i dilde yanar sûz-ı nihânım **var** (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 2*). [var,]

Kuluym hem esîriyim o şâhînsâh-ı hûbânîñ / Kuluna 'aşıkına lûtfu çok şâh-ı zemânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 3*). [var,]
 Meded ey sâkı serde ıztırâb ile humârım **var** / Kerem kıl bâdeye muhtâc oldum intizârım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 1*). [var,]
 Derûnum lâle-veş pür dâğ etdi âteş-i hasret / Hidâyet küyuña âhim mişâli bir çerağım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 2*). [var,]
 Serâpâ şu 'le-zâr etdi vücûdum eşk-i gülgünüm / Fitili aldı nâr-ı 'aşk-ı dilde bir ocağım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 3*). [var,]
 Ben ey gül ehl-i temkînim beni bülbüle beñzetme / Yanıp âh eylemem pervâne-veş yanmağda zevkım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 4*). [var,]
 Gamım yok hîç kederden derd ü miñnetden vazîfem hem / Garîbim ilticâya her seher bir pâdişâhim **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [var,]
 Uyup bu 'akla cân ü dil ile bî-gâneym şimdi / Ki deryâ gibi kol kol yürüyen eşk-i revânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 6*). [var,]
 Seniñdir hâne-i dil dağ-ı kahrın gel de seyr eyle / Benim bir bağı yanık lâle-veş hûnîn cigerim **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7*). [var,]
 Gönül paslı ciger dağlı yürek yaralı göz yaşlı / Tamâm 'aşıklığıma böyle nice biñ nişânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 8*). [var,]
 Eder hulyâ-yı vaşlı 'Âdile her gece şubha-dek / Gam-ı 'aşk ile serde her seher bir özge âhim **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9*). [var,]
 Meded ey sâkı serde ıztırâb ile humârım **var** / Kerem kıl bâdeye muhtâc oldum intizârım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 1*). [var,]
 Derûnum lâle-veş pür dâğ etdi âteş-i hasret / Hidâyet küyuña âhim mişâli bir çerağım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 2*). [var,]
 Serâpâ şu 'le-zâr etdi vücûdum eşk-i gülgünüm / Fitili aldı nâr-ı 'aşk-ı dilde bir ocağım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 3*). [var,]
 Ben ey gül ehl-i temkînim beni bülbüle beñzetme / Yanıp âh eylemem pervâne-veş yanmağda zevkım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 4*). [var,]
 Gamım yok hîç kederden derd ü miñnetden vazîfem hem / Garîbim ilticâya her seher bir pâdişâhim **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [var,]
 Uyup bu 'akla cân ü dil ile bî-gâneym şimdi / Ki deryâ gibi kol kol yürüyen eşk-i revânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 6*). [var,]
 Seniñdir hâne-i dil dağ-ı kahrın gel de seyr eyle / Benim bir bağı yanık lâle-veş hûnîn cigerim **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7*). [var,]
 Gönül paslı ciger dağlı yürek yaralı göz yaşlı / Tamâm 'aşıklığıma böyle nice biñ nişânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 8*). [var,]
 Eder hulyâ-yı vaşlı 'Âdile her gece şubha-dek / Gam-ı 'aşk ile serde her seher bir özge âhim **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 9*). [var,]
 Yıkma dil hânesini şâhibi **var** / Belki ta' mîrine sen ol mecbûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 5*). [var,]
 'Aşk ile 'ârif karîn-ı şıdık ü şevk-i cândır / Ol ki **var** kalbinde şevkî 'aşık-ı Raḥmân'dır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 1*). [var,]
 Bir melek-tab'ı vü hûş-ḥu **vardır** dergahda kim / Hizmet eder Hâk için ḥalka ki mihri-bândır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 2*). [vardır, -dır]
 Yine maḥzûn gönlümün bir şevkî **var** / Çünkü 'âlî-himmete bir yolu **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 1*). [var,]
 Bî-ğaraḥ ihlâsımız bu yolda pâk / Sinede dâ'im du'âsı virdi **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 7*). [var,]

Ondadır fikr ü hayāl ü rābiṭa / ‘Ādile’de böyle ‘azīz şeyḥ **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 8*). [var,]

Yine maḥzūn gönlümün bir şevkı **var** / Çünkü ‘ālī-himmete bir yolu **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 1*). [var,]

Bī-ğaraḥ iḥlāsımız bu yolda pāk / Sīnede dā’im du’āsı virdi **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 7*). [var,]

Ondadır fikr ü hayāl ü rābiṭa / ‘Ādile’de böyle ‘azīz şeyḥ **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 8*). [var,]

Bizi tenhā görüp de şanma bī-kes / Ki vaḥdetde bizim Yezdān’ımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 1*). [var,]

Cihāna eylediñse kat’-i ūlfet / Yine ğam ḥvārımız yārānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 2*). [var,]

Bu dünyānıñ tükenmezse belāsı / Çekeriz çillesin ‘irfānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 3*). [var,]

Gurūr etme libās-ı fāhireñle / ‘Abā ile bizim de şānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 4*). [var,]

Ezel (Naḥnū ḫasemnā)yā inandık / Ümīdi kesmedik imānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 5*). [var,]

Gam-ı ‘ālem çekilmez bir dem için / Erenlerden bizim meydānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 6*). [var,]

Egerçi her kişide bir emel **var** / Bizim onda ne in ü ānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 7*). [var,]

Ḳulağımız ‘abes ḫavli işitmez / Bizim āmentüye imānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 8*). [var,]

Ne dōst arar ne dūşmāndan ḫaçarız / Ḥulūs-ı pāk ile iz’ānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 9*). [var,]

Ḥaḫāret etmeyiz bir ferde ašlā / Bu ḫayd içre nice sultānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 10*). [var,]

Ḳalır bakī kişiyē şanma bu mülk / Biz ancak ḫullarız Şubḫānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 11*). [var,]

Fedā et ‘Ādile rāhında cānı / Muḫammed gibi bir cānānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 12*). [var,]

Bizi tenhā görüp de şanma bī-kes / Ki vaḥdetde bizim Yezdān’ımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 1*). [var,]

Cihāna eylediñse kat’-i ūlfet / Yine ğam ḥvārımız yārānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 2*). [var,]

Bu dünyānıñ tükenmezse belāsı / Çekeriz çillesin ‘irfānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 3*). [var,]

Gurūr etme libās-ı fāhireñle / ‘Abā ile bizim de şānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 4*). [var,]

Ezel (Naḥnū ḫasemnā)yā inandık / Ümīdi kesmedik imānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 5*). [var,]

Gam-ı ‘ālem çekilmez bir dem için / Erenlerden bizim meydānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 6*). [var,]

Egerçi her kişide bir emel **var** / Bizim onda ne in ü ānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 7*). [var,]

Ḳulağımız ‘abes ḫavli işitmez / Bizim āmentüye imānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 8*). [var,]

Ne dōst arar ne dūşmāndan kaçarız / Hūlūs-ı pāk ile iz'ānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 9*). [var,]

Hākāret etmeyiz bir ferde aşlā / Bu kayd içre nice sulţānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 10*). [var,]

Qalır bakī kişiyē şanma bu mülk / Biz ancak qullarız Şubhānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 11*). [var,]

Fedā et 'Ādile rāhında cānı / Muḥammed gibi bir cānānımız **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 12*). [var,]

Ḥasret-i rüyūñla dilde nice yüz biñ yara **var** / Göñlüme bak cāy-gīr olan meh-i tābānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 6*). [var,]

Dilde cennet **var** aqar enhār ile şādırvān / Seyr-i bağ et gülleri sūnbūlleri reyḥānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 7*). [var,]

Ḥasret-i rüyūñla dilde nice yüz biñ yara **var** / Göñlüme bak cāy-gīr olan meh-i tābānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 6*). [var,]

Dilde cennet **var** aqar enhār ile şādırvān / Seyr-i bağ et gülleri sūnbūlleri reyḥānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 7*). [var,]

Bu kārḥānede bilmem benim denir nem **var** / Ne varsa cümle seniñdir benim diger nem **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1*). [var,]

Benim faqīr-i tehī-dest cūd Ḥaqq'ındır / Ne varsa cümle onuñdur benim 'aceb nem **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 2*). [var,]

Cihāna gelmede gitmekde **var** mı ihtiyārım / Benim vücūd ü 'ademde ne ḥaqq u şun'um **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 3*). [var,]

'İbāde da'vā-i mülk iddi'ā-yı bātıldır / Ḥayāt ü mevt ile cism ü tenimde şūphem **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 4*). [var,]

Yaratdı kudret ile (külli şey'in ḥālīk) ile / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5*). [var,]

Buyurdu (naḥnū ḳasemnā) da ḥalkı āzāde / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 7*). [var,]

Gelen bu fāniye 'üryān gelir gider 'üryān / Metā' u māl u benün hemān zīb-i cihānım **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 8*). [var,]

Bize bu vech ile ey 'Ādile kılip iḥsān / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9*). [var,]

Bu kārḥānede bilmem benim denir nem **var** / Ne varsa cümle seniñdir benim diger nem **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 1*). [var,]

Benim faqīr-i tehī-dest cūd Ḥaqq'ındır / Ne varsa cümle onuñdur benim 'aceb nem **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 2*). [var,]

Cihāna gelmede gitmekde **var** mı ihtiyārım / Benim vücūd ü 'ademde ne ḥaqq u şun'um **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 3*). [var,]

'İbāde da'vā-i mülk iddi'ā-yı bātıldır / Ḥayāt ü mevt ile cism ü tenimde şūphem **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 4*). [var,]

Yaratdı kudret ile (külli şey'in ḥālīk) ile / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5*). [var,]

Buyurdu (naḥnū ḳasemnā) da ḥalkı āzāde / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 7*). [var,]

Gelen bu fāniye 'üryān gelir gider 'üryān / Metā' u māl u benün hemān zīb-i cihānım **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 8*). [var,]

Bize bu vech ile ey 'Ādile kılip iḥsān / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem **var** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9*). [var,]

Sarây-ı dilde bir meh-pâre-i pertev-feşânım **var** / Çün oldum hem-nişîn ona benim ne derd-i cānım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 1*). [var,]

Mükedder hâtırım sermâye-i 'aşk-ile olur hûş / Semâ-yı sînemi tenvîr eder şems-i cihânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 2*). [var,]

Olur âsâr-ı feyz-i rahmetiyle bezmimiz mehtâb / Yanar sînemde bir fânûs-ı gevher şem' edânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 3*). [var,]

Küşâde meclis-i 'irfân müheyyâ sâğarı-ı cānân / Amân sâkî getir kevşer gibi âb-ı revânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 4*). [var,]

Vücûd şehrine gel seyr-i vaţan kıl gör temâşâyı / Derûnum cilve-gâh 'aşkına şâh-ı zamânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 5*). [var,]

'Aceb şanma gezersem ben serâpâ kıt'a-yı hâkî / Neye nâzır olursam hâli manzûr nev-civânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 6*). [var,]

Olalı tekve-gâh-ı dilde mihmân 'Âdile yârim / Ne 'izz ü şân ile ne saltanatla imtihânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 7*). [var,]

Sarây-ı dilde bir meh-pâre-i pertev-feşânım **var** / Çün oldum hem-nişîn ona benim ne derd-i cānım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 1*). [var,]

Mükedder hâtırım sermâye-i 'aşk-ile olur hûş / Semâ-yı sînemi tenvîr eder şems-i cihânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 2*). [var,]

Olur âsâr-ı feyz-i rahmetiyle bezmimiz mehtâb / Yanar sînemde bir fânûs-ı gevher şem' edânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 3*). [var,]

Küşâde meclis-i 'irfân müheyyâ sâğarı-ı cānân / Amân sâkî getir kevşer gibi âb-ı revânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 4*). [var,]

Vücûd şehrine gel seyr-i vaţan kıl gör temâşâyı / Derûnum cilve-gâh 'aşkına şâh-ı zamânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 5*). [var,]

'Aceb şanma gezersem ben serâpâ kıt'a-yı hâkî / Neye nâzır olursam hâli manzûr nev-civânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 6*). [var,]

Olalı tekve-gâh-ı dilde mihmân 'Âdile yârim / Ne 'izz ü şân ile ne saltanatla imtihânım **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 7*). [var,]

On sekiz biñ 'âlem içre her ne kim **var** sende / Cân gözüñ aç cân içre gizlice cānânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 3*). [var,]

Bilir **vardır** ğamı etmez ferahla meyl-i cānâna / Maĥabbet iktizâsıdır göñül devrâna incinmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 2*). [vardır, -dır]

Felekde **var** mı vechiñ gibi bir hîç nûr-ı 'âlem-tâb / Ezelden pertev-i enver-fezâsı artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 3*). [var,]

Var iken meyĥâne-i 'aşk eylemem cennet murâd / Bezm-i 'âlemde baña sâkî vü cām u bâde bes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 3*). [var,]

Denir 'uşşâka şabretmek gerek tâkat mı **var** ammâ / Hevâ-yı 'aşk ile tutmakta sînemde mekân âteş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 7*). [var,]

Hayır şer levh-i şırır her ne ki **var** emr-i Bârîdir / Belâ-yı miĥnet ü hicrâna baña şabr ni'meti düşmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 2*). [var,]

Her ne rütbe mücrim iseñ kesme ümîd 'Âdile / Rahmi ğâlib bir ulu dergâha **vardır** nisbetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 6*). [vardır, -dır]

Ĥasta-i hicrân etmekde ne ĥikmet **var** beni / Derdime dermân kıl lutf ü vişâlin ey güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 106, Beyit 2*). [var,]

Ne recâ-yı vuşlata ne fırkata **var** tâkatim / Çäre ne yolda koyan 'aşkıñ havâsı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 4*). [var,]

'Âşıkıñ göñlü şafâsıdır cefâ-yı dilberân / 'Âşk derdi **var-iken** zevk-ı cihânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 3*). [var-iken, --iken]

Rahmeti kullarına kıldı o Allah i'tā / Şabr kıl hikmeti **var** eylese izhār gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 11*). [var,]

Elde Hakk'a cām-ı 'işret **var** iken / Şadmānım vaşf-ı kālbi diyemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 3*). [var,]

Ne şafādan haberim **var** ne cefādan hāzerim / Düşmeni dōst bilirim ikisini bir severim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 1*). [var,]

Dilde ne vird ü zikir **var** ne elimde teşbīh / Ne veliyim ne deli dōst sever hōş geçerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5*). [var,]

Ne şafādan haberim **var** ne cefādan hāzerim / Düşmeni dōst bilirim ikisini bir severim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 1*). [var,]

Dilde ne vird ü zikir **var** ne elimde teşbīh / Ne veliyim ne deli dōst sever hōş geçerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5*). [var,]

Haṭṭ u mektūb gelse şadri münşerihdir 'āşıkıñ / 'Âdile'ye müjde-i vuşlat mı **var** haṭdan bu gün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 7*). [var,]

Çün yalancınıñ 'ameli her cihet nokşānıdır / Hemdem olma hīç yalancıyla şakın **vardır** ziyān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 4*). [vardır, -dır]

Bu 'ālemde nice biñ **var** 'uşşāk-ı İlāhī kim / Olan bunlar ile hemdem bulur vuşlat olur şādān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [var,]

Var ümīdim kim kārīn-i şām-ı vuşlat olıcak / 'Âdile açar hicābı ol 'arūs-ı şubh gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 7*). [var,]

Tā'at ile 'ālemin makşūdu sensin ey Hudā / Kimi kāfir kimi 'āsi hikmetin **var** pek güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 5*). [var,]

Dedim güzel bu cilde nāz ile cevāna gelmişsin / Dedi sen şanma kendin 'āşıkım **var** böyle biñ dāne (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 3*). [var,]

Çün ol kuşuñ şāh ile **var** 'ahdi tā ezel / Şaydı visāl-i dōst olur hemān göñül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 2*). [var,]

Cihānı şanma kim hāli nice ehl-i şadākat **var** / Hemen ārzūları devletle dīne hūsn-i hīdmetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 4*). [var,]

Deme bir şey'e 'abeş 'aklen eyā bī-ma'rifet / Hārici olma ki onda **var** nice sırr-ı Hudā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 6*). [var,]

Nice ihsānların **var** bī-nihāyet kim seniñ yā Rab / 'İbāda 'aşkıñ oldu cümleden lūṭfuñ seniñ yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 1*). [var,]

'Arz-ı hāle **var** mıdır hācet huzūruñda seniñ / Keşf edersin hālimi bā-merḥamet şeyḥim 'Alī (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 5, Beyit 5*). [var,]

Dedi ya'ni şāhidim yokdur İlāh / **Vardır** ancak ol mu'azzam pādişāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 15*). [vardır, -dır]

Yok iken var etdi eşyāyı hemān / **Var** iken ma'dūm eyler bī-gümān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 2*). [var,]

Gerçi pek çok kimse **varmış** tālibim / İzdivācım mebhāşında rāgıbım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 35*). [varmış, -mış]

Var iken dest-gūrim sen gibi bir şāh-ı zīşānım / Kime 'arz eyleyem eyle meded hāl-i perīşānım (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 3*). [var,]

Cihānıñ zīnetinde āfeti **var** / Hemīşe devletinde nekbeti **var** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 3*). [var,]

Bilen çekmez edāsın miḥneti **var** / Göñül gaddārdır sevme cihānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 4*). [var,]

Bir vezīr-i kerem-efzā **var** idi dünyāda / Şüretā merd-i velī idi velī ma'nāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 1*). [var,]

İki ferzend-i celilü's-şānı **var** / Her birisi zīb-i tāk-ı evliyā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 12*). [var,]

Yalıñız şanma imām oldu şehīd / On kadar evlād **var** idi dahā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 30*). [var,]

var: "Git, çekil, uzaklaş" anlamında ünlem.

Zāhidā ħor bakma incitme o 'ālī erleri / **Var** eliñ diliñ çek onlardan şaķın cān u seri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 1*). [var,]

var: Varlık, mevcudiyet.

Ey gönül terk edip hep **varı** / Göstere dōst saña dīdārı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 1*). [varı, -ı]

var: Gitmek, ulaşmak.

Ĥuzūr-ı mürşide **var** öğrenip ādāb ü erkānı / Beni bu rāhda ĥıfz u şāĥābet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 7*). [var,]

Varılmaz dergeh-i eltāfiña bu ĥāl-i 'aczimle / Ķabūl etse fedā cānım 'ināyet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 2*). [varılmaz, -ıl, -maz]

Ey 'Âdile қо 'ārı dil şehrine **var** bārı / Bülbül gibi kıl zārı reyĥān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8*). [var,]

Zāt-ı İbrāhīm-i Edhem gibi ol derviş-i pāk / **Var** şoyun dergāh-ı 'aşka vārıñı eyle hebā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 7*). [var,]

Zāt-ı İbrāhīm-i Edhem gibi ol derviş-i pāk / Var şoyun dergāh-ı 'aşka **vārıñı** eyle hebā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 7*). [vārıñı, -ıñ, -ı]

Būs edip dāmānını düş rāhına / Yalvar ol dānāya iĥlāşıla **var** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 4*). [var,]

Ĥaddini mürşid ĥuzūrunda bilip / 'Āķılāne hep edeb ile **varıp** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 3*). [varıp, -ıp]

Gonca-i vaşlı dilerseñ ĥār sezā-yı murğ-ı dil / Semt-i kūy-ı yāra **var** gülzār-ı vaĥdet ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 2*). [var,]

Murğ-ı dildir 'ālem-i taĥķīķde pervāz eden / Menzil-i tevfiķa **varmış** başķa 'Anķa'dır gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 110, Beyit 4*). [varmış, -mış]

Oña dertli **varan** ey 'Âdile elbet bulur dermān / Ki ĥāk-i pāķi çeşm-i ehl-i derde tūtiyā gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 6*). [varan, -an]

(Ĥarb-ı Şıfīn)'e **varıp** oldu şehādetle şa'id / Ederek terk-i fenā buldı sa'ādetle baķā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 13*). [varıp, -ıp]

Yirmi yedi yaşına **varmış** iken / Āh kim ol ķardaşım nāzık-beden (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 76*). [varmış, -mış]

Ne bilsin ĥādiş olanlar ķadīmi / O bāģa **varamaz** 'āķlıñ nesīmi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 7*). [varamaz, -a, -maz]

var eden: Meydana getiren, yaratan, oluşturan.

Varlĥıñ varlık sana maşūş baķā / **Var eden** eşyāyı sensin dā'imā (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 3*). [var eden,]

var etdi: Yaratmak.

Yok iken **var etdi** eşyāyı hemān / Var iken ma'dūm eyler bī-gümān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 2*). [var etdi, -di]

varak: Tek yaprak, kâģıt.

Âdem'in vechidir Allâh'ın kitâbı bil oku / Her **varağdan** sırr-ı nûrî defter ü dîvânı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 4*). [*varağdan, -dan*]

Çeşm-i ma'nâyla bakan sahrâları diger görür / Her **varağ** bir kudret-i Mevlânın olmuş defteri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 5*). [*varağ,*]

Şan'atın eyvânına kândildir şems ü nücûm / 'İzzetün dibâcesinden bir **varağ** rüy-ı zemîn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 2*). [*varağ,*]

vardurur: Yokun karşıtı, var, bulunmakta.

Sünnet içre her nebîniñ bir refîkî **vardurur** / Baña da sensiñ buyurdu ol Resûl-i bâ-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 7*). [*vardurur,*]

Cennet içre her nebîniñ bir refîkî **vardurur** / Baña da sensin buyurdu ol Resûl-i müctebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 8*). [*vardurur,*]

Sünnet içre her nebîniñ bir refîkî **vardurur** / Baña da sensiñ buyurdu ol Resûl-i bâ-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [*vardurur,*]

Âhîrû'l-eyyâm hürûc-için onun / Çok rivâyet **vardurur** gizli 'ayân (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 97*). [*vardurur,*]

varı: Varlığı, mevcudiyeti; servet, mal, varlık.

Bırakdı nâmusu 'Âdile fedâ kıldı bütün **varı** / Görelden hâl ü ruhsârı dayanmaz cân eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 9*). [*varı,*]

vâridât: Kulun kastı ve müdahalesi olmaksızın kalbe gelen manalar, feyizler, ilhamlar.

Çıkar bu mâsivâyı câhı dilden / Fedâ et râh-ı 'aşka **vâridâtı** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 8*). [*vâridâtı, -ı*]

vâridât-ı zikr-i hak: Allah zikriyle gönle gelen manalar.

Vâridât-ı zikr-i Hak esrâr-ı gaybiden gelir / Bu kerâmetdir 'acab feyz-i mükerrem ondadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 7*). [*vâridât-ı zikr-i hak,*]

varlıg: Mevcudiyet, vücut.

Bil bunu yokluk imiş 'âşıka mi'râc gerek / 'Âşıka mezheb ü dîn **varlıgı** yok gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 1*). [*varlıgı, -ı*]

Câm-ı 'aşkı dest-i sâkîden içip mestâne ol / **Varlıgından** geç girip meydâna zikru'llâha gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 3*). [*varlıgından, -ın, -dan*]

Şöhret kerâmet istemez 'âşıka Rızâullâha er / 'Ârif olup ey dil hemân hep **varlıgı** terk ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 6*). [*varlıgı, -ı*]

Cümle eşyâyı yaratdı kendini pinhân edip / Kudretinden **varlıgı** zâhir 'alenî söylenir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 3*). [*varlıgı, -ı*]

Varlıgın cümle yıkıp eyle harâb-ender-harâb / Râh-ı makşûda açıp bâl ü peri tayrâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 2*). [*varlıgın, -ın*]

Bil bunu yokluk imiş 'âşıka mi'râc gerek / 'Âşıka mezheb ü dîn **varlıgı** yok gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [*varlıgı,*]

Câm-ı 'aşkı dest-i sâkîden içip mestâne ol / **Varlıgından** geç girip meydâna zikru'llâha gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 3*). [*varlıgından, -ın, -dan*]

Eger bir 'âşıka olsa lûtfâ mazhar vaşla şâyeste / Oña olur cihânın **varlıgı** bir zerreden nokşân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 3*). [*varlıgı, -ı*]

Varlıgın terk eyleyip geç ol fenâ en-der-fenâ / 'Âdile zâhir olur esrârı hayrû'l-vârişîn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 7*). [*varlıgın, -ın*]

Ṭayanma sen vücûduñ varlıgına / Erişdir **varlıgın** döst varlıgına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 1*). [*varlıgın, -ın*]

Ṭayanma sen vücūduñ **varlıgına** / Erişdir varlığın dōst **varlıgına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 1*). [varlıgına, -ı, -na]

varlıg: *Mevcudiyet, var olma.*

Ezel verdik biz ikrār **varlıgına** / Hudā'nın vahdet ü cebbārılıgına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 1*). [varlıgına, -ı, -na]

Rızā-yı nefsi terk et 'Âdile tā / Rızā-yı Hakk'ın ergür **varlıgına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 7*). [varlıgına, -ı, -na]

Ṭayanma sen vücūduñ **varlıgına** / Erişdir varlığın dōst **varlıgına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 1*). [varlıgına, -ı, -na]

Bu sırra ermege gayret edegör / Ki muhtācsın erenler **varlıgına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 2*). [varlıgına, -ı, -na]

varlığın: *Mevcudiyet, var olma.*

Varlığın varlık saña mahşüş bekā / Var eden eşyayı sensin dā'imā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 3*). [varlığın,]

varlık: *Var olan her şey.*

Kendini lâ-şey bil **varlık** Hudā'nın vaşfidır / Cümle halkı hōş gör şūfī Müslümanlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 5*). [varlık,]

Varlığın **varlık** saña maşüş bekā / Var eden eşyayı sensin dā'imā (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 3*). [varlık,]

Seniñle zāhir oldu cümle eşyā hep seniñ **varlık** / Ki sensin Evvel ü Âhır'de Zāhir Bāṭın ey yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [varlık,]

varlık: *Yaşam, hayat.*

Varlık derd ü belāsıdır çekilen gam hemān / 'Aşk ile yok olsa 'aşık hōşca kām-rān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 6*). [varlık,]

Dā'imī fakr ü fenā devlet bekā ender bekā / **Varlıkda** isteyen devlet 'aceb nā-dān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 5*). [varlıkda, -da]

varlık: *Mevcudiyet, vücut.*

Şabr ü miñnetle vücūd **varlığımı** aldıldım / Cān ü dil mest-i murād olmada her bār bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [varlığımı, -ı, -nı]

Cihānda **varlığı** terk eylemekdir 'aşık devlet / Bekā-yı 'aşka vermişdir fenā varı n'ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 3*). [varlığı, -ı]

Geçip **varlıktan** artık buldu 'aşk u soñbet-i cānı / O soñbetdir sa'ādet başka efkārı n'ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 2*). [varlıktan, -dan]

Dil nazargāh-ı Hudā'dır **varlıktan** sil onu / Oldu çün şāfī derūnuñ bil gerek mestānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 3*). [varlıktan, -dan]

Çıkıp **varlıktan** artık kalbini zevka eriştir sen / Temāşā ile mir'āt-ı cemāli gör yine rüşen (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 7*). [varlıktan, -dan]

Şubhesiz dārū'l-miñhendir bu cihān / **Varlığına** i'timād olmaz hemān (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 70*). [varlığına, -ı, -na]

varlık: *Beden.*

Varlık beytin yıkıp eyle harāb-ender-harāb / Rāḥ-ı maşşūda açıp bal ü peri tayrāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 2*). [varlık,]

varlık: *Mevcudiyet, var olma.*

Varlığın **varlık** sana maşûş bakā / Var eden eşyâyı sensin dā'imā (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 3). [varlığını, -iñ]

varlıktan geçir: Kendinden vazgeçmek.

Geçir varlıktan artık yandı nār-ı nefis-i zālinden / Kemāl-i lutf u cüduından vişālîñ diler eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 8). [varlıktan geçir, -ir]

vaşf: Nitelik, özellik.

Âkıl idrāk etmez **vaşfını** izhār müşkildir / Ki (Küntü kenz) sırrın nûruna burhândır tevḥîd (Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 3). [vaşfını, -ın, -ı]

Dervîşlerin **vaşfı** muḥāl / Dôsta bunlar buldu vişāl (Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 5). [vaşfı, -ı]

Vaşfına kâbil mi dil tahrîrine 'âciz kalem / 'Âdile cāy-ı şafâdır hem dahı hengâmdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 63, Beyit 5). [vaşfına, -ı, -na]

Kendini lâ-şey bil varlık Hudâ'nın **vaşfidır** / Cümle ḥalkı ḥoş gör şüfî Müslümanlık budur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 5). [vaşfidır, -ı, -dır]

Şerḥ edemez **vaşfını** tâ ḥaşre dek bu ḥāl ü kâl / Âftâb-ı cândır 'âlemde pervâne gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 5). [vaşfını, -ı, -nı]

Serde 'aqlım kalmadı **vaşfında** 'âciz oldu dil / Yok taḥammül keşfe hem tağyîri müşkildir bütün (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3). [vaşfında, -ı, -nda]

Ey kalem **vaşfını** bir a'zamîñ eyle inşâ / Kim o ḥidmetle saña baḥş ede lutfuñ Mevlâ (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 1). [vaşfını, -ı, -nı]

Ey kalem **vaşfını** tahrîr edecegin kimdir / Öyle bir zât ki biraz na'tin edem şerḥ saña (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 2). [vaşfını, -ı, -nı]

vaşf edenlerdir: Tasvir etmek, anlatmak.

O şūḥı **vaşf edenlerdir** bilen kâtib degil vâkıf / Harem sırrın yine mahrem bilir ḥâcib riya söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8). [vaşf edenlerdir, -en, -ler, -dir]

vaşf eylediğiñ: Niteliklerini dile getirmek.

Cenneti **vaşf eylediğiñ** ḥâldir / Ehl-i riyânın olamaz menzili (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 7). [vaşf eylediğiñ, -digi, -iñ]

vaşf ü kadri: Şeref ve kıymet.

(Lahmike lahmî) buyurdu Fahr-ı 'âlem şânına / **Vaşf ü kadri** bulamaz bî-şübhe ḥadd ü intihâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 10). [vaşf ü kadri, -i]

vaşf-ı cemîlin: Güzel nitelik.

Yazılı **vaşf-ı cemîlin** âyet-i Qur'an'da / Hem Ḥabîb-i Kibriyâ'sın hem şeft'ü'l-müz'nibîn (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 3). [vaşf-ı cemîlin, -iñ]

Şafḥa-i 'âlemi tesvîd ederse kalemim / Edemez ḥakkı ile **vaşf-ı cemîlin** tefhîm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 24). [vaşf-ı cemîlin, -in]

vaşf-ı ḥâlin: İçinde bulunulan durumun özelliği, niteliği.

Şeyḥ-i zî-şân ü kerem-pîrâ cihāngîri ḥaşen / **Vaşf-ı ḥâlin** 'arz için açamaz kimse dehen (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 11). [vaşf-ı ḥâlin, -in]

vaşf-ı kalbi: Gönün nitelikleri, özellikleri.

Elde Hakk'a cām-ı 'işret var iken / Şadmânım **vaşf-ı kalbi** diyemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 3*). [*vaşf-ı kalbi, -i*]

vaşf-ı şanı: Adın, namın, ünün sıfatı.

İbtidâdan 'âcizim ikrâr eylerim / Çünkü **vaşf-ı şanı** bulmaz intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 73*). [*vaşf-ı şanı, -ı*]

vaşf-ı zâtıdır: Kişinin özellikleri, vasıfları; kişilik övgüsü.

Yâ Muhammed Muştafâ maḥbûb-ı Rabbü'l- 'âlemîn / **Vaşf-ı zâtıdır** cihânda rahmeten li'l- 'âlemîn (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 1*). [*vaşf-ı zâtıdır, -i, -dir*]

vâsi': Geniş, engin.

Rahmeti **vâsi'** bir ulu şâhiñ kuludur 'Âdile / Yâdigâridır bu cân olsun fedâ-yı vuşlatı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 6*). [*vâsi',*]

vâsıl: Ulaşan, erişen, kavuşan.

Vaşl-ı İlahî'niñ idi 'âşıkı / Oldu yine sevdiginiñ **vâsılı** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 16*). [*vâsılı, -ı*]

Zıkr ü tevḥîd ederekden ḥâşılı / Ḥazret-i Mevlâ'nın oldu **vâşılı** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 73*). [*vâşılı, -ı*]

vâsıl oldu: Ulaşmak, erişmek.

Ḥâşılı oldu o mâ'sûkuna 'âşık vâsıl / Buldu ḥurşidini bir zerre-i ḥasret gûya (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 6*). [*vâsıl oldu, -du*]

vâsıl oldum: Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.

Yâr teşrîf eylemiş vuşlat sarây-ı sîneme / **Vâsıl oldum** vaşlına 'ammâ vişâliñ görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 2*). [*vâsıl oldum, -du, -m*]

vâsıl olunca: Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.

Yanıp 'aşk âteşiyle ḍurma kıl envâr-ı tevḥîdi / Olunca 'Âdile cānāna vâsıl yalvarıp ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 6*). [*vâsıl olunca,*]

Döküp Ya'kûb-veş eşki olunca yâre tâ vâsıl / Ḥalâş et canı Yûsuf gibi zindândan ne bîm 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 5*). [*vâsıl olunca, -unca*]

vâsıl olur: Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.

Eger kim cānına kıyan olur cānânına vâsıl / Onuñcün meclis-i tevḥîde hep cāna kıyan gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 2*). [*vâsıl olur, -ur*]

vâsıl-ı cānân: Sevgiliye kavuşmak.

Ne ğam ü efkârı kaldı dilde ne derd ü melâl / Hicr ile giryân olanlar **vâsıl-ı cānân** olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 3*). [*vâsıl-ı cānân,*]

vâsıl-ı cānân eder: Sevgiliye kavuşmak.

Her muḥibbî **vâsıl-ı cānân eder** maḥbûb edip / Çünkü rāh-ı vuşlata kandîl-i pür-rahmetdir 'aşk (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 96, Beyit 3*). [*vâsıl-ı cānân eder, -er*]

vâsıl-ı cānân olur: Sevgiliye kavuşmak.

Fırkate düşme ırağ olma o mehden ‘Âdile / Seyr-i bâṭın eyleyenler **vâşıl-ı cānān olur** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 7). [vâşıl-ı cānān olur, -ur]

vâşıl-ı dildār: Sevgiliye kavuşma.

Vâşıl-ı dildār etmez ben gibi bir ‘âşık / Menzil-i cān u dilim vîrān eder cānān-ı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 11). [vâşıl-ı dildār,]

vâşıl-ı ḥak: Allah'a ulaşma, kavuşma.

Çıkıdı bu târîhi dedi kırklar / **Vâşıl-ı Ḥak** şeyḥim ‘Aliyy-i Veli (1297) (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 19). [vâşıl-ı ḥak,]

vâşıl-ı mevki'-i ğāyāt: Amaçlar mevkisine ulaşma.

Kat' idüp ‘aşk ile bir demde nice biñ ḥicāb / **Vâşıl-ı mevki'-i ğāyāt** ‘aleyhi's-şalavāt (Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 3). [vâşıl-ı mevki'-i ğāyāt,]

vâşıl-ı ‘ummān olur: Okyanusa, büyük denize erişmek.

‘Aşk ile ism-i Celāl'e ğark olan bulur necāt / Sāhil-i vaşla erip de **vâşıl-ı ‘ummān olur** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 5). [vâşıl-ı ‘ummān olur, -ur]

vāşıta: Vesile, araç.

Emr-i mürşide şebāt et şıdkıla ey ‘Âdile / Feyz-i Ḥak ol **vāşıta** ile erişir elbet saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 8). [vāşıta,]

Bî-gāne yokken arada dellālî etme **vāşıta** / Çün müştērî-i māl sin ol yār ile bāzārî gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 5). [vāşıta,]

vaşl: Ulaşma, birleşme; kavuşma.

Kıl beni āġāh hem de **vaşla** lāyık olayım / Ol açık kapıña geldim el-amān ‘afv et şehā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 3). [vaşla, -a]

Mukārîn zātına ḥilkatde āşık **vaşlına** lāyık / Metā' u remzini aña bu kuluñ ey dil-i dānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 2). [vaşlına, -ı, -na]

Neyleyem ey ‘Âdile bu ‘ālem-i ġaddārî kim / Derdi bitmez **vaşlı** bitmez zevkî olmaz bî-vefā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 6). [vaşlı, -ı]

Yā Kerīm senden meded olmakda hep ‘ömrüm hebā / Rāḥına ‘āşkıñ delîl et **vaşlıña** ḥasret koma (Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 1). [vaşlıña, -ıñ, -a]

Deme **vaşl** ile ḥābda mesrûrum / Nice gire gözüne ġam ile hvāb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 3). [vaşl,]

Degilsem de eğerçi **vaşlına** ol āfetiñ lāyık / Derûnum zaḥmına Lokmānlık eyler mihr-i bānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 5). [vaşlına, -ı, -na]

Sensin ‘uşşāka eden şefkat ü ihsān şehā / Kıl naştb ‘Âdile'ye **vaşl** ile nûr-ı dîdār (Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 8). [vaşl,]

Ey Ḥudā ‘aşkıñ sūzān olayım / **Vaşlıñı** Ka'be-i dilde bulayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 1). [vaşlıñı, -ıñ, -ı]

Gāh **vaşlıña** olurdu bu dil-i āvāre şād / Heçr ile oldum helāk eyvāh bilmem n'eyledim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 5). [vaşlıña, -ıñ, -la]

Gāh **vaşlıña** olurdu bu dil-i āvāre şād / Hicr ile oldum helāk eyvāh şimdi ağladım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 5). [vaşlıña, -ıñ, -la]

Yanmadıkça āteş-i ‘aşk-ı ḥakîkiyle bu cān / **Vaşlı** bulmaz añladım ‘aşk rehber-i cānān mısın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 6). [vaşlı, -ı]

Bāz-ı ‘aşka ‘ākl ü fikr ü tāt ü cismim oldu şayd / Derdime **vaşlñ** devādır sen tabīb-i cān mısın
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 3*). [*vaşlñ, -in*]

Eger bir ‘āşık olsa lutfā mazhar **vaşla** şāyeste / Oña olur cihānñ varlığı bir zerreden nokşān
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 3*). [*vaşla, -a*]

Yār teşrīf eylemiş vuşlat sarāy-ı sīneme / Vāşıl oldum **vaşlña** ‘ammā vişālñ görmeden (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 2*). [*vaşlña, -in, -a*]

Pāk eyle gönül hānesini şāf olunca / Al menzili đurma yürü tā **vaşlı** bulunca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 1*). [*vaşlı, -ı*]

Şem‘a-i nūr-ı cemālñdır gönülde maţlabım / Ey tabībim hastaya **vaşlñla** kıl dermān ü dād (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 6*). [*vaşlñla, -ıñ, -la*]

Bister-i ğamda yatır **vaşlñ** ile hāndān kıl / Eyleyip āġāh uyandır hıvāb-ı ġafletden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 2*). [*vaşlñ, -in*]

Gül-cemālñde göründü kıble-ġāh-ı ma‘rifet / **Vaşlda** Beytū‘l-Ĥarem eyler dil-i ‘ārifleri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 8*). [*vaşlda, -da*]

Ben rıza-yı pākñe dildādeyim / **Vaşlña** cān virmege āmādeyim (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 7*). [*vaşlña, -ıñ, -a*]

Ya‘nı ‘ālem kimseye bākī degil / **Vaşl** ile eyyām geçmez muttaşıl (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 53*). [*vaşl,]*

Gösterip nūr-ı tecellī **vaşlñla** lāyıklara / Ĥamdü lillāh ey Raġīm ü Ĥayy ü Ĥayyüm u Kerīm
(*Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 4*). [*vaşlñla, -ıñ, -a*]

Eyledi yüz dördte ‘Adne mekān / **Vaşlña** müştāk idi zīrā cinān (*Ādile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 49*). [*vaşlña, -in, -a*]

vaşl eden: *Kavuşmak.*

‘Aşkdır dü ‘ālem içre cānı yāra **vaşl eden** / ‘Aşkdır dā‘im olan hem maġrem-i esrār-ı cān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 3*). [*vaşl eden, -en*]

vaşl olur: *Kavuşmak, ulaşmak.*

‘Ādile şām-ı fīrāk olur şabāh-ı vaşla vaşl / Ĥurrem ü şādān olur āşık geçer ġasret demi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 8*). [*vaşl olur, -ur*]

vaşl ü huşūr-ı cān: *Ruh, gönül huzuruna kavuşmak.*

O ġamri sākī bākī kılsa rūġa her ne dem ikrām / Erişir zevġa ol dem dil bulur **vaşl ü huşūr-ı cān**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1*). [*vaşl ü huşūr-ı cān,]*

vaşla erer: *Kavuşmak, ulaşmak.*

‘Aşka erip yol aldılar emvāl ü mülkü koydular / Teslīm-i cānla ‘Ādile **vaşla erer** cānān ‘āşık
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 6*). [*vaşla erer, -er*]

vaşlı bulunca: *Kavuşmak.*

Ümmīdimi kes ġayrdan ey ‘āşık-ı dervīş / Kıl ‘Ādile-veş ġayreti tā **vaşlı bulunca** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 7*). [*vaşlı bulunca, -unca*]

vaşl-ı cānānı: *Sevgiliye kavuşma.*

Bırakma ‘Ādile tevġid ü zikri dilde ġiç bir dem / Kim merd-i ‘aşk olup ver cānñı bul **vaşl-ı cānānı** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 12*). [*vaşl-ı cānānı, -ı*]

vaşl-ı dīdārı: *Güzelliġe ulaşmak, güzel yüze kavuşmak.*

Budur pendim saña ey dil cefâ-yı yârı çok ağla / Dilerseñ **vaşl-ı dîdârı** hemân leyl ü nehâr ağla
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 1*). [*vaşl-ı dîdârı,]*

vaşl-ı ilahî'niñ: *Allah'a kavuşma.*

Vaşl-ı İlahî'niñ idi 'âşıkı / Oldu yine sevdiginiñ vâşılı (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 6, Beyit 16*).
[*vaşl-ı ilahî'niñ, -niñ]*

vağan: *Bir kimsenin doğup büyüdüğü ve yaşadığı yer, yurt.*

Vağan arzusu cāna vuşlat-ı cānān imiş cānā / Devā-yı ḥasta-i ḡam rü'yet-i cānān imiş cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 1*). [*vağan,]*

Vağan olsa eger sensiz diler mi cenneti 'âşık / Onuñ ancak murādı rü'yet-i cānān imiş cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 4*). [*vağan,]*

Rüzgār-ı 'aşka uymuşdur havā-yı vaşlıla / Keşt-i gönlüm **vaṭandan** ḥubb ü sevdādan geçer
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 78, Beyit 4*). [*vaṭandan, -dan]*

Ağlarım ḡāh olur ḡāh da ḥandān olurum / Ben ḡarībim bu diyārda **vaṭan** arzu ederim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 4*). [*vaṭan,]*

vaṭan tutmaz: *Bir yeri yurt edinmek.*

Düşüp bülbül gibi zāra bakar mı bāḡ u gülzāra / **Vaṭan tutmaz** dü-'ālemde der-i cinānda
eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 4*). [*vaṭan tutmaz, -maz]*

vaz geçerim: *Birakmak, terk etmek, caymak.*

Ne şafādan geçerim vaz ne cefādan ḥazerim / Emr-i teslīm-i rızā mülkünü seyrān gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 3*). [*vaz geçerim, -er, -im]*

vazîfe: *Ödev, görev.*

Gamım yok hîç kederden derd ü miḥnetden **vazîfem** hem / Garībim ilticāya her seher bir
pādişāhım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [*vazîfem, -m]*

'Âdile kula **vazîfe** t̤ā't ü teslīmdir / Zıkr ü fikrin ola Mevlā işte sultānlık budur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 6*). [*vazîfe,]*

Eylemem nîk u bed kevni **vazîfe** aslā / Serserîyim geleli 'āleme öyle gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 3*). [*vazîfe,]*

vecd ü hālāt: *Coşkulu hâller, vecde gelme durumu.*

Pîr-i zî-şān Hācı Bektāş-ı Velî-i ḥünkār / **Vecd ü hālāt** ile müstaḡrak-ı 'aşk-ı dildār (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 36*). [*vecd ü hālāt,]*

vecd ü semā': *Mevlevilerin zikir esnasındaki dönüşleri.*

Zıkr ile 'Âdile esmā vü şıfātı derk et / Sālike **vecd ü semā'** ile şafā ḥāl gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 10*). [*vecd ü semā',]*

vecd ü semā'ı: *Mevlevilerin zikir esnasındaki dönüşleri.*

'Ârifîñ **vecd ü semā'ı** zevk u ḥālî dildedir / Kālbi nūr ile muşaffā eylemek cānāndadır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 1*). [*vecd ü semā'ı, -ı]*

vech: *Çehre, yüz.*

Zihî göz kim seher bîdār olup gül **vechi** seyr eyler / Ki cānı gülsitān-ı dōstda öten bülbülü olur
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 3*). [*vechi, -i]*

Rahmeten li'l-'āleminsin nūr-ı vahdetdir yüzüñ / Dilberā **vechiñde** gördüm süre-i Rahmān olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 5*). [*vechiñde, -iñ, -de*]

İşit bu nükteyi ırak şanma kendini Haḳ'dan / Hemān bākī kalan ol zū'l-celālin **vechidir** zīrā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 3*). [*vechidir, -i, -dir*]

Ḳıble-gehdır Ka'be'den efḍal cemāliñ 'āşıka / 'Âdile görsün o **vechi** luṭf-ile ref' et niḳāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 8*). [*vechi, -i*]

Âdem'in **vechidir** Allāh'ın kitābı bil oḳu / Her varaḳdan sırr-ı nūrı defter ü dīvānı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 4*). [*vechidir, -i, -dir*]

Dilberiñ **vechinde** cāna hükm eden sulṭānı gör / Onda zāhir naḳş olan āyāt ile Ḳur'ān'ı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 1*). [*vechinde, -i, -nde*]

Zihī göz kim seher bīdār olup gül **vechi** seyr eyler / Ki cānı gülsitān-ı dōstda öten bülbülü olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 87, Beyit 3*). [*vechi, -i*]

Felekde var mı **vechiñ** gibi bir hīç nūr-ı 'ālem-tāb / Ezelden pertev-i enver-fezāası artar eksilmez
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 3*). [*vechiñ, -iñ*]

Hep māsivāyı terk eder Haḳ **vechini** ārzū eder / Doğru yolundan dönemez Mevlā'sını bilen 'āşık
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 3*). [*vechini, -i, -ni*]

Esrār-ı Haḳ **vechiñdedir** / Nūr-ı Ḥudā ol meh-'adīl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 3*).
[*vechiñdedir, -iñ, -de, -dir*]

Gam-ı cāna yine şevḳ-ı nūr erdi görüp **vechin** / Coşup deryā-yı 'āşkıñla neşātım geldi sulṭānım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5*). [*vechin, -in*]

Dedim güzel seniñ cāna ḥayātdır gül gibi **vechiñ** / Dedi biñ nāz ile āteşdir ol soñra düşer cāna
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 5*). [*vechiñ, -iñ*]

Ey Ḥudā **vechiñde** degmez iki 'āleme devleti / 'Āşıkı teşvīḳ eder ma'sūḳa dā'im rū'yeti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 1*). [*vechiñde, -iñ, -e*]

Ey güneş yüzlü nigārım kandasın / **Vechini** bir anda pinhān eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 8*). [*vechini, -in, -i*]

Ḳıble-i Haḳḳ u ḥaḳīḳat o mübārek **vechi** / Müncelī anda kemālāt 'aleyhi's-şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 3, Beyit 11*). [*vechi, -i*]

Gösterip mīr'atı **vechiñde** şu'ā-ı vahdeti / Oldu ḳalb-i mü'mīne nūruñ muşavver bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 3, Beyit 5*). [*vechiñde, -iñ, -de*]

Bir Muḥammed 'Ali Pāşā idi ol dünyāda / **Vechini** göstere Allah oña 'uḳbāda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 21*). [*vechini, -i, -ni*]

Zāt-ı Şıddıḳa ḥāfīde māderi / Nesli her **vech** ile pāk u pūr-kemāl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 51*). [*vech,]*

vech: Biçim, yol, yöntem; sebep, vesile.

Ḳulların her **vechile** şādān eder / Luṭfuna iḥsānına yok intihā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 3*). [*vechile, -ile*]

vech: Durum.

Bize bu **vech** ile ey 'Âdile kılıp iḥsān / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 9*). [*vech,]*

vech ü dīdārıñ: Allah'ın yüzü.

Bihışt'den maḳşad cemāl-i bā-kemālindir hemān / Ka'be-i 'ulyādır ancak **vech ü dīdārıñ** baña
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 2*). [*vech ü dīdārıñ, -iñ*]

vech-i cānān: Sevgilinin yüzü.

Vech-i cānān ḳıble-gāhıdır cenāb-ı 'āşıkıñ / Hayret ile pūr-şafādır cān ü eşyādan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 2*). [*vech-i cānān,]*

vech-i cânânı: Sevgilinin yüzü.

Fedâdır ‘Âdile bir nîm-nigâh-ı iltifât -için / Meded kıl alma cânın görmedikçe **vech-i cânânı**
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 6). [vech-i cânânı, -ı]

Hep sa‘âdet tâcını sâyemde giymişdir giyen / Dîde-i pâkimdir ancak **vech-i cânânı** gören (Âdile
Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 4). [vech-i cânânı, -ı]

vech-i celî: Yüzünü gösterme.

Cennet o mevki‘ ki yana onda dil / Onda nümâyân ola **vech-i celî** (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6,
Beyit 3). [vech-i celî,]

vech-i dilber: Gönül alan sevgilinin çehresi.

Vech-i dilber geh nihân gâhî ‘ayân-ı cân olur / Görse dil zülfüñ esîr-i ‘aşk-ı pür-hayrân olur
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 1). [vech-i dilber,]

vech-i dilberde: Gönül alan sevgilinin çehresi.

Vech-i dilberde ümîdi olsa da ‘âşık ların / Miñnete bakmaz şafâ bulup temâşâdan geçer (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 4). [vech-i dilberde, -de]

Bir güherdir kim mañabbet kalb-i ‘âşık ma‘deni / **Vech-i dilberde** olur dilber ki cevherdânıdır
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 5). [vech-i dilberde, -de]

vech-i hürşîdîñ: Güneşin yüzü, güneş yüzü.

Seniñ âyîne-i hüsnüñ cilâsı artar eksilmez / Cihânda **vech-i hürşîdîñ** ziyâsı artar eksilmez (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 1). [vech-i hürşîdîñ, -iñ]

vech-i mâh: Ay yüzü.

Vech-i mâh âhü-nigâh çeşmi siyâh kâkül siyâh / Câm elde şu‘le dilde ol şeh-i hûbânı gör (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 8). [vech-i mâh,]

vech-i ma‘nâda: Anlaman yüzü; gerçek yüz.

Cennet-i ruhsârdan geçmez perîşânlık çeken / Kıl kadar sevdâ-yı zülfü **vech-i ma‘nâda** arar
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 4). [vech-i ma‘nâda, -da]

vech-i pâkindе: Temiz yüz.

Vech-i pâkindе neşât ü inbisât / Kesb olur zevk ü sürür ile şafâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 67,
Beyit 5). [vech-i pâkindе, -i, -nde]

vech-i pür-nûruñ: Nurlu çehre.

Sûre-i Şems ü Duhâ sırrın bilen üftâdeler / **Vech-i pür-nûruñ** göreliden vâlih ü hayrân olur (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 4). [vech-i pür-nûruñ, -uñ]

vech-i şems ü mâhı: Ay ve güneş yüzü.

Yüzden niķâbı ref‘eder ol **vech-i şems ü mâhı** gör / ‘Âlemde Yûsuf mu güzel ol pâdişâh-ı hüsnü
gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 4). [vech-i şems ü mâhı, -ı]

vech-i yâra: Sevgilinin yüzü.

‘Âdile kim ki sücûd etmez o **vech-i yâra** / Ola Şeytân gibi merdûd Cehennem’de yeri (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 4). [vech-i yâra, -a]

vech-i zü'l-celâl: Celal, azamet ve heybet sahibi Allah'ın yüzü.

Tevhîd'den murâd cemâl ya 'ni **vech-i Zü'l-celâl** / Gel diyelim 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 2*). [*vech-i zü'l-celâl,]*

vechu'l-lâhı: Ulu, yüce, büyük yaratıcı, Allah.

Semme **vechu'l-lâhı** ihsân eyleyip 'âşıklara / Sırr-ı bismillâhi i'tâ eylediñ şâdıqlara (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 3*). [*vechu'l-lâhı,]*

vedâ' edince: Ayrılmak, ölmek.

Süz-ı 'âşkıñ tâ ki tende bulmasın nokşânını / Cân **vedâ' edince** tenden çıkmaya hiç bir nefes (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 4*). [*vedâ' edince, -ince]*

vedūd: Şefkatli, sevgi dolu, Allah.

(Yuhıbbühüm ve yuhıbbūnehü) buyurdi **Vedūd** / Kulūba Şevk-ı mahabbet anıñçün etdi vürüd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 1*). [*vedūd,]*

vefâ: Vefa, sözünde durma, sadakat.

Mürşid derinde bende gedānuñ gedāsıyım / Zān eyleme **vefâsı** yok Allāh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 5*). [*vefâsı, -sı]*

Şikâyet cevri-i dilberden kadîmi resmdir ammâ / Hâkîkkatde cefâ ehli **vefâ** erbâbıyım şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 5*). [*vefâ,]*

Mürşid derinde bende gedānuñ gedāsıyım / Zān eyleme **vefâsı** yok Allāh 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [*vefâsı, -sı]*

'Arif iseñ etme bu fânî cihāna i'tibār / Görmedi kimse **vefâsın** olmadı hiç pâydar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 1*). [*vefâsın, -sı, -n]*

Kendi cismiñden haber al kimseden umma **vefâ** / Gâh eder yâd dōst vü gâh âşınâ bigānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6*). [*vefâ,]*

Qahrı şafâ hicri **vefâ** / Nâzı 'atâ cevri cemîl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 8*). [*vefâ,]*

vefât etdi: Vefat etmek, ölmek.

Pek genç iken etdi vefât Maḥmūd Celâleddin āh / Mātem tutarsa kâ'ināt şâyestedir bî-iştibāh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 3*). [*vefât etdi, -di]*

vefât etdi: Vefat etmek, ölmek.

Bâkire hemşiremiz etdi vefât / Ağladı bu hâle cümle kâ'ināt (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 66*). [*vefât etdi, -di]*

Pek genç iken etdi vefât Maḥmūd Celâleddin āh / Mātem tutarsa kâ'ināt şâyestedir bî-iştibāh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 6*). [*vefât etdi, -di]*

Pek genç iken etdi vefât Maḥmūd Celâleddin āh / Mātem tutarsa kâ'ināt şâyestedir bî-iştibāh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 9*). [*vefât etdi, -di]*

Pek genç iken etdi vefât Maḥmūd Celâleddin āh / Mātem tutarsa kâ'ināt şâyestedir bî-iştibāh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 12*). [*vefât etdi, -di]*

vefât etse: Vefat etmek, ölmek.

Fedâ-yı cân eden dîn uğruna mahrûm kalmaz hiç / Gazâda hem firâşında **vefât etse** şehâdetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 7*). [*vefât etse, -se]*

vefk-ı murâd: İstedigine uygun olarak, dilediği veya amaçladığı şekilde, arzusuna göre.

Muktezâ-yı tâli‘im olmak gerek / Dönmedi **vefk-ı murâd** üzre felek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 42*). [vefk-ı murâd,]

velâkin: Ama.

O yâra vermemiştir cânımı evvel nazarda ben / **Velâkin** rü‘yet-i cânânda takşîr eder gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 6*). [velâkin,]

Eger bir kaşresi âb-ı hayât olsa hakikatde / **Velâkin** ‘aşıkça sensiz olur bir zehr-i kâtil mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 6*). [velâkin,]

‘Aşıkım hâl-i derûnun ‘âleme izhârı güç / Ketmi lâzımdır **velâkin** derdimiñ izhârı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 1*). [velâkin,]

O yâra vermemiştir cânımı evvel nazarda ben / **Velâkin** rü‘yet-i cânânda takşîr eder gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6*). [velâkin,]

veled: Çocuk, oğul, yavru.

Bî-nihâyet evvelîdir bî-nihâyet âhiri / Bî-şerîk ü bî-naẓîr ü bî-eb ü ümm ü **veled** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 3*). [veled,]

velî: Ermiş.

Haq erenler kılmış **velî** / İncitme hiç dervîşleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 4*). [velî,]

Zâhir u bâtın bütün hâzır olup cümle **velî** / Çıkdı tevḥîd ile istikbâl-i rûhına şehâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 9*). [velî,]

Eyleme inkâr gizli nice biñ vardır **velî** / Nâs şıfât ile şıfatlanır bilinmez evliyâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 10*). [velî,]

Ne dilimde olur evrâd ne elimde teşbîḥ / Ne **velîyim** ne deliyim yine vîrân gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 5*). [velîyim, -y, -im]

Dilde ne vird ü zikir var ne elimde teşbîḥ / Ne **velîyim** ne deli dâst sever hûş geçerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5*). [velîyim, -y, -im]

Yâ **velî** görmez seni hiç dîdesi â‘mâ olan / Maẓhar-ı envâr-ı feyz-i mekremet şeyḥim ‘Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kit‘a 5, Beyit 3*). [velî,]

Ḥazret-i Fâtîḥ Muḥammed Ḥân-ı zîşân-ı **velî** / Bendegân-ı gâziyânı ‘askeri cümle **velî** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 4*). [velî,]

Bir Muḥammed ‘Alî Pâşâ idi ol dünyâda / Şimdi ḥâk içre **velî** mertebesi a‘lâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 9*). [velî,]

Bir vezîr-i kerem-efzâ var idi dünyâda / Şüretâ merd-i **velî** idi **velî** ma‘nâda (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 1*). [velî,]

Efḍal-i cümle **velî** sır ü kerâmâtı celî / Ondadır feyz-i ‘Alî onda kemâl ü takşîm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 8*). [velî,]

‘Âlem icâd olalı yok gibi mânendi **velî** / Şân-ı pâki ezeli mertebe-i hâli qadîm (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 23*). [velî,]

velî: Ama, fakat // şöyle ki.

Qalmadı boş yerleri Leyla vü Mecnûn’uñ **velî** / Öyle biñ Mecnûn ile memlû bütün şahrâ-yı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 10*). [velî,]

veliyi ni‘metiñ: Bir kimsenin nimetinden faydalandığı, birçok şeyini ona borçlu olduğu kimse.

Fevtini duydu **veliyi ni‘metiñ** / Pek büyüğün gördü derd ü ḥasretiñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 22*). [veliyi ni‘metiñ,]

veliyy-i pür-vefâ: Çok vefalı, sözünde duran dostlar.

Fâtih-i Hayber 'Alî Haydar odur / Sâkî-i kevşer **veliyy-i pür-vefâ** (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 9*). [veliyy-i pür-vefâ,]

ve'l-leyl: Gece.

Kaşlarıñ **ve'l-leyl** Tübâ kâmetiñ / Ruhlariñ Hâk gonce-i handân eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 2*). [ve'l-leyl,]

(ve'l-leyl): Gece.

Kaşlarıñ **(ve'l-leyl)** Tübâ kâmetiñ / 'Âklımı zülfün perîşân eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 2*). [(ve'l-leyl),]

velvele şaldı: Gürültüye boğmak, telaş ve heyecan uyandırmak.

O gitdi mülk-i 'uqbâya firâkı geçdi tâ cāna / Sarāya **velvele şaldı** cihānı koydu efgāna (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 2*). [velvele şaldı, -dı]

ver: Bırakmak.

Esb-i nefsiñ tüt 'inānıñ **verme** yol yañlış gider / 'Âdile merdānelik et 'aşk ile meydāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 6*). [verme, -me]

ver: Evlendirmek, kocaya vermek.

Duhter-i sa'd-ahterim ol pür-vefâ / 'Âdile Sultānımı **verem** saña (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 16*). [verem, -em]

Dāderim 'Abdūlmecīd etmiş murād / Birine **verip** beni de ede şād (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 34*). [verip, -ip]

ver: Vermek, sebep olmak.

Hüküm onuñ hükmüdür fermān onuñ fermānıdır / Derdi **verendir** devā-yı cān ü cānāndır tabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 2*). [verendir, -en, -dir]

ver: Saçmak, yaymak.

Dil hānesine tāb **verir** āteşi 'aşkıñ / Cān terkin urur eyleyen i'lān-ı maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 6*). [verir, -ir]

ver: Bir şeyin aynısını yapma, taklit.

Veremez şem'-i cemālīñ verdiği şevki dile / Geceler meclisde sensiz 'aşkıñ envārı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 3*). [veremez, -e, -mez]

ver: Vermek, feda etmek.

O yāra **vermemişdir** cānımı evvel nazarda ben / Velākin rü'yet-i cānānda taḫşir eder göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğir 22, Beyit 6*). [vermemişdir, -me, -miş, -dir]

Çok mudur bir cān **verse** yoluna üftādeler / Bir degil biñ cān fedādır böyle cānāna göñül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 4*). [verse, -se]

Naqd-i cānı su'āl edip aşlın / O dehenden çıkan cevāba **verem** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 4*). [verem, -em]

ver: Getirmek, ulaştırmak.

Dil-i 'uşşāka **verir** bāğ-ı cināndan ḥaberi / Ol iki ravza-i pür-feyz ki 'arz-ı Haremeyn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 2*). [verir, -ir]

ver: Oluşturmak, ortaya çıkarmak.

‘Andelîbiñ âh ü zârı başka bir hâlet **verir** / Sâkıyânîñ cāmı diger-gūna bir neş’e şunar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 4*). [verir, -ir]

Şöyle vaktim hûş geçirdim der iken / Mevt **verdi** gonca-i ‘iyye diken (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 64*). [verdi, -di]

ver: Uzatmak, sunmak, ikram etmek, ihsan etmek.

‘Aceb rûşen eder kalbi şu ‘â-ı şu ‘le-i tevḥîd / Giderir zülmeti ḳalbe **verir** nûr-ı cilâ tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 1*). [verir, -ir]

‘Aceb rûşen eder kalbi şu ‘â-ı şu ‘le-i tevḥîd / Giderir zülmeti ḳalbe **verir** nûr-ı cilâ tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 1*). [verir, -ir]

Biz teşne-i zülâl-i vişâl-i Muḥammed’e / Luṭf u keremle **ver** bize Allâh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 2*). [ver,]

Getir cām-ı muşaffâ sâkıyâ neş’eresândır mey / **Verip** cām-ı leb-â-leb dem-be-dem ke’s-i cihândır mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 1*). [verip, -ip]

‘Aşḳdan bu göñlüme sen **ver** eser yâ Rabbenâ / Rûḥ u cismim olsun ihyâ ‘aşkıla yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 1*). [ver,]

Vermez eflâke ziyâ bu şems ü meh yâ Rabbenâ / Bî-zevâl Allâh’sın cümle hebâ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 3*). [vermez, -mez]

‘Aceb rûşen eder kalbi şu ‘â-ı şu ‘le-i tevḥîd / Giderir zülmeti ḳalbe **verir** nûr-ı cilâ tevḥîd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 1*). [verir, -ir]

Biz teşne-i zülâl-i vişâl-i Muḥammed’e / Luṭf u keremle **ver** bize Allâh ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 2*). [ver,]

Câna **verip** cemâli şevḳ ü şafâ / Şaf olur ḳalbi mişl-i cām-ı şarâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 7*). [verip, -ip]

Veremez şem‘-i cemâlîñ **verdiği** şevḳi dile / Geceler meclisde sensiz ‘aşkıñ envârı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 3*). [verdiği, -dik, -i]

Cân **verir** şevḳle gül müjdesini ‘üşşâḳa / ‘Âleme feyz şalıp maḳdem-i eyyâm-ı bahâr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 6*). [verir, -ir]

Âdem’e **verdi** hilâfet zâtını ta‘rîf için / Dehre gelmek sâlike mâ‘şûḳa ermekden ğarâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 4*). [verdi, -di]

‘Aşkıñ göñlünü nûr ile muşaffâ kıldı / Neş’e-i feyz-i tecellî **vererek** şerbet-i ‘aşḳ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 100, Beyit 2*). [vererek, -erek]

Her kime **verirse** ‘aşkıñ rütbesi âlî olur / Baḥtiyârlıḳla bulur iki cihânda devletiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 2*). [verirse, -ir, -se]

Bûlbûle küşe-i gülistânı / Künc-i vîrâneyi ğurâba **verem** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 3*). [verem, -em]

Bâde-i ‘işveyi mey-i nâzı / O iki çeşm-i nîm-i ḥvâba **verem** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 5*). [verem, -em]

Ḥvâb ü râḥat olursa mâye-i rûḥ / Leb-i deryâda mâh-tâba **verem** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 6*). [verem, -em]

Bûlbûle küşe-i gülistânı / Künc-i vîrâneyi ğurâba **verem** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 3*). [verem, -em]

Bâde-i ‘işveyi mey-i nâzı / O iki çeşm-i nîm-i ḥvâba **verem** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 130, Beyit 5*). [verem, -em]

‘Aşḳdır mir’ât-ı ḳalbi eyleyen şâf ü celî / ‘Aşḳdır dilde **veren** nûr-ı ziyâyı her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 6*). [veren, -en]

Zâhir ismiñ gibi bâtında degilsin sultân / **Veremez** fâ‘ide bu saltanat ü devlet ü şân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1*). [veremez, -e, -mez]

Bırakma ‘Âdile tevḥīd ü zikri dilde hīç bir dem / Kim merd-i ‘aşk olup **ver** cânını bul vaşl-ı cānānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 12*). [*ver,]*

Şakın **verme** bu dünyānıñ ğurūr ü cāhına meyliñ / Qalırsın şonra ḥayretde meger bul dilde yārānı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8*). [*verme, -me]*

Sen kime **verirseñ** ‘aşkıñ rütbesi ‘ālī olur / Baḥtiyārılıkla bulur iki cihānda ‘izzeti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 3*). [*verirseñ, -ir, -se, -ñ]*

Kim etse bunlara şıdk ile ḥizmet Ḥaḳ **verir** ecrin / Şadākat ḳullara Ḥaḳ’dan ulu luṭf ü sa‘ādetdir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 3*). [*verir, -ir]*

Ḳullara dilediğñ rütbe zevāl / **Vermeyip** luṭfuñla eylerisin mehāl (*Âdile Sultan Divanı, Kut’a 1, Beyit 11*). [*vermeyip, -meyip]*

Güşe-i mātem u ḥasretde ḳalıp zār u zebūn / **Vermedi** derdine tedbīr-i eṭibbā dermān (*Âdile Sultan Divanı, Kut’a 7, Beyit 5*). [*vermedi, -me, -di]*

Her ḳuluna **verdi** bir diger şafā / (Yef’ alu’llāhu te‘ālā mā-yeşā’) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 6*). [*verdi, -di]*

Otuz iki sāl oldu pādīşāh / Ḥalka **verdi** sāye-i ‘adli refāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 3*). [*verdi, -di]*

Ḳullara dilediğñ rütbe zevāl / **Vermeyip** luṭfuñla eylerisin mehāl (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 11*). [*vermeyip, -me, -ip]*

Nūr-ı Fahr-ı ‘ālem ile beyt-i dil bulup ziyā / ‘Āleme **verdi** çerāğ-ı ‘aşk ile feyz u şafā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 5*). [*verdi, -di]*

Sa‘ādet ḥırḳası deste **verildi** / Diyelim cān ü dil ile şalavāt (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 2*). [*verildi, -il, -di]*

Enfūs ü āfāk cümle mest-i şahbā-yı elest / Bülbüle gül şem‘a pervāne **verir** sevdā-yı ‘aşk (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 5*). [*verir, -ir]*

‘Āleme **verdi** şa‘ādetle şafā / Ḥāşılı ol ḥānedān-ı Muştafā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 56*). [*verdi, -di]*

verā-yı perdeden: Perde arkası, görünmeyen taraf.

Çeşm-i şüretle nasıl ḥayrān olur bilmem göñül / Çün **verā-yı perdeden** resm-i ḥayālīñ görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 5*). [*verā-yı perdeden, -den]*

verd-i gülistān-ı nebī: Peygamberin gül bahçesinin gülü.

Ya’nī ol **verd-i gülistān-ı Nebī** / Fāṭımā Zehrā zihī Ḥayrū’n-nisā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 11*). [*verd-i gülistān-ı nebī,]*

verd-i ter: Taze gül.

Çünkü dermiş dā’imā ol **verd-i ter** / Ḥaḳ baña göstermeye mevt-i peder (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 41*). [*verd-i ter,]*

ves: Gibi, -e benzer.

Ḥüsnü ḥulḳu **veş** cemīl ü pek güzel idi kızım / Ḥayra mā’il merḥametli bī-bedel idi kızım (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 10*). [*veş,]*

Ḥulḳu ḥüsnü **veş** cemīl ü dehrde yektā idi / İsmi gibi ḥayrlı ḥayrı sever ra’nā idi (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 5*). [*veş,]*

ve’s-selām: “işte o kadar, son söz bu” anlamında sözü kısa kesmek için kullanılır.

Her ne ise Ḥazret-i Rabbü’l-en‘ām / İsteddiğñ eyler icrā **ve’s-selām** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 36*). [*ve’s-selām,]*

ve'y: "Ve" bağlacı ile "ey" ünleminin kısaltılmış şekli.

Ey risālet mülkünün şahinşeh-i şefkat-veri / **Ve'y** nübüvvet tahtının şahib-serir ü serveri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 1). [ve'y,]

Es-selamü 'aleyke eyyühe'n-nebiyyü / **Ve'y** sa'âdet burcunun meh kevkebi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 9). [ve'y,]

Merhabâ ey Fahr-i 'âlem merhabâ / Merhabâ **ve'y** şah-ı a'zam merhabâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 1). [ve'y,]

vezir: Askeri ve idari yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sahip kimse.

Meclis-i 'adlinde bir bālâ **vezir** / Bir şayılır idi eñ ednâ fakir (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 63). [vezir,]

vezir-i kerem-efzâ: İyilik, yardım çoğaltan.

Bir **vezir-i kerem-efzâ** var idi dünyâda / Şüretâ merd-i velî idi velî ma'nâda (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 1). [vezir-i kerem-efzâ,]

vezn: Tartı, ölçü.

'Âdile bî-çâre gayrı neylesin / Kağı derdin **vezne** koysun söylesin (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 74). [vezne, -e]

vezn eder: Ölçmek, tartmak.

Cevherin im'ân ile bāzâr-ı 'irfân **vezn eder** / Kıymet-i vaşlın bahâsın cân eder cânân-ı 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 7). [vezn eder, -er]

vicdân: Kişiyi kendi davranışları hakkında bir yargıda bulunmaya iten, kişinin kendi ahlak değerleri üzerine dolaysız ve kendiliğinden yargılama yapmasını sağlayan güç.

Vicdânı bulup dilde semâ' ile bu zevke / Mir'ât-ı ruh-ı yârın gör şâf olunca (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 4). [vicdân, -ı]

vir: Bağışlamak, ihsan etmek.

Hılkat-i pâki olup dört yüz altmış dörtde / **Virdi** meh-rûyî ile 'âleme nûr-ı tefhîm (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 9). [virdi, -di]

vir: Bağışlamak, feda etmek.

'Aceb kimdir baña mestâne gönlümden su'al eyler / Ezelden **virmişim** ben dōsta cân u gönlümü yâ Hû (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 4). [virmişim, -miş, -im]

vîrân: Yıkılmış, harabe, harap olmuş yer.

Gâh **vîrân** ü gehî şād ü gehî mest ü harâb / Yârı ağıyâr ile fark eylemeyen gönlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 6). [vîrân,]

Ne dilimde olur evrâd ne elimde teşbîh / Ne velîyim ne deliyim yine **vîrân** gezerim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 5). [vîrân,]

Fenânın zevkine aldanma aşlâ bağlama gönlün / Görünür zâhiri ma'mûr lâkin bātını **vîrân** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6). [vîrân,]

vîrân eder: Yıkarak, harap etmek.

Cihânı seyle verir hem yakıp **vîrân eder** çarhı / Nigâh-ı nâz ile bir câme nâ'il olmasa gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 7). [vîrân eder,]

Hâlimiz n'olur o mâh etmez nigâh / Nâr-ı gamla sînemiz **vîrân eder** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 10). [vîrân eder, -er]

Vāşıl-ı dildār etmez ben gibi bir ‘āşık / Menzil-i cān u dilim **vīrān eder** cānān-ı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 11). [vīrān eder, -er]

Gāh vuşlat gāh hicret ‘āşık **vīrān eder** / Mülk-i dil i‘mārı için şa‘y kıl bul bir demi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 4). [vīrān eder, -er]

vīrān eylese: Yıkmaq, harap etmek.

Mā-sivā-yı aḥker ile şoñra **vīrān eylese** / On sekiz biñ ‘ālemi kendinde miḥmān eylese (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 14). [vīrān eylese, -se]

vīrān olan: Yıkılmak, harap olmak.

İstemez ‘aşk ile **vīrān olan** mā‘mūrluḡ / Kārvān-ı ḡam-ı dil menzili vīrane gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 4). [vīrān olan, -an]

vīrān oldu: Harabe olmak.

Garīb üftādedir luṭfuñla kıl imdād ma‘mūr et / Yıkıldı ‘Âdile’niñ kaşr-ı ḡalbi oldu pek vīrān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 7). [vīrān oldu, -du]

vīrān olmada: Yıkılmak, harap olmak.

Baḡma taḡşīrime ey şāh-ı cihān teşrīf et / Yıkılıp ḡāne-i dil olmada her dem vīrān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3). [vīrān olmada, -mada]

vīrāne: Yıkılmış, harabe, harap olmuş yer.

İstemez ‘aşk ile vīrān olan mā‘mūrluḡ / Kārvān-ı ḡam-ı dil menzili **vīrane** gerek (Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 4). [vīrane,]

‘Āşıkım kārım cemālīñ şem‘ine pervānelik / ‘Ārız olmaḡda sarāy-ı ḡalbime **vīrānelik** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 1). [vīrānelik, -lik]

Sa‘y ile bulmaḡ gerek küncīde genci isteyen / Çün ḡöñül mülkünden özge olmaya **vīrānelik** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 5). [vīrānelik, -lik]

İstemez ‘aşk ile vīrān olan mā‘mūrluḡ / Kārvān-ı ḡam-ı dil menzili **vīrane** gerek (Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4). [vīrane,]

Zīrā bu dünyāniñ soñu bir şey degil **vīrānedir** / Feryād edendir ‘āndelīb sūzān olan pervānedir (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 11). [vīrānedir, -dir]

vird: Günlük dualar, düzenli bir şekilde belli zamanlarda okunmak üzere ayet, hadis ve ermişlerin sözlerinden derlenmiş dualar.

Maḡabbet **virdini** oḡu derūnī nefse yol verme / Recādan ‘Âdile ayrılma yārın ḡoş şafāsı var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 8). [virdini, -i, -ni]

Bī-ḡaraḡ iḡlāsımız bu yolda pāk / Sīnede dā‘im du‘āsı **virdi** var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 7). [virdi, -i]

O **virdi** ‘Âdile eyle ta‘allūm / Kelām-ı ‘aşqdır zīrā lisānı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 10). [virdi, -i]

vird et: Her zaman tekrarlamak, dile dolamak; okumayı âdet edinmek.

Şaḡḡa-i cān ü dile naḡş et ḡenā vū şānını / Rūz u şeb **vird et** lisānında du‘ā-ḡüyānı ol (Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 3). [vird et,]

vird ü zikir: Dua ve zikir.

Dilde ne **vird ü zikir** var ne elimde teşbîh / Ne velîyim ne deli dâst sever hûş geçerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 5*). [*vird ü zikir,]*

vişâl: *Ulaşma, kavuşma.*

Vişâliñ ke'sini sun 'Âdile'ye sâkiyâ rahmet / Taḥammül edemez kurbânıñ olsun râhiña gönüm
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 8*). [*vişâliñ, -in]*

Meger 'uşşâka vâ'd etmiş **vişâlin** ol kerîm cânân / Bulur vuşlat bu cân ü dilde kalmaz böyle şabr
eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 2*). [*vişâlin, -in]*

Beni yak 'aşkına gönümde olsun mâsivâ ma'düm / Uyansın dilde gafletden **vişâliñ** pâyidâr olsun
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [*vişâliñ, -iñ]*

Bu yerde böyle fehmeyle **vişâli** 'Âdile çünkü / Hemân bâtıl ḥayâli ref' etmektir hüner ḥakḳâ
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 7*). [*vişâli, -i]*

Gönülden gayr-i mümkün def'i derd u ḥasret u hicrân / **Vişâle** nâ'il olmak ni'met-i cânân imiş
cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 3*). [*vişâle, -e]*

Ḳanıp nûr-ı tecellide ğinâ bulmaz tesellîsiz / Tecellî-i cemâl ister **vişâliñ** cânda eğlenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 2*). [*vişâliñ, -iñ]*

Geçir varlıktan artık yandı nâr-ı nefis-i zâlimden / Kemâl-i lutf u cûduñdan **vişâliñ** diler eğlenmez
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 8*). [*vişâliñ, -iñ]*

Ḳanıp nûr-ı tecellide ğinâ bulmaz tesellîsiz / Tecellî-i cemâl ister **vişâliñ** cânda eğlenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 2*). [*vişâliñ, -iñ]*

Geçir varlıktan artık yandı nâr-ı nefis-i zâlimden / Kemâl-i lutf u cûduñdan **vişâliñ** diler eğlenmez
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 8*). [*vişâliñ, -iñ]*

Her şehir âhım **vişâle** iştîyâkıñdan ğarâz / Rü'yet-i nûr-ı cemâl-i bâ-ķemâliñdir ğarâz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 1*). [*vişâle, -e]*

Yâr teşrîf eylemiş vuşlat sarây-ı sîneme / Vâsıl oldum vaşlına 'ammâ **vişâliñ** görmeden (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 2*). [*vişâliñ, -iñ]*

Vişâliñ ke'sini sun 'Âdile'ye sâkiyâ rahmet / Taḥammül edemez kurbânıñ olsun râhiña gönüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 8*). [*vişâliñ, -iñ]*

Meger 'uşşâka vâ'd etmiş **vişâlin** ol kerîm cânân / Bulur vuşlat bu cân ü dilde kalmaz böyle şabr
eyle (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 188, Beyit 2*). [*vişâlin, -in]*

İşbu zevk-i dille geçdi ḥaylî sâl / Mûcib-i firķatdır ammâ ki **vişâl** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 52*). [*vişâl,]*

Her kimi cezb ederseñ **vişâliñe** erişir / Yâ Ḥayy yâ Ḥayy yâ Ḳayyûm iḥsân ü meded yâ Ḥayy
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 6*). [*vişâliñe, -iñ, -e]*

vişâl buldu: *Kavuşmak, ulaşmak.*

Dervîşlerin vaşfı muḥâl / Dôsta bunlar buldu vişâl (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 5*). [*vişâl buldu, -du]*

vişâl olunca: *Kavuşmak.*

Nefsine zillet eder rûḥuña 'izzet eder / Ağyara meyl eder mi yâra **vişâl olunca** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 3*). [*vişâl olunca, -unca]*

vişâle erdi: *Kavuşmak.*

Hep ḥâk-ile yeksân olan erdi vişâle aldı şan / Elden bırakma iftîķarı 'Âdile yalvarı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 7*). [*vişâle erdi, -di]*

vişâl-i dilbere erdi: *Sevgiliye kavuşmak.*

Hâk ile yeksân olan erdi vişâl-i dilbere / Koyma elden iftikârı 'Âdile yalvarı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 7). [vişâl-i dilbere erdi, -di-die er]

visâl-i döst: Sevgiliye kavuşma.

Çün ol kuşuñ şâh ile var 'ahdi tâ ezel / Şaydı **visâl-i döst** olur hemân gönül kuşu (Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 2). [visâl-i döst,]

visâl-i döstü: Sevgiliye kavuşma.

Dili Hâk ile birleşmiş **visâl-i döstü** celb etmiş / Sivâdan cümleden geçmiş şakın 'uşşâkı incitme (Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 2). [visâl-i döstü,]

visâl-i hak'la: Hakk'a kavuşmak.

Hicâb-ı menzil-i kavseyn egerçi yetmiş biñ / Bir anda ref' ile buldu **vişâl-i Hâk'la** sürür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 6). [vişâl-i hak'la, -la]

visâl-i kurb-ı hak: Allah'a yakınlığa kavuşma.

Şeh-i yektâ-yı mihr-i burc-ı devlet âfitab-ı cân / **Vişâl-i kurb-ı Hâk** luft u kerem-girdârına mahşûş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 2). [vişâl-i kurb-ı hak,]

visâl-i murğ-ı dil: Gönül kuşunun vuslatı, kavuşması.

Vişâl-i murğ-ı dil ister şehâ bu cânda eglenmez / Diler dermânı senden hasta dil Loqmân'da eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 1). [visâl-i murğ-ı dil,]

visâl-i şahid-i makşûd: Arzu edilen sevgiliye kavuşma.

Bu şeb yârın hayâlin hıvâbda teşvîr ile gördüm / **Vişâl-i şahid-i makşûd** ile ta'bir eder gönlüm (Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 5). [vişâl-i şahid-i makşûd,]

visâl-i yâra: Sevgiliye kavuşma.

Hemân şâm u seher ol pâdişâha 'Âdile yalvar / Olur 'aşkıñ **vişâl-i yâra** rehber şimdi şabr eyle (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 6). [vişâl-i yâra,]

Vişâl-i yâra tâlib zümre-i merdâne muhtâcdır / Bu sözü fark eden insân-ı kâmil her zamân gelsin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 5). [visâl-i yâra, -a]

visâl-i yâre: Sevgiliye kavuşma.

Yeter ey 'Âdile devletle fâhr etme tevâzu' kıl / Olur nâ'il **vişâl-i yâre** terk eden bütün varı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 8). [vişâl-i yâre, -e]

visâl-i yârimiz: Sevgiliye kavuşma.

'Arz olursa 'îd-i ekberde **vişâl-i yârimiz** / Cânımı kurbân edersem gam degil şükrânelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 2). [vişâl-i yârimiz, -imiz]

vü: "Ve" bağlacı.

Kıble-gâhım Ka'be-i nûr-ı cemâlu'llah'dır / 'Umre **vü** sa'y ü Şafâ **vü** Âb-ı Zemzem ondadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 4). [vü,]

Kendi cismiñden haber al kimseden umma vefâ / Gâh eder yâd döst **vü** gâh âşinâ bigânelik (Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6). [vü,]

Gelse biñ gam yine râzıdır gönül Hâk'dan eger / Tevbe **vü** hâşâ şikâyet eyledim de ağladım (Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 6). [vü,]

'İzzeti dâ'im ile'l-âbâd ezelden muṭlaḳa / Dâ'im ü Bâkî **vü** Hâlik u Aḥad ü Hayy u Samed (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 2). [vü,]

Ḥayr u tesbīḥ ü du‘ā **vü** tayyibāt / Zıkr ile tevḥīd ey aḳdes şıfāt (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 6*). [vü,]

El-fırāk ü el-vedā‘ **vü** eş-şalā / Dilden aşla çıkmaz oldu Kerbelā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 42*). [vü,]

Âsmān-ṭal‘at şa‘ādet-mertebet / Gevher-i pākīze **vü** es‘ād-ḳadem (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 45*). [vü,]

vücūd: *Beden, cisim, varlık.*

Seni irşād eden ol pīr-i ‘aşkı ḡaflet etme bul / **Vücūduñ** maḥv edip al baḥr-ı ‘aşka ‘Âdile sen gel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 5*). [vücūduñ, -uñ]

Seni zıkr eyleyem her dem dil āḡāh ola bu zevḳe / **Vücūduñ** zulmünü maḥv et derūnum şu‘le-dār olsun (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2*). [vücūduñ, -uñ]

Vücūduñ şaldı çünki mümkünāta pertev-i nūr / O şu‘le āfitāb-ı ḥüsn-i pūr-envārına maḥşuş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 4*). [vücūduñ, -uñ]

Vücūd āyet-i rahmet o Faḥr-i Kevneyn’iñ / Onuñçün Ādem’e naḳl etdi feyz ile ol nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 2*). [vücūd,]

Şabr ü mihnetle **vücūd** varlığını aldırđım / Cān ü dil mest-i murād olmada her bār bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 3*). [vücūd,]

Serāpā şu‘le-zār etdi **vücūdum** eşk-i gülgünüm / Fitili aldı nār-ı ‘aşk-ı dilde bir ocaḡım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 3*). [vücūdum, -um]

Vücūd şehrine gel seyr-i vaṭan kıl gör temāşāyı / Derūnum cılve-ḡāh ‘aşkına şāh-ı zamānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 5*). [vücūd,]

Seni irşād eden ol pīr-i ‘aşkı ḡaflet etme bul / **Vücūduñ** maḥv edip al baḥr-ı ‘aşka ‘Âdile sen gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 5*). [vücūduñ, -uñ]

Ṭayanma sen **vücūduñ** varlığına / Erişdir varlığıñ dōst varlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 1*). [vücūduñ, -uñ]

İñler **vücūdda** dest u vaṭan der de āh eder / Yārını medḥ eder öter pūr-efḡān göñül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 3*). [vücūdda, -da]

Şalāt ile selām olsun Resūlu’llāh-ı zī-şāna / **Vücūdu** ‘ayn-ı rahmet ‘āleme kān-ı şefā‘atdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 9*). [vücūdu, -u]

Raḥm ü eltāfiñ Ḥudāvendā bizi mesrūr eder / Çün mücessemdir merāhimden **vücūduñ** enveri (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 13*). [vücūduñ, -uñ]

Gel benimle yaḳ **vücūduñ** maḥv edip cān ü teni / Ārzū-yı vuşlat edip bulmaḳ istersen beni (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 5*). [vücūduñ, -uñ]

Yüzüñ mir‘āt-ı ‘ayn-ı kibriyādır ya Resūla’llah / **Vücūdun** mazhar-ı nūr-ı Hudādır yā Resūla’llah (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 1*). [vücūdun, -un]

Altı yüz yirmi sekizde edip ‘aẓm-i ‘uḳbā / Eyledi āteş-i ‘aşk ile **vücūduñ** imḡā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 30*). [vücūduñ, -uñ]

vücūd buldu: *Var olmak, vücuda gelmek, yaratılmak.*

Her ne kim buldu vücūd ḳudret ile cümle güzel / Nūr-ı Ḥaḳ’dır ezeli ḥikmet-i settārı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 1*). [vücūd buldu,]

vücūd ü ‘ademde: *Varlık ve yokluk.*

Cihāna gelmede gitmekde var mı ihtiyārım / Benim **vücūd ü ‘ademde** ne ḡaḳḳ u şun‘um var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 3*). [vücūd ü ‘ademde, -de]

vücūd-ı ‘ālemi: *Dünyanın varlığı.*

Vücūd-ı ‘ālemi beñzer hayāle kim olur zā’il / Bu tā’rifñ beyānı pek ‘amīk u tūldur ammā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 6). [vücūd-ı ‘ālemi, -i]

vücūd-ı devleti: Ulu, kutlu beden.

Gülmedi ‘ömründe hiç görmedi zevk u rāhatı / Gül gibi açılmadan şoldu **vücūd-ı devleti** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 9). [vücūd-ı devleti, -i]

vukū‘ bulduğu: Olmak, meydana gelmek.

İki yüz elli beşiydi hicretiñ / Tal‘at-ı pāki **vukū‘ bulduğu** ān (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 93). [vukū‘ bulduğu, -du, -ğu]

vürüd: Gelmek.

(Yühıbbühüm ve yühıbbühü) buyurdi Vedūd / Kūlūba Şevk-ı maḥabbet anıñçün etdi **vürüd** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 1). [vürüd,]

vuşlat: Kavuşma, birleşme.

Doğdu **vuşlat** güneşi erdi şabāh-ı devlet / Zūlmet-i hicre hücum eyledi envār bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5). [vuşlat,]

‘Âdile gāh olur **vuşlat** ü gāhi fırkat / Merḥamet bāb-ı amāndır olur ızhār bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 8). [vuşlat,]

‘Âşıka **vuşlat** mecālî olamaz bî-cezb-i dōst / Cezb ederse ‘aşk rūhu vuşlat-ı cānān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 6). [vuşlat,]

Hālet-i cezbeye düş Mecnūn mişālî ‘aşk ile / ‘Âşıq-ı dīdār olup bul cān ü dilde **vuşlatıñ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 3). [vuşlatıñ, -ıñ]

Yār teşrīf eylemiş **vuşlat** sarāy-ı sīneme / Vāşıl oldum vaşlına ‘ammā vişālīñ görmeden (Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 2). [vuşlat,]

Bilmemişdim **vuşlatı** zā’il olur hicrān ile / Şimdi eyyām-ı visālî eylerim āh ile yād (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 4). [vuşlatı, -ı]

Yürü Mecnūn ola gör **vuşlatı** Leylā’da ara / Terk edip ‘ucbu riyāyı daḥi ihfāda ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 4). [vuşlatı, -ı]

Gāh **vuşlat** gāh hicret ‘āşıkı vīrān eder / Mülk-i dil i ‘mārı için şa’y kıl bul bir demi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 4). [vuşlat,]

vuşlat: Kavuşma, ulaşma.

Bulunmaz çāre zaḥm-ı göñlüme Loḳmān tabīb olsa / Devādır ‘Âdile **vuşlat** bu ḥasta sīneye yā Hū (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 9). [vuşlat,]

Tecellī-i cemālīñ ‘āşıkı zār ü zebūn eyler / Bu ihsānından özge ‘āşıka **vuşlat** mı var yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 5). [vuşlat,]

Ol şāh-ı ‘aşka bunda **vuşlat** ise murādıñ / Kendi özüne ‘āşık ḥayrān bulunur cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 2). [vuşlat,]

‘Aşk ile teraḳkī bularak rütbe-i feyzīñ / Ol ‘Âdile **vuşlat** ḥikemiyle mütelezziz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 7). [vuşlat,]

Dōst cezb etmezse bulmaz **vuşlata** āşık mecāl / Cezb olsa rūḥ ‘aşk ile de ser-gerdān olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 3). [vuşlata, -a]

Bu cihānda şād olma zā’il olur **vuşlatıñ** / Gafleti ḳo kıl nazar encāmına bu ḥāletiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 1). [vuşlatıñ, -ıñ]

Ne ‘āşıkdan ḥaber aldıñ ne ma‘şūk ile hemdemsin / Ne fırkatla ne **vuşlatla** dil-āzār olmayan göñlüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 6). [vuşlatla, -la]

Yâ Resûla'llâh ümîd etmektedir hep **vuşlatıñ** / 'Âdile me'yûs olsa âsumân ağlar oña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 10*). [*vuşlatıñ, -ıñ*]

vuşlat bulur: *Kavuşmak.*

Meger 'uşşâka vâ'd etmiş vişâlin ol kerîm cānān / Bulur vuşlat bu cān ü dilde almaz böyle şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğ er 26, Beyit 2*). [*vuşlat bulur, *]

Firatde alıp bir iki gün eyleme efg n / **Vuşlat bulur**  hir gele devr n-ı maabbet (* dile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 5*). [*vuşlat bulur, -ur*]

Mest iken dil h nesi h lvet olur **vuşlat bulur** / 'Aş ile eyler sim 'ı çarh-ı sergerd nı g r (* dile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 4*). [*vuşlat bulur, -ur*]

Bu ' lemd  nice biñ var 'uşş k-ı  l h  kim / Olan bunlar ile hemdem bulur vuşlat olur ş d n (* dile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 4*). [*vuşlat bulur, -ur*]

vuşlat demi: *Kavuşma vakti.*

Yine aşd-i c n ediyor açdı g mzeñ yaramı / Uzadı  leyle-i firatde ol **vuşlat demi** (* dile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 1*). [*vuşlat demi, *]

vuşlat-ı c n n: *Sevgiliye kavuşma.*

Vaan arzusu c na **vuşlat-ı c n n** imiş c n  / Dev -yı h sta-i g m r 'yet-i c n n imiş c n  (* dile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 1*). [*vuşlat-ı c n n, *]

Geh  memn n l tfuy ile geh  maz n hicriyle / Hem şe  rz su **vuşlat-ı c n n** imiş c n  (* dile Sultan Divanı, Gazel 25, Beyit 6*). [*vuşlat-ı c n n, *]

 ktiz  eyler taamm l her cef ya ' dile / Şabr eden bulur h y t  **vuşlat-ı c n n** ile (* dile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 10*). [*vuşlat-ı c n n, *]

vuşlat-ı c n n olur: *Sevgiliye kavuşmak.*

' ş ka vuşlat mec li olamaz b -cezb-i d st / Cezb  ederse 'aş r h  **vuşlat-ı c n n olur** (* dile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 6*). [*vuşlat-ı c n n olur, -ur*]

vuşlat-ı c n na: *Sevgiliye kavuşma.*

Vadeti keşretde bul 'aşı ile p k et c n evin / albin ile m nis ol kim **vuşlat-ı c n na** gel (* dile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 5*). [*vuşlat-ı c n na, -a*]

vuşlat-ı dild r bulasın: *Sevgiliye kavuşmak.*

C m  terk edene c n n olur elbette naş b / Terk-i c n et bulasın vuşlat-ı dild r bu ş b (* dile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 7*). [*vuşlat-ı dild r bulasın, *]

vuşlat-ı y r: *Sevgiliye kavuşma.*

Derd-i 'aşı ile bu gün n l n   hem giry n olur / **Vuşlat-ı y r** ile yarın hürrem   ş d n olur (* dile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 8*). [*vuşlat-ı y r, *]

vuşlat-ı yezd n'a: *Allah'a kavuşmak, ulaşımak.*

Ş d k n yolun t tup doğrulalım ol ' leme / Ka'be-i d d ra erip **vuşlat-ı Yezd n'a** gel (* dile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 3*). [*vuşlat-ı yezd n'a, -a*]

v ş l buldu: *Ulaşımak, erişmek.*

Emr   tebş rin edip ol dem ab l / Mev k '  harbe adar buldu v ş l (* dile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 17*). [*v ş l buldu, -du*]

yā: "Ya. .. ya ..." bağlacı. İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar; ya da, veya.

Ger 'aşık-ı şadık bula nūr-ı tecellā-yı cemāl / **Yā** Sidre yā Bāğ-ı İrem yā naḥl-i Ṭübā'dır gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 7*). [yā,]

yā: Ey, duygu ve düşüncüyü güçlendirme veya seslenme amacıyla kullanılan ünlem.

Cân bülbülü uçunca desin 'Âdile **yā** Hakk / Gel diyelim 'aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 7*). [yā,]

Ḥayr ile yād eylerim aşhāb-ı zī-şānıñ bütün / Cān ile ben Çār-Yār'ın bendesiyim **yā** Resül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 11*). [yā,]

Bunlara etmek maḥabbet mü'mine lâzım tamām / 'Âdile'yi gayrı onlardan ayırma **yā** Resül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 13*). [yā,]

Ḥayr ile yād eylerim aşhāb-ı zī-şānıñ bütün / Cān ile ben Çār-Yār'ın bendesiyim **yā** Resül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 11*). [yā,]

Bunlara etmek maḥabbet mü'mine lâzım tamām / 'Âdile'yi gayrı onlardan ayırma **yā** Resül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 13*). [yā,]

Cemālîñ **yā** Resül Kur'ân degil mi / Sücûda Ka'be-i Raḥmān degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 1*). [yā,]

Rāzıyım ondan fakat benden de ol rāzı mıdır / **Yā** ḥabībim şor bunu buyurdu Zāt-ı Kibrivā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 3*). [yā,]

Çille-i bay u gedāya 'Âdile vardır sebep / Her kişi etdiklerin bir gün bulur 'ālem bu **ya** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 5*). [ya,]

Yā Kerīm senden meded olmakda hep 'ömrüm hebā / Rāhına 'aşkıñ delīl et vaşlıña ḥasret koma
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 31, Beyit 1*). [yā,]

Ḥayr ile yād eylerim aşhāb-ı zī-şānıñ bütün / Cān ile ben Çār-Yār'ın bendesiyim **yā** Resül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 11*). [yā,]

Bunlara etmek maḥabbet mü'mine lâzım tamām / 'Âdile'yi gayrı onlardan ayırma **yā** Resül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 13*). [yā,]

Yā Rab et dilde âteşim teskīn / Milk-i dil ḥasretiñle oldu ḥarāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 4*). [yā,]

Gerçi kullukda saña çokdur kuşurum **yā** Kerīm / Ağlayanlar şanma kim bābında ḥirmāndır ṭabīb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 7*). [yā,]

Yā Rab olayım bende-i dīvān-ı maḥabbet / İrgür beni ḥum-ḥāneye ḥayrān-ı maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 40, Beyit 1*). [yā,]

'Ālem bu **ya** ḥālince alır her kişi lezzet / Ḥübān daḥi şan u ḥıdemiyle mütelezziz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 4*). [ya,]

Āh **yā** Rāb ne felāket ne müşibetdir o kim / Gele mā'şūka da 'aşık ola me'yūs-likā (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 8*). [yā,]

Yā İlāhī senden özge yok Ḥudā / Pādişāh-ı bī-zevāl-i Kibriyā (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 1*). [yā,]

Bir şerik ü bir nazır olmaz saña / Ḥüküm ile fermān seniñ **yā** Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [yā,]

Dā'imisin zatıña yokdur fenā / Ḥüküm ile fermān seniñ **yā** Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4*). [yā,]

Yā İlāhī senden özge yok Ḥudā / Pādişāh-ı bī-zevāl-i Kibriyā (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 1*). [yā,]

Bir şerîk ü bir nazîr olmaz saña / Hüküm ile fermân seniñ **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [yâ,]

Dâ'imîsin zatıña yokdur fenâ / Hüküm ile fermân seniñ **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4*). [yâ,]

Yâ velî görmez seni hiç dîdesi â' mâ olan / Maẓhar-ı envâr-ı feyz-i mekremet şeyhim 'Alî (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 5, Beyit 3*). [yâ,]

Ol Resül'ün 'aşkına **yâ Rabbenâ** / 'Afv kıl 'işyânımızı dâ'imâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 22*). [yâ,]

Gitdi dünyâdan beni koydu yetîm / Meskenin **yâ Rabbi** kıl dârün-Na'im (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 81*). [yâ,]

Vâlideynine muî'a her cihet zîbâ idi / Cennetü'l-Firdevs'i **yâ Rabbi** oña kıl cây-gâh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 6*). [yâ,]

Zıll-ı 'inâyetine geldi sığındı gönlüm / **Yâ Hâk** nûr-ı Ahmed hıfz et binâ-yı gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 3*). [yâ,]

Duyup bu hâl-i cân-sûzu dedim **yâ Rab** mu'in ol sen / Refîkî hür-i 'ayn olsun dañı cennet oña mesken (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 10*). [yâ,]

yâ habîb-i kibriyâ: Ey Allah'ın sevgili kulu; Hz. Muhammed.

Menba'-ı cüd u keremsin **yâ Habîb-i Kibriyâ** / Ma'den-i luṭf u saḥâvet şâh-ı erbâb-ı vefâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 5*). [yâ habîb-i kibriyâ,]

yâ hâk: Ey Allahım!

Baňa bes ism-i Gufrânîñ derûnumda meded **yâ Hâk** / Ki Settâr ismiñe 'afvîñla kıl nâ'il meded **yâ Hâk** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 1*). [yâ hâk,]

Derûnumda ola ol rütbe 'aşkıñla maḥabbet kim / O cevherle dola bu maḥzen-i ḳalbim meded **yâ Hâk** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 3*). [yâ hâk,]

Ola her dağ-ı 'aşk bir dîde pür-nâr cismimde / Gülistân-ı şuhûd et külhân-i gönlüm meded **yâ Hâk** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 4*). [yâ hâk,]

Beni pervâne-i şem'-i ma'ârif kıl da maḥv eyle / Cemâlin çeşm-i cânı ede rüşen kıl meded **yâ Hâk** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 5*). [yâ hâk,]

Amân 'Âdile'yi ḥasret ile zâr ü zebûn etme / Ümîdi kâsesini ser-nigûn etme meded **yâ Hâk** (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 6*). [yâ hâk,]

yâ hayy: Ey dirilten ve can veren Allah!.

Mürde dile içirip Âb-ı Hayât-ı vaşlı / Yâ Hayy **yâ Hayy** yâ Ḳayyûm iḥsân ü meded **yâ Hayy** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 4*). [yâ hayy,]

Her kimi cezb ederseñ vişâliñe erişir / **Yâ Hayy** yâ Hayy yâ Ḳayyûm iḥsân ü meded yâ Hayy (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 6*). [yâ hayy,]

'Âdile kuluñu hem bî-başarlardan şaklayıp / Yâ Hayy **yâ Hayy** yâ Ḳayyûm iḥsân ü meded **yâ Hayy** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 8*). [yâ hayy,]

Dil ḥânemi 'aşkıñla şafâ derûn et **yâ Hayy** / Ol şevk ile cân nûrun baḥş ü kerem et **yâ Hayy** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 1*). [yâ hayy,]

Dil tâhir olup bulam esrâr-ı tabîbânı / **Yâ Hayy** yâ Hayy yâ Ḳayyûm iḥsân ü meded yâ Hayy (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 2*). [yâ hayy,]

Mürde dile içirip Âb-ı Hayât-ı vaşlı / Yâ Hayy **yâ Hayy** yâ Ḳayyûm iḥsân ü meded **yâ Hayy** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 4*). [yâ hayy,]

yâ hû: Ey Allah'ım!.

Seniñ hüsniñ gibi ben görmedim bir meh-liķā **yā Hū** / Güzelsin tā ezel ‘aşık yoluñda cān verir **yā Hū** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1*). [yā hū,]

Hayāl-iñ fikrine dālıncā aldım hāmeyi deste / Güftār-ı ‘aşkı yazdım hem söyledi lisānım **yā Hū** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 2*). [yā hū,]

Deyip ‘aşkıñla **yā Hū** söylerim şevkiñla rūhānī / Dilim teslim edip ikrār verdim dilbere **yā Hū** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 3*). [yā hū,]

Şeb ü rüz eylerim bülbül gibi feryād ile zārī / Ciger-gāhım yaķar ‘aşķ āteşi biryān eder **yā Hū** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 5*). [yā hū,]

N’ola çağlar ise cūlar gibi eşkim firākiyle / Söyünmez sīnede tāb ü harāret bir zamān **yā Hū** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 6*). [yā hū,]

Seniñ zevķ-ı vişāl-iñ cāndır cānlarda dillerde / Başımdan aldı hep ‘aķlım hayāl-i şöħbetiñ **yā Hū** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 7*). [yā hū,]

Yanıp şem‘-i cemāl-i ‘aşķına pervāne-veş sīnem / Yanan göñlüm söyündürme kerem kıl bendeñe **yā Hū** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 8*). [yā hū,]

Bulunmaz çāre zaķm-ı göñlüme Loķmān tabīb olsa / Devādır ‘Ādile vuşlat bu ĥasta sīneye **yā Hū** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 9*). [yā hū,]

‘Aceb kimdir baña mestāne göñlümdeñ su‘āl eyler / Ezelden virmişim ben dōsta cān u göñlümü **yā Hū** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 4*). [yā hū,]

yā hū: Üzerine dikkati çekmek için söylenen söze katılan bir kelime.

Küşāde oldu **yā hū** dost bāğında gül-i vuşlat / Öyle bülbül olan āh çeksin pūr-fiğān gelsin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 4*). [yā hū,]

yā ĥak: Ey Allah’ım!

Ĥalāş et māsivān-iñ zulmetinden yā İlāhi sen / Derūnuma düşe nūr-ı hidāyet kıl meded **yā Ĥak** (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 2*). [yā ĥak,]

(yā ‘ibādī): "Ey kullarım!"

(Yā ‘ibādī) ile cümle mü‘mīne fermān olur / Ol ĥitāb-ı ‘izzete cān ü cihān ĥayrān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 1*). [(yā ‘ibādī),]

yā ilāhi: Ey Allah’ım!

Yā İlāhī senden özge yok Ĥudā / Pādişāh-ı bī-zevāl-i Kibriyā (*Ādile Sultan Divanı, Kut’a 1, Beyit 1*). [yā ilāhī,]

Ĥalāş et māsivān-iñ zulmetinden **yā İlāhi** sen / Derūnuma düşe nūr-ı hidāyet kıl meded yā Ĥak (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 2*). [yā ilāhi,]

Yā İlāhī Fahr-i ‘ālem ‘aşķına / Sevdiğ-iñ ol zāt-ı a‘zam ‘aşķına (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 101*). [yā ilāhī,]

Ya ilāhī ism-i a‘zam ‘aşķına / Nāşır ü Raķman ü Erķam ‘aşķına (*Ādile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 99*). [ya ilāhī,]

Yā İlāhī ĥaķķ-ı zāt-iñcün beni sen geceler / Şem‘-i ‘aşķa karşı pervāne eyle geceler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 1*). [yā ilāhī,]

yā kayyūm: Ey her an diri olan ve her şeyi ayakta tutan Allah!

Her kimi cezb ederseñ vişāl-iñe erişir / Yā Ĥayy yā Ĥayy **yā Kayyūm** iĥsān ü meded yā Ĥayy (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 6*). [yā kayyūm,]

‘Ādile kuluñu hem bī-başarlardan şaķlayıp / Yā Ĥayy yā Ĥayy **yā Kayyūm** iĥsān ü meded yā Ĥayy (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 8*). [yā kayyūm,]

Dil t̄ahir olup bulam esrār-ı tabībānı / Yā Hayy yā Hayy **yā Kayyūm** ihsān ü meded yā Hayy
(*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 2*). [*yā kayyūm,]*

Mürde dile içirip Āb-ı Hayāt-ı vaşlı / Yā Hayy yā Hayy **yā Kayyūm** ihsān ü meded yā Hayy
(*Ādile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 4*). [*yā kayyūm,]*

yā muhammed mustafā: *Ey Muhammed Mustafa.*

Yā Muḥammed Muṣṭafā maḥbūb-ı Rabbü'l- 'ālemīn / Vaşf-ı zātıñdır cihānda rahmeten li'l-
'ālemīn (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 1*). [*yā muḥammed muṣṭafā,]*

yā mu'īn: *Ey yardım eden, herkesin yardımcısı olan Allah!*

(Men 'araf) esrārını bulamazlar illā ehl-i Fazl / Fazlına benden taleb senden 'ināyet **yā Mu'īn**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4*). [*yā mu'īn,]*

yā rab: *Ey Rabb'im, Ey Allah'im!*

Fehm edemez kimse derdimden ki dermān eylesin / Dilde kār etdi bu hicrān yarası **yā Rab** meded
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 5*). [*yā rab,]*

Yā Rab 'ināyetiñ yoluna bakmada gözüm / Et nā'il ü vişāl o yāra meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 6*). [*yā rab,]*

Bize rāh-ı maḥabbetde ne güzel bir hayāt **yā Rab** / Ne minnet ne tekellüfdür fedā olsa hezār cānı
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 4*). [*yā rab,]*

yā rab: *Ey Allah'im!*

Yā Rab 'işyān ile tıtdum yüzümü dergāhıña / Ben kulum kārım ḥaṭadır sen kerem eyle baña
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 1*). [*yā rab,]*

Her dem 'aşkuñ şevki ile zıkr ü tevḥīd edeyim / Hem 'ibādet edeyim ihlāş ile **yā Rab** saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 4*). [*yā rab,]*

Ger ihsānıñla maḥv olmaz ise bu defter-i cürmüm / Füyuzātıñ erişmezse baña rāḥat mı var **yā Rab**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 3*). [*yā rab,]*

Saña aḥvālیمی 'arz etmege ḥācet mi var **yā Rab** / Günehkārım recāya elde bir kuvvet mi var **yā Rab**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1*). [*yā rab,]*

Güzel ḥalk etdi gerçi kāl'inātı kudretiñ bī-şekk / Sarāy-ı dilde 'āşkdan ḡayri ḥoş ḡayret mi var **yā Rab**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 4*). [*yā rab,]*

Tecellī-i cemālīñ 'āşkı zār ü zebūn eyler / Bu ihsānıñdan özge 'āşka vuşlat mı var **yā Rab** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 5*). [*yā rab,]*

Saña aḥvālیمی 'arz etmege ḥācet mi var **yā Rab** / Günehkārım recāya elde bir kuvvet mi var **yā Rab**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 1*). [*yā rab,]*

Seniñ 'aşkıñ eğer te'sīr etmez ise bu cāna / Hużūru bulmayan cān ü dile minnet mi var **yā Rab**
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 2*). [*yā rab,]*

Seher-gāh 'Ādile āh ile yalvar 'āşıkān-āsā / Deyüp muḥtācını **yā Rab** 'ināyet kıl meded Allah
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 8*). [*yā rab,]*

Nice ifā-yı teşekkür edelim **yā Rab** saña / Faḥr-i kevineyn'e bizi ümmet edip kıldın 'atā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 1*). [*yā rab,]*

Saña hep 'Ādile **yā Rab** yine ḥamd ile şükreyler / Kula çünkü rızası emr ü fermānıñda görülmüş
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 6*). [*yā rab,]*

Nice ihsānlarıñ var bī-nihāyet kim seniñ **yā Rab** / 'İbāda 'aşkıñ oldu cümleden luṭfuñ seniñ **yā Rab**
(*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 1*). [*yā rab,]*

Semāda devr eder 'aşkıñ ile çarḥ-ı felek **yā Rab** / Eder şevkīnla rakşı durmayıp eflāk hep **yā Rab**
(*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 4*). [*yā rab,]*

Olup mazhar tecellî-i cemâle 'ârif-u billâh / Olur âgâh nebiyy ü evliyânîñ sırrına **yâ Rab** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 7*). [*yâ rab,]*

Muhammed 'aşkına mahv eyleyip hep cürm ü 'isyânın / Kemâl-i rahmetiñle 'Âdile şādān ola **yâ Rab** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 10*). [*yâ rab,]*

Nice ihsânlarıñ var bî-nihāyet kim seniñ **yâ Rab** / 'İbāda 'aşkıñ oldu cümleden luṭfuñ seniñ **yâ Rab** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 1*). [*yâ rab,]*

Seniñle zâhir oldu cümle eşyâ hep seniñ varlık / Ki sensin Evvel ü Âḥir'de Zâhir Bâṭın ey **yâ Rab** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [*yâ rab,]*

Semāda devr eder 'aşkıñ ile çarḥ-ı felek **yâ Rab** / Eder şevkıñla rakşı durmayıp eflāk hep **yâ Rab** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4*). [*yâ rab,]*

İlahî göñlüme esrār-ı 'aşkı naṣṣ edip her dem / Seni zıkr eyleyem her bir kelāmımda hemān **yâ Rab** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 8*). [*yâ rab,]*

yâ rab: *Ey Allah'im!*

Olup 'aşkıñla mest ü kāmran ü bî-niṣān ü nām / Ki sensin Kādir-i muṭlaḳ Ḥudā-yı bî-zevāl **yâ Rab** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 9*). [*yâ rab,]*

Hem etdiñ nūr-ı 'aşkıñla cihānı mazhar-ı dīdār / Seniñ her cān ü dil ṭab' ile mā'il nūruña **yâ Rab** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 3*). [*yâ rab,]*

yâ rab: *Ey Allah'im!*

Reh-i 'aşkıñda 'āşık nālelerle cān fedā eyler / Bu yolda 'Âdile'ye başka bir devlet mi var **yâ Rab** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6*). [*yâ rab,]*

Yâ Rab beni ol dergehiñ / Envārına şāyeste kıl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 13*). [*yâ rab,]*

Ḳanad açıp uçar 'aşkıñ ile 'anḳalarıñ cānı / Yanar şems ü kamer seyyār ü ṣābit 'aşk ile **yâ Rab** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 6*). [*yâ rab,]*

Gelir deryā-yı 'aşkıñla zikirler cūş u emvāca / Ne devletdir iki 'ālemde cevḻān eyleyen **yâ Rab** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 5*). [*yâ rab,]*

yâ rabbenā: *Ey Rabbimiz.*

Vermez eflāke ziyā bu şems ü meh **yâ Rabbenā** / Bî-zevāl Allāh'sın cümle hebā **yâ Rabbenā** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 3*). [*yâ rabbenā,]*

Bir şerṭik ü bir nazīr olmaz saña / Ḥükm ile fermān seniñ **yâ Rabbenā** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 2*). [*yâ rabbenā,]*

Dā'imīsın zatıña yokdur fenā / Ḥükm ile fermān seniñ **yâ Rabbenā** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 4*). [*yâ rabbenā,]*

Emr ü fermānıñ eder 'ālem kabūl / Ḥükm ile fermān seniñ **yâ Rabbenā** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 6*). [*yâ rabbenā,]*

Luṭfuña mazhar olanlar baḥtiyār / Ḥükm ile fermān seniñ **yâ Rabbenā** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 8*). [*yâ rabbenā,]*

Ḳudretiñ her şeyde icrā eylediñ / Ḥükm ile fermān seniñ **yâ Rabbenā** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 10*). [*yâ rabbenā,]*

Kimsede yok emriñi cerḥe mecāl / Ḥükm ile fermān seniñ **yâ Rabbenā** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 12*). [*yâ rabbenā,]*

Ġālib-i muṭlaḳsın olmaz saña kīn / Ḥükm ile fermān seniñ **yâ Rabbenā** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 14*). [*yâ rabbenā,]*

Cürmüme bakma baña etme 'azāb / Ḥükm ile fermān seniñ **yâ Rabbenā** (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 1, Beyit 16*). [*yâ rabbenā,]*

Mücrimîne ‘afv ü ihsânın keşir / Hüküm ile fermân seniñ **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 18*). [*yâ rabbenâ,]*

yâ rabbenâ: *Ey Allah'ım!*

‘Aşkdan bu gönlüme sen ver eser **yâ Rabbenâ** / Rûh u cismim olsun ihyâ ‘aşkıla yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 1*). [*yâ rabbenâ,]*

Dest-i lutfuñ eyleye âbâd bu dil hânesin / ‘Aşk-ı sultân bula tahtında cā **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 2*). [*yâ rabbenâ,]*

Vermez eflâke ziyâ bu şems ü meh **yâ Rabbenâ** / Bî-zevâl Allâh’sın cümle hebâ **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 3*). [*yâ rabbenâ,]*

Doldurup kalbim rızâ-yı pâkiñle bulsun şafâ / ‘Aşkdan etme beni aşlâ cüdâ **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 4*). [*yâ rabbenâ,]*

Cümle ahvâlim saña ma‘lûmdur ‘ilmiñ muhîṭ / Feyz u ihsânıñla imdâd et baña **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 5*). [*yâ rabbenâ,]*

Dü cihânda ‘aşkıña yanmak sa‘âdetdir baña / Rahmetiñ düzaḥdan âzâd eyleye **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 6*). [*yâ rabbenâ,]*

Murg-ı cânı cezb-ı ‘aşkıñla kafesden kırtarip / Râh-ı vaşla eylesin pervâz tā **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 7*). [*yâ rabbenâ,]*

‘Afv ile eyle nazar ol mücrim-i bî-çäreye / ‘Âdile bahş ola Fahr-ı ‘âleme **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 8*). [*yâ rabbenâ,]*

Kıl münâcâtı kabûl ihsân et **yâ Rabbenâ** / Cennet ü kalb-i selîm erzân et **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 1*). [*yâ rabbenâ,]*

Hem şîrât-ı müstakîme eyle tevfiķiñ refîķ / Râh-ı maķşûdu bize âsân et **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 2*). [*yâ rabbenâ,]*

Tā‘atiñde eyle ihlâsı kerem sen kullara / Cürme ‘afv ü rahmetiñ ihsân et **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 3*). [*yâ rabbenâ,]*

‘Ömr-i bâķimiz füyûzâtıñla müzdâd eyleyip / İnşirâh-ı kalble dermân et **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 4*). [*yâ rabbenâ,]*

İsm-i zâtıñ hürmetine kalbimi sen şâf kıl / Hüsn-i hulķ ile beni şâdân et **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 5*). [*yâ rabbenâ,]*

Zâhir ü bâṭında yâ Rabbî baña ol mu‘in / ‘Âdile ‘aşkıñla âbâdan et **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 6*). [*yâ rabbenâ,]*

Ma‘şîyetden râh-ı ye's ü hayrete düşdüm meded / Kıl ‘atâ miftah-ı bâb-ı mağfîret **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 2*). [*yâ rabbenâ,]*

Ķudretiñ her şeyde icrâ eylediñ / Hüküm ile fermân seniñ **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 10*). [*yâ rabbenâ,]*

Kimsede yok emriñi cerķe mecâl / Hüküm ile fermân seniñ **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 12*). [*yâ rabbenâ,]*

Ķâlib-i muṭlaķsın olmaz saña kîn / Hüküm ile fermân seniñ **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 14*). [*yâ rabbenâ,]*

Cürmüme bakma baña etme ‘azâb / Hüküm ile fermân seniñ **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 16*). [*yâ rabbenâ,]*

Mücrimîne ‘afv ü ihsânın keşir / Hüküm ile fermân seniñ **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 18*). [*yâ rabbenâ,]*

Bir şerķ ü bir nazîr olmaz saña / Hüküm ile fermân seniñ **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 2*). [*yâ rabbenâ,]*

Dâ‘imîsin zâtıña yokdur fenâ / Hüküm ile fermân seniñ **yâ Rabbenâ** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 4*). [*yâ rabbenâ,]*

Emr ü fermānıñ eder ‘ālem kabūl / Hüküm ile fermān seniñ **yā Rabbenā** (Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 6). [yā rabbenā,]

Luṭfuña maẓhar olanlar baḥtiyār / Hüküm ile fermān seniñ **yā Rabbenā** (Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 8). [yā rabbenā,]

yā rabbe'r-rahīm: Ey esirgeyen, merhametli Allah'ım!.

Söyleyen iḥlās ile bir kerre **yā Rabbe'r-rahīm** / Nāle vü feryādını maḳbūl eyler ol ‘azīm (Ādile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 1). [yā rabbe'r-rahīm,]

yā rabbī: Ey Rabbim!.

Zāhir ü bātında **yā Rabbī** baña ol mu‘in / ‘Ādile ‘aşkuñla ābādan et yā Rabbenā (Ādile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 6). [yā rabbī,]

Ḳurret-i ‘āyn-ı ḥabīb-i Kibriyānıñ ‘aşkına / Yā‘ni **yā Rabbi** Hüseyin-i Kerbelā’nıñ ‘aşkına (Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 20). [yā rabbī,]

yā rabbī: Ey Allah'ım!.

Beni bī-dār-ı ḥvāb etdi bu cān bülbulü efgānı / Deyip **yā Rabbi** ‘aşkıñda edem ḳurbān bu cānı (Ādile Sultan Divanı, Gazel 168, Beyit 1). [yā rabbī,]

yā rasūla'llah: Ey Allah'ın resulü, Hz. Muhammed!

Ḳabūl eyle onu ‘aşkıñdan āzād eyleme bir ān / Ḳapıñda ‘Ādile kemter gedādır **yā Rasūla'llah** (Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 2). [yā rasūla'llah,]

Oldu mevcūdāt nūr-ı vechiñ ile şu‘le-dār / **Yā Resūla'llah** sensin evvelīn ü āḥirīn (Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 2). [yā resūla'llah,]

Evci a‘lâ-yı ḥaḳīḳat āfītāb-ı ekremi / **Yā Resūla'llah** sensin evvelīn ü āḥirīn (Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 4). [yā resūla'llah,]

Ümmete ḳible-nümāsın ‘āleme Ḥaḳ'dan ‘aṭā / **Yā Resūla'llah** sensin evvelīn ü āḥirīn (Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 6). [yā resūla'llah,]

Şād ola ḳalb-i ḥazīniñ bir nigāhıñla hemān / **Yā Resūla'llah** sensin evvelīn ü āḥirīn (Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 8). [yā resūla'llah,]

Şefḳat u cūd u şefā‘at ‘ādetiñdir ey Emīn / **Yā Resūla'llah** sensin evvelīn ü āḥirīn (Ādile Sultan Divanı, Murabba 5, Beyit 10). [yā resūla'llah,]

Fedā olsun reh-i ‘aşkıñda māl ü devlet ü cāhım / Ḳapıñda ‘Ādile kemter gedādır **yā Resūla'llah** (Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 6). [yā resūla'llah,]

Sözün maḳbūl-ı dergāh-ı Hudādır ulu sulṭānım / Ḳapıñda ‘Ādile kemter gedādır **yā Resūla'llah** (Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 4). [yā resūla'llah,]

Nazar ḳıl luṭf ile senden diğēr kim çāre-sāzımdır / Ḳapıñda ‘Ādile kemter gedādır **yā Resūla'llah** (Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 8). [yā resūla'llah,]

Yüzün mir‘āt-ı ‘āyn-ı kibriyādır **yā Resūla'llah** / Vücūdun maẓhar-ı nūr-ı Hudādır yā Resūla'llah (Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 1). [yā resūla'llah,]

Sen o maḥbūb-ı Hudā’sın **yā Resūla'llāh** meded / Mefḥar-ı her enbiyāsın **yā Resūla'llāh** meded (Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 1). [yā resūla'llāh,]

Mübtelā ‘uşşāḳa sensin luṭf ile imdād eden / Derd-i nā-çāre devāsın **yā Resūla'llāh** meded (Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 2). [yā resūla'llāh,]

Sen o maḥbūb-ı Hudā’sın **yā Resūla'llāh** meded / Mefḥar-ı her enbiyāsın **yā Resūla'llāh** meded (Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 1). [yā resūla'llāh,]

Yā Resūla'llāh ümīd etmekdedir hep vuşlatıñ / ‘Ādile me‘yūs olsa āsumān ağlar oña (Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 10). [yā resūla'llāh,]

Şarıldım dāmen-i rahm u vefāña **ya Resūla'llāh** / Şefā'atle 'ināyettir niyāzım Ehl-i Beytiñden
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 16, Beyit 4*). [*ya resūla'llāh,]*

Mālī..... evlād cümle etdi 'aşkıyla fedā /**yā Resūla'llāh**..... (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 1*). [*.....yā resūla'llāh.....,]*

yā yā yā: "Ya. .. ya ..." bağlacı. İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar; ya da, veya.

Ger 'aşık-ı şādık bula nūr-ı tecellā-yı cemāl / Yā Sidre yā Bāğ-ı İrem yā naḥl-i Ṭūbā'dır gönül
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 7*). [*yā yā yā,]*

yād: Hatırlama, anma.

Mağşadım bir Fātiḥa ile **yāddır** ervāḥların / 'Âdile bākīlere şabr-ı cemīl olsun sezā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 6*). [*yāddır, -dır]*

yād eder: Anmak, hatırlamak.

Sırrın ifşā etmeyip kendiñden al kendiñ ḥaber / Gāh eder yād dōstunu gāh āşinā bīgānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 101, Beyit 6*). [*yād eder, -er]*

Kendi cismiñden ḥaber al kimseden umma vefā / Gāh eder yād dōst vü gāh āşinā bīgānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 6*). [*yād eder, -er]*

yād edip: Anmak, hatırlamak.

Cürmümü fark edeliden beri şanma gülmüşüm / **Yād edip** 'isyānımı şad-āḥlarla ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 4*). [*yād edip, -ip]*

yād et: Anmak, hatırlamak.

Meclis-i 'aşıkdan ayrılma edeb gözle hemān / Ḥaḳḳ'ı **yād et** şevkle her demde zikru'llāha gel
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 6*). [*yād et,]*

yād etdikçe: Anmak, hatırlamak.

O şem'-i ḥüsnü **yād etdikçe** artar şu'le-i āḥım / Dil-i şeydā o pertevle yanıp sırr-ı Hudā söyler
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 9*). [*yād etdikçe, -dikçe]*

yād eyle: Hatırlamak, anmak.

Derdini **yād eyle** dermān bulunur elbet / Yolunda cān nişār et cānān bulunur cānā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 4*). [*yād eyle,]*

yād eylerim: Hatırlamak, anmak.

Ḥayr ile **yād eylerim** aşḥāb-ı zī-şāniñ bütün / Cān ile ben Çār-Yār'ın bendesiyim yā Resūl (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 11*). [*yād eylerim, -r, -im]*

Bilmemişdim vuşlatı zā'il olur hicrān ile / Şimdi eyyām-ı visāli eylerim āḥ ile yād (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 4*). [*yād eylerim, -r, -im]*

yād eylerim: Hatırlamak, anmak.

Ḥayr ile **yād eylerim** aşḥāb-ı zī-şāniñ bütün / Cān ile ben Çār-Yār'ın bendesiyim yā Resūl (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 11*). [*yād eylerim,]*

yād eyleyem: Hatırlamak, anmak.

Hayr ile **yād eyleyem** ensābımı / Zikr ile şād eylerem aḥbābımı (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 11*). [*yād eyleyem, -y, -em*]

yād olma: Unutulmak.

Mānī'-i vuşlat yine sensin dil-i āvāre hep / **Yād olma** āstānında yine bul hemdemi (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 3*). [*yād olma, -ma*]

yād olursa: Anılmak, hatırlanmak.

Şaklar 'aşık sinede cān gibi nām-ı dilberi / İsm-i mā'sūk **yād olursa** maḥv olur cān ü tenim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 5*). [*yād olursa, -ur, -sa*]

yād-ı ism-i düşmān: Düşmanın adını anmak.

Araya girdi ḥased men'-i rakīb / **Yād-ı ism-i düşmān** olmasın naşīb (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 26*). [*yād-ı ism-i düşmān,]*

yādigār: Armağan, hediye, hatıra.

Raḥmeti vāsi' bir ulu şāhiñ kuludur 'Ādile / **Yādigārıdır** bu cān olsun fedā-yı vuşlatı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 6*). [*yādigārıdır, -ı, -dır*]

Sen beni pek çok sevip okşar idiñ / Zer-nigār'uñ **yādigārı** der idiñ (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 53*). [*yādigārı, -ı*]

Yādigārı kalmış idi Hayriyye Sultān baña / Kalb-i maḥzūnum onuñla eglenirdi dā'imā (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 8*). [*yādigārı, -ı*]

yağma: Zor kullanarak karşısına çıkan şeyleri alıp kaçma, çapul, talan.

Bir beyāz cameyle gördüm bir mücessem nūr kim / 'Akl ü fikrim **yağmalandı** mest ü ḥayrān oldu cān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 3*). [*yağmalandı, -la, -n, -dı*]

yağma eyledi: Yağmalamak, talan etmek.

Çok mudur bir demde biñ gönlü perişān eylese / Çok Felaṭūn 'aklı **yağma eyledi** kavğā-yı 'aşk (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 15*). [*yağma eyledi, -di*]

yāhū: Üzerine dikkati çekmek için söylenen söze katılan bir kelime.

Göñül āvāre gezme terk edip fānī cihānı gel / Nefīsdan geç ricā kıl Ḥaḳḳ'a bākī 'aşka **yāhū** gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 1*). [*yāhū,]*

'Ādile **yāhū** edeb gözle rızādan çıkma hīç / Pīr-i zīşān-ı 'ināyet-iḥtivādır Nakşbend (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 10*). [*yāhū,]*

Eyle **yāhū** nakş-i nūr-i zikr ile kalbiñ cilā / Pertev-i āyīne-i 'ālem-nümādır Nakşbend (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 5*). [*yāhū,]*

Göñül āvāre gezme terk edip fānī cihānı gel / Nefīsdan geç ricā kıl Ḥaḳḳ'a bākī 'aşka **yāhū** gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 1*). [*yāhū,]*

yak: Yakmak; çok güçlü bir aşk uyandırmak, aşk ateşine düşürmek.

Cihānı seyle verir hem **yakıp** vīrān eder çarḥı / Nigāh-ı nāz ile bir cāme nā'il olmasa göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 7*). [*yakıp, -ıp*]

Beni **yak** 'aşkına göñlümde olsun māsivā ma'düm / Uyansın dilde ḡafletden vişālīñ pāyidār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 5*). [*yak,]*

Ḥasret-i dīdār içindir 'Ādile feryādı hep / Nār-ı 'aşkıla **yakıp** şem'-i derūnu daḡladım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 7*). [*yakıp, -ıp*]

Ꞑuru cānımda da ‘aşk odunu **yaꞑdı** ‘alevi / Yanmak ‘aşk ile beşāret baña ‘üryān gideyim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 3*). [*yaꞑdı, -dı*]

El-amān āteş-i ‘aşkıñ dil-i sūzānı **yaꞑar** / Geçdi tā cān evine bu şerer-i āh ü figān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 4*). [*yaꞑar, -ar*]

Cihānı seyle verir hem **yaꞑıp** vīrān eder çarhı / Nigāh-ı nāz ile bir cāme nā’il olmasa göñlüm (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 7*). [*yaꞑıp, -ıp*]

Ol güzellerden güzel aldı dil-i vīrānımı / Nār-ı ‘aşkı nakş olalı **yaꞑıyor** bu cānımı (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 1*). [*yaꞑıyor, -ıyor*]

Gel benimle **yaꞑ** vücūduñ maḥv edip cān ü teni / Ārzū-yı vuşlat edip bulmak istersen beni (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 5*). [*yaꞑ,]*

yaꞑ: Acıtmak, incitmek.

Yaꞑar ey ‘Ādile hep dōst ü yārı / Göñül ğaddārdır sevmeye cihānı (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 8*). [*yaꞑar, -ar*]

Hicrānı **yaꞑdı** cānımı yandım amān u el-amān / Gitdi elimden eylerim bülbul gibi āh u figān (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 5*). [*yaꞑdı, -dı*]

yaꞑ: Yakmak; çok üzmetmek, harap etmek.

Validesin **yaꞑdı** nār-ı iştiyāk / Eyleyip mecrūh ḳalbin iftirāk (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 43*). [*yaꞑdı, -dı*]

yaꞑ: Ateşe vermek, tutuşturmak.

Nār-ı maḥabbetle **yaꞑar** ‘aşk āteşi dilde çerağ / Şehr-i şafānıñ bağına ‘ayn-ı donanmadır göñül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 6*). [*yaꞑar, -ar*]

Şeb ü rüz eylerim bülbul gibi feryād ile zārī / Ciger-ğāhım **yaꞑar** ‘aşk āteşi biryān eder yā Hū (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 5*). [*yaꞑar, -ar*]

Bu meclis kim füyūzāt-ı Ḥudā’nıñ gülsitānıdır / **Yaꞑar** ḳalbi nevā-yı ‘andelibān-ı cihāndır bu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 10, Beyit 4*). [*yaꞑar, -ar*]

Göñlüme ‘aşk-ı Ḥudā nūru tecellī eyler / Cismini şem‘-i maḥabbet ile pervāne **yaꞑar** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 4*). [*yaꞑar, -ar*]

Dağ dağ olmuş göñüller ārzū vü şevḳ ile / ‘Āşıkānıñ ḳalbini hep nār-ı firḳatle **yaꞑar** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 83, Beyit 3*). [*yaꞑar, -ar*]

N’olur sūz-ı derūnum āşikār etsem o dildāra / Derūnum ḥānesinde **yaꞑdı** ḥasret her zamān āteş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 6*). [*yaꞑdı, -dı*]

Beni reşk odına **yaꞑmaꝼdır** ancak maḳşad ü ‘azmi / Yine olmuş iki ruḥsāresi şu‘le-feşān āteş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 3*). [*yaꝼmaꝼdır, -maꝼ, -dır*]

Fenārı sīnede **yaꝼ** sönmesin ḳandīl-i ‘uşşākıñ / Maḥabbetle fitīl alsın yanıp nār-ı dil-i ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 4*). [*yaꝼ,]*

Ḥasret-i dīdār içindir ‘Ādile feryādım hep / Nār-ı ‘aşkıyla **yaꝼıp** şem‘-i derūnu ağladım (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 7*). [*yaꝼıp, -ıp*]

‘Aşkıdır çün dilde mişbāḥ-ı tecellīyi **yaꝼan** / ‘Aşkıdır bil (küntü kenz) birle miḳḫaḥ-ı cinān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4*). [*yaꝼan, -an*]

Nār-ı maḥabbetle **yaꝼar** ‘aşk āteşi dilde çerağ / Şehr-i şafānıñ bağına ‘ayn-ı donanmadır göñül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 6*). [*yaꝼar, -ar*]

Sīnemi **yaꝼmaꝼda** yārım āteş-i hicrān ile / El-amān et ‘āşık-ı dīdāra bir dem terk-i nāz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 1*). [*yaꝼmaꝼda, -maꝼda*]

Nefs-i emmāre fesāda ṭurmayıp da meyl eder / Nāra **yaꝼ** onu ḥalāş et bu ‘adāvetden beni (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 5*). [*yaꝼ,]*

‘Älemi **yağdı** ser-â-ser âteş-i bâlâ-yı ‘aşk / Şu‘le-i nûr-ı şafâ oldu ziyâ-bağşâ-yı ‘aşk (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 1). [yağdı, -dı]

yak: Tutuşturmak, ateşe vermek; dağlamak; yok etmek.

İlâhî bir dahî görmek naşîb olur cânânı / Hayâlî dilde zîrâ **yağdı** cism ü cânımı gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 2). [yağdı, -dı]

Geçirdi nağş-ı gayri sîneden mahv eyleyip gitdi / Perîşân eyledi ‘aşk ile **yağdı** gönlümü gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 5). [yağdı, -dı]

Âteş-i ‘aşkıñ olup hâne-i dilde mihmân / **Yağdı** ser-tâ-be-kâdem cismimi bi’llâh inan (Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1). [yağdı, -dı]

yaka: Yaka, kıyafetin boynu.

Seher vahtı gibi mihriñle bî-bâk / **Yağamı** dâmenimden ola çâki (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 2). [yağamı, -m, -ı]

yakın: Mutlak, mutlaka.

İsm-i a ‘zam mazhar-ı insân-ı ma‘nâdır **yağın** / İşte Qur‘ân oku ol Qur‘an içinde gizlidir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 3). [yağın,]

yakın: Aralarında sıkı ilgi bulunan; az bir ara ile ayrılmış olan (zaman veya yer), uzak karşıtı.

Sen oku (nahnü akreb)i cândan **yağın** Mevlâ göñül / Sensin nazar-gâh-ı Hudâ eyle hayâ zîrâ göñül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 1). [yağın,]

Beni mahbûbuñ ‘aşkına ba‘îd etme **yağınıñdan** / Tağammül edemem hâlim yaman olur göñül nâlân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 5). [yağınıñdan, -ıñ, -dan]

‘Ömr-i ‘âlîsi henüz kırk beş iken / Kûy-i vaşl-ı hâzrete oldu **yağın** (Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 61). [yağın,]

yakın ol: Yaklaşmak.

Yakın ol Hağğ’a dūr ol hâğğdan kim / Saña bir nâzır ol hâzret degil mi (Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 10, Beyit 9). [yakın ol,]

ya‘kûb: Hz. Yakup Peygamber.

Yerin **Ya‘kûb** gibi Beytû’l-Hazen kıl / Erersin Yûsuf’uñ dildârlığına (Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 4). [ya‘kûb,]

Nûğ ü İbrâhîm ü Mûsâ ‘aşkına / Yûsuf u **Ya‘kûb** ü Âdem ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 1, Beyit 101). [ya‘kûb,]

ya‘kûb-veş: Hz. Yakup gibi.

Döküp **Ya‘kûb-veş** eşki olunca yâre tâ vâşıl / Halâş et canı Yûsuf gibi zindândan ne bîm ‘âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 5). [ya‘kûb-veş,]

yalan: Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz.

Ketm ü zabt eyle zebânıñ söyleme aşla **yalan** / İki ‘âlemde selâmetdir hemân hıfz-ı lisân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 1). [yalan,]

yalancı: Yalan söyleyen, doğru konuşmayan; yalan söylemeyi huy edinmiş olan kimse.

Çün **yalancınıñ** ‘ameli her cihet noğşanıdır / Hemdem olma hîç yalancıyla şağın vardır ziyân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 4). [yalancınıñ, -nıñ]

Hem **yalancınıñ** sözünü diñleyip verme kulağ / İşte buldur pend-i pîrân ü erenler bî-gümân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 5*). [*yalancınıñ, -nñ*]

yalıñız: *Yalnız.*

Mezâra **yalıñız** koyma bizi imâni yoldaş et / Su'âlimiz edip âsân Hudâ çekdirmeye zaħmet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 6*). [*yalıñız,]*

'Âşk ile mest olanlar diyemez / **Yalıñız** bülbül-i güyâ söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 8*). [*yalıñız,]*

Yalıñız şanma imâm oldu şehîd / On kadar evlâd var idi dahâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 30*). [*yalıñız,]*

yalvar: *Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek.*

Hemân şâm u seher ol pâdişâha 'Âdile **yalvar** / Olur 'aşkıñ vişâl-i yâra rehber şimdi şabr eyle (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 6*). [*yalvar,]*

Yanıp 'aşk âteşiyle durma kıl envâr-ı tevhibi / Olunca 'Âdile cânâna vâşıl **yalvarıp** ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 6*). [*yalvarıp, -ıp]*

Seher-gâh 'Âdile âh ile **yalvar** 'âşıkân-âsâ / Deyüp muhtâcınım yâ Rab 'inâyet kıl meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 8*). [*yalvar,]*

Büs edip dâmânını düş râhına / **Yalvar** ol dâniyâ ihlâsıla var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 4*). [*yalvar,]*

Hep hâk-ile yeksân olan erdi vişâle aldı şan / Elden bırakma iftikârı 'Âdile **yalvarı** gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 7*). [*yalvarı, -ı]*

Hâk ile yeksân olan erdi vişâl-i dilbere / Koyma elden iftikârı 'Âdile **yalvarı** gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 7*). [*yalvarı, -ı]*

Hemân mânend-i bülbül **yalvarır** ol ulu Sübhân'a / Fakîre 'Âdile üftâde-i derd-i elim 'âşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 7*). [*yalvarır, -ır]*

Siyeh rüyûñla **yalvar** 'Âdile gel / 'Ubûdiyyet yolu devlet degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 10*). [*yalvar,]*

Rûhlarına kıl du'â feryâd ile / Hazret-i Allâh'a **yalvar** 'Âdile (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 56*). [*yalvar,]*

yaman olur: *Kötü olmak.*

Beni maħbûbuñ 'aşkına ba'îd etme yakınıñdan / Taħammül edemem hâlim **yaman olur** gönül nâlân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 5*). [*yaman olur, -ur]*

yan: *Taraf, cihet, yön.*

'Âkil iseñ o **yana** gel ol menzil-i cânâ eriş / Deryâ-yı 'aşk içre dolup bürhân-ı gevher bul gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 4*). [*yana, -a]*

Gezer şâm ü seher maṭlûbunu arayı arayı / Bulam diye dilârâyı durup bir **yanda** eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 5*). [*yanda, -da]*

'Âkil iseñ o **yana** gel ol menzil-i cânâ eriş / Deryâ-yı 'aşk içre dolup bürhân-ı gevher bul gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 4*). [*yana, -a]*

yan: *Alev almak, tutuşmak.*

Neyleyem bu cânı râh-ı 'aşkda olmaz fedâ / Neyleyem bu cismi **yanıp** olmaya maħv u hebâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 1*). [*yanıp, -ıp]*

Şu'lelendi **yandı** dağ dağ sînede yer yer çerâğ / Cânlara verdi ziyâ hem 'âleme ol âfitâb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 2*). [*yandı, -dı]*

Ben ey gül ehl-i temkînim beni bülbüle beñzetme / Yanıp âh eylemem pervâne-veş **yanmağda**
zevķim var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 4). [yanmağda, -mağ, -da]

Olur âşâr-ı feyz-i rahmetiyle bezmimiz mehtâb / **Yanar** sînemde bir fânûs-ı gevher şem' edânım
var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 3). [yanar, -ar]

Geçir varlıktan artık **yandı** nâr-ı nefis-i zâlimden / Kemâl-i lûtf u cûduñdan vişâliñ diler eglenmez
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 8). [yandı, -dı]

Zıkr-i feyziñ şu'lesinden sîne ger / **Yanmaz** ise şâm'adânı neyleyim (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9,
Beyit 6). [yanmaz, -maz]

yan: Tutuşmak; çok elem, keder, aşk ve hicran çekmek.

Dilde olunca zıkrı **yanar** nûruñ çerâğı / Gel diyelim 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (Âdile Sultan
Divanı, Diğer 5, Beyit 3). [yanar, -ar]

Havf-ı a'dâ eylemez olan müsellağ 'aşk ile / **Yanmadan** Hakk'a erilmez pertev-i tevḥîd gerek
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 6). [yanmadan, -madan]

Dem-â-dem şem'-i 'aşka karşı **yan** pervâne-i 'aşk ol / Diger kâr isteme Hakk'dan hemân zıkr-i
Hudâ'ya gel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 4). [yan,]

Bağ seher Cibrîl hem pervânesi hem bülbülü / Hem **yanar** hem âh eder ol nûra kim bî-hâr gül
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 3). [yanar, -ar]

Yanıp şem'-i cemâl-i 'aşkına pervâne-veş sînem / **Yanan** göñlüm söyündürme kerem kıl bendeñe
yâ Hû (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 8). [yanan, -an]

Açılsln lâleler 'aşkıñla sînem dağ dağ olsun / Dil-i vîrâne **yansın** âteşiñle baḥtiyâr olsun (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 4). [yansın, -sın]

'Aşkdan gayri göñülde ne ḥayâl ü fikri var / Hâne-i dil 'aşk ile **yansın** çırağ olsun bu şeb (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 5). [yansın, -sın]

Bu leṭâfetle sen ey çeşm-i çerağ-ı dü cihân / Nâr-ı 'aşkıñla tutup **yanmağda** mâḥ ü âfîtab (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 3). [yanmağda, -mağda]

O şem'-i ḥüsnü yâd etdikçe artar şu'le-i âhım / Dil-i şeydâ o pertevle **yanıp** sırr-ı Hudâ söyler
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 9). [yanıp, -ıp]

Feyz-i 'aşk ile derunümde maḥabbet kaynar / Aşk fânûsı fitil aldı yine dilde **yanar** (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 54, Beyit 1). [yanar, -ar]

Tâ ezel ḥüsnüñe meftûn olan 'aşıklar / Dün ü gün derd ile durmaz reh-i 'aşkıñda **yanar** (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 5). [yanar, -ar]

Şâh-ı ḥübânı kaçınmaz arar 'uşşâğ-ı gedâ / Âdile âteş-i hicrân ile çün bağı **yanar** (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 54, Beyit 8). [yanar, -ar]

Dile nakşetmiş 'aşkıñı ezelden ol güzel zîra / Çerağı hâne-i dilde **yanar** süz-ı nihânım var (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 2). [yanar, -ar]

Dil-i pür-zulmet içre seyr için dîdâr-ı ma'şûka / Fener-âsâ **yanar** 'aşk ile dilde şem'-i cânım var
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 4). [yanar, -ar]

Ben ey gül ehl-i temkînim beni bülbüle beñzetme / **Yanıp** âh eylemem pervâne-veş yanmağda
zevķim var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 4). [yanıp, -ıp]

İçir vahdet meyn kânsın yolunda mest-i 'aşk olsun / Firâkıyla yeter **yandı** çeh-i süzânda
eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 7). [yandı, -dı]

Hemân **yan** 'Âdile kaçma bu nârîñ nûr olur soñu / Ciger âteş kan âteş kalb âteş hem cihân âteş
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 8). [yan,]

'Aceb mi olsa dil 'aşkı ile dâ'im **yanar** bir dağ / Dil âteş sîne âteş dağ-ber-dağ-ı nihân âteş (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 2). [yanar, -ar]

Şem'-i 'aşk **yanınca** ol pervânede yanmak gerek / Âşikâre nûr-ı ḥâliñden yaķar dilde çerâğ (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 2). [yanınca, -ınca]

Şem‘-i ‘aşk yanınca ol pervānede **yanmak** gerek / Āşikāre nūr-ı hālinden yaçar dilde çerāğ (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 2*). [*yanmak, -mak*]

Değil mi ‘aşk-ı Hāk her derde bir hāzık hākīm ‘āşık / Bulursun derdine dermān **yan** nāra kādīm ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 1*). [*yan,*]

Fenārı sīnede yak sönmesin kândil-i ‘uşşākıñ / Maḥabbetle fitil alsın **yanıp** nār-ı dil-i ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 4*). [*yanıp, -ıp*]

Şular gibi çağlar **yanar** bülbul gibi Hāk’ı arar / Sīnesi pür-āteş olur Zikru’llāh’a gelen ‘āşık (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 4*). [*yanar, -ar*]

Cān ü dil **yansın** cemāl-i şem‘ine imhā olup / Şān mı kaldı cihānda ‘Ādile pervānelik (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7*). [*yansın, -sın*]

Çek elin ferdā ğamından kendini fark et bu gün / **Yan** cemāl-i şem‘-i ‘aşka şüret-i pervāne gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 6*). [*yan,*]

Yan cemāl-i ‘aşkına ol māhtābıñ her gece / Ol tecellī şem‘ine sūzān olup pervāne gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 3*). [*yan,*]

Mecāziden erip ‘aşk-ı hākīka / Bulup ‘aşk āteşini ben **yanayım** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 121, Beyit 4*). [*yanayım, -a, -y, -ım*]

Ṭalınca bu gece keyfimce h’vāb ü nevme çeşmānım / Geçer geçmez uyandım ‘aşka **yandım** sīnemi deldim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [*yandım, -dı, -m*]

Açıldı lāle-veş dağ-ı maḥabbetle donandı dil / Düşüp ‘aşk āteşi bu gönlüme çok geçmedi **yandım** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 8*). [*yandım, -dı, -m*]

O māhiñ ‘aşkına nūş eyledim cām-ı mey-i ‘aşkı / Dilimde ‘Ādile nār-ı firāk-ı rüyuna **yandım** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 9*). [*yandım, -dı, -m*]

Ḥavf-ı a‘dā eylemez olan müsellaḥ ‘aşk ile / **Yanmadan** Hāk’a erilmez pertev-i tevḥid gerek (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 127, Beyit 6*). [*yanmadan, -madan*]

Kuru cānımda da ‘aşk odunu yakdı ‘alevi / **Yanmak** ‘aşk ile beşāret baña ‘üryān gideyim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 3*). [*yanmak, -mak*]

Dem-ā-dem şem‘-i ‘aşka karşı **yan** pervāne-i ‘aşk ol / Diger kār isteme Hāk’dan hemān zikr-i Ḥudā’ya gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 4*). [*yan,*]

‘Aşkdır hem şaykal-ı mir’at-ı eşḥāb-ı derün / ‘Aşkdır bir āteş-i cān-suz ey dil sen de **yan** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 8*). [*yan,*]

‘Aşkdır kalbi kılan pür-nūr mihr-i māk-veş / ‘Aşkdır şem‘-i cemāle karşı pervāne **yanan** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 7*). [*yanan, -an*]

Yanmadıkça āteş-i ‘aşk-ı hākīkiyle bu cān / Vaşlı bulmaz añladım ‘aşk rehber-i cānān mısın (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 6*). [*yanmadıkça, -ma, -dıkça*]

Ağlayıp āh olur kārı tamām ‘Ādile’nin / Nār-ı firakat ile **yanıp** hālî olur diğer-gün (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 141, Beyit 8*). [*yanıp, -ıp*]

Bak seher Cibril hem pervānesi hem bülbulü / Hem **yanar** hem āh eder ol nūra kim bī-ḥār gül (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3*). [*yanar, -ar*]

Cān fedā etmek saña müşkıl mi kurbān olduğum / ‘Ādile **yandı** cemāl-i bā-ķemālîñ görmeden (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 6*). [*yandı, -dı*]

Gaflet ederek āteş-i hicrān ile **yanma** / Rūḥuñ ola bākī cesediñ nūr-ı bulunca (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 5*). [*yanma, -ma*]

Uyumazsa ne ‘acebdir sīnesi püryān olan / Hey meded **yandı** derūnum āteş-i hicrān ile (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 8*). [*yandı, -dı*]

Kanad açıp uçar ‘aşkıñ ile ‘anķalarıñ cānı / **Yanar** şems ü kamer seyyār ü ṣābit ‘aşk ile yā Rab (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 6*). [*yanar, -ar*]

Āteş-i ‘aşkıñla bu kalb-i hāzīnim **yanmada** / Ḥasretiñle eylerim şubḥ u mesā āh u enīñ (*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 4, Beyit 5*). [*yanmada, -ma, -da*]

Cennet o mevki' ki **yana** onda dil / Onda nümāyān ola vech-i celī (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 3*). [yana, -a]

İşbu hāle vālidī Maḥmūd Ḥān / Dedi **yandı** Mirimāh'ım cism ü cān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 39*). [yandı, -dı]

Ben nasıl **yanmam** kızım Sultān'ıma / Kendi gitdi kıydı ammā cānıma (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 48*). [yanmam, -ma, -m]

Dikildi nūrdan a'lā direkler / **Yanıp** 'aşk-ı Ḥudā ile yūrekler (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 9*). [yanıp, -ıp]

Yanan hūrşid-i rüyile kılar nūr-ı şafā peydā / Eder biñ āfitāb-ı 'aşk ile evc-i dilin ihyā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 1*). [yanan, -an]

Naşıl **yanmam** kime oldu olanlar şāh-ı devrāna / Bilinmez oldu ḥālī kıydılar ol zıll-ı Yezdān'a (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 1*). [yanmam, -ma, -m]

Naşıl hemşiresi bu 'Âdile **yanmaz** o Ḥākān'a / Ki kıydı bunca zālimler qarındaşı cihānbāna (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 16*). [yanmaz, -maz]

Buñā kim **yanmaz** etdi terk-i cān nāmūs u ğayretle / Bilinmedi yazıklar ola ḳadri ḥaḳḳ u nişfetle (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 7*). [yanmaz, -maz]

Neyleyem böyle imiş emr-i Ḥudā ḥük-m-i ḳader / **Yanarım** āteş-i hicrānı ile ḥaşre ḳadar (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 14*). [yanarım, -ar, -ım]

Bilmedi ḳadrini erbāb-ı dālālet eyvāh / Cigeri ḳāna boyandı yūregi **yandı** āh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 17*). [yandı, -dı]

Hicrānı yaḳdı cānımı **yandım** amān u el-amān / Gitdi elimden eylerim bülbul gibi āh u fiḡān (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 5*). [yandım, -dı, -m]

yan: Yanmak, yok olmak.

Yanıp mānende-i pervāne bu şem'-i rüy-i cānāna / Çerağ-ı dilde rūşen āftāb-ı 'ālem-ārādır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 5*). [yanıp, -ıp]

Şabr ü sāmān **yanar** görmesem ol yāri meger / Dilde ḳalmaz görücek zerre ḳadar tāb ü tüvān (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5*). [yanar, -ar]

Yandı 'aşkıñla derūn-ı 'āşıkārı / Ey cemālī meh yüzü şemsü'd-duhā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 4*). [yandı, -dı]

Āfitāb-ı 'aşkıñā **yanmazsa** cism-i nā-tüvān / Zerre zerre maḥv olup şems-i cihān aḡlar baña (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 8*). [yanmazsa, -maz, -sa]

Sükūnet her tarafda 'āşıkān müstaḡraḳ-ı envār / **Yanıp** pervāne gibi her biri bulmuş 'aceb esrār (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 7*). [yanıp, -ıp]

yan: Yakın.

Başiret çeşmini aç sevdigini **yaniñda** pek a'lā / Bulunmaz āsmān-ı dilde böyle bir meh-i ra'nā (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 6*). [yaniñda, -iñ, -da]

yan: Tutuşmak; çok sevmek, büyük bir aşk duymak.

Dü cihānda 'aşkıñā **yanmaḳ** sa'ādetdir bañā / Raḥmetiñ düzaḡdan āzād eyleye yā Rabbenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 6*). [yanmaḳ, -maḳ]

yan: Alev almak, tutuşmak.

'Āşık-ı vech-i Cemālu'llāh idi / Nāra **yanmış** bir dil-i āḡāh idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 16*). [yanmış, -mış]

yan: Tutuşmak; çok elem, keder, aşk ve hicran çekmek.

Yan cemālī 'aşkına ol māhtābıñ her gece / Ol tecellī şem'ine sūzān olup pervāne gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 3*). [yan,]

yandı yakıldı: Çok üzücü ve derin bir acı ile sızlanmak, şikâyet etmek.

Hâsılı ol 'âcize bu resm ile / Çok sene **yandı yakıldı** nâfile (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 49). [yandı yakıldı, -dı]

yandı yakıldı: Çok sevmek; yanıp yakılmak.

Şuğlu haş idi o 'âlî-kadrin her añ u zamân / 'Aşk-ı Haşk'a **yandı yakıldı** edip cânın fedâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 3). [yandı yakıldı,]

yandır: Yanmasına sebep olmak, yakmak.

Şem'-i dilde **yandırıp** 'aşk u maḥabbet nârını / Er bekâ şehrine zevk u şevk u hemdem ondadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 5). [yandırıp, -ıp]

Mürğ-ı dil bulsa havâ-yı küyi yâre cân atar / Şems-i vaşla **yandırıp** kendini ğavġadan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 3). [yandırıp, -ıp]

Gönlüde âteşi kendi eliyle **yandırdı** / Cilâ-yı sîneye âyîne oldu şu 'le-i nûr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 3). [yandırdı, -dı]

Bilmezem bâ'îş nedir bu nâra **yandırmağ** beni / Hurrem et ben hâksârı eyle câna ser-firâz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 2). [yandırmağ, -mağ]

Bülbül-i rûḡ-ı latîfî uçdı bağ-ı cennete / Mâder ile zevcini **yandırdı** nâr-ı firâte (1285) (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 12). [yandırdı, -, -dı]

yandır: Yakmak, tutuşturmak; verivermek.

Hâne-i kalbin o nûra **yandırıp** / 'Âdile'yi 'aşkı şādân eyledi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 9). [yandırıp, -ıp]

yandır: Yanmasına sebep olmak, yakmak.

Derâ-yı nâleden bîdâr olup dil / Maḥabbet şem'-i **yandursun** çerâğı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 7). [yandursun, -sun]

ya'ni: Yani, sözü'n kısası, doğrusu.

Tevhîdden murâd cemâl **ya'ni** vech-i Zü'l-celâl / Gel diyelim 'aşk ile (Lâ ilâhe illallah) (Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 2). [ya'ni,]

Ol mübârek ism-i pâki nûr-i mişbâh-ı ezel / **Ya'ni** mişbâh u sirâc-ı şer'-i zât-ı Kibriyâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 7, Beyit 2). [ya'ni,]

Tâ ezel şem'ine pervâz olan gönlümdür / **Ya'ni** Mecnûn gibi dîvâne olan gönlümdür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 1). [ya'ni,]

Leyle-i firâtda buldu kendine hemdem refîk / **Ya'ni** cism-i pür-hayâlinde yaçar dilde çerâğ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 4). [ya'ni,]

Secde eyler kaşları mihrâbına ol âfetiñ / 'Âşıkânın kıblegâhı muṭlakâ **ya'ni** göñül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 3). [ya'nî,]

Secde eyler kaşları mihrâbına ol âfetiñ / 'Âşıkânın kıblegâhı muṭlakâ **ya'ni** göñül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 3). [ya'nî,]

Meh cemâli 'âlemi rûşen cihâni mest eder / Mişli yok ol mâh-peyker **ya'ni** bir dâne göñül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 3). [ya'nî,]

'Aşkî pinhân edip kalbiñde / **Ya'ni** fâş etme şaḡm esrârı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 5). [ya'nî,]

Yâ'ni ol hırkaya nisbetle siyâh ü sâde / Hülle-i cennet ile atlas-ı 'arş-ı a'lâ (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 11). [yâ'ni,]

Zevce-i muhteremi **yâ'ni** Refî'a Sultân / Olıcak 'azîm-i süy-ı melekût-ı Rahmân (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 3). [yâ'ni,]

Ya'ni ey vāhid olan zāt-ı Hūdā / Hep saña maḥşuş 'ibādāt ü şenā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 5*). [ya'ni,]

Dedi ya'ni şahidim yokdur İlāh / Vardır ancak ol mu'azzam pādīşāh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 15*). [ya'ni,]

Şeyh-i 'ālī-menzilet Sulṭān-ı pūr-luṭf u vefā / Muşṭafā vu Muşlihu'd-dīn ya'ni kim Ebū'l-vefā (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 5*). [ya'ni,]

Başka bir acı da gösterdi baña zālīm felek / Yā'ni zevcim 'Ali Pāşā da gitdi 'Adn'e dek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7*). [yā'ni,]

İşte bu pūr yara sīnem gördü bir yara daḥı / Uğradı yā'ni cefā-yı çarḥ-ı ğaddāra daḥı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 13*). [yā'ni,]

Ḳurret-i 'āyn-ı ḥabīb-i Kibriyānīn 'aşkına / Yā'ni yā Rabbi Hüseyn-i Kerbelā'nīn 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 20*). [yā'ni,]

Başka bir acı da gösterdi baña zālīm felek / Yā'ni zevcim 'Ali Pāşā da gitdi 'Adn'e dek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7*). [yā'ni,]

İşte bu pūr yara sīnem gördü bir yara daḥı / Uğradı yā'ni cefā-yı çarḥ-ı ğaddāra daḥı (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 13*). [yā'ni,]

Ḳurret-i 'āyn-ı ḥabīb-i Kibriyānīn 'aşkına / Yā'ni yā Rabbi Hüseyn-i Kerbelā'nīn 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 20*). [yā'ni,]

Yā'ni serdār olmuş a'dāya esīr / 'Asker ile ordu kalmış bī-müşīr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 19*). [yā'ni,]

Ya'ni 'ālem kimseye bākī degil / Vaşl ile eyyām geçmez muttaşıl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 53*). [ya'ni,]

Ol ögey vālidem ki Hvāce Nev-fidān / Ya'ni kıldı terk-i gülzār-ı cihān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 55*). [ya'ni,]

Ya'nī ol verd-i gülīstān-ı Nebī / Fāṭimā Zehrā zihī Ḥayrū'n-nisā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 11*). [ya'nī,]

Ol gülīstān içre dördüncü imām / Ya'ni Zeyne'l-Ābidīn-i ḥōş-makām (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 36*). [ya'ni,]

Et-takī ya'ni Muḥammed ibn-i Rızā / Server-i tāsi'-i resū'l-evliyā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 71*). [ya'ni,]

Ya'nī ol verd-i gülīstān-ı Nebī / Fāṭimā Zehrā zihī Ḥayrū'n-nisā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 11*). [ya'nī,]

Ol gülīstān içre dördüncü imām / Ya'ni Zeyne'l-Ābidīn-i ḥōş-makām (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 36*). [ya'ni,]

Et-takī ya'ni Muḥammed ibn-i Rızā / Server-i tāsi'-i resū'l-evliyā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 71*). [ya'ni,]

ya'ni: Yani, dolayısıyla.

Māye-i 'aşkıñla olan pūr-şafā ya'nī gönül / Feyz-i miriñle şafā-yı mūncelā ya'nī gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 1*). [ya'nī,]

Maẓhar-ı nūr-ı tecellī menba'-i feyz-i Hūdā / Pertev-i nūr-ı Muḥammed Muşṭafā ya'nī gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 2*). [ya'nī,]

Seng-i esved oldu 'aḳs-i ḥāl-i rüy-ı yār oña / Kıl tavāf Ḥaḳḳ'a ki beyt-i Kibriyā ya'nī gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 4*). [ya'nī,]

Bez-i cān eyler şafā-yı vuşlat-ı cānān-için / Maḥrem-i ḥalvet-serāy-ı enbiyā ya'nī gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 5*). [ya'nī,]

Şuret-i emvāc-ı keşretde bulunmaz mişli hīç / Baḥr-i vahdetde şadef dürr-i vefā ya'nī gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 6*). [ya'nī,]

Bülbül-âsâ 'Âdile küyînda feryâd etmede / Gül-'izâr-ı yâra dâ'im mübtelâ **ya'nî** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 7*). [ya'nî,]

Mâye-i 'aşkıñla olan pür-şafâ **ya'nî** gönül / Feyz-i miriñle şafâ-yı muncelâ **ya'nî** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 1*). [ya'nî,]

Mazhar-ı nûr-ı tecellî menba'-i feyz-i Hudâ / Pertev-i nûr-ı Muhammed Muştafa **ya'nî** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 2*). [ya'nî,]

Seng-i esved oldu 'aks-i hâl-i rûy-ı yâr oña / Kıl tavâf Hakk'a ki beyt-i Kibriyâ **ya'nî** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 4*). [ya'nî,]

Bez-i cân eyler şafâ-yı vuşlat-ı cânân-için / Mahrem-i halvet-serây-ı enbiyâ **ya'nî** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 5*). [ya'nî,]

Şûret-i emvâc-ı keşretde bulunmaz mişli hiç / Bahr-i vahdetde şadef dürr-i vefâ **ya'nî** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 6*). [ya'nî,]

Bülbül-âsâ 'Âdile küyînda feryâd etmede / Gül-'izâr-ı yâra dâ'im mübtelâ **ya'nî** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 107, Beyit 7*). [ya'nî,]

Vâlidîn **ya'nî** 'Aliyyü'l- Murtezâ'nın 'aşkına / Cedd-i pâkîñ ol Muhammed Muştafa'nın 'aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 9*). [ya'ni,]

ya'nî: Demek oluyor ki, şöyle ki.

Bâ-huşûş ol 'abd-i hâşî Muştafa / **Yâ'nî** maḥbûbı resûl bâ-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 7*). [yâ'ni,]

ya'nî kim: Şöyle ki.

Şoñra kalmışdı anuñ da gözü nûru bir tıfl / **Yâ'nî kim** mîr Muhammed 'Alî bir tâze civân (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 7, Beyit 7*). [ya'nî kim,]

Esmâ Sultân hâlam cennet-mekân / **Yâ'nî kim** hemşîre-i Maḥmûd Hân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 82*). [ya'nî kim,]

yanık: Yanık // yaralı.

Seniñdir hâne-i dil dağ-ı kahrıñ gel de seyr eyle / Benim bir bağı **yanık** lâle-veş hünîn cigerim var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 7*). [yanık,]

yañlış: Doğru olmayan, hatalı.

Esb-i nefsiñ tût 'inânın verme yol **yañlış** gider / 'Âdile merdânelik et 'aşk ile meydâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 6*). [yañlış,]

yâr: Sevgili, dost.

Yâ Rab 'inâyetiñ yoluna bakmada gözüm / Et nâ'il ü vişâl o **yâra** meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 6*). [yâra, -a]

Maḥsadiñ Hakk ise 'aşık gayrıdan hiç çekme gam / Çün bilir hâl-i derûnuñ **yâr** seniñledir gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 4*). [yâr,]

Cevr-i yâre şabr kıl âhir şafâdır 'Âdile / Gâfil olup **yârdan** düşme cüdâ aşla gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 9*). [yârdan, -dan]

Yâr sen ile olıcak nûr-ı vişâli seyr et / Kâlbde 'aşkı güzel şevki güzel zevki güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 2*). [yâr,]

O **yâra** vermemiştir cânımı evvel nazarda ben / Velâkin rü'yet-i cânânda takşîr eder gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 6*). [yâra, -a]

Bu şeb **yârıñ** hayâlin hıvâbda teşvîr ile gördüm / Vişâl-i şâhid-i maḥsûd ile ta'bîr eder gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 22, Beyit 5*). [yârıñ, -ıñ]

Gam çekmez ol gönül ki sen gibi **yâr** olunca / Olmaz 'alîl ol cism zâtıñ tabîb olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 1*). [yâr,]

Nefsine zillet eder rûhuña 'izzet eder / Ağyara meyl eder mi **yāra** vişāl olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 3*). [yāra, -a]

Dile 'āks etdirir bir nūr-ı dil-efrūz **yāri** kim / Ruḥsār-ı ḥaḳīḳat üzre bir āyīne olmuş mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 3*). [yāri, -ı]

Seferde mülk-i dilde şāh-ı 'aşkıñ **yāri** olmuşdur / Meger bezm-i vişālīñ maḥremi hem ḥāşılıdır mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 7*). [yāri, -ı]

Dile 'āks etdirir bir nūr-ı dil-efrūz **yāri** kim / Ruḥsār-ı ḥaḳīḳat üzre bir āyīne olmuş mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 3*). [yāri, -ı]

Seferde mülk-i dilde şāh-ı 'aşkıñ **yāri** olmuşdur / Meger bezm-i vişālīñ maḥremi hem ḥāşılıdır mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 7*). [yāri, -ı]

Yā Rab 'ināyetiñ yoluna bakmada gözüm / Et nā'il ü vişāl o **yāra** meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [yāra, -a]

Neyleyem ben bu dehānı şoḥbet etmez **yār** ile / Neyleyem bu ḳalbi kim 'aşḳ āteşinden bī-nevā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 5*). [yār,]

Neyleyem bu dīdeyi cān gözü **yāri** görmeye / Neyleyem bu desti dest-i dōsta olmaz sezā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 3*). [yāri, -i]

Meyl edeli bu gönül ol **yāre** bulmakda şafā / Eylemem ağyārdan şimden geri ḥavf u recā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 1*). [yāre, -e]

Bāde-i vuşlat ile mest olup cān ü derūn / Bu ḥumār-ı ḡamı hep etdi şikest **yār** bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 2*). [yār,]

Ḥālī ḥurşīdīñ n'olurdu **yār** setr etse yüzün / Açsa hem etmez taḥammül kim olur mest ü ḥarāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 7*). [yār,]

Görmeyince o **yāri** ḡayr-i niḳāb / Eksik olmaz gönülde derd ü 'azāb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 1*). [yāri, -i]

Seniñ 'aşkıñda iken dil diger **yāri** n'ider ey dōst / Murādı sensin ancak 'aşık ağyārı n'ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 1*). [yāri, -i]

Ḳamu 'ālem saña 'āşık reh-i 'aşkıñda hem sādık / Bulanlar sen gibi bir **yāri** ağyārı n'ider ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 42, Beyit 7*). [yāri, -ı]

Ezelde 'Âdile sevdiñ o **yāri** / Bize Ḥaḳḳ'ıñ 'atāsıdır maḥabbet (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 43, Beyit 5*). [yāri, -i]

Tālib-i 'aşḳ ol ki **yār** 'irfan içinde gizlidir / Ḳalbi seyr et aç gözün cānān içinde gizlidir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 1*). [yār,]

Mürḡ-ı dil bulsa havā-yı kūyi **yāre** cān atar / Şems-i vaşla yandırıp kendini ḡavḡadan geçer (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 3*). [yāre, -e]

Maḥabbet virdini oḳu derūnī nefse yol verme / Recādan 'Âdile ayrılma **yārīñ** ḥoş şafāsı var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 8*). [yārīñ, -iñ]

Gāh vīrān ü gehī şād ü gehī mest ü ḥarāb / **Yāri** ağyār ile fark eylemeyen gönlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 6*). [yāri, -ı]

'Ālemde olsa küşe-i meyḥāne dolsa cāmlar / Düşmān gidip tenhā ḳalıp **yār** ile şoḥbet ede gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 2*). [yār,]

Cevr ü cefāya şabr edip **yāre** esīr olanı gör / Ārzū-yı vuşlat eylemez ol 'āşık-ı dīdārı gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 3*). [yāre, -e]

Yār elinden nūş etdik bāde-i gül-rengi biz / Kim çerāḡ-ı ḳalb şem'-i 'aşkıñıñ sūzānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 2*). [yār,]

Gönüm alan **yārimiz** ol ḥūblar sultānıdır / 'Aşḳ ehli hem ḳulu hem bende-i fermānıdır (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 62, Beyit 1*). [yārimiz, -imiz]

Dīdeler pūr-ḥvāb iken ol **yār** gelse sīneme / Ḳalb uyanıp cismime tāze ḥayāt cān gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 2*). [yār,]

Yār ile tenhā kalınca lerze-nāk-ı hayretim / Gūş-ı cāna her ʔarafdan nāle vü efgān gelir (Ádile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 5). [yār,]

Cilā bulunca dil eyler tecellī **yār** hemān / Hezār hāne-i ʔalbi o nūr eder mesrūr (Ádile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 4). [yār,]

Bī-gāne yokken arada dellālī etme vāsiʔa / Çün müşterī-i māl sin ol **yār** ile bāzārı gör (Ádile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 5). [yār,]

Hīç ne bir hem-dem ne bir maḥrem ne bir **yārı** gerek / ‘Aşḳ ile hemrāh olanın ḥatır ʔādān olur (Ádile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 4). [yārı, -ı]

Olalı tek ye-gāh-ı dilde mihmān ‘Ádile **yārim** / Ne ‘izz ü şān ile ne saltanatla imtiḥānım var (Ádile Sultan Divanı, Gazel 84, Beyit 7). [yārim, -im]

Arada bīgāne yokdur sen olup dellāl-ı ‘aşḳ / Çün metā‘a müşterisin **yār** ile bāzārı gör (Ádile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 6). [yār,]

Döküp Ya‘kūb-veş eşki olunca **yāre** tā vāşıl / Ḥalāş et canı Yūsuf gibi zindāndan ne bīm ‘āşık (Ádile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 5). [yāre, -e]

Benim ‘āşık güzel **yāra** mecālīn yokdur inkāra / Sever mi sāde-dil zühḥād aḡyār olmayan gönlüm (Ádile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4). [yāra, -a]

Cismde cān gibidir dilde ḥayālī **yārīn** / Nice bir ḡurbet ü firḳatle perīşān gideyim (Ádile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 2). [yārīn, -in]

Her cefā kim baña ol **yārdan** gelir / Semt ü kūyundan yine ayrılamam (Ádile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 4). [yārdan, -dan]

Maḳṣadın Ḥaḳ ise ‘āşık ḡayrıdan hīç çekme ḡam / Çün bilir ḥāl-i derūnuñ **yār** seniñledir göñül (Ádile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 4). [yār,]

Cevr-i yāre şabr kıl āḥir şafādır ‘Ádile / Gāfil olup **yārdan** düşme cūdā aşla göñül (Ádile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 9). [yārdan, -dan]

‘Aşḳdır dü ‘ālem içre cānı **yāra** vaşl eden / ‘Aşḳdır dā‘im olan hem maḥrem-i esrār-ı cān (Ádile Sultan Divanı, Gazel 135, Beyit 3). [yāra, -a]

Ben deḡişmem biñ ḥaṭṭ-ı reyḥāna hīç bir nokṭasın / Levh-i sīnemde yazarsa **yār** ḥaṭṭ-ı zer-nümün (Ádile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4). [yār,]

Yār sen ile olıcak nūr-ı vişālī seyr et / Ḳalbde ‘āşık güzel şevḳi güzel zevḳi güzel (Ádile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2). [yār,]

Ey ‘āşık sen eger ister iseñ dīdārımı **yārīn** / Şaḳın dūnyā sevenler ile ülfet eyleme bir ān (Ádile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 5). [yārīn, -in]

Yār ile sırrını bir olsa göñül etmez ‘ayān / Öyle üftādeye ey ‘Ádile cānım ḳurbān (Ádile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 6). [yār,]

Şabr ü sāmān yanar görmesem ol **yārı** meger / Dilde ḳalmaz görücek zerre ḳadar tāb ü tüvān (Ádile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5). [yārı, -ı]

Yār teşrīf eylemiş vuşlat sarāy-ı sīneme / Vāşıl oldum vaşlına ‘ammā vişālīn görmeden (Ádile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 2). [yār,]

Ḥaber şormak dilerseñ **yārdan** dil / Yine seniñ sebep aḡyarlıḡına (Ádile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 5). [yārdan, -dan]

‘Aşḳıñla zevḳ alanlar ḡülzārı istemezler / Gamsızca eglenir cān **yār** meclise gelince (Ádile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 5). [yār,]

Dedim ḡüzel fedā-yı cān edersem acıma mısın / Dedi ‘Ádile ḳaşdın **yār** ise ver cānı cānāna (Ádile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 8). [yār,]

Sīnemi yakmakda **yārim** āteş-i hicrān ile / El-amān et ‘āşık-ı dīdāra bir dem terk-i nāz (Ádile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 1). [yārim, -im]

Ḥaber sormak dilerseñ **yārdan** dil / Yine sensin sebep aḡyarlıḡına (Ádile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 5). [yārdan, -dan]

Gözüm dîdârını görsün o **yâriñ** / Zamân-ı vaşla nâ'il kıl İlâhî (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 4*). [yâriñ, -iñ]

İñler vücûdda dest u vaţan der de âh eder / **Yârını** medh eder öter pür-efgân gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 3*). [yârını, -ı, -nı]

O **yâra** vermemişdir cânımı evvel nazarda ben / Velâkin rü'yet-i cânânda takşîr eder gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6*). [yâra, -a]

Ezelden şundu sâkî câm-ı 'aşkı hâmd ola içdim / Cenâh açdı şafâdan murğ-ı dil **yâra** uçup gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [yâra, -a]

O **yâra** vermemişdir cânımı evvel nazarda ben / Velâkin rü'yet-i cânânda takşîr eder gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6*). [yâra, -a]

Ezelden şundu sâkî câm-ı 'aşkı hâmd ola içdim / Cenâh açdı şafâdan murğ-ı dil **yâra** uçup gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 2*). [yâra, -a]

Bu şeb **yâriñ** hayâlin hıvâbda teşvîr ile gördüm / Vişâl-i şâhid-i makşûd ile ta'bîr eder gönlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 5*). [yâriñ, -iñ]

'Âdile **yâre** 'aceb mi söylemezse derdini / Kâle gelmez kâbil-i ta'bîr bir şanma şânımı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 8*). [yâre, -e]

Yâr ile yâr ederseñ ger gözün / Ede mihmân saña ol **yâri** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 4*). [yâri, -i]

'Aşkda bir pula degmez biñ cân / 'Âdile cân verip bul **yâri** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 8*). [yâri, -i]

Dile 'âks etdirir bir nûr-ı dil-efrûz **yâri** kim / Ruhsâr-ı hâkîkat üzre bir âyîne olmuş mey (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 3*). [yâri, -ı]

Seferde mülk-i dilde şâh-ı 'aşkıñ **yâri** olmuşdur / Meger bezm-i vişâliñ mahremi hem hâşılıdır mey (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 7*). [yâri, -ı]

Dile 'âks etdirir bir nûr-ı dil-efrûz **yâri** kim / Ruhsâr-ı hâkîkat üzre bir âyîne olmuş mey (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 3*). [yâri, -ı]

Seferde mülk-i dilde şâh-ı 'aşkıñ **yâri** olmuşdur / Meger bezm-i vişâliñ mahremi hem hâşılıdır mey (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 196, Beyit 7*). [yâri, -ı]

'Aşkıl olmazsa İlâhî baña **yâr** / 'Aşksız bu 'ömr ü cânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 1*). [yâr,]

Aşkdır kim olmasın kalbinde benden gayrı **yâr** / Eylerim 'âşık seni sonra cihânda târ-mâr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 1*). [yâr,]

Çünkü benden gayrı kimse olamaz hiç saña **yâr** / Bil ki yok **yâr** ü meded-kâr ü mu'în ü çâre-kâr (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 6*). [yâr,]

Bir özü doğru sözü doğru muhibb-i devlet / Öyle bir **yâr** için 'Âdile ağlar elbet (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 20*). [yâr,]

yâr ederseñ: Dost edinmek; muhabbet etmek.

Yâr ile **yâr ederseñ** ger gözün / Ede mihmân saña ol yâri (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 170, Beyit 4*). [yâr ederseñ, -er, -se, -ñ]

yâr olmadı: Nasip olmak.

Şâhen-şeh-i devrân iken 'Abdülazîz-i huld-i câh / Elvermedi zâlim felek **yâr olmadı** baht-ı siyâh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 1*). [yâr olmadı, -ma, -dı]

yâr olsun: Sevgili, dost olmak.

Bula bu sîne vü cânım sürürü sâkin ol ey dil / İlâhî istemem gönlümde senden gayrı **yâr olsun** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [yâr olsun, -sun]

yār ü meded-kār ü mu'in ü çäre-kār: Çare bulan, yardım eden sevgili.

Çünkü benden gayrı kimse olamaz hiç saña yār / Bil ki yok **yār ü meded-kār ü mu'in ü çäre-kār** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 6). [yār ü meded-kār ü mu'in ü çäre-kār,]

yār u şādık: Vefalı dost.

Şecī' u hem hālīm u pāk-niyet şāh idi hayfā / Muvaffağ olmadı bir **yār u şādık** bendeye zīrā (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 13). [yār u şādık,]

yār ü zāhir: Görünen, açık ve belli olan sevgili.

Hazret-i Bü'l-Hasen-i Şāzelī de 'ālī pīr / Ehl-i 'irfāna mü'in ehl-i dile **yār ü zāhir** (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 31). [yār ü zāhir,]

yara: Bir şeyin üzerinde açılan kesik, oyuk, yarık; üzüntü, acı, dert.

Gönül paslı ciger dağlı yürek **yaralı** göz yaşlı / Tamām 'āşıklığıma böyle nice biñ nişānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 8). [yaralı, -lı]

Hasret-i rüyuñla dilde nice yüz biñ **yara** var / Gönlüme bak cāy-gīr olan meh-i tābānı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 6). [yara,]

İşte bu pūr **yara** sīnem gördü bir **yara** dağı / Uğradı yā'ni cefā-yı çarḡ-ı ğaddāra dağı (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 13). [yara,]

yara açdı: Vücutta yara oluşmasına sebep olmak; büyük acı ve üzüntü vermek, ruhen yaralamak.

Soñra ammā sīneme zālīm cihān / Bir oñulmaz **yara açdı** el-amān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 88). [yara açdı, -dı]

yara vü zaḥm-ı dile: Gönül, aşk yarası ve acısı.

Yara vü zaḥm-ı dile senden olur çäre baña / Senden özge olamaz çäre-resān Allah'ım (Âdile Sultan Divanı, Kit'a 2, Beyit 4). [yara vü zaḥm-ı dile,]

yaralanmış: Yaralı.

İftirāka uğradı pek çekdi ğam / **Yaralanmış** bağırını deldi sitem (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 22). [yaralanmış,]

yaramı açdı: Yara açmak; âşığın gönlünü yaralamak; kabuk bağlamış olan yarayı kanatmak.

Yine kaşd-i cān ediyor açdı ğamzeñ yaramı / Uzadıkça leyle-i fırkatde ol vuşlat demi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 1). [yaramı açdı, -dı]

yārān: Dostlar.

Cihāna eylediñse kat'-i ülfet / Yine ğam ḥvārımız **yārānımız** var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 2). [yārānımız, -ımız]

Şaḡın verme bu dünyānıñ ğurūr ü cāhına meylīñ / Qalırsın şonra hayretde meger bul dilde **yārānı** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 8). [yārānı, -ı]

yarat: Meydana getirmek, yoktan var etmek.

Cümle eşyāyı **yaratdı** kendini pinhān edip / Kudretinden varlığı zāhir 'alenī söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 3). [yaratdı, -dı]

Yaratdı kudret ile (külli şey'in ḥālīk) ile / Ne varsa cümle onuñdur benim diger nem var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 5). [yaratdı, -dı]

İns ü cinni **yaradıp** etdi 'ibād / İmtihāndır kullara ancak murād (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 4*). [*yaradıp, -ip*]

Ṭāl'atın şānı' -i birr nūr-i mücessem **yaradıp** / Gonca-rū sim-beden şems-likā mäh-cebīn (*Âdile Sultan Divanı, Terkeb-bend 2, Beyit 18*). [*yaradıp, -ip*]

yāre: Yara.

Ḳalb-i 'uşşākı bitirdi tīg-ı 'aşkıñ **yāresi** / Ey Hüsameddīn-i 'Uşşākı seniñdir çāresi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 6*). [*yāresi, -si*]

yār-ı ġār: Mağara dostu, çok vefalı arkadaş, sadık yoldaş; Hz. Ebubekir.

Baňa şun sākiyā billūr-ı cāmı şevḳ-ı cānım var / Derūn-ı dilde **yār-ı ġār** olur şāh-ı cihānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 1*). [*yār-ı ġār,]*

Yār-ı ġār ile yola oldu revān / Şanki bir aḫterle mäh-ı dü-cihān (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 5*). [*yār-ı ġār,]*

yār-ı ġārı: Mağara arkadaşı [Hz. Ebû Bekir için kullanılmıştır].

Ḳıldın ümmet ol Resûl'e kim nice şükr edelim / Muştafâ'nın **yār-ı ġārı** cümle aşhâb-ı güzīn (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 1, Beyit 5*). [*yār-ı ġārı, -ı*]

yār-ı ġār-ı muştafâ: Hz. Muhammed'in mağara dostu; Hz. Ebubekir.

Ḥazret-i şiddīk-ı ekberdir imām-ı evliyā / Kāmilīniñ ekmeli hem **yār-ı ġār-ı Muştafâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 1*). [*yār-ı ġār-ı muştafâ,]*

yār-ı hemdemi: Can dostu, sırdaşı.

Çekmez iki cihānda ġuşşayla miḥnet 'āşık / Eyler 'azīz onu 'aşḳ **yār-ı hemdemi** olunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 2*). [*yār-ı hemdemi, -i*]

yār-ı şiddīka: Özü sözü doğru olan sevgili.

Yār-ı şiddīka daḫı etme beyān / Çekdiğin cevri ü cefâyı hōş gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 7*). [*yār-ı şiddīka, -a*]

yarın: Sonraki günde veya günlerde, gelecek zamanda.

Derd-i 'aşḳ ile bu gün nālān ü hem giryān olur / Vuşlat-ı yār ile **yarın** hürrem ü şādān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 8*). [*yarın,]*

yarın: Sonraki zamanlar, gelecek zaman.

Bu günü **yarına** koyma nūr-ı vahdet bul hemān / 'Âdile açıp maḥabbet yolların seyrāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 6*). [*yarına, -a*]

yarlıġ: Ferman, irade.

Rızā-yı nefsi terk et 'Âdile tā / Rızā-yı Ḥaḳḳ'ın ırgür **yarlıġına** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 7*). [*yarlıġına, -ı, -na*]

yaş: Gözyaşı.

Ensiñ derd ü ġam olsun selāmetden nişān umma / Ḳo gelsin gözleriñden **yaş** yerine kan dök ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 3*). [*yaş,]*

Göñül paslı ciger daġlı yürek yaralı göz **yaşlı** / Tamām 'āşıklığıma böyle nice biñ nişānım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 8*). [*yaşlı, -lı*]

Döküp de dīdeden **yaşlar** o rāh-ı pür-sa'adetde / Olur dergāha yüz sürmeklik ister muṭlaḳā göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 3*). [*yaşlar, -lar*]

Nār-ı ‘aşkı söndüremez olsa çeşmim **yaşı** baħr / Sen bilirsin sīne-i pūr-yāraye dermānımı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 167, Beyit 7). [yaşı, -ı]

Kimseye çeşmim **yaşın** sildirmedi / Vâlidem olmadığın bildirmedi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 86). [yaşın, -ın]

Ƙanlı **yaş** aksın gözümde sen şusuz olduñ şehid / Nūr-ı çeşm-i Faħr-i ‘âlem ey Hüseyn-i Kerbelâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 2). [yaş,]

yaş: Hayatta geçirilen süre, yaş.

Çünkü kırk **yaşında** vahy ile Hudâ / Eyledi bi‘setle dünyāya ‘atâ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 3). [yaşında, -ı, -nda]

Diyerek hayfâ kerîmem Mihrimâh / Daħı **yaşın** yirmi sekiz iken âh (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 44). [yaşın, -ın]

Yirmi yedi **yaşına** varmış iken / Âh kim ol Ƙardaşım nâzik-beden (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 76). [yaşına, -ı, -na]

Âh on altı **yaşında** nev-civân / Gitdi dünyâdan Hudâya verdi cân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 67). [yaşında, -ı, -nda]

Kırk yedi **yaşında** ol zat-ı sa‘îd / Raħmet-i Haħķ’ı bulup oldu şehid (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 21). [yaşında, -ı, -nda]

Yirmi beş **yaşında** ƙıldı irtihâl / Cennetü’l-Firdevs’de buldu şafâ (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 76). [yaşında, -ı, -nda]

yaş döker: Ağlamak.

Gâh çeşmin **yaş döker** gâh cigerden ƙan akar / Arzū-yı vuşlat eyler dil hayâl-i zârı güç (Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 4). [yaş döker, -er]

yatır: Yatırmak, yatmasını sağlamak.

Bister-i ğamda **yatır** vaşlın ile ħandân kıl / Eyleyip âġâh uyandır ħvâb-ı ġafletden beni (Âdile Sultan Divanı, Gazel 159, Beyit 2). [yatır,]

yâver: Yardımcı.

Ƙardaşım idiñ benim hem-mâderim / Çâresâzım dest-ġirim **yâverim** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 54). [yâverim, -im]

‘Atıyye Sultân üçüncü **yâverim** / Sevgili gül yüzlü feruħ-aħterim (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 56). [yâverim, -im]

yâver ola: Yardımcı olmak.

Şihħat ile post-nişîn etsin seni dâ‘im Hudâ / Hızır ü tevġik her umûruñda ola yâver saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 1). [yâver ola, -a]

yaz: Kaleme almak.

Yazdı hem Ƙâzî Keşşâf Cerîr-i Tâberî / Pirden aldım ezeli Lemyezeli’den ħaberi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 3). [yazdı, -dı]

yaz: Yazmak, çizmek, nakşetmek.

Yazdı kudret ƙalemi defter-i hüsne ħikmet / ‘Arş u kürs levh u ƙalem beyt ü semâ cümle güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 3). [yazdı, -dı]

Hayâlîñ fikrine dâlinca aldım ħameyi deste / Güftâr-ı ‘aşkı **yazdım** hem söyledi lisânım yâ Hû (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 2). [yazdım, -dı, -m]

Yazılı nām-ı Muḥammed dilde ism-i a‘zamı / Dilde bu nakş-ı şafā ihsān-ı Mevlā degil mi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 31, Beyit 4). [yazılı, -ı, -lı]

Ben değışmem biñ ḥaṭṭ-ı reyḥāna hıç bir nokṭasın / Levh-i sīnemde **yazarsa** yār ḥaṭṭ-ı zer-nümün (Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 4). [yazarsa, -ar, -sa]

Yazdı kudret kalemı defter-i hüsne ḥikmet / ‘Arş u kürs levh u kalem beyt ü semā cümle güzel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 3). [yazdı, -dı]

Yazılı vaşf-ı cemīlîñ âyet-i Kur‘ân‘da / Hem Ḥabīb-i Kibriyâ‘nın hem şefi‘ü‘l-müznibîn (Âdile Sultan Divanı, Kit‘a 4, Beyit 3). [yazılı, -ı, -lı]

yazık: Acınma, üzüntü anlatan bir söz.

‘Arif-i bi‘llāhı ey nādān şanma bî-ḥaber / Çünkü burhāna çekerler şoñra **yazıkdır** saña (Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 3). [yazıkdır, -dır]

yazıklar ola: Üzüntü ve kınamanın çokluğunu anlatan bir söz.

Buñ kim yanmaz etdi terk-i cān nāmūs u gayretle / Bilinmedi **yazıklar ola** kadri ḥaḳḳ u nişfetle (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 7). [yazıklar ola,]

yazıl: Yazma işinin yapılması, kaleme alınma // kazınma, mühürlenme.

‘Aşk-ı dilde **yazılıp** evşāf ü şānı söylenir / Nāzil olsa ḳalbe sırr-ı Ḥaḳ nihānı söylenir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 1). [yazılıp, -ıp]

yazma: Yazmak, yazıya geçirmek, kaleme almak.

Alıp destime ḥāme **yazmağa** şı‘r ü eşeri / Kalem cevālān edip döksün cihāna tāze gevheri (Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 1). [yazmağa, -ğa]

ye: Ağızda çiğneyerek yutmak.

Dimāğ-ı hāle lezzetdir yerim ḥelvā-yı ‘uşşāḳı / Dehānım buldu zevḳın ben **yemem** ḥelvā-yı nefsanı (Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 4). [yemem, -me, -m]

yedi deryāları: Yedi deniz, dünyadaki tüm denizler.

Dīde-i cān ile seyr et sen **yedi deryāları** / Mevclerinden ḡarḳ-ı nūr ol başḳa sırr-ı cāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 5). [yedi deryāları, -lar, -ı]

yed-i irşād-ı resūl: Peygamberin doğru yolu gösteren eli.

Her ne ḥāl ise alıp min cihet-i rūḥānı / **Yed-i irşād-ı Resūl** ile tarīḳ-ı vālā (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 9). [yed-i irşād-ı resūl,]

yedi yüz doksan ikide: Sayı, yedi yüz doksan iki.

Yedi yüz on sekizinde buyurup dehre ṭulū‘ / **Yedi yüz doksan ikide** hem edip Ḥaḳḳ‘a rücū‘ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 50). [yedi yüz doksan ikide, -de]

yedi yüz on sekizinde: Sayı, yedi yüz on sekiz.

Yedi yüz on sekizinde buyurup dehre ṭulū‘ / Yedi yüz doksan ikide hem edip Ḥaḳḳ‘a rücū‘ (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 50). [yedi yüz on sekizinde, -in, -de]

yedin tut: El tutmak; bağlanmak, birinin izinden gitmek, yardım talep etmek.

‘Aşk ile gel gir yola tut şıḳ ile mürşid yedin / Baḳma şaḳın sağ u şola meclis-i rindāna gel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 2). [yedin tut,]

(yef‘ alu‘llāhu te‘ālā mā-yeşā’): Dilek duası.

Her k luna verdi bir diger şaf  / (**Yef' alu'll hu te' l  m -yeş **) (* dile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 6*). [*(yef' alu'll hu te' l  m -yeş )*,]

yeks n: Bir, beraber, birlikte.

Bezm-i 'aş -ı ' rif na ger duh l ister ise  / Dergeh-i mürşidde **yeks n** ol ki yol  s ndır (* dile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 6*). [*yeks n,]*

 albi ş fi m tev zi' sözü  albi **yeks n** / D st u d şm n n zarında görünürdü siyy n (* dile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 7*). [*yeks n,]*

yeks n eder: Bir etmek, beraber kılmak.

C m-i 'aş n  c r'asını n ş eden / ' k lı mecn n ile **yeks n eder** (* dile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 7*). [*yeks n eder, -er]*

yeks n eyledi: Bir, eşit, aynı seviyede yapmak.

C m-i 'aşın c r'asın n ş eyleyip / ' k lı u mecn nu **yeks n eyledi** (* dile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 7*). [*yeks n eyledi, -di]*

 a   u ihs nında siyy n eyledi / 'Adl-i miz nında **yeks n eyledi** (* dile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 6*). [*yeks n eyledi, -di]*

yeks n tutar: Bir tutmak, aynı saymak.

 şitmez n le v   h   fiğ n  / Tutar yeks n hem n p r   civ n  (* dile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 5*). [*yeks n tutar, -ar]*

yekt : Tek, eşsiz, benzersiz.

 ul u h sn  veş cem l   dehrde **yekt ** idi / İsmi gibi  ayrl  ğayrı sever ra'n  idi (* dile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 5*). [*yekt ,]*

ye nikapı: Yenikapı İstanbul'un Fatih ilçesi sınırları içinde Marmara Denizi sahilinde yer alan bir semttir.

Koydu çok ğayr u eşer Derg h-ı Mevl n 'da /  ulekapısı **Ye nikapı**   sımp ş 'da (* dile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 2*). [*ye nikapı,]*

yer: Yer, toprak, mahal.

Bu **yerde** böyle fehmeyle viş li ' dile   nk  / Hem n b t l  ay li ref' etmektir h ner  a    (* dile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 7*). [*yerde, -de]*

Bu bağı eyle tem ş  g zelleri  **yeridir** / ř ' dır bütün ol ęonc n n ruğundaki n r (* dile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 6*). [*yeridir, -i, -dir]*

Ni in olmaz cem ' **yerden** eşref ol ma  m-ı p k / T ran onda Muğammed Muştafa'dır p r-vefa ę  l m (* dile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 5*). [*yerden, -den]*

Yerin Y 'k b gibi Beyt 'l- azen k l / Erersin Y suf' n dild rl ğına (* dile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 4*). [*yerin, -in]*

Yerin Ya'k b gibi beyt 'l- azen k l / Erersin Y suf' n dild rl ğına (* dile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 4*). [*yerin, -i, -n]*

' dile kim ki s c d etmez o vech-i y ra / Ola şeyt n gibi merd d Cehennem'de **yeri** (* dile Sultan Divanı, Gazel 172, Beyit 4*). [*yeri, -i]*

Kar r-ę h şanma ' lem bir güzer-ę h / **Yeri **   n şabr-i p r- ulmet degil mi (* dile Sultan Divanı, Kıt'a 10, Beyit 5*). [*yeri , -in]*

' k bet civ n iken ol bedr-i t b / M n hasif oldu **yerin** etdi t r b (* dile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 37*). [*yerin, -in]*

Kalmadı boş **yerleri** Leyla vü Mecnûn' uñ velî / Öyle biñ Mecnûn ile memlû bütün şahrâ-yı 'aşk
(Âdile Sultan Divanı, Tahmîs 1, Beyit 10). [yerleri, -ler, -i]

yer yer: Yer yer, bölük bölük.

Şu 'lelendi yandı dağ dağ sinede **yer yer** çerâğ / Cānlara verdi ziyâ hem 'âleme ol âfîtab (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 2). [yer yer,]

Gönlümi senden nebîden eyleme bir an dūr / Dilde 'aşk uyandırır **yer yer** çerağı geceler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 2). [yer yer,]

yeri nîrân olur: Yeri, mekanı cehennem olmak.

Dilde 'aşkıñ sâ'atin kūr işle de gör her vakît / Bir dakîka gâfil olanıñ **yeri nîrân olur** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 4). [yeri nîrân olur, -ur]

yeri var: Münasiptir.

İşte bu bir neş'edir kim zevkını / Ger şafâ ehli bilirse **yeri var** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 2). [yeri var,]

yerin buldu: Kendine yakışan makamı, durumu bulmak.

Va'd ü nutk-ı vâlidim cennet-mekân / Bak nasıl geldi **yerin buldu** hemân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 50). [yerin buldu, -du]

yerine: Bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak üzere.

Enîsiñ derd ü gam olsun selâmetden nişân umma / Ko gelsin gözleriñden yaş **yerine** kan dök ağla
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 3). [yerine,]

Bu 'âlem bir güzel 'âlem çalış makşûduña er gör / Kalıp aldanma nefse emr-i Hakk'ı **yerine** ırgür
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 1). [yerine,]

yerini buldu: Uygun olan yerde olmak.

'Acız kalıp dermândan oldu hekimân nâ-tuvân / Buldu yerini 'âkıbet Allâh'ın emri bî-gümân
(Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 8). [yerini buldu, -du]

ye's: Ümitsizlik.

Cümlesi olup ser-â-ser târ-ü-mâr / 'Avdet etdi **ye'sile** mîr-i müşâr (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 20). [ye'sile, -ile]

Eyledi ol **ye'sini** diger cihân / İrtihâl-i Hâzret-i Maḥmūd Hân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 21). [ye'sini, -i, -ni]

yeşil: Sarı ile mavinin karışımından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk.

Elbisesi **yeşil** nūr cennet içinde bir hūr / Hüsnu ziyâsı üzre bir âfîtab örtmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 4). [yeşil,]

Yeşil perde bütün halka açıldı / Muḥammed nūru her yerde saçıldı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 11). [yeşil,]

ye'sü'l-hayret: Şaşkınlık ve keder.

Hastalandı ol peder Maḥmūd Hân / Düşdü **ye'sü'l-hayrete** 'âlem hemân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 89). [ye'sü'l-hayrete, -e]

yet: Yetmek, kâfi olmak.

Zâr ü giryânım **yeter** 'aşkıñla tâ bezm-i Elest / Eyledim döst u vaṭan ârzü sefer kıldım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 2*). [yeter, -er]

yeter: Yeterli, kâfi.

İçir vahdet meyin kınsın yolunda mest-i 'aşk olsun / Firâkıyla **yeter** yandı çeh-i süzânda eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 7*). [yeter,]

Tâlib-i 'aşk olana Mevlâ olur feryâd-res / 'Âşıka devlet **yeter** Allâh bes bâkî heves (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 1*). [yeter,]

Zâr ü giryânım **yeter** 'aşkıñla tâ bezm-i elest / Eyleyip döst u vaṭan ârzu ğamıyla ağladım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 2*). [yeter,]

Göñül mir'âtını şâf et **yeter** taḥkîka taḥlîdîñ / Hudâ cânında hazırdir teḥî şanma seni ey cân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2*). [yeter,]

Yeter ey 'Âdile devletle fâḥr etme tevâzu' kıl / Olur nâ'il vişâl-i yâre terk eden bütün varı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 8*). [yeter,]

yetim: Babası ölmüş olan, babasız.

Gitdi dünyâdan beni koydu **yetim** / Meskenin yâ Rabbi kıl dârün-Na'îm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 81*). [yetim,]

Kaldım onlardan şabîyy-i nâ-tüvân iken **yetim** / Açdı kalb ü sîneme fırkatleri zaḥm-ı 'âzîm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 2*). [yetim,]

yetim koydu: Yetim, babasız bırakmak.

Elli beşde eyledi 'azm-i Na'îm / Millet ü evlâdını koydu yetim (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 14*). [yetim koydu, -du]

yetim-i nâ-tüvân: Zavallı, çaresiz yetim.

Ben daḥı kaldım **yetim-i nâ-tüvân** / Nûr içre yata Hıvâce Nev-fidân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 27*). [yetim-i nâ-tüvân,]

yetiş: Ulaşmak, ermek, varmak, vasıl olmak.

Erişip vaḳt-i ecel cân gider iken tenden / **Yetiş** imân ü Muhammed'le hemân Allah'ım (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 2, Beyit 5*). [yetiş,]

yetiş: Yetişmek, büyümek.

Faşl-ı bahâr geldi sünbülle gül açılmış / Bülbül figâna gelmiş rengin çemen **yetişmiş** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 1*). [yetişmiş, -miş]

yetmiş biñ: "Yetmiş bin" sayı.

Ḥicâb-ı menzil-i kavseyn egerçi **yetmiş biñ** / Bir anda ref ile buldu vişâl-i Ḥaḳ'la sürür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 6*). [yetmiş biñ,]

vevm-i mahşerdi: Mahşer günü; ölümlerin tekrar dirilip toplanacağı zaman, kıyamet.

Söylenilmez âh o ḥâlet Hudâ ḥaḳkı için / Rûz-ı menḥûs u şabâḥ **vevm-i mahşerdi** o gün (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 9, Beyit 7*). [vevm-i mahşerdi, -di]

vezdân: Allah.

Bizi tenhâ görüp de şanma bî-kes / Ki vahdetde bizim **Yezdân'ımız** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 1*). [yezdân'ımız, -ımız]

Yorma tedbîr ile kalbîñ kadere bağlan kim / Niyyeti ḥâş olanı şâd eder elbet **Yezdân** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 4*). [yezdân,]

yık: Bozmak, tahrip etmek, perişan etmek, işgal etmek, viran eylemek.

Yıkma dil hānesini şāhibi var / Belki ta‘mīrine sen ol mecbūr (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 5*). [yıkma, -ma]

Varlığın cümle **yıkıp** eyle hārāb-ender-hārāb / Rāh-ı maqşūda açıp bāl ü peri tayrāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 2*). [yıkıp, -ıp]

Varlık beytin **yıkıp** eyle hārāb-ender-hārāb / Rāh-ı maqşūda açıp bal ü peri tayrāna gel (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 2*). [yıkıp, -ıp]

yıkıl: Mahvolmak, harap olmak.

Bakma takşīrime ey şāh-ı cihān teşrīf et / **Yıkılıp** hāne-i dil olmada her dem vīrān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 3*). [yıkılıp, -ıp]

Garīb üftādedir luṭfuñla kıl imdād ma‘mūr et / **Yıkıldı** ‘Ādile’niñ kaşr-ı ḳalbi oldu pek vīrān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 7*). [yıkıldı, -dı]

yıl: Sene, dünyanın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman.

Bir nefesdir nice **yıl** dünyāda ‘ömrün geçse de / Kıl ‘ibādet mazhar olmak diler iseñ rahmetin (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 2*). [yıl,]

Ol meh-cemāl nevres nihāl / ‘Arz-ı vişāl etdi bu **yıl** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 9*). [yıl,]

İki **yıllık** nev-‘arūs iken hemān / Cennet-i ‘Adnān’da tutdu mekān (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 38*). [yıllık, -lık]

Çün olup altmış sekiz **yıl** ber-hayāt / Eyledi yüz kırk sekizde irtihāl (*Ādile Sultan Divanı, Terakib-bend 1, Beyit 55*). [yıl,]

yıl: Sene, yıl // senede bir kez, yılda bir defa.

Beklemez ‘āşık ki **yılda** ‘īd ile şādān ola / Çün onun her sa‘āti bir başka ‘īd-i cān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 5*). [yılda, -da]

yine: Gene, tekrar, bir daha, aynıyla, her zaman olduğu gibi.

Beyt-i Ḥudā’dır göñül bākī **yine** hem oldur / Gel diyelim ‘aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 6*). [yine,]

Biz fakīriz **yine** meslūb-ı recāyız ammā / Göñlümüz şāf u ḡanī ehl-i ṭama‘dan degiliz (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 7*). [yine,]

Nev-bahāra luṭf ile ‘arz eyledi ruḥsārı gül / Gösterip mir‘āt-ı feyzinden **yine** envārı gül (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 1*). [yine,]

Egerçi ehl-i dile göre kāmīl de degilsem de / **Yine** ol cāhil-i ḥōd-bīn gibi de degilim şūfī (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 4*). [yine,]

Muḳīm-i bezm-i dil olsam safā var mı **yine** cānā / Şīrāt-ı müstaḳīm üzre hidāyet kıl meded Allah (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 3*). [yine,]

‘Ādile inkār eder elbet ‘azāb-ı düzaḥı / Cennet olsa meskeni sensiz **yine** iḳrārı güç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 6*). [yine,]

Ḥaṭ-āver olmadıkça vāḳıf olmaz ḥāl-i ‘uşşāka / O sırrı şabr-ı ‘āşıkla **yine** ol dil-rübā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 6*). [yine,]

O şūḥı vaşf edenlerdir bilen kātīb degil vāḳıf / Harem sırrın **yine** maḥrem bilir ḥācib riyā söyler (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 8*). [yine,]

‘Āşık-ı dīdār olan şarf eder ‘ömrünü hemān / ‘Āşıkānıñ ‘ömrü **yine** bī-ḥad ü pāyān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 7*). [yine,]

Şakın bir nām için biñ kayda düşme terk-i nām eyle / Çekerseñ de nice miñnet **yine** şabreyleyip
hōş gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 53, Beyit 5*). [yine,]

Feyz-i ‘aşk ile derunūmda maħabbet kaynar / ‘Aşk fānūsı fitil aldı **yine** dilde yanar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 1*). [yine,]

Kıl tecellī olam ‘aşkıñ ile cānā şeydā / Haste-i ‘aşka **yine** şahım edersin tīmār (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 54, Beyit 3*). [yine,]

‘Aşkı ketm eyleyip evvel **yine** izhār eden / ‘Ālemin ta‘nile dillerde gezen göñlümdür (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 59, Beyit 2*). [yine,]

Yine maħzūn göñlümün bir şevkı var / Çünkü ‘ālī-himmete bir yolu var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 1*). [yine,]

Cihāna eylediñse kat‘-i ülfet / **Yine** gam hıvārımız yārānımız var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 70, Beyit 2*). [yine,]

Beni reşk odına yakmağdır ancak maḳşad ü ‘azmı / **Yine** olmuş iki ruḫsāresi şu‘le-feşān āteş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 3*). [yine,]

Saña hep ‘Âdile yā Rab **yine** ḥamd ile şükreyler / Kula çünkü rızāsı emr ü fermānında görülmüş
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 6*). [yine,]

Ārzü eylerse de bilmez bu cānānı **yine** / Neş‘e-i feyz-i vişālīñden yaḫar dilde çerāğ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 94, Beyit 3*). [yine,]

Biz faḫīriz **yine** meslūb-ı recāyız ammā / Göñlümüz şāf u ḡanī ehl-i ṭama‘dan degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 7*). [yine,]

Gelse biñ gam **yine** rāzıdır göñül Ḥaḫ‘dan eger / Etmedim ḥāşā şikāyet belki tövbe eyledim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 6*). [yine,]

Rūz u şeb kārım fiḡān ü āh olmakda iken / Maḫhar-ı nūr-ı siyāh oldu **yine** göñlüm benim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 122, Beyit 2*). [yine,]

Yine seyyāh olup gezmek diler bu mübtelā göñlüm / Hiçāz illerini gözler ḡarīb ü bī-nevā göñlüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 1*). [yine,]

Gam-ı cāna **yine** şevk-ı nūr erdi görüp vechin / Coşup deryā-yı ‘aşkıñla neşātim geldi sultānım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 5*). [yine,]

Dervişim kendi başıma **yine** şultān gezerim / ‘Ālem-i ‘aşkda seyyāh olup her ān gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 1*). [yine,]

Ne dilimde olur evrād ne elimde teşbīḥ / Ne velīyim ne deliyim **yine** vīrān gezerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 5*). [yine,]

Her cefā kim baña ol yārdan gelir / Semt ü kūyundan **yine** ayrılamam (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 4*). [yine,]

Gelse biñ gam **yine** rāzıdır göñül Ḥaḫ‘dan eger / Tevbe vü ḥāşā şikāyet eyledim de ağladım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 132, Beyit 6*). [yine,]

‘Āşıkā fikr ü ḫayāl-i seheri doğdu **yine** / Pertev-i cebhe-i imān çerāğ-āver-i dīn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3*). [yine,]

Ey göñül bülbül mişālī sen **yine** ḫayrān mısın / Bāğ-ı ‘aşkıñ nev-nihālī o güle ḫayrān mısın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 1*). [yine,]

Nev-bahāra lūtf ile ‘arz eyledi ruḫsārī gül / Gösterip mir‘āt-ı feyzinden **yine** envārī gül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 1*). [yine,]

Ḥaber şormak dilerseñ yārdan dil / **Yine** seniñ sebab aḡyārılıḡına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 5*). [yine,]

Yine kaşd-i cān ediyor açdı ḡamzeñ yararı / Uzadıḫça leyle-i firḫatde ol vuşlat demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 1*). [yine,]

Çāresizlikdir **yine** dārū‘ş-şifā-yı ‘aşkda / Ḥāṭır-ı mecrūḫa erbāb-ı vefānıñ merhemi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 2*). [yine,]

Mānî'-i vuşlat **yine** sensin dil-i âvâre hep / Yâd olma âstânında **yine** bul hemdemi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 3*). [yine,]

Yine kaşd-i cân ediyor açdı ğamzeñ yaramı / Uzadıķça leyle-i fırkatde ol vuşlat demi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 163, Beyit 1*). [yine,]

Rü'yet-i dîdârîña ey dîst ğayr-ı lâyıķım / Hâlini bilmez gönül ister **yine** bu ni'meti (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 169, Beyit 2*). [yine,]

Şâh-ı iklîm-i vişâl iken o sultân-ı kerîm / Nâķa ra'yile bulurdu **yine** hîş-hâl u şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 4*). [yine,]

Ehl-i dile şanma ki dūzaķ cihân / Kendine cennet **yine** kendi dili (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 8*). [yine,]

Sâhib-i hâlîñ **yine** hâlîñ görür / Nûr-ı maħabbetle olan ahvâlî (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 15*). [yine,]

Vaşl-ı İlahî'niñ idi 'âşıkı / Oldu **yine** sevdiginiñ vâşılı (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 16*). [yine,]

Hacc edip geldi Sitanbul'a **yine** / 'Ömr sürdü daķı on yedi sene (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 97*). [yine,]

Çıkıp varlıķdan artık ķalbini zevķa eriştir sen / Temâşâ ile mir'ât-ı cemâlî gör **yine** rûşen (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 7*). [yine,]

yirmi beş: Sayı, yirmi beş.

Yirmi beş yaşında kıldı irtihâl / Cennetü'l-Firdevs'de buldu şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 76*). [yirmi beş,]

yirmi sekiz: Sayı, yirmi sekiz.

Diyerek hayfâ kerîmem Mihrimâh / Daķı yaşıñ **yirmi sekiz** iken âh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 44*). [yirmi sekiz,]

yirmi sekizde: Sayı, yirmi sekiz.

İki yüz otuz ikide mevlidi / 'Ömri **yirmi sekizde** âķiri (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 89*). [yirmi sekizde, -de]

yirmi yedi: Sayı, yirmi yedi.

yirmi yedi yaşına varmış iken / Âh kim ol ķardaşım nâzîk-beden (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 76*). [yirmi yedi,]

yohsa: Yoksa, aksi takdirde.

Bir gedâ ķuldur ķapıñda 'Âdile bî-nâm-ü şân / Eglenirim 'aşkıñ ile **yohsa** cânı neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 6*). [yohsa,]

Raħmet-i Raħmân'dır maķşûd olan / **Yohsa** sâde 'izz ü şânı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 9*). [yohsa,]

yok: Bulunmamak, olmamak, mevcut olmamak.

Mürşid derinde bende gedānuñ gedāsıyım / Zān eyleme vefāsı **yok** Allāh 'aşķına (*Âdile Sultan Divanı, Diğēr 7, Beyit 5*). [yok,]

Şoħbet-i yār ile cân ü dil bulur her lezzeti / Meyli **yok** bātıl hayāle geçdi dünyāda gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğēr 18, Beyit 5*). [yok,]

Hazîn ü zârdır nālân ü pür-efğândır sensiz / Ki **yokdur** şabra tākāt hep helāk olmaķtadır gönüm (*Âdile Sultan Divanı, Diğēr 22, Beyit 3*). [yokdur, -dur]

Enbiyā vü rüsül içre **yoğ** saña bi'llāh şebîh / Kim nübüvvetle risâletle müstesnâsın meded yâ
Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 3*). [*yoğ,]*

Levlāk hıttbesiyle oldu saña nidā meded yâ Muhammed / 'Âlem-i Adem **yoğken** olduñ mağbûb-ı
Hudā meded yâ Muhammed (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 1*). [*yoğken, -ken]*

Kimse derdim aňlamaz ketm etmeden **yoğ** çāresi / Bende-i bîçāreye senden olur ancak 'atā (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 6*). [*yoğ,]*

Seniñ ihsānıña var mı nihāyet kıl meded Allah / Dilimde şükrüñe **yoğdur** liyākat kıl meded Allah
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 5, Beyit 1*). [*yoğdur, -dur]*

Ben fakîr bî-çāre geldim bâbıña ey Pâdişāh / Rağmetiñ bağrına **yoğdur** hadd u gāyet kıl meded
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 3*). [*yoğdur, -dur]*

Kendiñi bil yoğlukdan özge **yoğ** devlet saña / Halkı hoş görmekten a'lā hüsni hıllık olmaz saña
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 1*). [*yoğ,]*

Mürşid derinde bende gedānuñ gedāsıyım / Zān eyleme vefāsı **yoğ** Allāh 'aşkıña (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [*yoğ,]*

Hem mürā'î 'ābidiñ kalbinde **yoğdur** zerre nūr / Çün enāniyyet eden zāhid olur Hakk'dan cüdā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [*yoğdur, -dur]*

Yoğ firākıña tağammül ne gerek hūr u bihişt / İntizārından murādı 'aşkıñ dîdār bu şeb (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 4*). [*yoğ,]*

Hāl ü kālî dil-i şeydā söyler / Haddi **yoğ** 'aşkıdan ammā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48,
Beyit 1*). [*yoğ,]*

Gamım **yoğ** hîç kederden derd ü miğnetden vazîfem hem / Garîbim ilticāya her seher bir
pâdişāhım var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 5*). [*yoğ,]*

Bî-gāne **yoğken** arada dellālî etme vāsıta / Çün müştērî-i mālın ol yār ile bāzārı gör (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 72, Beyit 5*). [*yoğken, -ken]*

Hîç mahlûkda **yoğ** kudret-i icād-ı umūr / Her ne olsa eğer-i kudret-i Mevlā eyler (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 75, Beyit 3*). [*yoğ,]*

Arada bîgāne **yoğdur** sen olup dellāl-ı 'aşk / Çün metā'a müştērîsin yār ile bāzārı gör (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 6*). [*yoğdur, -dur]*

Kaşd-ı 'aşık iki 'ālemde cemāl-i dōstdur / **Yoğdur** ondan özge 'aşık 'āleminde mültemes (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 89, Beyit 5*). [*yoğdur, -dur]*

Benim ol dertli bî-çāre ki **yoğ** hemdem açam rāzım / Beni dünyāda ancak derd ü gām bir münisi
bulmuş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 4*). [*yoğ,]*

Olma mağrūr tûl-ı 'ömre **yoğ** bakāsı hāşılı / 'Âdile bul vahdeti çekme cefā vü külfetiñ (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 6*). [*yoğ,]*

Meh cemālî 'ālemi rüşen cihānı mest eder / Mişli **yoğ** ol māh-peyker ya'nî bir dāne gönül (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 3*). [*yoğ,]*

Benim 'aşık güzel yāra mecālîñ **yoğdur** inkāra / Sever mi sâde-dil zühhād ağıyār olmayan gönülüm
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4*). [*yoğdur, -dur]*

Görünce māh-tāb-ı hüsni rüşen oldu dil-hānem / Bu rü'yānıñ 'aceb ta'bîri **yoğ** mu hayrete daldım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 2*). [*yoğ,]*

Bil bunu yoğluk imiş 'aşıkā mi'rāc gerek / 'Aşıkā mezheb ü dîn varlığı **yoğ** gerek (*Âdile Sultan
Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [*yoğ,]*

Kimseniñ hayrı ile şerrine **yoğdur** nazarım / Serseriyim geleli 'āleme hayrān gezerim (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 128, Beyit 4*). [*yoğdur, -dur]*

Dōstdan düşme cüdā dertli bîçāre benim / Şabra **yoğ** dilde mecāl pür-gām u hayrān gideyim
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 129, Beyit 4*). [*yoğ,]*

Gāh Mecnûn gibi dağlar aşarım 'Âdile ben / **Yoğ** kararım n'ideyim gāmla perîşān gezerim (*Âdile
Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 7*). [*yoğ,]*

Kimseniñ hayr ile şerrine **yokdur** nazarım / Hep kuru lağlakadır dilde olanca hünerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 133, Beyit 2*). [yokdur, -dur]

Şoḥbet-i yâr ile cân ü dil bulur her lezzeti / Meyli **yok** bâtil hayâle geçdi dünyâda gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 5*). [yok,]

Serde ‘aqlım kalmadı vaşında ‘âciz oldu dil / **Yok** taḥammül keşfe hem tağyîri müşkildir bütün (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 3*). [yok,]

Hem ol kuşuñ gizli derûnunda sırr-ı şâh / **Yok** kudreti kim eyleye i‘lân gönül kuşu (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 5*). [yok,]

Ḥazîn ü zârdır nâlân ü pür-eḡândır sensiz / Ki **yokdur** şabra tâkat hep helâk olmaktadır gönüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 3*). [yokdur, -dur]

Yokdur ‘âlemde ‘abeş halk eylemiş nesne Ḥudâ / Ey başîretsiz gözün aç bak nedir sırr-ı Ḥudâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 1*). [yokdur, -dur]

Kimsede **yok** emriñi cerḥe mecâl / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 12*). [yok,]

Yok iken eşyâyı mevcûd eylediñ / Zâtıñı ekvâna ma‘bûd eylediñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 20*). [yok,]

Dedi ya‘ni şâhidim **yokdur** İlâh / Vardır ancak ol mu‘azzam pâdişâh (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 15*). [yokdur, -dur]

Ḥamd-i bî-ḥad Ḥazret-i Ḥaḳḳ’a sezâ / Luṭfuna iḥsânına **yok** intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 1*). [yok,]

Yok iken var etdi eşyâyı hemân / Var iken ma‘dûm eyler bî-gümân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 2*). [yok,]

Ḥüsn ü ahlâkı güzel mâşûm idi / Merḥametli mişli **yok** merḥûm idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 23*). [yok,]

Yok fîrakıña taḥammül neyleyem / Emr-i Ḥaḳḳ’dır neyleyem ne söyleyem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 40*). [yok,]

Ḥamd-i bî-ḥad Ḥazret-i Ḥaḳḳ’a sezâ / Luṭfuna iḥsânına **yok** intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 1*). [yok,]

Yok iken var etdi eşyâyı hemân / Var iken ma‘dûm eyler bî-gümân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 2*). [yok,]

Ḥüsn ü ahlâkı güzel mâşûm idi / Merḥametli mişli **yok** merḥûm idi (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 23*). [yok,]

Yok fîrakıña taḥammül neyleyem / Emr-i Ḥaḳḳ’dır neyleyem ne söyleyem (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 40*). [yok,]

Çâre **yokdur** irtihâl etsem gerek / ‘Azm-i vaşl-ı Zü’l-celâl etsem gerek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 93*). [yokdur, -dur]

Eyler iken böyle eyyâmım güzer / Ḥaḳḳıma hiç kimseden **yokken** zarar (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 33*). [yokken, -ken]

Kimsede **yok** emriñi cerḥe mecâl / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 12*). [yok,]

Dâ'imîsin zâtıña **yokdur** fenâ / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 4*). [yokdur, -dur]

Çâre **yok** bu yolda emr-i Ḥaḳ ezelden bu aña / Ağla çeşmim ağla feryâd eyle rahm etsin Ḥudâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 3*). [yok,]

Kulların her vechile şādân eder / Luṭfuna iḥsânına **yok** intihâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 3*). [yok,]

‘Âlem icâd olalı **yok** gibi mânendi velî / Şân-ı pâki ezeli mertebe-i ḥâli kâdim (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 23*). [yok,]

yok: Mevcut olmama, bulunmama.

Ben fakîr bî-çâre geldim bâbına ey Pâdişâh / Raḥmetiñ baḥrına **yokdur** hadd u gâyet kıl meded
(*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 3*). [yokdur, -dur]

‘Âşıka bir nesne **yokdur** la ‘l-i dilberden lezîz / Zîkr-i yâr oldu aña çün şîr ü şekkerde lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 1*). [yokdur, -dur]

Her gelen gitmektedir hiç hükm **yok** ârāmına / Kânı ata ana kardaş kânı kavm ü hey’etiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 2*). [yok,]

Cân maḥabbet-hānesinden taşra **yokdur** meyli hiç / Bende-i sultân-ı ‘aşkıñ hükm ü fermân
gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 2*). [yokdur, -dur]

Rağbetimiz devlet-i fânide **yok** / ‘Âdile bâb-ı emāndan geçemem (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 7*). [yok,]

Yâ İlâhî senden özge **yok** Hudâ / Pâdişâh-ı bî-zevâl-i Kibriyâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 1*). [yok,]

Çünkü benden gayrı kimse olamaz hiç saña yâr / Bil ki **yok** yâr ü meded-kâr ü mu‘în ü çâre-kâr
(*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 7, Beyit 6*). [yok,]

Yâ İlâhî senden özge **yok** Hudâ / Pâdişâh-ı bî-zevâl-i Kibriyâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 1*). [yok,]

yok: Yokluk, hiçlik, adem.

Bil bunu yokluk imiş ‘âşıka mi‘râc gerek / ‘Âşıka mezheb ü dîn varlığı **yok** gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 1*). [yok,]

yok olsa: Ölmek, varlığı sona ermek.

Varlık derd ü belâsıdır çekilen ğam hemân / ‘Aşk ile **yok olsa** ‘âşık hûşca kām-rân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 6*). [yok olsa, -sa]

yokdur: Yoktur, bulunmamaktadır.

Dâ’imisin zatıña **yokdur** fenâ / Hükm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 4*). [yokdur,]

yokluk: Hiçlik, yok olma, fenafillah.

Bil bunu **yokluk** imiş ‘âşıka mi‘râc gerek / ‘Âşıka mezheb ü dîn varlığı yok gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 1*). [yokluk,]

Kendiñi bil **yoklukdan** özge yok devlet saña / Halkı hoş görmekden a‘lâ hûsn-i hulk olmaz saña
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 1*). [yoklukdan, -dan]

Bil bunu **yokluk** imiş ‘âşıka mi‘râc gerek / ‘Âşıka mezheb ü dîn varlığı yok gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 1*). [yokluk,]

yol: Bir şeye ulaşmak için takip edilen seyir.

Her umûrunda saña muhtâc kul / Kudretiñ cümle murâda açdı **yol** (*Âdile Sultan Divanı, Kıt’a 1, Beyit 5*). [yol,]

Yâr-ı gâr ile **yola** oldu revân / Şanki bir aḥterle mâh-ı dü-cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 2, Beyit 5*). [yola, -a]

Kimisi oldu şehîdi bu **yoluñ** misl-i ‘Alî / Kimi dârâ aşılıp manşûr-veş oldu deli (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 9*). [yoluñ, -uñ]

yol: Uğur, gaye, maksat.

Yâ Rab 'inâyetiñ **yoluna** bakmada gözüm / Et nâ'il ü vişâl o yâra meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 6*). [*yoluna, -un, -a*]

Dervişleriñ Hâk'dır **yolu** / Olmaz dañı sağı solu (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 3*). [*yolu, -u*]

Hâk **yoluna** cân verdiler / İncitme hiç dervişleri (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 1*). [*yoluna, -u, -na*]

Kim demsâziñ bu **yolda** kim âyâ hemdemiñ / Âşinâlardan bütün bi-gâne olduñ ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 2*). [*yolda, -da*]

Seniñ hüsniñ gibi ben görmedim bir meh-liķâ yâ Hû / Güzelsin tâ ezel 'aşık **yoluñda** cân verir yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 1*). [*yoluñda, -uñ, -da*]

Tenezzül ğayra etmem kârimiz Hâk iledir her dem / Bu **yolda** zümre-i merdândan ayrı degilim şüfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 6*). [*yolda, -da*]

Reh-i 'aşkıñda 'aşık nâlelerle cân fedâ eyler / Bu **yolda** 'Âdile'ye başka bir devlet mi var yâ Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 6*). [*yolda, -da*]

Yâ Rab 'inâyetiñ **yoluna** bakmada gözüm / Et nâ'il ü vişâl o yâra meded Allah (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6*). [*yoluna, -un, -a*]

Fedâ olsun **yoluñda** cümle varım / Saña bu cân ü dil kurbân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 2*). [*yoluñda, -uñ, -da*]

Mihr ü mâh görse cemâliñ bâreka'llâh çağırır / **Yoluña** hürşid-i 'âlem hâk ile yeksân olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 2*). [*yoluña, -uñ, -a*]

'Aşk ateş ile dâ'im süzân bulunur cânâ / Bu **yolda** nice yüz biñ kurbân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 1*). [*yolda, -da*]

Derdiñi yâd eyle dermân bulunur elbet / **Yolunda** cân nişâr et cânân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 4*). [*yolunda, -uñ, -da*]

Bî-ğarañ ihlâsımız bu **yolda** pâk / Sînede dâ'im du'âsı virdi var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 7*). [*yolda, -da*]

Luftuña maẖhar olan her bahtiyâr / Varını hep **yoluna** talan eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 9*). [*yoluna, -u, -na*]

İçir vahdet meyin kınsın **yolunda** mest-i 'aşk olsun / Firâkıyla yeter yandı çeh-i süzânda eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 7*). [*yolunda, -u, -nda*]

Cihânda neylesin cânândan özge maķşadı 'aşık / Fedâ olmaz **yolunda** cânâ minnet eyleme 'aşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 1*). [*yolunda, -un, -da*]

Hep mâsivâyı terk eder Hâk vechini ârzü eder / Doğru **yolundan** dönemez Mevlâ'sını bilen 'aşık (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 3*). [*yolundan, -u, -ndan*]

Çok mudur bir cân verse **yoluna** üftâdeler / Bir degil biñ cân fedâdır böyle cânâna gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 111, Beyit 4*). [*yoluna, -u, -na*]

'Aşk **yolunda** bu cânı isterim kurbân ola / Dôst ile olan ezelden 'ahd ü peymân gözlerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 3*). [*yolunda, -u, -nda*]

Eder her 'aşık-ı bî-çâre bu luftuñ temennâsın / **Yoluñda** cân vermekle eder kesb-i şafâ gönülüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 2*). [*yoluñda, -uñ, -da*]

Kim demsâziñ bu **yolda** kim âyâ hemdemiñ / Âşinâlardan bütün bi-gâne olduñ ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 2*). [*yolda, -da*]

Bu ihsân ü fütûhâta gerekdir secde-i şükrân / Mutî'-i emr-i 'aşk olup fedâ et **yoluna** cânı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 161, Beyit 6*). [*yoluna, -uñ, -a*]

Erdiler nûr-ı tecellî ile bezm-i vuşlata ol / Resûlu'llâh'dır bu **yolda** zîrâ rehberi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 6*). [*yolda, -da*]

Silsile ber silsile tâ Nakşbend / Oldu hilâfet **yolunuñ** nâ'ili (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 13*). [*yolunuñ, -u, -nuñ*]

Siyeh rüyuñla yalvar ‘Ādile gel / ‘Ubūdiyyet **yolu** devlet degil mi (Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 10, Beyit 10). [yolu, -u]

Esîr ü bî-kesim bu ‘âlem-i miñnetde ey şâhım / Bu **yolda** ne meded-kârım ne qaldı bir ümîd-gâhım (Ādile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 5). [yolda, -da]

Çäre yok bu **yolda** emr-i Hâk ezelden bu aña / Ağla çeşmim ağla feryād eyle rahm etsin Hudā (Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 3). [yolda, -da]

yol: Yol, istikamet, güzergâh, gidilecek yer.

Şöyle mest olmuş ezelden bâde-i ‘aşkıñla kim / Hâşre dek gerdândır kūyuñ **yoluñda** âfîtab (Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 4). [yoluñda, -uñ, -da]

Bezm-i ‘aşk-ı ‘ârifâna ger duhûl ister iseñ / Dergeh-i mürşidde yeksân ol ki **yol** âsândır (Ādile Sultan Divanı, Gazel 66, Beyit 6). [yol,]

Yine mañzûn göñlümün bir şevkı var / Çünkü ‘âlî-himmete bir **yolu** var (Ādile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 1). [yolu, -u]

Esb-i nefsiñ tût ‘inânın verme **yol** yañlış gider / ‘Ādile merdânelik et ‘aşk ile meydâna gel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 6). [yol,]

Bu günü yarına koyma nûr-ı vahdet bul hemân / ‘Ādile açıp mañabbet **yolların** seyrâne gel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 6). [yolların, -ları, -n]

Esb-i nefsiñ tût ‘inânıñ verme **yol** yañlış gider / ‘Ādile merdânelik et ‘aşk ile meydâna gel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 7). [yol,]

Bu günü yarına koyma vahdetini bul hemân / ‘Ādile açıp mañabbet **yolların** seyrâne gel (Ādile Sultan Divanı, Gazel 116, Beyit 7). [yolların, -ları, -n]

Bu **yol** erkân-ı cemî‘-i enbiyâ vü evliyâ / Gördüğünü gizleyip görmedigin açma hemân (Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 6). [yol,]

Mâ‘rifetu’llah’ı hâkîkat bilip / Tıtdı tārîkatle şerî‘at **yolu** (Ādile Sultan Divanı, Kıt’a 6, Beyit 14). [yolu, -u]

yol: Bir amaca ulaşmak için başvurulması gereken çare, yöntem.

Cânân **yolunu** buldular / İncitme hiç dervîşleri (Ādile Sultan Divanı, Diğer 9, Beyit 2). [yolunu, -u, -nu]

yol açdı: Yol açmak, sebep olmak, önünü açmak.

Her umûrunda saña muhtâc kıl / Kudretiñ cümle murâda açdı yol (Ādile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 5). [yol açdı, -dı]

yol aldılar: İlerlemek.

‘Aşk erip **yol aldılar** emvâl ü mülkü koydular / Teslîm-i cânla ‘Ādile vaşla erer cânân ‘âşık (Ādile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 6). [yol aldılar, -dı, -lar]

yol bulayım: Bir menzile ulaşmak için uygun yolu, yöntemi bulmak; vesile, araç bulmak; çare bulmak.

Şaldı ‘aşkıñ melekûta sâye / Hâlvat-i dilde saña **yol bulayım** (Ādile Sultan Divanı, Gazel 118, Beyit 3). [yol bulayım, -a, -yım]

yol verme: İzin vermemek, geçmesine engel olmak.

Mañabbet virdini oku derûnî nefse **yol verme** / Recâdan ‘Ādile ayrılma yârıñ hûş şafâsı var (Ādile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 8). [yol verme, -me]

yol verme: Geçmesine müsaade etmek, izin vermek.

Derd-i cihānı terkeyle fark et nedir esrār-ı ‘aşk / **Yol verme** nefse ‘Âdile Mevlâ saña olur mu ‘în
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 6). [yol verme, -me]

yola gir: Belli bir şekilde davranmak.

‘Âşk ile gel gir yola tut şıdk ile mürşid yedin / Bakma şakın sağ u şola meclis-i rindāna gel (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 115, Beyit 2). [yola gir,]

volcu: Yolculuğa çıkmış kimse; ölmek üzere olan kişi.

Yolcuyum ben ağlamayın der idi / Kālb-i zārı dağlamayın der idi (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4,
Beyit 71). [yolcuyum, -y, -um]

yolda koyan: Yarı yolda bırakmak, ortada bırakmak.

Ne recā-yı vuşlata ne fırkata var tākātım / Çäre ne **yolda koyan** ‘aşkıñ havāsi neylerim (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 4). [yolda koyan, -an]

yoldaş et: Yoldaş, arkadaş edinmek.

Mezāra yalınız koyma bizi imānı **yoldaş et** / Su’ālimiz edip āsān Hūdā çekdirmeye zahmet (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 6). [yoldaş et,]

yollar veriñ: Yol vermek; geçmesine müsaade etmek, izin vermek.

Açıl dağlar veriñ yollar geçeyim / Kuş olup da kanad açıp uçayım (Âdile Sultan Divanı, Gazel
121, Beyit 1). [yollar veriñ,]

yolun tutup: Birinin ya da bir şeyin doğrultusunda hareket etme.

Şādikān **yolun tutup** doğrulalım ol ‘āleme / Ka’be-i dīdāra erip vuşlat-ı Yezdān’a gel (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 3). [yolun tutup, -up]

voluna baş vermede: Uğruna canını feda etmek.

Çekmeyiz cān ile baş kaydını biz ‘Âdile hīç / ‘Ahdimiz **voluna baş vermede** nādān değiliz (Âdile
Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 9). [voluna baş vermede,]

voluna baş vermede: Uğruna canını feda etmek.

Çekmeyiz cān ile baş kaydını biz ‘Âdile hīç / ‘Ahdimiz **voluna baş vermede** nādān değiliz (Âdile
Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 9). [voluna baş vermede, -me, -de]

yor: Sıkıntıya sokmak, üzme.

Yorma tedbīr ile kalbiñ kadere bağlan kim / Niyyeti hāş olanı şād eder elbet Yezdān (Âdile Sultan
Divanı, Gazel 137, Beyit 4). [yorma, -ma]

yuğrul: Yuğrulmak, harmanlanmak, karışmak.

Ezelden işbu cismim hāk-i derd ü gamla **yuğrulmuş** / Cefā kaftanını anmā ki taqdīrim revā
görmüş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 1). [yuğrulmuş, -muş]

(yuhıbbühüm ve yühıbbühühü): "Allah onları sevdiği gibi onlar da onu severler." anlamına gelen
Kur'an'da geçen Mâide suresi 54. ayetin bir kısmı.

(Yuhıbbühüm ve yühıbbühühü) buyurdi Vedūd / Kūlūba Şevk-ı maḥabbet anıñçün etdi vürūd
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 1). [(yuhıbbühüm ve yühıbbühühü),]

yum: Kısarak kapamak, sıkarak kapalı duruma getirmek.

Gözün **yum** bu cihāndan çeşm-i cānı eyleyip bîdār / Cihād-ı ekber eyle nefis ile leyl ü nehār ‘āşık
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 6*). [*yum,]*

yürek: *Gönül, kalp.*

Gönül paslı ciger dağlı **yürek** yaralı göz yaşlı / Tamām ‘āşıklığıma böyle nice biñ nişānım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 8*). [*yürek,]*

Dikildi nûrdan a‘lā direkler / Yanıp ‘aşk-ı Hudā ile **yürekler** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 3, Beyit 9*). [*yürekler, -ler]*

Bilmedi kadrini erbāb-ı dālālet eyvāh / Cigeri kâna boyandı **yüregi** yandı āh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 17*). [*yüregi, -i]*

yürü: *Hareket edip yol almak.*

Pāk eyle gönül hānesini şāf olunca / Al menzili dırma **yürü** tā vaşlı bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 1*). [*yürü,]*

yürü: *Haydi, devam et, var git.*

Yürü Mecnûn ola gör vuşlatı Leylā’da ara / Terk edip ‘ucbu riyāyı dañi ihfāda ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 4*). [*yürü,]*

yürü: *İlerlemek, yol almak.*

Şakın bağlanma kayd-ı ilticāya geç hāzer eyle / Edince zāhir ü bāṭın refīki **yürü** pek ağla (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 2*). [*yürü,]*

yürü: *İlerlemek, yol almak // akmak.*

Uyup bu ‘akla cān ü dil ile bī-gāneyim şimdi / Ki deryā gibi kōl kōl **yürüyen** eşk-i revānım var
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 6*). [*yürüyen, -y, -en]*

yürüt: *Uygulamak; kontrolü sağlamak.*

Kanı emrini **yürüten** şāhib-i tāt ü maḳām / Almadı kimse murādın çekdi maḥzā miñnetiñ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 3*). [*yürüten, -en]*

yūsuf: *Hz. Yusuf peygamber.*

Yüzden niḳābı ref’eder ol vech-i şems ü māhı gör / ‘Älemde **Yūsuf** mu güzel ol pādīşāh-ı ḥüsnü gör
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 4*). [*yūsuf,]*

Döküp Ya‘kūb-veş eşki olunca yāre tā vāşıl / Ḥalāş et canı **Yūsuf** gibi zindāndan ne bīm ‘āşık
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 5*). [*yūsuf,]*

Yerin Yā‘kūb gibi Beytū’l-Ḥazen kıl / Erersin **Yūsuf’uñ** dildārlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 148, Beyit 4*). [*yūsuf’uñ, -uñ]*

Yerin Ya‘kūb gibi beytū’l-ḥazen kıl / Erersin **Yūsuf’uñ** dildārlığına (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 154, Beyit 4*). [*yūsuf’uñ, -uñ]*

Oldu **Yūsuf** şāh Züleyhā gördü ammā çok ğamı / Geçdi bu da‘vāda Leylā ile Mecnûn’uñ demi
(*Âdile Sultan Divanı, Tahmīs 1, Beyit 7*). [*yūsuf,]*

Nūḥ ü İbrāhīm ü Mūsā ‘aşkına / **Yūsuf** u Ya‘kūb ü Ādem ‘aşkına (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 101*). [*yūsuf,]*

yūsuf-i sünbül sinān: *Hz. Sümbül Sinan, Halveti tarikatının bir kolu olan Sünbüliyye şubesinin kurucusudur.*

Gonca-i bağ-ı velāyet **Yūsuf-i Sünbül Sinān** / Serv-i gülzār-ı sa‘ādet **Yūsuf-i Sünbül Sinān**
(*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 1*). [*yūsuf-i sünbül sinān,]*

yūsuf-ı zibāda: *Güzel, yakışıklı Yusuf, Hz. Yusuf Peygamber.*

Pāk edip āyīne-i ḳalb-i mücellāda ara / Herkese verme gönül **Yūsuf-ı zibāda** ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 3*). [*yūsuf-ı zibāda, -da]*

yüz: *Sima, çehre, surat.*

Rahmeten li'l- 'âleminsin nûr-ı vahdetdir **yüzüñ** / Dilberâ vechiñde gördüm süre-i Rahmân olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 5*). [yüzüñ, -üñ]

Her şâm ü seher ağla aşk ile **yüzüñ** dâğla / Kulluğuña bel bağla sultân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 3*). [yüzüñ, -üñ]

Hâli hurşîdiñ n'olurdu yâr setr etse **yüzün** / Açsa hem etmez taḥammül kim olur mest ü ḥarâb
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 7*). [yüzün, -ü, -n]

Yüzden niḳâbı ref' eder ol vech-i şems ü mâhı gör / 'Âlemde Yûsuf mu güzel ol pâdişâh-ı ḥüsnü
gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 4*). [yüzden, -den]

Gider 'işyân ğubarını **yüzümden** / Gözümde kalmasın ğaflet hicâbı (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 5*). [yüzümden, -üm, -den]

Yandı 'aşkıñla derûn-ı 'âşıkârı / Ey cemâli meh **yüzü** şemsü'd-duhâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 4*). [yüzü, -ü]

Yüzüñ mir'ât-ı 'ayn-ı kibriyâdır ya Resûla'llah / Vücûdun maẓhar-ı nûr-ı Hudâdır yâ Resûla'llah
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 6, Beyit 1*). [yüzüñ, -üñ]

yüz: *Taraf, yön.*

Yüzüñ Mevlâ'ya döndür eyleme ey cân sen ğaflet / Kafesden bülbül-i cân-ı gedâ vü şâh uçar elbet
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 2*). [yüzüñ, -üñ]

yüz biñ: *Yüz bin sayısı, çokluğu ifade etmek için kullanılmıştır.*

'Aşk ateş ile dâ'im sūzân bulunur cânâ / Bu yolda nice **yüz biñ** kurbân bulunur cânâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 1*). [yüz biñ,]

Deme keşf olur ser-â-ser baña esrâr-ı ḥafî / Kâl ü ef'âliñde vardır çün seniñ **yüz biñ** ḥaṭâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 5*). [yüz biñ,]

Ravza-i 'ulyâsına **yüz biñ** selâm / Âline aşhâbına hem bi't-temâm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 9*). [yüz biñ,]

yüz biñ: *Yüz bin, pek çok.*

Âl'iniñ aşhâbınıñ **yüz biñ** selâm / Ola ervâhına ihdâ dâ'imâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 6*). [yüz biñ,]

yüz doksan beşde: *Yüz doksan beş.*

Âftâb-ı vechi rûy-ı 'âleme / **Yüz doksan beşde** oldu müncelâ (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 72*). [yüz doksan beşde, -de]

yüz döndürüp: *Yüz çevirmek, gösterilen ilgiyi kesmek, uzaklaşmak.*

Ḥulûş ile öpenler pâyini **yüz döndürüp** nâ-gâh / Meded-kâr olmadı hîç kimseler aḥvâline eyvâh
(*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 5*). [yüz döndürüp, -üp]

yüz dördte: *Tasavvufta insanı Allah'a ulaştıran yüz hamle ve dört mertebe.*

Eyledi **yüz dördte** 'Adne mekân / Vaşlına müştâk idi zîrâ cinân (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 49*). [yüz dördte, -de]

yüz gösterdi: *Ortaya çıkmak, belirtmek.*

Etdi terk-i saltanat bâ-ḥükm-i takdîr-i Ḥudâ / Soñra **yüz gösterdi** ammâ emr-i cellâd-ı kaẓâ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 15*). [yüz gösterdi, -di]

yüz kırk sekizde: *Yüz kırk sekiz.*

Çün olup altmış sekiz yıl ber-hayāt / Eyledi **yüz kırk sekizde** irtihāl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 55*). [*yüz kırk sekizde, -de*]

Eyledi **yüz kırk sekizde** nā-gehān / Evc-i mehdi pür-ziyā ol meh ‘adīl (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 66*). [*yüz kırk sekizde, -de*]

yüz sürmege: *Kutsal veya saygın birinin huzuruna çıkarken ayağına doğru eğilmek, saygı göstermek.*

Âstān-ı dergehiñ būs eyleyip / Şevk ile **yüz sürmege** ümmīd var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 6*). [*yüz sürmege,]*

yüz sürmeklik: *Aşırı sevgi ve saygı göstermek için yere eğilmek.*

Döküp de dīdeden yaşlar o rāh-ı pür-sa‘adetde / Olur dergāha **yüz sürmeklik** ister muṭlaḳā göñlüm (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 125, Beyit 3*). [*yüz sürmeklik, -mek, -lik*]

yüz sürsem: *Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.*

Hāk-i ‘anberīne **yüz sürsem** şanırdım kendimi / Şübhesiz (Men zāre ḳabrī) sırrına oldu ḳarīn (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 4, Beyit 7*). [*yüz sürsem, -se, -m*]

yüzümü tutdum: *Belli bir durum olma yönünde ilerlemek, meyletmek, yönelmek.*

Yā Rab ‘işyān ile tutdum yüzümü dergāhiña / Ben ḳulum kārım ḥaṭadır sen kerem eyle baña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 1*). [*yüzümü tutdum, -du, -m-üm, -ü, -du, -m*]

yüzün sür: *Yüz sürmek, aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.*

Ehl-i ‘aşḳiñ gel göñül sen bende-i fermānı ol / Sür yüzün taḳbīl-i bāb-ı dergah-ı zī-şānı ol (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 1*). [*yüzün sür,]*

yüzün üzre: *Yüzüstü; yüzü yere gelecek biçimde, yüzükoyun.*

Hālet-i cezbeye düş cennet-i Me‘vā‘da ara / **Yüzün üzre** sürünüp rüz ü şeb āmāde ara (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 2*). [*yüzün üzre,]*

yüzünü yere sürüp: *Yüzünü yere sürmek, başını eğmek, aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.*

Yüzünü yere sürüp de cānib-i dīvāna gel / ‘Aşḳ meydānıñı gözle ‘ārif ol merdāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 113, Beyit 1*). [*yüzünü yere sürüp, -üp*]

za‘af: *Düşkünlük; meyil.*

Cismini ‘illet tūtop ḥaylī medīd / **Za‘af** ḥālī gün-be-gün oldu şedīd (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 90*). [*za‘af,]*

zabt: *Tutmak, hakim olmak.*

Keşf olursa sır-ı Hāk urma ene‘l-Hāk‘dan demi / **Zabt** ile lisānıñı ādāb ile erkāna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 108, Beyit 2*). [*zabt,]*

zabt olunmazsın: *Tutulmak.*

Zūlf-i yāre bend olup ḳayd-ı cihānı eyle terk / **Zabt olunmazsın** diger zencīrlerle ey göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 7*). [*zabt olunmazsın,]*

zabt-ı iklīm-i dil-i ‘uşşāk eder: *Âşıkların, gönül ülkesini ele geçirmek.*

Zabt-ı iklīm-i dil-i ‘uşşāk eder / Zōr-i bāzū-yı ‘ināyet-küsteri (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 90*). [*zabt-ı iklīm-i dil-i ‘uşşāk eder, -er*]

zāhid: Dinin yasak ettiği şeylerden sakınıp buyurdıklarını yerine getiren (kimse).

Gel ey **zāhid** zebānıñ çek şaķın ‘uşşāķı incitme / Eden tevfiķ ile zıkr-i Hudā ‘uşşāķı incitme
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1*). [*zāhid,]*

Zāhid ne bilir kadrini ‘aşķ içre şafānıñ / ‘Āşıķdır o didār ğamiyle mütelezziz (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 46, Beyit 2*). [*zāhid,]*

Gel ey **zāhid** taleb kıl hüs-n-i hulkı olasın insān / O bir ‘ilm-i Hudā’dır bilmeyen onu olur hayvān
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 1*). [*zāhid,]*

Hāzer kıl **zāhide** buĝz eyleme merdānı Mevlā’ya / Şaķın baĝrı yanık ‘uşşāķı incitme cefādan geç
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 175, Beyit 2*). [*zāhide, -e]*

Gel ey **zāhid** zebānıñ çek şaķın ‘uşşāķı incitme / Eden tevfiķ ile zıkr-i Hudā ‘uşşāķı incitme
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 187, Beyit 1*). [*zāhid,]*

İsmi gibi Şāliḥā hem ‘ābide / Zāķire hem şāķire hem **zāhide** (*Ādile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 24*). [*zāhide, -e]*

zāhid olur: Dindar olmak, dünyayı terk edip dinin emirlerine titizlikle uymak.

Hem mūrā‘t ‘ābidiñ kalbinde yokdur zerre nūr / Çün enāniyyet eden **zāhid olur** Hāķ’dan cüdā
(*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [*zāhid olur, -ur]*

zāhidā: Ey takva sahibi, Allah korkusuyla dünyevi şeylerden el çekmiş kimse!.

Beyt-i dilde bul şafā eyle tavāfı **zāhidā** / Etmezem devrānı ol devrān içinde gizlidir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 47, Beyit 5*). [*zāhidā,]*

(Aḥsen-i takvīm)’i inkār eyleyen İblis’dir / **Zāhidā** mūr‘āt-ı kalbi pāk edip Sübhān’ı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 2*). [*zāhidā,]*

Zāhidā ḥor bakma incitme o ‘ālī erleri / Var eliñ diliñ çek onlardan şaķın cān u seri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 1*). [*zāhidā,]*

zāhid-i maĝrūr: Kibirli zahit; zahit gibi gururlu.

Seni Hāķ’dan ederler dūr ki olma **zāhid-i maĝrūr** / Murādları Cemālu’llāh şaķın ‘uşşāķı incitme
(*Ādile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 4*). [*zāhid-i maĝrūr,]*

zāhid-i şūret-perest: Şekilci dindar.

Remz-i ‘aşķı **zāhid-i şūret-perest** etmez ḥayāl / Nükte-i tevḥīdi zīrā münķire iş‘ārı güç (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 2*). [*zāhid-i şūret-perest,]*

zāhir: Bir şeyin görünen tarafı, dış yüzü, dış görünüşü.

Fenānıñ zevķine aldanma aślā baĝlama gönñlün / Görünür **zāhiri** ma‘mūr lāķin bātını vīrān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6*). [*zāhiri, -i]*

Seniñle zāhir oldu cümle eşyā hep seniñ varlık / Ki sensin Evvel ü Āḥir’de **Zāhir** Bātın ey yā Rab
(*Ādile Sultan Divanı, Kit’a 1, Beyit 2*). [*zāhir,]*

zāhir: Açık, görünür, meydanda.

Cümle eşyayı yaratdı kendini pinḥān edip / Kudretinden varlığı **zāhir** ‘alenī söylenir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 73, Beyit 3*). [*zāhir,]*

Dil ‘aceb āyinedir nūr-ı Cemālu’llāh’dan / Gizli **zāhir** pertev-i ‘aşķı bulan cānānı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 2*). [*zāhir,]*

Dilberiñ vechinde cāna hükm eden sultānı gör / Onda **zāhir** naķş olan āyāt ile Kır‘ān’ı gör (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 85, Beyit 1*). [*zāhir,]*

Ẓāhir ismiñ gibi bātında degilsin sultān / Veremez fā'ide bu saltanat ü devlet ü şān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 137, Beyit 1). [ẓāhir,]

Müciḃ-i feyz ü sa'âdetdir bütün imā-yı 'aşk / Oldu **ẓāhir** şerḥ-ı ḥubb-i yār ile ma'nā-yı 'aşk (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 2). [ẓāhir,]

Vech-i pākīnde nümāyān nūr-ı zāt / Aḥsen-i ḥulķında **ẓāhirdir** şıfāt (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 84). [ẓāhirdir, -dir]

ẓāhir: Görünür, açık // maddi.

At bu **ẓāhir** 'işreti rūḥāni 'işret ḥôşcadır / Saña bir gün gelmesidir emr-i Ḥaḳḳ'ıñ şerbetin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 3). [ẓāhir,]

ẓāhir ola: Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.

Çün pīriñ himmeti ile Ḥaḳ cezbesi **ẓāhir ola** / Pertev şalıp gizli dile 'āşık olup dildārı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 6). [ẓāhir ola, -a]

ẓāhir olan: Görünür duruma gelmek, açığa çıkmak, meydana çıkmak.

Baḳ levḥ-ı dilde naḳş olan nev-ḥatt-ı pūr-envārı gör / **Ẓāhir olan** āyāt ile Ḳur'ān-ı pūr-esrārı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 1). [ẓāhir olan, -an]

ẓāhir olan: Görünür duruma gelmek, açığa çıkmak.

Bātın eşcārda **ẓāhir olan** esmārını gör / Nev-bahār şems ü meh ü çarḥ ile eflāk güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 5). [ẓāhir olan,]

ẓāhir oldu: Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.

Seniñle **ẓāhir oldu** cümle eşyā hep seniñ varlık / Ki sensin Evvel ü Âḥir'de Ẓāhir Bātın ey yā Rab (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 2). [ẓāhir oldu, -du]

ẓāhir olmasa: Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.

Ehl-i dil cismi olurdu pāre pāre 'aşk ile / Olmasa ẓāhir cemāl üzre siyeh nūr u niḳāb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 6). [ẓāhir olmasa, -ma, -sa]

ẓāhir olup: Görünür duruma gelmek, açığa çıkmak, meydana çıkmak.

Ẓāhir olup beyzā-yı 'aşk ceyb-i tecellī-gāḥdan / Şaḥrā-yı ḳalbi nūr ile mānend-i Ṭūr etdi bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 3). [ẓāhir olup, -up]

ẓāhir olup: Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.

Dā'imā ḥaḳḳımıza himmeti olsun ḥāzır / Feyz-i 'aşk ile olup dilde maḥabbet ẓāhir (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 20). [ẓāhir olup, -up]

ẓāhir olur: Görünür duruma gelmek, açığa çıkmak, meydana çıkmak.

Āgāḥ olur ki 'āşık dil ḡarḳ-ı sırr-ı envar / Eşyāda **ẓāhir olur** gizli 'ayān seḥerde (Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 4). [ẓāhir olur, -ur]

ẓāhir olur: Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.

Varlığın terk eyleyip geç ol fenā en-der-fenā / Âdile **ẓāhir olur** esrārı ḥayrū'l-vārışın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 7). [ẓāhir olur, -ur]

ẓāhir u bātın: Açık ve gizli.

Ẓāhir u bātın bütün ḥāzır olup cümle velī / Çıkdı tevḥīd ile istikbāl-i rūḥına şehā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 9). [ẓāhir u bātın,]

zāhir u bātin: Açık ve gizli, görülen ve görülmeyen, her şey.

Şakin bağlanma kayd-ı ilticāya geç hāzer eyle / Edince **zāhir ü bātin** refiği yürü pek ağla (Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 2). [zāhir ü bātin,]

zāhir ü bātinde: Açık ve gizli.

Zāhir ü bātinde yā Rabbī baña ol mu‘in / ‘Âdile ‘aşkuñla ābādan et yā Rabbenā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 2, Beyit 6). [zāhir ü bātinde, -da]

zāhir ü bātinde: Açık ve gizli, görülen ve görülmeyen, her şey.

Çıkar sa‘y ile gönülden hevāyı mā-sivāyı hep / Çalışıp **zāhir ü bātinde** terk et hāl-i zulmānī (Âdile Sultan Divanı, Gazel 165, Beyit 3). [zāhir ü bātinde, -da]

zahm: Yara.

Değilsem de egerçi vaşlına ol āfetiñ lāyık / Derūnum **zahmına** Lokmānlık eyler mihr-i bānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 5). [zahmına, -ı, -na]

zahmet çekdirmeye: Sıkıntı, eziyet, zorluk, güçlük çekmek.

Mezāra yalınız koyma bizi imānı yoldaş et / Su‘ālımız edip āsān Hudā çekdirmeye zahmet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 6). [zahmet çekdirmeye, -dir, -me, -y, -e]

zahmet çekme: Güçlülük karşılaşmak, sıkıntıya katlanmak.

Maḥabbet verme ceḥd eyle cihāna var iken fırsat / Seni terk etmeden terk et onu hīç çekme sen zahmet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 1). [zahmet çekme, -me]

zahm-ı ‘āzīm: Çok şiddetli yaralar.

Qaldım onlardan şabīyy-i nā-tüvān iken yetīm / Açdı kalb ü sīneme fırkatleri **zahm-ı ‘āzīm** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 2). [zahm-ı ‘āzīm,]

zahm-ı gönüllüme: Gönül yarası.

Bulunmaz çāre **zahm-ı gönüllüme** Lokmān tabīb olsa / Devādır ‘Âdile vuşlat bu ḥasta sīneye yā Hū (Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 9). [zahm-ı gönüllüme,]

zahm-ı sīnemden: Gönül yarası.

Derd-i ‘aşkı **zahm-ı sīnemden** su‘āl etseñ eger / Beste-leb etdi beni ammā diye bi‘llāh bu şeb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 7). [zahm-ı sīnemden, -m, -den]

zahm-nāk: Yaralı.

Cism-i zārım **zahm-nākı** tīg-ı ḥasretidir tamām / Kalmadı şabr ü şebāt rūḥ u revānım gel yetiş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 92, Beyit 3). [zahm-nākı, -ı]

zā’il olur: Geçici.

Vücūd-ı ‘ālemi beñzer ḥayāle kim olur zā’il / Bu tā‘rifñ beyānı pek ‘amīk u tūldur ammā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 6). [zā’il olur, -ur]

zā’il olur: Geçici olmak.

Bu cihānda şād olma **zā’il olur** vuşlatıñ / Gafleti қо kıl nazar encāmına bu ḥāletiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 103, Beyit 1). [zā’il olur, -ur]

zā’il olur: Yok olmak.

Bilmemişdim vuşlatı **zā'il olur** hicrân ile / Şimdi eyyâm-ı visâli eylerim âh ile yâd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 4*). [*zā'il olur, -ur*]

zâkir: Zikreden, zikredici, anan.

İsmi gibi Şâlihâ hem 'âbide / **Zâkire** hem şâkire hem zâhide (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 24*). [*zâkire, -e*]

zâlim: Acımasız ve haksız davranan, zulmeden.

Süd kuzusu gibi koşkarken dehânından leben / Eyledi **zâlim** felek âgûş-ı mâderden cüdâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 21, Beyit 4*). [*zâlim,]*

Soñra ammâ sîneme **zâlim** cihân / Bir oñulmaz yara açdı el-amân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 88*). [*zâlim,]*

Başka bir acı da gösterdi baña **zâlim** felek / Yâ'ni zevcim 'Ali Pâşâ da gitdi 'Adn'e dek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7*). [*zâlim,]*

Amânı bulmadı **zâlim** elinde kaldı hayretle / Fedâ etdi nihâyet 'âlemi kaçd u irâdetle (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 8*). [*zâlim,]*

Nasıl hemşiresi bu 'Âdile yanmaz o Hâkân'a / Ki kıydı bunca **zâlimler** qarındaşı cihânbâna (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 16*). [*zâlimler, -ler*]

Şâhen-şeh-i devrân iken 'Abdülâzîz-i huld-i câh / Elvermedi **zâlim** felek yâr olmadı baht-ı siyâh (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 1*). [*zâlim,]*

Ey dâderim 'Abdül'azîz cennet saña olsun mekân / Sen görmediñ evlâdına kıydı nasıl **zâlim** cihân (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 7*). [*zâlim,]*

zamân: Vakıt, devir, dönem.

Hemân bir kaç piyâle nûş edelim nev-bahâr oldu / **Zamân** 'ıyş ü şûrb ü sâkî-i bezm-i vefâdır mey (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 5*). [*zamân,]*

Görünen cümle Hâk'dır her **zamânda** / Bu âdem zâtıña burhân degil mi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4*). [*zamânda, -da*]

Bu gün al ders-i 'aşkı 'Âdile meydân-ı himmetde / **Zamândır** ma'rifet tahşîline tâlib olan gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 6*). [*zamândır, -dır*]

İstedi ol dâderim şâh-ı cihân / Ede Tophâne müşîri ol **zamân** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 25*). [*zamân,]*

Oldu Tophâne müşîri çok **zamân** / Buldu ser'-askerlik ile iki şân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 59*). [*zamân,]*

zamân: An, vakit.

'Aşk ile ol **zamânda** derdiñe eyle dermân / Kıl hıvâbı 'Âdile terk Hâkk'a dayan seherde (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 151, Beyit 6*). [*zamânda, -da*]

Büy-ı 'aşk ile şafâ bulsun gönül / 'Âdile fânî **zamânı** neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kit'a 9, Beyit 10*). [*zamânı, -ı*]

Zîr-i destinde ahâli bendegân / Müslim ile gayr-ı müslim her **zamân** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 4*). [*zamân,]*

Eyledi kaçd-ı ziyâret ol **zamân** / Beyt-i Hâkk u ravza-i Fahr-i cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 29*). [*zamân,]*

zamân geçdi: Vaktin ilerlemesi.

Her ne hâl ise biraz geçdi zamân / İstirâhat vermedi ammâ cihân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 34*). [*zamân geçdi, -di*]

zamān-ı emr ü fermāna: Emir ve buyruğun vakti, zamanı, devri.

Dedim güzel niğāhın şad hezār ‘uşşāka ihsāndır / Dedi şabr eyle teslim ol **zamān-ı emr ü fermāna** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 7). [zamān-ı emr ü fermāna, -a]

zamān-ı vaşla: Kavuşma vakti.

Gözüm dīdārını görsün o yāriñ / **Zamān-ı vaşla** nā’il kıl İlāhī (Âdile Sultan Divanı, Gazel 156, Beyit 4). [zamān-ı vaşla, -a]

zan eyleme: Sanmak.

Mürşid derinde bende gedānuñ gedāsıyım / **Zan eyleme** vefāsı yok Allāh ‘aşkına (Âdile Sultan Divanı, Diğer 7, Beyit 5). [zan eyleme,]

zann ederdim: Sanmak, zannetmek.

Geçdi eyyāmın ferāğ-ı hātır ile bir zemān / **Zann ederdim** ol dem-i mes’ūdı baña cāvidān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 4). [zann ederdim, -er, -di, -m]

zār: Ağlayan, inleyen.

Çün (elem neşrah)’la şadr buldu zevk u inşirāh / ‘Âdile **zārın** şifāsı zikr-i Qur’ān’dır tibr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 10). [zārın, -in]

Sürür u zevk u şād ile geçerken cümle eyyāmı / Neler çekdi neler ey ‘Âdile **zār** olmayan gönüm (Âdile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 7). [zār,]

zār: Ağlama, inleme.

Ey ‘Âdile қо ‘arı dil şehrine var bāri / Bülbül gibi kıl **zārı** reyhān bulunur cānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 24, Beyit 8). [zārı, -ı]

Baş düşüp kanlar akar meydān-ı ‘aşkıñda seniñ / **Zārıña** ‘ālem dayanmaz Rüstem-i devrān mısın (Âdile Sultan Divanı, Gazel 138, Beyit 4). [zārıña, -ın, -a]

Bilmezem hālim n’olur bülbül mişāli **zār** ile / Gül yüzün setr eylemişdir zülf-i ‘anber-bār ile (Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 5). [zār,]

‘Aşık idik gonca-i ruhsārıña / Şimdi düşdüm bülbül-āsā **zārıña** (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 46). [zārıña, -ın, -a]

Rāh-ı ‘aşka erişip terk et fenā gülzārını / İsm-i Gaffār ile kıl bülbül mişāli **zārını** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 7). [zārını, -ın, -ı]

zār eden: Ağlayan, inleyen.

Rüz u şeb bu bendesini **zār eden** ey Zül’-celāl / Gāhice mesrūr eyle kalb-i maḥzunum meded (Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 6). [zār eden,]

zār et: Ağlamak, inlemek.

Gül cemāl-i yāre **zār et** bülbül-i şūrīde-veş / ‘Âdile bu nāleden bīdār olsun geceler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 58, Beyit 7). [zār et,]

zār eyleyen: Ağlatmak, inletmek.

Beni var eyleyen sen ‘aşıkı **zār eyleyen** sensin / Cihāna hüküm eden sensin amān Allah meded Allah (Âdile Sultan Divanı, Diğer 4, Beyit 3). [zār eyleyen,]

zār ile giryān olma: Ağlamak ve inlemek.

Gel ey dil böyle olma zār ile giryān şabreyle / Humār-ı cām fırkāt böyle kalmaz gör de şabr eyle (Âdile Sultan Divanı, Diğer 26, Beyit 1). [zār ile giryān olma,]

zār olsun: Ağlayıp inlemek.

İlahî baña tevfiķiñ itā‘atde medār olsun / Beni benden hālāş eyle gönül ‘aşkıñla **zār olsun** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 1*). [*zār olsun, -sun*]

zār ü giryānım: Ağlama ve inleme.

Zār ü giryānım yeter ‘aşkıñla tā bezm-i Elest / Eyledim dōst u vaţan ārzū sefer kıldım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 119, Beyit 2*). [*zār ü giryānım, -ım*]

zār u nālān: Ağlama ve inleme.

Ķalb-i vīrān **zār u nālān** sīne çākdır ‘Âdile / Bir tecellî ile maḥzūn ḳalbini kıl rūşenā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 8*). [*zār u nālān,]*

zār u ser-gerdān olur: Ağlar ve perişan olur.

Şubḫa dek kūyuñda ‘āşık **zār u ser-gerdān olur** / Rūz-ı vuşlatda görünce rüyūñu ḥandān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 1*). [*zār u ser-gerdān olur,]*

zār ü zebūn: Aciz ve çaresiz.

Amān ‘Âdile’yi ḥasret ile **zār ü zebūn** etme / Ümīdi kāsesini ser-nigūn etme meded yā Ḥaḳ (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 6*). [*zār ü zebūn,]*

Tecellî-i cemālīñ ‘āşıkı **zār ü zebūn** eyler / Bu ihsānīñdan özge ‘āşıkā vuşlat mı var yā Rab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 4, Beyit 5*). [*zār ü zebūn,]*

zār ü zebūn: Zayıf ve inleyen.

Gūşe-i mātem u ḥasretde ḳalıp **zār u zebūn** / Vermedi derdine tedbīr-i eṭibbā dermān (*Âdile Sultan Divanı, Kut’a 7, Beyit 5*). [*zār u zebūn,]*

zāra düşüp: Ağlamak, inlemek.

Düşüp bülbul gibi zāra bakar mı bağ u gülzāra / Vaţan tutmaz dü-‘ālemde der-i cinānda eglenmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 4*). [*zāra düşüp, -üp*]

zarar: Bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç.

Ḥaḳ için sev kimi severseñ onu dōst tut hemān / ‘Âdile ol mihirden aşla **zarar** gelmez saña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 27, Beyit 6*). [*zarar,]*

Eyler iken böyle eyyāmım güzer / Ḥaḳkıma hiç kimseden yokken **zarar** (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 33*). [*zarar,]*

zarar gelmez: Kötülük gelmek.

‘Āşık-ı Mevlā olanlar nūş eder ḥūn-i ciger / Münkiriñ taşından aşla hiç **zarar gelmez** oña (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 4*). [*zarar gelmez, -mez*]

zarar görmemişdi: Kötü sonuca uğramak.

Cümleye evlād-veş etdi nazar / Görmemişdi kimse devrinde zarar (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 7*). [*zarar görmemişdi, -me, -miş, -di*]

zārī: Ağlama, inleme.

Şeb ü rüz eylerim bülbul gibi feryād ile **zārī** / Ciger-gāhım yaḳar ‘aşḳ āteşi biryān eder yā Hū (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 5*). [*zārī,]*

zār-ı ḥüsnüñdür: Güzelliğe ağlayan.

Kalb hayrân-ı benefşe **zâr-ı hüsnüñdür** seniñ / Zülf havâsiyle perîşân oldum hâliñ görmeden
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 4). [zâr-ı hüsnüñdür, -üñ, -dür]

zâriyât: Ağlama, inleme.

Biñde bir olmaz edâ-yı şükri tâ rûz-ı hisâb / Her ne rütbe neml ü reml ü **zâriyât** olsa ‘aded (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 5). [zâriyât,]

zat: Kendi, bizzat kendi.

Feyzi ‘ayân ismi hafî / Nutku büyük **zâtı** Celîl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 4). [zâtı, -ı]

Hâk buyurdu (Nûr-ı semâvât-ı ve’l-arz) âyetin / Kendidir medh eyleyen **zâtın** o Rabbü’l-‘âlemîn
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 1). [zâtın, -ı, -n]

Biz kamu talibleriz matlûb-ı aslı **zâtıdır** / Cümlemiz kâşıdlarız maqşad cemâlidir ebed (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 4). [zâtıdır, -ıdır]

Zâtını tenzîh eyler (Kul hüva'llâhu ehad) / Âyet-i vaşf ü şîfât-ı zâtî (Allahü's-şamed) (Âdile Sultan Divanı, Kaside 2, Beyit 1). [zâtını, -ın, -ı]

Cümle-i eşyâya **zâtıñdır** emîn / Kâ'inâta şefkat ü rahmîn hemîn (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 13). [zâtıñdır, -ıñdır]

zat: Öz, varlık.

Âdem'e verdi hilâfet **zâtını** ta'rif için / Dehre gelmek sâlike mâ'sûka ermekden garaz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 93, Beyit 4). [zâtını, -ı, -nı]

zat: Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse.

Gam çekmez ol gönül ki sen gibi yâr olunca / Olmaz 'alîl ol cism **zâtın** tabîb olunca (Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 1). [zâtın, -ıñ]

Maqâm-ı vaşla eriş kalma pek de semt-i gafletde / Eden **zâtıle** ittişâl bulur dâ'im beka-yı mey
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 9). [zâtıle, -ile]

Zâtını Hâk medh ederken nice kâdir olam / 'Âdile ancak eder 'arz-ı hâli meded yâ Muhammed
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 32, Beyit 8). [zâtını, -ın, -ı]

Mukârin **zâtına** hilkatde âşık vaşlına lâyıq / Metâ' u remzini aña bu kuluñ ey dil-i dānā (Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 2). [zâtına, -ı, -na]

Zulmete batmışdı **zâtıñdan** mukaddem bu cihân / Bi'setiñ tenvîr edip gitdi dālâlet demleri (Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 6). [zâtıñdan, -ıñ, -dan]

Ey kalem vaşfını tahrîr edeceğin kimdir / Öyle bir **zât** ki biraz na'tin edem şerh saña (Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 2). [zât,]

Yok iken eşyâyı mevcûd eylediñ / **Zâtını** ekvâna ma'bûd eylediñ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 20). [zâtını, -ı, -nı]

O **zâtın** zerresi mihr-i kemâlât / Teveccüh ehli görür onda cāmı (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 4). [zâtın, -ıñ]

zat: Kendi, öz // Allah'ın varlığı.

Dâ'imîsin **zâtına** yokdur fenâ / Hüküm ile fermân seniñ yâ Rabbenâ (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 4). [zâtına, -ıña]

Cümle-i eşyâya **zâtıñdır** emîn / Kâ'inâta şefkat ü rahmîn hemîn (Âdile Sultan Divanı, Murabba 1, Beyit 13). [zâtıñdır, -ıñ, -dır]

zat-ı âdem'den: Hz. Adem'in zâtı.

Zat-ı Âdem'den beri bir kavme meb'ûs oldular / Cümlesiniñ bendesiyim enbiyâdır sevdiğim
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 3). [zat-ı âdem'den, -den]

zāt-ı a'zam: Büyük kişi.

Yâ İlâhî Fahr-i 'âlem 'aşkına / Sevdigîñ ol **zāt-ı a'zam** 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 101). [zāt-ı a'zam,]

zāt-ı celîl: Ulu, yüce kişi.

Şadr-ı a'zam idi ol **zāt-ı celîl** / Eyledi ol kâfirî resmen rezîl (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 61). [zāt-ı celîl,]

zāt-ı cibrîl: Cebrail, tabir olunan dört büyük melekten peygamberlere vahiy indirmekle görevli olanı. İlâhî emirleri meleklerle ve peygamberlere ulaştırıran vahiy meleği.

Çün bu sırrı **zāt-ı Cibrîl** añladı / Kelime-i pāk şehâdet okudu (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 14). [zāt-ı cibrîl,]

zat-ı hak: Hakkın zatı.

Na'ra-i rindânı tutmuş kul-kul-ı mînâ-yı 'âşk / **Zat-ı Hak** çün 'âşık-ı vech-i cenâb-ı Muştafâ (Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 18). [zat-ı hak,]

zāt-ı hak'dan: Allah'ın zatı.

Gel bu gün fakr ü fenâyı cân ile eyle kabûl / **Zāt-ı Hak'dan** bâ'is-i rahmet olur bu zilletiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 4). [zāt-ı hak'dan, -dan]

zāt-ı hudâ: Allah'ın zatı, yaratıcının kendisi.

Şâni' ü Hâlık-ı kebîr ü müste'ân / Hâfız u Nâsır'dır ol **zāt-ı Hudâ** (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 2). [zāt-ı hudâ,]

zāt-ı hudâ'dır: Allah'ın zatı, yaratıcının kendisi.

Mübtelâyım derd-i 'aşka ibtilâdır sevdigim / Geçmişim ben cümleden **zāt-ı Hudâ'dır** sevdigim (Âdile Sultan Divanı, Gazel 117, Beyit 1). [zāt-ı hudâ'dır, -dır]

zāt-ı hudâ'nıñ: Allah'ın zatı, yaratıcının kendisi.

Sırr-ı 'aşkıñ mahremi **Zāt-ı Hudâ'nıñ** 'arîfî / İftihâr-ı 'âşıkân-ı evliyâdır Nakşbend (Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 3). [zāt-ı hudâ'nıñ, -nıñ]

zāt-ı ibrâhîm-i edhem: Hz. İbrahim Ethem.

Zāt-ı İbrâhîm-i Edhem gibi ol dervîş-i pāk / Var şoyun dergâh-ı 'aşka vâriñı eyle hebâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 26, Beyit 7). [zāt-ı ibrâhîm-i edhem,]

zāt-ı kibrivâ: Allah, Cenabıhak.

Râziyım ondan faķat benden de ol râzı mıdır / Yâ habîbim şor bunu buyurdu **Zāt-ı Kibrivâ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 3). [zāt-ı kibrivâ,]

zāt-ı mahmūd ü muhammed mustafâ: Hz. Muhammed.

Zāt-ı Mahmūd ü Muhammed Muştafâ / Sevdigîñ ol Fahr-i 'âlem 'aşkına (Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 100). [zāt-ı mahmūd ü muhammed muştafâ,]

zāt-ı mevlâ'dır: Allah'ın kendisi.

Nazar kıl cümle nakş u kâ'inâta çeşm-i 'ibretle / Görürsün şun'-ı pāk-i Ḥalîkî kim **zât-ı Mevlâ'dır** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 7). [**zât-ı mevlâ'dır, -dır**]

zât-ı nûre'd-din-i cerrâhiye: Pir Nureddin Cerrahî.

Merhem-i lûtf ile eyler kalb-i mecrûha devâ / **Zât-ı Nûre'd-din-i Cerrâhiye** eyle ilticâ (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 3, Beyit 9). [**zât-ı nûre'd-din-i cerrâhiye, -y, -e**]

zât-ı pākîñ: Temiz, saf yaratılış.

Zât-ı pākîñ eylemiş Rabb-i 'ulâ / Bâ'is-i icâd-ı 'âlem muṭlakâ (Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 2). [**zât-ı pākîñ, -iñ**]

zât-ı pākini: Temiz, saf yaratılış.

Çekmiş idi küşe-i vahdete **zât-ı pākini** / Haşleti şabr u tevekkülle tesellüm hem rızâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 20, Beyit 8). [**zât-ı pākini, -i, -ni**]

zât-ı pākîñle: Temiz, saf yaratılış.

Rumûzât-ı ma'ârif **zât-ı pākîñle** olur kâ'im / Ezelden hüküm-i 'irfân himmet-i esrârîña maḥşûş (Âdile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 3). [**zât-ı pākîñle, -iñ, -le**]

zat-ı sa'id: Sevgili, uğurlu, kutlu kişi.

Kırk yedi yaşında ol **zat-ı sa'id** / Raḥmet-i Ḥaḥḥ'ı bulup oldu şehîd (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 21). [**zat-ı sa'id,]**

zât-ı şiddîka: Hz. Ebubekir.

Zât-ı Şiddîka ḥâfîde mâderi / Nesli her vech ile pāk u pür-kemâl (Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 51). [**zât-ı şiddîka, -a**]

zâtîña: Kendi, öz // Allah'ın varlığı.

Görünen cümle Ḥaḥ'dır her zamânda / Bu âdem **zâtîña** burhân degil mi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 12, Beyit 4). [**zâtîña,]**

zâyi' eder: Yitirmek, kaybetmek.

Odur bî-çâre kim bir iki gün 'ömrün eder zâyi' / Ki cân yakmağa kanmaz çünkü hep ehl-i dâlâletdir (Âdile Sultan Divanı, Gazel 174, Beyit 6). [**zâyi' eder, -er**]

zâyi' olupdur: Zıyan olmak, yok olmak, heder olmak.

Şanma kim **zâyi' olupdur** vahdetiniñ çillesi / Rûz u şeb Mevlâ için olur ederseñ ḥîdmetin (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 5). [**zâyi' olupdur, -updur**]

zebân: Dil.

Gel ey zâhid **zebânîñ** çek şaḥın 'uşşâkı incitme / Eden tevfiḥ ile zıkr-i Ḥudâ 'uşşâkı incitme (Âdile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1). [**zebânîñ, -ın**]

Ketm ü zabṭ eyle **zebânîñ** söyleme aşla yalan / İki 'âlemde selâmetdir hemân ḥıfz-ı lisân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 1). [**zebânîñ, -iñ**]

zebân olur: Dil olmak, konuşmak.

Dehân-ı yârdan öpsem dimâgım bulsa zevk-ı 'aşḥ / Tenimde her ser-i müyüm **zebân olur** recâ söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 2). [**zebân olur, -ur**]

zebân-ı hâl eder: *Hâl dili olmak, hâliyle durumunu anlatmak.*

Zebân-ı hâl eder tağyîr ederse âyet-i 'aşkı / Ne gûş u hûş olur mahrem ne bir harfin haţâ söyler
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 5). [*zebân-ı hâl eder, -er*]

zebân-ı nâsa düşdüm: *İnsanların diline düşmek, dedikodu konusu olmak.*

Zebân-ı nâsa düşdüm gâh medh ü gâh zem oldum / Meger kim tâli'imde zevk-ı 'âlem hep harâm olmuş
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 5). [*zebân-ı nâsa düşdüm, -dü, -m*]

zehî: *Ne güzel, ne hoş, ne iyi.*

Râst'dır Sûz-ı dilârâ'ya maķâm-ı Evc'de / Ol **zehî** minnet **zehî** hikmet beyândır mûsikî (Âdile Sultan Divanı, Gazel 158, Beyit 5). [*zehî,]*

zehir: *Cesaret, yiğitlik.*

Sa'âdetden alıp **zehre** şahâdetle bulup behre / Şerâfet verdi bu şehre Ebâ Eyyûbe'l-Enşârî (Âdile Sultan Divanı, Kaside 5, Beyit 5). [*zehre, -e*]

zehr-i kâtil: *Öldürücü zehir.*

Eger bir kaçresi âb-ı hayât olsa haķîkatde / Velâkin 'âşıka sensiz olur bir **zehr-i kâtil** mey (Âdile Sultan Divanı, Diğer 28, Beyit 6). [*zehr-i kâtil,]*

zekî-i 'askerî: *Hz. İmam Hasan Askeri. Bağdat'ta yaşamış olan evliyanın büyüklerindendir. Hz. Muhammed'in soyundan olup on iki imamın on birincisidir.*

On birincisi **Zekî-i 'Askerî** / Nesl-i 'Ali'niñ müfahham serveri (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 85). [*zekî-i 'askerî,]*

zekî-i 'askerî: *Hz. İmam Hasan Askeri. Bağdat'ta yaşamış olan evliyanın büyüklerindendir. Hz. Muhammed'in soyundan olup on iki imamın on birincisidir.*

On birincisi **Zekî-i 'Askerî** / Nesl-i 'Ali'niñ müfahham serveri (Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 85). [*zekî-i 'askerî,]*

zem etme: *Ayıplamak, yermek.*

Etme zem dünyâ vü 'uķbâ ķâ'im 'aşk-ile hemân / Her ne vār ise ķamu âşık eder zıkr-i Hudâ
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 5). [*zem etme, -me*]

zemân: *Zaman, vakit.*

Geçdi eyyâmın ferâğ-ı hâţır ile bir **zemân** / Zann ederdim ol dem-i mes'ûdı baña câvidân (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 4). [*zemân,]*

zemîn ü âsmân: *Yer ve gök, her yer, bütün dünya.*

Eyledi dil-hânemi ma'mûr teşrîfîn bu şeb / Nûr-ı vechiñle ziyâlandı **zemîn ü âsmân** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 2). [*zemîn ü âsmân,]*

zemîn ü âsumân: *Yeryüzü ve gökyüzü, her yer.*

Olduğun şeb-i tal'at-endâz-ı cihân / Doldı nûruñla **zemîn ü âsumân** (Âdile Sultan Divanı, Murabba 4, Beyit 3). [*zemîn ü âsumân,]*

zemîn ü âsumân: *Yeryüzü ve gökyüzü, yer ve gök, her yer.*

Leb ü ruhsârı gördüm oldu cism-i nâ-tuvân âteş / Gül-eşân olıcaķ olur **zemîn ü âsumân** âteş
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 90, Beyit 1). [*zemîn ü âsumân,]*

zemistân-ı ğama: *Kederin kışı, mevsimi.*

Bir zamān olur **zemistān-ı ğama** dil ‘aẓm eder / Bir zamān olur bahār-ı gülşen-i rıdvān gelir
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 6*). [*zemistān-ı ğama, -a*]

zencir: Zincir, pranga.

Zülf-i yāre bend olup kayd-ı cihānı eyle terk / Zabı olunmazsın diger **zencirlerle** ey gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 7*). [*zencirlerle, -ler, -le*]

‘Aşk **zencirin** kemend et boynuña / Cümleden geç bul amānı neyleyim (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 9, Beyit 7*). [*zencirin, -in*]

zencir-i zülfün: Saçın zinciri, teli.

Dedim güzel beni **zencir-i zülfün** eyledi bende / Dedi bu bend-i ‘aşkı istemezsen girme devrāna
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 4*). [*zencir-i zülfün, -ün*]

zer-i hāliş: Saf altın.

Zer-i hāliş eder kalbi olup bir kīmyā-yı feyz / Bilip ikrār etmez kadrini ol münkir-i tevḥid (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 2*). [*zer-i hāliş,]*

zer-nigār: Altın işlemeli.

Vālidem sevgili cānım **Zer-nigār** / Hüsn ü ahlākı güzel taḳvā-şī‘ār (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 80*). [*zer-nigār,]*

Sen beni pek çok sevip oḡşar idiñ / **Zer-nigār’uñ** yādıġarı der idiñ (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 53*). [*zer-nigār’uñ, -uñ*]

zerre: Çok küçük parçacık.

Ṭā’ir-i Quds olmaġa ey cān gel çalış kim / **Zerre** mişāl kalma şems-i şafā bulunca (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 4*). [*zerre,]*

Hem mürā’i ‘ābidiñ kalbinde yokdur **zerre** nūr / Çün enāniyyet eden zāhid olur Ḥaḳ’dan cüdā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 7*). [*zerre,]*

‘Aşk ile mecnūn olan tā’yīb eder Mecnūn’u kim / Şems-i zātı bulmuş iken **zerre** Leylā’da arar
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 61, Beyit 3*). [*zerre,]*

Ziyā-yı ‘aşk ki mir’ātıdır o hūrşidiñ / Cemālī olmasa olmaz gönülde **zerrece** nūr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 2*). [*zerrece, -ce*]

Olmada raḡşān her bir **zerrede** ol şems-i cān / Kim o şems-i cānı bulsa ‘āleme cānān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 2*). [*zerrede, -de*]

Zerredir kevn rüyuña nisbetle şems / Çarḫı ser-gerdān ü hayrān eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 4*). [*zerredir, -dir*]

Şabr ü sāmān yanar görmesem ol yārı meger / Dilde kalmaz görücek **zerre** kadar tāb ü tüvān
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 143, Beyit 5*). [*zerre,]*

Eger bir ‘āşık olsa luṭfa maẓhar vaşla şāyeste / Oña olur cihānıñ varlığı bir **zerreden** nokşān
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 3*). [*zerreden, -den*]

Zerredir gün rüyuña nisbetle şems / Çarḫı ser-gerdān u hayrān eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 4*). [*zerredir, -dir*]

‘Āḳil iseñ **zerresine** sen o şemsiñ maẓhar ol / Ehl-i ‘aşka ni‘met-i ‘uzmādır ol ‘aşk-ı Ḥudā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 4*). [*zerresine, -si, -ne*]

Āfitāb-ı ‘aşkıña yanmazsa cism-i nā-tüvān / **Zerre** zerre maḥv olup şems-i cihān ağlar baña
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 8*). [*zerre,]*

O zātūñ **zerresi** mihr-i kemālāt / Teveccüh ehli görür onda cānı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 4*). [*zerresi, -si*]

O meh-rüyu şanır dil kim bulutdan âşikâr olmuş / Gören her **zerrede** mihr-i cemâli tâb-dâr olmuş
(*Âdile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 3*). [*zerrede, -de*]

Keşret-i 'ilmine bir kaçra gelir Baħr-ı Muħiṭ / Nisbet-i şânına bir **zerre** kalır mihr-i münîr (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 2, Beyit 33*). [*zerre,]*

zerre: Çok küçük parçacık, güneş ışığında görünen ufacık maddeler.

Âftâb-âsâ bilip her **zerresin** nûr-ı şafâ / Her belâ dôstdan gelir kim merhabâ etmek gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 13, Beyit 5*). [*zerresin, -si, -n*]

zerre zerre: En küçük parçasına varıncaya kadar.

Dîde-i giryâna olsun tûtiyâ / **Zerre zerre** ĥâk-i pâk-i Kerbelâ (*Âdile Sultan Divanı, Terķib-bend 1, Beyit 28*). [*zerre zerre,]*

zerre-i ĥasret: Özlemin zerresi.

Ĥâşılı oldu o mâ'şūkuna 'âşık vâşıl / Buldu ĥurşidini bir **zerre-i ĥasret** gûya (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 6, Beyit 6*). [*zerre-i ĥasret,]*

zerre-i nâcizdir: Küçücük zerre, değersiz ve itibarsız şey.

Bir **zerre-i nâcizdir** şüretde ammâ kıl nazar / Ol 'âlem-i ma'rifete mihr-i mücellâdır göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 8*). [*zerre-i nâcizdir,]*

zerre-ves: Zerre kadar, az miktarda.

Tâmm ol mâhı gören ĥurşidi görmez **zerre-ves** / Dökdü şebnem gördü rûy-ı Aħmed-i Muħtâr'ı gül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 20, Beyit 2*). [*zerre-ves,]*

zevâl: Son bulmak, ölüm, yok olmak, iyi bir durumdan kötü duruma düşmek, alçalmak.

Ḳullara dilediğîñ rûtbe **zevâl** / Vermeyip luṭfuñla eylerisin mehâl (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 11*). [*zevâl,]*

zevc: Eş.

Zevci ile olmamış idi şâd-kâm / Bulamadı zevķ-ı dünyâyı tamâm (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 62*). [*zevc, -i*]

Başka bir acı da gösterdi baña zâlim felek / Yâ'ni **zevcim** 'Ali Pâşâ da gitdi 'Adn'e dek (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 7*). [*zevcim, -im*]

Bülbül-i rûḥ-ı laṭîfî uçdı bağ-ı cennete / Mâder ile **zevcini** yandırdı nâr-ı firķate (1285) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 12*). [*zevcini, -i, -ni*]

zevce-i muħteremi: Saygıdeğer eş.

Zevce-i muħteremi yâ'ni Refi'a Sultân / Olcak 'azîm-i süy-ı melekût-ı Raħmân (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 7, Beyit 3*). [*zevce-i muħteremi, -i*]

zevc-i pâk-i fâtıma: Fatıma'nın saf, temiz eşi.

Server-i erbâb-ı 'irfân nûr-ı çeşm-i 'âşikân / **Zevc-i pâk-i Fâtıma** bint-i Nebiyy-i pür-şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 18, Beyit 11*). [*zevc-i pâk-i fâtıma,]*

zevk: Tat, lezzet; keyif, eğlence.

Her şeyde ĥâzırdır Ĥudâ bir dem sen ondan olma dūr / Bul dilde cânân **zevkını** cânân seniñledir göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 3*). [*zevkını, -ı, -nı*]

Yâr sen ile olıcak nûr-ı vişâli seyr et / Kâlbde 'aşkı güzel şevki güzel **zevki** güzel (Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 2). [zevki, -i]

Seni zıkr eyleyem her dem dil âgâh ola bu **zevke** / Vücûduñ zulmünü mahv et derûnum şu'le-dâr olsun (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2). [zevke, -e]

Neyleyem ey 'Âdile bu 'âlem-i gaddârı kim / Derdi bitmez vaşlı bitmez **zevki** olmaz bî-vefâ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 23, Beyit 6). [zevki, -ı]

İki gün **zevk** müyesser ola dile / 'Aķabinde çeker hezâr 'azâb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 36, Beyit 5). [zevk,]

Degildir **zevk** için gelmek cihâna nefsi bilmekdir / Bu bir düşdür nedâmetler çekersin şöıra hem miñnet (Âdile Sultan Divanı, Gazel 41, Beyit 4). [zevk,]

Ne cinân **zevki** ne nîrân kahrı / Dil Hudâ-yı kerem-efzâ söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 7). [zevki, -ı]

Zevki bâķidir dimâğ-ı dilde rûz-ı haşre dek / Lezzet-i vuşlat nice ta'bîr ile âsân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 4). [zevki, -ı]

Cân nedir biñ cân fedâ eder bu hayret **zevkine** / 'Âdile mâ'sûķu 'âşık bulsa 'uķbâdan geçür (Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 6). [zevkine, -i, -ne]

Ben ey gül ehl-i temķinim beni bûlbûle beñzetme / Yanıp âh eylemem pervâne-veş yanmaķda **zevkim** var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 56, Beyit 4). [zevkim, -im]

Zevk 'âleminde sâķiyâ şun bâde-i 'aşkı baña / Ol devlet ile menzil-i maķşûd-ı câna ere gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 7). [zevk,]

İşte bu bir neş'edir kim **zevkim** / Ger şafâ ehli bilirse yeri var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 2). [zevkim, -ı, -nı]

Rûy-ı döst âyinedir eyler dile 'aks ü nigâh / **Zevkile** câmı verir çün rûy-ı zîbâ cândadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 6). [zevkile, -ile]

Niceler geldi bu dehre bulmadı bir dem huzûr / **Zevkine** aldanma üç beş gündür ancak rûzgâr (Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 3). [zevkine, -i, -ne]

'Âdile bul dilde o **zevki** görüp dîdâr-ı 'aşķ / Minnet etme 'âleme 'ârif olup seyrânı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 77, Beyit 9). [zevki, -ı]

Hezârân-ı derd ile nâlân u efgân murğ-ı dil dâ'im / Gönûl **zevkiyle** gâhi şevk alıp gülşende eglenmez (Âdile Sultan Divanı, Gazel 86, Beyit 3). [zevkiyle, -i, -y, -le]

Cihânîñ **zevkini** 'âşık değışdi 'aşķ-ı cânâna / Ki derd ü fikri hep cânâna terk-i cândır 'âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 98, Beyit 2). [zevkini, -i, -ni]

Dilde bul ey cân **zevki** 'aşķ-ı Allâh lezzetiñ / Cümleden geçip taleb kıl tâ bulasın 'izzetiñ (Âdile Sultan Divanı, Gazel 102, Beyit 1). [zevki, -i]

Ben rızâda bulmuşum âsâyişi / 'Aşķ **zevk** ile hevâdan geçemem (Âdile Sultan Divanı, Gazel 131, Beyit 2). [zevk,]

Her şeyde hâzırdır Hudâ bir dem sen ondan olma dūr / Bul dilde cânân **zevkim** cânân seniñledir gönûl (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 3). [zevkim, -ı, -nı]

Yâr sen ile olıcak nûr-ı vişâli seyr et / Kâlbde 'aşkı güzel şevki güzel **zevki** güzel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 2). [zevki, -i]

Fenânîñ **zevkine** aldanma aslâ bağlama gönûlün / Görünür zâhiri ma'mûr lâkin bâtını vîrân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 142, Beyit 6). [zevkine, -i, -ne]

Vicdânı bulup dilde semâ' ile bu **zevke** / Mir'ât-ı ruh-ı yârıñı gör şâf olunca (Âdile Sultan Divanı, Gazel 149, Beyit 4). [zevke, -e]

Olsa behişt-i dilkeş bu cân **zevki** bulmaz / Bir mihr-i mâh-ı tal'at meclisde olmayınca (Âdile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 2). [zevki, -i]

O ģamri sâķî bâķî kılsa rûģa her ne dem ikrâm / Erişir **zevka** ol dem dil bulur vaşl ü huzûr-ı cân (Âdile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 1). [zevka, -a]

Dimāğ-ı hāle lezzetdir yerim helvā-yı ‘uşşākı / Dehānım buldu **zevķin** ben yemem helvā-yı
nefsānī (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 166, Beyit 4*). [*zevķin, -in*]

Bu cāy-ı dil-küşāde ‘uşşāk buldu zevķi / Ağyāra ‘Ādile hīç bakma şu **zevķe** eriş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 6*). [*zevķe, -e*]

Bu cāy-ı dil-küşāde ‘uşşāk buldu **zevķi** / Ağyāra ‘Ādile hīç bakma şu zevķe eriş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 6*). [*zevķi, -ı*]

Çıkıp varlıktan artık kalbini **zevķa** eriştir sen / Temāşā ile mir’āt-ı cemālī gör yine rūşen (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 14, Beyit 7*). [*zevķa, -a*]

zevķ alanlar: Keyiflenmek, neşelenmek, mutlu olmak.

‘Aşķıñla **zevķ alanlar** gülzārī istemezler / Gamsızca eglenir cān yār meclise gelince (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 150, Beyit 5*). [*zevķ alanlar, -an, -lar*]

zevķ alır: Hoşlanmak, beğenmek, keyif almak.

Büyün şemmayleyen ervāh olur ihyā hemān / Bādesinde neş’e bulup **zevķ alır** her ān cān (*Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 17*). [*zevķ alır, -ır*]

zevķ edenler: Eğlenmek.

Bu bahārī **zevķ edenler** cem’ olsun meclise / Kıla sākī bir kadehle mest ehl-i dilleri (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 164, Beyit 6*). [*zevķ edenler, -en, -ler*]

zevķ et: Eğlenmek.

Ey dil hemān **zevķ et** el verdi vakt-i ‘işret / Çirk-āb-ı cürmü silsin ol bāde kevşer imiş (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 5*). [*zevķ et,]*

zevķ u hālī: Hālīn zevķi.

‘Ārifīñ vecd ü semā’ı **zevķ u hālī** dildedir / Kālbi nūr ile muşaffā eylemek cānāndadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 1*). [*zevķ u hālī, -i*]

zevķ u inşirāh: Keyif ve huzur.

Çün (elem neşrah)’la şadr buldu **zevķ u inşirāh** / ‘Ādile zārīñ şifāsı zikr-i Kūr’ān’dır tabīb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 10*). [*zevķ u inşirāh,]*

zevķ u rāhatı: Huzur ve tat.

Gülmedi ‘ömründe hiç görmedi **zevķ u rāhatı** / Gül gibi açılmadan şoldu vücūd-ı devleti (*Ādile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 9*). [*zevķ u rāhatı, -ı*]

zevķ u safāsı: Tat ve keyif; rahatlık ve neşe.

Āh u vāh eyleme kânūn degil ‘uşşāka / ‘Ālemin **zevķ u safāsı** ğam u hicrān gerek (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 7*). [*zevķ u safāsı, -sı*]

zevķ u şevķ: Keyif ve coşkunluk.

Sākıyā bu haste-dil cām-ı lebūñ nūş eylese / **Zeṽķ u şevķ** atıp derūna neş’e-i cānān gelir (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 4*). [*zevķ u şevķ,]*

zevķ u şevķ u hemdem: Lezzet, arzu ve sırdaş, dost.

Şem’-i dilde yandırıp ‘aşķ u maḥabbet nārını / Er beķā şehrine **zevķ u şevķ u hemdem** ondadır (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 9, Beyit 5*). [*zevķ u şevķ u hemdem,]*

zevk u şevkin: Keyif ve coşkunluk.

Hayret-i ‘aşk ile kendini bilen her ehl-i hāl / **Zevk u şevkin** dā’imā tecdīd eder hāndan olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 3*). [*zevk u şevkin, -in*]

zevk ü sıhhatden: Sağlık ve afiyet.

Hasta duydum āh edip deryā gibi cüş eyledim / Olmasın tab‘-ı şerifiñ **zevk ü sıhhatden** cüdā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 29, Beyit 2*). [*zevk ü sıhhatden, -den*]

zevk ü sürür: Zevk ve sevinç.

Vech-i pākinde neşāt ü inbisāt / Kesb olur **zevk ü sürür** ile şafā (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 67, Beyit 5*). [*zevk ü sürür,]*

zevkı: Tat, lezzet; keyif, eğlence.

Kıl başiret dīdesiyle seyr-i iklim-i bekā / Çün bekā-yı devlet ile buldu bu **zevkı** gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 18, Beyit 4*). [*zevkı,]*

zevk-ı ‘ālem: Dünyanın zevki, eğlencesi.

Zebān-ı nāsa düşdüm gāh medh ü gāh zem oldum / Meger kim tāli‘imde **zevk-ı ‘ālem** hep hārām olmuş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 91, Beyit 5*). [*zevk-ı ‘ālem,]*

zevk-ı ‘aşk bulsa: Aşkın zevkine erişmek.

Dehān-ı yārdan öpsem dimāğım bulsa zevk-ı ‘aşk / Tenimde her ser-i müyum zebān olur recā söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 2*). [*zevk-ı ‘aşk bulsa, -sa*]

zevkı bulur: Mutlu olmak.

Olur hem ehl-i dil hem de bulur kalbinde hoş zevkı / O dil kim ‘aşk ile dolar da dōstuna muhib olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 2*). [*zevkı bulur,]*

zevk-ı cemil: Güzelin hazzı, keyfi.

Kıl ‘aşkını cānda taleb / Dilde ola **zevk-ı cemil** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 6*). [*zevk-ı cemil,]*

zevk-ı cihānı: Dünya zevki.

‘Aşıkñ gönül şafāsıdır cefā-yı dilberān / ‘Aşk derdi var-iken **zevk-ı cihānı** neylerim (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 123, Beyit 3*). [*zevk-ı cihānı, -ı*]

zevk-i dille: Gönül keyfi.

İşbu **zevk-i dille** geçdi haylī sāl / Mucib-i firqatdır ammā ki vişāl (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 52*). [*zevk-i dille, -le*]

zevk-ı dünyāyı: Dünyanın zevki.

Zevci ile olmamış idi şād-kām / Bulamadı **zevk-ı dünyāyı** tamām (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 62*). [*zevk-ı dünyāyı, -yı*]

zevkı ede gör: Keyif almaya, tat almaya başlamak.

Derd-i cihāna etme gam dünyā gamıñ def‘ ede gör / Aldanma sen meddāhlara sen gayrı **zevkı ede gör** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 60, Beyit 1*). [*zevkı ede gör,]*

zevk-i feyz-i 'aşıkın: *Âşığın bereketli hazı.*

'Âşık iseñ Hakk'a gönül bul **zevk-i feyz-i 'aşıkın** / Mir'ât-ı kalbi ğayrden hıfz et keder kıyma şakın (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 134, Beyit 1*). [*zevk-i feyz-i 'aşıkın, -ın*]

zevk-i gülistân-ı fenâvı: *Kalıcı olmayan gül bahçesinin lezzeti.*

'Aceb 'âkıldır ol ğafil ki dâ'im / Arar **zevk-i gülistân-ı fenâvı** (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 1*). [*zevk-i gülistân-ı fenâvı, -y, -ı*]

zevk-ı mahabbetle: *Aşkın lezzeti.*

Gönül **zevk-ı mahabbetle** dolup kalmadı efkârım / Dolaşıp bend-i zülfe cânı kırbân eyledi gitdi (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 3*). [*zevk-ı mahabbetle, -le*]

zevk-i vicdânı: *Manevi hislerden haz alma.*

Zevk-i vicdânı bulup cân ile kıl dilde semâ / Dinleme münkir sözünü kavlı dervişâna gel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 109, Beyit 3*). [*zevk-i vicdânı, -ı*]

zevk-ı vişâliñ: *Kavuşma zevki.*

Seniñ **zevk-ı vişâliñ** cândır cânlarda dillerde / Başımdan aldı hep 'aqlım hayâl-i şöhetin yâ Hû (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 23, Beyit 7*). [*zevk-ı vişâliñ,]*

zevk-yâb-ı feyz: *Bolluğundan, bereketinden zevk alan.*

Ol şarâb-ı rûh-bahşi nûş edenler 'Âdile / **Zevk-yâb-ı feyz** olur bi'l-cümle şeylerden lezîz (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 8*). [*zevk-yâb-ı feyz,]*

zeyn olan: *Süslenmek, bezenmek.*

Zeyn olan dilde değil mi bu sarây-ı cennet / Hûr u seyrânı güzel 'âşıka dîdârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 4*). [*zeyn olan,]*

zeyne'l- 'âbidîn-i hûş-makâm: *İyi rütbeli, güzel mevkili Hz. Zeynel Abidin; Hz. Hüseyin'in oğlu.*

Ol gülistân içre dördüncü imâm / Ya'ni **Zeyne'l- 'âbidîn-i hûş-makâm** (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 36*). [*zeyne'l- 'âbidîn-i hûş-makâm,]*

zib ü ferî: *Süs ve gösteriş.*

Nûr-ı zatın hilâfât-ı Âdem'den evvel oldu halk / Ondandı âlem-i imkân hep **zib ü ferî** (*Âdile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 3*). [*zib ü ferî,]*

zibâ: *Güzel, süslü, gösterişli.*

Bu şüret hâmesin giydiñ göründüñ şüretâ **zibâ** / Bekâdan mülk-i fânîye niçin kıldıñ bu seferi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 160, Beyit 4*). [*zibâ,]*

Vâlideynine mu'tî'a her cihet **zibâ** idi / Cennetü'l-Firdevs'i yâ Rabbi oña kıl cây-ğâh (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 10, Beyit 6*). [*zibâ,]*

Kamaşır dîdeler seyrânına elvânı pek **zibâ** / O şehriñ görmemiştir çeşm-i insân mislini aşı (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 2*). [*zibâ,]*

zib-bahş-ı hânedân-ı pâk-şan: *Temiz şöhetin asil ailesinin güzellik bağışlayanı.*

Şeb-çerâğ-ı düdmân-ı Muştafâ / **Zib-bahş-ı hânedân-ı pâk-şan** (*Âdile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 81*). [*zib-bahş-ı hânedân-ı pâk-şan,]*

zīb-i cihānım: *Kâinatın süsü.*

Gelen bu fāniye ‘üryān gelir gider ‘üryān / Metā’ u māl u benün hemān **zīb-i cihānım** var (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 81, Beyit 8*). [*zīb-i cihānım, -ım*]

zīb-i tāt-i evliyā: *Allah dostlarının tacının süsü.*

İki ferzend-i celīlū’ş-şānı var / Her birisi **zīb-i tāt-i evliyā** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 12*). [*zīb-i tāt-i evliyā,]*

zihī: *Ne güzel, ne hoş, ne iyi.*

Zihī göz kim seher bīdār olup gül vechi seyr eyler / Ki cānı gülsitān-ı dōstda öten bülbülü olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 3*). [*zihī,]*

Zihī ‘āşık ki bakmaz dōstunuñ cevri ile luṭfuna / Şafā ile cefā ‘indinde bir başka cihān olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 5*). [*zihī,]*

Edelim secde-i şükrānı **zihī** luṭf-ı Hūdā / Etdi seccāde-i ḥaḍrā-yı keremle izhar (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 79, Beyit 7*). [*zihī,]*

Ya nī ol verd-i gülistān-ı Nebī / Fāṭimā Zehrā **zihī** Hayrū’n-nisā (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 1, Beyit 11*). [*zihī,]*

zihī devlet: *Ne güzel, iyi baht.*

Zihī devlet o ‘āşık ki ma‘şūkı Hūdā olur / Dilinde dā’im ezkārı onuñ tevḥīd-i Hūdā olur (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 10, Beyit 1*). [*zihī devlet,]*

zihī-āyine: *Ne güzel, ne iyi, ne hoş ayna.*

Himmeti menzil-i maṭlūba ‘aceb meş‘al-i nūr / Hāṭırı dilber-i maḳşūda **zihī-āyine** (*Âdile Sultan Divanı, Terkib-bend 2, Beyit 48*). [*zihī-āyine,]*

zikir: *Tespihle ya da farklı biçimlerde Allah’ın isimlerini söyleme, Allah’ı anma.*

‘Āşıkıñ **zikri** āmāndır dā’im ol şāha hemān / Mübtelā-yı ‘aşk neyler şihḥatı cāndır ṭabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 4*). [*zikri, -i*]

zikr: *Tespihle ya da farklı biçimlerde Allah’ın isimlerini söyleme, Allah’ı anma.*

Dilde olunca **zikri** yanar nūruñ çerāğı / Gel diyelim ‘aşk ile (Lā ilāhe illallah) (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 5, Beyit 3*). [*zikri, -i*]

Zikr ile ‘Âdile esmā vü şıfātı derk et / Sālike vecd ü semā’ ile şafā ḥāl gerek (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 12, Beyit 10*). [*zikr,]*

Mest olup **zikre** devām et olasıñ tā şād-kām / Ḳalbde ‘aşkı güzel seyrān güzel cānān güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 21, Beyit 3*). [*zikre, -e*]

Zikrimiz zikr-i ḥafīdir gāhi ammā cezbede / Mültecā-yı cümle-i bay u gedādır Nakşbend (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 4*). [*zikrimiz, -imiz*]

İmtihāndır her kula dōstdan gelen derd ü miḥen / **Zikrini** zikr eyleyen nā-çāra dermāndır ṭabīb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 5*). [*zikrini, -i, -ni*]

Zikri ma‘būdūñ sever **zikre** çalış her añ sen / ‘Aşk ile zikr edenler sāhib-i ‘irfān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 3*). [*zikre, -e*]

Zikri ma‘būdūñ sever zikre çalış her añ sen / ‘Aşk ile zikr edenler sāhib-i ‘irfān olur (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 3*). [*zikri, -i*]

Zikr ile ‘Âdile esmā vü şıfātı derk et / Sālike vecd ü semā’ ile şafā ḥāl gerek (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 10*). [*zikr,]*

Mest olup **zikre** devām et olasıñ tā şād-kām / Ḳalbde ‘aşkı güzel seyrān güzel cānān güzel (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 3*). [*zikre, -e*]

Gelir deryâ-yı 'aşkıñla **zikirler** cûş u emvâca / Ne devletdir iki 'âlemde cevân eyleyen yâ Rab
(Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 5). [zikirler, -ler]

Hayr u tesbîh ü du 'â vü tayyibât / **Zikr** ile tevhid ey akdes şîfât (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 1, Beyit 6). [zikr,]

Hayr ile yâd eyleyem ensâbımı / **Zikr** ile şâd eylerem ahbâbımı (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 11). [zikr,]

Eder emr ile diller hep tekellüm / Döner **zikr** ile tesbîh-i encüm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 9). [zikr,]

zikr: *Hatur.*

'Akl u cân ü dil gider mâ'sûk hayâli gelse ger / Kâkül-i müşkîn **zikri** büy-ı 'anberden lezîz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 7). [zikri, -i]

zikr edenler: *Zikretmek, anmak.*

Zikri ma'bûduñ sever zikre çalış her añ sen / 'Aşk ile **zikr edenler** sâhib-i 'irfân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 3). [zikr edenler, -en, -ler]

zikr eder: *Söylemek, dile getirmek, adını anmak.*

On sekiz biñ 'âlem Haqq'ı **zikr eder** şâm u şehër / Hür güzel cennet güzel envâr güzel dîdâr
güzel (Âdile Sultan Divanı, Gazel 147, Beyit 4). [zikr eder, -er]

zikr eyleyem: *Anmak, sözünü etmek.*

Seni **zikr eyleyem** her dem dil âgâh ola bu zevke / Vücûduñ zulmünü mahv et derûnum şu'le-dâr
olsun (Âdile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2). [zikr eyleyem, -yem]

zikr eyleyem: *Allah'ı çok çok anıp düşünmek ve esmâ-i hüsnâsını okuyup tefekkür etmek.*

İlahî gönüme esrâr-ı 'aşkı nakş edip her dem / Seni **zikr eyleyem** her bir kelâmımda hemân yâ
Rab (Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 1, Beyit 8). [zikr eyleyem, -yem]

zikr eyleyen: *Anmak, zikretmek.*

İmtihândır her kula dôstdan gelen derd ü mihen / Zikrini **zikr eyleyen** nâ-çâra dermândır tabîb
(Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 5). [zikr eyleyen, -y, -en]

zikr ü fikri: *Akıldaki ve dildeki.*

Cüdâ olma her anda 'Âdile 'aşkı taleb eyle / Derûnuñ **zikr ü fikri** ile mir'ât-ı mücellâdır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 57, Beyit 8). [zikr ü fikri, -i]

zikr ü fikriñ: *Akıldaki ve dildeki.*

'Âdile kula vazîfe tâ'at ü teslîmdir / **Zikr ü fikrin** ola Mevlâ işte sultânlık budur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 80, Beyit 6). [zikr ü fikrin, -in]

zikr ü fikriñ: *Konuşulup düşünülen.*

Ümîdin gayrden kes sendedir ma'sûkuñ ey 'âşık / Hemîşe **zikr ü fikriñ** şâhid-i maşşûd ola ağla
(Âdile Sultan Divanı, Diğer 27, Beyit 5). [zikr ü fikriñ,]

zikr ü tevhid: *Allah'ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme.*

Zikr ü tevhid ederekden hâşılı / Hâzret-i Mevlâ'nın oldu vâşılı (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 73). [zikr ü tevhid,]

zikr ü tevhid edeyim: *Allah'ın birliğine inanma, bir olduğunu kabul edip söyleme ve Allah'ı anma.*

Her dem ‘aşkuñ şevki ile **zıkr ü tevḥīd edeyim** / Hem ‘ibādet edeyim ihlāş ile yā Rab saña (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 3, Beyit 4*). [*zıkr ü tevḥīd edeyim, -e, -y, -im-eyim*]

zıkr ü tevḥīd-i ḥudā: Allah'ın birliğini söyleme, anma, hatırlama.

Şanma ey zāhid ki ‘aşıklar ‘abeş devrān eder / Onların kārı hemīşe **zıkr ü tevḥīd-i Ḥudā** (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 2*). [*zıkr ü tevḥīd-i ḥudā,]*

zıkr-i feyziñ: Bereketli zikir.

Zıkr-i feyziñ şu‘lesinden sīne ger / Yanmaz ise şām‘adānı neyleyim (*Ādile Sultan Divanı, Kıt'a 9, Beyit 6*). [*zıkr-i feyziñ, -iñ*]

zıkr-i hafīdir: Gizli zikir, Allah'ı sessiz zikretme.

Zıkrımız **zıkr-i hafīdir** gāhi ammā cezbede / Mültecā-yı cümle-i bay u gedādır Naḳşbend (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 19, Beyit 4*). [*zıkr-i hafīdir, -dir*]

zıkr-i ḥaḳḳ’a: Allah'ı anma.

Ṭarfetü’l-‘ayn olma gāfil Ḥazret-i Allāh’dan / **Zıkr-i Ḥaḳḳ’a** rüz u şeb sa’y eyleyen insān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 50, Beyit 2*). [*zıkr-i ḥaḳḳ’a, -a*]

zıkr-i ḥudā: Allah'ı zikretmek, anmak.

Gel ey zāhid zebānıñ çek şaḳın ‘uşşākı incitme / Eden tevḥīk ile **zıkr-i Ḥudā** ‘uşşākı incitme (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 25, Beyit 1*). [*zıkr-i ḥudā,]*

zıkr-i ḥudā eder: Allah'ı zikretmek, anmak.

Etme zem dünyā vü ‘uḳbā kā‘im ‘aşk-ile hemān / Her ne vār ise kamu aşık eder zıkr-i Ḥudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 5*). [*zıkr-i ḥudā eder, -er*]

zıkr-i ḥudā etdiği: Allah'ı zikretmek, anmak.

Cümle eşyā Ḥaḳḳ’ı tesbīḥ eyleyince şūfiyā / Hiç ‘abeş mi ehl-i ‘aşkıñ etdiği zıkr-i Ḥudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 3*). [*zıkr-i ḥudā etdiği, -dik, -i*]

zıkr-i ḥudā kılıp: Allah'ı zikretmek, anmak.

‘Arş ü kürs levḥ ü qalemle on sekiz biñ ‘ālem hep / ‘Ādile ‘aşk ile raḳş eyler kılıp zıkr-i Ḥudā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 176, Beyit 7*). [*zıkr-i ḥudā kılıp, -ıp*]

zıkr-i ḥudā’ya: Allah'ın zikri.

Dem-ā-dem şem‘-i ‘aşka karşı yan pervāne-i ‘aşk ol / Diger kār isteme Ḥaḳ’dan hemān **zıkr-i Ḥudā’ya** gel (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 16, Beyit 4*). [*zıkr-i ḥudā’ya,]*

zıkr-i ḥudā’yla: Allah'ı zikretmek, anmak.

Cān bülbüliyle gāh buluşur bāğ-ı ‘aşkda / **Zıkr-i Ḥudā’yla** olmada gūyān gönül kuşu (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 157, Beyit 6*). [*zıkr-i ḥudā’yla, -y, -la*]

zıkr-i ilāh: Allah'ı anma, zikretme.

Zıkr-i İlāh ḥulḳı cemīl / Güzel ḥātūn ‘ömr-i ṭavīl (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 112, Beyit 1*). [*zıkr-i ilāh,]*

zıkr-i kur’ān’dır: Kur'an-ı Kerim'i okumak, zikretmek.

Çün (elem neşrah)'la şadr buldu zevk u inşirâh / 'Âdile zârîñ şifâsı **zıkr-i Qur'an'dır** tabîb (Âdile Sultan Divanı, Gazel 37, Beyit 10). [*zıkr-i kur'an'dır, -dır*]

zıkr-i yâr: Sevgiliyi anma.

'Âşık-a bir nesne yokdur la'l-i dilberden lezîz / **Zıkr-i yâr** oldu aña çün şîr ü şekkerde lezîz (Âdile Sultan Divanı, Gazel 45, Beyit 1). [*zıkr-i yâr, -dır*]

zıkrü'llâh: Allah'ı zikretme, anma.

'Âşık-ı didâr uyumaz gece **Zıkrü'llâh** eder / Şubha dek cân bülbülü ol gün için nâlân olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 74, Beyit 5). [*zıkrü'llâh, -dır*]

Şular gibi çağlar yanar bülbül gibi Hakk'ı arar / Sînesi pür-âteş olur **Zıkrü'llâh'a** gelen 'âşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 99, Beyit 4). [*zıkrü'llâh'a, -a*]

zıkrü'llâh: Allah'ı zikretme, anma.

Nefsini 'ârif olanlar 'ârifü bi'llâh olur / 'Ârifîñ kâli vü fikri cümle **zıkrü'llâh** olur (Âdile Sultan Divanı, Gazel 76, Beyit 1). [*zıkrü'llâh, -dır*]

zıkrü'llâh'a gel: Allah'ı zikretmek, anmak.

Şıdkile Allah deyip de gir hemân devrâna gel / Hem huzûr u zevk ile her demde **zıkrü'llâh'a gel** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 1). [*zıkrü'llâh'a gel, -dır*]

zıkrü'llâha gel: Allah'ı zikretmek, anmak.

Câm-ı 'aşkı dest-i sâkîden içip mestâne ol / Varlığından geç girip meydâna **zıkrü'llâha gel** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 3). [*zıkrü'llâha gel, -dır*]

Fağr-i ehlu'llâh'ı giy terk et libâs-ı fâhîri / Pâk olur mîr'ât-ı kalbiñ şofî **zıkrü'llâha gel** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 4). [*zıkrü'llâha gel, -dır*]

'Aşk-ı Hakk'ı şevk ile râh-ı mağabbetde bulup / Nûr-ı 'aşka er hemân cüş eyle **zıkrü'llâha gel** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 2). [*zıkrü'llâha gel, -dır*]

Meclis-i 'âşıkdan ayrılma edeb gözle hemân / Hakk'ı yâd et şevkle her demde **zıkrü'llâha gel** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 6). [*zıkrü'llâha gel, -dır*]

Fırsatı fevt eyleme ey 'Âdile Mevlâ'ya dön / Cezbe-i nûra eriş 'aşkile **zıkrü'llâha gel** (Âdile Sultan Divanı, Diğer 14, Beyit 7). [*zıkrü'llâha gel, -dır*]

zill: Gölge; himaye.

Âfitâb-ı 'aşk-ı Hakk' 'âşıkları tâbındadır / Ârzü edip o **zill**ı gayri da'vâdan geçer (Âdile Sultan Divanı, Gazel 52, Beyit 5). [*zill, -ı*]

zillet: Aşağı olma, hakirlik, horluk; şerefsizlik.

Ne **zillet**den ne miñnetden ne 'âlemden hâzer eyler / Umûrun Hakk'a tefvîz eylemiş gönlüm rızâ söyler (Âdile Sultan Divanı, Gazel 49, Beyit 3). [*zilletden, -den*]

Gel bu gün fağr ü fenâyı cân ile eyle kabûl / Zât-ı Hakk'dan bâ'is-i rahmet olur bu **zilletiñ** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 104, Beyit 4). [*zilletiñ, -iñ*]

'İzzet ile şâd olma **zillet** ile hem hâzîn / İltifât ile ne mağrûr ü ne gam-efşânı ol (Âdile Sultan Divanı, Gazel 114, Beyit 4). [*zillet, -dır*]

zillet eder: Aşağılamak, hor görmek.

Nefsine **zillet eder** rûhuña 'izzet eder / Ağyara meyl eder mi yâra vişâl olunca (Âdile Sultan Divanı, Diğer 24, Beyit 3). [*zillet eder, -er*]

zill-i 'inâyetine: İyiliğin himayesi.

Zıll-ı 'ināyetine geldi sığındı gönülüm / Yā Hāk nūr-ı Ahmed hıfz et binā-yı gönülüm (Âdile Sultan Divanı, Murabba 13, Beyit 3). [zıll-ı 'ināyetine, -i, -ne]

zıll-ı yezdān'a: Allah'ın gölgesi, yeryüzündeki temsilcisi; halife.

Naşıl yanmam kime oldu olanlar şāh-ı devrāna / Bilinmez oldu hālî kıydılar ol **zıll-ı Yezdān'a** (Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 1). [zıll-ı yezdān'a, -a]

zindān: Hapishane, cezaevi.

Döküp Ya 'küb-veş eşki olunca yāre tā vāşıl / Hālāş et canı Yūsuf gibi **zindāndan** ne bīm 'āşık (Âdile Sultan Divanı, Gazel 97, Beyit 5). [zindāndan, -dan]

zindān oldu: Bir yerin birine yaşanmaz hâle gelmesi, o yerin çok sıkıntılı olması.

Çünkü gitdi vālidim Maḥmūd Hān / Baña **zindān oldu** dünyā bī-gümān (Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 4, Beyit 69). [zindān oldu, -du]

zīnet: Süs.

Cihānıñ **zīnetinde** āfeti var / Hemīşe devletinde nekbeti var (Âdile Sultan Divanı, Murabba 11, Beyit 3). [zīnetinde, -i, -nde]

zīnet veren: Süslemek.

Ey 'āşık-ı feyz-ı ledün kudret ezeldendir bütün / Eşyāya hep **zīnet veren** ezhār-ı pür-envārı gör (Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 4). [zīnet veren, -en]

zīnet-efzā-yı nücüm: Yıldızları şereflendiren, süsünü arttıran, güzelleştiren.

Hāveristān-ı gönül nūr içre şehrayın edip / **Zīnet-efzā-yı nücüm** oldu mükerrer bu gece (Âdile Sultan Divanı, Kut'a 3, Beyit 7). [zīnet-efzā-yı nücüm,]

zinhār zinhār: Aman aman, sakın sakın, sakın ha, asla!.

Kimseye bu dār-ı miḥnet olmadı dārü'l-emān / Sen emīn olma gönül bend etme **zinhār zinhār** (Âdile Sultan Divanı, Gazel 69, Beyit 2). [zinhār zinhār,]

zīr ile bālāda: Alt ve üst, aşağı ve yukarı, alçak ve yüksek.

Rāzını kimseye fāş etme gönül sāde ara / İkilikden geçübün **zīr ile bālāda** ara (Âdile Sultan Divanı, Gazel 155, Beyit 5). [zīr ile bālāda, -da]

zīrā: Zira, çünkü.

Sen oku (nahnü akreb)i cāndan yakın Mevlā gönül / Sensin nazar-gāh-ı Hudā eyle hayā **zīrā** gönül (Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 1). [zīrā,]

İlāhī bir dahı görmek naşīb olur cānānı / Hayālî dilde **zīrā** yakdı cism ü cānımı gitdi (Âdile Sultan Divanı, Diğer 30, Beyit 2). [zīrā,]

Dile naşetmiş 'aşkını ezelden ol güzel **zīrā** / Çerağı hāne-i dilde yanar sūz-ı nihānım var (Âdile Sultan Divanı, Gazel 55, Beyit 2). [zīrā,]

Mürşidi bul dilde kenz-i 'aşkı eylerseñ taleb / (Küntü kenz) esrārı **zīrā** ekmel-i insāndadır (Âdile Sultan Divanı, Gazel 68, Beyit 3). [zīrā,]

Sen oku (nahnü akreb)i cāndan yakın Mevlā gönül / Sensin nazar-gāh-ı Hudā eyle hayā **zīrā** gönül (Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 1). [zīrā,]

Gönül eflākini hūrşid-i 'aşkıñ etmede devrān / Cemālīñ rü'yeti 'aşıkları **zīrā** eder hayrān (Âdile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 1). [zīrā,]

Erdiler nūr-ı tecellî ile bezm-i vuşlata ol / Resūlu'llāh'dır bu yolda **zīrā** rehberi (Âdile Sultan Divanı, Gazel 162, Beyit 6). [zīrā,]

O virdi ‘Âdile eyile ta‘allüm / Kelâm-ı ‘aşkıdır **zîrâ** lisânı (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 12, Beyit 10*). [*zîrâ,]*

Şecr’u hem hâlim u pâk-niyet şâh idi hayfâ / Muvaffağ olmadı bir yâr u şâdık bendeye **zîrâ** (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 13*). [*zîrâ,]*

Eyledi yüz dördte ‘Adne mekân / Vaşlına müştâk idi **zîrâ** cinân (*Âdile Sultan Divanı, Terkiib-bend 1, Beyit 49*). [*zîrâ,]*

zîrâ: *Aslında, gerçekte.*

İşit bu nükteyi ırak şanma kendini Hâk’dan / Hemân bâkî kalan ol zü’l-celâlin vechidir **zîrâ** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 3*). [*zîrâ,]*

Remz-i ‘aşkı zâhid-i şüret-perest etmez hayâl / Nükte-i tevîdî **zîrâ** münkire iş‘ârı güç (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 44, Beyit 2*). [*zîrâ,]*

Söyleme derdi tabîbe ‘âşık / Dâver-i ‘aşk onu **zîrâ** söyler (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 48, Beyit 2*). [*zîrâ,]*

Zîrâ bu dünyânın soñu bir şey degil virânedir / Feryâd edendir ‘âdelîb süzân olan pervânedir (*Âdile Sultan Divanı, Müseddes 3, Beyit 11*). [*zîrâ,]*

zîrâ ki: *Çünkü, onun için ki.*

Hamd ola sultânıma **zîrâ ki** hakkâ görmedim / Böyle şarî kâğıd ile hatt-ı Yâkûtî füzûn (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 139, Beyit 6*). [*zîrâ ki,]*

zîr-i destinde: *El altında.*

Zîr-i destinde ahâli bendegân / Müslim ile gayr-ı müslim her zamân (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 6, Beyit 4*). [*zîr-i destinde, -i, -nde]*

zîvâ: *Parlaklık, aydınlık, ışıık.*

Vermez eflâke **zîvâ** bu şems ü meh yâ Rabbenâ / Bî-zevâl Allâh’sın cümle hebâ yâ Rabbenâ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 1, Beyit 3*). [*zîvâ,]*

Eyledi dil-hânemi ma‘mûr teşrîfîn bu şeb / Nûr-ı vechiñle **zîvâlandı** zemîn ü âsmân (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 11, Beyit 2*). [*zîvâlandı, -la, -n, -dı]*

Her ne dem kaşr-ı dile ol gözleri mestân gelir / İki çeşmime **zîvâ** kalbe şafâ ol añ gelir (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 64, Beyit 1*). [*zîvâ,]*

Seniñ âyîne-i hüsniñ cilâsı artar eksilmez / Cihânda vech-i hürşîdîñ **zîvâsı** artar eksilmez (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 88, Beyit 1*). [*zîvâsı, -sı]*

Zîvâsından görünce bildim ol şems-i dil-ârâyı / Sîne zülfünü örtmüş rüyuna ol mâh-ı tâbânım (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4*). [*zîvâsından, -sı, -ndan]*

Elbisesi yeşil nûr cennet içinde bir hûr / Hüsniñ **zîvâsı** üzre bir âfîtab örtmüş (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 173, Beyit 4*). [*zîvâsı, -sı]*

Nûr-ı Fahr-ı ‘âlem ile beyt-i dil bulup **zîvâ** / ‘Âleme verdi çerâğ-ı ‘aşk ile feyz u şafâ (*Âdile Sultan Divanı, Murabba 2, Beyit 5*). [*zîvâ,]*

zîvâ bulur: *Aydınlanmak.*

Bakınca dîde nûruna **zîvâ bulur** bu cism ü cân / Mir’ât-ı kalbi münceîlî kıl sırr ile dîdârî gör (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 72, Beyit 2*). [*zîvâ bulur, -ur]*

zîvâ verdi: *Aydınlatmak.*

Şu‘lelendi yandı dağ dağ sînede yer yer çerâğ / Cânlara verdi zîvâ hem ‘âleme ol âfîtab (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 2*). [*zîvâ verdi, -di]*

ziyā verir: *Aydınlatmak, nurlandırmak.*

‘Aşk kelâmı erdirir Hakk’a verir kalbe ziyā / Āşinā-yı ‘aşk olan ma‘mūr ü ābādan olur (Ādile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 9). [ziyā verir, -ir]

ziyā-bahşā-yı ‘aşk: *Aşkın huzur veren, lütuf dolu ışığı.*

‘Ālemi yakdı ser-ā-ser āteş-i bālā-yı ‘aşk / Şu ‘le-i nūr-ı şafā oldu ziyā-bahşā-yı ‘aşk (Ādile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 1). [ziyā-bahşā-yı ‘aşk,]

zivān: *Zarar.*

Çün yalancının ‘ameli her cihet noğşanıdır / Hemdem olma hîç yalancıyla şakın vardır ziyān (Ādile Sultan Divanı, Gazel 140, Beyit 4). [ziyān,]

ziyāret: *Dua etmek, istekte bulunmak gayesiyle kutsal yerlere, bir kabre, bir türbeye gitme, bir yeri görmeye gitme, görüşme.*

Ravza-i pākîñ ziyāretidir murādı ‘āşıkñ / Ma‘nevî da‘vetle celb eyle beni ey şāh-ı dîn (Ādile Sultan Divanı, Kit’a 4, Beyit 6). [ziyāretidir, -dir]

ziyāret etmez: *Bir yeri görmeye gitmek.*

Ger ziyāret etmez isem ol mübārek ravzañı / Bu cihānda hep seniñ ‘āşıkların ağlar baña (Ādile Sultan Divanı, Murabba 8, Beyit 4). [ziyāret etmez, -mez]

ziyā-yı ‘aşk: *Aşkın ışığı.*

Ziyā-yı ‘aşk ki mir’atıdır o hūrşidiñ / Cemālî olmasa olmaz gönülde zerrece nūr (Ādile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 2). [ziyā-yı ‘aşk,]

ziyā-yı rüyuña: *Yüzün, çehrenin ışığı.*

Ziyā-yı rüyuña táb-āver olmaz āfitāb olsa / Tecellî-i Hudā ancak seniñ envārına mahşuş (Ādile Sultan Divanı, Gazel 8, Beyit 6). [ziyā-yı rüyuña, -uñ, -a]

ziyā-yı tāl’atiñ: *Yüzünün aydınlığı, parlaklığı.*

Pākdir her şîşe renginden ziyā-yı tāl’atiñ / Reng-i ruhsārîñdan eyler şîşeler şerm u hicāb (Ādile Sultan Divanı, Gazel 35, Beyit 5). [ziyā-yı tāl’atiñ, -iñ]

zôr-i bāzū-yı ‘ināyet-küsteri: *Iyinin kolunun, bileğinin gücü.*

Zabţ-ı iklîm-i dil-i ‘uşşāk eder / Zôr-i bāzū-yı ‘ināyet-küsteri (Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 90). [zôr-i bāzū-yı ‘ināyet-küsteri,]

zübde’-i ma‘nā-yı aşl-ı dört kitāb: *Dört kitabın (Hz. Musa’ya Tevrat, Hz. Davut’a Zebur, Hz. İsa’ya İncil ve Hz. Muhammed’e Kur’an.) esas anlamının özü, en değerli kısmı.*

Qıdvē-i ārāyîş-i her dü cihān / Zübde’-i ma‘nā-yı aşl-ı dört kitāb (Ādile Sultan Divanı, Terki-bend 1, Beyit 26). [zübde’-i ma‘nā-yı aşl-ı dört kitāb, -dört kitāb]

zühhād: *Zâhitler, kaba sofular.*

Benim ‘āşık güzel yāra mecālîñ yokdur inkāra / Sever mi sâde-dil zühhād ağyār olmayan gönülüm (Ādile Sultan Divanı, Gazel 124, Beyit 4). [zühhād,]

zühre: *Eski bir inanışa göre sazende olarak görevlendirilen Venüs; Çoban Yıldızı.*

Güş et cân ile kim **zühre** eder Hakk'ı semâ' / Cümle ef'âli güzel kudret ü esrârı güzel (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 19, Beyit 6*). [*zühre,]*

Nâlemi duysa döner **Zühre** ilâ yevmi'l-kıyâm / Âh ü zârım perde perde tutdu 'Uşşâkı maķâm (*Âdile Sultan Divanı, Tahmis 1, Beyit 12*). [*zühre,]*

zuhûr: Görünme, meydana çıkma, baş gösterme, türeme.

Maħabbet etdi çu nûr-ı Muħammed ile **zuhûr** / Saçıldı 'âleme ondan tamâm pertev-i nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 1*). [*zuhûr,]*

Senden etdi pertev-i nûr-ı Hudâ evvel **zuhûr** / Tal'atıñ ol nûra kıldı halkı mazhar bu gece (*Âdile Sultan Divanı, Kut'a 3, Beyit 2*). [*zuhûr,]*

Görüp geçdim onu etdi **zuhûr** esrâr-ı Sübhânî / Sa'âdet şemsi doğdu ķonu başa tâc-ı nûrânî (*Âdile Sultan Divanı, Terci-bend 1, Beyit 4*). [*zuhûr,]*

zuhûr etdi: Görünmek, ortaya çıkmak.

Göründü pāk cemâli cenâb-ı ma'sûķuñ / Ki etdi 'aşķ-ı Hudâ nûr-ı Aħmed ile **zuhûr** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 17, Beyit 4*). [*zuhûr etdi, -di]*

Ey cân gelip bu gülşene mahrem ol anda sırlara / Dilde sürür ü neş'e-i ülfet **zuhûr etdi** bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 4*). [*zuhûr etdi, -di]*

Eyle cihâd nefsiñ ile budur cihâd ey 'Âdile / Hiç olmayıp Hakk'dan cüdâ hikmet **zuhûr etdi** bu şeb (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 32, Beyit 7*). [*zuhûr etdi, -di]*

zuhûr etse: Görünmek, ortaya çıkmak.

Ol tabîb-i cân eger etse ğam-ı vaşla **zuhûr** / Hasta-i hicrân için dermân eder cânân-ı 'aşķ (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 6*). [*zuhûr etse, -se]*

zuhûr etsin: Görünmek, ortaya çıkmak.

Dünyâya meşķul olma kim dâr-ı belâdır 'Âdile / 'Aşķ-ı Hudâ etsin **zuhûr** mesrûr ola şeydâ gönül (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 136, Beyit 9*). [*zuhûr etsin, -sin]*

zuhûr etsin: Görünmek, ortaya çıkmak.

Dünyâya meşķul olma kim dâr-ı belâdır 'Âdile / 'Aşķ-ı Hudâ etsin **zuhûr** mesrûr ola şeydâ gönül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 17, Beyit 9*). [*zuhûr etsin,]*

zuhûr eyler: Açığa çıkmak, ortaya çıkmak, görünmek.

Çü mâhtâb-ı şeb eyler şerâb-ı 'aşķ **zuhûr** / Bu hâķi cisme nâzar kıl leb-â-leb olmuş nûr (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 71, Beyit 1*). [*zuhûr eyler, -r]*

zuhûr eylerse: Açığa çıkmak, ortaya çıkmak, görünmek.

Mihnet ü cevheri bil cânâ şafâ / Kıl kabûl onu ne eylerse **zuhûr** (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 65, Beyit 2*). [*zuhûr eylerse, -r, -se]*

zuhûra geldi: Meydana gelmek, ortaya çıkmak, gün yüzüne çıkmak.

Karâr-ı ħubb-ı ezelden **zuhûra geldi** bu 'aşķ / Onuñçün 'aşķı eder Ka'be-i cemâle sücûd (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 13, Beyit 3*). [*zuhûra geldi, -a-di]*

zü'l-celâl: Celal sahibi, azamet, izzet ve heybet sahibi Allah.

Rûz u şeb bu bendesini zâr eden ey **Zü'l-celâl** / Gâhice mesrûr eyle kalb-i maħzunum meded (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 1, Beyit 6*). [*zü'l-celâl,]*

zü'l-celāl: Celal sahibi, azamet, izzet ve heybet sahibi Allah.

İşit bu nükteyi ırak şanma kendini Haḳ'dan / Hemān bākī kalan ol **zü'l-celāl**in vechidir zīrā
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 22, Beyit 3*). [*zü'l-celāl*in, -in]

zül-celāl: Celal sahibi, azamet, izzet ve heybet sahibi Allah.

Ey **Zül-celāl** Kerīm ü Raḥīm olan Allah / 'Âciz 'ibādına dest-gır olan Allah (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 2, Beyit 1*). [*zül-celāl*,]

züleyhā: Yusuf kıssasında geçen ve Yusuf'a âşık olup iftira atan (sonunda onun karısı olan) Mısır azizinin karısı.

Oldu Yūsuf şāh **Züleyhā** gördü ammā çok ḡamı / Geçdi bu da'vāda Leylā ile Mecnūn'uñ demi
(*Âdile Sultan Divanı, Tahmīs 1, Beyit 7*). [*züleyhā*,]

zülf: Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi.

Dil giriftār olup **zülf** ile ḥāl-i siyāha / Dü cihān gelmez ḥayāle ne edādır ey dōst (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 38, Beyit 4*). [*zülf*,]

Vech-i dilber geh nihān gāhī 'ayān-ı cān olur / Görse dil **zülfün** esīr-i 'aşḳ-ı pür-ḥayrān olur
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 51, Beyit 1*). [*zülfün*, -ün]

Ziyāsından görünce bildim ol şems-i dil-ārāyı / Sīne **zülfünü** örtmüş rüyuna ol māh-ı tābānım
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 126, Beyit 4*). [*zülfünü*, -ü, -nü]

Ḳalb ḥayrān-ı benefşe zār-ı ḥüsnüñdür seniñ / **Zülf** havāsiyle perīşān oldum ḥālīñ görmeden
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 145, Beyit 4*). [*zülf*,]

Ḳaşlarıñ (ve'l-leyl) Tūbā ḳāmetiñ / 'Âklımı **zülfün** perīşān eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 2*). [*zülfün*, -ün]

zülf-i 'anber-bār: Amber kokulu saç.

Bilmezem ḥālim n'olur bülbul miṣālī zār ile / Gül yüzün setr eylemişdir **zülf-i 'anber-bār** ile
(*Âdile Sultan Divanı, Gazel 153, Beyit 5*). [*zülf-i 'anber-bār*,]

zülf-i leylā'yı: Leyla'nın saçı.

Zülf-i Leylā'yı ḥam-ender-ḥam ile / Nice Mecnūn'u perīşān eyledi (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 171, Beyit 6*). [*zülf-i leylā'yı*, -yı]

zülf-i leylā-yı ham-ender ham: Kıvrım kıvrım, büküm büküm olan Leyla'nın saçı.

Zülf-i Leylā-yı ḥam-ender ḥam ile / Nice mecnūnu 'aceb giryān eder (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 82, Beyit 6*). [*zülf-i leylā-yı ham-ender ḥam*, -ḥam-ender ḥam]

zülf-i müşkīniñ: Misk kokulu saç.

Zülf-i müşkīniñ şabā etse küşād / Her seḥer dehre saçılır bŷy-i cān (*Âdile Sultan Divanı, Terhib-bend 1, Beyit 96*). [*zülf-i müşkīniñ*, -niñ]

zülf-i nigāre: Sevgilinin saçı.

Dedim güzel göñül şaydına çıkdıñ böyle seyrāna / Dedi **zülf-i nigāre** ḳayd olan gelsin bu meydāna (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 152, Beyit 1*). [*zülf-i nigāre*, -e]

zülf-i yāre: Sevgilinin saçı.

Zülf-i yāre bend olup ḳayd-ı cihānı eyle terk / Zabt olunmazsın diger zencīrlerle ey göñül (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 15, Beyit 7*). [*zülf-i yāre*,]

zü'l-fikār: Hz. Ali'nin kılıcı.

Zü'l-fikārı güşe-i 'arş-ı mu'allāda onuñ / Kıoydular tevḥīd-i ĩmānı şerī' atle hemān (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 8, Beyit 10*). [zü'l-fikārı, -ı]

zülfüñ teline: Saç teli.

Göñül bend olalı **zülfüñ teline** oldu dīvāne / Kim eyler āteş-i 'aşk u firākı sīnesin sūzān (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 144, Beyit 4*). [zülfüñ teline, -i, -ne]

zulm: Karanlık; sıkıntı, dert.

Seni zıkr eyleyem her dem dil āgāh ola bu zevke / Vücūduñ **zulmünü** maḥv et derūnum şu'le-dār olsun (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 6, Beyit 2*). [zulmünü, -ün, -ü]

Cevri rāḥat **zulmü** āsāyiş ferāgat edemem / Neyleyem böyle baña fermān eder cānān-ı 'aşk (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 95, Beyit 9*). [zulmü, -ü]

Eylemem Nemrūd-ı nefsiñ **zulmü** kahrından ḥazer / Nārda mānend-i İbrāhīm gülistān gözlerim (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 120, Beyit 4*). [zulmü, -ü]

zulmet: Karanlık; sıkıntı, dert.

Ḥalāş et māsivānıñ **zulmetinden** yā İlāhi sen / Derūnuma düşe nūr-ı hidāyet kıl meded yā Ḥāk (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 3, Beyit 2*). [zulmetinden, -in, -den]

'Aceb rūşen eder kalbi şu'ā-ı şu'le-i tevḥīd / Giderir **zulmeti** kalbe verir nūr-ı cilā tevḥīd (*Ādile Sultan Divanı, Diğer 6, Beyit 1*). [zulmeti, -i]

Tāb-ı vechiñdür cihānda **zulmeti** ref' eyleyen / Nūr-ı ḥüsnünden güneş tā ḥaşre dek tābān olur (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 15, Beyit 3*). [zulmeti, -i]

Ḥasretiñle koydu āḥım **zulmet** içre 'ālemi / Tal'atıñla kaṅğı bezmi māh-tāb etdiñ bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 33, Beyit 3*). [zulmet,]

zulmete batmışdı: Karanlığa gömülmek, saplanmak.

Zulmete batmışdı zātıñdan muḳaddem bu cihān / Bi'setiñ tenvīr edip gitdi ḍalālet demleri (*Ādile Sultan Divanı, Kaside 4, Beyit 6*). [zulmete batmışdı, -e-miş, -dı]

zulmet-i hicre: Ayrılığın karanlığı.

Doğdu vuşlat güneşi erdi şabāḥ-ı devlet / **Zulmet-i hicre** hücum eyledi envār bu şeb (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 34, Beyit 5*). [zulmet-i hicre, -e]

zulm-i müşīrāna: Mareşallerin haksızlığı.

Rızā vermezdi 'adl ü şefkati **zulm-i müşīrāna** / Bütün nār-ı firākı şaldı kalb-i ehl-i ĩmāna (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 1, Beyit 17*). [zulm-i müşīrāna, -a]

zulmu revā görmez: Eziyeti bir kimse için uygun görmek.

'Ömri miḥnetle geçip görmedi bir rüy-ı refāḥ / Kimseye görmez iken zulmu revā kahrı nigāḥ (*Ādile Sultan Divanı, Müseddes 2, Beyit 16*). [zulmu revā görmez, -mez]

zu'm: Asılsız iddia, boş inanç.

Şatma **zu'munca** reşādet kuṭb şanma kendiñi / Tā'atıñ taḳliddir cümle olur maḥv ü hebā (*Ādile Sultan Divanı, Gazel 28, Beyit 4*). [zu'munca, -un, -ca]

zümre-i dānādan: Ālimler sınıfı, bilginler topluluğu.

‘Aşkî pinhân eyle dilde **zümre-i dānādan** ol / Sırrı fâş etmektir ancak bir büyük dīvānelik (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 105, Beyit 3*). [*zümre-i dānādan, -dan*]

zümre-i merdāndan: *Yiğitler topluluğu.*

Etmeyiz baş egip ferde tenezzül aslā / ‘Āşıkız **zümre-i merdāndan** ayrı degiliz (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 11, Beyit 8*). [*zümre-i merdāndan,]*

Tenezzül gayra etmem kārımız Hāk iledir her dem / Bu yolda **zümre-i merdāndan** ayrı degilim şūfî (*Âdile Sultan Divanı, Diğer 29, Beyit 6*). [*zümre-i merdāndan, -dan*]

zümre-i merdāne: *Yiğitler topluluğu.*

Visāl-i yāra t̄alib **zümre-i merdāne** muhtācdır / Bu sözü fark eden insān-ı kāmīl her zamān gelsin (*Âdile Sultan Divanı, Gazel 146, Beyit 5*). [*zümre-i merdāne, -e*]

(1255): *Sayı, bin iki yüz elli beş // miladi takvime göre 1839 yılı.*

Öyle me’yūsum ki mişlim görmemişdir bu cihān / Vālidem cānım idi hem vālidim Maḥmūd Hān (**1255**) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 1*). [(1255),]

(1277): *Sayı, bin iki yüz yetmiş yedi // miladi takvime göre 1860 yılı.*

‘Aksine devr etdi soñra işbu çarḥ-ı bī-vefā / Hāzret-i ‘Abdūlmecīd Hān eyledi ‘azm-i beḳā (**1277**) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 5*). [(1277),]

(1285): *Sayı, bin iki yüz seksen beş // miladi takvime göre 1868 senesi.*

Būlbūl-i rūḥ-ı laṭfī uçdı bāğ-ı cennete / Māder ile zevcini yandırdı nār-ı fırḳate (**1285**) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 12*). [(1285),]

(1293): *Sayı, bin iki yüz doksan üç // miladi takvime göre 1876 yılı.*

Nā-gehān bir ḥāl oldu maḥşer-i dūnyā gibi / Düşdü al kanlar içine gonca-i ḥamrā gibi (**1293**) (*Âdile Sultan Divanı, Mesnevi 5, Beyit 16*). [(1293),]

(1297): *Sayı, bin iki yüz doksan yedi // miladi takvime göre 1879 yılı.*

Çıkdı bu tārīḥi dedi kırklar / Vāşıl-ı Hāk şeyḥim ‘Aliyy-i Veli (**1297**) (*Âdile Sultan Divanı, Kıt'a 6, Beyit 19*). [(1297),]

VEZİN RAPORU

Âdile tarafından 19. yy.'da ele alınan **Âdile Sultan Divanı** adlı eserde eserde toplamda **17** vezin kullanılmıştır. Söz konusu vezinlerden **Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün** vezini **%43.25** oran ile **109** kez kullanılarak en fazla kullanım oranına sahip olan vezindir.

Vezinler, hangi şiirlerde olduğu, kaç defa geçtiği ve tüm vezinler içindeki oranı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Vezin Adı	Kullanım Sayısı	Eserde Oranı	19. yy. Oranı	Genel Oranı	Geçtiği Yerler
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	109	43.25			G1, G2, G3, G7, G9, G11, G14, G15, G18, G19, G20, G21, G23, G26, G27, G28, G29, G30, G31, G33, G35, G37, G44, G45, G47, G50, G51, G52, G58, G62, G63, G64, G66, G68, G69, G73, G74, G76, G77, G78, G80, G83, G85, G89, G92, G93, G94, G95, G96, G101, G102, G103, G104, G105, G106, G107, G108, G109, G110, G111, G113, G114, G115, G116, G117, G119, G122, G123, G132, G135, G138, G139, G140, G145, G147, G153, G158, G159, G162, G163, G164, G167, G169, G176, K1, K2, K4, M3, M7, K3, K4, K5, M2, M5, M8, M9, M10, T1, D1, D8, D13, D14, D15, D18, D19, D20, D21, D31, D32
Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	57	22.62			G4, G5, G6, G8, G10, G16, G22, G25, G39, G41, G42, G49, G53, G55, G56, G57, G84, G86, G87, G88, G90, G91, G97, G98, G124, G125, G126, G142, G144, G146, G152, G160, G161, G165, G166, G168, G174, G175, K5, K1, M6, M14, M1, T1, D3, D4, D6, D10, D16, D22, D23, D25, D26, D27, D28, D29, D30

Fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn	24	9.52			G34, G38, G54, G59, G75, G79, G100, G128, G129, G133, G136, G137, G141, G143, G155, G172, K3, K6, K2, K7, M2, T2, D11, D12
Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn	13	5.16			G67, G82, G131, G171, M1, M2, M4, M6, K8, K9, M1, M4, T1
Mefā' ilūn mefā' ilūn fe' ulūn	11	4.37			G12, G43, G70, G121, G148, G154, G156, K10, M3, M11, M12
Müstef' ilūn müstef' ilūn müstef' ilūn müstef' ilūn	8	3.17			G32, G60, G72, G99, G127, G134, M3, D17
Mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn	4	1.59			G13, G17, G71, G81
Fā' ilātū müfte' ilūn fā' ilātū müfte' ilūn	2	1.59			G61, G120
Fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn	4	1.59			G48, G65, G118, G170
Müstefilūn fe' ulūn müstefilūn fe' ulūn	4	1.59			G150, G151, G173, D24
Mef' ulū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn	3	1.19			G157, D2, D7
Mef' ulū Mefā' ilū Mefā' ilū Fe' ulūn	3	1.19			G40, G46, G149

Fe' ilātūn meḥā' ilūn fe' ilūn	2	0.79			G36, G130
Meḥ' ūlū meḥā' ilūn meḥ' ūlū meḥā' ilūn	2	0.79			G24, M13
Mūfte' ilūn mūfte' ilūn fā' ilūn	2	0.79			K6, M7
Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn	1	0.4			M5
Mūsteḥ' ilūn mūsteḥ' ilūn	1	0.4			G112

